

Nordiska rådet

28:e sessionen

1980

Reykjavík

Del 1

Redaktör Åke Edwall

ISBN 91-7052-483-1

Norstedts Tryckeri Stockholm 1980

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till session	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	22
Sakernas fördelning på utskott	39
Översikt av sessionen	52
 Protokoll	 53
 Saker m. m.	 391
Medlemsförslag (A-saker)	393
Ministerrådsförslag (B-saker)	880
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	907

Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 3/e)	1843
Meddelanden (D-saker)	2130
Frågor (E-saker)	2473
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2517
Dokument 2 (Förslag från Nordiska rådets presidium)	2592
 Beslut	 2593
Rekommendationer	2597
Yttranden	2651
Övriga beslut	2664
 Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	 2677
 Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och mu- sikpris	 2685
 Register	 2703
Översikt av sakernas behandling	2705
Personregister	2726
Ämnesregister	2739
 Plan över sessionssalen	 2751

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tjugooåttonde session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets tjugooåttonde session kommer att inledas i Reykjavík måndagen den 3 mars 1980 och avslutas fredagen den 7 mars 1980.

Stockholm den 9 maj 1979

Olof Palme

Gudmund Saxrud

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 3 mars 1980 med ändringar vid möten 4, 5, 6 och 7 mars 1980)

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Adelsohn, Ulf</i> (närv. 4/3—5/3)	<i>Nilsen, Arne</i> (närv. 3/3—6/3)
<i>Andersson, Karin</i> (närv. 5/3—7/3)	<i>Nordli, Odvar</i> (närv. 3/3—4/3)
<i>Arnalds, Ragnar</i>	<i>Olesen, Kjeld</i> (närv. 3/3—4/3)
<i>Árnason, Tómas</i>	<i>Petri, Carl-Axel</i> (närv. 3/3—4/3)
<i>Bennedsen, Dorte</i> (närv. 4/3—5/3)	<i>Rønbeck, Sissel</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Boo, Karl</i> (närv. 3/3—4/3)	<i>Saarto, Veikko</i> (närv. 5/3—7/3)
<i>Frydenlund, Knut</i> (närv. 3/3—4/3)	<i>Sand, Ulf</i>
<i>Fälldin, Thorbjörn</i> (närv. 3/3—4/3)	<i>Skytøen, Lars</i> (närv. 3/3—5/3)
<i>Førde, Einar</i> (närv. 3/3—5/3)	<i>Steen, Reulf</i> (närv. 3/3—4/3)
<i>Gestsson, Svavar</i>	<i>Stenbäck, Pär</i> (närv. 3/3—5/3)
<i>Gíslason, Ingvar</i>	<i>Sundqvist, Ulf</i> (närv. 3/3—4/3)
<i>Gjerde, Bjartmar</i>	<i>Söder, Karin</i> (närv. 3/3—6/3)
<i>Guttormsson, Hjörleifur</i>	<i>Taxell, Christoffer</i> (närv. 5/3—7/3)
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>
<i>Hermannsson, Steingrímur</i>	<i>Työläljárvi, Pirkko</i>
<i>Hjortnæs, Karl</i>	<i>Ullsten, Ola</i> (närv. 3/3—4/3)
<i>Jensen, Erling</i> (närv. 3/3—4/3)	<i>Valle, Inger Louise</i> (närv. 3/3—6/3)
<i>Jóhannesson, Ólafur</i>	<i>Wikström, Jan-Erik</i> (närv. 3/3—4/3)
<i>Johansson, Olof</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Winberg, Håkan</i> (närv. 5/3—7/3)
<i>Jónsson, Pálmi</i>	<i>Wirtén, Rolf</i> (närv. 4/3—6/3)
<i>Jørgensen, Anker</i> (närv. 3/3—4/3)	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Koivisto, Mauno</i> (närv. 3/3—4/3)	<i>Väyrynen, Paavo</i> (närv. 4/3)
<i>Linder, Staffan Burenstam</i> (närv. 3/3—4/3)	<i>Þórðarson, Friðjón</i>
<i>Luja-Penttilä, Sinikka</i> (närv. 6/3—7/3)	<i>Åsling, Nils G.</i> (närv. 3/3—4/3)
<i>Mundebo, Ingemar</i> (närv. 4/3—6/3)	<i>Østergaard, Lise</i>
<i>Nielson, Poul</i> (närv. 3/3—4/3)	

Valda medlemmar

<i>Ajo, Aimo</i>	<i>Berge, Gunnar</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>
<i>Andersen, Liv</i>	<i>Bondevik, Kjell Magne</i>
<i>Andersson, Lennart</i>	<i>Brundtland, Gro Harlem</i>
<i>Ásgrímsson, Halldór</i>	<i>Bøsterud, Helen</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Carlshamre, Nils</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Christensen, Christian</i>

Christensen, Ib
Eidem, Bjarne Mørk
Enggaard, Knud
Fjeldvær, Rolf
Gjertsen, Astrid
Glensgård, Leif
Gotfredsen, Annelise
Gunnarsson, Árni
Gustavsson, Rune
Halvgaard, Børge
Hansen, Guttorm
Hansen, J. K.
Haugstvedt, Asbjørn
Hermannsson, Sverrir
Hernelius, Allan
Hetemäki-Olander, Elsi
Hirvelä, Inger
Håvik, Doris
Jakobsen, Johan J.
Jansson, Olof
Jonasson, Bertil
Jónsson, Stefán
Jonäng, Gunnel
Järvenpää, Heikki
Kanerva, Ilkka
Karhuvaara, Sinikka
Knuuttila, Sakari
Koivisto, Tellervo
Korvald, Lars
Kyllingmark, Håkon
Liikanen, Erkki
Lillqvist, Bror

Lind, Nathalie
Lindahl, Essen
Lundblad, Grethe
Lundkvist, Svante
Mathiesen, Matthías Á.
Møller, Inge Fischer
Olsen, Johannes M.
Palm, Sture
Palme, Olof
Palmunen, Lauri
Patursson, Erlendur
Pedersen, Robert
Petersen, Niels Helveg
Peterson, Thage
Petersson, Per
Pétursson, Páll
Romanus, Gabriel
Savola, Petter
Sellgren, Rolf
Steenholdt, Otto
Stenbäck, Asser
Stetter, Ib
Strange, Ebba
Stubberud, Liv
Sundberg, Ingrid
Söderström, Sten
Tastesen, Bernhardt
Utkilen, Sigrid
Werner, Lars
Westerlund, Henrik
Willoch, Kåre
Väänänen, Marjatta

Ändring den 4 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Grethe Lundblad av *Arne Gadd*.

Ändringar den 5 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Gabriel Romanus av *Elver Jonsson*, för del av denna dag Rune Gustavsson av *Ulla Ekelund*, Doris Håvik av *Bengt Wiklund*, Svante Lundkvist av *Arne Gadd*, Olof Palme av *Karl-Erik Häll*, Thage Peterson av *Karl-Erik Häll* och Per Petersson av *Rolf Clarkson*.

Ändringar den 6 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Gunnel Jonäng av *Ulla Ekelund*, Sture Palm av *Arne Gadd*, Rolf Sellgren av *Elver Jonsson* och Ingrid Sundberg av *Rolf Clarkson*.

Ändringar den 7 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Nils Carlshamre av *Rolf Clarkson*, Essen Lindahl av *Arne Gadd* och Olof Palme av *Karl-Erik Häll*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 29 januari 1980)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S)

Olesen, Kjeld, f. 32. Udenrigsminister, Rødovre (S)

Jensen, Erling, f. 19. Industriminister, Snekersten (S)

Bennedsen, Dorte, København, f. 38. Undervisningsminister (S)

Østergaard, Lise, f. 24. Minister for kulturelle anliggender og minister for nordiske anliggender, København (S)

Hjortnæs, Karl, f. 34. Minister for skatter og afgifter, Hørning (S)

Nielsen, Poul, f. 43. Energiminister, Smørumnedre (S)

(Utsedda av Føroya landsstyre den 5 januari 1980)

Hentze, Demmus, f. 23. Landstýrimadur (landsstyremedlem), Tórshavn (Fkfl)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 7 november 1979 med senare ändringar)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Andersen, K. B., f. 14. Folketingets formand, fhv. udenrigsminister, København

Hansen, J. K., f. 26. Major, Sønderborg

Fischer Møller, Inge, f. 39. Socialrådgiver, Nivå

Pedersen, Robert, f. 21. Cand.polit., Sunds

Tastesen, Bernhardt, f. 26. Assurandør, Kolding

Stedfortrædere

Albertsen, Kristian, f. 17. Landsformand, Frederiksberg

Jensen, Henning, f. 38. Cigarsorterer, Horsens

Jensen, Hans Jørgen, f. 29. Forbundsformand, Nærum

Heinesen, Knud, f. 32. Fhv. minister, København

Andersen, Erik, f. 19. Major, Haderslev
Poulsen, Kaj, f. 45. Maskinarbejder, Ålborg (Stedfortræder for Otto Steenholdt (Grønl.))

Venstre (V)

Medlemmer

Enggaard, Knud, f. 29. Fhv. indenrigsminister, Skovlunde

Lind, Nathalie, f. 18. Fhv. minister, København

Stedfortrædere

Hansen, Ivar, f. 38. Gårdejer, Agerbæk

Christophersen, Henning, f. 39. Fhv. udenrigsminister, Nærum

Det konservative folkeparti (KF)*Medlemmer*

Gotfredsen, Annelise, f. 28. Advokat, Gentofte
Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg

Stedfortrædere

Hagensen, Hagen, f. 16. Advokat, København
Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, København

Fremskridtspartiet (FP)*Medlemmer*

Glensgård, Leif, f. 48. Direktør, Horsens
Halvgaard, Børge, f. 21. Overlærer og gårdejer, Kolind

Stedfortrædere

Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsautoriseret ejendomsmægler, Ålborg
Voigt, Mogens, f. 39. Chauffør, Hårby

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlem*

Strange, Ebbu, f. 29. Børnehavepædagog, Tranbjerg

Stedfortræder

(*Folke, Steen* (VS))

Det radikale venstre (R♥)*Medlem*

Helveg Petersen, Niels, f. 39. Fhv. kabinetschef, Frederiksberg

Stedfortræder

Stinus, Arne, f. 32. Sekretariatschef, Nærum

Kristeligt Folkeparti (KrF)*Medlem*

Christensen, Christian, f. 25. Skoledirektør, Ringkøbing

Stedfortræder

(*Brusvang, René* (CD))

Centrum-demokraterne (CD)*Stedfortræder*

Brusvang, René, f. 26. Konsulent, Humlebæk
 (Stedfortræder for Christian Christensen (KrF))

Danmarks Retsforbund (DR)*Medlem*

Christensen, Ib, f. 30. Psykotekniker, Randers

Stedfortræder

(*Wilhelm, Preben* (VS))

Venstresocialisterne (VS)*Stedfortrædere*

Folke, Steen, f. 40. Universitetslektor, Frederiksberg. (Stedfortræder for Ebba Strange (SF))

Wilhelm, Preben, f. 35. Cand. mag., København. (Stedfortræder for Ib Christensen (DR))

*Vald på Grønland (Grønl.)**Medlem*

Steenholdt, Otto, f. 36. Lærer, Næstved

Stedfortræder

(*Poulsen, Kaj* (S))

(Valda av Føroya lagting den 21 augusti 1979)

Sambandsflokkurin (Sb)*Medlem*

Olsen, Johannes M., f. 33. Maskinmester, Strendur

Stedfortræder

Nielsen, Agnar, f. 28. Dykker, Vestmanna

Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)*Medlem*

Patursson, Erlendur, f. 13. Hagfrøðingur (cand. polit.), Kirkjubøur

Stedfortræder

Kjølbrot, Karin, f. 44. Socialrådgiver, Tórshavn

Finlands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl.**

(Utsedda den 22 februari 1980)

Koivisto, Mauno, f. 23. Statsminister, Helsingfors (Sd)

Työljärvi, Pirkko, f. 38. Minister i finansministeriet, nordisk samarbeidsminister, Raumo (Sd)

Väyrynen, Paavo, f. 46. Utrikesminister, Kemi I (K)

Luja-Penttilä, Sinikka, f. 24. Social- och hälsovårdsminister, Esbo (Sd)

Saarto, Veikko, f. 34. Trafikminister, Vanda (Skdl)

Stenbäck, Pär, f. 41. Undervisningsminister, Esbo (Sfp)

Sundqvist, Ulf, f. 45. Handels- och industriminister, Sibbo (Sd)

Taxell, Christoffer, f. 48. Justitieminister, Åbo (Sfp)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 2 januari 1980)

Woivalin, Folke, f. 28. Lantråd, Finström

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 7 februari 1980)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä

Koivisto, Tellervo, f. 27. Politices kandidat,
Tammerfors

Liikanen, Erkki, f. 50. Politices kandidat,
S:t Michel

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad

Salo, Arvo, f. 32. Redaktör, författare, Hel-
singfors

(Förfall vid 28:e sessionen; ersatt av
Aimo Ajo; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Muurman, Peter, f. 44. Kandidat i sam-
hällsvetenskaper, Vanda

Bärlund, Kaj, f. 45. Ekonomie magister,
Borgå

Lehtinen, Lasse, f. 47. Filosofie kandidat,
Kuopio

Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Åbo

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Ro-
vaniemi

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Medlemmar

Hetemäki-Olander, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo
Kanerva, Ilkka, f. 48. Ordförande, Helsing-
fors

Karhuvaara, Sinikka, f. 29. Filosofie ma-
gister, lektor, Helsingfors

Riitniemi-Koski, Irma, f. 26. Filosofie ma-
gister, Vanda

(Förfall vid 28:e sessionen; ersatt av
Heikki Järvenpää; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Aaltio, Sampsa, f. 27. Agronom, Lempäälä
(*Leppänen, Urpo* (Smp))

Petäjaniemi, Tuulikki, f. 42. Vicehärad-
hövding, Tammerfors

Järvenpää, Heikki, f. 48. Informationschef,
Villmanstrand)

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

Palmunen, Lauri, f. 52. Politices magister,
Laitila

Savola, Petter, f. 32. Medicine licentiat, av-
delningsläkare, Kuopio

Väänänen, Marjatta, f. 23. Avdelningschef,
Helsingfors

Suppleanter

(*Nieminen-Mäkynen, Terhi* (Lkp))

Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala

Pihlajamäki, Veikko, f. 22. Distriktsingenjör,
Kauhava

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

Medlemmar

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politices
kandidat, Helsingfors

Hirvelä, Inger, f. 40. Filosofie kandidat,
Jämsä

Söderström, Sten, f. 48. Medicine licentiat,
Vasa

Suppleanter

Kemppainen, Arvo, f. 46. Chefläkare,
Kajana

Wahlström, Jarmo, f. 38. Grundskollärare,
Vasa

Toiviainen, Seppo, f. 44. Doktor i samhälls-
vetenskaper, Helsingfors

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (Skl)*Medlem**Stenbäck, Asser*, f. 13. Professor, Helsingfors*Suppleant**Ronkainen, Olavi*, f. 33. Rektor, Nyslott**Svenska folkpartiet (Sfp)***Medlem**Westerlund, Henrik*, f. 26. Agrolog, jordbrukare. Pernå*Suppleant**Rehn, Elisabeth*, f. 35. Diplomekonom, Kyrkslätt**Suomen Maaseudun Puolue (Finlands landsbygdsparti) (Smp)***Suppleant**Leppänen, Urpo*, f. 44. Politics magister, Luumäki
(Suppleant för Ilkka Kanerva (Kok))**Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala folkpartiet) (Lkp)***Suppleant**Nieminen-Mäkynen, Terhi*, f. 46. Politics magister, Vanda
(Suppleant för Lauri Palmunen (K))*(Valda av Ålands landsting den 2 november 1979 för tiden intill nästa val)***Åländsk samling (ÅS)***Medlem**Jansson, Olof*, f. 31. Skolföreståndare, landstingets talman, Kökar*Suppleant**Fagerholm, Karl-Gunnar*, f. 30. Lektor, landstingets förste vicetalman, Mariehamn**Islands delegation****Regeringsrepresentanter***(Utsedda den 8 februari 1980)**Thoroddsen, Gunnar*, f. 10. Forsætisráðherra (statsminister), Reykjavík (Sj.)*Jóhannesson Ólafur*, f. 13. Utanríkisráðherra (udenrigsminister), Reykjavík (F.)*Arnalds, Ragnar*, f. 38. Fjármálaráðherra (finansminister), Skagafjörður (Ab.)*Þórðarson, Friðjón*, f. 23. Dóms- og kirkjumálaráðherra (justits- og kirkeminister), Stykkishólmur (F.)*Hermannsson, Steingrímur*, f. 28. Sjávarútvegsráðherra og samgönguráðherra (fiskeri- og samferdselsminister), Garðabær (F.)*Árnason, Tómas*, f. 23. Viðskiptaráðherra (handelsminister), Kóp (F.)*Gíslason, Ingvar*, f. 26. Menntamálaráðherra (kulturminister), Aukureyri (F.)*Gestsson, Svavar*, f. 44. Félagsmálaráðherra og heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra (social- og sundhets- og forsikringsminister), Reykjavík (Ab.)*Jónsson, Pálmi*, f. 29. Landbúnaðarráðherra (landbrugsminister), Austur-Hún (Sj.)*Guttormsson, Hjörleifur*, f. 35. Iðnaðarráðherra (industriminister), Neskaupstaður

Alþingi (altinget)*(Valda den 10 januari 1980 och kompletterad den 8 februari 1980)*

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Fyrrv. ráðh. (fhv. minister), Hafnarfjörður. N.
Hermannsson, Sverrir, f. 30. Útgerðarmaður (skipsreder), Reykjavík. N.

Varafultrúi (stedforetræder)

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Fyrrv. forsætisráðh. (fhv. statsminister), Reykjavík. N.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)*Fulltrúar (medlemmer)*

Pétursson, Páll, f. 37. Bóndi (bonde), Höllustaðir, A. Húnavatnssýsla, N.
Ásgrímsson, Halldór, f. 47. Lektor (lektor), Höfn í Hornafirði. N.

Varafultrúar (stedfortrædere)

Aðalsteinsson, Davíð, f. 46. Bóndi (bonde), Arnbjargarlækur, Mýrasýsla, E.
Bjarnason, Guðmundur, f. 44. Bankaútibússtjóri (bankdirektör), Keflavík. E.

Alþýðubandalagið (Folkeforbundet) (AB)*Fulltrúi (medlem)*

Jónsson, Stefán, f. 23. Rithöfundur (forfatter), Syðri-Hóll í Fnjóskadal. E.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)*Fulltrúi (medlem)*

Gunnarsson, Árni, f. 40. Ritstjóri (redaktör), Reykjavík. N.

Varafultrúi (stedfortrædere)

Guðnason, Eiður, f. 39. Fréttamaður (redaktör), Reykjavík. N.

Norges delegation**Regeringsrepresentanter***(Utsedda av regeringen den 1 februari 1980)*

Nordli, Odvar, f. 27. Statsminister, Tangen (A)

Nilsen, Arne, f. 24. Statsråd og sjef for Sosialdepartementet, Voss (A)

Frydenlund, Knut, f. 27. Utenriksminister, Oslo (A)

Steen, Reiulf, f. 33. Statsråd og sjef for Handels- og skipsfartsdepartementet, Oslo (A)

Valle, Inger Louise, f. 21. Statsråd, sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Hosle (A)

Skytøen, Lars, f. 29. Statsråd og sjef for Industridepartementet, Oslo (A)

Gjerde, Bjartmar, f. 31. Statsråd og sjef for Olje- og energidepartementet, Høybråten (A)

Bye, Ronald, f. 37. Statsråd og sjef for Samferdselsdepartementet, Oslo (A)

Sand, Ulf, f. 38. Statsråd og sjef for Finansdepartementet, Sandvika (A)

Førde, Einar, f. 43. Statsråd og sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo (A)

Rønbeck, Sissel, f. 50. Statsråd og sjef for Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Oslo (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 18 desember 1979)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

Bratteli, Trygve, f. 10, Oslo
(Förfall vid 28:e sessionen; ersatt av *Ingvar Bakken*; se under *Varamenn*)

Hansen, Guttorm, f. 20. Stortingspresident, Namsos

Fjeldvær, Rolf, f. 26, Skoleinspektør, Sandstad

Brundtland, Gro Harlem, f. 39. Lege, Oslo

Lund, Thor, f. 21. Mekaniker, Eydehavn
(Förfall vid 28:e sessionen; ersatt av *Helen Bøsterud*; se under *Varamenn*)

Berge, Gunnar, f. 40. Studieinstruktør, Stavanger

Stubberud, Liv, f. 30. Husmor, Rakkestad

Andersen, Liv, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider, Marker

Steinbach, Anne-Lise, f. 35. Telefullmektig, Ringstad

Bøsterud, Helen, f. 40. Lærer, Son

Lie, Engly, f. 19. Oppmåler, Vennesla

Bakke, Hallvard, f. 43. Økonomisjef, Landås

Utsi, Per A., f. 39. Distriktssekretær, Kirkenes

Fredheim, Kjell Magne, f. 28. Journalist, Kongsvinger

Grøndahl, Kirsti, f. 43. Adjunkt, Spikkestad

Hansen, Harry, f. 19. Utbyggingssjef, Bergen

Høyre (H)

Medlemmer

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo

Kyillingmark, Håkon, f. 15. Major, Svolvær

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum

Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell

Gjertsen, Astrid, f. 28. Husmor, Tvedestrand

Varamenn

Tynning, Torstein, f. 32. Gårdbruker, Eidanger

Syse, Jan P., f. 30. Assisterende direktør, Oslo

Listau, Thor, f. 38. Elektrotekniker, Hesseng

Schnitler, Gunvor, f. 30. Lærer, Trondheim

Løvvig, Marit, f. 38. Lærer og spesialpedagog, Haugesund

Kristelig folkeparti (Kr. F.)*Medlemmer*

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde
Haugstvedt, Ashbjørn, f. 26. Sosialsjef, Bergen
Bondevik, Kjell Magne, f. 47, Cand. theol., Molde

Varamenn

With, Odd, f. 21. Finansrådmann, Selfors
Haus, Knut, f. 15. Forsøksleder, Kleppe
Sønstebø, Jørgen, f. 22. Lensmann, Kvite-seid

Senterpartiet (Sp)*Medlem*

Jakobsen, Johan J., f. 37. Avdelingsbestyrer, Spillum i Namdal

Varaman

Sælhun, Ambjørn, f. 22. Husmor, Lærdal

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 21 februari 1980)

Fällin, Thorbjörn, f. 26. Statsminister, Ramvik (c)
Ullsten, Ola, f. 31. Utrikesminister, Skärholmen (fp)
Bohman, Gösta, f. 11. Statsråd och chef för ekonomidepartementet, Stockholm (m)
Mundebo, Ingemar, f. 30. Statsråd och chef för budgetdepartementet, Stockholm (fp)
Winberg, Håkan, f. 31. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Sundsvall (m)
Söder, Karin, f. 28. Statsråd och chef för socialdepartementet, Täby (c)
Adelsohn, Ulf, f. 41. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Stockholm (m)
Wikström, Jan-Erik, f. 32. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Stockholm (fp)

Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Djursholm (m)
Wirtén, Rolf, f. 31. Statsråd och chef för arbetsmarknadsdepartementet, Jönköping (fp)
Åsling, Nils G., f. 27. Statsråd och chef för industridepartementet, Trångsviken (c)
Johansson, Olof, f. 37. Statsråd, Vällingby (c)
Boo, Karl, f. 18. Statsråd och chef för kommundepartementet, By kyrkby (c)
Andersson, Karin, f. 18. Statsråd, Stockholm (c)
Petri, Carl Axel, f. 29. Statsråd, Jönköping (Opol.)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 16 oktober 1979 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)*Medlemmar*

Palme, Olof, f. 27, Vällingby
(Förfall vid 28:e sessionen 5/3 och 7/3; ersatt av Karl-Erik Häll; se under Suppleanter)

Suppleanter

Peterson, Thage, f. 33. Nacka

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, riksgäldsfullmäktig, Moholm

(Förfall under 28:e sessionen; ersatt av Thage Peterson; se under Suppleanter)

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö

(Förfall under 28:e sessionen 7/3; ersatt av Arne Gadd; se under Suppleanter)

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg

(Förfall under 28:e sessionen 5/3; ersatt av Bengt Wiklund; se under Suppleanter)

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg

(Förfall under 28:e sessionen 4/3; ersatt av Arne Gadd; se under Suppleanter)

Lundkvist, Svante, f. 19. Eskilstuna

(Förfall under 28:e sessionen 5/3; ersatt av Arne Gadd; se under Suppleanter)

Andersson, Lennart, f. 27. Studieombudsman. Södertälje

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala

Häll, Karl-Erik, f. 29, Malmberget

Wiklund, Bengt, f. 29. Journalist, Härnösand

Johansson, Tyra, f. 28. Uddevalla

Andersson, Georg, f. 36. Rektor, Lycksele

Flodström, Karin, f. 32. Lågstadielärare. Kopparberg

Hjorth, Nils, f. 20. Förrådsförvaltare, Österbybruk

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefsredaktör, bankofullmäktige, Stockholm

Sundberg, Ingrid, f. 25. Fil. kand., Billesholm

(Förfall under 28:e sessionen 6/3; ersatt av Rolf Clarkson; se under Suppleanter)

Petersson, Per, f. 19. Hemmansägare, Luleå

(Förfall under 28:e sessionen 5/3; ersatt av Rolf Clarkson; se under Suppleanter)

Carlshamre, Nils, f. 21. Lektor, Kungälv

(Förfall under 28:e sessionen 7/3; ersatt av Rolf Clarkson, se under Suppleanter)

Suppleanter

Troedsson, Ingegerd, f. 29. Pol. mag., Grillby

Clarkson, Rolf, f. 18. Direktör, Helsingborg

af Ugglas, Margaretha, f. 39. Civilekonom, Stockholm

Adolfsson, Tage, f. 20. Företagare, Skultuna

Centerpartiet (c)*Medlemmar*

Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, statsrevisor, Ekshärad

Gustavsson, Rune, f. 20. Socionom, Alvesta

(Förfall under 28:e sessionen 5/3; ersatt av Ulla Ekelund; se under Suppleanter)

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs

(Förfall under 28:e sessionen 6/3; ersatt av Ulla Ekelund; se under Suppleanter)

Suppleanter

Eriksson, Olle, f. 25. Entreprenör, Dals Långed

Ekelund, Ulla, f. 28. Tillsynslärare, Ängelholm

Björk, Gunnar, f. 44. Bankkonsulent, Gävle

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Sellgren, Rolf, f. 19. Transportplaneringschef, Örnsköldsvik

(Förfall vid 28:e sessionen 6/3; ersatt av Elver Jonsson; se under Suppleanter)

Romanus, Gabriel, f. 39. Sollentuna

(Förfall vid 28:e sessionen 5/3; ersatt av Elver Jonsson; se under Suppleanter)

Suppleanter

Swartz, Kersti, f. 21. Åby

Jonsson, Elver, f. 36. Postiljon, Alingsås

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö

Suppleant

Marklund, Eivor, f. 30. Kiruna

Saklista

för 28:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 3 mars 1980 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 3 mars 1980 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *)

A. Medlemsförslag

- A 507/t Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter (väckt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Gustav Holmberg, Otto Mørch, Gunnar Richardson och Rolf Sellgren)
- A 533/j Medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden (väckt av Astrid Gjertsen, Ragnhildur Helgadóttir, Ingrid Sundberg och Håkan Winberg)
- A 536/k Medlemsförslag om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev (väckt av Christian Christensen, Nathalie Lind och Per Olof Sundman)
- A 539/s Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut (väckt av Robert Pedersen och Petter Savola)
- A 540/k Medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete (väckt av Bror Lillqvist, V. J. Sukelainen och Folke Woivalin)
- A 542/e Medlemsförslag om förbättrat konsumentskydd beträffande lås (väckt av Aimo Ajo, Olle Eriksson, Veikko Pihlajamäki, Rolf Sellgren, Seppo Westerlund och Marjatta Väänänen)
- A 543/k Medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor (väckt av Jo Benkow, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Kristian Gestrin, Bror Lillqvist, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)
- A 544/t Medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutten (väckt av Nils Dahlman, Ralf Friberg och Seppo Westerlund)
- A 545/k Medlemsförslag om forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge (väckt av Aimo Ajo, Jo Benkow, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Mikko Ekorre, Rolf Fjeldvær, Elsi Hetemäki-Olander, Thor Listau, Per Olof Sundman och Marjatta Väänänen)
- A 546/s Medlemsförslag om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur (väckt av Petter Savola)
- A 547/j Medlemsförslag om enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning (väckt av Essen Lindahl och Sven Mellqvist)
- A 548/s Medlemsförslag om en övergripande konvention angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land

för löne- och andra förmåner (väckt av Johannes Antons-son, Ilkka-Christian Björklund, Kristian Gestrin, Asbjørn Haugstvedt, Ilkka Kanerva, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja och Raino Westerholm)

- A 549/t Medlemsförslag om förbättrad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Norden (väckt av Christian Christensen, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Thor Lund, Sven Mellqvist och Rolf Sellgren)
- A 550/t Medlemsförslag om åtgärder för att öka pensionärernas resande inom Norden (väckt av Eric Carlsson, Johan J. Jacobsen, Jan-Ivan Nilsson, Per Olof Sundman och Marjatta Väänänen)
- A 551/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående ett bilavgiftssystem som stimulerar trafiksäkerhet m. m. (väckt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Sverrir Hermannsson och Håkon Kyllingmark)
- A 552/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Gils Guðmundsson, Svava Jakobsdóttir, Eivor Marklund, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola och Lars Werner)
- A 553/e Medlemsförslag om samnordisk stadsforskning (väckt av Svend Haugaard, Gunnar Richardson, Pär Stenbäck, Erkki Tuomioja och Seppo Westerlund)
- A 554/e Medlemsförslag om åtgärder för att underlätta industriella projekt (väckt av Ragnhildur Helgadóttir, Allan Herne-lius, Elsi Hetemäki-Olander, Poul Schlüter och Kåre Willoch)
- A 555/j Medlemsförslag om koordinering och intensifiering av verksamhet beträffande upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (väckt av Erik Adamsson, K. B. Andersen, Guttorm Hansen, Sture Palm och Robert Pedersen)
- A 556/s Medlemsförslag om forskning m. m. kring datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö (väckt av Einar Ágústsson, Eric Carlsson, Johan J. Jacobsen, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, V. J. Sukselainen och Per Olov Sundman)
- A 557/e Medlemsförslag om den nordiska glasindustrin (väckt av Gunnar Berge, Poul Dalsager, Kjell-Olof Feldt, Eiður Guðnason, Knut Johansson, Bror Lillqvist och Ulf Sundqvist)
- A 558/t Medlemsförslag om ett nordiskt jullandsprojekt (väckt av Petter Savola)
- A 559/k Medlemsförslag om en gemensam nordisk bokmarknad (väckt av Eric Carlsson och Per Olof Sundman)
- A 560/s Medlemsförslag om rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer (väckt av Eric Carlsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Erlendur Patursson och Per Olof Sundman)
- A 561/s Medlemsförslag om åtgärder för att förbättra nordiska

- projektanställas ställning utanför Norden (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Nils Dahlman, Elsi Hetemäki-Olander, Bror Lillqvist, Sten Söderström och Håkan Winberg)
- A 562/t Medlemsförslag om ett nordiskt trafiksäkerhetsår (väckt av Eric Carlsson, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Inge Fischer Møller, Gils Guðmundsson, Sakari Knuutila, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Thor Lund och Rolf Sellgren)
- A 563/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin (väckt av Svend Haugaard, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)
- A 564/j Medlemsförslag om enhetliga regler om mut- och bestickningsbrott (väckt av Erik Adamsson)
- A 565/t Medlemsförslag om förbättrad nordisk transportstatistik (väckt av Rolf Sellgren)
- A 566/s Medlemsförslag om gemensam nordisk registrering av läkemedel (väckt av Bror Lillqvist, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman och Bernhardt Tastesen)
- *A 567/k Medlemsförslag om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna (väckt av Aimo Ajo, Inger Hirvelä, Sinikka Karhuvaara och Lauri Palmunen)
- A 568/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisiker i samband med graviditet (väckt av Ulla Ekelund, Asbjørn Haugstvedt, Svava Jakobsdóttir, Bror Lillqvist, Irma Rihtniemi-Koski, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Sigrid Utkilen)
- *A 569/s Medlemsförslag om undersökning av friskvårdens betydelse (väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Marjatta Väänänen)
- *A 570/t Medlemsförslag om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen (väckt av Aimo Ajo, Nils Dahlman, Gils Guðmundsson, Svava Jakobsdóttir, Sakari Knuutila och Marjatta Väänänen)
- A 571/j Medlemsförslag om indrivning av felparkeringsavgifter i annat nordiskt land (väckt av Rolf Sellgren)
- *A 572/e Medlemsförslag om avhjälpanget av tynande gruvsamhällets svårigheter i Norden (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Guttorm Hansen, Bror Lillqvist och Petter Savola)
- *A 573/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Nils Dahlman, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Rolf Sellgren och Marjatta Väänänen)
- *A 574/s Medlemsförslag om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten (väckt av Liv Andersen, Nils Dahlman, Rune Gustavsson, Bror Lillqvist, Irma Rihtniemi-Koski och Bernhardt Tastesen)
- *A 575/s Medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området (väckt av Liv Andersen, Doris Håvik, Bror Lillqvist och Bernhardt Tastesen)
- *A 576/s Medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavga-

- sernas inverkan på hälsa och miljö (väckt av Rune Gustavsson, Bror Lillqvist, Essen Lindahl och Rolf Sellgren)
- A 577/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (väckt av Steen Folke och Erlendur Patursson)
- *A 578/e Medlemsförslag om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling (väckt av Olof Jansson, Bertil Jonasson och Petter Savola)
- *A 579/s Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem (väckt av Liv Andersen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Irma Rihntiemi-Koski, Ebba Strange, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Sigrid Utkilen)
- *A 580/s Medlemsförslag om begränsning av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation (väckt av Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Asser Stenbäck och Sten Söderström)
- *A 581/s Medlemsförslag om utbyggande av den föreliggande fritidsverksamheten för barn och unga (väckt av Inge Fischer Møller, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad och Bernhardt Tastesen)
- *A 582/t Medlemsförslag om transport av farligt gods (väckt av Chr. Christensen, Rolf Sellgren och Marjatta Väänänen)

B. Ministerrådsförslag

- B 27Ä/e Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *B 29 Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet (väckt av Danmarks regering)

C. 1980. Berättelser

- I Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/k Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *4/e Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *8/k a Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning 1978 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *8/k b Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning 1979 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- *9/e Berättelse från Nordtest (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *13/k Berättelse från NORDFORSK (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *14/e Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *18/s Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *21/t Berättelse från NORDTEL — Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering)
- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *28/e Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 29/e Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- *33/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *37/t Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *40/k Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *41/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *43/s Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *44/k Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 11

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 100/k Nordens folkliga akademi
- 101/k Nordiskt samarbete inom skolområdet
- 102/k Nordisk journalistkursus
- 103/k Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 104/k Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 105/k Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet
- a) Kurser i etnologi
- b) Kurser i språk och litteratur
- 150/k Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 151/k Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 152/k Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 153/k Nordiska institutet för sjörätt
- 154/k Nordiska geoexkursioner till Island
- 155/k Nordiskt kollegium för ekologi
- 156/k Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 157/k Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- 158/k Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

- 159/k Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
- 160/k Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 161/k Nordiska forskarkurser
- 162/k Nordiskt vulkanologiskt institut
- 163/k Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
- 164/k Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
- 165/k Nordiska språksekretariatet om de nordiska språknämndernas samarbete
- 200/k Nordens Hus i Reykjavík
- 201/k Nordiska teaterkommittén
- 202/k Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
- 203/k Nordiskt samiskt institut
- 204/k Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
- 205/k Grannlandslitteraturkommittén
- 206/k Nordiskt konstcentrum
- 207/k Nordiska filmkurser

BILAGA 12

- 300/e Nordel

BILAGA 13

- 301/e Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

BILAGA 14

- 302/t Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

D. 1980. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Finlands regering)
- 1/1967/t Meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering)
- *9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnat av Finlands regering)
- 30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (överlämnade av Finlands regering)
- *7/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (överlämnade av Finlands regering)
- 11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering)
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Sveriges regering)
- 1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering)
- *2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (överlämnat av Finlands regering)

- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering)
- *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Finlands regering)
- *18/1972/e Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering)
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering)
- 1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Sveriges regering)
- 11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1973/j Meddelanden om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restauranfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (överlämnat av Sveriges regering)
- 15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1976/k Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1976/k Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1976/k Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1976/e Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1977/e Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1977/e Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1977/s Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1977/e Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1977/k Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1978/t Meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1978/k Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1978/e Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1978/s Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1978/s Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1978/s Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1978/s Meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1978/s Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden (överlämnat av Sveriges regering)
- 13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1978/e Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1978/e Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1979/e Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1979/e Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1979/e Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1979/s Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1979/s Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående sannordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1979/s Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1979/s Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *8/1979/t Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1979/t Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1979/t Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1979/t Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1979/t Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1979/j Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiskt datasamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1979/j Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1979/k Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1979/k Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1979/k Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1979/k Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1979/k Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1979/k Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om temahäftena om Nordens historia (ställd av Sture Palm) /D 1980/14/1972/k/
2. Fråga till Finlands regering om svenska språkets ställning i Finland (ställd av Lennart Andersson)

3. Fråga till Nordiska ministerrådet om flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (ställd av Essen Lindahl) /D 1980/28/1973/t/
4. Fråga till de nordiska regeringarna om internordisk giltighet för körkort (ställd av Bjarne Mørk Eidem) /D 1980/3/1976/t/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om charterskatt på resor mellan de nordiska länderna (ställd av Ingrid Sundberg)
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska passkontrollöverenskommelsen (ställd av Grethe Lundblad) /D 1980/10/1973/j/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (ställd av Liv Andersen) /D 1980/10/1975/s/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om genomförande av åtgärder för att motverka faktorer som förorsakar handikapp (ställd av Sigrid Utkilen) /D 1980/13/1978/s/
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om missbruk av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten (ställd av Sten Söderström) /D 1980/4/1979/s/
10. Fråga till Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar om föreningssituationen i Ostersjön (ställd av Svante Lundkvist) /D 1980/30/1970/s/
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om en utredning av de samhälls-ekonomiska och sociala konsekvenserna vid en väsentlig förkortning av arbetstiden (ställd av Ebba Strange) /D 1980/6/1977/s/
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska jämställdhets-samarbetet (ställd av Grethe Lundblad) /D 1980/1/1973/s och D 1980/5/1978/s/
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att trygga verksamheten för den nordiska expertkommittén för transplantationsfrågor (ställd av Sten Söderström)
14. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för övervakning av multinationella företags verksamhet (ställd av Gunnar Berge) /D 1980/3/1979/e/
15. Fråga till Nordiska ministerrådet om mildrade tullbestämmelser beträffande flyttningsgods i Norden (ställd av Sakari Knuutila)
16. Fråga till Nordiska ministerrådet om tryggande av arbetsron i skolorna (ställd av Petter Savola)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden (ställd av Inger Hirvelä) /D 1980/18/1977/k/
18. Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrande av det egentliga vårdarbetets och vårdpersonalens ställning inom sjukvården (ställd av Petter Savola)
19. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk examensgiltighet (ställd av Elsi Hetemäki-Olander)
20. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m. (ställd av Ilkka-Christian Björklund) /D 1980/1/1972/e/
21. Fråga till Sveriges regering om TV-överföring mellan Finland och Sverige (ställd av Sinikka Karhuvaara) /D 1980/20/1971/k/
22. Fråga till de nordiska regeringarna om turism och chartertrafik (ställd av Leif Glensgård)

23. Fråga till Norges och Sveriges regeringar om modifiering av charterbestämmelserna (ställd av Leif Glensgård)
24. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete inom det offentliga utredningsväsendet (ställd av Nathalie Lind) /D 1980/17/1976/j/
25. Fråga till Nordiska ministerrådet om vård i hemmet av sjukliga åldringar (ställd av Bror Lillqvist) /D 1980/1/1973/s/
26. Fråga till Nordiska ministerrådet om införande av en socialklausul i internationella handelsavtal (ställd av Inge Fischer Møller)
27. Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska valutasamarbetet (ställd av Leif Glensgård)
28. Fråga till de nordiska regeringarna om energiproblem och åtgärder för att säkra försörjningen (ställd av Leif Glensgård)
29. Fråga till Nordiska ministerrådet om Nordiska investeringsbankens verksamhet (ställd av Leif Glensgård) /C 1980/42/e/
30. Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av Nordiska investeringsbankens styrelse (ställd av Inge Fischer Møller) /C 1980/42/e/

Utanför sакlistan förelägges för rådet:

Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

Dokument 2 Förslag från Nordiska rådets presidium

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 533/j Medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden
- A 547/j Medlemsförslag om enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning
- A 555/j Medlemsförslag om koordinering och intensifiering av verksamhet beträffande upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
- A 564/j Medlemsförslag om enhetliga regler om mut- och bestickningsbrott
- A 571/j Medlemsförslag om indrivning av felparkeringsavgifter i annat nordiskt land
- A 577/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

B. Ministerrådsförslag

- B 29/j Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

C. 1980. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

D. 1980. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
- 10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
- 11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
- 22/1973/j Meddelanden om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- 25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor

- 17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
- 13/1979/j Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete
- *14/1979/j Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens

E. Frågor

6. Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska passkontrollöverenskommelsen (ställd av Grethe Lundblad) /D 1980/10/1973/j/
24. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete inom det offentliga utredningsväsendet (ställd av Nathalie Lind) /D 1980/17/1976/j

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 536/k Medlemsförslag om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev
- A 540/k Medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete
- A 543/k Medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor
- A 545/k Medlemsförslag om forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge
- A 552/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter
- A 559/k Medlemsförslag om en gemensam nordisk bokmarknad
- A 563/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin
- *A 567/k Medlemsförslag om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarskurserna

B. Ministerrådsförslag

- *B 29 Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

C. 1980. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *2/k Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
- *8/k a Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning 1978
- *8/k b Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning 1979
- *13/k Berättelse från NORDFORSK
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- *22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet

*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N)
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*44/k	Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 11

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordisk kulturellt samarbete

100/k	Nordens folkliga akademi
101/k	Nordiskt samarbete inom skolområdet
102/k	Nordisk journalistkursus
103/k	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
104/k	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
105/k	Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet a) Kurser i etnologi b) Kurser i språk och litteratur
150/k	Nordiskt kollegium för marinbiologi
151/k	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
152/k	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
153/k	Nordiska institutet för sjö rätt
154/k	Nordiska geoexkursioner till Island
155/k	Nordiskt kollegium för ekologi
156/k	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
157/k	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
158/k	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
159/k	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
160/k	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
161/k	Nordiska forskarkurser
162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut
163/k	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
165/k	Nordiska språksekretariatet om de nordiska språknämndernas samarbete
200/k	Nordens Hus i Reykjavík
201/k	Nordiska teaterkommittén
202/k	Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
203/k	Nordiskt samiskt institut
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
205/k	Grannlandslitteraturkommittén
206/k	Nordiskt konstcentrum
207/k	Nordiska filmkurser

D. 1980. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
- 9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
- 13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
- 1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
- 11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
- *17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
- 18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
- *13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
- 14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
- 15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
- 5/1976/k Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
- *8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
- *9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
- 10/1976/k Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningsområdet
- 11/1976/k Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
- 15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
- *12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
- *13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
- *14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

- *16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
- 17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
- 18/1977/k Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden
- *2/1978/k Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
- *15/1979/k Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet
- *16/1979/k Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland
- *17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
- *18/1979/k Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper
- *19/1979/k Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
- *20/1979/k Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
- 21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge
- *22/1979/k Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om temahäftena om Nordens historia (ställd av Sture Palm) /D 1980/14/1972/k/
2. Fråga till Finlands regering om svenska språkets ställning i Finland (ställd av Lennart Andersson)
16. Fråga till Nordiska ministerrådet om trygghet av arbetsron i skolorna (ställd av Petter Savola)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden (ställd av Inger Hirvelä) /D 1980/18/1977/k/
19. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk examensgiltighet (ställd av Elsi Hetemäki-Olander)
21. Fråga till Sveriges regering om TV-överföring mellan Finland och Sverige (ställd av Sinikka Karhuvaara) /D 1980/20/1971/k/

Social- och miljöutskottet

A. Medlemsförslag

- A 539/s Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut
- A 546/s Medlemsförslag om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur
- A 548/s Medlemsförslag om en övergripande konvention angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner
- A 556/s Medlemsförslag om forskning m. m. kring datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö

- A 560/s Medlemsförslag om rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer
- A 561/s Medlemsförslag om åtgärder för att förbättra nordiska projektanställdas ställning utanför Norden
- A 566/s Medlemsförslag om gemensam nordisk registrering av läkemedel
- A 568/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisiker i samband med graviditet
- *A 569/s Medlemsförslag om undersökning av friskvårdens betydelse
- *A 574/s Medlemsförslag om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten
- *A 575/s Medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området
- *A 576/s Medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö
- *A 579/s Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem
- *A 580/s Medlemsförslag om begränsning av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation
- *A 581/s Medlemsförslag om utbyggande av den föreliggande fritidsverksamheten för barn och unga

B. Ministerrådsförslag

- *B 29 Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

C. 1980. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
- *18/s Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område
- *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977
- *43/s Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)

D. 1980. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
- 1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
- 30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
- 1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarebegreppets utformning
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

- 32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- *6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet
- *27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
- *8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- 10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
- *7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
- *8/1977/s Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
- *9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet
- 5/1978/s Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
- *6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
- *7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
- *8/1978/s Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet
- *9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
- *10/1978/s Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
- 11/1978/s Meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning
- *12/1978/s Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden
- 13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
- 4/1979/s Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten
- *5/1979/s Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrande problem
- *6/1979/s Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
- *7/1979/s Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten

E. Frågor

7. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (ställd av Liv Andersen) /D 1980/10/1975/s/

8. Fråga till Nordiska ministerrådet om genomförande av åtgärder för att motverka faktorer som förorsakar handikapp (ställd av Sigrid Utkilen) /D 1980/13/1978/s/
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om missbruk av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten (ställd av Sten Söderström) /D 1980/4/1979/s/
10. Fråga till Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar om föreningssituationen i Östersjön (ställd av Svante Lundkvist) /D 1980/30/1970/s/
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om en utredning av de samhälls-ekonomiska och sociala konsekvenserna vid en väsentlig förkortning av arbetstiden (ställd av Ebba Strange) /D 1980/6/1977/s/
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska jämställdhets-samarbetet (ställd av Grethe Lundblad) /D 1980/1/1973/s och D 1980/5/1978/s/
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att trygga verksamheten för den nordiska expertkommittén för transplantations-frågor (ställd av Sten Söderström)
18. Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrande av det egentliga vårdarbetets och vårdpersonalens ställning inom sjukvården (ställd av Petter Savola)
25. Fråga till Nordiska ministerrådet om vård i hemmet av sjukliga äldre (ställd av Bror Lillqvist) /D 1980/1/1973/s/
26. Fråga till Nordiska ministerrådet om införande av en socialklausul i internationella handelsavtal (ställd av Inge Fischer Møller)

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- A 507/t Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter
- A 544/t Medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inom-nordiska rutter
- A 549/t Medlemsförslag om förbättrad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Norden
- A 550/t Medlemsförslag om åtgärder för att öka pensionärernas resande inom Norden
- A 551/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående ett bil-avgiftssystem som stimulerar trafiksäkerheten m. m.
- A 558/t Medlemsförslag om ett nordiskt jullandsprojekt
- A 562/t Medlemsförslag om ett nordiskt trafiksäkerhetsår
- A 565/t Medlemsförslag om förbättrad nordisk transportstatistik
- *A 570/t Medlemsförslag om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen
- *A 573/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter
- *A 582/t Medlemsförslag om transport av farligt gods

B. Ministerrådsförslag

- *B 29 Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

C. 1980. Berättelser

1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*19/t	Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
*21/t	Berättelse från NORDTEL — Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*37/t	Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet

*Nedanstående berättelse redovisas i C 1**BILAGA 14*

302/t	Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan
-------	---

D. 1980. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

1/1967/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
*9/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
35/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
*15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
*8/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
25/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
*27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
10/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
*11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
*14/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
*26/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
1/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

- *3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden
- *2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
- 3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
- *4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl.
- *10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikolyckor
- *11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö
- 1/1978/t Meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet
- *4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov
- *8/1979/t Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg
- *9/1979/t Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss
- *10/1979/t Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974
- *11/1979/t Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss
- *12/1979/t Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

E. Frågor

3. Fråga till Nordiska ministerrådet om flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (ställd av Essen Lindahl) /D 1980/28/1973/t/
4. Fråga till de nordiska regeringarna om internordisk giltighet för körkort (ställd av Bjarne Mørk Eidem) /D 1980/3/1976/t/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om charterskatt på resor mellan de nordiska länderna (ställd av Ingrid Sundberg)
22. Fråga till de nordiska regeringarna om turism och chartertrafik (ställd av Leif Glensgård)
23. Fråga till Norges och Sveriges regeringar om modifiering av charterbestämmelserna (ställd av Leif Glensgård)

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 542/e Medlemsförslag om förbättrat konsumentskydd beträffande lås
- A 553/e Medlemsförslag om samnordisk stadsforskning
- A 554/e Medlemsförslag om åtgärder för att underlätta industriella projekt
- A 557/e Medlemsförslag om den nordiska glasindustrin
- *A 572/e Medlemsförslag om avhjälpannet av tynande gruvsamhällets svårigheter i Norden
- *A 578/e Medlemsförslag om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling

B. Ministerrådsförslag

- B 27Ä/e Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet
- *B 29 Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

C. 1980. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
- *4/e Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
- *9/e Berättelse från Nordtest
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
- *14/e Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
- *28/e Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
- 29/e Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
- *33/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
- 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 12

- 300/e Nordel

BILAGA 13

- 301/e Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D. 1980. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 6/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
- *7/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
- 1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
- *2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
- *18/1972/e Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
- *13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

- *15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
- *16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
- 22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
- *23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
- *6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer
- 12/1976/e Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden
- 1/1977/e Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
- 5/1977/e Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna
- *15/1977/e Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation
- *3/1978/e Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning
- *14/1978/e Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
- *15/1978/e Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser
- 1/1979/e Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete
- 2/1979/e Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden
- 3/1979/e Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag

E. Frågor

14. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för övervakning av multinationella företags verksamhet (ställd av Gunnar Berge) /D 1980/3/1979/e/
15. Fråga till Nordiska ministerrådet om mildrade tullbestämmelser beträffande flyttningsgods i Norden (ställd av Sakari Knuutila)
20. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m. (ställd av Ilkka-Christian Björklund) /D 1980/1/1972/e/
27. Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska valutasamarbetet (ställd av Leif Glensgård)
28. Fråga till de nordiska regeringarna om energiproblem och åtgärder för att säkra försörjningen (ställd av Leif Glensgård)

29. Fråga till Nordiska ministerrådet om Nordiska investeringsbankens verksamhet (ställd av Leif Glensgård) /C 1980/42/e/
30. Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av Nordiska investeringsbankens styrelse (ställd av Inge Fischer Møller) /C 1980/42/e/

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Nationalteatern. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidietts sammanträden, för sekretariatens och presens arbete m. m. disponerades olika lokaler i Altingshuset, i Højeste-
retshuset och i Nationalteatern.

Plenarmöten

Måndagen den 3 mars kl. 14.00—18.40

Tisdagen den 4 mars kl. 09.00—12.30 och 12.30—18.00

Onsdagen den 5 mars kl. 09.30—11.05 och 14.30—18.45

Torsdagen den 6 mars kl. 09.00—11.50 och 14.00—19.45

Fredagen den 7 mars kl. 09.00—14.45

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Måndagen den 3 mars kl. 10.00—10.45 och 18.45—19.30

Kulturutskottet

Måndagen den 3 mars kl. 10.05—10.55 och 18.50—19.20

Onsdagen den 5 mars kl. 11.30—12.15

Social- och miljöutskottet

Måndagen den 3 mars kl. 10.00—11.00 och 18.40—19.30

Onsdagen den 5 mars kl. 11.15—12.15

Trafikutskottet

Måndagen den 3 mars kl. 10.00—11.00 och 18.30—19.30

Onsdagen den 5 mars kl. 11.15—12.15

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 3 mars kl. 10.00—11.00 och 18.45—19.30

Onsdagen den 5 mars kl. 11.15—12.30

Särskilda arrangemang

Tisdagen den 4 mars: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris (Háskólabíó)

Mottagning i Kjarvalsstaðir (värd: Reykjavíks kommun)

Onsdagen den 5 mars: Lunch på Hótel Saga (värd: Altingspresidenterna)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Måndagen den 3 mars 1980 kl. 14.00

Presidenter: Olof Palme (1—4), Matthías Á Mathiesen (5—16), Lars Korvald (16) och Guttorm Hansen (16)

Dagordning

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president
2. Namnupprop, godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiummedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Utsändning av handlingar till sessionen
7. Förslag om försöksordning angående frågeinstitutet
8. Fastställande av saklista för sessionen
9. Meddelande om voteringsordningen
10. Val av budgetkommitté
11. Val av informationskommitté
12. Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1981—1982
13. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
14. Bemyndigande för rådets utskott att lägga sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

eller vilka icke slutbehandlats på sessionen

15. Förslag om talartidens begränsning i generaldebatten

16. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet Dokument I: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

1

Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Ärade rådsledamöter! Låt mig först och främst få uttrycka vår stora glädje över att åter få samlas till rådslag i Island. De av oss som varit med här förut på Nordiska rådets möten bär för alltid med oss minnet av vänligheten, gästfriheten och den djupt särpräglade mänskliga charm som vi funnit här i Island.

En svensk poet, Folke Dahlberg, har om en ö skrivit, egentligen med anspråk på allmängiltighet: "Först när man är kringfluten är man trygg. Då blir världen överskådlig, hanterlig. Men inte förminskad: en flisa av världen är en värld i sig. Jorden är också en ö — jag också."

Kanske finner vi där något av förklaringen till den trygghet och den värme som möter oss här. Och det är med glädje och förväntan som vi nu inleder Nordiska rådets session.

Sedan vi sist möttes har tre människor som betytt väldigt mycket i vår krets för alltid lämnat oss: Bertil Ohlin, Per Hækkerup och Niels Matthiasen.

I femton år var Bertil Ohlin ledamot av Nordiska rådet, i tio år ledamot av dess presidium, tre gånger dess president. Men det är inte de formella posterna som betyder något: vi vet alla att Bertil Ohlin var en av de drivande vid Nordiska rådets tillkomst, att han livet igenom bevarade ett glödande intresse för det nordiska samarbetet, att minnet av denna hans gärning kommer att leva i många av de praktiska för vardagen betydelsefulla framsteg som vunnits i vårt samarbete.

Per Hækkerup var redan under ungdomsåren en eldsjäl i det samarbete som vävdes mellan Nordens unga socialdemokrater. Tidigt blev han medlem av Nordiska rådet och under sin långa och växlingsrika politiska bana på ledande poster i Danmark kom han ständigt att göra viktiga insatser i nordiskt samarbete. Måhända är det riktigt att säga att Per Hækkerup var särskilt väl ägnad att spela en roll som förbindelselänk från Norden ut mot det vidare samarbetet i Europa. Han kunde göra detta i kraft av sin djupa förankring i Norden.

Niels Matthiasens gärning var under senare år helt koncentrerad till kulturpolitikens fält. Det är för begränsat att säga att han var en varm förkämpe för det kulturella samarbetet i Norden. Han var i mycket dess drivande kraft, med ständigt nya uppslag och idéer. Vi kommer att minnas hans ljusa leende med saknad men också med glädje vid tanken på en god och varm kamrat.

Tre starka personligheter i det nordiska samarbetet har lämnat oss för alltid. Vi lyser frid över deras minne.

Sedan den senaste sessionen har läget i världen blivit sämre. Konflikten mellan stormakterna har fördjupats. Det kalla krigets tonläge har återkommit. Kapprustningen fortgår i än snabbare takt.

Vi får alla över hela världen ta på oss följderna av det skärpta läget i form av en växande otrygghet och ett minskande internationellt förtroende.

Svårast drabbas de små nationerna. Vi som lever i Europa får särskilda problem.

Ty, som Alva Myrdal upprepade gånger påpekat, sker i Europa en oerhörd militär uppladdning på båda sidor. Vår världsdel är ett förberett slagfält. Var helst i världen en konflikt uppstår, i vilken supermakterna dras in, kan den snabbt transporteras till vår världsdel, där de huvudsakliga resurserna för en konfrontation är belägna.

Norden har icke sedan det andra världskriget skapat någon konflikt som givit någon stormakt anledning att ingripa i våra förhållanden.

Alla länder i Norden har — oavsett vilken säkerhetspolitisk lösning man valt — bevarat en utpräglat självständig ställning. På de nordiska ländernas jord finns inte några kärnvapen.

Till dessa förhållanden har de nordiska länderna bidragit med all sin förmåga. För de resultat som detta har medfört i form av en fredlig utveckling har de nordiska länderna vunnit respekt från omvärlden.

Dessa frågor diskuteras icke närmare vid Nordiska rådets möten. Vid råds-sessionen 1956 uttalade den dåvarande danske utrikesministern H. C. Hansen: "Nordiska rådet är ett rådgivande organ, och rådet uttalar icke utåt gentemot den övriga världen med beslut om resolutioner eller liknande. Utrikespolitiska och försvarspolitiska frågor hör icke under rådets kompetens. Vi har skäl att säga, att icke minst denna dubbla begränsning av uppgifter har medverkat till att det skapats förtroende för rådets arbete och dess möjligheter."

Vid samma möte sade den dåvarande finske statsministern Urho Kekkonen: "Redan vid rådets grundande har man förutsett, att utrikespolitiska och militärpolitiska frågor, vilkas upptagande kan föranleda konflikter, lämnas utanför detta organs verksamhetsuppgifter." Denna linje har vi sedan dess sökt strikt upprätthålla. Den bekräftades senast i ett uttalande av Nordiska rådets presidium den 27 mars 1974. Den bör vi slå vakt om.

Men självfallet har det nordiska samarbetet en betydelse för freden. Mauno Koivisto sade vid statsministermötet i Reykjavík i oktober förra året, som svar på frågor från några journalister, att de nordiska länderna inte har några konflikter med varandra. Det är ingen tillfällighet. Det är ett

resultat av en gemensam vilja och gemensamt arbete. Samarbetstanken, som förverkligats på snart sagt alla samhällspolitiska områden, är till sitt syfte fredsbevarande. Det gäller inte enbart våra länders inbördes förhållanden. Denna förverkligade fredstanke har betydelse också för vår omvärld.

I den allmänna säkerhetspolitiska debatten efter årsskiftet har man på sina håll i den internationella krisens tecken sökt tolka in förändringar i säkerhetspolitiken i Norden. Några sådana förändringar har inte ägt rum. De nordiska länderna fullföljer i nära kontakt med varandra och i en anda av ömsesidigt förtroende sin självvalda säkerhetspolitik. Just i denna kritiska tid visar sig den nordiska balansen kunna bestå sitt prov. Detta är möjligen inte särskilt dramatiskt. Men det är väsentligt.

Nordiska rådets senaste sessioner har förlöpt i den internationella ekonomiska krisens tecken. Denna kris upplevs av människorna i våra länder som dagsaktuella, påtagliga bekymmer. Arbetslösheten ökar, inte minst bland de yngre. Människorna plågas av oro för att detta problem skall bli bestående. Samhället plågas av inflationen därför att den urholkar verkningarna av gemensamt fattade beslut, försvårar förhållandet mellan människor och samhällsgrupper och fräter på solidariteten. Med säkerhet kommer den internationella ekonomiska krisens verkningar och våra möjligheter att bemästra dem att spela en framträdande roll under debatten vid denna session.

Jag vill emellertid i detta sammanhang ta upp en annan fråga som hos många väcker en känsla av ovisshet inför framtiden. Den tekniska utvecklingen som ständigt går vidare ter sig ofta skrämmande därför att konsekvenserna är svåra att överblicka. Vi eftersträvar förnyelsen, men än mer möjligheten att själva bestämma om förändringarna. Snabba förändringar upplevs som ett hot mot våra möjligheter att påverka vår egen situation. Ofta kommer vi för sent. Debatten bryter ut på allvar först när en teknologi som angräps börjar bli föråldrad och representerar ett passerande skede. Och i den energiska kampen mot det som är på väg ut försummar vi att upptäcka vad som är på väg in och som på ett avgörande sätt kan förändra våra liv.

Vid presidietts möte med statsministrarna i Reykjavik i oktober förra året diskuterade vi ganska utförligt den nya datateknikens effekter på samhällsutvecklingen. Vi var helt överens om att detta var en av de viktigaste framtidsfrågorna i vart och ett av våra länder, både som exempel på samhällsutvecklingens allmänna inriktning och som ett självständigt samhällsproblem.

Ingen bestrider datateknologins utomordentliga användbarhet inom skilda samhällsområden för att främja rationalitet och effektivitet. Men numera framstår riskerna med denna teknologi som allt mer påtagliga.

Datatekniken kan medföra en väldig ökning av produktionsförmågan i industrin. Men den kan också leda till arbetslöshet.

Den kan ge möjlighet att ta bort tunga och farliga arbeten. Men den kan också leda till en ny och ökad monoton i arbetslivet.

Länge har vi arbetat med datateknikens konsekvenser för integriteten. Men den kan också komma i konflikt med de anställdas krav på medbestämmande och leda till fjärrstyrning från avlägsna och oåtkomliga maktcentra.

Det innebär ingen lösning på problemet att söka rida spärr för utvecklingen. Uppgiften är att söka ta tillvara datateknologins positiva möjligheter samtidigt med att vi med all kraft söker komma till rätta med dess risker och nackdelar. Det är de gamla problemet att söka underordna den tekniska utvecklingen våra sociala mål, att demokratiskt söka styra dess användning som ifråga om datatekniken återkommer på ett nytt och mycket dramatiskt sätt.

Vid det nyssnämnda mötet i Reykjavik i oktober kom vi fram till att vi stod inför likartade problem i alla våra länder och att vi därför i fortsättningen måste göra datapolitiken till en viktig fråga i det nordiska samarbetet. Det blir en prövosten på det nordiska samarbetets förmåga att i tid gripa sig an för människorna väsentliga frågor.

Oddvar Nordli har vid flera tillfällen pekat på att datateknologin egentligen är ett exempel på en betydligt bredare utveckling. Ministerrådet har på plenarförsamlingens bord lagt ett material som i bredd och

grundlighet i hög grad motsvarar dessa ord av Norges statsminister. Det gäller forskningspolitiken, där regeringarna nu lägger en första rapport, det gäller teknologin som jag redan berört. Nordiska rådet kommer vid denna session, som talesmännen för ekonomiska utskottet sedermera får utveckla, att lägga grundstenarna till en gemensam industripolitik. Energipolitiken och arbetsmarknadsfrågorna kommer att spela en viktig roll i den följande diskussionen och i rådets fortsatta arbete. Dessa olika områden utgör egentligen beståndsdelar i en gemensam utvecklingspolitik. De utgjorde tillsammans det dominerande ämnet för de överläggningar som presidiet för en månad sedan hade med ordförandena i rådets utskott.

Ibland uttrycks farhågor för att det nordiska samarbetet skall förlora styrfarten. Visst har det uppstått varnande exempel på att redan uppnådda resultat kan komma i fara, och självfallet måste vi ständigt uppmärksamma riskerna för att förlora initiativkraften. Men det breda program som föreligger till behandling vid denna session ger gott hopp om att vi med förenade krafter skall kunna ta ett nytt viktigt steg i förverkligandet av samarbetet mellan våra länder.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Adelsohn, Ulf¹
 Andersson, Karin¹
 Arnalds, Ragnar
 Árnason, Tómas
 Bennedsen, Dorte¹
 Boo, Karl
 Frydenlund, Knut
 Fälldin, Thorbjörn
 Førde, Einar
 Gestsson, Svavar
 Gíslason, Ingvar
 Gjerde, Bjartmar
 Guttormsson, Hjörleifur

Hentze, Demmus
 Hermannsson, Steingrímur
 Hjortnæs, Karl
 Jensen, Erling
 Jóhannesson, Ólafur
 Johansson, Olof¹
 Jónsson, Pálmi
 Jørgensen, Anker
 Koivisto, Mauno
 Linder, Staffan Burenstam
 Luja-Penttilä, Sinikka¹
 Mundebo, Ingemar¹
 Nielson, Poul
 Nilsen, Arne
 Nordli, Odvar
 Olesen, Kjeld
 Petri, Carl-Axel
 Rønbeck, Sissel¹
 Saarto, Veikko¹
 Sand, Ulf
 Skytøen, Lars
 Steen, Reiulf
 Stenbäck, Per
 Sundqvist, Ulf
 Söder, Karin
 Taxell, Christoffer
 Thoroddsen, Gunnar
 Työläjäarvi, Pirkko
 Ullsten, Ola
 Valle, Inger Louise
 Wikström, Jan-Erik
 Winberg, Håkan¹
 Wirtén, Rolf¹
 Woivalin, Folke
 Väyrynen, Paavo
 Þórðarson, Friðjón
 Åsling, Nils G.
 Østergaard, Lise

Valda medlemmar

Ajo, Aimo
 Andersen, K. B.
 Andersen, Liv
 Andersson, Lennart
 Ásgrímsson, Halldór
 Bakken, Ingvar
 Benkow, Jo
 Berge, Gunnar
 Björklund, Ilkka-Christian
 Bondevik, Kjell Magne
 Brundtland, Gro Harlem
 Bøsterud, Helen
 Carlshamre, Nils

¹ *Ej närvarande vid namnuppropet.*

Christensen, Christian
 Christensen, Ib
 Eidem, Bjarne Mørk
 Enggaard, Knud
 Fjeldvær, Rolf
 Gjertsen, Astrid
 Glensgård, Leif¹
 Gotfredsen, Annelise
 Gunnarsson, Árni
 Gustavsson, Rune
 Halvgaard, Børge
 Hansen, Guttorm
 Hansen, J. K.
 Haugstvedt, Asbjørn
 Hermannsson, Sverrir
 Hernelius, Allan
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Hirvelä, Inger
 Håvik, Doris
 Jakobsen, Johan J.
 Jansson, Olof
 Jonasson, Bertil
 Jónsson, Stefán
 Jonäng, Gunnel
 Järvenpää, Heikki
 Kanerva, Ilkka
 Karhuvaara, Sinikka
 Knuutila, Sakari
 Koivisto, Tellervo
 Korvald, Lars
 Kyllingmark, Håkon
 Liikanen, Erkki
 Lillqvist, Bror
 Lind, Nathalie
 Lindahl, Essen
 Lundblad, Grethe
 Lundkvist, Svante
 Mathiesen, Matthías Á.
 Møller, Inge Fischer
 Olsen, Johannes M.
 Palm, Sture
 Palme, Olof
 Palmunen, Lauri
 Patursson, Erlendur
 Pedersen, Robert
 Petersen, Niels Helveg
 Peterson, Thage
 Petersson, Per
 Pétursson, Páll
 Romanus, Gabriel
 Savola, Petter
 Sellgren, Rolf
 Steenholdt, Otto

Stenbäck, Asser
 Stetter, Ib
 Strange, Ebba
 Stubberud, Liv
 Sundberg, Ingrid
 Söderström, Sten
 Tastesen, Bernhardt
 Utkilen, Sigrid
 Werner, Lars
 Westerlund, Henrik
 Willoch, Kåre
 Väänänen, Marjatta

Meddelande

Matthías Á. Mathiesen: Hr. præsident! Jeg har en meddelelse, som angår det trykte program, som deltagerne i sessionen har fået udleveret. Ved en fejltagelse mangler der et bilag. Fejlen vil snarest muligt blive rettet. Et tillæg med juridisk udvalgs sagsliste vil blive trykt og uddelt snarest muligt.

Meddelandet lades till handlingarna.

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till president skulle väljas Matthías Á. Mathiesen, Island, och till vice presidenter Knud Enggaard, Danmark, Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Lars Korvald, Norge, och Olof Palme, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

4

Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle väljas Robert Pedersen, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Halldór Ásgrímsson, Island, Guttorm Hansen, Norge, och Allan Hernelius, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Matthias A. Mathiesen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

5

Anförande av den nyvalde presidenten

Ärede rådsmedlemmer, mine damer och herrar! På den islandske präsidents vegne vil jeg takke for den tillid, man har vist os. Vi vil gøre vort bedste for at udføre den opgave, vi er blevet betroet.

På rådets vegne vil jeg bringe en tak til den afgående præsident, Oluf Palme, fhv. statsminister, som har styret rådet det sidste år med sin bekendte elegance.

Overbevisningen om, at nordisk samarbejde ville kunne resultere i forbedringer og fremskridt i Norden, banede vejen for oprettelsen af Nordisk Råd.

Samarbejdet vil fortsat drives og forstærkes, så længe det er muligt at påvise, at de oprindelige idealer forvaltes og kæmpes for.

Nordisk samarbejde består ikke deri, at de deltagende nationer giver afkald på deres selvbestemmelsesret; alt mere bidrager samarbejdet til, at medlemslandene bliver bedre i stand til at tage sig af præmisserne for deres frihed, selvstændighed og fred.

Jeg kommer i tanker om, at da jeg for ti år siden stod her på samme sted, så var man just begyndt på slutfasen til iværksættelsen af det såkaldte Fagerholmkomiteforslag angående forandringer af Helsingforsaftalen fra 1962. Siden 1971 har i overensstemmelse med disse ændringer Nordisk Råds samarbejdsinstitutioner virket på præsidiets og ministerrådets vegne. Disse institutioner har alt besværet med den daglige beskæftigelse til fordel for det nordiske samarbejde. Deres redegørelser udgør bl. a. grundlaget for generaldebatten, der foregår under Nordisk Råd-sessionerne.

I disse redegørelser kan man tydeligt se, hvor mangfoldige problemerne er, og hvor betydningsfulde områder i nordboernes folkeliv de berører.

Man gør ikke alene rede for den svundne tid i disse rapporter. I dem finder man også overvejelser og henvisninger om fremtidens opgaver.

Under enhver Nordisk Råd-session stilles man over for at besvare spørgsmål som disse: Hvilke resultater kan nordisk samarbejde vise indtil nu? Hvilke områder er de vigtigste i dag? Hvilke opgaver er det mest magtpåliggende at behandle og gøre forsøg på at løse?

Det er vore rådsmedlemmers rolle at gøre opmærksom på det, som er mere heldigt og bedre egnet, ikke mindst angående fremtidsopgaverne. Ifølge samarbejdets oprindelse er det vor pligt at vise fantasi og opfindsomhed, at vedligeholde den livgivende kraft i nordisk samarbejde, om man så kan sige.

Vi repræsenterer de forskellige kræfter, der fører deres kampe i vores samfund. I vores argumentation findes der naturligvis en genklang af de synspunkter, som er mest aktuelle hos hver og én af os i vores hjemlande. Derimod opnår Nordisk Råds virksomhed ikke sin hensigt, hvis vi ikke er rede til at undgå snævre synspunkter, når det er nødvendigt.

I dette forum er det vores pligt at anskue sagerne fra en mere ophøjet synsvinkel. Vores horisont udvides, og vi må tage hensyn til de indstillinger, mennesker af andre nationaliteter har. Således giver medlemskabet af Nordisk Råd lejlighed til både at lære og at yde gode sager bistand.

Nordisk Råd indtager en slags særstilling blandt internationale institutioner, der er opstået igennem direkte samarbejde mellem folkeforsamlinger. Derimod har man gjort forholdet mellem rådsmedlemmerne og regeringerne mere præget af internationalt samarbejde ved de ændringer, der skete af nordisk samarbejde i 1971.

Undertiden viser det sig at være yderst vanskeligt at finde frem til den mest givende udvej for at sørge for, at de synspunkter, man har lagt for dagen, kommer til deres ret.

Stort set kan man ikke sige andet, end at det er lykkedes godt. Derfor er det meget vigtigt at bevare denne enestående ordening. Idet samarbejdsinstitutionerne får en endnu sikrere stilling, bliver det stadig mere betydningsfuldt for os rådsmedlemmer både at styrke vores indbyrdes kontakter og ikke at forglemme, at vores specielle pligter ligger i, at vi her som i vores folkeforsamlinger

hjemme føler os som vore mandanters, vore vælgeres, repræsentanter. I denne forbindelse må man heller ikke glemme det betydningsfulde arbejde, som talrige interesserede udfører til fordel for nordisk samarbejde.

Der er anledning til stor glæde over, hvor utrolig mangeartet et samarbejde der er opstået og vokset frem som afgrøde af Nordisk Råds virksomhed.

I debatten under denne (kommende) session bliver der ikke alene diskuteret sager på de mangesidige og omfattende områder af nordisk samarbejde. Her bliver også medlemskabet i selve rådet behandlet. Man har ideer om en ny ordning angående Færøernes og Grønlands medlemskab. Det er yderst betydningsfuldt, at det lykkedes at finde frem til en overenskomst mellem alle parter, hvad angår det definitive resultat af denne sag.

Som islænding er jeg glad for ethvert skridt, der fører frem til at opfylde de ønsker, mit lands nærmeste naboer i øst og vest nærer.

Nordisk Råd må altid være forberedt på at møde tidens krav. Som det falder naturligt, var samarbejdet i begyndelsen mest på det kulturelle område, og dér blev vejen banet for samarbejdsinstitutionerne. Den nordiske Investeringsbank blev stiftet på grund af senere tiders krav og har i en forholdsvis kort arbejdsperiode udvist et positivt resultat. For døren står iværksættelsen af ideerne om radio- og fjernsynssamarbejde via satellit. Når de er blevet realiseret, bliver nordiske mennesker knyttet stærkere sammen end nogen sinde før.

Nordisk Råds virksomhed kræver, at man samtidig udviser praktisk sans og fantasi. Skønt det undertiden menes, at det går sagte med at tilendebringe enkelte sager, skal man ikke tabe tålmodigheden. Allermindst skulle vi politikere blive forundret over, at det ikke altid er så let at iværksætte gode ideer. Man kan godt sige, at tiden i dette tilfælde forlænges i forhold til, hvor mange der må behandle sagen. Den kan derfor blive nok så lang, når flere nationer og mennesker med forskellige politiske opfattelser sætter sig ned for at nå frem til enighed.

Men findes der nogen, der protesterer

imod, at det er lykkedes os så nogenlunde godt at overvinde denne inertiens lov her i Nordisk Råd i det store og hele? Jeg tror, at hvis man vil være rimelig, så må man enes om den anskuelse, at endnu medfører det nordiske samarbejde forbedringer og fremskridt for medlemslandene. Derfor er vi stadig på vejen, der fører fremad.

I håb om, at vores møder her må bekræfte denne min overbevisning, ønsker jeg vores nordiske venner velkommen til Island.

6 Utsändning av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumentationsmaterial som skall behandlas vid sessionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Den stadgar också, att utsändande kan ske senare om särskilda skäl föreligger. Före denna session har allt material inte kunnat sändas ut i tid bl. a. på grund av att utskotten har måst lägga sina sammanträden till en osedvanligt sen tidpunkt.

Presidiet föreslår att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

Presidiets förslag bifölls.

7 Förslag om försöksordning angående frågeinstitut

Presidiet har föreslagit plenarförsamlingen att införa en försöksordning vid denna session, som innebär möjlighet för vald medlem att ställa fråga till regering eller till ministerrådet under sessionen. Utformningen av förslaget framgår av Dokument II. Beslutet kräver 2/3 flertal. Samma regler för tidsbegränsning får gälla som vid övriga frågor, dvs. 3 minuter för frågan, 5 minuter för svaret och 3 minuter för övriga inlägg.

Votering skedde medelst uppresning.

Presidiets förslag bifölls.

8**Fastställande av saklista för sessionen**

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen fastställer saklista för sessionen i enlighet med den utdelade förteckningen, med tillägg av de frågor som kan komma att ställas under sessionen.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

9**Meddelande om voteringsordningen**

I enlighet med § 11 i arbetsordningen kommer omröstning att företagas med namnupprop. Bortsett från omröstning vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

10**Val av budgetkommitté**

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets budgetkommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från *juridiska utskottet*: K. B. Andersen och Nils Carlshamre

från *kulturutskottet*: Árni Gunnarsson och Annelise Gotfredsen

från *social- och miljöutskottet*: Asbjørn Haugstvedt och Bror Lillqvist

från *trafikutskottet*: Marjatta Väänänen och Bjarne Mørk Eidem

från *ekonomiska utskottet*: Svante Lundkvist och Páll Pétursson

Arbetsutskottets förslag bifölls.

11**Val av informationskommitté**

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets informationskommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från Danmark:

Chr. Christensen och Robert Pedersen
från Finland:

Ilkka-Christian Björklund och Petter Savola

från Island:

Halldór Ásgrímsson och Árni Gunnarsson

från Norge:

Jo Benkow och Guttorm Hansen

från Sverige:

Sture Palm och Rune Gustavsson

Arbetsutskottets förslag bifölls.

12**Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1981—1982**

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar och suppleanter i Nordiska kulturfonden för åren 1981 och 1982 väljer:

från Danmark:

K. B. Andersen med Nathalie Lind som suppleant

från Finland:

Elsi Hetemäki-Olander med Ilkka-Christian Björklund som suppleant

från Island:

Sverrir Hermannsson med Stéfan Jónsson som suppleant

från Norge:

Jo Benkow med Rolf Fjeldvær som suppleant

från Sverige:

Bengt Wiklund med Kersti Swartz som suppleant

Arbetsutskottets förslag bifölls.

13**Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning**

Arbetsutskottet hade föreslagit, att ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning tillsättes.

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session skulle väljas:

från Danmark:

Robert Pedersen med Annelise Gotfredsen som suppleant

från Finland:

Arvo Salo med Irma Rihtniemi-Koski som suppleant

från Island:

Arni Gunnarsson med Páll Petursson som suppleant

från Norge:

Kjell Magne Bondevik med Trygve Brateli som suppleant

från Sverige:

Sture Palm med Gunnel Jonäng som suppleant

Arbetsutskottens förslag bifölles.

14

Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen

Presidiet föreslår att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets förslag bifölles.

15

Förslag om talartidens begränsning i generaldebatten

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen beslutar om tidsbegränsning av inläggen i generaldebatten till högst tio minuter, med undantag för presidiets första anförande (presentation av presidiets rapport), ministerrådets ordförande (presentation av ministerrådets berättelse) och statsministrarna.

Presidiets förslag bifölles.

16

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Vad är det viktigaste i mänskliga kontakter, i allt samarbete? Jag svarar på frågan så här: Det är språket. Därför kommer språket, redskapet att förstå varandra, att ta en stor del av mitt inlägg. Ett par dagar före min resa hit upp till Reykjavík fick jag i min hand en liten, rätt oansenlig skrift, som skiljde sig från allt det övriga material, som vi har fått inför sessionen främst genom sitt ringa omfång. Den här lilla boken ser jag också här på många representanters bord. "Att tala nordiskt" stod det på pärmen och i motsats till en del av de andra dokumenten kunde jag inte låta bli att bläddra i häftet.

Jag tar detta häfte till utgångspunkt för mitt inlägg, för enligt min mening är detta ett av de viktigaste dokumenten inför denna session och även annars inom det nordiska samarbetet. Jag tror att vi alla, från vilket hörn av Norden vi än kommer, har mycket att lära av de välmentade råd och kloka iakttagelser som författarna på uppdrag av Nordiska rådet och Nordiska språksekretariatet har samlat på ett tjugotal trycksidor. Initiativtagaren till skriften, P. O. Sundman, mångårig medlem av rådet, efterlyste en "kort handledning i hur man bör tala och uttrycka sig vid nordiska sammankomster".

Min erfarenhet av en lång rad sådana sammankomster ger mig orsak att livligt uppmana alla att inleda denna vår samling med att ta del av det värdefulla innehållet i häftet och sedan försöka omsätta det i praktiken under de debatter och samtal som vi deltar i under sessionen. Från finsk sida vill jag tillägga att detta inte minst skall gälla våra danska vänner.

Denna lilla skrift manifesterar också på ett utomordentligt sätt det nordiska språkåret 1980—1981, vars redan välkända symbol den bär på sin pärm. Idén med det nordiska språkåret, som tillkommit på initiativ av Föreningarna Norden, är att det skall öppna allas ögon för betydelsen av förbätt-

rade kunskaper i de nordiska grannspråken. Språket är det viktigaste kontaktmedlet mellan människorna och en språklig gemenskap är en förutsättning för kulturell, social och idémässig samhörighet. Den nordiska samhörigheten och det mångfacetterade och oerhört omfattande nordiska samarbetet kan svårligen tänkas utan den rätt höga grad av språklig gemenskap, som vi har här i Norden.

För en del av oss gäller det visserligen att vi inte får denna gemenskap gratis, vi måste genom flitigt arbete tillägna oss ett språk, som är gångbart i nordiskt umgänge. Detta gäller särskilt oss i Finland, men också våra isländska värdar. Vi har var och en ett särskilt ansvar att vinnlägga oss om detta. Jag har ett intryck av att våra isländska vänner med framgång har vårdat sig om denna sak och verkligen kan visa på resultat när det gäller att bevara danskan som kontaktspråk till det övriga Norden. Vi i Finland har en mycket stor och krävande uppgift framför oss om vi verkligen skall lyckas bevara svenskan som en levande förbindelselänk till Norden. En fråga på sessionens saklista vittnar om att vi inte är ensamma om den oro vi hyser för svenskans ställning i Finland.

Mot denna bakgrund anser vi att vi å andra sidan har rätt att begära att vi i vissa sammanhang inom det officiella nordiska samarbetet skall få tillgodogöra oss de tjänster som simultantolkning i förening med den moderna teknik som idag står till buds kan erbjuda för dem, som inte behärskar andra nordiska språk. Vi sätter stort värde på att simultantolkningen har införts vid råds-sessionerna. Men vi anser också att den borde införas oftare vid olika av rådet anordnade konferenser och seminarier, där den skulle vara till stor hjälp för att underlätta en aktiv insats för många finska deltagare. Vi har med tillfredsställelse noterat, att Nordiska ministerrådet har gått in för ökad simultantolkning i dylika sammanhang. Föreningarna Norden har sedan länge följt denna linje. Denna fråga framstår för oss också som en fråga om jämställdhet, vars betydelse inte bör underskattas.

I detta sammanhang nödgas jag tyvärr konstatera, att en annan form av språklig service som vi finskspråkiga rådsmedlem-

mar redan under flera år har lärt oss att sätta värde på inte detta år har fungerat tillfredsställande. Sessionens centrala dokument, ministerrådets rapport, den s. k. C 1, har i år inte nått oss före sessionen i finsk språkdräkt. Den fanns inte att tillgå i Helsingfors vid våra förberedande möten, den kunde inte användas vid pressinformationen eller i andra sammanhang vid sessionsförberedelserna i Finland. Dess värde kan ifrågasättas om den utdelas först när sessionen börjar. Jag kan inte underlåta att konstatera detta steg tillbaka på en viktig punkt, samtidigt med att vi begär vårt nordiska språkår.

När jag såhär utförligt har velat behandla frågor sammanhängande med den nordiska språkgemenskapen är det för att därmed understryka dennas fundamentala betydelse för hela det nordiska samarbetet och för den framtida utvecklingen i Norden. Jag vill därmed på presidiets vägnar till er alla rikta en vädjan att under det nordiska språkåret i er gärning aktivt verka för att öka och främja den nordiska språkförståelsen i alla de sammanhang där detta är möjligt. Grannspråksundervisningen vid skolor och andra undervisningsanstalter står självfallet i blickpunkten härvid, det arbetet bör få starkt stöd i alla de former, som vi under en lång följd av år har pekat på från de nordiska samarbetsorganens och från Föreningarna Nordens sida. Det är med glädje vi i Finland har konstaterat, att vi får en ny nordisk institution, det nordiska språk- och informationscentret, som inleder sin verksamhet senare under detta år. Det bör ses som ett betydande framsteg på detta område. Vi förväntar oss också att dess betydelse skall bli speciellt stor i Finland och är tacksamma för att man har velat visa oss förtroendet att hysa denna nya samnordiska institution. Vi hoppas att dess verksamhet så småningom också skall kunna bidra till att öka kännedomen om det finska språket och finsk kultur i de övriga nordiska länderna.

Samarbetet på språkområdet får anses utgöra den bärande konstruktionen i det nordiska samarbetet och särskilt på kulturens område. Inom detta har man redan länge särskilt försökt vårda sig om de områden i Norden, som är mera isolerade i för-

hållande till de egentliga skandinaviska länderna, främst geografiskt och språkligt. För att förstärka och utveckla kultur- och språkkontakterna mellan Island och de övriga nordiska länderna inrättades som det första i sitt slag med gemensamma krafter Nordens Hus i Reykjavík. Varje gång vi reser till Island och kommer in från flygfältet möts vi av Alvar Aaltos skapelse, islänningarnas eget Finlandiahus i mindre skala, som vi finnar gärna säger. Nordens Hus har redan länge varit en hård för aktiva nordiska kontakter och verkligen visat vad ett sådant centrum kan betyda för dessa.

I Thórshavn på Färöarna bygger man som bäst ett andra Nordens hus, vars verksamhet kommer att vara i stort sett densamma som det isländska husets. Vid rådets senaste session antog rådet en rekommendation om en utredning om att få till stånd en liknande institution på Åland. Där skulle projektet troligen kunna förverkligas rätt så smidigt genom att utnyttja redan befintliga lokala institutioner, men helt säkert vara lika så betydelsefullt med tanke på kontakterna.

Alla dessa åtgärder, som avser att förstärka de kulturella banden mellan de nordiska länderna är angelägna. Varje länk i den kedja som håller oss samman är lika viktig. Och de kulturella förbindelserna utgör den grundval som hela vårt samarbete vilar på och också i fortsättningen måste byggas på. De ekonomiska konjunkturerna växlar, de enskilda ländernas intressen och bindningar på de handelspolitiska områdena varierar, till och med stora och med möda uppbyggda ekonomiska konstruktioner strandar eller leder inte alltid till de resultat som vi väntat oss.

Det finns också goda exempel på motsatsen. Jag nämner här bara Nordiska investeringsbanken, som måste ses som ett utomordentligt exempel på att det går att få till stånd betydande saker på kort tid om bara den politiska viljan finns. Men en förutsättning för att den skall finnas är nog att vi vårdar oss om den starka underström, som går genom all vår samverkan och utgör förutsättningen för den, de kulturella banden. De utgör ytterst förutsättningen för den förståelse mellan våra folk, som en politisk vilja, som kan resultera i praktisk

handling också i krävande sammanhang, förutsätter, och som gör vårt samarbete här i Norden till något helt annat än vanligt internationellt samarbete mellan länder.

Det är därför av stor betydelse, att vi också framgent fäster stor vikt vid att vårda oss om kultursamarbetet, om dess förutsättningar och utvecklande. Det nordiska kulturavtalet av år 1971 och de institutioner, som har byggts upp i dess hägn, har under 1970-talet visat sin styrka och verkligen haft stor betydelse för att stärka de kulturella banden i Norden.

För min del har jag under så gott som hela 1970-talet suttit i rådets kulturutskott och haft glädjen att se hur samarbetet har utvecklats. Det som jag kanske betraktar som allra värdefullast är att det har lyckats oss att bygga upp en välfungerande växelverkan mellan den parlamentariska sidan och ministerrådsidan — i detta fall kultur- och undervisningsministrarna — när det gäller budgetsarbetet och den allmänna planeringen av utvecklingen på kulturområdet. Detta förhållande är öppet och har av vardera parten befunnits förenligt med sina intressen. Det kan gott tjäna som föredöme också för andra samarbetsområden. Vi hade en stark känsla av det ansvar rådets presidium pålade oss när det i tiden utsåg kulturutskottet att företräda rådet i förhållande till ministerrådet. Vi tyckte också att vi hade förvaltat denna uppgift med framgång. Min bestämda uppfattning är, och det säger jag på basen av mina år i kulturutskottet, att vi måste se till att vi inte på något sätt bidrar till att försvaga förutsättningarna för kultursamarbetets fortsatta utvecklande i överensstämmelse med kulturavtalets intentioner.

Min uppgift är också att i detta anförande fästa uppmärksamhet vid den rapport som rådets presidium har avgett till 28:e sessionen och som utgör underlag för generaldebatten. Den innehåller en utförlig presentation av samarbetets utveckling sedan senaste sessionen, såväl i allmänna drag som för de olika samarbetssektorernas vidkommande. Rapporten ger enligt min mening en övertygande bild av hur omfattande och mångfacetterat samarbetet är idag. Om jag inte skall föregå med alltför dåligt exempel i fråga om talartiden måste jag här avstå

från en närmare granskning av sakinnehållet i berättelsen. Andra kommer att belysa de egentliga sakområdena, hoppas jag.

Jag vill dock nämna, att presidiet gärna ser att ordförandena i rådets två specialkommittéer, budgetkommittén och informationskommittén, vilkas berättelser avges till presidiet, får tillfälle att presentera verksamheten inom kommittéerna i ett så tidigt skede som möjligt av generaldebatten, så att också deras arbete skall kunna bringas fram vid sessionen och vinna beaktande i debatten.

Vi förlade sessionen till början av mars i den förhoppningen att rådsutskotten skulle få bättre tid för behandling av minister-rådsrapporten och hela det omfattande material som följer den åt. Tyvärr måste vi konstatera, att detta inte lyckades. Utskotten har igen haft orsak till missnöje på denna punkt. När det gäller ministerrådsrapporten förefaller det som om ministerrådet och vi själva på rådssidan finge dela skulden. Att vår egen rapport från presidiet inte heller kunde föreligga tidigare än nu vid sessionen svarar vi naturligtvis ensamma för. Värdefulla, länge väntade utredningar har också nått oss blott för några dagar sedan. Som exempel kan nämnas forskningsutredningen och den industripolitiska utredningen som ingår i en bilaga till C 1. U-hjälpsutredningen och den valutapolitiska utredningen fick vi aldrig förrän vi reste hemifrån. Också de mycket centrala betänkandena från rådsutskotten om C 1 har saknats, liksom ett stort antal andra sakkument för saklistan. Detta är inte som sig bör. Det är ägnat att allvarligt försvåra vårt arbete. Eftersom det förefaller som om utvecklingen i detta hänseende snarare vore negativ än positiv, trots den utbyggnad av de sammanlagda sekretariatsresurserna som under de senaste åren har ägt rum, synes det påkallat att både rådet och ministerrådet efter sessionen tar itu med problemet, företar en analys av orsakerna till bristerna och lokaliserar dem. En ändring måste fås till stånd till följande session. Den enda anmärkning, som man kanske kan rikta mot den rapport, som vi idag förelägger rådet från presidiet, är att den inte innehåller någon nämnvärd självkritik. Så förträffligt står det ändå inte till

i alla hänseenden. Jag har därför ansett det vara min plikt att här ta upp en sida, som jag finner oroande, för att inte säga allvarlig med tanke på vår samarbetsorganisations fortsatta funktioner. Jag tror för min del att det finns orsak till förbättringar på flera håll inom samarbetsmaskineriet, både på den egentliga rådssidan och på minister-rådssidan.

Slutligen vill jag blott i korthet beröra en frågeställning, som ser ut att denna gång kräva en särskild aktsamhet. Vi lever i en tid, som är präglad av växande och mycket oroande internationella spänningar. Jag utgår ifrån att detta också kommer att i viss mån avspegla sig i debatten här. Vi är dock alla medvetna om de spelregler som vi i tiden har kommit överens om i fråga om i vilken mån rådet skall taga befattning med säkerhetspolitiska frågor. Rådets presidium förväntar sig att de enskilda talarna skall ta hänsyn till detta och se till att debatten inte antar en karaktär, som försvårar en seriös debatt om alla de viktiga och för samarbetets utvecklande betydelsefulla sakfrågor och problemställningar som är uppförda på rådets saklista. Nordiska rådet är enastående som ett någotsånär politiskt representativt debattforum. Detta utgör en värdefull egenskap, som vi bör se till inte går förlorad. Det är mycket värdefullt att vi har en möjlighet att underkasta de både större och mindre samarbetsfrågor och -problem, som vårt dagliga samarbete består av, debatt inom det unika debattforum, som Nordiska rådet utgör. Tungt vägande demokratiska skäl talar också därför. Så länge våra saker underkastas en verklig öppen debatt i rådet har vi också en garanti för att samarbetet inte utvecklar sig till ett tjänstemannasamarbete, som bara formellt sanktioneras vid sessionerna. En sådan utveckling skulle stå i strid med de tankegångar, som vägledde den första generationen i Nordiska rådet och dess initiativtagare. För dem rådde det ingen tvekan, rådet hade sin fasta förankring i den folkliga traditionen. Mätte vi också i fortsättningen vårda oss om denna tradition. På det sättet och genom att koncentrera oss på våra egentliga arbetsfrågor, på det konkreta samarbetet, skapar vi också den bästa grundvalen för deras verksamhet, som i vå-

ra länder har till uppgift att särskilt bevaka de säkerhets- och utrikespolitiska frågorna.

Minister for nordisk samarbejde **Lise Østergaard**: Hr. Præsident! Efter disse påmindelser om nødvendigheden af at specielt danske talere gør sig umage med at tale nordisk, vil jeg forsøge at gøre mit bedste for at tale langsomt og forståeligt.

Samarbejdet mellem de 5 nordiske lande er mere omfattende og mere resultatrigt end samarbejdet mellem lande i nogen anden del af verden. Derfor følges det også med større interesse ude omkring, end mange af os gør os klart.

Alligevel fremsættes der fra tid til anden kritik over manglende resultater. Jeg vil hertil gerne sige, at vi i Ministerrådet ikke opfatter den seriøse kritik som noget negativt, men tager den som et udtryk for engagement i det nordiske samarbejdes videre udvikling. Men jeg synes også, der er grund til at minde om, at der er opnået resultater på en lang række områder, der er af betydning for de nordiske borgeres daglige tilværelse.

Man bør være opmærksom på de fremskridt der er en følge af de seneste års udbygning af institutionssamarbejdet, en udvikling der har været stærkt tilskyndet fra Nordisk Råds side. Som følge heraf har vi i dag 13 nordiske institutioner, der dækker vidt forskellige områder. Blandt de kendteste kan nævnes Den nordiske Sundhedshøjskole i Göteborg, hvor der undervises i vigtige emner inden for den offentlige sundhedssektor, som man tidligere har måttet søge undervisning i uden for Norden, Nordisk Industrifond, Nordtest og Nordisk Komite for Byggebestemmelser, hvis arbejde har stor betydning for den industrielle udvikling i de nordiske lande. Hertil kommer institutioner på land- og skovbrugsforskningens område, på medicinalområdet og inden for alkohol- og narkotikaforskningen. Nordisk Investeringsbank bør nævnes. Den er nu kommet godt i gang med sit arbejde. Men denne følelse af, at der ikke rigtig sker nok inden for det nordiske samarbejde, mener jeg hænger sammen med, at problemerne i dag har ændret sig i vore lande, og at der forventes resultater på områder, der netop i dag står mest centralt i vore

samfund. Det hidtidige nordiske samarbejde har trods sit omfang og sin alsidighed fortrinsvis fundet sted på områder, der er relativt ukontroversielle i økonomisk, politisk og samfundsmæssig henseende. Der har været milepæle i samarbejdet, men det meste har været hverdagsamarbejde, der har banet vej for integrering af de nordiske samfund på en lang række områder. Dette arbejde er sket i stilhed og har ikke været så meget i mediernes søgelys, men resultaterne er dog væsentlige.

I dag er problemerne anderledes. Alle de industrialiserede lande står over for store problemer i forbindelse med den økonomiske stagnation, som har ramt de nordiske lande hårdt, og udviklingen giver os ikke megen udsigt til, at konjunkturforholdene vil bedre sig væsentligt inden for en overskuelig fremtid. De økonomiske og de menneskelige konsekvenser er af så stort omfang, at enhver rimelig mulighed for forbedringer bør forsøges. For de nordiske lande, der hver for sig har ringe chance for at påvirke den globale udvikling i gunstig retning, må yderligere forsøg på udbygning og fornyelse af et traditionelt og naturligt samarbejdsniveau være nærliggende.

Men for at det skal lykkes, må der finde en holdningsændring sted. Den ukontroversielle mindste fællesnævners politik er ikke længere tilstrækkelig. Det er ikke tilstrækkeligt med politiske viljeserklæringer. Vi vil på mange områder være nødt til at føre en politik, som ikke alle lande på kort sigt kan have fordel af. Vi må være parat til at give og tage. Udfordringen er stor, og det kræver politisk mod at gå veje, som bryder med etablerede tankesæt.

På de seneste rådssessioner er der såvel i form af debatindlæg fra Nordisk Råds medlemmer som gennem ytringer fra Rådets udvalg med stigende styrke blevet peget på nødvendigheden af et øget nordisk samarbejde med henblik på en forbedring af økonomien og beskæftigelsen. Dette har været inspirerende for Ministerrådets arbejde med disse alvorlige problemer. Jeg vil i det følgende præsentere en række samarbejdsider og forslag som er et foreløbigt resultat af dette arbejde.

Økonomisk-politisk samarbejde, industrielt samarbejde og samarbejde med hensyn

til de problemer, der følger af den teknologiske udvikling både industrielt og beskæftigelsesmæssigt, er centrale spørgsmål i debatten om det fremtidige nordiske samarbejde.

Ministerrådet finder det af betydning, at man gennem videst mulig fjernelse af lovgivningsmæssige og tekniske hindringer for internordisk samhandel søger at gøre Norden til et virkeligt hjemmemarked for nordiske produkter. Ved at gøre Norden til et fælles hjemmemarked kan vi sikre os et langt bedre udgangspunkt for opbygning af en eksport til tredjelande, end vi ville have hver for sig med vort eget land som hjemmemarked.

Hvordan når vi dette mål? Hvordan gør vi Norden til et hjemmemarked? Der er ikke noget enkelt svar på disse spørgsmål. En stor del af svaret må afhænge af virksomhederne selv. Vi kan håbe, at virksomhederne i fremtiden vil tænke mere nordisk. Ministerrådets muligheder er sekundære i forhold til virksomhedernes egen indsats, men kan dog være formidlende. Vi bør forsøge at afhjælpe hindringer for det industrielle samarbejde, og vi bør forsøge at stimulere til samarbejde mellem virksomhederne i Norden. Disse tanker kommer også til udtryk i det medlemsforslag til rekommandation om foranstaltninger for at lette industrielle produkter, som Nordisk Råd nu skal tage stilling til. Det er naturligt at føre denne tankegang videre til også at lette samarbejdet mellem nordiske erhvervsvirksomheder på eksportmarkeder. På dette område er en undersøgelse med det formål at fremme nordisk projektsport som bekendt i gang. Den ventes afsluttet i denne måned og vil forhåbentlig føre til, at nordiske foretagender i fællesskab kan få bedre betingelser for at tage konkurrencen om store projekter op med virksomheder fra de store industrilande. Den nordiske Investeringsbank vil her kunne spille en aktiv og central rolle.

Både udredningen om projektsport og den udredning om arbejdskraftens og kapitalens bevægelighed, der netop er blevet afsluttet, indeholder et omfattende materiale, der skulle kunne give et godt udgangspunkt for at arbejde videre med målet at fjerne hindringerne for nordiske virksomheders

samarbejde og etablering tværs over landegrænserne.

Industrisamarbejdet skal stimuleres også på andre måder. En udbygning af Nordisk Industrifond er en fremkommelig vej. Industrifonden, som skal støtte nordisk samarbejde inden for teknologisk forskning og udvikling, har i dag langt flere gode og virkelighedsnære forslag, end der findes budgetmæssige muligheder for at gennemføre.

Når vi ser på et andet centralt problem, energiforsyningen og energisamarbejdet, må vi tage vort udgangspunkt i den erkendelse, at vore naturlige ressourcer er højst forskellige. Norge indtager her en klar særstilling, men også i de andre nordiske lande er der betydelige forskelle i tilgangen til og arten af energiresourcer.

De norske olie- og gassressourcer har givet grundlag for, at Ministerrådet nu har iværksat en undersøgelse af nordiske samarbejds muligheder i Nordkalotområdet med en ilandføring af norsk olie og gas som basis. Undersøgelsen, hvori Nordisk Investeringsbank er involveret, vil vise, om eventuelle olie- og gasfund frembyder de udviklingsmuligheder for Nordkalotten, som de nordiske lande håber på.

Ministerrådet diskuterer i øjeblikket mulighederne for samarbejde ved import af kul, en energivare hvis betydning i fremtiden sandsynligvis kommer til at øges i de nordiske lande. En øget import kræver større havnekapacitet og bedre distributionsmuligheder.

Et planlagt, omfattende projekt går ud på at kortlægge og undersøge både de sikkerhedsmæssige og de miljømæssige konsekvenser af alle væsentlige former for energiproduktion.

En redegørelse for, hvad der er sket i anledning af det initiativ til nordisk forskningssamarbejde, som statsministerene tog på deres møde i efteråret 1978, vil blive givet af den islandske kulturminister, der også vil redegøre for samarbejdet inden for kultur- og undervisningssektoren i øvrigt.

Men jeg vil gerne her berøre et par af de områder, der er taget op i forbindelse med initiativet til øget nordisk forskningssamarbejde, og som har sammenhæng med de problemer, jeg hidtil har fremdraget.

Foruden at gøre nordisk energisamar-

bejde til genstand for en udredning har den arbejdsgruppe, der er nedsat af undervisnings- og kulturministrene og samarbejdsministrene, taget spørgsmålet op om på nordisk basis at gennemføre en mere effektiv overvågning af den teknologiske industrielle udvikling i de store industrilande bl. a. med det formål at styrke de nordiske landes konkurrencekraft.

Et andet emne, der er taget op, er mulighederne for at yde erhvervslivet service med hensyn til viden om forholdene i muligt vigtige eksportområder, f. eks. i Mellemøsten. En sådan service er til rådighed for de nordiske virksomheders konkurrenter i flere af de store industrilande.

På det sidste statsministermøde gjorde statsminister Nordli opmærksom på de samfundsmæssige følger af den teknologiske revolution som et naturligt område for nordisk samarbejde, fordi vi stort set her vil stå over for de samme problemer. På længere sigt må det område tages op i et videre perspektiv, og tanken om et forskningsinstitut med dette formål har været fremme.

Konkurrencen med de nye industrilande, der nu har en økonomisk vækst og udvikling, der kan minde om Japans tidligere økonomiske ekspansion, er en af de udfordringer, vi står overfor i 1980'erne. Det må dog understreges, at disse lande ikke blot repræsenterer konkurrence for vore lande, men også åbner muligheder for nye eksportmarkeder. Den teknologiske revolution som følge af mikroprocessorernes udvikling er en anden af de udfordringer, man står overfor. Også disse spørgsmål er taget op til behandling ud fra en arbejdsmæssig synsvinkel i NAUTs nye kerneprojekt "Udviklingstendenser på arbejdsmarkedet". Men konkurrenceproblemer og teknologiske problemer kan ikke behandles til bunds alene ud fra en arbejdsmarkedssynsvinkel. De teknisk-industrielle aspekter, de økonomiske aspekter, de arbejdsmarkedsmæssige aspekter og de regionale aspekter må også inddrages, og dette stiller os over for nødvendigheden af en langt mere vidtgående, tværfaglig koordination.

Regionalpolitikken er i stadig højere grad kommet til at stå i centrum for opmærksomheden i det nordiske samarbejde

og må ses i sammenhæng med arbejdsmarkedssamarbejdet. Ministerrådet har gennemført en ny procedure for behandling af regionalpolitiske forslag, som kan have virkning på den regionale udvikling i nabolandene, og som forudsætter høring af berørte områder på den anden side af en rigsgrænse, forinden foranstaltningerne sættes i værk. Dette må være en form for samarbejde, der er ret enestående i verden. Inden for rammerne af det nye, regionalpolitiske samarbejdsprogram er der et stort antal konkrete forsøg i gang med betydning for beskæftigelsen i de spredt bebyggede områder. Hvis disse forsøg falder godt ud, kan resultaterne udnyttes også i andre regioner. På et møde i februar i år fastlagde regionalministrene for første gang rammerne for fordeling af 325 mill. n.kr. af de regionallån, som Nordisk Investeringsbank kan yde. Denne låneordning løber en 2-årig forsøgsperiode, og lånene kanaliseres via nationale, regionalpolitiske fonde til konkrete projekter, der i nordisk perspektiv har særlig interesse.

I en præsentation som denne er der meget, der fortjener omtale, men begrænsning er nødvendig, og dette må ikke tages som udtryk for en nedvurdering af de områder, som ikke er nævnt.

Jeg vil blot fæste opmærksomhed ved, at Ministerrådet har intensiveret samarbejdet inden for landbrug og skovbrug ved at oprette en embedsmandskomiteé på dette område.

En ny socialkonvention er blevet udarbejdet, og anden etape af arbejdsmarkedsprogrammet er påbegyndt. Endelig er Ministerrådets forslag til et samarbejdsprogram for det konsumentpolitiske område fremlagt.

Samarbejdet på de forskellige områder består af både udredninger og konkrete foranstaltninger. Nogle vil måske sige, at udredninger præger billedet for meget. Men jeg tror, at det følger af det nordiske samarbejdes natur, at udredninger af fælles problemstillinger må få en fremtrædende plads. På den anden side må en af vore opgaver være at påse, at den udredningsvirksomhed, vi sætter i gang, beskæftiger sig med væsentlige problemer, at den gennemføres hurtigt, og at den følges op nationalt, dvs.

at resultaterne omsættes til virkelighed gennem politisk handling.

Kontakten mellem regeringerne og Nordisk Råd, der fra begge sider tillægges stor vægt, har været under fortsat udbygning. Den foregår ikke alene her på sessionerne, men også i forbindelse med det daglige arbejde, f. eks. i form af samråd mellem ministre og Nordisk Råds udvalg og komiteer. Hvis man vil spørge, hvordan det nordiske samarbejds model vil se ud i det kommende år, må en del af svaret blive, at det karakteristiske for morgendagens udfordringer vil være problemernes komplekse karakter og samarbejdets tværfaglige karakter. Men hovedvægten vil komme til at ligge på det økonomiske samarbejde.

Lad mig slutte med at omtale de nordiske statsministres beslutning om at holde flere årlige møder, således som det er foreslået af den danske statsminister, for at drøfte fællesnordiske problemer og navnlig for at følge tidligere skitserede løsninger op. Jeg tror, at vi kan tage dette som udtryk for, at viljen til et øget nordisk samarbejde er til stede og som en inspiration for det videre arbejde i det nordiske samarbejdes tjeneste.

Hr. præsident. Jeg har i mit indlæg i dag forsøgt at rette opmærksomheden på de fremtidige retningslinjer for udviklingen i vort samarbejde. Jeg har prøvet at fremhæve nogle af de områder, hvor et øget samarbejde trænger sig på, og de problemer, som er forbundet dermed.

Jeg har måske i mindre omfang, end det er sædvanligt, beskæftiget mig med, hvad der er sket i det forløbne år, og jeg har valgt denne linje i mit indlæg, fordi vi jo har årsberetningen at henvise til, og fordi jeg mener, det er særlig vigtigt i vor nuværende situation, at vi prøver at rette blikket fremover for at søge udveje til løsningen af de store problemer, vore lande står overfor.

Lundkvist: Herr president, ärade rådsmedlemmar! Det har ansetts lämpligt att jag som ordförande i budgetkommittén skulle få fem minuter för en muntlig rapport om kommitténs arbete innan jag gör mitt inlägg i generaldebatten.

Den samlade budgeten för det nordiska

samarbetet som administreras av de nordiska institutionerna passerade sistlidna år 150 miljoner svenska kronor. Förslagen för 1981 ligger på drygt 160 miljoner. Av detta drar kulturbudgeten 67 miljoner kronor, den allmänna budgeten 84 miljoner och presidiesekretariatets budget ca 10 miljoner.

Budgetarna har naturligtvis växt gradvis sedan ministerrådets tillkomst i början av 1970-talet. Men varken det samlade beloppet eller den ökning som skett är på något sätt särskilt imponerande. Även om vi vet att mycket av det dagliga nordiska samarbetet föregår och finansieras på annat sätt än genom projekt och institutioner som styrs av de nordiska budgetarna är det alltså så små belopp vi talar om.

Budgetkommittén vill därför med adress till ministerrådet understryka en gammal sanning, nämligen att man inte är ekonomisk bara för att man avstår från att göra utgifter. Här som i andra sammanhang finns utan tvivel möjligheter att med små medel göra stora vinster genom ett effektivt samarbete. Trots bekymren för statsfinanserna är våra länder ännu inte så fattiga att vi inte har råd att vara ekonomiska.

Budgetkommittén och rådet får nu under knapphetens kalla stjärna satsa på vad som kan bedömas vara de allra mest positiva utvecklingsmöjligheterna.

Budgetkommittén och utskotten vill vaka över den stränga prioritering som är nödvändig när resurserna är begränsade och att denna prioritering sker med de parlamentariska organens fulla medverkan.

Det betyder att vi eftersträvar att kunna komma till ministerrådet med någorlunda samstämmiga och välmotiverade prioriteringsönskemål och att vi själva ifrån utskottens och budgetkommitténs sida vill vara med om att sortera bort vad vi inte anser vara så angeläget och så effektivt. Bredden i det nordiska samarbetet måste emellertid bevaras och försvaras, och vi måste också ha råd till att experimentera för att få utrymme för nya tankar och initiativ. Vi måste se till så att vi inte låser oss så starkt i institutioner och fasta förpliktelser att vi inte ger plats för förnyelse.

Det ankommer också på budgetkommittén att i samråd med de berörda utskotten och kommittéerna följa genomförandet av

Nordiska rådets rekommendationer och beslut och att rapportera till presidiet när vi finner att hänsynen till en effektiv uppföljning av olika frågor kräver insatser från rådets sida.

När rådets sakbehandling bestäms av så strama budgeteringar som vi är tvingade till just nu, måste ministerrådet också acceptera att vi skärper uppmärksamheten från rådets sida på samarbetsmetoder och medel. Det är vår uppgift att medverka till att vi undviker tomgång och onödigt pappersarbete och att vi efter hand kan komma fram till ökad effektivitet i det nordiska samarbetet.

Vi vill i det sammanhanget från budgetkommitténs sida framhålla angelägenheten av att ministerrådet eftersträvar att tidsbegränsa projekten och utredningarna så att de inte riskerar att bli självändamål. Det är angeläget att projekt och utredningar följs upp och utvärderas när den tid man fått till förfogande är slut.

Vi har från budgetkommitténs sida också föreslagit ministerrådet att låta någon se över vad som är på gång för att ge möjlighet att tillämpa den ordning även för nu pågående projekt och utredningar som vi förordar för dem som skall nystartas.

Budgetkommittén vill också understryka att det är angeläget att nya institutioner inte upprättas utan kontakt med utskotten. Bidrag till olika verksamheter inom det nordiska samarbetets ram bör i mesta möjliga mån kanaliseras över Nordiska rådets budget för att öka möjligheterna för rådet att påverka prioriteringar mellan olika verksamhetsområden och ett effektivare utnyttjande av resurserna. Det är angeläget att vi i mesta möjliga mån kan skapa förutsättningar för rådet att peka på vad rådet anser vara de väsentligaste uppgifterna.

Avsikten med detta inlägg så här tidigt under generaldebatten är att hänvisa till budgetkommitténs årsberättelse, som är framlagd tillsammans med presidiets rapport och att uppfordra sessionens deltagare att säga sin mening om vilka behov som bör prioriteras i det fortsatta arbetet.

Jag går så, herr president, över till mitt generaldebattinlägg.

En lång rad av de problem som vi ser framför oss när det gäller den ekonomiska

utvecklingen är gemensamma för de nordiska länderna. Vi vill alla värna om den fulla sysselsättningens politik. Vi vill slå vakt om och vidareutveckla den välfärd som vi byggt upp under de senaste decennierna, bl. a. på grundval av att vi legat väl framme i industriell utveckling och haft god tillgång till värdefulla råvaror.

Vi upplever alla hur den tekniska och industriella utvecklingen i vår omvärld förändrat vår situation på världsmarknaden och ställer oss inför många problem när det gäller hur vi skall utnyttja våra resurser för att trygga välfärden.

Ingen torde i dag på allvar bestrida att vi med möjligheten att göra Norden till hemmamarknad för vår industri ökar försäkringarna att möta de påfrestningar som väntar oss i konkurrensen med den industriella utvecklingen i omvärlden. Det underströks på Tammerforskonferensen om Nordens ekonomi inför 1980-talet att den nordiska marknaden många gånger är livsvillkoret för exempelvis mindre företag om de skall vara exportinriktade. Den nordiska marknaden kan därmed också bli en språngbräda för industriell utveckling när vi skall pröva våra möjligheter att ta oss ut på världsmarknaden med nya produkter. Det underströks också att vi borde diskutera mera intensivt hur vi skall utnyttja den tillgång som den nordiska marknaden är för en differentiering av vårt näringsliv och för att undvika en ytterligare koncentration av försörjningsmöjligheter och befolkning som vi har upplevt gått långt nog. I vår strävan att driva en aktiv regionalpolitik borde det nordiska samarbetet ha en särskilt betydelsefull funktion att fylla.

Dessa tankegångar understryks också i den analys vi fått av det ekonomiska sambandet i Norden i den rapport som föreligger till sessionen om nordiskt ekonomiskt-samarbete.

De fackliga organisationerna har i en industripolitisk rapport slagit fast att det industripolitiska samarbetet i Norden måste ges en mycket hög prioritet under 1980-talet om de nordiska ländernas ställning som industrinationer skall bibehållas. Man framhåller att det industripolitiska samarbetet som hitintills bedrivits inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet alltjämt

har en tämligen obetydlig omfattning och man är kritisk mot att det inte inrättats ett sekretariat inom ministerrådet för detta samarbete.

Även framträdande företagsledare kritiserar i dessa stycken Nordens politiker för att icke vara tillräckligt aktiva, inte ha ett nordiskt perspektiv som är tillräckligt konstruktivt för att leda till handling. Man pekar på avsaknaden av en nordisk beslutsstruktur när det gäller de övergripande frågorna inom industripolitiken och man oroar sig för att politikerna inte tycks inse att det brådskar om vi i de nordiska länderna inte skall bli akterseglade av den utveckling som pågår på andra håll i världen.

Jag har en känsla av att vi i den här situationen på det politiska planet dras med en ideologisk barlast som är förlegad och ett hinder för ett rationellt och konstruktivt tänkande och handlande. I diskussionerna kring ett nordiskt industripolitiskt samarbete möter man fortfarande oviljan mot att utnyttja staten som ett instrument för att få till stånd angelägen industripolitisk samverkan. Man vidhåller fortfarande föreställningen på sina håll att staten inte skall blanda sig i. Man menar att marknadskrafterna skall styra utvecklingen, vinstintresset skall vara drivkraften bakom den förnyelse som sker och de förändringar som kommer till stånd. Har man denna passiva syn på statens roll i sammanhanget så kan man inte samtidigt enligt min mening vara anhängare av sådana mål som full sysselsättning och en aktiv regionalpolitik. Då borde man heller inte påstå sig vara anhängare av en hushållning med våra naturresurser under ansvar för människor och miljö.

Sanningen är den att om vi vill nå dessa mål måste vi acceptera behovet av en mera planerad hushållning för vilken våra länders regeringar var för sig och tillsammans måste ta ett större ansvar.

Menar vi allvar med det som sägs i rapporter och på konferenser om att Norden som hemmamarknad för våra respektive länders industriella utveckling är av utomordentligt stor betydelse, då måste vi som politiker handla därefter.

Den nordiska arbetarrörelsen har presenterat sina förslag till åtgärder i ett aktionsprogram för ekonomi och sysselsättning.

Det skulle föra för långt att redovisa innehållet i detta omfattande programförslag i det här sammanhanget. Utgångspunkten för programmet är att det är människorna som skall styra utvecklingen; att solidaritet, jämlikhet och full sysselsättning skall vara mål för den ekonomiska politiken; att den långvariga internationella ekonomiska krisens verkningar i form av massarbetslöshet är socialt och mänskligt oacceptabelt; att utvecklingen under 1970-talet har klargjort att ett otillräckligt internationellt samarbete mellan regeringarna ger de multinationella företagen en allt starkare makt; att vi därmed får en utveckling utanför medborgarnas inflytande och kontroll.

Om vi vill tillvarata de möjligheter som nordiskt samarbete kan ge oss att förverkliga sådana politiska mål som full sysselsättning, jämnare fördelning av arbetstillfällen mellan olika regioner i våra länder och en god hushållning med naturresurserna under omsorg för människor och miljö, då måste vi få en annan beslutsordning för projekt som i dessa hänseenden kan vara av ett betydande intresse på nordisk nivå än den som tillämpades i samband med exempelvis Volvo-avtalet. Jag skulle kunna ge fler exempel från egen erfarenhet på hur det inte borde få gå till när industripolitiskt samarbete skall etableras i Norden. Ett sådant samarbete måste enligt min mening också förankras på politisk nivå. Inte minst för att motverka att förändringar som kan te sig tilltalande för vinstintresset, får djupgående och negativa verkningar ur samhällsekonomisk synpunkt. Man måste också på politisk nivå kunna ta initiativ för att få till stånd en önskvärd samverkan när ekonomiska intressesättningar är så starka att de blockerar en ur samhällets synpunkt naturlig och önskvärd utveckling.

Energiförsörjningen har spelat en stor roll i de ekonomiska svårigheterna under 1970-talet. En tryggad energiförsörjning är en av de viktigaste förutsättningarna för en gynnsam ekonomisk utveckling. Framtidens energiförsörjning står i förgrunden för den politiska debatten i våra länder. Även på detta område har vi i Norden sammantaget tillgångar som samordnade och rätt utnyttjade bildar en god grund för en gynnsam ekonomisk utveckling. Därför spärar man

upp ögonen när man i svensk press får läsa hur Norges energiminister konstaterar att den norska gasen räcker till också för Sverige, men att intresset från den svenska regeringens sida är så minimalt att man inte ens hör av sig.

Den norska energiministern säger också att han hoppas på ett samarbete med Sverige i forskning och utveckling av metanol, men att det tillsvidare stannat vid en förhoppning. Han slutar enligt intervjun med följande lakoniska konstaterande "jag skulle tro att norrmännen i gemen inte gjort klart för sig hur beroende vi är av Sverige, men att svenskarna ännu mindre insett att de måste samarbeta med oss". Är vi överens om angelägenheten av ett utvidgat industripolitiskt samarbete, hör självfallet energiförsörjningen till de frågor vi måste prioritera i detta samarbete.

Skall vi få till stånd en förnyelse som bas för industriell verksamhet måste också forskning och teknisk utveckling främjas. På den punkten kommer andra företrädare för socialdemokratin att redovisa våra synpunkter och förslag. Jag vill bara ha sagt att samarbete på energiområdet kan i sig bli en drivkraft till ett mera utvecklat industriellt samarbete. Vi borde gemensamt — och nu talar jag inte bara om Sverige och Norge utan om hela Norden — ha utsikter att utveckla en teknologi när det gäller energiförsörjning som skulle kunna bli ett värdefullt inlag i vår industri. Det gäller ju här en industriell verksamhet som verkligen har framtiden för sig i en värld som i allt högre grad måste inrikta sig på hushållning och ett effektivt utnyttjande av inte minst energiråvaror.

Sammanfattningsvis: Bakom de tankegångar som jag redovisat ligger ingen strävan till protektionism utan bara ett enkelt konstaterande att vi inte har råd till att avstå ifrån att hjälpas åt. Att vi i Norden inte har råd att avstå ifrån att tillvarata de speciella möjligheter som våra många likartade förutsättningar och den samhörighet som redan finns ger oss att bli bättre rustade. Bättre rustade inför en utveckling med många bekymmer för varje liten nation att av egen kraft hävda sina intressen och finna sig till rätta i den stora internationella gemenskapen.

Glädjande nog kommer vi från det ekonomiska utskottets sida i veckan att kunna redovisa förslag till konkreta åtgärder som om de vinner gehör i rådet borde kunna betraktas som ett erkännande av att vi nu måste intensifiera det industripolitiska samarbetet i Norden till stöd för en gynnsammare ekonomisk utveckling i våra länder.

Lars Korvald övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsminister **Gunnar Thoroddsen**: Ærede nordiske venner og frænder! På den islandske regerings vegne udtrykker jeg glæde over, at Nordisk Råd nu for femte gang samles til session i Island. Vi byder vore danske, finske, norske og svenske venner velkommen.

Velkommen til sagaøen — kontrasternes land med isnende jökler og kogende kilder — dette land, som er fattigt på kostbare, forgængelige naturrigdomme, der kun varer nogle årtier, men rigt på andre ressourcer, vandfald og varme kilder, der fornys, så længe det regner i Island.

Velkommen til dette fredelige land med et fredselkende folk, der samtidig er så krigerisk, at det i kamp for sine fiskebanker jager en stormagts krigsflåde væk fra landets kyster.

Ja, dette folk er i manges øjne en gåde. Det har ofte været til besvær for sine naboer og voldt hovedbrud for sine nordiske venner. Men det er lidet sandsynligt, at dette vil ændres i væsentlig grad, så det vil være sikrest at vænne sig til det.

Islændingene er af norsk afstamning — med blodblanding fra Irland. Måske har vi noget af den norske selvbevidsthed og sejhed og lidt af det lunefulde og rebelske irske sind.

Men til trods for islændingenes urolige blod er det lykkedes at løse livsvigtige problemer på fredelig vis, ved forhandlinger, gensidig forståelse, med anvendelse af argumenter.

I en af Islands største stunder, da kristendom og asetro kæmpede om den islandske sjæl, i den tid hvor kristendommen i andre nordiske lande blev indført med sværd og

blod, så blev den lovfæstet på Islands alting uden blod og borgerkrig.

I den langvarige kamp for anerkendelse af Islands suverenitet og i kampen for den gamle republiks genoprettelse tog vores danske broderfolk til sidst fuldt hensyn til Islands ønsker og argumenter, fremført og støttet af nationale, politiske og juridiske grunde.

Så kom den ømfindtlige håndskriftsag, fra det islandske folks side en historisk og nationalt begrundet, følelsesbetonet hjertesag.

Løsningen på håndskriftsagen tjener det danske folk til evig ære.

Det nordiske samarbejde er af både ideel og praktisk art. Det har vi erfaret og fået bevis på gang på gang.

For 11 år siden besluttede Island at søge medlemskab i EFTA. Det var klart, at for den islandske industri ville det være en fordel at få større marked. Men samtidig ville det medføre belastning og besvær for mange unge islandske industrigrene at gå ind i den voksende konkurrence. De fire andre nordiske lande, som da alle var medlemmer af EFTA, gav os en håndsrækning. De tilbød at stifte en nordisk industrifond med 100 millioner danske kroner som startkapital for at bistå islandsk industri. Dette beløb modsvarer i dag 7,3 milliarder islandske kroner.

Den nordiske Investeringsbank, der blev stiftet for fire år siden, har allerede ydet betydelige lån til et elkraftværk og en ferrosiliciumfabrik her i landet, en fabrik bygget med norsk deltagelse, der vil øge vore valutaindtægter og blive en ny støtte for islandsk erhvervsliv.

Efter vulkankatastrofen på Heimaey for syv år siden fik Island et håndslag fra de nordiske lande, som kun opriktige venner kan give.

Vore islandske forfædre var vise og fremsynede i opbygningen af lovgivning og samfundsstruktur. De oprettede altinget i året 930 og dermed den islandske republik, som bestod i godt tre hundrede år og blev genoprettet i 1944. Deres lovgivning, som blev opbevaret i Grågåsen og i sagaernes beretninger, var på mange måder forbilledlig.

I dette gamle samfund var der bl. a. to særpræg, som her skal nævnes. Det ene er

den individuelle frihed og selvstændighed. Det andet den gensidige bistand, forsikringssystem og sociale forsorg, hvortil der ikke kendtes noget tilsvarende sidestykke i verden på den tid. Begge disse særpræg er indgroet i det islandske folks natur også i dag.

Den individuelle frihed, den enkeltes ret og ansvar, det sociale hensyn og omsorgen for de dårligt stillede i samfundet er de ledestjerner, som vi må følge, for at vore nordiske folk kan leve som lykkelige mennesker.

Statsminister Nordli: På mange hold gjør det seg nå gjeldende en ganske sterk utålmodighet når det gjelder takten i det industri- og energipolitiske samarbeidet og mangelen på konkrete resultater. Jeg tilhører den gruppen som gjerne skulle ha sett at det hadde gått raskere å utvide samarbeidet på disse sentrale områdene. Jeg vil også gjerne understreke at den norske regjering er fullt klart over sitt ansvar, og jeg vil i den forbindelse vise til bl. a. de innlegg som jeg og andre regjeringsmedlemmer har holdt om disse spørsmålene under tidligere sesjoner.

Det er imidlertid ett forhold vi nå må ha klart for oss. Hittil kan man vel si at takten og innholdet i det nordiske samarbeidet i vesentlig grad er blitt bestemt gjennom vedtak i regjeringer og parlamenter. Nå er det helt nye områder vi søker oss inn på. På det økonomiske området vil det i stor utstrekning være næringslivet selv som må samarbeide. De politiske myndigheter kan legge forholdene til rette, som det heter, men samarbeidet om konkrete prosjekter må skje mellom bedrifter og private selskaper.

Det er klart at det må ta tid å få utvidet et slikt samarbeid fra det vi har i dag, og til det vi gjerne vil ha i framtida. Her må det jo bl. a. en mentalitetsforandring til, fordi det ofte dreier seg om bedrifter som ser på hverandre som konkurrenter på samme marked. Volvo-avtalen viste oss vel en vei å gå. Selv om tilbakeslaget var skuffende for mange, har nok denne avtalen hatt sin store misjon, ikke minst fordi den viste hvilke oppgaver det er nødvendig for sta-

tene å løse for at et slikt samarbeid skal kunne fungere.

Det som er politikernes oppgave i denne sammenheng, er å legge til rette et bedre grunnlag for samarbeidet. For det første må vi her være med på å rydde av veien de hindringer som en stöter på i lovverket og på andre måter når det skal etableres et samarbeid mellom bedrifter i våre land. For det andre må vi se på mulighetene for positive tiltak, tiltak som kan stimulere til samarbeid. Men vi må også ha klart for oss at et slikt samarbeid må ses i et visst tidsperspektiv. Ikke minst i en periode som er preget av økonomiske tilbakeslag, vil det være vanskelig for næringslivet å satse på noe som en kanskje ikke vil ha öyeblikkelig fordel av.

Etter min mening er Nordisk Investeringsbank et eksempel på hva slags positive tiltak de nordiske land kan etablere for å stimulere næringslivet til samarbeid. Jeg synes det er gledelig å kunne konstatere at Investeringsbanken har utviklet seg videre og funnet en form som har vært til stor nytte så vel for det nordiske samarbeid generelt som for de enkelte bedrifter.

Vi står overfor en meget vanskelig internasjonal situasjon, som har skapt uro og engstelse i våre folk for hva framtida innebærer. Både på det nasjonale, internordiske og internasjonale plan er det en viktig oppgave for våre regjeringer å dempe disse stemninger og å arbeide for trygghet.

I det nordiske samarbeidet er vi naturlig i første rekke opptatt av våre egne problemer og oppgaver. Men for å få perspektiv — ja, inspirasjon — i arbeidet, tror jeg det er viktig at vi også av og til retter blikket ut over vårt eget område og ser oppgavene i en videre internasjonal sammenheng. På mange felter har alle de nordiske land klare felles interesser i dette.

Et slikt felt er utforming av internasjonale økonomisk-politiske tiltak til lösning av de store økonomiske problemer som preger vår tid: arbeidslöshet, inflasjon og lav vekst.

I fjor höst forutsatte OECD en økonomisk vekst innenfor OECD-området på 1 pst. i 1980. Dette anslaget er nå justert nedover — det regnes ikke med noen økonomisk vekst for området i det hele tatt i

1980. Arbeidslösheten vil öke neste år til over 20 millioner, mens inflasjonsraten for det samme området som helhet vil passere 10 pst. i 1980. Det er klart at det samlede økonomiske resultat for OECD-landene i 1980 blir det dårligste etter den annen verdens krig. Perspektivene for de nærmeste årene framover er også meget dystre.

De nordiske land har klart seg relativt bra i den økonomiske nedgangsperiode vi er inne i. Vi må allikevel innrömmе at heller ikke vi har klart å realisere den overordnede økonomisk-politiske målsetting om full sysselsetting og samtidig sikre en lav inflasjonstakt og en tilfredsstillende økonomisk vekst.

De internasjonale økonomiske perspektiver vil stille våre land overfor ökende økonomiske problemer. Verken nasjonalt eller på nordisk basis kan vi løse dem på en tilfredsstillende måte. Dertil er vi alle for avhengige av verden omkring oss. Problemene må finne sin lösning i en bredere internasjonal sammenheng. Jeg tror at det bör bli en viktig nordisk samarbeidsoppgave å utforme en økonomisk-politisk strategi på dette feltet som vi så på nordisk basis kan arbeide for å få gjennomfört i internasjonalt samarbeid, innenfor OECD og gjennom det samarbeid vi tok initiativet til på EFTAs toppmöte i Wien i mai 1977.

Jeg vil minne om at vi på dette mötet vedtok en erklärning om et nærmere samarbeid mellom EFTA-landene og EF-landene. Vi understreket at et slikt samarbeid var en nödvendig forutsetning for å oppnä en økonomisk vekst som var sterk nok til å sikre sysselsettingen kombinert med en lavere inflasjonstakt. Vi understreket også at dette samarbeid måtte kombineres med arbeidet for å få frihandelssystemet til å fungere bedre.

Siden Wien-mötet har det vært arbeidet med denne målsettingen. EF stilte seg positiv til EFTAs initiativ, og i en rapport av desember 1978 trakk EF opp konkrete linjer for samarbeidet med EFTA-landene. De enkelte EFTA-land har svart på denne invitten. Fra norsk side har vi önsket særlig å prioritere områdene økonomisk politikk og industripolitikk, og vi har også invitert til et nærmere samarbeid om andre spørs-

mål som olje- og energi, teknologi, transport og miljøvern.

Jeg tror at det arbeid som her er kommet i gang mellom EFTA og EF med utgangspunkt i Wien-kommunikéet, kan få betydning ikke bare for de enkelte land, men for den økonomiske utvikling i hele Vest-Europa. Men samtidig tror jeg at dette samarbeidet vil få større betydning og større slagkraft dersom vi på nordisk basis klarer å utforme en felles økonomisk-politisk strategi for hvorledes de store økonomiske problemene skal angripes internasjonalt, og vi så legger denne strategi til grunn for samarbeidet så vel med EF-landene som innenfor OECD.

Det er gjort en god begynnelse til utarbeidelse av en slik felles strategi gjennom den rapport som nå foreligger om et nordisk økonomisk-politisk samarbeid, og gjennom de forslag denne rapporten inneholder. Jeg går ut fra at de nordiske økonomi- og finansministre vil arbeide videre med denne saken, og jeg vil foreslå at de avlegger en rapport om dette til Nordisk Råd så snart som mulig.

Fra norsk side er vi beredt til å gjøre alt vi kan for å bidra til å finne løsninger på de store problemene industrilandene står overfor. Det er i denne sammenheng vi har arbeidet for en europeisk trepartskonferanse, for en dyptgående drøftelse av sysselsettingsproblemene.

Arbeidsløsheten er nedverdiggende, og den er tragisk for alle dem som rammes. Vi har ikke lov til å la den minste snev av likegyldighet snike seg inn i vår holdning til dette problemet. Vi må aldri akseptere at massearbeidsløshet er noe som vi skal leve med. Det dreier seg om et sosialt og menneskelig problem vi er forpliktet til å bekjempe. Ellers blir solidaritetstanken, som har vært et grunnelement i vår økonomiske og sosiale utvikling, mer og mer et uthulet begrep.

Arbeidsløsheten har gått hånd i hånd med det dyptgripende internasjonale økonomiske tilbakeslag. Alle økonomiske eksperter er enige om at det ikke nytter å være seg selv nok når man skal løse dette problemet. Det må angripes av landene samlet om det skal være mulig å oppnå noe annet enn kortvarige skinnløsninger.

Arbeidsløshetsproblemet har vært drøftet på det internasjonale plan innenfor en begrenset geografisk ramme som EFTA og EF, eller fora som går langt ut over Vest-Europa, som ILO og OECD.

På norsk side mener vi nå at problemene også bør tas opp til drøftelse mellom de vesteuropeiske land. Det er derfor Norge har tilbudt seg å stå som vertsland for en trepartskonferanse om økonomi og sysselsetting i Europarådets regi.

Jeg vil understreke at regjeringer, arbeidstakere og arbeidsgivere her står overfor store og felles oppgaver, og at de har et felles ansvar. Samarbeidet på nordisk plan under forberedelsene til trepartskonferansen har vært godt, og jeg har tillit til at dette også vil være tilfellet under det videre forberedende arbeidet.

Jeg håper det kan oppnås bred enighet om et opplegg som gir konferansen politisk innhold og politisk nerve. Vi er ikke interessert i en konferanse som ikke gir noen resultater — det kan være verre enn ingen konferanse. Konferansen må ikke bare skape større oppmerksomhet når det gjelder alvoret i arbeidsløshetsproblemet i Europa. Den må også fremme en prosess der regjeringene i Vest-Europa samarbeider nært for å bli kvitt den svøpe arbeidsløsheten representerer.

Jeg vil så gjerne si noen ord om et annet alvorlig internasjonalt problem. Jeg mener at de nordiske land her i fellesskap kan gjøre en viktig innsats. Den økonomiske krise har rammet OECD-landene hardt. Men enda hardere er utviklingslandene rammet. Vi har lenge erkjent at vår trygghet er knyttet til stabiliteten i hele verdenssamfunnet, og at det er en sentral politisk oppgave å fjerne de store økonomiske og sosiale ulikheter som eksisterer mellom industrilandene og utviklingslandene.

I det siste tiåret er det vokst fram en erkjennelse av at det bare er gjennom endringer i det globale økonomiske system man kan oppnå en mer rettferdig økonomisk velstandsfordeling i nord/syd-sammenheng. En "ny økonomisk verdensordning" er blitt et samlebegrep som omfatter utviklingslandenes krav om slike strukturelle endringer i verdensøkonomien. Innenfor FN har forhandlingene om en slik ny verdensordning

stort sett gått uavbrutt siden 1974 gjennom et stort antall omfattende konferanser. Vi har fått definert og beskrevet manglene ved det nåværende økonomiske system, men konkrete tiltak til forandringer av systemet har konferansene ikke ført til. Dette har skapt misnøye og frustrasjon i utviklingslandene, en følelse som ytterligere er forsterket gjennom den meget vanskelige økonomiske situasjon som de stigende oljeprisene og den synkende økonomiske aktivitet i industrilandene har skapt.

Også i industrilandene er det vokst fram en følelse av avmakt overfor dette problem. Men samtidig er det en økende erkjennelse av at det finnes en innbyrdes avhengighet og gjensidighet mellom industrilandene og utviklingslandene, og av at økt økonomisk samkvem nord-sør vil gi gjensidige fordeler. Denne erkjennelse kan bidra til å gi utviklingen et positivt stöt framover.

Et nytt forhandlingsopplegg avtegner seg nå i FN gjennom de såkalte globale forhandlinger, som det ble oppnådd enighet om på den 34. generalforsamling. Her inngår energi som ett av fem hovedområder, hvorav de øvrige er råvarer, handel, utvikling samt finansielle og monetære spørsmål. Dette er et realistisk opplegg, fordi det nå er vilje til å se drøftelser om energi — som industrilandene er mest interessert i — i sammenheng med drøftelsene om de andre spørsmål det er av størst betydning for utviklingslandene å finne løsninger på.

Dersom industrilandene gjennom disse forhandlingene kan oppnå større stabilitet når det gjelder energiforsyning og energipriser, må dette føre til at de i større utstrekning enn hittil vil være villige til å gi de nødvendige motytelser på de andre områdene forhandlingene dekker.

De nordiske land har en lang samarbeids-tradisjon bak seg når det gjelder nord-sør-problemene. Med basis i vår egen økonomiske og sosiale utvikling, hvor solidaritetstanken har vært et grunnelement, har vi hatt det samme syn på utviklingslandenes problemer og på ønskeligheten og nødvendigheten av å ta bort fattigdommen og skape større likhet.

Fra norsk og nordisk side har vi engasjert oss sterkt i det forberedende arbeid for disse nord-sør-forhandlingene. I lys av

den store betydning disse globale forhandlingene vil få i internasjonal sammenheng, tror jeg at et nært nordisk samarbeid og innsats under disse forhandlingene blir enda viktigere enn tidligere.

Marjatta Väänänen: Herr president! Nordiska rådets verksamhet har under åren utvidgats och blivit allt mångsidigare. Från den blygsamma början har under knappt tre årtionden utvecklats en stor internationellt känd, enastående organisation, som sysselsätter tre sekretariat och medlemsländernas delegationers egna sekretariat. Såsom vilken annan organisation som helst hotas givetvis också Nordiska rådet alltid av byråkratisering. Min landsman, ordföranden för Finlands delegation, V. J. Sukselainen, som avgick 1979, fäste uppmärksamhet vid denna fara. Han påminde om att Nordiska rådet har sin styrka i det aktiva samarbetet mellan parlamentarikerna. Han talade om den folkliga traditionen i det nordiska samarbetet och ansåg det viktigt att rådets verksamhet främjar kontakterna mellan breda befolkningsgrupper. Han fick omedelbart stöd för sina tankar hos Danmarks K. B. Andersen.

K. B. Andersen peräänkuulutti demokraatista, kansanläheistä poliittista toimintalinjaa, joka jo oli neuvoston alkuperäisenä lähtötaustana. Tämän mielessä pitäminen on edelleen mitä aiheellisinta.

Ehkä tässä yhteydessä voidaan myös todeta, että neuvostolla on ollut onni saada pätevää henkilökuntaa kaikkien näiden vuosien aikana, mutta että asiakirjat ovat viime aikoina tulleet parlamentaarikkojen käsiin kovin myöhään, ja että esimerkiksi ministerineuvoston kertomukselle nimenomaan on käynyt näin tänä vuonna, mikä vaikeuttaa huomattavasti parlamentaarikkojen työtä. Tämä epäkohta tulee tietysti pyrkiä mitä nopeimmin poistamaan.

Kultursamarbetet intog i början en central plats i Nordiska rådets verksamhet och det har fortfarande en grundläggande ställning, eftersom det bildar bakgrunden till hela samarbetet. Numera har de ekonomiska frågorna börjat framträda mycket synligt i Nordiska rådets verksamhet. Som bäst utreds projektexport som betyder export av industripro-

duktar över gränserna. Investeringsbanken har inlett sin verksamhet och fastän dess pengar av många för närvarande anses vara dyra, torde dess verksamhet komma att spela en viktig roll i framtiden. Det nordiska forskningsarbetet bidrar till att främja även samnordiska strävanden på det ekonomiska livets område.

Aktuella projekt är framför allt en samnordisk utredning om energisparande och utvecklingsarbete i fråga om alternativa energikällor, vilket måste få tillräckligt med uppmärksamhet och medel. Detta är ett exempel på dynamiken i Nordiska rådets arbete och på dagens tillämpningar av den nordiska samarbetstraditionen.

När man följer rådets arbete under de senaste åren är det förvånande att det sist och slutligen skett mycket litet på jordbruksarbetets område. De nordiska länderna har mycket gemensamt klimatologiskt och när det gäller naturförhållandena. I varje enskilt land har jordbruket varit en dominerande basnäring ända till tiden strax efter andra världskriget. Hela den nordiska traditionen har mycket stadigt byggt på den fria bondebefolkningens tankevärld och har haft stöd i dess värdesystem. Detta faktum har avspeglats bl. a. i vår kultur. I dag sysselsätter jordbruket endast 6—12 % av Nordens befolkning. Jordbrukets betydelse för att trygga självförsörjningen beträffande livsmedel, för att sörja för landets basbebyggelse och som natur- och miljöskyddare, har dock under den senaste tiden accentuerats. Den nordiska jordbruksforskningen och samarbetet inom jordbruket blir förhoppningsvis aktivare sedan en nordisk ämbetsmannakommitté för denna sektor blivit utnämnd. Denna åtgärd måste hälsas med tillfredsställelse.

Jag tog här förut upp det nordiska kultursamarbetet. Hela den nordiska gemenskapen baserar sig i hög grad på den gemensamma kulturtraditionen, konstaterade jag. Det når breda befolkningsgrupper och genom åren har det blivit mångsidigt och utvecklats till en mångsidig verksamhet. Mot denna bakgrund ter sig en plan på att underställa kultursamarbetet, som har sin egen tillkomsthistoria och egen budget, budgettekniskt och administrativt under de övriga förvaltningsområdena, som mycket egendomlig. Kultursamarbetet har en så klar egen profil och en

så omfattande specialuppgift, att det är motiverat att bevara den nuvarande administrativa och budgetmässiga proceduren och låta det fortsätta sin existens i dess nuvarande former. Jag kommer att behandla frågan närmare vid behandlingen av kulturfrågorna i rådet.

Jag vill dock i detta sammanhang konstatera, att ordningen med nordiska konstpris är en av kultursamarbetets mest synliga former. Den konstindustriella designen är av central betydelse i den nordiska kulturen vid sidan om litteraturen och musiken och de nordiska länderna är i internationella sammanhang i detta avseende kända som en samregion med kvalitetsnivå. Det är enligt min uppfattning skäl att överväga ett synligt nordiskt stödssystem även för konstindustrin i form av ett samnordiskt pris, stipendium eller motsvarande. Detta stödssystem borde dock inriktas på unga konstnärer och borde inte uppfattas som en belöning till konstnären i ett skede, då erkänsla redan kommer honom till del från många, många håll. Jag ville också understryka att man på 1960-talet mycket kraftigt inom rådet underströk betydelsen av ökad samnordisk växelverkan inom historia, kulturhistoria, nordisk etnografi och arkeologiska områden genom att rekommendera nordiska kurser för studerande och lärare på området.

Man har också understrukit betydelsen av nordiska studiekurser för lärare och elever för att öka kännedom om varandras länder. Enligt min uppfattning vore det nu motiverat att intensifiera och utvidga åtgärderna. Man borde öka i synnerhet guidade exkursioner för lärare och elever till grannländerna. Vi känner inte tillräckligt våra grannländer, deras historia och nutid.

Inom Nordiska rådet har under de senaste årtiondena hållits talrika anföranden om sverigefinnarnas ställning. Det är trevligt att konstatera att den svenska regeringen har fäst uppmärksamhet vid dessa 300 000 människors problem genom att sörja för att regeringen har en minister för invandrarärenden. Tidigare har man inom rådet i form av medlemsförslag hemställt om att det nordiska radio- och televisionssamarbetet kunde främjas så att den finska befolkningen i Sverige kunde följa Finlands radio- och televisionsprogram och att å andra sidan den svensk-

språkiga befolkningen i Finland kunde följa motsvarande program från Sverige. Detta projekt framträdde i synnerhet vid övergången från 1960-talet till 1970-talet då emigrasjonen till Sverige var störst. Saken är fortfarande olöst, ty mitt under sakens behandling blev Nordsat-projektet aktuellt och det undanträngde de övriga alternativen. Då Nordsat-frågan ännu är utsatt för remissbehandling, är det motiverat att fråga sig, om saken snabbt kunde lösas genom att placera linkstationer mellan Stockholm och Göteborg, varvid över 80 % av sverigefinnarna kunde se program från Finland. Frågan är mycket aktuell, ty den finska befolkningen lever språkligt mycket isolerat i Sverige och kunde därmed upprätthålla kontakterna till sitt modersmål och till hemlandet.

Under det nordiska språkkåret måste man konstatera språkets avgörande betydelse för samarbetet. Man får hoppas att detta år ökar förståelsen bl. a. för den sverigefinska minoritetens språkliga behov i Sverige och å andra sidan leder till att Finland vårdar sig om det svenska språkets ställning så att vi inte för språkets skull blir isolerade från den nordiska gemenskapen. De olika sektorerna inom det nordiska samarbetet är av betydelse för helheten. Man måste konstatera att kulturutskottets och trafikutskottets arbete är mycket väsentligt för Norden. Det förra svarar för utvecklingen av kontakterna mellan breda befolkningsgrupper och trafikutskottets arbete syftar till att tekniskt underlätta dessa kontakter.

Kåre Willoch: Man bør neppe beklage at det ikke foreligger dramatiske forslag til denne sesjon i Nordisk Råd. Uforberedte oppsiktsvekkende fremstøt har lett for å vise seg ugjennomførlige og derved skape skuffelse i stedet for jevn fremgang.

Derimot får vi til behandling forslag som kan lette det praktiske samarbeid over landegrensene. Fremst vil jeg nevne det konservative forslag om å undersøke og fjerne hindringer for samarbeid mellom bedrifter i ulike nordiske land, hindringer som finnes i lovgivning, skatteregler og andre offentlige bestemmelser. Volvo-saken rettet søkelyset mot til dels alvorlige hindringer av denne art, som ikke burde finnes lenger, så lenge efter at Nordisk Råd ble etablert.

Det møysommelige arbeid for å rydde slike hindringer til side, vil neppe vekke den store oppmerksomhet. Men det er dette som trenges mest for å bane veien for mer av det lønnsomme samarbeid på det praktiske, næringsmessige plan.

Vi kan vente et mer fruktbart samarbeid for alle land dersom vi skaper slike forhold i hvert enkelt land at det stimulerer til å sette i gang og utvide virksomhet og samtidig slike forhold at det blir lønnsomt å samordne krefter på tvers av landegrensar, gjennom privat, ikke-politisk initiativ.

Dynamikken i nordisk næringsliv finnes fremdeles. Tross alle offentlige hindringer kan den vekkes til stadig ny samarbeidsinnsats, dersom man setter noe inn på å slå av bremsar. Derimot tilsier erfaring av man bør vise sunn skepsis når man møter tanker om å opprette enda flere institusjoner for å få samarbeid til. Det er ikke mangel på institusjoner, men mangel på handlefrihet, stimulanse og lønnsomhet som begrenser utbyggingen av det næringsmessige samarbeid i Norden.

Den tanke om opprettelse av en nordisk industristiftelse som er lansert av Volvo-sjefen Pehr Gyllenhammar, må vurderes mot en slik bakgrunn. Det er verdifullt at aktive ledere i arbeids- og næringslivet går inn i debatten om hvorledes vi kan øke dynamikken i Norden. Men i dette tilfellet kan det være tale om et blindspor. Uansett hvorledes en slik stiftelse i tilfelle måtte bli organisert, vil den knapt bli mer enn enda et organ som utenfra forteller bedrifter og andre hva de bør samarbeide om, og prøver å dirigere dem. Det er viktigere å slå av bremsene for det samarbeid som bedrifter selv kan finne frem til.

Herr Gyllenhammar har også lansert en ledelseskonstruksjon og arbeidsoppgaver for en slik stiftelse i samsvar med velkjente korporative tendenser. Gjennom forslag om stimulanse til utvalgte industriprosjekter, utbygningsplaner for kommunikasjoner og prioritering av forskningsprosjekter, ville dette organ i tilfelle få en reell politisk myndighet på siden av det ordinære folkestyreapparat og det ordinære organisasjonsapparat. Hvordan dette nye organ i tilfelle skulle kunne etablere kontakter til tallrike bedrifter og andre mulige initiativtagere, og vurdere

motstridende interesser uten å dublere det allerede eksisterende byråkrati og uten å gjøre det hele enda mer uoversiktlig, er ikke klarlagt. Jeg må si meg enig med forslagsstilleren selv, når han i sitt manuskript utbryter at "Gud skal vite at vi ikke sakner organer".

Erfaringene med Nordisk Investeringsbank bekrefter for øvrig også dette. Selvfølgelig vil alle som har støttet opprettelsen av denne institusjon, stadig fortelle hvor nyttig den er. Men det faktiske forhold er like fullt at ennå har denne nyskaping ikke finansiert et eneste prosjekt som ikke kunne finansieres mer naturlig av institusjoner som allerede fantes på forhånd.

Politikere bør i det hele tatt være mer på vakt mot sin egen tendens til å skjule rådvillhet bak tilsynelatende initiativ i form av etablering av mer byråkrati. Ved opprettelsen av nye sekretariater og andre institusjoner kan man nok skape et inntrykk av handlekraft. Men inntrykket er feil hvis man ikke har rimelig sikkerhet for at det nye kan gjøre noe mer enn bare å komplisere arbeidet for dem som finnes fra før, og som ofte ikke får gjort det de burde fordi det er for mange og ikke for få organer. Dette bør vi alle legge oss på sinne, også når vi behandler veksten i nordiske sekretariater: Det skrives allerede så meget i nordiske sekretariater at vi møter krav om flere sekretærer for å sile ut det man ikke behøver å lese.

Ved hjelp av og ved samordning av institusjoner som allerede fins, bør vi derimot kunne utvikle et mer arbeidssparende samarbeid både om forbrukerpolitikk, forskning og utviklingshjelp. Jeg nevner forbrukerpolitikk spesielt, fordi det på dette voksende område er fare for at hvert enkelt land kan sette krav til utformningen av produkter som virker som en hindring for innførsel fra andre nordiske land, og derved skader samhandelen. Forbrukernes interesser er tjent med en forbrukerpolitikk som stimulerer konkurransen, ikke en som hemmer den.

Energipolitisk samarbeid er heldigvis heller ikke nytt i Norden. Vi høster store fordeler av felles tiltak for kraftforsyning, og kan øke disse fordeler. Men når vi kommer til produksjon og omsetning av olje og gass, kan lett oppstå forventninger som ikke kan oppfylles. Urealistiske forventninger bør fo-

rebygges fordi de ellers kan gi sterke skuffelser til skade for samarbeidet.

De svenske sosialdemokrater har lite grunnlag for å klandre Sveriges regjering for vanskeligheter som har lite med svensk politikk å gjøre. De nordiske olje- og gassforekomster som er funnet hittil, ligger slik til at de er dårlig egnet for fellesnordisk utnyttelse eller distribusjon. Forholdene kan bli gunstigere for slikt samarbeid dersom man finner olje eller gass utenfor Nord-Norge. Men det er i beste fall meget langt frem før det kan bli mulighet for slik utnyttelse. Av hensyn til sikkerheten er det nemlig nødvendig å gå meget langsomt frem under letingen etter olje og gass nordenfor den 62. breddegrad.

Samtidig bør man erkjenne at utenrikspolitisk dirigering av salgene av olje og gass fra norske kilder ville kunne skape så vidt store utenrikspolitiske komplikasjoner at et lite land som Norge bør være varsom med den slags, selv til fordel for naboland. Vi bør — man kan gjerne si av politiske grunner — holde oss til det forretningsmessige.

Det har vært en styrke for alle land i Norden at vi har utviklet en så vidt god evne til å løse uunngåelige interessekonflikter på en gjensidig tilfredsstillende måte. Dette må også gjelde for fiskerigrensespørsmålene mellom Island og Norge.

Behovet for beskyttelse av fiskeriressursene rundt Jan Mayen gjør det nødvendig å etablere en økonomisk sone også ved denne del av Norges kyst. Ingen andre enn Norge kan gjennomføre dette nødvendige tiltak for å hindre overbeskatning og ødeleggelse av disse ressurser. Det er en selvfølge at Norge må søke å ta alle rimelige hensyn til de islandske interesser som blir berørt av dette. Men, som det norske Høyre fant det nødvendig å understreke igjen under den siste utenriksdebatten i Stortinget, kan det ikke være forsvarlig å vente utover begynnelsen av den kommende fiskerisesong i området med denne utvidelse av den norske sone. Vi må kunne regne med at man i felles interesse når frem til en avtale innen den tid. Hvis det mot formodning ikke skulle lykkes, må man være villig til å forhandle videre etter at sonen er et faktum.

Til slutt vil jeg gjerne få slutte meg hjertert til det Elsi Hetemäki-Olander sa om

språket da hun åpnet denne debatten. Styrking av den gjensidige forståelse av hverandres språk kan mer enn noe annet bidra til noe av det aller mest vesentlige ved det nordiske samarbeid, nemlig å skape slike forhold at alle nordboere kan føle seg hjemme i hele Norden.

Ingvar Gislason: Hr. præsident! Det er min oppgave her i dag at si noe i korte træk om det nordiske forskningssamarbejde.

Samarbejdet inden for forskning og udviklingsarbejde i Norden har lange traditioner. Samfundsudviklingen i de nordiske lande har stort set haft så parallelle udviklingslinier, at vi i dag på mange områder ofte står med de samme problemer. Hvad er da mere naturligt end i fællesskab at se, om vi ved forskningens hjælp kan komme deres løsning en smule nærmere? Det spørgsmål har regeringerne stillet sig, og også mange medlemsforslag til såvel denne session som tidligere sessioner har omhandlet forslag om fælles forskningsindsatser på en række helt centrale problemer i vor tilværelse.

Det var derfor med oprigtig interesse ministerrådet i november 1978 modtog statsministrenes opfordring til at undersøge mulighederne for at øge det nordiske forskningssamarbejde, såvel inden for grundforskning som inden for den anvendte forskning. Det var en stor opgave, statsministrene herved pålagde ministerrådet. Man bad ikke blot om en undersøgelse af øgede samarbejdsmuligheder, nej, man bad om en systematisk undersøgelse.

Man har valgt at tilrettelægge et undersøgelsesarbejde, som forhåbentlig kunne afsluttes inden udgangen af dette år, det vil sige 1980. Den rapport, som ministerrådets arbejdsgruppe, som i daglig tale kaldes embedsmandskomiteen eller Ekforsk, har udarbejdet, og som indgår i ministerrådets beretning til denne session, er altså en såkaldt statusrapport. Man kan derfor med god grund spørge, hvorfor ministerrådet finder det så væsentligt at henlede opmærksomheden på netop denne rapport på et så tidligt tidspunkt i generaldebatten.

Der er mange og vigtige grunde til at henlede opmærksomheden på rapporten. Rapporten er bygget op som en generel indføring

i forskningsproblemerne i Norden, ledsaget af 3 bilag, som analyserer fælles forskningsproblemstillinger, som er aktuelle i alle de nordiske lande, og belyser, hvordan man helt konkret har organiseret og planlagt på et vigtigt område, det vil sige energiforskningen.

Det er slående i rapporten, hvor ens problemstillingerne er i de enkelte lande. Således er forskningen inden for social- og sundhedssektoren højt prioriteret, ligesom spørgsmålet omkring arbejdsmiljøet og det ydre miljø i alle lande er meget væsentligt.

En anden vigtig gruppe af problemer drejer sig om, hvorledes landene bevarer deres konkurrencekraft, og hvorledes landene forbedrer den, og hvorledes de stadig knappere naturressourcer udnyttes bedst muligt. Det er naturligvis således forenklet og temmelig banale iagttagelser, men de afspejler trods alt en fundamental lighed i problemstillingerne, som kunne give sig udtryk i et øget forskningssamarbejde på sådanne vigtige områder.

Samtidig må ministerrådet imidlertid konstatere rapportens triste tale om, at man kun i meget ringe omfang har kunnet konstatere et forskningssamarbejde inden for disse områder, end ikke i den fase, hvor man har drøftet konkrete oplæg for gennemførelsen af forskningsprojekterne.

Spørgsmålet er for mig at se derfor ikke, om der er mulighed for at øge det nordiske forskningssamarbejde, det viser allerede den foreliggende rapport at den er, men snarere: på hvilke områder er det man bør øge forskningssamarbejdet?

Hvad er det man skal vælge at satse på i det forøgede nordiske forskningssamarbejde? Det er på dette punkt det er vigtigt at få en debat i gang, ikke alene med folketingsmedlemmer, men også med andre grupper i samfundet og med forskningskredsene i Norden.

Et hovedprincip for at få et øget forskningssamarbejde vil være, at vi enten får bedre kvalitet eller sparer penge ved at udføre tingene i fællesskab, og det er ikke givet, at det altid er tilfældet, selv om problemerne tilsyneladende er ens.

To ting er vi imidlertid helt klart fælles om i Norden på forskningssiden. Det ene er mangelen på penge til at udføre al den forskning vi gerne vil have sat i gang. Det andet er mangelen på kvalificerede forskere til at udføre den forskning, som vi mener at have

råd til. Det gør, at problemet må drøftes alvorligt igennem, også på denne session.

Ministerrådet efterlyser altså folketingsmedlemmernes reaktioner på, hvad det er for typer af forskning man vil have. Så kan Ministerrådet senere lade de fagkyndige grupper arbejde med de reelle muligheder for at udvide samarbejdet inden for sådanne områder.

Jeg vil i den sammenhæng sige, at der er al mulig god grund til at gentage statsministrenes understregning af, at et udvidet samarbejde må ske såvel inden for grundforskning som inden for anvendt forskning.

Spørger man samfundets repræsentanter, hvad det er for opgaver forskningen skal løse, vil svaret meget ofte blive, at forskningen naturligvis skal løse de problemer, som man føler er allermost aktuelle i dagens samfund. Naturligvis er det vigtigt, at disse problemer også bliver genstand for forskning, og det gør de også. Det viser ministerrådets forskningsrapport med al tydelighed.

Men indsnævrer vi vor forskningshorisont alene til sådan forskning, så vil vi hurtigt få et meget fattigt forskningsmiljø, som fremover ikke vil have kapacitet til at angribe de dagsaktuelle spørgsmål. Enhver form for anvendt forskning bygger på en meget bred grundforskning, og måske i endnu højere grad på en målrettet grundforskning, som har til opgave at analysere de basale forudsætninger for en række konkrete målrettede problemstillinger. Derfor er det vigtigt, at også grundforskningens tarv tilgodeses i en samlet løsning med hensyn til et øget nordisk forskningssamarbejde.

Arbejdsgruppens rapport fremhæver også, at det på en lang række forskningsfelter ud over et samarbejde om forskningsprojekter tilsyneladende giver muligheder for at øge det nordiske samarbejde. Det gælder f. eks. spørgsmålet om fælles forskeruddannelse, problemerne omkring den fælles indsamling af forskningsinformation, fremme af forskerkontakter, samarbejde omkring dyr videnskabelig udrustning, fælles forskning specielt med henblik på den tredje verden osv. Listen kan blive lang, og det gælder her som ved det rene projektsamarbejde, at der ikke vil være mulighed for alt på én gang. Også på det område er en prioritering nødvendig.

Resultatet af den kommende diskussion og

det igangværende udredningsarbejde kan blive en radikal omlægning af det nordiske forskningssamarbejde, hvis vi vil, og hvis vi tror på det. Problemerne, der skal analyseres, er komplicerede og omfattende, men tilsvarende er mulighederne for et virkeligt løft i det nordiske forskningssamarbejde også klart til stede.

Lad mig afslutte, hr. præsident, med at fremhæve, at regeringerne vil vie det nordiske forskningssamarbejde megen opmærksomhed i det kommende år, og jeg vil ønske, at også andre kredse vil vie problemerne den opmærksomhed, som sagen fortjener. Således at de endelige beslutninger om nordisk forskningssamarbejde baseres på et bredt og velgennemdrøftet grundlag.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Det er ikke usædvanligt, at vi møder spørgsmålet og stiller hinanden spørgsmålet om, hvorfor der ikke er mere interesse omkring det nordiske samarbejde, som vi kender det i Nordisk Råd. Vi kender vel selv svaret, at det er, fordi det nordiske samarbejde i for høj grad er blevet, skal vi sige for pænt, er blevet for sterilt. Så er spørgsmålet: hvad kan vi så gøre ved det? Og jeg er ikke i tvivl om, hr. præsident, at et af svarene er, at vi i højere grad må politisere det arbejde, der finder sted i Nordisk Råd.

Hvis man så vil spørge, hvad det vil sige at politisere, hvad der menes med det, vil det ved sessionen i år være nærliggende at henvise til, hvad der er skrevet i et debatskrift, som netop er udsendt af Nordens faglige Samarbejdsorganisation. Heri siges om politisering bl. a. at det siger sig selv, at struktureringen af de "frågeställningar", som aktualiseres i det nordiske samarbejde efter *nationale* skillelinjer, er lidet frugtbart. Man siger også, at en nationalisering i det nordiske samarbejde vil være et skridt tilbage, medens en strukturering af spørgsmålene efter økonomiske, sociale og fremfor alt politiske retningslinjer vil være konstruktiv. Man siger, det kræver mere samarbejde mellem partierne snarere end nationalt farvede beslutninger. Yderligere siger man, at en sådan politisering er naturlig.

Der er grund til at hilse dette med tilfredshed. Jeg tror, det er vældig rigtige betragt-

ninger. Jeg tror, at hvis vi fortsætter med i så høj grad, som vi har gjort det hidtil — og som alle vi, der har været med i en årrække, har vort medansvar for — at afpolitisere problemerne, når vi ikke kan gøre andet ved dem, end hvad vi også vil gøre i år, nemlig at vedtage en stribe enstemmige beslutninger om undersøgelse af spørgsmålene, der så senere hen ingen resultater kommer ud af, er det den sikreste måde at undergrave, ødelægge og hæmme det nordiske samarbejde på og ikke at fremme det.

Rent praktisk må det altså betyde en større grad af samarbejde mellem partierne i Nordisk Råd formentlig også på en eller anden organisatorisk måde, som hvert parti nu selv ønsker og finder ud af det. Det kunne jo også betyde et krav til vore regeringer om, når man forelægger lovforslag i vore parlamenter, at vi så i forslag, hvor det overhovedet kunne have betydning, og hvor der kunne tænkes at forekomme et nordisk samarbejde, fik at vide direkte ved forelæggelsen, i hvilket omfang der havde været gjort forsøg på at skabe en nordisk enighed, om det var nationale egoistiske hensyn, der gjorde, at man ikke tog et nordisk hensyn, om det var, fordi man absolut skulle have et spørgsmål frem før en valgsituation, eller hvad grunden nu kan være, men så vi fik at vide, har der været gjort forsøg på at skabe en nordisk harmonisering, løsning, på dette felt, eller hvorfor har det ikke været muligt. Her tænker jeg selvfølgelig bl. a. på det udvalg, jeg selv er medlem af, det juridiske.

Men denne politisering, hr. præsident, må efter min mening også gælde udenrigspolitikken, ellers bliver vore debatter skyggedebatter, sådan som verden ser ud i dag.

Jeg hæftede mig ved, hvad hr. Palme som afgående præsident sagde ved dette mødes begyndelse, citaterne af H. C. Hansen og Kekkonen, daværende statsministre, fra 1956, men jeg ser ikke, at der i det, jeg her siger, ligger en modsætning til det, de formulerede dengang.

For det første er der faktisk sket en udvikling i forholdet mellem Norden og den øvrige verden i disse næsten 25 år. Vi er rykket den øvrige verden nærmere, og den er rykket os nærmere, og på en række felter, når vi drøfter økonomi, energi og en række andre ting, fører vi skyggedebatter, hvis vi ikke realiserer,

at der i den sammenhæng må komme udenrigspolitiske betragtninger frem.

For det andet er det helt afgørende — det, som man, ikke mindst fra finsk side lagde vægt på, men som vi alle har været enige i — at der ikke her kan træffes beslutninger af udenrigspolitisk karakter og beslutninger af sikkerhedspolitisk karakter. Vi er vist alle enige om, at det ville være en fare for vort samarbejde, hvis vi gjorde det. Men selvfølgelig må vi kunne drøfte udenrigspolitiske emner.

Og hvis jeg så, hr. præsident, skal nævne bare to eksempler på emner, som vi til enhver tid bør kunne drøfte i denne kreds, så vil jeg nævne følgende to:

Det ene er: Hvordan bevarer vi Norden som balanceområde i sikkerhedspolitisk og udenrigspolitisk henseende? Det er netop i kraft af vor forskellige udenrigspolitik. Jeg mener, det er vældig vigtigt, at Norden fortsat kan spille den rolle som balanceområde, og det ville da være helt naturligt, om vi også i denne forsamling kunne drøfte et emne som dette.

Det andet emne, jeg vil nævne, hr. præsident, er på en mærkelig måde blevet aktuelt i disse uger, hvor præsident Tito er ved at afslutte en aktiv indsats i sit land. Vi burde i denne kreds kunne drøfte, hvordan vi — jeg vil godt sige fortsat — kan gå i spidsen over for den tredje verden, over for nye lande i Afrika og i Asien i politisk henseende. Jeg tænker ikke alene på bistandssamarbejde og sådan noget, men også på, hvordan vi fra en demokratisk gruppe lande kan vise en åben holdning over for nye lande ganske uden hensyn til, hvilket politisk system de nu har placeret sig i.

Når jeg nævner præsident Tito og Jugoslavien i denne sammenhæng, er det, fordi vi vel alle kan blive enige om, at den åbne holdning, som Churchill viste under anden verdenskrig, over for en styreform, der var helt anderledes end den, han selv stod for, var med til at skabe det Jugoslavien, vi har kendt siden, og måske var med til at skabe og inspirere den alliancefrie bevægelse, Tito har været centralfigur i.

Når vi tænker på en kombination, der hedder Churchill-Tito — hvis jeg må sige det så kort — kan vi godt beklage mange mindre heldige vestlige attituder over for en række

nye stater, som i hvert tilfælde ikke har ført dem nærmere en demokratisk samfundsholdning, og som gør, at vi i hvert tilfælde ikke kan bebrejde dem, om de har søgt deres politiske støtte andre steder end i Vesten.

Sådanne emner burde vi også kunne drøfte her, hr. præsident.

Blot til sidst. Vi fremmer ikke det nordiske samarbejde ved striber af enstemmige vedtagelser tværs over partiskel, tværs over nationale forskelle. Vi fremmer det nordiske samarbejde ved realistiske, dvs. politiske og dvs. partipolitiske drøftelser om realistiske projekter, ikke luftkasteller.

Statsminister **Koivisto**: Herr president! Det har inte kunnat undgås att generaldebatterna i Nordiska rådet under de senaste åren starkt har kommit att präglas av den ekonomiska utvecklingen i Norden och i den övriga världen. Det är i och för sig naturligt att de nordiska länderna noga följer med den internationella utvecklingen och att bakslag på den internationella arenan skapar oro i de nordiska länderna. De nordiska ländernas internationella beroende har kraftigt gjort sig gällande under de senaste åren.

Ingen ting tyder på att världsekonomin skulle komma att utvecklas gynnsammare än hittills under de närmaste åren. Osäkerhetsmomenten är så många att vi inte vågar hoppas på några positiva överraskningar. Energifrågan kommer troligen inte heller att kunna lösas på ett tillfredsställande sätt inom detta årtionde.

Den internationella utvecklingen har på sitt sätt gjort sig gällande i det nordiska samarbetet. De flesta av oss har varit fullt sysselsatta med våra interna problem, vi har noga bevakat våra revir och intresset för olika samarbetsfrågor har stått i direkt proportion till den nytta vi har kunnat dra av dem.

Det har varit till stor fördel för de nordiska länderna att vi har endast obetydliga handelshinder mellan länderna och att handeln därför har kunnat utvecklas gynnsamt under 1970-talet trots lågkonjunkturerna. För alla våra länders del kan det bli ett problem, om grannländerna blir tvungna att föra en politik som verkar åtstramande på

såväl den offentliga som på den privata efterfrågan. Också därför är det viktigt att det nordiska ekonomiska forskningsrådet får i gång forskningen kring tillväxt- och balansfrågorna i Norden.

För de nordiska länderna som är så beroende av internationell handel har det varit av största vikt att föra en politik som i möjligaste mån har syftat till att bevara ländernas internationella konkurrenskraft. Framgången för länderna har varierat men i stort sett har vi lyckats. För Finlands del kan vi vara helt nöjda. Den kommande utvecklingen är i hög grad beroende av den pågående avtalsrörelsen och lantbruksproducentprisuppgörelsen.

Samtidigt med dessa nationella strävanden har man på nordiskt plan satsat på att undanröja sådant som kan inverka negativt på ländernas konkurrensförmåga utanför Norden. Tyvärr kan man bara konstatera att på grund av den liknande industristrukturen är vi ofta konkurrenter på den internationella marknaden.

Stora förväntningar har fästs vid den arbetsgrupp som har undersökt möjligheterna till nordisk projektexport till tredje land. Konkurrensen mellan länderna har fört till att vi ibland har funnit det naturligare att gå med i något mellaneuropeiskt konsortium i stället för att försöka satsa på ett nordiskt anbud. Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete på detta område ökar i samma takt som skillnaderna mellan länderna utplånas och möjligheterna till jämlikhet tilltar.

En av de mest aktuella frågorna i det nordiska samarbetet har under de senaste åren varit det energi- och industripolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna. Man har närt förhoppningen att det skulle kunna lätta på det svåra sysselsättningsläge som råder i de flesta av länderna. Antagligen skulle det kunna ha vissa regionala effekter, vilket är viktigt, men den totala ökningen av arbetsplatser skulle vara minimal.

Från finländskt håll har vi flera gånger framhållit nödvändigheten av svenska investeringar i Finland istället för en export av arbetskraft till Sverige. Detta är naturligtvis från finländsk synpunkt fortfarande önskvärt, men den senaste tidens statistik visar att utvecklingen har gått åt andra hål-

let. De finländska investeringarna i Sverige råkade under det senaste året vara större än de svenska i Finland.

Det nordiska arbetsmarknadsprogrammet som godkändes för några år sedan talar om nödvändigheten av att skaffa sysselsättningen så nära hemorten som möjligt. Om vi vill hålla fast vid att valfriheten skall vara reell — alltså att en nordbo skall fritt få välja arbetsplats och inte behöva välja mellan arbetslöshet på en ort eller arbete på en annan ort blir vi tvungna att förändra vår traditionella syn på arbetskraftens rörlighet — både yrkesmässiga och geografiska. Återverkningarna av förändringarna i samhället kan kanske något lindras genom att vi håller oss med ett effektivt omskolningssystem. Tyvärr är sanningen den att en del av arbetskraften är sådan att den inte kommer att kunna sysselsättas meningsfullt och att vi blir tvungna att söka andra lösningar för deras del.

Det är i alla fall skäl att konstatera att det nordiska samarbetet har utvecklats gynnsamt också under de besvärliga år som vi har bakom oss. Det existerar inga större problem mellan de nordiska länderna och framför allt inga olösbara problem. För dem som vill se det nordiska samarbetet som något dramatiskt och spännande kan detta naturligtvis vara ett problem. De flesta av oss upplever i alla fall det nordiska samarbetet som en förlängning av ländernas inrikespolitik.

Det är speciellt viktigt just nu, när den internationella utvecklingen ger oss anledning till allvarlig oro, att de nordiska länderna har sådana goda och förtroendefulla relationer att de uppriktigt kan diskutera med varandra. Jag är övertygad om att inget av de nordiska länderna medvetet vill öka spänningen i vår del av världen. Från finländsk synpunkt är de begränsningar som länderna militärt sett har ställt sig värdefulla och vi hoppas naturligtvis att inget sådant skall hända som väsentligt förändrar denna situation.

Det är i år tio år sedan jag senast höll ett anförande från den här platsen. Den gången hälsade jag Åland och Färöarna välkomna med i det nordiska samarbetet och jag hoppas att de under de tio år som gått har trivts. För övrigt behandlade jag Nordek-

projektet i mitt anförande. Det jag sade om Nordek den gången kan jag idag säga om hela det nordiska samarbetet.

Nordiskt samarbete syftar till att koordinera och utnyttja Nordens samlade resurser på ett effektivt sätt, till gemensam nytta och till nytta för vart och ett land.

Guttorm Hansen: Hr. president! Også för det nordiske samarbeid begynner vi ved denne sesjonen et nytt tiår og forlater et annet. Om vi nå snur oss og ser tilbake på 1970-åras nordiske samarbeid, vil vi huske at det begynte optimistisk her i Reykjavik med avtalen om Nordøk, som forliste kort tid etter, og tiåret sluttet med Volvoavtalens skibbrudd før stabelavløpning. Ja, både begynnelse og slutt var preget av det som så ofte har vært det nordiske samarbeidets skjebne når vi forsøker de store sprang. Det blir en slags ikke-olympisk idrettsøvelse, som best kan karakteriseres som tilløp uten sprang.

Men mellom 1970-sesjonen i Reykjavik og årets sesjon, 10 år etter, ligger en rekke år der vi samtidig kan registrere en fastere og bedre organisasjon av det nordiske samarbeid, en oppbygging av en rekke fellesnordiske arbeidsorganer gjennom sekretariatene og Den nordiske investeringsbanken, en mer planmessig og effektiv måte å handtere sakene på og en større ressurs i form av nordiske tjenestemenn, som på heltid jobber med de nordiske sakene. Vi har fått mange gode verktøy for det nordiske samarbeid.

Likevel må jeg konstatere at det nordiske samarbeid ikke ble til det det kunne blitt i syttiåra. Det ble stagnasjon på en del områder, og på få områder førte det virkelig framover. Det er mange årsaker til at det på et vis var noe som gikk galt, særlig i slutten av tiåret. Det har ikke sin årsak i Nordisk Råd og i institusjonene i første rekke, men i alt det som skjedde i verden omkring oss — ikke minst det som skjedde i den internasjonale økonomi. Men også den politiske utvikling og tydelige ustabilitet i enkelte nordiske land var med og bestemte utviklingen i negativ retning.

Den krisen som rammet internasjonal økonomi siste halvdel av syttiåra, kom også til å få store virkninger i de enkelte nordiske

land. Regjeringer og parlamenter ble stilt overfor en situasjon som var vesentlig annerledes enn de fleste av oss hadde opplevd i vår tid som politikere. Fra en vekstøkonomi, fra et samfunn preget av overskudd og stadig økende velstandsutvikling, stod vi alle overfor en økonomi som vaklet, overfor en truende sysselsettingssituasjon og overfor en industriproduksjon som sank og som var preget av avsetningsproblemer. Naturlig nok ble krefter og ressurser satt inn for å prøve å motvirke denne utvikling. Med det samfunnssynet som råer i de nordiske land, var regjeringer og parlamenter innstilt på å gå aktivt inn med statlige midler for å søke å avdempe krisen. Problemene i våre egne land ble dominerende, og det ble verken særlig tid eller krefter til overs for det nordiske samarbeidet. Ja, vi glemte faktisk å spørre om kanskje løsningen på en del av våre problemer kunne ha ligget i et forsterket istedenfor et svekket nordisk samarbeid.

Foran Oslo-sesjonen i 1978 tok jeg opp disse problemene i et foredrag på Hässelby og siden i et par artikler. Oslo-sesjonen kom i høy grad til å feste oppmerksomheten på de problemer som det nordiske samarbeidet stod overfor i denne tiden, og jeg vil i denne forbindelse vise til innlegg bl. a. fra Olof Palme og statsministrene Thorbjørn Fälldin og Odvar Nordli i generaldebatten i Oslo. Man stoppet i virkeligheten de sterke sentrifugale krefter som krisen hadde satt i sving, og som var i ferd med å føre de nordiske land fra hverandre. Det ble tatt initiativ til å undersøke nærmere hva vi kunne samle oss om. Det ble gjort et arbeid for å se hva vi kunne gjøre for å styrke og utnytte det nordiske samarbeidet, for å overvinne eller gjøre situasjonen mindre vanskelig for de nordiske land. Jeg er langt mer optimistisk i dag enn jeg var for to år siden når det gjelder det nordiske samarbeidet, sjøl om det ikke kan pekes på særlig store konkrete resultater, men vi er i en fase av utviklingen som nå gjør at vi snart kan begynne å beslutte oss til en del konkrete tiltak. Vi har fått verdifulle utredninger om økonomisk og industrielt samarbeid, vi har fått en ny vilje til å se på våre felles muligheter. Samtidig er det både interessant og gledelig å registrere at grupper og personer utenfor Nordisk Råds organer i sterkere grad har

tatt de nordiske perspektiver opp til vurdering. Jeg vil feste oppmerksomheten på den rapport om industripolitikk i Norden som Nordens Faglige Samorganisasjon har utarbeidet, og som konkluderer med en rekke interessante forslag av stor interesse for oss i Nordisk Råd. Rapporten angår jo direkte Nordisk Råds organer, bl. a. ved et forslag om et eget industripolitisk sekretariat knyttet til Nordisk Ministerråds sekretariat. Og fra en annen kant er det også gitt uttrykk for interessante perspektiver på den nordiske industripolitikken i det foredrag av Volvos generaldirektør, Pehr Gyllenhammar, som nylig ble holdt. Gyllenhammar slår her til lyd for en nordisk stiftelse av halvoffisiell karakter som skal arbeide med det industripolitiske samarbeid. Jeg registrerer begge disse utspill som meget gledelige. Altfor ofte har vi i de senere år hatt inntrykk av at Nordisk Råd har arbeidet i et slags politisk vakuum uten oppslutning og uten debatt fra andre som er utenfor denne lukkede familiekrets som vi på mange måter har vært i ferd med å utvikle oss til.

Jeg ser det slik at det er den økonomiske utvikling og den teknologiske utvikling som vil være den største politiske utfordringen i det nordiske samarbeidet i 1980-åra. Det spørsmålet vi stilles overfor, er om vi gjennom samarbeidet kan makte å skape en nordisk fellesstruktur på det industripolitiske og energipolitiske området som kan gjøre de små nordiske land i stand til å møte den vanskelige økonomiske situasjon og hindre at vi alle sammen saker bakut i den teknologiske utviklingen. Det fins ingen andre regioner i verden jeg vet om, som har så gode forutsetninger for å kunne løse denne oppgaven. Vi har fem land og tre sjølstyrte områder, alle med stor sosial stabilitet, politisk stabilitet i styresett, lik samfunnsutvikling i stor grad. Vi er alle velstandssamfunn med en høy teknologi, vi har stort sett språkfelleskap, vi har rikere energitilgang til sammen enn mange andre, og samtidig er vi så komplementære at vi utfyller hverandre på en rekke områder. Det siste er også en viktig forutsetning for et fruktbart samarbeid.

Vi har de fleste forutsetninger for å kunne gjennomføre en så stor og vanskelig oppgave som det er å skape en fellesstruk-

tur, men vi mangler i dag organer og beslutningsunderlag for å kunne skape de felles nordiske svar på de spørsmål som den internasjonale utvikling stiller oss overfor. Jeg tror at den svensk/norske Volvo-avtale er det beste eksempel på at vi mangler en slik fellesstruktur. Den norske regjeringens proposisjon til Stortinget fortalte oss at det var nødvendig med så mange improvisasjoner, nødløsninger, særprotokoller og avtaler at det nok var en medvirkende årsak til at det gikk som det gikk. Vi må komme inn i en situasjon der det er lett å samarbeide om industriprosjekter i de nordiske land; i dag er det vanskelig. Det er nok ikke for ingenting at bare 15 pst. av de nordiske lands utenlandsinvesteringer går til andre nordiske land, mens resten går til land utenfor Norden. Det er lett for mennesker i Norden å flytte i dag, men kapital, maskiner og knowhow lever fremdeles langt på vei i de stengte grensers område.

Hr. Kåre Willoch søkte i sitt innlegg å bagatellisere disse sakene bl. a. fellesstrukturens betydning for den nordiske industripolitikk. Det er imidlertid ingenting som tyder på at hr. Willochs til dels gammelliberalistiske modell representerer noen framtid for Norden. Jeg vil si at når engstelsen for offentlig medvirkning blir så sterk at den hindrer synet når det gjelder hva som trenges, da er det ikke lenger noen politisk holdning vi stilles overfor, men heller et slags syndrom.

Vi har ikke vært flinke nok. Vi bør bli flinkere. Det er en stor nordisk oppgave å finne fram til en felles struktur som omfatter bl. a. samordning av lover, fellesregler for etableringer, harmonisering av skattesystemer, regelverk for industriavtaler både mellom bedrifter og mellom regjeringer og bedrifter. Nå bør vi ikke vente lenger, men gå løs på oppgaven og legge forholdene til rette for å gi nordisk industripolitikk en framtid. Vi må ta vare på det vi har skapt i de nordiske industrisamfunn — ta vare på det for menneskenes skyld.

Willoch: Hr. president! Jeg tror at hr. Guttorm Hansen for en gangs skyld må ha fundamentalt misforstått den taler han fant behov for å rette et angrep mot. Man måtte få inntrykk av at jeg hadde tatt avstand fra

noen slags felles nordisk struktur. Men hvis hr. Hansen blar gjennom dokumentene, vil han finne at det foreligger et konservativt medlemsforslag nettopp om den form for harmonisering av skattebestemmelser, lovbestemmelser og andre offentlige bestemmelser som må være et vesentlig grunnlag for den nordiske fellesstruktur som igjen kan skape vekst i det nordiske samarbeid på tvers av landegrensene. I stedet for å benytte anledningen til et angrep hadde hr. Hansen derfor nå en anledning — jeg vil ikke si en sjelden anledning — til å si noen takkens ord til dem som har rettet fingeren mot noe vesentlig manglende i det nordiske samarbeid, nemlig viljen til å rydde opp i de forskjeller som i dag er den største hindring for effektiv fremgang i industrielt samarbeid på tvers av landegrensene.

For övrig befinner jeg meg på dette punkt omsider i bredt selskap. Jeg hørte med stor interesse at også statsminister Nordli uttalte følgende:

„... samarbeidet om konkrete prosjekter må skje mellom bedrifter og private selskaper.”

Det er den tankegang som vi konservative også tidligere har gitt uttrykk for, og som vi nå håper på bredere følge i.

Guttorm Hansen: Hr. president! For dem som ikke er kjent i det norske Stortinget, må jeg si at det er ikke en sjelden gang at man „fundamentalt misforstår” hr. Willoch. Det gjentar seg forholdsvis regelmessig i de aller fleste debatter vi har. Jeg bare konstaterer en ting: Hr. Willoch vil ha harmonisering av skatteregler, og det finner jeg høyst rimelig. Det betyr selvfølgelig mindre skatter, går jeg ut fra, helt i tråd med den høyre politikk som vi ofte møter. Det er ikke det som er mitt poeng. Mitt poeng er at hr. Willoch polemiserer heftig mot alle slags forsøk på å sette inn organer og redskaper for å skape slik felles struktur. Og han avviser hr. Gyllenhammars forslag, som han selvfølgelig også vil avvise Nordens Faglige Samorganisasjons forslag om et industripolitisk sekretariat. Dette skal ordnes av de private krefter, for de greier det best. Hr. president, den melodien kjenner vi så altfor godt. Jeg synes ikke det er noe som

helst svar på de problemer vi står overfor, og det er mitt hovedpoeng. Jeg tror slett ikke jeg har misforstått hr. Willoch.

Willoch: Hr. president! Det man vil være kjent med fra det norske storting, men ikke så ofte fra hr. Hansens side som fra mange andres, er angrep på vrengebilder av konservative oppfatninger istedenfor den virkelige utgave, fordi den siste ofte er vanskelig å få ram på.

Det som foreligger her, er et utpreget tilfelle av et slikt angrep på et vrengebilde. For det første er det nå klarlagt at hr. Hansen også har oppfattet at vi har gått i brodden for å få ryddet bort hindringer for et praktisk samarbeid mellom bedrifter i nordiske land for å få større vekst. Dette er viktig i tillegg til de omlegginger av den indre politikk som også er viktig for å utløse vekstkraftene i Norden. Men når hr. Hansen så gir inntrykk av at jeg har avvist enhver bruk av institusjoner for å få dette til, så er han jo igjen langt ute på viddene. Det jeg har påpekt, er at vi mangler ikke institusjoner. Vi har en rekke utmerkede institusjoner som står til tjeneste for å gjennomføre denne oppgaven. Og så har jeg rettet en henstilling til alle som den måtte angå, om at man nå fortrinnsvis bruker de utmerkede institusjoner vi har, istedenfor enda en gang å etablere nye. Det er det som er saken.

Når jeg peker på at det er mange institusjoner, befinner jeg meg for øvrig i selskap med den herre som hr. Hansen påberopte seg, som selv i sitt innlegg uttalte, ja, jeg nøler med å gjengi ordene, men innholdet var dette at Gud skal vite at vi har institusjoner nok.

Mitt innlegg var altså en oppfordring til rasjonalitet i arbeidet og ikke noe fiendskap overfor at offentlige institusjoner skal delta i det hele.

Det er mulig at uenigheten er mindre enn en kunne få inntrykk av. Jeg må fastholde at å fremstille den konservative holdning til dette som noe gammelliberalt som ikke har utsikter til å løse problemene, også strider mot erfaring. Og hvis man nå ville prøve den oppskriften vi angir, tror jeg man skulle få se mer utbytte enn det man har hatt av

slike forliste storfremstöt som hr. Hansen talte om.

Guttorm Hansen: Hr. president! Jeg vil bare nøye meg med kort å konstatere — og det gjør jeg med glede — at det er en fundamental politisk forskjell i holdninger mellom det hr. Willoch representerer, og det jeg representerer. Det er det som gir seg uttrykk i den meningsforskjell som her kommer till syne. Det er ikke slik som hr. Willoch nå later som. Det er for øvrig også en velkjent taktikk å si at nå er det og det klarlagt. Jeg har slett ikke hjulpet hr. Willoch med å klarlegge noe som helst i hans innlegg. Det har jeg ikke sett som noen oppgave, og det akter jeg heller ikke å foreta meg, men jeg er bare glad for at vi får denne anledning til å demonstrere den politiske forskjell som det er i denne forsamling mellom de konservative og oss.

Statsminister Fälldin: Herr president! Både som enskilda medborgare och som politiska beslutsfattare står vi vid ingången till det nya decenniet inför nya utmaningar.

Globalt framstår det som nödvändigare än någonsin att hitta *säkerhetssystem*, som sätter stopp för kapprustningen och hindrar den militärpolitiska spänningen att övergå i öppna konflikter.

Båda nationellt och internationellt framstår de ekonomiska och sociala *rättvisefrågorna* i särskilt markerad dager, när den *ekonomiska utvecklingen* tenderar att försvagas och strukturproblem mer och mer sätter sin prägel på hela världsekonomin.

Den allt påtagligare insikten om att tillgångarna på energi, livsmedel, mineraler och andra *naturtillgångar* är begränsade gör det nödvändigt att hitta produktionsformer som möjliggör *effektivare hushållning*.

De många *hoten mot miljön* tvingar oss att hitta utvecklingsstrategier, där ekonomisk utveckling på ett bättre sätt än hittills kan förenas med bevarad miljö, mänsklig trygghet och social harmoni.

Samarbetet i Norden — där Nordiska rådet utgör främsta idégivare — har under hela efterkrigstiden utformats med utgångspunkt från att de enskilda länderna sökt sig olika säkerhetspolitiska lösningar. Nordiska rådets arbete har haft sin tyngdpunkt på ekonomiska, sociala och kulturella frågor.

Jag är övertygad om att det är den bas för det nordiska samarbetet som vi bör vidmakthålla även under 1980-talet. Dagens samarbetsformer är som jag ser saken i högsta grad användbara för att möta 1980-talets problem och för att tillvarata det nya decenniets utvecklingsmöjligheter.

Styrkan i det nordiska samarbetet ligger ytterst i bl. a. den omfattande språkgemenskapen, gemensamma sociala och politiska värderingar samt en historisk samhörighetskänsla. Men styrkan i det nordiska samarbetet ligger också — som det framhållits många gånger — i dess starka inriktning på de praktiska frågorna.

På det ekonomiska området står de nordiska länderna idag inför likartade problem — problem som i stor utsträckning hänger samman med den internationella utvecklingen. Med sitt höga utlandsberoende är både Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige ytterst känsliga för försvagningen i den internationella ekonomiska utvecklingen. Vi måste alla i olika hänseenden se om vårt hus, när det gäller energiförsörjningen. Vi möter alla hårdare och hårdare konkurrens på världsmarknaden. Traditionell nordisk råvaruindustri är inte alltid längre konkurrenskraftig. Man måste räkna med en fortsatt genomgripande strukturförändring i en rad sektorer av näringslivet.

Som finansministrarna framhållit i den rapport, som de har lämnat till den här sessionen, är det i en sådan situation ett gemensamt nordiskt intresse att varje land för sig har en stark ekonomi. Det förutsätter nära kontakter vid utformningen av den löpande ekonomiska politiken. Men det fordrar också att vi gemensamt undersöker vad som kan göras för att förbättra de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft och att vi går vidare med det industriella och handelspolitiska samarbetet. Norden är i sig självt en stor och köpstark marknad. En vidgad nordisk samhandel och ett vidgat nordiskt industriellt samarbete utgör därmed ett mycket slagkraftigt alternativ till andra internationella samarbetsformer.

Finansministrarna betonar i sin rapport särskilt fyra samsarbetsområden som det finns skäl att uppmärksamma. Det första är den nordiska sammanhållningen i interna-

tionella organ. Det är vår chans att som små länder påverka den internationella ekonomiska utvecklingen. Och med det internationella beroende som vi alla har är det ett "måste" för de nordiska länderna att kunna göra sin stämma hörd i internationella ekonomiska sammanhang.

Det andra är att det fortfarande brister ifråga om analyserna av de problem, som vi i Norden kommer att ställas inför under 1980-talet. Det finns visserligen redan åtskilliga undersökningar för våra respektive länder. I Sverige har t. ex. Ingenjörsvetenskapsakademien undersökt den industriella kompetensen och vårt lands framtida konkurrenskraft. Det är en undersökning, där man bl. a. analyserat förändringarnas omfattning och inriktning, teknikens roll i utvecklingsförloppet, de framtida utvecklingsförutsättningarna och förmågan att genomföra strukturförändringar.

Den kanske viktigaste slutsatsen i den undersökningen är, att vi under 1980-talet och senare kommer att bli mer och mer beroende av sådana faktorer som kunskapsnivå och yrkesskicklighet. Det gäller säkert också för övriga länder. Samtidigt tror jag att det skulle vara värdefullt om det gjordes en liknande analys för Norden som helhet. Den kunde i stor utsträckning bygga på material från redan gjorda länderundersökningar. Jag föreställer mig att en sådan analys bl. a. borde intressera det nyetablerade nordiska forskningsrådet.

Vetenskapen om att forskning och utvecklingsarbete betyder mer och mer för den ekonomiska utvecklingen ställer också ökade krav på praktiskt forskningssamarbete. Med de begränsade resurser, som små länder alltid har på ett sådant område som forskningens, är det viktigt att vi här får en arbetsfördelning som verkligen motsvarar framtidens krav.

Men vi behöver också en mer inträngande diskussion om hur människorna påverkas av den tekniska utvecklingen. Datorernas och robotarnas samhälle är ett samhälle med många frågetecken ur rent mänsklig synpunkt. Samtidigt ligger framtidens möjligheter i hög grad i att vi kan entusiasmera inte minst unga människor att satsa på sig själva och på samverkan med andra i en positiv tro på framtiden.

Finansministrarna pekar också på hur nordiska lösningar kan underlätta strukturförändringar, som varje land för sig kan ha svårt att få till stånd. På samma sätt som när det gäller industrisamarbetet i stort måste statsmakternas uppgift här i första hand vara, att underlätta och stimulera samarbete direkt mellan företagen. Mycket av det praktiska samarbete som redan existerar äger ju rum direkt mellan företag. Så måste det bli även i framtiden. Det är förutsättningen för att kunna vidmakthålla en decentraliserad ekonomi och ett decentraliserat beslutsfattande. Det innebär inte att regeringar och parlament får undandra sig ansvar för samordningen. Statliga engagemang kan naturligtvis också krävas när det gäller större och mer komplicerade industriprojekt. Regeringarna har dessutom ett särskilt ansvar när det gäller den s. k. infrastrukturen, exempelvis när det gäller samarbetet på energiområdet.

För Sveriges del vet jag att intresset inom näringslivet är stort för nya nordiska samarbetsprojekt. Det gäller både sådana projekt, som kan leda till en effektivare arbetsfördelning, och projekt med direkt spjutspets mot framtiden.

Finansministrarnas fjärde punkt är ökad samhandel, vars grundläggande betydelse jag redan har berört. En ökad nordisk samhandel är inte minst de mindre företagens chans. Men den nordiska samhandeln har inte bara ett värde i sig självt. Den ger, som jag ser saken, också ökade möjligheter att gå vidare på internationella marknader, exempelvis när det gäller s. k. projektexport av den typ som man för närvarande analyserar i en särskild kommitté. Den typen av samarbete bör dessutom kunna påskyndas med ett ökat samarbete mellan ländernas exportfrämjande organ.

Utöver de områden som finansministrarna tar upp utgör bl. a. energiområdet självklart ett område för utvidgat framtida samarbete. Det finns sedan länge ett samarbete på el-energiområdet. Nya stora möjligheter har öppnat sig med de stora olje- och gasfyndigheterna i Nordsjön.

Sverige köper redan åtskillig nordsjöolja på vanliga handelsvägar. Men det skulle givetvis vara till stor fördel för oss, om man kunde säkra långsiktiga leveranser av olja

och gas till Sverige. Jag tror att det finns goda möjligheter att förena ett utbyggt ekonomiskt-, handels- och industripolitiskt samarbete med ett vidgat energipolitiskt samarbete.

Den svenska regeringen vill aktivt verka för en sådan utveckling. Viktiga steg i den riktningen har redan tagits.

Ett svenskt företag har också för kort tid sedan kommit överens med ett danskt om import av naturgas från Danmark. Överenskommelsen, som är anknuten till ett regeringsavtal, innebär i korthet att betydande leveranser och transporter av naturgas från Danmark till Skåne kommer att ta sin början i mitten av 1980-talet.

Ett statsägt svenskt oljebolag har vidare tecknat avtal med det statliga finska oljebolaget om samarbete på raffinaderiområdet.

Sveriges och Norges industriministrar undertecknade den 24 augusti 1979 en rapport om industripolitiskt och energipolitiskt samarbete. Rapporten utgör en grundval för fortsatta förhandlingar mellan de två länderna om långsiktiga leveranser av råolja och raffinerade produkter som ett led i ett bredare samarbete.

Ett svenskt företag har beretts tillfälle att medverka i oljeprospekteringen i den norska delen av Nordsjön samtidigt som ett industripolitiskt samarbete etablerats mellan detta företag och ett antal norska företag. Också andra svenska företag är intresserade av ett sådant samarbete.

De betydande gasfyndigheterna utanför den norska kusten öppnar likaså perspektiv till ett bredare svensk-norskt samarbete. Det är ett starkt svenskt intresse att följa upp de inledande kontakter som tagits i detta syfte.

Inom ramen för Nordiska ministerrådet har en särskild utredning tillsatts för att undersöka hur eventuella olje- och gasfynd utanför kusten av Nordnorge kan inpassas i den ekonomiska och sociala strukturen på Nordkalotten och komma näringslivet i alla de tre berörda länderna till godo.

Vi i Sverige inbillar oss självklart inte att vi skall få tillgång till olja och gas i Nordsjön på andra villkor än vad som i princip erbjuds på världsmarknaden. Det nordiska ekonomiska samarbetet har ju för övrigt

praktisk taget alltid grundat sig på vanliga kommersiella villkor, och det har varit en styrka. Men den trygghet som ligger i säkerställda leveranser under en längre tid har också ett värde för vilket vi naturligtvis måste vara beredda att erbjuda någon form av motprestationer.

Med våra ekonomiska system är det självfallet i första hand företagens egen uppgift att bygga ut ett samarbete över de nordiska gränserna. Men myndigheterna kan vara — och bör enligt min mening vara — impulsgivande och pådrivande. Aktiva insatser för att främja handeln, för att undanröja institutionella hinder för industriellt samarbete och för att befordra kontakterna mellan beslutsfattarna på statlig och privat nivå utgör allt av led i en sådan strävan. Den svenska regeringen ser för egen del detta som en mycket angelägen uppgift och avser fortsätta sina aktiva ansträngningar i den riktningen.

Ib Christensen: Hr. præsident! Den spændte internationale situation efter vanskelighederne ved SALT II-ratifikationen i det amerikanske senat og efter NATOs beslutning om placering af 572 mellemdistanceraketter samt sidst, men ikke mindst, Sovjetunionens militære intervention i Afghanistan, gør det særlig nødvendigt, at de nordiske lande holder snæver kontakt og samarbejder.

Den økonomiske verdenskrise gør det dobbelt nødvendigt, at de nordiske lande samarbejder både for selv at klare 1980-ernes lavvækst og energiproblemer og for at afhjælpe sulten og nøden i den fattige verden, der er den egentlige trussel mod verdensfreden. Det er livsvigtigt, at vi giver den tredje verden anstændige samhandels- og samarbejdsvilkår, og at vi forøger den økonomiske og teknologiske bistand til den fattige del af verden.

I sagen om Afghanistan var de fleste nordiske lande med til at kræve FNs generalforsamling indkaldt, da Sovjetunionen havde lammet sikkerhedsrådet med et veto. Finland undlod at stemme, men de øvrige nordiske lande stemte for generalforsamlingens skarpe resolution med fordømmelsen af Sovjetunionens intervention og kravet om

øjeblikkelig og betingelsesløs tilbagetrækning af de fremmede tropper.

Så vidt jeg er orienteret, har der mellem de nordiske lande hovedsagelig kun været konsultationer på embedsmandsplan også i denne sag. Den danske regering er gået sammen med EF-landene i denne sag, ligesom den danske og den norske regering har rådslået sammen med de øvrige NATO-landes regeringer. Dette til trods for, at De europæiske Fællesskaber på ingen måde har udenrigspolitiske beføjelser hjemlet i Romtraktaten. Og dette til trods for, at NATOs område kun omfatter de nordatlantiske og europæiske medlemslandes territorier.

Det burde være en fællesnordisk politik, at der ikke drøftes eller iværksættes sanktioner mod aggressoren uden for De Forenede Nationers rammer, men at eventuelle reaktioner kun iværksættes som følge af, at FN enten gennem sikkerhedsrådet har truffet bindende beslutninger herom eller, når dette er lammet, at generalforsamlingen gennem henstillinger vedtaget med de nødvendige to tredjedele flertal beslutter det. Kun en samlet international opinionsmæssive pres kan måske tvinge en løsning igennem, som det afghanske folk kan leve med. Det er derfor altafgørende, at de neutrale lande fastholdes i protest mod Sovjetunionens overgreb. I samme omfang som konflikten omkring Afghanistan tager karakter af en Øst-Vest-konfrontation, f.eks. gennem ensidige vestlige sanktioner, vil de neutrale lande i større og mindre omfang disengagere sig.

Det forekommer mig, hr. præsident, at den internationale krise i almindelighed og ikke mindst den krise, som vi oplever den aktuelt komme til udtryk i Afghanistankonflikten, aktualiserer behovet for et snævert nordisk samarbejde på basis af hyppige konsultationer på udenrigsministerniveau. Med det sigte for det første at styrke De Forenede Nationer, for det andet at skabe positive og forpligtende forbindelser til den tredje verden med henblik på den nye økonomiske verdensorden og for det tredje at virke for international afspænding, fred og sikkerhed.

Det er dødsens farligt, hvis oprustning og andre militære reaktioner fremstår som

det eneste svar på den økonomiske og politiske verdenskrise.

Statsminister Nordli talte til fordel for en fælles økonomisk strategi fra Nordens side over for EG og over for OECD, og jeg kan helt tilslutte mig den norske statsministers tanker herom med den tilføjelse, at der også er eller kan blive og burde blive tale om initiativer, tiltag eller forslag i De Forenede Nationer og andre steder med henblik på fordelingspolitiske linjer, der kan virke krigsforebyggende, f.eks. teknisk og anden bistand til jordreformer i den fattige verden.

K. B. Andersen talte til fordel for, at arbejdet her i Nordisk Råd i højere omfang skulle politiseres, og at vi også skulle drøfte udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det er jeg naturligvis ganske enig med ham i. Dernæst stillede K. B. Andersen det spørgsmål, hvordan vi bevarer Norden som balanceområde, ligesom også Olof Palme tidligere i dag har været inde på Nordens betydning som balanceområde. Mit svar er, at man i hvert fald ikke bevarer Norden som balanceområde, hvis et eller flere nordiske lande i stigende omfang binder sig til andre blokke og landegrupper eller ligger under for andre blokke og landegrupper tryk. Man bevarer heller ikke Norden som balanceområde med den fredsstiftende karakter, det kan have, hvis man fortsat nedprioriterer det nordiske samarbejde. Dette har adresse til samtlige nordiske lande, medens det konstruktive svar for at bevare Norden som balanceområde i en tid, hvor vi går ind i 1980'erne på basis af en spændt international situation og voksende frygt for en polarisering, går ud på, at de nordiske lande i stigende grad må optræde i fællesskab og ikke mere eller mindre køre sin egen politik på det internationale plan. Det betyder, at de nordiske lande oftere og mere og mere konsekvent i De Forenede Nationer optræder i fællesskab, at de nordiske lande på konferencer om handelssamarbejde og rustningsbegrænsninger optræder som en enhed og ikke spredt på forskellige grupper og hver for sig. Det betyder med hensyn til forebyggelse og løsning af latente og aktuelle internationale kriser, at de nordiske lande også dér må optræde i fællesskab.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Jeg har ikke bedt om ordet for at korrigere Ib Christensen. Over for den opgave ville 3 minutter være som en dråbe i havet. Derfor skal jeg afstå totalt derfra og blot nævne to direkte konkrete vildledende bemærkninger. Den ene går på det, der hedder det udenrigspolitiske samarbejde mellem EF-landene. Dér sagde Ib Christensen, at dette finder sted til trods for, at det ikke er omtalt i Romtraktaten. Ganske rigtigt. Derfor har det som bekendt også en anden basis. Det ved Ib Christensen, og det er Luxembourg-rapporten af 1970 mellem de 9 regeringer, fulgt op af Københavnsrapporten af 1973 mellem de 9 regeringer. At give indtryk af, at man altså ikke må tale udenrigspolitik, er direkte vildledende, og jeg er ked af at måtte sige, at jeg ved, at Ib Christensen er så kyndig i udenrigspolitik, at det ikke kan være en tilfældighed, at han forsøger at vildlede denne forsamling på dette punkt.

Det andet, jeg skal sige, er — som alle, der har den viden om udenrigspolitiske forhold, som alle her i salen har, Ib Christensen inberegnet, ved, at når Norden kan være balanceområde, er det fordi vi har så forskellig politik, som vi har. Ellers havde vi ingen mulighed for det. Men det ved Ib Christensen også, og jeg må indrømme, hr. præsident, at min tanke med politiserende debatter ikke var, at vi fra samme land skulle korrigere hinanden på vildledninger, der er så grove, at vi ikke synes, de skal passere upåtalte.

Ib Christensen: K. B. Andersen citerede mig næsten korrekt, idet jeg omtalte, at EG, EF ikke i Romtraktaten har hjemmel til at beskæftige sig med udenrigspolitik og sikkerhedspolitik. Det er det, jeg har sagt. Andet har jeg ikke sagt. At diskussionen om EG forud for afstemningen i 1972 ikke omfattede det udenrigspolitiske er én ting, men lad det nu ligge. EF beskæftiger sig rent faktisk med sikkerheds- og udenrigspolitik med grundlag i det, som K. B. Andersen nævnte, og det er en anden sag.

Jeg kunne måske tilføje, at Nordisk Råd heller ikke har kompetence til at diskutere udenrigs- og sikkerhedspolitik, i hvert fald

ikke som skik tidligere var; alligevel synes jeg, det er udmærket, at vi gør det.

Endvidere vil jeg sige til K. B. Andersen, at jeg er uenig med ham, når han mener, at de forskellige landes neutralitetspolitik har været en forudsætning for, at Norden kan være balanceområde. Hvis man tænkte sig, at et nordisk forsvarsforbund blev realiseret som det, man forhandlede om efter anden verdenskrig, er jeg ikke i tvivl om, at hvis det var blevet en realitet, hvad det af mange grunde ikke blev, men det skal jeg ikke komme ind på, havde det været en balancefaktor af enorm betydning for Europa.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Jeg er ked af, at jeg igen må rette en direkte fejl-agtig oplysning. Ved folkeafstemningen i 1972 blev der udgivet en række skrifter, for at befolkningen kunne vide, hvad den stemte om. Et af disse skrifter handlede udelukkende om det udenrigspolitiske samarbejde på den basis, jeg talte om før. Det er altså ikke rigtigt, når hr. Ib Christensen siger, at befolkningen ikke vidste det dengang. Uden at gå for langt ind i polemik kan jeg måske sige, at hr. Ib Christensen hørte til dem, der i 1972 sagde, at hvis Danmark kom ind, kunne vi aldrig komme ud igen, og som ved det direkte valg i 1978 sagde, at vi skulle stemme på Ib Christensen, så vi kunne komme ud igen. Det angiver lidt planet for denne del af debatten.

Ib Christensen: Hr. præsident! Jeg er sandelig også meget ked af at skulle korrigere hr. K. B. Andersen, men den historiske kendsgerning er, at da man under den danske debat forud for 1972-afstemningen fra EF-modstandernes side kom frem med og citerede fra den såkaldte Avignonrapport vedrørende det udenrigspolitiske samarbejde, hvor EF skulle tale med én stemme, blev det fra markedstilhængernes side fremstillet som en utopi, noget der aldrig blev en realitet. Men det er beklageligvis i stigende grad ved at blive en realitet, og det er en af de ting, der gør, at Norden som balanceområde måske ikke er, hvad Norden under andre omstændigheder kunne være.

Handels- og industriminister Sundqvist: Herr president! Då K. B. Andersen som är en av seniorerna både när det gäller utrikespolitik och nordiskt samarbete säger att man får tala om utrikespolitik så tar jag honom på orden. Jag vill bara hänvisa till att vi kommer samman den här gången i ett läge då den internationella situationen ger anledning till djup oro. Den optimism som för bara något år sedan rådde i fråga om den internationella avspänningsprocessen har ju i dag förbytts till en allmän pessimism när det gäller möjligheterna att under detta decennium lösa de stora internationella problemen.

Det säger sig självt i alla fall att avspänningsprocessen måste gå vidare. Det finns nämligen inget alternativ till en utveckling som syftar till fredligt samarbete, till nedrustning och till möjligheter att frigöra de resurser som nu koncentreras till militära satsningar på fredligt arbete i avsikt att lösa mänsklighetens stora problem, svält, befolkningsexplosion, ekologi, energi osv.

I det här sammanhanget framtonas nog de nordiska ländernas ansvar och roll. Trots olika lösningar i fråga om säkerhetspolitik och internationellt ekonomiskt samarbete baserar sig vår verksamhet i alla fall på ett starkt engagemang för att föra vidare det fredliga samarbetet både i Europa och i övriga delar av världen. Det är klart, att de nordiska länderna enskilt och gemensamt ytterligare måste öka sina ansträngningar för att slå vakt om situationen i vår egen del av världen, i Nordeuropa, så att inte några som helst tvivelsmål kan uppstå om vår beslutsamhet att verka för avspänning, mot upprustning i Europa. Samtidigt måste de nordiska ländernas roll som en förmedlande faktor både i öst-västpolitiken och i nord-syddialogen ytterligare framhävas.

Den internationella ekonomiska situationen är av flera olika orsaker djupt problematisk. Under 1970-talet har vi upplevt hur den allt dyrare energin på ett dramatiskt sätt har förändrat betingelserna för en politik, som i den industrialiserade delen av världen skulle leda till en balanserad tillväxt och till en teknologisk och industriell utveckling som skulle ge möjligheter för våra länder att upprätthålla full sysselsättning. Vi behövde också en strukturreform, som kunde garantera att den industrialise-

rade världen skulle kunna fullgöra sitt ansvar visavi utvecklingsländerna.

Svårigheterna att fullfölja en dylik politik har blivit märkbart större i och med de problem som drabbat den internationella ekonomin under 1970-talet. Det oaktat måste ansträngningarna gå i nämnd riktning. Det finns nämligen ingen möjlighet att ge avkall på kraven att under 1980-talet formulera betydligt längre gående målsättningar för nord-syddialogen än vad hittills har varit möjligt. I detta sammanhang vill jag hänvisa till den rapport som den s.k. Brandt-kommissionen överlämnade till FN:s generalsekreterare för några veckor sedan, och som visar att det krävs enorma satsningar av industriländerna, för att ens en bas för en resultatrik nord-syddialog skall fås till stånd.

En noggrann analys av nord-sydproblematiken, på basen av bl. a. den aktuella Brandt-kommissionens rapport, måste bli föremål för en gemensam aktion av de nordiska länderna inom en snar framtid.

Då det nordiska samarbetet värderas mot bakgrunden av den här internationella situationen framstår det i allt högre grad som en självklarhet att samarbetet både kan och bör intensifieras. Många gånger ställs vi inför frågan, vad vi egentligen uträttar och vår verksamhet — det har blivit litet slentrian i det här — bedöms mot bakgrunden av de enstaka men spektakulära misslyckandena som ständigt redovisas för.

Jag är böjd att betona betydelsen av det fortgående och djupa samarbete som sätter sin prägel på vårt arbete på samhällets olika områden, men som inte alltid ger så stora rubriker och innehåller så mycket av nyhetsstoff. Då det på senare tid har kastats fram förslag om nya institutioner för det nordiska samarbetet, vill jag framhålla att det i det ekonomiska samarbetet inte är organen som har egenvärde, utan målsättningarna och själva verksamhetens innehåll. I det avseendet görs det ändå en hel del och de rapporter som föreligger för behandling vid denna session ger vid handen att en stabil och målmedveten utveckling också i fortsättningen kommer att äga rum.

Jag vill här hänvisa till de utredningar som har gjorts såväl om inbördes beroende, möjligheterna till ett ökat samarbete inom

små- och medelstor industri som kanske framför allt om förutsättningarna för ett ökat projektsamarbete, som ju skall färdigställas inom de närmaste veckorna. På denna sektor finns det enligt min uppfattning möjligheter till starkt ökade insatser med användning av redan existerande institutioner som t. ex. Nordiska investeringsbanken. För de nordiska ländernas del med sina internationellt sett knappa resurser och i fråga om de allt större och mer krävande internationella projekten är det motiverat att detaljerat gå igenom vilka möjligheter vi har att samarbeta i stället för att konkurrera. Men också mot bakgrunden av våra uppgifter t. ex. i tredje världen ställer det sig självklart, att samarbete leder till bättre och snabbare resultat. Nordiska investeringsbanken har varit framgångsrik i sin verksamhet och då vi nu, efter att banken har etablerat sig, kan göra en analys av dess betydelse och möjligheter, har det visat sig att de tvivelsmål mot banken, som bl. a. gav upphov till vissa reservationer i en del länder när det gällde bankens rätt att delta i projekt i tredje land, nu enligt min mening borde ha förlorat sin relevans. Det ligger i allas intresse att banken kan ges möjligheter till direkt medverkan.

Hänvisande till de bilaterala industri- och energiförhandlingarna mellan Norge och övriga nordiska länder vill jag speciellt peka på den nyligen igångsatta utredningen om förutsättningarna för energi- och industrisamarbete på Nordkalotten. Samtidigt som jag från Finlands och finsk industris sida önskar framhålla vikten av och intresset för detta samarbete vill jag framhålla betydelsen av att företagen i ett tillräckligt tidigt skede kopplas in i detta utredningsarbete.

För oss har detta stor betydelse också på grund av att arbetslösheten är ett speciellt problem i norra Finland. Vi behöver medel att undvika en ny arbetskraftsexport i stor skala från norra Finland, denna gång till Norge.

Energipolitiken har blivit en allt viktigare del av allmän samhällspolitik och ekonomi i alla våra länder. Också i energipolitiken uppvisar de nordiska länderna ett brett register av avgöranden, men samtidigt bör det påpekas, vilken betydelse ett ökat sam-

arbete på det energipolitiska området i fråga om såväl forskning och utveckling som också konkreta avgöranden kommer att ha.

Utan att här gå in på detaljer när det gäller de olika sektorerna av energipolitiken, vill jag framhålla, att den bild som i ministerrådets berättelse ges av satsningen på energiforskning i de olika nordiska länderna, för Finlands del blir litet skev.

Det är ett faktum, att vi har haft en litet långsammare utveckling än i de övriga nordiska länderna, men ändå pågår de för närvarande ett brett upplagt arbete i avsikt att snabbt förstärka forskningsverksamheten på basen av det energipolitiska program som för vår del godkändes senaste vår.

I fråga om energiforskning- och samarbete vill jag hänvisa till betydelsen av FN-konferensen 1981 om de förnybara energiformerna, där de nordiska länderna har en betydelsefull roll. I Finland har vi satt igång ett brett upplagt arbete för att förbereda konferensen. Tyngdpunkten för vår del ligger på en presentation av våra inhemska energiformer, t. ex. torv och biomassa.

Den nationella forskningspolitiken i samtliga nordiska länder genomgår för närvarande en omfattande omvärdering och expanderar kraftigt. Samtidigt har det samnordiska forskningsarbetet varit föremål för en utredning, som ger vid handen att det finns möjligheter till och behov av en starkare insats när det gäller både samordning och arbetsfördelning.

Denna utredning bör ges en hög prioritet i ministerrådets arbete. Här vill jag också peka på det positiva faktum, att det finns ett medlemsförslag som strävar att förbättra förutsättningarna för samnordiska forskningsprojekt och att öka samarbetet gällande forskarutbildningen.

Vad beträffar industrins forsknings- och utvecklingsverksamhet vill jag påpeka att det under 1970-talet har varit en relativt kortsiktig verksamhet som har baserat sig på en defensiv strategi. Nu är det klart att i framtiden måste vi gå in för mer långsiktiga projekt också i samband med den automatiseringsprocess som för närvarande är på gång.

Såväl den nationella forskningspolitiken som forskningen inom företagssektorn är för närvarande av naturliga skäl koncentre-

rad till sektorer av industrin som i respektive länder har en stark ställning och branscher som kräver en hög forskningsintensitet. Ansvar för det industriella samarbetet inom Norden ligger i hög grad hos företagen. Den statliga rollen i detta sammanhang bör vara att alltmer initiera samarbetet, att styra utvecklingen och samarbetet till sådana områden som på sikt anses trygga sysselsättnings- och näringsutvecklingen och som står i harmoni med övriga samhällspolitiska målsättningar. Detta kräver en allt klarare nordisk orientering på det nationella planet och utökade resurser på det nordiska planet.

Det krävs också en satsning på målsättningssidan. I Finland är vi för närvarande upptagna med att i vår s. k. Industridelegation göra upp ett industripolitiskt program för de kommande åren. Vår industridelegation består av representanter för statsmakten, näringslivet och arbetsmarknadens parter. Detta trepartssamarbete, som vi nu börjar ha positiva erfarenheter av, kan ge möjlighet till en koordinerad och målinriktad insats då det gäller att dels skapa förutsättningar för en sådan industripolitisk utveckling som syftar till full sysselsättning, till en tillräckligt hög och balanserad ekonomisk tillväxt, som behövs för att fullfölja övriga samhällspolitiska målsättningar och till att genomföra en sådan strukturreform inom näringslivet, som syftar till att svara mot den allt snabbare internationella utvecklingen inom de olika marknadsområdena.

Herr president! En sekund bara om trepartssamarbetet eftersom tiden är ute. Den nordiska fackliga samorganisationen har kommit in med ett krav med tanke på att den fackliga sidan skulle kopplas in mer i det nordiska samarbetet. Det här är enligt min uppfattning en mycket god idé och här bör man kunna ta i betraktande de erfarenheter av trepartssamarbetet som man har från t. ex. OECD och EG.

Till slut, herr president, vill jag säga att såväl medbestämmanderättsfrågor som ekonomisk demokrati bör också tagas in i den nordiska debatten. Nu förs det ju stundtals en rätt het debatt i respektive länder om de här frågorna. De blir stora problem på 1980-talet.

Statsrådet **Burenstam Linder**: Herr president! Nordiska ministerrådet framlägger vid den här sessionen en rapport om nordiskt ekonomiskt-politiskt samarbete. Ett kapitel i rapporten behandlar handeln under temat Norden som hemmamarknad — det är ju inte bara politiker utan även företag som känner sig hemma i den nordiska kretsen. I rapporten dras två slutsatser:

1. Att de nordiska länderna är mycket viktigare marknader för varandra än vad t. o. m. de totala mycket stora exportandelarna visar.

2. Att det nordiska samarbetet bör särskilt beakta just denna hemmamarknadsaspekt.

För tjugo år sedan när Nordiska rådet samlades för första gången i Reykjavík var besvikelsen stor över att planerna på en nordisk gemensam marknad måste avskrivas. Inte desto mindre har sedan dess en nordisk hemmamarknad utvecklats, till stor del av egen kraft.

Tjugofem procent av den totala exporten från varje nordiskt land går idag till den nordiska hemmamarknaden. Det är mycket om man ser på marknadens storlek mätt i folkmängd. Ännu större är den internordiska exporten av icke-traditionella varor. Här uppgår siffrorna till 30—40 % av totalexporten, vilket är avsevärt mer än motsvarande tal för andra exportmarknader.

Handeln utgör grunden för de nordiska ländernas industriutveckling. Den industri som idag expanderar och vars handel därför måste vidgas bygger på ett brett sortiment av konsumtions- och investeringsvaror från tidigare relativt osofistikerade hemmamarknadsinriktade industrier. En sådan utveckling underlättas självfallet om hemmamarknaden är tillräckligt stor.

Handeln främjar överföring av teknologi. I en allt hårdare konkurrens blir det för oss i Norden allt svårare att upprätthålla en teknisk överlägsenhet i framtiden. Samtidigt blir vi alltmer beroende av att kunna behålla ett tekniskt övertag för att klara att trots högre löner ändå ha tillräcklig konkurrenskraft. Ökad handel ökar det teknologiska kunnandet och kan bidra till gemensam teknologisk utveckling.

Vi skall observera att den nordiska hemmamarknaden har varit och kommer att

vara av särskild betydelse för de mindre och medelstora företagen. Utan några större språkbarriärer, utan någon invecklad marknadsföring, som det blir fråga om när det gäller avlägsna och mera främmande länder, och utan någon särskilt invecklad exportorganisation kan mindre och medelstora företag träna sina krafter och sälja till nordiska grannländer. Ibland kan transporterna till och med vara kortare än vid försäljning inom det egna landet. Utan att utsättas för den osäkerhet som beroendet av avlägsna marknader skapar och till lägre kostnader kan ett företag i Norden skaffa sig goda exporterfarenheter på den inhemska nordiska marknaden. Det kan vara förutsättningen för att gå vidare. När ett företag växer och blir större utgör den nordiska samhandeln en bra bas för utomnordisk export.

Det här är synpunkter som inte är nya, men de måste framföras, inte minst mot bakgrund av det faktiska förhållandet att den nordiska samhandeln är så omfattande som den är och har den betydelse som den har.

Vi måste undersöka vad vi kan göra för att ytterligare stimulera den nordiska samhandeln. Det är ju lätt att prata om hur betydelsefulla saker är — det är svårare att hitta på vad man konkret skall göra, men det måste vi också fundera på.

Jag tror att regeringarna här kan åstadkomma både det ena och det andra genom att främja och stimulera ett samarbete t. ex. via de exportråd som finns i respektive länder, genom att uppmuntra industriorganisationer att söka samråd och samarbete och självfallet också genom att uppmuntra till samverkan mellan de enskilda företagen, där besluten till sist i flertalet fall fattas.

Jag tror att vi på det här viset kan skapa ett klimat som bidrar till att utveckla samhandeln ytterligare. Ett sådant klimat spelar en stor roll för resultatet.

Jag tror att vi framför allt kan bättre utnyttja de existerande organisationerna i stället för att jaga efter nya konstruktioner på det institutionella området.

En ökad information bland de mindre företagen om den nordiska marknaden kan göra nytta. Det är en ansträngning jag anser att man bör göra. Man kan tänka sig

gemensamma åtgärder för att främja samarbete mellan nordiska industriföretag vid projeklexport, försäljningsamverkan där företag med kompletterande produkter sammanförs, man kan pröva nordiska exportträffar, branschvis organiserade, företa gemensamma marknadsundersökningar och säljresor inom och kanske utom Norden. Man bör också överväga om det finns möjligheter till samarbete inom den dyra exportbefrämjande fältorganisationen som de nordiska länderna har i en rad andra länder.

Vidare är det viktigt att inom ramen för det nordiska samarbetet fortsätta strävandena att undanröja institutionella svårigheter och tekniska handelshinder.

Regionalpolitiken skulle med framgång kunna inriktas på nordiska satsningar mer än som på grund av olika trögheter i det politiska maskineriet varit möjligt. Regioner på ömse sidor om en gräns kan faktiskt ha större förutsättningar att stödja varandra än angränsande regioner inom ett och samma land.

Herr president! När man studerar den nordiska ekonomiska utvecklingen, ser man att företagen faktiskt har lyckats att utan särskilda industripolitiska satsningar utveckla Norden till något av en hemmamarknad, framför allt när vi har avskaffat handelshinder genom tillkomsten av EFTA och sedan frihandelsavtalen med EG. Men det finns många fler handelshinder än tullar. Det är risk att det av olika skäl — konsumentpolitiska sådana har tidigare nämnts i debatten — kan växa upp nya handelshinder även mellan nordiska länder. Det är viktigt för oss att hindra att så sker, och vi bör i stället kunna göra mer av handelsbefrämjande insatser länderna emellan. På det viset tror jag vi har utomordentliga förutsättningar att utveckla näringslivets möjligheter att väva samman ekonomierna i olika länder. Jag vill försäkra att vi i Sverige är engagerade i och intresserade av ansträngningar för att skapa en större nordisk hemmamarknad.

Guttorm Hansen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4—790328. Nordiska rådet

Statsråd Gjerde: Dagens debatt har vært sterkt preget av den vanskelige økonomiske situasjon. Vi mener å vite at usikkerheten i de internasjonale konjunkturer vil fortsette, og vi tror at våre land stilles overfor utfordringer som vi må søke å møte i fellesskap og innenfor rammen av et forpliktende internasjonalt samarbeid.

Løsningen på energispørsmålene vil både nasjonalt og internasjonalt være avgjørende for den videre økonomiske utvikling. Det er derfor ganske naturlig at drøftingene om et utvidet nordisk samarbeid tar utgangspunkt i reservene av olje og gass på den norske kontinentalsokkel.

Noen ord om utviklingen av norsk oljevirkosomhet og oljepolitikk vil på denne bakgrunn trolig være av interesse for Nordisk Råd.

Den norske regjering la nylig fram en omfattende melding om vår framtidige oljepolitikk. Den vil trolig bli drøftet i Stortinget i løpet av våren. Hovedlinjene i norsk oljepolitikk vil fortsette. Fornorskningen av virksomheten som er i gang, håper vi skal utvikles videre. Vi holder også fast ved 90 mill. tonn oljeenheter som illustrasjon på et moderat utvinningstempo. Produksjonen på kontinentalsokkelen kom i fjor opp i 40 mill. tonn, og vi regner med at den vil øke til ca. 50 mill. tonn i år. Med de felt som er under utbygging, vil vi gradvis nå opp i en produksjon på 60—70 mill. tonn oljeenheter. Undersøkellesboringer og produksjonsutviklingen synes imidlertid å tyde på at det blir noe mer gass og noe mindre olje enn det man tidligere regnet med.

Det meste av den norske olje- og gassproduksjon disponeres og omsettes i dag av de internasjonale oljeselskaper. Oljen føres i land i England, gassen til Skottland og Vest-Tyskland. Vi har så vidt startet opp med bøyelasting fra Statfjord-feltet. USA, England og kontinentet er de store avtakerne. Den norske stat disponerer lite olje og gass, i virkeligheten bare 15 pst. av oljeproduksjonen, og det meste av denne oljen går med til å dekke råoljebehovet til Mongstad-raffineriet og den norske stats eget distribusjonsselskap, Norol. Utover i 1980-åra vil den norske stat gradvis få kontroll med relativt betydelig olje- og gassmengder. Det er grunn til å understreke dette

fordi et utvidet energi- og industrisamarbeid i første rekke vil måtte basere seg på den olje og gass som disponeres av den norske stat.

Med utgangspunkt i vår olje- og gassproduksjon er den norske regjering fortsatt innstilt på å føre videre drøftingene om et utvidet industri- og energisamarbeid. Slike drøftinger føres foruten med de nordiske land også med Vest-Tyskland og Frankrike. Jeg har lyst til å understreke at det Norge kan tilby, er energiforsyning — men kanskje enda viktigere: energisikkerhet. Det vi ønsker å oppnå, er fordeler for norsk industri. I virkeligheten er problemstillingen så enkel som denne.

I drøftingene med andre land har det foreløpig vært vanskelig å få fram industriprosjekter av betydning. Drøftingene med oljeselskapene om industriprosjekter og industriforskning har gitt vesentlig bedre resultater.

Arbeidet med Volvo-avtalen gav nyttige erfaringer og belyste en rekke av de problemer som myndigheter og næringsliv kan møte i bestrebelsene for et utvidet industrisamarbeid i Norden. Bortfallet av dette meget vidtrekkende prosjekt har heldigvis på ingen måte ført til at arbeidet er lagt på is. De tosidige drøftinger mellom Norge og de øvrige nordiske land føres videre. Men det har foreløpig, som jeg tidligere har nevnt, vært vanskelig å finne fram til konkrete industriprosjekter.

Den norske og den danske statsminister hadde nylig samtaler i Oslo om mulighetene for samarbeid på energi- og industriområdet. Spørsmålet om ilandføring av gass fra Nordsjøen ble drøftet. På norsk side er vi innstilt på å samarbeide med Danmark og Sverige og eventuelt også med Finland med sikte på å foreta en samlet kartlegging og vurdering av mulige løsninger som kan tilgodese nordiske markedsinteresser innenfor et større framtidig gassprosjekt. Den norske regjering vil drøfte mulige ordninger ut fra de forretningsmessige utredninger og vurderinger som vårt statlige oljeselskap skal foreta, og i lys av et bredere energi- og industripolitisk samarbeid. Et grunnlag for avgjørelse vil foreligge først når alle alternative løsninger er klarlagt i sin fulle bredde.

De tidligere studier av et samlerørledningsprosjekt har konkludert med at reservegrunnlaget ikke var til stede. Resultatene av de seneste undersøkelsesboringer samt økningen i olje- og dermed gassprisene har ført til at vi i dag mener å ha grunnlag for å realisere et slikt prosjekt. Et økonomisk gjennomførbart prosjekt må trolig ha et reservegrunnlag i størrelsesorden 250—300 milliarder m³ og en årlig transportkapasitet på 15—25 milliarder m³. Dette vil kreve totale rørledningsinvesteringer i størrelsesorden 25 milliarder kroner, og minst et tilsvarende beløp vil gå med til å bygge ut de nødvendige feltinstallasjoner. Dette vil uten tvil være det største industriprosjekt som noen gang er planlagt i Norge. Ilandføringen av slike betydelige gassmengder må derfor ses i en europeisk sammenheng. Kontinentet og Storbritannia er hovedmottakeralternativene, men innenfor de større løsninger åpnes det også muligheter for forsyning av et nordisk marked. Det er imidlertid nødvendig med ytterligere boringer for vi med sikkerhet kan si hvilke mengder gass vi har til disposisjon. Men det synes allerede klart at det på en av blokkene er gjort et gassfunn av betydelige dimensjoner, tre—fire ganger så stort som Frigg. Det som nå gjenstår, er å foreta en rekke omfattende tekniske og økonomiske utredningsarbeider. Fra Regjeringens side tar vi sikte på å legge dette spørsmålet fram for Stortinget til avgjørelse i 1981. Det er imidlertid en meget stram timeplan, som forutsetter at betydelige utredningsarbeider lar seg gjennomføre innenfor denne tidsramme. Det er å håpe at utredningene i Sverige og Danmark er kommet så langt på det tidspunkt at de her kan tas inn i en realistisk vurdering når den norske regjering og Stortinget vil måtte treffe sin avgjørelse.

For et par år siden tok de nordiske statsministrene opp spørsmålet om den videre utvikling av næringsvirksomheten og bosettingen på Nordkalotten. Utgangspunktet var mulige olje- og gassfunn på kontinentalsokkelen i dette området. Stortinget gav i mai i fjor grønt lys for boring nord for 62. breddegrad, og deretter oppfordret Nordisk Ministerråd Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk om å utrede mulighetene for et slikt samarbeid. Investe-

ringsbanken er invitert til å ta del i utredningsarbeidet. Utredningen skal etter planen være ferdig i løpet av sommeren 1981. Den vil gi oss et mer konkret grunnlag for politisk drøfting på nordisk plan av mulighetene for et eventuelt videre samarbeid på Nordkalotten basert på olje og gass.

Interessante perspektiver kan her åpne seg på litt lengre sikt. Det må imidlertid understrekes at petroleumsproduksjon av noe større omfang i nord tidligst vil kunne komme i 1990-åra. Dersom det blir gjort betydelige funn i de nordlige farvann, vil dette få stor betydning for Nord-Norge. Jeg tenker både på den aktivitet som leting og utvinning fører med seg, og på mulighetene for bruk av petroleum i industriell virksomhet. Det er særlig ved eventuelle gassfunn det kan være grunnlag for å anvende petroleumsfunn som energikilde eller råstoff for denne landsdelen. Slik aktivitet vil også ha ringvirkninger for våre naboland på Nordkalotten. En rekke studier er allerede i gang for å se hvilke muligheter som da vil åpne seg i nord. Vi må på denne bakgrunn kunne betrakte eventuelle forekomster av olje og gass som en ressurs

som kan komme hele Nordkalotten til gode. Dette kan bidra til utvikling av ny virksomhet og jeg håper også til en balansert bosetting og sikring av bosettingen på Nordkalotten.

På det nordiske statsministermøtet som finner sted i morgen, skal de globale energiproblemer og Nordens rolle i denne sammenheng drøftes. Perspektivene for et utvidet energi- og industrisamarbeid i Norden vil her stå sentralt. La meg derfor understreke at den norske regjering er innstilt på å utnytte de muligheter som ligger i de norske olje- og gassforekomster, til å styrke samarbeidet med og mellom de nordiske land. Siktemålet må være et balansert energi- og industrisamarbeid med gjensidige ytelser og motytelser. Dette gjør at vi må se energi- og industrisamarbeidet i et mer langsiktig perspektiv. Men allerede i dag gir de vanlige kommersielle oljeleveranser, selv om de er forholdsvis små, et visst bidrag til energiforsyningen i Norden.

Sedan generaldebatten avbrutits, avsluttes møtet kl. 18.40.

Protokoll

2:a mötet

Tisdagen den 4 mars 1980 kl. 09.00

Presidenter: Knud Enggaard och Elsi Hetemäki-Olander

Dagordning

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Statsminister Anker Jørgensen: Det er blevet ekstra urolige tider, siden vi sidst mødtes til session i Nordisk Råd i Stockholm, og siden statsministrene mødtes med præsidiets her i Island i efteråret.

Jeg tænker naturligvis først og fremmest på den internationale situation efter Sovjetunionens invasion i Afghanistan, men også på vor voksende erkendelse af den økonomiske krise og energiproblemerne som langfristede opgaver.

Den danske regering har fuldt ud tilsluttet sig fordømmelsen i De Forenede Nationer af Sovjetunionens invasion i Afghanistan og kravet om tilbagetrækning. Der er tale om krænkelse af et af de mest fundamentale principper for det internationale samkvem: respekten for selvbestemmelsesretten. For de nordiske lande — og for mange andre lande — må den skærpede situation give anledning til alvorlig bekymring. Afspændingsbestræbelserne er fundamentale for vore bestræbelser på at frem-

me det fredelige samarbejde på trods af ideologiske skillelinjer. Vore muligheder for at gøre en indsats her beror i høj grad på det almindelige klima mellem Øst og Vest. Sovjetunionen må påtage sig ansvaret for ved sine handlinger at have fremkaldt tvivl om afspændingens holdbarhed. På den anden side må vi — og her har de nordiske lande måske særlige muligheder — gøre, hvad der er os muligt for at redde afspændingsprocessen. Vi vil ikke medvirke til en unødigt optrapning af modsætningerne. Vi må prøve at gøre vort til at bringe udviklingen på sporet igen. Men det er svært, for vi er også selv blevet rystede over det, der er sket. Jeg håber, at forslaget om at føre Afghanistan tilbage til de uforpligtede landes kredsløb vil vise sig at kunne imødekomme såvel velforståede legitime sovjetiske og vestlige sikkerhedsinteresser som det fundamentale hensyn til Afghanistans ret til at bestemme sin egen skæbne. Danmark — og jeg tror, jeg roligt kan sige de andre nordiske lande — ønsker og vil gøre vort bedste for at genetablere tilliden til afspændingsprocessen og til konfliktløsning gennem forhandlinger.

Vi ved, at intet af de nordiske lande træffer foranstaltninger, som med rimelighed kan opfattes som truende for lande uden for Norden. Intet kan være fjernere fra nordisk tankegang.

Vi tør endda hævde, at vi har været foregangsmand og foregangskvinder i bestræbelserne for at skabe forståelse og samarbejde mellem Øst og Vest.

Det er uforandret den danske regerings opfattelse, at den sikkerhedspolitiske løsning, vi hver for sig her i Norden har valgt, samlet har medvirket til at gøre Norden til et roligt og stabilt område i sikkerhedspolitisk henseende, og at dette i sig selv er et konstruktivt bidrag til sikkerheden i Europa og verden som helhed. Man kan ikke med rette mistænke nogen nordisk regering for at ville ændre på dette. Tværtimod fortjener den omtalte stabilitet og ro anerkendelse fra omverdenens side, herunder også fra Sovjetunionens.

Jeg har omtalt disse storpoltiske problemstillinger, fordi de udgør en vigtig baggrund for det nordiske samarbejde og de nordiske landes stilling i verden i det hele taget. En anden del af denne baggrund udgøres naturligvis af den verdensøkonomiske udvikling, som vi hver for sig og i fællesskab er stærkt afhængige af. Samtidig er her tale om et område, hvor de nordiske lande har haft et tæt samarbejde. Det særlige nordiske økonomiske samarbejde er aldrig lykkedes som institution, men i realiteten er jo de fleste af dets tanker eller intentioner realiseret.

Den økonomiske udvikling i de industrialiserede lande som helhed tegner sig, som vi alle ved, meget mørkt. Som jeg sagde før, viser krisen sig at være mere langvarig, end vi først troede. Energiproblemerne har en væsentlig andel i dette. For mig er det afgørende, at industrilandene i denne situation i fællesskab forsøger at løse problemerne, ellers vil det ikke lykkes. Jeg ser derfor også med en vis fortrøstning på den øgede interesse for det nordiske økonomiske samarbejde, som også afspejles i ministerrådets rapport. Den forstærkede indsats har i første omgang koncentreret sig om en nærmere udredning af vor gensidige økonomiske afhængighed. Det gælder i vidt omfang om at skabe større bevidsthed, f.eks. vedrørende eksistensen af ét stort nordisk "hjemmemarked". Erkendelse af disse sammenhænge er en forudsætning for en nærmere koordination af den økonomiske politik i vore forskellige lande, således at den ikke får utilsigtede skadevirkninger i andre og virker negativt ind på alle de nordiske økonomier. Der er grund til tilfredshed med etableringen af det nordiske

økonomiske forskningsråd i denne sammenhæng.

På lidt længere sigt kunne der måske skabes klarhed over mulighederne for et nærmere industripolitisk samarbejde i Norden. Der er ofte udtalt ønske om et sådant samarbejde, men det har desværre knebet mere med den praktiske virkeliggørelse heraf. Uden tvivl skal en stor del af forklaringen herpå søges i de nordiske økonomiers uensartede struktur.

Vi må erkende de begrænsede muligheder, der er for industripolitisk samarbejde. Til gengæld må vi udpege de konkrete muligheder, der er, og sætte vore kræfter ind på og koncentrere os om disse. Det er det, vi skal gøre.

De kommende år vil stille de nordiske lande over for nye og omfattende industripolitiske problemer. Vi bør ikke forpasse lejligheden til at vurdere mulighederne for et nordisk samarbejde på dette område nærmere.

Jeg vil i denne forbindelse særlig pege på perspektiverne for et nærmere nordisk samarbejde om energispørgsmål. Vore lande er i energimæssig henseende forskelligt stillet. Så meget des bedre bør vi kunne supplere og lære af hinanden.

Den svensk-danske naturgasaftale og forhandlingerne mellem Danmark og Norge er en mulig begyndelse til et mere omfattende energipolitisk samarbejde i Norden. Der er her muligheder for et tættere samarbejde, som ikke bør forspildes, men derimod arbejdes med og undersøges nærmere. Et positivt resultat vil både komme befolkningerne i de nordiske lande til gode i form af en sikrere energiforsyning og knytte de nordiske lande endnu tættere sammen.

Hvis jeg derefter kort skulle karakterisere det nordiske samarbejde, kan jeg kun sige, at det i hvert fald ikke er præget af det samme uvejr og den samme usikkerhed, som præger den internationale situation. Til trods for alle udtalelser om manglende effektivitet i det nordiske samarbejde skrider det trods alt støt fremad. Men en yderligere effektivisering er nødvendig — og jeg mener selv i det foregående at have peget på nogle muligheder. Det udførte arbejde bør ikke negligeres eller undervurderes. Det

nordiske samarbejde har altid været præget af små, men ganske succesrige skridt. Den gradvise intensivering af samarbejdet og en pragmatisk holdning hertil passer det nordiske gemyt eller sind ganske godt. Når vi har forsøgt os med de store spring fremad, er det gået mindre godt. En kendt dansk strofe fra en kendt dansk sang lyder: "Ved jorden at blive, det tjener os bedst".

Lad mig til slut nævne to sager, som flere gange har været til behandling her i Nordisk Råd. Den ene er løst — jeg tænker på spørgsmålet om indførelse af sommertid. Jeg synes, der er grund til at glæde sig over, at dette spørgsmål, som har været drøftet i nordisk regie i mange år, nu har fundet sin løsning derved, at de tre skandinaviske lande har besluttet samtidig at indføre sommertid fra den 6. april i år.

Den anden sag vedrører spørgsmålet om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd. Den danske regering har den 7. februar i år fremsat et forslag for Nordisk Råd om, at formen for Færøernes og Grønlands fremtidige repræsentation i rådet undersøges. Grønland har som følge af sin tidligere statsretlige stilling hidtil været repræsenteret i Nordisk Råd gennem sit medlemskab af det danske folketing, hvorimod det færøske hjemmestyre siden 1970 har deltaget i rådets arbejde ved repræsentanter udpeget af henholdsvis lagtinget og landsstyret.

Den 1. maj 1979 trådte en hjemmestyreordning for Grønland i kraft, og den er helt lig den hjemmestyreordning, der siden 1948 har været gældende for Færøerne. Som følge heraf må den danske regering anse det for en selvfølge, for en naturlig ting, at det grønlandske hjemmestyre får mulighed for at deltage i Nordisk Råds arbejde på linje med det færøske hjemmestyre. Det grønlandske hjemmestyre har da også over for den danske regering fremsat ønske herom.

Den danske regering er klar over, at Nordisk Råd og juridisk udvalg er interesseret i en intensivering af bl. a. den færøske deltagelse i rådsarbejdet. Færøernes og Grønlands hjemmestyreordninger har i vidt omfang overladt lovgivning og forvaltning til de to områders egne styrende organer. Vi mener derfor, at de to områder med

hjemmestyre bør opnå en form for mere direkte deltagelse i Nordisk Råds arbejde. Det grønlandske og det færøske hjemmestyre vil kunne få impulser til gavn for hjemmestyrets daglige arbejde, ligesom det vil kunne give konstruktive og nye bidrag til Nordisk Råds eget arbejde.

Vi, den danske regering, erkender, at problemet er af en så kompliceret natur, at det selvsagt ikke kan løses under denne session, men kræver indgående undersøgelse. I det videre arbejde håber jeg, at man kan nå frem til en løsning, som tilgodeser de interesser, som vore færøske og grønlandske venner må have i det nordiske samarbejde.

Steenholdt: Hr. præsident! Lad mig først benytte lejligheden til at takke Island og dets folk samt andre nordiske lande og folk, fordi de altid har udvist forståelse og venlighed over for os grønlandere.

Allerede for et par år siden kom der en henstilling fra Grønlands landsråd om at få undersøgt, hvorledes en direkte repræsentation for Grønland i Nordisk Råd kunne etableres.

Denne henstilling var et udtryk for et ønske om en nærmere tilknytning mellem den grønlandske befolkning og Norden, ikke mindst inden for det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande. Vi forestillede os allerede da, at her var et område, hvor det var nødvendigt med stadige fornyelser og impulser, som begge parter ikke kan undvære.

Og for at undgå al mulig mytedannelse i denne sag skal jeg her under dette møde gentage, at det fortsat er vort principielle standpunkt, at Grønland nu efter hjemmestyrets indførelse opnår repræsentation i Nordisk Råd på samme vis som Færøerne.

Men jeg vil skynde mig at tilføje, at hverken mit parti eller jeg er fanatikere. Vi er helt på det rene med, at der i det praktiske politiske arbejde kan opstå situationer, som nødvendiggør en langsommere fremgangsmåde end oprindeligt ønsket. Og jeg har med blandede følelser konstateret, at dette er tilfældet i denne sag.

I vores ønske om fælles nordisk samarbejde er der flere ingredienser. Lad mig nøjes med at fremhæve et par for mig vig-

tige ting, nemlig samhørighedsfølelse gennem familieskab og venskab og et stærkt ønske om at dele skæbne med hinanden nationalt og internationalt, eller med andre ord: et ønske om solidaritet med hinanden.

Der eksisterer allerede et samarbejde mellem Grønland og de nordiske lande. Dette samarbejde har blot været kanaliseret gennem Danmark gennem tiderne. Men der er grænser for at varetage grønlandske interesser på denne måde, nemlig at hele kanaliseringen hviler på en velvilje fra forskellige partier i det danske folketing, således som det, at vi i dag fra grønlandsk side kunne hæve vor røst på et sprog, som kunne forstås af skandinaverne. Dette samarbejde burde kunne udvides i forhold til Grønland gennem et direkte medlemskab af rådet.

Det er min opfattelse, at det grønlandske folk har så stor en fælles skæbne med de nordiske befolkninger, har så stort et fællesskab med disse, at det burde kunne lade sig gøre.

Mit hovedmotiv til at ønske mig det hjemmestyrende Grønland indlemmet som en selvstændig samarbejdspartner i det nordiske samarbejde er, som allerede nævnt, samhørigheden, familieskabet mellem Grønland og Norden og ikke mindst Grønlands relationer ud mod den store verden af en sådan art, at jeg synes, at alle muligheder herfor bør udnyttes.

Der er en gammel talemåde, der siger, at kan man ikke få den, man elsker, må man elske den, man får.

Vi havde ellers regnet med at få et svar fra rådet i forbindelse med dette møde, men da problemet kræver indgående undersøgelse, vil jeg acceptere det forslag, som er blevet fremsat af den danske statsminister. Et forslag om, hvad jeg vil kalde en blandet regerings- og parlamentarikerkomité under Nordisk Råds regie til at arbejde videre med forslaget.

Jeg vil blot ønske, at der vil være tilslutning til forslaget, og at det arbejde, som vil blive udført af komiteen, vil resultere i et enstemmigt forslag og godkendelse i rådet forhåbentlig til næste år om Grønlands og Færøernes direkte repræsentation i Nordisk Råd.

Korvald: Ved inngangen til 1980-årene er det grunn til å spørre om det nordiske samarbeid egentlig er i fremgang. En viss utålmodighet gjør seg gjeldende, og kanskje en engstelse for at samarbeidet vil stagnere i utredninger som ikke setter tilstrekkelige spor på det praktiske plan. Dette kan trolig tilskrives forventninger som stilles — og som bør stilles — med tanke på fremtiden. Kanskje har forventningene av og til vært for høye. For meg virker det likevel betryggende at det nordiske samarbeid i økende grad synes å være i stand til å fange opp helt vesentlige problemstillinger og saker i den politiske debatt. Våre overlegninger tar i høy grad opp de mest sentrale utfordringer med sikte på å finne fram til former for felles opptreden.

Det er således ingen tilfældighet at den økonomiske situasjon tiltrekker seg særlig oppmerksomhet i det nordiske samarbeid i dag. Spørsmålet er hvordan vi kan gå sammen om å skape gunstige betingelser for at hvert av de nordiske land skal kunne makte sine oppgaver i en særdeles vanskelig tid. De nordiske land er etter hvert blitt viktige markeder for hverandre, noe som syner seg ved den positive utvikling i handelsbalansen de nordiske land imellom. Også det felles nordiske arbeidsmarked, som nå står foran en utvidelse, gjør sitt til å skape avhengighetsforhold som forlengst er blitt en del av den økonomiske virkelighet i Norden. Om denne positive utvikling skal fortsette, må det imidlertid være til stede en balanse i økonomien de nordiske land imellom. Det er derfor maktpåliggende at de nordiske regjeringer lykkes i å gjennomføre en økonomisk stabiliseringspolitikk uten å gi slipp på målsettingen om full sysselsetting, som bør være det viktigste politiske mål for oss når det gjelder økonomisk politikk, og da må vi først og fremst angripe kostnadssiden. Det gjelder for alle de nordiske land i dag.

De nylig fremlagte rapport om nordisk økonomisk/politisk samarbeid inneholder synspunkter som fortjener å bli lagt merke til og utmyntet i praktiske tiltak. Særlig interessant syns jeg det er å se hvor stor betydning de nordiske økonomier har for hverandre som utvidede hjemmemarkeder, noe som har vært understreket gjentagne

ganger i debatten. Her løper flere nordiske linjer sammen. Jeg nevner harmonisering av lovgivning, standardiseringsbestemmelser og språk- og kulturfellesskap, som alle er faktorer som gjør det lettere for næringsdrivende å etablere seg over landegrensene innen Norden. At Norden fungerer godt som utvidet hjemmemarked, beror særlig på at forholdene er oversiktlige og likeartede. De omfattende konsultasjoner som finner sted i nordisk regi, forebygger at det skjer plutselige omlegninger som forrykker konkurransevilkårene mellom bedriftene i Norden.

Når det gjelder fremtidslinjene, kan det konstateres at mulighetene for videre fremgang er til stede. Begrepet utvidet hjemmemarked åpner for atskillig nytenkning i den nordiske industripolitik. Etter min oppfatning må filosofien være å dra nytte av det nordiske næringsliv i alle dets varianter. Det er med basis særlig i de små og mellomstore bedriftene det kan skapes vekst som samtidig utvider sysselsettingsmulighetene. Dette synspunkt må få større gjennomslagskraft i det nordiske samarbeid. Under ingen omstendighet vil en ensidig jakt etter store prestisjebundne industriprosjekter, som f. eks. det vi hadde i form av Volvo-planene, kunne erstatte behovet for en bred og variert industristruktur i Norden. Det ligger også en betydelig utfordring i å kanalisere den nye datateknologi slik at den industrielle mangfoldighet øker. Dette må være en rettesnor for fremtidsoppgavene på dette viktige felt. Særlig er det om å gjøre at datateknikken blir styrt slik at den tjener en ønsket utvikling. Vi står her også overfor meget viktige miljøspørsmål, som er tatt opp i nordisk sammenheng.

Med tanke på den langsiktige utvikling vil bedriftenes muligheter avhenge av evnen til produktutvikling og fornyelse. Denne evne er igjen et spørsmål om ressurser brukt til forskningsformål. Det nordiske næringsliv er gjennomgående sammensatt av relativt små enheter. Svaret på denne utfordring må ligge i et nært samspill mellom offentlige og private instanser.

Den foreliggende nordiske forskningsrapport er i denne sammenheng nyttig lesning, særlig når den ses i relasjon til en tilsvarende rapport om de multinasjonale fore-

taks stilling i de nordiske land. En sterkere felles nordisk innsats på forskningsområdet må ta sikte på å tilføre industrien fornyet konkurransekraft. Jeg tror det er viktig at vi her samarbeider om forskningen for å bruke de totale midler på en bedre måte og nå lenger fram. Et eget nordisk industripolitisk sekretariat er også av interesse ved siden av det økonomiske forskningsråd som er etablert.

Det har tidligere flere ganger vært henvisning til det foredrag direktør Pehr Gyllenhammar holdt på nyåret, hvor han slo til lyd for en nordisk industristiftelse, som bl. a. skulle ta på seg å komme med forslag om nordisk industripolitikk og de samarbeidsområder som ville være naturlige. Jeg vil be Ministerrådet være oppmerksom på de tanker som direktør Gyllenhammar her kommer med og overveie om det ligger muligheter her for å bringe samarbeidet inn i mer konstruktive former. Dette samarbeid må skje mellom bedriftene i de nordiske land, og det må også ses i sammenheng med energiressursene, bl. a. på den norske kontinentalsokkel. Energisamarbeid mellom landene kan bety stimulans til konkret industrisamarbeid og nordisk energiforsyning totalt sett. Selvfølgelig skal det her være balanse mellom det energipolitiske samarbeid og det industripolitiske som kommer i gang.

Jeg vil også peke på betydningen av kapitalens bevegelighet i Norden. Vi må i større grad styre kapitalen i stedet for å bevege arbeidskraften landene imellom. Det samme gjelder for øvrig i regionalpolitikken. Dette er egentlig miljøpolitikk av største betydning — og som gir trygghet for enkeltmenneskene.

Utviklingen vi nå er inne i, gjør det også nødvendig å utvide kontaktflatene til organisasjonene i arbeids- og næringslivet. Slike møter er holdt også siste år. De bør bli mer regelmessige både mellom de respektive utvalg og organisasjoner, og likeså med Ministerrådet, Presidiet og utvalgene.

Selv om de økonomiske problemer for tiden er store i vår del av verden og i Norden, har vi ikke lov til å glemme utviklingslandenes problemer. Norden samlet yter ganske høy utviklingsbistand pr. innbygger. Også innen Nordisk Råd har det foregått et

samarbeid på dette plan. Det kan se ut som om dette samarbeid har avtatt i de senere årene. Imidlertid har det vært daglige kontakter på ulike plan, det har vært utveksling av praktiske erfaringer og koordinering av virksomheten på en rekke områder. Særlig har dette hatt stor betydning på det internasjonale plan. Det har gjort at de nordiske land har en markert profil som er møtt med anerkjennelse i utviklingslandene og i verden for øvrig.

Jeg ser positivt på mulighetene til å utvide prosjektsamarbeidet i mer tidsmessige former. Jeg tror at et utvidet nordisk samarbeid om utviklingshjelp vil være med å påvirke den almennelige opinion og de politiske organer i våre egne land. Dette er meget viktig hvis vi skal kunne opprettholde en relativt høy utviklingsbistand i fremtiden. Dessuten bør vårt samarbeid med utviklingslandene bevege seg ut over den direkte bistand og ta sikte på medvirkning til en ny økonomisk verdensordning. Dette er, hr. president, ikke bare i utviklingslandenes interesse, men på lang sikt er det en nødvendighet også for vår del av verden. Vi er nå tross alt i vår verden i samme båt alle sammen.

Og til slutt: Vi har felles kulturgrunnlag i Norden. I den brytningstid vi gjennomlever, med sterke strukturendringer og påvirkninger av andre kulturformer, er det nødvendig at vi i Norden tar vare på vår egenart og vår felles kristne åndsarv. Det er et moment som også hører med i det mangartede samarbeid vi har i Nordisk Råd og i Norden som helhet, og som jeg tror er en nødvendig basis for det mangeartede arbeid vi utfører, det være seg på det økonomiske, det sosiale og det kulturelle felt.

Statsrådet **Karin Söder:** Herr president! Når vi diskuterar det nordiska samarbeidet tror jag att det är viktigt att hålla i minnet att detta samarbete är unikt i världen. Inte någon annanstans har ett samarbete mellan suveräna stater utvecklats på område efter område på det naturliga och informella sätt som skett här i Norden. Vårt samarbete har vuxit fram inte som resultatet av ekonomiska kriser och politiska konflikter utan som en följd av att vi är små länder med gemen-

samt historiskt arv som har behov av att hålla samman och att samarbeta för att lösa de problem vi gemensamt ställs inför.

Det är därför inte att förvåna sig över att vårt samarbete väcker intresse bland andra länder, inte minst i tredje världen. Det nordiska samarbetet kan utan tvivel tjäna som modell för samverkan mellan små länder, en samverkan som är dynamisk till sin utformning.

Det nordiska regeringssamarbetet i sin nuvarande form med ministerrådet, de två sekretariaten och budgetarna inleddes 1971. Även om det nya samarbetet till stor del bygger på många års samarbetsresultat, bör vi komma ihåg att det i sin nya form endast fungerat relativt kort tid.

Jag finner det oerhört viktigt att det nordiska samarbetet kontinuerligt analyseras och diskuteras och att vi genom en dialog mellan regeringar och parlamentariker kan säkra att vårt samarbete byggs ut på ett sakligt och systematiskt sätt. Det är också viktigt att det sker en dialog mellan regeringarna, parlamentarikerna och arbetsmarknadens parter.

Hur har då regeringssamarbetet under ministerrådet utvecklat under 1970-talet? Vi har till inte oväsentliga delar byggt ut samarbetet till nya områden utöver de som tidigare inmutats för nordiskt samarbete. Jag kan här nämna miljövärd, regionalpolitik, arbetsmiljö, jämställdhet och konsumentpolitik, för att bara ta några exempel.

Vi har vidare inrättat en allmän budget för det nordiska samarbetet utanför kulturområdet, från vilken vi gemensamt finansierar flera institutioner som dels existerat tidigare, dels tillskapats under 1970-talet. Vi har byggt upp en projekt- och forskningsverksamhet över nästan alla samhällsområden.

De nordiska institutionerna utför på sina som regel ganska avgränsade områden betydelsefulla insatser för alla de nordiska länderna. Tidigare talare har pekat på Investeringsbankens och Industrifondens verksamhet.

Genom den nordiska hälsovårdshögskolan har utbildningsbehovet tillgodosetts för en särskild yrkesgrupp, som knappast kunnat få en tillfredsställande vidareutbildning på nationell basis i de nordiska länderna.

Listan över de nordiska institutionernas värdefulla insatser skulle kunna göras lång, och vad jag här nämnt är bara några exempel.

Till detta kommer projektverksamheten, som framför allt består av utredningar, forskningsuppdrag, seminarier och kontaktmöten och som gäller frågor som bedöms som angelägna och centrala i de nordiska länderna. Projektverksamheten svarar för det breda samarbetet de nordiska länderna emellan. Även den allmänna budgeten finansierar projektverksamhet på inte mindre än 17 samhällsområden.

Den nordiska trygghetskonventionen från 1955 och den anslutande överenskommelsen från 1975 om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd gör att Norden kan ses som en sammanhållen enhet ur socialförsäkringssynpunkt. Arbetet fortsätter på att se till att människorna i Norden inte faller mellan två stolar när det gäller deras sociala trygghet då de söker arbete och selsättning i ett annat nordiskt land. Det är också värt att påpeka att en ny trygghetskonvention kommer att gå ut på remiss under den närmaste tiden.

Resultaten av projektverksamheten kanaliseras som regel tillbaka till de enskilda länderna och utgör viktiga beslutsunderlag för utformningen av den nationella politiken. Projektverksamheten bidrar därmed till en likartad utveckling på en gemensam grund på viktiga områden i våra respektive länder.

Vad som är glädjande är att projektverksamheten dessutom börjar resultera i gemensamma konkreta insatser på olika områden. Vi gör t. ex. satsningar på gemensam specialistutbildning av olika yrkesgrupper. Vi bygger upp gemensamma dokumentationscentraler. På Nordkalotten arbetar en särskild handelskonsult. På turistsidan utvecklar vi gemensamma bokningssystem. Vi bygger upp en fastare nordisk organisation för varuprovningar.

Detta är endast några stickprov. De visar emellertid att projektverksamheten är på rätt väg. Våra gemensamma satsningar på konkreta projekt ger utan tvivel betydligt större effekt för varje enskilt land än vad motsvarande nationella satsningar skulle ha lett till.

Hur kan det nordiska samarbetet komma att utveckla sig i framtiden? Låt oss kasta en blick på budgeten.

Den allmänna budgeten har vuxit från 5 miljoner Nkr 1974 till 93 miljoner 1980. Dess tillväxt har varit kraftig, men samtidigt är den blygsam i jämförelse med våra nationella budgetar. I realiteten utgör i dag våra nordiska budgetar mindre än en halv promille av de nationella budgetarna.

De nordiska insatserna och de nordiska budgetarna bör, anser jag, diskuteras i relation till de nationella insatserna på olika områden. Vi bör med andra ord undvika att se de nordiska insatserna som någonting som kommer utöver vad man redan gör nationellt. Det väsentliga i det nordiska samarbetet är att vi genom att gemensamt lösa olika problem och gemensamt göra insatser kan utnyttja våra resurser på ett bättre sätt och därmed nå en ökad ekonomisk effektivitet.

Ordföranden i budgetkommittén Svante Lundkvist sade igår: "Vi är inte så fattiga här i Norden att vi inte har råd att vara ekonomiska." Jag vill gärna instämma i det uttrycks sättet.

De nordiska budgetarna kommer att i framtiden bli ett allt betydelsefullare instrument för att prioritera samarbetets utveckling på olika områden. Det kommer med all säkerhet att gälla energipolitik, industripolitik, regionalpolitik, arbetsmiljöfrågor och forskning. Vi får heller inte glömma bort det viktiga kulturområdet, och jag vill gärna nämna det fortsatta arbetet med att överbrygga de återstående språkgränser som finns mellan de nordiska länderna.

Herr president! Vad jag kanske framför allt har slagits av under denna session är att så många talare har kommit in på de ekonomiska frågorna. Ett, jag vågar nästan säga genomgående, tema har varit att vi i större utsträckning än hittills bör söka ta till vara de möjligheter som finns att bredda det industri-, handels- och energipolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna.

Flera talare har också varit inne på frågor som hänger samman med det postindustriella samhällets problem. Högt utvecklade industriländer som våra ställs inför en rad problem som vi inte tidigare har mött. Den teknologiska utvecklingen fortskrider i ex-

plosiv takt och påverkar de enskilda människornas sysselsättning, arbetsvillkor och sociala situation. Datatekniken t. ex. öppnar nya möjligheter men skapar också nya problem. Det gäller för oss att utnyttja den teknologiska utvecklingen på ett positivt sätt, att vi tar tekniken i människans tjänst och inte blir teknikens slavar. Vi har säkert mycket att vinna på att på gemensam nordisk bas undersöka hur tekniken skall kunna ledas in i banor som är till gagn för alla medborgare i våra länder och medverkar till välfärd och hög livskvalitet.

Över huvud taget tycker jag — och andra talare före mig har gjort samma reflektion — att årets session präglas av en påfallande stark vilja att driva det nordiska samarbetet vidare. Det utgör en stark stimulans för det nordiska ministerrådet i det fortsatta arbetet. Det utgör samtidigt en utmaning för ministerrådet att söka nya och ändamålsenliga vägar för att i praktisk handling omsätta de många förslag som här framförts.

Vad jag sagt får också ses som ett uttryck för den vikt som vi från ministerrådets sida fäster vid samspelet med Nordiska rådet. Med växande arbetsuppgifter inom traditionella områden och med tillskott av nya ökar behovet av vägledning och råd från parlamentariskerna sida för att åstadkomma en rimlig avvägning mellan i och för sig intressanta uppslag till nordiska samarbetsprojekt. Den dialogen är omistlig i det nordiska samarbetet.

Meddelanden

Det meddelades, att undervisningsminister Dorte Bennedsen och Leif Glensgård intagit sina platser i rådet.

Olof Jansson: Herr president! För nästan exakt tio år sedan uttalades från det självstyrda Ålands sida tillfredsställelsen över att då för första gången ha fått intaga säte och stämma i Nordiska rådet. Det gläder mig synnerligt att i dag från samma plats här i Reykjavik få konstatera att denna tioårsperiod har varit landskapet Åland till nytta och gagn i samarbetet inom den nordiska gemenskapen.

En av de viktigaste grundförutsättningar-

na för att våra nordiska folk skall kunna känna och uppleva den broderliga gemenskapen är kunskapen och insikten om varandra, om varandras historia, språk, kultur och samhällsförhållanden. Detta avspeglas redan i samarbetsavtalets 8:e artikel, vari stadgas att "I vart och ett av de nordiska länderna skall undervisningen och utbildningen i skolorna i lämplig omfattning innefatta undervisning i övriga nordiska länders språk samt rörande deras kultur och allmänna samhällsförhållanden".

Det synes dock som om man i detta sammanhang glömt de små syskonen i den nordiska storfamiljen, de självstyrda områdena Åland, Färöarna och numera även Grönland. Dessa territoriellt och befolkningsmässigt jämförelsevis små områden har dessutom icke tillgång till de stora, slagkraftiga massmedier, exempelvis TV, vilka i dagens samhälle spelar en dominerande roll i spridningen av kunskap och information folken emellan. Men även den direkta undervisningen inom skolväsendet om de självstyrda områdena är på sina håll direkt eftersatt. Följden har blivit att kunskapen om de självstyrda områdena inom Norden är mycket minimal bland den breda allmänheten. Ändå har även de självstyrda områdena i regel sin särskilda historia, sitt eget språk, sin egen kultur, sina delvis anorlunda samhällsförhållanden, omständigheter väl värda uppmärksamhet inom den nordiska gemenskapen.

Jag är övertygad att vi är helt ense om att vi här har en ömmande uppgift att ägna oss åt inom Nordiska rådet. Samarbetsavtalets 8:e artikel borde sålunda i detta syftemål snarligen ändras så, att den inkluderar klart utskrivet även de självstyrda områdena i Norden för undervisningen i de nordiska skolorna.

Det självstyrda landskapet Åland har ett geografiskt läge, som gör dess näringsliv synnerligen känsligt för konjunkturerna såväl i Finland som Sverige. Den närliggande regionen med Stor-Stockholm utövar en ständig attraktion på åländsk arbetskraft med åtföljande negativa effekter för det åländska samhället. Tillika har dock denna influens under 1970-talet gett även positiva effekter tillbaka. Ända från och med 1972 har inreseströmmen av turister till Åland

överstigit, 1 miljon, senaste år eller 1979 1 200 000. En dryg del av denna turistström har kommit från storstockholmsområdet.

Detta har i sin tur medverkat till uppbyggnaden av en välutvecklad färjtrafik mellan Finland och Sverige inkluderande även Åland. Denna färjflotta har alltmer fått en avgörande betydelse för godstransporterna på rullande hjul Finland—Sverige—Norge—Västeuropa och detta till godtagbara fraktsatser, ett förmedlat godsvärde av numera 22—23 miljarder svenska kronor årligen.

Tack vare denna utveckling har åter i sin tur flera tusen nya och betryggande arbetsplatser kunnat skapas för regionen där emigration annars hade varit enda alternativet. Genom den intensiva färjtrafikutvecklingen har även turismen länderna emellan visat en glädjande utveckling.

Till denna positiva utveckling i trafiken inom norra östersjöregionen liksom även kvarkenområdet har de under 1970-talet rådande tullbestämmelserna liksom det år 1969 mellan de nordiska länderna ingångna avtalet om skattefri försäljning ombord på passagerarfartyg i väsentlig grad och på ett balanserat sätt bidragit. Dessa avtal har sålunda haft stor betydelse för en positiv ekonomisk utveckling och en väsentligt stor betydelse för trafikutvecklingen.

Det är därför man på mångt håll, inte minst från åländsk sida med oro noterar ett nyligen väckt initiativ om ändringar av de gällande nordiska bestämmelserna i berörda avseenden. En sådan plötslig ändring skulle tvivelsutan inverka menligt på turistströmmen länderna emellan, vilket i sin tur innebure oanade följder för frakterna på rullande hjul särskilt inom området Finland—Sverige—övrige Norden där ett system snabbt byggts upp under den senaste tioårsperioden på basen av nuvarande bestämmelser. Med definitiv säkerhet blev en sådan utveckling även ett dråpslag mot det åländska näringslivet.

Jag tillåter mig därför uttala förhoppningen att de under 1970-talet gällande bestämmelserna och avtalen i berörda avseenden inom Norden alltfört skall få fortbestå för en fortsatt gynnsam utveckling.

Det av Danmarks regering nyligen fram-

lagda förslaget berör åter, åtminstone indirekt, även landskapet Ålands ställning i Nordiska rådet. Regeringsförslaget upptar framställning om självständig representation för Färöarna och Grönland. Såsom självstyrt område med egen lagstiftning och förvaltning i vid utsträckning är landskapet Åland helt jämförbart med de förenämnda självstyrelseområdena.

Från åländsk sida har ej något inträffat, som vore ägnat att ändra den inställning i sakfrågan, som Åland tidigare intagit. Landskapet Åland stöder sålunda principen om självständig representation i Nordiska rådet för såväl Färöarna och Grönland som för landskapets egen del. Däremot har från åländsk sida i detta tidigare ställningstagande frågan ej bedömts som särskilt brådskande. Grunden därför har varit att landskapets representation i Nordiska rådet inom ramen för Finlands delegation har förlöpt väl och att samarbetet därvid alltigenom har varit gott.

Frågans brådskande innehåll för Färöarnas och Grönlands del är ej vår sak att bedöma från åländsk sida och givetvis motsätter vi oss inte på något sätt heller i detta avseende åtgärder av mera brådskande art.

Därest det danska regeringsförslaget leder till verkställighetsåtgärder, ser vi det dock såsom naturligt att därvid icke blott Färöarna och Grönland beaktas utan samtidigt även landskapet Åland. I fråga om utredningar och åtgärder av konstitutionellt, ekonomiskt och administrativt slag måste ju därvid alla tre parter anses jämbördiga. Jag får uttrycka förhoppningen att även denna fråga slutligen skall kunna få en tillfredsställande lösning för alla parter inom ramen för vår nordiska gemenskap.

Landsstyrelsemedlem **Hentze**: Hr. præsident! Da Nordisk Råd for tre år siden havde 25 års jubilæum, fremkom der mange udtalelser og vurderinger vedrørende rådets betydning for praktisk nordisk samarbejde samt dets betydning for styrkelsen af det nordiske fællesskab i dets brede og bedste betydning. Disse vurderinger og bedømmelser var selvsagt mangeartede, og der blev af nogle lagt større vægt på visse sider af samarbejdet, medens der var andre, der tillagde andre aspekter større betydning.

Som vi jo alle ved, var det ikke alle de nordiske lande, som i 1977 holdt jubilæum som medlemmer af rådet. For mit eget lands vedkommende, Færøerne, har vi først i år en slags jubilæum. Det er nemlig i år 10 år siden rådets daværende præsident, Sigurdur Bjarnason, i sin indledningstale i februar måned 1970 her i Reykjavik bl. a. udtalte følgende velkomsthilsen:

"I denne session deltager for første gang repræsentanter valgt af Færøernes lagting og Ålands landsting tillige med repræsentanter for deres landsstyrelser. Nu vajer deres faner også over vort forsamlingssted. Ved Færøernes og Ålands medlemskab er Nordisk Råds grundlag blevet udvidet og styrket".

Jeg finder det derfor naturligt, at man skuer lidt tilbage over de forløbne 10 år, især når henses til 1) den status, som Færøerne har haft her i rådet, og 2) på baggrund af det nu af den danske regering fremsatte forslag, hvorefter det skal undersøges, hvorledes Færøerne og Grønland kan opnå selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

Lad mig først sige, at endskønt der er nogle af rådets medlemmer, som undertiden vil bagatellisere Nordisk Råds betydning som formidler af nordisk samarbejde, som igangsætter og initiativtager, så er det mit indtryk, at de politikere, der gennem mange år virkelig har været beskæftiget med Nordisk Råds arbejde, anerkender dets store betydning både som fundamentet, hvorpå nordisk fælles politik kan bygge videre, og som den brugbare form, hvorunder det praktiske arbejde kan udføres.

For et lille land som Færøerne vil bare det at have et internordisk parlamentarisk forum som Nordisk Råd være af stor betydning for udbredelsen af viden om og kendskab til det færøske folks eksistens som et eget nordisk folk, ligesom det færøske folk, som i øvrigt levende følger med i sine nordiske broderfolks liv og velfærd, får lejlighed til at følge med i de nordiske landes politik i så mange henseender.

Af konkrete sager, som inden for de sidste 10 år vil stå som mærkesager for Færøerne langt ud i fremtiden, er oprettelsen af et Nordens Hus på Færøerne. Ligesom Nordens Hus her i Reykjavik er et

kontant udtryk for fuldført kulturelt samarbejde, således vil Nordens Hus på Færøerne være et bindeled for udveksling af nordiske kulturelle aktiviteter.

En anden stor kulturel opgave, som Nordisk Råd påtog sig i 1970'erne var at få gennemført støtten til oversættelse af nabolandes litteratur. Det har i hvert fald for Færøernes vedkommende været et frugtbringende initiativ. Det får man bedst indtryk af, når man gennemgår listen over de givne bidrag. Endvidere vil jeg nævne de givne bidrag til udvikling af mindre værdifuld industrifisk til mere værdifuld konsumfisk samt til andre lignende projekter.

Af de ting, som efter min mening ikke har fungeret tilfredsstillende, er den observatørstatus i ministerrådet, som i 1976 tilfaldes Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse. I henvendelsen til ministerrådet anmodede man om uden stemmeret at blive repræsenteret ved ministerrådsmøder m. m., hvor sager af interesse for de selvstyrende områder var til behandling, samt løbende at blive orienteret om ministerrådets beslutninger og foranstaltninger iværksat som følge heraf.

I sit svar den 22. oktober 1976 meddelte ministerrådet, at man var indforstået med, at der etableres direkte kontakter til Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse om emner, der vedrører de to områder, for derigennem på et tidligt stadium af sagerne behandling at få synspunkter og forslag til brug i det videre arbejde.

Ministerrådet meddelte endvidere, at man havde besluttet, at der fra Færøernes og Ålands side kunne deltage repræsentanter uden stemmeret i ministerrådsmøder og embedsmandskomitémøder, der behandler sager af interesse for Færøerne og Åland.

Jeg skal blot her oplyse, at for Færøernes vedkommende er dette tilsagn ret dårligt fulgt op, idet der har været en del sager, hvor man afgjort havde været interesseret i at følge op og være til stede ved deres behandling, men underretning herom har manglet. Hvorfor dette er sket, kan jeg ikke komme med nogen vurdering af, men måske ligger sandheden i det, som hr. Sukkelainen og andre anførte under sidste års session i Stockholm, at der i visse henseender var ved at ske en uheldig bureaukratisering

af det nordiske samarbejde. Hvor fejlen så end ligger, vil jeg bede om, at rette vedkommende efterlever samarbejdsministrenes til-sagn fra 22. oktober 1976.

Hr. præsident! Det var den 16. marts 1977, at et enstemmigt lagting vedtog, at Færøernes landsstyre skulle anmode den danske regering om at søge udvirket, at det færøske hjemmestyre for fremtiden kan ud-pege en selvstændig delegation. Den danske regering har tidligere henvist til, at spørgs-målet ville blive taget op her i rådet, når Grønlands hjemmestyre var gennemført, og da dette nu er sket, har statsminister Anker Jørgensen fremsat forslag om, at der skal foretages en undersøgelse af, hvorledes disse to lande kan opnå selvstændig repræ-sentation.

Både i 1978 og 1979 blev forslag om selv-stændig færøsk repræsentation afvist med den formelle begrundelse, at statutterne for Nordisk Råd fastslår, at det officielle sam-arbejde kun kan udøves af parlamenter og regeringer i suveræne stater. Der vil utvivl-somt komme mange tanker og forslag frem i den komité eller det udvalg, som kommer til at behandle denne sag. Jeg skal ikke nu gentage det, jeg tidligere har anført her i rådet om denne sag, men jeg vil meget kraf-tigt henstille, at man ikke lader ordet "su-verænitet" stå hindrende i vejen for en for-nuftig løsning.

Har man ikke i sinde at lade dette ord udgå af statutterne, så vil jeg bede om, at man kigger nærmere på dette ords indhold og betydning, og jeg kan i denne forbindel-se ikke undlade at citere nogle få ord af afdøde folkeretsprofessor Alf Ross om su-verænitetsbegrebet. Han siger:

"Begrebet 'suverænitet' har spillet en me-get stor rolle både i den videnskabelige be-handling af folkeretten og den praktisk-po-litiske terminologi. Men der er næppe noget område, hvor der hersker større uklarhed og forvirring end her. Det er ikke alene det, at der snart findes lige så mange definition-er af suverænitetsbegrebet som forfattere, men også at der ikke hersker enighed om, hvad dette begreb skal tjene til i folkeret-ten".

Som en fortsættelse af det, jeg lige har sagt, vil jeg ikke undlade at oplyse, at siden Danmark blev medlem af EF, mens Fær-

øerne ikke kunne se nogen fordel i at blive medlem, og et enigt lagting derfor vedtog at stå udenfor, har Færøerne de sidste år selv tilforhandlet sig fiskeriaftaler med EF, Norge, Sovjetunionen, Island og andre lan-de som et suverænt land og ikke som et om-råde eller et mindretal eller den slags be-nævnelser, som man så ofte ser og hører. De, der har forstået os bedst under disse forhandlinger, har været Island, endskønt det er meget minimalt, hvad vi har kunnet yde til gengæld.

Færøerne er en lille nation, hvis eksistens ene og alene beror på, hvad havets ressour-cer giver. Vi havde adgang til og udnyttede en stor del af Nordatlanten, men efter den almindelige udflytning af fiskerigrænserne til 200 sømil har de store lande med EF i spidsen forsøgt og forsøger med stædighed at fratage den lille nation, Færøerne, dens livsmuligheder.

Jeg vil tillade mig at sige, at det er en uanstændig måde, denne stormagtskoncen-tration behandler os på. Vi har endnu ikke kunnet få en fiskeriaftale for 1980, end-skønt der har været tre forhandlingsrunder.

Mange sidder nok her med ordene på læben: så meld jer da ind i EF! Men her er replikken ganske kort: det vil ikke på nogen måde forbedre situationen i denne hense-ende for Færøerne.

Det, der i disse dage sker i Grønland med hensyn til 25 tyske fabrikstrawleres ulovlige fiskeri, viser klart det, jeg lige har sagt. Det er nu tredje år i træk, Færøerne ikke har fået lov til at fiske et kilo torsk i grønlands-ke farvande, endskønt vi er statsborgere i kongeriget Danmark og har haft tradition for fiskeri dér allerede fra 1920'erne, og som pionerer for det store rejefiskeri siden 1969 har vi det bedste år fanget 16 000 t. I dag tilbyder EF os 1 700 t, hverken mere eller mindre.

Det, jeg her siger, er ikke vendt imod Grønland, men foruden imod selve EF og-så imod det nordiske land, som så ofte efter at have fået sit medlemskab i EF har ud-talt, at dette nordiske land ville være lige-som en skanse imod syd. Nogle gange har man brugt udtrykket en stødpude og andre gange igen, at dette land skulle være en bro eller et bindeled mellem EF og Norden.

Jeg vil slutte med at sige, at Færøerne

ikke har mærket, at nogen af disse funktioner har virket særlig godt.

Stetter: Hr. præsident! Fra dansk konservativ side finder vi det ønskeligt at styrke det nordiske industrisamarbejde, ligesom vi finder det naturligt, at Nordisk Råd ser en opgave i at medvirke hertil. Nordisk Råd har fra det økonomiske udvalg modtaget en betænkning, der bl. a. indeholder nogle forslag vedrørende en styrkelse af det nordiske samarbejde i industrisektoren.

Hr. Svante Lundkvist omtalte denne kendsgerning i sin tale, som i øvrigt var en velgørende klar, politisk tale. Jeg fornemede, at Nordens faglige Samarbejdsorganisation gennem denne tale for alvor marcherede ind i Nordisk Råd.

På baggrund af, hvad jeg just har sagt om ønskeligheden af en styrkelse af det nordiske industrisamarbejde, beklager jeg, at vi konservative ikke kan give tilslutning til hr. Svante Lundkvists indlæg eller til de omtalte forslag. Vor betænkelighed knytter sig ikke mindst til forslaget om opbygningen af en særskilt industripolitisk kompetence inden for ministerrådets sekretariat i Oslo. De problemer af industripolitisk karakter, Norden står med, skyldes ikke mangelen på nordiske organer. Alene Det nordiske Ministerråd betjener sig af 16 embedsmandskomiteer, af hvilke en række beflitter sig med industrirelevante spørgsmål.

Vi løser ikke vore problemer ved at føje et nyt organ til dem, vi allerede kender. Alle ved jo, at vanskelighederne ikke har deres udspring i det organisatoriske apparat, men i problemernes eget politiske indhold.

Vi må jo konstatere, at f. eks. Sverige og Norge i disse vanskelige år har fulgt en industripolitisk linje, der afviger meget fra den danske. Jeg skal ikke gøre mig til dommer i denne sag, idet hvert land naturligvis har ønsket at gøre, hvad man mente var bedst, men skal vi fremme samarbejdet, er det nødvendigt at erkende problemernes virkelige natur.

Danske konservative finder, at konkurrencelovgivningen på det nordiske marked i disse år er blevet uoverskuelig og uigenemsigtig som følge af de statslige interventioner og subsidieordninger, som er gennemført i andre nordiske lande. Danmark

har fulgt en mere liberal kurs i sin industripolitik. Når betænkningen fra det økonomiske udvalg eksempelvis anbefaler at undersøge samarbejdsmulighederne for statslige industriforetagender, ja, så er Danmark i den situation, at vi ingen statslige industriforetagender har og heller ikke ønsker at få dem.

Et andet forhold, der må tages i betragtning, er Danmarks medlemskab af De europæiske Fællesskaber. Her ligger naturligvis visse bindninger. Når det økonomiske udvalg således foreslår indfrielse af en nordisk selskabsform, kan Danmark kun gå ind for selskabsformer, der er EF-medholdelige.

Jeg finder det i denne sammenhæng naturligt at tilføje, at man ikke skal opfatte EF-bindingerne som noget negativt, tværtimod er det den bestemte danske opfattelse, at EF-konkurrencereglerne har ydet et afgørende bidrag til, at Europa og dermed jo også de nordiske lande i disse vanskelige år ikke har oplevet et endnu alvorligere tilbagefald til protektionisme, end tilfældet er.

Jeg er enig med hr. Svante Lundkvist i, at kan vi i fællesskab gøre Norden til et hjemmemarked, øger vi forudsætningerne for at møde de kommende års konkurrence fra omverdenen. Men efter dansk konservativ opfattelse får man ikke et homogent nordisk marked, hvis de enkelte lande har et net af særordninger til gunst for deres nationale industri. Jeg tvivler ikke om, at der kan gives gode motiveringer for den ene eller den anden særordning, men totalsummen af de mange ordninger kan medføre konkurrenceforvridende virkninger af meget uheldig karakter, selv om dette naturligvis ikke er tilsigtet.

Disse mange ordninger skaber en uoverskuelighed i konkurrenceforholdene, og her er der meget at udrette til gavn for industrisamarbejdet, netop her kan der sættes ind. Situationen er den, at Nordisk Råd allerede råder over redskabet til dette formål, idet der foreligger en nordisk konkurrenceudredning fra embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik. Som man ved, har vi fra dansk side ønsket denne udredning offentliggjort. I denne udredning på 153 sider har vi et næsten ajourført katalog over de problemer, vi står med.

Desværre må vi konstatere, at der ikke er draget nogen politisk konklusion af denne udredning, dette politiske redskab er simpelt hen ikke blevet brugt, og jeg vil gerne stille det spørgsmål: hvorfor er redskabet ikke blevet brugt? Hvorfor er udredningen ikke blevet offentliggjort? Jeg vil gerne stille dette spørgsmål til de nordiske industriministre.

På hele denne baggrund må jeg konstatere, at jeg ikke ser nogen nytte i at oprette et nyt industripolitisk organ. Vi risikerer, at et industripolitisk kompetencedepartement i Ministerrådssekretariatet bliver et omsvøbsdepartement.

Nordisk Råd er rustet til at tage fart på opgaverne, blot vi har den politiske vilje. Vi råder over samarbejdskomiteer til at formidle dette samarbejde. Vore embedsmænd kender hinanden, vore regeringer kender hinanden, og vore politikere kender hinanden, og lad mig tilføje, der består en nær kontakt mellem de nordiske industriforbund indbyrdes, mellem arbejdsgiverne indbyrdes og mellem de faglige landsorganisationer indbyrdes.

Fra dansk konservativ side ser vi meget gerne det nordiske industrisamarbejde fremmet, men dette forudsætter, at Nordisk Råd tager fat på noget andet og mere end at lægge sagen ind i flere bureaukratiske rammer.

Lundkvist: Herr president! Jag skulle i och för sig ha en hel del att säga med anledning av Ib Stetters inlägg, men jag tycker för min del att det är mer ändamålsenligt att vi tar den debatten i anslutning till att vi diskuterar ekonomiska utskottets utlåtande på fredag. I det sammanhanget vill jag gärna återkomma till Ib Stetters synpunkter på ekonomiska utskottets utlåtande.

Thage G. Peterson: Herr president! De nordiska ländernas nära samhörighet och täta relationer när det gäller ekonomi och handel gör ett industripolitiskt samarbete naturligt, möjligt och önskvärt.

Men helt säkert kan vi gå ett steg längre och säga att för våra länder, med begränsade resurser och marknader, är ett sådant samarbete också en närmast tvingande nöd-

vändighet. Den internationella utvecklingen ställer stora krav på tekniskt kunnande, på oerhört stora resurser för utveckling och forskning, på en effektiv marknadsföring och på ett kunnande om just den internationella utvecklingen. Allt detta talar för att de nordiska länderna måste söka ett nära samarbete på det industripolitiska området.

Ett sådant samarbete är komplicerat att bygga upp. Vi gör oss själva och tanken på ett utvecklat samarbete en otjänst om vi förväntar oss snabba, genomgripande och allomfattande resultat. Jag tror att vi måste söka oss fram på ett mer anspråkslöst sätt i direkta, bilaterala kontakter mellan berörda länder. De stolta monumentala projekten där alla våra länder deltar redan från början tillhör en avlägsen framtid.

Ett stort ansvar vilar på politikerna i de olika länderna, ty den bästa vägen att få dessa idéer att bli verklighet är att vi på ett helt annat sätt än hittills i våra olika partier driver dessa tankar, att vi tar upp dem till ett konkret resonemang med våra broderpartier i de övriga nordiska länderna. Så kan vi initiera tankar och förslag som genom aktiva insatser på ömse håll så småningom kan bli konkreta, realiserbara projekt.

Detta är den väg vi valt inom arbetarrörelsen i Norden. Inom samarbetskommittén för de socialdemokratiska partierna och den fackliga rörelsen har diskussionen förts så. Ett programarbete i de ekonomiska och näringspolitiska frågorna slutfördes förra året. Diskussioner pågår i en särskild arbetsgrupp mellan de socialdemokratiska partierna i Sverige och Finland om ett vidgat industripolitiskt samarbete.

I enlighet med samma princip uttalade den 15:e nordiska arbetarkongressen, som hölls i Köpenhamn förra sommaren, att en särskild kommitté för nordiskt industripolitiskt samarbete skulle inrättas. Arbetet med detta pågår nu. Jag tror för min del att det är på denna väg, genom förtroliga kontakter mellan partivännerna i olika partier, som tankarna om ett utvecklat samarbete kan nå framgång. Grunden måste läggas i partisamarbetet över gränserna. De olika parti-grupperna måste ta ansvaret för att ett industripolitiskt samarbete verkligen kommer

till stånd och att de många och fina orden som yttras i många forum förvandlas till konkreta handlingar. Om detta leder till en ökad partipolitisering av Nordiska rådets arbete, är detta också ett steg i rätt riktning. En ökad politisering skulle främja det nordiska samarbetet.

Herr president! Det årtionde som vi just lämnat blev på många sätt en vändpunkt för industrin. Det talades allt oftare om problem och kriser i näringslivet. Våra traditionella exportindustrier i Norden mötte ny konkurrens. En otidsenlig struktur inom många branscher medförde nedläggningar och arbetslöshet på ett sätt vi inte varit vana vid. I olika grad och vid olika tidpunkter har alla våra länder mött dessa förändringar under 1970-talet.

1970-talets svårigheter kommer inte att gå över av sig själva. Vi kommer att möta svåra påfrestningar på våra ekonomier: en hårdnande internationell konkurrens, inte minst från de stora multinationella företagen, en ny teknik med datorer och robotar som kommer att innebära en lika stor omvälvning som industrialiseringen gjorde tidigare under detta århundrade.

Men liksom vi skall vara medvetna om problemen måste vi också vara medvetna om möjligheterna, ty våra länder bör ha goda förutsättningar att klara 1980-talet. Vi har i våra länder kunniga och engagerade löntagare, naturtillgångarna, tekniken och erfarenheten. Men skall vi kunna utnyttja framtidens möjligheter, ställs stora krav på närings- och industripolitiken. Om man inte satsar offensivt i de olika länderna utan låter industrisektorn stagnera, kommer det inte heller att finnas så mycket att samarbeta om över gränserna.

När vi inom svensk arbetarrörelse format vår industripolitik har vi haft följande utgångspunkter:

Vi måste ha en tillväxt i ekonomin för att kunna bygga vidare, men — och detta är viktigt — denna tillväxt skall ske på människornas villkor och inte till priset av utslagning av människor eller skövling av miljön.

Häri ligger också att vi inte ställer oss avvisande till ny teknik. Vi måste satsa på den för att få fram de nya produkter och den högre kvalitet som gör oss konkurrens-

kraftigare. Men vi ställer kravet att löntagarna och samhället skall vara med och styra utvecklingen. Annars riskerar vi att datorer och robotar i stället för att bli ett instrument för att bygga ett bättre samhälle leder till nedläggning och arbetslöshet, till enformigare arbeten och utslagning, till ett tråkigare och omänskligare samhälle. Det vill vi inte acceptera.

Vi har föreslagit startandet av samhällsägda utvecklingsbolag på en rad områden. Det gäller kollektivtrafik, medicinsk teknik, energi, miljövard och undervisningshjälpmedel. Men jag tror också att vi måste gå vidare och få en samling av resurserna kring stora framtidsprojekt: elektroniken, biotekniken, för att ta ett par exempel.

Låt mig säga att vi inom svensk arbetarrörelse gärna ser ett nordiskt samarbete på alla dessa områden. Det har varit lätt för svensk arbetarrörelse att ställa sig bakom det nordiska programmet, därför att dess resonemang och tankar ligger så helt i linje med vad vi kommit fram till i Sverige.

Det mesta som har sagts i denna generaldebatt om industri- och näringspolitiskt samarbete har varit av övergripande art. Låt mig ett ögonblick avvika från det mönstret genom att fästa radsmedlemmarnas uppmärksamhet på det regionala samarbete som växt fram under beteckningen Mittnorden. Det är i mina ögon ett intressant exempel på att också regionala initiativ kan vara fruktbara när det gäller gränsöverskridande samarbete till fördel för näringslivets utveckling.

Projektet Mittnorden är ungefär tre år gammalt vid det här laget. I det deltar Sör- och Nordtröndelags fylken i Norge, Jämtlands och Västernorrlands län i Sverige samt Vasa län i Finland. Även Mellersta Finlands län är på väg att ansluta sig.

Man satsar nu på ett vidgat handelsutbyte, man är i färd med att upprätta ett företagsregister för berörda regioner i de tre länderna. Man har i Trondheim etablerat ett kontor som hjälper företag på ömse sidor gränsen att vinna insteg på nya marknader, att finna samarbetspartners osv. En gemensam industriutställning har genomförts, och man inriktar sig på att vidga branschsamarbetet inom bl. a. den träbearbetande industrin.

Herr president! Jag sade tidigare att de problem vi har att möta och de möjligheter vi har i framtiden i mycket överensstämmar i våra länder. Jag tror också att de lösningar vi söker i mycket kommer att överensstämma. I det program på dessa områden som 1979 års nordiska arbetarkongress diskuterade inför 1980-talet framstår detta som helt klart. Det framstår också som helt klart att det finns ett antal områden där det är viktigt att snabbt komma i gång med ett nära samarbete mellan våra länder. Det gäller bl. a. exporten, forskningen och kunskapsförmedlingen. Det är här fråga om samarbete kring konkreta projekt. Detta är också något som Nordens fackliga samorganisation vid upprepade tillfällen har understrukit som viktiga områden.

Men om vi skall kunna ta till vara de möjligheter framtiden erbjuder, fordras det att partierna i Norden tar ett större ansvar. Det fordrar mycket arbete och stora uppoffringar. Det fordrar en offensiv nationell näringspolitik. Det fordrar en öppenhet för samarbete mellan våra länder men också, herr president, ett större mått av givande och tagande.

Benkow: Hr. president! Bærebjelken i det nordiske arbeidet for økt språkforståelse har fram til nå vært de anstrengelser vi har prøvd å gjøre for å realisere tidenes mest betydningsfulle kulturprosjekt i vår sammenheng, nemlig Norsat. Det er i dag mye som tyder på at nettopp denne bærebjelken kan bryte.

Det har eller burde lenge vært helt klart at det ikke finnes holdbare kulturpolitiske innvendinger. Det er i dag på det rene at praktisk, teknisk og økonomisk vil problemene bli vesentlig mindre enn antatt. Og la meg legge til at den motstand som enkelte såkalte kulturretninger gir uttrykk for, ikke er stort annet enn forkledd egeninteresse, og den rimer svært dårlig med de oppfatninger som gjør seg gjeldende i de brede lag.

Det finnes ikke noen kurser, seminarer eller reisevirksomhet som kan måle seg med den språklige formidlingskraft som fjernsynet har innebygd. Det vet vi vel i grunnen alle sammen. Og hva er det nå som er i ferd med å skje? — Jo, vi har bygd opp for-

ventninger i den nordiske befolkning som det nå er fare for at vi ikke vil kunne innfri.

Utredningskolossen beveger seg på leirfotter. Mange oppfatter situasjonen som så kritisk at det faktisk bare er et tidsspørsmål før talsmenn for en eller flere nasjoner velter det hele over ende — og hva da?

Jeg tror at dette i dagens situasjon er i overkant av hva det nordiske samarbeidet er i stand til å tåle, og demonstrerer på en for oss uhyre ugunstig måte en både uklar og famlende holdning til et helt sentralt nordisk spørsmål — og man får inntrykk av — diktert av bekvemmelighetshensyn og nærsynte og kortsiktige lønnsomhetsbetraktninger.

Vi må passe på at vi ikke stiller oss slik at nordisk allmennhet opplever eventyret om Nordsat som et slags velredigert politisk narrespill, satt i scene av politikere som nå meget lenge har ønsket at folk skal tro at vi mener det vi sier. Det siste vi må gjøre, er å velge en slags kulturell forbudslinje som hindrer fri informasjon og mangeartede impulser. Det er ikke riktig det som påstås fra enkelte hold, at det er grunn til å frykte at en diffus internasjonal massekultur vil trenge vår nasjonale egenart eller særkultur i bakgrunnen. Resultatet av et friere og mer omfattende internasjonalt fjernsynsvalg behøver selvfølgelig ikke å bli noen nasjonal utarming eller underlegenhet, ei heller moralsk forfall eller forflatende kommersialisert hjernevask. Vi kjenner alt det der. Det er sikkert — og det gjelder også i Norden — at kunnskap om og kjennskap til andre land og folk, andre kulturytringer og livsformer kan gi kanskje det aller største bidrag til å bygge ned fordommer — noe som Vårherre skal vite er nødvendig i vår tid — øke toleransen og bringe menneskene nærmere sammen, uavhengig av landegrenser og nasjonale kanalmonopoler. Jeg tror selvfølgelig på vår egen kultur og våre egne verdinormer, men de er verken så egenartede eller så eksklusive som mange innbiller seg.

I stedet for å lukke øynene for en utvikling som kommer enten vi liker det eller ei, bør vi møte den med å styrke vår egen kulturinnsats og vår egen kulturinformasjon, med andre ord også styrke vår opptreden i eteren. Og dersom det er slik at det fortsatt

er noen som faller for dette gamle kunstgrep at vi må frykte den vestlige kulturimperialisme, burde man i hvert fall i det rene selvforsvar gå varmt inn for en sterkere nordisk innsats som gjør det mulig for oss å hevde oss bedre og mer likeverdig både i styrke, bredde og framfor alt i kvaliteten.

Det må vel i hvert fall være opplagt for de fleste at den nærhet, kontakt og selvopplevelse som ord og bilder kan formidle, vil kunne gi oss — og gir oss — daglig del i felles kulturopplevelser, som bedre enn noe annet kan begrunne, forklare og understreke det beste av det som preger vårt felles kulturmonster her i Norden.

Vi må ikke være så naive å tro at det nordiske samhold er blitt så selvfølgelig at det ikke fortsatt har behov for ny næring for å styrke fremtidig vekstkraft. Og framfor alt må vi aldri bli så selvbegeistrede at vi glemmer eller fortrenger det en kan kalle de historiske selvfølgeligheter.

På samme måte som kulturer overalt i verden, har nordisk kultur fått næring utenfra det internasjonale samfunn og de europeiske kulturstrømninger. Og disse kulturstrømninger kjenner ikke geografiske grenser eller formelle skillelinjer. Vår kultur er en refleks av den omgivende verden. Det er vår plikt å reflektere tilbake.

Økt språkforståelse naboer imellom er en grunnleggende forutsetning for den videre utvikling av et nordisk samliv som kan bety noe selvopplevd og verdifullt for det jeg liker å kalle vanlige mennesker. Og det er dessverre slik at det langt fra går så raskt fremover med språkforståelsen som mange liker å innbille seg.

Selvsagt slutter jeg meg til den lange rekke av talere som fullt ut erkjenner verdien av at vi har bygd opp et apparat med tallrike fellesorganer som er i virksomhet. Det er klart at alt dette til enhver tid representerer en verdifull beredskap og derfor har sin egenverdi. Men vi må ikke la hele dette beredskapsapparatet utvikle seg slik at det finner en slags hvile i seg selv, og tro at det faktum at nordisk samarbeid eksisterer, er begrunnelse god nok for å hvile på årene.

Jeg har alltid med største interesse hørt på statsminister Anker Jørgensens innlegg og gjorde det også i dag. Han valgte en slags lyrisk avslutning på sitt innlegg. Det

var en kjent strofe fra hans egen kulturarv, kunne han fortelle. Han sa det slik: "Ved Jorden at blive, det tjener oss bedst." Jeg er den første til å innrømme at dette sikkert kan gjelde i den brede sammenheng, men la ikke det bli symbolet for Norsat og alt i forbindelse med den.

Minister vid finansministeriet, samarbeidsminister **Pirkko Työläjärvi**: Herr president! Då vi avväger förhållandet mellan resultat och målsättningar i vårt samarbete, är det viktigt att utgå ifrån den ram, det grundmonster, det arbetsätt, vi kommit överens om. Angreppssättet utgör inget hinder för att samarbetet mångfaldigas, för en bättre kvalitet. Vi har kommit överens om att vart och ett nordiskt land bedriver sin egen utrikes- och säkerhetspolitik. Det är en del av ramen för vårt samarbete. Begränsningen ger vårt samarbete styrka och spänst.

Då vi tidvis känner oss otillfredsställda med resultatet och med framstegstakten, bör vi söka kraft ur det vi de facto fått till stånd och drivkraft för ytterligare landvinningar ur våra visioner om samarbetets målsättningar. Vi har uppfyllt ramen för vårt samarbete med ett internationellt sett unikt samarbete på kulturens, lagstiftningens, social- och hälsovårdspolitikens, arbetsmiljöns och regionalpolitikens områden. Vi har fått goda resultat i samarbetet inom biståndspolitik, på byggnadssektorn, i trafikväsendet, inom jord- och skogsarbete och på miljövårdens områden, för att nämna några exempel, inte för att nedvärdera andra samsamarbetsformer. Vi vet även att det vi gjort tillsammans kräver uppföljning, omvärdering och värdering.

Trots de resultat det nordiska samarbetet gett oss, vill vi naturligtvis komma längre, uppnå bättre kvalitet och större spännvidd. Vi försöker komma framåt speciellt på det ekonomiska fältet. Samarbetsbudgeten växer totalt sett snabbt. Tillväxten är inte ett problem: Det är prioriteringen som är tankeväckande. Det är svårare att avveckla en mindre viktig verksamhet, än att tala för ett nytt projekt.

Ministerrådets berättelse redogör för strävanden till nordiskt ekonomiskt-politiskt samarbete, projektutredningen, ökat nordiskt forskningssamarbete. Även valutapoli-

tiken och energifrågan har övervägts av ministerrådet, likaväl som förutsättningar och hinder för företagsamhet.

Många väntar sig snabba och konkreta resultat. Ingen vill förneka behovet därtill. Samtidigt torde det vara minst lika viktigt att sträva till synnerligen väl övervägda resultat. Att överväga tar tid!

Dessutom bör vi minnas att om något är gammalt och traditionellt behöver det inte betyda att det skulle vara mindre bra. I Finland har vi det inte alltid lätt, då vi försöker förbättra sysselsättningen, bemästra inflationen, få en stabil utveckling i bytesförhållandena med övriga världen. Vi har delade meningar om den offentliga sektorns betydelse, om reformarbetets inriktning och finansiering. Det goda med en consensuspolitik är, att man lär sig respektera andras åsikter. Priset är en kompromisspolitik, vars resultat parterna inte alltid vill kännas vid.

Vi har just inget alternativ i Finland. När vi på samnordiskt plan försöker komma vidare i det ekonomisk-politiska samarbetet tror jag att vi är tvungna att arbeta fram kompromisser, ta beslut i samförstånd, jämka ihop motstridiga nationella behov till en fungerande enhet. De som tappar intresset och betvivlar, gör sin egen nation och Norden en björntjänst. I vårt östra grannland, som naturligtvis även har påverkat det finska tänkesättet, säger man "Du skall mäta sju gånger, innan Du klipper av". Den nationella och den samnordiska välfärden kan vi värna om och utarbeta, om vi genom samarbete skapar en tillräckligt stor enhet med i huvudsak liknande välfärdspolitiska och ekonomiska lösningar. Vi behöver varandra, och vi behöver våra kontakter med den övriga världen.

Då situationen utan tveivel är mångfaceterad, bör vi arbeta ekonomiskt och akta oss för att undervärdera traditionen. Som riksdagsmedlem inser man lätt att det vållar vissa problem för arbetsmotivationen att Nordiska rådet saknar rätt till beslut, och att Nordiska ministerrådet har kompetens därtill. Men å andra sidan är riktlinjerna minst lika viktiga som de konkreta besluten.

Nordiska ministerrådet har ibland kritiserats för initiativ- och resultatlöshet från fackföreningshåll. Det har sagts, att fack-

föreningsrörelsen är djupt besviken på det nordiska samarbetet, att det just inte finns något samarbete mellan fackföreningsrörelsen och de nordiska politiska organen. Man har vidare sagt att fackföreningsrörelsens inflytande till exempel i EEC är mycket större. Den sista kommentaren är ologisk och grundlös. Nordiska rådet och ministerrådet har ju helt andra grunder för sitt arbete, både då det gäller stadgar och då det gäller målsättning och bindning. Däremot är det klart att man alltid bör förbättra och vidareutveckla det nordiska samarbetet mellan politikerna, myndigheterna och olika intressegrupper. Med hjälp av några exempel vill jag poängtera att samarbetet mellan ministerrådet och arbetsmarknadsparterna är rätt intimt och omfattande, speciellt om vi anknyter problematiken till de resurser vi förfogar över.

I oktober hade man ett möte om konkreta samarbetsprojekt mellan NFS:s arbetsmiljöutskott och ministerrådssekretariatet. Samarbetet mellan arbetsministrarna och arbetsmarknadsparterna har varit årligt. I september 1978 arrangerades trepartskonferensen med representanter från ministerrådet och parternas sida. I mitten av februari i år hade arbetsministrarna ett gemensamt möte med parterna. Under mötet behandlades frågor, som parterna själva hade velat ta upp till behandling.

Parterna behåller kontinuerlig information både före och efter ämbetsmannakommittémöten på de samsamarbetsområden de har utpekats. Då man för närvarande ajourför 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad, deltar parterna och uttalar sig. Arbetsmarknadsparterna har direkt deltagit i projektverksamheten, som exempel kan nämnas projektet "Kapitalets och arbetskraftens rörlighet i Norden". Parterna hade vid arbetet status som observatörer i styrningsgruppen. Parterna var medlemmar i arbetsgruppen för projektet "Grå verksamhet". Detta arbete fortsätter med det förslag, som man arbetade fram medelst projektet. I NAUT:s kärnprojekt har man haft kontakt med parterna genom kontaktmöten. Därtill har parterna haft omfattande material till förfogande. Detta gäller även för projektet "Offentliga sektorns betydelse för sysselsättning". Under året

1979 har man haft och under år 1980 skall man ha seminarier, i vilka parterna har deltagit eller kommer att delta.

Det är klart att ministerrådet tar gärna emot konkreta och abstrakta förslag. Dessutom gagnas det nordiska samarbetet av att parterna har möjligheter att påverka genom nationella kontakter med bl. a. regeringarna i sitt hemland.

De riktlinjer som man följer i samarbetet mellan nordiska ministerrådet och arbetsmarknadens parter fastställdes av ministerrådet den 2 december 1976. Enligt de godkända principerna kan samarbetet ta olika former, utformas på olika sätt och äga rum på olika nivåer. Jag vill nämna ytterligare exempel på samarbetet.

I september 1979 arrangerade ministerrådssekretariatet i Oslo ett informationsmöte för arbetsgivarna och motsvarande informationsmöte för NFS i november. Mötet behandlade samarbetsfrågor inom arbetsmarknads-, industripolitiken, arbetsmiljön och social- och familjepolitiken samt allmänna samarbetsfrågor.

Ett kontaktmöte i september 1979 behandlade jämställdhetsfrågor.

Under sessionen i Stockholm, diskuterade man konkreta projekt på arbetsmiljöområdet mellan parterna och ministerrådssekretariatet.

De exempel, som jag nämnt, visar allvarligt vilja att leva upp till riktlinjerna från 1976. Det kan dock vara att detaljerna skymmer undan samarbetsviljan och samarbetets egentliga omfång!

De nordiska länderna finansierar energiområdet i budgeten med allt större belopp. Insatserna till forskning och samarbetets utveckling har fördubblats under de senaste åren. Högt prioriterade nationella områden är energibesparing, alternativa energikällor och systemanalys. Säkerhets- och miljöforskning är också prioriterade. Man kan konstatera, att energiforskningsarbetet i Norden — med några undantag — är rätt osystematiskt. På programstyrande nivå är energiforskningsarbetet begränsat. Nordiska industrifonden har dock påbörjat en sammanställning som är ADB-baserad av de nordiska ländernas energiforskningsprogram. Energibesparing är viktigt i det nordiska forskningsarbetet. För alternativa

energikällor, t. ex. solenergi, och systemanalys, förbereds samarbete i form av seminarier under 1980 och 1981. Nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor (NKA) har organiserat forskningssamarbete för säkerhets- och miljörisiker. Ett flerårigt forskningsprogram slutar i år. Förra året lade NKA:s arbetsgrupp fram ett intressant och flerårigt forskningsprogram — "Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet". Programmet gäller säkerhetsfrågor vid användning av kärnkraft, t. ex. på det efter Three Mile Island-haveriet aktuella området "Mänsklig tillförlitlighet". Miljöeffekter vid produktion av annan slags energi, t. ex. kol, ingår även i projektet. Antalet delprojekt är 23 och den beräknade samnordiska kostnaden är över 40 miljoner norska kronor i dagens penningvärde. En minst lika stor satsning med nationella medel förutsätts.

Herr President! Jag önskar återkomma vid vidarebehandlingen av C 1 till några synpunkter på forskningssamarbetet, speciellt energiforskning, samt biståndsfrågor, dvs. de sistnämndas placering på ett mera effektivt sätt i det nordiska samarbetet, t. ex. i projektexporten, vilken utredning kommer att läggas fram inom den närmaste framtiden.

Werner: Herr president! Det internationella läget har försämrats sedan Nordiska rådets förra session i Stockholm och det på ett sätt som också påverkar situationen i Norden och som ger oss anledning till oro.

Jag är medveten om att det är en princip i Nordiska rådet att försvars- och säkerhetspolitiska frågor inte skall tas upp till behandling och beslut men att dessa frågor kan diskuteras av rådets medlemmar. Den principen har luckrats upp under de senaste åren. Det har idag skett genom statsminister Anker Jørgensens inlägg. Jag tycker att det är bra att han tar upp denna fråga. Därmed har jag inte uttalat mig om sakinnehållet i hans anförande.

Efter sju års förhandlingar ingick presidenterna Bresjnev och Carter förra sommaren det s. k. SALT 2-avtalet. Det låg ett mödosamt arbete bakom detta avtal och det möttes med tillfredsställelse världen över.

Men knappt var avtalet ingånget förrän det inleddes en väldig kampanj i USA med syfte att i senaten stoppa avtalet. Denna kampanj har tyvärr lyckats och det amerikanska undertecknandet av SALT 2-avtalet är skjutet på framtiden. Detta är ett nederlag för avspänningen.

Avspänningsprocessen fick en ny knäck genom NATO:s beslut i december att införa nya avancerade raket- och kärnavapensystem i Europa, som enligt vår och många andras mening utgör ett hot mot vårt land och vår neutralitetspolitik, men också mot säkerheten och den militära balansen i Norden.

NATO-beslutet föregicks också av omfattande diskussioner och utsattes för stark kritik — också av olika NATO-länder.

Också det sovjetiska ingripandet i Afghanistan har drastiskt påverkat avspänningsprocessen. Jag behöver inte närmare redogöra för vårt partis ställningstagande, det är känt av rådets medlemmar.

Det internationella läget har alltså försämrats sedan rådets förra session, och spänningarna mellan stormakterna har ökat. Ratificeringen av SALT 2-avtalet är skjutet på framtiden och det är nu en allmän uppfattning att kapprustningen nu riskerar att skjuta ny fart — i ett läge då utvecklingen borde vända åt motsatt håll.

NATO:s införande av de s. k. kärnavapenbärande kryssningsrobotarna är en kvalitativ upprustning och som ökar riskerna för oss i Norden.

Dessa frågor har därför kommit att bli mycket omdiskuterade i de olika nordiska länderna. Detta är naturligt då enskilda länder i Norden riskerar att dras in i motsättningarna mellan stormakterna och de militära pakterna.

Frågan är därför om Nordiska rådet i längden kan undvika att överhuvudtaget diskutera dessa viktiga frågor — frågor som är av avgörande betydelse för våra länders framtid.

Därmed inte sagt att dessa diskussioner skall utmynna i beslut och gemensamma förpliktelser. Det är dock troligt att en debatt om de försvars- och säkerhetspolitiska frågorna här i rådet skulle kunna ha en positiv funktion. Jag är för min del övertygad därom.

Det är idag också mer angeläget än någonsin förr att frågorna om avspänning och nedrustning diskuteras och att olika initiativ prövas för att bryta de skärpta motsättningarna och för att slå vakt om avspänningspolitiken. Vi måste gemensamt få stopp på den vanvettiga kapprustning som pågår — en kapprustning som innebär att det idag finns vapen för att förgöra Europas befolkning tolv gånger om!

Vi är en del av detta, och vi har ett ansvar som politiker i de olika nordiska parlamenten. Hur länge skall vi undandra oss detta ansvar och de krav som vilar på oss — med att bara hänvisa till formella regler — i frågor som gäller och oroar hela Nordens folk?

Det måste skapas en folkrörelse — som omfattar hela Norden — mot rustningsvan-sinnet, för nedrustning och avspänning!

Jag menar att president Kekkonens gamla förslag, att Norden skall vara en kärnavapenfri zon borde kunna vara utgångspunkt för att göra hela Europa fritt från kärnvapen — och för att på sikt också kunna avveckla militärpakterna, NATO och Warszawapakten.

Dessa initiativ kan inte överlämnas till stormakterna själva, och de nordiska länderna och Nordiska rådet kan bidra här till. Tystnad och ovilja att diskutera dessa viktiga frågor är ingen betjänt av.

Jag är övertygad om att rådets medlemmar delar min oro och omsorg om freden och avspänningspolitiken. Men om vi är överens om detta, borde vi då också inte här i rådet kunna utbyta åsikter i dessa angelägna frågor. Jag anser det.

Värnandet och försvaret av freden är en global uppgift var sin alla människor och organisationer har sin givna roll. Utan en ständigt internationell opinion, som står upp till försvar för freden, avspänningen och nedrustningen vore riskerna för krig uppenbara för oss alla — och utan en ständigt pågående diskussion om dessa frågor vore fredskrafterna svaga.

En annan fråga som alltmer ökat i betydelse i Sverige och i hela Norden är energipolitiken. Jag tänker då inte bara på den diskussion som startats inför folkomröstningen om kärnkraften i Sverige och som också påverkat energidebatten i övriga nor-

diska länder. Utan jag tänker framförallt på det faktiska energipolitiska läget. En annalkande energiknapphet, slöseri och missushållning, kraftigt ökade oljepriser och utbyggnaden av kärnkraften.

Den tidigare aningslösa och kärnkraftsvänliga attityden har radikalt förändrats under senare år bland betydande delar av folket i de nordiska länderna. Allt flera kräver därför stopp för kärnkraften och att inga nya kärnkraftverk skall tas i bruk. Opinionen har till och med svängt så att de som ivrigast försvarat kärnkraften och som ännu håller fast vid denna energikälla försöker ge sken av att vara kärnkraftsmotståndare — bara därför att de inser kärnkraftsmotståndets styrka idag.

Låt mig också få säga att det svenska kärnkraftverket i Barsebäck, nära granne till Danmark, enligt vpk:s mening omedelbart borde stängas av. Varför det? Vad är det för speciellt med Barsebäck?

Jo, Barsebäck ligger mitt inne i Nordens mest tätbefolkade område. Inom bara några få mils avstånd bor mer än 2,5 miljoner människor. Förutom södra Sverige hotas också halva Danmarks befolkning av en olycka i Barsebäck. Radioaktiv markbeläggning efter en olycka kan dessutom komma att göra Skandinavien bästa åkermark obrukbar för generationer framåt.

En bred opinion i Danmark har länge protesterat mot Barsebäck. Det är orimligt att vi i Sverige driver ett kärnkraftverk vars drift förutsätter att man i Danmark upprättar evakueringsplaner för halva landets befolkning.

Med dagens kunskap skulle inga myndigheter acceptera en förläggning av ett kärnkraftverk i Barsebäck. Vänsterpartiet kommunisterna tar konsekvenserna av denna nya kunskap och kräver ett omedelbart stopp för Barsebäck.

Tekniskt sett kan Barsebäck på några få timmar ersättas med elkraft från andra befintliga kraftverk, som står outnyttjade. Dessa kraftverk kan sedan från mitten av 1980-talet ersättas med kraftvärmeverk samt vindkraftverk.

Ett annat sätt att omedelbart klara elförsörjningen utan Barsebäck är att förlita sig på svenska folkets vilja till hushållning. Under oljekrisen 1974 minskade det frivilliga

elsparandet konsumtionen med 5—10 %. En besparing av denna storleksordning är tillräcklig för att vi skall klara oss utan Barsebäck.

Energipolitiken har länge varit en försummad fråga, både nationellt och i nordiskt sammanhang. Den borde i fortsättningen ges en ökad betydelse. Dels därför att vi har mycket att lära av varandra. Dels därför att vi tillsammans kan säkra Nordens energibehov. Dels också därför att vi i samarbete kan utforska energialternativen och få fram förbättringar i utnyttjandet av dagens energikällor. Jag tänker då på ökad verkningsgrad, miljöskydd, rening av utsläpp och avfall, m. m.

En viktig insats från Nordiska rådet skulle kunna bli att utforma en nordisk energiplan — utan kärnkraft. En särskild fond för stöd till alternativa energikällor borde också kunna diskuteras.

Det finns många fler insatser som kan göras av Nordiska rådet. Jag hoppas att energipolitiken i fortsättningen ges en ökad betydelse och att det nordiska samarbetet också kan komma att i ökad omfattning gälla just energipolitiken.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Woivalin: Fru president! Senaste session antog Nordiska rådet en rekommendation till Nordiska ministerrådet om att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland. Medlemsförslaget, som låg till grund för rekommendationen, var mera blygsamt avfattat och gick i korthet ut på ett visst ekonomiskt stöd till att utvidga och fördjupa de kulturella kontakterna mellan Åland och Norden i övrigt. Något Nordens husbyggande skulle således inte behövas, då lämpliga lokalteter fanns, och landskapet Åland erbjöd sig också att ekonomiskt bidra till verksamheten. Rekommendationen föregicks av en grundlig behandling i kulturutskottet, som också besökte Åland för att på ort och ställe sätta sig in i förhållandena. Ett förhållandevis digert remissmaterial som till övervägande del är positivt finns också.

Ministerrådets meddelande i ärendet är visserligen kortfattat, men är enligt min

tolkning i grunden positivt, vilket jag naturligtvis är tacksam för. Då måste det nu vara angeläget att snabbt sätta igång med de föreslagna åtgärderna, så att frågan inte fördröjs i onödan. Jag utgår ifrån att utredningen, sedan den tillsatts, inom en förhållandevis kort tid kan ha verksamhetsformerna klarlagda och att arbetet göres i möjligast nära samarbete med landskapet Åland och kulturkretsarna där. Vid nästa session förväntar jag mig av naturliga orsaker att mera konkreta förslag i ärendet skall föreligga.

Beslutet senaste år att möjliggöra införande av skärpt passkontroll vid resa inom Norden inger en viss oro för att åtgärder kommer att vidtas vid gränsövergångar som försvårar resandet inom Norden. Exempelvis landskapet Åland har ca 1 miljon inresande från utlandet årligen varför tidsödande passkontroller skulle vara synnerligen hämmande på resandeströmmen och praktiskt mycket svårt att genomföra. Därför skall väl förhoppningsvis några skärpningar inte behöva vidtas som skulle verka menligt på det fria resandet inom Norden.

En fråga av gammalt datum i nordiskt sammanhang är den gemensamma tentamensgiltigheten som inte tycks ha kommit så mycket närmare någon lösning under senare tid. Då vi har likartade samhällen och en fri nordisk arbetsmarknad och om vi skall få denna arbetsmarknad att fungera på bästa sätt är detta en mycket angelägen fråga att få löst.

Jag hemställer därför om sådana snabba åtgärder att vår ungdom i sin utbildning ges klara regler för värdet av deras studier och examina samt att valfrihet och valbarhet ökas genom eventuella kompletteringar i hemlandet. Härvid har undervisningsministeriet i Finland fungerat föredömligt då man tillsatt en utredning för att få fram kompletteringsalternativ till studier i Sverige för att därmed de studerande skall bli kompetenta att söka tjänst i Finland. Jag ser också fram emot ett uttömmande svar på Elsi Hetemäki-Olanders fråga i detta ärende senare under sessionen.

Ett gott exempel på praktisk nordism har vi i det s. k. Skärgårdsprojektet, som sedan 1977 stötts finansiellt av Nordiska ministerrådet. Det hela började redan 1970, då

den snabbt ökande färjtrafiken över Ålands hav och fritidssektorns snabba utveckling ställde krav på ett direkt samarbete inom ramen för planering av hamnar och tillfartsleder, katastrofberedskap, miljövård osv. Från att först ha varit ett samarbete av "beredskapsnatur" för att möta de mest akuta samarbetsbehoven utvecklades verksamheten småningom till mera långsiktiga ansträngningar att finna utvägar för en harmonisk utveckling i hela skärgårdsområdet mellan Åbo och Stockholm. Tack vare Nordiska ministerrådets stöd har nu Skärgårdsprojektet trampat ur barnskorna och får en allt viktigare funktion för hela skärgårdsområdets utveckling.

En gång om året träffas de ledande politikerna i de tre regionerna för att bestämma riktlinjerna för kommande års samarbete. Mellan de årliga mötena leds arbetet av "Skärgårdshavets samarbetsråd" och dess arbetsutskott. För de olika delprojekten utses särskilda expertgrupper. Tills vidare har expertgrupper tillsatts för katastrofberedskapen, båtlivet, uthyrningsstugor och småbåtssjökort. Nästa i tur blir fritidsfisket. Ett viktigt samarbetsprojekt som vi arbetar med för närvarande är koordineringen av hastighetsbegränsningarna i färjtrafiken i de tre samarbetsregionerna.

Nordiska ministerrådet har också stött skärgårdsprojektet via den regionalpolitiska potten. Först i turen står ett sjökort för småbåtsfarare mellan Åbo och Stockholm. Sedan kommer gästhamnar som skall betjäna de nordiska småbåtsfararna i deras upptäcktsfärder i detta unika skärgårdsområde.

Samarbetet är framförallt praktiskt och utredningarna så långt som möjligt åtgärdsinriktade. Ett bevis på att ett kontinuerligt samarbete verkligen behövs var den tragiska Malmi-olyckan nyligen, där katastrofens omfattning delvis kunde begränsas tack vare ett gott samarbete mellan myndigheterna i Sverige och Finland. Ett annat är det omfattande oljeutsläppet efter ett tankhaveri som svårt drabbade Ålands och Stockholms skärgårdar senaste vår. Av detta gränsregionala samarbete kan också tvivelsutan fås allmängiltiga erfarenheter som kan vara till nytta för hela Norden.

Vi på Åland, med framförallt den livliga sjöfarten, intresserar oss i hög grad för ut-

redningarna om videokassetter och ny informasjonsteknologi.

Kulturutskottets ställningstagande är tillfredsställande. Vi upplever det kanske mest väsentligt att de tekniska betingelserna för gemensam nordisk standard och videogramdistribution förs vidare och förverkligas.

Den tekniska utvecklingen pågår i det närmaste i en rasande takt. En anpassning av systemen är härmed av största betydelse. Eftersom de tekniska möjligheterna är förutsebara och långtgående, så bör anpassningen ordnas så att tekniken inte rusar sin egen väg utan inställs på att tjäna sitt syfte, dvs. att ge möjligheter till distribution av informasjon som kan tas emot av medborgarna oberoende av var de befinner sig.

Härvid bör samarbetet administrativt ordnas så att tekniken anpassas till mottagarna och inte tvärtom.

Berge: Hovedmålene for den økonomiske politikken i de ulike nordiske land er sammenfallende. De konkrete oppgaver og problemer vi står overfor, synes å være likeartede. Dette gir et godt utgangspunkt for samarbeid på det økonomiske området. Samarbeider gjør vi da også, selv om mange av oss synes det ofte går tregt.

Til tider kan det synes som om evnen til samarbeid avtar i perioder med økonomisk stagnasjon og tilbakegang, dette til tross for at vi da trenger det mest. Det er selvfølgelig en ren illusjon å tro at stengler mot nabolandene og omverdenen for övrig öker mulighetene til å mestre oppgavene i våre egne land.

De mange analyser som er foretatt, bekrefter at de nordiske land er sterkt knyttet til hverandre også økonomisk, videre at den økonomiske politikken i ett av landene påvirker forholdene i de övrige land. Dette må vi derfor ta hensyn til når vi legger opp vår egen økonomiske politikk.

På den annen side er det klart at de nordiske land også er sterkt knyttet til den övrige industrialiserte verden. Vi alene kan ikke trosse en trend internasjonalt, men ved å stå sammen og samarbeide i internasjonale fora vil vi utvilsomt kunne stå sterkere med hensyn til å påvirke utviklingen også utenfor Norden. Et slikt samarbeid er også

mye lettere nettopp fordi vi i så stor grad har sammenfallende mål for den økonomiske politikken.

Mange virksomheter betrakter de nordiske land som en del av sitt hjemmemarked. I tillegg vet vi at et bredt og stabilt hjemmemarked ofte er en forutsetning for å kunne hevde seg på eksportmarkedene. I en slik sammenheng er derfor det industrielle samarbeidet i Norden av stor verdi.

Det kreves mer enn å bli enig om nødvendigheten av samarbeid og felles nordiske tiltak. Samarbeidet må få et konkret innhold. Analyser og utredninger er ikke tilstrekkelig. Selv om sekretariatene har vokst, og utredningene er blitt flere, mangler vi i stor grad konkrete prosjekter. Og en kan stille seg spørsmålet: Hva er årsaken til det? Jeg tror det kan skyldes frykt for at konkrete samarbeidsprosjekter ofte vil ha en tendens til å bli kontroversielle.

Men på tross av at konkrete samarbeidsprosjekter kan bli kontroversielle, kan vi ikke i det uendelige basere det nordiske samarbeid på analyser og utredninger. Vi må være villige til å ta sjansen på å kjøre fram konkrete samarbeidsprosjekter, selv om de vekker politisk strid. Jeg vil i denne sammenheng si meg helt enig i det informasjonssjef Inger Jägerhorn uttaler til Norges Handels og Sjøfartstidende 26. februar d. å.:

”Det vil være en fordel med ökt politisering av nordisk samarbeid i 1980-årene. Det er bare så lenge man tar opp uviktige spørsmål at man kan holde dem upolitiske. Men det er når man begynner på de viktige saker at de blir politiske.”

I for stor grad tror jeg vi har lagt an på å unngå spørsmål som kan vekke strid, og derfor gjør vi heller ikke tilstrekkelige fremskritt. Det er selvfølgelig prisverdig å ta initiativ til å fjerne det som måtte være igjen av stengler i form av lovgivning og forhold for övrig som hindrer etablering av samarbeidsprosjekter på det industrielle området og ellers. Men dette alene er en for passiv holdning. Det må legges opp til et handlingsmønster som er mer aktivt. Næringslivet i de ulike land må selvfølgelig stimuleres til dette, men det er likevel de ulike lands myndigheter som må ha et hovedansvar.

Jeg tror at en forutsetning for å få i stand samarbeidsprosjekter, eksempelvis på det industripolitiske område, nesten alltid i Norden vil være statlig medvirkning. Dette vet vi støter an mot den politiske filosofi som flere av de partier som er representert i Nordisk Råd, bygger sin politikk på, følgelig representerer det en hindring. Dessuten representerer det en hindring at svært mange er opptatt av at risikoen for at et land skal høste større fordeler av samarbeidet enn et annet land eller — for å si det på en annen måte — enn det vi selv kan gjøre i det enkelte samarbeidsprosjekt. Men bør vi ikke tåle å gå inn i konkrete samarbeidsprosjekter, vel vitende om at andre kan høste større fordeler enn det vi selv kan gjøre? Dessuten må det vel være galt å vurdere det enkelte prosjekt isolert. Vi må se summen av samarbeidet. Det er resultatet av dette som må være avgjørende.

Energipolitikken utgjør et område for omfattende samarbeid i Norden allerede, men det er kanskje i denne sektoren at mulighetene for fortsatt samarbeid er størst. Av ministerrådsberetningen går det fram at en nøye vil vurdere mulighetene for samarbeid om utnyttelsen av eventuelle petroleumforekomster utenfor kysten av Nord-Norge. Muligheten for det er sikkert til stede, forutsatt at man er i stand til å påvise slike forekomster utenfor kysten av Nord-Norge. I dag vet ingen det. Men det vi vet, er at de nordiske land står overfor betydelige energiforsyningsproblemer både på kort og på lang sikt. At det er påvist store energiressurser i Nordsjøen, vet vi. Videre vet vi at det er i Danmark og i det sørlige Sverige og det sørlige Norge vi har de store befolkningskonsentrasjonene. Burde det ikke da være mer meningsfylt å søke å få i stand et konkret samarbeid på basis av de ressurser som vi vet finnes?

Sett i forhold til den helt fundamentale betydning sikker energitilførsel har for all annen industriell virksomhet, er ikke jeg i stand til å se noe felt som peker seg mer naturlig ut for konkrete samarbeidsprosjekter enn akkurat dette. Og jeg vil gjerne være med på en sterk oppfordring til de berørte lands regjeringer om å søke å forsere dette samarbeid. Er det egentlig så utenkelig ved legging av en samlerørledning for gass til

kontinentet at en får en forbindelse videre til de skandinaviske land, f. eks. via Danmark?

Det er klart at også et slikt prosjekt må vurderes på et realistisk økonomisk grunnlag, men det må ikke utelukkende bli spørsmål om en økonomisk vurdering, det må bli spørsmål om hva som er politisk ønskelig sett i et nordisk samarbeidsperspektiv. Jeg vil ikke nøle med å hevde at jeg ser dette som kanskje det viktigste enkelttiltak nå som kan bidra til å gi det nordiske samarbeidet et klart puff framover. Og det trengs.

Jeg vil til slutt bare vise til den meget positive holdning som den norske energiminister gjennom sitt innlegg i går la for dagen. Jeg håper at han gjennom dette sitt utspill også vil få tilsvarende positiv respons fra regjeringene i Danmark og Sverige.

Hernelius: Fru president! Tillåt mig att i all korthet ta upp några punkter i olika ämnen. Jag skall börja med ett kärt gammalt ämne — det nordiska lagstiftningssamarbetet.

Helsingforsavtalet innehåller ju inte några formella bindningar men är ett uttryck för de nordiska staternas vilja till sammanhållning och deras fortsatta vilja att föra vidare det nordiska samarbetet. Lagstiftningssamarbetets centrala position markeras av att avtalet som första huvudområde anger riktlinjer för det rättsliga samarbetet.

Emellertid har det uppstått vissa bekymmer under senare år. Ett exempel är att Sverige för sin del antog en försäkringsavtalslagstiftning, en konsumentförsäkringslag, som bröt tankarna på en gemensam enhetlig nordisk linje, i varje fall för de närmaste åren. Ett annat är att svårigheter föreligger att bevara enhetlighet inom äktenskapsrätten och att samarbetet inom stora nordiska lagstiftningsområden med hävd sedan seklets början — se på köp-, äktenskaps- och aktiebolagslagstiftningen — knakar i sina fogar. Juridiska utskottets utlåtande andas en viss belåtenhet med resultatet av årets arbete till skillnad från föregående år, då man inte dolde sin skuffelse. Det talades då till och med om kris. Man dementerade då att det skulle vara en kris, och varför skulle det behövas kriser inom

det nordiska lagstiftningssamarbetet — där finns ju ingen olja?

Vad som skulle behövas inför ett nytt årtionde, 1980-talet, är en analys av det framtida lagstiftningssamarbetets förutsättningar, en analys som visar att vissa delar av samarbetet är av särskild betydelse för de nordiska länderna. Då skulle man kunna inrikta samarbetet på att uppnå resultat på dessa områden och sedan justera målsättningarna på övriga områden till en mer realistisk nivå. Inget samarbete kan i längden fortsättas om det inte kan anpassas till vad nya situationer kräver. I längden skadar det samarbetet om man undviker en mera djupgående analys av samarbetets framtida inriktning. Klart formulerade realistiska målsättningar kan å andra sidan innebära en nödvändig vitalisering.

Man bör i det sammanhanget inte glömma att det nordiska lagstiftningssamarbetet har en annan aspekt, den internationella, och att de nordiska länderna hittills har haft stort inflytande på internationell lagstiftning. Skall det bevaras, bör alltså en gemensam linje vidhållas och de nordiska länderna samordna sitt uppträdande i internationella sammanhang.

Det kommer emellertid då och då fram tankar även här. Jag noterade med tillfredsställelse att juridiska utskottets aktade ordförande i sitt anförande igår förde fram en sådan konkret punkt. Han frågade varför man inte i varje lagförslag skulle kunna redogöra för hur det nordiska samarbetet i det särskilda fallet har bedrivits, om det har lyckats eller varför det inte har lyckats. Det här är en viktig punkt som i fortsättningen borde beaktas av respektive departement — det skulle ge det nordiska samarbetet ytterligare en stöt framåt på det sätt som K. B. Andersen syftade till.

Apropå departementet kan man notera att två av de fem justitieministrarna uppenbarligen saknas vid den här sessionen, vilket icke har varit vanligt tidigare.

Tillåt mig att nu gå över till ett nytt område, närmast med anknytning till vad ekonomiska utskottets ordförande Svante Lundkvist sade i går. Han talade om att många inte kan frigöra sig från sina ideologiska bindningar, och hans adress var given. Men själv visade han sig vara fjättrad

från hjässan till fotabjället i ideologiska kedjor, som rasslade med tongångar välbekanta från 1930-talet.

Det var planhushållningens höga visa han förde fram. Det var genom planhushållning allt skulle lösas, både i fråga om den nordiska handeln och i fråga om det nordiska samarbetet. Det låter uppriktigt sagt litet förlegat. Det låter lika förlegat som om någon i dag skulle företräda en ren manchesterliberalism.

Vi har sett tillräckligt mycket av vad planhushållning, driven in extremis, har medfört. Vi har åskådningsexempel ute i Europa sedan många decennier. I ett land har man sedan 60 år bedrivit en gigantisk planhushållning, och framstegen har inte varit särskilt markanta.

Jag har en tidningsteckning framför mig, där olika statsmän — jag skall inte trötta med namnen — dundrar mot kapitalismen: Den är praktiskt taget slut. Den är avslutad. Den är förbi. Den har uttömt sina tillgångar. Den leder bara till vrede, och den är verkligen försvunnen. Men det är underbart att den fortfarande kan leverera, att den kan leverera spannmål och andra förnödenheter till folken i andra länder.

Nu skall ingen tro att Svante Lundkvist skulle förorda något liknande den planhushållning som sker i dessa länder, tvärtom. Han har en annan linje och är för god demokrat för det. Men man kan inte komma ifrån att vad vi behöver idag — och där vill jag särskilt anknyta till vad statsminister Nordli sade igår — är samverkan mellan statsmakterna och det enskilda näringslivet, en samverkan som kan ge resultat. Det tror vi att vi skall lyckas med i fortsättningen också, resultat som ger framsteg — framsteg som vad beträffar nordiska samhandeln fungerar, vilket Staffan Burenstam Linder belyste igår.

Jag skulle till sist, fru president, bara vilja säga ett par ord om TV-satelliterna. Den frågan skall inte behandlas vid årets session, utan den blir nästa års stora fråga. Tillåt mig bara uttala en förhoppning om att den debatt som då förs måtte ge ett konstruktivt resultat. Vi har inte råd att missa det tillfället till en fördjupad nordism.

Vi har missat sådana tillfällen förut i det nordiska samarbetet, men dessa missar har

kunnat repareras på olika sätt. Det misslyckade Nordekavtalet kunde repareras genom EFTA och genom EG-avtal osv., men att missa satelliten är inte så bra. Det går inte att återvinna den, för då kommer andra och tar hand om problemet på ett för oss icke önskvärt sätt.

Lundkvist: Fru president! Visserligen hade jag litet svårt att höra vad Allan Hernelius framförde i sitt lågmälda tal från talarstolen. Jag fattade honom emellertid så långt att han började med ett försök att ge en vrågbild av den inställning vi har på socialdemokratins sida när det gäller behovet av en planerad hushållning för att möta de många bekymmer och problem som vi har när det gäller vår näringspolitik och vår ekonomiska politik och när det gäller behovet av att åstadkomma ett nära nordiskt samarbete.

Nu konstaterar jag ändå att Allan Hernelius och flera av hans meningsfränder har fallit för frestelsen att i samband med diskussionen kring dessa frågor inom det ekonomiska utskottet bli så pass pragmatiska att man kunnat följa med en bit på vägen. Det kanske förhoppningsvis kan ge oss bättre möjligheter till en hushållning på nordisk nivå som vi alla kan ha glädje av. Jag finner det emellertid mera ändamålsenligt att vi tar denna debatt när vi på fredag får upp ekonomiska utskottets redovisning på dagordningen.

K. B. Andersen: Hr. Hernelius kom ind på det juridiske samarbejde og gav indtryk af, at det var i en ganske tragisk situation. Som hr. Hernelius ved, er jeg ikke enig med ham, men jeg synes, det er rigtigere at tage denne debat, når vi diskuterer spørgsmålet på torsdag.

Nu citerede den danske statsminister en dansk digter på et vist højere niveau. Jeg skal benytte mig af en vending på et lidt mere jævnt niveau. Vi siger i Danmark: "Da jeg var pige, var der piger til!" Det er klart, at hr. Hernelius føler, at samarbejdet ikke har helt samme tyngde, som da han var et meget aktivt og meget æret medlem af det juridiske udvalg, men jeg mener, at vi netop har tilpasset det juridiske arbejde til en ny

udvikling og en ny tid, men som sagt: lad os drøfte det, når vi får debatten på torsdag.

Jeg ved, at hr. Hernelius er så saglig, at han ikke vil anvende det mod præsidenten i Nordisk Råd, at vort møde var gledet helt ud af den trykte dagsorden; det ville hr. Hernelius aldrig finde på at anvende som konkret udtryk for, hvor ringe det juridiske arbejde er vurderet i Nordisk Råd, men lad os drøfte det spørgsmål på torsdag.

Hernelius: Fru president! I de båda repliker jag fått hänvisas till kommande diskussioner och kommande sammanträden. Det är bra. Då kanske mitt inlägg kan ge en antydning om vad vi har att se fram emot under fortsättningen av veckan. Det är också bra.

Jag vill nu bara säga till K. B. Andersen att jag inte hade väntat mig den här personliga udden. Jag tar detta mera som ett uttryck för hans kända repliksnarhet mer än som ett sakligt inlägg. Från åren i juridiska utskottet minns jag K. B. Andersen med stor tillfredsställelse.

Svante Lundkvist sade att jag gav en vrågbild av vad han hade sagt. Han dementerade emellertid detta genom att själv säga att jag ville följa honom en bit på vägen. Vilken bit? Vilken väg? Vem är det som står för vrågbilden, herr Lundkvist?

Lundkvist: Fru president! Den sista frågan som Allan Hernelius ställde till mig innebär att han ville att jag skulle ge besked om vilken uppfattning han egentligen har i dessa frågor. Jag måste säga att jag inte klarar av det. Jag förstår att han är förvirrad med hänsyn till den principiella inställning han här vill inta och de praktiska lösningar han är med om att rekommendera. Det är en situation som man alltid har lätt att fastna i om man är hård principiell motståndare till en utveckling och samtidigt konstaterar att man kanske av praktiska skäl behöver ta ett steg bort ifrån sin principiella inställning. Det skapar naturligtvis en invärtes samvetskonflikt, och man hamnar i förvirring. Detta får Hernelius försöka reda ut själv — jag kan inte hjälpa honom att klara upp det.

Hernelius: Fru president! Vad Svante Lundkvist sade om förvirring och i övrigt i

detta sammanhang förtjänar ingen replik, och jag tänker inte ge honom någon. Jag vill bara tillägga att min fråga gällde det Svante Lundkvist sade om att jag hade gått en bit på vägen. Vart går den vägen? Hur långt vill Svante Lundkvist att jag skall följa med honom? Är det planhushållningens väg han syftar på?

Inger Hirvelä: Fru president! Nordiska rådets första session under 1980-talet inträffar under en period, då en tillspetsning av det internationella läget är ett faktum. Försöken att lindra den politiska och militära spänningen har redan under ett par års tid råkat ut för bakslag. Avspänningsprocessen har bromsats upp och förefaller just nu helt ha avstannat. Risken finns att 1970-talets vinningar i detta avseende nu går förlorade.

Många av oss som är med för första gången, upplever det som någonting oerhört förlamande, att upptakten till vårt medarbete här i rådet måste börja under så oroväckande omständigheter. Måste den långa marschen genom det kalla kriget faktiskt göras om, för att man skall lära sig något, för att man skall besinna sig och inse, att fredspolitik kan bedrivas endast genom fredliga insatser?

Vid öppnandet av Nordiska rådets första session hade inte många år förflutit sedan Sovjetunionen fördrivit Hitlers styrkor från det ockuperade Nordnorge och från militärbasen på Bornholm. Från norra Finland fördrevs tyskarna av finska armén. Sedan dess har inget verkligt hot existerat mot de nordiska ländernas gränser. Men i dag, närapå trettio år senare beslutar man öka sin upprustning i Natoländerna, och hysar planer på att förlägga vapen och utrustning avsedda för amerikanska trupper i Norge. Det är inte svårt att räkna ut vem den stipulerade fienden är, och man frågar sig, hur pass hållbar logiken är bakom de provocerande antydningarna om ett s. k. "sovjet-hot".

Vore det inte snarare skäl att begrunda president Carters uttalande, då han säger sitt mål vara att återge USA ställningen som "världens mäktigaste land" och att sätta en gräns för de viktigaste bundsförvanternas politiska och ekonomiska självstän-

dighetssträvanden. Parallellerna till 1930-talet syns mig här mycket tydliga.

Att hysterin inför presidentvalskampanjen i USA skall smitta av sig och få konsekvenser, som hotar inverka på de internationella relationerna, ser jag som en oerhört tragisk utveckling. Om man på allvar lyckas rubba det ömsesidiga förtroendet, tar det år i anspråk att bygga upp det på nytt.

Det är en berättigad oro man känner för att den stabiliserade säkerhetssituationen i Nordeuropa skall rubbas. Placeringen av kryssningsrobotar i Europa och de kringliggande havsområdena, likasom planerna att på norsk mark upplagra förråd och utrustning för amerikanska trupper, innebär ett allvarligt hot också mot sådana länder som inte hör till militärallianserna.

Tyskarna lämnade ett skövlat Lappland efter sig, som mödosamt återuppbyggdes under en lång tidsperiod. Återuppbyggnadet krävde oerhörda ansträngningar och ekonomiska uppoffringar, som var möjliga endast tack vare befolkningens egen optimism och framtidstro.

Men den ekonomiska utvecklingen började samtidigt långsamt verka i motsatt riktning, och i dag ser man överallt i de finländska byarna i norr förspikade fönster, som talar sitt tysta språk. För dem som stannat kvar har villkoren undan för undan försämrats: byskolorna står övergivna, butikerna har slagit igen och kommunikationsmedlen saknas nästan totalt.

Avbefolkningen i de norra delarna av landet är en gemensam tendens i de nordiska länderna. I Nordiska rådet har man förstått den allvarliga situationen och planer, men också konkreta åtgärder har redan gjorts för förbättrade villkor på Nordkalottområdet.

De gemensamma problemen i de här områdena är av sådana dimensioner, att de genom Nordiska rådet igångsatta företagen kan synas obetydliga. Stor optimism har däremot ministerrådets beslut väckt om att utreda möjligheterna till industriellt samarbete på Nordkalotten, baserat på eventuella olje- och gasfyndigheter utanför Nordnorge.

Det är inte svårt att mot denna bakgrund förstå, hur den hårt beprövade befolkningen i mitt lands norra delar uppfattar läget

i dag. I stället för den ökade ekonomiska aktiviteten som man väntat på, får man höra planer på olika former av militär upprustning. Och jag tror knappast jag överdriver, om jag påstår, att oron bland befolkningen på den svenska och norska sidan är minst lika stor. Behöver man mera fråga, varför fredsarbetet är en oskiljbar del av det nordiska samarbetet?

På finskt håll har man varit ytterst bekymrad över det norska beslutet att skjuta fram Nordkalottens sjunde fredsdagar, som var planerade att hållas i år i Norge. Vi har svårt att förstå, att det internationella läget skulle vara en godtagbar orsak. Är det inte snarare så, att just det skärpta internationella läget kräver alla insatser vi kan göra för en bestående fred, inte bara på nordkalottområdet, utan i hela världen?

På den finska sidan deltar i kalottutskottet alla politiska partier representerade i Lappland. Därför vågar jag på hela befolkningens vägnar vädja till den norska sidan, att man utan dröjsmål startar förberedelserna för fredsdagarna. Fru president! Frågan är så angelägen att jag inte anser mig missbruka detta forum genom att sända min vädjan härifrån.

Nu är det dags att vädja till de krafter i världen, som en gång förmådde vända utvecklingen från det kalla kriget mot ökad avspänning och fredlig samverkan mellan olika länder. Om den negativa utvecklingen inte kan stoppas, fortsätter förgiftningen av den internationella atmosfären. Relationerna mellan Sovjetunionen och Förenta staterna kan drabbas av mera permanent försämring, vilket skulle få återverkningar också i Norden.

Nu är det dags att samla alla de krafter som stöder avspänning och fredlig samverkan — utan att fästa avseende vid att de kan ha olika uppfattning i vissa delfrågor. Målet för samarbete bör vara strävan att dämpa och förhindra alla försök att skrida till överilade politiska, ekonomiska och militära åtgärder, som skulle försämrade läget.

Finland har inga främmande vapenförråd på sitt område. Vi hör inte till någon militär allians, men vi har en lång gräns gemensam med Sovjetunionen. Vi har ett gott samarbetsförhållande med Sovjetunionen och vårt folk lever i trygghet under dessa

förhållanden. Ett neutralt, kärnfritt Norden, utanför alla militära allianser, skulle garantera trygghet åt alla invånare i hela Norden.

Willoch: Ærede president! At de som opptrer som Sovjetunionens spesielle venner under de rådende forhold, hvor en hel verden er rystet over enda en sovjetisk invasjon i et naboland, at de føler behov for å fortelle om Sovjetunionens fredelighet og ufarlighet, det kan man forstå. At de føler verdens reaksjon mot denne sovjetiske utenrikspolitikk og vanskelig kan motstå en slags følelse av plikt til å fortelle at virkeligheten ikke er som den er, det kan man forstå. Men at medlemmer av denne forsamling kan bygge innlegg på den åpenbare vrangforestilling at det finnes noen som helst mulighet for at norsk territorium kan bli brukt som utgangspunkt for aggresjon mot noen, det kan man ikke forstå. Hvis det virkelig er hensikten å bidra til en fredelig utvikling i nordområdene, måtte det være en langt mer nærliggende oppgave å forklare for alle at det finnes overhodet ikke noe grunnlag for denne forestillingen om norsk område som utgangspunkt for aggresjon. Man burde kunne forklare at de forsvarsiltak som treffes i Nord-Norge, er så bagatellmessige i forhold til den makt som finnes på den annen side, at det burde være åpenbart for enhver at de har en rent defensiv og rent forsvarsmessig karakter.

Hvis også talere som den siste taler her nu, ville understreke sin forvissning om at dette er den faktiske situasjon, ville det kanskje kunne bidra til å minske uroen istedenfor å øke den.

Jeg gjentar min oppfordring om at man her bygger på en realistisk og vennskapelig vurdering av de norske hensikter istedenfor å fortsette en skjønning av de sovjetiske.

Inger Hirvelä: Fru president! Att dra in Afghanistan i diskussionen som man här gjort, anser jag vara helt omotiverat eftersom det gäller ett godkänt avtal mellan två legitima regeringar varav ingendera sitter i ett nordiskt land. Om vi här skall börja dis-

kutera USA-styrkorna i Västeuropa, i Japan för att inte tala om olika diktaturstater, om vi skall diskutera 2 500 amerikanska militära baser som är stationerade överallt i världen och som baserar sig på motsvarande avtal mellan USA och ifrågavarande regeringar, är det klart att debatten inte mera gynnar det nordiska samarbetet.

Men alla frågor som direkt berör Norden och planer som hotar äventyra det nordiska samarbetet, bör kunna diskuteras. Ingen har här kommit fram med förslag om resolutioner eller krävt gemensamma beslut i utrikespolitiska frågor.

Björklund: Fru president! Det är just i det nordiska samarbetets anda som jag försöker komma med den här repliken. Jag tror att det är ytterst viktigt att försöka finna en gemensam våglängd i de här frågorna. Det som herr Willoch tydligen inte förstod var att fru Hirvelä faktiskt gjorde ett uppriktigt försök att få våra norska vänner att förstå den oro som man känner i Finland. Här går man ut ifrån att ifall man i Norge vidtar åtgärder eller låter vidtaga åtgärder på storpolitikens område som kan tolkas såsom försök att rubba det rådande säkerhetspolitiska läget i Norden så kan dessa åtgärder oberoende av vad som är den, skall vi säga, subjektiva motiveringen till dessa åtgärder i ett spänt internationellt läge utlösa en motreaktion som möjligtvis kan ha icke åsyftade återverkningar på de övriga nordiska ländernas ställning i det storpolitiska kraftfältet. Jag tror att det är en diskussion som är väldigt svår att föra om man försöker tillämpa kommunikédiplomatins måtticka på de inlägg som framförs, men jag tror att det vore ytterst angeläget att försöka finna en gemensam våglängd och också visa förståelse för den oro som man känner i de övriga nordiska länderna.

Willoch: Ærede president! Omstendighetene tilsier kanskje at jeg nu får rette en replikk ikke bare til hovedtaleren, men også til foregående replikant, hvis uenighet med hovedtaleren jeg hadde vanskelighet med å oppdage.

Når det gjelder hovedtalerens innlegg,

må jeg først få si at å studere sovjetisk utenrikspolitikk som om invasjonen i Afghanistan ikke forelå, forekommer meg å være bort imot en bevisst strutsepolitikk; at man rett og slett skal la være å se på den viktigste utenrikspolitiske begivenhet i et av Sovjetunionens naboer, når vi skal fastlegge vår politikk.

Men hovedpunktet i saken er jo det som hr. Björklund var inne på, nemlig den uro som kunne oppstå dersom det bredte seg vrangforestillinger om hva norsk politikk går ut på. Jeg er enig med hr. Björklund i at det ville være farlig dersom det bredte seg vrangforestillinger om hva norsk politikk går ut på. Men hvorfor deltar da finske kommunister i utbredning av nettopp slike vrangforestillinger? Hvorfor finner ikke finske kommunister det å være en langt mer nærliggende oppgave å forklare det de må vite, nemlig at aggressive hensikter fra Norge er utenkelig, og at de styrker det er tale om i Norge, er så små, så bagatellmessige i forhold til de styrker som finnes på den annen side av grensen, at aggressive hensikter også måtte være absolutt umulig! Hvis disse talere ville se *det* som sin oppgave, å berolige ut fra disse faktiske forhold istedenfor stadig å spre mistanke til et nabolands politikk, da ville de gjøre nytte. Det er min oppfordring at de går over til det.

Taleren nevnte også 2 500 amerikanske baser. Tallet virker sterkt, men jeg skal ikke gå inn på det. Men for det tilfelle at det her skulle være meningen å gi et slags inntrykk av at det foreligger utenlandske baser i Norge, vil jeg bare kort få gjøre oppmerksom på at det slett ikke er tilfelle. Det foreligger ingen forandring i norsk basepolitikk. Men, la det også være sagt at hva som er norsk basepolitikk — og om den skulle forandres — det er et norsk anliggende, som vi som et suverent land bestemmer selv. Men det faktiske forhold er altså at det foreligger ingen planer og der ved selvfølgelig heller intet faktum som peker i retning av noen forandring i norsk basepolitikk. Det dreier seg om en virkelig-gjørelse av ting som lenge har vært planlagt, og som, som sagt, er av rent defensiv karakter og meget lite omfang.

Johan J. Jakobsen: Representanten Hirvelå berørte også planene for forhåndslagring av militært utstyr i Norge. Jeg går ut fra at representanten ikke så dette som et resultat eller en konsekvens av det omtalte "hysteri" i den amerikanske valgkampen, selv om det i sammenheng kunne oppfattes slik.

Jeg synes det er grunn til å slå fast etter siste replikkveksling at planer om såkalte forhåndslagring representerer ingen ny linje i norsk sikkerhetspolitikk eller basepolitikk. Det er et naturlig ledd i en slik sikkerhetspolitikk, det er en naturlig konsekvens av Norges NATO-medlemskap. Gjensidig respekt for de enkelte lands ulike sikkerhetspolitiske løsninger har vært en forutsetning for arbeidet i Nordisk Råd, og det bør fortsatt være slik.

Det nordiske samarbeidet slik det arter seg fra dag til dag, påkaller sjelden den store oppmerksomhet. Det er først når mer omfattende helhetsløsninger bringes på bane, at Norden og det nordiske samarbeidet kommer i fokus. Da øker engasjementet, og massemedia følger årvåkent med i det som skjer. Erfaringene har vist at slike helhetsløsninger av typen Nordisk tollunion, Nordøk og Volvoavtalen har hatt en tendens til å ende med nederlag. Derimot har "de små skrittets politikk" utvilsomt gitt atskillige positive resultater, hvor udramatisk og upåaktet denne prosessen har vært. Historien om det nordiske samarbeid etter siste krig preges av en stadig veksling mellom et høgt oppdrevet engasjement og mer passive, avventende faser.

Det er nå ganske nøyaktig ti år siden Nordøkplanen led skibbrudd, for øvrig kort tid etter at Nordisk Råd her i Reykjavik hadde gitt planen massiv støtte. Dette "ti-årsjubileum" gir ingen grunn for noe festivitets. Nordøk-planens sammenbrudd førte til at de nordiske land valgte ulike handelspolitiske løsninger, og samarbeidet var "atter på de små skridts vej", som Frantz Vendt uttrykker det i sin utmerkede bok om Nordisk Råd. Atter gled vi inn i en fase med sviktende interesse og engasjement. En følelse av stillstand grep om seg, en følelse som iallfall delvis har fulgt samarbeidet gjennom 1970-åra. Det er bare politisk vil-

je som kan hindre at den også blir vår følgesvenn i det tiår som nettopp er innledet.

En skal selvsagt ikke underkjenne de samarbeidsresultater som er oppnådd på en rekke områder gjennom de siste år. Utviklingen i samhandelen er positiv, og det er også grunn til å framheve det gjennombrudd som har funnet sted når det gjelder oppbyggingen av samarbeidsorganer. Nye ressurser er tilført, både med hensyn til penger og personell. Det er politikernes oppgave å sørge for at ikke dynamikken i samarbeidet går tapt. Ethvert samarbeid må fra tid til annen tilføres ny vekstkraft. Å administrere det som er vunnet — det bestående — innebærer i realiteten en stagnasjon. Denne rådssesjonen bør derfor vie betydelig oppmerksomhet til spørsmålet om hvordan det skal skapes ny framdrift i det nordiske samarbeidet. Det er en nyttig påminnelse når Ministerrådet i sin beretning bl. a. inviterer til debatt om hvilket ambisjonsnivå samarbeidet bør tuftes på ved inngangen til 1980-årene.

Selv om samhandelen mellom de nordiske land har utviklet seg positivt, er det fortsatt slik at handelsveiene og kommunikasjonene i Norden i stor grad er nord/sørorientert. Det har vært vanskelig å få gjennomslag for de såkalte tverrforbindelser. Mot denne bakgrunn bør en hilse med tilfredshet det samarbeidsinitiativ som er tatt gjennom etableringen av Midtnorden, et formalisert samarbeid mellom Trøndelag-fylkene i Norge, Jämtland og Västernorrlands län i Sverige og Vasa og Mellersta Finlands län. Dette samarbeidet omfatter både næringsliv, kommunikasjoner, turisme og kultur. Målsettingen er å styrke næringsliv og sysselsetting i Midtnorden-området og utvikle videre det øvrige kontaktmønster mellom gode naboer. Et konkret resultat av dette samarbeidet er etableringen av tverrflyforbindelsen Trondheim—Østersund—Sundsvall med forbindelse til Vasa. Det er grunn til å understreke det faktum at de fylker og len som deltar i Midtnorden, har gått inn med økonomisk støtte for å få denne tverrflyforbindelsen. Å styrke de kommunikasjonsmessige tverrforbindelser i Norden vil etter hvert også bidra til å styrke det økonomiske samarbeidet mellom regionene. Det re-

gionalpolitiske handlingsprogrammet som Nordisk Råd vedtok i 1979, tar konkret sikte på å styrke spesielt grensesamarbeidet. Samarbeidsprosjektet Midtnorden fortjener rådets oppmerksomhet når det gjelder bruk av økonomiske ressurser for å styrke grensesamarbeidet i Norden.

Behovet for mer helhetlig tenkning i Norden melder seg også når vi går nærmere inn på den gjensidige nytte næringslivet i hvert land kan ha av hverandre. Det er i den forbindelse grunn til å rette oppmerksomheten, som flere har gjort i denne debatten, mot den rapport om nordisk økonomisk/politisk samarbeid som foreligger til denne sesjonen. Rapporten framhever bl. a. følgende to grunnleggende forhold: For det første at Norden er et stabilt og kjøpekraftig marked, og for det andre at dette marked spiller en større rolle for utviklingen av næringsliv og sysselsetting enn det de tørre tall for handelssamkvemet egentlig gir uttrykk for.

En hyppig understreket motforestilling i forbindelse med Nordøk-planen var at de nordiske land hadde ulike eksportorienteringer. For Norges vedkommende er bildet fortsatt slik at de nordiske land avtar en forholdsvis liten del av de råvarebaserte, tradisjonelle industriprodukter. Men bildet blir et helt annet når vi retter oppmerksomheten mot vår ferdigvareeksport. Det opplyses i den nevnte rapport at Norden avtal hele 42 pst. av disse såkalte ikke-tradisjonelle eksportprodukter. Tilsvarende tall for Finlands vedkommende er 37,5 pst., for Sverige 33,3 pst. og for Danmark 28,2 pst. Det nordiske marked spiller således for alle nordiske land en helt avgjørende rolle for den del av industriproduksjonen som har høy bearbeidelsesverdi. Det ligger etter min oppfatning en verdifull anvisning i disse tall. Et tilstrekkelig stort heimemarked må til dersom vi skal kunne bygge opp en rikt differensiert industristruktur. Er denne forutsetning til stede, vil også småbedrifter og nye bedrifter kunne vokse fram på ferdigvaresiden, uten et omfattende system for markedsføring i utlandet og uten den større usikkerhet som alltid vil være knyttet til mer fjerne markeder.

Nordens betydning som utvidet heime-

marked synes å være grunnfestet. På dette grunnlag bør framtidslinjene stakes opp, så vel i den nasjonale politikk som i det nordiske samarbeidet.

Erlendur Patursson: Ærede president! Jeg vil allerede her i generaldebatten benytte anledningen til å takke den danske statsminister Anker Jørgensen for det av ham fremsatte forslag om selvstendig færøysk og grønlandsk medlemskap i Nordisk Råd. Men jeg må tilføye at det var litt av en skuffelse for meg å høre statsministerens omtale av dette sitt forslag her i generaldebatten, hvor han syntes å trekke i land og sa noe om at det spørsmålet var så komplisert at det ikke kan behandles i denne sesjon, men måtte utskytes til nærmere undersøkelse og senere behandling.

Hertil vil jeg bare ganske kort bemerke at det må være rådets medlemmer bekjent at det færøyske ønske om selvstendig representasjon i rådet i hvert fall er ti år gammelt, og at forslag herom har vært drøftet i tre sesjoner. Og jeg vil tilføye at det kan da ikke være mer komplisert å være færing enn å være danske eller mer komplisert å være f. eks. Erlendur Patursson enn Anker Jørgensen.

Bortsett herfra kan jeg helt og fullt tiltre den danske statsministers forslag.

Taletiden er knapp, men jeg vil benytte den til å si noen få ord om et etter min mening viktig emne, nemlig utkantområdene i det nordiske samarbeid.

I alle våre land har vi sett dragningen fra utkantområder mot sentra. De dypere årsaker til denne utviklingen vil være kjent. Vi kan bare nevne noen nøkkelord som industrialiseringen og "stordriftens fordeler". I enkelte tilfeller, som f. eks. i Grønland, har man grepet til en faktisk talt tvungen flytting av folk fra periferi til sentra.

Denne flyttingen har skapt problemer, både i periferi og sentra. Man har kanskje fått større nasjonalprodukt på denne måten, men det er en dårlig økonom og en enda dårligere politiker som regner alle ting ut i penger, kroner og öre. Man har glemt det menneskelige — den menneskelige trivsel.

Hva betyr noen kroner mer i sammenlagt nasjonalprodukt når disse kroner skal kjøpes for mindre menneskelig trivsel? Jeg er så optimistisk at jeg tror at våre økonomer og politikere er ved å forlate denne dyrkelse av den enöyde jakt etter stadig større nasjonalprodukt, og at de nå har fått øyene opp for at menneskets liv også gjelder andre verdier. Og slik jeg ser det, er nettopp dette et av de viktigste momenter i det nordiske samarbeidet.

Hvis vi ikke aksepterer denne grunnleggende tanke, hvis vi ikke skaper solidaritet mellom alle folk i Norden, hvis vi ikke skaper likeverd for oss alle, da vil det nordiske samarbeid rett og slett ikke være noe nordisk samarbeid i det hele tatt.

Siste år innledet Nordisk Råd en utvidelse av det regionale samarbeidet. En embetsmannskomite fremla en utførlig betenkning om økt regionalpolitisk aktivitet. I denne komite sitter utmerkede embetsmenn fra de fem nordiske land, men bare ingen fra selve "regionene" — Grönland, Færøyene og Nordkalotten. Sluttbehandlingen foregikk i Ministerrådet, hvor heller ikke disse regioner var representert.

Likevel stilte vi på Færøyene store forventninger til dette regionalpolitiske samarbeid, især til de regionallån som over en forsøksperiode på to år vil kunne ytes av Den nordiske investeringsbank, i alt 325 mill. norske kroner. Fordelingen av disse lånemidler ble da den at Finland fikk tildelt 110 mill., Island 65 mill. og Danmark, Norge og Sverige 50 mill. kr. hver. Et færøysk ønske om at Færøyene ble tildelt et visst belöp, f. eks. på størrelse med det islandske, ble ikke imötekommet. Nå skal vi og grönlenderne få tildelt et belöp av de danske 50 mill. kr. Dette er ikke tilfredsstillende for færøyinger, og — vil jeg tro — ei heller for grönlenderne.

Andre aktiviteter på det regionalpolitiske område vil være rådets medlemmer bekjent.

Vi færøyinger har også forsökt å yte en selvstendig innsats.

I året 1975 opprettet det færøyske landsstyre en skipsforbindelse mellom Bergen—Torshavn—Seyöisfjordur. Skipet heter Smyril og kan ta 100 biler på dekk og 400 passasjerer.

På færøysk initiativ og med støtte fra islandske og norsk side arbeides det nå med planer om en el-sjökabel fra Öst-Island til Færøyene og derfra videre til Shetlandsøyene og Vest-Norge.

Disse planene åpner veldige perspektiver i hele Nordens energispørsmål. Det er forelöpig nedsatt en islandsk-færøysk komite til å arbeide videre med dette prosjektet.

Ærede president! Vi vet alle at Norden består av de og de land, men det er ikke alle som tenker på at størstedelen av Norden består av hav. Og ser vi nærmere på kartet, vil vi oppdage at størstedelen av dette havområde grenser til de fire land: Grönland, Island, Færøyene og Norge.

Det er nå snart 20 år siden at man fra færøysk side fremla et ganske detaljert forslag om et grönlandsk-islandsk-færøysk-norsk samarbeid på fiskeriets område i hele dette havområde.

Det vil före for langt å redegjöre for enkeltheter i disse forslagene, men hovedinnholdet var felles politikk til bevarelse og utnyttelse av fiskebestanden hos disse fire folk.

Disse planene ble fremsatt för Danmarks og dermed Grönlands inntreden i EEC. Men ved Grönlands EEC-innlemmesle har EEC skutt en kile opp mellom Grönland på den ene siden og Island, Færøyene og Norge på den andre siden. Denne uvedkommende kilen blir forhåpentlig nedbrutt, og da skulle det igjen være basis for dette nordatlantiske samarbeid, især etter at disse fire land ved utvidelsen av fiskerigrensene til 200 sjömil har fått sammenhengende fiskeriterritorier.

Og så til slutt, ærede president:

Vi færøyinger er bare en liten nasjon, men vi er en nordisk nasjon. Vi vil ha kontakt med de andre nordiske folk. Vi vil delta i det nordiske samarbeid, og av de få ord som jeg her har sagt, vil man også forstå at vi etter evne har forsökt å yte en innsats.

Dette er en selvfölge.

Men vi må ha lov til å forvente at man anerkjenner denne innsatsen, at man anerkjenner at vi, selv om vi ikke er så mange, er de andre nordiske folk likeverdige. Likeverdigheten kan vel ikke bare måles i kjøttvekt.

Jeg vil ikke, som vår færøyske dikter Wil-

liam Heinesen har gjort, hevde at Torshavn på Færøylene er Nordens midtpunkt, men bare si at det er i Norden at vi færøyinger føler oss hjemme — og verken i EEC, Warszawa-pakten eller NATO.

Undervisningsminister **Pär Stenbäck**: Fru president! Det replikskifte om sikkerhetspolitikk som vi nyss lyssnat till kunde naturligtvis stämplas som traditionellt, men dessvärre finns det en risk att dylika inlägg från vissa medlemmar av den finländska delegationen missuppfattas i Norge. Det kan därför vara skäl att påpeka för våra norska vänner, att den oro som alla känner i Norden för den tilltagande internationella spänningen alls inte i Finland präglas av någon misstänksamhet mot Norges säkerhetspolitiska intentioner. Vi är övertygade om att Norge nu och i framtiden handlägger sin säkerhetspolitik på ett sätt som bäst gagnar landets egna intressen och därmed också Norges nordiska grannländers intressen. Jag instämmer i presidentens förhoppning att debatten förs i nordisk samförståndsanda, också den debatt som egentligen inte hör hemma i denna församling.

Tillåt mig med glädje konstatera att frågan om att öka det nordiska samarbetet inom forskningsområdet efter många års tystnad fått ny vind i seglen. Statsministrarnas uttalande om ökat forskningssamarbete har satt igång ett mångsidigt utrednings- och förberedelsearbete som redan uppvisat resultat. Tyvärr har det visat sig i denna fråga, som så ofta när det gäller samarbete mellan stater, att de konkreta resultaten uppnås mycket långsamt. Det är därför önskvärt att de förslag, som håller på att utarbetas i samarbete mellan ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete och ämbetsmannakommittén för forskning, kommer att vara tillräckligt konkreta så att man snabbt kan skrida till praktiska åtgärder. De planer som nu utarbetas borde innehålla förslag, som berör både de forskningsområden där en ökning av det nordiska samarbetet är särskilt viktigt och de samarbetsformer som är i speciellt stort behov av att utvecklas.

Då det verkar som om ministerrådets sekretariat i Oslo och kultursekretariatet i

Köpenhamn hittills handlat rätt självständigt, när det gäller forskningsfrågor, skulle man också vänta sig konstruktiva förslag i syfte att utveckla samarbetet mellan de båda sekretariaterna just i detta avseende.

I detta sammanhang vill jag framhålla behovet av att öka de personliga kontakterna mellan unga forskare och forskare i allmänhet såsom ett led i ett förbättrat nordiskt forskningssamarbete.

Då unga forskare erbjuds möjligheter att ännu oftare än hittills träffa sina nordiska kolleger under gemensamma möten och under en begränsad tid arbeta i forskningsinstitutioner i andra nordiska länder, kommer detta automatiskt att öka det nordiska samarbetet även inom andra områden och forskningssamarbetet mellan dem i framtiden.

Ett övertygande bevis på att det finns ett stort intresse för ett dylikt fritt samarbete har varit det stora antal ansökningar som tillställts kultursekretariatet, då anslaget för finansiering av nordiska forskarseminarier och -symposier lediganslogs för första gången. Summan av ansökningarna översteg flerdubbelt det disponibla anslaget storlek.

Men det nordiska samarbetet får naturligtvis inte begränsa sig till sammanträden mellan forskare, utan vi bör också gå in för ett forskningssamarbete inom ramen för egentliga forskningsprojekt och en gemensam användning av dyr forskningsapparat. Jag hoppas att också de planer, som nu utarbetas på detta område, skall leda till konkreta framställningar så att Nordiska rådet kan behandla dem redan under sin nästkommande session.

Det nordiska språkåret borde innebära en kraftfull insats för språkens utveckling inom de nordiska ländernas kulturer och för språkförståelsen, något som är en av kärnpunkterna i det nordiska kultursamarbetet. Det är nödvändigt att göra upp en plan för, hur språkförståelseverksamheten skall bedrivas på 1980- och 1990-talen.

Inom kulturavtalets organ pågår för närvarande en omfattande verksamhet på detta område. Som exempel kan nämnas de nordiska språk- och litteraturkurserna för blivande modersmåls lärare, lärar- och elevutbyte samt det nyupprättade nordiska språk-

sekretariatet i Oslo. Det senaste tillskottet till denna verksamhet är det nordiska språk- och informationscentret, som kommer att påbörja sin verksamhet i Helsingfors denna höst, en verksamhetsform som vi hoppas mycket av i Finland.

I Finland är vi utomordentligt tillfreds över att denna nya nordiska institution nu är ett faktum och att den den 1 augusti skall inleda sin verksamhet för att brygga över de språkbarriärer som är en realitet i Norden.

Det är skäl att därutöver nämna det omfattande arbete för ökad språkförståelse i Norden som bedrivs av bl. a. Föreningarna Norden och modersmålsläraresföreningarna i de nordiska länderna.

Det torde råda bred enighet om att den nordiska språkförståelsen är av en alldeles avgörande betydelse för samhörigheten och samarbetet i Norden. Språkförståelse är ett mål i sig, samtidigt som det är en grundförutsättning för allt övrigt nordiskt samarbete.

Med risk för en viss överdrift vill jag påstå att på de samhällsområden, där vi inte lyckats med att fördjupa samverkan genom att engagera medborgarna till samverkan över gränserna, så är en av huvudorsakerna bristande språkförståelse.

En förbättrad nordisk språkförståelse måste därför betraktas såsom en av Nordiska ministerrådets viktigaste arbetsuppgifter i dag. Ur finländsk synpunkt är det viktigt att konstatera att ingen på grund av bristande språkförståelse skall utestängas från det nordiska samarbetet.

Detta betyder att vi godkänner att det i Norden existerar s. k. minoritetsspråk. Företrädare för dessa bör ges möjlighet att delta i det nordiska samarbetet på lika villkor.

Den nordiska radio- och TV-satelliten skulle naturligtvis få en helt avgörande betydelse i det praktiska språkförståelsearbetet. Nordsat är dock tills vidare enbart ett förslag och några betänkan. Därför är det viktigt att språkförståelseverksamheten intensifieras utgående ifrån de instrument som faktiskt finns till vårt förfogande i dag.

Det råder en betydande pessimism beträffande möjligheterna att faktiskt genom-

föra Nordsat-projektet. De ljumma nordisterna och anhängarna av strikt nationella radio- och TV-monopol hänvisar till alltför höga kostnader. Alla vi som gärna skulle se Nordsat förverkligad med tanke på dess fantastiska genomslagskraft för det nordiska samarbetet och dess betydelse som nordisk identitetsstärkare i en tid som troligtvis ger oss europeiska och internationella satellitprogram, vi kanske hukar oss inför kostnadsargumentet, men vi kan inte stillastående låta saken ha sin gång.

Skulle det gå galet för Nordsat, kanske framför allt därför att några partier i Sverige förefaller att ha satt sig på tvären, är det skäl att påminna om TV-samarbetets utgångspunkt: TV-tittande över gränserna och de språkliga minoriteternas erkända behov. Måtte det inte gå så att Nordsat begravs, att alla utredningsåren blir föspillda och Nordvisionen förblir den enda och konstgjorda tittgluggen till grannländerna! Då blir gränstittarna en liten privilegierad tittargrupp, medan två stora befolkningsgrupper, sverigefinnarna och finlandssvenskarna fortsättningsvis får nöja sig med det kvantitativt sämsta TV-utbudet i Norden.

Med risk för att bli missförstådd vill jag därför efterlysa en beredningsplan för det fall Nordsat inte får klarsignal nästa år. Jag finner det helt otillfredsställande att de nordiska organen sitter sysslolösa i väntan på remissvaren. Ett nej till Nordsat kan och får inte innebära ett nej till utvidgat TV-samarbete. I den situationen gäller det att ha klara alternativa planer. De bör innehålla förslag till hur gränstittandet skall regleras och utvidgas och hur direkt TV-överföring mellan Sverige och Finland skall arrangeras. Modeller finns, Åland är en, och Nordsat-utredningarna borde ge svaren på många tekniska, juridiska och ekonomiska frågor i anknytning till ett mera begränsat TV-samarbete under 1980-talet. Såsom Nordeks sammanbrott inte innebär slutet för nordiskt ekonomiskt samarbete, så behöver inte ett eventuellt misslyckande med Nordsat innebära slutet för nordiskt TV-samarbete. Det vore minst sagt ironiskt om språkminoriteterna, som själva aldrig krävde en allnordisk satellit, men mer eller mindre påtrugades denna storsti-

lade lösning på sina TV-problem, nu skulle bli helt dragna vid näsan.

Fru president! Låt oss inte dölja det faktum att oförmågan att lösa det nordiska TV-samarbetets problem kan bli ett svårt bakslag såväl för Nordiska rådet som för regeringarnas nordiska samarbete. Den folkliga tilltron till vår politiska förmåga

kommer att rubbas och intresset för annat nordiskt samarbete kommer säkerligen att svalna på sina håll. Nu gäller det att föra TV-frågan till ett lyckligt slut.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 12.30.

Protokoll

3:e mötet

Tisdagen den 4 mars 1980 kl. 12.30

Presidenter: Elsi Hetemäki-Olander (1—2) och Matthías Á. Mathiesen (2)

Dagordning

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän
2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument I: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

1

Anmälan om utskottens sammansättningar och val av förmän och vice förmän

Anmälades att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet

Danmark:

K. B. Andersen (S)
Ib Christensen (DR)
Nathalie Lind (V)

Finland:

Ilkka Kanerva (Kok)
Tellervo Koivisto (Sd)
Asser Stenbäck (Skl)

Island:

Halldór Ásgrímsson (F)

Norge:

Astrid Gjertsen (H)
Gottorm Hansen (A)
Liv Stubberud (A)

Sverige:

Lennart Andersson (s)
Nils Carlshamre (m)
Lars Werner (vpk)

Kulturutskottet

Danmark:

Annelise Gotfredsen (KF)
Robert Pedersen (S)
Johannes Martin Olsen (Sb)
Otto Steenholdt (Grønl.)

Finland:

Inger Hirvelä (Skdl)
Sinikka Karhuvaara (Kok)
Lauri Palmunen (K)
Arvo Salo (Sd)

Island:

Árni Gunnarsson (A)

Norge:

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)
Jo Benkow (H)
Trygve Bratteli (A)
Rolf Fjeldvær (A)

Sverige:

Gunnel Jonäng (c)
Sture Palm (s)
Olof Palme (s)
Ingrid Sundberg (m)

*Social- och miljöutskottet**Danmark:*

Børge Halvgaard (FP)
Ebba Strange (SF)
Bernhardt Tastesen (S)

Finland:

Bror Lillqvist (Sd)
Irma Rihtniemi-Koski (Kok)
Sten Söderström (Skdl)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Norge:

Liv Andersen (A)
Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
Sigrid Utkilen (H)

Sverige:

Rune Gustavsson (c)
Doris Håvik (s)
Grethe Lundblad (s)

*Trafikutskottet**Danmark:*

Chr. Christensen (KrF)
Leif Glensgård (FP)
Inger Fischer Møller (S)

Finland:

Olof Jansson (ÅS)
Sakari Knuutila (Sd)
Marjatta Väänänen (K)

Island:

Stefán Jónsson (Ab)

Norge:

Bjarne Mørk Eidem (A)
Håkon Kyllingmark (H)
Thor Lund (A)

Sverige:

Essen Lindahl (s)
Per Petersson (m)
Rolf Sellgren (fp)

*Ekonomiska utskottet**Danmark:*

Knud Enggaard (V)
J. K. Hansen (S)
Niels Helveg Petersen (RV)
Erlendur Patursson (Tvfl)
Ib Stetter (KF)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Elsi Hetemäki-Olander (Kok)
Erkki Liikanen (Sd)
Petter Savola (K)
Henrik Westerlund (Sfp)

Island:

Sverrir Hermannsson (Sj)
Páll Pétursson (F)

Norge:

Gunnar Berge (A)
Gro Harlem Brundtland (A)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Lars Korvald (Kr.F.)
Kåre Willoch (H)

Sverige:

Allan Hernelius (m)
Paul Jansson (s)
Bertil Jonasson (c)
Svante Lundkvist (s)
Gabriel Romanus (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten föregående dag till förmån och vice förmån valt följande:

juridiska utskottet:

förman: K. B. Andersen
vice förman: Halldór Ásgrímsson

kulturutskottet:

förman: Árni Gunnarsson
vice förman: Sture Palm

social- och miljöutskottet:

förman: Asbjørn Haugstvedt
vice förman: Bror Lillqvist

trafikutskottet:

förman: Marjatta Väänänen
vice förman: Chr. Christensen

ekonomiska utskottet:

förman: Svante Lundkvist
vice förman: Gunnar Berge

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Grethe Lundblad lämnat sessionen för detta möte och ersatts av Arne Gadd.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

2**C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)**

Fjeldvær: Jeg tror at det er et riktig utgangspunkt for det videre nordiske samarbeidet å bruke den modellen som Ministerrådet skisserer innledningsvis i sin beretning for 1979: Først vurdere de resultatene som er nådd inntil nå, så gjøre opp status for hvor vi står, og på dette grunnlaget trekke opp retningslinjene for nordisk samarbeid i 1980-åra.

I denne prosessen er det to forhold en må ta hensyn til. Både i vurderingen av resultatene og i arbeidet med å trekke opp retningslinjene for politikken framover må det være mulig å trekke inn de organisasjoner og interessegrupper spørsmålene vedrører, enten gjennom remissuttalelser eller gjennom høringer. Dette forutsetter det annet forhold vi må ta hensyn til, nemlig at de Nordiske Råds organer får sakene til behandling på en slik måte at politikken for nordisk samarbeid framover blir utformet av politikerne og ikke av "apparatet".

Jeg legger vekt på dette fordi organisert nordisk samarbeid har bestått så lenge at to

farer er åpenbare. Den ene er byråkratiseringen, som kan føre til at både utredningen av en sak og fastleggningen av den framtidige kurs skjer på det samme sett premisser.

Den annen fare er at den politiske diskusjon blir sektorpreget, avgrenset til arbeidsområdet for det enkelte utvalg. Dette vil føre til at de enkelte utvalg blir en slags høringsinstans for sekretariat og ministerråd. Og det vil igjen føre til at Nordisk Råd — plenarforsamlingen får de politiske konklusjoner referert i stedet for å utforme dem gjennom debatter i Rådet.

Jeg trekker fram dette her og nå fordi behandlingen av den vurdering som er gjort omkring det nordiske kulturelle samarbeid i tidsrommet 1972—1978, og som skal føre fram til retningslinjer for kulturpolitikken i 1980-åra, er lagt opp slik. Jeg skal ikke komme nærmere inn på vurderingene, sjøl om den samme tendens som jeg har advart mot, er innebygd i den. Men behandlingsmåten vil gjøre Kulturutvalget til en remissinstans, og plenarforsamlingen skal under neste sesjon få vite hva sekretariatet og fagministrene har kommet fram til gjennom C 1.

Her er vi igjen inne på forholdet mellom de forskjellige organer innenfor Nordisk Råd. Det er riktig at utvalgene er tillagt spesielle oppgaver, som f. eks. av kontrollrende art, men min oppfatning er at utvalgene i Nordisk Råd skal være et forberedende organ for plenarforsamlingen og først og fremst se til at de faktiske opplysninger og alle berørte parters vurderinger kommer fram til Rådets plenarforsamling.

Statsministrene tok i november 1978 et initiativ som kom til å prege mye av debatten om og planleggingen av det framtidige nordiske samarbeid. Jeg tenker her på statsministrenes pålegg til Ministerrådet om å tilrettelegge retningslinjer for økt samarbeid innenfor forskningssektoren. Statsministrene presiserte at det skulle omfatte både grunnforskning og anvendt forskning, og bad om en systematisk undersøkelse av hvilke områder et nordisk samarbeid vil gi en mer effektiv utnyttelse av de samlede ressurser enn tilsvarende nasjonale forskningsinnsatser.

I dokumentene til 28. sesjon foreligger det en foreløpig rapport om det som er

gjort til nå, og med melding om at arbeidet ventelig vil være avsluttet i løpet av 1980. På denne sesjonen vil det derfor være mulig å komme med bemerkninger og få oppklart de spørsmål en sitter med om det framtidige samarbeidet på dette feltet.

I to tillegg til mellomrapporten er det foretatt en kartlegging av de prioriteringer som langt på veg er felles for alle de nordiske land. Det er blitt en interessant liste. Sjøl om arbeidsgruppen gjør det klart at parallelle prioriteringer på nasjonalt plan ikke betyr at det er de samme områder som vil bli prioritert innenfor nordisk samarbeid, viser kartleggingen tydelig at vi står overfor store utfordringer med muligheter for betydelige samarbeidsgevinster i framtida. Det skal bli spennende å se hva arbeidsgruppen kommer fram til når den blir ferdig med den "systematiske undersøkelse av hvor samarbeidet kan gi en bedre ressursutnyttelse", for å minne om statsministrenes direktiv.

Og jeg har en følelse av at det er grunn til å minne om denne del av utredningsdirektivene, som statsministrene har gitt i samråd med samarbeidsministrene og kulturministrene.

I vide kretser er statsministerinitiativet oppfattet dithen at økt samarbeid er ensbetydende med en tilsvarende økning i ressursene. Denne oppfatning gjør seg klart gjeldende blant forskerne, så langt jeg har kunnet registrere det, og særlig innenfor de organer de har til å fordele de ressurser som står til disposisjon for forskningsprosjekter.

Oppfatningen er helt tydelig også i de uttalelser som er kommet fra den rådgivende komite for forskning, som er knyttet til Kulturutvalgets innstilling om C 1. Komiteen tenker seg et forskningsfond av anseelige dimensjoner. Men samtidig gjøres det klart — og det er ikke noe nytt — at det ikke må bli tale om å overføre midler fra nasjonal forskning til nordisk forskning. Den grunnleggende tanke bak statsministrenes initiativ, slik jeg har forstått det, synes ikke å være oppfattet eller akseptert. Ja, indirekte blir det advart mot den ekte nordiske tanke som ligger bak initiativet, og som går ut på å benytte det nordiske samarbeid som instrument for å få en bedre ut-

nyttelse av de ressurser som Norden samlet setter inn i forskning og utviklingsprosjekter.

Nå er det nok nødvendig å tilføye at noe av ansvaret for denne urealistiske og unordiske holdningen også ligger i våre egne politiske organer og det nordiske apparat for øvrig. En del av de uttalelser som falt både fra ministre og parlamentarikere under forrige sesjon, bidrog antakelig sterkt til denne forventning om at det var tale om nye ressurser av anseelige dimensjoner. Og det er vel fare for at det vil falle en del slike uttalelser også under denne sesjonen. For så vidt kunne det være grunn til å be om at det fra statsministrenes side, eventuelt gjennom de ministrene som er ansvarlige for budsjettene, blir gjort klart hva en kan regne med av nye, forutsetningsløse ressurser til forskningssamarbeidet.

Jeg har ønsket å bruke min 10-minuttersandel av generaldebatten for å si dette, som like godt kunne ha vært sagt under Kulturutvalgets debatt senere i sesjonen. Jeg har gjort det fordi det gir meg anledning, mens statsministrene ennå er til stede ved sesjonen, til å gi uttrykk for også et annet synspunkt i denne sammenheng:

Vi har registrert at statsministrene i løpet av de siste par åra har latt seg aktivisere sterkere i det nordiske samarbeid enn tilfellet har vært på lang tid. Jeg tror det er en gledelig utvikling, særlig hvis statsministrene engasjerer seg i den overordnede samordning av spesielt viktige og politisk vanskelige saker.

Når det gjelder forskningssamarbeidet, er det gjort en god opptakt, som bærer regjeringssjefenes stempel, og det er mye som tyder på at det vil være nødvendig for dem "å stå på", som det heter på norsk, for å bringe et godt nordisk initiativ i havn ved neste sesjon.

Statsrådet **Wikström**: Fru president! Norden är en del av det internationella samfundet. Våra samhällen har alltid varit öppna för kontakter och utbyte inte bara sinsemellan utan även utanför de nordiska gränserna. Den kultur som vi upplever som nordisk har under århundraden vunnit stimulans och utveckling genom impulser utifrån. Våra kontakter med det internationella samfun-

det är av avgörande betydelse för både vår kulturella utveckling och vår ekonomiska och sociala utveckling. Samtidigt är vi medvetna om att Norden utgör en kulturell enhet, en kulturell region med distinkta särdrag, med åtta språk som har rätt att existera och vidareutvecklas. Vi strävar gemensamt mot att bibehålla vår nordiska kulturella identitet och mot ökad kulturell förnyelse och mångfald.

Vår nordiska kultur utsätts idag för en påverkan, som spränger alla tidigare begrepp. Stora länder med stora språkområden — och stora ekonomiska resurser — dominerar det växande flödet av information och kultur. Därför måste den *internationella bilden* väga mycket tungt när vi frågar oss: vilka gemensamma nordiska svar finns det på dagens och morgondagens uppfordringar? Hur påverkar de internationella strömningarna våra gemensamma strävanden att skapa kulturell förnyelse och mångfald, att garantera att äldre tiders kultur lever kvar och att vår egen utveckling inte kvävs av ett massutbud av undermåliga eller ligkiltiga produkter?

Det är mot bakgrund av den internationella kulturpåverkan som vi så småningom måste fatta våra beslut om en gemensam nordisk radio- och TV-satellit. Jag är väl medveten om de ekonomiska realiteterna och om att varken remissinstanserna eller de politiska beslutsfattarna har sagt sitt. Hänsyn till nödvändigheten att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen måste väga tungt vid bedömningen av Nordsat-förslagen.

Nordsat-idén är unik som mellanstatligt projekt, tekniken i sig utnyttjas redan i andra länder, och den kommer utan tvekan att öka. De invändningar som framförts mot Nordsat är enligt min mening i långa stycken av samma slag som riktats mot radio och TV ända sedan dess tillkomst. Vi har en gång accepterat televisionen som medium och vi måste, i stället för att se den som något nödvändigt ont, se till att utnyttja de positiva möjligheter som TV har bl. a. som kulturförmedlare. Nordsat skulle ha många möjligheter: att stärka gemenskapen och samhörigheten i Norden, att öka grannspråkförståelsen och kännedomen om varandras samhällen. Vi

bör engagera oss i den nya kommunikationstekniken medan vi fortfarande har en chans att ge den ett *nordiskt innehåll*. Den chans vi har *nu* kommer säkerligen inte igen senare.

Satellittekniken är *ett* exempel på utslag av den teknologiska utvecklingen som får genomträngande betydelse för de enskilda människorna i våra länder. Vi har ännu inte på allvar tagit itu med arbetet att utforma en kulturpolitik som är anpassad till morgondagens *kommunikationsteknologi*. Utvecklingen på detta område — videogram, datavision, teledata m. m. — är explosiv. Några förslag som kommer att behandlas senare under den här sessionen uppmärksammar också den nya teknologin, gemensam nordisk standard för videogram och uppbyggnad av ett distributionsnät. Den nya tekniken kommer att ställa omfattande krav på samordning och nya samarbetsformer, över de traditionella sektorsgränserna. Det är hög tid för en gemensam nordisk satsning inför den nya informationsteknologin — något som inte minst P. O. Sundman länge, envist och eftertryckligt hävdade.

Möjligheterna att förbättra spridningen av nordisk film i Norden hör också hit, oavsett om det sker med traditionella utrustningar eller med ny teknik. Här förekommer redan ett omfattande samarbete huvudsakligen utanför de officiella organen: de nordiska filmfestivalerna, de nordiska filmdagarna i Lübeck, de nordiska filmarkivens utlåning av filmklassiker till varandra, filmklubben Walhallas insatser för nordisk kvalitetsfilm i Finland — listan kunde göras längre. Men ändå ser vi inte helhetsbilden av i vilken omfattning och genom vilka kanaler nordisk spelfilm sprids idag. Ministerrådet har inlett ett arbete för att söka finna samnordiska initiativ som ytterligare kunde stimulera spridningen av nordisk film.

Språkgemenskapen är och har alltid varit en av hörnpelarna i det nordiska samarbetet. Både den internationella masskulturens påverkningar och den nya kommunikationstekniken kommer att göra arbetet för ökad språkförståelse i Norden till en allt mer betydelsefull förpliktelse. Det gläder mig därför att kultur- och undervisningsministrarna vid sitt senaste möte kun-

de fatta det beslut som skall stärka grannspråksundervisningens ställning på lågstadiet i alla våra länders skolsystem. Lika glädjande är det att vi till hösten, i augusti 1980, som komplement till det nordiska språksekretariatet i Oslo kan öppna ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors. Föreningarna Nordens val av 1980 som "nordiskt språkår" ligger väl i tiden.

Det jag har sagt om behovet av att försvara vår gemensamma kultur och våra språk får inte tas till intäkt för regionalism eller isolationism. Klart är att vi behöver motta impulser och visioner utifrån, delta i det internationella arbetet. Vi har också länge gemensamt deltagit på världsarenan: vi har gemensamma biståndsprojekt, våra gemensamma ageranden i olika FN-organ som UNESCO, ILO och UNCTAD är väl kända och respekterade internationellt. Detta är också helt i överensstämmelse med både Helsingforsavtalet och kulturavtalet. När kultur- och undervisningsministrarna tackade "ja" till en gemensam nordisk kulturmanifestation i USA 1981 — Scandinavia Today — så var det den första målmedvetna ansträngningen att presentera våra nordiska insatser i ett bredare perspektiv även kulturellt. Initiativet till projektet är amerikanskt och kommer att bekostas av offentliga nordiska och amerikanska medel. Manifestationen skall äga rum i flera amerikanska städer (Washington, Minneapolis, Seattle, Houston eller Dallas) där modern nordisk kultur och livsform skall presenteras.

Nordiska kulturfondens stöd till den stora Vikingautställningen, som nyligen invigdes på British Museum i London får också ses som ett steg i samma riktning.

Även Vikingautställningen kommer att presenteras i Amerika, på Metropolitan Museum, där den invigs samma dag som FN:s generalförsamling öppnar och blir muséets huvudattraktion under hösten.

Inom kulturavtalets organ har samnordisk forskning varit ett av de tre traditionella samarbetsfåten, tillsammans med utbildning och allmänskultur. På många områden bör samnordisk forskning vara mer effektivt resursutnyttjande än motsvarande resurser utnyttjade enbart nationellt. För när-

varande arbetar vi med det underlag som skall visa på vilka områden som sådant samarbete bör prioriteras och under vilka *samarbetsformer*. Vi har ett gemensamt behov av att öka våra kunskaper om tredje världens kulturer, religioner och samhällsförhållanden; forskningsförmedling är och blir ett allt mera vitalt område; den teknologiska utvecklingen i sig och dess effekter på våra samhällen och vår kultur: Detta är exempel på spännande områden där vi skulle kunna vinna på att tillföra ett nordiskt element.

Vi eftersträvar hela tiden en balans mellan kontinuitet och förnyelse i det nordiska kultursamarbetet. Nya samarbetsformer och verksamhetsfält stimuleras fram av förändringar i världen omkring oss. För att bearbeta t. ex. Nordsat, ungdomsarbetslösheten eller behovet av forskningssamarbete har samverkan över traditionella sektorsgränser kommit till stånd. Parlamentarikerna i Nordiska rådet har efterlyst en utvärdering av kultursamarbetet. En rapport föreligger i sessionshandlingarna, som även den riktar intresset mot förnyelsekraften i vårt samarbete. Jag ser fram emot den dialog som här skall föras mellan parlamentarikerna och regeringsrepresentanter.

Det är ur denna dialog, unik i internationellt samarbete, som en stor del av förnyelsen i det nordiska kultursamarbetet skall komma.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Debatten har indtil nu i hovedsagen været præget af alvorlige økonomiske og energiforsyningsmæssige problemer, der har ramt de nordiske samfund her ved indgangen til 1980erne.

Det er klart, at summen af de økonomiske ressourcer, vi råder over, og en retfærdig fordeling af den samlede velstand, er forudsætningen for, at vi i de nordiske lande kan leve et godt socialt og kulturelt liv.

Det, som jeg gerne vil advare imod, er, at den økonomiske stagnation ikke kommer til at ramme kvaliteten af det daglige liv, som vi kender i dag.

Det kan være fristende for de nordiske regeringer at skruer ned for blusset på den velfærdspolitik, der er typisk for Norden, nu

da den økonomiske krise ligesom er over os.

Vel kommer man ikke uden om at holde igen på stigningstakten i det offentlige og det private forbrug, men det er ikke ligegyldigt, hvordan det gøres.

Jeg tænker her på, hvordan lovgivningen påvirker situationen for børnene og de unge. I forvejen viser samfundsudviklingen med ændringer i familieformen og det menneskelige adfærdsmønster en udvikling på godt og ondt.

I social- og miljøudvalget har vi beskæftiget os meget med de symptomer på mistrivsel, der har ramt mange af vore unge. Misbrug af alkohol og narkotika, vold og kriminalitet er nogle af disse symptomer.

Spørgsmålet er, hvad så vi kan gøre for at forebygge, at denne udvikling forværres, nu da økonomien strammer til. Efter min mening må vi i den nuværende situation arbejde for at forbedre det sociale miljø trods de vanskelige vilkår, vi har i dag.

Dette svarer til, at vi i de nordiske lande viser, at vi har brug for vore unge. Derfor må det være et uddannelsessystem, hvor der både er plads for den teoretiske og praktiske uddannelse og for mange forskellige muligheder.

Der må i forlængelse heraf være tilstrækkeligt med arbejdspladser, så de unge ikke presses ud i lediggang og dermed asocial levevis. Der skal også være forebyggende fritidsforanstaltninger både for børnene og de unge.

Jeg ved, at der gøres en stor indsats af de mange børne- og ungdomsorganisationer, der udfører et arbejde på frivilligt grundlag med delvis offentlig støtte, og også i det meget store og brede idrætsarbejde, vi har i alle de nordiske lande.

Jeg vil gerne fremhæve nogle af de gode erfaringer, vi i Danmark har med hensyn til fritidsklubber og ungdomsklubber, hvor unge mødes og samles om aktiviteter af forskellig karakter, men på et ideologisk uforpligtende grundlag. Det er sådan, at interessen i høj grad først og fremmest samler sig dér, hvor de velfungerende unge kan være med i idrætsarbejde og forskellige former for børne- og ungdomsarbejde, mens det måske kan skorte på aktiviteter, hvor man ligesom ud fra en socialpædagogisk

forudsætning forsøger at få de sidste samlet og og få dem med. Her er det min opfattelse, at man må have en mere vidtgående forebyggende politik, hvis man skal komme mange af symptomerne på mistrivsel til livs. Vi skal afgjort bruge ressourcer for at hjælpe de mange unge, der har problemer, og derfor er det også rigtigt, at vi bevilger flere penge til narkotikaforskningen i forbindelse med de nordiske landes bevillinger. Jeg er dog overbevist om, at de penge, man kan bruge i det forebyggende arbejde i de enkelte lande vil være af meget større betydning, fordi man dermed forhindrer, at mange af de unge kommer ud i en mistrivselssituation.

Fru præsident, det er selve kvaliteten af livet, der skal sikres, selv i en krisetid.

Derfor må jeg sige, at trods de alvorlige økonomiske problemer, må vi gøre nok en forstærket indsats for at forbedre den økonomiske balance, men det må ikke ske på bekostning af, at vi kan få et godt og rigt fritidsliv. Der er i øjeblikket ikke kun brug for, at vi foretager økonomiske prioriteringer. I overensstemmelse med vor sociale og kulturelle baggrund her i Norden skal vi sikre, at der også sker en prioritering af det vanskelige begreb, der nu er brug for, nemlig livskvalitet.

Rune Gustavsson: Fru president! Ett av de största samhällsproblemen i Norden är alkohol- och narkotikamissbruket. Även om vi i de nordiska länderna har något olika utgångspunkter och filosofi när det gäller samhällets inställning till användning av rusmedel har det varit möjligt att under årens lopp ta ett antal initiativ genom Nordiska rådet. Sålunda har vi fått rekommendationer om samarbete på alkoholforskningens område, om förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet samt om onykterhet till sjöss och i luften. Narkotikamissbruket har tagits upp i rekommendationer om den illegala narkotikainförseln samt om utvärdering om olika behandlingsmetoder för narkomaner. Rådet har också rekommenderat en samordnad och integrerad nordisk rusmedelforskning. De tidigare åtskilda samlingsorganen har sammanslagits till Nordiska nämnden för alkohol- och

drogforskning med sitt sekretariat i Helsingfors.

Alkoholmissbrukets skadeverkningar, både för enskilda individer och för hela samhället, gör att insatserna för att minska alkoholskadan måste vara en av samhällets huvuduppgifter. Flera undersökningar som har gjorts visar ett klart samband mellan alkoholskadorna och det totala alkoholbruket, alltså inte bara missbruket hur detta än definieras. Samhälleliga åtgärder måste därför inriktas på att minska den totala alkoholkonsumtionen.

Narkotikabruket är inte av samma omfattning som alkoholmissbruket men trots detta ett av de allvarigare problemen vi har. Narkotikahandlingen sköts av internationella syndikat med starka förgreningar, och med finmaskiga nät sprider sig missbruket oerhört snabbt. Narkotikabruket drabbar unga människor som snabbt bryts ner. Det driver ungdomarna in i kriminalitet och prostitution. Därför är det nödvändigt att vi tar upp en gemensam kamp mot det stora hot mot våra länders ungdom som narkotikan utgör.

Nordiska rådets social- och miljöutskott beslutade under förra året att ta ett samlat grepp om missbruksproblemen och anordnade ett seminarium i Kolding den 23—25 oktober 1979 på temat "Alkohol- och narkotikaproblem i Norden —orsaker och behandlingsmetoder".

Seminarier utmynnade i en rad idéer om samarbete inom områdena förebyggande behandling och information. Vi har försökt sammanfatta dessa tankar i ett medlemsförslag, som undertecknats av flertalet medlemmar i social- och miljöutskottet. I medlemsförslaget hemställer vi om en rekommendation till nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder avseende prevention, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka. Dessutom föreslår vi en rekommendation till de nordiska regeringarna att på internationellt plan verka för ett effektiviserat samarbete beträffande åtgärder mot missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka. Vad särskilt gäller sistnämnda rekommendation vill jag påpeka, att medan narkotikaproblemen inom FN behandlas av en särskild narkotikakommis-

sion under ekonomiska och sociala rådet, något liknande forum för alkoholproblemet inte finns. De nordiska länderna bör verka för att ECOSOC även tar upp alkoholproblemen, som inte minst i våra u-länder kommit att utgöra ett av de allvarligaste hindren för utveckling.

Då jag är ny i Nordiska rådet från och med i höstas och deltar i social- och miljöutskottets arbete vill jag även beröra det andra huvudämnet för utskottet, nämligen miljövärdsfrågorna.

Utskottet konstaterar i sitt betänkande över ministerrådets berättelse att miljöskyddsfrågorna får större betydelse i samband med de åtgärder som vidtas för att lösa energiförsörjningsfrågorna. I valet mellan olika energiformer bör eventuella miljömässiga konsekvenser för annat nordiskt land utgöra ett viktigt inslag i den internationella bedömningen i enlighet med intentionerna i den nordiska miljöskyddskonventionen. Vidare konstaterar utskottet att den osäkerhet som människorna upplever inför kärnkraften har särskild aktualitet.

En tryggare energiförsörjning är ett angeläget mål för att stabilisera ekonomin, slå vakt om den politiska rörelsefriheten och värna om människors hälsa och miljö. Att minska oljeberoendet är naturligtvis ytterst angeläget. Detta kan främst ske genom sparåtgärder, effektivare hushållning och användandet av förnyelsebara energikällor. Det är viktigt att insatserna i de olika länderna samordnas och att erfarenhetsutbytet underlättas.

När det gäller främst olja och naturgas men även beträffande industrifrågor i övrigt finns det behov av utvidgat nordiskt samarbete. Försörjningstryggheten kan ökas under den tidsperiod då dessa energikällor fortfarande kommer att ha stor betydelse. Det avtal som nu ingåtts med Danmark beträffande leveranser av naturgas till Sverige hoppas jag personligen skall vara en första början till användning av naturgas i större skala i Sverige.

Runt omkring i världen diskuteras kärnkraften intensivt. Detta är självklart med tanke på innebörden i begreppet trygghet. Kärnkraften har särskilda problem. Solidariteten med kommande generationer är dålig, om vi som lever i dag med berätt mod

mångdubblar det radioaktiva avfallet, som innebär ett hot mot liv och hälsa i tusentals år. Solidariteten med dem som svårigen kan evakueras vid en härdsmlätolycka i Nordens mest tätbebyggda regioner är dålig, om vi inte i övriga delar av Sverige är beredda till de jämförelsevis små uppoffringar som behövs för att exempelvis Barsebäck skall stoppas.

Vi vet nu att risken för att en härdsmlätolycka inträffar tidigare har underskattats. Såväl i Sverige som i andra länder har nu dragits slutsatsen att vi måste räkna med att en härdsmläta faktiskt inträffar — om vi använder kärnkraften. Radioaktiva moln efter en sådan härdsmlätolycka hindras varken av kommun- eller nationsgränser.

Många problem kvarstår även efter en evakuering. Det är sociala problem till följd av förlorade arbetsplatser och bostäder under den tid som utrymning på radioaktivt område är nödvändig. Det är dessutom problem som uppstår eftersom inga kända metoder finns för sanering och rengöring efter en härdsmlätolycka. Här finns många obesvarade frågor: Vad skall man göra med kreatur och andra djur som vistas inom det radioaktiva området? Vad skall man göra med de grödor och den åkermylla som blivit radioaktivt belagd? Hur länge dröjer det innan städer och tätorter blir beboeliga igen efter en katastrof av den storleksordning som en härdsmläta ger enligt experter? Hur länge dröjer det innan anhöriga får komma i fysisk kontakt med människor som trots evakueringsåtgärder blivit kvar i områden som är starkt radioaktivt nedsmittade?

Sanningen är att det inte finns någon evakueringsplan i dag för de områden som kan bli berörda. En utredning har i Sverige lagt fram förslag om att evakueringsplaner skall upprättas på områden upp till 8 mil från reaktorerna. Barsebäckverket är särskilt illa lokaliserat. Strängt taget borde det nordiska samarbetet utvidgas så att berörda myndigheter och folkgrupper i Danmark fick yttra sig i den nu aktuella utredningen redan på dess nuvarande stadium. Det råder knappast något tvivel om att reaktorerna som nu placerats i Barsebäck aldrig skulle lokaliserats dit om vi i Sverige skulle fattat besluten i dag.

Barsebäck ligger hotande nära stora befolkningscentra som Köpenhamn och Malmö och har även ett av Europas bästa jordbruksområden inom sin evakueringszon. Det borde vara självklart att Barsebäck snarast avvecklas, och enligt min mening bör de två reaktorerna där vara de första som stängs av i en planerad avveckling av kärnkraften i Sverige.

På det nordiska planet finns det stora förutsättningar för ett intensifierat energisamarbete. Utveckling och införande av de alternativa energikällorna kan bli startskottet för en ny industriell utveckling i hela Norden. Redan i dag förekommer ett visst samarbete med stöd från Nordiska investeringsbanken och Nordiska industrifonden. Detta samarbete måste utvidgas väsentligt mot bakgrund av det internationella energiläget. En nordisk energiplan måste tas fram och en särskild fond för alternativa energikällor bör inrättas. Detta är en förutsättning för att Norden snabbt skall kunna skapa en trygg och säker energiförsörjning.

Lundkvist: Fru president! Som alla torde vara väl medvetna om, står vi i Sverige inför en folkomröstning i kärnkraftsfrågan. Från den utgångspunkten är det naturligtvis intressant att få lyssna till företrädare för en linje som nu har klargjort dels genom en representant för vänsterpartiet kommunisterna att man omedelbart skall stoppa Barsebäck, dels genom en företrädare för centerpartiet, nämligen Rune Gustavsson, att man bör stoppa Barsebäck. Men vi får inget besked om när det skall ske enligt centerpartiets uppfattning.

Jag upplever det som naturligt att Rune Gustavsson talar om Barsebäck, för han torde vara mera insatt än de flesta i hur diskussionen om säkerheten vid Barsebäck har förts. Han tillhörde ju den regering som under Thorbjörn Fälldins ledning laddade Barsebäck.

Nu bedriver centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna ett intimt samarbete inom folkkampen mot kärnkraft. Men vi är ju alla i Sverige överens om att vi skall utnyttja kärnkraften under en viss tid. Ingen har sagt att vi omedelbart skall stänga av kärnkraftverken. Det vi diskuterar är hur

lång period vi kan behöva för att på ett planerat sätt klara avvecklingen.

I klarhetens intresse måste det vara värdefullt, inte minst för våra danska vänner, att få veta vilken ståndpunkt den linje som Lars Werner och Rune Gustavsson respektive vänsterpartiet kommunisterna och centerpartiet gemensamt företräder intar i fråga om Barsebäck. Om det nu blir majoritet för linje 3 den 23 mars, kommer man då som Lars Werner påstår att omedelbart stoppa Barsebäck? Eller har Rune Gustavsson på den punkten någon annan tidsperiod att redovisa? Det vore av uppenbart värde för våra danska vänner att få höra det.

Rune Gustavsson: Fru president! Jag tror att det hade varit värdefullt för våra danska vänner om Svante Lundkvist hade talat om vad han själv vill i den här frågan.

Den linje jag företräder bygger på att vi skall inte ladda fler aggregat än de 6 som är laddade. Svante Lundkvist driver en linje i Sverige som går ut på att man vill avveckla kärnkraften genom att ladda ytterligare 6 aggregat och alltså komma upp i sammanlagt 12.

Lundkvist: Fru president! Jag måste konstatera att det inte var särskilt mycket till svar jag fick på min fråga. Lars Werner har här redovisat vpk:s ståndpunkter när det gäller Barsebäck, och det måste då vara av intresse för våra danska vänner att få svar på min fråga beträffande Rune Gustavssons och centerpartiets uppfattning när det gäller Barsebäck.

Den uppfattning jag företräder, linje 2, är att vi omedelbart skall göra en säkerhetsstudie på alla reaktorer. Vi skall naturligtvis vidta alla de säkerhetsåtgärder som föreslagits av den s. k. reaktorsäkerhetsutredningen. Jag vågar dessutom påstå att vi med den plan för avveckling som vi har redovisat har större förutsättningar att avveckla de reaktorer som det kan visa sig vara angeläget att avveckla än vad vi kommer att ha enligt linje 3, som har en så snäv elbalans att man nått och jämnt kommer att ha utrymme för att ställa av reaktorer under de månader som man behöver göra nödvändiga kontroller. Detta skall ju ske med jämna mellanrum.

Min fråga kvarstår alltså: Delar Rune Gustavsson Lars Werners uppfattning att om det blir en seger för linje 3 i den här omröstningen, skall man omedelbart efter den 23 mars stoppa Barsebäck? Det är en intressant fråga som vi vill ha svar på.

Rune Gustavsson: Fru president! Om Svante Lundkvist hade lyssnat på mitt anförande hade han fått svaret. I den folkampanj som arbetar för ett nej till kärnkraften finns två riksdagspartier samt dessutom ett fyrtiotal organisationer engagerade. Vi har en avvecklingsplan, men vi kan inte sätta ut dag och klockslag för en avstängning av Barsebäck.

Vi har klart deklarerat: Inga fler reaktorer skall laddas. Vi skall avveckla kärnkraften och ersätta den med alternativa energikällor under en tioårsperiod. Jag har sagt här att den första av de reaktorer som bör stängas av är Barsebäck. Därmed har Svante Lundkvist två gånger i den här debatten fått ett svar på sin fråga.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Uden at blande mig i den svenske folkeafstemning må jeg konstatere på baggrund af de indlæg, der er kommet fra Svante Lundkvist og Rune Gustavsson, at uanset hvilket standpunkt, man vælger, vil konklusionen være, at der bliver en afviklingsperiode vedrørende Barsebæck. Jeg synes, det er ganske fornuftigt at få dette belyst, og det er det, jeg har fået ud af debatten indtil nu.

Lundkvist: Fru president! Jag torde inte vara ensam i den här salen om att uppleva det så att jag icke har fått det bestämda svar som jag begärt av Rune Gustavsson. Jag skall därför än en gång upprepa frågan: Delar Rune Gustavsson och centerpartiet den ståndpunkt som Lars Werner intog när han talade här på förmiddagen, nämligen att man omedelbart skall stoppa Barsebäck om linje 3 vinner omröstningen? Svara nu: Ja eller nej.

Rune Gustavsson: Fru president! Ja, Svante Lundkvist, det är rätt intressant att lyssna till Din frågeställning. Jag har sagt här vid olika tillfällen att vi har en avvecklingsplan. Vi kan inte sätta ut dagen för er

avveckling av Barsebäck, men jag har själv hävdatt att Barsebäck är de reaktorer som först bör avvecklas. Därmed har jag alltså inte ställt mig bakom Lars Werners uppfattning.

Lundkvist: Fru president! Jag skall då bara sluta den här debatten med att konstatera att de båda partier som ingått det här äktenskapet i folkkampanjen är oense om i vilken ordning Barsebäck skall avvecklas.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Ulf Adelsohn intagit sin plats i rådet.

Ingvar Gíslason: Fru præsident! Jeg vil først minde om udgivelsen af en lille bog fra ministerrådet om "Kultursamarbejdet i halvfjerdserne" — altså syvtallet. Denne publikation, som udgør rektor Gunnar Bergdals udredningsrapport, udkom lige efter nytår, og den har været distribueret mellem folketingsmedlemmer i alle de nordiske lande. Jeg henviser til denne publikation for videre studering af fakta og resultater angående nordisk kulturelt samarbejde i det sidste årti.

Efter at have sagt dette skal jeg i korte træk komme ind på de aktuelle punkter for dette år.

De to store nordiske sager, som har præget samarbejdet i år på det kulturelle område, det omfattende initiativ på forskningsområdet og NORDSAT, er der talt om ved anden lejlighed og skal der ikke tales om her, mens sagen er ude til overvejelse i hele Norden. Ellers kan i mange måder dette år siges at være præget af vurdering af en lang række forsøgsvirksomheder, der blev sat i gang for mange år siden, og en udvidelse af samarbejdsformer, som i kulturaftalens første år blev sat i gang.

Ligesom i andet internationalt samarbejde kan det friste med hurtige resultater, men ikke for at gøre en dyd ud af nødvendigheden, men fordi det er en nødvendig dyd, der allerede er redegjort for i kulturaftalens bemærkninger, får den nordiske virksomhed som sagt sin primære betydning i de erfaringer, som kan bruges nationalt. Inden for det nordiske undervisningssamarbejde har man et udtryk for dette i de foranstaltning-

er, som er vedtaget inden for samarbejdet om det gymnasiale stadium, specielt vedrørende forholdet mellem ungdomsuddannelse og arbejdsliv. En omfattende undersøgelse er gennemført af kulturaftalens organer og af Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg, og begge de relevante embedsmandskomiteer har besluttet sammen at udnytte disse på nationalt niveau.

Foranstaltninger for at øge sprogforståelsen i Norden har været et andet centralt tema i årets nordiske undervisningssamarbejde. Man kan kort nævne ministerrådets rekommandation om nabosprogsundervisningens styrkelse, så at den indføres allerede i det tredje skoleår. Et andet udtryk er ministerrådets beslutning om et nordisk sprog- og informationscenter i Finland, der skal begynde sin virksomhed fra dette efterår.

Jeg vil også nævne ministerrådets beslutning om at igangsætte en nordisk uddannelse og videreuddannelse for døvblindeundervisere.

På forskningsområdet har det kulturudtryk, som baserer samarbejdet på bredest mulige personkontakter, været stærkt fremhævet i dette år. Fra forskningsside understreges ofte vigtigheden af at kunne mødes og drøfte fælles faglige problemer med kolleger fra netop andre nordiske lande. Uden denne basis' eksistens ville meget af det organiserede forskningssamarbejde næppe heller kunne fungere. De to nye forsøgsordninger med nordiske forskerstipendier og bidrag til nordiske forskermøder har naturligt derfor vist sig bæredygtige. Ved at bygge videre på den basis af personlige kontakter og det direkte indblik i hverandres vilkår og erfaringer, som opstår ved, at forskere får lejlighed til at studere hos hinanden i længere perioder og mødes i en større kreds for kortere perioder, vil man i den kommende tid kunne skabe et solidt grundlag for det øgede forskningssamarbejde, som statsministrene har efterlyst.

På kulturområdet vil jeg nævne det betydelige projekt om Nordens Hus på Færøerne — et kulturhus i egentlig forstand. I et og samme projekt er her samlet ledende kendetegn for de fleste af områdets øvrige aktiviteter, bl. a. tilknytning mellem udkants- og centerområder i Norden.

På kulturområdet er nogle af de tidligere års forsøgsordninger ved at blive vurderet, og det er indtrykket, at den enkle form, som f. eks. nabolandslitteraturstøtten og teater-samarbejdet fik, har kunnet føre disse væsentlige sagers indre dynamik usvækket helt ud til teaterfolk og bogmarkeder i alle nordiske lande.

Rapporten om kultursamarbejdet i halv-fjerdserne — syvtitallet — har derfor sikkert megen ret i, at man ikke behøver at spekulere på ændringer af kulturaftalen, men på bestandig at fylde den med tidssvarende virksomhed for at føre dens bogstav meningsfuldt ind i firsernes både nye og vanskelige tid.

Til slut. I kulturpolitikken er det måske den vigtigste opgave at pleje den nationale kultur. En velplejet nationalkultur er en forudsætning for et effektivt internationalt kultursamarbejde. En kultur er en organisme, som er underkastet en vis forplejning. Det må være en ufravigelig forudsætning for denne forplejning, at den vedkommende nationale kultur er i stand til at tilpasse sig de ofte påtrængende indflydelsesbølger, som kommer udefra.

Man må altid passe på, at det ikke bliver en ensrettet kørsel i nordisk kultursamarbejde. Det er en vis fare i denne henseende, men jeg håber, at der aldrig bliver tilfældet.

Jeg vil til sidst minde om, at vi har udkantsproblemer i det nordiske samarbejde. Island er et udkantsland, men alligevel, Island er et kultursamfund, som er i stand til at give, ikke blot modtage fra andre. Og jeg ved, at der gælder også det samme om de andre udkantsnationer. Det er i denne ånd, jeg håber at vi altid kommer til at drive det nordiske kultursamarbejde.

Gro Harlem Brundtland: Ærede president. Også denne generaldebatten er blitt preget av de utfordringer som står helt sentralt i det enkelte lands hjemlige politiske debatt: internasjonal økonomi og endrede økonomiske utsikter, strukturendringer, nye teknologiske gjennombrudd, utrygghet for arbeid og spørsmålet om hvordan vi best møter denne utvikling. Ønsket om å kunne videreføre de viktige kvaliteter som preger de nordiske demokratier, er mye av felles nevneren, stabilitet og trygghet — men-

neskelige, sosiale og kulturelle verdier som er jevnere og mer rettfærdig fordelt enn i noe annet område av verden.

Vi opplever oppgaven som påtrængende og sterkt meningsfylt: å trygge og videreføre den livskvalitet og den fellesskapstanke som i så utpreget grad har kjennetegnet vår sosiale og menneskelige vekst i det som med full rett fortjener betegnelsen "det sosialdemokratiske Norden". Men de levekår og den livsstandard som er skapt, er ingen selvfølge. Frykten for at vesentlige menneskelige verdier er truet er ikke bare et spøkelse. Vi vet at vi står overfor sosiale utfordringer som stiller krav til vår evne til samfunnsanalyse, til våken selvkritikk og til vår vilje til å foreta verdimeslige valg. Og, ikke minst: Vi må mobilisere politisk vilje.

Til tross for store skuffelser og tilbakeslag i det nordiske samarbeid gjennom Nordöks fall ved inngangen til 1970-årene og ved Volvo-avtalens forlis nesten 10 år senere, er det mye som peker i retning av større optimisme nå ved 1980-åras begynnelse. En større vilje til å se vår gjensidige avhengighet og derved verdien av fellesskap på nordisk grunnlag er i ferd med å trenge gjennom. 22 millioner mennesker er heller ikke mye, men vi har erfart at det kan være utslagsgivende. Vi har ikke råd til å overse at vår styrke til å öve innflytelse utad krever samhold innad. Dette har vi erfart på en rekke områder, bl. a. i miljøvernssamarbeidet, når det gjelder nord-sördialogen og når det gjelder vårt forhold til utviklingshjelpen og den tredje verden. En koordinert opptreden har tilført de nordiske land styrke og markert profil på begge disse feltene, som vi vet vil bli enda mer sentrale i det tiår vi nå er gått inn i.

Det viktige prinsipielle gjennombrudd i internasjonalt miljøvernssamarbeid som ECE-konvensjonen om langtransport av luftforurensninger egentlig innebærer, ville neppe vært oppnåelig uten gjennom samordnet og målrettet nordisk innsats, till tross for ulike interesser i hvert enkelt land for sakens lösning. Viktige initiativ er tatt i de siste par år for å styrke nordisk samarbeid i økonomisk politikk, i videste forstand, på energi- og industrisektoren og i et utvidet forskningsssamarbeid.

Den rapport om nordisk økonomisk-poli-

tisk samarbeid som er framlagt, gir en rekke interessante perspektiver på utviklingen framover. Norden som hjemmemarked og som et viktig springbrett til større eksportmarkeder er kommet klart fram. Samtidig er det grunn til å merke seg at Norden som hjemmemarked har størst tyngde nettopp i de mest ekspanderende deler av en differensiert industristruktur og dermed også for våre regionalpolitiske mål. At konkurransen de nordiske land imellom ser ut til å bli mindre uttalt i årene framover, er også et viktig bidrag til et mest mulig konkret og målrettet samarbeid.

Statsminister Nordli understreket i sitt innlegg i går betydningen av å utforme en felles nordisk strategi på det økonomiske område, med adresse til et større internasjonalt fellesskap. Her har vi et nærliggende og sentralt arbeidsfelt der Norden kan ha mulighet for å oppnå gjennomslag nettopp gjennom samhold, styrke og overbevisning. La oss åpent se i øynene at det er politisk initiativ, politisk debatt og politisk vilje som fører oss framover og skaper grunnlaget for nye og vesentlige gjennomslag. Derfor må vi ikke være for lettskremte når det gjelder å politisere også arbeidet i Nordisk Råd. Det er en åpenbar fare for at vi vil utvanne og forflate saker og problemområder til det kjedsommelige, endog til det totalt innholdsløse, hvis vi i alle stadier skal streve etter consensus og kompromiss både politisk, nasjonalt og nordisk. Skal vi levendegjøre og aktualisere vårt arbeid, må det ha den spennvidde i seg som de politiske brytninger i realiteten innebærer. Det er en forutsetning for at selve systemet ikke skal stivne og bli uten interesse. En rik og levende kontaktflate må være en annen viktig forutsetning.

Den organisasjonsmessige styrking etter Nordöks fall har utviklet samarbeidet og gitt oss en rekke permanente nordiske institusjoner. Men parallelt med dette har det vokst fram et omfattende kontaktnett mellom frivillige organisasjoner. Det er etablert faste sekretariat innen en rekke nordiske organisasjoner av denne type. Vi står altså overfor et mangfold i nordisk sammenheng som vi må hilse med glede.

Av særlig betydning er det samarbeidet som er skapt innen nordisk fagbevegelse.

Gjennom Nordens Faglige Samorganisasjon kan vi sikre en direkte kontakt. Verdien av dette kan vi lese ut av Ministerrådets beretning og av det debattskrift som NFS selv har utarbeidet foran denne sesjonen. Her reises en rekke spørsmål som vi nøye bør vurdere med tanke på å utvide kontaktflatene og levendegjøre det nordiske samarbeid i pakt med utvidet deltakelse i beslutningsprosessene i forhold til arbeidslivets organisasjoner, slik vi også har det på det nasjonale plan. Andre internasjonale organisasjoner, som OECD, EFTA og EF, har allerede brakt slik kontakt inn i nødvendige faste former. Ikke minst innenfor arbeidsmarkedsspørsmålene vil fagbevegelsens erfaringer og synspunkter være vesentlig.

Å drøfte om våre organisasjonsformer er best mulig innrettet på de oppgaver vi vil møte i årene framover, er også nå nødvendig. Hvordan skal vi f. eks. best kunne løse alle de oppgaver som går på tvers av flere ministerråds samarbeidsområder? Dette er en type problemer som vi kjenner igjen også fra vår nasjonale virkelighet, der behovet for tverrfaglighet og helhetssyn føles stadig mer påtrengende.

Viktige sosiale, miljømessige og menneskelige verdier preger de nordiske lands utvikling. Et stadig utvidet demokrati og økt medinnflytelse i arbeidsliv og nærmiljø er en del av grunnlaget for vår livsstandard. Dette er prinsipper som vi også må legge til grunn i løsningen av sysselsettingsproblemene og når det gjelder ny teknologi, hvis vi skal ha et samfunn i menneskelig vekst.

Sammenhengene i de utfordringer vi møter, er bl. a. sterkt understreket i den nordiske arbeiderbevegelses aksjonsprogram for økonomi og sysselsetting, som det også tidligere har vært vist til i denne debatten. Også forbrukerpolitikken er et felt som må settes inn i et bredt samfunnsmessig perspektiv, et felt der vi på nordisk plan kan nå lenger og dra nytte av flere erfaringer og ressurser enn vi kunne maktet hver for oss.

Økonomisk utvalg har i behandlingen av det framlagte ministerrådsforslag delt seg etter politiske skillelinjer. Som det vil ha framgått av det jeg tidligere har sagt, ser jeg ikke det som noen ulykke. Men bakgrunnen her bør det ikke herske tvil om. De

sosialdemokratiske medlemmer av Ökononisk utvalg ser det ikke som noen oppgave å opptre som bremsekloss i en videreutvikling av mål og virkemidler innenfor forbrukerpolitikken. Tvert om, vi er fullt klar over at vi trenger en økat forbrukerinnflytelse — og for den del økt arbeidstakerinnflytelse — på produksjon, produktutvikling og produksjonens innhold. Forhåndsrestriksjoner og grensemerker for å hindre en fortsatt reformprosess innen forbrukerpolitikken får være andre krefters doméne. Det er ikke slik vi ønsker å gi bidrag til en økt livsstandard i de nordiske land. For det ligger en tone av dyp skepsis og mistanke i den borgerlige merknad til forbrukerprogrammet. Men nå er jo dette kjente toner fra konservativt hold — alltid hit, men ikke lenger, og det til tross for den historiske erfaring: serien av reformer som man sterkt advarte mot, men som en etter en ble ansett som helt selvfølgerlig og fornuftige.

Vi ville funnet det mer rimelig om iallfall mellompartiene hadde vist den grad av tilbakeholdenhet at de hadde avstått fra å trekke bastante konklusjoner om grensene for forbrukerinnflytelsen til eventuelle fryktinngyende forslag måtte se dagens lys. For det er egnet til å forbaue at mellompartiene her har latt seg lede inn i et kors-tog under Høyres fane. Regjeringen Korvald kan brukes som eksempel på at mer selvstendig tenkning, iallfall tidligere, har gjort seg gjeldende, da man i dette langtidsprogrammet nettopp gikk inn for større forbrukerinnflytelse på produktutviklingen. Markedets uoversiktighet og mangfold og en urimelig balanse mellom markedskrefter og menneskelige behov skulle ikke gi grunn til bekymring på vegne av kapitalkreftenes, markedsföringens og reklamens reduserte makt.

Jeg tror vi trygt kan regne med at utviklingen også framover vil gi oss nye historiske og politiske erfaringer som bekrefter behovet for nye virkemidler og trangen til sterkere gjennomslag for menneskelige behov i den virkelighet som omgir oss.

Romanus: Fru president! Jag kan inte underlåta den lilla reflexionen, eftersom den öregående ärade talaren uppenbarligen hade ont om tid för sitt anförande, att det

kanske hade varit praktiskt att spara debatten om det konsumentpolitiska programmet till fredag, när den står på dagordningen. Eftersom nu fru Harlem Brundtland tar upp debatten i dag och eftersom utskottets talesman såvitt jag kan se inte är närvarande, finner jag ändå anledning att göra ett par påpekanden. Niels Helveg Petersen kommer att göra det bättre och mer utförligt på fredag.

De uttalanden om konsumentpolitiken som utskottets majoritet gör, och som de socialdemokratiska ledamöterna inte gillar, syftar inte — som fru Harlem Brundtlands anförande kunde ge ett intryck av — till att begränsa konsumenternas inflytande. Syftet är, vilket man kan se på sid. 23 i utskottets betänkande, att ange hur konsumenternas inflytande framför allt bör utövas, nämligen genom att vi får ett utbud av varor under konkurrens, att konsumenterna får bra information och därefter kan välja de varor som de vill köpa. Det utövas inte i första hand genom att vi bygger upp en statlig byråkrati som talar om för producenterna vad som är konsumenternas önskemål.

Det påpekas också att konsumentpolitiken inte syftar till att överföra delar av producenternas ansvar till offentliga instanser eller att inskränka det fria varuvallet, bortsett självfallet från sådana begränsningar som är förorsakade av kravet på att garantera säkra och oskadliga produkter och få fram en sakligt hållbar marknadsföring.

Trots att den socialdemokratiska talaren uppenbarligen var rätt indignerad över de här uttalandena, lyckades jag inte uppfatta vad det är för fel på det som utskottet har sagt. Det gavs inget argument för att det skulle vara fel att påpeka att konsumentpolitiken skall syfta till att ge konsumenterna bättre information, så att de sedan kan välja varor efter sina önskemål. Om fru Harlem Brundtland vill ta upp den diskussionen i dag, kunde det vara anledning att ägna någon tid åt att tala om vad det är för fel med det som utskottet har sagt.

Gro Harlem Brundtland: Ærede president. Det interessante spørsmålet i denne sammenheng er å forstå hva som er grunnen til at man lager en merknad til et

mangesidig forbrukerprogram, underskrevet på vegne av Ministerrådet av Staffan Burenstam Linder, der man har gjennomgått arbeidsopplegget på det forbrukerpolitiske området, og så plutselig i Økonomisk utvalgs møte i noen korte setninger skal søke å endre innholdet i dette programmet med den slags enkle problemstillinger som hr. Romanus nå kommer med, noe som ingen av oss er uenig i, nemlig at forbrukerne skal ha informasjon, og at vi lever i et system hvor vi også ser markedsøkonomien som en del av vår virkelighet. Men det som her foreligger, er at man setter opp stoppskilter. Det at man på en oversiktlig måte og med en meget moderat formulering sier at man fra Nordisk Ministerråds side er opptatt av å øke forbrukerinnflytelsen, avføder — ut fra en fullstendig statistisk tankegang — en borgerlig merknad, der man i fryktsomhet setter opp varselkilter. Det som er interessant for oss, er å få vite hva som ligger i det. Jeg er ganske overbevist om at den forklaring hr. Romanus her har gitt oss av hva som her var intensjonene, ikke vil bli stående alene. Vi vil få forskjellige redegjørelser for dette fra ulike politiske hold i denne debatten.

Jeg er enig med hr. Romanus i at den mer detaljerte diskusjonen om dette hører hjemme i debatten på fredag. Men diskusjonen om hva som hører hjemme i generaldebatten, er også et politisk spørsmål. Det er et spørsmål om man ser forbrukerpolitikken som en relativt uvesentlig sak, som kan behandles som sarsak, eller om den også har et politisk, prinsipielt og generelt tilnitt som gjør at den også hører hjemme i generaldebatten. Og det siste er min oppfatning av saken.

Romanus: Fru president! Jag anser inte att konsumentpolitiken är oväsentlig, och jag anser inte heller att de andra ärenden som skall behandlas på fredag är oväsentliga. Om fru Harlem Brundtland vill ha en konsumentpolitisk diskussion i dag, skall hon få det, men använd då tiden till att tala om vad det är för fel med det som utskottet har sagt!

Jag lyssnade och tyckte mig förstå att fru Harlem Brundtland sade att vi inte är oeniga om det som står i betänkandet, men hon

fruktade att det skulle göras olika tolkningar på olika håll. Den fruktan kan man väl spara tills de tolkningarna kommer fram. Men om det inte är något fel med det som står i betänkandet, och om alla är eniga om det, varför då vara så indignerad över att det sägs, att förbrukarpolitiken syftar till att konsumenterna skall få en god information så att de kan göra ett klokt val, och att det är producenterna som skall ta ansvaret för vad de producerar, bortsett från kravet på varornas säkerhet och sakligt hållbar marknadsföring? Varför vara så indignerad över att utskottet tillåter sig säga det i sitt betänkande?

Gro Harlem Brundtland: Det var en misforståelse å tro at det ikke ligger problemer bak den flertallsmerknad vi her drøfter. Men det som hr. Romanus fortalte at denne innebar, har jeg ingen problemer med å slutte meg til, nemlig at det er godt at forbrukerne får informasjon. Men når man lager en merknad som i virkeligheten innebærer at man vil sette opp grenser for hvordan en skal øke forbrukerinnflytelsen, og så begrunner dette med at problemene bare dreier seg om produktsikkerhet, helse- og miljøfare, avgrenser man de forbrukerpolitiske siktetmål. Disse er nemlig betydelig mer omfattende, og dette problemet har en annen karakter enn det som framgår av det hr. Romanus nå har sagt. Det er en rekke markedsforhold som krever at man også fra myndighetenes side går inn i det hr. Romanus kaller produsentenes ansvar for produktutviklingen. Vi er ikke ferdig med en utvikling i retning av å stille sterkere krav til kvalitet, til holdbarhet, til den reelle mulighet en familie har til å foreta et valg når det gjelder f. eks. kostbare produkter. Der er ikke markedskreftenes naturlige virkning slik at kjøper man et dårlig brød en dag, kan man unnlate å kjøpe det dagen eller uken etter. Da virker markedsmekanismen utmerket. Men det gjør den ikke når det gjelder produkter som er kostbare, og kjøp som en familie står overfor en eller to ganger i livet. Det gjenstår utrolig mye, og vi kommer til å måtte utvide lovgrunnlaget og virkemidlene langt utover rekkevidden av den borgerlige fellesmerkknaden.

Romanus: Fru president! Det är uppenbart att det fortfarande inte är det som sägs här, utan tolkningar av det, som bekymrar de socialdemokratiska ledamöterna. Det hade väl då varit klokt att säga vad man själv vill, i stället för att bara säga att man inte vill vara med om sådant som egentligen är ganska självklart.

Men om den socialdemokratiska konsumentpolitiken syftar till någonting mycket mer, såsom Gro Harlem Brundtland säger nu, någonting som man inte är färdig med, men som kanske kommer, har vi anledning att konstatera att vi har olika meningar.

Från liberal synpunkt är det klart att man skall ge konsumenterna allt stöd i form av god information om de produkter som kan köpas, och att man skall se till att varorna inte marknadsförs på osakligt sätt eller är farliga eller osäkra för konsumenten. Om socialdemokraterna vill gå så långt att man inte skall få sälja varor som inte är utformade just på det sätt som den statliga förbrukarbyråkratin önskar, eller som inte har de egenskaper myndigheterna kräver — jag bortser då från säkerhetskraven — finns det olika uppfattningar, och då är det bra att detta kommer fram.

Meddelanden

Det meddelades, att statsråden Ingemar Mundebo och Rolf Wirtén intagit sina platser i rådet.

Westerlund: Fru president! Jag vill i mitt anförande närmast anlägga några synpunkter beträffande alternativa energikällor och direkt anlägga några kommentarer med anledning av tidigare gjorda uttalanden.

Forskningen och intresset för alternativa energikällor och deras utnyttjande har allmänt taget visserligen ökat men de rent konkreta åtgärderna för en bred satsning inom denna sektor går fortfarande i ett alltför långsamt tempo och detta gäller i stort sett för samtliga nordiska länder.

För undvikande av varje missförstånd om vad som avses med alternativa energikällor i detta sammanhang bör kanske vissa konstateranden klart slås fast.

Det är fråga om alternativ till de allt dyrare oljeprodukterna och framförallt alternativ till den ännu dyrare kärnkraftsenergin

som med tiden allt färre vill konfronteras med.

De alternativa energikällorna kommer med en till visshet gränsande sannolikhet med framtiden att bli ännu begärligare och mera eftersträfvade än vad som redan i dag är fallet.

Pristrenderna på oljeprodukterna påvisar en klar och fortsatt stegring och man kan utan tvivel utgå ifrån att prisnivån varaktigt kommer att vara överhög.

Kärnkraften som energikälla kommer återigen i en allt högre grad att betraktas som inte bara dyrbar utan framförallt med hänsyn till de väldiga riskmomenten som en allt omöjligare energiform.

Frånsett de otaliga störningsmoment som i en allt mer ökad utsträckning framkommer i anslutning till kärnkraftsdriften världen över är den aktuella bränsleavfallsproblematiken enorm.

Som ett av de senaste och färskaste exemplen från Finland kan nämnas Olkiluoto kärnkraftverk som för några veckor sedan erhöll tillfällig dispens av regeringen i anslutning till tidpunkten för bränslets uppbehandling. För Olkiluotos del hade kostnaderna för en otillfredsställande dellösning av uppbehandling av avfallet från drygt ett års drift krävt kostnader om hundratals miljoner mark.

På vilket sätt bl. a. Industrins Krafts Olkiluoto-kärnkraftverks avfallsproblem skall lösas är alltså helt oklart och vad kostnadernas omfattning beträffar kan sägas det samma. För Imatran Voimas, det statsägda bolagets del är situationen för den delen inte heller så mycket varken bättre eller klarare.

Det nuvarande nordiska samarbetet inom energins område inskränker sig i huvudsak, jag vill understryka i huvudsak, hittills till samarbete inom kärnkraftens område, och att ett dylikt samarbete i en kanske ännu högre grad kommer att behövas även i framtiden, med anledning av de allt större problem som förorsakas med de kärnkraftverk som redan byggts, råder det inget som helst tvivel om.

Detta sakförhållande får dock inte innebära att inte samsamarbetsformerna kring de alternativa energikällorna för den skull skulle kunna intensifieras.

Med ett beklagande måste man i detta sammanhang konstatera att Nordiska rådet vid sitt möte våren 1977 förkastade ett medlemsförslag om samarbete kring alternativa energikällor.

En del av orsakerna till denna negativa inställning står måhända att söka i det faktum att något större satsningar på alternativa energiformer skett först efter 1977.

Före denna tidpunkt insåg man ännu inte till fullo hur livsviktig denna forskningssektor egentligen är.

Avsikten med koordinering av forskning- en inom de nordiska länderna borde utgå ifrån en samorganiserad forskning som undviker onödiga dubbelinvesteringar.

En sådan samordning underlättas i viss mån av det faktum att forskningens tyngdpunkt redan nu påvisar vissa variationer. I Norge t. ex. torde en viss prioritering ske till vågenergens fördel, i Danmark är solvärme och vindenergi i förgrunden medan såväl Sverige som Finland har ett alldeles särskilt påtagligt intresse — av naturliga orsaker förstås — för ved- och torvenergi. Därtill kommer även några andra energiformer som självfallet också dessa bör observeras.

Det som närmast krävs är att finna en modell till en lösning av en samordnad nordisk forskning kring de alternativa energimedel som ger ett tidsmässigt snabbt resultat med konkreta sakbesked.

På basen av det sagda föreslås och förut- sätts att nordiska ministerrådet i skyndsam ordning vidtar erforderliga åtgärder syftande till ett konkret handlingsprogram i denna fråga.

Sedan vill jag säga ett par ord med anledning av Finlands delegations medlem Marjatta Väänäns uttalande om den lantbrukspolitiska sektorn. Jag vill understryka de tankar hon anförde som mycket väsentliga och framförallt sedan en nordisk ämbetsmannakommitté för den här sektorn har blivit utnämnd, så hoppas jag att vi i framtiden också i långt större utsträckning än vad som hittills varit fallet kan penetrera de rent lantbrukspolitiska perspektiven, för den här sektorn är ju inte minst med tanke på självförsörjningens trygghet oerhört väsentlig för samtliga nordiska länder.

Sedan vill jag ytterligare uttala min stora

tillfredsställelse över den positiva syn minister Wikström anlade beträffande Nord- sat-projektet som ett betydande grund- komplement i anslutning till vårt nordiska kulturutbud som vi helt enkelt inte har råd att vara utan. Jag påminner mig också Per Olof Sundmans ord i Köpenhamn eller i Oslo vid en session där han uttalade sig så att det numera inte är fråga om Nordsat skall förverkligas eller inte. Frågan gäller endast när det skall ske. Jag hoppas att man också i dag med samma skäl till positiv tro beträffande projektets förverkligan- de kan uttala sig så, och vad avser tid- punkten hoppas jag i alla fall att det inte skall vara fråga om någon avlägsen fram- tid.

Sedan, fru president, några synpunkter beträffande de utrikespolitiska aspekter som här har debatterats i några sammanhang i dag. Då vi i dessa sammanhang diskuterar utrikespolitik inom Nordiska rådets ram bör vi göra det varsamt och med iakttagande av såväl balans som omdöme.

Inger Hirveläs uttalande i den här frågan betraktar jag för min del som närmast provocerande och det stod i sin plädering långt ifrån de oskrivna regler om vad som krävs i detta forum i det hänseendet, som jag redan var inne på. Hon sade sig uttala sig på hela befolkningens vägnar, åtminstone inom betydande regioner. Det råder inget som helst tvivel om att inte hela befolk- ningen känner en uppriktig och allvarlig oro inför det nuvarande tillspetsade inter- nationella läget. Den saken är helt klar. Men sättet på vilket Inger Hirvelä fram- ställde sin säkerhetspolitiska analys tror jag nog att de flesta betackar sig för, även bland dem som är bosatta inom de regioner vars talesman hon säger sig vara. Vi måste själv- fallet, fru president, utgå från det faktum att varje nordiskt lands uppriktiga strävan bör vara att handlägga sina säkerhetspoli- tiska arrangemang på ett sådant sätt som även gagnar den nordiska gemenskapen och helheten på bästa sätt.

Inger Hirvelä: Fru president. Då Henrik Westerlund lyssnade till mitt anförande var han tydligen så echaufferad att han inte uppfattade vad jag sade. Då jag vågade ut-

tala mig i den lappländska befolkningens intresse så gällde det enbart denna vädjan till Norge att skyndsamt sätta igång med förberedelserna för fredsdagarna. Allt det andra jag sade gjorde jag som representant för mitt parti.

Ebba Strange: Fru præsident! Jeg vil gerne starte med at hilse den beslutning velkommen, Nordisk Råd har taget på foranledning af den danske regering, nemlig beslutningen om at tage Grønlands repræsentation i rådet op til en nærmere undersøgelse, og jeg vil gerne udtrykke håbet om, at denne undersøgelse vil blive afsluttet hurtigt, således at grønlænderne snart kan indtage en plads i det råd, hvori de efter mit partis mening naturligt hører hjemme.

Der knytter sig naturligvis mange problemer til gennemførelsen af det hjemmestyre, som nu er indført i Grønland, og vi finder i socialistisk folkeparti, at Nordisk Råd er et naturligt forum til drøftelse af mange af disse problemer.

Et af problemerne er fiskeripolitikken, og nært knyttet til dette problem er problemet om Grønlands medlemskab af EF.

Grønlænderne har ikke selv ønsket EF-medlemskabet. Ved den folkeafstemning, der fandt sted både i Grønland og i Danmark, forud for Danmarks optagelse i EF, stemte over 70 pct. af de stemmeberettigede i Grønland imod medlemskabet, men da Grønland på det tidspunkt var en del af Danmark, blev dets medlemskab således alligevel en realitet.

Som det vil være rådets medlemmer bekendt, har der i den seneste tid fundet et ualmindelig groft ulovligt rovfiskeri sted ved de grønlandske kyster. Det er udført af vesttyske trawlere, bag hvilke der står et af de største multinationale selskaber.

Siden trawleren "Heidelberg" blev opbragt, har 20 andre trawlere forladt Grønland i stor hast, og det tyder på, at ulovlighedernes omfang er langt større, end det hidtil er kommet frem.

Den danske regering har støttet de grønlandske myndigheder i kampen mod ulovlighederne, bl. a. ved at bringe sagen om i EF. Også den vesttyske regering har fordømt handlingen, så dette er ingen bebrejdelse,

hverken mod EF eller mod den danske regering, der har handlet hurtigt og helt rigtigt. Men jeg mener, at sagen har vital interesse for hele Norden og for det nordiske samarbejde, og at den derfor bør tages op på dette sted.

Efter at de grønlandske farvande er blevet EF-hav, foregår alle forhandlinger om de nordiske landes fiskeri i disse farvande med EF direkte uden om de retmæssige grønlandske myndigheder, og dette er for det grønlandske landsstyre en utilfredsstillende situation.

Der har tidligere været fiskerisamarbejde mellem på den ene side Grønland og ikke mindst Færøerne og Island på den anden side. Når disse lande nu skal fiske i grønlandske farvande, skal de have særlige EF-aftaler.

Norge har med EF indgået aftaler om rejfiskeri i grønlandske farvande. Jeg skal ikke udtale mig om disse aftalers rimelighed, men blot slå fast, at de er truffet uden om de grønlandske myndigheder, og torskebestanden og rejebestanden er af vital betydning for Grønlands fremtid. Det kan ikke erstattes af EF-tilskud.

Hvilke konsekvenser det grønlandske folk vil drage, når det igen skal tage stilling til sit EF-medlemskab, skal jeg ikke i dag spå om, men under alle omstændigheder er de problemer, jeg har nævnt, ikke kun grønlandske og danske, men de angår hele det nordiske fællesskab, hvor Grønland hurtigst muligt bør indtage sin retmæssige plads.

Et andet problem, jeg skal pege på, har tidligere været rejst i debatten i dag, og det er ligeledes af vital betydning for hele Norden, selv om det tilsyneladende kun vedkommer to lande, nemlig Sverige og Danmark. Det er a-kraftværket i Barsebäck.

Jeg skal først pointere, at jeg finder det tilfredsstillende, at energipolitikken og ikke kun kernekraften, men også den alternative energi efterhånden kommer til at spille en større og større rolle i det nordiske samarbejde, og det har i høj grad præget denne generaldebat. Ikke kun samarbejdet om energiforsyningen er vigtigt, men også samarbejdet om de miljømæssige problemer, der er knyttet til energifremstilling og energiforbrug.

Jeg skal heller ikke lægge skjul på, at vi

i socialistisk folkeparti ville finde det lykkeligt, om vi kunne være fælles i en stræben efter et Norden uden a-kraft, ligesom vi hidtil har været det om, at Norden skal være uden atomvåben. Jeg er overbevist om, at vi gennem fælles anstrengelser i forskningen vedrørende alternative energikilder og energibesparelser vil kunne opstille planer, der gør a-kraft overflødig. Norden har et rigt energispektrum at spille på.

Men mens vi arbejder mod dette mål, har vi en meget aktuell sag, nemlig Barsebäckværket.

Mit parti har sammen med retsforbundet og VS stillet forslag i det danske folketing om, at den danske regering skulle rette henvelse til den svenske regering med opfordring om at få Barsebäck lukket omgående. Det radikale venstre har stillet et lignende forslag.

Den danske regering har ikke hidtil villet tilslutte sig forslaget. Derfor benytter jeg dette forum til at begrunde vort rimelige krav.

Barsebäck er blevet kaldt verdens dårligst placerede a-kraftværk. Det ligger kun 20 km fra København, og inden for en radius af 40 km bor 2,5 millioner mennesker. Flere og flere erkender i dag at værket er fejlplaceret, men hvornår tager man konsekvenserne af denne fejltagelse.

Erkendelsen er bl. a. grundet på de undersøgelser, der både fra dansk og svensk side er foretaget over skaderne ved en alvorlig ulykke på værket.

Disse undersøgelser har gjort det nødvendigt at udarbejde en beredskabsplan, herunder en evakueringsplan for befolkningen i det storkøbenhavnske område. Men det er helt åbenbart, at det ikke er muligt at opstille beredskabsplaner, der effektivt kan sikre befolkningen mod ødelæggende konsekvenser ved en meget alvorlig ulykke på Barsebäck.

Sandsynligheden for, at en ulykke vil ske, har været forsøgt beregnet, og det eneste sikre, der kan siges om disse undersøgelser, er, at usikkerheden er enorm. Derfor mener vi, at det eneste sikre er at lukke Barsebäck, og jeg ønsker herigennem at gøre sagen om Barsebäck's lukning til en sag for ikke blot Danmark og Sverige, men også for alle de nordiske folk.

Matthias A. Mathiesen overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Annelise Gotfredsen: Jeg vil gerne som en replik til det sidste indlæg om kernekraft, som fru Ebba Strange var inde på, sige generelt, at vi i det konservative folkeparti sammen med en stor del af Danmarks befolkning har indstillet os på, at kernekraft skal tages i brug i energiforsyningen.

Den danske socialdemokratiske regering har den indstilling — siger den da — at kernekraft må være et vigtigt led i Danmarks energiforsyning, og det konservative folkeparti må kun beklage, at man med de dystre udsigter, der er for verdens energiforsyning og ikke mindst for Danmark, som er ganske afhængig af import udefra, ikke har taget den endelige beslutning om indførelse endnu.

Vi mener, at de tilstrækkelige oplysninger og sikkerhedsforanstaltninger er til stede, og at vort samfund — og i øvrigt hele Norden — vil komme ud i social tilbagegang og politisk uro, såfremt vor energiforsyning svigter.

Foranlediget af fru Ebba Stranges ord om Barsebäck vil jeg bemærke, at fru Strange står ret alene med sine synspunkter. Der har jo for nylig været en indgående debat i det danske folketing, der mundede ud i, at man kunne konstatere, at kun et lille mindretal ønskede at anmode Sverige om at foranledige Barsebäck nedlagt. Det samarbejde, der foregår mellem de nordiske lande ved kraftudveksling, er i øvrigt forbilledligt for nordisk samarbejde i det hele taget, og jeg vil gerne nævne, at tusindvis af danskere uden bekymring i dag modtager elektrisk strøm fremstillet ved kernekraft på Barsebäck. Og som et kuriosum kan jeg oplyse, at den danske bevægelse mod kernekraft har ladet sit store propagandaskrift fremstille i Helsingborg ved elektrisk strøm fremstillet ved kerneenergi.

Og så vil jeg i øvrigt gerne bede om, at Danmark ikke indblandes i den svenske valgkamp.

Steenholdt: I forbindelse med diskussionen om fiskeriet ved Grønland vil jeg gerne oplyse, at Grønlands landsråd og nuværende landsting altid har forhandlet sig til rette

med EF på det grundlag, og det er under FN man opnår de resultater vedrørende de specielle fiskesorter også ved Grønland, nemlig hvor meget grønlandske fartøjer kan fange, og at resterende kvoter afgives til andre nationer, uanset om de er medlemmer af EF eller ikke medlemmer af EF.

Men vi vil oplyse, at vi altid er villige til at dele, vi er solidariske med resten af verden, og vi vil også gerne gøre det, så længe vi ikke kan fange hele den kvota, der kan fiskes i grønlandske farvande.

Vores ønske til Nordisk Råd om dets støtte, som er første fase, er blevet temmelig venligt modtaget. Andre, skal vi sige fællesskaber, EF, FN eller andre, skal jeg ikke udtale mig om, men lad mig lige sige, at mit partis, atassuts, ønske om Grønlands medlemskab af Nordisk Råd, gives der også tilslutning til fra vores modpart, selv om de er modstandere af EF. Der er efterhånden forståelse for, at Grønland har behov for samarbejde med resten af verden.

Ebba Strange: Når jeg gerne vil lægge et ord i vægtskålen for Grønlands direkte repræsentation, er det bl. a., fordi jeg synes, det er en lidt urimelig situation, at det største parti, der har regeringsmagten i Grønland, ikke er repræsenteret her i denne uge.

Fru Annelise Gottfredsens indlæg er jo et indlæg i den atomkraftdebat, som også denne session har beskæftiget sig med, og som finder sted i alle de nordiske lande. Det er muligt, at fru Gottfredsen opfatter mit indlæg som en indblanding i den svenske valgkamp, men jeg vil da gerne sige, at vi fremsatte forslaget om Barsebäcklukningen også for et år siden, altså inden der var truffet beslutning i Sverige om, at der skulle være en folkeafstemning for eller imod a-kraft, og vores beslutningsforslag går direkte på Barsebäck, fordi Barsebäck har de konsekvenser for Danmark, som er kendt både i Danmark og i Sverige. Men jeg vil gerne medgive fra denne talerstol, at forslaget ikke har vundet tilslutning i det danske folketing. Jeg sagde, at det ikke havde fundet opbakning fra regeringens side og heller ikke fra de store borgerlige partiers side i Danmark. Det vil jeg da gerne indrømme her,

men det var måske en af grundene til, at vi gerne ville rejse det her, for hvis vi havde fået det vedtaget i Danmark, havde vi ikke behøvet at tage det op her i dag.

Steenholdt: Det er en ganske kort korrektion til fru Strange, der sagde, at det største parti er siumut. Ved sidste valg til folketinget i Grønland blev mit parti det største. Og i forbindelse med Erlendur Paturssons tale om valget i 1972 til EF og den store majoritet kan jeg også oplyse, at denne forskel i 1979 kun blev 10 pct.

Haugstvedt: Hr. president! Den økonomiske situation og forholdene på arbejdsmarkedene i de nordiske land har også i år satt sitt preg på generaldebatten. Det er naturlig at problemene bringes i fokus i dette forum. Det gjensidige økonomiske afhængighedsforholdet i Norden og de muligheder som ligger i dette, gir utgangspunkt for atskillig nyttig rådslagning om hvilke metoder og virkemidler vi skal bruke. Den nylig fremlagte rapport om økonomisk/politisk samarbeid illustrerer dette godt. Den viser f. eks. at det oppstår positive spredningseffekter i hvert enkelt av de nordiske land ved en samtidig felles økonomisk stimulans av den innenlandske etterspørsel. Disse virkningene beregnes i dag å ligge på nivå med nytteeffektene av en økonomisk ekspansjon i f. eks. USA, Forbundsrepublikken Tyskland eller Storbritannia.

En felles nordisk stimulanspolitikk kan således gi et viktig bidrag til de enkelte nordiske lands egne stimulanstiltak. Selvfølgelig gjelder denne sannhet også den andre vegen. En samtidig tilstramming får således betydelige kontraktive konsekvenser for de øvrige nordiske land.

På denne bakgrunn synes det å være en god begrunnelse for statsministrenes beslutning siste høst om å møtes oftere for felles rådslagning. Vi må kunne betrakte dette som et signal om betydningen av å styrke det nordiske samarbeidet i vår tids meget vanskelige konjunkturfase. Skal dette lykkes, må samtalene mellom statsministrene, og mellom politikerne i Norden for øvrig, løftes utover det rent beskrivende stadium. Det er selvfølgelig nyttig å konstatere og

registrere at landene har felles interesser, men det er langt viktigere å utnytte de positive muligheter som ligger i etablerte avhengighetsforhold. Særlig viktig vil det være å samordne stabiliserings- og stimulansepolitikken, både i tid og innhold.

Situasjonen på de nordiske arbeidsmarkeder avspeiler viktige trekk ved den alminnelige økonomiske utvikling. I et par av landene — det gjelder Finland og Danmark — ligger den registrerte arbeidsløshet relativt høyt. Sverige, Norge og Island har på sin side forholdsvis beskjeden arbeidsløshet. Til en viss grad må disse ulikheter tilskrives forskjellige økonomiske prioriteringer på det nasjonale plan. Jeg går selvsagt ut fra at intet nordisk land ser seg tjent med å ta i bruk arbeidsløshet som et bevisst økonomisk/politisk virkemiddel. De tall som foreligger, må snarere forstås slik at de enkelte land — i mer eller mindre grad — faktisk får økte problemer med å opprettholde den totale sysselsetting. Dette henger sammen med viss grunnleggende trekk som er felles for alle industrialiserte land. Sysselsettingen går fortsatt tilbake i primærnæringene selv om reduksjonen skjer noe langsommere enn tidligere. I sekundærnæringene er antallet arbeidsplasser også på retur. Dermed står det opp til de tjenstytende næringer å kompensere for dette. Det har hittil vært en alminnelig oppfatning at disse næringer kanskje fortsatt kunne ekspandere sin sysselsetting og sin andel av produksjonen. Hvor realistisk dette er, tror jeg det er grunn til å stille spørsmål ved i dag.

Særlig representerer datateknologiens innmarsj et betydelig usikkerhetsmoment. Denne raske utvikling vil kunne gjøre seg gjeldende overalt, ikke minst innen de tjenstytende næringer, med de konsekvenser dette kan få for sysselsettingsmulighetene. Det er derfor gledelig at utfordringen nå tas opp på det nordiske plan i form av et forslag til rekommandasjon om å la utrede datateknologiens konsekvenser for sysselsetting, arbeidsmiljø og næringsliv. Saken har vært grundig drøftet i sosial- og miljøutvalget. Det som hittil er gjort på dette området, synes å peke i retning av at bortfallet av arbeidsplasser blir større enn tilveksten av nye arbeidsplasser. Men det er selvsagt for tidlig å trekke avgjørende slutninger om

hvilken tendens som til syvende og sist kan få størst gjennomslagskraft. Vi øyner ennå ikke klart de langsiktige virkningene av dette forhold.

Alle forhold tatt i betraktning må vi sannsynligvis innrette oss på at det etter hvert blir vanskeligere å få sysselsettingsregnskapet til å gå opp — med bibehold av den målsetting som vi har om arbeid til alle. Det vil da være naturlig å spørre om det er enklere å klare dette regnestykket i Norden som helhet enn i hvert enkelt land. I hvilken grad kan det felles nordiske arbeidsmarked, som er en av hjørnesteinene i det nordiske samarbeidet, bidra til å løse sysselsettingsproblemene? Jeg tror svaret på dette spørsmål må bli at vi i dag har svært begrensede muligheter til å skyve våre egne problemer over til nabolandene.

Det har da heller aldri vært hensikten at det nordiske arbeidsmarked skulle fungere slik. Det faktum at nordiske borgere ble likestilt, henger sammen med forestillingen om å åpne for større valgmuligheter for det enkelte individ. Et felles arbeidsmarked må derfor ikke forveksles med en felles arbeidsmarkedspolitik der formålet er å flytte arbeidskraft som ledd i en økonomisk planlegging. At det skapes valgfrihet for den enkelte borger, er langt fra ensbetydende med at det bevisst og planmessig legges opp til økt mobilitet av arbeidskraften.

Det kan her være grunn til å minne om at det har funnet sted en betydelig verdiendring hos folk i løpet av 1970-årene. I dag setter menneskene større krav til sitt nære miljø, og store grupper legger for dagen en økt motvilje mot å bryte opp fra det etablerte naboskap. Slik boligsituasjonen fortøner seg, er det svært mange som ikke ønsker å skifte bolig fordi de da må fire på krav til kvalitet og miljø. Mange foretrekker da heller lange arbeidsreiser og langpendling. Denne relative fastfrysing av sysselsettingen kan også ha noe av sin forklaring i at ikke bare den ene, men begge ektefellene har yrkesinteresser å ivareta. Her står vi overfor en situasjon som synes å være tiltakende. På den ene siden flytter ikke familien så ofte som før, men på den annen side øker arbeidsreisene, og familiene påføres derved atskillige påkjenninger. Det positive element som etter min mening lig-

ger i avtakende familiemobilitet, motvirkes altså av ökt slitasje for familiemedlemmer, som må akseptere lange hjemmefravær — av og til for uker ad gangen.

Nært beslektet med dette forhold er de sosiale og økonomiske vilkår som stilles i utsikt for dem som flytter. Selv om det er utrettet atskillig på dette området i nordisk regi, kan det i sosial- og miljøutvalget registreres økende interesse for de ressursvake grupperes stilling på arbeidsmarkedet. En styrkelse av den offentlige arbeidsformidling kan være et nødvendig skritt framover, særlig fordi det er på det rene at det stadig finnes arbeidsformidling som ikke skjer i betryggende former. Det vil bli anledning til å komme tilbake til disse og andre spørsmål i sammenheng med innstillingen fra sosial- og miljøutvalget som tas opp til debatt her på sesjonen fredag. Det er f. eks. hevet over tvil at alkohol- og narkotikaproblematikken må debatteres grundig senere i forbindelse med de medlemsforslag som er reist etter seminarier som sosial- og miljøutvalget holdt i Kolding.

Etter min oppfatning er det særlig to oppgaver som nå synes å ligge til rette for fellesnordiske tiltak på arbeidsmarkedssiden. Det er for det første å øke borgernes valgmuligheter ytterligere ved å trekke flere yrkesgrupper inn under det felles marked. En slik utvidelse er under forberedelse. For det annet må det ligge en betydelig utfordring i å styrke mulighetene for de grupper som i dag trekker det korteste strå i konkurransen om arbeid og inntekt. Jeg tenker her ikke minst på arbeidsløsheten blant ungdom, og på arbeidet for fysisk og psykisk handikappade, som også har krav å stille i samfunnet, men som sjelden har noen til å tale sin sak.

Når det gjelder de totale sysselsettingsmuligheter i Norden, særlig på litt lengre sikt, vil mye avhenge av hvorvidt de enkelte land — hver for seg eller sammen — makter å opprettholde og videreutbygge et allsidig næringsliv. Håndteringen av spørsmålet om en videre forkortelse av arbeidstiden kan også få følger for løsningen av sysselsettingsoppgavene. En svensk offentlig ekspertutredning — SOU 1979: 48 — påviser f. eks. at en arbeidstidsforkortelse på 2,5 timer i Sverige fram til 1983 vil kreve en sys-

selsettingsøkning på fra 173 000 til 235 000 personer. Dette illustrerer de størrelser det her er tale om.

Jeg vil for min del gi uttrykk for at det ut fra en bedømmelse av sosiale konsekvenser og også ut fra ønsket om økt likestilling, vil være meget som taler for en større sysselsettingsspredning og under forutsetning av at den økonomiske utvikling gir grunnlag for det, en ytterligere forkortelse av arbeidstiden.

La meg også understreke, herr president, at arbeidsmarkedspolitikken er en integrert del av den økonomiske politikk. I en tid hvor det stilles økte krav til effektiv og konkurransetilpasset produksjon, må vi ikke glemme å gi rom for egenskaper som tilfører samfunnet medmenneskelighet og evnen til å føle omsorg. Mulighetene er rike, både til å utføre godt arbeid, og til å berike det menneskelige miljø. Og disse muligheter må de nordiske land ikke la gå fra steg.

Vi står i dag overfor betydelige økte problemer i forbindelse med miljøforurensninger forårsaket av de ulike energiformer; atomkraftverk, kullfyrte varmekraftverk m. v. skaper aller forurensningsproblemer, problemer, om enn på ulik måte. Jeg mener det er klart at disse områder egner seg meget godt for felles nordisk forskningsinnsats. Jeg tror at atomkraftdebatten som har funnet sted her i dag, viser at vi med større kraft enn til nå må gå inn i miljøproblematikken på dette området. Dessuten må vi arbeide med den miljøproblematikk som finnes i våre industribedrifter i forbindelse med anvendelsen av giftige stoffer i produksjonen. Disse stoffer skaper betydelig medisinske problemer for dem som blir utsatt for dem.

Ingrid Sundberg: Herr president! Avsnittet om samarbeidet på olje- og naturgasområdet i ministerrapporten inleds med orden: Energi- og industriforhandlingarna mellan Norge och de andra nordiska länderna har förts vidare under 1979, men man har inte lyckats komma fram till resultat av väsentlig betydelse. Detta kan också uttryckas så att på det mest angelägna samarbetsområdet har man misslyckats.

Diskussionen i går och i dag har dock vi-

sat att det finns förutsättningar för att man under kommande sessioner skall kunna redovisa resultat av väsentlig betydelse. Det sägs ofta att man inte skall spänna förväntningarna på nordiskt samarbete för högt, men det finns fall där man inte får sky några svårigheter om man vill uppnå resultat. Det gäller i högsta grad samarbetet på det energipolitiska och det industripolitiska området.

Det finns därför skäl att erinra om de framsteg inom energisamarbetet som faktiskt har gjorts. I förra månaden enades de danska och svenska energiministrarna om ett regeringsavtal som skall utgöra ram för det framtida samarbetet på naturgasområdet mellan Dansk Olje- og Naturgas A/S och Swedegas AB vilket innebär i första hand att Danmark för Sveriges räkning skall transportera upp till 2 miljarder kubikmeter naturgas om året över det danska ledningsnätet. Det är viktigt att se det nu beslutade samarbetet som ett underlag för ett bredare nordiskt samarbete.

Det finns också skäl att erinra om att den norska energi- och oljeministern för några dagar sedan klargjorde att Norge redan söder om 62:a breddgraden har tillräckligt mycket gas för att ekonomisera utbyggnaden av en uppsamlingsledning med en kapacitet av 20 miljarder kubikmeter gas per år. Då som i andra sammanhang betonades från norskt håll att det är konkreta industriprojekt man vill ha i utbyte. Från svenskt industrihåll har kontakt tagits om leverans av naturgas, och kanske kan det resultera i någonting.

Det är viktigt att det inte är de nordiska regeringarna som har prioritet på industri-samarbetet. För att ett sådant skall komma till stånd måste vi sätta vår tilltro till det enskilda näringslivet. Statlig styrning och förmynderskap torde lika litet här som på andra områden främja initiativ och flexibilitet. Bindningen mellan norska leveranser av olja och gas till industriprojekt nödvändiggör däremot att regeringarna i första hand undanröjer alla de hinder som kan finnas för ett närmare industriellt samarbete i syfte att underlätta för näringslivet att vidga detsamma. Särskilt gäller det att undanröja alla hinder som kan finnas för ett gemensamt nordiskt projekt på Nordkalot-

ten vad gäller de nordnorska gas- och oljefyndigheterna.

Men det finns ett annat existerande samarbete, och det är Sydkrafts i Sverige med de danska kraftproducenternas organisation Elkraft. Redan 1915 togs den första elkabeln mellan Danmark och Sverige i bruk, och i dag pågår förarbete för den andra 400 kV-förbindelsen över Öresund. Mellan Sverige, Norge, Danmark och Finland finns i dag 14 förbindelser över land och genom sjökablar. Genom ett kontinuerligt utbyte av elkraft mellan Danmark och Sverige uppnås både jämnhet och säkerhet i distributionen, bl. a. beroende på att elkraftproduktionen i de båda länderna baseras på olika råvaror. Den själländska elproduktionen bygger till 60 procent på kol och 40 procent på olja, medan i Sydsverige 60 procent av all elenergi kommer från Barsebäck och 25 procent från Vattenkraft. Oljan svarar hos oss för bara 10 à 15 procent. Överskott på vattenkraft i Sverige kan under vårfloden förbrukas av danskarna. På det sättet kan jämnhet i distributionen uppnås, vilket ger förbättrad ekonomi både för producenterna och för kunderna.

Nu finns det emellertid risk för störningar i detta samarbete. Jag syftar då på attackerna mot Barsebäck. Över huvud taget skulle en nedskärning av svensk elkraftproduktion som en följd av nedläggning av kärnkraftverken få allvarliga följder också för Danmark. Det praktiska nordiska samarbetet skulle försvåras.

Den danska diskussionen om Barsebäck är inte ny. Folketinget har diskuterat den frågan åtskilliga gånger, bl. a. 1978 då det lades fram förslag om att den danska regeringen skulle hos den svenska begära att verket skulle stoppas. Redan 1968 hade de danska myndigheterna möjlighet att följa Barsebäcksverkets tillkomst och verksamhet, och 1970 upprättades direkta teknikerkontakter i form av en kontaktmansordning som upprätthålls mellan den danska miljöstyrelsen och den svenska kärnkraftsinspektionen. Jag finner det betydelsefullt att man i ett forum som detta diskuterar det praktiskt existerande nordiska samarbete som äger rum, bl. a. när det gäller kärnkraftverken.

Från dansk sida har man inte funnit skäl

till några anmärkningar om säkerhetsförhållandena i samband med verkets drift. Man erhåller kontinuerligt rapporter om allt vad som försiggår på verket. Efter Three Mile Island-tillbudet initierade emellertid danskarna tillkomsten av en ad hoc-kommitté som skall överväga i vad mån olyckan kan påverka värderingarna av kärnsäkerhetstekniska frågor i förbindelse med Barsebäcksverket. Det är enighet i kommittén om att utgångspunkten för arbetet skall vara önskemålet om att lika värderingar skall gälla om vilka säkerhetsmässiga och beredskapsmässiga krav som bör ställas.

Hittills gjorda undersökningar visar att sannolikheten för en olycka med allvarliga följder för omgivningen är mycket liten. De överväganden som gjorts efter Three Mile Islandolyckan — här säger jag direkt emot vad Rune Gustavsson tidigare påstod — ger inte anledning att ändra den tidigare uppfattningen att sannolikheten för en reaktorolycka ligger på 1:50 000 per reaktor. För att Danmark skulle få allvarliga skador av en olycka måste dessutom vinden ligga åt det hållet.

Rune Gustavsson utgick ifrån att vi måste räkna med en härdsmälta. Det har talats om skrämselfpropaganda inför folkomröstningen, och jag skulle vilja säga att nu är man framme vid en hotpropaganda. Man talar om att vistas inom radioaktivt område som om det vore verklighet — det är ingenting annat än ett hot.

Men att nedvärdera förekomsten av en beredskapsplan tycker jag definitivt är fel. Självfallet har den danska miljöstyrelsen överlagt med länsstyrelsen i Malmö om vissa åtgärder som kan bli nödvändiga för att stärka beredskapen mot följderna av en olycka som kan inträffa. Sådana förslag finns med i miljöstyrelsens PM från juni 1979 och den danske miljöministern har godkänt miljöstyrelsens förslag.

Det är givetvis en gemensam angelägenhet för Sverige och Danmark att skydda befolkningen om en olycka skulle inträffa. Ändå har kommittén beslutat att betrakta de säkerhetstekniska åtgärderna som primära. Det kanske skall tilläggas att ersättande av Barsebäck med kol- eller oljekraftverk skulle medföra ett ökat nedfall av cirka 35 000 ton svaveldioxid per år över området. De mil-

jömässiga effekter detta skulle ha i form av försurning, ökad cancerfrekvens m. m. talar man inte om.

Låt mig vad gäller lokaliseringen av Barsebäcksverket erinra om att från början undersöktes ett tjugotal alternativa lägen i Skåne med avseende på grundförhållanden, kylvatten, säkerhet för omgivningen m. m. Överläggningar om lokaliseringen förekom med länsstyrelserna, olika naturvårdsorgan, krigsskyddsnämnden m. fl.

För en lokalisering till Barsebäck talade att närområdet var mycket glest befolkat, att möjlighet fanns till bra kajplats och att hetvatten från verket skulle kunna användas för uppvärmning av tätorterna i västra Skåne. Mot placeringen talade att platsen ligger i ett inom längre avstånd tätbefolkat område. När det gäller närområdet hör dock Barsebäck till de bäst lokaliserade kärnkraftverken i världen. Den första formella prövningen av lokaliseringen skedde 1966, då placeringen hade tillstyrkts av alla berörda instanser. Dessa tillstyrkte också lokaliseringen vid koncessionsnämndens prövning 1969—1970.

Nu har attackerna mot Barsebäck vuxit sig starkare efter Harrisburgolyckan och inför den svenska folkomröstningen. Det kan finnas skäl att nämna något om undersökningen efter Harrisburg, den s. k. Rogovinundersökningen. I den rapporten sägs: "Kärnkraften är unik i det avseendet att allmänheten uppfattar risken för skada eller hälsoeffekter som många gånger större än den uppskattade verkliga risken." Det är därför Rogovin uttalar: "Som ett överflöd av försiktighet bör framtida reaktorer lokaliseras till platser minst 10 miles (16 kilometer) från betydande tätorter." med andra ord skulle Köpenhamn icke ligga i det primära riskområdet.

Det har vare sig i den svenska reaktor-säkerhetsutredningen, i strålskyddsinstitutets utredning eller i någon av de utredningar som gjorts i USA kommit fram någonting som skulle motivera att driften av Barsebäcksverket stoppades. Därför ter sig osakliga ingrepp här i Nordiska rådet nästan patetiska.

Till sist, herr president! Nordiska rådets kulturutskott har i sitt yttrande över ministerrådets rapport hänvisat till den rapport

om nordiskt forskningssamarbeite som skall diskuteras vid nästkommande session. Inom få forskningsområden torde ett nordiskt samarbeite vara så viktig som inom energiforskningen. En blick på dagens förhållanden visar på mycket stora brister i sådant samarbeite. Vi går härigenom miste om de såväl ekonomiska som resultatmässiga fördelar ett intensivt samarbeite på energiforskningsidan skulle ge. Jag vill uttrycka förhoppningen att detta samarbeite skall kunna förbättras och intensifieras utan att forskningsrapporten inväntas.

Rune Gustavsson: Jag vill säga till Ingrid Sundberg att det jag sade i mitt tal varken var skrämselfpropaganda eller hot, utan mina oppgifter grundar sig på strålskyddsinstitutets undersökningar och den rapport man har lagt fram. Jag tror att varken Ingrid Sundberg eller någon annan som vill se med allvar på kärnkraften kan tillbakavisa dessa oppgifter och påstå att det är skrämselfpropaganda.

Vad beträffar Harrisburg är det ändå så, Ingrid Sundberg, att man 11 månader efter olyckan inte vet hur man skall sanera reaktorn.

Ingrid Sundberg: Jag instämmer med dem som tycker att vi inte skall föra en folkomröstningsdebatt i Nordiska rådet. Men eftersom detta når ut till de övriga nordiska länderna vill jag ändå reagera emot att man för ut citat från statliga utredningar på ett sätt som man brukar säga att en viss potentat läser bibeln och därmed ger intryck av att vi har en verklighet som inte existerar.

Låt mig ta bara ett enda exempel. Det förhållandet att man gör upp en beredskapsplan och att man talar om säkerhetsfrågor kan av vissa kärnkraftsmotståndare användas som bevis för att en olycka skall ske. Jag hänvisar här till att Rune Gustavsson talade som om en härdsmläta redan hade ägt rum.

Statsråd **Sand:** Den rapport som foreligger fra embetsmannsgruppen om nordisk ökonomisk-politisk samarbeid, har som kjent sin opprinnelse i et initiativ fra statsminister Nordli. Ikke minst på denne bakgrunn er jeg takknemlig for den store innsats som

har vært gjort på svensk side for å få i stand rapporten. Dette gjelder så vel arbeidet i Ekonomidepartementet som det omfattende arbeid som er utført i Sveriges Riksbank og ved Konjunkturinstituttet.

Rapporten har sin bakgrunn i de dystre internasjonale økonomiske utsikter, som for övrig har forverret seg etter at rapporten ble skrevet. Det kan, som rapporten peker på, bli vanskelig i årene framover samtidig å nå de tradisjonelle økonomisk-politiske mål, full sysselsetting, høy vekst, jevn inntektsfordeling, lavprisstigning og balanse i utenriksøkonomien. Ut fra disse perspektiver var det naturlig å vurdere i hvilken grad nordisk-økonomisk samarbeid kan bidra til å løse problemene.

Rapporten gir — som den selv sier — ikke endelige og utdypende svar. Det kunne vi heller ikke vente med de ressurser det har vært mulig å sette på oppgaven, og med den tid som har stått til rådighet. En har imidlertid greid å bringe til veie ny og betydningsfull innsikt om de spørsmål vi står overfor. Likeledes har en kommet fram til en del konklusjoner som, selv om de til dels er foreløpige, bør kunne danne utgangspunkt for det videre arbeid.

Det arbeid som er gjort for å kartlegge de totale økonomiske sammenhenger i Norden, er klargjørende. Rapporten viser oss hvilke størrelsesordener vi har å regne med, og plasserer derved det nordiske konjunktursamarbeidet i det riktige perspektiv. Nordisk samarbeid om den etterspørselsregulerende politikk har klar betydning for oss alle, og det er en felles nordisk interesse at hvert og ett av de nordiske land har en sterk økonomi. Men de nordiske økonomiene har ikke og vil ikke få en slik styrke at vi gjennom en felles ekspansjon kan sikre oss velstandsvekst, uavhengig av utviklingen i de store industrilandene.

Rapporten peker på at det på denne bakgrunn er viktig å gå gjennom de muligheter som ligger i en forbedring av de nordiske lands konkurransevne. Det nevnes at forbedret konkurransevne kan være en mulig strategi for å oppnå full sysselsetting samtidig med balanse ellers i økonomien, og i alle fall vil god konkurransevne være et nødvendig vilkår for at de økonomisk-politiske mål skal kunne nås. De vurderinger

som legges fram i rapporten om relative kostnader og konkurransekraft, går derfor inn på problemer som vil være høyaktuelle for oss i de nærmeste årene. Dette er imidlertid kompliserte saksforhold, og de studier som er gjort, trenger nok ytterligere å utdypes og suppleres før de tallmessige sammenhenger kan anses fastlagt med noenlunde sikkerhet. Her ligger en forskningsoppgave som det nye nordiske økonomiske forskningsråd bl. a. bør kunne ta opp og føre videre.

Rapporten hevder at bedring av konkurransevnen i Norden i noen monn også kan være et samarbeidsspørsmål. Påvisning av den betydning Norden kan ha som et utvidet hjemmemarked, gir således støtte til tanken om videre utdyping av det nordiske økonomiske samarbeidet.

Jeg vil for min del fullt ut støtte rapportens konklusjon at vi bør videreføre arbeidet om samordning av lovgivning og standarder i Norden, for derved å forsterke Nordens rolle som et utvidet hjemmemarked for de nordiske land.

Ett av de spørsmål som det var ønsket at rapporten skulle belyse, var hvordan det nordiske økonomiske samarbeidet best kan styrkes. En har kommet til at dette best kan skje gjennom det institusjonelle apparat som allerede er bygd opp. Det finnes en lang tradisjon for nære kontakter på alle plan mellom de nordiske land. Felles økonomiske problemer er gjennom årene ofte blitt diskutert på møter mellom regjeringsmedlemmer og andre representanter for departementene. Mellom flere departementer pågår regelmessig nordisk samarbeid, f. eks. på det handelspolitiske område, om industripolitiske spørsmål og om arbeidsmarkedspolitikken. Også for samarbeid om den sentrale økonomiske politikk er det — som påpekt i rapporten — bygd opp en omfattende institusjonell ramme.

Etter at denne rapporten nå kan legges bak oss, er det nødvendig å vurdere hvordan dette nå skal følges videre opp. Før det første vil samarbeidet om den økonomiske politikk gå videre innenfor de rammer jeg har omtalt. Det nye nordiske økonomiske forskningsråd vil muliggjøre en oppfølging av utredningsarbeidet, og dette vil få betydning for det nordiske økonomiske samarbeid

på lang sikt. La meg nevne spesielt hvordan jeg mener ett viktig spørsmål bør følges opp.

Som det er pekt på i rapporten, vil en antatt svak internasjonal utvikling i 1980-årene stille de nordiske land overfor meget store problemer. Norge skiller sig riktignok noe ut fra de andre nordiske land som følge av den handlefrihet som eksportinntektene fra petroleumsvirksomheten vil gi. Men hvis vi skal unngå et kraftig fall i sysselsetting og produksjon i de tradisjonelle norske eksport- og importkonkurrerende næringer, så støter vi likevel på om lag de samme problemer som de andre nordiske land. På denne bakgrunn bør vi fortsette å undersøke om det finnes noen økonomisk-politiske strategier som gjør det mulig å nå sysselsettingsmålet, samtidig som vi kan nå de øvrige økonomisk-politiske mål. Dette spørsmål er det naturlig å drøfte videre bl. a. på de nordiske finansministermøter som arrangeres hvert halvår.

Jeg vil derfor foreslå for de nordiske finansministre at det som et neste skritt holdes et seminar om dette i regi av Nordisk ministerråd, der representanter for de nordiske finans- og økonomidepartementer kan komme sammen for å drøfte dette emne. La meg minne om at mens den foreliggende rapport hadde de dystre internasjonale perspektiver som bakgrunn, så ble embetsmannsgruppen ikke spesielt bedt om å drøfte mulige strategier for å møte disse problemene. Jeg synes imidlertid at dette spørsmål springer naturlig ut fra den rapporten som nå ligger på bordet. På et slikt seminar kan en drøfte hva landene kan gjøre enkeltvis, hva de nordiske land kan gjøre sammen, og hvilke strategier de nordiske land bør foreslå på det internasjonale plan. Fra norske side ville det passe å holde et slikt seminar på sensommeren og så vidt tidlig at spørsmålene kan drøftes når de nordiske finansministre kommer sammen til høsten i år. Norge vil gjerne ta rollen som vertsland i denne sammenheng.

Lillqvist: Herr president! Det gränsregionala samarbetet i Norden har utvecklats kraftigt under de senaste åren. Till detta har säkerligen ingående av det nordiska avtalet på detta område medverkat. Flera samsarbetsorgan med praktiska uppgifter har

bildats i olika gränsregioner. I ministerrådets budget för år 1980 ingår anslag till stöd för samarbetet i inte mindre än åtta gränsregioner. Nordkalottsamarbetet har ju redan stor omfattning. Under år 1979 har också det nu åtta år gamla Kvarkenrådet börjat få ekonomiskt stöd från ministerrådet. Den gemensamma finländsk-norsk-svenska biblioteksbussen på Nordkalotten och arbetsmarknadssekreteraren för finländska studerande vid Umeå universitet är exempel på projekt som finansieras av ministerrådet. Det finns alla skäl att uttala sin glädje över ministerrådets positiva inställning i dessa frågor.

Anslaget till regionalpolitiskt samarbete på ministerrådets budget är ca 3,5 miljoner nkr. Av detta går ungefär tre fjärdedelar till det gränsregionala samarbetet. Att en så stor del av det regionalpolitiska stödet går just till det gränsregionala samarbetet måste anses vara väl motiverat på grund av att det gränsregionala samarbetet är så klart inriktat på konkreta projekt.

Den av ministerrådet uttalade principen, att det nordiska stödet skall vara ett initialstöd, och att berörda lokala, regionala och nationella myndigheter skall svara för verksamheten efter försöksperiodens slut, förefaller riktigt och ändamålsenligt. Det bör dock understrykas att det ekonomiska stödet från ministerrådet bör utgå under tillräckligt lång tid. De gränsregionala samarbetsorganen borde också kunna få permanent anslag på ministerrådsbudgeten t. ex. för sekretariatsfunktionen.

I det regionalpolitiska handlingsprogrammet anvisas ett särskilt ramanslag till konkreta gränsregionala samarbetsprojekt. 1980 uppgår detta anslag till ca 2 miljoner norska kronor. En ökning av detta anslag borde fås till stånd. En sådan höjning är nödvändig om man skall kunna leva upp till de ambitioner som har spikats i det regionalpolitiska handlingsprogrammet.

När nya samarbetsområden tillkommer och samarbetsorgan upprättas är det nödvändigt, att ministerrådets resurser ökar i samma takt. Många av de nuvarande gränsregionala samarbetsprojekten är nya och planerade för flera år framåt. Man har då räknat med och i vissa fall också fått preliminärt löfte om ekonomiskt stöd. De nya sam-

arbetsområdenas och projektens behov av stöd från den nordiska samarbetsbudgeten får inte leda till inskränkningar i redan inledda projekt, som planerats för flera år framåt.

I detta sammanhang vill jag nämna att Kvarkenrådet 1977 köpte en simultantolkningsanläggning. Den har redan betytt mycket för umgänget mellan svensk- och finskspråkiga deltagare i Kvarkenrådets konferenser och övriga verksamhet. Kvarkenrådet har även utbildat ett antal simultantolkare för ändamålet. Dessa finns nu i området och kan användas vid behov. Jag tycker, att detta är en serviceform som borde kunna tjäna som exempel för många andra samarbetsorgan inom Norden.

Avsikten med regionalpolitiken är bl. a. att skapa stadigvarande nya arbetsplatser och förhindra glesbygdernas avfolkning. Andra åtgärder har förstås även vidtagits i våra länder och inom Nordiska rådets ram för att avhjälpa undersysselsättningen. Det är väl speciellt Finland och Danmark som har drabbats av arbetslösheten för närvarande. Orsaken därtill för Finlands vidkommande är speciellt automationen och minidatorerna som kommit in i arbetslivet. För Finlands del ser det ut som om undersysselsättningen skulle bli bestående utan vidtagande av radikala åtgärder. Med detta avser jag en förkortning av arbetstiden och i någon mån sänkt pensionsålder.

Vid Nordiska rådets session 1977 antog rådet en rekommendation med följande lydelse: "Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhälls-ekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra". Social- och miljöutskottet avgav vid förra sessionen ett betänkande i saken och framhöll nödvändigheten av att en allsidig och förutsättningslös belysning av de olika effekterna av en arbetstidsförkortning kom till stånd. Nu synes det som om ministerrådet — arbetsministrarna — inte skulle ha gjort någonting åt denna rekommendation sedan frågan om arbetstidsförkortningen diskuterades vid ett möte med arbetsmarknadens parter hösten 1977.

Det är väl ganska säkert att en arbetstidsförkortning kommer att ske i framtiden oberoende av om vi vill det eller inte. Det är

bara fråga om när detta kommer att ske. För min del anser jag att det är till fördel att fördela det till buds stående arbetet på flera än att fortsätta med att utbetala arbetslöshetsunderstöd. En förkortning av arbetstiden betyder i praktiken en omfördelning av arbetet som finns i våra länder. Den berör förstås ländernas ekonomi på något sätt men understöd till arbetslösa påverkar sannolikt i ännu högre grad budgeterna i våra länder.

I Finland övergick träförädlingsindustrin i kontinuerligt treskiftarbete i slutet av fjolåret från i medeltal 40 timmar till 36 arbetstimmar per vecka. De berörda parterna förefaller att vara helt tillfredsställda med det nya skiftsystemet. Jag anser, att det var helt riktigt att starta med arbetstidsförkortningen i kontinuerligt skiftarbete som är betydligt tyngre än att arbeta enbart på dagen. För Finlands vidkommande är det ganska säkert att andra branscher följer träförädlingsindustrin beträffande arbetstidsförkortningen.

Med detta, herr president, har jag velat påvisa, att arbetstidsförkortningen på allvar är nära förestående. Vi borde inte låta någon tid gå förlorad utan omedelbart sätta igång med de undersökningar som omnämns i rekommendation nr 6/1977.

Det är väl bättre, att ligga ett steg före med undersökningarna om arbetstidsförkortningens inverkan på samhället och för den enskilda individen än att bli tagna så att säga på sängen. En arbetstidsförkortning kan genomföras, såsom jag ser det, på så många olika sätt att undersökningen sannolikt blir rätt omfattande och därför fordrar tid. Vi bör få en god beredskap och känedom om arbetstidsförkortningens konsekvenser för samhället innan den genomförs i sin helhet.

Statsrådet **Wirtén**: Herr president! Samtliga nordiska länder är högt utvecklade industrinationer med ett stort beroende av den internationella handeln. Vart och ett av våra länder är samtidigt en ganska liten enhet på den internationella arenan. De nordiska länderna är således i hög grad beroende av vad som sker i omvärlden. Vi tvingas gång efter annan konstatera att vi själva inte kan styra alla de faktorer som utgör förut-

sättningarna för vår ekonomiska utveckling, för sysselsättningen och för vårt välbefinnande.

Samtidigt finns ett starkt beroende mellan de nordiska länderna. Den internordiska handeln svarar för en fjärdedel av ländernas utrikeshandel. Tillsammans utgör Norden den stora och välutvecklade hemmamarknad, som är en förutsättning för industriell utveckling på bred front. I den intressanta och tankeväckande rapporten Nordiskt ekonomisk-politiskt samarbete, som förelagts årets session, konstateras: "Export till Norden är inte ett alternativ till export till andra delar av världen utan en förutsättning för sådan export."

Vi vet att det sker en betydande in- och utvandring mellan länderna. Det sker också en omfattande import och export av kapital. Detta har belagts bl. a. i två aktuella utredningar, dels "1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad" och dels utredningen om arbetskraftens och kapitalets rörlighet.

Sådana s. k. hårddata utgör den ena beståndsdelen eller drivkraften för det nordiska samarbetet. Den andra beståndsdelen som jag ser det, utan att fördjupa mig i orsak och verkan, är att i våra länder finns starka gemensamma värderingar och en i långa stycken gemensam syn exempelvis när det gäller ansvaret för sysselsättningen.

Det nordiska samarbetet har således inte sitt ursprung i enbart någon allmän traditionell välvilja. Det baseras på våra gemensamma värdepremisser och det faktum att vi drar ekonomiska fördelar av det.

Det finns på många håll en utbredd pessimism om möjligheterna att lösa sysselsättningsproblemen i världen. Man får ibland en känsla av att domedagsprofeterna står i kö för att fälla dödsdomar över framtiden.

Detta är en spegling av den osäkerhet som råder och de svårigheter som föreligger. Men i detta finns också drivkraften till ytterligare ansträngningar. Vi får inte ge upp de strävanden som länge dominerat politiken i de nordiska länderna. Jag tänker därvid i första hand på rätten till arbete, och därmed förknippar jag också social rättvisa.

Målsättningen om arbete åt alla kritiserar ibland för att vara ett meningslöst begrepp. Ibland sägs det vara en omöjlighet. En kort operationell definition av begreppet är: att

öka sysselsättningsgraden och att hålla nere arbetslösheten. Men där finns också andra dimensioner, som enligt min mening är synnerligen betydelsefulla. Arbetets innehåll eller rätten att känna att ens arbete värderas är en sådan aspekt.

Jag tror således inte att en individs produktionsförmåga kan bestämmas utifrån några på förhand givna fysiska kriterier. Produktiviteten eller förmågan bestäms också i hög grad av arbetstillfredsställelsen.

Den teknologiska utvecklingen är en faktor som anges som ett hot mot sysselsättningen. Den debatten har pågått med varierande intensitet alltsedan skeptiska och uppskrämda arbetare i Nottingham för nästan 170 år sedan krossade de nyuppfunna stickningsmaskinerna. Enligt min mening är de teknologiska förändringarna resursskapande. Genom öppenheten i våra ekonomier kommer också den utveckling som sker internationellt att slå igenom i våra egna länder — antingen vi vill det eller inte. Vi måste emellertid mobilisera våra krafter för att styra inriktningen och styra takten i utvecklingen så att den blir till människornas bästa.

Inom nordiska arbetsmarknadsutskottet bedrivs nu ett stort projekt, det s. k. kärnprojektet, där bl. a. frågor om den tekniska utvecklingen, automationen och mikrotekniken penetreras. Kärnprojektet är ett led i arbetsmarknadssamarbetet. Vi försöker där bygga upp kunskap om och kompetens inför 1980-talets problem. Målet är att stärka den beredskap som krävs för att vi utifrån behov och förutsättningar själva skall kunna utforma för oss lämpade lösningar. Men vi behöver också vidareutveckla och anpassa de erfarenheter och rön andra länder vunnit.

De gamla industriländerna, till vilka hela Norden räknas, ställs inför ständiga utmaningar på grund av förändringarna i den internationella arbetsfördelningen. Utvecklingen i de nyindustrialiserade länderna är närmast explosiv. Deras andel av OECD-ländernas import ökar snabbt. Det ömsesidiga beroendet mellan världens alla länder blir alltmer uppenbart och konkret, vilket bl. a. Brandt-kommissionen understrukt.

Vi får inte se de här ländernas expansion som ett hot som måste avvärjas. Däremot är det en möjlighet som vi skall utnyttja. Vi har alla ett intresse av att lösningarna söks

inom ramen för frihandeln. Detta kräver emellertid en betydande flexibilitet i våra ekonomier, men också temporära stödinsatser för att få omställningarna att ske under socialt acceptabla former.

I debatten hävdas ofta att produktionen i de s. k. nya industriländerna sker under betingelser som inte kan godtas. Detta tas sedan till intäkt för långtgående krav på skydd och konservering av befintliga strukturer i industrivärlden.

Om speciella exportenklaver inrättas — där fackliga och politiska rättigheter undertrycks, där arbetsmiljön är undermålig eller där arbetets innehåll präglas av utarmning — då missbrukas handelsreglerna, då måste omvärlden reagera. Parallellt med att vi höjer vår egen beredskap till anpassning måste vi därför skärpa våra ansträngningar att finna former för ett skydd för arbetskraften i de fattiga länderna.

Ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationella organ ger tyngd åt den uppfattningen. ILO är den viktigaste organisationen i sammanhanget. Verksamheten till skydd för arbetskraften i hela världen måste intensifieras. Men arbetet bör ske inom ILO, i samarbete mellan regeringar, arbetstagare och arbetsgivare. ILO:s instrument och normer skall inte användas av andra som hot mot u-länderna eller som försvar för protektionism. Normerna är mål att aktivt sträva efter, och de utgör förutsättningar för fri handel.

För att sysselsättningen skall värnas och ytterligare öka krävs anpassning till ändrade förutsättningar. Förändringskrafterna har under efterkrigstiden blivit allt starkare. Samtidigt kan vi konstatera att det har uppstått betydande trögheter i anpassningsmekanismerna. Spänningarna mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft har ökat. Det finns tre parter — de arbetssökande, arbetsgivarna och samhället — som har att dela på den totala anpassningsbördan på arbetsmarknaden. Minskade krav på en part måste motsvaras av minskade anpassningsbehov eller av ökade krav på någon annan part om balansen på arbetsmarknaden skall kunna upprätthållas.

Ett begrepp som ofta upprepas i diskussionen om 1980-talets sysselsättning är arbetstiden — det var Bror Lillqvist inne på

alldeles nyss. Här råder det delade meningar även inom Norden. Den fundamentala frågan är om en förkortning av arbetstiden kan öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Personligen är jag ytterst tveksam till detta. På kort sikt kan resonemanget möjligen vara riktigt. Men jag befarar att man i ett längre perspektiv inte löser arbetslöshetsproblemen på det sättet. Däremot kan förkortad arbetstid vara ett mål att sätta upp för att ge en bättre livskvalitet. Det blir ett sätt att ta ut en ökad välfärd. Det här är en synnerligen komplicerad fråga. Kanske kan just oenigheten leda till en nödvändig skärpning av analysen och argumentationen för och emot, så att vårt kunskapsunderlag förbättras.

Alla nordiska länder har en väl utbyggd offentlig sektor. Men på flera håll hyser man nu farhågor om effekten av den offentliga sektorns omfång och fortsatta ökning. Den debatten är nödvändig, men den måste vara saklig. Det finns en stor efterfrågan på den offentliga sektorns service. Det gäller åldringsvård, barntillsyn, sjukvård och utbildning. Men förutsättningen för detta är nu en växande varuproduktion, att industriproduktionens andel av BNP ökar. Den fortsatta förstärkningen och förbättringen av den offentliga verksamheten får inte leda till en försvagning av näringslivets tillväxtpöjligheter. Det är från sysselsättningssynpunkt ytterst centralt.

För att klara sysselsättningsambitionerna i våra länder och för att försvara den välfärdsnivå som våra samhällen har uppnått fordras att våra krafter förenas. Jag är förvissad om att om vi kan bibehålla en hygglig ekonomisk utveckling och hög sysselsättning i Norden, bidrar vi också till en bättre internationell utveckling. Och kanske är det där den största utmaningen ligger.

Statsrådet Åsling: Industripolitiken har under senare år kommit i förgrunden för arbetet i Nordiska rådet. Detta har sin naturliga förklaring. Rådets arbete har kommit in i ett skede med starka krav på konkretisering och resultat.

Näringslivets utveckling med ökad internationalisering och med utnyttjande av alltmer komplicerad och kapitalkrävande tek-

nik skapar behov av samverkan och över nationsgränserna. Denna internationalisering skapar också nya företagsbilder — även nordiska företag blir alltmer multinationella — men det skapar också behov av andra former av samverkan.

Jag ser det snabbt ökande nordiska samarbetet som en progressiv faktor i denna utveckling — ja, som något av en avbalansande faktor i en utveckling som annars skulle göra de nordiska länderna mer beroende av den internationella utvecklingen än vad som är nyttigt och nödvändigt.

De mindre företagen spelar en mycket framträdande roll i näringslivet i de nordiska länderna. Det framgår av det gemensamma nordiska forskningsprojekt om mindre och medelstora företag vars resultat nu föreligger. Det framgår också att synen på små företagsamheten är tämligen enhetlig i de nordiska länderna.

Även när det gäller företagsstrukturen är bilden likartad. De mindre företagen dominerar antalsmässigt i samtliga nordiska länders näringsliv. De har stor betydelse för både sysselsättning och produktion. Småföretagen spelar en utomordentligt viktig roll när det gäller den regionala utvecklingen. Småföretagen är viktiga också när det gäller förnyelsen i näringslivet. Det gäller både den tekniska innovationsprocessen och tillkomsten av nya affärsidéer. Vidare fyller småföretagen en väsentlig funktion som underleverantörer. Sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns en rad goda skäl att underlätta för småföretagen att utvecklas.

Samtidigt finns det särskilda hinder för småföretagens expansion. Till dessa utvecklingshinder hör framför allt frågor rörande kapitalförsörjning, företagsbeskattning, företagservice och företagsmiljö. Jag har som industriminister sett det som en av de mest angelägna arbetsuppgifterna att söka minska sådana utvecklingshinder. I Sverige var den småföretagsproposition som behandlades av riksdagen 1977 det första steget i en ny politik för att skapa gynnsamma villkor för småföretagen och att främja nyföretagande.

Av de forskningsrapporter som nu föreligger framgår att det finns stora likheter mellan de nordiska länderna i fråga om småföretagspolitiken. Det förefaller också som

om intresset för denna grupp av företag har ökat uder de senaste åren. Mot bakgrund av vad som tidigare har sagts ser jag denna utveckling som mycket glädjande. Det ekonomiska läget är sådant att det är särskilt angeläget att alla produktiva resurser utnyttjas. Den viktiga produktionsfaktor som vilja och förmåga till företagande innebär måste därför tas till vara på bästa sätt. Det är en av de viktigaste förutsättningarna för att de nordiska ländernas välstånd skall stärkas.

Jag ser det alltså som angeläget att vi fortsätter arbetet med att skapa goda utvecklingsbetingelser för småföretagen. Vi bör i det avseendet försöka utnyttja de erfarenheter och det kunnande som finns samlat i de nordiska länderna. Det är därför som ministerrådet har beslutat att som uppföljning av det nu avslutade forskningsprojektet anordna en konferens om småföretagspolitik i Norden. En sådan nordisk konferens ger tillfälle för politiska beslutsfattare och för representanter för de olika ländernas förvaltning och intresseorganisationer att ingående diskutera forskningsprojektets resultat och småföretagspolitiken i Norden i allmänhet.

Herr president! I en tid när intresset gärna fokuseras till övergripande frågor om energiförsörjning och nationella industriprojekt finns det all anledning att se till att vi tar vara på vad vi kan lära av varandra när det gäller de mindre företagens utveckling och deras roll i samhället. De spelar just med tanke på utvecklingen i övrigt inför framtiden en allt betydelsefullare roll som bas för ett decentraliserat och utvecklingsdugligt näringsliv.

Får jag till sist, herr president, som en allmän kommentar till gårdagens debatt säga att ett utökat samarbete på energiområdet både direkt och indirekt självfallet får en avgörande betydelse för den industriella utvecklingen i Norden. Effekterna kan inte begränsas till ett land utan kommer att påverka industristrukturen i stort. Det svenska industridepartementet planerar därför att inrätta ett särskilt samrådsorgan mellan berörda myndigheter och de svenska industriföretag som har ett direkt intresse av och ett engagemang i ett ökat nordiskt samarbete.

Halldór Asgrímsson: Det nordiske samarbejde er hele tiden voksende. De enkelte felter for samarbejde er ikke alle store, men når det kommer sammen i en helhed, og trådene samles, kan man se, hvor betydningsfuldt det er for os alle.

I de senere år har debatten i Nordisk Råd været præget af vort største problemområde: økonomi og økonomiske kriser.

Et nært økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande er efter min mening ikke nogen enkel selvfølge, hvor man kan forvente hurtige resultater.

Det er godt og nødvendigt at tænke dristigt om det økonomiske samarbejde. På dette vanskelige område kan man alligevel ikke undgå at standse ofte på den vej, vi går. Men alligevel fortsætter vi og ser frem.

Vi i Island er interesserede i et forstærket økonomisk samarbejde.

Dagens økonomidebat er en debat, hvor alle prøver at varetage egne interesser, hver enkelt person, fagorganisationer og enkelte lande.

Hvert enkelt nordisk land prøver på samme måde at varetage sine interesser over for omverdenen og også over for hverandre. Men ingen kan varetage sine interesser uden at samarbejde med andre. Bevarelsen af egne interesser ligger ofte i forståelsen af andres.

Men det nordiske samarbejde har på ingen måde været et tvungent samarbejde for at varetage egne interesser. Det har bygget på solidaritet, og det økonomiske samarbejde må forstærkes på samme grundlag.

Man kan ikke forvente, at der ikke er modstridende interesser i det økonomiske samarbejde i Norden. Men man bør forvente, at Norden ser det som en styrke over for omverdenen at forbedre og forstærke det. Vi har de samme målsætninger på flere områder. Med koordination af vor økonomiske politik har vi større muligheder for at påvirke politikken i de store industrilande.

Vor vigtigste målsætning er fuld beskæftigelse. Med samarbejde på industriområdet kan vi skaffe de fleste arbejdspladser. Derfor må vi prioritere samarbejdet inden for industrien.

I Island anser vi de andre nordiske lande som naturlige samarbejdspartnere inden for

industrien. Vi har energi, men må søge teknisk erfaring og stærk markedsposition til andre. Et sådant samarbejde skulle derfor være af stor interesse i nordisk sammenhæng.

Vi ser med tilfredshed på Nordisk Investeringsbanks virksomhed og den nøglerolle, som banken har i opbygning af nordisk økonomisk samarbejde i næringslivet.

Vor store økonomiske tilknytning til Norden ses bedst i det forhold, at vi importerer nærmest en tredjedel af vor samlede import fra de andre nordiske lande. Vor eksport til de samme lande er desværre mindre end 1/10 af vor samlede eksport. Størstedelen af vor eksport er fiskeprodukter, men også landbrugsvarer eksporterer vi. Disse varer er ofte udsat for regionalpolitiske indgreb og statsstøtte i Norden. Statsstøtte til fiskerierne i andre lande, f. eks. i Norge, har stor indflydelse på vor konkurrenceevne på de forskellige markeder. Regionalpolitiske foranstaltninger inden for landbruget i andre nordiske lande formindsker vore muligheder for eksport af disse varer.

Det skulle være en opgave for Nordisk økonomisk Forskningsråd at kortlægge de andre lande på grund af afstanden. Derfor håber vi, at man har forståelse over for de virkninger, som regionalpolitiske foranstaltninger og statsstøtte i de andre nordiske lande har på vor traditionelle eksport.

Dette er eksempler på modstridende interesser. Vi kan ikke undlade at tale om dem. Vi må også løse dem, hvis vor målsætning er at styrke Norden og Nordens konkurrenceevne som helhed over for omverdenen.

Det skulle være en opgave for nordisk økonomisk forskningsråd at kortlægge de modstridende interesser og foreslå mulige løsninger.

Kampen mod inflationen går dårligt, ikke bare i dette land, men også i international sammenhæng. At leve med inflationen er desværre aktuelt, selv om det er vanskeligt at erkende det. Dette er vi blevet nødt til at erkende med voksende indeksskorrigeret i vor pengepolitik. Der står politisk strid om skattesystemer i Norden. Grunden er først og fremmest inflationen. Vore skattesystemer er ikke beregnede for inflation, og indtægtsbegrebet og ejendomsbegrebet, som på-

lægges indkomstskat og ejendomsskat, er kommet på afveje.

Vi har en ny lov, som tager hensyn til inflationen. Ejendele og gæld bliver indeksskorrigeret i arbejdslivet. Indkomstskat pålægges kun næringsdrivende, hvis den indeksskorrigerede egenkapital er vokset. Renteafdragene for lønmodtagere er også stærkt begrænset.

Jeg synes, vi må forstærke vort samarbejde på skatteområdet. Det gælder både lovgivning og forskning. Samordning af skatteregler og lovgivning er en nødvendighed, hvis økonomisk samarbejde skal øges. Fælles forskning kan også føre til større retfærdighed i vore skattesystemer.

Vi styrker bedst det økonomiske samarbejde med øget samarbejde inden for næringslivet, fagorganisationerne, lovgivningsarbejdet og økonomisk forskning.

Fagorganisationerne har fået en betydelig indflydelse i Norden. Øget samarbejde mellem disse organisationer vil gavne det økonomiske. Fagorganisationerne ønsker større indflydelse i vort samarbejde. Jeg synes, vi må imødekomme disse ønsker, ikke mindst for at arbejde videre med de konkrete interessante forslag, som fagorganisationerne er fremkommet med. Jeg henviser til det brev fra NFS, hvor det bl. a. siges:

"Fagforeningsbevægelsen finder det naturligt og passende, at NFS gives reelle muligheder for kontinuerligt og i faste former at medvirke i arbejdet inden for de nordiske samarbejdsorganer og særligt i Nordisk Ministerråd."

De politiske partier er de vigtigste organer i nordisk demokrati. Fagforeningerne har også en meget vigtig samfundsmæssig og indflydesrig rolle. Derfor er det vigtigt at øge deres medvirken og ansvar i vort samarbejde.

NORDSAT er det projekt, som kan give det nordiske samarbejde et nyt liv. Et projekt, som kan være grundlæggende for vore målsætninger i andet samarbejde, bl. a. det økonomiske.

Vi må lære hinanden bedre at kende. Vi må få større forståelse for det arbejde, som foregår i de enkelte lande, og diskussionen om samfundsmæssige spørgsmål. Ikke noget som helst projekt kan tjene det nordiske samarbejde bedre end NORDSAT. NORD-

SAT er derfor den store prøve for den reelle vilje til et stærkt nordisk samarbejde.

For mit vedkommende vil jeg håbe, at tænkeperioden snart er afsluttet, og at man beslutter at sætte NORDSAT-projektet i gang.

Hr. Kåre Willoch nævnte fiskeinteresserne omkring Jan Mayen i sin tale.

Jeg tror ikke, det er til nytte at inddrage denne sag i denne debat. Jeg må dog sige, at Jan Mayen er et område uden fast bosætning og udnyttelse af ressourcer fra øen. Vi forbeholder os og har altid forbeholdt os samme ret til at udnytte Jan Mayen-området som nordmændene. Vi må derfor advare stærkt mod en ensidig udvidelse af en norsk økonomisk zone ved Jan Mayen, som hr. Willoch antydede i sin tale.

Denne sag må løses med forhandlinger mellem Norge og Island.

Söderström: Herr president! Vi har alla erfarenheter hur fruktbart det nordiska samarbetet varit och är och ingen av oss vill ju heller skada det. Men samtidigt är vi alla medvetna om att det nordiska samarbetet inte kan utvecklas och fördjupas om inte förtroendet mellan länderna fortgår. Mitt förtroende för det nordiska samarbetet efter en så kort delaktighet i Nordiska rådet, har den senaste tiden fått en allvarlig törn och jag tror att jag inte är ensam. Åtminstone är opinionerna i Finland sådana att man kan dra den slutsatsen. Det gäller naturligtvis den ökade militära aktiviteten på NATO:s norra flank i Nordnorge. Vi måste nämligen vara medvetna om att dylika tilltag inte kan förbigås utan kommentarer trots att det inte hör till det vanliga i rådets arbete. Jag måste säga att mitt samvete tvingar mig att säga det här. För varje fredsälskande människa i Norden utgör dessa militära aktiviteter orosmoment.

Vi har alla sett hur det världspolitiska läget under de senaste månaderna skärpts, vi har alla med oro sett USA:s nonchalans med SALT-2 avtalet, vi har alla med bestörtning tagit del av meddelandena om de s. k. eurorobotarna. Vi är mycket bekymrade. Det kanske tydligaste beviset på vår oro är den appell som 193 av våra 200 riksdagsmän undertecknade för att poängtera vår önskan om fredlig samexistens, avrust-

ning och samarbete i Europa. Detta ägde rum lämpligen före NATO:s toppmöte i december där beslutet om eurorobotarna fattades.

Aktiviteterna i Nordnorge kan inte förbigås med en axelryckning, med en kommentar: det där är ju gamla saker. NATO:s aktiviteter i Nordnorge är ett kvalitativt nytt skede, enligt min uppfattning, i upprustningsspiralen. Det är fråga om att rubba jämvikten i Nordeuropa som hänger ihop med aktiviteter runt om i världen att skapa ett militärt övertag för NATO i förhållande till det socialistiska blocket. Vi har blivit vana att se dessa styrkedemonstrationer i andra delar av världen, nu är de tätt inpå oss. Man kan inte motivera upplagring av tunga vapen, kanske delar av kärnvapen, med att maktbalansen i Norden förskjutits. Man kan inte motivera övningen "Anorak Express" med att den är en helt ordinär årlig övning då soldatantalet i förhållande till tidigare år fördubblats.

Vi i Finland har talat för ett kärnvapenfritt Norden för en fredning av gränserna. Vilka garantier har vi nu att inte kärnvapen, eller delar av kärnvapen, inte kommer att placeras på nordlig grund. Vi frågar, jag citerar det finska centerpartiets huvudorgan Suomenmaa, vem avgör, USA eller Norge, i vilket slags krissituation trupperna sätts in?

Jag kan inte i detta sammanhang låta bli att påminna er om den norska regeringens beslut i samband med NATO-avtalet 1949: "Den norska regeringen ber den sovjetiska regeringen vara förvissad om att Norge aldrig kommer att medverka till en politik som har aggressiva målsättningar. Den kommer aldrig att tillåta ett norskt område används i en sådan politiks tjänst. Den norska regeringen kommer inte att ingå någon sådan överenskommelse med andra stater som innebär förpliktelser för Norge att öppna baser för främmande makters stridskrafter på Norges territorium så länge Norge inte är angripet eller utsatt för angrepp".

Har man inte nu gått över denna principiella ståndpunkts ramar? Herr Willochs replik i morse övertygade mig åtminstone inte. Man kan med fog säga att Norden håller på att insjukna i en gammal illa sedd sjukdom; misströns sjukdom. Den kommer vi ihåg från det kalla krigets era. Från le-

dande västligt håll brukar man säga när dylika operationer skall genomföras att hotet från Sovjetunionen tvingar fram dessa avgöranden. Nu talar man igen om det. Trots att t. ex. president Carter senaste sommar sade att det råder jämvikt mellan öst och väst då det gäller vapen. Vad har hänt sedan dess som skulle ha ökat hotet från Sovjet? Sovjetunionen har ensidigt beslutat skära ned sina trupper och militärmaterial i Mellan-europa. Där har vi det konkreta ökade sovjethotet.

Det som ägt rum är en linjeändring i väst. Man strävar tillbaka till militär hegemoni. Tillbaka till det kalla kriget. Vi måste vara aktsamma, vi måste värna om avspänningsprocessen, vi får inte vrida historiens hjul bakåt.

Detta är en vädjan till er alla: Låt oss inte sätta det nordiska samarbetet på spel nu när vi redan kommit så långt. Vi är alla ansvariga för hur framtiden kommer att se ut.

Arbete, eller rättare sagt rätten till arbete är något som delvis ofta tas för givet och delvis glöms bort då vi talar om framtiden i våra länder. Arbetslösheten är ett spöke för oss idag. I Finland har debatten tyvärr avstannat. Man har fått befolkningen mer eller mindre att acceptera en massarbetslöshet. Samma gäller i hög grad de övriga nordiska länderna. Arbetslösheten har dock fått nya element i sig. Idag är arbetslösheten nästan lika svår oberoende av den ekonomiska cykelns läge. Massarbetslösheten fortsätter både vid ekonomiskt uppsving och vid ekonomiska kriser.

Det är därför jag med intresse tagit del av C 1 bilaga nr 6 där man för första gången försöker dra upp riktlinjer för gemensam ekonomisk politik i Norden. Man hävdar OECD:s betydelse och betonar ökat samarbete med OECD. Konkurrenskraften är den heliga kon i hela rapporten. Alla ekonomiska beslut skall bindas vid den. Man går dock väl långt då man hävdar att, jag citerar bilaga 1 sid. 210: "Våra resultat pekar på att en förbättrad konkurrenskraft kan vara en möjlig strategi för att under balancerade förhållanden nå full sysselsättning."

Denna politik har man i våra länder idkat de senaste tio åren. Vad är resultatet: Konkurrenskraften förbättras, säger rapporterna, men arbetarna får lämna fabrikena. Arbets-

lösheten i OECD var senaste år 18 miljoner, i år räknas den överstiga 20 miljoner. USA:s arbetslöshet närmar sig 7 miljonersstrecket. Våra svåraste problem är framförallt den stora ungdomsarbetslösheten. Dessutom har vi idag allt fler arbetslösa högt utbildade personer. 1979 var det t. ex. i Finland i genomsnitt 64 sökande för varje ingenjörstjänst, 48 sökande för varje teknikertjänst.

Vi måste söka alternativa ekonomiska lösningar, mera planering i hushållningen, mera bilaterala avtal där vi tryggar parternas intressen, vi måste poängtera strukturomvandlingen i våra länder och framförallt måste vi öka konsumtionsefterfrågan och därigenom öka satsningen på de offentliga sektorerna. Detta är frågor som man borde rikta in sig på i den här diskussionen. Också de socialistiska ländernas marknader är för flera länders del outnyttjade. Finland kan visa vägen för detta. Vi måste värna om människornas rätt till arbete, en av de viktigaste mänskliga rättigheterna.

Willoch: Hr. president! Hr. Söderström kom med en setning som jeg håper han vil tenke nøye gjennom en gang til. Han sa — jeg tillater meg å gjengi det i rask norsk oversettelse: Man kan med grunn si at Norden holder på å sykne inn i en gammel og fryktet sykdom, mistroens sykdom.

Når han sier dette, må man jo spørre hvem der er i denne debatt som sprer mistro, og det endog mot et naboland. Hr. Söderström er vel egentlig selv den første, med sine mistroiske beskrivelser av norsk sikkerhetspolitikk. Hvis sovjetiske ledere skulle feste tiltro til slike forestillinger som at norsk politikk er ledd i en internasjonal oppbygging av trusler mot Sovjet, ville det være alvorlig. Men man må vel kunne både håpe og tro at de kommunistiske ledere i Kreml bygger på en langt mer realistisk vurdering av norsk utenrikspolitikk enn den deres kommunistiske meningsfeller i Finland har. Enhver som kjenner norsk holding og tradisjon, eller for den saks skyld kjenner de betydelige svakheter ved Norges forsvar, må vite at tale om trusler fra vår side av grensen er tanke-spinn.

Den totale ensidighet i hr. Söderströms syn kom for övrigt klart frem allerede i en av de første setninger i hans innlegg. Han talte om

den økte militære aktivitet på NATOs nordre flanke i Nord-Norge, uten i det hele tatt å reflektere over at det gjennom en årrekke har foregått en uavbrutt styrkeoppbygging på den sovjetiske side i dette område. Det er den som forrykker balansen. Etter mitt skjønn ville det ha vært riktig om vi hadde prøvet å svare med en viss styrkelse på vår side, men jeg er redd for at dette i virkeligheten ikke har skjedd.

Det utviklingen viser, er jo først og fremst at fremstår det et område der Sovjet kan øke sin innflytelse uten for stor risiko, kan Sovjet vanskelig motstå fristelsen til å rykke inn. Afghanistan er et eksempel som bekrefter dette og det er ikke noen ny erkjennelse. Ut fra denne realistiske vurdering har vi funnet det riktig å bygge opp et nasjonalt forsvar og samtidig delta i et forsvarssamarbeid.

Denne politikk er blitt fremstilt som en fare for freden i årtier, men det viser seg at den er en styrkelse av freden. Hver eneste gang allierte tropper i meget begrenset antall holder øvelser i Norge, får vi høre at dette er noe nytt og farlig, men erfaringen viser det stikk motsatte. Det faktiske forhold er at den norske politikk i dette område er en del av stabiliseringen i Norden og derved en del av tryggingen av freden i Norden, til fordel for *hele* Nordens interesser.

Guttorm Hansen: Det hender at vi sier om enkelte at de er "mer katolske enn paven". Etter å ha hørt hr. Söderström, har jeg lyst til å si at det også finnes dem som er mer tsaristiske enn tsaren! Det kan ikke være noen annen forklaring på hr. Söderströms uttalelser i dag.

Jeg har bare lyst til å si dette: Jeg synes at man nå fra et bestemt hold i finsk politikk bør slutte med uttalelser som langt overstiger det man selv får høre fra politikere i Kreml når det gjelder Norges sikkerhetspolitikk innenfor NATO-rammen. Ja, jeg må si det rett ut, hr. Söderström: Jeg synes vi skulle slutte med dette. Jeg har sagt det för i Nordisk Råd, og jeg gjentar det: Jeg er ikke i Nordisk Råd opptatt av å diskutere finsk sikkerhetspolitikk eller sovjetisk politikk i nordområdene. Men det kan ikke være slik i Nordisk Råd at den eneste utenriks- og sikkerhetspolitiske diskusjon som foregår, er angrep på et bestemt land og en bestemt allianse. Det kan

ikke fortsette i lengden. Jeg tror våre finske venner, også de som representerer Finlands kommunistiske parti, burde tenke over dette.

Jeg aksepterer den finske sikkerhetspolitikk. Det er en politikk som Finlands folk slutter helhjertet opp om, så langt jeg har forstand på finsk sikkerhetspolitikk. La meg da si: For Norges vedkommende er oppslutningen om norsk sikkerhetspolitikk massiv.

Vi har godtatt en del begrensninger i vår forsvarspolitikk — vi har gjort det av omsyn til forholdene i nord. Vi akter å fortsette den resignasjonspolitikk som det i virkeligheten er fra vår side. Men det er en pris vi er villig til å betale for å holde lavspenningen i nordområdene.

Og jeg vil si til slutt til hr. Söderström: Det skal ikke lykkes ham eller hans politiske meningsfeller å få oss til å forandre holdning ved å pådutte oss en politikk som vi ikke står for. Vi driver ikke den sikkerhetspolitikk som hr. Söderström og hans kamerater påstår vi driver. Vi fører en politikk som tar sikte på å holde lavspenningen i nordområdene. Av mange grunner er vi interessert i det, og finske politikere burde være like interessert i å opprettholde den som vi er.

Kanerva: Herra presidentti! Me olemme Pohjoismaiden neuvoston puitteissa joutuneet eilisen ja samoin tämän päivän kuluessa periaatteessa erittäin ongelmallisen tilanteen eteen. Me olemme joutuneet havaitsemaan kahden kuluneen päivän aikana, että tällä foorumilla perusasetelma on tällä hetkellä uudelleenarvioinnin kohteena. Tämän perusasetelman osalta Suomella, jota edustan, on Pohjoismaiden neuvoston perustamisen aikoihin ollut hyvin selvä ehto pohjoismaiseen yhteistyöhön mukaan tulolleen. Ehto koskee turvallisuuspoliittisten kysymysten esille ottamista, jota me suomalaiset emme ole halunneet tehdä Pohjoismaiden neuvoston toimintaan ja siihen, että jokaisella Pohjoismaalla on oma itsenäinen turvallisuuspoliittinen ratkaisunsa.

Tilanne on hyvin vaikea sen vuoksi, että ilman yhteistä sopimusta eräät Pohjoismaiden neuvoston jäsenet katsovat etuoikeudekseen puhua turvallisuuspoliittisista kysymyksistä ilman sopimusta Pohjoismaiden neuvostossa tai ilman kansallisia yhteisiä sopimuksia, samanaikaisesti kun toiset tahot pidät-

täytyvät sille linjalle, josta aikoinaan on Pohjoismaiden neuvoston puitteissa yhteisesti sovittu.

Herra presidentti! Näyttää siltä, että spontaanit turvallisuuspolitiikkaa koskevat mielipiteet paremminkin ovat synnyttämässä erimielisyyksiä Pohjoismaiden neuvoston kokouksen puitteissa, ja nämä erimielisyydet jo syntyessään edustavat asiaa, jossa on tullut tehdyksi virhe niin Pohjoismaiden neuvoston työskentelyn kannalta kuin myöskin Pohjolan alueen turvallisuusjärjestelyjen kannalta asiaa tarkastellen. On epäilemättä niin, että halutessamme edistää Pohjolan alueen turvallisuutta kokonaisuudessaan on Pohjoismaiden neuvoston puitteissa tästä eteenpäin hyvin selvästi sovittava siitä, puhummeko me täällä, tällä nimenomaisella foorumilla, turvallisuus- ja ulkopoliittista kysymyksistä vai pidättäydymmekö me näistä asioista puhumisesta.

Herra presidentti! Toivon, että tämä hyvin ongelmalliseksi, päivä päivältä ongelmallisemmaksi muodostuva tilanne kerta kaikkiaan ratkaistaisiin Pohjoismaiden neuvoston työskentelyn puitteissa ja sovittaisiin kansallisesti niistä raameista, joiden pohjalta keskustelu ja asioiden käsittely tällä foorumilla tapahtuu. Näin ei voi kovin pitkään enää jatkua.

Kanervas anförande i svensk översättning:

Herr president! Vi har inom Nordiska rådet i går och likaså i dag kommit inför en i princip mycket problematisk situation. Vi har blivit tvungna att under de gångna två dagarna i detta forum lägga märke till, att grundställningen för närvarande är föremål för omvärdering. Denna grundställning, för vars del Finland, vilket land jag representerar, vid tiden för Nordiska rådets inrättande har haft ett mycket klart villkor för sitt deltagande i det nordiska samarbetet, ett villkor som gäller upptagandet av säkerhetspolitiska frågor, vilka frågor vi finländare inte har velat ta upp till behandling inom Nordiska rådet, av orsaker som ansluter sig till Nordiska rådets verksamhet och till att varje nordiskt land har sin egen självständiga säkerhetspolitiska lösning.

Situationen är mycket svår då vissa rådsmedlemmar, i avsaknaden av någon gemensam överenskommelse, anser det som sitt pri-

vilegium att tala om säkerhetspolitiska frågor utan en ny överenskommelse i Nordiska rådet eller utan nationella gemensamma överenskommelser, samtidigt som andra parter håller sig till den linje som man i sinom tid gemensamt kom överens om inom Nordiska rådet.

Herr president! Det förefaller att spontana åsikter om säkerhetspolitik snarare är ägnade att skapa meningsskiljaktigheter inom ramen för Nordiska rådets session och att dessa skiljaktigheter redan vid uppkomsten representerar en sak, för vars vidkommande ett fel har begåtts både med tanke på rådsarbetet och med tanke på regleringarna av den totala säkerheten inom Norden. Det är utan tvivel så att vi, när vi vill befrämja säkerheten i Norden som helhet, inom Nordiska rådet framdeles måste mycket tydligt komma överens om huruvida vi här, i detta speciella forum, talar om säkerhets- och utrikespolitiska frågor eller avhåller oss från att tala om dessa frågor.

Herr president! Jag hoppas att denna situation, som dag för dag blir allt mer problematisk, en gång för alla måtte lösas inom ramen för Nordiska rådets arbete och att man nationellt måtte komma överens om den ram inom vilken debatten och ärendenas handläggning äger rum i detta forum. På detta sätt får det inte fortsätta så länge mer.

Statsråd Inger Louise Valle: Den usikre internasjonale økonomiske situasjonen, den restriktive økonomiske politikken som føres i mange land, sammen med den teknologiske utviklingen, har skapt alvorlig bekymring for sysselsettingen i 1980-årene. Arbeid for alle, som er vårt viktigste politiske mål, vil kreve ikke bare aktiv og målbevisst politikk, men også fantasi og nytenkning.

Vi står foran et teknologisk gjennombrudd i så og si alle deler av arbeidslivet. Det er få forunt å gi sikre forutsigelser om hva denne utviklingen innebærer av muligheter og problemer i årene som kommer. Det er viktig at vi ikke lar vår tro og ønsketenkning føre til fastlåste standpunkter. Vi må analysere hvordan vi best kan utnytte teknologiens muligheter, men også hvordan vi skal kunne møte uønskede virkninger. I denne sammenheng ser jeg på oppfølgingen av medlemsforslaget om forskning om datateknikkens konsekven-

ser for næringsliv, arbeidsmarked og arbeidsmiljø som betydningsfull. Vi må regne med at strukturelle endringer vil tvinge seg fram. Innføringen av ny teknologi utgjør en viktig drivkraft i denne prosessen. Problemenes art er derimot i stor grad bestemt av de institusjonelle forhold i arbeidslivet.

En vanlig forutsetning i tradisjonell makroøkonomisk teori er et arbeidsmarked med full geografisk og yrkesmessig mobilitet.

Virkeligheten er imidlertid atskillig mer komplisert. Arbeidsmarkedet er ikke ett homogent marked, men det består av et stort antall delmarkeder med sterke barrierer mellom de ulike deler. Disse barrierene blir stadig mer absolutte ettersom arbeidsdelingen og spesialiseringen øker. Dette innebærer sterke begrensninger særlig på arbeidskraftens yrkesmessige mobilitet. Det er derfor ikke noe mystisk i at det kan være arbeidsledighet i noen bransjer, mens det er mangel på folk og stigende lønninger i andre.

Av denne grunn vil ikke en total balanse mellom tilbud og etterspørsel nødvendigvis være tilstrekkelig for å oppnå full sysselsetting. Full sysselsetting forutsetter balanse innenfor hvert av de ulike delmarkeder. Dette fordi det ikke er de samme grupper av arbeidstakere som etterspørres på de ulike delmarkeder.

Denne oppdelingen av arbeidsmarkedet underbygges gjennom andre samfunnsforhold. Arbeidssøkernes ulike situasjon i andre sosiale sammenhenger har innvirkning på deres stilling på arbeidsmarkedet. Skiftordninger, mye overtid, krav til lav fraværshyppighet o. l. vanskeliggjør f. eks. yrkesdeltaking for mennesker med omsorgsforpliktelser.

Arbeidsmarkedets struktur i en periode med teknologisk fornyelse og strukturendringer kan føre med seg betydelige sysselsettingsproblemer. Strukturendringene fører til endring i etterspørselen etter ulike typer arbeidskraft. Etterspørselen etter verftsarbeidere eller syersker avtar, mens etterspørselen etter programmerere øker. Det oppstår en type sysselsettingsproblemer som ikke lar seg løse utelukkende ved å stimulere etterspørselen. Overskuddet på verftsarbeidere løses ikke ved å stimulere til ytterligere økning i etterspørselen etter programmerere. Kvalifikasjonsbarrierene på arbeidsmarkedet forhindrer dette.

Problemet med delmarkeder må angripes ved å muliggjøre overføring av arbeidskraft til de delarbeidsmarkeder som har etterspørselsoverskudd. Dette kan oppnås ved at kvalifikasjonsbarrierene overskrides. Omskolering framstår her som en nødvendighet. Gjennom omskolering kan barrierer som er begrunnet i kvalifikasjonskrav, forseres. Det er derfor nødvendig å etablere former for overgangsskolering også for dem som allerede har en fagutdanning, og på en måte som ikke gjør det nødvendig med ny full fagutdanning ved skifte av yrke. Vi vet imidlertid at omskolering er en tung prosess. I svært mange tilfeller skulle formell omskolering også være unødvendig. Mange barrierer i yrkeslivet er ikke begrunnet i reelle jobb-krav, men er oppstått av andre grunner.

Vi skal ikke gå mange tiår tilbake for å finne at det stort sett var tre yrkeskategorier på sykehus: leger, sykepleiere og hjelpepersonale. En viss indre spesialisering var det i hver av gruppene, men også stor fleksibilitet innen den enkelte gruppe. Når det nå i en nylig avsluttet undersøkelse av svenske sykehus konstateres at det i dag er omkring 40 ulike yrkes- og profesjonsgrupper i denne sektoren, vil jeg hevde at vi er i ferd med å gå for langt i retning av spesialisering og profesjonsbygging.

Enda viktigere enn omskolering er derfor tiltak som kan redusere barrierene i arbeidsmarkedet. Jeg tenker her først og fremst på tiltak i retning av mindre spesialisert yrkesutdanning med større vekt på læring i jobben. Dette for å motvirke unødvendig formalisering med hensyn til kvalifikasjonskrav og sertifikater.

Jeg reiser spørsmålet om det ikke er nødvendig å forfølge tanken om at den offentlige utdanning skal gi allmenndannelse og generelle kunnskaper, mens kunnskaper av betydning for avgrensede deler av arbeidsmarkedet i størst mulig grad må baseres på arbeidserfaring og læring på arbeidssstedet og i arbeidssituasjonen.

Når vi til samme tid har arbeidsløshet og jobber som står ledige, kan dette som nevnt skyldes manglende samsvar mellom kvalifikasjoner og kvalifikasjonskrav. I andre tilfeller ligger årsaken i at jobbene rett og slett er dårlige, idet de byr på lav lønn, små oppryk-

kingsmuligheter og dårlig arbeidsmiljø. Disse jobbene må rustes opp slik at de blir mer attraktive og byr på utviklingsmuligheter.

Den offentlige politikk må derfor rette søkelyset mot arbeidsmiljøet, jobbenes innhold, læringsmuligheter og de egenskaper de fremmer hos arbeidstakerne. Arbeidsmiljøpolitikk framstår dermed som en viktig del av sysselsettingspolitikken.

Når det offentlige bidrar til etablering og støtte av virksomhet, bør etter hvert de krav som stilles til arbeidskraften, inngå som et kriterium. Virksomheter som kan sysselsette arbeidstakere med forskjelligartede forutsetninger, bør foretrekkes. Virksomhet som byr på gode muligheter for læring gjennom arbeidet, er spesielt støtteverdig. Når vi lærer gjennom arbeidet, lærer vi to ting. Vi lærer noe konkret, som kanskje ikke er direkte anvendbart uten i en bestemt virksomhet eller arbeidsrolle. Men vi lærer noe mer: Vi lærer å lære. Vi blir i stand til å bruke arbeidserfaring til kompetanseoppbygging. Den som kan dette, vil selvsagt være langt bedre i stand til å gå inn i ulike typer av jobber enn den som er uvant med læring gjennom arbeidet.

Den offentlige sektor bør gå foran i å være mindre selektiv i sin tilsettingspolitikk. Det er viktig at den offentlige sektor bryter med den sterke vekt på formelle krav som kjennetegner tilsettingspolitikken i denne sektoren og åpner sine arbeidsplasser for dem som har problemer med å finne arbeid.

I tillegg til tiltak som reduserer de karriere-messige barrierer på arbeidsmarkedet, er det viktig å ivareta de regionale sider av sysselsettingen. Det er et hovedmål i vår politikk å søke å opprettholde full sysselsetting med bevaring av hovedmønsteret i bosettingen.

Det er store utfordringer vi står overfor, som krever en bevisst styring og utvidet deltakelse fra arbeidstakernes side. Også utdanningspolitikken og distriktspolitikken må tenkes gjennom på en ny måte. De nordiske land står her overfor de samme problemer og utfordringer, og i likhet med Olof Palme ser jeg håndteringen av datateknikken som en prøvestein på det nordiske samarbeidet.

Savola: Herr president! Nordiska rådets nuvarande session äger rum vid en tidpunkt, då den internationella politikens klimat har blivit kyligare och stramare. Det är för samt-

liga nordiska länder mycket viktigt, att man i Europa trots detta skulle kunna säkerställa avspänningens resultat och fortsätta samarbetet i avspänningens anda. De nordiska länderna bör i gott samarbete med varandra göra sitt yttersta, för att mötet om uppföljning av ESSK måtte lyckas så bra som möjligt.

Utvecklingen inom vårt eget område Nordeuropa har varit lugn trots att vårt områdes militära betydelse har ökat. Det är livsviktigt för oss alla att det stabila läget i Nordeuropa kan bevaras. Samtliga länder borde absolut undvika åtgärder som förändrar det stabila läget inom vårt område och Nordeuropa. Det är också skäl att betona, att stabiliteten i Nordeuropas läge också påverkas av hur de olika länderna tolkar varandras åtgärder och vilka slutsatser som dras från dessa.

De nordiska ländernas andel i fredsarbetet borde också i hög grad stärkas. Samarbetet mellan fredsfnorskningsinstituten och forskningsarbetet borde kraftigt stärkas, och man borde göra deras arbete mera bekant även på det nordiska samarbetets plan. Organisationernas fredsarbete borde intensifieras i de nordiska länderna och det borde också stödjas av staterna. Det skulle också vara skäl att överväga inrättandet av ett samnordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut, vilket skulle bidra till att betona de nordiska folkens vilja till fredlig utveckling.

Vi har blivit vana att anse Norden såsom ett område, där demokratin, människornas inflytandemöjligheter och medborgarnas allsidiga välstånd i hög grad har utvecklats. Det är ett väsentligt drag i de utvecklade samhällssystemen i Norden, att staterna erkänner de nationella minoriteternas ställning och arbetar intensivt för att tillfredsställa dessa gruppers behov. De olika nordiska samlingsavtalen syftar dessutom till att alla nordiska medborgare, oberoende av till vilken nation eller nationell grupp de hör, behandlas på samma sätt i samtliga nordiska länder. Det nordiska kulturavtalet från 1971 innehåller detaljerade bestämmelser om tillfredsställandet av nordiska medborgares behov av utbildning när de bor eller vistas i annat nordiskt land.

Då den i Sverige bosatta finska befolkningen antalsmässigt har blivit en mycket be-

tydande befolkningsgrupp, har debatten om att anordna allt slags service för den blivit allt aktuellare. Vi bör minnas, att finländarna inte är någon ny språklig minoritet i Sverige, utan den finskspråkiga minoriteten har varit där redan i århundraden, den har blivit en permanent del av det svenska samhället. Den kraftiga flyttningsrörelsen från Finland till Sverige har åstadkommit att de språkligt handikappades antal håller på att stiga till flera tiotusental i Sverige. Den finska befolkningen i Sverige omfattar en tredjedels miljon människor av finländskt ursprung, av vilka 40 000 är just i läropliktåldern. Därför bör den finskspråkiga befolkningen ha lika stora möjligheter att utveckla sig själva och möjligheter till social och ekonomisk framgång.

Det nordiska samarbetet borde också ökas så, att nordiska studerande jämföras med det egna landets medborgare bland annat i fråga om tillgång till studiestöd samt att examinas jämförbarhet förbättras de nordiska länderna emellan. På vissa speciella områden, såsom inom undervisningsväsendet och sjukvårdsbranschen är samnordiska åtgärder önskvärda med avseende på att förbättra arbetsförhållanden och att utveckla ifrågavarande branscher i överensstämmelse med de nya krav som bör ställas på dem.

Vid sitt besök i Finland för någon tid sedan konstaterade Pher Gyllenhammar, att den finländska arbetskraften är av god kvalitet. Samtidigt hänvisade han indirekt till att Finland företrädesvis skulle vara ett reservområde för arbetskraft. Att locka arbetskraft från ett land till ett annat land, i synnerhet om denna migrationsprocess inte är förenad med säkra ekonomiska och sociala garantier, är med tiden en ansvarslös politik. Migrationens mänskliga nackdelar väger mycket mera än de risker som är förenade med flyttning av kapital eller med andra utjämnande ekonomisk-politiska åtgärder som ersätter migration. Det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna borde således grundas på den principen, att det som resultat skulle ge arbetsplatser på människornas egna stadigvarande bostadsorter. Åtgärderna för att främja arbetskraftens rörlighet och migration borde därför förvandlas till kapitalrörlighet och till förbättrat samarbete mellan företagen i Norden. Dessutom borde man inom detta samarbete främja projektexporten både

inom Norden och till tredje marknadsområdet i öst, syd och väst. Omformningen av världsekonomin skall stimulera näringslivet till allt effektivare samarbete även i Norden.

Jag skulle vilja betona det nordiska samarbetet inom idrottslivet. Den internationella idrottsrörelsen och olympiarörelsen bör förbli hela även i Norden. De nordiska länderna bör i intet fall bidra till att krossa den internationella olympiarörelsen genom att delta i den planerade bojkotten av de kommande olympiska spelen nästa sommar. Idrottens betydelse i fredsarbetet i världen är mycket ansevärd och dess betydelse borde i dagens läge kraftigt betonas. Inom det internationella idrottsutbytet har vida medborgarkretsar även i Norden fått möjlighet att konkret delta i internationellt umgänge, som är den stadigaste grundval på vilken man kan bygga upp förståelse mellan nationer och därigenom den fredliga utvecklingen i världen.

Jag vill också uttrycka den önskan, att med avseende på de nordiska folkens höga utvecklingsnivå inom både kultur och vetenskaper detta arbete borde ges erkänsla genom att man i Norden inrättar en Nordens Vetenskapliga Akademi, som också börjar ge ut en egen vetenskaplig publikationsserie.

Herr president! Till slut önskar jag att linje tre skall vinna i svenska folkomröstningen.

Stefán Jónsson: Hr. præsident! Jeg skulle måske begynde med et spørgsmål, eftersom jeg nylig er kommet i Nordisk Råd. Det lyder sådan: kan det tænkes, at så mange mennesker før har rejst så lang vej over det grimme hav for at ære det nordiske samarbejde på denne måde med deres fravær, som man har gjort her i dag? I det mindste har debatten indtil nu været svært præget af selve talernes fravær.

Grunden til, at jeg kom herop på talerstolen, er måske først og fremmest Kåre Willocks tale i går, hele hans måde at tale på og alt, hvad han sagde. Nu ville jeg gerne have ønsket, at han havde været her iblandt os. Han snakkede om behovet for at beskytte fiskeressourcerne og om Jan Mayen, som han kaldte en del af den norske kyst. Ja, han truede i virkeligheden med et stærkt krav på sit partis vegne om ensidig udførelse af zonen til midsommer.

Nu er jeg af den mening, at det skulle være

muligt for os islændinge og nordmænd at forhandle om denne sag og komme til en overenskomst om den. Men én ting er sikker, at det ville blive svært for nordmændene at få os islændinge til at anerkende, at Jan Mayen var en del af den norske kyst, om ikke andet, så på grund af geografiske kendsgerninger. Nej, vi må gå sammen om en løsning, nordmændene og vi, repræsentanter for norske fiskere og for islandske fiskere.

Erlendur Patursson sagde i dag, at det var 20 år siden Færøerne fremsatte et forslag om samarbejde mellem nordmænd, islændinge, færinger og grønlandere om udnyttelse af fiskeriet i Nordatlanten. Jeg mindes dette forslag, og jeg vil minde om, at i 1973 var der af det islandske alting vedtaget et forslag om, at regeringerne i disse lande snakkede om denne sag og prøvede at komme til en samlet beslutning om den, hvor man vurderede interessen for fiskerne, for folkene, som levede af fiskeri, og interessen hos dem, som kapitaliserer fisken.

Jeg er ikke så bange for, at nordmændene og islændingene ikke kan nå til en nogenlunde fornuftig beslutning i denne sag, så længe de, som forhandler, ser optimistisk og realistisk på sagen. Men at tænke sig, at nogen fornuftig skandinavisk politiker skulle tale om Jan-Mayen som et norsk land med 3 meteorologer og 21 soldater, som ikke har med sig kone, barn og køer, og at man tillader sig at citere en strofe fra en gammel norsk sælfangersang: "Kun med Krag Jørgensen om aksla og Polar-næse blå", som det siges i sangen. Det er en anden sag. Vi ved, at det er lodden, der yngler ved Island og svømmer ud i havet. Og én ting er sikker, at hvis der var tale om det med beskyttelse af lodstammen, som Kåre Willoch var inde på i går, så har vi skibe nok og garn nok og fabrikker nok til at yde den hermetiske beskyttelse, som lodden behøver. Dette minder om det gamle kinesiske sagn, der siger, at det tager en god kok til at koge små fisk, og det tager en god taler at snakke fornuftigt om små fisk som lodden og den slags sager som fælles fiskeinteresser i havet. Men det er også en anden sag.

Men der er en anden af disse sager, der ikke skal snakkes om i Nordisk Råd, som er kommet på tale her, hellere end små fisk, og det er om stormagter. Og så var der måske

flere derimellem, man ikke skulle snakke om. Men jeg vil understrege, hvad Anker Jørgensen sagde i går om den nødvendighed, at de nordiske nationer tog afstand til Afghanistan-sagen. Jeg kan helt og holdent gøre hans ord til mine om, at vi må lade det komme frem, at vi ønsker, at Afghanistan skal kunne komme tilbage til at indtage sin plads blandt de uafhængige nationer. Jeg kan godt forstå, at det, at vi rører ved denne sag i Nordisk Råd, er ubehageligt for finnerne, og derfor så ville jeg gerne, at vi havde kunnet undgå at røre ved den, men fra mit synspunkt var det nødvendigt for os islændinge, at der blev snakket om denne sag her.

Jeg kan ikke give noget som helst for den påstand, selv om den er sand, at den lovlige afghanske regering bad russerne om at beskytte sig med tropper i Afghanistan. Jeg ved, at det er sandt, at regeringen gjorde det. Men det spiller jo ingen rolle, det forandrer ingenting. Jeg er lige så meget imod, at russerne gjorde det, og særlig for islændingene er dette her en grund til at protestere, for i 1951 bad en lovlig islandsk regering amerikanerne på netop den samme måde om at sende tropper ind i Island, og det gjorde amerikanerne. Det er ikke noget nyt, at den slags ting er sket efter krigen. Den islandsk regering gjorde det på samme måde som den afghanske, spurgte ikke parlamentet, Altinget, spurgte ikke folket, og det er så let for en stormagt og en regering for en stormagt at få et lille land til at bede om tropper. Det er en let sag.

Nej, jeg ville ønske, at Olof Palme kunne fortælle os, hvem det var, som fortalte ham, at der ikke var kernevåben nogen steder i de nordiske lande. Vi har spurgt vores udenrigsminister, om der var kernevåben på Keflavik-basen, den amerikanske base, og han sagde lige ud: Det tror jeg ikke, for hvis de var der, ville jeg have set dem. Men der er en tilknytning mellem denne basepolitik i Norden, og hvad der sker i Afghanistan. Naturligvis, som Guttorm Hansen sagde, lettede presset på det norske område, og det gjorde de bl. a. ved at presse islændingene til at tage en base til sig, så nordmændene kunne sige, at de ikke havde baser i Norge. Disse sager skal vi snakke om senere. Vi skal tage dem på dagsordenen senere og prøve at snakke om dem på en konstruktiv måde. Men det hænger sådan sammen, det har jeg ofte tænkt på i forbindelse med

denne base, som vi bærer nu for det øvrige Norden.

Så er der den gamle historie i mit sind med Sigurd Jarl, der bad den røde Ravn om at bære sit mærke, efter at Kerþjolfarður havde hugget 6 mand ned, som bar hans mærke. Så spørger jarlen Ravn den røde, om han vil bære mærket, men Ravn den røde siger: "Bær du selv den satan!"

Der er mange sager, som jeg hører, at man ikke plejer at diskutere i Nordisk Råd; måske er tiden inde for os til at diskutere nogle få af dem.

Mørk Eidem: Hr. president! Jeg skal ikke ta opp debatt med min gode venn Stefán Jónsson omkring Jan Mayen-spørsmålet. Jeg tror saken er best tjent med at man kommer fram til en løsning via forhandlinger og ikke gjennom bruk av denne talerstol.

De grunnleggende forutsetninger for samarbeidet i Norden er gode. Skal en kunne utvikle et fruktbart samarbeid med gjensidige fordeler, er det en avgjørende forutsetning at partene stiller forholdsvis likt i utgangspunktet. Det er en av de betydelige positive faktorer som har muliggjort det nordiske samarbeidet hittil, og som også vil være avgjørende i framtida.

Våre nasjoner er like på mange områder. Økonomisk, sosialt og kulturelt er det ikke så store forskjeller mellom de nordiske land. De nordiske nabofolk lever i høyt utviklede velferdssamfunn med stor grad av sosial og økonomisk sikkerhet.

Men det er ikke bare i samfunnsgoder vi stiller på like fot. I stor grad har vi også de samme problemer. I dagens situasjon er det de vanskeligheter som preger den største del av den vestlige verden, som også er de nordiske lands nærmeste politiske utfordring. De oppgaver som nå er mest presserende i den nordiske hverdag, er alle mer eller mindre knyttet til det å sikre arbeid og inntekt for alle.

Stikkordmessig gjelder det pris- og kostnadsproblemene, ressurs spørsmålene, energiforsyningen og den teknologiske utvikling. Disse problemene og måten vi velger å løse dem på, kan få stor betydning for utviklingen av samarbeidet mellom våre land.

Vi kan ut fra relativt kortsiktige målsettinger velge våre egne spesielle løsninger.

I mange tilfeller vil det kunne bety at vi skyver våre nasjonale problemer over grensesteinene. I neste omgang, som et resultat av nabolands politikk, vil vi på nytt kunne få problemene i fanget.

Nettopp fordi de problemer vi står overfor, i så stor grad er strukturproblemer og konsekvenser av en langsiktig utvikling, er den mest naturlige angrepsmåte at vi utnytter våre felles kunnskapsressurser og våre felles muligheter til å løse problemene.

Hver for seg er de nordiske land ressursmessig og befolkningsmessig små i verdensmålestokk. Det blir hevdet — og det er kanskje også riktig — at de nordiske land har hatt en forholdsmessig sett ganske betydelig innflytelse i internasjonal politikk. Imidlertid er det et faktum at vi har størst innflytelse og de største muligheter hvis og når vi står sammen.

Vi har de beste muligheter til å øve innflytelse på den internasjonale utvikling når vi samler oss till felles innsats. Men etter min oppfatning gjelder det i like høy grad overfor utviklingen innenfor vårt eget område.

Felles for utviklingen i våre land er at en gjennom de to siste generasjoner har gjennomlevd en dyptgående omforming av samfunnsstrukturen. Vi har opplevd en omveltning i de økonomiske, sosiale, kulturelle og utdannelsesmessige forhold som må kunne karakteriseres som en revolusjon.

De signaler vi i dag registrerer, forteller at utfordringene i de kommende tiår vil stille enda større krav til vår handlingsevne og vilje til styring.

På nesten alle områder i samfunnsutviklingen møter vi i dag oppgaver av en helt annen karakter enn det vi tidligere har beskjeftiget oss med. Den økonomiske og sosiale utvikling våre land gjennomgikk i løpet av en 20—30-årsperiode etter siste verdenskrig, føltes lenge ganske problemfri. Det var ikke mange som i 1950- og 1960-åra beskjeftiget seg med begrensningene for den økonomiske og produksjonsmessige vekst.

I dag behøver vi ikke å lete etter grensene. Vi møter dem på område etter område. I en nesten uavbrutt vekstperiode så vi det nærmest som et mål i seg sjøl å øke produksjonen. I dag er hovedproblemet å blitt kvitt våre produkter. I lang tid var det en sentral oppgave å bygge ut høyere utdanningsinsti-

tusjoner. Nå kan problemet bli å skaffe arbeid til mennesker med høyere utdanning. Lenge var vi opptatt av å finne fram til produksjonsprosesser og industriprosjekter som kunne utnytte våre energikilder. Nå leter vi etter energi for å sikre vår industrielle virksomhet i framtida.

I en situasjon hvor knapphet på ressurser og energikilder vil prege utviklingen, er det mer enn noensinne nødvendig at vi på nordisk plan utnytter våre ressurser til felles beste. Vi vet av erfaring at det er mulig å utnytte ressursene slik at flere land kan dra fordel av det. Et konkret og praktisk eksempel på slik utnytting er malmen i Kiruna. Denne ressursen har skapt virksomhet i Norrbotten og grunnlag for byen Narvik. I dag står vi foran en ny epoke i utviklingen i Nordkalottområdet. Finner vi olje og/eller gass utenfor kysten av Nord-Norge, vil det utvilsomt få avgjørende betydning for framtidig sikring av sysselsetting og bosetting i de nordlige områder.

I begynnelsen av november i fjor ble det arrangert en nordisk faglig-politisk konferanse i Tromsø, hvor de framtidige muligheter ble drøftet. Det var der enighet om at det skulle settes ned en faglig-politisk arbeidsgruppe som skal følge resultatene av prøvaboringen nord for 62. breddegrad og vurdere mulighetene for virksomhet i de ulike land. Det ble også slått fast på konferansen at det var en spesiell utfordring for arbeiderbevegelsen i de tre land å konkretisere hvilke muligheter til samarbeid og felles utvikling en eventuell rørledning for gass fra kysten av Nord-Norge og videre til Sverige/Finland vil kunne komme til å representere.

Etter min oppfatning er dette område hvor også Nordisk Råds ressurser må settes inn for å få en bredest mulig klargjøring av mulige samarbeidsprosjekter.

Nordkalottområdet er det svakeste område næringsmessig sett i Norden. Dette området har i større grad enn de øvrige deler av landene flere negative trekk. Det mest iøynefallende negative trekk er den til dels store arbeidsledighet. Derfor er det så viktig at det settes ressurser inn for å klargjøre og muliggjøre vekst og utvikling i tida som kommer.

Til sommeren starter som nevnt prøvaboring etter olje og gass i nord. Dersom disse

ressurser finnes, åpnes mulighetene.

I denne sammenheng må en derfor, om en skal være forberedt, kartlegge Nordkalottens økonomi og tekniske forutsetninger. De distriktspolitiske effekter med sikte på å bidra til å bevare den spredte bosetting må utredes. Det må tas hensyn til miljø, vern og utvikling av eksisterende virksomhet. En bør snart klarlegge hvilke nye typer av teknologi og industriell virksomhet som kan etableres med basis i eventuelle gassfunn.

En må allerede på det nåværende tidspunkt vurdere hvorvidt den utdanning vi har i dag, er innrettet slik at arbeidskraft kan rekrutteres på Nordkalotten, slik at mulig virksomhet vil være med på å redusere den altfor høye ledighet.

Mulighetene kan vise seg å bli store. Derfor er det nødvendig at vi er beredt til å ta imot dem. Det er gledelig at det i arbeiderbevegelsens regi blir arbeidet med disse oppgaver. Det tyder på at viljen er til stede til å se området som en enhet, og at det er vilje til å ta fatt. Denne viljen bør også være en sjølsagt ting for det nordiske samarbeidet, og det var gledelig å høre statsråd Gjerdes innlegg i går. Det bar bud om vilje til satsing. Det vil menneskene i disse områdene merke seg med glede.

Statsrådet Boo: Herr president! Den kommunala självstyrelsen är av grundläggande betydelse för de nordiska ländernas styrelseskick. Genom att ge kommunerna en aktiv roll i samhällsutvecklingen kan många väsentliga reformer utformas i nära kontakt med de berörda människorna och under medverkan av tiotusentals förtroendevalda. Att bevara och bygga ut den kommunala självstyrelsen är därför ett viktigt led i arbetet på att fördjupa demokratin. Dessa frågor är så viktiga att de bör ägnas stor uppmärksamhet i det fortsatta nordiska samarbetet.

Under 1970-talet har en livlig debatt förts om demokratiåtgärderna. Orsakerna är självfallet flera. Våra länder har genomgått djupgående förändringar som på olika sätt påverkat människornas levnadsförhållanden. Samtidigt som de breda folklagren fått en höjd materiell standard står det klart, att många människor upplever problem i de nya livsmiljöerna. Det är då naturligt att

medborgarna ställer ökade krav på medinflytande. För oss politiker gäller det att på ett positivt sätt ta tillvara detta intresse. Det öppnar enligt min mening möjligheter till en fördjupad dialog mellan beslutsfattare och medborgare.

Människornas oro i det moderna samhället har också tagit sig andra uttryck. Liknödhet inför den politiska utvecklingen och en allvarlig misstro mot politiker är ingen ovanlig företeelse. Tillfälliga aktionsgrupper har växt fram som ifrågasatt formerna för vår demokratiska ordning. Många ser i detta ett hot mot demokratin. För egen del anser jag att det är en uppmaning till självrensningen men också en utmaning. Demokratins problem är inte att det finns för många människor som är aktiva. Problemet är det motsatta. Jag tänker på de stora grupper av medborgare som inte deltar i samhällsarbetet. Det är dessa människors synpunkter som också behöver komma fram. Vi har alla här ett stort ansvar. Ett öppet samhälle där alla människor känner delaktighet utgör enligt min mening det bästa sättet att slå vakt om våra demokratiska värden. De kommunala självstyrelseorganen har här en viktig uppgift.

Kommunernas roll i samhällsutvecklingen har under efterkrigstiden förändrats och genomgått en utveckling som saknar motstycke i vår historia. I Sverige har t. ex. antalet kommuner minskat från 2 500 till 279. Den kommunala verksamheten har byggts ut och tar i dag i anspråk nästan en fjärdedel av bruttonationalprodukten. För att klara de ökade uppgifterna har förvaltningsorganisationen förstärkts så att var femte yrkesverksam har kommun eller landsting som arbetsgivare. De kommunala ärendena har mångdubblats och frågorna har blivit mer komplicerade och tidskrävande.

Genom kommunindelningsreformen har antalet förtroendevalda under de senaste 30 åren minskat från ungefär 200 000 till cirka 50 000. Detta har lett till att de personliga kontakterna mellan väljare och valda försämrats. Det har blivit mindre vanligt att medborgarna känner till kandidaterna vid fullmäktigevalen. Detta understryker enligt min mening vikten av att alla möjligheter att fördjupa den kommunala demokratin tas till vara. Vi har ansett att en

grundlig analys av problemen i kommunerna kan skapa ett bättre underlag för beslut om reformer som ökar medborgarnas inflytande. Riksdagen har därför anslagit 6,1 milj. kronor till ett forskningsprogram om kommunindelningsreformens konsekvenser i skilda hänseenden. Dessa studier pågår nu för fullt och beräknas bli redovisade under år 1981.

Det är nu angeläget att alla vägar prövas för att ge människor bättre möjligheter att påverka samhällets utveckling. Här har det nordiska samarbetet en stor funktion att fylla. De nordiska länderna kan genom utbyte av erfarenheter och tankar ge varandra inspiration och impulser till ett fortsatt reformarbete.

Det reformarbete om kommunernas roll i samhället som nu pågår i Sverige följer i huvudsak tre huvudlinjer. Den ena är ökad decentralisering av beslutsbefogenheter. Den andra vägen syftar till att öka medborgarnas möjligheter till aktiv medverkan i samhällsarbetet. Det tredje området handlar om åtgärder för att minska byråkratin — att förenkla kontakterna mellan enskilda och myndigheter.

Den viktigaste vägen för att decentralisera olika beslutsbefogenheter är att vidga kommunernas ansvarsområden.

Ett annat väsentligt reformarbete är att förenkla samarbetet mellan stat och kommun. Här gäller bl. a. minskad statlig fastställelse av kommunala beslut, förenklad statsbidragsgivning och begränsning av statliga myndigheters anvisningsverksamhet.

Genom ett starkare lokalt inflytande och minskad byråkrati ökar förutsättningarna för medborgarnas aktiva medverkan och engagemang. Detta räcker naturligtvis inte. Vi måste gå vidare och möjliggöra för fler människor att vara med. Ett steg på den vägen har vi tagit genom att kommunerna från årsskiftet har möjlighet att inrätta lokala organ. Därigenom kan fler förtroendevalda engageras och ansvaret för utformningen av exempelvis skolan, socialvården samt fritids- och kulturfrågorna läggs hos de människor som bor i de olika kommundelarna. Detta är en försöksverksamhet som jag fäster stort avseende vid. En viktig kanal till medinflytande har öppnats som kan motverka storkommunreformens negativa

verkningar från kommunaldemokratisk synpunkt.

Den debatt om demokratin som förs i dag måste syfta framåt. I stor utsträckning bestäms demokratins styrka om våra folkrörelser kan behålla sin vitalitet och handlingskraft. Det gäller därför att föra med oss folkrörelseidén in i framtidens samhälle. Det gäller att skapa en plattform för folkrörelserna till en aktiv medverkan i det fortsatta samhällsbygget.

Medborgarnas behov av service, trygghet och omvårdnad tillgodoses i stor utsträckning av samhällsorgan. Det är då naturligt att samhällets åtgärder och beslut griper in i de enskilda människornas liv på ett avgörande sätt. Arbetet med att skapa goda kontakter mellan enskilda och myndigheter måste därför få en framskjuten plats. Det är en gemensam uppgift för politiker och anställda att bekämpa onödig byråkrati.

Ett sådant arbete pågår också inom vart och ett av våra nordiska länder. Där har vi i Sverige haft god nytta av kontakter och diskussioner med våra grannländer.

Under senare år har det på ett praktiskt kommunalt plan vuxit fram ett behov av ett samarbete inom Norden. Jag tänker då på det samarbete som sker över riksgränserna och som delas upp i dels gränskommunalt samarbete och dels samarbete inom större gränsregioner. Genom Nordiska rådets initiativ har man skapat instrument för ett kommunalt samarbete över gränserna som är nog så viktigt. Nu föreligger praktiska bevis på dessa av varierande styrka längs våra långa gränser. Här är ett viktigt vardagsområde som det är angeläget att vidareutveckla och att följa upp med olika nya initiativ.

Frågan om den kommunala självstyrelsen och demokratin har som sig bör en stark lokal prägel. Statsmakterna bör endast öppna möjligheter som pekar ut alternativa vägar. Att förverkliga och utveckla förslagen är en uppgift för kommuner, partier och folkrörelser. Att ge demokratin innehåll och mening är en viktig fråga för oss alla.

Det finns många frågor som det är värdefullt att fortsätta överläggningar om inom ramen för det nordiska samarbetet. Det gäller t. ex.:

1. Den kommunala självstyrelsens roll i

respektive länder. Vilka åtgärder vidtas för att decentralisera uppgifter och öka lokala organs handlingsfrihet?

2. Den kommunala demokratins problem. Vilka erfarenheter finns av åtgärder för att öka medborgarinflytandet?

3. Samhällsförvaltningens byråkratisering. Vad har gjorts och vad görs för att förenkla kontakterna mellan enskilda och myndigheter?

4. Interkommunalt samarbete. Hur fungerar samverkan mellan kommunerna?

Astrid Gjertsen: Et av de mest sentrale områder innenfor det nordiske samarbeid har lenge vært arbeidet for en sterkere grad av lovharmonisering innenfor forskjellige områder. Foreløpig må vi vel imidlertid måtte trekke den litt nedslående konklusjon at man i dette arbeid hittil ikke er kommet så langt som man burde og kunne. Jeg vil gjerne i dette innlegg ta opp et område som etter min mening ligger godt til rette for en sterkere satsing på harmonisering, nemlig forbrukerpolitikken.

Det har i en rekke år stått strid om forbrukerpolitikken i de nordiske land. Forbrukerpolitikken har etter manges mening begynt å rokke ved grunnleggende elementer i vårt markedsøkonomiske system. Vi må nå være oppmerksomme, slik at vi ikke kommer i den paradoksale situasjon at denne del av vår velferdspolitik skader grunnlaget for den forbrukervelferd som vårt markedsøkonomiske system har vært med på å bygge opp.

Den vanskelige økonomiske situasjon tilsier at forbrukerpolitikken, i likhet med andre områder, må gjøres til gjenstand for kritisk analyse. Streng prioritering må kreves. Uvesentlige eller direkte tövete tiltak må unngås, og forbrukermyndighetene må konsentrere seg om sentrale oppgaver. Rasjonell løsning av de sentrale oppgaver vil nå mer enn noensinne kreve samarbeid mellom myndigheter, næringsliv og forskningsmiljøer.

Man vil kunne oppnå en sikrere forankring for forbrukerpolitikken ved at man prioriterer forskningen høyere og i sterkere grad stiller krav om at forbrukerpolitiske tiltak skal være basert på forsvarlige analyser av fordeler og ulemper ved å gjennom-

före forskjellige tiltak. De likeartede forhold i de nordiske land burde kunne gi et godt grunnlag for fellesnordiske forskningsprosjekter hvorved man både kan unngå dobbeltarbeid og få større faglig kvalitet.

Etter min mening bör utviklingen av metoder for såkalte cost/benefit-analyser stå helt sentralt i forskningsarbeidet. Det er meningsløst å gjennomføre forbrukerpolitiske tiltak som man ikke med rimelig sikkerhet kan vente større positive enn negative virkninger av. I tråd med dette burde høy prioritet gis prosjekter med sikte på å finne ut hva den enkelte forbruker selv mener om de varer og tjenester som tilbys, og om den offentlige forbrukerpolitikk som føres.

Ministerrådsforslaget nevner ikke betydningen av å trekke inn næringslivets kompetanse og innsikt i forbrukerspørsmål. Det er derfor meget positivt at Nordisk Råds økonomiske utvalg i sin uttalelse sier:

”Utvalget er enig med de instanser som anfører at arbeidslivets og næringslivets organisasjoner derfor bör trekkes inn i samarbeidet.”

På samme måte som landenes nasjonale forbrukerpolitikk har lidt under mangelen på samarbeid mellom myndigheter og næringsliv-, vil også nordisk samarbeid måtte bli skadelidende hvis næringslivet ikke trekkes aktivt inn i de prosjekter der næringslivet naturlig kan tilføres kunnskap og innsikt. Det vil være sløsing med samfunnets ressurser å holde næringslivet utenfor den forbrukerpolitiske prosess. Erfaringene i Norge tilsier at man bör regelfeste et organisert samarbeid med næringslivet i langt større grad enn hittil.

En annen supplerer av Ministerrådets forslag bör være at man fastslår at forbrukerpolitikken må ligge innenfor rammene av et markedsøkonomisk system. Det markedsøkonomiske system med desentraliserte produksjonsbeslutninger og effektiv konkurranse har vært en av hovedbetingelsene for oppbygging av de nordiske velferdssamfunn i etterkrigstiden. Det burde være en primær oppgave for den offentlige nordiske forbrukerpolitikk å motarbeide kartell- og monopoldannelser.

Like viktig for forbrukervelferden er det

å sikre vårt system, med desentraliserte produksjons- og kjøpsbeslutninger hos henholdsvis bedriftene og forbrukerne. Det er derfor gledelig at Nordisk Råds økonomiske utvalg i sin uttalelse tar opp disse forhold. I uttalelsen heter det bl. a.:

”Utvalget forutsetter at ønskene om å styrke forbrukernes innflytelse tar sikte på å styrke grunnlaget for effektiv prestasjonskonkurranse mellom bedriftene, gjennom informasjon og forskning som bedrer forbrukernes muligheter for hensiktsmessige valg, og kanalisering av ønsker vedrørende produktutforming.

Hensikten er ikke å overføre deler av produsentenes ansvar for produktutvikling eller produksjonsbeslutninger til offentlige forbrukerpolitiske organer eller å innskrenke det frie varevalg, bortsett fra sådanne begrensninger som kan være begrunnet av f. eks. kravet om å garantere sikre og uskadelige produkter og en saklig holdbar markedsføring.”

Man har her på en utmerket måte beskrevet hvorledes viktige grunnprinsipper i vårt økonomiske liv må innpasses i den offentlige forbrukerpolitikk. Det er derfor skuffende at det sosialistiske mindretall i utvalget ikke kan slutte seg til de siterte prinsipper. Ved å reservere seg mot disse grunnleggende regler legges det dessverre fra visse hold opp til en helt unødvendig konfrontasjon både på det nasjonale og nordiske plan.

Tiden burde nå være inne til å rydde av veien den tvil som i de senere år er sådd om hensiktsmessigheten av vårt markedsøkonomiske system. Norske myndigheter har en rekke ganger vært inne på tanken om en sterkere offentlig styring av produksjons- og markedsføring. I forbindelse med forberedelsen av produktkontrollloven ble det diskutert om begrepet ”nytteverdi” skulle innføres som kriterium for kontroll. Dette forslag ble forkastet, men flere, og herunder vår forrige forbrukerminister, har gått inn for å utrede spørsmålet om produktkontrollloven bör bygges ut til å bli et virkemiddel for energiøkonomisering, ressursforvaltning, kvalitetskontroll m. v.

Offentlige vurderinger av produkters nytteverdi må nødvendigvis innebære at forbrukerne ikke lenger i samme grad som før

gjennom sitt frie varevalg i markedet selv skal bestemme hvilke produkter de ønsker og finner nyttige, og at myndighet til å fatte slike avgjørelser flyttes over til offentlige organer. På samme måte må offentlige organer overta myndighet til å beslutte hvilke produkter som skal utvikles og markedsføres, dersom bedriften ikke selv får beholde ansvaret for dette. Hvis så skjer, må myndighetene selvfølgelig også overta økonomisk ansvar og medfølgende risiko for produksjonen. Slike inngrep vil lede oss over i et annet økonomisk system enn det vi har i dag.

Man ser stadig flere utslag av slike tanker i den offentlige debatt, og myndighetene må ta ansvaret for de skadelige følger av den usikkerhet som her skapes om grunn-elementer i vårt økonomiske system. Etter min oppfatning kan vi ikke få til en troverdig forbrukerpolitikk, verken på det nasjonale eller det nordiske plan, hvis vi ikke utvetydig fastslår at forbrukerpolitikken må utvikles innenfor rammen av de markeds-økonomiske prinsipper som vi hittil har bygd på.

Både forbrukere og næringsliv har vesentlige fordeler av likeartet forbrukerpolitisk lovgivning i de nordiske land. Det er positivt at både ministerrådsforslaget og Nordisk Råds økonomiske utvalg påpeker fordelene ved nordisk lovharmonisering. Både forbrukere og næringsliv burde kunne oppnå betydelige fordeler ved at flere bedrifter i praksis i høyere grad kunne betrakte Norden som ett hjemmemarked med likeartede regler om merking av varer, produktsikkerhetsnormer, erstatnings- og reklamasjonsregler m. v.

Vi må heller ikke glemme å se det hele i sammenheng med nordisk samarbeid i andre sektorer, som f. eks. bestrebelsene på å utvide det nordiske industri- og energisamarbeid. Det er gledelig å se at både forbrukerprogrammet og opplegget for industri-samarbeid i Norden fremhever betydningen av nordisk harmonisering av lover og regelverk. Her synes den politiske enighet å være stor.

Den praktiske oppfølgingen ligger imidlertid dessverre langt tilbake å ønske. Eksempler vi har på dette, er det pågående arbeid med utarbeidelse av nordiske lover om

produktansvar, erstatning for skade voldt av produkter, og utarbeidelse av regler om merking av helsefarlige produkter. Harmonisering av merkeregulene har næringslivet nå på nytt tatt opp med Nordisk Minister-råd, og det forventes at en fornyet vurdering vil komme, slik at man unngår en situasjon som vil kreve flere forskjellige etiketter for samme produkt i de nordiske land.

På disse og andre felter er det en uforklarlig treghet å registrere med hensyn til evnen til å oppnå praktiske nordiske løsninger. De politiske signaler om ønskeligheten av harmonisering må derfor være klare og utvetydige. Vår sjans til å påvirke er til stede nå. Ulike offentlige krav til produkter kan virke som en hindring for import fra andre nordiske land og derved svekke både handelen, den økonomiske vekst og forbrukernes valgmuligheter, i strid med det vi ellers ønsker for samarbeidet i Norden.

Gadd: Herr president! Vi hör ofta ordet kris numera i den politiska debatten. Det är ekonomisk kris, energikris, oljekris, politiska kriser. Egentligen börjar det hela bli en smula tjatigt. Det är dags — tycker jag — att på ett eller annat sätt försöka finna en väg ut ur denna tristess som den här verklighetsbeskrivningen innebär. Svårigheter är ju till för att övervinnas. Det är intressant att stanna upp en stund och se hur framtidsperspektiven förskjutits. Efterkrigstiden började med en verklig utvecklingsoptimism. Visserligen låg stora delar av Europa i ruiner. Man hade i friskt minne nazitidens terror. Här i Norden var det bara Sverige som undgick att direkt beröras av kriget.

Det hade då funnits starka skäl för en håglös framtidsuppfattning, skäl till pessimism för mänsklighetens framtid. Men motsatsen var fallet.

I Förenta Nationerna fick vi den organisatoriska förutsättningen för en positiv utveckling. De rika länderna skulle bidra till utvecklingen av de fattiga länderna. Kolonialsystemet skulle avvecklas, och fria och oberoende stater skulle komma i dess ställe.

Genom vetenskap och teknisk utveckling skulle ekonomiska förutsättningar tillskapas för en progressiv utveckling till nytta

och gagn för folket. Nordiska rådet kom till.

Här uppe i Norden gick allt ganska bra under ett kvartssekel. Våra ekonomier blomstrade och en hel del av den ekonomiska tillväxten användes för att bygga välfärdsstater. De nordiska länderna blev föredömen för andra på en rad områden.

Våra gamla och våra pensionärer fick en allt bättre åldersvård. Pensionerna blev till sist så stora att det gick att leva hyggligt på dem. Vårt utbildningssystem blev utbyggt ordentligt, och de unga kom på det sättet att ges helt andra förutsättningar än tidigare generationer kunnat bjudas på. Studiesociala satsningar gjorde det möjligt för ungdomar utan tidigare studietradition att utnyttja utbildningssystemet. T. o. m. universiteten blev tillgängliga för arbetar- och bondestudenter. Vår sjukvård genomgick en både kvalitativ och kvantitativ utveckling som väsentligt bidrog till att höja medellivslängd och livskvalitet. Bostäderna blev fler och rymligare. Deras standard höjdes avsevärt och trots stigande priser blev den reella bostadskostnaden faktiskt för flertalet allt mindre betungande.

Den ekonomiska tillväxten var god och fortsatte år från år. Den kom de många människorna till godo. Den materiella standardökningen användes i stor omfattning just för att höja livskvalitén.

Så här ser det inte längre ut ens i vår del av världen. Vi har fastnat i pessimism. I dag är ekonomisk tillväxt ofta ett suspekt begrepp.

Livskvalitet som begrepp används som om det inte skulle kräva en god bostad åt människorna, tillgång till en kvalitetsmäsigt högt stående hälso- och sjukvård, ett bra utbildningssystem, goda och säkra pensioner, ett fast och stimulerande arbete. Utvecklingspessimismen ifrågasätter praktiskt taget allt, och i sina värsta och reaktionäraste former sätter den upp det gamla primitiva bondesamhället som förebild. Där lyser alltid solen. Där är alla människor unga och friska. Där finns inga gamla eller sjuka. Alla är starka nog att klara sig av egen kraft och utan stöd av andra. Själva basen för efterkrigstidens utveckling — det moderna industrisamhället — misstänkligen görs.

Bortser vi från de rent reaktionära grupperingar som i reaktionen mot det moderna samhällets avigsidor ser en chans för sina destruktiva läror, måste vi erkänna att det finns skäl att reagera mot vissa drag i våra samhällens utveckling. Dagens samhällen har också sina mörka sidor. Vi kan avläsa det i en rad ytterst oroande symptom: Alkohol- och drogmissbrukets omfattning där missbruket nu har nått åldersgrupper nära barnaåldrarna. Den snabbt växande alkoholproblematiken bland kvinnor. Tilltagande yrkesmedicinska problem. Till och med cancer kan nu på sina håll betraktas som en yrkessjukdom. Hjärt- och kärlsjukdomarnas ökade utbredning kan ses i samband med den tilltagande stressen i arbetslivet. Ökningen av antalet våldsbrott och den påtagliga brutaliseringen av dessa.

Allt detta är inte enbart resultat av en utbyggd massmedial distributionsteknik och dess beroende av sensationer som kommersiellt är utnyttjbara. Det rör sig om sociala realiteter på folkhemmets baksidor som varken är lämpliga att förtiga eller möjliga att dölja.

Pessimismen kan också få näring i andra och kanske mer gripbara realiteter. Längre trodde vi att sysselsättningen i våra nordiska länder för alltid skulle vara hög. Den som ville skulle alltid kunna få ett arbete — skulle kunna försörja sig själv. Visserligen var arbetslösheten utomlands under vissa tider stor, men hos oss rådde full sysselsättning.

I dag är förhållandena alldeles annorlunda. Även om en väl utbyggd arbetsmarknadspolitik har lyckats undvika arbetslöshetens sociala och personliga katastrofer kan vi inte förneka att sysselsättningen av landets befolkning också är ett problem i våra nordiska länder.

Vi har fått uppleva att det vi producerar och framställer inte lika klart som tidigare kan avsättas på de internationella marknaderna. Vi börjar så småningom komma på efterkalken rent tekniskt sett. Andra är lika bra som vi — ofta också bättre. Självklart leder detta till problem när det gäller att få arbete till människorna. Våra nordiska ekonomier är i så väldigt hög utsträckning uppbyggda för att utnyttja en internationell arbetsdelnings fördelar.

Till detta kommer helt nya produktionsmetoder. Datatekniken revolutionerar produktionstekniken. Industrirobotar kan ersätta mänsklig arbetskraft i inte bara de tunga och farliga arbetena utan förmår också utföra nog kvalificerade yrkesarbeten. Industrirobotarna kan med TV-teknikens hjälp snart också bli "seende" med nu helt oförutsebara konsekvenser för produktionen.

Datans användning inom både produktionsplanering, konstruktionsarbetets processreglering har redan visats i praktisk tillämpning. Datorns effekter på sysselsättningen är redan alldeles uppenbara. Och vi är bara i början av en utveckling som skulle kunna bli fruktanvärt svår i samhällen med ambitioner att hålla full sysselsättning och garantera arbete åt alla.

I debatten om datorn och dataåldern har intresset hittills mest koncentrerats till de s. k. sekretessfrågorna i samband med den rent administrativa databehandlingen. Genom samkörningar av uppgifter över medborgarna från olika register skulle den enskilde individens integritet vara hotad. Detta är en sida av saken, nog så viktig, men ändå bara en sida. En möjlighet att ersätta den enskilde ute i arbetslivet är enligt min mening för dagen minst lika viktig.

Och här hjälper inga *förbud*. Här hjälper inga speciella datalagar.

Vi måste inse att datorns revolutionerande egenskaper finns och att vi har att acceptera det. Frågan är bara hur. Vi måste lära oss att utnyttja datorn — på människornas villkor. Och därmed är vi nära ett av de möjliga svaren på de frågor som "kriserna" och "utvecklingspessimismen" ställt till oss som politiker och ansvariga för våra samhällens fortbestånd och utveckling.

Kan vi anta den utmaning som vår tids "kriser" ställt oss? Kan vi använda de resurser vi har, exempelvis datorn, för att få utvecklingen på rätt kurs igen?

Kan vi än en gång få balans i våra ekonomier, än en gång få full sysselsättning och nya resurser för att fortsätta utbyggnaden av våra välfärdsstater?

Det är en sammanfattning av den uppgift som dagens politiker tilldelats. Klarar vi den har vi gjort bra ifrån oss. Klarar vi den inte, har vi valt att gå till historien som

den misslyckade politikergenerationen. Lösningarna på problemen är självfallet ytterst politiska och bestäms av vilken ideologisk uppfattning som kommer att ha det avgörande inflytandet.

De problem som jag beskrivit har en sak gemensamt, nämligen att de för sin lösning kräver ett nytt kunnande och nya färdigheter — det krävs en medveten forsknings- och utvecklingsinsats innan rationella beslut kan fattas.

Vi kommer inte att klara samhällets energiproblem, om vi inte är beredda att satsa kraftigt på teknisk utveckling och forskning.

Vi kommer inte att klara en bra hälso- och sjukvård framöver, om vi inte medvetet satsar på såväl medicinsk forskning som forskning om vård och förebyggande åtgärder.

Vi kommer inte att kunna upprätthålla vår sociala trygghet, om vi inte ser till att vi också har en näringsliv/produktionsapparat, som kan framställa varor och tjänster som efterfrågas såväl inom våra egna länder som utomlands.

Vi kommer inte att kunna bygga upp ett mänskligt och bra samhälle, om vi inte på ett helt annat sätt än i dag kan förutsäga hur sociala och ekonomiska förändringar påverkar olika grupper. Vi kommer inte att kunna skapa en god livskvalitet för människorna utan ett bra utbildningssystem. Det leder till ökade insatser för samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning.

Vi behöver en medveten och genomtänkt forskningspolitik.

I detta sammanhang skulle de nordiska länderna kunna genomföra utomordentligt viktiga insatser, om vi kan finna lämpliga former för ett samarbete.

I samband med sessionen i Reykjavik har de socialdemokratiska partierna i Nordiska rådet väckt ett medlemsförslag som rör ett utvidgat samarbete inom forskningens och den tekniska utvecklingens områden.

Vi vill att en nordisk fond inrättas för att möjliggöra ett intensifierat samarbete.

Vi tror att viktiga insatser skall kunna göras genom ett samarbete därför att vart och ett av våra länder är så små att det knappast går att följa den internationella utveck-

lingen om vi inte förmår använda våra gemensamma resurser bättre.

Vi tror att ett samarbete skulle kunna göra det möjligt att här i Norden bedriva avancerad forskning också inom områden där kostnaderna för de enskilda länderna annars omöjliggör satsningar. Den för energiförsörjningen så viktiga partikelfysiken är ett sådant exempel.

Utvecklingen av produktionsprocesserna med hjälp av moderna datasystem kräver forsknings- och utvecklingsarbeten både för att vi skall hänga med i utvecklingen internationellt sett och samtidigt klara den politiskt bestämda målsättningen om allas rätt till arbete.

Ministerrådet är nu i full gång med en kartläggning av pågående forskning och forskningssamarbete i Norden. Det är ett fint initiativ av ministerrådet. Nordiska rådet bör för sin del kunna göra väsentliga insatser genom att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att prioritera mellan olika önskvärda områden för ett samarbete.

Visserligen löser inte en medveten forskningspolitik dagens samhällsproblem, men den kan bidra till att vi undviker onödiga kriser för morgondagens samhälle. Även den insatsen är viktig i nuet.

Kanerva: Herra presidentti Sanalla "vuorovaikutus" voidaan luonnehtia pitkälle nykyaikaisen kansainvälisen urheilutoiminnan tämän päivän tehtäviä ja alueita. Liikuntakasvatus, urheilu ja huippu-urheilu muodostavat kokonaisuuden, jossa toimivat niin kansallisella kuin myös kansainvälisellä tasolla toisaalta vapaat liikunta- ja urheilujärjestöt ja toisaalta eri valtioiden hallitukset.

Me näemme hyvin pitkälle niin, että julkisen vallan tehtävänä on huolehtia sellaisesta koulujärjestelmästä, jossa nuorten ihmisten fyysinen kasvatus saa sille kuuluvan sijansa, niin kuin myös julkiselle vallalle kuuluu edellytysten luominen yhteiskunnassa urheilulääketieteelle. Sille kuuluu tehtävä liikuntakoulutuksen takaamiseksi, liikuntapaikkojen rakentamiseksi jne. Kansallisten ja kansainvälisten urheilujärjestöjen tehtävänä on puolestaan tämän tehtäväjaon mukaisesti vastata itse urheilu- ja kilpailu-

toiminnan käytännön järjestämisestä toiminnallisella tasolla.

Suomen kannalta halutaan korostaa sitä, että suomalaisten urheilujärjestöjen on syytä pitää kiinteät, elävät ja jatkuvat yhteydet Pohjoismaiden urheilujärjestöjen kanssa sekä olla kaikin tavoin edistämässä tämän suuntaista toimeliaisuutta. Valtiollisella tasolla Suomi on mukana perinteisessä pohjoismaisessa urheiluyhteistyössä, samalla tavoin kuin me toimimme YK:n puitteissa UNESCO:n samoin kuin myös eurooppalaisella tasolla Euroopan urheilukonferenssien toiminnassa.

Puhuttaessa urheilun kansainvälisestä yhteistoiminnasta tulee meidän kysyä: Olemmeko me Pohjoismaat edistäneet riittävän tehokkaasti urheilun kahden- ja moninkeskisen yhteistoiminnan syventämistä pohjoismaisten yhteistyöelinten puitteissa? Meillä on tällä hetkellä urheilun keskusjärjestöjen nk. Felles-komitea, joka edistää urheilujärjestöjen järjestöpohjaista yhteistyötä. Pohjoismaiden neuvoston puitteissa tehdyt suunnitelmat erityisen yhteistyökomitean perustamiseksi vaatisivat tällä hetkellä aktiivista tukea ja aktiivista toimintaa varsinkin ministerineuvoston suunnalla. On mahdollista ajatella, että Pohjoismailla olisikin yhteinen elin, joka toimisi sekä neuvoa antavana että koordinoivana elimenä eri Pohjoismaiden kesken. On epäilemättä selvää, että tämän kaltaista tarvetta olisi ei vain Pohjoismaiden keskinäisissä suhteissa, vaan myös kysymyksissä, jotka liittyvät kansainvälisiin asioihin.

Urheilutoiminnalla on merkittävä asema kansojen yhteistyön muotona ja välineenä. Liikunnan ja urheilun merkitys ja ominaispaino ovat itse asiassa viime vuosina selvästi lisääntyneet. Tämä on johtanut siihen, että urheilun vaikutus kansainväliseen politiikkaan ja kansojen vuorovaikutukseen on lisääntynyt. Tämä ei ole millään muotoa valitettava vaan yksinomaan myönteinen asia. Onhan toki niin, että kansainvälisen olympialikkeen ideologiaan on jo alunperin liittynyt pyrkimys edistää lähentymistä, kansojen yhteisymmärrystä ja rauhaa. Olympialikkeellä on näin ollen erittäin tärkeä arvoperintö vaalittavanaan, koska maailmalla ei ole tällä hetkellä kovinkaan monia mahdollisuuksia olympiakisojen kaltaiseen eri

kansojen yhteiseen sovinnolliseen kohtaamiseen. Olympialaisilta täytyy voida odottaa yhtä arvokasta panosta myös tulevaisuudessa.

On myös niin, että meillä täällä Pohjolessa ei ole oikeutta pettää tätä olympialiikkeen aatetta ja perinnettä. Se olisi kohtalokas erehdys. Pohjoismaissa on liikunta ja urheilu nähty perinteisesti samantyyppisesti. On toivottavaa, että Pohjoismaiden neuvostolla on voimaa ja tahtoa antaa panoksensa urheilun yhteispohjoismaisen ajattelutavan puolesta, jossa urheilu nähdään nuorison kasvatuksessa ja kehityksessä tärkeänä ja kansoja lähentävänä asiana. Pohjoismaiden yhteistoiminnan edistämiseen julkisen hallinnon alueella urheilukysymyksissä tuleekin näin ollen kiinnittää huomiota, koska meillä on siihen samanlainen näkemyksellinen pohja ja resurssit nykyistä laajempien ohjelmien läpiviemiseen ja toteuttamiseen. Pohjoismaiden vuorovaikutus vaatii toimia keskinäisen kanssakäymisen edistämiseksi mutta voi samalla olla esimerkkinä laajemmissa kansainvälisissä yhteyksissä siitä, millä tavoin urheilu on arvokas elementti myönteisen kansainvälisen yhteistoiminnan kentässä.

Kanervas anförande i svensk översättning:

Med ordet "växelverkan" kan man karakterisera den nuvarande internationella idrottsverksamhetens uppgifter och områden. Fysisk fostran, idrott och toppidrott bildar ett område inom vilket det både på nationell och internationell nivå fungerar å ena sidan s. k. fria organisationer för fysisk fostran och idrottsorganisationer och å andra sidan olika länders regeringar.

De offentliga myndigheterna har till uppgift att svara för ett skolsystem där den fysiska fostran finns företrädd. På samma sätt bör de officiella myndigheterna svara för att det ges förutsättningar för den idrottsmedicinska vetenskapen och att det finns garantier för möjligheter till utbildning när det gäller fysisk fostran och att anläggningar för motionsutövningar byggs. De nationella och internationella organisationernas uppgift är att svara för arrangandet av själva idrotts- och tävlingsverksamheten på det funktionella planet.

Ur Finlands synpunkt vill jag betona att de finska idrottsorganisationerna bör upprätthålla nära och fortgående kontakter med de nordiska idrottsorganisationerna och att de bör befrämja denna verksamhet. På statlig nivå deltar Finland i det traditionella nordiska idrottsamarbetet och på samma sätt deltar vi i UNESCO:s och den europeiska idrottskonferensens verksamhet.

Då vi talar om samarbete inom den internationella idrotten måste vi fråga oss om vi i de nordiska länderna har verkat tillräckligt effektivt då det gäller att fördjupa det bi- och multilaterala idrottsamarbetet inom ramen för de nordiska samarbetsorganen. Vi har idrottens centralorganisationers felleskommitté som befrämjar samarbetet på organisationsnivå. De planer som finns inom Nordiska rådet beträffande grundandet av en speciell samarbetskommitté skulle nu kräva aktivt stöd och åtgärder i synnerhet från ministerrådets sida. Det är möjligt att tänka sig att de nordiska länderna skulle ha ett gemensamt organ som skulle fungera både som ett rådgivande och koordinerande organ mellan de nordiska länderna. Det är ofrånkomligt att ett sådant behov inte bara finns i fråga om de nordiska ländernas inbördes relationer utan också i internationella frågor.

Idrottsverksamheten har en betydelsefull ställning som en samarbetsform och ett samarbetsmedel mellan nationerna. Den fysiska fostrans och idrottens betydelse och egenvärde har under de senaste åren klart ökat. Detta har lett till att idrottens inverkan på den internationella politiken och på växelverkan mellan nationerna också har ökat. Detta är inte en beklaglig omständighet utan tvärtom enbart en positiv sådan. Det är ju så att i ideologin för den internationella olympiaverksamheten ursprungligen har ingått strävan att befrämja närmare kontakter och samförståndet mellan nationerna. Olympiarörelsen har sålunda en värdefull tradition att slå vakt om då världen inte har många möjligheter till sådana gemensamma möten mellan nationerna som olympiska spelen erbjuder. Av de olympiska spelen bör man kunna förvänta sig en lika värdefull insats också i framtiden.

I de nordiska länderna har motionsidrotten traditionellt uppfattats på samma sätt.

Det är önskvärt att Nordiska rådet har kraft och vilja att ge sitt stöd åt den samnordiska uppfattningen om idrotten inom vilken idrotten uppfattas som viktig för ungdomens uppfostran och utveckling och som något som närmar nationerna. Man bör fästa uppmärksamhet vid befrämjandet av det nordiska samarbetet i idrottsfrågor inom den offentliga administrationen då vi på denna punkt har ett likartat synsätt och resurser som räcker till för att förverkliga

stora projekt. Den nordiska växelverkan kräver åtgärder för befrämjandet av de nordiska kontakterna, men kan samtidigt också i större internationella sammanhang utgöra ett exempel på hur idrotten kan vara ett värdefullt element inom positivt internationellt samarbete.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 18.00.

Protokoll

4:e mötet

Onsdagen den 5 mars 1980 kl. 09.30

President: Olof Palme

Dagordning

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)

3. C 16/k: Berättelse om Nordiska kulturfonden

4. D 1980/7/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

5. D 1980/9/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

6. D 1980/13/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

7. D 1980/18/1974/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

8. D 1980/14/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

9. D 1980/21/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge

10. A 536/k: Medlemsförslag om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev

11. A 540/k: Medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildnings-samarbete

12. A 543/k: Medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor

13. D 1980/1/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

14. D 1980/15/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

15. D 1980/10/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningsens område

16. D 1980/11/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

17. A 545/k: Medlemsförslag om forskning rörande kväternas kultur och språk i Nordnorge

18. D 1980/11/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

19. D 1980/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

20. D 1980/5/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område

21. D 1980/15/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

22. D 1980/17/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

23. D 1980/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

24. A 552/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter

A 563/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin

25. A 559/k: Medlemsförslag om en gemensam nordisk bokmarknad

26. E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet angående temahäften om Nordens historia (D 1980/14/1972/k)

27. E 2: Fråga till Finlands regering angående svenska språkets ställning i Finland

28. E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet angående tryggheten av arbetsron i skolorna

29. E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående spridning av nordisk film inom Norden (D 1980/18/1977/k)

30. E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk examensgiltighet

31. E 21: Fråga till Sveriges regering angående TV-överföring mellan Finland och Sverige (D 1980/20/1971/k)

Meddelanden

Det meddelades, att trafikminister Veikko Saarto och justitieminister Christoffer Taxell intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Grethe Lundblad återtagit sin plats i rådet och att Arne Gadd lämnat sessionen samt att Rune Gustavsson lämnat sessionen för del av 4:e mötet och ersatts av Ulla Ekelund, att Thage Peterson lämnat sessionen för 4:e mötet samt del av 5:e mötet och ersatts av Karl-Erik Häll och att Gabriel Romanus lämnat sessionen för 4:e och 5:e mötet och ersatts av Elver Jonsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Sellgren: Herr president! Det regionalpolitiska samarbetet har alltid stått centralt i det nordiska samarbetet. Vid studiet av ministerrådets berättelse har jag med glädje konstaterat att ministerrådets budgetanslag för det gränsregionala samarbetet i år har utvidgats med två samarbetsområden: Mittnorden samt Kvarken. Några talare har berört ämnet tidigare i generaldebatten, men som representant från regionen ser jag det som en angelägen uppgift att något utförligare behandla de vällovliga initiativ man tagit inom Mittnorden.

Att kolleger från andra regioner uppmärksammat samarbetet tyder på den vikt frågan ges i den nordiska debatten. Medan kvarken-samarbetet — liksom Kölengruppen och Föreningen Blå Vägen — redan är begrepp i det allmänna medvetandet kan Mittnorden behöva en presentation.

Hösten 1977 inleddes ett organiserat samarbete mellan länen/fylkena i Mittnorden med deltagande från Nord- och Sör-Tröndelag, Jämtland och Västernorrland samt Vasa län. 1979 anmälde också mellersta Finlands län intresse av att ansluta sig till samarbetet.

Mittnordensarbetet kommer under 1980 att organiseras som en del av det gränsregionala samarbetet under Nordiska ministerrådet.

Mittnordensarbetet leds av en kommitté med politiskt valda ledamöter. Till sin hjälp har den ett sekretariat.

Mittnordensarbetet är inriktat på konkreta resultat. Bakgrunden är en gemensam strävan att skapa ytterligare möjligheter och instrument för det utvecklingssamarbete som respektive fylken/län bedriver var för sig. Målsättningen är att främja en gemensam utveckling av näringsliv och sysselsättning i hela området.

Som framhålls redan i Nordiska rådets utredning NORDTRANS blir det just inom gränsområden som effekterna av ett mera vidgat nordiskt samarbete blir som starkast. I NORDTRANS pläderas för ett fastare och på länsgrupp-nivå etablerat samarbete avseende allmän samhällsplanering och lokaliseringspolitik samt investeringar och uppföljning av åtgärder inom trafiksektorn och den därmed ofta hopkopplade markanvändningen.

Mittnordensarbetet synes mig vara ett sådant steg i riktning mot det integrerade regionala samarbetet som NORDTRANS talar om.

Som medlem i trafikutskottet vill jag särskilt erinra om att tack vare ett lokalt initiativ kommer en tvärgående flyglinje över Mittnorden att invigas den 10 april 1980. Jag har också i början av 1970-talet lämnat ett medlemsförslag i frågan. Likaså har svenska riksdagen för ett par år sedan bifallit en motion som jag framlagt om mittnordenflyget. Målsättningen för den nya flyglinjen är att man skall kunna resa i båda riktningarna såväl morgon som kväll med en någorlunda god flygstandard. SAS kommer att trafikera sträckan Sundsvall—Östersund—Trondheim med ett flygplan av typ Twin Otter från Widerös Flyveselskab med en tur i vardera riktningen per dag. Möjligheter till fortsatt förbindelse med Vasa i Finland via Finnair finns redan nu. Med denna ambitionsnivå beträffande trafikstandard torde samhälleliga riskgarantier bli nödvändiga under ett inledningskede. Här har uttalats en vilja regionalt och lokalt att

bidra finansiellt, men självfallet måste även statsmakterna bli delaktiga i ansvaret för en så omfattande trafikinvestering som denna med betydelse för utvecklingen i ett område som räknar 1,5 miljoner invånare.

De nordiska regeringarnas villighet att bidra till nordkalottlinjen har inletts förhoppningar om statliga bidrag även för mittnordenlinjen. Visserligen tillkom detta engagemang efter prioritering av Nordkalotten framför Mittnorden, men när nu mittnordenflyget ändå genomförs vill jag uttala förhoppningen att förutsättningarna visar sig bättre än vad som tidigare antogs.

Bland andra lofvärda mittnordeninitiativ vill jag nämna en stor industrietställning i Trondheim 1978. I samband med denna genomfördes också en bred idékonferens på temat "Mittnorden som en utvidgad hemmamarknad". Konferensen visade bl. a. på icke-tariffiära handelshinder som fortfarande finns, t. ex. olikheter i fråga om villkor för vägbundna godstransporter. Nordiska rådet har under många år arbetat med dessa frågor och bidragit till att viss harmonisering av reglerna om bruttovikt, axeltryck etc. för motorfordon uppnåtts. Vägarnas standard i länderna utgör här en begränsning. Rådet har också antagit en rekommendation om transportpolitiken över Trondheimsleden. Denna rekommendation har bl. a. resulterat i minskad byråkrati vid gränspassager.

Som uppföljning av mittnordenutställningen i Trondheim har flera industriprojekt initierats inom olika branscher. Ett av dessa avser att studera samverkansmöjligheterna inom den träbearbetande industrin. Plast- och metallindustrin har nämnts som senare projektområden.

För att råda bot på den mindre industrins ovana vid exportförsäljning har anordnats exportsymposier. Vidare ämnar man upprätta ett gemensamt företagsregister till vilket ministerrådet beviljat medel.

Inom mittnordensarbetet planeras även en satsning på turistområdet, bl. a. en broschyr kallad Karolinerleden samt en samfinansierad informationscentral i Storlien.

Inom utbildningssektorn har en arbetsgrupp tillsatts med representanter för länen/fylkena för att diskutera samarbete på högskolenivå inklusive frågan om samverkan

mellan högskola och näringsliv i Mittnorden. Det tilltänkta samarbetet skulle komma att beröra bl. a. Tekniska högskolan i Trondheim, högskolorna i Östersund och Sundsvall/Härnösand samt handelshögskolan i Vasa.

Inledande kontakter har tagits för att organisera ett kulturellt utbyte för att skapa en bredare medvetenhet kring den mittnordiska samhörigheten.

Dessa avsevärda satsningar för att främja den tvärregionala utvecklingen har hittills främst finansierats via kommunala och landstingskommunala medel. Men det finns klart behov av medel utifrån för mittnordensamarbetet som är av klart nordiskt intresse. Mittnordenkommittén har därför lämnat över en medelsframställning till Nordiska ministerrådet, där kommittén för 1980 äskar 504 000 nkr.

Herr president! Sammanfattningsvis får jag framhålla att Mittnorden torde utgöra ett av de framgångsrikaste exemplen på inter-regionalt nordiskt samarbete. Mittnordensamarbetet har på ett år givit resultat, som man på andra gränsregionala samarbetsställningar ännu inte uppnått trots mångårig verksamhet. Framgången torde till stor del bero på att projekten bygger på lokala initiativ och inriktas på sådana konkreta resultat som både näringsliv och invånare i Mittnorden upplever som värdefulla. Sådana initiativ bör uppmuntras av Nordiska rådet.

Glensgård: Hr. præsident! Under generaldebatten her er det rimeligt at spørge: Hvad er det, vi vil? Hvor langt vil vi fortabe os i bagateller? Hvem vil vi lade os styre af?

Måtte disse 3 spørgsmål, bygget over de- visen: hvem, hvad, hvor, danne rammerne om en saglig diskussion om Nordisk Råds arbejdsform og arbejdsmål.

Ser man først på spørgsmålet, hvad det er vi vil, skal ingen være i tvivl om, at mit partis standpunkt i denne sag er, at vi ønsker så bredt et samarbejde som overhovedet muligt om de vigtigste økonomiske og menneskelige spørgsmål. Danmark er tilknyttet EF, og dermed har vi visse forpligtelser, men det afskærer os ikke fra et nordisk samarbejde. Fremskridtspartiet håber derfor, at Nordisk

Råd i fremtiden vil arbejde på et mere realistisk politisk plan.

Her er fremskridtspartiet åbenbart enig med den politiske venstrefløj i de øvrige 6 nordiske lande. Ingen skal nemlig være i tvivl om, at vi ikke anser Grønland og Færøerne for en naturlig del af det danske rige. Fremskridtspartiet anser det for særdeles nødvendigt og som et naturligt led i et demokratisk plan.

Men er det det, vi gør i Nordisk Råd? Er det os, der bestemmer? Nej, det er det ikke. Svaret er det direkte modsatte. Politikerne er sat ud af spillet. Vi lader os dirigere. Nordisk Råd er indirekte valgt, men hvis rådet skulle have nogen berettigelse, må vore landes vælgere deltage i beslutningsprocessen gennem direkte valg.

Jeg er ganske klar over, at dette synspunkt ikke umiddelbart behager jer, mine politiske kolleger, men som rådet nu arbejder, er det direkte med til at nedbryde respekten for folkestyret.

Nordisk Råd bør reorganiseres. Derfor bør spørgsmålet, hvad er det, vi vil? besvares med et klart og entydigt: Vi vil arbejde med politiske sager.

Stiller vi derefter spørgsmålet: Hvad er det, vi vil fordybe os i, vil vi fordybe os i bagateller? Ja, så er svaret meget enkelt: Bagateller hører ikke til i Nordisk Råd.

Vi skal ikke beskæftige os med fællesregler for låsesmede, fælles regler for amatør-boksning, fælles nordisk byforskning eller et nordisk bogmarked. Et juleland i Nord! Ja, hvad mon ikke Santa Claus tænker? Vi skal ikke beskæftige os med en fælles nordisk jægerdragt osv., osv.

Nordisk Råd bør langt hellere koncentrere sig om en fælles nordisk energipolitik. Dette punkt skal jeg i øvrigt vende tilbage til under spørgetiden.

Nordisk Råd skulle langt hellere arbejde for at skabe en sikkerhed for et frit og uafhængigt Norden. Men tør vi det? Nej, i vort hellige nordiske navn lader vi alle de reelle problemer ligge.

Kan vi vente en sovjetisk invasion af et broderland i næste uge? Vi tør snart ikke stille spørgsmålet af frygt for at træde enkelte af de nordiske lande over tærerne.

Skal vi fortsat se på, at Sovjet opbygger

en militærkoncentration, der i givet fald kan sættes ind imod de nordiske lande? Skal vi kun kæmpe imod en socialistisk krigsfare ved at deltage i Helsingforskonferencer? Nej, vi skal rejse os.

Du nordiske mand og — i disse m/k-tider — nordiske kvinde: Rejs dig! Vore nationer trues! Lad derfor bagatellerne hvile. Lad os arbejde for at sikre et frit og uafhængigt Norden.

Det tredje spørgsmål, vi kan stille os, er så: Hvem skal vi lade os styre af? Vi skal ikke lade os styre hverken af den ene eller den anden politiske stormagt. Det skal ikke være Sovjet eller USA, der skal bestemme, hvad vi skal gøre her i Norden. Det skal vi selv.

Men vi skal heller ikke lade os styre af den moderne tids herremænd: problematerne, eller som de måske bedre kendes, teknokraterne. Teknokraterne skal ikke styre os politikere. Teknokraterne skal naturligvis udføre det arbejde, vi pålægger dem, ikke ukritisk selvfølgelig, men de skal ikke overtage styringen af udviklingen.

Hvem vil vi lade os styre af? Det nordiske folk, naturligvis, og dette synspunkt vil sikkert de fleste politikere tilslutte sig. Men gør I det? Nej, I falder tilbage på embedsmændenes arbejdsstyrke.

Hvor mange af de betænkninger, som de forskellige udvalg fremlægger her på sessionen, er styret af politikerne? Hvor mange?

Ja, begynd bare at tælle efter, men I får ikke brug for den første tommelfinger. Ingen af betænkningerne er udarbejdet og styret af politikere. Det er det rene embedsmandsværk.

I stedet for sessioner kunne vi sende udvalgssekretærer, præsidiasekretærer, og de kunne klare sagerne.

Kære kolleger, I må vågne op! I lader jer styre og dysse i søvn af teknokraterne, vor tids herremænd. I lader jer styre, og hvis I ikke siger stop, vil det ikke vare længe, før heller ikke jeres krop tilstedeværelse er nødvendig.

Hvem skal vi lade os styre af? Det nordiske folk i bredeste og mest demokratiske forstand. Derfor skal Nordisk Råds arbejde lægges om. Bare til denne session har vi modtaget 3,6 kg papir. 3,6 kg, der ene og

alene bygger på teknokraternes udtalelser.

Det er ikke bare de nordiske folk, der skal rejse sig. Det skal I også. Men tør I? Er I ikke bange for at gå på tværs af teknokraterne?

Hånden på hjertet! I tør ikke — gør I?

K. B. Andersen: Da vi jo ikke er her for at klare vore hjemlige politiske sager, og da jeg ved af mange års erfaring, at det eneste, Glensgård ikke lytter til, er argumenter, skal jeg være ganske kortfattet og ikke komme igen uden hensyn til, hvad Glensgård måtte kunne finde på at sige.

Jeg vil kun sige, at den fremstilling af forholdet mellem politikere og embedsmænd, som Glensgård her gav udtryk for, absolut ikke svarer til situationen i de udvalg, jeg kender og har kendt til. Men forudsætningen for at gøre sin indflydelse gældende er naturligvis, at man møder til tingene og har nogle synspunkter at gøre gældende.

Knuutila: Herra presidentti! Maailmanpankin juuri julkaiseman tilaston mukaan pohjoismaat kuuluvat maailman 21 rikkaimman maan joukkoon, kun rikkautta mitataan kansantuotteella asukasta kohti. Noin neljäosalla maapallon väestöstä on vastaava kansantuote vähemmän kuin sadasosa pohjoismaisesta tasosta. Meillä Pohjolan asukkailla on siten erityinen vastuu ihmiskunnan keskeisimmistä kysymyksistä — luonnonvarojen riittävydestä ja oikeudenmukaisesta jakautumisesta, elinympäristömmen suojelusta sekä näihin välittömästi liittyvästä asevarustelun hillitsemisestä.

Monissa tämän keskustelun puheenvuoroissa on viitattu Pohjolan kansojen yhteiseen kulttuuritaustaan. Tähän kuuluu myös melko yhtenäinen uskonnollinen perintö. Sitä symbolisoivat myös nämä taustalla olevat kaikki lippumme. Tältä pohjalta ovat myös Pohjolan kristilliset sosialidemokraatit lähestyneet näitä yllämainittuja ongelmia vetoamalla mm. Pohjolan kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen johtoon kansalaisten tuen saamiseksi työskentelemällä yhteisesti aseriisunnan, kehitysyhteistyön ja rauhan puolesta. On nimitäin ilmeistä, että todellisia tuloksia aseidenriisunnan alalla on saavutettavissa vain yleisen mielipiteen painostuksen edessä. Sen vuoksi olisi myös toivottavaa, että esiin nos-

tettu ehdotus yhden promillen varaamisesta sotilasbudjettien määrästä kansalaisjärjestöille aseidenriisunnan ja yleensä rauhantyön informaatiotoimintaan toteutuisi. Pohjolan maat voisivat olla tässä tien avaajia esimerkiksi. Erityisen tärkeää ja ajankohtaista toiminta tällä alueella on nyt lähestyttäessä tärkeitä aseidenriisuntakokouksia YK:n ja ETYK:n piirissä.

Under den för närvarande blåsande kallare internationella vinden är det verkligen rätt att i Norden betona, att det inte finns ett alternativ för avspänning. Ett område av avspänningen är det ekonomiska samarbetet. För att upprätthålla sysselsättning har man betonat hemmamarknadens betydelse. Jag vill framställa handeln och det ekonomiska samarbetet med de socialistiska länderna så, att nyttan är ömsesidig. I stället för vapenexporten skulle det vara mycket mera fruktbringande att Norden i allt högre grad koncentrerar sig på ekonomiskt samarbete med de socialistiska länderna. Vi måste känna vårt ansvar i fråga om utveckling över de ideologiska gränserna liksom vi också har deltagit i solidaritetsverksamheten.

Merkittäviä pohjoismaisen yhteistyön kanalta ovat erityisesti konkreettiset tulokset, joita on saavutettu mm. vuoden 1962 Helsingin sopimuksen pohjalta lainsäädännössä. Kaikki sopimukset eivät ole kuitenkaan toteutuneet niiden tarkoittamalla tai toivotulla tavalla, kuten vuoden 1954 Pohjoismaiden yhteinen työmarkkinasopimus ja vuoden 1971 liikenneturvallisuussopimus. Työmarkkinasopimusta tehtäessä hallitusten ilmaisevana lähtökohtana oli, että kussakin maassa ylläpidetään täystyöllisyyttä. Me tiedämme, että tämä ei ole toteutunut ja tällä seikalla on ollut erityisen kielteinen vaikutus työmarkkinasopimuksen toteutumiseen. Maastamuuton syyksi on usein muodostunut työttömyys eikä kansainvälisten sopimusten ilmaisema ”työpaikan vapaa valinta”, oikeus työhön. Niinpä myöskään sopimuksin ei ole huolehdittu muuttajien riittävästä sosiaalisesta turvallisuudesta esimerkiksi äidinkielen opetuksen ja kielitaidon puuttamien korvaavien palvelujen kohdalla. Maastamuuton saatua suuret mittasuhteet on mielestäni tavoitteeksi yleisesti asetettava kielellisten vähemmistöjen normaalisti kotimaassaan saamat palvelut esimerkiksi Suomen ruotsinkielisten asemaa

mallina pitäen. Pohjoismaisista työmarkkinoista saamamme selonteon mukaan oli nimittäin Ruotsissa asuvien Suomen kansalaisten määrä peräti 187 000. Nyt kun selvitetään Nordsat-kysymystä, jonka menoksi 20 vuoden aikana on arvioitu 36 mrd. Smk, pitäisi olla edellytykset murto-osalla tuosta summasta, muutamalla kymmenellämiljoonalla markalla, järjestää suurimmalle osalle Ruotsissa asuvia suomalaisia rinnakkaisella kanavalla suomenkielisten ohjelmien tarjontaa.

Palaan vielä pohjoismaiden liikenneturvallisuuksiin, jota on sopimukseen perustuen tehty lähes kymmenen vuotta. Esitin vuonna 1971 Kööpenhaminan istunnossa toivomuksen, että voitaisiin luoda yhtenäisiä normeja nopeusrajoituskysymyksessä. Valitettavasti tämä ei ole vielä toteutunut, vaan kokemukset siirtyvät aika hitaasti pohjoismaasta toiseen. Meillä Pohjolassa on liikenneturvallisuuksietoutta ja myös sekä tutkimuksia että tutkimusvalmiutta, joiden varaan voidaan rakentaa yhteispohjoismainen liikenneturvallisuuksiin antamaan parhaan mahdollisen liikenneturvallisuuden. Laaja turistiliikenne pohjoismaiden kesken on jo riittävä peruste tämän yhteistyön tehostamiselle muodolliselta tasolta käytännön toimien tasolle.

Lopuksi haluan todeta, että tässä keskustelussa on tullut esille vastakohtaisuuksia koskien Pohjolan eri maiden turvallisuuskysymyksiä. Perimmäisenä tavoitteena voidaan kuitenkin varmasti laajasti pitää — haluan sen näin keskustelun lopussa todeta — Itä-merta puhtaana rauhan merenä ja säilyttää koko Pohjola rauhan ja edistyksen alueena, jonka puolesta haluamme yhdessä työskennellä.

Knuutilas anförande i svensk översättning:

Herr president! Enligt den av Världsbanken just utgivna statistiken hör de nordiska länderna till de 21 rikaste länderna i världen, mätt genom nationalprodukt per invånare. Hos omkring en fjärdedel av jordens befolkning är motsvarande nationalprodukt mindre än en hundradel av den nordiska nivån. Vi, såsom invånare i Norden, har sålunda ett speciellt ansvar för mänskighetens mest centrala frågor i anslutning till naturresursernas tillräcklighet och rättvisa fördel-

ning, skyddet av vår levnadsmiljö samt beträffande det därmed omedelbart sammanhängande hejdandet av vapenupprustningen.

I inläggen i denna debatt har mången gång hänvisats till den gemensamma kulturbakgrunden hos de nordiska folken. En del av denna bakgrund är också den tämligen enhetliga religiösa traditionen. Den symboliseras också av dessa våra flaggor här i bakgrunden. På denna bas har även de kristna socialdemokraterna i Norden närmat sig dessa problem genom att vädja bl. a. till ledningen av kyrkorna och de kristliga sammanslutningarna i Norden för att få medborgarnas stöd för ett gemensamt arbete för nedrustning, utvecklingssamarbete och fred. Det är nämligen uppenbart, att verkliga resultat inom nedrustningen enbart kan nås genom tryck från den allmänna opinionen. Därför skulle det också vara önskvärt, att det framställda förslaget skulle förverkligas i fråga om reservering av en promille av militärbudgeternas belopp åt medborgarorganisationer för informationsverksamhet angående nedrustning och fredsarbetet i allmänhet. De nordiska länderna skulle genom sitt exempel kunna vara banbrytare i detta avseende. Speciellt viktig och aktuell är verksamheten inom detta område nu, när vi närmar oss de viktiga nedrustningsmötena inom FN och ESSK.

Under den för närvarande kallare blåsande internationella vinden är det verkligen rätt att i Norden betona, att det inte finns ett alternativ för avspänning. Ett område av avspänningen är det ekonomiska samarbetet. För att upprätthålla sysselsättning har man betonat hemmamarknadens betydelse. Jag vill framställa handeln och det ekonomiska samarbetet med de socialistiska länderna så, att nyttan är ömsesidig. I stället för vapenexporten skulle det vara mycket mera fruktbringande om Norden i allt högre grad koncentrerar sig på ekonomiskt samarbete med de socialistiska länderna. Vi måste känna vårt ansvar i fråga om utveckling över de ideologiska gränserna liksom vi också har deltagit i solidaritetsverksamheten.

Från det nordiska samarbetets synpunkt är speciellt de uppnådda konkreta resultaten, vilka har uppnåtts bl. a. genom 1962 års Helsingforsavtal inom lagstiftningen, viktiga. Alla avtal har emellertid inte förverkligats på det avsedda eller önskade sättet, vilket är

fallet t. ex. i fråga om 1954 års avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad och 1971 års trafiksäkerhetsavtal. När arbetsmarknadsöverenskommelsen träffades, var den av regeringarna uttryckta utgångspunkten den, att man i varje land skulle upprätthålla full sysselsättning. Vi vet att detta inte har förverkligats, och denna omständighet har haft en speciellt negativ verkan på arbetsmarknadsöverenskommelsens genomförande. Orsaken till utvandringen har ofta varit arbetslöshet och inte det i de internationella överenskommelserna nämnda "fria valet av arbetsplats". Sålunda har man inte heller genom avtal reglerat migranternas tillräckliga sociala trygghet t. ex. i fråga om modersmålsundervisning och om service som ersätter bristande språkkunskap. Efter det att utvandringen har fått stora dimensioner, bör man enligt min uppfattning som målsättning generellt anta den service som de språkliga minoriteterna i allmänhet får i sitt hemland, till exempel med finlandsvenskarnas ställning som modell. Enligt den redogörelse som vi fått om den nordiska arbetsmarknaden var nämligen antalet av de i Sverige bosatta finska medborgarna till och med 187 000. Nu, när man håller på att utreda frågan om Nordsat, vars utgifter under 20 år har uppskattats till 36 miljarder finska mark, borde det finnas möjligheter att med en bråkdel av denna summa, med några tiotals miljoner mark, på en parallell kanal tillhandahålla största delen av de i Sverige bosatta finländarna finskspråkigt program.

Jag återkommer ännu en gång till trafiksäkerhetsarbetet i de nordiska länderna, vilket arbete på grundval av överenskommelsen har utförts i nästan tio år. Vid sessionen i Köpenhamn år 1971 framförde jag ett önskemål om att man kunde skapa gemensamma normer bl. a. i fråga om hastighetsbegränsningar. Tyvärr har detta inte ännu förverkligats, utan erfarenheterna överförs ganska långsamt från ett nordiskt land till annat. Här i Norden har vi trafiksäkerhetskunskap och även undersökningar, på basen av vilka man kan bygga det samnordiska trafiksäkerhetsarbetet för att ge den bästa möjliga trafiksäkerheten. Den omfattande turisttrafiken mellan de nordiska länderna är redan en tillräcklig grund för effektive-

ring av detta samarbete från det formella planet till praktisk handling.

Till slut vill jag framhålla, att det i denna debatt har kommit fram motsättningar när det gäller säkerhetsfrågorna i de olika nordiska länderna. Som en grundläggande målsättning i detta avseende kan man säkert allmänt omfatta detta — jag vill konstatera det så här som avslutning till debatten — att Östersjön skall bibehållas som ett rent, fredens hav och att hela Norden skall förbli en region av fred och framsteg, för vilket vi gemensamt vill arbeta.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C 1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Rune Gustavsson återtagit sin plats i rådet och att Ulla Ekelund lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

2

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1) att de nordiska regeringarna bör bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska utredningsförslag och andra initiativ samt att uppföljningen fortgående bör rapporteras till rådet,

2) att det bör utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land,

3) att en studie över jämförbarheten mel-

lan nordiska examina snarast bör utarbetas,

4) att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas,

5) att rådet i god tid till 29:e sessionen 1981 bör tillställas slutrapporten om ökat nordiskt forskningssamarbete,

6) att konkret förslag till distribution av nordisk film inom Norden snarast bör framläggas,

7) att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Palm (kulturutskottets talesman): Herr president! Vid föregående session riktades kritik mot ministerrådets berättelse — C1. Den ansågs brista i överskådlighet. Kulturutskottet delade kritiken och anmärkte speciellt på inledningskapitlets utformning. I år har det skett en påtaglig förbättring och utskottet uttalar sin tillfredsställelse över detta, vad gäller behandlingen av kulturfrågorna.

Berättelsen har fått ett större informativt värde och förhoppningsvis bör den nu kunna läsas av betydligt fler än de som är direkt engagerade i Nordiska rådets verksamhet.

Sedan många år gäller att utskotten själva skall följa och kontrollera verksamheten inom det egna området. Utskottet har därför till årets session sökt finna en rationellare arbetsmetod genom att uppdra åt en arbetsgrupp att göra en särskild genomgång av de berättelser som lämnats av 30 samnordiska institutioner. Till detta kommer ett antal organ som inte finansieras över samnordisk budget. Resultatet har blivit att verksamheten i 19 av dessa har föranlett särskilda skrivningar från utskottets sida.

Behandlingen av meddelandena till årets session har medfört att ett 10-tal årligen återkommande meddelanden nu kunnat läggas till handlingarna bl. a. som en följd av åtgärder av ministerrådet. På detta sätt har pappersmängden kunnat reduceras vilket är positivt med hänsyn till den kritik som riktas mot den s. k. pappersfloden i rådets arbete.

I utskottsutlåtandets två första yrkanden görs en del påpekanden av generell natur som bör föranleda särskilda beslut.

Det gäller för det första vår förväntan om att de nordiska regeringarna bör göra en bättre uppföljning på det nationella planet av nordiska utredningsförslag och andra initiativ. Utskottet väntar sig att detta bör leda till en fortgående rapportering till rådet.

Vidare har utskottet ingående diskuterat utredningsarbetets omfattning. Vi är medvetna om att parlamentarikerna själva i viss mån är medansvariga till denna utveckling. Det torde bero på att det är lättare att tillmötesgå utredningskrav än höjda anslagskrav.

Utskottet säger att utredningsverksamhetens omfattning bör bli föremål för en "kritisk värdering". Vi tror att en förbättring kan ske om man inför nya utredningsprojekt först företar vissa förundersökningar av redan tillgängligt material för att undvika dubbelarbete.

En ständigt återkommande fråga som också bör ses över är distributionen av utredningar till berörda mottagargrupper. Distributionen bör ske med urskillning.

Den andra frågan utskottet tar upp gäller remissförfarandet av olika förslag. Utskottet föreslår att de sker ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets område.

Vi som har några års erfarenhet från arbetet i rådets olika utskott är nog också ganska eniga om att listorna över berörda remissmyndigheter skulle tjäna på en viss översyn.

President! Efter dessa allmänna synpunkter vill jag peka på tre mycket väsentliga avsnitt i det framtida nordiska kultursamarbetet.

Det gäller i första hand det framtida forskningssamarbetet. På detta område har tagits ett mycket viktigt initiativ som kan bli banbrytande för forskningsverksamheten av stort gemensamt nordiskt intresse.

Det gäller här områden som borde få expandera kraftigare och mer målinriktat. Detta framgår tydligt av den framlagda rapporten som visar att den nuvarande nordiska forskningsverksamheten är av väsentligt mindre omfång än de nordiska ländernas deltagande i det internationella forskningssamarbetet.

I avvaktan på slutrapporten avstår ut-

skottet från att uttala sig om samarbetets administration och tanken på en gemensam fond, men av vissa inlägg vid generaldebatten framgår att dessa frågor och främst de kommande prioriteringsfrågorna kan bli av stort intresse.

I nära anslutning till dessa frågor ligger ministerrådets förslag om ett gemensamt nordiskt forskarregister. Mycket talar för att ett sådant register skulle ge en betydligt bättre överblick av den samnordiska forskningens problem.

Bakgrundsmaterialet visar att anslaget för forskarstipendier 1979—1980 var 1,3 miljoner dkr medan ansökningssumman uppgick till omkring 3,1 miljoner dkr. Ansökningarna anses genomgående vara av hög standard.

Anslaget till nordiska forskarsymposier 1979/1980 var 600 000 dkr — ansökningssumman till utgången av 1979 var 1,5 miljoner dkr och trenden är uppåtriktad.

Det andra området som är av stort intresse och som jag vill kommentera gäller de allmänna kulturella frågorna.

Erfarenheterna av detta har behandlats i en utredning om det nordiska kultursamarbetet under 1970-talet, främst perioden 1972—1978.

Utredningen har lämnats så nära inpå årets session att vi inte nu kan presentera något ställningstagande och därför kommer den senare att bli föremål för kulturutskottets behandling. Även den kommer att kunna ligga till grund för en debatt vid sessionen i Köpenhamn nästa år.

Utredningsmännen ger oss parlamentariker ett par väsentliga tankeställare, och jag vill till protokollet läsa in vad utredningsmannen säger om kultursamarbetet. I den rapport som delegaterna fick för någon månad sedan säger utredningsmannen bl. a.: "Man bör utgå från att förnyelsekraften i det nordiska kultursamarbetet ligger hos parlamentarikerna i Nordiska rådet, hos regeringarna och hos fältets företrädare. — — — Det vore emellertid av flera skäl en mindre lycklig ordning om det förutsattes att den yttersta drivkraften sitter i administrationen."

Det här är ett observandum för oss parlamentariker, när vi skall hantera kulturfrågorna under 1980-talet.

Ett första led i bearbetningen blir att en

arbetsgrupp inom utskottet skall ta del av materialet och i anslutning till en konferens den 28—29 april i Uppsala kring ämnet "Den nordiska kulturgemenskapen — fiktion eller verklighet" skall en del av dessa frågeställningar behandlas.

Av speciellt intresse är ministerrådets prioriteringar på det allmänskulturella området. Följande gruppering gäller:

1) Samarbete med och stöd åt frivilliga organisationer.

2) Kartläggning av kulturindustrin i Norden.

3) Säkra de språkliga minoriteterna i Norden.

4) Insatser på barnkulturområdet, idrotts-samarbetet, amatörorganisationerna på teater- och musikområdet samt mediapolitikens område.

Den tredje stora frågan som kommer upp på kulturutskottets dagordning inom kort gäller det framtida radio- och TV-samarbetet — Nordsatfrågan.

Kulturutskottet går i årets berättelse inte närmare in på denna fråga med hänvisning till den pågående remissbehandlingen som skall vara avslutad 15 april. Remissomgång- en väntas ge 400 svar.

För att strukturera problemen har utskottet begärt hos presidiet att en samverkan etableras mellan rådets berörda utskott. Detta arbete har inletts och sker för närvarande på sekreterarnivå. De skall nu förbereda ärendena innan parlamentarikerna kommer att behandla de olika frågorna, först på utskotts-nivå och sedan vid Köpenhamns-sessionen.

Även om kulturutskottet inte behandlar Nordsatfrågan i stort vid årets session, upprepas på nytt med skärpa kravet om att helt entydiga uppgifter måste redovisas om kostnaderna för hela Nordsatprojektet innan vi kan ta ställning.

Sammantaget pågår alltså nu arbetet med tre projekt som jag omnämnt — forsknings-samarbetet, de allmänskulturella samarbets-frågorna samt ställningstagandet till Nordsatprojektet. De tre projekten borde kunna ge underlag för en bred nordisk kulturdebatt vid sessionen i Köpenhamn i februari nästa år.

Vad det gäller utskottets olika förslag på övriga punkter, nordiska examensbestämmel-

ser, lärar- och elevutbytet i Norden, distributionen av nordisk film och kravet på resurser för ett utökat nordiskt ungdomssamarbete vill jag med hänsyn till den allmänna tidsbegränsningen i all korthet hänvisa till vad utskottet skriver i sitt utlåtande.

Herr president! Med det anförda yrkar jag bifall till kulturutskottets yrkanden på samtliga punkter. Jag gör det också med förväntan om att tillräckliga resurser ställs till förfogande, så att det blir möjligt att realisera de olika projekten.

Marjatta Väänänen: Herr president! Jag vill litet förtydliga vad jag redan sade i generaldebatten. Såsom medlem av Nordiska rådets budgetkommitté har jag på senaste tid varit i tillfälle att följa med den principiella diskussion som inom kommittén har förts om nordiska budgetfrågor. Av handlingarna har jag sett att de har gått före också inom kulturutskottet. De här frågorna har särskilt intresserat mig därför, att jag under 1970-talet under sju års tid kunde följa med kultursamarbetets utveckling på rådssidan dels som medlem i Nordiska rådets kulturutskott och dels på ministerråds-sidan som undervisningsminister. Från de åren bevarar jag en mycket levande bild av hur väl samarbetet löpte mellan parlamentarikerna och ministrarna på kulturens område och av hur öppet och förtroendefullt det var.

Saken är ju den att det nordiska kulturavtalet av år 1971 tillförsäkrar den parlamentariska sidan en mycket aktiv roll i budgetproceduren på kulturområdet liksom över huvud i fråga om kultursamarbetets planering och utvecklande. I stöd av kulturavtalet har det också under 1970-talet vuxit fram ett fast samarbete och en kontinuerlig växelverkan mellan Nordiska rådet, i praktiken kulturutskottet och Nordiska ministerrådet, dvs. kultur- och undervisningsministrarna. Vardera parten har funnit detta förenligt med sina intressen och värdefullt för utvecklandet av det kulturella samarbetet i Norden.

Då jag numera som ordförande i ett annat av rådets utskott, trafikutskottet, har min verksamhet förlagd till den allmänna samarbetsbudgetens område, har jag inte kunnat undgå att observera att där inte finns

ett fullt så väl inkört samarbete mellan råd och ministerråd i budgetfrågor som på kulturens område. Traktatmässigt saknas också ett lika fast formellt underlag härför, som skulle motsvara kulturavtalets. Både procedurmässigt och i fråga om resultaten kommer man tyvärr inte helt upp till kulturområdets nivå.

När det på senare tid höjts röster för att så långt som möjligt försöka harmonisera den nordiska budgetbehandlingen på rådssidan och sammanföra den till rådets budgetkommitté, alltså också för kulturens del, kan jag inte annat än ställa mig tveksam till detta. En ökad överblick och jämförbarhet mellan de två nordiska samsamarbetsbudgeterna är en sak, en harmonisering eller rentav samordning av deras behandling en helt annan sak. Mot bakgrund av den erfarenhet jag har fått av kultursamarbetet anser jag mig både berättigad och skyldig att ta upp den här frågan och att varna för att göra något som kan skada kultursamarbetets fortsatta utveckling. Rent organisatoriskt sett kan det förefalla enkelt och självfallet att sammanföra allt under en hatt. Sådan situationen nu är på den allmänna sidan kan detta emellertid inte ske utan att en försvagning av kultursamarbetet blir följden. I stället för att försvaga en sektor som arbetar effektivt borde man väl försöka höja budgetbehandlingsnivån på övriga sektorer till kultursamarbetets nivå. För det är tydligt att kultursidan sköts väl med tillhjälp av sina egna sakkunniga organ, kultursekretariatet i Köpenhamn, den kulturella ämbetsmannakommittén och ministerrådet i form av kultur- och undervisningsministrarna, allt i en positiv växelverkan med Nordiska rådets kulturutskott, som enligt presidietts beslut företräder rådet på detta område.

Här finns en väl inkörd procedur, ett eget spår för kultursektorn för behandling av de medel, som de enskilda länderna har avdelat för kultursamarbetet. Genom kultursamarbetets hävdvunna starka ställning och omfattning i Norden stiger kulturmedlen till ett belopp, som i stort sett motsvarar summan av alla de övriga samsamarbetsområdenas belopp.

Redan detta talar i och för sig för att man har en egen administration och bedömning för kulturområdet. Redan inom den

väldiga och mångfacetterade sektor som kulturen utgör uppstår prioriteringsfrågor av betydande storleksordning, som andra än kulturens egna representanter på råds- och ministerrådssidan svårligen kan tänkas behärska. Slutligen är min uppfattning, att man kan ifrågasätta om det budgettekniskt och kanske även budgeträttsligt är möjligt att förutsätta prioriteringar mellan kulturbudgeten och den allmänna budgeten, vilkas medel av parlamenten anvisas från olika nationella budgetområden, så länge vi upprätthåller den uppdelning av samsamarbetsfältet, som bygger på de konventioner som vi idag har om samsamarbetet.

Inger Hirvelä: Herr president! I mitt anförande kommer jag att behandla en fråga, som vid första påseende kunde tänkas höra hemma i den socialpolitiska debatten. Men jag kommer att visa att frågan också kräver insatser på det kulturella planet.

Nyss hade den svenska filmen "Ett anständigt liv" sin premiär i Helsingfors. Filmen skildrar unga, utslagna människor, som lever sitt liv i Stockholms tunnelbana och på Sergels torg. Unga människor utan livsglädje och hopp — drömsvultna som Sara Lidman sade i går. Dessa ungdomar lever i ett farligt beroende av narkotika, ett beroende som förr eller senare blir deras öde. Varje vecka hittas någon död av en överdos gift.

Den övervägande delen av dessa ungdomar kommer från arbetarhem. Filmens regissör Stefan Jarl ser en gemensam nämnare i deras torftiga kulturella bakgrund, där traditionerna klippts av och ersatts med en ytlig konsumentideologi. Människorna har berövats rätten till en egen identitet och samtidigt rätten till en sund självkänsla och ett människovärde.

Kulturen kring arbetsmiljön har inte längre någon status. Det gamla kollektivet på arbetsplatsen med sin inbördes solidaritet har splittrats och det man fått i stället uppfattas inte som någonting värdefullt.

I vår samhällspolitik har vi en tendens att indela all mänsklig verksamhet och alla mänskliga behov i olika sektorer. Arbetet blir naturligtvis effektivare mätt i behandlade individer, men man glömmer lätt att människan är en helhet, där allting inverkar på allting. Resultatet blir också lätt att kul-

turen rycks lös från sitt levande sammanhang. Det blir ofta ett pysslande med finkultur, som den breda allmänheten står främmande inför.

Jag anar, att kulturutskottets medlemmar kanske redan reser borst och uppfattar detta som en kritik mot det goda samarbetet, som faktiskt existerar i vårt utskott, och den enighet som där också har rått om principerna i vårt arbete. Men det är inte så det är menat. Det är helt enkelt ett försök att göra klart — åtminstone för mig själv — vilka anspråk den stora majoriteten av människorna i Norden har rätt att ställa på oss då vi prioriterar det magra budgetbeloppet.

Så tillbaka till frågan om identitet. Varför är det inte fint, om ens "morsa" jobbar på en skjortfabrik, att hon syr hudratals snygga skjortor per dag? Det vet jag inte, men att det skulle vara så, det är en yttring av vår kultur. En yttring som visar att kulturen i dessa avseenden är skev och att någonting bör förändras i våra attityder. Vill vi göra ett ärligt försök att återge människorna glädje och stolthet över sitt arbete får vi nog också försöka göra någonting åt det på kultursidan.

Som exempel kan nämnas den gemensamma nordiska arbetsmiljöforskningen, som intagit en central ställning i ministerrådets verksamhet det senaste året. Arbetsmiljön har belysts ur olika infallsvinklar, men varför har kulturen lämnats utanför?

Vad är kultur kring arbetsplatser? — Det är svårt att definiera, som kultur i allmänhet är, men ett är säkert, att den finns och att den har ett värde i sig som gör den värd att undersökas.

Därför föreslår jag, att vi i framtiden också inriktar oss på detta arbete — vid sidan av det vi traditionellt håller på med.

Jag tror, att det vore ytterst värdefullt om man i de nordiska länderna gemensamt kunde söka få ett svar på frågan varför man tappat tron på att arbetsplatsen har något att ge oss.

Som bakgrund till detta sökande kunde man inom ramen för den påbörjade serien utge ett historiskt temahäfte om arbetarkulturen i Norden.

Såväl utskottet som ministerrådet anser folkupplysningen vara av stort värde i vårt arbete. I Sverige har man genom studiecir-

kelaktiviteter engagerat vanliga människor i forskningsarbete kring sin egen miljö. Detta arbete har slagit väldigt väl ut. Det är min önskan att ministerrådet engagerar sig i studiecirkelverksamheten och att denna goda idé kanske kunde föras vidare till de nordiska länderna.

Jag är ledsen för att mitt anförande är så illa förberett men jag hoppas att dessa tankar i alla fall finner något slags gensvar, att vi kan fortsätta diskussionen senare.

Bondevik: Hr. president! Det er behov for en bred vurdering av kultursamarbeidet i Norden i 1970-årene med tanke på hvordan dette samarbeidet bør legges opp i 1980-årene. Som kjent foreligger det en verdifull énmennsrapport, Bergendal-rapporten, med en analyse av kultursamarbeidet i Norden i 1970-årene. Jeg vil i likhet med hva hr. Fjeldvær gjorde under generaldebatten i går, understreke at denne rapporten bør underlegges en bred vurdering, ikke bare av Kulturutvalget og kulturministrene, den bør føres helt fram til Nordisk Råds neste sesjon, slik at hele Rådet får delta i vurderingen av denne analysen av 1970-årenes kultursamarbeid i Norden.

Som utvalgsformann Sture Palm sa i sitt innlegg, er Norsat-prospektet omtalt i Ministerrådets beretning, men kommer som kjent til sluttbehandling på neste sesjon. Jeg vil av den grunn her og nå ikke trekke noen endelig konklusjon om hvorvidt dette prosjektet bør realiseres eller ei. Jeg synes bl. a. at vi skal ta høringsinstansene så alvorlig at vi grundig studerer deres uttalelser før vi trekker en endelig konklusjon.

Nettopp på bakgrunn av ønsket om en slik seriøs behandling av denne saken reagerer jeg noe mot framstillinger som jeg oppfatter som for ukritiske, som jeg synes bl. a. Jo Benkows innlegg i generaldebatten i går var noe preget av.

Personlig har jeg ikke vanskelig for å se argumenter som taler både for og mot Norsat-prosjektet. Det bør i alle fall ikke framstilles slik at de som også stiller spørsmålstegn ved denne saken, karakteriseres som negative til nordisk samarbeid generelt og nordisk fjernsyns- og radiosamarbeid spesielt.

Fordeelene ved prosjektet er klare: Det kan

øke språkforståelsen i Norden, og det kan øke den nordiske fellesskapsfølelse generelt, og kulturimpulsene blir flere. Dette framstilte bl. a. hr. Benkow på en levende og god måte i går, og det er nærmere utdypet i selve Norsat-utredningen. Og hvis alternativet til en nordisk satellitt er at Norden eller deler av Norden blir dekket av en tysk-fransk eller en annen kontinental fjernsynsatellitt, tror jeg de fleste av oss helt klart ser fordelene ved en nordisk satellitt.

Men hvis valget bare er dette, vil det i tilfelle også avdekke hvor dårlig styring vi som politikere egentlig har over den moderne massemediateknologi. Det burde jo være slik at det var vi som styrte teknologien ut fra kulturpolitiske målsettinger. Og da går det ikke an å avfeie kulturpolitiske innvendinger med at de ikke er — sitat fra hr. Benkows innlegg — ”stort annet enn forkledd egeninteresse”. Et vesentlig spørsmål av kulturpolitisk art er f. eks. dette: Vil en fjernsynsatellitt, enten det nå blir en nordisk eller en annen, føre til økt forbruk av fjernsyn, og spesielt blant barn? Ting tyder på at svaret kan være ja. Det er i tilfelle en kulturpolitisk utvikling som kan gi grunn til bekymring. I hvert fall bør en slik problemstilling ikke lettvis avfeies. Stadig økende forbruk av fjernsyn kan f. eks. virke passiviserende og motvirke arbeidet for økt engasjement i nærmiljøet. Er derimot spørsmålet bare hvilke andre lands programmer vi kan se, ja, så blir spørsmålet sjølsagt et annet.

Slike og andre, både kulturpolitiske, økonomiske og tekniske, spørsmål bør vi ta oss tid til å vurdere og drøfte på en skikkelig måte, både fram til og under neste sesjon i Nordiske Råd.

Benkow: Hr president! Det var bare en tilfeldighet som førte til at jeg fikk anledning til å tale etter hr. Bondevik. En skulle jo tro at det var velregissert med sikte på å forfølge praksisen med nasjonale oppgjør om uoverensstemmelser i den stil som nå er blitt nokså hevdvunnen, men slik er det ikke.

Jeg erkjenner selvfølgelig fullt ut hr. Bondeviks rett til å ha et annet syn enn mitt, men det er ikke noe bevis på at hans syn er riktig. Jeg vil også gjerne legge til at min holdning til Norsat først og fremst har vært kulturpolitisk motivert, og jeg er ikke i den

situasjon som hr. Bondevik når jeg skal ta kulturpolitisk standpunkt til dette, at jeg har noe behov for høringsinstanser. Det er min politiske oppfatning av spørsmålet jeg har gitt uttrykk for, og den vil være helt uavhengig av høringsinstanser. Jeg har hele tiden erkjent at kan vi oppnå den samme frie meningsutveksling, fri vandring av informasjon, uavhengig av landegrenser med andre teknikker, så er selvfølgelig det i sin fulle orden. Men det jeg meget bestemt fra den ene sesjon til den annen har fastholdt som min kulturpolitiske oppfatning, er at vi ikke vil ha noen form for båndlegging av den frie informasjon i vår del av verden. Dette står fast.

Jeg vil også si at det kanskje var noe sterkt av meg å si at det ikke er stort annet enn forkledd egeninteresse som dikterer visse kulturkretser. Jeg vil fastholde den oppfatningen, men vil gjøre et uttrykkelig unntak for hr. Bondevik, som jeg vet ser atskillig mer seriøst på spørsmålet enn som så, og vel heller ikke har noe spesielt grunnlag for å påberope seg egeninteresse.

Det jeg i grunnen hadde behov for å si noen ord om, var at jeg tror det er et forsøk på å ly av det utvidede kulturbegrep å ta opp nær sagt alt menneskelig og umenneskelig og fremstille det som en del av det man kan omtale som kultur. Det er bekvemt og beleilig, men presisjonsnivået må nødvendigvis bli lavt, og man er i ferd med å tappe kulturbegrepet for ethvert forstandig innhold. Det blir uhyre subjektivt, og det får nå så være. Men det som kanskje kan sies å være spesifikt kulturinnsiktet, er i hvert fall den virksomhet som Nordisk kulturfond tar sikte på å hjelpe med bevilgninger, og jeg hade lyst til å si noen få ord om det.

Man har et eget kulturbudsjett som i det alt vesentlige ettersom årene har gått, er blitt bundet til faste institusjoner og til faste driftsutgifter. Den bevegelige andel av det samlede budsjett er blitt meget liten, og det binder oss på et sett. Vi blir forbenede og stivnede i vår mulighet til å imøtekomme akutte, udefinerte behov raskt og effektivt på en måte som kan hindre den frie kulturutfoldelse, som i virkeligheten tar sikte på å befrukte og overrisle. Når jeg spesielt fremhever Nordisk kulturfond som et veldig egnet instrument, en slags kulturell sonde, en

slags værghårsvirksomhet på det kulturelle område, en slags våken radar, hvor vi kan overvåke og støtte alt som har behov for støtte i tiden, er det med utgangspunkt i det forhold at man allerede i 1978 la seg på 8 mill. danske kroner, det samme i 1979—1980, og det er også meningen — har man fått forståelsen av — å vurdere å fastlåse det til 8 mill. kr. også for 1981. Dette vil med den prisstigning man har i våre land, være en reell tilbakegang. For saklighetens skyld vil jeg gjerne nevne at det foregikk et hopp i beløpet etter 1970, da det bare var 4 mill. kr., men etter at man hadde hoppet én gang, sluttet man med det. Og dersom det innenfor rammen av de ganske harde tider som gjør seg gjeldende, finnes muligheter for øking av kulturbudsjettet, vil jeg for min del tro at det ville være veldig forstandig, da formålet er verdt å bli støttet, også fordi det er fritt og ubundet og ikke blir kasteball for tilfeldige politiske strømninger, men blir underlagt en meget seriøs, sakkyndig vurdering.

Jeg vil i denne sammenheng også legge til at jeg synes vi har et drivende, effektivt og ambisiøst kultursekretariat i København, som man nok tidvis kan være uenig med, men som utvilsomt tjener den nordiske kulturaktivitet på en meget positiv måte.

La meg så til slutt nevne at det antall søknader Nordisk kulturfond hadde det siste året man har registrert noen ferdige tall for, nemlig 1978, var ca. 700. Av disse var det ikke mulig å innvilge mer en ca. 250. Dersom beløpet 8 mill. kr. hadde kommet opp i 12—13 mill. kr., hvilket jeg vet er urealistisk, ville man makte — men først da — å imøtekomme alle de søknader som er tilstrekkelig godt begrunnet, og som sakkyndige, sekretariat og styret ville ønske å gå inn for, dersom det var midler til det.

Se ikke, hr. president, på dette lille innlegg som noe ønske om uvetting å presse tallene i været, men bare som et ønske om så godt jeg kan å prøve å redegjøre for det faktiske forhold. Jeg tror oppriktig talt at vi nå er i ferd med å komme i den situasjon at mange gode søkere som ellers ville synes det var fornuftig og lønnt verdt å prøve seg med en søknad, etter hvert nok er kommet til å resignere. Jeg vil veldig nødig at den virksomhet vi i Nordisk Råd driver, skal

føre til noen form for kulturresignasjon i noe land hvor gode ideer er på drift.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop betræffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Sinikka Karhuvaara, Teller-vo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Liv Andersen, Ingvar Bakken, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Árni Gunnarsson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Inger Hirvelä, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttila, Lars Korvald, Erkki Liikainen, Inge Fischer Møller och Páll Pétursson.

Yttrandet hade sålunda antagits med 61 röster.

Utskottets förslag, punkten B, bifölls.

3

C 16: Berättelse om Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1978 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1978, samt

2. att Nordiska rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag, punkterna 1 och 2, bifölls.

4

D 1980/7/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet får rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

5

D 1980/9/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet får rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

D 1980/13/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet får rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

7

D 1980/18/1974/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet får rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1980/14/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Sinikka Karhuvaara (kulturutskottets talesman): Herr president! Den rekommendation det här är fråga om syftar till att lösa ett problem som vi finska medlemmar i Nordiska rådet har varit och — tyvärr — fortfarande är mycket bekymrade över, nämligen utbildning av barnen till våra landsmän i Sverige, sverigefinnarna. Rekommendationen är tvådelad. Den förra delen riktar sig till Sveriges regering, som rekommenderas att i samråd med Finlands regering vidta åtgärder för att öka möjligheterna för de sverigefinska barnen att få undervisning såväl i som på sitt modersmål. Den senare delen riktar sig till de båda regeringarna, vilka rekommenderas att vidta åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

I de meddelanden som sedan rekommendationen antogs år 1975 har avgivits till rådet av svenska regeringen på vägnar av de båda ländernas regeringar, har i huvudsak redogjorts för de åtgärder som vidtagits med anledning av den år 1976 i Sverige antagna lagen om hemspråksundervisning. I den stadgas att landets kommuner är skyldiga att aktivt främja och stimulera tvåspråkighet hos invandrabarn och barn inom ursprungliga minoriteter.

I sitt betänkande och meddelande till se-

naste session uttalade utskottet dock att det till 28:e sessionen, dvs. till den här sessionen, förväntade sig en rapport om hur hela språkundervisningen utfallit — inom parentes kan man fråga varför den nya svenska termen hemspråk införts, när det i själva verket är fråga om modersmål, vilket också meddelandet talar om — utskottet förväntade sig rapport också om vilka problem som uppstått och vilka åtgärder som vidtagits eller planerats för att lösa dessa och vilka eventuella ytterligare åtgärder som planerats för att förbättra de finska barnens ställning i skolan. Utskottet menade att sådana uppgifter i hög grad skulle öka utskottets och därmed rådets möjligheter att följa förverkligandet av syftet med rekommendationen.

Utskottets önskemål har inte villfarits, vilket utskottet uttalar sitt missnöje med.

Något har dock åstadkommits. Sålunda har svenska regeringen tillsatt en utredning med uppgift att se över hela frågan om språksituationen för invandrarbarn i förskoleåldern. Detta är i och för sig gott och väl, men otillräckligt därför att det är fråga om bara några få årsklasser. Jag kan nämligen inte se att problemen skulle vara mindre för de äldre barnen i grundskola och gymnasieskola, snarare tvärtom.

Vad gäller rekommendationens andra del, den om att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare, vill jag här erinra om en rekommendation från senaste session, nämligen rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Ett av motiven för det medlemsförslag som låg till grund för rekommendationen var just att tillfredsställa behovet av finska lärare i Sverige efter hemspråksreformen. Kulturutskottet, som avgav betänkande om förslaget, utslöt inte att utvidgningen av den gemensamma arbetsmarknaden till att gälla lärare verksamt kunde bidra till ett framgångsrikt genomförande av hemspråksreformen i Sverige.

I meddelandet hänvisas vidare till en berättelse från Finsk-svenska utbildningsrådet, som är ett permanent koordinerande och rådgivande organ med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvandrar till Finland.

Jag får tyvärr lov att konstatera att inte heller berättelsen från utbildningsrådet ger några upplysningar av den art som kulturutskottet efterlyst. Detta påtalades av utskottet i ett betänkande över berättelsen till föregående session. Utskottet uttryckte därvid förhoppningen att utbildningsrådet i sin kommande rapportering till Nordiska rådet skulle behandla erfarenheterna av hemspråksundervisningen, eventuella svårigheter och brister samt planer på vidareutveckling av verksamheten. Så har alltså inte skett. Att man är medveten om problemen framgår dock indirekt av en till berättelsen fogad bilaga, nr 2, med en rapport från ett symposium i tvåspråkighetsfrågor, i vilken det läggs fram förslag till förbättring av invandrarnas utbildningssituation.

Det som kulturutskottet alltså efterlyser i sin rapport om rekommendation nr 14/1975 och i berättelsen från Finsk-svenska utbildningsrådet, är alltså uppgifter om inte bara insatser och vidtagna åtgärder, utan kanske hellre uppgifter om utfallet, resultatet av insatserna, om problem, som otvivelaktigt existerar, om planer på utveckling av systemet osv.

Enligt framtidsplanerna för Finsk-svenska utbildningsrådet skall rådet hålla sig informerat om och kontinuerligt följa alla frågor inom sitt verksamhetsområde. Vad är naturligare än att utbildningsrådet delar med sig av sin information till Nordiska rådet.

Herr president! Kulturutskottet föreslår att rådet lägger meddelandet till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

9

D 1980/21/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag biföljs.

10

A 536/k: Medlemsförslag om en nordisk idrottsfölkhögskola i Brønderslev

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Robert Petersen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Vort forslag beror på, at de fleste remissyttrændene er gået imod forslaget om en idrætsfolkehøjskole i Brønderslev. Da undersøgelserne desuden har vist, at der ikke er behov for en sådan skole, foreslår kulturudvalget altså, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i denne sag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

11

A 540/k: Medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till och fastställa formerna för ett intensifierat samarbete på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna.

Palmunen: Herra puheenjohtaja! Länsi-Euroopan telakkateollisuusyhdistyksen keräämien tietojen mukaan Suomen telakat työllistivät vuonna 1979 yhtä paljon henkilöitä kuin vuonna 1975 eli 16 500 henkilöä. Pohjoismaista on Tanska menettänyt tuona ajanjaksona suhteellisesti ottaen eniten työpaikkoja eli 40 %, mikä merkitsee 6 200 työpaikkaa. Saman lähteen mukaan Ruotsi on joutunut saneeraamaan 38 % telakka-töpaikoistaan.

Lähes saman ajanjakson aikana on pohjoismainen kauppalaivasto pienentynyt runsaalla 15 miljoonalla kuollutpainotonnilla iskun kohdistuttua ennen kaikkea ruotsalaiseen ja norjalaiseen tonnistoon.

Edellä mainitut luvut antavat selkeän kuvan tilanteen äärimmäisestä vakavuudesta. Jokaisen pohjoismaan ongelmissa on kuitenkin omat erikoispiirteensä.

Pohjoismaissa tulisikin korkeita työkustannuksia pystyä korvaamaan tiedolla ja taidolla ohjaamalla kaikki käytettävissä olevat voimavarat nopeasti tehoavaan täydennyskoulutukseen.

Tehdyn jäsenaloitteen yhteisenä nimittäjänä on laivateknikka ja laivataloudelliset näkemykset. Tärkeimpänä toimintamuotona on jo yli parinkymmenen vuoden ajan toiminut ”Nordiska skeppstekniska mötet”-toiminta. Muihin tekniikan aloihin verrattuna ovat laiva-alan yhteispohjoismaisen täydennyskoulutuksen toimintaedellytykset olleet poikkeuksellisen hyviä edellä mainitun yhteistyön luomien hyvien suhteiden takia.

Sivistysvaliokunta yhtyy siihen käsitykseen, että on tarpeen tehostaa pohjoismaista yhteistyötä laivateknisessä ja laivataloudellisessa koulutuksessa. Tätä puoltavat varsinkin mahdollisuudet pitää yllä koulutusyhteistyön avulla pohjoismaiden kilpailukykyä ja parhaassa tapauksessa parantaa sitä laivanrakentamisessa ja merenkulussa antamalla alalla työskenteleville mahdollisuus kansainvälisesti katsoen korkeatasoiseen opiskeluun. Kysymyksessä olisi ensi sijassa jatko- ja täydennyskoulutus, mutta myös peruskoulutus voisi tulla kyseeseen joissakin erityistapauksissa. Huomiota on tietysti kiinnitettävä nykyiseen kansainväliseen koulutusyhteistyöhön päällekkäistyön välttämiseksi.

Tästä yhteistyöstä saatava hyöty on ilmeistä. Laaja kurssitarjonta olisi mahdollista, taattaisiin riittävän suuri osanottajamäärä ja mahdollisuudet saada kurseille mahdollisimman hyvät opettajavoimat. Tällaista kurssitoimintaa voitaisiin täydentää konferenssi- ja symposiumtoiminnalla.

Lausunnonantajat suhtautuvat yleisesti ottaen myönteisesti tehtyyn jäsenehdotukseen, joskaan eivät yhdy siihen käsitykseen, että tätä yhteistyötä varten olisi luotava uusi organisaatio. Yhteistyötä voisi heidän mukaansa harjoittaa vastakin saman mallin mukaan kuin tähänkin saakka, siis edellä mainitun Nordiska skeppstekniska mötetin puitteissa. Ministerineuvoston tulisikin mie-

lestäni taata riittävä rahoitustapa tämän elimen toiminnalle.

En puutu sen enempää lausuntokäsitteilyyn. Totean vain, että on käynyt ilmi, että niillä, jotka opiskelevat Chalmersin teknisessä korkeakoulussa Göteborgissa laivatekniikkaa, on mahdollisuus suorittaa neljäs vuosikurssi joko ranskalaisessa tai englantilaisessa korkeakoulussa. Vastaavanlainen pohjoismainen vaihto olisi varsin toivottavaa. Sivistysvaliokunta on omalta osaltaan sitä mieltä, että tällainen yhteistyö olisi aivan luonnollista pohjoismaiden teknisten korkeakoulujen välillä myös muilla aloilla kuin laivatekniikassa, ja valiokunta suosittaa tällaisen yhteistyön kehittämistä.

Sivistysvaliokunta ei ole tässä vaiheessa valmis ottamaan kantaa ehdotetun laivateknisen ja -taloudellisen koulutusyhteistyön organisaatioon. Jäsenehdotuksessa esitetään kiinteää pohjoismaista federaatiota saman mallin mukaan, kuin on olemassa lääketieteellisessä opetuksessa. Tätä ehdotusta tukevat vain muutamat lausunnonantajat. Valiokunta on siksi sitä mieltä, että on tarpeen selvittää mahdollisuudet pohjoismaisen yhteistyön tehostamiseen laivateknisessä ja -taloudellisessa koulutuksessa. Tällöin on voitava käyttää hyväksi Nordiska skeppstekniska mötetin, yhteiskuntasuunnittelualalla toimivan NORDPLAN:in ja Lääketieteellisen opetuksen pohjoismaisen federaation toiminnasta sekä näiden organisaatiomuodoista saatuja kokemuksia.

Herra puheenjohtaja! Sivistysvaliokunta esittää, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostoa selvittämään mahdollisuudet ja muodot yhteistyön tehostamiseksi laivateknisessä ja -taloudellisessa koulutuksessa pohjoismaissa.

Palmunens anförande i svensk översättning:

Herr president! Enligt uppgifter som Västeuropas varvsindustriförening insamlat sysselsätter varven i Finland år 1979 lika många personer som år 1975, dvs. 16 500 personer. Av de nordiska länderna har Danmark under denna tidsperiod relativt sett förlorat flest arbetsplatser, dvs. 40 procent eller 6 200 arbetsplatser. Enligt samma källa har Sverige fått sanera 38 procent av sina varvsarbetsplatser.

Under ungefär samma tidsperiod har den nordiska handelsflottan minskat med drygt 15 miljoner dödvikton. Slaget har framför allt drabbat det svenska och norska tonaget.

De ovan nämnda siffrorna visar klart att situationen är ytterst allvarlig. Varje nordiskt land har dock sina särproblem.

I Norden bör man också kunna kompensera de höga arbetskostnaderna med kunskaper och kunnande genom att styra alla tillgängliga resurser på en vidareutbildning som ger snabba effekter.

Den gemensamma nämnanen för det väckta medlemsförslaget är skeppstekniken inklusive de skeppsekonomiska aspekterna. Den viktigaste verksamhetsformen har redan i över 20 år varit det nordiska skeppstekniska mötet. Jämfört med de övriga tekniska områdena är verksamhetsförutsättningarna för en samnordisk vidareutbildning inom skeppsområdet exceptionellt goda på grund av de kontakter som det ovan nämnda samarbetet medfört.

Kulturutskottet ansluter sig till uppfattningen om behovet av ett intensifierat nordiskt samarbete inom den skeppstekniska och -ekonomiska utbildningen. Här för talar i synnerhet möjligheterna att genom utbildningssamarbete upprätthålla och i bästa fall förbättra de nordiska ländernas konkurrensförmåga inom skeppsbyggnad och sjöfart genom att ge de i branscherna verksamma — dvs. varvsfolk, rederifolk och ombordanställda — tillfälle till en utbildning som ligger på högsta möjliga nivå internationellt sett. I första hand skulle det bli fråga om fort- och vidareutbildning, men det skulle även kunna gälla grundutbildning i särskilda fall. Hänsyn bör givetvis tas till det existerande internationella utbildningssamarbetet för undvikande av dubbelarbete.

Fördelarna med sådant samarbete är uppenbara. Ett brett utbud skulle möjliggöras och ett tillräckligt stort antal deltagare skulle garanteras samt möjligheterna att till kurserna engagera de bäst kvalificerade lärarkrafterna skulle öka väsentligt. En sådan kursverksamhet skulle kompletteras med konferens- och symposieverksamhet.

Remissinstanserna förhåller sig i allmänhet positiva till medlemsförslaget, även om de inte förenar sig om uppfattningen, att

man bör skapa en ny organisation för detta samarbete. Samarbete skulle man även i fortsättningen enligt dem kunna bedriva enligt samma modell som hittills, dvs. inom ramen för det ovan nämnda nordiska skeppstekniska mötet. Ministerrådet bör också enligt min uppfattning garantera ett tillräckligt finansieringssätt för detta organs verksamhet.

Jag blandar mig inte närmare i remissbehandlingen, utan konstaterar endast att det har framgått att de, som studerar skeppsteknik vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg, har möjlighet att förlägga fjärde årskursen antingen till en fransk eller en engelsk högskola. Ett liknande nordiskt utbyte skulle vara önskvärt. Kulturutskottet finner för sin del, att ett sådant samarbete mellan de tekniska högskolorna i Norden skulle vara helt naturligt även inom andra ämnesområden än skeppsteknik och utskottet förordar utveckling av ett sådant samarbete.

Kulturutskottet är i detta skede inte berett att ta ställning till organisationsformen för det föreslagna skeppstekniska och -ekonomiska utbildningssamarbetet. I medlemsförslaget föreslås en fast nordisk federation i stil med den som redan existerar inom den medicinska undervisningen. Detta förslag understöds av några remissinstanser. Utskottet anser därför att det behövs en utredning av möjligheterna till ett intensifierat nordiskt samarbete inom den skeppstekniska och -ekonomiska utbildningen. Härvid bör man kunna dra nytta av erfarenheterna av verksamheten inom ramen för NSTM (Nordiskt skeppstekniskt möte), Nordplan (inom samhällsplaneringen) och Nordisk federation för medicinsk undervisning samt den organisationsform som dessa representerar.

Herr president! Kulturutskottet hemställer, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till och fastställa formerna för ett intensifierat samarbete på den skeppstekniska och -ekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande kuuturuskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Annelise Godfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Lars Werner, Kåre Willoch och Marjatta Väinänen.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Glensgård.

Frånvarande var:

Liv Andersen, Ingvar Bakken, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Børge Halvgaard, Sverrir Hermannsson, Allan Herneilius, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Páll Pétursson, Otto Steenholdt, Ib Stetter, Ebba Strange, Sten Söderström, Sigrid Utkilen och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster mot 1.

Förhandlingarna avbröts kl. 11.05.

Protokoll

5:e mötet

Onsdagen den 5 mars 1980 kl. 14.30

Presidenter: Olof Palme (1—20), Lars Korvald (21—39) och Knud Enggaard (39—42)

Dagordning

1. A 543/k: Medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor

2. D 1980/1/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

3. D 1980/15/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

4. D 1980/10/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningsområde

5. D 1980/11/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

6. A 545/k: Medlemsförslag om forskning rörande kväternas kultur och språk i Nordnorge

7. D 1980/11/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

8. D 1980/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

9. D 1980/5/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område

10. D 1980/15/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

11. D 1980/17/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

12. D 1980/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

13. A 552/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter

A 563/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin

14. A 559/k: Medlemsförslag om en gemensam nordisk bokmarknad

15. E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet om temahäftet om Nordens historia (D 1980/14/1972/k)

16. E 2: Fråga till Finlands regering om svenska språkets ställning i Finland

17. E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet om tryggheten av arbetsron i skolorna

18. E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden (D 1980/18/1977/k)

19. E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk examensgiltighet

20. E 21: Fråga till Sveriges regering om TV-överföring mellan Finland och Sverige (D 1980/20/1971/k)

21. Anmälan om informationskommitténs val av förman och vice förman

22. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

C 302/t: Berättelse från Nordiska trafik-säkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

23. D 1980/1/1967/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

24. D 1980/35/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

25. D 1980/25/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon

26. D 1980/10/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

27. D 1980/1/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå

28. D 1980/1/1978/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet

29. A 507/t: Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter

30. A 544/t: Medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rut-ter

31. A 549/t: Medlemsförslag om förbätt-

rad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Norden

32. A 550/t: Medlemsförslag om åtgärder för att öka pensionärernas resande inom Norden

33. A 551/t: Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående ett bilavgiftssystem som stimulerar trafiksäkerhet

34. A 558/t: Medlemsförslag om ett nordiskt jullandsprojekt

35. A 562/t: Medlemsförslag om ett nordiskt trafiksäkerhetsår

36. A 565/t: Medlemsförslag om förbättrad nordisk transportstatistik

37. E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1980/28/1973/t)

38. E 32: Fråga till Nordiska ministerrådet om upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1980/4/1975/t)

39. E 4: Fråga till de nordiska ländernas regeringar om internordisk giltighet för körkort (D 1980/3/1976/t)

40. E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om charterskatt på resor mellan de nordiska länderna

41. E 22: Fråga till de nordiska ländernas regeringar om turism och chartertrafik

42. E 23: Fråga till Norges och Sveriges regeringar om modifiering av charterbestämmelserna

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att för detta möte Doris Håvik lämnat sessionen och ersatts av Bengt Wiklund, att Svante Lundkvist lämnat sessionen och ersatts av Arne Gadd och att Per Petersson lämnat sessionen och ersatts av Rolf Clarksson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelande

Presidenten meddelar att presidiet beslutat hänvisa regeringsförslag B 29 om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet till juridiska utskottet. Juridiska utskottet har vid sitt möte denna dag hemställt att ovannämnda regeringsförslag skulle uppföras på saklistan för sessionen.

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen måtte godkänna utskottets hemställan.

Presidiets förslag bifölls.

1

A 543/k: Medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skyndsamt uppta förhandlingar om utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, så att det mot kostnadstäckning gäller barn från samtliga nordiska länder.

Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Gunvor Schnitler och Jørgen Sønstebø hade fogat ett särskilt yttrande till utskottets betänkande.

Ingrid Sundberg (kulturutskottets talesman): Herr president! Överallt i världen arbetar män och kvinnor från de nordiska länderna. Den växande internationella marknaden, biståndsverksamhetens ökning och det vidgade kulturutbytet har medfört att det på allt fler platser finns nordiska familjer med barn, för vilka i många fall skolgången utgör ett problem. Antalet utlandsskolor växer, och numera finns det svenska utlandsskolor på mer än 50 platser i världen. Av tradition har dessa alltid varit öppna också för barn från de andra nordiska länderna. Dessa utomsvenska barn medräknas inte vid bestämningen av statsbidraget, och i vissa fall när de svenska barnen varit relativt få har kostnaderna för skolgången därmed blivit orimligt höga för föräldrarna.

Det är glädjande att överenskommelse nu träffats mellan Sverige och Norge om ett

samarbete vad gäller utlandsskolorna. Ett vidgat nordiskt samarbete har fördelen att sådana skolors fortbestånd kan säkras i vilka antalet behöriga elever annars är för litet för att skolan skall kunna drivas.

Kulturutskottet är emellertid inte tillfredsställt med att överenskommelsen endast gäller Norge och Sverige. Ju längre bort från Norden man kommer, desto mer ointressant blir den nationella tillhörigheten. På många ställen finns inte några svenska eller danska föreningar eller organisationer. Den utlandsboende tillhör den skandinaviska eller nordiska föreningen. Barnen går i den nordiska skola som finns på platsen — om det finns någon — och på föräldrahåll upplever man det som felaktigt att inte alla barn skall räknas in i statsbidraget på likartat sätt.

Kulturutskottet rekommenderar därför de nordiska regeringarna att uppta förhandlingar om utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, så att kostnadstäckningen gäller barn från samtliga nordiska länder. Utskottet finner också att behovet av utlandsskolor med nordisk myndighet som huvudman bör utredas i särskild ordning, vilket kan vara aktuellt t. ex. i samband med nordiska biståndsprojekt i tredje land.

Herr president! Det skulle finnas mycket att säga om behovet av ett utökat nordiskt samarbete vad gäller utlandsskolorna, men jag hänvisar till medlemsförslaget och remissutlåtandena, vilka ställt sig mycket positiva till medlemsförslaget. Nu bör regeringarna handla till glädje och nytta för alla dem från våra nordiska länder som arbetar på olika ställen i världen och vars barn genom utlandsskolorna får samhörighet med den utbildning och kultur vilka de är berättigade till i lika hög grad som de barn som bor i sina hemländer.

Herr president! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgríms-

son, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Olof Palme, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade:
Leif Glensgård.

Frånvarande var:

Christian Christensen, Ib Christensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Inger Hirvelä, Olof Jansson, Elver Jonsson, Grethe Lundblad, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Otto Steenholdt, Sten Söderström och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster mot 1.

2

D 1980/1/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Öst-europa

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

3

D 1980/15/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

4

D 1980/10/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningsområde

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

5

D 1980/11/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

A 545/k: Medlemsförslag om forskning rörande kvävernars kultur och språk i Norge

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samarbete med berörda vetenskapliga institutioner uppgöra en plan för insamling och utforskning av den svens-

ka kultur- og språktraditionen i Nordnorge og att därefter verkställa planen.

Fjeldvær (kulturutskottets talesman): Hr. president! Forslagsstillerne peker på den store betydning kvenene har hatt for utviklingen i Nord-Norge, både når det gjelder bosettingsmønster og næringsliv, særlig for jordbruket.

Forslagsstillerne fremholder også at kvenene i dette århundret hurtig har smeltet sammen med den norske befolkning. Den gamle kulturen og språket till kvenene er i ferd med å forsvinne, og det er derfor nå særlig viktig at en så snart som mulig kan komme i gang med arbeidet med å kartlegge og ta vare på kulturarven og tradisjonene til denne befolkningsgruppe.

Så å si alle remissuttalelser til forslaget er positive, og initiativet til dette arbeidet blir hilst velkommen fra alle parter som kan sies å ha interesser innenfor saksområdet.

Kulturutvalget har merket seg den store interesse som er blitt saken til del, og utvalget ser det foreslåtte forskningsprosjekt som en naturlig samarbeidsoppgave. Utvalget finner det også naturlig at dette forskningsarbeidet konsentreres til nordkalottområdet, men peker på at det finnes et omfattende materiale om kvenene på flere hold, og at dette materialet må bli trukket inn i forbindelse med prosjektet. Selv om det er ganske tungtveiende argumenter som taler for å konsentrere dette arbeidet innenfor de etablerte institusjoner som finnes på Nordkalotten, sier det seg sjøl at dette ikke bør legge praktiske begrensninger på selve prosjektet. Nyttien og verdien av et slikt kartleggingsprosjekt avhenger i stor grad av en utnyttning av de historiske og kulturelle kilder som eksisterer på forskjellige steder i Norden, og det vil bli en sentral oppgave i arbeidet å trekke størst mulige veksler på det tilfang av tidligere forskning som finnes.

Innvandrerne fra de nordlige deler av Finland og Sverige kom ikke som innvandrere til de norske bosettingsområder. Både av den allerede etablerte bosetting i områdene og av myndighetene ble de hilst velkommen til landet. Det var de samme årsaker som dreiv disse menneskene ut på

vandring, som lå bak emigrasjonen til Amerika fra Norden. Trange tider og små muligheter til å skaffe seg det nødvendige livsgrunnlag førte til at de søkte inn i de nordnorske områder. De fordreiv ingen, men ble ødemarkskolonister og nydyrkere. Det var ikke kravstore og dominerende grupper som slo seg ned i de værharde og øde områdene langt mot nord. De var nøyssomme og takknemlige for å kunne få mulighet til å ta del i det næringsgrunnlag som de fant i jordbruk, i fiske og fangst — for å få en ny sjanse til å skape seg utkomme og bygge heimer.

Kvenene gikk kanskje sterkere enn andre minoritetsgrupper inn i det daglige liv og virke på like fot med den norske del av befolkningen. Gjennom sitt arbeid og sin innsatsvilje vant de respekt og ble avholdt i de områder der de bosatte seg.

Samtidig opprettholdt de kontakten med sine slekter og sine fødesteder. Men avstandene var store. Mange hadde vandret i hundrevis av kilometer før de kom til nye bosettingssteder, og det var ikke mange som fikk anledning til å besøke sine opprinnelige trakter igjen. Det blir fortalt om enkelte av innvandrerne at de opprettholdt kontakten med sine heimsteder gjennom brev hele sitt liv.

Mange samfunn i Troms og Finnmark er grunnlagt og blitt utviklet av de grupper av kvener som kom til Norge så tidlig som under første halvdel av 1700-tallet, og det sier seg selv at det ikke er mulig å skrive historien om denne landsdelen uten at kvenene vil få en sentral plass. Jeg ser dette forskningsprosjektet som viktig også i denne sammenheng. Gjennom en bredest mulig kartlegging av kvenenes kultur og språktradisjon vil en også kunne bidra til et mer enhetlig bilde av disse folkegruppene innflytelse og betydning i utviklingen av våre nordlige landsdeler.

På vegne av et samlet kulturutvalg vil jeg anbefale rådet å vedta den rekommendasjon som presidenten refererte for litt siden.

Ajo: Herra presidentti! Suomen, Norjan ja Ruotsin pohjoisimmissa osissa, Pohjoiskalotilla, kontaktit yli maiden rajojen ovat aina olleet vilkkaat. Kun mennään histori-

assa jonkin verran aikaa taaksepäin, voidaan sanoa, että valtakunnan raja nykyisessä merkityksessään oli melko tuntematon käsite. Maiden pohjoisimmat osat koettiin pitkään yhtenä laajana vapaana nautinta-alueena. Tämä historiallinen tausta on epäilemättä vaikuttanut siihen, että pohjoismaiset kontaktit yli pohjoisen rajojen ovat vilkkaammat kuin monilla muilla alueilla Pohjolassa. Pohjoiskalotin yhteistyötä on pidetty monesti alueellisen pohjoismaisen yhteistyön malliesimerkinä.

Edellytykset pohjoismaiselle yhteistyölle ovat Pohjoiskalotilla olleet hyvät myös siitä syystä, että kielelliset vaikeudet eivät täällä juuri ole muodostuneet esteeksi. Ruotsin pohjoisimman osan asukkaat taitavat monesti hyvin suomea. Ruijansuomalaiset Jäämeren äärellä Norjassa niin kuin myös jotkut heidän jälkeläisistään osaavat suomea. Toisaalta myös suomalaiset osaavat siinä määrin ruotsia, että he ovat voineet osallistua ilman suurempia vaikeuksia pohjoismaiseen yhteistyöhön pohjoisessa.

Viime vuosina kulttuuriyhteistyö Pohjoismaiden kesken on tullut yhä keskeisemmäksi kalotilla. Erityisen selvää on ollut Suomen ja Norjan välisten yhteyksien vilkastuminen. Hyvin merkityksellistä sijaa tämän yhteistyön kehittäjinä ovat näytelleet ruijansuomalaiset, kveenit. Ruijansuomalainen kulttuuri on tullut entistä enemmän tietoiseksi omasta merkityksestään, ja myös Norjan valtiovalta on tuntenut lisääntyvää mielenkiintoa tätä väestöosaa kohtaan, jonka merkitys Pohjois-Norjan taloudelliselle kehitykselle on ollut hyvin suuri. Toisaalta suomalaisella taholla ruijansuomalaisten olemassaolo ja merkitys on tullut laajempaan tietoisuuteen. Tästä on esimerkkinä mm. vilkastunut tutkimustoiminta kveenien keskuudessa.

Nyt käsiteltävänä oleva jäsen ehdotus, joka tähtää ruijansuomalaisten kielen ja kulttuurin tutkimuksen ja tallentamisen tehostamiseen yhteispohjoismaisella hankkeella, on konkreettinen osoitus lisääntyneestä kiinnostuksesta kalotin yhteistä väestöhistoriaa kohtaan. Jäsen ehdotuksen lausuntoaineisto osoittaa lisäksi, että monilla tahoilla tunnetaan suurta mielenkiintoa Pohjoiskalotin väestöhistorian laajempaankin tutkimiseen. Toisaalta lausunnoista on luettavissa, että

Pohjoiskalotilla on monia perustavaa laatua olevia asioita vielä tutkimatta. Tilanteeseen on kuitenkin saatu vähitellen parannusta, kun maiden pohjoisimpiin osiin on perustettu uusia tutkimuslaitoksia, korkeakouluja ja yliopistoja.

Ehdotuksesta annetuissa lausunnoissa korostetaan yleensä, että ruijansuomalaisperinteen tehokkaampi tallentaminen ja tutkiminen tulisi aloittaa mahdollisimman pian, koska se ikäpolvi, joka on elänyt elävän ruijansuomalaisuuden kauden tämän vuosisadan kuluessa, on nopeasti vähenevässä. Ennen toiminnan tehostamista tulisi kuitenkin selvittää jo aiemmin suoritettun tutkimuksen ja keräytyön määrä ja laatu kaikissa kolmessa maassa.

On ilolla todettava se aktiivisuus, jonka jäsen ehdotus jo ennen kuin neuvosto on sen johdosta tehnyt mitään päätöksiä on herättänyt. Lapin kesäyliopisto ja Turussa toimiva Siirtolaisuusinstituutti ovat päättäneet järjestää jo ensi kesäkuussa Rovaniemellä Suomessa seminaarin juuri niiden kysymysten ympärille, jotka otetaan jäsen ehdotuksessa esille. Pohjoisessa ollaan myös tyytyväisiä siitä, että Pohjoismaiden ministerineuvosto ja kulttuurirahasto ovat huomattavin avustuksin tukeneet seminaarin järjestelyjä. Yhteispohjoismaisten laitosten toiminta tässä kysymyksessä ei saa pelkäänsä rajoitusta avustusten antamiseen, vaan niiden tulee omissa toiminnoissaan tehokkaasti pyrkiä hyödyntämään esim. Rovaniemen seminaarissa saavutettuja tuloksia.

Ruijansuomalaisuuden tutkimusta koskevasta ehdotuksesta annetuista lausunnoista on luettavissa kaksi vastakkaista mielipidettä: Toisen mukaan tutkimustyö tulisi keskittää Pohjoiskalotilla toimiviin tutkimuslaitoksiin. Toisen mielipiteen mukaan tutkimustoimintoja ei tulisi rajata niin, että tutkimustyön suorittavat vain kalotin tutkimuslaitokset, vaan että toimintaan nivellyttäisiin myös maiden etelämpänä sijaitsevia tutkimuslaitoksia.

Kun Pohjoiskalotin koulutus- ja tutkimusresursseja on viime vuosina ja vuosikymmeninä kasvatettu mm. perustamalla tänne uusia yliopistoja ja korkeakouluja, on näitä perustettaessa korostettu mm. sitä, että niiden avulla Pohjoiskalotin kaikenpuolista tutkimusta voitaisiin merkittävästi

lisätä. Onkin aivan luonnollista, että Pohjoiskalottia koskeva tutkimus mahdollisimman suuressa määrin suoritetaan alueen omissa tutkimuslaitoksissa. Tämä ei tietenkään merkitse sitä, ettei kaikkien kulttuurintutkimuslaitosten kanssa oltaisi yhteydessä.

Herra presidentti! Kun on kyse ruijan-suomalaisen kulttuurin ja kielen tutkimisesta, on pidettävä huoli siitä, että asian kanssa ei viivytellä niin, että tämän perinteen rippeet lopullisesti katoavat. Asian ympäristä ei ole varaa riisua käymään tieteid ja tutkimuslaitosten välistä köydenvetoa. Kaikkien kalottimaiden hyvien ja lämpimien suhteiden puitteissa tutkimus- ja tallennustyön kysymykset voidaan nopeasti ja joustavasti lyödä lukkoon.

Ajos anförande i svensk översättning:

Herr president! I de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige — på Nordkalotten — har kontakterna över gränserna alltid varit livliga. När man ser litet bakåt i historien kan man säga, att riksgränsen i dess nutida bemärkelse var ett tämligen okänt begrepp. Ländernas nordligaste delar uppfattades länge som ett enda stort fritt nyttjandeområde. Denna historiska bakgrund har utan tvivel medverkat till att de nordiska kontakterna över de nordligaste gränserna är livligare än på många andra håll i Norden. Samarbetet på Nordkalotten har ofta ansetts vara ett modellexempel på regionalt nordiskt samarbete.

Förutsättningarna för nordiskt samarbete på Nordkalotten har varit goda också av den orsaken, att de språkliga svårigheterna här inte utgjort något hinder. Invånarna i den nordligaste delen av Sverige kan ofta bra finska. Kvänerna vid Ishavet i Norge liksom en del av deras ättlingar kan finska. Å andra sidan kan också finnarna så pass mycket svenska att de utan större svårigheter kan delta i det nordiska samarbetet i norr.

Under de senaste åren har det nordiska kultursamarbetet blivit allt viktigare inom kalottområdet. Särskilt tydligt är det att kontakterna blivit livligare mellan Finland och Norge. En betydande roll för utvecklingen av detta samarbete har finnarna i Finnmarken — kvänerna — spelat. Den kvänska kulturen har blivit allt mera med-

veten om sin egen betydelse och även den norska statsmakten visar ett ökande intresse för denna befolkning, vars betydelse för Nordnorges ekonomiska utveckling varit stor. Kvänernas existens och betydelse har blivit mera allmänt känd. Bl. a. är den ökade forskningsverksamheten bland kvänerna ett tecken på detta.

Det föreliggande medlemsförslaget, som syftar på forskning och tillvaratagande av kvänernas språk och kultur som ett samnordiskt projekt, utgör ett konkret bevis på det ökade intresset för kalottområdets gemensamma befolkningshistoria. Remissmaterialet över medlemsförslaget visar dessutom att man på många håll hyser ett stort intresse för mera omfattande gemensam forskning rörande befolkningens historia på Nordkalotten.

Å andra sidan kan man utläsa ur remisserna att många grundläggande problemställningar ännu inte har utforskats på Nordkalotten. Situationen har dock så småningom kunnat förbättras i och med att länderna har inrättat forskningsinstitutioner, högskolor och universitet i ländernas nordligaste delar.

I yttrandena över förslaget understryks i allmänhet att en effektivare insamling och utforskning av kvänernas finska tradition bör inledas så snart som möjligt, eftersom den generation som upplevt den levande kvänska perioden under detta århundrade snabbt håller på att minska i antal. Innan verksamheten intensifieras bör man dock kartlägga omfånget och kvaliteten av den forskning och det insamlingsarbete, som tidigare har utförts i alla de tre länderna.

Man måste med glädje konstatera den aktivitet, som medlemsförslaget har framkallat redan innan rådet fattat några beslut med anledning av förslaget. Lapplands sommaruniversitet och Migrationsinstitutet i Åbo har beslutat att i Rovaniemi i Finland anordna ett seminarium redan i juni i år omkring just de frågor som medlemsförslaget tar upp. På Nordkalotten är man också nöjd med att Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden med avsevärda bidrag har stött arrangerandet av seminariet. De samnordiska institutionernas verksamhet i denna fråga får inte begränsa sig enbart till bidrag, utan bör i sin egen verk-

samhet effektivt sträva till att utnyttja t. ex. resultatet av seminariet i Rovaniemi.

Av yttrandena över medlemsförslaget om forskning rörande kväverna kan man utläsa två motsatta åsikter. Enligt den ena bör forskningsarbetet koncentreras till forskningsinstitutionerna på Nordkalotten. Enligt den andra åsikten bör verksamheten inte begränsas så att forskningsarbetet utföres endast av forskningsinstitutionerna på Nordkalotten, utan verksamheten bör också anknytas till längre söderut belägna forskningsinstitutioner.

Då utbildnings- och forskningsresurserna på Nordkalotten under de senaste åren har utökats bl. a. genom inrättandet av nya universitet och högskolor har man bl. a. understrukit att man med hjälp härav betydligt bör kunna utöka en allsidig forskning rörande Nordkalotten. Det är också alldeles naturligt att forskningen om Nordkalotten i möjligaste mån utföres i regionens egna forskningsinstitutioner. Detta betyder naturligtvis inte att man inte skall upprätthålla kontakter med alla kulturforskningsinstitutioner.

I fråga om forskningen rörande kvävernas kultur och språk måste man se till att man inte uppskjuter saken så länge att resterna av denna tradition slutgiltigt försvinner. Man har inte råd att börja föra en dragkamp mellan olika vetenskaper och forskningsinstitutioner om saken. Inom ramen för de goda och varma kontakterna mellan alla kalottländer bör frågor i anslutning till forsknings- och insamlingsarbetet kunna avgöras snabbt och smidigt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Annelise Got-

fredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Glensgård.

Frånvarande var:

Ib Christensen, Børge Halvgaard, Gutorm Hansen, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Otto Steenholdt, Sten Söderström och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 68 röster mot 1.

7

D 1980/11/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1980/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Robert Pedersen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Idrætten er helt suverænt den største folkerørelse i samtlige nordiske lande, men idrætten er også enestående, unik, på et andet felt hos os, idet der ikke er andre steder spredt ud over vore fem lande, hvor der findes så mange sociale kraftcentre, som idrætscentrene er, bygget op ved en frivillig indsats af enkeltpersoner og senere støttet af kommune og stat.

Vi ved da fra indgående undersøgelser af den teknologiske udvikling, hvor der lige er kommet en sovjetisk rapport, at man her drager den konklusion, at hvis teknikken fortsætter, som den er begyndt, vil det være lige så nødvendigt for mennesket i år 2000 at dyrke idræt, som det er at sove. Det er bl. a. også indgået i de mange drøftelser, vi har haft i kulturudvalget om støtte af idrætten, hvor der på tværs af lande og partier selvfølgelig var den holdning, den overbevisning, at det ikke er eliteidrætten, vi skal støtte, men bred idræt.

Jeg vil sige om eliteidrætten, at jeg følte lige så stor glæde og national stolthed som hr. Palme, da jeg så Stenmark vinde en guldmedalje i OL, men det er klart, at det er bred idræt, vi skal støtte. Rekommandationen gik i høj grad på, at man i større udstrækning skulle tage hensyn til handicapidræt, og rekommandationen gik også oprindelig ud på, at man skulle støtte forslag om oprettelse af en nordisk idrætspris.

Nu har ministerrådet fattet en beslutning, som vi må acceptere, fordi der er foregået et grundigt udvalgsarbejde forud for rekommandationen, men det er lidt uforståeligt, at man i sine overvejelser er kommet til et beløb, som jeg synes er fantastisk lille, 250 000 kr. i 1980, i forhold til et budget på 85 mill. kr.

Den anden ting, jeg synes er mærkelig, er, at man siger, man skal sigte på, at midlerne skal bruges til kontakt med Vestnorden. Jeg ved ikke, hvad vores ærede kollega fra Ålandsøerne føler, om han ikke føler, at vi i det nordiske samarbejde på

idrætsniveau burde give en hånd ud til Ålandsøerne.

Jeg kan ikke tilbageholde en bemærkning om min skuffelse over, at handicapidræt, som i de senere år har haft et opsving og absolut trænger til en social opbakning, har man i denne omgang i hvert fald ikke kunnet tage hensyn til.

Derfor vil jeg gerne udtrykke en tak, fordi man er kommet ind på at støtte idrætten, og samtidig vil jeg på udvalgets vegne sige, at vi håber, at beløbet bliver større, at man vil erkende den sociale forpligtelse over for de handicappede. Til slut vil jeg derfor gerne sige, at vi lægger meddelelse om rekommandationen til handlingerne, venter på ny meddelelse til næste session og forhåbentlig en meddelelse, der økonomisk set bliver af højere karat end den, vi har her.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

9

D 1980/5/1976/k: Meddelande om rekommandation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

10

D 1980/15/1976/k: Meddelande om rekommandation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Häll (kulturutskottets talesman): Herr president! Samerna är spridda över stora områden både i Finland, Norge och Sverige och frågan om samernas framtid i skilda avseenden är i hög grad en samnordisk an-

gelägenhet. Nordiska rådet har också allt sedan sin tillkomst vid flera tillfällen behandlat sådana speciella frågor som rör samerna. Det har resulterat i ett antal rekommendationer om bl. a. samnordisk samepolitik — inrättande av samiskt institut, åtgärder för skydd av samernas miljö och skydd för samernas kärnområden.

Alla dessa åtgärder har tillkommit i det vällovliga syftet att skapa trygghet för samernas framtid både i materiellt och kulturellt avseende. Ett exempel på detta är tillskapandet av det samiska institutet i Kautokeino. Dess tillkomst hälsades med stor tillfredsställelse av samer i hela Norden.

Institutet har till uppgift att bl. a. arbeta med näringsmässiga, ekonomiska och miljömässiga frågor. Vidare skall institutet arbeta med utbildningsfrågor, undervisning och information. Om institutet har lyckats i sin uppgift eller inte har det under åren då och då varit debatt om.

En femårsrapport över verksamheten är så vitt jag vet nu ute på remiss, och det blir således snart möjligt att bedöma den saken.

Det är en angelägen uppgift för Nordiska rådet att med kritiska ögon följa upp resultatet av denna och andra institutioners verksamhet så att inte en ursprungligen god idé i verkligheten resulterar i något helt annat än det man ursprungligen tänkte sig.

Herr president! Jag vill nu för att det inte skall uppstå några missförstånd betona att jag tycker att vi skall göra allt vi kan för att skapa de bästa betingelserna för den samiska minoriteten i Norden — men jag vill gärna personligen tillägga några reflexioner.

Jag kommer själv från Gällivare kommun i Norrbotten, där jag också är kommunalpolitiskt verksam. Därför har jag god erfarenhet av förhållandena inom ett område där rennäringen och andra sameintressen ofta stöter samman med den övriga befolkningens berättigade krav, exempelvis på tillgång till jakt och fiske och rekreation. Jag vet därför att det lätt uppstår spänningar och motsättningar i sådana fall och att det därför är angeläget att gå fram med stor varsamhet.

Mycket av det samhället idag gör till förmån för samerna och många av deras spe-

ciella rättigheter upplevs av delar av den övriga befolkningen som orättvisa. Därför vill jag påtala att man från samhällets sida måste vara vaksam på att inte vällovliga åtgärder får effekter som skiljer befolkningsgrupper åt i stället för att stärka samhörigheten och öka förståelsen för minoritetsgruppens situation.

Jag har velat framföra dessa synpunkter därför att jag anser det så nödvändigt att vi beaktar även andra gruppers intressen då vi vidtager åtgärder till stöd för samerna i Norden.

I det medlemsförslag som låg till grund för den 1976 i Köpenhamn antagna rekommendationen påpekades att den samiska kulturen och de samiska språkens ställning var starkt hotade. Därför rekommenderades ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med det samiska institutet utreda och föreslå lämpliga åtgärder. Kulturutskottet konstaterar nu med tillfredsställelse att det av årets meddelande över rekommendationen framgår att arbetet med en mera långsiktig plan för stöd till samerna har pågått inom ett särskilt organ och att denna plan kommer att kunna presenteras under våren 1980. Utskottet förväntar sig att Nordiska ministerrådet därefter lägger fram förslag i enlighet med rekommendationens syfte.

Herr president! Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

11

D 1980/17/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

12**D 1980/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

13**A 552/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter och A 563/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin**

Rådet beslöt att företaga ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagen måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1) att i nära kontakt med varandra genomföra massmedieutredningar i respektive land och

2) att i skyndsam ordning genomföra en samfällad teknisk granskning av olika videosystem i syfte att få fram underlag för beslut om gemensam nordisk standard och videogramdistribution samt

3) att över huvud taget sträva till samarbete och samordning på mediepolitikens område t. ex. i fråga om upphovsrätten, standardisering, gemensam produktion av videogram mellan de nordiska länderna, spridning av videogram via gemensamma nät till nordbor utanför de nordiska länderna, inklusive sjöfolk, forskning kring och tillämpning av nya tekniker.

Bondevik (kulturutskottets talesman): Hr. president! Det foreligger, som nevnt av presidenten, to medlemsforslag som angår ny videoteknikk, og som kulturutskottet har behandla under ett.

Forslag A 563 er på mange måter det mest omfattende da det tar opp tanken om et eget nytt organ for nordisk samarbeid om videogram og om ny informasjonsteknologi. Forslag A 552 tar konkret opp tanken om nordisk samarbeid om produksjon og distribusjon av videokassetter. Begge forslag angår et felt som blir stadig viktigere. Vi står ved starten av en ny teknologisk revolusjon innenfor massemediafeltet. Satellittfjernsyn, videokassett og videogram er her bare stikkord. Spørsmålet blir om vi makter å styre denne utviklinga ut fra kulturpolitiske målsettinger, istedenfor at teknikken i seg sjøl leder utviklinga.

Fram til i dag har det hovedsakelig vært institusjoner i Norden som har tatt videokassetter i bruk, særlig til undervisningsformål. Nå er imidlertid videoteknikken også i ferd med å gjøre sitt inntog i de nordiske hjem, det vitner bl. a. økende salg av videospillere særlig i Sverige om.

Forslagsstillerne peker særlig på de kulturpolitiske aspekter ved denne utvikling. De peker på at tegn kan tyde på at våre land lett blir utsatt for et mer overfladisk underholdningstilbud via videokassetter, slik som trekk bl. a. i USA kan indikere. I denne sammenheng er det viktig gjennom bevisst politikk å motvirke en slik ensidig utvikling og å legge grunnlaget for produksjon av kulturpolitisk verdifulle program. Her kan et nordisk samarbeid ha sin verdi.

På nordisk plan bør en også følge den rent tekniske utvikling og tilpasse den till våre land. Videre kan et nordisk samarbeid på dette felt bidra til å løse spørsmål som opphavsrett, distribusjon av videokassetter til nordboer i utlandet og distribusjon av TV-program på kassetter fra andre nordiske land.

Et problem en står overfor av teknisk karakter, men som også har kulturpolitiske konsekvenser, er at det i dag foreligger ulik standard og ulike system for videokassetter. Sannsynligvis står vi overfor nye system som snart gjør de gamle avlegs. Her bør de nordiske land så langt som mulig samordne valg av standard og system, slik at samarbeid og utveksling av program på denne måten kan gjøres lettere. Dersom det foreligger en rekke ulike system og ulik standard f. eks. på videokassetter, vil utveksling av de nordiske program rent teknisk bli vanskeligjort.

Videokassetter och videogram kan inte vurderas isolert, men må ses i sammenheng med hele den nye informasjonsteknologien, som bygger på moderne telekommunikasjoner. I Forslag A 563 er det foreslått et eget nordisk organ for å følge denne utviklinga og for å koordinere virksomheten. Dette forslaget har møtt delte oppfatninger blant høringsinstansene. Det pekes på at et par av de nordiske land har massemediautredninger gående, og det pekes på allerede eksisterende samarbeidskontakter som også kan ta seg av samarbeidet på dette felt. Det pekes videre på blant enkelte høringsinstanser at opphavsrettslige spørsmål må avklares nærmere før et eventuelt samarbeid om produksjon og distribusjon etableres fastere. Samordning kan f. eks. skje gjennom etablerte organer i henhold til kulturavtalen, og da i særlig grad i kultursekretariatet.

Det er også blant høringsinstansene en viss skepsis til forslag A 552 om et nytt, formalisert samarbeid om produksjon og distribusjon av videokassetter, bl. a. fordi dette forslaget fortøner seg noe uklart med omsyn til hva forslagsstillerne konkret har hatt i tankene. På denne bakgrunn anbefaler Kulturutvalget at Nordisk Råd ber regjeringene om at de i nær kontakt med hverandre gjennomfører massemediautredninger i de forskjellige nordiske land, at det gjennomføres tekniske undersøkelser med sikte på å få grunnlag for beslutning om felles nordisk standard på videokassettsystem, og for det tredje at det i det hele søkes samarbeid på mediapolitikkens område på de felt som bl. a. er nevnt i medlemsforslagene, i deres premisser og i Kulturutvalgets innstilling.

På denne bakgrunn tar jeg opp utvalgets forslag.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop be-
treffande kulturutskottets forslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade: Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson,

Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gertsen, Anne-lise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väinänen.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård.

Frånvarande var: Jo Benkow, Ib Christensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Otto Steenholdt, Sten Söderström och Bernhard Tastesen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 68 röster mot 1.

14

A 559/k: Medlemsförslag om en gemensam nordisk bokmarknad

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att göra det möjligt att köpa nordiska böcker i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Árni Gunnarsson (kulturutskottets talesman): Herr president! Frågan om att skapa en gemensam nordisk bokmarknad, eller riktigare att återskapa den gemensamma nordiska bokmarknad som existerade i slutet av 1800-talet, har varit en central fråga i Nordiska rådets arbete alltsedan rådet upprättades.

Sålunda antog rådet 1958 en rekommendation till regeringarna bl. a. om att "gi Nordisk kulturkommissionen i uppdrag å foreslå praktiske tiltak med sikte på å skape et felles nordisk bokmarked".

I det nu föreliggande medlemsförslaget efterlyses en utredning av möjligheterna att skapa en gemensam nordisk bokmarknad. Syftet skulle i första hand vara att dels öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i alla nordiska länder, dels förenhetliga prissättningen, så att nordisk litteratur salufördes till samma pris i alla nordiska länder.

Jag vill peka på att i Sverige och Danmark betalas det ännu moms på böcker.

Även kulturutskottet finner det väsentligt att, trots den ringa framgången hittills, inte uppge tanken på en nordisk bokmarknad. En gemensam marknad skulle för sin del kunna vara ett verksamt medel att stärka den nordiska kulturgemenskapen, liksom den skulle bidra till ökad nordisk språkförståelse. I detta sammanhang vill jag lägga stor vikt vid barnböckernas betydelse. Dessa är de övergripande målen. En gemensam nordisk bokmarknad skulle dessutom ha stor betydelse för författarna, som skulle kunna räkna inte bara det egna landet, utan också de andra nordiska länderna som hemmamarknad. Med hela Norden som hemmamarknad skulle böcker med liten presumtiv spridning kunna utges i högre grad än hittills.

På en punkt önskar kulturutskottet göra ett förtydligande. Begreppet gemensam nordisk bokmarknad får inte ges en så snäv tolkning, att det bara skulle gälla litteratur på danska, norska och svenska. Det är väsentligt att den nordiska bokmarknaden så långt det är möjligt också kan omfatta litteratur på finska, isländska, färiska, grönländska och samiska. Framförallt skulle de finskspråkiga invandrarna i Sverige gagnas av detta, men det skulle också ha en viss betydelse för de små språkområdena, som kämpar med stora svårigheter, att ge ut litteratur på

det egna språket. Ett särproblem utgör den finlandssvenska litteraturen, som drabbas av samma svårigheter som litteraturen inom de små språkområdena, men vars spridning i Sverige, trots samma språk, är lika begränsad som den danska och norska litteraturen.

Med hänvisning till vad som här anförts får kulturutskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att göra det möjligt att köpa nordiska böcker i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade: Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Teller-vo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård.

Frånvarande var: Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Johan J. Jakobsen, Lars Korvald, Erlendur Patursson, Otto Steenholdt, Ebba Strange, och Sten Söderström.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster mot 1.

15

E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet om temahäftet om Nordens historia (D 1980/14/1972/k)¹

Palm: Jag har ställt en fråga till ministerrådet: Hur sker marknadsföringen av temahäftet i Nordens historia och hur stora upplagor av dessa har hittills nått ut till skilda avnämargrupper i de olika nordiska länderna?

Kulturminister **Ingvar Gíslason:** Herr president! Den redaktionskommitté som 1975 tillsattes för att ansvara för utgivandet av en serie problemorienterade temahäftet om aktuella perioder i Nordens historia har under 1979 avslutat första delen av sitt arbete.

Målsättningen med de tre häften som utgivits är att de skall fungera som studievägledning och inspirera studerande och lärare i Norden att ta upp de teman som utvalts till närmare studium och forskning.

"Norden under andra världskriget" har tryckts i en upplaga om 4.000 ex. "Från Kalmarbrev till Stockholms blodbad" samt "Bonden, adelsmannen och kronan" i en upplaga om 3.00 ex var.

Produktionen och marknadsföringen sker i samarbete med etablerade förlag i Norden (Liber i Sverige och Gyldendal i Danmark och Norge).

För närvarande förs underhandlingar med ett finskt förlag om översättning, produktion och marknadsföring.

Enligt uppgifter från förlagen går försäljningen i enlighet med beräkningarna.

¹ Frågan tryckt s. 2473.

Man räknar med att den egentliga försäljningen skall komma i gång hösten 1980 då temahäftet intagits i högskolornas kurslitteratur.

Försäljningsstatistik per den 15/2 1980:	
Norden under andra världskriget	850 ex
Bonden, adelsmannen och kronan	550 ex
Från Kalmarbrev till Stockholms blodbad	300 ex

Palm: Herr president! Jag vill tacka för svaret. Marknadsföringen har nyligen börjat, och jag tycker det är stimulerande att se siffrorna, som tyder på att det finns ett behov på detta område.

Orsaken till att jag väckte frågan går delvis tillbaka till en överläggning i kulturutskottet om en formulering i ministerrådets skrivning. Där sägs att en fortsatt produktion av temahäftet i Nordens historia kommer att övervägas under verksamhetsåret 1980. Vi blev uppriktigt sagt oroade över att begreppet "övervägas" kunde innebära att det finns tankar på att inhibera eller sätta streck för utgivningen av dessa uppskattade temahäftet.

När jag skrev medlemsförslaget 1972 var avsikten att det skulle utarbetas en gemensam nordisk historiebok som kunde sättas i händerna på barn, ungdomar och deltagare i folkbildningsverksamheten. Det skulle vara en beskrivning av den nordiska historiska utvecklingen med utgångspunkt från gemensamma bedömningar. Jag tyckte det fanns ett behov av detta, men jag förstod att det var ett stort arbete. Därför har vi med intresse följt utgivningen av temahäftet som behandlar olika skeden.

Vårt egentliga önskemål står faktiskt kvar att få en mera bred beskrivning i historiebokens form av de nordiska folkens historia, men den här utgivningen kan vara en bra början. Vi hoppas därför att det övervägande som skall göras 1980 inte sker i negativ riktning som skulle innebära att man avslutar de här försöken. Det vore att på ett olyckligt sätt avbryta ett uppskattat initiativ.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

16

E 2: Fråga till Finlands regering om svenska språkets ställning i Finland¹

Lennart Andersson: Herr president! Med hänvisning till den skriftliga motivering jag har anfört vill jag ställa följande fråga:

Delar Finlands regering min uppfattning om det svenska språkets betydelse i Finland för att vidareutveckla kontakterna mellan Finland och Sverige och i så fall vilka planer har regeringen på att främja svenska språkets ställning i Finland?

Undervisningsminister **Pär Stenbäck:** Herr president! Svaret på frågans första del är ett obetingat ja. Utgående från Finlands grundlagsfästa tvåspråkighet och de historiska banden med vårt grannland Sverige, som under de senaste decennierna ytterligare förstärkts genom den omfattande emigrationen och den expansiva handeln, måste det svenska språket förbli det främsta kommunikationsmedlet mellan våra länder. Man kan lugnt påstå att förbindelserna mellan våra länder över den långa men nästan osynliga gränslinjen hör till de livligaste, formfriaste och mest problemlösa förbindelserna mellan två stater i Europa. Också för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik spelar Sverige en avgörande och central roll.

Det är i och för sig intressant, men inte alls uppseendeväckande, att en svensk riksdagsledamot ställer denna fråga i denna den främsta nordiska samarbetsinstitutionen. När den s. k. språkstriden rasade i Finland under 1930-talet, anammade det officiella Sverige och de flesta svenska partier en s. k. icke-inblandningspolitik i Finlands språk- och kulturförhållanden. Man fruktade att varje ställningstagande för det svenska språket och finlandssvenskarna skulle irritera och antagonisera den finska folkmajoriteten. Efter kriget skedde en betydande utjämning i Finland, men den svenska principen om icke-inblandning höll länge i sig. Först på 1970-talet började man också i Sverige uttrycka oro över svenskans framtid i Finland, efter det att en upplyst finsk opinion så småningom kommit till uttryck i många sammanhang. I dag uppfattar knappast någon i Finland ett svenskt ställningstagande som in-

¹ Frågan tryckt s. 2474.

blandning, utan som berättigad intressebevakning av samma slag som de flesta europeiska kulturnationer utför, inte minst i sina grannländer.

Frågeställaren uppger, att endast 1,8 % av grundskoleleverna i Finland väljer svenska som första främmande språk. Procenttalet är emellertid föråldrat. Läsåret 1978—1979 läste nämligen 6,29 % av de finskspråkiga eleverna svenska som första främmande språk från och med årskurs tre. Procenttalet kommer sannolikt att ytterligare stiga under de närmaste åren när grundskolereformen är helt genomförd.

Utän att speciella åtgärder vidtas kan man därför förutse, att mellan 5 och 10 % av de finskspråkiga eleverna under de närmaste åren kommer att välja svenska från årskurs tre; och det är värt att understryka, att svenska läses av alla elever i de finskspråkiga grundskolorna i högstadiet i vårt land, dvs. under tre år på årskurserna 7, 8 och 9. Det är en vanlig nordisk uppfattning att svenska icke alls läses i det finska skolsystemet. Vidare bör framhållas att svenska språket är obligatoriskt språk både i gymnasiet och i alla andra skolor som följer efter grundskolan. Ser vi frågan i t. ex. ett tioårsperspektiv har svenskundervisningen i de finska skolorna tagit ett jättekliv framåt; reformen påbörjades för övrigt år 1968 under statsminister Mauno Koivistos första regering, inte utan ett betydande motstånd på den tiden från en del skolfolk som utgående från pedagogiska grunder trodde att två språk skulle bli för mycket.

Vad beträffar framtiden föreslår språkprogramskommittén i sitt betänkande att 15 % av den finskspråkiga årsklassen borde läsa svenska som första främmande språk. Detta skulle garantera att åtminstone denna del av eleverna skulle få en tillfredsställande språkkunskap, något som självfallet inte garanteras genom enbart tre års undervisning i grundskolan. Det bör medges att också för andra språks del är språkprogramskommittén ambitiös. Just nu har remisserna kommit in och samtidigt pågår ett omfattande kodifieringsarbete av hela Finlands skollagstiftning. I detta sammanhang kommer Finlands regering att pröva olika lösningsmodeller för att stärka undervisningen i bl. a. svenska i skolväsendet i Finland.

I generaldebatten hänvisade jag till arbetet för ökad nordisk språkförståelse, det nordiska språksekretariatet i Oslo och det nordiska språk- och informationscentret som den 1 augusti 1980 inleder sin verksamhet i Helsingfors. För övrigt utsåg ministerrådet i går ny chef för detta, överinspektör Pirkko Ruotsalainen. Centrets kanhända främsta uppgift blir att förmedla material och impulser till Finlands finskspråkiga skolväsende. Det kan nämnas att av de närmare 2 000 svensklärarna i alla skolformer har nästan alla finska som modersmål och en del av dem har själva begränsad praktisk språkerfarenhet. Det är därför glädjande att notera att Svenska institutet i Stockholm numera kan bedriva verksamhet också i Finland och är berett att bidra till en förstärkning av den akademiska svenskundervisningen speciellt vid våra inlandsuniversitet i helt finsk språkomgivning. Sverige är välkommet att stödja svenskundervisningen, inte minst med tanke på att finlandssvenskarna kan erbjuda bara begränsade personella resurser för undervisning och forskning. Emigrationen till Sverige har också successivt ökat intresset för den svenska som talas och skrivs i Sverige.

Frageställaren anknyter speciellt till de kontaktbehov som uppstått genom den finska invandringen till Sverige. Här kan konstateras att denna lett till ökat intresse för svenskundervisningen i Finland bland gemene man. Härvid följer man också med stort intresse med den svenska regeringens åtgärder för att förstärka modersmålsundervisningen för finska barn i Sverige.

På basen av det ännu oavslutade utredningsarbetet och den lagberedning som pågår kommer Finlands regering under det kommande året att ta ställning till förslag avsedda att ytterligare förstärka undervisningen i svenska i de finskspråkiga skolorna i Finland.

Lennart Andersson: Herr president! Jag tackar undervisningsminister Pär Stenbäck för det positiva svar som jag har fått på min fråga.

Under generaldebatten vid den här sessionen har språkfrågan varit ett av de två stora ämnesområdena. Många talare har nämnt

det nordiska språkäret. Man har också berömt skriften Att tala nordiskt. Andra talare har uttryckt sin tillfredsställelse över att det kommer att upprättas ett språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland, vars verksamhet inleds hösten 1980. En del talare har också framhållit sin glädje över alla de åtgärder som vidtagits med anledning av utredningen Våra grannspråk.

I den helhetsbilden är min fråga om det svenska språkets ställning i Finland en del-fråga.

I början på det svar jag har fått är det en sak som är utomordentligt glädjande, och det är när undervisningsministern konstaterar att vi nu har kommit så långt att vi sakligt kan diskutera de här frågorna utan att det skall behöva betraktas som en inblandning i interna angelägenheter. Denna vidsynthet sätter jag mycket stort värde på för dagens debatt och för det fortsatta arbetet när det gäller språkfrågan.

Jag kan också konstatera av svaret att mycket har gjorts i Finland under de senaste åren. Men vad jag fäster särskild vikt vid är att den utredningskommitté som har arbetat i Finland och som lämnade sitt förslag i slutet av 1978 nu har remissbehandlats. Undervisningsministern säger i svaret att just nu har remisserna kommit in och samtidigt pågår ett omfattande arbete med kodifiering av hela skollagstiftningen.

I detta sammanhang kommer Finlands regering att pröva olika modeller för att stärka undervisningen i bl. a. svenska inom skolväsendet i Finland. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att det är en mycket positiv inställning till kommitténs förslag om att åtminstone 15 procent av eleverna skall studera svenska som första främmande språk.

Allra sist i svaret står det att på basen av det ännu oavslutade utredningsarbetet och den lagberedning som pågår kommer Finlands regering under det kommande året att ta ställning till förslag avsedda att förstärka undervisningen i svenska i de finskspråkiga skolorna i Finland.

Det är en mycket bra avslutning. Jag tolkar den på det sättet att inom ramen för en knapp ekonomi kommer Finlands regering även i fortsättningen att prioritera åtgärder i syfte att främja undervisningen i svenska språket. Därmed har jag fått klart besked

i den huvudfråga som jag har ställt, och det tackar jag för.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

17

E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet om tryggandet av arbetsron i skolorna¹

Savola: Herr president! Hänvisande till de motiveringar jag har anfört i min fråga vill jag ställa följande fråga till ministerrådet: Avser ministerrådet att på nordiskt plan ta upp frågan om hur arbetsron i skolorna skall kunna förbättras, och, om så är fallet, på vilket sätt?

Statsråd Førde: Hr. president! Skolen er i dag den største arbeidsplassen i alle nordiske land. Derfor er skolens arbeidsmiljø eit viktig politisk spørsmål.

Arbeidsmiljøproblem er i stigande utstrekning aktualisert i skoledebatten i Norden. Arbeidet med desse problema bør ha høgste prioritet i den framtidige undervisningspolitikken i våre land.

Samtidig er det viktig å understreke at vi her står overfor svært kompliserte og mangesidige problem. Utgangspunktet for ein politikk på dette området må vere sikker kunnskap om tilhøva, ikkje tilfeldige sensasjonsoppslag i media.

Dels dreier det seg her truleg om arbeidsmiljøproblem som er skapt i og av skolemiljøet. Men vi må også sjå slik uro som ein refleks av samfunnet elles og av allmenne tendensar i samfunnsutviklinga. Problema kan vere svært forskjellige frå skole til skole. Vi kan sjå ulik utvikling på ulike aldersnivå og store regionale skilnader. Vi må gå inn på heimens rolle i denne samanhengen.

Ein seriøs analyse av problema vil alltid ende opp i ei lang rad ubesvarte spørsmål.

I det nordiske skolesamarbeidet inngår "skolens arbeidsmiljø" i langtidbudsjetta. I samsvar med vedtak i det nordiske ministerrådet skal det nordiske skolesamarbeidet rette seg mot område som blir prioritert na-

¹ *Frågan tryckt s. 2492.*

sjonalt i det pedagogiske forsknings- og utviklingsarbeidet.

Svaret på spørsmålet er altså at skolens arbeidsmiljø kjem inn i det nordiske skolesamarbeidet i den monn spørsmålet blir prioritert nasjonalt.

Savola: Herra presidentti! Teen seuraavan lisäkysymyksen: Aikooko ministerineuvosto tehostaa pohjoismaista kouluuyhteistyötä erityisesti koulujen työympäristökysymyksessä ja työympäristön parantamisessa?

Savolas anförande i svensk översättning: Herr president! Jag ställer följande tillägsfråga: Avser ministerrådet att intensifiera nordiskt skolsamarbete i synnerhet när det gäller skolornas arbetsmiljö och förbättrandet av densamma?

Statsråd Førde: Hr. president! Så vidt eg oppfatta Savola, spør han nå om vi kjem til å intensivere dette arbeidet, og svaret på det er ja. Vi kjem til å gjere det fordi det er eit problem som i aukande utstrekning blir prioritert nasjonalt. Men la meg legge til ein viktig reservasjon, og det er den at vi bør ikkje skape overdrivne forventningar om kor mykje av eit slikt komplisert problem som kan løysast på nordisk nivå. I denne samanhengen er nok andre beslutningsnivå betydeleg meir interessante. Sjølve vil vi i Norge fokusere desse problema sterkt i tida som kjem, og vi kjem til å sette ned eit arbeidsutval som skal sjå på ulike sider av dei. Eg vil likevel understreke at kanskje er heller ikkje det nasjonale nivå det viktigaste strategiske angrepspunktet for slike problem. Vi kan ikkje utrede oss ut av desse problema i departementet. Vi kjem ikkje til å kunne kjøpe oss fri for dei med pengar, og eg trur også vi i heller begrensa utstrekning kan gi lover som løyser problema. Som i alle andre arbeidsmiljøproblem er det viktigaste angrepspunktet arbeidsmiljøet sjølv, og dei viktigaste beslutningstakarar for eit arbeidsmiljø er dei som har sitt daglege arbeid i skolen. Men vi skal naturlegvis hjelpe desse med å betre sitt arbeidsmiljø, både på nasjonalt og nordisk plan.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

18

E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden (D 1980/18/1977/k)¹

Inger Hirvelä: Herr president! Är Nordiska ministerrådet berett att i enlighet med rekommendation nr 18/1977 och efter genomförd utredning av saken vidtaga åtgärder för att öka spridningen av nordisk film inom Norden?

Statsråd Førde: Hr. president! Ministerrådet er samdt med Nordisk Råd i at ein bør stø spreieing av nordisk film i Norden.

I meldinga til denne sesjonen i Nordisk Råd har Ministerrådet gjort greie for korleis saka er handsama med utgangspunkt i rekommendasjonen frå 1977. Vi har nemnt kontakten med dei ulike filminstitutta og den førebels drøftinga av ein rapport nå i januar.

Det er etter Ministerrådets meining viktig at dei nordiske kontaktane går inn som del av nasjonale tiltak. Derfor må vi sjå nøye på kva ein kan gjere på nasjonalt plan for å få betre spreieing av nordisk film i dei nordiske landa. Ministerrådet regnar med at slike nasjonale vurderingar blir gjort, m. a. i den gjennomgangen av filmpolitikken som for tida blir gjennomført i Danmark, Norge og Sverige. Då kan slike forslag som importstønning/lanseringsstønning og nedkopiering av film til 16 mm blir drøfta både i nasjonalt og i nordisk perspektiv. Samstundes kan eksisterande stønningformer bli vurderte, m. a. som instrument for spreieing av nordisk film.

Rådgevingande komite for kultur — RKK — har den 25. och 26. januar drøfta spreieing av nordisk film i Norden og den rapporten Ministerrådet hadde drøfta nokre dagar tidlegare. RKK sa seg då samdt med Ministerrådet i at desse problema må bli studert vidare, m. a. med omsyn til korleis vi skal balansere nasjonal og nordisk innsats. Dette arbeidet vil også bli ført vidare av ei særskilt arbeidsgruppe.

Straks dette arbeidet er gjort, kan Ministerrådet betre ta standpunkt til kva for tiltak ein kan sette ut i livet, både ut frå kva som er praktisk, og kva vi har råd til. Målet er da, som eg har understreka, at vi skal få til betre spreieing av nordisk film i Norden.

Spørsmålet om barne- og ungdomsfilm tolkar eg slik at det gjeld produksjon av film. Da reiser det seg heilt andre spørsmål, som gjeld mykje meir pengar, kor sterkt staten skal kome inn i biletet, kva filmkunstnarane sjølv vil arbeide med. Det er vel ikkje realistisk å tru at vi dei næraste åra kan finne rom innafor det nordiske kulturbudsjettet til produksjon av barne- og ungdomsfilm. Her trur eg vi stort sett må overlata initiativet til produsentane og til nasjonale stønningordningar, kanskje berre med noko stimulans for nordisk samproduksjon.

Til slutt vil eg for ordens skuld nemne at Ministerrådet ikkje har endra dei tilskottsordningane vi har i dag. Skulle det kome søknader om tilskott til nordiske initiativ på filmområdet, vil dei bli handsama på same måte som før.

Inger Hirvelä: Herr president! Jag ber att få tacka för svaret som kanske var litet opreciserat. Såsom jag uppfattat innehållet i ministerns svar så verkar det som om man inte ämnar vidtaga några definitiva åtgärder för att öka spridningen av nordisk film inom Norden. Detta beklagar jag djupt då jag väl vet att det på fältet finns ett aktivt intresse som också har dokumenterats. Jag vill därför komma med följande tillägsfråga: Nordiska ministerrådet anser i sitt svar att samarbetet på detta område är viktigt och eftersom så är fallet, varför påskyndar man inte då strävandena för att uppnå konkreta praktiska resultat i saken bl. a. med tanke på att t. ex. det nya nordiska språk- och informationscentret, som minister Pär Stenbäck redan omnämnt här, säkerligen kommer att vara i behov av hjälp.

Statsråd Førde: Hr. president! Eg skjønner at Inger Hirvelä ikkje er særleg nøgd med svaret, og i og for seg har eg ikkje investert all verden av prestisje i det heller. Men eg kan ikkje vere samdt i at det er så negativt som det Inger Hirvelä nå gir uttrykk for. Vi er samde, trur eg — Kulturutskottet i Nordisk Råd og Ministerrådet — om at samarbeid på filmens område er eit av dei viktigaste og mest interessante nye samarbeidsområde i åra som kjem. Men eg må her min-

¹ Frågan tryckt s. 2494.

ne om to heilt grunnleggande forhold: For det første er det ein viktig leveregel for alt godt nordisk samarbeid at ein tenkjer seg godt om, kva som best kan løysast på nordisk plan, og kva som best kan løysast på nasjonalt plan. Den gjennomgangen trur eg ærleg talt ikkje at noen er heilt ferdig med. For det andre må eg minne om at film er eit umåteleg ressurskrevjande kulturtiltak. Både produksjon og distribusjon av film er ressurskrevjande. Og eg treng korkje minne Inger Hirvelä eller andre som sit her i salen, om kva ramme det er vi diskuterer for det nordiske kultursamarbeidet i det første året og kanskje i åra som kjem. Vi skal prøve å finne rom for tiltak innafør filmens område, men eg trur også vi har eit felles ansvar for ikkje å gi inntrykk av at vi kan greie urimeleg mykje i tida som kjem.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

19

E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk examensgiltighet¹

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Med hänvisning till min skriftliga fråga får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet: Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidta för att åstadkomma en snar lösning av examensgiltighetsproblemet i de nordiska länderna?

Statsråd Førde: Hr. president! Elsi Hetemäki-Olander har i spørsmålet tatt utgangspunkt i det store talet på studentar som studerer i eit anna nordisk land. Ser ein det i forhold til det samla studenttalet i Norden, er det likevel under 1 pst. av studentmassen det er tale om. Av 9 000 nordiske studentar i eit anna nordisk land er om lag 7 000 i Sverige, og av desse kjem ca. 6 000 frå Finland.

På bakgrunn av dei tala eg her har nemnd, er det derfor rimeleg at ein først og fremst tar sikte på å løyse desse bilaterale problema. Når det gjeld spørsmålet om dei finske

¹ *Frågan tryckt s. 2498.*

studentane i Sverige, har ein funne det rimeleg å vente på den finske utgreinga, som er i gang og etter planen skal vere slutført i vår.

Eg vil gjerne streke under at konvensjonen om nordisk tentamensgyldighet, som óg i nokon mon kan brukast når ein vurderer eksamenar samla, bygger på det hovudprinsipp at lengda av studietida blir samanlikna, likevel med ei vurdering også av det faglege innhaldet. Deretter er det ei nasjonal oppgåve å fastsette slike særlege utfyllande vedtekter som ein finn nødvendige for at ein eksamen heilt eller delvis kan bli godkjend i eit anna nordisk land. Sidan problemet i samband med godkjenning av dei svenske eksamenane i Sverige nettopp gjeld forskjell i lengda på den normerte studietida, er den framgangsmåten som er nytta, i samsvar med konvensjonen om tentamensgyldigheit.

Eg er likevel samd med Hetemäki-Olander i at det generelt vil vere ønskjeleg å gi betre informasjon til studentane om dei problema ein møter ved å studere i eit anna nordisk land. I den utgåva av studiehandboka "Att studera i Norden" som er under utarbeiding og vil bli utsendt i år, vil det bli tatt med ei samanlikning av lengda på studietida for dei einskilde fagstudia.

Ministerrådet er likevel i tvil om det vil ha noen stor effekt om ein gjekk gjennom alle fagstudia i Norden for å finne ut i detalj kva for skilnader som finst i studietid og fagleg innhald, med sikte på å tilpasse studia til kvarandre og utarbeide særlege tilleggsstudieplanar. På bakgrunn av at det er relativt få studentar som studerer i eit anna nordisk land, vil det vere meir rimeleg å avgjere dei konkrete sakene det gjeld, ved individuell vurdering. Dette fastslår også konvensjonen om tentamensgyldighet som hovudprinsipp. Her må vi óg tenkje på at reformer i den høgre utdanninga i dei siste åra har ført med seg at studieplanane ikkje i alle høve blir fastlagde på sentralt hald, og at det óg kan vere mogleg å føre inn store individuelle skilnader i det faglege innhaldet. Det Ministerrådet her bør gjere, er å følgje utviklinga og ta opp slike konkrete saker som viser at intensjonane bak konvensjonen om tentamensgyldighet ikkje blir etterlevde.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Jag ber att få tacka minister Førde för svaret men jag ville ännu framhäva den praktiska sidan av saken. Det är för studerandena i Norden väldigt viktigt att de på förhand kan veta vad som gäller i examensavseende då de flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Det som jag var ute efter var klara regler för nordisk examensgiltighet, någonting som av svaret att döma inte tycks kunna förväntas. Därför vill jag ställa följande tilläggsfråga: Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidtaga för att fullfölja nordiska kulturavtalet på detta område och för att åstadkomma en systematik som skulle underlätta praktiska problem i samband med godkännande av examina från ett nordiskt land till ett annat nordiskt land, ty tyvärr, minister Førde, snart har vi examensgiltighet överallt i Europa med ett lysande undantag i Norden.

Statsråd Førde: Eg er noe usikker på om det spørsmålet som kom nå, er det samme spørsmålet som vart stilt i første omgang, eller om det er eit nytt, omfattande spørsmål. Viss det er det samme spørsmålet, kan eg gjenta svaret. Viss det er eit nytt, omfattande spørsmål, kan eg på ståande fot ikkje svare. La meg likevel legge til at det i det svaret eg gav, ikkje ligg at Ministerrådet ser denne saka som uvedkommande, eller at Ministerrådet ikkje kan bidra til at ein her får betre og smidigare ordningar og i största mogleg grad eksamensgyldighet. Det eg har avvist, er at Ministerrådet skulle sette i gang ei eiga separat utgreiing om eksamensgyldighet, dels med den begrunnelse at storparten av dette problemet for Norden sitt vedkommande er til utgreiing nasjonalt i Finland, og dels med den begrunnelse at det vil vere begrensa kor langt vi kan komme med ei slik utgreiing. I det perspektivet må eg minne om at også når det gjeld utgreiingsoppgåver, har vi mange store løft å ta, og eg kan ikkje sjå at dette er det området der vi vil bruke kapasiteten best.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Jag skulle bara säga att det här är just det område där vi enligt min mening borde bruke vår kapacitet.

Statsråd Førde: På det punktet er vi altså ueinige. La meg legge til: Ei utvikling nasjonalt innafor den høgre utdanninga, som dels har vore bevisst tilstreba i våre land, har også ført til at vi f. eks. i mitt eige land ikkje har absolutt eksamensgyldighet mellom landsdelar og utdanningsinstitusjonar, fordi vi i så sterk grad har desentralisert eksamensansvaret og gitt rom for individuelle ønske. Vil ein lage ei sentral ordning som ein gong for alle løyser desse problema med eksamensgyldighet, trur eg ein har påtatt seg ei oppgåve som ein knapt greier å bere fram.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

20

E 21: Fråga till Sveriges regering om TV-överföring mellan Finland och Sverige (D 1980/20/1971/k)¹

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Med hänvisning till den motivering som ingår i den tryckta texten ställer jag följande fråga till Sveriges regering:

Har regeringen för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett TV-sändarnät i Sverige för direktöverföring av finskspråkiga program från Finland och för utsändning av i Sverige producerade finskspråkiga program?

Statsrådet Mundebo: Herr president! Fru Karhuvaara har ställt en fråga till Sveriges regering om rekommendationen om TV-överföring mellan Finland och Sverige. Rekommendationen har länge stått på dagordningen och det med all rätta. De i Sverige bosatta finska invandrarna har, i likhet med andra invandrargrupper och etniska minoriteter, ett legitimt behov av ett omfattande och rikhaltigt utbud av TV-program på modersmålet. Därför är också en av huvudmålsättningarna med Nordsatförslaget att förbättra den kulturella situationen för våra språkliga och etniska minoriteter. De finska invandrarna i Sverige utgör ju den potentiellt största språkgruppen som skulle få ett väsentligt förbättrat mediautbud om Nordsat realiserar. Detsamma skul-

¹ Frågan tryckt s. 2502.

le gälla för den svenskspråkiga befolkningen i Finland.

Utredningsarbetet kring frågan om nordisk radio och television via satellit har avslutats. Huvudrapporten överlämnades till Nordiska ministerrådet den 22 oktober 1979. Nu avvaktar vi som bekant till den 15 april i år remissinstansernas yttranden över utredningen samt sammanställning och analys av dessa yttranden. Därefter skall vi inom kort fatta beslut i frågan. Under det att utredningsarbetet pågått, cirka 1 1/2 år, har från Sveriges sida frågan om direktöverföring av TV till och från Finland av naturliga skäl inte varit föremål för någon närmare diskussion. I avvaktan på en samnordisk lösning, som kan ligga nära i tiden, bör väl inte heller ett bilateralt finsk-svenskt alternativ aktualiseras. Det skulle vara att tala med i någon mån kliven tunga och det brukar ju höras till ordningen att man avvaktar resultaten av en tillsatt utredning i någon viss fråga innan en alternativ lösning av samma fråga börjar diskuteras.

Detta innebär dock inte att vi i Sverige under mellantiden inte tillmätt invandrarnas och de språkliga minoriteternas behov av TV-program en stor vikt. Finskspråkiga program förekommer i såväl riksradiation som i de båda TV-bolagens egenproduktion. Samarbetet mellan Sveriges radio och YLE vad gäller finskspråkiga program är vid det här laget väl etablerat. I alla lokalradiodistrikt där vi har någon påtaglig invandrarbefolkning förekommer sändningar på respektive större språk. De försök med närradio som för närvarande pågår inkluderar även sändningar på invandrarspråk. När den nya organisationen för radio och TV trädde i kraft i juli 1979 var en av ambitionerna att förstärka programheternas ställning. Den nya organisationen ger de olika programföretagen bl. a. möjligheter till specialisering vad gäller program för de språkliga minoriteterna.

Fru Karhuvaara frågar den svenska regeringen om regeringen har för avsikt att etablera ett TV-sändarnät i Sverige för direktöverföring till och från Finland. Jag har utvecklat svaret i någon mån, men i avvaktan på slutgiltigt ställningstagande till Nordsat-utredningens förslag får jag svara nekande på fru Karhuvaaras fråga.

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Jag tackar statsrådet för svaret som ju inte var så uppmuntrande om man ser till sverigefinnarnas TV-situation med tanke på den osäkerhet som vidrårer Nordsat-projektet. Det var dock värdefullt att få en så här ärlig redovisning av den svenska regeringens inställning i den här saken och statsrådets svar var så slutgiltigt att jag inte har något behov av att göra en tilläggsfråga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Thage Peterson återtagit sin plats i rådet och att Karl-Erik Häll lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Lars Korvald övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

21

Anmälan om informationskommitténs val av förman och vice förman

Vid konstituerande möte har till förman och vice förman i informationskommittén valts Jo Benkow och Sture Palm.

Anmälan lades till handlingarna.

22

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande) och C 302/t: Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit,

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att verka för att trafiklagstiftningen i samtliga nordiska länder harmoniseras i överensstämmelse med förslag från Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning
2. att verka för att arbetet med Kiruna —Narvikvägen genomförs i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt
3. att arbeta för att nödvändiga åtgärder verkställs före 29:e sessionen i syfte att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaderna i de nordiska länderna
4. att låta utvärdera de genomförda nordiska projekten på vägforskningsområdet
5. att sörja för att flygförbindelsen mellan Tromsö, Kiruna, Uleåborg och Luleå marknadsförs grundligt dels i de nordliga områdena och dels i övriga Norden och utomlands
6. att uppmärksamt följa utvecklingen av arbetet med flygförbindelse mellan Vasa, Umeå, Östersund och Trondheim
7. att arbeta för att rabattordningarna i den internordiska flygtrafiken förenklas och förenhetligas
8. att även fortsättningsvis arbeta för att så likartad vägstandard som möjligt uppnås i Norden
9. att arbeta för att förberedelser för upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden upptas så snart som möjligt
10. att mot bakgrund av rapporten Kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden (*NU A 1979:13*) ta initiativ till konkreta åtgärder för ökad semesterspridning i Norden

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna,

C. att rådet lägger berättelsen från Nordiska trafiksäkerhetsrådet till handlingarna.

Marjatta Väänänen (trafikutskottets talesman): Herr president! Trafikpolitiken har en central roll i det nordiska samarbetet. Man kan med visst fog säga, att den fortlöpande

evolutionen på samfärdselns område under de senaste 150 åren — med först ångfartygen, sedan järnvägarna, så bilismen, så flyget och slutligen de moderna masskommunikationsmedlen — har utgjort den materiella grundvalen för den nordiska gemenskapens framväxt, på samma sätt som det gemensamma kulturarvet är den andliga förutsättningen.

I dag står vi på trafikens område i ett läge, där många viktiga avgöranden är snart förestående. Jag tänker framför allt på den osäkerhet beträffande samfärdselstrukturen i framtiden som råder, eftersom vi inte med någon säkerhet kan säga hur tillgången till och priserna på drivmedel kommer att utvecklas i framtiden. Inte heller vet vi med säkerhet hur transportsystemen skall kunna anpassas till de alternativa utvecklingsperspektiv som kan skönjas.

En annan fråga som i stigande grad drar intresset till sig i samband med trafiken, är de miljömässiga konsekvenserna av den moderna trafiken. Också i detta avseende står vi i en situation där vi behöver ett förbättrat forskningsunderlag för besluten i samhället och där vi inom en nära framtid måste träffa val med långtgående konsekvenser. Energi- och miljöaspekterna på transportsystemen hänger naturligtvis dessutom nära samman.

Detta utgör en del av bakgrunden till att trafikutskottet i sitt betänkande om Nordiska ministerrådets berättelse har lagt stor vikt vid forskningen. De forskningsområden som vi nu speciellt har lagt vikt vid är vägforskningen och forskning om kollektivtrafiksystem både i tätort och glesbygd. Också projekt om utveckling av cykeltrafik och anpassning av trafikmedlen för de handikappades behov har fått vårt stöd. Men jag tror också att jag kan säga att trafikutskottet inom kort kommer att föra fram nya önskemål om ökat forskningssamarbete, kanske just beträffande energi- och miljöaspekterna på trafikmedlen. Detta har nämligen redan ganska långt diskuterats inom utskottet i samband med den revision av vårt s. k. tio-punktsprogram från 1972 som vi började med i höstas och som skall slutföras nu på våren. De nordiska länderna har mycket att vinna på ökat samarbete när det gäller forskning på transportområdet. Våra länder

är små, vilket gör att vi var för sig har svårt att lösgöra de resurser som är nödvändiga. Kombinationen av nordligt läge med stora transportbehov är unika i världen. Det gör att det i många fall är ogörligt att använda lösningsmodeller från andra håll: vi måste forska själva. Detta gör att vi inom trafikutskottet faktiskt gärna skulle se att exempelvis vägforskningen kunde prioriteras högre vid anslagsfördelningen inom ministerrådets budget än vad som hittills varit fallet. Sällan kan den ömsesidiga nyttan av samfälliga forskningsinsatser påvisas lika påtagligt.

Trafikutskottet har i sitt betänkande tagit upp en stor mängd frågor som har varit aktuella eller som utskottet önskar få aktualiserade. Jag skall inte beröra dem alla i detta anförande, utan inskränker mig till att beröra ett par frågor.

En av de frågor som trafikutskottet har varit särskilt upptaget av och som vi har arbetat för under en lång följd av år, är att förbättra flygförbindelserna inom de nordliga delarna av Norden. Vi har med stor tillfredsställelse noterat att viktiga framsteg i detta avseende har gjorts under år 1979. Då öppnades nämligen den nya tvärgående flygförbindelsen mellan Uleåborg, Luleå, Kiruna och Tromsö. Det har varit initialsvårigheter, som trafikutskottet i somras fann anledning att tillskriva ministerrådet om. Man får förutsätta att allt nu görs för att på ett effektivt sätt under följande högsäsong informera om rutten. Trafikutskottet har i förslaget till yttrande tagit in en punkt som gäller effektiviserad marknadsföring av den nya flyglinjen både inom och utom Norden. Detta är ett tecken på att trafikutskottet kommer att fortsätta att arbeta för att denna banbrytande nya trafikled skall utvecklas. Också ett annat önskemål har infriats år 1979, då en ny flyglinje har upprättats mellan Söndre Strömfjord och Kulusuk på Grönland och Keflavík i Island under året. Likaså kommer en ny Mittnorden-förbindelse att etableras mellan Vasa, Sundsvall, Östersund och Trondheim som fortsättning på den tidigare etablerade flygtrafiken över Kvarken. Detta är glädjande. Trafikutskottet har dock också understrukit betydelsen av att de reella möjligheterna för människorna i Norden att utnyttja flyget för

att resa till de andra nordiska länderna bör ökas genom att man förenklar och förenhetligar rabattordningarna i den internordiska flygtrafiken. De höga flygpriserna mellan Grönland, Island, Färöarna och det övriga Norden hindrar invånarna från att upprätthålla de önskvärda kontakterna och på så sätt bibehålla och styrka den nordiska kulturella gemenskapen.

Slutligen vill jag nämna att trafiksäkerhetssamarbetet har intagit en central plats i trafikutskottets arbete under det gångna året. Vi har efterlyst och fått en redogörelse för trafiksäkerhetssamarbetet också utanför vägtrafiksektorn och vi har fått löfte från ministerrådet om regelbunden rapportering om dessa frågor också i framtiden. Inte minst sjötransporternas miljörisker har uppmärksamats. Senare i dag kommer rådet att få till behandling ett medlemsförslag om ett nordiskt trafiksäkerhetsår som utskottet för sin del förordar. Jag skall inte föregripa den behandlingen, men jag vill redan i detta sammanhang betona den stora betydelsen som trafikutskottet tillmäter detta arbete. Det är här fråga om att rädda människoliv, inte minst barns och ungdomars liv. Vi hoppas att det skall vara möjligt att avdela tillräckliga resurser både nationellt och nordiskt för detta behjärtansvärda ändamål.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till trafikutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafikutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Inger Hirvelä, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tel-

lervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utikilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Leif Glensgård *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ib Christensen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Børge Halvgaard, Elsi Hetemäki-Olander, Gunnel Jonäng, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Petter Savola, och Sten Söderström.

Yttrandet hade sålunda antagits med 65 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkterna B och C, bifölls.

23

D 1980/1/1967/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

24

D 1980/35/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

25

D 1980/25/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

26

D 1980/10/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

27

D 1980/1/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

28

D 1980/1/1978/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

29

A 507/t: Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att följa utvecklingen på fraktcharterområdet i och utanför Norden och då anledning uppstår företa nödvändiga liberaliseringar på fraktcharterområdet.

Glensgård (trafikutskottets talesman): Ja, det skulle måske ikke være muligt at se mig normalt som udvalgets talsmand, men det vil det altså alligevel delvis være i denne situation. Jeg skal dog bekende, at jeg personlig ikke er helt tilfreds med det resultat, som udvalget er nået frem til. Jeg havde langt hellere set, at udvalget og dermed Nordisk Råd havde efterkommet den opfordring, som formanden for det danske trafikudvalg, regeringspartimedlemmet og socialdemokraten Otto Mørch, var med til at stille i udvalget.

Jeg skal kort citere den oprindelige klemme fra medlemsforslaget, som siger, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at foretage liberalisering af reglerne for fragtcharter, og det kan indebære en lempelse for split-fragtcharter.

Udvalget har som sådant ikke ment at kunne gå så vidt, og det hænger nok delvis sammen med de remissudtalelser, der er fremkommet. Udvalget er dog alligevel kommet så vidt, at man i klemmen anmoder om, at Nordisk Ministerråd skal følge udviklingen på fragtcharterområdet.

Det skal imidlertid ikke få trafikministrene i de Nordisk lande og dermed DAC-udvalget til at falde tilbage i stolen og tro, at den hellige grav er vel forvaret, for trafikudvalget lægger stor vægt på, at f. eks. speditører og brancheforeninger får lov til at udføre split-fragtcharter.

Trafikudvalget siger i sin betænkning, at motiveringen for forslaget er, at de nugældende regler inden for Norden om fragtcharter ikke dækker næringslivets behov. Dette bekræftes helt af remissudtalelsen fra

Industrirådet i Danmark, hvori det bl. a. siges:

”Det er af afgørende betydning for eksportindustriens konkurrenceevne, at danske (nordiske) foretagender i det mindste får samme tilgang til alternative transportformer som udenlandske industriforetagender. Gældende restriktioner bidrager til, at en del forsendelser — på grund af konkurrenceforholdene — må sendes via de europæiske split-chartermarkeder i England, Benelux og Vesttyskland.”

Jeg skal alligevel på udvalgets vegne indstille, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd nøje at følge udviklingen inden for split-fragtcharter, og dermed håbe, at DAC-udvalget hurtigt får taget dette problem op, således at vi ved den kommende session kan se, at der er foregået noget på dette område.

Kyllingmark: Det var kanskje unödvendig å ta ordet, for hr. Glensgårds redegjørelse var forbausende balansert i forhold til hans syn på disse spørsmål. Men jeg vil for ordens skyld gjerne understreke noe som er tatt inn i utvalgets premissar, der det sies at en fornuftig ressursutnytting under dagens forhold, med stadig stigende oljepriser, spiller en større rolle enn tidligere. Det er derfor nødvendig at man utnytter linjeflyenes kapasitet så meget som mulig, og at man i dette spørsmålet tar hensyn til linjeflyenes behov for man går inn på noen liberalisering av chartervirksomheten.

Glensgård: Som Kyllingmark sagde, forsøgte jeg at være en smule afbalanceret, men på nuværende tidspunkt taler jeg ikke som udvalgets ordfører, men derimod på mine egne vegne, og dér vil jeg gerne spørge Håkon Kyllingmark, som her talte for det skandinaviske luftfartsselskab — jeg ved ikke, om det var, skal vi sige, i egenkab af medlem af styrelsen for det skandinaviske luftfartsselskab, at Håkon Kyllingmark talte — hvorfor skulle vi specielt tage hensyn til linjeflyenes særlige problemer? Håkon Kyllingmark og andre SAS-repræsentanter har netop besluttet sig til at gnave sig ind på charterområdet. Håkon Kyllingmarks selskab, SAS, har netop besluttet sig til, at de destinationer, som ho-

vedsagelig er opprettet, og som hovedsagelig i dag beflyves af charterselskaber, skal SAS nu ind at sænke sine flypriser på. Er der tale om, at vi dér skal se på ressourcer? Nej, der er tale om en normal konkurrencesituation set med SAS' øjne. Det eneste, man glemmer i denne sammenhæng — og det skal jeg vende tilbage til senere på dagen — er, at SAS har monopol, og derfor skal vi som en del af ejerne af SAS nøje overveje, om vi fortsat — staten ejer jo halvdelen af SAS' kapital — vil acceptere, at SAS drives som et irrationelt foretagende.

Her vil jeg gerne sige til Håkon Kyllingmark, at vel skal vi se på ressourcerne, men vi skal også se på de økonomiske ressourcer, Håkon Kyllingmark, og det vil sige at vi kan godt skære ned ikke på en lang række af aktiviteterne i SAS, men på den måde, de bliver udført. Dermed kunne vi opnå nogle fordele, så vi fik lavere flypriser også på fragtområdet.

Guttorm Hansen: Da jeg leste utskottets rekommandasjon, var jeg meget i tvil om jeg ville stemme for den. Hr. Glensgård holdt faktisk på å overbevise meg om at jeg skulle stemme for da jeg hørte hans første innlegg. Da hr. Kyllingmark hadde hatt ordet, fikk vi imidlertid høre hva som er hensikten. Og det er dette jeg har vært litt engstelig for, at man så smått lar seg drive fra skanse til skanse — og jeg sier rett ut — når det gjelder SAS.

SAS er det mest vellykkede eksempel på nordisk samarbeid vi har skapt. Ja, jeg våger å si: I dag hadde vi på grunn av de nordiske lands holdninger neppe greid å skape SAS. Jeg vil være varsom med å være med på den split charter-politikk som man i enkelte kretser, bl. a. i Danmark, har gjort seg til talsmann for, og som forsøker å svekke SAS' stilling.

Jeg er blitt overbevist om at jeg skal avstå ved denne votering. Jeg vil ikke stemme mot, for jeg går ut fra at andre medlemmer av dette utvalg har andre hensikter, men jeg avstår — for å markere den forskjell, som jeg vil ha markert, i synet på SAS som en meget vesentlig, ja, det eneste bidrag i det skandinaviske samarbeid som har vært helt vellykket.

Kyllingmark: Hr. Glensgård var i tvil om hvem jeg uttalte meg på vegne av. I større grad enn hr. Glensgård uttalte jeg meg på Trafikkutvalgets vegne, og rådet, som sikkert vil lese innstillingen, vil se hvor balansert interessene her er forsøkt avveiet.

Så søker hr. Glensgård å så tvil om min habilitet til å uttale meg i denne forsamling. Jeg har sagt at jeg uttaler meg på utvalgets vegne. Men skulle jeg ha uttalt meg på SAS vegne, ville jeg slett ikke ha skammet meg over det i en forsamling som denne!

Deretter spurte hr. Glensgård om hvorfor man skulle beskytte rutetrafikken. Som hr. Glensgård vil vite, er det et bærende prinsipp i alle de nordisk leand at rutetrafikk skal nyte en viss beskyttelse i forhold til chartertrafikk og løsfart. Fordi ruteselskapene gir et tilbud til samfunnet og ifølge konsesjonsvilkårene har et ansvar for å utøve en samferdselsoppgave, gir også samfunnet dem en viss beskyttelse. Og nettopp i en tid som denne, da vi gjør store anstrengelser for å spare på ressursene, må det være riktig å utnytte våre rutegående kommunikasjonsmidler så langt de rekker.

Glensgård: Jeg skal innledningsvis sige, at jeg ikke har betvivlet, at hr. Kyllingmark hadde mulighet for og ret til at udtale sig, og jeg har ikke sat et spørsmålstejn ved hr. Kyllingmarks habilitet i denne sag. Hr. Kyllingmark er valgt medlem af dette råd og har dermed ret til at fremsige sin og andres meninger. Men jeg vil godt sige, at når han siger, at vi skal beskytte rutetrafikken for at sikre en bedre udnyttelse, vil jeg sige til hr. Kyllingmark: Er det rimeligt, at SAS sætter en kvart milliard kroner til hvert evige eneste år, fordi vi gerne vil opretholde en flyforbindelse til USA? Ruten over Atlanterhavet giver en kvart milliard kroner i underskud hvert evige eneste år, udelukkende fordi SAS vil have lov til at opretholde denne specielle rute.

Hr. Kyllingmark talte også om, at vi på andet sæt skulle sikre, at der ikke skete et misbrug af ressourcerne. For dem, som af og til er landet i London, står det klart, at London er et af de områder i Europa, som har mest tåge. Hvad har SAS gjort i den

sammenhæng? De har anskaffet sig nogle Airbusflytyper, som ikke er så gode til at lande i tåge som de gamle DC 9ere. Er det at spare på ressourcerne at anskaffe fly til at beflyve destinationer, om hvilke man på forhånd ved, de ikke er særlig velegnede til at lande på? Er det at spare på ressourcerne?

Hr. Guttorm Hansen sagde, at SAS var det væsentligste bidrag til det skandinaviske samarbejde. Det vil jeg godt give ham ret i, når man tænker tilbage på 1950ernes glade dage, men der er sket en udvikling inden for specielt SAS i slutningen af 1960'erne og særlig i 1970'erne, der har bevirket, at SAS er endnu mere overadministreret end det forum, vi sidder i, og det siger trods alt ikke så lidt.

Inge Fischer Møller: Det, vi stemmer om er ikke Glensgårds yndlingsemne, nemlig at genere SAS. Det, vi diskuterer her, er indholdet af den rekommandation, og den stemmer vi for uden at tage stilling til Glensgårds særlige interesse i denne sag.

Mørk Eidem: Dette er ikke et forslag som gir grunnlag for en debatt om SAS. Jeg vil derfor be hr. Glensgård, når han opptrer på Trafikkutvalgets vegne, å omtale de sakene Trafikkutvalget har lagt fram, og ikke legge fram sine egne personlige standpunkter. Trafikkutvalget har ikke gitt uttrykk for tilslutning til medlemsforslaget, men har uttalt det som står å lese på side 17 i den omdelte innstilling. Utvalget ber Ministerrådet

att följa utvecklingen på fraktcharterområdet i och utanför Norden och då anledning uppstår företa nödvändiga liberaliseringar på fraktcharterområdet”.

Det sies verken mer eller mindre. Forslaget gikk ut på noe annet.

Chr. Christensen: Når et forslag bliver rejst i Nordisk Råd, er det ganske naturligt, at man sender det over til et udvalg, for at den generelle debat kan foregå dér, for at alle aspekter i sådant et forslag kan blive belyst. Derefter går man de demokratiske veje og gennemdiskuterer og prøver, om man kan finde en fælles holdning til et sådant forslag. Her har vi et af de forslag,

som har krævet megen overvejelse, mange debatter, men det er lykkedes trafikudvalget trods disse vanskelige forhold at nå frem til en enig holdning, som vi har bedt Glensgård loyalt fremlægge på trafikudvalgets vegne.

Derfor vil jeg beklage, at debatten her ligesom er kommet til at dreje sig om for eller imod SAS. Det er ikke det, der har været trafikudvalgets ærinde her. Derfor vil jeg gerne bede Guttorm Hansen om at tage sin holdning op til overvejelse for om muligt at støtte forslaget i stedet for at afstå fra at stemme om det.

Glensgård: Jeg skal kun i denne omgang minde om, at min gode ven, hr. Kyllingmark, som den anden, der tog ordet i dag, udtalte forundring over, at jeg kunne være så velafbalanceret, som jeg var i mit indlæg omkring denne sag. Hvad jeg derefter sagde var ikke på udvalgets vegne, hvilket jeg også gjorde opmærksom på.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafikutskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Inger Hirvelä, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsen, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Páll Pétursson, Rolf

Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Ebba Strange avstod från att rösta.

Frånvarande var: Ib Christensen, Árni Gunnarsson, Børge Halvgaard, Elsi Hetemäki-Olander, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Petter Savola och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster. I medlem avstod från att rösta.

30

A 544/t: Medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stefán Jónsson (trafikutskottets talesman): Det, vi her skal tage stilling til, er en redegørelse fra trafikudvalget. Jeg skal af al magt forsøge at tæmme min personlige trang til at blande mig i forholdene, mine tanker med eller imod de nordiske luftfartsselskaber, og jeg vil nøjes med her at prøve på svensk at oplæse redegørelsen fra trafikudvalget.

Medlemsförslaget går ut på att upprätta samband mellan de nordiska flygbolagen om att sänka priserna på inomnordiska rutter för att möta den ökande internationella konkurrensen på flygtrafikens område. För detta ändamål förordas att Nordiska ministerrådet sammankallar en allmän nordisk flygtrafikkonferens och utarbetar riktlinjer för en betydande generell sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter. Förslagsställarna motiverar förslaget med att det hårdnande konkurrensläget inom den internationella luftfarten gör det nödvändigt att de nordiska flygbolagen gör sig redo att möta en väntad konkurrens från amerikanska och andra flygbolag även på flygrutter inom Norden.

Förslagsställarna anför att det stora antalet specialpriser har lett till en förvirrande situation och föreslår därför en generell sänkning av hela prisnivån i stället för de nu gällande specialpriserna.

Efter det att medlemsförslaget väcktes har samarbete inletts mellan Finnair och SAS om starkt rabatterade priser på vissa linjer mellan Finland och Sverige. Vidare har införts starkt rabatterade priser för ungdom och pensionärer vid resor mellan Finland och Sverige och på samtliga inter-skandinaviska linjer. Rabatten på grannrutter har höjts till 50 procent. För trafik mellan Island och Skandinavien gäller en rad specialpriser.

Trafikutskottet har i betänkandet över förslaget noterat att SAS och Finnair påbörjat samarbete och förutsätter att det vidareutvecklas i syfte att etablera en gemensam lågprispolitik. På grund av det avtal som träffats mellan flygföretagen som bedriver linjefart på de internordiska rutterna och gällande luftfartsavtal anser utskottet det inte sannolikt att priskonkurrensen på nordatlantlinjen kommer att fortplanta sig till de inomnordiska rutterna, om de nordiska ländernas myndigheter motsätter sig detta.

Med hänvisning härtill finner trafikutskottet det inte i detta skede påkallat att sammankalla en nordisk flygtrafikkonferens. Utskottet välkomnar de införda rabattpriserna, som delvis svarar mot de i medlemsförslaget framförda önskemålen. Trafikutskottet har tidigare i sitt betänkande över en rad rekommendationer förordat införandet av rimliga prisalternativ i den nordiska flygtrafiken. Utskottet kommer att följa utvecklingen på detta område genom ministerrådets årliga meddelanden och finner det inte nödvändigt att för närvarande föreslå rådet att anta nya rekommendationer om sänkta priser i internordisk flygtrafik.

Samtidigt betonar utskottet åter igen behovet av att införa bättre och billigare flygförbindelser i Norden. Utskottet är principiellt av den uppfattningen att det bör vara en målsättning i de nordiska ländernas lufttransportpolitik att skapa bästa möjliga förutsättningar för billiga flygtransporter i Norden och konstaterar därför med till-

fredsställelse att luftfartsmyndigheterna i Finland och Sverige har sänkt passageraravgifterna för de nya rabattpriserna mellan Finland och Sverige.

Med hänvisning till detta föreslår utskottet att rådet inte företar något med anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Olof Palme lämnat sessionen för resten av detta möte och 6:e mötet och ersatts av Karl-Erik Häll.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

31

A 549/t: Medlemsförslag om förbättrad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Norden

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera erfarenheten av färjtrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid.

Knuutila (trafikutskottets talesman): Herr president! Isförhållandena under vinterseglationen 1978—1979 var svåra och skapade betydande problem för skeppsfarten. De rådsmedlemmar som väckt medlemsförslaget om förbättrad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Norden fäster uppmärksamhet vid den speciellt svåra situation som stränga vintrar föranleder för färjtrafikens del.

Rapporterna gällande färjtrafiken för vinterhalvåret 1979 ger vid handen att färjtrafiken genomgående starkt försenades och att detta ledde till att man var tvungen att inställa en del förbindelser medan andra var starkt hotade. Samtidigt som färjtrafiken på detta sätt kämpade med att hålla i gång sin verksamhet, kunde isbrytarna en-

dast i begränsad utsträckning leverera de fastkörda färjorna snabbt bistånd. Detta berodde enligt förslagsställarna delvis på knappa isbrytarresurser, men också på att direktiven på denna punkt knappast är klara när det gäller assistansskyldigheten till färjor, särskilt när de seglar under annan flagg än den egna.

Förslagsställarna konstaterar att det inte på ett årtionde förekommit en så svår isvinter som nu, men att den genomsnittliga frekvensen av trafiksvåra vintersäsonger under slutet av 1970-talet har varit betydligt högre än normalt och att följande svåra vinter därför kan inträffa mycket snart. Mot denna bakgrund har de ansett det viktigt att en samnordisk utvärdering av erfarenheterna från isvintern 1979 görs så snabbt som möjligt. Därvid bör speciell vikt läggas vid möjligheterna att upprätthålla året-runt-trafik på de internordiska färjrutterna, isbrytarkapaciteten och dess utnyttjande även för passagerartrafikens behov samt det eventuella behovet av bättre koordinering av isbrytartrafiken i Norden och eventuellt behov av ytterligare nytt isbrytartonnage.

Trafikutskottet konstaterar för sin del att färjtrafiken kommit att spela en allt viktigare roll genom att passagerar- och gods-transporterna ökat kraftigt också vintertid och att krav på upprätthållandet av regelbundna färjförbindelser året om ställs från alla håll.

Också trafikutskottet betonar att issvårigheter uppstod under vintern 1978—1979 i varierande grad i Bottenviken, kvarkenområdet, Bottenhavet och i Öresund. Vad beträffar färjtrafiken har de svåraste problemen uppstått i kvarkenområdet vid upprätthållandet av förbindelsen mellan Vasa och Umeå.

Utskottet noterar att vederbörande myndigheter i sina remissvar upplyser att det inte råder någon ovisshet i fråga om isbrytardirektiven. Enligt dessa likställs samtliga fartyg oberoende av nationalitet och man assisterar i första hand fartyg i nöd och strävar i mån av möjlighet att prioritera tidtabellsenlig trafik.

Utskottet anser att den undersökning som föreslås i det föreliggande medlemsförslaget i brådskande ordning bör verkställas.

Utskottet framhåller att de åtgärder som föreslås i medlemsförslaget och i remissutalandena bör undersökas. Utskottet vill inte speciellt utpeka *en* lösning som den enda lämpliga, utan betonar att man i utredningen *dels* bör utvärdera möjligheterna till en förbättrad samordning av den nordiska isbrytarkapaciteten, i vilken mån färjtrafikens villkor skulle förbättras vid ytterligare nytt isbrytartonnage, *dels* om det nationalekonomiskt skulle vara förmånligare att subventionera anskaffningen av isförstärkt tonnage än att utöka isbrytarresurserna och möjligheterna till ett effektivare samarbete mellan färjbolagen och isbrytarledningen.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att omtala, att problemen beträffande färjtrafikens issvårigheter på rutten mellan Vasa och Umeå, uppenbart nu är på väg att lösas. Vid en uppvaktning hos handels- och industriministern i Helsingfors förra veckan gavs från berörda parter sida upplysningar som visade att planerna på att införskaffa en ny storfärja för rutten Vasa—Umeå med mycket hög isduglighetsklass har avancerat mycket långt. Ett avgörande väntas inom några veckor. Den nya färjan skulle i så fall levereras redan senhösten 1981. Frågan håller alltså på att lösas i enlighet med ett av de av utskottet antydda lösningsalternativen.

Det är dock att märka att utskottets yrkande i saken inte gäller enbart rutten Vasa—Umeå, utan har generell karaktär.

Trafikutskottet betonar slutligen att förbättrade villkor för den nordiska färjtrafiken inte får medföra sämre villkor för den övriga sjöfarten i Norden.

Herr president! Med hänvisning till utskottets betänkande hemställer jag att Nordiska rådet måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera erfarenheterna av färjtrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Sigrid Utكيلen, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård.

Frånvarande var: Gro Harlem Brundtland, Ib Christensen, Árni Gunnarsson, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Inger Hirvelä, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Erkki Liikanen, Matthias Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Petter Savola, Otto Steenholdt, Ib Stetter, Bernhardt Tastesen och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster mot 1.

32

A 550/t: Medlemsförslag om åtgärder för att öka pensionärernas resande inom Norden

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att erbjuda pensionärerna i Norden bättre resemöjligheter

1) verka för en harmonisering av de i de enskilda länderna existerande reserabattsystemen för pensionärer, och

2) bidra till utarbetandet av system med paketresor för pensionärer baserat på lågpriser.

Inge Fischer Møller (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Dette forslag er som andre en kendt sag. Det handler kort om, hvordan vi giver vore pensionister i de nordiske lande bedre økonomiske muligheder for at lære andre nordiske lande at kende. Men det er vigtigt at gøre sig klart, at det ikke alene gøres ved at harmonisere billetpriser. Andre ting må også til. Først og fremmest må der oplysninger til om, hvor dejligt det er at rejse i de nordiske lande. Vi bliver jo alle rigere, hver gang vi ser et nyt område i de skandinaviske lande, og det tror jeg også gælder for pensionister.

Ved en koordinering af rabatordninger for pensionister skal vi også være opmærksomme på, at vi har forskellige pensionsalder i de nordiske lande.

Det er ikke noget trist forslag, vi her skal drøfte, men jeg håber, at mange vil blive interesseret i det. Vi må erkende, at når vi bliver pensionister, begynder en ny del af vort liv. Derfor skal der også være gode tilbud, så vi kan få en aktiv fritid. Men det kræver en aktiv indsats, og jeg tror ikke, at de nordiske turistforeninger behøver at være bange for, at pensionisterne vil drage sydpå. De har udtalt, at konkurrencen kan blive for hård i forhold til de tilbud, der er sydpå. Det, jeg tror, man skal sætte ind på, er at oplyse om, hvor dejligt vi har det i Norden, og give nogle tilbud, som pensionisterne er interesserede i at modtage.

På trafikudvalgets vegne skal jeg henstille til Nordisk Råd, at vi opfordrer Nordisk Ministerråd til at vedtage lempelige og fleksible foranstaltninger, der giver vore pensionister bedre muligheder for at rejse i de nordiske lande, men vi skal også medvirke til, at der i de respektive lande indføres fleksible systemer og særlige rabatordninger, og vi må koordinere det på en

sådan måde, at det kommer til at gælde for alle pensionister, der ønsker at rejse i samtlige nordiske lande, og ikke kun tænke på de nationale rabatordninger, vi allerede har og kender så godt.

Glensgård: Når jeg ikke kan støtte dette forslag, hænger det naturligvis ikke sammen med, at jeg ikke ønsker lavere priser inden for den nordiske samfærdsel. Men når Nordisk Råds trafikudvalg nu henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre specielle priser for vore pensionister, tror jeg, at det er en dårlig måde at give pensionisterne flere penge på. Ved at give pensionisterne flere penge gennem lave billetpriser har man jo altså givet dem, der rejser subvention eller flere penge til forbrug.

Jeg har en anden opfattelse end udvalgets talsmand, Inge Fischer Møller, og den opfattelse går på, at vore pensionister skal have flere penge i pension, og så må de derefter afgøre, til hvad de ønsker at bruge pengene.

Med den begrundelse vil jeg altså stemme imod dette forslag.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Lauri Palmunen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Páll Pétursson, Rolf

Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Glensgård.

Frånvarande var:

Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Ib Christensen, Árni Gunnarsson, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Inger Hirvelä, Johan J. Jakobsen, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Petter Savola, Otto Steenholdt och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster mot 1.

33

A 551/t: Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående ett bilavgiftssystem som stimulerar trafiksikkerhet

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att stimulera produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial, däribland ett avgiftssystem som är anpassat till detta önskemål.

Kyllingmark (trafikutskottets talesman): Trafikutvalget i Nordisk Råd har i mange år interessert seg for trafiksikkerheten, og utvalget har da også fremmet en rekke saker og forslag som har hatt som siktemål å bedre trafiksikkerhet og trafikkmiljø.

Trafiksikkerhetsarbeidet må drives over en bred front. Det må spenne over en rekke tiltak fra lovpåbud og forskrifter for vegfarende til teknisk utforming av veggnett, typegodkjenning av utstyr og kjøretøyer og fortløpende teknisk kontroll. Men også opplæring i riktig atferd i trafikken og stimuleringsiltak for å utforme og utprøve

de mest trafiksikre kjøretøyer er viktige fremstøt for å øke trafiksikkerheten.

Den foreliggende sak er et ledd i dette arbeidet. I medlemsforslaget er søkelyset satt på bilavgiftssystemet. Er det system vi praktiserer, velegnet til å stimulere til mer trafiksikre biler? Eller er det, som forslaget påviser, så at det avgiftssystem som til dels praktiseres, urimelig belaster viktig trafiksikkerhetsutstyr og dermed også anstrengelsene for utformingen av mer trafiksikre kjøretøyer.

Forslaget tar også sikte på å undersøke om ikke bilavgiftssystemet bremser på utformingen av biler som er mer ressursbesparende og mer miljøvennlige.

La meg med en gang si at fordi vi har nokså forskjellige avgiftssystemer når det gjelder toll- og kjøpsavgifter på biler i de nordiske land, er problemene langt fra parallelle. Men et felles utredningsarbeid på dette felt vil likevel ha utvilsomme fordele-

ler. Vi vet at verdens bilprodusenter i dag er meget sterkt engasjert i utviklingen av nye bilmodeller. Siktemålet er at morgendagens bil skal ha betydelig mindre drivstofforbruk og kanskje også muligheter for å kunne bruke andre drivstoffblandinger eller annet drivstoff enn i dag. Kravene er å minske luftforurensningene og spare energi. Videre er det ønskelig stadig å innbygge mer trafiksikkerhet i kjøretøyene. Dette kan til dels være motstridende ønskemål, men problemene er vel ikke uløselige.

Bilprodusentenes sterke engasjement i dette forsknings- og utviklingsarbeid er båret fram av samfunnets ønske om å spare ressurser i en knapphets situasjon vi er midt inne i, og som vi må innrette oss på å leve med i fremtiden. Videre er det båret fram av et stadig sterkere krav fra samfunnets side om å begrense bilismens skadevirkninger i det moderne miljø.

Det må være innlysende at samfunnet er interessert i at denne forskning og utvikling drives så intenst som mulig. Vi må derfor ikke stille oss slik at vi praktiserer et avgiftssystem som motvirker denne utvikling ved å pålegge ekstra fordyrende avgifter på biler og utstyr som klart har egen-skaper som nettopp fremmer de formål samfunnet ønsker.

Det er helt på det rene at et system for kjøpsavgifter som er strengt basert på bilens produksjonsverdi, i tillegg til en meget sterk avgiftsprogresjon ikke er egnet til å fremme de mål vi ønsker. Et system som i stedet i hovedsak baseres på bilens vekt og drivstofforbruk, må være langt å foretrekke.

Nye biltyper som skal tilfredsstillere fremtidens krav, vil sikkert kreve både nye teknikker og nye materialer. Dette forhold ved siden av utviklingskostnader vil utvilsomt lede til høyere produksjonspris. Derfor vil et avgiftssystem som setter likhetstegn mellom denne type produksjonskostnader og fordyrende luksusutførelser, være helt forkastelig.

Verken forslagsstillerne eller trafikktutvalget er blind for at det ligger en rekke praktiske vanskeligheter i utformingen av et avgiftssystem som fremmer de ønskede mål. Saken krever nok sin grundige utredning før en finner den ideelle løsning, men man kunne begynne med å rydde vekk de største urimeligheter som praktiseres. Dette gjelder i stor grad i mitt eget land. Norge har sterkt progressive kjøpsavgifter på biler. Dette rammer da med stor tyngde alt sikkerhetsutstyr. La meg nevne et eksempel: Sikkerhetsseler til en importverdi av 500 kr. montert i baksetet på en bil vil med avgifter i 1978 i Norge koste hele 2 000 kr. til forbruker.

Remissuttalelsene til medlemsforslaget viser en stort sett samstemmig oppslutning om grunnoppfatningene i forslagsstillerens begrunnelse. Men uttalelsene preges i noen grad av hvilket land de kommer fra. Dette har sin naturlige bakgrunn i at de land som ikke praktiserer verdiavgiftssystemet i utstrakt grad, ikke føler avgiftsulempene like sterkt i denne sammenheng.

Noen uttalelser gir uttrykk for tvil om Nordens bilmarked ikke er tilstrekkelig stort til å ha innflytelse på bilens utforming. Det burde derfor vinnes forståelse i land utenfor Norden for de synspunkter forslaget inneholder.

Trafikktutvalget har behandlet forslaget i flere møter og slutter seg stort sett til forslaget intensjoner om å utrede mulighetene for å stimulere produksjon og bruk av trafiksikkert, miljøvennlig og ressursbespa-

rende bilmateriell, herunder også bruk av avgiftssystem som kan fremme dette mål.

Jeg viser til utvalgets betenkning, som konkluderer med det forslag presidenten nettopp har referert.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafiktskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterved, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Sture Palm, Lauri Palmunen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väinänen.

Leif Glensgård avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Ib Christensen, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Inger Hirvelä, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Petter Savola, Otto Steenholdt och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

34

A 558/t: Medlemsförslag om ett nordiskt jullandsprojekt

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

35

A 562/t: Medlemsförslag om ett nordiskt trafiksäkerhetsår

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

utlysa år 1982 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och sörja för att nödvändiga förberedelser i nära samarbete med berörda organ inom Nordiska rådet härför snarast igångsätts på nordiskt och nationellt plan.

Mørk Eidem (trafikutskottets talesman): Tanken om et nordisk trafiksikkerhetsår ble første gang reist i Nordisk Råd under sesjonen i Helsinki i 1972, da stortingsrepresentant Martha Johannessen stilte de nordiske samarbeidsministre spørsmål om saken.

Tanken ble positivt mottatt, men en ville avvente resultatene av det da nylig opprettede Nordisk Trafiksikkerhetsråds virksomhet. Jeg finner grunn til å rette en takk til Trafiksikkerhetsrådet for det store arbeid som er gjort, og som gjøres. Jeg er ikke i tvil om at det arbeid som er og blir utført, er med på å redusere antallet trafikkulykker i våre land.

Når arbeidet i Trafiksikkerhetsrådet går så bra, er det kanskje de som stiller spørsmål om behovet for et trafiksikkerhetsår. Årsakene til at dette forslag er reist, er ønsket om og nødvendigheten av at dette arbeidet blir ytterligere intensivert og aktualisert.

I løpet av de siste ti år har 38 000 mennesker i Norden mistet livet på grunn av trafikkulykker. For barn mellom 3 og 14 år er trafikkulykkene årsak til hvert fjerde

dødsfall. Dette skulle med all mulig tydelighet klargjøre nødvendigheten av ytterligere satsing for å få redusert antallet ulykker.

Det er derfor gledelig å konstatere den oppslutning som medlemsforslaget har fått fra de mange remissinstanser. De som har uttrykt tvil, har gjort det fordi de har vært redde for at "året" skulle bli en engangsforeteelse. Men det skal det ikke. Tvert imot skal det bidra til at trafiksikkerhetsarbeidet skal tillegges større og større vekt.

Trafikkutvalget har gitt forslaget sin enstemmige tilslutning, og jeg skal gi en kort begrunnelse. Selv med en gledelig nedgående trend når det gjelder trafikkulykker, er ulykkene altfor mange. Det er derfor viktig at denne nedgangen kan fortsette, og det tror vi kan skje ved intensivert nordisk innsats.

Trafikkutvalget har — i motsetning til forslagsstillerne — kommet fram til at både av budsjettmessige og organisatoriske årsaker bør 1982 og ikke 1981 utlyses som et nordiskt trafiksikkerhetsår.

Trafikkutskottet understreker meget sterkt viktigheten av at forberedelsesarbeidet blir grundig, og at så mange som mulig av de som deltar i trafiksikkerhetsarbeidet i dag, kan tas med på råd, slik at trafiksikkerhetsåret får størst mulig bredde. Det er Trafikkutvalgets oppfatning at Nordisk Trafiksikkerhetsråd skal spille en sentral rolle i arbeidet både med planlegging og med gjennomføring av trafiksikkerhetsåret.

Det er ofte slik, ja, nesten alltid, slik at det blir spørsmål om hva planlagte vedtak vil koste. Det vil også bli stilt slike spørsmål om dette forslag. La meg i denne sammenheng si: Trafiksikkerhetsarbeidet har ikke i noe nordisk land hatt tilstrekkelige bevilgninger. Dette arbeid er så viktig at her bør det satses åtskillig mer enn vi hittil har vært villig til. Dette understreker Trafikkutvalget sterkt.

I våre dager er det vanlig med folkeaksjoner. Det ville være ønskelig om opinionen blir mye, mye sterkere på dette område. Jeg skal ikke forsøke å beskrive den sorg de etterlatte føler når deres nærmeste blir revet bort. Jeg skal ikke forsøke å beskrive de følelser de måtte ha som for livet blir lenket til sengen eller lider av andre alvorlige skader som følge av trafikkulykker.

Ulykkestallene sier alt. For om mulig å gjøre enda mer i den hensikt å redusere antallet ulykker i trafikken, tilrår et enstemmig trafikktvalg at Nordisk Råd rekommanderer Ministerrådet å utlyse 1982 som et nordisk trafikksikkerhetsår.

Jeg ber om at rådet følger Trafikkutvalgets tilråding.

Lindahl: Herr president! Den nuvarende olycksfallsnivån i trafikken är inte godtagbar vare sig för den enskilde eller för samhället. En helt olycksfri trafik går förvisso aldrig att uppnå, men vi kan göra mycket för att minska antalet olyckor, minska sjukhusköerna med olycksoffer, minska de kostnader samhället varje år tvingas betala.

Arbetet på att utveckla en säkrare trafik pågår ständigt, men det tar sin tid. Mot denna bakgrund är det oppmuntrande att vi under 1970-talet ändå kunnat dämpa olycksfallsutvecklingen. De insatser som gjorts på skilda håll har inte varit förgäves.

Jag är medveten om att man i ett läge med en kärv ekonomi ställer frågan: Har vi då råd att satsa på trafiksikkerheten? Vi har inom trafikutskottet allvarligt diskuterat ige- nom dessa frågor, och vi anser att trafiksikkerheten är en så pass viktig fråga i Norden att vi har anledning att här göra en prioritering.

Trafikolycksfallen kostar pengar. Jag skall ta ett exempel från Sverige. Vägtrafikolyckorna beräknas kosta samhället 5 miljarder kronor per år bara i Sverige. Då är allt som kan omräknas i pengar medräknat — från produktionsbortfall och vårdkostnader till egendomskostnader och kostnader för polis-, domstol- och försäkringsutredningar föranledda av olyckorna. Siffrorna har jag hämtat från en utredning 1978 vid företagsekonomiska institutionen vid Stockholms universitet.

Som Bjarne Mørk Eidem gjorde i sitt anförande kan man fråga: Vem kan sätta pris på de olycksföljder som inte kan mätas i pengar?

Medlemsförslaget utgår ifrån att Nordiska trafiksikkerhetsrådet får en central ställning i kampanjen, men vi skall också ta till vara de resurser som finns inom de stora folkliga organisationer som är aktiva inom trafiksikkerhetsområdet.

Medlemsförslaget ger en antydning om den spännvidd arbetet under ett nordiskt trafiksikkerhetsår kan få. Remissyttrandena bekräftar denna bild.

Utskottet vill starkt betona att en förut-sättning för att trafiksikkerhetsåret skall få en god effekt är att tillräckliga medel ställs till förfogande både i ministerrådets projektbudget och i de nationella budgetarna. För övrigt kan måhända en samordning av de nordiska insatserna betyda en effektivisering på detta område, varvid vissa kostnadsbesparingar kan göras. Förberedelserna måste börja i år om vi skall få en god effekt 1982. Målsättningen är att hela Norden engageras i en bred folklig kampanj för ökad trafiksikkerhet.

Glensgård: Det er naturligvis nødvendigt at bekæmpe trafikulykker, og vi skal også bruge vore ressourcer fornuftigt i denne sammenhæng. Men ved at støtte forslaget, som det der er fremlagt her, om at lave et år, 1982, til et fælles nordisk trafikksikkerhedsår, anvender vi så ressourcerne rigtigt?

Jeg er ikke i tvivl om, at kampagner for at styrke trafiksikkerheden er af det gavnlige. Men jeg er enig med de danske remissudtalelser, som siger, at vi skal gøre det inden for afgrænsede områder. Justitsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder, i daglig tale kaldet trafikministeriet, og Rådet for større Færdselssikkerhed i Danmark mener, at det er en forkert måde at anvende ressourcer på. De vil langt hellere lave et indgreb, et indgreb i form af en sikkerhedskampagne på afgrænsede emneområder.

Nu er trafikudvalget blevet enigt om i det hellige nordiske navn, at 1982 skal være et fælles trafiksikkerhedsår. Men for Danmarks vedkommende er de, der skal arbejde med trafiksikkerhedsåret, meget tvivlende over for forslaget.

Hr. Lindahl siger: Har vi i en økonomisk svag tid så råd til at satse på trafiksikkerheden? Og dér mente hr. Lindahl, at det skulle vi nøje overveje, og vi skulle også foretage en prioritering. Det er jeg enig med hr. Lindahl i.

Men jeg vil spørge: Hvad koster dette her forslag? Hvad koster forslaget, som Nordisk Råds trafikudvalg nu anmoder Nordisk Råd

om at vedtage? Ikke ét af rådets medlemmer er i stand til at give et svar, ikke ét.

De, der gerne skulle arbejde med dette her projekt, er heller ikke i stand til at give et svar. NTR står fuldstændig usikkert over for, hvor mange penge der kan og skal anvendes på dette område.

Fra dansk side ved vi ikke, hvor mange penge der kan og skal anvendes. Hr. Lindahl oplyste os om, at i Sverige ville en normal kampagne koste 4—5 mill. kr. Ja, tak, en normal kampagne, som går på et eksakt område. Men nu vil vi altså gøre en indsats for trafikikkerheden i bredeste forstand i et nordisk trafikikkerhedsår, og hvad bliver så beløbene? Bliver de 50 mill. kr. for de store landes vedkommende, eller bliver de kun 2—3 mill. kr.?

Jeg skal kun sige, at jeg har frygt for, at vi ved at stemme for dette forslag da anvender vores økonomiske ressourcer helt forkert. Jeg kunne godt tænke mig at få et svar fra de medlemmer, som har stillet forslaget, men også fra de øvrige medlemmer, der støtter forslaget, på, hvor mange penge vil I anvende på dette? Er det 50 mill. kr. pr. land, er det 2 mill. kr. pr. land? I ved det ikke, men I stemmer om det alligevel.

Mørk Eidem: Hr. president! La meg først gjøre oppmerksom på at Leif Glensgård har vært med på å tilrå Nordisk Råd dette forslag. Når han videre spør om hvor mye jeg vil anvende til trafikikkerhetsarbeid, så vil jeg si at jeg vil anvende så mye som er nødvendig for om mulig å kunne redusere antallet trafikkkadde. Og da tror jeg jeg vil gå veldig langt i bruk av midler.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Clarshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Arne Gadd, Astrid

Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Lauri Palmunen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Glensgård.

Frånvarande var:

Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Sverrir Hermannsson, Inger Hirvelä, Johan J. Jakobsen, Gunnel Jonäng, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Petter Savola, Otto Steenholdt, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster mot 1.

Meddelanden

Det meddelades, att statsråden Karin Andersson och Håkan Winberg intagit sina platser i rådet.

36

A 565/t: Medlemsförslag om förbättrad nordisk transportstatistik

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. låta utvärdera vilka statistiska uppgifter i NORDTRANS-utredningen som i första hand bör uppdateras

2. möjliggöra produktion av löpande nordisk transportstatistik.

Sellgren (trafikutskottets talesman): Herr president! Bakgrunden till det medlemsförslag om förbättrad Nordisk transportstatistik som jag väckte i somras är de svårigheter som jag själv mött i samband med mitt arbete både i min dagliga civila gärning och när jag uppmanats att som representant för Nordiska rådet redogöra för transportpolitiken i de nordiska länderna och utvecklingen av varutransporterna inom och mellan de nordiska länderna.

Det är därför som jag med tillfredsställelse konstaterar att medlemsförslaget fått ett övervägande positivt mottagande. Jag sätter också värde på den snabba behandling som medlemsförslaget har fått. Många remissinstanser instämmer i min bedömning att vi i dag är i behov av en aktuell uppföljning av NORDTRANS-utredningen. NORDTRANS är ett av de största utredningsarbeten som någonsin gjorts i Nordiska rådets regi. Syftet var att kartlägga Norden som gemensam lokaliserings- och kommunikationsregion, en transportpolitisk enhet. En omfattande kartläggning gjordes av näringslivet och förekommande samarbete samt av transporterna inom och mellan de nordiska länderna. Storflygplats- och storförhållandefrågorna ägnades särskilt intresse. Det är naturligt att uppgifterna i NORDTRANS alltmer föråldras och det värde som den innebar genom sin översikt över bl. a. godsflödena i Norden går därmed förlorat. Man har sålunda upplevt behovet av en belysning av transporternas utveckling inom Norden med de övergripande utgångspunkter som NORDTRANS använder sig av. Jag är medveten om att utarbetandet av en moderniserad NORDTRANS skulle kräva både tid och resurser. Det är därför av vikt att ministerrådet i första hand gör en utvärdering av vilka de många statistiska uppgifterna i NORDTRANS som i första hand bör uppdateras.

Dessutom föreslår utskottet att produktion av löpande nordisk transportstatistik möjliggörs. Även detta skulle kräva ett omfattande arbete. En förutsättning för en jämförbar nordisk statistik är ju att man åstadkommer en harmonisering av de en-

skilda ländernas definitioner, klassifikationer, metoder etc. Det är här av vikt att man tar hänsyn till internationella normer på området, något som skulle underlätta en jämförelse mellan transporterna i Norden och den övriga världen, i första hand Europa. De nordiska länderna och Europa utvecklar ett alltmer förgrenat nät av kontakter även om endast ett av de nordiska länderna anslutit sig till EG. Det nordiska samarbetet på statistikområdet bör därför utformas på sådant sätt att en framtida anpassning mellan de nordiska ländernas och andra internationella transportsystem ej försvåras. Inte minst från konkurrenssynpunkt är det en fördel för de nordiska ländernas näringsliv att kunna bygga på en säker statistisk grund för beslut om den mest ekonomiska framställningen och anskaffningen av råvaror liksom beträffande möjligheterna till avsättning av färdiga produkter på olika marknader. Det har beräknats att i många fall 50 % av en varas slutliga pris utgörs av kostnader för materialhantering och distribution.

Jag bedömer det vara en angelägen uppgift för ministerrådet att den föreslagna kartläggningen av statistikarbetet, harmoniseringen samt produktionen av nordisk transportstatistik kommer i gång så snart som möjligt.

Herr president! Mot bakgrund av vad jag ovan anförd får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Bertil

Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koi-visto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Lauri Palmu-nen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Rolf, Sellgren, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söder-ström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Bengt Wiklund och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade:
Leif Glensgård.

Frånvarande var:

Gro Harlem Brundtland, Ib Christensen, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Sverrir Hermannsson, Inger Hirvelä, Johan J. Jakobsen, Gunnel Jonäng, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Thage Peterson, Petter Savola, Otto Steenholdt, Ib Stetter, Lars Werner, Henrik Westerlund och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster mot 1.

37

E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1980/28/1973/t)¹

Lindahl: Herr president Jag har till ministerrådet ställt följande fråga: Hur ser Nordiska ministerrådet på möjligheterna att trafikera hela flyglinjen Tromsö—Kiruna—Luleå—Uleåborg med större flygplan och även under veckosluten samt att sänka flygpriserna så att beläggningen ökar?

Statsrådet **Ulf Adelson:** Herr president! Flygtrafiken mellan de norra delarna av Finland, Norge och Sverige inrättades på grundval av en utredning om flygförbindelser i detta område. Efter det att utredningen

¹ *Frågan tryckt s. 2477.*

lagts fram tillsattes en särskild beredningsgrupp med representanter från norska, svenska och finska kommunikationsdepartementen för att ytterligare överväga frågan om flygförbindelser på Nordkalotten.

Frågan om lämplig flygmateriel har därför ingående övervägts bl. a. när det gäller avvägningen mellan trafikunderlag, förbindelsens attraktivitet (trafikupplägg, flygplansmateriel o. d.) och förbindelsens kostnader.

Den flygplanstyp som slutligen med hänsyn till trafikunderlag och ekonomi ansågs vara mest lämpad var Cessna Conquest med plats för nio passagerare. Den hittillsvarande trafikutvecklingen visar att i genomsnitt endast hälften av planets passagerarkapacitet utnyttjas. Planet räcker således mer än väl till för den trafikefterfrågan som nu finns. Vid plötsliga trafiktappar skall enligt avtalet mellan regeringarna och SAS reservkapacitet sättas in. Det bör vidare framhållas att Nordkalottrafiken är en treårig försöksverksamhet. Försöksverksamheten skall därefter utvärderas.

När det gäller nivån på taxan är det en fråga om vilket underskott som skall tillåtas i trafiken. I dag utgår sålunda stora statliga riskgarantier.

Betydande förbättringar har dock ansetts vara möjliga och fr. o. m. den 1 april 1980 kommer det att bli möjligt att resa med 50 % rabatt. Samtidigt införs specialpriser för ungdomar och pensionärer.

Lindahl: Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Jag tycker att svaret på ett par väsentliga punkter var mycket positivt.

Statsrådet framhåller att det rör sig om en treårig försöksverksamhet och att en utvärdering skall ske först därefter. Man behöver alltså inte på Nordkalotten känna oro för att trafiken skall läggas ner under försöksperioden eller starkt modifieras under tiden. Det är bra att det blir klart utsagt.

Man tycker allmänt uppe på Nordkalotten att biljettpreiserna är för höga. En resa tur och retur Kiruna—Tromsö kostar cirka 660 kronor. Man jämför detta med den längre sträckan Kiruna—Luleå som kostar cirka 330 kronor. Därför noterar jag med stor glädje att det skall bli betydande för-

bättringar från och med den 1 april 1980, då det alltså blir möjligt att resa med 50 % rabatt och man samtidigt inför specialpriser för ungdom och pensionärer. Efter den sänkningen av biljettpriserna kommer säkert trafikunderlaget att öka, så att så småningom större flygplan kan sättas in.

Efter allt detta beröm måste jag påpeka att jag inte har fått svar på alla mina frågor. Vi tycker t. ex. inte att det är tillräckligt att trafikera linjen endast fem dagar per vecka, måndag—fredag. Det innebär att linjen inte kan utnyttjas för veckoslutsresor, och det är naturligtvis till stor nackdel för turismen.

Idrottsklubbar, som väl oftast har sin aktivitet förlagd till veckosluten, kan heller inte utnyttja flyget. Statsrådet har ju gjort sig känd som en framstående idrottsledare, och med tanke på vårt gemensamma intresse för idrott skulle jag tro att han också är anhängare av nordiskt idrottsutbyte. Inte minst i glesbygder kan en sådan verksamhet på nordisk basis vara av betydelse. Tänk, så fint det vore med ett nordiskt idrottsutbyte på Nordkalotten, men med flygplan som rymmer bara nio passagerare får vi inte ens plats med ett helt fotbollslag. Det är inte bra om exempelvis målvakten och en utespelare får stanna hemma.

Detta måste vi på något sätt fixa, så att idrottsungdomen på Nordkalotten på ett förnuftigt sätt kan ägna sig åt idrottsutbyte över gränserna under veckosluten.

Marknadsföringen är också viktig — det tror jag att statsrådet instämmer i.

Ajo: Herr president! Nordiska rådet har all anledning att vara nöjt med att den tvärgående flygförbindelsen på Nordkalotten har startat under år 1979. Genom detta har ett tio år gammalt kärt önskemål från rådets sida förverkligats. Riksdagsman Lindahl har med rätta tagit upp frågan om hur denna flygförbindelse skall kunna göras mera känd både inom och utom Norden, för att på det sättet öka passagerarunderlaget och därigenom öka flyglinjens lönsamhet.

Flyglinjen är ju i Finland särskilt betydelsefull med tanke på Nordkalottsamarbetet. Som riksdagsman från Lapplands län tror jag att jag i denna sak kan tala med en viss sakkunskap. Mot bakgrunden av de

erfarenheter som hittills har vunnits förefaller det som om flyglinjens ändpunkt i Finland, Uleåborg, är fel vald. Rutten Uleåborg—Luleå har uppenbart svårt att få tillräckligt många passagerare. Enligt min mening finns det all anledning att överväga att flytta ändpunkten i Finland för denna flyglinje från Uleåborg till Rovaniemi, som ligger längre norrut och som i Finland faktiskt måste betraktas som centralort för det område som i Finland hör till Nordkalotten.

Om man från ministerrådets sida kan kasta ljus över denna fråga, skulle jag vara mycket tacksam.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

38

E 32: Fråga till Nordiska ministerrådet om upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1980/4/1975/t)¹

Stefán Jónsson: Hr. præsident! Spørgs-målet, som jeg stiller til Ministerrådet, lyder sådan: Har Ministerrådet til hensigt at indlede forberedelser for at oprette færgeforbindelse på årsbasis mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden, eller vil udredningsarbejdet have været helt forgæves?

Fiskeri- og trafikminister **Steingrímur Hermannsson:** Herr president! Stefán Jónsson spør om Ministerrådet har til hensigt å innlede forberedelser for å opprette fergeforbindelse på årsbasis mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden, eller om det gjennomførte utredningsarbeid vil være bortkastet.

Stefán Jónsson gjør oppmerksom på at innkomne remissuttalelser stort sett er positive. Dette er riktig, men det er også riktig at de uttalelser som var tvilende til en fergedrift på helårsbasis i hovedsak kom fra rederier. I tillegg til dette er det også riktig at Færøyenes landsstyre ikke har avgitt uttalelse i saken.

Rapporten er to år gammel. Forutsetningene for en eventuell fergedrift er i mel-
¹ *Frågan tryckt s. 2514.*

lomtiden betydligt förändret. För exempel er oljepriserna gått upp med 100 %, ruteplanen för den færøyske ferge er blitt utvidet til også å omfatte Danmark og til slutt er det kommet igang samarbeid mellom Den islandske automobilforening, et islandsk rederi og et islandsk reisebyrå om opprettelse av en ren bilfergedrift mellom Reykjavik og København. Bilstene vil måtte reise med fly mellom disse to byer.

I den forbindelse gjør jeg oppmerksom på at det allerede på et tidlig tidspunkt fremkom en viss tvil fra hørte rederier vedrørende rapportens fraktprognoser.

Ministerrådet er klar over at en eventuell fergeforbindelse på helårsbasis vil være av stor kulturell betydning. Forutsetningene for en slik drift er likevel ikke lenger tilstrekkelig klarlagt. Ministerrådet vil derfor anmode nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål å ta saken op til ny vurdering.

Stefán Jónsson: Hr. præsident! Jeg takker ministeren for svaret. Jeg er godt klar over, at det ikke er hans skyld, at rapporten er to år gammel. Der er jo nok visse rederier, der ikke er begeistrede over denne to år gamle rapport, og det er jo endnu længere siden, at Nordisk Råd vedtog en rekommandation til Ministerrådet om denne sag.

Det skal nok være sandt, at man ikke har fået et svar fra færingerne; og vi ved fra gammel tid, at det somme tider kan være svært at få et svar fra færingerne. Men disse to små ord: ja eller nej, skulle man nok kunne trække op af deres sjæls dyb på en kortere tid end to år, så dette med svar fra færingerne er jo en undskyldning. Jeg ville gerne, om Ministerrådet inden for længe vil beslutte ikke bare at henvise sagen til embedsmandskomiteen, men også til de sagkyndige. Det er det mindste, vi kan gøre nu.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

39

E 4: Fråga till de nordiska ländernas regeringar om internordisk giltighet för körkort (D 1980/3/1976/t)¹

Mørk Eidem: Hr. president! Jeg har stilt følgende spørsmål:

Vil de enkelte nordiske regjeringer på ensidig basis gjennomføre bestemmelser som sikrer at førerkort utstedt i ett nordisk land er gyldig i et annet nordisk land, også når vedkommende tar fast opphold?

Trafikminister Saarto: Herr president! Mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige har den 15 september 1956 träffats bilaterala överenskommelser angående ömsesidigt godkännande av körkort samt av registrering av motorfordon m. m. Enligt dessa överenskommelser ger körkort, som utfärdats i ett av länderna, innehavaren rätt att under tillfälligt uppehåll under högst ett år i ett annat nordiskt land framföra motorfordon av det slag, vartill körkortet berättigar honom. Ifall körkortsinnehavaren har stadig hemvist i det sistnämnda landet, beviljas honom motsvarande körkort utan förarexamen. Dessa förhållanden gäller även i stort sett i Island.

Möjligheterna att vidare utveckla nordisk giltighet av körkort enligt de i frågan avsedda riktlinjerna har varit framme i Nordiska trafiksäkerhetsrådet. Målsättningen har varit att genomföra nordisk giltighet för körkort på basen av den i frågan nämnda rekommendationen så, att man icke mera skulle behöva byta körkort vid förflyttning från ett nordiskt land till ett annat. På basen av gjorda utredningar har lagstiftningen i de olika länderna utvecklats så, att möjligheterna att förverkliga rekommendationen existerar.

Under utredningsarbetet har man strävat efter att genomföra det nya systemet tidsmässigt möjligast koordinerat i varje land. Därtill har det ansetts vara viktigt med hänsyn till effektiv övervakning av körkortsinnehavarna, att varje land har ett centralt körkortsregister för uppgifter om bl. a. körkort och eventuella återkallelser av ifrågasvarande körkort. Ett sådant centralregister finns för närvarande icke i alla nordiska län-

¹ Frågan tryckt s. 2478.

der. Ministerrådet kommer vidare att utreda möjligheterna till genomförande av nordisk giltighet för körkort så snabbt som möjligt. Härvid blir frågan om en revidering av de ovannämnda nordiska överenskommelserna aktuell.

Mørk Eidem: Jeg takker statsråd Saarto for svaret, men kan så langt fra si meg tilfreds.

Statsråden uttalte i sitt svar at "möjligheterna att förverkliga rekommendationen existerar", men da det ikke finnes sentralregister for kjørekort i alle nordiske land, vil en ikke gjøre noe. — Ja, dette har vi hørt mange ganger før, men når nå lovgrunnlaget finnes, slik at medlemsforslaget kan gjennomføres, vil en så mellom de land som har kjørekortregister, virkeliggjøre den av Nordisk Råd vedtatte rekommendasjon?

Trafikminister **Saarto:** Herr president! Finland har redan sedan början av 1970-talet haft ett centralt körkortsregister. Beredskap att göra nödvändiga förändringar i förordningen om körkort föreligger likaså. Om möjlighet till att samtidigt genomföra Nordiska rådets rekommendation icke finns, är även Finland redo att ensidigt fatta nödvändiga administrativa beslut och då såvitt möjligt koordinerat med de länder, som är färdiga därtill.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsrådet **Ulf Adelsohn:** Herr president! Får jag med anledning av tilläggsfrågan säga att den svenska regeringen helt nyligen lagt fram ett förslag om fortsatt körkortsreform som innebär att vi skall genomföra den här rekommendationen. Det blir då på ensidig basis som Bjarne Mørk Eidem angett i sin fråga.

Vi har angivit tidpunkten för ikraftträdandet till den 1 januari 1982. Det är från svensk sida en klar målsättning att föra saken till ett slut nu. Förberedelsetiden fram till 1982 behövs, säger man. Det kan förfalla vara litet långt, men om vi utnyttjar förberedelsetiden effektivt finns det möjligheter att även de andra nordiska länderna kommer med samtidigt.

Mørk Eidem: Dette var andre og gode toner. Takk!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

40

E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om charterskatt på resor mellan de nordiska länderna¹

Ingrid Sundberg: Herr president! Jag har till ministerrådet ställt följande fråga:

Kommer charterskatten på resor mellan de nordiska länderna att vara kvar eller har förhandlingar upptagits i syfte att befria sådana resor från charterskatt?

Statsrådet **Mundebo:** Herr president! Jag vill efter samråd med mina kolleger i Danmark och Norge lämna följande svar på frågan.

Jag utgår ifrån att bakgrunden till frågan är en önskan att främja förbindelserna mellan de nordiska länderna. Jag har därför förståelse för önskemålet.

Det begärda undantaget kan dock ha en diskriminerande effekt för länder utanför Norden. Möjligheterna att göra ett sådant undantag är därför beroende av de internationella överenskommelser som de olika länderna är bundna av. Jag vill därvid särskilt peka på Danmarks medlemskap i den europeiska gemenskapen.

Vidare beaktas att varje undantag från en generell beskattning kan leda till praktiska och administrativa svårigheter och lätt medföra krav på andra undantag.

Om ett undantag från charterskatten för internordiska resor skall göras måste dessa frågor först undersökas. Några förhandlingar i frågan har inte upptagits.

Ingrid Sundberg: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet Mundebo för svaret.

Danmark var först med att införa charterskatt. Sedan lade budgetminister Mundebo fram ett förslag i Sveriges riksdag om charterskatt. I propositionen motiverades

¹ Frågan tryckt s. 2479.

charterskatten med att den indirekta beskattningen på semestervistelsen i Sverige är avsevärt högre än i de flesta andra länder. Skatten förutsågs utjämna kostnaderna. Skatten gäller också s. k. övrig charter. Dit räknas studentflyg, skolungdomsflyg, konferensflyg och resor till olika sportevenemang. Det är i första hand detta s. k. övriga charterflyg som här är aktuellt.

I anslutning till propositionen väckte jag en motion där jag mot bakgrunden av önskvärdheten att resandet intensifieras mellan de nordiska länderna yrkade att det inte skulle utgå någon skatt på inomnordiska resor. Med anledning av motionen skrev skatteutskottet: "Utskottet har i enlighet med vad som inledningsvis anförts om värdet av nordiskt samarbete på det aktuella området ingenting att erinra mot en sådan åtgärd, om den genomförs i samförstånd mellan de berörda länderna. Det får förutsättas att regeringen även utan särskild framställning från riksdagen i lämpligt sammanhang tar upp diskussioner i den aktualiserade frågan."

Herr president! Jag hade alltså hoppats att budgetminister Mundebo skulle ta vara på vad skatteutskottet skrev i frågan och ta kontakt med statsråden i de övriga länderna för att åtminstone undersöka om man skulle kunna genomföra en skattelindring.

Jag vill också erinra om att Nordiska rådet i dag har godtagit ett förslag från kulturutskottet om att vi skall satsa speciellt på ett vidgat skolungdoms- och lärarutbyte samt ett intensifierat idrottssamarbete. Sådant samarbete är beroende av den s. k. övriga chartertrafiken. Charterskatten lägger dock ett kraftigt ekonomiskt hinder i vägen för att vi skall kunna realisera vad Nordiska rådet eftersträvar.

Jag vore tacksam om minister Mundebo ytterligare kunde förtydliga sitt svar och ange vilka åtgärder man kan vidta.

Statsrådet **Mundebo:** Herr president! Skatteutskottets yttrande är inte glömt. Men som framgick av det som nyss sades är charterskatten i Sverige tämligen ny. Vi har velat få erfarenheter av olika slag som grund för samtal och eventuella beslut om förändringar. Jag sade i mitt svar att några förhandlingar inte har upptagits. Jag vill emellertid tillägga att ämbetsmän från finans-

ministerierna har diskuterat saken just för att få fram underlag för kommande ministersamtal. Innan överläggningar blir meningsfulla måste vi ha ett bättre underlag t. ex. beträffande de problem som internationella överenskommelser kan innebära. Vi måste också få veta vilka administrativa och praktiska problem som kan uppkomma. Arbetet i det avseendet pågår alltså nu.

Ingrid Sundberg: Herr president! Jag vill särskilt tacka statsrådet Mundebo för det sista han sade. Det visade att det finns ansettelser till att frågan rör sig framåt.

Om jag ytterligare skall kommentera svaret tror jag inte att de administrativa svårigheterna med att göra ett undantag för resor mellan de nordiska länderna skulle vara särskilt stora. Jag tror att de administrativa svårigheter som uppstår när man i dag försöker undkomma skatten är betydligt större.

Men jag är alltså tacksam för att statsrådet nu uttryckte sig litet mer positivt. Mot bakgrunden av alla de satsningar Nordiska rådet gör för att åstadkomma ett ökat personutbyte mellan de nordiska länderna är det angeläget att regeringarna i de nordiska länderna inte själva bygger upp ekonomiska hinder därför.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

41

E 22: Fråga till de nordiska ländernas regering om turism och chartertrafik¹

Glensgård: Jeg har stillet følgende spørgsmål til regeringerne:

Vil regeringerne arbejde for at stoppe den nedgang i antallet af amerikanske turister, der er konstateret gennem de seneste år, og vil regeringerne herunder åbne op for chartertrafik til og fra Nordamerika?

Statsrådet **Ulf Adelson:** Herr president! Det sjunkande antalet amerikanska turister har drabbat inte bara Norden utan hela Europa.

Flygpriserna är naturligtvis av betydelse för turismen. Nordatlantrafiken präglas i

¹ Frågan tryckt s. 2504.

dag av ett mycket varierat prisutbud. Totalt sett är prisenivån så låg att samtliga flygbolag driver Nordatlanttrafiken med förlust. Minskningen av turisttrafiken har ändå inte hindrats. Det är därför tveksamt om en ytterligare chartertrafik till och från Nordamerika skulle ha en alltför påtaglig effekt. Den nuvarande situationen beror trots allt huvudsakligen på dollarkursens försvagning i förhållande till europeiska valutor.

Glensgård: Trafikministeren har naturligtvis ret i, at den amerikanske turisme på Europa som helhed har været faldende. Dette hænger naturligvis sammen med den amerikanske dollars stilling, men for visse lande har der været tale om en øgning i antallet af amerikanske turister. Eksempelvis har Holland fået en kraftig øgning, fordi man har lukket op for ABC-charter.

Derfor vil jeg gerne spørge ministeren, da jeg forstår, at alle flyselskaber ligefrem skulle have underskud på Nordatlanten — jeg betvivler de faldne udtalelser: Hvis der er tale om, at flyprisen nu er så lav, at man reelt er kommet ned på charterpris, hvad er der så til hinder for, at man lader charterselskaberne flyve til de samme priser? Det skulle betyde, at charterselskaberne rent faktisk ville få et underskud. Jeg tror, at ingen af disse — i hvert fald for de danskes vedkommende — går ind i en virksomhed, de på forhånd ved ikke vil give overskud.

Statsrådet Ulf Adelsohn: Herr president! Jag har av förklarliga skäl inte tillgång till en uttömmande total statistik i det här avseendet men rätt många länder i Europa har följt de amerikanska reglerna och i det närmaste totalliberaliserat chartern, och det har ändå inte inneburit någon ökning av antalet amerikanska turister — tvärtom. Om man jämför 1978 med 1979 finner man att chartertrafiken minskade med 26 %, och det är en hög siffra. Från Holland har jag bara siffran från november, som visar en minskning med 63 %. Siffrorna talar alltså rätt olika språk.

Den här utvecklingen beror kanske på att en extrem charterliberalisering har pressat linjebolagen till en lågprissättning som medfört en förlust för dem, men den har också inneburit en övervandring av passagerare

tillbaka till linjebolagen som gör att många charterbolag går mot katastrof. Jag nämner inget särskilt charterbolag, utan jag nämner dem in corpore.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

42

E 23: Fråga till Norges och Sveriges regeringar om modifiering av charterbestämmelserna¹

Glensgård: Vi har tidligere i dag været inde på problemet, og da nævnte jeg, at jeg ville vende tilbage til det.

Jeg har stillet følgende spørgsmål til regeringerne i Norge og Sverige:

Vil regeringerne i Norge og Sverige yderligere lempe på charterbestemmelserne, for så vidt angår nye destinationer for personcharteren og foretage yderligere lempelser i fragtcharterbestemmelserne i form af split-charter uden begrænsning?

Statsrådet Ulf Adelsohn: Herr president! I trettio år har regeringar och parlament i Danmark, Norge och Sverige varit eniga om att det är av väsentlig betydelse för de tre länderna att ha en gemensam luftfartspolitik. Det innebär att de bestämmelser som reglerar luftfarten, inte minst charterbestämmelserna, beslutas i samråd mellan de skandinaviska regeringarna och myndigheterna.

Utgångspunkten för charterbestämmelserna är att samhällets behov av ett varierat utbud av flygtransporttjänster tillgodoses utan att SAS eller charterbolagens rimliga intressen skadas. Billiga flygtransporter måste eftersträvas men det får inte leda till att SAS och andra linjebolag utsätts för en sådan konkurrens från chartertrafiken att möjligheterna att upprätthålla en effektiv reguljär trafik allvarligt inskränks.

Charterresmålen bestäms efter prövning i det enskilda fallet av konsekvenserna för den reguljära trafik som SAS bedriver eller har aktuella planer på att ta upp. Med denna praxis har det varit möjligt att medge chartertrafik till sådana intressanta resmål

¹ Frågan tryckt s. 2505.

som t. ex. Mexico, Maldiverna, Seychellerna, Elfenbenskusten, Senegal och Cuba.

Möjligheter för chartertrafik till Barbados har också erbjudits.

Från dansk sida har man ställt sig positiv till ett önskemål om att tillåta skandinavisk chartertrafik till Florida. Från norsk och svensk sida har man emellertid ansett att ett sådant medgivande skulle kunna få allvarliga återverkningar för den USA-trafik som SAS driver. Den skandinaviska enighet som behövs för att lösa frågan har alltså inte kunnat uppnås.

När det gäller fraktcharter är de tre ländernas regeringar ense om att s. k. split-charter inte kan medges helt utan begränsningar. Diskussioner pågår om de villkor som skall gälla för att split-charter skall kunna medges. Jag är här beredd att verka för en viss uppmjukning.

Glensgård: Det er da glædeligt, at den nuværende svenske trafikminister har indtaget en lidt anden holdning til fragtchartertrafikken end den forhenværende svenske trafikminister. Det var således, at vi på Nordisk Råds session i Oslo havde debatten oppe, og da meddelte den daværende svenske trafikminister, at man fra svensk side ikke ville være med til yderligere at lempe på fragtcharterområdet.

Jeg vil gerne spørge den svenske trafikminister: På hvilke områder er det, man vil være med til at lempe på fragtcharter? Er det således, at antallet af virksomheder, der skal bruge et fragtcharterfly, bliver udvidet? Er det således, at man giver speditører mulighed for at lave split-fragtcharter?

Jeg vil også gerne høre, om det er sådan, at man kan tænke sig at frigive en større del

som fragtcharter på de almindelige personcharterfly, altså øge fragtcharterkapaciteten, når vi taler om egentlige personcharterfly.

Jeg vil også gerne høre, om det er således, at den svenske ministers beredvillighed til at lempe fragtcharter giver sig udtryk i konkrete handlinger, og jeg vil også gerne høre, om vi kan forvente, at DAC-udvalget om ikke ved det førstkommende møde så ved et senere møde møder op med nye liberaliseringer inden for dette område.

Statsrådet Ulf Adelson: Herr president! I de resonemang som förts mellan trafikministrarna om fraktcharter har de tre länderna varit överens om att man skulle kunna medge split-charter på länder som SAS inte flyger till eller inte har för avsikt att flyga till inom en nära framtid. Norge och Sverige har varit överens om att man då skall kräva att det gäller minst 500 kilo och högst 7 företag, medan Danmark menar att det räcker om ettdera av dessa två krav är uppfyllt.

Vid det senaste mötet, som hölls i Köpenhamn, sade jag att jag är beredd att verka för en viss uppmjukning. Jag skulle höra vilken inställning man kan ha i Sverige till tanken att vi går på den danska linjen, och vi var naturligtvis intresserade av i vilken utsträckning norrmännen är beredda att göra likaledes. De diskussionerna pågår i både Norge och Sverige. Meningen är att trafikministrarna skall träffas före sommaren, och då kan kanske konkreta resultat uppnås.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Mötet avslutades kl. 18.45.

Protokoll

6:e mötet

Torsdagen den 6 mars 1980 kl. 09.00

Presidenter: **Matthías Á. Mathiesen (1—5) och Elsi Hetemäki-Olander (5—6)**

Dagordning

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

D 1980/22/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

D 1980/25/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

D 1980/13/1979/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

2. D 1980/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

3. D 1980/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

4. D 1980/11/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patent-samarbete (avskrivningsbetänkande)

5. A 533/j: Medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden

6. A 547/j: Medlemsförslag om enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

7. A 555/j: Medlemsförslag om koordinering och intensifiering av verksamhet beträffande upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

8. A 564/j: Medlemsförslag om enhetliga regler om mut- och bestickningsbrott

9. A 571/j: Medlemsförslag om indrivning av felparkeringsavgifter i annat nordiskt land

10. A 577/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

B 29/j: Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

11. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska passkontrollöverenskommelsen (D 1980/10/1973/j)

12. E 24: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete inom det offentliga utredningsväsendet (D 1980/17/1976/j)

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Doris Håvik återtagit sin plats i rådet och att Bengt Wiklund lämnat sessionen, att Svante Lundkvist återtagit sin plats i rådet och att Arne Gadd lämnat sessionen, att Per Petersson återtagit sin plats i rådet och att Rolf Clarkson lämnat

sessionen och att Gabriel Romanus återtagit sin plats i rådet och att Elver Jonsson lämnat sessionen samt att Rune Gustavsson lämnat sessionen för detta möte och ersatts av Ulla Ekelund och att Rolf Sellgren lämnat sessionen för detta möte och del av 7:e mötet och ersatts av Elver Jonsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande), D 1980/22/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, D 1980/25/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och D 1980/13/1979/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af Nordisk Ministerråds beretning C 1/1980 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd tager de af Nordisk Ministerråd givne redegørelser for det nordiske lovgivningssamarbejde vedrørende ægteskabslovgivningen, samliv mellem ugifte, handelsagenter, produktansvar, miljøskader og det strafferetlige reaktionssystem til efterretning og opfordrer til, at arbejdet fortsætter efter de af Nordisk Råd vedrørende disse spørgsmål angivne retningslinjer i sin udtalelse nr. 1/1979 over ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 27. session 1979.

2. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at overveje, om der er behov for ændrede regler om forældremyndighed.

3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at tage initiativ til en koordinering af det igangværende reformarbejde vedrørende de nordiske købelove med henblik på i videst muligt omfang at sikre opretholdelsen af den nordiske retsenhed samt orientere

Nordisk Råd til næste session om resultatet af sine bestræbelser.

4. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at overveje, hvorledes den nordiske retsenhed på forsikringsaftalelovgivningens område kan genskabes gennem det fortsatte udredningsarbejde vedrørende denne lovgivning.

5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at koordinere udarbejdelsen af lovforslag om regler til beskyttelse af forbrugere ved aftaler om tjenesteydelser, således at lovforslagene søges gjort så ensartede som muligt og fremsat så vidt muligt samtidig.

6. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til fortsat at udbygge det nordiske samarbejde vedrørende datalovgivningen og i denne forbindelse give Nordisk Råd en årlig beretning om møderne mellem datainspektionerne i Danmark, Norge og Sverige.

7. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at afslutte sine overvejelser omkring rapporten om multinationale selskaber udarbejdet i anledning af Nordisk Råds rekommendation nr. 25/1974, så det bliver muligt for de af rapporten og ministerrådets forslag berørte organer i Nordisk Råd at foretage en grundig vurdering af dette materiale inden næste session.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

A. Kapitel XIII i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1980.

B. De dele af kapitlerne I, XV og XVI i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1980, der har været henvist til behandling i juridisk udvalg.

III. at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommendationerne nr. 22/1973, nr. 25/1974 og nr. 13/1979 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

K. B. Andersen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Når det gælder det juridiske nordiske samarbejde, så kan man sige: i begyndelsen var loven, og det kan jeg sige med den baggrund, at det i år er nøjagtig 100 år siden, at det nordiske lovgivningssamarbejdes grundsten blev lagt ved en samtidig underskrift af den danske og den svensk-norske konge, der undertegnede den fællesnordiske lov om vekslere. Det var i maj

1880, og der er unægtelig trukket et par veksler siden.

Der har siden været en stadig aktivitet inden for nordisk juridisk samarbejde. Man har ikke på dette felt forsøgt de store spring fremad, derfor har man også undgået de store tilbageslag, men vi har set de mange mindre og små positive skridt fremad.

Det er ingen hemmelighed, at i de snart 30 år, det nordiske samarbejde, herunder det juridiske, har fundet sted inden for rammerne af Nordisk Råd, er ikke alt gået, sådan som vi kunne ønske. Nogle hævder endog, at det juridiske nordiske samarbejde er gået i stå eller måske endda tilbage.

Dette pessimistiske syn, hr. præsident, kan vi i juridisk udvalg ikke dele. Vi må erkende, at samfundsudviklingen i vore lande på visse områder har medført, at rent nationale hensyn har ført til ændringer, som set ud fra et samlet nordisk syn må betegnes som et tilbageskridt.

På andre felter kan vi til gengæld glæde os over, at den samme samfundsudvikling har medført, at der mellem de nordiske lande både er skabt nye bånd i form af lovharmonisering og sket forstærkninger i det allerede eksisterende samarbejde. I juridisk udvalg synes vi netop i år, at der er anledning til at lægge de pessimistiske synspunkter noget til side og glæde os over, at lagstiftningsarbejdet synes at være på vej ind i en bedre fase, end vi har kunnet se i de foregående år.

Specielt omkring sidste års session hævdede der sig mange kritiske røster mod udviklingen i det nordiske samarbejde på det juridiske felt. Netop derfor vil jeg gerne gøre følgende bemærkninger:

Vi kan konstatere, at arbejdet med det lagstiftningsprogram, som blev fremlagt i 1974 og siden er udbygget og videreudviklet, har været intensivt. Det fremgår af juridisk udvalgs betænkning af 29/1-80, at det er udvalgets vurdering, at de samarbejdsområder, som juridisk udvalg i sin betænkning forud for sidste session, i 1979, særlig opfordrede til forstærket indsats på, har været prioriteret højt i ministerrådets arbejde. Jeg vil som et enkelt eksempel fremdrage, at vi 1979 har opnået, at den samme myndighedsalder, 18 år, nu er gældende i alle fem nordiske lande.

Jeg skal afstå fra her til morgen, hr. præsident, at foretage en minutiøs gennemgang

af juridisk udvalgs betænkning og skal indskrænke mig til at pege på et par enkelte punkter, som vi tillægger særlig vægt.

For det første: På familierettens område må vi stadig indtage venteposition. Det grundlæggende arbejde i ægteskabskomiteerne er endnu ikke afsluttet, men jeg tror, der er håb om, at en eller flere af komiteerne inden næste session har fremlagt betænkninger så den afsluttende koordinering på departementalt plan og forhandlinger med Nordisk Råd kan indledes med henblik på samtidig fremsættelse af så vidt muligt ensartede lovforslag i vore respektive parlamenter.

For det andet: Juridisk udvalg har bemærket, at der på købelovgivningens område, hvor der er en meget lang tradition for nordisk samarbejde og harmonisering, er eller i den nærmeste fremtid kan forventes gennemført en ny lagstiftning om forskellige former for købeaftaler.

For det tredje: På forsikringsaftalelovgivningens område, hvor der også er en lang tradition for ensartet lagstiftning i de nordiske lande, har juridisk udvalg med beklagelse konstateret, at man i Sverige har anset det for nødvendigt, for påkrævet, at fremsætte forslag om en særlig konsumentforsikringslagstiftning, uden at dette initiativ har kunnet følges i de andre nordiske lande, hverken for så vidt angår fremsættelse af forslag til en særlig lov eller fremsættelse af ændringsforslag til de gældende love om forsikringsaftaler.

Det var et af de konkrete emner, som Allan Hernelius nævnte i sit indlæg i generaldebatten forleden dag, og udvalget er altså helt enig i at fremdrage det som et af de beklagelige eksempler midt i de ting, vi glæder os over. Jeg kan i øvrigt som en lille personlig bemærkning sige, at efter at jeg har læst Allan Hernelius' indlæg — eller som Holberg ville sige: Hernelii — og ikke blot lyttet til det, gør det et knap så pessimistisk indtryk som forleden dag. Jeg tror, det er, fordi Hernelius, når han taler om disse ting, ser så bekymret ud, at man går ud fra, at det må være aldeles bekymrende, det han har at fortælle sessionen.

Juridisk udvalg opfordrer til, at ministerrådet overvejer, hvorledes den nordiske retsenhed kan genskabes på dette vigtige felt.

For det fjerde: Hr. præsident! Den moderne datatekniske anvendelse rejser nogle problemer, som under denne session ikke blot behandles fra en juridisk synsvinkel. Vi anser det i juridisk udvalg for et fremskridt, at der i 1980 vil blive indledt regelbundne møder mellem datainspektionerne i Danmark, Norge og Sverige, et samarbejde, hvori man også fra finsk side vil medvirke.

Dette samarbejde må udnyttes både til at sikre en koordination og en ressourcebesparende udnyttelse af de nordiske datasystemer og også til — og det er vel det vigtigste i denne sammenhæng — at sikre, så vidt det er muligt, beskyttelsen af det enkelte individ, som vi er klar over, at datateknikken kan krænke i meget alvorlig grad.

Samarbejdet må også anvendes til, at vi som de politisk ansvarlige, vi i Nordisk Råd, sikres en information om aktuelle problemstillinger af betydning for den politiske kontrol med udviklingen af hele datafeltet, den politiske kontrol, som er vældig vigtig. Derfor opfordrer juridisk udvalg til, at Nordisk Ministerråd afleverer en årlig beretning til Nordisk Råd om møderne mellem datainspektionerne som basis for en løbende debat her i rådet om dette vigtige felt.

Endelig, hr. præsident, vil jeg nævne, at vi i juridisk udvalg er tilfredse med, at den undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi, som Nordisk Råd bad om at få foretaget, det var i 1974, nu er afsluttet. Juridisk udvalg har taget til efterretning, at det af tidmæssige grunde ikke har været muligt for ministerrådet inden sessionen at give sin vurdering af undersøgelsens resultater, som også var indeholdt i rekommandationen. Det ønske fremsatte vi i 1974. Det har ikke været muligt til denne session.

Juridisk udvalg har derfor undladt at give en vurdering af den udarbejdede rapport, men vi henstiller, at Nordisk Ministerråd afslutter sine overvejelser i så god tid inden næste session, at der bliver lejlighed til at foretage en grundlig bearbejdning af dette materiale, når vi mødes igen i København i 1981.

Efter disse mere positive bemærkninger vil jeg gerne, inden jeg slutter af, kort kommentere en sag, hvor samarbejdet mellem ministerrådet og Nordisk Råd absolut ikke er for-

løbet tilfredsstillende. Jeg tænker her på samarbejdet vedrørende den nordiske paskontroloverenskomst fra 1956.

De nordiske regeringer har med virkning fra den 26/8-79 gennemført en ændring af denne for det nordiske samarbejde meget centrale konvention. Jeg skal ikke her kommentere selve ændringerne eller konsekvenserne heraf, det bliver der lejlighed til under dagsordenens punkt 3, hvor Astrid Gjertsen vil vende tilbage til denne sag mere detaljeret. Derimod skal jeg her bemærke, at ændringen blev gennemført på en meget uheldig måde — og jeg gentager: en meget uheldig måde — idet hverken Nordisk Råd eller juridisk udvalg modtog nogen form for underretning om den påtænkte ændring, før den var en realitet.

Juridisk udvalg har på et møde i efteråret 1979 med de nordiske justitsministre kritiseret denne fremgangsmåde, idet juridisk udvalg er af den opfattelse, at en sådan ændring i henhold til Helsingforsaftalens art. 46 helt klart burde have været forelagt Nordisk Råd inden vedtagelsen. Der er måske det lille lyspunkt — hvis vi skal tillade en lille polemisk bemærkning — at ministrene tog i alt fald dét hensyn til udvalget, at man underskrev sin aftale i København på præcis samme dag og time, hvor udvalget uden at være underrettet herom drøftede sagen i Mariehamn. Man tog i alt fald et vist rimeligt hensyn, når man nu ønskede at ramme udvalget så hårdt, som det var muligt, hvilket man åbenbart ville gøre.

Som det fremgår af, hvad jeg i øvrigt har sagt, har hele juridisk udvalg kunnet konstatere fremgang i det nordiske lovgivningssamarbejde. Under det årlige fællesmøde med de nordiske justitsministre i efteråret havde udvalgets medlemmer ud over en god, saglig debat under selve fællesmødet lejlighed til under helt uformelle former at drøfte det nordiske lagstiftningssamarbejde i almindelighed og i bredere perspektiv alene med ministrene. Der er altid nogle, der er bange for, at embedsmændene har alt for megen indflydelse i det nordiske samarbejde. Vi kan jo ikke undvære dem, hvis vi skal gøre sagligt arbejde, hvad visse af os er interesseret i, vel næsten vi alle, eller måske eller forhåbentlig vi alle. Men vi havde altså ønsket at få et møde mellem ministrene og parlamen-

tarikerne, og jeg tror, det var et meget nyttigt møde, hvori vi havde en meget saglig drøftelse alene i denne lukkede, uformelle kreds.

Jeg kan sige, at denne drøftelse fandt sted i en meget positiv atmosfære, og der sporedes fra begge sider en optimisme med hensyn til de kommende års resultater om samarbejdets udbygning i øvrigt. Nu skader det vel næppe heller, at et tidligere medlem af udvalget nu er gået direkte fra udvalget til en justitsministerpost, og hvis jeg må føje til: det skader måske heller ikke, at alle ministrene var så nye i embedet, at de så på opgaven med friske øjne.

Jeg skal ikke tage flere af de kostbare minutter her til morgen, men blot anbefale, at Nordisk Råd tager de afsnit af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde, der har været til behandling i juridisk udvalg, til efterretning og vedtager de udtalelser rettet til ministerrådet, som juridisk udvalg foreslår i sin betænkning, og som præsidenten læste op for os her til morgen, inden jeg fik ordet.

Justitieminister **Taxell**: Herr president! Ministerrådet konstaterar i sin berättelse över lagstiftningssamarbetet att man under 1979 inte uppfört nya punkter på lagstiftningsprogrammet, utan i stället koncentrerat sig på att fortsätta och så vitt möjligt avsluta det arbete som redan planerats eller är i gång. Det är ett uttryck för stråvan att hålla lagstiftningssamarbetet på ett så realistiskt plan som möjligt, en målsättning som är riktig och som även nämns i berättelsen.

Redogörelsen för aktuella samsarbeitsprojekt innehåller alldeles tillräckligt för att man skall kunna säga att samsarbetet omspanner ett brett fält. Om man därutöver beaktar de täta kontakterna på tjänstemannanivå mellan justitieministerierna i respektive land kan man konstatera att lagsamarbetet volymmässigt är omfattande nog.

Dock har under senare år nu och då i olika sammanhang, också i generaldebatten här, riktats kritik mot det nordiska lagsamarbetet, vars ambitionsnivå ansetts för låg. Bakom kritiken ligger väl närmast att samsarbetet kanske på senare tider mera gått ut på att utbyta information och erfarenhet samt att

sträva mot likartade principer vid lagstiftningen, än på att uppnå rättslikhet på hög nivå, framför allt i form av enhetliga lagtexter.

Denna utveckling har motiverats med att förutsättningarna för samsarbetet något ändrats under tidens lopp. Man har bl. a. gjort gällande att det politiska intresset för lagstiftningen på en del av de traditionella nordiska samsarbeitsområdena ökat väsentligt, samtidigt som den närmare politiska inriktningen ibland har skilt sig åt länderna emellan. Vidare har man konstaterat att takten i lagstiftningen överhuvudtaget ökat. Ibland kan det måhända finnas ett starkt politiskt intresse inom ett land att snabbt få till stånd lagstiftning på ett bestämt område och därför kan man inte vänta, eller vill inte vänta, med att lägga fram ett lagförslag till dess motsvarande förslag läggs fram i de andra staterna. Olika problem kan även bli aktuella i de nordiska länderna under olika tidpunkter. På grund härav är det måhända inte alltid möjligt att vänta på det land där frågan sist blir aktuell. Så har det ofta sagts.

Det ligger mycket i denna argumentation. Mot den kan å andra sidan anföras att det dock finns flera sådana områden där rättslikheten ur den enskilda medborgarens synvinkel och även för det ekonomiska livet är så viktig, att den motiverar en kanske något långsammare tidtabell, det gäller inte minst familjelagstiftningen och lagar som påverkar konkurrenssituationen mellan företag i olika länder. Dock behöver inte alltid, och det är skäl att komma ihåg det, stråvan till harmonisering innebära att reformer försenas, det kan även vara tvärtom.

Diskussionen om det nordiska lagsamarbetets grunder förs och skall föras inom ramen för Nordiska rådet. Här instämmer jag i juridiska utskottets uppfattning om att diskussionerna mellan utskottet och justitieministrarna vid mötet i Köpenhamn i november fördes i en positiv atmosfär. Men om inte diskussion om lagsamarbetet förs även i de enskilda länderna då det gäller konkreta lagstiftningsprojekt, kommer det att uppstå ett gap mellan praktik och teori då det gäller lagsamarbetet.

Förutsättningen för detta samsarbete kan emellertid äventyras inte endast av det land som inte orkar vänta på de andra och går in

för en egen linje på något område, också av detta finns erfarenheter, utan det kan även göras av det land som inte är intresserat att vara med och därför rycker undan grunden för ett allnordiskt beredningsarbete.

Det vore därför önskvärt om nationella ställningstaganden till olika lagprojekt förutom det sakliga innehållet även beaktade hur det påverkar rättslikheten i Norden. Jag förenar mig med juridiska utskottets ordförande i hans förslag i generaldebatten om att man i varje lagförslag skall redogöra för hur det nordiska samarbetet har bedrivits och om det har förekommit. Jag har själv i den finländska debatten kritiserat en inställning man ofta påträffar och enligt vilken man i fråga om sådan lagstiftning i ett annat nordiskt land som faller i smaken hänvisar till det som efterföljansvärt exempel, samtidigt som man beskyller lagberedarna för t. ex. radikalism då det gäller sådana förslag som inte tilltalar, fastän de är resultat av just nordiskt samarbete eller bygger på principer som redan gäller i det övriga Norden. Min uppfattning är att nationella intressen i enskilda detaljer bör underordna sig ett övergripande behov av att nå en hög harmoniseringsgrad i lagsamarbetet.

Lagsamarbetets volym uppfyller som sagt även högtställda krav. När framtiden diskuteras är det, så ser jag det, just harmoniseringsgraden som borde ägnas uppmärksamhet. Jag tror att det här finns möjlighet att höja ambitionsnivån. Det är klart att vi inte ens på alla centrala rättsområden kan komma till betydande rättslikhet, men strävan bör vara att nå den där det blott är möjligt. Förutom de allmänna, låt mig säga samlagsideologiska hänsyn, som talar för detta, finns det även rent praktiska synpunkter. Jag tror nämligen att det föreligger betydligt mindre risk för att utvecklingen i respektive land går i olika riktning då det gäller lagar som uppvisar likhet också i fråga om lagtext, än då det gäller sådana lagar som bygger endast på likartade principer.

Det är därför enligt min uppfattning positivt att juridiska utskottet uppmanar ministerrådet att utreda på vilket sätt den nordiska rättsenheten kan stärkas och även återskapas t. ex. på försäkringsavtalslagstiftningens område. Försäkringsavtalslagstiftningen är ett område där vi tidigt kunnat uppvisa rättslik-

het men där utvecklingen håller på att gå i en annan riktning.

Ett problem ur finländsk synvinkel är däremot köplagstiftningen i fråga om vilken juridiska utskottet efterlyser en koordinering av det pågående reformarbetet rörande de nordiska lagarna om köp i syfte att i största möjliga grad säkra att den nordiska rättsenheten upprätthålls. Det är lätt att hålla med utskottet. Ur finländsk synvinkel måste man emellertid framhålla att Finland nu saknar stadganden om lösöreköp, medan de andra nordiska länderna har köplagstiftning sedan gammalt. Behovet av lagstiftning på området hos oss är stort, något som bl. a. näringslivet starkt understrukt. Jag hoppas därför att strävandena till nordisk rättslikhet på detta område kan föra till konkreta resultat så snabbt som möjligt. Annars föreligger risk för att behovet av lagregler i fråga om köp tvingar fram lagstiftning i Finland innan man i de andra länderna är beredd att förnya sin lagstiftning på området. Målet, samnordisk lagstiftning, också på detta område, är dock klart.

När det gäller en högre ambitionsnivå i fråga om rättslikheten ville jag slutligen nämna två medel att nå den.

Dels tror jag att man, vid sidan av de betydelsefulla kontakterna på tjänstemannanivå och mellan olika beredningsorgan i ifrågasvarande land, i större utsträckning än nu borde gå in för gemensam beredning av centrala lagstiftningsprojekt, antingen i samnordiska arbetsgrupper eller genom koordineringsorgan för de nationella kommittéerna för respektive fråga.

Dels — och här hänvisar jag igen till det ökade politiska intresset för de frågor det nordiska lagsamarbetet traditionellt omfattar — borde de politiskt ansvariga kanske i ett tidigare skede komma med då man överväger gemensam lagberedning. Under de senaste åren har justitieministrarna i våra nordiska länder träffats endast i samband med Nordiska rådets juridiska utskotts session, varvid ministrarna närmast behandlar de punkter som skall genomgå med utskottet. Jag tror emellertid det vore värdefullt också att ministrarna ytterligare minst en gång om året kunde komma samman till möten, på vilka man särskilt kunde diskutera val av och målsättningar för nordiska samlagsprojekt och

också styrningen av dem. Jag tror att justitieministtermöten av detta slag skulle öka förutsättningarna för samarbete bl. a. genom att de redan genom sin existens utgör en garanti för en effektivare koordinering av arbetet. I detta syfte har jag för avsikt att inbjuda mina nordiska kolleger till ett dylikt möte i början av juni detta år.

Statsrådet Winberg: Herr president! Jag vill knyta an till vad som tidigare under sessionen vid upprepade tillfällen sagts om vikten av att utveckla en nordisk hemmamarknad.

Från svensk sida har statsminister Fälldin berört frågan i samband med att han framhållit önskvärdheten och nödvändigheten av att industri- och energisamarbetet utvecklas.

Den svenske handelsministern Burenstam-Linder har haft den nordiska hemmamarknaden som tema för sitt anförande. Burenstam-Linder har framhållit den nordiska hemmamarknadens betydelse för den nationella liksom den nordiska utvecklingen av handel, industri och ekonomi. Han har pekat på att vi måste skapa ett klimat som bidrar till att utveckla en sådan marknad ytterligare. Han har betonat att det är viktigt att det inte finns några institutionella hinder mot en sådan utveckling.

Här har det nordiska lagstiftningssamarbetet mycket stor betydelse.

Strävar man efter att göra Norden till en verklig hemmamarknad för nordisk industri måste man söka åstadkomma en harmonisering av den rättsliga miljö i vilken företagen verkar. Det innebär att man bör sträva efter harmonisering av reglerna om marknadsföring, produktmärkning, produktsäkerhet och liknande. Men även när det gäller vissa andra mera grundläggande civilrättsliga regler kan enhetlighet i lagstiftningen vara värdefull från de synpunkter som jag nu har nämnt. Det gäller t. ex. bestämmelserna om köp, avtal och handelsagenter. När det gäller dessa senare bestämmelser bör tonvikten ligga på en harmonisering av de regler som berör den dagliga verksamheten. Regler som drabbar de flesta företag som en engångsföreteelse, t. ex. föreskrifter om förfarandet vid bolagsbildningar, ansökningar hos myndigheter o. dyl. är i detta hänseende vanligt-

vis av mindre betydelse, men även här finns skäl till samordning.

Vid det nordiska justitieministtermötet i november förra året framkom en samstämmig vilja att samordna bl. a. den lagstiftning som är aktuell i dessa sammanhang. Jag kan sålunda nämna att man har för avsikt att under våren 1980 inleda ett konkret arbete på att få till stånd en enhetlig lagstiftning på köprättens område. När det gäller kommissionslagstiftning har jag just fått rapport från ett samnordiskt möte i måndags. Man syftar här till att beträffande handelsagenter och deras verksamhet få fram likartade regler inom i första hand Norden men även inom övriga Europa. Vid mötet blev det klart att alla strävar mot samma mål.

Det nordiska lagstiftningssamarbetet är emellertid inte begränsat till de nu angivna rättsområdena. Nordiskt lagstiftningssamarbete har bedrivits under lång tid och är ett viktigt led i den vidare samverkan som äger rum mellan de nordiska länderna. Detta arbete har också medfört betydande resultat. På många viktiga områden har lagstiftningen samma innehåll. Detta gäller främst på civilrättsområdet, t. ex. inom familjerätten, inom patenträtten och upphovsrätten samt på stora delar av transporträttens område. Också när det gäller processrätt och straffrätt har ett omfattande nordiskt samarbete ägt rum.

Det är viktigt att slå vakt om de resultat som redan nåtts och att man även söker ytterligare fördjupa samarbetet. Betydelsen av lagstiftningssamarbetet har också ökat i takt med den allt större rörligheten över gränserna i Norden. De nordiska medborgare som flyttar från ett land till ett annat har stort intresse av att lagstiftningen på olika centrala områden är så likartad som möjligt i de skilda länderna. Den ökade rörligheten över gränserna gör det också angeläget med ett nära nordiskt samarbete exempelvis när det gäller verkställighet av domar.

Man kan alltid diskutera hur det praktiska lagsamarbetet skall utformas. Min partikamrat Allan Hernelius har vid olika tillfällen fört fram förslag som enligt min mening är värda att övervägas. I sammanhanget är det angeläget, som justitieminister Taxell just framhållit, att notera att det politiska intresset för lagstiftningen på en del av de traditionella nordiska samarbetsområdena ökat vä-

sentligt samtidigt som den närmare politiska inriktningen ibland har skilt sig åt länderna emellan. Härtill kommer att takten i lagstiftningen överhuvudtaget har ökat. Dessa omständigheter kan medföra vissa svårigheter att åstadkomma en nordisk samordning.

Under den senaste tiden har man försökt motverka dessa svårigheter genom att i viss mån förnya formerna för samarbetet. De övergripande diskussionerna äger liksom tidigare rum vid återkommande möten med nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor. I dessa möten deltar chefs-tjänstemän från de olika justitiedepartementen. Här utöver sker emellertid sedan någon tid en närmare genomgång av de olika ländernas lagstiftningsprogram vid sammankomster mellan rättscheferna i departementen. Antalet löpande kontakter i skilda lagstiftningsprojekt har också ökat påtagligt.

De politiska förhållandena i ett visst land kan ibland innebära att man behöver gå en egen väg på något lagstiftningsområde. Detta behöver inte betyda att man slutligt överger tanken på överensstämmande internordisk lagstiftning. Än mindre betyder det att man försummar de internordiska kontakterna. Tvärtom har det bedömts som angeläget att varje land, även när ett visst lagstiftnings-ärende måhända framstår som brådskande, diskuterar lagstiftningens innehåll med de andra nordiska länderna och så långt möjligt tar hänsyn till synpunkter som kommer fram. En strävan är också att man i ett slutskede, när reformarbetet i de olika länderna har nått lika långt, anpassar de skilda lagarna till varandra. Att man då försöker nå fram till enhetliga lagtexter är naturligt.

Mot intresset av att snabbt få fram lagförslag i ett ämne bör emellertid enligt min mening alltid vägas önskemålet om att bevara och bygga ut rättsgemenskapen mellan de nordiska länderna. Denna avvägning måste ibland resultera i att man dröjer med den nationella lagstiftningen för att därmed kunna få till stånd en större överensstämmelse mellan berörda lagar i de nordiska länderna. Det är således enligt min mening angeläget att den rättslikhet som finns sedan gammalt mellan de nordiska länderna bevaras och om möjligt fördjupas.

Avslutningsvis vill jag upplysa om de nordiska justitieministrarnas nästa möte som på

justitieminister Taxells utomordentliga initiativ sannolikt kommer att hållas inom kort. Mötet skall bl. a. ägnas åt en undersökning av behovet av och förutsättningarna för en ytterligare koordinering av lagstiftningen. Detta sker mot bakgrund av vad jag tidigare har sagt om lagstiftningens betydelse för en nordisk hemmamarknad.

Låt mig allra sist beröra en fråga som juridiska utskottets ordförande tagit upp tidigare, nämligen angelägenheten av att man i lagförslag nämner vilka samordningssynpunkter som kommit fram och hur samarbetet mellan de nordiska länderna skett. Jag är för min del beredd att i de lagförslag jag i framtiden föredrar inför regeringen ange på vad sätt ett sådant samarbete har ägt rum.

Korvald: Hr. president! Jeg er enig i prinsippet om harmonisering av lovgivningen i Norden så langt det er mulig. Vi har da også nådd langt, spesielt på det sosialpolitiske område. Det område som etter min oppfatning nå ligger nærmest, er det justisministeren nettopp nevnte, nemlig harmoniseringen av regler på det økonomiske området, idet vi nå står foran et energi- og industripolitisk samarbeid. Her er det hindringer som må ryddes av veien hvis vi skal få utvidet vårt økonomiske samarbeid. Prinsipielt må det være til stede et behov for slik samordning av lovregler, og det må være reelle muligheter for en samordning.

Jeg vil si till presidenten at jeg vil avstå på punktene 1 og 2 i Juridisk utvalgs uttalelse angående ekteskapslovgivningen og samliv mellom utgifte. Dersom presidenten finner det enklest, kan han la votere over innstillingen samlet.

Når jeg og de andre representanter for mitt parti avstår, gjelder det i realiteten de punktene jeg her har nevnt. Og begrunnelsen for at vi avstår, er at vi ikke vil være med på de gjentatte oppfordringer om felles regler på disse meget vanskelige områder, særlig når det gjelder rettsregler for ugift samboenhet.

Jeg viser til at man ikke finner grunn til å ta opp igjen spørsmålet om felles regler for ekteskapets inngåelse og oppløsning. En slik samordning ble forkastet i Nordisk Råd etter at Sverige vedtok sin ekteskapslov i 1974. Her har man altså gitt opp rettsenheten på et prinsipielt viktig område, nettopp fordi det

rører ved så dyptgripende personlige, kulturelle og moralske spørsmål at man ikke kan "kompromisse" seg fram.

En annen årsak til at vi avstår, er at vi ikke vil bli oppfattet som om vi ivrer for et nordisk samarbeid på dette område, så lenge vi ikke vet i hvilken retning dette samarbeid vil gå.

Utvalgets formann konstaterte at man måtte innta en vente-og-se-holdning i dette spørsmålet. Han håpet på en snarlig behandling, og jeg skal ikke på noen som helst måte søke å hindre utvalgets formann i det.

Jeg har videre heftet meg ved at Juridisk utvalg gjentar sin oppfordring til de nasjonale ekteskapsutvalg, oppnevnt av de respektive regjeringer, om å påskynde sitt arbeid, slik at det samarbeid som skal skje på det departementale plan før lovforslag settes fram, kan innledes innen overskuelig tid og — jeg siterer fra side 4 i innstillingen — "gentager sin oppfordring" om at "utvalgsarbeidene søkes fremskyndet mest mulig". Jeg synes det er overraskende å se at Juridisk utvalg vil påskynde nasjonale utvalgsarbeid, og at det skal, som det heter, skje et samarbeid. Nå er jeg klar over at disse utvalgene nasjonalt har fått et slikt mandat, men det synes meg at det først og fremst må bli de enkelte regjeringers sak, og at dette ligger utenfor Nordisk Råds myndighetsområde.

Juridisk utvalg søker å drive dette arbeid fram, mens vi nasjonalt, så vidt jeg har kunnet observere i Norge, ikke finner en tilsvarende iver. Jeg synes også å fornemme at Ministerrådet har en mer realistisk holdning til mulighetene for en samordning av lovbestemmelsene også på dette område. Det ligger iallfall, om jeg kan bruke et norsk uttrykk, lavere i terrenget i denne sak.

Når det gjelder lovregler for ugift samboenhet, har det finske ekteskapsutvalg ikke tatt opp disse spørsmål i det hele, kan vi lese, mens Juridisk utvalg forventer at det danske, det norske og det svenske utvalg snart vil komme med sine innstillinger. Det ville etter min oppfatning vært mer tilfredsstillende om man, når dette først gjentas år etter år, hadde hatt noen faktiske opplysninger på bordet, slik at det kunne føres en debatt. Hvis man skal fortsette med slike henstillinger, blir man nødt til å fremføre noen prinsipielle synspunkter som man mener bør følges i dette

arbeid. Jeg vil personlig si at når det gjelder eventuelle lovregler vedrørende de økonomiske forhold mellom ugifte samboende, må disse ikke utformes slik at det oppstår fordeler som senere hen blir fjernet om samboende inngår ekteskap. I så fall blir ekteskapet diskriminert.

Når jeg nevner nettopp dette punkt, er det fordi vi i Norge nettopp nå har en slik lovbestemmelse til behandling i Stortinget, og det er politisk uenighet. En annen hovedlinje som må følges, er at det ikke gis positive rettigheter til ugifte samboende med paralleller innenfor ekteskap, slik at det her kan fremstå som en slags likestilling. Jeg har på grunn av debatten i Nordisk Råd, og for å følge det norske ekteskapsutvalg, måttet skaffe meg en viss innsikt i hvilken linje det norske utvalg arbeider etter. Det viser seg at man står overfor mange og innfløkte problemer, der det så langt jeg kan se, ikke blir lett å komme fram til enighet. Dessverre er dette, så lenge utvalget ikke er ferdig med sitt arbeid, selvsagt ikke offentlige papirer, og jeg kan derfor ikke gå nærmere inn på disse spørsmål. Det er vel for så vidt heller ikke av interesse for denne forsamling på det nåværende tidspunkt.

Det som etter min oppfatning imidlertid burde være nærliggende, ville være at man bad om en konsekvensanalyse av den svenske lovgivning så langt den rekker på disse områder, for å se om det er gått i den retning man forventet da man innførte reglene, eller om det her er spor man bør søke å unngå. Det ville være forhold det kunne være av interesse å få vite noe om.

Så noen ord om farskapsspørsmålet. I Ministerrådets rapport blir det på side 155 vist til det norske barnelovsutvalgs innstilling av 1977. Det vises til at farskapet i alle tilfeller, også når moren er gift, skal fastslås ved dom eller ved erklæring. Jeg har ved flere anledninger tatt dette spørsmålet opp i den hjemlige debatt, sist under trontaleordskiftet i Stortinget i høst. Den norske justisminister, Andreas Cappelen, besvarte da et spørsmål fra meg om en ektemann også må skrive under på at han er far til sin hustrus barn. Hr. Cappelen sa at han kunne berolige meg, idet "den setningen at far til barnet er den som ekteskapet utpeker . . . har sin rot i en rettsoppfatning som er eldre enn kristendommen, eldre enn kristenretten, og oppfatningen er

formodentlig den fremherskende også i vår tid, og jeg ser for min del ingen grunn til at den bør endres.”

Lenge leve hr. Cappelen, hadde jeg nesten sagt — iallfall i denne forbindelse. I hans tid som justisminister har vi altså intet å frykte når det gjelder den såkalte farskapsregelen, eller pater est-regelen.

Når jeg tar dette spørsmålet opp her, er det altså fordi det i det dokument som foreligger her, er sitert fra det norske utvalgs arbeid. Og jeg nevner den norske justisministers svar for at man ikke skal få den oppfatning her i Nordisk Råd at det er uttrykk for politisk vilje til å finne fram til en ensartet bestemmelse på dette område i nordisk sammenheng. Jeg må også få skyte inn at så vidt jeg har kunnet bringe i erfaring, har ingen av de andre nordiske utvalg tatt opp denne bestemmelsen, slik det norske utvalget har gjort.

Liv Stubberud: Lovgivningssamarbeidet blir fra tid til annen drøftet på et generelt grunnlag. Senest i generaldebatten ble det gitt uttrykk for en viss bekymring over utviklingen på dette området. Med tanke på det omfattende lovgivningssamarbeidet som er etablert innen Norden, vil det selvsagt alltid være behov for en debatt som gir anledning til å drøfte problemene i en videre sammenheng.

Nordisk Råd førte en tilsvarende debatt i 1973 og 1974. Den gangen munnet debatten ut i en rekommendasjon som listet opp hvilke prinsipper som skulle legges til grunn for lovgivningssamarbeidet. Allerede etter to år kunne man fastslå at prinsippene hadde hatt gjennomslagskraft hos Ministerrådet, og rekommendasjonen kunne avskrives.

Jeg skal her bare minne om ett av hovedpunktene som ble sterkt diskutert den gang, og som også synes å ha vært utgangspunkt for de kritiske røster vi har hørt de siste par år. I rekommendasjonen fra 1974 het det i pkt. 2:

”Samarbeidet bør omfatte de tradisjonelle områder for lovgivningssamarbeidet og nye områder, hvor lovgivning blir aktuell, slik at lovgivningen og lovgivningsmetodene tilpasses samfunnsutviklingen i Norden.”

Det er altså en dobbeltoppgave vi står

overfor i det nordiske lovgivningssamarbeidet. Dels skal vi føre videre det tradisjonelle samarbeid om lovgivningen som i sin tid ble gjennomført over en nordisk lest og på nordisk initiativ. Men samtidig må vi innse at samfunnsutviklingen går videre, og at nye reformer krever ny lovgivning. Og vi kan ikke se bort fra realitetene som forteller oss at reformarbeidet skjer i forskjellig tempo fra land til land.

Jeg tror ikke noen i fullt alvor vil kreve at det enkelte land skal avpasse tempoet i reformarbeidet slik at man skal vente med gjennomføringen til det er oppnådd enighet om den lovgivning som skal legges til grunn. Det som etter hvert er blitt stadig viktigere, er at man i det nordiske samarbeid er så tidlig ute at vi på nordisk plan har kunnet drøfte hvordan den nordiske rettsenheten kan bli bevart, før ett eller flere land gjennomfører sine reformer.

Det er denne holdningen som i stadig større utstrekning preger deler av det nordiske lovgivningssamarbeid. Men det betyr også at vi må være beredt til å akseptere at samarbeidet har sin begrensning, og at resultatet ikke alltid blir det samme i alle land.

Juridisk utvalg konstaterer at samarbeidet fungerer tilfredsstillende på de gitte premiser, og at det ikke er grunn verken til høylytt kritikk eller til dramatiske omlegninger.

Etter juridisk utvalgs mening stiller den nye situasjonen nye krav, ikke minst til Ministerrådet og dets kontaktorganer på området, men også til utvalget selv. Vi må derfor stadig være åpne for nye problemstillinger og ta i bruk de arbeidsmetoder som blir nødvendige i årene som kommer.

Jeg har også lyst til å trekke fram et par av de saksområder som juridisk utvalg har tatt opp i sin uttalelse. Diskusjonen om ensartede rettsregler vedrørende ekteskapslovgivningen og de ikke-ekteskapelige forholdsproblemer har vært en gjenganger i forbindelse med behandlingen av Ministerrådets beretning vedrørende lovgivningssamarbeidet.

Jeg finner ingen grunn til å gå nærmere inn på denne saken nå, fordi det arbeid som ligger til grunn for et eventuelt samarbeid på ekteskapslovgivningsområdet, ikke er fullført i de nordiske land. Det er også bak-

grunnen for at juridisk utvalg i forslaget til vedtak ikke har tatt dette opp som noe eget punkt i uttalelsen. Jeg finner imidlertid grunn til å understreke at juridisk utvalgs holdning til dette sentrale samarbeidsområdet er den samme som ved tidligere uttalelser. Denne saken vil fra utvalgets side, og også fra Ministerrådets side, fortsatt bli gitt høy prioritet.

I spørsmålet om ensartede lovregler om anerkjennelse av nordiske farskapsavgjørelser er det gledelig å konstatere at man nå står foran en gjennomføring av likeartede regler i Norden. I Norge vil lovforslaget om en ny barnelov hvor dette spørsmålet er tatt opp, bli fremmet for Stortinget i vårsesjonen. Med dette er et kanskje lite, men dog viktig lovgivningssamarbeid gjennomført i Norden.

Spørsmålet om foreldemyndighet er også gjenstand for overveielser i de nordiske land.

Som jeg nevnte vil forslaget til ny barnelov i Norge bli fremmet i nærmeste framtid. Det sentrale spørsmålet her vil være at vi nå får lovfestet barnas rettmessige stilling og medbestemmelse. I denne sammenhengen stå selvsagt også foreldremyndigheten sentralt. Det økende antall skilsmisser som i de senere år har funnet sted, og antall barn født utenfor ekteskap, har vel i større grad enn tidligere aktualisert behovet for lovendringer på dette felt i alle de nordiske land. Likhet i problemstillingen på dette området burde derfor kunne være et godt utgangspunkt i arbeidet med en samordning. Hvor langt de enkelte land vil gå i bestrebelsene på å oppnå ensartede regler, står selvsagt opp til det enkelte land.

Jeg går imidlertid ut fra at prinsippet om å styrke barnas stilling og rettigheter, for alle lands vedkommende vil være det sentrale spørsmål i forbindelse med eventuelle lovendringer.

I juridisk utvalgs uttalelse ligger det en oppfordring til Ministerrådet om å overveie behovet for endrede regler om foreldremyndigheten. En slik overveielse vet jeg at det allerede er tatt initiativ til, og jeg har den tiltro til så vel Ministerrådet som de enkelte lands justisdepartementer at de så langt som mulig vil følge dette opp.

Asser Stenbäck: Herr president! Herr Korvald har presentert en kritikk av juridiska utskottets ståndpunkt bl. a i frågan om ogifta samboende. Hans kritikk utgjorde inte endast framförande av en speciell ståndpunkt i frågan utan var en kritikk av mer principiell natur.

Juridiska utskottet uppmanar ministerrådet och ministerierna att fortsätta arbetet i enlighet med de gamla riktninglinjerna. Dessa riktninglinjer är så allmänt hållna att ministerrådet på detta sätt får en fullmakt in blanco att utarbete ett förslag i enlighet med sina politiskt ideologiska ståndpunkter.

I sitt anförande inför juridisk utvalg i november senaste år sade justitieminister Rasmussen om arbetet med äktenskapslagstiftningen, att utvalgen, dvs. ministeriernas äktenskapsutvalg' "arbejder fram mod ensartede regler, og når udvalgene har afsluttet deres arbejde, vil justitsministerierne fortsætte denne bestræbelse, inden der udarbejdes lovforslag".

Detta betyder att saken inte kommer tillbaka till Nordiska rådet och det innebär att ministerrådet har fått en fullmakt in blanco att utarbete det förslag som ministerrådet anser vara riktigt. Detta kan vara juridiskt riktigt, dvs. i enlighet med Nordiska rådets nuvarande arbetssätt, men det är inte politiskt godtagbart för alla partier.

I politiska kretsar borde det existera en självklar insikt i att förberedelserna på kommitténivå utövar ett stort inflytande på ärendenas slutliga behandling. Därför är en allmän fullmakt att utarbete ett samnordiskt förslag inte bara en procedurfråga som det påstods i debatten i denna fråga vid senaste rådsmöte. Regeringar brukar ge direktiv åt de kommittéer de tillsätter. Tillämpat på Nordiska rådet innebär det att juridiska utskottet borde om icke ge direkta direktiv göra förslag om de riktlinjer ministerrådet borde följa vid utarbetandet av lagbestämmelserna. Därtill borde juridiska utskottet låta rådsmötet ta ställning till dessa föreslagna riktlinjer. Först sedan skulle frågan slutligt lämnas åt ministerrådet och ämbetsmannakommittéerna och slutligen till de nationella lagstiftande församlingarna.

Juridiska utskottets ärade ordförande uttryckte vid generaldebatten en önskan om politisering av arbetet inom rådet. Huru rim-

mar detta med att utskottet gör sig till talesman för en politiskt naiv tilltro till ett politisk sammansatt ministerråd och till av politiska regeringarna valda tjänstemän?

Ett parti som inte deltar i de regeringar vars ämbetsmän skall utföra förberedelser av lagstiftningsfrågor förhåller sig med naturligt misstro till det som dessa ämbetsmän åstadkommer. Denna misstro beror inte på allmän misstro mot dessa personers personliga egenskaper och deras lagtekniska kompetens utan är ett uttryck för uppfattningen, att dessa ämbetsmän har valts av politiska beslutsfattare och att dessa ämbetsmän utarbetar sina lagförslag dels i enlighet med sin regerings politisk-ideologiska uppfattningar.

Jag vill påminna om att Sveriges äktenskapslagkommitté betonade starkt att samhälle och stat bör stå neutralt till de olika samlevnadsformerna. Det parti jag representerar betonar starkt att samhället bör på ett särskilt sätt stöda de samlevnadsformer som är ämnade att vara långsiktiga, i detta fall det livslånga monogama äktenskapet. Jag vill tillägga: tänker inte de flesta förnuftiga människor så, att den varaktiga samlevnaden är bäst inte endast för barnen utan även för kontrahenterna som så skyddas för upprivande skilsmässor med ty åtföljande depressioner.

Jag känner inte till den aktuella situationen i Danmark, men jag vet att det ganska radikalt liberalistiska förslag till ny äktenskapslag som ingår i den finska äktenskapslagkommitténs betänkande av år 1976 är inspirerat av den svenska s. k. neutraliteten till de olika samlevnadsformerna. Kan ett parti som arbetar för varaktiga samlevnadsformer ge en fullmakt in blanco åt de tjänstemän som varit delansvariga för ett sådant betänkande?

I juridiska utskottet har jag instämt i utskottets ståndpunkt att något borde göras för barnen och kontrahenterna i dessa sammanboendefall. Inte bara barnen lider av situationen utan i många fall den kvinnliga parten som vill gifta sig men psykologiskt tvingas av mannen att leva i ett sammanboendeförhållande. I min praktik som psykiater har jag sett huru skyddslös kvinnan är då mannen utan föregående diskus-

sion helt enkelt meddelat att han flyttar omedelbart.

Det var denna ytterst otrygga situation för kvinnan som fick mig att förena mig med utskottets majoritet i fråga om lagstiftningen för de ogifta sammanboende, men vid närmare eftertanke har de synpunkter jag här framfört fått mig att frågå att åt regeringarna ge den in blanco-fullmakt juridiska utskottets beslut innebär.

Herr president! Det är ett legitimt krav att ställas på utskottsmedlemmar att de under utskottsbehandlingen allsidigt penetrerar de frågor som behandlas.

Å andra sidan, speciellt när det gäller en novis i nordiskt lagstiftningsssammanhang, men också annars, bör en utskottsmedlem ha både moralisk rätt och moralisk skyldighet att ändra ståndpunkt, om nya övertygande synpunkter har kommit fram senare.

Som ett uttryck för att jag fortfarande stöder utskottets krav på att något borde göras för att hjälpa de svagare parterna i sammanboendefallen, men att jag ändå inte kan stöda förslaget om att ministerrådet och ämbetsmännen skulle få fortsätta med utarbetandet av lagförslaget utan riktgivande direktiv från rådets sida, ämnar jag i likhet med herr Korvald vid röstningen om utskottets utlåtande avstå från att avge min röst i denna fråga.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Jeg vil gerne først og fremmest sige tak til ministrene, til hr. Taxell og til hr. Winberg, for den meget positive holdning, som kom til udtryk i deres indlæg her til morgen. Jeg vil specielt takke minister Taxell for meddelelsen om, at ministrene nu vil øge, forstærke deres meningsudveksling, dels sig imellem og dels også være rede til, som jeg nævnte i første omgang, en øget, forstærket og åben meningsudveksling med udvalgets medlemmer.

Jeg vil også gerne takke hr. Winberg for hans indlæg. Jeg synes, det var overordentlig vigtigt og relevant, at hr. Winberg understregede sammenhængen mellem harmoniseringen af den juridiske lovgivning — som mange er tilbøjelige til at betragte som noget teoretisk, der ikke rigtig kommer deres hver-

dag ved — og sammenholdt den med det øgede industrielle, økonomiske, praktiske, personlige samvirke over grænserne i de nordiske lande, fordi det præcis er det, der gør, at det er vigtigt, at vi søger at harmonisere.

Jeg vil også gerne takke meget for minister Winbergs bemærkninger om, at ministeren vil søge ved fremlæggelse af lovforslag i den svenske rigsdag at gøre opmærksom på, om de har været til behandling nordisk, så langt det nu lader sig gøre, og vi må prøve at overbevise vor minister i Danmark om, at noget lignende kan finde sted i de andre lande.

Jeg vil gerne til det emne, som hr. Korvald bragte op, og som også hr. Asser Stenbäck var inde på, sige, som jeg sagde det i fjor — jeg ved, at hr. Korvald er meget interesseret i historie, jeg går ud fra, at det ikke alene er den ældre tids historie, men også den nyere tids historie — at vi havde den samme debat i fjor, og jeg skal derfor svare det samme, som jeg sagde i fjor, nemlig at det etiske spørgsmål, hvis jeg må sige det sådan, ikke er til behandling. Det er ikke til behandling. Det findes ikke i nogen formulering direkte eller indirekte, i det, der foreligger, fordi udvalget jo ikke har det til behandling, og fordi vi ikke er enige i udvalget. Det viste hr. Asser Stenbäck's indlæg. Hr. Stenbäck er medlem af udvalget og har taget meget levende del i denne debat i udvalget. Altså for det første; det etiske problem, som vel optager os alle, men som hr. Korvald fremdrog her, er ikke til behandling. Det, der er til behandling, er spørgsmålet om det, som bl. a. hr. Stenbäck var inde på: Hvad gør vi ved de rent faktiske økonomiske problemer i forbindelse med ikke-ægteskabelige forbindelser? Og der kan vi altvel efter vore politiske standpunkter, når vi kommer til en kommende session, have forskellig holdning.

Jeg vil gerne sige til hr. Korvald, som jeg i øjeblikket ikke kan se, fordi der er en, der spærrer vejen — jo, der var en imellem os — jeg vil gerne sige til hr. Korvald, at jeg ikke har detailviden om dette felt. Det er derfor, vi har bedt om, at der bliver arbejdet med det. Men har vi alle en fornemmelse af, at der er tilfælde, hvor den nugældende lovgivning — jeg kan ikke lide

udtrykket præmierer, men i hvert fald giver fordele til det ikke-ægteskabelige forhold, og det er, som hr. Korvald sagde, vældig vigtigt, at der ikke er fordele, der falder væk ved ægteskabs indgåelse. Det kan jeg være hjertens enig i. Derfor er det også vigtigt, at vi får sagen undersøgt i forberedelsen af lovgivningen, om der findes sådanne rent faktiske problemer.

Det bør understreges, at det altså er det, vi har til behandling. Derfor beklager jeg lidt den holdning, som jeg forstår hr. Korvald mener at måtte indtage, for når han stemmer afvigende — hvad jeg netop ikke har noget imod generelt ud fra min tanke om en øget politisering — er det i dette tilfælde, som jeg sagde det i fjor, om en sag, som ikke er til behandling, nemlig den etiske.

Vi siger i det danske folketing en gang imellem, eller vi opfrisker en historie om en rigsdagsmand, der for mange år siden ved behandlingen af en sag sagde — han sagde det på jysk, det skal jeg lade være med her, dansk er svært at forstå, og den dialekt, der hedder jysk, er i hvert fald sværere — han sagde, da han blev gjort opmærksom på, at det, han vendte sig imod, det var rent faktiske forhold: "Hvis det er fakta, så benægter jeg fakta". Og det er altså lige det samme, Korvald gør i dag, og det, han vender sig imod, er vitterlig ikke til afstemning.

Hr. Stenbäck var inde på det samme, og derfor gælder mine bemærkninger også hr. Stenbäck. Det er da klart, at man kan ændre standpunkt. Hørup, en kendt radikal politiker af de store i gammel tid — vi har også store i dag, men måske endnu større på den tid — har sagt engang: Kun mennesker af principper kan ændre principper. De andre er ret uinteressante. Jeg er helt enig i, at man kan ændre standpunkt, men forstår måske ikke helt, at hr. Stenbäck gør det. Selvfølgelig er jeg enig i, at det er naivt at tro, at en lovgivning på dette ømfindtlige felt kan forberedes objektivt, men det er ikke regeringerne, der afgør, hvad der skal gennemføres i parlamentet eller vedtages i Nordisk Råd, det er parlamentarikerne. Derfor er jeg ikke betænkelig ved, at vi ser, hvad regeringerne vil komme med, og så tager vi vor stilling.

Som sagt, det etiske er ikke til behandling. Det er dog stadig sådan, og dér er jeg enig med hr. Stenbäck, at det ikke er svært at finde gode argumenter og gode motiver for det, vi kan kalde det varige familiesammenhold, altså ægteskabet, som vi har kendt det hidtil. Som jeg har sagt en gang før til hr. Stenbäck: det er stadig et argument, hvis man i en debat siger: Min kone siger, min kone synes, eller i en debat siger: Min mand har sagt til mig. Men der er ikke sådan rigtig smæld i trompeten, hvis man siger: Min samlever har sagt til mig . . . Det er stadig ikke en gangbar vare. Det viser, hvor dybt traditionerne sidder i os alle.

Jeg ser, at hr. Korvald gerne vil på talerstolen, og jeg skal vige for en tidligere statsminister i en fart, men vil blot endnu en gang sige: Det etiske er ikke til behandling. Og når hr. Korvald afstår fra at stemme, afstår han fra at stemme om en ting, som vi ikke har afstemning om. Så vil jeg i øvrigt takke for en meget saglig debat.

Korvald: Hr. president! K. B. Andersen er jo en meget hyggelig mann og politisk medarbejder, og han er også en dyktig debattant. Men når han nå trekker inn dette at man altså går mot fakta, da må jeg si at han tøyser debatten temmelig langt.

Jeg går ut fra at han, som den oppmerksomme tilhører han også er, la merke til hva jeg sa på dette område, den begrunnelse jeg kom med. Jeg skal ikke hefte Rådet med å gjenta den. Men hovedsummen i den var jo at man gjentatte ganger har oppfordret til at de nasjonale ekteskapslovutvalg nå skal komme med denne delinnstillingen, hvor de altså tar de økonomiske forhold ved ugifte samboende ut av sammenhengen i sitt arbeid og fremfører det. Dette skjer altså på nordisk plan, mens vi praktisk talt ikke hører noe til det på nasjonalt plan.

Og vi har funnet det riktig, hvilket ikke er noe nytt — det har K. B. Andersen observert, hørte jeg av hans innlegg — å avstå ved behandlingen av denne sak, og det akter vi å gjøre også i dag.

K. B. Andersen: Blot igen kan jeg sige, at den omstændighed, at vi beder de forskellige lande komme ret snart med denne

delsag, er jo, at vi også af de grunde, som minister Winberg nævnte, finder det overordentlig vigtigt, at de nordiske lande søger at harmonisere dette nye felt, så vi ikke får sådanne forhold, at man af den grund hellere vil blive i ét nordisk land end i et andet. Jeg tror, at det er meget vigtigt, og for mig er det et vældig alvorligt problem.

Og så vil jeg gerne sige til hr. Stenbäck, jeg glemte at sige det før, og jeg vil sige det, mens to ministre, justitsministre, hører på det, at jeg går ud fra — jeg går ud fra — Stenbäck går ud fra — udvalget går ud fra, at der bliver ikke forelagt noget om denne sag i noget parlament i Norden, før det har været i Nordisk Råd; så meget skal vi have tillid til vore ministre. Det tror jeg, vi er enige om også i udvalget.

Korvald: Jeg vil spørre juridisk utvalgsformann om han kjenner noen parallell hvor Nordisk Råd i noen sammenheng har trykket slik på en sak på nasjonale utvalg som er i arbeid.

K. B. Andersen: Den, der i alle forhold er fuldt tilfreds med det nordiske juridiske samarbejdes hidtidige utvikling også på ømfindtlige felter, skal gjøre, som man hidtil har gjort. Den, der gerne vil forbedre det, skal finde nye metoder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christians Björklund, Nils Carlshamre, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Knud Enggaard, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, J. K. Hansen, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuutila, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lin-

dahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Peter Savola, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Kåre Willoch.

Mot yttrandet röstade:

Leif Glensgård och Børge Halvgaard.

Kjell Magne Bondevik, Christian Christensen, Asbjørn Haugstvedt, Lars Korvald och Asser Stenbäck *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Rolf Fjeldvær, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Nathalie Lind, Johannes M. Olsen, Robert Pedersen, Otto Steenholdt och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 58 röster mot 2. 5 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkterna II och III, bifölls.

Meddelande

Det meddelades, att social- och hälsovårdsminister Sinikka Luja-Penttilä intagit sin plats i rådet.

2

D 1980/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Liikanen (juridiska utskottets talesman): Herr president! Av meddelandet framgår att justitieministerierna i Finland och Sverige har utarbetat ett gemensamt konven-

tionsutkast till en nordisk språkkonvention. Vid ett möte som juridiska utskottet hade tillsammans med de nordiska ländernas justitieministrar den 1 november senaste år framgick att det är fråga om ett slags ramkonvention företrädesvis på rekommendationsbasis. Konventionsutkastet har begränsats till att omfatta främst viktiga sociala servicefunktioner som polisen och hälsovården samt skol-, arbetsmarknads- och skattemyndigheterna.

Juridiska utskottet har sedermera erfarit att det på ett möte i februari 1980 mellan representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige uppnåtts principiell enighet om innehållet i konventionsutkastet. Frågan om Islands medverkan har hittills varit öppen.

Juridiska utskottet understryker betydelsen av att en så väsentlig reform som en språkkonvention står inför sin fullbordan. Samtidigt som utskottet uttrycker förhoppningen att en konvention snart skall kunna ingås uttalar utskottet, att det utgår ifrån att Nordiska rådet får möjlighet att framlägga kommentarer till konventionsutkastet innan det slutliga avtalet mellan regeringarna ingås.

Som medlem i den finska delegationen kan jag inte låta bli att uttrycka min stora glädje över att en fråga, som under en lång följd av år för oss varit en av de viktigaste, ser ut att inom en snar framtid bli förverkligad.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Justitieminister Taxell: Herr president! Min avsikt är inte att tala över varje ärende, men låt mig uttala den tillfredsställelse vi på finländsk sida känner över att förhandlingarna om språkkonventionen resulterat i ett konkret utkast till konvention som vunnit tillräcklig anslutning för att vi skall våga tro att det förverkligas. Frågan har tidigare visat sig kanske till och med oväntat segsliten, redan 1966 antog Nordiska rådet en rekommendation i saken.

Att frågan om en särskild språkkonvention visats särskilt intresse från finsk sida är naturligt både mot bakgrunden av att emigrationen från Finland till de övriga nordiska länderna, framförallt Sverige, varit betydande och på grund av att finskan som be-

kant inte är besläktad med de andra nordiska språken. Men konventionen är inte utan intresse heller för de andra länderna. Inte minst viktigt är att man i och med språkkonventionen stadfäster principen att i fråga om allmän språkservice i ett nordiskt land de nordiska språken har en klar prioritering framför andra språk. Det är en princip som bygger inte endast på rådets rekommendation från år 1966 utan även är ett uttryck för grundtanken i hela det nordiska samarbetet.

Till slut vill jag något komplettera det referat av konventionsutkastet riksdagsman Liikanen gav. Förutom de viktigaste sociala servicefunktioner som han nämnde omfattar konventionsutkastet också, och kanske framförallt, rätten för nordiska medborgare att i de nordiska länderna såvitt möjligt vid domstolar få behövlig tolk- och översättningshjälp. I brottmål skall enligt konventionsutkastet medborgarna alltid få den tolkhjälp som behövs.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Sture Palm lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Arne Gadd.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

D 1980/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Astrid Gjertsen (juridiska utskottets talesman): Hr. president Det er nær sammenheng mellom på den ene side den grensedrivende politikk de nordiske land har nedfelt i sine samarbeidskonvensjoner, og

på den annen side kravet om harmonisering av den del av lovgivningen som regulerer Nordens forhold til den verden som ligger utenfor den nordiske region.

En slik sammenheng har det hele tiden vært mellom opphevelsen av passkontrollen ved internordiske grenser og de harmoniseringsbestrebelse Rådet har gjort når det gjelder landenes politikk overfor utlendinger og den fremmedlovgivning hvert enkelt land vedtar.

Etter hvert som innvandringen av utenlandsk arbeidskraft økte i våre land, ble behovet for å analysere denne sammenheng stadig mer tydelig. En utredning fra 1970 påviste dette behov, og en la der fram forslag til retningslinjer for samarbeidet om en politikk på dette område. Den rekommendasjon Rådet vedtok i 1973, ble vedtatt på bakgrunn av denne utredning.

Meddelelsen om denne rekommendasjon bekrefter at det pågår et fortløpende samarbeid om de spørsmål rekommendasjonen tar opp. Juridisk utvalg har i år ikke hatt noen bemerkninger til Ministerrådets meddelelse om hva som skjer i det enkelte land, og har i annen sammenheng konstatert at Det nordiske utlendingsutvalg stadig er i funksjon, slik det fremgår av beretningen derfra, merket C-15. Av meddelelsen fremgår det at de nasjonale utredningskomiteer som er i arbeid med lovgivningsrevisjoner, har fortløpende kontakt med hverandre.

Selv om utvalget ikke har kritiske bemerkninger å komme med i forbindelse med det faglige arbeid som gjøres på lovgivningsfronten, skal ikke det oppfattes slik at utvalget er tilfreds med de resultater som er nådd på utlendingpolitikens område. Utvalget har ved en rekke anledninger hatt anledning til å sette søkelyset på de komplikasjoner som har fulgt i kjølvannet når landene har funnet det nødvendig av nasjonale eller andre grunner å skille lag i den praktiske utlendingpolitikk. Det er i slike sammenhenger at nettopp utlendingpolitikken fører til nye grensedragninger.

Jeg oppholder meg så pass lenge ved disse betraktninger for å gi noe av bakgrunnen for at passkontrolloverenskomsten i fjor plutselig ble endret. Så vidt jeg forstår den begrunnelse vi har fått for at de svenske myndigheter foreslo de endringer som ble

gjennomført i løpet av noen måneder, ligger årsaken i at Sverige og Danmark tidligere hadde skilt lag i viseringspolitikken overfor et bestemt tredjeland. Det er verken min eller Juridisk utvalgs sak i dag å felle noen dom over det som skjedde i 1976. Det får disse land selv svare for, mens vi får ta deres forklaringer til etterretning. Men det er i høyeste grad min sak på vegne av Juridisk utvalg, og stilt overfor Nordisk Råds plenarforsamling, å stille noen alvorlige spørsmål til Ministerrådet. Det første er stilt og besvart i Juridisk utvalgs betenkning om C-1, og Juridisk utvalgs formann har også redegjort for den konstitusjonelle side ved selve endringen. Justisministrene har beklaget at endringene ble foreslått og gjennomført uten de nødvendige konsultasjoner med Rådets organer, og har i klartekst gitt uttrykk for at en slik fremgangsmåte ikke vil bli gjentatt.

Utvalget finner det lite formålstjenlig å forfølge denne siden av saken, i hvert fall på nordisk plan.

Men to sett vurderinger synes viktige å få klart for seg i tiden som kommer:

For det første er det nødvendig å få klart for seg hva som er endret i passoverenskomsten. Jeg vil i denne sammenheng understreke at den uttalte hensikt er å forhindre illegal grensekryssing, og at det kontrollinstrument som passet representerer, skal kunne tas i bruk på klart presiserte betingelser og for et kortere tidsrom, nemlig seks måneder. Kravet om å fremvise et pass gjelder ikke-nordiske borgere, og det kan ikke oppfattes annerledes enn at vanlige legitimasjoner som aksepteres i så mange andre dagligdagse situasjoner i den nordiske hverdag, skal aksepteres også ved grensen som tilstrekkelig for nordiske borgere.

For det andre vil det nå være særdeles viktig å følge utviklingen kritisk i tiden som følger. Spørsmålene er mange: Vil adgangen til å kreve pass fremlagt fra utlendinger i seg selv bidra til å bremse illegal grensekryssing av utlendinger som ikke har fått innvilget visum? Vil de nye formuleringer i passoverenskomstens artikler i seg selv vise seg mer effektive enn den adgang grensemyndighetene hele tiden har tatt til å gjennomføre stikkprøvekontroll? Vil grensemyndighetene makte å gjennomføre passkontrollen overfor utlendinger på en måte som ikke hem-

mer den frie grensepassering for nordiske borgere?

Juridisk utvalg vil på rådets vegne følge utviklingen meget nøye, og jeg ville tro at justisministrene vil bli avkrevd de nødvendige opplysninger for at utvalget hele tiden kan besvare kritiske spørsmål av den art jeg nettop har nevnt. På bakgrunn av de årlige fellesmøter utvalget har med ministrene, vil så plenarforsamlingen bli holdt løpende orientert om utviklingen.

Fordi utvalget har anledning til å ta opp slike spørsmål direkte med justisministrene i årets løp, har utvalget funnet det tilrådelig å foreslå den foreliggende meddelelse tatt til etterretning på de premisser som herved er referert og for övrig lagt på medlemmenes bord, i det utvalget selsagt vil være oppmerksom på de nye momenter som måtte komme frem i løpet av den spørreunde som følger senere på dette møtes saksliste.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

4

D 1980/11/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Liv Stubberud: Rekommandasjon nr. 11 for 1973 om nordisk patentsamarbeid innebærer en henstilling om at regjeringene under arbeidet med de europeiske patentkonvensjoner fortsetter samarbeidet, slik at den ensartede nordiske patentlovgivning så langt det er mulig, kan bevares.

En kan vel trygt si at samarbeidet på det nordiske plan i forbindelse med patentlovgivningen på en måte har vært unikt. Alle- rede i 1967 ble det i alle de nordiske land vedtatt felles patentlover. Samtidig som vi i Norden har laget vårt eget felles lovverk, har også de enkelte land engasjert seg aktivt i arbeidet på det internasjonale plan.

Det var i försten av 1970-årene vi fikk de nye europeiske konvensjoner. Dette gjorde det nødvendig å foreta visse revisjoner av de nordiske patentlovene. De nordiske land valgte i denne forbindelse forskjellige tilknytningsformer, og da ut fra det enkelte lands handelsmessige og industrielle samarbeid. Dette har selvsagt ikke gjort arbeidet med en revisjon og samordning av patentlovgivningen lettere. Det er derfor gledelig nå å konstatere at man på de fleste og vel også på de vesentlige områder har kommet fram til like regler i de nordiske land.

Ett område står imidlertid igjen. Det gjelder produktpatent på nærings- og legemiddel. På dette området har man både i Finland, Danmark og Norge i en overgangsperiode opprettholdt forbudet mot produktpatent på nærings- og legemiddelområdet. I Sverige er et slikt forbud opphevet. Om det på dette området bare er snakk om en overgangsperiode for like regler kan gjennomføres i alle nordiske land, vet man idag ikke noe sikkert om. For Norges del skulle det være mulig å gi sin tilslutning til en opphevelse av forbudet på nærings- og legemiddelområdet. I den norske patentlov som trådte i kraft 1. januar 1980, ble det spesielt på at man var innstilt på å fjerne forbudet for nærings- og legemidler i løpet av få år.

Etter det jeg forstår, er også de andre nordiske land av samme mening. Jeg håper i hvert fall at det ikke blir altfor lenge før man også kan få ensartede rettsregler på dette området. Etter Juridisk utvalgs mening er skilnadene nå så små, og forhåpningene til ensartede rettsregler også innenfor nærings- og legemiddelområdet så store, at man anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet.

Det betyr imidlertid ikke at samarbeidet innen patentlovgivningen i Norden stopper opp. Dette samarbeidet vil selvsagt fortsatt bli gitt høy prioritet. Skulle det vise seg at problemene med å oppnå rettslikhet innenfor nærings- og legemiddelområdet krever spesielle forslag fra Rådets side, vil Juridisk utvalg ta saken opp på nytt. Jeg håper imidlertid at dette ikke vil bli nødvendig, og anbefaler med dette utvalgets innstilling.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets förslag.*

5

A 533/j: Medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Ib Christensen och Urpo Leppänen hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at det gennemfører en undersøgelse af mulighederne for at indføre forbud mod, at politiske partier modtager udenlandsk understøttelse.

K. B. Andersen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Som det fremgår af betænkningen, er denne inspireret af den omstændighed, at Island i 1978 vedtog en lov mod udenlandsk støtte til islandske partier. Det er baggrunden — eller i hvert fald den umiddelbare baggrund — for, at dette forslag er blevet rejst.

Hvis rådets medlemmer ser på de remissudtalelser, der er indhentet, vil man se, at det fra danske side siges, at der ikke ses noget behov for en sådan lovgivning. Det siges fra finsk side, at den ikke findes formålstjenlig. Det norske justitsministerium siger, at der ikke skulle være behov for et sådant forbud i demokratier, der er så åbne som de nordiske. Hvad angår Sverige, havde den svenske statsminister gerne ønsket, at vi afventede en udtalelse, der igen skulle afvente en udredning. Imidlertid er denne udredning kommet, og et flertal bag den udredning går også imod forslaget.

På denne baggrund har udvalget ment at kunne lægge sagen frem for rådet nu, idet udvalget ikke mener, der er dokumenteret noget virkeligt behov for et forslag af denne karakter, og idet udvalget også er bekymret med hensyn til problemer af afgrænsningsmæssig karakter og kontrolkarakter. Det vil jo meget let gå sådan, at de ting, der var mest grund til at vende sig imod, er dem, det er vanskeligt at få tag i og kontrollere. Det har også været nævnt i debatten om dette forslag, at man jo også kunne spørge

om indenlandsk støtte, som forslaget ikke omfatter. Nu går medlemsforslaget jo ikke ud på, at man skal indføre et forbud. Det går ud på, at man skal undersøge disse problemer. Men udvalget har altså, fordi vi ikke ønsker undersøgelser startet, som vi ikke mener, virkelig kan bringe noget frem, der fører til et forslag, eller som næppe kan tænkes at føre til et forslag, ikke ment at ville bede om en sådan undersøgelse. Det er baggrunden for, at udvalgets flertal henstiller, at rådet vedtager, at der ikke skal foretages noget.

Der er en reservation, jeg ved ikke — jo, jeg kan se, at reservanten selv tager ordet — så jeg skal ikke nævne reservationen, men blot nævne, at der er en reservation. Tak, hr. præsident!

Ib Christensen: Hr. præsident! I flertalsudtalelsen fra juridisk udvalg bliver der sagt, at der ikke er et behov for en sådan undersøgelse med henblik på en lovgivning mod udenlandsk støtte, og når man læser det forslag, som vi behandler, vil man der se, at der jo i forslaget er en dokumentation, en aktuel baggrund for dette forslag. Der har også tidligere været affæren i Arlanda-lufthaven, hvor man afslørede nogle valuta-transaktioner, som også havde relation til denne problematik. Men ellers er det ting og forhold, som der er stor stilhed om, fordi det er ting og forhold, som de pågældende folk ikke gerne søger at drage frem. Derfor er jeg også uenig i den opfattelse, at i og med at de nordiske samfund er så åbne og demokratiske, så er det kontrol nok. Det viser desværre eksempler rent faktisk, at det ikke er. Derfor er det ikke nok, at der sker en slags moralsk fordømmelse af disse ting, hvad vi nok kan konstatere, at der gør, men det også bør undersøges, om der juridisk bør handles på dette felt ved egentlig lovgivning om disse ting.

Det er blevet sagt, at der foreligger vanskelige afgrænsnings- og kontrolproblemer, hvis man skulle tænke sig en sådan lovgivning gennemført, som der her kunne blive enighed om. Og det skal ikke benægtes, men jeg vil gøre den tilføjelse, at jeg vil i hvert fald ikke have noget imod, at søgelyset også, sættes på den indenlandske form for støtte, som visse politiske partier får, altså

den indenlandske støtte som visse partier får. Jeg vil ikke have noget imod, at også dette kommer frem ved et sådant udredningsarbejde, Mens udvalgets flertal altså mener, at der ikke er politisk dækning for et sådant forslag, og derfor vil afvise overhovedet at gennemføre noget udredningsarbejde, mener mindretallet, at vi skal undersøge de juridiske muligheder først, og først derefter tage stilling til politisk, om der bør gennemføres en sådan lovgivning. Det gør vi med så meget des større berettigelse som de svar, som bl. a. udvalgets formand her refererer til, og som det også er nævnt i forslaget, at de svar, der kommer fra de forskellige instanser, i udpræget grad er politiske svar. De hviler på en politisk bedømmelse. Det gælder bl. a. det meget kortfattede svar, den danske statsminister gav, og hvor man kan forestille sig, uden at det er nævnt, at også spørgsmålet om EGs økonomiske støtte til danske politiske partier, der er repræsenteret i Europa-Parlamentet, måske også har været baggrunden for, at den danske regering er så uinteressert i at få en kulegravning omkring disse ting.

Med disse ord, hr. præsident, skal jeg anbefale mindretallets udtalelse til vedtagelse.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Stefán Jónsson: Fru præsident! Jeg kommer nu herop på talerstolen først og fremmest, fordi jeg var ophavsmand til den lovsætning i Island, som nævnes her i denne særskilte sag. Det siges i medlemsforslaget, som handler herom, at grunden til den lovsætning i Island var den, at det afsløredes, at et parti havde taget imod finansiel støtte, efter islandske forhold, i meget høj grad. Navnet på partiet nævnes ikke her, og det er en god skik ikke at nævne navne. Det kunne forårsage en misforståelse, som vi alle ved.

Jeg personlig har ikke noget imod, hvad de andre nordiske nationer mener er passende for deres forhold, men for os, som er så små, har det uhyre betydning, at udenlandsk kapital ikke kommer ind i en islandsk valgkamp. Nu mener nordmændene, at der ikke er behov for sådan en lovgivning i så

åbne demokratier, som de nordiske skulle være. Denne erklæring har en vis tilknytning til, at man har taget dette spørgsmål op, eftersom en virkelig stor del, vi kan sige størstedelen, af pengene, som er omtalt i medlemsforslaget, kommer fra Norge. Jeg ved, at der er ingen fare for demokratiet i Norge eller Sverige, ved lad os sige for at nævne navne, at det islandske socialdemokrati sendte sådan en masse penge ind i Sverige eller Norge, at det kunne være afgørende. Men i virkeligheden er der en fare, en virkelig fare i Island, i vort lille samfund for, hvis der kommer udenlandsk kapital hertil med interesser, som er modsat de islandske — jeg skal beherske mig og ikke tale om loddefisk eller militærbaser i denne forbindelse — det er en virkelig fare for en så lille nation som Island, hvis en sådan mulighed står åben.

Nu vil jeg understrege en ting, for at det ikke skal blive misforstået. Jeg taler nu ikke om de skandinaviske socialdemokrater og vores socialdemokratiske parti, jeg taler om dette her som helhed. Sagen for os i Island er af uhyre stor betydning. Jeg er sikker på, at den er af endnu større betydning for færingerne og grønlænderne. Derfor ville jeg ønske, at Nordisk Råd ikke behandlede denne sag på sådan en måde, at man bagefter kunne sige, at Nordisk Råd ikke ville se så alvorligt på sagen, hvis skandinaviske politiske partier fortsatte med at yde sådan økonomisk bistand til politiske partier i Island, det vil sige sådan, at man bagefter kunne sige, at det på Nordisk Råds vegne ikke ville være en så alvorlig forbrydelse, hvis vi fortsatte med sådan økonomisk støtte til Islands politiske partier, og at de kunne fortsætte med at bryde islandsk lov. Vi må huske, hvis det ikke er for ubehageligt, at man jo ved, at stormagterne har brugt visse partier i Vesteuropa til at komme frem med store pengesummer, som man via disse partier har brugt for at få indflydelse på små nationers politik. Jeg kunne nævne eksempler og nævne disse stormagter, men også det kunne forårsage misforståelse.

Hernelius: Fru president! Jeg vill gärna med några ord komplettera K. B. Andersens inlägg. K. B. Andersen sade mycket riktigt att den svenska utredningen i dessa

frågor var avslutad. Han sade också att utredningens flertal hade gått emot en lagstiftning. Den uppgiften kräver den kompletteringen att minoriteten icke är helt försumbar. Minoriteten består av de nuvarande tre regeringspartiernas företrädare i kommittén, vilka ville ha en lagstiftning i Sverige.

Vi är alla överens om — inte minst den senaste talaren gav uttryck för det — det förkastliga i att utländskt understöd lämnas i syfte att påverka opinionsbildningen i ett land.

Meningarna delar sig emellertid på en annan punkt. Några vill bekämpa detta genom att man ger offentlighet åt understödet. Den vanära som då skulle drabba vederbörande mottagare skulle vara tillräcklig för att bringa honom på fall. Det är en ståndpunkt. Men det tråkiga är bara att dessa understöd icke gärna blir bekanta. Både givare och mottagare gör sitt bästa för att hålla tyst om det hela. Om det kommer en uppgift om dylikt understöd kan den dementeras lika fort. Sedan står uppgift mot uppgift, och ingen klarhet vinnes. Icke minst ur den synpunkten anser vi att utländskt understöd i syfte att påverka opinionen bör bekämpas *även* med lagstiftning. En lagstiftning ger möjlighet till polisutredningar och till att få klarhet i hur det förhåller sig. Det måste vara till fördel både för den som är oskyldigt misstänkt för att ta emot understöd och för den allmänna opinionen att få reda på om misstanken är befogad. Först genom polisutredning och åklagarmyndighetens eventuella ingripande kan man vinna klarhet på dessa punkter, en klarhet som är nödvändig för demokratins välbefinnande, anser jag.

Jag tror också att det är viktigt att slå fast att en lagstiftning har en preventiv effekt.

I Sverige är för ögonblicket utländska understöd icke kriminaliserade. Det gör att det är helt straffritt att gå främmande makt till handa och mottaga större penningbelopp, både för den utländska staten själv, för en organisation som handlar i vederbörande stats intressen och för ett multinationellt företag som också handlar i enlighet med intressena i det landet. Det är helt straffritt i Sverige. För att förebygga elakartade kon-

sekvenser av en sådan straffrihet borde det finnas en lag som förebygger dylikt understöd. Genom sin existens avhåller en sådan lag förvisso många från att ta emot och vidarebefordra sådant understöd.

Fru president! Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen. Liksom reservanten nyss gjorde vill jag konstatera att det är fråga om en undersökning av förhållandena i de olika nordiska länderna, inte om en omedelbar begäran om lagstiftning.

Carlshamre: Fru president! Jag tror att vi nu åter igen, såsom ett par gånger tidigare, har ett ärende där det är mycket angeläget att få alldeles entydigt fastslaget vad det är rådet skall besluta om.

Juridiska utskottet har inte tagit lätt på frågan om utländskt stöd till politiska partier. Det finns i utskottsbetänkandet ingen antydning till att utskottets majoritet skulle vilja uppmuntra eller ens tolerera sådant stöd till politiska partier.

Utskottet har självfallet heller inte uttryckt något som helst misslag över att Island har gått en egen väg i det här hänseendet. Det är bekant för utskottets majoritet att en proposition angående förbud mot utländskt stöd till politiska partier under våren är att vänta i Sverige. Utskottet har lika litet haft anledning att uttala sig om den väntade propositionen. Vad utskottet uttalar sig om är ett förslag till en samnordisk utredning av den här frågan, med tonvikt på *samnordisk*.

Motivet för utskottsmajoritetens ställningstagande är i första hand det som utskottets ordförande redan klargjort, nämligen att det inte nu finns anledning att tro att en utredning skulle leda fram till ett samnordiskt beslut. De remissinstanser som utskottet bygger sitt ställningstagande på är ju inte vilka remissinstanser som helst. Det är de nordiska regeringarna. Danmarks regering säger nej — vi skall inte ha någon sådan utredning. Finlands regering säger att det inte är ändamålsenligt med en sådan utredning. Norges regering menar att den är onödig. Den svenska regeringen och den svenska statsministern hade inte lyckats samla sig till något uttalande alls vid den tidpunkt då utskottet hade att ta ställning.

På grundval av dessa remissyttranden

fann vi alltså att det inte var sannolikt att en utredning skulle leda fram till ett förslag i den riktning som ledamöterna bakom medlemsförslaget hade önskat. Vi fann att det är ett onödigt slöseri med knappa samnordiska utredningsresurser att använda dem för ett ändamål där vi inte har anledning att tro att vi skall uppnå något resultat.

Det är om frågan huruvida vi samnordiskt skall utreda problemet eller inte som rådet skall fatta beslut, inte om någonting annat.

Den korta debatten här och de debatter som förts i korridorerna och på andra platser har gett vid handen att många tror att det är fråga om ett avgörande i sak, dvs. ett ställningstagande till om vi vill eller inte vill att politiska partier skall få ta emot utländskt stöd. Det är det inte.

Jag vidhåller alltså den uppfattning som jag biträtt i utskottet att en nordisk utredning är onödig, eftersom den skulle ta i anspråk resurser som vi kan behöva bättre än för ett ändamål som i varje fall för närvarande inte skulle kunna uppnås.

Eftersom jag personligen mycket snart skall ta ställning till sakfrågan i Sveriges riksdag när vi där får en proposition, framlagd av en av dem som på sin tid framlade medlemsförslaget i Nordiska rådet, är jag mycket angelägen om att inte på det här stadiet och i det här sammanhanget bli uppfattad som om jag skulle vilja tolerera utländskt understöd till politiska partier. Det vill jag alls icke. Av den anledningen kanske även utskottets värderade ordförande har överseende med mig om jag i den följande voteringen inte deltar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande reservanternas förslag till rekommendation.

För reservanternas förslag röstade:

Halldór Ásgrímsson, Ib Christensen, Ulla Ekelund, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Erlendur Patursson, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Ebba Strange och Ingrid Sundberg.

Mot reservanternas förslag röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Leif Glensgård, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Lauri Palmunen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Liv Stubberud, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Lars Werner, Bengt Wiklund och Marjatta Väänänen.

Jo Benkow, Nils Carlshamre, Astrid Gjertsen, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Håkon Kyllingmark, Matthias Á. Mathiesen, Sigrid Utkilen och Kåre Willoch *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Helen Bøsterud, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Karl-Erik Häll, Lars Korvald, Robert Pedersen, Otto Steenholdt och Henrik Westerlund.

Reservanternas rekommendationsförslag hade sålunda förkastats med 42 röster mot 17. 11 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag bifölls.

6

A 547/j: Medlemsförslag om enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage forholdsregler med henblik på gennemførelse af ensartede sikker-

hedsforskrifter for amatørboxning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Einar Ágústsson hade fogat ett särskilt yttrande till utskottets betänkande.

Asser Stenbäck: Herr president! Såsom av utskottets betänkande framgår har Nordiska rådet diskuterat boxning och dess skadeverkningar redan på 1960-talet. En kommitté tillsattes och dess arbete resulterade i ett antal rekommendationer av vilka höjningen till 17 år i lägsta åldern för deltagande i boxningstävlingar var den viktigaste. Såsom framgår av det nu aktuella medlemsförslaget och av de inkomna remissuttalandena har minimiåldersförslaget inte tagits på allvar i något annat land än i Sverige. Då inlärning av boxning sker bäst i den tidiga tonårsåldern har detta inneburit att Sveriges amatörboxare vid nordiska tävlingar haft ett faktiskt underläge i förhållande till de andra länderna.

Vid ärendets behandling i juridiska utskottet betonades den i våra länder enstämigt positiva inställningen till sportslig aktivitet. Samtidigt konstaterade utskottet att det av remissyttrandena framgick att boxning är en hälsoskadlig idrottsgren i synnerhet vid yngre ålder.

Boxningens förespråkare hänvisade visserligen till undersökningar som gjorde gällande att hälsoriskerna är betydligt större i andra idrottsgrenar. Då man hävdar detta bortser man från boxningens verkan på hjärnverksamheten. Det kan anses vara ovedersägligt påvisat att upprepade kraftiga boxningsstötar mot huvudet också i de fall som inte åstadkommer det s.k. punchdrunk-tillståndet, förorsakar en kroniskt obotlig hjärnskada som består i en lätt avtrubning av den psykiska funktionsförmågan.

I Dagens Nyheter försiggick i december senaste år en debatt om boxningen. I debatten hänvisade ordföranden i Svenska boxningsförbundet dels till en västtysk, dels till en dansk undersökning, vilka båda hävdade att boxning inte är någon hälsorisk. I den västtyska undersökningen kom boxning över huvud taget inte upp på listan över skadeverkningar vid olika idrottsformer. Härtill kan invändas att i undersökningen behandlades inte den smygande kroniska hjärnför-

ändringen som är den enda både viktiga och allmänt förekommande hälsoskadan vid boxning. Den danska undersökningen utvisade att inga hälsoskador kunde påvisas varken subjektivt eller objektivt, dvs. personen själv ansåg sig inte vara skadad och elektroencefalografisk och kliniskt neurologisk undersökning kunde inte påvisa något avvikande hos tävlingsboxare 10—20 år efter den aktiva perioden. Härtill kan invändas, att vid undersökning av en smygande kronisk hjärnskada är eeg-undersökningar ett alltför grovt undersökningsinstrument. Det är främst genom psykologiska test som de första symptomen på organisk demens kan fastställas.

Svenska läkarsällskapet säger i sitt remissutlåtande att risken för kroniska skador vid upprepade skallskador är väl dokumenterad och att övervägande medicinska skäl talar för att amatörboxning totalförbjuds. I detta uttalande instämmer den finska medicinalstyrelsen på ett kategoriskt sätt.

Utan att juridiska utskottet vill ifrågasätta de nyssnämnda uppfattningarna stannade utskottet vid en rekommendation om att höja den lägsta tävlingsåldern till 15 år. Utskottets betänkande får inte tolkas så att utskottet anser att man i Sverige borde gå ner från 17 till 15 år. Man torde kunna säga att i varje fall en utskottsmajoritet anser att sjuttonårsgränsen är den eftersträvsvärda minimiåldern, men att endast femtonårsgränsen i andra länder än Sverige är politiskt genomförbar.

Man kan fråga sig hur långt man skall gå i fråga om förbud. Det är dock en allmän rättsprincip att minderåriga bör skyddas med lagstiftning. Här gäller det att skydda dessa unga.

Fru president! Å juridiska utskottets vägnar hemställer jag att rådet ville godkänna rekommendationen att Nordiska ministerrådet måtte vidtaga åtgärder för att genomföra likartade säkerhetsföreskrifter för amatörboxning i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Romanus: Fru president! Sveriges riksdag behandlade frågan om förbud mot boxning 1969 och fattade då beslut om att förbjuda professionell boxning. Man uttalade att en förutsättning för att tillåta amatörboxning

är, att de säkerhetsregler följs som den nordiska utredningen hade kommit fram till — bland de reglerna ingår att minimiåldern för tävlingsboxning skall vara 17 år.

Fru president! Jag skall inte nu kommentera boxningen från moralisk synpunkt annat än möjligen påpeka för utskottets ärade talesman, som ju nyss var engagerad i en diskussion om samliv utanför äktenskapet, att ett sådant samliv, om det utövas på rätt sätt, kan avhålla ungdomar från organiserad våldsutövning som boxning, och annan synd.

Åldersgränsen, som vi nu diskuterar, är väsentlig. Det bekräftas av de yttranden som har avgivits över medlemsförslaget — jag avser då de yttranden som har kommit från den medicinska sakkunskapen. Att boxningens egna organisationer inte accepterar medicinska fakta beklagar jag. Det minskar förtroendet för dessa organisationer när det gäller att handha säkerhetsreglerna, ett förtroende som är nödvändigt för att man skall kunna tillåta amatörboxning.

I Sverige har vi inte längre åldersgränsen 17 år, utan Boxningsförbundet har beslutat att tillämpa 15 år, med hänvisning just till situationen i de andra nordiska länderna. — Men vid sin behandling av frågan 1978 vidhöll riksdagen sitt beslut, att 17-årsgränsen bör tillämpas i Sverige trots skillnaderna gentemot de övriga nordiska länderna.

Fru president! Jag måste erkänna att jag är en smula besviken över utskottets behandling av den här frågan. Visserligen görs det starka uttalanden om boxningens farlighet med hänvisning till den medicinska sakkunskapens yttranden, men den slutsats som utskottet kommer fram till ligger inte i linje med dessa uttalanden.

Utskottet säger att man skall sikta till en minimiålder på 17 år, men det är någonting som skall inträffa på längre sikt. Utskottet vill i första hand föreslå en nedre åldersgräns vid 15 år. I slutsatsen i rekommendationen sägs ingenting om åldersgräns utan där talas bara om gemensamma säkerhetsföreskrifter för amatörboxning i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Jag tycker att vi borde få en förklaring från representanterna här i Nordiska rådet från Norge, Danmark och Finland till att man i dessa länder inte har tagit intryck av den utredning som har gjorts på nordisk basis. Varför är man

inte beredd att genomföra en åldersgräns på 17 år? Varför skall det ta så lång tid? Varför skall gränsen införas på längre sikt?

Nordiska rådet är ett organ för öppenhetigt meningsutbyte, och här har flera talare uttalat sig för en politisering av rådet. Då skall vi väl inte avstå från diskussion i sakfrågan med hänvisning till att det inte är möjligt förrän på längre sikt att genomföra en åldersgräns på 17 år. Dessutom är jag rädd för att utskottets skrivning, som den nu står, kan tolkas som att Sveriges riksdag bör sänka sina ambitioner och inte hålla på 17-årsgränsen, eftersom rekommendationen talar om ensartade säkerhetsföreskrifter och utskottet i texten anför att man i första hand skall verka för 15 år. Det betyder att nackdelen med olika åldersgränser tillmäts så stor betydelse, att Sverige uppmanas att ändra sin inställning och låta 15- och 16-åringar utsättas för de hälsorisker som boxning innebär, i avvaktan på en gemensam uppslutning kring 17-årsgränsen.

Jag hade mot denna bakgrund tänkt rösta nej till rekommendationen, eftersom jag tycker att den inte går ihop med vad utskottet har sagt i det föregående. Vi politiker har en betydande vana att sitta på flera stolar, i synnerhet om vi deltar i nordiskt samarbete, men att goda rekommendationen vore att försöka tänja sig litet för långt.

Utskottets talesman sade att betänkanudet inte skall tolkas så att Sverige behöver sänka sina ambitioner. Då tycker jag att utskottet borde ha sagt det tydligare. Därför skulle jag vilja resa frågan om vi borde återremitera betänkanudet till utskottet för att få klart utsagt att utskottets ställningstagande inte innebär att Sveriges riksdag, som har uttalat sig för 17-årsgränsen, skall gå ifrån denna gräns i avvaktan på att andra länder tar intryck av läkarnas varningar. Jag vill alltså ställa frågan om det finns utsikter för att utskottet kan skriva tydligare. Vi beslutar inte här om vad utskottets talesman har sagt utan om vad som står i rekommendationen, och där finns ingenting med om att det skulle vara förenligt med utskottets uttalande att Sverige har 17 år som åldersgräns.

Om ärendet inte återremitteras, avser jag att rösta nej med den motivering som jag nu har givit. Jag vill till slut notera att i detta sammanhang, liksom i åtskilliga andra,

vårt värdland för denna session är det mest civiliserade landet i Norden.

Stetter: Fru præsident! Jeg har en fortid som idrætsleder, dog ikke i den idrætsgren, som vi her behandler, men jeg er bosat i en by i Danmark, nemlig Ålborg-Nørresundby, som gennem en årrække har gjort sig stærkt gældende i såvel amatør- som professionel boksning, nationalt såvel som internationalt.

Det er mit bestemte indtryk, at de drenge og unge mænd, der søger til denne tusind år gamle sportsgren, og deres ledere har stor glæde og fornøjelse af denne idrætsgren, og at de unge udvikles både fysisk og psykisk gennem deres træning og kampvirksomhed.

Jeg finder, at det er en uskik, at Nordisk Råd igen beskæftiger sig med denne gren af idræt, fordi det skaber uro og usikkerhed hos ledere og udøvere.

Der findes allerede i dag sikkerhedsföreskrifter, som af sagkyndige, bl. a. sundhedsstyrelsen i Danmark, anses for tilstrækkelige. Det er i det hele taget en uskik at ville lovgive for denne sportsgren i detaljer. Politikere kan ikke og skal ikke lovgive for alt menneskeligt, men skal overlade et større ansvar til menneskene selv. Det er også en uskik, fordi det simpelt hen er umuligt at gennemføre den nødvendige kontrol med eventuelt strengere regler, og det er i realiteten umuligt at udforme bare nogenlunde rimelige sanktioner for overtrædelse af strengere bestemmelser.

Lovgivere skal efter min mening ikke lovgive på felter, der ikke kan kontrolleres og ikke kan overvåges.

Skulle flertallet her i Nordisk Råd få held til at gennemføre yderligere begrænsninger for udøvelsen af boksning, må man se i øjene, at man også må forbyde nordiske bokserne at deltage i internationale kampe. Udlandet gennemfører nemlig ikke tilsvarende begrænsninger. Tværtimod har adskillige lande boksning som undervisning allerede i folkeskolen, og disse unge mænd har derfor mange års erfaringer bag sig, når de møder op til boksekamp. Det vil være urimeligt, og det vil være uansvarligt at lade svage og uerfarne skandinaver gå i en boksering mod deres mere erfarne modstandere.

Jeg har tillid til, at bokseringens ledere og udøvere selv forstår at sætte grænsen for

deres virksomhed. Hertil kommer, at Danmark så sent som i 1978 har gennemført nye regler om offentlige boksekampe og om stævnelægers pligt, og jeg gentager, at der findes således allerede sikkerhedsforskrifter, som af sagkyndige i Danmark anses for at være tilstrækkelige.

Af de nævnte grunde stemmer jeg imod den foreslåede rekommandation.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Jeg vil gerne give udtryk for en mellemproportional mellem det synspunkt, Romanus er kommet med, og det synspunkt, Stetter er kommet med. Jeg forstår, at deres konklusion i begge tilfælde, selv om de står langt fra hinanden i dette spørgsmål, er, at man skal stemme nej. Jeg vil derimod anbefale, at man stemmer ja, fordi der ikke i selve klemmen står noget om aldersgrænse.

Jeg mener på den ene side, at det kan være rigtigt med ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboksnings, men at det vil være helt galt og forkert, hvis man gik ind på f. eks. en 17 års aldersgrænse eller en 15 års aldersgrænse.

Jeg vil gerne fremhæve det, der også står i juridisk udvalgs betænkning om det sociale aspekt, der ligger i, at en gruppe børn og unge, som kommer fra socialt svage miljøer, netop gennem boksportens får en udfordring, som kan være værdifuld i en socialpolitisk sammenhæng. Derfor må jeg alene ud fra det, at boksportens på linje med megen anden idræt har en forebyggende karakter, på det bestemteste advare imod, at man indfører en så høj aldersgrænse som 17 år. Muligvis er 15 år også for høj en aldersgrænse. Det må være en helt naturlig ting, at man har sikkerhedsforskrifter, men at man på den anden side anerkender det sociale aspekt, der ligger i selve boksportens betydning.

Romanus: Fru president! Jag reste frågan — utan att ställa något formellt yrkande — om det fanns förutsättningar att få ett klart besked från utskottet. Jag finner att det i rekommandationen talas om enhetliga säkerhetsföreskrifter, men i texten sågs att man till en början skall eftersträva en gräns på 15 år. De i Sverige, som inte stöder riksdagens beslut om 17 år, måste

tolka detta så, att man tills vidare skall ha en gräns vid 15 år. Mot bakgrund av att utskottets talesman har sagt, att det icke skall tolkas på detta sätt, ställde jag frågan, om vi i Sverige skall vara oförhindrade att gå före med att införa en gräns vid 17 år.

Jag vore tacksam att få veta om vi kan få ett bättre besked från utskottet, om betänkanterna återremisteras. Om det finns förutsättningar för det, föreslår jag återremiss, men om det inte finns sådana möjligheter, är det lika bra att vi voterar omedelbart.

K. B. Andersen: I anledning af, at hr. Romanus nu før anden gang beder om en klargøring, vil jeg gerne sige, at jeg synes på sæt og vis, at det er en lidt ejendommelig spørgsmål, for hvis jeg må oversætte hr. Romanus' spørgsmål til sådan daglig tale, så sagde Romanus at de, der røster for, at man beder ministerrådet om at vedtage forholdsregler med henblik på gennemførelse af ensartede sikkerhedsforskrifter, kan gå hjem i deres rigsdag og, inden dette er sket vedtage en ganske bestemt ting. Det er dog et ejendommeligt argument, som jeg aldrig har hørt før i Nordisk Råd. Vi røster om en enhetlig foranstaltning i håb om at få enhetlige foranstaltninger igennem, og det må da begribeligvis betyde, at vi i hvert fald fra juridisk udvalgs og forhåbentlig fra rådets medlemmers side ville finde det mindre rimeligt, om man derefter gik direkte hjem og gjorde det modsatte uden hensyn til, hvad dette modsatte konkret bestod i. Herom kan der vist ikke herske nogen tvivl, hvis der skal være mening i, hvad vi beskæftiger os med her.

Jeg finder det bedre, at der kommer færre røster, end at man røster med den hensigt at sige: Vi røster her for enhetlighed, og så går vi hjem og gør, hvad der passer os i morgen.

Romanus: Fru president! Den tolkning av utskottets betänkande som utskottets ordförande nu gör, är samma tolkning som jag har gjort, nämligen att om rådet beslutar enligt utskottets förslag blir vi uppmanade av Nordiska rådet att ha en gräns vid 15 år, och då blir det svårt för Sverige att hålla på 17-årsgränsen. Det är precis det som ordföranden nu säger: här är en uppmaning att

tillämpa enhetliga gränser, och det står i motiveringen att man till en början skall ha en åldersgräns på 15 år.

Jag kan inte fatta ordförandens uttalande på annat sätt än att det efter denna uppmaning att införa enhetliga gränser, blir svårt för Sverige att antaga en gräns vid 17 år, utan att vänta på de andra nordiska länderna.

Jag har inte varit med i Nordiska rådet lika länge som utskottets ordförande, så jag får väl fråga, om det är vanligt här att utskottets talesman och utskottets ordförande lämnar olika besked.

K. B. Andersen: Jeg er ked af, fru præsident, at vi skal fortsætte amatørboxningen her — med lige meget streg under begge ordene. Det synes jeg ikke, debatten nødvendigvis.

Der er ikke tale om, at udvalgets ordfører og jeg har givet modsatte fortolkninger. Vi har nævnt de aldersgrænser, som er nævnt i betænkningen, men har ikke taget stilling til dem i det, der skal røstes om. Romanus foretrækker ingen aldersangivelse, men alene — alene — om enhetlighed, og det er skrevet så klart, at det skulle være umuligt at misforstå. Jeg beklager at måtte konstatere, at selv en så lysende klar formulering af det, vi røster om, nemlig alene enhetlighed, altså ikke er blevet forstået.

Werner: fru president! Jeg vill gärna säga att utskottet delvis bär skulden för att den här debatten har blivit något förvirrad. Jag erkänner att skrivningen kan skapa oklarhet. Om Gabriel Romanus ställer ett förslag om återremiss till utskottet, är jag för min del beredd att stödja det.

Romanus: Fru president! Vi röstar om vad som står i rekommendationen, men det kan inte vara meningen att vi skall lämna helt utan avseende det som utskottet skriver i sin motivering. Det som står i motiveringen är: "Udvalget vil derfor anbefale" — till någon, förmodar jag, dvs. till de nordiska länderna — "at man i første omgang søger gennemført en nedre aldersgrænse på 15 år." Det är mot den bakgrunden vi

måste se rekommendationen om enhetliga föreskrifter.

Jag hade efter utskottets ordförandes uttalande kommit till den slutsatsen, att det inte var så mycket att vinna på en återremiss till utskottet, men om nu en av utskottets medlemmar är mer positiv än ordföranden, skall jag gärna ställa det formella yrkandet om återremiss.

Jag vill säga till K. B. Andersen, att jag är tacksam för att Nordiska rådet är öppet även för amatörer. En gång i tiden var väl också K. B. Andersen amatör.

K. B. Andersen: Jeg skal gerne til klar underretning for Romanus sige, at jeg stadig er amatør, måske ikke på alle, men i hvert fald de fleste felter, hvis det kan berolige Romanus.

Jeg vil gerne sige, at der står et eller andet sted i udvalgets tekst, som fylder godt otte sider, nævnt aldersgrænsen 17 år, der står nævnt 15 år, og der står vist også nævnt 21 år.

Derefter siger udvalget, at det er ikke det, vi lægger frem. Udvalget har nogle synspunkter, men det er ikke dem, vi lægger frem — det står nederst på side 8. Det er alene det enhetliga — af hensyn til mulighederne for at tage del i sportsudøvelse over grænserne. Det var det, Stetter nævnte, og som ud over de andre ting helt klart er et relevant problem. Derfor er det det enhetliga, der er det afgørende, og ikke det, vi har sagt på de foregående to sider. Vi plejer ikke — det gør vi heller ikke i vore hjemlige parlamenter — at stemme om alt, hvad der står i alle bemærkninger. Vi stemmer om det, der er lagt frem til afstemning, nemlig enhetligheden.

Romanus: Fru president! Jeg tror inte att det nyttar, att vi för en längre debatt nu. Jag vill bara konstatera att varken utskottets medlemmar, eller någon annan representant från Norge eller Finland har funnit anledning att förklara varför man inte idag är beredd att uttala sig för en åldersgräns på 17 år. Det har Ib Stetter gjort, och jag förmodar att hans motivering får vara gällande även för de övriga.

Jag har respekt för uppfattningen att man kan finna socialt positiva effekter av box-

ningsutövning, men jag anser ändå inte att man kan gå med på att ungdomar under 17 år skall utsättas för risk att få kroniska hjärnskador, som inte går att reparera senare, därför att man vill uppnå dessa sociala mål. Jag vill inte ge upp strävandena att finna andra åtgärder mot dessa sociala problem, aktiviteter som inte leder till hjärnskador.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersen, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad,

Svante Lundkvist, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Per Petersson, Petter Savola, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Liv Stubberud, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Glensgård, Annelise Gotfredsen, Karl-Erik Häll, Niels Helveg Petersen, Elver Jonsson, Gabriel Romanus, Ib Stetter och Ingrid Sundberg.

Halldór Ásgrímsson, Ulla Ekelund, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Nathalie Lind, Johannes M. Olsen, Páll Pétursson, Sten Söderström och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Helen Bøsterud, Árni Gunnarsson, Sverrir Hermannsson, Stefán Jónsson, Håkon Kyllingmark, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller och Robert Pedersen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 8. 9 medlemmar avstod från att rösta.

Mötet avbröts härefter kl. 11.50.

PROTOKOLL**6 mars****Protokoll****7:e mötet****Torsdagen den 6 mars 1980 kl. 14.00****Presidenter: Guttorm Hansen (1—4), Lars Korvald (4—7), Knud Enggaard (7—8) och Olof Palme (9—23)****Dagordning**

1. A 555/j: Medlemsförslag om koordinering och intensifiering av verksamhet beträffande upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

2. A 564/j: Medlemsförslag om enhetliga regler om mut- och bestickningsbrott

3. A 571/j: Medlemsförslag om indrivning av felparkeringsavgifter i annat nordiskt land

4. A 577/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

B 29/j: Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

5. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska passkontrollöverenskommelsen (D 1980/10/1973/j)

6. E 24: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete inom det offentliga utredningsväsendet (D 1980/17/1976/j)

7. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*social- och miljöutskottets betänkande*)

8. A 556/s: Medlemsförslag om forskning m. m. kring datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö

9. A 548/s: Medlemsförslag om en övergripande konvention angående tillgodoräkande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner

10. A 568/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisiker i samband med graviditet

11. D 1980/29/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledning

12. A 561/s: Medlemsförslag om åtgärder för att förbättra nordiska projektanställdas ställning utanför Norden

13. A 560/s: Medlemsförslag om rättskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer

14. A 539/s: Medlemsförslag om ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut

15. A 546/s: Medlemsförslag om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur

16. A 566/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk registrering av läkemedel

17. D 1980/1/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

18. D 1980/32/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare

19. D 1980/11/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning

20. E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om genomförande av åtgärder för att motarbeta faktorer som förorsakar handikapp (D 1980/13/1978/s)

21. E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att trygga verksamheten för den nordiska expertkommittén för transplantationsfrågor

22. E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet om vård i hemmet av sjukliga åldringar (D 1980/1/1973/s)

23. E 26: Fråga till Nordiska ministerrådet om införande av en socialklausul i internationella handelsavtal

24. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1980/10/1975/s)

25. E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om missbruk av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten (D 1980/4/1979/s)

26. E 10: Fråga till Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar om föreningssituationen i Östersjön (D 1980/30/1970/s)

27. E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om en utredning av de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna vid en väsentlig förkortning av arbetstiden (D 1980/6/1977/s)

28. E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska jämställdhetssamarbetet (D 1980/1/1973/s och D 1980/5/1978/s)

29. E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrande av det egentliga vårdarbetets och vårdpersonalens ställning inom sjukvården

30. E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av Nordiska investeringsbankens styrelse

31. E 33: Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska biståndssamarbetet

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Rune Gustavsson återtagit sin plats i rådet och att Ulla Ekelund lämnat sessionen, att Olof Palme återtagit sin plats i rådet och att Karl-Erik Häll lämnat sessionen samt att Thage Peterson återtagit sin plats i rådet och att Bengt Wiklund lämnat sessionen. Det anmäldes vidare, att Gunnel Jonäng för del av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Ulla Ekelund och att Ingrid Sundberg lämnat sessionen för detta möte och ersatts av Rolf Clarkson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 555/j: Medlemsförslag om koordinering och intensifiering av verksamhet beträffande upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til:

1) at undersøge mulighederne for på fælles nordisk grundlag og gennem udnyttelse i videst muligt omfang af bestående nationale og internationale organisationer og komiteer at koordinere og intensivere forskning og undervisning i samt udbredelse af kendskabet til og arbejdet med at udvikle menneskerettighederne, og

2) på denne baggrund undersøge behovet for et nordisk samarbejdsorgan.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Nordiska rådets juridiska utskott har många både intressanta och betydelsefulla ärenden att behandla. Ett sådant ärende är det medlemsförslag som rör koordinering och intensifiering av verksamheten beträffande upplysning, utbildning och forskning om de mänskliga rättigheterna.

När man läser detta medlemsförslag är det ofrånkomligt att tankarna först går till hur demokratin har utvecklats i våra nordiska länder. Vi kan i dag konstatera att demokratin är djupt förankrad hos människorna i de nordiska länderna, men vi har också lärt oss att demokratin är någonting som ständigt måste försvaras, någonting som vi måste arbeta aktivt för att utveckla och fördjupa.

Det är likadant när det gäller de mänskliga rättigheterna; det räcker inte med ett beslut om de mänskliga rättigheterna. Vi måste ständigt engagera oss i kampen för att försvara de mänskliga rättigheterna och utveckla dem.

När det gäller de mänskliga rättigheterna har de nordiska länderna under alla år visat ett stort intresse och varit föregångare både vad det gäller konkreta åtgärder och den principiella debatten.

Människorna i Norden är inställda på att försvara de rättigheter som vunnits och samtidigt uppmärksamma olika minoritetsgrupper i samhället vars rättigheter behöver förstärkas.

Mot den här bakgrunden och med detta synsätt är det helt logiskt att Nordiska rådet har fått ett medlemsförslag som behandlar just åtgärder för att utveckla de mänskliga rättigheterna.

Rådets ledamöter kan i handlingarna finna att alla remissinstanser — inte mindre än 29 stycken — är positivt inställda till medlemsförslaget. Nästan samtliga remissinstanser tillstyrker de krav som framförs i medlemsförslaget om ökade insatser på utbildningsområdet, om ökade informationsinsatser och om större resurser till forskningen.

Däremot har flera remissinstanser pekat på att man i första hand bör utnyttja de resurser som redan finns i de nordiska länderna innan man skapar ett nytt nordiskt samarbetsorgan.

Under den tid som frågan har behandlats av juridiska utskottet har två mycket betydelsefulla sammankomster ägt rum, sammankomster som också har betydelse för beslutet i det här ärendet.

Den 30 och 31 augusti 1979 var de nordiska ländernas utrikesministrar samlade här i Reykjavík. I den kommuniké som utrikesministrarna då utfärdade slår man fast att de nordiska länderna kommer att fortsätta sitt aktiva internationella engagemang för att främja de mänskliga rättigheterna. Ministrarna framhåller på nytt sambandet mellan civila, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Ministrarna slår också fast att ansträngningarna för att avskaffa tortyr, dödsstraff, rasism och rasdiskriminering samt religiös intolerans i hela världen skall fortsätta från de nordiska ländernas sida.

En annan betydelsefull sammankomst är det seminarium som hölls i Oslo den 10—12 september 1979. I det seminariet deltog en rad framstående personer från de nordiska länderna, personer som har lång erfarenhet av arbetet med de mänskliga rättigheterna. Det seminariet föreslog bl. a. att det skall tillsättas en särskild samlarbetskommitté som skall kunna ordna kurser och seminarier och ta en rad olika initiativ. Likaså skall kommittén ha kontakt med de nationella forskningsråden. Kommittén skall även utarbeta material för undervisningen i våra skolor och universitet.

För juridiska utskottet har det inte varit svårt att instämma i medlemsförslaget. Juridiska utskottet anser det som mycket betydelsefullt att de nordiska ländernas ställning som föregångsländer i det internationella arbetet på att värna och främja de mänskliga rättigheterna befästes och vidareutvecklas. Vidare instämmer utskottet i förslagsställarnas uppfattning att en vidareutveckling av den på politiskt plan under lång tid existerande traditionen för en gemensam grunduppfattning om de fundamentala mänskliga rättigheterna kan ske genom en koordinering och stimulering av den forsk-

ningsmässiga och undervisningsmässiga verksamheten på området.

När det gäller själva formerna har utskottet pekat på tre olika alternativ från ett samarbete mellan olika läro- och utbildningsanstalter och enskilda människor till upprättandet av ett helt fristående nordiskt institut. Juridiska utskottet har stannat för att förorda att Nordiska rådet i första hand skall uttala sig för att förstärka samarbetet mellan universitet, högskolor, andra utbildningsanstalter, studieförbund och enskilda personer.

I arbetet skall också ingå att de nordiska länderna gemensamt skall fortsätta sitt internationella arbete för att värna om de mänskliga rättigheterna. Juridiska utskottet är inte nu berett att föreslå att det inrättas ett särskilt institut eller samarbetsorgan såsom medlemsförslaget angivit, utan utskottet anser att det bör komma i ett senare skede när vi vunnit ytterligare erfarenheter av det samarbete som utskottet i första hand vill rekommendera. När detta samarbete har utvärderats kan man bedöma om det finns anledning att inrätta ett särskilt samarbetsorgan.

Juridiska utskottet är helt enigt om det förslag som presidenten nyss läste upp, och jag ber på utskottets vägnar att få yrka bifall till förslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Allan Hernelius, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuutila, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lund-

blad, Svante Lundkvist, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Sten Söderström, Sigrid Utkilen och Henrik Westerlund.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Glensgård och Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Helen Bøsterud, Knud Enggaard, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Matthías Á. Mathiesen, Olof Palme, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Bernhardt Tastesen, Lars Werner, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 2.

2

A 564/j: Medlemsförslag om enhetliga regler om mut- och bestickningsbrott

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lennart Andersson, Urpo Leppänen och Lars Werner hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för att förenhetliga de nordiska ländernas regler om mut- och bestickningsbrott.

Nathalie Lind (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Dette medlemsforslag er fremsat i sommeren, juli 1979, af det mangeårige medlem af Nordisk Råd og ju-

ridisk udvalg Erik Adamsson. Forslaget går ud på, som præsidenten nævnte, at ministerrådet skal lade foretage en undersøgelse af forudsætningerne for, at der i de nordiske lande bliver ensartede regler for de økonomiske lovovertrædelser, der på svensk hedder "mut og bestickningsbrott", på dansk korruption og bestikkelse.

Ved korruption eller mut forstår man den passive handling, idet man modtager noget, mens derimod bestikkelse er den aktive handling, den, der pånøder en anden noget.

Dette forslag er bl. a. inspireret af den svenske lov, hvorefter der i offentlige og i private arbejdsforhold skal gælde samme regler for korruption og bestikkelse. Denne lov trådte i kraft den 1. januar 1978, og i den forstand er den enestående, idet Sverige nu er det eneste af de nordiske lande, der har vedtaget ensartede regler for behandling af disse økonomiske lovovertrædelser, hvad enten der er tale om den offentlige eller den private sektor.

Forslaget har været til remiss, og mange værdifulde og nyttige synspunkter og vurderinger er kommet frem. Juridisk udvalg har den opfattelse, at bekæmpelse af korruption og bestikkelse er en meget vigtig sag og er også af den opfattelse, at der, hvis det opdages, må sættes ind med hårde midler både for at stoppe, hvad der allerede er ved at ske, og for at forhindre gentagelser.

Derfor mener juridisk udvalg også, at det er nyttigt, at denne sag er rejst i Nordisk Råd, men af remissudtalelserne synes der at fremgå en fælles linje, som jeg skal prøve at supplere op.

Ganske vist er reglerne i de nordiske lande formuleret på forskellig måde og placerede på forskellig måde i de nordiske retssystemer, men indholdsmæssigt er der ikke større forskelle. Det var det andet punkt, og dette betyder igen, at der ikke er grund til at antage, at korruption og bestikkelse vil blive bedømt væsensforskelligt fra land til land.

Juridisk udvalg har den opfattelse, som jeg nævnte før, at der skal sættes ind meget alvorligt over for forbrydelser af denne art, og vi finder som sagt, både at det er nyttigt, at der blev debat om spørgsmålet, og at vi har fået de mange gode udtalelser, tak-

ket være at spørgsmålet har været på remiss. Men det, der er blevet resultatet af overvejelserne, er, at juridisk udvalg stiller sig tvivlende over for, om en harmonisering af lovgivningen vil kunne gennemføres på nuværende tidspunkt, og juridisk udvalgs holdning er ikke mindst betinget af, at der på dette område og vedrørende disse spørgsmål allerede foregår udredninger på internationalt plan, bl. a. inden for FN, hvor man bl. a. arbejder med forslag om, hvorledes korruptionen kan bekæmpes inden for internationale forhold, og det er et arbejde, som også de nordiske lande deltager i.

For et flertal i juridisk udvalg ligger det herefter sådan, at man er nået frem til den konklusion, at Nordisk Råd ikke bør foretage sig videre i anledning af dette forslag, og på vegne af dette flertal skal jeg indstille til forsamlingen i overensstemmelse hermed. Jeg nævnede, at jeg talte for flertallet. Et medlem af juridisk udvalg, Lars Werner, har ønsket at reservere sig, og det gælder yderligere Urpo Leppänen og Lennart Andersson. Jeg har ikke set, om de pågældende ønsker at deltage i diskussionen; hvis det ikke er tilfældet, vil jeg kort gengive, hvad reservationen går ud på.

Man siger: "Även om de nordiska länderna i stort är förskonade från korruption i form av mutor och bestickningar måste man konstatera att riskerna härför är stora både i offentlig och enskild verksamhet. Det faktum att olika regler gäller på detta område i de nordiska länderna är uttillfredsställande bl. a. med tanke på de omfattande handelsförbindelserna mellan länderna.

Reservanterna kan därför inte acceptera utskottets beslut att skjuta på frågan til en ovisst framtid under hänvisning til internationellt samarbete på detta område.

Enligt vår mening är det viktigt med mera aktiva åtgärder. För oss förefaller det dessutom ologiskt att inte också på detta område eftersträva så langt möjligt enhetliga nordiska regler.

Med hänvisning till vad som anförts ovan får vi därför hemställa att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för att förenhetliga de nordiska ländernas regler om mut- och bestickningsbrott."

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Rolf Sellgren återtagit sin plats i rådet och att Elver Jonsson lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Lennart Andersson: Herr president! Både i generaldebatten och i den debatt som fördes här i morse i anslutning till juridiska utskottets ärenden har flera talare framhållit nödvändigheten av att vi i framtiden får gemensam lagstiftning när det gäller försörjningen på energiområdet, likaså att vi får en gemensam lagstiftning när det gäller försörjningen på energiområdet, likaså att vi får en gemensam lagstiftning som främjar industriellt samarbete i Norden. Det har också framhållits att vi bör sträva till att på civilrättens område få till stånd en så långt gående harmonisering som möjligt.

Enligt min uppfattning kommer också lagen om mutor och bestickning in i det sammanhanget, och även om Sverige nu ligger något före så är det min uppfattning att de andra nordiska länderna mycket snart behöver se över sina lagstiftningar på det området.

I motiveringarna till den lag som den svenska riksdagen antog i mars 1977 framhölls bl. a. att en påtaglig strävan under senare tid har varit att anpassa de offentliga anställningsförhållandena till förhållandena på den privata arbetsmarknaden. Vi kan också konstatera att i Sverige har genomförts en rad olika reformförslag under slutet av 1960-talet och under 1970-talet för att komma fram till det målet.

Ett viktigt skäl för den samordnade regleringen i nu angivna hänseenden har varit att samhället i allt högre grad kommit att inrikta sin verksamhet på andra uppgifter än traditionellt myndighetsutövande och numera driver en stor del av sin verksamhet i samma former som enskilda företag och organisationer. Valet av verksamhetsform bör därför inte vara avgörande för de anställdas rättsliga ställning.

Det anförda talar enligt min mening för en samordnad reglering även när det gäller mut- och bestickningsansvaret. Till stöd för en sådan reglering kan också anföras att det

allmänna intresset att förhindra korruption, som motiverat införandet av mut- och bestickningsansvar inom den offentliga sektorn, också finns inom den enskilda sektorn. Inte bara arbets- och uppdragsgivare utan även allmänheten har ett berättigat skyddsvärt intresse av att arbets- och uppdragstagare utför sina arbetsuppgifter utan ovidkommande hänsyn.

Jag vill göra det tillägget att en annan målsättning med den nya lagstiftningen i Sverige är att dra upp snävare gränser när det gäller vad som är tillåtet i det här sammanhanget. Av de handlingar som vi har på våra bord kan vi också konstatera att det svenska konsumentverket, Svea hovrätt, Stockholms handelskammare och Svenska kommunförbundet är positiva till det medlemsförslag som nu behandlas, likaså att konkurrensombudsmannen i Finland anser att tiden nu är mogen för att göra en översyn av den nordiska lagstiftningen på området.

Utskottets majoritet förordar att Nordiska rådet just nu inte skall företa sig någonting med anledning av medlemsförslaget. Vi som är reservanter tycker att det är en alltför låg ambitionsnivå. Med hänsyn till vad jag här har sagt anser vi att det idag är motiverat att rekommendera ministerrådet att göra en översyn och försöka komma fram till en gemensam lagstiftning på området i de olika nordiska länderna.

Herr president! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Knuutila: Herra presidentti! Kuuntelin hyvin kiinnostuneena esittelyä, joka valiokunnan taholta tässä asiassa äsken suoritettiin. Minulle jäi kuitenkin se vaikutelma, että Suomen osalta se ei vastannut aivan sitä, miten asiat ja meidän lainsäädäntöme todellisuudessa ovat. Nimittäin Suomessa käsittääkseni melko yleisesti vallitsee käsitys, että meillä on lievemmat säädökset kuin oli aikaisemmin ollut Ruotsissa ja on erityisesti nyt uuden lainsäädännön aikana. Uskon, että yleisesti myös tällä alueella toivotaan yhtenäisiä säädöksiä. Viitataan myös siihen, että meillä on hyvin paljon taloudellista yhteistyötä keskenämme. Sen vuoksi olisi tietysti hyvä, että esimerkiksi liikemiehet ja ne, jotka ovat tekemisissä kaupan

kanssa, tietäisivät ne normit, joiden nojalla asioita tulee hoitaa. Meillä on Helsingin sopimus yhtenäisestä lainsäädännöstä. Tietysti tämäkin on peruste yhtenäiseen lainsäädäntöön ja myös lain soveltamiseen.

Näissä asiakirjoissa mainitaan kuitenkin nähdäkseni myös, että Suomen lainsäädäntö koskisi myös valittuja luottamusmiehiä. Ainakaan täysin tätä ei näin sovelleta, vaan tiedän oikeustapauksia, joissa ei ole ryhdytty toimenpiteisiin luottamusmiestä kohtaan lahjus- tai lahjomakysymyksessä, vaikka näyttö on ollut muuten aivan selvä. Tämäkin on yksi kysymys, jossa ilmeisesti on erilaista menettelyä eri Pohjoismaissa.

Edellä lausutun perusteella kyllä ihan suoralta kädeltä, vaikka en ole valiokunnan jäsen, olisin päätnyt erilaiseen lopputulokseen kuin mitä tässä valiokunta on esittänyt.

Knuutilas anförande i svensk översättning.

Herr president! Det var med stort intresse jag hörde på den redogörelse som nyss gavs från utskottets håll i denna sak. Jag fick emellertid det intrycket att den för Finlands vidkommande inte alldeles motsvarade saksälet och lagstiftningen hos oss i Finland. I Finland är det nämligen enligt min uppfattning en ganska allmänt rådande åsikt att vi har lindrigare regler än vad som tidigare förekommit i Sverige och vad som i synnerhet nu förekommer i Sverige under den nya lagstiftningen. Jag tror att man generellt önskar enhetliga regler även inom detta område. Jag hänvisar också till att vi har mycket omfattande ekonomiskt samarbete sinsemellan. Därför skulle det förstås vara bra om till exempel affärsmän och de som har med handeln att göra skulle känna de normer enligt vilka ärendena skall skötas. Vi har Helsingforsavtalet om enhetlig lagstiftning. Detta är naturligtvis en ytterligare grund för enhetlig lagstiftning och även för enhetlig tillämpning av lagstiftning.

I dessa handlingar omnämnes emellertid enligt min uppfattning också att Finlands lagstiftning också skulle gälla de valda förtroendemännen. Lagstiftningen tillämpas emellertid åtminstone inte helt på detta sätt, utan jag vet om rättsfall, i vilka åtgärder inte har vidtagits gentemot en förtroende-

man i fråga om mutor eller mutning, även om bevisen annars har varit alldeles tydliga. Detta är också en fråga för vars vidkommande det förekommer olika procedurer i olika nordiska länder.

Mot bakgrunden av det ovan anförda skulle jag nog alldeles på rak arm, även om jag inte är medlem i utskottet, ha kommit till ett annorlunda resultat än vad utskottet har kommit till.

Nathalie Lind: Må jeg blot til den svenske taler sige, at jeg har set remissudtalelserne meget nøje igennem, og jeg synes jo nok, at det må gøre indtryk, når rigsadvokaten ikke mener at kunne støtte et sådant forslag.

For mig at se er det, udvalgets flertal er enige om, at det afgørende er om man her i nordisk samarbejde ville være udsat for ikke at kunne få dømt, ikke at kunne få behandlet sager mod de mennesker, der gjorde sig skyldige i en af disse forbrydelser. Jeg henviser her til, at man netop i så at sige alle remissvarene, selv om man har bygget det op på forskellig måde — i visse lande har man bestemmelser i markedsføringsloven, mens Sverige altså har en mere formel regel — alligevel har den ordning at man kan gribe ind over for disse forbrydelser. Og når realiteten er den, at der ikke er nogen videre forskel, og man ikke finder, at det vil være sådan, at man ikke stort set får samme dom, når man begår dette lovbrud i de nordiske lande — og når vi også ved, at der foregår et internationalt arbejde — synes jeg ikke, at der er tilstrækkelig motivering for at ændre vor lovgivning.

Taleren fra Finland, hvis jeg forstod det rigtigt, nævnte, at den finske lovgivning også omfattede valgte repræsentanter. Det har jeg ikke kunnet finde i remissvarene, men det er selvfølgelig noget, man kan sætte sig ind i bagefter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande reservanternas förslag till rekommendation.

För reservanternas förslag röstade:

Lennart Andersson, Arne Gadd, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Stefán Jónsson, Sa-

kari Knuuttila, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Erlendur Patursson, Thage Peterson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Sten Söderström och Bernhardt Tastesen.

För utskottets förslag röstade:

K. B. Andersen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Petter Savola, Otto Steenholdt, Ib Stetter, Liv Stubberud, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Aimo Ajo avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ilkka-Christian Björklund, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Matthías Á. Mathiesen, Olof Palme, Lauri Palmunen, Lars Werner och Kåre Willoch.

Reservanternas rekommendationsförslag hade sålunda förkastats med 42 röster mot 18. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag bifölls.

3

A 571/j: Medlemsförslag om indrivning av felparkeringsavgifter i annat nordiskt land

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for at parkeringsafgift pålagt i ét nordisk land kan inddrives i et andet nordisk land samt udrede de administrative og økonomiske konsekvenser af en sådan inddrivelsesordning.

Kanerva: Herr president! Den internordiska biltrafiken har ökat kraftigt under senare år. Inom det nordiska samarbetet har man strävat att övervinna hinder och trafikrestriktioner för trafiken bl. a. genom harmonisering av trafikreglerna. Den rådsmedlem som väckt förslaget om indrivning av parkeringsböter i annat nordiskt land pekar på de olägenheter bristen på sådana indrivningsmöjligheter skapar. Speciellt betydelsefulla är problemen i gränsområden. Det är viktigt att både hemlandets och grannlandets medborgare behandlas på samma sätt. Förbättrade indrivningsmöjligheter utgör samtidigt ett instrument för trafikreglering.

I remissuttalanden som stöder medlemsförslaget konstateras bl. a. att felparkering utgör ett växande problem och att möjligheterna att indriva parkeringsavgifter är ägnade att bidra till en bättre övervakning av parkeringsreglerna.

Juridiska utskottet konstaterar att det problem som medlemsförslaget tar upp är reellt och att problemen är speciellt betonade i gränsområden. Utskottet konstaterar att det råder stor osäkerhet om dessa kostnaders faktiska omfattning och att frågan därför bör utredas närmare. Utredningen torde kunna föras inom ramen för redan existerande samarbetsorgan utan att detta behöver belasta dessa organs arbete i övrigt i alltför stor omfattning.

Herr president. Med hänvisning till utskottets betänkande hemställer jag också att rådet måtte antaga följande rekommendation:

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att parkeringsavgifter pålagda i ett nordiskt land kan indrivas i ett annat nordiskt land samt att utreda de administrativa och ekonomiska konsekvenserna av en sådan indrivningsordning.

Ajo: Herr president! Jag bad om ordet för att få ge uttryck för min glädje över att den här saken kunde göras färdig redan nu i ju-

ridiska utskottet. Saken är den att jag representerar en del av Finland, där de problem som Rolf Sellgrens förslag tar upp, är mycket kännbara och en daglig realitet. Det är norra Finland, där gränsen mellan Finland och Sverige inte upplevs som någon gräns. Den passeras dagligen av otaliga bilar i vardera riktningen. Situationen är densamma på många andra orter längs kusten och även på Åland.

Det är djupt otillfredsställande att människorna skall behandlas olika i fråga om konsekvenserna av en förseelse som felparkering. Det säger sig själv att det är en källa till irritation och allvarligt missnöje när den ena bilisten går fri medan den andra på P-platsen bredvid får en lapp på vindrutan. Detta är principiellt mycket betänkligt med hänsyn till känslan för rättvisan. Jag vill gärna betona den här aspekten, som jag egentligen finner viktigare än de av utskottet rätt starkt framhävda ekonomiska och administrativa konsekvenserna av en indrivningsordning. Den nuvarande situationen är inte heller goodwillskapande mellan människorna vid gränsen. Och den är ohållbar trafikmässigt och försätter myndigheterna, både trafik- och polismyndigheterna, i en svår situation.

Det kan inte heller vara omöjligt att råda bot på missförhållandena. Ministeriet för inrikesärendena i Finland pekar på möjligheten att använda sig av mottagningsbevis vid delgivning över gränserna i Norden. I själva verket är det ju så, att det är en mängd andra liknande indrivningssituationer som uppstår i ett Norden, där samarbetet över gränserna är så intensivt som det är i dag. Tänk bara på näringslivet. Inte går det att bara ge upp och säga att det kostar för mycket att driva in olika betalningar. Moderna betalningsmedel och bankteknik har också i hög grad förenklats saken.

Det är verkligen att hoppas att den utredning, som utskottet efterlyser, snart kommer till stånd och att en förbättring kan åstadkommas i denna angelägna sak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Per Petersson, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Liv Stubberud, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerland, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Stefán Jónsson och Páll Pétursson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Helen Bøsterud, Knud Enggaard, Árni Gunnarsson, J. K. Hansen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Olof Palme, Lauri Palmunen, Petter Savola, Otto Steenholdt, Ib Stetter och Sten Söderström.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.

4

A 577/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet och B 29/j: Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att medlemsförslag A 577/j återremitteras till utskottet och att behandlingen av regeringsförslag B 29/j fortsätter i utskottet.

Carlshamre (juridiska utskottets talesman): Herr president! I frågan om Färöarnas och Grönlands representation i Nordiska rådet har vi i dag inte mindre än tre betänkanden från juridiska utskottet. Det är svårt att låta bli att tänka på vilken underbart förvirrad votering vi skulle kunna åstadkomma i sedvanlig glad samverkan mellan podiet och golvet om vi tog upp de tre betänkandena till avgörande i en enda omröstning, men dithän lär det inte gå. Om utskottet får som det vill reduceras antalet betänkanden som skall föranleda beslut av rådet till ett, och då blir det starx enklare.

Den här frågans utveckling de senaste månaderna är följande.

På ett möte i Stockholm den 29 januari behandlade juridiska utskottet medlemsförslaget av Steen Folke och Erlendur Patursson om självständig representation för Färöarna. Utskottet beslöt avstyrka det förslaget med den sedvanliga motiveringen att det politiska samarbetet inom Nordiska rådets ram är ett samarbete mellan självständiga, suveräna staters regeringar och parlament. Samtidigt uttalade sig utskottet så positivt som vi över huvud taget kunde formulera oss angående önskvärheten av att bereda Färöarna — som det då endast var fråga om — alla de möjligheter att delta i rådets arbete som går att åstadkomma med hjälp av procedurregler som redan finns och som kanske kan ytterligare förbättras. Detta beslut av utskottet var icke helt enhälligt — det fanns en reservation mot det.

Föga mer än en vecka senare, den 7 februari, lade emellertid danska regeringen fram ett förslag där man bad att Nordiska rådet skulle undersöka på vilket sätt Färöarna och nu också Grönland kan beredas självständig representation i Nordiska rådet.

Därmed hade alltså utskottets trägna arbete den 29 januari blivit inaktuellt. I stället fick vi ta upp frågan på nytt här under sessionen i Reykjavík. Vi hade den uppe på ett möte i förrgår, men vi fann raskt att det inte är möjligt för utskottet att inom den

tidsram som vi kan räkna med under pågående session slutgiltigt skilja oss från frågan. Det är därför som utskottet i dag dels anmäler till rådet att utskottet fortsätter att behandla regeringsförslaget från Danmark om självständig representation för Färöarna och Grönland, dels föreslår rådet att till utskottet återförvisa medlemsförslaget om representation för Färöarna, eftersom dessa två förslag rimligen måste behandlas tillsammans och samtidigt.

Ingen vill väl att den här frågan skall dras ut över tiden längre än nödvändigt — den är, som alla här känner till, icke någon ny fråga — men ingen vill väl heller att den skall forceras fram på några timmar eller någon dag under pågående session. Det är utskottets motivering till förslaget att vi får någon tid på oss, och utskottet har förklarat sig ha för avsikt att på sitt nästa möte, under sommaren, ta upp frågan på nytt för att undersöka hur den skall kunna hanteras i framtiden. Det kan ju tänkas att man då finner det lämpligt att t. ex. som har skett i andra stadgefall tidigare tillsätta en blandad kommission. Det är de frågorna utskottet nu skall arbeta med och ta ställning till, och det kommer sedan att lämna sitt förslag till presidiet.

Herr president! Med den motivering som jag här framlagt föreslår jag å utskottets vägnar att rådet beslutar återförvisa medlemsförslaget om Färöarnas representation i Nordiska rådet till utskottet.

Erlendur Patursson: Jeg vil her forsøke å besvare hvorfor færøyinger ønsker egen selvstendig representasjon i Nordisk Råd, hvorfor en slik selvstendig færøysk representasjon vil være naturlig og ønskelig, ja, en selvfølge, både fra et færøysk og fra et nordisk helhetssynspunkt.

Slik saken har utviklet seg, vil det være nødvendig å imøtegå manges oppfatning av færøyinger som en klatt kverulanter midt i Atlanterhavet. Det vil være nødvendig å påpeke at færøyinger er noe annet og mer enn dette. Og det vil jeg gjøre et forsøk på.

Det er nå ikke meningen her å fortelle hele Færøyenes historie. Dette er heller ikke nødvendig i denne sammenheng. For vårt bruk vil det være tilstrekkelig å ta fram enkelte konkrete fakta i denne historie.

I mer enn elleve hundre år har det bodd et nordisk folk på våre øyer. Landnamsmennene kom for det meste fra Vestlandet i Norge, og verken da eller senere har det vært noen tilflytning av betydning fra andre steder eller andre land.

Etter det første landnamet opprettet disse tilflyttede nordmenn det færøyske alltinget. Dette allting var grunnstammen i den færøyske fristaten. Etter hvert ble disse tilflyttede nordmenn færøyinger. Denne færøyske fristaten var uavhengig, suveren, i ca. 200 år. Etter dette tidsrommet kom fristaten i et avhengighetsforhold til den norske kongemakt.

Da så Norge kom i avhengighetsforhold til Danmark, ble Færøyene mer og mer regjert fra København. Samtidig ble vår egen frihet mer og mer innskrenket for til sist helt å bli utslettet.

Ved freden i Kiel i 1814, då Danmark avstod Norge til Sverige, beholdt Danmark Færøyene foruten Island og Grönland.

Foruten alltinget, som senere ble omdannet til et lagting, var det et annet færøysk senter av betydning, nemlig bispestolen med dens skole. Denne ble nedlagt ved reformasjonen, og dens jordeiendommer konfiskert til fordel for den danske kongemakt. Handelen ble monopolisert, eneveldet innført, levningene av det gamle lagtinget avskaffet. Det fantes til slutt ikke en eneste institusjon av færøysk karakter eller opprinnelse. Folket ble regjert av utenlandske embetsmenn og utbyttet av utenlandske konger og monopolister.

Etter fristattidens opphør begynte mørket å senke seg over det færøyske samfunnet, inntil et totalt mørke la seg over øyene. I flere hundre år lå vi i dette mørket.

Man kan forestille seg dette samfunnet som en stillestående sjø, hvor man i lange, lange tidsrom, år etter år, århundre etter århundre ikke öynet en eneste krusning på vannet.

Likevel, etter hvert som vi sluttet med å være tilflyttede nordmenn, ble vi færøying-er med vårt særpregede kulturmønster, med vårt eget næringsliv, med vårt eget språk, med våre kvad, sagn og andre overleveringer — kort sagt med vår egen færøyske identitet.

Grobunnen var der, men det skulle en

gnist til for å vekke dette slumrende samfunn av dvalen. Og disse impulsene fikk vi etter hvert. Den første vil jeg tidfeste til for omkring 200 år siden. Siden kom flere og flere, slik at hvor vi så sent som for bare 200 år siden hadde et statisk slumrende samfunn, har vi i dag et dynamisk samfunn, fullt av virksomhet, initiativ og pågangsmot — på godt og vondt, må vi tilføye.

En av våre mest skattede vitenskapsmenn — miskjent i sin tid, nærmest död av sult, men i dag anerkjent og aktet — var språkforskeren Jens Chr. Svabo, som levde i siste halvdel av det attende århundre. Vårt skriftspråk var på det tidspunkt gått tapt. Vi hadde vårt færøyske morsmål, men det eksisterte bare i daglig tale mann og mann imellom, i kvad, sagn, fortellinger og ord-språk. Det danske språks stilling og dominans var da blitt så overveldende at alt som ble skrevet, ble skrevet på dansk, alt som ble lest, ble lest på dansk. Embetsmennene var danske, prestene var danske, og forbindelsen med Vårherre skjedd gjennom disse fremmede herrere og dette fremmede språket.

Det kunne höyst dreie seg om et meget kort åremål för det færøyske språket, våre kvad og våre andre nasjonale eiendommer ville være gått tapt, og vi ville ha mistet vår færøyske identitet og blitt en slags "danske".

Selv var Jens Chr. Svabo så pessimistisk at han trodde det ville gå slik. Men som den nidkjære vitenskapsmann han var, mente han at det færøyske språket, gjennom optegnelser av ord og talemåter, kvad og sagn, skulle bevares for at senere forskere kunne se hvordan dette språket en gang hadde vært. Han gikk så i gang med sitt innsamlings- og nedskrivningsarbeid. Hans arbeider ble ikke bare bevart for senere språkforskere, men hans banebrytende verker ble av fundamental betydning for bevaringen av vår færøyske kulturarv.

Ved dette tidspunkt i vår historie blev Færøyene ennå styrt av utenlandske embetsmenn og vårt næringsliv av utenlandsk monopol. Mens Jens Chr. Svabo var den stille vitenskapsmann, fikk vi nå en virkelig, man kan utvilsomt si en revolusjonær, folkefører i Páll Nólsoy. Denne mannen

hadde etter at han hjemme på Færöyene hadde fått noe boklig lærdom, reist viden om. På denne tiden pågikk den amerikanske frihetskriegen. Selv var Páll Nólsoy i Frankrike i revolusjonsårene. Overalt var folkene ved å reise seg for å komme ut av middelalderens mørke og undertrykkelse. Alt dette inspirerte Páll Nólsoy til å reise sitt eget folk, til å vekke det av dets århundregamle dvale — til frihet og fremskritt. Han hadde alle forutsetninger for dette. Han var oppvokst blant sitt eget folk, hadde innsuget dets kultur, deltatt i dets daglige slit på sjö og land. Han var en mann av folket.

Páll Nólsoys målbevisste og iherdige arbeid for å vekke sitt folk, hans kamp mot undertrykkelse, embetsvelde og monopolhandel gav ikke konkrete resultater den gang. Men hans virke fikk veldig betydning senere, nemlig som inspirasjon for hele det færøyske folks frigjörelses- og frihetsvilje.

Etter Páll Nólsoys död — han var som en annen Terje Vigen under Napoleonskrigen på vei hjem med en kornlast til sine nödstedte landsmenn og forsvant, bare godt og vel 40 år gammel — syntes det som om middelalderens mørke igjen skulle senke seg over Færöyene. Imidlertid var isen nå brutt, og i 1840- og 1850-årene reiste det seg en ny bölge.

Jens Chr. Svabos arbeid ble gjenopptatt av språkmannen Vensil Hammershaimb. Det færøyske skriftspråket ble til, og den rettskrivning vi ennå har, ble fastlagt — så nær opp til det gamle norröne språket som mulig.

Páll Nólsoys kamp mot embetsvelde og monopolhandel ble i midten av det 19. århundre gjenopptatt av politikeren Niels Winther. Vi ble nå endelig kvitt den utenlandske monopolhandelen. Handelen ble frigitt. Niels Winthers övrige kamp ble imidlertid resultatlös. Fra å ha vært underlagt det danske kongelige enevelde ble vi nå inkorporert i Danmark, underlagt den danske grunnloven og det danske Folketinget. Den folkelige friheten, först og fremst gjennom opprettelsen av det gamle lagtinget, som et færøysk folketing, fikk vi ikke. Vi fikk bare et amtsråd. Det fikk navnet Lagting, men atskilte seg ikke fra de övrige danske amtsråd ved annet enn navnet. I dette amtsråd var den danske amtmannen selvskreven for-

mann, det hadde faktisk ingen inntekter og ingen beslutningsmyndighet, bortsett fra i rent lokale anliggender. Vi hadde nå, i hvert fall i teorien, fått næringsfrihet, men politisk var Færöyene rett og slett et dansk amt. Og kulturelt var vår færøyske nasjonalitet fortsatt under sterk dansk påvirkning.

Kort fortalt: Embetsmennene var fremdeles danske, den nye handelsstand til dels også. Presteskapet var dansk, forkynnelsen i kirken foregikk på dansk, barnedöp, konfirmasjon, vielse og begravelse likeså. I Lagtinget, amtsrådet, måtte de færøyske representantene tale dansk for å bli forstått av formannen, den danske amtmannen. De opprettede skoler — först barneskoler, senere seminar og realskoler — var danske og hadde ingen undervisning i folkets eget språk, ja, danske var til og med tvunget undervisningsspråk helt opp til året 1938.

Enda en gang syntes den færøyske identitet å gå sin undergang i möte. Men da skjedde det noe. Til tross for denne veldige påvirkningen var det slik at færöyingen kjente seg som færöying — ennå. Det skulle bare en gnist til for å vekke ham til bevissthet. Og det var det som skjedde i 1880-årene. Det oppstod nå en bevegelse, og det bemerkelsesverdige i denne bevegelse var at den ikke hadde noen som helst brodd mot den utenlandske, den danske, påvirkningen. Den var bare rettet innad, mot det færøyske folket selv. Det var et kamprop til færöyingen om å verne om sin egen identitet, sin kulturarv, især om sitt morsmål, om å kjenne seg selv, sitt menneskeverd og sin selvtilitt.

Denne bevegelsen i 1880-årene var opphavet til den frihets- og fremskritttsvei som det færøyske folket siden har betrått og ennå går. Den har selvsagt skiftet form og utvidet seg til hele vårt livsmönster — kulturpolitikken, næringspolitikken, vern om fiskeriresurser, utvidelse av fiskerigrensen, miljøvern, sosialpolitikken osv. — for å få alt innpasset i den politiske kamp for politisk frihet og uavhengighet. Men i innhold, i sin innerste kjerne, har den alltid og er ennå den samme som for 90 år siden: vern om egen identitet, selvtilitt.

Av inspirasjonskilder fra nyere tid bör nevnes Finlands frihetskrig, den norske og danske frihetskamp mot de nazistiske beset-

telsesmakter. Man hadde ikke bare sympati med disse frendefolk, deres kamp virket også som tilskyndelse til færøyinger selv. Til slutt bör også nevnes De forente nasjoners innsats for frigjørelse av kolonifolkene og andre ufrie folk, især deklarasjonen av 14. desember 1960 om alle folks rett til frihet og politisk uavhengighet.

Tankegangen har vært ganske logisk: Færøyinger er ett folk, én nasjon, og bör derfor ha samme stilling i verdenssamfunnet som alle andre folk. I De forente nasjoners charter er det fastslått at alle nasjoner i verden er likeverdige, og at alle — uansett størrelse og andre forskjeller — har rett til frihet og uavhengighet.

Vedrørende de siste årtiers utvikling på Færøyene skal jeg bare i korthet berette følgende:

Etter at all forbindelse mellom Færøyene og Danmark ble avbrutt ved den tyske besettelse av Danmark og den engelske av Færøyene ble Færøyene administrert av den danske amtsmannen og det færøyske lagtinget i forening.

Ved krigens slutt i mai 1945 var man klar over at man ikke kunne vende tilbake til den samme statsrettslige stilling som før krigen. Men man var ikke enig om hva som skulle komme i stedet. Med den danske regjeringens samtykke ble så spørsmålet forelagt folket ved en folkeavstemning som fant sted 14. september 1946.

Ved denne avstemningen ble atskillelse fra Danmark vedtatt — om enn med liten majoritet. I Danmark hadde man vanskeligheter med å skulle forlike seg med å "miste" Færøyene, og også på selve Færøyene var det krefter som strittet imot atskillelse. Ved forskjellige politiske knep og ning å bevare Færøyene som en integrerende del av Danmark. Prisen herfor var den hjemmestyring som vi fikk i 1948, og som vi ennå har. I henhold hertil har vi nå et internt selvstyre, men er for övrig underlagt den danske stats høyeste myndighet. Til tross for denne innrømmelsen overfor de færøyske selvstendighetskrav fortsetter den færøyske selvstendighetskamp med uforminsket styrke.

Det færøyske folket har ført en lang og slitsom kamp for sin nasjonale eksistens.

Når man tenker på hva dette folket var for bare 150—200 år siden, er det for meg å se som et mirakel at dette folket ikke gikk sin nasjonale undergang i møte, men i siste liten fant seg selv, fattet sin egen eksistens, og at det til tross for motgang, uforstand, vrangvilje og vrangstyre, likevel har nådd de resultater som det vitterlig har nådd i dag. Det har nådd å skape et dynamisk samfunn, et samfunn i vekst og utvikling, et færøysk samfunn, et nordisk samfunn. Og der står vi så i dag.

Nå er det kanskje dem som vil spørre: Men hva skal alt dette nasjonale bråket være godt for? Var det ikke bedre, iallfall like godt, at det færøyske språket, som Jens Chr. Svabo i sin tid trodde, var blitt utryddet som sådant og bare oppbevart som kuriosum for fremtidige språkforskere, og at vi i stedet hadde fått dansk som vårt morsmål — hva man vitterlig forsøkte helt opp til året 1938 — og at vi nasjonalt var blitt smeltet sammen med det danske folket istedenfor å bevare og verne om vår færøyske egenart og identitet?

Til dette kunne det svares med en lang utredning. Det vil ikke jeg innlate meg på, men bare svare med noen få ord av Fridtjof Nansen. Denne mann av verdensformat, denne menneskevenn, favnet i sin åndelige rikedom hele menneskeheten, også de små nasjoner. Nansen sa at hvert enkelt folks særpregede kultur er et stort pluss for verden. Og kanskje kunne enkelte av de store nasjoner lettere vært unnvært i historien enn enkelte av de små. Derfor er det en utilgivelig dödssynd å undertrykke en nasjon. De små nasjoner har historiens rett til å leve sitt selvstendige liv. Og enhver liten nasjon plikter å våke over sin kultur og gi den til slekter som kan bære den videre. De egen-skaper og den kultur som utvikles gjennom nasjonens liv, er vår innsats i verdensutviklingen. Derfor må også de små nasjoner bevares for menneskeheten. Og friheten, selvstendigheten, er for nasjonen hva luft og sollys er for plantene.

Ve den dag da de små nasjoner forsvinner fra verden!

Jeg tror ingen har sagt disse tingene så klart, så konsist, så sant som nettopp Nansen, og jeg anser disse ord av Nansen som et fullgyldig svar på de stilte spørsmål.

For nå å springe like inn i det aktuelle, Nordisk Råd og Færøyene, vil vi færøyinger bli likeverdige medlemmer av dette råd, ikke bare for vår egen skyld, men tillike for Nordisk Råds skyld. Vår selvstendige representasjon der vil ikke bare gjøre oss selv rikere, men også hele Norden.

Så enkel, så liketil, er problematikken i denne sak. Jeg vil ikke tro at de veitabler-te nordiske politikere som så standhaftig motsetter seg dette færøyske ønske, gjør det av ond vilje mot oss — langt ifra — men at de gjør det av manglende omtanke, manglende utsyn, manglende vidsyn. Det er etter hvert ikke så få av disse danske, islandske, norske, finske og svenske politikere som har besøkt Færøyene, og de har ikke kunnet unngå å legge merke til at de er blitt mottatt som venner og frender. De har møtt et nordisk folk.

Selv kjenner jeg folk i alle de nordiske land, og uten å overdrive vil jeg si at min erfaring er den at i intet av disse landene er den nordiske innstilling så merkbar som nettopp på Færøyene. Spør en alminnelig arbeider i en av storbyene i Norden om hans nordiske innstilling — med hånden på hjertet: De aller fleste vil glo på deg. Spør så en færøysk fisker, gjerne fra de mest av-sidesliggende bygder, og du får et nordisk svar. En av våre mest skattede diktere, Chr. Matras har også sagt:

”Hvör eigur ítari Norðurmannasinn?”

Men han tilføyer også bittert:

”Úti stóð ein — tað var Föroyingurin.”

Vi vil være oss selv, men ikke oss selv nok. Vi har ingen andre guder enn nettopp de nordiske. Vi har sagt klart og tydelig nei både til EEC og NATO. Men vi har sagt et likeså klart og tydelig ja til Norden, et — vil jeg hevde — klarere og tydeligere ja enn de fleste andre av Nordens folk. Skal vi færøyinger nå straffes for dette? All vår innstilling, vår opprinnelse, vår historie, vår kultur, vårt språk, ja, til og med våre öyers geografiske beliggenhet, alt dette, sier oss at det er i Norden vi hører hjemme — og bare der.

Jeg skal ikke kritisere at noen av de andre nordiske folk også har betrått andre veier enn den nordiske, men når de gjør dette og samtidig sperrer den nordiske vei for et av de nordiske folk, så er det noe fundamentalt

galt. Da er det ikke bare noe som vedrører disse enkelte land, men hele Norden som sådant.

Etter at det færøyske landsstyre i henhold til en av Lagtinget fattet beslutning hadde henvendt seg til den danske regjering og bedt den om å få i stand at Færøyene ble representert i Nordisk Råd, ble det foretatt endringer i avtalen om Rådet, slik at det færøyske lagting velger to av den danske delegasjons medlemmer, mens en representant blir oppnevnt av det færøyske landsstyre.

Færøyene har da siden 1970 deltatt i Nordisk Råds arbeid under de gitte betingelser, men på Færøyene har man hele tiden betraktet denne ordningen som rent midlertidig. Dette ble uttalt allerede under sesjonen i Reykjavík for 10 år siden, da den færøyske lagmann bl. a. sa at det fra færøysk side var blitt presisert at ”man ønskede en selvstendig representation og ikke en representation som formelt fremtrådte som en del af Danmarks”.

Videre uttalte lagmannen den gangen at han følte seg ”forpligtet til at understrege, at resultatet, hvorefter Færøerne har to medlemmer valgt af Lagtinget og et medlem udpeget af landsstyret, men at alle tre indgår i Danmarks riges delegation, ikke tilfredsstillende opfylder det, man fra færøsk side stræber efter, en selvstendig representation ligestillet med de andre nordiske landes”.

Det er nå 10 år siden nordiske politikere ble presentert for dette færøyske ønsket.

Det første forslag om selvstendig færøysk representasjon ble fremsatt i 1976 og ble sluttbehandlet på Nordisk Råds sesjon i Oslo 1978. Forinnen hadde det færøyske lagtinget behandlet saken og enstemmig støttet forslaget. Ved avstemningen i Rådet fikk forslaget bare 6 stemmer, og det bortfalt.

Det samme forslag var til behandling i siste sesjon, i Stockholm i 1979. Også denne gangen ble forslaget nedstemt, men nå fikk det likevel 12 stemmer. De to færøyske representantene stemte for, dessuten en dansk, to finske, en svensk og samtlige seks islandske.

Det samme forslag er nå til behandling i denne sesjonen.

I sesjonen i Oslo 1978 var avvisningen av forslaget især diktert av en uttalelse fra den danske statsminister om at spørsmålet om endring av formen for den færøyske representasjon måtte ses i sammenheng med spørsmålet om gjennomføring av grønlandsk representasjon i forbindelse med innføring av hjemmestyre i Grønland. Det nyttet ikke at det overfor dette ble anført at færøysk representasjon i Nordisk Råd ikke kunne være noen hindring for at grønlandene fikk sitt hjemmestyre, eller at færøysk representasjon skulle være noen hindring for at også grønlandene fikk sin.

Da så det samme forslag igjen ble frem satt i sesjonen i Stockholm 1979, og det var ganske klart at Grønland ville få sitt hjemmestyre, måtte man finne på en annen unnskyldning. Og denne unnskyldning var at Færøyene ikke var noen selvstendig stat, og at det ville svekke Nordisk Råds autoritet såfremt et ikke-suverent land ble medlem. Hertil må bemerkes:

For det første: Det er riktig at Færøyene ikke er en selvstendig stat, men likevel har vi en slags konstitusjon.

For det andre: For dem som kjenner bare lite grann til færøyske forhold, vil det være ganske klart at utviklingen der går mot full politisk frihet. Fullt medlemskap i Nordisk Råd ville støtte denne utviklingen. Det skulle da nettopp være en klar oppgave for Nordisk Råd å støtte denne utviklingen.

For det tredje: Påstanden om at medlemskap av et ikke-suverent land ville svekke Nordisk Råds autoritet, er bare en påstand. Vi må i det hele tatt sette et spørsmålstegn ved hvori Nordisk Råds påståtte autoritet består. Denne autoritet kan i hvert fall ikke bli mindre ved at man anerkjenner alle nasjoners likeverd, snarere tvert om.

For det fjerde — apropos suverenitet: Så vidt jeg vet, har bare ett av de fem nordiske land, som nå brauter med sin suverenitet, alltid vært suverent. Og nettopp i disse årene har et av disse landene mistet en del av sin suverenitet og er i ferd med å miste en enda større del av denne suvereniteten. Jeg mener derfor at man bör være litt varsom med å bruke dette suverenitetsargumentet.

Den nuværende ordning — etter hvilken man nekter færøyingene samme plass i Nordisk Råd som de øvrige folk i Norden —

er ikke bare uverdigg for Norden og uten samsvar med den nordiske tanke og idé, den er tillike ganske uholdbar og utilstrekkelig, ikke bare for færøyinger selv, men også for det nordiske samarbeid i det hele tatt.

Rett nok, i Nordisk Råd har de færøyske medlemmer samme tale-, forslags- og stemmerett som de øvrige. Men meget av det nordiske samarbeidet foregår etter hvert utenfor selve Rådet, i Ministerrådet, presidiet, kommisjoner, komiteer m. v., og der er færøyingene helt avskåret fra medvirken og deltakelse. Som eksempel herpå kan nevnes det fiskeripolitiske og regionalpolitiske samarbeid — begge saksområder hvor færøyinger har vitale interesser, men da de verken har noen medlemmer innen nordisk fiskerikontakt eller i komiteen for regionalpolitikk, er de utestengt fra deltakelse i dette samarbeid. Nettopp innenfor disse saksområder kunne færøysk deltakelse ha hatt positiv betydning, ikke bare for færøyinger selv, men tillike for det nordiske samarbeid i det hele tatt. Mange andre saksområder kunne for øvrig vært nevnt.

Hr. president! Jeg har her forsøkt å gi svar på de spørsmål som jeg innledet med å stille:

Hvorfor færøyinger ønsker en selvstendig færøysk representasjon i Nordisk Råd, og hvorfor en slik representasjon vil være naturlig, ønskelig, ja, en selvfølge både fra et færøysk og fra et nordisk synspunkt.

Det er mulig jeg får medhold i min argumentasjon. Men så rettes det drepende slaget mot denne argumentasjonen, og det er:

Nordisk Råd består av suverene stater, og Færøyene er jo ikke en suveren stat. Og det er jo sant!

Men det er like så klart at man med denne motargumentasjon tilsetter og ofrer det innholdsmessige, det idémessige, ja, selve livsinnholdet i det nordiske fellesskap — til fordel for formalia. Naturligvis: Form skal det til, men når denne form blir så trang at den er til hinder for selve innholdets utfoldelse, må denne formen utvides — og utvides slikt at den rommer innholdet.

Lars Korvald overtok herefter ledningen av forhandlingarna.

Ib Christensen: Hr. præsident! Jeg skal love at tale meget kort. Jeg synes, der er grund til at takke den danske regering, fordi den i bemærkningerne til det lovforslag, der er kommet om selvstændig færøsk og grønlandsk repræsentation, slutter op om det færøske lagtings enstemmige vedtagelse om en selvstændig repræsentation og har skrevet, at dette forslag bør imødekommes.

Steenholdt sagde i sin tale under generaldebatten, at også Grønland ønsker en repræsentation i Nordisk Råd nu. Hvis den danske regerings ønske bliver imødekommet, hvad jeg håber, får begge en selvstændig repræsentation, hvad der også vil være rimeligt med den hjemmestyrestatus, de to folk har.

Olof Jansson fra Åland nævnte, at såfremt Grønland og Færøerne får en ændret, en mere direkte, styrket og selvstændig repræsentation, må også Åland reservere sig at få en tilsvarende selvstændig status, hvad jeg også synes vil være ganske rimeligt, da de tre områder kan sammenlignes med hinanden i så udpræget grad.

Det er klart, at en sådan ændring i repræsentationsformen må kræve undersøgelser. Det rejser jo en række principielle og praktiske problemer, og det er faktisk det, som er indholdet i den reservation, som Lars Werner og jeg kom med til den oprindelige betænkning fra udvalget, altså før den danske regerings forslag forelå. Vi kan selvfølgelig kun hilse med den største grad af tilfredshed, at den danske regering i realiteten har taget det forslag, vi kom med, til sig i retning af, at man skal undersøge mulighederne for en selvstændig repræsentation for Færøerne og Grønland. Derfor er der ikke baggrund for, at vi opretholder reservationen, ligesom der heller ikke er baggrund for, at juridisk udvalg opretholder sin oprindelige betænkning, hvad der jo også netop af ordføreren for udvalget er blevet nævnt, at man ikke gør.

Jeg synes også, det er værd at henvise til statsminister Anker Jørgensens tale på et andet punkt under generaldebatten, hvor statsministeren gav udtryk for ønsket om en rimelig hurtig undersøgelse og behandling af denne sag. Denne sag må finde sin afgørelse ved næste session i 1981 i København, men netop fordi den kræver nye

undersøgelser, må vi tage fat på det i juridisk udvalg så hurtigt som muligt, og det vil også ske. Derfor kan vi, reservanterne, støtte den betænkning, der nu foreligger fra et enigt juridisk udvalg om, at man henviser såvel Erlendur Paturssons forslag som den danske regerings forslag til undersøgelse i juridisk udvalg med henblik på et forslag til præsidentiet til løsning af denne sag.

Hentze nævnte under generaldebatten, hvor tvetydigt begrebet "suverænitet" kan være, og jeg synes, at han sagde meget rigtige og centrale ting dér. Det ville være ulykkeligt, hvis goldt juristeri skulle stille sig hindrende i vejen for, at det ønske, som det grønlandske og færøske og også det ålandske folk allerede for ti år siden gav udtryk for, ikke blev opfyldt.

Derfor kunne jeg tænke mig, at vi eventuelt får nedsat en komité med repræsentation for de forskellige anskuelser i denne sag og de berørte landområder og folk, således at vi kan få et arbejde hurtigt i gang med henblik på, at der i god tid forud for sessionen foreligger en indstilling, som jeg håber der vil blive bred opbakning bag.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Sture Palm återtagit sin plats i rådet och att Arne Gadd lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Steenholdt: Hr. præsident! Vi har jo fra grønlandsk side sendt vores henvendelse første gang i år, og vi håber ikke, at den færøske oplevelse skal gentages for vores vedkommende, ellers er jeg måske også dømt til at komme med lange redegørelser i de næste ti år, hver gang vore henvendelser bliver rejst, ligesom min kollega fra Færøerne bliver ved med at gøre.

Jeg vil opfordre Nordisk Råd til at sørge for, at alle mulige problemer undersøges og vurderes alvorligt, bl. a. af Ministerrådet og juridisk udvalg. Man kan ikke blive ved med at udsætte sagen hver gang, og derfor vil jeg gentage det, som jeg foreslog, nemlig en, hvad jeg vil kalde regerings- og parlamentarisk komité i Nordisk Råds regie til at arbejde videre med forslaget.

Jeg håber, at vore henvendelser ikke skal trækkes i langdrag, og jeg håber, at jeg får svaret ja eller nej — helst et ja — allerede til næste år.

Landsstyresmedlem **Hentze:** Hr. præsident! Jeg vil gerne på det færøske landstyre og i og for sig også på det færøske lagtings vegne takke den danske regering for det forslag, som den har fremsat, hvormed den har holdt sit ord om, at man fra dansk side ville fremsætte forslaget, når hjemmestyreloven for Grønland var gennemført.

Jeg skal ikke tage fat på nogen førstebehandling af denne sag; der er anført så meget tidligere under denne session, men jeg forestår godt, når talsmanden for juridisk udvalg og andre i salen spørgende har sagt: Hvordan skal denne sag håndteres. Samtidig siger man, at den ikke skal forhandles. Det kan være et vanskeligt arbejde at finde balancen mellem at håndtere en sag på fornuftig måde og ikke at forhale den.

Men jeg ønsker fra færøsk side at sige, at hvis de er noget helt nyt og problemfyldt i forslaget, så lad det modnes i udvalget. Nordisk Råd har nu levet i et kvart århundrede, og eftersom Nordisk Råd har en grundlovmæssig struktur med sine statutter, og et land og en stat er en levende organisme, så må man dog en gang imellem kigge på grundloven og ændre den efter behov. Lad ikke Nordisk Råd blive så stereotypet, at man hænger sig bare i det formelle.

Jeg vil slutte med at bede juridisk udvalg om at komme med sin betænkning, og med en også set med færøske øjne positiv betænkning og forslag.

Johannes M. Olsen: Jeg vil bare henstille til det høje råd, at hvis vi skal undgå at høre flere taler, som varer en time eller tre kvarter, er det bedst, at vi snarest muligt får lov at komme ind i Nordisk Råd. Det var min partifælle i øvrigt, Christian Djurhuus der for 10 år siden, da han var lagmand på Færøerne, fremsatte ønsket om, at vi skulle ind i Nordisk Råd. Forslaget har nu ligget her i 10 år. Siden har min landsmand, Patursson fra lagtinget, fremsat ønsket. Men det gik heller ikke. Og nu er jeg meget spændt på, hvordan det kommer til at gå for

den danske statsminister Anker Jørgensen, om det nu skal lykkes tredje gang. Alle gode gange tre, siger man. Jeg personlig støtter forslaget, men jeg vil også sige, at nu hører jeg til det parti, der har fremsat ønsket om en selvstændig delegation. Derfor må jeg også støtte det. Men på den anden side føler jeg det selv på den måde, at jeg har vanskeligt ved at forestille mig de fordele, som endnu ingen har snakket om, og som vi ville få ved at gå ind i Nordisk Råd.

Jeg vil takke for, at forslaget har fået den udformning, det har, og håbe, at problemet er løst på bedste måde.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

5

E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska passkontrollöverenskommelsen (D 1980/10/1973/j)¹

Grethe Lundblad: Herr president! Med den skriftliga motivering jag anført vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka skäl föranledde beslutet den 27 juli 1979 om införande av passkontroll och vilka möjligheter finns att upphäva beslutet?

Statsrådet **Karin Andersson:** Herr president! Passkontrollöverenskommelsen (PÖK) har från sin tillkomst år 1957 gett möjlighet till stickprovvis passkontroll vid gränsen till ett annat nordiskt land. Från svensk sida har det också förekommit viss stickprovskontroll under den tid PÖK har funnits till. Mot bakgrund av en omfattande illegal invandring till Sverige av assyrier/syrianer från Turkiet införde Sverige i början av år 1976 viseringstvång för turkiska medborgare. När läget ändå inte förbättrades — bl. a. beroende på att Danmark och Norge inte har viseringstvång för turkiska medborgare — ansåg sig Sverige i november 1976 nödsakat att intensifiera stickprovskontrollen vid gränsen mot Danmark och

¹ Frågan tryckt s. 2480.

delvis även vid den svensk-norska gränsen. Trots en omfattande stickprovsviss passkontroll vid framför allt de passkontrollorter som har färjetrafik med Danmark förvärrades situationen efter hand. Invandringen över i första hand den dansk-svenska gränsen fick under åren 1977 och 1978 en så stor omfattning och gav upphov till så omfattande problem att den svenska regeringen fann det nödvändigt att försöka få till stånd möjligheter att skärpa gränskontrollen ytterligare.

De uppkomna svårigheterna hängde, som jag nämnde, samman med att någon enhetlig nordisk viseringspolitik inte hade visat sig möjlig att åstadkomma. Därmed har det inte heller blivit möjligt att tillräckligt effektivt upprätthålla inresekontrollen vid nordisk yttergräns.

Mot den bakgrunden föreslogs från svensk sida under våren 1979 att det i PÖK öppnades möjlighet för ett nordiskt land att i exceptionella situationer och för begränsad tid införa reguljär passkontroll vid gränsen till ett annat nordiskt land. Möjligheten omgärdades med olika begränsningar i syfte att klargöra att den hade karaktär av en nödfallsåtgärd och inte syftade till att riva upp passfriheten i Norden.

Frågan avhandlades på det nordiska planet först vid överläggningar mellan de danska och svenska statsministrarna den 7—9 maj 1979 och därefter vid ett möte mellan företrädare för de nordiska regeringarnas utrikes- och fackdepartement den 18 maj 1979. De övriga nordiska ländernas regeringar visade förståelse för de svenska svårigheterna genom att medverka till de föreslagna ändringarna. Överenskommelsen om ändring av passkontrollöverenskommelsen undertecknades den 27 juli 1979 och blev gällande den 26 augusti samma år. Passkontrollöverenskommelsens artikel 8 ger i sin ändrade lydelse möjlighet för ett nordiskt land att tillfälligt införa reguljär passkontroll om detta är nödvändigt för att förhindra ett omfattande illegalt inresande, som beror på att de berörda länderna har olika viseringskrav. Beslutet om en sådan kontroll gäller för varje gång högst sex månader. Övriga länder skall underrättas i förväg. Genom den genomförda ändringen finns nu en möjlighet för ett nordiskt land

att som en sista utväg tillgripa reguljär passkontroll under begränsad tid.

När det gäller formerna för genomförandet av ändringen har de nordiska regeringarna kritiserats, främst för att Nordiska rådet eller dess organ inte informerades eller konsulterades. Jag vill på den punkten framhålla att regeringarna, mot bakgrund av den situation som rådde vid överenskommelsens tillkomst, inte bedömde att det var möjligt att avvakta en diskussion av frågan med parlamentarikerna i Nordiska rådet. Jag är emellertid villig att medge att det har brustit i kommunikationen med Nordiska rådet, och jag vill för min del beklaga att så har skett.

Beträffande möjligheterna att upphäva beslutet vill jag endast nämna följande. Jag delar Grethe Lundblads mening att passfriheten fortfarande är ett grundläggande element i det nordiska samarbetet. Den möjlighet till reguljär passkontroll som infördes i PÖK år 1979 har ännu inte utnyttjats. Möjligheten bör utnyttjas först om detta visar sig oundgängligen nödvändigt. Det är min förhoppning att detta skall kunna undvikas, trots att den illegala invandringen av turkiska assyrier till Sverige alltjämt pågår i oförminskad omfattning. Däremot ser jag ingen anledning att ändra PÖK på denna punkt, eftersom den nu ger staterna möjlighet att i exceptionella situationer införa den inresekontroll som är oundgängligen nödvändig.

Den sedan november 1976 bedrivna stickprovsvissa passkontrollen måste fortsätta under överskådlig tid med hänsyn till det oförändrat stora invandringstrycket från den turkisk-assyriska gruppen. Kontrollen är under nuvarande förhållanden nödvändig för att vi också i fortsättningen skall kunna upprätthålla en reglerad invandring.

Avslutningsvis vill jag framhålla vikten av att en effektiv inresekontroll sker vid de nordiska yttergränserna. En sådan kontroll är av naturliga skäl ett gemensamt nordiskt intresse. Den utgör en förutsättning för passfrihet mellan de nordiska länderna. Jag vill nämna att vissa diskussioner på senare tid har ägt rum mellan våra länder rörande frågan om bevakningen av de nordiska yttergränserna.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Gunnel Jonäng återtagit sin plats i rådet och att Ulla Ekelund lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Grethe Lundblad: Herr president! Jag vill tacka statsrådet Karin Andersson för svaret.

Det fanns för parlamentariker i Nordiska rådet två skäl att vara upprörda över beslutet sommaren 1979 om en uppmjukning av passöverenskommelsen. För det första kunde man av rent sakliga skäl vara upprörda med hänsyn till allas vår önskan om att bevara det nordiska samarbetet. För det andra skulle man på rent formella och konstitutionella grunder vara upprörd över det sätt på vilket beslutet kom till.

Jag skall i korthet försöka analysera svaret utifrån dessa skäl.

Att ministerrådet — om än tillfälligt — upphäver en rättighet som är så uppskattad av nordiska medborgare endast därför att den missbrukas av ett litet fåtal personer för illegal invandring, är som att leta i en höstack efter en nål som man stuckit sig på. Jag är själv från en internordisk gränsstad. Cirka 17 miljoner människor reser per år mellan Helsingborg och Helsingör. De flesta är nordbor som besöker varandras länder för att det är vackert där eller för att de arbetar på andra sidan. Det skulle skapa stor irritation och kräva oerhörda personalinsatser om man skulle kontrollera alla, bl. a. alla de pensionärer som dagligen tar en tur till grannlandet. Och det skulle säkert av allmänheten i Norden uppfattas som en början till upplösning av ett vänskapsförhållande mellan våra länder. Att välja ut alla mörklockade och brunbrända människor för kontroll är ju omöjligt. Vi i Norden ser ju inte alla ut som vikingar! Det döljer sig också en liten misstanke mot denna temporära inskränkning i våra nordiska rättigheter. Kan den inte, Karin Andersson, också bli en början till en upplösning av vår fria arbetsmarknad? Det är en fråga som jag ställer och som jag skulle vilja ha ett svar på.

För mig och många andra har de nordis-

ka gränserna i stället för polis och bommar karakteriserats av folklighet. Är den tiden på väg att vara förbi? Rådet måste lyssna till de protester som i hela Norden har kommit från talarstolar och tidningsledare. Sök andra vägar att förhindra illegal immigration från utomnordiska länder! Det är ett råd jag vill ge. Framhärda inte med att inskränka passfriheten.

Det andra skälet till att vi i Nordiska rådet bör protestera är att ändringen enligt min uppfattning strider mot samarbetsöverenskommelsens artikel 28, där det står:

”De fördragsslutande parterna skola söka bevara och ytterligare utveckla det samarbete som lett till att deras territorier utgöra ett passkontrollområde. Kontrollen av resande som passera gräns mellan nordiska länder, skall även i övrigt förenklas och samordnas.”

Jag tycker att man har förbrutit sig mot denna paragraf.

Den särskilda passöverenskommelsen med tillägg från 1973 innebär ju fullständig passfrihet för medborgarna i de nordiska staterna. Däremot tillåter den en särskild pass- och identitetskontroll vid nordiska yttergränser, och den ger också möjligheter till viseringstväng i enskild nordisk stat för icke-nordiska medborgare.

Varför har inte ministerrådet sökt lösningen på de aktuella invandrarproblemen i dessa möjligheter?

Genom gemensamma förstärkta insatser på nordisk basis har ni ju skapat ett hårdare motstånd mot narkotikasmugglingen till Norden. Jag vill därför fråga: Är inte en gemensam förstärkt passkontroll vid yttergränserna möjlig?

Statsrådet Karin Andersson: Herr president! Grethe Lundblad var upprörd över två saker: dels över själva sakfrågan, dels över sättet på vilket den blivit löst. Det sistnämnda skall jag inte mer uppehålla mig vid — den saken behandlades tidigare i dag i samband med föredragningen av juridiska utskottets betänkande.

Jag kan beklaga att vi behöver göra stickprovskontroller vid gränserna mellan de nordiska länderna. Jag tror dock inte att Grethe Lundblad kan se någon annan lösning på det problem som gjorde att vi måste till-

gripa dessa kontroller, nämligen den illegala invandringen.

Jag vill erinra om att en förutsättning för passfriheten var att de nordiska yttergränserna skulle bevakas. Som jag nämnde i svaret har detta försvårats på grund av att länderna har olika viseringsbestämmelser. Den frågan togs för övrigt också upp när överenskommelsen träffades den 18 maj 1979. Jag nämnde också i mitt svar att överenskommelsen ännu icke tagits i bruk. Jag sade vidare ordagrant att jag anser att den skall utnyttjas först om detta visar sig oundgängligen nödvändigt, och det är min förhoppning att vi skall kunna undvika detta. Jag står fast vid detta, och jag undersöker för närvarande alla möjligheter att på andra vägar, precis som Grethe Lundblad sade, försöka lösa frågan på ett sätt som kan vara bra för samtliga länder. I detta syfte har jag tagit initiativ till diskussioner mellan våra länder på tjänstemannaplanet för att undersöka möjligheterna att öka kontrollen vid yttergränserna. Det är den vägen jag anser att vi bör försöka gå.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Det er ikke ligefrem, fordi vi trænger til længere og flere indlæg på talerlisten i dag om det juridiske, som har taget megen tid. Jeg tager kun ordet ganske kort, for at det kan fremgå af protokollen, at når ingen af os fra juridisk udvalg, som har denne sag til behandling, tager ordet i forbindelse med dette spørgsmål, er det, fordi det blev omhyggeligt behandlet i formiddag, som statsrådet sagde, under punkt 3.

Jeg kunne også holde en længere historisk forelæsning. Et af tidspunkterne, jeg ville nævne, var februar 1976, da den daværende regering suspenderede viseringsfrihedsaftalen; det skal vi ikke laste den nuværende svenske statsråd for, for det skete i en tidligere regering. Men jeg vil bare bede om, at det kommer til at fremgå af protokollen, at vi meget stærkt i formiddag drøftede denne sag, og beklagede fremgangsmåden. Jeg synes, der må være lidt sammenhæng i, hvad vi foretager os her i rådet.

Sedan diskussionen förkalarats avslutad, anmäldes att behandlingen av rekommendationen fortsätter i juridiska utskottet.

6

E 24: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete inom det offentliga utredningsväsendet (D 1980/17/1976/j)¹

Nathalie Lind: Hr. præsident! Jeg har til Nordisk Ministerråd stillet et spørgsmål om, hvorvidt det ville være rimeligt, at en principskitse, som er under behandling i Nordisk Ministerråd, og som vedrører spørgsmålet om fælles nordiske udredninger, eventuelt kunne blive overgivet til Nordisk Råd, således at man kunne gå ind i en substansdebat allerede på nuværende tidspunkt.

Jeg har også stillet et tillægsspørgsmål om, hvornår det arbejde, der er i gang, kan forventes at være afsluttet. Jeg har begrundet mine spørgsmål.

Statsråd Gjerde: Selv om Ministerrådet har funnet det nødvendig å understreke kravet om en rimelig balanse mellom aktuelle tiltak og mulige kostnader/ulempes, har vi ikke dermed ment at det foreslåtte nordiske samarbeid om offentlige utredninger nødvendigvis må stilles i bero. Meningen har vært å uttrykke et generelt ønske om at et eventuelt samarbeid på dette området skal komme inn i praktiske former, uten for store kostnader. Dette er å betrakte som en foreløpig reaksjon på de forslag som er framkommet i problemnotatet, som er utarbeidet av en utreder uten tilknytning til Ministerrådets organer. Forslagene skal vurderes av en kontaktgruppe av berørte myndigheter før saken blir behandlet av Ministerrådet og deretter forelagt Nordisk Råd. Notatet i seg selv gir ikke et tilstrekkelig bredt grunnlag for å vurdere forholdet mellom kostnader og nytt på dette området.

De forslag som vurderes, er av forskjellig art. Det legges for det første opp til en regulering av utredningssamarbeidet. I tillegg er det antydning behov for et relativt omfattende prosjekt. Det arbeides nå bl. a. med å konkretisere dette prosjektforslaget.

Ministerrådet vil fullt ut slutte seg til intensjonene bak forslagene. Spørsmålet er imidlertid om disse forhold egner seg for en fast, formell regulering, og om prosjektet er hensiktsmessig. Det vesentlige i denne forbindelse må være at det i praksis blir sørget

¹ *Frågan tryckt s. 2506.*

for en stor grad av nordisk koordinering i forbindelse med offentlige utredninger. Det er mitt inntrykk at dette skjer i betydelig grad i dag. I den forbindelse minner jeg om at de nordiske justisministre har vedtatt å følge visse prinsipper for nordisk samarbeid om offentlige utredninger innen justisforvaltningen. Også innenfor embetsmannskomiteene og blant andre myndigheter skjer det en betydelig nordisk koordinering i forbindelse med offentlig utredningsarbeid. Spørsmålet må være om det foreligger praktiske samarbeidsbehov utover dette, og om formelle regler er et hensiktsmessig virkemiddel for å fremme eventuelle behov. Under remissbehandlingen som gikk forut for vedtaket av rekommandasjonen, var det en viss skepsis vedrørende behovet for rekommandasjonen og særlig mot for faste regler på dette området.

Ministerrådet vil påse at arbeidet med rekommandasjonen blir påskyndet, slik at resultatet kan presenteres for Nordisk Råd så snart som mulig.

Nathalie Lind: Jeg takker minister Gjerde for den redegørelse, der er givet her. Det var rart at høre, at vi så snart som muligt vil bli presentert for et resultat.

Jeg synes ikke riktig, jeg fik svar på mit spørsmål, om ministerrådet hadde overvejet allerede nu f. eks. at inndrage juridisk udvalg i denne sag. Jeg vil egentlig gerne have en klar vurdering af dette, men måske ligger svaret deri, at notatet i sig selv ikke giver et tilstrækkelig bredt grundlag for at vurdere projektet.

Når jeg tager det frem, er det, fordi denne sag har haft en, kan jeg næsten sige, foruroligende langsom udvikling. Vi startede i 1976 med et medlemsforslag, og dette er sandelig ikke stillet af novicer eller politisk uvidende i Nordisk Råd. Det blev rejst af Johannes Antonsson, Sverige, Ragnhildur Helgadóttir, Island, Anker Jørgensen, Danmark, Odvar Nordli, Norge, og V. J. Sukelainen, Finland.

Under hele sagens behandling — jeg vil understrege, at rekommandationen blev enstemmig vedtaget — har man henvist til, at nu skulle der ske noget. Der blev nedsat en ad hoc-gruppe. Man havde en særlig per-

son til at udrede det, men da vi kommer frem til året 1978, er det ligesom, der er et lille lyspunkt. Med henblik på den 27. session i 1979 siger ministerrådet i en erklæring af 8. december 1978: Man regner med et resultat i februar 1979. Der er en principskifte under udarbejdelse af en særlig undersøger.

Når vi så ser på, hvad vi får at vide til denne session, henviser man altså til, at sagen for øjeblikket er under vurdering i ministerrådet, og man rejser — måtte med rette, måske med urette, det ved jeg ikke — det spørgsmål, om anstrengelserne vil komme til at svare til arbejdet, om det måske ikke er så formel en vej, man skulle gå, eller om man skulle finde en anden løsning.

Jeg har altså rejst spørgsmålet først og fremmest for at høre, om man har overvejet i ministerrådet efter alle disse år måske at få en fornyet behandling i juridisk udvalg, hvis procedurereglerne tillader det og endvidere for at høre, hvad er snarest muligt? Er der nogen tidstermin? Det er nu over et år siden, at man regnede med, at man havde det.

Statsråd Gjerde: Hr. president! Som jeg sa i mitt svar, arbeider en kontaktgruppe med å vurdere dette spørsmålet. Det vi i Ministerrådet er særlig opptatt av, er om kostnadene ved en slik ordning står i rimelig forhold til den nytte den måtte ha. Vi er i Ministerrådet ennå ikke kommet så langt at vi syns vi har et tilstrekkelig grunnlag for å gi et svar på dette spørsmålet. Når vi kommer så langt, vil vi sende saken tilbake til Nordisk Råd, og det må vel være på det tidspunkt det kan bli aktuelt at juridisk utvalg kommer inn i bildet.

Spørsmålet om hva "snarest mulig" betyr, har jeg prøvd å svare på mange ganger. Jeg er kommet til at svaret på det spørsmålet må være: Det er nå litt forskjellig. Det må også bli svaret i denne sammenheng.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att behandlingen av meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

7

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottets betänkande)

Social- och miljöutskottet hade föreslagit,

I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Inledning, i tillämpliga delar, kapitel II: Arbetsmarknad, kapitel III: Arbetsmiljö, kapitel X: Jämställdhet, kapitel XIV: Miljövård samt kapitel XVIII: Socialpolitik i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

1) Nya samarbetsorgan bör upprättas enbart då betydande samarbetsfördelar står att vinna och efter det att berört organ inom Nordiska rådet beretts möjlighet att yttra sig. Permanenta nordiska institutioner bör erhålla sina beviljningar via de samnordiska budgeterna.

2) Parallellt med att kontakterna mellan de nordiska ländernas regeringar intensifieras bör samrådet mellan ministerrådets och Nordiska rådets olika organ byggas ut ytterligare.

3) Mandat och direktiv för nordiska utredningar bör preciseras på ett tidigt stadium och omgående delges berört organ inom Nordiska rådet. Varje utredning bör avslutas med en kortfattad och systematisk sammanfattning i vilken klart utsägs vilka konkreta åtgärder som föreslås bli vidtagna.

I utredningsarbetet bör förhållandena i samtliga nordiska länder beaktas.

4) Inga förändringar i viktigare nordiska samarbetsöverenskommelser såsom 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad, bör vidtagas innan Nordiska rådet — i enlighet med artikel 46 i Helsingforsavtalet — beretts möjlighet att yttra sig.

5) Vid flyttning mellan de nordiska länderna bör i största möjliga utsträckning de offentliga arbetsförmedlingarna anlitas. Samarbetet mellan arbetsförmedlingarna i Norden bör byggas ut. I 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse fastslås principen om lika behandling av landets egna och inflyttade nordiska medborgare.

6) De ministrar som i respektive nordiskt land bär ansvaret för jämställdhetsfrågorna bör ansvara för dessa frågor också på nordiskt plan.

7) En fristående ämbetsmannakommitté

för jämställdhetsfrågor och en till denna knuten rådgivande kommitté bör upprättas. De resurser som på sekretariatsplanet avsätts för nordiskt jämställdhetsarbete bör förstärkas.

8) I syfte att undvika en alltför stor upp-splittring av tillgängliga resurser bör en större koncentration av projektverksamheten på miljövårdsområdet ske.

9) Revisionen av 1955 års nordiska konvention om social trygghet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.

10) Det nordiska samarbetet på rusmedelsområdet bör utvidgas och fördjupas. Nordiska nämnden för alkohol- och drog-forskning bör erhålla förstärkta ekonomiska resurser.

11) Utredningen om utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett minister-rådsförslag.

12) Nordiska läkemedelsnämnden bör erhålla förstärkta personella resurser.

II. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel II, kapitel III, kapitel X, kapitel XIV och kapitel XVIII i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Haugstvedt (social- och miljöutskottets talesman): Sosial- og miljøutvalget har som vanlig behandlet de deler av Ministerrådets beretning som omhandler arbeidsmarked, arbeidsmiljø, likestillingsspørsmål, miljøvern og sosialpolitikk. Jeg vil i det følgende presentere utvalgets synspunkter på disse områder, dog med den bemerkning at utvalgets viseformann, Bror Lillqvist, vil redegjøre nærmere for arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøspørsmål.

Men først noen ord av mer allmenn karakter. I innledningen til Ministerrådets beretning er det lagt opp til en generell debatt om utviklingen innen det nordiske samarbeid, og om de resultater som er oppnådd. Sosial- og miljøutvalget har benyttet seg av denne mulighet til å komme med en del synspunkter i denne sammenheng. Slik utvalget bedømmer det, var det fire hovedtendenser som kom til å prege samarbeidet i 1970-årene. For det første fikk vi en overgang fra helhetsløsninger til et samarbeid

sektor for sektor. For det annet ble samarbeidet i økende grad institusjonalisert. For det tredje kom interesseorganisasjonene, som Nordens faglige Samorganisasjon, sterkt med i samarbeidsprosessen. Endelig bør det nevnes at det ble bygd ut en omfattende nordisk utredningsvirksomhet.

Vi har etter hvert høstet erfaringer for hva denne utvikling samlet har tilført det nordiske samarbeid, på godt og vondt. På den positive siden må det kunne konstateres at samarbeidet har gått gjennom en klar konsolideringsfase. De mer kritiske bemerkninger kan summeres opp slik: Det vil kreve en viss nytenkning å sikre at de etter hvert mange sektorprogrammer kan få den virkning i det nordiske samarbeid som de var tiltenkt. Jeg henviser her til de bemerkninger som fins på side 2 i utvalgets betenkning. Når det gjelder utbyggingen av samarbeidsorganer, er tiden nå inne til å gå mer varsomt fram. Det må ikke bli et mål i seg selv å etablere nye institusjoner. Og samtlige institusjoner må ha sin forankring i Ministerrådets budsjetter. Det bør legges atskillig sterkere vekt på å forankre utredningene i klare mandater. Likeledes bør det sørges for at utredningsarbeid kan komme raskt i gang, og at resultatene deretter kan presenteres på en grei og fremfor alt oversiktlig og tilgjengelig måte. Vi har dessverre hatt eksempler på at det gikk hele tre år før en tilsagt utredning ble lagt fram.

Jeg nevnte at interesseorganisasjonene nå synes å komme sterkere med i det nordiske samarbeid. Et eksempel på dette er den gode kontakt som er etablert mellom Nordens faglige Samorganisasjon og sosial- og miljøutvalget. En tilsvarende kontakt er opprettet med arbeidsgiverorganisasjonene. I slutten av januar hadde sosial- og miljøutvalget besøk av representanter fra NFS. I begynnelsen av februar ble det arrangert et kontaktmøte mellom en timannsdelegasjon fra NFS, Nordisk Råds presidium og samtlige utvalgsformenn. Til å overvære denne sesjon er arbeidsmarkedets parter spesielt innbudt. Det er, så vidt meg bekjent, første gang dette skjer. Derfor kan det virke noe underlig når den danske LO-formann, Thomas Nielsen, uttalte, slik det ble referert i enkelte danske aviser 15. februar d. å., at Nordisk Råd ikke har sikkert kontakt med

fagbevegelsen. På dette felt synes jeg ikke at det er grunnlag for noen reell kritikk — og slett ikke mot sosial- og miljøutvalget.

Når det gjelder de enkelte saksfelter, konstaterer sosial- og miljøutvalget at samarbeidet tilføres nye elementer. På det sosialpolitiske område synes tiden snart å være inne til en alminnelig revisjon av det nordiske samarbeidsprogram.

Det er blant annet med dette sikte utvalget imøteser en rådslagning med sosialministrene i august d. å. Enkelte viktige nordiske utredninger krever nemlig sin oppfølging. Jeg tenker i første rekke på åjourføringen av den nordiske konvensjon om sosial trygghet og utvidelsen av det felles arbeidsmarked til også å omfatte sosial- og helsepersonell. Begge disse saker er av en slik størrelsesorden at de — slik vi bedømmer det i dag — bør forelegges Nordisk Råd i form av et ministerrådsforslag. Samarbeidet for å begrense misbruk av rusmidler er også en høyt prioritert oppgave. Sosial- og miljøutvalget imøteser behandlingen av de tre medlemsforslag som nylig er reist i denne forbindelse.

Samarbeidet på miljøvernområdet karakteriseres av en økende bredde. Men nettopp denne mangfoldighet i engasjement kan lett komme til å motvirke ønsket om en effektiv utnyttelse av ressursene. Utvalget peker derfor på at man så vidt mulig må forsøke å unngå at de tilgjengelige ressurser splittes for meget opp.

Den nordiske miljøvernkonvensjon er — sett i internasjonalt perspektiv — en unik form for lovgivning. Men det er viktig å være oppmerksom på at verdien av en slik konvensjon avhenger av evne og vilje til å gå videre med harmoniseringen av lover og forskrifter på miljøvernområdet. F. eks. bør brudd på bestemmelsene i konvensjonen kunne møtes med et reaksjonsmønster som er tilnærmet likt i de nordiske land. Det bør være et allment prinsipp at overgripende bestemmelser på miljøvernområdet får sin nasjonale bekreftelse i lovtekster — ikke bare i forskrifter.

I mitt innlegg i generaldebatten pekte jeg på at den intensiverte søking etter nye energiformer innebærer et økt press mot vårt naturlige miljø. Denne oppfatning deles av utvalgets medlemmer. Vi blir mer og mer

klar over at det ikke er likegyldig for det nordiske samarbeid hvilket valg av energibærere som foretas i de enkelte land. På dette felt vil problemene — og dermed også behovene for intensivert kontakt — tilta i det tiår som nå er innledet. Her vil det selv sagt være nødvendig å se ut over Nordens grenser. En meget stor del av luftforurensningene stammer fra europeiske land — så vel fra øst som fra vest. Sist høst ble det undertegnet en konvensjon om håndteringen av disse grenseoverskridende forurensninger. Jeg håper at den vil vise seg å bli et effektivt hjelpemiddel.

Sosial- og miljøutvalget konstaterer at også naturvernsspørsmål må få prioritet i vårt videre arbeid i Nordisk Råd.

Ministerrådets rapport om nordisk forskningssamarbeid er av foreløpig karakter. Ikke desto mindre kan det fastslås at det materiale som hittil er lagt fram, vil bidra til at forskningsspørsmålene får en viktig plass i de forberedelser som vi nå skal ha fram til Rådets 29. sesjon i København. Tre av de syv innsatsområder som prioriteres nasjonalt, faller innenfor sosial- og miljøutvalgets ansvarsområde, nemlig arbeidsmiljø, arbeidervern, helse- og miljøvernforskning. Den utpekte arbeidsgruppen bør fortsette sitt arbeid med sikte på å legge fram et definitivt forslag høsten 1980.

Jeg nevnte at det nordiske samarbeid stadig tilføres nye elementer — det utvides både i dybden og i bredden. Denne mer generelle tendens slår imidlertid ikke igjennom på alle felter. Vårt utvalg har således funnet det nødvendig å påpeke at det nordiske likestillingsarbeid lider under vesentlige mangler. Likestillingsspørsmålene har fortsatt ingen skikkelig forankring i det administrative apparat. Sosial- og miljøutvalget er innstilt på å innby de ministre — under hvilke likestillingsspørsmålene sorterer — til en felles rådslagning om de framtidige oppgaver. En slik konferanse bør kunne finne sted høsten 1980.

La meg så hr. president til slutt benytte anledningen til å utdype utvalgets befatning med rusmiddelproblemer i Norden i det år som er gått siden vi sist var samlet til sesjon.

Misbruket av alkohol, narkotika og psykofarmaka vekker stadig større bekymring

i våre respektive land. Dette var bakgrunnen for det initiativ som sosial- og miljøutvalget tok til et seminar i Kolding høsten 1979. Seminaret samlet deltakelse fra ekspertorganer, myndigheter, edruskapsorganisasjoner, arbeidsmarkedets parter og fra primær- og fylkeskommunene i hele Norden. Resultatet av drøftelsene gjenspeiles i tre medlemsforslag. Det ene — A 579/s — foreskriver samarbeid om tiltak for å motvirke misbruk av rusgifter — med utgangspunkt i stikkord som prevensjon, behandlingsform, opplysning og nordisk samarbeid på det internasjonale plan. Vi kan etter gjennomføringen av Kolding-seminaret fastslå at samarbeidet stadig behøver tilførsler av ny innsikt og mer kunnskap. Dette motiverer — som utvalget foreslår — at "Nordiska nämnden för alkoholforskning" i Helsingfors og "Nordiska hälsövårdshögskolan" i Göteborg får tilgang på vesentlig større ressurser i sitt viktige arbeid på dette felt.

Et annet medlemsforslag — A 580/s — tar opp en annen side, nemlig spørsmålet om en begrensning av eller en avskaffelse av muligheten til å innføre alkohol tollfritt ved fly- og båtreiser innen Norden. Medlemsforslaget adviserer dessuten en reduksjon av skjenking av alkoholholdige drikker ved offentlige tilstelninger og arrangementer — vesentlig for å bidra til en positiv normdannelse.

Et tredje medlemsforslag — som også har sitt utspring i Kolding-seminaret — tar opp til vurdering tilbudet på fritidsaktiviteter for ungdom.

Sosial- og miljøutvalget ser fram mot den remissbehandling som nå forestår med hensyn til disse medlemsforslag, og det er vår hensikt å legge alle disse tre forslagene fram ved Rådets neste sesjon i København.

Hr. president! Jeg anbefaler med disse ord sosial- og miljøutvalgets innstilling til Ministerrådets beretning.

Lillqvist: Herr president! Enligt vad som är brukligt i social- och miljöutskottet har uppgiften att fungera som talesman för utskottet i fråga om ministerrådets berättelse delats mellan utskottets förman och dess viceförman.

Utskottet har gett mig i uppdrag att redo-

göra för synpunkter på de avsnitt i ministerrådets berättelse som gäller samarbetet på arbetsmarknadspolitikens och arbetsmiljöns område.

När det gäller arbetsmarknadssamarbetet är det viktigaste som har hänt under år 1979 att frågan om en åjourföring av 1954 års arbetsmarknadsavtal har tagits upp, och att arbetet på en revision redan har hunnit ett gott stycke på väg. Utskottet fick vid sitt möte i januari i år information om detta arbete och om andra aktuella spörsmål beträffande arbetsmarknadssamarbetet. De uppgifter som då gavs av svenska arbetskraftsministern Rolf Wirtén och hans medhjälpare kompletterade i vissa avseenden de upplysningar som ges i ministerrådets berättelse. Vi fick bl. a. bekräftat en del oroande iakttagelser som vi själva har kunnat göra beträffande arbetsförflyttningarna mellan Finland och Sverige. Det har nämligen visat sig att 1973 års avtal om kanalisering av arbetskraften via den offentliga arbetsförmedlingen, som till en början såg ut att ha rätt god framgång och till vilken ännu under de sista åren ytterligare grupper av arbetsgivare har anslutit sig, numera har förlorat mycket av sin betydelse. Man har visserligen uppnått att den öppna värvningen av arbetskraft, t. ex. genom annonsering i Finland till stor del har upphört, men i stället har en allt större del av arbetsförflyttningarna börjat ske genom s. k. kamratvärvning, dvs. att man genom släktingar eller vänner som redan finns i Sverige får vetskap om lediga arbetsplatser i Sverige och att anställningen ordnas med hjälp av dessa väntkontakter i Sverige, således utanför arbetsförmedlingen. Detta har gjort att procenten arbetssökande som slussas via den offentliga arbetsförmedlingen på nytt har sjunkit till en liten del av den totala flyttningsströmmen.

Social- och miljöutskottet har diskuterat olika möjligheter att råda bot på detta. Vi anser att man bör hålla fast vid principen att anställningen i annat nordiskt land i största möjliga omfattning bör gå genom den offentliga arbetsförmedlingen. En metod att bidra till detta är att göra den offentliga arbetsförmedlingens metoder mindre tungrodda och långsamma. Nu har de arbetssökandes förtroende till den offentliga

arbetsförmedlingen när det gäller arbetsplatser i ett annat nordiskt land många gånger rubbats av att behandlingsgången är så långsam att den inte kan konkurrera med den snabba kamratvärvningen, som ofta kan ge en arbetsplats med mycket kort varsel. Utskottet förordar därför förstärkta personella och tekniska resurser till arbetsförmedlingarna.

Utskottet har också funnit anledning att diskutera frågan om social garanti för trygghet vid flyttning mellan de nordiska länderna. Detta sammanhänger nära med den revision av den nordiska konventionen om social trygghet som också är under arbete. Utskottet frågar sig i sitt betänkande om det inte i första hand är en uppgift för det nordiska socialkonventionsutskottet att se till att eventuella brister i fråga om det sociala skyddet vid flyttning mellan de nordiska länderna avhjälpas inom ramen för detta revisionsarbete snarare än inom revisionen av arbetsmarknadsavtalet. Härvidlag undantar utskottet dock rent arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som t. ex. bidrag för arbetssökanderesor av den typ som nyss åstadkommit mellan Finland och Sverige.

Rent allmänt har utskottet framhållit att det betraktar 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse som en av det nordiska samarbetets viktigaste hörnpelare. Utskottet vill starkt understryka att varje förändring av detta avtal bör ske först efter att Nordiska rådet — i enlighet med artikel 46 i Helsingfors-avtalet — har beretts möjlighet att yttra sig.

En utredning som social- och miljöutskottet har engagerat sig starkt för är den om arbetskraftens och kapitalets rörlighet inom Norden. I ministerrådets berättelse sägs ännu inte mycket om denna utredning. De första rapporterna om resultaten av denna utredning fick utskottet vid sitt januari-möte, och här i Reykjavík har vi fått en fyligare rapportering. Jag tror att jag tolkar utskottets åsikt riktigt, när jag säger att resultaten hittills verkar lovande. Svårigheterna och behoven har redan nu kartlagts på ett belysande sätt och vi ser fram mot de konkreta åtgärdsförslag som man nu inom kort bör kunna vänta sig. Vi har observerat det uppseendeväckande faktum att inte mindre än 85 % av de nordiska ländernas

sammanlagda utlandsinvesteringar går till länder utanför Norden och bara 15 % stannar i andra nordiska länder.

Om jag ser på dessa problem ur finländsk synvinkel kan jag inte heller låta bli att observera att det hinder, som industri-företagen i t. ex. Sverige ser som det mest betydelsefulla när det gäller att etablera sig i Finland, är bristen på investeringskapital där. Detta framgår av den enkätundersökning med 720 företag i Norden som ingår i utredningen om arbetskraftens och kapitalets rörlighet.

Innan jag lämnar frågan om arbetsmarknadssamarbetet vill jag ta upp en sak som inte bara nära berör denna sektor av samarbetet, utan är av allmänt principiellt intresse. Jag tänker på samverkan mellan Nordiska rådets organ, däribland social- och miljöutskottet, och parterna på arbetsmarknaden, i första hand Nordens fackliga samorganisation och arbetsgivarföreningarna i de nordiska länderna. Ett sådant samarbete bestående av gemensamma överläggningar, sakkunnighörande, deltagande i seminarier, hörande i remisser, kontinuerlig sekretariatskontakt och delgivning till parterna från rådets sida om pågående arbete har vuxit fram under de senaste åren och är en sak som vi i social- och miljöutskottet har sett som en positiv utveckling, som på många sätt har underlättat och fördjupat vårt arbete. Ett ömsesidigt förtroende mellan de olika deltagande parterna krävs för att ett samarbete av den här typen skall kunna bli varaktigt och få verklig betydelse. Vi har haft intrycket att ett sådant förtroende mer och mer har vuxit fram. Tyvärr har dock på sista tiden vissa uttalanden gjorts i offentligheten som direkt är ägnade att undergräva tilltron till motpartens uppriktiga intresse av att utveckla ett förtroendefullt samarbete. Jag hoppas att dessa uttalanden inte är att betrakta som ett offentligt uttryck för vederbörande organisationers uppfattningar, utan att de får betraktas som olycksfall i arbetet.

Så vill jag till slut säga några ord om samarbetet på arbetsmiljöns område. Social- och miljöutskottet har i år med tillfredsställelse kunnat konstatera, att detta samarbete efter en något utdragen planeringsfas nu bedrivs med stor planmässighet

och effektivitet. Detta är glädjande, eftersom det just på detta område finns sådana enormt stora och viktiga arbetsuppgifter, inte minst för det nordiska samarbetet.

Vi har noterat att det handlingsprogram för arbetsmiljöområdet som fastställdes 1977 redan nu är underkastat en revision. Arbetsmarknadens parter är involverade i denna revision. Social- och miljöutskottet framhåller i sitt betänkande, med hänvisning till tidigare principiella ståndpunkts-taganden från rådets sida, att ett gemensamt möte mellan utskottet och de ministrar som är ansvariga för arbetsmiljösamarbetet bör äga rum innan arbetsmiljöprogrammet fastställs i sin nya utformning.

Ett område som social- och miljöutskottet har velat betona särskilt, är det samarbete som äger rum beträffande yrkeshygieniska gränsvärden. Ett annat är samarbetet beträffande psykosocial arbetsmedicin. Vi tänker t. ex. på grundskolelärnarnas situation, som ju inger allvarliga bekymmer i flera nordiska länder. Vi har också lagt särskild vikt vid att en jämförande översikt kommer till stånd beträffande likheterna och skillnaderna mellan den nuvarande och den kommande arbetsmiljölagstiftningen i de nordiska länderna. En sådan översikt har nu företagits och tillställts oss, vilket vi är tacksamma för. Vi finner att den av utskottet tidigare framförda åsikten att arbetsmiljölagstiftningen i de nordiska länderna bör harmoniseras och att en nordisk arbetsmiljökonvention bör ingås, ingalunda kullkastas av den företagna kartläggningen, tvärtom har en viss positiv utveckling i detta avseende ägt rum under 1979. Utskottet hoppas att denna utveckling fortsätter och förstärks.

Herr president! Med dessa ord vill jag i likhet med utskottets förman yrka bifall till social- och miljöutskottets förslag.

Social- och hälsovårdsminister **Sinikka Luja-Penttilä**: Herr president! Det nordiska samarbetet är och måste vara förankrat i den nationella samhällspolitik. En förbättrad integration av aktiviteterna i det nordiska samarbetet är således en logisk följd av integrationssträvandena i ländernas nationella politik under senare tid. Dessa strävanden har varit särskilt märkbara inom

social- och hälsovårdspolitiken. Integrationssträvandena ute i världen och hos oss har föranletts av å ena sidan det svåra ekonomiska läget, som medfört en ökning av sociala och hälsovårdsproblem och å andra sidan av det faktum att resursernas knapphet gjort det nödvändigt att finna nya vägar för att förverkliga de sociala målsättningarna. I dessa trångmål har vi hjälp och stöd av varandra.

Sedan år 1977 har de nordiska social- och hälsovårdsministrarna under det så kallade socialpolitiska ministermötet medvetet diskuterat integrationsproblem med anknytning till social- och hälsovårdssektorn. Man har diskuterat "Möjligheterna att i samband med åtgärder inom andra samhällssektorer främja socialpolitiska målsättningar", "Det ökande antalet äldre i våra samhällen och de krav detta ställer på våra samhällen" och senast "Samhällsförändringarnas konsekvenser för barn- och familjepolitiken". Enigheten har varit stor rörande den vikt som borde tillmätas omvandlingen av den sociala och fysiska livsmiljön och samarbetet mellan social- och hälsovårdsmyndigheterna och de ansvariga myndigheterna för arbetsmarknads-, arbetsmiljö-, undervisnings- respektive bostadsfrågor. Det framstår som ändamålsenligt att söka ge resultaten av överläggningarna spridning även utanför social- och hälsovårdsministrarnas krets. Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) kunde särskilt uppmärksamma och draga nytta av det erfarenhetsutbyte med anknytning till samhällsplaneringsfrågor, som ägt rum under de socialpolitiska ministermötena. Det är också med särskilt intresse vi noterar att man vid NORDPLAN från och med detta år inleder en försöksverksamhet avseende integrering av erfarenheter från socialsektorn i institutets undervisning i samhällsplanering. Samtidigt kommer försöksverksamheten att innebära att ett större antal företrädare för social administration och planläggning än tidigare bereds tillfälle att delta i undervisningen.

En förbättrad integration av olika sektorer i samhällspolitiken förutsätter nödvändigtvis förbättrad samverkan inom samhällspolitikens olika sektorer. Inom social- och hälsovårdspolitikens mycket vida fält

finns det åtskilligt att göra för att höja effekten av den vård och service som ges. Resursknappheten och det faktum att social- och hälsovårdssektorn och samtidigt den sociala tryggheten ofta kommer till korta då olika insatser vägs mot varandra leder onekligen dithän att vi måste effektivisera för att förhindra en tillbakagång på social- och hälsovårdssektorn.

En fråga, som aktualiserats i den hälsovårdspolitiska debatten i de nordiska länderna gäller vårdkontinuitet. Genom att betrakta vårdkontinuiteten som ett övergripande syftemål som olika typer av vård skall tjäna kunde avsevärda förbättringar av effektiviteten åstadkommas. Det gäller att kunna vänja sig vid ett nytt helhetstänkande inom socialpolitiken där olika serviceformer ses som delar av en och samma helhet — att slippa ett vi—ni-tänkande, som reser skrankor mellan näraliggande insatsområden i stället för att radera dessa skrankor. Vad jag här tänker på är bland annat relationen mellan öppen vård och institutionsvård och samarbetet mellan hälsocentraler, kretssjukhus och centralsjukhus. Här finns rationaliseringsvinster att hämta genom samplanering, effektivt resursutnyttjande och förenhetligad administration. En annan relation, som pockar på uppmärksamhet är samspelet mellan socialvården och hälsovården. Befolkningsstrukturerna i de nordiska länderna pekar oundgängligen på att detta samspel måste effektiviseras genom i första hand utbildnings-, planerings- och resurstilldelningsinsatser.

En aktuell planeringsfråga gäller samarbetet mellan den offentliga sektorn och de så kallade frivilliga organisationerna, d. v. s. medborgar- och folkhälsoorganisationerna. Här har den offentliga sektorn att taga till vara en tillsvidare i relativt liten utsträckning beaktad vårdpotential.

Bland de kanske mera individorienterade förhållandena där samverkan kunde leda till resursbesparingar och bättre vårdresultat kunde nämnas samspelet mellan hem- och närmiljö och vårdinstitutionerna samt samarbetet mellan arbetsplatserna och vårdinstitutionerna. Här kan det kanske nämnas att skolorna bör komma in i bilden på ett klarare sätt än tidigare.

Jag bedömer det som mycket värdefullt

att vi på nordiskt plan kan komma samman och dryfta ovan antydda omfattande frågekomplex. Våra länders respektive social- och hälsovårdssystem uppvisar så stora likheter att vi kan ha ett meningsfullt åsiktsutbyte och ta del av varandras erfarenheter. Samtidigt är det viktigt att vi tillsammans försöker värna oss mot den pessimism, som vi lätt kunde förfalla till i detta resursknapphetens tidevarv. Det är ingen tillfällighet att årets socialpolitiska ministermöte, som skall hållas här i Island, kommer att koncentreras sig på "Primärvården i de nordiska länderna".

Jag upplever det som särskilt positivt, att ländernas social- och hälsovårdsmyndigheter redan under en lång räkka av år kunnat påräkna Nordiska rådets speciella uppmärksamhet och stöd för ett utbyggt social- och hälsovårdssamarbete i Norden. Detta stöd, som vi ju fått uppleva i form av värdefulla initiativ och förslag och som direkt meningsutbyte behövs lika mycket i dag som tidigare. Det nordiska samarbetet på detta område borde särskilt omhuldas nu då knappheten nått de nordiska budgeterna. Anledningen till en sådan särskild omsorg är ju att detta samarbete har möjliggjort och framgent kommer att kunna möjliggöra avsevärda nationella resursbesparingar inom den kostnadskrävande social- och hälsovårdssektorn.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Fjeldvær: Hr. president! Den private virksomhet når det gjelder utleie av arbeidskraft, er i flere sammenhenger blitt behandlet innafør Nordisk Råds ramme.

Problemene i forbindelse med formidling av arbeidskraft via private firmaer og utenfor den offentlige formidlingstjeneste har økat betydelig de siste år. I særlig grad har Norge fått merke dette i tilknytning til offshore-virksomheten og de store verftsopdragene innafør oljevirksomheten.

Vi vet at det i Norge i dag befinner seg tusenvis av arbeidstakere som beveger seg mer eller mindre utafør arbeidsmarkedsmyndighetenes kontroll og innsyn. Størsteparten av disse har ingen formell tilknytning til arbeidstakernes organisasjoner; en

stor del av de såkalte utleiefirmaer har heller ingen kontakt med arbeidslivets organisasjoner. Hoveddelen av disse firmaers arbeidskraft er hentet utafør landets grenser. De har ingen eller svært liten kontakt med de lokalsamfunn de oppholder seg i, og deres kontakt med arbeidsstedet er stort sett begrenset til det aktuelle oppdrags varighet. Arbeidskraften som blir hentet fra nordiske naboland til slik virksomhet, er fullstendig avhengig av utleiefirmaets holdning og handlinger når det gjelder viktige sider ved arbeidsforholdet, som opplysning om sosiale og økonomiske rettigheter, sikkerhets- og miljøbestemmelser og de skattemessige og andre forpliktelser som er pålagt arbeidstakerne.

Når en så veit at en større del av disse "firmaer" som har arbeidsgiveransvar for tusenvis av arbeidere, stort sett ikke har noen form for personaladministrasjon, ja, ofte mangler til og med firmaadresse i de land, hvor de opererer, da sier det seg sjøl at arbeidsgiveransvaret ikke kan være noe særlig godt ivaretatt.

For å illustrere hvilken utbredelse denne virksomheten nå har fått, kan vi ta for oss noen opplysninger fra Norge. Mekaniske Verksteders Landsforening foretok nylig en undersøkelse blant sine medlemmer om leiefirmaenes virksomhet. 42 bedrifter ble forespurt, og av disse var 37 innafør gruppen skipsbyggerier og verft. Det ble i alt registrert 150 forskjellige fremmede firmaer som var engasjert ved disse medlemsbedriftene. 10 av disse hadde utenlandsk adresse. Den innleide arbeidskraft fra disse fremmede firmaer var ca. 3 000. Av disse var det mer enn 1 200 som ikke var norske statsborgere. Av disse 150 fremmede firmaer antar en at det bare kan være 22 som har fått den lovbestemte dispensasjon fra forbudet mot utleie av arbeidskraft. Det kan også nevnes at Arbeidsdirektoratet siden november i fjor har anmeldt 34 firmaer for å ha overtrådt bestemmelsene i sysselsettingsloven om utleie av arbeidskraft.

Situasjonen i Norge er etter hvert blitt slik at det bare er en minimal del av arbeidskraften innafør verkstedbransjen som formidles gjennom den offentlige arbeidsformidling. Det er i seg sjøl et forhold som sterkt svekker myndighetenes mulighet til

å gjennomføre den nødvendige og ønskelige styring av arbeidsmarkedspolitikken.

Det er dessuten en rekke andre forhold som gjør det ønskelig å begrense og få denne virksomheten inn i kontrollerte former. Det har utviklet seg til å bli et eget arbeidsmarked for de ressurssterke arbeidstakere innafør denne sektoren av sysselsettingen. Unge mennesker, helst uten familieforpliktelser og med fagutdanning, er den gruppen av arbeidstakere som er mest i søkelyset fra utleiefirmaene. Det gjelder arbeidstakere fra nordiske naboland, men det gjelder også folk som er i jobb innafør norsk verftsindustri og norske verkstedbedrifter. I mange tilfeller kan arbeidstakere bli engasjert fra en etablert bedrift og kort tid etter bli innleid til den samme bedrift fra et utleiefirma. De møter sine arbeidskamerater igjen på samme arbeidssted, men da med en betydelig høyere arbeidsinntekt og vesentlig større muligheter til å øke sin inntekt ved at den nye arbeidsgiver — utleiefirmaet — ofte ser gjennom fingrene med arbeidstidsbestemmelser m. v.

Det er åpenbart at en slik form for ukontrollert "salg" av arbeidskraft ikke kan fortsette. Det er også de berørte parter enige om. De nordiske organisasjoner innafør arbeidslivet, myndighetene og politiske organer har tatt avstand fra denne virksomheten. Det er blitt klart i flere forbindelser, også i tilknytning til Nordisk Ministerråds rammeprogram for nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet.

Det er i denne forbindelse interessant å registrere at det i Finland f. eks. er arbeidsgiversida som har tatt de fleste initiativ for å komme utleievirksomheten til livs, men også fagorganisasjonen i Finland har engasjert seg. Jeg viser bl. a. til uttalelsen fra Det finske metallarbeitarförbundet til Nordisk Ministerråds sekretariat, der forbundet krever snarlige tiltak for å få slutt på den usunne virksomheten for verving og utleie av ulovlig arbeidskraft i Norden. Ifølge denne uttalelsen er en tredjedel av de firmaer som driver med ulovlig utleie av arbeidskraft, finske, enten direkte eller indirekte. Av de vervede arbeidstakerne hevdes det at 80—95 pst enten er finner bosatt i Sverige eller i Finland. Uttalelsen er fra 1977, men det er ingen ting som tyder på att forholdene

har forandret seg noe særlig fra den tid, i alle tilfeller ikke til det bedre.

Nordisk arbeidsmarknadsutskott satte i april 1976 ned en arbeidsgruppe som skulle utrede spørsmålene i forbindelse med utleiefirmaene og det "grå" arbeidsmarked. Utredningen fra denne gruppen gir en bred innføring i denne ulovlige virksomheten og dens forskjellige forgreninger. Etter hva jeg forstår, vil det nå bli nedsatt en ny arbeidsgruppe, som skal se på hvilke konkrete tiltak som kan settes i verk.

Min oppfatning er imidlertid at vi nå ikke har tid til å vente særlig mye lenger på utredninger.

Det er nødvendig så snart som mulig å få gjennomført tiltak som kan få kanalisert formidlingen av den nordiske arbeidskraft gjennom det offentlige formidlingsapparat. Det må gjennomføres en harmonisering av de nordiske lands lovgivning på dette området, slik at de "smutthull" som i dag utnyttes til ulovlig virksomhet, blir stengt. Det bør bli et lovbestemt ansvar også for de bedrifter som tar imot utleiefirmaenes arbeidskraft, å sørge for at virksomheten skjer i henhold til gjeldende lovbestemmelser og forskrifter. Hovedfirmaene, de som leier arbeidskraften, bør også tillegges ansvar for at de nødvendige skattemessige informasjoner om den innleide arbeidskraft blir tilstilt skattemyndighetene.

De nødvendige tiltak for at de rent organisasjonsmessige forhold for denne del av arbeidskraften blir brakt i orden må også tas opp til vurdering. Dette er tiltak og virkemiddel som vi allerede i dag kan sette i gang arbeidet med. Det er nødvendig å gjøre dette nå, før virksomheten til utleiefirmaene får altfor store skadevirkninger og en blir aldeles uten muligheter for å kontrollere den.

Savola: Herr president! I mitt inlägg ämnar jag enbart gå in på en fråga som angår miljöfrågor. Vid denna session har kärnkraftsfrågan som miljöproblem ännu inte i någon större utsträckning behandlats. Folken i hela Norden avvaktar med spänning den svenska folkomröstningens resultat angående kärnkraftverken. Vi har inom social- och miljöutskottet satt i gång ett forskningsarbete kring förebyggandet av utveck-

lingshandikapp. Vi handlägger här i dag ett medlemsförslag om arbetsmiljöns inverkan på graviditet. Det är skäl att dryfta inverkan av en sådan levnadsmiljö, som är förenad med en stor användning av kärnkraft och kärnkraftverk, även på graviditet och på genetik. I princip kan avgöranden i Sverige innefatta frågan om de nordiska folkens genetiska framtid.

På samma sätt som vi nu med spänning avvaktar det svenska folkets avgörande angående kärnkraftverk, avvaktade vi för halvtannat år sedan folkets avgörande i Österrike. Då var alla de, som bär ansvar för levnadsmiljöns säkerhet, glada över den österrikiska folkomröstningens resultat. Om tre veckor kan vi glädja oss enbart om linje 3 vinner i folkomröstningen i Sverige.

I Norden är Sverige det första land där folkomröstning om kärnkraftverk verkställs. När vi projicerar denna på hela Nordens levnadsmiljö, genetik och onkologi, är det fråga om ett principiellt problem som djupt berör samtliga nordiska länder. Det är därför jag nu talat om denna sak, och jag vill upprepa det av mig i generaldebatten uttryckta önskemålet, att linje 3 måtte vinna i folkomröstningen i Sverige.

Liikanen: Herr president! Jag vill bara replikera min finländska kollega. Vi har varit värdar för europeiska säkerhetskonferensen och skall hålla fast vid dess princip att låta bli att blanda oss i främmande staters angelägenheter. Jag vill ingalunda begränsa riksdagsman Savolas rätt att uttala sig, men jag hoppas att han talar om svensk inrikespolitik vid t. ex. bymöten i Finland och inte här på Nordiska rådets session.

Savola: Herra presidentti! Ymmärrän kylä, että kansanedustaja Liikanen käsittää ja tuntee taloudelliset asiat hyvin mutta ei kuitenkaan riittävässä määrin perinnöllisyyslääketieteellisiä ongelmia, joita ydinenergiaan liittyy. Olenkin käsitellyt tätä asiaa juuri tältä perinnöllisyyslääketieteen ja Pohjolan kansojen geneettisen tulevaisuuden kannalta.

Savolas anförande i svensk översättning:
Herr president! Jag inser nog att riksdagsman Liikanen förstår sig på och känner

till de ekonomiska angelägenheterna bra, men han är emellertid inte i tillräcklig utsträckning förtrogen med de ärftlighetsmedicinska problem som ansluter sig till kärnkraften. Jag har således berört denna sak just från denna synpunkt av ärftlighetsmedicin och de nordiska folkens genetiska framtid.

Liikanen: Jag måste säga att jag har icke tagit någon ståndpunkt till kärnkraftsfrågan i allmänhet. Nordiska rådets session är inte den rätta platsen för finländare att ta sin egen ståndpunkt i frågor som gäller dagens inrikespolitik i Sverige.

Statsrådet Karin Söder: Herr president! Jag skall avstå från att tacka för den draghjälp som linje 3 eventuellt kunde få i den svenska debatten och i stället ägna mig åt några andra frågor som också är av stor betydelse. Jag skall fatta mig kort, eftersom jag vet att tiden är knapp.

De två inledningstalarna som redogjorde för social- och miljöutskottets betänkande talade i mycket framåtsyftande termer om den sociala utvecklingen i Norden, men de pekade också på problem som vi har att brottas med. Jag vill också säga att det sätt varpå social- och miljöutskottet hanterar frågorna utgör ett positivt anslag som ger goda förhoppningar för framtiden.

Det är också mycket viktigt vad som betonades i inledningsanförandena om samarbete mellan ministerrådet och utskotten liksom med andra intressenter såsom arbetsmarknadens parter. Jag vill vidare gärna instämma i vad min finska kollega sade, som väl täckte in socialministrarnas arbete för framtiden på vårt fackområde.

Jag skall så ägna någon minut åt forsknings- och utvecklingsarbetet, såsom det bedrivs inom Nordiska rådets ram.

När det gäller det nordiska socialpolitiska forsknings- och utvecklingsarbetet har ministerrådet och social- och miljöutskottet hittills haft sammanfallande uppfattningar. Ministerrådet har på många olika sätt byggt ut resurserna för detta samarbete, både personellt och ekonomiskt. Asbjørn Haugstvedts exemplifiering skulle kunna göras åtskilligt längre. Detsamma gäller Bror Lillqvists anförande.

I ett nationellt perspektiv är naturligtvis omfattningen av det nordiska forsknings-samarbetet inom hälso- och socialvården obetydlig, men i nordiskt avseende är de närmare 5 miljoner norska kronor vi satsar på detta samarbete i år inte helt obetydliga.

Detta till trots vill ministerrådet dock påpeka att utbyggnaden av detta samarbete det senaste decenniet skett alltför fragmentariskt och splittrat utan att vara sammanhållen i ett samlat program.

Denna brist kommer ministerrådet att försöka eliminera. Nordiska socialpolitiska kommittén har sålunda under den här sessionen till ministerrådet överlämnat ett förslag om vidgat nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete och därvid prioriterat fem områden som tyngdpunkter i de närmaste årens insatser i dessa avseenden: Det gäller äldreomsorg, social- och hälsovårdsplanering, barn- och familjepolitiska frågor, primärvård samt förebyggande och uppsökande verksamhet. I april detta år skall kommittén anta förslag till ett aktivitetsprogram för forsknings- och utvecklingssamarbetet. Ministerrådet delar utskottets uppfattning att detta samarbete måste få en central plats i de diskussioner om en revidering av samarbetsprogrammet som utskottet och ministerrådet skall föra i Reykjavik i augusti i år.

Ministerrådet kommer därvid givetvis att granska det socialdemokratiska medlemsförslaget om forskningspolitiskt samarbete i Norden vad gäller bl. a. hälso- och vårdforskningen. Medlemsförslaget ligger i linje med socialpolitiska kommitténs förslag till ministerrådet på dessa områden.

Statsrådet **Karin Andersson**: Herr president! Social- och miljöutskottet handlägger många viktiga frågor. Jag skall ägna några minuter åt en av de frågorna, som inte tidigare har särskilt beaktats, nämligen frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Vi är överens om att strävan efter jämställdhet måste få en framträdande plats även i det nordiska samarbetet som en av de framtidsfrågor som är viktiga att lösa. Hur våra samhällen skall formas och planeras måste i ökad utsträckning utgå från hur jämställdhetskravet kan tillgodoses.

Men jämställdhet får inte bara vara ett

långsiktigt mål som vi skrivit fast i våra nationella och nordiska handlingsprogram. Det gäller att ständigt och i konkret handling omsätta det på olika samhällsområden. Att förbättra och stimulera det arbetet ser jag som en viktig uppgift för det nordiska samarbetet.

Ett centralt område är arbetslivet. Arbetsmarknaden är tudelad i en manlig och en kvinnlig halva, och kvinnorna är hänvisade till en begränsad sektor med lägre löner och mer rutinbetonade arbetsuppgifter. Vi måste ta reda på de mekanismer som kan bryta könsbundenheten. Ministerrådets jämställdhetsutskott har bland sina nya projekt också forskning om den tudelade arbetsmarknaden, och det bör vara särskilt intressant att jämföra utvecklingen i de nordiska länderna.

Jämställdhetsarbetet i arbetslivet måste främst bedrivas av arbetsmarknadens parter och arbetsmarknadsmyndigheterna. Men lagstiftning, som vi nu fått i flera nordiska länder, bör kunna fungera som ett stöd i det aktiva jämställdhetsarbetet och ge möjlighet att beivra könsdiskriminering. I Sverige träder en lag om jämställdhet i arbetslivet i kraft i juli i år.

Hur framtidens arbetsliv kommer att se ut är en fråga som i hög grad förtjänar att uppmärksammas även på nordiskt plan. Strukturella förändringar är ofta likartade i våra länder. Den nya teknologin förändrar snabbt betingelserna i arbetslivet. Utnyttjandet av datorer t. ex. kan styra utvecklingen åt olika håll. Vilken utveckling är önskvärd ur jämställdhetssynpunkt? Det är angeläget att ta reda på. Så länge vi har en manlig och en kvinnlig arbetsmarknad kan förändringar inom en bransch slå mycket hårt mot ena könet.

Kvinnor har ett sämre fotfäste i arbetslivet än män. Visserligen har kvinnorna även i den senaste lågkonjunkturen fortsatt ut på arbetsmarknaden. Men det finns fortfarande många kvinnor som står helt utanför förvärvslivet. Siffrorna skiljer sig en del mellan våra länder. I vissa regioner är det närmast omöjligt för kvinnor att få arbete om de t. ex. svarat för vårduppgifter i hemmet under en stor del av sitt liv. Skall en medelålders, dåligt utbildad kvinna utan tidigare arbetslivserfarenhet behöva ge upp tanken

på att få ett arbete under de 15—20 år som hon har kvar av sin yrkesaktiva tid? Det är en viktig fråga att ge svar på, och det är angeläget att finna formen för att hjälpa kvinnor i den situationen. Där bör vi kunna hjälpas åt.

Att ansvaret för hemarbete och barnomsorg lika väl som försörjningsansvaret delas mellan föräldrarna är en förutsättning för jämställdhet. Ministerrådet har också i sin projektverksamhet på flera sätt belyst den frågan. Det gäller inte minst att få män att inse att de genom en ny, jämställd roll har många positiva värden att vinna som den traditionella mansrollen inte ger.

Jag tror vidare att de nordiska länderna i sitt agerande internationellt kan hjälpas åt att främja en utveckling som kan innebära ett stöd för utvecklingsländernas kvinnor. Ett samarbete i internationella sammanhang sker också på olika sätt, bl. a. har en samordning skett inför sommarens ILO-konferens, där jämställdheten på arbetsmarknaden står på dagordningen.

På det nationella planet har i samtliga våra länder organ vuxit fram som framgångsrikt arbetar med jämställdhetsfrågorna. Vi får nu se vad som i det avseendet händer på det nordiska planet.

Jag vill avslutningsvis, herr president, som ansvarig för jämställdhetsfrågorna i den svenska regeringen, ge uttryck för min tillfredsställelse över social- och miljöutskottets initiativ till ett gemensamt möte mellan utskottet och de nordiska jämställdhetsministrarna senare i år. Jag ser fram mot det mötet och tror att det kan bidra till att föra jämställdhetsfrågorna framåt i Norden.

Inger Hirvelä: Herr president! En kort kommentar som också gäller likställighetsarbetet i Norden. Likestillingsutvalget har som sin uppgift att koordinera det nordiska samarbetet i likställighetsfrågor. På finskt håll ser man det som något positivt att utvalget i sitt arbete också haft kontakt med olika kvinnoorganisationer, eftersom kvinnoorganisationerna har stor betydelse då det gäller att sprida information och förändra attityder.

Vid kontaktmötet i Köpenhamn, som omnämns i betänkandet, önskade företrädarna för kvinnoorganisationerna, att man skulle

finna arbetsformer under vilka de myndigheter som handhar jämställighetsfrågor kunde samarbeta med organisationerna.

Eftersom de största orättvisorna fortfarande manifesteras på arbetsmarknaden vore framförallt ökat samarbete mellan ministerrådet och den fackliga rörelsen i de olika länderna av yttersta vikt.

Representanterna för Nordens fackliga samorganisation önskade utredningar i hur ekonomiska lågkonjunkturer påverkar kvinnans ställning, utredningar om halvtidsarbete och om kvinnornas deltagande i den fackliga rörelsen.

I betänkandet har social- och miljöutskottet uttryckt sitt missnöje med samarbetet på jämställdhetsområdet. Att arbetet inte framskrider i önskad takt beror antagligen åtminstone till en del på den blygsamma sekretärarkapaciteten. Att utskottet har en sekretärerare som endast kan använda en fjärdedel av sin tid på detta viktiga arbete kan knappast anses tillfredsställande.

Därför är det krav som också indirekt ställs av utskottet om en sekretärerare på heltid ett viktigt krav, som man hoppas ministerrådet kommer att uppfylla.

Jag vill också samtidigt rikta en vädjan till speciellt de kvinnliga delegaterna här i sessionen. Man kan tryggt säga, att vi som sitter här personligen uppnått likställighet, men låt oss icke glömma att majoriteten av våra kvinnliga väljare fortfarande kämpar med orättvisor i arbetslivet och i samhället.

De nordiska länderna är föregångsländer med traditioner som förpliktar att föra kampen för likställighet vidare. Handlingarna för jämställdhet är naturligtvis det viktigaste, men vi måste också tala om behovet av likställighet och göra vårt bästa för att förändra skeva attityder vad gäller både kvinnans och mannens likställighet i olika frågor.

Benkow: Hr. president! Jeg har tenkt å komme med et inlegg som nærmest beveger seg diagonalt gjennom hele saksområdet, for her er det jo ikke anledning til å gå i dybden; man har jo neste talers hete pust i nakken.

Det jeg spesielt har festet meg ved, er den forholdsvis uengasjerte, nærmest byråkratiske standardbehandling spørsmålet om

alkohol- og stoffmisbruk har fått fra Ministerrådets side. Det er meget skuffende. Dette vitner om både resignasjon og passivitet. Kanskje kan det også skyldes en slags misforstått form for liberalisme, som av og til faktisk kan forveksles med handlingslammelse. Jeg synes det er meget beklagelig. For å illustrere dette: Man har utstyrt oss med noe jeg kan kalle "en komposisjon: avmakt på tynt papir", nemlig en rekommendasjon som kom i 1973, hvor man bad om meget rask aksjon på dette området. Dette har ikke engang avfødt en mus. Vi snakker jo i Norge om at et berg føder en mus. I dette tilfellet ville jeg vært takknemlig for et slik lite dyr. Men man gir seg ikke med det. Man prøver igjen, og legger nå fram noe som i hvert fall Sosial- og miljøutvalget har ære av, og som er dynamisk, og man peker på at noe må skje. Vi får da håpe at man denne gang ikke kommer i den samme situasjon som tidligere, at man i løpet av syv år dveler seg fram til praktisk talt ingenting på dette området, når vi har problemer i Norden av så likeartet karakter at det åpenbart er svært mye å gjøre.

Når det f. eks. gjelder behandling av dem som er ofre for alkohol- og stoffmisbruk, vet vi at det nytter, men vi er blitt så fantastisk tolerante at vi faktisk godtar folks rett til å gå til grunne for våre øyne, og den slags handlingslammelse er ikke våre nordiske velferdsstater verdig.

Det var svært meget jeg kunne ha sagt for å underbygge mine forholdsvis bastante påstander. Blir jeg provosert, skal det være meg en fornøyelse å gjøre det, men da må jeg få rimelig tid til det.

Haugstvedt: Hr. president! Det gledet meg å høre Karin Anderssons engasjerte innlegg i det jeg vil kalle likestillingsdebatten. Utvalget har gjennom en rekke år nå ført en uoppholdelig kamp mot Ministerrådet for å fokusere likestillingsproblemene i Nordisk Råd. Jeg innkasserer Karin Anderssons ord og engasjement som en tilslutning til det syn som sosial- og miljøutvalget alt lenge har hatt på disse spørsmål. Det gleder meg at statsråden her gir sin tilslutning også til det møte som sosial- og miljøutvalget har foreslått skal finne sted i relativt nær fremtid.

Når det gjelder hr. Fjeldværs uttalelse i forbindelse med det vi kaller for leiefirmaer — det "grå" marked — vil jeg bare for ordens skyld her kort gi uttrykk for at de synspunkter som Fjeldvær hevdet, helt ut deles av utvalget, og at vi også har tatt opp disse synspunktene tidligere, både i Nordisk Råd og under utvalgets behandling.

Til hr. Benkow vil jeg gjerne si at jeg håper at vi nå i fellesskap ved de tre medlemsforslagene som er lagt fram, kan få en grundig og inngående debatt omkring alkohol- og narkotikaproblemene i Norden, og se på hvilke punkter vi kan nå fram til felles løsninger. Og jeg vil gjerne si at jeg håper denne debatten virkelig blir engasjert fra de enkelte, og at de synspunktene som vi har på dette spørsmålet, vil komme klart fram.

Det som er klart i forbindelse med det medlemsforslaget som nå legges til side, er at ut fra det ene forslaget som faktisk dør, vokser det opp tre nye forslag som blir diskusjonsgrunnlaget fram til vår nye behandling av dette spørsmålet i København i 1981. Og jeg må si som utvalgets formann at jeg er meget takknemlig for all medvirken til å nå fram til et resultat som Nordisk Råd kan ha ære av.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansén, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuväärä, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liika-

nen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Liv Stubberud, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård.

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var: Ikka-Christian Björklund, Helen Bøsterud, Ib Christensen, Astrid Gjertsen, Lauri Palmunen och Lars Werner.

Yttrandet hade sålunda antagits med 70 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

8

A 556/s: Medlemsförslag om forskning m. m. kring datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

Rune Gustavsson (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Det medlemsförslag som ligger till grund för det förslag till rekommendation som social- och

miljöutskottet presenterar tar sikte på att fylla ut en lucka i det nordiska samarbetet på dataområdet. Detta samarbete har hittills främst koncentrerats kring säkerhets- och integritetsaspekterna. Dessa utgjorde huvudinnehållet i den rekommendation om samarbete på dataområdet, som rådet antog förra året. I denna rekommendation uppmanades ministerrådet att undersöka behovet av och möjligheterna för ett nordiskt samarbete avseende säkerhets- och sårbarhetsfrågorna på dataområdet. Vidare rekommenderas ministerrådet att värdera samhällets behov av ökad information på dataområdet i syfte att kunna påverka utvecklingen i önskad riktning.

Förslagsställarna till det nu aktuella förslaget har velat vidga det nordiska samarbetet till att omfatta datateknikens konsekvenser för arbetsmarknad, arbetsmiljö och näringsliv. De konstaterade att den snabba utvecklingen av datatekniken ställer de nordiska länderna inför stora omställningsproblem men också inför nya möjligheter.

Innan jag går in på utskottets synpunkter vill jag dock påpeka att de här nämnda säkerhetsaspekterna i flera avseenden tangerar det större ämnesområde, som det nu aktuella medlemsförslaget behandlar. Detta framgår inte minst av det betänkande som den s. k. sårbarhetskommittén i Sverige nyligen framlagt. Kommitténs uppgift var att utreda sårbarheten hos det datoriserade samhället och att föreslå åtgärder för att minska denna. Kommittén delar upp sårbarhetsfaktorerna i yttre och inre. Yttre sårbarhet avser känslighet för olika angrepp utifrån t. ex. krigshandlingar och terroristaktioner. Den inre sårbarheten omfattar sådana faktorer som ligger inbyggda i själva datorutnyttjandet, t. ex. datordriftens koncentration och dess beroende av teknik och kompetent personal från utlandet. Uppenbart är att svårigheter finns för ett genomdatoriserat samhälle att klara av störningar i datordriften vid t. ex. internationella krislägen, där det höggradiga beroendet av utländska tillverkare av datorer och reservdelar kan utgöra ett allvarligt hot. Åtgärder på dataområdet för att begränsa sårbarheten t. ex. decentralisering av dataregistren torde få direkta konsekvenser för näringslivets struktur.

I utskottets betänkande berörs de pågående utredningar i Sverige som tar upp de ekonomiska konsekvenserna av datateknologin, nämligen data- och elektronikutredningen och dataeffektutredningen.

Utskottet konstaterar, att införandet av en ny produktionsteknologi och datorisering av somliga uppfattas som ett hot, men av andra som ett löfte. Grundläggande är att de nordiska länderna genom sin ringa storlek och starka beroende av utrikeshandeln inte kan isolera sig från utvecklingen i omvärlden. Det kan för oss inte vara frågan om att säga ja eller nej till införandet av den nya datatekniken utan frågan gäller hur denna bäst kan ställas i människors tjänst och främja rationell produktion, god arbetsmiljö och full sysselsättning. Att nå fram till en avvägning som medför att de negativa verkningarna minimeras samtidigt som konkurrensförmågan bevaras i de utlandsberoende näringsgrenarna tillhör 1980-talets stora utmaningar.

Till den nya teknologiens fördelar hör att farliga, monotona och många gånger tunga arbetsuppgifter kan ersättas, vilket bör vara till fördel för de anställda. Beslutsfattandet kan decentraliseras och beslutsunderlaget göras säkrare och mer fullständigt. Men då är beslutsfattandet också helt beroende av tekniken — beslutsfattaren saknar möjlighet att bedöma underlaget i sin helhet. Till nackdelarna hör att även många av de nya arbetstillfällena som tillkommer kan bli monotona och enformiga. Antalet arbetstillfällen som rationaliseras bort blir sannolikt flera än de som nyskapas. Utsatta grupper på arbetsmarknaden, t. ex. unga, kvinnor, äldre och handikappade kan komma att drabbas av än svårare arbetslöshet. Arbetstiden kan avkortas i takt med produktivitetstegringen som ett led i att möta dessa problem.

Vi konstaterar att den övervägande majoriteten av remissinstanserna anser att de nordiska länderna samfällt bör gripa sig an uppgiften att värdera den nya teknologins effekt på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv. Trots att satsningar gjorts beträffande forskning om datateknikens konsekvenser på nationellt och nordiskt plan återstår mycket att göra. Tillsammans står de nordiska länderna bättre rustade att mö-

ta datoriseringens utmaningar än om de går fram var för sig.

Samarbetet bör till att börja med bl. a. inrikta sig på möjligheterna till decentralisering av olika samhällsuppgifter till den regionala-, primär- eller sekundärkommunala nivån. Regional och kommunal expertis bör därför knytas till utredningsarbetet. Också personer med erfarenheter från den sociala sektorn och från vårdsektorn bör knytas till arbetet.

De näringspolitiska konsekvenserna av införandet av ny teknologi i de nordiska länderna utgör vid sidan av de sysselsättnings- och arbetsmiljömässiga aspekterna huvudinnehållet i medlemsförslaget. Nordens möjligheter att hävda sig i den internationella konkurrensen ökar om ett industriellt samarbete inleds på datateknologins område. Utskottet anser sammanfattningsvis att arbetet med att på nordiskt plan gripa sig an konsekvenserna av användning av ny teknologi på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv bör ske i nära samverkan med arbetsmarknadens parter och avse såväl forskning som informations- och erfarenhetsutbyte. Som ett första led i arbetet bör på området tillsätta kommittéer i de nordiska länderna snarast hålla ett gemensamt möte. Slutligen vill vi understryka att samarbetet bör vara öppet gentemot omvärlden och även innebära samverkan mellan de nordiska länderna i internationella fora.

Herr president! Med det här anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Meddelande

Det meddelades, att K. B. Andersen lämnat sessionen.

Johan J. Jakobsen: Hr. president: Flere talere var i generaldebatten inne på de utfordringer som de nordiske land vil møte på datateknikkens område i 1980-årene. Det medlemsforslag som i dag er til behandling, har som siktemål å styrke og utfylle det nordiske samarbeidet når det gjelder forskning, informasjon og utveksling av erfaringer på dette viktige område.

Som medforslagsstiller er det positivt å registrere at en dominerende majoritet av

remissinstansene har gitt støtte til forslaget om et nordisk samarbeid vedrørende data-teknikkens konsekvenser for næringsliv, arbeidsmarked og arbeidsmiljø. De delvis meget omfattende remissuttalelser har sin egenverdi gjennom den presisering av problemets art og omfang som de enkeltvis og i sum representerer.

I alle de nordiske land føres det i dag en ganske intens debatt om hvordan hvert enkelt land skal møte datateknikkens utfordringer. Et typisk trekk ved diskusjonen er at det bare i beskjeden grad har utkrystallisert seg noen klar strategi med hensyn til data-teknikkens utnyttelse for å fremme våre felles mål om full sysselsetting, riktig ressursutnyttelse, et konkurransedyktig næringsliv og et trygt arbeidsmiljø. Jeg ser da bort ifra de kretser som velger å betrakte datateknikkens frammarsj og raske utvikling som en tradisjonell mekanisering, slik vi har opplevd det gjennom alle år. I utgangspunkt er det imidlertid helt vesentlig å erkjenne at dataautomatiseringen på viktige områder atskiller seg fra tradisjonelle tekniske framskritt. Vi har å gjøre med en kjerneteknologi som ikke bare erstatter det manuelle arbeidet, men til en viss grad også selve beslutningsprosessen. I tillegg inntreffer denne tekniske revolusjon på nær sagt alle sektorer samtidig. Frigjort arbeidskraft vil med andre ord ikke kunne forventes absorbert i andre sektorer i den grad vi har sett tidligere.

Den tekniske revolusjon faller dessuten i tid sammen med en redusert økonomisk vekst, en situasjon som trolig vil komme til å prege 1980-årene. Det vil med andre ord kunne oppstå et økende gap mellom produktivitetsutviklingen og den faktiske etterspørsel. Den største utfordringen ligger i å unngå at data-revolusjonen fører til massearbeidsløshet. I OECD-landene frykter en at antall arbeidsløse allerede neste år vil stige til 20 millioner. Forsterkes denne tendensen som en følge av at produktivitetsutviklingen skjer raskere enn hva markedet kan absorbere, vil det særlig ramme de grupper som allerede i dag har vanskeligst for å konkurrere på arbeidsmarkedet, dvs. ungdommen, kvinnene og de eldre arbeidstakerne.

Både forslagsstillerne og denne forsamling

er fullstendig klar over at en her står overfor et uhyre komplisert og sammensatt problem, og at løsningene ikke på noen måte ligger åpent i dagen. En står på mange måter i en noe paradoksal situasjon: et ukontrollert og uhemmet innpass av datateknikken i vårt næringsliv kan utvilsomt komme til å påvirke sysselsettingen i negativ retning. Men å si nei til den nye teknikken vil også kunne føre til sviktende sysselsetting som en konsekvens av svekket konkurranseevne og tap av markedsandeler. Dette har bl. a. sammenheng med de nordiske lands utadvendte økonomier, noe som innebærer at vi ikke kan opptre uavhengig av hva som skjer på våre markeder.

Forslagsstillerne er da heller ikke ute etter å få deklareret et nordisk nei til å ta den nye teknikken i bruk. En er ute etter — som det står i premissene — ”i tid bygga upp en beredskap för att styra utvecklingen så att man kan dra nytta av de positiva effekterna och att mildra de negativa liksom att få en grund för att förutse de omställningar som kan bli nödvändiga.”

Av de åpenbart positive muligheter som ligger i den nye teknikken, er den bedring av arbeidsmiljøet som kan oppnås ved at tunge, farlige og monotone arbeidsoppgaver kan reduseres. Som en aktuell forskningsoppgave framstår også datateknikkens muligheter til å motvirke sentraliseringskreftene som virker i samfunnet. En har eksempler på at institusjoner som har tatt datateknikken i bruk, har maktet i sterkere grad å desentralisere arbeidsoppgaver.

En naturlig samarbeidsoppgave vil dessuten være hvordan en skal kunne støtte den del av næringslivet som blir hardest rammet. Jeg tenker her bl. a. på den arbeidsintensive småindustri og håndverksnæringen.

De utfordringer som datateknikken representerer kan som nevnt ikke møtes isolert på nasjonal basis. Et nordisk samarbeid på området må derfor være åpent mot omverdenen. En må tilstrebe et bredere internasjonalt samarbeid, et samarbeid som til en viss grad eksisterer allerede i dag, bl. a. innenfor OECD og ILO. En har her å gjøre med et saksområde hvor en samlet nordisk opptreden i internasjonale fora utvilsomt vil gi de nordiske synspunkter større gjennomslag, enn om landene opptre hver for seg.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendationer.

För rekommendationerna röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Liv Stubberud, Bernhard Tastesen, Sigrid Utikilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ilkka-Christian Björklund, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Olof Palme, Niels Helveg Petersen, Ib Stetter, Ebba Strange, Sten Söderström, Lars Werner och Kåre Willoch.

Rekommendationerna hade sålunda antagits med 62 röster.

Olof Palme övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

9

A 548/s: Medlemsförslag om en övergripande konvention angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samråd med parterna på arbetsmarknaden utreda förutsättningarna för ingåendet av en övergripande nordisk konvention, som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid fastställandet av löne- och andra anställningsförmåner.

Doris Håvik (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! I ett medlemsförslag daterat den 19 januari 1979 hemställer förslagsställarna att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en övergripande konvention som tillförsäkrar medborgare i de nordiska länderna rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land vid fastställande av dem tillkommande löne- och andra med tjänsten förenade förmåner.

Social- och miljöutskottet fann vid realbehandling av detta medlemsförslag att det låg helt i linje med nordiskt samarbete men att det kunde finnas lagstiftning i respektive länder och även avtal mellan arbetsmarknadens parter som kunde utgöra ett hinder för ett omedelbart genomförande av ett så långtgående krav.

Social- och miljöutskottet föreslår därför att rådet rekommenderar ministerrådet att i samråd med parterna på arbetsmarknaden utreda förutsättningarna för ingående av en övergripande nordisk konvention som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförs i annat nordiskt land.

Eftersom vi kommer tillbaka med detta ärende när utredningen är avslutad och eftersom vårt tidsschema blivit förskjutet tänker jag inte fatta mig längre än så här i detta ärende. Om någon är speciellt intres-

serad anbefaller jag det utsända trycket till benägen läsning.

Jag yrkar bifall till den rekommendation som utskottet har föreslagit.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Liv Andersen, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Mattías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Erlendur Patursson, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Liv Stubberud, Bernhard Tastesen, Sigrid Utikilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Árni Gunnarsson, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Ib Stetter, Ebba Strange, Sten Söderström, Lars Werner och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

10

A 568/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisiker i samband med graviditet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forsknings-samarbete för att nå fram till nya kunskaper.

Bernhardt Tastesen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Social- og miljøudvalget har behandlet medlemsforslaget om et nordisk samarbejde vedrørende bedømmelse af de risici, som uheldige arbejdsmiljøforhold kan foranledige i forbindelse med graviditet.

I de seneste år er der gennemført ny arbejdsmiljølovgivning i Danmark, Norge og Sverige. Lovene har rammekarakter og har betydelige lighedspunkter. Sundhedsforholdene i arbejdslivet er stort set blevet bedre, og arbejderbeskyttelsesforanstaltningerne er blevet udbygget. Herved er mange af de tidligere almindeligt forekommende erhvervs sygdomme mindsket i betydeligt omfang.

Imidlertid er nye problemer dukket frem — særlig i forbindelse med graviditet — i takt med, at et større antal kemiske emner og produkter kommer til anvendelse i arbejdslivet.

Der er et stort behov for at få beskrevet og formidlet den eksisterende viden inden for dette område til brug for vejledning for læger, jordemødre, sikkerhedsorganisationer, virksomheder og naturligvis ikke mindst for kvinder, der arbejder i et miljø der kan betyde en risiko for dem i forbindelse med en aktuel eller kommende graviditet.

I udvalgets betænkning er der givet nogle tal, der viser omfanget af misdannede nyfødte. Såfremt antallet af børn, der fødes

med misdannelser, gjennom en systematisk innsamling af eksisterende erfaringsmateriale samt ved frembringelse af ny viden gennem en forenet nordisk forskningsindsats kan mindskes, vil de dermed forbundne udgifter også være indtjent.

Oftes synes en række arbejdsmiljøfaktorer at samvirke, og det kan være svært at fastslå, hvilke virkninger der kommer fra de enkelte faktorer. Hidtil er kun et fåtal epidemiologiske studier gennemført med hensyn til forbindelsen mellem kemiske, fysiske og psykosociale påvirkninger i arbejdsmiljøet og forekomsten af fosterskader.

I 1975 vedtog den internationale arbejdsorganisation ILO en deklARATION om kvindelige arbejdstagers ligestilling. For at sikre kvinderne ligestilling i arbejdslivet er det nødvendigt, at arbejdsmiljøet udformes således, at såvel kvinder som mænd kan arbejde uden risiko for skader foranlediget af kemiske eller fysiske påvirkninger.

I denne forbindelse henleder vi opmærksomheden på, at det i lige så høj eller måske i nogle tilfælde i endnu højere grad kan være mændene, som på grund af uheldigt arbejdsmiljø kan forårsage genetiske skader hos deres afkom.

Vi tænker ikke på oprettelse af nogen ny forskningsinstitution, men forestiller os, at forsknings- og kortlægningsopgaverne vedrørende de risici for gravide, som arbejdsmiljøforholdene kan medføre, vil kunne udføres ved den Nordiska hälsovårdshögskola, såfremt højskolens ressourcer forstærkes i tilstrækkeligt omfang.

Samtlige remissinstanser har anset det for at være af største betydning at få gennemført en ensartet nordisk bedømmelse af de arbejdsmiljørisici, som foreligger i forbindelse med graviditet.

Udvalget er enig heri og finder i øvrigt, at det må være klart, at arbejdsmarkedets parter kommer til at deltage i det kommende udredningsarbejde.

Jeg skal derfor på udvalgets vegne under henvisning til udvalgets betænkning foreslå, at rådet tilslutter sig udvalgets enstemmige indstilling om, at

Nordisk Råd — med henblik på at nå frem til ensartede nordiske normer for kvinder og mænd i fertil alder og herved særlig i forbindelse med graviditet — rekomman-

derer Nordisk Ministerråd snarest at iværksætte en samlet kortlægning af den eksisterende viden og samtidig indlede et forskningsarbejde for at nå frem til ny viden på dette område.

Sigrid Utkilen: Jeg vil knytte noen kommentarer til medlemsforslaget om nordisk samarbeid når det gjelder å klarlegge arbeidsmiljørisiko som kan oppstå i forbindelse med graviditet. Medlemsforslaget tar som kjent sikte på å få felles nordiske retningslinjer når det gjelder de risikomomentene som kan finnes i arbeidsmiljøet, gjennom å få samlet den informasjon om emnet som allerede eksisterer, og etablere et nordisk forskningssamarbeid for å vinne ny kunnskap om dette viktige område.

Jeg regner med at det ikke vil være særlig uenighet om nødvendigheten av å intensivere arbeidet på denne sektoren, men jeg vil gjerne minne om at vi har fått en alvorlig påminnelse om at det haster å komme skikkelig i gang, i og med opplysningen i norsk presse nylig om at vi i Norge dessverre har kunnet konstatere et økende omfang av medfødte misdannelser hos nyfødte i løpet av den siste 10-årsperiode.

Vi vet altså at antallet misdannelser er økende, men foreløpig vet vi lite om årsakene. Fra medisinsk hold er det derfor understreket at det nå er meget aktuelt å få avklart hvorledes miljøet og andre faktorer innvirker på forekomsten av medfødte misdannelser. Vår mulighet til å forebygge misdannelser vil stå og falle med økt kunnskap om disse faktorer.

I dette bilde kommer arbeidsmiljøet inn som en sentral faktor. I en undersøkelse om "Yrke og fødsel" som er under utgivelse av Statistisk Sentralbyrå i Norge, heter det bl. a.:

"Det var klart da undersøkelsen ble startet, at den ikke kunne gi annet enn en grov orientering om betydningen av yrke for forløpet av svangerskap, fødsel og det nyfødte barns helse. Spørsmålet som det ble tatt sikte på å kunne besvare, var om det kunne påvises "interessante" sammenhenger mellom yrker og øket risiko for komplikasjoner i svangerskapet og fosterskade. Svaret er ja, og grunnlaget er lagt for å gå videre for å klarlegge i detalj hva som ligger til grunn

for de sammenhenger som er påvist. Det vil kreve målrettede undersøkelser over de arbeidsmiljøforhold som eksisterer i de utsatte yrker og de livsforhold kvinner som arbeider i disse yrker, generelt arbeider under. Bare ved slike undersøkelser vil det bli mulig å finne frem til de egentlige årsaker til den økte risiko, og det er nødvendig skal konkrete forebyggende tiltak kunne anvises og iverksettes."

Så langt rapporten, som altså dokumenterer at enkelte yrker klart gir overrisiko for fosterdød og tidlig død i spebarnsperioden, for lav fødselsvekt og for tidlig fødsel. Dette skulle etter min mening være tilstrekkelig dokumentasjon for undersøkelser som tar utgangspunkt i spesielt utsatte yrker.

Jeg er klar over at det allerede er etablert et nordisk samarbeid på dette område gjennom den "Nordiske samarbeidsgruppe for arbeidsmiljørelaterte fosterskader". Etter de rapporter jeg har fått, er dette arbeid i god gjenge, og jeg håper at medlemsforslaget vil gi en ytterligere stimulans til dette arbeidet, som gjennom Nordisk samarbeidsgruppe har fått en god begynnelse. Det er meget viktig å fortsette og intensivere det engasjement som er påbegynt gjennom studier av sammenhengen mellom arbeidsmiljøforhold og fosterskader. Vi får bare håpe at arbeidet vil gi resultater i form av konkrete forslag som kan redusere faren for at arbeidsmiljøforholdene skal virke negativt inn under graviditet, og at forslagene får en slik form at de virkelig styrker kvinnenes situasjon uten samtidig å skape vanskeligheter for kvinnenes stilling på arbeidsmarkedet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Gro Harlem Brundtland, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hete-

mäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Liv Stubberud, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Knud Enggaard, Leif Glensgård, Annelise Gotfredsen, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Ib Stetter, Ebba Strange, Sten Söderström, Lars Werner och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

11

D 1980/29/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledning

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

A 561/s: Medlemsförslag om åtgärder för att förbättra nordiska projektanställdas ställning utanför Norden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av med-

lemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta utreda de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska förhållanden vid stationering utanför Norden.

Sigrid Utken (social- och miljöutskottets talesman): Hr. president! Spørsmålet om å fremme eksporten av prosjekter fra de nordiske land er for tiden under utredning. Det synes imidlertid å være grunn til å konstatere allerede nå at denne form for eksport vil vise en stigende tendens i årene som kommer. Dermed øker en spesiell kategori arbeidstakere, dvs. antallet på dem som er knyttet til de aktuelle prosjekter. Vanligvis vil begrepet "prosjektansatt" innebære at ansettelsen er midlertidig, og at arbeidsforholdet overføres fra ett land til et annet.

De nordiske land forsøker så langt det er mulig å samordne sin lovgivning også når det gjelder personell som er ansatt utenfor Norden. I visse fall har landene hver for seg inngått bilaterale sosialforsikringsavtaler med de land som er mottakere av prosjekteksport. Det hersker imidlertid fremdeles mye uklarhet på dette område, idet det er vanskelig å trekke klare grenser med hensyn til hvorvidt det er avsenderlandets eller mottakerlandets lovgivning som skal gjelde.

De problemer som prosjektansatte møter ved ansettelse utenom Norden, er således av flere slag. Hvilken lovgivning skal f. eks. legges til grunn når det er spørsmål om folke-, invalide- og enkepensjon? Hva med sykeforsikring, barnebidrag, arbeidsskade og arbeidsløshetsforsikring? Hva med trygghet for arbeid? Til dette kommer så uklare forhold ved beskatning av inntekt og formue. Eksempel på aktuelle spørsmål er følgende:

Når kan det påregnes skattefrihet i hjemlandet? Hvor lenge må en prosjektansatt oppholde seg i utlandet for å nyte godt av skattefrihet? Hva med faren for dobbeltbeskatning? Vil valutaoverføringer kunne by på problemer? Hva med opptjeningsvilkår for alderspensjon? Hvordan regulere arbeidstid og ferie?

Det er slike viktige spørsmål som motive-

rer den foreliggende rekommendasjon. De må kunne besvares. Og selvsagt vil formålet med en utredning måtte være å legge forholdene slik til rette at de prosjektansattes stilling blir klarere og tryggere.

Den gruppe mennesker det her gjelder, er ikke ubetydelig. F. eks. viser en forholdsvis ny oversikt at ca. 5 400 svenske arbeidstakere var ansatt utenom Norden for lenger tid enn ett år. Jeg kan ikke legge fram tilsvarende tall for de andre nordiske land. Men det ligger i kortene, for å si det slik, at prosjekteksport vil bare øke. Det forventes at Norge om en tid vil kunne bli en betydelig eksportør av kapital, og denne vil gjerne skje nettopp i form av prosjekteksport. Da oppstår også et økende behov for å sikre en skikkelig rekruttering av personell. Slik situasjonen er i dag, er det vanskelig å rekruttere arbeidskraft til prosjekter i utlandet.

Sosial- og miljøutvalget går i sin uttalelse om saken ut fra at det vil bli lettere å rekruttere personell dersom prosjektansatte i utlandet får beholde de sosiale fordeler som de ellers nyter godt av i hjemlandet. I denne sammenheng bør det vurderes å innføre regler som gir nordiske prosjektansatte de samme vilkår. Utvalget anbefaler således en nordisk samordning. En måte å gjøre dette på kan være å nå fram til enhetlige nordiske løsninger på de problemer av sosial, juridisk og økonomisk natur som oppstår ved ansettelse ved prosjekter i utlandet. En annen fremgangsmåte kan være at de nordiske land forhandler sammen, eller på samme tidspunkt, med respektive stasjoneringsland, men at det likevel sluttes bilaterale avtaler.

Den rekommendasjon som nå anbefales, har bred støtte i det vedlagte premissmaterielle. Nordisk Råds økonomiske utvalg stiller seg positiv til saken. Det samme gjør det juridiske utvalget. Nordens faglige Samorganisasjon sier at spørsmålene som tas opp, er meget aktuelle for lønnsnettakere, som er knyttet til prosjekter i utlandet.

Under henvisning til de premisser det her er gjort rede for, tilrår sosial- og miljøutvalget at Nordisk Råd vedtar følgende rekommendasjon:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta utreda

de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska förhållanden vid stationering utanför Norden.”

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Liv Stubberud, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Halldór Ásgrímsson, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Knud Enggaard, Leif Glensgård, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Erkki Liikanen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Otto Steenholdt, Ib Stetter, Ebba Strange och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

13

A 560/s: Medlemsförslag om rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om rättsskydd av icke-medicinsk natur vid sjukdom och andra vårdssituationer.

Liv Andersen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. president! Sosial- og miljøutvalget foreslår at Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om å utrede spørsmålet om rettsbeskyttelse av ikke-medisinsk natur ved sykdom og andre omsorgssituasjoner.

I 1974 ble det reist et medlemsforslag om å opprette en pasientombudsmannsinstitusjon. I medlemsforslaget ble det pekt på brist på eller mangel på korrekt informasjon om sykdommen ved dens behandling. Den gang fant sosial- og miljøutvalget at en ikke kunne rette opp eventuelle mangler bare ved å opprette en pasientombudsmannsinstitusjon, men bad om en vurdering av de erfaringer en hadde høstet fra ulike utredninger i de nordiske land, i den hensikt å trygge pasientenes rettssikkerhet og behov for informasjon. På et spørsmål i Nordisk Råd i 1979 ble det opplyst hvilke tiltak som er i gang i de nordiske land for å styrke pasientenes rettssikkerhet. Det ser ut til at dette arbeidet viser en positiv utvikling.

Imidlertid er de problemer vi møter under sykdom, alderdom og/eller i en pleiesituasjon, mangesidig. Den senere tids avsløringer har i så måte vist at særlig langtidspasienter på mange vis kan lide overlast. Ikke alle har de samme muligheter till å ivareta sine interesser under sykdom — særlig gjelder dette eldre, ensomme og langtidspasienter, der kontakten med familie og andre ikke alltid er like god. Behovet for hjelp kan være stort.

Med hensyn til de juridiske og materielle rettigheter gjenstår det mye å gjøre. En serie hendelser ved sykehus for langtidspasienter viser hvor lite familie og andre vet

om omsorgens praktiska sider og utforming. Det dreier seg her om problemer av mer personlig og praktisk karakter, så som ivaretagelse av eiendom, kontakt med myndighetene, betaling av faste utgifter, forsikringer o. l. Det finnes nok en rekke hjelpe-tiltak som tar sikte på å ordne slike personlige anliggender, en har sosialkuratorer o. l., men det viser seg i mange tilfeller ikke å være tilstrekkelig.

De opplysninger som er innhentet, viser at det er ulike tiltak og regler i de nordiske land på dette område. Den nordiske trygghetskonvensjon gjør det naturlig at en forsøker å få ensartede regler og løsninger på dette problemfeltet. Problemene er også stort sett likeartede. En må kartlegge hvilke problemer som er de mest presserende, og hvilke hjelpetiltak som pr. i dag finnes for å kunne trygge rettsbeskyttelse av ikke-medisinsk natur ved sykdom og annen omsorgssituasjon.

Det store flertall av svarene ved høringsrunden i Norden gir positiv støtte til forslaget fra sosial- og miljøutvalget. En håper at en utredning som den foreslåtte kan gi positive resultater og føre til konkrete tiltak og regler som sikrer individets rettsikkerhet ved opphold i sykehus og andre institusjoner.

Med disse ord vil jeg anbefale sosial- og miljøutvalgets forslag, som presidenten nettopp refererte.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop betræffande social- och miljøutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Håkon

Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Liv Stubberud, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Halldór Ásgrímsson, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Knud Enggaard, Leif Glensgård, Árni Gunnarsson, J. K. Hansen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Ib Stetter, Ebba Strange, och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

14

A 539/s: Medlemsförslag om ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att förutsättningslöst låta utreda formerna för ett utbyggt nordiskt tvärvetenskapligt samarbete på idrottsmedicinens område med beaktande av såväl elit- som motionsidrottens behov.

Söderström (social- och miljöutskottets talesman). Herr president! Senaste åren har elitidrotten blivit föremål för forskning i allt ökande grad. Motionsidrottens betydelse för folkhälsan har också insetts i allt bredare bemärkelse.

Vid 27:e sessionen i Stockholm antogs en rekommendation angående medicinskt missbruk inom elitidrotten. I den framhålls att regeringarna i de nordiska länderna borde

verka för att missbruket av läkemedel inom elitidrotten kunde avskaffas.

Detta medlemsförslag berör till en del samma problemområde. Skillnaden är den att detta förslag är allmännare och att en bestämd praktisk lösning förordas, nämligen inrättandet av ett idrottsmedicinskt nordiskt forskningsinstitut.

Remissinstanserna har i allmänhet förhållit sig positiva till en del av förslaget att den idrottsmedicinska forskningen är i behov av förstärkta resurser. Det är i diskussionen om de konkreta åtgärderna som åsikterna går isär.

För institutet talar

1. små resurser i respektive nordiska länder
2. institutet kunde koncentrera forskningen och få till stånd ökad effektivitet

mot inrättandet av forskningsinstitutet talar majoriteten av remissinstanserna med hänvisning

1. till det rådande statsfinansiella läget och att behovet av ett institut inte kan anses vara akut
2. för ett nordiskt samarbete borde de nationella forsknings- och undervisningsresurserna först byggas ut

Utskottet har sett dessa motiveringar korrekta och därför inte kunnat omfatta förslagsställarens krav på grundandet av det idrottsmedicinska forskningsinstitutet. Där emot ser utskottet det som viktigt att de gemensamma erfarenheterna på idrottsmedicinens område samlas upp och att sålunda förutsättningarna för ett nordiskt samarbete förbättras. Detta kunde lämpligen inledas genom ett gemensamt nordiskt symposium på idrottsmedicinens område anordnat av ministerrådet. Det förefaller naturligt att detta symposium förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan. Med tanke på ovanstående förefaller inrättandet av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsråd realistiskt. Den kunde koordinera samnordiska projekt, genom utdelning av stipendier för forskning i ett nordiskt grannland.

Vi i social- och miljöutskottet är ytterst angelägna om att poängtera att forskningen måste omfatta både elit- och motionsidrotten. Häri har det tänkta symposiet en viktig fråga att ta ställning till. Dessutom bör idrottsmedicinen granskas genom ett brett perspektiv där också de sociologiska och

socialmedicinska aspekterna av idrottsmedicinen beaktas. Också speciell uppmärksamhet bör läggas vid problemen att förhindra uppkomsten av idrottsskador både då det gäller elit- och motionsidrott.

På basen av ovanstående föreslår utskottet att den rekommendation presidenten läste upp omfattas av rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Liv Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilka-Christian Björklund, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Liv Stubberud, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, K. B. Andersen, Halldór Ásgrímsson, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Knud Enggaard, Leif Glensgård, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Johan J. Jakobsen, Ilka Kanerva, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Ib Stetter, Ebba Strange och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

15

A 546/s: Medlemsförslag om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en utredning i syfte att kartlägga de hittillsvarande erfarenheterna av akupunkturbehandling.

Halvgaard (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Social- og miljøudvalget har behandlet medlemsforslag A 546/s om ensartede regler i Norden for anvendelse af akupunktur.

Akupunktur er en metode til bedøvelse og sygdomsbehandling ved indstikning af metalnåle forskellige steder i legemet efter bestemte regler. Den kendes særlig i Kina og har rødder i kinesisk folkemedicin.

For mange lyder akupunktur som en besynderlig tortur eller mirakelkur, men der er i virkeligheden tale om et fuldkomment lægesystem, der bygger på ét eneste princip: mennesket er en del af naturen. I begge hersker der en orden. Forstyrrelse heri resulterer i sygdomme, der kan helbredes, når akupunktøren genopretter balancen.

Da Kina i begyndelsen af 1970'erne blev tilgængeligt for amerikanerne efter et tidsrum på mere end 20 år, blev mange journalister og læger stærkt optaget af, hvad de så og hørte om akupunktur. Reaktionen viste sig i tre mønstre fælles for lægmænd og læger. Det første var ligegyldighed. Det andet var skepsis og ligefrem afvisning sammen med antydninger om svindel og bedrag eller en slags politisk propaganda. Den tredje reaktion bevægede sig fra fordomsfri forsken efter flere kendsgerninger til en desperat griben efter noget, som muligvis kunne hindre smerte eller helbrede sygdomme, for hvilke der i øjeblikket ikke er noget håb.

Ikke alene i Kina, Japan og Sovjetunionen, men også i Europa og Sydamerika er mange patienter og læger overbeviste om, at akupunktur virkelig kan udrette noget.

Man stilles undertiden over for fantastiske beretninger om akupunktorens virkning som middel til at eliminere smerter ved de

alvorligste lunge- og hjerneoperationer, der finder sted, mens patienterne er ved fuld bevidsthed. På den anden side møder man også den største skepsis som hos en schweizisk ekspert i anæstesiologi, som hævdede, at mange kinesiske videnskabsmænd med moderne videnskabelig træning delte denne skepsis, mens andre mener, at akupunktur ikke blot dræber smerter, men endog kan kurere legemlige sygdomme.

Selv om akupunktorens filosofi, teori og metoder ikke har opnået almindelig anerkendelse i de vestlige lande, er den dog begyndt at få fodfæste som en godkendt behandlingsmetode, når det gælder sygdomme i skelettet og muskulaturen.

Situationen er i dag den, at akupunktur anvendes af læger og tandlæger i Danmark, Finland, Island og Norge, at akupunktorens virkningsmekanisme ikke er fuldt ud klarlagt, at yderligere forskning er nødvendig, og at det ville være en fordel, om der i de nordiske lande fandtes ensartede regler for anvendelse af akupunktur.

Den stigende udbredelse af akupunktur i de nordiske lande er en vigtig grund til, at den udredning, som anbefales i medlemsforslaget, iværksættes. På baggrund af det fællesnordiske arbejdsmarked for læger, tandlæger og sygeplejepersonale vil det være af væsentlig betydning at have ensartede regler for akupunktur i de nordiske lande.

Inden man går i gang med fastsættelse af regler og udarbejdelse af forskningsprogrammer, er der imidlertid efter vor opfattelse først og fremmest behov for en kortlægning af de hidtidige erfaringer, og jeg skal derfor på udvalgets vegne og under henvisning til udvalgets betænkning foreslå, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at foretage en udredning med det formål at kortlægge de hidtil indvundne erfaringer af akupunkturbehandling.

Asser Stenbäck: Herr president! Man kan fråga sig om det är riktigt att en medicinsk fråga som i hög grad är omtvistad inom läkarkåren tas upp på ett politiskt forum som Nordiska rådet. Skall politiker ta ställning till en medicinsk tvistefråga. Hårtill kan invändas att frågan för Nordiska rådets vidkommande inte gäller ståndpunktstagan-

de till akupunktur som medicinsk behandlingsmetod utan endast verkställandet av en samnordisk utredning av de medicinska behandlingsmöjligheterna som akupunkturen erbjuder och av möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna i de olika nordiska länderna rörande akupunkturbehandling.

Likväl torde det knappast finnas någon i denna sal som inte är medveten om att en rekommendation av detta slag innebär samtidigt ett visst ställningstagande för den behandlingsform förslaget gäller. Med en positiv inställning till förslaget anger man att man anser, att akupunktur är någonting som är värt att undersökas på ett särskilt sätt utöver vad normalt förekommer vid de medicinska fakulteterna och forskningsinstituterna.

Då jag hör till dem som i likhet med remissutlåtandena från Karolinska institutet i Stockholm och Helsingfors universitet, inte anser att akupunktur kräver särskild utredning på nordisk nivå, så vill jag här kort motivera min avvisande ståndpunkt. Jag stöder mig härvid bl. a. på sådana medicinska auktoriteter som anestesiprofessor Martin H. Holmdahl i Uppsala och neurofysiologiprofessorn Birger Kaada i Oslo som har ingående studerat akupunkturbehandlingen även i samband med studieresor till Kina. De konkluderar att det finns vissa vetenskapliga rön som talar för akupunkturens smärtstillande verkan under själva behandlingen men dess botande verkan, det att det verkar även efter själva behandlingen, finns det inga fysiologiska hållpunkter för.

Jag medger att dessa auktoriteter uttalar sig mera nyanserat än vad jag gjort då jag på ovannämnda sätt sammanfattat deras ståndpunkter.

Att många har haft nytta av akupunktur kan inte förnekas. Men frågan är vad som verkar botande, är det akupunktur nålarna eller något annat. Det finns otvivelaktigt undersökningar som kan tolkas som bevis för att akupunkturen under själva behandlingssansen förorsakar neurofysiologiska och hormonala förändringar som kan förorsaka en viss nedsättning av känslan för smärta under behandlingen. Men ännu finns det inte undersökningar som skulle visa att behandlingens botande verkan skulle bero på processer som sättes igång av akupunktur nålarna. Eller med andra ord det finns

ingen neurofysiologisk förklaring till att akupunkturens verkan fortsätter under dagar och veckor efter behandlingen.

Både Holmdahl och Kaada diskuterar frågan om akupunkturen fungerar med tillhjälp av samma mekanism som vid hypnos. De förhåller sig mycket seriöst till denna hypotes.

Genom att jag i mitt arbete som psykiater använt mig av hypnos anser jag mig ha vissa förutsättningar till att diskutera denna möjlighet. De som har sysslat med hypnos, vet att en av de lättast producerbara verkningar är smärtnedsettelse. Det som verkar i hypnosbehandling är inte det hypnotiska tillståndet som sådant utan de suggestioner som ges under hypnos.

Suggestion, självsuggestion och avslappning torde vara de verksamma faktorerna vid akupunktur. Det skadliga med akupunkturbehandlingen är att patienters uppmärksamhet fixeras vid nålarna och den rituella akupunkturbehandlingen och att han eller hon inte lär sig självsuggestion och avslappning, som ofta kan ge en varaktigare förbättring än själva akupunkturbehandlingen.

Såvitt jag förstår har den svenska socialstyrelsens negativa inställning till akupunktur berott därpå, att socialstyrelsens uppgifter att genom sitt offentliga godkännande garantera att en viss behandlingsmetod bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet, och då det enligt socialstyrelsen inte är fallet med akupunktur har inte socialstyrelsen velat ställa sig bakom akupunkturbehandlingen.

Fast jag personligen inte ämnar rösta för social- och miljöutskottets förslag så är det mig fjärran att jag skulle vilja erbjuda akupunktur. Då vi tillåter drickande av skadlig alkohol, varför skulle vi inte i vårt demokratiska samhälle tillåta utövande av oskadlig akupunktur? Men en annan sak är att jag inte vill att Nordiska rådet skall befrämja akupunktur.

Låt mig sluta med att berätta om att i Paris på 1780-talet, alltså för 200 år sedan, arbetade Mesmer med hypnos och han använde magneter i början av sin verksamhet.

Sedan lämnade han bort magneterna och resultatet var lika gott och jag tror att om akupunkturbotarna lämnar bort sina nålar och på rätt sätt använder sig av suggestion,

som akupunktur nu redan gör, skulle deras resultat vara lika gott.

Som en kuriositet kan nämnas att Ludvig XVI måste tillsätta en undersökningskommission för att utreda frågan. Nu håller Nordiska rådet på att göra något liknande. Men då Ludvig XVI tillsatte medlemmar i undersökningskommissionen så valde han inte Mesmers lärjungar utan kända naturvetenskapsmän, sådana som kemisten Lavoisier, astronomen Bailly och den amerikanska ambassadören och vetenskapsmannen Benjamin Franklin. Dessa konstaterade att den animala magnetism som Mesmer trodde på inte existerade och att Mesmers terapeutiska resultat byggde på suggestion.

Tillämpat på vår tids akupunkturbehandling må önskemålet bli framfört att våra regeringar till medlemmar i den utredningskommission som Nordiska rådet antagligen kommer att rekommendera inte väljer endast sådana som på förhand tror på akupunktur. Och då utredningen enligt rekommendationen bör kartlägga de hittillsvarande erfarenheterna av akupunkturbehandling borde inte de icke så få fall få utelämnas som inte har blivit botade av sin akupunktur.

Herr president! De ovedersägliga behandlingsresultatet som akupunkturbehandlingen haft beror enligt mitt förmenande, i likhet med många personer som försökt forska i saken, inte på själva nålarnas verkan utan på suggestion, självsuggestion och avslappning, vars användning i den medicinska behandlingen borde befrämjas, men som skadas av en rekommendation av akupunktur. Därför anser jag att den förvetenskapliga akupunkturbehandlingen inte bör stödas.

Anslutande mig till Karolinska institutets och Helsingfors universitets och den danska sundhedsstyrelsens och det norska socialdepartementets avvisande ståndpunkter föreslår jag att social- och miljöutskottets rekommendation skulle förkastas.

Haugstvedt: Det er åpenbart delte meninger blant medisinsk sakkyndige om anvendelsen av akupunktur. Vi fikk jo det klart demonstrert nå i dag. Når Asser Stenbäck reiser spørsmålet om det er riktig å behandle et medisinsk forslag i en politisk

forsamling, vil jeg bare si at det har da heller ikke Sosial- og miljøutvalget gjort. Nå blir det jo enda vanskeligere enn om det bare gjaldt spørsmålet om akupunktur som behandlingsmetode, for nå fikk vi blandet inn suggesjon, selvsuggesjon og magnetisme og en rekke andre litt forunderlige behandlingsmetoder fra tidligere århundrer. Det gjør saken enda mer innviklet.

Det vi imidlertid ganske enkelt vil gå inn for i denne sammenheng, er — som Sosial- og miljøutvalget sier:

”Social- og miljøutskottet har genom att förorda tillsättande av en samnordisk utredning om akupunktur inte tagit ställning i sak till metoden.”

Det er helt klart, vi har ingen forutsetning for å ta ”ställning” til metoden.

Denne bedømmning kan göras först sedan utredningsmaterialet föreligger.”

Og den bedømmningen kan heller ikke foretas av Sosial- og miljøutvalget.

”Utfallet kan mycket väl bli att akupunktur utmönstras som ett medicinskt behandlingsalternativ. Vare sig detta sker eller om man i enighet når fram till den motsatta ståndpunkten är det mycket som talar för att de nordiska länderna bör anlägga ett likartat synsätt.”

Dette er en nokså enkel alminnelig problemstilling, som en politisk forsamling kan vurdere. De mer innviklede medisinske problemstillingene vil vi selvfølgelig ikke ta standpunkt til. Det overlater vi til vitenskapsmennene og legene. Vi har jo også en del av dem i denne forsamling.

Söderström: Herr president! Det är vanskligt att polemisera mot sin tidigare lärare. Asser Stenbäck har nämligen varit min professor. Jag har i alla fall tänkt våga mig på en kort replik. Asser Stenbäck polemiserar mot verkan av akupunktur. Inte heller remissinstanserna har på något sätt kunnat påstå att akupunktur saknar verkan. Det andra argumentet som jag skulle vilja få fram är att medicinen i dag innehåller många, många olika behandlingsmetoder som inte är vetenskapligt bevisade, men som praktiseras eftersom de har visat sig vara effektiva. Därför kan man ingalunda dra ett streck över en av dessa behandlingsmetoder.

Savola: Herra presidentti! Totean, että kansanedustaja, professori Stenbäck'kin kuuluu siihen koulukuntaan, joka vastusti akupunktuuria. Minä itse, joka olen tämän aloitteen tekijä, en ollenkaan harjoita tätä hoitomuotoa, mutta olen kuitenkin todennut sen erääksi varsin hyödylliseksi fysikaaliseksi hoitokeinoksi muiden hoitomuotojen joukossa.

Kun kanssakäyminen on eri pohjoismaiden kansojen välillä kovin vilkasta, niin olisi tietysti hyvä, kun hoitoa kuitenkin annetaan, että sitä annettaisiin yhteisten periaatteiden mukaisesti. Ainahan selvitys asian kohdalla on hyvä, varsinkin jos se johtaa uuteen tietoon.

Savolas anförande i svensk översättning: Herr president! Jag konstaterar att riksdagsman, professor Asser Stenbäck också hör till den skola som motsätter sig akupunkturen. Jag själv, som har väckt detta förslag, utövar alls inte denna behandlingsform, men jag har konstaterat att den är en rätt bra fysikalisk behandlingsmetod bland andra behandlingsformer.

Emedan kontakterna de nordiska folken emellan är rätt livliga, är det naturligtvis bra, när behandling dock ges, att den ges i enlighet med gemensamma principer. Det är ju alltid bra att företaga en utredning i saken, i synnerhet om utredningen leder till nya kunskaper.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Asbjørn Hugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefan Jönsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lund-

blad, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Lauri Palmunen, Thage Petersson, Per Petersson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Liv Stubberud, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade:
Asser Stenbäck.

Erkki Liikanen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Haldór Ásgrímsson, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Knud Enggaard, Leif Glensgård, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Svante Lundkvist, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Ib Stetter, Ebba Strange och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

16

A 566/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk registrering av läkemedel

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Järvenpää: Herr president! De rådsmedlemmar som väckt medlemsförslaget om gemensam nordisk registrering av läkemedel framhåller att kontroll och registrering av läkemedel bör ske så rationellt och effektivt som möjligt och att samma kontrollprocedur sålunda inte skall behöva upprepas fem gånger, d. v. s. i vart och ett av de nordiska länderna.

I medlemsförslaget konstateras att det redan existerar läkemedelssamarbete i Norden. Bl. a. fungerar Nordiska läkemedelsnäm-

den sedan år 1975 och sedan 1977 gäller nordisk receptgiltighet.

I fråga om registrering av läkemedel har Nordiska läkemedelsnämnden utfört en kartläggning över i Norden ineliggande ansökningar om farmaceutiska specialiteter och arbetet på dessa. Kontrollorganen i de nordiska länderna utbyter vidare registreringsprotokoll för att informera varandra om ställningstaganden.

Social- och miljöutskottet konstaterar att remissinstansernas uttalanden i frågan inte är enhetliga. Merparten av instanserna har ansett att ett ökat nordiskt samarbete i registreringsfrågor särskilt vad beträffar farmakologisk, klinisk och toxikologisk dokumentation är önskvärd medan tveksamheten varit betydlig då det gäller införandet av gemensam nordisk registrering av läkemedel.

Det finns flera orsaker till detta. En är Danmarks medlemskap i EG som gör det omöjligt för Danmark att ingå bindande nordiska avtal beträffande läkemedelsregistrering. En annan är de stora olikheterna i lagstiftningen i de nordiska länderna då det gäller läkemedelsregistrering. En gemensam nordisk läkemedelsregistrering skulle vidare uppenbarligen tendera att gynna stora internationella företag men också stora företag inom Norden. Detta skulle i sin tur kunna inverka på möjligheterna att utforma en läkemedelspolitik utifrån nationella intressen vilket knappast torde uppfattas som önskvärt. EFTA har fattat vissa beslut på läkemedelsområdet som berör Finland, Island, Norge och Sverige.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid att Nordiska läkemedelsnämnden har som uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och praxis på läkemedelsområdet. En av nämndens huvuduppgifter under de kommande åren är samordning och utredning av kontrollen av farmaceutiska specialiteter. I oktober 1980 anordnar nämnden ett symposium om registreringsfrågan vars syfte i första hand är ett fortsatt närmande av lagstiftning och administrativ praxis i de nordiska länderna vad beträffar registreringen av läkemedel. Resultatet av symposiet skall sammanfattas i en rapport och överlämnas till Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet i början av år 1981.

Mot bakgrunden av de förhållanden som

råder i de nordiska länderna på läkemedelsområdet samt det symposium som Nordiska läkemedelsnämnden arrangerar finner social- och miljöutskottet att huvudsyftet med medlemsförslaget i betydande utsträckning torde vara tillgodosett. Utskottet finner därför att ytterligare åtgärder från Nordiska rådets sida i detta skede inte är påkallade. Under hänvisning till detta hemställer utskottet att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

17

D 1980/1/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

18

D 1980/32/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

19

D 1980/11/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

20

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om genomförande av åtgärder för att motarbeta faktorer som förorsakar handikapp (D 1980/13/1978/s¹)

Sigrd Utkilen: Hr. president! Vil Ministerrådet snarlig ta initiativ til at det nedsettes en tverrfaglig arbeidsgruppe, som på grunnlag av det registreringsarbeid som utføres, kan gi bidrag til en nærmere belysning av faktorer som forårsaker handikap, slik at man på denne basis kan finne fram til riktige og effektive tiltak?

Statsrådet **Karin Söder:** Herr president! Som en följd av att Nordiska rådet 1978 antog rekommendation nr 13/1978 om åtgärder för att motarbeta faktorer som förorsakar handikapp har den nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) gjort en förstudie om möjligheten att registrera handikapp hos barn och ungdom och gett vissa rekommendationer om hur en sådan registrering skulle kunna komma till stånd. Förslaget befinner sig för närvarande på remiss hos de nordiska länderna. Vi känner ännu inte remissinstansernas inställning till förslaget.

En registrering av handikapp enligt NOMESKO:s förslag kan som fru Utkilen påpekat inte utgöra mer än ett led i det mycket stora ständigt pågående arbetet att motverka uppkomsten av handikapp hos barn. Innan remissinstanserna sagt sitt är det emellertid knappast möjligt att ta slutlig ställning till vilka vidare åtgärder som det på nordiskt plan är lämpligt att vidta. Jag vill också påpeka att den nordiska nämnden för handikappfrågor har sin uppmärksamhet riktad på dessa viktiga problem. Den nordiska socialpolitiska kommittén kommer senare i år att ta upp den vidare behandlingen av Nordiska rådets rekommendation 13/1978 på sin dagordning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

21

E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att trygga verksamheten för den nordiska expertkommittén för transplantationsfrågor²

Söderström: Herr president! Hänvisande till den skriftliga motivering som jag tillställt ministerrådet ställer jag följande fråga:

Är ministerrådet berett på att i sin budget i framtiden inta ett fast anslag för att finansiera verksamheten för den nordiska expertkommittén för transplantationsfrågor?

Statsråd **Arne Nilsen:** Det nordiske samarbeidet når det gjeld nyretransplantasjoner tok til i 1969. Talet på transplantasjoner har auka sterkt og går nå årleg opp i meir enn 500. Det spørsmålet Sten Söderstrøm tek opp, er såleis knytt til eit prosjekt som er eit godt døme på korleis praktisk nordisk samarbeid kan bli til stor nytte for pasientar i alle dei nordiske landa.

Løyving til dei direkte driftskostnadene for dette viktige samarbeidet vart i tida 1975—77 gitt over Nordisk ministerråd sitt budsjett. Frå 1978 har driftskostnadene blitt forskottert av Ministerrådet og utlikna på dei sjukehusa som tek del i samarbeidet.

Frå 1981 vil driftskostnadene bli forskotterte av Aarhus kommunehospital, som har den daglege administrasjonen av transplantasjonsarbeidet. Problema med dekning av dei direkte driftskostnadene skulle difor nå vera løyste på ein god og praktisk måte.

Den nordiske eksportkomiteen for transplantasjonsspørsmål har også utgiftar som det ikkje utan vidare er naturleg å utlikna på dei sjukehusa som er med i samarbeidet. Dette gjeld m. a. kostnader for forskning og utvikling, møte, seminar og liknande. Ministerrådet er samd i at slike utgifter bør kunna finansierast over Ministerrådet sitt budsjett, og er innstilt på å gje løyving til dette. Vi har som kjent ikkje faste løyvingar på Ministerrådet sitt budsjett. Løyvingane er årlege. Transplantasjonskomiteen må difor på same måten som alle andre nordiske organ søkja om prosjektløyving for kvart enkelt budsjettår.

Ministerrådet ser dette prosjektet som ein viktig del av det nordiske sosialpolitiske

² *Frågan tryckt s. 2489.*

¹ *Frågan tryckt s. 2483.*

samarbeidet, og er innstilt på å legge tilhøva til rette også for ekspertkomiteen sitt viktige arbeid i komande år.

Söderström: Herr president! Samtidig som jag tackar ministern för svaret som var positivt så hoppas jag att ministerrådet också kommer att prioritera den här expertkommittén i sina kommande projektbudgeter och bevilja medel det här året och förhoppningsvis också nästa år.

Statsråd Arne Nilsen: Ja, det ligg i det eg alt har sagt at for dei utgifter som det ikkje er naturleg å utlikna på sjukhusa, er Ministerrådet innstilt på å løyva midlar over Ministerrådet sitt budsjett.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

22

E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet om vård i hemmet av sjukliga åldringar (D 1980/1/1973/s)¹

Lillqvist: Herr president! Eftersom såväl frågan som motiveringen har utdelats ställer jag endast den egentliga frågan:

Har ministerrådet för avsikt att på nordiskt plan utreda möjligheterna att utveckla stödfonderna för dem som i hemmet sköter sjukliga äldre anhöriga?

Statsrådet Karin Söder: Herr president! I samtliga nordiska länder är frågor kring äldrevården av stor aktualitet. Antalet äldre ökar starkt och detta förhållande ställer stora krav på vårdresurserna i Norden. Vid nordiska socialpolitiska ministermötet år 1978 utgjorde därför äldrevården det huvudsakliga diskussionsämnet. Inom ramen för det nordiska forsknings- och utvecklingsarbetet på hälso- och socialvårdens område har äldrevården också getts prioritet av Nordiska ministerrådet. Det är helt klart att vården av äldre och sjuka i deras egen hemmiljö är en mycket väsentlig fråga. På detta område pågår ett ganska omfattande utvecklingsarbete i flera nordiska länder och ministerrådet vill gärna understödja att erfa-

¹ Frågan tryckt s. 2507.

renhetsutbytet i Norden på detta område intensifieras.

Det ekonomiska stödet till dem som vårdar gamla och sjuka anhöriga hemma kan naturligtvis utformas på många sätt såväl inom Norden som inom ett och samma land beroende på de organisatoriska förhållandena. Hur det rent ekonomiska stödet utformas är dock i första hand en nationell fråga att ta upp inom ramen för de enskilda nordiska ländernas socialpolitiska ersättningsystem. Lösningarna kan här som jag redan nämnt vara många. Ett nordiskt erfarenhetsutbyte har dock en mycket stor roll att spela när det gäller att utveckla idéer och metoder om hur en bättre vård av gamla och sjuka i den egna hemmiljön skall kunna utvecklas och stimuleras. Dessa frågor kommer även att behandlas vidare vid 1980 års socialpolitiska ministermöte som skall ägnas primärvården i Norden.

Lillqvist: Herr president! Jag tackar statsrådet Karin Söder för svaret. Samtidigt vill jag uttala min tillfredsställelse över att Nordiska ministerrådet anser att vården av äldre sjuka anhöriga hemma är en väsentlig fråga och att det för närvarande pågår ett omfattande utvecklingsarbete i flera nordiska länder. Det är just det sistnämnda, herr president, som gör att behandlingen av frågan i ministerrådet måste anses vara brådsakande.

I svarets sista del talas om, att vården av sjuka i egen hemmiljö också kommer upp till behandling vid 1980 års socialpolitiska ministermöte. I anledning härav vill jag ställa följande tilläggsfråga:

Kommer möjligen något beslut att fattas i frågan under detta år?

Statsrådet Karin Söder: Herr president! Det är naturligtvis omöjligt att idag säga vad som kan bli resultatet av den överläggning som kommer att äga rum i Island i augusti mellan socialministrarna. Men så mycket vill jag säga att även om ämnet för överläggningen är "Primärvården i Norden" kommer vi, som den finske socialministern redan avicerat, att lägga in en väldigt stor del av social välfärd i allmänhet kring primärvården. Jag utgår ifrån att vi skall kunna komma i varje fall ett steg framåt under

det här mötet, men hur långt är det för ti-
digt att säga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad,
anmäldes att behandlingen av meddelandet
fortsätter i social- och miljöutskottet.

23

**E 26: Fråga till Nordiska ministerrådet om
införande av en socialklausul i internatio-
nella handelsavtal¹**

Inge Fischer Møller: Jeg vil stille følgende
spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke muligheder har ministerrådet for
at gennemføre krav om, at der i internatio-
nale handelsaftaler indføres en social klau-
sul, som bl. a. sikrer, at børn ikke udnyttes i
industriproduktionen, at virksomhederne
ikke anvender produktionsmetoder, der er
så farlige for medarbejderne eller så miljø-
ødelæggende, at de er forbudt i industrilan-
dene eller behæftet med særlige begræns-
ninger og krav, samt at de faglige organisa-
tioners rettigheder respekteres?

Statsrådet **Karin Söder:** Herr president!
Förslagt om en s. k. socialklausul och "mi-
nimum international labour standards"
(MILS) har tagits upp i ILO. Förslag från
vissa nordiska länder om införande av en so-
cialklausul i GATT har inte vunnit gehör,
och möjligheterna att för närvarande nå
framsteg måste bedömas som små. Det har
kritiserats av u-länderna och från vissa i-län-
ders sida, däribland EG, vilka hävdar att
dessa initiativ haft protektionistiska syften.

För närvarande föreligger i GATT ett
dessa initiativ haft protektionistiska syften.
till att sämre arbetsvillkor vid produktion
för export skall närmare studeras och reg-
leras, liksom arbetsförhållanden som allmänt
erkänns som hälsofarlig (kvicksilver, bly,
asbest, bensin). Detta förslag har fått stöd
av Nordens representant i den s. k. konsul-
tativa 18-gruppen, men inte tagits upp till
fortsatt behandling ännu på grund av den
kritik det mött framför allt från u-länder-
nas sida.

Några möjligheter att ensidigt genomföra
de åtgärder förslagsställaren efterlyser finns
inte.

¹ Frågan tryckt s. 2508.

Inge Fischer Møller: Inden jeg går over
til at kommentere det svar, jeg har fået, vil
jeg godt sige, at jeg er klar over, at spørgs-
mål af denne karakter kan give visse van-
skeligheder, men jeg er overrasket over at
få et så ligegyldigt svar på spørgsmål, der
er så vigtige.

I de nordiske lande gør vi meget for at
hjælpe vore egne medborgere, så de lever
under tryk og gode forhold. Nordisk
Ministerråd udviser her en ligegyldighed,
måske sløvhed eller manglende interesse for
noget, som jeg synes er meget centralt, og
det vil jeg gerne begrunde.

Ligegyldigheden betyder for mig, at man
accepterer, at der købes varer produceret
under forhold, vi ikke vil acceptere eksisterer
i vore egne lande. Børn udnyttes på det
groveste i industrien i nogle lande, og nogle
af os kan måske ikke sige os fri for at pryde
vore gulve eller vægge med tæpper knyttet
af børn, som, fordi de bliver misbrugt i in-
dustrien, ikke har mulighed for at deltage
i en uddannelse og er forhindret i at ud-
vikle sig fysisk og psykisk godt. — Resul-
taterne heraf har jeg set. Det synes jeg er
godt at tænke på, når vi går hjemme og
hygger os med de smukke ting, vi har.

Når vi heller ikke vil være med til at for-
bedre forholdene omkring arbejdsmiljøet i
de lande, vi handler med, mener jeg også,
det er en accept af, at andre mennesker må
betale med det dyreste, de har, nemlig de-
res helbred for at deltage i industrien. Det
sidste er meget vigtigt for mig, og det er
også noget der naturligt optager arbejder-
bevægelsen meget. Hvis man havde spurgt
vore forfædre, om man kunne komme til
månen, ville vi også have fået det svar, at
det var umuligt. — Men det er det jo ikke.

Jeg kunne have bredt mig meget mere i
spørgsmålet om den sociale klausul, men
det sidste spørgsmål, jeg har stillet, drejer
sig om at give hjælp til de mennesker, der
ikke har mulighed for at organisere sig i en
fagforening. Tænk blot på Skandinaviens
historie, hvad det har kostet for de men-
nesker, der har været fagligt aktive og byg-
get et samfund op, som vi alle sammen uan-
set politisk tilhørsforhold i dag nyder godt af.

Jeg vil dog slutte med at være lidt po-
sitiv og ikke tro på, at svaret skyldes lige-

gyldighet. Jeg tror, det måske skyldes, at mange har haft travlt, og derfor vil jeg give ministeren, der har givet mig svaret, eller som står som ansvarlig i dag, dét, der for mig betyder indholdet i en social klausul, og så vil jeg følge området så tæt, jeg kan, og så vil jeg stille spørgsmålet igen næste år.

Statsrådet **Karin Söder:** Herr president! Den fråga som Inge Fischer Møller har ställt har långt ifrån lämnat de nordiska länderna i likgiltighet. Det är en svår fråga att lösa, och de nordiska regeringarna har inte kunnat uträtta vad de gärna hade velat uträtta.

Som det står i svaret har förslag om s. k. socialklausul och "minimum international labour standards" tagits upp i ILO. Förslag från vissa nordiska länder om införande av en socialklausul i GATT har inte vunnit gehör, och möjligheterna att för närvarande nå framsteg måste bedömas som små. Det har kritiserats av u-länderna och vissa i-länder, däribland EG-länderna, som hävdar att initiativen haft protektionistiska syften.

För närvarande föreligger i GATT ett amerikanskt förslag om minimum international labour standards som syftar till att sänka arbetsvillkor vid produktion för export skall närmare studeras och regleras, liksom arbetsförhållanden som allmänt erkänns som hälsofarliga. Det förslaget har fått stöd av Nordens representant i den konsultativa 18-gruppen men inte tagits upp till fortsatt behandling ännu på grund av den kritik det mött framför allt från u-länderna. Det är därför ministerrådet säger att några möjligheter att ensidigt genomföra åtgärderna inte finns.

Jag vill i det här sammanhanget nämna att inte minst den svenska regeringen under åren har varit mycket aktiv på detta område. Den tidigare socialdemokratiska regeringen tog initiativ för att få till stånd bättre internationella regler, och senare regeringar har också tagit initiativ. Jag vill nämna att vid ILO:s världssysselsättningskonferens i Genève 1976 väckte den dåvarande socialdemokratiska regeringen frågan om en socialklausul, vars övervakning skulle anförtros ILO men där också en länk skulle etableras till GATT-avtalet.

Vid den internationella konferensen i Genève under 1979 gjorde den svenske arbetsmarknadsministern en förnyad framstöt i frågan som syftade till effektivare övervakning av "Fair labour standards" i syfte att förbättra arbetsvillkoren i världen men också motverka protektionistiska tendenser i världshandeln.

Också nordiskt agerande har förekommit i dessa frågor, och vi ser det som naturligt att de nordiska representanterna i alla sammanhang där frågor av det här slaget tas upp gör sitt bästa för att så långt det någonsin är möjligt försöka förbättra villkoren för de människor det är fråga om.

Det är inte likgiltighet som varit kännetecknande för de nordiska ländernas agerande utan fastmer att vi inte kunnat nå större resultat hittills. Jag hoppas att vi tillsammans skall kunna åstadkomma någonting för framtiden.

Inge Fischer Møller: Hvis jeg havde fået det samme uddybende svar første gang, så kunne det jo være, at jeg havde været lidt mindre hvas, når jeg kom med min argumentation. Men jeg vil jo godt sige, at jeg er glad for, at jeg fik det uddybende svar. Der ligger imidlertid mange flere ting gemt i dette her, og som jeg har sagt før, er det et område, jeg er klar over, er fyldt med problemer.

Jeg er altså glad for, at jeg fik et svar, der også gik på, at man vil følge udviklingen nøje, men det var måske meget godt at se lidt historisk på det. Alle har jo set, hvor mange gange skandinaviske foregangsmænd og repræsentanter har gjort det bedre for andre.

Jeg vil endnu en gang sige, at jeg er glad for det sidste svar, jeg fik, og jeg følger det også i det år, der nu går, og hvis der ikke sker noget, må vi tage en snak sammen om det, når der er Nordisk Råd næste gang, hvis vi begge har de samme poster.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Förhandlingarna avbröts kl. 19.45.

Protokoll

8:e mötet

Fredagen den 7 mars 1980 kl. 09.00

Presidenter: Elsi Hetemäki-Olander (1—19), Lars Korvald (19—30) och Matthias A. Mathiesen (31—33)

Dagordning

1. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1980/10/1975/s)

2. E 10: Fråga till Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar om föroreningssituationen i Östersjön (D 1980/30/1970/s)

3. E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om en utredning av samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna vid en väsentlig förkortning av arbetstiden (D 1980/6/1977/s)

4. E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska jämställdhetssamarbetet (D 1980/1/1973/s och D/1980/5/1978/s)

5. E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrande av det egentliga vårdarbetets och vårdpersonalens ställning inom sjukvården

6. E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av Nordiska investeringsbankens styrelse (C 1980/42/e)

7. E 33: Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska biståndssamarbetet

8. E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om missbruk av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten (D 1980/4/1979/s)

9. Anmälan om budgetkommitténs val av förman och vice förman

10. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*ekonomiska utskottets betänkande*)

C 300/e: Berättelse från Nordel

C 301/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D 1980/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

D 1980/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande montering och lagring av radioaktivt avfall

D 1980/5/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

D 1980/1/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

D 1980/2/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden

D 1980/3/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag

11. C 29/e: Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

12. C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

13. C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

14. D 1980/6/1971/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

15. D 1980/22/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

16. D 1980/12/1976/e: Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden

17. A 554/e: Medlemsförslag om åtgärder för att underlätta industriella projekt

18. A 557/e: Medlemsförslag om den nordiska glasindustrin

19. B 27/Å/e: Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet

20. A 542/e: Medlemsförslag om förbättrat konsumentskydd beträffande lås

21. A 553/e: Medlemsförslag om samnordisk stadsforskning

22. E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för övervakning av multinationella företags verksamhet (D 1980/3/1979/e)

23. E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet om mildrade tullbestämmelser beträffande flyttningsgods i Norden

24. E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m. (D 1980/1/1972/e)

25. E 27: Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska valutasamarbetet

26. E 28: Fråga till de nordiska ländernas regeringar om energiproblem och åtgärder för att säkra försörjningen

27. E 29: Fråga till Nordiska ministerrådet om Nordiska investeringsbankens verksamhet (C 42/e)

28. E 31: Fråga till Nordiska ministerrådet om de multinationella företagens roll i Norden

29. E 34: Fråga till Nordiska ministerrådet om forskning och utprovning av alternativa energikällor

30. D 1980/18/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

31. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

32. Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

33. Sessionen avslutas

1

E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1980/10/1975/s)¹

Liv Andersen: Jeg viser til min innsendte begrunnelse og vil stille følgende spørsmål:

Vil Ministerrådet sørge for at organisasjonsspørsmålene når det gjelder nordisk samarbeidsorgan for næringsmiddelforskning, avklares i inneværende år, slik at et samarbeidsorgan snarest mulig kan ta fatt på de oppgaver som venter?

Lise Østergaard: Fru præsident! Svaret hertil er ja. Det vil ministerrådet i høj grad bestræbe sig på at gøre.

Forholdet er det, at Nordisk Ministerråds sekretariat har foreslået, at der oprettes et udvalg for levnedsmiddelspørgsmål i tilknytning til ministerrådets stedfortræderkomité. Dette udvalg skal koordinere det nordiske samarbejde inden for levnedsmiddel-sektoren. Spørgsmålet om organisationsform vil blive behandlet ved stedfortrædernes møde i april måned, og det vil ske, efter at den nordiske embedsmandskomité for landbrugsspørgsmål og skovbrugsspørgsmål har udtalt sig om sagen, og det vil ske ved deres møde i marts måned.

Liv Andersen: Jeg takker statsråden for

¹ Frågan tryckt s. 2482.

svaret. Jeg må vel muligens tolke det positivt, skjønt det statsråden sa ikke er noe nytt. Det er akkurat det samme som står i Ministerrådets meddelelse. Det som sosial- og miljøutvalget er ute etter, er å få en garanti for at denne avklaring kan komme i innværende år. Jeg har pekt på i min begrunnelse at det har gått 5 år siden denne saken ble reist i en rekommandasjon. Vi synes at det nå er på tide at en kan få kartlagt all forskning på dette område, og at man kan få en samordning av forskningsprosjektene — og at de må stimuleres.

Lise Østergaard: Fru præsident! Til det andet spørgsmål her skal jeg svare, at jeg er vel vidende om, at det er en sag, som har været under forberedelse længe.

Forholdet er det, at man har ønsket et koordinerende organ for hele levnedsmiddelområdet.

Jeg synes, at mit svar kommer så nært til en garanti, som det er muligt at gøre, når jeg angiver disse to allerede nu fastsatte tidspunkter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

2

E 10: Fråga till Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar om föroreningsituationen i Östersjön (D 1980/30/1970/s)¹

Lundkvist: Fru president! Med hänvisning till motiveringar jag anfört har jag frågat Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar om de är beredda att lämna en redogörelse för sin syn på utvecklingen när det gäller skyddet av Östersjöns marina miljö med avseende på vad som hänt sedan Östersjökonventionen undertecknades i Helsingfors 1974,

Justitieminister **Taxell:** Fru president! Finlands regering, som är depositarieregering för Östersjökonventionen, ger på den till de berörda regeringarna ställda frågan följande svar:

Finlands regering hänvisar till det medde-

¹ Frågan tryckt s. 2485.

lande för 1979 om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening vilket av Nordiska ministerrådet överlämnats till Nordiska rådet. Det bör dock tilläggas att ratifikationsläget av konventionen har ändrats sedan meddelandet avfattats sålunda att alla fördragsslutande parter numera ratificerat eller godkänt konventionen och deponerat instrumentet för ratifikation eller godkännande hos Finlands regering. Uppgifterna i C 1 kap. 14 är numera föråldrade. Finlands regering har för avsikt att i maj 1980 sammankalla parterna till det första sammanträdet med den kommission som i enlighet med konventionen skall upprättas för dess syften och som kommer att ersätta den interimistiska kommission vilken varit ansvarig för konventionens likaså interimistiska tillämpning.

Det kan konstateras, att samarbetet mellan Östersjökonventionens parter har fortskridit öppet, smidigt och tämligen effektivt utan att ha påverkats av dess interimistiska karaktär. Några mera avgörande steg kan dock knappast tas utan ett även formellt permanent samarbete. Därför är det ytterst betydelsefullt att konventionen nu träder i kraft. Den interimistiska Östersjökommissionen har för den motsvarande permanenta kommissionen förberett till den motsvarande permanenta kommissionen en verksamhetsberättelse, ur vilken bl. a. framgår, att den interimistiska kommissionen koncentrerat sitt arbete huvudsakligen på tre olika områden dvs. på vetenskapliga och tekniska problem, på sjöfartens miljövårdsfrågor och på förberedelserna av den permanenta Östersjökommissionens organisation och finansiering.

Det har skapats ett mångsidigt samarbete mellan de officiella mellanstatliga organ som har uppstått genom Östersjökonventionens tillkomst och de vetenskapliga organ vilka bedrivit östersjöforskning redan innan förslaget till konvention utarbetats. Kunskapen om tillståndet i Östersjöns miljö har sålunda avsevärt kunnat fördjupas. Samarbete för gemensam eller jämförbar undersökningsmetodik har pågått under flera år i syfte att skapa underlag för en fortlöpande uppföljning (monitoring) och värdering av miljös tillstånd. Genomförandet av uppföljningsprogrammet har påbörjats 1979.

Gemensamma bedömningsgrunder för reglering av utsläpp av miljöfarliga ämnen och för utsläppens inverkan på miljön håller på att utarbetas. Man bör lägga märke till att Östersjökonventionen täcker alla företeelser som menligt kan påverka den marina miljön. Sålunda är luftburen och, i synnerhet, från land härrörande förorening föremål för särskild uppmärksamhet. Från land härrörande förorening har hittills behandlats huvudsakligen som en teknologisk fråga, dvs. samarbetet har riktats mot avfallsvattnets reningsteknik.

Av sjöfartens miljövärdproblem har oljebekämpning, utsläpp från fartyg, mottagningsanordningar för avfall m. m. i hamnar och övervakning av sjöfarten för att öka trafiksäkerheten varit de mest uppmärksammade.

I samarbetet torde företräde även fortsättningsvis komma att ges åt samma frågor som hittills. Det är dock möjligt, att oljebekämpningen, den från land härrörande föroreningen och vissa juridiska saker som t. ex. frågan om statsansvar för miljöskador måste ställas kanske ännu mera i förgrunden än hittills.

Östersjöns tillstånd har visat sig vara utsatt för förhållandevis stora naturliga variationer. Det är därför icke möjligt att i dag med säkerhet bedöma hur tillståndet kommer att utvecklas. Exempelvis har syretillståndet, som i slutet av 1960-talet i olika sammanhang bedömdes vara alarmerande, under 1970-talet varit förhållandevis gott, vilket dock bör tillskrivas ovanligt kraftig naturlig syretillförsel i form av inströmmande syrerikt oceanvatten. I förekomsten av miljögifter kan icke skönjas någon klar utveckling eftersom några ämnen tycks minska men andra öka. Under den förhållandevis långa interimistiska perioden för konventionens tillämpning har dock miljölagstiftningen och miljövärdprogrammen i alla fördragslutande stater omarbetats så att de numera torde motsvara konventionens principer. Detta bör inför 1980-talet förstås som ett uttryck för fördragsparternas fasta vilja att skydda Östersjön, vilket också berättigar oss att se optimistiskt på Östersjöns tillstånd och dess marina miljöers framtid. Det kan även tilläggas att samma vilja och en likadan syn delades av de tal-

rika representanter för städer och kommuner från alla Östersjöländer, vilka deltog i kommunalförvaltningens Östersjökonferens i Helsingfors i maj 1979.

Lundkvist: Fru president! Jag ber att få tacka minister Taxell för svaret på min fråga. Det är glädjande att alla fördragslutande parter numera ratificerat eller godkänt konventionen. Nu måste de konkreta åtgärderna sättas in med kraft och utan dröjsmål.

Vad som oroar är ju att man som det sågs i svaret när det gäller miljögifter inte kan skönja någon klar utveckling. Några ämnen tycks minska medan andra ökar. I den rapport som vi i Sverige fått i anslutning till den fysiska riksplaneringen konstateras exempelvis att PCB-halten inte visar någon tendens att sjunka. Vi har stora utsläpp av cyanid. Tankfartyg, lastfartyg, färjor och fritidsbåtar släpper enligt rapporten ut mellan 30 till 60.000 ton olja varje år i östersjöområdet.

Säl har så höga gifthalter att artens existens är hotad. Fisk från vissa områden får inte saluföras på grund av för höga gifthalter. Det råder ex. förbud mot att sälja fisklever från torsk fångad i hela östersjöområdet. Mängden av olja som lösts i vatten har ökat under senare år.

Under perioden 1969—77 ökade kvävebelastningen enligt rapporten väsentligt när det gäller Östersjön.

Effekten av ökad tillgång i Östersjön på näringsämnen är ökad algproduktion i ytvattnet och försämrad syresituation i botten nära vatten. I strandområden breder vassen ut sig och i vissa skärgårdsområden är den för Östersjöns ekosystem så viktiga blåstången på väg att försvinna.

Jag behöver inte orda om vilken utomordentligt betydelsefull roll Östersjön spelar i vår naturmiljö och vad den betyder såväl ur försörjningssynpunkt som rekreativskälla. Därav min oro för utvecklingen och motivet för den fråga jag ställt.

Min oro har förstärkts av att Sveriges jordbruksminister som har ansvaret för miljöfrågorna i den svenska regeringen uttalat att miljöförbättringar med hänsyn tagen till det ekonomiska läget kan få skjutas på framtiden. I ett ansträngt ekonomiskt läge

blir det svårare att genomföra viktiga miljöförbättringar, konstaterar han. Ett uttalande som borde vara ett allvarligt memento för den som tror att nolltillväxt i ekonomin skall vara en väg att åstadkomma en bättre livskvalité.

Det finns sålunda ett klart samband mellan ekonomisk utveckling och våra möjligheter att driva en aktiv miljöpolitik.

I svaret säger minister Taxell att det är möjligt att oljebekämpningen, de från land härrörande föroreningarna och vissa juridiska saker t. ex. frågor om statsansvar för miljöskador *kanske* måste ställas ännu mera i förgrunden än hittills.

Jag vill uppmana de berörda regeringarna att stryka detta *kanske* och i stället med kraft verka för att dessa åtgärder vidtas för att effektivare möta de föroreningsskällor som hotar Östersjön.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

3

E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet en utredning av de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna vid en väsentlig förkortning av arbetstiden (D 1980/6/1977/s)¹

Ebba Strange: Fru præsident! På grundlag af ministerrådets meddelelse om rekommandation nr. 6 fra 1977 har jeg stillet spørgsmålet, om vi kan gå ud fra, at ministerrådet har forladt sin tidligere skepsis over for gennemførelse af den ønskede udredning om virkningerne af arbejdstidens nedsættelse, og om vi kan gå ud fra, at denne udredning nu opprioriteres.

Jeg vil gerne konkretisere spørgsmålet til, om ministerrådet kan oplyse, hvornår udredningen kan forventes påbegyndt.

Andra finansminister **Pirkko Työläjärvi:** Fru president! Frågeställaren tar utgångspunkt i en rekommendation från Nordiska Rådet 1977 (*rek. nr 6/1977*). Ministerrådet har i sitt meddelande den 10 december 1979 hänvisat till en svensk arbetstidsutredning vilket har resulterat i en rapport kallad

¹ *Frågan tryckt s. 2486.*

”Arbetstiderna inför 80-talet” (SOU 1979: 48). Ministerrådet sammanfattade i sitt meddelande att den svenska rapporten och de uttalanden som kommer fram under dess remissbehandling tillsammans med resultatet från övrigt nordiskt utredningsarbete bör kunna utgöra ett underlag för att överväga om man skall tillsätta en nordisk utredning med uppgift att belysa de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av en betydande arbetstidsförkortning.

Arbetsmarknadsprogrammets andra etapp innehåller ett projektförslag som tar sikte på att utreda i vilken grad flexibel användning av deltidarbete påverkar sysselsättningssituationen och kan exempelvis göra det lättare för kvinnor och nyutbildade att få arbete. Det är avsikten att erfarenheter och synpunkter i de olika nordiska länderna bör kartläggas också med hänsyn tagen till arbetsmarknadsparternas intresse.

I ett annat projekt på arbetsmarknadsområdet studeras sysselsättningseffekter av ny teknologi.

Ministerrådet vill påpeka att arbetstidsfrågorna är mycket omfattande och berör ett flertal samhällsområden. De enskilda länderna i Norden diskuterar och har igång utredningar om dessa frågor utifrån delvis sammanfallande och delvis olika utgångspunkter.

Till dess att det nationella och nordiska utredningsarbetet som är nämnt ovan har kommit något längre och delvis remissbehandlats är det tvivelaktigt om en gemensam nordisk undersökning är ändamålsenlig. När detta material föreligger, kommer emellertid ministerrådet att värdera frågan om en gemensam nordisk undersökning.

Ebba Strange: Fru præsident! Jeg skal indledningsvis takke for svaret på mit spørgsmål, som jeg har lyst til at knytte et par kommentarer til.

Ministeren nævner i sit svar en del undersøgelser, der dels er færdiggjort, dels er i gang. De handler om teknologi og arbejdsløshed, de handler om deltidarbejde, og de handler i det hele taget først og fremmest om tekniske og arbejdsmarkedsmæssige spørgsmål.

Det, der har været vores diskussionsemne i social- og miljøudvalget, er i høj grad de

familjepolitiska och kvindepolitiska synspunkter på dette spørgsmål. Vi oplever i alle vore nordiske lande i øjeblikket et stort pres og et stærkt krav ikke mindst fra kvinderne om at få en generelt nedsat arbejdstid for at øge ligestillingen.

Deltidsarbejde vil fortrinsvis blive brugt af kvinder, og det er der også peget på i ministerrådets svar. Det vil derfor fastholde kvinden i den stilling, hun har derhjemme som hovedansvarlig for hjemmet og børnene.

I et egentligt ligestillingsprogram finder vi, at en generelt nedsat arbejdstid for både mænd og kvinder er af større og mere afgørende betydning. Derfor ønsker vi, at en fællesnordisk udredning skal tage stilling også til dette spørgsmål og ikke kun til de snævert teknologiske og arbejdsmarkeds-mæssige spørgsmål.

Svaret, jeg har fået, giver ikke nogen præcis tidsangivelse af, hvor længe vi skal vente på en sådan udredning. Jeg er forberedt på, at presset og kravet vil vokse stærkt i den nærmest kommende tid. Derfor vil jeg egentlig gerne spørge, om vi kan få et lidt mere præcist svar. Skal vi vente ét eller fem eller seks år, for hvis vi skal vente fem eller seks år, er jeg bange for, at tiden er løbet fra dette meget vigtige spørgsmål.

Andra finansminister **Pirkko Työlajärvi**: Fru president! Som svar på denna kommentar vill jag konstatera att jag i mitt svar sade, att "ministerrådet vill påpeka att arbetstidsfrågorna är mycket omfattande och berör ett flertal samhällsområden" och vidare att "de enskilda länderna i Norden diskuterar och har igång utredningar om dessa frågor utifrån delvis sammanfallande och delvis olika utgångspunkter".

Under den här delen av mitt svar faller den familjepolitiska aspekten. Jag vill som exempel nämna moderskapsledigheten som har lett till positiva familjepolitiska följder, men å andra sidan haft vissa drag, som verkar för diskriminering av kvinnan på arbetsmarknaden. När det gäller den tidsmässiga aspekten som kommentaren innehöll önskar jag påpeka att det är en fråga av en sådan vidd att vi är tvungna att ta den del för del och gå igenom de svar som vi fått från de olika länderna och som remissbe-

handlats och gripa an frågan nu och inte vänta på en totallösning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

Meddelanden

Det meddelades, att J. K. Hansen och Ib Stetter lämnat sessionen.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Ingrid Sundberg återtagit sin plats i rådet och att Rolf Clarkson lämnat sessionen samt att för resten av detta möte Gunnel Jonäng lämnat sessionen och ersatts av Ulla Ekelund och att Olof Palme lämnat sessionen och ersatts av Karl-Erik Häll.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

4

E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska jämställdhetssamarbetet (D 1980/1/1973/s och D 1980/5/1978/s¹)

Grethe Lundblad: Fru president! Mot bakgrund av den motivering som finns återgiven i trycket har jag ställt följande fråga till ministerrådet: Vilka organisatoriska förändringar avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att ge det nordiska jämställdhetsarbetet genomslagskraft?

Nordisk samarbetsminister **Lise Østergaard**: Fru president! Spørøsmålet om ligestillingsarbejdet's organisationsmæssige forankring i det nordiske samarbejde har flere gange været taget op, sidst af rigsdagsmedlem Anna-Greta Skantz ved forrige session i Nordisk Råd i Stockholm.

Dengang svarede statsråd Bertil Hansson, at det ligestillingsudvalg, som i dag varetager ligestillingsarbejdet i praksis, har nøjagtig samme gennemslagskraft som en embedsmandskomité og bl. a. følger samme rutiner ved behandlingen af forslag til projektbudget. Samtlige samarbejdssektors forslag til projektbudget behandles af sted-

¹ *Frågan tryckt s. 2487.*

fortræderkomiteen, før de vedtages af samarbejdsministrene. Det er altså ikke fagministrene, som afgør budgettet for nogen af disse sektorer. Når ministerrådet nu har fundet det mest hensigtsmæssigt at lægge ligestillingsarbejdet til et udvalg, formelt under Samarbejdsministrenes Stedfortræderkomité, har det sammenhæng med ligestillingsarbejdets tværfaglige karakter.

Det har også sammenhæng med den måde, hvorpå ligestillingsarbejdet er forankret nationalt. I de fleste nordiske lande er dette i praksis lagt til organer uden for departementerne. Derfor vil det være uhensigtsmæssigt at oprette en embedsmandskomité, fordi der i flere af landene ikke findes embedsmænd, som alene arbejder med ligestillingsspørgsmål. Komiteen måtte i så fald forstærkes med kyndige medlemmer på sagsbehandlerplan. Dette vil igen sige et større apparat og mere bureaukrati.

Fordelen ved ligestillingsudvalget, som det fungerer i dag, er den, at det ved sin placering og sit begrænsede antal medlemmer kan arbejde mere smidigt end de større embedsmandskomiteer.

Jeg er for øvrigt enig med Lundblad i, at det faglige ansvar for ligestillingsspørgsmålene bør ligge hos ligestillingsministrene i stedet for hos samarbejdsministrene. Der er intet i vejen for, at ligestillingsministrene træder sammen og danner ministerråd i lighed med de øvrige fagministerråd, men når dette hidtil ikke er sket, hænger det sammen med praktiske problemer i forbindelse med, at to af ligestillingsministrene samtidig har været statsministre. Ligestillingsministrene vil imidlertid træde sammen til efteråret, når de møder Nordisk Råds social- og miljøudvalg til fælles drøftelser om ligestillingsarbejdet.

Ministerrådet anser det altså indtil videre for mest hensigtsmæssigt, at ligestillingsarbejdet som hidtil bliver varetaget af ligestillingsudvalget. Spørgsmålet om den formelle organisation er, vil jeg sige, imidlertid ikke det vigtigste spørgsmål for ministerrådet. Det vigtigste må være, at samarbejdet i størst mulig grad bidrager til at berige og effektivisere de nordiske landes arbejde for at opnå fuld ligestilling. De tekniske løsninger er vigtige, men kan ikke være nogen hovedsag i denne sammen-

hæng. Grethe Lundblad siger, at ligestillingsudvalgets initiativer er mange, interessante og ambitiøse, og det mener jeg måske kan tyde på, at udvalget arbejder effektivt. Samtidig er vi åbenbart også enige om, at ambitionerne bør højnes yderligere, og at dette næppe kan gøres ved at ændre den organisationsmæssige struktur. Det er først og fremmest ressourcer, det drejer sig om. Medens embedsmandskomiteerne på andre områder har store nationale apparater at trække på både inden for og uden for departementerne, vil ligestillingsudvalget i langt større grad være afhængigt af de sekretariatsressourcer, som Nordisk Ministerråd kan yde. I dag er det således, at ligestillingssamarbejdet disponerer over ca. 1/4 konsulent i Nordisk Ministerråds sekretariat, og det er blevet alt for lidt. Ministerrådet vil derfor alvorligt vurdere at tilføre det nordiske ligestillingssamarbejde øgede sekretariatsressourcer.

En vigtig del af arbejdet vil bl. a. blive at holde en bedre kontakt med parterne på arbejdsmarkedet, kvindeorganisationerne og andre organisationer med interesse for ligestillingsarbejdet.

Så tager fru Lundblad også igen spørgsmålet op om en permanent rådgivende komité med repræsentanter for de nævnte organer. Ligestillingsudvalget drøftede dette forslag meget omhyggeligt, da det sidste gang kom op, men fandt, at det ville blive vanskeligt og besværligt at praktisere. Ministerrådet er enig i dette og har ikke ændret opfattelsen af, at et permanent rådgivende organ vil gøre arbejdet unødigt besværligt. Løbende kontakter med organisationerne er imidlertid vigtigt, men dette sker bedst på det nationale plan. Nordiske samarbejdsspørgsmål af mere principiel karakter og samarbejde om konkrete opgaver kan nu engang bedst tages op med organisationerne på nordisk basis gennem konferencer, hvor det er muligt at få en alsidig drøftelse og behandling af spørgsmål af fælles interesse. Ministerrådet inviterede sidste efterår arbejdsmarkedets parter, kvindeorganisationerne og repræsentanter for Nordisk Råd til et kontaktmøde i København, og ligestillingsudvalget har efter mødet noteret sig omkring en snes konkrete samarbejdsforslag, som vurderes nærmere.

Ministerrådet anser dette for en mere stimulerende og effektiv form for samarbejde end at have en formelt udnævnt komité til at gøre arbejdet.

For at sammenfatte svaret vil jeg altså sige:

Ministerrådet vil alvorligt vurdere at øge ligestillingsudvalgets sekretariatsressourcer. Vi vil med jævne mellemrum invitere til kontaktkonferencer med kvindeorganisationer, med arbejdsmarkedets parter og med andre, som arbejder med ligestillingssager. Så må vi, hver i vort land, forsøge at øge de nationale ressourcer, ligestillingssamarbejdet bygger på.

Grethe Lundblad: Fru president! Jag tackar Lise Østergaard så hjärtligt för svaret. Jag tycker att det är utmärkt att ministerrådet nu vill allvarligt överväga att öka resurserna för sekretariatet när det gäller jämställdhetsarbetet inom ministerrådet. Det är också glädjande när man nu uttalar att det skall vara jämställdhetsministrarna i stället för samsarbetsministrarna som bör ha ansvaret för utvecklingen av arbetet för ökad jämställdhet mellan könen i ministerrådets regi — vi har ju numera fått jämställdhetsministrar i de nordiska länderna.

Men det är fortfarande svårt att förstå varför det just på detta samsarbetsområde inte är lämpligt med en ämbetsmannakommitté och att ett jämställdhetsutskott förordras. Ett sådant utskott har inte samma möjligheter som en ämbetsmannakommitté att utnyttja de nationella departementens/ministeriernas expertkännedom, och på något sätt kan det ge ett uttryck av att jämställdhetsfrågorna på detta sätt får litet lägre status än andra frågor. Därför tycker jag inte att ministerrådet för all framtid skall låsa sig fast i detta ställningstagande utan se jämställdhetsutskottet som en preliminär lösning.

Men även om organisationen har betydelse för hur jämställdhetsarbetet växer fram i det nordiska samsarbetet, så är det ju resultatet och ansträngningarna vi främst måste observera. I C 1-rapporten upptar jämställdhetssamarbetet bara en mycket liten del, men ändå hänvisas i svaret till en hel del utredningar, till att man har gjort en film och till kontaktmöten som ägt rum.

Vida viktigare är vilka praktiska resultat utredningarna om ökad jämställdhet kan leda till. Det vet vi inte mycket om idag. Tyvärr ger inte svaret mycket besked i den frågan.

Jag undrar om de organisatoriska förändringarna verkligen snabbt kan leda till bättre konkreta resultat, och jag vill helt kort ställa en liten fråga till:

Anser statsrådet Østergaard att de av ministerrådet skisserade organisationsförändringarna och de resurstillskott som förväntas kan bli en garanti för att vi snart får se konkreta resultat mot bakgrund av utredningarna och att man t. ex. under innevarande år kan fördjupa mötes- och seminarieverksamheten när det gäller ökad jämställdhet?

Liv Andersen: Jeg føler behov for å komme med noen kommentarer til statsrådets utredning og svar på spørsmålet om likestillingsarbeidet. Jeg vil med en gang ha sagt at vi kvinner føler oss noe utålmodige, og vi syns det går meget langsomt i Nordisk Råd når det gjelder å få fart på likestillingsarbeidet.

Statsråden sa at statsråd Bertil Hansson for en tid tilbake hadde svart at likestillingsarbeid i praksis har nøyaktig samme gjennomslagskraft som en embetsmannskomite. Til det vil jeg si avgjort nei. Det har det ikke hatt. Det har ikke hatt den samme gjennomslagskraft. Det har fått et mindre budsjett og langt færre faste tjenester enn andre områder i Nordisk Råd.

Det ble også sagt at det ikke er fagministrene som avgjør budsjettet. Nei, det er riktig det. Men vi har noe som heter politikkere, og de burde også være med å påvirke sine områder når det gjelder å prioritere så viktige områder som dette.

Videre ble det sagt:

”Ministerrådet anser det altså inntil videre som mest hensiktsmessig . . .”

Ligger det i det svaret at det er muligheter for å få en annen vri på det?

Samtidig ble det sagt at spørsmålet om den formelle organisasjon ikke var noe viktig spørsmål for Ministerrådet. Men da syns jeg det kan være på sin plass å spørre: Er det ikke riktig at den organisasjon som vi kvinner mener kanskje best fremmer vårt

arbeid, kunne være tilrådelig også for Ministerrådet?

Det ble også sagt at en permanent rådgivende komite ikke var det beste, at det var et unødig tungrodd apparat. Da vil jeg minne om at Rådet i går vedtok vårt "betänkande av social- och miljöutskottet", og der står det vitterlig i punkt 6:

"De ministrarar som i respektive nordiskt land bär ansvaret för jämställdhetsfrågorna bör ansvara för dessa frågor också på nordiskt plan."

Det var greit, og det var statsråden enig i. Men i punkt 7 står det:

"En fristående ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor och en till denna knuten rådgivande kommitté bör upprättas."

Dette vedtok Rådet i går. Og jeg kan ikke forstå at Ministerrådet da kan gjøre noe med det, når dette er vedtatt i Rådet. Da bør man følge det vedtak som Rådet har gjort.

Likedan ble det sagt at likestillingsutvalget har notert seg et tyvetalls konkrete samarbeidsforslag, som bør vurderes nærmere. Nå håper jeg at de ikke bare blir *vurdert*, men at det også virkelig *gjøres* noe med forslagene.

Nordisk samarbeidsminister **Lise Østergaard**: Jeg vil gerne svare begge de to tillegsspørgere, at jeg også selv er utålmodig. Jeg synes også selv, at det varer for længe, før vores ønskemål med hensyn til likestillingsspørgsmålene bliver virkeliggjort. Men når jeg skal svare på disse for en dels vedkommende teknisk betonedede spørsmål som samarbeidsminister, må jeg gentage, at vi mener i ministerrådet, at den organisationsform, som vi i øjeblikket har med de ændringer, jeg her har givet til kende vil komme, netop i øjeblikket er den mest hensigtsmæssige, og jeg vil gentage, at en embedsmandskomite ikke nødvendigvis er en forbedring, så længe der ikke er centrale departementale ressourcer i de nationale regeringer.

Men når det er sagt, vil jeg også gerne sige, at der er ikke tale om, at vi holder fast ved denne organisationsform af envisshet, fordi vi kun vil have den sådan. Vi er aldeles parate til at være fleksible, og i det øjeblik der måtte ske forbedringer på na-

tionalt plan i vore hjemlige departementer og regering, er det indlysende, at vi vil tilpasse det nordiske samarbejde på området, så det forbedres tilsvarende.

Det er jo således, at det nordiske arbejde på dette som på andre områder må bygge på de nationale forudsætninger.

Så bliver jeg spurgt, om jeg kan garantere konkrete resultater af arbejdet i den nærmeste fremtid. Hvor ville jeg ønske, at jeg kunne det, men vi må jo være opmærksomme på, at vi her har at gøre med et kolossalt væsentligt og meget vanskeligt politisk problem, som vi virkelig må være forberedt på at arbejde aktivt og intensivt med på lang sigt. Jeg kan forsikre, at i det nordiske samarbejdsministerråd, hvor der i øjeblikket ved et tilfælde er en overrepræsentation af kvinder, er dette et spørgsmål, der ikke bliver for lidt behandlet.

Jeg kunne have lyst til blot at nævne som et tillæg til de aktiviteter, der kan stimulere debatten i vore lande, at et af de skandinaviske lande, nemlig Danmark, skal være værtsland for den 2. internationale kvindekonference fra den 14.—30. juli d. å. Det er allerede således i Danmark, at debatten om kvindespørgsmål er meget stimuleret af den kommende konference, og jeg kunne forvente og ønske mig, at debatten i de andre nordiske lande også ville finde stimulans i, at denne store verdenskonference finder sted i et skandinavisk land.

Til slut vil jeg blot, på spørgsmålet fra Grethe Lundblad om, hvad der er sket med vores udredning, svare, at de seminarer, den film, den screening, den undersøgelse i UNESCO om barneåret, projekt Familie og Ligestillingspolitik bl. a. ved fødsel, projekter som har direkte resultater for dem, der arbejder med så centrale kvindespørgsmål i praksis — alle disse ting er konkrete resultater, og vi må ikke undervurdere betydningen af en intensiv offentlig debat som pression i vore nationale regeringer for at få øgede ressourcer, og vi vil i ministerrådet bestræbe os på at støtte enhver sådan tendens.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandena fortsätter i social- och miljöutskottet.

5

E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrande av det egentliga vårdarbetets och vårdpersonalens ställning inom sjukvården¹

Savola: Fru president! Med hänvisning till motiveringen ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att förbättra vårdarbetets och den vårdande personalens ställning i Norden?

Social- och hälsovårdsminister **Sinikka Luja-Penttilä:** Fru president! På såväl det internationella som det nationella planet råder det en allt större enighet om nödvändigheten av en ökad satsning inom hälso- och sjukvården på omvårdnadsaspekter. Denna uppfattning kommer till uttryck i samband med världshälsoorganisationen WHO:s aktuella omvårdnadsprojekt som förverkligas i form av olika forskningsstudier och aktiviteter i medlemsländerna. Avsikten med den internationella forskningsaktiviteten är att bidra till att göra hälsovårdsarbetet effektivare genom att omvårdnadsarbetets innehåll och metoder förbättras. Bland annat undersöks åldringarnas hälsovård.

I Finland liksom i de övriga nordiska länderna, har WHO:s aktiviteter föranlett studier både vid sjukhus och hälsocentraler.

På det nordiska planet uppmärksammas frågan om vårdarbetets och vårdpersonalens ställning vid undervisningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan, som sedan år 1978 lyder under Nordiska ministerrådet. Av de fyra huvudämnena vid högskolan anknyter omvårdnadsfrågorna direkt till ämnena hälso- och sjukvårdsadministration och socialmedicin. Behovet av en mera humanistisk vård, som tar hänsyn till människans/patienternas totala behov betonas i undersökningen på ett flertal sätt. Bland aktuella aktiviteter med anknytning till vårdarbetet, kan nämnas forskningen om "Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden", forskning kring "Åldringsvården i Norden" samt projektet "Kroniskt sjuka barn i Nor-

¹ Frågan tryckt s. 2496.

den". Hösten 1979 arrangerade Nordiska hälsovårdshögskolan en specialkurs i omvårdnad/omvårdnadsforskning. Kursen samlade drygt 200 sökande av vilka endast ett 30-tal kunde tas emot. Som föreläsare fungerade några av de mest sakkunniga på området. Kursen kommer att upprepas i år. Parallellt med kursverksamheten har högskolan ansökt om medel för att inrätta en särskild lektorstjänst för ämnesområdet omvårdnad. Enligt tillgängliga uppgifter torde lektorstjänsten bli aktuell som nästa akademiska tjänst vid Nordiska hälsovårdshögskolan efter professorstjänsten i miljömedicin, som inrättas från och med 1981. En annan av Nordiska ministerrådets aktiviteter med anknytning till omvårdnadsområdet är en expertgrupp som ländernas hälsovårdsadministrationer respektive de medicinska forskningsråden inrättat i början av år 1980 för hälso- och sjukvårdsforskning.

Samtidigt med att de nordiska länderna inom ramen för internationella och nordiska aktiviteter samråder om vårdarbetets roll söker länderna stärka och utveckla vårdarbetets position i de enskilda länderna. Lärostolar i omvårdnad har inrättats eller avses inrättas i Reykjavik, Bergen och Kuopio. I Sverige är omvårdnadsforskningen under uppbyggnad.

Vid sidan av undervisningsinsatserna i länderna bör nämnas sådan utredningsverksamhet som syftar till ny såväl hälso- och sjukvårdslagstiftning som annan lagstiftning, i vilken vårdarbetet och vårdpersonalens ställning bättre skall kunna beaktas. I detta sammanhang kunde särskilt nämnas det svenska förslaget till ny hälso- och sjukvårdslag och ett betänkande om sjukvårdens inre organisation. För norskt vidkommande kunde nämnas betänkanterna från det s. k. Morkutvalget om strukturering av sjuksköttjänsten, vilka publicerats i slutet av 1970-talet. I Finland söker man beakta vårdarbetets behov i samband med de aktuella s. k. "mellanstadie-skolreformererna".

Med hänvisning till det ovan anförda kan konstateras att frågan rörande vårdarbetets och den vårdande personalens ställning för tillfället uppmärksammas såväl på internationellt, nordiskt som nationellt plan. Med beaktande av pågående aktiviteter och

av frågeställningarnas betydande komplexitet och omfång framstår det ändamålsenligt att Ministerrådet bedömer behovet av nya åtgärder mot bakgrunden av frågans såväl internationella som nationella utveckling.

Savola: Rouva presidentti! Kiitän ministeri Luja-Penttilää vastauksesta. Siinä todettiin, että monissa maissa on käynnissä selvittely, joka tähtää lainsäädäntöön, jossa hoitohenkilöstön hoitotyön asema tulee paremmin turvatuksi. Esimerkkinä tämän hetken Suomen lainsäädännöstä voidaan sanoa, että parhailtaan olemme tekemässä selvittelyä yliopistollisia keskussairaaloita koskevaa lakia varten. Siinähan meillä on lain mukaan sairaalahallitus, jossa on jäseninä vain lääketieteen professoreita. Kuitenkin se käsittelee hyvin läheisesti jokapäiväistä hoitotyötä, eikä hoitotyön edustajilla ole lainkaan päästösvaltaista edustusta tässä elimessä, joten toivoisin, että tässä suhteessa voitaisiin lainsäädäntöä kehittää Suomessakin sellaiseen suuntaan, joka vastaa paremmin 1980-luvun työpaikkademokratian henkeä.

Teenkin seuraavan lisäkysymyksen: Aikooko ministerineuvosto vaikuttaa siihen, että sairauden- ja terveydenhoitotyötä toteutetaan siten, että nykyinen lääkärikeskeinen hierarkia vähenisi hoitotyössä ja hoitotyötä koskevassa hallinnossa?

Savolas anförande översatt till svenska: Fru president! Jag tackar minister Sinikka Luja-Penttilä för svaret. Det konstaterades däri att det i många länder pågår ett utredningsarbete som syftar till en lagstiftning som bättre säkerställer positionen för vårdpersonalens utförda vårdarbete. Som exempel på den nuvarande lagstiftningen i Finland kan nämnas, att vi för närvarande håller på med ett utredningsarbete för en lag om universitetens centralsjukhus. Däri har vi ju enligt lagen en sjukhusstyrelse, som enbart har professorer i medicin som ledamöter. Emellertid är styrelsen mycket nära inbegripen i det dagliga vårdarbetet, och företrädare för vårdarbetet har ingen representation med beslutanderätt i detta organ. Av denna anledning hoppas jag att lagstiftningen även i Finland i detta avseende kan utvecklas i sådan riktning att den bättre

motsvarar arbetsplatsdemokratins anda på 1980-talet.

Därför vill jag ställa följande tillägsfråga: Har ministerrådet för avsikt att medverka till att sjuk- och hälsovårdsarbetet förverkligas så, att den nuvarande läkardominerade hierarkin minskar i vårdarbetet och i förvaltningen av vårdarbetet?

Sosiaali- ja terveysministeri Sinikka Luja-Penttilä: Rouva presidentti! Vastaan tähän Petter Savolan lisäkysymykseen suomen kielellä.

Kysymykseen ei voida antaa yksiselitteistä vastausta. Syy tähän on se, että hoitotyötä koskevan kehittämisen lähtökohta ei ole löydettävissä yksinomaan lääkäreiden ja muun hoitohenkilökunnan asemasta ja velvollisuuksista. Kysymyksen ydin on se, miten hoitotyötä voidaan kehittää sillä tavoin, että potilaan mukanaoloa ja toipumista hoitotapahtumassa parhaalla mahdollisella tavalla edistetään. Näin ollen hoitotyötä on kehitettävä hoitohenkilökunnan sekä hoitoyhteisön, johon luonnollisesti kuuluu myös potilas, tarpeiden ja edellytysten mukaan. Lääkäreiden ja muun hoitohenkilökunnan välistä suhdetta on täten arvioitava sekä ammattiryhmien itsenäisen aseman että lääkitemistapahtuman kannalta.

Ministerineuvosto seuraa mielenkiinnolla eri pohjoismaissa tapahtuvaa lainsäädäntötyötä, jossa pyritään luomaan paremmat edellytykset hoitotapahtumalle. Ministerineuvosto tulee luonnollisesti omassa toiminnassaan pyrkimään siihen, että hoitotyöstä käytävät keskustelut sekä lainsäädännölliset uudistukset eri maissa voidaan tehokkaasti hyödyntää kaikissa Pohjoismaissa.

Social- och hälsovårdsminister Sinikka Luja-Penttiläs anförande översatt till svenska: Fru president! Jag svarar på denna tillägsfråga av Petter Savola på finska.

Det är inte möjligt att ge ett entydigt svar på frågan. Orsaken härtill är att utgångspunkten för utvecklandet av vårdarbete inte enbart kan finnas i läkarnas och den övriga vårdpersonalens ställning och skyldigheter. Kärnan i frågan är, hur vårdarbetet kan utvecklas på ett sådant sätt att patientens medverkan och förkovran i behandlingsprocessen befrämjas på det bästa

möjliga sättet. Sålunda bör vårdarbetet utvecklas i överensstämmelse med vårdpersonalens och vårdgemenskapens, vilket naturligtvis också omfattar patienten, behov och förutsättningar. Förhållandet mellan läkarna och den övriga vårdpersonalen bör således värderas utgående både från yrkesgruppernas självständiga ställning och från behandlingsprocessen.

Ministerrådet följer med intresse det i de olika nordiska länderna pågående lagstiftningsarbetet, där man försöker skapa bättre förutsättningar för behandlingsprocessen. Ministerrådet kommer naturligtvis att i sin egen verksamhet sträva till att debatterna och vårdarbetet och de lagstiftningsmässiga reformerna i de olika länderna effektivt kan utnyttjas i samtliga nordiska länder.

Diskussionen förklarades herefter avslutad.

6

E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av Nordiska investeringsbankens styrelse (C 1980/42/e)¹

Inge Fischer Møller: Fru præsident! Jeg skal i første omgang gøre det kort, da motiveringen for mit spørgsmål er omdelt. Jeg skal bare læse spørgsmålet op:

Hvilke muligheder ser ministerrådet for at give arbejdsmarkedets parter adgang til repræsentation i Nordisk Investeringsbanks styrelse?

Andra finansminister **Pirkko Työläjärvi:** Fru president! Det är i Nordiska ministerrådet full enighet om, att arbetsmarknadens parter i största möjliga omfattning bör indras i det nordiska samarbetet, inte minst på de ekonomiska samarbetsområdena. Samarbetets karaktär av ett regeringssamarbete sätter vissa gränser för omfattningen med tanke på direkt medlemskap i kommittéer, styrelser etc. Nordiska ministerrådet anser det för en väsentlig uppgift att tillse, att arbetsmarknadens parter också i de fall där de inte formellt är medlemmar av vissa samarbetsorgan, får möjlighet att till fullo

¹ Frågan tryckt s. 2512.

och i god tid göra sina synpunkter gällande.

NFS har flera gånger rest krav om representation i Nordiska investeringsbankens styrelse, sist på ett möte mellan samarbetsministrarna och arbetsmarknadens parter i Köpenhamn för några veckor sedan.

De nordiska arbetsgivarna har som utgångspunkt inte ställt liknande krav, men har uttalat, att om NFS blir representerade i Nordiska investeringsbankens styrelse, önskar arbetsgivarna också representation.

Nordiska investeringsbankens verksamhet skiljer sig från andra bankers verksamhet genom att den är baserad på samarbete mellan fem länder. Detta medför, att en rad speciella hänsyn gör sig gällande vid organisationen av bankens verksamhet, bl. a. utnämningen av styrelseledamöter, och att styrelsen i dag består av tio ledamöter, två från varje land.

Ministerrådet har inte ännu haft möjlighet att internt diskutera uppföljningen av rådets senaste möte med parterna. Ministerrådet vill dock fortsätta strävandena att på bred front indra arbetsmarknadens parter i utformningen av det framtida nordiska samarbetet om ekonomi, industri, teknologi och sysselsättning.

Det är dock realistiskt att räkna med, att arbetsmarknadens parter beröring med investeringsbankens verksamhet också i framtiden måste bli av mer informativ karaktär och inte får formen av ett egentligt medlemskap i bankens styrelse.

Inge Fischer Møller: Jeg vil sige tak for svaret, som jeg syntes var godt og fuldstændigt på mange punkter, men jeg ved ikke, om det er tilladt at give ministeren et godt råd.

Jeg kan godt se de praktiske vanskeligheder, der kan være forbundet med at have repræsentanter for Arbejdsgiverforeningen og for L.O. når vi er så mange lande. Derfor vil jeg spørge, når man skal have det næste møde, om man ikke konkret kunne diskutere at overlade til arbejdsmarkedets parter at udpege nogle repræsentanter, som ikke har uformelle kontakter til styrelsen i Investeringsbanken, men direkte, kontakt og så overlade til organisationerne at bestemme hvor mange repræsentanter der skal med i styrelsen.

Andra finansminister Pirkko Työläjärv: Fru president! Den här synpunkten som Inge Fischer Møller lägger fram är väl värd att övervägas. Å andra sidan kan vi väl tänka oss att respektive nordiska länder då de å sin sida enligt nuvarande statuter utnämner sina representanter i bankens styrelse tar hänsyn till arbetsmarknadens parter på ett eller annat sätt, alltså via regeringarna och enligt de nuvarande statuterna. Ministerrådet kommer att överväga de synpunkter som ni lade fram.

Inge Fischer Møller: Jeg synes igen, der er grund til at sige tak, og jeg vil gerne sige: God arbejdslyst!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av berättelsen fortsätter i ekonomiska utskottet.

7

E 33: Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska biståndssamarbetet¹

Tellervo Koivisto: Rouva puheenjohtaja! Viitaten tekemääni, täällä tunnuksella E 33 jaettuun kysymykseen, joka koskee Pohjoismaiden kehitysyhteistyöprojektien hallinnon uudelleen organisoimista, saan esittää ministerineuvostolle seuraavan kysymyksen:

Mitä Pohjoismaiden ministerineuvosto aikoo tehdä turvatakseen parlamentaarisen vaikutusmahdollisuuden pohjoismaiseen kehitysapuyhteistyöhön?

Tellervo Koivistos anförande i svensk översättning:

Fru president! Med hänvisning till den av mig ställda, här med nummer E 33 utdelade frågan, som angår omorganiseringen av de nordiska utvecklingsamarbetsprojektens förvaltning, får jag till ministerrådet ställa följande fråga:

Vad ämnar Nordiska ministerrådet göra för att säkra det parlamentariska inflytandet över det nordiska biståndssamarbetet?

Nordisk samarbetsminister **Lise Østergaard:** Ministerrådet deler den opfattelse, der ligger til grund for spørgsmålet og

¹ Frågan tryckt s. 2515.

spørgsmålets begrundelse, at parlamentarisk indflydelse og lægmandsindflydelse bør forblive væsentlige elementer i det fortsatte nordiske samarbejde om fælles bistandsprojekter.

Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmåls virksomhed vil, hvis det foreliggende forslag gennemføres, få en placering i forhold til Nordisk Råds økonomiske udvalg, der er helt på linje med andre embedsmandskomiteers. Parlamentarisk kontrol med virksomheden på bistandsområdet skulle dermed være sikret i fuldstændig samme omfang som på andre samarbejdsområder.

Oprettelsen af den foreslåede rådgivende komité i tilknytning til embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål og ministerrådet vil samtidig sikre bevarelsen af det hidtidige lægmandsindslag. Jeg tror, at dette indslag vil kunne få øget vægt, når det i højere grad kommer til at udfolde sig på det principielle og på det politiske plan, end som det er i dag, hvor lægmændene har siddet med en stor mængde administrative detailspørgsmål.

Sammenfattende vil jeg sige, at gennemførelsen af det foreliggende forslag til organisatoriske forandringer efter mit skøn vil indebære en styrkelse af den parlamentariske indflydelse på bistandsområdet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

8

E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om missbruk av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten (D 1980/4/1979/s)²

Söderström: Fru president! Hänvisande till den skriftliga motivering jag har framfört ställer jag följande fråga:

Vilka åtgärder har de nordiska ländernas regeringar för avsikt att vidtaga för att åstadkomma ett samarbete på internationell plan för att avskaffa missbruket av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten?

Social- och hälsovårdsminister **Sinikka Luja-Penttilä:** Fru president! Frågan om bruket av anabola steroider är föremål för

² Frågan tryckt s. 2484.

diskussion på många olika plan i såväl internationella som nationella sammanhang. På det internationella planet verkar en särskild medicinsk kommission under Olympiska kommittén med uppgift att bland annat utarbeta direktiv och kriterier för doping-tester. Den klinisk-kemiska sakkunskapen och beredskapen är en viktig länk som bör utvecklas för att motverka medicinskt missbruk inom elitidrotten. Vid sidan av Olympiska kommitténs arbete fungerar en internationell förening för olympia-läkare. Av naturliga orsaker är bruket av anabola steroider ett återkommande tema vid överläggningar inom föreningen.

På det nationella planet dryftar forskargrupper vid olika idrottsmedicinska institutioner problemet. Därtill finns det nationella idrottsläkarorganisationer med nära anknytning till aktiv elitidrott. Såväl på det internationella som på det nationella planet förekommer det stor förtegenhet kring frågorna, en förtegenhet som förstärks i samband med stora internationella idrottsammanslagningar. Vissa divergenser i uppfattningen om steroidernas förkastlighet förekommer i förhållandet ovan antydda grupperingar av experter.

Mot ovan tecknade bakgrund dryftade i augusti 1979 de nordiska hälsodirektörerna Nordiska rådets rekommendation i saken. Hälsodirektörerna tog klart avstånd från ett sådant bruk av läkemedel. Man ansåg att medicinalförvaltningarna i länderna primärt skulle försöka påverka läkarkåren till att inte föreskriva sådana läkemedel till annat än för behandling av sjukdomar. Samtidigt konstaterades att man skulle försöka förverkliga detta genom kontakter med nationella företrädare för den idrottsmedicinska sektorn och idrottsorganisationerna. Sådana kontakter har redan tagits i länderna. Dessutom skulle hithörande problem behandlas inom pågående nordiskt idrottsmedicinskt samarbete mellan behöriga organisationer. I detta sammanhang kan nämnas att de nationella idrottsläkarorganisationerna sammanträder i maj i år i Sverige för att bland annat beröra dopingfrågan.

Användningen av mediciner inskränker sig emellertid inte endast till anabola steroider utan omfattar även andra medel och metoder med medicinsk anknytning. På

grund av att det rör sig om olika läkemedel och metoder med olika förankring i olika idrottsgrenar och olika träningsmodeller är frågan komplicerad. Detta blir ytterligare förstärkt av rådande konkurrensförhållanden mellan både enskilda idrottsmän, tränare och länder.

Med hänsyn till frågans mångfacetterade natur har medicinalförvaltningarna i detta skede inskränkt sina åtgärder till kontaktskapande verksamhet i de enskilda länderna. Det framstår dock som naturligt att ländernas medicinalförvaltningar inom ramen för det etablerade samarbetet inom WHO kunde överväga ett initiativ i frågan.

Rekommendationen kommer att diskuteras vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i april 1980.

Söderström: Fru president! Ministern konstaterade i sitt svar att medicinalförvaltningarna kunde överväga initiativ i frågan. Jag hoppas att övervägandena inte blir vid det utan också leder till handling och jag frågar därför: När ämnar de nordiska länderna ta ett initiativ i WHO i den här frågan?

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri **Sinikka Luja-Penttilä:** Rouva presidentti! Tähän kysymykseen vastaan äidinkielelläni suomella.

Sten Söderströmin lisäkysymyksen johdosta haluan ilmoittaa, että aikaisin ajankohta, jolloin Pohjoismaiden terveystieteiden voimat voisivat tehdä asiasta aloitteen WHO:n piirissä, on WHO:n yleiskokous tämän vuoden toukokuussa. Tuolloin asiaa ei kuitenkaan saada yleiskokouksen päiväjärjestykseen, koska asialista on jo vahvistettu. Asia voitaneen myöhemmässä vaiheessa tuoda esille Pohjoismaiden aloitteen muodossa. Samanaikaisesti eli tämän vuoden keväällä asia voidaan valmistella otettavaksi esille Euroopan neuvoston Public Health -valiokunnassa.

Social- och hälsovårdsminister **Sinikka Luja-Penttiläs** anförande i svensk översättning:

Fru president! Jag svarar på denna fråga på mitt modersmål, finska.

Med anledning av Sten Söderströms tilläggsfråga vill jag meddela, att den tidigaste möjliga tidpunkt då Nordens hälsovårds-

myndigheter kan ställa ett förslag i saken inom WHO är WHO:s generalförsamling i maj detta år. Då kan saken emellertid inte medtagas till dagordningen för generalförsamlingen, emedan saklistan redan har blivit bekräftad. Saken torde i ett senare skede kunna tas upp i form av ett förslag från de nordiska länderna. Samtidigt, dvs. under våren i år, kan saken beredas för upptagning i Europarådets Public Health-utskott.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

9

Anmälan om budgetkommitténs val av förman och vice förman

Vid konstituerande möte har till förman och vice förman i budgetkommittén valts Svante Lundkvist och Annelise Gotfredsen.

Anmälan lades till handlingarna.

10

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottets betänkande), C 300/e: Berättelse från Nordel, C 301/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, D 1980/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, D 1980/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande montering och lagring av radioaktivt avfall, D 1980/5/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, D 1980/1/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, D 1980/2/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och D 1980/3/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I at Nordisk Råd i anledning av de til valget henviste avsnitt i beretning C 1/1980 og vedlegg til denne vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd ser med tilfredshet på opprettelsen av et nordisk økonomisk forskningsråd og går ut i fra at forskningsrådets virksomhet blir årlig innrapportert till Nordisk Råd.
2. Nordisk Råd anser det nødvendig at med de nordiske landenes internasjonale avhengighet og sterke felles interesse av en vel fungerende internasjonal økonomi, å gjøre ytterligere anstrengelser for å fremføre de nordiske lands synspunkter i de ulike fora for internasjonalt økonomisk samarbeid. Spesielt gjelder dette i forbindelse med OECD-samarbeidet.
3. Nordisk Råd finner det nødvendig at de alminnelige vilkår for etablering av fellesnordiske industriprosjekter bedres, jfr. betenkning av vedrørende medlemsforslag A 554/e om tiltak for å fremme industriprosjekt.

Nordisk Råd kan også slutte seg til det syn som fremføres i rapporten "Nordisk økonomisk-politisk samarbeid" at det nordiske samarbeid bør ta hensyn til den store betydning de nordiske økonomier har for hverandre som utvidede hjemmemarkeder og legge stor vekt på at utviklingen i lovgivning og standardisering ikke går mot øket heterogenitet, men mot minsket sådan, samt at den økonomiske politikken som gjelder skatt, valutakurser, industripolitikk m. m. så langt som mulig tar sikte på en homogenisering som forsterker hjemmemarkedsaspektene.

4. Nordisk Råd anser det formålstjenlig at der problemer av felles karakter oppstår innen en bransje bør man etter kartlegging av problemene se om samordning kan skje av nasjonale tiltak. Etter rådets oppfatning bør en søke å føre strukturpolitikken slik at landene ikke skader hverandre.

Jfr. betenkning vedrørende medlems-

forslag A 557/e om den nordiske glass-industrien.

Slik kartlegging kan f. eks. utføres innen rammen av Det økonomiske forskningsråd.

5. Nordisk Råd legger vekt på at det nordiske samarbeid innen industrisektoren styrkes.

a. Det bør vurderes hvilke nordiske samarbeidsmuligheter som er til stede for statlige industriforetak.

b. Det bør vurderes om en særskilt industripolitisk kompetanse kan bygges opp innen Ministerrådssekretariatet i Oslo.

c. For å fremme etableringen av nordiske industribedrifter bør man vurderer innføringen av en nordisk selskapsform. Et slikt selskap skulle automatisk få sine rettigheter og rammebetingelser for samtlige nordiske land.

d. Ved ulike utredninger og kartlegginger kan det være hensiktsmessig å benytte et panel bestående av økonomer fra de nordiske land for at de som eksperter kan analysere hindringer og forutsetninger for økt samarbeid mellom industriforetak i Norden.

6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet generelt å la arbeidslivets organisasjoner medvirke i det utrednings- og prosjektarbeidet som inverksettes for å fremme nordisk industripolitisk samarbeid.

7. Nordisk Råd anser at det er nødvendig med økt nordisk forskningsinnsats innen energiområdet. Dette gjelder såvel støtte til nye prosjekter som å samordne eksisterende forskning for derved å unngå dublering. Som eksempel på interessante forskningsprosjekter vil utvalget fremholde idéen om muligheten av å anvende alkohol i energiproduksjonen.

Rådet viser til vedlegg 5 hvor det antydes at nordiske bevilgninger i tillegg til nasjonale på nasjonalt prioritert forskningsområde som energi, ikke er et tilstrekkelig virkemiddel til å øke nordisk samarbeid og at en mer bevisst statlig styring kan være en mulighet for å nå dette mål.

Utvalget går ikke nærmere inn på denne problemstilling, men forutsetter at

Ministerrådet vil utdype denne nærmere i den endelige rapport.

8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet at såvel når det gjelder energi som annen råvareforsørgning, å intensivere og konkretisere anstrengelsene om å nå et samarbeid som øker mulighetene for en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske landene.

9. Nordisk Råd anser at den for tiden realistiske samarbeidsform på det valutapolitiske område vil være hyppigere drøftelser mellom de nordiske land av valuta- og konjunkturproblemer for å sikre en tilfredsstillende samordning av de nordiske lands valutapolitikk.

10. Angående hva som er sagt i avsnittet "Bistand til utviklingslandene", bør etter Nordisk Råds oppfatning Ministerrådet for å gjennomføre intensjonene i forslagene vedrørende utvidet nordisk samarbeid på bistandsområdet, fremlegge en gjennomføringsplan over mulige konkrete områder hvor harmonisering og koordinering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandsinnsatser kan gjøres til beste for mottakerlandene, med sikte på fremleggelse av en fremdriftsrapport til Nordisk Råds 29. sesjon 1981.

11. Nordisk Råd anser det nødvendig med en kartlegging av mulighetene for nordisk samarbeid innen grenseområdene til bistandspolitikk f. eks. lån til etablering av bedrifter, støtte ved investeringer, kreditter, etc. I denne sammenheng bør vurderes hvilken rolle Nordisk Investeringsbank kan spille.

12. Nordisk Råd tillegger handlingsprogrammet for regionalpolitikk stor betydning. Rådet vil henstille til Ministerrådet at programmets intensjoner hva gjelder konkrete innsatser blir fulgt opp.

13. Nordisk Råd konstaterer at det er påbegynt en nordisk utvurdering av støtte tiltak til glesbygdsonrådene for sikring av kommersiell service. Rådet finner det av interesse å få vurdert disse tiltak i forhold til generelle regionalpolitiske tiltak. Rådet forutsetter at resultatene av utvurderingen blir gjort kjent for Nordisk Råd.

II at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av ka-

pitel I — Innledning og kapitlene IV: Bistand til utviklingslandene, V: Byggsektoren, VI: Finans- og valutapolitikk, VII: Handelspolitikk, VIII: Industri- og energipolitikk, IX: Jord- og skogsbruk, XI: Konsumentpolitikk, XV: Multinasjonale foretak og kapitel XVII: Regionalpolitikk.

III at Nordisk Råd tar beretningene om henholdsvis Nordel (C 300/1980) og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1980) til etterretning.

IV at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 21/1974 angående nordisk energisamarbeid, rek.nr 1/1977 angående samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, rek.nr. 5/1977 angående samarbeid med utviklingslandene, rek.nr. 1/1979 angående handlingsprogram for nordisk regionalpolitisk samarbeid, rek.nr. 2/1979 angående valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden og rek.nr. 3/1979 angående nordisk samarbeid i OECD om adferdskoden for transnasjonale foretak til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Ib Stetter hade fogat ett särskilt yttrande till utskottets betänkande.

Lundkvist (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! På Nordiska rådets 27:e session i Stockholm 1979 uttalade rådet att det inom ramen för ett ökat ekonomiskt samarbete också borde ingå studier av de långsiktiga strukturproblem som de nordiska länderna står inför och de krav om ekonomiskt och näringspolitiskt samarbete som dessa problem reser. I samma uttalande uppmånades ministerrådet att genomföra ett sådant arbete med sikte på en diskussion på sessionen här i Reykjavík om huvudlinjerna för det nordiska ekonomiska samarbetet under 1980-talet.

Även om den ambitionsnivån inte har uppnåtts, ger de rapporter ministerrådet har lagt fram, Nordiskt ekonomiskt-politiskt samarbete och Valutapolitiskt samarbete i Norden, indikationer på såväl möjligheter som begränsningar i det ekonomiska samarbetet. Därutöver kommer förhoppningsvis det nytillkomna forskningsrådet att ägna sig åt att närmare värdera de grundläggande

problemen på sikt för de nordiska ländernas ekonomi.

För att nämna ett par av begränsningarna först har de nordiska länderna valt olika former för anslutning till marknaderna och har dessutom olikheter i sin utrikeshandelsstruktur. Det medför begränsningar för hur ett formaliserat samarbete kan genomföras. De nordiska länderna med sin stora utrikeshandel är beroende av den ekonomiska utvecklingen i respektive länders stora handelspartners.

Trots detta finns det enligt utskottets mening betydande möjligheter för ett nordiskt ekonomiskt-politiskt samarbete. Norden fungerar, som upprepade gånger understrukits under sessionen, i hög grad som hemmamarknad för producenter av varor som inte tillhör de traditionella exportvarorna. I det sammanhanget omfattar den nordiska marknaden upp till 40 % av varje enskilt lands export. Denna betydelse som hemmamarknad skulle enligt utskottets mening kunna utnyttjas bättre som språngbräda i våra ansträngningar att komma ut på nya marknader utanför Norden.

Flera av de nordiska länderna behöver kunna öka exporten och återerövra tappade marknadsandelar. Utskottet uttalar att konkurrensen från andra industriländer och de nyindustrialiserade utvecklingsländerna inte skall mötas med protektionistiska åtgärder. Det skulle kunna medföra motåtgärder som skadar de nordiska ländernas ekonomi. Utskottet hänvisar emellertid också till de krav som har rests i flera nordiska länder om en s. k. socialklausul och de regler som existerar i internationella handelsavtal, bl. a. GATT.

En naturlig åtgärd är emellertid att de nordiska länderna i större utsträckning än tidigare samarbetar om att förbättra ställningen för sin industri i förhållande till omvärlden för att därigenom få större genomslagskraft för exporten.

Den pågående nordiska projektexportutredningen kan ge ett viktigt bidrag till en utveckling i den riktningen. Lika angeläget är också att de nordiska länderna går samman för att genomföra nödvändiga strukturförändringar inom enskilda branscher. Utskottet uttalar att där gemensamma problem anmäler sig för våra länder inom en

bransch bör man söka uppnå nordiska lösningar. I det sammanhanget hänvisar jag till vad utskottet föreslår i anledning av medlemsförslaget som rör glasindustrin.

När det gäller regionalpolitiken, som är ett viktigt element i det nordiska samarbetet, understryker utskottet vikten av att handlingsprogrammets intentioner med avseende på konkreta åtgärder följs upp med större kraft än hittills.

Det är angeläget att de åtgärder som vidtas i de enskilda länderna för att åstadkomma strukturförändringar inte utformas på sådant sätt att de skadar grannländernas intressen. Utskottet finner det därför nödvändigt att man söker röja ur vägen hinder för ett nordiskt industriellt samarbete över gränserna. Diskussionerna kring Volvoavtalet visade att det existerar en rad formella hinder när det gäller skatter, etableringsrätt och valutaförhållanden. Utskottet har genom en positiv inställning till ett annat medlemsförslag givit till känna sin mening på det området.

Bland de åtgärder utskottet anser att ministerrådet bör pröva är att införa en nordisk aktiebolagsform som automatiskt skulle få sina rättigheter och utvecklingsmöjligheter gällande i samtliga nordiska länder.

Utskottet uppmanar ministerrådet att pröva vilka samarbetsmöjligheter som skulle finnas för statliga industriföretag. I det sammanhanget är det enligt utskottets mening särskilt angeläget att ministerrådet intensifierar och konkretiserar ansträngningarna för att nå ett samarbete när det gäller energi och råvaruförsörjning. Här kan nämnas som ett positivt inslag det nyligen etablerade samarbetet mellan Danmark och Sverige om leverans av naturgas.

Tillgången på energi kommer att ha en avgörande betydelse för tillväxten i de nordiska ländernas ekonomi under de kommande åren. När det gäller energiforskning pågår det en stark statlig satsning i alla de nordiska länderna. Däremot antyds i rapporten Ökat nordiskt forskningssamarbete, att intresset bland forskarna för nordiskt samarbete på detta område är begränsat. Utskottet anser att det särskilt på ett sådant område som energins finns stora möjligheter till innehållning med både personella och ekonomiska resurser genom att satsa mer på det

nordiska samarbetet än för närvarande. Utskottet anvisar ökad statlig styrning av resurserna som ett emedel att nå detta mål. Ett exempel på vad som skulle kunna göras i detta sammanhang är en samordning av forskningen om utnyttjande av metanol i energiproduktionen.

Under årens lopp har det företagits en hel del utredningar inom industri- och energiområdet. Det är utredningar som i många fall ger en god överblick över förhållandena i de nordiska länderna men som dess värre inte lett fram till konkreta åtgärder. Bland alla de många idéer till utredningar som förelegat står de också klart att flera inte blev så fruktbara som man trodde vid starten. I sådana fall bör enligt utskottets mening utredningarna snarast avslutas och inte fortsätta år efter år. Här finns utan tvivel ett behov av den översyn av pågående utredningar som budgetkommittén förordar i sin rapport.

De fackliga organisationerna anmäler genom NFS ett starkt intresse för de nordiska samarbetsfrågorna. Utskottet anser det angeläget att ministerrådet i ett förtroendefullt samarbete med de fackliga organisationerna tar till vara denna drivkraft i det nordiska samarbetet. Under sessionen har också flera gånger hänvisats till att framträdande företagsledare kräver aktivare insatser av politikererna för ett ökat industriellt samarbete.

Utskottet understryker betydelsen av att arbetsmarknadens organisationer ges tillfälle att medverka i det utrednings- och projektarbete som ministerrådet igångsätter för att främja nordiskt industripolitiskt samarbete. Utskottet är övertygat om att det industriella samarbetet genom den förankring i verkligheten som arbetsmarknadens organisationer representerar kan göras mer effektivt och mer realistiskt.

Utredningar är en viktig del av beslutsunderlaget, men det vill synas som om det nordiska samarbetet ofta har stannat vid att utredningarnas resultat redovisats. Det är angeläget att ministerrådet mer aktivt än hittills ser till att utredningarna inte blir ett självändamål utan leder till praktisk handling. Utskottet föreslår därför, att frågan om att förse ministerrådssekretariatet med särskild industripolitisk kompetens aktualiseras.

Fru president! Jag skall nöja mig med dessa korta kommentarer till de punkter vi har redovisat i utskottets betänkande. Bistandsverksamheten kommer senare att kommenteras av Gro Harlem Brundtland och berättelserna från Nordel och från kontaktorganet för energispørsmål av Sverrir Hermannsson.

Jag vill sluta med att säga att jag ser det betänkande som utskottet framlägger som ett klart uttryck för en ökad insikt om angelägenheten av aktivare insatser för ett nordiskt ekonomiskt-politiskt samarbete. Jag hemställer att rådet bifaller ekonomiska utskottets yttrande över ministerrådets berättelse.

Gro Harlem Brundtland (ekonomiska utskottets talesman): Ærede president! Den rapport som er avgitt i tilslutning til Nordisk Ministerråds meddelelse om rekommandasjon nr 5/1977, demonstrerer på et viktig område styrken i det nordiske samarbeid. Uten å gi avkall på sin politiske handlefrihet og uten å være bundet av formelle rammer har de nordiske land utformet et samarbeid i bistandsprosjekter som i omfang og intensitet når langt utover det som har vært allment kjent. Det formaliserte samarbeid kan sammenliknes med isfjellens topp. Men under dette har det pågått en sterk harmoniseringsprosess bygd på daglige kontakter på ulike plan, utveksling av praktiske erfaringer og koordinering av virksomheten på en rekke sektorer. Av særlig betydning har vært koordineringen av de nordiske lands opptreden i forhold til utviklingslandene på det internasjonale plan. Denne har tilført de nordiske standpunkter økt styrke og mer enn noe annet bidratt til de nordiske lands markerte profil og store anseelse i utviklingspolitikken på det globale plan.

De nordiske land har siden Oslo-konvensjonen ble inngått for 12 år siden, bygd opp sine sterke bistandsinstitusjoner, og hensynet til mottakerlandene har i mange tilfeller ført til at det nordiske institusjonelle apparat for prosjektadministrasjonen måtte bli bedømt som tungvint og lite hensiktsmessig.

Det er derfor oppløftende at rapporten og Ministerrådet ser gode muligheter til å bygge ut prosjektsamarbeidet videre, og da

i mer tidsmessige former, og at det anses at et nordisk samarbeid på dette felt kan være et fornuftig alternativ også sett med mottakerlandenes øyne. Som et ledd i det framtidige nordiske samarbeid er det ønskelig å kunne beholde den nordiske profil utad også i det bilaterale samarbeid. Økonomisk utvalg støtter de framlagte forslag og Ministerrådets merknader, men forutsetter at det legges fram en gjennomføringsplan for koordinering av de nasjonale innsatsene, og at det utarbeides en framdriftsrapport til sesjonen i 1981.

I rapporten er det også pekt på at utvidede samarbeidsrelasjoner med utviklingslandene bør vurderes nærmere på nordisk basis. Dette er noe som ikke er kommentert fra Ministerrådets side, men utvalget vil for sin del understreke viktigheten av at en foretar en slik kartlegging som omfatter grenseområdene til bistandspolitikken, f. eks. lån til etablering av bedrifter, ved investeringer, samt hvilken rolle Den nordiske investeringsbank her kan spille.

Utvalget er enig i at organer under Nordisk Råd og Ministerrådet i større utstrekning bør engasjere seg i utviklings- og bistandspolitikken. Det innebærer at Rådet blir holdt løpende orientert om saker innenfor dette området. Økonomisk utvalg ønsker å vie større oppmerksomhet til bistandspolitiske spørsmål, om nødvendig gjennom særskilte møter mellom utvalget og Ministerrådet. Utvalget støtter Ministerrådets forslag om at styret for de nordiske bistandsprosjekter avvikles, og at arbeidsoppgavene overføres til Embetsmannskomiteen for bistandsspørsmål. Dette vil gi klarere ansvarsforhold og bringe de organisasjonsmessige forhold i samsvar med dem som er etablert på andre samarbeidsområder innenfor Nordisk Råd. Utvalget slutter seg også til forslaget om en rådgivende komite, som kan sikre en bredere innflytelse og kontaktflate på bistandsområdet. Utvalgets vurdering har vært at disse endringer samlet vil bety en styrking av den parlamentariske innflytelse på dette viktige felt.

Til slutt: Rekommandasjon nr. 5/1977 har fått en grundig og god behandling. Dette bærer bud om et sterkt engasjement fra de nordiske regjeringers side i politikken overfor utviklingslandene og politisk vilje

til å føre videre det nordiske samarbeid på dette felt.

Sverrir Hermannsson (ekonomiska utskottets talesman för C 300/s och C 301/e): Fru præsident! Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål, NKA, blev oprettet i 1957. Organets vigtigste opgave de seneste år har været det udvidede nordiske samarbejde på kernesikkerhedsområdet, som blev påbegyndt i 1977. I 1979 bevilgede ministerrådet omkring 4 mill. norske kr. til projektet. Hertil kommer betydelige nationale bidrag. Arbejdet ventes tilendebragt som planlagt i løbet af 1980, og planlægning af informationsspredning gennem publikationer og nordiske seminarer er blevet indledt.

En plan for fortsat sikkerhedsforskning er blevet udarbejdet på energiområdet på initiativ af NKA og er fremlagt for ministerrådet. Projektet vil kræve et nordisk bidrag på ca. 30 mill. norske kr. og mindst lige så meget i nationale bidrag for årene 1981—84.

Fra NKAs årlige seminar i 1979 om emnet: "Miljøpåvirkninger af elproduktion", er der sendt et forslag til ministerrådet om et fællesnordisk miljøbeskyttelseprojekt på i alt 10 mill. norske kr. fra 1981—84.

De nordiske energiforskningsinstitutioner har også øget deres samarbejde på arbejdsområder uden for det egentlige kernesikkerhedsområde, f. eks. varmelagring, energimodeller, forureningsproblematik, risikoanalyse m. m.

Udvalget konstaterer desuden, at NKA har været et forum for nordisk konsultativ virksomhed i forbindelse med landenes deltagelse i internationalt atomenergisamarbejde.

Udvalget foreslår, at beretningen om Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål tages til efterretning.

Jeg tillader mig, fru præsident, med det samme at tale om udvalgets beretning om Nordel. Det nordiske elsamarbejde, Nordel, fortsætter efter samme linje som hidtil i et fast udvalg under sekretariatet.

I 1979 er det inden for Nordel besluttet at oprette et varmekraftudvalg, som skal arbejde med alle spørgsmål vedrørende varmekraft, herunder også kernekraft. Kernekraftudvalget ophører således som selvstændigt

udvalg. Planlægningsudvalget har drøftet et forslag, som går ud på en forstærkning af samkørbindingen mellem Sjælland og Sydsverige og mellem Jylland og Norge—Sverige. Nordel har anbefalet medlemslandene at foretage forstærkninger.

Økonomisk udvalg foreslår, at Nordisk Råd tager beretningen om Nordel til efterretning.

Andra finansminister **Pirkko Työläjärvi**: Fru president! Under det senaste årtiondet har världens uppmärksamhet i allt högre grad riktats mot de globala rättvisefrågorna. De nordiska länderna har utvecklat ett gott samarbete i dessa frågor och en klar och progressiv profil. De nordiska ländernas u-landspolitiska hållning har ofta tagit sig uttryck i en medlarroll i nord-sydkonflikten, och sålunda blivit en viktig del av Nordens ansikte utåt. Speciellt tydligt kommer den nordiska u-landspolitiska hållningen fram inom FN.

Därför bör man med tillfredsställelse konstatera att Nordiska rådet nu har u-landspolitiken i bred bemärkelse uppe till en grundligt dokumenterad behandling. Det är även naturligt att Nordiska rådet ägnar en större och kontinuerlig uppmärksamhet åt dessa frågor, som intar en allt viktigare plats i samarbetet mellan de nordiska länderna. Den u-landspolitiska helhetsyn som våra länder har gett uttryck för i de internationella organen bör ju rimligtvis ges en fast förankring i de nordiska samsamarbetsorganen, i synnerhet som den gemensamma hållningen bygger på en bred enighet.

Den nu aktuella behandlingen är ett steg mot en kontinuerlig bevakning av de nordiska ländernas roll i den globala utvecklingspolitiken. Vår diskussion bygger på en rapport som utarbetats på basen av en rekommendation given av rådets session år 1977. Denna rekommendation bygger på en räkna medlemsförslag, som gjorts i syfte att rikta rådets uppmärksamhet mot behovet av ett intensifierat samarbete på bistånds- och u-landspolitiks område.

Rapporten ger en utmärkt översikt över det intensiva samarbete som utvecklats mellan de nordiska länderna på biståndspolitikens område. Rapporten pekar även på betydelsen av att harmoniseringen av våra län-

ders u-landspolitikk som helhet førs vidare. Jag vill særskilt understryka hur viktig det är att solidariteten intar en central plats, läggs till grund för ett kraftfullt och samordnet oppträdande. Særskilt viktig är det att solidariteten finns med, när vi utvidgar våra u-landsrelationer från biståndssfären till ett förhållande med ökat handelspolitisk inslag. Rapporten konstaterar: "de nordiska ländernas internationella utveklingspolittiska roll förutsätter en substansiell kärna av oegennyttig biståndspolitikk i den totala u-landspolitiken", och tillfogar "öckså de utvidgade samarbeitsrelationerna skall präglas av en strävan mot rättvisa och jämlikhet".

Utan att i detalj gå in på rekommendationerna vill jag betona vikten av att grundligt pröva förslagen om att stärka de nordiska organens möjligheter och beredskap att behandla u-landspolitiska och biståndspolitiska frågor.

Likaså vill jag uttrycka mitt stöd för strävan att förnya avtalet som gäller det konkrete samarbeitet våra länder emellan kring gemensamma biståndsinnsatser. Det samnordiska biståndet är ju en del av det nordiska samarbeitet på biståndets område. Det är emellertid viktig for den nordiska opinionen, och den nordiska opinionen är å sin sida viktig for biståndet. Därför är det angeläget att den avtalsmässiga ramen ses över så att den svarar mot dagens biståndspolitiska synsätt.

Om de ovannämnda institutionella förslagen följs upp, har vi en god grund for en fortsatt utvekling av vårt samarbeite och for ett aktivare engagemang for u-landspolitiska frågor i de nordiska organen.

Guttorm Hansen: Ærede president! Bare noen få ord om et spesielt område som Ökonomisk utvalg omtaler i sin beretning. Det gjelder bare tre linjer i utvalgets betenkning, og de lyder slik:

"De grenseregionale samarbeidsprosjekter har også i 1979 vært höyt prioritert, og utvalget konstaterer med tilfredshet at også nye grenseregionale samarbeidsområder er blitt trukket inn."

Jeg tror det grensekommunale samarbeid, slik det nå utvikler seg, er en meget interessant side ved det nordiske samarbeid. Det er etter hvert blitt slik at langt flere enn

noen få gläsbjgdkommuner like opp mot riksgrensene mellom Sverige, Norge og Finland samarbeider. Det er nå tale om for store regioner å finne fram til et samarbeid over grensene. Det gjelder Nordkalotten, hvor vi tradisjonelt, gjennom lengre tid, har sökt å få til et godt grenseregionalt samarbeid, og nå etter hvert når fram til resultater. Men det gjelder også etter hvert andre regioner, som strekker seg helt fra landet ytterst mot Atlanterhavet, over Sverige og Bottniska Viken til Finland. Jeg tenker her spesielt på det som delvis er kalt "Nordens midje", nemlig Midt-Norden, som dekker området i Norden mellom 62. og 64. breddegrad, og omfatter Wasalän i Finland, Jämtland, Vesternorrland i Sverige og Sör- og Nord-Tröndelag fylker i Norge.

Dette regionsamarbeid drives nå med stor entusiasme og pågangsmot av de berörte len og fylker, og en kan allerede vise til fine resultater. Jeg nevner den store utstillingen Internord i Trondheim, som gav meget gode resultater for dem som deltok. Jeg nevner arbeidet med et bransjeregister og et utvidet bransjesamarbeid. Det vil også etter initiativ fra dette samarbeidsorgan den 10. april i år bli igangsatt en tverrflyforbindelse fra Trondheim lufthavn, Værnes, til Sundsvall og derfra til Vasa, en rute som sannsynligvis vil komme til å ha stor betydning, bl. a. for de finske metallarbeidere som i dag arbeider i offshore-industrien i Nord-Tröndelag. Fylkene og lenene har selv vedtatt å dekke eventuelle underskudd i den første tid.

Jeg ser dette regionale samarbeid, som omfatter en rekke samarbeidsformer, som meget verdifullt. Og jeg har tatt ordet for å uttrykke höp om at det blir mulig å støtte dette samarbeidet ökonomisk med midler utover det Ministerrådet allerede har bevilget, for at dette viktige samarbeidsområde kan bli prioritert. Der finnes store muligheter i dette området, ikke minst fordi området som helhet er så komplementært at det på en rekke forskjellige sektorer finnes gode muligheter for et utbytterikt samarbeid. Det gjelder samarbeid om fiskeomsättning, om tömmeromsättning og muligheter for et industrielt samarbeid over grensen, kanskje også når det gjelder offshore-industrien. Sannsynligvis vil oljevirkosmheten

nå i det nærmeste tiår komme til å bevege seg nordover fra Nordsjøen og i høy grad komme til å omfatte nettopp de breddegrader jeg her taler om, fra 62. til 64. breddegrad. En del av prøveboringen kommer nå til å starte her, og i løpet av det nærmeste tiår kan vi vel regne med en økt aktivitet. Det burde være muligheter for industrien i denne regionen til å kunne samarbeide, til å kunne finne former for delleveranser som kan gi området en ny giv, etter tvert som denne virksomhet utvikler seg. Men også på en rekke områder som er uavhengig av oljevirkosomheten, skulle det ligge vel til rette for samarbeidet i denne Nordens midje.

Bondevik: Ærede president! Jeg tror vi nå er på et stadium av det økonomisk-politiske samarbeid i Norden der mange av oss føler utålmodighet og et behov for å komme videre. Jeg tror nok det er riktig som bl. a. hr. Guttorm Hansen var inne på i generaldebatten, at det nå er i ferd med å bli tilrettelagt en del materiale som kan gi håp om konkrete framstøt og konkrete prosjekt når det gjelder samarbeid innenfor økonomi, industri og energi — materiale som dels kommer fram gjennom drøftinger som er ført, og som er i gang, og materiale som dels vil framkomme gjennom det etablerte nordiske forskningsråd innenfor dette område.

Jeg ser i grunnen samarbeidet om økonomi, industri og energi på nordisk plan i to dimensjoner. For det første står vi overfor et generelt samarbeid, som bl. a. gir seg utslag innenfor forskning, valutakonsultasjoner, bistandspolitikk overfor tredjeland osv. Men dels — og her er det vel utålmodigheten i dag er størst — må det være snakk om et samarbeid om konkrete prosjekt innenfor industri og energi.

Jeg tror det er riktig, som også Økonomisk utvalg erkjenner i sin rapport, at når det gjelder konkrete industri- og energiprojekter, er vi i grunnen kommet kort i Norden, sjøl om vi utgjør en region hvor det burde ligge til rette for konkrete resultat.

Som det framgår av utvalgets uttalelse, er det ført drøftinger bilateralt bl. a. mellom Norge og de andre nordiske land om industri- og energisamarbeid, uten at dette til

nå har gitt særlig resultat. Jeg tror det er mange av oss som håper at det i løpet av de nærmeste år kan komme konkrete resultat ut av disse drøftingene. Ved siden av slike bilaterale drøftinger, som i seg sjøl utgjør en verdifull del av det nordiske samarbeid, er det også behov for en generell nordisk samordning av arbeidet på disse felt.

Jeg ser derfor for min del positivt på utvalgets anbefaling, som framgår av punkt 5 i rekommendasjonen, på side 18 i innstillingen, der det bl. a. går fram at utvalget anbefaler at en vurderer hvilke nordiske samarbeidsmuligheter som er til stede for statlige industriforetak. Utvalget anbefaler at en vurderer om en særskilt industripolitisk kompetanse kan bygges opp innenfor ministerrådssekretariatet i Oslo. Og jeg regner med at en slik kompetanse eventuelt også må ses i sammenheng med energisektoren. For det tredje blir det bedt om at en for å fremme etablering av nordiske industribedrifter bör vurdere innføring av en nordisk selskapsform. Jeg har også merket meg at det er bare ett medlem av utvalget som har reservert seg mot dette punktet i anbefalingen.

Jeg tror disse forslag også med fordel kan ses i sammenheng med uttalelser bl. a. fra Nordens Faglige Samorganisasjon og uttalelsen fra Volvo-sjef Gyllenhammer når det gjelder konkret videreføring av industri- og energisamarbeidet i Norden, slik det bl. a. har vært vist til under generaldebatten. Siktet målet med slike samarbeidsbestrebelsler bör være å finne fram til et samarbeid som kan etableres mellom bedrifter i de nordiske land, der myndighetene har en tilretteleggende funksjon uten sjøl direkte å være part i et slikt konkret industrisamarbeid.

La meg så til slutt si litt om det mer generelle økonomiske samarbeid i Norden. Det er flere trekk i den internasjonale økonomi som gjør at de nordiske land både enkeltvis og samlet står overfor nye utfordringer. Jeg tenker bl. a. på framvoksteren av en ny økonomisk verdensorden og den nye teknologiske revolusjon, som begge deler kommer til å innebære store forandringer i våre lands økonomi. Spørsmålet blir derfor hvordan vi kan tilpasse disse nye realiteter til vår egen økonomi, slik at vi kan bevare full

sysselsetting og en sosial utjamningspolitikk. Vi må dessuten ta stadig mer hensyn til miljø- og ressurs spørsmål. Jeg tror dette bl. a. vil bety at vi ikke kan regne med å løse våre problemer i framtida med tradisjonell form for forbruksvekst og tradisjonell ekspansiv økonomisk politikk. På denne bakgrunn synes jeg også det er interessant det som framgår av Økonomisk utvalgs uttalelse på side 7 i dagens innstilling, der det heter:

”Med ønsket om full sysselsetting, fortsatt økonomisk vekst og balanse i utenriks-økonomien vil de nordiske land bli stillet overfor store utfordringer.

Ovennevnte rapport” — og det gjelder da rapporten Nordisk økonomisk samarbeid — ”antyder at det ikke er mulig å oppfylle målsettingene bare ved å gjennomføre en ekspansiv politikk, det være seg det enkelte land eller en samnordnet nordisk ekspansjon.”

Jeg tror dette er en riktig erkjennelse. Det bør derfor være en oppgave, bl. a. gjennom det etablerte nordiske forskningsråd, å arbeide med nye økonomiske modeller for hvordan vi skal løse disse nye problemstillinger. Vi vet at det arbeides med dette enkeltvis i de nordiske land. Jeg kjenner bl. a. til det fra Norge. Men et samarbeid om disse problemstillingene vil bety økte ressurser og økte muligheter for å finne nye veier. Jeg tror framtida for det nordiske samarbeidet generelt i stor grad er avhengig av at vi får i stand en ny giv i samarbeidet innenfor økonomi, industri og energi.

Willoch: Utvalget har avgitt en omfattende, enstemmig innstilling. At denne enstemmige innstilling ikke gir grunnlag for sterk debatt, svekker ikke verdien av den, tvert imot. Jeg finner lite behov for å legge noe til den greie oversikt som utvalgets formann, hr. Lundkvist, gav over denne innstillingen.

Det er imidlertid enkelte andre toner i denne debatten som jeg finner behov for å reservere meg mot. Det er sagt at vi er kommet så kort når det gjelder konkrete prosjekter på industriområdet. Ja, hva vet man nå egentlig om det? Etter mitt skjønn er dette rett og slett ikke riktig hvis man ser på realitetene. Det er et meget omfattende samarbeid mellom bedrifter i ulike nor-

diske land, samarbeid på tvers av landegrensene. Det er også grunn til å tro at dette samarbeid er i vekst. Det er en sak for seg at denne veksten kan stimuleres ytterligere. Det skal vi komme tilbake til gjennom forenklinger på lovgivningsområdet, og av offentlige bestemmelser osv. Men jeg synes det er uriktig at man stadig snakker som om det ikke skjer noe på dette område fordi det ikke skjer etter politiske vedtak.

Når man ønsker å beholde et system som innebærer at næringsvirksomheten stort sett drives av selvstendige bedrifter, kan man ikke samtidig vente at konkrete samarbeidsprosjekter på dette område over landegrensene skal vedtas av politiske organer. De blir da et resultat av vedtak i de enkelte bedrifters organer etter at de politiske organer har lagt forholdene til rette for det.

Jeg vil gjerne igjen understreke dette, for jeg synes det er synd hvis man, fordi vi ikke i Nordisk Råd vedtar noen konkrete samarbeidsprosjekter av denne art, skal sveve i den misforståelse at slike prosjekter ikke finnes. De finnes i massevis. Det eksisterer et utmerket industrielt samarbeid på tvers av landegrensene. Det skal bli enda bedre, men la oss ikke henfalle til noen onødig pessimisme, slik som enkelte talere her synes å gi uttrykk for.

Lundkvist: Fru persident! Bara några korta kommentarer med anledning av de inlägg som gjorts i debatten.

Jag vill starkt instämman med Guttorm Hansen när han fäster uppmärksamheten vid vikten av det gränskommunala samarbetet. Jag tror som han att vi genom det gränskommunala samarbetet får den förankring i människornas verklighet som vi måste vara angelägna om att åstadkomma i det nordiska samarbetet. Nordkalottsamarbetet och Mittnorden är exempel på detta. Genom att satsa på det här samarbetet bygger vi broar som blir ett naturligt led i levandegörandet av det nordiska samarbetet.

Jag vill också instämman med Kjell Magne Bondevik när han säger att vi i den allmänna industri- och näringspolitiken också måste ta hänsyn till miljön och vara framsynta när det gäller hushållningen med våra naturresurser. Det ligger naturligtvis också med i det ansvar vi måste ta gemensamt för en aktiv samhälls-

planering som vi i våra respektive länder och i samarbetet över gränserna vill driva.

Kåre Willochs inlägg vill jag kommentera på följande sätt. Han konstaterar att det sedan länge förekommer ett samarbete mellan företag i Norden, ett industriellt samarbete mellan enskilda företag som är inriktat på de intressen som de enskilda företagen har. Det är ju riktigt att ett sådant samarbete förekommer. Men vad vi säger är att vi inte kommit särskilt långt med sådana projekt som tar sikte på att uppfylla de mål som vi ställer för samhällsutvecklingen. Ta exempelvis regionalpolitiken, där vi ju är överens om att vi måste satsa gemensamt på att försöka förverkliga en utveckling i de delar av våra länder som idag har svårigheter med sysselsättningen, svårigheter att behålla folk osv. Det är bl. a. i den meningen som samhället måste engagera sig för att förverkliga en utveckling som ligger i linje med medborgarnas önskemål och i linje med de krav som vi gemensamt påstår att vi har när det gäller utvecklingen. Vi kan inte nöja oss med att konstatera att allting är gott och väl bara vi får enskilda industriföretag att samverka med varandra på ett sätt som överensstämmer med deras intressen. Samhället måste engagera sig i en aktivare industri- och näringspolitik för att vi skall nå de mål som vi säger att vi eftersträvar.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Nils Carlshamre lämnat sessionen och ersatts av Rolf Clarkson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen,

Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Gutorm Hansen, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikane, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Esssen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Inge Fischer Møller, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Lauri Palmunen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot yttrandet röstade:

Leif Glensgård och Børge Halvgaard.

Annelise Gotfredsen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, J. K. Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermansson, Tellervo Koivisto, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Petter Savola, Ib Stetter och Bernhardt Tastesen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 65 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkterna II—IV, bifölls.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Essen Lindahl lämnat sessionen för del av detta möte och ersatts av Arne Gadd.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

11

C 29/e: Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Enggaard (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Nordisk Ministerråd oplyste i sin beretning for 1978, som blev fremlagt på Nordisk Råds 27. session i Stockholm for et år siden, at det i maj 1978 havde besluttet at oprette en nordisk genbank for landbrugs- og haveplanter. Genbanken, der begyndte sin virksomhed den 1. januar 1979, skulle have til opgave at bevare — og dokumentere den genetiske variation hos — værdifuldt nordisk plantemateriale. Den skal fungere som et serviceorgan for planteforædlere og forskere.

Banken er den fjerde af sin art i Europa og den første i Nordeuropa og deltager i øvrigt aktivt i det internationale genbankssamarbejde, hvor den har påtaget sig visse specialopgaver.

Økonomisk udvalg har gennemgået bankens første årsberetning, der ikke har givet anledning til bemærkninger.

Udvalget indstiller derfor i sin betænkning, at Nordisk Råd tager beretningen til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

12

C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Enggaard (ekonomiska utskottets talesman): Fru præsident! Beslutningen om at oprette et nordisk fond for teknisk og industriel udvikling blev truffet i 1973 ved en overenskomst mellem de fem regeringer. Den begyndte sin virksomhed den 1. juli 1973, og det første virksomhedsår var på atten måneder, altså indtil 31. december 1974. Siden har perioden været på et år. 1978 var det sidste år, som blev finansieret af de fem lande. Efter overenskomsten af 1973 fastsatte fordelingsnøgle mellem landene.

I perioden til og med 1978 har fondet fået tilført 10 millioner svenske kroner årligt

og desuden i de sidste tre år yderligere ca. 6 millioner kroner til forskning og udvikling inden for energiområdet.

I februar 1978 fastsatte Nordisk Ministerråd nye forskrifter for Nordisk industrifond, der trådte i kraft 1. januar 1979. Det bestemtes, at fondet fagligt og administrativt hører under ministerrådet (industriministrene) og finansieres over ministerrådets almindelige budget. For 1979 har fondet herfra fået tilført 19,1 millioner svenske kroner. Samtidigt er der i forskrifterne foretaget en ændring af fondets virksomhedsområde, således at fondet skal have som målsætning at støtte en mere effektiv udnyttelse af de nordiske ressourcer til teknisk og industriel udvikling. Særlig skal det teknologiske samarbejde mellem de nordiske industriforetagender stimuleres.

Økonomisk udvalg har i sin betænkning peget på den betydning, industrien spiller for alle de nordiske landes økonomi, og at der må gøres en betydelig indsats særlig inden for forskning og udvikling for at forbedre industriens konkurrenceevne over for udlandet. Dette gælder ikke mindst for små og middelstore virksomheder, der som regel kun har beskedne ressourcer til rådighed for et forskningsarbejde. Der kan derfor efter udvalgets opfattelse være behov for at tilføre Nordisk Industrifond yderligere midler.

Økonomisk udvalg har i øvrigt ingen bemærkninger til beretningen om Nordisk Industrifonds virksomhed i 1978 og foreslår, at Nordisk Råd tager beretningen til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

13

C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen om Nordiska investeringsbankens verksamhet 1979 och kontrollkommitténs berättelse till handlingarna.

Björklund (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! Det är synnerligen intressant att så här efteråt gå igenom det material om Nordiska investeringsbanken som finns att tillgå i rådstrycket under de två decennierna från den tidpunkt då tanken om banken för första gången formulerades, i mitten av femtiotalet alltså, till dess upprättande.

Föreställningarna om investeringsbankens tilltänkta roll varierade i olika faser av den nordiska och, det bör man väl säga, västeuropeiska integrationsprocessen och därmed utvecklades även de politiska ställningstagandena.

Det går dock att urskilja en oföränderlig grundkonstellation genom åren när det gäller de viktigaste politiska och intressegruppernas hållning till banken.

Fackföreningsrörelsen och arbetarpartierna har aktivt gått in för banken och mitten-grupperna har stött planerna, medan kapitalkretsarna och de partier som står dem närmast motarbetat dessa planer.

Från detta grundmönster avviker helt klart å ena sidan Islands och Finlands kapitalkretsar och högerpartier, som stött banken, och den vänstra flygeln inom den finländska arbetarrörelsen, som motsatt sig bankens upprättande.

Även om man har varit försiktig med att uttala öppet ideologiska argument i rådsdebatten — det är faktiskt häpnadsväckande hur litet sådana framförts — går det ändå att dra den slutsatsen att fackföreningsrörelsen och de socialistiska partierna ansett en investeringsbank ägd av de nordiska staterna motsvara sina samhällspolitiska målsättningar p. g. a. dess dirigerande verkan på kapitalströmmarna, dess s. a. s. ”statsinterventionistiska” karaktär.

Av samma uppenbara skäl har kapitalkretsarna och högerpartierna upplevt banken stå i strid med de egna fundamentala samhällspolitiska värderingarna.

Olikheterna mellan de nordiska ländernas ekonomier skapar dock avvikande nationella särintressen. Dessa torde förklara den isländska och finländska högerns stöd för banken.

Inom de kapitalfattigaste nationalekonomierna har ett objektivt ekonomiskt tvång fått även det privata näringslivet och finans-kretsarna att stödja en institution som egent-

ligen kanske står i strid med deras ideologi.

De finländska vänstersocialisternas och kommunisternas avvikande hållning jämfört med den övriga nordiska arbetarrörelsens torde — om jag nu är i stånd att bedöma denna på ett helt objektivt sätt — återspegla en misstro att ekonomiska bindningar västerut, också nordiska, alltid skulle öka beroendet av monopolens EG och sålunda minska möjligheterna för en självständig politik. Denna hållning är om inte symmetrisk så i varje fall kanske ändå jämförbar med den danska och norska högerns rädsla för att bli indragen i Finlands samarbete med SEV-länderna.

Det vore säkerligen givande att företa en jämförelse mellan å ena sidan de argument som vid upprättandet av investeringsbanken framfördes för och emot den, m. a. o. anhängarnas förhoppningar och motståndarnas rädslor, och å andra sidan den reella utveckling som har skett. Det är dock en krävande utredningsuppgift och banken har kanske inte fungerat tillräckligt länge för att det redan nu skulle löna sig att verkställa en sådan utredning som fyller kravet på vetenskaplighet.

Fru president! Låt mig efter dessa rätt allmänna betraktelser som alltså grundar sig på en översyn av de argument som framfördes innan banken kom till, nu gå in på de frågor som ekonomiska utskottet i år har behandlat i samband med investeringsbankens verksamhetsberättelse för 1979.

Beslutet att starta banken fick sin avgörande impuls från den s. k. energikrisen. En logisk följd härav är, att banken i startskedet satsat rätt kraftigt på energiinvesteringar: en dryg tredjedel av lånesumman hittills. Utskottet har i detta sammanhang velat understryka behovet av att främja självförsörjningsgraden av alternativa energiformer. Vidare efterlyser man en koordinering av bankens och Nordiska industrifondens insatser på energiområdet.

Utskottet poängterar vidare de mindre företagens roll i det nordiska industrisamarbetet och anser det vara önskvärt att även de beaktas i kreditgivningen. Inom utskottet utspann sig en diskussion om vad som avses med stor-, stora, medelstora och mindre företag. Begreppsförvirringen resulterade i en omröstning i utskottet. Jag vill inte gå in på

denna diskussion här. Låt mig på denna punkt helt enkelt hänvisa till den tilläggsinformation som utdelats till rådsmedlemmarna under rubriken "Kommentar till Nordiska rådets ekonomiska utskott". Den finns alltså på borden i plenisalen.

Substansen i utskottets ställningstagande bör tolkas mot bakgrunden av den uppgiften, att 80—90 % av investeringslånen under verksamhetsåret gått antingen till sådana företag som räknas till de 500 största i Norden — deras dotterbolag inbegripna — eller till kommuner.

Mot bakgrunden av den debatt som fördes inför beslutet att grunda investeringsbanken är det värt att notera en uppgift som framgått under utskottsbehandlingen, nämligen att 2/3 av bankens sammanlagda utlåning kanaliseras till statliga, kommunala eller blandföretag och endast 1/3 till helt privata projekt.

(Inom parentes konstaterar jag att mitt eget antagande, framfört i rådet 1975 som ett argument mot NIB-planerna, om att banken inte skulle kunna bli ett redskap som gagnar den samhällsägda sektorn, möjligen var förhastat, åtminstone i ljuset av denna statistik. Visserligen har de privata låntagarnas andel ökat rätt betydligt i fjol. Under 1979 har dessa fått 2/3 av årets lånesumma. Det återstår att se om trenden är bestående.)

Den regionalpolitiska aspekten, som spelat en mindre betydande roll i de allra första NIB-planerna, har under den parlamentariska behandlingsprocessen i rådet fått en rätt dominerande roll. Också denna gång vill utskottet understryka betydelsen av att banken aktivt satsar på den regionala utvecklingen.

Här hänvisas till handlingsprogrammet för regionalpolitiken och den tvååriga försöksordningen, enligt vilken banken skall bidra till de nationella utvecklingsområdesfondernas finansiering i form av s. k. regionallån fr. o. m. första april i år.

Som bekant godkändes denna försöksordning s. a. s. som ett surrogat för särskilt finländska och isländska önskemål om en separat samnordisk regional- och strukturpolitisk fond. Inom utskottet har denna gång varken det möjliga behovet av att vid försöksperiodens slut återaktualisera planerna på en dylik fond eller förhållandet av en sådan tänkbar fond till investeringsbanken diskuterats. Om den framtida utvecklingen nöjer sig utskottet

med att notera att principerna för regionallånens fördelning skall utvärderas vid utgången av försöksperiodens första år.

Utskottet vill påminna om att regionallånen är avsedda att öka de nationella utvecklingsområdesfondernas, de regionalpolitiska fondernas, sammanlagda kreditgivning. Några utskottsmedlemmar har ifrågasatt regionallånens ändamålsenlighet, men utskotts-majoriteten har hälsat den nya lånekategorin med tillfredsställelse.

Banken har under verksamhetsåret upptagit lån på den svenska och finländska kapitalmarknaden. Utskottet har därför velat återkalla i minnet den ursprungliga tanken, att banken avsetts bli ett instrument för kapitalimport till Norden. Utskottet gör gällande att upplåningen på den nordiska kapitalmarknaden — ett undantag från huvudprincipen alltså — har skett och bör ske i samförstånd med de enskilda ländernas myndigheter.

Fru president! Utskottet föreslår, att berättelserna om Nordiska investeringsbanken läggs till handlingarna.

Willoch: Ærede president! Kanskje jeg først kan få bemerke at jeg ikke er helt sikker på at alle de som hr. Bjørklund nå talte på vegne av, var helt enig i alt det han sa.

Jeg merket meg med interesse at han hevdet at de sosialdemokratiske partiene hadde støttet opprettelse av denne bank, fordi den kunne få en gunstig dirigerende og statsintervensjonistisk karakter. Slike elementer kan såmenn godt ha vært til stede i den reelle begrunnelse for dette. For min egen del må jeg bare få minne om at da undertegnede blant flere gikk imot dette, var det fordi det var åpenbare selvmotsigelser i bankens konstruksjon som nødvendigvis måtte medføre at en del av de forventninger som ble stilt til den, ikke kunne oppfylles. Dette er av de forhold man kan se bekreftet i den årsberetning vi nå har for hånden.

Man fikk vel for øvrig unektelig et inntrykk av at en grunn til at så mange støttet denne nye institusjon, var at den bar navnet nordisk. Det er selvfølgelig et poeng, men ikke egentlig en tilstrekkelig begrunnelse for å opprette et nytt byråkrati og mellomledd på kapitalmarkedet.

En rekke personer trodde jo også at denne

banken skulle kunne bli av interesse for mindre og mellomstore bedrifter. Når man så vet at det er uttrykkelig forutsatt at den skal drives på rent forretningsmessig grunnlag, i hovedsak på basis av kapital lånt utenfor Norden, og at den dessuten skal forbeholdes tiltak som er av interesse for mer enn ett land, vil man forstå at dette var en meget urealistisk forestilling fra dem som støtte banken på dette grunnlag.

Det samme kan man dessverre si om dem som trodde at denne bank ville bli et virkemiddel i regionalpolitikken, det vi på norsk kaller distriktsutbyggingspolitikk. Man kan ikke bidra effektivt til å utbygge distrikter med manglende næringsliv ved å tilføre lånekapital på rent forretningsmessig grunnlag fra kapitalmarkedene ute i verden. Her trengs ganske andre typer av effektive tiltak.

Men nå er jo denne banken etablert, og da bör den få muligheter til å utføre sin oppgave så godt som mulig. Det som foreligger i dag, er vel imidlertid først og fremst vår forpliktelse til å rette søkelyset også mot denne offentlige virksomhet, se om beretningen stemmer med fakta og prøve å lære av de erfaringer som høstes.

Med den interesse som problemstillingen, utlån til mindre og mellomstore bedrifter har, skulle man i det minste kunne vente at det banken selv sier om denne del av dens virksomhet, skulle være klart og korrekt. En gjennomgåelse av beretningen viser at det dessverre ikke er tilfelle.

I bankens beretning vil man finne bl. a. følgende uttalelse: "Ett tiotal av bankens låntagere, i huvudsak hemmahörande i Finland och Norge, är emellertid mindre och medelstora företag utan konsernknytning." Dette viser seg rett og slett ikke å være tilfellet.

Undertegnede fattet interesse for denne setning og bad om å få opplyst hva banken mener med at en låntaker er mindre eller mellomstor, og så viste det seg at det visste banken ikke. Banken var i stand til å telle opp antall bedrifter i denne størrelsesgruppe, men hadde ingen forestilling om hvilken størrelsesgruppe det egentlig handlet om. Her foreligger det jo en åpenbar selvmotsigelse. Hvordan kunne man oppgi noe antall på noe som man ikke kunne definere?

Senere har da banken forsøkt å pynte på

saken ved etterpå å finne ut hva de tidligere har ment med sin uttalelse, og dette har ikke vært lett. To av de bedrifter, låntakere, som banken hadde tenkt å rubrisere som mindre eller mellomstore, har vist seg å være så åpenbart store at banken ikke har villet navngi dem i den senere informasjon. Jeg kan nevne at her finnes f. eks. et datterforetak til et av Norges største industrikonserner.

Imidlertid har da banken for å prøve å forklare det som ikke så godt lar seg forklare, omdelt en liste over hvilke lånekunder som er mindre og mellomstore. Denne er omdelt til Rådets medlemmer. Der vil man finne bl. a. et foretagende hvor det norske Glamox er med. Jeg kan opplyse at det norske Glamox har ca 850 ansatte. Det er altså et eksempel på hva banken tydeligvis regner som mindre eller mellomstort. Videre har man regnet med et av Norges to største legemiddelfirmaer, som i Norge neppe ville karakteriseres slik. Man har regnet med et firma ved navn Jordan A/S, som har over 600 ansatte. Og så har man regnet med et dansk kraftselskap. Jeg er ikke tilstrekkelig kjent med danske forhold til å kunne si noe helt bestemt om dette, men det ville forbause meg om Andelsselskabet Østkraft egentlig kan sies å svare til det man vanligvis regner som mindre og mellomstore industribedrifter.

Hvis man prøver å finne ut hva som er realiteten i dette, vil man antagelig finne at utlåningen til mindre og mellomstore bedrifter omfatter fire lån med til sammen 6 ‰ av utlånssummen. Dette viser berettigelsen av en uttalelse fra et mindretall i utvalget som bl. a. konstaterer at "uttalelser i bankens årsrapport om utlån til mindre og mellomstore bedrifter er upresise og lite i samsvar med de faktiske forhold".

Videre sier det samme mindretall at

"Listen over låntagere viser . . . at utlånene praktisk talt i sin helhet er gått til bedrifter som må regnes som store bedrifter — ut fra forholdene i vedkommende land — til tross for at beretningen gir et annet inntrykk."

Dette vil gjelde selv om man setter forholdsvis romslige grenser for hva man regner for mindre og mellomstore bedrifter.

Jeg kan bare til opplysning nevne at man i en norsk stortingsmelding om slike bedrif-

ters vilkår har avgrenset dette begrep til å gjelde bedrifter med under 100 ansatte. Men selv om man går meget høyere opp, vil det jeg nå sier om andelen utlån til slike bedrifter, stemme. Dette betyr at bankens utlån til større bedrifter ikke alene er over 90 pst. av totalen, slik som flertallet hevder, men 99,4 pst.

Det er klart at det vil påligge banken så langt som mulig i sin politikk å søke å skaffe kapital til mindre og mellomstore bedrifter som måtte finne det interessant å henvende seg til banken med slikt formål. Men jeg legger til at slik som banken er konstruert, er det ikke lett for banken å arbeide effektivt på denne viktige del av lånemarkedet.

Mindretallet i utvalget peker samtidig på at de planlagte regionallån er forutsatt gitt gjennom nasjonale institusjoner for regional utvikling og ikke direkte til utviklingstiltak. Dette betyr at disse regionallån fra Investeringsbanken bare kan få positiv betydning for regional utvikling hvis de fører til at de samlede utlån fra de nasjonale institusjoner blir større.

For å ta Norge som eksempel:

Hos oss vil jo situasjonen være den at dette ikke får noen distriktpolitisk betydning med mindre det fører til at de samlede utlån fra Distriktenes utbyggingsfond blir større. Men når man ønsker å gjøre de samlede utlån fra slike institusjoner større, er det en uforklart gåte hvorfor man ikke heller vil gjøre det ved å tilføre midler fra vedkommende statskasse. Forholdet er jo at lån opptatt gjennom Den nordiske investeringsbank reelt sett er statslån like gode som de penger staten låner selv, selv om vedkommende stat selv i noen tilfeller kanskje kan få noe bedre vilkår. Derfor er dette et område hvor banken ikke fyller noe behov som ikke kunne fylles bedre på annen måte. Men på dette området vil man jo kunne operere uten at det egentlig kompliserer forholdene noe særlig, og det er da bare å konstatere at skal dette svare til hensikten, må det innebære en reell økning av utlånene gjennom nasjonale institusjoner. Målet på fremgang med dette er ikke om Investeringsbanken plasser penger i disse fond, men om disse fond alt i alt derved får mer å arbeide med.

Dette var bemerkninger som jeg synes det

var rimelig å knytte til beretningen. Jeg går ut fra at når beretningen fra Den nordiske investeringsbank blir forelagt for denne forsamling, er det fordi den skal gjennomgås og fakta bringes på det rene. I dette tilfellet må man altså konstatere at på et viktig punkt var beretningen ikke særlig veiledende — for å si det forsiktig — den var vel egentlig mer direkte villedende.

Johan J. Jakobsen: Det er vel riktig som hr. Willoch sier, at ikke alle i utvalgets flertall var enig i hr. Bjørklunds ideologiske betraktninger om bankens oppgaver og mål. Formodentlig gjaldt det også representanten for hr. Willochs søsterparti, som også hører med til flertallet.

Den nordiske investeringsbanken har nå etablert seg som en levende og aktiv nordisk institusjon. Da Nordisk Råd på dets ekstraordinære sesjon i 1975 vedtok opprettelsen av banken, gikk et mindretall på 10 i Rådet mot etableringen av denne nye nordiske institusjonen. Denne uenighet har gjenspeilet seg i de debatter en har hatt i Nordisk Råd om bankens virksomhet siden den ble opprettet i 1976 ved en overenskomst mellom de nordiske land. Det er derfor heller ikke til å unngå at dagens debatt om Investeringsbankens virksomhet blir en reprise på velkjente argumenter.

I betenkningen fra økonomisk utvalg er det særlig to forhold som er viet oppmerksomhet, nemlig sammensetningen av bankens låneportefølje og de såkalte regionallån som er en nyskaping i Investeringsbankens lånevirkosomhet.

Utvalget har registrert at hovedtyngden av investeringslånene i 1979 har gått til kommuner og store bedrifter. Nå skyldes dette neppe noen bevisst utlånspolitikk fra bankens side, snarere er det et resultat av at det først og fremst er de store foretak som søker lån, og at det er de noe større prosjekter som lettest kan oppfylle forutsetningen om såkalt "nordisk interesse". Utvalget gir imidlertid uttrykk for at en gjerne ser at også mindre bedriftsenheter får lån i Investeringsbanken, når forutsetningene for øvrig er til stede. Jeg viser i den forbindelse for øvrig til hva flertallet i den norske utenrikskomite uttalte da etableringen av banken ble behandlet i 1976, at siktemålet må være

”å opprettholde en rimelig balanse mellom store og små bedrifter i samsvar med vår nasjonale målsetting for bedriftsstrukturen.”

Jeg går ut fra at banken i sin utlånspolitikk vil søke å følge opp det klart uttrykte ønske fra økonomisk utvalg. En må dessuten kunne gå ut fra at de mindre foretak kommer sterkere med i bildet når ordningen med såkalte regionalallån begynner å virke. Det regionalpolitiske handlingsprogrammet som ble vedtatt på Stockholm-sesjonen, innebærer som kjent at Den nordiske investeringsbank — i en forsøksperiode på to år — skal kunne gi lån til visse nasjonale kredittinstitusjoner. Selv om det er de enkelte land som bestemmer i hvor stor grad regionalallånene skal komme som et tillegg til de nasjonale kreditttrammer for distriktsutbyggingsformål, sikter denne ordningen selvsagt mot en reell styrking av regionalpolitikken.

Særtuttalelsen fra utvalgets mindretall uttrykker bl. a. at statlige lån til regional utbygging som regel kan gjennomføres ”enkler og bedre” ved overføring av utlånsmidler fra det enkelte land. Det er imidlertid grunn til å minne om at det fra enkelte nordiske land — i første rekke Island og Finland — har kommet til uttrykk stor interesse nettopp for de nevnte regionalallån. Fra disse landene, som hr. Bjørklund beskrev som de mest kapitalfattige, har det for øvrig også vært stilt de største forventninger til Investeringsbankens virksomhet generelt sett. Selv om Norge med sin gode kredittverdighet neppe kan høste spesielle fordeler av regionalallånordningen, må vi ikke av den grunn miste det nordiske perspektivet. Det er vanskelig å tenke seg en fornuftig samkjøring i Norden dersom vilkåret skal være at hvert enkelt land skal kunne høste like store fordeler på alle samarbeidsområder. I så fall beveger en seg over i en slags ”minste felles multiplum-tenkning” som neppe er egnet til å bringe det nordiske samarbeidet videre framover.

Som en vil se, er betenkningen fra det økonomiske utvalget datert 5. mars 1980. Utvalget har med andre ord ikke kunnet behandle beretningene fra Investeringsbankens styre og kontrollkomite før under selve råds-sesjonen her i Reykjavik. Det vil utvilsomt være en fordel om de dokumenter som skal legges til grunn for Rådets parlamentariske

kontroll, kan foreligge noe tidligere. Dette spørsmål er tatt opp med banken, og en må kunne forvente at det blir foretatt en gjennomgang av de rutiner og prosedyrer som gjelder forholdet mellom Investeringsbanken og Rådet, slik at de aktuelle dokumenter kan foreligge noe tidligere.

Glensgård: Fremskridtspartiet har ved flere lejligheder her i rådet og også i den hjemlige debat advaret — i første omgang da vi skulle oprette banken — imod dens oprettelse. Og nu senere, da banken er blevet oprettet, har vi advaret imod de tendenser, der er i bankens virksomhed.

Det er jo således, at vi ved godkendelsen i det danske folketing af at igangsætte Den nordiske Investeringsbank betingede os — og det var et samlet folketing, et enigt folketing, altså også socialdemokratiet var enigt deri — at banken kun måtte arbejde på de felter, hvor normale forretningsbanker ikke kunne arbejde, og man måtte kun give lån til fællesnordiske projekter, det vil sige, at typisk skulle der være mindst to nordiske lande impliceret i en låneordning.

Som eksempler på, hvad Den nordiske Investeringsbank eventuelt kunne bruges til, blev det oplyst over for folketinget dengang, at den eksempelvis kunne bruges i forbindelse med et projekt omkring Øresund, hvor Danmark og Sverige var impliceret, eller, som det også senere er sket, i forbindelse med et kraftkabel fra Sverige til Danmark, i dette tilfælde fra Sverige til Bornholm. Det var fællesnordiske projekter, men hvad er der sket nu? Er der ret mange af den slags projekter i bankens virksomhed?

Jeg vil gerne stille et par spørgsmål til regeringerne, for de må jo have et klart svar på, om der foreligger noget fællesnordisk projekt. Det er naturligvis mest acceptabelt, hvis den danske regering svarer, for det er den danske regering, der over for folketinget har oplyst, at det skulle være fællesnordiske projekter.

Jeg skal derfor spørge: Et firma som Stena Line, kunne man ikke forestille sig, at de kunne opdrive deres ene million kroner ad normal vej? Kunne disse penge ikke komme ind ved normale kreditforeningslån, eller kunne de pågældende penge ikke komme ind gennem en forretningsbank?

Jeg skal også spørge den danske regering om, hvad fællesnordisk der er i, at man nu giver et tilskud til Det Danske Stålvalseværk. Kunne Det Danske Stålvalseværk ikke få penge til de nye maskiner, som de har fået nu her igennem Den nordiske Investeringsbank, igennem de normale forretningsbanker? Det er sikkert ikke Nordisk Råds medlemmer bekendt, men nogle af de største aktionærer i Det Danske Stålvalseværk er de danske banker. Så mon ikke aktionærene i Det Danske Stålvalseværk kunne gå til deres egne og dér anmode om at få de pågældende penge? Jeg vil altså gerne spørge regeringen, hvad fællesnordisk der er i at give lån til Det Danske Stålvalseværk.

Kunne man ikke forestille sig, at et firma som Skandinavisk Alu-Profilør, SAPA, kunne klare at få de penge ad normal vej? Jeg vil gerne spørge regeringen, om den er bekendt med, at det pågældende firma er et datterselskab af en større koncern.

Man kan selvfølgelig også undre sig over, at en virksomhed som DATA-SAAB i den grad er begyndt at trække på Den nordiske Investeringsbank, men det kan dog forsvares, for her er der tale om et samarbejde mellem DATA-SAAB's datterselskab i Finland og DATA-SAAB i Sverige. Der er altså tale om et fællesnordisk samarbejde mellem et moderselskab og et datterselskab placeret i to forskellige nordiske lande. Det er det fællesnordiske, der er i den sag!

Jeg vil gerne spørge den danske regering: Er det nu rimeligt i betragtning af, at folkettinget netop godkendte oprettelsen af Investeringsbanken under forudsætning af, at der ikke måtte gives penge, hvor normale forretningsbanker kunne komme ind? Kunne man ikke forestille sig at et så stort multinationalt selskab som SAS ville være i stand til selv at fremskaffe de 1,8 mill. kr., det har fået i Nordisk Investeringsbank?

Ja, sådan kan vi stort set tage samtlige de lån, der er givet af banken.

Men nu hørte vi så ordføreren for udvalget ligefrem forklare, hvor nødvendig denne bank var, og jeg forstod også ordføreren på den måde, at der var jo en mulighed for at styre den. Der blev ikke sagt "socialistisk", det skal indrømmes, men det var dog ligesom linjen igennem talen, og derfor kan det selvfølgelig godt undre, at eksempelvis Ebba

Strange siger ja til dette forslag, i betragtning af, at Ebba Strange her på denne session har anmodet om at få Barsebäck lukket.

Nordisk Investeringsbank har såmænd i løbet af tre år givet 28,5 mill. kr. til bygning af et atomkraftværk i Finland. Er der nogen særlig konsekvens i det? Ja, den eneste konsekvens er naturligvis den, som også Willoch nævnte her, at dette er et nordisk fællesarbejde, og det tør man ikke gå imod.

Nu udvider banken så sit arbejdsområde, idet banken nu i en forsøgsperiode på to år fra 1/4 -80 skal til at yde lån til de nationale kreditinstitutioner, der har med regionallån at gøre. En fuldstændig ny situation, som Nordisk Råd ganske klart blot accepterer. Det er højst tænkeligt, at nordmændene, svenskerne og finnerne har haft den tanke med Den nordiske Investeringsbank, da den blev oprettet, men det er ganske klart i strid med de forudsætninger, som folkettinget vedtog Den nordiske Investeringsbank under.

Nu skal Den nordiske Investeringsbank altså til at yde regionallån, eksempelvis i Danmark. Oven i købet siger man, at der ikke i forbindelse med disse lån i forsøgsperioden på forhånd skal tages stilling til, om det skal være inden for de normale rammer, inden for hvilke de nationale kreditinstitutioner giver lån til virksomheder, lånet fra Nordisk Investeringsbank skal gives, eller om det skal være udover.

Jo tak, vi har fået kært barn her, som ganske givet vil give os mange problemer fremover, i hvert tilfælde os, som har en vis lyst til frihed.

Det er klart, at for dem, der kun ønsker den kraftige styring, som ordføreren for udvalget var en typisk talsmand for, er der nu et godt instrument, men for os andre, der har liberale tanker, er det et farligt instrument, vi har sat i gang her.

Berge: Jeg tror det nå kan konstateres at Den nordiske investeringsbank er blitt et aktivt og særdeles positivt element i det nordiske samarbeidet. Mange har under denne sesjonen i Nordisk Råd etterlyst konkrete virkemidler som kan fremme samarbeidsprosjekter, og her står vi jo ved ett av disse konkrete virkemidlene som har vist seg å kunne ha en slik funksjon. Det er blitt hevdet at svært mange av de prosjekter

som Investeringsbanken har engasjert seg i, kunne vært finansiert på annen måte etter som banken i hovedsak skaffer seg nødvendig kapital på de internasjonale lånemarkeder. Om disse prosjektene kunne vært finansiert på annen måte, vet vi ingen ting. Likevel er det ikke det som er hovedpoenget. Hovedpoenget er at gjennom finansiering via Den nordiske investeringsbank fremmes felles nordiske prosjekter. Det er det som er poenget med denne banken, ikke at man kanskje kunne ha finansiert prosjekter på annen måte. Dette er altså et aktivt instrument til å fremme og utvikle fellesnordiske prosjekter. Og jeg syns ikke det bør bli borte i denne kanskje litt detaljerte debatten om banken.

Så til spørsmålet om lån til små og mellomstore bedrifter. Det er klart at allerede i det at en av forutsetningene for at banken i det hele tatt skal kunne gi lån, er at prosjektene er av felles nordisk interesse, ligger en klar begrensning. Det vil måtte være noe større prosjekter det da blir tale om. Dessuten er det fra enkelte hold, kanskje fra dem som står for en annen politisk holdning enn jeg gjør, advart mot at Investeringsbanken i for stor grad skal opptre i konkurranse med private kredittinstitusjoner. Det er klart at hvis man har store ambisjoner i retning av å yte lån til små bedrifter, kan man lettere bringe seg inn i et slikt konkurranseforhold. Jeg syns i hvert fall at banken her har krav på grei beskjed. Skal man i større grad satse på å gi lån til små bedrifter uten hensyn til om dette vil bringe en inn i et sterkere konkurranseforhold til de private bankene? Vi kan i hvert fall ikke mene begge deler samtidig i Rådet.

Willoch understreket sterkt at beretningen eller årsmeldingen fra banken har vært villedende på dette punktet, som forteller i hvilken grad det er gitt lån til store eller små bedrifter. Jeg syns kanskje at Willochs sterke poengtering av akkurat dette er mer et bevis på at han mangler saklige og vektige argumenter mot den virksomhet banken har drevet i 1979. For øvrig er det vel mer interessant å se på hvilke konkrete prosjekter det dreier seg om, og så kan man trekke sin egen slutning om hvorvidt dette er større eller små bedrifter. Det er under alle omstendigheter et definisjonsspørsmål. Et fore-

tak med 10 ansatte kan være et meget stort selskap hvis man ser på omsetningen f.eks., og store foretak kan hva omsetning angår, være mindre foretak i økonomisk sammenheng. Jeg syns i hvert fall for min del at dette ikke er det mest interessante ved bankens virksomhet.

Når det gjelder regionallånene, som forutsetningsvis skal kanaliseres gjennom nasjonale organer, skal jeg medgi at Willoch her kanskje har et poeng, at det ikke nødvendigvis betyr et nettotilskudd til regionalpolitikken i det enkelte land. Det kan nok være situasjonen for Norges vedkommende, men spør våre islandske venner, spør våre finske venner om de ser det på samme måte. Jeg tror svaret vil bli at man i disse landene ser ordningen av meget stor betydning for regionalpolitikken. Og er det ikke det som er nordisk samarbeid, å bidra til ordninger selv om de ikke alltid er til fordel for oss selv, dersom de kan være positive og til fordel for de andre land vi samarbeider med i Norden? Jeg syns det er et moment som man heller ikke bør glemme.

Willoch: Hr. Berge hevdet så vidt jeg hørte, at mitt innlegg ikke hadde vært saklig. Da vil jeg gjerne få spørre hva det var i det som ikke var saklig korrekt. Jeg vil spørre om hr. Berge vil benekte at setningen i beretningen om at et titalls låntakere hovedsaklig hjemmehørende i Finland og Norge er mindre og mellomstore bedrifter, ikke er riktig. Og hvis han nå bekrefter det jeg har sagt om dette, om han da vil hevde at det er usaklig å nevne dette når man diskuterer bankens beretning?

Jeg vil kort legge til at jeg antar at hensikten med at Nordisk Råd skal gjennomgå bankens beretning, er at en virkelig skal gjennomgå den og komme med bemerkninger i tillfelle man finner ting som ikke virker veiledende og riktig. Det er det jeg har gjort, og jeg vil derfor gjerne få spørre hva det er hr. Berge har funnet feil i det jeg har sagt.

Berge: Det var neppe mitt hovedpoeng at det Willoch tok opp, var feil. Det som var mitt hovedpoeng, var at en definisjon av hva som er store og små bedrifter, ikke er

det mest vesentlige ved bankens virksomhet i 1979. Når Willoch så ensidig konsentrerte seg om dette, trakk jeg den konklusjon at det kanskje var i mangel av saklige og mer vektige argumenter mot bankens virksomhet i 1979. Jeg holder fast ved at diskusjonen om hvordan man skal definere små og mellomstore bedrifter, egentlig er et perifert spørsmål. For øvrig må jeg selvfølgelig gi representanten Willoch rett i at noe av hensikten med at Nordisk Råd og økonomisk utskott har årsberetningen fra Investeringsbanken til behandling, er at man skal foreta en nøye prøving og kritisk gjennomgang av virksomheten. På det område har jeg ingen bebreidelser mot hr. Willoch.

Savola: Rouva presidentti! Pohjoismaiden investointipankki on lähtenyt hyvällä ja voimakkaalla tavalla toimintaan. Se että on otettu myöskin alueelliset lainat kahden vuoden kokeiluajalla merkitsee sitä, että on otettu yhteispohjoismaiseksi intressiksi oikeudenmukaisen aluepolitiikan rakentaminen koko Pohjolassa. Pohjoismaiden investointipankin toiminta tällä hetkellä merkitsee sitä, että yhä lisääntyvässä määrin Pohjoismaiden välillä liikutellaan pääomia työvoiman liikkuvuuden asemesta. Se on tietysti hyvä ja oikea asia.

Pohjoismaiden investointipankin lainoitus toiminta tähän asti on todella ollut suurehkojen yritysten lainoitusta, mutta on otettava huomioon, että toiminta on vasta alussa ja olemme kulkemassa myö kohti pienten ja keskisuurten yritysten rahoitusta. Pienten ja keskisuurten yritysten rahoitus ei ole mikään yksinkertainen asia, ja on selvää, että Pohjoismaiden investointipankin on oltava hyvin voimakkaassa yhteistyössä kehitysaluehastojen kanssa, koska niillä on juuri sellainen yritystutkimusorganisaatio, jonka avulla voidaan antaa lainoja pienille ja keskisuurille yrittäjille. Investointipankilla ei ole ehkä riittävästi tässä suhteessa vielä resursseja eikä myöskään kokemusta.

On otettava huomioon myö se, että pienten yritysten lainoituksen kohdalla tulevat kurssitappiot hyvin suureksi ongelmaksi. Tähän asiaan on myöskin investointipankin kiinnitettävä huomiota, että sen myöntämä raha on riittävän halpaa eikä aiheuta kohtuuttoman raskaita kurssitappioita varsinkin

kaan pienille yrittäjille, mistä on seurauksena tietysti taloudellisia vaikeuksia.

Näinä kahtena koevuotena Pohjoismaiden investointipankin on oltava, niin kuin totesin, voimakkaassa ja kiinteässä yhteistyössä kansallisten kehitysaluehastojen kanssa ja siltä pohjalta hankittava kokemusta, jos se aikoo myöhemmin itsenäisesti myöntää lainoja pienille ja keskisuurille yrittäjille.

Investointipankin on syytä ottaa energiainoituksessaan suunta myöskin kehitys pankiksi, toimia vaihtoehtoisten energiamuotojen kehityspankkina. Tanskassa ja Ruotsissa kehitellään parhaillaan tuuli- ja aurinkoenergiamuotoja. Suomessa puu- ja turve-energia on etualalla. Myö tähän kehittelyyn on investointipankin syytä ottaa hyvin voimakkaasti osaa. Tähän asti ovat todella investointipankin lainoitukset energialainoissa painottuneet hyvin voimakkaasti atomienergiaan, ja talousvaliokunta edellytti, että on syytä siirtää energialainoissa painopiste juuri vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittelyyn ja myö investointeihin, joten myö Pohjoismaiden neuvosto on nyt virallisesti tässä asiassa ottanut kantaa.

Kaski vuotta sitten lausuin Oslossa toivomuksen, että Pohjoismaiden investointipankki toimisi yhä enenevässä määrin kehityspankkina. Se toive on nyt toteutunut, kun alueellisia lainoja aletaan myöntää kahden vuoden koeajalla. Uskon, että kokemukset tästä asiasta ovat niin hyviä, että tämä toiminta jatkuu myöhemmin kiinteänä. Sehän tähtää juuri, niin kuin alussa mainitsin, alueellisesti oikeudenmukaisen työpaikkakehityksen turvaamiseen Pohjolassa ja sen kehitysalueilla. Se on hyvin merkitävä ja tärkeä asia.

Savolas anförande i svensk översättning: Fru president! Nordiska investeringsbankens verksamhet har startat väl och kraftfullt. Att även regionala lån har tagits med under två års försöksperiod, innebär att en rättvis regional utbyggnad i hela Norden har tagits upp som ett gemensamt nordiskt intresse. Nordiska investeringsbankens verksamhet innebär för närvarande att man i allt större omfattning flyttar på kapitalet i stället för på arbetskraften mellan de nor-

diska länderna. Detta är naturligtvis en god och riktig sak.

Nordiska investeringsbankens utlåningsverksamhet har hittills verkligen bestått av utlåning till större företag, men man måste beakta att verksamheten bara är i sin början och att tendensen också går mot finansiering av små och medelstora företag. Finansieringen av små och medelstora företag är inte någon enkel sak och det är klart att Nordiska investeringsbanken intimt måste samarbeta med utvecklingsområdesfonderna, eftersom de har just en sådan företagsforskningsorganisation med vars hjälp man kan ge lån till små och medelstora företag. NIB, investeringsbanken, har kanske inte i detta avseende resurser och inte heller erfarenhet.

Man måste också beakta att kursförlusterna blir ett stort problem ifråga om finansieringen av små företag. Även investeringsbanken måste fästa uppmärksamhet vid att de av den beviljade pengarna är tillräckligt billiga och inte medför orimligt tunga kursförluster för små företagare, vilket naturligtvis kan leda till ekonomiska svårigheter.

Under dessa två försöksår måste Nordiska investeringsbanken, såsom jag konstaterade, samarbeta intensivt och intimt med de lokala utvecklingsområdesfonderna och på den basen skaffa sig erfarenhet, om den senare självständigt vill bevilja dylika regionala lån för små och medelstora företag.

Det vore skäl för investeringsbanken att också i sin energiutlåning inrikta sig på att bli en utvecklingsbank, att fungera som en utvecklingsbank för alternativa energiformer. I Danmark och Sverige utvecklas som bäst vind- och solenergiformer. I Finland står trä- och torvenergin i förgrunden. Investeringsbanken måste ta intensivt del också i denna utveckling. Hittills har investeringsbankens finansiering i energilån faktiskt främst riktat sig på atomenergin, och ekonomiska utskottet sade sig också förutsätta att tyngdpunkten för energilånens del flyttar just till utvecklandet av alternativa energikällor och också till investeringar. Nordiska rådet har alltså här intagit en officiell ståndpunkt.

För två år sedan uttalade jag som önskemål att Nordiska investeringsbanken i allt högre grad skulle fungera som en utveck-

lingsbank. Detta önskemål har nu tillmötesgått när man börjar bevilja regionala lån under en två års försöksperiod. Jag tror att erfarenheterna av denna sak blir så goda, att denna verksamhet fortsätter senare som ett permanent system. Syftet är ju, som jag i början nämnde, att trygga en regionalt rättvis arbetsplatsutveckling i Norden och inom dess utvecklingsområden. Detta är en mycket betydande och viktig sak.

Korvald: Det er neppe noen institusjon i Norden som granskes så nøye som Investeringssbanken. De som steller med den, må vel for så vidt føle seg beæret, og de vil også få retningslinjer for hvordan banken skal drives i fremtiden. Nå går det jo an å støtte Investeringssbanken uten å begrunne det ut fra hr. Bjørklunds politiske syn, som kom sterkt frem i innlegget her. Og det går også an å støtte Investeringssbanken uten å slutte seg til hr. Glensgårds politiske idéer, som også kom sterkt frem her.

Det kan vel være slik at noen hver i Nordisk Råd har behov for å begrense seg i forhold til de politiske synspunkter på ytterfløyene. Jeg tror at banken har en betydning for en videre utbygging, særlig i det industripolitiske samarbeidet i Norden, og det er jo nettopp det industripolitiske samarbeidet som har vært sterkest fremhevet under denne sesjonen.

Jeg ser det som positivt at banken går inn i regionalpolitisk sammenheng. Det vil etter min vurdering måtte medføre at små bedrifter også får lån til de land og de regioner som trenger det mest. Det har vært fremhevet av et par talere tidligere nettopp dette synspunkt, som jeg tror er meget viktig. At regionala lånene må føre til en samlet større fondstilgang til regionene, anser jeg som en selvfølge. Nå vil jo det vise seg i praksis. Det er jo bare en forsøksordning som man her er inne i.

Jeg vil videre i tilknytning til det hr. Willoch tok opp, si at statistikken for banken når det gjelder lån til forskjellige tiltak, må bli bedre. Nå har jeg også under behandlingen i utvalget forstått at banken vil bestrebe seg på det senere hen. Vi får se hvordan det vil virke i praksis.

Jeg vil også understreke det som ble tatt opp av en taler tidligere her, nemlig at man

burde få bankens beretning tidligere, slik at man i utvalget kan få anledning til å behandle den mer tilfredsstillende. På grunn av den sene fremleggelse av rapporten, har utvalget også fått liten tid til behandlingen — jeg tenker da særlig på utformingen av innstillingen. Jeg har for mitt vedkommende et par ting der som jeg kunne ha ønsket annerledes hvis vi hadde fått tid til å se på det; vi måtte imidlertid avgi innstillingen slik den nå foreligger.

Jeg tenker spesielt på det som er nevnt i innstillingen om låneopptak på de nordiske kapitalmarkeder, og så føyer utvalget til:

„Som et hovedprinsipp bør banken nytte sin gode kredittverdighet for å ta opp lån i utlandet for derigjennom å bidra til å dekke de nordiske lands betalingsunderskudd overfor omverdenen.”

Det er særlig siste del av dette som jeg er noe betenkt over at vi har ført inn i innstillingen. Jeg har ikke noe å bemerke til at hovedprinsippet skal være at man skal benytte sin gode kredittverdighet og ta opp lån i utlandet, men jeg tror at man i grunnen burde ha stoppet der.

Det neste punkt gjelder eksportfinansiering, hvor det bl. a. vises til Verdensbanken og Den afrikanske utviklingsbanken — og så sies det:

„Utvalget vil særlig fremholde at bankens samarbeid med Verdensbanken og andre utviklingsbanker kan være viktig for å åpne nye markeder for nordisk eksport.”

Det er vel ingen som er uenig i at man åpner for en slik eksport. Men når man trekker inn Verdensbanken og Den afrikanske utviklingsbanken i denne sammenheng, må det være et samarbeid og en samhandel med utviklingslandene som her må være det viktigste punkt.

Vi fikk som sagt ikke anledning til å drøfte dette på grunn av den sene fremleggelse av beretningen, og det var derfor jeg gjerne ville komme med disse bemerkninger.

Statsråd Gjerde: Representanten Glensgård nevnte en rekke konkrete lånesaker og spurte om de var av nordisk interesse. Nå er det jo slik at i statuttene for bankens virksomhet er det fastlagt at lån skal kunne gis til prosjekter som er av interesse for to

eller flere nordiske land. Vi har en kontrollkomité som går gjennom bankens virksomhet, og denne komité har avgitt sin innstilling. Komiteen har fastslått at de lån som er gitt, er i samsvar med de forutsetninger som myndighetene har satt opp for bankens virksomhet. Jeg har ingen grunn til å betvile at den rapport som er gitt fra kontrollkomiteen, er riktig, med andre ord at de lån som er gitt, alle sammen er til prosjekter som er av interesse for minst to nordiske land.

Så syntes jeg det var oppløftende at hr. Willoch i dag fant å kunne uttale at Den nordiske investeringsbanken nå burde få muligheter til å utføre sine oppgaver så godt som mulig. Jeg syntes det var oppløftende. Noen av oss har jo ment dette helt siden banken ble opprettet. Men vi vet jo alle at hr. Willoch aldri har vært glad for at Investeringsbanken ble opprettet. Han gjorde det helt klart for Nordisk Råd og for offentligheten den gangen banken ble opprettet, og han har minnet oss om dette standpunkt kontinuerlig ved enhver anledning siden den gang. I Nordisk Råd vil jeg bare minne om at i den første rapporten vi fikk fra Investeringsbanken, der fant hr. Willoch grunnlag for et nokså sterkt angrep på banken i forbindelse med et lån til Göteborg. Neste gang vi hadde saken oppe, hadde han funnet et lån til IKEA. Det er litt oppmuntrende at han i år ikke har funnet noen konkret sak.

Det store spørsmålet i denne debatten er blitt: Hva menes med store, med mellomstore og med små bedrifter? Og dette er årets utgangspunkt for å kritisere Investeringsbankens virksomhet.

Det ligger i sakens natur at hva som er store eller mellomstore bedrifter, det varierer, ikke bare fra land til land, men faktisk fra landsdel til landsdel. Men noe vesentlig spørsmål er dette ikke. Det vesentlige i denne sammenheng er følgende faktiske forhold, nemlig at banken ikke har avvist en eneste lånsøknad med den begrunnelse at bedriften var for liten, eller at det man søkte om, var for lite, hvis prosjektet da vel å merke også oppfylte kravet om „av nordisk interesse”.

Hvis hr. Willochs innlegg kunne virke som en mistenkeligjøring av bankens le-

delse — hvis det var ment slik, jeg tror det ikke — da vil jeg gjerne få lov til å ta avstand fra det. Jeg synes tvert imot at bankens virksomhet har foregått på en slik måte at det fortjener vår respekt og honnør. Jeg har lyst til å uttale at jeg synes bankens ledelse i den korte tid den har virket, har klart å utvikle denne banken til å bli et viktig og godt instrument for utbygging av nordisk samarbeid. Det var regjeringenes mening, og det var Nordisk Råds mening. Og jeg synes bankens ledelse skal ha takk for det de har kunnet utrette hittil.

Nå, det skal bli interessant å se hva som blir utgangspunktet for hr. Willochs angrep på banken neste sesjon. Det kommer nok.

Når det så gjelder hans uttalelse om regional lån, er det kanskje riktig at disse lånene i øyeblikket ikke vil gi noen norsk fordel. Men hvis de nå er av interesse og gir fordeler til andre nordiske land, ja, så er det jo noe det også. Og hvis man skulle følge denne tankegangen og si at bare tiltak som gir fordeler til alle fem nordiske land kan få lån, hvis det skal bli målsettingen vår, da må vi kunne redusere denne virksomheten betydelig.

Hvis det nordiske samarbeidet skal kunne utvikles, må vi ikke bare lære oss å leve med, men også være glad for tiltak som kan være fordelaktige for to eller tre andre land, selv om det ikke er umiddelbart fordelaktig for det land man representerer.

Willoch: Ærede president! Tross den rolige form var det et usedvanlig insinuant innlegg hr. ministeren nu fremkom med. Han brukte uttrykk som f.eks. at „hvis det var meningen å mistenkeliggjøre bankens ledelse“, så ville han ta avstand fra dette. Han ville ikke direkte si at mitt formål var mistenkeliggjøring, men han ville ha sagt det likevel. Det er en debattform som jeg for min del vil ta avstand fra.

Ellers gikk det gjennom i hr. ministerens innlegg av han var sår over at det ble rettet kritikk mot banken. Men da må jeg spørre: Hva er meningen med at bankens beretning skal behandles i denne forsamling, hvis man skal bli møtt med kritikk fordi man kommer med kritikk? Det som er gjengitt av faktiske opplysninger fra min side, det bestrider ingen. Men likevel skal man altså

bli utsatt for insinuasjoner fordi man nevner det.

Skal det være galt å påvise at en setning i bankens beretning om et område som har stor interesse, ikke er riktig? Selvfølgelig kan ikke det være galt. Men likevel kommer hr. ministeren med all slags harselas over at man tar det opp.

Og så minner han om tidligere kritikk. Men er det galt når man representerer Norge i Nordisk Råd, å påpeke at det har skadevirkninger for Oslo havn at man gir et lån på nordisk basis til Göteborg havn? Er det galt å sette spørsmålsteget ved at man gir lån på nordisk basis til Nordens største møbelkonsern, som driver en betydelig import av møbler fra billigland til skade for norsk møbelproduksjon? Er det rimelig at man skal bli utsatt for den slags harselas fordi man peker på disse faktiske forhold, på en måte som hr. ministeren ikke kan påvise en eneste feil i?

Og så kommer han da bare tilbake med at — det skal bli interessant å høre hva hr. Willoch har å kritisere til neste år! Jeg synes kanskje hr. ministeren heller burde behandle litt mer den kritikk som er kommet i år.

Dernest fremstiller hr. ministeren det som om det skulle være noe nytt at jeg har det syn at når banken først er etablert, så bør den få anledning til å utøve sin virksomhet så godt som mulig. Det er aldeles ikke noe nytt. Men jeg mener at selv om vi mener at banken skal ha anledning til å utøve sin virksomhet så godt som mulig når den først er etablert, så er det dog en funksjon for denne forsamling å rette et kritisk søkelys mot dennes virksomhet, som mot all annen virksomhet som vi har med å kontrollere. Og den oppgave mener jeg det vil være uriktig å gi opp, selv om det skal føre til at man blir utsatt for den slags angrep som hr. ministeren nu kom med.

Statsråd Gjerde: Ærede president! Jeg må jo bare beklage det hvis hr. Willoch hadde håpet at vi ikke skulle svare på hans kritikk. Jeg trodde at når han la opp til en debatt, ønsket han også å høre andres mening om hva som ligger til grunn for bankens virksomhet. Det kunne vært interessant å ha tatt opp igjen Göteborg-lånet og IKEA-lånet.

Men jeg tror vi her bedre kan vise til protokollene fra Nordisk Råds debatt om de sakene. Jeg avviser at den virksomhet banken har drevet, har vært til skade for Norge. Tvert imot, den har vært nyttig for Norge.

Jeg regnet med, ærede president, at hr. Willoch ville ta replikk. Derfor sa jeg det jeg gjorde, kom med en antydning om mistenkeliggjøring av bankens ledelse, fordi det da gav hr. Willoch anledning til enten å bekrefte eller å benekte. Jeg håper han ikke blir fornærmet når jeg oppfattet det han sa som en avkreftelse av mistanken om at hensikten var å mistenkeliggjøre bankens ledelse.

Páll Pétursson: Fru præsident! På sæt og vis deler jeg nogle af hr. Willochs synspunkter, ikke i det store og hele, men jeg tror, at Nordisk Investeringsbank bør rette større opmærksomhed mod mindre foretagender. Jeg tror også, at regionallånene kan spille en vældig stor og vigtig rolle. De kan påvirke til at skabe et endnu bedre Norden end det, vi lever i i dag, men — og jeg lægger den største vægt på det — regionallånene må gives på gode vilkår, bedre vilkår end dem, man har adgang til på det internationale finansmarked.

Hvis banken tog skridt i den retning tror jeg, Den nordiske Investeringsbank ville komme til at spille en meget nyttig rolle i fremtiden.

Jeg tror, det måske kan være af interesse for de ærede rådsmedlemmer, at vi i Island i 1972 oprettede en forholdsvis stor fond, som gav regionallån. Jeg er sikker på, at de lån, denne fond har givet, er nøglen til, at vi i Island i de sidste årtier har udryddet arbejdsløsheden. Men de lån, denne fond giver, er også på gode vilkår og til lav rente. Vi har også på kort tid kunnet ændre vor bygdepolitik og forandre levevilkårene.

Derfor ønsker jeg, at Nordisk Investeringsbank øger sin interesse for de små foretagender, og i særdeleshed øger regionallånene, og på længere sigt bidrager til et endnu bedre Norden end det, vi har i dag, ved ikke at vie den største interesse til de største foretagender.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

14

D 1980/6/1971/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1980/22/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1980/12/1976/e: Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

A 554/e: Medlemsförslag om åtgärder för att underlätta industriella projekt

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nor-

diske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.

Hernelius (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! I februar i fjol inlämnades ett medlemsförslag som hade som syfte att främja gemensamma projekt på det industriella området. Detta skulle gå till så att Nordiska ministerrådet undersökte om lagstiftningen i de olika länderna innebar hinder mot ett utvidgat samarbete och dessutom föreslog åtgärder ägnade att underlätta samnordiska projekt.

Det märkliga har inträffat att ingen remissinstans har yrkat avslag på förslaget. Flertalet uttrycker sig positivt; några kommer med värdefulla kompletteringar och preciseringar.

En instans säger att man bör också uppmärksamma administrativa föreskrifter. Det är rätt naturligt att så blir fallet, och det bör inte vara något hinder i det faktum att förslaget mest syftar till lagarna, eftersom administrativa föreskrifter oftast har stöd i en lagstiftning.

En annan instans hävdar att handeln bör komma med i denna översyn. Det är väl också något att ta fasta på. En tredje, Norges industriförbund, hänvisar till att Volvoavtalet på sin tid gav exempel på hur många hinder som förelåg i verkligheten för ett förverkligande av detta stora projekt, hinder i lagstiftning och i etableringsbestämmelser som entusiasterna för avtalet inte uppmärksammade i de första förhandlingarna utan upptäckte först senare och som då vållade en hel del besvär.

Jag skall, fru president, icke gå närmare in på vad remissinstanserna sagt. I likhet med vad fru Håvik gjorde igår hänvisar jag intresserade till att studera handlingarna. Jag nöjer mig med att konstatera att ett enhälligt ekonomiskt utskott har stött medlemsförslaget och uttalat sin anslutning till detsamma.

På förslagsställarnas vägnar vill jag tacka remissinstanserna och ekonomiska utskottet och lyckönska ministerrådet till att få denna tacksamma uppgift som kan bli nyttig och vägledande för nordiskt samarbete. Vi har, som herr Willoch påpekade i morse, redan ett imponerande nordiskt samarbete företag

och institutioner emellan. Det hindrar inte att detta samarbete kan ytterligare förbättras, och det är meningen med detta förslag. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Knud Enggaard, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jacobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Inge Fischer Möller, Sture Palm, Lauri Palmunen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Leif Glensgård avstod från att rösta.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ilkka-Christian Björklund, Rolf Fjeldvær, Børge Halvgaard, Gutorm Hansen, J. K. Hansen, Sverrir Hermannsson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Petter Savola, Ib Stetter och Sten Söderström.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

18

A 557/e: Medlemsförslag om den nordiska glasindustrin

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å la foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrien i Norden med sikte på å motvirke monopoltendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri.

Ib Stetter hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Berge (ekonomiska utskottets talesman): Ærede president! Bakgrunnen for at denne sak er tatt opp i nordisk sammenheng, er følgende: I en henvendelse til Nordisk Råd for en tid tilbake gjorde den nordiske fabrikkarbeiderføderasjon utførlig greie for utviklingen innenfor glassindustrien i Norden. Henvendelsen munnet ut i en rekke interessante forslag. Det ble så fra sosialdemokratisk hold reist et medlemsforslag som henstilte til Ministerrådet å foreta en vurdering av disse forslag, som i sitt innhold siktet mot felles nordiske tiltak som kunne være til støtte for denne tradisjonsrike industrigren i de nordiske land.

Hva er det så som tilsier at vi på nordisk basis kan være interessert i å drøfte glassindustriens problemer? Det mangler jo ellers ikke på industribransjer som kunne trenge økt oppmerksomhet. Svaret på dette spørsmålet er at vi her står overfor en bransje som i mange henseender er på vei ut. I Norge er produksjonen av råglass opphørt. Svenske, finske og danske råglassprodusenter trues av det alt mer dominerende multinasjonale selskap, Pilkington, som taktet være fornyet produksjonsteknikk har vært i stand til å sikre seg en dominerende stilling på det internasjonale marked. F. eks. kan Pilkingtons anlegg i Halmstad forsyne hele Norden med råglass og plan-glass. Den betydelige strukturendring som her er på gang, reiser spørsmålet om myndighetene bør forholde seg passiv og over-

late utviklingen til de rene markedskrefter, eller om man på politisk plan bør overveie tiltak som kan gi mulighet for en viss styring. Det er dette siste den nordiske fabrikkarbeiderføderasjon har hatt i tankene.

La meg også understreke at denne sak aktualiserer en mer aktiv holdning til den rolle de multinasjonale selskaper spiller i de nordiske land. Under behandlingen av medlemsforslaget i Ökonomisk utvalg har vi derfor benyttet anledningen til å gjøre oss kjent med innholdet i den utredning som nå foreligger om de multinasjonale selskaper.

Selv om det er situasjonen på råglass-siden som har forårsaket initiativet fra fabrikkarbeiderføderasjonen, kan det også være nyttig å se nærmere på andre deler av industrien. Det tilvirkes glass til forskjellige formål, hvorav tre kategorier fanger opp det meste: emballasjeglasse, husholdnings-glass og kunstglass. Karakteristisk for den nordiske glassindustri på dette området er at den møter atskillig konkurranse både med hensyn til introduksjon av nye materialer og lavprisimport. Det vil være av interesse å få belyst også denne siden av saken med sikte på å finne fram til eventuelle tiltak som kan styrke den nordiske glassindustri. I premissene til foreliggende rekommandasjon er det f. eks. antydnet at glassforskningen bør intensiveres. Ökonomisk utvalg peker også på at forholdene på produksjons- og markedsføringssiden synes å ligge til rette for samarbeid. Utvalget slutter seg til de remissinstanser som foreslår at et system med fellesnordisk markedsføring på visse markeder blir vurdert.

Under behandlingen av denne saken er det blitt reist tvil om hvorvidt Nordisk Råd har mandat til å behandle det som blir oppfattet som opplegg til en forpliktende industripolitisk koordinering mellom de nordiske land. Enkelte advarer mot at det utformes en overnasjonal bransjepolitikk i nordisk regi. Jeg tror denne uro må bero på en misforståelse. Slik det nordiske samarbeidet fungerer, er det de nasjonale myndigheter som til syvende og sist må ta stilling til hvilke tiltak som skal iverksettes, og om det skal iverksettes tiltak eller ikke. Men dette forhindrer jo ikke at det på dette område, som på mange andre områder, settes i verk utredninger for å belyse forhold som

er av felles interesse. Så langt og ikke lenger går den anbefaling som er nedfelt i forslaget til rekommandasjon. Selv om bl. a. noen konservative representanter har formulert en særuttalelse, synes jeg det interessante er at heller ikke de finner motforestillingene så store at de vil stemme mot det foreliggende forslag.

Det framgår av den foreliggende nordiske rapport om det økonomisk-politiske samarbeid at det i tiden framover må legges avgjørende vekt på å bevare en allsidig og mangfoldig industristruktur i de nordiske land. På denne bakgrunn bør en være særlig aktpågivende når enkelte bransjer står i fare for å falle ut av bildet. Dette hensynet er faktisk også nedfelt i GATT-avtalens artikkel 19, som gir landene rett til å treffe mottiltak når f. eks. økt import kan medføre betydelige ulemper, eller truer med å gjøre alvorlig skade som rammer den innenlandske produksjon og sysselsetting.

Jeg anbefaler utvalgets forslag.

Willoch: Ærede president! Som sakens ordfører gjorde oppmerksom på, er det både en særuttalelse og en reservasjon i innstillingen.

Medlemmene Enggaard, Hernelius, Hetemäki-Olander og undertegnede vil ikke stemme mot utvalgets konklusjon, mens hr. Ib Stetter har reservert seg. Jeg vil kort gjøre oppmerksom på at grunnen til at vi ikke stemmer mot utvalgets konklusjon, er at utvalget ikke har tatt opp forslagsstillernes utkast til rekommandasjon. Forslagsstillerne har for så vidt heller ikke tatt opp det opprinnelige forslag fra vedkommende fagforening. Først har de avdempet dette forslag, deretter har man i utvalget avdempet det ytterligere, slik at det nå ikke står noe annet igjen enn at man skal

”la foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrien i Norden med sikte på å motvirke monopol tendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri”.

Dette er noe som alle måtte kunne istemme ønskeligheten av, og det viser ingen enighet i de virkemidler som opprinnelig har vært påtenkt for å løse denne oppgaven.

Vi er av den oppfatning at medlemsfor-

slaget slik det opprinnelig forelå, synes å innebære en motvirkning av konkurranse og gjennomføring av en fellesnordisk industripolitikk på glassindustriens område. Jeg vil peke på at dette har både det norske industridepartementet og det danske handelsdepartementet funnet utenkelig.

Denne sak er for så vidt mer interessant enn dens avgrensede overskrift kan gi inntrykk av. Det dreier seg her om en eneste industribransje, men saken kan for så vidt ses som et eksempel på en mer allmenn problemstilling, nemlig om det kan gjennomføres fellesnordiske støttetiltak for bedrifter og bransjer i vanskeligheter. Utredningen synes å vise at dette neppe vil la seg gjøre. Dessuten er et samlet utvalg enig om å påpeke skadevirkningene ved en subsidiepolitikk som kan forvri konkurransen og sette lønnsomme bedrifter i fare.

Som sagt, det er atskillige innvendinger mot det opprinnelige medlemsforslag, men etter den avdempning av dette som er skjedd, er det etter vårt skjønn ikke lenger tilstrekkelig grunn til å stemme mot det. Den gjennomgåelse som det nå er tale om, kan vi ikke finne annet enn ønskelig.

Lundkvist: Fru president! Jeg vill nog ändå säga efter Kåre Willochs inlägg att om han ville ge sken av att utskottet skulle mena att det bara är frågan om en kartläggning och sedan ett slag i luften, då har han totalt missförstått vad som är avsikten med förslaget. Avsikten är ju, som det står i klämman, att det skall vara en kartläggning med sikte på att vi skall kunna vidta åtgärder dels för att motverka monopolbildningen på det här området i Norden, dels för att skapa förutsättningar för att bevara en nordisk glasindustri. Avsikten är alltså inte att man skall nöja sig med en kartläggning. Vi har ju tidigare konstaterat att det gjorts väldigt många utredningar som inte lett till praktiska resultat, och det är ju ändå resultat vi eftersträvar.

Willoch: Ærede president! Jeg er ikke helt sikker på om det er noen ulikhet i landenes tradisjoner når det gjelder fortolkning av denne type forslag. La meg derfor hevde som mitt synspunkt — og det er dessuten det synspunkt som utvalgets mindretall leg-

ger til grunn — at det vi slutter oss til, er det som står i forslagsteksten. Hvilken ytterligere motivering forslagsstillerne måtte ha, er *den* ikke til votering. Derfor kan man for så vidt ikke utlede noe bestemt vedrørende innholdet verken av flertallets eller mindretallets talsmanns ytringer. Man må henholde seg til det som eventuelt blir vedtatt av Rådet.

Lundkvist: Fru president! Jag vet inte hur man i konservativa kretsar i dessa sammanhang ser på uttryckssätten. Men i utskottets förslag står det att man skall företa en genomgång av problemen för glasindustrin i Norden med sikte på att motverka monopol tendenser och att undersöka möjligheterna att bevara en nordisk glasindustri. Jag utgår då ifrån att man inte menar att vi skall nöja oss med en kartläggning utan att kartläggningen skall leda till en aktiv handling. Man har ett mål i sikte, precis som det står i betänkandet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Doris Håvik lämnat sessionen och ersatts av Bengt Wiklund.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Knud Enggaard, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttilla, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Inge

Fischer Møller, Sture Palm, Lauri Palmunen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerland, Bengt Wiklund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade:

Annelise Gotfredsen och Nathalie Lind.

Ib Christensen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Kjell Magne Bondevik, Christian Christensen, Rolf Fjeldvær, Leif Glensgård, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, J. K. Hansen, Sverrir Hermansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Ib Stetter och Sten Söderström.

Rekommendationen hade således antagits med 58 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.

19

B 27 A/e: Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet under iakttagelse av utvalgets synspunkter og presiseringer til ministerrådsforslag B 27 A/e.

Niels Helveg Petersen (ekonomiska utskottets talesman): Fru præsident! I oktober 1979 fremsendte ministerrådet til økonomisk udvalg et konsumentpolitisk arbejdsprogram, som er resultatet af en beslutning fra 1977, hvorefter ministerrådet skulle ud-

arbejde et sådant samlet program. Baggrunden er klart den, at de nordiske lande stort set har identiske forbrugsmønstre, at der på de nordiske markeder handles stort set samme varegrupper, at markedsføringen af mange varer stort set er ens i de nordiske lande, og det er netop også, hvad vi stræber efter i Nordisk Råds arbejde. Men derfor er det også naturligt at søge frem til et fælles program for at styrke konsumenternes stilling, hvad der i disse år med den udvikling, der er i industri og handel, må anses for at være overordentlig vigtigt. Det er også vigtigt, at udvikle det konsumentpolitiske samarbejde yderligere for at hindre, at nationale løsninger på konsumentspørgsmål fører frem til handelshindringer, og endelig er det konsumentpolitiske samarbejde vigtigt for at kunne danne basis for de nordiske landes indsats i internationale organer, hvor konsumentpolitiske spørgsmål behandles.

I ministerrådets forslag til program er der opregnet en række vigtige samarbejdsområder. Samfundsmæssig forskning vedrørende konsumenters stilling er et forskningsområde, der er stillet få ressourcer til rådighed for i Norden samlet, og derfor er der behov for samvirke mellem de nordiske lande. Det er vigtigt at udvikle også samarbejdet vedrørende de krav, vi må stille til varer og tjenester, at nå frem til fælles prøvninger, at nå frem til de fælles krav, vi vil stille vedrørende produkters levetid, deres sikkerhed, om ressourcers anvendelse og også på tjenesteområder de krav, vi må stille på reparations- og serviceområdet.

Det er endvidere vigtigt at videreføre et i forvejen ganske vidt drevet samarbejde vedrørende konsumentret og markedsføring, og det er vigtigt at udvikle også information og uddannelse på konsumentområdet, ikke mindst over for de store grupper af børn og unge.

Disse samarbejdsområder, som jeg her har nævnt i overskrifter, er mere udførligt beskrevet i ministerrådets forslag. De er derimod ikke indbyrdes prioriteret, og der er i udvalget enighed om at understrege, at den manglende prioritering i programmet er en svaghed, og at det bliver nødvendigt at gennemføre en stram prioritering.

Udvalget kunne konstatere, at remissyt-ringerne har den form, at ingen tager af-

stand fra programmet som helhed, at der fra mange sider derimod er givet meget stærk tilslutning, og der er i udvalget enighed om at anbefale Nordisk Råd at vedtage dette arbejdsprogram.

I betragtning af, at konsumentpolitik i de enkelte lande jo ofte giver anledning til meget stærk politisk strid, finder jeg det meget betydningsfuldt, at der i udvalget har været enighed om at anbefale dette program til vedtagelse. Det er en enighed, der dækker alle lande og alle politiske afskygninger fra højre til venstre. Det er den bedst mulige baggrund for, at konsumentprogrammet kan give et godt resultat.

Der har i udvalget været enighed om også at understrege, at i konsumentpolitisk arbejde bør man inddrage arbejdslivets og næringslivets organisationer i vid udstrækning.

Jeg kan altså konstatere, at der om selve sagen er enighed. Men i udvalget er der dog blevet strid om et principielt punkt i spørgsmålet om, hvad jeg vil kalde konsumentpolitikens grænser. Det flertal, som jeg er talsmand for, har ønsket at præcisere, at hensigten med et nyt og nordisk konsumentpolitisk program, der skal sikre konsumenternes stilling på det nordiske område, er ikke at overføre dele af producenterens arbejde til offentlige konsumentpolitiske organer eller at indskrænke det frie varevalg. Flertallet finder det vigtigt, at der sker en sådan præcisering af grænserne for konsumentpolitikken. Ellers skabes der let farlige illusioner om konsumentpolitikens rækkevidde.

Man kan ikke og bør ikke forsøge at pålægge konsumentpolitikken at ændre ejendoms- og dispositionsforholdene i samfundet, så skuffes man.

Et mindretal i udvalget har fundet, at der ikke er behov for en sådan præcisering, men jeg vil dog gerne understrege, at mindretallet ikke tager afstand fra den præcisering, som har fundet sted, hvad man da fornuftigvis heller ikke kan gøre på baggrund af den blandingsøkonomi, vi finder i samtlige nordiske lande.

Striden i udvalget gælder altså sådan set ikke selve sagen, men det kan også undertiden være interessant at føre en politisk debat om principper, især når det ikke anfæg-

ter den grundlæggende enighed. Jeg for min del finder, at mindretallet er meget nærtagende i sin afvisning af at anføre sådanne grænser for konsumentpolitikken. Jeg vil sige næsten en smule krakilsk, og jeg har en vis anelse om, at baggrunden måske delvis skal søges i norske indenrigspolitiske forhold.

Men det er en fornøjelse for mig at kunne præsentere for Nordisk Råd en enig indstilling fra det økonomiske udvalg om at anbefale et konsumentpolitisk program, som vil medføre betydelige fremskridt i de kommende år med dette arbejde i Norden.

Statsråd Sand: Hr. president! Konsument-samarbeidet i Norden har lange tradisjoner. Det er Ministerrådets håp at det foreliggende programmet kan bidra til et intensivert og forsterket konsumentpolitisk engasjement og samarbeid. Det er nødvendig hvis vi skal virkeliggjøre programmets mål om økt trygghet og større velferd.

Ministerrådet ser forbrukerpolitikken som et viktig ledd i den offentlige velferds-politikken. Det nordiske konsumentpolitiske samarbeid utformes i samarbeid mellom de offentlige forvaltningene i de nordiske land. Ministerrådet ønsker nå å få et nærmere samarbeid med parlamentarikerne i Nordis-Råd. Samtidig ønsker man å utvikle kontakten mellom forbrukerne og organisasjonene innen arbeidslivet og næringslivet, slik det er framhevet i Ministerrådets beretning. Prioriterte oppgaver er forskning og andre utredninger for å belyse konsumentenes problemer og finne modeller for å løse disse. Konsumentundervisning i grunnskolen og vern gjennom lovgivning i spørsmål som er av betydning for forbrukerne, er også høyt prioritert. I denne sammenheng kan jeg nevne de regelmessige konferanser mellom forbrukerombudsmennene i de nordiske land som bidrar til å utforme en ensartet praksis innenfor markedsføringen i landene. Felles testing av konsumentvarer er et annet område hvor man kan oppnå store besparelser gjennom nordisk samarbeid. Ministerrådet ønsker også å finne fram til andre måter å forbedre forbrukernes situasjon på. Et alternativ er f. eks. økt forbrukerinnflytelse i standardiseringsspørsmål.

Det er grunn til å peke på at den nordiske forbrukerpolitikken er en direkte fortsettelse av forbrukerpolitikken i de enkelte nordiske land. Det er vårt håp at det nordiske samarbeidet vil virke berikende på det nasjonale arbeid og styrke det videre internasjonale forbrukersamarbeidet.

Forslaget som er lagt fram, omfatter en periode på tre år. Ministerrådet vil følge opp de spørsmål som er foreslått tatt opp til behandling i denne perioden, selv om vi er oppmerksom på at alle spørsmål ikke kan behandles på samme tid.

Gro Harlem Brundtland: I generaldebatten fant jeg grunn til generelt å advare mot tendenser til for sterk utvanning og kompromiss i det nordiske samarbeidet. Ministerrådsforslaget om samarbeid på konsumentområdet bærer en del preg av å være blitt et slikt minste felles multiplum. Men det er tross dette et viktig samarbeidsgrunnlag — på vegne av 22 millioner konsumenter i Norden.

Programmet peker på målsettingen om å øke konsumentenes innflytelse på produktutvikling og produktutforming, og det gir uttrykk for at det bør arbeides aktivt med å finne metoder for å øke denne innflytelse.

Det er denne for oss nokså selvfølgelige målsetting som har utløst i Økonomisk utvalgs borgerlige fraksjoner behovet for å markere det jeg oppfatter som mistenksomhet, motstand og skepsis overfor en naturlig videreutvikling av mål og metoder innenfor forbrukerpolitikken — det Helveg Petersen nettopp kalte konsumentpolitikken grenser. Det er bemerkelsesverdig at de borgerlige medlemmer av Økonomisk utvalg har funnet det nødvendig å gi uttrykk for slike negative signaler og varsler om avgrensninger i de forbrukerpolitiske siktemål. Bemerkningen er dog gitt i forhold til et ministerrådsforslag på dette området som er nøye behandlet av de nordiske ministre. Det er enda mer bemerkelsesverdig, synes jeg, på bakgrunn av de meget positive uttalelser som generelt sett er kommet til forbrukerprogrammet, også fra en rekke næringslivsorganisasjoner. Det eneste klare unntak til dette er Norges Industriforbund, som finner grunn til å komme med sterke advarsler mot

en eventuell videreutvikling av virkemidler for økt forbrukerinnflytelse.

Den sosialdemokratiske fraksjon i utvalget har funnet det nødvendig å gi uttrykk for at ministerrådsforslaget ikke gir noe grunnlag for å gi uttrykk for at en må ha slike særskilte avgrensninger i de forbrukerpolitiske siktemål som synes å ligge i den borgerlige uttalelsen, og som også Helveg Petersen nå i sin redegjørelse understreket behovet for.

I generaldebatten ble det hevdet fra representanter for Høyre at forbrukerpolitikken må ligge innenfor rammene av et markedsøkonomisk system. Ja, bringer dette egentlig noen avklaring? Også sosialdemokratene bygger på en blandingsøkonomi, men de rammer omkring virkeområdet for markedskreftene som myndighetene finner det nødvendig å fastlegge, kan ikke være statiske. De må tilpasses og endres i tråd med de reelle behov som selve samfunnsutviklingen stiller oss overfor.

”Tiden burde nå være inne til å rydde av veien den tvil som i de senere år er sådd om hensiktsmessigheten av vårt markedsøkonomiske system” —

sa Høyres Astrid Gjertsen i generaldebatten. Jeg er ikke sikker på at det er når vi skal starte et bedre nordisk samarbeid på forbrukerområdet at vi skal konsentrere oss om og føre en prinsipiell debatt om dette spørsmål. Det som skjer i verden i dag, er at vi får en sterkere og mer gjennomtenkt samfunnsmessig styring på en rekke områder, hvor markedsøkonomien må gjennomgå med lupe.

Man finner det fra Høyres side også avskrekkende — det framgikk også av Astrid Gjertsens innlegg — at den norske regjering har gått inn for å utrede spørsmålet om produktkontrollen bør bygges ut til å bli et virkemiddel for energiøkonomisering, ressursforvaltning og kvalitetskontroll.

Det kan være grunn til å få avklart om det er slik at representanter for mellompartiene — jeg snakker nå i nordisk sammenheng — legger så stor vekt på markedskreftenes frie spill og tilsvarende liten vekt på sentrale problemer innenfor ressursforvaltningen at de vil slutte seg til en slik ensidig vurdering.

Den blinde tro på markedsmechanismens

ideelle virkemåte ble ikke delt av f. eks. regjeringen Korvald, som begrunnet behovet for økt forbrukerinnflytelse på produktutviklingen ved å påpeke at forbrukerne ved kjøp — eller ved unnlattelse av kjøp — bare kan gi produsentene forholdsvis liten informasjon om sine ønsker og behov.

Her er vi nettopp ved det sentrale poengnet. Det blir utrolig perspektivløst eller — rettere sagt — kanskje nettopp så perspektivløst som vi dessverre stadig opplever fra konservativt hold når man legger et så snevert syn til grunn for sine mål i forbrukerpolitikken.

Hr. Romanus etterlyste i generaldebatten et svar på hva som var galt med utvalgets flertallsuttalelser på dette punkt. Feilen er den at man bekjenner seg til den tro at behovet for en forbedret innflytelse bare dreier seg om produktsikkerhet og saklighet i markedsføringen. Det innebærer en snever oppfatning av de krefter som gjør seg gjeldende i et stadig mer komplisert samfunn, bl. a. med en økende grad av dominans fra multinasjonale selskaper. Den borgerlige uttalelsen innebærer, som jeg også var inne på i generaldebatten, at man påtar seg rollen som bremsekloss i stedet for å støtte opp under en helt nødvendig og fortsatt reformprosess for å sikre og øke forbrukernes interesser og påvirke produktutvikling og produktutformning.

De borgerlige har både i sine innlegg i generaldebatten og nå lagt vekt på behovet for informasjon. Det er det ingen som reserverer seg mot. Men hva med informasjon om kvalitet og holdbarhet, om garantier for service og reparasjon? Både i Sverige og Norge foregår det arbeid med sikte på å utvide informasjonsplikten. Det er bl. a. reist spørsmål om ny lovgivning om utvidet informasjonsplikt. Selv om de borgerlige partier har delt seg i ulike fraksjoner i sine uttalelser, f. eks. om forbrukerpolitikken i Norge, da vi i 1978 hadde en bred stortingsbehandling, stod de sammen mot å innføre en lov om informasjonsplikt. Hvorfor gjør man så det? Er det for å styrke forbrukernes informasjon, eller er det for å beskytte næringslivet mot innsyn? Det er også slike politiske og praktiske erfaringer som gir oss grunn til å stille spørsmålstegn ved hvilken reell vilje man har i de kretser

til å utvikle de virkemidler som kreves for å gi økt innsyn og informasjon om produkter og deres egenskaper.

Jeg håper imidlertid at den debatten som vi nå får, vil gi en nærmere avklaring av hvilke restriksjoner som bør legges på utviklingen framover ved at vi fra de ulike borgerlige fraksjoner får en ønsket nyanseering og et noe mer framtidsrettet grunnlag for Ministerrådets fortsatte arbeid med dette viktige forbrukerprogrammet.

For å yte et bidrag fra min side i så måte vil jeg vise til den betydelige klarhet som ligger i den borgerlige uttalelsen. Man kan merke seg det lille ordet "f. eks." i den siste setningen, som i virkeligheten gir ubegrensede tolkningsmuligheter. Men oppfatter man det ordet slik at det gjør det, forsvinner jo selvsagt også mye av poenget med selve uttalelsen, og da kan det hende at vi kan slutte denne debatten med en løsning som fra vårt synspunkt ville være det aller beste.

Lars Korvald overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

Astrid Gjertsen: Hr. president! La meg først få si at jeg synes det er positivt at vi i dag i Nordisk Råd kommer til å vedta et Nordisk samarbeidsprogram på forbrukerområdet. Dette tror jeg vi alle er enige om. Både forbrukerne — og de spesielt — og næringslivet har vesentlige fordeler av en likeartet forbrukerpolitisk lovgivning i de nordiske land. Det er positivt at både Ministerrådets forslag og Nordisk Råds Økonomiske utvalg påpeker fordelene ved nordisk lovadministrering. Både forbrukerne og næringslivet burde kunne oppnå betydelige fordeler ved at flere bedrifter i praksis i høyre grad kunne betrakte Norden som et hjemmemarked, med likeartede regler om merking av varer, produktsikkerhetsnormer og erstatnings- og reklamasjonsregler m. v. Vi må heller ikke glemme å se det hele i sammenheng med nordisk samarbeid i andre sektorer, som f. eks. bestrebelsene på å utvide nordisk industri- og energisamarbeid.

Det er gledelig å se at både forbrukerprogrammet og opplegget for industrisamarbei-

det i Norden fremhever nettopp betydningen av harmonisering av lover og annet regelverk, og her synes den politiske enighet å være stor.

Når det gjelder selve de forbrukerpolitiske spørsmål, er jo de tanker som Gro Harlem Brundtland trakk frem, ikke nye. Det har i mange år stått strid om forbrukerpolitiske tiltak i de forskjellige nordiske land.

Jeg synes at utvalgets flertall på en presis måte i sitt forslag i dag imøtekommer de ønsker som er fremkommet fra flere höringsinstanser, om å definere den offentlige forbrukerpolitikken i forhold til vårt markedsøkonomiske system. Flertallet understreker at forbrukerpolitikken tar sikte på å styrke forbrukernes innflytelse, ved at de har et så godt grunnlag for selvstendige valg som det er mulig å gi forbrukerne. Ut fra dette skal selve ansvaret for produktutvikling og beslutninger om hva som skal produseres, ligge hos produsentene, ut fra det naturlige mål disse har om å tilfredsstille forbrukernes ønsker.

Hensikten skal altså ikke være å overføre deler av produsentenes ansvar til det offentlige eller å innskrenke det frie varevalg, bortsett fra når det gjelder klart skadelige produkter og usaklig markedsføring. Jeg synes det er litt bemerkelsesverdig at de sosialdemokratiske politikere ikke er villige til å være med på en slik klargjøring. Hva betyr det? Betyr det at sosialdemokratene ikke anerkjenner forbrukernes rett til å velge fritt mellom de varer som de kan tilbys? Aksepterer man ikke at vi har et markedsøkonomisk system der kontakten mellom forbruker og produsent i markedet er den viktigste og helt avgjørende prosess for å bestemme hvordan samfunnets ressurser skal brukes, og hvilke varer som skal produseres?

Det er også uklart hva den sosialdemokratiske reservasjon egentlig innebærer. Hvis man aksepterer markedsøkonomien, må man også være villig til å sette de grenser for den offentlige forbrukerpolitikken som er nødvendige for at markedsøkonomien skal fungere etter sin hensikt. Hvis man ikke ønsker at vareutvalget også i fremtiden skal bestemmes ved at produsenter og forbrukere møtes i markedet, synes jeg at man burde gi klar beskjed om dette. Man bör også gi

klar beskjed om hva man ønsker å sette i stedet.

Alternativet til et markedsøkonomisk system er vel en eller annen form for planøkonomi, der avgjørelsene tas av offentlige organer. Hvis ikke anvendelsen av produktjonsressursene skal underlegges forbrukernes krav gjennom markedet, må den underlegges politikeres og byråkraters krav. Dette vil medføre en maktentralisering og en byråkratisering som er våre nordiske samfunn totalt fremmed.

Det er jo ikke slik at denne mulighet er noe vi fra ikke-sosialistisk hold konstruerer opp for å skremme. Det er sosialdemokratene selv som har tatt dissens i instillingen fra Økonomisk utvalg, og som ikke helt er villig til å fortelle oss hva de legger i den.

Det har heller ikke manglet konkrete antydninger om at man ønsker å underlegge produktutvalget sterkere offentlig kontroll enn det vi har i dag. I dag er det i hvert fall i Norge klare innskrenkninger i det frie varevalget for skadelige produkter og for usaklig markedsføring, og dette er det politisk enighet om. Dette er selvsagt helt nødvendig for å beskytte forbrukerne mot overgrep. Men i norsk debatt har det også kommet frem umiskjennelige antydninger om at noen ønsker å gå videre — til offentlig kontroll av produkter ut fra nytteverdi, energiforbruk eller annen ressursbruk.

Når slike antydninger kommer, virker det som om man ikke er klar over — eller ikke ønsker å anerkjenne — at prøvingen av produktets nytteverdi og om de bruker for meget ressurser, nettopp er det som nå skjer i et marked. Når en vare omsettes, bestemmer forbrukeren for sitt eget vedkommende at ressursbruken, da uttrykt ved prisen, ikke er større enn at det kan forsvares ut fra den nytte man har av produktet. Og gjennom alle forbrukeres frie valg gjør samfunnet det samme valg i stor skala. Kan et produkt omsettes, er nytteverdien høy nok, forutsatt at alle prismekanismene virker, altså også at prisene på råvarer, arbeid og kapital er riktige.

En konstruktiv forbrukerpolitikk må ta sikte på å gjøre denne prosessen mest mulig effektiv, ved tilstrekkelig informasjon og ved riktig prissetting. Men forbrukerpolitikken bør ikke ta sikte på å hemme eller ska-

de markedsmekanismene, og slett ikke på å erstatte dem med byråkratiske avgjørelser av politikere på bekostning av umyndiggjorte forbrukere. Det er ikke dette det ikke-sosialistiske flertallet i utvalget har ønsket å få frem. Sosialdemokratene bør skape klarhet. De vil kunne gi et bidrag ved f. eks. å erklære at de aksepterer at vi beholder det frie varevalg, og at de ikke er interessert i at det offentlige skal kunne forby produkter ut fra nytteverdi eller ressursbruk eller andre kriterier som i virkeligheten ivaretas av markedet.

Jeg har lyst til å nevne at i fjor vår kom det en svensk forskningsrapport som ble publisert under tittelen "Konsumentpolitikk ved korsvåg", og den viser at halvparten av befolkningen mener at det å få bra varer til gunstige priser hører til de mest viktige spørsmål i samfunnet. Det er et fantastisk fint materiale som her fremkommer, og jeg tror det er første gang svenske forbrukere er kommet til orde på en systematisk og uttømmende måte for så vidt gjelder deres egen situasjon som forbrukere. Undersøkelser av denne art burde etter mitt skjønn ha en helt sentral plass når myndighetene planlegger, og den bør også ha en helt sentral plass i det videre arbeidet som man nå skal foreta seg på felles nordisk basis. Det sates enorme summer, i alle tilfeller titals millioner, fra myndighetene i forbrukersektoren, uten at vi i og for seg har fått vite hvilke kostnader det medfører. Derfor tror jeg det er så vesentlig at man innenfor det nordisk samarbeidsprogram gir forskningen meget høy prioritet i fremtiden.

Liv Andersen: Hr. president! Det er spesielt tredje avsnitt på side 5 i dette samarbeidsprogrammet som har skapt grunnlaget for denne merknaden som er gjort i det økonomiske utvalget, og det er nettopp det avsnittet som etter min mening er det aktive element i dette programmet. Der sies det at man bør samarbeide for å øke forbrukernes innflytelse på produktutvikling og produktutforming, og at det bør arbeides aktivt med å finne metoder for å øke denne innflytelse. Videre står det at en i økt utstrekning må være oppmerksom når det gjelder næringslivets informasjonsvirksomhet, reklame og servicetilbud.

Her er det da det borgerlige flertall som er redd for at hensikten er å overføre deler av produsentenes ansvar for produktutvikling eller produksjonsbeslutninger til offentlige forbrukerpolitiske organer, eller å innskrenke det frie valg, som Astrid Gjertsen nå var inne på. Det foreligger ikke noen dissens, som Astrid Gjertsen sa. Det foreligger merknader, og det var den borgerlige fraksjon som kom med merknadene. Det er selvfølgelig ikke meningen å overføre produsentenes ansvar for produktutvikling til offentlige forbrukerorganer. Men en ting er sikkert, og det er at forbrukerne må få en større innflytelse på produktutviklingen enn de har i dag. Dette kan ikke en forbruker gjøre enkeltvis hver og en for seg. Det trengs organisasjoner og myndigheter som kan kanalisere henvendelser og klager fra forbrukerne til næringslivet. Det bør ikke være næringslivet alene som skal bestemme hva som skal produseres og hvor.

Her er det også nettopp spørsmål om ressurser og råstoffer som ikke er fornybare. Kommunikasjonene på markedet må utvikles for å bedre forbrukernes stilling. Det voksende antall klager på varer og tjenester viser behovet for dette.

En nordisk undersøkelse som nylig er foretatt, viser at mange bedrifter ikke har systematisk behandling av reklamasjoner. Dette er forbausende når en tenker på de krav som er stilt fra næringslivets side om økt deltakelse i det forbrukerpolitiske arbeidet.

Den nordiske konsumentpolitikken bygger på det nasjonale, og i de enkelte land har man allerede lenge arbeidet med å finne fram til bedre former for produsentpåvirkning, slik at man kan få fram produkter som bedre svarer til forbrukernes behov. Dette burde også være i næringslivets interesse i et skjerpet økonomisk klima.

Forslagene fra Ministerrådets program innebærer ikke noe nytt når man sammenlikner med det som allerede er gjort og det som gjøres i de enkelte land. Krav om cost- og benefitanalyser er kommet fram i ulike sammenhenger. Men da glemmer man ofte de kostnader som hopper seg opp hos konsumentene på grunn av produkter som ikke holder mål, som har feil og mangler, og som er farlige og usikre.

Når man skal finne fram til ulike former

for forbrukervern, er det vesentlig at man er særlig lydhør overfor svake forbrukergrupperes behov, og jeg har lagt merke til at den nye islandske regjeringen bruker begrepet "markedssøking" i sin programmerklæring. På 1980-tallet burde dette begrepet karakterisere våre behov, dvs. forbrukernes behov, for å få oppmerksomhet på markedet fra næringslivets side. Dette står i motsetning til en markedsføring eller markeds-påvirkning som verken tjener den enkelte konsument eller samfunnets interesser.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Essen Lindahl återtagit sin plats i rådet och att Arne Gadd lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Johan J. Jakobsen: Hr. president! Fra utvalgets mindretall er det både i generaldebatten og her i dag gjort forsøk på å tolke flertallets merknad som en sterk innsnevring av forbrukerinnflytelsen i produksjon, produktutvikling og produksjonens innhold. Det er vanskelig for meg å se at de to aktuelle avsnitt i flertallets merknad skulle gi rom for en så vidtrekkende fortolkning. Uttalesene i debatten synes snarere å bygge på en forbrukerpolitisk filosofi som innebærer at det er det offentlige forbrukerbyråkrati som i hovedsak representerer forbrukernes interesser, og ingen bør være overrasket over at det i denne sammenheng settes opp et synlig varselskilt.

En skal for øvrig være oppmerksom på at mindretallet ikke gir uttrykk for at det er uheldig eller feilaktig å markere visse avgrensninger. Det foreligger ikke noe behov for å gi uttrykk for slike avgrensninger, sier derimot de sosialdemokratiske mindretallet av Økonomisk utvalg. Hvilke vidtrekkende synspunkter er det så som ligger i flertallets merknad?

Dersom en forsøker å systematisere de ulike elementer, kommer en fram til følgende punkter for å få en styrket forbrukerinnflytelse:

For det første må en styrke grunnlaget

for effektiv konkurranse mellom bedriftene, en konkurranse som vil kunne gi både prismessige og kvalitetsmessige fordeler. For det andre informasjon og forskning som kan bedre mulighetene for hensiktsmessig valg. Og for det tredje kanalisering av forbrukernes ønsker vedrørende produktutformingen.

Dette er eksempler på hvordan myndighetene, som det het i Korvald-regjeringens langtidsprogram, "kan medvirke til at forbrukerne får større innflytelse på produktutviklingen og omsetningen".

Vi som her representerer mellompartiene, er fortsatt av den oppfatning som kom til uttrykk i det nevnte program, at forbrukerne bare ved kjøp eller unnlattelse av kjøp gir produsentene forholdsvis liten informasjon om sine ønsker og behov, og at det således er behov for offentlig medvirkning og støtte.

Jeg nevner dette fra Korvald-regjeringens langtidsprogram fordi dette utmerkede dokument har vært trukket fram både i generaldebatten og i debatten her i dag.

Den offentlige forbrukerpolitikk blir ifølge flertallets syn således to-delt: For det første å bistå forbrukerne med å få økt innflytelse, slik det er skissert i det første av de to omdiskuterte avsnitt, og for det andre gjennom lovgivning og andre tiltak og bestemmelser bl. a. å sørge for mest mulig sikre produkter og garantere mest mulig uskadelige produkter og sørge for en saklig holdbar markedsføring. Disse punktene representerer selvsagt vide rammer. Så blir det da et politisk spørsmål hvor langt en vil være villig til å gå for å oppfylle kravet om sikre og uskadelige produkter, og hvilke rammer det offentlige skal trekke opp for markedsføringen.

Jeg ser ikke bort fra at det i denne diskusjonen vil framkomme nyanser i synet også hos de partier som utgjør flertallet i denne saken. Det er imidlertid vanskelig å oppfatte den fundamentale meningsforskjell som enkelte fra mindretallet tolker inn i betenkningen fra Økonomisk utvalg om et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet.

Niels Helveg Petersen: Fru præsident! Talerlisten, som vi har oplevet efter mit første indlæg, har i hvert fald ikke afsvækket min

forventning om, at vi her stod over for et spørgsmål af særlig interesse i norsk indenrigspolitik. Det har især været en oplevelse at høre Gro Harlem Brundtland. Da jeg hørte på den tale, var det, som om vi her stod over for et stort forbrugerpolitisk tilbageskridt, et reaktionært anslag imod 22 millioner forsvarsløse forbrugere i Norden, som om vi stod over for at skruetiden tilbage. Men sagen er altså den modsatte. Det program, som forhåbentlig bliver vedtaget i dag, tager sigte på at styrke forbrugernes stilling efter et forud gennearbejdet program.

Gro Harlem Brundtland sagde, at vi måtte ikke være statiske i vor opfattelse af forbrugerpolitik. Programmet er et udtryk for det modsatte. Flertallet er blevet påduttet at tro på markedskræfternes frie spil. Nej, det samlede forbrugerprogram er udtryk for det modsatte, at samfundet må selvfølgelig influere på og påvirke og give konsumenterne bedre vilkår.

Et specielt punkt har været stærkt fremme, nemlig spørgsmålet om producenterens indflydelse på produktudformningen, men hvad skriver flertallet i sin indstilling? At forbrugerne må have mulighed for hensigtsmæssige valg og kanalisering af ønsker vedrørende produktudformning. Ligger der her en afstandtagen fra, at forbrugerne kan få indflydelse på produktudformningen? Ikke på den måde jeg kan læse ordene. Jeg må ligeledes gøre opmærksom på, at når der i næstsidste afsnit på side 23 i forslaget står: "bortsett fra sådanne begrænsninger som kan være begrundet af f. eks. kravet om å garantere sikre og uskadelige produkter og en saklig holdbar markedsføring", så er det ikke nogen tilfældighed, så står der faktisk "f. eks.", og det vil sige, at selvfølgelig kan andre hensyn også komme på tale.

Jeg tror, at det er vigtigt, som det er blevet antydnet af flere, at der inden for gruppen af partier og personer, som har tilsluttet sig dette forslag til konsumentpolitisk arbejdsprogram, er betydelige nuancer i synet på konsumentpolitikken, men vi har kunnet samles om at sige det, som er rigtigt. Konsumentpolitikken har sine ørenser. Det er det, jeg synes, det er vigtigt at fastslå på det tidspunkt, hvor vi tager et nyt stort skridt frem i det nordiske samarbejde.

Gro Harlem Brundtland: Hr. president! Jeg skal være meget kort.

Jeg tror ikke at dette dreier seg om norsk innenrikspolitik. Det er ting som viser at det dreier seg om prinsipielle avveininger i politikken i samtlige nordiske land. Jeg synes at debatten har vist at det foreligger nyanser i syn. Vi har fått presisert at det f. eks. i det tilfellet som Helveg Petersen nå nevnte, gis åpning for meget vide fortolkninger av den borgerlige uttalelse. I det ligger også at det langt på veg er slik at den uro som uttalelsen skapte, på mange måter kan sies å være blitt avkrefret gjennom denne debatten, og at Ministerrådet trygt kan legge sitt program til grunn for det fortsatte arbeid.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Gro Harlem Brundtland, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Sakari Knuuttila, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Lauri Palmunen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Kåre Willoch.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Kjell

Magne Bondevik, Leif Glensgård, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Teller-vo Koivisto, Erkki Liikanen, Inge Fischer Møller, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Ib Stetter, Liv Stubberud, Sten Söderström och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

20

A 542/e: Medlemsförslag om förbättrat konsumentskydd beträffande lås

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å innføre enhetlige bestemmelser i de nordiske landene med sikte på å forbedre forbrukervernet og forbrukernes sikkerhet når det gjelder lås.

Savola (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! De flesta remissinstanser uttalar sig positivt om ett förbättrat konsumentskydd på låsområdet. Ekonomiska utskottet är för sin del enigt med förslagsställarna om behovet av kontroll över utövarna av låssmedsyrket men framhåller att det bör undersökas närmare om kontrollen skall ske genom auktorisering eller registrering. Utskottet är vidare enigt om att det är nödvändigt att kontrollera användningen av nyckelautomater för snabbkopiering av nycklar och att det är nödvändigt att åstadkomma begränsningar i försäljningen av dyrkverktyg och alldeles speciellt av dyrkpistoler. Utskottet anger som sin uppfattning att man borde sträva att minska användningen av kungsnycklar i bostäder och att man borde försöka kartlägga huruvida man kan förbättra konsumentskyddet genom olika informationsåtgärder.

Herr president! Med hänvisning till utskottets betänkande hemställer jag att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att vidtaga åtgärder för att

införa enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna i syfte att förbättra konsumentskyddet och konsumenternas säkerhet när det gäller lås.

Stefán Jónsson: Ærede præsident! Jeg skal ikke holde nogen lang tale.

Nu må mine ord endelig ikke forstås sådan, at jeg er imod låse. Jeg er tilhænger af låse. Men måske fordi de har skuffet mig har jeg talt så meget om det. Jeg kan ikke kalde mig for låsemed. Dog er det lykkedes mig en gang imellem at åbne en lås.

Jeg forstår godt tanken bag dette medlemsforslag, men min kritik kan vel skildres med nogenlunde de samme ord, som er brugt i remissudtalelsen fra forbruger- og administrationsdepartementet i Norge i betænkningen, nemlig at denne sikring har medført, at indbrudstyre er blevet stadig dygtigere og smartere.

Jeg ville gerne, hvis det var muligt, have forslaget henvist til det økonomiske udvalg igen, så man i udvalget kunne få en, lad os sige antropologisk eller teknisk undersøgelse af sammenhængen mellem låsenes og indbrudstyvenes udvikling gennem århundrederne.

Hvis det skulle vise sig, hvad jeg er bange for, at der er en vis sammenhæng derimellem, så kunne den nye låseteknik lede til endnu større fremskridt hos indbrudstyperne og måske til en samnordisk konkurrence mellem indbrudstyre og låsemede.

Disse er mine tanker i forbindelse med medlemsforslaget, og jeg gentager, at mit ønske er, at forslaget bliver henvist til økonomisk udvalg for en ny behandling.

Savola: Herra presidentti! Esitän edelleenkin, että Pohjoismaiden neuvosto hyväksyisi tämän aikaisemmin esittämäni suosituksen.

Totean myöskin sen, että mitä tulee murtovarkaiden antropologiaan, voimme kyllä tutkia heidän kallonmuodostustaan, mutta emme sitä, mitä heidän päänsä sisällä on.

Mitä tulee edellisen puhujan mainitsemaan immunologiaan, niin tämä jäsenesitys kyllä pyrkii siihen, että nämä lukot tulevat immuuneiksi murtovarkaita vastaan.

Savolas anförande i svensk översättning: Herr president! Jag föreslår fortfarande att Nordiska rådet skall anta rekommendationen som jag tidigare föreslog.

Vad gäller inbrottstjuvarnas antropologi konstaterar jag också att vi nog kan utforska deras skallform men inte vad de har innanför huvudet.

Vad det sedan gäller immunologin, som föregående talare omnämnde, är syftet med detta medlemsförslag dock att dessa lås bli immuna mot inbrottstjuvar.

Stefán Jónsson: Måske skulle jeg hellere have brugt ordet "behaviorisme", men mine ord skulle ikke opfattes som en opfordring til at åbne låse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst handuppräckning beträffande Stéfán Jónssons yrkande om sakens återförvisning till ekonomiska utskottet.

För Stéfán Jónssons yrkande röstade 9 medlemmar. Yrkandet hade sålunda förkastats.

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Liv Andersen, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Rune Gustavsson, Gutorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Lauri Palmunen, Niels Helveg Petersen, Thage Peterson, Per Petersson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Kåre Willoch.

Mot rekommendationen röstade:
Leif Glensgård och Ebba Strange.

Halldór Ásgrímsson, Ib Christensen, Árni Gunnarsson, Stefán Jónsson, Nathalie Lind och Páll Pétursson *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Matthias Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Ib Stetter, Liv Stubberud, Sten Söderström och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster mot 2. 6 medlemmar avstod från att rösta.

21

A 553/e: Medlemsförslag om samnordisk stadsforskning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at først å sammenstille en rapport om byutviklingens nåværende situasjon for OECD's byprosjekt, og deretter på grunnlag av denne rapport og de erfaringer man vinner fra Nordisk Ministerråds storbyprosjekt overveie behovet av et problem- og programorientert forskningsprogram om byutviklingen.

Romanus (ekonomiska utskottets talesman): Jag har här ett tal om urbaniseringsproblemet och om stadsforskningens betydelse. Jag hoppas att rådets medlemmar och även den ärade medarbetare som har hjälpt mig att göra i ordning talet förlåter mig, om jag på den nuvarande tidpunkten nöjer mig med att yrka bifall till utskottets förslag. Det betyder inte att jag bagatellisera ämnets betydelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Helen Bøsterud, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Annelise Gotfredsen, Arni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthias A. Mathiesen, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Lauri Palmunen, Thage Peterson, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Wnerner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Kåre Willoch.

Mot rekommendationen röstade:
Leif Glensgård.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Liv Andersen, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Børge Halvgaard, J. K. Hansen, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Inge Fischer Møller, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Ib Stetter, Liv Stubberud, Sten Söderström och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster mot 1.

22

E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för övervakning av multinationella företags verksamhet (D 1980/3/1979/e)¹

Berge: Ministerrådsberetningen innehåller information om de nordiske lands felles anstrengelser for gjennom OECD å få endret denne såkalte adferdskoden. Men beretningen forteller lite om hvilke resultater som er oppnådd. Derfor har jeg tillatt meg å stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

"Hvilke resultater er oppnådd gjennom den revisjon og fornyelse av adferdskoden som hittil har funnet sted?"

Nordisk samarbeidsminister **Lise Østergaard:** Ved gjennomgangen i 1979 af OECDs adfærdskodeks har de nordiske lande haft et nært samarbejde med det sigte at få tilvejebragt en styrkelse af denne adfærdskodeks for derigennem at skabe et bedre grundlag for information om og for en effektiv overvågning af multinationale selskabers virksomhed.

Gennemgangen førte til udarbejdelse af en OECD-rapport om erfaringerne med praktisering af adfærdskodeksen fra 1976 og indeholder en række præciseringer og udfyldende kommentarer til denne adfærdskodeks. Dette gælder bl. a. procedurerne nationalt og internationalt for konsultationer med arbejdsmarkedets parter og for rapportering vedrørende opfølgning af kodeks.

Efter et nordisk forslag er der i øvrigt foretaget en ændring i selve adfærdskodeksen. I afsnittet om beskæftigelse og arbejdsmarked er det således nu udtrykkeligt fastslået, at overførsel af arbejdskraft fra ét datterselskab til et andet, under bona fide-forhandlinger om arbejdsvilkår, ikke må finde sted.

Det nordiske samarbejde vil fortsætte med det sigte i den videre opfølgning af OECD-adfærdskodeks for multinationale selskabers virksomhed at intensivere denne opfølgning. Arbejdet med at sprede kendskabet til og øge anvendelsen af denne kodeks vil her være centralt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad,

¹ Frågan tryckt s. 2490.

anmälades att behandlingen av rekommendationen fortsätter i ekonomiska utskottet.

23

E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet om mildrade tullbestämmelser beträffande flyttningsgods i Norden¹

Knuutti: Herr president! Med hänvisning till den av mig inlämnade frågans motivering ställer jag följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga i syfte att bringa tullbestämmelserna i samklang med det nordiska arbetsmarknadsavtalet och att därigenom underlätta nordiska medborgares återflyttning till hemlandet från annat nordiskt land?

Statsråd **Sand:** Ifölje tolltariffens inledande bestämmelser i § 11, punkt 12, gäller följande norske bestämmelser om tollfrihet for flyttegods:

"Innbo og liknende flyttegods som innføres av og til bruk for personer som har oppholdt seg i utlandet i minst 1 år og der har eiet eller besittet samt brukt gjenstandene. Tollfriheten gjelder ikke motorkjøretøyer, lystfartøyer, husholdningsvarer eller yrkesutstyr."

Fritaket etter ovennevnte bestemmelser gjelder arbeidstakere og andre personer som flytter til utlandet. Hjemflytteren må ved innførselen til tollvesenet avgi en erklæring om flyttegodset på et særskilt skjema. Hensikten med erklæringen er å oppnå toll- og avgiftsfrihet, på grunnlag av at flyttegodset er brukt under oppholdet i utlandet og bærer spor av å være brukt. Anskaffelser til innboet m. v. kan skje i utlandet, men tollfritaket omfatter ikke slike anskaffelser som hjemføres "ubrukt i originalpakninger", for å si det enkelt. Nye og ubrukte varer må fortolles på vanlig måte for hjemflyttere, som for andre reisende. Det bör nevnes at det ikke skal mye til för gjenstandene blir betraktet som brukte dersom de inngår som rimelig tilbehör i en husholdning.

¹ Frågan tryckt s. 2491.

Dersom en arbeidstaker eller andre flytter tilbake til hjemlandet etter et kortere opphold i utlandet enn 1 år, er det i praksis ikke noe problem å få med seg tilbake utstyr som vedkommende hadde ved utflytting fra Norge. Problemer kan oppstå i den utstrekning det dreier seg om større anskaffelser under et midlertidig kort opphold i utlandet. Tollvesenet utøver her et skjønn for å hindre at "utflyttere" benytter et kort opphold i utlandet til å "fornye" hele sitt innbo og slippe avgifter ved innførselen til hjemlandet. Det kan muligens være vanskelig å oppnå statusen "flyttegods" for et flygel eller et farge-TV som er kjøpt inn under et kort opphold i utlandet, men stort sett gjelder dette ikke mer alminnelig utstyr til hjemmet. Når husholdningsvarer ikke omfattes av tollfriheten for flyttegods, er dette for å hindre større spekulasjonskjøp av slike varer for hjemreise. En normalrestbeholdning av slike varer ved hjemflytting er imidlertid fritatt for toll.

Min konklusjon er følgende: De nåværende bestemmelser om fortolling av flyttegods ved hjemreise synes rimelige, og tollvesenets praksis er også rimelig. Ved å sette en kortere tidsfrist enn ett års opphold i utlandet, står en i fare for å oppmuntre til spekulasjonskjøp i den hensikt å få varer inn avgiftsfritt. Flyttegods skal være brukt. Det er for kortere opphold i utlandet vanligvis ingen grunn til å skille mellom hjemflyttere og andre reisende.

Knuutila: Herra presidentti! Kiitän ministeri Ulf Sandia saamastani vastauksesta. Vaikuttaa siltä, että se ongelma, johon olen kysymykselläni puuttunut, ei sanottavasti koske takaisin Norjaan muuttavia. Sen sijaan en saanut selvitystä Suomen osalta. Suomessakaan ei laki sinänsä aiheuta estettä tuoda tullivapaasti muuttotavarat lyhyemmän kuin vuoden ulkomailla oleskelun jälkeen, mutta asetuksella on tätä tuontia rajoitettu paljon ankarammin. Vain erityisistä syistä voidaan harkinnan mukaan joko osittain tai kokonaan poistaa tulli muuttotavaroilta alle vuoden ulkomailla oleskelun jälkeen. Käytännössä tällä erivapaudella ei ole ollut merkitystä. Myös hankitun auton osalta on voimassa ankarammat määräykset.

Kun Pohjoismailla on jo yli 25 vuoden ajan ollut yhteinen työmarkkinasopimus, tulisi vapaa muutto myös takaisin kotimaahan olla mahdollista haluttuna ajankohtana ilman kohtuuttomia tullirasituksia muuttotavaroista. Ulf Sand viittasi vastauksessaan mahdolliseen keinotteluun tässä yhteydessä. Se tulisi voida sulkea pois sellaisilla toimenpiteillä, ettei tavallista pohjoismaista työntekijää rajoiteta muuttosuunnitelmissaan, jotka ovat usein syntyneet ulkoisen pakon, kuten työttömyyden, sanelemana.

Vielä haluan korostaa sitä, että yhteiset työmarkkinat edellyttävät mielestäni myös yhteneväistä käytäntöä tullimääräysten soveltamisessa. Siksi odotan, että ministerineuvoston piirissä voitaisiin tämä asia ottaa käsittelyyn myös muuttavan työntekijän sosiaalisen turvallisuuden ja vapaan työpaikan valinnan näkökulmasta.

Knuutilas anförande i svensk översättning: Herr president! Jag tackar minister Ulf Sand för svaret på min fråga. Det förefaller som om det problem som jag har tagit upp i min fråga inte i nämnvärd grad berör återflyttare till Norge. Däremot fick jag ingen klarläggning vad Finland beträffar. Inte heller i Finland orsakar lagstiftningen i sig själv några hinder för att införa flyttningsgodset tullfritt efter en vistelse utomlands på mindre än ett år, men genom en förordning har denna införsel begränsats mycket strängare. Endast på basen av särskilda skäl kan tullen på flyttgodset efter prövning avlägsnas delvis eller helt och hållet. I praktiken har denna dispensmöjlighet inte fått någon betydelse. Också när det gäller bil som anskaffas i utlandet gäller stränga bestämmelser.

Eftersom de nordiska länderna redan i mer än 25 år har haft ett gemensamt arbetsmarknadsavtal, borde fri flyttning också tillbaka till hemlandet vara möjligt vid den tidpunkt som vederbörande önskar, utan oskäliga tullavgifter på flyttgodset. Ulf Sand antydde i sitt svar eventuellt missbruk i detta sammanhang. Detta borde kunna uteslutas genom sådana åtgärder, att den vanliga nordiska arbetaren inte hindras i sina flyttningsplaner som ofta orsakas av yttre tvång, t. ex. dikterade av arbetslöshet.

Ytterligare vill jag betona, att den ge-

mensamma arbetsmarknaden enligt min mening också förutsätter gemensam praxis vid tillämpningen av tullbestämmelserna. Jag väntar mig därför, att man inom ministerrådet skulle ta upp saken till behandling med utgångspunkt också i den flyttande arbetarens sociala trygghet och fria val av arbetsplats.

Statsråd **Sand**: Det er nødvendig å ha et klart og avgrensende regelverk i slike saker. Samtidig er det selvsagt at regelverket må praktiseres ut fra ønsket om trygghet for den enkelte arbeidstaker, slik det ble sagt. Jeg er ikke kjent med at det er forskjellig praksis på dette felt i de forskjellige land, men jeg skal selvfølgelig undersøke om dette er tilfelle.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

24

E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m. (D 1980/1/1972/e)¹

Björklund: Herr president! Jag får ställa följande fråga: Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidta och hur snart för att ställa de erforderliga resurserna till förfogande så att det genom Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT) inledda nordiska samarbetet på tryckkärlsområdet kan tryggas för framtiden?

Andra finansminister **Pirkko Työljärvi**: Herr president! Ministerrådet anser att det arbete som utförs inom ramen för NGT är värdefullt.

Det är naturligt, att olika var för sig legitima intressen kan bryta sig mot varandra i en fråga av denna art. Säkerheten, som myndigheterna i våra länder skall bevaka, ställer stora krav på rigorös kontroll. Högtryckkärl av stora dimensioner eller med farligt innehåll kan vid haverier ge upphov till svåra olyckor. Inte minst är det fråga

¹ Frågan tryckt s. 2500.

om arbetarskydd. Samtidigt är det viktigt att bestämmelserna inte skiljer sig så mycket mellan våra länder att den internordiska samhandeln försvåras. Också provning och kontroll kan få en sådan utformning att samhandeln hindras.

Jag är enig med frågeställaren i, att det är önskvärt att arbetet intensifieras och ministerrådet kommer att undersöka möjligheterna att få detta till stånd.

Kanske är det, som frågeställaren antyder i sin fråga, en fråga om resurser, i vart fall på längre sikt. Men minst lika viktigt är vilken inställning säkerhetsmyndigheterna har. Målet är om inte en fullständig så dock en ökad harmonisering av bestämmelserna i våra länder. När det gäller enklare tryckkärl hoppas man också kunna förenkla kontrollförfarandet. Ett möte om denna sak förutses, enligt vad jag erfarit, mellan de nordiska säkerhetsmyndigheterna.

Ministerrådet lägger stor vikt vid arbetet och ministerrådet kommer att be ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor om att medverka till att arbetet i NGT byggs ut med bistånd från de nationella säkerhetsmyndigheterna.

Björklund: Herr president! Jag tackar minister Työljärvi för svaret. De dokument, som berör det nordiska harmoniseringsarbetet på det här området, vilka jag har kunnat ta del av, är en smått deprimerande läsning. Om jag får citera regeringsmeddelandet om den nu aktuella konventionen, så heter det där på följande sätt: "Vid NGT:s möte i Stockholm hade representanten för Danmark ingen fullmakt att sammankalla nästa möte, vilket Danmark står i tur att anordna. Frågan om ort och datum för 1980 års möte står alltså öppen."

Nordiska Gruppen för Tryckkärlsbestämmelser, NGT, har senaste november diskuterat hur man kunde — här citerar jag mötesprotokollet — "försöka ändra på den negativa inställning som Nordiska rådets ämbetsmannakommitté, styrgruppen för arbetsmiljöfrågor, tycks ha till NGT:s arbete."

Man har skickat brev till Oslo där man "hemställer att Nordiska ministerrådet ställer sig positivt till NGT:s arbete så att

tevsamhet inför gruppens verksamhet kunde skingras.”

Mot bakgrunden av dessa citat — som talar sitt tydliga språk — vill jag framhålla, att Ministerrådets ställningstagande, här framfört av minister Työläjärvä, är ett tämligen klart och positivt besked, ägnat att skingra den omtalade tevsamheten. Jag vill särskilt ta fasta på löftet om nya direktiv till ämbetsmannakommittén i fråga.

Minister Työläjärvä meddelade vidare, att Ministerrådet ämnat undersöka möjligheterna att intensifiera harmoniseringsarbetet. Då man utreder dessa möjligheter kommer man förstås att stöta på det problem, som skymtat i bakgrunden hela tiden, men vilket dock är tabu i den officiella samarbetsliturgin.

Här åsyftar jag det faktum, att ett av våra länder bundit sig vid den standardisering och harmonisering som sker inom ramen för EG och i EG:s regi. Och det går uppenbarligen inte att harmonisera åt två håll.

Självfallet vill jag inte ifrågasätta Danmarks suveräna rätt, och det kan jag ju inte heller, att delta i EG:s standardiseringsprogram. Men jag anser att om så sker, så får detta inte påverka de övriga nordiska ländernas möjligheter att fullfölja rådsrekommendationen.

Detta problem — som nu råkar beröra bestämmelserna om tryckkärlsanläggningar — tycks uppkomma i allt flera sammanhang. Därför borde det öppet kunna diskuteras. Om ett lands EG-bindning bromsar vårt samarbete i dess nuvarande former, bör man i sådana här konkreta fall erkänna realiteterna och fördomsfritt utveckla samarbetet mellan de fyra länder, vilkas rörelsefrihet inte kringkärs av medlemskap i EG.

Jag hoppas på att ministerrådet är berett att fördomsfritt behandla denna problematik.

Andra finansminister **Pirkko Työläjärvä**: Herr president! Även om Ilkka-Christian Björklunds kommentar inte innehåller en fråga vill jag gärna säga en sak. För att vara objektiv och då jag personligen instämmer i mycket av det som Ilkka-Christian Björklund här framlade och då den här frågan har en historia från början av 1970-

talet i vårt eget land bör vi då vi betraktar situationen i Danmark också komma ihåg att det i olika länder finns problem administrationerna emellan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i ekonomiska utskottet.

25

E 27: Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska valutasamarbetet¹

Glensgård: I anledning af debatten i folkettinget har jeg stillet følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Er det i overensstemmelse med det nordiske valutasamarbejde, at den danske minister uden portefølje (vice udenrigsminister) Lise Østergaard i folkettinget har meddelt, at Danmark ikke er forpligtet til at foretage konsultationer umiddelbart før ændringer af den danske møntfod?

Nordisk samarbejdsminister **Lise Østergaard**: Nu er det ellers en god sædvane i Nordisk Råd, at man ikke benytter dette forum til at videreføre debatter fra de hjemlige parlamenter. Men da nu spørgsmålet er stillet, skal jeg svare hr. Glensgård her.

Hr. Glensgård har forespurgt, hvorvidt det er i overensstemmelse med det nordiske valutasamarbejde, at Danmark ikke er forpligtet til at foretage konsultationer umiddelbart før ændringer af den danske møntfod.

I medfør af artikel IV i den reviderede valutafondoverenskomst, der trådte i kraft den 1. april 1978, har valutafondens medlemslande fuld frihed til at vælge det kursystem, de ønsker, under forudsætning af at de overholder en forpligtelse til at samarbejde med fonden og de øvrige medlemmer om at sikre opretholdelsen af velordnede valutaforhold og at fremme et system med stabile valutakursrelationer.

Danmark har som bekendt siden marts 1979 som det eneste nordiske land deltaget i det europæiske valutasamarbejde, EMS; eksistensen af regionale samarbejdsaftaler

¹ *Frågan tryckt s. 2509.*

på valutaområdet som denne er udtrykkelig forudset i den omtalte artikel IV.

Af direkte interesse i forbindelse med hr. Glensgård's spørgsmål er det, at samarbejds-overenskomsten af 23. marts 1962, revideret februar 1971 og marts 1974, mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, den såkaldte Helsingforsaftalen, repræsenterer det vigtigste formelle grundlag for økonomisk samarbejde i Norden. Valutapolitikken er specifikt nævnt i artikel 20: "De kontraherende parter skal virke til størst mulig frihet for kapitalbevægelser mellem de nordiske land. Vedrørende andre betalings- og valutaspørgsmål av sammenfallende interesser, skal fællesløsninger etterstrevves."

Nordisk Råd vedtog på sin session i 1979 en rekommandation til ministerrådet om "å forsterke og videreutvikle samrådnningen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst."

Den nordiske embedsmandskomité for valutaspørgsmål og finansielle spørsmål udarbejdede i efteråret 1979 efter anmodning fra ministerrådet en rapport om disse spørsmål. Rapporten, der nu er tilgængt Nordisk Råd, giver en detaljeret beskrivelse af det historiske og aktuelle indhold af det nordiske valutariske samarbejde.

I relation til hr. Glensgård's spørgsmål kan jeg henvise til følgende passus fra rapporten: "Der eksisterer ingen formelle aftaler eller samarbejdsordninger mellem de nordiske land som foreskriver gjensidig for-utgående informasjon om påtenkte kursendringer."

Rapporten blev drøftet ved et nordisk finansministermøde i Stockholm den 30. november 1979. I kommunikueet herfra hedder det:

"Finansministrarna ansluter sig i huvudsak till de slutsatser som redovisas i rapporten.

Ministermötet framhåller särskilt betydelsen av att valutapolitiken behandlas som en

integreret del i den allmänna ekonomiska politiken. Ett samarbete på det valutapolitiska området kan gå så långt och så fort som samarbetet utvecklas i den ekonomiska politiken i övrigt. Ministrarna framhåller betydelsen av att man inom denna ram har ett så omfattande informationsutbyte som möjligt inom de etablerade samarbetsorganen och att dessa alltid försöker att utveckla samarbetet vidare allt efter som förhållandena så medger."

Hr. præsident, ordlyden af de tekster, som jeg her har citeret, gør det klart, at der ikke i forbindelse med de to valutakursjusteringer i efteråret 1979 har eksisteret nogen forpligtelse for Danmark til at konsultere de øvrige nordiske lande, før man traf beslutning om en ændring i den danske kronens kurs i relation til de øvrige valutaer, der deltager aktivt i det europæiske valuta-samarbejde.

Glensgård: Minister Lise Østergaard's indledende bemærkninger om, at vi jo normalt ikke skulle føre en hjemlig debat heroppe, kan jo skyldes, at minister Lise Østergaard er forholdsvis ny i det parlamentariske liv. Det er jo således, at det, der sker her, er, at vi får et svar fra Nordisk Ministerråd her afgivet af minister Lise Østergaard, og svaret er nu bekræftende, at vi skal ikke konsultere de øvrige nordiske lande, før vi foretager kursjusteringer.

Når spørgsmålet har været rejst, hænger det sammen med den debat, der har været ført i Nordisk Råd ved adskillige tidligere lejligheder, og så sent som ved en sag på dagsordenen her.

Men jeg takker for det positive svar, som bevirker, at vi naturligvis ikke fremover er bundet af de aftaler, vi måske blandt politikerne har debatteret kunne være nødvendige.

Men altså: Regeringerne mener ikke, at der skal foretages sådanne konsultationer. Det er jeg helt taknemmelig for, derfor skal jeg takke 100 pct. for svaret.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

26

E 28: Fråga till de nordiska ländernas regeringar om energiproblem och åtgärder för att säkra försörjningen¹

Glensgård: Jeg har stillet følgende spørgsmål:

Vil regeringerne tilstræbe en mere ensartet politik vedrørende energiproblemerne og herunder tilstræbe en større forsyningsikkerhed indbyrdes mellem de nordiske lande?

Statsråd Gjerde: Det nordiske samarbeidet innenfor energiområdet foregår i mange forskjellige former.

Den 29. februar i år ble det inngått en avtale om naturgassamarbeid mellom den danske og den svenske regjering. Dette samarbeid innebærer at Dansk Olie & Naturgass A/S skal transportere opp til to milliarder m³ naturgass for det svenske selskap Swedgas AB over det planlagte danske ledningssystem. Videre skal det danske selskap levere noe naturgass som skal benyttes i det såkalte lille sydgassprosjekt i Skåne. Endelig omfatter avtalen en opsjon for Swedgas AB til å kjøpe ytterligere mengder dansk naturgass som ikke er nødvendig for den danske energiforsyning. Dette samarbeidet kan danne grunnlag for et bredere nordisk naturgassamarbeid, noe som er i samsvar med de uttalelser som ble avgitt i forbindelse med møtet mellom danske og norske statsministre og energi- og industriministre i Oslo 8. februar i år.

Det er innledet drøftelser mellom Statoil, Dansk Olie & Naturgass A/S og Swedgas AB med sikte på å klarlegge markedsforhold samt tekniske og økonomiske sider av et mulig samarbeid.

Også de betydelige oljeforekomster på den norske kontinentalsokkel danner basis for drøftelser av energi- og industrispørsmål mellom Norge og de øvrige nordiske land. De nordiske samarbeidsperspektiver tillegges stor vekt i denne forbindelse. Målet for samarbeidet er gjensidig utvikling og balanserte løsninger til fordel for alle impliserte parter.

I Ministerrådet og Embetsmannskomiteen for industri- og energispørsmål foregår det

¹ *Frågan tryckt s. 2510.*

en løpende informasjonsutveksling og dialog om energi- og industrispørsmål av felles interesse i og utenfor Norden.

Ministerrådet har tatt initiativ til at spørsmålet om fellesnordisk kullimport skal undersøkes nærmere. I denne forbindelse vil man også se på spørsmålet om en eventuell felles kullimporthavn for de nordiske land. Det er nedsatt en utredningsgruppe som vil legge fram en rapport hvor det vil bli gitt en nærmere redegjørelse for mulighetene for fellesnordiske løsninger innenfor kullimporten.

Endelig vil jeg nevne at det i nær framtid skal settes i gang en utredning om former og muligheter for nordisk samarbeid om utnyttelsen av mulige olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge.

De nordiske land har forskjellige utgangspunkter når det gjelder energiforsyning, og dermed også forskjellig grunnlag for utformingen av energipolitikken. På tross av dette er det etablert et samarbeid innenfor energiområdet mellom de nordiske land.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

27

E 29: Fråga till Nordiska ministerrådet om Nordiska investeringsbankens verksamhet (C 1980/42/e)¹

Det anmäldes, att Leif Glensgård hade återtagit sin fråga.

Anmälan lades till handlingarna.

28

E 31: Fråga till Nordiska ministerrådet om de multinationella företagens roll i Norden²

Björklund: Herr president: Jag får till ministerrådet ställa följande fråga:

Vilka möjligheter har ministerrådet att omedelbart initiera arbetet för att utveckla näringsstatistiken och att starta uppföljande och kompletterande utredningar om de multinationella företagens roll i Norden?

¹ *Frågan tryckt s. 2511.*

² *Frågan tryckt s. 2513.*

Statsråd **Gjerde**: Utredningen om de multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi har ennå ikke vært realitetsbehandlet i Ministerrådet. Den er sendt på remiss til en rekke institusjoner fram til 15. mai. Ministerrådet tar foreløpig sikte på at rapporten skal være ferdigbehandlet før neste års sesjon. Imidlertid er det ennå for tidlig å si om dette er praktisk mulig. Det vil bl. a. avhenge av de reaksjoner som kommer i forbindelse med remissomgangen.

Utredningen inneholder flere forslag til tiltak. Blant dem er det også forslag som tar sikte på å bedre statistikken om de multinasjonale selskapene. Både dette spørsmål og spørsmålet om det er behov for å følge opp utredningen med ytterligere utredninger, vil bli vurdert av Ministerrådets organer i lys av uttalelsene til rapporten.

Bjørklund: Herr president! Samtidig som jeg vill tacka minister Gjerde för svaret vill jag påpeka att den rekommendation som gav upphovet till utredningen om de multinationella företagens roll godkändes redan för sex år sedan. Med tanke på hur väsentligt detta tema är hade man väntat sig att utredningsarbetet skulle ha kunnat genomföras på en betydligt kortare tid. Såvitt jag kommer ihåg var det en allmän uppfattning att utredningsarbetet borde kunna färdigställas på ett eller två år. Under utredningsarbetet framgick det dock att statistikmaterialet var otillfredsstillande och dessutom torde en regelrätt politisk övilja på vissa håll också ha försvårat arbetet. Låt mig därför uttrycka min förhoppning, att ministerrådet inte kapitulerar inför bristande statistiska uppgifter och inte heller inför politiskt motstånd när det gäller att uppfölja utredningsarbetet. Detta arbete bör i längden kunna utmynnas i en gemensam nordisk politik gentemot de multinationella företagen. Jag får här också kanske hänvisa till de synpunkter som i en tidigare fråga framförts av stortingsrepresentant Gunnar Berge.

Statsråd **Gjerde**: La meg bare kort få bekreftede at Ministerrådet ikke har drøftet rapporten om de multinasjonale selskaper.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

13—790328. Nordiska rådet

29

E 34: Fråga till Nordiska ministerrådet om forskning och utprovning av alternativa energikällor¹

Savola: Herr president! Jag skall ställa en fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidtaga för att samordna och intensifiera forskningen och utprovningen av alternativa energikällor?

Statsråd **Gjerde**: Det er naturlig å ta utgangspunkt i den oversikt over statlig forskning og utvikling innen energiområdet i de nordiske land som er vedlagt Ministerrådets beretning for 1979. Det fremgår av denne oversikt at det i de senere år har vært en betydelig økning i de ressurser som benyttes til energiforskning på nasjonalt plan. En del av denne forskning har vært og er rettet mot utvikling av alternative energikilder.

I forbindelse med den økte satsing på forskning knyttet til bruk av alternative energikilder har det utviklet seg en viss arbeidsdeling i Norden. Danmark og Sverige prioriterer f. eks. solenergi og vindenergi, Finland energi av torv og ved, mens Norge særlig satser på bølgeenergi. Denne arbeidsdeling har også resultert i visse uformelle kontakter mellom forskere i de forskjellige land.

I regi av Ministerrådet vurderer embetsmannskomiteen for industri- og energispørsmål nå muligheter og former for en bedre koordinering av det nordiske energiforsknings samarbeidet. Som et første resultat av disse vurderinger vil det i løpet av 1980 og 1981 bli avholdt en rekke nordiske energiforskningsseminarer for personer på programstyrenivå. Fra svensk side vil det f. eks. bli avholdt et seminar om andre alternative energikilder.

Jeg viser også til at spørsmålet om alternative energikilder ble behandlet på møtet mellom statsministrene og energi- og samarbeidsministrene den 4. mars her i Reykjavik.

¹ Frågan tryckt s. 2516.

Savola: Herra presidentti! Kiitän ministeri Gjerdeä vastauksesta. Totean kuitenkin, että vaihtoehtoisten energiamuotojen luominen on hyvin pitkäkestoinen ja pitkäjänteinen tehtävä, joka tulee toteutumaan esim. aurinko- ja tuulienergian osalta täydessä tehossaan vasta tämän vuosituhannen lopulla ja ensi vuosituhannen alkupuolella. Sen takia olisi taloudellisesti järkevää keskittää tutkimusvoimat, jottei hajotettaisi voimia ja varoja tarpeettomiin ja päällekkäisiin kansallisiin tutkimuksiin. Sen vuoksi esitänkin lisäkysymyksenä:

Aikooko ministerineuvosto konkretisoida vaihtoehtoisten energiamuotojen tutkimuksen Pohjoismaissa esim. tutkimusinstituutin muodossa?

Savolas anförande i svensk översättning: Herr president! Jag tackar minister Gjerde för hans svar. Jag konstaterar dock att skapandet av alternativa energikällor är en mycket tidskrävande och långsiktig uppgift, som kommer att genomföras med full effekt t. ex. i fråga om sol- och vindenergin först i slutet av detta århundrade och i början av nästa årtusende. Därför vore det ekonomiskt rationellt att koncentrera forskningsresurserna, så att man inte splittrar krafter och medel på onödiga och dubbla nationella forskningsprojekt. Därför ställer jag en tilläggsfråga:

Avser ministerrådet att konkretisera forskningen om alternativa energikällor i Norden t. ex. i form av ett forskningsinstitut?

Statsråd **Gjerde:** På det mötet mellan statsministrene, energiministrene og samarbeidsministrene her i Reykjavík 4. mars ble vi enige om at vi både på embetsmannsplan og på statsrådsplan nå skal dröfte hvordan vi kan styrke samarbeidet når det gjelder energiforskning, og for så vidt også energipolitikk.

Jeg betviler at det å opprette et nordisk institutt for energiforskning vil være en riktig vei å gå. Jeg tror det vil være en bedre løsning at man etablerer samarbeidet mellom de institusjonene på nasjonalt plan som arbeider med disse spørsmål, og som etter det jeg har grunn til å tro, vil bli styrket i alle de nordiske land.

I denne forbindelse bör vi også ha klart for oss at i tillegg til en ökt innsats nasjonalt og en styrking av det nordiske samarbeidet, vil det også være hensiktsmessig, naturlig og nödvendig å etablere saklig samarbeid ut over Nordens grenser.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

30

D 1980/18/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

Matthias A. Mathiesen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

31

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet föreslår, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 49 i arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölls.

32

Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Enggaard: Hr. præsident! Her ved afslutningen af Nordisk Råds 28. session vil jeg gerne — og jeg ved, at jeg kan gøre det ikke alene på den danske delegations vegne, men som talsmand for alle sessionens

deltagere — fremføre en varm tak til vore islandske værter for al den gæstfrihed og venlighed, vi har mødt her i Reykjavík. Denne tak retter vi til rådets præsident, til den islandske delegation og dens sekretariat, som under ledelse af kontorchef Fridjon Sigurdsson har varetaget de mange praktiske gøremål i forbindelse med forberedelsen af sessionen. Denne tak omfatter alle, som har taget del i forberedelserne på den ene eller anden måde, og alle, som under sessionen praktisk taget dag og nat har medvirket til, at sessionen har kunnet gennemføres efter programmet på en smidig måde, selv om vi har nedskåret sessionsperioden med en dag i forhold til sessionen i Reykjavik for 5 år siden.

Endvidere vil vi takke alle, som har stillet deres smukke lokaler til rådighed for os. Det gælder Altinget, Højesteret, Nationalteatret og Trafikministeriet.

Vi takker også hjerteligt for den gæstfrihed, som Altinget og Reykjavík kommune har vist os ved at invitere til nogle festlige timer, som vi har benyttet til en udveksling af tanker med gode venner i det nordiske arbejde og lært nye venner at kende.

Vi har også tilbragt mange interessante arbejdstimer sammen. De har været sagligt værdifulde for os alle. Det er selvfølgelig for tidligt at udtale sig om sessionens resultater og navnlig at drage sammenligninger med tidligere sessioner. Et grundlag for en sådan bedømmelse har vi jo først, når det viser sig, i hvilket omfang rådets rekommandationer måtte blive gennemført, og om rådets udtalelser, de såkaldt ytringer, tages til følge. Det er imidlertid mit indtryk, at rådets 28. session på en værdig måde vil føje sig ind i rækken af rådssessionerne.

På den danske delegations vegne har jeg dernæst den ære at invitere Nordisk Råd til at afholde sin næste ordinære session i København på den tid, som præsidiets senere vil fastsætte. Vi vil fra dansk side bestræbe os på at skabe så tilfredsstillende arbejdsforhold som muligt.

Må jeg slutte med endnu en gang at sige Island hjertelig tak for en vellykket session, som vi gerne tænker tilbage på.

33

Sessionen avslutas

Præsidenten: Ærede rådsmedlemmer! Jeg vil gerne på Nordisk Råds vegne takke den danske delegations formand for indbydelsen til at holde den 29. session i København næste år, et besøg alle vil se frem til med glæde.

Inden sessionen slutter, vil jeg takke de øvrige præsidiemedlemmer for godt samarbejde. Præsidiets sekretariat og generalsekretær vil jeg takke for deres arbejde i form af forberedelsen til sessionen og for bidrag til, at den har fungeret, som den skulle. Denne tak gælder også de nationale generalsekretærer.

Jeg retter også en varm tak til de talrige personer, som har hjulpet med gennemførelsen af vor session her i Nationalteatret. Sidst, men ikke mindst takker jeg pressens folk for deres værdifulde arbejde, som bidrager til, at Nordisk Råds forhandlinger og resultater bliver kendt udadtil.

Jeg mener at kunne sige, at vi forlader denne session helt overbevist om, at vi har tjent det nordiske samarbejde på en positiv og for vore samfund værdifuld måde.

Vi har lært af hverandre, og vi har haft udbytterige diskussioner om mange konkrete opgaver, som vi mener, at vi kan løse i fællesskab.

Vi har haft en mangesidig og livlig generaldebat med mange gode udtryk for den politiske vilje, som må bære det nordiske samarbejde fremad. Selv om forsvars- og udenrigspolitik ikke hører hjemme blandt rådets sager, kan det kun styrke det åbne og tillidsfulde samarbejde mellem vore lande, at der også er mulighed for at drøfte disse problemer. De udgør trods alt en reel baggrund for et sagligt samarbejde på andre felter.

Den politiske vilje mærkes måske særlig stærkt på de økonomiske områder, hvor der nu er skabt grundlag for handlinger, som kan hjælpe os til at få klaret de nationale vanskeligheder bedre. Tidligere sessioner har måske været præget af resignation over for muligheder på de økonomiske områder, jeg tror, vi er i færd med at tilintetgøre den.

På de forskellige sagsområder har der også været udfoldet stor aktivitet i årets løb

med det resultat, at sessionen har haft det største arbejdsmateriale i mange år. Jeg vil her blot pege på de løfter, der ligger i de igangsatte bestræbelser for at finde frem til en bedre fælles udnyttelse af de nordiske ressourcer på forskningsområdet, på de oplæg til et øget industripolitisk og energipolitisk samarbejde, som er skabt, og på det vigtige initiativ, som er taget vedrørende samarbejdet om datapolitikken og dens konsekvenser for erhvervslivet og arbejdslivet.

Hertil vil jeg føje en for Island måske særlig stor tilfredshed med, at de selvstyrende områders plads i rådet nu bliver taget op til vurdering.

Til slut vil jeg gerne bringe et vidnesbyrd om den store interesse, hvormed vi her i Island omfatter det nordiske samarbejde. For et lille land som vort med vor geografiske

beliggenhed er det altid en latent fare at leve isoleret, og derfor er de kulturelle, politiske og reale slægtskabsbånd med de øvrige nordiske lande af stor værdi. Men, som jeg nævnte i begyndelsen af mødet, samarbejdet i Norden må altid være parat til at møde tidens krav, og det er her, vi må være os vore pligter bevidst.

Jeg takker for besøget i Island og takker for overbærenhed med eventuelle mangler i arrangementet.

Til slut takker jeg de enkelte rådsmedlemmer for deres bidrag til denne session, hvad enten de har stået på talerstolen her eller siddet på deres pladser i salen.

Hermed erklærer jeg Nordisk Råds 28. session for afsluttet.

Mötet avslutades kl. 14.45.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 28:e session i Reykjavík den 3—7 mars 1980, har förts av rådets fungerande sekreterare, sekreteraren för den isländska delegationen, kontorchef Friðjon Sigurdsson.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Matthías Á. Matthiesen

Gudmund Saxrud

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter

(Väckt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Gustav Holmberg, Otto Mørch, Gunnar Richardson och Rolf Sellgren)

Avvägningen mellan linjeflygets och charterbolagens intressen är en av de stora frågorna i den nordiska transportpolitiken. Denna fråga har berörts i de rapporter som 1974 och 1976 har avlämnats av ett speciellt utskott, det s. k. skandinaviska departementala charterutskottet. Dessa rapporter har lett till vissa lättnader av de restriktiva regler som tillämpas i Skandinavien för charterflyget. Det är en omdiskuterad fråga hur stort värde dessa lättnader har för charterbolagen och researrangörerna samt hur stort avbräck de kan innebära för SAS. Däremot står det klart att liberaliseringarna endast berör passagerartrafiken och ej godstrafiken.

De skandinaviska charterbolagen har länge anfört, att gällande regler och tillämpad praxis på fraktcharterområdet är alltför restriktiva och att bolagen därigenom försätts i sämre konkurrensläge gentemot motsvarande bolag i andra europeiska länder. Gällande praxis medför dessutom att många varor avsedda för den skandinaviska marknaden transporteras med flyg till ett annat europeiskt land, varifrån de måste föras t. ex. med lastbil till Skandinavien. Härvid undandras både de skandinaviska charterbolagen och flygplatserna inkomster, och konsumenterna kan inte dra fördel av flygtransporterna.

Charterbolagen har framfört önskemål om att speditörer skulle få rätt att chartra flygplan och att därvid mottaga fraktgods från olika avsändare. Vidare borde branschföreningar få möjlighet att utnyttja charter så att personer och firmor inom en bransch gemensamt kunde utnyttja charterflyg för branschens produkter. Slutligen har charterbolagen begärt få möjlighet för flera befraktare att utnyttja ett flygplans kapacitet (split charter). I viss utsträckning tillåtes split charter mellan länder utanför Skandinavien.

Det skandinaviska charterutskottet anförde i sin rapport från juni 1974 att gällande regel avseende fraktcharter hade som syfte att begränsa charterbolagens möjligheter att transportera gods. Tillåtelse för speditörer att arrangera öppna transporter skulle enligt utskottet gynna regelbundna charterflygningar och därför innebära kränkning av SAS' koncession. Denna invändning gällde även charterbolagens önskemål att branschföreningar skulle kunna uppträda som charterkunder liksom önskemålet om tillåtelse av split charter. I begränsad utsträckning kunde dessa önskemål tillgodoses genom utnyttjande av vissa dispens-

regler som luftfartsmyndigheter tillämpade. Detta hade hittills skett i ringa omfattning.

Utskottet ville ej heller bifalla charterbolagens önskemål om bättre möjligheter att medföra fraktgodis på charterflygningar med passagerare. Motiveringen var att en liberalisering av gällande bestämmelser skulle kunna medföra en omotiverad ökning av utbudet av passagerarcharter. Passagerarplan kan emellertid i enlighet med tillämpad praxis i luftfartsmyndigheternas dispensgivning ta en begränsad last av lättfördärliga varor i chartertrafik.

De skandinaviska trafikministrarna dryftade på sitt möte i Köpenhamn den 15 november 1976 charterutskottets senaste rapport. Ministrarna enades om, att med vissa begränsningar ge möjlighet att på passagerarcharterflygningar till Skandinavien transportera lättfördärliga varor. Detta innebär i realiteten endast en formalisering av tillämpad praxis. Däremot kunde man ej enas om andra liberaliseringar av fraktcharterreglerna.

Från dansk sida förordades under vissa förutsättningar tillåtelse av split charter. Härvid anfördes att split charter skulle medföra billigare frakter och ökad användning av flygtransporter.

Beträffande split charter har man sålunda ej kunnat enas om någon som helst liberalisering. Detta torde framstå som anmärkningsvärt, då det är uppenbart att linjefarten inte täcker näringslivets behov i en tid då fraktflyget stadigt ökat i betydelse. De restriktiva bestämmelserna om split charter är en flaskhals när det gäller utvecklingen på detta område.

En uppmjukning har skett av motsvarande regler på passagerarflygets område. Sålunda har bestämmelserna om föreningsflyg ändrats så att förbudet mot att flera föreningar gemensamt chartrar ett flygplan till interkontinental destination uppmjukats.

Med hänsyn till näringslivets och i synnerhet exportindustrins intressen bör möjligheterna att utnyttja flygfrakt förbättras. Ett naturligt led i denna strävan är att få till stånd en liberalisering av reglerna om fraktcharter.

Även om man inte direkt kan nå fram till likartade regler om split charter i samtliga nordiska länder, bör som ett första steg förutsättningar skapas för sådana regler inom de skandinaviska länderna.

Mot bakgrund av det ovan anförda får vi hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att företa en liberalisering av reglerna för fraktcharter innebärande tillåtelse för s. k. split charter.

Stockholm och København den 4 maj 1977

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (KrF)

Gustav Holmberg (V)

Otto Mørch (S)

Gunnar Richardson (fp)

Rolf Sellgren (fp)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 5)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 507/t om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter. Utskottet har behandlat förslaget vid möte den 25 oktober 1977, 22 november 1977, 17 januari 1978, 20 februari 1978, 27 april 1978, 27 juni 1978, 6 november 1978, 4 december 1978, 15 januari 1979, 26 juni 1979 och 17 oktober 1979.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att genomföra liberaliseringar i reglerna för fraktcharter så att split-charter blir tillåtet.

Förslagsställarna konstaterar att en avvägning mellan reguljärflyg och charterflygbolagens intressen är en av de stora frågorna inom transportpolitiken. De påpekar att skandinaviska charterbolag länge har hävdat att gällande regler är alltför restriktiva och att bolagen därför har ett sämre konkurrensläge än andra europeiska charterflygbolag.

Förslagsställarna fäster uppmärksamheten på att charterbolagen har givit uttryck för önskemål om

- a) att speditörer skall kunna chartra flygplan för att transportera varor åt olika avsändare,
- b) att branschföreningar skall kunna utnyttja charterflyg vid gemensamma transporter av branschens produkter och
- c) att charterbolagen skall kunna använda samma flyg vid transport av varor åt flera fraktkunder (split-charter).

Förslagsställarna redogör för Det skandinaviske departementale charterutvalgs (DAC-utskottets) behandling av charterfrågorna. DAC-utskottets argument mot att tillåta öppna transporter är att ett sådant arrangemang kommer att bidra till regelbundna charterflygningar, vilket strider mot SAS-reglementet. DAC-utskottet har inte heller kunnat hemställa om utvidgade möjligheter för transport av frakt på passagerarcharter, eftersom det skulle kunna motivera ett ökat utbud av passage-rarcharter.

I november 1976 enades de skandinaviska trafikministrarna om att öppna möjligheterna — med vissa begränsningar — för transporter av ömtåliga varor på gruppresflygningar.

När det gäller split-charter har man inte kunnat enas om någon liberalisering, vilket förslagsställarna betraktar som märkligt eftersom det är uppenbart att linjetrafiken inte täcker industrins behov. De framför

därför att möjligheten till flygfrakt bör utvidgas med hänsyn till exportindustrins intressen och att en liberalisering av fraktcharterreglerna därför vore naturlig.

2. Remissyttranden

2.1 Inkomna remissyttranden

Medlemsförslaget har på sedvanligt sätt sänts till berörda myndigheter och organisationer för yttrande. Yttranden har inkommit från följande instanser:

Nordiska:

Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (NKTF)

SAS

De danska, norska och svenska personalorganisationernas representantkap i SAS

Nordisk Speditörförbund

Danmark:

Ministeriet for offentlige arbejder

Handelsministeriet

Provinshandelskammeret

Industrirådet

Grosserer-Societetet

Landbrugsrådet

Danmarks Rederiforening

Danske Luftfragtspeditørers Forening

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Ansattes fælles Samråd SAS Danmark

Sterling Airways A/S

Danair A/S

Mærsk Air

A/S Conair

Landsforeningen danske Vognmænd

Finland:

Trafikministeriet

Handels- og industriministeriet

Luftfartsstyrelsen

Statsjärnvägarna

Finnair Oy

Industrins centralförbund

Ilmailualan unioni ry (Luftfartsbranschens union)

Finlands rederiförening

Ålands redarförening

Finlands speditörförbund

Suomen kuorma-autoliitto ry (Finlands lastbilsförbund)

Norge:

Samferdselsdepartementet
Transportbrukerens fellesorgan
Norske ruteflygeres forening
A/S Fred Olsens flyselskap

Sverige:

Statens järnvägar
Luftfartsverket
Kommerskollegium
Stockholms handelskammare
Östergötlands och Södermanlands handelskammare
Kronobergs och Blekinge handelskammare
Skånes handelskammare
Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren
Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län
Handelskammaren i Gävle
Sveriges industriförbund
Sveriges speditörförbund
Sveriges redareförening
Saléninvest AB
Linjeflyg AB
Skyline Sweden AB
Svenska åkeriförbundet

2.2 Remissyttranden som stöder medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska remissyttranden

Nordisk Speditörförbund förordar med skärpa att åtgärder enligt medlemsförslaget vidtages. En liberalisering av bestämmelserna kommer att öka näringslivets valfrihet på området och stödja nordiska flygfraktspeditörer i konkurrensen med de länder som tillåter split-charter. Det förutsättes att en likartad och samtidig liberalisering genomförs i de nordiska länderna.

2.2.2 Danska remissyttranden

Industrirådet stöder medlemsförslaget. Det är av avgörande betydelse för exportindustrins konkurrenskraft att danska (nordiska) företag åtminstone får samma tillgång till alternativa transportformer som de utländska industriföretagen. Gällande restriktioner bidrar till att en del försändelser — på grund av konkurrensförhållandena — måste sändas via den europeiska split-chartermarknaden i England, Benelux och Västtyskland.

Industrirådet anser det önskvärt att speditörer accepteras som chartrare, men detta får inte hindra avsändare eller mottagare att gå in som delchartrare. Industrirådet finner det svårt att bedöma i vilken utsträckning branschföreningarna bör accepteras som chartrare.

Även industrin är intresserad av att få till stånd en liberalisering av bestämmelserna för transport av gods på gruppreflygningar.

Industrirådet framför till slut att en liberalisering av luftcharterbestämmelserna skulle förbättra exportindustrins konkurrensförmåga. Enligt Industrirådets uppfattning kan en sådan liberalisering knappast vara till skada för det värdefulla luftfartssamarbetet med SAS.

Grosserer-Societetet stöder medlemsförslaget. Det anser att liberalisering av reglerna för fraktcharter inte skulle avlägsna grunden för SAS fraktverksamhet eftersom liberalare regler om fraktcharter skulle innebära att gods som inte tidigare har transporterats med flyg skulle då transporteras med flygcharter.

Landbruksrådet stöder medlemsförslaget. Rådet menar att liberalisering av fraktcharterreglerna är en förutsättning för att det i Danmark kan byggas upp en fraktcharter-service motsvarande den som redan finns i Holland. Landbruksrådet menar också att existensen av den sortens fraktcharter-service är av stor betydelse för exportindustrins konkurrenskraft.

Danmarks Rederiforening anser att de nu gällande restriktiva bestämmelserna på ett orimligt sätt begränsar möjligheterna för en uppbyggnad av danska fraktcharterbolag. Liberalare nordiska fraktcharterbestämmelser skulle göra det möjligt för nordiska bolag att i betydligt större utsträckning utveckla internationella kontakter. Eftersom en del varor som nu transporteras med båt på längre sikt kommer att övergå till flygtransport, är det naturligt att bl. a. danska bolag ges möjlighet att ge service åt den växande marknaden. Det är viktigt att bevara det nordiska luftfartssamarbetet, men nu gällande bestämmelser går orimligt långt för att skydda SAS.

Danske Luftfragtspeditørers Forening stöder medlemsförslaget.

Mærsk Air stöder medlemsförslaget för att det skulle ge näringslivet större valmöjlighet mellan olika transportformer. Mærsk Air påpekar också att liberalisering av reglerna för split-charter skulle bidra till att det i Norden skulle kunna byggas upp charterbolag med fraktflygning som specialitet. Bolaget anser att nuvarande regler om flygcharter är för restriktiva och utesluter i realiteten i dag "flygbranschen" från att utvecklas på samma sätt som den nordiska sjöfarten har gjort. På lång sikt vill säkert en del av det gods som transporteras sjövägen övergå till att bli transporterat med flyg och då anses det vara naturligt att ge nordiska företag möjlighet att delta i dessa transporter bl. a. genom att liberalisera reglerna för split-charter.

A/S Conair stöder medlemsförslaget och påpekar att reglerna bör utformas således att split-charter kan utnyttjas av speditörer och att godset skall kunna transporteras både på rena fraktflygplan och passagerarplan med extra fraktkapacitet. Conair anser dock att liberalisering av reglerna för fraktcharter inte bör ske på bekostnad av liberalisering av reglerna för passagerarcharter.

Sterling Airways A/S ger sitt stöd åt medlemsförslaget. De gör dock sitt stöd betingat av att liberalisering av reglerna för fraktcharter inte sker på bekostnad av liberalisering av reglerna för passagerarcharter.

2.2.3 *Finländska remissyttranden*

Finlands speditörförbund tillstyrker medlemsförslaget med hänvisning till att icke-nordiska länder genom liberaliseringar har ökat sin andel av flygfraktmarknaden. Förbundet anser att en liberalisering av split-charterbestämmelserna kommer att göra det möjligt att utnyttja existerande överkapacitet under lågtrafik genom att reducera fraktpriserna. Liberalare regler kan dessutom komma att bidra till att förbättra valuta-situationen i Norden, eftersom ansenliga belopp annars går till icke-nordiska charterbolag.

Förbundet anser att liberaliseringsbestämmelserna bör underkastas "Government Approval" och med tanke på nödvändig sakkunskap bör rätten till split-charter-konsolidering förbehållas IATA-flygfraktspeditörer.

Industrins centralförbund anser det viktigt att man inte begränsar fraktcharterflygningar alltför mycket, men framför samtidigt att de finländska restriktionerna är mindre än i det övriga Norden. Centralförbundet menar att såväl linjetrafiken som den kompletterande flygfraktcharterverksamheten bör utvecklas och ger sitt stöd åt medlemsförslaget.

Ålands redarförening stöder medlemsförslaget.

2.2.4 *Norska remissyttranden*

Transportbrukernes fellesorgan påpekar att man i Norge har exportnäringer som har behov av split-charter. Fellesorganet finner det både orimligt och oförståeligt att split-charter inte är tillåtet i Skandinavien, medan det är vanligt i stora delar av övriga världen. Fellesorganet stöder medlemsförslaget och hoppas att split-charter kommer att tillåtas.

A/S Fred Olsens flyselskap ansluter sig oförbehållsamt till medlemsförslaget, då en liberalisering av bestämmelserna för fraktcharter skulle ha väsentlig betydelse för såväl charterbolagen som för det norska näringslivet.

2.2.5 *Svenska remissyttranden*

Kronobergs och Blekinge handelskammare instämmer i allmänhet i de synpunkter som framförs i medlemsförslaget. Eftersom SAS/LIN den 1 oktober 1977 startade fraktflyg mellan Växjö och Köpenhamn synes dock enligt Handelskammarens mening denna regions behov av bekväm flygfrakt vara tillgodosett.

Handelskammaren i Gävle tillstyrker att en liberalisering av reglerna för fraktcharter snarast vidtas så att split-charter tillåts.

I takt med att i andra länder reglerna för fraktcharter liberaliserats kommer tillgången inom Sverige till ett välfungerande fraktflyg till låg kostnad att bli allt viktigare för det svenska näringslivet i konkurrensen med utländska företag, framför allt vid transoceaniska affärer.

Handelskammaren är medveten om att särskild hänsyn måste tas till SAS möjligheter att även i framtiden kunna operera som ett konkurrenskraftigt företag för såväl person- som godstransport. Vid liberalisering av fraktcharterreglerna borde det vara möjligt för SAS att engagera sig inom detta område.

När det gäller Dala airport har Borlänge kommun framskridna planer på att försöka få till stånd ett exportindustricenter vid denna flygplats. Projektet bedöms emellertid som omöjligt att genomföra så länge fraktflyg från Dala airport ej medges på grund av förbudet mot split-charter.

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län tillstyrker medlemsförslaget.

Sveriges industriförbund framför att gällande regler på fraktcharterområdet är alltför restriktiva. Förbundet menar att lastbiltransporter till kontinenten för vidare transport därifrån med fraktcharter kan betraktas som en anomali, eftersom det skulle vara mer rationellt att använda sig av de svenska flygplatserna. Det är i industrins intresse att den service som ges genom existerande ruttgående fraktflyg bibehålles och vidareutvecklas. Det finns starka önskemål om utvidgade flygfraktmöjligheter — det är rimligt att ramen för service och prisnivå utvidgas.

Förbundet är positivt inställt till en liberalisering av fraktcharterbestämmelserna, vilken bör vara möjlig att genomföra utan att vara till skada för SAS. En eventuell reducering av intäkter från det reguljära fraktflyget skulle möjligen kompenseras av intäkter från fraktgods som annars skulle ha transporterats med andra medel. För närvarande undersöker förbundet vilka godsmängder som kan komma i fråga för fraktcharter och önskar återkomma till saken inom loppet av hösten (1977).

Sveriges speditörförbund stöder Nordiska rådets medlemsförslag om en liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter.

Saléninvest AB upplyser om att Saléns har varit aktiv på flygfraktområdet genom sitt tredjedelsägarskap i Cargolux i Luxemburg. I samband med upprättandet av Cargolux övervägdes en etablering i Skandinavien, vilket visade sig vara omöjligt på grund av luftfartsbestämmelserna (split-charterförbudet). Cargolux är nu ett av världens största flygfraktcharterbolag.

På senare tid har Saléns agerat för att få reglerna ändrade. Företaget är av den uppfattningen att ett införande av split-charter skulle medföra ökat antal flygfrakter så att de reguljära flygbolagen kompenseras för eventuell förlust av frakt till rena split-charteroperatörer.

Med hänvisning till SAS' årsrapport samt vissa ungefärliga beräk-

ningar har Saléns räknat ut att endast 1,2 procent av SAS' trafikintäkter skulle komma att utsättas för konkurrens från eventuella split-charteroperatörer. Saléns är intresserat av att engagera sig i split-charterverksamheten om denna tillåts under acceptabla former.

Skyline Sweden AB, som är ett svenskt charterbolag, anser att farhågan för att en eventuell split-chartertrafik skulle komma att äventyra grunden för SAS' existens är överdriven, och ger medlemsförslaget sitt stöd. Enligt Skyline vore det märkligt om man genom att ge SAS ett visst stöd skulle förorsaka att inhemsk förädlingsindustri inte konkurrerar på samma villkor som utländska konkurrenter.

Skyline påpekar att det knappast är möjligt att uppskatta omfattningen av en eventuell split-chartertrafik eftersom det kommer att röra sig om en helt ny produkt. Föreliggande information tyder på att effekten på SAS-marknaden endast kommer att utgöra cirka 1,5 procent av dess verksamhet. SAS kommer också att kunna delta aktivt på fraktchartermarknaden. Skyline är intresserat av att upprätta en split-charterverksamhet i samarbete med Salénrederierna om den kan drivas såväl praktiskt som rationellt.

2.3 Remissyttranden som hemställer att behandlingen av medlemsförslaget utsträcker i väntan på pågående utredning

2.3.1 Nordiska remissyttranden

SAS och *Scanair* fäster uppmärksamheten på att de skandinaviska trafikministrarna sommaren 1977 gav DAC-utskottet (Det skandinaviska departementale charter-utvalg) i uppdrag att undersöka den skandinaviska flygfraktmarknaden, utbudet av flygtransporttjänster och näringslivets behov av fraktcharter. SAS räknar med att avge yttrande i samband med att den nya utredningen föreligger. Ett fullständigt yttrande över medlemsförslaget kan därför ges först senare. SAS har för avsikt att ge Nordiska rådet samma upplysningar som företaget ger DAC-utskottet. Dessutom är SAS berett att ge trafikutskottet generell information om SAS' fraktverksamhet, t. ex. i form av föredrag vid ett sammanträde eller på annat vis som utskottet finner ändamålsenligt.

2.3.2 Danska remissyttranden

Provinshandelskammeret väntar med att ge synpunkter på medlemsförslaget till förhandlingar om samma fråga mellan Ministeriet för offentlige arbejder och ervervslivets huvudorganisationer har slutförts.

Danair A/S meddelar att de icke vill uttala sig om förslaget, men hänvisar till det uttalande som SAS avgivit.

2.3.3 Norska remissyttranden

Samferdselsdepartementet gör uppmärksam på att de skandinaviska

trafikministrarna i juli 1977 beslutat ge Det skandinaviske departementale charterutvalg (DAC-utskottet) i uppdrag att genomföra en undersökning av dels den skandinaviska flygfraktmarknadens omfattning, struktur och tendenser, dels i vilken utsträckning det skandinaviska näringslivets behov av flygfrakttjänster tillgodoses genom det nuvarande och planerade utbudet.

Trafikministrarna kommer att diskutera möjligheterna till eventuella liberaliseringar i fraktcharterreglerna så snart resultatet av utskottets arbete föreligger. Departementet gör uppmärksam på att de nya regler som infördes 1976 för transport till Skandinavien av lättfördärligt gods på gruppreflygningar representerar en ny och konkret liberalisering.

2.3.4 Svenska remissyttranden

Luftfartsverket hänvisar till att det ofta hävdas att betydliga mängder gods transporteras med lastbil från Sverige till andra europeiska länder för vidaretransport därifrån med charterflyg. Någon undersökning om dessa transporter föreligger inte, såvitt Luftfartsverket känner till. De kommer sannolikt att behandlas i en pågående utredning, "Flygfrakt -77". Det är heller inte klarlagt i vilken grad andra länders mer liberala charterbestämmelser reducerar de skandinaviska charterbolagens konkurrenskraft.

Det är önskvärt att skaffa information om den skandinaviska flygfraktmarknadens omfång, struktur och utveckling samt behovet av dessa tjänster. Det skandinaviske departementale charterutvalg har fått i uppdrag att undersöka dessa frågor. Luftfartsverket förutsätter att utredningen kommer att ge tillräcklig grund för beslut om de framtida bestämmelserna för fraktcharter.

Svenska åkeriförbundet har uppmärksammat den pågående skandinaviska utredningen och önskar vänta med sitt uttalande tills dess utredningen föreligger.

Linjeflyg AB hänvisar till den i de skandinaviska länderna pågående utredningen (DAC-utskottet) och önskar komma tillbaka till saken när utredningens resultat föreligger. Förutsättningarna för en riktig utvärdering kommer då att vara väsentligt bättre. I övrigt hänvisar bolaget till SAS' remissvar (jfr pkt 2.3.1).

Kommerskollegium föreslår att resultatet av DAC-utskottets utredning inväntas innan frågan om flygfraktcharter realbehandlas i Nordiska rådet.

Kommerskollegiet påpekar att en uppmjukning av de regler, som luftfartsverket tillämpar när de föreskriver vem som äger rätt att genomföra fraktcharterflygning dels mellan svenska och utrikes orter samt dels mellan svenska orter, skulle leda till en utvidgning av fraktchartermarknaden. Så har skett i exempelvis Västtyskland, där man nu tillåter fraktflygning enligt split-charterprincipen.

Kollegiet påpekar också att rimlig hänsyn måste tagas till linjetrafikens intressen så att den inte konkurreras ut av fraktcharterflyget efter en eventuell liberalisering av bestämmelserna. En split-charterverksamhet skulle kunna råda bot på vissa svenska regioners underförsörjning med avseende på fraktflygtjänster.

En avvägning mellan olika flygtransportformer kan inte göras utan en detaljundersökning region för region.

En uppskattning av de negativa verkningarna på utrikeshandeln av uteblivna reformer på flygfraktcharterområdet låter sig svårligen göras. Det står dock klart, att nuvarande läge i många fall innebär en konkurrensnackdel för skandinaviska befraktare i jämförelse med kontinentala.

Kollegiet hänvisar i detta sammanhang till sina yttranden angående Nordtransutredningen samt till förslag till Nordiska rådet om trafik-ekonomisk utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och från dessa till andra länder.

Stockholms handelskammare anser, att starka skäl talar för att split-charter tillåts i de skandinaviska länderna om näringslivets genomgående positiva inställning till split-charter kommer att stödjas av DAC-utskottets utredning.

Stockholms handelskammare påpekar att kostnadsmässigt ligger split-charter ofta under hälften jämfört med linjeflyget. En transport i tidsmässig jämförelse till en interkontinental destination kan ge följande tider från dörr till dörr. Fartyg 2 månader, linjeflyg 4—5 dagar och split-charter ca 10 dagar. Avsaknaden av split-chartermöjlighet har bidragit till att Sverige hålls utanför utvecklingen av fraktflyget.

Ett flertal svenska exportföretag förfraktar i dag sitt gods till kontinenten med lastbil för att där kunna utnyttja den prisbilliga flygchartertrafiken. Det finns mycket som talar för att gods som i dag transporteras med split-charter inte skulle flygfraktas om inte möjligheten till split-charter förelåg.

Fraktcharterbolagen väntar en stark ökning av split-charter på trafiken till och från Fjärran Östern och Afrika.

En liberalisering av flygfraktreglerna skulle öka intäkterna för de skandinaviska luftfartsmyndigheterna. Handelskammaren förutsätter att SAS skulle i så fall etablera sig i flygchartertrafik och vara med och konkurrera om lastutbudet.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare hänvisar till yttrande av den 2 september 1977 från Skånes handelskammare.

Skånes handelskammare menar att DAC-utredningens resultat bör avvaktas innan liberalisering av reglerna för flygfraktcharter företas. Rent principiellt är dock handelskammaren positiv till att liberalisering snarast vidtages innebärande tillåtelse för split-charter.

Enligt handelskammarens uppfattning utgör split-charter en väsentlig förutsättning för att kunna utgöra fraktflygning till priser som i fram-

tiden kommer att visa sig konkurrenskraftiga gentemot ytbundna transporter. Eftersom split-charter redan tillåts i vissa länder samtidigt som trenden går mot att allt fler länder tillåter denna typ av charterflyg kommer de nordiska ländernas möjligheter att i framtiden hävda sig i konkurrensen gradvis att avta om inte split-charter tillåts också där.

Handelskammaren påpekar att Malmö-Sturup saknar i dag — frånsett pendeln till och från Köpenhamn — helt utrikes linjefart. Någon utrikes linjefrakt förekommer således icke heller från flygplatsen. Förutsättningarna för att tillåta split-charter på Sturup synes således som särskilt gynnsamma. Handelskammaren är medveten om att särskild hänsyn bör tas till SAS möjligheter att kunna operera som ett konkurrenskraftigt företag. Detta skyddsintresse bör inte ta sig sådana uttryck att angelägen utveckling av transportmöjligheter med flyg hämmas.

Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren avvaktar DAC 3-utredningen och hoppas få möjlighet att avge mera omfattande synpunkter vid dess färdigställande.

2.4. Remissyttranden som går emot medlemsförslaget

2.4.1 Nordiska remissyttranden

De norska och svenska personalorganisationernas representanter inom SAS är oroade över de konsekvenser som en liberalisering av charterbestämmelserna kan medföra beträffande arbetstryggheten för dem som är anställda i SAS, och hemställer att Nordiska rådet inte beaktar medlemsförslaget.

2.4.2 Danska remissyttranden

Ansattes fælles Samråd, SAS — Danmark (AFS) är också oroade på grund av medlemsförslaget och menar att en liberalisering av nu gällande charterbestämmelser kan få katastrofala följder för SAS och därmed för arbetstryggheten. Under överskådlig framtid synes det inte finnas grund för en liberalisering med hänsyn till kapacitetsbehovet. AFS tror att man också kommer att riskera att en stor del av den skandinaviska fraktmarknaden övertas av icke-skandinaviska bolag. SAS har under åren investerat stora belopp inom fraktområdet för att kunna ge bästa möjliga service åt den skandinaviska marknaden. AFS hemställer hos Nordiska rådet att man inte genomför liberaliseringar på charterområdet förrän man med säkerhet vet att SAS' existens därmed inte sätts på spel eller att delar av SAS' intäkter bortfaller.

2.4.3 Finländska remissyttranden

Handels- og industriministeriet anser att de flygfraktalternativ, som i Finland inom ramen för linje- och charterflyget nu för tiden står tillbuds, motsvarar exportens behov. De påpekar, att i den mån man an-

ser liberalisering av fraktcharterreglerna nödvändig, borde den inriktas på vissa specialfall för vilka en liberalisering kan ske utan att försvåra upprätthållandet av det reguljära linjeflyget.

Ilmailualan unioni ry (Luftfartsbranschens union) konstaterar, med hänvisning till Finnairs och utländska bolags utbud av flygfrakttjänster, att kravet på snabb och smidig transport är tillgodosett. Såvitt unionen vet, finns det en stor flygfraktkapacitet som inte utnyttjas. Fraktcharterverksamheten bör komplettera linjetrafiken där denna inte räcker till. Gällande charterbestämmelser bidrar till detta och förhindrar dubbelarbete som skulle kunna skada bägge parter. Unionen är därför emot de föreslagna liberaliseringarna.

Finnair är av den uppfattningen att fraktcharter och frakttrafik på reguljära rutten på ett ändamålsenligt sätt kompletterar varandra. Finnair tillämpar bägge formerna. Linjetrafiken är smidig; den erbjuder olika specialpriser och det är lättare att genomföra nya fraktpriser än att införa nya passagerarpriser. Chartertrafiken bör inte konkurrera med den reguljära trafiken. Såväl fraktcharterreglerna som gällande praxis bygger på detta. Nu gällande charterbestämmelser begränsar i viss grad antalet charterflygningar, vilket är ändamålsenligt eftersom det annars skulle innebära dubbelarbete för linjetrafiken. Finnair anser det nödvändigt att bibehålla de regler som förhindrar speditörer och branschorganisationer att chartra fraktkapacitet i eget namn för att sedan sälja den vidare till sina kunder, vilket skulle göra det möjligt för vederbörande att bygga upp en regelmässig linjetrafik. Split-charter kommer i princip också att kränka linjetrafikens intressen. Finnair menar att split-charter likaväl kan tillåtas med undantagsbestämmelser vad avser trafiken utanför Europa och Nordatlanten. Fraktcharter kan också tillåtas på passagerarcharter på rutten som inte trafikeras av linjetrafiken. Denna trafik bör också regleras med undantagsbestämmelser. Finnair vore bäst betjänt av att ovannämnda förslag följdes. Den internationella flygtrafiken behöver hållas inom vissa ramar för att undgå konkurrens på olika villkor vilket i sin tur skulle medföra sämre service, reducerad rörelsefrihet och minskade sysselsättningsmöjligheter inom flygbolagen.

Finlands lastbilsförbund vill fästa uppmärksamheten på att internationell frakttrafik i stor utsträckning utförs med lastbil. En liberalisering av fraktcharterbestämmelserna kommer att inverka på de berördas levnadsstandard och förutsättningarna för den yrkesmässiga internationella trafiken. Förutsättningarna för en verksamhet som nu är lönsam kan bli ödelagda på grund av överkapacitet. En ändring i bestämmelserna kan också komma att medföra onödigt och ohälsosamt konkurrens mellan olika transportmedel.

Lastbilstrafiken befinner sig för närvarande i ekonomiska svårigheter. Det vore därför mer ändamålsenligt att försöka förbättra branschens förtjänstmöjligheter. Om speditörerna får möjlighet att arrangera öppna

frakttransporter med charterflyg kommer såväl den reguljära flygtrafiken som den yrkesmässiga lastbilstrafiken att få lida för det. Ytterligare fraktmöjligheter på gruppseflygningar kommer att bidra till en onödig ökning av kapaciteten.

Till slut framför förbundet att gällande bestämmelser för fraktcharter är tillräckliga och att de inte bör liberaliseras.

2.4.4 *Norska remissyttranden*

Norske ruteflygeres forening (NRF) framför att en liberalisering av bestämmelserna för fraktcharter på kort sikt kanske tillmötesgår näringslivets behov, men på längre sikt utgår NRF ifrån att det bör vara mer ändamålsenligt att basera sig på redan etablerade flygbolag som har byggt upp en apparat i hela Skandinavien för att tjäna sin publik. Om det visar sig att denna apparat inte fungerar som önskat, bör SAS åläggas att vidtaga åtgärder inom de funktioner där Nordiska rådet anser att det råder brister.

2.4.5 *Svenska remissyttranden*

Statens järnvägar (SJ) påpekar att medlemsförslaget för järnvägens vidkommande i huvudsak berör den internationella expressgodstrafiken som, när det gäller de vanligaste viktkategorierna, inte skiljer sig särskilt mycket från flygfrakttrafiken. Den transportkvalitet som flyget och järnvägen upprätthåller på rutter som är attraktiva ur split-chartersynpunkt är utan tvekan så hög att kundens krav på snabb befordran tillfredsställs. En uttunning av fraktverksamheten på grund av att split-charter införs skulle fördyra och kanske också minska servicen. SJ går därför emot förslaget.

2.5 *Remissyttranden som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget*

2.5.1 *Nordiska remissyttranden*

Nordisk komité för transportekonomisk forskning (NKTF) anser att det ligger utanför kommitténs mandat att ta ställning till frågan om liberalisering av de nordiska ländernas bestämmelser för fraktcharter.

2.5.2 *Danska remissyttranden*

Ministeriet for offentlige arbejder meddelar att trafikministrarna i Danmark, Norge och Sverige den 5 juli 1977 beslutat att ge Det skandinaviska departementale charterutvalg (DAC-utskottet) i uppdrag att genomföra en undersökning av den skandinaviska flygfraktmarknadens omfattning, struktur och utvecklingstendenser samt att redogöra för i

vilken utsträckning det skandinaviska näringslivets behov tillgodoses genom det nuvarande och det planerade utbudet. Så snart resultatet av utredningen föreligger skall de tre trafikministrarna diskutera möjligheterna för eventuellt ytterligare liberaliseringar av de skandinaviska fraktcharterbestämmelserna.

Ministeriet påpekar att de nya reglerna för transport av ömtåliga varor på gruppresflygningar utgör en ny reell liberalisering och att de infördes som tillägg till den gällande dispensordningen för fraktcharterflygningar till och från Skandinavien.

Handelsministeriet har tagit del av Ministeriet for offentlige arbejders yttrande och har inget att invända.

Landsforeningen danske Vognmænd meddelar att ärendet inte ger landsforeningen anledning till anmärkningar.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd förklarar sig icke ha någon kommentar till medlemsförslaget.

Dansk Pilotforening kommenterar inte medlemsförslaget. Föreningen har anmodat Ansattes Fælles Samråd SAS — Danmark att yttra sig.

2.5.3 *Finländska remissyttranden*

Trafikministeriet och luftfartsstyrelsen konstaterar att man i Finland i grunden praktiserar en liberal politik när det gäller fraktcharterflygningar.

När det gäller inrikestrafiken är transport av flygfrakt vid sidan av trafiken på rutter (linjetrafiken) fri/tillåten. Sådan trafik utförs av flygbolag i enlighet med de utförliga bestämmelser som finns angivna i dessa bolags drifttillstånd. Split-charter är inte förbjudet, men i praktiken har man utgått ifrån att en befraftare inte kan sälja vidare den fraktplats i flygplanet som han har köpt. Flera befraftare kan gemensamt eller var för sig upprätta avtal direkt med operatören.

Ministeriet och styrelsen upplyser om att när det gäller internationella flygfrakttransporter utförs de i enlighet med de generella bestämmelser som upprättats av IATA. Tillstånd behövs för fraktflygningar utanför trafiken på rutter (linjetrafiken). Gällande regler förbjuder inte flera befraftare att använda samma flygplan, men det förutsätts att man inte säljer fraktkapaciteten vidare.

Ministeriet och styrelsen konstaterar att de begränsningar på flygfraktverksamhetens område som är anledning till att medlemsförslaget väckts, knappast förekommer i Finland.

Statsjärnvägarna meddelar att man inte har några invändningar mot medlemsförslaget.

Finlands rederiförening går inte emot en liberalisering av bestämmelserna i sig, om de i vissa fall kan komma att medföra minskade fraktupdrag för sjöfarten.

2.5.4 Svenska remissyttranden

Sveriges redareförening önskar inte framföra synpunkter eller önskemål i frågan, eftersom flygfraktrafiken endast marginellt konkurrerar med sjöfraktrafiken samt av skälet att vissa av föreningens medlemmar har ekonomiska intressen hos flygbolagen.

3. Utskottet

Medlemsförslagets syfte är att få till stånd en liberalisering av de nordiska ländernas regler om fraktcharter innebärande tillåtelse för s. k. split-charter. Förslagsställarna anser således att speditörer och branschföreningar borde få rätt att chartra flygplan och därvid mottaga gods från olika avsändare samt att flera befraktare borde få möjlighet att utnyttja ett flygplans kapacitet. Motiveringarna till medlemsförslaget är att de nu gällande reglerna i Norden om fraktcharter inte täcker näringslivets behov och att de hindrar utvecklingen på området.

I november 1976 framlade Det departementala utskottet för charterfrågor (DAC-utskottet) en rapport om charterfrågorna för de skandinaviska trafikministrarna. Enighet mellan ministrarna kunde inte uppnås på två punkter på vilka enighet heller inte hade uppnåtts inom DAC-utskottet. Den ena av de två punkterna gällde fraktcharterområdet där man från dansk sida förordade en liberalisering medan man från norsk och svensk sida motsatte sig detta. Av denna orsak infördes inga liberaliseringar på området med anledning av utredningen. I juli 1977, två månader efter att medlemsförslaget väcktes, togs frågan upp på nytt av de skandinaviska trafikministrarna, som gav DAC-utskottet i uppdrag att undersöka den skandinaviska flygfraktmarknaden, utbudet av flygtransporttjänster på fraktområdet samt i vilken mån näringslivets behov av fraktcharter tillgodoses med den nu gällande ordningen. Innan DAC-utskottets utredning förelåg sänkte SAS priserna för vissa fraktsändningar till/från Fjärran Östern samt över Nordatlanten med 15 till 20 procent med verkan från november 1978.

I september 1978 framlade DAC-utskottet för ministrarna en preliminär redogörelse för fraktcharterfrågan men fick samtidigt i uppdrag att under en period av ett halvår följa verkningarna av de av SAS aviserade nya lågpriserna och parallellt härmed undersöka det eventuella behovet av split-charter till och från destinationer som icke trafikeras av SAS eller som SAS ej har planer på att trafikera. DAC-utskottet överlämnade sin rapport därom till ministrarna vid månadsskiftet augusti—september 1979. Beslut från ministrarna är först att vänta i början av november 1979.

Enligt DAC-utskottets preliminära redogörelse om fraktcharterfrågorna har de önskemål som har framförts från näringslivets sida om införandet av split-charter främst haft en ekonomisk motivering.

Enligt rapporten anser tillfrågade representanter från näringslivet linjeflygbolagens frakttjänster vara nödvändiga. Däremot anser de linjeflygbolagens prisnivå och prissystemens överskådlighet vara otillfredsställande.

De rutter där split-charter i första hand anses vara gynnsamt är mellan Norden och USA, Norden och Mellanöstern, Norden och Väst- och Östafrika, Norden och Fjärran Östern. Som ovan anförts har SAS nyligen infört lågpriser på de flesta rutter där införandet av split-charter har ansetts vara gynnsamt.

Medlemsförslaget sändes på remiss till berörda myndigheter och organisationer. De remissinstanser som tillstyrkte förslaget anförde i allmänhet att införande av split-charter är en förutsättning för att de nordiska länderna skall kunna bygga upp fraktcharterservice som kan konkurrera med den fraktcharterservice som redan finns på kontinenten samt att de nu gällande stränga reglerna försämrar den nordiska exportindustrins konkurrensmöjligheter. De remissinstanser som avstyrkte förslaget anförde bl. a. att liberalisering av fraktcharterreglerna skulle minska SAS:s totala trafikintäkter, förstöra SAS:s investeringsplaner, minska arbetsplatserna inom SAS samt att transportbrukarnas behov av regularitet och hög servicenivå i flygtransporten kan komma att kränkas.

Trafikutskottet framhåller för sin del att frågan om liberalisering av reglerna på fraktcharterområdet alltid kommer att medföra en avvägning mellan olika intressen där linjeflygbolagens intressen vägs mot charterflygbolagens och konsumenternas behov av linjeflygets regularitet vägs mot deras behov av billiga fraktmöjligheter.

Dessutom har frågan om förnuftigt resursutnyttjande kommit att spela allt större roll under den senaste tidens stigande oljepriser. Det är därför angeläget att linjeflygets kapacitet i möjligaste mån utnyttjas fullt ut bl. a. för flygfraktsändningar. Rimliga hänsyn måste således tas till linjeflygets behov men näringslivets behov av att ha tillgång till alternativa transporttjänster, så som deras utomnordiska konkurrenter har, bör inte förbises.

Trafikutskottet anser sig inte i dagens läge kunna bedöma om SAS' införande av de nya lågpriserna har ändrat situationen på fraktcharterområdet så att införandet av split-charter inte är ändamålsenligt men betonar vikten av att DAC-utskottet följer dess verkningar.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får trafikutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att följa utvecklingen på fraktcharterområdet i och utanför Norden och

då anledning uppstår företa nödvändiga liberaliseringar på fraktcharterområdet.

Helsingfors den 17 oktober 1979

Ingvar Bakken (A)

Nils Dahlman (ÅS)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Svend Haugaard (RV)

Gustav Holmberg (V)

Sakari Knuuttila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Thor Listau (H)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden

(Väckt av Astrid Gjertsen, Ragnhildur Helgadóttir, Ingrid Sundberg och Håkan Winberg)

I Island har under våren 1978 antagits en lag mot utländskt stöd till isländska partier. Genom lagen förbjuds isländska politiska partier att som gåva ta emot pengar eller annat finansiellt stöd till sin verksamhet i Island från utländskt håll. Lagen omfattar politiska partier, föreningar och andra organ som drivs av partierna, bl. a. tidningar. Förbudet gäller varje form av stöd av ekonomiskt värde. Som utländsk källa räknas varje utländsk institution eller enskild person med utländskt medborgarskap, vare sig han är bosatt i Island eller inte.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige finns ej motsvarande förbud. I Sverige har frågan behandlats i anslutning till ändringar i brottsbalkens bestämmelser rörande vissa brott mot rikets säkerhet. I en proposition om ändring i brottsbalken avlämnad våren 1976 föreslogs bl. a. att bestämmelsen om tagande av utländskt understöd (Brottsbalken 19 kap. 13 §) skulle upphävas. Riksdagens justitieutskott avstyrkte propositionen i denna del och föreslog bibehållande av bestämmelsen. Riksdagens beslut blev emellertid — efter lottdragning — att stadgandet om tagande av utländskt understöd skulle upphävas fr. o. m. 1 januari 1978.

Initiativtagarna till det isländska lagförslaget framhöll att det var angeläget att genomföra en särskild lagstiftning om de politiska partiernas verksamhet i Island. Ett av syftena var att avlägsna möjligheterna att från utländskt håll behärska de politiska partierna finansiellt. Bakgrunden till detta särskilda lagförslag, som endast berör en sida av frågan om de politiska partiernas verksamhet var, att det avslöjats att ett parti hade begärt finansiellt stöd från utlandet och att det mottog pengar för att bekosta utgivande av sin tidning och betala annan politisk verksamhet i Island.

Det upphävda stadgandet i den svenska brottsbalken om tagande av utländskt understöd hade en betydligt vidsträcktare omfattning än det nu i Island antagna lagförslaget. Straffbart var att mottaga ekonomiskt bidrag från främmande makt eller från någon som handlat i främmande makts intresse för att driva propaganda, som hänförde sig till rikets författning eller beslut av riksdag eller regering.

Enligt vår mening är det inte godtagbart att utländsk makt eller ut-

ländska organisationer eller privatpersoner skall ha möjligheter att ge ekonomiska bidrag till nationella politiska partier och opinionsrörelser och därmed kunna påverka opinionen i landet. I den isländska debatten har anförts, att det över huvud taget inte kan accepteras att från något utländskt håll ges stöd till politiska partier i Island. Härmed avses även stöd från politiska partier i Norden. Den isländska inställningen synes oss principiellt riktig.

Mot bakgrund av denna principiella inställning och att i Island har införts förbud mot utländskt stöd till politiska partiers verksamhet anser vi att motsvarande förbud bör införas i övriga nordiska länder.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att införa förbud för politiska partier att mottaga utländskt understöd.

Oslo, Reykjavík och Stockholm i september 1978

Astrid Gjertsen (H)

Ragnhildur Helgadóttir (Sj)

Ingrid Sundberg (m)

Håkan Winberg (m)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 43)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 533/j om lovgivning mod udenlandsk støtte til politiske partier i Norden.

Udvalget har behandlet forslaget på en række møder senest på møder den 28. og 29. januar 1980 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget, der er fremsat i september 1978, henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at indføre forbud mod, at politiske partier modtager udenlandsk understøttelse. Forslagsstillerne henviser til, at der i Island i foråret 1978 er vedtaget en lov mod udenlandsk støtte til islandske partier. I de øvrige nordiske lande findes ikke et tilsvarende forbud. Forslagsstillerne finder det ikke acceptabelt, at udenlandsk magt eller udenlandske organisationer eller private personer skal have muligheder for at give økonomisk bidrag til nationale politiske partier og opinionsrørelser og dermed kunne påvirke opinionen i landet.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 6. december 1978 til 6. februar 1979 afgivet udtalelser over medlemsforslaget fra statsministeriet og justitsministeriet i Danmark, statsministeriet og justisdepartementet i Norge, justitsministeriet i Finland, statsministeriet, rikspolisstyrelsen og Svea Hovrätt i Sverige.

Fra dansk side mener man ikke, at der har vist sig behov for en bestemmelse som den foreslåede eller i øvrigt for en regel, der forbyder politiske partier at modtage økonomisk støtte fra udlandet.

Efter det finske justitsministeriums opfattelse er det ikke formålstjenligt i fælles nordisk regie at undersøge forbud mod, at politiske partier modtager udenlandsk understøttelse.

Det norske justisdepartement har anført, at et forbud som foreslået vil rejse en række afgrænsningsproblemer, men at det er muligt, at spørgsmålet om lovforbud mod udenlandsk støtte til politiske partier bør ses i en større sammenhæng, hvor også visse former for udenlandsk støtte for eksempel fra aktieselskaber og andre private selskaber trækkes ind. Dette er imidlertid et meget omfattende arbejde, og det er tvivlsomt, om der er grundlag for at gå ind på det. Statsministeriet kan ikke se, at der er behov for et forbud som foreslået i demokratier, der er så åbne som de nordiske.

Den svenske statsminister henlede i en udtalelse af 6. februar 1979 opmærksomheden på, at det spørgsmål, som aktualiseres gennem medlemsforslaget for svensk del var genstand for udredning i en komité med parlamentarisk deltagelse. Komiteens arbejde forventedes at være afsluttet i foråret 1979. På denne baggrund fandt statsministeren, at en stillingtagen burde afvente betænkningen og remiss-udtalelserne over denne.

Udvalget er orienteret om, at en endelig udtalelse fra det svenske statsministerium først kan forventes afgivet i forbindelse med fremsættelsen af en proposition i den svenske riksdag i løbet af foråret 1980 på baggrund af den komiteudredning, statsministeren henviste til i sin udtalelse af 6. februar 1979. I denne udredning — Spionbrottsutredningen — udtaler et flertal af udredningens medlemmer, at bestemmelser mod modtagelse af udenlandsk understøttelse ikke bør indføres nu. Det anføres endvidere, at selv uden straffebestemmelser foreligger der en påtagelig risiko for, at udenlandsk støtte, som kunne være farlig, kommer til almenhedens kundskab. Denne risiko antages i betydeligt omfang at virke afskrækkende på fremmed magt, idet støtten, i det omfang den bliver alment kendt, ofte må antages at føre til, at den fremmede propaganda bliver virkningsløs. Flertallet af remissinstanser, som har udtalt sig om dette spørgsmål tilslutter sig synspunkterne hos flertallet i spionbrottsudredningen.

3. Udvalget

Juridisk udvalg har under hensyn til, at en afventen af en endelig udtalelse fra det svenske statsministerium ville medføre en udsættelse af medlemsforslagets behandling, som formodentlig vil betyde, at forslaget først kan behandles på sessionen i 1981, besluttet at slutbehandle sagen på det foreliggende grundlag.

Juridisk udvalg har konstateret, at der i de afgivne remissudtalelser med forskellige begrundelser er generel modstand mod indførelse af et forbud mod udenlandsk støtte til politiske partier i Norden.

Juridisk udvalg deler den opfattelse, der er kommet til udtryk i remiss-udtalelserne, at der ikke er dokumenteret noget behov for et sådant forbud. Udvalget mener, at et forbud kan føre til så store problemer af afgrænsningsmæssig og kontrolmæssig karakter, at resultatet kan befrygtes at blive, at det vil være umuligt at sikre, at forbudet overholdes. Herved vil et med straf belagt forbud mere få karakter af et moralsk forbud og derved ikke adskille sig stort fra den gældende retstilstand.

Medlemsforslaget anbefaler ikke indførelse af et forbud men undersøgelse af mulighederne for indførelse af et sådant. På det foreliggende grundlag finder juridisk udvalg, at der ikke er behov for indførelse af et forbud, og udvalget mener på baggrund af de afgivne remissudtalelser og diskussionen i udvalget heller ikke, at en undersøgelse vil kunne fremdrage

sådanne forhold, at det kan antages, at der vil kunne skabes politisk mulighed for at indføre et forbud. Udvalget finder derfor ikke at kunne anbefale en undersøgelse af, hvilke muligheder der rent juridisk måtte være for indførelse af et forbud.

Juridisk udvalg indstiller derfor,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 533/j om lovgivning mod udenlandsk støtte til politiske partier i Norden.

Stockholm, den 29. januar 1980

K. B. Andersen (S)

Formand

Nils Carlshamre (m)

Erkki Liikanen (Sd)

Eivor Marklund (vpk)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Astrid Gjertsen (H)

Nathalie Lind (V)

Anne-Lise Steinbach (A)

Liv Stubberud (A)

Reservation

Undertegnede medlemmer af juridisk udvalg deler ikke flertallets opfattelse. Vi er af den mening, at modtagelse af udenlandsk økonomisk støtte til politisk virksomhed i Norden bør forhindres. Der er ingen garantier for, at den demokratiske proces, som flertallet henviser til, afslører de påvirkninger, det er ønskeligt at undgå. Det viser bl. a. erfaringerne om den mere eller mindre skjulte rent indenlandske støtte. Der er derfor behov for en undersøgelse, som gør det muligt klart at vise, hvilke muligheder der eksisterer for gennem lovgivning eller på anden måde at forhindre, at der fra udlandet ydes økonomiske tilskud til politisk virksomhed i de nordiske lande. Den egentlige politiske debat, om der er politisk baggrund for indførelse af et forbud, bør derfor afvente resultatet af en udredning.

Vi foreslår derfor, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation i anledning af medlemsforslag A 533/j om lovgivning mod udenlandsk støtte til politiske partier i Norden:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at det gennemfører en undersøgelse af mulighederne for at indføre forbud mod, at politiske partier modtager udenlandsk understøttelse.

Stockholm, den 29. januar 1980

Ib Christensen (DR)

Urpo Leppänen (Smp)

Medlemsforslag

om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev

(Väckt av Christian Christensen, Nathalie Lind och Per Olof Sundman)

I Danmark findes nu 7 idrætshøjskoler og idrætscentre, som er uddannelsessteder inden for det frivillige idrætsarbejde. Den geografiske fordeling af disse uddannelsessteder er imidlertid ujævn, således at ønsket om, at hver landsdel bør kunne give unge idrætsinteresserede muligheden for et idrætshøjskoleophold, ikke er opfyldt for Nordjyllands vedkommende.

For ca. 3 år siden tog Idrætssamvirket i Brønderslev spørgsmålet op til overvejelse. Under henvisning til, at der er et stort behov for idrætshøjskoler, og at der i Jylland ikke fandtes idrætshøjskoler nord for Viborg, foreslog samvirket, at en eventuel ny idrætshøjskole blev placeret i Nordjylland. En sådan placering ville ikke alene udfylde det konstaterede tomrum, men forekom også ideel med hensyn til mulighederne for at efterkomme ønsker fra det øvrige Norden om optagelse på en dansk idrætshøjskole.

Forslaget vakte stor interesse i Brønderslev, hvor man efter en undersøgelse har stiftet den selvejende institution "Nordjyllands Idrætshøjskole i Brønderslev". Arbejdet er nu så langt, at der er udarbejdet et skitseprojekt til opførelse af bygninger og anlæg. Anskaffelsessummen er opgjort til 35 millioner d. kr. Skolen skulle efter projektet kunne rumme 100 elever, svarende til 5 elevhold.

Skolen vil foruden elevfløj, opholds- og undervisningslokaler og anlæg (herunder svømmehal, boldspilhal og gymnastiksale) få sådanne faciliteter, at den kan blive rammen for et alsidigt fritids- og kulturliv. Placeringen i Brønderslev betyder endvidere, at eleverne under højskoleopholdet kan have glæde af byens rigt varierede center med butikker, biograf, restauranter, biblioteker, kirke, stadion og en række kulturelle aktiviteter, bl. a. knyttet til gymnasiet.

Forslagsstillerne mener, at fællesnordiske institutioner — og dette gælder i særlig grad undervisningsinstitutioner — frembyder mere inspirerende arbejdsmiljøer end rent nationale institutioner. Det bør derfor, inden man begynder detailprojekteringen, undersøges, om der måtte være ønsker om og behov for en nordisk idrætshøjskole; i bekræftende fald kan ønsker fra alle de deltagende lande om indretningen indgå i den endelige projektering.

Endvidere vil forslagsstillerne pege på det ønskelige i decentralisering af fælles institutioner og i den forbindelse pege på de gode erfaringer, man allerede har bl. a. for så vidt angår Nordens folkelige Akademi og Den nordiske Folkehøjskole i Kungälv samt Den nordiske Sundhedshøjskole i Göteborg.

Endelig skal man pege på, at Vendsyssel trafikalt er placeret centralt i Norden. Ikke mindst de direkte skibruter fra Norge og Sverige til Hirtshals og Frederikshavn befordrer daglig et stort antal passagerer.

Med henvisning til ovenstående foreslår vi, at

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for, at en kommende idrætshøjskole i Brønderslev også kommer til at virke som en nordisk idrætshøjskole.

København og Stockholm, den 25. august 1978

Christian Christensen (KrF)

Nathalie Lind (V)

Per Olof Sundman (c)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 50)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev. Förslaget har behandlats vid möte den 18 september och den 27 november 1978 samt den 17—18 januari, den 28—29 juni och den 23—24 augusti 1979.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att en kommande idrottsfolkhögskola i Brønderslev också skulle komma att verka som en nordisk idrottsfolkhögskola. Utgångspunkten för förslaget är projektet ”Nordjyllands Idrætshøjskole i Brønderslev”, som syftar till att bereda unga idrottsintresserade i Nordjylland möjlighet till vistelse på en idrottsfolkhögskola i sin egen region, som hittills saknat sådan inrättning. Upprättandet av en idrottsfolkhögskola därstädes skulle enligt förslagställarnas uppfattning vara idealiskt med hänsyn till önskemål från det övriga Norden om att antas till någon dansk idrottsfolkhögskola. Förslagsställarna anser att samnordiska institutioner och särskilt undervisningsinstitutioner erbjuder en mera inspirerande arbetsmiljö än rent nationella institutioner. De framhåller att det borde utredas huruvida det finns önskemål om och behov av en nordisk idrottsfolkhögskola, innan detaljprojekteringen i Brønderslev kommer igång.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska hälsovårdshögskolan
Nordiska folkhögskolerådet

Danmark

Indenrigsministeriet
Ministeriet for kulturelle anliggender
Undervisningsministeriet
Idrættens Fællesråd
Foreningen for Folkehøjskoler i Danmark
Dansk Folkeoplysnings Samråd

Finland

Jyväskylä universitet
rektorsämbetet
idrottsvetenskapliga fakulteten
Ålands landskapsstyrelse
Finlands svenska centralidrottsförbund r.f.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHA)
 Skolöverstyrelsen (SÖ)
 Statens kulturråd
 Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm
 Högskolan i Örebro
 Sveriges riksidsrottsförbund

De av remissinstanserna som har inkommit med yttrande om medlemsförslaget uttrycker på något undantag när stor tveksamhet inför förslaget. Grunden för medlemsförslaget försvagas ytterligare av att *Nordjyllands Idrætshøjskole* självy, enligt uppgift, låtit saken bero och avstått från tanken att göra idrottsfolkhögskolan nordisk. I det följande redogörs för de synpunkter som remissinstanserna anlagt på medlemsförslaget.

Nordiska remissyttranden

Nordiska folkhögskolerådet, som inte haft möjlighet att samlat till möte behandla medlemsförslaget, nöjer sig med att konstatera att rådet principiellt ställer sig positivt till initiativ som syftar till ökat nordiskt samarbete. Rådet har tidigare uttalat (*A 529/k* om en nordisk folkhögskola i Västnorge) att man vid startandet av nya samarbetsprojekt bör ta hänsyn till det samarbete som redan existerar och strävandena att utveckla detta. Rådet menar att en förbättring av stipendiemöjligheterna och bidragsformerna för att underlätta dels elevens folkhögskolevistelse i annat nordiskt land, dels utbyte av lärare och elevgrupper är något som bör prioriteras högt. *Nordiska hälsovårdshögskolan* förmodar att syftet med medlemsförslaget är att tillgodose ett nationellt, regionalt och lokalt behov. Det är enligt hälsovårdshögskolan inte klart huruvida det är fråga om en högskola (universitetsnivå) eller en folkhögskola (gymnasienivå). Om det skulle vara fråga om en högskola, anser hälsovårdshögskolan att en sådan lämpligen knytes till ett gemensamt nordiskt idrottsinstitut, varom förslag väckts i Nordiska rådet (*A 539/s*). *Nordiska hälsovårdshögskolan* förordar en kartläggning av behovet av en sådan gemensam nordisk idrottshögskola med såväl undervisning som forskning på programmet.

Danska remissyttranden

Det internationale kontor vid undervisningsministeriet anför att den tilltänkta högskolan försåvitt den uppfyller danska bestämmelser skulle kunna verka som nordisk idrottsfolkhögskola i så måtto att den mottog elever och eventuellt kunde anställa lärare från de andra nordiska län-

derna, vilket de existerande idrottsfolkhögskolorna och andra folkhögskolor i Danmark i ett visst omfång redan gör. Kontoret bekräftar att elevtillgången tyder på ett behov av fler idrottsfolkhögskolor. Den geografiska placeringen är inte avgörande, då det är fråga om internatskolor. Statslån kan inte påräknas under ett antal år. Kontoret meddelar slutligen att *indenrigsministeriet* och *ministeriet for kulturelle anliggender* inte haft något att anföra med anledning av medlemsförslaget.

Idrættens Fællesråd har i sin tur hört *Nordjyllands Idrætshøjskole*, som meddelat att den låtit saken bero och valt att fortsätta med att få idrottsfolkhögskolan etablerad enligt de ursprungliga riktlinjerna (för dessa redogörs inte). Fællesrådet har tagit detta meddelande till kännedom.

Foreningen for Folkehøjskoler i Danmark upplyser om att den inte har mandat att avge yttrande om tillkomsten av nya folkhögskolor. Sådana frågor tillkommer enligt dansk folkhögskoletradition de folkliga kretsar som står bakom upprättandet av ifrågavarande folkhögskola. Föreningen påminner om att en rad danska folkhögskolor löpande behandlar nordiska frågor på sina ordinarie kurser. Liknande synpunkter anläggs av *Dansk Folkeoplysnings Samråd*.

Finländska remissyttranden

Idrottsvetenskapliga fakulteten vid *Jyväskylä universitet*, till vars yttrande *universitetet* ansluter sig, stöder i princip en utveckling av det nordiska samarbetet på idrottens och idrottsvetenskapernas område. Fakulteten finner dock medlemsförslaget alltför opreciserat och bristfälligt, för att detta skall kunna anses möjligt att förverkliga. Däremot erinrar fakulteten om initiativ till liknande samarbetsprojekt och framhåller önskvärdheten av att universitetsutbildning och idrottsvetenskaplig forskning härvidlag uppmärksammas.

Finlands svenska centralidrottsförbund hävdar att det i Finland och inom förbundet finns goda möjligheter att ge idrottsungdomen en gedigen utbildning till såväl aktiva idrottsmän och -kvinnor, som idrottsledare. Förbundet finner tanken på en nordisk idrottsfolkhögskola visserligen lockande, men att placeringen i så fall borde vara mera central, t. ex. Mellansverige, och att undervisningsspråket borde vara svenska.

Alands landskapsstyrelse anser att en idrottshögskola av det tilltänkta slaget väl skulle fylla sin plats för utbildning och samling av nordisk idrottsungdom. Undervisningen kunde med fördel kompletteras med kurs- och lägerverksamhet för olika idrottsgrenar. Brønderslevs geografiska läge, tämligen långt söderut, skulle enligt landskapsstyrelsen möjliggöra en förlängning av idrottssäsongen i det övriga Norden, så att man vid högskolan skulle kunna anordna kurser och idrottsläger efter den egentliga tävlingssäsongens slut.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet anför att det är en allmän uppfattning att ett begränsat antal nordiska folkhögskolor utgör ett viktigt led i arbetet att styrka den nordiska kulturgemenskapen. Enligt departementet är det emellertid lika viktigt för kontakten mellan nordisk ungdom att elever söker sig till folkhögskolor i grannländerna. Departementet nämner att en räkna folkhögskolor specialiserat sig på bestämda fält, även idrott, och att elever från grannländerna också har tillträde till dessa. Det är enligt departementets uppfattning mycket som talar för att man i sådana situationer väljer en modell med nationell status för skolorna, men sörjer för att stimulera elevrekryteringen över landgränserna. Slutligen anför departementet att norska regeringen kommer att lägga fram en stortingsmedling om folkhögskolans ställning i det norska skolverket.

Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har erfarit att tidigare nordiska kontakter inom idrotten har givit ett värdefullt utbyte av kunskaper och erfarenheter på området. UHÄ förmodar att inrättandet av en nordisk idrottsfolkhögskola skulle kunna bidra till att stärka det nordiska samarbetet och utbytet och tillstyrker förslaget. Ämbetet påpekar dock att det har visat sig föreligga vissa svårigheter att få arbete efter avslutad utbildning för dem som genomgått utbildning vid Sveriges idrottsfolkhögskolor och att denna fråga därför beaktas i samband med ett inrättande av en nordisk idrottsfolkhögskola.

Högskolan i Örebro tillstyrker varmt planerna på uppförande av en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev och delar förslagsställarnas syn på motiven för nordisk samverkan. *Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm* meddelar att antalet sökande till platserna vid idrottsrörelsens två folkhögskolor i Sverige är betydligt större än det antal som kan beredas plats i utbildningen. Högskolan förmodar att en nordisk idrottsfolkhögskola skulle vara av stort värde och bidra till ett givande utbyte av idrottsliga kunskaper och erfarenheter inom Norden. Också idrottshögskolan i Stockholm riktar uppmärksamheten på svårigheterna att få arbete efter avslutad utbildning vid Sveriges idrottsfolkhögskolor.

Skolöverstyrelsen (SÖ) kommer med upplysningar om de två i Sverige verkande folkhögskolorna med inriktning på ledarutbildning inom gymnastik och idrott och anför att intet hinder möter att studerande från andra nordiska länder deltar i dessa folkhögskolors kurser. SÖ förmodar att samma förhållande gäller idrottsinriktade folkhögskolor i övriga nordiska länder. Skolöverstyrelsen har ingen erinran mot att en utredning görs om förutsättningarna för att etablera en gemensam nordisk

idrottsfolkhögskola i Danmark. Därvid borde rekryteringsunderlaget och finansieringsmöjligheterna noga prövas.

Med hänvisning till att det redan finns två idrottsinriktade folkhögskolor i Sverige ser *Sveriges riksidsrottsförbund* inget skäl för förbundet att engagera sig i tillkomsten av en nordisk idrottsfolkhögskola.

3. U t s k o t t e t

Medlemsförslaget syftar till en utredning av frågan huruvida en kommande dansk idrottsfolkhögskola i Brønderslev även skulle kunna fungera som en nordisk idrottsfolkhögskola. Förslagsställarna framhåller att det borde utredas huruvida det finns önskemål om och behov av en nordisk idrottsfolkhögskola, innan detaljprojekteringen i Brønderslev kommer igång.

Remissbehandlingen ger inte övertygande belägg för att det skulle finnas motiverade önskemål om eller dokumenterat behov av någon nordisk folkhögskola med särskild inriktning på idrott. De få remissinstanser som har inkommit med yttrande om medlemsförslaget uttrycker på något undantag när stor tveksamhet inför förslaget. Ytterligare tillkommer det faktum att *Nordjyllands Idrottshøjskole* själv låtit saken bero och avstått från tanken att göra idrottsfolkhögskolan nordisk, vilket måste anses vara av avgörande betydelse för den vidare behandlingen av medlemsförslaget.

Kulturutskottet kan mot denna bakgrund inte se att det skulle vara skäl till ytterligare utredning av frågan om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev, vilket medlemsförslaget syftar till, utöver den utredning som redan har företagits i samband med remissbehandlingen av förslaget.

Utskottet önskar dock framhålla att det delar uppfattningen att de särskilda nordiska folkhögskolorna har stor betydelse när det gäller att stärka den nordiska kulturgemenskapen, grunden för samarbetet mellan de nordiska länderna. Stor betydelse i sammanhanget har även det förhållandet att folkhögskolorna i de nordiska länderna, oberoende av status, av tradition rekryterat och rekryterat elever i grannländerna. Det är enligt kulturutskottet därför önskvärt att lärar- och elevutväxlingen mellan folkhögskolorna i Norden intensifieras genom förbättrade stipendiemöjligheter och nya bidragsformer, vilket i större omfattning skulle möjliggöra dels elevers folkhögskolevistelse i annat nordiskt land, dels engagemang av folkhögskolelärare från annat nordiskt land.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Bergen den 24 augusti 1979

Aimo Ajo (Sd)

René Brusvang (CD)

Rolf Fjeldvær (A)

Harry Hansen (A)

Svend Haugaard (RV)

Knut Haus (Kr.F.)

Ragnhildur Helgadóttir (Sj)
Förman

Inger Hirvelä (Skdl)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Agnar Nielsen (Sb)

Sture Palm (s)

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Medlemsförslag

om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut

(Väckt av Robert Pedersen och Petter Savola)

Idrottslivet har under de senaste decennierna utvecklats mycket kraftigt i hela världen, icke minst i Norden. Den expanderande tävlings- och toppidrotten har i växande grad blivit föremål för medicinsk observation och medicinsk forskning. Detta har lett till att idrottsmedicinen nu är i färd med att intaga sin plats bland de medicinska specialområdena. Utbildningen av idrottsläkare håller på att få en kraftig start bl. a. i Finland.

I och med att folkhälsoarbetet i Norden har utvecklats, har man i ökande utsträckning blivit uppmärksam på motionsidrottens betydelse när det gäller att förebygga folksjukdomar och att hålla dem under kontroll. Motionens betydelse för bibehållandet av hälsan har också i växande grad blivit föremål för forskning. Motionsidrottens inverkan på övervikt och på blodets fetthalt, dess betydelse som förebyggande faktor vid kransartärsjukdomar och även som vårdmetod i det tidiga stadiet av blodtryckssjukdom undersöks för närvarande bl. a. i Finland.

Även toppidrotten ställer idrottsmedicinen inför speciella problem och nivåkrav. I våra dagar är det inte längre möjligt att nå toppen inom tävlingsidrotten utan tillräckliga idrottsmedicinska tjänster. Också missbruket av anabola steroider och stimulerande ämnen för att höja prestationsförmågan har vuxit till ett idrottsmedicinskt problem.

Den idrottsmedicinska forskningen och den praktiska tillämpningen kräver klart större resurser och specialiserad personal: läkare, fysioterapeuter, motionssköterskor, psykologer, massörer etc. Motionsidrotten ansluter sig åter nära till den folkhälsovetenskapliga forskningen i våra dagar. Det håller på att uppstå ett behov av att upprätta sådana vetenskapliga forskningsinstitutioner, där man skulle bedriva forskning på idrottsmedicinens hela fält. Genom de tillämpningar som forskningsarbetet skulle leda fram till, skulle man bättre än tidigare kunna betjäna såväl idrottsmännen som folkhälsovetenskapen. De nordiska länderna kunde i denna fråga sammanföra sina ekonomiska resurser och grunda ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får undertecknad hemställa, att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att besluta upprätta ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut.

København och Helsingfors den 31 augusti 1978

Robert Pedersen (S)

Petter Savola (K)

BILAGA 1, Betänkande 1 (se Nordiska rådet, 27:e sess., s. 744)

BILAGA 2, Yttranden (se Supplementband, s. 59)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Stockholm den 19 februari 1979, i Bergen den 15—16 maj 1979 samt i Övertorneå den 1 augusti 1979.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att besluta upprätta ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut.

Idrotten har utvecklats kraftigt de senaste årtiondena. Tävlingsidrotten har blivit föremål för medicinsk forskning och observation i ökande grad. Idrottsmedicinen håller på att intaga sin plats i raden av medicinska specialiteter. Utbildning av idrottsläkare förekommer i Finland. Parallellt med denna utveckling har motionsidrottens betydelse för förebyggandet av folksjukdomar uppmärksammats.

I dag är det svårt att nå eliten inom idrotten utan hjälp från idrottsmedicinen. Att missbruket av anabola steroider och andra stimulerande ämnen har tilltagit får ses mot denna bakgrund. En ökad satsning behövs sålunda på idrottsmedicinsk forskning, framhåller förslagsställarna. Större resurser och mera specialiserad personal efterfrågas: läkare, sjukgymnaster, motionsköterskor, psykologer och massörer. En institution som gör det möjligt att bedriva forskning inom hela det idrottsmedicinska fältet saknas emellertid. Genom att gå samman kan de nordiska länderna utnyttja resurserna bättre. Därför bör ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut etableras.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan
Nordiska läkemedelsnämnden

Danmark

Ministeriet för kulturelle anliggender
Indenrigsministeriet
Sundhedsstyrelsen
Den almindelige danske Lægeforening/Dansk idrætsmedicinsk Selskab
Dansk Idræts-Forbund

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Helsingfors universitet, konsistoriet och medicinska fakulteten
Uleåborgs universitet
Åbo universitet
Jyväskylä universitet, gymnastikvetenskapliga fakulteten
Kuopio högskola
Medicinalstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsidrottsföreningarnas centralförbund
Finlands svenska centralidrottsförbund

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Den norske lægeforening
Norges idrettsforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Universitets- och högskoleämbetet (UHA)
Karolinska institutet, rektorsämbetet och medicinska fakulteten
Uppsala universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden
Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden
Lunds universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden
Göteborgs universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden
Umeå universitet, rektorsämbetet
Statens medicinska forskningsråd
Sveriges riksidsrottsförbund
Sveriges läkarförbund

2.1. Remissinstanser som tillstyrker inrättandet av eller en utredning om ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut

2.1.1. Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan finner de synpunkter som framförs i medlemsförslaget väl grundade och aktuella. För att minska missbruket av olika medicinska preparat inom idrotten behöver kunskaperna förbättras hos idrottsledare och idrottsutövare. Undersökningsmetoder som

snabbt och billigt avslöjar doping bör tas fram. Dessa uppgifter bör i huvudsak vila på riksidrottsförbunden och idrottsmedicinen i samverkan med farmakologer. Bäst utnyttjas resurserna om ett nordiskt institut, såsom förordas i medlemsförslaget, etableras. Dess verksamhet, dimensionering m. m. behöver dock utredas ytterligare.

2.1.2. Danmark

Den almindelige danske Lægeforening och *Dansk idrætsmedicinsk Selskab* stöder varmt tanken på upprättandet av ett idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Det finns ett tilltagande behov av expertis på området. Mera utbyggd undervisning krävs och en särskild lärostol bör inrättas inom ramen för läkarutbildningen.

2.1.3. Finland

Jyväskylä universitet, gymnastikvetenskapliga fakulteten framhåller att det tilltänkta forskningsinstitutet bör omfatta gymnastikvetenskap i vid mening. Ämnen som idrottsfysiologi, biokemi, idrottspsykologi och -sociologi utgör grundforskningsämnen inom ett dylikt instituts verksamhetsområde. En adekvat benämning vore ”nordiskt gymnastikvetenskapligt forskningsinstitut”. Att etablera ett fristående institut enbart avsett för medicinsk idrottsmedicin är inte ändamålsenligt.

Uleåborgs universitet erinrar om att viss idrottsmedicinsk forskning förekommer i Norden, men samarbetet sker ännu på det inofficiella planet. Utbyte av forskningsresultat förekommer ej i den utsträckning som är motiverat. Några mera precisa ramar för det tilltänkta institutets verksamhet skisseras inte i medlemsförslaget, varför det är svårt att ta slutlig ställning. En utredning förordas av bl. a. verksamhetsramar, resurser, placering. Fakulteten ställer sig positiv till medlemsförslaget.

Kuopio högskola betonar, att det i Finland endast finns två läkartjänster på det idrottsmedicinska området. I Finland liksom i övriga Norden saknas kunskaper på det motions- och idrottsmedicinska området. Inrättandet av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut skulle göra det möjligt att på bred bas samla resurserna. Detta kan också åstadkommas genom etablerandet av ett institut på nationell basis. En tredje möjlighet vore att stimulera redan befintliga institutioner att ta sig an idrottsmedicinska problem. Få nordiska institutioner har placerats i Finland. Mot denna bakgrund är det naturligt att utreda om det tilltänkta idrottsmedicinska forskningsinstitutet kan förläggas till Finland. Samnordiska projekt har ännu ej förlagts till östra Finland. Kuopio stad har upprättat en motionsmedicinsk station och disponerar över erforderliga lokalutrymmen. En förläggning till Kuopio bör övervägas.

Medicinalstyrelsen anser det naturligt, med tanke på den nivå som idrottsmedicinen nått i Finland, att placera det föreslagna nordiska in-

stitutet där. Hälsovårdsmedel bör ej utnyttjas vid finansiering av ett dylikt institut eftersom det ännu finns angelägna behov på nationellt plan som inte kunnat tillgodoses.

Ålands landskapsstyrelse understryker att motionsaspekterna bör uppmärksammas och ej blott problem som rör elitidrotten. Ansatsen bör vara tvärvetenskaplig och samtliga faktorer som påverkar hälsa och sjukdom tas upp, d. v. s. dieten, idrottens socialmedicin, uppväxtålderns fysiologi etc.

Arbetaridrottsföreningarnas centralförbund menar att en samnordisk plan för folkhälsoarbetet kunde vara till stor nytta. Hittills har samarbetet mellan de nordiska länderna på det idrottsmedicinska området varit mycket sporadiskt. Vilka samarbetsformer man bör satsa på är det ännu inte möjligt att uttala sig om. Förslaget om ett idrottsmedicinskt forskningsinstitut är för tidigt väckt, men de viktiga frågor som där tas upp bör diskuteras på nordiskt plan inom ramen för en utredning.

2.1.4. Norge

Den norske lægeforening finner tanken på ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut vara rationell. Upprättandet av ett nordiskt institut vore ägnat att utnyttja de befintliga, knappa resurserna på ett bättre sätt. I princip är det riktigt att samarbeta på detta sätt. Placeringen av ett idrottsmedicinskt forskningsinstitut bör ske i anslutning till redan befintliga forskningsmiljöer. Den aspekt som bör stå i förgrunden bör vara specifika medicinska problem inom idrotten. Forskningsstipendier bör inrättas. Därmed underlättas spridandet av kunskaper över Norden. Huruvida ett institut i dagens kärva ekonomiska situation bör etableras är dock en politisk prioriteringsfråga.

2.1.5. Sverige

Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden erinrar om att det vid ett flertal universitetsinstitutioner i Göteborg redan bedrivs idrottsmedicinsk forskning. Universitetsutbildning i idrottsmedicin finns på förslag. Likaså pågår idrottsmedicinsk forskning på andra ställen i Sverige, men inte i en utsträckning som svarar mot behoven. På sikt vore en koncentration av resurserna önskvärd. Skulle inom den närmaste tiden tanken på ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut bli aktuell avtecknar sig en placering i anslutning till Nordiska hälsovårdshögskolan som ett lämpligt alternativ.

Hälsovårdshögskolans placering inom Göteborgs universitets sjukhusområde ger goda utgångspunkter för kontakter med kliniska och teoretiska institutioner.

Sveriges läkarförbund påpekar, att det i Sverige inte förekommer någon utbildning i idrottsmedicin under läkarnas grundutbildning. På

vidareutbildningsplanen har kurser anordnats, ofta med anlitan-
de av expertis från USA. I flera östeuropeiska länder finns omfattande och
organiserad utbildning i idrottsmedicin. I en del länder är denna en
särskild medicinsk specialitet. I Sverige saknas en samordning av den
idrottsmedicinska forskningen. Mot denna bakgrund tillstyrkes inrättan-
det av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Detta bör inne-
fatta sektioner för fysiologi, psykologi, invärtes medicin och trauma-
tologi. Tillgång till vårdplatser behövs. Förläggning bör ske i anslutning
till ett undervisningssjukhus och, i kostnadsbesparande syfte, om möjligt
i anslutning till en befintlig idrottsfysiologisk forskningsinstitution. Alter-
nativt kan en lokalisering till hälsovårdshögskolan i Göteborg över-
vägas.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker inrättandet av ett idrottsmedicinskt forskningsinstitut

2.2.1. Nordiska

Nordiska läkemedelsnämnden ställer sig avvisande till upprättandet
av permanenta nordiska institut på de många områden som kan bli
aktuella inom medicinen. Samarbetet bör organiseras på annat sätt t. ex.
genom möten, symposier etc.

2.2.2. Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender framhåller att det är under-
övertvägande att tillsätta ett gemensamt nordiskt idrottsutskott, under-
ställt ministerrådet. Prioriteringen av nordiska samarbetsfrågor på
idrottsområdet kan ingå i bedömningen vid etablerandet av detta ut-
skott. För närvarande saknas medel till forskning om bl. a. barn- och
ungdomsidrott.

Sundhedsstyrelsen anser att idrottsmedicinen behöver förstärkta re-
surser. I Danmark undervisas det ej vid medicinska fakulteter i vare
sig träningsfysiologi eller idrottsskademedicin. Forskning förekommer.
Det ligger i danskt intresse att få till stånd undervisning för idrottsläkare
vid universitetsinstitutionerna samt att skapa goda arbetsvillkor för
idrottsfysiologisk forskning.

Vid utlysning av nordiska tjänster med höga kvalifikationskrav vid
institutionerna är det ofta förenat med svårigheter att rekrytera befatt-
ningshavare eftersom dessa tjänster inte på ett naturligt sätt kan fogas
in i de nationella karriärvägarna. Styrelsen är betänkt inför att det upp-
rättas ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut, och föredrar att
resurserna satsas på stipendier och samordning av forskning vid redan
befintliga institutioner. Till detta yttrande ansluter sig *Indenrigsmini-
steriet*.

Dansk Idræts-Forbund anser det inte vara någon god idé att inrätta

ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Aktiviteter förlagda till nationellt plan är att föredraga. Ökad koordinering av den nordiska forskningen på området kan förordas.

2.2.3. Finland

Social- och hälsovårdsministeriet erinrar om det nära samband som råder mellan motions- och idrottsmedicin å ena sidan och arbetsmedicin, klinisk fysiologi samt klinisk medicin å andra sidan. Vid Jyväskylä och Åbo universitet förekommer ämnet motionsvetenskap. Hösten 1978 avlämnade en statlig kommission ett betänkande, som avsåg utbyggnaden av den idrottsmedicinska verksamheten under åren 1980—1984. Ministeriet är i princip positivt till nordiskt samarbete på idrottsmedicinens område, men då dessa frågor för närvarande utredes i Finland kan medlemsförslaget ej tillstyrkas. En kartläggning av idrottsmedicinsk forsknings- och utvecklingsverksamhet i de nordiska länderna borde istället komma till stånd. Ett symposium förlagt till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg vore en lämplig inledning.

Helsingfors universitet, medicinska fakulteten anser att idrottsmedicinen i Finland liksom i övriga Norden utvecklats under de senaste 30 åren. Inom de största finländska centralorganisationerna på idrottsområdet i Finland verkar på permanent basis rådgivande organ. Idrottsmedicinsk specialistutbildning sker med hjälp av specialister från andra områden.

Idrottsmedicinsk grundforskning kräver högt kvalificerad personal. Utrustningen är dyrbar. Ett institut avgränsat blott till idrotts- och dopingforskning är i detta skede orealistiskt. Resurserna kan användas bättre om man delar ut stipendier till unga forskare. Istället för ett idrottsmedicinskt forskningsinstitut förordas ett samnordiskt idrottsvetenskapligt expertorgan med uppgift att koordinera forskningen och analyserna av dopingproverna. Inom ramen för ett dylikt samarbetsorgan kan sedan frågan om idrottsläkarutbildning och behovet av ett permanent forskningsinstitut för idrottsmedicin dryftas.

Åbo universitet föredrar en utbyggnad av redan befintliga institutioner framför upprättandet av nya institut. Forskning på nordiskt plan om missbruket av anabola steroider är väsentligt. Genom att proverna måste skickas till London för analys tar det ibland flera månader innan resultaten erhålles. Inrättandet av ett servicelaboratorium enbart avsett för dopingkontroll vore en möjlighet. Idrottsmedicinens tjänster behövs inte bara för att uppnå bättre resultat utan också för att ge anvisningar om hur idrottsutövarna undgår skador.

Finlands svenska centralidrottsförbund stöder medlemsförslaget i princip. Inriktningen bör vara på tillämpad forskning, men för att den skall kunna bedrivas på rätt sätt erfordras basforskning som i sin tur förutsätter betydande reserver av både ekonomiskt och personellt slag.

Hellre än ett forskningsinstitut för idrottsmedicin bör en idrottsmedicinsk fond upprättas. Denna borde ledas av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsråd, d. v. s. av experter på teoretisk och praktisk forskning.

2.2.4. Norge

Norges idrettsforbund kan inte stödja tanken på ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Istället föreslås att forskningsresurser ställs till förfogande, att dessa medel fördelas mellan institutioner och forskare som är verksamma på området, att det inrättas ett nordiskt organ med uppgift att fördela medlen samt att sistnämnda organ består av personer som föreslagits av idrottsforskningsinstitutioner och av idrottsorganisationernas nordiska samarbetskommitté.

2.2.5. Sverige

Socialstyrelsen framhåller att medicinska insatser på idrottsområdet måste vara förankrade inom olika verksamhetsområden. I Sverige pågår en utredning om idrottsmedicinska specialiteter. Fristående enheter bör ej skapas utanför de primära offentliga vårdorganisationerna. Idrottsmedicin bör ej betraktas som ett självständigt medicinskt område. Samarbete på nordiskt plan bör dock stödjas.

Universitets- och högskoleämbetet är inte berett att tillstyrka medlemsförslaget om ett idrottsmedicinskt forskningsinstitut, utan förordar en utbyggd samordning av forskningen på området.

Karolinska institutet, rektorsämbetet och medicinska fakulteten finner inrättandet av ett idrottsmedicinskt forskningsinstitut på nordiskt plan vara en otymplig, konstruerad och dyrbar sak. En organisatorisk samordning och en resursförstärkning förordas istället. Ett idrottsmedicinskt centrum bör skapas i anslutning till ett universitetssjukhus. Resurstillskott behövs. Sammanfattningsvis anser institutet att en förstärkning bör komma till stånd av den idrottsmedicinska forskningen i Norden, att detta ej bör ske genom tillskapandet av ett nordiskt institut, att den föreslagna forskningen bäst förlägges till universitetssjukhus i vart och ett av länderna samt att en väsentlig resursförstärkning bör komma till stånd.

Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden och rektorsämbetet betonar att totalt sett har den fysiska arbetsförmågan sjunkit hos befolkningen under 1900-talet. Vad detta får för följder för hälsa och ohälsa är obekant. Fysisk träning medför ökat välbefinnande varvid dagens ansträngningar bärs med mindre trötthet. Träning befrämjar sålunda hälsa, medan det däremot är osäkert om träning kan förebygga sjukdom. Olycksfall och övervikt kan motverkas. Vissa former av elitidrott framkallar skador. I Sverige finns redan institutioner som verkar

på det idrottsmedicinska området. Dessa institutioner bör stödjas hellre än att ett nordiskt institut upprättas.

Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden påpekar att man i Finland torde ha kommit längst med utbildning av idrottsläkare. Vid Åbo universitet förekommer idrottsmedicinsk forskning liksom i Sverige vid gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Resurserna på området bör föras samman, men ej till ett från universiteten fristående institut.

Umeå universitet, rektorsämbetet anser inte att inrättandet av ett nordiskt institut för idrottsmedicinsk forskning är det bästa sättet att utnyttja knappa resurser. Att föredra vore att dessa gavs till universitetens medicinska institutioner. Nordisk samordning är viktig, men kan ske genom en samordningsgrupp. En förläggning till Umeå bör undersökas.

Statens medicinska forskningsråd hävdar att träning kan befrämja hälsa, men att det är osäkert om den kan förebygga ohälsa. Vid vissa sjukdomstillstånd är träning en bra behandlingsmetod. Olycksfall och övervikt kan förebyggas samt frekvensen av skador studeras.

Sveriges riksidsrottsförbund instämmer i grundtankarna bakom medlemsförslaget, men anser att den bästa förstärkningen för idrottsmedicinen vore om vid universitetssjukhus i vart och ett av länderna idrottsmedicinska forskningscentra inrättades.

3. *Utskottet*

De senaste åren har elitidrotten blivit föremål för forskning i ökande grad. Samtidigt har medvetenheten om motionsidrottens betydelse för folkhälsan tilltagit. Vid Nordiska rådets 27:e session i Stockholm antogs en rekommendation, nr 4/1979/s, angående medicinskt missbruk inom elitidrotten. I rekommendationen uppmanas de nordiska ländernas regeringar att verka för att ett samarbete på internationellt plan syftande till att kartlägga och avskaffa missbruket av mediciner inom elitidrotten kommer till stånd. I social- och miljöutskottets betänkande över det medlemsförslag som låg till grund för denna rekommendation betonades, att också förekomsten av medicinskt missbruk inom motionsidrotten borde uppmärksammas.

Det nu föreliggande medlemsförslaget berör till en del samma problemområde som aktualiserades i rek. nr 4/1979/s. Skillnaden är dels att syftet är mera generellt, dels att en bestämd praktisk lösning förordas, nämligen inrättandet av ett idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Medlemsförslaget har varit utsänt på remiss till berörda myndigheter och organisationer på såväl nationellt som nordiskt plan. De olika remissinstanserna har med stor enighet anslutit sig till förslagsställarnas grunduppfattning, d. v. s. att den idrottsmedicinska forskningen är i behov av förstärkta resurser. När det gäller vilka konkreta åtgärder

som bör vidtagas för att uppnå detta går åsikterna emellertid isär. Förslagsställarna har för sin del förordat inrättandet av ett fristående nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut. För etablerandet av ett dylikt institut talar vissa skäl. Bl. a. har den idrottsmedicinska forskningen små resurser till sitt förfogande i samtliga nordiska länder. På grund av att tillgång till dyrbar apparatur krävs blir kostnaderna betydande. Genom att etablera ett samnordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut kan resurserna samlas med ökad effektivitet som följd.

En majoritet av de tillfrågade remissinstanserna har emellertid inte ansett sig kunna tillstyrka inrättandet av ett fristående nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Istället har förordats att verksamheten förläggs till redan befintliga institutioner på nordiskt eller nationellt plan. Som skäl för detta ställningstagande anförs, att det i ett över hela Norden rådande kärvt statsfinansiellt läge kan vara svårt att få tillgång till de resurser som behövs för att bygga upp en fristående nordiskt forskningsinstitution så att säga från grunden. Likaså har det understrukits, att för att ett samnordiskt institut skall kunna fungera på optimalt sätt måste forsknings- och undervisningsresurserna byggas ut på nationellt plan. Utskottet kan dela denna uppfattning och vill inte i nuvarande läge ta ställning för inrättandet av ett fristående nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Viss risk kan enligt utskottets mening råda för att ett fristående institut blir isolerat från övrig medicinsk forskning.

Utskottet vill för sin del därför förorda att en ingående kartläggning snarast kommer till stånd av förutsättningarna för ett brett upplagt idrottsmedicinskt samarbete i Norden. Lämpligen torde en dylik kartläggning inledas med att ett nordiskt symposium om idrottsmedicinsk forskning anordnas i regi av Nordiska ministerrådet. Det förefaller naturligt att överväga att förlägga ett dylikt symposium till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Den föreslagna utredningen bör avse på vilket sätt som forskning och undervisning inom idrottsmedicinen i de nordiska länderna bäst kan samordnas.

På nuvarande stadium avtecknar sig inrättandet av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsråd som en realistisk möjlighet. Via de medel som ett dylikt nordiskt forskningsråd skulle disponera över kunde forskning på området främjas dels genom att stöd ges till samnordiska projekt, dels genom utdelning av stipendier till enskilda forskare för studier i ett nordiskt grannland. I ett dylikt nordiskt idrottsmedicinskt forskningsråd bör bl. a. ingå företrädare för den medicinska och farmakologiska forskningen, riksidsrottsförbund eller berörda specialförbund samt idrottsutövarna själva. Utskottet är medvetet om att inrättandet av ett nordiskt idrottsutskott underställt ministerrådet prövas. Den idrottsmedicinska aspekten synes emellertid inte ha berörts i den företagna utredningen.

Väl så viktigt som att nå fram till en noga övervägd organisationsstruktur är avgränsningen av innehållet i den sakliga verksamheten. Social- och miljöutskottet önskar betona att aspekter som berör såväl elitidrotten som motionsidrotten bör beaktas. För det föreslagna symposiet blir det en angelägen uppgift att precisera vilken inriktning som den idrottsmedicinska forskningen i Norden i första omgången bör ges. Att både aspekter som gäller utövandet av elitidrott och motionsidrott beaktas förefaller naturligt. Vidare bör en bred tvärvetenskaplig ansats eftersträvas. Förutom medicin kan ämnen som fysiologi, biokemi, psykologi, farmakologi, sociologi, socialmedicin vart och ett lämna värdefulla bidrag till denna forskning. Av detta följer att forskningen inte bör byggas upp kring frågeställningar som enbart avser på vilket sätt som bättre resultat kan uppnås, utan det bör också beaktas hur skador förebygges beträffande elitidrottsutövare och motionärer. Kunskaperna på detta område behöver liksom när det gäller effekterna av olika former av medicinskt missbruk spridas till såväl utövare som ledare.

Utskottet får mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställa att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att förutsättningslöst låta utreda formerna för ett utbyggt nordiskt tvärvetenskapligt samarbete på idrottsmedicinens område med beaktande av såväl elit- som motionsidrottens behov.

Övertorneå den 1 augusti 1979

Liv Andersen (A)

Erling Dinesen (S)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
Förman

Doris Håvik (s)

Svava Jakobsdóttir (Ab.)

Paul Jansson (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Ib Nørlund (DKP)

Irma Rihniemi-Koski (Kok)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete

(Väckt av Bror Lillqvist, Rolf Sellgren, V. J. Sukselainen och Folke Woivalin)

Sjöfart och skeppsbyggeri är näringsgrenar med gamla traditioner i samtliga nordiska länder. De har även sedan länge spelat en viktig roll för de nordiska ländernas export.

Den rådande lågkonjunkturen har som känt hårt drabbat bl. a. varvsindustrin och rederinäringen i Norden. En av de viktigaste faktorerna när det gäller att på lång sikt upprätthålla konkurrenskraften hos dessa näringsgrenar i de nordiska länderna är tillgången på personal med utbildning som ligger på högsta möjliga nivå internationellt sett. De nordiska länderna bör således ha anledning att satsa på utbildning av sådan personal.

Att anordna utbildning för olika personalkategorier verksamma inom skeppsbyggnads- och rederinäringen är naturligtvis i första hand en nationell uppgift. Men enligt undertecknades mening finns det även klara motiv för att utbygga det redan existerande, men hittills relativt blygsamma nordiska samarbetet kring denna utbildning, kanske särskilt när det gäller fort- och vidareutbildning och grundutbildningen på mera specialiserade delområden.

Utbildningens organisation och kvalitet är likartad i de olika nordiska länderna, vilket underlättar samarbete. De enskilda nordiska länderna har i många fall för små personella, tekniska och ekonomiska resurser för att kunna upprätthålla utbildning på specialiserade områden. Samarbete kan i sådana fall leda till resursbesparingar, samtidigt som stimulerande undervisningsmiljöer kan skapas. I en tid då t. ex. den nordiska varvsindustrins själva existens är hotad bör man kunna bortse från eventuella existerande konkurrenshänsyn. Det är i hög grad ett gemensamt nordiskt intresse att den skeppstekniska och skeppsekonomiska undervisningen ligger på nivå med den snabbt skeende internationella utvecklingen.

Inom områdena skeppsteknik och skeppsekonomi är utbyggnad eller etablering av samarbete av största vikt inom följande sektorer:

Samarbete inom vidareutbildningen

Sedan 1955 upprätthålles inom Norden ett kontinuerligt samarbete mellan de skeppstekniska högskoleingenjörsorganisationerna och vissa

andra intressenter i syfte att utbyta fackmässiga erfarenheter och förkovra den inom branschen verksamma personalens, främst högskoleingenjörskårens, kunskaper inom respektive specialområden. Samarbetet har formen av en större årlig konferens, Nordiskt skeppstekniskt möte (NSTM), vanligen med ca 300 deltagare. Mötet hålls turvis i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Vid dessa möten hålls normalt 4—12 föredrag, av vilka 3/4 vanligen är skeppsbyggnadstekniska och 1/4 maskintekniska. Dessa föredrag utarbetas speciellt för mötena och får således inte vara tidigare hållna eller publicerade. Föredragen distribueras i förväg till deltagarna. Programmet koncentreras i huvudsak till aktuella problem inom Norden med tonvikten lagd på sådant som är av värde för framtiden. Föredragen får inte vara merkantilt reklambetonade. Varje föredrag följs av diskussion med förberedda inlägg. Konferensmaterialet distribueras till ca 80 bibliotek i Norden.

Denna verksamhet ledes och planeras av en speciell nordisk skeppsteknisk samarbetskommitté, som grundades 1955 (nuvarande namn från 1956). I kommittén finns följande organisationer representerade: Skibsteknisk Selskab för Danmark, Finlands skeppstekniska kommitté och Finlands skeppingenjörsförening LARADI för Finland, Skipsteknisk forbund och Norges ingenjörforening för Norge, Svenska mekanisters riksförening, Skånska ingenjörklubben och Tekniska samfundet i Göteborg för Sverige. Island är inte representerat i kommittén, men inbjudan till NSTM-mötena sänds regelmässigt till Island.

Finansieringen av konferenserna sköts i tur och ordning av arrangörlandet. Eventuella överskott avsättes till nästa möte i vederbörande land, liksom eventuella underskott bör täckas av arrangören.

Under senare tid har yppats intresse för att ge det här redovisade samarbetet en mera permanent organisation. Man är inom NSTM även intresserad av att uppnå en officiell eller halvofficiell status i förhållande till de officiella nordiska samarbetsorganen. Bakgrunden till detta är dels att finansieringen av NSTM-samarbetet under den rådande ekonomiska depressionen har stött på svårigheter, dels att man genom fastare organisation önskar skapa garantier för att den vidareutbildningsverksamhet, som NSTM bedriver, kan höjas till högsta nivå.

Samtidigt finns även intresse för att vidga deltagarkretsen till grupper, som hittills inte varit företrädade i samma utsträckning som högskoleingenjörerna. Inom sjöfarten och varvsindustrin verkar t. ex. institututbildade ingenjörer, ekonomer, sjökaptener och jurister, ofta med arbetsfält som är rätt likadant som skeppsbyggnadsingenjörernas.

Samarbete inom fortbildningen

Samarbete för fortbildning av skeppstekniker och skeppsekonomer saknas nu nästan helt och hållet. I flera viktiga frågor är det inte eko-

nomiskt möjligt för de egentliga utbildningsorganisationerna att arrangera fortbildningskurser, då deltagarantalet för vissa specialämnena skulle bli endast 5—10. I sådana fall vore det motiverat att arrangera samnordiska kurser eller seminarier inte minst för att höja den fackliga standarden. Denna verksamhet borde kunna finansieras samnordiskt.

Samarbete mellan de tekniska högskolorna och instituten

Ett visst koordineringssamarbete existerar mellan de tekniska högskolorna, men på de här aktuella områdena finns inte något samarbete inom undervisningen på grundutbildningsnivå. Tendensen för närvarande synes vara att grundutbildningen är mera målinriktad än tidigare. Detta öppnar möjligheter till samarbete på specialiserade områden i likhet med vad som angivits för fortbildningssamarbetet. Inom forskarutbildningen är sådan samarbete naturligt redan av resursbesparande orsaker.

Samarbete mellan de studerande

Skeppsbyggnadsstuderandena vid de tekniska högskolorna i Norden upprätthåller ett samarbete som till sin uppbyggnad påminner om det tidigare nämnda samarbetet inom NSTM. Det har formen av årliga möten, benämnda NTHS (Nordiska tekniska högskolors skeppsbyggares årsmöte). Det vore sannolikt motiverat att vidga detta samarbete på studentplanet till ingenjörsinstitutstuderande, blivande sjökaptener m. fl. En utvidgning av denna samarbetsform förutsätter delfinansiering ur allmänna medel, exempelvis när det gäller resekostnader.

Dokumentationssamarbete

Dokumentationssamarbete inom sjöfart och varvsindustri existerar i viss utsträckning inom Norden. Inom ramen för NORDINFO borde ett utvidgat användande av existerande dokumentation i de nordiska länderna kunna planläggas och genomföras.

Den här gjorda genomgången visar att behov finns för intensifiera nordiska samarbetet på olika nivåer inom den skeppstekniska och skeppsekonomiska undervisningen i Norden. Samtidigt finns behov av en ny organisationsform för att handha det praktiska genomförandet av detta undervisningssamarbete.

Inom NSTM har under senaste tid diskuterats möjligheten att bilda en nordisk federation för skeppstekniskt och skeppsekonomiskt undervisningssamarbete. En sådan federations syfte kunde lämpligen vara att främja den skeppstekniska och -ekonomiska undervisningen och utbildningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildningen. För att uppnå detta syfte skulle federationen

— arrangera, stimulera och medverka till samt informera om sym-

- posier och seminarier rörande skeppsteknisk och -ekonomisk utbildning och undervisning rörande centrala och aktuella problem
- stimulera till försöksverksamhet och forskning beträffande skeppsteknisk och -ekonomisk utbildning och undervisning
 - etablera och upprätthålla nordiska och utomnordiska kontakter
 - stimulera och medverka till anordnande av sådan utbildning som kräver nordisk samverkan
 - vidta lämpliga åtgärder och framlägga förslag som främjar skeppsteknisk och -ekonomisk undervisning, utbildning eller samarbete
 - förstärka samhörighetskänslan mellan nordiska skeppsbyggare, sjöfarare och andra av branschen berörda personer
 - medverka till förbättring av den nordiska sjöfartens och varvsindustrins konkurrenskraft

Mot bakgrund av det trängda ekonomiska läge i vilket varvsindustrin och rederinäringen i samtliga nordiska länder befinner sig, framstår det enligt vår mening som en väsentlig uppgift för de nordiska samarbetsorganen att stödja, förbättra och utvidga det värdefulla samarbete på det skeppstekniska och skeppsekonomiska området som redan under två decennier existerat på frivillig grundval och att stimulera och understöda en utbyggnad av detta i den riktning som ovan har skisserats. Detta mångsidigare samarbete skulle vara ägnat att upprätthålla och utveckla fackkunskaperna hos sjöfarts- och skeppsbyggnadsbranschens personal i större utsträckning än tidigare.

En internationellt sett hög nivå på utbildningen inom dessa branscher är en väsentlig förutsättning för att de nordiska länderna skall kunna hävda sig i konkurrensen på dessa områden i framtiden.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts, hemställer undertecknade att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- i samråd med berörda organisationer vidtaga åtgärder för att ge samarbetet på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna en fast organisation och en permanent finansiering.

Helsingfors och Stockholm den 12 september 1978

Bror Lillqvist (Sd)

Rolf Sellgren (fp)

V. J. Sukselainen (K)

Folke Woivalin (ÅS)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 87)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete. Förslaget har behandlats vid möte den 27 november 1978 samt den 17—18 januari, den 28—29 juni, den 23—24 augusti och den 15—16 november 1979.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samråd med berörda organisationer vidtaga åtgärder för att ge samarbetet på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna en fast organisation och en permanent finansiering. Förslagsställarna finner det vara av vikt med samarbete inom vidareutbildningen och fortbildningen, mellan de tekniska högskolorna och instituten, mellan de studerande samt med dokumentationssamarbete.

Förslaget går ut på att bilda en nordisk federation för skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete. En sådan federation skulle ha till uppgift att

- arrangera, stimulera och medverka till samt informera om symposier och seminarier rörande skeppsteknisk och -ekonomisk utbildning och undervisning rörande centrala och aktuella problem,
- stimulera till försöksverksamhet och forskning beträffande skeppsteknisk och -ekonomisk utbildning och undervisning,
- etablera och upprätthålla nordiska och utomnordiska kontakter,
- stimulera och medverka till anordnande av sådan utbildning som kräver nordisk samverkan,
- vidta lämpliga åtgärder och framlägga förslag som främjar skeppsteknisk och -ekonomisk undervisning, utbildning eller samarbete,
- förstärka samhörighetskänslan mellan nordiska skeppsbyggare, sjöfarare och andra av branschen berörda personer,
- medverka till en förbättring av den nordiska sjöfartens och varvsindustrins konkurrenskraft.

Som motivering anförs det trängda ekonomiska läge i vilket varvsindustrin och rederinäringen i samtliga nordiska länder befinner sig i som ett resultat av den rådande lågkonjunkturen. För att det skall vara möjligt att på sikt upprätthålla konkurrenskraften hos dessa näringsgrenar bör det enligt förslaget finnas tillgång på personal med utbildning som ligger på högsta möjliga nivå internationellt sett. Mot denna bakgrund finner förslagsställarna det väsentligt för de nordiska samarbets-

organen att stöda, förbättra och utvidga det värdefulla samarbete på det skeppstekniska och skeppsekonomiska området som sedan 1955 bedrivits på frivillig bas. Bakom detta står Nordisk skeppsteknisk samarbetskommitté, ett inofficiellt samarbetsorgan för de skeppstekniska högskoleingenjörorganisationerna och vissa andra intressenter, som anordnar årliga konferenser för utbyte av fackmässiga erfarenheter och för att förkovra de inom branschen verksamma kunskaper inom respektive specialområde.

2. Remissyttrandena

Förjande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska rådets ekonomiska utskott
 NORDINFO
 Nordiska institutet för sjörätt
 Nordisk skeppsteknisk samarbetskommitté
 Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Handelsministeriet
 Direktoratet for søfartsuddannelsen
 Undervisningsministeriet
 Direktoratet for de videregående uddannelser
 Direktoratet for erhvervsuddannelserne, Maskinmesteruddannelsen
 Helsingør Teknikum, Ingeniørskole
 De studerendes Råd ved Helsingør Teknikum
 Den polytekniske Lærestalt, Danmarks tekniske Højskole
 Danmarks Rederiforening
 Skibsteknisk Selskab
 Ingeniør-Sammenslutningen
 Dansk Ingeniørforening, Skibsgruppen
 Danmarks Jurist- og Økonomforbund
 Bureau Veritas
 Fællessekretariatet for de søfarendes Organisationer
 Lloyd's Register of Shipping
 Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggeri i Danmark

Finland

Handels- och industriministeriet
 Tekniska högskolan, Maskiningenjörsavdelningen
 Yrkesutbildningsstyrelsen
 Finlands akademi
 Sjöfartsstyrelsen
 Statens tekniska forskningscentral
 Ålands landskapsstyrelse
 Suomen teknisten toimihenkilöjärjestöjen keskusliitto — Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund r.y.
 AKAVA r.f.
 Suomen ylioppilaskuntien liitto r.y. — Finlands studentkårers förbund r.f.

Työväen taloudellinen tutkimuslaitos — Arbetarrörelsens ekonomiska
 forskningsinstitut (TTT)
 Finlands rederiförening r.f.
 Suomen telakkateollisuusyhdistys — Finlands varvsindustriförening
 r.y.
 Insinöörijärjestöjen koulutuskeskus — Ingenjörorganisationernas
 skolningscentral r.y. (Insko)
 Suomen laivainsinöörien yhdistys — Finlands skeppingenjörförening
 Laradi r.y.
 Ålands redarförening r.f.

Island

Den islandske arkitektforening
 Skibskitekterne Agnar Erlingsson og Viggo Maack

Norge

Departementet for handel og skipsfart
 Industridepartementet
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Sjøfartsdirektoratet
 Direktoratet for sjømenn
 Universitetet i Trondheim, Norges tekniske høyskole
 Norges handelshøyskole, Sjøfartøkonomisk institutt
 Agder distriktshøyskole
 Norges rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening, Felleskon-
 toret
 Norsk styrmandsforening
 Norsk sjømannsforbund
 Det norske maskinistforbund
 Det norske Veritas
 Mekaniske verksteders landsforening

Sverige

Sjöfartsverket
 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
 Skolöverstyrelsen (SÖ)
 Statens skeppsprovvningsanstalt
 Tekniska högskolan i Stockholm
 Rektorsämbetet
 Linjenämnden för maskintekniklinjen
 Chalmers tekniska högskola
 Rektorsämbetet
 Sektionen för maskin- och skeppsteknik
 Sveriges civilingenjörsförbund (CF-STF)
 Sveriges redareförening
 Jurist- och samhällsvetareförbundet (JUS)
 Svenska maskinbefälsförbundet (SMBF)
 Sveriges varvsindustriförening
 Svenska mekanisters riksförening (SMR)
 Sveriges förenade studentkårer (SFS)
 Tekniska samfundet

Den allmänna inställningen till förslaget om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete i Norden är överlag positiv. Dock synes det vara en rätt utbredd uppfattning bland remissinstanserna att det härför inte tarvas någon fast organisation, en federation, såsom föreslagits, utan att samarbetet även framdeles skulle kunna bedrivas enligt samma modell som hittills. Blott några få av remissinstanserna stannar för att kommentera de olika delförslagen. I det följande redogörs därför för de särskilda synpunkter på medlemsförslaget och dess olika delar som remissyttrandena ger uttryck för.

Nordiska remissyttrandena

Enligt *Nordiska rådets ekonomiska utskott* bör det nordiska samarbetet på det skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningsområdet intensifieras, men utskottet anser att organisationsformen för detta samarbete bör utredas närmare. Utskottet motiverar sin ståndpunkt med att konstatera att de nordiska länderna i dag har problem med att hävda sig i konkurrensen inom skeppsbyggnaden och skeppsfarten, i synnerhet i förhållande till de nyindustrialiserade utvecklingsländerna. För att konkurrensförmågan inom skeppsbyggnaden skall kunna förbättras, krävs enligt utskottet en omläggning av produktionen till mer komplicerade och specialiserade fartyg. Även i fråga om driften av fartyg krävs det omläggningar inom administration och bemanning, fartygstyper och hantering av last. Konkurrensförmågan kan bevaras endast genom bättre teknologi. Av avgörande betydelse härvidlag är att möjligheterna till och nivån på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningen är de bästa.

Nordens fackliga samorganisation betonar att de nordiska länderna har konkurrensfördelar som det på sikt är nödvändigt att satsa på och nämner särskilt tillgången på hög teknologi och högt kvalificerad arbetskraft. NFS ansluter sig till medlemsförslaget och menar att det föreslagna samarbetet bör ges hög prioritet. Berörda löntagarorganisationer bör därvid ges tillfredsställande möjligheter att medverka i olika projekt.

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORD-INFO) tar särskilt fasta på förslaget till dokumentationssamarbete och hänvisar till Ship Abstracts, en databas för bevakning av ca 400 rapportserier och ca 200 tidskrifter inom områdena skeppsbyggnad och skeppsteknik samt havsteknologi. I detta projekt deltar skeppsforskningsinstitutet i Finland, Norge och Sverige samt Holland (Danmark planerar anslutning till projektet). Samarbetsorganet utlovar sitt stöd till sådana utvecklings- och koordineringsprojekt, som leder till en rationell och effektiv informationsöverföring inom skeppsteknik och skeppsekonomi i Norden.

NORDINFO påtalar bristen på möjligheter till finansiering av permanent informationservice och efterlyser en nordisk organisation som

skulle kunna ta ansvaret för finansieringen av den permanenta dokumentationsverksamheten på området.

Nordiska institutet för sjö rätt antar mot bakgrund av egen erfarenhet och undervisning att det är positivt med den formalisering av samarbetet på det skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningsområdet som medlemsförslaget lägger upp till. Institutet erbjuder sin hjälp vid organiseringen av samarbetet.

Nordisk skeppsteknisk kommitté framhåller att alla medlemmar av kommittén finner det önskvärt med ekonomiskt stöd för verksamheten. Många förutsätter att detta inte leder till ändring av den nuvarande informella organisationsformen. Dock borde samarbetet liksom hittills styras av samarbetskommittén.

Danska remissyttranden

Direktoratet for de videregående uddannelser vid undervisningsministeriet har i sin tur hört *Danmarks tekniske Højskole* och *Helsingør Teknikum* (se nedan). Direktoratet har erfarit att det utöver det i medlemsförslaget beskrivna samarbetet existerar kontakter till de tekniska högskolorna och andra tekniska utbildningsinstitutioner, särskilt i Norge. Det synes enligt direktoratet inte vara något uttalat behov av en ytterligare formalisering av samarbetet. Vidare hänvisas till ett europeiskt samarbete genom West European Graduate Education, Marine Technology (WEGEMT), vilket gör att det sällan är behov av särskilda nordiska kurser.

Direktoratet for erhvervsuddannelserne, Maskinmesteruddannelsen vid *undervisningsministeriet* anför att det sedan 1960 har hållits informella möten mellan de nordiska ländernas centrala myndigheter för utbildning av maskinofficerare. År 1973 utvidgades kretsen till de centrala myndigheterna för navigatörsutbildningen och diskussionsämnena har därefter gällt all skeppspersonal. Trots att det är stora olikheter i utbildningen har de nordiska mötena enligt direktoratets uppfattning haft stor betydelse, särskilt mot bakgrund av försöken med alternering mellan däck- och maskinpersonal. Direktoratet anser dock inte att det finns något omedelbart behov av att låta dessa informella möten ersättas av en fast organisation och permanent finansiering.

Även *direktoratet for søfartsuddannelsen* upplyser om att utbildningen och utvecklingen inom sjöfarten dryftas på årliga informella möten med representanter för utbildningsmyndigheterna och att denna ordning enligt direktoratets uppfattning har tillfredsställt behovet av koordinering länderna emellan. Det finns ingen önskan om ersättning av denna ordning med en fast organisation och permanent finansiering utom i fråga om utväxling av undervisningsmedel och -program. Ett konkret förslag till samarbetsorgan kan förväntas.

Helsingør Teknikum ger medlemsförslaget sitt stöd, men påminner samtidigt om det existerande europeiska samarbetet inom området, som

kan vara utomordentligt nyttigt med hänsyn till risken för alltför litet rekryteringsunderlag i Norden. Teknikum pekar på sitt samarbete med norska skolor, som är väsentligt större än med något danskt teknikum. Något studentsamarbete i likhet med högskolestudenternas existerar inte. Den *polytekniske Lærestalt* hänvisar också till sitt deltagande i WEGEMT (*jfr ovan*) och anser att det därför blott tidvis är i behov av särskilda nordiska kurser. Ett visst samarbete mellan högskolorna förekommer och utgifterna för detta kan täckas via högskolans normala beviljningar. Studenterna har svårigheter att skaffa medel för sitt samarbete, men högskolan påpekar att detta gäller alla specialriktningar, som har lika stort behov av nordiskt samarbete.

Danska *handelsministeriet* hänvisar till yttrandena från de ovan nämnda instanserna.

Ingeniør-Sammenslutningen ger medlemsförslaget stöd i allmänhet med hänvisning till den svåra situationen för rederiverksamheten och varvsindustrin. *De studerendes Råd ved Helsingør Teknikum* hälsar förslaget med stor glädje, i synnerhet förslaget om samarbete mellan studerande. Rådet menar dock att det är nödvändigt med finansiering av reseutgifter och utgifter för uppehälle för att det skall komma ut något konstruktivt av förslaget.

Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggerier i Danmark anser det naturligt att låta det redan etablerade samarbetet, däribland nordiskt skeppstekniskt möte, utveckla sig i sin nuvarande form och kan inte finna att en hel- eller halvofficiell status för nordisk skeppsteknisk kommitté i förhållande till de officiella nordiska samarbetsorganen skulle vara ändamålsenlig. Samarbetet kunde enligt föreningen begränsas till det forsknings- och utvecklingsarbete som är knutet till fort- och vidareutbildning. Föreningen tror att de nordiska länderna i fråga om forsknings- och utvecklingssamarbete mellan de tekniska högskolorna gällande skeppsfart och skeppsbyggnad kunde nå betydligt längre än idag.

Ingenting att anmärka med anledning av medlemsförslaget har *Danmarks Jurist- og Økonomforbund* och *Fællessekretariatet for de søfarendes Organisationer*.

Enligt *Bureau Veritas* har de nordiska skeppstekniska mötena, som anordnas på frivillig och privat bas, lett till ett tillfredsställande nordiskt samarbete inom området. En eventuell utvidgning av verksamheten skulle öka arbetsbördan för de deltagande föreningarna. *Lloyd's Register of Shipping* gör sig till tolk för samma uppfattning.

Skibsteknisk Selskab är intresserat av ett starkare nordiskt samarbete, men betraktar den föreslagna federationen som en överbyggnad till ett redan existerande organ. Den existerande organisationsformen bör bevaras och medel bör ställas till dessa organs förfogande, t. ex. för att nedbringa kongresskostnaderna.

Klart negativ till etablering av det i medlemsförslaget uppskisserade

permanenta organet är *Danmarks Rederiforening* med hänvisning till internationella symposier och seminarier, det existerande samarbetet mellan en räckta maritima organisationer och till de nordiska skeppstekniska mötena.

Finländska remissyttranden

Handels- och industriministeriet, som i princip stöder medlemsförslaget, anser att det är de skeppstekniska ingenjörorganisationernas sak att planera och besluta om fortsatta åtgärder inom vidareutbildningen. Ett liknande samarbete borde övervägas också i fråga om andra grupper, ingenjörer med institutsutbildning, ekonomer, sjökaptener och jurister. När det gäller fortbildningssamarbetet skulle nordiskt skeppstekniskt möte planera och organisera utbildningen. Som potentiella finansiärer kunde tänkas varven, rederierna och andra företag som direkt gagnas av utbildningen. Samarbetet mellan de tekniska högskolorna och instituten kan enligt ministeriet bäst skötas av de ansvariga utbildningsmyndigheterna. Det fackliga informationsutbytet mellan de studerande är inte särskilt omfattande, men har sin betydelse vid skapandet av kontakter. Ministeriet anser det viktigt att organisationsformerna och finansieringsmöjligheterna utreds.

Yrkesutbildningsstyrelsen påpekar att den i flera olika sammanhang understrukit behovet av ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna inom yrkesutbildningens olika sektorer, i synnerhet behovet av en bas för jämförelser mellan examina i de nordiska länderna. Styrelsen vill uppfatta medlemsförslaget som ett delprojekt av det nödvändiga samarbetet inom den yrkesinriktade påbyggnads- och kompletteringsutbildningen och som verkar pådrivande på detta. Det erinras i sammanhanget om regelbundna, inofficiella möten mellan ansvariga utbildningsmyndigheter för denna utbildning. Tack vare detta samarbete har undervisningens innehåll kunnat göras mer likartat, liksom övningsprogram för radar- och navigationssimulatorer har kunnat utväxlas. Om ett officiellt samarbetsorgan såsom det föreslagna inrättades, skulle det existerande samarbetet kunna bedrivas smidigare i fråga om ekonomiska och personella resurser och bättre tillfredsställa de deltagande parterna. Yrkesutbildningsstyrelsen föreslår en utredning av möjligheterna till ett fast samarbete kring fartygsteknisk- och ekonomisk utbildning samt sjöfart i allmänhet och på alla nivåer.

Maskiningenjörsavdelningen vid *Tekniska högskolan* förhåller sig allmänt positiv till medlemsförslaget och anser det viktigast att de existerande samarbetsformerna ges en fast organisation och fast finansiering. Möjligheterna till samarbete inom grundutbildningen minskas på grund av språksvårigheter för de finskspråkiga studenternas del. Överlappningar i förhållande till de av *West European Graduate Education, Marine Technology (WEGEMT)* anordnade kurserna bör undvikas. *Finlands*

akademi konstaterar att det hittills bedrivna utbildningssamarbetet inorr skeppsteknik och -ekonomi på frivillig bas varit mycket givande. På grund av den allt svårare internationella konkurrensen för den nordiska varvsindustrin och rederinäringen är det nödvändigt att stärka det nordiska samarbetet på detta utbildningsområde. Akademien finner också att förslaget väl harmonierar med strävandena att effektivisera det nordiska samarbetet.

Sjöfartsstyrelsen, som kraftigt förordar förslaget, finner att samarbetet för undvikande av dyr byråkrati borde utgå från redan existerande nordiska institutioner. Som exempel nämns Ship Abstracts med maritim informations- och litteraturtjänst samt de nordiska skeppstekniska mötena kring fortbildning. Båda kämpar med ekonomiska svårigheter. Fortbildningsverksamheten borde utvidgas och intensifieras till att gälla även skeppsbefäl, jurister och ekonomer. Den uppskisserade fasta organisationen skulle dessutom lämpa sig för att etablera och upprätthålla kontakter med utomnordiska länder. Även *statens tekniska forskningscentral* anser medlemsförslaget i högsta grad vara värt stöd och pekar särskilt på behovet av samarbete kring vidareutbildning och fortbildning. Genom breddning av de nordiska skeppstekniska mötena skulle sådana skeppstekniska delområden kunna täckas för vilka inhemska krafter inte förslår. Ytterligare anförs att fortbildning i kursform inte har kunnat anordnas i Finland, på grund av det ringa antalet studerande. Ett samarbete skulle ha stor betydelse, särskilt med tanke på forskarutbildningen.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut anser förslaget vara värt stöd i princip, men gör uppmärksam på några särdrag som karaktäriserar skeppsbyggnadsindustrin och sjöfartsnäringen i de nordiska länderna. Det gäller den varierande produktions- och marknadsstrukturen i den nordiska varvsindustrin, varvsindustrins olika marknadsområden och ägoförhållandena inom denna, sjöfartens andel av totalproduktionen i respektive land samt konkurrensen mellan de nordiska varven och rederierna. Institutet förmodar att Finland inte skulle dra lika stor nytta av ett utvidgat och fördjupat samarbete och ökad offentlig finansiering som i synnerhet Sverige och Norge. Ökat utbyte av tekniskt kunnande och ökad utbildning för specialproduktion skulle möjligen inte fullt uppvägas av de nackdelar som uppstår, i synnerhet när det gäller finansieringen. Institutet föreslår därför finansieringskvoter, enskild finansiering och utvidgning av fort- och vidareutbildningsverksamheten.

Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund anser förslaget vara värt att stöda i princip. I detta har dock inte tagits hänsyn till sjöfolkets behov. För IMCO:s nya kompetensfordringars skull kommer det att behövas speciella kurser för snävt avgränsade personalgrupper. Den snabba maskin- och teletekniska utvecklingen leder till ett behov av kompletterande utbildning för maskinmästare och radiotelegrafister. Enligt förbundet bör det nordiska utbildningssamarbetet som

gäller sjöfartsnäringen därför utvecklas för en bredare sektor än vad som förutsätts i medlemsförslaget. En utredning av frågan föreslås.

Finlands studentkårers förbund stöder utveckling av samarbetet på det skeppstekniska och skeppsekonomiska området, särskilt vad gäller vidareutbildningen och fortbildningen. Det betonas dock att samarbetet inte får leda till likriktning av utbildningen i de olika länderna, utan att särdragen bör bevaras. Möjligheterna till samarbete mellan de studerande understryks.

Finlands rederiförening konstaterar att det i Finland förutom den allmänna högskoleutbildningen inte ges någon direkt utbildning för yrken inom rederibranschen i motsats till vad som är fallet för varvs- och skeppsbyggnadsindustrin. Inte heller har tillräcklig fortsättnings- och kompletteringsutbildning kunnat erbjudas. Därför har det nordiska utbildningssamarbetet varit livligare och mer regelbundet inom varvs- och skeppsbyggnadsindustrin än inom rederibranschen. Rederiföreningen finner ett nordiskt utbildningssamarbete vara av stor betydelse och anser att ett sådant samarbete skulle befrämja den pågående utvecklingen av den högre utbildnings- och forskningsverksamheten inom sjöfartsbranschen i Finland. Föreningen ifrågasätter dock det ändamålsenliga i att grunda ett särskilt samarbetsorgan härför och föreslår att samarbetet utvecklas genom förbättrad information mellan utbildningsmyndigheter och utbildningsanstalter och organisationerna på området.

Finlands varvsindustriförening hälsar med tillfredsställelse en institutionalisering och utveckling av det existerande samarbetet. Föreningen föreslår en bred kartläggning, vilken skulle möjliggöra prioriteringar bland särskilt angelägna projekt. Planeringen av samarbetet bör enligt föreningen ske på så konkret nivå som möjligt i nära anslutning till själva produktionsenheterna.

Ingenjörsorganisationernas skolningscentral, till vars yttrande akademikercentralen *AKAVA* hänvisar, anser medlemsförslaget befogat och värt att utveckla. Det är därvid nödvändigt att anpassa den samnordiska utbildningen efter nationella utbildningsprogram för att de gemensamma resurserna skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt. Enligt *Finlands skeppsingenjörsförening Laradi* betyder samarbetet och kontakterna genom nordiskt skeppstekniskt möte en högre standard på det skeppstekniska och skeppsekonomiska kunnandet inom den nordiska sjöfarten och skeppsbyggnadsindustrin. Samarbetet anses också minska riskerna för extrema konkurrensåtgärder. Föreningen ger medlemsförslaget sitt fulla stöd.

Ålands landskapsstyrelse, som förordar medlemsförslaget, framhåller särskilt att en nordisk harmonisering av utbildningen i hög grad skulle underlätta utvecklingen av utbildningen med beaktande av att de nordiska enheterna för utbildning av sjöpersonal i de flesta fall är små och av att de var för sig har begränsade resurser att avdela för direkt ut-

vecklingsarbete. *Ålands redarförening* finner det vara av betydelse att de föreslagna åtgärderna snarast förverkligas.

Isländska remissyttranden

Den isländske arkitektforening hänvisar till yttrande av skeppsingenjörerna *Agnar Erlingsson* och *Viggo Maack* och framlägger detta som sitt eget yttrande. Enligt yttrandet är det riktigt att upprätta en nordisk samarbetsgrupp om utbildning och vidareutbildning i skeppsteknik och skeppsekonomi. Det uttalas dock med hänvisning till det hittills bedrivna samarbetet farhågor för att huvudvikten i en sådan samarbetsgrupp läggs på stora fartyg och oljeborrningsteknik i en eller annan form. Det framhålls som önskvärt att samarbetet skulle täcka också andra områden inom skeppstekniken, såsom drift och teknik gällande små fraktfartyg och fiskefartyg. Viktigt skulle vara att anordna vidareutbildning, vilket skulle gagna i synnerhet mindre företag och därmed isländska intressen. Samarbetet mellan läroanstalterna och forskningsinstitutet inom skeppsteknik i de nordiska länderna anses fungera utmärkt, varför det enligt yttrandet inte är nödvändigt med något slags standardisering av dessa institutioner eller deras verksamhet.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet finner att det i medlemsförslaget skisserade samarbetet kan innebära fördelar för alla deltagande parter. Departementet rekommenderar en utredning av de mest ändamålsenliga formerna för ett utvidgat samarbete inom området, inte nödvändigtvis med fast organisation. Även *Handelsdepartementet* antar att ett närmare nordiskt utbildningssamarbete på det skeppstekniska och skeppsekonomiska området skulle vara nyttigt och förmodar att frågan om en fast organisation och en permanent finansiering måste utredas. *Industri-departementet* anser att en formalisering och organisering av ett skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete i Norden kan medverka till att stärka det samarbete som redan existerar inom vissa delar av området, men finner det dock svårt att värdera nyttan av ett sådant samarbete och menar att det bör läggas stor vikt på yttrandena från berörda organisationer och institutioner.

Norges rederforbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening förhåller sig tveksam till att formalisera det existerande samarbetet genom en fast organisation med eget sekretariat. Samarbetet borde stimuleras genom en omfattande informationsverksamhet mellan aktuella samarbetsparter. Det föreslås särskilda stödordningar för att säkra rimligt finansiellt stöd till aktuella projekt inom de olika sektorerna.

Norsk styrmandsforening ansluter sig till förslaget om ett samarbete, i vilket också styrmän och skeppsförare under utbildning kan delta med motiveringen att detta kan ha betydelse för säkerheten till sjöss. Även

Det norske maskinistforbund ansluter sig till medlemsförslaget.

Det norske Veritas anser att samarbete inom de föreslagna områdena kommer att vara nyttigt, i synnerhet i fråga om vidareutbildning. Det skulle innebära resursinbesparingar, tillgång till experter på olika områden och ett bredare kursutbud. Ett sådant samarbete blir mest effektivt om det etableras direkt kontakt mellan läroanstalterna i de olika länderna. Organisationen tvivlar på det berättigade i ett omfattande dokumentationssamarbete genom nordiskt skeppstekniskt möte, vilket skulle kräva ekonomiskt stöd. Nordiskt skeppstekniskt möte borde behålla sin status och dess kursverksamhet borde i princip vara självbärande.

Inga särskilda anmärkningar till medlemsförslaget har *Direktoratet for sjømenn* och *Norsk sjømannsforbund*.

Skipsteknisk avdeling vid *Norges tekniske høyskole, Universitetet i Trondheim* ställer sig positiv till medlemsförslaget. Vidareutbildning med konferenser och seminarier anses särskilt viktig. De nordiska skeppstekniska mötena måste säkras ekonomiskt. Fortbildning med intensiva fortbildningskurser är särskilt värdefulla samarbetsformer, liksom tillgång till stipendier för doktorander. Slutligen framhävs betydelsen av samarbete på studentplanet mellan nordiska tekniska högskolors skeppsbyggare. *Skipsfartsøkonomisk institutt* vid *Norges handelshøyskole* definierar begreppet skeppsekonomi som en del av ett vidare begrepp sjöfartsekonomi, vilket som särområde kan studeras endast vid detta institut. Institutet hälsar med glädje ett utvidgat samarbete mellan högskolorna och inbjuder, under förutsättning av ökade resurser, intresserade personer till specialstudier och forskning i sjöfartsekonomi vid institutet. *Agder distrikthøgskole* stöder medlemsförslaget och uttrycker särskilt intresse för samarbete på ekonomisidan. Av betydelse skulle vara att få till stånd ett bättre dokumentationssamarbete med litteraturtjänst. Kursverksamheten anses också viktig.

Mekaniske verksteders landsforening ställer sig positiv till det i medlemsförslaget uppskisserade samarbetet, men anser sig inte kunna ta ställning till frågan om nödvändigheten att upprätta en fast organisation med permanent finansiering.

Svenska remissyttranden

Sjöfartsverket konstaterar att den rådande situationen inom sjöfarts- och varvsnäringen i Sverige har lett till flera avvecklingsåtgärder. Ett utbildningssamarbete på nordisk bas skulle därför vara ägnat att motverka olägenheterna. Verket betonar att den nuvarande tekniska utvecklingen inom sjöfarten rymmer flera sociala och arbetsmiljömässiga problem, vilka borde behandlas inom ett samlat utbildningssamarbete. För att de effekter som förslagsställarna eftersträvar skall kunna uppnås, krävs det enligt sjöfartsverket planläggning och organisering, ett arbete som verket förutsätts få medverka i.

Skolöverstyrelsen (SÖ) finner ett utvidgat utbildningssamarbete inom sjöfartsområdet både angeläget och naturligt. Förutom de i medlemsförslaget nämnda sektorerna skulle det vara angeläget med ett förbättrat nordiskt samarbete mellan utbildningsansvariga för skeppsbyggare, sjöpersonal och övriga inom branschen verksamma personalkategorier. Skolöverstyrelsen nämner också att flera sjöbefälsskolor i Norden påbörjat en utbyggnad av moderna tekniskt avancerade navigeringssimulatorer för den nautiska utbildningen. Ett samarbete om framställning och utbyte av spelprogram för denna nya generation av simulatorer bedrivs sedan tre år tillbaka. Styrelsen påpekar dock att det hittills av ekonomiska orsaker skett ett utbyte av kunnande och erfarenheter blott inom det nautiska området. Det har gjorts framställningar till Nordiska rådet om ekonomiska resurser för ett fortsatt och utvidgat samarbete.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) instämmer i bedömningarna beträffande värdet av ett skeppstekniskt och skeppsekonomiskt samarbete inom Norden och uttalar dessutom stöd för tanken att vidga samarbetet till grupper som inte varit företrädna i samma utsträckning som högskoleingenjörerna. UHÄ anser inte att det skall byggas upp en särskild organisation för det tilltänkta samarbetet, utan att existerande samarbetsorgan och berörda högskolor bör kunna utgöra bas för en vidgad samverkan.

Rektorsämbetet vid Tekniska högskolan i Stockholm, som i huvudsak hänvisar till yttrande från *linjenämnden för maskintekniklinjen* vid högskolan (*se nedan*), finner de föreslagna åtgärderna värdefulla och anser att enklast möjliga organisation bör eftersträvas, vilket i första hand betyder en förbättrad samnordisk finansiering av redan existerande samarbetsorgan och -former. *Linjenämnden* ställer sig mycket positiv till medlemsförslaget och särskilt till att ekonomiska förutsättningar skapas för intensifiering och utökning av det existerande samarbetet. I fråga om samarbete mellan olika läroanstalter rekommenderas ekonomiskt stöd i form av resebidrag för lärare, forskare och studerande. Stöd till nordiska tekniska högskolors skeppsbyggares årliga möten förordas. För fort- och vidareutbildningen föreslås stöd till den läroanstalt eller den organisation som anordnar kursen i fråga, däribland nordiskt skeppstekniskt möte. Enligt *linjenämnden* bör även permanent stöd till projektet Ship Abstracts eftersträvas. *Linjenämnden* anser att det dock är mycket tveksamt om det skall inrättas en särskild federation, utan finner det naturligt att de redan fungerande samarbetsorganen i första hand stöds ekonomiskt.

För *sektionen för maskin- och skeppsteknik* vid *Chalmers tekniska högskola*, vars yttrande *rektorsämbetet* överlämnar som sitt, framstår ett fastare samarbete som i hög grad värdefullt för upprätthållande av en hög utbildningsstandard inom den nordiska skeppstekniken. Högskolan skulle därför med tillfredsställelse hälsa en permanent organisation med

en fast finansieringsplan för skeppstekniskt utbildningssamarbete. Det anförs att frågan om omfattningen av utbildningen inom skeppstekniska ämnen vid högskolan ännu är öppen.

Statens skeppsprovninganstalt finner målen för medlemsförslaget alltför svävande för att man med dem som utgångspunkt skall kunna skapa en effektiv organisation. Anstaltens uppfattning är att det inom detta område bör satsas på teknisk forskning och avancerad teknik. Anstalten kritiserar de nordiska skeppstekniska mötena för att de är öppna för alla, varför den tekniskt-vetenskapliga kvaliteten blivit lidande. En eventuell gemensam nordisk organisation för fortbildning bör satsa på kvalitet och inte eftersträva bredd i anslutningen.

Jurist- och samhällsvetareförbundet tillstyrker medlemsförslaget och välkomnar möjligheten för jurister och ekonomer att delta i utbildningen.

Sveriges redareförening anför att sjöbefälsskolorna i Sverige kommer att inordnas i högskoleorganisationens tekniska sektor 1980. Större utrymme för forsknings- och utvecklingsverksamhet kommer därmed att finnas inom det skeppstekniska och skeppsekonomiska området, som kan ge ett ökat behov av nordisk samverkan. En samordning i fråga om utbildningen på högre nivå bör eftersträvas. Föreningen ifrågasätter tillskapandet av en fast organisation utöver de nordiska skeppstekniska mötena, vars verksamhet bör finansieras permanent, och förordar ekonomiska bidrag till olika konkreta projekt.

Svenska maskinbefälsförbundet finner det anmärkningsvärt att medlemsförslaget inte omnämner sjöingenjörer (maskinbefäl) bland de grupper som är verksamma inom sjöfarten. Förbundet delar uppfattningen att det finns starka motiv för att förstärka och samordna utbildningsinsatserna på det sjötekniska området i de nordiska länderna, men anser att utbildningsfrågorna inte kan bedömas isolerat från den sjötekniska forskningen och finner det angeläget att en övergripande nordisk skeppsergonomisk verksamhet kommer till stånd. Även maskinbefälsförbundet nämner samarbetet inom West European Graduate Education, Marine Technology (WEGEMT). Förbundet erinrar om att de ombordanställdas utbildning vid flera tillfällen diskuterats i Nordiska rådet, utan att samordningssträvandena förverkligats. Önskemålet om en harmonisering av sjöpersonalutbildningen kvarstår emellertid oförändrat. Maskinbefälsförbundet förordar en bred översyn av möjligheterna att utveckla och samordna utbildningsinsatserna på det sjötekniska området i de nordiska länderna. I detta sammanhang bör frågan om ett nordiskt fort- och vidareutbildningsinstitut uppmärksammas.

Sveriges varvsindustriförening anser att de nordiska skeppstekniska mötena har fungerat bra och ser inget behov av att skapa en fastare organisation, t. ex. genom ett permanent sekretariat. Mot bakgrund av det kärva ekonomiska läget för sjöfarten och varvsnäringen skulle ett ekonomiskt stöd till de nordiska skeppstekniska mötena vara av stor

betydelse. Föreningen hänvisar också till samarbetet inom WEGEMT.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) stöder medlemsförslaget till alla dess delar. SFS anför att det vid skeppsteknik på Chalmers tekniska högskola idag finns möjlighet att förlägga fjärde årskursen till antingen fransk eller engelsk högskola och finner en sådan möjlighet önskvärd även inom Norden.

Sveriges civilingenjörskörbundet, som hänvisar till yttrande av *Svenska mekanisters riksförbund* (se nedan), framhåller därutöver att ett vidgat nordiskt skeppstekniskt och skeppsekonomiskt samarbete inte bör förutsätta att nya institutioner eller organ etableras. I tillägg till de i medlemsförslaget anförda motiveringarna för ett utvidgat utbildningssamarbete anför *Svenska mekanisters riksförening* att det finns ett behov av vidgat forskningssamarbete inom området. Detta kan ske genom fort- och vidareutbildning, men också genom ett utökat koordinerings-samarbete mellan tekniska högskolor och andra forskningsinstitut. Föreningen är övertygad om att den nordiska skeppstekniska samarbetskommittén är väl lämpad att vara den länk mellan företag och institutioner i de nordiska länderna som behövs för att förverkliga syftemålen med medlemsförslaget, eventuellt utvidgad för att representera alla intresserade parter. En permanent finansiering behövs.

Enligt *Tekniska samfundet* kan det vara lämpligt med ett visst ekonomiskt stöd till det årligen återkommande nordiska skeppstekniska mötet, men samfundet är inte övertygat om att det finns ett behov av en ny organisationsform för att handha det praktiska genomförandet av det föreslagna undervisningssamarbetet. Den existerande samarbetskommittén bör kunna utnyttjas, möjligen i något utökad form. En nära kontakt mellan högskolorna i de nordiska länderna anses värdefull och måhända även i behov av ett visst stöd.

3. Utskottet

Syftet med det föreliggande medlemsförslaget är att intensiviera samarbetet på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna. Förslagsställarnas utgångspunkt är att det i första hand är en nationell uppgift att anordna utbildning för olika personalkategorier verksamma inom skeppbyggnads- och rederinäringen i Norden. Men de understryker samtidigt att det finns klara motiv för att bygga ut det sedan 20 år existerande, hittills relativt blygsamma nordiska samarbetet kring denna utbildning. En utbyggnad av samarbetet skulle enligt dem omfatta i främsta rummet fort- och vidareutbildning och grundutbildning på mera specialiserade delområden.

Kulturutskottet delar denna grunduppfattning.

Det finns exempel på utbildningsområden, där just fort- och vidareutbildning anordnas på nordiskt plan och finansieras över den nordiska

kulturbudgeten. Nämnas kan *Nordiska institutet för samhällsplanering* (NORDPLAN), som grundats 1968 och till vars uppgifter hör att ge vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering samt forskarutbildning med i första hand handledning från lärarnas sida. Institutet skall också ägna sig åt forskning med inriktning på planeringsprocessen och dess institutionella förutsättningar. Verksamhetsbudgeten är 3,1 milj. dkr för 1979 och 3,4 milj. dkr för 1980. Vidare kan nämnas *Nordisk federation för medicinsk undervisning* från 1966, vars syfte är att främja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. Federationen åtnjuter bidrag för sin verksamhet över den nordiska kulturbudgeten, 390 000 dkr för 1979 och 410 000 dkr för 1980.

I medlemsförslaget framkastas tanken att bilda en nordisk federation för skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete. En sådan federation skulle enligt förslaget inom sitt kompetensområde ha samma uppgifter som den ovannämnda federationen för medicinsk undervisning har inom sitt område.

Remissinstansernas allmänna inställning till medlemsförslaget får anses vara överlag positiv, även om blott ett fåtal stannat för att kommentera de olika delförslagen. I fråga om det föreslagna samarbetets organisation, en nordisk federation, är remissorganen rätt långt av samma uppfattning om att det för samarbetet dock inte behövs någon ny organisationsform, utan att samarbetet även i fortsättningen skall kunna bedrivas enligt samma modell som hittills. Med detta avses det samarbete som sedan 1955 bedrivits inom ramen för *Nordiskt skeppstekniskt möte* (NSTM), dock så att verksamheten skulle breddas såväl ämnes- som deltagarmässigt.

Kulturutskottet ansluter sig till uppfattningen om behovet av intensifierat nordiskt samarbete inom den skeppstekniska och den skeppsekonomiska utbildningen. Härför talar inte minst möjligheterna att genom utbildningssamarbete upprätthålla och i bästa fall förbättra de nordiska ländernas konkurrenskraft inom skeppsbyggnad och sjöfart genom att ge de i branscherna verksamma, dvs. varvsfolk, rederifolk och ombordanställda tillfälle till utbildning som ligger på högsta möjliga nivå internationellt sett. I första hand skulle det bli fråga om fort- och vidareutbildning, men det skulle även kunna gälla grundutbildning i särskilda fall (s. k. smala ämnen eller ämnen med hög specialiseringsgrad). Hän-syn bör givetvis tas till det existerande internationella utbildningssamarbetet på området för undvikande av dubbelarbete.

Fördelarna med ett sådant samarbete är uppenbara. Ett brett kursutbud skulle möjliggöras, ett tillräckligt stort antal deltagare skulle garanteras och möjligheterna att för kurserna engagera de bäst kvalificerade lärarkrafterna skulle öka väsentligt. En sådan kursverksamhet skulle kompletteras av konferens- och symposieverksamhet liksom den

som hittills i mindre skala bedrivits i regi av det ovannämnda NSTM.

Av remissbehandlingen har det framgått att det sedan ett tiotal år försiggått ett inofficiellt samarbete mellan berörda utbildningsmyndigheter i de nordiska länderna i fråga om utbildningens innehåll, utväxling av övningsprogram för radar- och navigationssimulatorer m. m. Kulturutskottet finner att detta samarbete, som har stöd i kulturavtalet, rimmar väl med de allmänna intentionerna i medlemsförslaget och föreslår att samarbetet intensifieras och görs officiellt.

När det gäller informationssamarbetet, inte bara inom sjöfart och varvsindustri utan överhuvudtaget, har det vidare framgått att det på nordiskt plan saknas möjligheter till finansiering av permanent dokumentationsverksamhet. I enlighet med riktlinjerna för verksamheten vid *Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information* (NORDINFO) kan endast tidsbundna projekt erbjudas finansiellt stöd. För den händelse något projekt efter utvecklingsskedet blir permanent, måste andra, nationella finansieringskällor anlitas, vilket kan vara svårt med hänsyn till projektens nordiska karaktär. Denna omständighet är enligt kulturutskottets uppfattning en brist, som i värsta fall kan vara ägnad att hämma intresset att utnyttja samarbetsorganets finansieringsmöjligheter ens i utvecklingsfasen på grund av osäkerheten i fråga om fortsatt finansiering. Kulturutskottet efterlyser därför en ordning för finansiering av permanent dokumentationsverksamhet på nordiskt plan.

Av remissbehandlingen har det slutligen framgått att de som studerar skeppsteknik vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg har möjlighet att förlägga fjärde årskursen till antingen fransk eller engelsk högskola. Ett liknande utbyte inom Norden befins önskvärt. Kulturutskottet finner för sin del att ett sådant samarbete mellan de tekniska högskolorna i Norden skulle vara helt naturligt, även inom andra ämnesområden än skeppsteknik, och förordar utveckling av ett sådant samarbete.

Kulturutskottet är i detta skede inte berett att ta ställning till organisationsformen för det föreslagna skeppstekniska och -ekonomiska utbildningssamarbetet. Medlemsförslaget lägger upp till en fast organisation i form av en nordisk federation i stil med den som redan existerar för den medicinska undervisningen. Detta förslag erhåller dock endast ett sporadiskt stöd bland remissorganen. Utskottet anser därför att det behövs en utredning av möjligheterna till ett intensifierat nordiskt samarbete inom den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningen. Härvid bör man kunna dra nytta av erfarenheterna av verksamheten inom ramen för NSTM, vid NORDPLAN och Nordisk federation för medicinsk undervisning, liksom av den organisationsform som dessa representerar.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till och fastställa formerna för ett intensifierat samarbete på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna.

Helsingfors den 16 november 1979

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Lauri Palmunen (K)

Viceförman

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Jørgen Sønstebo (KrF)

Medlemsförslag

om förbättrat konsumentskydd beträffande lås

(Väckt av Aimo Ajo, Olle Eriksson, Veikko Pihlajamäki, Rolf Sellgren, Seppo Westerlund och Marjatta Väänänen)

Brottslighetens tillväxt inger allvarliga bekymmer såväl ute i världen som i de nordiska länderna. Även om brottsstatistiken t. ex. i Finland vid början av detta år visade sjunkande tal, uppvisar kriminaliteten dock på det hela taget på nytt en uppåtgående trend. Frågan om brottsligheten är synnerligen aktuell även därför att läget på andra håll i Väst-europa är mycket svårare än i Norden. Man bör nämligen hålla i minnet, att brottslighetens utveckling i de nordiska länderna och i det övriga Europa går i en och samma riktning. Det är därför ytterst betydelsefullt att lägga vikt vid brottsförebyggande åtgärder.

Undertecknade vill rikta uppmärksamheten på låssmedyrkets ställning och vissa andra frågor som tillhör detta problemkomplex. Utvecklingen i de nordiska länderna är i många avseenden illavarslande. Brottslingarnas yrkesskicklighet tilltar efter hand, och härav följer att en allt större del av inbrotten görs med falska nycklar eller dyrkar i stället för med hjälp av "klassiska" inbrottsverktyg. Dessa metoder ersätter alltså kofoten och andra motsvarande traditionella inbrottsredskap. Denna utveckling, som polisen väl känner till, är man dock inte allmänt medveten om. På grund härav har erforderliga motåtgärder inte företagits.

De nordiska länderna utgör ett enhetligt område med fritt varuutbyte och rörlighet över gränserna. Det är därför viktigt att man inom hela detta område vidtar enhetliga åtgärder med syfte att förbättra den allmänna säkerheten till den del den sammanhänger med låsanordningar.

I vissa nordiska länder har det även skett en gynnsam utveckling i fråga om inbrottskriminaliteten. Detta beror delvis på att bostädernas dörrar i ökande utsträckning förses med säkerhetslås.

Den ökade efterfrågan på säkerhetslås och det faktum att inbrotten har blivit svårare att utföra har lett till att även kriminella blivit aktiva när det gäller att saluföra säkerhetslås, varvid de själva behåller en kopia av nyckeln. Följden blir alltså att det som var avsett att öka tryggheten i själva verket ökar osäkerheten. Fördenskull bör man med det snaraste undersöka möjligheterna att införa auktorisation av låssmeder, antingen i form av obligatorisk auktorisation eller med användande av någon på frivillighet baserad metod. Motsvarande garantier för rätts-

säkerheten är i bruk i vissa andra länder i Europa. Ur konsumentskyddssynpunkt vore det även väsentligt att utveckla tillförlitligheten hos låsmedsyrkets produkter.

En annan faktor som ökar otryggheten är användningen av nyckelautomater för snabbkopiering av nycklar, en verksamhet som är stadd i expansion. Denna verksamhet, som å ena sidan förbättrar servicen, medför å andra sidan en försvagning av låssäkerheten, eftersom man med dessa maskiner samtidigt kan kopiera s. k. spärrade nycklar, såsom huvudnycklar eller motsvarande. Hela bostadsområden kan på detta sätt bli utsatta för en ny typ av inbrottsshot. Åtgärder borde med det snaraste vidtas för att få saken under kontroll.

Ytterligare en faktor som minskar säkerheten bör nämnas, nämligen handeln med s. k. dyrkpistoler, som är i tilltagande. T. o. m. genom tidningsannonsering saluförs dessa nyckelsurrogat, som kan användas för att öppna nästan vilka slags lås som helst. Enhetliga bestämmelser i samtliga nordiska länder för att förebygga illegal användning av dylika verktyg är obestriddligen nödvändiga.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får undertecknade hemställa att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att vidtaga åtgärder för att införa enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna i syfte att förbättra konsumentskyddet och konsumenternas säkerhet när det gäller lås.

Stockholm och Helsingfors den 22 september 1978

Aimo Ajo (Sd)

Olle Eriksson (c)

Veikko Pihlajamäki (K)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 137)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 26. september 1979 i Oslo.

1. Medlemsforslaget A 542/e rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å innføre enhetlige bestemmelser i de nordiske land med sikte på å bedre forbrukervernet og konsumentenes sikkerhet når det gjelder låser.

Forslagsstillerne viser til den stigende tendens i kriminaliteten i Norden, selv om statistikken for enkelte nordiske land i visse perioder kan oppvise en nedgang. Forholdene i de øvrige vest-europeiske land er enda mer alvorlige og man bør ha i minnet at kriminalitetsutviklingen her og i øvrige Europa går i samme retning. Det er følgelig ytterst viktig å legge vekt på forebyggende tiltak.

Særlig bør oppmerksomheten rettes mot *låsmedsyrkets* stilling. I dag skjer en stadig større del av innbruddene ved hjelp av falske nøkler og dirker. Dette skyldes bl. a. økende bruk av nøkkelautomater for hurtigkopiering av nøkler og økende salg av såkalte dirkpistolet. Dessuten har kriminelle blitt aktive innenfor salg av sikkerhetslås, og siktemålet økt trygghet er i stedet blitt større usikkerhet ved at kopier av nøklene blir beholdt.

Forslagsstillerne understreker at det snarest innenfor Norden bør undersøkes mulighetene for å innføre en form for autorisasjon av låsmedene, enten obligatorisk eller frivillig, og viser til at tilsvarende ordninger allerede eksisterer i enkelte europeiske land.

Det er dessuten nødvendig at det snarest vedtas tiltak for å bringe bruken av nøkkelautomater under kontroll.

Endelig er det uomgjengelig nødvendig med enhetlige nordiske bestemmelser for å forebygge illegal bruk av såkalt dirkverktøy.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Danmark:

Justitsministeriet
Handelsministeriet
Det kriminalpræventive Råd
Forbrugerrådet

Industrirådet
 Københavns Telefon Aktieselskab (KTAS)
 De samvirkende Købmandsforeninger
 De danske Handelsforeningers Fælles-Organisation
 Assurandør-Societetet
 Dansk Låsesmedforening 1976

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena
 Handels- och industriministeriet
 Näringsstyrelsen
 Konsumentombudsmannen
 Ålands landskapsstyrelse
 Industrins centralförbund
 Finlands låsmedsaffärers förbund
 Skadeförsäkringsföreningen
 Finska försäkringsbolagens centralförbund

Norge:

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
 Forbrukerrådet
 Norske forsikringselskapers forbund

Sverige:

Rikspolisstyrelsen
 Konsumentverket
 Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO)
 Svenska försäkringsbolags riksförbund
 Folksam
 Sveriges låsmedsmästares riksförbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Danmark:

Det kriminalpræventive Råd har ikke eksplisitt uttalt seg om det foreliggende forslag, men har tidligere etter skrivelse fra og diskusjoner med Dansk Låsesmedforening 1976, anbefalt at Justisministeriet tar initiativet til at det utarbeides en autorisasjonsordning for låsesmeder. I brevet til departementet pekes på den fullstendige mangel på faglige krav til låsesmedene. Likeledes pekes det på de mange nøklebarer hvor enhver nøkkel, selv de mest kompliserte, kan kopieres. Sluttlig påpekes det problem at ganske mange personer med betydelige og omfattende straffer for vinningsforbrytelser, etablerer seg som låsesmeder og dermed får adgang til boliger og virksomheter og til disse sikringsordninger.

Dansk Låsesmedforening 1976 har ikke uttalt seg eksplisitt om det foreliggende forslag, men har i 1978 på bakgrunn av det stigende antall innbrudd oversendt Det kriminalpræventive Råd et notat hvor det pekes på det ukontrollerte salg av låsepistoler som kan åpne størstedelen av de eksisterende sylindrelåser og de tallrike nøkkelbarer hvor alle slags nøkler kan bli kopiert. Herigjennom vil gode, og ofte kostbare, låsesystemer være helt verdiløse. Foreningen viser dessuten til den manglende kontroll med personer som etablerer seg som låsesmeder. Derved kan også kriminelle elementer skaffe seg omfattende moderne verktøy og misbruke dette.

Foreningen konkluderer med at virksomheten som låsesmed bør være betinget av autorisasjon og at det bør fastsettes vandelskriterier for å oppnå denne. Bare låsesmeder bør kunne erverve seg spesialverktøy. For nøkkelmaskiner bør det innføres en registreringsordning. Det bør føres kartotek over de kunder som har fått assistanse. For å bedre det faglige nivå innen bransjen, bør det etableres en særlig lærlingutdanning innenfor faget.

Kjøbenhavns Telefon Aktieselskab har ikke uttalt seg eksplisitt om det foreliggende forslag, men har i et notat til Det kriminalpræventive Råd understreket betydningen av å få nøkkelbarenes virksomhet under kontroll slik at nøkler til låsesystemer i lukkede profiler bare kan leveres mot skriftlig rekvisisjon fra selskapet. Selskapet finner at dagens situasjon, hvor enhver nøkkel kan bli kopiert i en nøkkelbar, er helt uholdbar.

Industrirådet støtter de skisserte tiltak som kan bidra til å øke forbrukernes sikkerhet i form av skjærpede bestemmelser innenfor låseområdet.

Assurandør-Societetet finner det ønskelig at de foreslåtte tiltak gjennomføres.

Forbrugerrådet støtter det foreliggende forslag og fremholder at i de tilfelle hvor det er tale om regler for tilvirkning og salg av låser, låseverktøy og nøkler og bruk av nøkkelautomater, vil det være mest hensiktsmessig, i betraktning av den frie vareutveksling mellom de nordiske land, med ensartede regler i Norden.

En standardisering av låsene skulle dessuten etter Rådets mening, være medvirkende til økt sikkerhet for konsumentene og viser til at Dansk Standardiseringsråd holder på å utarbeide en standardiseringsnorm for låser. I denne forbindelse er det imidlertid ikke bare tilstrekkelig å stille krav til låsene. Dør og dørkarmens utførelse er også av stor betydning, og det har liten hensikt å kreve at svake dører skal forsynes med en solid sikkerhetslås.

Sluttlig understreker rådet at arbeidet med å gjøre låser og dører mer innbruddssikre ikke uten videre fjerner årsakene til den økende kriminalitet i samfunnet.

Finland:

Handels- og industriministeriet fremholder at konsumentbeskyttelsen også kan økes ved en intensivert opplysningsvirksomhet og antyder muligheten av at en underordnet embetsmannskomiteé for konsumentspørsmål kunne utrede hvorledes beskyttelse innenfor det i medlemsforslaget skisserte område kunne forbedres gjennom ulike opplysnings tiltak.

Näringsstyrelsen støtter det foreliggende forslag under forutsetning av at de problemer som er nevnt i forslaget kan dokumenteres.

Alands landskapsstyrelse støtter forslaget.

Finlands låssmedsaffärers förbund ser positivt på bestrebelsene om å få enhetlige nordiske bestemmelser om låsanordninger.

Industrins centralförbund peker på ønskeligheten av at eventuelle bestemmelser som måtte utarbeides, gjøres i samråd med låsindustrien.

Finska försäkringsbolagens centralförbund fremholder at bedre låssystemer virker dempende på innbruddsrisikoen. Forbundet opplyser at en autorisasjonsordning av utøvere av låssmedyrket og tilknyttede områder har i flere sammenheng vært diskutert internt og at oppfatningen stort sett følger de samme linjer som opptrukket i forslaget.

En autorisasjonsordning vil etter forbundets oppfatning uten tvil redusere antall misbruk som forekommer i forbindelse med salg av sikkerhetslåser.

Forbundet understreker nødvendigheten av mer informasjon. Medborgerne har ofte lite kjennskap til mulighetene for misbruk av låser og nøkler og har derfor få muligheter til å beskytte seg mot disse misbruk. Det bør derfor etter forbundets oppfatning igangsettes en informasjonskampanje i samtlige nordiske land.

Skadeförsäkringsföreningen understreker nødvendigheten av at salg av dirkverktøy bare tillates for låssmeder. Foreningen nevner spesielt at særlig de eldre i samfundet rammes av misbruk av nøkler ved f. eks. at montører av sikkerhetslås selv beholder en nøkkel for å få adgang til leiligheten. En form for autorisasjon av låssmedyrket synes derfor nødvendig.

Konsumentombudsmannen fremholder at en autorisasjonsordning for låssmeder bare vil ha en begrenset effekt. Av større betydning ville være å få et system som gjør det mulig å kunne inngripe mot spredning av redskap som er planlagt eller velegnet for innbrudd. Derigjennom slipper man å gå lovveien hver gang et nytt innbruddsverktøy dukker opp på markedet.

Norge:

Forbruker og administrasjonsdepartementet viser til de strenge krav svenske forsikringselskaper stiller til innbruddssikring før erstatning utbetales. Denne sikring har medført at innbruddstyver stadig er blitt

dyktigere og smartere. At innbrudd således ikke helt er forhindret, medfører ikke etter departementets oppfatning at bedre innbruddssikring er forgjeves. Det er en nær sammenheng mellom innbruddshyppigheten og kvaliteten på sikringstiltakene.

Departementet har imidlertid i likhet med Forbrukerrådet, betenkeligheter med at strenge krav til innbruddssikring gjøres til betingelse for full forsikringsdekning.

Forbrukerrådet understreker at de foreslåtte tiltak som vil gjøre det lettere for hver enkel forbruker å beskytte seg mot innbrudd, ikke uten videre vil påvirke årsakene til den økende kriminalitet. Det pekes videre på at bedre innbruddsbeskyttelse vil medføre større skader i de tilfelle der det likevel begås innbrudd. Med den spredte bosetting som finnes i Norge, vil innbruddstyvne i mange tilfelle ikke arbeide under det tidspress som er en forutsetning for at bedre låssikring skal ha en preventiv virkning.

Rådet mener dessuten at selv om man samordner bestemmelsene for anretning og montering av låser, bør man ikke følge Sveriges eksempel om krav til innbruddssikkerhet for full forsikringsdekning. Slike bestemmelser vil som regel ramme de som ikke har tiltak nok eller ikke ser seg økonomisk i stand til å gjennomføre de forbedringer som er nødvendige. Manglende forsikringsdekning vil i så fall ramme nettopp de grupper som mest trenger beskyttelse.

Norske forsikringsselskapers forbund fremholder ønskeligheten av en autorisasjonsordning for låsmeder. I dagens situasjon kan man finne eksempler på at kriminelle elementer har vært engasjert.

Forbundet uttaler sin støtte til de svenske forsikringsselskapers godkjennelsesordning for låser og mener at eventuelle tilleggsomkostninger langt blir oppveiet av større sikkerhet for personer og verdier. På sikt vil økt vern bidra til en gunstig virkning på forsikringspremiene.

Sverige:

Konsumentverket mener det er tvilsomt om innføring av autorisasjonstvang er den rette metoden til å endre på de misforhold som idag råder innenfor låsebransjen, tatt i betraktning de ulemper som ut fra et konkurransesynspunkt kan være forent med en slik ordning.

Verket foreslår at man heller overveier et system med registreringsplikt av foretakene i bransjen, f. eks. etter modell av hva som er gjort vedrørende bilreparasjoner.

Verket minner ellers om forslaget i riksdagen om at yrkesmessig salg av dirkverktøy bare skal kunne bedrives etter polititillatelse. (Forslaget ble vedtatt uten debatt 29. mai 1979).

Om spørsmålet om kvalitet på låsbransjens produkter, henleder verket oppmerksomheten på regjeringens varsel om at bestemmelser om innbruddsbeskyttelse vil bli innført i bygningsvedtektene.

Endelig opplyser verket at riksdagen i sesjonen 1979/80 vil behandle en mosjon om lov om låsinstallasjon m. m., hvor det bl. a. er foreslått en autorisasjonsordning av låsesmeder.

Rikspolisstyrelsen peker på den sterke stigning som har funnet sted i antall innbrudd i 1970-årene og mener at den grunnleggende faktor for å forebygge antall innbrudd er å stille større krav til den mekaniske innbruddsbeskyttelse så som låser, dører, karmen, etc. Etter styrelsens oppfatning er det for å oppnå en enhetlig innbruddsbeskyttelse nødvendig med innføring av byggnormer på disse områder. Dermed ville en også lettere kunne foreta offentlig prøvning og standardbedømmning av låser, dører, karmen, etc.

Styrelsen fremholder behovet for en form av autorisasjon av låsesmeder, selv om dette skulle innskrenke næringsfrihetsinteressen. Det er videre nødvendig å bringe under kontroll nøkkelfresemaskiner, omsetning av dirkverktøy og emner for hovednøkler. Om mulig bør man søke å begrense utvalget av hus/eiendommer med hovednøkkelssystem.

Styrelsen viser sluttelig til de nordiske landenes fellesinteresse vedrørende innbruddsbeskyttelse og forebyggende tiltak og foreslår at landene holder hverandre underrettet om utviklingen av f. eks. låskonstruksjoner og normer for prøvning og bedømmning av låser, etc.

Sveriges låssmedmästares riksförbund fremholder at det er viktig, både ut fra samfunnets og den enkeltes synspunkt, at den enkelte borger kan føle størst mulig trygghet for seg selv og sin eiendom. Forbrukeren har derfor rett til å stille store krav til innbruddsbeskyttelse. I dag er det for enkelt å duplisere nøkler eller å få kjøpt dirkverktøy. Etter forbundets oppfatning er det nå nødvendig å innføre en form for kontroll av låssmedbransjen, selv om en slik myndighetskontroll strider imot prinsippet om fri foretaksomhet.

Avslutningsvis refererer forbundet fra en utredning gjort i 1975, og som konkluderte med at en frivillig autorisasjon av låssmedyrket var ønskelig. Om en tilsvarende utredning var gjort i dag, ville den etter forbundets oppfatning ha konkludert med obligatorisk autorisasjon all den tid forholdene på låsområdet har utviklet seg til forbrukernes ugunst.

Folksam anfører i sin uttalelse at i dag er det vanskelig for konsumenten å vurdere låsselgerens kvalifikasjoner og kompetanse. En autorisasjonsordning ville avhjelpe dette problem. Selskapet uttrykker bekymring over den ukontrollerte bruken av nøkkelautomater og det faktum at duplisering av hovednøkler kan skje uten noen form for rekvisisjon og foreslår at systemet med hovednøkler for boliger bør anskaffes.

Svenska försäkringsbolags riksförbund fremholder at diskusjonen om autorisasjon av låssmeder ennå ikke er avsluttet i Sverige. Dersom det er vanskelig å oppnå enighet i et land, torde det etter forbundets mening, være enda vanskeligere i hele Norden. Vedrørende salg av dirkverktøy mener forbundet at det er påkrevet å bringe dette inn under samfunnets

kontroll. Imidlertid synes det ikke nødvendig med noen inngripen fra samfunnets side hva angår kvaliteten på låsprodukter, da det allerede eksisterer tilfredstillende låser på markedet og bedre er underveis.

Avslutningsvis viser forbundet til at oppfatningen av hva som er akseptabelt av låsprodukter varierer i de nordiske landene. Det vil være både i konsumentenes og fabrikantenes interesse om en større enhetlighet på låsområdet kan oppnås.

Sveriges hantverks- och industriorganisation slutter seg til hva som er anført av Sveriges låsmedmästares riksförbund. I tillegg anføres at etter organisasjonens oppfatning vil en frivillig autorisasjonsordning av låsmedforetak ikke være ensbetydende med konkurransebegrensning. Formålet vil være å bedre forbrukerbeskyttelsen og sikkerheten vedrørende låser. De fleste konsumenter vil naturligvis benytte autoriserte foretak som kan tilby garantier.

Et annet middel for økt forbrukerbeskyttelse f. eks. ved reklamasjoner og tvister, vil være å innføre en obligatorisk registrering av foretakene innen bransjen.

Remissuttalelser som går imot medlemsforslaget eller som ikke finner å kunne støtte det

Danmark:

De danske Handelsforeningers Fælles-Organisation viser til at et alternativ til autorisasjon av private vaktelskaper og låsefirmaer, ville være en standardisering av de bestående låser og en eventuelt kvalitetsmessig gruppering gjennom Det kriminalpræventive Råd. Dermed ville en unngå en uheldig konkurransemessig beskyttelse av yrket.

En tredje måte kunne være å gjøre utgifter til sikring av boliger og ervervslokaler mot tyverier fullt fradragsberettigede på selvangivelsen.

Organisasjonen minner i denne forbindelse om den betydelig bedre innbrudssikring som eksisterer i syd-Europa hvor sikringsvern av metall ofte benyttes foran dører og vinduer.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt till medlemsforslaget

Danmark:

Justitsministeriet peker på at allerede i september 1978 reiste Det kriminalpræventive Råd spørsmålet om innførelse av en autorisasjonsordning for låsmeder. Henvendelsen vil bli vurdert i en bredere sammenheng, bl. a. i forbindelse med spørsmålet om innførelse av en autorisasjonsordning for private vaktelskaper.

På nåværende tidspunkt er det ikke mulig å opplyse når disse overveielser er avsluttet.

Handelsministeriet har forståelse for de problemer som bl. a. nøklearer medfører, men tar ellers ikke stilling til det foreliggende forslag.

De samvirkende Købmandsforeninger har ingen merknader til medlemsforslaget.

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena opplyser at de samme problemer som er nevnt i medlemsforslaget, har foranlediget skriftlige spørsmål i riksdagen. På grunn av manglende kunnskap om disse saker, nedsatte departementet en arbeidsgruppe for å vurdere nærmere de tiltak som kan gjøres for å hindre innbrudd. Rapporten ventes å være klar til høsten. Departementet ønsker derfor på nåværende tidspunkt ikke å ta stilling til forslaget, men mener dog at de synspunkter som er fremført er verd å støtte.

3. Utvalget

Det kan registreres en stigende bekymring over det økende antall innbrudd i de nordiske land og den trussel dette representerer mot den enkelte borgers sikkerhet og verdier. Innbruddene kan ofte skyldes bruk av dirkverktøy og falske nøkler eller at kriminelle elementer har etablert seg innen låsbransjen og misbruker sin stilling.

Utvalget konstaterer at de aller fleste remissinstanser uttaler seg til fordel for en bedre forbrukerbeskyttelse på låsområdet. En vil dessuten bemerke at i flere nordiske land utredes dette saksområde.

Utvalget er enig med forslagsstillerne om behovet for en form for kontroll av utøverne innen låssmedyrket, men det bør imidlertid vurderes nærmere om denne kontroll skal ta karakter av autorisasjon eller registrering. I denne sammenheng må også vurderes de konkurransemessige vilkår for bransjen under de ulike alternativer sammenholdt med forbrukernes krav om en effektiv beskyttelse.

Utvalget kan si seg enig med forslagsstillerne om nødvendigheten av å bringe bruken av nøkkelautomater for hurtigkopiering av nøkler under kontroll. Erfaringene viser at alle typer nøkler, selv de mest kompliserte, kan kopieres på disse automater.

Rekvisisjon for kopiering av hovednøkler synes ikke å bli avkrevet. Utvalget kan derfor støtte de remissinstanser som foreslår at bruken av hovednøkkelssystemer for boliger søkes begrenset.

En annen trussel mot låssikkerhet er det ukontrollerte salg av dirkverktøy og spesielt den såkalte dirkpistol som kan åpne de fleste sylindrelåser. Utvalget er enig i at dette salg må bli regulert.

I eksisterende boliger vil innbruddshyppigheten ofte bli redusert ved montering av sikkerhetslås. Utvalget vil imidlertid påpeke at dette bør fortrinnsvis gjøres på frivillig basis.

Når det gjelder nye bygninger synes det å være hensiktsmessig å innarbeide normer for låser, dører og karmen i bygningsvedtektene.

Utvalget kan slutte seg til forslaget fra en remissinstans om at man på nordisk basis søker å kartlegge mulighetene for hvorledes forbrukerbeskyttelse på låsområdet kan forbedres gjennom ulike opplysningstiltak.

I betraktning av den frie vareutveksling som eksisterer mellom de nordiske land, legger utvalget vekt på at normer og bestemmelser innen låsområdet i de nordiske land må bli mest mulig enhetlige.

Utvalget mener at ved utarbeidelsen av tiltak for å innføre enhetlige bestemmelser i de nordiske land, bør særskilt oppmerksomhet festes ved i hvilken grad autorisasjon, registrering og regulering av låsproduksjon og -salg bør anvendes, og hvorledes låssikkerheten kan økes teknisk og med hjelp av forbedret opplysning.

Under henvisning til ovenstående vil utvalget foreslå, at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å innføre enhetlige bestemmelser i de nordiske landene med sikte på å forbedre forbrukervernet og forbrukernes sikkerhet når det gjelder lås.

Oslo, 26. september 1979

Sampsa Aaltio (Kok)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kaj Bärlund (Sd)

Poul Dalsager (S)

Kjell-Olof Feldt (s)
Formann

Einar Førde (A)

Eiður Guðnason (A)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (S)

Lars Korvald (Kr.F.)

Grethe Lundblad (s)

Matthias Á. Mathiesen (Sj.)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Petter Savola (K)

Rolf Sellgren (fp)

Torstein Tynning (H)

Henrik Westerlund (Sfp)

Medlemsförslag

om gemensamt ansvar för utlandsskolor

(Väckt av Jo Benkow, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Kristian Gestrin, Bror Lillqvist, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)

De svenska utlandsskolorna i Moskva och Nzega, Tanzania, har i skrivelser till Nordiska rådet riktat uppmärksamheten på de ekonomiska problem som kan uppstå i samband med nordiska barns undervisning i utlandet.

I svenska skolan i Moskva finns för närvarande åtta svenska och tre norska elever. Under läsåret 1978 är det risk för att det svenska elevunderlaget minskar, vilket skulle kunna medföra att skolans existens är i fara. Beräkningen av det svenska statsunderstödet storlek bygger nämligen på antalet svenska barn.

Svenska utlandsskolan i Nzega omtalar i sin skrivelse att skolan tillämpar den intagningsprincipen att skolpliktiga barn till föräldrar med nordiskt medborgarskap tas emot. Skolan har under läsåret 1978/79 tjugotvå elever på låg- och mellanstadiet. Av dessa har femton föräldrar med svenskt medborgarskap. Enligt prognosen för läsåret 1979/80 kommer det att finnas sjutton elever på låg och mellanstadiet tillsammans, varav tio har föräldrar med svenskt medborgarskap. De flesta av de övriga barnen är finländska med svenska som modersmål. Även i denna skrivelse uttalas farhågor för att skolan nästa läsår inte skulle ha tillräckligt elevunderlag från Sverige för att vara berättigad till svenskt statsbidrag.

I skrivelserna har därför framförts att det skulle vara värdefullt om förhandlingar upptas med övriga nordiska länder om utvidgning av tillträdet till utlandssvenska skolor också för barn från dessa länder.

I *Danmark* förekommer i princip inga statliga bidrag till utlandsskolor. Utgiften tas ut från föräldrarna som i vissa fall dessutom kan få hjälp från sin arbetsgivare.

I *Finland* har undervisningsministeriet i princip möjlighet att bevilja statsbidrag för finländska barns undervisning utomlands. Antalet finländska barn i jämförelse med t. ex. danska och norska barn i svenska skolor utomlands är emellertid ganska litet. Finländska undervisningsministeriet understöder för sin del utanför Norden en finskspråkig skola i Moskva och lämnar dessutom på tre andra orter, London, Queensland och Dar-es-Salaam, bidrag till stödundervisning i finska språket. Det förekommer även finskspråkig undervisning i bl. a. Saudiarabien och i

Norilsk i Sovjetunionen. De svenskspråkiga barnen från Finland besöker i mån av möjlighet rikssvenska utlandsskolor.

I *Norge* ges bidrag till norska utlandsskolor i enlighet med lagen om bidrag till privata skolor av den 6 mars 1970. Lagen anger inga minimala men enligt praxis krävs minst tio elever för att berättiga till statsbidrag. När skolan är erkänd får den statsbidrag så länge skolan har minst sex elever. Norska kirke- och undervisningsdepartementet är informerat om att norska elever deltar i skolundervisningen i svenska skolor utomlands. Norge har samma former för undervisning i utlandet som Sverige, men denna undervisning är begränsad enbart för landets egna elever. Från norsk sida har intresse uttalats för att diskutera möjligheterna för ett samarbete på detta område för att om möjligt finna fram till en gemensam nordisk lösning.

I *Sverige* utgår statsbidrag till svensk undervisning i utlandet enligt beslut av 1968 års riksdag. Svensk statsunderstödd undervisning i utlandet anordnas för utlandssvenskars barn. Med utlandssvensk avses den som är bosatt eller under längre tid vistas i utlandet och som är eller har varit svensk medborgare eller på annat sätt har nära anknytning till Sverige. Detta innebär att svenskt medborgarskap formellt inte krävs för att få åtnjuta undervisning vid svensk utlandsskola. Emellertid har i allmänhet statsbidraget beräknats endast på elever med svenskt medborgarskap. Utlandsskolor kan för närvarande erhålla statsbidrag till en lärartjänst, om elevantalet beräknas uppgå till minst sju.

Ett problem för de svenska skolorna utomlands är fördelningen av statsbidraget. Det är inte alltid endast bidragsberättigade elever som får undervisning i svenska skolor utomlands. Den lokala skolstyrelsen har möjlighet att fördela det svenska bidraget på alla elever i skolan. Om statsbidragsberättigade elever utgör en minoritet i skolan kan detta leda till mycket höga terminsavgifter för de behöriga eleverna. Den svenska utbildningsministern har berört denna fråga med undervisningsministrarna i de övriga nordiska länderna.

År 1977 presenterades en utredning om svensk undervisning i utlandet (SOU 1977: 22). Utredningen föreslår att statsbidrag skall räknas endast på elever för vilka gäller att åtminstone en av föräldrarna är svensk medborgare. Om synnerliga skäl föreligger bör dock enligt utredningen medräknas även annan elev, för vilken gäller att ingen av föräldrarna är svensk medborgare.

Frågan om behörighet för barn från andra nordiska länder än det land som driver skolan förtjänar att särskilt uppmärksammas. Dessa barn får nu tas in i utlandsskolor men de är inte ur bidragssynpunkt jämställda med barnen från landet som driver skolan. På flera orter har det emellertid utvecklats ett sådant nordiskt samarbete, att det ter sig allt naturligare att nu formalisera detta arbete genom att länderna förbinder sig att gemensamt ansvara för utlandsskolornas verksamhet.

Barn från samtliga nordiska länder bör enligt vår mening äga rätt till undervisning på samma villkor i utlandsskolor oavsett vilket nordiskt land som driver skolan i fråga. Utlandsskolorna är nämligen av stor betydelse för såväl elevernas som deras föräldrars anpassning till vistelsen utomlands. Vi finner det därför angeläget att dessa skolors fortbestånd tryggas.

För att öppna möjligheterna till vidgat tillträde till utlandsskolorna krävs att en ekonomisk ansvarsfördelning genomförs mellan länderna. Hithörande frågor bör kunna lösas genom överläggningar mellan ansvariga myndigheter i länderna.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skyndsamt uppta förhandlingar om utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor så att det mot kostnadstäckning gäller barn från samtliga nordiska länder.

Oslo, Helsingfors och Stockholm den 10 oktober 1978

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Ralf Friberg (Sd)

Kristian Gestrin (Sfp)

Bror Lillqvist (Sd)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 164)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor. Förslaget har behandlats vid möte den 27 november 1978 samt den 17—18 januari, den 28—29 juni, den 23—24 augusti och den 15—16 november 1979.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skyndsamt uppta förhandlingar om utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, så att det mot kostnadstäckning skall gälla barn från samtliga nordiska länder. Målet för förhandlingarna skulle vara en utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, så att barn från samtliga nordiska länder skulle äga rätt till undervisning på samma villkor i dessa skolor oavsett vilket nordiskt land som driver skolan i fråga. Ett utvidgat tillträde till utlandsskolorna skulle kräva en ekonomisk ansvarsfördelning mellan länderna, som skulle uppnås genom en överenskommelse om kostnadstäckning.

Det problem som medlemsförslaget syftar till att lösa gäller behörigheten för barn i nordisk utlandsskola från annat nordiskt land än det land som driver utlandsskolan, i exempelfallet Sverige. Sådana barn får tas in i de svenska utlandsskolorna, men de är från bidragssystemet inte jämställda med svenska barn. Det har enligt medlemsförslaget emellertid på flera orter etablerats ett nordiskt samarbete av den omfattningen att det ter sig naturligt att formalisera samarbetet genom en överenskommelse om gemensamt ansvar för utlandsskolornas verksamhet.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiske Lærerorganisationers Samråd
Nordisk Akademikerråd

Danmark

Undervisningsministeriet
Ambassaden i Dublin
Dansk Missionsråd
Mellempfolkeligt Samvirke

Finland

Ministeriet för utrikesärendena
Skolstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund r.f. (AFC)

Affärsarbetsgivarnas centralförbund r.f. (AAC)
 Svenska folkskolans vänner r.f.
 Finska missionssällskapet r.f.
 Svenska lutherska evangeliföreningen i Finland r.f.
 Pingstväckelsens u-landsmission

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Grunnskolerådet
 Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Skolöverstyrelsen (SÖ)
 Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)
 Svenska kyrkans mission
 Utlandssvenskarnas förening
 Svenska missionsrådet

Samtliga remissinstanser så när som på det danska *undervisningsministeriet* ger medlemsförslaget sitt stöd. Orsaken till ministeriets negativa hållning är att dansk skolundervisning i utlandet i princip inte stöds genom fasta bidragsordningar.

I den följande sammanställningen redovisas förutom de olika remissorganens allmänna inställning till medlemsförslaget och dess syfte, även de särskilda synpunkter som dessa anlagt på förslaget.

Nordiska remissyttranden

Nordiske Lærerorganisationers Samråd kan anbefalla genomförande av medlemsförslaget. Samrådet pekar på de stora olikheterna med hänsyn till undervisningsmöjligheter och -villkor som råder inte bara i förhållande till hemlandet, utan också mellan dem som i utlandet är direkt berörda. Det föreslagna samarbetet skulle på flera platser kunna betyda ett elevunderlag som är tillräckligt stort och stabilt för att etablera och/eller upprätthålla samnordiska skolor. Särskilt fördelaktigt skulle enligt samrådets mening vara om man uppnådde ett samarbete om undervisningens innehåll, anställning av lärare m. m.

Nordisk Akademikerråd ger medlemsförslaget sin fulla tillslutning. Rådet menar att tillträdet till skolor som drivs av ett nordiskt land bör underlättas eller att skolorna om möjligt bör drivas samfällt. Förutsättningen för att t. ex. den svenska Moskvaskolan skall kunna fortbestå är att en nordisk samverkan kommer till stånd. Problemet kompliceras ytterligare av att den amerikanska och franska skolan i staden numera endast i begränsad omfattning accepterar barn från andra språkområden än sina egna. Rådet anser att de nordiska regeringarna bör ha ett gemensamt finansiellt ansvar för utlandsskolornas verksamhet, även i det fall att skolan av praktiska skäl såsom olika studieplaner, skollagstiftning osv. inte i alla avseenden kan drivas samfällt. Reglerna för offentligt bidrag till undervisning av barn i utlandet bör göras smidigare.

Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet anser att man från dansk sida inte kan uppta sådana förhandlingar som medlemsförslaget siktar till. Orsakerna härtill är att Danmark i princip inte stöder dansk skolundervisning i utlandet genom fasta bidragsordningar på grund av de ekonomiska konsekvenser som detta skulle kunna föra med sig. Ministeriet framhåller att det normalt inte uppstår ekonomiska problem med danska barn i nordiska eller andra skolor utomlands, eftersom avgifterna återbetalas av arbetsgivarna. Det är önskvärt att danska barn även i fortsättningen äger tillträde till nordiska utlandsskolor, men skolorna hänvisas till att avkräva avgifterna av föräldrarna. Slutligen anförs att det i Danmark såsom motprestation anvisas betydande medel till utländska, privata skolor med ett främmande undervisningsspråk.

Ministeriet for kulturelle anliggender har inte haft några synpunkter på medlemsförslaget.

Enligt *chefen för danska ambassaden i Dublin*, tillsitsman för de utvarande beskickningscheferna, utgör barnens skolgång ett av de största problemen vid stationering utomlands, särskilt i östeuropeiska eller så kallade exotiska länder. Han ger därför på sina kollegers och egna vägnar förslaget sin bästa anbefallning. Den merutgift som skulle drabba statskassan vid anslag till nordiska utlandsskolor skulle kompenseras genom motsvarande inbesparingar i förhållande till nuvarande system med barnen i andra skolor i uppehållslandet, i internatskolor i tredje land eller i skolor i Danmark. Förutom de tre svenska skolor som det nu är fråga om torde det finnas behov av ytterligare ett antal skolor, för den händelse det kan skapas enighet om samnordisk finansiering. Det skulle finnas behov för i synnerhet småskolor. Ytterligare ställs frågan om inte de skandinaviska lärarföreningarna skulle kunna vara intresserade av stationering av lärare utomlands för viss tid i ett vidare utbildningssyfte.

Dansk Missionsråd uppger att de danska missionsorganisationerna för närvarande har 77 barn i skola i 14 länder. Största antalet barn i ett och samma land är 24, medan antalet i 9 länder varierar mellan 5 och 10. Några organisationer upprätthåller nordiska skolor eller danska skolor genom att själva sända ut danska lärare. Fritt tillträde till nordiska skolor löser inte hela problemet med mindre det samtidigt ges möjlighet till danskundervisning. Missionsrådet anser det rimligt att det ges undervisningsstöd till danska barn utomlands mot bakgrund av att det offras stora belopp på undervisning av barn till gästarbetare. De danska missionsorganisationerna förklarar sig intresserade av att stöda ett förslag som likställer danska barn utomlands med barn från andra nordiska länder.

Mellemfolkeligt Samvirke anför att dess frivilliga är så unga att deras barn är under skolåldern. Medlemsförslaget har därför marginell betydelse för danska frivilligas barn.

Finländska remissyttranden

Ministeriet för utrikesärendena meddelar att barn till dem av ministeriets tjänstemän som är stationerade utomlands vanligtvis går i s. k. internationella skolor. Ministeriet finner det viktigt att tjänstemännen om de så vill skall kunna utvidga barnens utbildningsmöjligheter genom att kunna placera dem i andra nordiska länders skolor och stöder därför medlemsförslaget.

Ökad internationalism antas av *skolstyrelsen* i framtiden komma att medföra allt större behov av att inrätta nordiska skolor, vilket kräver en lösning av kostnadsproblemen. Det är naturligt att barn från alla nordiska länder äger tillträde till skola som upprätthålls av ett nordiskt land och att de nordiska länderna samfällt svarar för kostnaderna i förhållande till antalet barn från varje land. Enligt skolstyrelsen fyller en nordisk skola vad gäller Finland endast finlandssvenska barns utbildningsbehov. De finska barnens skolgång måste ordnas på annat sätt med undervisning på finska. Däremot kunde ramarna vara desamma, så att t. ex. administrationen var gemensam. Finskspråkiga skolor åter skulle i huvudsak vara avsedda för finska barn, i vilket hänseende det inte är behov av gemensamma skolor.

Alands landskapstyrelse förordar medlemsförslaget med hänsyn till skolväsendets likartade innehåll och utformning.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund har ingenting att invända mot medlemsförslaget. Även *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* förenar sig om förslaget.

Svenska folkskolans vänner finner medlemsförslaget vara av stor betydelse för tryggnad av de berörda skolornas existens. Föreningen har under ett tiotal år givit stöd till sådana finländska missionärer vars barn gått i den svenska skolan i Tanzania och påpekar att dessa barn lika litet som skolan själv erhållit något som helst stöd av (finska) staten. Föreningen anser att de finländska barnen härvidlag stått i mycket sämre ställning än barn från andra nordiska länder. Svenska folkskolans vänner finner att medlemsförslaget på ett naturligt sätt anknyter till den självklara förpliktelsen för de nordiska länderna att ikläda sig ansvar för barnens skolgång och utbildning, medan föräldrarna fullgör en uppgift inom u-landsverksamheten.

Medlemsförslaget stöds helhjärtat av *Finska missionssällskapet*, som finner det vara av stor betydelse främst för de svenskspråkiga eleverna (från Finland). Sällskapet upprätthåller skolor i tre länder, medan barnen på de övriga fälten går i internationella skolor och erhåller stöd- undervisning i finska eller svenska och i finlandorienterade ämnen. Det statliga utbildningsstödet för de finländska barnen har varit blygsamt jämfört med motsvarande svenska och norska. *Svenska lutherska evangeliföreningen i Finland* noterar medlemsförslaget med glädje och påpekar att myndigheterna i Finland inte till fullo beaktat missionärernas

u-landsverksamhet. *Pingstväckelsens u-landsmission* omtalar att barnen till dess utsända har gått i svenska skolan i Nzega, som gett avgiftsfri undervisning. Missionen uttalar förhoppningen att eleverna från Finland skall få hjälp med de höga driftskostnaderna för skolan, att Hermodsstudierna skall bekostas av finska staten och att undervisning i finska språket skall meddelas i någon form.

Norska remissyttranden

Med motiveringen att det föreslagna samarbetet skulle kunna innebära ekonomiska och organisatoriska fördelar stöder *Kirke- og undervisningsdepartementet* medlemsförslaget. Departementet meddelar att det efter ett möte mellan den norska och den svenska undervisningsministern i mars 1979 inlett ett samarbete om skolorna i utlandet. En norsk-svensk arbetsgrupp har etablerats med uppgift att dryfta aktuella, kortsiktiga förslag till samarbetsformer och -åtgärder, däribland också eventuella refusionsordningar.

Grunnskolerådet ger ett detaljerat yttrande, till vilket även kirke- og undervisningsdepartementet hänvisar. Rådet genomför en kartläggning av stödet till privata skolor utomlands och av stödet för kompletterande undervisning utomlands i norska, kristendomskunskap och samhällskunskap. Enligt rådet kan följande ordningar tänkas. 1) Norska skolor i utlandet med bara norska elever. Stöd efter samma regler som idag. 2) Norska skolor i utlandet med enskilda "nordiska" elever, grupper eller klasser med "nordiska" elever. 3) Nordiska skolor i utlandet som är fullt integrerade eller uppdelade och med grupper/klasser för elever från Sverige, Norge etc. Sådana skolor uppfattas av rådet som ett intressant experiment. 4) Undervisning av enskilda norska elever, grupper eller klasser vid andra nordiska nationella eller internationella skolor i utlandet. Stöd efter reglerna för kompletterande undervisning. 5) Undervisning av elever från olika nordiska länder i grupper/klasser vid internationella/nationella skolor i utlandet. Stöd efter mönster från ordningen med stöd till kompletterande undervisning kan vara aktuellt. Alternativen 2, 3 och 5 kräver från norsk synpunkt särskild utredning. Grunnskolerådet finner det nödvändigt med en grundlig utredning och föreslår en arbetsgrupp dels på nordiskt plan, dels i varje enskilt land.

Norsk arbeidsgiverforening, som stöder förslaget, anser det vara naturligt att formalisera det existerande nordiska samarbetet på området och göra det mera förpliktande för de enskilda länderna.

Svenska remissyttranden

I ett digert yttrande har *skolöverstyrelsen* utrett möjligheterna till och följderna av en utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, rätten till undervisning på samma villkor i utlandsskolorna oavsett huvudman samt den ekonomiska ansvarsfördelningen mellan

länderna. När det gäller utvidgning av tillträdet finner styrelsen att den enda nödvändiga och enklaste åtgärden skulle vara att barn från nordiska länder i mån av utrymme har tillträde till svensk utlandsskola, mot viss ersättning och oavsett vem som blir ersättningskyldig. Styrelsen anser det dock vara rimligt att en utvidgning av behörigheten medför en överenskommelse om kostnadstäckning eller i varje fall om ersättning.

Skolöverstyrelsen påpekar att en formalisering av samarbetet kan få följdverkningar, vilka borde belysas, och nämnas undervisning i grannspråk och andra ämnen vid svensk utlandsskola. Detta kan leda till pedagogiska, administrativa och organisatoriska problem. Frågan om vilka av dessa problem som kan lösas av varje skolas huvudman eller styrelse och vilka av dem som måste lösas genom centrala överenskommelser måste uppmärksammas.

Även möjligheten att på vissa orter inrätta nordiska skolor borde enligt skolöverstyrelsen uppmärksammas. Dessa skulle måhända stå under tillsyn av samnordisk instans.

Slutligen påpekar skolöverstyrelsen att frågan om korrespondensundervisningen inte berörs. Det är en vanlig form av svensk undervisning i utlandet för elever på högstadiet och gymnasialskelestadiet. Det bör utredas hur Hermods kurser skall kunna kompletteras och under vilka förhållanden betygen skall kunna bli giltiga i andra länder. Frågan om ekonomisk ersättning för exempelvis handledning vid korrespondensundervisning bör också beaktas.

Styrelsen för internationell utveckling, som tillstyrker medlemsförslaget, anför att organisationen sedan 1967 haft möjlighet att driva skolor för sina utlandsanställda. Skolorna har bekostats av SIDA inom ramen för biståndsverksamheten. Eftersom organisationen i stor utsträckning rekryterar sin personal från de nordiska länderna har det i dess skolor alltid funnits svensktalande barn från Finland och även barn från Norge och Danmark. Trots att dessa barn inte varit statsbidragsberättigade, har detta inte orsakat problem, eftersom SIDA själv bekostat sina utlandsskolor.

SIDA finner att det finns behov av två slags utlandsskolor, nationella utlandsskolor och nordiska utlandsskolor. Vid de svenska utlandsskolorna borde barn från övriga nordiska länder äga rätt till undervisning, men denna borde bedrivas på svenska enligt svensk läroplan. Om möjligt borde undervisningen kompletteras med hemspråksundervisning. Systemet förutsätter ekonomisk principuppställning mellan anslagsbeviljande myndigheter i berörda länder.

I fråga om t. ex. samnordiska biståndsprojekt borde nordiska utlandsskolor kunna inrättas. Genom lämplig lärarekrytering skulle hemspråksundervisningens krav kunna tillgodoses. Verksamheten vid sådana skolor skulle drivas med en styrelse som huvudman och fördelningen av

kostnaderna kunde ske genom en samnordisk överenskommelse om statsbidrag till dessa skolor.

Mycket positivt på medlemsförslaget ser *Svenska kyrkans mission*. Svensk undervisning har i Etiopien anordnats för svenska och norska barn liksom svensk undervisning anordnats i Indien för svenska och ett skiftande antal norska barn. Organisationen anser att det skulle vara av stor vikt om även andra skandinaviska barn finge utgöra underlag för beräkning av antalet lärartjänster. *Svenska missionsrådet* hälsar medlemsförslaget med verkligt intresse. Rådet anser att så många som möjligt av de nordiska länderna borde sluta en överenskommelse av den föreslagna typen, även i det fall att en samnordisk överenskommelse på kort sikt inte skulle vara möjlig på grund av de delvis olika ordningarna för utlandsskolorna. De vunna erfarenheterna skulle sedan kunna ligga till grund för en bredare överenskommelse längre fram. Enligt missionsrådet får intresset för undervisning av nordiska barn i utlandet inte vara mindre än intresset för hemspråksundervisning för invandrare.

Utlandssvenskarnas förening påtalar en inbyggd komplikation i den svenska utlandsundervisningen, som inte kommit till uttryck i medlemsförslaget. Enligt gällande bestämmelser är det inte alla barn till svenska medborgare som räknas som behöriga vid beräkandet av statsbidrag, utan det sker en diskriminering baserad på föräldrarnas yrke och anknytning till Sverige. Föreningen anser att behöriga att gå i svensk utlandsskola eller åtnjuta svensk korrespondensundervisning borde vara alla barn för vilka gäller att åtminstone en av föräldrarna är eller har varit svensk medborgare och åtminstone en av dem vistas i utlandet. Om synnerliga skäl föreligger borde på sociala indikationer få medräknas även elev för vilken gäller att ingen av föräldrarna är eller har varit svensk medborgare. Föreningen finner att den rådande diskrimineringen utgör en allvarlig belastning när det gäller att genomföra ett nordiskt samarbete på utlandsskoleområdet. Därför föreslår föreningen ett tillägg till medlemsförslaget, i vilket svenska regeringen skulle rekommenderas att avskaffa den nuvarande diskrimineringen av vissa svenska medborgare i vad gäller bidragsberättigande till svensk utlandsundervisning.

3. Utskottet

Utgångspunkten för medlemsförslaget är de svårigheter i fråga om elevunderlaget som de svenska utlandsskolorna i Moskva och Nzeza, Tanzania, har haft och fortfarande har att kämpa med. Problemet gäller inte den totala elevrekryteringen, eftersom skolorna traditionellt stått öppna för elever från de andra nordiska länderna och för närvarande utom svenska elever har också finländska och norska elever. Svårigheterna kommer sig av att beräkningen av det svenska statsunderstö-

dets storlek bygger på antalet svenska elever, medan elever från andra nordiska länder inte berättigar skolorna till statsbidrag från vare sig Sverige eller annat nordiskt land. Förslagsställarna finner därför och med hänsyn till det nordiska samarbete som redan bedrivs inom ramen för skolorna att det nu är naturligt att de nordiska länderna tar på sig ett gemensamt ansvar för utlandsskolornas verksamhet. Syftet är att ge barn från samtliga nordiska länder rätt och möjlighet till undervisning på samma villkor i utlandsskolor oavsett vilket nordiskt land som driver skolan i fråga, samtidigt som skolans fortbestånd kan tryggas.

Medlemsförslaget har fått ett mycket positivt mottagande bland remissinstanserna. Det förordas av alla så när som på det danska undervisningsministeriet. Den allmänna åsikten är att det skulle vara uppenbara fördelar med att utvidga tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, så att det mot kostnadstäckning gällde barn från samtliga nordiska länder.

Kulturutskottet delar denna positiva syn på medlemsförslaget.

Om medlemsförslagets intentioner kunde förverkligas, skulle grundförutsättningarna för att driva utlandsskolor förbättras avsevärt, genom att skolornas hela elevunderlag vore berättigat till statsbidrag. Skolornas fortsatta existens skulle därmed kunna göras betydligt säkrare än hittills och skolorna skulle utgöra ett reellt alternativ för de utlandsstationerade, när det gäller att välja mellan att placera barnen i internationell, eventuellt i nationell skola på orten eller i en skola från ett nordiskt grannland. Denna möjlighet skulle vara så mycket betydelsefullare, som det av remissmaterialet har framgått att vissa av de skolor som barn från de nordiska länderna hittills kunnat besöka inte längre är villiga att ta emot elever annat än från det egna språkområdet.

En ordning med gemensamt ansvar för utlandsskolor skulle även skapa goda möjligheter att i utlandsskolorna, oberoende av huvudman, ordna med särskild modersmålsundervisning och annan behövlig undervisning för de olika språkgrupperna, vilket remissinstanserna visat stort intresse för. Detta skulle naturligt nog ha den största betydelsen för finska och isländska barn, vilka i annat fall knappast skulle gagnas av samarbetet i lika hög grad som andra nordiska barn.

Kulturutskottet finner i likhet med några av remissorganen att behovet av utlandsskolor med nordisk myndighet som huvudman dessutom borde utredas, men i särskild ordning. Det har framhållits att t. ex. samnordiska biståndprojekt skulle kunna skapa behov av att inrätta särskilda nordiska utlandsskolor. Då det nordiska biståndssamarbetet liksom det nordiska projektsamarbetet i tredje land synes öka, bör de nordiska länderna enligt utskottets förmenande även vara villiga att med nordiska budgetmedel för längre eller kortare tid skapa och upprätthålla gemensamma skolor, om en sådan lösning på barnens skolproblem befinns vara den mest ändamålsenliga. Någon beredskap för detta

finns ännu inte, men en sådan bör kunna åstadkommas.

Korrespondensundervisningens ställning inom problemkomplexet utlandsundervisning diskuteras inte i medlemsförslaget. Det är fråga om en vanlig form av undervisning i utlandet för elever på högstadiet och gymnasialskelestadiet, vilka är elever i brevsolor antingen i hemlandet eller i annat nordiskt land. Vissa av remissorganen påvisar problem härvidlag och anser att dessa bör kunna lösas på nordiskt plan. Utskottet delar uppfattningen att en överenskommelse om gemensamt ansvar för utlandssolor bör omfatta även korrespondensundervisningen.

Redan av medlemsförslaget, men framförallt av remissmaterialet har det framgått att åstadkommandet av utvidgat tillträde till de nordiska ländernas utlandssolor är förknippat med ett antal problem av juridisk, administrativ, pedagogisk och annan art. Dessa problem har på ett förtjänstfullt sätt beskrivits i yttranden från framförallt grunnskolerådet i Norge och skolöverstyrelsen i Sverige, vilka även lagt fram förslag till lösning. Detta är ingen tillfällighet, utan beskrivningarna bottenar i beslut av de bägge ländernas undervisningsministrar om bilateralt samarbete om skolundervisningen utomlands.

Det är naturligtvis i och för sig ingenting negativt i att försöka åstadkomma ett bilateralt samarbete om skolundervisning utomlands, men kulturutskottet finner dock att det hade varit fördelaktigare att redan från början sträva till en nordisk lösning på utlandssolornas problem. Dessa är ju i högsta grad multilaterala, vilket också har framhållits av utlandssolorna själva.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skyndsamt uppta förhandlingar om utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandssolor, så att det mot kostnads-täckning gäller barn från samtliga nordiska länder.

Helsingfors den 16 november 1979

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)
Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Særskilt yttrande

Undertegnede medlemmer slutter seg til Kulturutvalgets forslag til betenkning og rekommandasjon, men ønsker i anledning av utvalgets uttalelse på side 12, avsnitt 3, anføre følgende:

De norske medlemmer, hvorav to av forslagsstillerne, har under utvalgsforhandlingene gitt uttrykk for at bestrebelsene på å nå fram til en samlet nordisk løsning ikke må forhindre at regjeringene ved forhandlinger etablerer hensiktsmessige samarbeidsformer og gjennomfører kortsiktige tiltak for å løse f. eks. refusjonsspørsmålene.

På denne bakgrunn har de norske medlemmer vært uenige i den kritiske omtale av de bilaterale drøftelser som pågår mellom de norske og svenske undervisningsmyndigheter. Bilateral forståelse vil dessuten ofte være en spore til mer omfattende løsninger.

Siden kritikken er beholdt i den endelige utforming av utvalgets betenkning, ønsker undertegnede å uttale at man ikke følger utvalgets flertall på dette punkt.

Oslo, 20. desember 1979

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Gunvor Schnitler (H)

Jørgen Sønstebo (KrF)

Medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter

(Väckt av Nils Dahlman, Ralf Friberg och Seppo Westerlund)

Det är allmänt bekant att konkurrensläget inom den internationella luftfarten under de två senaste åren undergått snabba förändringar. Mest iögonenfallande i detta avseende är priskriget på rutterna mellan Europa och Nordamerika över Nordatlanten, föranlett av Laker Airways' uppträdande på arenan.

Även flygbolagen i de nordiska länderna berörs av denna skärpta konkurrenssituation. Dels har de nordiska flygbolag som trafikerar de aktuella rutterna över Nordatlanten tvingats att företa en prissänkning, dels måste de nordiska flygbolagen göra sig redo att möta en väntad konkurrens från amerikanska och andra flygbolag på rutterna från Nordamerika till Köpenhamn.

Det finns ingen anledning att tro att inte konkurrensen från amerikanska och andra billigbolag inom en överskådlig framtid skulle komma att utvidgas till flygrutter också inom Norden. Detta gör det enligt undertecknades mening nödvändigt att man inom SAS, Finnair och Icelandair gör sig beredd att möta detta kommande konkurrenshot. Ansatser till sådan konkurrens inom nordiska rutter från utländska bolags sida har ju faktiskt redan förekommit, t. ex. på rutten Oslo—Stockholm. I klartext innebär detta att de nordiska flygbolagen måste vara beredda att inom en nära framtid företa radikala, generella prissänkningar på inomnordiska rutter.

Även andra skäl än priskonkurrensen från utomnordiska bolag talar för att de nordiska flygbolagen bör företa betydande biljettprissänkning på inomnordiska flygrutter. Det förefaller t. ex. naturligt att stärka de nordiska flygbolagens trafikunderlag genom att göra flygresorna inom Norden fördelaktigare, varigenom den internordiska turismen skulle kunna ökas, en målsättning som även ur många andra synpunkter är önskvärd. Som känt har Nordiska rådet i flera rekommendationer fastslagit sin vilja att främja en ökad turism inom Norden, varvid både ekonomiska och kulturella motiv anförts. Nordiska ministerrådet har sommaren 1978 fastslagit ett samarbetsprogram på turistområdet.

Vidare har under senare tid ett ökande tryck uppstått från speciella kategorier av resenärer (pensionärer, studerande, invandrare m. fl.) om fördelaktigare rese möjligheter per flyg. Hittills har dessa gruppers berättigade krav på billigare resor inom Norden främst tillgodosetts i fråga om

land- och sjötrafiken. Nordiska rådet har under de senaste åren vidtagit rekommendationer (bl. a. om införande av s. k. NORDTURIST-biljett) just för att möta dessa krav. Särskild hänsyn bör härvid tas till Island, Färöarna och Grönland, som i huvudsak är beroende av flygförbindelserna för att upprätthålla kontakterna med det övriga Norden. I flera avseenden gäller denna argumentering även landskapet Åland. Särskilt på linjen Mariehamn—Stockholm bör det finnas marginal för kännbara tariffjusteringar, såsom framhållits i Nordiska rådets rekommendation nr 9/1972 och i flera frågor till regeringarna vid Nordiska rådets sessioner de senaste åren.

Till en del har flygbolagen i Norden tillmötesgått de krav på billigare flygresor som rests inte minst från Nordiska rådets sida, bl. a. vid överläggningar mellan trafikutskottet och företrädare för såväl linje- som charterflygbolagen i Norden. Detta har skett genom införandet av olika slag av specialrabatter. Detta har dock lett till en för allmänheten förvirrande situation med ett stort antal specialrabatter, om vilka det kan vara svårt att erhålla information, eftersom de inte saluförs tillräckligt effektivt. En generell sänkning av hela prisnivån vore att föredra. Här för talar också det faktum, att turismen inom Norden är präglad av s. k. individuell turism. Det är svårt att passa in sådana behov i paketreseprogram.

De nordiska flygbolagen har ingen anledning att befara att de inte framgångsrikt skulle kunna möta konkurrensen från de utländska billigbolagen. Flygsäkerheten i Norden står internationellt sett på en hög nivå och flygtiderna inom Norden har kunnat förkortas betydligt, vilket innebär att passagerartransport över öppen sjö, som tidigare har motiverat högre biljettpriser med stöd i IATA:s regler, numera förekommer i mycket liten omfattning.

Det finns således klara marginaler för en betydande sänkning av biljettpriserna på de inomnordiska flygrutterna. Detta visas inte minst av att svenska Linjeflyg nyligen med framgång inlett experiment med sänkta biljettpriser på inrikesflygrutter i Sverige. Även detta faktum bör ha inverkan på konkurrenssituationen i Norden. Ett bredare passagerarunderlag är också ägnat att sänka flygbolagens s. k. fasta kostnader.

Enligt vår mening bör de nordiska ländernas regeringar medverka till att flygbolagen i Norden inleder ett samarbete i syfte att etablera en gemensam lågprispolitik. Detta skulle även bidra till att skapa en samsarbetsberedskap mellan ifrågavarande bolag, något som vore ägnat att minimera de friktioner som alltjämt gör sig gällande när det gäller att bestämma konkurrensförhållandena i Norden.

Undertecknade finner att en naturlig första åtgärd från Nordiska ministerrådets sida vore att skyndsamt inkalla till en allmän nordisk tariffkonferens när det gäller flygtrafiken. Därvid bör även beaktas de verkningar som en generell prissänkning kan ha när det gäller trafiken på

inomnordiska rutter med låg passagerarfrekvens. Konsekvenserna kan vara av positiv natur.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får undertecknade föreslå, att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. sammankalla en, vid behov förberedande, allmän nordisk flygtariffkonferens i syfte att etablera ett samarbete mellan de nordiska flygbolagen för att möta den ökande internationella konkurrensen på flygtrafikens område,
2. utarbeta riktlinjer för en betydande generell sänkning av biljettpriserna på inomnordiska flygrutter.

Mariehamn och Helsingfors den 24 oktober 1978

Nils Dahlman (ÅS)

Ralf Friberg (Sd)

Seppo Westerlund (Lkp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 186)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Till trafikutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid möten den 6 november 1978, den 4 december 1978, den 15 januari 1979, den 19 februari 1979, den 7 maj 1979 och den 26 juni 1979.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att sammankalla en vid behov förberedande, allmän nordisk flygtariffkonferens i syfte att etablera ett samarbete mellan de nordiska flygbolagen för att möta den ökande internationella konkurrensen på flygtrafikens område. Vidare hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta riktlinjer för en betydande generell sänkning av biljettpreiserna på inomnordiska flygrutter.

Förslagsställarna påminner om de förändringar i konkurrensläget inom den internationella luftfarten som har ägt rum under de två senaste åren och konstaterar att även flygbolagen i de nordiska länderna berörs av denna skärpta konkurrenssituation. Det finns ingen anledning att tro, framhålls det, att inte konkurrensen från billigbolagen inom en överskådlig framtid skall komma att utvidgas till flygrutter också inom Norden. Detta nödvändiggör, enligt förslagsställarna, att man inom SAS, Finnair och Icelandair gör sig beredd att möta det kommande konkurrensshotet.

Vidare anser förslagsställarna att andra än konkurrensmässiga skäl talar för att de nordiska flygbolagen bör företa prissänkningar på inomnordiska rutter. De påminner i detta sammanhang om Nordiska rådets strävanden att öka den internordiska turismen bl. a. genom att förorda lägre priser på resor med allmänna färdmedel länderna emellan.

Det anförs vidare i medlemsförslaget att införandet av olika typer av specialrabatter i flygtrafiken under den senaste tiden har lett till en för allmänheten förvirrande situation, om vilken det kan vara svårt att erhålla information. Därför anser förslagsställarna att en generell sänkning av hela prisnivån vore att föredra.

De nordiska ländernas regeringar bör enligt förslagsställarnas mening medverka till att flygbolagen i Norden inleder ett samarbete i syfte att etablera en gemensam lågprispolitik.

2. Remissyttrandena

2.1 Medlemsförslaget har remissbehandlats av Nordiska rådet som har inhämtat yttranden från följande myndigheter och organisationer.

Nordiska

Nordisk Turisttrafikkomite (NTTK)
Scandinavian Airlines System (SAS)
Föreningarna Nordens förbund

Danska

Ministeriet for offentlige arbejder
Danmarks Turistråd
Forbrugerrådet
Dansk Pilotforening
Danair A/S
A/S Conair
Sterling Airways A/S
Mærsk Air

Finska

Trafikministeriet
Luftfartsstyrelsen
Centralen för turistfrämjande
Näringsstyrelsen
Konsumentombudsmannen
Finnair Oy
Ålands landskapsstyrelse
Akava

Norska

Braathens SAFE
Norske ruteflygeres forening

Svenska

Luftfartsverket
Konsumentverket
Sveriges turistråd
Linjeflyg
Svensk pilotförening (SPF)

2.2 Remissinstanser som i stort tillstyrker medlemsförslaget

2.2.1 *Nordiska*

Nordisk Turisttrafikkomite (NTTK) ställer sig i princip bakom förslaget om att sammankalla en nordisk flygtariffkonferens. NTKK anser liksom förslagsställarna att lägre flygpriser skulle stimulera den inter-

nordiska flygtrafiken och att detta skulle få en särskild betydelse för trafiken på de långa rutterna t. ex. mellan Danmark och Finland.

NTTK anser emellertid att SAS:s nya lågpriser, som skall införas 1 maj 1979, delvis löser de aktuella problemen. SAS:s och Finnairs nya samarbetsavtal om vissa flygrutter har vidare samma effekt. Enligt NTTK:s uppfattning är således flygbolagens nya priser ägnade att markant förbättra möjligheterna att öka den internordiska turismen. En betydande sänkning av flygpriserna torde förorsaka en minskning av färjornas trafikunderlag samtidigt som flygets trafikunderlag skulle öka utan att det totala trafikunderlaget därmed skulle öka. Detta kunde, påpekas i remissvaret, få betydande ekonomiska konsekvenser för rederierna och deras redan nu omfattande reseutbud. De eventuella konsekvenserna borde ses i relation till att den övervägande delen av alla internordiska resor sker med bil eller kombinationen bil/färja.

En nordisk trafikekonomisk konsekvensanalys borde enligt NTTK ingå som basmaterial för den föreslagna konsekvensen.

Föreningarna Nordens förbund ansluter sig till medlemsförslagets generella synpunkter om flygprisernas stora betydelse för de inomnordiska kontakterna samt för utvecklandet av den nordiska turismen. Viktiga delmål i en sådan utveckling är bl. a. de önskemål som förbundet framfört i sitt 1977 antagna handlingsprogram, rörande behovet av chartertrafik mellan de nordiska huvudstäderna, om att Norden bör bli en enhetlig zon i trafikpolitisk mening och att flyglinjer inom Norden bör betraktas som inrikeslinjer under IATA-bestämmelserna. Förbundet anser att de av de nordiska flygbolagen införda rabatterna är svåra att marknadsföra och att ett system med generella rabatter vore att föredra. Förbundet stöder förslaget om att hålla en allmän nordisk flygtariffkonferens.

2.2.2 Danska

Forbrugerrådet tillstyrker förslaget om att sammankalla en nordisk flygtariffkonferens, men anför att alla berörda intressen såsom flygbolagens, myndigheternas och konsumenternas borde representeras på konferensen. Konferensens målsättning borde, enligt *Forbrugerrådet*, vara att nå fram till större öppenhet och debatt om den nordiska flygtrafiken samt att utarbeta en eller flera modeller, som kunde utgöra grundlag för myndigheternas beslut om den framtida nordiska flygtrafiken i syfte att uppnå en betydande generell sänkning av flygpriserna.

Danmarks Turistråd ställer sig i princip positivt till medlemsförslaget. Turistrådet anser att SAS:s nya prisändringar är ett steg i rätt riktning, men anför att de regler som gäller beträffande reservationstid och övernattningar gör att biljetterna inte får något turismässigt värde. Turistrådet är inte enigt med förslagsställarna i att en sänkning av flygpriserna bör ses mot bakgrund av ökad konkurrens från utländska lågprisbolag.

eftersom en sådan konkurrens kommer att kunna mötas på ett annat sätt.

Conair stöder förslaget om en generell sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter men ställer sig tveksamt till möjligheterna att genomföra en sådan sänkning, eftersom en egentlig priskonkurrens inte förekommer inom Norden.

Mærsk Air anför att flygresor bör vara så billiga att alla skall ha möjlighet att företa dem. Detta kan, enligt *Mærsk*, uppnås genom en friare konkurrens. *Mærsk Air* anser därför att charterreglerna bör tillämpas och liberaliseras på de internordiska flygrutterna. *Mærsk Air* anser det vidare vara orimligt att kräva charterskatt vid inomnordiska flygresor och hemställer till Nordiska rådet att arbeta för att charterskatten avskaffas.

Sterling Airways är i princip enligt med förslagsställarna och anser att behov föreligger att sänka flygpriserna på internordiska rutter. *Sterling Airways* anser dock inte att turismen inom Norden behöver vara präglad av individuell turism. Att det förhåller sig så i dag beror, enligt *Sterling Airways*, på att charterbolagen inte har tillstånd att flyga IT-charter mellan de nordiska huvudstäderna. *Sterling Airways* föreslår därför att Nordiska rådet anbefaller att tillstånd gives både för vanlig IT-charter och weekend-charter mellan de nordiska huvudstäderna.

2.2.3 Finska

Näringsstyrelsen konstaterar att biljettpriserna på inomnordiska rutter inte har någon större inverkan på konsumentindexet, som mäter inflationsutvecklingen. *Näringsstyrelsen* förhåller sig dock positiv till alla åtgärder, vilka strävar till att hålla prisen stabil eller, som i detta fall, att sänka den. Rabatterna bör dock inte, enligt *Näringsstyrelsen*, belasta priserna på Finlands inrikesflyg, som har större indexvikt.

Konsumentombudsmannen anser det viktigt för de nordiska flygbolagen på grund av det skärpta konkurrensläget och de internationella flygbolagens försök att erövra de nordiska flygbolagens marknadsandelar, att kunna avtala om en sänkning av priserna på de internordiska flygrutterna.

En sänkning av flygpriserna skulle främja den nordiska turismen och även föra flygresetjänsterna närmare de s. k. svaga konsumentgrupperna. *Konsumentombudsmannen* stöder medlemsförslaget.

Centralen för turistfrämjande omfattar förverkligandet av de nyligen införda rabatterna i internordisk flygtrafik. *Centralen för turistfrämjande* betonar vikten av att efter försöksperioden fästa uppmärksamheten vid frågan om man verkligen med de sänkta priserna kunnat öka turismen mellan Finland och Sverige, eller om följden endast har blivit att resenärerna i stället för båtförbindelser övergått till flygförbindelser. *Centralen för turistfrämjande* anser det viktigt att åstadkomma fördel-

aktiga flygturer speciellt från Norge och Danmark till Finland. Det anförs vidare att eftersom det företagsekonomiskt inte är möjligt att genomgående sänka flygpriserna på inomnordiska rutter, borde rabatterna inriktas på speciella målgrupper och flygturer. Beträffande den föreslagna flygtariffkonferensen finner Centralen för turistfrämjande det vara av vikt att en sådan konferens inte bara skulle behandla tarifffrågor utan därutöver frågor rörande hur flygturismen i och till Norden bäst skulle kunna befrämjas i samarbete med luftfartsmyndigheter, nationella flygbolag och nationella turistorganisationer.

Akava r.v. stöder förslaget om att riktlinjer utarbetas för en betydande generell sänkning av biljettpriserna på inomnordiska rutter.

Alands landskapsstyrelse förordar medlemsförslaget. Landskapsstyrelsen påpekar att biljettpriserna på linjen Mariehamn—Stockholm under hela 1970-talet varit oproportionellt höga, vilket lett till ringa trafik på ruten i fråga.

2.2.4 Svenska

Konsumentverket ställer sig positivt till förslaget om generellt lägre priser på flygresor inom Norden. Verket har dock inget att invända mot förekomsten av specialrabatter, men understryker att ett utbyggt rabattsystem ställer stora krav på information till konsumenterna.

Sveriges turistråd konstaterar att förslagsställarnas utgångspunkter för medlemsförslaget i allt väsentligt sammanfaller med deras uppfattning i frågan. Nuvarande normalpriser utgör ett av hindren för ett ökat internordiskt resande. Turistrådet konstaterar att huvuddelen av turisterna återfinns inom de områden som lätt kan nås med bil och anför att bristen på snabba och billiga transportmedel utgör ett hinder för att utnyttja stora delar av de resurser Sverige har att erbjuda som turistland. Av de i remissvaret bifogade statistiska uppgifterna framgår att 90 % av antalet gästnätter från Danmark finns söder om Dalälven. Två tredjedelar av Sverige ligger således utom räckhåll för Danmark. Motsvarande konstaterande kan göras beträffande Norge och Finland. Lägre flygpriser på inomnordiska rutter skulle dels öka tillgängligheten till respektive länders olika delar och dels skulle nya målgrupper attraheras. De åtgärder som redan vidtagits och planeras från Linjeflyg, SAS och Finnair visar att förutsättningar finns för billigare flygpriser och fler inomnordiska flygrutter. En viktig förutsättning för att kunna realisera förslaget om lägre priser är att de nordiska turistorganisationerna efter hand utvecklar kompetens för att med konkreta insatser öka resandet till och inom respektive land. Sveriges turistråd och Linjeflyg/SAS kommer att införa en turistikampanj inför sommarsäsongen och i samband med den kommer cirka 140 hotell att lämna 50 % rabatt på normalpriserna samtidigt som Linjeflyg och SAS lämnar 50 % rabatt vid gemensam bokning. Turistrådet tillstyrker förslaget att sammankalla en

allmän nordisk flygtariffkonferens, men anser att temat för konferensen borde vara flygets roll för att utveckla resandet till och inom Norden. Till konferensen bör de nationella turistorganisationerna, luftfartsmyndigheterna och berörda nordiska flygbolag inbjudas, anser Sveriges turistråd.

Svensk pilotförening (SPF) anför att om de nordiska luftfartsmyndigheterna undantagsvis godkänner utomnordiska flygbolag för inomnordisk trafik och dessa flygbolag gör drastiska prissänkningar, så möts dessa ofelbart av motsvarande prissänkning hos det flygbolag som är utsatt för konkurrensen. SPF menar därför att det inte är nödvändigt att i förväg möta priskonkurrensen från utländska bolag med prissänkningar. Enligt SPF bör det avgörande vara att genom prissänkningar öppna möjligheter till inomnordiska resor för en penningsvagare kategori av resenärer och därigenom öka turismen i Norden. Linjeflyg och SAS har under det senaste året gått in för en radikal prissänkningspolitik inom Sverige. Linjeflyg har i huvudsak satsat på generella prissänkningar medan SAS har sänkt priserna på de ej utnyttjade platserna. Detta har, såvitt SPF förstår, tillfört flygbolagen ökade totala intäkter och anses värt att diskutera vid en eventuell flygtariffkonferens. SPF understryker möjligheterna att från luftfartsmyndigheternas sida aktivt medverka till en lågprispolitik genom att sänka passageraravgifterna. Det påpekas av SPF att prissänkingsproblematiken för luftfarten och därtill sammanhängande problem behandlas av den nu pågående lufttransportutredningen, varför värdefulla synpunkter torde kunna hämtas från denna. SPF förordar sammankallandet av en allmän nordisk flygtariffkonferens.

2.3 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget

2.3.1 Nordiska

SAS ser positivt på förslagets grundtanke att vilja värna om och vidareutveckla det reguljära flygresandet i Norden, men anser förslaget grundat på felaktiga förutsättningar och anser sig inte kunna tillstyrka medlemsförslaget.

SAS konstaterar att luftfartsavtalen mellan USA och Skandinavien inte har ändrats och att Skandinavien hittills inte har berörts direkt av de ändringar i den internationella luftfartspolitik som har ägt rum. SAS:s konkurrenssituation har motiverat att bolaget introducerat nya lågpriser för nordatlanttrafiken. De prissänkningar som har ägt rum på Nordatlanten har icke tagit formen av generella sänkningar av de normala biljettpiserna utan introducerats som nya specialpriser. Prissänkningarna kan inte företas generellt utan måste företas selektivt för att attrahera nya och priskänsliga marknadssegment. Generella sänkningar

leder till intäktsändringar samtidigt som de leder till ökat kapacitetsbehov och därigenom försämrar också kostnadssidan. Denna selektiva prisiiosofi har SAS under senare år utvecklat i allt större omfattning i samarbete med andra berörda flygbolag. I remissvaret redogörs för de senaste lågprisåtgärderna inom Norden som gäller från 1 mars 1979 alternativt 1 maj 1979.

SAS anför att bolaget fortsatt söker nya alternativa möjligheter för att stimulera det internordiska resandet, men avvisar att det finns klara marginaler för en betydande sänkning av biljettpiserna på de inomnordiska flygrutterna.

Beträffande Linjeflygs lågsprisfilosofi framhåller SAS att den grundas på samma selektiva principer som redogjorts för ovan. Linjeflyg har dock kunnat gå något längre på grund av ett visst kapacitetsöverskott som har uppstått vid övergången till ett modernare flygmaterial. För SAS:s vidkommande finns inget utrymme för generella prissänkningar. SAS anför att regeringarna ej skall styra flygföretagens prispolitik.

SAS skall, enligt de direktiv som givits av företagets uppdragsgivare, d. v. s. stat och näringsliv gemensamt, bedriva sin verksamhet efter företagekonomiska principer och på affärsmässiga grunder. Samhällets kontroll av flygpriserna är tillgodosedd genom att koncessionsvillkoren föreskriver att luftfartsmyndigheterna granskar och godkänner flygpriserna. Mot denna bakgrund anser SAS det principiellt felaktigt att sammankalla en nordisk tariffkonferens om denna skulle innebära någon typ av direktivgivning till berörda flygbolag. SAS står däremot öppet för förslag och synpunkter från alla nordiska parter och organisationer. Det torde heller inte enligt SAS föreligga behov av att sammankalla en nordisk flygtariffkonferens för att sammanföra berörda nordiska flygbolag eftersom flygbolagen såväl inom IATA som på bilateral basis har ett intimt samarbete.

SAS konstaterar slutligen att passageraravgifterna som flygbolagen betalar till luftfartsmyndigheterna normalt är desamma, oberoende av vilka flygpriser passagerarna använder sig av. För de nya lågpriserna mellan Finland och Sverige medgav emellertid myndigheterna en nedsättning av avgifterna.

Sådana avgiftssänkningar torde vara en mycket viktig förutsättning för en fortsatt utveckling av lågpriserna inom Norden.

SAS anhåller om att Nordiska rådet måtte medverka till att avskaffa den s. k. charterskatten på resor i internordisk flygtrafik, eftersom skatten utgår som ett fast belopp per resa och får en mycket stor relativ effekt på de lägre priserna.

2.3.2 *Danska*

Ministeriet for offentlige arbejder anser inte behov föreligga att sammankalla en nordisk tariffkonferens.

Dansk Pilotforening konstaterar att SAS med de nya lågpriserna har gjort en insats för att billiggöra flygresor i Skandinavien och avstyrker medlemsförslaget.

2.3.3 *Finska*

Trafikministeriet konstaterar att Finnair och SAS vid årsskiftet gjorde ett gemensamt förslag om införande av starkt rabatterade priser på rutterna mellan Helsingfors/Åbo/Mariehamn och Stockholm. Priserna skall gälla under en försöksperiod som slutar den 31 oktober 1979. Huruvida pristyperna kommer att tillämpas efter försöksperioden beror på de resultat försöket kommer att leda till. Enligt trafikministeriets uppfattning är prissänkningar av denna typ ett steg i rätt riktning och det är sålunda önskvärt att de fortsätts och i mån av möjlighet vidareutvecklas på inomnordiska rutter. Enligt uppgifter som trafikministeriet har fått har Finnair och SAS redan inlett ett samarbete med syfte att etablera en gemensam lågprispolitik. Trafikministeriet avstyrker förslaget att sammankalla en nordisk flygtariffkonferens.

Luftfartsstyrelsen anför, att SAS:s och Finnairs nya pristyper, som har införts under en försöksperiod som slutar 31 oktober 1979, svarar delvis mot de i medlemsförslaget framförda önskemålen om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter. Med hänvisning till bl. a. att SAS och Finnair har inlett ett samarbete i syfte att etablera en gemensam lågprispolitik anser luftfartsstyrelsen det åtminstone i detta skede inte nödvändigt att sammankalla en allmän nordisk flygtariffkonferens.

Finnair Oy framhåller att sammankallandet av en nordisk flygtariffkonferens inte är nödvändigt, eftersom erforderliga kontakter mellan flygbolagen när som helst kan etableras med hjälp av de kanaler som redan finns. Finnair konstaterar att sammanträffanden kontinuerligt äger rum på olika nivåer och att synliga resultat på senaste tiden har uppnåtts i form av kraftigt nedsatta specialpriser mellan Finland och Sverige. Det konstateras vidare att andra typer av tänkbara nedsatta priser står under övervägande. Finnair anser sig ha använt så mycket medel till information och annonsering om existerande specialpriser som rimligtvis kan tänkas vara motiverat för ändamålet. Finnair anför att enligt alla gjorda kalkyler existerar erforderliga förutsättningar för låga priser bara ifall priserna kan inriktas på vissa kategorier av passagerare och/eller vissa turer eller dagar. En generell sänkning av prisnivån skulle ligga någonstans mellan nuvarande normalpris och de lägsta specialpriserna, vilket varken flygbolag eller konsumenter vore betjänta av. Ett speciellt problem, som inte kan förbises då det gäller Finnair och Finland, är, enligt Finnair, att man måste sträva till att undvika en situa-

tion där prisstrukturen mellan Finland och t. ex. Mellaneuropa skulle undermineras genom lägre kombinationer över Skandinavien. En eventuell radikal sänkning av normalpriserna borde därför ske samtidigt på alla europeiska flyglinjer.

Då det gäller möjligheterna till nedsatta priser i allmänhet mellan de nordiska länderna påpekar Finnair att trafikavgifterna i Skandinavien hör till Europas högsta.

2.3.4 *Norska*

Braathens SAFE hänvisar till medlemsförslagets påstående om att det finns anledning att tro att konkurrensen från amerikanska och andra billigbolag inom en överskådlig framtid skall komma att utvidgas till flygrutter också inom Norden. *Braathens* anför i detta sammanhang att många av de internationella flygbolagen nu överväger, efter ett halvt års erfarenheter av den nya prisutvecklingen, hur denna prisutveckling skall kunna bromsas.

Braathens anför vidare att kraftiga kostnadsökningar på driftssidan och de betydande nyinvesteringar, som kommer att genomföras under de 5—6 närmaste åren, gör att det är osannolikt att flygbolagen i framtiden kommer att kunna klara sig med lägre inkomster per passagerare än tidigare. Om så är fallet, skulle det resultera i besparingar på driftssidan, som på längre sikt skulle komma att reducera flygsäkerhetsstandarden.

Beträffande Linjeflygs nya lågprispolitik framhåller *Braathens* att man inte kan bedöma dess resultat först efter en längre tids erfarenhet och att man också bör ta med i bilden de kostnader som detta har påfört luftfartsverket och de svenska flygplatserna.

Braathens avstyrker medlemsförslaget.

2.3.5 *Svenska*

Luftfartsverket konstaterar att någon priskonkurrens i praktiken inte förekommer mellan de flygföretag som bedriver linjefart på internordiska rutter. Detta beror dels på de överenskommelser, vilka träffats mellan flygföretag som bedriver linjefart på dessa rutter, dels på de bilaterala luftfartsavtal som finns mellan ländernas regeringar utom de skandinaviska länderna vilkas samarbete är ordnat på annat sätt. Det finns ingen anledning att antaga, att föreliggande priskonkurrens på nordatlantlinjerna skulle fortplanta sig till de inomnordiska rutterna om de nordiska ländernas myndigheter motsätter sig detta.

I den internordiska chartertrafiken är prissättningen fri. Däremot är charterföretagens tillträde till marknaden begränsat.

Av anförda skäl avstyrker luftfartsverket förslaget att sammankalla en flygtariffkonferens för att möta den internationella konkurrensen.

Luftfartsverket konstaterar att luftfartsverket och finska luftfartssty-

relsen under en försöksperiod medgivit viss rabatt på de statliga avgifterna för SAS:s och Finnairs lågpristrafik mellan Stockholm och Helsingfors och att luftfartsverket ensidigt rabatterat de svenska avgifterna för Finnairs lågpristrafik mellan Åbo och Stockholm och mellan Mariehamn och Stockholm. Syftet har varit att medverka till att trafiken, och därigenom verkets intäkter, ökar.

Luftfartsverket anser sig inte kunna tillstyrka förslaget att ministerrådet utarbetar riktlinjer för en betydande generell sänkning av biljettpriserna på inomnordiska rutter, på grund av att någon utredning eller undersökning av att marginaler för en betydande sänkning av priserna varken har åberopats eller förebragts. Verket förordar i stället att pågående försök med en selektiv marknadsanpassning av flygpriserna fortsättes med sikte på att utvidga flygtrafiken till nya trafikantgrupper.

Linjeflyg (LIN) hänvisar till SAS:s synpunkter i ärendet.

2.4 Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

2.4.1 Danska

Danair A/S tar inte ställning till förslaget.

2.4.2 Norska

Norske ruteflygeres forening har inga kommentarer till medlemsförslaget. Foreningen vill dock rikta rådets uppmärksamhet på de höga avgifterna som belastar transporttjänster i Norden.

2.5 Sammanfattningsvis kan det konstateras, att 15 remissinstanser tillstyrkte medlemsförslaget. Bland dessa instanser var de nationella turistråden, Nordiska turisttrafikkommittén, Föreningarna Nordens förbund, konsumentombudsmännen, flygbolagen Conair, Mærsk Air och Sterling Airways.

8 remissinstanser avstyrkte medlemsförslaget. Bland dem som avstyrkte förslaget var de ministerier, som yttrat sig, luftfartsstyrelserna och flygbolagen SAS, LIN, Finnair och Braathens.

Berörda fackföreningar hade delade meningar om förslaget.

2 instanser avstod från att yttra sig.

3. Utskottet

Medlemsförslaget syftar till att få till stånd samarbete mellan de nordiska flygbolagen om att sänka priserna på inomnordiska rutter för att möta den ökande internationella konkurrensen på flygtrafikens område. För detta ändamål förordar förslagsställarna att Nordiska ministerrådet sammankallar en allmän nordisk flygtariffkonferens samt utarbetar riktlinjer för en betydande generell sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter.

Förslagsställarna motiverar förslaget med att det hårdnande konkurrensläget inom den internationella luftfarten gör det nödvändigt att de nordiska flygbolagen gör sig redo att möta en väntad konkurrens från amerikanska och andra flygbolag även på flygrutter inom Norden. Det anförs att sänkning av flygpriserna skulle stärka trafikunderlaget och därigenom främja den internordiska turismen. Vidare anförs att det stora antalet specialpriser har lett till en för allmänheten förvirrande situation, varför en generell sänkning av hela prisnivån vore att föredra.

Efter det att medlemsförslaget väcktes har samarbete inletts mellan Finnair och SAS om starkt rabatterade priser på linjerna Helsingfors—Stockholm, Åbo—Stockholm och Mariehamn—Stockholm vid minst 3 dagars och mest 14 dagars övernattningar. Priserna gäller under en 6 månaders försöksperiod, som slutar den 31 oktober 1979. Vidare har den 1 april 1979 införts starkt rabatterade priser för ungdom och pensionärer vid resor mellan Finland och Sverige och samma resenärgrupper fick från 1 maj 1979 60 % rabatt på samtliga interskandinaviska linjer. Rabatten på de s. k. Gröna rutterna har höjts från 35 % till 50 % och gäller vid minst 3 och mest 30 övernattningar utan åldersgränser. För trafik mellan Island och Skandinavien nedsattes specialpriset med 8 % den 1 april 1979. Finnair har i sitt remissvar konstaterat att de nya nedsatta priserna kan tänkas utsträckas till att omfatta även andra flyglinjer om resultaten visar sig vara positiva.

Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse SAS:s och Finnairs påbörjade samarbete och förutsätter att det vidareutvecklas i syfte att etablera en gemensam lågprispolitik.

På grund av de avtal som träffats mellan flygföretagen som bedriver linjefart på de internordiska rutterna och de luftfartsavtal som finns mellan berörda länders regeringar finner utskottet inte anledning antaga, att föreliggande priskonkurrens på nordatlantlinjen skulle fortplanta sig till de inomnordiska rutterna, om de nordiska ländernas myndigheter motsätter sig detta.

Med hänvisning till det som ovan anförts om SAS:s och Finnairs redan påbörjade samarbete om internordiska lågpriser och om gällande avtal, finner trafikutskottet det inte i detta skede påkallat att sammankalla en nordisk flygtariffkonferens i syfte att etablera ett samarbete mellan de nordiska flygbolagen för att möta den ökande internationella konkurrensen.

Utskottet välkomnar de ovan anförda rabattpriserna som delvis svarar mot de i medlemsförslaget framförda önskemålen. Trafikutskottet har tidigare, i sina betänkanden över rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet, rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik och över rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese-möjligheter för pensionärer förordnat rimliga prisalternativ i den nor-

diska flygtrafiken och kommer att följa utvecklingen på området genom ministerrådets årliga meddelanden om rekommendationerna. Utskottet anser det önskvärt, att prissänkningarna vidareutvecklas och utvidgas till att gälla samtliga internordiska rutter.

Utskottet är principiellt av den uppfattningen, så som det tidigare har givit uttryck för, att det bör vara en målsättning i de nordiska ländernas lufttransportpolitik att skapa bästa möjliga förutsättningar för billiga flygtransporter i Norden. Utskottet konstaterar därför med tillfredsställelse att luftfartsmyndigheterna i Finland och Sverige har sänkt passageraravgifterna för de nya pristyperna.

Med hänsyn till att rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik har som målsättning att priserna på inomnordiska flygresor sänkes, anser utskottet det inte i detta skede nödvändigt att antaga en ny rekommendation om sänkta priser i inomnordisk flygtrafik.

Med hänvisning till det ovan anförda får trafikutskottet föreslå att rådet inte företar något med anledning av medlemsförslaget.

Húsavík den 26 juni 1979

Eric Carlsson (c)

Fung. förman

Bjarne Mørk Eidem (A)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Nils Dahlman (ÅS)

Gils Guðmundsson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Thor Lund (A)

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 212)

Medlemsförslag

om forskning rörande kväernas kultur och språk i Nordnorge

(Väckt av Aimo Ajo, Jo Benkow, Eric Carlsson, Mikko Ekorre, Rolf Fjeldvær, Elsi Hetemäki-Olander, Thor Listau, Bjarne Mork Eidem, Per Olof Sundman och Marjatta Väänänen)

Nordiska radet har under sin tillvaro strävat till att uppmärksamma de etniska minoritetsgrupper som finns i Norden. Rådet har antagit rekommendationer för att utveckla dessa gruppers näringsliv, för att trygga livsvillkoren för deras kultur och miljö samt bevara deras kulturarv. Dessa strävanden har icke minst gällt samerna. Ett av de konkreta resultaten är det för några år sedan inrättade sameinstitutet i Kautokeino.

I de "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" som Nordiska ministerrådet efter samråd med Nordiska radets kulturutskott godkände den 16 december 1974 (*NU 1974: 24*) fastslas denna målsättning uttryckligen i det inledande programmatiska avsnittet.

I Norden har funnits och finns dock flera andra minoritetsgrupper, t. ex. Finlands svenskar, de finska invandrarna i Sverige och Norrbottens finnar. En nordisk minoritetsgrupp som tämligen sällan har uppmärksamats är den finska befolkningen, kväerna i Nordnorge (i Troms och Finnmarks fylken), som har invandrat från norra Finland och norra Sverige.

Invandringen från de nordliga delarna av Finland och från Tornedalen till de nordnorska områdena började redan under första hälften av 1700-talet och pågick ända till början av detta århundrade. Orsaken till invandringarna var närmast de många krig som fördes i Finland, den nästan eviga hungersnöden samt den kraftiga befolkningsökningen i de norra delarna av Finland. I Nordnorge var förhållandena fredligare och det fiskrika Ishavet var en säker näringskälla. I de två nordligaste länen i Norge var antalet invandrare från Finland och Tornedalen störst ca år 1880. Då fanns det här ca 10 000 kväner. Den viktiga roll som kväerna spelat i utvecklingen inser man när man beaktar att i slutet av 1800-talet ca 50 % av invånarna i staden Vadsø var kväner. I staden utkom bl. a. en finsk tidning under några år.

Kväernas betydelse för utvecklingen i Nordnorge var stor, speciellt inom boskapsskötseln och jordbruket. Kväerna införde många nyheter inom dessa näringar.

Under detta århundrade har kväerna hastigt smält in i den norska befolkningen och anammat den norska kulturen. Den gamla kvänska

kulturen håller på att försvinna, liksom kväernas ålderdomliga finska dialekt. Å andra sidan har man numera insett betydelsen av att skydda och samla in den del av den kvänska kulturen som ännu finns kvar. Vid gymnasierna i Karasjok, Nordreisa och Vadsø kan man läsa finska som främmande språk; också vid vissa grundskolor kan man studera finska. Biblioteket i Vadsø stad har samlingar av finsk litteratur. För ett år sedan avtäcktes kvänmonumentet i Vadsø. Det norska kulturrådet har också ägnat intresse åt dessa frågor; rådet har år 1976 publicerat en utredning "Norsk-finske kulturforhold".

Oberoende av dessa åtgärder bör man effektivisera arbetet för att tillvarata det kvänska kulturarv som ännu existerar i Nordnorge. Arbetet borde göras snarast möjligt, eftersom den generation som har upplevt den kvänska tiden håller på att dö ut. Också den gamla materiella kulturen, bl. a. byggnadskulturen, bland kväerna håller på att försvinna. Insamlandet av den kvänska kulturen, som är en väsentlig del av befolkningshistorien på Nordkalotten, borde inledas. Tillsvidare har kväernas kultur undersökts i ringa utsträckning av Tromsø museum och några enstaka forskare.

Insamlandet av och forskningen om kultur- och språktraditionen kunde lämpligast ske vid universiteten, distriktshögskolorna och de regionala museerna på Nordkalotten. Dessa institutioner borde erbjudas tillräckliga resurser för detta undersökningsarbete.

Mot bakgrund av den målsättning för det nordiska kultursamarbetet vad angår minoritetskulturer, som ovan citerats, framstår det som en i högsta grad angelägen nordisk samarbetsuppgift att vidtaga åtgärder för att tillvarata det hotade kvänska kulturarvet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samarbete med berörda vetenskapliga institutioner uppgöra en plan för utforskning och insamlande av den kvänska kultur- och språktraditionen i Nordnorge och att därefter verkställa denna plan.

Helsingfors, Oslo och Stockholm den 15 november 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Eric Carlsson (c)

Mikko Ekorre (Skdl)

Rolf Fjeldvær (A)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Thor Listau (H)

Bjarne Mork Eidem (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 217)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om forskning rörande kväernas kultur och språk i Nordnorge. Förslaget har behandlats vid möte den 27 november 1978 samt den 17—18 januari, den 28—29 juni, den 23—24 augusti och den 15—16 november 1979.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samarbete med berörda vetenskapliga institutioner uppgöra en plan för utforskning och insamlande av den kvänska kultur- och språktraditionen i Nordnorge och att därefter verkställa denna plan. Förslagsställarna framhåller att den gamla kvänska kulturen håller på att försvinna i likhet med kväernas ålderdomliga dialekt. Åtgärder för att tillvarata det kvänska kulturarvet borde snarast vidtas, eftersom den generation som har upplevt den kvänska tiden håller på att dö ut. Också kväernas gamla materiella kultur, bl. a. byggnadskulturen, håller enligt förslagsställarna på att försvinna. Ett insamlings- och forskningssamarbete borde därför igångsättas. Naturliga samarbetsparter skulle därvid vara universiteten, distriktshögskolorna och de regionala museerna på Nordkalotten, vilka borde tilldelas tillräckliga resurser för detta arbete. Med hänvisning till de allmänna strävandena i det nordiska kultursamarbetet att stöda Nordens minoritetsgrupper finner förslagsställarna att det är en i högsta grad angelägen samarbetsuppgift att vidta åtgärder för att tillvarata det hotade kvänska kulturarvet.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H)

Sámi Institut'ta (Nordiskt samiskt institut)

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender

Amtsrådsforeningen i Danmark

Kommunernes Landsforening

Københavns Magistrat

Frederiksberg Kommune
 Dansk kulturhistorisk Museumsforening
 Sammenslutningen af lokalhistoriske Arkiver

Finland

Länsstyrelsen i Lapplands län
 Åbo akademi
 Åbo universitet
 Uleaborgs universitet
 Finska och samiska institutionen
 Jyväskylä universitet
 Rektorsämbetet
 Humanistiska fakulteten
 Finlands akademi
 Statens humanistiska kommission
 Museiverket
 Riksarkivet
 Uleaborgs landsarkiv
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands museiförbund
 Lapin maakuntamuseo (Lapplands landskapsmuseum)
 Lapin maakuntaliitto r.y. (Lapplands landskapsförbund)
 Forskningscentralen för de inhemska spraken
 Suomalaisen kirjallisuuden seura r.y. (Finska litteratursällskapet)
 Migrationsinstitutet
 Suomen kotiseutuliitto r.y. (Finlands hembygdsförbund)
 Pohjoiset kirjailijat r.y. (Norra Finlands författare)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Universitetet i Tromsø
 Universitetsdirektøren
 Institutt for samfunnsvitenskap
 Tromsø museum
 Finnmarks fylkeskommune
 Hovedutvalget for kultur og miljø
 Høgskolen i Finnmark
 Rektor
 Finskseksjonen
 Norsk kulturråd
 Norges almenvitenskapelige forskningsråd

Sverige

Riksarkivet
 Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer
 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
 Kulturradet
 Stockholms universitet
 Institutionen för nordiska språk
 Institutet för folklivsforskning vid Nordiska museet och
 Stockholms universitet
 Uppsala universitet
 Institutionen för allmän och jämförande etnografi

Lunds universitet
Humanistiska fakultetsnämnden
Umeå universitet
Rektorsämbetet
Humanistiska fakultetsnämnden
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR)
Landsarkivet i Härnösand
Nordiska museet
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Nämnden för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv
(DOVA-nämnden)
Västerbottens museum
Norrbottens museum

Av de remissinstanser som beretts tillfälle att yttra sig om medlemsförslaget har sex avstått från att göra det, medan de som yttrat sig utan undantag förhåller sig positiva till förslagens syfte att kartlägga och utforska den kvänska kultur- och spraktraditionen i Nordnorge. I likhet med förslagsställarna finner många av remissinstanserna att uppgiften brådskar. Mot bakgrund av förslagens hemställan om en insamlings- och forskningsplan har en del av remissinstanserna lagt fram detaljerade förslag till en sådan plan.

Eftersom inställningen till förslaget är positiv, upptar remissammanställningen enbart de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på förslaget. I sammanställningen redovisas inte de framlagda förslagen till insamlings- och forskningsplan, utan i förekommande fall hänvisas till ifrågavarande yttrande, där förslagen avtryckts oförkortade

Nordiska remissyttranden

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF), som i princip ger medlemsförslaget sin tillslutning, gör några påpekanden. Kvänernas kultur är enligt NIF inte helt utforskad och det borde därför göras en inventering av all den insamlingsverksamhet som bedrivits av traditionsforskare och språkmän. NIF finner det knappast ändamålsenligt att begränsa de deltagande institutionerna till universiteten, distriktshögskolorna och de regionala museerna på Nordkalotten. Det föreslås därför en arbetsgrupp med högkvarter på Nordkalotten bestående av folk från alla intresserade institutioner i de nordiska länderna med uppgift att föreslå lämpliga åtgärder. Samarbete med sådana traditionsarkiv och museer som redan har kvänskt stoff understryks, liksom nödvändigheten av att kvänerna själva får uttala sig om forskningsprogrammet och materialets placering. Om projektet skall ha andra vetenskapliga eller praktiska syften är det viktigt att adekvat expertis kan anlitas. NIF förmodar att kvänernas förhållande till andra befolkningsgrupper såsom norrmän och samer aktualiseras redan i insamlingskedet. Slutligen förklarar sig institutet villigt att medverka i arbetet.

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning ansluter sig till förslaget. *Nordiskt samiskt institut* har inte några anmärkningar med anledning av förslaget, utom att ge detta sitt generella stöd.

Danska remissyttranden

Ministeriet for kulturelle anliggender, Amtsrådsforeningen i Danmark och *Københavns magistrat* har inte några anmärkningar med anledning av medlemsförslaget. *Dansk kulturhistorisk Museumsforening* önskar inte komma med något yttrande, men deklarerar dock en absolut positiv hållning till den föreslagna typen av forskning. *Sammenslutningen af lokalhistoriske Arkiver* ger en modell för det föreslagna samarbetet och anför att de lokalhistoriska arkiven strävat till att upprätta arkiv med lokala förtroendemän som insamlare. Dessa arkiv kan enligt organisationen bättre än museerna garantera material till kulturhistorisk forskning. *Kommunernes Landsforening* och *Frederiksberg Kommune* har inte något att anföra med anledning av medlemsförslaget.

Finländska remissyttranden

Länsstyrelsen i Lapplands län finner att det föreslagna arbetet bör förberedas och utföras i samarbete mellan högskolorna, t. ex. *Uleåborgs universitet* och *Lapplands högskola*, och andra intressenter såsom museerna. *Ålands landskapsstyrelse* förordar medlemsförslaget.

Abo akademi konstaterar att de finska och etnologiska institutionerna vid *Helsingfors universitet* redan nu systematiskt bedriver forskning om kvänernas språk och kultur, men anser att det skulle vara viktigt att någon finlandssvensk organisation skulle fas med i forskningsprojektet, emedan många av de nu levande kvänerna enligt akademins uppfattning inte längre behärskar finska. Enligt *Abo universitet* bör kvänkulturen ses som en del av den helhet som bildas av kulturen på Nordkalotten. Sålunda borde det föreslagna forskningsprojektet även beröra de övriga befolkningsgrupperna, dvs. normännen och samerna. Förslaget att koncentrera uppgiften till institutionerna på Nordkalotten finner universitetet alltför snävt och menar att all tillbudsstående sakkunskap bör utnyttjas. Följande brådskande åtgärdsprogram skisseras upp. Kartläggning av den i de nordiska länderna pågående forskningen om kvänerna och övriga befolkningsgrupper. Redovisning av tidigare forskningsprojekt och tillgängligt forskningsmaterial. Kartläggning av forskningsintressena i forskningsinstitutionerna i de enskilda länderna. Uppgörande av en allmän plan för forskning och insamling samt kartläggning av specificerade forskningsobjekt. Lösande av koordineringsproblemen i fråga om det tilltänkta forskningsarbetet.

Finska och samiska institutionen, som avgivit *Uleåborgs universitets* yttrande, ansluter sig till den i medlemsförslaget framförda uppfattningen att arbetet borde utföras i samarbete mellan de nordligast belägna vetenskapliga institutionerna i de olika länderna. Inledningsvis

borde det redan utförda arbetet kartläggas och de aktuella forskningsmålen bestämmas. I stället för enbart materialinsamling förordar institutionen utredningar och forskning kring specialfrågor och någon form av allmän framställning av kväernas historia och traditioner i dagens nordnorska lokalkultur. Resultatet borde ges ut i tryck med samnordiska medel på norska/svenska och finska. Hänsyn borde tas till de olika universitetens olika förutsättningar. Uleåborgs universitet är för sin del berett att medverka i det föreslagna projektet.

Humanistiska fakulteten vid Jyväskylän universitet, i vars yttrande rektorsämbetet instämmer, riktar uppmärksamheten på de delfaktorer som formar kulturidentiteten, nämligen språket, de värden och normer som gäller dvs. den andliga kulturen samt den materiella kulturen. Detta måste enligt fakulteten göras till föremål för forskning i samarbete mellan de nordiska högskolorna, museerna och arkiven med Uleåborgs universitet som koordinerande instans. Uleåborgs landsarkiv, (det finländska) migrationsinstitutet och forskningscentralen för de inhemska språken (i Finland) kunde biträda. Universitetet förklarar sig också intresserat av att delta.

Statens humanistiska kommission vid Finlands akademi påpekar att kväernas språk, tradition och kultur visserligen har studerats, men att frågan hittills inte betraktats som helhet. Det gäller ett vidsträckt forskningsområde, som kräver samarbete mellan historieforskare, folklivsforskare och språkvetare. *Riksarkivet* åter framhåller att det finns rikligt med material i de olika ländernas arkiv, som belyser kväernas äldre kultur. En viktig uppgift skulle därför vara att inventera detta material som ett samnordiskt projekt. Arkivmyndigheterna borde beredas tillfälle att delta i förberedelserna av projektet. För förekomsten av material om kväerna i de olika arkiven redogör *Uleåborgs landsarkiv*, som också understryker nödvändigheten av att inventera och katalogisera det existerande materialet som en förutsättning för det föreslagna forskningsarbetet. I detta arbete bör engageras inte bara universitet, högskolor och museer på Nordkalotten, utan också arkiven inom området.

Finlands museiförbund föreslår att kväernas materiella kultur utforskas i samarbete mellan finländska och norska museer, att det för Finlands vidkommande omedelbart bildas en forskningsgrupp för att förbereda forskningsprojekt och att den materiella kulturen inom utvandringsområdena, närmast i Lappland och Norra Österbotten, görs till föremål för kompletterande undersökningar. *Lapplands landskapsmuseum* omtalar att det bildats ett kalottmuseisamfund, vars medlemmar skulle komma att delta i det tilltänkta forskningsprojektet. Uppgifterna skulle fördelas mellan museerna och universitetet, så att de förra skulle svara för den materiella delen och de senare för den andliga delen av materialet.

Lapplands landskapsförbund föreslår en mindre arbetsgrupp med före-

trädare för olika forskningsområden och med uppgift att genomföra det föreslagna projektet.

Forskningscentralen för de inhemska språken bifogar en katalog över sitt material rörande kväternas språk och kultur. Centralen föreslår att det på centralens försorg företas namninsamling, att från de existerande inspelningarna littereras textprov till nytta för såväl språkforskare som folklorister, att ett gemensamt forskningsprojekt igångsätts i syfte att beskriva kväternas språk, dess uppkomst och dess förhållande till norska och lappska. De existerande materialsamlingarna bör kartläggas, kompletterande insamlingar bör planeras och gemensamma forskningsmål bör sättas. I arbetet bör alla intressenter kunna delta. Forskningscentralen är villig att medverka i detta arbete.

Finska litteratursällskapet anför att dess folkdiktsarkiv sannolikt förfogar över den äldsta och kanske värdefullaste delen av det bevarade kvänmaterialiet. Insamlings- och forskningsarbetet har enligt sällskapets uppfattning varit slumpmässigt och mycket arbete återstår. Tre frågor bör snarast utredas. Vilket forskningsarbete har redan gjorts? Vilket material har bevarats i olika arkiv och forskningsinstitutioner? Vilka forskningsprojekt är för närvarande aktuella? Sällskapet anser att framför allt de forskningsinstitutioner och forskare som från tidigare känner området och dess problem i fortsättningen bör ges forskningsstöd. Sällskapet ställer sitt folkdiktsarkiv till förfogande för det tilltänkta samarbetet.

Migrationsinstitutet riktar uppmärksamheten på ett kvänseminarium som institutet i samarbete med Lapplands sommaruniversitet planerar att anordna i juni 1980 i Rovaniemi. Syftet är att sammanföra forskare och därigenom aktivera kvänforskningen. Institutet anser att emigrationen från Finland till Norge borde behandlas som helhet, dvs. även Värmlandsemigrationens roll i sammanhanget, den norska oljeutvinningens verkningar samt de s. k. nya kväerna Finnmarken. Det planerade seminariet skulle enligt institutets uppfattning kunna vara en gemensam startplattform för det kommande forskningssamarbetet.

Föreningen för författare från norra Finland framhåller att förslaget kommer sent med tanke på sakens brådskande karaktär, finner att den föreslagna organisationen är långsam och tungrodd och befarar slutligen att den trampar ner det lilla som finns kvar av kväternas kultur, när arbetet väl kommer igång. Det mest brådskande är att anvisa medel för insamlings- och uppteckningsarbetet. Föreningen förordar i likhet med andra instanser en kartläggning av situationen, vilken skulle kunna genomföras under ett symposium. Den självskrivna platsen för symposiet är enligt föreningens uppfattning kvänområdets centrum, Vadsø.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet, som hänvisar till yttrande av

Høgskolen i Finnmark och Norsk kulturråd (se nedan), stöder medlemsförslaget i princip.

Universitetsdirektøren vid Universitetet i Tromsø antar att en konferens för berörda forskare har stor betydelse för det kommande forskningsarbetet. Vidare anses nationella översikter över befintligt forskningsmaterial nödvändiga. Direktören finner slutligen att kvänforskningen bör planeras och koordineras i respektive nordiskt land på basen av en diskussion om de principiella riktlinjerna för utforskningen av kväernas situation som etnisk minoritetsgrupp. *Institutt for samfunnsvitenskap* vid samma universitet tillbakavisar uppfattningen att det inte skulle existera någon forskning om kväernas historia, kultur och minoritetssituation. Institutet anser att det hittills utförda forskningsarbetet måste kartläggas, vilket kan göras vid en fackligt sett brett sammansatt nordisk konferens för berörda forskare. Det betonas att kväerna inte kan studeras isolerat, utan att dessa måste ses i samband med andra befolkningsgrupper i området. Institutet avslutar med att föreslå inkallande av en konferens, utarbetande av nationella översikter och planering och koordinering av vidare forskning. *Tromsø museum* i anslutning till universitetet i Tromsø beskriver sin forskning och dokumentation av kväernas kulturhistoria. Museet påtalar den bristande översikten över och koordineringen av olika forskningsprojekt mellan norska och finländska instanser, vilket har berott på att finländska forskningsinstitutioner och forskare som arbetat i det kvänska området inte hållit kontakt med *Tromsø museum*. Slutligen uttalas stöd till ett initiativ av *Institutt for språk og litteratur* vid universitetet om ett seminarium för de olika forskningsinstitutionerna i Norge och Finland och eventuellt Sverige för att kartlägga det hittills utförda arbetet och planera det kommande.

Hovedutvalget for miljø og kultur i *Finnmarks fylkeskommune*, vars yttrande fylkeskommunen ansluter sig till, understryker inledningsvis vikten av forskning för att det skall vara möjligt att värna resterna av den finska kulturen i landsdelen. En sådan forskning bör enligt utvalgets mening inte avgränsas snävt vare sig tematiskt eller kronologiskt, utan många olika infallsvinklar bör utnyttjas. Utvalget pekar på särskilt aktuella forskningsområden och räknar upp de typer av institutioner som skulle vara väl lämpade att delta i de tilltänkta forskningsprojekten. Utvalget avslutar med förmodan att tvärfackliga projekt ger de mest differentierade och mest användbara resultaten, vilka kan utgöra grunden för värdet om kvänkulturen.

Finskseksjonen vid *Høgskolen i Finnmark*, till vars yttrande rektor hänvisar, anser att det bör tillsättas en kommitté, ett överordnat koordinerande organ, för att kartlägga tidigare insamlat material och för att med detta material som utgångspunkt planera det kommande arbetet. Seksjonen föreslår också specifika forskningsuppgifter.

Norsk kulturråd citerar ett tidigare uttalande med anledning av norsk-

finska kulturförhållanden: "Den identitet, det bildet av seg selv og sin historiske bakgrunn individene i samfunnet har, påvirker også holdinger i dag og valget av de verdier vi vil ha med i den videre samfunnsplanlegging. Derfor er forskning i kultur viktig." Rådet förhåller sig positivt till medlemsförslaget och understryker vikten av att det tilltänkta samarbetet i största möjliga utsträckning försiggår i Nordkalott-regi. *Norges almenntvitenskapelige forskningsråd* hänvisar till en bilagd översikt av materialinsamlingar och forskningsprojekt rörande kvävernans språk utarbetad av *Anna-Riitta Lindgren* vid Universitetet i Tromsø. Enligt forskningsrådets uppfattning lämpar sig fältet särskilt för tvärfackliga projekt och nordiskt forsknings-samarbete, i synnerhet mellan norska och finländska institutioner. Rådet räknar upp aktuella forskningsuppgifter. Först borde en kartläggning av det hittills utförda arbetet utföras. Forskningsrådet förmodar slutligen att själva forskningsaktiviteten är det bästa värdet för kvänskt språk och kvänsk kultur.

Svenska remissyttranden

Riksarkivet utgår ifrån att det nära informella samarbetet mellan arkivinstitutioner som har Nordkalotten till verksamhetsområde underlättar den planerade forskningsinsatsen. Arkivet betvivlar dock Härnösands landsarkivs uppfattning (se nedan) att den demografiska databasen i Umeå Haparanda skulle kunna gå forskningsprojektet tillhanda med excerperings- och registreringsuppgifter. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* biträder de synpunkter som framförs av *läns-museerna i Norrbottens och Västerbottens län* (se nedan) och tillstyrker medlemsförslaget. *Universitets- och högskoleämbetet* hänvisar till yttrande av *universiteten* (se nedan) och instämmer i medlemsförslaget. *Kulturrådet*, som tillstyrker medlemsförslaget, menar att ansvaret för dokumentation och bevarande av minoriteternas kulturer bör läggas på de institutioner, museer, arkiv och högskolor som svarar för motsvarande uppgifter för storsamhällets del. Ett sådant arrangemang är ändamålsenligt framförallt med hänsyn till samverkan mellan minoritets- och majoritetsbefolkningarna.

Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet finner det rimligt att det tilltänkta forsknings-samarbetet bedrivs vid universiteten, distriktshögskolorna och de regionala museerna på Nordkalotten. *Institutionen för folklivsforskning vid Nordiska museet och Stockholms universitet* anser att de kommande forskningsuppgifterna möjligen ligger något närmare norska och finländska intressen än svenska. Det är också av betydelse att även andra icke-nordiska minoritetsgrupper, som i olika omfattning kommit att bli bosatta i de nordiska länderna, blir föremål för liknande utforskning. Institutionen anför att det ofta numera är endast namnskicket som anger vederbörandes härkomst.

Institutionen för allmän och jämförande etnografi vid Uppsala uni-

versitet framhåller att relationerna mellan skilda etniska grupper, vilka lever inom samma nationella ram, är en allt angelägnare forskningsuppgift med tanke på de ökande skarorna av invandrare. Många av de av dessa betingade problemen skulle kunna lösas på ett bättre sätt, om myndigheterna hade en djupare kunskap om betingelserna för en folklig kulturs fortlevande respektive förändring. Institutionen påpekar att åtgärder i kulturbevarande syfte alltför ofta inriktas på vissa yttre manifestationer av en kultur, medan samtidigt bestämmelser införs, vilka raserar grunden för ifrågavarande kultur. Institutionen understryker att de etniska minoritetsgruppernas problem bör ses i ett vidare och djupare perspektiv än det museala bevarande-perspektivet. Problemet gäller enligt institutionen hur de värderingar och samlevnadsformer, som de berörda grupperna själva upplever som oundgängliga, skall kunna länkas in i en ofrånkomlig förändringsprocess, så att den ekonomiska, sociala och kulturella förändringen hos minoritetsgrupperna kan ske på deras egna villkor. Institutionens förslag i fråga om kvänerna är att dokumentera deras traditionella kultur och att dokumentera och analysera de redan inledda förändringsprocesserna. Samtidigt studeras relationerna till den omgivande kulturen i storsamhället.

Humanistiska fakultetsnämnden vid *Lunds universitet* vill gärna se att ett samnordiskt projekt kommer till stånd och anser att detta bör förankras vid de universitet och institutioner som har Nordkalotten som ett särskilt forskningsfält, dvs. främst *Uleåborg* i Finland, *Tromsø* och *Kautokeino* i Norge samt *Umeå* i Sverige. Ett sådant projekt skulle innebära stora möjligheter för tvärvetenskapligt samarbete. Även *humanistiska fakultetsnämnden* vid *Umeå universitet*, i vars yttrande *rektorsämbetet* instämmer, anser att forskningarna rörande de nordnorska kvänerna i första hand borde genomföras av institutioner i Nordnorge och Finland. Kvänernas kultur måste ses i ett större sammanhang, som en nordfinsk kultur, men som en del av den ishavskultur som finns vid den nordnorska kusten.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet gör påpekandet att kvänernas historia synes långt mer omfattande och mycket äldre än vad som i medlemsförslaget anförs. Arkivaliskt material från 1700-talets förra hälft talar för detta, liksom urgamla ortnamn som *Qvenangen* i Nordnorge. Forskningsrådet anser att det för nordeuropeisk etnologisk, historisk och arkeologisk forskning vore angeläget att kvänernas kultur och språk, särskilt ortnamn, kom i blockpunkten.

Landsarkivet i Härnösand räknar upp de arkiv som skulle beröras av det tilltänkta forskningssamarbetet. Arkivet förmodar att demografiska databasen i *Haparanda* eller den av landsarkivet administrerade registreringsbasen i *Ramsele* skulle kunna utföra excerperings- och registreringsuppgifter i anslutning till forskningsprojektet (se dock yttrande av riksarkivet ovan). Landsarkivet har ansett det vara en angelägen arbets-

uppgift för berörda arkivinstitutioner att sammanställa och publicera en översikt över källmaterialet till Nordkalottens historia samt utväxla kopior av väsentligt arkivmaterial.

Nordiska museet finner det angeläget att det sker en dokumentation av de befintliga inhemska och utländska minoriteterna i Norden och att dessa etniska minoriteters kulturella villkor i möjligaste mån förbättras. För Nordkalottens del utgör kvänerna en sådan etnisk minoritet, vars kultur i högsta grad är av intresse och av betydelse.

Länsstyrelsen i Lapplands län tillstyrker medlemsförslaget, men avråder från att frågan görs till föremål för en tidskrävande inventering, där framåtsyftande offensivanda och konkret projektutformning kan lysa med sin frånvaro. Att utforska och insamla element i den kvänska kultur- och spraktraditionen kan bli en steril kulturuppgift, om inte verksamheten genomsyras av intresse och inspiration för de enskilda människornas möjlighet att på finskspråkig grund uppnå nya mål inom ramen för sitt naturliga självförverkligande. Medlemsförslaget kan enligt länsstyrelsens uppfattning ses som ett uttryck för aktuella samarbetsmöjligheter inom den kulturella sektorn på Nordkalotten.

Nämnden för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv tillstyrker medlemsförslaget, vilket även *Västerbottens museum* gör. *Norr-bottens museum* finner att kvänernas historia utgör bara ett exempel på dokumentationsobjekt och forskning på Nordkalotten och räknar upp flera andra exempel på angelägna forskningsuppgifter. Museet framhåller att det hittills i stort sett saknats en för Finland, Norge och Sverige gemensam humanistisk forskning, möjligen med undantag för sameforskning. Ett annat exempel är det sedan 1966 verkande s. k. Nordkalottmuseet, som har utställningsproduktion och -distribution på sitt program.

3. Utskottet

Medlemsförslaget om forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge tar sin utgångspunkt i Nordiska rådets strävanden att trygga de nordiska etniska och språkliga minoriteternas framtid. För kultursamarbetets del har detta slagits fast i riktlinjerna för nordiskt kulturellt samarbete (*NU 1974:24*), där det uttryckligen sägs att samarbetet avses erhalla ökad inriktning på åtgärder som tryggar just de etniska och språkliga minoriteternas framtid. Vidare sägs det att överväganden angående regionalpolitiska åtgärder därvidlag kan komma att aktualiseras.

I fråga om den kvänska minoriteten, en befolkningsgrupp av finsk härstamning i norsk och samisk omgivning, gäller att dess medlemmar under detta århundrade hastigt assimilerats av den norska befolkningen och anammat norsk kultur, vilket medlemsförslaget redogör för. Som en följd av detta håller den gamla kvänska kulturen, såväl den andliga

som den materiella, på att gå under och kväernas ålderdomliga finska dialekt att försvinna. Mot denna bakgrund finner förslagsställarna att det är en i högsta grad angelägen och brådskande nordisk samarbetsuppgift att tillvarata det hotade kvänska kulturarvet.

Detta syfte med medlemsförslaget får samtliga remissinstansers oförbehållsamma stöd. Därtill kommer att vissa av instanserna uttryckligen säger att själva forskningsaktiviteten är det bästa värdet för resterna av det kvänska språket och den kvänska kulturen i Nordnorge. Remissinstanserna är likaså eniga i att den tilltänkta forskningen är en naturlig nordisk samarbetsuppgift, vars tyngdpunkt naturligt nog skulle ligga på Nordkalotten. Det framhålls därutöver att ett framgångsrikt forsknings-samarbete kring kväernas språk och kultur skulle kunna verka som förebild för annat forskningssamarbete på Nordkalotten, liksom kultursamarbete överhuvudtaget.

Däremot råder det delade meningar om det ändamålsenliga i att koncentrera insamlandet av och forskningen om kultur- och språktraditionen till universiteten, distriktshögskolorna och de regionala museerna på Nordkalotten. Orsaken är den att det finns materialsamlingar, ofta stora och av gammalt datum, i arkiv och andra institutioner, som inte har säte på Nordkalotten. Vid dessa institutioner har det bedrivits och bedrivs i vissa fall fortfarande ett visst forskningsarbete rörande kväerna.

Vid sin årligen återkommande genomgång av aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete underströk kulturutskottet i augusti 1979 (se *bilag* till utskottets betänkande om C 1/1980) än en gång nödvändigheten av att de nordiska samsarbetsorganen kände sitt ansvar när det gällde att säkra de etniska och språkliga minoriteternas framtid i Norden. Visserligen syftar det föreliggande medlemsförslaget inte till direkta stödåtgärder för kväernas språk och kultur, utan till ett forsknings-samarbete härom. Utskottet noterar dock remissuppfattningarna att själva forskningsaktiviteten är bäst ägnad att värna resterna av det kvänska språket och den kvänska kulturen. Detta får självfallet inte utesluta andra, mera direkta stödåtgärder, vilka det ges exempel på i medlemsförslaget.

Även kulturutskottet ser det föreslagna forskningssamarbetet som en naturlig nordisk samarbetsuppgift. Det skulle också kunna förefalla naturligt att koncentrera detta samarbete till de berörda områdena, dvs. till Nordkalotten, vilket medlemsförslaget synes förutsätta. Av remissyttrandena har det dock framgått att det finns ett omfattande material rörande kväerna på andra håll än vid de i förslaget nämnda universiteten, högskolorna och museerna. Det säger sig självt att forskning som blott tar hänsyn till en del av det tillbudsstående materialet aldrig kan ge helt tillförlitliga resultat. Utskottet finner därför att den tilltänkta kretsen av deltagare i forskningssamarbetet måste kunna utvidgas, så att alla intressenter kan delta. Detta utesluter ingalunda att huvudan-

svaret för samarbetet läggs på vederbörande nordkalottinstitutioner, vilket utskottet anser vara helt naturligt. Om detta forskningssamarbete i sin tur kan inspirera till ytterligare samarbete på Nordkalotten, inom forskningen eller andra områden, är det så mycket bättre.

Rekommendationsförslaget syftar till en plan för insamlande och utforskning av den kvänska språk- och kulturtraditionen. I flera av remissyttrandena presenteras detaljerade förslag till sådan forskningsplan. Kulturutskottet ser det emellertid inte som sin uppgift att ta ställning till de olika förslagen, utan inskränker sig till att notera det stora intresse för saken som dessa förslag är ett uttryck för.

Dock önskar utskottet ta fasta på de av många remissinstanser framförda förslagen till kartläggning av det hittills utförda insamlings- och forskningsarbetet och till ett inledande symposium/seminarium för berörda parter. Utskottet har redan gett planerna på ett kvänseminarium sommaren 1980 i Rovaniemi sitt stöd, vilket noterats av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Förutsatt att deltagandet blir tillräckligt brett och representativt bör seminariet rätt långt kunna kartlägga det rådande läget i fråga om insamling och forskning och dra upp riktlinjerna för det kommande samarbetet. Samtidigt bör det vara möjligt att knyta de personliga och andra kontakter som är en förutsättning för att samarbetet skall lyckas. Remissmaterialet visar nämligen att det hittills brustit just i kontakterna mellan de enskilda personer och institutioner som ägnat sig åt insamlings- och forskningsarbete inom kvänområdet. Med hänsyn till den rådande situationen har detta inte varit särskilt ändamålsenligt och dessutom kunnat innebära en belastning för kvänerna till skada för själva saken.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samarbete med berörda vetenskapliga institutioner uppgöra en plan för insamling och utforskning av den kvänska kultur- och språktraditionen i Nordnorge och att därefter verkställa planen.

Helsingfors den 16 november 1979

<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>
<i>Hagen Hagensen (KF)</i>	<i>Inger Hirvelä (Skdl)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Gunnel Jonäng (c)</i>
<i>Sinikka Karhuvaara (Kok)</i>	<i>Johannes M. Olsen (Sb)</i>
<i>Sture Palm (s)</i> Viceförman	<i>Lauri Palmunen (K)</i>
<i>Robert Pedersen (S)</i>	<i>Arvo Salo (Sd)</i>
<i>Gunvor Schnitler (H)</i>	<i>Otto Steenholdt (Grønl.)</i>
<i>Ingrid Sundberg (m)</i>	<i>Jørgen Sønsthø (KrF)</i>

Medlemsförslag

om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur

(Väckt av Petter Savola)

Inom den s. k. västerländska medicinen har användningen av akupunktur i allmänhet inte uppnått en erkänd status, och vetenskaplig forskning på detta fält har inte utförts systematiskt och på bred bas. Av denna anledning har akupunkturen i de flesta länder inte ansetts tillhöra de accepterade behandlingsmetoderna vid sjukdom.

Under den senaste tiden har akupunkturen dock börjat vinna förtroende som godkänd behandlingsmetod, närmast när det gäller sjukdomar i skelettet och i muskulaturen. I Finland har medicinalstyrelsen såtillvida intagit en positiv ståndpunkt, att den anser akupunkturen vara en medicinsk fysikalisk behandlingsmetod, som tillsvidare endast har betydelse som komplement till medicinsk behandling. Vidare betraktas akupunkturen i Finland endast som en metod för behandling av symptom, till dess att dess verkningsmekanismer har blivit klarlagda. I Finland får akupunkturbehandling ges endast av legitimerade läkare och legitimerade tandläkare. Vidare ges i Finland även undervisning på högskolenivå i akupunkturbehandling.

Inom Norden varierar bedömningen av akupunktur som medicinsk behandlingsmetod. Då emellertid de bestämmelser som reglerar läkarnas yrkesutövning har förenhetligats i de nordiska länderna, vore det skäl att också komma fram till en gemensam ståndpunkt och en gemensam bedömning av akupunkturbehandlingen i de nordiska länderna. Det vore även motiverat att utreda, om man i alla nordiska länder kunde ge akupunkturmetoden en stabiliserad ställning som medicinsk behandlingsmetod och förenhetliga de bestämmelser som gäller användningen av akupunktur. En dylik utredning bör även kunna utreda på vilket sätt reglerna för utfående av sjukvårdersättning från det allmänna sjukförsäkringsväsendet så långt som möjligt skulle kunna göras enhetliga i samtliga nordiska länder.

Frågan om akupunkturbehandling inom hälsovården är vidsträckt och mångfacetterad. I Finland har väckts förslag om att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att i ljuset av internationella jämförelser utreda och kartlägga det nuvarande kunskapsläget när det gäller akupunktur, hur man kunde utveckla forskningen rörande detta ämne och vilka förutsättningar det finns att nyttiggöra akupunkturbehandling inom

folkhälsoarbetet. Ännu nyttigare vore det om man kunde tillsätta en samnordisk arbetsgrupp för att utreda dessa frågor.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, hemställer undertecknad att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att låta verkställa en samnordisk utredning av de medicinska behandlingsmöjligheter som akupunkturmetoden erbjuder och av möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna i de olika nordiska länderna rörande akupunkturbehandling.

Helsingfors den 21 november 1978

Petter Savola (K)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 268)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten den 15—16 maj 1979 i Bergen och i Övertorneå den 1 augusti 1979.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att låta verkställa en samnordisk utredning av de medicinska behandlingsmöjligheter som akupunkturmetoden erbjuder och av möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna i de olika nordiska länderna rörande akupunkturbehandling.

Akupunktur har inte uppnått erkänd status inom den västerländska medicinen och vetenskaplig forskning har inte kommit till stånd på bred och systematisk basis, anser förslagsställaren. Emellertid har akupunkturmetoden börjat vinna erkännande som behandlingsmetod framför allt när det gäller skelett- och muskulatursjukdomar. I Finland betraktas akupunkturen av ansvariga myndigheter som en medicinsk, fysikalisk behandlingsmetod avsedd som komplement till medicinsk behandling. Metoden är närmast avsedd för symptombehandling och får användas av legitimerade läkare och tandläkare.

Inställningen till akupunktur varierar mellan de nordiska länderna, men eftersom de bestämmelser som reglerar läkares verksamhet är enhetliga i Norden bör också bestämmelserna rörande akupunktur för enhetligas. Det bör därför utredas om akupunkturmetoden skall erkännas som en medicinsk behandlingsmetod och om bestämmelserna därom bör göras lika. Vidare bör undersökas om ersättningsreglerna för sjukvårdsersättning från sjukförsäkringen vid akupunkturbehandling kan göras likartade. I Finland har förslag framlagts om att tillsätta en arbetsgrupp som i ljuset av internationella jämförelser skall kartlägga det aktuella forskningsläget och de möjligheter som föreligger för att nyttiggöra akupunkturen i folkhälsoarbetet.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nordiskt och nationellt plan:

Nordiska

Nordisk Federation for medicinsk Undervisning
Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
Sykepleiernes samarbeid i Norden

Danmark

Indenrigsministeriet
Justitsministeriet
Sundhedsstyrelsen
Amtsrådsforeningen
Den almindelige danske Lægeforening
Dansk Sygeplejeråd
Dansk Tandlægeforening

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Helsingfors universitet
Medicinalstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Akava r.y. (Finlands akademikers centralorganisation)
Suomen kunnallisiitto (Finlands kommunförbund)
Finlands svenska kommunförbund
Finlands sjuksköterskeförbund

Island

Hjúkrunarfélag Íslands

Norge

Sosialdepartementet
Rikstrygdeverket
Den norske lægeforening
Norske kommuners sentralforbund
Norsk sykepleierforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Karolinska institutet, rektorsämbetet
Uppsala universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden
Universitetet i Linköping, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden
Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden
Göteborgs universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden
Umeå universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden

Landstingsförbundet
Svenska läkaresällskapet
Sveriges läkarförbund
Sveriges tandläkarförbund
Svensk sjuksköterskeförening (SSF)
Sveriges allmänna patientförening

2.1. Remissinstanser som tillstyrker utredning om enhetliga nordiska regler för användning av akupunktur

2.1.1 Danmark

Hygiejnekomiteen, Den almindelige danske Lægeforening tillstyrker medlemsförslaget och framhåller att man finner det mycket nyttigt att problemkretsen i anknytning till akupunktur undersöks på nordiskt plan. *Den almindelige danske Lægeforening* ansluter sig till detta uttalande. *Dansk Tandlægeforening* håller med förslagsställaren om att akupunktorens verkningar ännu ej är klarlagda helt och hållet, att ytterligare forskning på området är nödvändig, att akupunkturbehandling endast bör betraktas som symptomatisk terapi, att det utgör en fördel om de nordiska länderna inför likartade regler för användning av akupunktur samt att tandläkare och läkare kan använda sig av akupunktur precis som i Finland.

Inom odontologien har man försökt utnyttja akupunktorens analgetiska effekter (upphävandet av förmågan att känna smärta) vid utdragning, hållighets- och kronreparationer m. m. Undersökningar i USA och Europa samt egna försök utvisar att akupunktur har en viss smärtupphävande effekt. Vid rutinartade odontologiska ingrepp förslår dock akupunktoren ej alltid, utan traditionella bedövningsformer är att föredraga. I stället avtecknar sig användning av akupunktur vid behandling av t. ex. symptom som huvudvärk som beror på spänningstillstånd, muskelsmärter som uppstår i samband med felaktiga tuggställningar samt hos migränsjuka som en möjlighet.

Här har akupunktoren visat sig ha positiva effekter. Det bör dock understrykas att akupunkturbehandling blott bör komma i fråga när man genom noggranna undersökningar förvissat sig om att det ej föreligger generella obehandlade orsaker till de aktuella smärttillstånden. Ett annat användningsområde för akupunktoren är neurogena smärter.

Dansk Sygeplejeråd tillstyrker medlemsförslaget. En gemensam nordisk arbetsgrupp bör tillsättas med uppgift att utreda vilka medicinska behandlingsalternativ som akupunktoren kan erbjuda. Vidare bör likartade bestämmelser beträffande akupunkturbehandling i de nordiska länderna eftersträvas.

2.1.2. Finland

Folkpensionsanstalten erinrar om att medicinalstyrelsen i ett cirkulär

år 1975 fastslagit att akupunktur kan anses vara en metod för behandling av symptom till dess att verkningar blivit vetenskapligt klarlagda. Den av medicinalstyrelsen tillsatta arbetsgruppen förväntas innan årets slut ha fastställt det nuvarande kunskapsläget beträffande akupunktur. Inom folkpensionsanstalten prövades år 1976 möjligheterna till ersättning enligt sjukförsäkringslagen för akupunkturbehandling. Man var då enig om att ersättning ej kunde ges.

Från forskningshåll underströks att särskilda insatser krävdes för att klarlägga grunderna för akupunkturbehandling och dess dokumenterade kliniska effekter. De undersökningar av akupunkturens effekter och terapeutiska betydelse som är nödvändiga kan ske effektivare och mera allsidigt ifall en samnordisk utredning kommer till stånd. När en dylik utredning föreligger blir det sedan dags att bedöma möjligheterna för ett förenhetligande av reglerna.

Finlands kommunförbund understryker att vetenskaplig forskning endast i begränsad omfattning genomförts vad beträffar akupunktur. Då denna metod kommit att användas i allt större utsträckning vore en samnordisk utredning motiverad liksom eftersträvandet av enhetliga nordiska regler. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Akava r.y. anser det vara nyttigt att utreda akupunkturbehandlingens olika aspekter. Sannolikheten för att man skall kunna nå fram till enhetliga nordiska regler är liten, då inställningen varierar kraftigt mellan länderna.

Finlands sjuksköterskeförbund r.f. utgår ifrån att utgångspunkten för det föreslagna utredningsarbetet är att medicinsk undersökning och läkarordination alltid utgör förutsättning för akupunkturbehandling. Därmed kan s. k. kvacksalveri undvikas. Om ovanstående förutsättningar uppfylles kan akupunktur godkännas som en behandlingsmetod vilken berättigar till ersättning från sjukförsäkringssystemet. Om en samnordisk arbetsgrupp tillsätts föreslås att Sjuksköterskors samarbete i Norden ges möjlighet att avge utlåtande, då arbetsgruppens rapport föreligger.

2.1.3. Island

Hjúkrunarfélag Islands (sammanslutning för sjukskötare/sjuksköterskor) meddelar att akupunkturmetoden inte uppnått erkänd status i Island. En samnordisk utredning betraktar föreningen som värdefull.

2.1.4. Norge

Norsk sykepleierforbund finner det vara förenat med svårigheter att fastslå vilken roll som akupunkturbehandling bör tillerkännas inom norsk hälsovård. Om akupunktur skulle visa sig vara en effektiv behandlingsmetod jämförbar med annan form av smärtstillande behandling inom förlossningsvården och det inte kan påvisas att biverkningar

uppstår vare sig för mor eller barn kan metoden vara ett alternativ. Ett nordiskt samarbete om utredning och införandet av akupunktur tillstyrkes.

2.1.5. Sverige

Socialstyrelsen tillstyrker en samnordisk utredning av de medicinska behandlingsmöjligheter som akupunkturmetoden erbjuder liksom av förutsättningarna för att förenhetliga bestämmelserna rörande akupunkturbehandling meddelad av medicinalpersonal i de nordiska länderna. Därvid bör även legala och försäkringsmässiga problem tas upp.

Universitets- och högskoleämbetet finner en nordisk utredning om enhetliga regler för användande av akupunktur vara motiverad, men avstår från att yttra sig om metodens användbarhet som medicinsk behandlingsmetod.

Uppsala universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden erinrar om att den smärtdämpande effekten hos akupunktur alltid framhållits inom traditionell kinesisk folkmedicin. Några vetenskapliga grunder för att hävda dess botande effekter föreligger däremot inte. Den smärtdämpande effekten kallas i Kina "den nya akupunkturen" och det är denna aspekt som börjat kartläggas över hela världen. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Universitetet i Linköping, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden tillstyrker medlemsförslaget. *Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden* framhåller att det numera råder enighet om att en smärtröskelhöjande effekt kan inregistreras vid akupunkturbehandling, men att man inte funnit vetenskapliga belägg för dess möjligheter att bota sjukdomstillstånd. Samma effekt som uppnås via instickandet av nålar i huden kan inregistreras om lågfrekvent ström får reta huden via elektroder. I Kina ges akupunkturbehandling endast vid 10—15 % av alla kirurgiska ingrepp och då ej sällan i förening med farmaka. Akupunkturbehandling bör göras tillgänglig för medicinsk personal, men hittills har socialstyrelsen förbjudit legitimerade läkare att använda sig av denna metod, vilket är olyckligt. För att garantera en adekvat klinisk användning av akupunkturbehandling kräves ökad forskning. Dess formella ställning som behandlingsmetod i de nordiska länderna bör förenhetligas. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Svensk sjuksköterskeförening är positivt inställd till medlemsförslaget och tillägger att det i sammanhanget vore lämpligt att utreda huruvida en gemensam nordisk utbildning kunde anordnas i något av de nordiska länderna. *Sveriges tandläkarförbund* finner det väckta medlemsförslaget vara väl underbyggt och tillstyrker den föreslagna samnordiska utredningen om akupunkturbehandling. *Svenska läkaresällskapet* stöder mot bakgrund av den ökade användning som akupunkturbehandling fått i Västerlandet och bestående oklarhet om dess värde som smärt-

behandlingsmetod, en samnordisk utredning. Därvid bör metodens medicinska värde kartläggas. Tveksamt är sällskapet dock till samnordiska bestämmelser på området.

Landstingsförbundet anger att akupunktur ges av läkare och tandläkare i Danmark, Finland, Island och Norge. I Danmark praktiseras metoden av ett trettio-tal läkare och i Finland undervisas det i akupunktur inom läkarutbildningens ram. I Sverige pågår en debatt om icke-auktoriserade terapimetoders användning. Den av regeringen tillsatta medicinkommittén skall bl. a. pröva och värdera kiropraktorernas verksamhet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Sveriges allmänna patientförening anger att akupunkturen används både som bedövningsmedel och som behandlingsterapi. Är akupunktören kunnig är risken för skador liten bl. a. därför att kroppen inte tillförs skadliga ämnen. Akupunktur som smärtlindring har kommit till användning vid operationer, då patientens medvetenhet underlättar ingreppet. Också i samband med förlossningar har metoden utnyttjats liksom vid nerv- och mentalsjukdomar. Krav på legitimering av utövarna av akupunktur bör resas. Medlemsförslaget tillstyrkes.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker utredning om enhetliga regler för användning av akupunktur

2.2.1. Nordisk

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) förordar att utredningsarbetet om akupunktur och motsvarande behandlingsmetoder i första hand genomförs på nationellt plan.

2.2.2. Danmark

Sundhedsstyrelsen tillstyrker inte att en gemensam nordisk arbetsgrupp tillsätts för att utreda de medicinska behandlingsalternativ som akupunkturmetoden erbjuder och ej heller en koordinering på nordiskt plan av gällande regler. Akupunkturmetoden är, efter domstolsutslag, förbehållen läkare och tandläkare och sker med stöd av läkar- respektive tandläkarlagen. Obligatorisk undervisning i akupunktur ingår ej i läkarutbildningen. *Indenrigsministeriet* instämmer i det av sundhedsstyrelsen avgivna yttrandet.

2.2.3. Finland

Medicinalstyrelsen erinrar om att akupunkturutbildning ges vid vissa högskolor i Finland och att forskning pågår inom området. Såsom normal behandlingsmetod har akupunkturen dock ännu ej vunnit erkännande. En av medicinalstyrelsen tillsatt arbetsgrupp skall på uppdrag av riksdagen under år 1979 utreda också de aspekter av akupunkturbehandlingen som omnämnes i medlemsförslaget. Tillsättandet av en sam-

nordisk utredning bör ej ske förrän resultaten av det nationella utredningsarbetet föreligger.

Social- och hälsovårdsministeriet hänvisar till det yttrande som avgivits av medicinalstyrelsen.

Helsingfors universitet framhåller att akupunkturen är en behandlingsmetod bland många. Dess effekter är dock enligt västerländsk medicinsk uppfattning ännu ej klarlagda trots att såväl klinisk som teoretisk forskning pågår i stor omfattning. Universitetet finner det mot denna bakgrund ej vara motiverat att undersöka akupunkturen som en exceptionell behandlingsmetod vilken kräver särskilda föreskrifter och bestämmelser. Det är i stället en behandlingsform, vars värde och indikationer kan fastställas på grundval av forskning och praktisk erfarenhet.

Alands landskapsstyrelse påpekar att akupunkturmetoden är omdebatterad och betraktas som kontroversiell även i medicinska fackkretsar. Det är mot denna bakgrund för tidigt att ta ställning till dess plats inom medicinsk behandling. Ett långsiktigt program innefattande fältstudier, evaluering och kostnadsnyttokalkyl bör först ha genomförts. I varje nordiskt land bör arbetsgrupper tillsättas på nationellt plan. Först därefter kan en nordisk utredning verkställas och bestämmelserna i de nordiska länderna förenhetligas. Utredningsarbetet bör i alla skeden ske i nära kontakt med vad som sker på internationellt plan för undvikande av isolerade ställningstaganden.

Finlands svenska kommunförbund erinrar om att det i Finlands riksdag väckts förslag om tillsättandet av en utredning om akupunktur. Då denna utredning ännu ej föreligger är det för tidigt att ta upp frågan till behandling på nordiskt plan. Skulle resultatet av utredningen bli att akupunkturmetoden legaliseras, är det av vikt att enhetliga regler kommer till stånd i de nordiska länderna.

2.2.4. Norge

Den norske lægeforening framhåller att någon grund för att antaga att akupunkturen har helande verkan vid någon sjukdom inte föreligger. Den verkan som kunnat påvisas såväl via djurexperiment som på patienter är en moderat smärtstillande verkan, d.v. s. verkan visavi ett symptom. Den mest effektiva metoden synes dock ännu vara elektrisk nervstimulering, som är en metod som utvecklats i Västerlandet oavhängigt av akupunkturen. Men både akupunktur och elektrisk nervstimulering befinner sig fortsatt på det experimentella planet. I Norge får akupunktur endast utföras av läkare. Detta förhållande bör man för närvarande inte ändra på. Att Nordiska rådet skulle gripa in i den pågående utvecklingen finner föreningen mindre lämpligt, vare sig det gäller forskning, klinisk utprovning eller nervstimulering. Gemensamma riktlinjer kan knappast uppställas för en metod som ännu be-

finner sig på experimentstadiet. Detta skulle snarare hämma än befrämja utvecklingen på området. Medlemsförslaget avstyrkes.

Sosialdepartementet erinrar om att akupunkturmetoden inte blivit accepterad som en medicinsk behandlingsmetod i Norge. Då försök genomförda enligt vetenskaplig metod inte föreligger är det svårt att uttala sig om metodens medicinska värde. Att akupunkturmetoden har vissa smärtlindrande effekter kan inte förnekas. Akupunktur utgör inte någon läkarspecialitet i Norge och undervisning om metoden ges inte. Användning av akupunkturmetoden av personer som inte är läkare eller tandläkare är förbjuden enligt lagen om kvacksalveri från 1936. Den i medlemsförslaget förordade utredningen bör skjutas på framtiden.

Rikstrygdeverket påpekar att akupunkturbehandling inte är en medicinskt accepterad metod i Norge. Särskild ersättning för akupunkturbehandling ges ej från det offentliga försäkringsväsendet. Vanlig konsultationsavgift ersättes av den allmänna försäkringen beträffande undersökning och behandling som inkluderar akupunktur. En utvidgning av ersättningsnormerna för akupunkturbehandling avråder verket från. Behovet av en samnordisk utredning på området anser sig verket inte kunna uttala sig om.

2.2.5. Sverige

Karolinska institutet, rektorsämbetet understryker att akupunkturen i Sverige inte uppnått erkänd status. Sannolikt praktiseras den av läkare i inte ringa omfattning. Antalet vetenskapliga undersökningar av akupunktur är få i Sverige och regelrätt klinisk prövning saknas. Beträffande akupunkturers smärtstillande effekter föreligger en omfattande litteratur. Tre mekanismer har man därvid pekat på. För det första den rena suggestionseffekten, som uppkommer bl. a. på grund av metodens rituella karaktär. För det andra den effekt som uppstår genom retning av smärtnervtrådar med åtföljande blockering av värk och höjning av smärtröskeln. För det tredje genom s. k. affarent inhibition, som uppstår genom retning av grova känselnervtrådar. Däremot är akupunkturers botande effekter ej dokumenterade. Den i medlemsförslaget förordade utredningen av akupunkturers behandlingsmöjligheter synes ej vara motiverad. Enhetliga regler i de nordiska länderna bör dock prövas. Akupunktur bör endast få utövas under läkaransvar och eventuellt försöksvis vid symtomatisk behandling. För att medge att metoden används i sjukdomsbotande syfte krävs klinisk prövning. Ett generellt förbud mot metoden synes i rådande opinionsläge böra undvikas.

Göteborgs universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden framhåller att akupunktur i regel använts vid tillstånd då smärta är ett framträdande symptom. Klart smärtlindrande effekter har kunnat konstateras men ej påverkan på den underliggande sjukdomen. Samma effekter som uppnås via akupunktur erhålles vid elektrisk stimulering

av huden, s. k. transkutan nervstimulering. Då akupunktorens effekter redan studeras av den medicinska expertisen i Norden torde en särskild nordisk utredning ej vara nödvändig. Enbart som ett led i stimulerandet av ökad forskning kring akupunktorens effekter vore en samnordisk utredning av värde.

Umeå universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden påpekar att riksbankens jubileumsfond nyligen låtit utge en rapport från ett symposium om smärta, smärtforskning och akupunktur. Det har bedömts som sannolikt att man på sikt kan nå fram till vetenskapligt underbyggda indikationer beträffande vilka smärttillstånd som det lönar sig att behandla med akupunktur eller elektrisk stimulering. Värdefullt kunde det vara om en samnordisk utredning tillsattes med uppgift att studera de medicinska behandlingsmöjligheterna som akupunkturmetoden erbjuder särskilt som ett okritiskt användande av elektriska stimuleringsmetoder ej bör få för stor omfattning. Enhetliga nordiska regler avstyrkes dock, eftersom frågan är för tidigt väckt.

2.3. *Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget*

2.3.1. *Nordiska*

Nordisk Federation for medicinsk Undervisning önskar ej avge yttrande i saken eftersom dess verksamhet uteslutande avser förhållanden som har med läkarutbildningen i Norden att göra. *Sykeplejernes samarbeid i Norden* avstår från att avge yttrande och hänvisar till de yttranden som utarbetats av de fem nationella föreningarna.

2.3.2. *Danmark*

Justitsministeriet har inga synpunkter på medlemsförslaget. *Amtsrådsforeningen i Danmark* redogör för gällande regler beträffande bidrag från den offentliga sjukförsäkringen till akupunkturbehandling, men avstår från att ta ställning i sak till medlemsförslaget.

2.3.3. *Norge*

Norske kommuners sentralforbund avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

2.3.4. *Sverige*

Sveriges läkarförbund avstår från att yttra sig i saken sedan man erfarit att läkarsällskapet avger eget yttrande.

Riksförsäkringsverket begränsar sig i sitt yttrande till att kommentera frågan om ersättning från sjukförsäkring vid akupunkturbehandling. Verket erinrar om att ersättning för utgifter vid läkarvård kan

komma i fråga dels om vården lämnats av läkare inom offentlig vård, dels av allmänpraktiserande läkare som är ansluten till den allmänna försäkringen.

I dagens läge är akupunkturbehandling inte en erkänd behandlingsmetod i Sverige vad avser bot vid sjukdom. Skulle metoden komma att erkännas som behandlingsmetod anser verket att inga problem föreligger när det gäller ersättning från den allmänna försäkringen. Frågan om enhetliga ersättningsregler skulle kunna behandlas inom ramen för nordiska samarbetet på socialförsäkringsområdet.

3. *Utskottet*

Akupunktur — instickning av nålar i huden — är en bedövnings- och behandlingsmetod med rötter i traditionell kinesisk folkmedicin. I Västerlandet har akupunkturmetoden ej uppnått erkänd ställning som en medicinsk behandlingsmetod eftersom man inte kunnat vetenskapligt belägga dess botande effekter. Däremot har det på vetenskaplig väg, genom undersökningar som utförts i USA och Europa, kunnat visas att vissa smärttröskelhöjande effekter kan förknippas med metoden. För personer med migrän och tuggbesvär kan akupunktur medföra smärtlindring liksom vid utdragning av tänder och reparationer av håligheter och kronor i munhålan. Ett annat användningsområde har ansetts vara vid behandling av skelett- och muskulatursjukdomar. Samma typ av smärtstillande effekter kan uppnås med hjälp av andra metoder, t. ex. elektrisk nervstimulering. Akupunktur användes av ett mindre antal läkare och tandläkare i Danmark, Finland, Island och Norge.

Bred enighet synes råda bland de tillfrågade remissinstanserna om att akupunkturmetodens botande effekter inte kunnat vetenskapligt bevisas. Däremot föreligger visst stöd för påståendet att metoden har smärtlindrande effekter. För att studera olika aspekter av akupunkturmetoden har en utredning tillsatts i Finland. Dess arbete beräknas vara slutfört innan utgången av år 1979.

I medlemsförslaget förordas dels att en samnordisk utredning tillsätts med uppgift att studera de olika behandlingsmöjligheter som akupunkturmetoden erbjuder, dels att införandet av gemensamma nordiska regler på området tas upp till övervägande. Remissinstansernas inställning till de båda punkterna i medlemsförslaget är delade. En återkommande synpunkt i remissmaterialet är dock att metoden bör komma till användning först sedan man genom sakkunnig medicinsk bedömning kunna konstatera att några generella och obehandlade orsaker till förekommande smärtor inte föreligger.

Det alltmer utbredda bruket av akupunkturmetoden utgör ett viktigt skäl till att den i medlemsförslaget förordade nordiska utredningen bör komma till stånd. Härför talar vidare att nordiska överenskommelser om gemensam arbetsmarknad för läkare, tandläkare och sjuksköterskor in-

gåtts. Likartade regler bör gälla i de nordiska länderna. Genom att slå samman resurserna kan de nordiska länderna på ett mera effektivt sätt nå fram till en samlad bedömning av akupunktorens effekter än om de låter utreda saken vart och ett för sig. Att forskningen på området inte är omfattande talar också för en nordisk samordning. Social- och miljöutskottet har genom att förorda tillsättande av en samnordisk utredning om akupunktur inte tagit ställning i sak till metoden. Denna bedömning kan göras först sedan utredningsmaterialet föreligger. Utfallet kan mycket väl bli att akupunktur utmönstras som ett medicinskt behandlingsalternativ. Vare sig detta sker eller om man i enighet når fram till den motsatta ståndpunkten är det mycket som talar för att de nordiska länderna bör anlägga ett likartat synsätt.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillätta en utredning i syfte att kartlägga de hittillsvarande erfarenheterna av akupunkturbehandling.

Övertorneå den 1 augusti 1979

Liv Andersen (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Svava Jakobsdóttir (Ab.)

Bror Lillqvist (Sd)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Bernhardt Tastesen (S)

Erling Dinesen (S)

Doris Håvik (s)

Paul Jansson (s)

Ib Nørlund (DKP)

Sten Söderström (Skdl)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

(Väckt av Essen Lindahl och Sven Mellqvist)

Frågan om boxningens berättigande som sport och lämpligheten av generellt förbud mot boxning har länge varit föremål för en intensiv debatt i de nordiska länderna. Från boxningshåll har pekats på boxningens värde för ungdomen som allsidig träning av styrka och koordination. De färdigheter boxningsträningen ger anses medföra ett naturligt självförtroende som inte behöver hävdas med aggressivitet. Kritikerna har å sin sida pekat på de fysiska och psykiska skador som kan drabba tävlingsboxare.

Generellt förbud mot boxning råder i Island sedan 1956 medan professionell boxning är förbjuden i Sverige sedan 1970 och övriga nordiska länder saknar förbud. I syfte att skapa underlag för beslut om eventuella samhälleliga åtgärder antog Nordiska rådet år 1963 en rekommendation om en gemensam undersökning av boxningens skadeverkningar (*rek. nr 15/1963*). Med anledning av rekommendationen framlades 1967 en nordisk utredning (*NU 1967: 16*), vari konstaterades att boxningen kan medföra allvarligare medicinska skadeverkningar än man dittills räknat med.

I utredningen föreslås ett antal säkerhetsföreskrifter, bl. a. om höjning av dittills gällande varierande åldersgränser för amatörboxning till 17 år. För professionell boxning föreslås 21 år som lägsta ålder. Dessutom föreslås regler om tillåtet maximiantal matcher för varje boxare per år respektive vecka, förbättrade färdighetsprov, ledarutbildning, läkarundersökning, huvud- och tandskydd m. m.

1969 antog rådet en rekommendation (*rek. nr 6/1969*) om förbud mot professionell boxning. Sedan Sverige 1970 infört förbud och intresset för saken i övriga länder visat sig mycket begränsat, avskrevs rekommendationen av rådet 1972.

Rådets tidigare rekommendation (nr 15/1963), som enbart avsåg en undersökning av boxningens skadeverkningar, har däremot genomförts i och med att ovannämnda utredning företagits.

Under förutsättning att förslagen till säkerhetsföreskrifter genomfördes, ansåg sig den ovannämnda kommittén ej behöva förordna förbud mot boxning, alltså även amatörboxning. Föga synes dock vara gjort

för att tillämpa de praktiska förslag som utredningen framlade. Mest påfallande är detta vad gäller kommitténs förslag att nedre åldersgränsen för deltagande i boxningstävlingar för amatörer borde sättas till minst 17 år. Huvudskydd är för närvarande obligatoriskt endast i Sverige. På boxningshåll anses det vara en nackdel att svenska boxare vänjer sig vid huvudskydd som kan ge en falsk säkerhetskänsla och göra dem mindre angelägna att lära sig tekniken för att undvika slag mot huvudet.

Utredningens förslag äger samma aktualitet i dag som när det framlades. Det är angeläget att dessa förslag genomförs i syfte att nå förbättrad säkerhet vid amatörboxning. I alla händelser bör likartade regler på detta område gälla i de nordiska länderna. Vissa överläggningar mellan ländernas idrottsorganisationer har ägt rum beträffande åldersgränserna. För närvarande är åldersgränsen 10 år i Danmark, 11 år i Finland samt 13 år i Norge. Bl. a. av denna anledning har idrottsrörelsen i Sverige nyligen genom framställning från riksidrottsförbundet anhållit om regeringens godkännande av den i Sverige tillämpade åldersgränsen på 15 år.

År 1969 hade idrottsorganisationerna i Sverige beslutat tillämpa den i den nordiska utredningen föreslagna 17-årsgränsen men övergav den efter några år, eftersom övriga nordiska länder ej tillämpade den. I motiveringen till riksidrottsförbundets framställning anfördes vikten av att unga boxare skaffar sig matchrutin vid lägre ålder, då inlärningsförmågan är större. Rutinen är av avgörande betydelse vid juniormatcher. Boxare med sämre matchrutin är avsevärt handikappade gentemot mer rutinerade motståndare och dessutom mer utsatta för skaderisker.

Det är i sammanhanget väsentligt att notera att intresset för boxningssporten bland ungdom är i stigande. Sålunda har t. ex. antalet klubbanslutna, aktiva boxare i Sverige under 17 år tiodubblats under åren 1975—1978. Frågan om åldersgränsen framstår som särskilt väsentlig med hänsyn till boxningens ökade popularitet bland ungdomar. Riksidrottsförbundet i Sverige har hänvisat till den nackdel för svenska juniorboxare som följer av att olika åldersgränser tillämpas för de nordiska länderna. Bästa sättet att lösa detta problem och samtidigt förbättra säkerheten vore att inom Norden tillämpa en gemensam åldersgräns.

Då en så hög åldersgräns som 17 år bland boxningens företrädare ej anses önskvärd eller ens möjlig att upprätthålla — jämför ovan angående det starkt ökade antalet boxare under 17 år — anser vi att den lägre åldersgräns som blir praktiskt genomförbar göres enhetlig i de nordiska länderna. Dessutom bör en översyn av tillämpningen av de övriga i 1967 års utredning föreslagna säkerhetsbestämmelserna göras. De viktigaste punkter där bestämmelserna i de nordiska länderna avviker från varandra är obligatoriskt huvudskydd och vikten på match-

handskarna. Enligt vår mening utgör strikta säkerhetsbestämmelser en förutsättning för att amatörboxning utövas under så trygga former att ett förbud mot amatörboxning ej erfordras. Enhetlighet på detta område skulle också underlätta ett ökat nordiskt idrottsutbyte.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning genomförs i Norden.

Stockholm den 6 december 1978

Essen Lindahl (s)

Sven Mellqvist (s)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 293)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget***1. Medlemsförslaget*

Medlemsförslaget, der er fremsat den 6. december 1978, anbefaler, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage forholdsregler med henblik på gennemførelse af ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboxning i Norden.

Forslagsstillerne henviser til, at spørgsmålet om boxningen som sport og hensigtsmæssigheden af et generelt forbud mod boxning længe har været genstand for intensiv debat i de nordiske lande.

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 15/1963 om undersøgelse af boxningens skadevirkninger fremlagdes i 1967 en nordisk udredning, hvori det konstateredes, at boxning kan medføre alvorligere medicinske skadevirkninger, end man hidtil havde regnet med. Udredningen foreslog gennemført et antal sikkerhedsforskrifter, bl. a. forhøjelse af aldersgrænsen for amatørboxning til 17 år, maksimum for antallet af kampe, forbedrede færdighedsprøver, lederuddannelse, lægeundersøgelse, hoved- og tandbeskyttelse m. v.

Forslagsstillerne finder, at der kun er gjort lidt for at gennemføre udredningens forslag. Den foreslåede nedre aldersgrænse på 17 år er således ikke gennemført i noget land, og hovedbeskyttelse er kun obligatorisk i Sverige. Aldersgrænserne er således i Danmark 10 år, i Finland 11 år, i Norge 13 år og i Sverige 15. I Island er boxning forbudt.

Forslagsstillerne finder, at udredningen fra 1967 har samme aktualitet i dag, som da den fremkom, og at det er påkrævet, at forslagene gennemføres for at forbedre sikkerheden ved amatørboxning. Samme regler bør gælde i alle nordiske lande.

Forslagsstillerne er dog tvivlende over for, om en aldersgrænse på 17 år er gennemførlig og foreslår, at den lavere aldersgrænse, som måtte være gennemførlig, bliver den samme i alle nordiske lande. Forslagsstillerne finder endvidere, at der bør foretages en vurdering af tilpasningen af de andre forskrifter, som foresloges i udredningen fra 1967. De vigtigste forskrifter er efter forslagsstillernes opfattelse bestemmelser om hovedbeskyttelse og vægt på kamphandsker.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 5. februar—26. april 1979 afgivet remissudtalelser fra følgende:

Nordiske

Nordiska hälsovårdshögskolan

Danmark

Justitsministeriet

Dansk Idræts-Forbund

Dansk Amatør Bokse-Union

Finland

Ministeriet för inrikesärendena

Social- og hälsovårdsministeriet

Skolstyrelsen

Medicinalstyrelsen

Helsingfors universitetscentralsjukhus, neurokirurgiska kliniken

Märta Donner

Olli Waltimo

Ålands landskapsstyrelse

Finlands riksidrottsförbund

Finlands svenska centralidrottsförbund

Finska boxningsförbundet

Arbetarnas idrottsförbund

Norge

Sosialdepartementet

Den norske lægeforening

Norges idrettsforbund

Norges bokseforbund

Sverige

Rikspolisstyrelsen

Akademiska sjukhuset, Uppsala

Svenska läkaresällskapet

Sveriges riksidrottsförbund

Svenska boxningsförbundet

De afgivne udtalelser kan sammenfattes således:

De fleste remissinstanser tilslutter sig forslaget om ensartede forskrifter for amatørboxning i Norden. Imod at tage spørgsmålet op på ny udtaler justitsministeriet i Danmark sig, idet der i Danmark i 1978 er gennemført nye regler om offentlige boksekampe og om stævnelægers pligter. Nye initiativer bør afvente erfaringerne fra de nye regler.

Fælles for de udtalelser, der foreligger fra lægelig side er det gennemgående, at boksning anses for sundhedsfarlig, og at faren stiger med antallet af kampe, og efter på hvor tidligt et alderstrin boksningen påbegyndes. Flere lægelige udtalelser anbefaler, at boksning forbydes. I hvert fald bør der gennemføres øgede sikkerhedsforskrifter omfattende en nedre aldersgrænse på 17 år og krav til boksehandskers mindstevægt.

Såvel fra lægelig som fra flere andre remissinstansers side sættes der spørgsmålstegn ved, om benyttelse af boksehjelm yder nogen særlig beskyttelse bortset fra tilfælde af direkte fald mod kanvassen. Flere re-

missinstanser — også lægelige — påpeger, at hjelm kan lede til falsk tryghedsfølelse og også medføre andre ulemper i form af begrænset udsyn m. v.

Også remissudtalelserne fra de hørte idrætsorganisationer anbefaler ensartede sikkerhedsforskrifter, men der er temmelig stor forskel med hensyn til hvilke sikkerhedsforskrifter, der skal være fælles. Gennemgående foretrækker hvert land sine egne sikkerhedsforskrifter eller de af det europæiske og internationale bokseforbund vedtagne. Der er således ikke fra idrætsorganisationerne tilslutning til en løsning, der indebærer en forhøjelse af det pågældende lands nedre aldersgrænse. Idrætsorganisationerne sætter gennemgående spørgsmålstejn ved, om de risici, der er forbundet med boksning, er så store, som det omtales i de lægelige udtalelser. Anvendelse af boksehjelm forkastes. I stedet peges på krav til kanvassen.

I nogle remissudtalelse nævnes, at boksportsporten kan have positive pædagogiske og sociale resultater.

Behovet for fortsatte lægevidenskabelige undersøgelser af boksningens skadevirkninger fremhæves også i flere remissudtalelser.

3. Udvalget

Under juridisk udvalgs behandling af medlemsforslaget om ensartede sikkerhedsforskrifter for amatør boksning har især de næsten enslydende remissudtalelser fra forskellige lægelige instanser i flere lande gjort et stærkt indtryk. Udvalget har bemærket, at de lægelige udtalelser er afgivet af den højeste lægelige ekspertise, som i Norden findes på de lægevidenskabelige områder, som skader opstået under eller som følge af boksning henhører under.

Udvalget har fæstnet sig ved, at konklusionerne i den udredning om boksningens medicinske skadevirkninger (*NU 1967: 16*), som blev resultatet af Nordisk Råds rekommandation nr. 15/1963 om en fælles-nordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger, fremdeles står uimodsagt og yderligere er blevet underbygget af den lægelige erfaring, der er indvundet siden.

Ifølge udredningen fra 1967 er det ikke blot den såkaldte "knock-out" med efterfølgende bevidstløshed, som kan give hjerneskader, men også gentagne slag mod hovedet, som blot gør bokseren uklar (groggy). Det blev også påpeget, at disse senere skader summeres, og at effekten bliver større jo længere tid bokserne udsættes for disse traumata.

Senere undersøgelser som f. eks. refereres af professor Henry Troupp, Helsingfors universitetssygehus, viser, at hver bokser må regne med bestående skader, som er desto større jo tidligere han begynder at bokse, jo oftere han deltager, og jo længere hans karriere er.

Märta Donner oplyser i sin remissudtalelse, at kronisk hjerne-

skade udvikles hos en vis andel af bokserne — sandsynligvis hos desto flere jo svagere sikkerhedsforskrifterne er. Symptomerne udvikles i smug gennem årene, og de indebærer et alment forringet psykisk niveau — med andre ord demens, forringet bedømmelsesevne og nedsat kropsbalance. Symptomernes sværhedsgrad varierer, og det er svært at definere svagere eftervirkninger gennem at anvende sædvanlige grove undersøgelsesmetoder. Uanset dette kan de gøre det svært for en person at klare sig på arbejdspladsen og i det sociale miljø. Foruden disse kroniske tilstande forekommer der under matcherne farlige interkranieblødninger. Disse alvorlige skader forekommer oftere i boksning end i andre sportsgrene, hvor de heller ikke i almindelighed udvikles gennem modstandernes hænder.

Det er på baggrund af sådanne og lignende erfaringer, som refereres i de lægelige udtalelser, forståeligt, at det stort set enstemmigt fra lægelig side tilrådes at forbyde boksning totalt, således som det er tilfældet i Island.

Juridisk udvalg kan ikke tilsidesætte denne på lægelige erfaringer begrundede indstilling. Udvalget finder dog, at et så drastisk skridt som at forbyde boksning ikke vil være gennemførligt uden yderligere omfattende undersøgelser af boksesporten som idrætsligt og socialt fænomen. De udtalelser, der ligger på linje med udtalelserne fra det svenske idrætsforbund må således også tages i betragtning. Det svenske idrætsforbund peger bl. a. på, at boksning er en individuel intensiv kampsport, som mange gange drager til sig ungdom fra miljøer med sociale problemer. Bokseklubberne optager unge med sociale problemer i sit fællesskab og tilbyder en fysisk og psykisk krævende sport. Boksetræningen er mangesidig og krævende, og målsætningen stiller krav om en påpasselig livsførelse. Det faktum, at sporten har faste regler, som må følges, giver en opdragende effekt.

Juridisk udvalg finder imidlertid, at de afgivne udtalelser klart viser, at der er behov for yderlige sikkerhedsforskrifter for amatør boksning. Specielt de lægelige udtalelser om risikoen ikke mindst for unge menneskers deltagelse i boksesporten tilsiger, at der bør gælde en nedre aldersgrænse, som udvalget efter de lægelige udtalelser principielt mener bør være 17 år. Under hensyn til forskellene mellem de eksisterende aldersgrænser finder udvalget dog, at denne aldersgrænse kun kan nås på noget længere sigt. Udvalget vil derfor anbefale, at man i første omgang søger gennemført en nedre aldersgrænse på 15 år.

Udvalget må endvidere klart anbefale, at der gennemføres yderligere sikkerhedsforskrifter, hvorunder specielt de i udredningen fra 1967 foreslåede regler om antallet af kampe, forbedrede færdighedsprøver, lederuddannelse, lægeundersøgelser og beskyttelsesforanstaltninger, herunder som nævnt i flere remissudtalelser mindstekrav til boksehandlers størrelse og vægt.

Juridisk udvalg er klar over, at gennemførelsen af sådanne foranstaltninger for nordiske bokkere vil betyde begrænsede muligheder for deltagelse i internationale turneringer m. v. Netop derfor finder udvalget det betydningsfuldt, at der i de nordiske lande gennemføres de samme sikkerhedsforskrifter, således at mulighederne for idrætsligt samkvem over landegrænserne ikke udelukkes. Den indskrænkning af boksesportens udøveres muligheder for internationalt idrætsligt samkvem, der vil være en følge af de anbefalede sikkerhedsforanstaltningers gennemførelse, finder udvalget ikke bør afholde fra, at disse gennemføres. Et internationalt idrætsligt samkvem begrænset til bokkere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige bør under hensyn til de sikkerhedsmæssige forbedringer, der vil være forbundet med gennemførelsen af ensartede sikkerhedsforskrifter, tilfredsstillende boksesportens udøveres krav til international erfaring.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslag A 547/j om ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboxning vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage forholdsregler med henblik på gennemførelse af ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboxning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

København, den 1. november 1979

Tage Adolfsson (m)

K. B. Andersen (S)
Formand

Lennart Andersson (s)

Ib Christensen (DR)

Astrid Gjertsen (H)

Børge Halvgaard (FP)

Ilkka Kanerva (Kok)

Erkki Liikanen (Sd)

Anne-Lise Steinbach (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Per A. Utsi (A)

Lars Werner (vpk)

Särskilt yttrande

Under henvisning til, at boxning er forbudt i Island, afstår undertegnede medlem fra at tilslutte sig udvalgets anbefaling af vedtagelse af en rekommandation med det angivne indhold, idet jeg bemærker, at jeg i øvrigt er enig i, at i det omfang boksesport tillades, bør der gennemføres sikkerhedskrav, som i videst muligt omfang mindsker deltagernes risiko for skader.

København, den 1. november 1979

Einar Ágústsson (F)

Medlemsförslag

om en övergripande konvention angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner

(Väckt av Johannes Antonsson, Ilkka-Christian Björklund, Nils Dahlgren, Kristian Gestrin, Asbjørn Haugstvedt, Ilkka Kanerva, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja och Raino Westerholm)

Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad av år 1954 betraktas med skäl som ett av de viktigaste resultaten av efterkrigsårens nordiska samarbete. Dess tillämpning har dock aktualiserat en rad konkreta problem, som man eftersträvat att avlägsna genom specialkonventioner och bilaterala avtal. I tillägg härtill behandlades ytterligare vid Nordiska rådets första extrasession i Stockholm år 1975 ett av Nordiska ministerrådet uppgjort förslag till handlingsprogram för arbetsmarknadsområdet, som syftade till att vidare utbygga samarbetet. Den av Nordiska rådet omfattade målsättningen var att nordiska medborgare också i framtiden fritt skall kunna söka arbete och bosätta sig i annat nordiskt land. Vikten av att valfriheten var reell betonades.

På basen av 1954-års konvention utsträcktes icke den fria arbetsmarknadens princip till att gälla yrken där de nordiska länderna uppställt särskilda, nationella kompetens- och auktorisationskrav. Genom senare ingångna konventioner har den fria arbetsmarknaden dock sektorvis utbyggt också till sådana områden och berör numera även olika kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal. En motsvarande utvidgning har också aktualiserats för andra medborgargrupper del och rörande lärarpersonal föreligger ett medlemsinitiativ inom Nordiska rådet. Den fria arbetsmarknaden i Norden har sålunda fortlöpande byggts ut och tillika har man genom de ingångna konventionerna eftersträvat att förverkliga den jämlikhet och trygghet i anställningen, som är en förutsättning för reell valfrihet. I detta syfte ingår i specialkonventionerna likalydande artiklar där det fastslås, att tjänstgöring på respektive område i de nordiska länderna i merithänseende bör jämföras. Likaledes bestäms där att den som erhållit tjänst i annat nordiskt land i princip bör vara likställd med detta lands medborgare såvitt angår rätt till lön och pension samt övriga med tjänsten förenade förmåner. Vidare förbinder sig de nordiska länderna att tillämpa dessa principer i fråga om statliga tjänster samt att verka för deras tillämpning jämväl i fråga om icke-statliga tjänster.

Konventionerna på arbetsmarknadsområdet har likväl icke förmått erbjuda full trygghet för de medborgargrupper, som berörs av dem. Särskilt svårt är läget naturligtvis för sådana, numera numerärt till och med omfattande grupper såsom lärarna, vilka icke berörs av någon specialkonvention. Men också där dessa borde vinna tillämpning anmäler sig svårigheter. Dessa förefaller att vara allmänna vid återflyttning till hemlandet efter tjänstgöring i annat nordiskt land. Det ligger nära till hands att antaga att myndigheterna vid uppgörandet av konventions- och avtalstexter i främsta rummet inriktat sig på att avlägsna de problem, som möter en medborgare vid överflyttning till annat nordiskt land. Man har sannolikt inte reflekterat över att den, som efter att ha tjänstgjort ett antal år annorstädes i Norden återvänder till hemlandet, där ställs inför delvis likartade problem som emigranten. En reell valfrihet föreligger dock på den nordiska arbetsmarknaden först när hindren raserats såväl för en utflyttning från ett nordiskt land till ett annat som för en återflyttning till hemlandet.

På senare tid har ett flertal sådana fall varit aktuella där återflyttade icke berättigats tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land för erhållandet av års- och ålderstillägg och vid beräkning av semesterförmånerna. Om tjänstgöringen utom hemlandet sträckt sig över en längre period innebär detta avsevärda inkomstbortfall och har i vissa fall lett till att redan fattade återflyttningsbeslut uppgivits. Fall av denna typ har inregistrerats i fråga om lärar- och skolförvaltningspersonal där grundorsaken är att en specialkonvention saknas. Det inträffar dock gång på gång att även hälso- och sjukvårdspersonal vid återflyttning förvägras rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land, vilket klart står i strid mot den i konventionerna uttalade målsättningen. Statsmakterna har sålunda icke alltid med framgång förmått verka för det i konventionerna angivna målet att principen om tillgodoräkning av tjänstgöring i annat nordiskt land skulle vinna tillämpning jämväl i fråga om icke-statliga tjänster.

Då rörligheten i Norden är stor och med största sannolikhet ytterligare kommer att tilltaga är det angeläget att tillse att tjänstgöring i ett nordiskt land i alla avseenden jämställs med tjänstgöring i ett annat vid fastställandet av kompetens, lön, pension samt övriga med tjänsten förknipade förmåner. Denna allmänna regel bör gälla icke endast egentligt tjänsteförhållande, utan alla slag av anställningar där tidigare anställningstid inverkar på löne-, pensions-, semester- eller andra förmåner. Principen bör i samma mån gälla såväl den som utflyttar till annat nordiskt land som den, vilken återflyttar till hemlandet.

Med hänvisning till vad som här anförts hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en övergripande konvention, som tillförsäkrar medborgare i de nordiska länderna rätt

att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land vid fastställandet av dem tillkommande löne- och andra med tjänsten förenade förmåner.

Stockholm, Helsingfors, Mariehamn och Oslo den 19 januari 1979

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Nils Dahlman (ÅS)</i>	<i>Kristian Gestrin (Sfp)</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i>	<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>Raino Westerholm (Skl)</i>

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 330)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om en övergripande konvention angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid mötena i Norrbotten den 30 juli—2 augusti 1979, i Kolding den 23 oktober 1979, i Helsingfors den 14 december 1979 samt i Stockholm den 28—29 januari 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en övergripande konvention, som tillförsäkrar medborgare i de nordiska länderna rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land vid fastställandet av dem tillkommande löne- och andra med tjänsten förenade förmåner.

1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad har kompletterats med specialkonventioner och avtal av bilateral natur. Ett program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet antogs av Nordiska ministerrådet hösten 1975 efter behandling i Nordiska rådet. Målet för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet är att medborgarna i Norden fritt skall kunna söka arbete och välja vistelseort i annat nordiskt land. En valfrihet som bör vara reell.

1954 års överenskommelse gäller inte för vissa yrkeskategorier på hälso- och sjukvårdsområdet, för vilka särskilda kompetenskrav uppställts eller krav på auktorisation föreligger. För dessa grupper har i stället särskilda konventioner ingåtts. I dessa förekommer likartade paragrafer av innebörden att tjänstgöring i annat nordiskt land i merithänseende bör likställas med tjänstgöring i hemlandet. Vidare skall tjänstgöring i annat nordiskt land också i princip berättiga till att löne-, pensions- samt övriga med tjänsten förenade förmåner utgår i samma utsträckning som om dessa intjänats i hemlandet. De nordiska länderna har i nämnda specialkonventioner förbundit sig att verka för att dessa föreskrifter vinner tillämpning också utanför den statliga avtalssektorn.

För flera yrkeskategorier, bland annat lärarna, för vilka en fri gemensam nordisk arbetsmarknad ännu ej etablerats, förekommer svårigheter när det gäller att få tillgodoräkna sig i annat nordiskt land förvärvade meriter och intjänade löne- och andra förmåner. Man bör sålunda, framhåller förslagsställarna, sträva efter att också uppmärksamma de problem som medborgarna som tjänstgjort i annat nordiskt land ställs inför vid återflyttning till hemlandet. Reell valfrihet föreligger först sedan också dessa hinder raserats.

Förutom lärar- och skolförvaltningspersonal, där grundorsaken är att en specialkonvention saknas, synes svårigheter föreligga för hälso- och sjukvårdspersonal med att få tillgodoräkna sig i annat nordiskt land förvärvade löne-, pensions- och andra med tjänsten förknippade förmåner i hemlandet. Detta gäller särskilt den icke-statliga sektorn, vilket står i strid med intentionerna i de ingångna specialöverenskommelserna, enligt vilka staterna förbundit sig att verka för att dessa principer vinner tillämpning också utanför den statliga sektorn. Förslagsställarna eftersträvar, att tjänstgöring i annat nordiskt land i alla avseenden likställas med tjänstgöring i hemlandet t. ex. beträffande lön, pension och andra med tjänsten förknippade förmåner. Detsamma bör gälla för alla slags anställningsförhållanden och för dem som flyttar till ett nordiskt grannland likaväl som för dem som flyttar tillbaka till hemlandet.

2. Remissinstanserna

Remissvar föreligger från följande myndigheter och organisationer på nordiskt och nationellt plan:

Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordiske Lærerorganisationers Samråd (NLS)
Sykepleiernes Samarbeid i Norden
Nordisk Akademikerråd

Danmark

Justitsministeriet
Finansministeriet
Indenrigsministeriet
Københavns Kommune
Frederiksberg Kommune
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening
Dansk Arbejdsgiverforening
Den almindelige danske Lægeforening og Foreningen af yngre Læger
Dansk Sygeplejeråd
Dansk Tandlægeforening
Danske Fysioterapeuter

Finland

Ministeriet för inrikesärendena
 Justitieministeriet
 Ministeriet för utrikesärendena
 Finansministeriet
 Social- och hälsovårdsministeriet
 Arbetskraftsministeriet
 Statskontoret
 Ålands landskapsstyrelse
 Kommunala pensionsanstalten
 Arbetsgivarnas i Finland centralorganisation och Affärsarbetsgivar-
 nas centralförbund (gemensamt yttrande)
 Finlands kommunförbund och Finlands svenska kommunförbund
 (gemensamt yttrande)
 Kommunala avtalsdelegationen
 Finlands stadsförbund
 Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund r.f.
 Akava r.y.
 Finlands sjuksköterskeförbund r.f.
 Barntvårdslärares förbundet r.f.
 Lärarnas Fackorganisation

Island

Akademikerförbundet
 Islands Sygeplejeforening
 Islands Tandlægeforening

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
 Norske kommuners sentralförbund
 Norsk sykepleierforbund
 Norsk lektorlag
 Norske fysioterapeuters forbund
 Den norske tannlægeforening

Sverige

Socialstyrelsens nämnd för utländsk medicinalpersonal, läkarsektionen
 Statens arbetsgivarverk (SAV)
 Statens personalpensionsverk (SPV)
 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
 Skolöverstyrelsen (SÖ)
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Svenska kommunförbundet
 Landstingsförbundet
 Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)
 Sveriges tandläkareförbund
 Legitimerade sjukgymnasters riksförbund
 Svensk sjuksköterskeförening

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1 Nordiska*

Nordiske Lærereorganisationers Samråd (NLS) konstaterar att det förhållandet att olika tjänsteförmåner inte fått tillgodoräknas vid anställ-

ning i annat nordiskt land fått till följd att hemresor omöjliggjorts. Likaså har många lärare fått avstå från att ta anställning i ett nordiskt grannland, eftersom utsikten att bli lönemässigt och meritmässigt distanserad i förhållande till kolleger i hemlandet verkat i återhållande riktning. Ingåendet av den i medlemsförslaget åsyftade konventionen borde medföra att myndigheterna i vart och ett av länderna låter införa sådana bestämmelser som medför lika ställning dels mellan lärare som reser ut och som stannar hemma, dels mellan lärare från vart och ett av de länder som reser ut. Dylika bestämmelser torde verka befrämjande på nordiskt samarbete i allmänhet och på den gemensamma nordiska språkförståelsen i synnerhet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Nordisk Akademikerråd tillstyrker medlemsförslaget, men påpekar att den närmare utformningen av den tilltänkta konventionen liksom den nationella uppföljningen härav nödvändiggör att förhandlingar tas upp med organisationerna.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) finner det i princip önskvärt att tjänstgöring i annat nordiskt land tillgodoräknas vid fastställande av löne- och andra anställningsförmåner. Tjänstgöring och praktik bör få tillgodoräknas i de nordiska länderna i den mån som de bedöms ha likvärdigt innehåll. Emellertid kan det vara lättare att nå fram till regler för tillgodoräknande av tjänstgöringstider inom den offentliga sektorn än inom den privata. När det gäller pensionsförhållandena synes några omedelbara behov av ändringar av gällande bestämmelser inte föreligga. NFS önskar att de problem som uppkommer på grund av att rätt till tillgodoräknande inte föreligger löses genom ingåendet av en konvention av föreslagen art. Problem som uppkommer genom skiljaktigheter i semesterlagstiftningen kan dock inte lösas utan en närmare utredning. Innan slutlig ställning tas till frågan om ingående av en övergripande konvention bör kontakt från myndigheternas sida tas med arbetsmarknadens parter på nationellt och nordiskt plan.

2.1.2 Danmark

Dansk Sygeplejeråd tillstyrker medlemsförslaget som man anser ligga i linje med de av organisationen omfattade strävandena att vid anställning få tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts utomlands.

Dansk Tandlægeforening tillstyrker medlemsförslaget fullt ut.

Danske Fysioterapeuter redogör i sitt remissvar för den överenskommelse som ingåtts mellan organisationen och Amtsrådsforeningen i Danmark. Enligt denna överenskommelse skall vid fast anställning hänsyn tas till tidigare anställning som månadsavlönad fysioterapeut också vid institution utomlands ifall parterna är ense om att arbetet/utbildningen varit av sådan karaktär att arbetstagaren förvärvat samma utbildning eller erfarenhet som i hemlandet. I praktiken betyder

detta att nordiska fysioterapeuter som i Danmark anställs med månadslön under tre månader erhåller begynnelselönen varefter möjlighet föreligger att få lönetillägg med hänsyn tagen till tidigare anställning i hemlandet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Den almindelige danske Lægeforening hänvisar till yttrandet från *Foreningen af yngre Læger*. Den senare framhåller inledningsvis att när det gäller anciennitetsförhållanden har 1966 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för läkare fungerat som avsett. Yngre danska läkare har fått möjlighet att tillgodoräkna sig läkarpraktik som utförts i annat nordiskt land i fråga om läkarutbildning och utbildning till allmänpraktiserande läkare. De problem som återstår att lösa är av två slag: dels gäller de pensionsordningarna, dels skattereglerna. För akademiker är pensionsförhållandena inte likartade i de nordiska länderna. Tjänstemän i Danmark har dyrtidsreglerad tjänstemannapension, som uppgår till 2/3 av slutlönen vid normal pensionsålder. Överenskomst-ansatte akademiker — bl. a. yngre läkare — får kapitalpension, vars reella köpkraft beror av dels inflationen under inbetalningsperioden, dels under förvärvsperioden företagna inbetalningar, dels bonus. I Sverige finns ett skattefinansierat pensionssystem. Berättigad till pension är man inte där förrän efter tre års anställning. Ännu har inte några pensionsfall inträffat där läkare erhållit rätt till pension från både Danmark och Sverige, men detta problem kommer att aktualiseras de närmaste decennierna. Ingen akademiker som arbetat i mer än ett nordiskt land bör komma i sämre förmånsläge än om vederbörande varit anställd hela tiden i hemlandet eller inflyttningslandet. Flyttning bör kunna ske utan karenstid. Ett annat problem gäller beskattningen. Dubbelbeskattningsavtal gäller mellan Danmark och Sverige, men för danska läkare utgör det en nackdel att inte från den svenska inkomsten få dra av räntor på lån som upptagits i Danmark. Utan att önska gripa in i suveräna staters finans- och fördelningspolitik önskar föreningen framhålla att skattereglerna i de nordiska länderna bör utformas så att de inte verkar mobilitetshindrande.

2.1.3. Finland

Social- och hälsovårdsministeriet påpekar inledningsvis i sitt yttrande att överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad från år 1954 tillhör de viktigaste resultaten av det nordiska samarbetet. Eftersom 1954 års överenskommelse inte avser yrken för vilka särskilda kompetens- eller auktorisationskrav uppställts har sedermera särskilda överenskommelser ingåtts för olika kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal. I dessa överenskommelser fastslås i princip att tjänstgöring i annat nordiskt land i merithänseende skall jämföras med tjänstgöring i hemlandet. Vidare har avtal ingåtts beträffande de anställda vid de nordiska sekretariaten, vari föreskrivs att tjänstledighet

skall beviljas, att tjänstgöringstiden skall få tillgodoräknas såsom om tjänsten fullgjorts i hemlandet samt att de anställda skall upptagas som medlemmar i landets statliga pensionsordning. 1955 års konvention om social trygghet som kompletterar 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse avser de förmåner som vid varje tidpunkt gäller i vederbörande lands sociallagstiftning vid ålderdom, nedsatt arbetsförmåga, sjukdom, olycksfall, arbetslöshet, havandeskap etc. Svårigheter har uppstått då återflyttning skall ske till hemlandet efter tjänstgöring i annat nordiskt land. Återflyttande har inte fått tillgodoräkna sig i annat nordiskt land erhållna års- och ålderstillägg samt semesterförmåner. Om tjänstgöringen avsett längre tid kan inkomstbortfallet bli så stort att beslut om återflyttning ges upp. Ministeriet tillstyrker att tjänstgöring i nordiskt land jämställs med tjänstgöring i hemlandet beträffande kompetens, lön, pension samt övriga med tjänsten förenade förmåner. Principen bör självfallet gälla såväl vid ut- som återflyttning. Ingåendet av den i medlemsförslaget föreslagna konventionen tillstyrkes. Omfattande förberedelsearbete kommer dock att krävas. Kontakt bör tas med arbetsmarknadens parter eftersom avtalsmässiga villkor berörs. Hänsyn bör tas till den pågående revisionen av den nordiska trygghetskonventionen samt till det utredningsarbete som pågår i syfte att få till stånd en allmän konvention om gemensam arbetsmarknad för olika kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal.

Arbetskraftsministeriet konstaterar att medlemsförslaget tar upp frågor som regleras i avtal mellan arbetsmarknadens parter. En konvention mellan de nordiska länderna är sålunda inte tillräcklig. Snabbaste sättet att bringa frågan till en lösning är sannolikt att presentera saken för parterna på arbetsmarknaden. Inom den offentliga sektorn anser ministeriet att arbetstagare som tjänstgjort hos statliga eller kommunala arbetsgivare i annat nordiskt land bör få tillgodoräkna sig ålders- tillägg m. m. Tjänstgöring i annat nordiskt land bör dock inte värderas högre än om den fullgjorts i hemlandet. Ingåendet av en konvention av den typ som förordas i medlemsförslaget skulle säkerligen vara av betydelse för personer som överväger att återinvandra till Finland.

Ministeriet för utrikesärendena erinrar om att enligt avtalet om Nordiska ministerrådets sekretariat har tjänstgöring i annat nordiskt land jämställts med tjänstgöring i hemlandet vad avser löner och andra förmåner. Avtalet förpliktar staterna att bevilja tjänstledighet i fyra år för tjänstgöring vid sekretariatet samt rätt att få tjänstgöringen tillgodoräknad som om den skett i hemlandet. Ministeriet stöder principen att tjänstgöring i annat nordiskt land skall likställas med anställning i hemlandet med tanke på kompetens, lön, pension och andra förmåner. Medlemsförslaget tillstyrkes samtidigt som ministeriet förordar att också finansministeriet får uttala sig i saken.

Ministeriet för inrikesärendena finner medlemsförslaget skäligt och

rättmätigt för de enskilda arbetstagarna. Då de förmåner som avses är ekonomiska till sin natur och intjänats hos andra arbetsgivare vore det rimligt att varje tidigare arbetsgivare medverkar vid bestridandet av dessa kostnader i proportion till anställningstidens längd. I annat fall kan dylika kostnader komma att belasta de stater vilkas ekonomiska läge är svagast. Ytterligare utredning kräves.

Justitieministeriet påpekar att 1954 års nordiska arbetsmarknadsöverenskommelse inte innehåller direkta stadganden om förmåner vid anställning eller om anställningsvillkor. I överensstämmelsen slås fast att inflyttade nordiska medborgare inte får försättas i sämre läge än det egna landets. 1954 års överenskommelse avser såväl den privata som den offentliga sektorn. I praktiken har den dock inte kommit att få särskilt stor betydelse för de offentliganställda beroende på de behörighets-, språk- och utbildningskrav som föreskrivs i nationell lagstiftning. Med vissa undantag skall den som bekläder statlig tjänst i Finland vara finsk medborgare. Motsvarande gäller formellt inte inom den kommunala sektorn. Utövandet av offentlig makt torde dock inte kunna ske utan krav på medborgarskap också inom den kommunala sektorn. Enligt lagen om språkkunskaper fordras för anställning i offentlig tjänst att vederbörande behärskar majoritetsspråket i ämbetsdistriktet samt förstår landets andra språk. För vissa tjänster har uppställts lärdomsprov, men möjlighet till dispens föreligger. Andra avtal som ingåtts mellan de nordiska länderna är 1955 års konvention om social trygghet, 1975 års överenskommelse om överflyttning av arbetslöshetsförsäkrade samt 1973 års överenskommelse om samordning av statlig pensionsrätt. Syftet med sistnämnda överenskommelse är att arbetstagares flyttning från ett nordiskt land till ett annat inte skall hindras av pensionshänsyn.

Specialavtal om gemensam nordisk arbetsmarknad har ingåtts för läkare, tandläkare, sjuksköterskor, farmaceuter och fysioterapeuter. Innebörden i dessa överenskommelser är att fördragsslutande stater likställer tjänstgöring i statlig befattning i annat nordiskt land med tjänstgöring i hemlandet, vad angår lön, pension och andra med tjänsten förknippade förmåner. Enligt lagen om veterinäryrket kan vidare jord- och skogsbruksministeriet förordna norsk eller svensk veterinär som är anställd som kommunal- eller statsveterinär i område som gränsar till finska gränsen att utöva sitt yrke i finska gränskommuner.

Ministeriet anser att brister förekommer när det gäller bestämmandet av tjänsteförmåner vid anställning i annat nordiskt land och att principen om lika behandling till många delar sålunda inte genomförts. Ovannämnda avtal innehåller luckor. Ministeriet tillstyrker medlemsförslaget och föreslår att ministerrådet som en första åtgärd låter utreda hur förhållandena fungerar i praktiken. Den privata arbetsmarknaden bör ägnas särskild uppmärksamhet eftersom den utgör den största

delen. Då de i medlemsförslaget förordade ändringarna griper in på områden som regleras genom avtal arbetsmarknadens parter emellan bör samarbete ske med dessa.

Statskontoret konstaterar, att medborgarskap har ingen betydelse för rätten till pension. Minimipensionsskyddet i Finland medföres när ny anställning tas. 1973 års avtal om samordning av statlig pensionsrätt mellan de nordiska länderna förutsätter att tjänstgöring i det land där pensionsfallet inträffar uppgått till minst tio år. Avvikelse från huvudregeln kan förekomma. Man bör pröva om denna tioårsperiod är ändamålsenlig. För att rätt till tilläggspension skall uppkomma i Finland krävs tre års tjänstgöringstid.

Finlands stadsförbund anser det vara ett stort missförhållande att personer som på senare tid återflyttat till Finland inte fått tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid beräkning av ålders-, års- och semesterförmåner. Vid längre tids tjänstgöring i annat nordiskt land leder en sådan praxis till så avsevärda inkomstbortfall att redan fattade återflyttningsbeslut kan uppges. Rörligheten på arbetsmarknaden i de nordiska länderna är stor och kan väntas tillta. Mot denna bakgrund är det angeläget att den i medlemsförslaget förordade nordiska konventionen ingås. Ett annat problem är att examina som avlagts vid utländska universitet, trots att de är i nivå med finländska krav, inte automatiskt jämföras med dessa. Person med utländsk högskoleexamen måste söka dispens, ofta i statsrådet, för att få sin examen accepterad. Då upp till 5 000 finländska medborgare studerar utanför Finland, varav omkring 4 000 i Sverige, är det angeläget att nordiska examina inom så många områden som möjligt blir likvärdiga. Så är redan fallet för läkare, tandläkare, sjukskötare och farmaceuter.

Finlands kommunförbund och *Finlands svenska kommunförbund* finner principen om rätt till tillgodoräkning av tjänstgöring i annat nordiskt land vara sakligt riktig. Avtal om anställningsförhållanden ingås i Finland på den kommunala sektorn av kommunala avtalsdelegationen. I allmänna kollektivavtal ingår vissa dylika bestämmelser beträffande lärare. Beträffande rätten bör yttrande från kommunala pensionsanstalten inhämtas. Enligt lagen om pension för kommunalt anställda kan undantag göras då ömsesidigt avtal ingåtts med främmande makt. Den föreslagna konventionen medför ökade personalutgifter. Den statliga andelen i dessa bör tryggas.

Ålands landskapsstyrelse finner det rimligt att kompetens som vunnits genom anställning i annat nordiskt land får tillgodoräknas vid flyttning om denna kommer det mottagande landet tillgodo. Ingåendet av den föreslagna konventionen skulle öka valfriheten för medborgarna. För Ålands del har en kraftig åderlåtning skett av ung, utbildad arbetskraft framför allt på sjukvårdssidan. Rätt att tillgodoräkna sig an-

ställningstid i annat nordiskt land vid återflyttning till hemlandet skulle kunna vara ett incitament till att återvända. Å andra sidan kan t. ex. åländska lärare, om dylika bestämmelser träder i kraft, i ökad omfattning komma att emigrera. Landskapsstyrelsen förordar ur principiell synpunkt medlemsförslaget eftersom det medför större frihet för individen vid val av bostadsort.

Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund stöder medlemsförslaget principiellt. Dock bör de förhållanden som avses i medlemsförslaget inledningsvis bli föremål för kartläggning gruppvis och jämförelser anställas mellan de nordiska länderna. Förmånsstrukturen varierar mellan länderna vilket kan medföra att gemensamt avtal ej är att föredra utan avtal sakgruppvis.

Barnträdgårdsläraryförbundet finner det viktigt att den föreslagna konventionen kommer till stånd. Barnträdgårdslärare, mest svenskspråkiga, flyttar ständigt mellan de nordiska länderna. I Sverige har invandrarbarnens föräldrar rätt att kräva dagvård för sina barn på det egna språket, varav följt en betydande utflyttning. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Lärarnas fackorganisation erinrar inledningsvis om 1973 års avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar, som garanterar att pensionerna fastställs enligt statens pensionslag. Ålderstillägg tillgodoräknas enligt grundskolans tjänsteavtal också för heltidsanställda lärare vid läroverk för finska barn i Sverige. Dispensmöjlighet finns för motsvarande tjänstgöring i de övriga nordiska länderna. Semester eller semesterlön tillgodoräknas ej vid tjänstgöring i annat nordiskt land. Kompetenskraven borde förenhetligas anser förbundet.

Akava framhåller att principen att nordiska medborgare skall ha möjlighet att fritt söka arbete i annat nordiskt land inte förverkligats eftersom tillgodoräknande av denna tjänstgöring inte kan ske beträffande ålders-, års- och semestertillägg. Detta gäller för organisationens medlemmar såväl inom den statliga, kommunala och kyrkliga sektorn och vid privata statsbidragsanstalter. Detta utgör hinder för såväl ut- som återflyttning. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finlands sjuksköterskeförbund anser det vara en stor nackdel att tjänstgöring utomlands enligt tjänstekollektivavtal i Finland inte kan tillgodoräknas för ålderstillägg med undantag för vissa internationella uppdrag. Detta är till men för såväl utlänningar som för sjukskötare som tjänstgjort i Norden. Förbundet har krävt att dessa förhållanden ändras. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Kommunala pensionsanstalten erinrar om att lagen om pension för kommunalt anställda stadgar att rätt till arbetspension föreligger oavsett medborgarskap. En kommunalt anställd arbetstagare förlorar inte sitt pensionsskydd även om anställningen upphör före pensionsfallet,

utan har när pensionsåldern uppnåtts eller om arbetsoförmögenhet inträtt, rätt till pension i proportion till anställningstidens längd.

Skillnader förekommer emellertid mellan de nordiska ländernas arbetspensionssystem. I Finland är karenstiden för arbetspension blott en månad medan ett allmänt villkor i de övriga länderna är att pensionstagaren har varit ansluten till pensionsförsäkringen minst tre år. För erhållandet av invalidpension är motsvarande tid i de övriga nordiska länderna ett år. En nordisk medborgare som efter tjänstgöring i Finland återvänder till sitt hemland bibehåller i allmänhet sitt pensionsskydd enligt det finländska pensionssystemet medan person som återvänder till Finland från annat nordiskt land erhåller arbetspension endast om tjänstgöringen varat under tillräckligt lång tid. Om medlemsförslagets intentioner genomförs skulle dubbelt pensionsskydd uppnås för i Finland fullgjord tjänstgöring samt för finländare som arbetat i annat nordiskt land även dubbelt skydd om anställningstiden varat under tillräckligt lång tid.

Därför bör stadgas att i annat nordiskt land utförd tjänstgöring endast får tillgodoräknas om vederbörande inte på grundval av samma tjänstgöring erhåller pension i det land som tjänsten fullgjorts. Några direkta lagstiftningshinder föreligger inte för att genomföra i medlemsförslaget förordade förändringar. Retroaktivitet kan dock förekomma blott för tiden efter den 1 januari 1969.

2.1.4. Island

Islands Tandlægeforening finner medlemsförslagets intentioner vara en logisk följd av det samarbete som utvecklats på arbetsmarknadsområdet i Norden. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Islands Sygeplejeforening stöder medlemsförslaget. Överenskommelse bör ingås de nordiska länderna emellan som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt till full anciennitet beträffande löne- och andra förmåner. I gällande huvudöverenskommelse mellan finansministern och stats- och kommunalanställda från år 1977 fastslås att när det gäller tjänsteålder skall sjuksköterskors tjänstgöring i utlandet värderas på samma sätt som om den utförts i hemlandet.

Akademikerforbundet stöder medlemsförslaget och hänvisar i övrigt till uttalandet från Nordisk akademikerråd.

2.1.5. Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet tillstyrker att den i medlemsförslaget förordade konventionen ingås vad beträffar löne- och arbetsvillkoren i tjänstgöringslandet. Det kan däremot bli svårt att låta överenskommelsen avse också rätt till semesterlön eftersom denna i Norge utbetalas vid frånträdan av en tjänst.

Norsk lektorlag tillstyrker medlemsförslaget. *Den norske tannlægeforening* har inget att invända mot medlemsförslaget. Tjänst som tand-

läkare i de övriga nordiska länderna har sedan flera år tillbaka likställts med tjänst i Norge vad beträffar löneanciennitet.

Norske fysioterapeuters forbund stöder medlemsförslaget i princip. Förbundet framhåller dock att det bara i Finland finns en assistentgrupp på fysioterapeutområdet, vilket innebär att finländska assistenter inte kan påräkna anciennitet för hjälparbete som utförs vid fysikaliska avdelningar i Norge. Om planerna på Vård 77 går igenom vad beträffar fysioterapeututbildningen önskar förbundet förbehålla sig rätten att omvärdera den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för fysioterapeuter. Vidare ställer föreningen frågan vad konsekvenserna blir om Danmark blir inkörsport för fysioterapeuter från EG, som saknar den i Norge föreskrivna och nödvändiga utbildningen för att utöva sitt yrke.

Norsk sykepleierforbund stöder medlemsförslaget.

2.1.6. Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker medlemsförslaget, som man anser ligga i linje med intentionerna i 1954 års nordiska arbetsmarknadsöverenskommelse. Den enskilda människans behov av ett fritt och överlagt val av arbete och boplatz har uppmärksamrats alltmer. En konvention av angivet slag skulle underlätta flyttning mellan länderna och därvid inte minst återflyttning. Närmare utredning krävs dock.

Skolöverstyrelsen (SÖ), som begränsar sitt yttrande till att gälla undervisningspersonalens situation, erinrar inledningsvis om att man ställt sig tveksam till möjligheterna att via ingåendet av en nordisk konvention etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. SÖ hade dock inget emot att frågan om ingåendet av en specialkonvention för lärare togs upp till utredning på nytt.

I anvisningar beträffande meritvärdering föreskrivs att vid tillsättning av olika lärartjänster i Sverige får meritpoäng räknas för tjänst i nordiskt grannland som rektor och lärare. Tjänstgöringen skall dock ha fullgjorts efter genomförd lärarutbildning och erhållandet av behörighet. I andra fall jämföras fullgjord tjänstgöring med annan yrkesverksamhet och ger lägre meritpoäng. I medlemsförslaget förordad reglering av löneförmåner m. m. synes vara en förhandlingsfråga vars lösning förutsätter avtal mellan arbetsgivaren och personalorganisationerna. Beträffande en speciell kategori av lärare, nämligen lärare med finländsk folkskollärarexamen, som fullgjort lärartjänst i Finland och som undervisar finskspråkiga elever i Sverige, har särskild överenskommelse träffats. Enligt det svenska statliga löneavtalet får lärare som är tjänstledig från sin svenska tjänst för arbete utomlands tillgodoräkna sig anställningstiden där för lönegradsuppflyttningar och motsvarande. Dispenser beviljas och behörighet kan erhållas för lärare med annan lärarutbildning än den svenska, men vederbörande skall ha för-

värvat kännedom om det allmänna skolväsendet i Sverige samt kunna svenska språket. Vidare understryker SÖ att skillnaden i lönegradshänseende mellan behöriga och icke-behöriga lärare tenderat att vidgas. Skillnader i lärarlöner i de nordiska länderna kan eventuellt komma att försvåra en samordning av lärartjänstgöringen i de nordiska länderna. SÖ finner medlemsförslaget vara angeläget och tillstyrker detsamma.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) framhåller att det för närvarande saknas formella möjligheter att få tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land vad beträffar löne- och andra anställningsförmåner. I vissa fall kan dock åldersklassstillägg utbetalas. Flera svenska högskolelärare tjänstgör i annat nordiskt land. En enhetlig bedömning av deras tjänstgöring är rimlig. Medlemsförslaget tillstyrkes i princip, utan att UHÄ därmed tar ställning till hur frågan tekniskt skall lösas.

Socialstyrelsen, nämnden för utländsk medicinalpersonal, läkarsektionen redogör för gällande nordiska överenskommelser om gemensam arbetsmarknad för läkare, tandläkare, sjuksköterskor och fysioterapeuter samt deras innebörd. Styrelsen påpekar att ett utredningsarbete som syftar till att utvidga den gemensamma arbetsmarknaden till ytterligare kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal pågår. Också för dessa nya grupper bör gälla att tjänstgöring i annat nordiskt land bör jämföras med tjänst i hemlandet vad beträffar löner, pensioner och andra med tjänsten förknippade förmåner. Sistnämnda frågor faller dock utanför socialstyrelsens kompetensområde. Styrelsen tillstyrker varmt ingående av den föreslagna övergripande nordiska konventionen.

Statens personalpensionsverk erinrar om 1973 års avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar. Enligt denna överenskommelse sker samordning mellan anställningar, som antingen direkt omfattas av statlig personalpensionering eller hör till ett område där sådan tillämpas. Vid samordning utges pensionen enligt vistelselandets regler. Minst 10 års tillgodoräkningsbar anställning krävs i vistelselandet vid förmånsfall. Medlemsförslaget synes gälla en mera utsträckt nordisk samordning än den som föreskrivs i 1973 års avtal. Detta medför betydande utredningssvårigheter eftersom också sporadiska anställningar skulle få åberopas vid samordningen. Genom att sänka kvalifikationstiden från 10 till förslagsvis 2 år kan man verka i medlemsförslagets anda.

Legitimerade sjukgymnasters riksförbund ställer sig positivt till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och anser det vara logiskt att man på angivet sätt ger medborgare i de nordiska länderna rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land vad avser löne-, pensions- och andra med tjänsten förbundna förmåner. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Svensk sjuksköterskeförening tillstyrker medlemsförslaget.

Sveriges tandläkareförbund finner de problem som aktualiseras i medlemsförslaget angelägna för medlemmarna, som i många fall tagit tjänst i nordiska grannländer. När Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) kom till fann förbundet det motiverat att diskutera den problematik som berörs i medlemsförslaget. Detta föranleddes av att förordnandetiden för chefsbefattningarna vid NIOM var så lång som 6 år och krävde sådan utbildning att i praktiken endast högtbildad personal vid de odontologiska fakulteterna kunnat söka dessa tjänster. Så skedde ej i Sverige, dels på grund av den långa förordnandetiden, dels på grund av att det ej varit möjligt att få tillgodoräkna sig förordnandetiden vid NIOM i pensionshänseende vid återinträde i svensk tjänst. Den fria nordiska arbetsmarknaden bör kombineras med väsentliga mått av trygghet. Medlemsförslaget tillstyrkes varmt.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1. Danmark

Finansministeriet, Lønnings- og Pensionsdepartementet tillstyrker inte att en så generell formulerad konvention som den som förordas i medlemsförslaget ingås. Om precisering sker av de grupper som berörs och de rättigheter som avses är ministeriet berett att ta upp frågan till förnyad prövning.

Justitsministeriet avstyrker medlemsförslaget, som man anser vara för generellt utformat. Det måste antas gälla också sådana anställningar som enligt vissa paragrafer i retsplejeloven utgör villkor för att bli domare, åklagare eller advokat. Medlemsförslaget bör preciseras.

Dansk Arbejdsgiverforening kan inte ta ställning till innebörden i medlemsförslaget på grundval av det föreliggande materialet. Dock anser föreningen att en generell ordning av det slag som förordas i medlemsförslaget inte kan införas. Det är vidare svårt att överblicka de konsekvenser som ingående av en dylik konvention får för offentligrättsliga regleringar.

2.2.2. Finland

Finansministeriet kommenterar medlemsförslaget i de delar som det berör ålderstillägg, semester och pension på grundval av anställning i annat nordiskt land. Statstjänstemäns anställningsvillkor regleras genom avtal mellan finansministeriet och tjänstemannaorganisationerna. Ålderstillägg kan enligt § 4 i avtalet om ålderstillägg beviljas tjänstemän som tjänstgjort utomlands hos Röda Korset, Förenta Nationerna och dess underorgan eller annan av regeringar upprätthållen internationell organisation i vilken Finland är medlem. Likaså kan tillgodoräknande ske för

uppdrag som avsett internationellt utvecklingssamarbete. Enligt tjänstekollektivavtalet berättigar anställning i de övriga nordiska länderna inte till ålderstillägg om inte särskilda skäl — i enlighet med § 7 — kan anföras för detta. Dispens kan ges om skötseln av dylik nordisk tjänst anses ägnad att främja skötseln av finländsk tjänst eller befattning och om anställningen varit förhållandevis långvarig. Som arbetsgivare har sålunda finska staten varit försiktigt negativ i ålderstilläggsfrågan. Om skäl föreligger kan denna inställning justeras. Dylika skäl kan vara att arbetskraftens återflyttning till Finland påverkas negativt.

Intentionerna i de separata avtal som ingåtts mellan de nordiska länderna har dock fullföljts.

I fråga om tillgodoräknande av semester är huvudregeln att tid som berättigar till ålderstillägg också berättigar till semester. Undantag från denna regel kan beviljas genom dispens (§ 11). Liksom i fråga om ålderstilläggen har finansministeriets inställning varit försiktigt negativ, men denna hållning kan ändras om omständigheterna så kräver. Beträffande pensionsförmåner för anställda i statlig tjänst slöts ett nordiskt avtal år 1973 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Pension beviljas om minst tio års anställning föreligger i det land där pensionsfallet inträffar. Dispens kan beviljas från tioårskravet. Sammanfattningsvis anser finansministeriet att alla förutsättningar föreligger för att vid uträknande av lön och andra villkor i anställningen garantera medborgarna i de nordiska länderna ett sådant skydd att valfrihetsprincipen på den gemensamma nordiska marknaden beaktas. Justering av anställningsvillkor är heller inte möjlig utan ändringar i lagen om kollektivavtal. Ministeriet känner inte till de negativa verkningarna som förekommit och påpekar att kostnaderna vid ingåendet av den föreslagna konvention är okända och behöver utredas. Den kommunala sektorn berörs mera än staten.

Kommunala avtalsdelegationen finner det ej vara ändamålsenligt att genom ingåendet av en nordisk konvention reglera arbetsmarknadspolitiska frågor såsom föreslagits i medlemsförslaget. Likaså är det omöjligt att ändra på sådana villkor som avtalats genom tjänstekollektivavtalet.

Vid fastställande av lön i kommunal tjänst (löneklass) jämföras tjänstgöring som skett i annat nordiskt land med kommunal tjänstgöring. Beträffande ålderstillägg gäller att till grund för dessa ligger tjänstgöring inom kommun eller, i begränsad omfattning, också hos staten. Tjänstgöring utomlands får ej tillgodoräknas, med undantag för om den skett inom FN, internationella Röda Korset och organisationer med motsvarande uppgifter. Tjänstgöring inom den privata sektorn får tillgodoräknas om den skett i liknande uppgifter och ökar yrkesskickligheten och skolningen.

Anställningsförhållandena varierar kraftigt mellan de nordiska länderna. Svårigheter uppkommer med att skapa ett enhetligt lönesystem.

Semesterns längd påverkas i Finland av ålderstillägg och tjänstgöringstillägg och av hur länge vederbörande varit anställd hos samma arbetsgivare.

Farhågor kan hysas för att godkännande av ålderstilläggsrätt skulle medföra ökad emigration samt ökade kostnader. De i medlemsförslaget förordade förändringarna beträffande rätt att tillgodoräkna sig anställningstid som skett i annat nordiskt land kan beslutas genom kollektivavtal.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund framhåller i ett gemensamt yttrande att tjänstgöringstidens längd påverkar lönen, lön vid sjukdom, semester och pension. Av dessa förmåner regleras semester och pensioner i lag till skillnad från lönefrågorna som regleras i kollektivavtal. Sättet på vilket löneförmånerna inom privat näringsliv beror av tjänstgöringstiden varierar kraftigt. En obligatorisk och schematisk behandling av tjänstgöring i annat nordiskt land kan ej komma i fråga på grund av svårigheterna att jämföra ländernas avtal, arbetsuppgifter, branscher etc. Ingåendet av den i medlemsförslaget förordade konventionen kan få till följd att anställning i ett nordiskt grannland försätter arbetstagaren i ett bättre läge än tjänstgöring i hemlandet. Också semesterregleringen i Finland medför svårigheter. Pensionsrätten är dock inte längre beroende av flyttning inom Norden.

2.2.3. Sverige

Landstingsförbundet redogör för gällande regler inom det egna avtalsområdet. Vid anställning placeras arbetstagaren i begynnelselöneklass under 12 månader, varefter uppflyttning sker. Så sker också vid tjänstledighet för anställning i annat nordiskt land. Person som inte tidigare varit anställd inom landstinget inplaceras i lönegrad med hänsyn tagen till tidigare yrkeserfarenhet eller erfarenhet av likvärdigt arbete. Intjänad pensionsrätt beaktas vid svensk pensionering om förmån i form av fribrev överlåtes till landstinget. De i medlemsförslaget förordade förändringarna är till stor del genomförda på landstingsområdet. Utvidgning av förmånerna är en avtalsfråga. Ingåendet av den tilltänkta övergripande konventionen skulle få till följd att anställda personer som söker anställning i Sverige efter anställning i annat nordiskt land i förmånshänseende kommer i ett bättre läge än arbetstagare som tjänstgjort motsvarande tid i Sverige. Liknande synpunkter anförs av *kommunförbundet*.

Statens arbetsgivarverk erinrar om 1973 års nordiska avtal om samordning av statlig pensionering. I kollektivavtal i Sverige saknas generella bestämmelser om rätt att tillgodoräkna sig tjänst i annat nordiskt land. På senare år har dock avtal träffats beträffande finska folkskollärare och finska präster om tillgodoräknande av anställning i Finland

för inplacering i löneklass. I övrigt prövas frågan i varje enskilt fall. En följd av ett dylikt nordiskt avtal kan bli att den som tjänstgjort i ett nordiskt grannland kan komma i ett bättre läge än den som haft motsvarande anställning i hemlandet. Också i fortsättningen bör det ankomma på kollektivavtalsparterna att bestämma i tillgodoräknandefrågor. Därför bör en tvingande konvention undvikas.

2.3. Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1. Nordiska

Sykepleiernes Samarbeid i Norden hänvisar till yttranden från de nationella sjuksköterskesammanslutningarna.

2.3.2. Danmark

Indenrigsministeriet har inga synpunkter beträffande medlemsförslaget.

Amtsrådsforeningen i Danmark och Københavns Kommune anser inte att det översända förslaget utgör tillräcklig grund för att avge yttrande.

Kommunernes Landsforening avstår från att yttra sig på grund av att tillräckligt undarlag saknas.

Frederiksberg Kommune avstår från att yttra sig.

2.3.3. Norge

Norske kommuners sentralforbund framhåller att vid övergång från privat till statlig verksamhet tillgodoräknas anciennitet vad beträffar lön med hänsyn tagen till tidigare tjänst om den bedöms vara av betydelse för den nya tjänsten. Anställning i annat nordiskt land bedöms på samma sätt, vilket överensstämmer med förhållandena på det statliga avtalsområdet. I övrigt avstår förbundet från att yttra sig.

2.3.4. Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen avstår från att yttra sig.

3. Utskottet

1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad har allmänt kommit att betraktas som ett av de förnämsta resultaten av efterkrigstidens nordiska samarbete. I förordet till överenskommelsen fastslås, att arbetskraftens fria rörlighet i Norden är till gagn för den ekonomiska och den sociala utvecklingen i de nordiska länderna. Ur individens synvinkel har rätten att fritt välja arbete och bostadsort i Norden varit av omistligt värde.

Intentionerna i 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse hade dock inte kunnat förverkligas om inte nordiska medborgare vid flyttning mellan länderna tillförsäkrats samma förmåner som inflyttningslandets egna medborgare vid t. ex. sjukdom, havandeskap och barnsbörd eller beträffande grundpension och arbetslöshetsersättning. Mot denna bakgrund

ingick de nordiska länderna år 1955 konventionen om social trygghet. Denna har kontinuerligt ajourförts i takt med de förändringar som skett på sociallagstiftningens område i de nordiska länderna.

I ett till 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse fogat protokoll stadgas dels att befrielsen från arbetstillstånd avsåg arbetstagare och inte självständiga näringsidkare, dels att överenskommelsen inte utgjorde hinder för att krav uppställdes på auktorisation eller legitimation för vissa yrkeskategorier, vanligen de anställda inom hälso- och sjukvårdsväsendet.

På så sätt kom bl. a. yrkesutövarna inom hälso- och sjukvårdsområdet att gå miste om den gemensamma arbetsmarknadens fördelar. Mot denna bakgrund uppmanade Nordiska rådet i *rek. nr 11/1957* regeringarna att utvidga den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till att omfatta samtliga arbetstagare. Då en dylik generell utvidgning snart visade sig svår att genomföra i praktiken förordade Nordiska rådet att problemen löstes gruppvis. Sålunda trädde överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för läkare i kraft år 1966, för tandläkare år 1967, för sjuksköterskor år 1970, för farmaceuter (apotekare) år 1971 och för fysioterapeuter år 1978. Island har undertecknat överenskommelserna beträffande läkare och farmaceuter.

I 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad saknas, till skillnad från ovannämnda fem specialöverenskommelser, detaljföreskrifter beträffande förmåner vid anställning eller anställningsvillkor. Däremot sägs i artikel 7 att inflyttade nordiska medborgare inte får försättas i ett sämre läge än landets egna medborgare. Principen om lika behandling slås därmed fast i generella termer. I de nämnda specialöverenskommelserna beträffande hälso- och sjukvårdspersonal återfinns i stort sett likalydande paragrafer vars innebörd är att tjänstgöring i annat nordiskt land i merit-, pensions- och lönehänseende samt beträffande övriga med tjänsten förknippade förmåner jämställs med tjänstgöring i hemlandet. Dessa bestämmelser är enbart bindande för statliga arbetsgivare, men de fördragsslutande staterna har utfäst sig att verka för att de blir gällande också utanför den statliga sektorn. Detta är av stor betydelse inte minst mot bakgrund av att sjukvårdshuvudmännen i de flesta fallen är sekundärkommuner eller motsvarande.

På förslag från Nordiska rådet och som ett led i arbetet med genomförandet av Nordiska ministerrådets år 1977 antagna program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet företas en översyn av förutsättningarna för olika kategorier av social- och medicinalpersonal att utöva sitt yrke dels i hemlandet, dels i de övriga nordiska länderna. Den tillsatta arbetsgruppen väntas lägga fram sitt slutförslag i månadsskiftet januari—februari 1980. Förslaget innebär att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden utvidgas till att omfatta ytterligare ett drygt tiotal yrkeskategorier på hälso- och sjukvårdsområdet.

I rek. nr 19/1979/k uppmanas vidare Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

På nordiskt och nationellt plan föreligger överenskommelser och bestämmelser, vars syfte är att göra det möjligt för den som så önskar att flytta till och ta arbete i ett nordiskt grannland. Sålunda slöt Danmark, Finland, Norge och Sverige år 1973 ett avtal om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar. Pension utges vid samordning enligt vistelselandets regler, men det krav som tillämpas är tio års tillgodoräkningsbar anställning i vistelselandet. I nuläget kan dispens från karenstiden medges. Utskottet finner att det kan vara en fördel att formellt överenskomma om att karenstiden nedbringas.

När det gäller allmänna anställningsförmåner har i vissa fall på nationellt, bilateralt eller på nordiskt plan överenskommit om att i olika förmånshänseenden få tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat — ofta nordiskt — land. I det avtal som ingicks mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige år 1973 angående Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets sekretariats rättsliga ställning föreskrivs att tjänstledighet skall beviljas för tjänstgöring där i fyra år samt att rätt föreligger att tillgodoräkna sig tjänstgöringstiden som om tjänstgöring utförts i hemlandet.

Inte sällan har det varit svårt att rekrytera personal till nordiska institutioner, nämnder och motsvarande på grund av att anställning vid dylika arbetsplatser inte på ett självklart sätt fått tillgodoräknas i merit- och lönehänseende vid återflyttning till hemlandet. Flera exempel kunde ges, men här skall blott två nämnas. När Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) etablerades i Oslo år 1969 var det svårt att få sökande utanför Norge till de högre tjänsterna vid institutionen. På Nordisk Landboskole i Odense har man mött motsvarande svårigheter när det gällt att rekrytera nordiska lärare (agronomer). Då överenskommelsen om de anställdas rättsliga ställning vid nordiska institutioner trädde i kraft i början av år 1976 eliminerades en del av dessa svårigheter.

På nationellt plan har särskilda avtal ingåtts som tillförsäkrar personer som tjänstgjort utomlands möjligheter att få tillgodoräkna sig denna tjänstgöringstid på samma sätt som om den utförts i hemlandet.

Ett annat problem är i vilken utsträckning som i annat nordiskt land avlagda examina eller deltentamina inom den högre utbildningen likställes med på inhemskt plan förvärvad utbildning. I Nordiska rådets yttrande nr 5/1979 förordas att en studie av jämförbarheten mellan nordiska examina kommer till stånd. När det gäller möjligheterna att få tillgodoräkna sig avlagda tentamina ingicks år 1975 en överenskommelse om nordisk tentamensgiltighet. För vissa offentliga tjänster föreligger krav på att de skall beklädas av medborgare från det egna landet eller med inhemsk examen.

Ett övervägande positivt mottagande har det föreliggande medlemsförslaget rönt. Social- och miljöutskottet finner det vara av utomordentligt stor betydelse att de problem uppmärksammas som uppträder också vid återflyttning till hemlandet efter anställning i ett nordiskt grannland.

I nuvarande läge synes gällande bestämmelser — i varje fall formellt — blott avse förhållandena vid utflyttningen. De problem som uppstår vid återflyttning har sålunda inte beaktats i tillräcklig utsträckning hitintills. Social- och miljöutskottet anser att det skall stå nordiska medborgare fritt att i de former som föreskrivs i (a) 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad, (b) riktlinjer för internordisk arbetsförmedling från år 1974 och (c) 1973 års avtalsprotokoll mellan arbetsmarknadens parter och arbetsmarknadsmyndigheterna i Finland och Sverige söka bostadsort och anställning i annat nordiskt land. Samtidigt önskar utskottet slå fast att reell valfrihet föreligger först sedan de hinder avskaffats som kan medföra att nordiska medborgare inte får tillgodoräkna sig meriter som förvärvats genom anställning i annat nordiskt land eller beträffande löne- och andra med anställningen förknippade förmåner vid såväl ut- som återflyttning. I dagens läge kan det med skäl hävdas att återflyttning till hemlandet i vissa fall direkt förhindras av att intjänade löne-, pensions- och semesterförmåner inte beaktas vid sökande av anställning i hemlandet.

Ett grundläggande mål för det nordiska samarbetet är att underlätta rörligheten mellan länderna, men att samtidigt se till att de som flyttar gör det på — jämfört med inflyttningslandets befolkning — likartade villkor. Den föreslagna övergripande nordiska konventionen torde vara lättast att åstadkomma inom den statliga sektorn. För vissa yrkeskategorier på hälso- och sjukvårdsområdet samt för de anställda vid nordiska institutioner, sekretariat och motsvarande har ett regelverk av den karaktär som åsyftas i medlemsförslaget redan trätt i kraft. Detta föreslås bli gällande för samtliga anställda, d. v. s. utvidgas till den kommunala och den privata sektorn. Att det tilltänkta avtalet blott skulle omfatta de kommunalt men inte de privat anställda vore otillfredsställande.

Den kommande utredningen bör sålunda ta upp anställningsförhållandena för samtliga anställda oavsett om arbetsgivaren är stat, kommun eller återfinns inom den privata sektorn. Av en rad skäl — inte minst på grund av att anställningsförhållandena i många avseenden regleras genom kollektivavtal — bör utredningsarbetet ske i nära samarbete med parterna på arbetsmarknaden. Eftersträvas bör generellt hållna bestämmelser och inte ett system som såsom nu bygger på dispensförfaranden.

Huvudregeln bör vara att intjänade löne-, pensions- och semesterförmåner får tillgodoräknas vid såväl ut- som återflyttning under förutsättning att i annat nordiskt land utförd praktik eller tjänstgöring kan anses vara av samma innehåll som om den utförts i hemlandet eller ha relevans för den nytillträdda tjänsten.

De anställningsförhållanden som i första hand bör tas upp är meritering, lönesättning inklusive ålderstillägg, semester- och pensionsförmåner.

Syftet är dock inte, och det bör understrykas eftersom flera remissinstanser särskilt tagit upp den aspekten, att jämförbar anställning i annat nordiskt land skall medföra att arbetstagarna kommer i ett förmånligare läge än om tjänstgöringen utförts i hemlandet. Inte heller är avsikten att dubbla förmåner av samma slag skall förekomma.

Från arbetsgivarnas sida har frågan rests om vem som skall betala de ökade kostnaderna som uppstår som en följd av ingåendet av en nordisk anställningsförmånskonvention. Dessa kostnader, har det anförts, kan komma att belasta arbetsgivare och stater som är ekonomiskt svaga. En möjlighet, som antytts i några av remissvaren, är att varje tidigare arbetsgivare medverkar vid bestridandet av dessa kostnader i proportion till anställningstidens längd. Huruvida detta är ett system som kan vinna tillämpning bör prövas av den kommande utredningen.

Utskottet finner sammanfattningsvis:

att förutsättningarna för att ingå en nordisk anställningsförmånskonvention bör utredas,

att denna utredning bör företas i samråd med arbetsmarknadens parter,

att såväl statlig, kommunal som privat anställning bör omfattas av den tilltänkta konventionen,

att såväl löne-, semester- och pensionsförmåner bör tas upp liksom meritvärderingen vid tjänstgöring i annat nordiskt land samt

att nödvändiga karenserperioder bör göras så korta som möjligt.

Utskottet får mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställa att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samråd med parterna på arbetsmarknaden utreda förutsättningarna för ingåendet av en övergripande nordisk konvention, som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid fastställandet av löne- och andra anställningsförmåner.

Stockholm den 28 januari 1980

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om förbättrad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Norden

(Väckt av Christian Christensen, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Thor Lund, Sven Mellqvist och Rolf Sellgren)

Vinterseglationen 1978—1979 har i hela Norden drabbats av betydande svårigheter. Efter flera år av relativt milda isvintrar har sjötrafiken i år lidit avbräck särskilt under årets två första månader på grund av svåra ishinder.

Det är naturligt att en stor del av ansträngningarna att hålla vinterseglationen i gång har koncentrerats till handelsflottan. Traditionellt byggs isbrytarnas assistanspolitik upp kring handelsflottan.

Under det senaste årtiondet har emellertid också de reguljära färjeförbindelserna året igenom kommit att spela en allt viktigare national-ekonomisk roll. Färjtrafikens genombrott under vintersäsongen har i själva verket ägt rum under de år då ishindren varit mindre än normala eller inte överhövan svåra.

Rapporterna från färjtrafiken under denna svåra isvinter ger vid handen att färjtrafiken genomgående har starkt försenats och att en del förbindelser lagts ned medan andra förblivit så starkt nedläggningshotade — även för längre perioder — att detta påverkat deras räntabilitet och försäljning.

Samtidigt som färjtrafiken drabbats av svårigheter att hålla verksamheten i gång, har isbrytarna endast i begränsad utsträckning kunnat leverera de fastkörda fartygen snabbt bistånd. Detta beror delvis på knappheten på isbrytarresurser, men också på att direktiven på denna punkt knappast är klara när det gäller assistansskyldighet till färjor, särskilt när dessa seglar under annan flagg än den egna.

Färjtrafiken har samtidigt som den expanderat också ändrat karaktär. En allt större betydelse har nyttolasterna, ofta expressgods som är avsedd både för transittrafik och internordisk handel. Därtill kommer att passagerarunderlaget vintertid breddats genom utsträckta semesterförmåner och korttidsledigheter.

Fastän det inte på ett årtionde förekommit en så svår isvinter som nu, är den genomsnittliga frekvensen av trafiksvåra vintersäsonger betydligt högre än under 1970-talet i allmänhet.

Därför kan nästa svåra vinter inträffa synnerligen snart.

Med hänsyn till det ovan sagda är det av brådskande vikt att en samlad nordisk utvärdering av den gångna isvinterns 1979 erfarenheter kan

göras så snabbt som möjligt efter säsongslut. Därvid bör särskild vikt läggas vid möjligheterna att upprätthålla året runt-trafik på de inter-nordiska färjrutterna, isbrytarkapaciteten och dess utnyttjande även för passagerartrafikens behov samt det eventuella behovet av bättre ko-ordination av isbrytartrafiken i Norden och eventuellt behov av ytter-ligare nytt isbryartonnage.

Därför föreslår undertecknade medlemmar, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att brådskande utvärdera erfarenheten av vintersäsongens 1979 färj-traffic i Norden med särskild vikt vid upprätthållandet av oav-brutna förbindelser, vid behov med effektiv isbrytarassistans.

Stockholm den 19 februari 1979

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Thor Lund (A)

Nils Dahlman (ÅS)

Ralf Friberg (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 375)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats ett medlemsförslag om förbättrad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Norden.

Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten den 7 maj 1979 i Oslo, den 26 juni i Húsavík och den 14 november 1979 i Helsingfors.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att brådskande utvärdera erfarenheten av vintersäsongens 1979 färjtrafik i Norden med särskild vikt vid upprätthållandet av oavbrutna förbindelser, vid behov med effektiv isbrytarassistans.

Efter flera år av relativt milda isvintrar har sjötrafiken i Norden under vintersäsongen 1978—1979 drabbats av betydande svårigheter.

Det är naturligt att en stor del av isbrytarnas ansträngningar att hålla vinterseglationen i gång har koncentrerats till handelsflottan. De reguljära färjförbindelserna har emellertid under det senaste årtiondet kommit att spela en allt viktigare nationalekonomisk roll. Färjtrafikens genombrott under vintersäsongen har i själva verket ägt rum under de år då ishinder varit mindre än normalt. Under denna svåra isvinter har färjtrafiken genomgående försenats starkt. En del förbindelser har lagts ned medan andra har förblivit så starkt nedläggningshotade att detta påverkat deras räntabilitet och försäljning.

På grund av knappa isbrytarresurser och att direktiven knappast är klara när det gäller assistansskyldighet till färjor som seglar under utländsk flagg har isbrytarna endast i begränsad utsträckning kunnat leverera de fastkörda fartygen snabbt bistånd. Den genomsnittliga frekvensen av trafiksvåra vintersäsonger är betydligt högre än under 1970-talet i allmänhet och nästa svåra isvinter kan därför inträffa synnerligen snart. Med hänsyn till det ovan sagda bör en samlad nordisk utvärdering av isvinterns 1979 erfarenheter göras så snart som möjligt. Därvid bör vikt läggas vid strävanden att upprätthålla året runt-trafik på de internordiska färjrutterna, isbrytarkapaciteten och dess utnyttjande även för passagerartrafikens behov samt det eventuella behovet av bättre koordination av isbrytartrafiken i Norden och eventuellt behov av ytterligare nytt isbrytartonnage.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danska

Forsvarsministeriet
Handelsministeriet
Ministeriet for offentlige arbejder
Statshavnsadministrationen
Sammenslutningen af danske Havne
Danske Statsbaner (DSB)
Københavns Havnevæsen
Danmarks Rederiforening

Finska

Handels- och industriministeriet
Sjöfartsstyrelsen
Finlands hamnförbund
Sjöförsäkringsbolagens förening
Finlands rederiförening
Finlands sjömans-union
Ålands landskapsstyrelse
Ålands redarförening

Norska

Fiskeridepartementet
Samferdselsdepartementet
Kystdirektoratet
Sjöfartsdirektoratet
Vegdirektoratet
Sjøassurandørernes centralforening

Svenska

Sjöfartsverket
Svenska hamnförbundet
Sveriges redareförening

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1 *Nordens fackliga samorganisation* (NFS) konstaterar att förslaget har sänts till medlemsorganisationerna samt berörda facksekretariat. NFS tillstyrker att den föreslagna utvärderingen av erfarenheterna från vintersäsongen 1979 utförs och framhäver betydelsen av att de nordiska isbrytarresurserna samordnas. NFS anför att frågan om civil eller militär bemanning bör utredas närmare. Vidare anför NFS att utvärderingar bör omfatta möjligheterna till bättre assistans för såväl passagerarfärjor som övriga handelsfartyg.

2.1.2 *Danska*

Forsvarsministeriet är ense med förslagsställarna om vikten av att upprätthålla färjtrafiken i Norden även under svåra isförhållanden, men isbrytning i danskt territorialvatten av utländska isbrytare torde dock medföra vissa konsekvenser.

Enligt den på området gällande förordningen jämföras statsägda fartyg med örlogsfartyg vilket innebär att åtminstone vid passage genom inre territorialvatten bör detta anmälas i förväg via diplomatiska vägar. För utländska övningsfartyg m. fl. kan dock tillåtelse ges i förväg för vissa perioder. Om detta tillvägagångssätt används för utländska isbrytare, finner man ingen orsak att avvika från gällande praxis eftersom det hittillsvarande isbrytarsamarbetet har fungerat tillfredsställande.

Danske Statsbaner (DSB) konstaterar att isvintern 1978—79 har påvisat att även de färjor som är utrustade med de starkaste maskinerna inte under några omständigheter har kunnat klara sig själva. Det är inte tillräckligt att bygga starkare färjor eller starkare maskiner. På grund av färjornas längd i förhållande till deras bredd kan de inte i alla situationer manövreras utan hjälp.

De danska isbrytarna assisterar i första hand fraktfartyg till och från danska hamnar eller genom danskt territorialfarvatten.

Ett mera flexibelt bruk av de nordiska isbrytarna skulle medföra att den isbrytare, som låg närmast till i ett område som befarades stängas av is, skulle sändas dit oavsett nationalitet. Det borde vidare övervägas att låta samtliga nordiska länders isförstärkta och isbrytande fartyg samt bogserbåtar registreras som sådana. Då kunde berörda rederier i Norden kontaktas vid behov.

Det vore värdefullt att få till stånd avtal om gemensamma isbrytarinsatser och om vilka områden som skall prioriteras högst.

2.1.3 *Finländska*

Handels- och industriministeriet tillstyrker medlemsförslaget.

Sjöfartsstyrelsen konstaterar att förseningar och t. o. m. avbrott i färjförbindelserna mellan Finland och Sverige, särskilt mellan Vasa och Umeå, förekommit under de senaste åren och speciellt isvintern 1978—1979. Dessa störningar kunde elimineras genom en ökning av isbrytarresurserna och samtidig ändring av direktiven för isbrytarverksamheten så att färjtrafiken prioriteras framför lastfartygens trafik. För att uppnå ett maximalt och rättvist utnyttjande likställs i direktiven för isbrytning samtliga fartyg. Dock strävar sjöfartsstyrelsen om möjligt i individuella situationer att prioritera tidtabellsenlig trafik utan att dock kunna garantera oförändrade tidtabeller vintertid. Under största delen av isvintern 1978—1979 hade sjöfartsstyrelsen en isbrytare förlagd till Kvarken-området, men denna var under större delen av tiden tvungen att assistera lastfartygstafik i nord—sydlig riktning. Att där-

vid, då färjan mellan Vasa och Umeå påkallade hjälp, lämna konvojer bestående av flera lastfartyg stående i isen (ibland farlig packis) hade varken varit rättvist eller tillrådligt med hänsyn till säkerheten.

Ett synnerligen gott samarbete råder mellan den svenska och den finska isbrytarledningen och båda har samma syn och tillämpar liknande prioriteringsprinciper vid assistans av olika typer av fartyg.

Sjöfartsstyrelsen tillstyrker medlemsförslaget och förordar två lösningar eller en kombination av de två för att möjliggöra oavbrutna färjförbindelser mellan Vasa och Umeå. Den ena är anskaffning av kraftigare färjor än vad det trafikerande rederiet förfogar över. Den andra är att de tillgängliga isbrytarresurserna utökas så, att prioritering av assistans åt färjor som transporterar passagerare och fordon kan ske. Sjöfartsstyrelsen bedömer en medelstor isbrytare som erforderlig resursökning. Sjöfartsstyrelsen har begärt ett anslag för anskaffning av en medelstor isbrytare. Sjöfartsstyrelsen anför att upprepade stränga vintrar mycket väl kan inträffa ofta under de närmaste åren.

Finlands hamnförbund anför att förbättring av isbrytarassistans till färjtrafik berör i Finland nästan enbart Vasa—Umeå-trafiken vars varuutbyte har ökat från år till år och i vilken godstrafiken förutsätter stor punktlighet. Trots att det redan nu råder ett gott samarbete mellan de svenska och finska isbrytarflottorna, torde man kunna förbättra och precisera detta ytterligare.

Detta, hur assistansen för handelsfartyg i Finland ordnas, är i sista hand sjöfartsstyrelsens ansvar. Sjöfartsstyrelsen ställer exportgodstrafiken på första plats. Denna nationalekonomiska synpunkt torde inverka på sjöfartsstyrelsens beslut även vid övervägandet av assistans för Vasa—Umeå-linjen. *Hamnförbundet* tillstyrker medlemsförslaget men anför att effektivare assistans för färjtrafiken inte får försaka skada för annan nationalekonomiskt sett lika viktig eller viktigare trafik.

Sjöförsäkringsbolagens förening anför att isbrytarbeståndet uppenbarligen ej räcker till för att tillfredsställa handelsflottans behov av assistans under alla tidpunkter. Vid den prioritering av behoven som måste ske är det angeläget att man i tillräcklig mån beaktar färjtrafikens behov. Föreningen stöder förslaget.

Finlands rederiförening stöder medlemsförslaget och konstaterar att färjorna på linjerna Helsingfors—Stockholm och Åbo—Stockholm inte har haft issvårigheter p. g. a. att de utrustats med så starka maskiner att de kunde klara sig utan isbrytarassistans förutom i undantagsfall. Färjorna på linjen Vasa—Umeå hade däremot stora svårigheter under vintern 1978—1979. 34 turer inställdes. Isförhållandena i Kvarnen i relation till färjornas maskinstyrka medför att trafik kan upprättas endast om snabb och effektiv isbrytarassistans står att få. Färjorna på

linjen Vasa—Umeå kommer även i framtiden att vara i behov av isbrytarassistans. Färjtrafiken kan i dagens läge ej betraktas som turisttrafik utan framstår som nyttotrafik vars prioritering bör ligga tämligen högt.

Finlands sjömans-union r. y. anför att en del av de finska passagerarfartygen, särskilt de som trafikerar linjen Vasa-Umeå, haft svårigheter under vintern 1978—1979 på grund av issituationen. Vid isbrytarassistansen har preferens givits främst lastfartyg. Som utgångspunkt för den i medlemsförslaget förordade utvärderingen bör man hålla en åretrunttrafik på de internationella fartygsledningarna. Undersökningar bör bl. a. gälla frågan om det är isbrytarassistans som bör ges ifrågasvarande fartyg eller om fartygen bör utrustas med tillräckligt kraftiga motorer för att klara ishindren. Det bör även undersökas vilket som är billigare, att bygga nya isbrytare eller subventionera rederierna i anskaffandet av kraftigare passagerarfartyg.

Ålands landskapsstyrelse stöder medlemsförslaget.

För *Ålands redarförenings* medlemsrederiers del berör förslaget två problemområden, nämligen färjtrafiken över Ålands hav och mellan Helsingfors och Stockholm samt trafiken på finländska hamnar vid Bottenvikens kust. Trafiken på hamnarna i Bottenviken är beroende av isbrytarassistans praktiskt taget alla vintrar. Under svåra isperioder innebär det svårigheter och förluster att uppehålla lasttrafik på hamnarna vid Bottenviken även då isbrytarassistans är tillgänglig. Ett systematiskt samarbete mellan de finländska och svenska isbrytarledningarna är en förutsättning för att åstadkomma optimal isbrytarassistans för färjtrafiken mellan Finland, Åland och Sverige. Redarföreningen tillstyrker förslaget under förutsättning att de i remissvaret angivna synpunkterna beaktas.

2.1.4 Norska

Sjøassurandørernas sentralforening anför att assuradörer allmänt sett har intresse av skadeförebyggande åtgärder och därför också av isbrytarassistans för färjtrafiken. Förbättrad isbrytarassistans för färjtrafiken bör dock inte innebära att isbrytarassistans för handelsflottan blir lidande på grund av omprioritering av resurserna.

2.1.5 Svenska

Svenska hamnförbundet anför att en utredning om ökad isbrytning som stöd för färjtrafiken måste ingå som ett led i en samlad bedömning av hur de olika nordiska ländernas isbrytarresurser bäst skall tillvaratas och utnyttjas. Vid beslut om fördelningen av isbrytarresurserna mellan olika behov måste ideligen prioritering ske. Till grund för dylika beslut bör ligga en av statsmakterna fastlagd policy vari hän-

syn till färjtrafikens behov utgör en av komponenterna. Den nu gällande svenska isbrytarpolicy, som utformades för mer än 10 år sedan, ställer stora krav på en kommunal isbrytarberedskap. Dessa krav upplevs på många håll som orättvisa. En omprövning av den svenska isbrytarpolitiken är nödvändig.

Hamnförbundet anför att den utvärdering av isvintern 1978—1979 som förordas i medlemsförslaget, borde omfatta hela sjöfarten inom Norden samt till och från Norden.

Sveriges redareförening tillstyrker förslaget och konstaterar att det belyser färjsjöfartens allt större betydelse för Sverige. Föreningen konstaterar vidare att isproblemen under vintern 1978—1979 främst har uppstått i Ålands hav, Finska viken och Öresund. Målsättningen vid Sveriges, Finlands, Danmarks och Västtysklands utbyggnad av isbrytarresurserna har varit att upprätthålla sjöfarten året runt i hela Östersjön, inklusive norrlandshamnar. Färjsjöfarten har haft viss nytta av denna utveckling.

Vintern 1978—1979 assisterades vid upprepade tillfällen enskilda handelsfartyg långa sträckor när färjtrafiken i området hade stora problem. Det hade varit bättre, anför redareföreningen, att samla handelsfartygen i konvojer och under tiden assistera färjorna. Anledningen till att Öresund i högre grad än Ålands hav är missgynnat i fråga om isbrytarassistans kan vara att isbrytare omdisponeras för sent. Beträffande öresundstrafiken vill föreningen fästa uppmärksamheten vid de isbrytande bogserbåtarna som finns i öresundshamnarna och inte utnyttjas effektivt, varken de svenska eller de danska. De svenska och de danska myndigheterna borde gemensamt inrätta ett isbrytarkontor i öresundsområdet för optimalt utnyttjande av befintliga resurser. Beträffande färjtrafiken mellan Sverige och Finland anför föreningen att ett särskilt isbrytarkontor bör upprättas på lämplig plats för att koordinera ländernas isbrytarverksamhet i området. För närvarande tas alla beslut av isbrytarkontoret i Stockholm. Alla östersjöstater bör samarbeta mera aktivt i fråga om optimalt utnyttjande av befintliga isbrytarresurser.

2.2. Remissinstanser som anför att de danska och norska hamnarna i allmänhet är isfria resp. inte behöver ökad isbrytning

2.2.1 Danska

Ministeriet for offentlige arbejder hänvisar till de remissvar som har angivits av Statshavnsadministrationen, Sammenslutningen av danske Havne och Københavns Havnevæsen.

Statshavnsadministrationen i Frederikshavn anför att det allmänt inte föreligger behov för ökad isbrytarassistans för färjtrafiken till/från Hanstholm havn, Hirtisdals hamn, Frederikshavn hamn, Helsingør hamn och Anholt hamn.

Sammenslutningen af danske Havne anför att det inte behövs ytterligare isbrytarassistans i danska farvatten för att upprätthålla färjförbindelser mellan Danmark och de övriga nordiska länderna. Sammenslutningen anför vidare att gällande avtal mellan Danmark och Sverige om isbrytarassistans fungerar tillfredsställande.

Københavns Havnevæsen anför att samarbetet mellan den danska och den svenska isbrytartjänsten har varit utmärkt och att det inte har uppstått några större svårigheter vid upprätthållandet av färjförbindelserna till Sverige och Norge.

2.2.2 Norska

Fiskeridepartementet anför att färjtrafiken mellan Norge och utlandet inte torde ha haft issvårigheter i norska farvatten under vintern 1978/1979. Från norsk sida har inte framkommit önskemål om att ändra gällande överenskommelse från 1961 om isbrytarsamarbete mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Kystdirektoratet konstaterar att det reglemente som gäller om isbrytarverksamhet innehåller bestämmelser om hur isbrytarassistans skall erhållas, om prioriteringar, ansvar m. m. Reglementet innehåller också bestämmelser om att när gemensam svensk-norsk isbrytartjänst etableras i norra Skagerak gäller för denna verksamhet de regler som har tagits upp i överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige från 1962 om isbrytarassistans. När issvårigheter uppstår vid kuststräckan från svenska gränsen upp till Kristiansand sätter Kystdirektoratet igång isbrytning. Statens prioriteringsregler för isbrytningsarbetet går i huvudsak ut på att i första hand assistera fartyg i nöd och därefter fartyg som har som huvuduppgift att befordra passagerare utan hänsyn till fartygens nationalitet. Statens isbrytartjänst disponerar över fyra isbrytar/bärgningsfartyg som kan träda i tjänst med kort varsel. Under vintern 1978/1979 blev det inte nödvändigt att sätta igång isbrytning från Kystdirektoratets sida.

2.3 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget

2.3.1 Danska

Handelsministeriet konstaterar att för Danmarks vidkommande har vintern 1978—1979 inte orsakat några större svårigheter vid upprätthållandet av färjtrafiken till Norge och Sverige. Detta beror bl. a. på att samarbetet mellan den danska och den svenska isbrytartjänsten har varit utmärkt. Den danska och den svenska isbrytarverksamheten i Kattegat, Öresund och den västliga Östersjön har varit effektiv och koordinerad.

Under tidigare vintrar när det har varit minimala issvårigheter i danska farvatten har danska isbrytare uthyrts till Sverige och man

kommer från Danmarks sida att på liknande sätt assistera de övriga nordiska länderna vid behov. Handelsministeriet anför att det inte föreligger behov av att utvidga den för Danmarks vidkommande väl etablerade koordination mellan de nordiska isbrytjänsterna.

Danmarks Rederiforening är tillfreds med den hittills praktiserade samarbetsformen på isbrytarområdet. Den hårda vintern 1978—79 har inte givit föreningen anledning att ändra uppfattning.

2.4 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till förslaget

2.4.1 Norska

Sjöfartsdirektoratet anför att förslaget inte ligger inom deras verksamhetsområde.

Vegdirektoratet konstaterar att de norska riksvägsfärjorna i allmänhet inte har behov för isbrytarassistans.

2.4.2 Svenska

Sjöfartsverket anför att den svenska isbrytarflottan har förstärkts kraftigt genom leverans av tre östersjöisbrytare och en mindre isbrytare avsedd för Vänern. Utbyggnaden har genomförts för att tillgodose främst de norrländska industriernas krav på kontinuerliga skeppningar av såväl export- som importgods året runt.

Målsättningen beträffande isbrytarverksamheten är att tills vidare befästa förutsättningarna för sjöfart året runt på bottenhavshamnarna och avsevärt förlänga skeppningssäsongen för de större hamnarna i Botenviken. Under normala vintrar skall bottenvikshamnarna vara öppna året runt för isförstärkt tonnage och med viss koncentration av utlastningen. Stränga vintrar bör säsongen förlängas så långt det går utan att eftersätta övriga delar av landet. Under 1970-talets milda och normala vintrar har denna målsättning kunnat genomföras. Under vintersäsongen 1978—1979 har åretruntskeppningar kunnat genomföras även på de större bottenvikshamnarna. För att möjliggöra detta behövde vintersjöfarten regleras hårt genom anvisningar och restriktioner. Speciella krav ställdes på fartygens isklass och storlek liksom krav på koncentration av laster och hamnanlöp. Under viss tid var det även nödvändigt att utfärda direktiv att fartyg assisterades endast efter särskilt tillstånd. Trafiken dirigerades genom Stockholms- och Öregrunds skärgårdar. Skärgårdsleden genom Åbolands skärgård utnyttjades även i mycket gott samarbete med den finska isbrytarledningen. Vissa risker för vintersjöfarten liksom förseningar och väntetider för anslutning till konvojer uppkommer i allmänhet även under milda och normala vintrar. Under vintersäsongen är det omöjligt att genom isbrytarassistans garantera och genomföra tidtabellsbundna resor varken för passagerarfärjor eller andra fartyg.

Färjornas isklass och maskinstyrka är av stor betydelse i detta sammanhang. Inom de områden som svenska isbrytare assisterar i samarbete med de övriga nordiska ländernas isbrytare förekommer ingen oklarhet beträffande assistansskyldighet till färjor som seglar under utländsk flagg.

Sjöfartsverket känner inte till att några färjeförbindelser lagts ned till följd av issvårigheter under vintern 1978—1979 men väl att trafiken nödgats inställas under kortare tider och att förseningar ägt rum.

Bättre assistans till passagerarfärjor kan åstadkommas genom utökning av isbrytarresurserna i Norden.

Samarbetet mellan Sverige och Finland när det gäller isbrytning och assistansverksamhet är mycket gott och har utökats under 1970-talet. Samarbetet sker årligen såväl mellan isbrytarledningarna som mellan befälhavarna på svenska och finska isbrytare. Samarbetet mellan Sverige och Danmark, som endast blir aktuellt vid stränga vintrar, fungerade mycket bra under den gångna vintern. Sjöfartsverket kommer efter utvärdering av den gångna vinterns isbrytarverksamhet under hösten 1979 ta ställning till behovet av ytterligare isbrytare.

4. *Utskottet*

Under de senaste årtiondena har färjtrafiken i Norden kommit att spela allt viktigare nationalekonomisk roll i det att passagerar- och godstransporterna i färjtrafiken har ökat kraftigt även vintertid. Krav ställs sålunda från alla håll på att regelbundna färjeförbindelser upprätthålls året runt.

På grund av de svåra isförhållandena under vinterhalvåret 1978—1979 har sjöfarten i Norden i stor utsträckning varit beroende av isbrytarassistans.

Förslaget, som har sin bakgrund i de ovan nämnda förhållandena, syftar till att erfarenheten av vintersäsongens 1979 färjtrafik i Norden utreds av ministerrådet.

Enligt erhållna uppgifter har issvårigheter uppstått under vintern 1978—1979 i varierande grad i Bottenviken, kvarkenområdet, Bottenhavet och Öresund. Vad beträffar färjtrafiken har de svåraste problemen uppstått i kvarkenområdet vid upprätthållandet av förbindelsen mellan Vasa och Umeå.

Problemen kring upprätthållandet av regelbundna färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå uppmärksammades i Nordiska rådet redan 1965, då ett medlemsförslag om utbyggnad av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå restes i rådet och hänvisades till trafikutskottet.

Utskottet ägnade i sitt betänkande uppmärksamheten i första hand åt frågan om användning av isbrytare i vintertrafik i kvarkenområdet, och ansåg att befintlig färjkapacitet med utbyggd isbrytarassistans på ett tillfredsställande sätt kunde tillgodose trafikförsörjningen mellan

Vasa och Umeå. Medlemsförslaget föranledde därför inga åtgärder från rådets sida.

Problemen kring förbindelserna mellan Vasa och Umeå uppmärksammades på nytt inom rådet då frågan om byggande av landförbindelse över Kvarken togs upp i ett medlemsförslag år 1971. Förslaget hänvisades till trafikutskottet som ansåg det av praktiska skäl inte vara lämpligt att gå in för en sådan lösning. Utskottet föreslog i stället att rådet skulle rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att skapa förutsättningar för förbättrade färjförbindelser mellan Vasa och Umeå i syfte att försäkra tillfredsställande trafikförsörjning året om. Rådet biföll utskottets förslag och utskottet följer denna rekommendation fortfarande.

Enligt ministerrådets meddelanden om denna rekommendation (1/1975) har under de senaste åren förbättrade förutsättningar skapats för vintertrafiken mellan Vasa och Umeå genom olika tekniska och säkerhetsmässiga åtgärder. Erfarenheterna från den gångna vintern visar dock att dessa åtgärder är otillräckliga.

Färjtrafiken i Norden har under den gångna vintern haft ishinder inte bara i kvarkenområdet utan också periodvis i Öresund, i Bottenhavet och i Finska viken.

Om regelbundna färjförbindelser skall kunna upprätthållas även under stränga isvintrar, som kan inträffa när som helst i Norden, är ytterligare åtgärder således påkallade.

Trafikutskottet anser därför att den i medlemsförslaget förordade utredningen bör genomföras i syfte att utröna vilka åtgärder som är lämpligast för att förbättra färjtrafikens villkor vintertid. Utredningen bör ske i skyndsam ordning.

I medlemsförslaget samt i remissvaren omtalas en rad olika åtgärder ägnade att underlätta upprätthållandet av färjförbindelserna vintertid. Utredningen bör omfatta en undersökning av dessa förslag.

Trafikutskottet betonar särskilt att utredningen bör utröna

1) om möjligheter föreligger av förbättrad samordning av de nordiska ländernas isbrytarresurser

2) i vilken mån färjtrafikens villkor skulle förbättras vid ytterligare nytt isbryartonnage

3) om det nationalekonomiskt sett vore förmånligare att subventionera anskaffning av isförstärkt tonnage än att utöka isbrytarresurserna

4) möjligheterna till ett effektivare samarbete mellan färjbolagen och isbrytarledningarna i syfte att säkerställa färjtrafiken.

Vederbörande myndigheter har i sina remissvar upplyst att det inte råder någon ovisshet vad beträffar isbrytardirektiven som går ut på att samtliga fartyg likställs oberoende av nationalitet, att man i första

hand assisterar fartyg i nöd samt att man i mån av möjlighet strävar att prioritera tidtabellsenlig trafik.

Trafikutskottet vill samtidigt betona att förbättrade villkor för den nordiska färjtrafiken inte får medföra sämre villkor för den övriga sjöfarten i Norden.

Med hänvisning till ovanstående får trafikutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera erfarenheten av färjtrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid.

Helsingfors den 14 november 1979

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab.)

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuutila (Sd)

Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om åtgärder för att öka pensionärernas resande inom Norden

(Väckt av Eric Carlsson, Johan J. Jakobsen, Jan-Ivan Nilsson, Per Olof Sundman och Marjatta Väänänen)

Nordiska rådet antog 1976 en rekommendation till ministerrådet att undersöka förutsättningarna för billiga resemöjligheter för pensionärer, invalider och andra likställda grupper genom a) ett tidsbegränsat universalkort (Nordturistbiljett), b) ett rabattberättigande legitimationskort (*rek. nr 4/1976*). Rådet, som ansåg det önskvärt att pensionärernas rese-möjligheter förbättrades, var medvetet om de praktiska problem som var förenade med att införa en Nordturistbiljett för pensionärer, bl. a. därför att pensionsåldern varierade i de nordiska länderna och att utöver ålderspensionärer även förtidspensionärer m. fl. borde omfattas av en sådan ordning. Pensionärsbiljettens giltighet borde därför utformas så liberalt som möjligt både vad gällde tidsbegränsning och trafikmedel, ansåg rådet. Punkt b) innebär ett legitimationskort som berättigar pensionärerna till en på förhand fastställd reserabatt. Fördelen med ett legitimationskort skulle vara lägre administrativa omkostnader. En undersökning skulle enligt rådets uppfattning klarlägga vilka persongrupper som skulle berättigas till Nordturistbiljett/legitimationskort, till vilka trafikmedel den/det berättigar, till rabatt och till rabattens storlek.

I ministerrådets meddelande till årets session hänvisas till att 1976 införts rabattordningar för en rad flyglinjer, de s.k. gröna rutterna. Fr.o.m. 1979 inför de statliga järnvägarna en biljett, "Nordturist med tåg", för resor i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Flera båtförbindelser förutses bli anknutna till rabattordningarna. Ministerrådet uttalar förhoppningen att dessa rabattordningar särskilt skall vara till nytta för pensionärer.

Även vid årets session tas frågan om att underlätta järnvägsresande upp, nämligen i form av ett medlemsförslag, A 534/t, om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden. Remissinstanserna har nästan genomgående varit positiva. Rådet torde också ta en rekommendation i enlighet med detta förslag, dvs. att ministerrådet rekommenderas att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

Vad speciellt gäller pensionärernas rabattvillkor har vid remissbehandlingen av förslaget framgått att pensionärerna i regel beviljas 50 procent

på järnvägarna i det egna landet. Två viktiga inskränkningar finns dock: i Danmark beviljas denna rabatt endast för tur- och returbiljetter och i Norge gäller en högre åldersgräns på 67 år gentemot de andra ländernas 65 år. Ett vidgat resande för personer med pensionärsrabatt gör det önskvärt med likartade regler i Norden.

Dessa tankar ligger också bakom rådets ställningstagande till den ovan nämnda rekommendationen om pensionärsbiljetter.

Alla åtgärder som underlättar de äldres rese möjligheter är socialt av utomordentlig betydelse och bör ges prioritet. De äldre bör ses som en resurs för samhället. Det är därför ett samhällsintresse att människor även över 65 år behåller sin vitalitet. Sysslolöshet och isolering innebär både mentala och fysiska risker för de äldre.

När den yrkesverksamma tiden upphör, får individen tid att ägna sig åt de intressen han eller hon odlat utanför yrkesområdet eller att utveckla nya kulturella och andra intressen. Underlättade rese möjligheter bör kunna bidra härtill. Samhället måste på alla sätt stimulera pensionärernas möjligheter att förbli aktiva samhällsmedborgare. Deras möjligheter att bevara och knyta kontakter med de nordiska länderna samt med personer på andra orter och med nya miljöer bör utökas.

Ett sätt att ytterligare främja resandet i Norden är att den rabatt på resor som nu gäller för pensionärer i det egna landet utvidgas till att omfatta samtliga nordiska länder. Detta skulle också öka möjligheterna till vidgade kontakter över gränserna och därmed främja den nordiska samhörigheten. Stor betydelse skulle detta få för släktresor och för kontakterna mellan de äldre generationerna i hemlandet och dem som sökt sin utkomst i något av grannländerna.

Resor inom Norden torde erbjuda en stimulans till ökad kännedom om grannländerna samt en trygg miljö, som i många avseenden liknar hemlandets. Då alla medborgare i Norden omfattas av den sociala trygghetskonventionen och vårdstandarden är hög i alla nordiska länder, behöver de äldre inte känna större oro för sjukdom, olycksfall m. m. i något annat nordiskt land än hemlandet. Inte minst dessa trygghetsaspekter är ett skäl att söka stimulera pensionärerna att i ökad utsträckning resa inom Norden. Uppllysning härom bör kunna bidra till deras intresse att resa i Norden.

Den nordiska turistnäringen känner starkt konkurrensen från charterturismen till varmare länder. En ökad satsning på ett reseutbud anpassat för pensionärer skulle till viss del kunna bidra till en lösning av näringens problem.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta lämpliga åtgärder för att öka pensionärernas resande
inom och mellan de nordiska länderna, samt
att medverka till att de i respektive land införda systemen med

särskilda pensionärsrabatter utvidgas till att gälla för resor i samtliga de nordiska länderna.

Stockholm den 22 februari 1979

Eric Carlsson (c)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 396)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats ett medlemsförslag om åtgärder för att öka pensionärernas resande inom Norden. Medlemsförslaget har behandlats på trafikutskottets möten den 1 maj 1979 i Oslo och den 26 juni 1979 i Húsavík.

1. Sammanfattning av medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta lämpliga åtgärder för att öka pensionärernas resande inom och mellan de nordiska länderna, samt

att medverka till att de i respektive land införda systemen med särskilda pensionärsrabatter utvidgas till att gälla för resor i samtliga de nordiska länderna.

Nordiska rådet antog 1976 en rekommendation till ministerrådet att undersöka förutsättningarna för billiga resemöjligheter för pensionärer och andra likställda grupper genom a) ett tidsbegränsat universalkort (Nordturistbiljett), b) ett rabattberättigande legitimationskort.

I ministerrådets meddelande till årets session hänvisades till att 1976 införts rabattordningar för en rad flyglinjen, de s. k. gröna rutterna. Fr. o. m. 1979 införde de statliga järnvägarna en biljett, "Nordturist med tåg", för resor i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Flera båt-förbindelser förutses bli anknutna till rabattordningarna. Ministerrådet uttalade förhoppningen att dessa rabattordningar särskilt skall vara till nytta för pensionärer.

Vid remissbehandlingen av medlemsförslag *A 534/t* om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden, som behandlades vid den 27:e sessionen, framkom vad gäller pensionärernas rabattvillkor att pensionärerna i regel beviljas 50 procent på järnvägarna i det egna landet. I Danmark beviljas denna rabatt dock endast för tur- och retur-biljetter och i Norge gäller en åldersgräns på 67 år gentemot de andra ländernas 65 år. Ett vidgat resande för äldre personer gör det önskvärt med likartade regler i Norden.

Alla åtgärder som underlättar de äldres resemöjligheter är socialt av utomordentlig betydelse och bör ges prioritet. De äldre bör ses som en resurs för samhället. Det är därför ett samhällsintresse att människor även över 65 år behåller sin vitalitet. Underlättade resemöjligheter för pensionärer bör kunna bidra till att deras möjligheter att odla sina intressen och utveckla nya, kulturella och andra, förbättras. Pensionärer-

nas förutsättningar att bevara och knyta kontakter med de nordiska länderna samt med personer på andra orter och med nya miljöer bör utökas.

Resandet i Norden skulle främjas vid att reserabatter som nu gäller för pensionärer i det egna landet utvidgades till att omfatta samtliga nordiska länder. Detta skulle få stor betydelse för släktresor och för kontakterna mellan de äldre generationerna i hemlandet och dem som sökt sin utkomst i något av grannländerna.

Den sociala trygghetskonventionen samt den höga vårdstandarden i alla de nordiska länderna bidrar till att de äldre inte behöver känna större oro för sjukdom, olycksfall m. m. i något annat nordiskt land än hemlandet.

2. Remissyttrandena

2.1 Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordisk Turisttrafikkomite (NTK)
Scandinavian Airlines System (SAS)
Föreningarna Nordens Förbund
Nordisk Samråd for Eldreaktivitet (NORSAM)

Danska

Handelsministeriet
Ministeriet for offentlige arbejder
Danske Statsbaner
Danmarks Turistråd
Danmarks Rederiforening
Danair A/S
Conair A/S
Sterling Airways A/S
Omsorgsorganisationernes Samråd
Ensomme Gamles Værn (EGV)
Pensionisternes Samvirke
Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg

Finländska

Trafikministeriet
Finnair Oy
Linja-Autoliitto r.y. (Bussförbundet)
Finlands rederiförening
Ålands redarförening r.f.

Norska

Samferdselsdepartementet
Reiselivsdirektoratet
Norges statsbaner
Luftfartsverket

Landslaget for reiselivet i Norge
Braathens-South-American & Far East Airtransport a/s
Wideröe's flyveselskap A/S
Norges rutebileierforbund
Norsk pensjonistforbund

Svenska

Statens järnvägar
Sveriges turistråd
Sveriges redareförening
Pensionärernas riksorganisation (PRO)
Sveriges folkpensionärers riksförbund (SFRF)

2.2 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska

Föreningarna Nordens Förbund tillstyrker förslaget och anför att det inte borde erbjuda några större svårigheter att utvidga respektive lands rabattordning till att gälla vid resor i grannländerna. Förbundets handlingsprogram av 1977 ställer för övrigt krav på att "Norden blir en enhetlig flygtrafikzon".

Nordisk Turisttrafikkomite (NTTK) tillstyrker förslaget och konstaterar att det överensstämmer med Nordiska ministerrådets turistprogram. Ökad reseverksamhet kan knappast uppnås genom ytterligare generella rabattordningar även om det är ett primärt önskemål att harmonisera dessa och göra dem lätt tillgängliga för alla nordbor över 65 år. Av den rapport, om kapacitetsutnyttjande av turistanläggningar i Norden som NTTK har utarbetat, framgår att transportbolagen och inkvarteringsverksamheten har problem på grund av toppbelastning under den korta högsäsongen och det dåliga kapacitetsutnyttjandet under resten av året. Därför är ytterligare märkbara prissänkningar knappast att förvänta. NTTK menar att prisdifferentieringar och lågprisanbud utanför högsäsongen skulle innebära en avsevärd förbättring för pensionärer, som i allmänhet inte är beroende av att resa under högsäsongen. Med hänsyn till att NTTK och ministerrådets turistkommitté redan har börjat samarbeta i överensstämmelse med turistprogrammet föreslår NTTK att dens fackliga kompetens kommer att användas vid genomförande av medlemsförslaget och att NTTK får i uppgift att utveckla ett system med paketresor för pensionärer baserat på låga priser utanför högsäsongen.

Scandinavian Airlines System (SAS) ser positivt på medlemsförslagets första del. Beträffande medlemsförslagets hemställan om att ministerrådet medverkar till att de i respektive land införda systemen med särskilda pensionärsrabatter utvidgas till att gälla för resor i samtliga de nordiska länderna, anser SAS att om harmonisering av systemen innebär att rabatterna måste utformas på samma sätt, så kan det verka hämmande på den fortsatta utvecklingen av pensionärsrabatter.

Transportsällskapen måste själva få avgöra under vilka tidsperioder pensionärsrabatter kan ges med hänsyn till den varierande beläggningen på flyglinjerna och de differentierande linjestrukturerna länderna emellan.

Pensionärsrabatter har tillämpats under ett antal år i Danmark, Norge och Sverige och ovannämnda princip användes vid ändring av pensionärsrabatterna i Sverige 1978 och gäller delvis i Norge där rabatten är 50 procent med undantag för fredagar och söndagar. I Danmark är rabatten 25 procent utan begränsningar. År 1979 infördes 50 procent rabatt för pensionärer för resor mellan Sverige och Finland och 60 procent rabatt mellan de skandinaviska länderna under förutsättning att biljetterna beställes och köpes dagen före avresa. SAS anser att det är viktigt för den fortsatta utvecklingen av pensionärsrabatter att även i framtiden bibehålla den nu gällande flexibiliteten och möjligheterna att styra denna trafik till trafiksvaga dagar snarare än att införa en allmän rabatt utan restriktioner.

SAS konstaterar att passageraravgifterna som betalas till luftfartsmyndigheterna normalt är oavhängiga av de priser som passagerarna betalar. För de nya pensionärspriserna på linjer mellan Sverige och Finland har en reduktion av passageraravgifterna beviljats vilket är av stor betydelse.

SAS konstaterar vidare att flygbolagen står för kostnaderna och betalar till luftfartsmyndigheterna eller andra utomstående organ för den service som dessa organ utför till passagerare som behöver hjälp till eller från flygmaskinen. Flygbolagen får emellertid inte stå för denna service själva. Kostnaderna för servicen kan överstiga biljettpriiset. SAS anmodar om att detta förhållande beaktas vid förslagets behandling.

Nordisk Samråd for Eldreaktivitet (NORSAM) tillstyrker förslaget.

2.2.2 Danska

Danmarks Turistråd tillstyrker förslaget om att förbättra pensionärernas rese-möjligheter men hänvisar till NNTK:s rapport om kapacitetsutnyttjande av turistanläggningar där det konstateras att prisdifferentieringar bör användas av turistnäringen i större omfattning gentemot vissa befolkningsgrupper bl. a. pensionärer.

Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg og *Omsorgsorganisationernes Samråd* tillstyrker förslaget.

Pensionisternes Samvirke tillstyrker medlemsförslaget och anser att förbättrade rese-möjligheter för pensionärer bör prioriteras högt. Vidare upplyses att organiserade resor där pensionärer bor hos varandra är under stark utveckling.

Ensomme Gamles Værn tillstyrker förslaget.

Conair A/S anför att de ser med sympati på att pensionärer får möjlighet att resa billigt inom Norden. Beträffande flygtransporter anser

bolaget att SAS:s nya "65 mini-pris" tillgodoser pensionärernas behov. *Danair A/S* hänvisar till SAS:s yttrande.

2.2.3 *Finländska*

Trafikministeriet konstaterar att förutsättning för att öka pensionärernas resande inom Norden dels är att erbjuda lämpliga pensionärsrabatter och dels att utvidga och förenhetliga de i de olika nordiska länderna införda pensionärsrabatterna.

Under innevarande år har vissa starkt rabatterade pristyper tagits i bruk i Norden, däribland pensionär priser. I trafiken mellan Finland och Sverige gäller dessa priser på rutterna Helsingfors/Åbo/Mariehamn och Stockholm under en försökstid som utgår den 31 oktober 1979. Huruvida pristyperna tillämpas också därefter beror på resultaten.

Enligt trafikministeriets uppfattning är det önskvärt att pensionär priserna i den internordiska flygtrafiken fortsätts och i mån av möjlighet utvidgas till att omfatta alla sådana rutter. Eftersom de pensionärsrabattssystem som vart och ett av de nordiska länderna tillämpar i sin inrikes flygtrafik avviker från varandra, torde medlemsförslagets mål på kort sikt bäst kunna uppnås genom att främst utveckla speciella pensionär priser utan att binda dem vid de nordiska ländernas pensionärsrabattssystem.

En rabatt på 30 procent beviljas i den interna busstrafiken i Finland, för alla som har fyllt 65 år under förutsättning att vederbörande har inlöst sig ett 65-kort på 5 mark samt att en resebiljett köps för en enkel resa på minst 75 kilometer. Busstrafikbolagen är beredda att utvidga kretsen av rabattberättigade så att den skulle omfatta även medborgare i de övriga nordiska länderna. Trafikministeriet är berett att underhandla om detta med berörda myndigheter i de övriga nordiska länderna på basen av reciprocitet så att finska pensionärer skulle få motsvarande rabatter i de övriga nordiska länderna.

I järnvägstrafiken i Norden erbjuds pensionärsrabatt i samtliga nordiska länder. I Finland är åldersgränsen 65 år. I den nordiska järnvägstrafiken tillämpas en del andra rabatttyper som också torde intressera pensionärer.

Bussförbundet konstaterar att rabatt för personer som har fyllt 65 år tillämpas inom busstrafiken i Norden. Förbundet är berett att utvidga kretsen rabattberättigade så att rabatten omfattar även andra nordbor.

Finnair Oy konstaterar att på Finnairs inrikesflyglinjer beviljas 50 procent rabatt för personer som är 65 år och äldre förutom på fredagar och måndagsmorgnar. Vidare redogörs för de pensionärsrabatter som gäller på linjen Helsingfors/Åbo/Mariehamn och Stockholm. Pensionär priserna mellan Finland och Stockholm har införts i försöksyfte för sommarsäsongen 1979 och kommer att förlängas ifall experimentet ut-

faller väl. Det kan tänkas att rabatten utsträcks till samtliga flyglinjer mellan Finland och Sverige.

Finnair kommer att ta frågan om pensionärsrabatter på flyglinjer mellan Finland och de övriga nordiska länderna till övervägande.

De rabatter som beviljas för pensionärer på resor mellan Finland och Stockholm beviljas endast på basen av uppnådd ålder vilket har kritiserats av olika grupper av förtidspensionerade. Utvecklingen inom flygtrafiken går mot allt lägre specialpriser vilka också pensionärer kan använda sig av. Det kan således bli möjligt att speciella pensionärsrabatter kommer att bli onödiga.

Finlands rederiförening anför att förbättrande av pensionärernas rese-möjligheter inom Norden bör ses som positivt ur social synpunkt.

I den finländska båttrafiken beviljas olika former av pensionärsrabatter vilka varierar mellan 25 och 50 procent beroende på vad som ingår i resepaketet samt under vilken tid av året resan företas. Rederiföreningens medlemsrederier ställer sig positiva till förslaget.

Ålands redarförening tillstyrker förslaget.

2.2.4 Norska

Reiselivsdirektoratet har förståelse för att det med hänsyn till den sociala välfärden är önskvärt att en nordisk pensionär automatiskt är rabattberättigad också i andra nordiska länder än hemlandet. Reiselivsdirektoratet anför att hotell- och restaurantnäringen och resebyråerna ser kommersiella fördelar vid den ökning i resetrafik som billigare pensionärsresor skulle medföra samt att Landslaget for Reiselivet i Norge anser detta medföra nationalekonomiska fördelar. Direktoratet anser att införandet av internordiska pensionärsrabatter eventuellt inte behöver uppskjutas tills harmonisering av de nordiska pensionärsbestämmelserna sker.

Norges statsbaner anser att medlemsförslagets målsättning att stimulera pensionärernas resande inom Norden har till stor del uppnåtts vad beträffar järnvägarna. 50 procent pensionärsrabatter tillämpas på de ordinarie priserna.

Under 1979 blev pensionärsrabatterna på de svenska järnvägarna fastsatta till 40 procent. Spärrdagarna reducerades från 41 till 22 dagar om året. Biljetter till eller inom ett annat nordiskt land med ålderspension kan köpas i alla de nordiska länderna. Norges statsbaner är i princip positiva till harmonisering av bestämmelserna för pensionärsrabatter i Norden men påpekar att utvidgning av det system som gäller i det egna landet till att gälla i samtliga de nordiska länderna kan i vissa fall göra utbudet sämre. Detta kunde enligt Norges statsbaner således medföra att den norska åldersgränsen som är 67 år skulle tillämpas när norrmän reser med tåg i de övriga nordiska länderna där åldersgränsen är 65 år. Norges statsbaner anbefaller därför att man avvaktar eventuell sänkning

av åldersgränsen till 65 år i Norge. Därvid skulle problemet med gemensamt åldersgräns i Norden lösas.

Landslaget for reiselivet i Norge anför att pensionärer i samtliga nordiska länder är väl tillgodosedda vad gäller reserabatter. Nationella rabattsystem är emellertid inte alltid tillgängliga för pensionärer i ett annat nordiskt land. Landslaget stöder förslaget om att kretsen av rabattberättigade i ett nordiskt land även skall omfatta övriga nordiska medborgare. Detta kunde dock medföra att de statliga subsidierna till trafikbolagen skulle öka om inte passagerarunderlaget ökade som följd av ordningen.

Norsk pensionistforbund tillstyrker förslaget.

Braathens har tidigare i olika sammanhang tillkännagivit sin positiva ståndpunkt till att rabattordningar som förbättrar pensionärernas rese-möjligheter i sitt eget land och inom Norden. Braathens har infört rabattbiljetter som ger 50 procent rabatt till alla pensionärer. Braathens stöder en harmonisering av pensionärsrabatterna inom och mellan de nordiska länderna under förutsättning av att rabattnivån blir 50 procent.

2.2.5 Svenska

Sveriges turistråd anför att pensionärernas möjligheter att utnyttja transporter och inkvartering, när övrig frekvens inte är så hög, bör förbättras. Socialt positiva effekter i kombination med ett effektivare utnyttjande av befintliga kapaciteter är bärande motiv för att förbättra möjligheterna för pensionärer att resa. Dessa möjligheter ligger i första hand hos respektive lands turistorganisationer. Ökat resande inom Norden för pensionärer bör främjas bl. a. genom anordnande av speciella resepaket för pensionärer.

Turistrådet stöder förslaget men anför att utan de i remissvaret förordade åtgärderna kommer internordiskt resande inte att stimuleras i den utsträckning som förslagsställarna avsett.

Pensionärernas riksorganisation konstaterar att föreningarna inom riksorganisationen anordnade under 1978 5 811 resor för pensionärer med 294 357 deltagare. 90 procent av dessa gruppresor genomfördes inom Norden. Riksorganisationen delar förslagsställarnas synpunkter om att pensionärernas individuella resande inom Norden bör underlättas. Ett nordiskt railkort är ett plus, likaså enhetliga bestämmelser i fråga om ålder, rabattstorlek, etc.

Det vore av intresse att pensionärsrabatter typ Linjeflygs även kunde införas av SAS och gälla internordiskt. Riksorganisationen anför att rabattbiljetterna inte bör förses med lika mycket spärrar som Finnairs rabattbiljetter. Framför allt gäller detta att vid samma tillfälle kunna boka både fram- och återresa. Riksorganisationen uttrycker tillfredsställelse med de befintliga pensionärsrabatterna i den internordiska båttrafiken.

Sveriges folkpensionärers riksförbund (SFRF) konstaterar att kostnader för pensionärsresor inom Sverige är, tack vare SJ:s rabattsystem, ganska rimliga. Det skulle enligt SFRF vara mycket önskvärt om det svenska rabattsystemet kunde utvidgas till att omfatta hela Norden och stöder förslaget.

Sveriges redareförening tillstyrker att lämpliga åtgärder vidtages i den i medlemsförslaget angivna riktningen samt att tillämpade system med särskilda pensionärsrabatter utvidgas till att gälla för resor i de nordiska länderna.

Redareföreningen tillägger att de färjerederier som är anslutna till Sveriges redareförening och som upprätthåller trafik mellan Sverige och andra nordiska destinationer redan tillämpar en prissättning och särskilda förmåner för pensionärer som sammantagna torde innebära att kostnaden för sjöresor till angränsande nordiska länder ligger på en så låg nivå att den knappast avskräcker utan i stället stimulerar till sådana resor.

2.3 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget

2.3.1 Danska

Danske Statsbaner anför att möjligheterna att öka pensionärernas resande inom Norden är tillräckligt tillgodosedda genom existerande rabattordningar i de nordiska länderna där det i allmänhet ges 50 procent rabatt till passagerare över 65 år (hos SJ dock 40 procent efter den 1 juli 1979).

I Danmark får alla tågresande över 65 år 50 procent rabatt på biljettpriset, oavsett nationalitet. Detta gäller dock varken från kl. 14.00 på fredagar till kl. 14.00 på lördagar eller på söndagar mellan kl. 14.00 och 24.00 eller på vissa tider kring jul och påsk.

Sterlings Airways A/S ser positivt på att pensionärernas möjligheter till internordiskt resande förbättras ekonomiskt.

Bolaget anför emellertid att "rabattjungeln" inte bör utökas. Den allmänna prisnivån bör i stället sänkas betydligt vilket kan uppnås bl. a. genom att införa konkurrens i den nordiska flygtrafiken. Detta skulle medföra att folk i de vanligaste inkomstkategorierna, däribland pensionärer, skulle ha råd att resa.

2.3.2 Norska

Somferdselsdepartementet tillstyrker Luftfartsverkets uttalande.

Luftfartsverket har förståelse för de synpunkter som förslaget bygger på. Luftfartsverket tvekar emellertid på att det lämpligaste framgångsättet är att bygga direkt på inrikesflygets rabattordningar eftersom dessa i stor utsträckning bygger på varje lands speciella förhållanden.

Luftfartsverket hänvisar till SAS:s och Finnairs nya pensionär priser och anför att man bör avvakta erfarenheterna av dessa innan ytterligare åtgärder vidtages.

2.4 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

2.4.1 Danska

Handelsministeriet hänvisar till ministeriet for offentlige arbejders remissvar.

Ministeriet for offentlige arbejder upplyser om SAS:s nya pensionär priser på några interskandinaviska flyglinjer. Vidare konstateras att pensionärsrabatten i dansk inrikesflygtrafik är 25 procent av normalpris i ekonomiklass.

Danmarks Rederiforening konstaterar att medlemsrederierna i första hand önskar sälja sina tjänster till ordinarie priser. Medlemsrederierna har dock redan infört olika rabattordningar för pensionärer på grund av konkurrens från andra transportbolag. Rederiföreningen anser att rabatterna bör hållas inom rimliga gränser men har förståelse för myndigheternas strävan att underlätta pensionärernas rese möjligheter.

2.4.2 Norska

Norges rutebileierforbund konstaterar att trafikmyndigheterna har övertagit besluten om biljettpriser i den subventionsberättigade kollektivtrafiken. Av denna orsak anser rutebileierforbundet det inte korrekt att tillkännage någon ståndpunkt till medlemsförslaget.

Wideröe's flyveselskap konstaterar att Wideröe's enbart utför flygtrafik på inrikeslinjer i Norge och att bolaget tar emot statligt stöd till verksamheten. Wideröe's antar att sänkning av åldersgränsen inte skulle ha någon betydande ekonomisk inverkan på bolagets inkomster.

2.4.3 Svenska

Enligt statens järnvägars (SJ) mening är medlemsförslagets syfte väl tillgodosett vad järnvägarna beträffar. Särskilda pensionärsrabatter på 40 procent lämnas på nuvarande biljettpriser. Antalet spärrdagar har under år 1979 minskats från 41 till 22. Särskilda lågpriskort krävs ej. Ålderspensionsbiljetter till eller inom ett annat nordiskt land kan köpas i vilket nordiskt land som helst.

3. Utskottet

I turistprogrammet, som ministerrådet fastställde 1978, anges att det främsta målet för turistsamarbetet skall vara att främja resandet i Norden av nordbor och att bereda alla medborgargrupper möjlighet att resa i Norden. Som exempel på grupper med speciella behov och möjligheter nämns bl. a. pensionärer. Vid rådsbehandlingen av programmet

betonades vidare denna aspekt, nämligen att de breda folkgrupperna skulle erbjudas rekreations- och resealternativ som motsvarar deras ekonomiska möjligheter.

Medlemsförslagets syfte, att förbättra pensionärernas rese-möjligheter i Norden, stämmer överens med turistprogrammets intentioner samt de synpunkter som rådet har framlagt i sammanhanget.

Förslaget har sänts på remiss till berörda myndigheter och organisationer och har i allmänhet fått en positiv behandling. De skäl som har anförts emot förslagets genomförande är bl. a. att resultaten från de nyligen införda pensionärsrabatterna i den internordiska flygtrafiken borde avvaktas innan ytterligare åtgärder vidtages, att den allmänna prisnivån borde sänkas i stället för att utöka "rabattdjungeln" samt att pensionärernas rese-möjligheter på de nordiska järnvägarna har förbättrats betydligt under den senaste tiden.

Huvudpunkterna i de nu gällande rabattsystemen vad beträffar pensionärer är följande:

1) I *inrikesflygtrafiken* beviljas i Danmark 25 procent rabatt för personer över 65 år; i Finland 50 procent rabatt för personer över 65 år; i Norge 50 procent rabatt för personer över 67 år; i Sverige 25 procent rabatt för personer över 65 år. I Island beviljas inga pensionärsrabatter i inrikesflygtrafiken. I samtliga länder, förutom i Danmark, beviljas inte pensionärsrabatter under särskilt angivna veckodagar resp. tider på dygnet.

2) I den *interskandinaviska flygtrafiken* beviljas 60 procent rabatt för personer över 65 år vid resor på de s. k. "gröna rutterna". Vid direkt-flygningar mellan Finland och Sverige beviljas 50 procent rabatt för personer över 65 år. Beställning och betalning skall göras samtidigt och kan enbart göras dagen före avresa. Dessa rabatter infördes under våren 1979 för en försöksperiod som skulle avslutas den 31 oktober 1979. SAS och Finnair har nu ansökt hos flygmyndigheterna om att få ordningen förlängd till 1 april 1980.

Inga pensionärsrabatter tillämpas vid flygningar mellan Island och övriga Norden.

3) I den nordiska *järnvägstrafiken* erbjuds särskilda pensionärsrabatter på 50 procent i Danmark, Norge och Finland och 40 procent i Sverige. Åldersgränsen är 65 år i Danmark, Finland och Sverige, men 67 år i Norge. I Danmark beviljas rabatten endast för tur- och returbiljetter. I allmänhet gäller rabatträttigheterna inte under särskilt angivna spärrperioder.

Samtliga länder har infört den s. k. "Nordturist med tåg"-biljetten som gäller i samtliga länder utan åldersgränser. Biljetten kostar 650 skr i 2 klass och 975 skr i 1 klass och berättigar till obegränsat antal resor med tåg och på vissa färjor under en period på 21 dagar.

4) I den nordiska *sjötrafiken* beviljas pensionärsrabatter som varierar mellan 25 procent och 50 procent. Rabatterna beviljas i regel inte under högsäsongen.

Hos några bolag beviljas rabatterna endast till pensionerade medborgare i vederbörande land som dessutom är bosatta i landet.

5) I den *interna busstrafiken* i Danmark och Sverige erbjuds rabatter

för personer över 65 år. I Finland och i Norge beviljas rabatter för pensionärer bosatta i det egna landet. Procentsatserna varierar mellan 30 och 50 procent. Från finländsk sida har man förklarat sig villig att utvidga ordningen till att gälla för alla nordbor. I Island beviljas inga pensionärsrabatter i busstrafiken förutom i stadstrafiken.

Av det ovan anförda framgår att betydande rabatter för pensionärer beviljas vid resor med merparten av de nordiska kollektivfärdmedlen, och att pensionärernas rese-möjligheter således har förbättrats under de senaste åren. Åldersgränserna, spärddagarna samt procentsatserna varierar däremot starkt.

Trafikutskottet anser liksom förslagsställarna att harmonisering av rabattsystemen skulle förbättra pensionärernas rese-möjligheter ytterligare och stöder medlemsförslaget. Samtidigt betonar utskottet att denna harmonisering inte får försämra de nu gällande villkoren i något hänseende.

Utskottet har noterat med tillfredsställelse de nyligen införda rabattsystemen i flygtrafiken mellan Danmark, Norge, Sverige och Finland, och anser att de bör utvecklas så att rabatterade priser kan erhållas på samtliga internordiska flygsträckor.

Den fria nordiska arbetsmarknaden och den därav följande internordiska rörligheten av arbetskraft har förstärkt pensionärernas behov av resor i samband med besök hos vänner och släkt i andra nordiska länder. Pensionärerna kan dessutom bättre än många andra grupper disponera fritt över sin tid. De har således möjligheter att resa utanför den korta högsäsongen. Vid resor utöver släkt- och vänbesök framträder behov av att arrangera prisvärda resepaket. Nordisk Turisttrafikkomite (NTTK) samt turistråden i Danmark och Sverige har med hänvisning till utredningen om kapacitetsutnyttjande av turistanläggningar i Norden (*NU A 1979: 13*) uttryckt önskemål om att de nordiska turistanläggningarna ges uppdraget och resurserna för att utveckla resepaket anpassade för pensionärer. Trafikutskottet har förståelse för dessa synpunkter och hemställer om att Ministerrådets turistutskott och NTKK arbetar vidare med saken.

Trafikutskottet vill slutligen uppmärksamma som det tidigare har gjort att förtidspensionärer bör erhålla rabatter vid resor inom Norden i samma mån som ålderspensionärer.

Med hänvisning till det ovan anförda får trafikutskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att erbjuda pensionärerna i Norden bättre rese-möjligheter

- 1) verka för en harmonisering av de i de enskilda länderna existerande reserabattsystemen för pensionärer, och

- 2) bidra till utarbetandet av system med paketresor för pensionärer baserat på lågpriser.

Helsingfors den 17 oktober 1979

Ingvar Bakken (A)

Nils Dahlman (ÅS)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Svend Haugaard (VR)

Gustav Holmberg (V)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Thor Listau (H)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)
Förman

Medlemsforslag

om nordiskt samarbeite angående ett bilavgiftssystem som stimulerar trafiksikkerhet m. m.

(Vækt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Sverrir Hermannsson och Håkon Kyllingmark)

De nordiske land og industrialiserte land forøvrig, har i flere år vært oppmerksomme på de ulemper som har fulgt den raske vekst i bilismen. Både myndigheter, bilbrukere og -fabrikanter har hatt søkelyset på de høye ulykkestall. De mange utslag av forurensninger bekymrer stadig flere. Det stilles spørsmål om det vil være riktig forbruk av knappe ressurser å la utviklingen fortsette som hittil.

På enkelte felter er det i løpet av de senere år gjennomført viktige tiltak som har til hensikt å gjøre bilkjøringen mindre risikabel. Det har gjerne skjedd ved påbud via lovgivningen. Men på en rekke andre områder har den tekniske forskning og utvikling gitt løsninger på svakheter ved bilmateriellet, som bare i beskjeden grad er innarbeidet i den løpende bilproduksjon. Dette henger sammen med at avgiftssystemet i slike tilfeller fører til høyere bilpriser enn flertallet av brukerne finner anledning til å betale, og således indirekte bidrar til at bilkjøring er mer risikabel enn den burde være. Med dagens skremmende ulykkesstatistikk bør det gjøres alvorlige framstøt for å rette på slike misforhold.

Noe tilsvarende gjelder for den forurensning som følger med økt biltrafikk, både utslippet av giftige gasser og støynivået. Det er på det rene at bilprodusentene er i stand til å konstruere biler som fungerer langt mer miljøvennlig enn storparten av dem som slippes ut i trafikken i dag. Avgiftssystemet på omsetning og bruk er imidlertid også i dette tilfelle slik at kjent teknikk taper i priskonkurransen på bilmarkedet.

Lignende betraktninger kan gjøres når det er tale om å satse på en overgang til andre råstoffer enn de som dominerer i dagens bilproduksjon og -drift, og som ville ha ført til en fornuftigere ressursdisponering.

Det synes derfor klart for forslagsstillerne at avgiftssystemet er kommet i utakt med den tekniske utvikling og motarbeider en raskere løsning på påtrengende sikkerhets-, forurensnings- og ressursproblemer. Spørsmålet om å legge om avgiftspolitikken slik at den bevisst stimulerer til konstruksjon av modeller som i større grad imøtekommer de krav som er nevnt ovenfor, bør nå tas opp til bred analyse og debatt.

Forslagsstillerne understreker at en omlegning av selve avgiftssystemet ikke behøver å forutsette likt nivå i alle nordiske land. Avgiftene på bilismen har også andre formål, ikke minst av fiskal art, som hvert enkelt land til enhver tid må stå fritt til å beslutte. Men det må ikke stille seg hindrende i veien for at de nordiske land nå alvorlig overveier å foreta slike endringer i bilavgiftene, som forener de fiskale begrunnelser med ønsket om å forbedre de forhold som her er pekt på.

Etter forslagsstillerens mening er situasjonen i de nordiske land i utgangspunktet såpass sammenlignbare at de endringer som er nødvendige, bør kunne gjennomføres i løpet av få år. For å få full virkning på konstruksjonen av fremtidens biler, vil det imidlertid være nødvendig å vinne gehør for en slik avgiftspolitik også i andre land med større bilmarkeder enn Nordens. Det vil derfor være naturlig samtidig med arbeidet med å tilrettelegge en samordning av et nordisk avgiftssystem, å drøfte en felles opptreden i en større internasjonal sammenheng.

Med henvisning til hva som er sagt ovenfor vil undertegnede foreslå at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede og samordne systemet for bilavgifter i de nordiske land med sikte på å stimulere til produksjon og bruk av trafikkikkert, miljøvennlig og ressursbesparende bilmateriell.

Stockholm, 22. februar 1979

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Håkon Kyllingmark (H)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 420)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samarbete angående ett bilavgiftssystem som stimulerar trafik-säkerhet m. m. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten den 7 maj 1979 i Oslo, 26 juni 1979 i Húsavík, 17 oktober 1979 i Helsingfors, 14 november 1979 i Helsingfors och 31 januari 1980 i Stockholm.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda och samordna systemet för bilavgifter i de nordiska länderna i syfte att stimulera produktion och bruk av trafik-säkert, miljövänligt och resurssparande bilmaterial.

Såväl de nordiska länderna som de övriga industrialiserade länderna har under flera år uppmärksammat de olägenheter som har resulterats av den starka ökningen av bilismen i form av trafikolyckor och föroreningar.

På vissa fält har under de senaste åren genomförts viktiga åtgärder för att minska riskerna vid bilkörning, ofta genom påbud i lagstiftning. På en del andra områden har teknisk forskning påvisat svagheter i bilmaterialet. Dessa forskningsresultat har endast till en del använts vid den löpande bilproduktionen. Detta hänger samman med att vid införandet av säkrare bilmaterial leder avgiftssystemen till högre bilpriser än flertalet av förbrukarna finner anledning att betala och bidrar således indirekt till att bilkörning blir mer riskabel än den borde vara.

Något liknande gäller vad beträffar den förorening som följer med ökad biltrafik i form av utsläpp av giftiga gaser och höjd bullernivå. Det kan konstateras att möjligheter finns att konstruera miljövänligare bilar än merparten av de som produceras i dag, men avgiftssystemen leder också till att miljövänliga bilar förlorar i konkurrensen på marknaden.

Vad beträffar satsning på övergång till andra råvaror än de som dominerar dagens bilproduktion och bränsle kan liknande betraktelser göras.

Förslagsställarna anser därför att bilavgiftssystemen motarbetar en rask lösning på säkerhets-, förorenings- och resursproblemen. Hela avgiftspolitiken bör därför tas upp till analys och debatt. Det betonas att avgifterna inte behöver ligga på samma nivå i hela Norden med hänsyn till bilavgifternas fiskala natur.

Situationen i de nordiska länderna är ändå tillräckligt jämförbar för att nödvändiga ändringar skall kunna genomföras inom loppet av några få år. Det anses vara naturligt att diskutera gemensamt uppträdande i internationellt sammanhang i samband med arbetet med att samordna de nordiska avgiftssystemen.

2. Remissinstanserna

2.1. Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordisk bilteknisk kommitté

Danska

Justitsministeriet
 Ministeriet for skatter og afgifter
 Handelsministeriet
 Ministeriet for offentlige arbejder
 Forenede Danske Motorejere
 Rådet for større Færdselssikkerhed
 Automobil-Importørernes Sammenslutning
 Danmarks Automobil-Forhandler-Forening

Finländska

Ministeriet för inrikesärendena
 Finansministeriet
 Trafikministeriet
 Ålands landskapsstyrelse
 Automobilförbundet

Norska

Finans- og tolldepartementet
 Miljøverndepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Statens vegvesen-Vegdirektoratet
 Bilorganisasjonenes samarbeidsutvalg
 Norges bilbransjeforbund
 Motorførernes avholdsforbund

Svenska

Statens trafiksäkerhetsverk
 Riksskatteverket
 Statens naturvårdsverk
 Styrelsen för teknisk utveckling
 Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)
 Sveriges bilindustri- och bilgrossistförening — AB Bilstatistik
 Motormännens riksförbund (M)
 Motorförarnas helnykterhetsförbund
 Kungl. automobil klubben (KAK)

2.2. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.2.1 Danska

Handelsministeriet tillstyrker förslaget.

Justitsministeriet påpekar att omläggning av avgiftssystemet kan medföra väsentliga tekniska och administrativa svårigheter men ställer sig positivt till medlemsförslaget.

Ministeriet för offentliga arbeten ställer sig positivt till medlemsförslaget.

Automobil-Importörernes Sammenslutning konstaterar att sammanslutningen under år 1973 representerades i ett utskott tillsatt av finansministeriet som skulle undersöka registreringsavgifternas inverkan på trafiksäkerheten. På grundval av utskottets redogörelse antog folketinget en lagbestämmelse samma år. Enligt bestämmelsen skulle vissa trafiksäkerhetsfrämjande utrustningar fritas från avgift.

Sammanslutningen påstår att lagen inte efterlevs på denna punkt och att skattesänkning endast ges för ett fåtal utrustningar. Sammanslutningen stöder förslaget.

Danmarks Automobil-Forhandler-Forening tillstyrker förslaget.

Forenede Danske Motorrejere har under de senaste åren åtskilliga gånger efterlyst skatteomläggning i linje med den som föreslås i medlemsförslaget. På grund av de olika förhållanden som råder i de nordiska länderna tvivlar föreningen på att det finns möjlighet att samordna avgiftssystemen i Norden.

2.2.2. Finländska

Finansministeriet konstaterar att speciella bilavgifter inte uppbärs i Finland, utan enbart skatter vilka är av betydande fiskalisk betydelse. Det är därför inte möjligt att harmonisera bilavgiftssystemen i Norden således att varje lands rätt att självständigt besluta om nivån för bilskatter och -avgifter skulle försvagas. Ministeriet har dock ingenting att anmärka emot att rådet rekommenderar ministerrådet att utreda möjligheterna att harmonisera bilavgiftssystemen för att uppnå den i medlemsförslaget angivna målsättningen. Finansministeriet påpekar att ett betydande antal bildelar, som påverkar bilens säkerhet, nu har befriats från bilskatt. En ytterligare ökning av deras antal är svårt att genomföra, eftersom en personbil även som helhet borde så väl som möjligt uppfylla säkerhetskraven.

Bl. a. på grund av att miljövänliga bilmotorer inte har standardiserats och avgasernas gengas-, bly- och andra -halter inte har definierats, är det svårt att åtminstone i detta skede vid bilbeskattningen beakta dessa faktorer.

Ministeriet för inrikesärendena anser de åtgärder som förordas i medlemsförslaget effektiva för att främja trafiksäkerheten och minska

miljöskadorna. Om förslaget verknings berör endast de nordiska länderna torde dessa dock bli tämligen obetydliga. Ärendet borde få stöd också i andra länder där bilismen ökat.

Ministeriet förordar den i förslaget förutsatta utredningen men anför att i denna borde beaktas också andra verkningar som uppstår vid användning av bilar.

Automobilförbundet betonar att frågan om samordning av avgiftssystemen i de nordiska länderna måste granskas objektivt. Förbundet konstaterar att bilskatter och andra skatter och avgifter utgör hälften av personbilspriset i Finland. Denna höga beskattning har lett till att man skaffar mindre och ur trafiksäkerhetssynpunkt sämre bilar.

Ålands landskapsstyrelse konstaterar att alla initiativ som strävar till att frambringa trafiksäkrare och miljövänligare motorfordon är värda understöd. Till dessa frågor hör även avgiftssystemen. I Finland inräknas vid beräkning av bilskatten inte säkerhetsdetaljer som bilbälten etc.

Förslagsställarna framhåller med rätta att de aktuella åtgärderna för att genomdrivas måste vinna gehör också i andra länder med större bilmarknader än Norden. Likaså är det ett ofrånkomligt faktum att skatter och avgifter på motorfordon har en stor fiskal betydelse för alla nordiska länder. Med beaktande av dessa omständigheter torde samnordiska utredningsinsatser ha större förutsättningar att förverkligas än endast nationella initiativ.

Landskapsstyrelsen framhåller att den med åren alltmer utbyggda motorfordonstrafiken, såväl kollektivtrafiken som privatbilismen, ökat många olägenheter, medfört ovärderliga framsteg särskilt i ett glesbygdssamhälle av Ålands typ. Det är därför angeläget att framhålla att det avgiftssystem förslaget förespråkar inte får konstrueras så att glesbygdens transportbehov fördröjas eller försvåras.

2.2.3 Norska

Finans- og tolldepartementet stöder medlemsförslaget och anser det önskvärt att bilavgiftssystem stimulerar utveckling och försäljning av driftsäkra, miljövänliga och bränslesnåla fordon. Finansdepartementet har länge intresserat sig för denna fråga. Frågan har därför undersökts av två kommittéer som inte har lyckats komma fram med administrativt användbara förslag. Frågan utreds för närvarande av en kommitté i Samferdselsdepartementets regi. Utredningen kommer förmodligen att föreligga inom den närmaste framtiden.

Miljøverndepartementet anför att de frågor som tas upp i medlemsförslaget har diskuterats vid flera tillfällen, bl. a. i stortinget, speciellt med hänsyn till buller och förorening. Det har stiftats kontakter mellan Miljøverndepartementet, Samferdselsdepartementet och Finansdepartementet i syfte att framkomma med gemensamma förslag på området.

Miljøverndepartementet har främst intresserat sig för buller och avgaser, medan Samferdselsdepartementet har önskat dra in trafiksäkerheten i bilden vid eventuella ändringar i avgiftssystemet. Det har beslutats att en arbetsgrupp tillsätts för att utreda frågan. Miljøverndepartementet har ansvaret för utredningen.

I Norge är det främst importavgifterna som är av intresse i detta sammanhang. Som exempel kan nämnas att vid import av en bil kan en tilläggskostnad på 2 000 nkr resultera i ca 6 500 nkr förhöjning av bilpriset i Norge, när importavgift etc. har lagts på tilläggskostnaderna.

Administrativt borde det vara enklast att differentiera importavgifterna. Med hänsyn till den betydelse dessa avgifter har för bilpriserna borde en differentiering av importavgifterna också ge de största resultaten. En värdering av vägavgifterna och kilometeravgifterna borde också ske utifrån resurs- och miljöhänsyn när det gäller förhållandet mellan avgiftsnivån för de olika drivmedlen (bensin, diesel och i framtiden eventuellt gas).

Departementet anser att det förhållandevis lätt kunde införas ett differentierat avgiftssystem i syfte att motverka buller och föroreningar, men är inte kompetent till att värdera i vilken grad det är möjligt att ta hänsyn till trafiksäkerheten. Principiellt ser departementet positivt på förslaget och förmodar att dess genomförande skulle underlätta arbetet med skärpta fordonskrav. Hittills har kraven justerats i takt med producenternas utvecklingsarbete och i liten grad varit initierande.

Departementet betonar att arbetet inte bör läggas upp således att åtgärder på ett område, t. ex. buller, utsätts i avvaktan på utredningar på andra områden.

Samferdselsdepartementet tillstyrker medlemsförslaget och hänvisar till Vegdirektoratets remissvar.

Vegdirektoratet tillstyrker medlemsförslaget och betonar betydelsen av att de nordiska länderna uppträder gemensamt för att påverka bilproducenterna när det gäller bilens säkerhet, resursutnyttjande och belastning på miljön.

Bilorganisasjonenes samarbeidsutvalg stöder förslaget.

Motorføernes avholdsforbund anför att bilorganisationerna i Norge, Kongelig Norsk Automobilklub, Motorføernes avholdsforbund och Norges automobilforbund har diskuterat förslaget och tillstyrkt det. Förbundet anför vidare att det borde vara möjligt att utarbeta listor över tilläggsutrustning som kan monteras på nya bilar utan att det medför höjda bilavgifter.

Norges bilbransjeforbund ställer sig positivt till harmonisering av bilavgifterna inom Norden och tillstyrker förslaget. Förbundet anför att i stället för det nu gällande värdebaserade avgiftssystemet borde ett vikt-baserat system gälla, vilket vore lämpligare ur säkerhets-, miljö- och resurssynpunkt. Enligt förbundet är behovet av en omläggning av im-

portavgifterna i Norge så påträngande att den inte bör uppskjutas i avvakten på en nordisk harmonisering.

2.2.4. Svenska

Riksskatteverket har ingenting att invända mot att Nordiska rådet bifaller förslaget.

Statens naturvårdsverk anför att nationella särregler på fordonsområdet kan, på grund av bilindustrins internationella karaktär, lätt uppfattas som tekniska handelshinder. Det är därför svårt att införa andra fordonskrav än sådana som är internationellt förankrade eller som tillämpas på någon av de stora bilmärkningarna, dvs. främst inom EG eller USA. Skulle långtgående obligatoriska fordonskrav införas i Sverige kunde bilindustrins marknadsförutsättningar och konkurrensförhållanden påverkas i betydande utsträckning. Antalet erbjudna modeller skulle sannolikt minska och det kunde göras gällande att åtgärderna orättvist gynnar inhemska biltillverkare. Å andra sidan skulle en smidig styrning kunna ske mot allt miljövänligare fordon med ett lämpligt utformat avgiftssystem. Naturvårdsverket tillstyrker förslaget.

Styrelsen för teknisk utveckling anför att bilindustrin i hög grad är beroende av internationell samordning av olika normer. Svensk bilindustri har inte resurser för att anpassa sig till alltför skiftande krav, utan är i princip hänvisad till att endast tillverka en bilmodell som kan konkurrera på olika marknader. Detta bör beaktas så att inte utländska, stora bilindustrier får onödiga fördelar framför svensk bilindustri. STU finner dock medlemsförslaget vara värt en närmare utredning, såväl avseende utformningen av ett ändrat bilavgiftssystem som dess förväntade effekter på produktionen av säkrare, miljövänligare samt energi- och resurssnålare bilar. Svårigheter finns, bl. a. att definiera en trafiksäker bil och att utveckla ett bilavgiftssystem som tillgodoser samtliga krav.

2.3. Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller som avstyrker medlemsförslaget

2.3.1. Finländska

Trafikministeriet anför att det knappast torde vara möjligt att genomföra en harmonisering av bilavgiftssystemet för så vitt den skulle inverka på de skatteinkomster som inflyter eller begränsar det enskilda nordiska landets rätt att självständigt besluta om nivån på sina bilavgifter. Ministeriet anser harmonisering av bilavgiftssystemet vara ett sekundärt medel för att stimulera trafiksäkerhet, miljövänlighet och produktion av resurssparande bilmaterial, eftersom endast indirekta verkningar kan åstadkommas därigenom. I främsta rummet borde man, enligt trafikministeriet, utveckla fordonslagstiftningen. Hur säkerhetsutrustningar beskattas bör lämnas till varje nordiskt lands självständiga prövning.

2.3.2. Svenska

Såvitt *Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande* kan bedöma är skatter och avgifter inte lämpliga styrmedel när det gäller att påverka den tekniska utvecklingen av motorfordon. I stället för att stimulera till bättre tekniska lösningar kan utvecklingen låsas fast för att få så skattemässigt billiga lösningar som möjligt. Hänsyn måste också tagas till att Sverige utgör endast en liten del av den totala internationella bilmarknaden. Detta gör att Sverige har små möjligheter att genom särskilda bestämmelser påverka den tekniska utvecklingen.

NTF avstyrker medlemsförslaget.

Motormännens riksförbund ställer sig tveksamt till användandet av bilavgiftssystem som problemregulator i detta sammanhang. Förutom att detta kan föra med sig orättvisor mellan olika köpstarka konsumentgrupper har avgiftssystemen inte tillräcklig verkan för att påverka bilar- nas konstruktion, luftföroreningar eller förarnas trafikbeteende.

Förbundet avstyrker förslaget.

Sveriges bilindustri- och bilgrossistförening — AB Bilstatistik anför att en rad olika krav nu ställs på bilbranschen. Bilarna skall vara säkra, miljövänliga, energisnåla och mindre resurskrävande. Dessa krav är dock enligt bilindustri- och bilgrossistföreningen svåra att förena. Exempelvis är säkrare bilar tyngre och drar därmed mer energi, likaså drar avgasrenare bilar mer energi. Lätta material är dyrbara och energikrävande i framställning. Föreningen har länge fört fram, bl. a. för ett antal statsråd, att dessa krav måste samordnas. En samordning har ännu inte kommit till stånd.

Speciellt svårt och dyrbart blir det att göra bilar som skall möta krav som enbart gäller på en liten marknad som den svenska eller nordiska. I många fall uppfattas sådana speciella krav som handelshinder av de länder som har bilindustrier som drabbas av kraven.

En bilskatt som skall stimulera till inköp och användande av en viss typ av bilar får med nödvändighet en starkt styrande effekt och slår därmed olika på olika modeller och tillverkare.

En avgift som enligt förslaget skulle stimulera till produktion och användande av trafiksäkra, miljövänliga och resursbesparande bilar skulle självfallet få ännu större konsekvenser på marknaden.

För Sveriges del, där bilismen ger nära 400 000 jobb och bilindustrin nära 100 000, leder så kraftigt styrande ingrepp på marknaden till stora konsekvenser för sysselsättningen.

Man kan trots dessa starkt styrande effekter inte vänta sig att bilindustrierna världen över skulle tillverka bilar som är anpassade för att få så liten skatt som möjligt i de nordiska länderna, vilka bara svarar för 6 % av Västeuropas bilmarknad.

Man kan däremot vänta sig att biltillverkarna kommer att anpassa sina produkter till de faktiska förhållanden som gäller på marknaderna

världen över, bl. a. oljeknapphet, högre energipriser och hänsyn till miljön.

En utveckling i linje med den som förslagsställarna tänkt sig är alltså redan i gång.

Föreningen avstyrker förslaget.

Motorförarnas helnykterhetsförbund har ingen erinran att anföra mot förslagsställarnas idé. Det synes, enligt förbundet, vara logiskt att premiera den som för sina biltransporter använder ett fordon som är drivmedelssnålt och som i tillverkningsprocessen är förmånligt från resurssynpunkt. Rörande luftföroreningar och störande buller är det dock tveksamt om premiering med lägre avgifter har någon effekt. Gränsvärden för giftutsläpp och buller kräver föreskrifter i lag och måste gälla alla fordon. Om endast enstaka fordon är gynnsamma från luftförorenings- och bullersynpunkt torde de önskvärda miljöeffekterna inte kunna uppnås. Trafikbuller beror dessutom till stor del på körsätt, vägbeläggning m. m.

Förbundet är ense med förslagsställarna om att det är nödvändigt att vinna gehör för ett differentierat avgiftssystem i andra länder med större bilmarknad, för att redan i tillverkningsledet påverka konstruktionen av den framtida bilen.

Förbundet förordar därför att hela frågan tas upp i ett större internationellt sammanhang. Att inom överskådlig framtid vinna gehör för en ny syn på biltrafikens kostnadsbelastning torde, enligt förbundet, tillhöra de frågor som är politiskt svåra att forcera, särskilt sedan bilskatterna och bilavgifternas specialdestination inte längre tillämpas.

Förbundet avstyrker förslaget.

Kungl. automobil klubben (KAK) delar i princip förslagsställarnas uppfattning att produktion och användning av trafiksäkrare, miljövänligare och resurssparande bilar bör stimuleras, men konstaterar samtidigt att dessa tre krav delvis är motstridiga. Stränga krav på avgasrening medför t. ex. större drivmedelsåtgång; passagerare i tyngre bilar har större säkerhet än i småbilar etc. När det gäller att fastställa ett bilavgiftssystem (beskattning) är problemen så komplicerade att också andra aspekter måste anläggas. Frågan om bilproduktionens anpassning till olika miljö- och trafiksäkerhetskrav måste emellertid, enligt KAK:s uppfattning, lösas genom internationella överenskommelser i syfte att nå likartade bestämmelser för alla bilproducerande länder. Att införa särbestämmelser för de nordiska länderna kan endast medföra avsevärt höjda priser på importbilar, och svårigheter att införa vissa modeller. De kan därigenom komma att utgöra allvarliga handelshinder. För den svenska bilindustrin (den enda i Norden), som internationellt sett är av synnerligen ringa omfattning och som är i hög grad beroende av export, kan dylika särbestämmelser medföra högre tillverkningskostnader och exportsvårigheter. Detta kan leda till negativa konsekvenser för arbetsmarknaden.

2.4. Remissinstanser som avstår från att ta direkt ställning till medlemsförslaget

2.4.1 Nordiska

Nordisk bilteknisk kommitté (NBK) ställer sig frågande till möjligheten och lämpligheten att koppla säkerhets-, miljö- och energikrav med avgifter som tillverkare eller brukare skall erlægga till samhället. Ett sådant system synes förutsätta att lagstiftande och föreskriftsansvariga myndigheter inte endast fastställer de minimikrav som fordonet har att uppfylla från säkerhets- och miljösynpunkt för att få tas i bruk, utan dessutom upprättar en fortsatt stegrad kravskala som skall betygsättas och kombineras med en lämpligt avvägd avgiftsreduceringslista. Såväl upprättandet som tillämpningen av sådana graderade, kravnivåbundna avgiftssystem torde ytterligare kompliceras av att olika säkerhets-, miljö- och energikrav ofta motverkar varandra.

Bullerdämpning, avgasrening och krocksäkerhet medför med nu använda metoder vanligen ökad fordonsvikt och därmed ökad bränsleförbrukning.

En ytterligare komplicerande faktor synes vara att den avgiftsgrundande bedömningen avser nya fordon. Ett avgiftssystem av det åsyftade slaget kan locka tillverkaren att åstadkomma ett fordon, som i nytt skick uppfyller sådana säkerhets- och miljökrav som ger de bästa avgiftsreduceringarna. Redan de nuvarande säkerhets- och miljöföreskrifterna har i regel den stora nackdelen att livslängds- eller kvalitetskrav saknas. Detta beror dels på svårigheterna att formulera dessa krav och dels på att även sådana krav bör ha en internationell förankring. Flertalet nu tillämpade nordiska säkerhets- och miljökrav är nämligen grundade på internationella reglementen eller direktiv, vilket är väsentligt med hänsyn till fordonsindustrins internationella karaktär. Ett avgiftssystem som det här åsyftade kan därför medföra att bilar med relativt hög prestanda säkerhets- och miljömässigt, men med relativt låg hållbarhet och tillförlitlighet i dessa avseenden, premieras, medan bilar med lägre prestanda, men med god hållbarhet, belastas med avsättningshindrande avgifter.

NBK anser sig emellertid inte ha tillfredsställande underlag för att kunna bedöma om en sådan utredning är ekonomiskt försvarbar.

2.4.2 Danska

Ministeriet för skatter och avgifter redogör för det arbete som utfördes av en kommitté som tillsattes år 1972 för att undersöka och värdera registreringsavgifternas inverkan på trafiksäkerheten. Kommittén kom bl. a. fram till att det inte var ovanligt att fordon levereras till vissa länder, däribland Danmark, i modeller som ur säkerhetshänsyn är sämre utrustade än motsvarande modeller som säljs i länder med strängare säkerhetskrav än Danmark. Kommittén ansåg att de senaste årens tek-

niska framsteg vad beträffar säkerhetsutrustning borde utnyttjas bättre än hittills. Kommittén förordade därför ändrade regler för registreringsavgifterna i syfte att främja användandet av säkerhetsutrustning. I överensstämmelse med kommitténs förslag har reglerna för registreringsavgifter ändrats således att en personbil som är utrustad med vissa säkerhetsutrustningar, t. ex. säkerhetsbälten och nackstöd, kan få en sänkning av registreringsavgifterna på högst 1 200 kr.

Rådet for større Færdselssikkerhed tar inte ställning till förslaget.

2.4.3. Svenska

Statens trafiksäkerhetsverk anför att det kan förefalla tilltalande att tillskapa ett lämpligt utformat avgiftssystem som stimulerar produktion och bruk av bättre bilar från samhällssynpunkt sett. Men eftersom detta samtidigt innebär att den som vill och har råd kan köpa sig fri från användning av sådant bilmaterial, kan det ifrågasättas om åtgärden kommer att ha åsyftad effekt.

3. Utskottet

Medlemsförslaget har till bakgrund de följder som bilismens snabba ökning i Norden och i övriga västvärlden har medfört i form av ökade miljöföreningar och bilolyckor samt dagens svåra energisituation.

Förslaget syftar till att genom differentierade bilavgiftssystem stimulera produktion och bruk av trafiksäkert bilmaterial, begränsa utsläpp av giftiga gaser, minska bullernivån samt att främja rationell resursdisponering.

Förslaget har utsänts på remiss till berörda myndigheter och organisationer på nordiskt och nationellt plan. Praktiskt tagit samtliga remissinstanser har anslutit sig till förslagsställarnas grunduppfattning, nämligen att behov föreligger av att begränsa bilismens negativa följder. Majoriteten av remissinstanserna har även anslutit sig till de medel som förordas i förslaget, att genom differentierade bilavgifter påverka bilproduktionen och de nordiska ländernas bilbestånd i positiv riktning.

Trafikutskottet vill för sin del särskilt betona följande.

Den under senare år tilltagande miljöföreningen, som delvis har orsakats av bilismens utveckling, gör det allt mer angeläget att sträva efter produktion och bruk av miljövänliga motorfordon samt att söka begränsa utsläpp av giftiga gaser och metaller.

Därtill har kommit energibristen och de höga bränslekostnaderna som gör att främjande av bruk och produktion av bränslesnåla motorfordon samt av alternativa drivmedel har blivit allt viktigare.

Beträffande trafiksäkerheten är som bekant motorfordonens konstruktion och säkerhetsutrustning av stor betydelse, när det gäller att minska trafikolyckornas omfattning och följder.

De ovannämnda förhållandena utgör ett nationalekonomiskt problem som är gemensamt inte bara för Norden utan också för hela västvärlden. Utskottet anser det därför naturligt att de nordiska länderna använder sina resurser gemensamt för att söka minska dessa problem samtidigt som de tillsammans arbetar för att vinna gehör för de idéer och förslag som de kommer fram till i internationellt sammanhang.

Trafikutskottet är medvetet om att bilindustrin i hög grad är beroende av internationell samordning av de normer och krav som ställs på fordonens utrustning och struktur samt av de gränsvärden som fastställs för giftutsläpp.

Medlemsförslaget förordar, som ovan anförts, att de nordiska länderna söker ändra bilbeståndet genom att införa differentierade bilavgifter.

Trafikutskottet anser med hänvisning till ovanstående att möjligheterna att främja produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon bör undersökas. Denna undersökning bör omfatta olika alternativ, bl. a. differentierade bilavgifter. Det är viktigt att undersökningen genomförs i så god tid att prövningar av dess förslag kan ingå i den förberedande fasen av trafiksäkerhetsåret 1982, som utskottet har föreslagit.

Det har anförts i remissvaren att svårigheter föreligger att förena medlemsförslagets syften att främja produktion av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon. Trafikutskottet förutsätter att detta problem kommer att behandlas i den förordade utredningen.

Med hänvisning till ovanstående får utskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att stimulera produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial, däribland ett avgiftssystem som är anpassat till detta önskemål.

Stockholm den 1 februari 1980

Chr. Christensen (KrF)
Vice förman

Leif Glensgård (FP)

Stefan Jónsson (AB.)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Olof Jansson (AS)

Håkon Kyllingmark (H)

Thor Lund (A)

Rolf Sellgren (fp)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Gils Guðmundsson, Svava Jakobsdóttir, Eivor Marklund, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola och Lars Werner)

En snabb teknisk utveckling pågår inom informationsförmedlingens område. På initiativ av Nordiska rådet utreder man för närvarande bl. a. radio- och TV-satellitsamarbetet samt de hinder som står i vägen för samnordisk distribution av audiovisuellt material. De nordiska radiobolagen har ett omfattande inbördes samarbete.

På grundval av Nordiska rådets *rekommendation nr 7/1976* utreder man för närvarande den nordiska spridningen av AV-material. Kulturutskottet har som sin uppfattning framfört att man i något skede också borde ta upp gemensam produktion av AV-material till allvarlig behandling. I Sverige och Norge utreder man på nationellt plan användningen av videokassetter i informationsförmedlingen. Det har också hållits ett nordiskt seminarium om saken.

Produktionen av videokassetter ökar snabbt världen över, men huvudvikten har legat på underhållningens område. Enligt den i Sverige hittills företagna utredningen skulle videokassetter kunna användas till informationsförmedling betydligt mångsidigare än till exempel vanlig televisionutsändning. Den i Sverige företagna utredningen behandlar programservice bl. a. för barn, för i utlandet bosatta svenskar, för i Sverige bosatta invandrargrupper samt för hörselskadade och utvecklingshandikappade. Ytterligare utreder man möjligheterna att använda videokassetter som medium för samhällelig debatt genom att erbjuda opinionsgrupper möjligheter till egen produktion och distribution av program.

Ett nordiskt samarbete om produktion och distribution av videokassetter skulle snabbt kunna lösa många nordiska problem rörande informationsförmedlingen. Invandrarundervisningen och invandrarernas allmänna kulturservice skulle få mångsidigt stöd om allmänna bildningsinstitutioner utnyttjade videokassetter. Det skulle vara möjligt att förmedla TV-program på eget språk även till små grupper genom att inspela de viktigaste nationella programmen och förmedla dem gemensamt till exempel genom biblioteken och skolorna. Nordvisionen skulle kunna ta hand om många praktiska uppgifter i fråga om programinspelningar och -distribution.

De nordiska samarbetsorganen utnyttjar betydande resurser till att utveckla NORDSAT-projektet, även om dess förverkligande i varje fall är en sak för framtiden. Samarbetet om videokassetterna erbjuder omedelbara förbättringar bl. a. till informationsförmedlingen för invandrade och skapar också förutsättningar för utbyte av åsikter och faktaupplysningar i två riktningar. Av denna anledning får undertecknade föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att börja utveckla ett mångsidigt nordiskt samarbete om produktion och distribution av videokassetter för att förbättra den nordiska informationsförmedlingen, i synnerhet för små språkgrupper, samt för att utvidga den samhälleliga debatten.

Stockholm den 21 februari 1979

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) Gils Guðmundsson (Ab.)

Svava Jakobsdóttir (Ab.) Eivor Marklund (vpk)

Erlendur Patursson (Tvfl) Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)

Lars Werner (vpk)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 451)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 552/k om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter och över medlemsförslag A 563/k om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag *A 552/k* om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter. Förslaget har behandlats vid möte den 28—29 juni, den 23—24 augusti och den 15—16 november 1979 samt den 31 januari—1 februari 1980. Till utskottet har vidare hänvisats medlemsförslag *A 563/k* om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin. Detta förslag har behandlats vid möte den 23—24 augusti och den 15—16 november 1979 samt den 31 januari—1 februari 1980.

Vid möte den 15—16 november 1979 beslöt utskottet att behandla de båda sakerna i ett sammanhang.

1. Medlemsförslagen

1.1. Sak A 552/k om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att börja utveckla ett mångsidigt nordiskt samarbete om produktion och distribution av videokassetter för att förbättra den nordiska informationsförmedlingen, i synnerhet för små språkgrupper, samt för att utvidga den samhälleliga debatten. Genom ett nordiskt samarbete om produktion och distribution av videokassetter skulle enligt förslagsställarna många problem inom undervisning och kulturservice för invandrare kunna lösas. Det skulle vara möjligt att förmedla TV-program på eget språk också till små grupper ifall de viktigaste nationella programmen spelades in på videokassetter och sedan förmedlades gemensamt genom bibliotek och skolor. I fråga om programinspelningar och -distribution skulle Nordvisionen kunna handha praktiska uppgifter. Förslagsställarna anser att ett samarbete om videokassetter skulle innebära omedelbara förbättringar i informationsförmedlingen till invandrare och skapa förutsättningar för utbyte av åsikter och faktaupplysningar i två riktningar.

1.2. *Sak A 563/k om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast tillsätta ett gemensamt nordiskt organ med uppdrag att följa och samordna utveckling och användning av nuvarande (videokassett och bildskiva) och kommande tekniker inom videogramområdet. Förslagsställarna understryker angelägenheten av att forskning kring och tillämpning av de nya teknikerna följs och samordnas av ett gemensamt nordiskt organ. De nordiska länderna bör sträva efter att uppnå överenskommelser om gemensam teknisk standard. Vidare bör eftersträvas ett gemensamt nät för distribution i kassettform av sända TV-program till nordbor i utlandet. Som följd därav bör de nordiska länderna också gemensamt lösa dithörande upphovsrättsliga problem. De problem som är förknippade med distribution av till kassetter överförda TV-program inom Norden bör lösas gemensamt. Ytterligare bör de nordiska länderna gemensamt överväga de kulturpolitiska betingade initiativ som kan bli nödvändiga vid en växande marknadsföring av inspelade videoprogram avsedda för hemmabruk. Hela den tekniska utvecklingen inom informations- och kommunikationsområdet bör följas gemensamt av de nordiska länderna, för att en effektiv och rationell samordning av utnyttjande och tillämpning skall möjliggöras.

2. *Remissyttrandena*

2.1. *Sak A 552/k om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
 Finsk-svenska utbildningsrådet
 Nordiska nämnden för handikappfrågor
 Föreningarna Nordens Förbund
 Nordisk videnskabeligt Bibliotekarförbund (NVBF)
 Sámi Institut'ta (Nordiskt samiskt institut)
 Sámiráđđi (Nordiska samerådet)
 Nordisk samråd for eldreaktivitet (NORSAM)

Danmark

Statsministeriet
 Ministeriet for kulturelle anliggender
 Danmarks Radio
 Ministeriet for Grønland
 Landscentralen for undervisningsmidler
 Inspektøren for Specialundervisningen
 Grønlands Hjemmestyre
 Søfartsraadet
 Amdsrådsforeningen i Danmark

Kommunernes Landsforening
 Danmarks Biblioteksforening
 Bibliotekarforbundet
 Danmarks Forskningsbiblioteksforening
 Fællessekretariatet
 Kassetteudvalget
 Sømændenes Forbund i Danmark
 Den danske Boghandlerforening
 De samvirkende Invalideorganisationer (D.S.I.)
 Omsorgsorganisationernes Samråd
 Invalideredes Oplysnings Forbund
 Dansk Blindesamfund
 Danske Døves Landsforbund
 Danske Audio-visuelt Selskab

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
 Yrkesutbildningsstyrelsen
 Statens AV-central
 Ålands landskapsstyrelse
 Kuulonhuoltoliitto r.y. (Hörselvårdsförbundet i Finland)
 Finlands stadsförbund r.f.
 Suomen kunnallisiitto r.y. (Finska kommunförbundet)
 Finlands svenska kommunförbund r.f.
 Svenska Finlands folktingsfullmäktige
 Suomi-Seura r.y. (Suomi-samfundet)
 Radio- och TV-redaktörernas förbund
 Finlands sjömansunion r.y.
 Oy Yleisradio Ab (Finlands rundradio) (se kap. 2.2.)
 Oy Mainos-TV-Reklam Ab
 Samverkande bildningsorganisationer r.f.

Island

Islands Forfatterforbund
 Filmproducenternes forening
 STEF — Selskab til forvaltning af internationale komponistrettigheder i Island

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Norske kommuners sentralforbund
 Norsk rikskringkasting
 Norsk kulturråd
 Samnemnda for studiearbeid
 Den norske forleggerforening
 Den norske forfatterforening
 Norsk musikerforbund
 Norsk komponistforening TONO
 Norsk skuespillerforbund

Sverige

Statens handikappinstitut (se kap. 2.2.)
 Handelsflottans kultur- och fritidsråd
 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

Skolöverstyrelsen (SÖ)
Statens kulturråd
Statens invandrarverk
Videogramutredningen
Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB)
Svenska kommunförbundet
Sveriges radio AB
Konstnärliga och litterära yrkesutövares förbund (KLYS)
Svenska bokhandlareforeningen
Sveriges radio-koncernens SIF-klubb
Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS)
Handikappförbundens centralkommitté (HCK)
Sveriges dövas riksförbund

Remissinstansernas uppfattning om medlemsförslaget är oenhetlig. Största delen är förbehållslöst positiv, en del är positiv under förbehåll, en del förordar utredning och en liten del är direkt negativ. Likaså har en liten del avstått från att yttra sig eller inte haft något att anföra.

2.1.1. Förbehållslöst positiva

Nordiska remissyttranden

Nordiskt samiskt institut finner förslaget vara en fortsättning på rek.nr 7/1976 angående distribution av AV-material och hänvisar till sin tidigare uttalade uppfattning om nödvändigheten av att grunda en samisk AV-central för produktion och insamling av nytt material. Det föreslagna samarbetet är viktigt för de olika samiska språkgrupperna, vars boplatser sträcker sig över riksgränserna. Detta förutsätter dock att distributionshinder såsom förtullningssvårigheter minimeras och att distributionsnätet kan utbyggas till att täcka hela sameområdet. Institutet finner det slutligen önskvärt att det föreslagna samarbetet för samernas del organiseras via samernas egna organisationer eller åtminstone i kontakt med samernas projekt. *Nordiska samrådet* åter understryker det stora behov av videogram som samerna har inom undervisning och utbildning, vilka ännu inte är på tillräckligt hög nivå.

Nordisk samråd for eldreaktivitet (NORSAM), till vars yttrande det danska *Omsorgsorganisationernes Samråd* hänvisar, antar att det föreslagna samarbetet är av intresse i äldreomsorgen vid möten och vid andra tillfällen.

Danska remissyttranden

Landscentralen for undervisningsmidler förklarar sig kunna distribuera nordiska undervisningsprogram på videoband till skolor och andra undervisningsinstitutioner, ifall det etableras en offentlig utväxling av videoband mellan de nordiska länderna. Någon distribution via folkbiblioteken till enskilda personer har inte etablerats, men om det skapas förut-

sättningar för en sådan, bör den kunna ske efter samma riktlinjer som för Statens filmcentrals utlåning av film genom folkbiblioteken.

Den samnordiska produktionen av undervisningsmaterial är allmänt taget av litet omfång, men medlemsförslagets syfte kan enligt landscentralen främjas förutom genom samproduktioner också genom nordiskt samarbete om utveckling av pedagogiska principer för manuskript och produktion för vederbörande målgrupper, vilket kan förbättra produktionsunderlaget i varje enskilt land. Det bör ges möjligheter till samproduktion av undervisningsprogram för befolkningsminoriteter, där det i två eller fler nordiska länder finns produktionsparter, som kan påvisa pedagogiska eller andra fördelar vid samproduktion. Landscentralen förmodar att det skulle kunna åstadkommas ett ökat utbud av videogram för undervisningen av barn med annat språk än danska som modersmål, dels för den undervisning som meddelas på elevernas eget modersmål, dels som stöd i den danskspråkiga undervisningen. Slutligen understryker landscentralen betydelsen av lättnader i utväxlingen av färdigt material över de nordiska riksgränserna.

Inspektøren for Specialundervisningen, till vars yttrande *undervisningsministeriet* hänvisar, refererar till en nordisk referensgrupp om specialundervisningens läromedel med uppgift att analysera möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete om framställning, distribution och utväxling av undervisningsmaterial inom specialundervisningen. Det är gruppens uppfattning att det ges goda möjligheter till samproduktion av videogram inom specialundervisningen.

Danmarks Radio, till vars yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* hänvisar, anför att danska radiolagen ger möjlighet till medverkan i det föreslagna nordiska samarbetet om distribution av videogram. Bolaget påpekar dock att så länge kollektivavtalen gäller, kan det blott bli fråga om användning i radio och TV. Användningsområdet har dock utvidgats till att omfatta sjöfart och utbildning. Danmarks radios deltagande i det föreslagna samarbetet kräver ändringar i avtalen, liksom att medel ställs till förfogande för produktion och distribution av videogram.

Grønlands Radio och radiostyrelse, som har hörts av *Grønlands Hjemmestyre*, meddelar att den TV-ordning i offentlig regi som gäller fr. o m. 1.1.1980, under en tid framåt inte kan förväntas garantera ekonomiska möjligheter till egen produktion av TV-program i större omfattning. Radiostyrelsen finner det därför omöjligt att för närvarande delta i det föreslagna samarbetet. Till detta yttrande har *Grønlands Hjemmestyre* och *ministeriet for Grønland* anslutit sig.

Danmarks Biblioteksforening understryker betydelsen av videogramsamarbete i fråga om minoritetsgrupper i dessas strävanden att vidmakthålla sitt språk och sin kultur. En väsentlig uppgift skulle även vara att göra de nordiska radiofoniernas egna, icke-samproducerade program tillgängliga genom folkbiblioteken i alla nordiska länder, antingen genom

utlåning eller avlyssning på biblioteken. Förutsättningen för att det skall bli möjligt med samnordisk produktion och distribution av videogram är att alla därmed förknippade upphovsrättsliga frågor kan lösas, så att videogrammen i full utsträckning kan göras tillgängliga och distribueras utan begränsningar. *Bibliotekarförbundet* slår fast att videokassetter täcks av begreppet böcker och annat lämpligt material, som den danska bibliotekslagen förpliktar de danska folkbiblioteken att kostnadsfritt ställa till förfogande. Förbundet ställer sig positivt till folkbibliotekens medverkan i distributionen av nordiskproducerade undervisningsprogram. De upphovsrättsliga problemen liksom problemen med val av videosystem måste lösas. *Danmarks Forskningsbiblioteksforening* tänker sig utvidgade användningsmöjligheter och nämner det vetenskapliga biblioteksväsendet. Låneinformation, instruktiv vägledning i biblioteksanvändning; bibliografiska säruppgifter och andra former av vetandeförmedling skulle kunna komma i fråga.

Fællessekretariatet för de sjöfarande organisationer anför att det i maj 1979 upprättats en videoservice till danska fartyg. Sekretariatet menar att andra nordiska produktioner som supplement skulle kunna inpassas i det danska systemet och omvänt, men påpekar att en sådan ordning förutsätter användning av samma videosystem. *Sømændenes Forbund i Danmark* förklarar sig stöda förslaget.

Den danske Boghandlerforening pekar på de enligt föreningens uppfattning utmärkta möjligheter som boklådorna har att distribuera videogram och deklarerar bokhandlarnas intresse för saken.

De samvirkende Invalideorganisationer understryker särskilt betydelsen av samarbete vid val av tekniskt avspelningsystem samt hänvisar till yttrande av *Dansk Blindesamfund*, som dock förbehåller sig negativt till medlemsförslaget (se nedan). *Omsorgsorganisationernes Samråd* hänvisar till yttrande av *NORDSAM*, som förhåller sig positivt till medlemsförslaget (se ovan). *Invalideredes Oplysnings Forbund* pekar på nödvändigheten av att avspelningsapparat avgiftsfritt ställs till de rörelsehämmades förfogande, då det huvudsakligen är fråga om personer med små inkomster. *Danske døves Landsforbund* anser att det bör kunna ske en nordisk utväxling av videogram för döva. Förbundet framhåller dock att det tillsviðare har förekommit regelbunden produktion endast i Danmark, varför utväxling ännu inte varit aktuell. Förövrigt påpekar förbundet att det skulle vara förhållandevis lätt för döva att följa videogram från andra nordiska länder, emedan det är förhållandevis lätt för dem att förstå teckenspråket.

Finländska remissyttranden

Yrkesutbildningsstyrelsen anser att medlemsförslaget är nära förknippat med rek. nr 7/1976 angående distribution av AV-material. Mot bakgrund av den tekniska utvecklingen finner styrelsen tiden nu vara mogen

att utvidga och effektivera samarbetet kring produktion och distribution av videogram. Tyngdpunkten i programproduktionen borde ligga vid olika in- och utvandrargrupper, etniska minoriteter och rörelsehämmade. Vissa juridiska problem måste lösas och tullformalitetserna inskränkas till det nödvändigaste. I standardiseringsfrågan varnar styrelsen för favorisering av vissa typer av apparatur, vilket skulle kunna begränsa den fria konkurrensen eller bromsa utvecklingen. Vid utväxling av undervisningsmaterial måste dess lämplighet som läromedel i annat land bedömas, liksom användbarheten i samhällsdebatten, eftersom förhållandena i de nordiska länderna enligt yrkesutbildningsstyrelsen inte är likartade. Slutligen framhävs vikten av att det tillsätts ett samarbetsorgan med uppgift att koordinera det praktiska arbetet.

Även *statens AV-central* finner att medlemsförslaget delvis ligger inom ramen för rekommendationen angående distribution av AV-material. Det med anledning av denna rekommendation utförda arbetet bör enligt centralen kunna utnyttjas i den fortsatta beredningen av det nu aktuella medlemsförslaget och nämner därvid problem av bl. a. organisatorisk, upphovsrättslig och ekonomisk art. Centralen avvisar tanken på att Nordvisionen skulle kunna fungera som samarbetsorgan och finner det inte heller särskilt sannolikt att radiobolagen skulle vara benägna att ägna sig åt distribution av videoprogram, ofta producerade utom bolagen. Ett naturligt samarbetsorgan skulle sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete kunna bli.

Vidare påpekar centralen att upphovsrättsliga frågor i anslutning till distributionen av videogram producerade inom radiobolagen är aktuella i alla de nordiska länderna. Den produktion som medlemsförslaget avser skulle också omfatta program producerade utanför radiobolagen. Centralen anser att det vore idealiskt om alla ersättningsanspråk skulle kunna behandlas i ett sammanhang. Nordisk distribution av AV-material som inte producerats som nordiskt samarbete eller utanför rundradioverksamheten kommer alltid att förutsätta överenskommelser mellan upphovsman och distributör. Centralen finner det värt att överväga möjligheten att grunda en nordisk fond för friköpande av AV-material som inte ursprungligen producerats med tanke på nordisk distribution.

Presumtiva producenter skulle vara betjänta av gemensamma riktlinjer för produktion av videogram avsedda för nordisk distribution i ett senare skede. Ytterligare föreslår statens AV-central en nordisk servicepunkt för kopiering av kassetter lämpade för de olika videosystemen. Slutligen finner centralen att den fortsatta beredningen av medlemsförslaget skulle underlättas betydligt om det i Finland företogs en massmedieutredning av det slag som pågår i Sverige och Norge.

Ålands landskapsstyrelse förordar medlemsförslaget.

Hörselvårdsförbundet i Finland håller på att skapa ett riksomfattande videogramnät för hörselskadade i ett upplysnings-, rehabiliterings- och

undervisningssyfte. Som exempel nämns undervisning i läppavläsning och därtill hörande testning, undervisning i teckenspråk, social rehabilitering, undervisning i användningen av hörapparater och andra tekniska hjälpmedel, rehabilitering av hörselskadade finlandssvenskar och sverigefinnar. Programproduktionen har inte varit av tillräckligt stor omfattning, vilket ett nordiskt samarbete skulle kunna avhjälpa.

Finska kommunförbundet finner att ett förverkligande av medlemsförslaget skulle vara särskilt värdefullt för den kommunala skolverksamheten, men också av betydelse för vuxenutbildningen. Till stor nytta skulle det föreslagna samarbetet också vara för olika minoritetsgrupper. För Finlands del skulle det inte krävas något nytt organ för produktion och distribution, utan dessa uppgifter skulle kunna delegeras till statens AV-central. Även *Finlands svenska kommunförbund* anser att det föreslagna samarbetet skulle vara till nytta i synnerhet inom det kommunala skol- och kulturväsendet. På grund av de många möjligheterna till samarbete skulle prioriteringar bli nödvändiga.

Svenska Finlands folktingsfullmäktige framhåller att det ur finlandssvensk synvinkel är väsentligt att kontakterna med och informationen till finlandssvenskar i andra nordiska länder förbättras och riktar en uppmaning till Nordiska rådet att vid förverkligandet av medlemsförslaget beakta det finlandssvenska informationsbehovet.

Suomi-samfundet finner medlemsförslaget viktigt med tanke på att utomlands kunna befästa finska språkets ställning och förbättra kunskaperna om Finland, särskilt skulle utlandsfinnarna gagnas.

Finlands sjömansunion påpekar att de nordiska sjömännens intressen inte beaktats i medlemsförslaget och föreslår att så sker i den vidare behandlingen av detta.

Isländska remissyttranden

Islands författerförbund understryker medlemsförslagets betydelse för mindre språk- och kulturområden.

Filmproducenternes forening anser medlemsförslaget vara av stor betydelse och riktar uppmärksamheten på följande möjligheter. De offentliga biblioteken används till kassettförmedling; Produktionsateljéer upprättas på offentlig bas eller i samarbete med filmproducenter; Videokassetter bör betraktas som ett lika självklart kulturmaterial som böcker och beskattningen och importavgifterna bör anpassas därefter; Förhandlingar bör föras med upphovsmännen, så att dessa garanteras rimlig ersättning.

STEF — Selskab til forvaltning af internationale komponistrettigheder i Island stöder medlemsförslaget under förutsättning att upphovsrättigheterna respekteras och att det tilltänkta samarbetet sker i samråd med de föreningar som förvaltar upphovsrätten.

Norska remissyttranden

Norske kommuners sentralforbund framhäver betydelsen för undervisningen av invandrare och för icke-norsktalande grupper, som lättare skulle kunna få program på eget språk. Förbundets *Skoleutvalg*, som omfattar yttrandet, tillfogar att det borde utredas huruvida det är behov av bredare internationell kontakt när det gäller produktion och distribution av videogram.

Norsk kulturråd förutsätter att grunden för utvecklingen av samarbetet anpassas efter den nationella politiken på området i de enskilda länderna, i synnerhet när det gäller upphovsrätten och hänvisar till det norska massmediautvalget.

Den norske forleggerforening anför att det mellan bokförlagen i de nordiska länderna under ett antal år har varit och fortfarande är ett gott produktions- och distributionssamarbete, också om videogram och förmodar att branschen kan ge värdefulla bidrag till det föreslagna samarbetet.

Svenska remissyttranden

Handelsflottans kultur- och fritidsråd meddelar att rådet tillsammans med sina systerorganisationer i Norge, Danmark och Finland inlett ett planeringsarbete på tjänstemannanivå i syfte att gemensamt bevaka den tekniska utvecklingen och att få till stånd praktiskt samarbete inom videoområdet. Rådet anser att det är framförallt på det tekniskt-ekonomiska planet som ett organiserat samarbete i nuläget kan ge praktiska resultat. Spridning av de nordiska ländernas TV-program i form av videoprogram till de olika ländernas handelsfartyg borde kunna jämföras med gränstittande och därför inte vålla några upphovsrättsliga problem av internordisk art. Enligt rådet finns det ett stort behov svenskspråkiga TV-program i finska handelsflottan och av finskspråkiga TV-program i svenska handelsflottan.

Universitets- och högskoleämbetet finner det angeläget att ett nordiskt samarbete i första hand inriktas på att finna gemensamma lösningar i fråga om teknisk standard och system för produktion och distribution av videogram och framhåller särskilt den stora betydelse som videogrammen kan ha för undervisning på olika nivåer.

Statens invandrarverk har under 1979 gett projektbidrag för import av videogram till portugisiska föreningen i Malmö för vidare distribution till samtliga portugisiska föreningar i Sverige. Verket har vidare stött Örebro kommun i dess försöksverksamhet med video i samband med invandrarinformation inför valet 1979.

Videogramutredningen anför att den i sitt arbete strävat till att se frågorna inte enbart ur svensk synvinkel, utan också ur nordiskt perspektiv. Utredningen har framställt önskemål om medel till en teknisk granskning och jämförande värdering av olika videosystem. Det vore

enligt utredningen av utomordentligt stort värde om denna undersökning kunde genomföras i samråd med organ i de övriga nordiska länderna, bl. a. med hänsyn till de stora kostnader som sannolikt är förbundna med den. Resultaten skulle kunna bidra till att ge underlag för beslut om en gemensam standard på videoområdet inom den offentliga sektorn i de nordiska länderna. Vidare anför videogramutredningen att den medverkat till att initiera ett europeiskt forskningsprojekt "Video and Migrants" i samarbete med The European Centre for Social Welfare Research and Training i Wien. Slutligen påpekar videogramutredningen att medlemsförslaget berör blott en del av videoteknikens möjligheter och förutsättningar och att de aktualiserade frågorna bör ses i ett större sammanhang. Det vore enligt utredningen av stort värde om en samordning av planeringen de nordiska länderna emellan kunde ske. Genomförandet förutsätter dock bl. a. att de upphovsrättsliga frågorna kan lösas.

Sveriges allmänna biblioteksörening menar att representanter för bibliotekscentralerna, videogramutredningarna och bibliotekariekårerna i de nordiska länderna bör få tillfälle att utforma förslag till en praktisk lösning på både informations- och distributionsproblemen. Örening-
en finner att det är av yttersta vikt att det inte enbart är de små språk-
områdena som får prioritet i sammanhanget, utan att också de stora in-
vandrargrupperna av finsktalande i Sverige omfattas.

Svenska kommunförbundet anser att det på kort sikt är mest angelä-
get att de nationella radiobolagens program görs tillgängliga för distri-
bution i det egna landet som film eller videogram. Detta skulle innebära
att de i svensk television utsända finskspråkiga programmen blev till-
gängliga för kommunala organ och finska föreningar. Förbundet pekar
på att det för Sveriges del finns en viss distribution av videogram över
det kommunalt uppbyggda systemet av AV-centraler/läromedelscentra-
ler. De i medlemsförslaget behandlade frågorna bör enligt kommunför-
bundet ägnas fortsatt uppmärksamhet i det nordiska samarbetet, fastän
underlag för konkreta åtgärder ännu inte synes föreligga. I en reservation
till yttrandet framhålls det att det bästa sättet att sprida program över
gränserna i Norden är att snarast genomföra Nordsatprojektet.

Svenska bokhandlareföreningen ser bokhandeln som en av de natur-
liga distributionskanalerna för videogram. Öreningen anser inte att det
är lämpligt att centralisera produktion och distribution av videogram till
Nordvisionen, utan menar att det bör finnas möjlighet för ett flertal
producenter och distributörer att kunna verka på marknaden. För-
eningen ställer sig också frågande till förslaget att använda videogram
som medium för samhällelig debatt genom att erbjuda opinionsgrupper
möjlighet till egen produktion och distribution av program, och förmodar
att de idag existerande massmedieformerna erbjuder tillräckliga möjlig-
heter för samhällelig debatt.

SIF-klubben vid *Sveriges radio-koncernen* deklarerar sin beredvillighet

att i konstruktiv anda överlägga om den avtalsmässiga regleringen av de upphovsrättsliga frågorna med nationella eller nordiska instanser. Klubben ser videogrammen som en fruktbarare väg att förstärka den inter-nordiska informationen på, än Nordsatprojektet.

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige förmodar att den föreslagna programtjänsten vid sidan om vanliga TV-sändningar skulle fylla ett stort behov och vara särskilt viktig för kontakterna mellan svenskarna i Finland och finlandssvenskarna i Sverige, vilka med radions och televisionens nuvarande spridning och utbud enligt förbundet är starkt eftersatta. Förbundet förväntar sig att Nordsatprojektet så snart som möjligt får stöd av Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och statsmakterna.

Enligt *Handikappförbundens centralkommitté* finns det ett stort behov av informations- och erfarenhetsutbyte på handikappområdet mellan de nordiska länderna. Ett videogramsamarbete skulle kunna användas som informationslänk mellan och i de nordiska handikapporganisationerna. *Sveriges dövas riksförbund* framhåller att det är en mycket lämplig form av nordiskt samarbete att producera videogram där bildinformationen är fullständig och systematisk. Betydande ekonomiska vinster kan göras genom att man som grund har ett verkligt visuellt material som är gemensamt. Som exempel nämns det på detta sätt producerade läromedlet "Biet", som mottagits entusiastiskt av experter på specialundervisning i de nordiska länderna.

2.1.2. Positiva med förbehåll

Nordens fackliga samorganisation finner det angeläget att förutsättningar skapas för alternativ videoproduktion och -distribution mot bakgrund av att huvudvikten av den hittillsvarande produktionen legat på underhållningens område som en följd av att produktionen i hög grad styrs av kommersiella intressen. Organisationen finner det naturligt att de olika upplysningsförbunden och de fackliga organisationerna bereds möjlighet att delta. Hinder utgörs av bristen på enhetlig teknisk standard och olösta upphovsrättsliga frågor. Syftet att förbättra den nordiska informationsförmedlingen, speciellt för de små språkgrupperna, och att utvidga den samhälleliga debatten är gemensamt för det aktuella medlemsförslaget och ett eventuellt Nordsatsamarbete. Nordens fackliga samorganisation anser att ett videogramsamarbete inte bör utvecklas, förrän Nordsatutredningen föreligger och har remissbehandlats.

Finsk-svenska utbildningsrådet har ingenting att erinra mot de synpunkter som framförs i medlemsförslaget, men pekar på de utredningar som för närvarande arbetar med videogram och angränsande frågor och anser det vara anledning att avvakta resultaten av dessa utredningar, innan rådet oreserverat kan tillstyrka medlemsförslaget.

Föreningarna Nordens Förbund påpekar att medlemsförslaget berör

bara en mindre del av ett stort problemområde och pekar på text-TV, datavision och de nya möjligheterna att överföra ljud och bild såväl via etern som via kabel. Förbundet anser att ett nordiskt samarbete bör etableras på hela området och föreslår att ett särskilt nordiskt organ tillskapas för att övergripande följa och i de nordiska länderna samordna utveckling och utnyttjande av de nya informations- och kommunikationsteknologierna.

Den danska *Kommunernes Landsforening* är positivt till tanken, men kan inte ta slutlig ställning, förrän det föreligger konkret förslag.

Norsk Komponistforenings internationella musikbyrå *TONO*, vars yttrande *Norsk Komponistforening* ansluter sig till, ställer sig i princip positivt till det föreslagna samarbetet, men påpekar att de upphovsrättsliga problemen inte alls berörs i förslaget. Byrån menar att förslaget inte bör komma till konkret behandling förrän dessa problem är lösta. Samma ståndpunkt intas av *Norsk skuespillerforbund*, som framhåller att det föreslagna samarbetet förutsätter ett regelverk för produktion och distribution av videogram. Först bör dock resultaten av Nordsatutredningen avväntas.

Sveriges radio definierar videogramdistribution som en naturlig förlängning av den ordinarie programverksamheten, men framhåller att denna förutsätter en uppgörelse på nationell bas i upphovsrättsfrågan.

2.1.3. Förslag till utredning

Danska statsministeriet meddelar att *Færøernes landsstyre* förordar utredning av möjligheterna till ett nordiskt videogramssamarbete.

Nordisk videnskabeligt Bibliotekarforbund stöder en utveckling av medlemsförslaget med sikte på en närmare konkretisering. När en sådan föreligger önskar förbundet uttala sig.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland hänvisar till Nordsatutredningen och utredningen om distribution av AV-material (*rek. nr 7/1976*), vilka nära berör de i medlemsförslaget nämnda problemen. Ministeriet finner medlemsförslaget i princip intressant och värt att utreda. Vilka målgruppers behov avser man att tillfredsställa? Är det i första hand fråga om mindre befolkningsgrupper, handikappgrupper o. d. eller är det också fråga om firmor, fria grupper, medborgarorganisationer, sjömän, skolor, högskolor, centrala ämbetsverk osv.? Finska språket intar en särställning i ett programutbyte, varför kostnadsfrågan måste utredas grundligt. Sverigefinnarnas möjligheter att erhålla utbildningstjänster på sitt modersmål skulle förbättras betydligt.

Finlands stadsförbund anser att det från principiell synpunkt inte är skäl att motsätta sig medlemsförslaget, men menar att det krävs en omfattande utredning.

Finlands *samverkande bildningsorganisationer* finner att möjligheterna att sänka eller subventionera produktions- och distributionskostnaderna

bör utredas, så att man inom de olika vuxenutbildningsområdena har lika möjligheter att utnyttja servicen. Det krävs vidare en grundlig utredning av kostnadsfrågorna, för att de finskspråkiga programmets ställning i utbytet skall kunna garanteras. Bildningsorganisationerna ger uttryckligen sitt stöd åt förslaget att utveckla den nordiska produktionen av videogram för minoritetsgrupper. Avslutningsvis föreslår organisationerna åtgärder för att underlätta det allmänna nordiska utbytet av AV-material genom ändrade tullbestämmelser och sänkta postportokostnader. De upphovsrättsliga frågorna måste lösas.

Bolaget *Mainos-TV-Reklam* förutsätter att ett förnuftigt och fördelaktigt avtal kan träffas med upphovsmännen, men påpekar att verksamheten inte blir ekonomiskt lönande ifall gällande tariffer för programförsäljning tillämpas. Intresseorganisationernas ståndpunkt borde utredas. Frågan kan också ordnas lagstiftningsvägen.

Den norska *Samnemnda for studiearbeid* förutsätter att medlemsförslaget blir närmare utrett och att remissinstanserna tillställs det slutliga förslaget för utlåtande.

Den norske forfatterforening kan inte utan vidare ge förslaget sin tillslutning, men ser gärna en utredning. Ett eventuellt nordiskt samarbete måste leda till utvidgad produktion, så att det samnordiska inte blir en ersättning för nationellt producerat material. Upphovsrättsproblemen måste lösas.

Svenska *skolöverstyrelsen* anser det viktigt att möjligheterna till samnordiska insatser beaktas i de pågående videogramutredningarna i Norden, framförallt med tanke på de vinster ett samarbete kan innebära för små målgrupper som invandrare och handikappade. Skolöverstyrelsen avser att återkomma i anslutning till remissbehandlingen av den svenska videogramutredningens betänkande.

Svenska *statens kulturråd* anser att tankegångarna i medlemsförslaget först och främst bör tas upp i de utredningar som görs på nationellt plan. En förutsättning för att det föreslagna samarbetet skall kunna bli permanent och av någon omfattning är någon videopolitik i det enskilda landet och lösningar av tekniska och juridiska problem som beaktar möjligheterna till nordiskt samarbete. Kulturrådet påpekar också att medlemsförslaget har beröringspunkter med frågan om en nordisk radio- och TV-satellit. Utredningen bör klargöra det föreslagna samarbetets omfattning, inriktning, former och kostnader samt föreligga i god tid före beslutet om nordisk radio och TV via satellit, för att belysa de alternativa och kompletterande insatser som ett samarbete angående produktion och distribution av videogram innebär.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd i Sverige framhåller att frågan är större än vad medlemsförslaget ger vid handen och att den ingår i det problemkomplex som debatteras i anslutning till frågan om Nordsat. Samarbetsnämnden finner det angeläget att med-

lemsförslaget snarast föranleder utredning, så att detta alternativ kan jämföras med Nordsatprojektet och inte bara bli ett förstadium till detta.

2.1.4. *Negativa*

Nordiska nämnden för handikappfrågor framhåller vikten av att det i första hand på nationell nivå etableras en videogrampolitik som inte bygger på kvantitetsbetänkande, utan i stället utgår från samhällets ansvar för skilda minoritetsgrupper och ett samtidigt ansvar för kvalitet. I ett sådant läge kan en nordisk distributionspolitik övervägas. Nämnden finner det starkt ifrågasatt om medlemsförslaget för närvarande är ändamålsenligt. Däremot ser nämnden gärna att en övergripande diskussion inleds om nordisk distributionspolitik på området.

Kassetteudvalget, ett gemensamt organ för de danska upphovsmannaorganisationerna, är villigt att delta i en eventuell utredning med anledning av medlemsförslaget, men finner detta så oprecist formulerat att det i föreliggande form inte borde få leda till rekommendation av Nordiska rådet. Ett så allmänt hållet förslag kommer på ett oöverskådligt sätt att påverka marknadsmekanismen för produktion och distribution av videogram. Udvalget anser att detta särskilt kommer att gälla sådana videogram som produceras självständigt med tanke på nordisk distribution.

Dansk Blindesamfund är inte intresserat av produktion och utlån av videogram. Organisationen riktar uppmärksamheten på bruket av radioutsändningar. Det bör enligt organisationen snarast åstadkommas ett system som gör det tillåtet att kopiera rundradioutsändningar för utlån genom biblioteken.

2.1.5. *Avsaknad av ställningstagande*

Danska statsministeriet, justitsministeriet, handelsministeriet och indenrigsministeriet har ingenting att anföra med anledning av medlemsförslaget. *Amtsrådsforeningen i Danmark* har avstått från att yttra sig.

Norska kirke- og undervisningsdepartementet finner det svårt att ta ställning till realiteten i medlemsförslaget, innan de nationella utredningarna på området har kommit längre. Departementet anser också att det både kulturpolitiskt och rättsligt är naturligt att betrakta de aktuella frågorna mot bakgrund av Nordsatutredningen. Nordiska ministerrådet rekommenderas att under tiden etablera kontakter mellan nordiska institutioner och organisationer som arbetar med video, för informationsutväxling och eventuellt praktiskt samarbete inom ramen för gällande rätt. Inte heller *Norsk rikskringkasting* anser det möjligt att realitetsbehandla medlemsförslaget, förrän de upphovsrättsliga problemen i samband med videogramproduktion är reglerade i lag.

2.2. Sak A 563/k om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Undervisningsministeriet
Handelsministeriet
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening
Landscentralen for undervisningsmidler
Danmarks Radio
Den danske Boghandlerforening
Den danske Forlæggerforening
Dansk Komponistforening
Kasetteudvalget

Finland

Trafikministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Statens AV-central
Statens tekniska forskningsanstalt
Oy Yleisradio Ab (Finlands rundradio)
Ålands landskapsstyrelse
Radio- och TV-redaktörernas förbund
Oy Mainos-TV-Reklam Ab
Forum Artis r.f.

Norge

Kyrkje- og undervisningsdepartementet
Norsk rikskringkasting
Teledirektoratet
Norsk Komponistforening TONO

Sverige

Statens handikappinstitut
Televerket
Handelsflottans kultur- och fritidsråd (HKF)
Universitets- och högskoleämbetet (UHA)
Statens kulturråd
Videogramutredningen
Statens industriverk
Styrelsen för teknisk utveckling (STU)
Sveriges radio AB
Sveriges television AB

Den övervägande delen av remissinstanserna förhåller sig positiv till medlemsförslaget, även om ett fåtal av dessa stannar för att föreslå utredning av frågan. Likaså avstår ett fåtal från att yttra sig eller förhåller sig helt negativa till medlemsförslaget.

2.2.1. Positiva

Danska remissyttranden

Landscentralen för undervisningsmidler, till vars yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* och *undervisningsministeriet* hänvisar, ser gärna en samnordisk lösning på de problem som medlemsförslaget skissar upp. Man är inom undervisningen i Danmark intresserad av att undervisningsinstitutionerna i Norden kan förvärva icke-kommersiella rättigheter, som möjliggör utlån till undervisning i annat nordiskt land och som led i undervisningen för nordbor bosatta i ett annat land i eller utanför Norden. En teknisk standardisering skulle vara välkommen, även om centralen finner att en sådan knappast är möjlig.

Handelsministeriet, om vars yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* också förenar sig, framhåller att utnyttjande av videotekniken innebär stora svårigheter, i synnerhet med hänsyn till upphovsrättigheterna, som enligt ministeriet bäst kan lösas nationellt. Ministeriet meddelar att man i maj 1979 inlett TV-service för sjöfarande och att man betjänar sig av två system. Ministeriet stöder strävandena att standardisera den tekniska utrustningen, men uttalar starka tvivel på att en utvidgning av upphovsrättigheterna till att gälla i hela Norden ger resultat inom rimlig tid.

Dansk Komponistforening anser att varje acceptabel ny teknik bör utnyttjas till att förmedla och därigenom utbreda kännedomen om ny musik, vare sig denna är skapad av danska eller nordiska seriösa komponister. Villkoret är att produktionen av ny musik stimuleras och att acceptabla avtal kan slutas med upphovsmännens organisationer.

Den danske Boghandlerforening anför samma synpunkter som i fråga om medlemsförslag A 552/k (se kap. 2.1.1.). *Den danske Forlæggerforening* framhåller att de upphovsrättsliga frågorna i fråga om videogram bör utredas i samband med de pågående revisionerna av ländernas upphovsrättslagstiftning. Föreningen ifrågasätter dock behovet av ett nordiskt samordningsorgan av den typ som föreslagits.

Finländska remissyttranden

Trafikministeriet och *Finlands rundradio*, vilka har s.g.s. som identiska yttranden, motsätter sig inte i princip tillsättandet av det föreslagna samordningsorganet, men betonar att de olika delarna av saksområdet redan är under behandling på nordiskt plan. Detta gäller revision av lagen om upphovsrätt, skapande av ett videonät och inställningen till kulturpolitiska frågor, vilka behandlats i Nordsatutredningen. De tekniska frågorna hör inte till ministeriets kompetensområde. *Social- och hälsovårdsministeriet* delar förslagsställarnas uppfattning att det föreligger ett klart behov av ett ökat nordiskt samarbete inom videogramområdet, men finner det dock något oklart vad detta samarbete i första hand skall syfta till och föreslår en utredning av vilka målgrupper som förutom sjömän

och invandrare kan dra nytta av videogramtekniken. Vidare anser ministeriet att förslaget åsyftar ett tekniskt betonat samarbete av karaktären standardiseringssamverkan. Ministeriet föreslår att medlemsförslaget bedöms i samma sammanhang som *rek. nr 9/1970* angående samnordisk produktion av undervisningsmaterial för radio och TV, *nr 7/1976* angående nordisk distribution av AV-material och *nr 8/1976* om samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk. Slutligen anför ministeriet att det från dess ansvarsområde sett ställer sig svårt att ta ställning till ett särskilt nordiskt organ för koordinering av videogram-samarbetet. Ministeriet motsätter sig dock inte en sådan lösning.

Statens AV-central understryker att de centrala problemkomplex som det är fråga om, dvs. upphovsrättsliga, tekniska, organisatoriska och ekonomiska, alla för sin lösning kräver att de internationella aspekterna beaktas. Försök att lösa problemen på enskilt nationellt plan är ägnade att resa nya hinder för det nordiska samarbetet och därmed begränsa den praktiska nyttan av de nationella åtgärderna. Ett nordiskt samarbete åter skulle vara ägnat att ge åtgärderna på nationellt plan större genomslagskraft. Det är enligt statens AV-central tydligt att ett nordiskt samarbetsorgan skulle kunna göra en betydande insats för förverkligandet av ländernas kulturpolitiska mål, genom att åta sig praktiska uppgifter i anslutning till produktion, anskaffning, kopiering, versionering och distribution av AV-material. Slutligen instämmer centralen i förslagsställarnas åsikt om att Finland behöver en utredning motsvarande videogramutredningen i Sverige och massmediautvalget i Norge. I övrigt hänvisar centralen till sitt yttrande om medlemsförslag A 552/k (se kap. 2.1.1.).

Statens tekniska forskningsanstalt pekar på tekniska problem vid distribution av videogram till sjömän och utlandsanställd personal och föreslår utredning av följande frågor: hemvideospelarens användningsmöjligheter, vilka belastningar från omgivningens sida tål den, vilka videosystem och videospelare kan komma ifråga. Erfarenheterna av skolvideospelare är redan tillgängliga. Avslutningsvis understryker forskningsanstalten vikten av att de möjligheter beaktas som Nordsat erbjuder på nordiskt plan och Marisat globalt.

Bolaget *Mainos-TV-Reklam* understryker vikten av att de upphovsrättsliga frågorna kan lösas så snabbt som möjligt och på nordiskt plan med risk för att efterfrågan i annat fall tillfredsställs genom internationella program, vilket enligt bolaget är till nackdel för de nordiska länderna. Tanken på en gemensam standard finner bolaget orealistisk och rekommenderar 2—3 standarder för nordiskt bruk. Inte heller anser bolaget att ett gemensamt videonät skulle tillfredsställa de talrika kommunikationbehoven, utan lyfter i stället fram förslaget om samnordisk programbank med verksamhet i alla nordiska länder. Likaså stöder bolaget förslaget till ett samnordiskt koordinerande organ för video-

gramsarbetet och föreslår självt att det tillsätts en särskild kommitté med uppdrag att skyndsamt utreda tekniska frågor i anslutning till det föreslagna samarbetet.

Radio- och TV-redaktörernas förbund anser det motiverat att på nordisk nivå sträva till att styra och harmonisera utvecklingen på videoområdet. Vid utvecklande av ett gemensamt distributionssystem måste hänsyn tas till de krav som översättningarna ställer. Förbundet finner det angeläget att det med det snaraste utvecklas ett eller fler sådana system, genom vilka man med framgång kan konkurrera med underhållningsindustrins produkter. Ett eventuellt nordiskt system för distribution av videogram förutsätter dock en överenskommelse om upphovsrättsliga frågor. *Forum Artis* finner att det i medlemsförslaget uppskisserade organet väl kan tillsättas, men framhåller samtidigt att de aktuella problemen behandlas av Nordsatutredningen och de kommittéer som i de nordiska länderna utreder upphovsrättsliga frågor.

Alands landskapsstyrelse förordar medlemsförslaget.

Norska remissyttranden

Kyrkje- og undervisningsdepartementet, som hänvisar till yttrande av *teledirektoratet* (se nedan), understryker att de positiva verkningarna av en gemensam teknisk standard inte bör överdrivas. Den tekniska utvecklingen är så snabb att det inte är utan problem för det offentliga att satsa på ett system, som skall gälla en längre tid. Departementet anser att frågan om en teknisk harmonisering bör utredas närmare, även om departementet i princip omfattar intentionerna i medlemsförslaget. En sådan utredning bör gälla både tekniska, kulturpolitiska och upphovsrättsliga frågor. Vidare anser departementet att nordisk samproduktion av undervisningsprogram reser spörsmål av kulturpolitisk och språkpolitisk art i tillägg till pedagogiska problem, som gör att tron på omfånget och värdet av en sådan produktion inte får överdrivas, inte ens tillsammans med ett ökat pedagogiskt samarbete och läroplanssamarbete. Också i detta sammanhang pekar departementet på svårigheter med samproduktion och olösta upphovsrättsliga problem.

Enligt departementets uppfattning bör utvecklingen av det nordiska videogramarbetet vänta till att de därtill knutna massmedie-, kulturpolitiska och upphovsrättsliga frågorna har utretts på nationellt plan. Därför är det svårt att ta ställning till ett nordiskt samordningsorgan innan de nationella insatserna är dryftade. Under tiden bör de existerande organen inom området ta på sig samordningen inom videogramområdet. En kontinuerlig bevakning på nordiskt plan bör upprätthållas. Departementet hänvisar också till det samarbete som organiserats mellan de nationella upphovsrättsorganen.

Teledirektoratet i Norge förklarar sig i princip enigt med medlemsförslagets syfte om nordisk harmonisering. När det gäller frågan om att

upprätta ett särskilt samarbetsorgan finner direktoratet det ändamålsenligare att återkomma när det föreligger ett mer konkret förslag.

Norsk rikskringkasting är ense med förslagsställarna om att man i största möjliga utsträckning bör försöka samordna utveckling och bruk av ny teknologi på mediefältet. Bolaget kan dock inte i detta skede ta ställning till frågan huruvida ett särskilt organ skall inrättas eller om frågan kan lösas på annat sätt.

Norsk Komponistforenings internationella byrå *TONO* anser att en standardisering måste ske i internationell regi och i första hand ta sikte på den apparatur och de system som kommer till användning inom de offentliga sektorerna, t. ex. inom skol- och undervisningssektorn. Att uppnå gemensam standard inom sektorer som faller utanför det offentliga är enligt *TONO* knappast realistiskt. Distributionen till sjöfolk är exempel på existerande nationella videonät. Försöken att åstadkomma en nordisk modell har misslyckats. I fråga om de upphovsrättsliga frågorna hänvisas till pågående revisionsarbete. Förslaget att åstadkomma en nordisk distribution av videogram bör konkretiseras, för att kunna tas upp till närmare dryftning. Eventuella kulturpolitiska åtgärder måste värderas i ett helhetsperspektiv och inte bedömas enbart på basen av marknadsföring av videokassetter. *TONO* betvivlar inte att ett samordnat koordineringsorgan kan vara till nytta, men menar att det ännu saknas en enhetlig grundsyn på problemen, för att organet skall kunna tillsättas.

Svenska remissyttranden

Handikappinstitutet finner det föreslagna samarbetet inom videoområdet synnerligen viktigt för att nå samhällets kulturpolitiska mål och hänvisar till företagna svenska utredningar. Frågan om upphovsmannarätten måste lösas. Vissa TV-program kan behöva bearbetas för att passa de handikappade avnämargrupperna. Institutet nämner även den av de döva bedrivna produktionen av TV-program i egen studio vid folkhögskolan i Leksand och den i Danmark för flera år sedan utbyggda verksamheten med produktion och distribution av videogram för döva.

Enligt *universitets- och högskoleämbetet* bör man undersöka möjligheterna att i det nordiska samarbetet utnyttja befintliga myndigheter och organ, för att lösa problem inom videoområdet, innan något nytt organ inrättas. Ämbetet frågar sig även om inte de nordiska ländernas standardiseringskommissioner i samarbete med andra befintliga organ bör bearbeta frågan om en gemensam teknisk standard.

Kulturrådet delar uppfattningen att det inom videoområdet och inom den nya informationsteknologin i allmänhet finns många olösta problem av stor kulturpolitisk betydelse. Rådet anser att det krävs ökad bevakning av frågorna på nordisk basis, men kan inte ta ställning till behovet av att inrätta ett särskilt organ för uppgiften.

Enligt *videogramutredningen* framstår det som angeläget att man vid offentlig upphandling kan rekommendera ett eller möjligen två videosystem, för att därigenom möjliggöra sambruk, också på nordisk grund. Utredningen anför på nytt att den är sysselsatt med förberedelserna till en utvärdering av videokassettsystem. För att en samfällid nordisk standard skall kunna uppnås, måste det bli samarbete på nordiskt plan redan vid kravspecifikationen och det är enligt utredningen därför viktigt att samordningen utan dröjsmål kommer till stånd. Utredningen ser omedelbart klara fördelar med en gemensam nordisk distribution utanför de nordiska länderna och anser också att nordiska TV-program som överförs till kassetter kan göras åtkomliga för allmänheten i de nordiska länderna via ett samnordiskt videonät, såsom föreslagits. Uppdraget att utreda detta kan ges det föreslagna samnordiska organet, som alltså får videogramutredningens stöd.

De upphovsrättsliga problemen är betydande och videogramutredningen understryker vikten av att man snarast finner en lösning på dem. De kulturpolitiska aspekterna på utbudet av videogram har den största betydelse, samtidigt som det härvidlag är svårast att föreslå konkreta åtgärder. Utredningen ser det som ytterst angeläget att de nordiska länderna gemensamt beaktar videogrammens kulturella konsekvenser och gemensamt vidtar erforderliga kulturpolitiska åtgärder, men med iakttagande av den största varsamhet i fråga om de kulturella särdragen.

Statens industriverk påpekar att ett beslut att utvälja ett gemensamt videosystem innebär att övriga producenter av videospelare inte utan särskilda avtal kan ta upp produktion av ifrågavarande system, eftersom systemen vanligen är patentskyddade. Vid utväljandet av ett system skulle marknaden för videospelare gå mot en monopolistisk marknadsituation, vilket bl. a. kan ta sig uttryck i dyrare videospelare än eljest. Industriverket anser det också troligt att konkurrenssituationen på marknaden för TV-apparater i viss mån påverkas. De industripolitiska konsekvenserna av detta kan för närvarande inte till fullo uppskattas, eftersom de är starkt avhängiga av när i tiden en eventuell överenskommelse om utväljande av videosystem kan nås. Statens industriverk tillstyrker medlemsförslaget, men betonar samtidigt nödvändigheten av att de industripolitiska konsekvenserna närmare utreds och beaktas, innan man kommer överens om ett gemensamt videosystem.

Styrelsen för teknisk utveckling åter pekar på att de företag som tillverkar utrustningar för videogram samtliga är mycket stora, utländska, multinationella och världsmarknadsberoende. Den utgår ifrån att det är mycket svårt för en så relativt liten marknad som den nordiska att kunna påverka dessa företags tekniska utveckling. Styrelsen menar därför att motiv rörande industripolitik och allmänteknisk utveckling inte kan spela en framträdande roll vid bedömning av förslaget. Vidare understryker styrelsen att teknikens utvecklingspotential fortfarande synes

möjliggöra alternativa lösningar, som gör att frågan om en världsstandard kan fördröjas ytterligare. Då ett generationsskifte inom området just pågår bedömer styrelsen det som angeläget att ett standardiseringsarbete startar i och med införandet av de nya produkterna och innan dessa får en alltför stor spridning. Standardiseringsarbetet i andra länder måste noggrant bevakas och beaktas.

Sveriges radio och *Sveriges television*, vilka avgivit s.g.s. identiska yttranden, ställer sig i princip positiva till medlemsförslaget. Företagen anser att ett gemensamt organ sannolikt kan göra en viss nytta inom vissa områden, exempelvis att åstadkomma gemensam standard inom de nordiska handelsflottorna, kartläggning av verksamhetens omfattning i Norden samt behoven av utbyte av videogram. Det är också värdefullt att de nya teknologierna kan bearbetas ur gemensam nordisk synvinkel. Det framhålls att rundradioföretagen har ett direkt intresse av att en framtida standardiserad utrustning för hem- och institutionsbruk uppfyller vissa minimikrav på bild- och ljudkvalitet. Vidare framhålls att i den mån distributionen av TV-program avser av Sveriges television AB eller Sveriges Utbildningsradio AB producerade program, erfordras att de upphovsrättsliga frågorna är lösta, såväl beträffande den fast anställda personalen som beträffande eventuella frilansmedverkande. Slutligen framhålls att de nordiska TV-företagen inom nordvisionsarbetets ram noga följer utvecklingen inom området och strävar mot att på för de nordiska TV-företagen relevanta områden skapa gemensam standard.

Handelsflottans kultur- och fritidsråd anlägger samma synpunkter som i yttrandet om medlemsförslag A 552/k (se kap. 2.1.1.) och tillstyrker medlemsförslaget. Därutöver framhåller rådet att handelsflottornas speciella förhållanden, erfarenheter och behov borde kunna möjliggöra en särlösning utan dröjsmål, så att de ombordanställda i detta avseende får tillgång till någorlunda samma informationsutbud som andra yrkeskategorier.

2.2.2. *Negativa eller avsaknad av ställningstagande*

Danmarks Radio avstår från att yttra sig, men menar sig ha tagit ställning till en del av frågorna i sitt yttrande om medlemsförslag A 552/k (se kap. 2.1.1.). *Amtsrådsforeningen i Danmark* och *Kommunernes landsforening* har ingenting att anföra med anledning av medlemsförslaget.

Kassetteudvalget, ett gemensamt organ för de danska upphovsmannaorganisationerna hänvisar till yttrande om medlemsförslag A 552/k (se kap. 2.1.4.) och framhåller att motiveringarna till förslaget om ett nordiskt samordningsorgan inte är entydiga. Vidare skulle det vara förbundet med stora svårigheter att ställa upp ett organ med uppgift att dels följa den tekniska utvecklingen, dels ställa förslag om produktion och distribution i vidsträckt bemärkelse, dels söka förvärva rättigheter av upphovsmän och andra rättighetsinnehavare, dels framställa kulturpo-

litiska förslag. I fråga om de särskilda förslagen anför udvalget följande.

Udvalget stöder försöken att åstadkomma en gemensam teknisk standard, som skulle vara till praktisk och ekonomisk nytta för såväl offentliga myndigheter som enskilda konsumenter. Att påverka valet mellan flera föreliggande system förefaller knappast möjligt utanför den offentliga sektorn. I fråga om förslaget att etablera ett nordiskt videonät pekar udvalget på att det inte har lyckats att få till stånd en samnordisk modell för sjöfartsområdet och anser det riktigast att överlåta till de enskilda länderna att utforma nationella ordningar. Udvalget understryker att lösningen av frågan om att tillfredsställa särskilda behov som betjäningen av sjöfarande, av utomlandsstationerade medborgare och av språkliga minoritetsgrupper i övrigt inte berättigar det offentliga att därav dra slutsatsen att produktions- och spridningsrätt kan förvärfvas på liknande villkor. Förslaget om att igångsätta en allmän produktion av videogram på basen av nordiska TV-program finner udvalget alltför oprecist formulerat för att det i föreliggande form skall kunna bilda underlag för rekommendation i Nordiska rådet. Frågan om vilka kulturpolitiska initiativ som kan bli önskvärda kan enligt udvalget inte besvaras endast mot bakgrund av videogramområdet, som utgör blott en del kulturpolitiken, omfattande teater, film, musik, biblioteksväsen m. m.

Svenska *televerket* anför att det sedan lång tid tillbaka inom Norden finns ett välutvecklat samarbete inom telekommunikationsområdet, som grundar sig på särskild överenskommele därom mellan de nordiska teleförvaltningarna. Som exempel nämns samarbetet med mottagnings- och sändningsstationen i Tanum för utbyte av telefon- och telextrafik samt utbyte av TV-program via satellit med USA och Kanada m.fl. länder och samarbetet för att etablera ett gemensamt nordiskt datanät. Televerket ser för sin del inget behov av ytterligare samarbetsformer inom telekommunikationsområdet.

3. *Utskottet*

I det nordiska samarbetet har videogramområdet eller delar därav varit föremål för intresse under en lång följd av år. Aktuella i detta sammanhang är fortfarande *rekommendation nr 9/1970* angående samnordisk produktion av material för undervisning i radio och TV, *nr 7/1976* angående ut- och införsel av AV-material utan tullgranskning mellan de nordiska länderna samt samarbete beträffande distributionen av sådant material, *nr 8/1976* angående samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk. Av meddelandena om dessa rekommendationer till 28:e sessionen 1980 framgår det att intentionerna ännu inte kunnat förverkligas, även om distributionsfrågorna numera utretts i enlighet med den ovannämnda rekommendationen 7/1976 (själva utredningen jämte förslag skall läggas fram till 28:e sessionen). Indirekt framgår det

även att orsakerna till svårigheterna med att förverkliga rekommendationerna till stor del är av organisatorisk, upphovsrättslig och ekonomisk art.

Av de nu föreliggande medlemsförslagen gäller det förra, *A 552/k*, samarbete om produktion och distribution av videokassetter med det uttryckliga syftet att förbättra informationsförmedlingen i Norden, i synnerhet för små språkgrupper, och att utvidga den samhälleliga debatten. Det senare medlemsförslaget, *A 563/k*, av vilket det förra till sin innebörd kan sägas vara en del, är betydligt vidsträcktare och gäller samarbete inom videogramområdet som helhet och inom tillämpningen av den nya informationsteknologien. Utskottet har därför funnit det naturligt att behandla de båda medlemsförslagen i ett sammanhang. I det följande tar utskottet ställning till de olika förslagen till konkreta åtgärder som lagts fram i medlemsförslagen.

En av grundtankarna i medlemsförslagen är insikten om den snabba utvecklingen inom informationsteknologin och därmed inom informationsförmedlingen överhuvudtaget och de möjligheter, men även risker som utvecklingen innebär för informationen till och kommunikationen mellan människorna. Utskottet är ense med förslagsställarna om att denna utveckling bör följas noggrant, inte bara på nationellt, utan också på nordiskt plan. Det är angeläget att utredningar och forskning kring, liksom tillämpning av de nya teknikerna kan samordnas på nordiskt plan såsom en avgörande förutsättning för vidare nordiskt samarbete inom informationsförmedlingen.

Av detta följer självklart att de nordiska länderna gemensamt bör följa utvecklingen inom videotekniken och arbeta för att uppnå överenskommelser om en gemensam teknisk standard. Huruvida sådana överenskommelser är möjliga att uppnå har inte klart framgått av remissbehandlingen, men stor enighet råder i alla händelser om det angelägna i detta. Dock föreslås i vissa fall att de industripolitiska konsekvenserna närmare utreds, innan överenskommelser ingås om ett gemensamt videosystem.

För utskottet framstår det som angeläget att man åtminstone för offentligt bruk kan rekommendera ett eller möjligen ett par system. Flera system försvårar eller omöjliggör sambruk av videogram inte bara länderna emellan, utan också inom dessa, vilket det redan nu finns exempel på. Att detta från många synpunkter är olyckligt inses utan vidare.

Den svenska videogramutredningen riktar uppmärksamheten på behovet av en utvärdering av existerande kassettsystem som förutsättning för rekommendation av ett visst sådant system. Utredningen framhåller att det måste till ett nordiskt samarbete redan vid kravspecifikationen, för att en gemensam nordisk standard skall kunna uppnås. Det är enligt

utredningen därför angeläget att samordningen kommer till stånd utan dröjsmål.

Utskottet förenar sig på denna punkt med videogramutredningens uppfattning.

Det har även föreslagits att det nordiska videogramsamarbetet skulle omfatta ett gemensamt nät utanför Norden för hantering av distributionen av ett urval till videokassetter överförda TV-program. Tanken är att videogrammen skall kunna distribueras inte bara till ombordanställda i de nordiska handelsflottorna, utan också till andra nordbor bosatta utanför de nordiska länderna. I botten ligger den svenska videogramutredningens förslag till ett svenskt videonät utomlands, som förslagsställarna önskar utvidga till ett nordiskt nät. De finner det odiskutabelt att betydande rationaliseringsvinster skulle kunna göras om det skisserade videonätet kunde byggas upp som en gemensam angelägenhet för de nordiska länderna. Överenskommelse om gemensam teknisk standard är också här ett absolut villkor.

Utskottet finner detta förslag betydelsefullt mot bakgrund av de nordiska ländernas ökade engagemang utanför Norden, såväl enskilda som samfällda. Det säger sig självt att de nordiska länderna vart för sig skulle ha stor nytta av ett gemensamt videonät med tanke på den egna distributionen, liksom att ett sådant nät skulle bredda det egna landets videogramutbud, genom att grannländernas videogram samtidigt blev tillgängliga. Dessa tankar avspeglas i den tidigare nämnda rekommendationen *nr 8/1976* angående bl.a. samnordisk distribution av TV-program för sjöfolk, som alltså ännu inte har kunnat förverkligas.

Samtidigt som de nordiska länderna strävar till att bygga upp ett gemensamt videonät utanför Norden bör de enligt utskottets uppfattning nödvändigtvis lösa de problem som är förknippade med distributionen av videogram inom Norden. Såsom ovan nämnts har delar av frågan utretts med anledning av *rek. nr 7/1976*, som gäller en bestämd del videogram, dvs. AV-material av utbildnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär. Utskottet förväntar sig nu att utredningens förslag bedöms med sikte på att konkreta åtgärder skall kunna vidtas utan dröjsmål och att därefter den större frågan om nordiskt utbyte av videogram utan hänsyn till dessas karaktär av t. ex. utbildnings- eller underhållningsprogram görs till föremål för en allsidig utredning.

Utskottet anser det även vara naturligt att de nordiska länderna utvecklar ett samarbete om produktion av videogram. Inom det nordiska skolsamarbetet har med anledning av *rek. nr 9/1970* genomförts ett försöksprojekt, ett TV-band producerat som läromedel för döva elever kallat "Biets värld". Enligt planerna skall programmet användas som modell för ett mera regelbundet samarbete om liknande produktioner. Detta är ett exempel på väl utnyttjade möjligheter till nordiskt samar-

bete inom videogramproduktionen. I medlemsförslaget A 552/k framhävs särskilt möjligheterna att förbättra den nordiska informationsförmedlingen, i synnerhet till små språkgrupper, och att utvidga den samhälleliga debatten. Utskottet är övertygat om att nordiskt samarbete om såväl produktion som distribution av videogram skulle ha den största betydelse för små språkgrupper, men också för andra grupper såsom handikappade.

Avgörande för om det nordiska videogramsamarbetet kommer att lyckas eller inte är att de därmed sammanhängande upphovsrättsliga problemen kan lösas på ett för parterna tillfredsställande sätt. Problemen skall i ingen händelse överdrivas, men faktum är att de har inneburit svårigheter redan på nationellt plan t. ex. vid distribution av tidigare sända TV-program till den egna handelsflottans fartyg. Å andra sidan framhålls i företagna utredningar, t. ex. Nordsatutredningen, att de genom nordiskt samarbete uppkommande upphovsrättsliga problemen kan lösas om blott vilja därtill finns. Det är enligt utskottets uppfattning i alla händelser ytterst angeläget att de upphovsrättsliga problemen inom videogramområdet med det snaraste löses.

I detta sammanhang önskar utskottet rikta uppmärksamheten på ett av finska statens AV-central framställt konkret förslag till ett system för friköpande av sådant AV-material som inte ursprungligen producerats med tanke på nordisk distribution. Utskottet finner förslaget intressant och väl värt vidare överväganden.

Det sista delförslaget gäller gemensamma nordiska överväganden angående sådana kulturpolitiskt betingade initiativ som kan bli nödvändiga vid en tilltagande marknadsföring av videogram avsedda för hemmabruk. Fastän försäljningen av videospelare i de nordiska länderna inte har ökat i den snabba takt som man antog vid introduktionen, får man dock anta att ökningen kommer att accelerera under 1980-talet. Man får samtidigt utgå ifrån att detta kommer att följas av ett allt större utbud undermåliga underhållningsprogram, vilket utvecklingen i Förenta staterna redan nu antyder.

Utskottet ansluter sig till uppfattningen att det i en sådan situation kan bli nödvändigt med kulturpolitiskt betingade initiativ, kanske i första hand på nationellt plan. Innan eventuella sådana initiativ förverkligas, anser utskottet det vara naturligt med gemensamma överväganden på nordiskt plan.

Av medlemsförslagen och av de om dessa avgivna yttrandena framgår det att mediepolitiska frågor utretts eller utreds som bäst i de nordiska länderna, antingen enskilt eller samfällt. Det är här fråga om den år 1977 i Sverige tillsatta videogramutredningen och det i december 1978 i Norge tillsatta massmedieutvalget, det sistnämnda med övergripande utredningsuppgifter. Motsvarande utredningar har ännu inte initierats

i Danmark, Finland och Island. Vidare avses utredningen om nordisk radio och television via satellit, Nordsatutredningen, vars huvudbetänkande färdigställdes i oktober 1979 och som för närvarande undergår en omfattande nationell och nordisk remissbehandling. Ytterligare avses nationella utredningar om upphovsrättsliga problem.

Det nordiska samarbete inom videogramområdet som i de båda medlemsförslagen skisseras upp kan givetvis inte betraktas som ett fristående samarbete, vilket även har framhållits av förslagsställarna. Det bör tvärtom ses som en del av den massmediepolitik som de nordiska länderna, vart för sig och samfällt, ämnar bedriva. Innan det är möjligt att förverkliga medlemsförslagets intentioner, måste de nordiska länderna ha gjort klart för sig vad slags massmediepolitik det skall bli fråga om.

I detta sammanhang noterar utskottet att Nordiska ministerrådet i sin berättelse C 1/1980 i fråga om den framtida verksamheten på det allmänkulturella området anfört att man som en förlängning av utredningen om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit ämnar göra överväganden angående samarbete och samordning på mediepolitikens område. Dessa ministerrådets intentioner har utskottets fulla stöd.

Utskottet uttalar än en gång önskemål om att massmedieutredningar i skyndsam ordning genomförs i alla de nordiska länderna. Med hänvisning till vad som tidigare i detta betänkande framhållits understryker utskottet det angelägna i att de nationella utredningarna håller kontakt med varandra liksom med det nordiska kulturavtalets organ. Sådana kontakter har redan etablerats, men från nordisk synpunkt kan resultat uppnås först sedan alla länderna tillsatt sina utredningar. Huruvida det för detta ändamål krävs ett särskilt samordningsorgan, såsom det i medlemsförslag A 563/k rekommenderas, undandrar sig i detta skede utskottets bedömning. Remissinstansernas inställning till ett sådant organ är splittrad. Utskottet förutsätter självfallet att det samarbete som redan bedrivs inom området och som det ges exempel på i medlemsförslagen och i de om dessa avgivna yttrandena under tiden fortsättes med oförminskad energi. Eventuella samordningsproblem får tillsvidare hanteras av existerande nordiska organ, t. ex. sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Såsom tidigare har konstaterats stöder utskottet den svenska videogramutredningens förslag om att i samråd med organ i de övriga nordiska länderna genomföra en teknisk granskning och jämförande värdering av olika videosystem. Utskottet kan inte se hinder av något slag, för att förslaget skall kunna förverkligas utan dröjsmål i enlighet med de framlagda planerna.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

- 1) att i nära kontakt med varandra genomföra massmedieutredningar i respektive land och
- 2) att i skyndsam ordning genomföra en samfällad teknisk granskning av olika videosystem i syfte att få fram underlag för beslut om gemensam nordisk standard och videogramdistribution samt
- 3) samt över huvud taget sträva till samarbete och samordning på mediepolitikens område t. ex. i fråga om upphovsrätten, standardisering, gemensam produktion av videogram för små avnämargrupper, spridning av videogram mellan de nordiska länderna, spridning av videogram via gemensamma nät till nordbor utanför de nordiska länderna inklusive sjöfolk forskning kring och tillämpning av nya tekniker.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om samnordisk stadsforskning

(Väckt av Svend Haugaard, Gunnar Richardson, Pär Stenbäck, Erkki Tuomioja och Seppo Westerlund)

Städerna har som självständiga förvaltningsenheter i stor utsträckning själva burit ansvar för sin egen utveckling. Städerna har relativt kraftiga planeringsresurser och ett utvecklat administrationssystem. Jämsides med den offentliga ekonomin har det privata näringslivet haft en betydande andel i städernas utvecklingshistoria. Lösningen av de problem som uppstod under den kraftiga tillväxtens period underlättades av den ekonomiska högkonjunkturen och de rika resurser den medförde. Likväl kunde man inte helt undvika den okontrollerade tillväxtens problem. När tillväxten under rådande lågkonjunktur numera har övergått till sin motsats har många städer råkat i ekonomiska svårigheter och dessutom blivit tvungna att omvärdera sina målsättningar för samhällsuppbyggnaden. Man har kört in i en stagnerad utveckling eller rentav en regression med problem av nytt slag.

Genom att statsmakten närmast koncentrerar sig på utvecklingsområdespolitiska program har städernas utveckling fått mindre offentlig uppmärksamhet, för att inte tala om att man t. ex. skulle ha uppgjort riksomfattande stadsutvecklingsprogram för att trygga de för riket livsviktiga funktionella stadsområdenas livsduglighet och för att uppställa målsättningar som är noga övervägda från helhetens synpunkt.

Inom ramen för OECD håller man på att inleda ett omfattande utredningsarbete, som beräknas räkna 3—5 år och som gäller städernas problem. I samband med denna utredning är det avsikten att klarlägga bakgrunden till den nuvarande situationen utgående från urbaniseringen, stadsutvecklingens beroenderelationer till den ekonomiska utvecklingen samt statsmaktens ansvar och uppgifter gentemot städerna. Vidare försöker man utveckla åtgärds- och utvecklingsprogram för de centrala problem som man har kunnat observera när det gäller stadsutvecklingen. Över huvud taget har man börjat betrakta staden och dess funktion som en mera vittomfattande och mångtydig funktionell helhet; som ett samarbetsfält för planering, förvaltning, privat och offentlig ekonomi.

För att de nordiska länderna vart och ett för sin del skall kunna dra nytta av OECD:s breda internationella utredningsarbete och i sin mån skall kunna ge en tillräckligt täckande bedömning av nuläget borde

stadsutvecklingsforskningen skyndsamt igångsättas i betydligt vidare omfattning än hittills. På basen av utredningen kunde det vara möjligt att förbereda nationella stadsutvecklingspolitiska program. Eftersom alla de nordiska ländernas stadsutveckling står på i stort sett samma stadium, och då stadsforskningen är lätt att tillämpa på det nationella planet oberoende av de lagstiftningsmässiga skillnaderna, förefaller det ändamålsenligt att utföra utgångslägesundersökningen för OECD samnordiskt och att eventuellt utvidga utredningen till en samnordisk stadsforskning. På detta sätt skulle man kunna utnyttja bred sakkunskap på möjligast ekonomiska sätt.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, föreslår undertecknade

att Nordiska rådet antar följande rekommendation: Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta genomföra ett stadsforskningsprojekt, med uppgift att i ett första skede sammanställa en rapport om stadsutvecklingens nuläge för OECD:s stadsprojekt, och i ett andra skede på basen av utgångslägesrapporten uppgöra ett problem- och programorienterat forskningsprogram beträffande stadsutvecklingen.

Stockholm den 21 februari 1979

Svend Haugaard (RV)

Gunnar Richardson (fp)

Pär Stenbäck (Sfp)

Erkki Tuomioja (Sd)

Seppo Westerlund (Lkp)

BILAGA 1, Yttrande (se supplemntband, s. 503)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 26. september 1979 i Oslo og 19. desember 1979 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 553/e rekommanderer Nordisk Ministerråd i første omgang å sammenstille en rapport om den eksisterende byutvikling i Norden for OECD's byprosjekt og dernest på grunnlag av denne rapport utarbeide et problem- og programorientert forskningsprogram vedrørende byutviklingen.

Forslagsstillerne viser til at byene selv i stor utstrekning har båret ansvaret for sin utvikling. Problemene under den økonomiske høykonjunktur kunne lettere løses på bakgrunn av byenes stigende inntekter. Den rådende lavkonjunktur har skapt store økonomiske problemer for byene og har i flere tilfelle resultert i stagnert utvikling eller til og med tilbakegang.

Staten har stort sett konsentrert sin utviklingspolitikk på distriktene og man mangler helt et riksomfattende byutviklingsprogram og målsettinger for en enhetlig utvikling av by og land.

Innenfor rammen av OECD er man i ferd med å innlede et omfattende forskningsarbeide, beregnet til å ta 3—5 år, om byenes problemer. Hensikten er å klarlegge bakgrunnen for den nåværende situasjon ut fra urbaniseringen, byutviklingens forhold til den økonomiske utvikling samt statens ansvar og oppgaver vis à vis byene. Man vil også søke å utvikle et tiltaks- og utviklingsprogram for de sentrale problemer.

For at hvert enkelt av de nordiske landene skal dra nytte av OECD's utredningsarbeide må byforskningen intensiveres. Byutviklingen i de nordiske land befinner seg omtrent på samme nivå og det skulle da være mulig — og økonomisk og faglig ressursbesparende — å foreta en felles nordisk grunnundersøkelse for OECD. Senere bør man vurdere om denne undersøkelsen bør utvides til et fellesnordisk byforskningsprosjekt.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiska:

Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO)
Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan)
Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordisk Byggedag

Danmark:

Miljøministeriet
Boligministeriet
Ministeriet for offentlige arbejder
Indenrigsministeriet
Kommunernes Landsforening
Amtsrådsforeningen
Dansk Byplanlaboratorium
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena
Finansministeriet
Tekniska högskolan, arkitektavdelningen
Finlands akademi
Affärsarbetsgivarnas centralförbund
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Finlands Stadsförbund

Norge:

Kommunaldepartementet
Samferdselsdepartementet
Universitetet i Trondheim
Transportøkonomisk institutt
Norsk institutt for by- og regionalforskning
Bergen Kommune
Stavanger Kommune

Sverige:

Statens naturvårdsverk
Statens råd för byggnadsforskning
Statens planverk
Statens industriverk
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet
Institutet för social forskning
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Svenska arbetsgivareföreningen

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget og deretter de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget**Nordiske:*

Nordens fackliga samorganisation (NFS) peker på i sin uttalelse den store rolle stedene, og spesielt storstedene, spiller for befolkningen i de respektive land. NFS støtter forslaget, men fremholder at et første trinn i et eventuelt fellesnordisk byforskningsprosjekt bør være å kartlegge allerede eksisterende forskning som er gjort innen dette område i Norden. Videre bør etter NFS's oppfatning forskningen konsentereres om storstedenes problemer.

Nordiske arbeidsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) viser til at gruppens forskningsområde i de senere år har omfattet en rekke studier innenfor regionalpolitikken hvor også tettsteder-/byperspektiver blir berørt. Det har vist seg at analyser basert på tettstedinndeling er lite anvendbare, da tettstedene ikke kan behandles adskilt fra sine nærmeste omgivelser. I uttalelsen opplyses videre at i regi av Nordisk embetsmannskomite for regionalpolitikk (NÄRP) pågår prosjekter bl. a. om storbyproblematikken og om å sammenligne resultatene av planleggingen i fylkene.

Dessuten har man i andre organer i Norden tatt opp forskning innenfor det aktuelle saksområde.

Etter NordREFO's oppfatning bør man først vurdere om avsluttede og pågående prosjekt kan dekke de ønskemål som er fremført i forslaget før et nytt prosjekt settes igang. Om et nytt prosjekt vedtas, bør dette skje på sammenlignbart grunnmateriale som allerede finnes på fellesnordiske basis.

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) støtter i sin uttalelse sterkt forslaget om en øket innsats på forskningsområdet "stadsforskning". Det pekes imidlertid på den metrologiske vanskelighet det vil ligge i å bevege seg fra sammenstillinger av statistisk materiale til å forstå de egentlige prosesser og krefter som påvirker utviklingen. Etter Nordplans mening bør det være den prosessanalytiske angrepsmåte som bør slå igjennom i nye, større forskningsprosjekt.

Mot denne bakgrunn antyder Nordplan en viss tvil med hensyn til å knytte et nytt forskningsarbeid til OECD's utredningsvirksomhet. Problem- og programformuleringsfasen bør heller knyttes til en selvstendig nordisk jevnførende analyse. Etter Nordplans oppfatning vil slike nordiske jevnførelser gi vesentlig bedre forklaringer ut fra et prosessperspektiv.

Danmark:

Miljøministeriet, boligministeriet, indenrigsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder, Planstyrelsen, Kommunernes Landsforening, Amts-

rådsforeningen, Nordisk Byggedag og Dansk Byplanlaboratorium kan i prinsippet tiltre forslaget om at det skal samarbeides i nordisk regi om OECD's byprosjekt, idet grunnlaget for dette samarbeide må søkes utført på basis av forprosjektet om storbyforskning i Norden, som er bevilget og iverksatt av Nordisk Ministerråd under ledelse av NÄRP.

Karakteren av samarbeidet og dets omfang bør imidlertid først avtales, når resultatet foreligger av nevnte forprosjekt vedrørende storbyforskning.

Det pågjeldende forprosjekts resultat og forskningsprogram vil også klarlegge hvilke bevilgninger som er påkrevet for et ytterligere nordisk samarbeide.

Finland:

Finansministeriet er i tvil om karakteren og størrelsen av byproblemene i flertallet av OECD-landene kan sammenlignes med de finske forhold. Derimot taler likheten i bystrukturen i de nordiske land for et fellesnordisk prosjekt — forutsatt at dette er mer økonomisk fordelaktig enn det arbeidet som utføres innen OECD og om prosjektet er nødvendig med sikte på mulighetene for å utnytte forskningsresultatene.

Etter departementets oppfatning bør man nøye studere opplegget innenfor OECD's byforskningsprosjekt før man iverksetter et nordisk prosjekt. Man bør tilstrebe tilstrekkelig koordinering mellom de to prosjekter for bedre å kunne bestemme hvor tyngdepunktet i det nordiske forskningsprosjekt skal kunne legges.

Ministeriet för inrikesärendena viser til at endrede økonomiske forutsetninger og nye energipolitiske mål taler for en grundig utredning av samfunnsstrukturen forsåvidt gjelder vekselvirkningen og avhengighetsforholdet mellom den funksjonelle økonomi og fysiske struktur. Samfunnsstrukturen bør således granskes ut fra både tettstedenes og disse omkringliggende områders synspunkt.

Departementet peker på at deltakelse i OECD-prosjektet forutsetter at man foretar de nødvendige bakgrunnsutredninger. Helst bør man også delta aktivt i de egentlige undersøkings- og utredningsprosjektene.

Etter departementets oppfatning bør det kunne foretas betydelige besparelser om de nordiske land kunne gå sammen om bakgrunnsutredningene.

Departementet viser dessuten til at storbyprosjektet som snart skal settes i gang i regi av Embetsmannskomiteen for regionalpolitikk (NÄRP) bør etter visse justeringer kunne utnyttes for OECD-prosjektets behov. Et eventuelt videregående forskningsprogram om byutvikling bør først iverksettes når man kjenner erfaringene fra NÄRP-prosjektet.

Finlands stadsförbund peker på at veksten i byenes befolkning har stanset og at arbeidsløsheten i flere tilfelle har blitt et problem. Etter

forbundets oppfatning har en for stor del av regionalpolitikken vært innrettet på utviklingsområdene på landsbygden og viser til den finske regionalpolitiske lovgivning som erkjenner prinsippene for en balansert og objektiv regionalpolitikk. Forbundet ser derfor med tilfredshet på det storbyprosjekt (byer over 130 000 innbyggere) som settes i gang i regi av Embetsmannskomiteen for regionalpolitikk. For bedre å følge opp OECD-utredningen burde imidlertid prosjektet utvides til også å dekke små og middelstore byer.

Tekniska högskolan, arkitektavdelningen viser til en rekke prosjekter som er utført eller er under arbeide ved skolen.

Skolen støtter forslaget og mener at det nordiske samarbeids største fordel for byforskningsområdet i denne fase nettopp er koordineringen og utviklingen av forskningspolitikken. Imidlertid må byforskningens nåværende stilling først kartlegges før man kan dra full nytte av et slikt samarbeide.

Finlands akademi finner at det klart ligger i de nordiske lands interesser å utnytte forsknings- og utredningsarbeidet i forbindelse med OECD-prosjektet og støtter forslaget om et fellesnordisk prosjekt om byutviklingens nåværende stilling i Norden. Det tverrvitenskapelige aspekt ved et sådant opplegg er av betydning.

Akademiet peker dessuten på at landsbygda burde være inkludert i et slikt prosjekt da forskning om utviklingen av ulike steder kompletterer utviklingsområdes- og regionalpolitisk virksomhet. Om de nordiske land utvider det opprinnelige prosjekt, og tilknytter det til OECD's opplegg, bør man forsikre seg om at prosjektet kommer de nordiske land til nytte.

Norge:

Kommunaldepartementet viser til den omfattende utredningsvirksomhet som har vært drevet i Norge i de senere år om byproblemene. Blant annet vil en stortingsmelding om bypolitikk bli fremmet i nær fremtid. På nordisk basis har Embetsmannskomiteen iverksatt et storbyprosjekt som vil omfatte de tre største byene i Finland, Norge og Sverige og de fire største byene i Danmark. Departementet antar at det nordiske samarbeidet både om OECD-prosjektet og om et eventuelt videre nordisk samarbeid om byforskning langt på vei vil være dekket ved det materiale som fremskaffes i forbindelse med ovennevnte storbyprosjekt. Et eventuelt ytterligere samarbeide på dette området bør skje som et supplement til det prosjektarbeid som alt er godt i gang. Også av hensyn til tidsplanen synes det viktig å legge hovedvekten på arbeidet i storbyprosjektet siden forberedelser på et nytt grunnlag kan komme vel sent i forhold til OECD-prosjektet.

Norsk institutt for by- og regionforskning finner det viktig at byforskningen koordineres på nordisk plan. Instituttet arbeider med en

rekke prosjekter som det mener kan inngå i et nordisk samarbeid om byproblemer.

Transportøkonomisk institutt peker på at byproblemene utgjør et stort problemfelt der forskningsinnsatsen hittil har vært beskjeden og mener at en nordisk utveksling av synspunkter og resultater på byforskningens område vil kunne være av stor verdi.

Instituttet oppfatter forslaget om et felles nordisk byprosjekt som en fornuftig angrepsvinkel for å belyse et stadig mer aktuelt problemområde. Selv har instituttet nylig satt i gang et prosjekt som tar sikte på å klarlegge avhengigheten mellom transportsystemet og byutviklinger

Universitetet i Trondheim stiller seg positivt til forslaget men avgir ingen ytterligere kommentar.

Bergen kommune vil ikke tilrå at kommunen deltar i et fellesnordisk samarbeid med sikte på å avgi en rapport til OECD-prosjektet om byutviklingsproblemer i de nordiske land.

Kommunen stiller seg derimot positivt til spørsmålet om å delta i et samnordisk byforskningsprosjekt i regi av Nordisk Råds organer. Et slikt prosjekt vil være av særlig interesse fordi det skjer i statlig regi og tar sikte på å utvirke en bredere forståelse for de større byers problemer og for behovet for mer aktiv statlig bypolitikk i samtlige nordiske land.

Stavanger kommune uttaler i sitt svar at det er av stor betydning for den kommunale forvaltning å kunne bygge sin virksomhet på et mest mulig solid grunnlag. Innen byforskning er det fortsatt meget som gjenstår før man kan si at situasjonen er tilfredsstillende. Etter kommunens oppfatning er det ønskelig med økt innsats innenfor byforskning, og da i stor grad grunnlagsproblemer er de samme i alle nordiske land og løsningene trolig lett vil kunne tilpasses de lokale forhold, ligger byforskning vel til rette for felles nordiske prosjekt.

Sverige:

Statens industriverk konstaterer at på byområdet liksom på mange andre områder, f. eks. det industripolitiske, har tankegangen omkring stagnasjonsproblemer og avviklingsprosesser ikke nådd særlig langt. En viktig forklaring på dette kan være at i tider med rask økonomisk vekst har strukturproblemer kunnet løses enklere såvel geografisk som næringsmessig. Folk har kunnet få arbeid på andre steder i andre næringer.

Industriverket mener at med en langsommere veksttakt i fremtiden vil presset på menneskene i denne prosess bli større, og det er derfor viktig å undersøke hvorledes tilpasning kan skje i det tilfellet.

Industriverket er av den mening at medlemsforslaget dekker et viktig forskningsområde, men en prioritering av ressursene på forskning av stagnasjons- og avviklingsproblemer mer generelt ville være å foretrekke. Byproblematikken er bare en del av dette problemkompleks. Industri-

verket vil imidlertid ikke motsette seg det foreslåtte fellesnordiske byforskningsprosjekt.

Statens naturvårdsverk anser at det foreslåtte prosjekt ikke burde gis høyeste prioritet, men på den andre siden vil det i hvertfall for Sveriges vedkommende være mer tale om en begrenset arbeidsinnsats. Ifølge Naturvårdsverket gjelder det i første rekke å omgruppere i stor utstrekning allerede kjente problemer på en ny måte.

Av problemer innen tettsteder som bør undersøkes nærmere, peker Verket på miljøspørsmål så som vannforsyning og kloakk, gjenvinning av avfall og luftforurensning, ikke minst i forbindelse med produksjon og anvending av ulike energiformer. Videre bør man studere hvilke konsekvenser en fortetning av bebyggelsen kan få for bl. a. rekreasjon og det fremtidige naturmiljø i og i nærheten av tettstedene.

Byggforskningsrådet finner at medlemsforslaget ikke klart redegjør for hva man mener med byutvikling.

Rådet som har deltatt i forberedelsene til OECD-prosjektet mener at byutvikling omfatter bl. a. områder som bebyggelsesutvikling (boliger, service, kommunikasjon, etc.) innen og mellom tettsteder i en kommune.

Rådet støtter forslaget, men ønsker også at oppmerksomhet rettes mot tilsvarende arbeid som utføres av FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE). Dessuten foreslår rådet at Nordisk byggeforskningsorgans samarbeidsgruppe (NBS) ses på som et mulig samordningsorgan for en del av prosjektet.

Statens planverk viser til at rasjonaliseringen av jordbruket ikke lenger initierer kraftige befolkningsflytninger mot de større tettsteder. Statens innsats rettes i stor utstrekning på å skape balanse mellom bosetting og arbeidsmuligheter innen lokale pendlingsregioner. Dette innebærer for tettstedene i Sverige at byprosjektering ikke lenger i første hånd er et kvantitetsprogram, men snarere et kvalitets- og standardproblem.

Planverket fremholder at forskning om disse problemer drives av en rekke instanser. I den grad en fellesnordisk utrednings- og utviklingsvirksomhet settes igang, bør dette ifølge Planverket knyttes til Nordisk institutt for samfunnsplanlegging, Nordplan.

Svenska kommunförbundet støtter medlemsforslaget og fremholder dessuten at et modernhistorisk perspektiv sannsynligvis er nødvendig for det foreslåtte forskningsprogram. Forbundet viser i denne forbindelse til sitt Stadshistoriske institut som har til oppgave å fremme og informere om vitenskapelig forskningsarbeide vedrørende svenske steders historie. Instituttet er bl. a. engasjert i arbeidet om en fellesnordisk bibliografi over nyere byhistorisk litteratur.

Humanistisk samhällsvetenskapliga forskningsrådet stiller seg positivt til medlemsforslaget.

Landstingsförbundet støtter medlemsforslaget.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget

Danmark:

Dansk Arbejdsgiverforening ønsker ikke å avgi noen uttalelse.

Finland:

Affärsarbetsgivarnas centralförbund og Arbetsgivarnas i Finland centralförbund avstår fra å uttale seg om forslaget.

Norge:

Samferdselsdepartementet tar ikke stilling til det fremlagte forslag, men fremholder de alvorlige problemer som biltrafikken og den derav påfølgende støy og luftforurensning har for byene.

Departementet minner om den nylig fremlagte nordiske analyse av trafikkproblemene i middelstore byområder og anser at det er av betydning at de erfaringer, metoder og løsninger som er belyst i denne tas i anvendelse allerede på planleggingsstadiet.

Sverige:

Institutet för social forskning er i tvil om den byforskning som allerede drives på nasjonalt plan og av nordiske institusjoner er et lempelig utgangspunkt for et nordisk bidrag til OECD-prosjektet, da dette først og fremst er myntet på byenes vekst og tilbakegangsproblemer samt byenes økonomi og deres betydning for økonomisk utvikling. Et nordisk program knyttet til OECD-prosjektet bør etter instituttets mening i hovedsak konsentreres til disse problem.

Instituttet fremholder at byutvikling og byproblem utgjør relevante og vesentlige forskningsområder, men finner at det foreliggende forslag er alt for vagt formulert til å kunne avgjøre om det skulle gi opphav til fruktbar ytterligere forskning på området.

Svenska arbetsgivareföreningen avstår fra å uttale seg om medlemsforslaget.

3. Utvalget

I medlemsforslaget blir det pekt på at byenes problemer har blitt større de seneste år. Ekspansjonsproblemene under høykonjunkturen synes forvandlet til stagnasjon eller regresjonsproblem under den eksisterende lavkonjunktur.

Mangelen på byforskning er følbart, og kunnskapene innenfor mange områder er i dag ikke tilstrekkelige for at byene kan planlegge sin virksomhet frem i tiden på en tilfredsstillende måte. For å bøte på denne mangel planlegges det innen rammen for OECD et omfattende byforskningsprosjekt.

Utvalget konstaterer at ingen remissinstanser går imot det fremlagte

medlemsforslag, selv som enkelte stiller seg tvilende til de foreslåtte prosjekts berettigelse og heller ville foretrekke ytterligere forskning om byenes miljø eller kanalisere midlene til forskning om stagnasjons- og avviklingsproblem i sin alminnelighet, hvorav forskning om byenes problemer bare er et spesialtilfelle.

Utvalget vil imidlertid peke på den vanskelige finansielle stilling mange storbyer er kommet i og på de uheldige følger dette kan få for byenes innbyggere.

Utvalget er således enig med forslagsstillerne om behovet for en større forskningsinnsats enn hva som hittil er gjort for å belyse byenes problemer. Dette vil kunne danne bakgrunnen for utformingen av nasjonale byutviklingspolitiske program. I denne sammenheng vil en bemerke at Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NÄRP) har igangsatt ett storbyprosjekt som omfatter 13 byregioner. Prosjektets hovedområder vil være storbyenes strukturproblemer, bolig- og arbeidsplasslokalisering, byfornyelse og storbyene og den offentlige økonomi. Hertil kommer flere utredninger om byproblemer som er blitt utført i de nordiske land.

Utvalget er enig med forslagsstillerne at det er formålstjenlig å samordne de nordiske innsatser i forbindelse med det pågående byforskningsprosjekt innen rammen for OECD. Utvalget finner det viktig at de nordiske land deltar i prosjektet. En fellesnordisk rapport over byutviklingens nåværende situasjon i Norden vil være et nyttig bidrag til OECD-prosjektet. Utvalget legger vekt på at en slik kartlegging blir raskt foretatt for derved å kunne være underlagsmateriale for OECD-prosjektet i startfasen.

Utvalget er derfor enig med de remissinstanser som uttaler at det først og fremst bør være tale om sammenstilling av allerede kjent materiale og at dette arbeid bør søkes innpasset i NÄRP's storbyprosjekt. En forutsetning må være at tilstrekkelige ressurser stilles til rådighet slik at det opprinnelige storbyprosjekt ikke blir forsinket.

Når det gjelder forslaget om at man på grunnlag av ovennevnte kartlegging skal utforme et problem- og programorientert forskningsprogram om byutviklingen, finner utvalget det lite hensiktsmessig å knytte dette sammen med OECD's byforskningsprosjekt. I og med at de fleste medlemsland i OECD er langt større enn de nordiske, rommer prosjektet faren for en konsentrasjon om problemer som i det vesentligste gjelder byer av en helt annen størrelse enn man finner i Norden. Dessuten taler likheten i bystrukturen i de nordiske land for et fellesnordisk prosjekt. Utvalget mener derfor at det bør oppstilles et rent nordisk byforskningsprogram, men at hensyn tas til de erfaringer og resultater som gjøres innen rammen av OECD og likeledes innen FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE). Utvalget finner det naturlig at størrelsen på byene som tenkes omfattet av programmet også vurderes

ved utformingen av et nordisk byforskningsprogram. Hovedvekten bør imidlertid legges på storbyene hvor de fleste mennesker har sitt livsmiljø.

Utvalget vil dessuten fremholde at i et nordisk byforskningsprogram vil et viktig element være å studere nærmere avveiningen mellom bruk av areal til jordbruksformål og til bolig-, rekreasjon- og industriformål.

Utvalget er enig med de remissinstanser som fremholder at før et nordisk program iverksettes bør man avvente erfaringene fra NÄRP's storbyprosjekt. Nordiske institusjoner som Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) og Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) bør etter utvalgets mening medvirke i en eventuell planleggings- og gjennomføringsfase av et nordisk byforskningsprogram.

Under henvisning til ovenstående vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at først å sammenstille en rapport om byutviklingens nåværende situasjon for OECD's byprosjekt, og deretter på grunnlag av denne rapport og de erfaringer man vinner fra Nordisk Ministerråds storbyprosjekt overveie behovet av et problem- og programorientert forskningsprogram om byutviklingen.

Stockholm, 19. desember 1979

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>
<i>Kaj Bärlund (Sd)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Egon Jensen (S)</i>
<i>Bertil Jonasson (c)</i>	<i>Arvo Kemppainen (Skdl)</i>
<i>Lars Korvald (KrF)</i>	<i>Svante Lundkvist (s)</i> Formann
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Gabriel Romanus (fp)</i>	<i>Petter Savola (K)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Medlemsförslag

om åtgärder för att underlätta industriella projekt

(Väckt av Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Poul Schlüter, Kåre Willoch)

Samarbetet mellan de nordiska länderna är mer vidsträckt än mellan andra grupperingar av fria länder. Under de senaste decennierna har gemenskapen ytterligare förstärkts. Betydande framsteg har gjorts när det gäller att harmonisera utvecklingen i skilda avseenden. Institutioner har tillkommit som givit samarbetet stadga och styrka. Trots skillnader i säkerhetspolitisk inriktning utgör Norden sedan lång tid ett område av stabilitet.

Samarbetet bör emellertid ytterligare fördjupas, inte minst på det ekonomiska och industriella området. Det ankommer på de nordiska regeringarna att vidtaga åtgärder i detta syfte och att skapa gynnsamma förutsättningar för en sådan utveckling. Företag och institutioner på det ekonomiska och tekniskt industriella området bör ta tillvara de vidgade samarbetsmöjligheter som därmed skapas.

Regeringarna bör därför ge i uppdrag åt en gemensam nordisk utredning att undersöka i vad mån lagstiftningen i de olika länderna innebär hinder mot ett utvidgat samarbete och dessutom föreslå åtgärder ägnade att underlätta samnordiska projekt. Speciellt bör skattelagar och etableringslagar uppmärksammas. Ett regelsystem bör med andra ord eftersträvas, som främjar tillkomsten och utvecklingen av gemensamma och integrerade projekt på det industriella området och i fråga om forskning och teknisk utveckling.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en översyn av de nordiska ländernas lagstiftning med sikte på att främja gemensamma projekt på det industriella området.

Stockholm den 19 februari 1979

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Allan Hernelius (m)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Schlüter (KF)

Kåre Willoch (H)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 532)**BILAGA 2***Betänkande från Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 26. september 1979 i Oslo og 19. desember 1979 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 554/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å utarbeide en oversikt over lovgivningen i de nordiske land med sikte på å fremme fellesprosjekt på det industrielle området.

Forslagsstillerne viser til at samarbeidet mellom de nordiske land er mer utbredt enn mellom andre grupperinger av frie land. Under de seneste decenniener har dette fellesskap blitt forsterket. Dette samarbeidet bør imidlertid ytterligere fordypes, ikke minst på det økonomiske og industrielle området.

Det bør derfor foretas en fellesnordisk utredning for å undersøke i hvilken grad lovgivningen i de ulike land innebærer hinder for et utvidet samarbeide og dessuten foreslå tiltak med sikte på å fremme fellesnordiske prosjekt. Skattelover og etableringslover bør gis spesiell oppmerksomhet. Målet bør være et regelsystem som fremmer etablering og utvikling av felles- og integrerte prosjekt på det industrielle området og i spørsmålet om forskning og teknisk utvikling.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelse er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordiska investeringsbanken
Nordisk industrifond
Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
Nordens fackliga samorganisation — NFS

Danmark:

Handelsministeriet
Dansk Arbejdsgiverforening
Industrirådet
Provinshandelskammeret
De danske Handelsforeningers Fælles-Organisation
Grosserer-Societetet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Finland:

Finansministeriet
Handels- och industriministeriet
Finlands bank
Finlands akademi
Utvecklingsområdesfonden
Ålands landskapsstyrelse
Affärsarbetsgivarnas centralförbund
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Norge

Industridepartementet
Norges industriforbund

Sverige:

Sveriges riksbank
Konjunkturinstitutet
Kommerskollegium
Statens industriverk
Stockholms handelskammare
Skånes handelskammare
Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren
Styrelsen för teknisk utveckling (STU)
Norrlandsfonden
Sveriges industriförbund
Sveriges grossistförbund
Tjänstemännens centralorganisation (TCO)
Landsorganisationen i Sverige
Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget og deretter de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Den nordiske Investeringsbank opplyser at siden 1976 har banken finansiert en rekke nordiske investeringsprosjekter på det industrielle område uten å møte vesentlige hindringer for etableringen av disse. Imidlertid er banken oppmerksom på at den forskjellige lovgivning i de nordiske land kan skape problemer. En videre utbygging av det industrielle samarbeide i Norden vil ofte forutsette konsentrasjoner og fusjoner over landegrensene. Opprettelse av slike selskaper kan tenkes å støte på vanskeligheter av både juridisk, skattemessig og etableringsmessig karakter. Banken finner det derfor hensiktsmessig å foreta en gjennomgang av lovgivningen i Norden med henblikk på å fremme felles prosjekter.

Det nordiske skattevitenskapelige forskningsråd kan støtte idéen om å fremme fellesnordiske industriprosjekt. Imidlertid betviler rådet behovet for en fellesnordisk utredning på skattelovgivningens område. Etter rå-

dets oppfatning hemmer de nordiske skattelovene ikke opprettelsen av fellesnordiske industriprosjekter, og når det gjelder samarbeide om forskning og teknisk utvikling så gir lovene skattelettelser. Rådet opplyser at dets neste prosjekt vil være en sammenligning av de nordiske lands skattesystem og skattestruktur for derigjennom bl. a. kartlegge mulighetene for ytterligere harmonisering av lovgivning og rettspraksis.

Nordisk industrifond støtter forslaget og konstaterer at fondets erfaringer hittil viser at utviklingssamarbeide mellom industriforetak i de nordiske landene kan være av stor betydning. Prosjektet må imidlertid være av en viss størrelse for at det skal være lønnsomt. Blant annet må det inngås avtaler som regulerer de økonomiske- og juridiske forhold (f. eks. eiendomsrett til eventuell patent) under både utviklings- og utnyttelsesfasen. Fondet betoner viktigheten av at regler for denne type virksomhet og beskatningsregler av utviklingsstøtte er likeartet i de nordiske land.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) viser til sin industripolitiske rapport som ble fremlagt i 1978. I denne konstateres at det finnes et behov for å aktivere og effektivisere industripolitikken såvel på nasjonalt som på nordisk plan. I rapporten fremføres flere forslag om hvorledes de nordiske land skal opprettholde sin konkurransekraft.

NFS slutter sig til forslagetets rekommandasjon, men anser samtidig at denne er altfor begrenset for å nå sitt mål. Et aktivt og omfattende industripolitisk samarbeide må betraktes som en forutsetning for å kunne opprettholde industriutviklingen og sysselsettingen i 80-årene.

Flere tiltak så som fellesnordiske utredninger og økt satsing på nordisk forsknings- og utviklingssamarbeide bør gjennomføres. Videre bør det regionalpolitiske samarbeide på Nordkalotten skje i nær sammenheng med det industripolitiske samarbeidet.

NFS anser at den nordiske industripolitiske samarbeidsorganisasjon er helt utilstrekkelig og foreslår opprettet et særskilt industripolitisk sekretariat under Ministerrådssekretariatet i Oslo.

Et slikt utbygd industripolitisk samarbeide bør også omfatte representanter for offentlige nordiske samarbeidsorganer og for arbeidsmarkedets parter.

NFS mener att representanter for lønnstakerorganisasjonene bør gis muligheter til å avgi synspunkter og medvirke på alle plan i det nordiske industripolitiske samarbeidet.

Den nordiske investeringsbank vil være av stor betydning ved finansieringen av fellesnordiske eksportprosjekter. En rådgivende gruppe bestående av representanter for det foreslåtte industripolitiske sekretariat og lønnstakerorganisasjonene bør opprettes.

Videre bør samarbeidet mellom banken og de organ som svarer for nordisk industripolitisk samarbeide bygges ut. Dessuten bør lønnstakerorganisasjonene være representert i bankens styre.

På basis av ovennevnte synspunkter bør etter NFS's oppfatning Ministerrådet nedsette et utvalg for å granske det nordiske industripolitiske samarbeide i et videre perspektiv. Det foreliggende forslag bør inngå som en del av en slik utredning. NFS ønsker å delta i utvalget.

Danmark

Handelsministeriet viser til at samarbeidet over landegrensene mellom de enkelte industrivirksomheter betinges bl. a. av de enkelte lands nasjonale lovgivning og administrative inngrep. Ministeriet påpeker videre at industristrukturen i de nordiske land er forskjellig og at den industripolitikk som de fører adskiller seg på vesentlige punkter. Det er imidlertid løpende kontakt mellom de nordiske departementer for å drøfte disse problemer.

Handelsministeriet erklærer seg rede til, i samarbeid med de øvrige berørte nordiske departementer, å overveie behovet for å utrede de problem medlemsforlaget reiser.

Dansk Arbejdsgiverforening og Industrirådet fremholder i en fellesuttalelse som støtter forslaget, at også administrative forskrifter må bli omfattet av den påtenkte undersøkelse. Således vil det lette prosjektsamarbeidet hvis eksportkredittinstitusjonene i de enkelte land kan bidra til finansieringen av utstyr som produseres i andre nordiske land som ledd i spesialiseringsavtaler eller som komponenter i fellesprosjekter.

Som eksempel på enkeltstående lovbestemmelse som hemmer industrielt samarbeide i Norden nevnes den svenske medbestemmelseslov hvorved fagforeninger har vetorett vedrørende bruk av entreprenører. Den beste måten å fremme fellesprosjekter på vil imidlertid være ifølge Arbejdsgiverforeningen og Industrirådet å foreta en fundamental forbedring av industriens arbeidsvilkår, bl. a. avvikle selektiv støtte til enkeltstående bedrifter og bransjer. Slike støtteordninger skaper en konkurranseforvridning i den nordiske samhandel.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd støtter forslaget og viser til Industripolitisk Rapport som er utarbeidet av Nordens Fackliga Samorganisation.

Finland

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget.

Finlands bank fremholder at det er ønskelig med økt nordisk samarbeide på det økonomiske og industrielle område. Spesielt ville det være ønskelig med et samarbeide mellom foretakene slik at det kunne føre til en regional utjevning av arbeidskraftsetterspørselen i Norden.

Finansministeriet støtter bestrebelsene i å legge forholdene til rette for fellesnordiske prosjekt. Slike prosjekt vil troligens bedre mulighetene for fremgang på de internasjonale markeder, særlig hvor konkurransen gjelder store prosjekt.

Ministeriet fremholder at en viktig forutsetning for fellesprosjekt er at nødvendig finansiering kan ordnes. Således bør forutsetningene for Den nordiske Investeringsbanks virksomhet trygges eller helst forbedres. Banken må sørge for at de ulike lands foretak behandles jevnbyrdig og at det tas hensyn til regionale utviklingssynspunkter.

Ministeriet peker dessuten på at landenes skattelovgivning har stor betydning for etableringen av fellesprosjekt. De nordiske finansdepartement har nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere beskatning av nordiske medborgere som arbeider utenfor sitt hjemland.

Handels- og industriministeriet viser til den innen Ministerrådets pågående utredning om multinasjonale foretak og dens delutredninger om nordisk konkurranserett, etableringsrett, arbeidsrett og skatterett.

Videre vises det til den nordiske prosjektteksportutredning hvor en delutredning vil behandle de juridiske spørsmål ved etablering av konsortier mellom foretak fra ulike nordiske land.

Da disse utredninger forventes å behandle de spørsmål som er nevnt i premissene til forslaget, finner ministeriet det ikke maktpåliggende å foreta en nordisk utredning på nåværende tidspunkt. Derimot foreslår ministeriet at Ministerrådet gis i oppdrag på grunnlag av ovennevnte utredninger, å foreta en oversikt over lovgivningen i de nordiske land slik som medlemsforslaget forutsetter.

Utvecklingsområdesfonden AB finner at lovgivningen er ganske lik i de nordiske land og at den største forskjellen i praksis ligger i beskatning og arbeidsforholdsspørsmål. Etter fondets mening virker valuta-restriksjoner og forskjellige tekniske standarder i de enkelte land forstyrrende inn på samarbeidet. Fondet trekker en parallell med det frie nordiske arbeidsmarked, og mener at man må arbeide for et friere nordisk kapitalmarked.

Informasjonsvirksomheten mellom landene må bedres slik at det blir mulig å formidle investeringskommunens lokale forutsetninger til et foretak som planlegger investeringer i et annet nordisk land.

Affärsarbetsgivarnas centralförbund og *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* fremholder i en fellesuttalelse at manglende informasjon, språkkunnskap, erfaringer samt fordommer trolig utgjør større hinder for industrielt samarbeide enn de rent juridiske vanskeligheter. En eventuell utredning burde også belyse samarbeidsmulighetene for de ulike bransjer.

Viktig moment for industrielt samarbeide vil ifølge forbundene være større bevegelsesfrihet for kapital. Samarbeidet mellom foretakene må være uavhengig av markedssituasjonen, og de enkelte foretaks marked skal utgjøres av hele Norden. Samarbeidende nordiske foretak vil få bedre innpass på verdensmarkedet enn hver for seg.

Forbundene betoner også betydningen av at man søker å harmonisere lovgivningen i de nordiske land slik at virksomheten i hvilket

som helst nordisk land ikke skulle bli mer ufordelaktig enn i eget land. Om den foreslåtte utredning blir igangsatt, bør også representanter for næringslivets organisasjoner delta i arbeidet.

Finlands akademi støtter forslaget og peker på nødvendigheten av økt nordisk samarbeide for å kunne øke den teknologiske kunnskap og å bevare den internasjonale konkurransekraft. I følge akademiet er det helt klart at lovgivningen i de nordiske land ikke har vært tilstrekkelig egnet til å fremme fellesnordiske prosjekt. Arbeidet burde nå starte med revidering og eventuelt harmonisering av skattelover og av lover som regulerer foretaksetablering.

Norge

Industridepartementet stiller seg positivt til forslaget og fremholder at det igangsatte arbeid i svensk-norsk regi for å skaffe oversikt over skattelovgivning i de to land, og hvilke hindringer det kan legge for et svensk-norsk industri- og energisamarbeide, kan gi et verdifullt bidrag.

Mot bakgrunn av at Norge er engasjert i drøftelser med Sverige og Finland med sikte på å komme frem til fellesprosjekter innen områdene industri og energi, finner departementet det nyttig at det foreslåtte utredningsarbeide iverksettes.

Norges industriforbund støtter forslaget og finner at økt nordisk bedriftssamarbeide vil være et naturlig ledd i den fortsatte internasjonalisering av norsk industri. Det nære handelsmessige samarbeid mellom de nordiske land og den forventede industrielle utvikling i årene fremover synes å gjøre det naturlig med et nært samarbeide mellom nordiske foretak innen områdene forskning, utvikling, produksjon og markedsføring, hvor det synes å foreligge et uutnyttet potensial.

Forbundet fremholder at bedriftene selv må avgjøre ut fra vurderinger om de ønsker å gå inn i et nordisk fellesprosjekt. Myndighetens rolle er å fastsette de generelle arbeidsvilkår.

Forbundet peker på at forhandlingene om Volvoavtalen viste at det forelå visse selskapsrettslige og skatterettslige ulikheter mellom Norge og Sverige. Disse problemene er neppe begrenset til forholdet mellom disse to land.

Forbundet foreslår at en eventuell utredning også bør ta opp spørsmålet om en egen nordisk aksjeselskapsform, noe i likhet med EF's opplegg til et såkalt "europeisk selskap".

Sverige

Sveriges riksbank støtter forslaget, men mener at en eventuell utredning bør utnytte de resultater som det pågående arbeid i Ministerrådets regi om multinasjonale foretak vil gi. I dette arbeid foretas bl. a. en

gjennomgang av lovgivninger i de nordiske land på områder som omfattes av foreliggende forslag selv om formålet er et annet.

Når det gjelder valutarestriksjonene finner banken det vanskelig å kunne endre reglene slik at de favoriserer nordiske industriprosjekt på grunn av Sveriges internasjonale forpliktelser på området.

Konjunkturinstituttet konstaterer at i små økonomier som de nordiske må ekspanderende foretak relativt tidlig utvide sin aktivitet utover landets grenser. På grunn av internasjonale ulikheter i lovgivning, språk, forretningsskikk, etc. står derfor foretak i små land allerede tidlig i sin utvikling overfor ekstra kostnader. Det fremstår dermed som en samfunnsøkonomisk vinst om næringslovgivningen i Norden er enhetlig, og dermed lett å få oversikt over, spesielt for små og middelstore foretak. Samtidig må man være klar over at det finnes forskjeller i lovgivningen mellom de nordiske land, hvilket er snarere uttrykk for forskjell i politiske vurderinger eller strukturelle forhold enn resultat av historiske tilfeldigheter.

I slike tilfelle mener instituttet at det må skje en avveining mellom verdien av nordisk enhet i næringslovgivningen og verdien av å ha den nasjonale lovgivning tilpasset de spesielle hjemlige forhold.

I følge instituttet bør den foreslåtte oversikt behandle dette avveiningsproblem.

Statens industriverk støtter forslaget, men minner om de anstrengelser som tidligere er gjort for å harmonisere aksjeselskapsloven i de nordiske land samt det svenske forslag til aksjeselskapslov i 1971 der hovedformålet var å skape en nordisk rettslikhet. Til tross for dette mener Industriverket at en nordisk utredning på de foreslåtte områder vil være nyttig.

Styrelsen för teknisk utveckling tiltrer hva som anføres i medlemsforslaget. I sin rapport til regjeringen konstaterer styrelsen at industristrategien for 80-årene må løse de problem på kort og mellomlang sikt som er skapt av den globale overkapasitet innen mange industribransjer. Ved utforming av forskning og utrednings-(FoU)-politikken de nærmeste år må man tenke på hvorledes samfunnsstrukturen skal se ut i 1990-årene.

Ved utvikling av fellesnordiske tekniske industriprosjekt må man etter styrelsens oppfatning anlegge et slikt langt tidsperspektiv. En utredning bør også ta i betraktning hvorledes ulike forutsetninger varierer mellom de nordiske land for å ta i bruk ny teknologi samt om økt utviklingssamarbeide mellom de nordiske land vil redusere betydningen av produktpris som konkurransefaktor.

Videre vil det være viktig å analysere forutsetningen for samarbeid i form av nasjonal prioritet, motiv for samarbeid, konkurransesituasjon og potensielle prosjektdeltakere.

Endelig finner styrelsen det viktig at man utifra de nasjonale studier som nå foreligger om de ulike nordiske lands tekniske industrielle framtid søker å identifisere mulige områder for økt nordisk samarbeide.

Kommerskollegium har innhentet uttalelser fra Västsvenska handelskammaren og handelskammene i Stockholm, Göteborg og Skåne. Samtlige er positive til forslaget og betoner betydningen av at samarbeidet mellom de nordiske land på det økonomiske og industrielle området økes og fordypes. Handelskammaren i Göteborg og Västsvenska handelskammaren anbefaler dessuten en rask oversikt og i visse tilfelle endringer i de nordiske lands lovgivning. Skånes handelskammer forutsetter at den kommende lovoversikt ikke bare tar for seg industriområdet, men dekker også handel-, håndverk- og sjøfartsområdet. Utredningen bør også se over mulighetene til mer direkte stimulans av det økonomiske og handelsmessige samarbeidet mellom de nordiske land. Som eksempel nevnes påskyndelse av beslutning i spørsmålet om faste forbindelser over Øresund.

Kollegiet foretar i sin uttalelse en kort gjennomgang av de svenske lover som regulerer utenlandsk innflytelse i svenske foretak.

Kollegiet støtter forslaget, og foreslår at utredningen også bør søke å belyse eksistenser av hindringer for et utvidet nordisk industrisamarbeide. Senere bør vurderes om man ved ny lovgivning om f. eks. etablering og skatter kan fremme fellesnordiske prosjekt.

Ved utformingen av nye lover anser kollegiet det viktig at hensyn tas til de nordiske lands internasjonale forpliktelser bl. a. vis à vis EFTA og EG, og at utformingen skjer på en ikke-diskriminerende måte.

Norrlandsfonden støtter det fremlagte forslag.

Sveriges industriförbund viser til den lange tradisjon i de nordiske land når det gjelder å harmonisere lover og på andre måter lette næringslivets samarbeide over grensene.

I det senere har imidlertid ifølge forbundet, de nordiske aspektene ofte blitt skjøvet i bakgrunnen. Dette gjelder også myndighetenes administrative praksis. Dessuten har mengden av lover og administrative forordninger blitt så stor at det er vanskelig å få oversikt over den myndighetspraksis som berører samarbeid over landegrensene i Norden. Forbundet støtter derfor det fremlagte forslag og fremholder at for å få resultater innen rimelig tid bør de spørsmål prioriteres som har størst økonomisk betydning.

Som eksemplar på lovgivning som hemmer fellesnordiske prosjekter nevner forbundet de svenske valutaregler og den norske konsesjonslovgivning. For å oppnå valutalisens må det ofte dokumenteres at investeringen fremmer svensk eksport i en eller annen form.

I forbindelse med etablering i Norge har svenske foretak erfart vilkårlig bruk av konsesjonslovene og at systemet virker konkurransesig diskriminerende. Investeringene i Norge skjer således under usikker-

het om de forvaltningsmessige forutsetningene for virksomheten. Dette utgjør en kostnadsrisiko utover den vanlige forretningsmessige risiko.

Svenska arbetsgivareföreningen konstaterer at utviklingen av samarbeidet f. eks. i form av underleveranser innen de nordiske land er vokst frem meget sterkt de seneste decenniene. Denne utvikling har skjedd som en naturlig følge av konkrete kontakter mellom enkelte fortak.

Foreningen viser til at den statlige innsats har vært å unngå å legge for store hindringer i veien. Regjeringenes komiteer for utvikling av industrielt samarbeide synes å ha hatt en begrenset effekt. Enkelte nordiske regjeringer har også vedtatt tiltak som har hindret kommersielt samarbeide.

Utredningen bør særlig se på skatte-, etablerings- og valutalovgivningen for å identifisere og fjerne eksisterende hindringer for industrielt samarbeid.

Etter foreningens mening bør utredningen ikke gis en slik avgrensning at den konsentreres på å fremme store og iøynefallende prosjekt. For å skape balanse til de politiske oppnevnte utredere foreslår foreningen at det etableres et panel av økonomer fra de nordiske land for at disse som eksperter kan analysere hindringer og forutsetninger for økt samarbeide mellom industriforetak i Norden.

Sveriges grossistförbund støtter forslaget og viser til at økt samarbeide mellom nordiske foretak kan øke effektiviteten på det nordiske marked og styrke nordiske foretaks konkurransevne på det internasjonale marked.

Forbundet minner om at forslagsstillerne viser til at samarbeidet mellom de nordiske land er mer utbredt enn mellom andre grupperinger av frie land. Etter forbundets mening må dette forhold mer enn hittil komme til uttrykk på det økonomiske området.

Remissuttalelser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt Danmark

Provinshandelskammeret uttaler at forslaget ikke foranlediger noen kommentar.

Grosserer-Societet har ingen merknader til forslaget.

De danske Handelsforeningers Fælles-Organisation mener at de ikke har anledning til å uttale seg om industrielle problemer og ønsker således ikke å fremkomme med noen uttalelse om forslaget.

3. Utvalget

Det eksisterer et nært samarbeid mellom de nordiske land. Dette samarbeid bør ytterligere utdypes, spesielt på det økonomiske og industrielle området. I dag kan den nasjonale lovgivning, spesielt etablerings- og skattelover, innebære hinder for etablering av fellesnordiske prosjekt og av utvidet samarbeid.

Utvalget konstaterer at ingen remissistanter uttaler seg imot forslaget om å foreta en kartlegging av de nordiske lands lovgivning med sikte på å fremme fellesnordiske prosjekt på det industrielle området. Tidligere erfaringer i Norden viser at selskapsrettslige og skatterettslige ulikheter kan vanskeliggjøre gjennomføringen av avtalte prosjekt. I denne forbindelse vil utvalget vise til at det er igangsatt et arbeid i svensk-norsk regi for å lage en oversikt over skattelovgivningen i de to land og hvilke hindringer den kan skape for et eventuelt svensk-norsk industri- og energisamarbeid.

Generelt vil utvalget fremholde at fellesnordiske prosjekt kan bedre mulighetene for fremgang på internasjonale markeder, særlig hvor den internasjonale konkurranse gjelder større prosjekt. Også på det nordiske marked vil effektiviteten kunne økes. Et slikt økt samarbeid vil kunne resultere i en regional utjevning av arbeidskraftsetterspørselen i Norden.

Utvalget er således enig med forslagsstillerne om behovet for å undersøke i hvilken grad lovgivningen i de ulike nordiske land hindrer et utvidet prosjektsamarbeid, men utvalget vil også slutte seg til de uttalelser som enkelte remissinstanser anfører om at et slikt utredningsarbeid hovedsaklig bør baseres på allerede utført arbeid i nasjonal og nordisk regi. Spesielt vil utvalget fremholde den nordiske prosjekt-eksportutredningen som utføres av Nordisk Ministerråd og som også i en viss grad vil behandle spørsmålet om dannelsen av konsortier mellom foretak fra de forskjellige nordiske land.

Under henvisning til medlemsforslaget og til hva som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.

Stockholm, 19. desember 1979

Gunnar Berge (A) *Gro Harlem Brundtland (A)*

Kaj Bärlund (Sd) *Allan Hernelius (m)*

Elsi Hetemäki-Olander (Kok) *Johan J. Jakobsen (Sp)*

Paul Jansson (s) *Egon Jensen (S)*

Bertil Jonasson (c) *Arvo Kempainen (Skdl)*

Lars Korvald (KrF) *Svante Lundkvist (s)*
Formann

Erlendur Patursson (Tvfl) *Gabriel Romanus (fp)*

Petter Savola (K) *Henrik Westerlund (Sfp)*

Kåre Willoch (H)

Medlemsforslag

om koordinering og intensivering af verksamhet beträffande upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

(Väckt av Erik Adamsson, K. B. Andersen, Guttorm Hansen, Sture Palm och Robert Pedersen)

Der er i de nordiske lande en lang tradition for en fælles og meget positiv holdning til Menneskerettighederne og deres internationale og nationale beskyttelse. Denne holdning manifesterede sig for nylig på FNs 33. generalforsamling i det indlæg, som Islands udenrigsminister afgav på alle de nordiske landes vegne i anledning af 30 års dagen for vedtagelsen af verdenserklæringen om Menneskerettigheder, og hvori 30 års fælles nordiske synspunkter på Menneskerettighedspolitikken fik markant udtryk. Denne fælles politik på det internationale plan koordineres i de nordiske udenrigsministeriers arbejdsgruppe om Menneskerettighederne. Også for så vidt angår gennemførelsen af Menneskerettighederne på nationalt plan sker der et nordisk samarbejde, som bl. a. har manifesteret sig i lovgivningen til gennemførelse af FNs konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination.

Dette intensive nordiske samarbejde om Menneskerettighederne på det politiske niveau modsvares imidlertid ikke af en tilsvarende nordisk koordinering og stimulering af den forsknings- og undervisningsvirksomhed, som sker på nordiske læreanstalter og skoler, i frivillige organisationer og i den almindelige folkeoplysning.

Det er almindelig erkendt, at Menneskerettighederne først får liv, når de lever og udvikles i befolkningen, og hertil kræves en intensiv undervisnings- og oplysningsvirksomhed, som må ske på grundlag af selvstændig forskning. I alle de nordiske lande foregår der både undervisning og, måske mere sporadisk, forskning i og diskussion af den nationale og internationale beskyttelse af Menneskerettighederne, såvel inden for den offentlige undervisning og folkeoplysning og på de højere læreanstalter som i frivillige organisationer. Under hensyn til den stærke fælles tradition på dette område i nordiske lande forekommer det imidlertid rimeligt at søge at koordinere den eksisterende virksomhed på området for at undgå overlappning samt at stimulere en øget virksomhed. En undersøgelse, som blev fremlagt af Europarådet på UNESCOs kongres om undervisning i Menneskerettigheder i Wien 12.—16. september 1978, viste, at i hverken Danmark, Island, Norge eller Sverige har universiteterne særlige kurser i Menneskerettighederne.

Den nordiske tradition på Menneskerettighedsområdet har som nævnt manifesteret sig i en selvstændig nordisk politik både internationalt (ikke blot multilateralt, men også i ikke ringe omfang i forbindelse med bilaterale demarcher over for krænkelse af Menneskerettighederne i andre lande m. v.) og for så vidt angår skridt til at sikre gennemførelsen af Menneskerettighederne i de enkelte nordiske lande. Der sker imidlertid ingen systematisk fællesnordisk vurdering af denne politik uden for de politiske organer, og der sker ingen systematisk orientering herom over for omverdenen og over for befolkningen i de nordiske lande. Også på disse områder er der behov for en fællesnordisk indsats. En øget indsats på dette område har ikke alene værdi i sig selv, men vil også kunne medvirke til at forbedre det politiske og saglige grundlag for en fortsat fællesnordisk Menneskerettighedspolitik.

Der er i en lang række internationale sammenhænge, f. eks. i FN, UNESCO, Europarådet og på konferencen om sikkerhed og samarbejde i Europa, vedtaget vigtige beslutninger om intensiveret undervisning i og udbredelse af kendskab til Menneskerettighederne. Om end opfyldelsen af disse beslutninger påhviler regeringerne i de enkelte lande, vil en fællesnordisk koordinering og stimulering af oplysnings- og forskningsvirksomheden på dette område øge effektiviteten af den indsats, der gøres for at gennemføre disse beslutninger.

Sammenhængen mellem forskning og undervisning i Menneskerettighederne på forskellige niveauer og i den almindelige folkeoplysning er flere gange understreget, jfr. f. eks. UNESCOs rekommandation vedrørende undervisning i international forståelse, samarbejde og fred samt undervisning vedrørende Menneskerettighederne og grundlæggende frihedsrettigheder af 19.11.1974. En samlet politik på dette område kan imidlertid kun skabes, hvis der eksisterer en koordinerende og stimulerende instans, som anlægger et samlet syn på Menneskerettighederne snarere end at anskue Menneskerettighederne alene ud fra en enkelt sektor, f. eks. folkeskolen eller de juridiske fakulteter. Hidtil har bl. a. økonomiske hensyn stillet sig i vejen for etableringen af sådanne instanser i de enkelte lande, men ved at etablere en sådan instans med fællesnordisk udgangspunkt ville grundlaget blive tilstrækkeligt omfattende til, at de til rådighed stillede ressourcer vil kunne udnyttes rationelt, f. eks. i form af en fælles nordisk biblioteks- og dokumentationstjeneste og fællesnordiske publikationer.

Endelig kan det påpeges, at en fællesnordisk indsats på et område, hvor der er så stærke fællesnordiske traditioner, vil kunne medvirke til en øget forståelse for det nordiske samarbejde i almindelighed.

På baggrund af ovenstående betragtninger forekommer det påkrævet at vurdere muligheden for at koordinere og stimulere det nordiske samarbejde om Menneskerettighederne.

I denne forbindelse kan det overvejes at oprette eller støtte oprettelsen af en nordisk institution, som kan have til opgave at

— udbrede og styrke kendskabet til og forståelsen for og af Menneskerettighederne

— fremme, støtte og deltage i indsamling og udbredelse af oplysninger om Menneskerettighederne og deres gennemførelse og eventuelle overtrædelser i de nordiske og andre lande,

— gennemføre og støtte forskning i Menneskerettighedsproblematikken,

— arbejde med udviklingen af Menneskerettighederne og deres beskyttelse.

Tilsvarende institutioner findes i Strasbourg (International Institute of Human Rights), London (British Institute of Human Rights) samt ved en række amerikanske universiteter.

Under henvisning til det ovenfor anførte henstilles det derfor

at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge muligheden for på fællesnordisk grundlag at koordinere og intensivere forskning og undervisning i samt udbredelse af kendskabet til og arbejdet med at udvikle Menneskerettighederne samt at undersøge muligheden for at oprette eller støtte oprettelsen og driften af et nordisk samarbejdsorgan til at gennemføre denne virksomhed.

Stockholm den 21. februar 1979

Erik Adamsson (s)

K. B. Andersen (S)

Guttorm Hansen (A)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

*TILLÄGG***Forslag til arbejdsopgaver for et Nordisk Samarbejdsorgan for Menneskerettigheder.**

— Koordinering af den virksomhed som foregår i andre fora med henblik på at undgå overlappning.

— Publikationsvirksomhed, både med henblik på at udbrede kendskabet til Menneskerettighederne i de nordiske lande, og med henblik på at oplyse udadtil om nordiske erfaringer, forskningsresultater og drøftelser m. v. vedrørende Menneskerettighederne.

— Rådgivning af andre offentlige og private institutioner, som arbejder med Menneskerettighederne.

— Etablering af en samlet biblioteks- og dokumentationstjeneste i samarbejde med relevante eksisterende dokumentationscentraler.

— Undervisning (eventuelt i form af rådgivning af eksisterende institutioner), ikke mindst af særligt udsatte minoriteter, som f. eks. udlændinge og indsatte, af grupper som har særligt ansvar for gennemførelsen af Menneskerettighederne, som f. eks. jurister og politi, samt af grupper som har særligt ansvar for udbredelse af kendskabet til Menneskerettighederne, f. eks. lærere og journalister.

— Forskning, ikke mindst af tværvideenskabelig karakter, eventuelt med støtte fra de eksisterende statslige stipendieprogrammer.

— Etablering af et debatforum vedrørende Menneskerettighederne ud fra en helhedsopfattelse, i modsætning til de fleste eksisterende fora for Menneskerettighedsdebat som normalt kun tager særlige aspekter op.

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 560)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 555/j om koordinering og intensivering af virksomhed vedrørende oplysning og forskning om de menneskelige rettigheder.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på flere møder, senest på møder den 28. og 29. januar 1980 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget der er fremsat den 21. februar 1979 henstiller, at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge muligheden for på fællesnordisk grundlag at koordinere og intensivere forskning og undervisning i samt udbredelse af kendskabet til og arbejdet med at udvikle menneskerettighederne, samt at undersøge muligheden for at oprette eller støtte oprettelsen og driften af et nordisk samarbejdsorgan til at gennemføre denne virksomhed.

Forslagsstillerne henviser blandt andet til, at der i de nordiske lande er en lang tradition for en fælles og meget positiv holdning til menneskerettighederne og deres internationale og nationale beskyttelse. Det nordiske samarbejde på politisk niveau modsvares imidlertid ikke af tilsvarende nordisk koordinering og stimulering af den forsknings- og undervisningsvirksomhed, som sker på nordiske læreanstalter og skoler, i frivillige organisationer og i den almindelige folkeoplysning. For at få menneskerettighederne til at leve og udvikles i befolkningen kræves en intensiv undervisnings- og oplysningsvirksomhed, som må ske på grundlag af selvstændig forskning. Forslagsstillerne finder det rimeligt at søge at koordinere en eksisterende virksomhed på området for at undgå overlapning samt at stimulere en øget virksomhed. Forslagsstillerne finder også, at der er behov for en fællesnordisk indsats med henblik på at vurdere den nordiske politik både internationalt og nationalt og for at sikre en systematisk orientering af omverdenen og befolkningen i de nordiske lande. En fællesnordisk indsats vil også øge effektiviteten af det arbejde der gøres, for at efterkomme internationale vedtagelser om intensiveret undervisning i og udbredelse af kendskab til menneskerettighederne. En samlet politik på dette område vil kun kunne skabes, hvis der eksisterer en koordinerende og stimulerende instans, som anlægger et samlet syn på menneskerettighederne snarere end at anskue menneskerettighederne alene ud fra en enkelt sektor f. eks. folkeskolen eller de juridiske fakulteter.

2. Remissudtalelser

Forslaget har været sendt til udtalelse hos følgende instanser, af hvilke de med (+) mærkede har afgivet svar i perioden 28. juni til 18. december 1979.

Danmark:

Udenrigsministeriet (+)
 Undervisningsministeriet (+)
 Amnesty International (+)
 FN-forbundet (+)
 Dansk Flygtningehjælp (+)
 KRIM

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena (+)
 Justitieministeriet (+)
 Finlands UNESCO-kommission (+)
 Skolstyrelsen (+)
 Ålands landskapsstyrelse (+)
 Amnesty International (+)
 Helsingfors universitetet
 Finlands FN-förbund

Norge:

Utenriksdepartementet (+)
 Institut for fredsforskning (+)
 Norsk Samband for de Forente Nasjoner (+)
 Den norske nationalkomite for UNESCO
 Amnesty International
 Det norske flyktningeråd

Sverige:

Universitets- och högskoleämbetet (+)
 Svenska unescorådet (+)
 Svea hovrätt (+)
 Statens invandrarverk (+)
 Jämställdhetskommittén (+)
 Diskrimineringsutredningen (DU) (+)
 Centralstyrelsen för svenska röda korset (+)
 Stockholms universitet (+)
 Uppsala universitet (+)
 Lunds universitet (+)
 Umeå universitet (+)
 Svenska FN-förbundet (+)
 Amnesty international (+)

De afgivne udtalelser kan sammenfattes således:

Der gives næsten enstemmigt en kraftig tilslutning til det synspunkt i medlemsforslaget, at der er behov for en øget indsats på det undervisningsmæssige, oplysende og forskningsmæssige område vedrørende menneskerettighederne.

Kun enkelte remissinstanser udtaler sig imod forslaget anbefaling af, at der bør iværksættes en undersøgelse af sagen.

De fleste remissinstanser mener i denne forbindelse, at man i høj grad bør undersøge mulighederne for at intensivere arbejdet gennem udnyttelse af eksisterende organer frem for at oprette et nyt samarbejdsorgan. Der peges i samme forbindelse på, at oprettelsen af et nyt samarbejdsorgan må befrygtes at medføre reduktion af de økonomiske ressourcer, der stilles til rådighed for andre samarbejdsorganer inden for samme sektor.

Nogle remissinstanser peger på, at en forskning omkring de menneskelige rettigheder bør henlægges til et bestemt nordisk universitet, således at bl. a. opbygning af en forskningsmæssig litteratursamling får de bedste kår.

Der gøres fra flere sider opmærksom på, at det er vigtigt i en intensivret virksomhed at bevare kontakten til de folkelige bevægelser.

Det er endvidere et gennemgående træk hos en række remissinstanser, at de henleder opmærksomheden på, at der den 10.—12. september 1979 i Norge blev holdt et seminar med repræsentanter for nordiske institutioner og enkeltpersoner, hvor man drøftede følgende tre hovedområder: menneskerettighederne i Norden, Norden i verdenssamfundet og organisatoriske spørgsmål vedrørende samarbejdet i Norden; det sidste med henblik på at etablere et netværk af nordiske institutioner og personer — som arbejder med oplysning om — og forskning i menneskerettighederne, og som måske kan danne grundlag for et nordisk samarbejdsorgan. Disse remissinstanser anbefaler, at Nordisk Råd afventer resultaterne fra seminaret og enten koordinerer sit arbejde hermed eller lader synspunkterne fra seminaret indgå i de fortsatte overvejelser.

Det norske utenrikesdepartement har i supplerende udtalelse afgivet efter afholdelsen af seminaret den 10.—12. september 1979 givet sin støtte til seminarets forslag om, at der oprettes en nordisk samarbejdskomité for menneskerettigheder. Samarbejdskomiteen bør støtte og også selv tage initiativ til nordiske samarbejdsopgaver inden for rammen af sit arbejdsområde, men skal ikke udforme eller tage standpunkt til nordisk politik på området.

3. Nordisk udenrigsministermøde i Reykjavik den 30.—31. august 1979

I kommunikeet fra det nordiske udenrigsministermøde den 30.—31. august 1979 udtales bl. a.:

På bakgrunn av den fortsatte voldsanvendelse i mange land som også har negative virkninger på internasjonale forhold, bekreftet ministrene at de nordiske land vil fortsette sitt aktive internasjonale engasjement for å fremme beskyttelsen av menneskerettighetene. De fremhevet i denne forbindelse på ny forbindelsen mellom de sivile og politiske og de økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.

De understreket betydningen av at det på FN's 34. generalforsamling blir gjort fremskritt i arbeidet med å forbedre de internasjonale gjennomføringsordninger for menneskerettigheter. De la særlig vekt på utbyg-

ningen av regionale samarbeidsordninger for å beskytte og fremme menneskerettighetene. Samtidig fant de at forslaget om opprettelse av en stilling om høykommissær for menneskerettigheter under generalsekretæren fortsatt burde vies oppmerksomhet. Bestræbelsene for å avskaffe tortur, dødsstraff, rasisme og rasediskriminering samt religiøs intoleranse i hele verden vil bli fortsatt fra de nordiske lands side.

Ministrene uttrykte sin anerkjennelse av det arbeid som utføres av FN's menneskerettskomisjon og dets organer, og noterte med tilfredshet at urbefolkningens situasjon og rettigheter er gjenstand for nærmere vurdering i underkomisjonen for beskyttelse av minoriteter og bekjempelse av diskriminering. Ministrene var enige om å overveie mulighetene for et nærmere nordisk samarbeid for å fremme urbefolkningens interesser.

4. Nordisk seminar om forskning, information og undervisning om menneskerettighetene den 10.—12. september 1979

Den 10.—12. september 1979 blev der i Oslo afholdt et nordisk seminar om forskning, information og undervisning om menneskerettighetene og om den internationale menneskerettighedsbeskyttelse. I et oplæg til mødet blev der givet udtryk for, at menneskerettighederne har fået en øget plads i national og international politik og retspraksis. Der er derfor opstået en voksende forventning om en bedre organisering af forskning, undervisning og information om menneskerettighederne. Der gives udtryk for, at det af flere grunde er naturligt at udvikle et nordisk samarbejde om disse spørgsmål, idet der er en lang tradition for en fælles og meget positiv holdning til menneskerettighederne i de nordiske lande. De nordiske lande har ratificeret de allerfleste vigtige internationale konventioner om menneskerettighederne, og i internationale organisationer har de nordiske lande for en stor del fulgt en fælles politik. De nordiske lande har en nok så ligeartet opfattelse af, hvad menneskerettighederne omfatter.

På seminaret, som havde deltagelse af personer, der i deres hjemlande har til opgave på centrale felter at søge at løse problemer omkring de menneskelige rettigheder, kom det klart til udtryk, at der eksisterer et ønske om at intensivere arbejdet med forskning, information og undervisning om menneskerettighederne.

Seminaret konkluderede i et forslag om oprettelse af en nordisk samarbejdskomite for menneskerettigheder. En sådan komite foreslås sammensat af personer, som arbejder med forskning, information eller undervisning og med to repræsentanter fra hvert af de nordiske lande. Det foreslås endvidere, at man i tillæg hertil bør overveje mulighederne for repræsentation fra Færøerne, Åland og eventuelt andre områder eller grupper, som kan komme til at få en særstatus i Nordisk Råd. Samarbejdskomiteen bør stå i nær kontakt med eksisterende institutioner som f. eks. FN-foreningerne, Nordisk Samisk Institut og andre interesserede organisationer og forskningsmiljøer i de nordiske lande.

Seminaret pegede på, at en nordisk samarbejdskomites opgaver bør

være at støtte samarbejdsinitiativer, som finder sted i form af forsknings- og undervisningsprojekter, kurser og seminarer.

Det understreges, at komiteen selv ikke bør have som opgave at tage standpunkt til, eller udforme, nordisk politik på området. Den må have en uafhængig stilling i forhold til de nordiske regeringer, men må — som en af sine opgaver — kunne støtte udredninger m. v., som kan være af nytte for de nordiske regeringers menneskerettighedsarbejde.

5. Juridisk udvalg

Juridisk udvalg anser det for betydningsfuldt, at de nordiske landes stilling som foregangslande i det internationale arbejde vedrørende fastlæggelse og beskyttelse af de menneskelige rettigheder befæstes og videreudvikles.

De afgivne remissudtalelser viser, at der er en voksende interesse for at beskæftige sig med disse spørgsmål, og antallet af remissinstanser, som gennem deres udtalelser røber en engageret og seriøs interesse for disse spørgsmål, er stort. De bekræfter, at menneskerettighedsspørgsmålene ikke kun interesserer en snæver kreds af forskere og andre med specialopgaver på dette felt men optager mennesker og organisationer med ganske forskellige udgangspunkter.

Det omtalte seminar i Oslo den 10.—12. september 1979 viser endvidere, at de mennesker og organisationer, som arbejder med disse spørgsmål, selv søger at anvise nye veje for det fortsatte samarbejde og pege på initiativer, som kan bevirke, at intentionerne virkeliggøres.

Seminarer viser også, at arbejdet med planerne for en videreudvikling nu er så langt fremme, at der er grundlag for at drage praktiske konsekvenser af de fremlagte tanker. Samtidig fremgår det af remissudtalelserne og debatten på seminarer, at det vil være vanskeligt at komme videre, med mindre der fra politisk side gives støtte til de fremlagte planer eller anvises andre muligheder for en videreudvikling i den retning, som medlemsforslaget peger mod.

Juridisk udvalg deler forslagsstillernes opfattelse af, at en videreudvikling af den på politisk plan gennem lang tid eksisterende tradition for en fælles grundholdning til de fundamentale menneskerettigheder kan ske gennem en koordinering og stimulering af den forskningsmæssige og undervisningsmæssige virksomhed på området.

På baggrund af den refererede indstilling hos de nordiske udenrigsministre og synspunkterne i de afgivne remissudtalelser finder udvalget det velbegrundet, at det nordiske politiske samarbejde udvides med en fællesnordisk indsats på det forskningsmæssige og undervisningsmæssige område. En samarbejdet forskningsindsats vil kunne styrke grundlaget for de politiske beslutninger, og en forøget indsats på det undervisningsmæssige område vil kunne sikre befolkningen en bedre orientering og dermed bedre mulighed for stillingtagen til de problemer, som man kan for-

mode, fremtiden vil gøre til mere dagligdags samtaleemner, end det hidtil har været tilfældet.

Formerne for et øget nordisk samarbejde kan imidlertid være flere.

En mulighed er et nordisk netværk af organisationer og enkeltpersoner, som arbejder på området. Et sådant samarbejde vil være det mindst faste og mindst forpligtende og kunne tage form af en forening eller sammenslutning af personer og institutioner, som allerede er engagerede i dette samarbejde. Sammenslutningen ville kunne organisere nordiske møder og seminarer og ville kunne tage initiativ til dannelse af nordiske arbejdsgrupper for visse afgrænsede dele af det omfattende menneskerettighedsfelt. Juridisk udvalg kunne som et af flere emner for en sådan undersøgelse pege på, at selve menneskerettighedsbegrebet defineres på forskellig måde — også blandt forskere — hvorfor en første opgave for et nordisk samarbejde kunne være en undersøgelse af dette begrebs nærmere indhold.

Et samarbejde af denne karakter ville nødvendiggøre en vis sekretariatsfunktion, men der kunne oprettes nationale afdelinger, hvoraf en påtog sig sekretariatsfunktionen i den første fase men således, at man efterhånden fordelte opgaverne mellem de forskellige nationale afdelinger.

En anden mulighed er oprettelsen af et decentraliseret institut med lokale afdelinger. En sådan mulighed kunne blive resultatet af den udvikling, der indledes med det foran beskrevne samarbejde på relativt løst grundlag. Hver afdeling kunne have ansvaret for tilrettelæggelsen af de opgaver, der var placeret i det pågældende land og kunne eventuelt specialisere sig i løsning af visse opgaver.

En tredje mulighed ville være oprettelse af et særligt nordisk institut — en tanke forslagsstillerne dog ikke har bragt i forslag.

Juridisk udvalg finder, at det for udvalget fremlagte materiale ikke peger på, at der er behov for oprettelse af et særligt nordisk institut. Udvalget vil bl. a. på grund af de deraf følgende konsekvenser af personale- og økonomisk karakter være betænkelig ved en løsning, der peger frem mod oprettelse af et nordisk institut. Efter udvalgets opfattelse er en sådan løsning heller ikke den mest nærliggende.

Det, der er behov for, er i første række en koordinering af den eksisterende indsats på det forskningsmæssige og undervisningsmæssige område. En sådan koordinering bør først og fremmest stræbe mod en bedre udnyttelse af de eksisterende personelle og økonomiske ressourcer, der stilles til rådighed for arbejdet med de menneskelige rettigheder. Dette bør kunne gennemføres ved indledningsvis at skabe faste kontakter og forbindelser mellem de personer tilknyttet lærestalter, undervisningsinstitutioner, oplysningsforbund og folkebevægelser, som beskæftiger sig med menneskerettighederne.

En eventuel oprettelse af et decentraliseret institut kan vise sig at være en naturlig videreudvikling af samarbejdet, men der må først indhøstes

erfaring fra et mere løst samarbejde, og det må i givet fald nøje overvejes, om en sådan videreudvikling står i forhold til de i så fald nødvendige øgede ressourcer af økonomisk og personel karakter. Også i relation til den samlede fællesnordiske forskningsindsats i bredere forstand må konsekvenser af denne karakter i givet fald gøres til genstand for en grundig analyse.

Med den givne afgrænsning af de muligheder, som juridisk udvalg anser for realistiske på nuværende tidspunkt, kan udvalget i princippet anbefale en udvidelse af det nordiske samarbejde omkring de menneskelige rettigheder. En endelig stillingtagen bør imidlertid afvente en mere detaljeret undersøgelse, end det har været muligt for juridisk udvalg at foretage. Udvalget kan derfor tilslutte sig medlemsforslagets anbefaling af, at Nordisk Ministerråd opfordres til at foretage en nærmere vurdering af mulighederne for øget samarbejde og herunder vurdere de mulige konsekvenser af økonomisk og personel karakter, som et udvidet samarbejde kan føre med sig.

Udvalget vil imidlertid understrege, at undersøgelsen må gennemføres med det sigte, at et samarbejde i størst muligt omfang bygges op omkring allerede bestående nationale og internationale organisationer og komiteer, der virker inden for dette felt (som til eksempel UNESCO-kommissionerne og FN-foreningerne).

Det er vigtigt, at det undersøges, i hvilket omfang arbejdet kan knyttes til og drage nytte af det allerede etablerede samarbejde på bredere internationalt plan, bl. a. inden for FN. Gennem nær kontakt til og samarbejde med personer og samarbejdsorganer uden for Norden vil et nærmere nordisk samarbejde få endnu større muligheder for at virke inspirerende og meningsdannende.

Et nærmere nordisk samarbejde af det angivne indhold må imidlertid være klart begrænset til opgaver, der ikke går ud på at udforme eller tage standpunkt til en egen politik på dette område. At samarbejdets resultater vil blive brugt som baggrundsmateriale i den politiske beslutningsproces og dermed forhåbentlig skabe et forbedret udgangspunkt for denne, er en selvfølge, men selve samarbejdet må ikke udvikles med dette for øje. Den nærmere undersøgelse af samarbejdsmulighederne må gennemføres under denne synsvinkel.

Juridisk udvalg indstiller på denne baggrund,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslag A 555/j om koordinering af virksomhed vedrørende oplysning og forskning om de menneskelige rettigheder vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til:

- 1) at undersøge mulighederne for på fælles nordisk grundlag og gennem udnyttelse i videst muligt omfang af bestående nationale og internationale organisationer og komiteer at koordinere og intensivere forskning og undervisning i samt udbredelse af

kendskabet til og arbejdet med at udvikle menneskerettighederne, og

2) på denne baggrund undersøge behovet for et nordisk samarbejdsorgan.

Stockholm, den 29. januar 1980

K. B. Andersen (S)
Formand

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Erkki Liikanen (Sdp)

Eivor Marklund (vpk)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Ib Christensen (DR)

Urpo Leppänen (Smp)

Nathalie Lind (V)

Anne-Lise Steinbach (A)

Liv Stubberud (A)

Medlemsförslag

om forskning m. m. kring datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö

(Väckt av Einar Ágústsson, Eric Carlsson, Johan J. Jakobsen, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, V. J. Sukselainen och Per Olof Sundman)

De ekonomiska och arbetsmarknadsmässiga förutsättningarna har förändrats avsevärt sedan 1975 när ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet antogs. Detta konstateras i den av ministerrådet nu framlagda s. k. "etapp II" av detta program. Vidare noteras att bl. a. konjunktur- och strukturproblem liksom begynnande knapphet på resurser inverkar på samhällsekonomin. Den ekonomiska tillväxten har sjunkit. Samtidigt utvecklas ny teknologi. Automatisering och en snabb utveckling av industrirobotar kommer att få betydande konsekvenser för näringslivet och för arbetsmarknaden.

En av de viktigaste teknologiska förändringarna under det senaste årtiondet, som både ställer stora krav på omställning och förnyelse och samtidigt skapar nya utvecklingsmöjligheter, är framstegen inom datatekniken. ADB-teknikens genombrott innebär helt nya möjligheter inom informationsbehandling, administrativa rutiner, telekommunikationer, transporter, hälsovård och industriproduktion.

I alla industriländer är datatekniken ett medel att öka industrins produktivitet. Datorer används för styrning och kontroll av industriella produktionsprocesser inom t. ex. stål-, cement-, pappers- och kemisk industri samt även inom varvs-, bil-, gruv- och tryckeriindustrin. Datorer utgör en viktig del i industrirobotsystem, t. ex. i verkstadsindustrin. Som exempel på snabbheten i utvecklingen kan nämnas att antalet industrirobotar i Sverige, som 1970 var ca 100, 1977 ökat till 600 och enligt beräkning 1980 kommer att uppgå till ca 1 200 och 1985 till ca 5 000.

Erfarenheterna av tekniken som pådrivande faktor till ökad ekonomisk standard gör det angeläget att i god tid bilda sig en uppfattning om vilka effekter som är att vänta beträffande sannolika strukturförändringar inom näringslivet och dess effekter på sysselsättningen totalt liksom dess regionalpolitiska effekter.

Därmed skapas möjligheter att i tid bygga upp en beredskap för att styra utvecklingen så att man kan dra nytta av de positiva effekterna och att mildra de negativa liksom att få en grund för att förutse de omställningar som kan bli nödvändiga.

Medan industrins datafrågor i Norden på officiellt plan först under de senaste åren börjat uppmärksammas, har de fackliga organisationer-

na tillmätt den en stor betydelse ur både sysselsättnings- och arbetsmiljösynpunkt och företagit utredningar därom. På internationellt plan har ILO i en rapport varnat för att en alltför snabb utveckling kan få stora sysselsättningsmässiga konsekvenser och konferenser har hållits, bl. a. inom OECD.

Lagstiftningsarbetet i de nordiska länderna på dataområdet har hittills främst koncentrerats kring integritets-, säkerhets- och sårbarhetsaspekterna. Även inom Nordiska rådet har datafrågor mest behandlats utifrån skydds- och integritetsaspekter. 1972 antog rådet en rekommendation om samordning av regler rörande privata personregister (*rek. nr 13/1972*) och vid årets session föreligger ett medlemsförslag (*A 523/j*) om ett nordiskt dataråd som i första hand tar sikte på säkerhets- och sårbarhetsaspekterna. Ett praktiskt samarbete fungerar mellan de nordiska televerken och Nordforsk i form av ett nordiskt stamnät för datakommunikation, det s. k. Scannet.

I Sverige tillsattes sommaren 1978 två offentliga utredningar, en om datateknikens effekter på sysselsättning och miljö och en om datateknikens och elektronikens effekter på näringslivets utveckling. Motsvarande utredning förbereds i Finland, men synes för närvarande saknas i övriga nordiska länder. I Norge har hittills utredningsarbetet koncentrerats till frågan om offentlig databehandling och ADB i hälsovårdsväsendet.

I Danmark tillsattes 1976 en kommitté för samordning av förvaltningens administrativa ADB-användning, som utrett frågor om persondata, administrativa frågor, ansvarsfrågor, samarbete mellan statliga och kommunala myndigheter i datafrågor.

Det finns enligt vår mening starka skäl för att nu inrikta utredningsarbetet i alla nordiska länder på datateknikens effekter på näringsliv och sysselsättning liksom dess regionalpolitiska effekter. Till ADB-teknikens positiva effekter anses höra att utvecklingen mot mer automatiserade produktionssystem och effektivare administration bidrar till en snabb produktivitetökning. Datatekniken medför en rad nya yrken, som kräver specialiserad utbildning och ökar således antalet arbetstillfällen för kvalificerad arbetskraft. Stora krav kommer att ställas på specialiserad utbildning och i många fall kontinuerlig vidareutbildning.

Datateknikens negativa inverkan anses främst ligga i att den minskar det totala antalet arbetstillfällen och särskilt drabbar lågutbildad och äldre personal. Den ställer stora krav på både näringslivets och de anställdas förmåga till anpassning och omställning. Okontrollerad torde den snarast främja koncentration och centralisering såväl i näringslivet som i samhället i övrigt. Rätt använd skulle ADB-tekniken kombinerad med modern kommunikationsteknik kunna minska behovet att samla resurser till stora orter och företag och sålunda vara ett instrument för att främja en decentralisering av produktion och samhällsstruktur.

Datatekniken har haft positiva effekter på arbetsmiljön, t. ex. genom att datastyrda industrirobotar övertar tunga, monotona och farliga arbetsmoment. Negativa effekter inom arbetsmiljön kan uppstå genom att övervakning av automatiska produktionssystem ofta är enformig, genom att personliga kontakter på arbetsplatserna minskar och genom att personalen känner sig kontrollerad och styrd av olika system. Försämrade psykisk arbetsmiljö och ökad utslagning kan bli följden.

Forskning om dessa frågor befinner sig i ett inledningsskede och informationen och erfarenhetsutbytet mellan länderna är ännu av begränsad omfattning. Ökad forskning blir nödvändig på detta område och det ter sig helt naturligt med ett systematiskt utbyte av forskningsresultat liksom även av praktiska erfarenheter från arbetslivet. Särskilt de nordiska länderna bör kunna dra nytta av ett sådant samarbete om dataproblematiken.

Näringslivsstrukturen är i de nordiska länderna inte likartad men de har en likartad inställning till problemen kring arbetsmarknad och arbetsmiljö. Intresset för regionalpolitik och strävan inom vida kretsar att främja decentralisering är andra gemensamma drag i Norden.

De problem och förutsättningar som vi här i Norden har på detta område finns naturligtvis även inom andra högt industrialiserade länder. Erfarenheter därifrån är därför värdefulla för de slutsatser vi här kommer till.

Den snabba utvecklingen av datatekniken ställer de nordiska länderna inför stora omställningsproblem men också inför nya möjligheter. Ett nära samarbete inom detta område bör därför komma till stånd.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till ett samarbete angående forskning, information och erfarenhetsutbyte rörande datateknikens konsekvenser i de nordiska länderna för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö.

Stockholm den 22 februari 1979

Einar Ágústsson (F.)

Eric Carlsson (c)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Petter Savola (K)

V. J. Sukselainen (K)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 586)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om forskning m. m. kring datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö. Medlemsförslaget som tidigare behandlats av utskottet vid mötena i Norrbotten den 30 juli—2 augusti 1979, i Kolding den 23 oktober 1979, i Helsingfors den 14 december 1979 samt i Stockholm den 28—29 januari 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till ett samarbete angående forskning, information och erfarenhetsutbyte rörande datateknikens konsekvenser i de nordiska länderna för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö.

Sedan det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet antogs hösten 1975 har de ekonomiska och arbetsmarknadsmässiga förändringarna varit betydande. Tillväxten i ekonomin har sjunkit samtidigt som automatiseringen tilltagit. Av de teknologiska förändringarna har datatekniken fått sitt genombrott. Därigenom kan produktiviteten inom näringslivet ökas. Angeläget är dock att i god tid bilda sig en uppfattning om de framtida strukturförändringarna inom näringslivet och deras tänkbara effekter på sysselsättning och regionalpolitik. En beredskap bör därför byggas upp som möjliggör att de negativa följderna kan minskas och att man kan dra nytta av fördelarna.

På det officiella nordiska planet har datafrågorna börjat att uppmärksammas på senare tid. Emellertid är det hittills integritets-, säkerhets- och sårbarhetsaspekter som stått i förgrunden för det nordiska lagstiftningssamarbetet. På nationellt plan har utredningar tillsatts för att granska datateknikens olika aspekter. Starka skäl talar, enligt förslagsställarna, för att inrikta utredningsarbetet i de nordiska länderna också på datateknikens effekter på näringsliv och sysselsättning samt på regionalpolitiken. Till det positiva hör att datatekniken medverkar till höjd produktivitet genom automatisering av produktionen och effektivisering av administrationen. Nya yrken tillkommer som ofta kräver specialiserad utbildning. Till de negativa sidorna hör att antalet arbetstillfällen torde komma att minska, vilket särskilt drabbar lågutbildad och äldre

arbetskraft. Okontrollerad användning av datatekniken kan vidare medföra ökad centralisering. Rätt använd, däremot, kan den moderna kommunikationstekniken främja decentralisering. Effekterna på arbetsmiljön är i många fall positiva, t. ex. att tunga, monotona och farliga arbeten kan utföras av datastyrda industrirobotar. Å andra sidan kan övervakningen av de högt automatiserade produktionssystemen bli enformig med psykiska störningar och ökad utslagning som följd.

Erfarenhetsutbytet i Norden på detta område har hittills varit begränsat. Ett systematiskt utbyte av forskningsresultat och av praktiska erfarenheter från arbetslivet ter sig naturligt. Den snabba utvecklingen på området ställer de nordiska länderna inför stora krav. Därför bör ett samarbete komma till stånd.

2. Remissyttrandena

Remissyttrandena har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordisk Råd økonomisk utvalg
Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordisk Akademikerråd
Nordisk Andelsforbund

Danmark

Handelsministeriet
Arbejdsministeriet
Direktoratet for arbejdstilsynet
Justitsministeriet
Finansministeriet — Administrationsdepartementet
Trafikministeriet
Ministeriet for offentlige arbejder
Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet
Københavns Magistrat
Frederiksberg Kommune
Industrirådet
Den danske Bankforening
Danmarks Sparekasseforening
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger

Finland

Statsrådets kansli
Finansministeriet
Arbetskraftsministeriet
Statistikcentralen
Finlands akademi
Socialstyrelsen

Statens datamaskincentral
 Ålands landskapsstyrelse
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
 Affärsarbetsgivarnas centralförbund
 Industrins centralförbund
 Bankföreningen i Finland
 Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet)
 Finlands stadsförbund
 Finlands svenska kommunförbund
 Tietojenkäsittelyliitto (Databehandlingsförbundet)
 Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut
 Keskusosuusliike OTK

Island

Akademikerförbundet
 Universitetets regnecentral

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Sosialdepartementet
 Statens rasjonaliseringsdirektorat
 Statistisk sentralbyrå
 Den norske bankforening
 Norske datasentralers landsforbund
 Norges almenvitenskapelige Forskningsråd, Rådet for forskning for
 samfunnsplanering
 Arbeidsforskningsinstituttene
 Norsk regnesentral

Sverige

Datainspektionen
 Socialstyrelsen
 Statskontoret
 Universitets- och högskoleämbetet (UHA)
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Arbetsarkyddsstyrelsen
 Data- och elektronikkommittén
 Dataeffektutredningen
 Tekniska högskolan, Stockholm
 Lunds universitet, rektorsämbetet
 Göteborgs universitet, rektorsämbetet och samhällsvetenskapliga
 fakultetsnämnden
 Göteborgs universitet, sociologiska institutionen
 Göteborgs universitet, företagsekonomiska institutionen
 Umeå universitet, rektorsämbetet
 Svenska kommunförbundet
 Landstingsförbundet
 Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund
 (gemensamt yttrande)
 Svenska bankföreningen

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS) finner behovet vara stort av forskning kring datateknikens konsekvenser för arbetsmarknad, näringsliv och arbetsmiljö. Ett utbyte av forskningserfarenheter får dock bara bli en deluppgift i detta samarbete. Ökade samhällsinsatser måste till för att garantera att datatekniken används i linje med merborgarnas och löntagarnas målsättningar.

De fackliga organisationerna i Norden har uppmärksammat behovet av att investera i datorer på arbetsplatserna. Användningen av dessa måste dock vara förenlig med anställningstrygghet, god arbetsmiljö, utvecklandet av arbetets innehåll och möjligheter att påverka den egna arbetssituationen. Inom NFS pågår arbetet med ett fackligt dataprogram. I remissyttrande över medlemsförslaget *A 523/j* om inrättandet av ett nordiskt dataråd anförde NFS att man vid inrättandet av ett nordiskt dataråd borde ge detta en bredare inriktning än som föreslagits samt att de fackliga organisationerna borde beredas plats i detta dataråd. NFS betonar ånyo vikten av att ett dylikt dataråd inrättas på nordiskt plan. Därigenom kan det omfattande utredningsarbete som sker på nationellt plan i de nordiska länderna få ett värdefullt komplement. Bland de områden som bör prioriteras inom ett nordiskt dataråd hör industripolitiskt samarbete på dataområdet, datoriseringens sysselsättningseffekter, dess effekter på arbetsorganisationen och arbetsmiljön, på samhällets organisation samt sårbarhetsaspekter. Mot denna bakgrund finner NFS medlemsförslagens ambitioner vara alltför begränsade. Samarbete i forskningsfrågor är angeläget, men också åtgärder som ger resultat på kort sikt måste till.

Nordisk akademikerråd tillstyrker medlemsförslaget varmt. Nya data-system etableras via stora multinationella företag och med en hastighet som gör det svårt för organisationerna och regeringarna att överblicka och kontrollera de negativa effekterna av utvecklingen. Det är mot denna bakgrund angeläget att ett nordiskt samarbete kommer till stånd så att man på ett tidigt stadium kan enas om riktlinjer för kontrollen av datateknikens användning. Om möjligt bör samarbetet utsträckas till en bredare länderkrets än den nordiska. Datateknikens konsekvenser måste på grund av den snabba utvecklingen utvärderas kontinuerligt. Detta kan ske genom att ett nordiskt styr- eller kontaktorgan etableras, i vilket löntagarna är representerade. Akademikerrådet önskar bli orienterat löpande om samarbetets utveckling samt vill bli företrätt i ett dylikt samarbetsorgan.

Nordiska rådets ekonomiska utskott stöder medlemsförslaget, som man anser avse i första hand samarbete på lång sikt. Utskottet framhåller att det kan vara svårt att avgränsa effekterna av införandet av datateknik från följderna av andra former av automatisering. Samarbetet

i Norden på dataområdet bör vara internationellt inriktat och hänsyn bör tas till de erfarenheter som framkommit vid behandlingen av datafrågorna i andra internationella organisationer. Samarbetet på nordiskt plan bör i första hand ske via redan existerande institutioner såsom NORDFORSK och Nordiska industrifonden. Förutom forskningsinsatser bör åtgärder vidtagas som ger resultat på kort sikt. Som ett led i dessa strävanden bör som en första åtgärd den information sammanställas som finns tillgänglig såväl inom som utom Norden.

2.1.2. Danmark

Handelsministeriet anser att man på en rad fält, där näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö uppvisar gemensamma drag bör överväga ett intensifierat nordiskt samarbete på datateknikens område. Hänsyn bör tas till redan igångsatta projekt på nationellt och internationellt plan samt till att nordiskt samarbete i en del fall bäst sker genom direkta kontakter mellan organisationer och experter. Prövas bör i vilken utsträckning som redan befintliga organisationer som NORDFORSK och den nordiska industrifonden kan utnyttjas.

I Danmark har Teknologirådet tillsatt en utredning med uppgift att analysera i vilken utsträckning som teknologiska förändringar bör genomföras i Danmark samt de organisatoriska formerna för detta. Nyligen har två utredningar framlagts beträffande elektronikindustrins och järn- och metallindustrins framtid. Datatekniska aspekter berördes därvid. Ett omfattande treårigt projekt om datatekniken väntas bli avslutat under 1980. Inom ramen för detta skall konsekvenserna för arbetstagarna av användningen av datateknik kartläggas beträffande sysselsättning och arbetsmiljö. Till belysning tas även upp fackföreningsrörelsens behov av och möjligheter till inflytande över användningen av datateknik.

Arbejdsministeriet erinrar om att man på nordiskt plan beslutat att inom ramen för etapp två av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet studera användningen av datateknik inom arbetsförmedlingen. På arbetsmiljöområdet hänvisar ministeriet till en skrivelse från Direktoratet for arbejdstilsynet. Direktoratet anser att den utbredda datatekniken leder till problem och får konsekvenser som måste utredas. I Danmark genomförs en automationsundersökning som tar upp sociologiska, psykologiska och teknologiska aspekter av datoriseringen. Ett annat projekt tar upp automatiseringens konsekvenser för arbetets innehåll. En mera målinriktad forskningsinsats bör emellertid komma till stånd för att såväl positiva som negativa konsekvenser av den datatekniska utvecklingen skall kunna klarläggas. Samtidigt som den nya tekniken medfört större säkerhet i arbetet kan den få negativa verkningar av psykosocialt och ergonomiskt slag. Hittills har forskningsinsatserna på området främst varit inriktade på datateknikens positiva effekter för produktionen och säker-

hetsfrågor. Nu bör arbetsmiljöaspekterna komma i förgrunden. Därvid bör upplysningar insamlas också från utlandet.

Finansministeriet konstaterar, att medlemsförslaget har datatekniska utgångspunkter. Svårigheter kan dock uppkomma när det gäller att avgränsa användningen av datateknik från andra former av automatisering. Inte bara datateknik utan också andra former av ny teknologi har konsekvenser för näringsliv och arbetsmarknad. Denna aspekt bör hållas i minnet. De problem som tas upp i medlemsförslaget är av samma art i en rad industrialiserade länder. Därför bör en bedömning göras på vilka områden som förutsättningarna i de nordiska länderna är mest likartade. Samarbetsbehovet på nordiskt plan måste vidare värderas i förhållande till nationella och internationella aktiviteter på dataområdet. På internationellt plan är det för Danmarks vidkommande utvecklingen inom OECD och EG som tilldrar sig störst intresse.

Trafikministeriet delar den uppfattning beträffande datateknikens konsekvenser som framkommer i medlemsförslaget och tillstyrker detta.

Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet tar i en skrivelse till ministeriet upp datateknikens användning inom sitt arbetsområde internt samt beskriver generellt sambandet mellan telekommunikation och datateknik. Direktoratet konstaterar, att man nu med hjälp av elektronik kan lagra talade, skrivna och tryckta ord samt bilder i obegränsade mängder. Med stigande grad av säkerhet kan förbindelser mellan individer, grupper och maskiner etableras. Införandet av datasystem betyder för post- och telegrafväsendets del konsekvenser för sysselsättning, arbetsledning, ekonomi, arbetsmiljö, arbetsutformning, säkerhet m. m. Vad beträffar sysselsättning kan sägas att vissa rutinarbeten bortfaller, vilket dock sannolikt uppväges av det ökade kravet på information. Den nya teknologin skapar också behov av nya personalkategorier. Användningen av datateknik kan påverka arbetsmiljön både positivt och negativt. På mera utsatta arbetsplatser bör dock den mänskliga närvaron kunna reduceras. Att ge de anställda möjlighet att påverka sin egen arbetssituation är betydelsefullt. Via arkiv- och skärmterminaler står databaser till förfogande för forskningen. Hela artiklar och dokument kan frambringas på denna väg. Allt sammantaget avtecknar sig ett nordiskt samarbete som ändamålsenligt.

Københavns Magistrat konstaterar, att man fått vidkännas ett sjunkande befolkningstal, en tillbakagång i antalet industrier och en större arbetslöshet inom industrin än inom landet som helhet. Mot denna bakgrund är det av betydande intresse att ett nordiskt samarbete på forskningsområdet inledes för att belysa datatekniken och dess effekter på arbetsmarknad och arbetsmiljö. Under övervägande är att skapa ett s. k. erhvervsting för att förmedla kontakter mellan kommunen och näringslivet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Industrirådet är enigt med förslagsställarna om att datatekniken utgör

en teknologisk utmaning för nordisk industri. Stora omställningsproblem väntar, men också större möjligheter till industriell utveckling. Om medlemsförslaget innebär ökade möjligheter för industrins ledare till att förbereda sig på konsekvenserna av datateknikens utbredning stöder förbundet tankarna på ett forskningssamarbete. Detta bör ske inom ramen för redan befintliga nordiska samarbetsorgan som t. ex. NORD-FORSK.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger tillstyrker medlemsförslaget och erinrar om att det i praktiken svarar mot det som organisationen försökt att få till stånd inom ramen för det kooperativa samarbetet på nordiskt plan.

Kommunernes Landsforening påpekar att man i Danmark under de senaste åren satt igång en rad olika projekt som gällt datateknikens konsekvenser. Dessa projekt har emellertid inte koordinerats förrän på sistone. Genom att Teknologirådet tillsatt en arbetsgrupp för teknologi-värdering — utvärdering av de förväntade tekniska, ekonomiska och sociala konsekvenserna av införandet av ny teknologi — har denna brist avhjälpats. Arbetsgruppen har också till uppgift att komma med förslag till hur man organisatoriskt skall gripa sig an med att utvärdera teknologin. Dess arbete väntas vara avslutat i början av år 1980. En gemensam nordisk insats inom det aktuella området måste, för att nyttan skall bli tillräcklig, bygga på att det existerar en fast organisatorisk ram för verksamheten på nationellt plan. Om teknologirådet lägger fram förslag om detta kan landsforeningen stödja medlemsförslaget, då man anser att de nordiska länderna ställs inför likartade problem när det gäller datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö.

2.1.3. Finland

Arbetskraftsministeriet framhåller att trots att automatiseringens samhälleliga konsekvenser diskuterats ofta i Finland så har dessa ännu ej kartlagts systematiskt. I mars 1979 tillsatte regeringen därför en kommitté med uppgift att utreda den tekniska utvecklingen och dess samband med automatisering med tonvikt på samhällseffekterna. I december 1978 beslöt Nordiska ministerrådet att starta ett projekt som består av tre delar: (1) behovet av nyanställning på arbetsmarknaden på medellång sikt, (2) teknologins sysselsättningseffekter samt (3) ändringar beträffande arbetsmarknadsstruktur. I synnerhet delprojekt 2 berör de i medlemsförslaget aktualiserade frågorna. Effekterna på yrkesstruktur och arbetsmiljö samt decentraliseringsaspekterna i medlemsförslaget faller dock till större delen utanför detta projekt. Nordiskt samarbete på detta område är nödvändigt. Det är dock inte tal om att inleda ett dylikt samarbete utan att fortsätta ett redan pågående.

Statens datamaskincentral påpekar att den snabba teknologiska ut-

vecklingen möjliggjort ianspråktagandet av databehandling inom offentlig förvaltning och i näringslivet. Detta har medfört problem, vilka påtalats i medlemsförslaget. För att kartlägga de positiva och negativa effekterna av automatiseringen är ett nordiskt samarbete av värde. Att inslaget av ADB-specialister är tillräckligt i det fortsatta utredningsarbetet är viktigt.

Finlands svenska kommunförbund understryker, att den problematik som tas upp i medlemsförslaget i hög grad berör den kommunala sektorn. Den kommunala självstyrelsen kommer att påverkas av datatekniken i framtiden. Behovet av centralisering kan minska, vilket stärker den kommunala självstyrelsen. Nordiskt samarbete beträffande forskning, information och erfarenhetsutbyte rörande datateknikens konsekvenser ställer sig förbundet positivt till, men understryker att också kommunalförvaltningens olika aspekter bör tas upp.

Finska dataförbundet stöder medlemsförslaget varmt. Förbundet har tillsatt en egen arbetsgrupp som utreder datateknikens effekter på selsättningen.

Bankföreningen i Finland framhåller att bankerna tillhör de inrättningar som mest intensivt utnyttjar datatekniken. Genom införandet av s. k. realtidssystem kan man konstatera att höjd lönsamhet blivit följden och att servicenivån förbättrats. Personalen behöver inte utökas i framtiden trots att antalet transaktioner väntas öka.

Flera utredningar har tillsatts i Finland som berör de i medlemsförslaget aktualiserade aspekterna. Ett utbyte av erfarenheter på datateknikens område de nordiska länderna emellan bör understödjas. De tillsatta utredningarna kan medverka till att det utredningsmaterial som tagits fram i Finland utnyttjas i Norden.

Statsrådets kansli framhåller, att de frågor som tas upp i medlemsförslaget är mycket centrala samtidigt som de är föremål för utredning på auktoritativ nivå både i Finland och Sverige. Nordiskt samarbete är mot denna bakgrund viktigt. Den teknologiska kraften i de västliga industriländerna är en för hela Norden oreglerad, yttre faktor. Till en del har det samarbete som förordas i medlemsförslaget redan kommit till stånd inom ramen för Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT). Detta samarbete är dock inte tillräckligt, utan forskningsinsatser bör intensifieras både på nationellt och nordiskt plan. Till en början bör därvid resurserna användas till nationella insatser. Därefter kan ett självständigt forskningsprogram komma i fråga från början av år 1980. Detta bör kunna omfatta en forskare.

Finansministeriet anser att datateknikens konsekvenser för national-ekonomins utveckling är av stor betydelse och förtjänar att bli föremål för omfattande granskning. Medan automatiseringens direkta effekter på produktionsteknologi, sysselsättning och arbetsförhållanden analyserats har dess indirekta följder för varors och tjänsters kostnads- och

prisförhållanden och efterfrågestrukturen inte beaktats i samma omfattning, trots de senare faktorernas stora betydelse. Hittills har automatiseringens konsekvenser gällt områden inom vilka produktivitetsutvecklingen varit låg och där efterfrågepriselasticiteten varit hög. Under vissa förutsättningar kan följderna av en ökad automatisering bli positiva bl. a. genom att därmed frigöres resurser för varuproduktion och tjänster. Risker i form av ökad centralisering kan motverkas genom att ömsesidigt verkande datanät tas i bruk. En rekommendation från Nordiska rådets sida borde mot bakgrund av automatiseringens komplexitet och det redan inledda samarbetet avse effektivisering av informationsutbytet och annat direkt samarbete.

Statistikcentralen finner att medlemsförslaget rör ett centralt samarbetsområde och att tillräckliga förutsättningar för en samverkan föreligger. Erfarenheterna från det samarbete som redan inletts bör utnyttjas.

Socialstyrelsen anser det vara glädjande att man inom Nordiska rådet i ett brett perspektiv tagit upp frågan om datateknikens verkningar. Trots att näringsstrukturen varierar från land till land i Norden torde det vara meningsfullt att få till stånd ett kunskaps- och forskningsutbyte. Därvid bör man se till att datateknikens effekter på arbetsförhållandena studeras liksom eventuellt uppkommande arbetslöshet och därav följande sociala och psykiska problem. Expertis från socialvården föreslås bli knuten till den föreslagna utredningen eller till förekommande ledningsgrupper.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker medlemsförslaget.

Affärsarbetsgivarnas centralförbund framhåller att introducerandet av ny teknik inte heller tidigare alltid avlöpt utan problem. Utveckling medför förändringar som inte i alla avseenden kan uppfattas som positiva. När det gäller de ändringar som införandet av ny datateknik får för näringsliv och arbetsmiljö har inte alla som deltagit i diskussionen haft en riktig bild. Förbundet stöder medlemsförslaget och understryker att den internationella konkurrensen tilltar och att de ekonomiska utsikterna på lång sikt inte enbart är positiva för de nordiska länderna. Genom nordiskt samarbete kan en mera saklig inställning till datateknikens effekter befrämjas.

Industrins centralförbund konstaterar inledningsvis att datateknik i ökad omfattning tagits i anspråk de senaste åren och att dess inverkan på tillväxten tilltagit. Förändringar av arbetsmiljömässigt såväl positiv som negativ art har skett. I de nordiska länderna har utredningar tillsatts i syfte att undersöka teknologins konsekvenser. Utbyte av information och erfarenheter länderna emellan är betydelsefullt. Ett möte har anordnats av den arbetsgrupp som under ministerrådet studerar arbetsmarknaderna i länderna. Detta samarbete bör fortsätta, men även en samverkan på forskningsområdet är viktig. Inrättandet av en samnordisk forskningsenhet avstyrkes med tanke på att detta kan leda till

byråkratisering. I stället förordas anordnandet av kontaktseminarier vid vilka initiativ till forskningsinsatser kunde uppkomma. Finansiering kunde sedan ske t. ex. med hjälp av Nordiska industrifonden.

Finska kommunförbundet framhåller att den problematik som tas upp i medlemsförslaget i hög grad berör kommunerna. Datateknikens användning kommer att påverka den kommunala självstyrelsen. Behovet av centralisering kan minska. Datatekniken utnyttjas i stor omfattning idag inom kommunalförvaltningen, vilket kan medföra att samma problem här torde uppkomma som inom det privata näringslivet beträffande t. ex. sysselsättning och arbetsmiljö. Förbundet stöder medlemsförslaget, men betonar att kommunalförvaltningens problem bör beaktas i en kommande utredning. Ett samordningsorgan har inrättats av de finländska kommunala samarbetsorganisationerna.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut tillstyrker medlemsförslaget och föreslår att allmänna miljö- och föroreningsaspekter, möjligheterna att kontrollera multinationella företag i ADB-branschen samt de krav som datatekniken ställer på yrkesutbildningssidan beaktas. Man bör sträva efter att förhindra att en snäv grupp av välavlönade dataexperter får kontroll över produktionen medan yrkesarbetarna på fabriksgolvet blir arbetslösa eller degraderas till att förse mikroprocessstyrda datorer med material.

OTK, E-koooperationen i Finland, framhåller att automationens ökade utbredning är ofrånkomlig. Den bör dock ej förhindras, utan dess negativa verkningar minimeras. Medlemsförslaget kan medverka till detta.

Finlands akademi understryker att medlemsförslaget berör ett för de nordiska länderna gemensamt och viktigt problemfält. Genom att samarbeta kan man här uppnå nyttiga resultat. Automationens negativa verkningar på näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö får inte föranleda förbud eller uppbromsning av densamma. För att upprätthålla den internationella konkurrensförmågan bör bl. a. den tekniska forskningens resurser förstärkas. Samtidigt bör möjligheterna för arbetsintensiv produktion — hantverk, hemslöjd och småindustri — stärkas. Akademin har finansierat projekt som avser forskning beträffande automatiseringens effekter för såg- och metallindustrin, för kontorsarbetet samt för den arbetsintensiva hemmaindustrin. De positiva effekter som ett ökat ianspråktagande av databehandlingsteknik medför, motverkas av att arbetskraft friställes. Därtill kommer ändringar i konsumtionsmönster och ett globalt utsinande av naturresurser. Ett forskningssamarbete på nordiskt plan beträffande datateknikens effekter för arbetsmarknad och arbetsmiljö tillstyrkes. Övervägas bör också de sekundära effekter som datateknikens användning får på den politiska strukturen och beträffande socialskyddet.

2.1.4. Island

Universitetets regnecentral erinrar i sitt remissyttrande om det beslut

som ministerrådet—arbetsministrarna fattade vid möte i december 1978. Ministrarna beslöt då att sätta igång tre nordiska utredningar: (1) beträffande kraven på omställningar inom arbetsmarknad och ekonomi i Norden på mellanlång sikt, (2) om sysselsättningseffekterna av den nya teknologin samt (3) om förändringar av arbetsmarknadens struktur och funktionssätt. Centralen stöder avgjort att nordiskt samarbete på dessa områden utökas.

Akademikerförbundet finner det vara betydelsefullt att de nordiska länderna samarbetar när det gäller att utreda effekterna av den ökade användningen av datatekniken på näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö. I övrigt hänvisar förbundet till uttalandet från Nordisk Akademikerråd.

2.1.5. Norge

Norske datasentralers landsförbund tillstyrker medlemsförslaget. Förbundet håller med om att införandet av datateknik medför nya yrken, som kräver specialistutbildning. Därigenom ökar arbetsmöjligheterna för kvalificerad arbetskraft.

Statistisk sentralbyrå erinrar om att datateknikens konsekvenser dryftats bl. a. inom OECD. Forskning är igång vid flera institutioner i Norden. Sentralbyrån tillstyrker att informationsutväxling kommer till stånd mellan de nordiska länderna på dataområdet vad gäller forskning och utredningsarbete. Resultat från studier genomförda utomlands bör tas i beaktande. Forskning i nordisk regi saknas det dock skäl för.

Den norske bankforening påpekar att affärsbankerna antagligen är den verksamhetsgren som mest utpräglat tagit datatekniken i sin tjänst, men utan att detta fått olyckliga konsekvenser. Datateknikens utveckling kommer att fortsätta. Goda och fungerande kontakter har etablerats dels mellan bankorganisationerna, dels mellan vissa affärsbanker. Även om man inom bankväsendet i stor utsträckning kunnat täcka sitt behov av internordiskt informations- och erfarenhetsutbyte saknas anledning att ställa sig negativ till medlemsförslaget.

Kirke- og undervisningsdepartementet inleder sitt remissvar med att sammanfatta de synpunkter som inhämtats från övriga departement och myndigheter. I dessa kommer en övervägande positiv hållning till uttryck beträffande medlemsförslaget. För egen del förordar Kirke- og undervisningsdepartementet att man i första hand bör främja utväxling av information om dels i vilka miljöer som man arbetar med de aktuella frågeställningarna, dels erfarenheterna av igångsatt arbete. Denna form för informationsutväxling underlättas genom nordiskt samarbete. När överblick erhållits över vilken forskning som faktiskt förekommer är det lättare att ta ställning till behovet av en samnordisk forskning.

Sosialdepartementet ställer sig positivt till medlemsförslaget, som man anser berör också frågeställningar av betydelse ur socialpolitisk synvin-

kel. Mycket tyder på att de konsekvenser som en ökad användning av datateknik får berör inte bara industrisektorn utan även servicesektorn.

Kommunal- och arbetsdepartementet framhåller att det är önskvärt med nordiskt samarbete beträffande forskning, information och erfarenhetsutbyte på datateknikens område. Ministerrådet—arbetsministrarna har tagit initiativ till ett dylikt samarbete när det gäller effekterna av den nya teknologin på arbetsmarknaden. Ett nordiskt utredningsprojekt som omfattar tre komponenter har satts igång beträffande (a) omställningar på arbetsmarknaden och inom ekonomin på medellång sikt i Norden, (b) sysselsättningseffekterna av införandet av ny teknologi; samt (c) förändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt. För egen del har departementet satt igång en utredning om den teknologiska utvecklingen och dess återverkningar på arbetsmiljö och sysselsättning.

Forbruker- og administrasjonsdepartementet tillstyrker medlemsförslaget, men framhåller att man i det föreslagna utredningsarbetet måste beakta den offentliga sektorn. Denna sysselsätter i Norge en fjärdedel av arbetsstyrkan. De mekanismer som leder till ökat ianspråktagande av datateknik är inte nödvändigtvis desamma inom den privata som inom den offentliga sektorn. Departementet anmodade hösten 1977 Rådet för databehandling att företaga en utredning av de samhällliga och politiska konsekvenserna av en ökad användning av databehandling. Ett annat utredningsprojekt avser databehandling och sysselsättning i vilket tonvikten lagts vid en analys av hur många nya arbetsplatser som tillskapas och hur många som går förlorade.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd framhåller att medlemsförslaget tar upp problem som är av principiellt intresse på samhällsplaneringsforskningens område. Ett dylikt råd upprättades i Norge för ett år sedan, men har ännu ej utarbetat ett forskningsprogram. Visst arbete av grundläggande natur har dock genomförts. Datateknikens effekter på olika samhällsområden står centralt i det förberedande utredningsarbetet. Intresse föreligger att medverka i ett nordiskt samarbete på området.

2.1.6. Sverige

Datainspektionen konstaterar inledningsvis att konsekvenserna av datateknikens användning inom näringsliv, arbetsmarknad och beträffande arbetsmiljö egentligen ligger vid sidan av inspektionens verksamhet. Vid tillämpningen av lagstiftningen har dock vissa erfarenheter vunnits. ADB-teknikens inverkan på näringsliv, arbetsmiljö och arbetsmarknad har behandlats i flera statliga utredningar, i fackliga handlingsprogram samt i partipolitiska program. I lagen om medbestämmande i arbetslivet tillförsäkras arbetstagarna rätt till information och förhandlingar beträffande olika i medlemsförslaget berörda frågor. Genom riksdags-

beslut skall en datadelegation med företrädare för bl. a. arbetsmarknadens parter inrättas. Dess uppgift torde bli att bevaka utvecklingen av datoriseringen, främja kunskapsutveckling på området samt att komma med förslag till åtgärder som kan garantera en positiv utveckling av datoranvändningen i samhället under demokratisk styrning och kontroll. Även i icke-nordiska länder som England, Frankrike och Kanada har datafrågorna uppmärksamats liksom inom ILO och OECD. När det gäller effekterna av den ökade datoranvändningen går åsikterna isär. Några bedömare anser att ungdomsarbetslösheten är en direkt följd av datoriseringen medan andra framhåller att datoriseringens effekter är temporära. Också mot bakgrund av förekomsten av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden förtjänar medlemsförslaget stöd. I första hand bör dock verksamheten koncentreras till sammanställningar av redan existerande material.

Socialstyrelsen tillstyrker medlemsförslaget samt önskar prioritera tre aspekter. Dessa är datateknikens konsekvenser för: (1) utvecklandet av demokrati, jämlikhet och solidaritet, (2) hälso-, sjuk - och socialvård samt (3) svagare grupper som äldre och handikappade.

Statskontoret tillstyrker ökade insatser för forskning, information och erfarenhetsutbyte om datateknikens konsekvenser. I medlemsförslaget anges dock inte på vilken nivå och i vilka former som samarbetet skall ske. Här krävs en precisering. Datatekniken är ett hjälpmedel inom den privata och offentliga sektorn. Dess effekter på näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö kan inte isoleras från effekterna av den tekniska, sociala och ekonomiska utvecklingen. Studier av datateknikens effekter bör därför integreras i det utrednings- och forskningsarbete som pågår beträffande de aktuella områdena. Etablerade samarbetsorgan och samarbetsformer bör utnyttjas. Viktigt är att datateknikens samhällseffekter blir belysta. Vid seminarier av den typ som Nordisk Dataunion arrangerar i samråd med Nordiska rådet kan allmänna datafrågor behandlas. Vid de statliga rationaliseringsorganens nordiska konferenser behandlas också datafrågor. Statskontoret har inlett ett projekt om kontorsdatorer.

Universitets- och högskoleämbetet är väl medvetet om de problem som den snabba datatekniska utvecklingen medfört och har lagt fram förslag till åtgärder på forskningsområdet. Inriktningen av befintliga, ledigförklarade professurer har omprövats och nya professurer inrättats. Grundutbildningen har vidare förstärkts. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Umeå universitet, rektorsämbetet delar den syn som framkommer i medlemsförslaget om datatekniken som ett löfte och som ett hot. Efter mikroprocessorernas intåg riktas uppmärksamheten mot datorn som hjälpmedel. Datatekniska komponenter i hemmen blir alltmera vanliga och bör uppmärksammas liksom datateknikens användning inom industrin.

Tekniska högskolan, rektorsämbetet finner ett utökat nordiskt samarbete både önskvärt och naturligt. Därigenom kan man påverka forskning och utbildning på ett tidigt stadium.

Lunds universitet, rektorsämbetet och samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden tillstyrker medlemsförslaget.

Göteborgs universitet, rektorsämbetet hänvisar till skrivelser av *professor Bengt Lundblad, sociologiska institutionen* och från *företagsekonomiska institutionen. Sociologiska institutionen* erinrar om att datateknikens konsekvenser för sysselsättning och regional utveckling intar en framträdande plats i det forskningsprogram som Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning låtit utarbeta. I Danmark bedrivs genom Lavindkomstkommissionen utredningsarbete på området. Inom ramen för ett nordiskt samarbete kan branschutredningar samordnas och utnyttjas gemensamt. *Företagsekonomiska institutionen* påpekar att man ägnat datafrågorna stor uppmärksamhet. I framtiden bör särskilt mikroprocessorernas effekter studeras.

Arbetsmarknadsstyrelsen erinrar om att Dataindustriutredningen fått fram att datateknikens utveckling haft en viss negativ effekt på strävandena till differentierad sysselsättning. Då redan många utredningsprojekt pågår i Norden är ett ökat nordiskt samarbete av värde.

Arbetarskyddsstyrelsen är positiv till medlemsförslaget.

Svenska kommunförbundet finner medlemsförslaget vara väl motiverat.

Landstingsförbundet finner det ämnesområde som tas upp i medlemsförslaget vara angeläget. Sommaren 1978 tillsattes två utredningar på området av den svenska regeringen.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1. Danmark

Danmarks Sparekasseforening har förståelse för medlemsförslagets motiv. I vart och ett av de nordiska länderna arbetar redan flera organisationer med saken, vilket torde täcka behovet. Ett komplement vore att avhålla konferenser och seminarier.

Den danske Bankforening anser att användandet av ny teknik på såväl bankområdet som inom näringslivet generellt inte får avvisas. Om så sker ökar problemen snarare än minskar. Frågan är inte om man skall delta i den teknologiska utvecklingen eller ej, utan på vilket sätt detta skall ske. En teknisk eftersläpning i Norden skulle betyda att konkurrensförmågan sjönk. Att arbeta med teknologiskt sett föråldrade metoder kan knappast vara tillfredsställande för arbetstagarna. Grundläggande är att samhällets tjänster framställs enligt bästa teknologiska metod och att sysselsättningsmässiga aspekter inte bör få avspeglas i

sänkt effektivitet. Det i medlemsförslaget förordade förslaget har genomförts inom bankområdet.

2.2.2. Finland

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund anser att som helhet betraktat har effekterna av datateknikens användning varit positiva. Monotona, tråkiga, tunga och farliga arbetsuppgifter har kunnat utmönstras både för arbetare och tjänstemän. Förbundet finner den analys som görs i medlemsförslaget vara mera balanserad än vad som vanligen varit i den offentliga debatten, där de negativa effekterna tenderat att överbetonas. Man bör i Finland sträva efter att utnyttja tekniken så effektivt som möjligt för att därigenom kunna knappa in på det produktivetsförsprång som de övriga nordiska länderna har visavi Finland. Nordiskt samarbete på detta område bör inskränkas till informationsutbyte. En rekommendation om gemensam forskning bör undvikas eftersom de materiella effekterna är oklara.

Stadsförbundet erinrar om att utredningsarbete på området satts igång både på nationellt, nordiskt och internationellt plan. Med tanke på den omfattning som OECD:s koordinering fått beträffande datateknikens effekter borde Nordiska rådet eftersträva att myndigheter, kommittéer och forskningsinstitutioner görs uppmärksamma på vad som görs i de övriga nordiska länderna.

2.2.3. Norge

Norsk regnesentral ansluter sig i huvudsak till de allmänna synpunkter som anförs i medlemsförslaget. Till påståendet att användning av datateknologi leder till en höjning av kvalifikationskraven i arbetslivet ställer sig sentralen tvekan. Snarare är det fråga om en mera ojämn fördelning av kunskapskraven. Inte heller har lagstiftningen i de nordiska länderna, såsom hävdas i medlemsförslaget, varit koncentrerad till integritets-, sårbarhets- och säkerhetsaspekter. I den norska arbetsmiljölagen återfinns bestämmelser om utformningen av datasystem och de anställdas medverkan till detta. I Norge har ett ramavtal slutits om datamaskinbaserade system inom den privata, statliga, kommunala och kooperativa sektorn. Vidare pågår ett omfattande utredningsarbete på området liksom i regi av Nordiska ministerrådet. Ett initiativ på området bör baseras på redan existerande aktiviteter.

Statens rasjonaliseringsdirektorat erinrar om att direktoratet låtit utarbeta rapporter som gäller statlig och industriell utveckling samt data-teknik och sysselsättning. Ett nordiskt samarbete på området bör ha en klarare målinriktning än som skisseras i medlemsförslaget.

2.2.4. Sverige

Data- och elektronikkommittén (DEK) anser att den snabba utveck-

lingen på dataområdet aktualiserar ett erfarenhetsutbyte. Starka skäl finns att inrikta arbetet i de nordiska länderna på datateknikens konsekvenser för arbetsmarknad, arbetsmiljö och näringsliv. Nordiska ministerrådet har startat ett vidsträckt utredningsprojekt som i princip avser det som tas upp i medlemsförslaget. Därmed har redan det initiativ tagits som bör tas. I medlemsförslaget sägs inget om de samarbetsformer som bör komma till användning. Kommittén förordar för egen del att redan existerande samarbetsorgan och samarbetsformer får bestå eftersom de synes fungera väl. Detta samarbete har i stor utsträckning utvecklats av de berörda organen själva.

Liknande synpunkter anförs av *Dataeffektutredningen*, som anser att det åsyftade samarbetet redan inletts inom ministerrådets organ. Mer eller mindre informella kontakter förekommer mellan utredare, forskare, fackföreningar och näringsliv. Nordens fackliga samorganisation lägger till hösten fram ett handlingsprogram i datafrågor. Nordiska dataunionen håller ett fjärde dataseminarium i samarbete med Nordiska rådet. Därmed vill utredningen inte påstå att redan existerande samarbete är tillräckligt, utan fastmer betona att ytterligare samarbete bör bygga på det redan befintliga.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund anser att samarbete redan förekommer i datafrågor i tillräcklig omfattning i Norden. Samverkan mellan arbetsmarknadsdepartementen, universiteten, de fackliga organisationerna, NORDFORSK, m. fl. nämns som exempel. Ytterligare samarbetsinitiativ förefaller mot denna bakgrund vara onödiga.

Svenska bankföreningen anser att syftet med medlemsförslaget redan uppnåtts vad gäller bankområdet. På banksidan har en centralisering av datakapaciteten genomförts medan man under senare år kunnat skönja en decentralisering av datafångsten. Personaltillväxten har minskat genom användningen av datatekniken. Gemensamt har de nordiska bankorganisationerna diskuterat dessa frågor. De bankanställda följer de datatekniska frågorna uppmärksam.

2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig över medlemsförslaget

2.3.1. Nordiska

Nordisk Andelsförbund hänvisar, utan eget ställningstagande, till yttranden som avgivits av medlemsorganisationer i Danmark och Finland.

2.3.2. Danmark

Frederiksberg Kommune avstår från att yttra sig liksom *Justitsministeriet*.

Amtsrådsforeningen önskar inte framföra några synpunkter för närvarande, men är intresserad av information om ärendets vidare handläggning.

2.3.3. Norge

Arbeidsforskningsinstituttene önskar inte kommentera medlemsförslaget.

3. Utskottet

Sårbarhets-, säkerhets- och integritetsaspekter stod länge i förgrunden när man i de nordiska länderna på nationellt plan inledde arbetet med att etablera en övergripande samhällelig kontroll över användningen av datorer. I Nordiska rådets rekommendation nr 13/1979/j uppmanades Nordiska ministerrådet att undersöka behovet av och möjligheterna för ett nordiskt samarbete avseende säkerhets- och sårbarhetsfrågor på dataområdet samt att värdera samhällets behov av ökad information på dataområdet i syfte att kunna påverka utvecklingen i önskad riktning.

När det gäller effekterna av den alltmer accelererande teknologiska utvecklingen för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö vidtogs åtgärder av utredningskaraktär först på ett något senare stadium i de nordiska länderna.

Ingångna avtal, gällande lagstiftning och graden av myndighetsutövning på dataområdet i Danmark, Finland, Norge och Sverige uppvisar både likheter och skillnader. I Danmark saknas egentlig lagstiftning som avser användning och utvecklande av datateknik. Den 1 januari trädde en registerlag i kraft, vars syfte är att skydda medborgarnas personliga integritet. Av betydelse i sammanhanget är också arbetsmiljölagens bestämmelser, som trädde i kraft den 1 juli 1977. I denna ramlag fastslås, att den enskilde arbetstagaren skall tillförsäkras en säker och sund arbetsmiljö. Arbetsmiljölagen har allmänt kommit att anses gälla vid introducerandet av ny teknologi eller vid ingåendet av samarbetsavtal på arbetsmarknaden.

Finland saknar, i likhet med Danmark, allmän lagstiftning på dataområdet. Enligt lagen om samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagare, tillkommen år 1979, skall anskaffning av maskinutrustning ske först sedan förhandlingar mellan parterna skett.

Centralorganisationerna på arbetsmarknaden har inte ingått avtal om databehandling, utan detta har skett på branschnivå. Inom integritetslagstiftningen har utvecklingen på dataområdet inte särskilt beaktats.

Den norska arbetsmiljölagstiftningen trädde i kraft vid samma tidpunkt som sin danska motsvarighet. I denna lag, som också är av ramaraktör, fastslås att arbetstagarna och deras förtroendevalda skall hållas löpande informerade om de system som kommer till användning vid planering och genomförande av arbetet. Parterna på arbetsmarknaden slöt år 1975 avtal om användningen av datamaskinbaserade system. Detta förnyades år 1978. Ny datalag trädde i kraft den 1 januari 1978. Från och med år 1980 inrättas Datatilsynet, som har till uppgift att ge

koncessioner, medverka vid rådgivning samt utöva kontroll på dataområdet.

I Sverige återfinns sedan 1970-talets början Datainspektionen. Denna myndighet har till uppgift att meddela tillstånd att föra dataregister. Grundregeln är att dataregister inte får upprättas om otillbörligt intryck kan tänkas ske i fråga om registrerade personers integritet. Medbestämmandelagen, arbetsmiljölagen och lagen om facklig förtroendemän kan också ligga till grund för arbetsmarknadsparternas bedömningar av och handlande vid införandet av ny teknologi.

Genom riksdagsbeslut skall en datadelegation inrättas i Sverige. I denna ingår företrädare för arbetsmarknadens parter. Till dess uppgifter hör att bevaka utvecklingen på dataområdet, att främja kunskapsutveckling på området samt att komma med förslag till åtgärder som kan medföra garantier för att den ökade användningen av datorer i samhället ställs under demokratisk kontroll.

De nordiska länderna har gripit sig an uppgiften att försöka värdera effekterna på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv av den ökade automatiseringen och datoriseringen på olika sätt. I Danmark tillsatte Teknologirådet år 1978 en utredning med uppgift att utvärdera de förväntade tekniska, ekonomiska och sociala konsekvenserna av införandet av ny teknologi. Datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö kartlägges också. Branschstudier har genomförts bl. a. beträffande elektronik-, järn- och metallindustrin. Därtill utreds sociologiska, psykologiska och teknologiska aspekter som är förknippade med den tilltagande automatiseringen.

I Finland tillsattes i början av år 1979 en kommitté med uppgift att utreda den tekniska utvecklingens effekter samt dess samband med automation. Också samhällseffekterna uppmärksammas. I Norge tillsattes år 1971 en utredning om datateknologins olika konsekvenser. Rådet för databehandling utreder sedan år 1977 vilka konsekvenser av politisk och samhällsrelaterad natur som uppstår till följd av den ökande användningen av datorer. Sysselsättningsaspekter uppmärksammas av en annan utredning.

I Sverige, slutligen, tillsattes år 1978 två parlamentariska utredningar dels Data- och elektronikkommittén, dels Dataeffektutredningen. Den förstnämnda utredningen lägger tonvikten vid näringspolitiska aspekter t. ex. samhällets användning av datateknik, förutsättningarna för inhemsk produktion, kartläggning av den internationella utvecklingen på området och det svenska beroendet därav. Den senare utredningen tar upp sysselsättningspolitiska aspekter och arbetsmiljöaspekter. På nordiskt plan har genom beslut av Nordiska ministerrådet år 1978 igångsatts ett brett upplagt utredningsarbete. Det består av tre delprojekt som avser: (a) behovet av nyanställningar på arbetsmarknaden på medellång sikt, (b) effekterna på sysselsättningen av införandet av ny teknologi samt (c) förändringar i arbetsmarknadens struktur. Särskilt delprojektet (b)

och (c) tar upp frågeställningar av stor betydelse i sammanhanget. Arbetet sker som ett led i genomförandet av etapp två av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet.

Införandet av ny produktionsteknologi, eller datorisering, uppfattas av en del som ett hot, men av andra som ett löftesrikt inslag. Grundläggande är att de nordiska länderna genom sin ringa storlek och starka beroende av utrikeshandeln påverkas i betydande omfattning av utvecklingen utomlands. I takt med att den nya teknologin införs i den industrialiserade världen ökar trycket på de nordiska länderna. Det kan därför inte vara frågan om att säga ja eller nej till införandet eller ianspråkstagandet av den nya datatekniken. Det gäller snarare att komma fram till på vilket sätt som denna bäst kan ställas i människors tjänst och relateras till de mål som uppställts i form av rationell produktion, god arbetsmiljö, full sysselsättning och möjligheterna för den enskilde arbetstagaren att påverka sin arbetsnärmiljö. Man måste undersöka hur medborgarna i deras egenskap av löntagare, konsumenter och skattebetalare kan säkra att det främst blir deras behov och krav som präglar datateknikens utveckling. En utveckling som kan få såväl stimulerande som förödande konsekvenser för samhällets framtida utformning bör inte styras av ett fåtal tekniska experter eller av begränsade maktgrupper. En verklig demokratisk kontroll bör eftersträvas. Att nå fram till en avvägning som medför att de negativa verkningarna för individen minimeras samtidigt som konkurrensförmågan bevaras i de utlandsberoende näringsgrenarna tillhör 1980-talets stora utmaningar.

Att ta i anspråk ny teknologi kan medföra stora fördelar. Farliga, monotona och många gånger tunga arbetsuppgifter kan utmönstras. Beslutsfattandet kan decentraliseras och beslutsunderlaget göras säkrare och mera fullständigt. Arbetstiden kan avkortas i takt med produktivitetstegringen och för forskningen öppnar databehandlingen nya kunskapshorisonter. Till nackdelarna hör att många av de nya arbeten som tillkommer kan bli monotona och enformiga. En tidigare fysiskt tung arbetsbörda kan komma att ersättas av påfrestningar av psykisk natur. Kunskapsklyftan mellan de långtidsutbildade experterna och de av mikroprocessorerna styrda arbetstagarna kan bli oacceptabelt stor. Antalet arbetstillfällen som rationaliseras bort blir med stor sannolikhet flera än de arbetsuppgifter som nyskapas. Det finns grundad anledning att antaga att redan utsatta grupper på arbetsmarknaden t. ex. unga, kvinnor, äldre och handikappade kommer att drabbas av än svårare arbetslöshet. Samhällets sårbarhet tenderar att öka och individens personliga integritet kan hotas av förekomsten av stora dataregister.

Att de nordiska länderna bör gripa sig an uppgiften att samfällt värdera effekterna av införandet av ny teknologi på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv har en övervägande majoritet av de tillfrågade remissinstanserna tillstyrkt. Utskottet, som kan ansluta sig till denna

uppfattning, önskar dock i några avseenden förorda mera långtgående lösningar än vad som föreslås i medlemsförslaget. Trots att satsningar gjorts beträffande forskning om datateknikens konsekvenser på nationellt och nordiskt plan återstår mycket att göra. Ny, systematisk, generell och tillförlitlig kunskap om datoriseringens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö behövs. Tillsammans står de nordiska länderna bättre rustade att möta datoriseringens utmaningar än om de går fram vart och ett för sig. Nordisk samordning av resurserna på forskningsområdet får dock inte medföra att de problem som kräver en snabb lösning måste invänta resultaten från flerårigt arbetande forskningsprojekt. Därför måste satsningen på ett forskningssamarbete på dataområdet kompletteras med åtgärder som ger konkreta resultat på kortare sikt t. ex. informations- och erfarenhetsutbyte. Utskottet önskar understryka, att det inte får bli tal om antingen samordningsinsatser på forskningsområdet eller åtgärder av utredningskaraktär som ger resultat på kortare sikt. Det måste vara frågan om ett både och. Det samarbete som eftersträvas på dataområdet bör vidare beakta erfarenheter som gjorts på ett vidare internationellt plan. Likaväl som nationella rön som gjorts i ett nordiskt land kan komma till nytta i ett grannland bör erfarenheterna från OECD, EG och ILO vara av värde för ett kommande nordiskt samarbete på dataområdet. Det nordiska samarbetet bör med andra ord stå öppet gentemot omvärlden. Ett samlat nordiskt uppträdande i internationella fora blir mera slagkraftigt än om länderna agerar vart och ett för sig.

De organisatoriska formerna för ett kontinuerligt nordiskt samarbete på dataområdet bör bli föremål för närmare utredning. Flera möjligheter avtecknar sig. Nordiska arbetstagarorganisationer har uttryckt uppfattningen att ett nordiskt dataråd i vilket företrädare för arbetsmarknadens parter finns representerade bör upprättas. Uppgiften för ett dylikt nordiskt dataråd skulle vara att koordinera och värdera det utrednings- och forskningsarbete som sker på nationellt och nordiskt plan beträffande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv. För att det föreslagna nordiska datarådet skall fungera effektivt torde krävas en parallell utbyggnad av de nationella resurserna på området. En annan möjlighet är, såsom förordats av några av remissinstanserna, att redan befintliga nordiska samarbetsorgan t. ex. NORDFORSK eller Nordiska industrifonden får ta hand om uppgiften.

En tredje lösning vore att upprätta ett nordiskt dataråd som förutom arbetsmiljömässiga, näringspolitiska, sysselsättningsmässiga och säkerhetsaspekter också tar sig an de personliga integritetsfrågornas behandling. När denna lösning värderas bör de synpunkter som Nordiska rådets juridiska utskott anfört beträffande *medlemsförslaget A 523/j* beaktas. För egen del önskar social- och miljöutskottet i detta skede inte ta ställ-

ning till vilken av dessa tre organisatoriska lösningar som är att föredra.

När det gäller att avgränsa de områden som det föreslagna nordiska samarbetet på dataområdet i första hand bör avse bör möjligheterna till decentralisering till den primär- eller sekundärkommunala nivån av olika samhällsuppgifter beaktas. Att uppmärksamma datoriseringens effekter på den politiska strukturen i stort ter sig som en naturlig uppgift. Kommunal expertis bör därför knytas till utredningsarbetet.

Problem kan, som framhållits ovan, väntas uppstå på grund av datoriseringen för grupper som redan idag har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden. Till utredningsarbetet bör knytas också personer med erfarenheter från den sociala sektorn och från vårdsektorn.

De näringspolitiska implikationerna av införandet av ny teknologi i de nordiska länderna utgör vid sidan av de sysselsättnings- och arbetsmiljö-mässiga aspekterna huvudinnehållet i medlemsförslaget. Att Nordens möjligheter att hävda sig i den internationella konkurrensen ökar om ett industriellt samarbete inleds på datateknologins område torde stå klart. Därtill skulle de nordiska ländernas idag stora beroende av leverantörer i USA och Japan tendera att minska. En regionalpolitisk satsning bör komplettera ett nordiskt industripolitiskt samarbete på dataområdet. Åtgärder bör övervägas för att stödja den arbetsintensiva småindustrin och hantverket.

Följande riktlinjer bör enligt utskottets mening sammanfattningsvis vara vägledande för arbetet med att på nordiskt plan gripa sig an konsekvenserna av användning av ny teknologi på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv:

att nära samverkan sker med arbetsmarknadens parter,

att samarbetet bör avse såväl forskning som informations- och erfarenhetsutbyte,

att på området tillsätta kommittéer i de nordiska länderna snarast bör hålla ett gemensamt möte,

att de organisatoriska formerna för ett kontinuerligt nordiskt samarbete på dataområdet bör utredas närmare samt

att samarbetet bör vara öppet gentemot omvärlden och avse samverkan mellan de nordiska länderna i internationella fora.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att data-

teknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

Stockholm den 28 januari 1980

<i>Liv Andersen (A)</i>	<i>Rune Gustavsson (c)</i>
<i>Børge Halvgaard (FP)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i>
<i>Doris Håvik (s)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i> Förman
<i>Grethe Lundblad (s)</i>	<i>Irma Rihtniemi-Koski (Kok)</i>
<i>Sten Söderström (Skdl)</i>	<i>Bernhardt Tastesen (S)</i>
	<i>Sigrid Utkilen (H)</i>

Medlemsförslag

om den nordiska glasindustrin

(Väckt av Gunnar Berge, Poul Dalsager, Kjell-Olof Feldt, Eiður Guðnason, Knut Johansson, Bror Lillqvist och Ulf Sundqvist)

I en till Nordiska rådet ställd skrivelse har den Nordiska fabriksarbetarefederationen, till vilken är ansluten Dansk Specialarbejderforbund, Finlands glas- och porslinsarbetareförbund, Norsk kjemisk industriarbeiderforbund och Svenska fabriksarbetareförbundet (*se Tillägg*), föreslagit rådet

att verka för en gemensam nordisk industriplanering på planglassidan som avvärjer konkurrensens utslagning och mer långsiktigt ställer krav på sysselsättningsplaner, produktions- och distributionsförändringar samt produktkvalitéer,

att verka för att den nordiska glasforskningsstandarden allmänt höjs bland annat genom kraftigt ökade statliga stöd till glasforskningsinstitutet i Växjö och krav på forskningsavgifter från glasföretagen,

att verka för gemensamma branschpolitiska principer vid utformningen av statligt stöd till den nordiska småglasindustrins omställning och att ett sådant stöd inte ges utan fackligt godkännande och facklig medverkan i planeringen,

att verka för branschpolitiska insatser som mer offensivt utvecklar förpackningsglasindustrin på områden där det, bl a genom ökande import, är tydligt att det krävs nysatsningar.

De nämnda kraven grundar sig på en inom federationen utarbetad rapport, vars huvuddelar fogas som bilaga till detta medlemsförslag. I rapporten återfinns en översikt av situationen inom den nordiska glasindustrin, en analys av förhållandena i branschen samt de återgivna kraven, vilka riktar sig till Nordiska rådet.

Enligt vår uppfattning innehåller rapporten en mångfald värdefulla uppslag, som snarast bör bli föremål för prövning och initiativ från regeringarnas sida. Mot den bakgrunden föreslår vi därför att Nordiska rådet beslutar

att hos Nordiska ministerrådet begära en skyndsam prövning av de förslag till gemensamma nordiska åtgärder inom glasindustrisektorn, vilka motiveras och förordas i den till medlemsförslaget hörande rapporten från Nordiska fabriksarbetarefederationen, i syfte att av-

värja uppkomsten av monopol och att hävda den nordiska glasindustrins ställning.

Stockholm den 22 februari 1979

Gunnar Berge (A)

Poul Dalsager (S)

Kjell-Olof Feldt (s)

Eiður Guðnason (A)

Knut Johansson (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Ulf Sundqvist (Sd)

*TILLÄGG***Utdrag ur Nordiska fabriksarbetarefederationens rapport*) om den nordiska glasindustrins situation***2. Kartläggningen**Planglasindustrin*

Det mest dramatiska inslaget inom planglasindustrin under 1970-talet är utan tvivel det engelska Pilkingtons etablering av floatglastillverkning vid en fabrik i Halmstad. Produktionen kom i gång i mitten av 1976 och enligt den offentliga statistiken producerades 1976 drygt 40 000 ton floatglas av vilka tre fjärdedelar exporterades. (Floatglas redovisas tillsammans med en del andra produkter, som dock inte kan vara av någon större vikt.)

År 1977 har denna produktion mer än tredubblats. (Pilkington själva redovisar totalproduktionen 130 000 ton och exporten 109 000 ton, dvs nästan 85 procent.) Till de nordiska länderna levereras 80 procent av hela produktionen. Resten går i huvudsak till England.

Pilkington i Halmstad har en produktionskapacitet på 4 500 ton/vecka, vilket innebär att fabriken under ett flertal år framöver skulle kunna producera planglas för hela Nordens försörjning. Givetvis finns en ekonomisk press att höja kapacitetsutnyttjandet efter den första inkörningstiden. Det är detta som nu avspeglas i strukturförändringarna inom de nordiska länderna.

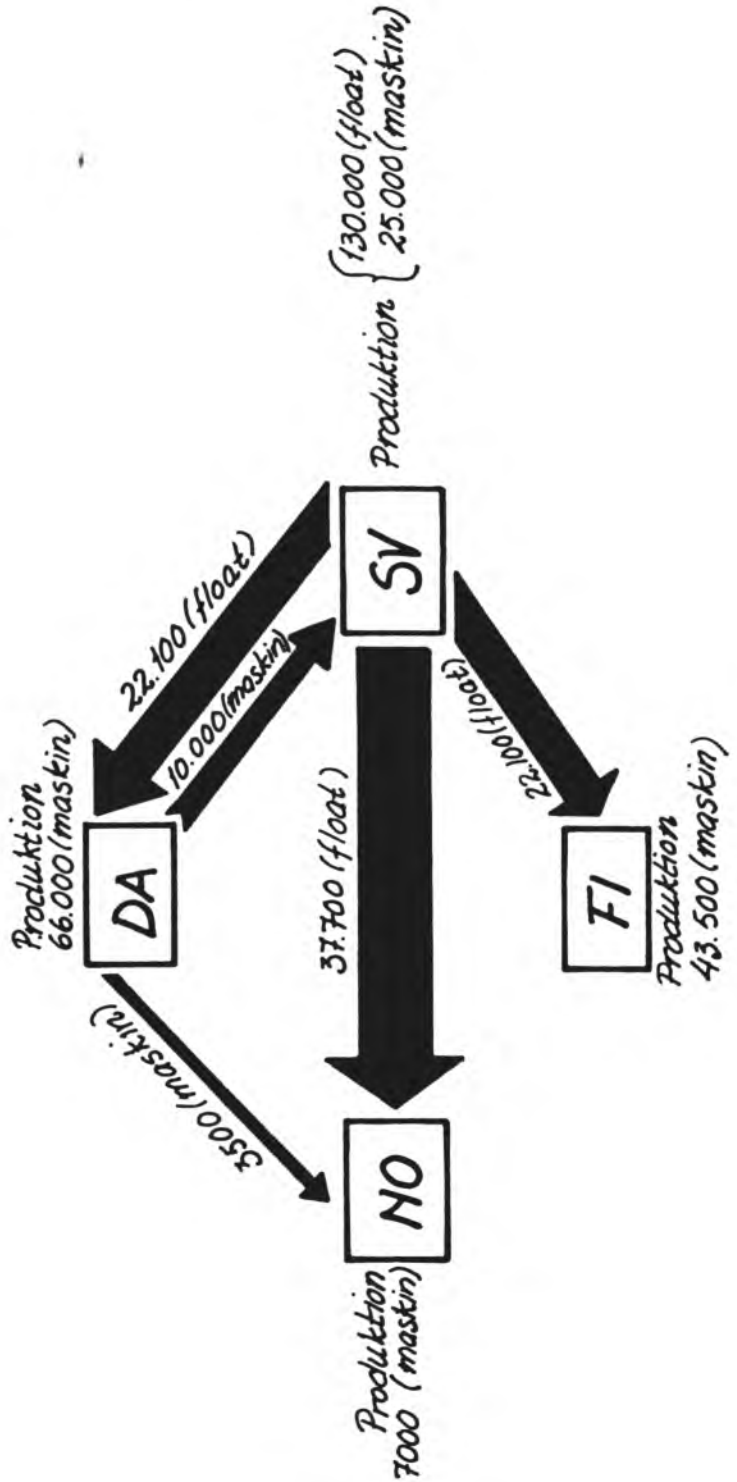
I första hand har verkningarna kommit i de tillverkningsenheter där det produceras planglas enligt en äldre teknologi, den s k Pittsburgh-metoden. Detta glas framställs genom att glaset från ugnen dras vertikalt genom valsar samtidigt med avsvälning. I Emmaboda (i södra Småland, Sverige) fanns vid 1976 års början två glasugnar. Den äldsta släcktes 1976, den andra (från 60-talets slut) vid halvårsskiftet 1978. Glasverket i Drammen (utanför Oslo) släckte sin ugn 1977. Kvar finns nu Scanglas fabrik i Korsör, som liksom de ovan nämnda ingår i den franska koncernen Saint Gobain, med en årskapacitet på 110 000 ton (räknat i ton smält glas, vilket måste reduceras med vad som går åt till kassation för att få fram kapacitet för färdigt glas). Enligt offentlig statistik producerades cirka 66 000 ton maskinglas år 1977 och ungefär lika mycket året innan vid Korsörfabriken.

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen i avsnitt 1 (har här utelämn-

*) Rapporten gör inte anspråk på att förmedla exakta sifferuppgifter. Vissa källor har varit svårtillgängliga. Ambitionen har i första hand varit att ge en sammanhängande bild av vad som håller på att hända inom nordisk glasindustri och då speciellt inom vad federationen uppfattar som problemområden.

Schema 1 Norden

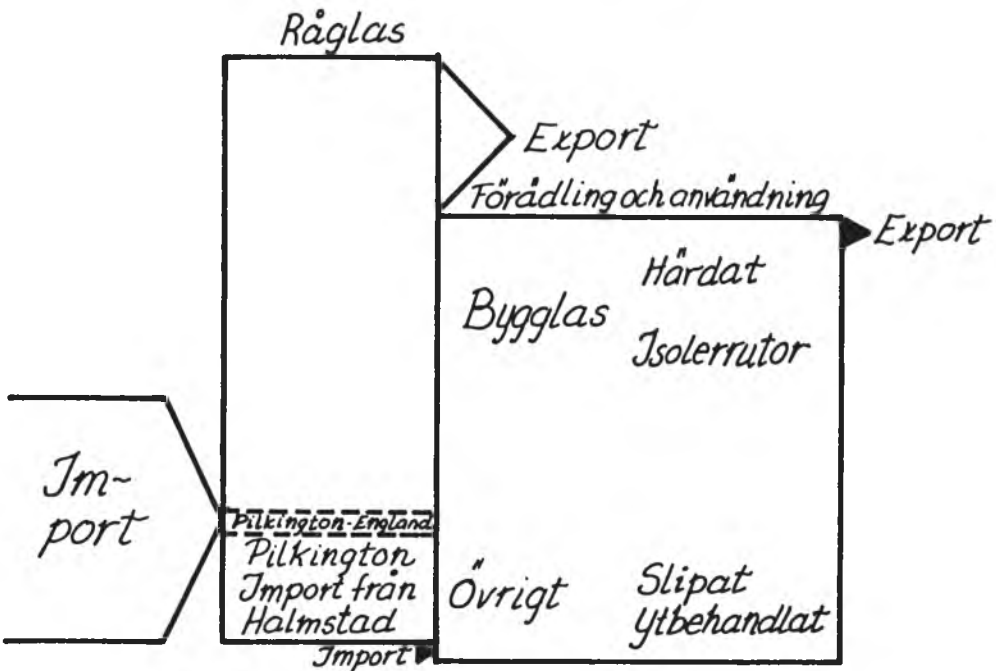
Råglast 1977: Produktion och handel. Maskin- och float-glas. Mätt i ton.

nats; förslagsställarnas anm.) har även det finska planglasverket i Lahtis (norr om Helsingfors) hårdhänt fått känna av strukturförändringarna i samband med Pilkingtons etablering. Pilkington är nu hälftenägare i Lahtis glasverk och i samband med köpet skapades garantier för fortsatt drift till i början av 80-talet. Produktionskapaciteten beräknas till 55 000 ton maskinglas/år. År 1977 uppgick produktionen till 43 500 ton (enligt den finska glaskommitténs rapport) på grund av en ommurning av ugnen.

I slutet av 1977 uppskattades överskottskapaciteten (räknat i ton smält glas) till 80 000 ton på den nordiska marknaden. Genom släckningen av den sista Emmaboda-ugnen föll en kapacitet på omkring 35 000 ton bort. På en direkt fråga i Korsör om hur mycket exporten från Korsör till Emmaboda skulle öka efter släckningen blev svaret att

*Schema 2
Planglas-Danmark 1977
Mätt i ton*

det skulle röra sig om 12 000 ton/år för att täcka bortfallet av Emmabodas egen maskinglastillverkning.

Dramtiken i omfördelningen mellan tillverkningen av floatglas och maskinglas framgår för övrigt av *schema 5 och 6* (under rubriken "råglas") som belyser situationen i Sverige både 1976 och 1977. För de övriga länderna har beskrivningen begränsats till 1977 och den finns i *schema 2—4*.

I *schema nr 1* framgår hur produktion och handel med float- och maskinglas fördelade sig 1977 mellan de nordiska länderna (exklusive Island). Det visar att Pilkington har skaffat sig en stark ställning i Norge från första början. Svårare har man haft att komma in i Sverige och Danmark.

Pilkington räknar med att under 1978 kunna öka produktionen med 20 000 ton och behålla samma andel (80 procent av produktionen) för den nordiska marknaden. Det betyder ytterligare insteg framför allt i Danmark och Sverige.

Plant glas används framför allt inom byggnadsindustrin och inom fordonsindustrin. Saint Gobain har genom sitt nordiska dotterbolag (Scan Gobain) sedan länge vidareförädlad en stor del av planglasproduktionen och man har tillsammans med tidigare ägare inom Scan Gobain-gruppen haft en god kontroll över marknaden.

När Pilkington (1973) gjorde klart sina planer för etablering i Norden förberedde sig företaget genom att skaffa sig kontroll över en del av marknaden. Dels skedde detta genom en stark ökning av ägarengagemanget i nordiska fabriker som tillverkar säkerhetsglas (härdat och laminerat) för bilindustrin. Dels ökades exporten från England av floatglas i kombination med en kraftig marknadsbearbetning av bl. a. isolerutetillverkare och glasgrossister. För att kunna hantera floatglas direkt från fabriken krävs en särskild utrustning (sändningarna kommer i stora förpackningar om 20 ton) och man kan räkna med att marknadsbearbetningen innebär stöd för anskaffning av sådan utrustning.

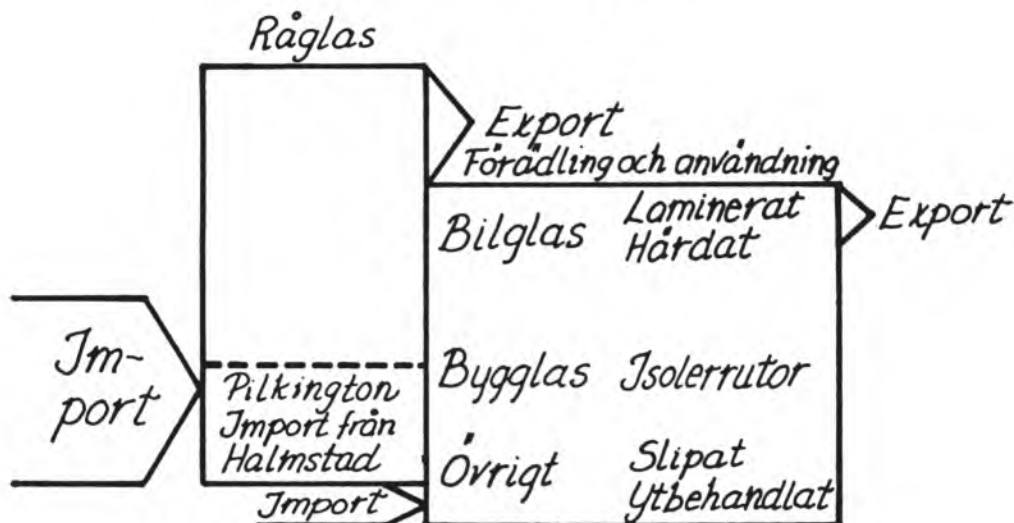
Redan 1967 blev Pilkington huvuddelägare i det svenska företaget Sunex (i Lysekil på västkusten), som tillverkar härdat glas (sido- och bakrutor) för bilindustrin. År 1973 övertog man majoriteten i Scanex (i Landskrona i Skåne), som nu svarar för 70 procent av den svenska marknaden på laminerade vindrutor till bilindustrin. Nästa steg blev övertagandet år 1975 av det finska bilrutetillverkande företaget Lamino Oy. Tillsammans förbrukar dessa tre företag per år lika mycket floatglas som Pilkington i Halmstad producerar under en månad, dvs drygt 10 000 ton.

Inom Scan Gobain blev det bilrutetillverkaren Tremplex (i Eslöv i Skåne) som fick känna av Pilkingtons offensiv på bilrutesidan. I dag köper Tremplex en del float från Pilkington.

Inom byggnadssektorn spelar inte floatglasets jämnare kvalitet sam-

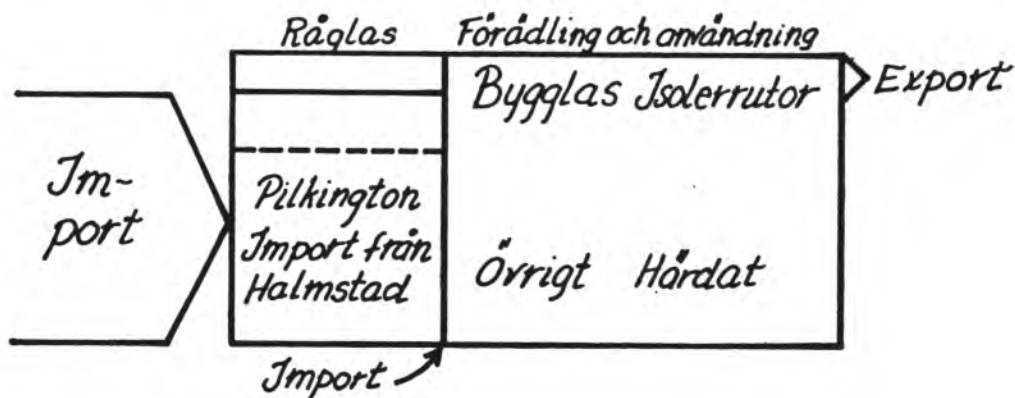
Schema 3

Planglas-Finland 1977
Mätt i ton

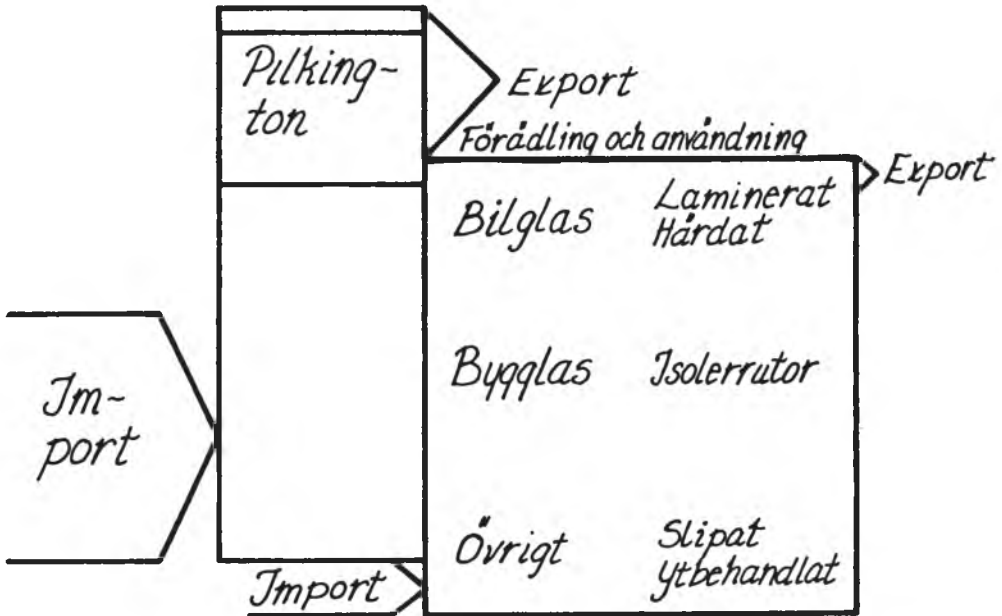

Schema 4

Planglas-Norge 1977
Mätt i ton

Schema 5
Planqlas-Sverige 1976
Mätt i ton

ma roll som vid tillverkningen av bilruteglas. En del typer av limmade isolerrutor fordrar dock floatglasets jämnare yta.

Den allt större efterfrågan på isolerrutor som skapats genom skärpta energihushållningsnormer lockar mest på marknadssidan där byggandet för övrigt ligger lågt (särskilt i Danmark och Sverige) och bilförsäljningen avtagit starkt sedan mitten av 70-talet.

Genom *schema 2—6* framgår den ungefärliga plats som olika delar av förädlingen tar i användningen av råglaset (maskin- och floatglas). Redan nu tar tillverkningen av isolerglas en betydande del och med de tillväxtprognoser man arbetar med (i Norge och i Sverige en tillväxt med 20—25 procent under ett par års tid) är det givet att den avgörande bataljen mellan Pilkington och Saint Gobain nu kommer att gälla isolerrutetillverkningen.

Den av Pilkington tidigare uttalade meningen att man skulle begrän-

sa sig till ”massproduktion av ett högklassigt planglas enligt floatprocessen och att avstå från vidareförädling av glaset (förr VD i P hösten 76)” har övergivits åtminstone sedan hösten 1977. I december framgick det bl. a. genom köpet av det danska glasföretaget Glas-Alstrup, som svarar för en betydande del av förädlings- och distributionssidan i Danmark. Vår beredningsgrupp har fått denna omsvängning i Pilkingtons avsikter bekräftad genom nuvarande VD. Han framhöll att skälet var de svårigheter man mött att komma in på förädlingsidan framför allt då i Sverige och Danmark.

Pilkingtons svårigheter hänger ihop med strukturen på förädlings- och grossistsidan. Vid sidan av Scan Gobains egna företag för tillverkning av förädlade produkter som isolerrutor (bl. a. i Korsör, Emmaboda, Oxelösund, Drammen och Stavanger) finns få större tillverkare. Branschen består av en stor mängd småföretag med små resurser att klara hanteringen av floatglas.

I Sverige tillverkas isolerrutor vid ett tjugotal anläggningar och Scan Gobains tillverkning svarar för drygt två tredjedelar av kapaciteten (år 1977), enbart Emmaboda för nästan hälften. Bland grossisterna finns ingen särskilt dominerande enhet.

I Norge är läget något annorlunda, vilket ger en förklaring till Pilkingtons snabbare inbrytning där. År 1976 svarade Scan Gobains tre tillverkningsställen (i Drammen, Stavanger och Otta) för cirka en fjärdedel av tillverkningskapaciteten på isolerrutesidan. För övrigt finns cirka trettio tillverkare med en stor spridning över landet. En hel del av dem har under de senaste åren ökat sin kapacitet bland annat som en följd av en medveten statlig satsning på lokaliseringpolitiken. Man räknar i dag med ett stort kapacitetsöverskott, vilket medfört en stark prispress och en ökande export till Sverige.

I Finland räknar man också med en viss överkapacitet, i 1977 års produktion uppskattningsvis 25—50 procent. Produktionen har under de senaste åren ökat med 20—25 procent. Priskonkurrensen är hård på den inhemska marknaden och importen obetydlig. Också i Finland finns ett par stora företag med cirka 50 procents marknadsandel. För övrigt rör det sig om ett stort antal småföretag.

I Danmark har branschen fått ett stort tillskott av småföretag under de senaste åren. Men även här dominerar några större företag, bl a inom Scan Gobain-koncernen och Pilkington-koncernen (t. ex. Glas-Alstrup).

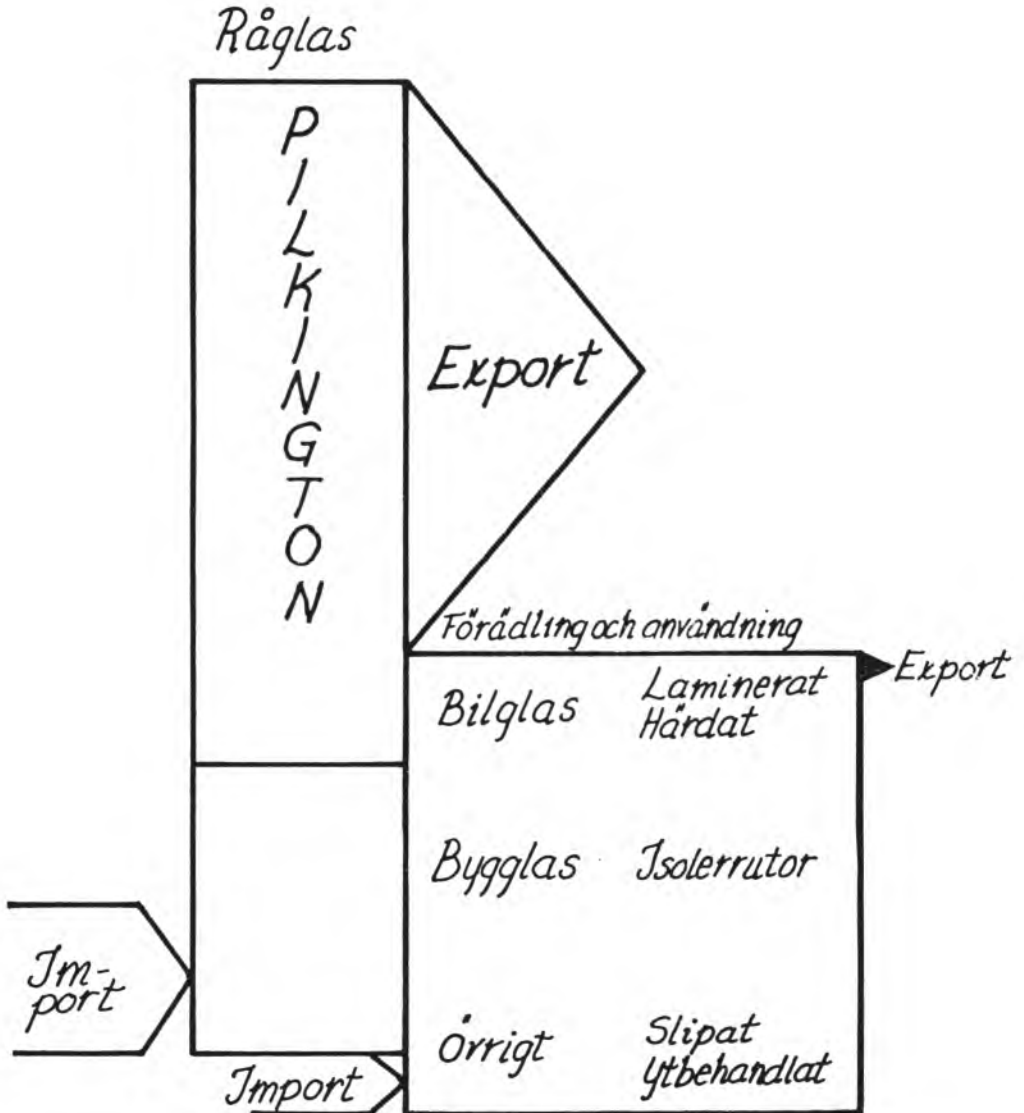
Sammanlagt kan man teckna en bild av produktion och handel i de fyra nordiska länderna såsom i *schema 7*. Men det är högst osäkert om den bilden kommer att bestå. Det finns en rad frågetecken.

För det första är det oklart hur produktområdet isolerrutor kommer att utvecklas med tanke på nya tekniska idéer och krav som möjligen kommer att ställas från regeringar och förbrukare. Samtidigt som mark-

Schema 6

Planglas-Sverige 1977

Mätt i ton

naden har vuxit har det kastats in ett stort antal uppslag på produktförändringar. Det är inte för litet sagt att säga att byggnormerna kommit på efterkälken.

För det andra är det tydligt att problemen med överkapaciteten, främst i Norge och Finland, samt den mycket hårda priskonkurrensen på dessa nordiska delmarknader för med sig allt starkare försök att gå över hemmamarknadens gränser. Den norska exporten till Sverige har ökat starkt och trots att priserna som ges i Sverige är betydligt bättre än i Norge har de fört med sig en prispress i Sverige, som gör att Scan Gobains svenska isolerrutetillverkare nu gör stora förluster. Det är också tydligt att den finska exporten till Sverige ökar snabbt och har bidragit till att pressa priserna.

För det tredje förefaller det som det under detta skede inte är några fördelar med att tillverka isolerrutor i stora enheter. Scan Gobains tillverkningsföretag måste dessutom kunna dra in till täckning av de gemensamma kostnaderna inom koncernen. Förlusterna på alla isoleruteenheter inom koncernen är uppenbarligen snabbt växande.

För det fjärde är det nu tydligt att Pilkington är på väg in i förädlingsledet genom ägande, främst i Danmark och Sverige där det varit svårt att snabbt nå samma position som man vunnit i Norge och i Finland.

"Glaskriget" har alldeles klart förflyttats från råglassidan, där Saint Gobain är på full flykt, till isolerrutesidan. I Norge och Finland behöver inte detta betyda att Pilkington nu går in genom ägande. Troligen kan man nu avvakta och se en fördel gentemot Saint Gobain att man inte själva behöver ta förlusterna i den hårda konkurrensen.

Förpackningsglasindustrin

Problemen inom denna glasbransch är inte på något sätt förenade med den dramatik, som utvecklas på planglassscenen. Som framgår av *schema 8* finns det i varje land en betydande hemmaproduktion och handeln spelar en underordnad roll och kommer främst in på delar av förpackningssortimentet. Från Östeuropa kommer t. ex. import av bl. a. parfymflaskor o. dyl., som har tagit hand om hela marknadssektorn men det är en mycket liten del, i Norge räknar man med att det rör sig om bråkdelar av procent i förhållande till hela förbrukningen av glasförpackningar.

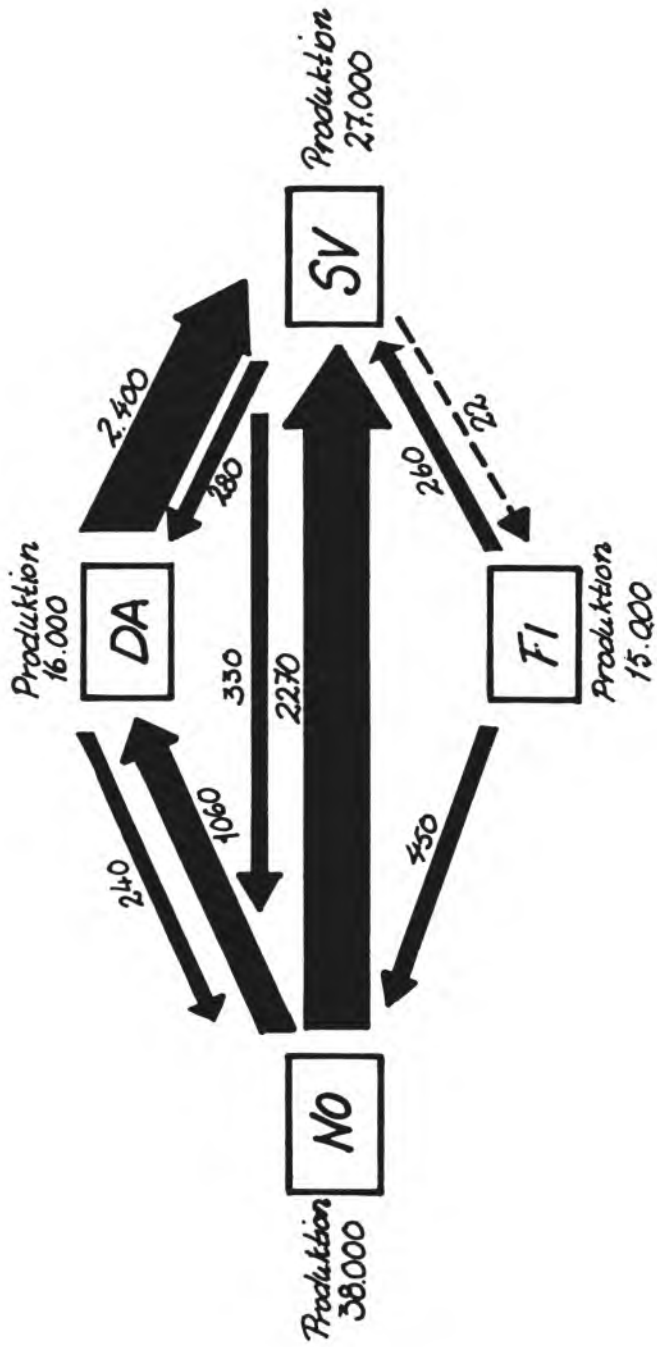
I varje land finns endast ett eller ett par tillverkningsföretag.

I Danmark är det Kastrup-Holmegaard glasværker, med en anläggning i Kastrup, som läggs ned under 1979, samt en i Holmegaard, även den inte så långt ifrån Köpenhamn. År 1977 fanns ca 550 anställda, vilket betyder en viss minskning från föregående år. Ägare till Kastrup-Holmegaard är de stora danska bryggerierna, Carlsberg och Tuborg.

I Finland finns två förpackningsglasbruk, Karhulan Lasitehdas Oy

Schema 7 Norden

Isolerglas 1977 Produktion
och handel. Mått i ton

och Riihimäen Lasi Oy, som tillsammans sysselsätter cirka 450 personer.

Sedan början av 60-talet har man ett avtal mellan företagen som innebär att Karhulan Lasithdas tillverkar färgade flaskor och Riihimäen klara flaskor. Ägare till Karhulan Lasitehdas är den stora privata Ahlström-koncernen. Riihimäen Lasi är familjeägt.

I Norge finns ett glasbruk i Moss ägt av A/S Glasværk, som tillverkar förpackningar av såväl glas som plast. På glassidan är ungefär 500 personer anställda.

I Sverige är det dominerande företaget den börsnoterade koncernen PLM, som tillverkar förpackningar av glas, plast, plåt och papper. På plastsidan har man tillverkning i Danmark, men på glassidan är de utlandslokaliserade enheterna belägna i Holland och Västtyskland. På västsidan av Sverige finns tre glasbruk, i Surte, i Limmared och i Hammar. Bruket i Surte skall enligt planerna läggas ned vid årsskiftet 1978/79. År 1977 fanns cirka 1 200 anställda på glassidan.

Sedan mitten av 70-talet har alla de nordiska bruken känt av en minskning av förbrukningen av glasförpackningar. Dels beror detta på en övergång till förpackningar av andra material, särskilt plast och, i Sverige, plåt. Dels kan man se en avgörande koncentration till returglasförpackningar medan engångsglasen minskat kraftigt bl. a. som en följd av miljöskäl, skatter och ett medvetet val från de stora kunderna, bryggerier och vin- & spritmonopol av returglasteknologin.

För några år sedan beräknades överkapaciteten i Norden till mellan 100 000—200 000 ton glasförpackningar. Nedläggelserna av Kastrup och Surte får ses som ett led i en defensiv anpassning till denna överkapacitet.

Den svenska exporten (som PLM står för) till övriga nordiska länder är relativt omfattande, knappt 20 procent av hela produktionen 1977. Men det är inte klart om den kan ses som ett medvetet försök att långvarigt komma in på dessa marknader eller om det är en del i anpassningen till en lägre volym totalt. För 1978 har en minskning av denna export budgeterats och under hand omvitnas att samarbetet mellan de nordiska förpackningsglasbruken är väl etablerat.

Hushålls- och konstglasindustrin

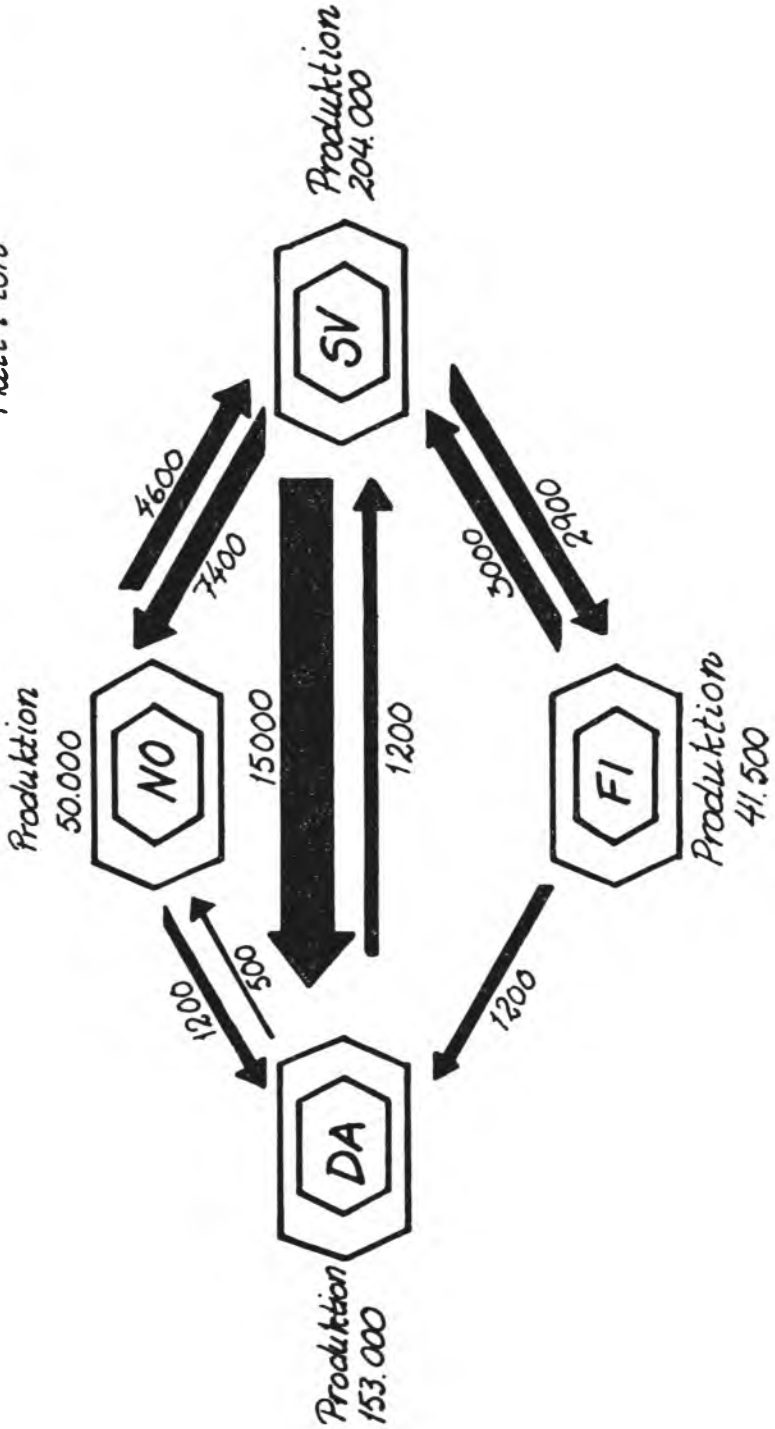
Denna del av glasindustrin går också under benämningarna den manuella glasindustrin eller småglasindustrin. Den förstnämnda syftar givetvis på det hantverksmässiga i denna glastillverkning såsom den bedrivs på de flesta nordiska småglasbruk.

Men produktionstekniken för framställning av hushållsglas, konstglas och belysningsglas (som vi räknar in under denna rubrik) har utanför Norden, bl. a. i Frankrike, Västtyskland, Storbritannien och Tjeckoslovakien, drivits så långt mot en automatisering att den kan jämföras

Schema 8

Buteljglas - Norden 1977

Mått i ton

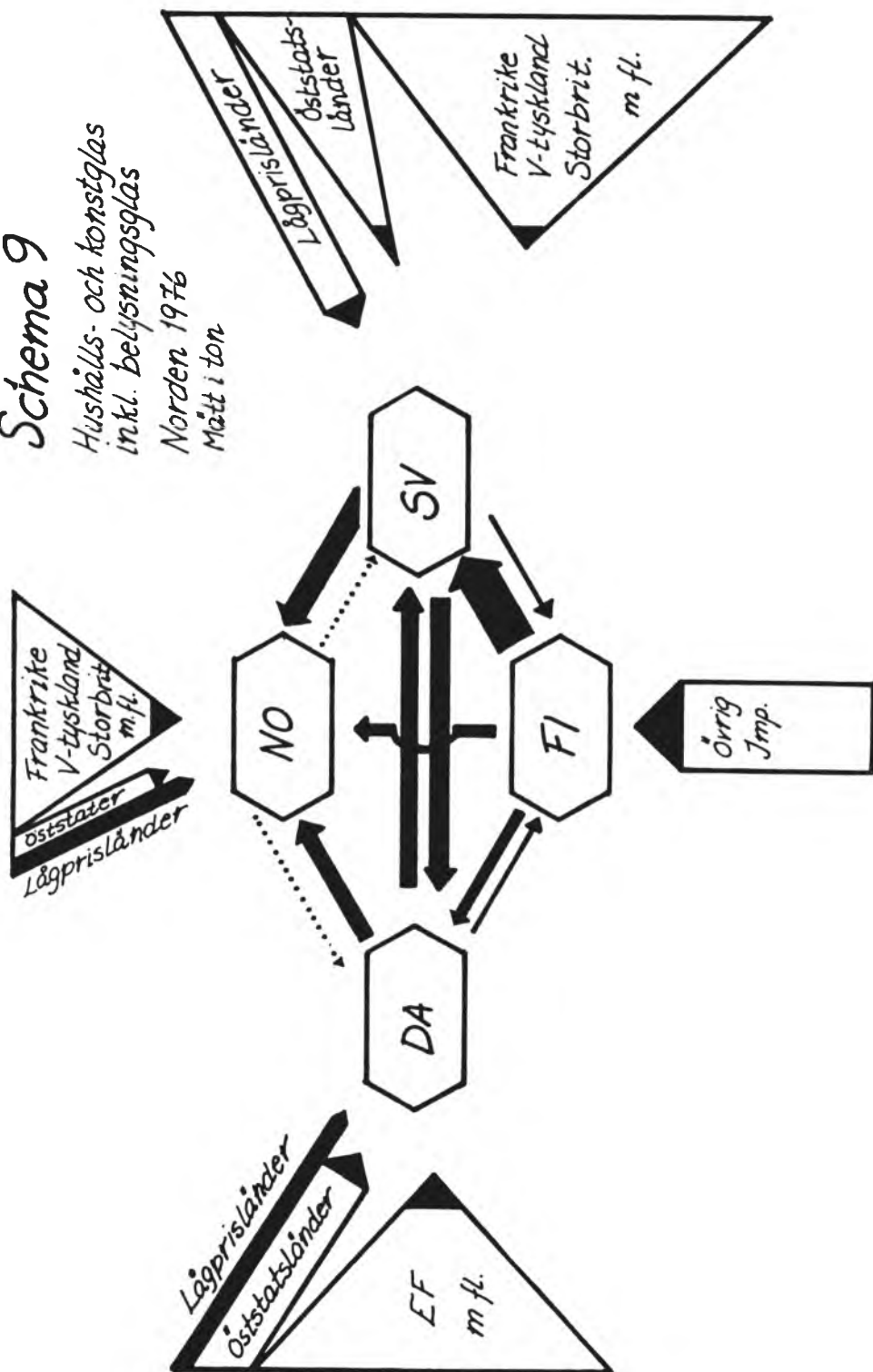

Schema 9

Hushålls- och konstglas
inkl. belysningsglas

Norden 1976

Mätt i ton

med den teknik som utnyttjas inom buteljglasindustrin. Det innebär att glaset kan framställas till en betydligt lägre styckkostnad än vid de manuella glasbruken.

Vid några av de finska glasbruken, Iittala, Notsjö och Riihimäki, har det dock utvecklats en mer automatiserad tillverkning av hushållsglas. I Danmark, Norge och Sverige har inte denna automatisering kommit till stånd, dels för att det saknats kapital att gå denna väg, dels därför att man medvetet valt att satsa på det hantverksmässiga. I dag har automatiseringen på sina håll gått så långt att kapitalinsatsen för att komma ifatt blivit ett oöverstigligt hinder för flertalet, nämligen alla de nordiska bruken.

Schema 9 ger en bild av den stora importen år 1976 — mätt i ton — som når Sverige, Danmark och Norge från länder med en högt automatiserad tillverkning av hushållsglas. I första hand har kunderna varit restauranger och storhushåll, men under senare år har det maskintillverkade glaset också gått ut i stor mängd till familjehushållen. De senaste åren har även Finland fått känna av en växande import av maskinglas till priser som bara är en tredjedel av priset på inhemskt tillverkade hushålls- och konstglas.

Det senare belyser det förhållandet att den finska automatiseringen ligger ett par steg efter t. ex. de stora kontinentala glasbrukens automatik. Det relativt låga finska löneläget kan inte kompensera detta maskinella försteg.

Som framgår av *schema 9* har den finska "halv"-automatiseringen i alla fall inneburit att man kan exportera ganska stora volymer; till Sverige en dryg tredjedel räknat i ton. Volymmässigt är den finska exporten ungefär lika stor 1976 som importen men räknat i värde är den som sagt cirka tre gånger så stor.

Den finska glasindustrin dominerar också stort på hemmamarknaden. Räknat i mark (dvs i värde) är andelen cirka 85 procent. I en jämförelse räknat i ton är andelen sjunkande — 10 procent mellan 1975 och 1977 — men är ändå så hög som 69 procent år 1977.

Bilden är helt annorlunda i Sverige där det hantverksmässiga i tillverkningen helt dominerar. I kronor räknat var export och import lika stora år 1976, i ton däremot ligger importen tre till fyra gånger högre. Och importandelarna är växande. Trots att det inhemska glaset värdemässigt ligger så mycket över det importerade maskinglaset är exporten relativt stor, en dryg tredjedel av tillverkningen exporterades 1976. Nästan en fjärdedel av exporten gick då till USA, ungefär en tiondel vardera till Australien, Västtyskland och Danmark.

Värdemässigt svarade importen för cirka 40 procent av den svenska hemmaförbrukningen, men i volym dominerar den stort till skillnad från i Finland.

Finland och Sverige har ändå det gemensamt att hushålls- och konst-

glasindustrin är en relativt stor industrigren (mycket liten dock om man jämför med Tjeckoslovakien där glasindustrin är en betydande del av den inhemska industrin). I Norge och Danmark finns endast ett fåtal glasbruk, som på intet sätt skulle kunna täcka hemmamarknaden. I dessa länder har särskilda glasgrossister också en stark ställning, vilket inte är fallet i Finland och i Sverige. Stora försäljningskedjor, bland annat varuhusen, svarar emellertid för en stor import i Sverige. Också några av de mindre glasbruken har börjat komplettera sina sortiment med importerat glas. Det gäller även det danska glasbruket Holmegaard och i mycket liten utsträckning det norska Hadeland.

I spåren på denna starka importutveckling har det börjat uppträda allehanda så kallade plagiat, dvs efterhärmingar av exempelvis Iittalas produkter, där till och med varumärket nästan kopierats. En svensk försäljningskedja har beställt efterhärmade svenska glas bl. a. från Polen. Även den ökade importen från så kallade lågprisländer, i detta fall Kina, Taiwan, Hongkong och Mexico, har lett till tal om "marknadsstörande import" från tillverkarnas sida.

I schema 9 har importen från dessa lågprisländer och öststatsländerna särskilts. Fortfarande utgör de en mindre del av importen men andelen är starkt växande. Genomsnittligt ligger denna import prismässigt ca 25 procent under övrig import.

Det är givet att en sådan utveckling lämnar stora spår efter sig i den glasindustri. I Finland har antalet sysselsatta sjunkit från drygt 1 500 år 1974 till 900 år 1977. Riihimäki Glas AB lade ned sin manuella tillverkning av hushålls- och konstglas 1976. Därmed försvann också för en tid all tillverkning av kristallglas. Först i år har ett annat finskt bruk tagit upp en sådan produktion.

I Sverige har utvecklingen varit något mindre dramatisk, från sammanlagt ca 2 800 anställda år 1972 har sysselsättningen inom branschen nu sjunkit under 2 000. Fortfarande finns det dock en efterfrågan i Sverige på yrkeskunnigt folk till skillnad mot i Finland där arbetslösheten inom branschen är svår.

Vid Holmegaard i Danmark (två bruk) har antalet anställda sjunkit från 480 år 1974 till ca 350 år 1977. De norska glasbruken, Hadeland (ca 300 anställda i dag), Magnor (ca 60) och Ravnsfjord (ca 30) har i mindre utsträckning blivit berörda i fråga om sysselsättningen. Däremot har man mer och mer vid Hadeland satsat på det exklusiva glaset. Så sent som under våren 1978 kunde Hadeland inte leverera i den takt som efterfrågades.

Kraven på anpassning inför de förändrade villkoren har i Sverige lett till en särskild branschpolitik, vilken säkert har dämpat minskningen i sysselsättningen. Branschpolitiken, som inte enbart gäller den manuella glasindustrin, innebär att staten (via industriverket) lämnat bidrag och

lån på goda villkor för att främja omställning i produktion och på marknaden. Denna politik har bedrivits sedan 1970.

För den manuella glasindustrin sades det att omställningen skulle gälla en förskjutning från enklare hushållsglas till högkvalitativt prydnads- och belysningsglas i förening med en förändrad företagsstruktur. Det senare tolkades allmänt så att sammanslagningar och samverkan skulle belönas.

År 1974 skedde en stor sammanslagning då fem småländska glasbruk gick samman i ett företag — Krona-bruken AB. Tre år senare gick detta företag i konkurs. Två av de fem brukna är nedlagda och ytterligare ett hotas av nedläggning i samband med den stora sammanslagningen i år mellan Kosta-Boda-koncernen och Orrefors-koncernen.

Före 1978 har ytterligare sammanslagningar och konkurser skett men inte av samma storleksordning. Sedan även Reijmyre glasbruk köpts in av Upsala-Ekeby, som äger Kosta-Boda, finns endast några mindre glasbruk kvar utanför Upsala-Ekeby-gruppen, som nu kontrollerar 80 procent av den svenska tillverkningen. Industriverket har för åren fram till 1980 fått 28 miljoner svenska kronor avsatta för den nya företagsbildningen, som kan söka dessa pengar som lån och garantier för särskilda projekt.

Ett branschstöd av den svenska typen finns inte i de övriga nordiska länderna. I Finland, som också varit starkt utsatt av förändringskrafterna, har anpassningen skett via den omtalade "halv"-automatiseringen och en viss uppdelning av produktionen. De senare årens utveckling antyder emellertid att dessa interna branschåtgärder inte längre räcker till.

3. *Bedömningar och förslag*

Planering i stället för glaskrig

— Det är tydligt att det franska Saint Gobain har intagit en mycket defensiv inställning sedan en längre tid i förhållande till engelska Pilkingtons inträde på planglassidan i Norden. Något förenklat kan detta uttryckas så här:

För att blidka Pilkington och begränsa dess intrång till råglassektorn offrade Saint Gobain först en ugn i Emmaboda (1976), sedan en ugn i Drammen (1977) och nu i år den sista ugnen i Emmaboda. Inte i något fall tog man hänsyn till att produktionen i ugnarna gav lönsamhet och bar upp hela glasproduktionen på dessa orter. I dag går båda glasverken, i Drammen och i Emmaboda, med förlust. Många har förlorat sina arbeten och många fler riskerar att göra det.

Detta försök att blidka Pilkington har emellertid misslyckats som vi konstaterat. Nu är det s. k. glaskriget i full gång även på förädlingsidan.

Eftersom det är tydligt att både Sain Gobain och Pilkington bedömer floatglasteknologin som den enda möjliga att satsa på för framtiden är det givet att glasverken i Korsör och Lahti är hotade. Scan Gobain planerar ett floatglasverk i Korsör att köras i gång i början på 1980-talet, vilket vi självklart bedömer som positivt. Någon tveksamhet anser vi i alla fall nödvändig med tanke på Saint Gobains alltmer urholkade ekonomiska situation i Norden.

I ännu högre grad bedömer vi läget för Lahtis glasverk som allvarligt, särskilt efter det att Pilkington i Halmstad i början på 1980-talet gjort den planerade översynen på ugnen där.

Den alltmer hårdnande konkurrensen på isolerrutesidan kan visserligen driva fram en effektiv produktion av bra isolerrutor. Men det är långt ifrån säkert. Vi anser det nödvändigt att de nordiska länderna finner gemensamma normer för kvaliteten på isolerrutor så att de dåliga produkterna inte slår ut de bra eller begränsar möjligheterna att ta fram tillräckligt bra isolerrutor. Sådana kvalitetsnormer bör gälla isolering såväl mot kyla och värme som mot buller.

Vi menar också att det är viktigt att de nordiska ländernas regeringar finner former för en gemensam nordisk industriplanering för hela planglassidan som ger garantier för att konkurrensen inte utarmar den nordiska planglasindustrin och skapar ett monopol där det givs små möjligheter för regeringarna att få igenom billiga produkter och en ändamålsenlig förnyelse. En sådan planering måste självfallet vara till nytta för glasarbetarna som i dag upplever att arbetena är osäkra och vanskliga och våga sätta någon lit till för framtiden.

Vi föreslår därför:

att Nordiska fabriksarbetarefederationen hemställer hos Nordiska rådet att verka för en gemensam nordisk industriplanering på planglassidan som avvärjer konkurrensens utslagning och mer långsiktigt ställer krav på sysselsättningsplaner, produktions- och distributionsförändringar samt produktkvalitéer.

Gemensam satsning på glasforskning

— I våra bedömningar har vi vidare kommit fram till att det inom alla berörda glasbranscher givs mycket litet av en offensiv satsning på utvecklingen av glaset som material att forma nya produkter med. Det är märkligt eftersom glaset på andra håll i världen anses som ett framtidsmaterial med många möjligheter. Glaset framställs ur rikligt förekommande råvaror. Det har många användningsmöjligheter på byggnadssidan, det är ett motståndskraftigt och giftfritt material för förpackningar och hushållsbruk och det öppnar nya vägar på den optiska sidan och i energihushållningen.

I Växjö i Småland, Sverige, finns ett glasforskningsinstitut, till vilket alla betydande nordiska glasföretag lämnar bidrag och därigenom har

möjlighet att utnyttja institutets service. Institutet har främst kommit att satsa sina begränsade resurser på frågor som gäller hushålls- och konstglasindustrin. Planglas- och förpackningsglasindustrin lämnar också bidrag men tydligen mer symboliskt.

För planglasindustrin hänger det säkerligen samman med att de utlandsbaserade multinationella företagen har egen forsknings- och utvecklingskapacitet flerfaldigt större än vad glasforskningsinstitutet kan ställa upp med.

Den statliga svenska Styrelsen för teknisk utveckling lämnar en lika stor summa i bidrag som institutet kan få från annat håll.

Institutet, med en budget på drygt 2 miljoner svenska kronor, har påtagliga svårigheter att behålla de åtta glasforskare och tekniker, som nu finns där.

Risk finns också att den manuella glasindustrins ekonomiska problem kommer att betyda en minskning av bidragen till institutet. Därmed skulle det sättas på en sådan svältkost att det är tveksamt om det kan bli verkningsfullt.

Forskningen kring och utvecklingen av glasmaterialiet samt produktionsteknik och nya användningsområden är omöjliga att avvara på längre sikt. En forsknings- och utvecklingsverksamhet inom Norden är en nödvändighet för att garantera en självständig nordisk glasindustri. Vi anser detta vara en avgörande fråga i de nordiska ländernas ställningstagande till glasindustrin inom Norden. Gruppen menar att en naturlig ordning skulle vara att de nordiska ländernas regeringar ger ett ekonomiskt stöd till glasforskningsinstitutet som svarar till omfattningen av respektive lands glasindustri. Vi kan heller inte förstå varför stora utlandsägda multinationella företag inte skall bidra i proportion till omsättningen för att stödja forsknings- och utvecklingsarbete i de länder där man har produktion.

Villkoren för att detta forsknings- och utvecklingsarbete skall komma till stånd är att tekniska högskolor i de nordiska länderna ger en bättre grund särskilt på den expansiva del som kan sammanfattas under namnet materialteknik. Därmed öppnas också möjligheter att få fram personer med en utbildning som är anpassad till glasindustrins behov.

Vi föreslår därför:

att Nordiska fabriksarbetarefederationen hemställer hos Nordiska rådet att verka för att den nordiska glasforskningsstandarden allmänt höjs bland annat genom kraftigt ökade statliga stöd till glasforskningsinstitutet i Växjö och krav på forskningsavgifter från glasföretagen.

Gemensamma branschpolitiska principer och fackligt inflytande

— Vår kartläggning har visat att en omställning av hushålls- och konstglasindustrin till de förändringar som nu pågår kan komma att

kräva särskilda branschinsatser. Givetvis skulle det vara till stor fördel för den nordiska småglasindustrin och dess arbetare om det kunde utvecklas gemensamma branschpolitiska principer.

På en punkt vill vi här deklarerera hur detta bör ske. Erfarenheterna från den svenska tillämpningen av branschstödet är avskräckande i många fall. Det fackliga kravet att få ett direkt medbestämmande över stödpengar användning har inte tillgodosetts. Vi menar att exempelvis Krona-Brukens misslyckande kunde ha undvikits om det funnits ett fackligt inflytande, lokalt och centralt, över pengarnas användning.

I en medveten satsning på det hantverksmässiga ligger också starka krav på yrkeskunnighet hos glasarbetarna. Detta ger en särskilt stark motivering till att glasarbetarna genom sina organisationer ges faktiska möjligheter att påverka materialval och produktionsteknik. Sådana frågor är dock nära förbundna med frågor om produkternas användningsområde.

Alla dessa frågor påverkas av statliga stödpengar. Det fackliga inflytandet har aldrig varit så motiverat som på detta område.

Vi föreslår därför:

att Nordiska fabriksarbetarefederationen hemställer hos Nordiska rådet att verka för gemensamma branschpolitiska principer vid utformning av statligt stöd till den nordiska småglasindustrins omställning och att ett sådant stöd inte ges utan fackligt godkännande och facklig medverkan i planeringen.

Utveckling av yrkeskunnandet

— Kraven på yrkeskunnighet hos glasarbetarna reser också problemet om inskolning och vidareutbildning. Vi har konstaterat att mycket brister på detta område och att det finns olika uppläggningar i de skilda länderna. Vi menar att det kan vara en fördel att genom de fackliga organisationerna utveckla ett program som har så mycket gemensamt som möjligt. Bland annat vore det en fördel om glasforskningsinstitutets i Växjö expertis skulle kunna stå till förfogande.

Vi föreslår därför att Nordiska fabriksarbetarefederationen låter utreda möjligheterna att få sådana gemensamma utbildningsprogram och att i samband med detta ställa krav på de resurser som krävs för att hålla en nödvändig utbildningsnivå inom de olika ländernas glasindustrier.

Vi föreslår därför:

att Nordiska fabriksarbetarefederationen utvecklar ett gemensamt utbildningsprogram för att bevara och utveckla yrkeskunskapen i det hantverksmässiga glasarbetet.

En offensiv anpassning av förpackningsglasindustrin

Den överkapacitet på förpackningsglassidan, som kartläggningen visar, har lett till olika sorters reaktioner från företagen och följer på

marknaden. Besluten om nedläggning av bruken i Kastrup och Surte är *en* sorts företagsreaktion. Riihimäkis beslut att börja tillverka dricksglas för hushållsbruk är en annan sorts reaktion.

Den senare reaktionen visar att det borde finnas möjligheter att till en del möta konkurrensen från importen av billiga maskintillverkade hushållsglas genom en omställning vid maskintillverkningen av förpackningsglas. Huvuddelen av importen kommer ju från stora kapitalistiska västländer som t. ex. Frankrike och Storbritannien. Lönestruktur och produktionsteknik skiljer sig inte på något avgörande sätt när det gäller den maskinella förpackningsglasindustrin inom Västeuropa.

Vi bedömer det därför som möjligt för förpackningsglasindustrin att mer offensivt söka anpassa sig till de ändrade förutsättningarna som inträtt på förpackningssidan. När branschpolitiska insatser planeras för hushållsglassidan bör detta tas med i uppläggningsen.

Även om det inte i något land finns en särskild branschpolitik inom förpackningsindustrin ges det exempel på betydande statliga stödåtgärder till särskilda projekt inom denna del av glasindustrin. I samband med nedläggningen av Kastrup i Danmark satsas i en ny ugn i Holmegaard, en investering på totalt 65 miljoner danska kronor. Av dessa ställs 50 miljoner till förfogande från statligt håll, huvuddelen i form av fördelaktiga lån och en mindre del såsom bidrag.

När Carlsberg-Tuborg (De forenede Bryggerier) beslöt lägga ned glasbruket i Kastrup kunde ett starkare fackligt inflytande ha betytt en mer offensiv företagspolitik. Vi bedömer det så att Kastrups Glasvaerk skulle ha haft en möjlighet att överleva om företagsledningen tillsammans med de anställda hade satsat på en serietillverkning av hushållsglas på de existerande ISS-maskinerna.

Samma bedömning kan göras om nedläggningsbeslutet för det svenska Surte glasbruk.

En annan del i en mer offensiv anpassning av förpackningsglasindustrin gäller själva utvecklingen av glasmaterialet. Det finns anledning enligt gruppes mening att höja kvaliteten på glaset, t. ex. genom härdning, när det är klart att det kommer att användas flitigt.

Utvecklingen av panterna som ges för returglas pekar på att bryggerierna och vin- och spritmonopolen sätter ett högt värde på returglaset. Genom att glaset nu kan fås till mycket lågt pris importvägen uppstår en rad icke avsedda effekter. Så har man t. ex. noterat i Finland att en butelj med panten 30 penny tillverkas i Finland till en kostnad obetydligt högre och att ett bryggeri t. o. m. kunnat köpa buteljer från Sverige till 30 penny. I Sverige har det hänt att ett bryggeri importerat öststatsglas för 10 öre under panten och sedan lämnat 10 öres rabatt, men vägrat att ta tillbaka glaset mot pant.

De höga panterna talar för att returglaset mycket väl skulle kunna tillverkas med ett hållfastare glas. En sådan övergång till mer kvalita-

tivt glas skulle för förpackningsindustrin även öppna vägen för nya användningsområden.

Vi föreslår därför:

att Nordiska fabriksarbetarefederationen hemställer hos Nordiska rådet att verka för branschpolitiska insatser som mer offensivt utvecklar förpackningsglasindustrin på områden där det, bland annat genom ökande import, är tydligt att det krävs nysatsningar.

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 646)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 26. september 1979 i Oslo, 19. desember 1979 og 31. januar 1980 i Stockholm.

1. I medlemsforslag A 557/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å foreta en rask vurdering av de forslag til fellesnordiske tiltak innen glassindustriektoren som motiveres og anbefales i den vedlagte rapporten fra Nordiska fabriksarbetarefederationen med sikte på å avverge tilsynekomsten av monopol og å hevde den nordiske glassindustriens stilling.

Forslagsstillerne viser til federasjonens skrivelse til Nordisk Råd hvori det foreslås at Rådet bør

- virke for en fellesnordisk industriplanlegging på planglassområdet,
- virke for at den nordiske glassforskningsstandard forbedres,
- virke for felles bransjepolitiske prinsipper ved utformingen av statlig støtte til den nordiske småglassindustriens omstilling, og at slik støtte ikke gis uten faglig godkjenning og faglig medvirkning i planleggingen
- og virke for bransjepolitisk innsats som mer offensivt utvikler glass-emballasjeindustrien.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
 Nordiska fabriksarbetarefederationen
 Nordiska industrifonden

Danmark

Handelsministeriet
 Industrirådet
 Grosserer-Societetet
 De danske Handelsforeningers Fællesorganisation
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Finansministeriet
 Handels- og industriministeriet
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
 Industrins i Finland centralförbund
 Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut
 Glaskeramiska industriförbundet

Norge

Industridepartementet
 Norges industriforbund
 Norsk arbeidsgiverforening
 Glass- og keramisk industris arbeidsgiverforening

Sverige

Konjunkturinstitutet
 Kommerskollegium
 Statens industriverk
 Styrelsen för teknisk utveckling (STU)
 Kronobergs och Blekinge handelskammare
 Skånes handelskammare
 Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren
 Sveriges industriförbund
 Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)
 Sveriges hantverks- og industriorganisation — Familjeföretagen
 Glasindustrins arbetsgivareförbund
 Svenska glasbruksföreningen

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget**Nordiske*

Nordens fackliga samorganisation (NFS) slutter seg helt til medlemsforslaget og påpeker at forslagene i fabriksarbeidarefederasjonen rapport ligger helt i linje med den industripolitiske rapport som NFS vedtok i 1978. I denne heter det bl. a. at produksjonens internasjonali- sering og økte strukturproblem har medført at regjeringene i de nordiske land i større omfang bør ta et aktivt ansvar for den industrielle utviklingen. Videre vises det til de finansielle støtteordninger som gis til foretak med akutte omstillingsproblemer og at en slik politikk i mange tilfelle har sikret sysselsettinger. Imidlertid kan en slik politikk føre til en ugunstig fastlåsing av industristrukturen. Det er derfor viktig at det skapes alternative arbeidsplasser for de som rammes av bedrifts- nedlegninger eller driftsinskrenkninger.

NFS konstaterer at det på nordisk plan forekommer et visst industri-

politisk samarbeide, men at det er behov for å aktivisere og effektivisere industripolitikken.

Nordiska fabriksarbetarefederationen stiller seg positiv til forslaget. Federasjonen påpeker at situasjonen siden skrivelsen ble sendt til Nordisk Råd har forverret seg. På planglassiden har man fått en rask nedtrapning av sysselsetting og produksjon i Emmaboda og konkurs har bare vært unngått på grunn av ny kapitaltilførsel fra Saint Gobain.

Ifølge federasjonen har Pilkington bedret sin konkurransesetting. Slaget om de store kunder er heftig og på faglig hold har man kunnet notere en kvalitetsforringelse. Federasjonen frykter at dette kan føre til avvikling av et stort antall arbeidsplasser i Norden og at monopol med derpåfølgende prisøkninger vil vokse frem i Norden innen planglassproduksjonen. Dermed vil også Norden miste innsynsmuligheter i forsknings- og utviklingsleddet. Dette er uheldig ikke minst m. h. t. utvikling av bygningsregler.

Vedrørende statlig støtteordning til småglassindustrien og at denne betinges av fagforeningens samtykke og medvirkning i planleggingen, viser federasjonen til det nå pågående arbeide om en felles planlegging i Sverige etter en riksdagsbeslutning. Dette arbeid bør legges opp slik at man kan finne frem til fellesnordiske bransjepolitiske prinsipper for den statlige støtte.

Når det gjelder glasseballasjeindustrien peker federasjonen på den økende import og at det er behov for ny satsning på dette område. Denne mulighet forsemdres all den tid stadig mer av formtilvirkningen skjer utenlands. For å kunne konkurrere på emballasjeområdet er det viktig at de nordiske land søker å utrede mulighetene for å ha et utviklingssentrum for formtilvirkning innen maskinglassindustrien.

Danmark

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd støtter fullt og helt medlemsforslaget.

Grosserer-Societetet har ingen innvendinger mot medlemsforslaget.

Finland

Finansministeriet finner at fabriksarbetarefederationens rapport gir et meget dekkende bilde av glassindustriens stilling i Norden.

Ministeriet antar at planglassmarkedet vil vokse langsomt i fremtiden og finner at federasjonens forslag om samnordisk industriplanlegging er positivt. Men det kan være vanskelig å oppnå en planlegging som skulle støtte planglassproduksjonen i alle nordiske land. Ministeriet anser at Finland som har en slik bedrift, bør bevare en planglassproduksjon som i det minste svarer til den innenlandske produksjon bl. a. ut fra et forsyningssynspunkt og på grunn av utnyttelsen av glassindustriens råvareleier i utviklingsområdene.

Fellesnordiske normer for isolerglass kan lette markedet, da dette vil begrense importen av dårlig kvalitet.

Ministeriet støtter i prinsippet forslaget om økt virksomhet ved Växjö glassforskningsinstitut, men minner om at de egentlige produktideene oppstår i foretakene. Tyngdepunktet i instituttets virksomhet burde være forskning vedrørende materialets og arbeidsmetodenes utvikling, utdanning, løse praktiske problem ved standarder etc.

Finansieringen bør dekkes over landenes budsjetter.

Ministeriet stiller seg *negativt* til obligatorisk forskningsavgift, da dette prinsipp ikke anvendes for andre bransjer, og vil derved skape lovgivningsmessige problemer. Det vill dessuten være i konflikt med de handelspolitiske avtaler som Finland har inngått. Ministeriet frykter at om multinasjonale foretak skal betale høyere avgift enn andre, vil dette kunne føre til mottiltak fra foretakenes side eventuelt også fra moderlandenes side. Slike avgifter harmoniserer dessuten dårlig med landets streven etter utenlandske investeringer. Ifølge ministeriet bør man forhandle med foretakene om en frivillig avgift.

Ministeriet anser at forslaget om at støtte til småglassindustrien bør utvikles på fellesnordisk basis, er anvendbart, da man allikevel snart ville få rede på de ulike støtteordninger.

Ministeriet konstaterer at når kunst- og bruksglassindustrien baserer seg på formgivning og små serier, er markedsføringen utenlands av stor betydning.

Da de fleste foretak innen bransjen er små, bør det utredes hva man på nordisk basis kan gjøre for å utvikle en mer effektiv markedsføring.

Samarbeidsmulighetene både m. h. t. produksjon og leveranse bør også utredes.

Handels- og industriministeriet opplyser at den nordiske glassindustriens stilling og fremtid allerede i 1976 har vært diskutert av de nordiske industriministrene. Man kunne dengang ikke enes om en felles nordisk handlingslinje. Ministeriet konstaterer imidlertid at den nåværende situasjonen innen den nordiske glassindustri bør gi grunnlag for en fornyet vurdering av glassindustrien av de nordiske industriministrene hvorved særlig tas hensyn til de problemstillinger som er anført i medlemsforslaget.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut støtter forslaget og ser som spesielt viktig at de nordiske land samordner sin politikk mot multinasjonale foretaks forsøk på å dominere det nordiske marked og spille ut mindre nasjonale enheter mot hverandre.

Glaskeramiska industriförbundet og *Industrins centralförbund* konstaterer at de nordiske land følger hvert sitt industripolitiske program og at det eksisterer forskjell i finansierings-, beskatnings-, eksportstøttesystem. Tiltak i nordiske land som går lengst i samme retning er ifølge forbundet de som følger av internasjonale bestemmelser samt standardi-

sering og medfølgende kvalitetskontroll. En fordel for glassindustrien ville være om f. eks. eksportstøtten kunne ligge på samme nivå i alle nordiske land.

Forbundene finner det derfor vanskelig at man kan sette opp et program for utviklingen av planglassindustrien slik at man samtidig skulle fremme samtlige nordiske lands planglassindustri.

Forbundene er enig i at virksomheten ved glassforskningsinstituttet i Växjö økes og at denne finansieres i hovedsak av statsmidler. Imidlertid må man være oppmerksom på at foretakene innen finsk glassindustri har utviklet sin egen produktretning. Forskningsprogram av interesse for hele glassindustrien, men som også gjelder spesielle bransjer og foretak, bør likevel inngå i instituttets arbeide. Like viktig er at fabrikkens tekniske evne til å motta og utnytte forskningsresultat utvikles.

I senere tid har oppmerksomheten vært spesielt rettet på utviklingen av små og middelstore foretak. Anstrengelsene for å bedre disse konkurransesetting vil fortsette. Etter forbundenes mening bør fortsatt foretak, stat og finansinstitusjoner ha beslutningsrett vedrørende eventuelle subsidier til industrien uten på forhånd fagforeningens godkjenning.

Glassemballasjeindustriens produksjon har sunket kraftig. Dette skyldes bl. a. overgang til plast, skatt på leskedrikker, flaskepantens størrelse. Forbundene stiller seg positivt til alle tiltak som kan holde sysselsettingen oppe i denne sektor.

Sverige

Styrelsen for teknisk utvikling begrenser sin uttalelse til å gjelde forskning og utvikling innen glassindustrien. Styrelsen støtter forslaget om fellesnordisk innsats for å heve standarden på nordisk glassforskning gjennom samordning av studier og forskning innen materialområdet glass ved de tekniske høyskolene.

Styrelsen som finansielt støtter Glassforskningsinstituttet er enig i at det gis muligheter til økt virksomhet på det nordiske planet. De nordiske land må i hvert fall i en overgangsperiode yde finansiell bistand.

En viktig oppgave som instituttet kan ta hånd om er å svare for normering av glass for bygningsformål på nordisk basis. Instituttet bør også kunne utnyttes for videreutdanning av ansatte i den nordiske glassindustrien, f. eks. på basis av et fellesnordisk utdanningprogram.

Remissuttalelser som går imot forslaget eller som ikke finner å kunne støtte det

Danmark

De danske Handelsforeningers Fællesorganisation fremholder at av hensyn til forbrukernes krav om den billigst mulig vare, legger organisa-

sjonen vekt på at foretakene innen glassindustrien konkurrerer under de friest mulig forhold uten statsstøtte eller annen konkurranseforvridende subsidiering, og at det heller ikke legges hindringer i veien for importen av glass. Organisasjonen kan ikke anbefale avgifter på varene med henblikk på opprettholdelse av et forskningsinstitutt. Slike utgifter bør dekkes ved frivillige bidrag fra interesserte foretak.

Industrirådet opplyser at et dansk glassverk som er omtalt i federasjonens rapport ikke har fått spesiell statsstøtte, men har utnyttet en generell lovgivning.

Ifølge rådet ønsker danske glassprodusenter ikke spesielle statstilskudd til glassproduksjonen i Danmark, men legger derimot avgjørende vekt på at enighet kan oppnås mellom de nordiske land om avvikling av eksisterende støtteordninger som har medvirket til å skape et overkapasitetsproblem i den glassforarbeidende industri i Norden.

Rådet fremholder videre at det nordiske marked for planglass neppe er tilstrekkelig stort til å gjøre investeringer i floatglassanlegg rentable både i Danmark og Finland. Rentabiliteten vil også avhenge av beslutninger som treffes utenfor Norden. Et amerikansk selskap ønsker å opprette et floatglassanlegg i Luxembourg med statsstøtte. Med den overkapasitet i planglassproduksjonen som allerede finnes i Europa vil dette være en ødeleggende tilvekst.

Ifølge rådet vil det beste nordiske bidrag til en industriell planlegging av planglassproduksjonen i Norden være å rette en fellesnordisk henvendelse til EF-kommisjonen og Luxembourg med henblikk på å forhindre statsstøtte til en slik investering.

Dansk Arbejdsgiverforening slutter seg till Industrirådets uttalelse.

Finland

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund viser til handels- og industriministeriets rapport av 1978 om glassindustriens stilling. Ifølge forbundet gir denne rapport en bedre fremstilling av situasjonen i Finlands glassindustri enn hva federasjonens rapport gjør, som til visse tider har en utviklingshemmende og status quo-bevarende tendens, med rent proteksjonistiske innslag.

Forbundet mener at forslaget om godkjenning av fagforening før støtte gis står klart i strid med samarbeidslover og de prinsipper som tillempe i Finland i forholdene mellom industri og statsmakt.

Sektorer innen glassindustrien er svært forskjellige. Det er derfor neppe mulig å anvende enhetlige modeller for å løse deres ulike problemer. Etter forbundets oppfatning bør Nordisk Råd ikke ta stilling til forhold og vanskeligheter innen de ulike industribransjer. Det er de nasjonale myndigheters oppgave å skape allmenne rammer for glassindustriens og industriens lønnsomhet og konkurransekraft.

Norge

Industridepartementet fremholder at Nordisk Råd ikke har vedtatt noen slik forpliktende industripolitisk koordinering mellom de nordiske land. Forslagene i federasjonens rapport kan ikke behandles uten å ta opp hele spørsmålet om det er ønskelig at Nordisk Råd skal tilrå en felles nordisk industripolitikk og i tilfelle hvordan den skal utformes.

Etter departementets oppfatninger er det ikke ønskelig med en overnasjonal bransjepolitikk i nordisk regi og kan derfor heller ikke anbefale forslaget.

Departementet viser til den pågående utredning i Ministerrådets regi om de multinasjonale selskapers rolle i nordisk økonomi og om mulighetene for fellesnordiske lovregler og andre forholdsregler, og mener at denne utredning kan være et utgangspunkt i diskusjonen om de multinasjonale selskapers dominans i glassindustrien.

Departementet opplyser at norske isolerglassprodusenter i samarbeide med Norsk Byggforskningsinstitutt arbeider for å innføre en kontrollordning av sine produkter. Departementet stiller seg positivt til et felles nordisk engasjement på dette felt.

Departementet stiller seg positivt til en koordinert og effektiv utnyttelse av forskningsressursene innen glassindustrien og mener at instituttet i Växjö bør gis gode levevilkår i fremtiden. Det bør utredes nærmere hvorledes dette best kan gjennomføres i praksis.

Norges industriforbund fremholder at forslaget om felles nordisk industriplanlegging på vindusglassiden er fremsatt for sent. Norge mangler nå slik industri.

Forbudet mener at den nytteverdi de norske glassbedrifter har av instituttet i Växjö synes tilstrekkelig ivaretatt ved nåværende ordning og at det ikke ville være riktig med et sterkere statlig engasjement i form av bidrag til instituttet. Dette må oppfattes mer som et selektivt virkemiddel. Forbundet er av den prinsipielle oppfatning at industrien er bedre tjent med mer generelle virkemidler.

Vedrørende statlig omstillingsstøtte bør denne vurderes ut fra det enkelte lands totalsituasjon, og ikke ut fra en fellesnordisk bransjesituasjon.

Innen glasseballasjesektoren driver de enkelte foretak en utstrakt produktutvikling og etter forbundets mening vil fellesnordiske tiltak innen denne gren ikke tilføre nye kunnskaper en ikke har, eller kan få fra annet hold.

Glass- og keramisk industris arbeidsgiverforening fremholder at forslaget om en felles nordisk industriplanlegging på vindusglassiden er fremsatt for sent. Norge har idag ingen slik produksjon.

Nytteverdien av instituttet i Växjö for norske glassbedrifter synes tilstrekkelig ivaretatt ved den eksisterende ordning. Et sterkere statlig engasjement må betraktes som et mer selektivt virkemiddel og forening-

en uttaler at den har den prinsipielle oppfatning at industrien vil være mer tjent med mer generelle virkemidler. Statlig omstillingsstøtte bør derfor vurderes ut fra det enkelte lands totalsituasjon, og ikke ut fra en felles nordisk bransjesituasjon. Med den forskjellige struktur i glassindustrien i Norden vil det være vanskelig å utarbeide felles bransjepolitiske prinsipper for støttetiltak.

Foreningen anser at lite kan vinnes på glasseballasjeområdet ved nordisk samarbeide. Det eksisterer en utstrakt produktutvikling innen foretakene. Mye av importen av slikt glass kommer fra øst-Europa og blir regulert ved kvoter. Import fra øvrige land består hovedsaklig av standardprodukter i produksjonslandet.

Foreningen mener at det beste virkemiddel vil være å bedre arbeidsvilkårene for industrien generelt. Det vil dessuten være riktigere av de enkelte land å vurdere sine industripolitiske tiltak ut fra et helhetssyn fremfor å være bundet av internordiske bransjepolitiske prinsipper, hvor de enkelte lands særinteresser har varierende vekt og hvor en samlet planlegging vil vanskeligjøres.

Sverige

Sveriges industriförbund og *Svenska arbetsgivarförbundet* viser til den nye teknologi, floatmetoden, som har gjort flere planglassverk ulønnsomme og som har skapt sysselsettingsproblemer innen bransjen. Organisasjonene finner at om forslaget gjennomføres kan det resultere i en langsiktig ineffektiv ressursfordeling. Det er i følge organisasjonenes mening ikke tilstrekkelig motiv for nasjonal og enda mindre en internordisk industriplanlegging, og de går derfor imot forslaget.

Imidlertid bør de nordiske land protestere mot et planlagt amerikansk floatglassverk, som ved hjelp av statlig støtte skal reises i Luxembourg.

Videre bør de nordiske land se nærmere på påstander om bruk av subsidier ved etablering av foretak for fremstilling av isolerglass for derigjennom skape sysselsetting. Dette skal ha bidratt til overkapasitet og overføring av arbeidsløshet fra et sted til et annet.

Organisasjonene slutter seg til rapportens konstatering om at forsknings- og utviklingsarbeide innen glassområdet er nødvendig.

Om fellesforskning skal drives, må det gjøres konkurransenøytralt. Det kan forøvrig være vanskelig å finne utviklingsprosjekt av felles interesse for de forskjelligeartede industriene planglass, emballasje, hushold- og kunstglass.

Organisasjonene mener at Glassforskningsinstituttet i Växjö bør styrkes, men forskningsområdet bør fortsatt være innrettet på småindustrien. Man kan neppe forvente bidrag fra de multinasjonale foretaks side, da de ingen interesse har av instituttets arbeide. Ytterligere finansiell stønad bør søkes dekket av statlige midler.

Den statlige støtte til småglassindustrien bør harmoniseres mellom landene for derved å unngå konkurranseforvridning. Vedrørende fagforeningenes innflytelse på fordeling av støtten viser organisasjonene til at fagforeningene er representert i den etablerte referansegruppe, som er knyttet til Industriverket, og som har til oppgave å fordele støtte til den manuelle glassindustrien.

Vedrørende emballasjeindustrien er det etter organisasjonenes mening ikke nødvendig med noen spesielle politiske innsatser. Om et foretak ser en mulighet til alternativ produksjon og denne er økonomisk forsvarlig, så vil den bli gjennomført.

Sveriges hantverks- och industriorganisation — Familjeföretagen avviser forslaget om en felles nordisk industriplanlegging på planglassiden. Tekniske fornyelser skaper strukturendringer som igjen fører til lavere priser på planglass og konkurransen på isolerrutesiden fører til en effektiv produksjon. Organisasjonen mener imidlertid at de nordiske land bør finne frem til felles normer for kvalitet på isolerruter.

Strukturendringer innen planglassektoren bør søkes hindret ved regionalpolitiske, sysselsetningspolitiske og industripolitiske middel.

Organisasjonen kan støtte forslaget om økt innsats ved glassforskningsinstituttet i Växjö under forutsetning av at finansiering skjer ved frivillige bidrag fra glassindustrien i Norden, eventuelt statlig støtte. Organisasjonen anser at særlige forskningsavgifter er en prinsipielt feilaktig metode på å løse økonomiske problem for de enkelte bransjeforskningsinstitutter.

Organisasjonen anser det rimelig at mulighetene for felles nordiske bransjepolitiske prinsipper for statstøtte til småglassindustrien undersøkes. Derimot avvises tanken om at slik støtte på forhånd skal være godkjent av fagforeningen. Beslutningsretten må finnes hos statsmyndighetene.

Ifølge organisasjonen angis det i forslaget ikke tilstrekkelig grunn for mellomnordisk bransjepolitisk innsats på glassemballasjeområdet. Forslaget på dette området avvises derfor.

Skånes handelskammare begrenser sin uttalelse til å gjelde planglassindustrien, glassforskning og glassemballasjeindustrien.

Handelskammeret stiller seg avvisende til forslaget om å avverge konkurranseutslagning innen planglassindustrien. Et slikt forslag vil etter handelskammerets mening føre til store subsidier og konservering av gammel teknikk, dårlige glass og høyere priser for konsumentene. Resurser bør heller benyttes til å forbedre de allmene forutsetninger for næringsvirksomhet.

Handelskammeret er enig i betydningen av forskningen, men betoner samtidig at slik forskning drives for det meste innen de store foretak og glassverkene. Mot denne bakgrunn avviser Handelskammeret forslaget om forskningsavgifter.

Vedrørende glasseballasjeindustrien og forslaget om bransjepolitiske innsatser for å utvikle denne industri, mener Handelskammeret at dette forslag neppe har stor verdi da det i sakens natur er i denne industris interesse til enhver tid å bedre og utvikle produksjonen.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk industriforbund konstaterer at ingen søknader er innkommet om utviklingsstøtte for prosjekter innen glassindustrien.

Om forslaget skulle lede til fellesnordiske tiltak innen glassindustriektoren, spesielt vedrørende forsknings- og utviklingsvirksomhet, er fondet beredt til å medvirke til en slik økt satsning. Det forutsettes at man kommer frem til passende former for den nordiske glassindustris finansielle deltakelse i en slik utbygd forskningsaktivitet som kan skje såvel ved Glassforskningsinstituttet i Växjö eller ved andre institusjoner i Norden.

Danmark

Handelsministeriet fremholder at det må anses for utenkelig at man ved fellesnordiske tiltak skulle gripe inn i konkurranseforholdene på det nordiske glassmarked. Ministeriet ønsker på nåværende tidspunkt ikke å kommentere de enkelte punkter i forslaget, men vil vurdere saken nærmere om Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta seg noe med den nordiske glassindustri.

Sverige

Statens industriverk har fått i oppdrag å utarbeide forslag til en samlet plan for samfunnets innsats på glassindustriområdet. De nordiske aspektene tas spesielt opp med sikte på planglassindustrien. Rapporter ventes å foreligge i 1980. Den manuelle glassindustrien vil bli vurdert først.

Industriverket konstaterer at det fremlagte forslag slutter seg relativt vel til de områdene som verkets glassindustriutredning kommer å behandle.

På grunn av de pågående utredninger, ønsker verket ikke å uttale seg nærmere om medlemsforslaget.

Kommerskollegium oppfatter en nordisk industriplanlegging på planglassområdet i første rekke rettet mot den form konkurransen har fått gjennom store multinasjonale foretaks engasjement og ikke mot konkurranse innen glassindustrien i sin alminnelighet. Etter kollegiets mening gir en slik planlegging imidlertid ingen garanti for bevaring av produksjonsenheter og opprettholdelse av sysselsetting. Sannsynligvis vil

fellesnordisk planlegging resultere i rasjonaliseringer og nedleggelse av produktive enheter. Selv ved innføring av tvingende regler vil ikke forslaget mål kunne nås, da foretak kan omgå reglene ved å flytte ut av Norden. Det synes heller ikke realistisk med massiv statlig finansiell støtte eller ulike slags handelshindringer. Mot denne bakgrunn stiller kollegiet seg tvilende til fellesnordisk planlegging av produksjon og selskapssetting innen planglassindustrien. Derimot bør samrådingen mellom de nordiske land forsterkes.

Kollegiet finner at glassforskningsinstituttet i Växjö særlig har betydning for den manuelle glassindustrien som til stor del består av mindre foretak. Etter kollegiets mening bør derfor statlig støtte økes til instituttet.

Kollegiet minner om at glassindustrien utgjør en meget liten del av næringslivet i de nordiske land. Eventuell statlig støtte til nordisk småglassindustriens omstilling og utvikling av glassemballasjeindustrien må vurderes mot denne bakgrunn.

I prinsippet synes det ønskelig med fellesnordiske retningslinjer ved utformingen av statlig støtte. Eventuelle retningslinjer må imidlertid utarbeides under hensyntagen av de nordiske lands internasjonale forpliktelser bl. a. innen GATT og OECD.

Kollegiet understreker imidlertid at fellesnordiske retningslinjer for statlig støtte ikke kan utarbeides bransjevis.

Kollegiet fastsetter til slutt at hvis et utredningsarbeide blir igangsatt på nordisk plan så må Industriverkets utredning innpasses i dette.

Konjunkturinstituttet mener at det burde være en felles nordisk overvåking av planglassproduksjonens utvikling på det nordiske marked, ettersom dette i dag domineres av en eneste leverandør. Instituttet ønsker imidlertid ikke å ta stilling til forslaget om fellesnordisk industriplanering på planglassiden.

Forslaget om felles bransjepolitiske prinsipper ved statlig støtte til småglassindustrien kan ifølge instituttet støte på praktiske vansker. Strukturen i produksjonen er forskjellig i de nordiske land. De finske glassbruk er delvis automatiserte, mens i de andre nordiske land har man valgt å satse mer på håndverksmessig produksjon.

Om statlig støtte til glassindustrien uttaler instituttet at direkte støtte og bidrag til forskningsvirksomhet bør fra samfunnets side veies mot innsatser innen andre bransjer og innen andre samfunnsområder. Slike prioriteringer er forskjellige i de nordiske land.

Også i forskningsinnsatser for glassindustrien må det skje en avveining om hvem som skal betale kostnadene. Ifølge instituttet fremgår det ikke av rapporten av hvilke prinsipielle årsaker at nettopp planglassindustrien skulle bidra til kunstglassindustriens forskningsvirksomhet.

Glasindustrins arbeidsgivareförbund minner om at regjeringen nylig

har gitt statens industriverk i oppdrag å utarbeide en samlet plan for samfunnets innsats på glassindustriområdet med forslag til strukturendring av glassindustrien.

Etter forbundets mening bør Nordisk Råd avvende resultatet av ovennevnte utredning som ventes å foreligge våren 1980, før beslutninger fattes om eventuelle tiltak på glassområdet.

Svenska glasbruksföreningen som er bransjeorganisasjonen for den manuelle glassindustri, peker på at regjeringen har iverksatt en utredning som skal vurdere bransjens problemer. Foreningen mener derfor at man bør avvende utredningsresultatet før det fremlagte medlemsforslag diskuteres videre hva angår den manuelle glassindustri.

Foreningen opplyser at i løpet av 70-årene har antallet av ansatte innen bransjen minsket og flere bedrifter har blitt avviklet. Bransjen har i denne perioden vært omfattet av et statlig støtteprogram administrert av Industriverket.

3. Utvalget

I medlemsforslaget gjør seg gjeldende at i det senere år har det pågått en "glasskrig" innenfor *planglass-(vindus)industrien* i Norden mellom to multinasjonale storbedrifter. Konkurransen gjaldt til å begynne med planglassiden, men har etterhvert utvidet seg til tilvirkningen av bearbejdede produkter som isolerglass.

Visse deler av *glassemballasjeindustrien* merker sterkt konkurransen fra importert emballasje. Overgang til annen emballasje som plast og papp representerer en ikke ubetydelig trussel mot industrien.

Husholdnings- og kunstglassindustrien (også benevnt manuelle- eller småglassindustrien) er håndverkspreget i Danmark, Norge og Sverige både på grunn av manglende kapital og bevisst satsning på den håndverksmessige side. I Finland er produksjonen mer automatisert. Importen fra utlandet hvor produksjonen skjer i større serier, og dermed til lavere priser, er stadig voksende, hvilket har ført til fall i sysselsettingen i de nordiske land.

Utvalget konstaterer at industriministrene i de nordiske land i 1976 har diskutert mulighetene for en fellesnordisk holdning til glassindustrien uten å komme frem til noen konkrete resultater. En vil dessuten bemerke at i to nordiske land har glassindustrien vært eller er i ferd med å bli vurdert. I Finland ble det fremlagt en rapport i 1978, mens i Sverige er en utredning under arbeid. Første del — om den manuelle glassindustri — ventes å foreligge våren 1980. Forsåvidt angår planglassproduksjonen, skal det nordiske aspekt behandles spesielt.

Utvalget fastslår at de fleste offentlige remissinstanser uttaler seg til fordel for eller stiller seg avventende til det fremlagte medlemsforslag, mens de fleste bransjeorganisasjoner går imot.

Flere remissinstanser peker på den store forskjell i industristrukturen mellom de enkelte nordiske land. Også i glassindustribransjen eksisterer det store ulikheter mellom landene. Hertil kommer eksistensen av ulike finansierings-, beskatnings- og eksportstøtteordninger. En mener derfor at det synes vanskelig å anvende en enhetlig modell for å løse problemene innen nordisk glassindustri.

Det norske industridepartement stiller dessuten spørsmål ved Nordisk Råds mandat til å behandle en slik forpliktende industripolitisk koordinering mellom de nordiske land, slik som det legges opp til i medlemsforslaget, uten først å ha en generell debatt i Nordisk Råd om ønskeligheten av en fellesnordisk industripolitikk. Samme departement erklærer videre at det ikke er ønskelig med en overnasjonal bransjepolitikk i nordisk regi. Utvalget vil for sin del presisere at det vurderer forslaget som er forsøk på å finne frem til praktiske løsninger på en rekke problemer innen en bransje hvor spesielt planglassiden er i ferd med å bli dominert av multinasjonale storbedrifter. Etter utvalgets oppfatning innebærer forslaget et forsøk på å samordne nasjonale tiltak.

Utvalget deler den oppfatning som det svenske Kommerskollegium fremfører at det fremlagte forslag ikke synes å rette seg mot konkurranse innen glassindustrien som sådan, men snarere mot den form konkurransen har fått gjennom de multinasjonale storbedrifters engasjement. Også de tiltak som forslaget adviserer å gjennomføre innen glassindustrien vil kunne resultere i rasjonalisering og dermed nedleggelse av produksjonsenheter. I en slik omstillingsprosess kan statlige tiltak aktualiseres for å oppnå en myk overgang.

Utvalget er således enig med forslagsstillerne om ønskeligheten av å foreta en vurdering av den nordiske glassindustri. Denne vurdering bør ta i betraktning hva som er kommet og kommer frem i nasjonale utredninger.

Vedrørende de enkelte delforslag som inngår i medlemsforslaget vil utvalget nedenfor anføre sine synspunkter.

Utvalget konstaterer at produksjonen av planglass i Norden i hovedsak skjer i regi av to multinasjonale foretak, som har utviklet en god teknologi for glassfremstilling. Produksjonskapasiteten er imidlertid større enn hva det nordiske marked kan avta. Dette kan true eksistensen til mindre produksjonsenheter i Finland og Danmark.

Utvalget ser derfor med uro på utviklingen på planglassiden med en tendens til stadig færre produksjonsenheter og med risiko for framveksten av rent monopol og derpå høyere priser.

I forslaget pekes på at flere bedrifter for produksjon av isolerglass og bilruter er opprettet, ofte ved hjelp av statlige midler, i utbyggingsdistrikter, og at inntreden av de multinasjonale selskaper på dette marked kan true deres eksistens. Utvalget vil for sin del peke på at på sikt må det være en forutsetning at bedriftene er lønnsomme. Bruk av

subsidier for å opprettholde produksjonen kan forvri konkurransen og sette lønnsomme bedrifter i fare. Bruk av subsidier kan også til dels velte problemene over på nabolandet.

Utvalget er således enig i at også denne del av glassindustrien vurderes nærmere.

Utvalget er enig med forslagsstillerne i at ved en omstillingsprosess innen småglassindustrien kan det være grunnlag for statlig støtte, men denne bør fortrinnsvis følge de alminnelige nasjonale regler som gjelder ved omstrukturering. Når det i forslag fremføres at en må søke å utforme fellesnordiske bransjepolitiske prinsipper ved utformingen av statlig støtte til den nordiske småglassindustriens omstilling, og at slik støtte ikke gis uten faglig godkjennelse og faglig medvirkning i planleggingen, vil utvalget minne om at glassindustrien utgjør en meget liten del av næringslivet i Norden. Utvalget vil i denne sammenheng dessuten peke på at strukturen i småglassindustrien i de nordiske land er forskjellig, og at det i disse landene kan være behov for ulike konkrete tiltak. I en vurdering må også de nordiske lands forskjellige internasjonale forpliktelser tas i betraktning.

Ved tilståelse av enhver form for statsstøtte, også omstillingsstøtte til småglassindustrien, må det være et klart ansvarsforhold. Dette kan best etter utvalgets mening oppnås ved at statsmyndighetene har beslutningsretten. Den faglige interesse skulle være inwertatt bl. a. ved de ulike medbestemmelseslover.

På produksjons- og markedsføringssiden synes forholdene å ligge til rette for et samarbeid, og utvalget slutter seg til de remissinstanser som foreslår at et system med fellesnordisk markedsføring på visse markeder bør vurderes.

Vurderingene bør skje i samråd med bransjeorganisasjonene.

Utvalget er klar over at import av billig isolerglass, ofte med dårlig kvalitet, kan skape problemer for de nordiske bedriftene. I Norge arbeides det med å innføre en standard og kontrollordning for isolerglass.

Etter utvalgets mening bør det opprettes nordiske kvalitetskriterier og standarder for isolerglass. En slik ordning vil høyne kvaliteten og effektivt hindre omsetning av isolerglass av dårlig kvalitet. Kontrollfunksjonen bør eventuelt legges til forskningsinstituttet i Växjö.

De fleste remissinstanser fremholder at glassforskningsinstituttet i Växjö holder et høyt faglig nivå og at det kan være behov for utvidelse av virksomheten. Utvalget slutter seg til de instanser som hevder at instituttet særlig vil ha betydning for de små og mellomstore foretak, da de store foretak innen glassindustrien har egne vel utviklede forskningsavdelinger.

Vedrørende finansieringen av glassforskningsinstituttets virksomhet, bør det søkes å finne former som kan tilpasses til lovgivningen i de ulike

landene og som samtidig muliggjør rimelige innsatser fra næringens side.

Utvalget finner det også naturlig at mulighetene for å benytte forskningsinstituttet som senter for spredning av nye kunnskaper og teknikk innen glassområdet bør vurderes.

Når det gjelder glassemballasjeindustrien, fremholder flere remissinstanser at siden de enkelte foretak selv driver en utstrakt produktutvikling vil fellesnordiske tiltak på produksjonsområdet neppe tilføre vesentlige nye kunnskaper. Dette forhindrer imidlertid ikke etter utvalgets mening at fellesnordiske innsatser kan være av betydning.

Når det i forslaget vedheftede rapport antydes en mulighet for glassemballasjeindustrien å utvide sin produksjon ved å fabrikere husholdningsglass, vil utvalget peke på den utslagningseffekt slik produksjonsendring kan få for andre enheter innen den nordiske glassindustri.

Utvalgets mindretall medlemmene Knud Enggaard, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander og Kåre Willoch vil peke på at medlemsforslaget synes å innebære motvirkning av konkurransen, og gjennomføring av en fellesnordisk industripolitikk på glassindustriens område. Som påpekt av bl. a. det norske Industridepartement virker dette lite ønskelig. Man kan heller ikke se bort fra at de antydde tiltak kan bli både til betydelig utgift for statene, og skade for forbrukerne.

Disse medlemmer ønsker å uttale sin bekymring over, at det opprinnelige medlemsforslag ville kunne danne presedens for kommende forslag i rådet om industripolitiske tiltak og endring av konkurranseforholdene ved statlige inngrep.

Så ulike som forholdene er i de nordiske land på glassindustriens område, virker det også usannsynlig at man vil nå fram til fellesnordiske tiltak som kan gi en rimelig balanse mellom fordeler og ulemper for alle deltagende land. Disse medlemmer må derfor reservere seg mot både det opprinnelige forslag, og flertallets premisser. Imidlertid har flertallet forandret konklusjonen, slik at denne nå bare omfatter en gjennomgang av problemene og mulighetene for å bevare nordisk glassindustri. Disse medlemmer kan ikke se tilstrekkelig grunn til å stemme mot dette, som i og for seg ikke innebærer tilslutning til det opprinnelige forslag, og heller ikke til flertallets beskrivelse og begrunnelse.

Under henvisning til medlemsforslaget og til hva som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å la foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrien i Norden med

sikte på å motvirke monopoltendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri.

Stockholm, 31. januar 1980

Gunnar Berge (A) *Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

Gro Harlem Brundtland (A) *Knud Enggard (V)*

Allan Hernelius (m) *Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

Johan J. Jakobsen (Sp) *Paul Jansson (s)*

Egon Jensen (S) *Bertil Jonasson (c)*

Lars Korvald (Kr. F.) *Lasse Lehtinen (Sd)*

Svante Lundkvist (s) *Erlendur Patursson (Tvfl)*

Formann

Niels Helveg Petersen (RV) *Gabriel Romanus (fp)*

Kåre Willoch (H)

Reservation

Undertegnede er enig i de i ovenstående særlige udtalelse fra et mindretal anførte betænkeligheder, men kan ikke tilslutte sig den af mindretallet i udtalelsens sidste punktum anførte konklusion og vil derfor foreslå,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslag A 557/e.

Stockholm, den 31. januar 1980

Ib Stetter (KF)

Medlemsförslag om ett nordiskt jullandsprojekt

(Väckt av Petter Savola)

Norden och Lappland har i hela världen erövrat sig en bestående plats i människornas sinnen i samband med julfirandets traditioner. Varje år sänder barn överallt i världen brev till Lappland, julsagans land. I Finland har man försökt konkretisera och realisera Lapplands jultradition. I Syväsenvaara i Rovaniemi landskommun är man i färd med att uppföra en jullandskåta som en början till skapandet av ett julcentrum i Lappland på Nordkalotten.

Den internationella barnhjälpsorganisationen UNICEF saluför varje år julkort målade av handikappade barn. Avsikten är att Lapplands julland skall få en nära anknytning till FN:s internationella barnhjälpsverksamhet, och att centret skall stödja denna verksamhet. Det är meningen att man varje år skall inbjuda ett barn från vart och ett av FN:s 151 medlemsländer. Genom att på detta sätt konkretisera och realisera det nordiska Lapplands ställning inom jultraditionen skulle jullandet på ett utmärkt sätt gagna de nordiska länderna och skulle även turismässigt föra in det i hela världens medvetande.

Det finns orsak att inleda ett nordiskt samarbete i syfte att få i gång och kontinuerligt fortsätta verksamheten vid jullandet i Lappland och med sikte på att i människornas medvetande stärka Lapplands position som julsagans ursprungsland. På detta sätt kunde Nordiska rådet även på ett synligt vis delta i förverkligandet av det internationella barnåret.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknad att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ge sitt stöd till utbyggnad och utveckling av jullandet som ett samnordiskt projekt.

Helsingfors den 9 maj 1979

Petter Savola (K)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats ett medlemsförslag om ett nordiskt jullandsprojekt. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten den 17 oktober 1979, den 14 november 1979, den 31 januari 1980 och den 3 mars 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ge sitt stöd till utbyggnad och utveckling av jullandet som ett samnordiskt projekt.

Det konstateras i förslaget att Norden och Lappland erövrat en bestående plats i människornas sinnen i samband med julfirandets traditioner. I Finland har man försökt konkretisera och realisera Lapplands jultradition. I Syväsenvaara i Rovaniemi landskommun är man i färd med att uppföra en jullandskåta som en början till skapandet av ett julcentrum i Lappland.

Avsikten är att Lapplands julland skall få en nära anknytning till FN:s internationella barnhjälpsverksamhet och att centret skall stödja denna verksamhet.

Förslagsställaren finner orsak att inleda ett nordiskt samarbete i syfte att få i gång och kontinuerligt fortsätta verksamheten vid jullandet i Lappland med sikte på att i människornas medvetande stärka Lapplands position som julsagans ursprungsland. Detta skulle bidra till förverkligandet av det internationella barnåret.

2. Remissbehandling

Rådets presidium beslöt vid möte den 13 juni 1979 att hänvisa medlemsförslaget till trafikutskottet utan att remissbehandla det.

3. Utskottet

Medlemsförslagets syfte är att stärka Lapplands position som julsagans ursprungsland genom att upprätta och driva ett julcentrum i Lappland. Avsikten är sedan att julcentret knyts till FN:s internationella barnhjälpsverksamhet. Verksamheten kring julcentret torde enligt förslagsställarna genom konkretisering och realisering av det nordiska Lapplands ställning inom jultraditionen vara av stor turistmässig betydelse för hela Norden. Med hänvisning till detta hemställer förslagsställaren att ministerrådet ger stöd till utbyggnad och utveckling av jullandet som ett samnordiskt projekt.

Framjande av turism och sysselsättning på Nordkalotten är en mål-

sättning som man strävar efter både nationellt och även under de senaste åren genom Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets mångfasiga verksamhet. Efter turistprogrammets och det regionalpolitiska handlingsprogrammets tillkomst har denna verksamhet börjat utvecklas i positiv riktning och fått fastare former.

Det nordiska samarbetet präglas av ett gemensamt utnyttjande av resurser när gemensamma målsättningar synes möjliga att uppnå. Detta gäller inte bara de nordiska ländernas officiella organ, regeringar, parlament och myndigheter utan samma synsätt präglar också i hög grad samröret mellan de nordiska ländernas ideella organisationer, intresseorganisationer och näringsliv.

Det föreslagna jullandsprojektet synes mindre lämpat för samverkan mellan officiella organ än ideella organisationer resp. näringslivet. Det bör därför också vara dessa organisationers uppgift att närmare bedöma förslaget från ideell eller kommersiell synpunkt. Med hänsyn till det anförda får trafikutskottet föreslå,

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Reykjavik den 3 mars 1980

Ingvar Bakken (A)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Inge Fischer Møller (S)

Stefán Jónsson (Ab)

Olof Jansson (ÅS)

Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om en gemensam nordisk bokmarknad

(Väckt av Eric Carlsson och Per Olof Sundman)

I skrivelser till Nordiska rådet har uppmärksammats svårigheterna att i enskilda nordiska länderna inköpa grannlandslitteratur på originalspråket. Likaså har påpekats att det blir betydligt dyrare att inköpa grannlandslitteratur på originalspråket om inköpet sker i annat land än ursprungslandet.

En relativt effektivt verksam nordisk bokmarknad torde ha existerat under senare delen av 1800-talet, men den har med ändrade läsvanor småningsom försvunnit. Det är emellertid betydelsefullt att en nordisk bokmarknad återskapas, för att stärka de kulturella förbindelserna mellan länderna samt för att öka färdigheten i att förstå varandras språk.

Frågan om en gemensam nordisk bokmarknad har tidigare varit föremål för behandling i Nordiska rådet (*rek. nr 30/1958*). I anledning av rekommendationen framförde Nordiska kulturkommissionen i en slutrapport till regeringarna i maj 1971 (*NU 1971: 10*) att det syntes vara en ofrånkomlig uppgift för Nordiska ministerrådet att ge strävandena att skapa en gemensam nordisk bokmarknad ökade resurser.

Bokförsändelser mellan de nordiska länderna är tullfria. Sådana försändelser skall dock momsbeläggas i Danmark och Sverige. Momsavgiften beräknas på fakturavärdet. Utan momsavgift skulle naturligtvis bokutbytet mellan de nordiska länderna avsevärt underlättas.

Ett skäl för att det i dag inte läses så mycket grannlandslitteratur är svårigheten att i hemlandet köpa litteratur från ett annat nordiskt land på originalspråket. Dessutom är det dyrt att inköpa dessa böcker.

Från *dansk* sida har anförts bl. a. att norska och svenska böcker är mycket dyra i Danmark. Det kan ofta löna sig för läsaren att åka över Öresund för att själv köpa boken i svensk bokhandel. Som exempel kan nämnas att verket "Den Svenska Historien", som utgivits i 15 band, kostar 180 danska kronor/band. Om samma bok hade inköpts i Sverige, skulle kostnaden bli 106 svenska kronor/band, vilket i danska kronor utgör 127: 20. Vidare kan pekas på att "Norges Historie", även den i 15 band, kostade 170 danska kronor/band men 138 norska kronor i Norge, vilket blir ungefär detsamma i danska kronor.

I *Finland*, där endast ca 7 procent av befolkningen hör till den nordiska språkgemenskapen, skulle en gemensam nordisk bokmarknad innebära den fördelen att nordiska böcker blir inköpta och lästa, oberoende

av om man läser dem på originalspråket eller i översättning. Endast i översättning kan i princip finskspråkiga författare bli kända och lästa i övriga Norden, likaså kan endast i översättning författare från det övriga Norden bli lästa i Finland. Situationen i *Island* är densamma. Här kan dock nämnas att Nordiska ministerrådet år 1974 beslutade att med början år 1975 genomföra en fyraårig försöksverksamhet med stöd till översättning/utgivning av nordisk grannlandslitteratur.

I *Norge* säljs ett relativt stort antal böcker på svenska. Antalet uppskattas till ca en kvarts miljon exemplar om året, varav uppåt hundratusen skönlitterära. Det är av intresse att uppmärksamma att dessa böcker sprids nästan uteslutande i de områden av landet där svensk television kan ses.

Även från *svensk* sida har i en skrivelse till rådet prissättningen på nordisk litteratur och svårigheten att i svensk bokhandel finna böcker på nordiskt språk uppmärksammats. Förfrågningar har gjorts hos bokhandlareföreningen i Sverige, som meddelat att frakt- och momsavgifter motiverar den höjning av bokpriserna som sker vid köp av böcker på originalspråk i annat nordiskt land än ursprungslandet. Bokhandlareföreningen har vidare upplyst att intresset för nordisk litteratur minskat avsevärt under senare år i Sverige. Detta har naturligtvis medfört att bokhandlarna också minskat sin lagerhållning av sådan litteratur.

Svårigheten att köpa nordisk litteratur beror således enligt bokhandeln på att efterfrågan är liten. De stadigt ökande omkostnaderna gör det svårt för bokhandeln att lagerföra svårsåld litteratur, vilket bl. a. gäller grannlandslitteratur på originalspråk. Det vore därför värdefullt att ta upp en diskussion med branschorganisationerna om en eller annan form av stöd till lagerhållning av och information om denna litteratur. Det är emellertid inte möjligt att utsända all nytkommen litteratur till samtliga bokhandlare i Norden. Den enda möjligheten torde vara att vissa större bokhandelsfirmor i Norden fick ställning av något slags kommissionscentraler till vilka övriga boklådor i landet kunde vända sig för att snabbt erhålla önskad litteratur. Härigenom skulle vägarna från producenten till köparna avsevärt förkortas. Om verklig framgång skall nås, måste emellertid saken läggas upp affärsmässigt så att de företag och andra enskilda som arbetar med en nordisk bokmarknad blir ekonomiskt intresserade av att medverka med egna insatser. Det gäller här att engagera främst förlagen, bokimportörerna och bokhandeln.

Av betydelse är självfallet att reklammöjligheterna inte förbises. En ökad annonsering i dagspressen är självfallet önskvärd. Samverkan med tidningarnas recensentionsavdelningar torde därvid böra eftersträvas så att nordisk skönlitteratur anmäles i sådan omfattning i tidningspressen att underlag skapas för en utbyggd annonsering rörande böckerna.

Televisionen är ett viktigt kommunikationsmedel och borde i högre grad än hittills kunna förmedla information om nordisk litteratur. Om

nordiska författare blev presenterade i TV skulle allmänhetens intresse för att läsa deras verk kunna stimuleras.

En nordisk bokmarknad skulle stärka den nordiska gemenskapen och bidra till en ökad språkförståelse. Ekonomiskt sett skulle också stora fördelar erbjuda sig för författarna, om de verkligen kunde räkna med hela Norden som en omedelbar marknad för sina verk i stället för som nu i huvudsak endast det egna landet. Med hela Norden som marknad skulle det dessutom vara möjligt att ge ut böcker som har en begränsad efterfrågan i varje enskilt land. Nordens folk har många gemensamma värderingar och kulturtraditioner. En vidgad gemensam bokmarknad inom Norden måste betraktas som en väsentlig del i det nordiska kultursamarbetet.

Det bör inte längre finnas hinder för att nu kunna skapa en nordisk bokmarknad som syftar till att sprida nordisk litteratur över landsgränserna och att uppnå en överenskommelse länderna emellan med syfte att prissättningen av böcker blir enhetlig vare sig inköpet görs i ursprungslandet eller annat nordiskt land. Även om översättningar av skönlitteratur från ett nordiskt språk till ett annat inte kan undvaras, skulle dock säkerligen behovet av sådana successivt minska.

Under hänvisning till vad ovan anförts föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad *dels* för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder *dels* för att ge möjlighet att få tillgång till nordisk litteratur på originalspråket i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Stockholm den 7 juni 1979

Eric Carlsson (c)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1. Yttranden (se supplementband, s. 685)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam nordisk bokmarknad. Förslaget har behandlats vid möte den 28—29 juni, den 23—24 augusti, den 15—16 november 1979 samt den 31 januari—1 februari 1980.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att ge möjlighet att få tillgång till nordisk litteratur på originalspråket i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Medlemsförslaget motiveras med att en nordisk bokmarknad skulle stärka den nordiska gemenskapen och bidra till ökad språkförståelse. Ekonomiskt sett skulle också fördelar erbjudas författarna, om de verkligen kunde räkna med hela Norden som en omedelbar marknad för sina verk i stället för som nu i huvudsak endast det egna landet.

Förslagsställarna anser att bokutbytet mellan de nordiska länderna skulle underlättas avsevärt utan momsavgift. Distributionen av nordiska böcker skulle förbättras om vissa större bokhandelsfirmor i Norden fick ställning av något slags kommissionscentraler, till vilka övriga boklådor skulle kunna vända sig för att snabbt erhålla önskad litteratur. En ökad annonsering i dagspressen befinns önskvärd. Samtidigt borde nordisk skönlitteratur anmälas i sådan omfattning i tidningspressen att underlag skapas för en utbyggd annonsering rörande böckerna.

Televisionen borde i högre grad än hittills kunna förmedla information om nordisk litteratur. Förslagsställarna förmodar att presentationer av nordiska författare i TV skulle stimulera allmänhetens intresse för att läsa deras verk. Slutligen föreslår de en överenskommelse mellan de nordiska länderna om enhetlig prissättning av böcker, oberoende av om inköpet görs i ursprungslandet eller annat nordiskt land.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Udvalget for udgivelse af Nabolandslitteratur
Foreningene Nordens Forbund

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Undervisningsministeriet
Det kongelige bibliotek
Føroya landsstyri
Bogudvalget
Landscentralen for undervisningsmidler
Den danske Boghandlerforening
Dansk Forfatterforening og Dansk Biblioteksforening
Den danske Forlæggerforening
Dansk lærerforening
Danmarks Forskningsbiblioteksforening
Danske Dagblades Forening (DDF)
Dansk Fagpresseforening
Sammenslutninger af Danmarks Forskningsbiblioteker

Finland

Finansministeriet
Delegationen för biblioteksärenden
Oy Yleisradio Ab
Ålands landskapsstyrelse
Äidinkielenopettajien liitto ÄOL (Finska modersmålläraryörbundet)
Finlands journalistförbund
Finlands svenska författareförening r. f.
Svenska Finlands folktingsfullmäktige
Suomen kirjastoseura-Finlands biblioteksforening r. y.
Svenska modersmållärarnas förening i Finland r. f.
Finlands förlagsförening

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Norsk kulturråd
Norsk rikskringkasting
Den norske bokhandlerforening
Den norske forfatterforening
Norsk litteraturkritikerlag
Norsk bibliotekforening
Landslaget for norskundervisning (LNU)

Sverige

Kungliga biblioteket
Statens kulturråd
Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB)
Svenska bokförläggareföreningen
Sveriges radio AB

Remissinstanserna är eniga om det önskvärda i att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad. I fråga om de olika delförslagen råder i någon mån delade meningar om framförallt behovet av och möjligheterna till att förverkliga dessa.

I följande sammanställning redovisas de särskilda synpunkter som remissinstanserna anlagt på medlemsförslaget.

Nordiska remissyttranden

Udvalget for udgivelse af nabolandslitteratur ger enstämmigt och helhjärtat sin tillslutning till att utreda etableringen av en nordisk bokmarknad. Udvalget hänvisar till tidigare försök med nationell förlagsutgivning av nordisk litteratur på originalspråket, som har fått inställas på grund av avsättningssvårigheter. Inte heller Föreningarna Norden m. fl. organ har haft större framgång. Udvalget förmodar att samdistribution genom övertagande av delupplagor av nationella förlagsutgivningar har fungerat bäst. Orsakerna till att det idag inte existerar någon nordisk bokmarknad är att det är ett vikande intresse för nordisk litteratur bland läsarna i de enskilda länderna. Strävan bör därför vara att litteratur från Norden som helhet anmäls på lika villkor med landets egen litteratur. Ett urval litteratur från Norden borde spridas i stor upplaga genom en nordisk bokklubb. Lagerföring runt om i Norden borde möjliggöras, möjligen genom etablering av "nordiska" bokhandlar. Udvalget understryker vikten av att det görs en särskild insats för att öka spridningen av litteratur på originalspråken i Norden. Ett förverkligande av idén om en nordisk bokmarknad förutsätter förstärkning av bokutgivningen inom de små språkområdena.

Även *Foreningene Nordens Forbund* hänvisar till sina strävanden att åstadkomma bättre spridning av grannlandslitteratur på originalspråket. Förbundet anser att inrättandet av kommissionscentraler för nordisk litteratur bör stödjas och menar att ekonomiskt stöd till att driva dessa bör kunna utgå åtminstone i ett inledningsskede. Avgörande för om förslaget skall lyckas är att de nordiska folken genom massmedierna stimuleras att förstå de nordiska grannspråken. Vid sidan av de föreslagna åtgärderna pekar förbundet på möjligheterna att via facklitteraturen sprida kunskap om grannspråken. Det finns skäl att förmoda att många fackböcker inte skulle behöva översättas, utan på ett osökt sätt kunna föras in i redan etablerade bokserier. Någon form av ekonomiskt stöd skulle eventuellt behöva utgå för tryggande av utgivningen, innan den blir lönsam.

Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet, till vars yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* hänvisar, ansluter sig i sin tur till yttrande av *Landscentralen for undervisningsmidler* (se nedan). Ministeriet tillfogar att skolornas inköp av översatt och obearbetad nordisk litteratur är så litet att frågan om en gemensam nordisk bokmarknad är utan direkt intresse för skolorna. Däremot kan det finnas ett indirekt intresse med hänsyn till grannspråksundervisningens behov. *Landscentralen for undervisningsmidler* åter pekar på erfarenheterna av utgivning av svenska och norska undervisningsmedel i Danmark, vilka har krävt genomgripande ändringar och omarbetningar för att passa till danska förhållan-

den. Mot bakgrund av detta ser centralen ingen orsak att dra in undervisningslitteratur i en eventuell nordisk bokmarknad. *Bogudvalget*, till vars yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* också ansluter sig, uttalar sitt generella intresse för åtgärder som kan förbättra möjligheterna för danska läsare att orientera sig om utbudet av kvalitetslitteratur från de andra nordiska länderna, både på skönlitteraturens och på facklitteraturens område, och vice versa.

Føroya landsstyri har, efter att ha inhämtat *landsbibliotekariens* yttrande, förklarat sig förorda medlemsförslaget.

Det kongelige Bibliotek, som hänvisar till yttrande av *Sammenslutningen af Danmarks Forskningsbiblioteker* (se nedan), påpekar att förslaget är förknippat med så stora svårigheter att man knappast kan förvänta sig att det skall kunna förverkligas i någon större utsträckning. *Sammenslutningen af Danmarks Forskningsbiblioteker* anför att frågan grundligt utretts på försorg av Nordiska kulturkommissionen (*NU 1962: 4*). Sammanslutningen stöder förslaget, men gör uppmärksam på att grannländernas litteratur finns tillgänglig på biblioteken. Det föreslås stöd till en nordisk serie av billigböcker (ca 25 dkr/band), klassiker och nyare litteratur, lyrikantologier och facklitteratur av evighetstyp.

Den danske Boghandlerforening påpekar först i sitt digra yttrande att det skulle vara ett steg mot en nordisk bokmarknad om den danska folkskolans läroplaner upptog norska och svenska texter. Vidare anför att den danska momsavgiften på 20,25 % utgör det största hindret för fri passage för nordiska böcker över de danska gränserna. I fråga om distributionen hänvisas till att det i Danmark, Norge och Sverige finns välorganiserade och delvis branschägda distributionscentraler. De danska bokhandlarna skulle behöva bibliografiskt material, för att en ordning med kommissionscentraler skulle fungera. Slutligen påpekar föreningen att det skulle vara en stor lättnad för en gemensam nordisk bokmarknad om det infördes enhetliga avgifter för varje form av post mellan de nordiska länderna och uttrycker förhoppningen att Nordiska rådet skall ta initiativ till detta.

Dansk Forfatterforening och *Dansk Biblioteksforening*, som har avgivit gemensamt yttrande, ansluter sig i princip till medlemsförslaget, men kan inte rekommendera något större utredningsarbete, då de menar att en gemensam nordisk bokmarknad har intresse för mycket snäva kretsar såsom forskare och studenter. En mindre, selektiv utredning bör därför företas. En nordisk stödordning av något slag kommer att krävas. *Den danske Forlæggerforening* framhåller att det effektivaste medlet att förverkliga medlemsförslaget är att avskaffa den danska momsavgiften på böcker.

Dansklærerforeningen anför att de existerande hindren har ett stort inflytande på grannspråksundervisningens ställning inom undervisning, en, i det att tillgången på skönlitteratur, facklitteratur och undervis-

ningsmedel från grannländerna på originalspråket försvårats både av de förhöjda priserna och det därav följande mindre utbudet av grannlandslitteratur.

Dansk Fagpresseforening ger medlemsförslaget sitt starka stöd och framhåller att detta skall ses mot bakgrund av föreningens uppfattning att alla invånare i Norden bör ha en så fri tillgång till tryckta medier som möjligt, såväl böcker som periodika, som ett viktigt led i förstärkningen och utbyggnaden av den nordiska kulturgemenskapen.

Finländska remissyttranden

Finansministeriet påpekar att huvudorsaken till skillnaderna i pris mellan böcker inte är beskattningen utan kostnader i anslutning till marknadsföringen. Ministeriet finner det inte ändamålsenligt med ett direkt ingripande i t. ex. prissättningen av böcker.

Delegationen för biblioteksärenden föreslår utredning av hindren för ett nordiskt utbud av litteratur på originalspråket och av de omständigheter som utgör hinder för lika pris för samma bok i de olika nordiska länderna. Delegationen efterlyser också ett kartläggande av ansvaret för att en gemensam nordisk bokmarknad åstadkoms. Samtidigt betonar delegationen vikten av stöd till översättning av grannlandslitteratur, så att den finskspråkiga litteraturen bättre än hittills kan göras känd i det övriga Norden.

Finlands rundradio anför att Nordvisionssamarbetet både i form av direkta författar- och litteraturpresentationer och i form av information om samhällliga och kulturella förhållanden i de nordiska länderna avsevärt bidragit till spridningen av nordisk litteratur. Företaget är berett att fortsatt medverka till spridningen av litteratur inom ramen för litteraturprogrammen, både på originalspråken och i översättning.

Ålands landskapsstyrelse förmodar att en främjad tillgång till nordisk litteratur på originalspråket ytterligare skulle öka samförståndet och kulturutbytet mellan landskapet Åland och det övriga Norden.

Finska modersmålläraryrket riktar uppmärksamheten på sverigefinnarnas behov av litteratur på finska, såväl skönlitteratur, facklitteratur som läromedel. Den finskspråkiga befolkningen i norra Sverige och Norge är också i behov av finskspråkig litteratur. Förbundet understryker även finlandssvenskarnas behov av litteratur på svenska. *Svenska modersmålläraarnas förening i Finland* framhåller att en intim kontakt med litteratur från grannländerna är livsviktig för en folkgrupp i minoritetsställning som den finlandssvenska, särskilt på skolans område. Inom läraryrket är man beroende av nordisk litteratur och det ställer sig dyrt och besvärligt för den enskilde läraren att skaffa sig nödvändig litteratur. Eftersom de finlandssvenska eleverna ofta inte växer upp i miljöer som gynnar utvecklingen av deras modersmål, ställs det större krav på skolans möjligheter att stimulera elevernas språkliga utveckling, t. ex. via skolbiblioteken. En gemensam nordisk bokmark-

nad skulle enligt modersmålläraryöreningen i avgörande grad kunna påverka möjligheterna härvidlag. Den hittills försummade grannspråksundervisningen skulle också gynnas.

Finlands journalistförbund antar att ekonomiska frågor kommer att innebära problem vid förverkligandet av medlemsförslaget, åtminstone till en början, eventuellt också senare. Förbundet menar att det därför borde undersökas på vilket sätt de nordiska länderna skulle kunna delta i finansieringen. Det är enligt förbundet naturligt att anknyta till pressens, radions och televisionens roll i informationen om grannlandslitteratur, men en sådan anknytning kan inte bygga på förpliktelser och krav. Ett större utbud av nordisk litteratur i Finland eller en effektiv information om denna leder självklart till att också redaktionerna tar hänsyn till en sådan utveckling. En motsatt ordning är inte möjlig.

Finlands svenska författareförening uttrycker förhoppningen att spridningen av finlandssvensk litteratur i det övriga Norden, framförallt i Sverige, förbättras. Förslaget om kommissionscentraler anses möjligt att förverkliga, likaså kan man enligt föreningen tänka sig att rekommendera tidningarna att mera systematiskt bevaka nordisk litteratur. *Svenska Finlands folktingsfullmäktige* understryker den nordiska bokmarknadens betydelse för författarna, särskilt för de finlandssvenska författarna.

Finlands biblioteksforening efterlyser presentationer av nordiska boknyheter i de finskspråkiga dagstidningarna, liksom i radio och TV. Föreningen anför att man efter ett radio- eller TV-framträdande av någon författare, som regel kan konstatera en ökning i efterfrågan på böcker av ifrågavarande författare. Vidare hänvisas till Nordenföreningens författarveckor på kulturcentret för Sverige och Finland som väckt intresse hos den läsande allmänheten. De svenska biblioteken borde enligt föreningen i högre grad än tidigare fästa uppmärksamhet vid utbudet av litteratur på finska för finska invandrare. Omsorgsavgiften för litteratur borde avskaffas i Finland. De nordiska länderna borde utarbeta ett enhetligt system för inköpsstöd för litteratur med liten spridning.

Finlands förlagsförening tror inte att distributionscentraler har någon betydelse för att åstadkomma en gemensam nordisk bokmarknad. Där- emot skulle befrielse från momsavgift ha den största betydelse. Föreningen påtalar den omständigheten att behovet av finskspråkig litteratur i Sverige och Norge helt förbisetts. Om åtgärder vidtas för att stödja en nordisk bokmarknad, bör enligt förlagsföreningens uppfattning samtidigt den finskspråkiga litteraturen i Sverige och Norge få sin andel av stödet.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet har i sin tur hört *Finansdepartementet*, *Statens bibliotektilsyn*, *A/L Biblioteksentralen* och *Ungdomslitteraturens forfatterlag*, för vars synpunkter departementet summa-

riskt redogör. Momsavgiften inverkar inte på bokpriset i någon fas i omsättningsledet. Vidare framhålls att det skulle vara riktigt att satsa på en utbyggnad av folkbibliotekens möjligheter till utlån av nordisk litteratur på originalspråket och öronmärkta medel härför. Det är nödvändigt med information om grannlandslitteraturen. Importen av nordisk litteratur kan underlättas. Kirke- og undervisningsdepartementet anser självt att förslaget kan tas upp till vidare behandling, för att komma fram till de mest ändamålsenliga formerna för nordiskt samarbete inom området. *Norsk kulturråd* framhåller att det inte bara är fråga om distribution av nordisk litteratur, utan också om information om denna litteratur. Betydelsen av ett bredare utbud grannlandslitteratur i folkbiblioteken understryks. En omläggning av folkbibliotekens inköspolitik till förmån för nordisk litteratur förutsätter dock särskilda åtgärder, t. ex. öronmärkta medel.

Norsk rikskringkasting ser förmedling och information om nordisk litteratur och nordiska författare som en naturlig del av programverksamheten, men understryker att omfånget av en sådan information alltid måste anpassas till såväl det övriga programutbudet som de ekonomiska betingelserna.

Den norske bokhandlerforening redogör för den norska bokhandels insats för försäljning av nordisk litteratur. Föreningen understryker betydelsen av avsaknaden av momsavgift för omsättningen av böcker i Norge. Vidare understryks betydelsen av att utbyggnaden av lagerhållningen och informationen koordineras. Avgörande vikt bör läggas på informationsverksamheten, i synnerhet i radio och TV. Vikten av grannspråksundervisning för att öka intresset för nordisk litteratur betonas. Flertalet inom styrelsen för *Den norske forfatterforening* ger medlemsförslaget sitt stöd, medan en medlem uttrycker fruktan för att t. ex. en reklamframstöt för nordiska böcker på en gemensam marknad kan få konsekvenser som ingen idag känner.

Norsk litteraturkritikerlag anser att momsavgift bör avskaffas i de länder som fortfarande tillämpar sådan. Tanken på kommissionscentraler får stöd. Viktigast anses dock reklam och kritik i massmedierna vara. Enligt lagets uppfattning syftar förslaget blott på en skandinavisk bokmarknad, eftersom böcker till och från Grönland, Färöarna, Island, Sameland och Finland (finskspråkiga böcker) fortsatt måste översättas. Detta innebär att stödet till översättning av grannlandslitteratur inte får tas bort, utan att det snarare bör höjas.

Norsk bibliotekforening ser det som viktigt inom en gemensam nordisk bokmarknad att det också skall vara möjligt att ge ut böcker med begränsad efterfrågan i varje land. Här avses de nationella minoriteterna. Föreningen pekar också på de nya minoriteterna från främmande kulturer, vilka kan ha behov av litteratur på sitt eget språk.

Landslaget for norskundervisning finner det rimligt att värdera medlemsförslaget mot bakgrund av den nordiska stödordningen för över-

sättning av grannlandslitteratur och förmodar att denna ordning har bidragit till att öka intresset för grannlandslitteratur. Här visas särskilt till den stora försäljningen av översatta danska och svenska böcker genom de norska bokklubbarna. Särskilt facklitteratur borde i Norge kunna marknadsföras på originalspråket. Genom att översätta färre titlar mellan danska, norska och svenska kan en större del av medlen brukas till att översätta till och från språk som faller utanför den nordiska språkförståelsen. Landslaget har tillsammans med de andra modersmåls-läraryrkeföreningarna engagerat sig i arbetet för ökad språkförståelse och menar att en gemensam nordisk bokmarknad kan stärka detta arbete.

Svenska remissyttranden

Kungliga biblioteket förmodar att frågan om nordisk bokmarknad behöver utredas för att få fram erforderliga faktaunderlag och förslag till lämpliga åtgärder.

Kulturrådet tillstyrker att möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad undersöks. Rådet anför andra orsaker än förslagsställarna till det bristande intresset för grannlänternas litteratur och nämner att de svenska läroplanerna i så liten utsträckning lagt vikt vid grannlänternas språk och litteratur. En anledning till att det framförallt i Danmark och Norge säljs en relativt sett större andel svenska böcker än motsvarande i Sverige är enligt kulturrådets uppfattning att bl. a. skolan i dessa länder ägnar mer tid åt svenskundervisningen. Vidare har den nordiska arbetsmarknaden påverkat litteraturintresset på olika sätt.

Kulturrådet förmodar att värdet av dagspressannonsering har överskattats. Anmälningen av litteratur har överhuvudtaget visat en kraftig nedgång under 1970-talet. Vidare kan stödet till översättning av grannlandslitteratur medföra en nedgång i intresset att läsa nordiska böcker på originalspråket. Folkrörelsernas liksom folkbibliotekens roll för språkförståelsen och informationen om grannlänternas litteratur betonas.

Kulturrådet finner en momsbefrielse svår att genomföra. Någon form av ekonomisk stimulans till bokhandeln bedöms vara erforderlig för att på kort sikt underlätta spridningen av grannlandslitteratur. Förslaget om kommissionscentraler befinns för Sveriges del mindre intressant, eftersom importen av utländsk litteratur redan är samordnad. Det föreslås ett inköpsstöd till ett begränsat antal titlar av årets nyutgivning, ca tio titlar per språk och år, vilket kopplas till en reglering av prisnivån för att i möjligaste mån uppnå nordisk enhetlighet.

Slutligen berörs i kulturrådets yttrande ett särproblem, den i Finland utgivna litteraturen på svenska. Möjligheterna att köpa denna del av den svenska litteraturen i Sverige är lika begränsade som att köpa dansk och norsk litteratur på originalspråken. Kulturrådet anser det angeläget att detta särproblem beaktas i en eventuell utredning.

Sveriges allmänna biblioteksforening anser inte att en nordisk bokmarknad kan åstadkommas utan statligt stöd av skiftande storlek i de olika länderna. Bl. a. måste frågan om momsbeläggning lösas. Föreningen framhäver vidare betydelsen av information via massmedierna och anser att ett ekonomiskt stöd skulle kunna koncentreras till sådan informationsverksamhet.

Svenska bokförläggareföreningen finner att det krävs ytterligare undersökningar av den rent praktiska hanteringen och analyser av möjliga åtgärder, innan beslut om konkreta åtgärder fattas. Tanken att en ökad annonsering skulle få någon beaktansvärd betydelse befinns diskutabel, liksom förslaget om samordning mellan recensioner och annonsering anses ogenomförbart. I stället rekommenderas allmänna informations- och propagandåtgärder för läsning av litteratur på originalspråken, särskilt i skolan.

Sveriges radio refererar avtalet mellan bolaget och staten, enligt vilket bolaget skall bevaka och granska händelser och utveckling på kulturlivets olika områden och stimulera och förmedla olika kulturaktiviteter. Detta åliggande omfattar även program av det slag som omnämns i medlemsförslaget. Omfattningen av program om nordisk litteratur måste dock enligt *Sveriges radio* relateras till omfattningen av andra angelägna kulturprogram.

3. *Utskottet*

Frågan om att skapa en gemensam nordisk bokmarknad, eller riktigare att återskapa den gemensamma nordiska bokmarknad som existerade i slutet av 1800-talet, har varit en central fråga i Nordiska rådets arbete alltsedan rådet upprättades. Sålunda antog rådet 1958 en rekommendation till regeringarna bl. a. om att "gi Nordisk kulturkommission i uppdrag å foreslå praktiske tiltak med sikte på å skape et felles nordisk bokmarked" (*rek. nr 30/1958*). Med anledning därav utarbetades på uppdrag av kulturkommissionen en redogörelse för problemen kring skapandet av en gemensam nordisk bokmarknad jämte förslag till konkreta åtgärder, vilken avgavs 1960 (*NU 1962: 4*). Ett av dessa förslag gällde tillsättande av s. k. nordiska bokkommittéer med uppdrag att fortlöpande följa den nordiska bokmarknaden och överväga åtgärder för att utveckla denna. Kommittéerna skulle underlyda Föreningarna Norden och vara sammansatta av företrädare för dessa samt för författarorganisationerna, bokförlagen, litteraturkritikerna o. a. Nordiska bokkommittéer tillsattes i alla nordiska länder, men såsom av remissyttrandena framgår existerar inga sådana längre. Rekommendationen avskrevs av rådet 1965, utan att syftet kunnat uppnås.

Nordiska kulturkommissionen avgav i maj 1971 slutrapport över sin verksamhet, i vilken även ingick förslag till riktlinjer för det fortsatta nordiska kultursamarbetet (*NU 1971: 10*). I fråga om litteratursamar-

betet framhöll kommissionen att det syntes vara en ofrånkomlig uppgift att ge strävandena att skapa en gemensam nordisk bokmarknad ökade resurser, varvid förutsattes en samordning av dessa strävanden.

Nordiska ministerrådet tog ställning till frågan i sina riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete (*NU 1974: 24*) och uttalade att "et samarbejde på det litterære område henimod et fælles nordisk bogmarked — — — foreløbig har vist sig vanskelig at realisere og er blevet stillet i bero". Rådgivande kommittén för allmänskulturell verksamhet (RKK) var dock inte beredd att låta saken ligga, då den i sin långtidsbedömning av det allmänskulturella området (*NU 1975: 14*) behandlade bokhandels svårigheter att lagerföra grannlandslitteratur på originalspråken. Kommittén föreslog nämligen att diskussionerna med branschorganisationerna skulle återupptas i syfte att få fram någon form av stöd till lagerföring av och propaganda för grannlandslitteratur, att det upprättades en nordisk bokhandel med särskilt stöd åtminstone i huvudstäderna samt att det anordnades vidareutbildning för bokhandelsfolk i stil med den som anordnas för biblioteksfolk. Rådgivande kommitténs bedömning har dock inte fått Nordiska ministerrådets sanktion.

Förhoppningarna om en gemensam nordisk bokmarknad har alltså hittills inte infriats. Det officiella nordiska litteratursamarbetet har i stället koncentrerats till Nordiska rådets litteraturpris, stöd till översättning av grannlandslitteratur (*C 205/k*) och stöd till författarkurser.

I det nu föreliggande medlemsförslaget efterlyses en utredning av möjligheterna att skapa en gemensam nordisk bokmarknad. Syftet skulle i första hand vara att dels öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i alla nordiska länder, dels förenhetliga prissättningen, så att nordisk litteratur salufördes till samma pris i alla nordiska länder.

Samtliga remissinstanser, i den mån de anser sig berörda, uttalar sitt stöd för medlemsförslaget. Även utskottet finner det väsentligt att, trots den ringa framgången hittills, inte uppge tanken på en nordisk bokmarknad. En gemensam marknad skulle för sin del kunna vara ett verkamt medel att stärka den nordiska kulturgemenskapen, liksom den skulle bidra till ökad nordisk språkförståelse. Dessa är de övergripande målen. En gemensam nordisk bokmarknad skulle dessutom ha stor betydelse för författarna, som skulle kunna räkna inte bara det egna landet, utan också de andra nordiska länderna som hemmamarknad. Med hela Norden som hemmamarknad skulle böcker med liten presumtiv spridning kunna utges i högre grad än hittills.

Utskottet anser att frågan om att skapa en gemensam nordisk bokmarknad bör utredas. Det har visserligen hävdats att frågan redan utretts i och med avgivandet av den ovannämnda redogörelsen från år 1960, men utskottet kan inte se att denna förslår annat än som utgångspunkt för en ny utredning. Det är framförallt de stora föränd-

ringar som de nordiska samhällena har undergått under de senaste tjugo åren, kanske främst i fråga om massmedierna, som gör en ny utredning nödvändig.

I medlemsförslaget diskuteras olika modeller för att dels uppjobba ett större intresse för grannländernas litteratur, dels göra tillgången på sådan litteratur lättare. Utskottet ser det inte som sin uppgift att inom ramen för detta betänkande behandla de olika modellerna, utan anser att det måste bli utredningens uppgift att värdera dessa. Modellerna har utförligt diskuterats av remissinstanserna.

På en punkt önskar utskottet dock göra ett förtydligande. Begreppet gemensam nordisk bokmarknad får inte ges en så snäv tolkning, att det bara skulle gälla litteratur på danska, norska och svenska. Det är väsentligt att den nordiska bokmarknaden så långt det är möjligt också kan omfatta litteratur på finska, isländska, färiska, grönländska och samiska. Framförallt skulle de finskspråkiga invandrarna i Sverige gagnas av detta, men det skulle också ha en viss betydelse för de små språkområdena, som kämpar med stora svårigheter att ge ut litteratur på det egna språket. Ett särproblem utgör den finlandssvenska litteraturen, som drabbas av samma svårigheter som litteraturen inom de små språkområdena, men vars spridning i Sverige, trots samma språk, är lika begränsad som den danska och norska litteraturens.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att göra det möjligt att köpa nordiska böcker i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Stockholm den 31 januari 1980

Samps Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 715)

Medlemsförslag

om rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer

(Väckt av Eric Carlsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Erlendur Patursson och Per Olof Sundman)

Sjuka människors problem brukar i regel endast tas upp i relation till sådana frågor som är direkt avhängiga av deras sjukdom, behandlingen av denna samt deras rätt till saklig information härom och allmänt stöd i deras situation som patienter. Problemen i övrigt vad gäller tillvaratagande av juridiska och materiella rättigheter har behandlats endast från begränsade utgångspunkter.

Här kan t. ex. pekas på en motion 1966 i Sveriges riksdag med hemställan att intagna på mentalsjukhus skulle få rätt till offentligt biträde i frågor som rörde intagningen. Motionen avslogs dock.

I Nordiska rådet väcktes 1974 ett medlemsförslag om inrättande av en patientombudsmannainstitution. Avsikten med förslaget var att tillgodose patienters behov av personliga omsorger, t. ex. samtal kring sjukdomstillståndet m. m. Förslagsställarna pekade bl. a. på ett antal fall, där patienter ansett sig felbehandlade, respektive icke fått korrekta informationer om sin sjukdom och behandling. Nordiska rådet fann att de brister inom sjukvården som påtalades inte torde kunna avhjälpas enbart genom inrättande av en patientombudsmannainstitution och rådets rekommendation (*rek. nr 6/1974*) angående trygghet av patienternas rättssäkerhet kom därför att avse en utvärdering av erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet, som pågick i de nordiska länderna i syfte att finna former för att trygga patienters rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Vid årets session ställdes en fråga till ministerrådet vilka åtgärder ministerrådet avsåg att genomföra på nordiskt plan för att ta upp en grundlig värdering och belysning av frågan om patienters trygghet även i vårdssituationer. Som svar lämnades en redogörelse för gällande och förbättrad lagstiftning i dessa frågor. Ett antal utredningar med anknytning till rekommendationen väntades under innevarande år. Situationen synes tydligen utvecklas åt rätt håll vad gäller de sjukas rättssäkerhet i sin egenskap av patienter. Däremot uppstår framför allt vid långvarig sjukdom en rad problem som inte berör själva sjukdomen men inte desto mindre kan innebära svåra påfrestningar. Det gäller t. ex. sådana praktiska problem som värn och skydd av inventarier och annan egendom, bevakande av inbetalningsdatum för hyror, kontakt med myndigheter,

t. ex. avlämnande av uppgifter av olika slag, försäkringar, förmögenhetsförvaltning m. m.

Från samhällets sida synes för närvarande föga ha gjorts för att bistå sjuka vid sådana problem. I vissa fall kan problemen lösas med hjälp av kuratorer vid sjukhusen, som t. ex. kan ordna regelbundna inbetalningar via sociala myndigheter.

Här kan också nämnas att försäkringsbolagen i Sverige har bildat bolaget Larmtjänst, som bl. a. bärgar bilar och tar hand om dem när offer för bilolyckor hamnat på sjukhus. Larmtjänst kan även ingripa vid t. ex. vattenskada i fastighet. Brandkåren vidtar åtgärder för att skydda kvarvarande egendom vid en brand i de fall de inneboende måste inläggas på sjukhus. De nordiska försäkringsbolagen har bildat bolaget SOS International med säte i Köpenhamn, vilket lämnar bistånd till i Norden försäkrade personer, som under utlandsresa blivit skadade eller sjuka. SOS International ordnar i sammanhanget alla praktiska detaljer såsom anskaffande av flygplan, läkare etc.

Även om ovanstående exempel ger vid handen att långtidssjuka ej helt saknar möjligheter att få sina rättigheter tillvaratagna är det uppenbart att man vare sig inom det allmänna eller inom det privata försäkringsväsendet kommit särskilt långt härvidlag. Långtidssjuka är i stor utsträckning beroende av anhöriga för sina praktiska problem och de som saknar anhöriga löper stor risk att gå miste om olika rättigheter.

Här har pekats på vissa områden, där rättsskyddet för den sjuka människan är otillfredsställande ordnat. De praktiska problem som uppstår i situation av sjukdom och då särskilt långvarig sådan är emellertid också många andra. Det är inte möjligt att utan en ingående utredning klarlägga omfattningen av dessa problem och hur långt rättsskyddet skall sträcka sig för den sjuka människan då det gäller hennes rättigheter i praktiskt avseende. Värnandet av den försvarslösa ensamman människans rättssäkerhet är en synnerligen angelägen uppgift för samhället.

Enligt vår mening bör en undersökning tillsättas med uppgift att utöver vad som nämnts också lägga fram förslag till åtgärder för att lösa problemen.

Inte något av de nordiska länderna torde särskilt ha uppmärksammat dessa allvarliga frågor. Den utveckling som de nordiska samhällena undergår med en allt mer omfattande byråkratisering och därmed växande "krångel" för den enskilda individen motiverar att samhället självt tar itu med problemen.

Den nordiska trygghetskonventionen gör det också naturligt att en likartad lösning eftersträvas i de nordiska länderna. Den utredning som tillsätts bör därför vara samnordisk.

Med hänvisning till vad som anförts får vi hemställa
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att
snarast låta utreda frågan om rättsskyddet vid sjukdom och
andra vårdssituationer.

Stockholm, Oslo, Helsingfors och Tórshavn den 7 juni 1979

Eric Carlsson (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Bror Lillqvist (Sd)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 716)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Helsingfors den 14 december 1979 och i Stockholm den 28—29 januari 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast låta utreda frågan om rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer.

De problem som de sjuka möter vid sjukdom är många. När det gäller medicinsk behandling och information om densamma samt allmänt stöd har utvecklingen gått framåt. Beträffade de sjukas materiella och juridiska rättigheter återstår dock mycket att göra. År 1974 väcktes ett medlemsförslag i Nordiska rådet i vilket förordades inrättandet av en patientombudsmannainstitution i de nordiska länderna. I medlemsförslaget pekades dels på fall av felbehandling, dels på bristen på korrekt information om sjukdom och sjukdomsbehandling. Social- och miljöutskottet fann emellertid att dessa brister svårligen kunde avhjälpas genom inrättandet av patientombudsmannainstitutioner och förordade mot denna bakgrund i stället en utvärdering av erfarenheterna från de utredningar som tillsatts i de nordiska länderna i syfte att finna former för trygghandet av patienternas rättssäkerhet och behov av information. Sedan fråga ställts vid Nordiska rådets session år 1979 framkom att resultatet av detta utredningsarbete i de nordiska länderna kunde väntas föreligga under innevarande år. Utvecklingen har därmed tagit ett steg i rätt riktning.

De problem som uppstår för långvarigt sjuka och som ej i första hand sammanhänger med sjukdomen i sig kan medföra påfrestningar för individen. Skyddet av inventarier och egendom, betalning av hyra, försäkringar, kontakter med myndigheter, t. ex. för att lämna uppgifter av olika slag, kräver särskilda ansträngningar.

I vissa avseenden finns ett fungerande hjälp- och larmsystem, ofta i samarbete mellan försäkringsbolagen, men det är uppenbart, framhåller förslagsställarna, att man vare sig inom det privata eller det offentliga försäkringsväsendet kunnat klara av alla de problem av praktisk natur som uppstår vid sjukdom. Vilka dessa problem är kan i detalj fastställas

först sedan utredning skett liksom hur långt rättsskyddet bör sträcka sig. Att värna om de försvarslösas rättssäkerhet är en viktig uppgift.

Inslaget av byråkrati och "krängel" ökar i de nordiska länderna och gör det motiverat för samhället att gripa sig an också dessa problem. Den nordiska trygghetskonventionen gör det naturligt att likartade lösningar eftersträvas i de nordiska länderna.

2. Remissinstanserna

Remissvar föreligger från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Sjuksköterskors samarbete i Norden
Nordiska samarbetskommittén för pensionärsorganisationer
Nordisk Samråd for Eldreomsorg (NORSAM)

Danmark

Indenrigsministeriet
Socialministeriet
Amtsrådsforeningen i Danmark
Københavns Magistrat
Frederiksberg Kommune
Føroya landsstýri
Den almindelige danske Lægeforening
Assurandør-Societetet
Dansk Sygeplejeråd.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkepensionsanstalten
Ålands landskapsstyrelse
Akava-Finlands akademikers centralorganisation
Bankforeningen i Finland
Finska försäkringsbolagens centralförbund
Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet)
Finlands stadsförbund
Finlands svenska kommunförbund
Finlands sjuksköterskeförbund

Island

Sundheds- og socialforsikringsministeriet
De islandske Socialrådgiveres Fagforening
Islands sygeplejeforening

Norge

Sosialdepartementet
Norske kommuners sentralförbund
Nasjonalforeningen for folkehelsen
Norske forsikringselskapers forbund
Norsk sosionomforbund

Den norske lægeförening
Norsk sykepleierforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Landsstingsförbundet
Svenska kommunförbundet
Svenska försäkringsbolags riksförbund
Sveriges läkarförbund
Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund
Svensk sjuksköterskeförening
Sveriges socionomers riksförbund (SSR)
Folksam

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. Nordiska

Nordiska samarbetskommittén för pensionärsorganisationer tillstyrker att en utredning tillsätts med uppgift att komma med förslag till regler som säkrar individens rättssäkerhet vid intagning på vårdinstitution. Kommittén erinrar om att vid sjukdomstillstånd som medför att den egna viljan nedsätts kan övergrepp lätt förekomma inte bara från vårdares sida utan som en följd av själva regelsystemet. Det är otillfredsställande att regler och bestämmelser på vårdområdet utformats utan medverkan från de vårdades sida. En serie händelser vid en avdelning för långvård pekade på ett dramatiskt sätt på hur litet anhöriga eller utomstående egentligen vet om vårdens praktiska utformning. Särskilt för personer med starkt nedsatta sinnesfunktioner kan behandling förekomma vid långtidsvårdsinstitutioner som inte är meningsfull. Å andra sidan visar erfarenheterna att daglig träning, umgänge med andra och individuellt inflytande över vården underlättar rehabiliteringen. Det bör slås fast att ingen person får bli föremål för nedbrytande vård, utan denna skall alltid ha rehabilitering som syfte. Ingen skall idag behöva känna oro vid inläggning på avdelning för långtidsvård.

NORSAM (Nordisk Samråd for Eldreomsorg) stöder medlemsförslaget varmt. De problem som tas upp är av särskild betydelse för ensamma, äldre människor.

2.1.2. Danmark

Dansk Sygeplejeråd ansluter sig till grundtankarna i medlemsförslaget, men påpekar att de berörda problemen för Danmarks vidkommande fått sin lösning.

Føroya landsstyri tillstyrker den i medlemsförslaget förordade nordiska utredningen beträffande rättsskyddet vid sjukdom och andra vård-situationer.

2.1.3. Finland

Social- och hälsovårdsministeriet erinrar inledningsvis om att det i de flesta nordiska länder pågår utredningar om stärkandet av patienternas rättsskydd. I november 1979 anordnade ministerrådssekretariatet i Oslo ett ämbetsmannaseminarium om patienternas rättsskydd. Erfarenheter utbyttes därvid bl. a. om aktuella reformer, t. ex. patientombudsmanna-institutionen, ansvarsnämndsverksamhet och patient- och medicinförsäkring. De praktiska arrangemang som tas upp i medlemsförslaget berördes emellertid ej. Enligt ministeriets mening borde uppmärksamhet fästas vid dessa frågor. Detta sker lämpligen inom ramen för ett framtida nordiskt informationsutbyte om patienternas rättsskydd.

Folkpensionsanstalten påpekar att socialförsäkringssystemet kan te sig så invecklat för den enskilde individen att det trots rådgivning kan vara svårt att t. ex. anföra besvär. Också på grund av okunnighet kan en person gå miste om en förmån eftersom denna stundom förutsätter ett eget initiativ. Betydelsen av att anhöriga medverkar vid handhavandet av praktiska bestyr bör betonas, men då många saknar kunskaper på området borde adekvat vägledning kunna erhållas av yrkesutbildad vägledare. Tillsättandet av en samnordisk utredning vore av värde. De förändringar som bör vidtagas i varje enskilt nordiskt land kan skifta. Absolut enhetlighet på nordiskt plan bör ej uppställas som mål.

Finlands kommunförbund anser att förslagsställarna med rätta fäst uppmärksamheten vid de svårigheter som möter patienterna vid vistelse på anstalt, särskilt inom långtidsvården. Likaså anser förbundet att de aktualiserade frågorna utgör en del av den sjuka människans rättsskydd. I Finland utreds för närvarande det rättsskydd som patienterna åtnjuter. I anslutning till detta utredningsarbete borde de i medlemsförslaget berörda problemen tas upp till belysning. Ett alltför ingående förmyndarskap visavi individen avråder förbundet ifrån. Hjälp skall endast ges på begäran eller då verkliga behov föreligger.

Socialskötarnas utbildning förbättras och ett ökande antal inom denna yrkesgrupp har studerat samhällsvetenskapliga ämnen. Denna yrkesgrupp kan därför vara behjälplig vid utförandet av de praktiska sysslor som omnämnes i medlemsförslaget. När det gäller egendomsförvaltning finns godemanssystemet. De i medlemsförslaget påtalade problemen bör utredas, men samordning av systemen ske först sedan det nationella beredningsarbetet avslutats. Här har man i Sverige hunnit betydligt längre än i Finland.

Akava understryker inledningsvis i sitt yttrande att begreppet rättsskydd vid sjukdom och andra vårdssituationer är ett vitt begrepp. Viktigt är att man i dess helhet låter utreda vilka brister som finns i rättsskyddet och hur dessa kan avhjälpas.

I stora drag kan rättsskyddet delas upp i två huvudområden: dels det rättsskydd som avser individen som person, dels det som avser det ekonomiska rättsskyddet. Båda dessa aspekter bör beaktas.

Inom Europarådet har konferenser anordnats vid vilka sakkunniga diskuterat bl. a. de sinnessjukas rättsliga ställning, skyddandet av patienternas rättigheter samt ersättning vid skador som uppkommer i samband med medicinsk vård. Dessa och liknande erfarenheter bör beaktas vid det nordiska utredningsarbetet om rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer som organisationen tillstyrker.

Bankföreningen i Finland har inget att anmärka på medlemsförslaget. *Ålands landskapsstyrelse* tillstyrker medlemsförslaget. *Finlands sjuksköterskeförbund* finner medlemsförslaget vara mycket bra och stöder tillståndet av en utredning.

Finlands svenska kommunförbund påpekar att det år 1977 tillsattes en kommitté i Finland med uppgift att utreda rättsskyddet inom social- och hälsovårdsväsendet. Kommitténs betänkande väntas föreligga inom kort. De frågor som tas upp i medlemsförslaget synes inte ha beaktats av denna kommitté. Med tanke på den nordiska trygghetskonventionen är det angeläget att dessa frågor blir föremål för utredning på nordiskt plan.

2.1.4. Island

Sundheds- og socialforsikringsministeriet finner medlemsförslaget nyttigt och anser att det bör stödjas av Island. *Islands sygeplejeforening* stöder medlemsförslaget och framhåller vikten av att hälso- och sjukvårdsmyndigheternas informationsplikt blir en huvudregel.

De islandske Socialrådgiveres Fagforening stöder medlemsförslaget och finner det vara önskvärt att reglerna beträffande patienternas rättsskydd koordineras i de nordiska länderna. Det är vidare nödvändigt att överväga vad som skall stå i patienternas journaler och vilka som skall ha tillgång till dem. Ett annat problem är att läkarbehandling av stundom livsviktigt slag nekas barn av föräldrarna. Betydelsen av att sådana patienters anhöriga får upplysning om vilken slags läkarbehandling som är nödvändig bör betonas. Vidare saknas det lagar som förhindrar akut intagning på sjukhus av sinnessjuka mot deras vilja. Ej heller är Island medlem av SOS-international, vilket är en brist.

2.1.5. Norge

Sosialdepartementet finner det vara av värde att den i medlemsförslaget förordade utredningen om rättssäkerhet vid sjukdom kommer till stånd. Därvid bör också beaktas att patienters och klienters rättigheter på sociala institutioner bör omfattas av utredningen.

Nasjonalforeningen for folkehelsen tillstyrker en grundlig utredning eftersom sakområdet är komplicerat. Syftet bör vara att nå fram till en ordning som är så bra som möjligt för patienterna. Upprättandet av en patientombudsmannainstitution behöver inte nödvändigtvis utgöra lösningen på de i medlemsförslaget diskuterade problemen.

Norsk sositionomförbund är positivt till att initiativ tagits på nordiskt plan till att utreda frågan om rättssäkerhet vid sjukdom och andra vård-situationer. I förbundets medlemskrets återfinns personer som säkert kan bidra med erfarenheter som är av värde för det fortsatta utrednings-arbetet.

Norsk sykepleierråd stöder medlemsförslaget. Att patienter som inte förmår att själv ta till vara sina juridiska och materiella rättigheter får nödig hjälp skapar trygghet i vård-situationen och påskyndar därmed till-frisknandet.

Norske kommuners sentralforbund håller med förslagsställarna om att rättssäkerhetsproblem kan förekomma vid vård-situationer. En under-sökning med en avgränsad och exakt frågeställning bör företas för att kartlägga problemen och vilket slags stöd som kan ges.

2.1.6. Sverige

Socialstyrelsen erinrar om att det förutom anhöriga till patienterna finns möjlighet att anlita bankernas notariatavdelningar eller advokater. I andra fall kan domstolar ha förordnat en god man eller förmyndare för att tillvarataga den enskildes intressen. På sjukhus och andra vård-institutioner finns kuratorer, assistenter eller annan personal som kan hjälpa de som vårdas. Ett naturligt led i behandlingen är att patienterna själva tränas i att sköta sina egna angelägenheter.

Två nya förslag med relevans för medlemsförslaget föreligger. Enligt förslaget till ny socialtjänstlag skall socialnämnden i kommunen ansvara för omsorg, service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annan form av bistånd. I sjukvårdslagen föreslås en ändring bli genomförd som går ut på att i landstingskommun eller motsvarande skall finnas en eller flera förtroendenämnder med uppgift att underlätt-a kontakterna mellan patienterna och vårdpersonalen. Socialstyrelsen ifrågasätter behovet av den föreslagna nordiska utredningen om rätts-skydd vid sjukdom och andra vård-situationer, men vill inte motsätta sig denna. *Landstingsförbundet* har inget emot att den föreslagna utred-ningen kommer till stånd.

Svenska kommunförbundet anser att de problem av i första hand praktisk natur som aktualiseras i medlemsförslaget kan leda till allvar-liga rättsförluster om den enskilde inte får behövlig hjälp. Hjälp och stöd kan ges av sjukhuskuratorer eller av s. k. god man. I den senares uppdrag kan ingå att förvalta egendom, bevaka den sjukes rätt samt ut-öva personlig omvårdnad. Socialnämnden i kommunen kan också ge bistånd. Trots de möjligheter som står till buds är det stöd som kan komma i fråga ofta mindre väl samordnat eller otillräckligt. I den nya socialtjänstlagen föreslås den kommunala socialtjänsten få det yttersta ansvaret för hjälpen till den enskilde. Att samordna utvecklingsarbetet i de nordiska länderna vad gäller rättsskyddet för enskilda vid sjukdom och andra vård-situationer bör eftersträvas.

Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund tillstyrker att rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer snarast utredes.

Svenska försäkringsbolags riksförbund erinrar om att de problem som patienterna möter är av både juridisk och praktisk natur. Deras uppkomst sammanhänger med att vederbörande ryckts ur sin normala funktion och miljö och saknar möjlighet att själv tillvarata sina intressen. Utan tillgång till engagerade anhöriga blir vederbörande ofta ganska hjälplös. Försäkringsbolagen erbjuder såväl sjuk-, olycksfalls-, rese-, patient- som rättsskyddsförsäkring. Särskilda hjälpenheter har bildats, t. ex. Larmtjänst och SOS-International, för att ge service i akuta situationer. Enligt konsumentförsäkringslagen kommer försäkringar ej att träda ur kraft på grund av utebliven premiebetalning om detta orsakas av att kunden blivit sjuk. Det stöd som försäkringsbolagen kan ge i akuta situationer blir dock marginellt. Ett samlat grepp på ett högre plan krävs för att komma till rätta med problemen. En noggrann inventering bör komma till stånd. Av intresse är den försöksverksamhet som Uppsala läns landsting bedriver med en patientombudsman på heltid. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Svensk sjuksköterskeförening tillstyrker medlemsförslaget.

Folksam anser att de problem som tas upp i medlemsförslaget inte blivit tillfredsställande lösta, trots att samhället byggt ut sin service i olika avseenden. Flera av de frågor som tas upp är föremål för utredning, t. ex. inrättandet av patientombudsmän.

Varje vuxen person har praktiska ting att bevaka i sin vardag. Detta klarar de flesta utan hjälp, men för äldre kan dessa, ofta vardagliga, problem medföra oro och en känsla av otrygghet. Mot denna bakgrund är det viktigt att åtgärder vidtas som underlättar för dem som behöver hjälp att sköta sina personliga åligganden. På försäkringsområdet medges premiebefrielse vid sjukdom och accepteras obetald premie om giltiga skäl finnes.

I medlemsförslaget förordas att stöd ges vid sjukdom och andra vårdssituationer, dvs. vid tillfällen då normalt personal finns att tillgå. Ett betydligt svårare problem att komma till rätta med är att det finns personer som i sina hem av olika skäl — hög ålder, krämpor m. m. — inte kan fullgöra sina praktiska sysslor. Direktiven för den föreslagna nordiska utredningen bör sålunda breddas till att omfatta också de problem som uppstår för ensamma personer oavsett om de befinner sig i en vårdssituation eller ej.

Sveriges socionomers riksförbund finner de i medlemsförslaget aktualiserade frågorna vara angelägna och tillstyrker medlemsförslaget. Förbundet erinrar om att godemansinstitutet byggts ut genom lagändring år 1976, vilket innebär att sådant förordnande kan ske vid sjukdom, ålderssvaghet eller om person behöver hjälp i ekonomiska eller rättsliga angelägenheter. Hur denna förändring uppmärksammats inom olika

vårdinstitutioner borde kartläggas. Finnes ej god man förordnad kan kassaavdelningen eller kurator på sjukhus ta hand om praktiska ekonomiska frågor. Likaså bör erfarenheterna av patientförsäkringen utvärderas. Också vårdpersonalen åvilar ett stort ansvar när det gäller att informera patienterna om de rättigheter som finnes.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1. Nordiska

Nordiska nämnden för handikappfrågor anser att frågan om rättskydd vid sjukdom och andra vårdssituationer behandlas på ett tämligen vidlyftigt sätt i medlemsförslaget. Både försäkringsrättsliga och praktiska problem tas upp. De frågor som aktualiseras är viktiga och bör beaktas inom lagstiftning och allmän sjukvårdsplanering. Ur nämndens synpunkt mest intressant är det stöd som ges av kuratorer vid sjukhus och andra institutioner. Nämnden ställer sig tveksam till det ändamålsenliga med den föreslagna utredningen, särskilt som det inte klargjorts vad denna skulle leda till i praktiken. Angeläget vore dock att Nordiska rådet gjorde någon form av uttalande i saken. Medlemsförslaget kan inte tillstyrkas.

2.2.2. Danmark

Københavns Magistrat håller med förslagsställarna om att det i samband med sjukdom och andra vårdssituationer anmäler sig behov av rent praktisk natur. Dessa måste lösas. Såväl inom sjukvårdsväsendet som inom social- och hälsoväsendet är man i hög grad medveten om dessa problem och är inställda på att lösa dem. Värdet av att en utredning tillsättes kan inte avvisas, och magistraten uttalar sig inte heller emot denna. Man ställer sig emellertid tvivlande till huruvida det aktuella problemområdet lämpar sig för ett nordiskt samarbetsinitiativ.

2.2.3. Finland

Finlands stadsförbund understryker, att medlemsförslaget inte tagit upp rättsskyddsproblemen i traditionell mening, utan i stället lagt tonvikten vid skötseln av privata ärenden under vård och behandling. Särskilt gäller detta långtidspatienter. I Finland har inte den samhälleliga serviceorganisationen på ett systematiskt sätt kunna lösa de praktiska problemen för den som befinner sig under vård, men situationen är ingalunda så illavarslande som medlemsförslaget låter förstå. Lagen om förmyndarskap äger tillämplighet liksom lagen om socialhjälp. Förbundet förhåller sig reserverat till att utreda de i medlemsförslaget anförda problemen på nordisk basis, då dessa i första hand berör förvaltnings-systemen och lagstiftningen i vart och ett av de nordiska länderna. I

Finland kan rättsskyddskommittén dryfta saken. Finska medborgare som vårdas i Sverige kan, enligt förbundet, möta vissa problem. Dessa problem kan behandlas inom den bilaterala, permanenta arbetsgrupp som det finska och det svenska socialministeriet nyligen tillsatt. Åtminstone en del av de i medlemsförslaget anförda bristerna torde kunna avhjälpas på detta sätt.

Finska försäkringsbolagens centralförbund finner att medlemsförslaget i första hand avser långtidssjuka, vars vård mestadels sker på anstalt eller sjukhus. I Finland finns ett system med socialkuratorer, som kan effektiviseras. I försäkringshänseende är medlemsförslaget knappast intressant.

2.2.4. Sverige

Sveriges läkarförbund anser att tillvaratagandet av personliga intressen hör till socialvårdens uppgifter. Här har olika lösningar prövats för ensamma och isolerade personer på senare tid, t. ex. i socialutredningen, lagen om ändring av föräldrabalken och i sjukvårdskungörelsen. Förbundet ifrågasätter emellertid om inte de utredningar som redan uppmärksammat rättsskyddet vid sjukdom är tillräckliga. Ytterligare utredningar torde knappast medföra förbättringar. Snarare är det av vikt att utfärda tillämpningsföreskrifter inom sjuk- och socialvården.

2.3. Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1. Nordiska

Sjuksköterskors samarbete i Norden hänvisar, utan eget ställningstagande, till yttrandena från sina medlemsorganisationer, vilka samtliga är positiva.

2.3.2. Danmark

Indenrigsministeriet erinrar om att patienternas personliga behov vid sjukhusvård normalt tillvaratages av socialomsorgen i de fall vederbörande själv inte kan klara dem. På de flesta sjukhus finns socialrådgivare anställda som kan se till att frågor av privat natur utförs av biståndskontoret i hemkommunen. Vad gäller de sjukas rättssäkerhet anser ministeriet att denna fråga skall behandlas i anslutning till den tidigare rådsrekommendationen nr 6/1974/s om patienternas rättssäkerhet.

Socialministeriet har anfört att rättsskyddet i frågor som inte avser medicinsk behandling och då särskilt inom mentalsjukvården tas om hand av omsorgskontorens avdelningar. När det t. ex. gäller praktiska betalningsfrågor kan dessa ofta klaras med hjälp av penninginstitutionernas betalningssystem. På särskilda vårdhem löses frågor av denna karaktär omedelbart efter intagningen.

Amtsrådsforeningen i Danmark påpekar att biståndslovens regler om rådgivning och vägledning gäller vid inläggning på sjukhus i Danmark. Enligt socialministeriets cirkulär av den 9 oktober 1975 skall det sociala utskottet hålla sig underrättat om det sker viktiga förändringar för person eller familj. Amtskommunerna bär vidare ansvaret för vägledningsverksamheten för patienter på sjukhus.

Den almindelige danske Lægeforening har inga kommentarer till medlemsförslaget, utan upplyser att patienter som lagts in på sjukhus vid behov kan få råd och vägledning av socialkuratorer.

Assurandør-Societetet har inga synpunkter på medlemsförslaget.

Frederiksberg Kommune upplyser att det existerar regler som tillförsäkrar sjukhuspatienter rättsskydd. Registrering av patienterna förekommer och underrättelse ges till sociala biståndsmyndigheter. Det är vidare möjligt att inom den sekundära hälsotjänsten klaga över felaktig behandling i enlighet med § 23 i sjukförsäkringslagen.

2.3.3. Norge

Norske forsikringsselskapers forbund har inga synpunkter på medlemsförslaget i likhet med *Den norske lægeforening*.

3. Utskottet

I rekommendation nr 6/1974/s efterlystes från Nordiska rådets sida en utvärdering av lämpliga former för trygandet av patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling. Av det meddelande som avgivits med anledning av denna rekommendation till Nordiska rådets 28:e session framgår att ett nordiskt möte ägt rum på ämbetsmannanivå i november 1979, varvid gemensamma nordiska insatser på området diskuterades. Social- och miljöutskottet har ännu inte fått tillgång till rapporten från detta möte. Vid Nordiska rådets session i Stockholm i februari 1979 ställdes en fråga beträffande arbetet med rekommendation nr 6/1974/s. Därvid lämnade ministerrådets talesman upplysningar om vilka åtgärder som vidtagits i Danmark, Finland, Norge och Sverige för att stärka patienternas rättssäkerhet.

I Danmark slutfördes utredningen om överklagande av läkares och annan medicinalpersonals behandling i början av år 1979. Behovet av en patientförsäkring övervägs. Tvångsmedel får endast användas mot patienter när så är nödvändigt på grund av att patienterna kan skada sig själva eller sin omgivning.

I Finland reformerades sinnessjuklagen den 1 januari 1978. Mera noggrant angivna skäl beträffande intagning för slutna vård kräves. Patienternas rättssäkerhet inom den psykiatriska vården har därmed stärkts. Hösten 1977 tillsatte regeringen en utredning om rättsskyddet inom social- och hälsovårdsförvaltningen. Förslag till reformering av

bestämmelserna om handlingars offentlighet framlades i början av år 1978.

I Norge regleras rättsskyddet för patienterna i allmän rätt. Särskilda bestämmelser saknas beträffande patienters ställning. Inom den psykiatriska vården finns bestämmelser som syftar till att skydda patienterna. Ny lag om läkares rättigheter och skyldigheter håller på att utarbetas.

I Sverige finns sedan den 1 januari 1975 en patientförsäkring för behandlingsskador. Den 1 juli 1978 trädde en särskild läkemedelsskadeförsäkring i kraft. Nya regler avseende tystnadsplikt och handlingssekretess väntas träda i kraft under år 1980. Förslag om landstingskommunala förtroendenämnder har framlagts av medicinalansvarskommittén.

Att patienter som är intagna för vård inte bara på medicinsk och psykiatrisk vårdinrättning utan även på social institution i många fall behöver hjälp av utomstående för att ta tillvara sina juridiska och materiella rättigheter står klart. Bristen på bistånd kan skapa otrygghet i vårdsituationen och kan därmed försena tillfrisknandet. Enskilda kan lida allvarliga rättsförluster genom att behövlig hjälp med att utföra praktiska sysslor som betalande av hyra och försäkringar, skyddande av inventarier och egendom eller med uppgiftslämnande till olika myndigheter inte står till buds. Särskilt gäller detta inom långtidsvården. Utskottet anser i likhet med merparten av de tillfrågade remissinstanserna att en samnordisk utredning beträffande praktiskt rättsskydd av icke-medicinsk natur vid olika vårdsituationer bör tillsättas. Det mera specifikt medicinska rättsskyddet torde däremot vara under behandling i anslutning till rek.nr. 6/1974/s.

Bistånd som underlättar för patienterna att tillvarataga sina ekonomiska och juridiska intressen kan för närvarande ges i olika former. Sociala myndigheter i hemkommunen kan lämna hjälp liksom kuratorer eller motsvarande på vårdinstitutioner. Via bankernas notariatavdelningar eller genom advokater kan vissa problem klaras av. I vissa situationer förordnar domstol en god man eller en förmyndare.

Försäkringsbolagen kan bevilja uppskov med premiebetalning vid sjukdom och i akuta situationer kan hjälpenheter av larmtjänstnatur lämna bistånd. Den hjälp som står att få är emellertid ofta otillräcklig och stundom ej samordnad. Mot denna bakgrund bör en samlad kartläggning företas på nordiskt plan av de hjälp- och stödbehov som föreligger samt av vad som kan göras för att tillmötesgå dessa behov. Vägledande bör vara att de åtgärder som föreslås endast skall sättas in på patientens egen begäran eller då verkliga behov därav föreligger. I vad mån som åtgärder kan föreslås för att komma tillrätta med de praktiska problem som möter t. ex. personer i hög ålder, men som inte befinner sig i en vårdsituation bör prövas av utredningen.

Den nordiska konventionen om social trygghet tillförsäkrar flyttande nordbor samma förmåner och rättigheter som inflyttningslandets egna medborgare vid sjukdom och utgör motiv för att utredningen företas på nordiskt plan. För detta talar också att problemen är likartade i de nordiska länderna varför ett utbyte av erfarenheter är av godo.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om rättsskydd av icke-medicinsk natur vid sjukdom och andra vårdssituationer.

Stockholm den 28 januari 1980

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om åtgärder för att förbättra nordiska projektanställdas ställning utanför Norden

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Nils Dahlman, Elsi Hetemäki-Olander, Bror Lillqvist, Sten Söderström och Håkan Winberg)

Frågor rörande projektexport har i olika sammanhang diskuterats inom ramen för det nordiska samarbetet och för tillfället kartlägger en arbetsgrupp tillsatt av de nordiska samarbetsministrarna möjligheterna att på det praktiska planet underlätta gemensam nordisk projektexport. De frågor gruppen utreder är bl. a. följande: projektexportmarknadernas storlek, de nordiska företagens intresse av detta område, omfattningen av det internordiska samarbetet inom projektexporten och möjligheterna att utveckla samarbetet samt utbildningsfrågor i samband med projektexporten.

I nära anslutning till dessa frågor står de projektanställdas ställning utomlands. Socialkonventionsutskottet arbetar för tillfället med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen, genom vilken man bättre än tidigare strävar att lösa de nordiska medborgarnas problem utomlands på den sociala trygghetens område. Revisionen beräknas vara avslutad under 1979. De projektanställda utgör en speciell grupp av arbetskraft utomlands främst genom arbetsförhållandets tillfälliga natur. De projektanställda står därigenom inför problem, som på många punkter avviker från de problem övrig arbetskraft utomlands ställs inför. De projektanställdas problem är både av juridisk, social och ekonomisk natur.

I internationell lagstiftning beaktas utländsk arbetskraft endast begränsat och hemlandets lagstiftning tillämpas som sådan allmänt också på utländsk arbetskraft. Normerna för den internationella arbetslagstiftningen är ofta likartade, vilket åtminstone delvis torde ha sin grund i Internationella arbetsorganisationens (ILO) mångåriga verksamhet. Däremot existerar stora nationella skiljaktigheter vid tillämpandet av normerna. Den utländska arbetskraftens juridiska ställning varierar därigenom avsevärt från land till land. Den är dock vanligen definierad genom stationeringslandets lagstiftning i de fall det är frågan om sedvanliga arbetsförhållanden ingångna i annat land. I fråga om projektanställdas juridiska ställning är situationen oklarare på grund av arbetsförhållandenas speciella karaktär.

Kännetecknande för de projektanställdas situation är att arbetsför-

hållandet alltid är av tillfällig natur och att de anställda lämnar landet när projektet är fullföljt. Arbetsförhållandet övergår i sin helhet från ett land till ett annat och arbetsuppgifterna är i stor utsträckning desamma som i hemlandet. Arbetsgivaren och arbetstagaren är i allmänhet av samma nationalitet.

De projektanställdas juridiska ställning fastställs antingen av hemlandets eller det projektmottagande landets lagstiftning eller som en kompromiss av dessa. I de nordiska länderna finns i allmänhet en strävan att tillämpa egen lagstiftning så långt detta låter sig göra. Den nordiska lagstiftningen rörande arbetskraft i utlandet är begränsad och hemlandets arbetslagstiftning tillämpas i stor utsträckning också utomlands. De projektanställdas juridiska ställning varierar mellan de nordiska länderna beroende på skiljaktigheter både i fråga om lagstiftningen rörande arbetskraft utomlands och den inhemska arbetslagstiftningen. Sålunda gäller exempelvis enligt finsk lag att arbetsparterna med vissa undantag kan välja mellan att tillämpa hemlandets eller det projektmottagande landets lagstiftning vid ingåendet av arbetsavtal. Motsvarande svenska lag är däremot mera utförlig på denna punkt och avgör ofta vilken lagstiftning som kommer i fråga.

Projektmottagarlandets lagstiftning begränsar i en del fall möjligheterna att tillämpa hemlandets lagstiftning och de projektanställdas juridiska ställning avgörs då antingen av det projektmottagande landets lagstiftning eller som en kompromiss av detta lands och hemlandets lagstiftning. I de fall där ingendera lagstiftningen entydigt ger anvisningar om vilken lagstiftning som skall tillämpas är arbetstagarens juridiska ställning hotad. Arbetstagaren kan i sådana fall stå utan några som helst möjligheter att driva sina rättigheter och sålunda helt sakna rättskydd. I nödläge är arbetstagaren hänvisad till det bistånd som konsulaten från fall till fall kan erbjuda. Konsulatsavtal mellan hemlandet och projektmottagarlandet underlättar härvid situationen. Mellan de nordiska konsulaten existerar ett nära samarbete och ifall något nordiskt lands konsulat inte finns representerat i stationeringslandet kan arbetstagare från detta nordiska land söka hjälp i annat nordiskt lands konsulat.

I oklara fall finns det vissa tumregler för vilken lagstiftning som skall tillämpas. Två delvis motsatta kriterier är därvid den nordiska strävan att tillämpa egen lagstiftning å ena sidan och lagstiftningens ändamålsenlighet å andra sidan. Projektmottagarlandets lagstiftning är ofta naturligare och för ändamålet lämpligare och framstår i sådana fall som det mera logiska alternativet. Vid mycket kortvariga arbetsförhållanden kan det åter vara naturligt att tillämpa hemlandets lagstiftning.

Arbetslagstiftningen kan, som framgått ovan, endast begränsat tillämpas internationellt. För socialskyddslagstiftningens del är den internationella tillämpningen däremot betydligt friare och de nordiska län-

derna kan i allmänhet göra sin egen socialskyddslagstiftning gällande. I den nordiska socialskyddslagstiftningen finns vanligen uttryckliga stadganden gällande dess internationella tillämpning och i många fall gäller lagarna som sådana för utomlands arbetande. Detta är speciellt fallet för allmängiltiga lagar såsom folkpensions- och sjukförsäkringslagarna medan tillämpningen av de lagar som direkt berör ifrågavarande arbetsförhållande, såsom lagarna om olycksfallsförsäkring och om arbetstagens pension, inte alltid är lika självklar. Nordbornas sociala ställning utomlands är i viss mån olika till följd av olikheter i socialskyddslagstiftningen och den sociala ställningen påverkas också av eventuella bilaterala socialskyddsavtal.

Socialskyddet täcker ett mycket vidsträckt fält av olikartade frågor och det är speciellt viktigt att socialskyddet i alla dess former är i kraft också utomlands. Arbetssituationen är ofta här förknippad med större osäkerhetsfaktorer än motsvarande arbete i hemlandet. Förutom de slag av socialskydd som nämnts ovan är bl. a. frågor gällande hälsovård, barnbidrag, moderskap och födelse samt familje- och gruppförsäkring av central betydelse.

Vid sidan av de juridiska och sociala frågorna existerar en rad problem närmast av ekonomisk natur för de projektanställda. Dessa är vanligen förknippade antingen med valutabestämmelser eller frågor rörande beskattning. I det förra fallet är det vanligen fråga om in- och utförsel av valuta och överförande av lön från ett land till ett annat. Hemlandets valutabestämmelser är utslagsgivande på denna punkt. Det mest centrala problemet i samband med beskattningen är dubbelbeskattningen. Frågan löses i allmänhet genom skatteavtal, men helt har man inte lyckats undvika dubbel beskattning.

De frågor som berör projektanställdas ställning utomlands är många och komplicerade. I de nordiska länderna är lagstiftningen och tillämpandet av lagstiftningen rörande projektanställda utomlands i någon mån olikartad. Gemensamt torde dock vara att det finns brister i lagstiftningen i alla de nordiska länderna och att de projektanställdas ställning därigenom är oklar. Också deras sociala ställning varierar från ett nordiskt land till ett annat men situationen är här klarare beroende på större möjligheter att tillämpa hemlandets lagar som sådana. De ekonomiska särproblemen som projektexporten medför är närmast förknippade med valuta- och beskattningsfrågor och dessa avgörs i vid utsträckning av hemlandets lagstiftning å ena sidan och bilaterala avtal mellan hemlandet och projektmottagarlandet å andra sidan.

Projektexporten från de nordiska länderna har vuxit snabbt under senare år och det finns klara strävanden att öka projektexporten också i framtiden. De nordiska länderna har i tilltagande utsträckning inlett samarbete inom projektexporten och möjligheterna till ett ytterligare utvidgat samarbete utreds för tillfället. De projektanställdas antal har

ökat kraftigt och en fortsatt ökning är att vänta. Samtidigt har de projektanställdas ställning i många fall blivit allt osäkrare beroende på instabila förhållanden i projektmottagarländerna.

Det ligger i de nordiska ländernas intresse att bevaka sina medborgares rättigheter utomlands. I fråga om projektanställda är problemen såväl i fråga om juridiska, sociala som ekonomiska förhållanden gemensamma i de nordiska länderna. Enligt undertecknades uppfattning kan uppenbara fördelar uppnås genom en samnordisk utredning om de projektanställdas situation och de medel som står till buds för att bättre tillgodose deras intressen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning rörande projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska ställning utanför Norden samt vidtagna nödiga åtgärder för att förbättra de projektanställdas ställning i utlandet.

Helsingfors och Stockholm i juni 1979

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Nils Dahlman (ÅS)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Sten Söderström (Skdl)

Håkan Winberg (m)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 738)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om åtgärder för att förbättra nordiska projektanställdas ställning utanför Norden.

Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Helsingfors den 14 december 1979 och i Stockholm den 28—29 januari 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning rörande projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska ställning utanför Norden samt vidtaga nödiga åtgärder för att förbättra de projektanställdas ställning utanför Norden.

För närvarande kartlägges på uppdrag av de nordiska samarbetsministrarna möjligheterna till att underlätta nordisk projektexport. De frågor som utreds är bl. a. projektexportmarknadens storlek, företagens intresse av projektexport, samarbetsmöjligheterna beträffande nordisk projektexport samt vissa utbildningsfrågor i anslutning därtill.

De projektanställda utgör en särskild arbetstagarkategori på grund av anställningens tillfälliga natur. Problem av juridisk, social och ekonomisk natur uppstår. Utländsk arbetskraft berörs blott i begränsad omfattning i internationell lagstiftning. Ofta tillämpas hemlandets lagstiftning också för utländsk arbetskraft. Internationella arbetsorganisationen — ILO — har dock bidragit till att normerna på området förenhetligats.

Den utstående arbetskraftens juridiska ställning varierar från land till land och fastställs vanligen enligt stationeringslandets lagstiftning. Kännetecknande för en projektanställd är dels att anställningen är av tillfällig

natur, dels att vederbörande lämnar landet när uppdraget slutförts. I Norden finns en allmän strävan att tillämpa den egna lagstiftningen så långt som möjligt, framhåller förslagsställarna. Projektlandets lagstiftning begränsar emellertid i vissa fall möjligheterna till detta. De projektanställdas juridiska ställning kan då komma att bestämmas genom en kompromiss mellan hemlandets och stationeringslandets lagstiftning. Entydiga regler saknas med andra ord, framhåller förslagsställarna.

På socialskyddets område kan de nordiska länderna i allmänhet göra sin egen lagstiftning gällande även utomlands. Stadgande finns i allmänhet beträffande folkpensions- och sjukförsäkring medan motsvarande regler ofta saknas beträffande olycksfallsförsäkring och arbetspension. Att socialskyddet i alla dess former är i kraft även vid vistelse utomlands är av stor betydelse eftersom osäkerhetsfaktorerna vanligen är större. På det ekonomiska området medför valutabestämmelsernas utformning och beskattningsreglerna problem. Dubbelbeskattning kan undvikas genom avtal. Då projektexporten kommit att växa snabbt under senare år bör det ligga i de nordiska ländernas intresse att bevaka sina medborgares situation också utomlands. En samnordisk utredning om de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska ställning utanför Norden bör komma till stånd, anser förslagsställarna.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska rådets juridiska utskott
Nordiska rådets ekonomiska utskott
Nordiska investeringsbanken
Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
Nordens fackliga samorganisation

Danmark

Udenrigsministeriet
Handelsministeriet
Socialministeriet
Undervisningsministeriet
Justitsministeriet
Finansministeriet
Arbidsministeriet
Sikringsstyrelsen
Grosserer-Societetet
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Justitieministeriet
Finansministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Finlands bank
Folkpensionsansaltens
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, Affärsarbetsgivarnas centralförbund samt Industrins centralförbund (gemensamt yttrande)
Akava-Finlands akademikers centralorganisation
Finska missionsällskapet

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet
Utenriksdepartementet
Finans- og tolldepartementet
Norges eksportråd
Industriforbundets servicekontor

Sverige

Sveriges riksbank
Styrelsen för internationell utveckling — SIDA
Socialstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Riksskatteverket
Statens arbetsgivarverk
Kommerskollegium
Arbetsdomstolen
ILO-kommittén
Stockholms handelskammare
Västsvenska handelskammaren
Skånes handelskammare
Svenska arbetsgivareföreningen
Sveriges industriförbund
Tjänstemännens centralorganisation (TCO)
Centralorganisationen SACO/SR
Svenska byggnadsarbetareförbundet

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1. Nordiska*

Nordens fackliga samorganisation (NFS) ger medlemsförslaget sitt fulla stöd. De frågor som där tas upp är mycket aktuella för de nordiska löntagare som är projektanställda utomlands. I övrigt hänvisar NFS till de yttranden som inkommit från Tjänstemännens Centralorganisation och Svenska Byggnadsarbetareförbundet (se nedan under 2.1.5.).

Nordiska rådets ekonomiska utskott finner mot bakgrund av att en nordisk utredning tillsatts i syfte att stimulera projektexport det vara av

intresse att de projektanställdas förhållanden utanför Norden kartlägges. Rekrytering av kvalificerad arbetskraft är av stor betydelse för projektens genomförande. Av vikt är att de anställda tillförsäkras social trygghet och kan överblicka sin ekonomi. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Nordiska rådets juridiska utskott anser att de nordiska medborgare som arbetar utanför Norden i gemensamma nordiska projekt eller projekt som satts igång av ett enskilt nordiskt land saknar klara riktlinjer för att bedöma sin rättsliga ställning. Utskottet tillstyrker att en utredning genomförs i syfte att klarlägga om och i vilken omfattning möjlighet föreligger att nå fram till mera enhetliga riktlinjer vid lösande av de juridiska problem som nordiska projektanställda kan möta vid anställning utanför Norden. Därmed skulle de projektanställda få större möjlighet att bedöma risker och möjligheter av rent rättslig karaktär som uppstår vid anställning utanför Norden.

2.1.2. Danmark

Udenrigsministeriet finner en förbättring av de utsändas villkor, inte minst vad beträffar de skattemässiga aspekterna, vara en förutsättning för en utvidgad dansk projekt- och systemexport. Ministeriet uttalar sig mot denna bakgrund för att en nordisk utredning tillsätts med uppgift att granska de utsändas juridiska, sociala och ekonomiska villkor vid anställning utanför Norden.

Socialministeriet ansluter sig i sitt yttrande till de synpunkter som anförts av *Sikringsstyrelsen*. Sistnämnda myndighet redogör i sitt yttrande för bestämmelserna angående arbetsskada, barnbidrag, sjukförsäkring, pension och bostadsbidrag vid förvärvsarbete utomlands. Den danska arbetsskadeförsäkringen förutsätter att arbetet utförs i hemlandet. Om Danmark träffat ömsesidig överenskommelse med annat land kan dock arbetsskadeförsäkringen utsträckas till att gälla vid anställning utomlands om (a) arbetstagaren är bosatt i hemlandet, (b) är i tjänst hos inhemskt företag eller myndighet samt (c) vistelsen avser högst 12 månader. Om projektet är danskt kan tre möjligheter förekomma. Om dansk arbetskraft används inom ett danskt projekt utomlands gäller arbetsskadeförsäkringen under 12 månader. Om man inom ett danskt projekt använder sig av nordisk arbetskraft gäller inte den danska arbetsskadeförsäkringen utanför Norden. Om annan nordisk arbetsgivare anställer dansk arbetskraft för projekt utanför Norden gäller inte heller dansk arbetsskadeförsäkring.

Om det aktuella projektet är nordiskt och inte rent nationellt gäller dansk arbetsskadeförsäkring för danskar om dansk firma deltagar. Vid anställning utöver 12 månaders tid kan frivillig olycksfallsförsäkring tecknas. De nordiska länderna kunde enas om att följa lagstiftningen i det land där företaget har sitt säte. Dylika bestämmelser kan tänkas bli

införda i det förslag till ny nordisk konvention som man just nu förhandlar om. Barnbidrag får utbetalas om både barnet och den vuxne som mottager gottgörelsen är bosatta i hemlandet. Sjukförsäkring kräver likaledes bosättning i hemlandet. Vid tillfälliga uppehåll utomlands kan resesjukförsäkring komma till användning.

Folk-, invalid- och änkepensioner utfås om mottagaren är bosatt i hemlandet. Projektanställd tillgodoräknas ej pension vid anställning utomlands. Invalidpension kan utbetalas till den som bor utomlands om bosättningen i Danmark varit fast under minst tio år efter uppnådda 15 års ålder och omedelbart innan begäran därom gjorts. Enligt EG:s bestämmelser skall arbetstagare från ett EG-land som tar anställning i ett annat EG-land omfattas av det landets socialförsäkring. Bostadsbidrag utbetalas till den som är bosatt i landet. Sjukpenning utges till dem som är tillfälligt anställda utomlands. Med begreppet tillfällig förstås att vederbörande fortsatt är skattskyldig i hemlandet.

2.1.3. Finland

Justitieministeriet anser att man i medlemsförslaget tagit upp problem som ännu är bristfälligt utredda och oreglerade. De i medlemsförslaget påtalade problemen vid projektanställning utomlands har hittills fått lösas från fall till fall. Den rättsordningen har vunnit tillämpning som har den starkaste anknytningen till det aktuella arbetsförhållandet. Att hemlandets lagstiftning ej alltid kan komma till användning beror på att projektexport förekommer till länder vars rättskultur ofta avviker starkt från de nordiska ländernas. Huvudvikt bör dock läggas vid ILO:s verksamhet.

Ofta utgör bristen på kunskaper och information att svårigheter uppstår. Av dessa skäl skulle en nordisk utredning kunna medföra förbättringar. Arbetskyddet, arbetstiden och upprätthållandet av ordningen på arbetsplatserna utgör de vanligast förekommande problemen vid tjänstgöring utomlands. Den i medlemsförslaget förordade utredningen bör tillsättas och inleda sitt arbete med att ta upp frågor vars lösning ter sig mest angelägna för de projektanställda utomlands. Huruvida den åsyftade utredningen kan utföras genom ministerrådets försorg, eftersom de berör relationerna till tredje land, bör bedömas av utrikesministeriet.

Finansministeriet understryker, att projektexport oftast förekommer inom byggnads-, installations-, maskin- och anläggningsbranschen. Ofta är anställningstiderna utomlands längre än skatteåret, som i Finland är lika med kalenderåret. Projektarbeten finnes som avser kortare tid än ett halvt år. Inkomst av tjänstgöring utomlands som uppgår till längre tid än ett år är med vissa undantag skattebefriad i Finland. Om stationeringslandet ej heller beskattar vederbörande blir anställningen exceptionellt förmånlig. Om dubbelbeskattning uppstår kan denna lindras genom

särlagstiftning enligt vilken avdrag av skatt som betalas i stationeringslandet, får göras från den skatt som betalas till finländska myndigheter. Här undantas dock kommunalskatten. Ministeriet finner den föreslagna utredningen vara nödvändig för att utjämna konkurrensförhållandena mellan de nordiska länderna. Innehållet i och tolkningen av den s. k. ettårsregeln och andra likvärdiga stadganden bör prioriteras.

Social- och hälsovårdsministeriet framhåller att projektanställdas ställning entydigt kan ordnas genom att en socialtrygghetskonvention ingås mellan hem- och stationeringslandet. Problem förekommer sålunda inte visavi de länder — Storbritannien och Tyska Förbundsrepubliken — med vilka Finland ingått dylika avtal. Under utarbetande är motsvarande konventioner med Schweiz, Spanien och Österrike. Saknas däremot en socialtrygghetskonvention kan problem uppstå. Så är fallet beträffande Mellersta Östern, Afrika och Sydamerika dit projektexport förekommer. Mot bakgrund av att likartade problem uppkommer för projektanställda från de nordiska länderna vore en samnordisk utredning värdefull. Utredningsarbetet bör knytas så nära som möjligt till det inom ministerrådets organ pågående arbetet med den nordiska projektexportens tillväxt.

Folkpensionsanstalten understryker, att de i medlemsförslaget aktualiserade problemen i samband med projektanställning utanför Norden är komplicerade, men då denna verksamhet fått allt större omfattning måste åtgärder vidtas. Den utredningsform som snabbast ger konkreta resultat är att föredra. Vad avser de förmåner som anstalten handhar saknas regler för projektanställda. Varje enskilt fall får därför handläggas var för sig. Olikheter råder om arbetsgivaren är ett finländskt eller utländskt företag. Utlandsvistelsens längd avgör tillämpligheten beträffande pension och sjukförsäkring. Medlemsförslaget tillstyrkes om dess syfte kan konkretiseras i tillräckligt hög grad.

Finlands bank inskränker sitt yttrande till att omfatta valutaområdet. Utan särskilt tillstånd får arbetsgivare via finländsk valutabank utbetala lön och traktamente till arbetstagare som arbetar utomlands. Få ansökningar om tillstånd att få föra ut egna medel har inkommit till banken sannolikt beroende på att de projektanställda och deras familjer får bostad ordnad genom arbetsgivarens försorg. De projektanställdas förhållanden har inte vållat några större problem, men eftersom projekten varierar mellan länderna vad avser storlek och tid kan den föreslagna utredningen vara till nytta.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, Affärsarbetsgivarnas centralförbund och Industrins centralförbund anser att komplicerade situationer kan uppstå då företag sänder anställda utomlands för att tjänstgöra vid olika projekt. Vilka arbetsvillkor skall gälla, hur ordnas socialskyddet och hur skall den projektanställda beskattas? Avtal kan ingås mellan arbetsgivare och arbetstagare om vilket lands lagar som skall gälla, hem- eller

stationeringslandets s. k. laghänvisning. Om detta inte skett gäller individualiseringsprincipen enligt den internationella avtalsrätten. Vid längre vistelse blir det ofta stationeringslandets lagar som gäller och vid kortare hemlandets. Finländsk arbetsrätt saknar bestämmelser om giltigheten utomlands. Av detta följer att den inte automatiskt blir gällande vid anställning utomlands. Att utvidga den finländska arbetsrätten till att gälla utomlands vore inte ägnat att förbättra de projektanställdas ställning. Kollisioner kan uppkomma mellan finländsk och utländsk arbetsrätt. Stor avtalsfrihet kan å andra sidan medföra missförhållanden bl. a. beroende på att utlandskontrakten är ofullständigt formulerade.

Stadganden om rätt till folkpensions- och sjukförsäkringsförmåner liksom arbetspension och olycksfallsförsäkring vid vistelse utomlands finns i finländsk lag. Finländsk socialskyddslagstiftning gäller t. ex. utomlands oberoende av anställningens längd. Ett problem är att dubbel socialförsäkringsavgift kan få erläggas av arbetsgivaren, dels till hemlandets myndigheter, dels till stationeringslandets. På samma sätt kan arbetstagaren i vissa situationer ha rätt till dubbla sociala förmåner. Då man genom bilaterala avtal strävat efter att undvika dubbelbeskattning borde liknande avtal ingås som förhindrar att dubbla socialförsäkringsavgifter påföres arbetsgivarna. Dessa frågor bör utredas samtidigt som man på nordiskt plan griper sig an de projektanställdas problem. En annan oklarhet som uppstår vid anställning utomlands avser beskattningen. Om vistelsen utomlands varar i mer än ett år uppnås skattebefrielse i hemlandet. Huruvida vistelsen skall vara helt obruten, dvs. att kortare rapporteringsresor tillåts har kommit att tolkas på olika sätt. Obehagliga överraskningar kan uppstå för arbetstagaren i form av restskatt.

Dubbelbeskattningsavtal saknas vidare nästan helt visavi länderna i Mellersta Östern. Även om förhållandena för projektanställda inte är så oklara som antyds i medlemsförslaget är en nordisk utredning påkallad. Därvid bör man ta upp vilka åtgärder som kan vidtagas för att underlätta projektexport samt också överväga hur dubbla socialförsäkringsavgifter kan undvikas.

Akava framhåller att det nordiska projektsamarbetet utanför Norden vuxit på senare år. Fler och fler arbetstagare deltar i projektexport. Deras villkor är mer problematiska än vid anställning i hemlandet. Mot denna bakgrund finner organisationen medlemsförslaget vara väl motiverat. En grundlig kartläggning är nödvändig för att detaljerade lösningar skall kunna föreslås. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finska missionssällskapet har mer än 200 missionärer i 15 länder i Afrika och Asien. Dessa missionärer är engagerade i evangelisationsarbetet eller arbetar inom sjukvården. Utsändningstiden omfattar 3—4 år, men ofta förlängs kontrakten flera arbetsperioder i följd. Barnbidrag utbetalas ej till de utsända och ej heller är arbetet utomlands alltid ålders-tilläggsgrundande. De som verkar i kyrkliga uppdrag får tillgodoräkna

sig tjänstgöringen vid hemkomsten. För sjukvårdspersonal är osäkerhetsmomenten stora och stort godtycke verkar att råda. Förbundet är positivt till att medlemsförslaget väckts och hoppas att resultaten av den föreslagna utredningen skall komma utomlands arbetande missionärer tillgodo.

Alands landskapsstyrelse tillstyrker en utredning om de projektanställdas ställning utomlands. De projektanställda har ofta små möjligheter att påverka sin anställningssituation och bristen på klara regler kan medföra att intresserade avhålls från att ta dylik anställning. Utredningen bör också ta upp frågan om projektanställningens inverkan på ett bestående anställningsförhållande.

2.1.4. Norge

Utenriksdepartementet framhåller att de projektanställdas förhållanden regleras dels i gällande norska lagar och bestämmelser, dels i avtal som ingåtts mellan Norge och stationeringslandet, dels av avtal mellan nordiska myndigheter och de projektanställdas organisationer. För närvarande finns det få projekt i vilka norska arbetstagare är involverade, men ett nordiskt utredningsarbete på området pågår. Därför kan det vara av intresse att få utrett hur den nordiska lagstiftningen är utformad beträffande de projektanställda. Om skillnader förekommer bör dessa utjämnas. Vidare bör rekryteringsmöjligheterna tas upp och man bör värdera hur de projektanställdas rättsliga ställning kan förstärkas. Ett lämpligt forum för den skattemässiga behandlingen av de projektanställdas förhållanden är det nordiska skattemötet som äger rum i slutet av januari 1980.

Finans- og tolldepartementet erinrar om det nordiska skattemötets möjligheter att ta upp de skattetekniska aspekterna vid projektanställning utomlands.

Kommunal- og arbeidsdepartementet framhåller att norsk arbetsrätt som regel bara gäller för arbete som utförs i Norge. Skall projektanställda som arbetar utanför Norges gränser erhålla motsvarande villkor måste detta regleras genom kontrakt. Av intresse är att få kartlagt i vilken utsträckning som de projektanställda utomlands erhåller samma löne- och övriga anställningsförmåner som om arbetet utförts i hemlandet. Departementet har dock inte stött på problem för de projektanställda. Arbetslöshetsunderstödet administreras av kommunal- og arbeidsdepartementet. Arbete utomlands utgör i viss utsträckning underlag för ekonomiskt understöd vid arbetslöshet i hemlandet som en följd dels av norska, dels av bilaterala avtal. Om den föreslagna nordiska utredningen kommer att beakta också trygghetsfrågor, vilket departementet finner naturligt, bör frågan om arbetslöshetsunderstöd tas upp.

Norges eksportråd anser, att de nordiska länderna på nationell basis har anledning att tillförsäkra utsända projektanställda trygghet. De juri-

diska, sociala och ekonomiska förhållandena bör tillrättaläggas så att det blir tilltalande att söka dylika arbeten. Idag är det förbundet med stora svårigheter att rekrytera arbetskraft till projekt utomlands. Få norska medborgare torde vara anställda vid projekt utomlands jämfört med de övriga nordiska länderna. En utredning på nordiskt plan är i alla fall av intresse. De sociala aspekterna förblir i huvudsak en intern norsk angelägenhet. De ekonomiska villkor som kan erbjudas avgör vilka som tar denna typ av arbeten. Utredningen tillstyrkes.

Industriens servicekontor framhåller att projektexporten har ökat på senare tid inom norsk industri. Leveranser av "know-how" utgör ett viktigt led i norsk projektexport. De projektanställdas antal har ökat och deras ställning är speciell på grund av anställningens kortvarighet. Utredningen tillstyrkes.

2.1.5. Sverige

Styrelsen för internationell utveckling — SIDA — uppger att de som anställs inom det svenska utvecklingssamarbetet får sin juridiska ställning reglerad gentemot mottagarländerna genom ömsesidiga proceduravtal. I dessa fastställs också sociala och ekonomiska frågor. De mottagande länderna bär ansvaret för bostäder, sjukvården samt meddelar regler i skatte- och valutafrågor. Kollektivavtal har slutits mellan arbetsmarknadens parter och statens arbetsgivarverk. I stort gäller svenska statliga bestämmelser vad beträffar ekonomiska förmåner samt pensions- och socialförsäkringsvillkor. Det är rekryteringsfrämjande om samma sociala villkor gäller under utlandstjänstgöring som vid ordinarie anställning i Sverige. En samnordisk utredning tillstyrkes.

Kommerskollegium påpekar att i internationell lagstiftning beaktas projektanställdas situation blott i begränsad omfattning. Vare sig i EFTA-konventionen eller i Sveriges frihandelsavtal med EG finns bestämmelser rörande tjänster. På internationellt plan finns dubbelbeskattningsavtal och socialförsäkringskonventioner har ofta ingåtts på bilateral basis. Omkring 5 400 projektanställda svenskar tjänstgör för närvarande utomlands mer än ett år. Kollegiet tillstyrker den föreslagna utredningen, dels för att projektexporten antas öka i omfattning, dels för att anställningsvillkoren och tryggheten i anställningen tillagts allt större betydelse i Norden. För att klargöra vad som menas med begreppet projektanställda i relation till andra, näraliggande anställningsformer krävs en precisering av begreppet.

Den nordiska utredningen bör i första hand avse kartläggning och jämförelser av de projektanställdas ställning. Åtgärder bör anstå tills utredningen föreligger. Huvudvikten bör läggas vid de sociala och juridiska aspekterna, då ekonomiska t. ex. valutaförhållanden och beskattning knappast kan bli föremål för åtgärder på nordiskt plan. Ett fåtal, men representativa, länder bör väljas ut för studium. Anställningsfor-

merna inom t. ex. Världsbankens projektverksamhet bör beaktas. *Stockholms handelskammare* och *Skånes handelskammare* har inga invändningar mot medlemsförslaget.

Socialstyrelsen finner det vara en angelägen uppgift att förbättra de anställdas sociala trygghet vid tjänstgöring utomlands och att åstadkomma enhetliga regler. I sammanhanget bör frågan om meritvärdering tas upp. Det borde vara möjligt att i högre grad än vad som nu är fallet få tillgodoräkna sig meriter från tjänstgöring utomlands.

Riksförsäkringsverket har inget att erinra mot att den i medlemsförslaget åsyftade utredningen kommer till stånd. Svensk socialförsäkringslagstiftning har begränsad räckvidd vid anställning utomlands. Sjukförsäkring kan omfatta svensk medborgare under högst ett år efter avresan från hemlandet. Från och med det andra året har vederbörande ej längre rätt till sjukpenning. Arbetskadeförsäkringen gäller också den under ett års vistelse utomlands vid anställning hos svensk arbetsgivare. När det gäller tilläggspension har särskilt avtal träffats. Sverige har ingått bilaterala socialförsäkringskonventioner med flertalet västeuropeiska stater och med Marocko. Enligt huvudregeln i dessa avtal omfattas förvärvsverksamma personer av socialförsäkringen i sysselsättningslandet, men undantag görs för utsänd personal. Med begreppet utsänd personal avses arbetstagare som för kortare tid är anställda och avlönade av arbetsgivare i det ena landet men som arbetar i ett annat land. De kvarstår i utsändningslandets socialförsäkring under i varje fall två år, men förlängning kan ske. Anställda vid internationella projekt torde dock inte omfattas av bestämmelserna i dessa bilaterala konventioner.

Centralorganisationen SACO/SR finner att det föreligger goda skäl att genomföra en utredning om de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska villkor vid anställning utanför Norden i syfte att uppnå förbättringar. En viktig fråga är vilket lands arbetsrättsliga regler som skall gälla för anställningen t. ex. beträffande uppsägningskydd och tidsbegränsning av anställning. I svensk rätt saknas regler om det internationella tillämpningsområdet för lagen om anställningsskydd. Denna avgörs enligt svensk internationell privaträtt för lagkonflikter, men ger ej alltid entydig ledning i det enskilda fallet.

Arbetsdomstolen har, utifrån de synpunkter man har att företräda, inget att erinra mot medlemsförslaget och ej heller några kommentarer.

Statens arbetsgivarverk bifaller hemställan i medlemsförslaget om en nordisk utredning beträffande de projektanställdas sociala, ekonomiska och juridiska villkor.

Svenska byggnadsarbetareförbundet tillstyrker medlemsförslaget, men anser att de problem som tas upp i medlemsförslaget i första hand avser byggnadsindustrin och byggnadsarbetarna. Samma problem som kan uppkomma vid projektanställning utanför Norden kan i princip uppstå också

inom Norden. Inom Norden har projektexporten vuxit liksom projektimporten från icke-nordiska länder. Det nordiska samarbetet på arbetslagstiftningens område har varit otillräckligt. I vissa fall kan t. ex. lagstiftningen i Norge strida mot avtal som träffats i Finland.

Utom Norden uppstår en rad problem vid projektexport. T. ex. kan svenska eller nordiska byggföretag som tar en entreprenad utomlands upprätta särskilda anställningskontor för att där anställa svensk arbetskraft till ett svenskt företag. Därigenom upphävs bestämmelserna i lagen om trygghet i anställningen. Eftersom arbetsgivarna ofta utnyttjar den lagstiftning som är minst förmånlig för arbetstagarna bör de nordiska länderna ställa krav på att de mest långtgående reglerna i stället uppfylls.

Tjänstemännens centralorganisation — TCO — finner det vara tillfredsställande att de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska ställning blir föremål för utredning på nordiskt plan. I nuläget regleras anställningsformerna ofta i personliga kontrakt, vilket kan medföra problem då svensk arbetsrätt skall tillämpas utomlands. I svenska företag utomlands arbetar ofta sida vid sida, dels tillsvidareanställd, dels projektanställd personal. När projekt avslutas återgår de förra till sin anställning i Sverige under det att de projektanställdas anställning upphör. Driftenhetsbegreppet bör definieras närmare. Målet bör vara att de projektanställda så långt möjligt jämföras med arbetstagare i hemlandet.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1. Nordiska

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet tar i sitt yttrande endast upp skattelagstiftningsaspekter. Det är i och för sig riktigt att dubbelbeskattningsfrågan, såsom framhålles i medlemsförslaget, är central. En mängd dubbelbeskattningsavtal av bilateral natur har dock ingåtts i syfte att undvika dubbel beskattning av inkomst och förmögenhet. Saknas dylika avtal kan frågan lösas genom s. k. avräkning av utländsk skatt. Något större problem i sammanhanget kan därför skattereglerna inte sägas vara. Snarare är det så att den frikallelse från skatteskyldighet som uppstår vid utlandsvistelse som överstiger ett år är mycket förmånlig. Ytterligare åtgärder på skattelagstiftningens område i syfte att förbättra de projektanställdas situation utomlands torde därför inte krävas.

2.2.2. Danmark

Handelsministeriet framhåller, att de danska valutabestämmelserna är mycket liberala både när det gäller att utföra penningmedel som tillhör projektanställda och att föra tillbaka medel till hemlandet. Ett närmare nordiskt samarbete tycks mot denna bakgrund ej nödvändigt.

Dansk Arbejdsgiverforening konstaterar inledningsvis att begreppet projektanställd, såsom det kommer till användning i medlemsförslaget, är oprecist och kan innefatta många olika anställningsformer. Då begreppet är ett samlingsbegrepp kan gemensamma lösningar på de olika aspekter som det täcker vara svåra att uppnå. Det reella behovet av en nordisk samordning på detta område kan ifrågasättas. Vanligt är att danska arbetsgivare och arbetstagare sluter avtal vid anställning utomlands som är lika eller mera förmånliga än vid inhemsk anställning. Då avsevärda skillnader råder mellan de nordiska länderna kan det vara förenat med svårigheter att uppnå en samordning. Att de nordiska rättsreglerna skulle utvidgas till att gälla utomlands är tveksamt. Foreningen finner det vara ytterst tvivelaktigt om det framlagda medlemsförslaget medför några utsikter till förbättringar i förhållandena för de projektanställda utomlands. Deras problem är oerhört komplicerade och skiljer sig länderna emellan varför den åsyftade kartläggningen snarast vore en nationell uppgift.

2.2.3. Sverige

Sveriges riksbank kommenterar medlemsförslaget ur valutateknisk synvinkel. En distinktion görs mellan å ena sidan valutainlåningar, dvs. personer med fast bostad i Sverige, och valutaurläningar. Några problem som sammanhänger med denna skillnad känner riksbanken inte till. Löneutbetalning till utlandet kan ske utan att den svenska valutaregleringen lägger hinder i vägen. En ny typ av konto har introducerats för betalningar till svenskar som är anställda i svenskt företag i utlandet, s. k. utlandskonton. Den svenska valutaregleringen har sammanfattningsvis ej åsamkat projektanställda utanför Norden några betydande problem. I den mån som skillnader föreligger de nordiska länderna emellan har inte heller dessa utgjort problem.

Riksskatteverket erinrar om att avgörande för om skattskyldighet föreligger är om vederbörande är bosatt i landet. Är man bosatt i Sverige gäller oinskränkt skatteplikt för alla inkomster som förvärvats både inom och utom landet. Motsvarande gäller för förmögenhet. Ettårsregeln torde tillämpas på svenskar som tjänstgör utomlands vid projekt. Dubbelbeskattningsavtal har träffats i många fall. Saknas dubbelbeskattningsavtal kan eventuellt förekommande dubbelbeskattning lindras genom att avdrag medges för i utlandet betald skatt.

Svenska arbetsgivareföreningen erinrar om att Nordiska ministerrådet tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att kartlägga möjligheterna på det praktiska planet att underlätta projektexport. Med begreppet projektanställning avses att uppdraget är av tillfällig natur och att den anställde lämnar landet när det fullgjorts. Som regel är arbetsgivaren och arbetstagaren från samma land. De problem som tas upp i medlemsförslaget har behandlats inom arbetsgivareföreningen under tio års tid och visat sig

vara svårutredda. En handbok har utarbetats, "Utlandstjänst". Det arbete som legat bakom tillkomsten av denna skrift visar tydligt på de svårigheter som föreligger. En arbetsgrupp tillsatt av arbetsgivareföreningen, landsorganisationen och privattjänstemannakartellen utreder dessa frågor på nationellt plan. Mot denna bakgrund ifrågasätter föreningen värdet av den samnordiska utredningen vars resultat man inte anser kunna uppväga kostnaderna för utredningen. I detta yttrande instämmer *Sveriges industriförbund* och *Västsvenska handelskammaren*.

2.3. Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1. Nordisk

Nordiska investeringsbanken — NIB — har hittills endast i begränsad omfattning lånat ut medel i form av exportkrediter. Direkt erfarenhet av de i medlemsförslaget aktualiserade problemen saknar banken sålunda. Samarbetsministrarna har tillsatt en utredning om möjligheterna på det praktiska planet att underlätta nordisk projektexport. De projektanställdas ställning behandlas dock inte inom ramen för denna utredning. *NIB* anser sig sakna kompetens att bedöma de problem som tas upp i medlemsförslaget, men har därmed inte intagit en negativ hållning till medlemsförslaget.

2.3.2. Danmark

Undervisningsministeriet har inga synpunkter på medlemsförslaget.

Justitsministeriet inleder sitt yttrande med en precisering av de projektanställdas situation. Anställningen är av tillfällig karaktär, arbetsförhållandet övergår ofta från ett land till ett annat samt vidare är arbetsgivaren och arbetstagaren vanligen av samma nationalitet. Stundom är det oklart om hem- eller stationeringslandets lagstiftning skall gälla visavi de projektanställda. Ministeriet avser att på denna punkt endast uttala sig om lagkonflikter i samband med arbetsavtal. Parterna kan dock träffa avtal om val av lagar. Här kommer arbetsplatsens belägenhet att spela en stor roll, men i fall av kortare anställning kan utsändningslandets lagstiftning ta över. EG har våren 1979 framlagt utkast till en konvention om lagval vid avtal. Om denna konvention vinner tillämplighet kommer behovet av klara och mera enhetliga regler att vara täckt i varje fall såvitt angår EG:s medlemsländer.

Finansministeriet har inga synpunkter på medlemsförslaget. Den förordade utredningen kan klaras av för danskt vidkommande genom användning av existerande bevilningar.

Arbidsministeriet framhåller att den lagstiftning som sorterar under ministeriet följer territorialprincipen och avser blott sysselsättningsförhållandena i Danmark. Arbetspension utbetalas till danska medborgare som utsänts av danska myndigheter eller av danska företag, rederier eller motsvarande till utlandet.

Semesterlagen ligger till grund för ledighet som förvärvats vid tillfälligt arbete utomlands under det första året. Vid mera varaktig vistelse utomlands gäller den dock ej. Funktionärlagen kan komma till användning för anställda utomlands. Vid anställning som sker vid bosättning i Danmark torde denna lag vanligen gälla. Lagen om arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring öppnar möjlighet för utomlands anställda att kvarstå i arbetslöshetskassa.

Grosserer-Societetet har inga synpunkter på medlemsförslaget.

2.3.2. Sverige

ILO-kommittén saknar för närvarande underlag att yttra sig i ärendet, men har berett såväl arbetsgivar- som arbetstagersidan möjlighet att yttra sig i ärendet. Arbetsmarknadsparternas svar har avgetts i annat sammanhang och efter nordisk beredning inom den egna kretsen.

3. Utskottet

På uppdrag av de nordiska samarbetsministrarna genomförs en kartläggning av förutsättningarna för att underlätta nordisk projektexport. Därvid utreds bl. a. projektexportmarknadernas storlek, företagens intresse av projektexport, vilka samarbetsmöjligheter som föreligger samt vissa utbildningsfrågor. De som anställs vid projekt utanför Norden utgör en särskild arbetstagarkategori. Genom att utländsk arbetskraft blott i begränsad omfattning berörs i internationell lagstiftning kan oklarheter uppkomma i frågor av juridisk, social och ekonomisk natur. Vanligen torde begreppet projektanställd betyda att anställningen är av tillfällig natur, att arbetsförhållandet övergår från ett land och till ett annat, att arbetsgivare och arbetstagare är av samma nationalitet samt att vederbörande arbetstagare lämnar stationeringslandet när uppdraget slutförts. Innebörden i begreppet torde dock behöva preciseras ytterligare.

De nordiska länderna strävar efter att så långt som möjligt tillämpa den egna lagstiftningen även vid anställning utanför Norden. I många fall råder dock betydande oklarhet om vilken lagstiftning som skall gälla — hemlandets eller stationeringslandets. Brist på kunskaper och information kan medföra svårigheter. Personer som i och för sig skulle vara intresserade av en anställning utomlands kan komma att avstå ifrån denna på grund av att de villkor som gäller är oklart definierade.

I vissa fall har de nordiska länderna vart och ett för sig slutit bilaterala socialförsäkringsavtal med länder till vilka projektexport förekommer. Om så är fallet finns regler för vilken lagstiftning som skall gälla inom det aktuella området. Om dylika avtal saknas kan genom särskilt avtal, laghänvisning, bestämmas om det är utsändningslandets eller stationeringslandets lagstiftning som skall gälla. Vanligt är då att den rättsordning vinner tillämpning som har den starkaste anknytningen till det aktuella fallet. Kompromisser kan komma att träffas. Ofta är det stationerings-

landets lagar som gäller vid längre anställning utomlands och utsändningslandets vid kortare. Inom EG har våren 1979 ett utkast till konvention om lagval vid avtal lagts fram. Om konventionen vinner tillämplighet kommer klara och enhetliga regler att gälla för EG:s medlemsländer.

De problem som projektanställda möter vid anställning utanför Norden är av flera slag. Är det utsändnings- eller stationeringslandets lagstiftning som gäller beträffande folk-, invalid- och änkepension, sjukförsäkring, barnbidrag, arbetsskade- och arbetslöshetsförsäkring? På det arbetsrättsliga området kan oklarhet råda beträffande anställningstrygghet. Sida vid sida kan inom ett och samma projekt arbeta dels tillsvidare-, dels projektanställd personal. När uppdraget är slutfört återvänder den förra kategorin till sin tidigare anställning i hemlandet under det att den senares anställning upphör.

Ett tredje problemområde gäller beskattningen av inkomst och förmögenhet. I vilka situationer råder skattebefrielse i utsändningslandet? Hur länge skall en projektanställd ha vistats utomlands för att komma i åtnjutande av skattebefrielse? I vilken utsträckning har dubbelbeskattningsavtal träffats? Erbjuder valutaöverföringar i samband med anställning utomlands problem? Vilka regler gäller i fråga om meritvärdering, beträffande ålderstillägg, exempelvis för offentligt anställda? Hur regleras arbetstid och semester?

Att antalet berörda arbetstagare inte är obetydligt framgår av en svensk uppskattning som givit vid handen att omkring 5 400 svenska arbetstagare var anställda utomlands för längre tid än ett år. För att de projektanställdas sociala, ekonomiska och juridiska villkor utredes på nordiskt plan talar att anställningsvillkor och tryggheten i anställningen med tiden kommit att tilläggas allt större vikt i de nordiska länderna.

Det torde allmänt sett vara rekryteringsbefrämjande om de projektanställda vid tagande av arbete utanför Norden får bibehålla de sociala förmåner som åtnjutes i hemlandet. Om så skulle bli fallet kan problem av annat slag uppkomma vid anställning inom nordiska projekt. Olika socialförsäkringsregler kan komma att gälla beroende på från vilket nordiskt land arbetstagarna kommer. För arbetstagare med i övrigt samma anställningsvillkor kan komma att gälla olika grad av social trygghet. Om syftet är att utjämna konkurrensförhållandena mellan de nordiska länderna skulle ett regelsystem som utgör ett genomsnitt av gällande nordiska regler kunna vara en lösning. Om stationeringslandets regler skulle komma att gälla för samtliga arbetstagare inom ett nordiskt projekt torde det inte bli ovanligt att de sociala trygghetsfrågorna löses på ett sätt som var mindre förmånligt än om de två tidigare huvudprinciperna kom att följas.

En nordisk samordning förordas mot denna bakgrund. Denna kan ske utifrån i varje fall två vitt skilda utgångspunkter. Ett syfte kan vara att nå fram till enhetliga nordiska lösningar på de problem av social, juridisk och ekonomisk natur som uppstår vid anställning vid projekt utan-

för Norden, ett annat att de nordiska länderna förhandlar gemensamt eller vid samma tidpunkt med respektive stationeringsland, men sluter avtal av bilateral natur.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta utreda de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska förhållanden vid stationering utanför Norden.

Stockholm den 28 januari 1980

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om ett nordiskt trafiksäkerhetsår

(Väckt av Eric Carlsson, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Inge Fischer Møller, Gils Guðmundsson, Sakari Knuuttila, Håkon Kyllingmark, Es-sen Lindahl, Thor Lund och Rolf Sellgren)

Den explosionsartede utveckling som den motoriserte trafikk innledet for et kvart sekel siden, har gitt tragiske utslag på dødsstatistikken i de nordiske land. Mer enn hvert tredje dødsfall som registreres i Norden som følge av ulykker, skyldes motorisert trafikk. I løpet av de siste ti år dreier det seg om 38 000 dødsfall.

Aldersgruppen 3—14 år er særlig utsatt: antall dødsfall som følge av trafikkulykker er like høyt som for alle andre ulykker tilsammen. Trekker vi inn alle dødsårsaker, også sykdom, for barn mellom 3 og 14 år, finner vi at trafikkulykkene er årsak til hvert fjerde dødsfall.

Personskadestatistikken gir nye trekk til situasjonsanalysen. For aldersgruppene fra slutten av tenårene til godt ute i 20-årene preges statistikken av at vi har å gjøre med grupper av nye, aktive motortrafikanter med høy ulykkesfrekvens. En mer inngående analyse av arten av de skader som påføres førere, passasjerer og passive trafikanter, vil ytterligere understreke alvorret i situasjonen.

Påstanden om at vi står overfor den største helseisiko i vår tid, synes å være godt fundert, spesielt for barne- og ungdomsgruppene.

I en slik situasjon er det liten trøst å hente i det forhold at det kan påvises en svakt nedadgående trend i ulykkestallene over det siste tiår. De stadig økende ressurser som har vært satt inn for å bekjempe trafikkulykkene har ikke gitt resultater som vi har lov til å være tilfreds med.

De nordiske land har for flere år siden etablert et intensivt samarbeid for øket trafikksikkerhet. Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) ble dannet i 1971 og har fungert som et aktivt samordnings- og planleggingsorgan. I NTR's regi er det gjennomført en omfattende utrednings- og planleggingsvirksomhet. En betydelig del av de forbedringer som NTR har foreslått, er etterhvert blitt gjennomført, så som obligatorisk bruk av bilbelte, beskyttelseshjelmer og varsellys også om dagen for motorsyklister. I Sverige ble det i 1977 innført obligatorisk bruk av varsellys også for biler, og en foreløbig erfaring er at antall flerparts-

ulykker er redusert, blant annet har tallet på kollisjoner mellom møtende biler gått ned med 11 %.

Nordisk Råd har hatt en rekke medlemsforslag på trafiksikkerhetsområdet til behandling. For tiden følger Rådet regjeringenes arbeid med et titall rekommandasjoner på området. Rekommandasjonene omfatter bl. a. barnas trafikkmiljø, samnordisk innsats mot alkoholpåvirket kjøring, utdanning av førere og felles trafikklovgivning.

Nye trafikkregler som bl. a. bygger på felles utarbeidede forslag, er nylig gjennomført i Danmark, Norge og Sverige, og er under behandling i den finske riksdag. En harmonisert trafikklovgivning gir økte muligheter for felles informasjonskampanjer på trafiksikkerhetsområdet.

Økt informasjon og opplæring er tiltak som har hatt påviselig positiv virkning. Samtidig er det imidlertid grunn til sterkt å understreke at utformingen av trafiksikre miljøer er spesielt viktig, ikke minst hvor barn og eldre bor og ferdes.

Et av de medlemsforslag som for tiden behandles i utvalget, hevder at bilkjøring kan gjøres langt mindre risikabel dersom de løsninger som forskning og utvikling har gitt, raskere blir innarbeidet i den løpende bilproduksjon. Det vil imidlertid i så fall være nødvendig å foreta en omlegging av bilavgiftssystemet, slik at trafiksikrere utstyr blir favorisert.

Gjennomførte undersøkelser antyder at tallet på alkoholpåvirkede bilførere har økt i de siste årene, og det er påvist at kjøreferdighetene reduseres allerede med 0,3—0,4 promille alkoholinnhold i blodet. Kampen for alkoholfri trafikk må føres både via hyppige kontroller og som nordiske kampanjer.

Redusert hastighet både på veier og i bomiljøer synes også å være et effektivt middel for å øke trafiksikkerheten. De erfaringer som er klarlagt når det gjelder forholdet mellom kjørehastighet og ulykkesfrekvens, bør nedfelle seg raskere i lovgivning og kontroll, og få en fremskutt plass i informasjonskampanjer.

Tanken på et nordisk trafiksikkerhetsår ble reist i Nordisk Råd under 20. sesjon i 1972. Ministerrådet ville ikke se bort fra at det også kunne komme på tale å benytte et slikt virkemiddel som ledd i arbeidet for økt trafiksikkerhet, men ville på det daværende tidspunkt prioritere en fortløpende styrkelse av innsatsen i kampen mot trafikkulykkene.

Vi tar nu spørsmålet opp pånytt og foreslår at hele Norden i ett års tid retter spesiell oppmerksomhet på alle aspekter ved trafiksikkerheten. Vi tenker oss et arbeidsprogram i tre punkter:

I en forberedende fase bør de foreliggende fakta og de gjengse vurderinger gjennomgås og prøves påny, — en systematisk ajourføring med tanke på hva den aller nærmeste fremtid kan bringe.

Dernest bør det gjennomføres en vel planlagt, synkronisert informa-

sjonskampanje rettet mot allmenheten. Selve den utadvendte kampanje kan med fordel konsentreres til en kortere del av året, f. eks. i et par måneder på sensommeren/tidlig høst, da ulykkestallene synes å være særlig høye.

Endelig bør den allmene debatt om sikkerhetsproblematikken holdes vedlike, bl. a. ved at myndigheter og organisasjoner legger frem konkrete reformer og forbedringer til debatt.

Vi foreslår at 1981 blir et nordisk trafikksikkerhetsår.

Under planleggingen av trafikksikkerhetsåret antar vi at NTR bør få en sentral stilling. Men de ressurser som finnes innen organisasjoner som er aktive på trafikksikkerhetsområdet, bør bestemt også tas i bruk. Vi tenker i denne sammenheng på f. eks. bilførernes avholdsorganisasjoner, de store bilorganisasjoner, forsikringsselskaper og de halvoffisielle foreninger som bl. a. organiserer trafikkopplæring for barn.

Underlagsmateriale, filmer og foredrag bør utarbeides felles, og i nært samarbeid med massemedia og skoler. I denne sammenheng bør det komme på tale å lage utstillinger om avgrensede problemer, kanskje spesielt med barn som målgruppe.

Nordisk Ministerråd bør i påvente av den endelige behandling av dette forslag, vurdere hvilke budsjettmessige disposisjoner et positivt vedtak kan få for budsjettåret 1981. Under forberedelsene forøvrig bør det vurderes i hvilken grad Nordisk Råds 29. sesjon i København på ettervinteren 1981 kan benyttes som startssignal for årets virksomhet.

På bakgrunn av hva som er anført ovenfor, vil vi foreslå

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjøre de nødvendige forberedelser til at 1981 kan bli et nordisk trafikksikkerhetsår.

Husavík, 26. juni 1979

Eric Carlsson (c)

Nils Dahlman (ÅS)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Inge Fischer Møller (S)

Gils Guðmundsson (Ab.)

Sakari Knuutila (Sd)

Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Rolf Sellgren (fp)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 776)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till nordiska rådets trafikutskott har hänvisats ett medlemsförslag om ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten den 17 oktober 1979, den 14 november 1979 och den 31 januari 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utföra nödvändiga förberedelser för att år 1981 skall kunna bli ett nordiskt trafiksäkerhetsår.

Biltrafikens explosionsartade utveckling under senare år har medfört tragiska konsekvenser i olycksstatistiken. Mer än vart tredje dödsfall som registreras i Norden på grund av olyckor förorsakas av bilolyckor. Det rör sig om 38 000 dödsfall under de senaste tio åren. Åldersgruppen 3—14 år är särskilt utsatt.

De ökade resurser som har satts in för att bekämpa trafikolyckor har inte givit sådana resultat att vi kan vara tillfreds.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) som bildades 1971 har fungerat som ett aktivt samordnings- och planläggningsorgan. En betydande del av NTR:s förslag har genomförts såsom obligatoriskt bruk av bilbälten, skyddshjälmarna samt körljus för motorcyklister.

Nordiska rådet har behandlat en rad medlemsförslag på trafiksäkerhetsområdet. För närvarande följer rådet ett tiotal rekommendationer på området.

Nya trafikregler som bl. a. bygger på gemensamt utarbetade förslag har nyligen genomförts i Danmark, Norge och Sverige. Förslag till nya trafikregler är för närvarande till behandling i den finska riksdagen. En harmoniserad trafiklagstiftning förbättrar möjligheterna att genomföra gemensamma kampanjer på trafiksäkerhetsområdet.

Ökad information och utbildning har påvisats ha positiv effekt. Kampanjer för alkoholfri trafik bör genomföras på nordisk och nationell basis. Minskad hastighet ute på vägarna samt i bostadsmiljön är ett effektivt medel för att förbättra trafiksäkerheten.

Frågan om ett nordiskt trafiksäkerhetsår restes under Nordiska rådets session 1972. Ministerrådet ansåg att det kunde vara ett lämpligt sätt att förbättra trafiksäkerheten, men ville vid den tidpunkten prioritera andra insatser för förbättrad trafiksäkerhet. Förslaget tas nu upp på nytt och

det föreslås att man under ett år riktar speciell uppmärksamhet på alla aspekter av trafiksäkerheten.

Förslagsställarna föreslår ett arbetsprogram i tre faser. I den förberedande fasen bör föreliggande fakta samt gängse värderingar genomgå och omprövas. Därefter bör en informationskampanj genomföras. Slutligen bör en allmän debatt om problemen äga rum.

Det föreslås att år 1981 blir ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Vid dess förberedelser bör NTR få en central ställning. Andra organisationer som är aktiva på området bör inkopplas. Underlagsmaterial och speciella utställningar bör utarbetas gemensamt.

Det bör övervägas i vilken grad rådets session i Köpenhamn i början av 1981 kan användas som startsignal för årets verksamhet.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordiska trafiksäkerhetsrådet
Föreningarna Nordens Förbund
Nordisk trafiksäkerhetskommitté

Danska

Justitsministeriet
Assurandør-Societetet
Forenede danske Motorejere
Rådet for større Færdselssikkerhed
Trafik-Unionen i Danmark

Finländska

Trafikministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Skolstyrelsen
Oy Yleisradio ab (Rundradion)
Delegationen för trafiksäkerhetsärenden
Ålands landskapsstyrelse
Trafikförsäkringsföreningen
Finlands nykterhetsorganisationers förbund
Trafikskyddet
Centralförbundet för barnskydd
Automobilförbundet
Liikenneraittiusliitto (Trafiknykterhetsförbundet)
Motorförarnas helykterhetsförbund MHF

Norska

Statens vegvesen, Vegdirektoratet
Trygg Trafikk
Norske forsikringsselskapers forbund

Bilorganisasjonenes samarbeidsutvalg
 Norges bilbransjeforbund
 Norsk trafiksikkerhetsforbund

Svenska

Statens trafiksäkerhetsverk
 Trafiksäkerhetsutredningen
 Svenska försäkringsbolags riksförbund
 Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)
 Motormännens riksförbund (M)
 Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF)
 Kungl. automobil klubben
 Folksam
 Riksförbundet hem och skola (RHS)

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1 *Nordiska*

Föreningarna Nordens Förbund finner förslaget om intensifierade samnordiska insatser i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden ytterst värdefullt. Ett motiv för detta är att den nordiska turismen, särskilt den bilburna, stiger mycket kraftigt. Harmonisering av trafiklagstiftningen har varit ett viktigt element för att göra bilresor i grannländerna tryggare. Det är nu enligt förbundet följdriktigt att länderna gemensamt angriper problemen t. ex. genom att utlysa ett särskilt trafiksäkerhetsår med trafiksäkerhetsrådet som huvudansvarigt organ. Förbundets erfarenhet är att det är relativt lätt att hos berörda organ väcka intresse för en koncentrerad insats, men att förberedelserna för kampanjen tar tämligen lång tid.

Nordisk trafiksäkerhetskommitté framhåller

att en samnordisk kampanj, som till exempel ett nordiskt trafiksäkerhetsår, kan under vissa förutsättningar ge positiva resultat i alla deltagarländer, men

att hänsyn måste tagas till att trafiksäkerhetsproblemen inte är alltigenom lika i de nordiska länderna och kampanjen måste därför behandla problem som är gemensamma för de olika länderna,

att förberedelse tiden för en samnordisk kampanj måste vara tillräckligt lång

att genomförandet av en väl planlagd och effektiv kampanj kräver att särskilda ekonomiska resurser ställs till organisationernas förfogande utöver deras ordinarie budget.

2.1.2 *Danska*

Trafik-Unionen i Danmark tillstyrker förslaget och betonar vikten av alkoholfri trafik.

Assurandør-Societetet tillstyrker förslaget.

Forenede danske Motorejere (FDM) upplyser om den nedgång i trafikolyckor som har skett under 1970-talet i Danmark. FDM menar dock att olyckstalet är oacceptabelt högt och högre än nödvändigt. Med hänsyn till de resultat som har uppnåtts i samband med det internationella barnåret stöder FDM förslaget.

2.1.3 *Finländska*

Social- och hälsovårdsministeriet stöder förslaget om att år 1981 blir ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Ministeriet anser det värdefullt att undervisningsverksamhet rörande trafiksäkerhetsfrågor m. m. som riktar sig mot barngrupper kan förmedlas mellan de nordiska länderna och att trafiksäkerhetsåret kan verka stimulerande i detta hänseende.

Trafikministeriet konstaterar att trafiksäkerhetsituationen i Norden utvecklats positivt under de senaste åren. Särskilt i Finland har antalet dödsfall och kroppsliga skador minskat och Finland har nu nått samma trafiksäkerhetsnivå som de andra nordiska länderna. Denna gynnsamma utveckling verkar nu gå långsammare och nya medel och mer resurser är påkrävda för trafiksäkerhetens förbättring.

Före medlemsförslagets förverkligande borde enligt ministeriets uppfattning utredas

- om den tid som ännu står till förfogande räcker till för nödvändiga förberedelser
- om det kan finnas samnordiska aktuella temagrupper
- om de trafiksäkerhetsproblem som framställs som exempel i medlemsförslaget kan lösas inom de existerande samarbetsorganen
- vilka särskilda problem som kräver tilläggsutredningar
- om en annan verksamhetsform, än en till publiken avsedd informationskampanj, borde prövas eftersom erfarenheterna har visat att omfattande kampanjer som behandlar många frågor inte är det bästa medlet att få fram den önskade informationen.

Den i medlemsförslaget framlagda samnordiska värderingen av trafiksäkerhetssituationen och trafiksäkerhetsfrämjandet kan av ministeriet stödjas utan förbehåll. Ministeriet anser att mer resurser bör ges åt det nordiska trafiksäkerhetsarbetet. Om detta mål kan främjas genom ett särskilt trafiksäkerhetsår, är dess organiserande motiverat. Man borde dock pröva ett uppskjutande av året till 1982 eller 1983. Av finansiella skäl kan inte ministeriet effektivt delta i organiserandet av trafiksäkerhetsåret 1981 utan särskilda arrangemang.

Delegationen för trafiksäkerhetsärenden stöder förslaget. Den positiva utvecklingen av trafiksäkerheten som under flera år pågått i Finland har i slutet av föregående och under innevarande år vänt sig till det sämre. För att motverka denna trend behövs nya initiativ och åtgärder samt allmän effektivisering av trafiksäkerhetsarbetet. Trafiksäkerhetsåret borde planeras så att konkreta förbättringar också kommer till stånd,

t. ex. genom nya försök och åtgärder på basen av förslag från enskilda organisationer och myndigheter. Delegationen anser att det föreslagna trafiksäkerhetsåret bäst kan genomföras år 1982.

Skolstyrelsen anför att även om trafiksäkerheten i Finland har förbättrats under detta årtionde så utgör trafiken likväl för skolelever liksom även för den övriga befolkningen en fortgående risk för olycksfall. Utöver åtgärder ägnade att öka trafikmiljöns säkerhet borde strävan vara att effektivt påverka attityderna hos de människor som är med i trafiken i en ur trafiksäkerhetssynpunkt positiv riktning. Ett centralt lett nordiskt trafiksäkerhetsår skulle vara ett sätt att uppnå ovannämnda mål. *Skolstyrelsen* stöder förslaget.

Oy Yleisradio Ab (Rundradion) stöder förslaget och är beredd att enligt sina möjligheter medverka till informationsverksamheten.

Trafikförsäkringsföreningen (TFE) anför, med hänsyn till att trafiken under de senaste decennierna har blivit en av de vanligare olycksorsakerna, att det är motiverat att fästa allmän uppmärksamhet vid den fara som trafiken förorsakar. TFF stöder förslaget och anför att i förberedelseskedet borde man sträva till att förbereda även legislativa förbättringar som kan träda i kraft under trafiksäkerhetsåret samt öka trafikundervisningen i grundutbildningen.

Vid planeringen av trafiksäkerhetsåret bör bl. a. följande åtgärder beaktas:

trafikonykterheten borde minskas, trafikundervisningen borde ökas, provkörkort borde tas i bruk, tryggheten i trafikmiljön borde ökas, direktiv för användande av fotgägarreflex borde utfärdas.

Centralförbundet för barnskydd stöder förslaget och anser att ett möjligt tema kunde vara barnens säkerhetsanordningar samt barnets plats i fordonet. För ökad trafiksäkerhet behövs såsom konstaterats i förslaget även annan verksamhet än informationskampanjer, bl. a. utforskning och analysering av barnens trafiksäkerhet och -olyckor, uppföljning av de genomförda säkerhetsåtgärderna och effektiv utvärdering av dem samt konkreta reform- och förbättringsförslag. *Centralförbundet för barnskydd* och *Nämnden för barnolycksfall* är beredda att delta i planeringen och genomförandet av året.

Trafikskyddet anser förslaget i princip värt understöd. Förslaget innehåller dock enligt *Trafikskyddet* några punkter, till vilka det inte ännu i detta skede är möjligt att ta ställning. På grund av olika förhållanden i länderna borde således enligt *Trafikskyddet*, även om NTR skulle planera ett ramprogram för trafiksäkerhetsåret, det egentliga genomförandet och dess planering göras landsvis. *Trafikskyddet* anser också att två månaders informationskampanj för allmänheten är för kort för att ge tillräckliga resultat. Av budgetmässiga skäl anser *Trafikskyddet* att trafiksäkerhetsåret borde anordnas först 1982. *Trafikskyddet* är berett att medverka i trafiksäkerhetsårets verksamhetsplanering.

Finlands nykterhetsorganisationers förbund anser förslaget vara väl motiverat, emedan trafiksituationen och trafiklagstiftningen i de nordiska länderna är rätt lika och emedan denna viktiga sak kunde ges större uppmärksamhet under ett nordiskt trafiksäkerhetsår än om man ordnade separata kampanjer.

Ett huvudtema för trafiksäkerhetsåret borde vara effektiverandet av trafiknykterheten. Även barnens och åldringarnas säkerhetssituation är ett viktigt tema. Förbundet samt dess medlemsorganisationer är redo att ge sitt stöd då det gäller planering och arrangemang inför trafiksäkerhetsåret.

Lükenneraitiusliitto r. y. (Trafiknykterhetsförbundet) stöder förslaget och understryker betydelsen av att fästa uppmärksamheten vid trafikonykterhet. Kampanjen kunde ge anledning till att gällande bestämmelser om trafikonykterheten granskades, speciellt inom sjötrafiken.

Motorförarnas helnykterhetsförbund ser positivt på förslaget och anför att ett speciellt tema gärna kunde föras under ett sådant år. Detta tema kan hämtas från den största olycksbringande faktorn i trafiken (t. ex. alkoholen). Kampanjen skall vara väl förankrad i de enskilda trafiksäkerhetsorganisationerna.

Ålands landskapsstyrelse stöder förslaget och anför att erfarenheterna visar att man ofta förmår skapa bättre mottaglighet för information och konkreta åtgärder inom ramen för ett "år" eller ett liknande arrangemang än om samma åtgärder vidtagits separat för sig. Förutom de i förslaget nämnda målgrupperna framhåller landskapsstyrelsen ytterligare turisterna som en viktig målgrupp. Detta på grund av att det fortfarande finns skiljaktigheter mellan ländernas trafikbestämmelser, t. ex. hastighetsbestämmelser, belyningsplikt och promillegränser. Landskapsstyrelsen noterar särskilt förslaget om gemensam produktion av filmer, utställningar etc. som ett förnuftigt sätt att samarbeta.

2.1.4 Norska

Vegdirektoratet ställer sig bakom huvudtankarna i förslaget och betonar vikten av att inom alla samhällssektorer arbeta för trafiksäkerhet. Direktoratet noterar med tillfredsställelse att Nordiska rådet vill delta aktivt i arbetet för ökad trafiksäkerhet. Enligt direktoratets erfarenhet uppnås de bästa resultaten i arbetet för förbättrad trafiksäkerhet vid planerat och kontinuerligt arbete. Direktoratet hyser tvivel om aktionsformen är det effektivaste sättet att minska trafikolyckorna, eftersom informationskampanjer, som inte uppföljs med konkreta åtgärder riktade mot trafikanter, fordon eller vägsystemen, ofta har liten effekt. Direktoratet fordrar därför att vid genomförande av ett nordiskt trafiksäkerhetsår huvudvikten läggs vid genomgång och värdering av föreliggande fakta samt en systematisk åjourföring av den kunskap som finns inom Norden på området. Kampanjen bör sedan fokuseras på de konkreta

förhållanden som behöver tillrättaläggas, t. ex. fartpolicy, alkohol eller barnens säkerhet i bilar. Det bör vidare övervägas enligt Vegdirektoratet att rikta aktionen inte bara mot allmänheten utan också mot beslutsfattarna.

Norsk trafiksikkerhetsforbund tillstyrker förslaget.

Norske forsikringsselskapers forbund tillstyrker förslaget och konstaterar att betydande sakkunskaper finns inom försäkringsbranschen.

Norges bilbransjeforbund tillstyrker förslaget. Förbundet uppmärksammar behovet av att förbättra bilavgiftssystemet således att det stimulerar bruk och import av trafiksäkra bilar. Vidare uppmärksammar förbundet behovet av att sådana reparationer av bilar som avser säkerhet och luftföroreningar överlåtes enbart till kvalificerade verkstäder.

Bilorganisasjonernes samarbeidsutvalg stöder förslaget och anser att en koordinerad nordisk insats kan vara ett effektivt hjälpmedel för förbättrad trafiksäkerhet. Ett nordiskt trafiksäkerhetsår skulle bidra till allmänhetens engagemang i trafiksäkerhetsarbetet, vilket är påkallat. Organisationer som är aktiva på området bör också engageras. Barntrafiksäkerheten är ett viktigt tema och arbetet bör således genomföras i samarbete med barn- och ungdomsorganisationerna. Samarbeidsutvalget stöder förslagets arbetsprogram.

Trygg Trafikk ställer sig positivt till förslaget.

2.1.5 Svenska

Statens trafiksäkerhetsverk ser positivt på Nordiska rådets, Nordiska trafiksäkerhetsrådets och Nordiska kommitténs för trafiksäkerhetsforskning insatser på området.

Trafiksäkerhetsverket konstaterar att under början av 1980-talet kommer områdena barn och äldre i trafiken, trafiknykterhet samt hastighetsanpassning att prioriteras. Dessa områden har bedömts som viktiga i förslaget.

Trafiksäkerhetsverket bedömer att ett nordiskt samarbete är av värde när det gäller underlagsinsamling och diskussioner om gemensamma satsningar för ökad trafiksäkerhet. Sådana insatser ryms emellertid ej inom verkets nuvarande informationsanslag, varför det förutsättes att ekonomiska resurser ställs till förfogande. Verket vill i sammanhanget betona vikten av att varje land utformar och genomför en informationsverksamhet som är anpassad till landets trafiksäkerhetsproblem och målgrupper. Regionala och lokala frivilliga insatser inom landet har härvidlag avgörande betydelse för resultaten.

Erfarenheter visar att en tidsomfattande planering och underlagsinsamling är en förutsättning för att kunna genomföra större kampanjer med gott resultat. Verket anser att tiden fram till 1981 inte är tillräcklig för erforderlig planering, framför allt som den enligt förslaget även skulle innefatta samordning med övriga nordiska länder.

Trafiksäkerhetsverket tillstyrker förslaget om ett nordiskt samarbete som kommer att resultera i ett nordiskt trafiksäkerhetsår, men föreslår att arbetet inleds med underlagsinsamling och diskussioner, varefter tidpunkten för genomförandet kan bestämmas.

Svenska försäkringsbolags riksförbund delar förslagsställarnas bedömning av trafiksäkerhetsläget i Norden samt att behov föreligger av ytterligare åtgärder. Riksförbundet ifrågasätter om man inte borde ha en något längre förberedelsetid än den som skulle medges om man valde år 1981 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår med hänsyn till de omfattande förberedelser som är påkrävda.

Folksam tillstyrker förslaget men anför att det med hänsyn till det program som skisserats kunde vara lämpligt att framflytta tidpunkten för året längre fram än 1981.

Motormännens riksförbund anser att en samnordisk trafiksäkerhetsaktion bör genomföras inte minst för att förnya debatten kring t. ex. det lokala trafiksäkerhetsarbetets arbetsformer. Riksförbundet betonar vikten av forskningen, särskilt när det gäller frågor kring utbildning av fordonsförare.

Riksförbundet tillstyrker att år 1981 utses till ett nordiskt trafiksäkerhetsår och att en projektgrupp av forskare och praktiker på ett tidigt stadium får i uppdrag att inventera de uppgifter som lämpar sig för ett nordiskt samarbete.

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF) tillstyrker förslaget men anför att de trafiksäkerhetsåtgärder och reformer som skall genomföras under trafiksäkerhetsåret dels bör vara väl analyserade och prioriterade, dels väl planlagda och förtestade för att största effekt skall nås vid genomförandet. MHF anför att den tid som står till buds fram till 1981 är för kort som förberedelsetid och föreslår således att 1983 förslagsvis utlyses som nordiskt trafiksäkerhetsår. MHF anför att trafiksäkerhetsåret får en nordisk ledningsorganisation men att nationella samordnande organ anförtros såväl slutlig utformning som genomförande av åtgärderna.

Riksförbundet hem och skola (RHS) ser positivt på förslaget och anmäler sitt intresse av att medverka i planeringen och genomförandet.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) uttrycker sin tillfredsställelse över att trafiksäkerheten i hela dess vidd blir föremål för uppmärksamhet på olika sätt. NTR konstaterar att trafiksäkerhetsutvecklingen i Norden sedan 1972 har visat en positiv trend. Det sammanlagda antalet dödade i trafiken i Danmark, Finland, Norge och Sverige har sedan 1972 fram till 1978 sjunkit med i medeltal 26 %. Det sammanlagda

antalet dödade och skadade i vägtrafiken mellan åren 1972 och 1976 har sjunkit med 14 % i medeltal för nämnda länder. Denna utveckling innebär en sporre för fortsatt och intensifierat arbete på trafiksäkerhetsområdet.

Forskningen kring säkerhetseffekterna av allmänna kampanjer med säkerhetsmotiv har inte givit uppmuntrande resultat. Detta konstaterades bl. a. i en OECD-rapport om trafiksäkerhetskampanjer som utkom 1971. En undersökning av den s. k. säkerhetsveckan i Finland år 1972 visade visserligen vissa beteendeförändringar bland jordägare och bilister efter kampanjen, men denna effekt konstaterades vara anspråklös och kortvarig.

Enligt NTR:s uppfattning bör trafiksäkerhetsarbetet i Norden ske enligt en långsiktig plan och genom aktivitet som inriktas på specialproblem inom trafiksäkerhetssektorn. Mot bakgrund av den troliga ofördelaktighet, som förefaller gälla mellan de budgetmässiga och arbetsmässiga insatserna och den förväntade säkerhetseffekten, ställer sig NTR skeptiskt till förslaget.

2.2.2 Danska

Justitsministeriet har diskuterat förslaget med ministeriet for offentlige arbejder och Rådet for større Færdselssikkerhed. Justitsministeriet är ense i Rådets for større Færdselssikkerhed uttalande om att effekten av propagandainsatser blir större om kampanjerna koncentreras till avgränsade ämnesområden i stället för att ta upp hela trafiksäkerhetsfältet. På grund av att förhållandena skiljer sig länderna emellan ställer justitsministeriet sig tveksamt till värdet av att under ett år genomföra kampanjer med samma tema i samtliga nordiska länder. Justitsministeriet är ense med förslagsställarna i att behov föreligger av att ständigt genom kampanjer göra trafikanterna uppmärksamma på hur farliga trafiksituationer kan undgås. I det nordiska samarbetet bör huvudvikten läggas vid att effektivisera det i varje land pågående trafiksäkerhetsarbetet genom ömsesidig utväxling av synpunkter och erfarenheter, medan val av tema samt inbördes prioritering bör ske nationellt. Justitsministeriet anför att förberedelserna för ett eventuellt nordiskt trafiksäkerhetsår är så tidskrävande att tiden fram till år 1981 inte skulle räcka till.

Rådet for større Færdselssikkerhed avstyrker förslaget med hänvisning till att trafiksäkerhetsproblemen ständigt bör bevakas i det nordiska samarbetet.

2.2.3 Svenska

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) konstaterar att inom den del av trafiksäkerhetsarbetet som NTF företräder pågår ett omfattande nordiskt samarbete inom Nordisk trafiksäkerhetskommitté (NTK), där representanter för samtliga nordiska trafiksäkerhets-

organisationer deltar. Detta samarbete har lett till värdefulla åtgärder såsom upprättandet av Barnens trafikklubb, som numera finns i Norge, Danmark och Sverige. Det trafiksäkerhetsarbete som behövs av trafiksäkerhetsverket är baserat på långsiktiga program.

Ett projekt av den omfattning som skisseras i medlemsförslaget skulle för NTF innebära att en betydande del av NTF:s rullande verksamhet fick avbrytas om inte särskilda, tillräckliga resurser ställdes till förfogande. Hänsyn måste således tagas dels till de långsiktiga aktiviteter som nu bedrivs och dels till de kostnader som den föreslagna kampanjen skulle kräva.

NTF:s uppfattning är således att det inte är praktiskt möjligt att redan 1981 genomföra en så omfattande kampanj som det föreslagna nordiska trafiksäkerhetsåret. NTF är icke heller övertygad om att en samnordisk insats skall få formen av ett trafiksäkerhetsår.

Inom de redan existerande samarbetsorganen Nordiskt trafiksäkerhetsråd och Nordisk trafiksäkerhetskommitté bör i stället diskuteras vilka områden inom trafiksäkerhetsarbetet som lämpar sig för samnordiska insatser och vilka de tänkbara formerna för sådana insatser kan vara. NTF är beredd att diskutera frågan i Nordisk trafiksäkerhetskommitté och därefter återkomma med praktiska förslag till samnordiska åtgärder.

2.3 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Finländska

Automobilförbundet konstaterar att man i medlemsförslaget med rätta fäster uppmärksamhet speciellt vid barnens och ungdomens trafiksäkerhet. Förbättring av dessa gruppers trafiksäkerhet förutsätter fortsatta, mångsidiga åtgärder såsom förbättrad körundervisning samt ökad trafikundervisning i skolorna. Utvecklandet av trafikmiljön spelar en central roll i sammanhanget. *Automobilförbundet* betonar vikten av obligatoriskt bruk av fotgångarreflexer, samt effektiv trafikupplysning. Beträffande fartbegränsningarna konstateras att de haft obestridlig effekt på trafiksäkerheten i positiv riktning, men att de redan nu är på en sådan nivå att inga nämnvärda trafiksäkerhetsverkningar uppnås genom ytterligare sänkningar.

Automobilförbundet har inget emot ett speciellt trafiksäkerhetsår, men anför att omsorgsfulla förberedelser krävs för att det skall lyckas.

Med ensidigt upplysnings- och informationsarbete som riktas endast till en viss trafikantgrupp och som understryker blott dess ansvar och plikter hjälper inte, enligt *Automobilförbundet*, att nå de uppsatta målen. Om meningen är att i samtliga nordiska länder sträva till konkreta åtgärdsplaner, som tar sikte på helheten, kan år 1981 komma alltför snabbt.

2.3.2 Svenska

Trafiksäkerhetsutredningen hyser tveksamhet mot förslaget i vissa avseenden, även om förslaget är lovvärt.

Planläggning och framtagande av underlagsmaterial för en verksamhet med förslagets målsättning torde komma att vara synnerligen resurskrävande för att ge ett tillfredsställande resultat. Utredningen har gjort den bedömningen att det inte är möjligt att på den korta tid som står till buds förbereda och organisera ett så omfattande projekt varom här är fråga.

En begränsning av insatserna till att avse ett mindre antal delar av trafiksäkerhetsarbetet skulle måhända möjliggöra en gemensam nordisk satsning redan under år 1981. De områden som därvid skulle kunna komma ifråga är exempelvis trafiknykterheten och fordons hastigheternas betydelse från trafiksäkerhetssynpunkt. FN kommer att ägna de handikappades problem särskild uppmärksamhet under 1981 ("Internationella handikappåret") och de handikappades trafiksäkerhetsproblem skulle därför också kunna tas upp i detta sammanhang.

Även om insatserna skulle bli begränsade i förhållande till vad medlemsförslaget innebär, torde det vara nödvändigt att någon form av planläggning sker innan slutgiltigt beslut fattas.

Kungl. automobil klubben (KAK) anför att vid genomförandet av ett nordiskt trafiksäkerhetsår redan 1981, skulle en hel del problem uppstå. Olika trafiksäkerhetsorgan inom respektive land måste dels samordna sina aktiviteter inbördes, dels samordna dem med motsvarande aktiviteter i övriga nordiska länder. Som bekant planeras de olika nationella kampanjerna lång tid i förväg, varför en samordning inom Norden med gemensamma kampanjtemata etc. knappast torde kunna genomföras till 1981.

KAK anför att förslaget bör bli föremål för ingående diskussion mellan myndigheter och organisationer som är aktiva på trafiksäkerhetsområdet. Därefter bör de centrala trafiksäkerhetsorganen i respektive land ta ställning till frågan.

3. Utskottet

I medlemsförslaget skildras de negativa följder som trafikutvecklingen under det senaste kvartsseket har medfört, och det konstateras att de resurser som har satts in för att bekämpa trafikolyckorna inte har givit tillfredsställande resultat, trots en viss nedåtgående trend i olycksantalet under 1970-talet. Mot denna bakgrund anser förslagsställarna att ett nordiskt trafiksäkerhetsår bör arrangeras.

Trafikutskottet har noterat att denna nedåtgående trend i olycksantalet som ägt rum i hela Norden har medfört att antalet dödade i vägtrafiken i Norden under åren 1972—1978 sjunkit med närmare 26 %

och antalet skadade med 14 %. Denna utveckling verkar dock ha blivit långsammare mot slutet av 1970-talet. Enligt en del remissvar verkar det även som om de medel som använts för den positiva utvecklingen börjat förlora sin styrka och att det kan komma att bli dyrare att vidtaga nya åtgärder. Därför anser trafikutskottet liksom förslagsställarna att intensifierade samnordiska insatser är påkallade och tillstyrker förslaget om ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Utskottet betonar samtidigt att trafiksäkerhetsåret inte skall vara en engångsföreteelse. Dess syfte skall snarare vara att främja trafiksäkerhetsarbetet på lång sikt.

Medlemsförslaget har remissbehandlats i vanlig ordning och blivit positivt emottaget av remissinstansernas övervägande majoritet.

När det gäller förslagets genomförande hade dock många av remissinstanserna en del invändningar. Det var en allmän uppfattning att den förberedelsetid som skulle medges om år 1981 valdes som trafiksäkerhetsår var för kort. Likaså anförde en del remissinstanser att det torde ge bättre resultat att välja ut vissa avgränsade aspekter av trafiksäkerheten snarare än att behandla trafiksäkerhetens alla aspekter under trafiksäkerhetsåret. Detta kan trafikutskottet för sin del instämma i av följande skäl.

För att själva trafiksäkerhetsåret skall kunna medföra önskade resultat behövs omfattande förberedelser som genomförs omsorgsfullt i samarbete länderna emellan. Både budgetmässiga och organisatoriska skäl talar sålunda för att medge längre förberedelsetid än fram till år 1981. Trafikutskottet föreslår därför att år 1982 blir ett nordiskt trafiksäkerhetsår som utlyses under rådets 30:e session i Helsingfors.

För att kunna genomföra förslaget bör förberedelserna igångsättas snarast möjligt. Så som föreslås i medlemsförslaget bör under den förberedande fasen gängse fakta och värderingar genomgå och omprövas och den kunskap som finns inom Norden på området åjourföras. Informationskampanjerna bör därefter fokuseras på de förhållanden som särskilt behöver tillrättaläggas. Dessa förhållanden kan självklart variera något länderna emellan, varför det förefaller lämpligt att den slutliga utformningen och genomförandet av kampanjen sker nationellt, medan ledningen bör vara nordisk.

Arbetsprogrammets tredje och sista fas går ut på att främja en allmän debatt om säkerhetsproblematiken, bl. a. genom att myndigheter och organisationer framlägger förslag till konkreta reformer och förbättringar till debatt. Trafikutskottet framhåller vikten av att även denna programfas förbereds noggrant och att berörda myndigheter och organisationer inkopplas i god tid för att planlägga aktionen.

Trafikutskottet anser liksom förslagsställarna att Nordiska trafiksäkerhetsrådet bör få en central ställning vid planeringen av trafiksäkerhetsåret. Trafikutskottet anser det vidare naturligt att berörda organ inom Nordiska rådet spelar en viktig roll vid förverkligandet av det nor-

diska trafiksäkerhetsåret. Detta gäller särskilt rådets presidium och informationskommitté, men dessutom trafikutskottet som önskar bli förlöpande informerat om förberedelserna inför trafiksäkerhetsåret. Tillgängliga resurser inom de nordiska och nationella organ som är verk samma på området bör självfallet tillvaratagas vid alla tre programfasernas genomförande. Utskottet nämner särskilt att försäkringsbolagen, nykterhetsorganisationerna och motororganisationerna innehar sakkunskap på området och har i allmänhet förklarat sig villiga att bistå vid förslagens genomförande.

Det är en grundförutsättning för att trafiksäkerhetsåret skall få förutsatt effekt att tillräckliga medel ställs till förfogande både i minister rådets projektbudget och i de nationella budgeterna. Bevillningar till detta ändamål får inte medföra att annan trafiksäkerhetsverksamhet, nordisk eller nationell, blir lidande på grund av reducerade resurser.

Mot bakgrund av ovanstående får trafikutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utlysa år 1982 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och sörja för att nödvändiga förberedelser i nära samarbete med berörda organ inom Nordiska rådet härför snarast igångsätts på nordiskt och nationellt plan.

Stockholm den 31 januari 1980

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Inge Fischer Møller (S)

Stefan Jónsson (AB)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin

(Väckt av Svend Haugaard, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)

I Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1976* uppmanas Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

I sina meddelanden i anledning av rekommendationen vid såväl 1978 års som 1979 års sessioner anförde ministerrådet: ”Det pågår för tiden nasjonale utredninger på dette området. Man vil avvente resultatet av disse utredningene før en eventuell nordisk utredning settes i gang.”

I sitt betänkande över ministerrådets meddelande till sessionen 1979 framhåller kulturutskottet bland annat följande:

Med pågående utredningar torde ministerrådet avse den år 1977 i Sverige tillsatta videogramutredningen och det i december 1978 i Norge tillsatta massmedieutvalget. Motsvarande utredningar har ännu icke initierats i Danmark, Finland och Island men sådana borde komma till stånd även i dessa länder.

De två nämnda utredningarnas uppdrag begränsas inte till program avsedda enbart för ombordanställda vid respektive länders handelsflottor utan omfattar även en betydligt större grupp medborgare, såsom utlandsstationerade vid utrikesförvaltningarna och vid u-landshjälpen, personal vid FN-förbanden, anställda vid utrikes arbetande entreprenadföretag med flera.

Problemen är i hög grad gemensamma för de nordiska länderna. Det gäller t. ex. teknisk standard, distributionsformer och upphovsrättsliga frågor. För att lösa dessa problem krävs överenskommelser dels på nationellt plan, dels på nordiskt plan.

Utskottet påpekar slutligen, att det är ytterligt angeläget att de nationella utredningarna håller kontakt med varandra liksom med kulturavtalets organ — d. v. s. i första hand med kultursekretariatet i Köpenhamn.

Den nu nämnda rekommendationen (*nr 8/1976*) berör direkt och indirekt de frågeställningar som aktualiseras i *rekommendation nr 7/1976* angående nordisk distribution av AV-material samt i *rekommendation nr 9/1970* angående samnordisk produktion av undervisningsmaterial i radio och TV. Detsamma gäller de rekommendationer rådet tagit beträffande mera allmänt samarbete inom radio och television. Rekommendationen har vidare ett omedelbart samband med det den 21 ja-

nuari 1979 väckta medlemsförslaget, A 552/k, rörande nordiskt samarbete vad angår produktion och distribution av videokassetter.

Med termen videogram avses i dag videokassetter och bildskivor. Det kan emellertid förutses att vi inom en tämligen nära framtid kommer att disponera även andra tekniska medel att bevara och återge program i form av ljud och bild.

Videokassetten medger såväl inspelning som uppspelning på en vanlig TV-apparat av t. ex. etersända TV-program — och radering vid inspelning av nytt program. Kassetterna är relativt dyra i inköp men kan användas flera gånger.

Bildskivan — eller videokivan — produceras genom ett pressningsförfarande som kräver en mycket kostsam inspelningsapparat. Vid en produktion i långa serier kan den emellertid försälas till ett överkomligt pris. Bildskivan förutsätter en helt annan uppspelningsmetod än videokassetterna (men bilderna återges även här på en vanlig TV-skärm).

I detta medlemsförslag berörs i första hand *videokassetterna*, därför att de för närvarande tekniskt och marknadsmässigt ligger avsevärt före bildskivorna.

När videokassetterna introducerades för snart tio år sedan antog man allmänt att de snabbt skulle slå igenom på hushållsmarknaden ungefär som tidigare ljudkassetterna. Så blev emellertid inte fallet.

Däremot har tekniken i tämligen stor omfattning tagits i bruk för institutionell verksamhet — t. ex. inom utbildningsväsendet, sjukvården och inom enskilda företag och vissa offentliga myndigheter. Antalet videokassettspelare inom "institutioner" beräknas i Sverige uppgå till för närvarande cirka 10 000.

Först under de senaste åren har inköpen av videospelare för hushållsbruk tagit fart. I Sverige försålde 1978 cirka 18 000 apparater. Det totala antalet hushållsapparater i Sverige kan i juni 1979 beräknas till cirka 35 000—40 000.

De aktuella prognoserna för kommande försäljning i Sverige visar på mycket skiftande bedömningar av marknadens utvecklingstakt. Försiktiga bedömare räknar med cirka 200 000 hemvideospelare i mitten av 1980-talet, andra anger siffror på upp emot en halv miljon som troligare och några räknar med ett ännu större apparatbestånd.

Omräknat till nordiska förhållanden motsvarar detta — uppskattningsvis — något mellan 750 000 och 1,3 miljoner hemvideospelare i mitten av 1980-talet.

Den hittills långsamma försäljningstakten har en sammansatt bakgrund. Ett kanske avgörande inslag är att konstruktörer och tillverkare ännu inte lyckats finna en gemensam teknisk standard. Ett flertal olika videokassettsystem har lanserats men fram till sommaren 1979 har endast sex nått ut på marknaden. Dessa system är icke kompatibla, d. v. s.

vart och ett av dem kräver sin typ av kassetter för inspelning och uppspelning.

Bristen på enhetlig standard har i Sverige medfört att institutioner och myndigheter valt olika system. Som exempel kan nämnas att landsingen, d. v. s. sjukvårdshuvudmännen, har valt ett system; kommunerna, huvudmän för ungdomsskolan, har valt ett annat, icke kompatibelt med det förstnämnda.

Samma heterogena förhållande råder inom de nordiska handelsflottorna. Man använder där fem olika videosystem. Omständigheten är naturligtvis ett svårt hinder för ett rationellt nordiskt samarbete inom denna sektor.

Videogramtekniken står emellertid just nu inför ett betydelsefullt generationsskifte. Redan senare i år presenteras helt nya typer av videospelare och videokassetter, som kan bedömas i nära nog ett slag göra tidigare system föråldrade — och därmed användbara blott under en sannolikt kort övergångsperiod.

Åtminstone tre nya system är aktuella. De kännetecknas bl. a. av avsevärt bättre bild- och ljudkvalitet, mångdubblad speltid, flera ljudkanaler och sannolikt också möjligheter att vid uppspelningen välja mellan olika undertexter. Som ett exempel kan nämnas att i vart fall ett av de nya systemen medger att fyra spelfilmer av normallängd kan överföras till en kassett som väger blott 350 gram.

Men också de nya videosystemen är dessvärre icke kompatibla. Därvidlag ligger alltså problemen kvar från nuvarande system.

Det är ytterligt angeläget att de nordiska länderna inför generationsskiftet inom videotekniken strävar efter att uppnå överenskommelser vad angår gemensam teknisk standard. Detta är en grundläggande förutsättning för ett nordiskt samarbete i vidaste mening inom detta område.

I sin PM "Svenska videonät utomlands" (Ds U 1978: 8) av den 4 september 1978, framlägger den svenska videogramutredningen vissa förslag om hur distributionen av ett urval till videokassetter överförda svenska TV-program skall kunna ske, icke blott till ombordanställda vid den svenska handelsflottan utan också till andra svenskar bosatta i utlandet.

Det "videonät" som videogramutredningen skisserar i sin PM skulle kunna fungera som bas för distributionen även av svenska videogram med annan källa än den svenska televisionen.

Det är odiskutabelt att betydande rationaliseringsvinster skulle kunna uppnås om det skisserade videonätet kunde genomföras som en gemensam angelägenhet för de nordiska länderna. Det kräver dock, som nämnts, nordisk enighet vid val av den andra generationens videosystem.

På motsvarande sätt är det ännu mera angeläget att de nordiska ländernas offentliga institutioner och myndigheter (liksom enskilda före-

tag) inför den kommande och närliggande utvecklingen enas om *en* videostandard för att möjliggöra ett så okomplicerat utbyte av videogram som möjligt.

Vissa gemensamma nordiska överläggningar har redan ägt rum mellan de ovan nämnda norska och svenska utredningarna och representanter för berörda ministerier och myndigheter i övriga nordiska länder och kultursekretariatet i Köpenhamn. Det framstår som synnerligen angeläget att denna påbörjade samverkan får en effektiv och klar utformning i form av ett gemensamt nordiskt organ. Ett snabbt beslut är nödvändigt med hänsyn till bl. a. ovan nämnda generationsskifte inom videotekniken.

Det bör nämnas att representanter för de nordiska handelsflottorna vid en "välfärdskonferens" i Stockholm i slutet av april 1979 uttalade bestämda önskemål om behovet av nordiskt samarbete inom videogramområdet.

Ett gemensamt nordiskt videonät för nordbor i utlandet liksom ett utbyte av videoprogram mellan de nordiska länderna innehåller inte bara tekniska problem.

Av stor betydelse är de upphovsrättsliga frågorna. De har inneburit komplikationer redan vad gäller distributionen av videogram till de nordiska handelsflottorna av tidigare sända TV-program. De kommer att ytterligare kompliceras vid en "markdistribution" inrikes eller inom de nordiska länderna av TV-program. Detta gäller såväl fast anställda programmedarbetare som fria upphovsmän.

Av ännu större betydelse är de kulturpolitiska aspekterna. Många tecken tyder på att de nordiska länderna drabbas av ett omfattande, undermåligt utbud av enkla underhållningsprogram på videokassetter (och, på litet längre sikt, på bildskivor). Utvecklingstrenden i t. ex. USA inger oro, liksom de första trevande försöken att försälja eller hyra ut videoprogram i Sverige.

Det framstår som uppenbart att dessa frågeställningar måste bearbetas med gemensamma nordiska utgångspunkter och med gemensamma nordiska initiativ och insatser.

Det går inte att betrakta videogramfrågorna som ett fristående, avgränsat problemområde. De är förknippade med och invävda i andra medier som TV, film och telekommunikation.

Den svenska informationsteknologiutredningen, tillsatt 1978, har enligt sina direktiv att i första hand klarlägga utvecklingsmöjligheter och användningsområden för vissa nya medier, främst text-TV, data-TV och telefaksimil. Också här står vi inför en mycket snabb utvecklingsfas, och detta inom ett i vart fall delvis helt nytt område.

Även här rör det sig om bara *en* sektor där nya tekniska landvinningar tillämpas. Den tekniska utvecklingen har idag en sådan bredd,

tillväxttakt och mångfald att den endast med stora svårigheter låter sig överblickas.

Att den nya teknologin kommer att få utomordentligt stor betydelse för kommunikation och information människor emellan är helt klart. Den innebär stora positiva möjligheter men också risker.

Det kan inte råda någon tvekan om angelägenheten av att forskning kring och tillämpning av de nya teknikerna bör följas och samordnas av ett gemensamt nordiskt organ.

De nordiska länderna bör gemensamt följa utvecklingen inom videotekniken och sträva efter att uppnå överenskommelser om gemensam teknisk standard.

De nordiska länderna bör eftersträva ett gemensamt "videonät" för distribution i kassetform av sända TV-program till nordbor i utlandet.

De nordiska länderna bör som följd härav också gemensamt lösa de därmed sammanhängande upphovsrättsliga problemen.

De nordiska länderna bör gemensamt lösa de problem som är förknippade med distribution av till kassetter överförda TV-program inom Norden.

De nordiska länderna bör gemensamt överväga de kulturpolitiskt betingade initiativ som kan bli nödvändiga vid en växande marknadsföring av inspelade videoprogram, avsedda för hemmabruk.

De nordiska länderna bör gemensamt följa hela den tekniska utvecklingen inom informations- och kommunikationsområdet för att möjliggöra en effektiv och rationell samordning av utnyttjande och tillämpning.

Under hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast tillsätta ett gemensamt nordiskt organ med uppdrag att följa och samordna utveckling och användning av de i medlemsförslaget berörda mediateknikerna.

København och Stockholm den 20 juli 1979

Svend Haugaard (RV)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 807)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 552/k om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter och över medlemsförslag A 563/k om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin

(Se A 552/k, Bilaga 2)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 839)

Medlemsförslag

om enhetliga nordiska regler om mut- och bestickningsbrott

(Väckt av Erik Adamsson)

I Sverige trädde nya bestämmelser om mut- och bestickningsbrott i kraft den 1 januari 1978. Genom dessa bestämmelser har mut- och bestickningsansvaret för offentliga och enskilda funktioner samordnats och utformats i överensstämmelse med den brottskonstruktion som brottsbalken innehåller.

Mutbrottet avser den passiva korruptionen (att taga muta eller annan otillbörlig belöning) och bestickningen den aktiva (att lämna, utlova eller erbjuda sådan).

Tidigare fanns regler om mutansvar och bestickningsskydd för arbets- och uppdragstagare i offentlig verksamhet i brottsbalken och för anställda inom den enskilda sektorn i lagen med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens. Denna lags bestämmelser var emellertid i förhållande till brottsbalkens reglering mer begränsade.

Ändringen av reglerna motiverades bl. a. med att, eftersom i stor utsträckning likartade arbetsuppgifter och anställningsförhållanden numera föreligger inom samhällets privata och offentliga sektorer, alla anställda också borde utföra sina arbetsuppgifter under samma principiella ansvar.

Vidare åberopades i förarbetena till de nya bestämmelserna att samhället i allt högre grad kommit att inrikta sin verksamhet på andra uppgifter än traditionellt myndighetsutövande och numera driver en stor del av sin verksamhet i samma former som enskilda företag och organisationer. Valet av verksamhetsform borde därför inte få avgöra den anställdes rättsliga ställning. Vidare anfördes att det allmännas intresse att förhindra korruption, som motiverat införande av mut- och bestickningsansvar inom den offentliga sektorn, även finns inom den enskilda sektorn. Det underströks att inte bara arbets- och uppdragsgivare utan även allmänheten hade ett berättigat intresse av att arbets- och uppdragstagare utförde sina arbetsuppgifter utan ovidkommande hänsyn.

Bestämmelser om straff för mut- och bestickningsbrott på den offentliga sektorn finns upptagna i de danska, finska och norska strafflagarna.

I *Danmark* stadgas mutansvar för den som i utövning av offentlig tjänst eller vid fullgörande av offentligt uppdrag (hverv) oberättigat mottar gåva eller annan förmån (DSL 144 §). Den som fullgör offentligt uppdrag tillhör den ansvariga personkretsen oavsett om uppdraget

är lönat eller oavlönat, pliktmässigt eller frivilligt, grundat på offentligt val eller på privaträttsligt avtal. Ansvar för bestickning av offentlig funktionär inträder om den ifrågavarande förmånen lämnats för att förmå funktionären att företa något, varigenom han gör sig skyldig till pliktstridigt handlande (DSL 122 §). Den som lämnat förmånen i annan avsikt eller i efterhand belönat funktionären går sålunda fri från ansvar.

I *Finland* kan ansvar för mutbrott ådömas tjänsteman, som för viss tjänsteåtgärd mottar muta eller annan otillbörlig belöning (FSL 40 kap. 1 §). Bestickningsansvaret är utformat på motsvarande sätt (FSL 16 kap. 13 §). Med tjänsteman avses såväl statliga, kommunala och kyrkliga tjänstemän som valda förtroendemän. Lagtextens formulering utesluter det orsakssamband mellan muta och tjänsteåtgärd som krävs för straffbarhet.

Enligt *norsk* rätt föreskrivs straff för offentlig tjänsteman som för vidtagande eller underlåtande av tjänsteåtgärd begär oberättigad förmån för sig eller annan (NSL 112 § p. 1). Har tjänstemannen därvid tilltvungit sig förmånen genom att vägra att vidta en tjänsteåtgärd stadgas högre straff (NSL 113 § första stycket p. 2). Till personkretsen för mutansvaret hänförs alla stats- och kommuntjänstemän samt nästan alla valda "ombudsmenn". Den grundläggande ansvarsregeln omfattar även det fallet att offentlig tjänsteman mottar oberättigad förmån eller löfte därom i vetskap om att förmånen lämnas eller utlovas för att utöva inflytande på hans tjänsteutövning (NSL 112 § p. 2). Högre straff tillämpas på offentlig tjänsteman som mottar en förmån i vetskap om att den givits honom som belöning för att ha vidtagit en pliktstridig åtgärd (NSL 113 § andra stycket).

För bestickning straffas den som genom att lämna eller utlova förmån söker förmå offentlig tjänsteman att orättmätigt vidta eller underlåta tjänsteåtgärd (NSL 128 §). Bestickningsansvaret omfattar sålunda inte efterföljande belöning. Särskilda ansvarsbestämmelser gäller för korruption inom rättsväsendet (NSL 114 §).

Vad gäller korruption inom den enskilda sektorn finns ansvarsbestämmelser i finsk och norsk men inte dansk lagstiftning om otillbörlig konkurrens.

Dansk strafflag upptar emellertid ett straffbud för den, som vid tillvaratagande av annans ekonomiska angelägenheter för sig själv eller annan, av tredje man mottar ekonomisk förmån, om detta skall hållas dolt för huvudmannen. Ett motsvarande ansvar gäller för den som lämnar förmånen (DSL 299 § p. 2). På grund av de nämnda strafflagsbestämmelserna ansågs det i ett danskt betänkande från år 1966 med förslag till konkurrenslag inte erforderligt att i förslaget uppta särskilda ansvarsbestämmelser i fråga om bestickning i näringsverksamhet.

Enligt en i Norge år 1972 antagen lov om kontroll med marknadsföring är det förbjudet att i näringsverksamhet utlova eller lämna gåva

eller liknande förmån till någon som är anställd hos annan eller uppträder på annans vägnar, när det sker utan att huvudmannen vet om det, och gåvan eller förmånen är avsedd eller ägnad att förleda mottagaren till att i anställnings-, förtroende- eller uppdragsförhållandet ge givaren eller annan en ogrundad fördel (6 § första stycket). Att märka är att förbudet riktas endast mot den som är yrkesmässigt verksam i näringslivet. Förbudet sanktioneras i särskild straffbestämmelse (17 §). Av lag-systematiska skäl har det motsvarande mutansvaret upptagits i strafflagen (NSL 405 § b).

Danmark, Finland och Norge har således till skillnad från Sverige olika regler om mut- och bestickningsansvar såvitt gäller anställda i offentlig och enskild tjänst.

Det syns naturligt att lagstiftningen på detta område i de nordiska länderna är enhetlig.

Samma skäl som motiverat en samordning av reglerna i Sverige synes kunna åberopas också för motsvarande reglering i de övriga länderna. Korruptionens risker är stora både i offentlig och enskild verksamhet. Oavsett om en funktionär är i allmän eller enskild tjänst kan mutor leda till att han gör sig skyldig till oriktig tjänsteutövning eller oberoende därav skadar förtroendet för huvudmannens verksamhet. Muttagandet innebär att funktionären åsidosätter sin lojalitetsplikt mot huvudmannen, men kan också medföra skadeverkningar för tredjeman. Bestickning i näringsverksamhet kan leda till att varor eller tjänster fördyras eller försämrats eller saluförs utan korrekt information. Korruptionens ekonomiska skadeverkningar kommer här liksom på andra områden att övervältras på den enskilde medborgaren. Motverkande av kommersiell korruption kan därför sägas vara ett allmänt konsumentintresse.

Olika regler på området i de nordiska länderna kan påverka det livliga och betydelsefulla handelsutbytet mellan länderna. Ur konkurrenssynpunkt kan som antytts t. ex. bestickning i näringsverksamhet få omfattande följdverkningar.

Inte minst de allmänna strävandena fastslagna i Helsingforsavtalet, om enhetliga bestämmelser om brott och brottspåföljder motiverar att initiativ tas för att få till stånd enhetlig lagstiftning rörande mut- och bestickningsbrott.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för att förenhetliga de nordiska ländernas regler om mut- och bestickningsbrott.

Stockholm den 2 juli 1979

Erik Adamsson (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 840)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 564/j om ensartede regler om returkommission og bestikkelse (mut- och bestickningsbrott). Udvalget har behandlet forslaget på møder senest den 29. januar 1980.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget, der er fremsat den 2. juli 1979 af Erik Adams-son (s), munder ud i en indstilling om, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge forudsætningerne for at gøre de nordiske landes regler om returkommission og bestikkelse (mut- och bestickningsbrott) ensartede.

I forslaget henvises der til, at der i Sverige pr. 1. januar 1978 er gennemført en samordning af bestemmelserne om returkommission og bestikkelse inden for den offentlige og private sektor.

I Danmark, Finland og Norge er der forskellige bestemmelser vedrørende disse forhold inden for den offentlige og den private sektor.

Forslagsstilleren finder det naturligt, at lovgivningen på dette område i de nordiske lande er ensartet. Forskellige regler på området kan påvirke det livlige og betydningsfulde handelsudbytte mellem landene. Ud fra et konkurrencesynpunkt kan for eksempel bestikkelse i næringsvirksomhed få omfattende følger virkninger.

De samme motiver, som har ført til en samordning af reglerne i Sverige, kan efter forslagsstillere ns mening påberåbes som grundlag for en tilsvarende regulering af reglerne i de øvrige nordiske lande. I de svenske motiver henvises der bl. a. til, at der er tale om ensartede arbejdsopgaver og ansættelsesforhold inden for den private og den offentlige sektor. Samfundet driver endvidere en stor del af sin virksomhed i de samme former, som private foretagender og organisationer.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 12. oktober 1979—16. januar 1980 afgivet udtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiske:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark:

Justitsministeriet

Indenrigsministeriet

Amtsrådsforeningen i Danmark

Kommunernes Landsforening
 Dansk Arbejdsgiverforening

Finland:

Justitieministeriet
 Konkurrenceombudsmannens byrå
 Centralhandelskammaren
 Ålands landskapsstyrelse
 Arbejdsgivarnas i Finland centralförbund og Industrins centralförbund
 Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC
 Finlands juristförbund
 Finlands stadsförbund

Norge:

Justits- og politidepartementet

Sverige:

Riksdagens ombudsmän
 Justitiekanslern
 Riksåklagaren
 Kommerskollegium
 Konsumentverket
 Svea hovrätt
 Stockholms handelskammare
 Svenska kommunförbundet
 Landstingsförbundet
 Sveriges industriförbund
 Institutet mot mutor

Forslaget har endvidere været sendt til udtalelse hos Nordiska akademikerrådet, Københavns kommune, Frederiksberg kommune (Danmark), Finska kommunförbundet, Finlands svenska kommunförbund, (Finland), Norske kommuners sentralforbund, Norges handelsstands forbund, Norges industriforbund (Norge) og statens arbeidsgivarverk (Sverige), som ikke har afgivet udtalelser.

Remissudtalelserne kan sammenfattes således:

Nordens fackliga samorganisation, indenrigsministeriet, Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforbund, Dansk Arbejdsgiverforening, Affärsarbetsgivarnas centralförbund, Ålands landskapsstyrelse og justitiekanslern tager ikke stilling til medlemsforslaget.

Ingen udtalelser fra dansk, finsk eller norsk side anbefaler medlemsforslaget. Flertallet af svenske udtalelser stiller sig positivt til en koordinering, medens et mindretal udtaler sig imod forslaget.

Fra de udtalelser, som går *imod* forslaget, kan nævnes:

Justitsministeriet anfører, at man i Danmark i 1966 har overvejet specialbestemmelser inden for det privatretlige område, men at man ikke fandt behov for ændringer i den gældende retstilstand. Justitsministeriet er ikke siden stødt på behov for ændring af de gældende regler.

Justitsministeriet er ikke enig i den i motiveringen til forslaget fremsatte opfattelse, hvorefter forskellige regler om korruption i de nordiske lande kan påvirke det livlige og betydningsfulde handelsudbytte mellem landene. Af retsbeskyttelsesmæssige hensyn burde grænserne for strafbart forhold dog defineres så klart som muligt. Såfremt de øvrige nordiske lande finder en revision nødvendig er justitsministeriet beredt til at deltage i en fælles nordisk lovforberedelse.

Finlands juristförbund bemærker, at man i Finland har gennemført regler i 1978 på området, og at man ved vedtagelsen i den finske riksdag var bekendt med den løsning, man havde valgt i Sverige. Trods dette valgte man i Finland en anden løsning.

Centralhandelskammaren anfører, at der i Finlands lovgivning er tradition for at bedømme korruption inden for det offentlige strengere end tilsvarende forhold inden for det privatretlige arbejdsmarked.

Justisdepartementet finder ikke, at der er noget stort behov for ensartede nordiske regler om bestikkelse.

Riksåklagarens erfaring med de nye svenske regler er ringe og giver ikke grundlag for at drage sikre slutninger. Noget grundlag for at antage, at mangelen på en ensartet nordisk lovgivning på området skulle medføre større vanskeligheder, findes ikke.

Kommerskollegium er ikke bekendt med, at korruption er forekommet i noget betydeligt omfang i den internordiske handel og ser derfor ikke korruption som noget akut nordisk problem. På linje hermed er riksdagens ombudsmän.

Institut mot mutor har ikke konstateret nogen større forskel i bedømmelsen af korruption inden for den offentlige sektor de nordiske lande imellem. En sammenligning af lovreglerne for det private område giver til resultat, at de reelle forskelle er mindre, end hvad lovreglerne ved en første gennemlæsning lader formode.

Fra de udtalelser, som stiller sig *positivt* til medlemsforslaget, kan nævnes:

Konkurrensombudsmannens byrå fremhæver, at korruption ud fra såvel nærings-, konkurrence- og konsumentpolitiske synspunkter er skadelig. Under henvisning hertil og til, at man i Norden tilstræber ensartede retsregler, specielt på det næringsretlige område, anbefales medlemsforslaget.

Konsumentverket peger på, at en samordning af korruptionsreglerne ville medføre fordele også for de svenske forbrugere. Forslaget vil give øgede muligheder for at gribe ind mod korruption i danske, finske og norske virksomheder, som driver virksomhed i Sverige.

Flere remissinstanser fremhæver, at der foregår et *internationalt samarbejde* på flere felter. Justitsministeriet, Centralhandelskammaren, kommerskollegium og Stockholms handelskammare nævner således det arbejde, der pågår inden for FN med henblik på udarbejdelse af en

international konvention om bestikkelse i internationale forretningsforhold. De remissinstanser, der henviser til det igangværende internationale arbejde, er af den opfattelse, at et nordisk lovgivningsinitiativ bør afvente resultatet af det internationale samarbejde i bredere forstand.

3. Juridisk udvalg

Ingen ansvarlig person kan være uenig i, at korrupsion, hvad enten der tænkes på korrupsion inden for den offentlige eller inden for den private sektor, er et onde, som må forhindres. Ingen kan næppe heller være uenig i, at i tilfælde, hvor korrupsion konstateres, bør der skrives ind med hårde midler for at stoppe den og for at forhindre gentagelser.

Det er derfor af største betydning, at man er på vagt, hvis der konstateres tilfælde af korrupsion, som den gældende lovgivning ikke er i stand til at forhindre, eller som lovgivningen ikke er tidssvarende nok til at bremse.

Juridisk udvalg finder det derfor betydningsfuldt, at dette spørgsmål bringes frem i Nordisk Råd, når man på baggrund af erfaringerne i et land har anset det for påkrævet, at dette lands regler ændres.

Juridisk udvalg er enig med forslagsstilleren i, at flere hensyn taler for, at de nordiske landes regler om korrupsion inden for henholdsvis den offentlige sektor og den private sektor er ensartede. Gode grunde kan også anføres for, at reglerne om korrupsion inden for den offentlige sektor bør modsvares af tilsvarende regler inden for den private sektor.

Af remissudtalelserne må man drage den konklusion, at reglerne i de nordiske lande er formuleret på forskellig måde og placeret i forskellige sammenhænge i lovgivningerne. Indholdsmæssigt er der imidlertid ikke større forskelle, og udtalelserne giver ikke grundlag for at antage, at korrupsion forøvet i et land — hvad enten den finder sted inden for den offentlige eller den private sektor — vil blive bedømt væsensforskelligt fra land til land.

Af remissudtalelserne følger endvidere, at der ikke i de øvrige nordiske lande anses at være noget behov for at indføre en ordning svarende til den svenske eller i øvrigt noget behov for en ændring af de gældende regler.

På baggrund af udtalelserne fra konkurrensombudsmannens byrå i Finland og fra konsumentverket i Sverige føler juridisk udvalg sig ikke ganske overbevist om, at en harmonisering af reglerne vil være overflødig. Den svenske riksåklagarens udtalelse og de i øvrigt foreliggende udtalelser, der ikke kan anbefale medlemsforslaget, giver imidlertid ikke grundlag for at nære større tiltro til, at en harmonisering af reglerne vil kunne gennemføres på nuværende tidspunkt.

Problemet bør imidlertid følges med opmærksomhed. Juridisk udvalg vil i denne sammenhæng fremhæve, at der på bredt internationalt plan

foregår et samarbejde med det formål at forhindre korrupsion i internationale forretningsforhold. De nordiske lande deltager i dette samarbejde. Juridisk udvalg går ud fra, at man fra nordisk side stiller sig positivt over for initiativer, der tjener til en udbygning af forholdsreglerne mod korrupsion, og er indstillet på i nordisk samarbejde at tage de initiativer til gennemførelse af ændringer i de nationale lovgivninger, som en tilpasning til de internationale regler måtte nødvendiggøre.

Juridisk udvalg finder på baggrund af det foran anførte, at et lovgivningsinitiativ på nordisk plan bør afvente resultatet af det internationale samarbejde og kan derfor ikke anbefale, at der på nuværende tidspunkt iværksættes en undersøgelse af forudsætningerne for en harmonisering af de nordiske landes regler om returkommission og bestikkelse.

Juridisk udvalg indstiller derfor,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 564/j om ensartede regler om returkommission og bestikkelse (mut- och bestickningsbrott).

Stockholm, den 29. januar 1980

K. B. Andersen (S)
Formand

Nils Carlshamre (m)

Ib Christensen (DR)

Astrid Gjertsen (H)

Erkki Liikanen (Sd)

Nathalie Lind (V)

Anne-Lise Steinbach (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Liv Stubberud (A)

Reservation

Även om de nordiska länderna i stort är förskonade från korrupsion i form av mutor och bestickningar måste man konstatera att riskerna härför är stora både i offentlig och enskild verksamhet. Det faktum att olika regler gäller på detta område i de nordiska länderna är otillfredsställande bl. a. med tanke på de omfattande handelsförbindelserna mellan länderna.

Reservanterna kan därför inte acceptera utskottets beslut att skjuta på frågan till en oviss framtid under hänvisning till internationellt samarbete på detta område. Enligt vår mening är det viktigt med mera aktiva åtgärder. För oss förefaller det dessutom ologiskt att inte också på detta område eftersträva så långt möjligt enhetliga nordiska regler.

Med hänvisning till vad som anförts ovan får vi därför hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

undersöka förutsättningarna för att förenhetliga de nordiska ländernas regler om mut- och bestickningsbrott.

Stockholm den 29 januari 1980

Lennart Andersson (s)

Urpo Leppänen (Smp)

Lars Werner (vpk)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 863)

Medlemsförslag

om förbättrad nordisk transportstatistik

(Väckt av Rolf Sellgren)

Möjligheterna att på grundval av statistik kartlägga utvecklingen är av avgörande betydelse för beslutsfattare. För Nordens del finns ett relativt tillfredsställande material som ger en bild av den internordiska handelns utveckling, men det föreligger flera svårigheter att göra en liknande kartläggning av transportererna.

Det samnordiska statistiska materialet finns huvudsakligen i den nordiska statistiska årsboken, som utges av Nordiska rådet och Nordiska statistiska sekretariatet. Denna omfattar dock inte transporterade varor. På transportområdet gjordes 1969 en omfattande utredning, den s. k. *NORDTRANS (NU 1969: 13)*, som är ett av de största utredningsarbeten som gjorts i Nordiska rådets regi. Utredningar i transportfrågor görs även av Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF).

Genom arbetet med *NORDTRANS* erhöles en samlad bild av de samnordiska transportererna fram till 1967. NKTF har därefter år 1969 utarbetat en rapport som redovisar utvecklingen under tiden 1955—1969 samt prognoser för tiden fram till 1980. Genom att *NORDTRANS* inte sedermera följts upp är det förenat med svårigheter att få en överblick över godsströmmarna inom Norden åren därefter. Det görs fortlöpande statistik, men detta sker inom olika transportgrenar inom varje land för sig och där ofta olika definitioner och metoder används. Det föreligger sålunda ett stort behov att föra vidare det arbete som tidigare har gjorts. Annars riskerar vi att den stora insats som gjordes genom *NORDTRANS* går förlorad då dess uppgifter alltmer föråldras.

Frågan om åjourföring av *NORDTRANS*-statistiken behandlas under Nordiska chefsstatistikermötet av Nordiska utskottet för samfärdselstatistik (NUSA) som möts högst en gång om året. Vid dess möte i november 1977 genomgicks, såsom meddelas i ministerrådets berättelse C1, *NORDTRANS* i syfte att åjourföra de statistiska upplysningarna till år 1976. Nordiska statistiska sekretariatet anmodades att sammanställa uppgifterna för år 1976 på grundval av upplysningar från de enskilda länderna. Det påpekades, att det för några av tabellerna var nödvändigt att erhålla en närmare definition av de använda begreppen. Det anses tveksamt om alla tabeller i *NORDTRANS* över huvud taget kan åjourföras.

Vid NUSA:s möte framgick att stort behov föreligger av statistiska uppgifter på nordisk basis för att ge en beskrivning av transporterna i Norden som helhet. Det nordiska samarbetets behov av jämförlig och översiktlig statistik borde kunna utgöra en ram för den nationella bedömningen av behovet av statistik och sålunda påverka insamlingen av statistiska uppgifter på nationellt plan. Så är uppenbarligen ej fallet. Arbetet med den ovannämnda NORDTRANS-statistiken och med NUSA:s åjourföring av sitt s. k. Nordisk program for samferdselstatistik 1970 hämmas därför fortfarande av olikheter vad gäller klassifikationer m. m. i de nordiska ländernas transportstatistik, som i flera fall omöjliggör jämförelse av siffermaterial från länderna. Ett av syftena med NUSA torde vara att sammanjämka dessa olikheter så att en samlad nordisk transportstatistik blir möjlig. Vid NUSA:s möte angavs som ett problem bristen på resurser för statistikproduktion. Samma problem gäller även turiststatistiken, där inkvarteringsstatistiken dessutom försvåras av den låga svarsprocenten.

Behovet att få en bild av Nordens transportsystem har även uppmärksammats av NKTF. Kommittén har därför låtit påbörja en kartläggning av transportmarknaden i Norden för perioden 1960—1977 och där även prognoser avses redovisas för år 1990. För att uppnå jämförbarhet mellan ländernas statistik får härvid en rad olika överslagsmässiga beräkningar utföras. I syfte att undvika dubbelarbete har ett samarbete inletts mellan NKTF och NUSA.

Arbetet med den nordiska transportstatistiken försvåras, som ovan framgått, av ett antal problem. Det bör mot bakgrund härav övervägas om ej arbetet med nordisk transportstatistik bör ges en högre prioritet och tilldelas större resurser. Dessutom borde klassifikationer och metoder i de enskilda ländernas statistiska arbete utföras på ett enhetligare sätt. En norm kunde vara ECE:s s. k. European Programme for Basic (censustype) Transport Statistics som NUSA:s ovannämnda program för samfärdselstatistik bygger på. Arbetet för att finna optimala transportlösningar i Norden torde förutsätta en enhetlig transportstatistik som möjliggör exakta jämförelser mellan transporter av olika slag i de olika länderna och resultatet av olika nationella transportlösningar.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt uppfölja det statistiska arbete som utfördes av NORDTRANS-utredningen samt åstadkomma en löpande nordisk transportstatistik.

Stockholm den 7 augusti 1979

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 865)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats ett medlemsförslag om förbättrad nordisk transportstatistik. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten den 17 oktober 1979, 14 november 1979 och 31 januari 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

skyndsamt uppfölja det statistiska arbete som utfördes av NORDTRANS-utredningen samt åstadkomma en löpande nordisk transportstatistik.

Inom Norden finns ett relativt tillfredsställande material som ger en bild av den internordiska handelns utveckling, men det föreligger flera svårigheter att göra en liknande kartläggning av transporterna.

Nordisk statistisk årsbok som utges av Nordiska rådet och Nordiska statistiska sekretariatet omfattar inte statistiska uppgifter om transporterade varor. På transportområdet gjordes 1969 en omfattande utredning, den s. k. NORDTRANS (*NU 1969: 13*) i Nordiska rådets regi. Genom arbetet med NORDTRANS erhöles en samlad bild av de samnordiska transporterna fram till 1967. NKTF har därefter år 1977 utarbetat en rapport som redovisar utvecklingen under tiden 1955—1969 samt prognoser för tiden fram till 1980. Genom att NORDTRANS inte sedermera följts upp är det förenat med svårigheter att få en överblick över godsströmmarna inom Norden åren därefter. Det förs fortlöpande statistik inom olika transportgrenar inom varje land för sig, men ofta med olika definitioner och metoder.

Vid möte med Nordisk utvalg for samferdselsstatistik (NUSA) i november 1977 genomgicks, såsom meddelas i ministerrådets berättelse C 1, NORDTRANS i syfte att åjourföra de statistiska upplysningarna till år 1967.

Vid NUSA:s möte framgick att det föreligger stort behov av statistiska uppgifter på nordisk basis för att ge en beskrivning av transporterna i Norden som helhet. Arbetet med den ovannämnda NORDTRANS-statistiken och med NUSA:s åjourföring av sitt s. k. Nordisk program for samferdselsstatistik 1970 hämmas bl. a. av olikheter beträffande klassifikationer m. m. i de nordiska ländernas transportstatistik, som i flera fall omöjliggör jämförelse av siffermaterial från länderna. Ett av

syftena med NUSA torde vara att sammanjämka dessa uppgifter så att en samlad nordisk transportstatistik blir möjlig.

Behovet att få en bild av Nordens transportsystem har även uppmärksammats av NKTF. Kommittén har därför låtit påbörja en kartläggning av transportmarknaden i Norden för perioden 1960—1977 där även prognoser avses redovisas för år 1990. För att uppnå jämförbarhet mellan ländernas statistik får härvid en rad olika överslagsmässiga beräkningar utföras.

Det bör mot bakgrund härav övervägas om inte arbetet med nordisk transportstatistik bör ges en högre prioritet och tilldelas större resurser. Dessutom borde klassifikationer och metoder i de enskilda ländernas statistiska arbete utföras på ett enhetligare sätt. En norm kunde vara ECE:s s. k. European Programme for Basic (census-type) Transport Statistics som NUSA:s ovannämnda program för samfärdselstatistik bygger på. Arbetet för att finna optimala transportlösningar i Norden torde förutsätta en enhetlig transportstatistik som möjliggör exakta jämförelser mellan transporter av olika slag i de olika länderna och resultatet av olika nationella transportlösningar.

2. Remissyttrandena

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordisk utvalg for Samferdselsstatistik (NUSA)
 Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF)
 Scandinavian Airlines System (SAS)
 Nordens fackliga samorganisation (NFS)
 Nordisk Speditørforbund

Danska

Ministeriet for offentlige arbejder
 Erhvervenes Trafikudvalg
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 Landsforeningen danske Vognmænd
 Conair A/S
 Sterling Airways A/S
 Maersk Air

Finländska

Trafikministeriet
 Statistikcentralen
 Järnvägsstyrelsen
 Industrins centralförbund
 Finlands rederiförening
 Suomen kuorma-autoliitto r.y. (Finlands lastbilsförbund)
 Finnair Oy
 Ålands landskapsstyrelse
 Ålands redarförening r. f.

Norska

Samferdselsdepartementet
Statistisk sentralbyrå
Transportøkonomisk institutt
NSB, Hovedadministrasjonen
Transportbrukernes fellesorgan
Norges lastebileier-forbund
Braathens South-American & Far East Airtransport AS

Svenska

Statistiska centralbyrån (SCB)
Statens järnvägar (SJ)
Kommerskollegium
Stockholms handelskammare
Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare
Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län
Skånes handelskammare
Landsorganisationen i Sverige (LO)
Svenska arbetsgivareföreningen
Sveriges grossistförbund
Sveriges köpmannaförbund
Sveriges redareförening
Sveriges speditörförbund
Svenska åkeriförbundet
Kooperativa förbundet
Transporttekniska föreningen
Linjeflyg AB

*2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1 Nordiska*

Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF) publicerade år 1972 "Transportarbejdet i Norden" som innehöll en sammanställning av de nordiska ländernas transportstatistik och -prognoser samt en analys av transportsektorns utveckling i varje nordiskt land för sig och i Norden som helhet. NKTF har igångsatt en uppdatering av publikationen med statistik fram till år 1978 och prognoser för åren 1990 och 2000. Publikationen kommer att föreligga primo 1980. Publikationen kommer nu att innehålla en översikt över trafikolyckornas utveckling och transportsektorns energiförbrukning.

Enligt en överenskommelse med NÄT är arbetsfördelningen mellan NKTF och NUSA sålunda så avgränsad att NKTF utarbetar analyser av den nordiska transportstatistiken och påpekar för NUSA vilket behov som föreligger av ytterligare samnordisk transportstatistik.

Genom arbetet med den ovannämnda publikationen har NKTF:s arbetsgrupp uppmärksammat de svårigheter som uppstår när nordisk transportstatistik skall sammanställas och göras jämförbar. Av denna anledning stödjer NKTF medlemsförslaget.

Scandinavian Airlines System (SAS) stödjer förslaget och är betjänt av en enhetlig transportstatistik för Danmark, Norge och Sverige. SAS anser att enhetliga klassifikationer och registreringsprinciper, som föreslås, torde förbättra situationen.

Nordisk Speditörförbund stödjer förslaget.

2.1.2 *Finländska*

Trafikministeriet ställer sig i princip positivt till förslaget och stödjer åtgärder genom vilka den nordiska transportstatistiken kan förbättras.

Samnordiskt statistiskt material sammanställs på basis av uppgifter som lämnats av vart och ett av de nordiska länderna. Att uppnå en totalbild förutsätter att ett täckande och på samma principer grundat statistiskt system står till förfogande i varje land och för varje trafikform. Sålunda vore det en relativt enkel uppgift att åstadkomma en användbar samnordisk statistik.

Att komma till en sådan situation förutsätter dock att den interna transportstatistiken i varje enskilt land förbättras och harmoniseras. För finskt vidkommande kan till exempel konstateras att vägtrafikens gods-transportstatistik under hela 1970-talet varit mycket bristfällig.

För kartläggning av de inhemska vägtransporterna börjar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland framställa vägtrafikens godstransportstatistik fr. o. m. år 1980. Statistiken gäller endast i Finland registrerade fordon och endast resor inom Finland. Statistiken skall inte användas för att utreda godsflöden utan i första hand reseantal, färdlängder, godsmängder och transporterbeten.

För luftfartens vidkommande konstateras att uppgifter insamlas månatligen om godstrafiken till och från flygstationer i Finland. Av uppgifterna framgår såväl den avgående som den ankommande frakt- och postmängden i ton. Uppgifter ges separat för inrikes och internationell trafik. Av uppgifterna framgår däremot inte vart eller varifrån godset har transporterats.

För järnvägs- och insjötrafikens vidkommande kan konstateras att det existerande statistiksystemet redan nu åstadkommer eller med rimliga tilläggsåtgärder kan åstadkomma relativt detaljerade statistiska uppgifter.

Med tanke på framtidens behov är det uppenbart att förbättrad samnordisk statistik kommer att vara nödvändig också för trafiksäkerhets-samarbetet och för uppföljningen av energifrågan.

Järnvägstyrelsen ställer sig i princip positivt till medlemsförslaget och anser att möjligheterna att kartlägga utvecklingen i stora drag är beroende av huruvida användbart statistikmaterial finns att få.

Planering och eventuell påbörjan av en produktion av detta statistiksystem förutsätter en ökning av resurserna.

För den del, som berör järnvägstransporten mellan Finland och de nordiska länderna konstateras att inom ramen för gällande statistik-

system det redan för närvarande eller genom rimliga ytterligare åtgärder kan åstadkommas jämförelsevis detaljerade statistiska uppgifter.

Industrins centralförbund tillstyrker förslaget som enligt centralförbundet avsevärt skulle främja uppföljningen och utvecklingen av trafik- och transportförhållandena i Norden.

Finlands rederiförening finner förslaget bra eftersom dagens statistik till vissa delar är oenhetlig.

Suomen kuorma-autoliitto r. y. (Finlands lastbilsförbund) anför att tillräcklig statistik är en grundförutsättning för att kunna fatta beslut som rör trafiken.

Betydande brister har funnits speciellt gällande godstrafik med bilar. I Finland har man först nu satt igång en uppföljning av statistiken gällande transportarbete. Inte heller denna statistik kommer att kunna visa godsströmmen mellan de olika områdena. Även för internationell trafik är statistiken ytterst bristfällig.

Suomen kuorma-autoliitto r. y. stöder förslaget och anser, att det kunde förverkligas genom samarbete mellan NKTF och NUSA. Samtidigt bör man utreda skillnaderna mellan de nordiska ländernas statistik samt sträva efter ett förenhetligande av de metoder och klassificeringar som används.

Finnair oy konstaterar att det för flygtrafikens del existerar en fortlöpande transportstatistik vilken uppföljes såväl på flygbolagsnivå genom direkt statistikutväxling som av internationella organisationer. Därtill förefinns en hela världen omfattande flygtrafikstatistik uppgjord av det till Förenta Nationerna anknutna organet ICAO (International Civil Aviation Organization). Dessutom finns den av luftfartsmyndigheterna i varje land uppgjorda statistiken.

All denna statistik innehåller också mer eller mindre detaljerade uppgifter om flygtrafiken inom Norden. Inom Finnair har man den erfarenheten att vissa detaljerade uppgifter angående de övriga transportmedlens prestationer och utnyttjningsgrad är svåra att finna.

Lättillgängliga uppgifter av denna typ skulle vara till stor nytta vid planerandet av de olika trafikmedlens framtid uppgifter och behov på ett ur nationalekonomisk synpunkt förnuftigt sätt.

Därför stöder Finnair för sin del medlemsförslaget.

Alands landskapsstyrelse önskar allmänt framhålla sin positiva inställning till förenhetligandet av statistikarbetet i Norden. Med tanke på möjligheterna att gemensamt utnyttja statistikmaterialet är det betydelsefullt att samma klassificeringar används. Landskapsstyrelsen har nyligen inlett försök med utgivning av regional statistik. Bland annat med hänsyn härtill vore det önskvärt att vid insamling och utarbetande av statistik även beakta självstyrelseområdenas behov av regionala statistiska uppgifter.

Alands redarförening tillstyrker förslaget.

2.1.3 *Norska*

NSB Hovedadministrasjonen upplyser att preciseringar av definitioner, avgränsning och samordning av järnvägsstatistiken internationellt har tagits upp av UIC (Union Internationale des Chemins de Fer). UIC producerar löpande översiktsstatistik som täcker olika fält av järnvägsverksamheten. Man anstränger sig för att göra de statistiska uppgifterna, som översiktsstatistiken bygger på, jämförbara. Samtliga nordiska järnvägar bidrar till UIC-statistiken och deras översiktssiffror är i stort jämförbara. För några år sedan gick samtliga europeiska järnvägsförvaltningar över till en gemensam varugruppering. De nordiska järnvägarna är i ungefär samma konkurrenssituation särskilt när det gäller godstrafiken. Nuvarande nordisk statistik ger inte tillräcklig översikt över marknadsutvecklingen. NSB vill därför medverka till att förbättra den nordiska transportstatistiken.

Transportbrukernes fellesorgan stöder förslaget.

Norges lastebileier-forebund anför att deras erfarenhet visar att stort behov föreligger av att få systematisk kännedom om godsflöde och val av transportmedel. En bra transportstatistik är ett viktigt hjälpmedel. Förbundet stödjer förslaget.

Braathens — South American and Far East Airtransport AS stödjer förslagets intentioner. När det gäller statistik för luftfarten är Braathens av den uppfattningen att problemen kring statistikens jämförbarhet är minimala på grund av att den statistik som flygbolagen överlämnar till luftfartsmyndigheter, internationella organisationer och institutioner är baserad på internationella system.

2.1.4 *Svenska*

Kommerskollegium hänvisar till sitt yttrande över NORDTRANS-utredningen vari framkom att kollegiet fann att NORDTRANS-utredningen utgjorde ett bidrag till djupare diskussion om nordiskt transportsamarbete samt att materialet borde vara av värde som utgångspunkt för fortsatta utredningar avseende förutsättningarna för och utformningen av ett integrerat nordiskt transportsystem och sålunda bidra till att ge det större perspektiv inom vilket detaljplaneringen bör inpassas.

Mot bakgrund av vad kollegiet känner till finns inom Norden i dag ej någon aktuell publikation med liknande syfte som NORDTRANS-utredningen, dvs. att med utgångspunkt från näringslivets lokalisering, förändring och integrering belysa de länksystem som existerar i Norden av i dag och närmare söka utreda behovet av och fördelarna med för Norden gemensamma transportanläggningar m. m.

I detta sammanhang vill kollegiet även betona vikten av att det nordiska samarbetet såväl på transportstatistikområdet som på andra områden utformas på ett sådant sätt att en framtida anpassning mellan de

nordiska länderna och andra internationella transportsystem ej försvåras.

Kollegiet vill tillstyrka medlemsförslaget och anser det samtidigt angeläget att arbetet i ett första steg inriktas på harmonisering av de enskilda ländernas definitioner, klassifikationer, metoder etc. samt att man i detta arbete också tar befogade hänsyn till internationella normer på området. Kollegiet vill slutligen påpeka det angelägna i att dubbelarbete undviks.

Stockholms handelskammare anser i sitt svar att det finns anledning för de nordiska länderna att samordna statistikarbetet såväl på transportområdet som på andra områden och har mot den bakgrunden inget att invända mot förslaget.

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, Skånes handelskammare, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund och Kooperativa förbundet har i sina remissvar hänvisat till den promemoria som man gemensamt tagit fram med Näringslivets trafikdelegation (NTD).

Av promemorian framgår att NTD delar medlemsförslagets uppfattning om att det är av stor betydelse att beslutsfattarna har tillgång till statistik för att bedöma utvecklingen och anser att detta förhållande icke minst gäller transportområdet. NTD finner också att det uppenbarligen föreligger vissa brister när det gäller den nordiska transportstatistiken. NTD ser därför positivt på alla åtgärder som vidtas för att förbättra bilden av transporterna mellan och i de nordiska länderna. NTD framhåller vidare att jämförelser mellan olika länders transportstatistik i dag i flera fall omöjliggörs på grund av olikheter i definitioner och metoder och anser därför att en samordning vore värdefull. NTD anser också att en uppföljning av NORDTRANS skulle kunna underlätta nationella beslut som har samband med infrastrukturfrågor gällande internordiska gods- och persontransporter. Näringslivets trafikdelegation tillstyrker således förslaget men understryker samtidigt att dubbelarbete bör undvikas. NTD hälsar därför med tillfredsställelse det påbörjade samarbetet mellan NKTF och NUSA.

Utöver NTD:s synpunkter föreslår Skånes handelskammare att utredningen bör se till att statistikbearbetningen genomförs på sådant sätt att man som resultat kan utläsa trafiken mellan skilda orter/regioner inom de olika länderna. Handelskammaren anser att en sådan bearbetning är möjlig utan att företagen behöver anlitas för extra datainsamling eftersom avsändar- respektive mottagarort framgår av export- och importanmälan. Vidare framhåller Skånes handelskammare det angelägna i att statistiska uppgifter i framtiden presenteras såväl snabbare som oftare än tidigare.

Sveriges grossistförbund ifrågasätter utanför NTD:s svar om inte tillgänglig statistik bl. a. från tullmyndigheter är tillfyllest och om ej det

önskvärda förenhetligandet kan åstadkommas utan omfattande kostnadskrävande utredningsarbete.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare har ej formellt anslutit sig till NTD:s synpunkter, men avger i sitt remissvar synpunkter som helt överensstämmer med den inom NTD utarbetade promemorian.

Sveriges speditörförbund anför i sitt svar att förbundet och dess medlemsföretag behöver en väl utvecklad och fungerande transportstatistik. Speciellt uttalat är behovet av en förbättrad nordisk transportstatistik i samband med företagens utvecklingsarbete, resursplanering etc. Även den del av transportforskningen som rör transporter mellan de nordiska länderna och transporter mellan nordiskt land och andra länder skulle avsevärt underlättas genom en förbättrad statistik. Speditörförbundet anser vidare att samnordisk överenskommelse bör träffas när det gäller definitioner, statistikens omfattning, insamlings- och redovisningsmetoder. Uppgifter om avsändnings- och mottagningsort bör bearbetas ur tillgängliga uppgifter från export- och importanmälan. Därvid skulle värdefulla uppgifter om godsflöden mellan ort/region i Sverige och utländsk marknad kunna säkerställas. Speditörförbundet ger i sitt svar också exempel på ett antal variabler som skulle kunna tas fram ur tillgänglig dokumentation utan att uppgiftslämnandet från företagen behöver öka. Sveriges speditörförbund biträder således förslaget om att arbetet med nordisk transportstatistik bör ges högre prioritet och större resurser. Förbundet anser emellertid att det möjligen kan ifrågasättas om den historiska uppföljningen av NORDTRANS-utredningen bör föregå en önskvärd prioriterad uppbyggnad av den löpande statistiken.

Sveriges redareförening finner förslaget lovvärt. För att kunna göra relevanta jämförelser mellan de nordiska länderna är det av stor betydelse att klassifikationer och metoder i de enskilda ländernas statistik utförs på ett enhetligare sätt.

Vad gäller sjöfartens transportarbete längs de svenska kusterna saknas alltså fortlöpande statistik på detta område.

Med tanke på de ständigt ökande energikostnaderna som vi haft under 1970-talets senare del och som med stor sannolikhet kommer att bli ytterst besvärande under 1980-talet borde det vara en angelägen uppgift att erhålla en för alla transportmedel belysande statistik. Denna skulle kunna ge beslutsfattarna erforderliga underlag för att verksamt bidra till att den nordiska infrastrukturen på sikt ger ett så optimalt utbyte som möjligt på transportområdet.

Svenska åkeriförbundet konstaterar att en tämligen detaljerad statistik över lastbilarnas transportarbete finns tillgänglig i Sverige. Såvitt förbundet känner till finns ingen motsvarande statistik i de övriga nordiska länderna.

Vad gäller den gränsöverskridande trafiken finns i princip endast statistik över svenska lastbilars transportarbete till länder på kontinenten (exkl. Danmark), med vilka Sverige ingått avtal om reglering av landsvägstransporter. För trafiken mellan de nordiska länderna finns ingen motsvarande statistik.

För såväl trafiken inom som mellan de nordiska länderna föreligger därför behov av en kontinuerlig statistik, som är jämförbar mellan de olika länderna och som kan utgöra underlag för prognoser. Statistiken bör bygga på en gemensam nomenklatur, t. ex. ECE:s s. k. European Programme for Basic Transport Statistics.

Transporttekniska föreningen anför att bristen på jämförbar och aktuell nordisk trafik- och transportstatistik är påtaglig. Detta på grund av att de nordiska länderna mer och mer växer samman till en ekonomisk enhet där konkurrens finns icke endast på det egna begränsade området utan även på mera avlägsna områden. Föreningen stödjer förslaget.

Linjeflyg stödjer förslaget och hänvisar till SAS:s yttrande.

2.2 Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till medlemsförslaget.

2.2.1 Danska

Erhvervenes Trafikudvalg meddelar på de tillfrågade organisationernas vägnar att man inte finner något väsentligt behov föreliggande för den i medlemsförslaget föreslagna statistiken.

Landsforeningen danske Vognmænd anför att de, som levererar basuppgifterna för transport- och trafikstatistiken, knappast kan åstadkomma ytterligare uppgifter än de redan nu avger. Därför bör det noggrant prövas om nya undersökningar bör sättas igång. Enligt landsforeningens uppfattning bör man vänta med att igångsätta en löpande statistisk undersökning tills man vet på vilka områden nordiska beslut kommer att fattas.

2.2.2 Norska

Samferdselsdepartementets representant i Statistisk sentralbyrås utvalg for samferdselsstatistikk är ense med NUSA om att det snarast bör utredas om behov av att få fram jämförbar trafik- och transportstatistik på nordisk basis föreligger.

Departementet anser att en arbetsgrupp, där brukare och producenter av statistiken är representerade, bör utreda frågan.

Departementet för sin del föredrar en bra löpande/periodisk statistik framför upprepning och åjourföring av projekt av typ NORDTRANS.

2.3 Remissinstanser som avstår ifrån att ta direkt ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Nordiska

Nordens fackliga samorganisation har inga anmärkningar till förslaget.

Nordisk utvalg for Samferdselsstatistikk (NUSA) konstaterar att ett program för samarbetet inom NUSA utarbetades år 1972. Programmet är baserat på ECE's European Programme for Basic Transport Statistics. Samarbetet på det samferdselsstatistiska området har dock snarare ägt rum kring särskilda områden inom statistiken än kring programmet, som inte har visat sig vara lätt att följa eller ägnat för diskussioner inom NUSA. ECE:s program är nu över tio år gammalt och antas behöva genomgå och åjourföras.

NUSA anser att definitionerna i de nordiska ländernas samferdselsstatistik i stort sett sammanfaller. Klassifikationsfrågan tas upp i samband med all statistik som behandlas i NUSA.

NUSA har till syfte att i Nordisk statistisk årsbok få in den officiella samferdselsstatistiken i Norden t. ex. transporternas mängd och transportarbetet fördelat på olika transportmedel. Detta kan ske när den nationella statistiken har fått en jämförbar uppställning.

Under de senaste åren har kontakter etablerats mellan NUSA och NÄT, NUSA och NKTF, NUSA och NTR och NTTK.

En plan för åjourföring av vissa tabeller i *NORDTRANS*-utredningen framlades vid NUSA:s möte i november 1977. På grund av otillräckliga resurser uppskötts arbetet och det visade sig med hänsyn till det arbete som NKTF hade igångsatt att det förelåg risk för dubbelarbete. Vid NUSA:s möte i Köbenhavn förelåg uppgifter om att NKTF:s publikation skulle bli klar under 1980. Man enades om att NUSA och dess medlemmar skulle bistå NKTF med information efter behov. Beträffande *NORDTRANS*-utredningen beslöt NUSA att ta upp frågan om uppdatering till ny behandling när innehållet i NKTF:s publikation förelåg.

Förbättringar i samferdselsstatistiken kräver både resurser och tid. Alla de nordiska ländernas resurser för statistiskt arbete är förmodligen så små att en utbyggnad av samferdselsstatistiken skulle kräva ökade anslag. Med hänsyn till de knappa resurserna som tilldelas det statistiska arbetet prioriterar länderna det nationella behovet högt. Man kan därför inte förvänta sig att samarbetet inom NUSA leder till snabba förbättringar av statistiken sett ur nordisk synvinkel. NUSA anför att en arbetsgrupp bör få i uppdrag att utreda vilken jämförbar data det är störst behov för.

2.3.2 Danska

Ministeriet for offentlige arbejder hänvisar till det remissvar som Nordisk utvalg for samferdselsstatistik (NUSA) har avlåtit. Därutöver fram-

håller ministeriet när det gäller att ställa ytterligare resurser till förfogande för samordning av den nordiska transportstatistiken att det måste ske på bekostnad av andra statistiska uppgifter på transportområdet där resurserna knappast möjliggör omprioritering av arbetet med att samordna den nordiska statistiken. Ministeriet framhåller dock att utbyggnad av och samordning av den nordiska statistiken till stor del är beroende av att ländernas nationella transportstatistik förbättras.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har inga anmärkningar till förslaget.

Conair A/S är inte bekant med *NORDTRANS*-utredningen och kan därför inte ha några synpunkter beträffande den.

Conair anser det önskvärt att de nordiska ländernas luftfartsstatistik harmoniseras när det gäller utformningen samt att den publiceras snabbarare.

Sterling Airways och *Maersk Air* har inte några kommentarer till förslaget.

2.3.3 *Finländska*

Statistikcentralen (SC) konstaterar att *NUSA* år 1970 utarbetade ett samfärdselstatistiskt program som baserade sig på *ECE:s* European Programme tillämpat på nordiska förhållanden. Detta program skall framläggas vid *NUSA:s* konferens 1980 för att då få sin slutliga utformning. Programmet omfattar alla former av samfärdsel jämte stödtjänster.

Orsaken till att programmet inte har kunnat fullföljas i sin helhet på tio år beror på många olika saker. Inget nordiskt land har haft så stora resurser för statistikproduktion till sitt förfogande att det har varit möjligt att utnyttja de resurser som programmet förutsätter uteslutande till samfärdselstatistik. På grund av nationella särdrag, olika företagsformer, lagstiftning o. d. varierar uppgiftsbehovet i de olika länderna. Dessa behov avgör i första hand hur resurserna fördelats på de olika statistikgrenarna. Då det gäller samordningen av statistik ger det nordiska programmet endast rekommendationer rörande vilket slag av statistik och vilka uppgifter som skall ingå i statistiken över samfärdseln i respektive land. Det upptar däremot inte klassificeringar, definitioner, områdesindelningar o. d. *NUSA* har dock gjort jämförelser mellan de olika ländernas statistik även då det gäller dessa uppgifter. Man har lyckats förenhetliga klassificeringarna. Skillnaderna i statistiken mellan de olika länderna beror ofta på olika bestämmelser eller lagstadganden, t. ex. olika definitioner rörande motorfordon och olika registreringsbestämmelser. I dessa fall förutsätter en samordning av statistiken att lagstiftningen förenhetligas.

Det är svårt redan i det egna landet att samordna samfärdselstatistiken då den uppgörs decentraliserat. Detta gäller i synnerhet Finland

där t. ex. järnvägsstatistiken görs upp av järnvägsstyrelsen, sjöfartsstatistiken av sjöfartsstyrelsen, luftfartsstatistiken av luftfartsstyrelsen, den utrikes transportstatistiken av tullstyrelsen, vägtrafikstatistiken saknas nästan helt med undantag för motorfordonsstatistiken.

Alla medlemmar i NUSA sköter uppgifterna i utskottet vid sidan av det ordinarie arbetet. NUSA-programmet är mycket omfattande. Förutom de punkter som ingår i det nordiska programmet upptar det rese-, härbärgerings- och vägtrafikolycksstatistik. Det är därför inte möjligt för NUSA att planera och utarbeta en fortlöpande gemensam nordisk transportstatistik. Varje NUSA-medlem svarar för sitt eget verks samfärdselstatistik och försöker i sitt arbete tillämpa de gemensamma rekommendationerna inom ramen för de resurser som finns. För att upprätta en gemensam statistik fordras heltidsanställda tjänstemän i varje land som enbart sköter denna uppgift.

NUSA och de statistiska centralbyråerna som står bakom kan synbarligen insamla de uppgifter som behövs för uppdatering av NORD-TRANS-utredningen i den utsträckning som de finns tillgängliga. Däremot måste dock varje statistisk centralbyrå själv inom ramen för sina resurser avgöra hur den skall förfara med uppgifter som inte finns tillgängliga.

Enligt SC har det nordiska statistiksamarbetet splittrats på alltför många instanser som alla har olika medlemmar. Kontakten och informationen löper inte mellan medlemmarna. Enligt SC bör de olika organen inom Nordiska rådet endast påvisa behovet av statistik. Själva uppgörandet av statistiken bör ges åt de myndigheter som upprättar samfärdselsstatistik. De bör även vid behov beviljas tilläggsresurser.

2.3.4 *Norska*

Remissvaret från *Statistisk sentralbyrå* stämmer överens med svaret från Nordisk utvalg for samferdselsstatistik (NUSA).

Transportøkonomisk institutt (TØI), som är det nationella forskningsorganet för samfärdse i Norge, är både brukare och producent av nordisk samfärdselsstatistik. Genom institutets arbete med nordisk samfärdselsforskning har TØI alltid ansett att behov föreligger av att få jämförbar samfärdselsstatistik för Norden. TØI har därför deltagit i nordiskt samarbete i syfte att få fram sådan statistik bl. a. inom NKTF.

Med hänsyn till forskning och utredning bör syftet med nordisk samfärdselsstatistik vara dels att publicera periodisk statistik som är jämförbar och visar huvudlinjerna på nationellt plan och dels att vara tillgänglig för forskning och utredning på aktuella avgränsade områden.

TØI menar att en tvärfacklig nordisk arbetsgrupp bör få i uppgift att utreda behovet och syftet med nordisk jämförbar översiktsstatistik på samfärdselsområdet.

2.3.5 Svenska

Statistiska centralbyrån (SCB) har inte haft möjlighet att närmare bedöma behovet av utbyggd transportstatistik i de nordiska länderna jämfört med andra utbyggnadsbehov, men delar givetvis förslagsställarens mening, att vid en utbyggnad, statistiken bör göras jämförbar och därigenom anpassad för nordiska översikter på transportområdet. I yttrandet redovisas mot bakgrund härav SCB:s bedömning av det arbete som för svensk del torde krävas för en uppdatering av NORDTRANS-utredningen på ett sådant sätt att denna därefter kan ligga till grund för löpande åjourföring.

I förslaget nämns de svårigheter som visat sig föreligga för att företa en uppdatering av NORDTRANS-utredningen. SCB kan förstå detta mot bakgrund främst av att vissa tabellsammanställningar i utredningen byggde på ofullständigt statistiskt material och därmed fick karaktär av uppskattningar. För det fall resurser skulle beviljas för en åjourföring är det därför viktigt att de sammanställningar och tabeller som framställs vilar på säkert statistiskt underlag, förankrat i medlemsländernas egen transportstatistik.

Sammanfattningsvis framför SCB

att vid en eventuell åjourföring av NORDTRANS-utredningen eller annorledes vid utbyggnaden av samfärdsel- och transportstatistiken i medlemsländerna, definitioner och standarder som antagits i de europeiska och nordiska programmen används så att statistiken kan följas upp löpande på grundval av medlemsländernas egen statistik samt

att prioriteringen av jämförbar samfärdselstatistik lämpligen görs inom etablerade organ för det nordiska samarbetet till vägledning för medlemsländernas egen prioritering och anslagsframställning.

Statens järnvägar (SJ) redogör för de statistiska uppgifter om gods-transporter med järnväg som de utför och framhåller att de eftersträvar att förbättra järnvägstransporternas jämförbarhet med transporterna med andra transportmedel.

Svenska arbetsgivareförningen meddelar att föreningen avstår från att yttra sig i ärendet men bifogar samtidigt synpunkter från Svenska åkeriförbundet som SAF fått ta del av genom medlemsförbundet Biltrafikens arbetsgivareförbund. *Svenska åkeriförbundet* anser att det finns behov av en årlig kontinuerlig statistik för såväl trafiken inom som mellan de nordiska länderna och att statistiken bör bygga på en gemensam nomenklatur, t. ex. ECE:s.

Landsorganisationen i Sverige meddelar att de efter hörande av Statsanställdas förbund och Svenska transportarbetarförbundet avstår från yttrande över förslaget.

Sveriges handelsagenters förbund och *Tjänstemännens centralorganisation* har meddelat kommerskollegium att de inte har några synpunkter i ärendet.

3. *Utskottet*

Medlemsförslaget syftar dels till att NORDTRANS-utredningens statistiska arbete uppföljs och dels till att en löpande nordisk transportstatistik åstadkoms.

Förslaget har remissbehandlats i vanlig ordning och majoriteten av remissinstanserna ställer sig positiva till medlemsförslaget. Det är en allmän inställning bland tillfrågade myndigheter och transportföretag att behov föreligger dels av att göra transportstatistiken i de nordiska länderna jämförbar och dels av att åstadkomma en löpande nordisk transportstatistik.

När det gäller uppföljning av NORDTRANS-utredningen vill utskottet anföra följande. Såsom framgår av medlemsförslaget lät Nordiska rådet år 1967 göra en allmän undersökning av Norden som transportpolitisk enhet, NORDTRANS-utredningen. Syftet var att med utgångspunkt från näringslivets lokalisering, förändring och integrering belysa de länksystem som existerade i Norden och söka utreda behovet av och fördelarna med för Danmark, Finland, Norge och Sverige gemensamma transportanläggningar. NORDTRANS-utredningen innehöll bl. a. statistiska uppgifter om godsmängder och förändringar i godsmängder fördelade efter transportmedel och -avstånd, och in- och utförda varukvantiteter fördelade på transportmedel.

NORDTRANS-utredningens statistiska uppgifter har inte uppdaterats, men Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF) publicerade år 1972 en översikt över person- och godstransporternas utveckling i Norden under tiden 1955—1969 och prognoser för tiden fram till år 1980. NKTF har sedan igångsatt en uppdatering av publikationen som bl. a. skall innehålla statistiska uppgifter om godstransporterna i Norden och deras fördelning på transportmedel fram till år 1978 samt prognoser för åren 1990 och 2000. Publikationen skall vidare innehålla översikt över trafikolyckorna fördelade på transportmedel och över transportsektorns energiförbrukning. Uppdateringen beräknas bli klar under 1980.

NKTF kommer därefter att utarbeta en lista över de transportuppgifter som NKTF anser vara dåligt belysta i de nordiska ländernas transportstatistik.

År 1977 tog Nordisk utvalg for samferdselsstatistik (NUSA) upp frågan om uppdatering av NORDTRANS-utredningens statistiska uppgifter efter en anmodan därom från Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT). NUSA beslöt åjourföra en del av NORDTRANS-statistiken, men innan arbetet påbörjades erhöll NUSA uppgifter om det ovannämnda arbete som NKTF igångsatt. NUSA beslöt då för att undvika dubbelarbete återuppta frågan om uppdateringen först när NKTF:s publikation föreligger.

Trafikutskottet anser det vara ytterst viktigt för beslutsfattare, planerare och transportföretag att ha tillgängliga uppgifter om transportflödet i Norden. Enligt en del av remissinstanserna råder det dock någon ovisshet om vilka statistiska uppgifter om transporter mellan de nordiska länderna och mellan Norden och omvärlden som bör prioriteras. Mot denna bakgrund föreslår trafikutskottet att en arbetsgrupp, i vilken transportörer och andra berörda från näringslivet och myndigheter samt NKTF och representanter från de statistiska centralbyråerna ingår, tillsätts för att värdera vilka statistiska uppgifter om de nordiska transporter i NORDTRANS-utredningen som i första hand bör uppdateras. Trafikutskottet betonar särskilt vikten av att utöver producenter av statistiken även brukare av statistiken ingår i gruppen. För att undvika dubbelarbete bör arbetsgruppen när den uppskattar behovet av uppdatering ta i betraktande det arbete som för närvarande utförs i NKTF:s regi angående översikt över transporter i Norden.

Beträffande förslagens syfte att åstadkomma löpande nordisk transportstatistik framför utskottet följande.

NUSA, som upprättades år 1952, och i vilket ingår representanter för de nordiska ländernas statistiska centralbyråer, har som uppgift att arbeta för harmonisering av de nordiska ländernas transportstatistik. NUSA och de statistiska centralbyråerna har i sina remissvar upplyst att arbetet med att harmonisera transportstatistiken försvårats på grund av ett antal omständigheter, däribland att lagstiftningen varierar mellan länderna, att statistiken inom länderna inte alltid är samordnad och på grund av bristande resurser. NUSA och de nationella statistiska centralbyråerna arbetar för att Nordisk statistisk årsbok skall innehålla den officiella samfärdsstatistiken som är jämförbar samtidigt som de arbetar för att förbättra statistiken på de områden där så behövs.

Av remissvaren framgår att ett klart behov av producerad och publicerad löpande nordisk transportstatistik föreligger. Den första målsättningen för att åstadkomma detta torde vara att få till stånd enhälliga statistiska system i varje nordiskt land och för varje trafikgren. Det är uppenbart att denna målsättning inte kommer att nås inom överskådlig framtid om inte arbetet med att förenhetliga de nordiska statistiska systemen på transportområdet får högre prioritet och förstärkta resurser.

Mot denna bakgrund får trafikutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. låta utvärdera vilka statistiska uppgifter i NORDTRANS-utredningen som i första hand bör uppdateras
2. möjliggöra produktion av löpande nordisk transportstatistik.

Stockholm den 31 januari 1980

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Inge Fischer Møller (S)

Stefán Jónsson (AB.)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om gemensam nordisk registrering av läkemedel

(Väckt av Bror Lillqvist, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman och Bernhardt Tastesen)

De flesta länders lagstiftning innehåller regler om hantering av läkemedel eftersom det anses väsentligt att man från myndigheternas sida har kontroll över de läkemedel som saluförs. Regler finns dels om godkännande och registrering, dels om stickprovskontroll. Villkoren för att ett preparat skall godkännas som läkemedel är i regel att det framställs på ett betryggande sätt och har den verkan som anges av fabrikanter. Registreringsplikten anses ha ett stort värde i synnerhet då till följd av utvecklingen av många starkt verksamma medel kontrollen över biverkningarna blivit allt viktigare. I de nordiska länderna infördes lag om läkemedelsregistrering i Norge år 1928, i Sverige år 1934, i Danmark år 1954 samt i Finland år 1964. I praktiken har dock registrering av läkemedel gällt i Danmark och Finland under betydligt längre tid.

Nordiskt läkemedelssamarbete påbörjades redan 1923 mellan de nordiska ländernas farmakopénämnder. En nordisk farmakopénämnd bildades 1948. En gemensam nordisk farmakopé, innehållande standardiserade beskrivningar av läkemedel, förelåg färdig 1964. Samarbete beträffande granskning av de på olika sätt sammansatta läkemedlen, de s. k. specialiteterna, kom i gång redan före andra världskriget. Föreståndarna för de farmaceutiska kontrolllaboratorierna har årliga sammankomster bl. a. för att utbyta erfarenheter rörande olika analysmetoder. Detta samarbete har under årens lopp utbyggt ytterligare i syfte att åstadkomma en viss arbetsfördelning mellan de läkemedelskontrollerande organen.

Inom Nordiska rådet togs frågan om läkemedelssamarbete upp tidigt (rekommendation nr 15/1954 om samarbete i fråga om läkemedel, nr 12/1962 om samarbete i fråga om läkemedelsforskning).

Arbetet med dessa rekommendationer har bl. a. resulterat i att en nordisk läkemedelsnämnd upprättades 1975. Nämnden skall fungera som ett rådgivande organ för hälsovårdsmyndigheterna och verka för en harmonisering av läkemedelslagstiftning och administrativ praxis i Norden.

Efter initiativ från rådet gäller nordisk receptgiltighet sedan 1977.

Vad gäller frågor om registrering har läkemedelsnämnden utfört en

kartläggning över i Norden inneliggande ansökningar om registrering av farmaceutiska specialiteter och arbetet på dessa. I första hand har det gällt ansökningar för nya substanser, nya kombinationer eller nya indikationer, d. v. s. ansökningar som kräver ett mer omfattande utredningsarbete.

Samarbetet på det nordiska planet anses ha medfört påtagliga effektivitetsvinster. Redan nu utbyter kontrollorgan registreringsprotokoll för att informera varandra om sina ställningstaganden.

Värdet av nordiskt samarbete på läkemedelsområdet har också berörts i svenskt utredningsarbete. 1978 framlades således en utredning om den statliga läkemedelskontrollen. I de fall samma registreringsansökan ges in till två eller flera registreringsmyndigheter i Norden skulle enligt utredningen de överväganden och värderingar som har gjorts i ett land kunna utgöra underlag för ställningstagande även i annat nordiskt land.

Vid remissbehandlingen av utredningen har flera instanser påpekat värdet av ett ökat nordiskt samarbete. Särskilt har understrukits den av utredningen skisserade möjligheten att godkänna varandras undersökningar av registreringsansökningar. Genom ett sådant förfarande skulle dubbelarbete undvikas och handläggningstiden minskas.

Vissa remissinstanser har anfört, att det torde vara realistiskt att i en första samarbetsfas eftersträva ett ömsesidigt accepterande av ett lands bedömning av den vetenskapliga dokumentationen. I en senare fas skulle samarbetet kunna inriktas på harmonisering av registreringskraven, av vilka åtskilliga är näringspolitiskt grundade. Särskilt läkemedelsindustrins företrädare har anfört att ett ökat internationellt samarbete inom läkemedelskontrollen, i första hand en gemensam nordisk registrering, på sikt kan lösa de grundläggande problemen inom de enskilda ländernas läkemedelskontroll.

Riskerna med nya läkemedel nödvändiggör en noggrann kontroll, något som i sin tur medför en tidskrävande procedur. Kravet på säkerhet måste förenas med allmänhetens och läkarnas intresse av att nya effektiva läkemedel så snabbt som möjligt kan utnyttjas. Det är därför nödvändigt att kontroll och registrering av läkemedel organiseras så rationellt som möjligt. Ett sätt att åstadkomma en sådan rationell hantering är att som anförts i ovannämnda utredning kontroll och registrering sker i nordisk samverkan.

Vi anser således, att målsättningen för samarbetet bör vara att nya läkemedel godkänns i de fem nordiska länderna utan att kontrollproceduren måste upprepas fem gånger. Vi är medvetna om att ett formellt avtal om nordisk registrering torde vara en målsättning på längre sikt. Det väsentliga är dock att ett i praktiken fungerande system skapas, som möjliggör ömsesidigt godkännande av de undersökningar som skall ligga till grund för läkemedelsregistrering.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att
undersöka möjligheterna till en gemensam nordisk registrering
av läkemedel.

Helsingfors, Stockholm och København den 24 augusti 1979

Bror Lillqvist (Sd)

Sture Palm (s)

Anna-Greta Skantz (s)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 895)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om gemensam nordisk registrering av läkemedel. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Stockholm den 28—29 januari och i Reykjavík den 5 mars 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till en gemensam nordisk registrering av läkemedel.

I de flesta länders lagstiftning finns regler om hantering av läkemedel. Reglerna kan avse godkännande, registrering och stickprovskontroll. För att ett läkemedel skall få registreras krävs att det tillverkats under betryggande former samt har den verkan som angivits. I Norge infördes lag om läkemedelsregistrering år 1928, i Sverige år 1934, i Danmark år 1954 samt i Finland år 1964.

Nordiskt läkemedelssamarbete inleddes år 1923 mellan de nationella farmakopénämnderna. År 1948 bildades den nordiska farmakopénämnden och år 1964 blev den nordiska farmakopén färdig. Vad beträffar granskningen av medicinska sammansatta läkemedel, s. k. specialiteter, inleddes samarbetet före andra världskriget. Mot bakgrund av rekommendationer som antagits i Nordiska rådet etablerades år 1975 en nordisk läkemedelsnämnd, som har till uppgift att verka rådgivande för hälsovårdsmyndigheterna i de nordiska länderna samt arbeta för harmonisering av läkemedelslagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

I september 1977 infördes receptgiltighet.

Nordiska läkemedelsnämnden har kartlagt ansökningarna om registrering av farmaceutiska specialiteter och arbetet därmed — i första hand arbetet med nya substanser — kombinationer eller indikationer. Kontrollorganen i de nordiska länderna utbyter registreringsprotokoll. I Sverige framlades år 1978 en utredning om statlig läkemedelskontroll som bl. a. förordade att i de fall registreringsansökan inges till två eller flera av de nordiska länderna skall överväganden och värderingar som görs i ett land kunna utgöra underlag för ställningstaganden i det andra nor-

diska landet. Värdet av ett ökat nordiskt samarbete betonades av flera av de remissinstanser som yttrade sig över utredningen. Genom ömsesidigt godkännande av registreringsansökningar kan dubbelarbete undvikas och handläggningstiderna minskas ned. I en första fas skulle ömsesidigt godkännande kunna ske av den vetenskapliga bedömningen som gjorts i ett nordiskt land. Samarbetet kunde sedan i en andra fas utvidgas till harmonisering av registreringskraven, som i en del fall är näringspolitiskt motiverade. Kontroll och registrering av läkemedel bör ske så rationellt och effektivt som möjligt. Samma kontrollprocedur skall inte behöva upprepas fem gånger, dvs i vart och ett av de nordiska länderna. På längre sikt avtecknar sig ett avtal om nordisk registrering av läkemedel som ett mål. Att ett i praktiken fungerande system för ömsesidigt godkännande av de undersökningar som görs i samband med läkemedelsregistrering etableras är väsentligt, anser förslagsställarna.

2. Remissinstanserna

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska läkemedelsnämnden
 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning

Danmark

Industriministeriet
 Landbruksministeriet
 Indenrigsministeriet
 Sundhedsstyrelsen
 Danmarks Apotekerforening
 Brancheforeningen af Farmaceutiske Industrivirksomheder i Danmark
 — BFID
 Foreningen af danske Medicinfabrikker — MEFA
 Medicinimportørforeningen, MEDIF
 Foreningen af Medicingrossister, MEGROS
 Den almindelige danske Lægeforening
 Dansk Tandlægeforening
 Den danske Dyr lægeforening
 Dansk Farmaceutforening
 Dansk Selskab for antroposofisk Medicin
 Danmarks farmaceutiske Selskab
 Færøernes landsstyre

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
 Medicinalstyrelsen
 Socialstyrelsen
 Helsingfors universitet, rektorsämbetet

Tammerfors universitet, medicinska fakulteten
Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten
Kuopio högskola
Reumaförbundet
Lungskadeförbundet
Industrins centralförbund
Läkemedelsindustriföreningen
Medicinimportörerna
Finlands apotekareförening
Ålands landskapsstyrelse
Akava

Norge

Sosialdepartementet
Norges medisinalindustris felleskontor
Den norske veterinærforening
Norsk medisinaldepot
Universitetet i Oslo
No-Re-Farm — Felleskontor for norske representanter for utenlandske farmasøytiske fabrikker

Sverige

Socialstyrelsen
Universitets- och högskoleämbetet
Uppsala universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden
Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden
Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden
Göteborgs universitet, rektorsämbetet och medicinska fakultetsnämnden
Umeå universitet, medicinska och odontologiska fakultetsnämnderna
Karolinska institutet, rektorsämbetet och farmakologiska institutionen
Sveriges läkarförbund
Svenska läkaresällskapet
Sveriges tandläkareförbund
Sveriges veterinärförbund
Sveriges farmaceutförbund
Läkemedelsindustriföreningen och Representanterna för utländska farmaceutiska industrier (gemensamt yttrande)
Apotekarsocieteten

2.1. *Remissinstanser som tillstyrker utvidgat nordiskt samarbete vid läkemedelsregistrering*

2.1.1. *Nordiska*

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) framhåller, att det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet, som pågått under lång tid, varit konstruktivt och resultatrikt. Förutom att samarbetet lett till tillkomsten av läkemedelsnämnden förekommer en rad mer eller mindre formella möten mellan företrädare för de nordiska ländernas läkemedelsmyndigheter.

NLN:s uppgift är att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet. Samordning och utredning av kontrollen av farmaceutiska specialiteter kommer att vara nämndens viktigaste uppgift de närmaste åren.

En rad aktiviteter har påbörjats eller genomförts som utgör steg på vägen mot en mera enhetlig nordisk läkemedelspolitik.

Danskt EG-medlemskap anses utgöra hinder för ingåendet av ett egentligt nordiskt avtal om nordisk läkemedelsregistrering t. ex. genom inrättandet av ett gemensamt beslutande organ. Ett utbyggt nordiskt samarbete och en gemensam nordisk hållning i registreringsfrågor är dock fullt möjlig. Att nordiskt samarbete på lagstiftningsområdet normalt sker på ett informellt och pragmatiskt sätt bedömes i sammanhanget vara av betydelse. I oktober 1980 hålls ett symposium i ämnet i Danmark till vilket inbjudits representanter för läkemedelsmyndigheterna, registreringsnämnderna och läkemedelsindustriorganisationerna. Rapport från symposiet väntas föreligga i början av år 1981 och kan då överlämnas till ministerrådet och Nordiska rådet. För att en farmaceutisk specialitet skall få registreras krävs att tillverkarna tar fram dokumentation som styrker dess medicinska värde samt att biverkningar inte står i missförhållande till den avsedda effekten. Före registreringen sker ett omfattande granskningsarbete. I allt större utsträckning utarbetas skriftlig dokumentation i form av utredningsprotokoll, som utbytes mellan länderna.

På längre sikt innebär ökat nordiskt samarbete i registreringsfrågor resursbesparingar genom att en arbetsfördelning kan uppnås. På kort sikt kan arbetet med registreringsprotokollen dock innebära ökade arbetsinsatser. Att undersöka möjligheterna till gemensam nordisk läkemedelsregistrering är en uppgift som stadgeenligt åvilar nämnden. Registreringssamarbete är det område som NLN för egen del prioriterat högst.

2.1.2. Danmark

Industriministeriet påpekar att gemensam nordisk registrering av läkemedel förmodas förutsätta enhetlig lagstiftning på området. Detta är i och för sig önskvärt, men torde bli tidskrävande och förbundet med betydande svårigheter. För samhandeln med läkemedel skulle gemensamt godkännande av vetenskapliga undersökningar medföra fördelar.

Landbruksministeriet har inga invändningar mot medlemsförslaget, som man anser utgöra en naturlig utveckling av samarbetet inom läkemedelsnämnden. Inom EG pågår överläggningar om inbördes till nämning av medlemsstaternas lagstiftning rörande veterinärmedicinska preparat. Indenrigsministeriet som skött dessa förhandlingar får värdera om ett nordiskt samarbete kan hindras av utvecklingen inom EG.

Sundhedsstyrelsen erinrar om att ett konstruktivt och nära samarbete

inletts mellan de nordiska länderna på läkemedelsområdet. Av stor betydelse är de mer eller mindre informella möten som sker mellan läkemedelsmyndigheternas representanter. Inom den nordiska läkemedelsnämnden kommer samarbete om läkemedelsregistrering att vara den viktigaste verksamheten under kommande år. Danmarks EG-medlemskap utgör emellertid ett väsentligt hinder för ingåendet av ett egentligt avtal om gemensam nordisk registrering, men inte nödvändigtvis för ett utbyggt nordiskt samarbete om läkemedelsregistrering. Redan idag har praktiska steg tagits i riktning mot ett samarbete av åsyftad natur beträffande läkemedelsregistrering. Vid ett nordiskt symposium år 1980 skall dessa frågor behandlas.

Den almindelige danske Lægeforening stöder medlemsförslaget principiellt. Vissa praktiska problem kan emellertid hindra dess genomförande nämligen de långsiktiga planer som finns på att införa gemensam registrering av läkemedel inom EG, vilket kan skapa betydande svårigheter för ett nordiskt samarbete på området. Den existerande norska behovsparagrafen vid registrering av läkemedel kan vara svår att acceptera som lagfäst princip visavis EG.

Ett utbyggt nordiskt samarbete mellan de nordiska registreringsmyndigheterna, särskilt vad gäller underlaget för beslutsfattandet i registreringsnämnderna, kan vara en realistisk möjlighet.

Dansk Tandlægeforening och *Den danske Dyrelægeforening* stöder båda medlemsförslaget.

Dansk Farmaceutforening stöder fullt ut alla förslag som kan medverka till att påskynda utvecklingen i riktning mot nordisk registrering av läkemedel. Genom det danska medlemskapet i EG har möjligheterna att förverkliga medlemsförslaget minskat. Detta har använts som argument mot ett vidare nordiskt samarbete på läkemedelsområdet av danska myndigheter.

Færøernes landsstyre anser det i högsta grad vara av intresse för hälsovårdsmyndigheterna på Färöarna att medlemsförslaget förverkligas.

2.1.3. Finland

Socialstyrelsen påpekar att registrering och övervakning av nya läkemedel sker vid medicinalstyrelsen. Eftersom det föreslagna nordiska samarbetet skulle öka tryggheten i läkemedelsvården samt bidra till att läkemedlen tas i bruk snabbare finner styrelsen det vara ändamålsenligt att närmare utreda saken. Syftet bör vara att nå fram till en samnordisk praxis.

Helsingfors universitet, rektorsämbetet, framhåller att det nordiska samarbetet inom läkemedelsbranschen ökat märkbart de senaste åren. Internordisk receptgiltighet har införts. Nordiska läkemedelsnämnden har utfört en kartläggning av i Norden inläggande ansökningar om registrering av farmaceutiska specialiteter. Registreringsmyndigheterna

i de nordiska länderna sänder kopior av registreringsprotokollen till varandra. Att ett specialpreparat som godkänts i ett nordiskt land automatiskt godkänns i ett annat skulle medföra inbesparat arbete i och med att den forskning som fordras för detta godkännande inte behövde upprepas fem gånger. Då frågan rör läkemedelsindustrin är det av största betydelse att samråd äger rum med denna och med högskolornos medicinska fakulteter.

Reumaförbundet framhåller att utbudet av läkemedel för vård av reumatiska sjukdomar är stort. Tidtabellerna för registrering av olika fabrikat varierar från land till land i Norden. För patienternas del är det angeläget att läkemedelsprovningsen blir så tillförlitlig som möjligt och att den i så liten utsträckning som möjligt anstränger patienterna. Då varje nordiskt land utgör ett synnerligen begränsat experimentfält skulle ett samordnande av insatserna i de nordiska länderna vara av stor betydelse. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Lungskadeförbundet tillstyrker medlemsförslaget.

Medicinimportörerna anser att förslaget inte kan realiseras i en nära framtid, men att nordisk registrering av läkemedel bör uppställas som mål på lång sikt. Det föreslagna nordiska samarbetet bör inte syfta till att uppställa speciella fordringar och krav som avviker från internationella riktlinjer.

I första hand bör det nordiska samarbetet inriktas på att utveckla det redan pågående samarbetet mellan de nordiska kontrollmyndigheterna, dvs ömsesidigt godkännande av farmaceutisk, klinisk-farmakologisk och klinisk dokumentation, formell likriktning av registreringsansökningarna samt största möjliga harmonisering med EG:s regler på området.

Ålands landskapsstyrelse konstaterar att i de nordiska länderna tillämpas likartade behandlingsprinciper och säkerhetssynpunkter ifråga om läkemedel. Olika namn på samma läkemedel försvårar läkemedelsinköp för den tilltagande skaran av immigranter och turister i Norden. Nordisk läkemedelsregistrering medför besparingar och gör läkemedel tillgängliga i samtliga nordiska länder.

Finlands apotekarförening finner medlemsförslaget vara värt stöd. De föreslagna åtgärderna medför inbesparat arbete och påskyndar registreringen av nya preparat. Redan idag förekommer ett omfattande samarbete de nordiska länderna emellan i registreringsfrågor. Information byts mellan myndigheterna i respektive land. Även om de nordiska länderna intar en likartad hållning i registreringsfrågor så varierar av historiska och legislativa skäl läkemedelssortimentet mellan länderna. Medlemsförslaget synes dock inte avse ett enhetligt läkemedelssortiment, utan inbesparande av resurser och arbete. De krav som uppställts på dokumentationen vid registrering av läkemedel bör harmoniseras. Prisbildningen på läkemedel varierar i de nordiska länderna.

2.1.4. Norge

Den norske veterinærforening tillstyrker medlemsförslaget. Gemensam nordisk registrering erbjuder många fördelar inte minst mot bakgrund av att det efter hand kommer att skapas en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika kategorier för medicinalpersonal. Det är för- enat med uppenbara fördelar att kunna utnyttja samma medikamenter var som helst i Norden. Proceduren för registrering och godkännande av läkemedel är både tungrodd och tidskrävande. Att undvika dubbel- arbete och parallella utvärderingsprocedurer synes vara riktigt.

Universitetet i Oslo tillstyrker medlemsförslaget.

NO-RE-FARM-Felleskontor for norske representanter for utenlandske farmasøytiske fabrikker framhåller att en nedkortning av registrerings- tiden för läkemedel sedan länge varit en angelägen sak för föreningen. Detta anfördes redan när läkemedelsnämnden var nyupprättad. Med- lemsförslaget tillstyrkes.

2.1.5. Sverige

Medlemsförslaget tillstyrkes av *Uppsala universitet, rektorsämbetet* och *medicinska fakultetsnämnden*, som erinrar om att EG:s bestämmel- ser kan binda Danmark. Terapitraditionerna är något olika i de nordiska länderna, vilket avspeglar sig i kraven på den vetenskapliga dokumenta- tionen. Uppenbart är att rationaliseringsvinster kan göras om vissa stu- dier genomförs gemensamt. Det kan i de nordiska länderna vara svårt att finna adekvat expertis på alla områden, varför det borde övervägas om inte den toxikologiska utredningen av ett läkemedel kunde få över- föras från ett land och till ett annat.

Linköpings högskola, medicinska fakultetsnämnden tillstyrker med- lemsförslaget och framhåller att det föreligger ett stort behov av nordisk registrering av läkemedel.

Umeå universitet, odontologiska och medicinska fakultetsnämnderna tillstyrker medlemsförslaget.

Karolinska institutet, rektorsämbetet anser att målet bör vara att ett system skapas som möjliggör ett ömsesidigt godkännande av de under- sökningar som ligger till grund för läkemedelsregistrering. Eventuella ändringar i förfarandet bör överensstämma med EG:s.

Sveriges läkarförbund anser att det hittillsvarande nordiska läkeme- delssamarbetet medfört påtagliga effektivitetsvinster. De förslag som 1978 års utredning om statlig läkemedelskontroll framförde föranledde inga invändningar från förbundets sida. Fortsatt nordiskt samarbete de nordiska länderna emellan i syfte att nå fram till gemensam registrering av läkemedel tillstyrkes.

Svenska läkaresällskapet finner att ansevärda effektivitetsvinster kan göras om man i de nordiska länderna utbyter registreringsprotokoll och

informerar varandra om sina ställningstaganden. Ömsesidigt godkännande av dessa protokoll innebär att samma procedur inte behöver upprepas fem gånger. Gemensam nordisk registrering av läkemedel tillstyrkes.

Sveriges tandläkarförbund stöder medlemsförslaget, som utan tvekan torde bli till nytta för såväl konsumenter som vårdgivare.

Sveriges veterinärförbund finner det vara väsentligt att ett i praktiken fungerande system för ömsesidigt godkännande av de undersökningar som skall ligga till grund för registrering av läkemedel kommer till stånd i de nordiska länderna. Veterinärmedicinen är i sammanhanget en självständig disciplin, som bör omfattas av detta system.

Sveriges farmaceutförbund ansluter sig till vad som sägs i medlemsförslaget om att målet bör vara ett formellt avtal om gemensam nordisk registrering av läkemedel. Ömsesidigt godkännande av dokumenten i samband med registrering bör införas. Vidare bör samordning ske av registreringsansökningarna i de nordiska länderna. Därmed kan dyrbart och tidskrävande dubbelarbete undvikas. Kraven vid registrering får dock inte sänkas.

Läkemedelsindustriföreningen och *Representanter för utländska farmaceutiska industrier* påpekar att läkemedelsbranschen är internationell, vilket bör beaktas vid fastläggandet av läkemedelskontrollen i de nordiska länderna. Inom EFTA har samarbetet på detta område intensifierats. Sammanslutningarna ser positivt på medlemsförslaget, men anser att svårigheter möter av socialpolitisk och näringspolitisk natur. Ömsesidigt godkännande av de bedömningar som gjorts av grundläggande farmaceutisk, farmakologisk och klinisk dokumentation borde kunna införas. I möjligaste mån bör samordning med EG:s regler ske. Särkrav som försvårar en framtida internationell harmonisering bör undvikas. Även tolkningen av harmoniserade krav bör uppmärksammas. Ett utökat praktiskt, nordiskt samarbete på läkemedelsregistreringsområdet kan ge påtagliga effektivitetsvinster.

Apotekarsocieteten önskar påskynda och underlätta ett nordiskt samarbete beträffande registrering och kontroll av läkemedel. Denna procedur är kostsam och tidskrävande. Registreringstiderna bör kunna minskas ned. Förhållandena i de nordiska länderna är emellertid idag så pass olika att det inte är realistiskt att införa nordisk läkemedelsregistrering för närvarande. Registreringsmyndigheterna bör däremot för varandra på ett fullständigt sätt redogöra för de undersökningsresultat som föreligger. Inom begränsad tid, den 1 januari 1981, bör konkreta förslag utarbetas till hur en skyndsam harmonisering kan genomföras som medför ett ömsesidigt accepterande av registreringsmyndigheternas protokoll.

Socialstyrelsen är mycket positiv till nordiskt registreringsarbete. För att detta skall kunna sättas igång krävs att vissa förhållanden undan-

röjs. Resurser måste avsättas för personkontakter och samarbetsprojekt de nordiska länderna emellan.

2.2. *Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller avstyrker medlemsförslaget*

2.2.1. *Danmark*

Indenrigsministeriet hänvisar till sundhedsstyrelsens yttrande och tillägger att något särskilt nordiskt utredningsarbete inte krävs genom att detta redan inletts inom ramen för läkemedelsnämnden.

Danmarks Apotekerforening registrerar endast läkemedel i Danmark och saknar därför intresse av en nordisk harmonisering. Handläggningstiden i Sverige på läkemedelsregistreringsområdet är mycket lång. Dansk stöd bör mot denna bakgrund inte ges till medlemsförslaget som kan medföra en längre saksbehandling än den nu gällande.

Brancheforeningen af Farmaceutiske Industrivirksomheder är intresserad av en internationell harmonisering av registreringsbestämmelserna för medicinska specialiteter. Danmark kan dock på grund av medlemskapet i EG inte ingå särskilda avtal utanför gemenskapernas ram. De regler som EG kan komma att ställa upp blir bindande för Danmark, vilket medför att eventuella nordiska regler som inte överensstämmer med EG:s inte kan följas av Danmark. De nordiska länderna bör därför harmonisera sina regler med EG:s.

Foreningen af danske Medicinfabrikker hyser intresse för och är positiv till en internationell harmonisering av allmänna krav och regler vad gäller dokumentation för läkemedelsregistrering. Likartad praxis vid behandling av ansökningarna och godkännande av prekliniska och kliniska försök som företas i ett annat land bör kunna förekomma. Att införa ömsesidigt godkännande av läkemedelsregistrering är dock en mycket komplicerad sak, som inte bara kräver likartade lagar utan också enhetliga behandlingsprocedurer. Förhållandena skiljer sig på dessa punkter väsentligt från land till land. Inom EG har under flera år ett harmoniseringsarbete pågått. Målet är medicinska specialiteters fria rörlighet. Innan slutet av november 1980 skall EG-kommissionen framlägga förslag i syfte att avlägsna alla hinder för den fria rörligheten för medicinska specialiteter. Danmark är som medlem av EG bundet av dessa bestämmelser, men det vore ett stort framsteg om de övriga nordiska länderna var villiga att harmonisera sin lagstiftning och administrativa praxis till EG:s på läkemedelsområdet.

Medicinimportørforeningen anser att det är ett viktigt mål att nedbringa tiden för registrering av läkemedel i vart och ett av de nordiska länderna. EG har här en tidsfrist på 120 dagar. Det är inte realistiskt att eftersträva gemensam nordisk registrering av läkemedel, utan fastmer att försöka nå fram till ett pragmatiskt samarbete i syfte att få ned

registreringstidens längd. Att gemensam nordisk registrering synes omöjlig beror på att kraven liksom administrativt praktis skiljer sig mellan länderna. Att etablera en överstatlig nordisk registreringsmyndighet avråder föreningen från. De nordiska länderna bör anpassa sina registreringsbestämmelser till EG:s. Avtalet om den nordiska farmakopén uppsades i början av januari 1976 efter att ha varit i kraft i ungefär 12 år. Samtliga nordiska länder har anslutit sig till den europeiska farmakopén.

Dansk Selskab for antroposofisk Medicin ser i princip gärna att nordisk registrering av läkemedel införes. Läkarna bör involveras i registreringsproceduren särskilt av dgäller homeopatiska och antroposofiska mediciner, som förekommer i samtliga nordiska länder med undantag för Island.

Utan detta medinflytande från läkarnas sida är selskabet tveksamt till införandet av gemensamma nordiska registreringsbestämmelser genom att ändringar i på internationellt plan fastställda regler är svårare att genomföra än av nationella regler.

2.2.2. Finland

Medicinalstyrelsen har på förslag av Nordiska läkemedelsnämnden utfärdat bestämmelser om märkning av farmaceutiska specialiteter samt beträffande benämning av läkemedel. På försäljningsområdet har direktiv också utfärdats. Ett symposium om gemensam nordisk läkemedelsregistrering anordnas hösten 1980 i Nordiska läkemedelsnämndens regi. Att övergå till ett system som inte kräver åtgärder på nationellt plan torde vara svårt på grund av ännu befintliga skillnader i lagstiftningen samt de danska bindningarna till EG. För Finlands del måste också språkfrågan beaktas. Redan materialets översättning till svenska kräver stora resurser.

Tammerfors universitet, medicinska fakulteten, finner det värdefullt att utveckla det halvsekellånga och uppskattade nordiska samarbetet på läkemedelsområdet. Utbyte av undersökningsresultat i samband med registrering vore värdefullt, även om det är förbundet med vissa risker. Att en samnordisk registrering av läkemedel skulle kunna lösa de yttersta problemen vid kontroll av läkemedel är inte troligt. Ett enskilt land måste kunna bibehålla sin rätt och möjlighet att utforma sin läkemedelspolitik. Samnordisk registrering skulle gynna starka utländska läkemedelsföretag i förhållande till den inhemska industrin. Inom Norden skulle Sverige och delvis också Danmark dra fördel av systemet. Även om dagens registreringssystem är långsamt har det veterligen inte varit till men för patienterna. Samnordisk registrering av läkemedel vore ej fördelaktig för Finlands del.

Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten, anser medlemsförslaget vara rationellt i den meningen att ibrukttagandet av nya preparat påskyndas och rutinmässig forskningsverksamhet minskas. Inflödet av nya

preparat skulle öka och antal parallellpreparat tillta. Detta är inte önskvärt. I vilken utsträckning som det föreslagna systemet skulle förbättra förutsättningarna för den inhemska läkemedelsindustrin bör utredas.

Kuopio högskola anser att lagstiftningen i de nordiska länderna på läkemedelsområdet bör förenhetligas. Idag är praxis olika. I Norge kan införandet av ett nytt preparat avfärdas under hänvisning till att det inte föreligger behov av det eftersom det inte medför ett väsentligt tillskott. I Finland inverkar priset på registreringen. Förenhetligade registreringsvillkor är önskvärda, men aktualiserar också krav på kompletterande dokumentation. Om ett läkemedel registreras i Sverige år 1980 bör det inte utan vidare kunna registreras i Finland år 1985 utan tilläggsdokumentation. Samregistrering bör gälla blott preparat som ännu inte finns på marknaden. För Finland erbjuder översättningsfrågan problem. Finländska experter måste vara tvåspråkiga om ett nordiskt system skall kunna fungera, vilket innebär att större krav ställs på dessa. Den resursöversikt som finns i Sverige jämfört med Norge och Finland bör beaktas. Svensk dominans kan hota mindre länders läkemedelsindustrier.

Läkemedelsindustriföreningen erinrar om att kraven på kemisk, farmaceutisk, farmakologisk, toxikologisk och klinisk dokumentation vid läkemedelsregistrering varierar från land till land. Det uppställs krav på registreringsdokumentation och dessa utvärderas oberoende av andra länders ställningstaganden. Medlemsförslaget är i princip önskvärt, men nationell registrering bör fortsatt kunna förekomma om tillverkaren t. ex. inte avser att marknadsföra preparatet utanför hemlandet. En annan risk med samnordisk läkemedelsregistrering är att de många ansökningarna som kan väntas komma in kan kväva verksamheten med fördröjning som följd. Det långsammaste landet skulle få bestämma handläggningstakten. Behov av något överstatligt nordiskt registreringsorgan finns ej, utan vad som bör ske är samordnad registrering. Ett stort steg i denna riktning togs när EFTA i juni 1979 antog regler för ömsesidigt erkännande av utvärderingsrapporter i samband med farmaceutiska produkter. Danmark kan inte delta i ett nordiskt system som avviker från det som tillämpas inom EG. Via Danmark kunde också EG-produkter komma in i de nordiska änderna utan att de nordiska produkterna erhöll samma möjlighet inom EG. Det uppställda målet kan nås genom utvecklandet av de riktlinjer som fastlagts i nämnda EFTA-dokument. Till detta yttrande hänvisar *Industrins centralförbund*.

Social- och hälsovårdsministeriet erinrar om att det stadgeenligt åvilar Nordiska läkemedelsnämnden dels att utarbeta förslag med sikte på harmonisering av läkemedelslagstiftningen i Norden, dels att utarbeta förslag till bestämmelser rörande läkemedel ifall administrativa myndigheter handhar denna uppgift. Ministeriet finner det vara angeläget att utveckla nämndens verksamhet beträffande registrering av läkemedel.

Tillräckliga erfarenheter av läkemedelsnämndens verksamhet bör dock föreligga innan långtgående förslag om förenhetligande genomförs. Någon annan åtgärd från ministerrådets sida än att överlämna en eventuell rådsrekommendation för kännedom till läkemedelsnämnden torde inte kunna förväntas.

Akava finner strävan att registrera läkemedel på samnordiskt plan i princip värd understöd. Därmed kan dubbelarbete undvikas och kontrollen av läkemedels effekter och säkerhet samordnas. I praktiken möter dock stora svårigheter, då det finns principiella skillnader i de nordiska ländernas lagstiftning beträffande läkemedelskontroll. Detta gäller inte bara den medicinska bedömningen utan även juridiska och ekonomiska aspekter. Som en första fas skulle man kunna tänka sig att acceptera de undersökningar, som i registreringsärenden anförts i ett nordiskt land som stöd för ansökan om registrering i annat nordiskt land. Vidare kan forskningsmaterial utbytas. I nästa fas kan samnordiskt accepterande tänkas av den vetenskapliga dokumentationen.

2.2.3. Norge

Sosialdepartementet framhåller att det nordiska läkemedelssamarbetet fått fasta former sedan läkemedelsnämnden inrättades år 1975. En rad uppgifter har redan lösts eller börjat bearbetas av nämnden. Samordning och utvecklande av kontrollen av farmaceutiska preparat är en av nämndens viktigaste uppgifter de närmaste åren. De aktiviteter som inlett utgör steg på vägen mot en mera enhetlig nordisk läkemedelspolitik.

EG kan emellertid utgöra ett hinder mot att införa nordisk läkemedelsregistrering, vilket inte utesluter ett långtgående nordiskt samarbete på området. I oktober 1980 arrangerar läkemedelsnämnden ett symposium om registreringsfrågor, varvid förutsättningarna för ett närmare nordiskt samarbete dryftas. Någon separat utredning anses mot denna bakgrund inte nödvändig.

Norges medisinalindustris fellekontor erinrar om EFTA:s beslut på läkemedelsområdet sommaren 1979. Det schema som man då enades om håller på att tas i bruk. Det åsyftade nordiska samarbetet bör förverkligas inom ramen för gällande avtal vad gäller Finland, Norge och Sverige. Gemensam nordisk registrering av läkemedel skulle ta tid att få genomförd på grund av olikheter i lagstiftningen och behandlingsprocedurer.

Danmark är bundet av EG:s direktiv. Det är svårt att föreställa sig att EG skulle följa nordiska regler och praxis som avviker från där gällande.

Norsk medisinaldepot erinrar om de svårigheter som den norska behovsparagrafen kan medföra vid gemensam nordisk registrering av läkemedel. Från norskt medicinskt håll har ej heller uttalats att läke-

medelsutbudet inom Norge skulle vara otillräckligt. Det utgör en fördel att begränsa de olika varianterna av samma läkemedel. Större överblick och säkerhet skapas och kostnaderna minskar. Nordisk registrering av läkemedel avstyrkes mot denna bakgrund.

2.2.4. Sverige

Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden, understryker att det redan inledda nordiska samarbetet på läkemedelsområdet medfört påtagliga effektivitetsvinster t. ex. genom att registreringsprotokoll utväxlats. Ett praktiskt system för ömsesidigt godkännande bör skapas i de nordiska länderna, men ett formellt avtal på området torde få anstå ett slag. Ländernas myndigheter tillämpar än så länge olika bedömningar vid behovsprövningen av läkemedel. I Norge finns en särskild behovsparagraf. Mot denna bakgrund är fakultetsnämnden tveksam till medlemsförslaget.

2.3. Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1. Nordisk

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning avstår från att yttra sig i saken.

2.3.2. Danmark

Foreningen af Medicingrossister avstår från att yttra sig liksom *Danmarks farmaceutiske Selskab*.

2.3.3. Sverige

Universitets- och högskoleämbetet överlämnar utan eget ställningstagande remissvaren från olika universitet. *Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden* avstår från att yttra sig.

3. Utskottet

Den bedömning som framkommit under remissbehandlingen av medlemsförslaget är inte enhetlig. Merparten av remissinstanserna har ansett ett ökat nordiskt samarbete i registreringsfrågor, särskilt vad beträffar farmakologisk, klinisk och toxikologisk dokumentation, vara önskvärt eftersom det innebär att resurser sparas. Ett nära samarbete har också redan inletts på detta område. Däremot har tveksamheten varit betydande när det gäller förutsättningarna att införa gemensam nordisk registrering av läkemedel. Skälen till detta är flera.

Enighet synes råda om att Danmark på grund av medlemskapet i EG inte kan ingå bindande nordiska avtal beträffande läkemedelsregistrering. Eventuella nordiska regler för en gemensam läkemedelsregistrering som skulle avvika från EG:s regelverk skulle man från dansk sida inte kunna antaga. Innan utgången av år 1980 skall EG-kommissionen framlägga förslag som syftar till att upphäva alla hinder för de medicinska specialiteternas fria rörlighet.

Införandet av gemensam nordisk läkemedelsregistrering skulle därtill kräva likartad lagstiftning i de nordiska länderna. Att denna skiljer sig mellan länderna beror bl. a. på att lagar om läkemedelsregistrering infördes vid vitt skilda tidpunkter i Norden. Norge införde dylik lagstiftning redan år 1928, Sverige år 1934, Danmark år 1954 och Finland år 1964. I den norska lagen återfinns begränsningar av näringspolitisk natur i och med att det föreskrives att endast ett visst antal preparat får registreras för en och samma sjukdom. För Norge skulle t. ex. gemensam nordisk läkemedelsregistrering kunna medföra ett ökat inflöde av synonympreparat.

Från norskt och finländskt håll har anförts att förekomsten av en gemensam nordisk läkemedelsregistrering skulle tendera att gynna stora internationella företag men även de länder i Norden där läkemedelsindustrin är relativt starkt utbyggd, dvs. Danmark och Sverige. Att ett nordiskt land helt skulle avhända sig möjligheterna att utforma en egen läkemedelspolitik utifrån sina nationella intressen har bedömts vara mindre sannolikt.

Sommaren 1979 fattade EFTA vissa beslut på läkemedelsområdet som berör Finland, Island, Norge och Sverige. Syftet var att ömsesidigt utbyta utvärderingsrapporter i samband med godkännande av farmaceutiska produkter, vilket redan med positivt resultat prövats mellan de nordiska läkemedelskontrollorganen. Dessutom pågår försök i Norden med en uppdelning av utredningsarbetet mellan länderna.

Stadageenligt åvilar det, såsom framhållits i flera remissvar, Nordiska läkemedelsnämnden att verka för harmonisering av lagstiftning och praxis på läkemedelsområdet. Samordning och utredning av kontrollen av farmaceutiska specialiteter uppger nämnden i sitt remissvar vara en av huvuduppgifterna de närmaste åren. Detta finner utskottet vara positivt. I oktober 1980 anordnar Nordiska läkemedelsnämnden ett symposium om registreringsfrågor till vilket kommer att inbjudas representanter för läkemedelsmyndigheterna, registreringsnämnderna samt läkemedelsindustriorganisationerna i Norden. Symposiets syfte är för det första att gå igenom och diskutera möjligheterna för ett ökat nordiskt registreringssamarbete och ett fortsatt närmande av lagstiftning och administrativ praxis i de nordiska länderna vad beträffar registrering av läkemedel. För det andra att värdera mål, medel och konsekvenser av en utvidgning av detta samarbete samt för det tredje att få fram

synpunkter på och förslag till vidare praktiska åtgärder. Resultaten av symposiet skall sammanfattas i en rapport som avses bli överlämnad till Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet i början av år 1981.

Mot bakgrund av de förhållanden som råder i de nordiska länderna på läkemedelsområdet samt med beaktande av att Nordiska läkemedelsnämnden låtit sammankalla ett symposium för att belysa de i medlemsförslaget aktualiserade registreringsfrågorna finner utskottet att huvudsyftet med medlemsförslaget i betydande utsträckning torde vara tillgodosett. Utskottet finner därför ytterligare åtgärder från Nordiska rådets sida i detta skede inte vara påkallade. Under hänvisning till detta hemställer utskottet,

att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Reykjavík den 5 mars 1980

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisker i samband med graviditet

(Väckt av Ulla Ekelund, Asbjørn Haugstvedt, Svava Jakobsdóttir, Bror Lillqvist, Irma Rihniemi-Koski, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Sigfrid Utkilen)

De risker som uppträder i arbetsmiljön i samband med graviditet kan leda till förändringar av arvsmassan eller orsaka toxiska effekter på fostret med s. k. teratogena skador som följd. De toxiska skadeverkningsarna framkallas antingen av kemiska eller fysiska effekter på moderkakan eller direkt på fostret t. ex. genom joniserande strålning. Hittills har få epidemiologiska studier genomförts i vilka sambandet mellan kemisk eller fysisk påverkan i arbetsmiljön och fosterskador studerats. En rad ämnen antas ha skadliga verkningar på fostret: aromatiska kolväten, klorerade kolväten, ketoner, aldehyder, aromatiska aminer och vissa metaller t. ex. bly. Genom att det årligen introduceras tusentals nya kemiska ämnen ökar riskerna dramatiskt.

Enligt vår mening har skyddet mot arbetsmiljörisker för gravida kvinnor hittills inte uppmärksamrats tillräckligt i Norden. I Sverige föds årligen omkring 2 000 barn med missbildningar. Ungefär en femtedel av dessa missbildningar antas bero på ärftliga rubbningar. Enligt en svensk genomgång inträffar i Sverige omkring 170 000 graviditeter varje år, men bara 100 000 barn föds. Ungefär 30 000 graviditeter bringas att upphöra genom begärd abort och 40 000 beror på missfall. Vid en stor del av missfallen uppträder missbildningar eller kromosomavvikelser, vars yttersta orsaker inte är kända.

I en skrivelse till Nordiska rådet har Den almindelige danske Lægeforening (se *Tillägg*) föreslagit tillsättandet av en nordisk expertgrupp med uppgift att kartlägga arbetsmiljörisker vid graviditet. Syftet är att nå fram till gemensamma riktlinjer på området. Kunskaperna om i arbetsmiljön förekommande risker vid graviditet är inte tillfredsställande, vilket medför att möjligheterna till adekvat vägledning saknas.

Nordiska rådet har tillagt arbetsmiljöfrågorna stor vikt under de senaste åren. I rek. nr 13/1976/s uppmanades Nordiska ministerrådet att låta kartlägga användningen av giftiga och farliga produkter i arbetslivet. Syftet var att nå fram till en arbetsmiljö där full trygghet råder mot psykiska, fysiska och kemiska störningar. I rek. nr 14/1976/s an-

modade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet att utarbeta ett samlat nordiskt program på arbetsmiljöområdet. Efter behandling i Nordiska rådet antogs ett dylikt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet år 1977 (*rek. nr 8/1977/s*).

I en ny rekommendation, *nr 13/1978/s*, föreslog Nordiska rådet att Nordiska ministerrådet skulle låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden samt på grundval härav dra upp riktlinjer för att förhindra detta.

Inom flera yrkesområden kan arbetsmiljöriskerna för gravida kvinnor antas vara betydande. Det gäller målar- och tapetseraryrket, vid mattläggning, inom plast-, olje- och raffinaderiindustrin, vid framställning av konstläder och vissa textilier och inom färg-, lack- och bilindustrin.

Enligt amerikansk expertis på området kan man dela in de skador för fortplantningen som är tänkbara på arbetsplatsen i fyra grupper: de som inträffar före befruktning, vid befruktningen, under havandeskapet och på barnet.

Före befruktningen är det känt att vissa kemikalier kan orsaka rubbningar i menstruationen eller minskad fruktsamhet för män (bly). Mutationer kan inträffa efter exponering för vissa kemikalier. Via köns-cellerna kan de föras vidare till barnet. Under själva havandeskapet är det många kemiska ämnen som kan påverka kvinnan. Kemiska ämnen som inandas, sväljes eller som upptas i huden kan komma ut i blodomloppet och nå moderkakan och därmed fostret. Bly anses framkalla missfall och dödfödda barn.

Bland skadorna i samband med födseln har neurosedynets effekter tilldragit sig stor uppmärksamhet. Efter födseln kan barn via amning uppta giftiga kemikalier i kroppen. Ämnen eller partiklar som finns i luften eller som fastnat på föräldrarnas arbetskläder kan likaledes orsaka skador på små barn.

Forskningen har inte kunnat kartlägga annat än en mindre del av de arbetsmiljörisker som förekommer i samband med graviditet. Starka skäl talar för att ökade resurser bör tillföras denna typ av forskning. Eftersom de problem som möter i arbetsmiljön i allt väsentligt är likartade i de nordiska länderna avtecknar ett intensifierat nordiskt samarbete i syfte att kartlägga i arbetsmiljön förekommande risker i samband med graviditet sig som synnerligen angeläget. Nordiska hälsovårdshögskolan har tillförts forskningsresurser under senare år med inriktning på bl. a. epidemiologiska studier. Nordiska medicinalstatistiska kommitténs kartläggning för att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp i barns tidiga utvecklingsskeden utgör en utgångspunkt för en mera omfattande studie. Nordiska ministerrådet har under år 1979 beviljat 14 000 nkr till en förstudie som avser arbetslivets betydelse för fosterskador. Båda dessa initiativ kan betraktas som en inledning till ett systematiskt och allomfattande samarbete på nordiskt plan som

ter sig nödvändigt ifall de riskmoment som förekommer i arbetsmiljön i samband med graviditeter skall kunna klarläggas. Sammanställning av befintlig kunskap är ett viktigt första steg, men därefter måste nya forskningsinsatser till. En annan aspekt som bör utredas i sammanhanget är på vilket sätt, som de kvinnor som under sin graviditet utsätts för arbetsmiljörisker, som kan medföra skada på fostret, skall kunna erhålla ersättning vid frånvaro som orsakas härav från den allmänna försäkringen.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att få fram enhetliga nordiska riktlinjer vid bedömningen av i arbetsmiljön förekommande risker i samband med graviditet

1. få till stånd en samlad redovisning av existerande information på området samt
2. inleda ett nordiskt forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

Stockholm, Helsingfors, Oslo, Reykjavík och København den 17 september 1979

Ulla Ekelund (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Svava Jakobsdóttir (Ab.)

Bror Lillqvist (Sd)

Irma Rihniemi-Koski (Kok)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

*TILLÄGG***Skrivelse till Nordiska rådet från Den almindelige danske Lægeforening med förslag om tillsättande av en nordisk expertgrupp för att kartlägga arbetsmiljörisker vid graviditet**

Den almindelige danske Lægeforenings Hygiejnekomité har grundigt diskuteret problemen omkring de arbejdsmæssige forhold for gravide. Gruppen har søgt at belyse de arbejdsmiljømæssige belastninger af den gravide kvinde samt de toksiske og teratologiske forhold for fosteret.

Hygiejnekomiteen har ved kontakt med Dansk Selskab for medicinsk Genetik og European Teratology Society erfaret, at der ikke for øjeblikket er tilstrækkeligt erfaringsmateriale på dette område til at give den gravide kvinde, læger eller offentlige myndigheder vejledning om forebyggelse af arbejdsmiljøskader i graviditetsperioden.

I konsekvens af ovenstående tillader Den almindelige danske Lægeforening sig hermed at opfordre Nordisk Råd til at nedsætte en ekspertgruppe til vurdering af de graviders arbejdsmiljøproblemer, specielt med henblik på at udarbejde retningslinier, der kan forebygge arbejdsmiljøskader i graviditetsperioden.

Lægeforeningens Hygiejnekomité står meget gerne til disposition, om yderligere oplysninger måtte ønskes.

København, den 18. april 1979

P. h. v.

Francis Zachariae

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 931)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisker i samband med graviditet. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Stockholm den 28—29 januari och i Reykjavík den 5 mars 1980.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att få fram enhetliga nordiska riktlinjer vid bedömningen av i arbetsmiljön förekommande risker i samband med graviditet

1. få till stånd en samlad redovisning av existerande information på området samt
2. inleda ett nordiskt forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

De risker som förekommer i arbetsmiljön kan leda till förändringar av arvsmassan eller skada fostret. Få epidemiologiska studier har genomförts i vilka sambandet mellan kemisk och fysisk påverkan i arbetsmiljön och fosterskador studerats. Genom att tusentals nya kemiska ämnen introduceras varje år ökar riskerna dramatiskt, framhåller förslagsställarna. Ärligen föds många barn med missbildningar, antalet graviditeter som bringas att upphöra på grund av spontan eller begärd abort är avsevärt. I skrivelse till Nordiska rådet har Den almindelige danske Lægeforening föreslagit att en nordisk expertgrupp tillsätts med uppgift att kartlägga arbetsmiljöriskerna i samband med graviditet. I skrivelsen framhålles att kunskaperna på området inte är tillfredsställande, varför möjlighet saknas att ge adekvat vägledning.

Inom flera yrkesområden kan arbetsmiljöriskerna för gravida kvinnor antas vara betydande. Målar- och tapetseraryrket, plast-, olje- och raffinaderiindustrin utgör exempel på detta. Genom forskning har inte kunnat kartläggas annat än en mindre del av de arbetsmiljörisker som antages förekomma i samband med graviditet. Starka skäl talar sålunda, anser förslagsställarna, för att ökade resurser ställs till förfogande för denna typ av forskning.

De problem som möter i arbetsmiljön är i allt väsentligt likartade i de

nordiska länderna, varför ett intensifierat nordiskt samarbete i syfte att kartlägga i arbetsmiljön förekommande risker i samband med graviditet synes angeläget.

Under senare år har Nordiska hälsovårdshögskolan tillförts resurser också för forskning med inriktning bl. a. på epidemiologiska studier. Nordiska medicinalstatistikkommittén håller på att kartlägga orsakerna till uppkomsten av handikapp. Nordiska ministerrådet har låtit påbörja en förstudie om arbetslivets betydelse för fosterskador. Sammantaget kan dessa initiativ ses som en inledning till ett systematiskt och alltomfattande samarbete på nordiskt plan när det gäller arbetsmiljörisker i samband med graviditeter. I sammanhanget bör också utredas på vilket sätt gravida kvinnor kan erhålla ersättning från den allmänna försäkringen vid arbetsfrånvaro, som orsakas av arbetsmiljörisker, anser förslagsställarna.

2. Remissinstanserna

Remissyttranden föreligger från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordens fackliga samorganisation
 Nordiska akademikerrådet
 Sykepleiernes Samarbeid i Norden
 Nordiska nämnden för handikappfrågor
 Nordiska medicinalstatistikkommittén
 Föreningen för nordisk perinatal medicin

Danmark

Indenrigsministeriet
 Sundhedsstyrelsen
 Arbejdsministeriet
 Amtsrådsforeningen i Danmark
 Kommunernes Landsforening
 Københavns Kommune (med underremisser)
 De samvirkende Invalideorganisationer
 Danmark-Fortsættelsesygekasse
 Assurandør-Societetet
 Dansk Sygeplejeråd
 Den almindelige danske Lægeforening
 Frederiksberg Kommune

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
 Arbetskraftsministeriet
 Socialstyrelsen
 Medicinalstyrelsen
 Arbetarskyddsstyrelsen
 Folkpensionsanstalten

Institutet för arbetshygien
 Helsingfors universitet, konsistoriet och docent Pertti Aula
 Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten
 Tammerfors universitet, medicinska fakulteten
 Kuopio högskola
 Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen, sektionen för
 arbetarskyddsforskning
 Akava — Finlands akademikers centralorganisation
 Finska försäkringsbolagens centralförbund
 Olycksfallsförsäkringsbolagens centralförbund
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas
 centralförbund (gemensamt yttrande)
 Finlands sjuksköterskeförbund
 Ålands landskapsstyrelse

Island

Hjúkrunarfélag Islands

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Norske kommuners sentralforbund
 Norsk folkehjelp
 Norsk sykepleierforbund
 Den norske lægeförening

Sverige

Arbetarskyddsstyrelsen
 Riksförsäkringsverket
 Socialstyrelsen
 Försäkringskasseförbundet
 Produktkontrollnämnden
 Arbetarskyddsfonden
 ILO-kommittén
 Medicinska forskningsrådet
 Karolinska sjukhuset, giftinformationscentralen
 Svenska kommunförbundet
 Landstingsförbundet
 Sveriges läkarförbund
 Svensk sjuksköterskeförening

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS) ser allvarligt på arbetsmiljöriskerna i samband med graviditet. Rapporter om misstänkta samband mellan missfall och yrkesutövning har fört med sig att forskning satts igång. Bedömningsunderlaget är emellertid svåröverskådligt och otillräckligt. Riskinventering och riskanalys är av stor vikt liksom att ett nordiskt forskningssamarbete inleds i enlighet med medlemsförslagets intentioner.

Samtidigt är det angeläget att en samlad redovisning av existerande information på området snarast kommer till stånd.

Arbetsmiljörisker före graviditet kan gälla både män och kvinnor. Lågfrekvent elektromagnetisk strålning utgör exempel på detta. Förutom kemiska och fysiska arbetsmiljörisker bör psykiska och sociala aspekter tas upp. Negativa psykiska och psykosociala arbetsmiljöfaktorer kan leda till missbruk av alkohol och droger, vilket i samband med graviditet kan orsaka fosterskador.

Under vissa förutsättningar är enhetliga nordiska regler av värde. Bestämmelserna bör avse såväl risker för män som kvinnor. Arbetsmiljökraven får inte utformas så att kvinnor diskrimineras eller utestängs från arbetsmarknaden. En riskfri miljö för både män och kvinnor bör eftersträvas. I Sverige har nyligen införts rätt till omplacering för kvinnor i det senare skedet av graviditeten. Kan detta ej åstadkommas föreligger rätt till ersättning från försäkringskassan. Vikten av att facklig representation förekommer understryks avslutningsvis av NFS.

Nordisk akademikerråd framhåller att forskningen inte kunnat kartlägga annat än en mindre del av de arbetsmiljörisker som förekommer i samband med graviditet. Då de problem som möter i arbetsmiljön i de nordiska länderna i allt väsentligt är likartade är ett intensifierat nordiskt samarbete på området synnerligen angeläget. Heltäckande riskinventering och riskanalys bör företagas och ett forskningsarbete inledas. Sammanställning av befintlig kunskap om t. ex. missfall och yrkesutövning är ett viktigt första steg. Också de psykiska och sociala konsekvenserna bör beaktas. Facklig representation bör förekomma i det tilltänkta samarbetet.

Nordiska nämnden för handikappfrågor konstaterar inledningsvis att av alla miljöfaktorer som framkallar s. k. teratogena skador, spelar den ständigt tilltagande förekomsten av kemiska ämnen i arbetslivet en stor roll. Hittillsvarande forskning på området är otillräcklig, men innan ett nordiskt forskningsarbete övervägs kan åtskilligt göras. Befintlig kunskap bör sammanställas, vilket redan det är en stor och angelägen uppgift. Denna bör genomföras på nordisk bas. Viss samplanering av nya undersökningar bör kunna genomföras utan större organisatoriska arrangemang.

Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) har till uppgift att öka jämförbarheten mellan de nordiska ländernas medicinalstatistik. Medlemsförslaget tillstyrkes och det erinras om den förstudie som inlets om registrering av arbetsmiljöforskning på nordisk basis. Behovet av kunskaper på området är stort särskilt vad beträffar ovanliga expositioner och ovanliga missbildningar. De risker som fadern möter i arbetsmiljön och som är av betydelse för graviditetens utfall bör också uppmärksammas. Att upprätta ett nytt nordiskt forskningsorgan ställer sig NOMESKO tveksamt till och förordar i stället att samarbetet kanalise-

ras via redan existerande institutioner, arbetsgrupper och kommittéer. Nordiska hälsovårdshögskolan torde kunna utgöra ett lämpligt organ för samordning. Man bör därvid överväga att förstärka högskolans resurser på det miljömedicinska området.

Föreningen för nordisk perinatal medicin instämmer i uppfattningen att kunskaperna beträffande i arbetsmiljön förekommande risker i samband med graviditet är otillräckliga. En nordisk arbetsgrupp med uppgift att utarbeta enhetliga nordiska riktlinjer på området förordas.

2.1.2. Danmark

Amtsrådsforeningen i Danmark tillstyrker medlemsförslaget.

Københavns Kommune hänvisar till inhämtade yttranden från olika organ och befattningshavare på hälso- och sjukvårdsområdet samt framhåller att den föreslagna studien bör utvidgas till att omfatta också andra förhållanden av betydelse för graviditeter än de som förekommer i arbetsmiljön.

Direktoratet for Københavns Hospitalsvæsen tillstyrker tillsättandet av en nordisk arbetsgrupp, och påpekar att studien bör omfatta också arbetsmiljöns inverkan på prematurfrekvensen, dvs. för tidigt födda barn. *Stadslægeembedet* pekar på att de industrier som man är klar över kan medföra risker i samband med graviditet är olje-, lack- och färgindustrin. En gemensam nordisk arbetsgrupp bör tillsättas. Riktlinjer för barnledighet bör också övervägas. *Københavns Kommunes sundhedsdirektorat* framhåller att många sjukdomar är betingade av miljömässiga faktorer och att det allmänt sett saknas kunskaper om befolkningens hälsotillstånd. Ett projekt beträffande graviditetsprofylax genomförs i Ribe amt i syfte att belysa det geografiska avståndets betydelse för gravida kvinnors utnyttjande av profylaktiska erbjudanden.

Fredriksberg Kommune finner medlemsförslaget vara värdefullt och stöder det utifrån principiella utgångspunkter. I tider av resursknapphet inom sjukvården kan det vara svårt att finna utrymme för nya och avgiftskrävande aktiviteter. Forskning av detta slag bör dock principiellt sett statsfinansieras.

De samvirkende Invalideorganisationer finner medlemsförslaget vara väl underbyggt, tillstyrker samt önskar upplysningar om den vidare behandlingen av saken.

Danmark-Fortsættelsesygekasse anser att varje initiativ som kan förebygga sjukdom och lidande är av intresse både om det gäller forskning och upplysningsverksamhet.

Dansk Sygeplejeråd tillstyrker medlemsförslaget.

Kommunernes Landsforening anser igångsättandet av en intensiv forskningsinsats på det aktuella området vara angeläget. Samverkan bör ske mellan de nordiska länderna.

Den almindelige danske Lægeforening framhåller att det arbete som

inletts av den tillsatta arbetsgruppen bör stödjas. Det saknas en sammanfattning av existerande kunskap om de potentiella riskerna för arbetsmiljöskador med utgångspunkt från vilken allmänpraktiserande läkare, sjukhusläkare och barnmorskor kan ge råd om tänkbara arbetsmiljörisiker i samband med graviditet. En dylik kan åstadkommas genom de åtgärder som föreslås i medlemsförslaget.

Sundhedsstyrelsen anser att man i medlemsförslaget tagit upp väsentliga hälsofrågor och att en insats på detta område bör stödjas. År 1979 har ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att vidta åtgärder mot arbetsrelaterade fosterskador. Ytterligare nordiska initiativ på området bör kanaliseras via denna arbetsgrupp, som eventuellt vid behov skulle kunna utvidgas. En litteraturstudie om fosterskador och kemikalier i arbetsmiljön har sammanställts från dansk sida.

År 1977 uppgick det beräknade antalet missbildade barn i Danmark till minst 700, men därtill bör läggas de ungefär 160 barn med missbildningar som dött under sitt första levnadsår. Antalet spontana aborter beräknas vara minst 8 000 per år. I detta yttrande instämmer *Indenrigsministeriet*.

Arbejdsministeriet anser, efter hörande av *Arbejdsdirektoratet*, det vara angeläget att få till stånd beskrivning och förmedling av det vetande som existerar beträffande arbetsmiljörisiker i samband med graviditeter. Den amerikanska sammanfattningen "Pregnancy and work" är numera föråldrad och inte heller helt relevant för danska förhållanden. En sammanställning av befintliga kunskaper på det aktuella området kan med fördel utföras på nordiskt plan. Punkten 1 i medlemsförslaget tillstyrkes. (Se vidare under 2.2.1.)

2.1.3. Finland

Socialstyrelsens verksamhet berör handikappade barn och vuxna. De sociala myndigheternas uppgift är att kompensera de brister som handikappet kan föranleda. Fosterskador är en form av handikapp, som varierar från fullständig funktionsoduglighet till lindriga psykofysiska symptom. Arbetsmiljöns, infektionsriskernas och levnadsförhållandenas andel i uppkomsten av fosterskador bör utredas snarast och på bredast möjliga bas i syfte att åstadkomma ändamålsenlig prevention.

Medicinalstyrelsen framhåller att i takt med att åtgärder vidtagits inom arbetshälsovården och arbetarskyddet har de arbetsmiljömässigt betingade, klassiska yrkessjukdomarna minskat. Nya problem möter dock på grund av förekomsten av ett tilltagande antal teknokemiska produkter, vars verkningar är okända. I Finland finns ett utmärkt register över missbildningar samt ett cancerregister. Ett laboratorium har inrättats vid institutet för arbetshygien för studium av olika ämnens mutagena egenskaper. Socialpolitiska åtgärder för att skydda gravida

kvinnor mot tänkbara arbetsmiljörisker och arbetsbetingad experimentering har varit reglering av moderskapsledighetens längd och förläggning.

Inom sjukvården borde flera slags exponeringar utredas t. ex. påverkan från strålning, kemiska ämnen, gaser och psykiska faktorer. Styrelsen finner medlemsförslaget väl motiverat och värt understöd.

Social- och hälsovårdsministeriet delar i princip den positiva hållning som kommit till uttryck i medicinalstyrelsens yttrande över medlemsförslaget. Samtidigt erinras om att Nordiska medicinalstatistikkommittén i anslutning till rek. 13/1978 angående samarbete för att förebygga handikapp genomfört en inventering av relevanta sjukdomsregister. Rapporten har sänts ut på remiss. Denna rapport bör kunna vara till nytta vid den fortsatta behandlingen av medlemsförslaget.

Arbetskyddsstyrelsen stöder medlemsförslaget. Kunskap om att olika kemiska ämnen och produkter kan påverka könszellernas gener eller foster via modern finns. Därigenom kan missfall, missbildningar och ärftliga sjukdomar uppstå. Hur man i praktiken skall kunna skydda modern och fostret är problematiskt av tre skäl: (1) en befruktad äggcell är mest utsatt för miljöpåverkan innan kvinnan vanligtvis känner till graviditeten, (2) bestämmelser saknas i arbetskyddslagen om skydd för foster samt (3) skydd för kvinnor under graviditet kan leda till ännu större diskriminering av kvinnor i arbetslivet. Förutom den föreslagna forskningen bör på nordiskt plan utredas dels möjligheterna till att lagstiftningsvägen skydda modern och fostret mot arbetsmiljörisker, dels behovet av en ny lagstiftning om märkning av kemiska produkter samt dels åtgärder som syftar till att förhindra att gravida kvinnor diskrimineras i arbetslivet.

Folkpensionsanstalten framhåller, att kartläggning av riskfaktorer i arbetsmiljön av naturen är svår och resurskrävande. Goda skäl finns sålunda att stöda strävanden som syftar till att samla tillförlitlig kunskap på området. Enskilda fall har behandlats av anstalten i vilka problemet med arbetsmiljörisker i samband med graviditet tangerats. Dagpenningansökan har inkommit från gravid kvinna som hävdade att risk för fosterskada förelåg i arbetet. Gemensamt godkända och noggranna kriterier för bedömning av arbetsmiljöfaktorer behövs för att utkomstskyddet skall bli ändamålsenligt. Medlemsförslaget bör behandlas positivt.

Institutet för arbetshygien framhåller att man inom arbetskyddsforskningen lägger stor vikt vid de genotoxiska långtidsverkningarna av i arbetsmiljön förekommande ämnen samt i samband med spontanaborter, fysiska och mentala defekter samt tumörer som uppstår under barndomstiden. Nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisker i samband med graviditeten är värt understöd. Ämnet bör dock betraktas som en helhet och hänsyn tas också till de genetiska verkningarna som

eventuellt förmedlas via faderns eller moderns könsceller. Ett omfattande material behöver mot denna bakgrund samlas in. Möjlighet till detta yppas genom att nordiskt samarbete redan inletts på det medicinska, genetiska och arbetshygieniska området.

Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten framhåller att de riskfaktorer i arbetsmiljön som är av betydelse i samband med graviditet inte är specifika för fostret utan att liknande skador kan uppkomma av andra orsaker. Granskning måste ske av skillnaderna mellan skadornas frekvens hos dem som utsatts och hos dem som inte utsatts för exponering samtidigt som andra faktorer hålls konstanta. Förekomsten av tidiga aborter försvårar en undersökning, då man känner till att missbildade foster oftare stöts bort än vid graviditeter med normala foster.

Var fjärde graviditet avbryts under de första veckorna, ofta utan att modern märker detta. Mot denna bakgrund bör de arbetsmiljörisker som kan föranleda fosterskador avskaffas eller åtgärder som syftar till skydd mot dem vidtagas. Oberättigad rädsla för arbetsmiljöer som konstateras vara ofarliga för hälsan bör undanröjas. Då arbetsförhållandena och arbetarskyddet i Norden är likartade bör en kartläggning av arbetsmiljöriskerna i samband med graviditet företas. Forskningen är också i behov av tillräckligt stort dataunderlag.

Tammerfors universitet, medicinska fakulteten understryker att många bevis erhållits på att teknologins miljöverknningar orsakar rubbningar i fosterutvecklingen. Antalet nya kemiska ämnen har ökat hälsoriskerna. Moderkakan har visat sig vara ett mindre effektivt såll än man allmänt trott. Vid epidemiologiska undersökningar utomlands har man kunnat konstatera att antalet spontana aborter ökat på grund av att fadern och modern varit utsatta för arbetsbetingade risker. Kvinnor inom industriarbete uppvisar flera missfall och föder flera missbildade barn än kvinnor i genomsnitt. För att forskningen på området skall erhålla adekvata resurser vore det önskvärt att dessa förs samman till lämpliga enheter. De verknningar som kan uppstå kan avse: faderns eller moderns könsceller eller deras bildande, befruktningstillfället och fostret i dess olika utvecklingsstadier. Genetiska skador kan uppträda först generationer senare. Hela reproduktionsprocessen bör beaktas från befruktningstillfället och till fullgånget foster. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Kuopio högskola påpekar att arbetsmiljön inom flera industribranscher kan medföra att giftiga ämnen kan komma in i blodomloppet eller via andningen och skada fostret. Det dröjer i allmänhet länge innan något bestämt miljögift kan påvisas vara teratogent. Epidemiologiska studier krävs varvid samtliga faktorer bör registreras som kan misstänkas skada fostret. Medlemsförslagets syfte är positivt. Då det inte finns anledning att vänta, på grund av klimatförhållandena och industrins art, att det i Kuopio med omnejd skulle förekomma teratogena ämnen torde dylik

forskning inte i detta skede böra förläggas till orten. Medlemsförslaget är väl motiverat och dess genomförande ur medicinsk synpunkt värt understöd.

Finlands akademi, vetenskapliga centralkommission, sektionen för arbetarskyddsforskning påpekar att det i allmänhet är lättare att få kännedom om olika föreningars direkta skadeverkningar än om långtidsverkningarna. Det antal ämnen som en person utsätts för på arbetsplatsen är vanligen större än utanför denna. Kemiska ämnens långtidsverkningar studeras av WHO, ILO och inom EG. Antalet missfall på grund av faderns och moderns arbetsbetingade exponering ökar. T. ex. visar det sig att hustrur till män som varit utsatta för vinylklorid och kloroplen uppvisar flera missfall än genomsnittet. I operationsalar arbetande kvinnor får flera spontana aborter och uppvisar större frekvens av sterilitet än genomsnittet. Kvinnliga laboranter och arbetare i kopparsmältverk får flera missfall än genomsnittet. Missbildningar hos fostret är vanliga hos operations- och laboratoriepersonal. Hustrur till män i högspänningsarbete föder ovanligt många missbildade barn.

Orsaker till missfall och missbildning kan vara genetiska eller vara en följd av direkt skadlig inverkan på fostret. Hela reproduktionsprocessen bör studeras.

Alands landskapsstyrelse tillstyrker medlemsförslaget.

Akava förordar att man vid studiet av arbetsmiljörisker i samband med graviditet beaktar relevanta faktorer före och vid befruktningen, under havandeskapet och visavis barnet. Förutom kemiska och fysiska faktorer bör psykosomatiska och psykosociala faktorer tas upp. Dessa fakturers gemensamma inverkan på arbetsmiljön bör också studeras. Under denna förutsättning stöder organisationen medlemsförslaget.

Finska försäkringsbolagens centralförbund hänvisar till det yttrande som avgivits av *Olycksfallsförsäkringsanstaltens förbund*. Det senare begränsar sitt yttrande till att avse frågan om ersättning vid olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. Nordiskt samarbete i syfte att få fram nya rön beträffande arbetsmiljörisker i samband med graviditet är ändamålsenligt och kan medverka till att förhindra att av arbetsmiljön förorsakade risker för såväl gravida kvinnor som foster begränsas. Av betydelse är om en gravid kvinnas sjukdom skall betraktas som yrkessjukdom betingad av fysikaliska, kemiska eller biologiska faktorer i arbetet. Skada på fostret torde däremot ej vara ersättningsbar enligt dessa regler. Utredas bör om av arbetsmiljöfaktorer betingade sjukdom, skada eller lyte som uppkommit på fosterstadiet hos barn skall omfattas av den lagstadgade olycksfallsförsäkringen.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund anser det vara betydelsefullt att få till stånd en samlad redovisning av existerande information samt inleda ett nordiskt forskningssamarbete beträffande arbetsmiljörisker i samband med graviditet. Möjligheterna till att upprätta gemensamma riktlinjer är emellertid små

eftersom underlaget är bristfälligt. Riskerna i och utom arbetet måste bedömas på samma sätt. Innan riktlinjer kan dras upp i något enskilt nordiskt land för bedömning av arbetsmiljörisker måste material samlas in och bearbetas. Avgörande för riskbedömningen är människans 24-timmarssituation.

Finlands sjuksköterskeförbund anser att förslagsställarna tagit upp en synnerligen angelägen arbetarskyddsfråga. Till följd av användning av ny teknologi och av att nya kemikalier introducerats har arbetsmiljöfarorna i samband med graviditet ökat. I medlemsförslaget nämnes särskilt de kvinnor som arbetar inom industrisektorn, medan en stor och kvinnodominerad sektor — hälsovårdsområdet — lämnats nästan helt obeaktat. Joniserande strålning vid t. ex. röntgen samt anestesigaser i operationsmiljöerna är synnerligen vanligt. Dessa arbetsmiljöer är i någon mån utforskade, men forskning om de men som orsakar graviditetsstörningar måste fortsätta. Nattarbetets inverkan på graviditeter är inte heller tillräckligt utforskat. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Helsingfors universitet, konsistoriet stöder medlemsförslaget. De föreslagna åtgärderna lämpar sig väl för nordiskt samarbete. Enbart undersökningar av epidemiologisk natur kan dock inte klarlägga problemen utan för detta krävs ökad grundforskning. Till detta yttrande har fogats ett utlåtande från *docent Pertti Aula vid Helsingfors universitet*. I detta framhålls att man idag vet mycket litet om vilka faktorer som förändrar människor och andra högt utvecklade däggdjur i ärftligt hänseende. I trettio års tid har man bedrivit en intensiv forskning om vad som hänt med avkomlingarna till vid Hiroshima strålskadade människor, utan att tydliga mutagena förändringar kunnat påvisas. Mot bakgrund av att fysiologiska skillnader föreligger mellan spermier och äggceller bör man vid utforskandet av miljöns mutagena effekter lägga tonvikten snarare vid mannens än vid kvinnans villkor.

Ämnen som inverkar direkt på fosterutvecklingen — s. k. teratogena ämnen — är thalidomid vissa kvicksilvreföreningar, fenytoin, warfarin och etylalkohol. I Finland finns ett missbildningsregister, som trots vissa brister erbjuder möjlighet till påvisande av teratogena miljöfaktorer. Vid valet av forskningsobjekt bör grundforskning beträffande såväl mutagenitet som teratogenitet prioriteras och därvid särskilt metodutveckling för studiet av människornas förhållanden.

2.1.4. Island

Hjúkrunarfélag Islands stöder medlemsförslaget och finner det angeläget att arbetsmiljöriskerna i samband med graviditet utredes.

2.1.5. Norge

Norske kommuners sentralforbund önskar att gemensamma nordiska åtgärder vidtages för att kartlägga sambandet mellan arbetsmiljöpåverkan och fosterskador. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Norsk folkehjelp stöder medlemsförslaget i princip. En samlad orientering om redan befintlig information efterlyses liksom ett nordiskt forskningssamarbete inom det aktuella området.

Kommunal- og arbeidsdepartementet framhåller att arbetsmiljölagens bestämmelser för kvinnor bara avser rätt till permission vid graviditet och födsel. I arbetsmiljölagen fastställs mål och generella krav på arbetsmiljön. Målet är att arbetsmiljön skall vara tillfredsställande för samtliga arbetstagare. Fosterskador och skador på barn kan uppkomma på grund av att både fadern och modern exponerats för kemiska ämnen eller strålning. I några fall kan det likväl vara motiverat med särbestämmelser för kvinnor. Departementet ställer sig positivt till forskning på området. En undersökning håller på att genomföras vid Hygienisk institutt, Oslo universitet, som omfattar tillsammans 256 000 födda barn åren 1970—73. Till den nationella delen av det nordiska utredningsprojektet om arbetslivets betydelse för fosterskador har beviljats 100 000 nkr. Departementet anbefaller starkt att den inledda verksamheten fortsätter, men förhåller sig tveksamt till att skilja ut de gravida kvinnorna eller kvinnor i fertil ålder av två skäl. (1) För det första kan särregler för kvinnor leda till att arbetsmiljön inte ändras i avseenden som kan vara farliga för manlig arbetskraft. (2) För det andra kan en särbehandling av kvinnor förvärra kvinnans situation på arbetsmarknaden.

Norsk sykepleierforbund ser positivt på medlemsförslaget och anser det vara betydelsefullt att man på nordiskt plan sätter igång ett forskningssamarbete i syfte att nå fram till nya kunskaper. Gemensamma nordiska riktlinjer beträffande i arbetsmiljön förekommande risker i samband med graviditet bör eftersträvas.

Den norske lægeforening anser att för liten uppmärksamhet ägnats åt arbetsmiljöriskerna i samband med graviditet. En samlad redogörelse för existerande information på området samt igångsättandet av ett nordiskt forskningssamarbete tillstyrkes.

2.1.6. Sverige

Riksförsäkringsverket erinrar om att ersättning vid frånvaro som orsakas av arbetsmiljörisker i samband med graviditet utbetalas sedan den 1 januari 1980 i Sverige från och med den sextionde och till och med den elfte dagen före den beräknade nedkomsten. Förutsättningen är att kvinnan fått sin förmåga att utföra förvärvsarbete nedsatt med minst hälften samt vidare att vederbörande ej kunnat omplaceras till lättare arbete. Beaktas skall bl. a. om tunga lyft förekommer eller om svårare rörelser skall utföras.

I samband med remissbehandlingen av Familjestödsutredningens betänkande som innehöll förslag till havandeskapspenning togs frågan upp om hänsyn skall tas till de risker som fostret kan utsättas för. Socialutskottet i den svenska riskdagen underströk vid behandlingen därav

att frågan om hur gravida kvinnor skall kunna skyddas mot omgivningsfaktorer som medför negativ inverkan på graviditet eller foster tillhör de mest angelägna men samtidigt mest komplicerade frågorna. Behov av förbättrade kunskaper på området förelåg.

En särskild riskgrupp är gravida kvinnor i blyarbete. Vidare har i debatten påtalats att blivande fäder kan påverkas i arbetsmiljön så att risk för fosterskador uppkommer. Denna risk bör också beaktas inom ramen för det i medlemsförslaget åsyftade forskningssamarbetet på nordiskt plan. Frågan om arbetsmiljörisker i samband med graviditet bör noggrant utredas både utifrån medicinska och ersättningsmässiga utgångspunkter. Eftersträvas bör att fertila män och kvinnor kan arbeta utan risk för skador på grund av kemisk eller fysisk påverkan. I andra hand bör omplacering kunna ske. Ifall omplacering inte kan äga rum uppkommer frågan om ersättning. Förutsättningen är att forskningen kan påvisa att arbetsmiljöer eller andra faktorer kan innebära risk för skador på gravida kvinnor och foster.

Arbetskyddsfonden ger för närvarande stöd till flera forskningsprojekt som avser arbetsmiljörisker i samband med graviditet. Kromosomskador hos personal som arbetar med lösningsmedel inom industrin studeras vid Karilonska sjukhuset i Stockholm. Vidare undersöks genetiska risker vid exposition för högfrekventa elektromagnetiska fält. Skador på arbetare vid Rönnskärsverken analyseras liksom laboratorie- och sjukvårdspersonalens risker. Diskussioner har inletts om att minska koncentrationen av anestesigaser i operationssalarna. Initiativ till nordiska forskningsprojekt på området har fonden ej tagit, men kontakter förekommer med arbetsmiljøfondet i Danmark och motsvarande organ i Finland och Norge. Avsikten är att undersöka om det går att samordna fondernas stöd till olika forskningsobjekt. Fonden förhåller sig positivt till diskussioner av möjligheterna till samordning av pågående eller kommande forskning i syfte att systematiskt kartlägga de riskmoment som förekommer i arbetsmiljön.

Medicinska forskningsrådet finner arbetsmiljörisker för gravida kvinnor vara väsentliga att uppmärksamma. Skador på avkomman kan, såsom framhålles i medlemsförslaget, orsakas via fostret och till modern, men därutöver också på könscellerna före befruktningen. Män och kvinnor i fruktsam ålder utgör en riskgrupp. Kunskaperna på området är begränsade och behovet av information och ytterligare forskning stort. Kunskaperna kan förvärvas antingen via experiment på djur eller genom information som rör människor. Då olikheterna mellan djur och människor är stora kan det bli svårt att tolka resultaten av djurförsöken. Kvantifierbara data avseende faktorer som inverkar på arbetsmiljö och som inverkar på graviditeter kan vara aborter, prematurer, barn som är små vid födseln, perinatal dödlighet, missbildningar, cancer hos barn samt utvecklingsstörningar. En mängd faktorer inverkar dock

samtidigt, vilket medför problem. Tillräckligt kan dock vara att identifiera en farlig arbetsmiljö även om man inte omedelbart kan ange de egentliga orsakerna.

För att nå fram till jämförbara resultat bör studierna på området samordnas liksom rapporteringen av enskilda misstänkta fall av samband mellan arbetsmiljö och fosterskada. Existerande register behöver kompletteras. Flera oberoende källor bör användas. Rapporter från arbetsgivaren om expositionsförhållanden under graviditet borde åstadkommas. Unikt för de nordiska länderna är att praktiskt taget all hälso- och sjukvård journalförs. Särskilt angeläget är det att påbörja epidemiologiska studier. Undersökningarna bör ges en god vetenskaplig förankring. Då graviditeterna har en komplex hormonell styrning bör endokrinologisk och gynekologisk sakkunskap kopplas in.

Svenska kommunförbundet hälsar medlemsförslaget med tillfredsställelse. Att man i den svenska lagstiftningen företagit ändringar i föräldraförsäkringen och framfört förslag till förbättrad mödravård får uppfattas som markering av frågornas betydelse.

Landstingsförbundet understryker att det inom flera yrkesområden kan förmodas föreligga betydande risker i arbetsmiljön för gravida kvinnor. Angeläget är att i första hand få till stånd en samlad information samt att se till att ett nordiskt forskningssamarbete inleds. Ingen erinran finns mot medlemsförslaget.

Sveriges läkarförbund finner det vara angeläget att skapa möjligheter för saklig information om sambandet mellan arbetsmiljörisker och fosterskador. Upprättandet av en databank på nordiskt eller nationellt plan skulle kunna fylla en viktig funktion. I Sverige har vid giftinformationscentralen redan en stor mängd data samlats. Forskning om epidemiologiska samband mellan miljöfaktorer och fosterskador är en angelägen uppgift på nationellt och nordiskt plan. De centrala registren i Norge och Sverige över graviditeter och förlossningar torde utgöra en naturlig bas för dylikt datainsamlande. Missbildningsregistrering sker i Sverige och förslag har lagts fram om att yrkeshygieniska aspekter också skall registreras.

Svensk sjuksköterskeförening understryker vikten av att förändringarna i arvsmassan och de toxiska skadeverkningarna som kan förorsakas på fostret eller moderkakan via sjukvårdspersonalens arbetsmiljö kartläggas. Genom nordiskt samarbete kan ökade resurser stå till buds. Syftet är att nå fram till enhetliga riktlinjer. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Socialstyrelsen framhåller att under 1960- och 1970-talet har kraven på arbetsmiljön stigit. Nya lagar har tillkommit; arbetsmiljölagen, lagen om hälso- och arbetsmiljöfarliga varor, arbetsskadelagen m. fl. I lagen om föräldraförsäkring har nyligen ändringar vidtagits. Insikten om de psykosociala faktorernas betydelse har ökat under det senaste decenniet.

Genom forskning har klarlagts att samband finns mellan psykosociala faktorer i arbetsmiljön och hälsan. Begreppet hälsa har kommit att inkludera inte bara garanti mot ohälsa utan även arbetstillfredsställelse. Stora behov av epidemiologiska punktundersökningar finns liksom av ett epidemiologiskt övervakningssystem. I Sverige finns födelse-, cancer- och missbildningsregister.

Inom Världshälsoorganisationen — WHO — har utarbetats rapporter som tyder på att mellan 200—1 000 nya kemikaliska ämnen kommer ut på marknaden varje år. Skyddet av de gravida kvinnorna måste tillmätas stor vikt, men också skyddet av såväl män som kvinnor före graviditet. Detta gäller t. ex. vid sjukhus- och laboratoriearbete. Kunskaperna om olika miljöfaktorer inverkan på gravida kvinnor och foster är idag begränsade, varför den sammanställning av befintlig kunskap som förordas i medlemsförslaget är en stor och angelägen uppgift.

Forskningen inom detta området är besvärlig. Den tycks idag mest vara inriktad på summan av en rad kemiska och fysikaliska influenser visavis fosterutvecklingens tidigare stadier som förankring till tidig abort eller missbildning vid genomförd graviditet. Viktigt är att medel ställs till förfogande för forskning beträffande arbetsmiljörisker i samband med graviditet. Därtill bör redan tillgängliga medel användas på ett adekvat sätt. En av Nordiska ministerrådet tillsatt arbetsgrupp har fått till uppgift att studera i arbetslivet förekommande risker i samband med graviditet. Gruppen har begärt medel till ett eget sekretariat. Mot denna bakgrund bör det i medlemsförslaget förordade samarbetet kunna ske inom ramen för redan existerande samverkansfunktioner. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Produktkontrollnämnden anför att missbildningar kan uppstå även till följd av faderns prekonceptionella kemikalieexponering, som också kan leda till sterilitet. Relativt goda kunskaper föreligger när det gäller vilka faktorer som kan framkalla fosterskador under den första tredjedelen av graviditeten. Vad som kan föranleda tidiga aborter vet man däremot mindre om. Den sista tredjedelen av graviditeten, då hjärnan fortsatt är under utveckling, vet man likaledes mindre om.

Efter den stora thalidomidkatastrofen 1962 har stora ansträngningar gjorts för att kartlägga vilka kemiska ämnen som kan ge missbildningar. De senaste sexton åren har blott ett fåtal kemiska ämnen kunnat fastställas ha orsakat missbildningar hos människan.

Målet för alla åtgärder måste vara att förhindra och minska riskerna för modern och fostret. Modern bör utan farhågor kunna fortsätta sitt arbete så lång tid som möjligt under graviditeten. Arbetets art och innehåll kan studom behöva ändras. Sålunda har förflyttningar skett bl. a. inom den svenska läkemedelsindustrin. Inom annan industri har bestämts att kvinnor i fertil ålder överhuvudtaget inte skall anställas. I andra fall bör kvinnan ej arbeta under graviditeten.

Vid Karolinska institutet finns en medicinsk informationscentral. Förbättrad djurexperimentell metodik och säkrare epidemiologisk identifiering av kemikalier som är skadliga för människan är en förutsättning för att arbetsmiljöriskerna skall kunna nedbringas. Medlemsförslaget tillstyrkes.

ILO-kommittén erinrar om att internationella arbetskonferensen år 1975 antog en deklaration om kvinnliga arbetstagares jämställdhet i fråga om möjligheter och behandling. I artikel 9, momenten 3 och 4, föreskrivs att forskning skall bedrivas om de processer som kan ha skadlig inverkan på mäns och kvinnors fortplantningsfunktion samt att åtgärder skall vidtagas särskilt i syfte att skydda kvinnor för arbete som kan tänkas vara skadligt vid graviditet. Kommittén anser att arbetsmiljöriskerna i samband med graviditet som avser såväl män som kvinnor bör bli föremål för forskning och åtgärder. Vid 1975 års arbetskonferens antogs också en resolution om lika ställning och lika möjligheter för män och kvinnor i yrke och sysselsättning. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Giftinformationscentralen, Karolinska sjukhuset, besvarar förfrågningar om akuta förgiftningar, men också fosterrisker i samband med exposition för läkemedel eller tekniskt använda kemikalier. Dessa förfrågningar kommer ofta då graviditet redan föreligger. Någon enstaka gång gäller frågan risken för akut förgiftning för gravid kvinna. 1977 hade centralen 96 och 1978 128 förfrågningar om fosterrisker. De kemikalier som förfrågningarna gällt har avsett lösningsmedel i olika former, bekämpningsmedel såsom cuprinol och lindan, framkallnings- och kopieringsvätskor, desinfektionsmedel såsom hexaklorofen, klister, kemikalier för textiltryck, kolsvavla, ozon, kemikalier för tandtekniskt arbete och för lödningsarbete. Abort har tillrättats i ett enstaka fall.

En fråga som ofta uppkommit är vem som bär ansvaret för att omplacering inte kan ske och kvinnan inte kan klara den ekonomiska förlust som uppstår. Är det arbetsgivaren, försäkringskassan eller staten?

Arbetarskyddsstyrelsen förhåller sig positiv till medlemsförslaget. Nordiskt samarbete är angeläget eftersom de flesta medfödda missbildningar är lågfrekventa och antalet kvinnor i särskilt utsatta arbetsmiljöer litet. Genom att samverka på nordiskt plan kan man få fram ett större underlagsmaterial på kortare tid. Genom Nordiska ministerrådets försorg har ett projekt inletts som syftar till att kartlägga arbetslivets betydelse för medfödda missbildningar och andra fosterskador. Under år 1980 har 160 000 nkr anslagits på den allmänna ministerrådsbudgeten för detta samarbete. Ansvaret för detta projekt har tillagts Hygienisk institutt i Oslo. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har initierat ett annat projekt, en epidemiologisk styrenundersökning, som skall kartlägga förekomsten av cancersjuklighet och fosterskador hos expone-

rade arbetare i de nordiska länderna. Ansvaret för denna studie har Institutet för arbetshygien i Finland.

2.2. *Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget*

2.2.1. *Danmark*

Arbetsministeriet påpekar att projekt igångsatts i ministerrådets regi om de förhållanden i arbetslivet som är av betydelse för förekomsten av fosterskador. Det skall genomföras i form av flera separata undersökningar. Utgifter för detta projekt har preliminärt beräknats uppgå till 725 000 nkr för perioden 1979—81. Det i medlemsförslaget förordade forskningssamarbetet bör invänta resultaten från ovannämnda projekt, innan beslut om ytterligare samarbete träffas. I annat fall bör nödvändig koordinering ske med det redan inledda projektet.

2.3. *Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget*

2.3.1. *Nordisk*

Sykepleiernes Samarbeid i Norden överlämnar utan eget ställningstagande remissyttrande från sina fem medlemsföreningar. Dessa ställer sig positiva.

2.3.2. *Danmark*

Assurandør-Societetet har inga synpunkter att anföra beträffande medlemsförslaget.

2.3.3. *Finland*

Arbetskraftsministeriet finner att medlemsförslaget faller under socialmyndigheternas kompetensområde och avstår från att yttra sig.

2.3.4. *Sverige*

Försäkringskassaförbundet avstår från att yttra sig.

3. **Utskottet**

Under de senaste tre åren har nya arbetsmiljölagar trätt i kraft i Danmark, Norge och Sverige. Lagarna som är av ramkaraktär uppvisar betydande likheter. Motsvarande lagstiftning har trätt eller kommer att träda i kraft i Finland.

Genom att också företags- och arbetshälsovården förstärkts och arbetarskyddet byggs ut har många av de tidigare vanligen förekommande

yrkessjukdomarna tenderat att minska i omfattning. Emellertid har nya problem uppkommit — särskilt i samband med graviditeter — i takt med att ett ökande antal kemiska ämnen och produkter tagits i bruk i arbetslivet. Hitintills har endast ett fåtal epidemiologiska studier genomförts avseende sambandet mellan kemisk, fysisk och psykosocial påverkan i arbetsmiljön och förekomsten av fosterskador av olika slag. Skyddet mot arbetsmiljörisker i samband med graviditet har inte uppmärksammats i tillräcklig omfattning.

I Danmark uppgick antalet födda, missbildade barn till cirka 700 för några år sedan. Till denna siffra skall läggas att omkring 160 barn med missbildningar avled under sitt första levnadsår. Antalet spontana aborter, vilkas orsak ofta är okänd, uppgick till 8 000 per år i Danmark. I Sverige föds årligen omkring 2 000 missbildade barn. Av 170 000 graviditeter per år bringas 40 000 att upphöra genom spontan abort och 30 000 genom begärd abort.

Arbetsmiljörisker i samband med graviditet förekommer bl. a. inom målar- och tapetseraryrket, inom plast-, olje- och raffinaderiindustrin. Joniserande strålning t. ex. i samband med röntgen kan leda till graviditetsstörningar liksom anestesigaserna i operationssalarna på sjukhus. Kvinnliga laboranter och arbetare vid kopparsmältverk får flera missfall än genomsnittet. Kvinnor vars män är sysselsatta i högspänningsarbete föder ovanligt många missbildade barn. Kromosomskador misstänks kunna uppkomma genom arbete med lösningsmedel. Nattarbetets inverkan på graviditeterna är otillräckligt utforskat. Negativa psykiska och psykosociala arbetsmiljöfaktorer kan över huvud taget leda till missbruk av alkohol och droger, vilket i samband med graviditet kan orsaka fosterskador.

Arbetsmiljörelaterade graviditetsskador berör alla stadier av reproduktionsprocessen: bildandet av könsceller hos fadern och modern, befruktningstillfället samt fostret i dess olika utvecklingsstadier. Följderna kan bli spontana aborter, för tidigt födda barn, barn som är för små vid födseln, barn som är missbildade och barn som får cancer eller drabbas av utvecklingsstörningar. Ett stort problem i sammanhanget är att en rad faktorer i arbetsmiljön synes samverka, varför det kan vara svårt att fastställa inverkan från en enskild faktor. Vad som kan identifieras är ofta en farlig arbetsmiljö, utan att man därmed säkert kan säga vilka enskilda faktorer som förorsakat graviditetsstörningarna.

På nationell plan förekommer forskning i de nordiska länderna inom det aktuella området. I Finland finns såväl missbildnings- som cancerregister. Ett särskilt laboratorium för studiet av olika ämnens mutagena egenskaper har inrättats i anslutning till Institutet för arbetshygien. I Norge och Sverige finns centrala register över graviditeter och förlösningar. Missbildnings- och cancerregister finns i Sverige.

Genom Nordiska ministerrådets försorg har ett samarbetsprojekt be-

träffande arbetsrelaterade fosterskador inletts under år 1979. Under år 1980 har 106 000 nkr avsatts för detta ändamål. Hygienisk institutt, vid Oslo universitet bär huvudansvaret.

Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har även initierat en epidemiologisk styrenundersökning i avsikt att kartlägga cancersjuklighet och fosterskador hos dem som exponerats för detta ämne. Denna undersökning utförs vid institutet för arbetshygien i Finland.

Nordiska socialpolitiska kommittén har satt igång en utredning om orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden. Båda dessa initiativ på nordiskt plan kan betraktas som en inledning till ett systematiskt och allomfattande samarbete på nordiskt plan om de riskmoment som förekommer i arbetslivet i samband med graviditeter. De utgör emellertid blott ett första steg i en nordisk samarbetsinsatsning som måste bli mångdubbelt större.

På det internationella planet har Världshälsoorganisationen — WHO — gripit sig an den i medlemsförslaget aktualiserade problematiken liksom Internationella arbetsorganisationen — ILO. ILO antog en deklARATION år 1975 om kvinnliga arbetstagares jämställdhet ifråga om möjligheter och behandling. Däri föreskrivs att forskning skall bedrivas om de processer som kan ha skadlig inverkan på mäns och kvinnors fortplantningsmöjligheter. Särskilda åtgärder skall vidtagas för att skydda kvinnor mot arbete som kan vara skadligt i samband med graviditet.

För att inte nya hinder av diskriminatorisk natur skall drabba kvinnorna i arbetslivet bör eftersträvas att utforma arbetsmiljöerna så att såväl män som kvinnor i fertil ålder kan arbeta utan risk för kemiska och fysiska skador. Särregler för kvinnor bör inte införas om de kan leda till diskriminering eller om följderna blir att arbetsmiljöer som är farliga även för män konserveras. I vissa fall bör omplacering av gravida kvinnor kunna ske, t. ex. vid arbete där stor fysisk ansträngning krävs. Nyligen har inom den svenska socialförsäkringens ram möjlighet öppnats för gravida kvinnor som anhållit om men inte kunnat beredas omplacering att erhålla s. k. havandeskapspenning. Denna omfattar tiden från den 60:e till och med den 11:e dagen före beräknad nedkomst.

De problem som möter i arbetsmiljön i de nordiska länderna är i allt väsentligt likartade. Mot denna bakgrund ter sig ett intensifierat nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisker i samband med graviditet naturligt. Genom att samverka på nordiskt plan kan ett bättre och mera tillförlitligt datamaterial ställas till forskarnas förfogande. Därigenom kan säkrare slutsatser dragas. Visst nordiskt samarbete har redan inletts på det medicinska, genetiska och arbetshygieniska området. För dagen ter sig därför inrättandet av ett nytt, permanent nordiskt samarbetsorgan på detta område inte vara av behovet påkallat. Genom att förstärka Nordiska hälsovårdshögskolans resurser skulle den synnerligen angelägna forsknings- och kartläggningsuppgift som arbetsmiljöriskerna i

samband med graviditet erbjuder kunna få en tillfredsställande lösning. En enhetlig och på solid forskningsmässig grund vilande nordisk bedömning av de arbetsmiljörisker som föreligger i samband med graviditet har av samtliga remissinstanser ansetts vara utomordentligt angelägen. Medverkan från arbetsmarknadsparternas sida i det kommande utredningsarbetet bör övervägas. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

Reykjavík den 5 mars 1980

Liv Andersen (A)

Ulla Ekelund (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag om indrivning av felparkeringsavgifter i annat nordiskt land

(Väckt av Rolf Sellgren)

Den internordiska biltrafiken har ökat kraftigt under perioden efter andra världskriget, beroende dels på den ökade biltätheten, dels på de förbättrade vägförbindelserna.

Antalet personbilar i Norden beräknades 1953 till cirka en miljon eller 56 per 1 000 invånare medan antalet 1974 uppgick till nära 5,8 miljoner som motsvarar över 260 per 1 000 invånare.

Bilismens utveckling har underlättats av en kraftig vägutbyggnad, inklusive ett antal mellanriksförbindelser. Det internordiska resandet har ökat i överensstämmelse härmed. En undersökning 1975 utvisade att 70 procent av alla turister i Norden är bilturister.

En av de viktigaste målsättningarna i det nordiska samarbetet har varit att undanröja hinder och restriktioner för resandet och få Norden att fungera som ett rekreativområde. Ett led häri har varit strävan att förenhetliga trafikregler och andra bestämmelser, vissa avgifter m. m. Strävan är att samma regler bör gälla för samtliga bilister i hela Norden.

Ett problem i detta sammanhang, som påtalats av polismyndigheterna, är att möjlighet för närvarande saknas att indriva felparkeringsavgift av bilist från ett annat nordiskt land. Dessa avgifter skulle i och för sig kunna omfattas av ett gällande nordiskt avtal (den 9 november 1972 om handräckning i skatteärenden som t. ex. omfattar mervärdesskatt och bilskatter). Enligt den till avtalet fogade tillämpningsöverenskommelsen får dock framställning om indrivning i annat nordiskt land endast göras om betalningsanspråket uppgår till minst 500 danska/norska kronor, 6 000 isländska kronor, 300 finska mark eller 500 svenska kronor. Felparkeringsavgifter uppgår inte i något nordiskt land till så höga belopp.

Avgifterna för felparkering i de nordiska länderna uttas numera i en förenklad ordning utan någon form av domstolsförfarande. I *Danmark* uttas sedan år 1972 "avgift for standsnings- og parkeringsovertrædelser" vid överträdelse av lokala restriktioner rörande stannande och parkering och vid vissa andra förseelser mot parkeringsreglerna. Betalningsanmaning lämnas till föraren eller fästs på fordonet. Föraren är i första hand betalningsskyldig men om avgiften inte inbetalas inom föreskriven tid, tio dagar, är ägaren skyldig att betala efter anmaning i

brev. Om betalning ändå inte inkommer tillställs den betalningsskyldige ett kravbrev. Någon delgivning sker inte. En vecka efter avsändandet av kravbrevet anmodas utmätningsmannen att mäta ut avgiften hos fordonsgäaren om betalning inte skett. Erfarenheterna av de nya bestämmelserna anses goda. I *Finland* gäller sedan år 1970 ett förenklat förfarande för beivrande av överträdelse av förbud och begränsningar beträffande stannande, uppställning och parkering, s. k. parkeringsfel. Anmaning att betala parkeringsbot lämnas till föraren eller fästs på fordonet.

Ansvarig för betalningen är, förutom föraren, ägaren av fordonet eller den som enligt anmälan till motorfordonsregistret varaktigt övertagit besittningen av fordonet såvida dessa ej kan göra troligt att fordonet var stulet vid överträdelsetillfället. Erläggs inte boten inom en vecka höjs beloppet med hälften. Polischef skall då meddela fordonsägare ett föreläggande att inom ytterligare en vecka från delgivning betala den förhöjda boten. Om betalning inte sker i enlighet med föreläggandet, kan utmätning ske.

I *Norge* finns två delvis gemensamma system. Det ena avser överträdelse av avgiftsbelagd parkering. Sanktionen är en tilläggsavgift om 50 kronor. Det andra systemet avser brott mot parkeringsbestämmelserna. Dessa medför en "gebyr" om 100 kronor. Betalningsanmaning lämnas till föraren eller fästs på fordonet. Betalning eller överklagande måste göras inom 14 dagar. Om betalning inte sker inom föreskriven tid höjs beloppet automatiskt med 50 procent. Om betalning ändå inte sker översändes ytterligare en betalningsanmaning inom 2—3 månader. Efter ytterligare en varning kan fordonet tas som säkerhet och eventuellt säljas till täckande av avgiften.

I *Sverige* tillämpas från 1977 en ny lag om felparkeringsavgift. Därigenom avkriminaliserades de flesta former av parkeringsförseelser och den tidigare parkeringsboten ersattes med en avgift, som fordonsgäaren är betalningsansvarig för. Invändningar mot parkeringsanmärkningen inverkar inte på skyldigheten att erlægga avgiften men avgiften återbetalas om invändningen godtas vid den rättsliga prövning som fordonsgäaren kan begära om han bestrider anmärkningen. Den nya avgiften tillfaller vederbörande kommun efter avdrag för statsverkets administrationskostnader. Genom det nya sanktionssystemet har man infört en enklare och mindre resurskrävande ordning för beivrande av parkeringsförseelser utan avkall på rättssäkerheten.

I förarbetena till den svenska lagen sades att avgiftssystemet i princip borde tillämpas även i fråga om utlandsregistrerade fordon. I betydande utsträckning gällde det fordon från de nordiska grannländerna, varifrån det var förhållandevis lätt att inhämta behövliga uppgifter. Det borde också finnas möjligheter att — liksom i fråga om överlastavgift — nå överenskommelse med de andra nordiska länderna om indrivning av

påförd avgift. Detta påpekande synes dock ej ha följts upp med förslag om sådan ändring av den ovannämnda överenskommelsen, att dessa avgifter kan tas ut i annat nordiskt land.

Även om de vare sig till belopp eller antal är så stora att de är av någon ekonomisk betydelse t. ex. för kommunerna, har man från myndighetshåll anfört att möjligheter till indrivning i annat nordiskt land erfordras för att övervakningen av föreskrifter om parkering etc. skall bli effektiv t. ex. i gränsområden med stort antal bilister från grannländer. Vissa perioder är trafiken intensiv och felparkeringsavgift kan då användas som ett instrument för trafikreglering. Myndigheterna har ansett sig böra inskrida mot parkerade bilar från andra nordiska länder under säsongtoppar som t. ex. semestermånader och vintersportsäsong.

Bestämmelserna om parkeringsbegränsningar anses av myndigheterna i alla nordiska länder som nödvändiga instrument för att kanalisera och reglera en ökande biltrafik. För att bestämmelserna skall ha avsedd verkan i gränstrakter erfordras att sanktioner drabbar rättvist mellan medborgare i det egna landet och tillfälliga besökare från grannländer. Disciplinen torde svårligen kunna upprätthållas, om bilister lär sig att man kan överträda parkeringsbestämmelser i ett grannland och därefter underlåta att betala felparkeringsavgiften, utan att betalningskrav kan fullföljas när man återvänt till hemlandet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till indrivning i ett nordiskt land av felparkeringsavgift som påförts i annat nordiskt land.

Stockholm den 1 oktober 1979

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 975)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 571/j om inddrivelse af fejlparkeeringsafgifter i andet nordisk land.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 28. januar i Stockholm og den 3. marts 1980 i Reykjavík.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget, der er fremsat den 1. oktober 1979 af Rolf Sellgren (fp) foreslår, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for i et nordisk land at inddrive fejlparkeeringsafgifter, der er pålagt i et andet nordisk land.

Forslagsstilleren anfører, at den internordiske biltrafik er øget kraftigt i de senere år.

En af de vigtigste målsætninger for det nordiske samarbejde har været at undgå hindringer og restriktioner for trafikken og få Norden til at fungere som et rekreationsområde. Et led heri har været bestræbelserne for at harmonisere trafikreglerne m. v. Den manglende mulighed for at kunne inddrive fejlparkeeringsafgifter i et andet nordisk land er i denne sammenhæng et problem. Det er fra myndighedernes side fremhævet, at det er nødvendigt med muligheder for inddrivelse af fejlparkeeringsafgifter, for at overvågningen af parkeringsforskrifter kan blive effektiv, f. eks. i grænseområder, hvor det er nødvendigt, at sanktioner rammer retfærdigt mellem borgere i det pågældende land og tilfældige besøgende fra nabolande.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 23. november 1979—20. februar 1980 afgivet remissudtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiske:

Nordisk union för alkoholfri trafik

Danmark:

Justitsministeriet
Indenrigsministeriet
Ministeriet for offentlige arbejder
Forenede Danske Motorejere

Finland:

Inrikesministeriet
 Automobilförbundet
 Ålands landskapsstyrelse

Norge:

Justisdepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Norske kommuners sentralforbund
 Kongelig norsk automobilklub, Motorførernes avholdsforbund og
 Norges Automobil-forbund

Sverige:

Rikspolisstyrelsen
 Riksskatteverket
 Svenska kommunförbundet
 Kungl. automobil klubben
 Motormännens riksförbund
 Motorförarnas helnykterhets förbund

Remissudtalelserne kan sammenfattes således:

Enkelte hovedsynspunkter genfindes i flere remissudtalelser.

Som synspunkter, der taler *for* at indføre en mulighed for at kunne inddrive parkeringsafgifter i andet land, fremhæves det, at fejlparke-ring udgør et voksende problem, og at det specielt i grænseområder gi-ver vanskeligheder, at parkeringsafgifter ikke kan inddrives i et andet land. Det udtales også, at muligheden for at kunne inddrive parkerings-afgifter i andet land ville kunne medvirke til en bedre overholdelse af de gældende parkeringsregler.

Imod forslaget fremføres det, at problemet med fejlparke-ring af udenlandske køretøjer ikke er et problem af større betydning og derfor for lille til at gøres til genstand for en nærmere nordisk udredning. Det nævnes endvidere, at en ordning med mulighed for at inddrive parke-ringsafgifter i andet land vil være forbundet med stort administrations-besvær og indebære betydelige omkostninger, som næppe vil være mindre end den afgift, der søges inddrevet.

Positivt over for forslaget om en udredning af problemet stiller sig justitieministeriet i Danmark, inrikesministeriet i Finland og Ålands land-skapsstyrelse, Norske kommuners sentralforbund, Riksskatteverket, Riks-polisstyrelsen og Svenska kommunförbundet.

Negativt til forslaget stiller sig Forenede Danske Motorejere, Auto-mobilförbundet i Finland, justisdepartementet og samferdselsdeparte-mentet i Norge og Kongelig norsk automobilklub, Motorførernes av-holdsforbund og Norges Automobil-forbund, Kungl. automobil klub-ben, Motormännens riksförbund, Nordisk union för alkoholfri trafik og Motorförarnas helnykterhets förbund.

Indenrigsministeriet og ministeriet for offentlige arbejder i Danmark og kommunal- og arbejdsdepartementet i Norge har ikke bemærkninger til forslaget.

Justitsministeriet i Danmark fremhæver den ikke uvæsentlige omkostningsforøgelse, en ordning med inddrivelse af parkeringsafgifter vil betyde, men finder spørgsmålet velegnet til drøftelse i en af de permanente nordiske embedsmandskomiteer.

Inrikesministeriet i Finland, der støtter forslaget, nævner, at forudsætningen for at gennemføre en inddrivelse er, at afgiften er af samme karakter i alle lande, nemlig en offentlig afgift.

Ålands landskapsstyrelse, der støtter forslaget, fremhæver de store problemer, som fejlparkering foretaget af udlændinge, specielt nordboer, i Mariehamn forårsager.

Riksskatteverket i Sverige, der støtter forslaget, finder, at der må foretages en undersøgelse af, om der på en enkel måde, f. eks. gennem udveksling af magnetbånd, kan indhentes oplysning om navn og adresse på køretøjets ejer.

Rikspolisstyrelsen i Sverige, der støtter forslaget, fremhæver de problemer, som den øgede bilisme medfører i de tætbebyggede områder.

Automobilförbundet i Finland, der går imod forslaget, peger på, at der ikke bør skabes forskel mellem nordiske bilister og bilister fra andre lande. I stedet anbefales en effektiv information.

Justisdepartementet og *samferdselsdepartementet* i Norge, der begge er imod forslaget, henviser til, at omkostningerne ved en ordning ikke vil stå i et rimeligt forhold til udbyttet.

3. Juridisk udvalg

Det problem, som medlemsforslaget drager frem, er et reelt problem, som specielt i visse grænseområder kan skabe ikke ubetydelige vanskeligheder, som kan være et irritationsmoment i den daglige lokale administration og skabe en vis utilfredshed blandt de lokale beboere.

I grænseområder, hvor den manglende mulighed for at inddrive parkeringsafgifter hos borgere i nabolandet giver anledning til særlige problemer og konflikter, vil det gennem oplysning og iværksættelse af restriktive håndhævelsesforanstaltninger som f. eks. fjernelse af ulovligt parkerede køretøjer være muligt i vidt omfang at genskabe en acceptabel parkeringssituation.

Efter de afgivne remissudtalelser må det imidlertid antages, at problemet med inddrivelse af parkeringsafgifter i et andet nordisk land teknisk kan lade sig løse, selv om det klart fremgår af remissudtalelserne, at det vil være forbundet med ikke uvæsentlige omkostninger og administrationsproblemer. Det kan næppe antages, at det økonomiske udbytte af en ordning som den foreslåede vil modsvare de omkost-

ninger, der vil være forbundet med parkeringsafgifternes inddrivelse. Hvis man lod den pågældende parkeringslovsovertræder selv betale de konkrete omkostninger, der ville være forbundet med inddrivelsen af en parkeringsafgift, ville de generelle udgifter til administration af en sådan ordning formentlig fortsat være af en betydelig størrelsesorden.

Selv om de afgivne remissudtalelser således tyder på, at en ordning som den foreslåede vil være uforholdsmæssigt administrations- og omkostningskrævende, finder udvalget, at der er så mange usikkerhedsmomenter vedr. dette, at det, sammenholdt med at problemet kan volde betydelig gene, bør føre til, at sagen undersøges nærmere. Udvalget lægger afgørende vægt på, at det i denne forbindelse også undersøges, hvilke administrative og økonomiske konsekvenser en gennemførelse af en inddrivelsesordning vil medføre.

Udvalget har hæftet sig ved udtalelsen fra det danske justitsministerium, hvorefter undersøgelsen vil kunne foregå inden for rammerne af et allerede eksisterende samarbejdsorgan. Udredningsopgaven kan næppe antages at være så omfattende, at det i væsentligt omfang vil belaste dette samarbejdsorgans arbejde med andre spørgsmål.

Juridisk udvalg indstiller derfor,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslag A 571/j vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for, at parkeringsafgifter pålagt i et nordisk land kan inddrives i et andet nordisk land, samt udrede de administrative og økonomiske konsekvenser af en sådan inddrivelsesordning.

Reykjavík, den 3. marts 1980

K. B. Andersen (S)
Formand

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Nils Carlshamre (m)

Ib Christensen (DR)

Astrid Gjertsen (H)

Guttorm Hansen (A)

Ilkka Kanerva (Kok)

Erkki Liikanen (Sd)

Nathalie Lind (V)

Asser Stenbäck (Skl)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Medlemsförslag

om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

(Väckt av Steen Folke och Erlendur Patursson)

Etter at det færøyske landsstyre i henhold til en av lagtinget fattet beslutning i sin tid hadde henvendt sig til den danske regjering om å få i stand at det færøyske landsstyre og det færøyske lagting ble representert i Nordisk Råd ble det foretatt slike endringer i avtalen om Nordisk Råd, at det færøyske lagting velger to av den danske delegasjons medlemmer mens én representant blir oppnevnt av det færøyske landsstyre.

Færøyene har da siden 1970 deltatt i Nordisk Råds arbeide under de gitte betingelser, men på Færøyene har man hele tiden betraktet denne ordning som rent foreløpig og alltid ønsket en endring i den, således at Færøyene ble selvstendig medlem av rådet likestilt med de nåværende fem.

Det skulle være ganske unødvendig å påpeke det naturlige, ja selvfølgelig i dette ønske. Færøyingene er en av de nordiske nasjoner og bør derfor i det nordiske samarbeide ikke ha ringere stilling enn de øvrige. Rett nok har de færøyske representantene samme tale-, forslags- og stemmerett som de øvrige representanter, men noen selvstendig representasjon er dette likevel ikke. Dertil kommer, at meget av det nordiske samarbeide etter hvert foregår uten for selve rådet — i ministerrådet, presidiet, kommisjoner, komiteer m. v. — og der er Færøyene helt avskåret fra medvirkning og deltakelse. I sær må det påpekes som ganske uholdbart at færøyinger med den nåværende ordning helt er fratatt muligheten for å delta i det regionalpolitiske samarbeide, som nå foregår innenfor Nordisk Råd.

Medlemsforslag om selvstendig færøysk representasjon i Nordisk Råd er blitt støttet av et enig færøysk lagting, men ble nedstemt både under sesjonen i 1978 og 1979.

Denne negative holdning i rådet må ses på bakgrunn av en uttalelse fra det danske statsministerium, hvor det ble uttalt, at "spøragsmålet om ændring af formen for den færøyske representation i Nordisk Råd må ses i sammenheng med spøragsmålet om gennemførelse af Grønlands representation i rådet i forbindelse med hjemmestyre på Grønland".

Da nå hjemmestyreordningen i Grønland er trådt i kraft, kan det ikke være grunn til å utskyte dette spørsmål lenger.

Ved denne saks behandling innenfor Nordisk Råd har man påpekt, at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom suverene staters folke-

forsamlinger og regjeringer, og hevdet, at dette prinsipp burde fastholdes, da det ville avsvække rådets stilling og redusere dets innflytelse, hvis forskjellige folkegrupper uten noen forfatningsmessig særstilling kunne oppnå representasjon i rådet.

Til dette må bemerkes, at ved hjemmestyreloven av 23. mars 1948 fik Færøyene nettopp en forfatningsmessig særstilling.

Det er riktig, at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom suverene stater, men nærværende forslag går nettopp ut på å endre samarbeidsavtalen. Forslagsstillerne mener, at en endring i samarbeidsavtalen, hvor etter Færøyene blir selvstendig medlem av rådet, ikke på noen måte vil svekke rådets stilling eller redusere dets innflytelse, men snarere styrke dets stilling og innflytelse.

I henhold hertil foreslås, at

Nordisk Råd rekommanderer presidiet å utarbeide og forelegge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk Råd, at Færøyene blir selvstendig medlem av rådet likestilt med de øvrige.

København, den 25 oktober 1979

Steen Folke (VS)

Erlendur Patursson (Tvfl)

*BILAGA 1***Betänkande 1 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

Juridisk udvalg har behandlet medlemsforslaget på møder den 28. og 29. januar 1980 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Forslaget er fremsat den 25. oktober 1979 af Steen Folke (VS) og Erlendur Patursson (Tvfl).

Forslagsstillerne henviser til det af Erlendur Patursson i 1976 fremsatte medlemsforslag A 495/j og det i 1978 fremsatte medlemsforslag A 541/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd. I disse medlemsforslag blev det bl. a. anført, at den nugældende ordning for færøsk repræsentation, hvorefter det færøske lagting vælger 2 medlemmer til den danske delegation og det færøske landsstyre 1 medlem, hele tiden på Færøerne har været betragtet som en foreløbig ordning. Partier, der repræsenterede et flertal i lagtinget, havde senest i januar 1975 vedtaget en samarbejdsaftale, hvori der indgik en udtalelse om, at man fortsat skulle arbejde henimod ligestilling af Færøerne i Nordisk Råd. Det fremhævedes endvidere, at Færøerne er afskåret fra at medvirke og deltage i den del af det nordiske samarbejde, som foregår uden for selve rådet, d. v. s. i ministerrådet, præsidiet, kommissioner, komiteer m. v.

Under 26. session 1978 og 27. session 1979 vedtog Nordisk Råd ikke at foretage videre i anledning af medlemsforslagene.

I det foreliggende medlemsforslag anføres det som i forslaget fra 1978, at denne negative holding må ses på baggrund af en udtalelse fra det danske statsministerium, hvor det blev udtalt, at ”spørgsmålet om ændring af formen for den færøske repræsentation i Nordisk Råd må ses i sammenhæng med spørgsmålet om gennemførelse af grønlandsk repræsentation i rådet i forbindelse med indførelse af hjemmestyre i Grønland”.

Da en hjemmestyreordning for Grønland nu er gennemført, synes der ikke at være grund til at udskyde spørgsmålet om repræsentation i Nordisk Råd længere.

Det nævnes, at Nordisk Råd har hævdet, at rådets stilling kunne svækkes, hvis folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling

kunne opnå repræsentation i rådet, og det gøres heroverfor gældende, at Færøerne ved hjemmestyreløven af 23. marts 1948 netop fik en forfatningsmæssig særstilling.

Formålet med medlemsforslaget er at få samarbejdsaftalen ændret, hvilket snarere end at svække rådets stilling vil styrke dets stilling og indflydelse.

2. Medlemsforslag A 495/j og dets behandling

Medlemsforslag A 495/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd blev behandlet i juridisk udvalg i 1977—78 med afgivelse af betænkning den 24. januar 1978. I betænkningen redegøres der for den tidligere behandling i Nordisk Råd af spørgsmålene om repræsentation i rådet for Færøerne, Åland og de samiske befolkningsgrupper.

I forbindelse med behandlingen blev der af det danske statsministerium den 7. december 1977 afgivet en remissudtalelse, der indeholdt de synspunkter, der er citeret foran i pkt. 1.

I begrundelsen for sin indstilling til Nordisk Råd om ikke at foretage videre i anledning af medlemsforslaget henviste juridisk udvalg i sin betænkning til de undersøgelser og redegørelser, der i tidens løb var gennemført vedrørende sammensætningen af Nordisk Råd, først og fremmest den af en arbejdsgruppe nedsat af de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium foretagne undersøgelse ved spørgsmålets behandling i 1967.

Juridisk udvalg nåede på denne baggrund til den indstilling, at det nordiske samarbejde på politisk plan som udgangspunkt fortsat burde foregå mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer.

3. Medlemsforslag A 541/j og dets behandling

Behandlingen af medlemsforslag A 541/j blev afsluttet med afgivelse af udvalgets betænkning af 16. januar 1979. Udvalget henviste til behandlingen af medlemsforslag A 495/j og tilkendegav samme principielle opfattelse som i betænkningen af 24. januar 1978, hvorefter det nordiske samarbejde på politisk plan som udgangspunkt fortsat burde foregå mellem suveræne staters folkesamlinger og regeringer. Juridisk udvalg indstillede derfor, at Nordisk Råd ikke foretog videre i anledning af medlemsforslaget.

I en til udvalgsbetænkningen knyttet reservation foreslog Eivor Marklund, at præsidiet skulle tage initiativ til en udredning om mulighederne for selvstændig færøsk repræsentation.

Under sessionen blev reservationen forkastet med 12 stemmer mod 41, hvorefter udvalgets indstilling blev vedtaget.

3. Juridisk udvalg

På juridisk udvalgs møde den 29. januar 1980 har den ene af forslagsstillerne, Erlendur Patursson, haft lejlighed til i juridisk udvalg nærmere at redegøre for de færøske ønsker om selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

Juridisk udvalg har herefter på ny overvejet de grundliggende principper for det nordiske samarbejde og er nået til samme konklusion som tidligere: Det nordiske samarbejde på politisk plan bør som udgangspunkt foregå mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer.

Dette er ikke til hinder for, at det færøske — og ålandske — engagement i det nordiske samarbejde forstærkes, og juridisk udvalg har forståelse for vigtigheden af, at de færøske myndigheder, som der er udtrykt ønske om i medlemsforslaget, får mulighed for på et så tidligt tidspunkt som muligt og i så mange sammenhænge som muligt at deltage i behandlingen af sager af særlig interesse for det færøske folk.

Det princip, der er til hinder for at Færøerne og Åland optages som selvstændige medlemmer i Nordisk Råd, bør derfor ikke hindre, at disse områder i videst muligt omfang deltager i samarbejdet i Nordisk Råd.

Juridisk udvalg vil i denne forbindelse pege på følgende forhold:

1) De to færøske lagtingsmedlemmer, som indgår i den danske delegation til Nordisk Råd er egentlige medlemmer af henholdsvis økonomisk udvalg og kulturudvalget, hvor nogle af de vigtigste sager for det færøske område kommer til behandling. Det ålandske medlem er medlem af trafikudvalget.

2) Juridisk udvalg vil endvidere fremhæve bestemmelsen i § 27 i arbejdsordningen for Nordisk Råd, hvorefter medlemmer af regeringerne samt Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse bør have adgang til at deltage i udvalgenes arbejde. Et udvalg kan efter arbejdsordningen også i øvrigt indbyde medlemmer af rådet, suppleanter samt sagkyndige til at være til stede og udtale sig ved udvalgenes forhandlinger. Juridisk udvalg er ikke bekendt med, at repræsentanter for Færøernes landsstyre eller Færøernes lagting er blevet nægtet adgang til møder, hvor sager af særlig interesse for Færøerne er blevet forhandlet.

3) Hvis sager af særlig interesse for Færøerne eller Åland skulle blive behandlet i præsidiets, går juridisk udvalg ud fra, at det danske respektive finske præsidiemedlem sørger for, at færøske og ålandske parlamentarikere får mulighed for i præsidiets at varetage de færøske og ålandske interesser.

4) Når der i medlemsforslaget henvises til, at Færøerne er afskåret fra at medvirke og deltage i den del af det nordiske samarbejde, som foregår i ministerrådet og i dets komiteer, vil juridisk udvalg henlede

opmærksomheden på det svar, som Nordisk Ministerråd den 22. oktober 1976 gav Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse på en anmodning om uden stemmeret at blive repræsenteret ved ministerrådsmøder m. m., hvor sager af interesse for de selvstyrende områder er til behandling, samt løbende at blive orienteret om ministerrådets beslutninger og foranstaltninger iværksat som følge heraf.

Ministerrådet udtalte følgende:

Ministerrådet er indforstået med, at der etableres direkte kontakter til Ålands landskapsstyre og Færøernes landsstyre om emner, der vedrører de to områder, for derigennem på et tidligt stadium af sagernes behandling at få synspunkter og forslag til brug i det videre arbejde.

Ministerrådet har derfor besluttet, at repræsentanter for Ålands landskapsstyre og Færøernes landsstyre kan deltage uden stemmeret i ministerrådsmøder og embedsmandskomitémøder, der behandler sager af interesse for Ålands landskapsstyre og Færøernes landsstyre.

Repræsentanterne forudsættes i disse tilfælde at indgå i den finske respektive danske delegation.

Ministerrådet mener videre, at formidlingen af ovenfor nævnte kontakter og af information om det nordiske regeringssamarbejde bør ske via det finske respektive det danske stedfortræderkontor.

Juridisk udvalg forudsætter, at ministerrådet følger disse retningslinjer med hensyn til den færøske og ålandske repræsentation i ministerrådets organer.

Juridisk udvalg vil afslutningsvis bemærke, at spørgsmålet om det grønlandske tilknytningsforhold til Nordisk Råd efter indførelsen af hjemmestyre på Grønland ikke har været til behandling.

Under Nordisk Råds session i 1979 udtalte statsminister Anker Jørgensen bl. a., at hvis hjemmestyret over for den danske regering tilkendegiver sit ønske herom, vil regeringen naturligvis over for Nordisk Råd rejse spørgsmålet om, under hvilken form Grønland kan blive repræsenteret i rådet.

Juridisk udvalg er orienteret om, at det grønlandske landsstyre i efteråret 1979 over for den danske regering har rejst spørgsmålet om grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd på samme måde som Færøerne. Juridisk udvalg håber imidlertid, at der fra den danske regering eller fra Nordisk Ministerråd snart fremlægges et regeringsforslag med henblik på en løsning af spørgsmålet om Grønlands tilknytning til Nordisk Råd.

Som nævnt indledningsvis finder juridisk udvalg imidlertid ikke at kunne fravige den principielle holdning til spørgsmålet om, hvilke befolkningsgrupper der bør kunne deltage i det nordiske samarbejde på politisk plan. Udgangspunktet er fortsat, at samarbejdet bør finde sted mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer.

Juridisk udvalg er imidlertid overbevist om, at den færøske og ålandske tilknytning til det nordiske samarbejde kan styrkes væsentligt efter

de retningslinjer, som udvalget har nævnt oven for men indstiller i anledning af medlemsforslaget

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

Stockholm, den 29. januar 1980

K. B. Andersen (S)
Formand

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Urpo Leppänen (Smp)

Erkki Liikanen (Sd)

Nathalie Lind (V)

Anne-Lise Steinbach (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Liv Stubberud (A)

Reservation

Undertegnede medlemmer af juridisk udvalg mener, at der på baggrund af såvel forslag A 577/j som på baggrund af det grønlandske landsråds ønske om direkte repræsentation i Nordisk Råd af præsidiet bør tages initiativ til en udredning om mulighederne for selvstændig repræsentation i Nordisk Råd af Færøerne og — såfremt det grønlandske landsråd måtte ønske det — af Grønland.

Stockholm, den 29. januar 1980

Ib Christensen (DR)

Lars Werner (vpk)

BILAGA 2

Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Juridisk udvalg gav i sin betænkning af 29. januar 1980 over medlemsforslaget udtryk for tilslutning til, at det færøske ønske om aktiv deltagelse i det nordiske samarbejde blev imødekommet i så vidt omfang som muligt. Juridisk udvalg fandt imidlertid ikke grundlag for at indstille, at den hidtidige principielle grundholdning i det nordiske samarbejde, hvorefter samarbejdet på politisk plan bør foregå mellem suveræne staters folkesamlinger og regeringer, burde fraviges.

Juridisk udvalg gav i sin betænkning udtryk for håb om, at der fra den danske regerings side eller fra Nordisk Ministerråd snart frem-

lagdes et regeringsforslag med henblik på løsningen af spørgsmålet om en grønlandsk tilknytning til Nordisk Råd.

Den danske regering har herefter den 7. februar 1980 fremsat regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd.

Dette forslag er den 3. marts 1980 af Nordisk Råds præsidium henvist til juridisk udvalg med henblik på, at juridisk udvalg snarest tager spørgsmålet om, hvorledes regeringsforslaget skal behandles i rådet, op til drøftelse og fremsætter forslaget herom over for præsidiet. Juridisk udvalg har over for Nordisk Råd anmeldt, at udvalget på grund af de problemer, forslaget rejser i relation til det nordiske samarbejde i Nordisk Råd og Helsingforsaftalen, ikke vil kunne afslutte denne behandling under Nordisk Råds 28. session.

Under hensyn hertil og til den nære sammenhæng mellem medlemsforslag A 577/j og regeringsforslag B/29 finder juridisk udvalg, at den afsluttende behandling af de to forslag bør finde sted samtidig. Juridisk udvalg skal derfor indstille, at

Nordisk Råd henviser medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd til fornyet behandling i juridisk udvalg.

Reykjavík, den 5. marts 1980

K. B. Andersen (S)
Formand

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Guttorm Hansen (A)

Ilkka Kanerva (Kok)

Erkki Liikanen (Sd)

Nathalie Lind (V)

Asser Stenbäck (Skl)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Ministerrådsförslag

om ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet (de för konsumentpolitiken ansvariga ministrarna) överlämnade den 2 januari 1979 ett förslag till nordiskt samarbetsprogram för konsumentområdet till Nordiska rådet. Föreliggande förslag har i vissa avseenden fördjupats med beaktande av de synpunkter Nordiska rådets ekonomiska utskott våren 1979 överlämnat till ministerrådet. Förslaget har utarbetats av nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor på uppdrag av ministerrådet. Det ersätter det tidigare framlagda förslaget. Programförslaget kompletteras av kommitténs åtgärdsförteckning.

Med hänsyn till vad ovan anförts hemställer Nordiska ministerrådet att Nordiska rådet avger yttrande om bilagda förslag till nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet.

Stockholm den 25 oktober 1979

Staffan Burenstam Linder

Hans Kühne

Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet

1. Inledning

Nordiskt samarbete på konsumentområdet har pågått sedan slutet av 1940-talet. I takt med att området tillmätts ökad nationell betydelse har även det nordiska samarbetet i konsumentfrågor byggts ut. På rekommendation av Nordiska rådet organiserades samarbetet år 1958 i Nordiska kommittén för konsumentfrågor. År 1974 institutionaliserades detta samarbete inom ramen för Nordiska ministerrådet. Kommittén fick status som Nordisk ämbetsmannakommitté för konsumentfrågor.

Samarbetsministrarna beslöt den 13 oktober 1977 att ett förslag till handlingsprogram skulle upprättas för konsumentsektorn. Nordiska

rådet noterade detta vid sin 26:e session och förutsatte att förslaget föreläggs rådet för yttrande.

Samarbetet kan ses mot bakgrund av den likartade uppbyggnaden av de nordiska samhällena. De nordiska hushållens struktur och konsumtionsmönster uppvisar stora likheter. Strukturförändringarna inom näringslivet har lett till en ökad koncentration av företagen i de nordiska länderna. Vidare är de nordiska länderna i hög grad beroende av import. Marknadsföringen karakteriseras av en ökad internationalisering och likformighet. Företag i ett nordiskt land marknadsför i stor utsträckning sina varor på samma sätt i hela Norden och ser området som en hemmamarknad. Exportörer utanför Norden ser ofta marknaden som en enhet. Alla dessa faktorer har bidragit till ett alltmer identiskt varu- och tjänsteutbud i de nordiska länderna.

Likheter i de nordiska staternas kulturella, sociala och ekonomiska system bygger i många avseenden på gemensamma värderingar och premisser. Detta har skapat förutsättningar för och behov av en likartad konsumentpolitik i de olika länderna.

Konsumentpolitiken påverkas av utvecklingen på andra områden såsom ekonomi, miljö- och socialpolitik. Den privata konsumtionens fördelning och innehåll har konsekvenser både för den nationella och internationella användningen av resurser. Konsumentpolitiken utformas som en del av den offentliga politiken inom de ramar den allmänna samhällsutvecklingen uppställer. Å ena sidan bedömes i konsumentpolitiken samhällsutvecklingen ur konsumenternas synvinkel för att påverka denna utveckling ur deras intressen, å andra sidan influeras konsumentpolitiken av utformningen av den offentliga politiken på andra områden. Detta gäller t. ex. konsumtionens konsekvenser, som fått ökad uppmärksamhet under den senaste tiden, speciellt på miljöområdet, samt nationell och internationell användning av jordens begränsade resurser.

2. Målsättning och samarbetsformer

Utgående från en gemensam nordisk målsättning där samhällena strävar till att ge medborgarna en hög grad av trygghet och höja deras välfärd inom ramen för tillgängliga nationella och internationella resurser ser ministerrådet konsumentpolitiken som en väsentlig del av samhällets insatser för att uppnå dessa mål. De nationella olikheter som finns i Norden har i enskilda fall begränsat samarbetet men anses ofta berika samarbetet för alla de nordiska länderna. Detta gäller t. ex. Danmarks medlemskap i Europeiska Gemenskaperna.

Ministerrådet finner det väsentligt att riktlinjer dras upp för en gemensam konsumentpolitik i Norden utgående från de nordiska konsumenternas intresse och för att stärka konsumenternas ställning. I avslutning härtill kommer ministerrådet att sträva efter att nationella konsumentpolitiska lösningar inte leder till onödiga handelshinder. Minis-

terrådet vill verka för att gemensamma nordiska ståndpunkter i allmänna konsumentspörsmål utvecklas. Dessa utgör även grundval för att påverka det internationella samarbetet på konsumentområdet.

Ministerrådet ser det nordiska konsumentpolitiska samarbetet som en del av ett vidare internationellt samarbete. Samordningen av de nordiska ländernas ställningstaganden i konsumentfrågor inom internationella organisationer har fått och kommer att få ökad uppmärksamhet.

Det nordiska konsumentpolitiska samarbetet inriktas på verksamhet, som prioriteras i samtliga länder. Vissa frågor kan vara centrala i några nordiska länder, men omfattas inte av konsumentpolitiken i andra. Detta gäller t. ex. offentlig förvaltning, sjukhusväsendet och andra offentliga tjänster. Dessa frågor kommer då ej att få samma uppmärksamhet eller lämnas utanför de nordiska samarbetet.

Det nordiska samarbetet har ursprungligen utvecklats ur ett informellt erfarenhetsutbyte. De enskilda länderna har kunnat dra stor nytta av grannländernas erfarenheter i konsumentpolitiska frågor och sålunda erhållit ett bättre och mera omfattande beslutsunderlag för sina åtgärder. Med beaktande av de begränsade nationella resurserna för konsumentpolitisk verksamhet har det nordiska samarbetet siktat till en effektiv resursanvändning. Ministerrådet strävar efter att genom en gemensam planering nå en effektiv arbetsfördelning samt ett effektivt utnyttjande av de resurser som står till buds. De nordiska utredningsuppgifterna bör i största möjliga utsträckning spridas jämnt mellan de nordiska länderna.

Det nordiska samarbetet sker på flera plan. Ett samarbetsätt är erfarenhets- och informationsutbyte om aktuella problem på konsumentområdet och nationella lösningar för dessa. Detta ger underlag för en vidare planering och koordinering av nationell verksamhet på ett nordiskt plan. Genom detta samarbete upptäcks vissa problem, som vinner på att kartläggas och handläggas i nordisk regi.

Det nordiska samarbetet bedrivs ofta i projekt. Ett problems nordiska eller internationella natur är ett motiv för att det behandlas i ett samnordiskt forum. Ett annat motiv kan vara att problemet kräver en sammanställning av material från flera länder. Motiveringen för nordiska projekt kan vara att problemet till sitt innehåll eller på grund av kostnader som uppkommer i samband med dess utredande är alltför omfattande för att kunna kartläggas och lösas nationellt. Ministerrådet anser att ett nordiskt projekt även kan vara ändamålsenligt då ett konsumentpolitiskt spörsmål av allmänt intresse redan utretts i ett nordiskt land. En jämförande analys kan då utvecklas och skapar grundval för en gemensam nordisk lösning, vilket ministerrådet finner värdefullt.

Den konsumentpolitiska forskningen och undersökningsverksamheten

bör inriktas på att ge resultat som kan utnyttjas och omsättas på nationell eller nordisk nivå. Av stor betydelse är att de nordiska projekten utvärderas, att resultaten förs vidare i praktisk verksamhet och att utfallet av verksamheten följs upp.

I det konsumentpolitiska samarbetet skall enligt ministerrådet uppmärksammas olikheter i förmågan att klara sig som konsument samt de samhälleliga förändringarnas konsekvenser för skilda konsumentgrupper. I det nordiska samarbetet skall behoven och problemen hos utsatta grupper speciellt beaktas, såsom hos barn, handikappade, invandrare och äldre personer.

3. Samarbetsområden

Inom det nordiska samarbetet på konsumentområdet kan man urskilja följande delområden:

- forskning, utredning och undersökning
- utbildning och information
- marknadsföring
- konsumenträtt

Avsikten med forskning och utredningar är att dels kartlägga omfattningen och karaktären av konsumentproblem i Norden och dels att utröna orsakssamband och utvecklingsriktningar. På så vis kan man skapa ett gemensamt beslutsunderlag för de nationella myndigheternas åtgärder. Inom detta område betonar ministerrådet vikten av ett fortlöpande informationsutbyte om pågående och planlagd forsknings-, utrednings- och undersökningsverksamhet på konsumentområdet. Detta nordiska erfarenhetsutbyte syftar till att undvika dubbelarbete och göra resultaten allmänt tillgängliga i Norden.

När det gäller undersökningar av varor och tjänster kan det nordiska samarbetet avse att ta fram gemensamma provningsmetoder, gemensamma normer för utvärdering av provningsresultat och utredningar i syfte att främja rationell nordisk arbetsfördelning. Resultaten av undersökningar bör utgöra väsentligt bakgrundsmaterial för den konsumentinformation som utarbetas på det nationella eller nordiska planet. Ministerrådet anser det speciellt viktigt att en ändamålsenlig arbetsfördelning angående provningar genomförs och att provningsresultat från ett nordiskt land även kan användas i de övriga länderna bl. a. för att formulera enhetliga konsumentkrav. Ett erfarenhetsutbyte och en samverkan rörande den nationella uppföljningen av dessa krav bl. a. i förhållande till näringslivet förutsätts. Slutligen understryker ministerrådet vikten av gemensamma nordiska insatser för att stärka konsumentinflytandet på internationell standardiseringsverksamhet.

Inom området för utbildning och information omfattar samarbetet den nationella konsumentundervisningen. Ministerrådet avser främja samverkan av informationsverksamheten till konsumenterna och mass-

media samt erfarenhetsutbyte mellan de nationella konsumentorganen.

I samtliga nordiska länder har lagstiftningen om marknadsföring utformats likartat. Mot denna bakgrund, den nordiska samhandeln och internationella marknadsföringsmetoder vill ministerrådet samverka i frågor rörande reglering och övervakning av marknadsföring i Norden. Frågorna bör även i framtiden i största möjliga utsträckning regleras likartat.

Lagstiftningen som ett medel för direkt konsumentskydd och för handlings- och attitydpåverkan har tillmätts ökad betydelse i de nordiska länderna. Ministerrådet önskar sålunda samarbeta i lagstiftningsfrågor av intresse för konsumenten. Ministerrådet antog 1974 ett samarbetsprogram på lagstiftningsområdet för vars genomförande den nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor svarar. Samarbetsprogrammet omfattar bl. a. lagstiftningsområden av väsentlig betydelse för konsumentens rättsställning, nämligen lagstiftning om konsumentskydd vid köp av varor och tjänster, försäkringsavtal, otillbörliga avtalsvillkor och produktansvar. Betydelsen av detta samarbete understryks och ministerrådet förutsätter att det fortsätter som tidigare. Därutöver bör det enligt ministerrådet ske ett kontinuerligt erfarenhetsutbyte om pågående lagrevideringar och planerade lagstiftningsfrågor mellan de instanser som verkar inom det konsumentpolitiska fältet. Ett särskilt viktigt fält utgör härvid den produkt- och tjänsterelaterade lagstiftningen, som delvis kan utvecklas på basen av resultaten från den nordiska undersökningsverksamheten av varor. Undersökningar av lagstiftningens verkningar förutsätts då de nordiska länderna går in för likartade juridiska regleringar.

De samarbetsområden som nämnts ovan kan utgöra underlag för ett fortsatt samarbete för att öka konsumenternas inflytande på produktutveckling och produktutformning. Det bör arbetas aktivt med att finna metoder för att öka detta inflytande. Konsumenternas intressen skall även i ökad utsträckning bevakas när det gäller näringslivets informationsverksamhet, reklam samt serviceutbud. Inom samtliga ovannämnda samarbetsområden kommer ministerrådet att uppmärksamma utvecklandet av lokal och regional konsumentpolitisk verksamhet.

Ministerrådet finner det angeläget att konsumentpolitisk verksamhet i de enskilda länderna samordnas med beaktande av verksamhetsplanerna för närliggande områden. På motsvarande sätt bör en samordning ske med andra samarbetssektorer inom ministerrådet, t. ex. gällande social-, miljö- och regionalpolitik samt rörande lagstiftning. Till den del det gäller verksamhet som sker inom Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet har ministerrådets sekretariat ett särskilt ansvar för samordningen, medan de nationella delegationerna förutses särskilt beakta nationellt samarbete.

4. Prioriterad verksamhet och planerade åtgärder

Inom Ministerrådets konsumentpolitiska samarbete kanaliseras nordiska aktiviteter mellan nationella myndigheter och konsumentorgan. Samarbetets spännvidd blir följaktligen betydande. Detta präglar beskrivningen av den verksamhet ministerrådet prioriterar.

De nordiska konsumentpolitiska arbetsuppgifterna skall kontinuerligt anpassas enligt de problem konsumenterna möter i samhället. På samma sätt som i den nationella konsumentpolitiken förutsätter det nordiska samarbetet en beredskap att kunna ta upp nya konsumentpolitiska frågor. Vid sin prioritering av planerade åtgärder under de kommande åren, utesluter ministerrådet således ej möjligheten till framtida insatser på även andra områden. Nedan beskrivs de områden som Ministerrådet önskar prioritera utan att ange intern prioritering.

4.1 Samhällsvetenskaplig konsumentforskning

Samhällsvetenskaplig konsumentforskning representerar i samtliga nordiska länder en verksamhet med begränsade resurser till sitt förfogande. Ministerrådet anser att forskningssamarbetet i Norden bör ges speciell uppmärksamhet. Den nordiska dialog mellan konsumentorganen och samhällsvetenskapliga forskare som inletts vid det första och andra nordiska forskningsseminariet om notifiering av nationell forskning skall föras vidare. Aktuella forskningsområden är marknadsföringsmetoder samt hushållsekonomi, härunder konsumentkrediter och varudistribution.

4.2 Krav på varor och tjänster. Produktsäkerhet.

Ministerrådet vill verka för en koordinering av grundläggande brukarkrav avseende varor och tjänster. Som ett led i denna verksamhet kommer dels gemensamma provningar av konsumentvaror dels en harmonisering på det nordiska planet av nationella konsumentkrav på varor och tjänster att genomföras. Gemensam provning planeras främst på kapitalvaror utgående från den nordiska försöksverksamhet som inletts om dammsugare och köksfläktar.

Frågor om konsumentproblem beträffande resursanvändning, service- och reparationsverksamhet samt produkters livslängd kommer att uppmärksammas.

Det nordiska samarbetet bör återspegla den vikt som nationellt lagts vid produkters säkerhet för konsumenternas liv, hälsa och egendom. Ministerrådet anser att uppgifter på detta område vinner på att lösas i nordisk regi. Det nordiska samarbetet för att förhindra olyckor i hem och under fritid bör ytterligare utvecklas. Ministerrådet finner det angeläget att inrätta nationella system för olycksfallsrapportering och att det nationella arbetet härvidlag samordnas nordiskt.

De nordiska länderna bör samverka vid fastställande av grundlägg-

gande kravnivåer, som från säkerhetssynpunkt kan ställas på närmiljön. Detta gäller både säkerhetskrav på produkter eller produktgrupper och utveckling av informationssystem för produktrelaterade olyckor.

4.3 Konsumenträtt och marknadsföring

Ett närmare samarbete i rättsliga frågor av konsumentpolitisk betydelse förutsätts. Detta bör utgå från ett nordiskt erfarenhetsutbyte om konsumenträtt inom de ramar som angetts i avsnitt 3. Samarbetet omfattar särskilt konsumentens rättsliga ställning vid köp av varor och tjänster, avtalsvillkor i standardkontrakt, försäkringar samt produktansvar.

Ministerrådet förutser en ökad samverkan vid övervakningen av marknadsföring i de nordiska länderna. Ett fortsatt erfarenhetsutbyte främjas om effekter och konsekvenser av konsumentorganens övervakande verksamhet. Användningen av garantier samt marknadsföringsaspekter på priser skall uppmärksammas. Särskild uppmärksamhet ägnas marknadsföring till barn och unga.

4.4 Information och utbildning

Gemensamma insatser för varu- och tjänsteanknuten konsumentinformation inklusive märkning och utarbetande av underlag för information av gemensamt intresse mellan nationella myndigheter förutsätts. Det nordiska samarbetet om konsumentundervisning i grundskolan läggs till grund för nordiskt samarbete om konsumentundervisning i lärarutbildningen. Användningen av reklam i skolan kommer att undersökas vidare.

5. Genomförande

Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor svarar för samarbetsprogrammets genomförande. I den löpande verksamheten inom ministerrådets organ och i projektverksamheten skall en bevakning ske av att resultaten från samarbetet förs vidare, utnyttjas samt blir utvärderade. I ljuset av denna uppföljande verksamhet kommer erforderliga ändringar av det nordiska samarbetet att vidtas. Ministerrådet kommer att ställa resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande. En översyn av samarbetsprogrammet kommer att ske efter tre år.

*BILAGA 1***Åtgärdsförteckning 11.6.1979**

Nordiska ämbetsmannakommitténs för konsumentfrågor (NAK) tilllägg och förklaring till det nordiska samarbetsprogrammet på konsumentområdet, främst avsnitt 4.

Ordningsföljden anger inte intern prioritering.

Teckenförklaring:

P = planerat, frågan är under utredning

G = projektet genomförs enligt beslut av ministerrådet

A = projektet är avslutat

— = har ej finansierats genom ministerrådets projektbudget

+ = projektet finansierats genom ministerrådets projektbudget

Under 1980 uppmärksammas konsumentproblem i samband med service och reparationer, jfr. punkterna 2.3.8 och 3.2.5.

Åtgärdsförteckning	Mål och innehåll	Tidsplan	Anmärkning
1. Samhällsvetenskaplig konsumentforskning och konsumentpolitiska utredningar			
1.1 Nordiskt notifikations-system om konsumentforskning	Informationssystem mellan forskare och myndigheter	1979—80 G—	Försöksordning
1.2 Användning av konsumentkredit i Norden	Komparativ översikt av existerande nordiska data för en analys av konsumentpolitiska åtgärder	1979—80 G +	Uppföljning av det andra nordiska konsumentforskningsseminariet 1976
1.3 Utvärdering av samhällsåtgärder för trygghet av kommersiell service	Utvärderingen gäller i synnerhet stödåtgärder i glesbygd	1979—80 G +	
1.4 Forskarsymposium om unga familjer	Metodik och tvärvetenskaplig diskussion om hushållsetablering	1979 G +	Uppföljning av det andra nordiska konsumentforskningsseminariet 1976
1.5 Barnet i konsumtions-samhället	Arbetsmöte om aspekter betr. barnets rättsliga ställning, reklam och marknadsföring, närmiljö och produkt-säkerhet	1979 G +	Nordiskt bidrag till FN:s barnår
1.6 Förundersökning av kommersiell påverkan	Forskarträff ang. metodik om effektmätning	1979 G +	Uppföljning av föregående seminarium
2. Krav på varor och tjänster samt produkt-säkerhet			
2.1 Framtagande av metodik			
2.1.1 Köksfläktar; utombordsmotorer — axel-effektnorm; diskmaskin — referensmaskin och funktionsprovning; bullermätning — diskmaskiner; tvättmaskiner köksfläktar		1975—77 A +	Resultaten finns redovisade i NÄK:s slutrapporter
2.1.2 Samarbete med Nordtest	Utredning av samsamarbetsformer för framtagande av metoder för provning av konsumentvaror	1978 G +	
2.2 Gemensamma provningar			

Åtgärdsförteckning	Mål och innehåll	Tidsplan	Anmärkning	
2.2.1 Utredning av förut-sättningarna för gemensamma provningar i Norden		1978	G +	
2.2.2 Köksfläktar och dammsugare	Funktionsprovning	1979—80	G +	
2.3 Harmonisering av brukarkrav				
2.3.1 Personbilar	Inventering av utredningar	1979	G +	Förprojekt
2.3.2 Kockkärl	Uppgörande av produktprofil	1978	A +	Utgående från resultatet i NÄK:s slutrapport nr 5/1978 Bruksegenskaper hos kockkärl. Slutrapport nr 2/79
2.3.3 Beklädnadsskinn	Framlägga förslag till enhetlig terminologi och skötselmärkning	1979	G +	
2.3.4 Skötselmärkning av textilier	Nordiskt förslag	1977 1980	A + P	Slutrapport nr 3/78
2.3.5 Regnkläder för barn i åldern 2—6 år	Kartläggning och funktionsprovning av de vanligaste modellerna för utarbetande av konsumentkrav betr. funktion	1977—78	A +	Slutrapport nr 4/78
2.3.6 Produkters livslängd	Undersökning av den faktiska brukstiden för spisar, tvättmaskiner och dammsugare samt utredning om utbytesfrekvens av hushållskapitalvaror	1976—79	G +	Förstudie NU B 1977: 17
2.3.7 Emballage	Översikt över konsumentkrav på och kartläggning av de vanligaste dagligvaruförpackningarna	1978—80	G +	Förslaget framlagt vid det nordiska förprojektet om konsumentkrav på emballage 1976
2.3.8 Service och reparationer	Förprojekt för inventering av dokumentation	1979—80	G +	
2.4 Produktsäkerhet				
2.4.1 Inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap	Försökssystem för insamling av olycksfallsdata	1976—78	A +	Resultaten finns redovisade i NU B 1978: 14 och NÄK:s slutrapport nr 3/79. Projektet bygger bl. a. på utredningarna om produktsäkerhet NU B 1976: 23 & 24

Åtgärdsförteckning	Mål och innehåll	Tidsplan		Anmärkning
2.4.2 Leksaker och lekplatsolyckor	Undersökning av olyckor inrapporterade i det nordiska systemet	1979	G+	
2.4.3 Djupstudier av olycksfall	Metodikutveckling på basen av inrapporteringsystem	1979	G+	
2.4.4 Nordiskt notifikationssystem om produktssäkerhet	Informationsspridning om nationella produkt-säkerhetsåtgärder	1977—78	G+	Systemet föreslås träda i kraft 1.7.79
2.4.5 Hushållskemikalier	Förslag till nationella åtgärder för att minska olyckor med hushållskemikalier	1977	A+	NÄK:s slutrapport nr 9/78
3. Konsumenträtt och marknadsföring				
3.1 Konsumenträtt				
3.1.1 Nordiskt seminarium om konsumenträtt	Diskussionsforum betr. produktansvar, försäkringar, framtida samarbete	1978	A+	
3.1.2 Tvistlösning på konsumentområdet	Nordiskt seminarium	1979	G+	
3.2 Marknadsföring				
3.2.1 Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring	Kartläggning för analys av åtgärder i syfte att minska olämpliga prisjämförelser	1976—78	A+	NU B 1978: 26
3.2.2 Företag med nordisk marknadsföring	Undersökning av möjligheter till nordisk samordning betr. övervakning av marknadsföring	1978—79	G+	
3.2.3 Marknadsföring till barn och unga	Kartläggning och analys för bedömning av behovet av konsument-skyddsåtgärder	1979—80	G+	Uppföljning av 1.5.
3.2.4 Test i marknadsföring	Rättslig bedömning av vilka krav kan ställas på användning av testresultat i marknadsföring	1980	P+	
3.2.5 Användning av garanti i marknadsföring	Sociologisk-juridisk utredning	1980	P+	
3.2.6 Nordiskt symposium om prisfrågor	Uppföljning av 3.2.1 bland konsument-, konkurrensvårdande samt prisövervakande myndigheter	1980	P+	

Åtgärdsförteckning	Mål och innehåll	Tidsplan		Anmärkning
4. Information och utbildning				
4.1 Information				
4.1.1 Utvärdering av programproduktion om konsumentfrågor i radio/TV	Förplanering	1979	G+	
4.1.2 Nordisk tecknartävling om serie med konsumentinformation		1979	G+	
4.1.3 Konsumentnytt i Norden		1979	G+	
4.2 Utbildning				
4.2.1 Konsumentundervisning i skolan	Utredning av möjligheterna till fortsatt nordiskt samarbete	1977	A+	Redovisat i NU B 1977: 40. Utredningen bygger bl. a på NR 6/1970, Konsumentundervisning i skolan, 8/1973, Övergripande mål för konsumentundervisning i skolan och En studie i konsumentfostran NU B 1978: 29 Projektidén i NU B 1977: 40
4.2.2 Konsumentundervisning och lärarutbildning	Förprojekt om mål och innehåll betr. utbildningen av grundskolelärare	1978	G+	
4.2.3 Grundskolelärarutbildning i konsumentfrågor		1979—81	G+	
4.2.4 Reklam i skolan	Kartläggning av användning av kommersiellt material i grundskolan	1977—78	A+	NU B 1979: 1
4.2.5 Analys av kommersiellt material i skolan	Uppföljning av föregående	1980	F+	

BILAGA 2, Yttranden (se supplementband, s. 985)

BILAGA 3

Betänkandet av Nordiska rådets ekonomiska utskott över ministerrådsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ministerrådsforslag B 27 Ä/e om nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet. Forslaget er behandlet av utvalget 7. mai 1979 i København og 31. januar 1980 i Stockholm.

1. Ministerrådsforslaget

Samarbeidsministrene besluttet den 31. oktober 1977 at et forslag til handlingsprogram for konsumentsektoren skulle legges frem. Nordisk Råd tok denne opplysning til etterretning og forutsatte at forslaget ble forelagt for rådet til uttalelse. Et forslag ble forelagt Nordisk Råd 2. januar 1979, men ble utsatt for videre behandling.

Ved ekspedisjon av 25. oktober 1979 er det endrete ministerrådsforslaget oversendt Nordisk Råd for behandling.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordiska arbetsutskottet
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark:

Industrirådet
Håndværksrådet
Forbrugerrådet
Grosserer-Societetet
Provinshandelskammeret
Dansk Arbejdsgiverforening
De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark
De danske Handelsforeningers Fælles-organisation

Finland:

Centralhandelskammaren
Ålands landskapsstyrelse
Centrallaget för handelslagen i Finland

Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC)
 Arbetsgivarnas i Finlands centralförbund
 Affärsarbetsgivarnas centralförbund
 Industrins Centralförbund
 Finlands grossistförbund
 Detaljhandels centralförbund
 Konsumtionsandelslagens centralförbund

Norge:

Norges Industriforbund
 Norges Markedsforbund

Sverige:

Kommerskollegiet
 Stockholms handelskammare
 Skånes handelskammare
 Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren
 Sveriges grossistförbund
 Sveriges industriförbund
 Svergies köpmannaförbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter ministerrådsforslaget og deretter de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Nordiske

Nordens fackliga samorganisation (NFS) støtter forslaget og viser til sin uttalelse av 7. september 1978, som det gis et sammendrag av nedenfor.

NFS peker på at det konsumentpolitiske arbeid særlig må innrettes på spørsmål som er av betydning for familier som av økonomiske, sosiale og utdannelsemessige årsaker behøver økt støtte. Samarbeidsprogrammet bør dessuten omfatte tjenester som ytes av den offentlige sektor siden dette er et område som får en større betydning. Hva angår konkrete tiltak og prosjekt, finner NFS på nåværende tidspunkt intet grunnlag for å diskutere disse. Til slutt understreker NFS at gjennomføring og oppfølging av programmet bør innrettes på fagforeningenes medvirkning i dets ulike deler.

I NFS' uttalelse av 7. september 1978 fremholdes betydningen av et klart definert og avgrenset handlingsprogram på det konsumentpolitiske området. Etter NFS' oppfatning har dette ikke skjedd i det foreliggende tilfelle. Målsettingen bør klargjøres og relateres til forbrukernes interesser.

Vedrørende samarbeidsområder mener NFS at særlig vekt må legges på bl. a lovgivningsområdet for derved lette samhandel og grensehandel.

Når det gjelder prosjektvirksomheten bør en så langt som mulig fremme prosjekt som har konsumentenes direkte interesse og som kan få en direkte effekt på konsumentområdet i de respektive land.

Nordiska arbetsutskottet støtter forslaget og anser at de kooperative organisasjonene burde trekkes nærmere inn i samarbeidet. Utskottet peker på at i følge programmet har konsumentene ulike evner til å klare seg og at de samfunnsmessige forandringer får konsekvenser for de enkelte konsumenter. Det er således viktig ifølge utskottet å utarbeide et program for å hjelpe folk i glesbygder med vareforsørging og service og å støtte de handikappede.

Når det gjelder konsumentforskning som legges til grunn for beslutningstakinger nevner utskottet to områder; det ene er foretakenes markedsundersøkelser og det andre er myndighetenes kontrollundersøkelser. Innsamling, bearbeiding og analyse av disse resultat forsømmes i følge utskottet av myndighetene.

Vedrørende den foreslåtte samfunnsvitenskapelige konsumentforskning foreslår utskottet at denne utvides til også å dekke konsumentenes muligheter til påvirkning av hvilke produkter som fremstilles, under hvilken markedsføring de selges og i hvilke butikker. Hertil bør tilføyes området levestandardundersøkelser.

Utskottet savner i programmet en behandling av lovgivningens økonomiske virkninger for konsumentene. En for langt dreven tvungen lovgivning kan hindre en produktutvikling basert på konsumentenes virkelige behov. Samarbeidet bør derfor utvides til å drøfte en fortsatt utvikling av produksjons- og distribusjonsforetakenes virksomhetsbetingelser for å virkeliggjøre en konsumentvennlig produktplanlegging.

Föreningarna Nordens Förbund støtter forslaget og understreker særlig behovet for spesielle utredninger med sikte på å fremme en rasjonell nordisk arbeidsfordeling av forbrukerinformasjon både på det nasjonale og nordiske planet.

Dessuten bør formulering av ensartede forbrukerkrav i samarbeid med næringslivet etterstribes.

Ved utarbeidelse av bestemmelser og ved tilrettelegging av informasjonsstraff bør en søke en ensartet språklig terminologi samt anvende et lettfattelig språk.

Danmark

Industrirådet kan helt tilslutte seg den generelle grunnbetragtning at en lang rekke aktiviteter på konsumentområdet med fordel kan analyseres og diskuteres på nordisk nivå. Men når det kommer til gjennomføringen av det foreslåtte program peker rådet på at generelle løsningsmuligheter og midler alternative til lovgivningen ikke nevnes. Rådet finner dette bemerkelsesverdig all den tid EF's 2. forbrukerhandlingsprogram også peker på muligheten av direkte dialog mellom ervervsliv

og konsumenter som et supplerende middel til realisering av konsumentpolitisk mål.

Generelt mener rådet at en direkte dialog mellom ervervsliv og konsumenter kunne resultere i et konstruktivt samarbeid.

Rådet stiller seg svært kritisk til at den fortsatte utbygging av det nordiske samarbeid på konsumentområdet utelukkende skal skje ved deltakelse av forskere, forbrukerrepresentanter og offentlige tjenestemenn. Rådet anmoder om en klar og utvetydig begrunnelse for at industrien og ervervslivet som helhet skal holdes utenfor den fellesnordiske dialog som konsumentprogrammet legger opp til.

Forbrugerrådet støtter forslaget og viser til at det gjennom flere år har eksistert en gjensidig utveksling av informasjon om konsumentpolitikk og at dette samarbeid har gitt verdifulle resultater.

Rådet understreker også betydningen av et samarbeid omkring forbrukerundervisning og utdanning av lærere på dette området.

Rådet understreker betydningen av et intensivt samarbeid mellom forbrukerorganisasjoner og forbrukerinstitusjoner på det konsumentrettslige området med sikte på økt forbrukervern.

Vedrørende prioriteringen av virksomheten og de planlagte oppgaver, vil rådet anføre at de konsumentpolitiske arbeidsoppgaver kontinuerlig skal tilpasses de problemer som forbrukerne møter i samfunnet. Nye forbrukerpolitiske spørsmål må kunne tas opp til behandling, selv om andre prosjekter i dette tilfellet må inndras.

Rådet nevner utformningen av den fremtidige kulturpolitikk som et mulig felles prosjekt, særlig i forbindelse med den måte de ulike TV-satelitter vil gripe inn i forbrukernes verden.

Rådet understreker at det bør tilstrebes at de enkelte land får like muligheter til å delta i prosjekter og følge resultater av gjennomførte prosjekter. Hvis ikke, er det en risiko at de land som yter minst til det nasjonale forbrukerarbeidet får færre sjanser til å dra nytte av de nordiske midler som er stilt til rådighet.

Provinshandelskammeret støtter forslaget og har notert seg at arbeidet uttrykkelig skal skje med hensyntaken til arbeid innen konsumentområdet som utføres i internasjonale organisasjoner.

Handelskammeret viser til at et arbeid av tilsvarende karakter og på flere av de enkelte saksområder som forslaget omfatter, også er iverksatt innen EF, spesielt i forbindelse med det særlige forbruker-aksjonsprogram som ble vedtatt i EF april 1975.

Innen EF er også et arbeid igang vedrørende regler om produktansvar.

Grosserer-Societetet har ingen bemerkninger til forslaget.

Håndværksrådet har ingen merknader til forslaget.

De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark og *De danske Handelsforeningers Fælles-organisation* fremholder i en felles uttalelse at de

støtter forslaget, men ønsker at handelens organisasjoner blir tatt med i det videre arbeid. Derved vil ytterligere behandling av forslagene etter utarbeidelsen i Ministerrådet kunne begrenses betydelig.

Finland

Centrallaget för handelslagen i Finland støtter forslaget, men samarbeidet burde utvides videre til å omfatte konsumentorganisasjonene, myndighetene og næringslivets organisasjoner.

Centrallaget er enig i at konsumentpolitiske tiltak ikke må lede til unødige handelshindringer. I denne forbindelse er det viktig å få næringslivets organisasjoners synspunkter.

Centrallaget foreslår overveiet å inkludere de offentlige tjenester i programmet, og viser til at konsumentlovgivningen i Finland ser disse som et viktig delområde. Utveksling av informasjon bør økes for derigjennom å utvide de begrensede nasjonale ressurser.

Vedrørende det foreslåtte forskningsområde savner Centrallaget to elementer, nemlig foretakenes markedsundersøkelser og myndighetenes kontrollundersøkelser. Det burde foretas en sentralisert innsamling av disse resultat og analysere dem til fordel for konsumentene.

Vedrørende standardiseringsvirksomheten antar Centrallaget at et fastere samarbeid mellom myndighetene og næringslivet vil gi bedre resultat.

Centrallaget finner det rasjonelt at spørsmål som produktansvar og produkttrygghet behandles på fellesnordisk basis. Dette bør imidlertid skje under hensyntagen av den internasjonale utvikling.

Når det gjelder den samfunnsvitenskapelige konsumentforskning burde denne utvides til å omfatte også konsumentenes påvirkningsmuligheter innen næringslivet samt tilfredshets- og levestandardsundersøkelser. Dialogen mellom konsumentorganisasjoner og samfunnsvitere bør dessuten utvides til å omfatte næringslivets organisasjoner.

Centrallaget savner i programmet et opplegg for lovgivningens økonomiske konsekvenser og peker på at en tvingende lovgivning kan hindre produktutvikling som kan dekke konsumentenes virkelige behov.

Finlands fackförbunds centralorganisation støtter forslaget og påpeker at det land som drar mest nytte av samarbeidet er det hvor konsumentvernområdet er svakest utviklet. Imidlertid må det nordiske konsumentpolitiske samarbeid ikke bremse den nasjonale reformpolitikk i de land som er kommet. Til grunn for samarbeidet må en ikke velge det land til måletolk som har hatt færrest reformer.

Organisasjonen peker på at samarbeidsformene må være smidige og at det bør tas mer hensyn til de organisasjoner som ivaretar konsumentenes synspunkter enn hva er anført i forslaget. I nordisk sammenheng bør det samarbeides med fagforeningsrørrelser og kooperasjoner.

Organisasjonen konstaterer at det konsumentpolitiske reformarbeidet kan stride mot de handelspolitiske synspunktene.

Ved definering av samarbeidets innhold bør man, ved siden av de tradisjonelle konsumentspørsmål, også granske de indirekte spørsmål som i fremtiden i alt høyere grad kommer til å påvirke konsumentens stilling. Særlig gjelder dette de uløste problemer i den internasjonale økonomi.

Ved siden av de spørsmål som tas opp i programmet burde hovedvekten legges på utveksling av erfaringer og informasjon for derigjennom nå de beste resultat.

Vedrørende den foreslåtte forskningsvirksomhet, bør man søke å utnytte felles ressurser på en så effektiv måte som mulig. Dublering av utredningsarbeid bør unngås. Forskningsvirksomhetens tyngdepunkt bør flyttes over fra den rent tekniske forskning til en mer samfunnsmessig retning.

Finlands grossistförbund støtter forslaget og finner at det dekker de viktigste samarbeidsområdene. Imidlertid burde miljøvernsspørsmål holdes utenfor det egentlige konsumentpolitiske området. Generelt anføres at programmet har fått en for allmenn utforming og at det burde konkretiseres.

Etter forbundets oppfatning har programmet en alvorlig brist ved at det nesten ikke fester noen oppmerksomhet ved kostnadene for konsumentene i forbindelse med de konsumentpolitiske tiltak. Forøvrig burde tyngdepunktet i fremtiden flyttes fra et overdrevent vern til økt opplysning til konsumenten.

Forbundet fremholder at programmet ikke må lede til unødige handelshindringer.

Ved gjennomføringen av programmet bør man stå i kontakt med eksperter på ulike områder og dessuten ha et samarbeid med næringslivets organisasjoner. Tester av produkter bør fortrinnsvis skje i samarbeid med forskningsinstitutter og vareleverandører.

Industrins centralförbund støtter forslaget og understreker behovet for utveksling av informasjon om konsumentpolitiske spørsmål og fellesprosjekt. En bør søke å unngå dobbeltarbeid i forskningsvirksomheten.

Vedrørende harmonisering av lovgivningen bør en ifølge forbundet ta i betraktning de ulike lands særforhold.

Samarbeidsprogrammet bør gjennomføres med nær kontakt mellom tjenestemenn og representanter for industrien og det øvrige næringsliv.

Konsumtionsandelslagens centralförbund støtter forslaget, men anfører at siden Danmark er bundet til EF's konsumentpolitikk er kravet på en strengt enhetlig nordisk lovgivning ikke formålstjenlig i hvert enkelt tilfelle. Forbundet peker på at samarbeide ved forberedelsene til lovgivning kan være nyttig, men ubetinget å holde fast ved felles beslutning og felles tidsskjema kan utsette oppnåelsen av fastsatte mål.

Forbundet finner at programmets krav om at konsumentpolitiske løsninger ikke må lede til unødige handelshindringer er et komplisert spørsmål. Den nordiske innsats i internasjonale standardiseringsorgan er viktig—790328. *Nordiska rådet*

tig, og en bør utrede om de nordiske land gjennom felles innsats i disse organ kan få ivaretatt konsumentenes interesse. Et annet alternativ er å utarbeide sikrere nordiske standarder.

Forbundet er enig i de foreslåtte mål for konsumentrettens og produksikkerhetens område, men savner en nærmere beskrivelse av hvilke midler som kan benyttes.

Centralhandelskammaren finner forslaget svært generelt og etterlyser en nærmere konkretisering av samarbeidsformene. Etter handelskammerets oppfatning utgjør miljøvernspørsmål en egen problemgruppe og burde således utelates fra konsumentsamarbeidsområdet.

Handelskammeret finner det viktig at Ministerrådet strever etter nasjonale konsumentpolitiske løsninger som ikke unødig skaper hindringer for handelen.

Handelskammeret finner det viktig at det foreslåtte samarbeidsprogram konsentrerer seg om spørsmål som er viktige for alle de nordiske land, og støtter streben etter å fordele forskningsoppgavene mellom de nordiske landene.

Av de foreslåtte konsumentpolitiske delområder finner handelskammeret det viktigst å foreta en utredning om virkningene av de hittil utstedte konsumentvernlover både ut fra næringsdrivende og konsumentens synsvinkel. Likeledes bør en utrede om det finnes og i tilfellet hvilke forskjeller som finnes i de nordiske forbrukervernmyndigheters tillemplingspraksis.

Imidlertid savnes en oversikt over de kostnader det foreslåtte samarbeidet vil medføre.

Detailhandelns centralförbund støtter forslaget, men finner det også naturlig at de økonomiske konsekvensene av forslagene utredes. Forbundet finner det således naturlig at den videre fremdrift av samarbeidsprogrammet skjer i nært samarbeid med næringslivets organisasjoner. Forbundet peker også på betydningen av informasjon om beslutningstakernes konsumentpolitiske intensjoner slik at f. eks. nødvendige investeringer og produksjonsomlegninger ikke kommer i tidsnød.

Sluttelig anfører forbundet at Norden utgjør et viktig hjemmemarked for de nordiske industrier. Konsumentpolitikken bør således, særlig med tanke på de økonomiske konsekvensene, helst utvikles i samme takt i de nordiske land som i de øvrige industrilandene.

Ålands landskapsstyrelse finner det naturlig og maktpåliggende med samarbeid innen konsumentområdet med Ministerrådets forslag som utgangspunkt.

Norge

Norges industriforbund er enig i behovet for en likeartet forbrukerpolitikk i de nordiske land samt at unødige handelshindringer gjennom ulikt regelverk unngås. Harmonisering av de nordiske lands forbruker-

politikk bør kunne føre til besparelser både i den private og offentlige sektor.

Forbundet finner det således overraskende at man i programmet ikke omtaler næringslivets deltakelse i den forbrukerpolitiske utvikling. Uten en slik deltakelse er det ikke mulig å utvikle en fornuftig forbrukerpolitikk.

Når det i programmet nevnes "konsumenternas inflytande på produktutveckling och produktutformning", mener forbundet at produktkontrollogivning bør begrense seg til å sikre forbrukerne mot helse- og miljøskader. Forbundet finner det uheldig at man nå prøver å innføre nye virkemidler, hvorigenom man søker å overføre deler av produsentenes produksjonsbeslutninger eller forbrukernes kjøpsbeslutninger i markedet til offentlige forbrukerpolitiske organer (se programmets pkt. 3 og pkt. 4.2). Forbundet ønsker at man i samarbeidsprogrammet uttrykkelig fastslår at produktkontroll gjelder helse og miljø, og at kontrollen med markedsføringstiltak begrenses til å føre kontroll med at det ikke nyttes urimelige eller villedende markedsføringstiltak.

Forbundet fremholder dessuten at de økonomiske konsekvenser for forbrukere og produsenter ved innføring av nye reguleringstiltak må vurderes.

Forbundet finner det oppsiktsvekkende at det i programmet ikke finnes en drøftelse av forbrukerpolitiske virkemidler som skal sikre at det til enhver tid er mest mulig effektiv konkurranse i markedet.

Til slutt anfører forbundet at en i den nordiske forbrukerpolitikk bør foreta "markedsundersøkelser" blant forbrukerne for å forvise seg om at den politikk som det legges opp til er i overensstemmelse med forbrukernes ønsker.

Norges markedsforbund er enig i at forbrukerpolitikken må utformes som en del av den offentlige politikk innenfor de rammer som følger av den alminnelige samfunnsutvikling. Forbundet savner i den sammenheng i programmet en klarere måte å presisere rent konkret hva som må og skal være forbrukerpolitikkenes rammebetingelser. Eksempelvis sies: Forbrukerpolitiske tiltak må ikke iverksettes om de kan bringe konkurransen og den generelle funksjonsdyktighet i vårt system i fare. Nye forbrukerpolitiske tiltak må være gjennomdrøftet og innpasset i den alminnelige økonomiske og sosiale politikk. Kostnadmessige konsekvenser av forbrukerpolitiske tiltak må utredes.

Forbundet foreslår at i det nye samarbeidsprogram innarbeides en prinsipperklæring om at organer som arbeider med forbrukerpolitiske spørsmål skal være pålagt å søke dialog og praktiske impulser fra næringslivssiden.

Nasjonale forbrukermyndigheter bør — eventuelt i samarbeid på nordisk basis — bringe på det rene hvorledes forbrukerne oppfatter sin egen situasjon i markedet.

Under henvisning til listen over utredningsprosjekter savner forbundet en kartlegging av hvorledes deler av den offentlige forvaltning og sosiale tilbud fungerer. Dog konstateres at spørsmålet er berørt i programmets innledning.

Sverige

Kommerskollegiet støtter forslaget, men anser i likhet med Ministerrådet at nordisk konsumentpolitisk samarbeid må ses som en del av et videre internasjonalt samarbeid.

Kollegiet anser det viktig å unngå at konsumentpolitikken forårsaker ubegrunnede handelshindringer og viser til at det pågår et vidt internasjonalt arbeid i flere fora med dette for øye. Kollegiet viser i denne forbindelse til en nylig vedtatt overenskommelse innen GATT vedrørende tekniske handelshindringer samt til EFTA-konvensjonen og frihandelsavtalen mellom EF og Sverige.

Kollegiet anfører dessuten at den internasjonale handel kan økes ved å anvende internasjonale standarder og ved harmonisering av nasjonale regler. De nordiske land bør opptre i fellesskap innen de internasjonale standardiseringsorgan, for å søke og tilgodese konsumentinteressene. Kollegiet konkluderer med at det er ønskelig at det nordiske konsumentpolitiske arbeidet utvikles under tilbørlig hensyntagen til det konsumentpolitiske arbeid innen EF.

Sveriges grossistförbund og *Sveriges industriförbund* støtter i en fellesuttalelse det fremlagte forslag, men uttrykker samtidig en tvil hvorvidt Norden er en tilstrekkelig bred basis for den ønskelige harmonisering. Det er viktig at dette arbeid forankres i et videre internasjonalt samarbeid.

Forbundene peker på at tyngdepunktet i det konsumentpolitiske arbeidet må ufravikelig ligge på det nasjonale plan. Ved gjennomføring av konkrete prosjekter bør en på nordisk nivå enes om at disse bør utføres i det land som er best rustet for formålet.

Forbundene stiller seg avvisende til enhver tanke om å bygge opp et overnasjonalt organ med bl. a. henvisning til de uklare ansvarsforhold dette ville medføre. Det nordiske samarbeid bør i stedet skje i form av konsultasjoner og fellesprosjekt mellom landenes konsumentmyndigheter. Derved vil ifølge svenske regler, næringslivets representanter få ta del i arbeidet.

Forbundene ønsker å prioritere forskningen og utviklingen av felles prøvningsmetoder.

Vedrørende konsumentlovgivningen håper forbundene at forslaget skal lede til et høyere ambisjonsnivå hva gjelder samordning av denne.

Stockholms handelskammare støtter forslaget og anser at et systematisk samarbeid skaper muligheter til felles beslutningsunderlag for de nasjonale myndigheters tiltak og peker derved på at nordisk konsu-

mentpolitisk samarbeid kan forventes bli særskilt viktig for bl. a. de nordiske eksportforetak som betrakter Norden som hjemmemarked. Derfor bør også lovgivningsområder av vesentlig betydning for konsumentenes rettsstilling inkluderes i samarbeidet. Handelskammeret deler Ministerrådets oppfatning at det er spesielt viktig at en formålstjenlig arbeidsfordeling vedrørende prøvning gjennomføres og at prøvningsresultat fra et nordisk land også kan anvendes i de øvrige landene.

Skånes handelskammare understreker at et nordisk konsumentpolitisk samarbeid ikke bare tjener overgripende prinsipielle mål, men også i høy grad oppfyller praktiske interesser for såvel næringslivet som for de enkelte konsumenter. Særlig gjelder dette konsumentrettens område. Vedrørende likeartet juridisk regulering stiller handelskammeret spørsmålet om det ikke ville være like interessant med jevnførende studier som med undersøkelser vedrørende lovgivningens virkninger. Slike studier kunne være en verdi for såvel det nordiske som for et videre internasjonalt samarbeid.

Sveriges köpmannaförbund stiller seg positivt til økt samarbeid på det konsumentpolitiske området mellom de nordiske land, men viser til at på det konsumentpolitiske lovgivningsområdet har en i Sverige fjernet seg fra de øvrige nordiske land.

I forbindelse med forbrukeropplysningsprosjekt som f. eks. det tidligere støvsugerprosjektet, er det behov for å klarlegge det fellesnordiske organs formelle ansvarlighet.

Forbundet ønsker at fellesnordiske innsatser blir prioritert til praktiske forskningsoppgaver og produktansvarsområdet.

Remissuttalelser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt Danmark

Dansk Arbejdsgiverforening avstår fra å uttale seg om forslaget.

Finland

Affärsarbetsgivarnas centralförbund ønsker ikke å uttale seg om ministerrådsforslaget.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund avstår fra å uttale seg om ministerrådsforslaget.

Sverige

Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren finner ikke anledning til å uttale sig om forslaget.

3. Utvalget

Samarbeidet på konsumentområdet har pågått siden slutten av 1940-årene. Det må ses på bakgrunn av den ensartede oppbygging av de

nordiske samfunn. Økonomisk utvalg har vist betydelig interesse for dette samarbeid som det har gitt uttrykk for ved flere anledninger.

Utvalget konstaterer at ingen remissinstanser uttaler seg imot å iverksette et samarbeidsprogram på konsumentområdet. Enkelte instanser stiller seg imidlertid kritisk til hvorledes dette skal gjennomføres. Det anføres bl. a. en frykt for at forskere, tjenestemenn og forbrukerrepresentanter vil dominere samarbeidet.

Utvalget er enig med de instanser som anfører at arbeidslivets- og næringslivets organisasjoner derfor bør trekkes inn i samarbeidet.

Hva angår avsnitt 2 om målsettingen og samarbeidsformene kan utvalget si seg enig i uttalelsen om at retningslinjer skal trekkes opp for en felles konsumentpolitikk i Norden basert på de nordiske konsumenters interesser. I denne sammenheng vil utvalget anføre at det nordiske marked for mange bedrifter er å betrakte som et hjemmemarked. I de tilfelle en finner behov for lovgivning på konsumentområdet, bør denne være mest mulig ensartet for derved motvirke ikke ønskelig handelshinder.

Utvalget slutter seg til Ministerrådets bestrebelse gjennom en felles planlegging å nå fram til en effektiv utnyttelse av de tilgjengelige ressurser. De nordiske utredningsoppgaver bør i størst mulig utstrekning spres mellom de nordiske land, men etter utvalgets mening må man hele tiden ha for øyet at de oppgaver som tas opp, må være høyt prioritert og ha en klar interesse for de fleste nordiske land.

I de tilfelle det nordiske samarbeidet foregår i form av prosjekter, må problemet ha en klar nordisk karakter slik at mulighetene er til stede for å komme fram til felles nordiske løsninger.

Avsnitt 4 omfatter prioritert virksomhet og planlagte tiltak. Utvalget vil bemerke at ressursene ikke vil strekke til hvis alle ting skal gjennomføres samtidig. En strengere prioritering vil være nødvendig.

Flere instanser konstaterer at kostnadene både for forbrukere og næringsliv i forbindelse med konsumentpolitiske tiltak ikke er berørt i programmet, og understreker behovet for inkludering av disse. Utvalget går ut i fra at kostnadsaspektet ved gjennomføringen av et tiltak vil bli vurdert.

Utvalget forutsetter at ønskene om å styrke forbrukernes innflytelse tar sikte på å styrke grunnlaget for effektiv prestasjonskonkurranse mellom bedriftene, gjennom informasjon og forskning som bedrer forbrukernes muligheter for hensiktsmessige valg, og kanalisering av ønsker vedrørende produktutforming.

Hensikten er ikke å overføre deler av produsentenes ansvar for produktutvikling eller produksjonsbeslutninger til offentlige forbrukerpolitiske organer eller å innskrenke det frie varevalg, bortsett fra sådanne begrensninger som kan være begrunnet av f. eks. kravet om å garantere sikre og uskadelige produkter og en saklig holdbar markedsføring.

Utvalgets mindretall medlemmene Berge, Björklund, Brundtland, Jensen, Jansson, Lundkvist og Patursson kan ikke se at det, på bakgrunn av ministerrådsforslaget, foreligger noe behov for å gi uttrykk for slike særskilte avgrensninger i de forbrukerpolitiske siktemål, som synes å ligge i de to siste ovenstående avsnittene.

Under henvisning til ministerrådsforslaget og til hva som er anført ovenfor, vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet under iakttagelse av utvalgets synspunkter og presiseringer til ministerrådsforslag B 27 Ä/e.

Stockholm, 31. januar 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Egon Jensen (S)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Lars Korvald (Kr.F.)</i>	<i>Svante Lundkvist (s)</i>
	Formann
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Gabriel Romanus (fp)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Regeringsforslag **om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet**

(Väckt av Danmarks regering)

Færøernes hjemmestyre har siden den 1. januar 1970 deltaget i Nordisk Råds arbejde på den måde, at Færøernes lagting vælger 2 af den danske delegations 18 valgte medlemmer, og at en repræsentant for Færøernes landsstyre ligeledes indgår i delegationen.

Færøernes landsstyre har på baggrund af en enstemmig lagtingsvedtagelse af 16. marts 1977 anmodet regeringen om at søge udvirket, at det færøske hjemmestyre for fremtiden kan udpege en selvstændig delegation.

Under hensyn til den forfatningsmæssige stilling, som Færøerne indtager i medfør af hjemmestyreloven af 1948, finder den danske regering det ønskeligt, at hjemmestyrets ønske imødekommes.

Ved lov nr. 577 af 29. november 1978 er der fra 1. maj 1979 et regne oprettet et hjemmestyre i Grønland, hvis forfatningsmæssige stilling herefter er identisk med Færøernes.

Det grønlandske hjemmestyre har over for regeringen fremsat ønske om, at Grønland bliver repræsenteret i Nordisk Råd på samme vis som Færøerne.

På denne baggrund henstiller den danske regering, at det undersøges, hvorledes Færøerne og Grønland kan opnå selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

København, den 7. februar 1980

Anker Jørgensen

Ruth Christensen

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget**

Regeringsförslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd er af præsidiet henvist til behandling i juridisk udvalg.

1. Regeringsforslaget

Den danske regering har den 7. februar 1980 foreslået, at det undersøges, hvorledes Færøerne og Grønland kan opnå selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

Forslaget fremsættes på baggrund af, dels at det færøske landsstyre efter en enstemmig lagtingsvedtagelse har anmodet regeringen om at søge udvirket, at det færøske hjemmestyre kan udpege en selvstændig delegation til Nordisk Råd, dels at det grønlandske hjemmestyre efter den grønlandske hjemmestyreordnings ikrafttræden den 1. maj 1979 har anmodet regeringen om repræsentation i Nordisk Råd på samme måde som Færøerne.

2. Juridisk udvalg

Præsidiets har på sit møde den 3. marts 1980 besluttet at henvise regeringsforslaget til juridisk udvalg med henblik på, at juridisk udvalg snarest tager spørgsmålet om, hvorledes regeringsforslaget skal behandles i rådet, op til drøftelse og fremlægger forslag herom over for præsidiet.

De problemer, som regeringsforslaget rejser vedrørende det nordiske samarbejde i Nordisk Råd og i relation til Helsingforsaftalen, er af en sådan karakter, at juridisk udvalg ikke finder det muligt at løse dem inden for de tidsmæssige rammer for Nordisk Råds 28. session. Udvalget vil derfor behandle spørgsmålet om, hvorledes den fortsatte behandling af regeringsforslaget mest hensigtsmæssigt tilrettelægges på sit første møde efter sessionen.

I konsekvens heraf har juridisk udvalg i dag besluttet at indstille til Nordisk Råd, at rådet på ny henviser medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd til behandling i juridisk udvalg, idet udvalgets afsluttende behandling og betænkningsafgivelse vedrørende dette medlemsforslag fandt sted den 29. januar 1980 på et tidspunkt, hvor det danske regeringsforslag endnu ikke var fremsat.

Juridisk udvalg skal derfor anmelde:

Behandlingen af regeringsforslaget B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd fortsætter i juridisk udvalg.

Reykjavík, den 5. marts 1980

K. B. Andersen (S)
Formand

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Guttorm Hansen (A)

Ilkka Kanerva (Kok)

Erkki Liikanen (Sd)

Nathalie Lind (V)

Asser Stenbäck (Skl)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Berättelse**rörande det nordiska samarbetet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd afgiver hermed i overensstemmelse med artikel 64 i samarbejdsaftalen af 23. marts 1962 (Helsingforsaftalen) sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 28. session. Stockholm i december 1979

På Nordisk Ministerråds vegne:

Lise Østergaard

Hans Kühne

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Kapitel I Inledning	910
Kapitel II Arbetsmarknad	947
Kapitel III Arbetsmiljö	955
Kapitel IV Bistånd till utvecklingsländerna	962
Kapitel V Byggsektorn	969
Kapitel VI Finans- och valutapolitik	974
Kapitel VII Handelspolitik	976
Kapitel VIII Industri- och energipolitik	996
Kapitel IX Jord- och skogsbruk	1012
Kapitel X Jämställdhet (Likestilling)	1015
Kapitel XI Konsumentpolitik	1018
Kapitel XII Kulturellt samarbete	1024
Kapitel XIII Lagstiftning	1057
Kapitel XIV Miljövård	1079
Kapitel XV Multinationella företag	1087
Kapitel XVI Organisation etc.	1089
Kapitel XVII Regionalpolitik	1093
Kapitel XVIII Socialpolitik	1106
Kapitel XIX Transport, kommunikation och trafiksäkerhet	1121
Kapitel XX Turism	1143
Bilaga 1 Nordisk Ministerråds allmenne budsjett	1150
Bilaga 2 Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1978–1979	1152
Bilaga 3 Afsluttet projektvirksomhed 1977–1978	1162
Bilaga 4 Presskommunikéer från Nordiska ministerrådets möten 1979	1170
Bilaga 5 Øget nordisk forskningssamarbejde	1187
Bilaga 6 Nordiskt økonomisk politisk samarbejde	1299
Bilaga 7 Budgeten för nordiskt kulturellt samarbejde 1980 jämte motsvarande oppgifter i budgeten 1979 och bokslutet 1978	1383
Bilaga 8 Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbejde 1972—1979	1385
Bilaga 9 Samnordiska utredningar på kulturområdet 1979	1394
Bilaga 10 Nordiskt kultursamarbejde under 1970-talet	1401
Bilaga 11 Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbejde	1459
Bilaga 12 Berättelse från Nordel	1720

Bilaga 13 Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atom-energifrågor	1723
Bilaga 14 Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan	1727
Bilaga 15–19 Betänkanden av Nordiska rådets	
social- och miljöutskott	1742
kulturutskott	1761
trafikutskott	1788
ekonomiska utskott	1806
juridiska utskott	1827

Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse 1979

Kapitel I

1.1 Inledning

”Samarbejdet i Norden i dag er stærkere og mere levende end nogen sinde tidligere” skriver Frantz Wendt i sin 1979 utkomna stora historik öfver nordiskt samarbete ”Nordisk Råd 1952 - 78”.

Samtidigt möter det nordiska samarbetet i dag kritik för bristande framsteg från olika håll.

När ministerrådet nu lägger fram sin verksamhetsberättelse över det nordiska samarbetet 1979 försöker man se kritiken mot bakgrund av tre frågor:

1. Vilka resultat har hittills nåtts i det nordiska samarbetet?
2. Hur kan man karakterisera och beskriva dagens nordiska samarbete?
3. På vilken ambitionsnivå skall 80-talets nordiska samarbete ligga?

Ett par väl kända men viktiga konstateranden görs som utgångspunkt för denna framställning:

- de nordiska länderna gör inte i något avseende avkall på sin suveränitet i det nordiska samarbetet. Beslut uppnås först då alla parter upplever samarbetet som nyttigt på kort eller lång sikt och i stort.
- en stor del av det nordiska samarbetet bedrivs och har alltid bedrivits utanför de officiella samarbetsorganen. Till dessa organs viktigaste uppgifter hör att underlätta dessa nordiska kontakter såväl mellan näringsliv och organisationer som mellan alla folklager och yrkesgrupper, och att samtidigt hämta inspiration och idéer från dessa medborgargrupper.

Resultaten hittills

Vilka har resultaten av det nordiska samarbetet varit hittills? Det sägs ibland, att alla stora nordiska projekt är dömda att misslyckas. Den kritiken bortser från de stora framsteg som man hittills har uppnått. En fri nordisk arbetsmarknad, en social trygghetskonvention som likställer medborgare i de andra nordiska länderna med det egna landets medborgare, passfrihet, ett mångsidigt kulturavtal, en miljövårdskonvention som i sitt slag är unik i världen, ett transportavtal som har inneburit stora inbesparingar i de nationella budgeterna samt en nordisk investeringsbank med resurser att finansiera betydande nordiska projekt kan inte avfärdas som mindre betydande resultat.

Givetvis finns det också stora planer som man inte har lyckats genomföra. Nordek och det bilaterala Volvo-avtalet har redan blivit klassiska exempel på nordiska misslyckanden. Karakteristiskt är emellertid, att också dessa misslyckanden har gett upphov till nya projekt som har

fört samarbetet framåt. Man kan se att delar av de gamla planerna efter någon tid realiserats etappvis i stället för som stora paketlösningar.

De samarbetsområden, som nämnts ovan och som utgör hörnpelarna i det nordiska samarbetet, har byggts ut under en lång tidsperiod, sedan 1952 då Nordiska rådet grundades. De stora synliga resultaten har inte genomförts varje år, och något sådant vore heller inte möjligt. En längre mognadsprocess garanterar en mera balanserad utveckling än alltför snabbt framtvingade resultat.

Dagens samarbete

Hur kan man då karakterisera dagens nordiska samarbete, speciellt om man ser på verksamhetsåret 1979?

Redovisningen av samarbetet är här tvådelad. Dels kommer att visas vilka landvinningar som har gjorts inom centrala och politiskt aktuella samarbetsområden, dels ges en överblick över vilka resultat det mindre sensationella, men omfattande och djupa "vardagssamarbetet" inom olika samhällssektorer har gett.

Tillväxtproblematik, energiförsörjning, strukturförändringar och samsättningsproblem är centrala och aktuella frågor i alla de nordiska samhällena. Lösningarna söks nationellt, men samtidigt har Nordiska ministerrådet försökt analysera i vilka fall nordisk samverkan i olika former vore naturligare och bättre. Samarbete söks på områden där man ser möjligheter till inbesparingar på nationellt plan resursmässigt och tidsmässigt, där man kan uppnå en arbetsfördelning mellan länderna, där man kan uppnå mål som det är svårt att förverkliga för ett enskilt land och där man ser möjligheter att stärka den naturliga samhörigheten mellan de nordiska folken.

I det nordiska vardagssamarbetet är den gemensamma utredningsverksamheten av stor betydelse. Utredningarna kan spara nationella resurser. Resultaten blir också ofta tillförlitligare genom att man får ett större statistiskt basmaterial som gäller en homogen region, och sålunda ett bättre beslutsunderlag.

Många utredningar stannar för att presentera åtgärder som genomförts i ett eller flera av länderna. Detta har visat sig leda till ett slags idéexport över de nordiska gränserna, som fortlöpande bidrar, om inte alltid till fullständig enhetlighet, så i varje fall till en harmonisering av lagstiftning och samhällsutveckling i Norden.

Ekonomiskt samarbete

Speciellt stora förväntningar har ställts på det nordiska samarbetet inom det ekonomiska området, där problemen är särskilt stora och djuptgående.

Den väntade utvecklingen under 80-talet har i hög grad präglats ministerrådets diskussioner och det nordiska samarbetet under 1979. Man ser inte några snabba eller lätta lösningar på de långsiktiga utvecklings-

problemen. Däremot är ministerrådet övertygat om att de lösningar som man nationellt kommer att välja ofta kan bidra till nordiska lösningar som successivt växer fram som ett resultat av nordiska konsultationer.

För att åstadkomma sådana lösningar behövs bättre samordning och intensifierade kontakter på högsta politiska plan. De nordiska statsministrarna beslöt vid sitt årliga möte med Nordiska ministerrådet i Reykjavik i oktober 1979 att från och med 1980 mötas flera gånger om året. Detta är en väsentlig förstärkning av det nordiska samarbetet och beslutet väntas ha positiva effekter på framstegen inom alla sektorer av det nordiska samarbetet.

Olika aspekter av det ekonomiska samarbetet har behandlats av ministerrådet under år 1979: finans- och valutapolitik, industripolitik, regionalpolitik och sysselsättning. Andra centrala områden som diskuterats under 1979 har varit forskningssamarbete samt radio- och TV-samarbete via satellit.

Vid statsministrarnas möte i oktober underströks, att de nordiska länderna genom samarbete bör ha möjligheter att stå starkare internationellt i stället för att endast passivt registrera den internationella ekonomiska utvecklingen. Ett aktivare samarbete innebär tätare konsultationer om finans- och valutapolitiska frågor. Den nordiska ämbetsmannakommittén för finans- och valutafrågor konstituerade sig 1979 med detta för ögonen.

En utredning har tagits fram av ministerrådet om de nordiska ländernas ekonomiska samberoende. Analysen är inte fullständig. Utredningen som ingår som bilaga till ministerrådets berättelse visar emellertid hur mycket den nordiska marknaden betyder för den nordiska industrin. Den fungerar som en hemmamarknad som stimulerar uppkomsten och tillväxten av företag och stärker den nordiska industrin inför språnget ut på de utomnordiska exportmarknaderna. Generellt ser man en fortsatt oroande ekonomisk utveckling under början av 80-talet med svag tillväxt, svagt kapacitetsutnyttjande och fortsatt inflation. I alla de nordiska länderna gäller det att åstadkomma en dämpad pris- och kostnadsutveckling gentemot den övriga världen.

För att ta fram ytterligare underlag för ett närmare samarbete på den ekonomiska politikens område beslöt statsministrarna vid sitt möte i februari att grunda ett ekonomiskt forskningsråd. Rådets stadgar har fastställts och dess arbete inleds 1980.

Industriellt samarbete

Ökat industriellt samarbete ses som en möjlighet att stärka den nordiska industrins internationella konkurrenskraft. Industrisamarbete omfattar t ex fusioner, grundande av dotterbolag i ett annat nordiskt land, underleveranser och samverkan på utomnordiska marknader. Även regionalpolitiken och energipolitiken har industripolitiska aspekter.

På företagsplanet existerar redan ett omfattande samarbete. Nämnas kan Kooperationens industrisamarbete samt det nordiska underleverantörsnätet t ex inom verkstads- och möbelindustrin. Nordiska ministerrådets under år 1979 avslutade undersökning om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden, visar emellertid, att endast 15 procent av de nordiska ländernas direkta utlandsinvesteringar riktade sig mot ett annat nordiskt land under början av 1970-talet.

Man har sett möjligheter för industriellt samarbete inom vissa branscher, t ex den petrokemiska industrin och elektronikindustrin. Förhandlingar här har dock ännu inte lett till resultat. Däremot har en nordisk industrigrupp bildats av sju företag inför möjligheten att samverka på det rymdteknologiska området, bl.a. om en eventuell nordisk radio- och tv-satellit.

Goda möjligheter bör finnas för ett ökat nordiskt samarbete om s k projektexport. Projektexport innebär leveranser av kompletta anläggningar till framför allt utvecklingsländerna och statshandelsländerna. Affärerna är ibland av en storleksordning som kan göra det svårt för enskilda nordiska länder att bemästra dem. Marknaden är växande men hård, vilket ytterligare talar för nordisk samverkan.

En arbetsgrupp tillsatt av Nordiska ministerrådet kommer i början av år 1980 att lägga fram en utredning som bland annat innehåller förslag till åtgärder som kan behövas för att öka motiveringen för samarbete mellan nordiska företag i fråga om projektexport. Möjligheterna att koppla in Nordiska Investeringsbanken i denna verksamhet kommer också att belysas.

Nordiska Investeringsbanken har utan tvekan haft betydelse för det nordiska industrisamarbetet, och dess roll kan väntas öka i framtiden. Banken fungerar som ett incitament till industripolitiskt samarbete. Genom att finansiera samnordiska investerings- och exportprojekt kan den bidra till att styra de pågående strukturförändringarna i näringslivet i riktning mot samnordiska lösningar.

Nordiskt industrisamarbete stimuleras också av Nordiska Industrifonden, som är en central institution i det tekniska FoU-samarbetet.

Energisamarbete

Ett led i det industripolitiska samarbetet är energisamarbetet. Här, liksom på det industripolitiska området gäller, att utgångspunkten för varje nordiskt land är den nationella politiken. Det är naturligt att denna politik kompletteras av nordiskt samråd och ett framväxande samarbete.

Efter det att norska stortinget våren 1979 fattade beslut om att inleda borrhningar efter olja utanför kusten av Nord-Norge, beslöt ministerrådet utreda hur eventuella oljefynd kan komma näringslivet på Nordkallotten till godo. Statsministrarna diskuterade vid sitt möte i Reykjavik

möjligheterna att knyta Nordiska Investeringsbanken till detta utredningsarbete.

Ministerrådet diskuterar för närvarande möjligheterna till samarbete vid import av kol, en energiråvara vars betydelse i framtiden sannolikt kommer att öka i de nordiska länderna. En ökad import kräver större hamnkapacitet och bättre distributionsmöjligheter.

Det omfattande kärnsäkerhetsprojekt, som avslutas 1980 kommer enligt planerna att fortsätta och fördjupas. Därutöver har man diskuterat ett nytt omfattande energiforskningsprojekt för att utreda de säkerhetsmässiga konsekvenserna av olika energiformer.

Arbetsmarknad och regionalpolitik

Att skapa bättre balans i den ekonomiska utvecklingen mellan de nordiska länderna har alltmer blivit en central fråga. Ministerrådets utredningar visar, att konjunkturpolitiska åtgärder i ett nordiskt land även inverkar på de andra ländernas ekonomi och därmed på sysselsättningen.

Regionalpolitiken har därför kommit att i allt högre grad stå i centrum för uppmärksamheten i det nordiska samarbetet samtidigt som man ser den som en väsentlig del av arbetsmarknadssamarbetet. Ministerrådet har genomfört en procedur för att nordiskt behandla nya regionalpolitiska förslag, som kan ha effekter på den regionala utvecklingen i grannländerna. Inom ramen för det nya regionalpolitiska samarbetsprogrammet pågår ett stort antal konkreta försök med betydelse för sysselsättningen i de nordiska glesbygderna. Om försöken slår väl ut kan resultaten utnyttjas även i andra regioner. Det gränsregionala samarbetet byggs fortlopande ut och innebär en minskning av administrativa procedurer genom att det skapas möjligheter till direkta kontakter över de nordiska riksgränserna. Detta torde vara en samarbetsmodell som är enastående i världen.

Inom arbetsmarknadssamarbetet har man gått in i den andra etappen i realiserandet av det nordiska samarbetsprogrammet. Man har efter en prioriteringsdiskussion slopat mindre projekt och koncentrerar sig i fortsättningen på färre men mera betydande uppgifter. Ett omfattande s k "kärnprojekt" söker mäta tre aspekter av utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden på 1980-talet. Man skall se vilken inverkan förändringarna i världsekonomin har på de nordiska ländernas ekonomi och arbetsmarknad på mellanlång sikt. En aspekt i detta sammanhang är vilka konsekvenser införandet av ny teknologi har på sysselsättningen.

Multinationella företag

I de nordiska ländernas ekonomi spelar de multinationella företagen en hittills ganska svårbedömlig roll. En utredning över dessa företags betydelse för Nordens ekonomi färdigställdes i december 1979 och har

överlämnats till Nordiska rådet som bilaga till ministerrådets meddelande. Utredningen pekar på flera områden för möjliga åtgärder, som efter remissbehandling kommer att prövas av ministerrådet.

Nordiskt radio- och TV-samarbete

Möjligheterna till ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit har upptagit en stor del av det allmänna intresset kring kulturellt samarbete i Norden. Den av ministerrådet i mars 1978 beslutade fortsatta utredningen om satellitöverföring av radio- och TV-program överlämnades till ministerrådet den 22 oktober 1979. Ursprunget till denna och de tidigare utredningarna om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete ligger bland annat i en lång rad medlemsförslag och rekommendationer i Nordiska rådet, de första från mitten av 1950-talet.

Projektet är i många avseenden unikt. Det är det största och för den enskilda nordiska invånaren mest genomgripande projekt som behandlats i det nordiska samarbetet. Inte på något annat håll i världen finns planer på ett motsvarande mellanstatligt aktivt initiativ till att göra grannländernas radio- och TV-program tillgängliga. Också till sin tvärfackliga karaktär torde projektet vara unikt bland nordiska samarbetsprojekt. Både dess utgångspunkt och det avgörande som skall fattas bygger på kulturpolitiska grunder, men hela utredningen har bedrivits i ett nära samarbete mellan å ena sidan de kultur- och programpolitiska, rättsliga och finansiella delutredningarna och å andra sidan den tekniska. Om beslut fattas att genomföra projektet, kommer också de industripolitiska aspekterna att aktualiseras.

Ökad språkförståelse

Arbetet för ökad språkförståelse står centralt för alla aspekter av det nordiska samarbetet. Det bedrivs såväl av permanenta nordiska institutioner som i form av projektverksamhet direkt i ministerrådets regi.

I många projekt arbetas för förbättrad språkförståelse genom olika åtgärder som riktar sig till skolorna. Modersmållärare har fått en omfattande fortbildning i grannspråk. Man planerar fortbildning också för lärare i grannspråk. Ett förslag går ut på att stärka grannspråksundervisningens ställning i lägstadiet.

Betydelsen av en ökad språkförståelse i Norden har framhållits som ett av argumenten för ett utvidgat radio- och TV-samarbete.

Ökat nordiskt forskningssamarbete

Statsministrarna uppmanade i november 1978 Nordiska ministerrådet att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete, såväl beträffande grundforskning som tillämpad forskning.

Kartläggningar har gjorts under 1979 av forskningsprioriteringar och -investeringar i Norden, såväl statliga som industriella. De nordiska ländernas FoU-insatser år 1979 har uppskattats till sammanlagt

25 mrd dkr. Härav utgör ca hälften statliga anslag. Till nordiskt forskningssamarbete används totalt ca 120 milj dkr, dvs. 1% av de statliga forskningsanslagen.

Det finns stora likheter mellan de forskningsområden, som prioriteras högt i de olika nordiska länderna, både när det gäller grundforskning och sektorsforskning. Exempel på forskningsområden som prioriterats i alla länder är frågor om råvaruresurser, industriell FoU, energi, miljö, social- och hälsosektorn samt sysselsättning. På flera av dessa områden har man också i de flesta nordiska länderna gjort stora satsningar. Särskilt betydelsefulla är de offentliga anslagen till energiforskningen, vilka i Norden år 1979 uppgår till sammanlagt 1,2 mrd dkr.

Kartläggningarna visar emellertid också, att man vid de nationella satsningarna endast i begränsad omfattning försökt utnyttja nordiska samarbetsmöjligheter. Utredningsarbetet antyder bl.a., att ju bättre resursmässigt tillgodosett ett forskningsområde är nationellt, desto svårare är det att intressera forskare och programstyrande organ för ett nordiskt samarbete.

Man har även dryftat samarbete på områden, där ett enskilt lands resurser är för begränsade för att kunna erbjuda en tillräcklig forskningspotential. Sådana områden kan vara anskaffning och utnyttjande av dyr vetenskaplig utrustning, en gemensam forskarutbildning, en gemensam kunskapsuppbyggnad beträffande tredje världens kultur och samhällsförhållanden samt en samnordisk bevakning av den tekniskvetenskapliga utvecklingen i vissa utomnordiska länder. På dessa områden har specialutredningar igångsatts och de förväntas föreligga under 1980.

Rapporten från det hittills utförda utredningsarbetet återfinns som bilaga till ministerrådets berättelse.

Statsministrarna och Nordiska ministerrådet hade en preliminär diskussion om utredningen om forskningssamarbetet vid sitt möte i oktober. Statsministrarna pekade bl.a. på att ett intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energiområdet samt i fråga om den teknologiska utvecklingens effekter på individ och samhälle borde höra till de centrala arbetsuppgifterna.

Ministerrådet skall på basen av utredningen systematiskt pröva på vilka områden ett nordiskt forskningssamarbete kan ge en effektivare resursanvändning än motsvarande nationella insatser.

Ett axplock resultat

De flesta resultaten i det nordiska samarbetet har nåtts på områden som varit relativt okontroversiella. Detta gör dem mindre iögonfallande men därför inte mindre värdefulla.

Bland de många resultaten i det nordiska samarbetet 1979 inom olika samhällssektorer kan nämnas följande:

Ministerrådet har fördjupat samarbetet inom jord- och skogsbruk ge-

nom att bilda en särskild nordisk ämbetsmannakommitté på detta område. För att säkra råvarorna för den nordiska skogsindustrin i framtiden och för att effektivisera produktionen inom lantbruket krävs ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete. Man ser goda möjligheter till nordiska projekt på dessa områden.

Alkohol- och drogkonsumtionen är aktuella problem i alla nordiska länder. En ny nordisk institution, "Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning" har placerats i Helsingfors.

Inom forskningssektorn har bl.a. ett ministerrådsbeslut om forskarstipendier och forskarsymposier genomförts under hösten 1979 och väckt stort intresse.

Ministerrådet har markerat sin vilja att stimulera samarbetet i breda folklager bl.a. genom att i kulturbudgeten disponera drygt 3 miljoner danska kronor som stöd till det nordiska folkrörelsesamarbetet.

Tidigare har nämnts centrala utredningar om bl a nordiskt radio- och tv-samarbete, om forskningssamarbetet, om arbetskraftens och kapitalens rörlighet, om utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden, om de multinationella företagens roll i Nordens ekonomi samt om gemensam nordisk projektexport.

En studie har framlagts om utbildningspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslöshet i Norden. Där foreslås bl.a. åtgärder som skall underlätta introduktionen i yrkeslivet och inläring av arbetsplatsnormer samt förbättra de yrkesmässiga kvalifikationerna för 16-19-åringar.

Det internationella barnåret har uppmärksammats inom många samsamarbetssektorer. Man har bl a behandlat marknadsföring som riktar sig speciellt till barn och unga, barns förhållande till sin far, barnens trafik-säkerhet samt handekappade och kroniskt sjuka barns situation.

På arbetsmiljöområdet existerar en långt gående nordisk arbetsfördelning vid kartläggningen av riskämnen. Man försöker harmonisera de nordiska arbetarskyddsföreskrifterna så långt detta är möjligt.

På miljöområdet pågår nordiskt samarbete inom ramen för det europeiska luftföroreningsprogrammet. Ministerrådet har även beslutat om åtgärder för att rädda hotade växt- och djurtyper i Norden.

En ny flygförbindelse har startats över Nordkalotten sommaren 1979.

Det nordiska biståndssamarbetet innefattar allt från konkreta projekt till nordisk koordinering av uppträdandet i internationella organ. Ministerrådet har låtit ta fram en rapport som utmynnar i konkreta förslag till hur man kan effektivisera och utvidga det nordiska biståndssamarbetet i framtiden. Förslagen föreläggs Nordiska rådets session 1980, varefter ministerrådet fattar eventuella beslut om saken.

Nordiskt tjänstemannautbyte har genomförts från och med 1979 och skall öka offentligt anställda tjänstemäns kunskap om administrativa förhållanden i de övriga länderna.

Tvärfacklighet och prioritering

Man kan notera en ökad strävan efter tvärfacklighet i ministerrådets verksamhet under 1979. Många samarbetsprojekt bryter igenom de vedertagna fackgränserna - regionalpolitiken och jämställdhetsfrågorna får vara exempel.

Frågorna om prioritering har också blivit allt viktigare. Nordiska ministerrådet etablerades 1971 och samarbetet har de första åren genomgått en uppbyggnadsfas. Under denna tid har samarbetets omfång ökat starkt och idéer har strömmat in till projekt inom alla sektorer. Det är inte möjligt att inom ramen för den existerande budgeten realisera på långt när alla, och det blir därför nödvändigt med en noggrannare värdering av de enskilda projekten.

Några entydiga kriterier för prioritering av nordiska projekt är det emellertid knappast möjligt att ta fram. Prioriteringarna för det nordiska samarbetet behöver inte nödvändigtvis sammanfalla med interna, nationella prioriteringar, utan skall snarast komplettera dessa på områden där man finner gemensamma målsättningar i alla nordiska länder.

Framtiden

Under 1980-talet kommer Nordiska ministerrådet att eftersträva tätare konsultationer på regeringsnivå mellan de nordiska länderna för att skapa bättre förutsättningar för en ekonomiskt balanserad utveckling i Norden.

Ett tätt samarbete med parlamentarikerna i Nordiska rådet kommer också att eftersträvas. Samtidigt kommer man att söka att i ännu högre grad dra in arbetsmarknadens parter och andra organisationer inom näringslivet i det nordiska samarbetet.

De olika aspekterna av det ekonomiska samarbetet kommer att utvecklas. Möjligheter torde särskilt finnas inom ännu icke etablerade samarbetsområden.

Erfarenheterna har visat att det existerar juridiska och skattemässiga hinder för industriellt samarbete över de nordiska gränserna. Arbetet för att avskaffa dessa pågår redan bilateralt, och skall utvidgas till att omfatta alla nordiska länder.

Industrisamarbetet kommer att stimuleras även på andra sätt. En utbyggnad av Nordiska Industrifonden är en framkomlig väg. Industrifonden, som skall stöda nordiskt samarbete inom teknologisk forskning och utveckling, har i dag långt flera goda och realiserbara förslag än det finns budgetmässiga möjligheter att genomföra. Samma problematik finns även inom många andra sektorer, t ex när det gäller nordiska forskarsymposier och -stipendier.

Det ökade industriella samarbetet kommer förmodligen ofta att vara bilateralt och alltså inte "samnordiskt" i vedertagen betydelse. Det här kan tänkas påverka den existerande nordiska samarbetsmodellen.

Nordiska ministerrådets utredningar visar att den nordiska samhandeln

är störst inom de icke-traditionella exportbranscherna. Här tar Norden emot upp till 40 procent och mera av varje nordiskt lands export. Det är samtidigt just inom dessa branscher som de största möjligheterna för tillväxt finns. Export till de nordiska länderna fungerar som en förberedelse för utomnordisk export. Den nordiska hemmamarknaden kommer alltså att spela en avgörande roll för industrins tillväxtpotentialer i framtiden.

Teknologi- och energifrågorna kommer mera intimt att sammankopplas till den ekonomiska utvecklingen. Formerna för hur detta kunde ske är under diskussion.

Arbetslösheten drabbar på många sätt den enskilda människan. Människorna är de nordiska ländernas största resurs. En politik som tar sikte på att höja livskvaliteten är viktig i alla nordiska länder. Många arbetsuppgifter väntar inom "mjuka" samarbetssektorer som socialpolitik och konsumentpolitik. Samtidigt bör man sträva till att motverka eventuella skadliga biverkningar av ökad automation på sysselsättningen.

De små nordiska länderna vinner alltid i styrka genom ett gemensamt uppträdande internationellt. Ett starkt nordiskt samarbete i internationella organ kommer att eftersträvas.

Miljö- och resursproblemen kommer fortsatt att vara i centrum och mål för en nordisk koordinering.

Forskningens betydelse för en planerad samhällsutveckling har blivit allt uppenbarare. Att fördjupa och bygga ut det nordiska samarbetet över hela forskningsfältet är därför ett naturligt mål.

En central fråga under 80-talet blir ställningstagandet till nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit.

Arbetet med ökad språkförståelse griper in på kulturavtalets alla områden: utbildning, forskning och allmänkulturell verksamhet. Verksamheten har hög prioritet även de kommande åren.

Det råder ett rikt utbud på utvecklingsbara nordiska samarbetsidéer. Ministerrådet anser det viktigt att verka för fortsatt tillväxt av samarbetet inom alla sektorer. Dagens och morgondagens utmaningar kommer att ställa ökade krav på det nordiska samarbetet. Samarbetsresultat inom kontroversiella och känsliga sektorer kan dock inte pressas fram, och lösningarna blir inte alltid snabba och lätta.

Under 1980-talet kommer ministerrådet att på alla samarbetsområden fortsätta att söka efter nordiska lösningar, där dessa är mera ändamålsenliga än de nationella.

1.2 Arbetsmarknad

Även om arbetsmarknadssituationen varierar mellan och även inom de enskilda länderna, kunde man - om Norden ses som en helhet - år 1979

registrera åtskilliga ljuspunkter på arbetsmarknaden efter flera problematiska år.

Den positiva utvecklingen beror delvis på bättre förhållanden i länderna runt Norden. En aktiv arbetsmarknadspolitik genomförd i samråd med arbetsmarknadsparterna har också bidragit till förbättringen på arbetsmarknaden.

Ministerrådet konstaterar att många nordiska projekt och rapporter har utnyttjats både nordiskt och nationellt, och både inom och utanför arbetsmarknadsområdet. En beskrivning av rapporternas formella och kvantitativa behandling kan inte täcka de resultat som uppnås. Det gemensamma utvecklingsarbetet har troligen gett flera resultat än man vid en hastig överblick kan konstatera. Ministerrådets bedömning är att samarbetet har långtidseffekter och därför bör utvecklas vidare. Samtidigt kommer man att sträva till att utforma verksamheten så att resultaten ännu bättre skall kunna utnyttjas i praktiken.

Det nordiska arbetsmarknadsprogrammets andra etapp antogs i juni 1979.

Ministerrådet igångsatte 1979 ett omfattande projekt om utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden. Projektets första del belyser vilka omställningskrav de nordiska ländernas ekonomi och arbetsmarknad står inför på mellanlång sikt. Vidare studeras sysselsättningseffekter av ny teknologi och för det tredje värderas förändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt. Projektet skall utmynna i en rapport våren 1980.

År 1979 var det 25 år sedan överenskommelsen om den gemensamma arbetsmarknaden trädde i kraft 1954. Under året väcktes från finländsk sida förslag om att ajourföra överenskommelsen utgående från önskemål om att stärka individens sociala och ekonomiska trygghet vid flytting.

En studie om arbetskraftens och kapitalets rörlighet avslutades under hösten 1979.

En rapport om åtgärder för jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden i Norden (NU A 1979:2) lades fram och behandlades av ministerrådets organ under 1979.

I slutet av 1979 avslutades följande projekt inom arbetsmarknadsserviceområdet: Individinriktade sysselsättningsåtgärder, ömsesidigt utnyttjande av ländernas rehabiliteringsinstitutioner, kartläggning av arbetsförmedlingens organisation och arbetsformer m.m.

Under november månad 1979 arrangerades ett kontaktseminarium om nordisk arbetsmarknadsforskning.

En jämförande studie i arbetskraftskostnaderna i de nordiska länderna sattes i gång under året.

Den offentliga sektorns betydelse för sysselsättningen är ett viktigt dis-

kussionstema i Norden. Ett projekt om detta förbereddes under hösten 1979.

Nordiskt samarbete för att bekämpa ungdomsarbetslösheten prioriteras fortfarande mycket högt och insatser har förekommit på flera delområden. Hösten 1979 igångsattes ett nytt projekt av mer sammanfattande och framtidsinriktad karaktär. Ett projekt om "ungdomsgarantin" siktar till att kartlägga innehållet i och problemställningarna kring de samlade insatser för ungdom som utförs i de nordiska länderna.

Inom kultursektorn har man utrett problematiken kring utbildning och ungdomsarbetslöshet.

En rapport och en rekommendation om uthyrnings- och entreprenadföretags verksamhet i Norden har behandlats av ministerrådet. Saken har sänts för kännedom, behandling och uppföljning till en rad berörda samarbetsorgan i Norden.

På åtskilliga områden har arbetsmarknadsparterna deltagit i samarbetet under 1979.

1.3 Arbetsmiljö

Under 1979 har flera större nordiska arbetsmiljöprojekt utkristalliserat sig i verksamheten där man ser tydliga fördelar av ett nordiskt samarbete. Man samlar gemensam nordisk dokumentation om gränsvärden och det föreligger redan material om ett större antal riskämnen. Den nordiska vidareutbildningen för specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsövård har utvecklats vidare och kurserna har visat sig fylla ett stort behov. Ett samarbete om arbetsförhållandenas betydelse för fosterskador har inletts och möjligheterna att nordiskt koordinera och utveckla statistiken över yrkessjukdomar har diskuterats.

Samarbetet mellan arbetarskyddsmyndigheterna har också intensifierats, speciellt vid utarbetandet av skyddsföreskrifter. En översikt har gjorts över det planlagda danska, finska, norska och svenska föreskriftsarbetet och ajourförs regelbundet. Ett viktigt led i arbetsmiljö-samarbetet är den samnordiska dokumentationscentralen för arbetarskyddsföreskrifter (SDA) som i allt högre grad används vid utarbetandet av föreskrifter. Man planerar att undersöka möjligheterna att upprätta en dokumentationscentral i anknötning till SDA, som skall förmedla uppgifter om arbetsmiljöforskning.

På området psykosocial arbetsmedicin avslutades ett projekt om grundskolelärnarnas psykosociala arbetsmiljö. Utvecklingen i alla nordiska länder pekar på att en allt större del av de samlade arbetsmiljöresurserna går till denna sektor och man har inom ministerrådets organ startat en utredning om hur detta kan följas upp på nordiskt plan.

1.4 Bistånd till utvecklingsländerna

De nordiska ländernas samarbete på biståndsområdet bygger på gemensamma erfarenheter. Samarbetet har vuxit fram som ett naturligt komplement till de enskilda ländernas nationella biståndsprogram.

En nordisk arbetsgrupp har tillsatts för att undersöka det framtida nordiska biståndssamarbetet. Slutrapporten har behandlats och ministerrådet tillställer Nordiska rådet ett meddelande till sessionen 1980.

Mot bakgrunden av Nordiska rådets rekommendation nr 14/1978 har en nordisk arbetsgrupp tillsatts för fiskeri och fiskeriprodukter i utvecklingsländerna. Arbetsgruppens slutrapport väntas föreligga under 1980.

Bland de gemensamma nordiska biståndsprojekten kan nämnas lantbruksprojektet i Mbeya, Tanzania. De nordiska länderna ingick 1970 ett avtal med Tanzania om planeringen av ett lantbruksinstitut och en regional central för lantbruksforskning avsett att upprättas i Mbeya i sydvästra Tanzania. Efter slutfört planeringsarbete ingicks ett avtal 1972 om nordiskt bistånd att upprätta ifrågasvarande institution. Institutet ger lantbruksutbildning på mellannivå.

Tanzanias regering har riktat en framställning om fortsatt stöd till centret till de nordiska länderna. Nordiska ministerrådet har godkänt ett 3-årigt avtal för perioden juli 1978 - juni 1981.

Planeringen av ett kooperationsprojekt i Kenya inleddes år 1965. Den nordiska insatsen består i ett sektorprogram och är intimt samordnad med verksamheten inom Kenyas administration. Målsättningen är att utveckla och betjäna lantbruksnäringen och särskilt småbrukarna.

Utvärderingsgruppen har tillstyrkt den kenyanska ansökan om fortsatt biståndssamarbete under perioden 1980 - 83.

Insatsen i ett projekt i Tanzania är i likhet med Kenya ett sektorprogram för utveckling av det kollektiva lantbruket.

I enlighet med en 4-årig överenskommelse 1979 - 82 har de nordiska länderna anslagit totalt 49.8 milj Dkr inklusive en personalthjälp på 128 arbetsår.

Danmark, Finland och Norge har sedan år 1971 gemensamt bistått Tanzania att etablera Institute of Development Management Tanzania. Institutet undervisar bl a i bokföring, revision, företagsekonomi, administration samt ekonomisk och social planering.

Fr o m 1979 omfattar det nordiska biståndet också ett 4-årigt stipendieprogram för tanzanianska lärares vidareutbildning. Programmet är kostnadsberäknat till ca. 3.5 milj Nkr.

De nordiska länderna ingick i oktober 1977 ett avtal med Mocambique om ett gemensamt nordiskt stöd till jordbrukssektorn för utveckling framför allt av de stora statsfarmarna i Mocambique. Kostnaderna för stödet kommer att uppgå till US \$ 50 milj under treårsperioden 1978 -80, varav US \$ 15 milj faller på 1979.

Multilateralt samarbete

Inför de flesta avgöranden och framträdanden i de multilaterala biståndsorganen äger någon form av nordisk samråd rum.

Betydelsen av det nordiska samrådet i multilaterala frågor ökar. De frågor som de multilaterala organen behandlar rör sig allt mera utanför det traditionella biståndets område. De internationella organen har i allt högre grad engagerats i strävandena att åstadkomma förändringar i den rådande ekonomiska världsordningen i riktningen mot ett system som i högre grad tillgodoser utvecklingsländernas intressen.

En särställning intas av det etablerade samarbetet i de fasta FN-organen i New York och Genève, där samtliga nordiska länder har stora specialiserade representationer. Det intensiva samarbetet mellan dessa fasta representationer är en integrerande del av de nordiska ländernas FNpolitik.

I relation till världsbanksgruppen har de nordiska länderna institutiviserat sitt samarbete. En gemensam nordisk exekutivdirektör står för den nordiska linjen i den löpande verksamheten.

Också i den afrikanska utvecklingsfonden finns en gemensam nordisk exekutivdirektör som mottar sina nordiska instruktioner genom det land som utsett direktören.

1.5 Byggsektorn

Det nuvarande samarbetsprogrammet inom byggsektorn fastställdes av Nordiska ministerrådet år 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram som innehåller prioriterade uppgifter för de närmaste åren.

Enligt samarbetsprogrammet skall samarbetet för en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna fortsätta. Väsentliga nyheter är att man har utvidgat samarbetet till att omfatta de politiska målsättningarna inom bygglagstiftningen. Andra nyheter är att energisamarbetet har prioriterats högt, att man vill verka för en stärkt nordisk samverkan i det internationella byggsamarbetet och att man vill möjliggöra ett utvidgat samarbete mellan byggföretag i två eller flera länder vid byggexport utom Norden. Samarbetet skall även omfatta bevarandet och förändringen av den befintliga bebyggelsen liksom även frågor som rör arbetsmiljön i byggnader. Det övergripande målet är att man vill försöka nå fram till en gemensam nordisk totalsyn på den bebyggda miljön, hur den bör bevaras, förändras och nybebyggas.

Under 1979 har det pågående samarbetet förts vidare enligt samarbetsprogrammet med ca 25 olika projekt av varierande storlek och varaktighet.

Av nya projekt som har påbörjats under 1979 kan nämnas bl a ett samarbetsprojekt som rör bostadssubventioner och bostadskostnader i

Norden samt ett annat bostadspolitiskt projekt om socialt bostadsbygge och boendedemokrati.

Inom energiområdet eller i nära anslutning till det pågår flera projekt. NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser, har gjort ett nytt program för energiekonomiskt samarbete. Ett av ministerrådet initierat samarbetsprojekt som rör informationsutbyte om energibesparing inom befintlig bebyggelse har utmynnat i två rapporter. Avslutande rapporter har ytterligare lämnats för uteklimatdata och värmetilskott samt angående värme- och ventilationsinstallationers egenskaper och passning.

Inom det både tekniskt och juridiskt delikata projektet som gäller godkännande, kontroll och provning har man nu hunnit till några pilotprojekt och avtalsutkast gällande dörrar och armeringsstål har färdigställts. Säkerhetsfrågorna är aktuella och ett projekt om skydd mot olycksfall har påbörjats under 1979. Frågorna rörande hälsofarliga ämnen har observerats och ger anledning till diskussioner om nordiskt samarbete. En första kartläggning av nordiska aktiviteter på detta område har genomförts.

Nordiskt standardiseringsarbete pågår inom flera projekt, bl a inom handikappområdet.

1.6-1.7 Handels- samt finans- och valutapolitiska frågor

Utvecklingen i den nordisk samhandeln under de senaste åren har präglats av den internationella ekonomiska situationen, som på grund av sin krisartade karaktär i olika grad har medfört svårigheter för samtliga nordiska länder.

På det marknadspolitiska området kan konstateras ökat samarbete mellan EFTA och EG-länderna på flera områden. Ministerrådet lägger vikt vid att samarbete om lösningar av praktiska problem i förhållande till EFTA EG fortsätter.

De nordiska länderna har fortsatt att hålla en nära kontakt på en rad centrala handelspolitiska områden, vilka under årets lopp har aktualiserats i olika internationella organisationer. Likaså har samarbetet mellan de nordiska länderna på det exportfrämjande området vidareförts. Detta samarbete sker mellan ländernas exportfrämjande organisationer och mellan ländernas representanter i utlandet.

Genom NORDIPRO (samarbetsorgan för de nordiska ländernas handelsprocedurkommittéer) har verksamhet förekommit i en mängd projekt beträffande förenkling av procedurer i internationell handel. Detta arbete har varit speciellt inriktat mot att utveckla framtida procedurer, som inte fordrar användning av dokument. En förenkling av handelsprocedurerna öppnar möjligheter för tämligen stora resursbesparingar, eftersom de existerande procedurerna i internationell handel är mycket resurskrävande på grund av en omfattande mängd dataelement.

Ministerrådet anser det vara av stor betydelse att de ofta förekommande kontakterna mellan de nordiska administrationerna på handels- samt finans- och valutapolitikens område fortsätter. Därigenom skapas möjlighet att lösa praktiska problem mellan de nordiska länderna och samordna ländernas förberedelser och ståndpunkter i internationella sammanhang.

1.8 Industri- och energifrågor

Ministerrådet är av den uppfattningen att det energipolitiska samarbetet, inte minst på längre sikt, kan ha en stimulerande inverkan på det industripolitiska samarbetet. Mot bakgrund härav behandlas det industripolitiska samarbetet i anknytning till det energipolitiska samarbetet. När det gäller det energipolitiska samarbetet vill man peka på att Nordiska Industrifonden sedan 1976, efter beslut i ministerrådet, har haft ansvaret för det fortsatta nordiska samarbetet inom de sektorer av energi-FOU (forskning och utveckling) området där nordiskt samarbete inte tillvaratas av andra organ. Ett sådant utvidgat energi-FOU-samarbete kan ge ett bättre utnyttjande av såväl ekonomiska som personalmässiga resurser på detta område i Norden, samtidigt som man säkerställer att hänsyn tas till det planläggnings- och utvecklingsarbete som pågår internationellt och nationellt i Norden på energiområdet.

På kärnsäkerhetens område inleddes under 1977, enligt beslut i ministerrådet, ett utvidgat nordiskt samarbete i form av ett fyraårigt kärnsäkerhetsprogram under Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor. Samarbetet på kärnsäkerhetens område omfattar en mängd betydelsefulla projekt inom områdena kvalitetssäkring, kontrollrumsutformning, avfallsfrågor och radioekologi. Dessa projekt kan bidra till att belysa och värdera aktuella kärnsäkerhetsfrågor.

Vidare har ministerrådet tagit initiativ till en utredning om frågan om gemensam nordisk kolimport, därvid eventuellt en gemensam kolimporthamn för de nordiska länderna. En rapport kommer att framläggas om detta före utgången av 1980.

I ministerrådet diskuteras regelbundet aktuella industripolitiska frågor både med anknytning till de nordiska länderna och i förhållande till utom-nordiska länder. Mot bakgrund härav igångsattes 1978 ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt beträffande små och mellanstora företag och under 1979 en utredning om de industripolitiska aspekterna på Nordsat-projektet.

Utöver detta har arbetet inom Nordiska Industrifonden och NORD-TEST vidareförts under 1979. Från och med 1979 har fonden, efter beslut i ministerrådet, överförts som institution på ministerrådets allmänna budget. Fonden skall under 1980 tillföras ett belopp på 20,4 miljoner Nkr till såväl industri- som energisamarbetsprojekt. Med Nordiska Industrifonden har man fått ett viktigt instrument av betydelse för nordiskt

samarbete om konkreta forsknings- och utvecklingsprojekt inom industri- och energiområdet.

Mot bakgrund av rapporten "Nordisk råvaru- och resursutredning - en precisering av några samarbetsmöjligheter" (NU A 1977:14) har ministerrådet tagit initiativ till en utredning beträffande nordiskt samarbete om projektexport. Denna utredning har som syfte att belysa intresset och behovet för nordiskt projektexportsamarbete, informations- och finansieringsproblem i anknytning till projektexport, samt hur nordiskt projektexportsamarbete i så fall kan organiseras. Detta utredningsarbete, som kommer att avslutas vid årsskiftet 1979/80, kommer dels att klarlägga problem och hinder för projektexportsamarbete på nordiskt plan och dels peka på möjliga stimuleringsåtgärder, som kan främja detta samarbete.

Utöver detta har råvaru- och resursutredningen fört till att man arbetar med att realisera ett projekt om geologiskt samarbete på Nordkalotten, där man vill definiera malmförande formationer och strukturer. Projektet väntas starta 1980.

Nordiska ministerrådet har också beslutat utreda möjligheterna till ett industriellt samarbete på Nordkalotten, baserat på eventuella olje- och gasfyndigheter utanför Nord-Norge.

Bilaterala överläggningar har ägt rum mellan Norge och Sverige om olika former av olje- och industrisamarbete. Norska oljeleveranser till övriga nordiska länder har också diskuterats.

1.9 Jord- och skogsbruk

Nordiskt samarbete på jordbruksområdet, inklusive skogsbruk och veterinärlinjen, sker inom en mängd organ. Tre av dessa är institutioner som finansieras över ministerrådets allmänna budget: Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter som upprättades den 1 januari 1979, Samarbetsnämnden för nordisk skogforskning (SNS) och Nordiska skogsarbetsstudiers råd (NSR). De två sistnämnda inlemades i ministerrådets budget år 1978.

Den 18 februari 1979 beslöt ministerrådet upprätta Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogbruksfrågor (NÄJS) samt fastsatte dess arbetsordning. Den nya ämbetsmannakommittén har i begynnelsfasen arbetat med koordinering av samarbetet mellan de olika organen. Man strävar till att få en bättre styrning av hela sektorn, inklusive utbildning, forskning och praktiskt arbete.

Tre arbetsgrupper har tillsatts. En grupp skall utarbeta förslag till omorganisering av SNS så att SNS bättre skall kunna koordinera den gemensamma nordiska skogforskningen. En annan arbetsgrupp förbereder ökat nordiskt samarbete på växtförädlingens område.

Ett möte skall inkallas under år 1980 för att diskutera Nordiska rådets

rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägar-kompetens.

Jordbruksområdet har ingen budgetram för år 1980. Trots detta föreligger det en rekommendation till fyra projekt med ett samlat medelsbehov på Nkr 475 000. Projekten gäller forskarkurser, lantbrukskooperativ forskning (rekommendation nr 15/1977), ökat genbankssamarbete samt förberedelser för det ökade samarbetet på växtförädlingens område.

1.10 Jämställdhet (Likestilling)

På jämställdhetsområdet har det under 1979 skett en ökning i projektverksamheten. Jämställdheten i familjen sätts ofta på sitt första egentliga prov då ett barn föds i familjen. En utredning beträffande perioden runt graviditet, födelse och barnets första levnadsår som gäller såväl föräldrar som barn har publicerats och skall utnyttjas vid skolning av social- och sjukvårdspersonal med kontakt till dylika familjer.

Ministerrådet har gett finansiellt bistånd till en TV-film om förhållandet far - barn. Vidare har ett seminarium om jämställdhet i bostads- och samhällsplanering arrangerats. En utredning om "Äktenskap och försörjning" har följts upp bl.a. med ett seminarium. Jämställdhetsfrågor griper in i många samskilda sektorer och projekt av betydelse för jämställdheten har genomförts också inom andra sektorer.

Vid den elfte europeiska undervisningskonferensen i Haag presenterades en nordisk lägesrapport om könsroller och utbildning.

I november hölls ett möte med representanter för arbetsmarknadens parter, nationella jämställdhetsorganisationer och Nordiska rådet. Vid mötet framkom en rad idéer och synpunkter som kommer att vara en viktig bas för det framtida jämställdhetssamarbetet.

1.11 Konsumentfrågor

De för konsumentpolitiken ansvariga ministrarna sammanträdde för första gången som Nordiskt ministerråd i mars 1979. Ministerrådet dryftade bl.a. produktsäkerhetsfrågor. Ett omfattande utredningsarbete visar, att de olyckor som sker i hem och under fritid är betydligt mera omfattande än vad som tidigare antagits. Mot denna bakgrund fann ministerrådet det angeläget att det i alla nordiska länder inrättas system för inrapportering av olycksfall som underlag för olycksfallsförebyggande arbete. Systemen borde kunna betjäna flera sektors behov och uppgifterna vara nordiskt jämförbara. Det togs sålunda initiativ till ett tvärfackligt samråd om olycksfallsrapportering. Vid de inledande överläggningarna rådde enighet om att utveckla sjukhusstatistiken om olycksfall. Sjukhusstatistiken har en central ställning som grund för olycksfallsförebyggande arbete och vid överläggningen betonades vik-

ten av att välja snabba organisationsformer för olycksfallsinrapporteringen.

En strävan till tvärfackliga dialoger har överhuvudtaget karakteriserat det nordiska konsumentensamarbetet 1979.

Verksamheten har omfattat olika aspekter av konsumentskydd för barn. Barnet i konsumtionsområdet var temat vid ett nordiskt seminarium i april.

Under året beslöts att utsträcka det konsumentpolitiska samarbetet till att gälla även konsumenträttsliga frågor. En av de första arbetsuppgifterna gäller resebyrålagstiftning och sällskapsresor.

Också andra konsumentproblem på tjänsteområdet har diskuterats främst i samband med service och reparationer. Om service och reparationer finns flera projektförslag för 1980.

1.12 Kultur

Det är flera centrala områden inom kulturavtalet som varit aktuella under 1979. Det är naturligt att det allmänna intresset koncentrerats kring slutomgången av arbetet med utredningen om nordisk radio och television via satellit. Fyra omfattande expertrapporter och ett par forskarrapporter har färdigställts under året. Huvudrapporten överlämnades till ministerrådet i oktober och sändes i november på remiss till inemot 400 myndigheter och organisationer i Norden.

Språkets centrala roll i det nordiska samarbetet har belysts både i en forskarrapport till TV-utredningen och i ett flertal olika projekt inom alla kulturavtalets delområden. Tillsammans med Föreningarna Norden har under året genomförts ett antal fortbildningskurser för modersmåls lärare i grundskolan. Vidare har ministerrådet fattat beslut om att från mitten av nästa år inrätta ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors.

Frågan om utbildning och arbetslöshet har varit central inom utbildningssamarbetet. En utredning på området (NU A 1979:10) har bildat utgångspunkt för flera aktiviteter i enskilda nordiska länder. Bl a har den lett till utbildningsinitiativ på det gymnasiala stadiet och används även som fortbildningsmaterial för yrkesvägledare och lärare i Norden. På forskningsområdet har såväl ett symposieprogram om tillämpad nordisk språkvetenskap som arbetet med en nordisk dokumentationscentral för språkforskning fortsatt. Det kan också nämnas att kartläggningen som gäller de nordiska ländernas språklektorer och deras verksamhet i utlandet har färdigställts.

Sedan de nordiska statsministrarna i slutet av 1978 uttalade sig för ett utbyggt nordiskt forskningssamarbete har intresset för detta på olika sätt ökat. En speciell ämbetsmannagrupp har tillsammans med de båda ministerrådssekretariaten arbetat med de tankar och önskemål som låg i statsministeruttalandet. Ämbetsmannagruppens rapport ingår som bi-

laga i ministerrådets berättelse (bilaga 4). Samtidigt har även andra initiativ förts vidare. Det gäller t ex det program som rådgivande kommittén för forskning sedan flera år arbetat med för nordiskt forsknings-samarbete och som berör bl a kontakterna mellan kulturavtalets organ och de nationella forskningsråden.

Under året har ett ministerrådsbeslut om forskarstipendier och forskar-symposier genomförts och det har visat sig att intresset för dessa båda nya samarbetsformer är mycket stort. De första nordiska forskarstipendierna fick redan hösten 1979 möjlighet att fördjupa sin forskning vid en forskningsinstitution i ett annat nordiskt land.

Strävandena att öka samarbetet mellan de nordiska ländernas folk-rörelser har fortsatt när det gäller såväl folkbildningsorganisationerna som ungdomsorganisationerna.

Idrottssamarbetet mellan utkantsområdena och övriga delar av Norden fick en speciell stödordning fr o m hösten 1979.

Det är naturligt att man även inom det nordiska kultursamarbetet upp-märksammar det internationella barnåret. Olika initiativ har tagits, ut-över den speciella nordiska barnkulturrapport som kom i mars 1979. Sålunda har bl a ett häfte om barnlitteraturen i de nordiska länderna utkommit.

I berättelsen till Nordiska rådets 27:e session redovisade ministerrådet det beslut, som fattats bl a mot bakgrund av önskemål från kulturut-skottets sida, om en värdering av kultursamarbetet 1972-1978 (jfr yt-trande nr 5/1979). Arbetet inleddes våren 1979 och har genomförts som enmansutredning av en referensgrupp. Gruppen hade genom sin sam-mansättning en bred erfarenhetsbakgrund och representerade såväl parlamentariker- som tjänstemannasidan både före och efter kultur-avtalets tillkomst.

Utredningsrapporten överlämnades till ministerrådet i november 1979 och ingår i ministerrådets berättelse som särskild bilaga.

I utredningen behandlas verksamheten utgående från kulturavtalets in-delning i verksamhetsområden. Enligt utredningen innebär de ad-ministrativa gränsdragningar som gjorts både för- och nackdelar. Dock är det en sammanfattande värdering hos olika bedömare att verksam-heten väl motsvarar kulturavtalets syften och att organisationen har en beredskap att fånga upp initiativ och att snabbt sätta igång och genom-föra utredningar.

1.13 Lagstiftning

Nordiskt lagstiftningssamarbete har bedrivits under lång tid och är ett viktigt led i den vidare samverkan mellan de nordiska länderna. Bety-delsen har bl.a. manifesterats i Helsingforsavtalet, vilket som första hu-vudområde tar upp just lagstiftningssamarbetet. Detta arbete har också medfört betydande resultat. På många områden har lagstiftningen sam-

ma innehåll i de olika nordiska länderna. Detta gäller främst på civilrättsområdet, t.ex. inom familjerätten och köprätten, inom patenträtten och upphovsrätten samt på stora delar av transporträttens område. Också när det gäller processrätt och straffrätt har ett omfattande nordiskt samarbete ägt rum.

Betydelsen av det nordiska lagstiftningssamarbete har ökat i takt med den allt större rörligheten över gränserna i Norden. De nordiska medborgare som flyttar från ett land till ett annat har ett självklart intresse av att lagstiftningen på olika centrala områden är så likartad som möjligt i de skilda länderna. En annan omständighet som har gjort det nordiska samarbetet allt viktigare är det omfattande arbetet i lagstiftningsfrågor i olika internationella organ. Fortsatt nära samarbete på dessa områden utgör en förutsättning för att bevara nordiskt inflytande på det internationella planet.

Det står klart att det nordiska lagstiftningssamarbetet är mycket värdefullt och att det även i fortsättningen bör utgöra en av grundpelarna i det nordiska samarbetet. Samtidigt måste emellertid framhållas att förutsättningarna för samarbetet något har ändrats under tidens lopp. Det politiska intresset för lagstiftningen har på en del av de traditionella nordiska samarbetsområdena ökat väsentligt, samtidigt som den närmare politiska inriktningen ibland har skilt sig länderna emellan. Sådana omständigheter kan medföra vissa svårigheter att åstadkomma en nordisk samordning. Dessa har man försökt motverka bl.a. vid tätare formella och informella kontakter på departementsplanet. De kommittéer som tillsätts i de olika länderna får också regelbundet direktiv om att samråda med motsvarande kommittéer i andra nordiska stater.

Under den senaste tiden har man försökt att i viss mån förnya formerna för samarbetet. De övergripande diskussionerna äger liksom tidigare rum vid återkommande möten med nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor. I dessa möten deltar chefstjänstemän från de olika justitiedepartementen. Härutöver sker emellertid sedan någon tid en närmare genomgång av de olika ländernas lagstiftningsprogram vid sammankomster mellan rättscheferna i departementen. Antalet löpande kontakter i skilda lagstiftningsprojekt har också ökat. Frågor rörande det nordiska lagstiftningsprogrammet och samarbetets framtida inriktning diskuteras fortlöpande mellan de nordiska justitieministrarna och juridiska utskottet.

1.14 Miljövård

Miljövårdssamarbetet inbegriper frågor som rör skydd och förvaltning av den yttre miljön.

Grunden för verksamheten är fastställd i Nordiska ministerrådets program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet, som antogs av

Nordiska ministerrådet i april 1978.

Under årets lopp har projektverksamhet bedrivits på delområdena luftförorening, vatten- och havsförorening, trafikbuller, industribuller, avfall och återanvändning, produktkontroll, naturvård och friluftsliv, naturresursräkenskap, ekologisk planering, miljövårdsforskning och miljödata. 1980 kommer verksamheten att fortsätta på samma delområden.

Resultatet av det nordiska samarbetet används både nationellt och nordiskt som underlag för beslut om åtgärder. Ministerrådet strävar till att successivt få fram mera enhetliga bestämmelser på miljövårdsområdet i de nordiska länderna. En harmonisering kan i många fall ske t.o.m. utan lagändringar.

Ett projekt som syftar till att samordna undersökningarna av föroreningssituationen i Skagerack och Kattegatt kommer att avslutas 1980.

1979 igångsattes projektverksamhet på ett nytt delområde, vatten- och avloppssektorn (VA-sektorn). Ett projekt gäller nordiskt samarbete om riktlinjer för kommunala avlopp i glesbygd och ett annat riktlinjer för utjämningsmagasin i avloppsnät. Under 1980 startas ytterligare två nya projekt på detta område: kostnaderna för rening av avloppsvatten ska utredas på grundval av Nordiska rådets rekommendation nr 7/1979, och förslag ska utarbetas för miljö- och kontrollsystem i träförädlingsindustrin, och omfatta utsläpp i både vatten och luft.

Ett projekt som gäller övervakningssystem för luftföroreningar fortsatte under 1979. Syftet är att genom en samnordisk insats bidra till det europeiska programmet för övervakning av långväga transport av luftföroreningar, särskilt problemen med "sur nederbörd". Även sedan det europeiska programmet etablerades i oktober 1977 finns behov för gemensam nordisk insats. Bl.a. kan Norden gemensamt utveckla metoder som möjliggör att ännu flera förorenande ämnen inkluderas i det europeiska övervakningssystemet.

Ett förprojekt om luftföroreningar i tätortsmiljöer avslutades under året, och kommer att följas upp. Vidare värderas en plan för utvidgat nordiskt samarbete om bilavgaser.

På basis av Nordiska rådets rekommendationer nr 8/1978 och 9/1979 har en nordisk kontaktgrupp för forskning om skydd av ozonlagret tillsatts. 1980 startas ett projekt som gäller värdering av fluorhalokarbonförbindelsers miljöeffekter.

Nordiskt samarbete på bullerområdet har aktualiserats bl.a. av Nordiska rådets rekommendation nr 11/1974 om begränsning av trafikbuller. År 1980 avslutas en studie om effekter av bullerreducerande åtgärder. Två projekt om flygbuller har genomförts. 1980 startas ett projekt som skall följa upp den nordiska beräkningsmodell för vägtrafikbuller som framlades 1978. Vidare kommer ett nytt projekt om buller från spår-

bunden trafik att igångsättas.

Ett nytt projekt skall undersöka buller från industriell utrustning. Man kommer i första hand att koncentrera sig till buller vid uppförande av byggnader och anläggningar.

Under 1979 har arbetet med ett nordiskt program för återvinning av avfall kommit rätt långt. Projektet startades på basen av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1978 beträffande återvinning av avfall och återbruk av resurser. Det beräknas bli avslutat under 1980. Arbetet går också planenligt i två projektarbeten som gäller återvinning av smörjolja från spillolja och återvinning av kvicksilver. Under 1980 skall man undersöka de socioekonomiska hindren för återvinning av avfall.

På produktkontrollområdet har under årets lopp två slutrapporter publicerats: "Normer för produkttillverkning" (NU B 1979:2) och "Produktrelaterad information hos myndigheterna (sekretess)" (NU B 1979:9). Dessutom har man arbetat med flamskyddsmedel och ersättningsmedel för PCB. Dessa projekt kommer att fortsätta under 1980.

Rapporten från projektet "Hotade djur och växter i Norden" (NU A 1978:9) godkändes 1979. På grundlag av rapporten har åtta rekommendationer antagits som pålägger ministerrådet och de nationella miljömyndigheterna att genomföra en rad åtgärder för att skydda hotade djur och plantor. Vidare har naturvårdsprojektet "Fåglarnas art- och antalsmässiga fördelning som redskap i landskapsanalyser och planläggningen" (NU B 1979:7) slutförts.

Man håller också på att kartlägga representativa naturtyper och hotade biotoper i Norden och skall komma fram till förslag om naturskyddsområden under första hälften av 1980. År 1979 började man undersöka nordbornas rätt till friluftsliv över gränserna i Norden och samtidigt vilka eventuella skador på naturen ett ökat friluftsliv leder till. Under 1979 började en undersökning om resursräkenskaper och material- och energianalyser i miljösammanhang. Förrapporten framlades hösten 1979 och skall följas upp av nordisk arealklassificering och en kartläggning av mineralresurser i Norden.

Ett symposium om ekologisk planläggning genomfördes hösten 1979. En översikt över ekologiska faktorer och undersökningsmetoder för användning i offentlig planläggning håller på att utarbetas.

På miljövärdsvetenskapens område har arbetet med polycykliska hydrokarbonater (PAH) i Norden fortsatt under 1979. Nordforsk har under året utarbetat en utredning med översikt över och analys av de nordiska ländernas forskningsplaner på miljövärdsvetenskapen. Utredningen identifierar framtida nordiska forskningsbehov och projekt av speciellt intresse för miljövärdsvetenskapen.

Rapporten "Karakterisering av miljödata" (NU B 1978:10) lades fram 1978. På grundlag av rapporten har man under 1979 varit verksam med att utarbeta en handbok, som kommer att publiceras våren 1980. Un-

der 1980 startas dessutom på basis av detta projekt ett nytt projekt om referenssystem för miljödata. Vidare påbörjades ett samarbete kring frågan om miljö kvalitetsövervakning i Norden, där de nordiska länderna skall samarbeta om planering av nationella miljöövervakningsprogram (för vatten, luft, mark, organismer) samt att företa en systematisk genomgång av nordiska samarbetsmöjligheter i ett operativt miljöövervakningsprogram. Projektet beräknas bli avslutad under 1980.

Genom ökad upplysning i skolorna vill man höja medvetandet om miljövärdens betydelse. Det pågår flera projekt som siktar på förbättrad lärarhandledning och undervisning samt på fortbildning av lärare och behandling av miljövärdfrågor inom ramen för läroplanerna.

1.15 Multinationella företag

Mandatet för utredningen om de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi lyder:

"Arbetet skall bedrivas med sikte på att tjäna som underlag för överväganden om möjligheterna till och ändamålsenligheten av nordiska åtgärder för att bättre kunna lösa problem i samband med multinationella företags verksamhet. Med utgångspunkt i en utvidgad genomgång och analys av utredningssituation, faktamaterial och problemområden bör man företa en jämförelse och värdering av existerande nordisk lagstiftning och andra kontrollinstrument samt eventuellt påpeka behov av åtgärder. Vidare bör anges på vilka områden lösningar mest ändamålsenligt bör sökas eller anknytas åtgärder inom en bredare internationell ram."

Med tanke på problemområdets stora komplexitet har kontaktgruppen preciserat mandatet så att utredningsarbetet begränsats till vissa områden. Möjligheterna skulle därmed vara större att inom dessa komma fram till i högre grad konkreta resultat. Ett första grundläggande steg på vägen mot ett bättre underlag för olika typer av beslut har varit en noggrann genomgång av och överblick över den information som de nordiska länderna i egenskap av värdländer har tillgänglig om både utländskt företagande i allmänhet och multinationella företag i synnerhet. För att kunna utforma en politik är det likafullt viktigt att - genom sammanställningar och jämförelser - få bättre kunnskap om existerande legala instrument i de nordiska länderna och om de internationella regelsystemen.

En intervjustudie har genomförts mot denna bakgrund. Den illustrerar - trots sina brister i olika avseenden - fjärrstyrningsproblematiken, vilken delvis är ett uttryck för både den otillräckliga tillgången på information

till anställda och myndigheter och det internationella regelsystemets begränsade jurisdiktion.

Avvägningen av utredningsinsatserna har således inneburit att arbetet koncentrerats på att kartlägga och beskriva juridiska förhållanden samt omfattningen och utbredningen av de multinationella företagen i de nordiska länderna.

De utländska företagens effekter mätta i samhällsekonomiska och näringspolitiska variabler har inte vare sig beskrivits eller analyserats. Denna avgränsning får delvis även ses mot bakgrund av att annat utredningsarbete pågår inom Norden. Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet beräknas inom kort publicera en rapport om "internationella företags beskattning". Inom Sverige utreder två statliga kommittéer, (valutakommittén resp. direktinvesteringsskommittén) sedan två år de samhällsekonomiska och näringspolitiska effekterna av utländska företags investeringar i Sverige och av svenska företags utlandsinvesteringar. De multinationella företagen behandlas även i den norska "maktutredningen". Det finns skäl att avvakta de metodiska erfarenheterna från dessa utredningar, innan några vidare nordiska studier planeras just på dessa områden.

Informationsproblem, fjärrstyrning, makt och konfliktmöjligheter samt konkurrensförhållanden måste ses i förhållande till den begränsade utvärdering av problemkomplexet "Multinationella företag" som genomförts. Resultaten från kontaktgruppens arbete bör dock även ses i ett något vidare sammanhang. Kontaktgruppens existens har etablerat ett samarbete på nordisk basis vid förhandlingar i internationella fora - främst OECD - angående deklarerationer och riktlinjer för multinationella företag och internationella investeringar.

Utredningen ingår som bilaga till ministerrådets meddelande.

1.16 Nordiska investeringsbanken

Från bankens start i augusti 1976 fram till 31.8.1979 har sammanlagt 36 lån på totalt 255,7 milj. SDR (Special Drawing Rights) beviljats. I nedanstående tabell har bankens totala utlåning fördelats på viktigare ekonomiska sektorer och exportkrediter.

Bankens utlåning 1.6.1976—31.8.1979

Sektor	Antal lån	Belopp (milj.)	%-fördelning SDR)
Energi	6	93,6	37
Transport	4	9,3	4
Utbyggnad av råvaruresurser och traditionell basindustri	6	75,5	29
Investeringar i strukturanpassning och expansion	17	31,6	12
Exportkrediter	3	45,9	18
	36	255,9	100 %

Under årets första månader introducerade banken sig på nya kapitalmarknader med två lån i SDR och med obligationslån i svenska kronor samt finska mark. Bankens totala långfristiga upplåning under perioden ökade med ett belopp motsvarande 59 milj. SDR. I detta belopp ingår lånet på 60 milj. DEM som emitterades i december 1978 men utbetalades i januari 1979.

För banken uppgick räntenettet under perioden till 6,3 milj. SDR i jämförelse med 4,4 milj. SDR under motsvarande period 1978. Förvaltningskostnaderna steg främst till följd av den fortsatta organisationsutbyggnaden till 0,8 milj. SDR i jämförelse med 0,5 milj. SDR under motsvarande 8 månader föregående år. I procent av nettoöverskottet utgjorde förvaltningskostnaderna emellertid ca 14% såväl i år som förra året.

Nettoöverskottet var 5,7 milj. SDR jämfört med 3,5 milj. SDR för motsvarande period året innan.

1.17 Regionalpolitik

Nordiskt regionalpolitiskt samarbete har under år 1979 ytterligare utvidgats och effektiviserats. Det nya regionalpolitiska samarbetsprogrammet, som Nordiska ministerrådet fastställde den 2 april 1979, bildar en detaljerad och ambitiös grundval för samarbetet i fortsättningen inom denna sektor.

I samarbetsprogrammet anges fundamenten och målsättningarna för arbetet samt samarbetsformerna: sammanställning och åjourhållning av basdokumentation om de regionala förhållandena i Norden, fortlöpande informations- och erfarenhetsutbyte, utrednings- och utvecklingsarbete, forskningssamarbete, samarbete över riksgränser och gemensamma regionalpolitiska stödåtgärder.

Även om andra delar av programmet, t ex det gränsregionala samarbetet, som fortfarande prioriteras högt av ministerrådet, också i fortsättningen kommer att ha en viktig ställning i samarbetet, är det de nya gemensamma regionalpolitiska åtgärderna, med ett speciellt anslag i ministerrådets budget för konkreta regionalpolitiska åtgärder samt Nordiska investeringsbankens regionallåneförfarande, som väckt det största politiska intresset.

Ett nytt element i samarbetet som i fortsättningen också kan få stor betydelse för olika länder är en procedur för att nordiskt behandla nya nationella regionalpolitiska förslag som kan ha effekter på den regionala utvecklingen i grannländerna. En försöksverksamhet som inletts i år rörande nya svenska planeringstal beträffande den regionala befolkningsutvecklingen i länen för år 1985 kan nämnas som exempel i detta avseende.

Det gränsregionala samarbetet har effektiviserats och konkretiserats under året. Nya gränsregionala samarbetsområden har kommit fram.

Projektverksamheten inom alla områden har fått fastare former och blivit mer jordnära. Den nya möjligheten att få nordisk finansiering för konkreta regionalpolitiska åtgärder har klart ökat intresset för gräns-samarbete.

Forskningssamarbetet har inom ramen för arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) i år utmynnat i en sammanfattningsrapport om den regionala utvecklingen i Norden samt i flera projektrapporter rörande olika delar av det avslutade forskningsprogrammet. Ett nytt forskningsprogram för ungefär en fyraårsperiod framåt har varit under arbete. Med start denna höst och fortsättning nästa år kommer alla förprojekt avseende programmets olika frågeområden att komma i gång med sin verksamhet. I början av år 1980 blir NordREFO nordisk institution.

1.18 Socialpolitik

De senaste årens strävanden att institutionalisera etablerad nordisk samverkan på det socialpolitiska området har under åren 1978/79 nått längre än tidigare. Sålunda har den nya nämnden för alkohol- och drog-forskning under året placerats i Helsingfors. Ministerrådet har även beslutat att Nordiska läkemedelsnämnden och Nordiska nämnden för handikappfrågor fr o m den 1 januari 1980 blir permanenta nordiska institutioner, med placering i Uppsala respektive Stockholm.

Diskussioner har även förts om eventuell institutionalisering av Nordiskt samprojekt för klinisk kemi (NORDKEM) och Scandiatransplant. Beträffande NORDKEM har ministerrådet beslutat förlänga försöksperioden t o m utgången av år 1982. Scandiatransplant kommer inte att övergå till institutionsform. Transplantationssamarbetet betraktas emellertid redan som permanent nordisk verksamhet.

Som ett led i ansträngningarna att vidga det nordiska forsknings- och utvecklingssamarbetet har det socialpolitiska området fr o m 1 januari 1979 tillförts en särskild samarbetsgrupp för FoU-frågor, knuten till Nordiska socialpolitiska kommittén. Samarbetsgruppen arbetar för närvarande bl a med att lägga fram förslag till prioriteringar av FoU-samarbetet på social- och hälsovårdsområdet de närmaste åren. De områden som diskuteras är bl a social planering, förebyggande verksamhet och äldreomsorg.

Det nordiska socialpolitiska samarbetet är nu inne i en fas där ett flertal större utredningar, som startats de senaste fyra åren, antingen håller på att avslutas eller omsätts i praktisk verksamhet. I slutskedet befinner sig exempelvis översynen av den nordiska konventionen om social trygghet och utredningen om gemensam arbetsmarknad för viss personal inom hälso- och sjukvården m m. Båda dessa utredningar skall remissbehandlas under år 1980.

Ministerrådet har vidare beslutat verka för att det före den 1 januari

1983 införs ett nordiskt system för märkning av trafikfarliga läkemedel. Nordiska läkemedelsnämnden skall samordna detta arbete.

Nordiska nämnden för handikappfrågor har fått i uppdrag att utarbeta ett nordiskt system för klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel för handikappade.

För socialvårdens del har ministerrådet fattat beslutet att sociala erfarenheter av administration och planering skall integreras i utbildningen av samhällsplanerare vid Nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm. Socialvården tillförsäkras härigenom femton av de femtio-fem elevplatserna fr o m 1980. En projektledare och en institutionsassistent knyts till försöksverksamheten, som avser tiden 1980-1982. En referensgrupp upprättas under samma tid med företrädare för berörda departement, avnämarsidan, utbildningsväsendet och socialarbetarna/administratörerna.

Med anledningen av Nordiska rådets rekommendation om samnordisk utbildning av lärare för dövblinda har en utredning om social och pedagogisk personal för dövblinda genomförts. Utredningens förslag innebär bl a en treårig nordisk försöksverksamhet med början år 1981. Nordiska socialpolitiska kommittén har ställt sig positiv till förslaget. Slutligt beslut träffas av ministerrådet tidigt under år 1980.

Av de rådsrekommendationer som blivit föremål för ingående behandling under 1979 kan nämnas dels den som angår jordbruksbefolkningens arbetsmiljö, hälsovård m m och dels den om möjligheterna att förebygga uppkomsten av handikapp. I båda dessa fall har rapporter med rekommendationer och förslag överlämnats till ministerrådet. Rapporterna behandlas i de beslutande organen under första hälften av år 1980.

Utvecklingen på det nordiska socialpolitiska området under åren 1978-79 har inneburit att det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet, som fastställdes i augusti 1977, i många avseenden förverkligats och en översyn blir nödvändig under de närmaste åren. En sådan översyn, och eventuell revision, förutsätts i samarbetsprogrammet.

1.19 Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

Samarbetet inom transport- och kommunikationsområdet regleras av det nordiska transportavtalet av den 6 november 1972.

Vägforskning är ett område där lönsamma effekter kan uppnås genom nordiskt samarbete. Relativt ringa rationaliseringar kan betyda att stora belopp sparas på de nordiska ländernas vägbudgeter. Eftersom det tidigare arbetet har visat, att en koordinerad nordisk insats inom vägforskningsområdet innebär betydande fördelar, har upprättats ett planeringsutskott, i vilket ingår representanter för Nordiska Vägtekniska

Förbundet (NVF) samt vägadministrationerna och vägforskningsinstitutet i respektive land.

MALIN-projektet (Mätning av axeltryck hos lastbilar i Norden) redovisades under våren 1979 (NU A 1979:3).

Vägforskningsarbetet under de närmaste åren skall gälla:

- förbättring och underhåll av grusvägar
- effektmätning av mindre vägtekniska åtgärder
- taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk.

NORDKOLT-projektet, som igångsattes 1973, och nu har avslutats, redogör för och bedömer utvecklingsmöjligheterna för persontransportsystem, särskilt kollektivtrafik i mindre och medelstora tätorter med sikte på år 2000. Studier i åtta nordiska tätortsområden av olika karaktär och storlek har redovisats i tre slutrapporter:

- Resultat från Nordkoltprojektet (NU A 1978:14)
- Tätortsstudier i Nordkoltprojektet (NU A 1978:15)
- Sammanfattning av Nordkoltprojektet (NU A 1978:16)

Våren 1979 undertecknades tre avtal rörande inrättandet av en flygförbindelse på sträckningen Tromsö - Kiruna - Uleåborg från den 1 juni 1979. Trafiken har efter vissa initialsvårigheter med flygmaterielen fungerat tillfredsställande och följs kontinuerligt upp av särskilt förordnade representanter för respektive lands trafikministerium.

Mellan Finland, Norge och Sverige finns ett stort antal mellanriksvägar, vilka successivt förbättras inom ramen för de enskilda ländernas vägbyggnadsprogram.

Ett projekt har satts i gång för att bland annat studera olika trafiklösningar, som är ägnade att medverka till en tillfredsställande trafikförsörjning i gleset befolkade områden. En viktig del av projektarbetet blir att utforma okonventionella transportlösningar som t ex användning av privatbilar i kollektivtrafiken. Försök och studier genomförs i ett försöksområde i varje land.

Färöarnas Landsstyre har inte varit i stånd att avge ett uttalande i frågan om en färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden. För närvarande anses det därför inte möjligt att gå vidare med saken.

Nordiska utskottet för samfärdselsstatistik (NUSA) har till uppgift att söka harmonisera nordisk samfärdselsstatistik. NUSA's planer på att uppdatera den sk NORDTRANS-utredningen - som kartlade transportströmmarna i Norden och utredde behovet och fördelarna med gemensamma transportanläggningar för de nordiska länderna - vilar dock i avvaktan på NKTF's publikation med en översikt över gods- och persontransportarbetets utveckling fram till 1978 med prognoser för åren 1990 och 2000.

De betänkanden om Öresundsförbindelserna, som i juni 1978 överläm-

nades till trafikministrarna i Danmark och Sverige (Betänkning 833 resp SOU 1978:18), har remissbehandlats i de båda länderna. Den danska lufthamnsutredningens rapport om Köpenhamns lufthamn har också varit på remiss i Danmark. Utredningsmaterialet studeras för närvarande i Danmark och Sverige.

Ett nordiskt projekt om hur transportmedel kan anpassas för att underlätta funktionshämmande och äldre personers resor sattes i gång i början av år 1978. Delprojekt om hur järnvägsvagnar och bussar i fjärrtrafik i framtiden skall utformas med tanke på dessa passagerarkategorier slutfördes 1979 medan fartygsprojektet väntas bli avslutat under år 1980.

En rapport från den arbetsgrupp som har upprättats för att klarlägga behovet av att harmonisera reglerna för transportstöd i Finland, Norge och Sverige, väntas föreligga före utgången av år 1979.

År 1979 igångsattes en undersökning av hur cykeltrafikens villkor kan förbättras och vilka konsekvenser en sådan förbättring kommer att få för det samlade trafiksystemet.

Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF) har till uppgift att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklingen av en gemensam forskningsmiljö på området. Under verksamhetsåret har kommittén arrangerat två konferenser, en om godsterminaler/samhällsplanering och en annan om Nordkoltprojektet.

Under 1980 kommer konferenser om följande ämnen att arrangeras:

- Attitydundersökningar
- Högre utbildning inom transportekonomi
- Gång-, cykel- och mopedtrafik
- Lokal- och regional flygtrafik
- Delfiundersökning beträffande framtida transportproblem i Norden

Vid utgången av 1979 kommer NKTF att publicera en översikt över gods- och persontransportarbetets utveckling fram till 1978 med prognoser för åren 1990 och 2000. Rapporten kommer att bli en uppdatering av en tidigare publikation "Transportarbetet i Norden", men kommer därutöver att analysera utvecklingen i transportsektorns energiförbrukning och utvecklingen i trafikolyckornas antal och fördelning på de olika transportmedlen.

Samarbetet i trafiksäkerhetsfrågor sker genom Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR) och påverkar de nordiska ländernas nationella vägtrafiklagstiftning, forskningsstrategi för trafiksäkerhet och biltekniska åtgärder. Speciellt kan nämnas arbetet för enhetliga vägtrafikregler. Bestämmelser har införts eller håller på att införas om obligatoriskt bruk av bilbälten, påbud om skyddshjälm för motorcyklister och mopedister och påbud om varseljus för motorcyklar och bilar i de

nordiska länderna. Trafiksanering vidtas på basen av nordiska utredningar. Forskarkonferenser på trafiksäkerhetsområdet anordnas i nordisk regi.

Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning (NKT) ger regelbundet ut kataloger över aktuell nordisk forskning rörande trafiksäkerhet, samt en bibliografi på trafiksäkerhetsområdet.

Strävandena att hindra spridning av undermålig säkerhetsutrustning för barn uppmärksammas och bl a kartläggs erfarenheterna av barnstolar i bilar. Barnens situation när det gäller trafiksäkerhet fick aktualitet även genom det internationella barnåret 1979. Utgående från Nordiska rådets rekommendation 11/1977 och från NKT's kartläggning på området hölls en konferens om barns säkerhet i trafiken i juni 1979. Det av NTR insamlade materialet och konferensens rekommendationer kommer att vidarebefordras till vederbörande ministerier. NTR har igångsatt forskningsprojekt kring barns trafiksäkerhet.

Skillnader i de nordiska ländernas skolning av och körprov för förare av motorfordon skall undersökas och man skall också studera hur cyklisters säkerhet i vägkorningar kan förbättras. En arbetsgrupp värderar vilka faktorer som har betydelse när det gäller fartbegränsning i trafiken.

MIRO-projektet (metodik för insamling och redovisning av olycksdata) fortsatte 1978 och väntas bli avslutat vid årsskiftet 1979/80. År 1979 kartlades behovet av forsknings- och utvecklingsmaterial för det nordiska barntrafiksäkerhetssamarbetet. NTR utarbetar också en handbok som skall hjälpa planerare och beslutsfattare att jämföra olika trafiksäkerhetsåtgärder och deras effekter.

Under 1980 kommer NTR att börja studera eftereffekter av alkohol på förarens beteende i kritiska trafiksituationer, samt kartlägga åldringars beteende i kritiska trafiksituationer.

För att ge stabilitet och spännvidd åt den aktiva nordiska samarbetsforskningen på trafiksäkerhetens område har NTR givit NKT i uppdrag att uppgöra ett förslag till forskningsprogram på sikt under 1980-talet.

1.20 Turism

Ministerrådets program för nordiskt samarbete på turistområdet fastsattes i juni 1978 och i enlighet med det upprättades ett turistutskott.

1979

Två projekt, som startades 1976 respektive 1977, avslutades under 1979. Det ena gäller ledarutbildning i hotell- och restaurangfacket (rekommendation nr 13/1974) och det andra spridning av semestrar och kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden. När det gäller toppledarutbildning har Institutet för företagsledning i Sverige påtagit sig

att genomföra kurser på detta område i samråd med motsvarande organisationer i de övriga nordiska länderna. Den första kursen genomförs i januari 1980. Kurserna blir självfinansierande. Rapporten om kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden har tryckts tillsammans med en sammanfattning av semesterspridningsrapporten (NU A 1979:13)

Ett seminarium för journalister som skriver om reseliv arrangerades i Åbo hösten 1979. Ministerrådet finansierade vidare tryckning av de nordiska ungdomshärbärgenas broschyr med information om de över 500 ungdomshärbärgena i Norden.

För övrigt har verksamheten under 1979 koncentrerats kring utredningar. Ett projekt om turismens effekter på ekonomi och sysselsättning fördjupar vissa aspekter i den nordiska modellen för konsekvensanalyser, som behandlades vid ett seminarium på Gotland 1978. Ett annat projekt om gemensam nordisk booking-organisation siktar på att göra det lättare för turister att skaffa sig nödvändig information om olika alternativ för semesterresor och rekreation.

Slutligen kan nämnas ett förprojekt om marknadsundersökningar/analyser om resande och resebeteende i Norden. Slutrapporten väntas innehålla förslag till gemensamma nordiska åtgärder.

1980

Projektet om turismens effekter på ekonomi och sysselsättning och om gemensam nordisk booking-organisation väntas bli avslutade under 1980. Ett projekt med anknytning till den nordiska modellen för konsekvensanalyser kommer att sättas igång 1980. Man skall undersöka vilka tolerans- och kapacitetsgränser naturen samt den sociala och strukturella miljön har, när det gäller ett ökat reseliv.

I början av 1980 kommer en broschyr att ges ut som innehåller en kortfattad information om kustlandskapet i Norden samt motivation för de resande (särskilt de utländska) att visa ansvar vid vistelse i den sårbara naturen.

Ett seminarium för turistchefer arrangeras under senhösten 1980.

1981-1982

Under de närmaste åren efter 1980 planerar turistutskottet att revidera handboken Reseliv i Norden samt utredningen om kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden. De återkommande seminarierna kommer att arrangeras för reselivslärare/utbildningsledare (1981) och reselivsjournalister (1982).

Under 1980 kommer turistutskottet att diskutera såväl behovet att följa upp förprojektet för marknadsundersökningar/analyser och att intensifiera NORDEN-NU kampanjen i samarbete med NTKK.

Frågan om billigare internordiska flygpriser respektive mer liberala charterregler kommer att tas upp.

Turistkommittén har varit i kontakt med de nordiska bilorganisationerna med sikte på eventuella gemensamma intressen/projekt.

Turistkommittén ämnar vidare ta kontakt med Nordiska utskottet för samfärdsstatistik för att diskutera möjliga förbättringar av reselivsstatistiken.

1.21 Finansiering av det nordiska samarbetet

De nationella bidragen till nordiskt samarbete under ministerrådet går genom fyra finansieringskanaler. Nettobidragen framgår av nedanstående tabell (alla tal i löpande priser):

	Räkenskap 1978	Budget 1979	Budget 1980
Ministerrådets			
allmänna budget	46 684 000 Nkr.	71 600 000 Nkr.	84 100 000 Nkr.
Nordiska			
Industrifonden	10 000 000 Skr	—	—
Ministerrådets			
kulturbudget ¹	66 265 000 Dkr	70 900 000 Dkr	77 625 000 Dkr
Nordiska			
biståndprojekt	95 000 000 Skr	111 000 000 Nkr.	—

Nordiska Industrifonden finansieras fr o m 1979 över Ministerrådets allmänna budget.

Ministerrådet har beslutat att fördela kostnaderna mellan de nordiska länderna enligt en nyckel baserad på bruttonationalprodukten:

	Perioden 1977—79	Perioden 1980—82
Danmark	23,4	23,7
Finland	15,8	16,0
Island	0,9	0,9
Norge	17,0	18,0
Sverige	42,9	41,4

Ministerrådet har fattat beslut om ett reviderat budgetreglemente för ministerrådets allmänna budget och kulturbudget som gäller fr o m 1 januari 1979.

Utkast till reglemente för ekonomiförvaltningen för verksamhet finansierad inom den allmänna budgeten och kulturbudgeten har sänts till de nordiska statliga revisionsorganen för utlåtande.

1.22 Kontakter med Nordiska rådet

Den 13 juni 1979 hölls ett möte mellan ministerrådet och Nordiska rådets presidium. Vid mötet enades man om att som en försöksordning

¹ Exklusive investeringsutgifter för Nordens hus på Färöarna, vilka medel anvisas särskilt (1978 = 2 milj. Dkr, 1979 = 4 milj. Dkr, 1980 = 3 milj. Dkr).

utvidga frågeinstitutet vid Nordiska rådets session på ett sådant sätt att det ges möjlighet för en vald medlem av rådet att ställa muntliga frågor till ministerrådet under sessionen, senast 24 timmar före plenum behandlar det område där frågan hör hemma. Förutsättningen för detta system är emellertid att det svar en minister avlämnar i regel betraktas som personligt, d.v.s. inte som avgivet på ministerrådets vägnar. Utöver detta har Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets presidium i samråd möjlighet att ge en vald medlem tillfälle att, när särskilda skäl föreligger, ställa skriftliga frågor till ministerrådet även om treveckorsfristen har överskridits. - Huvudregeln är emellertid fortfarande att skriftliga frågor skall inkomma senast tre veckor före sessionen börjar.

Vid det ovannämnda mötet uttalade ministerrådet att, såvida det överhuvud taget är möjligt, kommer ministerrådet att avlämna förslag till samarbetsprogram senast tre månader innan den session vid vilken programmet skall behandlas.

Beträffande ministerrådets årsberättelse till Nordiska rådet uttalade ministerrådet att man vill eftersträva att ge berättelsen en mer framåtriktad karaktär samt att profilera inledningskapitlet mera.

I mars 1979 hölls ett möte mellan ministerrådet och Nordiska rådets budgetkommitté, varvid man behandlade ministerrådet allmänna budgetet för 1980. Mot bakgrund av de kommentarer och förslag som kom fram vid mötet antog ministerrådet den slutliga budgeten senare samma dag.

Den 31 oktober behandlade man frågan om fördelningen av projektmedel inom de i budgeten fastsatta ramarna. Ministerrådet hade även ett möte med Nordiska rådets budgetkommitté den 11 december.

Den 3 maj hade ministerrådet möte med Nordiska rådets informationskommitté för att diskutera riktlinjer för den nordiska informationsverksamheten.

Under årets lopp har möten hållits med Nordiska rådets utskott. Ställföreträdarkommittén och Nordiska rådets sekreterarkollegium har hållit tre möten under 1979 och detsamma gäller sekretariatscheferna.

1.23 Kontakter med arbetsmarknadens parter

Kontakterna med de nordiska arbetsmarknadsorganisationerna har speciellt koncentrerat sig till samarbetet inom områdena arbetsmarknad, industripolitik, arbetsmiljö och socialpolitik.

Vid utformningen av etapp två av ministerrådets arbetsmarknadsprogram lades stor vikt vid synpunkter från arbetsmarknadens parter. Parterna har också framfört synpunkter på en nordisk rapport angående gemensamma nordiska arbetsmarknadskurser. I november arrangerades ett kontaktseminarium om nordisk arbetsmarknadsforskning där arbetsmarknadens parter deltog. En jämförande studie av arbetskraftskostnaderna i de nordiska länderna igångsattes under året och arbetsmarknadens parter har fått möjlighet att medverka i detta pro-

jekt. Parterna har också medverkat på andra områden och i andra projekt inom arbetsmarknadssektorn.

I samband med Nordiska rådets session i februari hölls ett möte med arbetsmarknadens parter då man diskuterade arbetsmiljösamarbetet under ministerrådet samt enskilda projekt. NFS orienterades om arbetsmiljösamarbetet och diskuterade projektidéer i Oslo i oktober. Arbetsmarknadens parter har för övrigt deltagit i arbetet i några av projekten. Under hösten 1979 arrangerades informationsmöten i Oslo - ett med de nordiska arbetsgivarföreningarna och ett med Nordens fackliga samorganisation.

Nordens fackliga samorganisation fick vid ett möte i Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg information om det socialpolitiska arbetet i ministerrådet. Representanter för NFS deltog vidare under november i ett särskilt kontaktmöte som arrangerades av ministerrådet och där man diskuterade jämställdhetsarbetet och annat av gemensamt intresse. Nordiska ministerrådet var representerat på en nordisk kurs arrangerad i september av NFS i Täljöviken, Sverige.

Som referensgrupp har arbetsmarknadens parter förelagts utredningen om de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi. I detta sammanhang hölls i november ett gemensamt möte, arrangerat av ministerrådet, mellan referens- och utredningsgruppen i Oslo.

1.24 Nordiskt tjänstemannautbyte

Under 1979 har tjänstemannautbyte genomförts i nordisk regi.

Detta nordiska tjänstemannautbyte gäller statliga tjänstemän (och motsvarande), såväl centralt som lokalt anställda i de nordiska länderna. Med tjänstemannautbyte menas att en tjänsteman från ett nordiskt land i utbildningssyfte tjänstgör i ett annat nordiskt land. Syftet är att ge tjänstemän i förvaltningen bättre kännedom om administration, förvaltning och lagstiftning i de andra nordiska länderna.

För budgetåret 1979 avsattes Nkr 250 000 på Nordiska ministerrådets budget för att täcka stipendier och resekostnader m.m. Avsikten var att försöksvis dela ut 4 stipendier i varje nordiskt land under det första året. Stipendiaten behåller sin lön nationellt.

Dessutom utbetalas ett stipendium motsvarande Nkr 3 000 per månad under utbytestiden. Stipendiet är skattefritt och skall täcka merutgifter för bostad och andra extra kostnader. Resa till och från tjänstgöringslandet täcks enligt billigaste transportmedel. Flyttingsomkostnaderna, d.v.s. reseutgifter för familjemedlemmar och transport av nödvändiga, personliga tillhörigheter täcks enligt hemlandets regler när tjänstgöringstiden sträcker sig över minst 6 månader.

Vidare ges det en gratis hemresa för stipendiaten och hans familj när tjänstgöringstiden är 6 månader eller mer.

Utbytestiden får inte överstiga ett år. Någon nedre gräns är inte satt.

Stipendiaterna har arbetsplikt under studieuppehållet och måste följa arbetsplatsens arbetstid. Stipendiat som tar tjänsteutbyte påtar sig också de arbetsmässiga plikter detta arbete medför. Stipendiaterna har den tystnadsplikt som gäller för tjänstgöringslandets tjänstemän och måste om det är önskvärt skriva under en förklaring om detta.

Stipendiet ges på det villkor att utbytestjänstemannen inom 3 månader efter hemkomsten avger en skriftlig rapport om studien. Ordningen tycks ha fungerat bra för år 1979, de budgeterade medlen har förbrukats och stipendier har delats ut.

Systemet administreras och koordineras nordiskt av Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo. I varje land finns ett landskoordinerande organ.

1.25 Informationsverksamheten

Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet har i allt större utsträckning koordinerat sin informationsverksamhet under år 1979. Målet är att ge en enhetlig och övergripande bild av hela det nordiska offentliga samarbetet. De gemensamma insatserna har framför allt gällt tre områden:

1. Gemensamma seminarier, som riktar sig till nyckelpersoner vilka i sin verksamhet har kontakter till viktiga medborgargrupper i Norden. Under år 1979 har anordnats seminarier för skolradio- och tv-producenter, för vuxenutbildningsorganisationernas ledarskikt samt för de största nordiska dagstidningarnas redaktionssekreterare. Under år 1980 planeras flera gemensamma seminarier.
2. Distributionen, där en pågående kartläggning skall föra fram till att distributionen läggs om och datoriseras, så att rätt material når de riktiga målgrupperna.
3. Publikationsverksamheten, där man i samarbete producerar bl a Nordisk utredningsserie, ett gemensamt nyhetsbrev och adressboken Nordiska samarbetsorgan. Planer finns bl a på att utarbeta ett informationspaket, sektorsbroschyrer inom olika samarbetsområden m m.

Utöver den gemensamma informationsverksamheten med Nordiska rådet bedrivs naturligtvis en omfattande information kring ministerrådets löpande verksamhet, ministerrådets möten, centrala nordiska samarbetsprojekt, konferenser och seminarier av olika slag m m. Intervjuer och idéer förmedlas till massmedia och man försöker tillmötesgå behovet av artiklar och föredrag i olika sammanhang.

Nordiska ministerrådet har under 1979 anordnat seminarier för de nordiska arbetsgivarorganisationerna, för Nordens Fackliga Samorganisation, för de nordiska institutionerna under ministerrådets allmänna budget samt för ledarna i de politiska ungdomsorganisationerna i Norden.

Informationsbulletiner utges på bl a områdena socialpolitik, arbetsmiljö och jämställdhetsfrågor.

Samarbete på informationsområdet bedrivs med Föreningarna Nordens Förbund, de nordiska utrikesdepartementens pressavdelningar och informationsansvariga vid departement i de nordiska länderna. I samarbete med Föreningarna Norden har anordnats en introduktionskurs i nordisk samarbete.

Kapitel II

Arbetsmarknad

1. Innledning

Selv om arbeidsmarkedssituasjonen varierer mellom og i de enkelte land, kunne det - hvis Norden sees under ett - i 1979 registreres flere lyspunkter på arbeidsmarkedet etter flere års problemer. Sysselsettingen har fortsatt å øke. Det er særlig mange som har fått seg deltidsarbeid. Veksten i arbeidsløsheten i Norden totalt ser også ut til å ha stanset inntil videre.

De positive trekk på arbeidsmarkedet i 1979 tilskrives dels gunstigere forhold i Nordens omverden. Utenriksøkonomien er stort sett blitt bedre og prisstigningen er svekket. En økning i brutto nasjonalproduktet kan registreres. Den er stort sett for lav til å øke etterspørselen så mye at arbeidsløsheten reduseres betydelig selv om dette har skjedd i deler av Norden i en viss grad. En aktiv arbeidsmarkedspolitik som er gjennomført i samråd med arbeidsmarkedspartene har også bidratt til forbedringer på arbeidsmarkedet.

Utsiktene på arbeidsmarkedet vil på den annen side også preges av utfordringer alle land opplever. Med i bildet hører også lave investeringer og produktivetsproblemer, struktur- og bransjeomstillinger, olje- og energisituasjonen og forhold som henger sammen med arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte. Den teknologiske utviklings innvirkning på 1980-tallets arbeidsmarked kan komme til å skape såvel problemer som muligheter som det idag er vanskelig å få oversikt over.

Ut fra en samlet vurdering kan en kanskje si at året har vist at strukturproblemene etterhvert kommer tydeligere fram. Konjunkturutviklingen var lenge gunstig. Mot avslutningen av året økte imidlertid igjen usikkerheten og problemene særlig i noen av landene.

Arbidsmarkedsprogrammetts annen etappe ble fastsatt av NAUT (Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg) 8. juni 1979. Det preges av de utfordringer som er nevnt ovenfor. Det er lagt stor vekt på synspunkter som arbeidsmarkedspartene har ført fram. Ved utformingen av dette programmet er det i stor grad tatt hensyn til Nordisk råds synspunkter, dels i forbindelse med et møte mellom arbeidsministrene og rådets sosial- og miljøutvalg i januar 1979, dels under rådets 27. sesjon.

For å utdype og klargjøre de framtidige utfordringene på arbeidsmarkedet satte Ministerrådet i 1979 i gang et omfattende tredelt prosjekt om utviklingstendensene på arbeidsmarkedet. Den første del ser på hvilke omstillingskrav de nordiske lands økonomi og arbeidsmarkeder står overfor på mellomlang sikt. Videre studeres sysselsettingseffekter av ny teknologi og for det tredje vurderes endringer i arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte. Prosjektet skal resultere i en rapport til

NAUT's vårmøte i 1980 og gi grunnlag for konkrete samarbeidsoppgaver i fortsettelsen.

I 1979 var det gått 25 år siden overenskomsten om det felles nordiske arbeidsmarked trådte i kraft i 1954. I løpet av året foregikk det diskusjoner om mulighetene for å ajourføre overenskomsten ut fra et ønske om å styrke individenes sosiale og økonomiske trygghet ved flytting. Forberedelser til en temadiskusjon mellom arbeidsministrene om overenskomsten fra 1954 om det felles nordiske arbeidsmarkedet ble også gjennomført som et prosjekt høsten 1979.

Studien av arbeidskraftens og kapitalens mobilitet ble avsluttet i løpet av høsten 1979. De siste års største prosjekt på arbeidsmarkedsområdet har samlet et omfattende materiale som grunnlag for innledende diskusjoner senhøsten 1979.

Bevilgninger til nordisk arbeidsmarkedssamarbeid i 1979 på Ministerrådets budsjett gikk opp til 2.707.000 norske kroner.

2. Gjennomføringen av Ministerrådets arbeidsmarkedsprogram

Arbeidsmarkedsprogrammets prinsipielle del ble vedtatt 26. november 1975. Programmets første etappe har pågått i perioden 1975 til 1979. Foreløbig evaluering av denne etappe ble gitt i fjorårets årsberetning og bekreftet av NAUT senere. Ministerrådet ga i en spesiell melding til Nordisk Råd om *rekommendasjon 19/1975* 8. januar 1979 en redegjørelse for de prosjekter som ble utført under første etappe. I denne årsberetnings senere avsnitt ajourføres denne redegjørelsen.

Planene for gjennomføring av arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe er nå trukket opp. Som nevnt innledningsvis skal det fortsatte samarbeidet delvis ta utgangspunkt i det omfattende utredningsprosjektet om utviklingstendensene på arbeidsmarkedet. En videre utvikling av visse deler av arbeidsmarkedsprogrammets første etappe skal også skje. Ministerrådet har konsentrert seg om fire prioriterte samarbeidsområder for perioden 1980-83/84:

1. I det fortsatte arbeidsmarkedssamarbeidet vil de nordiske land legge stor vekt på evaluere den selektive arbeidsmarkedspolitikken. Allerede nå er det et klart grunnlag for å slå fast at den selektive arbeidsmarkedspolitikken i de senere år har bidratt betydelig til å holde arbeidsløsheten nede og at mange, særlig unge, har fått nye sjanser på arbeidsmarkedet.
2. Arbeidsmarkedspolitikkenes nære tilknytning til andre samfunnsområder er et annet viktig tema for det fortsatte samarbeidet. Det vil bli lagt spesiell vekt på forholdet til den generelle økonomiske politikk, regional- og industripolitikken og utdanningspolitikken.
3. Arbeidsmarkedet ser ut til å ha utviklet seg slik at det blir stadig vanskeligere for flere grupper å finne et passende arbeide. De nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter vil derfor rette særlig opp-

merksomhet omkring spesielle problemer og oppgaver på arbeidsmarkedet.

4. Det er videre bred enighet om behovet for å utvikle arbeidsformidlingens instrumenter og styrke arbeidsformidlingens muligheter til å løse oppgavene på arbeidsmarkedet.

På bakgrunn av disse prioriterte samarbeidsområder er det lagt fram en rekke konkrete prosjektforslag som vil bli tatt opp til behandling i den løpende virksomhet og prioriteres i forbindelse med de årlige budsjetter. Under de følgende avsnitt i beretningen gis det en oversikt over enkelte aktuelle prosjekter for 1980.

Erfaringene fra første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet og fastsettelsen av annen etappe har aktualisert en vurdering av arbeidsmarkeds-samarbeidets organisasjon og ressurser. En utredning om disse spørsmål er planlagt. I den sammenheng diskuteres forslaget om et nordisk arbeidsmarkedsinstitutt slik det er tatt opp av Nordisk Råd (*rekommendasjon nr.7/77* og *uttalelse* fra Nordisk Råd's sosial- og miljøutvalg nr.8/79).

3. Samarbeidet på de enkelte delområder

Rekkefølgen av den påfølgende redegjørelse for samarbeidet på de enkelte delområder er endret i forhold til tidligere årsberetninger for å gjøre en sammenligning med Ministerrådets budsjettssystem enklere.

3.0 Videreutdanning av arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn

I slutten av september ble det årlige emneseminar for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn arrangert i Norrköping. Emnet var likesstilling på arbeidsmarkedet mellom kvinner og menn.

Emneseminar for 1980 skal dreie seg om arbeidsformidlingens veiledningsfunksjon. Dette seminar vil kunne bygge på flere arbeidsmarkedsrapporter de senere år. Spesielt nevnes rapporten "Nordisk veilednerutdanning" (NU A 79:14) som ble lagt fram for NAUT's organer høsten 1979 (jfr. Nordisk Råd's *rekommendasjon nr.29/1969* og *uttalelse nr.3/IV* ved Nordisk Råd's 25. sesjon).

Videre utvikling av utdanning for og utveksling av nordiske arbeidsmarkedstjenestemenn har vært diskutert. Bl.a. planlegges et prosjekt om personalutdanningens rolle i arbeidsmarkedsorganene.

Felles nordiske opplæringstiltak for spesielle tjenestemannsgrupper planlegges og vurderes, f.eks. for nordiske formidlere og tjenestemenn med ansvar for migrasjonsspørsmål.

En nordisk-engelsk ordbok med arbeidsmarkedsterminologi ble produsert og klar for utnyttelse i 1980-årene.

3.1 Arbeidsmarkedsservice

Dette området omfatter samarbeidet om arbeidsmarkedsmyndighetenes kundeorienterte virksomhet innen arbeidsformidling, yrkes-

veiledning, attføring/yrkesinnrettet rehabilitering, arbeidsmarkedsutdanning og individinnrettede sysselsettingstiltak.

I årsberetningen for 1978 ble det nevnt at en rekke utredningsprosjekter var avsluttet. Disse er nå behandlet i NAUT's organer og er klare for gjennomføring.

Effektivisering av den internordiske formidling trekkes spesielt fram. I løpet av året har alle land utpekt spesielle kontaktpersoner på sentralt, regionalt og delvis lokalt nivå som har ansvaret for å følge opp nordisk formidling. Den videre utvikling av praktikantutvekslingen mellom de nordiske land skal også knyttes til dette kontaktmannssystemet.

Den generelle og personlige veiledning overfor arbeidsformidlingens kunder har stått sentralt i de nordiske diskusjoner i 1979. For 1980 planlegges et prosjekt om utvikling av de praktiske veiledningsmetoder.

En rapport om tiltak for likestilling mellom kvinner og menn på arbeidsmarkedet i Norden (NU A 1979:2) ble lagt fram og behandlet av Ministerrådets organer i løpet av 1979. Rapporten var utarbeidet i samarbeid med representanter for nordiske likestillingsmyndigheter. Innvandrerkvinnens situasjon ble spesielt berørt i rapporten.

Mulighetene for felles nordisk arbeidsmarkedsutdanning har vært diskutert i løpet av året, bl.a. på grunnlag av synspunkter fra arbeidsmarkedspartene på en nordisk rapport "Harmonisering av arbeidsmarkedsutbildningen i Norden, Samnordiska AMU-kurser".

Mot slutten av 1979 ble følgende prosjekter innen området arbeidsmarkedservice avsluttet. Individinnrettede sysselsettingstiltak, gjensidig utnyttelse av hverandres rehabiliteringsinstitusjoner, kartlegging av arbeidsformidlingens organisasjon og arbeidsformer m.m. Videre har arbeidsformidlingens utadvendte profil og mulighetene for å utvikle en bedre service overfor arbeidssøkende innvandrere vært diskutert.

I forbindelse med fastsettelsen av arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe ble det konstatert at det er for tidlig å vurdere om EDB kan utnyttes i den internordiske arbeidsformidling i form av en nordisk databank for ledige stillinger. Det nasjonale utviklingsarbeid skal imidlertid følges med sikte på å gjøre et framtidig nordisk samarbeid på dette område mulig (jfr. Nordisk Råds *uttalelse nr.8/VIII*).

3.2 Arbeidsmarkedsforskning

I november 1979 ble det arrangert et kontaktseminar om nordisk arbeidsmarkedsforskning. Forskere, administratører og arbeidsmarkedsparter utvekslet informasjon og synspunkter på organiseringen, behovet for og oppfølging av nordisk og nasjonal arbeidsmarkedsforskning.

Diskusjonene om en systematisk dokumentering av arbeidsmarkedsforskning har fortsatt (jfr. *uttalelse nr.10/1979* fra Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg).

En sammenlignende studie av arbeidskraftkostnadene i de nordiske land ble satt igang i løpet av året. Arbeidsmarkedspartene er trukket inn i dette prosjektet.

Et prosjekt om analyser og prognoser angående etterspørsel etter og tilbud om arbeidskraft i de nordiske land har pågått og skal etter planen avsluttes tidlig i 1980.

I oktober ble det arrangert et nordisk migrasjonsforskerseminar med sikte på å oppnå en bedre oversikt over og samordning av pågående migrasjonsforskning.

En rekke prosjekter om arbeidsmarkedsstatistikk er avsluttet eller igang. Rapporter fra disse prosjekter skal danne grunnlag for et seminar om arbeidsmarkedsstatistikk som ble utsatt fra 1979 til 1980. Av aktuelle spørsmål kan nevnes harmonisering av arbeidskraftundersøkelsene og den nordiske arbeidsmarkedsstatistikk i framtiden. Revisjon av den nordiske yrkesklassifisering er også innledet. Statistikk om arbeidsformidling, rehabilitering, arbeidsløshetsforsikring og migrasjon hører også med i dette bildet.

Kontakt med andre forsknings- og statistikkorganer f.eks. NordRefo og Nordisk Statistisk sekretariat har også vært aktuelt i 1979. De generelle diskusjoner om forskningsspørsmål og planene om et nordisk økonomisk forskningsråd følges med interesse. NAUT har pekt på at forskning omkring faktorer som er viktig for sysselsettingens framtid bør få høy prioritet.

3.3 Sysselsettingspolitikk

Utredningsvirksomheten omkring det store arbeidsmarkedsprosjektet om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden ble i hovedsak avsluttet høsten 1979 (jfr. *uttalelse nr.9/1979* fra Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg). Behandlingen av det omfattende materiale ble innledet senhøsten 1979.

En rapport om "full sysselsetting i et endret økonomisk klima" ble behandlet i desember 1978 av arbeidsministrene og deretter sendt til en rekke nasjonale, nordiske og internasjonale organer. Rapporten ble utarbeidet på grunnlag av den nordiske arbeidsmarkedspolitiske konferanse oktober 1978 på Fyrklit ved Hirtshals i Danmark. Sentrale temaer i denne rapporten er forholdet mellom generelle og selektive sysselsettingsskapende tiltak. Arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe har aktualisert behovet for å fortsette disse diskusjoner.

NAUT besluttet i 1978 å innrette et nytt utvalg for sysselsettingstiltak som ble etablert i 1979. Gjennom et eget prosjekt tar utvalget sikte på å kartlegge og systematisere sysselsettingsskapende tiltak i de nordiske land.

Den offentlige sektors betydning for sysselsettingen er et viktig diskusjonstema i Norden. Et prosjekt om dette emnet ble forberedt høsten 1979.

Et tidligere omtalt prosjekt innenfor den generelle sysselsettingspolitikk er det såkalte kjerneprosjektet (se innledning) som skal resultere i en rapport som skal legges fram til NAUT's vårmøte i 1980.

3.4 Arbeidsmarkedsinformasjon

Et forsøksprosjekt med et nordisk informasjonssystem på arbeidsmarkedsområdet er under gradvis utvikling. Prosjektet skal bidra til å utvikle og systematisere informasjon mellom arbeidsmarkedsmyndighetene i Norden. Den utadrettede informasjonsvirksomhet overfor institusjoner, organisasjoner, enkeltpersoner, forskningsorganer og massedia etc. foregår imidlertid som tidligere gjennom ministerrådssekretariatet. Det kan forøvrig registreres en klar økning i interessen for informasjon om nordisk arbeidsmarkedsamarbeid.

Representanter for de politiske ungdomsorganisasjoner i Norden ble i desember 1978 samlet til et seminar i ministerrådssekretariatet om nordisk arbeidsmarkedsarbeid med vekt på ungdomsarbeidsløshetsproblemer.

Arbeidsmarkedspartene har fått løpende informasjon om virksomheten i NAUT's organer.

Flere pressemeldinger om nordiske arbeidsmarkedsproblemer ble sendt ut i 1979. En informasjonsbrosjyre om det nordiske arbeidsmarkedsamarbeid har vært under arbeid.

De årlige rapporter om arbeidsmarkeds situasjonen i Norden (sml. NU B 1977:31 og NU B 1978:33) vil heretter bli presentert etter NAUT's vårmøter, neste gang 1980.

4. Spesielt om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i Norden

Nordisk samarbeid for å bekjempe ungdomsarbeidsløsheten er fortsatt meget høyt prioritert. Innsatsen har foregått på flere felter.

På arbeidsmarkedsområdet er to prosjekter foreløpig avsluttet. "Tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten i de nordiske land" (NU A 1977:13) og "Forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet" (NU A 1979:1). Sistnevnte rapport ble oversendt til de nordiske skolemyndigheter som en innledning til et nærmere samarbeid for å forebygge ungdomsarbeidsløshet i skoleverket. Et tredje prosjekt om veier til arbeid for ungdommer med sosiale arbeidshindre har pågått i 1979 i samarbeid med skole- og sosialmyndighetene i Norden og avsluttes i første del av 1980.

Høsten 1979 ble det satt igang et nytt prosjekt av mere sammenfattede og framtidsrettet karakter. Et prosjekt om "ungdomsgarantien" tar sikte på å kartlegge innholdet i og problemstillingene omkring de samlede innsatser for ungdom som gjøres i de nordiske land. Ungdomsgarantien er et politisk mål som tar sikte på å gi all ungdom et tilbud om arbeid, opplæring eller utdanning. De nordiske land har mer eller mindre uttalt at de slutter seg til dette mål. En viktig bakgrunn for dette

prosjektet er de nordiske lands felles opptreden i OECD (jfr. C1 1978, side 108).

Samarbeidet med sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid om ungdomsarbeidsløshet må også nevnes spesielt. Mellom arbeidsmarkeds- og skolemyndighetene i Norden har det vært samarbeid omkring en seminarserie i 1977-78, en studie om arbeidsmarkedspolitiske og utdanningspolitiske tiltak om ungdomsarbeidsløsheten i 1978-79 (NU A 1979:10) og i utarbeidelsen av en noe mer generell rapport om ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet som ble ferdig mot slutten av 1979. Forøvrig vises til kapittel III i årsberetningen.

5. Øvrig arbeidsmarkedssamarbeid

En rapport og en rekommendasjon om utleie og entreprenørbedriftenes virksomhet i Norden ble behandlet av arbeidsministrene i desember 1978 og samarbeidsministrene i 1979. Saken er sendt til orientering, behandling og oppfølging i en rekke berørte samarbeidsorganer i Norden. En arbeidsgruppe for å overvåke virksomheten på dette området skal etableres etter nærmere forberedelser.

Arbeidsmarkedspartene har på flere områder blitt trukket inn i samarbeidet i 1979 (informasjon, deltakelse i prosjekter og seminar, som re-missinstanser etc.)

Innen NAUT's organer er også aktuelle OECD-spørsmål diskutert.

Migrasjons- og innvandrerspørsmål samordnes under Ministerrådet i NAUT's organer. I løpet av 1979 ble det lagt fram rapport om migrasjon og migrasjonspolitikk i de enkelte nordiske land. Denne rapport kommer heretter årlig hver høst å gis ut av NAUT. Et nordisk migrasjonsforskerseminar er som tidligere nevnt også arrangert.

Det har også vært kontakt med en rekke andre nordiske samarbeidssektorer. På grunn av arbeidsmarkedspolitikkenes tverrfaglighet er forholdet til andre sektorer spesielt prioritert i arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe. Som eksempel kan nevnes at det spesielt har vært kontakt med nordiske utdannings-, sosial- og regionalpolitiske organer.

Siden 1970 har det foregått et praktisk nordisk samarbeid om arbeidsmarkedsutdanning ved Nordkalottens Arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå.

Mellom de nordiske land foregår det også et bilateralt samarbeid. Her kan en spesielt nevne avtalen fra 1973 mellom Sverige og Finland om kanalisering av arbeidskraft via den offentlige arbeidsformidling. Gjennom kontakter på ministernivå i 1979 ble det oppnådd enighet mellom Finland og Sverige om å utvide og forsterke samarbeidet, f.eks. ved å utvikle arbeidsformidlingens service. Der er bl.a. besluttet å gi muligheter for besøksreiser på mottakerlandets bekostning for å gjøre seg kjent med forholdene på det sted i det andre landet hvor man har fått et konkret tilbud om arbeid.

6. Avslutning

Generelt kan en si om virksomheten på arbeidsmarkedsområdet i 1979 at det har vært preget av enkelte store spørsmål og en lang rekke konkrete og praktiske saker.

De nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter har diskutert erfaringene etter 25 års felles nordisk arbeidsmarked. Arbeidsmarkedsprogrammet er fornyet og et framtidsrettet prosjekt om utviklingstendensene på arbeidsmarkedet på mellomlang sikt er satt igang. Det bør imidlertid poengteres at arbeidsmarkedssamarbeidets nåværende innretning og ressurser ikke gir grunnlag for forventninger om at de kommende økonomiske og sysselsetningspolitiske utfordringer først og fremst kan løses på nordisk plan. Ministerrådet håper imidlertid at det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet kan gi et lite bidrag til de enkelte lands mere omfattende innsatser på nasjonalt plan og gi prioriteringen av målet om full sysselsetting større tyngde i en bredere internasjonal sammenheng.

Kapitel III

Arbetsmiljö

I. Innledning

Samarbeidet i 1979 har bygget på virksomheten og erfaringene fra tidligere år, og på de prinsipper og retningslinjer som er nedfelt i det handlingsprogrammet som Ministerrådet (arbeidsmiljøministrene) vedtok 15. november 1977. Et oversyn av såvel programmet som den supplerende tiltaksfortegnelsen ble forøvrig besluttet høsten 1979. Oversynet skal gjennomføres i samråd med arbeidsmarkedets parter og forslag ventes å kunne forelegges et arbeidsmiljøministermøte høsten 1980.

Budsjettet for prosjektsamarbeidet ligger på samme nivå som tilsvarende samarbeidssektorer, og lå i 1979 på ca. Nkr 2.300.000.- (1979-priser). Rammen for prosjektsamarbeidet i 1980 blir ca. Nkr 2.600.000.- (1979-priser). I tillegg kommer også for dette området kostnader ved permanente grupper og visse deler av prosjektvirksomheten som ikke belastes Ministerrådets budsjett.

Flere av prosjektene innen sektoren har nå vært drevet over flere år og omfatter virksomhet som det har vist seg innebærer store fordeler, både økonomisk og kvalitetsmessig, å drive på nordisk plan i stedet for i hvert enkelt land. En del av denne virksomheten er også i utvikling og i ferd med å anta stadig mer permanent karakter. Av hensyn til virksomhetens planlegging, budsjettering og organisasjons- og personalforhold vurderer man innenfor arbeidsmiljøsektoren for tiden alternative finansierings- og organisasjonsformer. I første omgang gjelder dette den nordiske videreutdanning av spesialister innen arbeidsmedisin, yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste og dokumentasjonsvirksomheten (SDA).

2. Samarbeid om arbeidsmedisin/yrkeshygiene

Arbeidsmedisin/yrkeshygiene har også i 1979 vært det største delområdet innen arbeidsmiljøsamrådet. I tråd med de retningslinjer som er utviklet i handlingsprogrammet har virksomheten gått mer og mer i retning av konsentrasjon om større enkeltprosjekter som i særlig grad gir fordeler ved å drives på fellesnordisk basis. Spesielt tenkes her på grenseverdisamarbeidet og samarbeidet om videreutdanning av spesialister innen arbeidsmedisin, yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste.

2.1. Nordisk gruppe for dokumentasjon av yrkeshygieniske grenseverdier

I siste halvdel av 1977 ble et prosjekt startet der hensikten er å gi de nordiske lands myndigheter det beste mulige faktaunderlag for fastsettelsen av yrkeshygieniske og biologiske grenseverdier. Dette skjer i 3

ledd: 1) En dokumentalist søker og sorterer relevant dokumentasjon, 2) nasjonale eksperter eller ekspertgrupper vurderer og behandler materialet som 3) forelleges den nordiske ekspertgruppen. Denne utgir så et dokument som bl.a. viser virkningen av forskjellige konsentrasjoner av det aktuelle stoffet. Dokumentet anbefaler ingen spesiell grenseverdi, men angir hvilke faktorer man mener bør tillegges vekt når grenseverdien skal fastsettes. Ved utgangen av 1979 forelå dokumentasjon vedr. 18 stoffer: Formaldehyd, toluen, trikloretylen, styren, metylenklorid, bly, perkloretylen, xylen, krom, diisocyanater, bensen, klor/klordioxyd, glykoler, metylkloroform, ozon, borater, asbest og nikkel. Planen for 1980 omfatter hexan, mangan, isopropanol, butanol, kadmium, kobber, bensin, epiklorhydrin, zink, MCPA, mineralull, kobolt og pyretroider. Dokumentene er publisert i "Arbete och hälsa". En evaluering av dokumentasjonens anvendelse vil også inngå i prosjektet i 1980. Denne virksomheten ses i sammenheng med bl.a. *rekommendasjon nr. 8/1977* om et nordisk handlingsprogram (del 2h).

2.2. Samvirke mellom de yrkeshygieniske enhetene

Det samarbeidet som i mange år har eksistert mellom de yrkeshygieniske enhetene ble i 1976 styrket ved at et antall arbeidsgrupper fikk økte samarbeidsmuligheter ved finansiering over Ministerrådets budsjett. Den koordinerende funksjon for dette gruppesamarbeidet ble også styrket, noe som bl.a. har ført til økt utbytte av det årlige nordiske yrkeshygieniske møtet. Fra og med 1978 er gruppesamarbeidet gitt en mer fleksibel form idet bare spesielle samarbeidsopplegg finansieres over Ministerrådets budsjett. I 1979 ble det årlige yrkeshygieniske møtet holdt i Sverige. Spesiell støtte ble gitt til samarbeide vedr. kvalitetskontroll av kjemiske analyser og vedr. aerosolproblemer.

2.3. Helsefare ved trestøv

Prosjektet "Helsefare ved trestøv" går konkret ut på å undersøke mulighetene for samordning av nasjonale prosjekter i den hensikt å kartlegge og motvirke helsefarer ved trestøv, spesielt faren for cancer i nese og bihuler, men er samtidig et pilotprosjekt for en samordnet utnyttelse av informasjon fra nordiske registre generelt. Prosjektet startet i 1976 og det praktiske arbeidet er nå igang i 3 av de nordiske land, men kan sannsynligvis ikke gjennomføres i Norge. Prosjektet vil fortsette i 1980.

2.4. Arbeidshygienisk spesialistutdannelse

Rapport fra ovennevnte utredning forelå i NU-serien siste halvdel av året og er sendt til høring hos berørte institusjoner, myndigheter og enkeltpersoner. I rapporten beskrives arbeidshygienikernes arbeidsoppgaver, arbeidsområde og kunnskapsnivå. Det er gjort en behovsanalyse som viser at det er stort behov for kvalifiserte arbeidshygienikere i Norden. Videre beskrives eksisterende utdannelse innen området i de

ulike land og til slutt foreslås et utdannelsesprogram som gir den nødvendige kompetansen for å arbeide som arbeidshygieniker.

2.5. Nordisk kompendium/lærebok i arbeidsmedisin/yrkeshygiene

En lærebok i arbeidsmedisin forelå ferdig i finsk opplag i første halvdel av 1979, og har fått meget god mottagelse. Et svensk opplag vil foreligge ved årsskiftet 79/80. Et kompendium i yrkeshygiene er også under utarbeidelse og ventes foreligge i begynnelsen av 1980.

2.6. Scandinavian Journal of Work, Environment & Health

Også i 1979 gav Ministerrådet bidrag til driften av *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*. Tidsskriftet er et engelskspråklig fellesnordisk vitenskapelig organ som behandler arbeidsrelaterte helseproblemer.

Som følge av prinsippbeslutning i Ministerrådet vil tidsskriftet f.o.m. 1981 ikke lenger motta støtte over Ministerrådets prosjektbudsjett.

2.7. Nordisk videreutdanning av spesialister innen arbeidsmedisin, yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste.

Et høyt prioritert område der samarbeid på nordisk plan byr på store fordeler er etterutdanning av spesialister innen ulike kategorier. Dette har bl.a. sin bakgrunn i at de faglige miljøer og dermed tilgangen på lærerkrefter er begrenset i hvert enkelt land, at det er urasjonelt å bygge opp utdannelsessystemer i hvert enkelt land og at felles kompetansedefinisjoner og utdanningsopplegg gir et høynet kvalitetsnivå og en harmonisering av utdannelsen.

Som et ledd i det nordiske samarbeidet på dette feltet ble det i 1979 utviklet tre nordiske kurs: "Occupational Cancer", "International Course on self determination in work in advanced technology" og "International Course on occupational social psychiatry". Det har vist seg mulig å holde et særdeles høyt kvalitetsnivå på kursene. I 1980 planlegges følgende kurser: epidemiologiske metoder, ulykkesforskning, arbeidsbetingede lungesykdommer, biologiske eksponeringstester og kjemisk yrkeshygiene.

2.8. Bruk av mutagentester i utviklingen av mindre farlige sveisemetoder

Ministerrådet har gitt bidrag til prosjektet "Early warning system for detection of mutagenic/carcinogenic risks in the working environment" som skal koordinere en rekke nasjonale forskningsprosjekter som ledd i å utvikle mindre farlige sveisemetoder. Prosjektene omfatter analyser av aerosoler samt produktutvikling og bruksveiledning med sikte på å minimere eksponeringen for de stoffer i sveiserøk som har skadelig virkning på arvestoffet. Arbeidet vil bli videreført i 1980.

2.9. Forbedring av statistikken over yrkessykdommer og -sykdomssymptomer

Et symposium om statistikken over yrkessykdommer og -sykdomssymptomer ble avholdt i Oslo i november 1979. Symposiet omfattet informasjonsutveksling om de nasjonale systemer og disses utvikling, drøfting av praktiske problemer samt drøfting av behovet og mulighetene for harmonisering på nordisk plan. Prosjektet ventes videreført i 1980.

2.10 Nordisk samarbeid om arbeidsforholds betydning for fosterskader

Opphopning av medfødte misdannelser blant kvinner med felles arbeids- og yrkessituasjon rapporteres med økende hyppighet og mistanken om at visse eksposisjoner i arbeidslivet er årsak til misdannelsene er styrket. Avklarende undersøkelser er imidlertid vanskelig å gjennomføre på kort tid, noe som skyldes at antall eksponerte gravide kvinner oftest er lite, eksposisjonen vanskelig å kvantifisere og de aktuelle misdannelser sjeldne. Dette er bakgrunnen for et prosjekt som ble påbegynt i 1979 og som tar sikte på å utvikle et samarbeid mellom de nordiske land som vil tillate hurtig avklaring på spørsmål om spesielle arbeidsforholds betydning for opptreden av medfødte misdannelser og andre fosterskader. Prosjektet vil fortsette i 1980.

3. Yrkesskader og sikkerhet

Et annet vesentlig delområde er det samarbeid som skjer mellom arbeidstilsynsmyndighetene i de nordiske land. Dette samarbeidet koordineres av Styringsgruppen for arbeidervernforskrifter, som i 1979 har revidert rutinen for det samarbeid og den arbeidsdeling som skjer ved utarbeidelse av verneforskrifter. Denne arbeidsfordelingen har til hensikt både å spare ressurser og å gi en mer enhetlig utforming av de forskrifter som utfyller arbeidsmiljølovene i Norden.

Bakgrunnen for dette samarbeidet er at det innenfor de nordisk arbeidstilsyn er små avvikelser med hensyn til målsetning og lovgivning på arbeidsmiljøområdet. Behovet for nye forskrifter og måten å utarbeide disse på er også i store trekk sammenfallende. Både Danmark, Norge og Sverige har i tiden fremover valgt å prioritere *generelle* forskrifter som regulerer større områder av arbeidsmiljøet og kan danne grunnlaget for spesielle forskrifter/veiledninger og bransjevise innsatser. Dette betyr at man i sterkere grad enn tidligere har et felles utgangspunkt for forskriftsarbeidet, noe som gir økte muligheter for en harmonisering av kravene til arbeidsmiljø og for en arbeidsdeling mellom landene. En styrket planlegging innen de enkelte arbeidstilsynsmyndigheter gjør det også mulig å legge frem oversikter over forskrifter som skal utarbeides i en viss fremtidig periode. Dette har også gjort det mulig å utarbeide en sammenstilling på nordisk plan over forskrifter som er planlagt utarbeidet, foreløpig begrenset til forskrifter som påbe-

gynnes i 1979. Prosessen med arbeidsdeling og harmonisering skjer ved at det utarbeidende land distribuerer utkastet til forskrift til øvrige land før det går ut til høring, dvs. mens det ennå er mulig å gjøre endringer i selve utkastet. Utkastet sendes samtidig til Samnordisk Dokumentasjon for Arbeidervernforskrifter, SDA. Noen uker etter at utkastet er distribuert innbyr utarbeidende land de øvrige land til en drøftelse der det blir mulighet for å fremsette synspunkter på forslaget. I den nordiske oversikten er de forskrifter som skal være gjenstand for spesiell nordisk samordning markert. Oversikten gir ellers mulighet til å avsløre dobbeltplanlegging og til kontakt mellom de som arbeider med beslektede forskrifter på det praktiske plan.

3.1. Samnordisk dokumentasjon vedrørende arbeidervernforskrifter (SDA)

I forbindelse med samarbeidet ved utarbeidelse av verneforskrifter ble det i 1975 opprettet en dokumentasjonssentral i tilknytning til og som en videreutvikling av det danske arbeidstilsyns dokumentasjonstjeneste. Sentralen forsyner de nordiske arbeidstilsynsmyndighetene med ønsket nordisk og internasjonal dokumentasjon vedrørende arbeidervernforskrifter.

Sentralen har også i 1979 vært utviklet for å kunne yte best mulig service overfor brukerne og utnyttelsen av sentralen har vært stigende i perioden.

3.2. Granskning av trykkbeholderstål

Etter oppløsningen av Nordisk gruppe for stålbestemmelser (NGS) har Ministerrådet støttet videreføringen av NGS' virksomhet, dvs. granskning av stålspesifikasjoner og beregningsverdier for stål til trykkbeholdere.

3.3. Utvikling av modeller for langtidsplanlegging av arbeidsmiljøinnsatser i bedriftene.

Ut fra de nye arbeidsmiljølovene i Norden vil det kreves en fortløpende helhetsvurdering av arbeidsmiljøet i motsetning til at bedriftene som hittil bare skal leve opp til enkeltkrav som f.eks. grenseverdier, støygrenser osv. Særlig for større bedrifter vil veiledning om planleggingsmetodikk for en slik fortløpende helhetsvurdering og fortløpende forbedring av arbeidsmiljøet være nyttig. Ministerrådet startet i 1978 et prosjekt som vil søke å finne fram til egnede modeller for bruk i bedriftenes langsiktige planlegging av arbeidsmiljøtiltak. Etter en fase med litteratursøking og -gjennomgang har man i 1979 utarbeidet utkast til enkelte bransjebeskrivelser omfattende arbeidsmiljøskader, påvirkninger, teknologi, planlegging og fremtidsperspektiver i bransjen. Man har også påbegynt arbeidet med å formulere visse forsøksmodeller.

3.4. Nordisk ordliste med arbeidervernstermer

Som et hjelpemiddel i det nordiske arbeidsmiljø samarbeidet og også i samarbeidet med ikke-nordiske land satte man i 1978 igang arbeidet med en ordliste over arbeidervernstermer. Prosjektet innebærer sammenstilling av en ordliste med ca. 600 danske, finske, norske og svenske arbeidervernstermer med definisjoner. Tilsvarende termer på engelsk, fransk og tysk tenkes også inngå. Ordlisten utarbeides ved et samarbeid mellom de nordiske landenes terminologiorganer og arbeidstilsynsmyndigheter, og ventes foreligge i årsskiftet 1979/80.

4. Psykososial arbeidsmedisin

4.1. Psykososialt arbeidsmiljø, helse og velbefinnende for grunnskolelærere

Et stort nordisk forskningsprosjekt vedr. grunnskolelærernes psykososiale arbeidsmiljø ble startet i 1977. Prosjektet består av nasjonale forskningsprogrammer som koordineres på nordisk plan med finansiering fra Ministerrådet. Utformingen og gjennomføringen av prosjektet har skjedd ved et samarbeid mellom forskere, Nordiske lærerorganisasjoners samråd (NLS) og NFS.

Prosjektet ble for den nordiske delens vedkommende avsluttet i slutten av 1979, og rapport vil foreligge i begynnelsen av 1980.

4.2. Psykososiale arbeidsmiljøproblemer i prosessindustrien

Prosjektet har til hensikt å bygge opp en felles referanseramme for fortsatte studier av høyt automatiserte produksjonsprosesser og muliggjøre en presisering av disse. Prosjektet er sammensatt av nasjonale studier som bl.a. omfatter varmekraftverk, glassverk og jernverk.

4.3. Symposie- og kontaktvirksomhet

I 1975 innledet ledende forskere innen området psykososial arbeidsmedisin en symposie- og kontaktvirksomhet i Ministerrådets regi. Virksomheten tar sikte på en erfaringsutveksling og på å komme frem til felles problemområder som bør tas opp på nordisk plan og har bl. a. utkrystallisert øvrige prosjekter innen sektoren. F. o. m. 1980 tar man sikte på en viss omorganisering av virksomheten.

4.4 Den fremtidige virksomheten innen området psykososial arbeidsmedisin

Utviklingen i sysselsettingsstrukturen innen både privat og offentlig sektor viser at arbeidsplasser med tradisjonelle arbeidsmiljøproblemer som ulykker og sykdommer utgjør en stadig mindre andel av det totale antall arbeidsplasser. Dette skjer samtidig som arbeidsmiljølovgivning og en økt bevissthet i arbeidsmiljøspørsmål gir stadig bedre arbeidsmiljøer. Selv om de tradisjonelle arbeidsmiljøproblemer stadig vil kreve stor oppmerksomhet, særskilt som følge av det store antall kjemiske

stoffer og forbindelser som brukes i produksjonen, ser det ut til at de psykososiale arbeidsmiljøproblemene på lengre sikt vil tiltrekke seg en langt større del av ressursene innen arbeidsmiljøvirksomheten.

Innen Ministerrådets organer har man drøftet behovet og muligheten for å utvikle en forskningspolitikk for sektoren psykososial arbeidsmedisin på nordisk plan og som støtte for det offentlige engasjement nasjonalt. Det arbeides på denne bakgrunn med planer for å gjennomføre en høyt kvalifisert litteratursøking og kartlegging av praktiske forsøk som bl.a. skal danne utgangspunkt for en vurdering av den fremtidige virksomheten innen sektoren. Første del av dette prosjektet ventes gjennomført i 1980.

5. Annet

I forbindelse med Nordisk Råds sesjon i februar 1979 innbød embetsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål representanter for arbeidsmarkedets parter til et felles møte for å drøfte arbeidsmiljøsam arbeidet under Ministerrådet og andre saker av felles interesse. På møtet deltok også representanter for Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg. På et møte mellom Ministerrådssekretariatet og representanter for de nordiske arbeidsgiverforeningene i september 1979 var arbeidsmiljøspørsmål et hovedpunkt på dagsorden. Representanter for Ministerrådssekretariatet har dessuten deltatt på møte i NFS' arbeidsmiljøutvalg i oktober 1979. Det har utover dette vært løpende kontakt med partene på sekretariatnivå.

Som informasjonstiltak overfor interesserte i og utenfor statlige myndigheter utgir Ministerrådssekretariatet en informasjonsbulletin om arbeidsmiljøsam arbeidet og en katalog over prosjekter og organer innen sektoren.

Av ny virksomhet i 1980 kan nevnes prosjekter vedrørende arbeidsplassens klimaforhold, kartlegging av relasjonene mellom styrén og cancer, yrkesrelatert sykkelighet i støtte og bevegelsesorganer samt et møte om arbeidstilsynsmyndighetenes bruk av risikoanalyser.

Kapitel IV

Bistånd till utvecklingsländerna

1. Inledning

De nordiska ländernas samarbete på biståndsområdet bygger på historiska traditioner och på gemensamma erfarenheter. Samarbetet har vuxit fram som ett naturligt komplement till utvecklandet av de enskilda ländernas nationella biståndsprogram. Samtidigt upplevde de nordiska länderna ett klart motiv för samarbetet i det inledande skedet; genom att sammanslå knappa resurser, finansiella och personella, kunde man klara av större insatser.

Den nordiska ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor har som uppföljning till Nordiska Rådets rekommendation nr 5/1977 tillsatt en nordisk arbetsgrupp för att undersöka det framtida nordiska biståndssamarbetet. I maj 1979 presenterade arbetsgruppen sin slutrapport. Därefter har ämbetsmannakommittén behandlat rapporten så att ministerrådet kan tillställa Nordiska Rådet ett meddelande till sessionen 1980.

Ämbetsmannakommittén för bistånd beslutade vidare vid sitt möte i Reykjavik den 2 juni 1978 mot bakgrund av Nordiska Rådets rekommendation nr 14/1978 att tillsätta en nordisk arbetsgrupp för fiskeri och fiskeriprodukter i utvecklingsländerna. Arbetsgruppens slutrapport förväntas föreligga under 1980.

Nordiska Ministerrådet beslutade den 18 februari 1979 att hemställa till de nationella myndigheterna att ge statsanställda 4 års tjänstledighet i samband med tjänstgöring vid nordiska biståndsprojekt. Regeln bör också gälla för medföljande statsanställda makar, även om den person, som skall arbeta vid det nordiska biståndsprojektet inte är statsanställd.

2. De gemensamma nordiska biståndsprojekten

2.1. Lantbruksprojektet i Mbeya Tanzania

De nordiska länderna ingick 1970 ett avtal med Tanzania om planeringen av ett lantbruksinstitut och en regional central för lantbruksforskning avsett att upprättas i Mbeya i sydvästra Tanzania. Efter slutfört planeringsarbete ingicks ett 5-årigt avtal 1972 om nordiskt bistånd att upprätta ifrågavarande institution. Insatsen administrerades av avdelningen för utvecklingssamarbete vid Finlands utrikesministerium. De nordiska ländernas insats uppgår under avtalsperioden till ca. 45 milj. Skr. varav omkring 1/3 använts till att finansiera ett personalbistånd uppgående till ca 145 arbetsår och resten till investeringar i institutionens fasta anläggningar, dess lantbruksegendom samt i maskiner och annan utrustning.

Institutet ger lantbruksutbildning på mellannivå. Forsknings- och försöksverksamheten gäller såväl växtodling som husdjursproduktion och målsättningen är att framförallt främja livsmedelsproduktionen inom verksamhetsområdet, som omfattar länen Mbeya, Iringa, Ruvuma och Rukwa. Byggnadsprogrammet avslutades under 1976 och institutet är etablerat enligt ingånget avtal. I oktober 1977 hade institutet ca. 580 anställda, därav 23 personer inom ramen för det nordiska personalbiståndet.

En resultatvärdering av projektet genomfördes i juni-juli 1976 av en nordisk-tanzaniansk värderingsgrupp. Gruppen konstaterade att centret idag fyller ett angeläget behov i Tanzania och att verksamheten fått en lovande start. Evalueringsgruppen har också framfört kritiska synpunkter och framhåller särskilt de problem det kan medföra att upprätthålla den höga mekaniseringsgrad som byggts upp vid institutet.

Det betonas, att tonvikten de närmaste åren bör läggas på konsolidering av verksamheten för att garantera bestående resultat av de investeringar som gjorts i byggnader, utrustning, personal och ett stipendieprogram för skolning av tanzaniansk personal. Vidare har evalueringsgruppen föreslagit ett antal tilläggsinvesteringar, bl.a. i personalbostäder, för säkerställd vattenförsörjning samt för upprättandet av ett betryggande reservdelsförråd för lantbruksmaskiner. Tanzanias regering har riktat en framställning om fortsatt stöd till centret till de nordiska länderna. Nordiska ministerrådet har den 31.3.1978 godkänt ett 3-årigt avtal för perioden juli 1978 - juni 1981. Den totala nordiska insatsen beräknas uppgå till ca. 30 milj. Tshs., varav ca. 12 milj. Tshs. faller på 1979, med ett personalbistånd omfattande ca. 25 arbetsår. Insatsen har som sin främsta målsättning att konsolidera den verksamhet som etablerats under åren 1972 - 1977.

Under det första avtalsåret 1978/79 har verksamheten genomförts planenligt. Personalbiståndet kommer att överskridas på grund av att det inte finns tillräckligt med tanzaniansk personal, som är kompetent att övertaga undervisnings- och forskningsuppgifter vid centret. Under året har det funnits 14 nordiska experter anställda vid projektet.

2.2. Kooperationsprojektet i Kenya

Planeringen av andelsprojektet i Kenya inleddes år 1965. Det första 5-årsavtalet ingicks 1967 och det andra 5-årsavtalet år 1972. I 1977 ingicks ett 3-års avtal om fortsättning av projektet. Enligt dessa avtal har de nordiska länderna beviljat Kenya ett personalbistånd, vilket sammanlagt uppgår till över 530 arbetsår.

Insatsen är ett sektorprogram och är intimt samordnad med verksamheten inom Kenyas ministerium för kooperativ utveckling och den kooperativa rörelsens särskilda institutioner. Målsättningen har under hela perioden varit att utveckla den andelsrörelse, som betjänat lantbruksnäringen och särskilt småbrukarnas ekonomiska föreningsverk-

samhet. Inom ramen för biståndsinsatsen har även Cooperative College of Kenya etablerats, varvid de nordiska ländernas bidrag var 80% av investeringen.

Under år 1976 har man utarbetat standardiserade redovisningssystem, utvecklat spar- och kreditverksamheten i de lokala föreningarna och Cooperative Bank of Kenya, särskilda insatser i centralorganisationen Kenya National Federation of Cooperatives samt företagsekonomisk planering, rådgivning och utbildning på nationell såväl som på provins- och distriktsnivå. Under det senaste 3-års avtalet har 9 konsulenter under perioden juli 1977 till juni 1978 bistått Kenya med planeringen av ett utvidgande av kooperationen till att också omfatta områden som fiskeri, konsumentföreningar, bruks- och konsthantverk, småindustri m m.

Insatsen, som administreras av DANIDA, har utvärderats fyra gånger, nämligen 1969, 1973, 1976 och 1979 av nordisk-kenyanska utvärderingsgrupper. Den senaste utvärderingsgruppen tillsattes efter en kenyansk ansökan om ett utvidgat projektsamarbete med de nordiska länderna under perioden 1 juli 1980 till 30 juli 1983. Ansökan, som kostnadsberäknas till ca. 43 milj. Dkr., omfattar ett personalbistånd på 114 manmånader, är orienterad dels mot en konsolidering av tidigare aktiviteter dels mot ett utvidgande av biståndet till att omfatta de tidigare nämnda nya områdena, som varit föremål för en nordiskt expertundersökning. För 1979 är 6,9 milj. Dkr. budgeterade.

Utvärderingsgruppen har tillstyrkt den kenyanska ansökan om fortsatt biståndssamarbete under perioden 1980-83.

2.3. Kooperationsprojektet i Tanzania

Insatsen i Tanzania är i likhet med motsvarande insats i Kenya ett sektorprogram för utveckling av lantbrukets ekonomiska föreningsrörelse och har formen av ett flerårigt personalbistånd, vilket samordnas av ett ministerium, vilket lyder under statsministern. Verksamheten inleddes år 1968 i form av en dansk-svensk insats, som år 1972 utvidgades, varvid Norge och Finland och även pr 1973 Island anslöts sig till insatsen. Under perioden 1972-1975 omfattade biståndet 116 expertarbetare. Insatsen har förlängts 1976, 1977 och 1978 för att säkerställa kontinuiteten i projektet.

Tanzania gjorde 1975 en framställning om ett 5-årigt personalbistånd under perioden 1977-81 omfattande ca. 30 arbetsår. Framställningen bedömdes av en nordisk-tanzaniansk grupp. Under 1976 - innan det nya avtalet hade slutits - genomfördes omfattande stukturförändringar inom den kooperativa rörelsen varvid bl.a. centralföreningarna på länsnivå upplöstes och deras funktioner har övertagits av statliga upphandlings- och distributionsföretag. Likaså har de tidigare lokalföreningarna upplöstes och deras verksamhet har integrerats med den verksamhet, som organiseras inom ramen för de planerade byarna och ujamaa-

byarna. Mot denna bakgrund har det under viss tid funnits osäkerhet om formerna för en framtida nordisk insatsen inom den tanzanianska kooperationen. Den tanzanianska regeringen har anmodat om en fortsättning av det nordiska biståndet under perioden 1978-1981, och det beslutades mot bakgrund av denna anmodan att en gemensam nordisk-tanzaniansk kommission skulle utreda behovet för bistånd och de nordiska ländernas möjligheter för att ge stöd till Tanzanias kooperation. Kommissionen utförde sitt uppdrag i november/december 1977.

På grundval av den gemensamma kommissionens rekommendationer beslutades det under första halvåret 1978 om en 4-årig överenskommelse 1979-82. I enlighet med denna har de nordiska länderna anslagit totalt 49,8 miljoner Dkr inklusive en personalhjälp på 128 arbetsår. Projektet omfattar bistånd till ovan nämnda landsbyar inom områdena bokföring och verksamhetsledning, detalj- och grossisthandel samt kredit- och sparprogram. Projektet omfattar dessutom bistånd till utvidgning av Cooperativ College.

T o m 31 december 1978 har insatsen kostat de nordiska länderna ca 93 miljoner Dkr., och för 1979 ca. 17,6 milj. Dkr. Insatsen administreras av Danida.

2.4. Institute of Development Management Tanzania

Danmark, Finland och Norge har sedan år 1971 gemensamt bistått Tanzania att etablera ovannämnda institut, vilket är beläget i Mzumbe nära Morogoro. Inom ramen för insatsen har de tre nordiska länderna beviljat sammanlagt 22,5 milj. Nkr för investering i byggnader och utrustning. Därjämte har det givits personalbistånd för ca. 19,5 milj. Nkr under perioden 1972-1979. Första avtalsperioden utlöpte i december 1976, men personalbiståndsdelen är förlängd med 5 år - till 1981.

Institutet undervisar bl.a. i bokföring, revision, företagsekonomi, administration samt ekonomisk och social planering. Studenterna har färdigheter ungefär motsvarande nordisk realskola/gymnasienivå och ett par års praktisk yrkeserfarenhet. Krav om praktik gäller ännu ej för kvinnliga studenter. Studierna på IDM varar 1-3 år, och efter avslutad utbildning rekryteras studenterna till tjänster inom stats- och lokalförvaltningen och till näringslivet. Det hålls också kortare kurser och seminarier.

Institutet har knappt 1.000 studenter, som är ett maximal utnyttjande av kapaciteten.

Den nordiska projektstyrelsen har i princip ställt sig positiv till en anmodan från Tanzania om stöd till byggande av fler bostäder för studenter och lärare samt kontorlokaler m m för att kunna höja kapaciteten till ca. 1.155 studentplatser. En utvidgning har kalkylerats till 39 milj. Tshs över en 3-års period, varav de tre nordiska länderna har ombetts att bidra med 37 milj. Tshs.

F o m 1979 omfattar det nordiska biståndet också ett 4-årigt stipendie-

program för tanzaniska lärares vidareutbildning. Programmet är kostnadsberäknat till ca. 3,5 milj Nkr. utöver rekrytering av lärare från de nordiska länderna föreligger det planer om tanzanisk rekrytering från tre land (speciellt Indien och Pakistan) under en personalfond bekostad av de tre nordiska länderna.

NORAD administrerar det nordiska biståndet till projektet på vägnar av de tre nordiska länderna. Mot bakgrund av en invitation från NORAD har SIDA tagit upp frågan om ett svensk och isländsk deltagande i projektet med Tanzania, men detta prioriteras ej av Tanzania. Kostnaderna för det nordiska biståndet till projektet 1979 blir ca. 3 milj. Nkr.

2.5. Nordiskt bistånd till Moçambiques jordbruk

De nordiska länderna ingick i oktober 1977 ett avtal med Moçambique om ett gemensamt nordiskt stöd till jordbrukssektorn för utveckling framför allt av de stora statsfarmarna i Moçambique. Kostnaderna för stödet kommer att uppgå till US \$ 50 milj. under treårsperioden 1978-80, varav US \$ 15 milj. faller på 1979. Biståndsinsatsen - Moçambique-Nordic Agricultural Programme (MONAP) - är den hittills största i nordisk regi. Den svenska biståndsmyndigheten SIDA har det administrativa ansvaret för projektet på de nordiska ländernas vägnar.

Under en ingångsperiod innan själva insatsen inleddes i januari 1978 bidrog de nordiska länderna dessutom med US \$ 13 milj. för inköp av bl.a. utrustning och reservdelar samt anställning av experter och konsulter.

I MONAP ingår sammanlagt 26 olika delprojekt. De omfattar service- och utbildningsverksamhet inom jordbruksområdet, utsädesproduktion, grönsaks- och fruktodling, boskapsuppfödning, skogsplanering, fiskeri, marknadsföring av produkterna och mekanisk service. Alla delprojekt utom två har nu kommit igång.

Den nordiska koordinatören för MONAP, som är anställd inom Moçambiques jordbruksministerium sedan december 1977, har avlämnat fyra rapporter om utvecklingen av projekt. Enligt den senaste rapporten i april fungerar MONAP-projekten i stort sett tillfredsställande trots de stora svårigheterna då Moçambiques allmänekonomiska situation är mycket svår. Attacherna från Rhodesia vållar avbräck i återuppbyggnaden och påverkar vissa projekt direkt. Brister på utbildad personal är stor.

Moçambique har begärt fortsatt stöd till MONAP. I juni 1979 beslöt Nordiska styrelsen att tillstyrka planering av en ny fas för de till åren 1981-83 inom en mycket preliminär planeringsram på US\$ 60 milj. Den nya fasen skall ha något större tonvikt på det traditionella jordbruket och på skogsinsater än den nuvarande fasen, som främst syftar till att omorganisera den av portugiserna övergivna moderna jordbrukssektorn.

3. Biståndets omfattning

Sedan inledningen av de gemensamma nordiska biståndsinsatserna 1963 har t o m 1978 beviljats ca. 270 milj. Nkr till nordiska biståndsprojekt. För 1979 beräknas kostnaderna för ovannämnda pågående projekt uppgå till ca. 111 milj. Nkr.

4. Övrigt nordiskt samarbete

4.1 Multilateralt samarbete

Samordningen av de nordiska ländernas uppträdande i de multilaterala biståndsorganen har byggt vidare på den grund som lades i verksamhetens inledningsskede. Inför de flesta avgöranden och framträdanden i de multilaterala biståndsorganen äger någon form av samråd rum. Samrådet på det multilaterala området är i viss utsträckning informellt och bygger ofta på personliga kontakter eller ad hoc möten kring någon speciell fråga.

Betydelsen av det nordiska samrådet i multilaterala frågor ökar. De frågor som de multilaterala organen behandlar rör sig allt mera utanför det traditionella biståndets område. De internationella organen har i allt högre grad engagerats i strävandena att åstadkomma förändringar i den rådande ekonomiska världsordningen i riktningen mot ett system som i högre grad tillgodoser utvecklingsländernas intressen.

Den fasta institutionella kärnan i det nordiska samarbetet på det multilaterala biståndets område utgörs av ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor (EKB). Vid EKB's möten behandlas aktuella frågor i det internationella utvecklingssamarbetet.

EKB's verksamhet kompletteras av det etablerade samarbetet i de fasta FN-organen i New York och Genève, där samtliga nordiska länder har stora specialiserade representationer. Det intensiva samarbetet mellan dessa fasta representationer är en integrerande del av de nordiska ländernas FN-politik.

När det gäller FN's fackorgan brukar särskilda koordineringsmöten arrangeras före möten i fackorganens styrelser och generalförsamlingar. Nära kontakt hålls givetvis mellan de nordiska delegationerna under själva mötena. En särskild nyans i samordningen ges av det faktum att fackorganens angelägenheter i de olika nordiska länderna till en avsevärd del handhas av respektive fackmyndigheter. Särskilda samrådsmöten mellan de nordiska ländernas nationella fackorganskommittéer har därför blivit vanliga.

I relation till världsbankgruppen har de nordiska länderna institutionaliserat sitt samarbete på ett särskilt sätt. En gemensam nordisk exekutivdirektör står för den nordiska linjen i den löpande verksamheten. Instruktionsgivning sker efter nordiskt samråd, från det land som utser direktören. Gemensamma nordiska anföranden vid bankgruppens årsmöten är regel.

Också i den afrikanska utvecklingsfonden har det långt institutionaliserade samarbetsmönstret mellan de nordiska länderna följts, med en gemensam nordisk exekutivdirektör som mottar sina nordiska instruktioner genom det land som utsett direktören. I den asiatiska utvecklingsbanken samarbetar de nordiska länderna i en röstgrupp tillsammans med Holland och Kanada. De nordiska länderna samråder och tillställer för närvarande genom Norges försorg exekutivdirektören en gemensam nordisk instruktion. Exekutivdirektören mottar dessutom instruktioner från Holland respektive Kanada och får därefter, vid behov, söka jämska samman de mottagna instruktionerna.

4.2 Bilateralt samarbete

De nordiska ländernas biståndsadministrationer har sinsemellan utvecklat ett samrådsmönster inom vilket handläggare och specialister på olika sektorfrågor och administrativa områden mer eller mindre regelbundet sammankommer i syfte att utbyta erfarenheter och diskutera koordinering av verksamheten. Ofta har de frågor som i detalj tas upp på dessa samrådsmöten tidigare varit uppe t.ex. på biståndschefernas samråd och därifrån delegerats till handläggarnivå. Detta system av relativt regelbundna samrådsmöten kompletteras med informella kontakter per korrespondens och i telefon mellan de berörda handläggarna.

Samrådsmötena på operativ nivå kan indelas i landorienterade samrådsmöten, sektorsamråd och funktionella samråd. Utgångspunkten för de landorienterade möten som har hållits är att införandet av landprogrammering i alla de berörda länderna har ställt den landvis skeende planeringen i fokus och har medfört att en administrativ specialisering etablerats i de olika ländernas förvaltning. De landorienterade mötena har ägnats åt informationsutbyte om biståndet till de olika mottagarländerna, man har diskuterat mottagarens planeringskapacitet och de problem som den eventuellt förorsakar biståndsplaneringen. Det funktionella samrådet är livligast på personalbiståndets och informationsverksamhetens områden. Handläggare av personalbiståndets rekryterings- och utbildningsfrågor håller skilda årliga samrådsmöten. Samråden mellan de nordiska biståndsorganens informationsenheter är synnerligen intensivt. Det ömsesidiga utbytet av material och tjänster torde inom denna del av de nordiska ländernas biståndsverksamhet ha förts längst. Informationsenheternas samrådsmöten äger rum 2 gånger årligen.

Kapitel V

Byggsektorn

1. Inledning

Det nuvarande handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom byggsektorn fastställdes av ministerrådet (bostadsministrarna) den 1 maj 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram som innehåller prioriterade uppgifter för de närmaste åren.

Enligt handlingsprogrammet skall samarbetet för en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna fortsätta. Väsentliga nyheter är att man har utvidgat samarbetet till att omfatta de politiska målsättningarna inom bygglagstiftningen. Andra nyheter är att energisamarbetet har prioriterats högt, att man vill verka för en stärkt nordisk medverkan i det internationella byggsamarbetet och att man vill möjliggöra ett utvidgat samarbete mellan byggföretag i två eller flera länder vid byggexport utom Norden. Samarbetet skall även omfatta bevarandet och förändringen av den befintliga bebyggelsen liksom även frågor rörande arbetsmiljön i byggnader. Det övergripande målet är att man vill försöka nå fram till en gemensam nordisk totalsyn på den bebyggda miljön med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och nybebyggas.

Under 1979 har det pågående samarbetet förts vidare enligt handlingsprogrammet, som har utökats med bostadspolitik som nytt samarbetsområde.

Två nordiska samarbetsorgan med verksamhet inom byggsektorn - NKB och Nordtest - är från och med 1979 institutioner inom ministerrådets allmänna budget, enligt ministerrådets beslut.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i de nordiska samarbetsorganen.

2. Nordiska och internationella samarbetsorgan

2.1. *Ämbetsmannakommittén, ÄK-BYGG*,

som har ansvaret för genomförande och koordinering av byggsamarbetet, har under 1979 fullföljt de målsättningar som man hade ställt i 1977 års handlingsprogram. Man har också tagit upp några nya samarbetsprojekt, bl.a. inom bostadpolitiken. Kommittén har påbörjat utredningsarbetet inom området Målsättning och lagstiftning och har försökt klarlägga de olika samarbetsorganens samt ÄK-BYGG's egen roll i det nordiska byggsamarbetet, bl.a. genom att ta initiativ till kontaktmöten. Förprojekt inom områdena Olycksfall i hemmen, Beständighet, underhåll och ombyggnad samt Tekniska upphandlingsregler har färdigställts.

2.2. NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser,

är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter. NKB har under året arbetat vidare i stort sett efter sitt senaste arbetsprogram som fastställdes 1976 och i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets handlingsprogram samt de projektprogram som med stöd härav utarbetats av Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn. De aktuella projektområdena har under 1979 varit bl.a. bärande konstruktioner för betong, stål och aluminium, brandskydd, inneklimat, enerighushållning samt godkännande och kontroll. En förbättring av den samordning av byggbestämmelserna i Norden som man redan uppnått sker successivt och med utnyttjande av det nivåschema för indelning av bestämmelserna som fastlagts under 1978 möjliggörs ett samarbete oberoende av ländernas skilda administrativa och rättsliga system.

Under 1979 har NKB publicerat riktlinjer för byggbestämmelser rörande ljudisolering (innefattande även ytterväggers ljudisolering), riktlinjer för överordnade last- och säkerhetsbestämmelser samt strukturering av byggregler, NKB's nivåschema.

NKB deltar aktivt i ECE:s arbete rörande harmonisering av byggbestämmelser. Bl.a. deltar en gemensam nordisk representant i arbetet på inneklimatområdet och fortlöpande rapportering sker rörande NKB's aktiviteter.

Samarbetsdiskussioner sker fortlöpande med Nordtest enligt gällande samarbetsavtal.

För NKB-utredningar har ministerrådet under 1979 bidragit till finansieringen av projekt inom områdena regler och kontrollsystem (strukturering av byggbestämmelser), bärande konstruktioner, byggnadstekniskt brandskydd, enerighushållning, inneklimat, måttkrav inkl. tillgänglighet samt godkännande, kontroll och provning.

2.3 INSTA

INSTA-byggs samarbete på byggstandardisering pågår i överensstämmelse med riktlinjerna för detta området. Samarbetsprogrammet omfattar ett 50-tal projekt. Programmet är för närvarande under revidering i samband med arbetet på en ny långtidsplan för standardiseringsarbete inom INSTA-Bygg.

Standardiseringsarbetet finansieras till största delen över de nationella standardiseringsorganisationernas ordinära budgeter. Ministerrådet har under 1979 gett stöd till projekt gällande värmeisolering, handikappstandard, fogar, inredning, toleranser i beskrivningar samt samnordiska regler för betong och betongkonstruktioner.

Under tiden oktober 1978 - juli 1979 har 4 nordiska förslag till byggstandarder utsänts på remiss och 6 förslag har utgivits som standard i ett eller flera länder. Förslagen omfattar fönster, isolerglas, dörrar, tätninglistor, golvmaterial, plattor, lättbetongelementer.

2.4 *NORDTEST*

som är ett samarbetsorgan mellan de centrala provningsinstitutionerna, har framlagt en långtidsplan för perioden 1980-84 inkluderande byggområdet. Av planen framgår att ca. hälften av NORDTEST's behov av projektmedel avser projekt inom byggsektorn.

Byggområdet inom Nordtest bearbetas i fackgrupperna Bygg, Brand, Akustik och Buller samt VVS. Dessutom genomförs vissa projekt på byggområdet som svårigen kan passas in under en av fackgrupperna genom direkt styrning från Nordtest's styrelse.

Nordtest har under 1979 slutfört 52 projekt inom byggområdet och 53 projekt är under arbete.

Inom byggområdet har hittills 118 metoder registrerats som Nordtest-metoder.

Utredningarna om ömsesidigt godkännande av provningsresultat har hittills resulterat i "Nordtest guidelines for the acceptance of test results".

Under perioden 1980-84 räknar man med att det genomförs ett par nordiska symposier inom byggområdet, samt ett par nationella seminarier.

2.5 *NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp,*

har hållit ett nordiskt byggforskningsmöte på Island, där byggforskningens målsättning och medel diskuterades. NBS's kontakt- och arbetsgrupper arbetar vidare på områdena samhällsplanering, samhällsekonomi, förvaltning, byggplatsens arbetsmiljö, sanitet, provning och energi. Ett nytt projekt om socialt bostadsbygge och boendedemokrati i Norden har påbörjats. NBS är involverad i förberedelserna till Nordisk Byggdag 1980 i Stockholm och har nära kontakt med arbetet i CIB, Conseil International du Batiment.

Ministerrådet har beviljat stöd till projekt inom NBS-energi, NBS-förvaltning, NBS-byggplatsens arbetsmiljö samt till projektet om socialt bostadsbygge och boendedemokrati.

2.6 *Nordkalottkommittén, NKK*

Inom Nordkalottkommittén, NKK, har en arbetsgrupp (byggarbetsgruppen) arbetat med ett projekt som behandlar marknadsföring av byggprodukter. Projektet har hittills resulterat i två utredningar, vilka kartlägger möjligheter till ett gemensamt agerande inom trähussektorn på Nordkalotten för att tillsammans bearbeta potentiella marknader. Förstudier angående alternativa marknader har påbörjats.

2.7 *Samarbete förekommer dessutom i ett flertal nordiska branschorgan*

De nordiska länderna samverkar i internationellt byggsamarbete, bl.a. det som pågår inom FN och dess europaorgan ECE om bosättning, samhällsplanering och byggande samt inom ISO om byggstandarder,

CIB om byggforskning och inom RILEM om byggnadsmaterial och provningsmetoder.

3. Projektverksamheten

3.1 Målsättning och lagstiftning

ÄK-BYGG har påbörjat ett utredningsarbete för att få fram nationella översikter av pågående och planerad bygglagstiftning med avsikt att finna ämnesområden och frågor som det kan vara nyttigt att studera samnordiskt.

Projektet Strukturering av byggregler har avslutats 1979 med utgivande av en NKB-rapport härom. Det fortsatta samarbetet på olika projektområden sker med ledning av denna rapport (se punkt 2.3).

3.2 Beständighet, underhåll och ombyggnad

Ett samarbetsprogram, initierat av ÄK-BYGG, har utarbetats under 1979.

Som fortsättning på föregående påbörjas ett NKB-projekt vars syfte är bl.a. att klarlägga vilka krav som bör ställas vid ombyggnad av fastighet och på byggnaders och byggnadsdelars beständighet, underhåll och drift.

Ett NBS-projekt avseende produktionsteknik och organisationsförhållanden vid ombyggnad har startats under 1979.

3.3 Bärande konstruktioner

Sedan arbetet med det överordnade säkerhetssystemet för bärande konstruktioner slutförts och de nordiska riktlinjerna utgivits som NKBskrift har arbetsgruppen ombildats till en samordningsgrupp inom konstruktionsområdet för nordiska och internationella organ. Utskottet skall bl.a. vara behjälpligt med implementering av riktlinjerna för last- och säkerhetsbestämmelser.

Ett första utkast till riktlinjer för stål- och aluminiumkonstruktioner diskuteras för närvarande i ett särskilt NKB/INSTA-utskott.

På betongområdet har NKB, Nordiska betongkommittén, slutfört en första del av sitt arbete och presenterat resultatet i en skrift "Riktlinjer för betongbestämmelser". Samarbetet inom kommittén skall fortsätta med målsättning att åstadkomma likadana regler för beräkning samt utförande och kontroll av betong och betongkonstruktioner.

3.4 Säkerhetsfrågor

I ÄK-BYGG:s regi har under 1979 utarbetats en rapport, som ger en kritisk värdering av de resultat som de senaste årens registrering av hem- och fritidsolyckor i Norden har givit.

Ett NKB-projekt avseende Skydd mot olycksfall har påbörjats under 1979 bl.a. på grundval av föregående rapport.

Det 1978 påbörjade NBS-projektet rörande arbetsmiljön på byggarbetsplatser har fortsatt.

De alltmer aktuella diskussionerna i de nordiska länderna av frågor rörande hälsofarliga ämnen har observerats och ger anledning till diskussioner om nordiskt samarbete. Förutom det arbete som pågår beträffande luftkvaliteten på inneklimatområdet kan det bli aktuellt med ett projekt rörande hälsofarliga material i byggnader. En första kartläggning av nordiska aktiviteter på detta område har genomförts.

3.5 Energihushållning och inomhusklimat

Ett samarbetsprojekt om informationsutbyte rörande energibesparing inom befintlig bebyggelse har påbörjats 1978 och två rapporter har utkommit som behandlats på bostadsministermötet.

Arbetet på vissa delprojekt har fortsatt under året. Sålunda har avslutande rapporter lämnats för uteklimatdata och värmetilskott samt angående värme- och ventilationsinstallationers egenskaper och passning. En uppföljning av delprojektet om byggnadstäthet och energiekonomiska installationer har igångsatts och arbetet med byggnadshelhetsinriktade bestämmelser med värderingsmodeller pågår.

På inneklimatområdet pågår arbetet med förslag till riktlinjer för luftkvalitet och termiskt klimat.

Ett standardiseringsprojekt avseende värmeisolering har påbörjats.

3.6 Godkännande, kontroll och provning

Arbetet i projektets två arbetsgrupper, godkännande- och kontrollgruppen samt juristgruppen, har fortsatt under året, och som pilotprojekt har avtalsutkast för dörrar och för tillverkningskontroll av armeringsstål presenterats i rapporter. Utredningarna siktar mot ett generellt internordiskt avtal om ömsesidigt accepterande av godtagna produkter, metoder, lösningar och betingelser respektive officiell tillverkningskontroll och provningsresultat.

3.7 Upphandlingsregler

Ett samarbetsprojekt om tekniska upphandlingsregler har utarbetats under 1979.

3.8 Samnordisk byggexport

En utredning om möjligheterna till samarbete mellan privata byggnadsföretag i Norden vid export av större byggprojekt till ett tredje land har pågått under 1979. Projektet koordineras med ett mera omfattande ministerrådsprojekt avseende projektexport.

3.9 Bostadspolitik

Ett utredningsprojekt angående bostadssubventioner och bostadskostnader i Norden har påbörjats under 1979. Likaså ett projekt rörande socialt bostadsbygge och boendedemokrati har påbörjats under 1979.

Kapitel VI

Finans- og valutapolitik

1. Indledning

Gennem møder mellem de nordiske landes finansministre, Embedsmandskomitéen for valutaspørgsmål og finansielle spørgsmål samt øvrige kontakter følger de nordiske lande nøje udviklingen på det valutapolitiske og finansielle område. Gennem disse kontakter er det muligt at løse konkrete sager samt koordinere de nordiske landes deltagelse i det internationale samarbejde på området.

2. Det nordiske økonomiske forskningsråd

I februar 1978 besluttede Ministerrådet (samarbejdsministrene), at der burde igangsættes et udredningsarbejde vedrørende de økonomiske hovedproblemer, specielt i nordisk sammenhæng, idet Ministerrådet ønskede yderligere at styrke samordningen af den økonomiske politik i Norden og skabe et stærkere grundlag for nordisk indflydelse på den internationale økonomiske udvikling.

På baggrund heraf tog de nordiske finansministre initiativ til et udredningsarbejde, hvis første resultat, en rapport med titlen: "De nordiska ländernas ekonomiska samberoende", blev behandlet på et møde i februar 1979 mellem de nordiske stats- og finansministre og senere fremlagt for Nordisk Råd.

På det nævnte møde mellem de nordiske stats- og finansministre var der enighed om, at det nordiske samarbejde vedrørende den økonomiske politik burde styrkes, og at mulighederne og behovet for et sådant nærmere samarbejde skulle udredes yderligere. Det blev endvidere fremhævet, at den økonomiske politik i de nordiske lande i 80-årene vil blive stillet overfor store og delvis nye udfordringer og krav. Stats- og finansministrene var enige om, at et udvidet nordisk samarbejde forøger mulighederne for at opnå en positiv økonomisk udvikling, samt at der vil være behov for i fællesskab at gennemføre indgående analyser og studier af såvel de aktuelle som fremtidige økonomiske problemer og muligheder. På den baggrund var der på mødet mellem stats- og finansministrene enighed om at tage initiativ til oprettelse af et nordisk økonomisk forskningsråd, der skal iværksætte analyser og udredninger om den gensidige økonomiske afhængighed mellem de nordiske lande og forudsætningerne for et nærmere samarbejde både vedrørende stabiliseringspolitikken og de langsigtede tilvækstspørgsmål.

De nordiske landes finans/økonomiministerier arbejder videre dels med spørgsmålet om en tillægsrapport til den nævnte rapport om de nordiske landes gensidige økonomiske afhængighed og dels med spørgsmålet om mandat for og udformning af det nordiske økonomiske

forskningsråd. Tillægsrapporten* behandlede på et finansministermøde i november 1979. Det er hensigten, at det nordiske økonomiske forskningsråd skal indlede sin virksomhed i 1980.

3. Arbejdet i Embedsmandskomiteen for valutaspørgsmål og finansielle spørgsmål (rek nr 2/1979)

I Embedsmandskomiteen drøftes bl a spørgsmål i relation til Valutafonden, den internationale økonomiske situation og den økonomiske og valutamæssige udvikling i de nordiske lande. Embedsmandskomiteen har udvidet sin mødevirksomhed i 1979 for at effektivisere samarbejdet vedrørende disse spørgsmål.

Embedsmandskomiteen har på sine møder i 1979 drøftet spørgsmålet om videreførelse og udvidelse af det nordiske valutapolitiske samarbejde

*Tillægsrapporten vedlægges som bilag

med basis i rek nr 2/1979. En rapport om mulighederne for et udvidet nordisk valutapolitisk samarbejde blev færdigbehandlet på et møde i Embedsmandskomiteen den 23. november 1979. Rapporten blev drøftet på nordisk finansministermøde den 29.-30. november i Stockholm og vil blive fremlagt på Nordisk Råds 28. session 1980.

I bestyrelsen for Valutafonden er de nordiske lande, som tidligere, repræsenteret ved en fælles eksekutivdirektør og stedfortræder for eksekutivdirektøren. Repræsentationen roterer mellem de nordiske lande. Det samme gælder den fælles repræsentation i Valutafondens Interimskomite og Valutafondens og Verdensbankens fælles Udviklingskomite.

Kapitel VII

Handelspolitik

Indledning

Gennem handelschefsmøderne (møder mellem de cheftjenestemænd i de nordiske landes ministerier, som har ansvaret for handelspolitiske spørgsmål) og møderne i Embedsmandskomiteén for handelspolitiske spørgsmål eller ved andre kontakter følger de nordiske lande udviklingen på det handelspolitiske område.

Ministerrådet lægger stor vægt på, at de hyppige kontakter mellem de nordiske administrationer på det handelspolitiske område fortsætter, idet det herigennem er muligt at løse praktiske problemer og konkrete sager, ligesom man på denne måde i videst muligt omfang søger at samordne de nordiske landes forberedelser og holdninger i internationale fora. Gennem dette samarbejde mellem de nordiske lande har man opnået, at Norden er blevet et begreb i forskellige internationale fora, og at de nordiske landes synspunkter har kunnet fremføres med større vægt i de diskussioner på de økonomiske og handelspolitiske områder, som føres i forskellige internationale fora. Dette har været til gavn for alle de nordiske lande.

1. Den økonomiske udvikling i de nordiske lande

Udviklingen på dette område vil blive belyst gennem en oversigt over de vigtigste økonomiske foranstaltninger og hovedtræk i udviklingen i de enkelte lande.

Danmark

De internationale råvareprisstigninger, herunder i særlig grad den kraftige forhøjelse af oliepriserne, bidrog i 1979 til en betydelig forøgelse af underskuddet på betalingsbalancens løbende poster, og også i 1980 skønnes der at blive tale om et fortsat stort – og formentlig i forhold til 1979 omtrent uændret – underskud. Efter at der i 1979 skete en moderat opgang i bruttonationalproduktet, forudses i 1980 under indtryk af en restriktiv økonomisk politik en markant afsvækkelse af væksten i produktion og efterspørgsel. På denne baggrund ventes ledigheden i 1980 efter et fald i 1979 på ny at stige. Især som følge af afgiftsforhøjelser og importprisstigninger udviste forbrugerpriserne gennem 1979 en meget betydelig stigning, men i løbet af 1980 skulle der være udsigt til en noget lavere prisstigningstakt.

I 1979 indtraf en markant forøgelse af underskuddet på betalingsbalancens løbende poster, der for året som helhed skønnes at ville andrage godt 13 mia kr. mod 7,7 mia kr. i 1978. Forringelsen kan i betydelig grad henføres til den forstærkede opgang i internationale råvarepriser,

herunder særlig de meget kraftige olieprisstigninger. Endvidere har den fortsatte opgang i nettorentebetalinger og andre overførsler til udlandet bidraget til forøgelsen af det løbende betalingsbalanceunderskud. Industrieksporten har samtidig - påvirket af en stærkere vækst på de danske afsætningsmarkeder - udvist en forøget vækst.

Efter sammenbrud i overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked blev de gældende overenskomster for private og offentligt ansatte i marts ved lov forlænget stort set uændret for en 2-årig periode, ligesom der ved samme lejlighed gennemførtes en begrænsning af virksomhedernes adgang til prisforhøjelser i en 2-årig periode. I juni 1979 blev bl.a. vedtaget betydelige forhøjelser af en række afgifter særlig på energiområdet, og for 1980 blev aftalt en begrænsning af væksten i de offentlige udgifter.

Væksten i bruttonationalproduktet (opgjort i faste priser) skønnes i 1979 at blive ca. 2½ pct. mod 1 pct. i 1978. De væsentligste vækstimpulser er udgået fra den offentlige sektors køb af varer og tjenester samt fra eksporten. Det private forbrug voksede i årets første halvår kraftigt, men den forstærkede vækst i importpriserne samt afgiftsforhøjelserne ved midten af året ventes i andet halvår at resultere i en væsentlig nedgang i husholdningernes reale disponible indkomst, således at det private forbrug opgjort i faste priser for året som helhed formentlig kun vil vise beskedent stigning i forhold til 1978. Boligbyggeriet og de faste erhvervsinvesteringer skønnes i 1979 at have udvist et mindre fald.

Ikke mindst som resultat af den 1. januar 1979 indførte efterlønsordning, i henhold til hvilken arbejdsløshedsforsikrede lønmodtagere, der efter det fyldte 60. år træder ud af arbejdsstyrken, modtager delvis kompensation for indkomstbortfaldet, har det gennemsnitlige niveau for ledigheden i 1979 ligget væsentligt under niveauet i 1978. For 1979 som helhed skønnes ledigheden (målt i fuldtidspersoner) at beløbe sig til ca. 165.000 mod 185.000 i 1978.

Stigningen i forbrugerpriserne fra 1978 til 1979 har været ca. 10 pct. svarende til stigningen fra 1977 til 1978. Igennem 1979 lå stigningstakten som følge af afgiftsforhøjelserne og importprisstigningerne dog højere.

En forudsigelse af konjunkturforløbet i 1980 er omgivet med mere end sædvanlig usikkerhed. Det synes dog klart, at der kan ventes en betydelig afmatning i produktion og efterspørgsel, og bruttonationalproduktet (opgjort i faste priser) forudses kun at vise en svag om overhovedet nogen stigning fra 1979 til 1980. På baggrund af mindsket vækst på eksportmarkederne regnes der med en afsvækket eksportstigning. Det private forbrug skønnes at vise en real nedgang i forhold til 1979. Stigningstakten i den offentlige sektors efterspørgsel efter varer og tjenester ventes på baggrund af finanslovsforslaget for 1980 samt

begrænsningen af de kommunale udgifter aftalt i juni 1979 afsvækket mærkbart i forhold til udviklingen i 1979. De forringede afsætningsmuligheder på inden- og udenlandske markeder forudses at føre til nedgang i de faste erhvervsinvesteringer. På baggrund af konjunkturafmatningen regnes der med en stigning i det gennemsnitlige antal ledige til ca. 200.000, svarende til 7½ pct. af den samlede arbejdsstyrke.

En fortsat forringelse af rente- og transfereringsbalancen ventes at være medvirkende til, at betalingsbalanceunderskuddet i 1980 – trods stagnation i den mængdemæssige import som følge af den indenlandske konjunkturafmatning – formentlig vil blive af samme størrelsesorden som i 1979. Det er herved forudsat, at bytteforholdet kun forringes svagt i 1980, men det må tilføjes, at den usikre internationale konjunktursituation gør det meget vanskeligt at skønne over udviklingen i importpriserne. Forbrugerpriserne antages for 1980 i forhold til 1979 at vokse med 10-11 pct., omend stigningen gennem 1980 ventes at blive mindre end gennem 1979.

Finland

Den ekonomiska aktiviteten i Finland blev livligare under senare hälften av 1978 efter en lång stagnationsperiod. Uppsvinget åvågabragtes i första hand av en fördelaktig exportutveckling. Härtill bidrog en nedgång i inflationstakten och en avsevärd förbättring av priskonkurrensförmågan till följd av de nordiska devalveringarna under 1977 och 1978. Finanspolitiken var efterfrågefrämjande och penningmarknaden lätt på grund av överskott i bytesbalansen och statlig upplåning utomlands. Dessa omständigheter har lett till en återhämtning i den inhemska efterfrågan, som nu för första gången på länge har bidragit till accelerationen i produktionstillväxten. Den stora arbetslösheten har minskat sedan årsskiftet 1978/1979.

Den inhemska bruttoproduktens volym växte 1979 uppskattningsvis 7% från föregående år, vilket sannolikt är den högsta siffran för industriländerna. Den utländska efterfrågans tillväxttakt ökade under förra hälften av året och var betydande också under den senare hälften. I synnerhet skogsindustrins export har vuxit snabbt. Den privata konsumtionen stöds av nedgången i inflationstakten och den gradvisa förbättringen i sysselsättningen, ävensom av den lättare tillgången på kredit. Den i åratal tillbakahållna privata konsumtionsefterfrågan beräknas på årsnivå öka inemot 5%. En treårig minskning i investeringarna verkar vara förbi. De fasta investeringarna påverkas positivt av ökat kapacitets utnyttjande – skogsindustrin är redan vid kapacitetstaket. Också lönsamheten håller på att förbättras, vilket gör det möjligt att minska fabriksindustrins stora skuldsättning. Regeringen stiumulerar investeringar genom skattepolitiska och andra åtgärder. Den omständigheten, att en betydande del av den finländska exporten har fördel av stig-

ningen i råvarupriserna, lindrar den ekonomiska belastningen av uppgången i priserna på importerad energi. Bytesförhållandet väntas därför försämrats endast litet. Bytesbalansen beräknas visa ett överskott också under 1979.

Den snabbare produktionsökningen torde inte ännu i någon högre grad verka pris- och kostnadsdrivande, men inflationstakten kan småningom stiga till en nivå som är nära medeltalet för OECD-länderna. Förbättringen i arbetsmarknadsläget fortsätter, och årsgenomsnittet för arbetslöshetsgraden väntas minska till något över 6%, vilket emellertid fortfarande är en för finländska förhållanden mycket hög nivå.

Det försämrade internationella läget till följd av störningar på oljemarknaderna kan ha allvarliga återverkningar på den ekonomiska utvecklingen i Finland under 1980. Stigningen i inflationstakten utomlands har tillväxthämmande verkningar, då den minskar efterfrågan på finländska exportprodukter och rubbar pris- och kostnadsjämvikten. Trots detta förutspås totalproduktionen i Finland 1980 stiga 4% och arbetslöshetsgraden sjunka till 5% av arbetskraften.

Island

Den islandske økonomis udvikling i 1979 og udsigterne for 1980 er præget af på den lysere side det forhold, at beskæftigelsen ikke er blevet væsentligt truet samt af at der på produktionssiden er tale om nogen stigning. I den første halvdel af 1979 er der yderligere tale om det forhold, at vare- og tjenstebalancen kun har udvist et mindre underskud. På den mørkere side har olieprisernes drastiske stigning i de sidste tolv måneder medført at bytteforholdet er blevet væsentligt forværret i 1979, eller med 11-12 procent i forhold til 1978 og der ventes på nuværende tidspunkt ingen forbedring i løbet af 1980. Disse forhold har medført kraftige prisstigninger samtidig med at betalingsbalancens stilling er blevet svækket.

Inflationstakten har som følge heraf udvist en stigning i løbet af 1979, og ventes at være oppe på over de 50 procent ved udgangen af 1979. Men inflationens optakt skyldes ikke alene olieprisernes stigning idet der fra statsfinansernes og pengemarkedets side ikke er ført en så kraftig efterspørgselshæmmende politik at olieprisernes virkning kunne modvirkes. Statsfinanserne ventes således at udvise et underskud i 1979. Udviklingen i pengeforholdene er præget af en stærk forøgelse af udlån og pengemængde trods omfattende indgreb fra lovgivningens side ved forhøjelse af renter m.m. Også pris- og indkomstpolitikens virkning har bidraget til en stærkere inflationstakt end ventet ved årsskiftet 1978/1979.

Ifølge sidste prognoser ventes BNP at stige med 2 procent i 1979, men på grund af forværret bytteforhold ventes der et fald i nationalindkomsten på nær 1 procent. Eksportproduktionen ventes at stige med 6 pro-

cent i 1979 hvilket skyldes især fiskeriproduktionens lidt kraftigere stigning end før ventet. Den indenlandske efterspørgsel – eksklusive lagerforandringer – ventes at stige med 2 procent i 1979, idet det private forbrug ventes at stige med 1-2 procent medens bruttoinvesteringer formentlig falder med 6 procent fra 1978 målt i faste priser. Vareeksporten ventes at stige med 2½ procent medens vareimporten formentlig vil blive 3 procent mindre volumenmæssigt end i fjor. Dette medfører at der trods bytteforholdets fald mellem 1978-1979 bliver tale om et overskud på handelsbalancen i 1979. På grund af et underskud på tjenestebalancen ventes der et mindre underskud på den samlede vare- og tjenestebalance eller på 0,5 procent af BNP.

Som før nævnt ventes inflationstakten at ligge på over de 50 procent ved udgangen af 1979, medens der i årsgennemsnit mellem 1978 og 1979 bliver tale om en stigning på 44 procent. Løntakster ventes at stige med 42 procent i gennemsnit mellem 1978 og 1979, hvorfor de reelle løntakster formentlig bliver noget lavere i 1979 end i gennemsnit i 1978. De reelle disponible indtægter ventes imidlertid at være på omtrent samme niveau som i 1978.

Udsigterne for 1980 må bedømmes som højst usikre med olieprisernes udvikling som den dominerende faktor. Regeringens økonomiske politik i de kommende måneder er endnu ikke udformet idet statsbudgettet for 1980 og kredit- og investeringsbudgettet ikke er blevet fremlagt på dette tidspunkt. Regeringen fremsatte imidlertid i et omfattende stabiliseringsprogram lovfæstet i april 1979 de retningslinier man ville følge med hensyn til den økonomiske politik i de kommende år hvor hovedvægten ville blive lagt på stabilisering af økonomien på længere sigt.

Norge

I årene 1975-1977 fant det sted en sterk økning i Norges driftsunderskudd overfor utlandet. Dette skyldtes svake internasjonale konjunkturer, en ekspansiv økonomisk politikk innenlands og en klar forverring i Norges relative konkurranseevne. I det økonomiske opplegg for 1979 la Regjeringen opp til å fortsette stabiliseringspolitikken fra 1978.

Et hovedmål for 1979 har vært en fortsatt bedring av norsk industris internasjonale konkurranseevne. Pris- og inntektsstoppen som ble innført i september 1978 har ført til en klar reduksjon i pris- og inntektsveksten. Konsumprisene ventes å vil stige med mindre enn 5% i 1979 sammenliknet med 8,1% i 1978. Målt med arbeidskostnader pr. produsert enhet kan norsk industris konkurranseevne i 1979 således blir bedret med 8-9% i forhold til våre viktigste handelspartnere.

Opplegget for penge- og finanspolitikken i 1979 har vært å understøtte pris- og inntektspolitikken, opprettholde den fulle sysselsettingen og redusere underskottet i utenriksøkonomien.

Veksten i offentlig etterspørsel er begrenset. En har søkt å redusere

omfanget av de selektive støttetiltakene overfor enkeltbransjer, holdt igjen på statsbankenes innvilgningsrammer samt ført en restriktiv politikk overfor forretnings- og sparebankene. Formålet har vært å redusere det underliggende prispresset i økonomien, bidra til nødvendige omstruktureringer i industrien og redusere veksten i importen. En har også i 1979 lagt spesiell vekt på å fremme den private sparing ved å holde igjen på bankenes utlån til konsumformål.

En høyere internasjonal vekst og bedringen i Norges konkurranseevne ventes i 1979 å føre til en volumvekst i tradisjonell norsk eksport på 12,5%. Råolje-eksporten ventes i 1979 i volum å ligge 22% over nivået i 1978. Innstrammingen i den økonomiske politikk ventes å gi som resultat en vekst i den innenlandske etterspørsel på bare 1,8%. Husholdningenes disponible realinntekt vil i gjennomsnitt kunne bli uendret i 1979. Med en viss reduksjon i spareraten ventes likevel det private konsum å ville øke med omlag 1,5%. Både offentlige og private investeringer ventes i 1979 å synke i volum sammenliknet med 1978. Industriens investeringer alene kan falle med 15%.

Den meget moderate innenlandske etterspørsel innebærer at samlet import av varer målt i faste priser bare vil øke med 1,6% i 1979. Import utenom skip-boreplattformer og olje vil imidlertid stige med 6,9%. Denne relativt høye vekstraten må sees i sammenheng med at en i 1978 bl.a. p.g.a. lagernedbygging hadde en nedgang i importvolumet på 8,6% for de samme varegruppene. Den registrerte arbeidsledigheten ventes i gjennomsnitt i 1979 å ville ligge på 1,5%. Driftsunderskuddet overfor utlandet antas å bli 8 milliarder kroner mot 11 milliarder i 1978 og 26 milliarder i 1977. Bruttonasjonalproduktet i faste priser ligger an til å ville øke med 3% fra 1978 til 1979.

I det økonomiske opplegg for 1980 tar en sikte på en ytterligere bedring i Norges internasjonale konkurranseevne og reduksjon i nettogjeldsøkningen, samtidig som full sysselsetting opprettholdes. Da pris- og lønnsstoppen vil opphøre fra 1. januar 1980, vil eventuelt supplerende tiltak bli satt inn for å nå dette målet. Den innenlandske etterspørsel vil øke noe mere neste år enn i 1979. Det er spesielt investeringsetterspørselen som vil ta seg opp. Eksport og import av tradisjonelle varer anslås i volum å ville øke med omlag 4% i 1980. Da olje-eksporten også neste år vil øke sterkt, anslås underskuddet på driftsbalansen å vil bli redusert til i underkant av 2 milliarder kroner. Veksten i brutto nasjonalproduktet fra 1979 til 1980 er anslått til 4,2%. Holder en olje og skipsfartssektoren utenfor er veksten anslått til 2,3%.

Sverige

Den svenska ekonomin präglades av en stark inhemsk efterfrågetillväxt 1979. Efterfrågan från utlandet var samtidigt fortsatt god. För helåret 1979 beräknas bruttonasjonalprodukten (BNP) ha ökat med drygt 4%.

en klart snabbare tillväxt än 1978. Sysselsättningen steg i ungefär samma takt som utbudet av arbetskraft, varför arbetslöshetsandelen låg kvar på i stort sett oförändrat procenttal från 1978, ca. 2%.

Varuexporten har utvecklats förhållandevis gynnsamt under tvåårsperioden från första halvåret 1977 t.o.m. första halvåret 1979. Konkurrensförmågan hos exportföretagen har förbättrats främst som en följd av devalveringarna 1977 och löneavtalet för 1978 och 1979. Exporten av bearbetade varor beräknas ha ökat med ca 9% 1979. Ökningstakten för den totala varuexporten dämpades dock av den svagare utvecklingen på råvarusidan. Här invercade begränsningarna i utbudet av massa och trävaror hämmande. För den totala exporten beräknas ökningen 1979 ha uppgått till ca 7%, en något lägre takt än 1978 då ca 8% noterades.

Konsumentpriserna har påverkats av de starkt höjda oljepriserna. För perioden december 1978 till december 1979 anges uppgången i konsumentprisnivån till ca 9%. Denna ökningstakt ligger en dryg procentenhet över den för motsvarande period ett år tidigare. Den av oljeprishöjningarna påspädda inflationstakten gjorde det omöjligt att hålla prisstegringarna lägre än vad som förutsattes i den i löneavtalet inbyggda prisklausulen, som medgav omförhandlingar om konsumentpriserna ökade med mer än 5% mellan december 1978 – oktober 1979. Trots de snabbare prisökningarna ser hushållens reall disponibla inkomster ut att ha ökat med ca 2%. För löneinkomsten efter skatt antas en real ökning om ca 1,5%, jämfört med en minskning på drygt 3,5% 1978.

Dessa förhållanden speglades i utvecklingen av den privata konsumtionen. Denna låg första halvåret 1979 3% över nivån för första halvåret 1978. För helåret 1979 beräknas konsumtionstillväxten till ca 3%, efter att ha minskat med sammanlagt 1,5% 1977 och 1978. Utvecklingen 1979 innebär att sparkvoten har gått ned något.

Den offentliga konsumtionen beräknas totalt ha ökat med ca 4,5% 1979. Detta var främst en följd av den kommunala expansionen, som 1979 uppskattas till ca 5,5% och 1978 till ca 5%. I de kommunala utgifterna ryms en ökad volym beredskapsarbeten.

Under loppet av 1979 vände utvecklingen vad gäller de fasta investeringarna. Ökningen anges till ca 6% 1979, efter nedgångar under fyraårsperioden 1974-1978. Industriinvesteringarnas ökningstakt beräknas till 4 å 5%, vilket var ett starkt omslag från 1978 då en minskning på ca 18% noterades. Bostadsinvesteringarna ökade något 1979. För att undvika överhettning på byggmarknaden har beslut fattats om att skjuta fram vissa projekt till 1980.

Den lageravveckling, som började första halvåret 1977 fortsatte 1978 och i lägre takt 1979. Denna avsaktning innebär att lagerutvecklingen 1979 totalt sett gav ett efterfrågetillskott.

Den samlade inhemska efterfrågan utvecklades positivt 1979, då ökningen beräknas till ca 3%, i motsats till 1978 då en marginell nedgång

noterades. Den totala importökningen uppskattas till ca 12% 1979, ett kraftigt omslag från året dessförinnan. Importen av bearbetade varor, särskilt verkstadsprodukter, ökade starkt. Störst uppgång noterades dock för importen av petroleumprodukter, vilket beror på dels ökat kapacitetsutnyttjande i raffinaderierna, dels på en lageruppbyggnad.

Handelsbalansen förstärktes kraftig 1978, då ett överskott på nästan 5,5 miljarder noterades. De öförutsett stora prishöjningarna på råolja och petroleumprodukter våren och sommaren 1979 medförde att utrikesthandels saldo åter blev negativt. Handeln med råolja och petroleumprodukter beräknas ha resulterat i ett underskott på över 22 miljarder. Överskotten i handelsutbytet för övriga råvaror resp. för bearbetade varor kunde inte uppväga detta. Underskottet antas ha uppgått till ca. 2,5 miljarder.

Den rapport betalningsbalansdelegationen publicerade i december 1979 pekade på att tjänsteexporten var underskattad både 1977 och 1978. Bytesbalansens underskott 1978 borde analogt härmed reduceras med mellan 2,5 och 5 miljarder. För 1979 finns ännu inte motsvarande korrigering gjord. Men till följd av bl.a. ökade transfereringar vidgades underskottet i bytesbalansen jämfört med 1978.

2. Udviklingen i den nordiske samhandel 1978/79

Som udgangspunkt må det nævnes, at selv om den internationale recession til en vis grad har påvirket de nordiske landes udenrigshandel også i 1979, har der kunnet konstateres betydelige positive ændringer i de nordiske landes samhandel med omverdenen.

I nedenstående tabeller gives en oversigt over den nordiske samhandel, samt de nordiske landes handel med EFTA, EF og Verden i 1977, 1978 og første halvår 1979.

Til trods for de vanskeligheder, som den internationale økonomiske udvikling har givet, er den nordiske samhandel vokset fra 1977 til 1978, hvilket fremgår af tabel I.

Hvad angår den nordiske samhandel i 1. halvår 1979 ses denne, tabel II, at have ændret sig i forhold til 1. halvår 1978, dog med visse variationer landene imellem.

Ser man på Nordens samhandel med Verden under eet, kan det konstateres, tabel I, at Nordens import fra Verden er forøget ganske beskedent fra 1977 til 1978, mens Nordens eksport til Verden i samme periode er steget ganske betydeligt. Anskues Nordens samhandel med Verden fra en værdimæssig synsvinkel, ses det, at Nordens import fra Verden i 1978 var større end Nordens eksport til Verden. Norden har med andre ord haft et handelsunderskud i forhold til Verden som helhed, og dette underskud har været af størrelsesordenen 1.625 mio US\$. I 1977 var dette underskud på 8.420 mio US\$, hvilket betyder, at der, regnet i

årets priser, har været tale om en meget betydelig reduktion i Nordens handelsunderskud overfor Verden under eet.

Ser man på Nordens samhandel med EF, fremgår det af tabel I, at Nordens eksport til EF relativt er vokset meget mere end Nordens import fra EF. Anskues Nordens samhandel med EF fra en værdimæssig synsvinkel, ses det, at Norden i 1978 har haft et overskud i samhandelen med EF på 0.065 mio US\$, mens der for 1977 var tale om et underskud på 4.357 mio US\$, hvilket betyder, at der, regnet i årets priser, har været en gunstig udvikling i Nordens handelsbalance overfor EF.

Sammenfattende kan det konstateres, at der i perioden 1977 til 1978 har været tale om en vis stigning i Nordens import fra de nordiske lande. Denne stigning har dog været mindre end den relative stigning i Nordens import fra EF, men større end den relative stigning i Nordens import fra Verden. For så vidt angår eksporten har stigningen i Nordens eksport til de nordiske lande været ganske betydeligt mindre end den relative stigning i eksporten til EF og Verden. Endvidere må det konstateres, at Norden i 1978 har haft et handelsoverskud overfor EF, og at handelsunderskuddet overfor Verden har været ganske betydeligt mindre end i 1977. Der kan således konstateres en positiv udvikling i Nordens samhandel med den øvrige Verden.

Der gøres opmærksom på, at der ved omregningen til US\$ er blevet anvendt et gennemsnit af de omregningskurser, der publiceres i OECD's publikation *Statistics of Foreign Trade*. Dette betyder, at forandringer i valutakurserne påvirker de resultater, som fremgår af tabellerne. Man skal med andre ord være varsom med at tillægge tallene i tabellerne alt for stor betydning, grundet valutakursændringerne.

Tabel I. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1977 og 1978 og procentvis ændring 1977—1978.

Mill. US-dollar

Import	Fra:												Import fra Norden i % af samlede import 1977—78
	Norden			EFTA			EF			Verden			
	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	
Rapporterende land													
Til: Danmark	2 789	3 074	10,3	3 260	3 659	12,2	6 321	7 303	15,5	13 266	14 765	11,3	20,8
Finland	1 510	1 577	4,4	1 593	1 657	4,0	2 626	2 802	6,7	7 622	7 855	3,1	20,1
Island	176	203	15,3	125	151	20,8	289	319	10,4	608	678	11,5	29,9
Norge	3 521	3 337	+5,2	3 203	3 007	+6,1	5 840	5 160	+11,6	12 891	11 483	+10,9	29,1
Sverige	3 726	3 840	3,1	3 270	3 355	2,6	10 238	10 501	2,6	20 135	20 513	1,9	18,7
Norden	11 722	12 032	2,6	11 451	11 829	3,3	25 313	26 085	3,1	54 522	55 293	1,4	21,8

Eksport	Til:												Eksport til Norden i % af samlede eksport 1977—78
	Norden			EFTA			EF			Verden			
	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	
Rapporterende land													
Fra: Danmark	2 449	2 594	5,9	2 770	2 984	7,7	4 435	5 616	26,6	10 068	11 845	17,7	21,9
Finland	1 925	2 040	6,0	1 843	1 912	3,7	2 782	3 264	17,3	7 677	8 551	11,4	23,9
Island	42	48	14,3	75	84	12,0	154	209	35,7	512	650	27,0	7,4
Norge	1 981	1 924	+2,9	1 592	1 534	+3,6	4 766	6 794	42,6	8 729	10 894	24,8	17,7
Sverige	5 417	5 504	1,6	4 360	4 388	0,6	8 819	10 266	16,4	19 116	21 727	13,7	25,3
Norden	11 814	12 110	2,5	10 640	10 901	2,5	20 956	26 150	24,8	46 102	53 668	16,4	22,6

Kilde: Nordisk statistisk årsbok

Tabel II. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1979 og ændring for tilsvarende periode 1978.
Mill. US-dollar

<i>Import</i>										Import fra Norden i % af total
Rapporterende land	Fra:	EFTA		EF		Verden				
	Norden	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %		
Til: Danmark	1 843,3	19,5	2 149,9	19,8	4 354,7	24,8	8 627,2	22,6	21,4	
Finland	1 003,1	28,8	1 064,1	29,5	1 807,0	32,3	4 825,4	30,7	20,8	
Island	101,8	2,7	81,6	13,0	160,9	4,9	352,8	6,1	28,9	
Norge	1 798,0	7,8	1 645,2	7,9	2 880,8	8,4	6 243,2	5,0	28,8	
Sverige	2 437,8	34,8	2 091,6	34,6	6 752,6	34,2	12 770,8	32,0	19,1	

<i>Eksport</i>										Eksport til Norden i % af total
Rapporterende land	Til:	EFTA		EF		Verden				
	Norden	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %	1. halvår 1979 %		
Fra: Danmark	1 472,9	12,6	1 698,5	17,2	3 392,0	23,6	6 901,5	21,3	21,3	
Finland	1 253,8	36,1	1 195,3	37,8	2 115,9	36,5	5 164,9	31,1	24,3	
Island	26,7	+0,4	38,2	5,8	128,6	46,6	338,3	23,5	7,9	
Norge	1 172,8	31,6	930,6	31,6	3 745,4	1,0	6 122,0	10,2	19,2	
Sverige	3 205,1	15,6	2 549,5	16,3	6 370,8	26,8	12 950,9	23,4	24,8	

Kilde: National statistik

Tabel IIA. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1979.

1 000 nationale møntenheder

<i>Import</i> Rapporterende land	Fra:				Import fra Norden i % af total
	Norden	EFTA	EF	Verden	
	1. halvår 1979	1. halvår 1979	1. halvår 1979	1. halvår 1979	
Til: Danmark	9 695 317	11 307 816	22 904 216	45 376 700	21,4
Finland	3 998 498	4 241 366	7 202 638	19 234 015	20,8
Island	33 331 800	26 724 200	52 703 600	115 535 600	28,9
Norge	9 223 700	8 439 900	14 778 400	32 027 700	28,8
Sverige	10 653 400	9 140 400	29 509 000	55 808 200	19,1

<i>Eksport</i> Rapporterende land	Til:				Eksport til Norden i % af total
	Norden	EFTA	EF	Verden	
	1. halvår 1979	1. halvår 1979	1. halvår 1979	1. halvår 1979	
Fra: Danmark	7 747 085	8 933 359	17 840 926	36 299 985	21,3
Finland	4 997 500	4 764 587	8 433 841	20 587 233	24,3
Island	8 755 400	12 508 600	42 110 300	110 769 700	7,9
Norge	6 016 700	4 774 200	19 214 100	31 406 000	19,2
Sverige	14 006 400	11 141 300	27 840 600	56 595 600	24,8

Kilde: National statistik

Tabel III. Nordisk samhandel i 1977 og 1978, samt procentvis ændring.

Mill. US-dollar

<i>Import</i>		Fra:																	
Rap- porte- rende land	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden			
	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	
Til:	D	—	—	—	413,3	514,5	24,5	11,4	13,7	20,2	626,1	621,0	+ 0,8	1 738,1	1 925,2	10,8	2 788,9	3 074,4	10,2
	F	200,3	212,1	5,9	—	—	—	11,3	15,5	37,2	280,7	217,8	+22,4	1 017,3	1 131,1	11,2	1 509,6	1 576,5	4,4
	I	61,9	67,5	9,0	11,4	15,2	33,3	—	—	—	60,6	56,7	+ 6,4	42,6	64,0	50,2	176,5	203,4	19,2
	N	744,8	763,5	2,5	439,6	460,9	4,8	10,2	11,0	7,8	—	—	—	2 326,0	2 101,9	+9,6	3 520,6	3 337,3	+5,2
	S	1 372,6	1 446,3	5,4	1 181,1	1 265,1	7,1	13,6	12,4	+8,8	1 158,8	1 116,6	+ 3,6	—	—	—	3 726,1	3 840,4	3,1

<i>Eksport</i>		Til																	
Rap- porte- rende land	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden			
	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	1977	1978	%	
Fra:	D	—	—	—	189,4	207,6	9,6	75,7	83,3	10,0	744,3	778,4	4,6	1 439,8	1 524,6	5,9	2 449,2	2 593,9	5,9
	F	291,6	348,0	19,3	—	—	—	9,8	12,8	30,6	417,1	430,2	3,1	1 206,8	1 249,1	3,5	1 925,3	2 040,1	6,0
	I	10,1	12,5	23,8	10,1	14,7	45,5	—	—	—	9,3	9,9	6,5	12,1	11,0	+9,1	41,6	48,1	15,6
	N	569,3	584,0	2,6	254,5	193,0	+24,2	59,5	54,9	+7,7	—	—	—	1 098,1	1 091,9	+0,6	1 981,4	1 923,8	+2,9
	S	1 805,0	1 976,8	9,5	1 140,8	1 243,7	9,0	37,4	53,1	42,0	2 433,7	2 230,3	+8,4	—	—	—	5 416,8	5 503,8	1,6

Kilde: Nordisk statistisk årsbok

Tabel IV. Nordisk samhandel 1. halvår 1979 og procentvis ændring fra foregående år.

Mill. US-dollar

<i>Import</i>		Fra:									
Rapporterende land	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		
		%		%		%		%		%	
Til: Danmark	—	—	384,0	44,1	5,5	+21,4	361,8	19,2	1 092,0	15,4	
Finland	128,2	28,5	—	—	6,8	+ 9,3	123,2	16,7	744,9	31,7	
Island	33,9	0,0	7,9	23,4	—	—	34,6	24,9	25,4	+ 18,1	
Norge	379,5	6,6	260,2	27,4	6,7	17,5	—	—	1 151,6	4,5	
Sverige	883,0	24,8	809,4	40,1	12,2	45,2	733,4	42,4	—	—	

<i>Eksport</i>		Til:									
Rapporterende land	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		
		%		%		%		%		%	
Fra: Danmark	—	—	134,3	32,7	33,7	+17,0	386,4	5,1	918,5	23,8	
Finland	200,2	25,4	—	—	6,6	10,0	243,2	27,2	803,8	42,4	
Island	5,9	+24,4	5,3	+22,1	—	—	4,6	+13,2	11,0	37,5	
Norge	340,7	24,0	122,2	27,7	22,5	+ 3,9	—	—	687,5	38,2	
Sverige	1 168,5	19,9	793,7	32,8	23,2	+21,1	1 219,7	4,2	—	—	

Kilde: National statistik

Tabel IVA. Nordisk samhandel 1. halvår 1979.

1 000 nationale møntenheder

<i>Import</i>	Fra:				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Rapporterende land					
Til: D	—	2 019 662	29 160	1 902 784	5 743 711
F	510 935	—	27 107	491 183	2 969 273
I	11 094 900	2 603 000	—	11 327 900	8 306 000
N	1 946 900	1 334 900	34 300	—	5 907 600
S	3 857 800	3 537 200	53 400	3 205 000	—
<i>Eksport</i>	Til:				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Rapporterende land					
Fra: D	—	706 439	177 257	2 032 234	4 831 155
F	797 838	—	26 296	969 348	3 204 018
I	1 935 800	1 719 600	—	1 512 100	3 587 900
N	1 747 700	626 800	115 300	—	3 526 900
S	5 106 400	3 468 400	101 600	5 330 000	—

Det handelspolitiske samarbeid i Vest-Europa

1. juli 1977 var full tollfrihet etablert for de fleste industrivarer i hele EF/EFTA-området. For de følsomme varer skal frihandel være gjennomført i 1980 (flere metallprodukter) og i 1984 (papirprodukter).

I erklæringen fra Wien-møtet mellom regjeringssjefene i EFTA-landene i mai 1977 ble gjennomføring av frihandel i Vest-Europa tillagt stor betydning. Erklæringen inneholdt også en invitt til EF til økt informasjonsutveksling og nærmere konsultasjoner om økonomiske spørsmål. Hovedmålet var å unngå at de forskjellige land i den aktuelle situasjon fører en motstridende økonomisk politikk.

Et viktig skritt fremover ble tatt i desember 1978 da EF's råd godkjente en rapport fra De faste representanters komité som trakk opp konkrete linjer for et utvidet samarbeid med EFTA-landene. I løpet av første halvår 1979 meddelte så de enkelte EFTA-land Kommisjonen hvilke områder de ønsker å prioritere i det videre samarbeid.

På bilateralt plan har det vært kontakt mellom Kommisjonen og Norge resp. Sverige om bl.a. transport, miljøvernaker, bistandspolitikk og konjunkturspørsmål. For svensk del har også datakommunikasjonsområdet vært aktuelt.

Fra 1. januar 1978 ble et basisprissystem for visse stålprodukter og ferromangan iverksatt i EF som innebærer at import til lavere pris enn basispris kan pålegges antidumpingsavgift. Etter forhandlinger i januar- februar 1978 kom man fram til en tekst til brevveksling som er praktisk talt identisk for de enkelte EFTA-land. Disse avtaler innebærer at EFTA-landene skal overholde EF-priser ved eksport til EF.

I desember 1977 ble forhandlingene om en rammeavtale mellom EF og Norge for fiskeriene sluttført. Avtalen skal regulere fisket i Nordsjøen samt de gjensidige fiskerettigheter i de respektive lands fiskerisoner. Avtalen er ennå ikke underskrevet. Sverige og Færøyene har inngått fiskeriavtaler med EF som er underskrevet, men som ennå ikke er ratifisert fra EF's side.

På EF's ministermøte i Bremen i juli 1978 ble det oppnådd enighet om å påbegynne drøftelser om etablering av et europeisk monetært system (EMS-European Monetary System) med henblikk på å bidra til en stabilisering av valutakursene på de internasjonale valutamarkeder.

Systemet ble vedtatt på Det Europeiske Råds møte 4-5. desember 1978 og trådte i kraft 13. mars 1979. Som det eneste av EF-landene deltar Storbritannia inntil videre ikke i systemets kurs- og intervensjonsmekanisme. EMS er åpent for deltakelse av europeiske land som står utenfor EF.

Gjennom de nordiske handelssjefer, embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål eller andre kontakter, følger de nordiske land utviklingen i avtalene med EF. Praktiske løsninger søkes enten gjen-

nom å innvirke på utformingen av EF's regler eller ved samordnet gjennomføring av tiltak i de enkelte nordiske land. Det holdes regelmessige nordiske konsultasjoner mellom Danmark, Norge og Sverige før møter i Den blandede Komité mellom de enkelte nordiske land og EF.

Ministerrådet legger vekt på at samarbeidet om løsning av praktiske problemer i forholdet til EF-landene fortsetter.

Ministerrådet vil også følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen.

4. Nordisk samarbejde inden for internationale organisationer på det handelspolitiske område (rek. nr. 13/1973)

Under afslutningsfasen af MTN i Geneve (GATT) har de nordiske lande (særlig Finland, Norge og Sverige) haft et nært samarbejde med sigte på formulering af i størst mulig grad fælles standpunkter. Arbejdet med den nationale gennemførelse af resultaterne af MTN bliver ført videre bl.a. på baggrund af nordiske koordineringsmøder. Det er nærliggende at antage, at også den konkrete opfølgning og gennemførelse af MTN-resultaterne (udarbejdelse af love og lignende) vil medføre nordisk samarbejde på visse områder.

I forbindelse med behandlingen af økonomiske og handelspolitiske spørgsmål i andre internationale organer, først og fremmest FN og OECD, sker der i betydeligt omfang en samordning af de nordiske landes synspunkter, og på en række områder afgives der fælles udtalelser og indlæg.

Hertil kommer et veletableret samarbejde i valgspørgsmål ved besættelse af poster i de pågældende organisationer.

Under forberedelserne til FN's femte konference om handel og udvikling i maj-juni (UNCTAD V), såvel som under selve konferencen, foregik der en snæver koordination mellem de nordiske lande. Disse lande fremsatte bl.a. under konferencen et fælles resolutionsforslag vedrørende fremme af udviklingslandenes eksport til industrilandene.

5. Nordisk samarbejde i OECD om adfærdskode for multinationale selskaber (rek. nr. 3/1979)

Gennem regelmæssige møder på embedsmandsplan har de nordiske lande samarbejdet om nøje at følge og aktivt deltage i arbejdet med gennemgang og revision af den vedrørende multinationale selskabers adfærd i 1976 fastsatte OECD-kode, der i 1979 er revideret og fornyet.

De nordiske lande har gennem dette indgående samarbejde søgt at medvirke til at gøre OECD-koden til et mere effektivt instrument med henblik på tilvejebringelse af information og tilsyn med multinationale selskabers adfærd. Det nordiske samarbejde på dette område vil blive fortsat.

6. Ömsesidigt erkännande av provningsresultat (rek. nr. 15/1974)

De nordiska länderna har enats om att sträva efter lättnader i internationell handel genom ett förbättrat samarbete med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat. På det nordiska planet sker samarbetet på detta område framför allt inom ramen för NORDTEST, som bildades 1973 som ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provnings- och kontrollområdet. De nordiska EFTA-länderna deltar även i de konventioner och avtal om ömsesidigt erkännande av provningsresultat som utarbetats inom ramen för EFTA. I dessa överenskommelser deltar även vissa EG-länder och sålunda deltar de forna EFTA-länderna Danmark och Storbritannien i flertalet överenskommelser. I anslutning till den tidigare upprättade konventionen om inspektionsförfarande ifråga om läkemedelsprodukter slöts i juni 1979 ett avtal om förenklade registreringsprocedurer för läkemedelsprodukter.

Inom GATT har under 1979 en överenskommelse träffats om tekniska handelshinder som syftar till att genom information på ett tidigt stadium om standarder, tekniska föreskrifter och certifieringssystem öka möjligheterna till harmonisering på dessa områden och minska de tekniska handelshindren i internationell handel. Vidare skall, enligt överenskommelsen, certifieringssystem vara öppna för andra medlemsstater och provning ske på ett icke-diskriminerande sätt. Genom denna nya överenskommelse torde möjligheterna avsevärt öka att förbättra samarbetet med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat.

Med hänsyn till att tekniska handelshinder är ett område som får allt större betydelse i internationell handel studerar de nordiska länderna fortlöpande denna fråga och möjligheten till gemensamma nordiska ställningstaganden i detta avseende.

7. Samråd vedrørende eksportkreditter (rek. nr. 16/1974)

De internationale forhandlinger om harmonisering af vilkårene for offentligt støttede eksportkreditter fortsætter. Særskilt kan nævnes arbejdet i OECD, hvor Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbejder med andre stater for at modvirke tendenser til anvendelse af offentlige støtteforanstaltninger på eksportkreditområdet, hvilke bl.a. kan føre til forvridding af handelen.

8. Forenkling af procedurer i international handel

De nordiske samarbejdsprojekter innenfor dette område blir koordinert gjennom NORDIPRO (Nordic Committee on Trade Procedures). Som et ledd i arbeidet på internasjonalt plan, er det spesielt arbeidet med prosjekter i tilknytning med fremtidige prosedyrer uten bruk av dokumenter.

Ett av disse prosjekter er DEDIST (Distribution of Data Elements), som går ut på å utvikle distribusjonssystemer for automatisk dataoverføring i internasjonal handel. I 1979 har arbeidet særlig vært konsentrert om innsamling av data og analysering av funksjonene innenfor de forskjellige områder som spedisjon, bank, toll, osv. I tilknytning til dette prosjekt vil det bli holdt seminarer for næringslivet i Norden, både for å formidle informasjon om utviklingen og for å få tilført impulser fra det praktiske liv.

I 1979 ble Pilot Test prosjektet slutført. Under dette prosjekt er det utført autentiske tester av prosjektresultatene fra bl.a. det tidligere INTERFACE-prosjektet og det nåværende DEDIST-prosjektet. Testen, som ble utført i samarbeid med de parter som normalt er implisert i en internasjonal transaksjon, ble kjørt parallelt med de tradisjonelle dokumentrutiner. Resultatene fra dette prosjekt vil få stor betydning både for det nordiske og det internasjonale arbeid på dette området.

Ettersom de tradisjonelle handelsprosedyrer er oppankret i internasjonale konvensjoner, regler og kutymen, er det en rekke juridiske problemer - som hindrer prosedyreforenklingen - som må løses. For dette formål er det satt i gang et eget prosjekt som blir utført i nært samarbeid med ICC og ECE. I 1979 ble det under dette prosjekt utarbeidet tre rekommandasjoner om løsning av juridiske problemer, og som er vedtatt og anbefalt i ECE. Det videre arbeidsprogram vil bl.a. omfatte analyse av rettsområdene i Norden, sikkerhet i forbindelse med automatisk dataoverføring, samt opplæringsprogram for jurister i bedriftene.

Videre er det planlagt et prosjekt i 1980, hvor en vil utarbeide et informasjonsprogram om de systemløsninger som er utviklet både på dokumentetsiden og i forbindelse med innføring av automatiske prosedyrer.

Den gunstige prisutvikling på EDB-utstyr har satt fart i arbeidet med automatiske prosedyrer. Fra kompetent hold er det ansett som meget viktig at de nordiske land er med på dette arbeid for dermed å kunne ivareta sine interesser på beste måte.

9. Samarbejde mellem de nordiske lande på det eksportfremmende område

Dette samarbejde finder sted løbende mellem de fem landes eksportfremmeorganisationer og mellem landenes repræsentanter i udlandet.

Eksportfremmeorganisationerne mødes i de enkelte lande på skift. Der afholdes normalt et årligt møde på chefplan. 3-4 årlige møder i en særlig arbejdskomité og en række møder mellem eksperter inden for særlige emneområder.

De nordiske repræsentanter i udlandet mødes normalt en gang om måneden i de respektive byer for at drøfte samarbejdsmuligheder på eksportfremmeområdet.

Hovedformålet med møderne både hjemme og ude er at udveksle er-

faringer, orientere hinanden om nyudviklinger samt udbygge det konkrete samarbejde om særlige af fælles interesse.

Som eksempler på de erfaringsområder, der behandles, kan nævnes eksportfremstød, kontakter mellem organisationer og firmaer, personalepolitik, placering af poster i udlandet, styring af repræsentationerne og samhandel med Østlandene. Af konkrete samarbejdsprojekter kan nævnes udveksling og planlægning af publikationer, gennemførelse af undersøgelser, udarbejdelse af præsentationsmateriale, fælles salgsfremstød uden for Norden for varehuse, udarbejdelse af kalender over messer og udstillinger i udlandet og kursusdeltagelse.

Kapitel VIII

Industri- og energipolitik

1. Energisamarbejde

1.1. Energisituationen i de nordiske lande

Udviklingen på dette område vil blive skitseret gennem en summarisk oversigt over de vigtigste energipolitiske foranstaltninger og hovedtræk af udviklingen i de enkelte lande.

Danmark

Det samlede danske bruttoenergiforbrug lå i de første 6 måneder af 1979 13% over niveauet i 1978. Denne stigning bør imidlertid ses i sammenhæng med, at der for det første i 1. halvår 1979 var en væsentlig mindre nettoimport af elektricitet end i 1. halvår 1978 (og hermed et større konverteringstab på de danske værker) og for det andet, at vintermånederne i begyndelsen af 1979 var væsentlig koldere end den tilsvarende periode i 1978. Under hensyn til disse forhold kan stigningen i bruttoenergiforbruget sættes til ca. 6% i den betragtede periode. Ligeledes medvirkende til denne stigning er antageligt, at der er sket en fremskyndelse af det indenlandske salg af især fyringsolie i 1. halvår 1979 som følge af udviklingen i den internationale forsyningssituation og som følge af den vedvarende tendens til stigende priser, herunder forhøjelsen af de statslige olieafgifter pr. 1. juli 1979.

Det samlede registrerede forbrug af olieprodukter steg i 1. halvår 1979 med 12% i forhold til 1. halvår 1978, medens forbruget af fast brændsel steg med 23%. Stigningen i forbruget af fast brændsel skyldes især den allerede nævnte større indenlandske elproduktion. Kulandelen i elværkernes brændselsforbrug steg dog tillige fra 57% i 1. halvår 1978 til 59% i 1. halvår 1979. Forbruget af elektricitet steg med 7% i 1. halvår 1979, hvilket er den samme stigning som for hele året 1978. Leverancer af fjernvarme fra kraftværker steg med 10% i 1. halvår 1979.

I marts 1979 afgav handelsministeren en energiredegørelse ER 79 til folketinget. Redegørelsen, tillige med en række bilag, vurderer udviklingen i dansk energipolitik siden 1976, hvor energiplanen "Dansk energipolitik 1976" (DE-76) udsendtes.

I juni 1979 vedtog folketinget lov om varmforsyning og anlægslov for naturgasforsyning. Begge love er af væsentlig betydning for regeringens energipolitik. Førstnævnte lov om varmforsyning giver handelsministeren myndighed til at udarbejde detaljerede regler for planlægningen af, hvorledes opvarmningen skal ske i de enkelte geografiske områder af landet. Udarbejdelsen af disse regler forventes at ske i nært samarbejde med de kommunale myndigheder.

Med vedtagelsen af anlægsloven for naturgasforsyning bevilgede folketinget 865 mill. kr. til det statsejede selskab Dansk Olie og Naturgas A/S med henblik på iværksættelse af projekteringsarbejde og anlægsarbejde for indførelse af naturgas. Ilandføring af dansk naturgas vil blive påbegyndt i 1984. I perioden 1982-85 er det hensigten at importere mindre mængder naturgas fra Vest-Tyskland (eventuelt med henblik på senere tilbagesalg).

Regeringens politik med hensyn til indførelse af kernekraft i Danmark er fortsat den, at kernekraft bør indgå i energiforsyningen, for så vidt spørgsmål vedrørende opbevaringen af radioaktivt affald og sikkerheden ved nukleare installationer løses på en tilfredsstillende måde. De igangværende undersøgelser med hensyn til opbevaringen af radioaktivt affald ventes afsluttet inden udgangen af 1981.

I august 1979 bad regeringen Det økonomiske Råd udarbejde en redegørelse om de samfundsøkonomiske, beskæftigelsesmæssige, erhvervsmæssige og sociale virkninger af at anvende kernekraft i Danmark samt en tilsvarende vurdering af, at man alene baserer energiforsyningen på andre energiformer. Det økonomiske Råd har indtaget den holdning, at man vil udarbejde en mere begrænset redegørelse vedrørende nogle vigtige økonomiske aspekter af beslutningen om at anvende kernekraft, med at man ikke er i stand til at udarbejde den ønskede mere omfattende analyse.

Udviklingen i energiforbruget siden DE-76 vurderes ikke i detaljer i ER-79. I redegørelsen siges det imidlertid, at det opstillede mål for forbruget i 1985 formentlig ikke vil nås, især fordi de ambitiøse mål i opvarmningssektoren næppe vil realiseres.

Udover naturgas som et indenlandsk bidrag til den danske energiforsyning skal planerne om at etablere en olierørledning fra oliefelterne i den danske del af Nordsøen til danske raffinaderier omtales. På basis af undersøgelser foretaget af et amerikansk konsulentfirma, der viser at det vil være til gensidig fordel for staten og Dansk Undergrunds Consortium (D.U.C.) samt sikre en stabil forsyning til danske raffinaderier af ca. 25% af disses nuværende årlige olieforbrug, er der i regeringen truffet beslutning om at indlede sonderinger med D.U.C. om dette spørgsmål. Supplerende undersøgelser foretaget i handelsministeriet har iøvrigt vurderet den samfundsøkonomiske rentabilitet af projektet og fundet at den interne forrentning for olierørledningen vil være større end 30%.

I tilslutning til gennemførelsen af de ovenfor nævnte love om varmforsyning og naturgasforsyning gennemførtes betydelige personaleudvidelser på energiområdet såvel i handelsministeriet, hvor der oprettedes en energiafdeling med 4 kontorer, som i energistyrelsen, hvor antallet af kontorer udvidedes til 5. Alt i alt en personaleudvidelse på omkring 70 personer.

Finland

Den finska energihushållningens nuläge kännetecknas av en ganska snabbt stigande energikonsumtion, ökande förbrukning av inhemska bränslen samt av strävandena till utförandet av en mera målmedveten nationell energipolitik.

Under år 1978 var den totala energikonsumtionen ca. 5% högre än under föregående år och elkonsumtionen ökade med 9,5%. Föregående års tillväxt var ca. 1% för totalkonsumtionen och bara 2,3% för elkonsumtionen. Dessa siffror berättar om den finländska ekonomins märkbara uppfriskning under 1978.

Under det första halvåret 1979 har energikonsumtionens tillväxttakt åter ökat. Totalkonsumtionen ökade med 7% och elkonsumtionen med 9% jämfört med motsvarande period år 1978. Detta beror på en vidare ökad ekonomisk aktivitet i allmänhet och på träförädlingsindustrins förbättrade marknadssituation i synnerhet.

År 1978 var oljans andel 50% och de olika inhemska energiformernas 27%, vilket är trots allt ca. 1% lägre än 1977. Av de nya energiformerna har torv kunnat öka sin andel. De två finska kärnkraftverken i drift, Lovisa I och Olkiluoto I, svarade under år 1978 för ca. 9% av den totala elkonsumtionen. Under det första halvåret 1979 var deras andel redan ca. 15%.

I mars 1979 antog regeringen Finlands energipolitiska program. I programmet definieras kontinuerlig och ostörd tillgång på energi som energipolitikens mål. I enlighet med denna målsättning uppställs energibesparandet och ökningen av den inhemska energins andel som de viktigaste medlen.

I enlighet med den energipolitiska linjen har energiforskningsanslagen på de viktigaste områdena kännbart ökats under 1979.

I februari 1979 trädde i kraft lagen om främjande av användningen av inhemska bränslen. Enligt lagen kan av statens medel beviljas understöd för utförandet av anläggningar, som använder trä, torv, halm eller avfall i olika former som bränsle.

På basen av det energipolitiska programmet har handels- och industriministeriet i samråd med det parlamentariska energipolitiska rådet börjat genomföra intensifierade åtgärder på de viktigaste områdena.

På längre sikt – under 1980-talet – väntar man fortsatt tillväxt av energikonsumtionen, dock med långsammare tillväxttakt än före energikrisen. Man förutser en årlig tillväxttakt om 3% för totalkonsumtionen och 5% för elkonsumtionen.

Hur denna energikonsumtion skall tillfredsställas med olika primärenergilag beror delvis på sådana energipolitiska beslut som ännu inte har fattats. Konkreta beslut om kärnkraftsbyggandet och främjandet av de inhemska energiformerna kommer härvidlag att bli avgörande.

Island

Produktionen af elenergi udgjorde ialt 2673 GWh i året 1978, mod 2602 GWh året før, som modsvarede en tilvækst på 2,7%. Heraf gik 53,9% til kraftkrævende industri, en tilbagegang på 0,5%. Det øvrige forbrug voksede med 6,9%.

Vandkraftens andel i total elproduktionen var 97,4%, geotermisk kraft stod for 0,7% og dieselkraft 1,9%.

En 132 kV ledning fra Nordisland til Østisland kom i drift i 1978. En tilsvarende 132 kV ledning til Nordvesthalvøen (Vestfjordene) påbegyndtes i 1978 og ventes i drift i 1980. I slutningen af 1983 ventes 132 kV ledninger at omslutte hele landet. Et nyt kraftkrævende industriforetagende, et ferrosilicium-værk på Vestlandet, blev taget i drift i foråret 1979.

Forberedelser kom i gang i 1977 til Hrauneyjafoss, et vandkraftværk i Sydland med en endelig kapacitet på 210 MW. Ifølge planerne ventes de første 70 MW at komme i drift i 1981.

Prisudjævningsafgiften på elektricitet, som går til Statens Elværker, steg fra 13% til 19% i marts 1979.

Forbrug af geotermisk varme til husopvarming er steget meget i de sidste år. I slutningen af 1978 anvendte 65% af det totale indbyggertal geotermisk varme til husopvarming. I fremtiden venter man at omkring 80% af befolkningen vil få adgang til geotermisk varme til husopvarming.

Brændselimporten steg fra 591.000 tons i 1977 til 603.000 tons i 1978. Forbrug af brændsel til husopvarming mindskedes fra 104.000 tons i 1977 til 95.000 tons i 1978, på grund af stigende forbrug af geotermisk varme. Al brændsel importeres i form af olieprodukter.

Investerings i energisektoren var følgende i 1976—1978:

(1978-prisniveau. Gennemsnittig kurs i 1978: 1 Skr = 60,49 Ikr.)

År	Elkraft MIkr.	Geotermisk kraft MIkr.	Ialt MIkr.
1976	30 400	5 360	35 760
1977	20 400	8 240	28 640
1978	15 000	8 100	23 100

I løbet af det sidste 4-5 år har en række udvalg været i gang nedsatte af Industriministeriet, som skulle udrede en reorganisation af elforsyningen og udarbejde et forslag til en ny energilov. Lovforslag om begge disse emner ventes fremlagt i Altingets næste session.

Et såkaldt energiprognoseudvalg, bestående af folk fra forskellige firmaer og institutioner indenfor energisektoren i Island, arbejder løbende med prognoser af energiforbruget frem til århundredsluttet. Der er udarbejdet en prognose for elforbruget; samt en foreløbig prognose for

olieforbruget, medens en prognose for geotermisk energi er under udarbejdelse.

Industriministeriet har, i anledning af den nyeste udvikling i oliepriserne, nedsat en såkaldt energisparingskomité, som skal lede og koordinere bestræbelser til at reducere energiforbruget og da specielt olieforbruget gennem rationel anvendelse af energi og energisparing. En energisparingskampagne er under forberedelse, samt udgivelse af oplysningsmateriale om sparemuligheder. I tilknytning til disse bestræbelser er der nedsat nogle ad hoc-udvalg af forskellige institutioner som nærmere skal udrede mulighederne for energibesparelser indenfor enkelte forbrugssektorer, såsom husopvarmning og fiskeri, på kort og langt sigt.

Det centrale punkt i islandsk energipolitik er at ændre det nuværende forhold hvor omtrent halvdelen af den energi som leveres til slutforbrug er importeret, samtidig med at landets egne energikilder, vandkraft og geotermisk varme, kun er udnyttet til 10% eller mindre. Substitution er nøgleordet i denne energipolitik; substitutionen af olie med vandkraft-genereret el eller geotermisk varme. Denne substitution er lettest indenfor husopvarmningen, hvor man i løbet af de næste 4-5 år venter helt at fortrænge olien. Den er vanskeligere at gennemføre i industrien, men mulighederne herfor vil blive nøje studeret i nær fremtid. Den er foreløbig ikke mulig indenfor transport og fiskeri, således at Island vil være afhængig af olie for en lang tid fremover, på trods af sine rige energikilder.

Norge

Norges totale energiforbrug økte i 1978 med ca. 3%. Forbruget af elektrisk kraft var 77,7 TWh, en økning på 5,6% fra året før. Forbruget af petroleumsprodukter var 8,6 mill. toe, en økning på 1,2% fra året før. Forbruget af faste brensler holdt sig uforandret på 1,2 mill. toe.

I perioden 1973 til 1978 økte energiforbruget med ca. 2,3% pr. år. Dette er godt indenfor rammen på 3% som er regeringens målsetning for perioden 1973-85.

Tilsigsforholdene for vannkraft var relativt normale i 1978 i forhold til 1977, som ga svært dårlig tilsig. Dette førte til at produksjonen av elektrisk kraft gikk opp fra 72,5 TWh i 1977 til 81,1 TWh i 1978. Dette er en økning på 12%.

I 1978 ble det netto eksportert 3.4 TWh elektrisk kraft mens det i 1977 ble importert 1,1 TWh.

Prisen på elektrisk kraft var i 1978 gjennomsnittlig 14,5 øre/kWh til husholdninger og 15,5 øre/kWh til alminnelig forsyning totalt.

I. halvår 1979 økte forbruget av elektrisk kraft med 9,5% i forhold til samme periode året før. I perioden januar til juni 1979 økte salget av petroleumsprodukter med 5,8% i volum i forhold til samme periode året før.

Regjeringen la høsten 1978 frem en stortingsmelding om energiøkonomi-

misering som i april 1979 ble drøftet i Stortinget. Våren 1979 ble det også lagt frem en melding om organiseringen av energiforskningen. Høsten 1979 er det forutsatt lagt frem en melding som behandler Norges fremtidige energiforsyning.

Total produksjon på norsk kontinentalsokkel var i 1978 30,6 mill. tonn oljeekvivalenter. Oljeproduksjonen utgjorde 17,2 mill. tonn og gassproduksjonen utgjorde 13,4 mill. Nm³.

Produksjonsprognosen for 1979 er på ca. 40 mill. tonn oljeekvivalenter, hvorav omlag halvparten er olje og halvparten er gass.

I Ekofisk-området er nå 6 av de ialt 7 feltene satt i produksjon. Operatøren antar at det siste feltet, Edda, vil bli satt i produksjon i løpet av inneværende år. Oljen fraktes i rørledning til Teesside i England, mens gassen transporteres gjennom rørledning til Emden i Vest-Tyskland.

Både den norsk-eide og den britisk-eide rørledningen fra Frigg-feltet til St. Fergus i Skottland er satt i drift. Den norske rørledningen ble satt i drift høsten 1978. Feltutbyggingen på Frigg-feltet nærmer seg fullførelse og de planlagte produksjonsbrønner vil være ferdig boret i løpet av høsten 1979. Oljeproduksjonen fra Statfjord ventes å komme igang rundt årskiftet 1979/80. Oljen vil bli lastet ombord i tankskip fra en lastebøye ute på feltet.

Olje- og energidepartementet forhandler for tiden med oljeselskaper om tildelinger av utvinningstillatelser nord for 62oN. Det tas sikte på at første boringer vil skje i løpet av 1980. (St. meld. nr. 57 for 1978-79, Petroleumsundersøkelser nord for 62oN).

Sverige

År 1979 beräkñas den totala energitillförseln öka med ca. 3,3%, jämfört med en minskning med ca. 1% år 1978. Ökningen under år 1979 beror främst på konjunkturuppgången inom industrin. Den totala energitillförseln beräkñas för år 1979 ligga vid praktiskt taget samma nivå som år 1973, medan elförbrukningen under perioden har ökat med genomsnittligt ca. 3% om året.

Den regering som bildades av folkpartiet hösten 1978 lade i mars 1979 fram en proposition om riktlinjer för energipolitiken fram till omkring år 1990. Som grundläggande mål angavs att öka försörjningstryggheten genom minskat oljeberoende, att så långt möjligt minska miljö- och säkerhetsproblem i samband med energiomvandling samt att föra en energipolitik som ger handlingsfrihet och anpassningsförmåga för framtiden. För att uppnå dessa mål förordades en sträng hushållning med energi, en aktiv oljepolitik samt en satsning på uthålliga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. Propositionen innehöll konkreta förslag om bl.a. förbättring av tidigare införda system för stöd till energibesparande åtgärder. En betydande ökning av forsknings- och utvecklingsinsatserna på solvärmeområdet

inom det statliga energiforskningsprogrammet föreslogs. Samtidigt lades förslag fram om bl.a. riktlinjer för nya personbilars bränsleförbrukning.

Den föreslagna inriktningen av energipolitiken antogs ge till resultat en genomsnittlig ökning av energianvändningen från år 1978 till år 1990 av 0,4 % och 1,0%. Bl.a. antogs en betydande ökning av koltillförseln under perioden, medan tillförseln av olja förutsattes minska.

Beträffande kärnkraften innebar propositionen att kärnkraftsprogrammet skulle begränsas till sammanlagt tolv block, av vilka sex redan är i kommersiell drift och de övriga färdigställda eller under byggnad. Någon vidare utbyggnad förutsattes inte ske.

Då propositionen lades fram fanns det en bred parlamentarisk majoritet för dessa förslag. Till följd av haveriet i mars vid kärnkraftverket Three Mile Island i Förenta staterna uppstod emellertid en ny politisk situation. Socialdemokraterna anslöt sig till det krav på en folkomröstning om kärnkraftens framtida användning som tidigare hade förts fram av bl.a. centern. Även de andra partierna följde efter. Enighet nåddes om att folkomröstningen skall äga rum senast under första halvåret 1980. En särskild lag om förbud att dessförinnan tillföra kärnreaktorer bränsle infördes. För att ge ett faktaunderlag inför folkomröstningen tillkallades kommittéer för att belysa dels kärnkraftens risker mot bakgrund av haveriet i Förenta staterna dels konsekvenserna av en avveckling av kärnkraften.

Resultatet blev alltså att ett beslut om kärnkraftens fortsatta användning i Sverige uppsköts till år 1980. De förslag i energipropositionen som inte sammanhögde med kärnkraftfrågan antogs dock i huvudsak av riksdagen.

Störningarna på den internationella oljemarknaden efter krisen i Iran har inneburit problem för den svenska oljeförsörjningen. Bl.a. genom att importen av färdiga produkter är relativt stor slår priserna på spotmarknaden i Nordvästeuropa igenom kraftigt på prisnivån i Sverige. Regeringen har strävat efter att kortsiktigt dämpa denna effekt genom bl.a. priskontroll och statliga inköp. Vidare fortgår arbetet på att stärka den svenska oljeindustrins struktur genom att förbättra den långsiktiga tillgången till råolja och öka raffinaderiutnyttjandet. Det statliga oljebolaget Svenska Petroleum har under året träffat avtal om råoljeköp med flera producentländer. Preliminära överenskommelser har också ingåtts om förvärv av andelar i BP:s och OK-Texaco's raffinaderier på Västkusten.

Beträffande naturgasen innebar riksdagsbeslutet att planerna på import från Tyskland och Algeriet inte skulle genomföras. Samtidigt uttalade sig riksdagen för att regeringen borde gå vidare i sina ansträngningar att få till stånd en import av naturgas från närbelägna leverantörer. Överläggningar pågår med danska regeringen om bl.a. villkoren för

transitering över det danska nätet vid eventuella framtida svenska gasköp från Nordsjön.

Utvecklingen av olika alternativ till oljan har under året stimulerats av såväl oljeprishöjningarna som statliga åtgärder. Bl.a. genom energiforskningsprogrammet har på flera områden ny teknik kunnat utvecklas så att den nu är mogen att prövas i relativt stor skala. Beslut har fattats om stöd till bl.a. flera demonstrationsanläggningar för hantering och förbränning av skogsavfall och torv m.m. Vidare har två stora försöksvindkraftverk beställts.

I syfte att påskynda införandet av nya energikällor och ny teknik för energihushållning utreds f.n. frågan om statligt stöd till finansieringen av projekt i industriell skala som innehåller betydande kommersiella risker. Det bidrag som de nya energikällorna kan lämna till energiförsörjningen väntas dock bli begränsat under perioden till år 1990.

1.2. Samarbejde på olie- og naturgasområdet (rek nr 21/1974)

Energi- og industridrøftingene mellom Norge og de andre nordiske land er blitt ført videre i 1979, men man har ikke lyktes å komme frem til resultater av vesentlig betydning.

Når det gjelder samarbeidet med Sverige, trakk Volvo den 26.1.79 avtalen mellom Den norske Stat og AB Volvo tilbake. Som følge av at Volvo-avtalen ikke ville bli gjennomført, var det heller ikke grunnlag for å gjennomføre det fremlagte avtalekompleks mellom Den svenske Regjering og Den norske Regjering.

På møtet mellom statsministrene Nordli og Ullsten 9.2.79 var det enighet om at de norsk/svenske energi- og industridrøftinger skulle gjenopptas etter bortfallet av Volvo-avtalen. Målet for de videre forhandlinger skulle som tidligere være et balansert samarbeid som omfattet industri, energi- og skogsvirke.

De to lands industriministre fremla den 24.8.79 en foreløpig rapport for statsministrene om norsk-svensk samarbeid.

Det er i rapporten redegjort for en svensk undersøkelse der man har forsøkt å kartlegge nye eller utvidede samarbeidsprosjekter mellom Sveriges 100 største industribedrifter og norske selskaper. Videre er det redegjort for spørsmålet om et utvidet samarbeid innen forskning og utvikling, først og fremst på det materialtekniske området.

Når det gjelder skogsvirke, blir det fra svensk side pekt på at man er beredt til å diskutere en forpliktelse for å sikre en fortsatt svensk nettoeksport av virke til Norge, selv om man i fremtiden skulle komme til å innføre reguleringstiltak. I tillegg vil man også være beredt til å diskutere andre spørsmål vedrørende virkesmarked og virkeshandel. Fra norsk side er det uttrykt ønske om at den tradisjonelle norske import av bartrevirke fra Sverige opprettholdes. Nettoimporten bør ifølge norsk

oppfatning være av en slik størrelse at den sikrer norsk skogindustri et netto tilskudd på 1,8 mill. m³.

Vedrørende energisamarbeidet fremholdes det fra norsk side at det fortsatt finnes rom for en betydelig eksport av råolje og oljeprodukter fra Norge til Sverige, selv om kvantumet må reduseres i forhold til det som inngikk i det norsk-svenske avtalekompleks av desember 1978. På norsk side er man rede til å innlede forhandlinger om en avtale om langsiktige oljeleveranser som et ledd i et videre norsk-svensk samarbeid som omfatter energi, industri og virke. Også på svensk side ønsker man å få i stand et samarbeid med Norge som bl.a. omfatter langsiktige norske leveranser av råolje og oljeprodukter.

I rapporten bedømmer industriministrene forutsetningene for et utvidet norsk-svensk samarbeid som gode. De foreslår derfor at forhandlingene skal fortsette. Målet for samarbeidet skal som tidligere være en gjensidig og balansert utvikling som er til fordel for begge land.

Når det gjelder norsk-finsk samarbeid, tar en arbeidsgruppe sikte på å avgi en statusrapport til de to lands energi- og industriministre i løpet av 1979.

Olje- og energidepartementet har høsten 1979 hatt samtaler med danske og islandske utsendinger om energisamarbeid og utsikter for norske petroleumsleveranser. Det tas sikte på nye samtaler med Island våren 1980.

1.3 Fælles forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet (rek nr 21/1974)

I samband med att Ministerrådet fastställde inriktningen av Nordisk Industrifonds verksamhet från och med 1979 blev energiteknik ett av fondens verksamhetsområden. Medel för fondens insatser på energiområdet har från och med 1979 inräknats i fondens ordinarie medelstilldelning.

Verksamheten redovisas under avsnittet Nordisk Industrifond.

1.4. Øvrigt energisamarbejde (rek nr 21/1974)

Her kan først nævnes samarbejdet inden for NORDEL (organ for nordisk elsamarbejde). Dette samarbejde foregår kontinuerligt, først og fremmest i de faste udvalg (drifts-, planlægnings- og kernekraftudvalget) og i NORDEL's sekretariat, som i perioden september 1978 - efterår 1981 er placeret hos ELSAM i Danmark.

Blandt de sager, som de faste udvalg på årsmødet i 1979 har forelagt, kan nævnes fra Driftsudvalget: Forslag til et nyt princip for frekvensregulering og produktionsstyring; fra Planlægningsudvalget: Forslag til optagelse af forhandlinger om forstærkning af samkøringsforbindelserne Norge-Danmark og Sverige-Danmark; fra Kernekraftudvalget: En ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdelse.

Vedrørende det fortsatte arbejde kan nævnes, at driftsudvalget har under udarbejdelse et forslag til en fælles nordisk plan for frakobling/ tilkobling af belastning i forbindelse med alvorligere driftsforstyrrelser. Planlægningsudvalget fortsætter arbejdet med en gennemgang af NORDEL's netdimensioneringsregler og med studier af behovet for overføringskapacitet på samkøringsforbindelserne i midten af 80-erne. Herudover har Ministerrådet besluttet, at spørgsmålet om fællesnordisk kulimport, herunder eventuelt en fælles kulimporthavn for de nordiske lande, skal undersøges nærmere. På baggrund heraf er der nedsat en udredningsgruppe, der inden udgangen af 1980 vil fremlægge en rapport indeholdende nærmere redegørelse for mulighederne for fællesnordiske løsninger (centralhavn eller flerhavnsløsninger) i forbindelse med kulimport.

Under Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik forberedes endvidere et udredningsarbejde vedrørende muligheder og former for nordisk samarbejde om udnyttelse af eventuelle olie- og gasfund ud for Nordnorge.

1.5. Samarbejde vedrørende kernekraftens sikkerhedsaspekter (rek nr 1/1977)

NKAs kernesikkerhedsprojekter blev oprindeligt beskrevet i Nordisk Udredningsserie i 1976 (NU 1976:28). Projekterne blev igangsat i reduceret omfang i 1977, således at det første virkelige effektive arbejdsår var 1978. I 1979 er aktiviteterne udvidet væsentligt, og alle projekter er nu fuldt igangsat.

Hidtil er ialt bevilget ca. 6,9 mio. Nkr., hvoraf 4 mio. i 1979. De nordiske midler for 1979 er fordelt mellem de enkelte projekter på følgende måde (angivet i tusind Nkr.):

- Kvalitetssikring 400
- Affaldsbehandling 1400
- Kontrolrumsudformning 1100
- Radioøkologi 600
- Myndighedsarbejde og reserve 413
- Administration 120

De direkte nationale indsatser til projekterne er i reglen mindst lige så store som det nordiske bidrag; for de to første projektår, 1977 og 1978, beløb de sig til ialt 3,9 mio. Nkr. sammenlignet med 2,9 mio. i de nordiske midler for samme periode. Derudover involveres meget store nationale indsatser i form af nationale arbejder, som gennem de nordiske projekters styringsgrupper gøres tilgængelige i alle de nordiske lande.

Formålet med *kvalitetssikringsarbejdet* er at omsætte udenlandske regler og erfaringer til nordiske forhold samt at skabe ensartet nordisk praksis. De første delprojekter er færdige og rapporter er udgivet. I 1980 bliver de vigtigste projekter tilbageføring af erfaringer fra hele kvalitetssikringsprojektet, udarbejdelse af håndbog for kvalitets-

sikringspersonale og leverandørbedømmelse. Ved et bredt anlagt nordisk symposium fremlægges resultater fra hele projektet.

På *affaldsområdet* søges etableret et alsidigt bedømmelsesgrundlag af behandlingssystemer for radioaktivt affald fra kernekraftværker. Der udarbejdes et system til at gennemregne hele håndteringskæden for reaktoraffaldet frem til slutlageret. Endvidere er et forprojekt vedrørende alternative håndteringssystemer for reaktoraffald afsluttet. I 1980 udvides arbejdet til mere omfattende beregningsmetoder og til at formulere krav til affaldsprodukternes egenskaber. Resultaterne fra affaldsprojektet vil blive behandlet ved et seminar i 1980/81.

Kontrolrumsprojektet har til formål at samordne det omfattende arbejde, som udføres i de enkelte nordiske lande vedrørende sikkerhedsmæssige aspekter i forbindelse med udformning af kontrolrum og personalets uddannelse og pålidelighed. I 1979 er de kommende kontrolrumseksperimenter blevet gennemarbejdet, således at resultaterne kan anvendes ved projektets analysearbejde. Amerikanske uheldsrapporter er analyseret, og arbejdet med operatørtræning fortsat. I 1980 vil arbejdet blive koncentreret om de eksperimentelle undersøgelser, som skal ligge til grund for den fremtidige kontrolrumsudformning. Analyse af menneskelig pålidelighed verificeres gennem simulatorforsøg. Endvidere skal endelige retningslinier for træning af personale udarbejdes.

Formålet med *radioøkologiprojektet* er at samordne radioøkologisk forskning inden for Norden for at opnå en mere pålidelig bedømmelse af biologiske transportmekanismer for radioaktivitet. I 1979 er prøvetagningen ud for kernekraftværker og interkalibrering af nordiske laboratoriemetoder blevet fortsat. Et nyt projekt vedrørende konsekvenser af ulykker er blevet forberedt. Ved et nordisk seminar blev programets fremtidige målsætning gennemgået. I 1980 skal radioøkologiske synspunkter på kontrolprogrammer for reaktoranlæg udarbejdes. Kortlægning af aktivitetsfordelingen i Østersøen fortsættes, og deltagelse i et planlagt regionalt IAEA-projekt skal forberedes. Der vil blive lagt speciel vægt på spredning af information og på træning.

Hensigten med *myndighedsarbejdet* er at styrke de projekter, som nordiske sikkerhedsmyndigheder beslutter at støtte eller udføre i fællesskab. I 1979 har hovedvægten været lagt på transport af nukleart materiale. Arbejde er igangsat vedrørende postbefordring, certifikatudformning, fysisk beskyttelse og udviklingsarbejde. Også i 1980 vil det projektorienterede myndighedsarbejde hovedsagelig behandle transportproblemer.

NKA bedømmer kernesikkerhedsprogrammets fremskridten som tilfredsstillende. Målsætningen er, at alt udrednings- og beregningsarbejde skal være afsluttet ved udgangen af 1980. For enkelte projekters vedkommende vil rapportering først kunne ske i begyndelsen af 1981.

Efter at godt halvdelen af projektperioden er udløbet, kan en forsigtig

bedømmelse af de enkelte projekters værdi foretages. Allerede nu viser det sig, at resultaterne vil påvirke arbejdet i de enkelte lande og komplettere de nationale indsatser. Et konkret udbytte er nået på kvalitets-sikringsområdet, efter at de første delprojekter er afsluttede. For de andre projekters vedkommende er det indtil nu informationsspredningen fra projekterne og de fælles overvejelser i styringsgrupperne, som har haft den største betydning.

En eventuel videreføring af et nordisk projektarbejde vedrørende sikkerhedsforskning inden for energiproduktionsområdet er i 1979 blevet overvejet af en af NKA nedsat ad hoc-gruppe. Flere af de projektområder, som indgår i det igangværende nordiske program, kan heri finde en naturlig videreførelse.

2. Industrisamarbejde

2.1. Industripolitisk samarbejde

Det industripolitiske samarbejde finder sted i en række forskellige former. I Ministerrådet (industriministrene) og Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik foregår således en fortløbende informationsudveksling og dialog om aktuelle industripolitiske spørgsmål af fælles interesse i og uden for Norden.

Som eksempel på et område, der har været diskuteret, kan nævnes forholdene omkring små og mellemstore virksomheder. I forbindelse hermed blev det konstateret, at de nordiske landes politik over for små og mellemstore virksomheder såvel i form som i omfang på en del områder adskiller sig væsentligt fra hinanden. Der var enighed om, at det ville være betydningsfuldt at få gennemført en mere indgående analyse af de små og mellemstore virksomheders situation i de enkelte nordiske lande, herunder hvilke overvejelser der måtte ligge bag den på området førte politik, og hvilke effekter denne har haft.

På baggrund heraf blev det i Ministerrådet besluttet, at der skulle igangsættes et fællesnordisk forskningsprojekt vedrørende små og mellemstore virksomheder med det formål at sammenligne de små og mellemstore virksomheders situation i de nordiske lande på en række centrale områder. I fokus står først og fremmest ligheder og forskelle mellem det offentlige støtteforanstaltninger i de forskellige nordiske lande over for små og mellemstore virksomheder. Projektet omfatter fem delprojekter (der gennemføres af de i parentes nævnte institutioner): 1) Småvirksomhedspolitik i Norden (Statens Industriverk, Stockholm), 2) Eksterne tjenester (serviceydelser) rettet mod små og mellemstore virksomheder (Företagsekonomiska Institutet, Helsingfors), 3) Nyetableringen i Norden (Jydsk Teknologisk Institut, Århus), 4) Ejer-spredning og egenkapitalforsyning i små og mellemstore virksomheder (Högskolan i Växjö) og 5) Samarbejdsformer for små og mellemstore virksomheder (Industriøkonomisk Institutt, Bergen).

Projektet er gennemført i løbet af 1978 og 1979 og vil blive afsluttet med fremlæggelse af en udredning.

Ministerrådet (industriministrene) har endvidere drøftet de industripolitiske aspekter af Nordsatprojektet. Beslutningen om en nordisk radio- og TV-satellit vil i givet fald blive baseret på udredningerne angående kultur- og programpolitiske, retslige, finansielle og tekniske spørgsmål. Ministerrådet ønsker således ikke at påvirke beslutningsprocessen, men har diskuteret sagen ud fra den opfattelse, at en eventuel gennemførelse af projektet vil få betydelige industripolitiske konsekvenser. På baggrund heraf har Ministerrådet (industriministrene), så at sige i beredskabsøjemed, ønsket at følge udviklingen omkring Nordsat nøje og taget initiativ til, at der foretages en belysning specielt af den nordiske industris kompetence og ressourcer på området.

Foruden det arbejde, der pågår i Ministerrådet, er der i de senere år sket en udbygning af de nordiske landes bilaterale kontakter på ministerniveau om industrispørgsmål af fælles interesse for enkelte af landene. Dette samarbejde udgør et værdifuldt supplement til Ministerrådets arbejde med spørgsmål af mere almen interesse.

Herudover pågår et praktisk orienteret samarbejde inden for forskellige institutionelle rammer først og fremmest i Nordisk Industrifond og i NORDTEST, men dog også inden for andre organisationer. Således kan nævnes det arbejde i form af projektvirksomhed, som foregår under NORDFORSK.

2.2 Nordisk Industrifond

Nordisk Industrifond har till uppgift att främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling bland annat genom att stödja finansieringen av forsknings- och utvecklingsprojekt som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna.

Fondens verksamhetsberättelse för 1978 insändes till Ministerrådet i maj 1979 (C35/e 1980).

Från och med 1979 har fonden införts på Ministerrådets allmänna budget. Från samma tidpunkt fastställdes följande inriktning av verksamheten.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall även i fortsättningen lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt som avser att lösa problem av central betydelse för vissa industri-sektorer.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden fortsatt

ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Tidigare indelning i prioriterade insatsområden skal från och med 1979 ersättas med en indelning i följande verksamhetsområden.

Produkt- och processutveckling

Bransch- och teknikinriktad verksamhet

Energiteknik

Provning, standardisering, mätteknik

Fonden har för sin verksamhet 1979 tillförts 15,1 MSkr och beslut har fattats om att för 1980 tillföra fonden 17,4 MSkr. Dessutom får fonden under 1979 påtaga sig fleråriga förpliktelser upp till 9 MSkr för 1981 och 5 MSkr för 1982.

Till och med 1 oktober 1979 har fonden för beviljningar och reservationer utnyttjat totalt ca. 12 milj Skr av 1979 års medel, ca. 9 milj Skr av 1980 års medel och ca. 0,5 milj Skr inom 1981 års ram för flerårsbemyndigande. I dessa summor ingår några lån för vilka formella låneavtal ännu ej var undertecknade den 1 oktober. Vid samma tidpunkt var sju projektansökningar med en sammanlagd sökvolym på ca. 4,5 milj Skr under utvärdering.

Fördelningen av de medel, för vilka formella beslut avseende 1979, 1980 och 1981 fattats den 1 oktober 1979, på fondens olika verksamhetsområden var följande.

Verksamhetsområde	1979 1 000 skr	1980 1 000 Skr	1981 1 000 Skr
Produkt- och process- utveckling	2 670	—	—
Annan branschinriktad samt teknikinriktad verksamhet	3 877	2 760	350
Energiteknik	343	1 253	—
Provning, standardisering, mätteknik	3 073	2 902	—
Övrigt	841	1 300	—
Totalt	10 804	8 215	350

Verksamheten 1979 kommer utförligt att presenteras i styrelsens verksamhetsberättelse.

I Norden har under den senaste tiden utförts ett antal nationella utredningar för att skapa beslutsunderlag för hur de stora problem som under 1970-talet drabbat näringslivet skall kunna lösas. Betydelsen av teknisk forskning och utveckling som ett väsentligt medel för att främja den industriella tillväxten har därvid genomgående framhävts. Flera av de områden som utpekats som speciellt intressanta för den industriella förnyelsen är gemensamma för länderna. Fonden avser att bevaka de möjligheter till samarbete, och därmed till bättre resursutnyttjande, som detta kan innebära. Bland de insatsområden, som bedöms bli ak-

tuella, kan följande nämnas: datorstödd konstruktion och produktion inom verkstadsindustrin, utnyttjande av mikroelektronik, materialteknik, energiteknik samt säkerhetsanalys av industriella produktionssystem och anläggningar.

2.3 NORDTEST (rek nr 6/1975)

Stadga för NORDTEST har fastställts av Nordiska ministerrådet (industriministrarna) den 19 februari 1979, i kraft från den 1 mars 1979. Stadgan ersätter tidigare riktlinjer för samarbetet inom NORDTEST. NORDTEST har från den 1 januari 1979 införts på Nordiska ministerrådets allmänna budget.

NORDTEST har till uppgift att samordna aktiviteter inom provnings- och kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat och för givna delområden utsedda fackgrupper. Arbete bedrivs i 6 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik och Buller, NDT (oförstörande provning), VVS och Elektronik. Härutöver har specifika uppgifter hörande till andra områden genomförts under styrelsens direkta ledning.

Områden som bearbetas har utvalts genom övergripande behovsanalys. Valda områden har detaljgranskats i separata analyser. Verksamheten bedrivs enligt 5-årig rullande långtidsplan. Hittills utförd verksamhet har granskats i utvärdering genomförd våren 1979 av utomstående konsult. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTESTmetoder.

Hittills har framställts sammanlagt 349 förslag till projekt. Av dessa har under år 1979 inkommit 59 nya förslag. Bland inkomna förslag har hittills utvalts 17 nya arbeten jämte fortsättning på 12 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1.346.500 Skr. En avsevärd del av dessa arbeten kommer emellertid att utföras först under år 1980. Samtidigt bör noteras att av 1979 års medel har bundits 1.933.500 Skr i projekt som beställts 1978.

Av sammanlagt 188 beställda projekt har hittills (per 1979-09-20) inlämnats slutrapport över 100 arbeten. Under året har hittills 19 projekt slutförts. Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda och slutförda projekt.

Beställningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1979-09-20)
1974	16	16
1975	18	17
1976	38	28
1977	54	31
1978	45	8
1979	17 (per 1979-09-20)	—
Sammanlagt	188	100

Arbetet har hittills resulterat i 218 rekommenderade NORDTEST-metoder. Vidare har NORDTEST DOC GEN 012 "NORDTEST Guidelines for the acceptance of test results" och NORDTEST DOC GEN 017 "Register of approved NORDTEST methods" publicerats under året.

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1979 har erhållits sammanlagt 3.64 milj Skr. Härav har Nordiska ministerrådet beviljat 1.64 milj Skr och Nordisk Industrifond 2 milj Skr. För verksamheten 1980 har Nordiska ministerrådet beviljat 1.845 milj Skr och Nordisk Industrifond 2.2 milj Skr, sammanlagt 4.045 milj Skr.

2.4 Metrologiskt samarbete (rek nr 2/1972)

Inom det mättekniska området finns en informell nordisk arbetsgrupp, Normet, som för närvarande arbetar med vidare planläggning av det nordiska metrologisamarbetet på basis av ett pilotprojekt inom termometri.

2.5 Samarbejde vedrørende overflade- og kolloidforskning (rek nr 22/1974)

Overflade- og kolloidforskningen må siges at være af stor betydning, idet resultaterne af denne forskning finder anvendelse inden for en lang række områder, dels direkte som grundlag for industrielle processer og dels indirekte som grundlag for yderligere forskning, således f. eks. forskning på miljøbeskyttelsesområdet, kemisk-teknisk forskning m. m.

Blandt de institutioner, der i Norden arbejder med overflade- og kolloidkemi kan nævnes Ytkemiska Institutet, Stockholm, Lunds Tekniska Högskola, Åbo Akademi, Sildolje- og Sildemelsindustriens Forskningsinstitut, Bergen, samt Nordisk Forskningsinstitut for Maling og Trykfarver, København, og Teknologisk Institut, København. Der er et omfattende samarbejde mellem disse institutioner, hvilket forøger mulighederne for en mere effektiv udnyttelse af de nordiske ressourcer på dette område.

Kapitel IX

Jord- och skogsbruk

Nordiskt samarbete på jordbruksområdet, inklusive skogsbruk och veterinärmedicin, pågår i en rad organ.

1. Generella frågor

När det gäller generella jordbruksfrågor är Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor det viktigaste samsamarbetsorganet. I kontaktorganet sitter representanter för såväl regeringsmyndigheterna som jordbruksorganisationerna. Jordbruksministrarna deltar regelmässigt i kontaktorganets möten.

Kontaktorganet upprättades 1961 i överensstämmelse med en rekommendation från Nordiska rådet. Kontaktorganets huvuduppgifter är att följa utvecklingen i jordbrukets produktions- och exportförhållanden samt avsättning av och priser på jordbruksprodukter i Norden. Jordbrukspolitiska ändringar och andra frågor av nordisk betydelse diskuteras också, och deltagarna informerar varandra om jordbruksdiskussioner i internationella fora.

2. Forskningsfrågor

En viktig del av samarbetet på jordbruksområdet gäller forskningsfrågor. Det centrala samsamarbetsorganet för dessa frågor är Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ), som upprättades år 1965. Dess medlemmar är de nationella forskningsråden och dess huvuduppgift är förmedla och stödja samnordisk forskning inom områdena jordbruk, skogsbruk och veterinärmedicin. Nära kontakt hålls med Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF), Nordisk kommitté för veterinärvetenskapligt samarbete (NKVet). Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) samt med rektorerna för lantbruks- och veterinärhögskolorna i de nordiska länderna. NKJ disponerar icke över egna medel men kan till sina medlemsorganisationer anbefalla stöd till av NKJ prioriterade nordiska projekt.

Under senare år har tanken vuxit sig allt starkare att för framtida växtförädling och forskning bevara de allt snabbare försvinnande genetiska tillgångarna hos kulturväxterna och deras vilda släktingar. Många länder och forskningsinstitutioner har sedan åtskilliga år successivt byggt upp s.k. genbanker. Nordiska ministerrådet beslöt år 1978 att upprätta en nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter med placering utanför Lund i Sverige. Genbanken är från och med år 1979 en institution på Nordiska ministerrådets allmänna budget. Dess arbete har till en början måst inriktas på de ekonomiskt sett viktigaste fröburna jordbruks- och trädgårdsväxterna. Man beräknar att till en början lagra

ca. 30.000 prov från Norden för att så småningom nå upp till ca. 50.000 prov. Det förutsattes att den nordiska genbanken genom anknäytning till de internationella nät av genbanker som är under uppbyggnad, får möjlighet till ett helt fritt utbyte av material med tillhörande dokumentation. Genbanken är en serviceinstitution för förädlare och andre intressenter.

Också samarbetet på skogsforskningens område är av förhållandevis gammalt datum. År 1953 upprättades Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) som ett samarbetsorgan för de nordiska ländernas forsknings- och utvecklingsarbete på det skogstekniska området. Efter hänvändelse år 1966 från Nordiska rådet har medlemsstaterna gett ekonomiskt stöd till NSR för att det skall kunna intensifiera utvecklingen av ett mekaniserat skogsbruk. NSR är infört som institution på Nordiska ministerrådets allmänna budget från och med år 1978. Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) tillkom år 1972 som ett samordnande organ på skogsforskningsområdet och infördes likaledes från och med år 1978 som institution på ministerrådets allmänna budget. SNS:s företrädare Samarbetsnämnden för nordiska skogsforskningsinstitut och Internordisk kommitté för skogsforskning blev upprättat år 1954 respektive 1966. Nordiska samarbetsfrågor på skogsforskningens område behandlas som redan nämnt också av NKJ.

3. Utbildningsfrågor

När det gäller forskarutbildning på jordbruksområdet, är det nordiska samarbetet jämförelsevis begränsat till trots av olika försök på att utvidga detsamma (jfr. förslag till ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen avgivet av en arbetsgrupp under NKJ, september 1976). Nordiska forskarkurser har bidragit till förbättringar på detta område. De samarbetsorgan som behandlar dessa spörsmål i en eller annan form, är lantbrukshögskolornas rektorsmöten (i huvudsak grundutbildning) NJF och NKJ. Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor överlämnade hösten 1979 frågan om nordiskt samarbete och högre lantbruksutbildning och forskning till behandling i Nordiska Ämbetsmannakommittén för Jord- och Skogsbruksfrågor.

4. Verksamheten

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslöt den 18 februari 1979 att upprätta en nordisk ämbetsmannakommitté för jordbruks- och skogsbruksfrågor samt fastställde dess arbetsordning. Ämbetsmannakommittén (NÄJS) har under året konstituerat sig samt avhållit tre möten. NÄJS avser att så långt det är möjligt förlägga sina möten i anslutning till sammanträdena med det nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor.

Koordinering av samarbetet mellan de olika samarbetsorganen samt att få till en bättre styrning av hela sektorn, inklusive utbildning, forskning och praktiskt arbete är bland de frågor som upptagit NÄJS.

NÄJS upprättade hösten 1979 en arbetsgrupp för att behandla kompetensfördelningen mellan SNS och NSR samt frågan om högre skogsutbildning (rek. nr. 3/1978). Arbetsgruppen föreslog med instämmande från NÄJS, att SNS ålägges att koordinera den gemensamma skogsforskningen. En viss omorganisering av SNS förutsattes och NÄJS har tillsatt en ny arbetsgrupp för att utarbeta konkreta förslag i detta avseende.

När det gäller utbildningen har NÄJS beslutat, att man bör se på jordbruks-, skogsbruks- och veterinärmedicinsk utbildning som en helhet. För att inte ytterligare fördröja genomförandet av forskarkurser på området har NÄJS ansökt om medel för detta ändamål i 1980.

På ett nordiskt möte i september 1979, med deltagare från lantbruksdepartementen, forskning och undervisning samt växtförädlingsföretagen upprättades en arbetsgrupp för att utarbeta förslag till utvidgat nordiskt samarbete på växtförädlingens område. Arbetsgruppen översände de hittills utarbetade förslagen till NÄJS' möte i oktober 1979. NÄJS har gett arbetsgruppen fullmakt att fortsätta sitt arbete med planläggning av samarbetet.

NÄJS har beslutat inkalla till ett möte i löpet av 1980 för att diskutera frågan om nordiska regler för jägarkompetens (rek. nr. 14/1979).

Jordbruksområdet har ingen indikativ budgetram för 1980. NÄJS har trots detta anbefallt fyra ansökningar om projektmedel för 1980. Det rör sig om forskarkurser på jordbruksområdet (nkr. 100.000); lantbrukskooperativ forskning (nkr. 100.000 - i anledning av rek. nr. 15/1977); genbankssamarbete för husdjur, mikroorganismer och fisk (nkr. 175.000) samt förberedelser för ökat växtförädlingsamarbete (nkr. 100.000).

Kapitel X

Jämställdhet (Likestilling)

Samarbeidet i likestillingsspørsmål er forankret i et eget utvalg. Dette ble opprettet av samarbeidsministrene 30. mai 1978 ved at den kontaktgruppen for likestilling som har fungert siden 1975 fikk permanent status. Utvalget benevnes Likestillingsutvalget og er underlagt samarbeidsministrenes stedfortrederkomité, som fastsatte gruppens mandat 23. november 1978. Utvalget har iflg. mandatet til oppgave å koordinere det nordiske samarbeidet i likestillingssaker på grunnlag av det program som er vedtatt av Ministerrådet.

Samarbeidet på likestillingsområdet i perioden er i større grad enn tidligere rettet inn på konkret prosjektsamarbeid, samtidig som omfanget av virksomheten har vært stigende.

1. Massemedia og likestilling

I 1978 gjennomførte Ministerrådet en utredning som ga en oversikt over utført forskning på området massemedia og likestilling. Prosjektet har ligget til grunn for utviklingen av nye prosjekter som vil bli gjennomført fra 1980.

2. Barselspermisjon

Emne for et annet utredningsprosjekt har vært foreldre og barns behov i perioden omkring graviditet, fødsel og barnets første leveår, spesielt med henblikk på barselspermisjon. Prosjektet besto i innsamling og analyse av materiale som belyser kvinnens fysiske og psykiske behov før og etter fødselen, barnets behov for kontakt med mor/far første leveår og forhold av betydning for etableringen av far/barn-forholdet. Prosjektet ble påbegynt i 1978 og rapport forelå i NU-serien i oktober 1979.

3. "Far"

Materiale som belyser ulike sider av forholdet mellom fedre og barn har vært mangelvare i hele Norden. Ministerrådet har gitt bidrag til forberedelsene og produksjonen av en 45 minutters TV-film over dette tema. Filmen er laget av regissøren Rafael Goldin, og bygger på bl.a. flere tusen barnetegninger som er samlet og systematisert av regissøren. Samme materiale er også brukt til en større utstilling som har vært vist bl.a. i Oslo, Bergen og København og til en bok. TV-filmen ble vist i norsk fjernsyn i oktober 1979 og er valgt til Norsk Rikskringkastings bidrag i en internasjonal UNESCO-screening av TV-programmer i anledning barneåret.

4. Familie- og likestillingspolitikk ved føde- og barselsavdelinger

Forskning i de nordiske land viser betydningen av at familien behandles som en enhet i tiden omkring fødselen, og det er også enighet om at man bør sette inn med foreldreveiledning ved fødeavdelingene. Det synes imidlertid som praksis i behandlingen av fedre og søsken ved mange fødeavdelinger fører til en splittelse av familien. For å omsette de nyere forskningsresultater i konkrete tiltak og for å utarbeide retningslinjer for foreldreveiledning satte Ministerrådet i 1979 i verk en kartlegging for å skaffe oversikt over de faktiske og rettslige forhold ved fødeavdelingene idag. Prosjektet vil fortsette i 1980.

5. Samfunnsplanlegging og boformer

Ministerrådet arrangerte i april 1979 et seminar i Uppsala om likestilling i bo- og samfunnsplanlegging. Seminarets hensikt var å skape en nordisk idé- og erfaringsutveksling om samfunnsplanlegging med tyngdepunktet på den overgripende planleggingen vedrørende sammenhengen mellom bosted, arbeid, service og kommunikasjoner. Deltakere var politikere og planleggere samt representanter for arbeidsmarkedets parter. Foredrag og debattinnlegg er sammenfattet i en rapport.

6. Familie, ekteskap og forsørgelse

Ministerrådet arrangerte i september 1979 et seminar om familie, ekteskap og forsørgelse. Formålet med seminaret var å følge opp arbeidet med den nordiske utredningen "Ekteskap og forsørgelse" som ble utarbeidet etter oppdrag fra Nordisk sosialpolitisk komité i 1976 og ajourført av de enkelte land i 1978. Man ønsket å få drøftet hvordan det nordiske samarbeidet på dette feltet kan drives i tiden fremover. Rapport fra seminaret utgis i NU-serien.

7. Kontaktmøte om nordisk likestillingssamarbeid

6. november 1979 inviterte Likestillingsutvalget representanter for nasjonale kvinne- og likestillingsorganisasjoner samt representanter for arbeidsmarkedets parter og Nordisk Råd til et kontaktmøte for å drøfte likestillingssamarbeidet under Nordisk Ministerråd og andre saker av felles interesse. Hensikten var å gi informasjon og få impulser til planleggingen av Ministerrådets fortsatte virksomhet på likestillingsområdet.

8. Annet

Ministerrådet legger vekt på at likestillingsarbeidet ikke isoleres i en sektor, men trekkes inn i alle samarbeidssektorer. Likestilling har vært vesentlige innslag i prosjekter under andre sektorer, som f.eks. arbeids-

markedssektorens rapport og seminar om tiltak for likestilling mellom menn og kvinner på arbeidsmarkedet, september 1979.

Utvalget har anbefalt et prosjekt vedr. kartlegging og analyse av yrkesinndelingen etter kjønn i de nordiske land ("Todelte arbeidsmarkeder i Norden") som startes i 1980.

Likestillingsutvalget har medvirket til en koordinering av de nordiske regjeringers holdning til ILO's behandling av "Equal Opportunities and Equal Treatment for Men and Women Workers: Workers with Family Responsibilities". Gruppen vil følge opp dette arbeidet frem til ILO's 66. arbeidskonferanse der saken står på dagsorden.

Det er i 1979 utgitt to nummer av "Nordisk Likestillingsbulletin", som har tatt for seg temaene "utdannelse" og "arbeidsmarked". Bulletinen distribueres nasjonalt gjennom likestillingsorganene.

Kapitel XI

Konsumentpolitik

1. Inledning

Under året har ministerrådet i sammansättningen de för konsumentpolitiken ansvariga ministrarna sammanträtt för första gången. Ministerrådet fann det angeläget att det i samtliga nordiska länder inrättas system för inrapportering av olycksfall som underlag för olycksfallsförebyggande verksamhet. Med beaktande av de många beröringspunkterna med hälsovårds-, trafik-, miljö- och byggfrågor har detta utvecklingsarbete fortsatt i samråd med andra samarbetssektorer inom Nordiska ministerrådet.

Under år 1979 har det konsumentpolitiska samarbetet i Norden inriktats speciellt på verksamhet till förmån för målgruppen barn. Med anledning av FN:s barnår anordnades bl.a. ett nordiskt seminarium om barnet i konsumtionsområdet. Man har fokuserat behovet av samordning av åtgärder för att skydda barn särskilt i marknadsföring och för att förbättra produktsäkerheten och barnets närmiljö.

Under året har sammanlagt 26 projekt pågått. Budgetramen för år 1979 har uppgått till 2,4 milj nkr. Följande verksamhetsår kommer bl.a. konsumenternas service- och reparationsproblem att uppmärksammas.

2. Verksamheten under 1979

2.1 Förslag till nordiskt samarbetsprogram

I samband med utarbetande av ett förslag till ett samarbetsprogram för konsumentområdet har en översyn också inletts av organisationen för det nordiska konsumentpolitiska samarbetet. Förslaget till nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet har genomarbetats under året i synnerhet vad gäller prioriterad verksamhet. Förslaget innehåller målsättning och samarbetsformer för den nordiska konsumentpolitiken, samarbetsområden, prioriterad verksamhet samt planerade åtgärder i början av 1980-talet. Som ett komplement till förslaget har en åtgärdsförteckning utarbetats. Förslaget har överlämnats till Nordiska rådet för yttrande.

2.2 Forskning och utredningar

En betydande del av det projektlagda nordiska samarbetet på konsumentområdet har under 1979 gällt samhällsvetenskaplig forskning och andra utredningar. Området representerar i samtliga nordiska länder en relativt ung verksamhetsgren med begränsade resurser till sitt förflöende. I syfte att stärka grunden för forskningssamarbetet har under året tagits i bruk ett notifikationssystem för samhällsvetenskaplig konsumentforskning i Norden. Det omfattar mottagare i samtliga nordiska

länder som representerar forskare, forskningsinstitutioner, avnämare av forskning m.m. Systemet syftar till att uppmuntra direktkontakt mellan forskare och ge en helhetsbild av pågående konsumentpolitisk forskning i Norden. Systemet är en försöksordning.

Seminarier om barnet i konsumtionssamhället i april i Helsingfors pekade på behovet av insatser för att förbättra barnets ställning som konsument (NU B 1979:8). Som en bakgrundsutredning framlades bl.a. en kartläggning av barnets ställning i Norden i statistisk belysning, ålderns betydelse för barns rättsställning och en nordisk översikt av övervakning av marknadsföring till barn. Det framkom att den nationella statistiken om barn och barnfamiljer borde utvecklas för att ge en helhetsbild av deras levnadsstandard. En nordisk undersökning av leksaker och lekplatsolyckor har också genomförts under året. Om barn och marknadsföring initierades en forskarträff om undersökningsmetoder beträffande kommersiell påverkan. Vidare har påbörjats en utredning om marknadsföring riktad till barn och ungdom. Utredningen fångar upp en del av den nordiska barnkulturutredningens (NU A 1978:10) önskemål om att få kartlagt reklam som riktas direkt mot barn och unga. I en annan nordisk utredning om reklam i skolan (NU B 1979:1) redogörs för användningen av kommersiellt material i grundskolan.

Ett mindre forskningssymposium om unga familjer i etableringsfasen anordnades i september i Oslo. Ett tjugotal forskare från de nordiska länderna dryftade material om bl.a. unga familjers konsumtionsmönster, bostads- och kreditförhållanden och arbetsfördelning i hemmet samt metodikfrågor. Seminariet föreslog fortsatt nordiskt arbete främst om boende och ekonomi. Symposiet var en uppföljning av det andra nordiska konsumentforskningsseminariet år 1976. Vidare har under året lagts fram projektförslag om en komparativ undersökning av konsumentkrediter genom en hushållsenkät. Projektet föreslås genomfört under åren 1980-81.

Verksamheten inom hushållsekonomi har omfattat konstruerande av en teoretisk modell för beräkning av kostnaderna för hemlagad och industrilagad mat vid tillämpning av de nordiska kostrekommendationerna. Projektets syfte var att skapa en modell med vars hjälp man kan bedöma de ekonomiska konsekvenserna av förändringar i hushållet. I utredningen undersöks möjligheterna att i framtiden använda datateknik som ett medel för att förenkla och förbättra den hushållsekonomiska rådgivningen.

Som ett resultat bl.a. av det första nordiska konsumenträttsliga seminariet (NU B 1979:5) har ett samarbete i rättsliga frågor av konsumentpolitisk betydelse organiserats. Det nordiska samarbetet om övervakning av marknadsföring att fortsätter som tidigare.

I rekommendation nr 35/1968 hemställer Nordiska rådet till regeringarna att genomföra en likartad nordisk lagstiftning om resebyråverksam-

het. Den överlämnades 1977 till behandling inom konsumentsektorn. Under året har på Nordiska rådets begäran sammanställts en översikt av samtliga nationella lagrevisioner på området under den gångna perioden om tio år.

Inom det konsumenträttsliga samarbetet har också olika modeller för lösning av konsumenttvister granskats vid ett seminarium i oktober i Danmark.

Under året har påbörjats en nordisk utvärdering av stödåtgärder för trygghet av kommersiell service. Denna utredning har omfattat statligt stöd till glesbygdsområden under de senaste åren. Rapporten beräknas bli publicerad våren 1980.

2.3 Undersökning av varor och tjänster

Inom området har verksamhet för att genomföra gemensamma nordiska provningar av hushållskapitalvaror intensifierats. Två försöksprojekt för gemensam nordisk provning av hushållskapitalvaror om provning av hushållsdammsugare och köksfläktar beräknas slutförda i början av 1980. Projektet försenades i inledningsfasen på grund av svårigheter att från vissa företag erhålla underlag för marknadsöversikter inför valet av apparater för nordisk provning. Det genomförda provningsarbetet kommer att utvärderas under 1980. Mot bakgrund av vuna erfarenheter kommer en fastare nordisk organisation av dessa gemensamma provningar att planeras.

Samarbetet med Nordtest har fortsatt under året. Det har lagts fram ett förslag till riktlinjer för en ny fackgrupp Nordtest-konsument. Fackgruppen skulle få till uppgift att utveckla provningsmetoder för undersökning av funktion och egenskaper hos produkter, som huvudsakligen används inom den privata hushållningen och som omfattas av konsumentorganens verksamhet. En försöksverksamhet kommer att inledas fr.o.m. 1980.

Nordiska ministerrådet har slutfört behandlingen av rekommendation nr. 7/1972 ang. nordisk konsumentupplysning på personbilar genom ett förprojekt om personbilar. Ministerrådet har utrett konsumentproblem betr. bilar med huvudvikt på frågor som rör bilar i drift. En betydande del av hushållens utgifter hänförs till transportkostnader, främst kostnader för bil. Ministerrådet avser fortsätta samarbetet på området.

Det nordiska samarbetet inom produktsäkerhetsområdet har omfattat en uppföljning av det nordiska projektet inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap (NU B 1978:14). Det insamlade materialet rörande hem- och fritidsolyckor har utgjort grund för fortsatt verksamhet på det nationella och nordiska planet. Vid konsumentministrarnas möte i Stockholm i mars 1979 fann man det angeläget att system inrättas för inrapportering av olycksfall. Ministrarna underströk det önskvärda i att systemet utvidgas till att omfatta samtliga inträffade olyckor, alltså också trafik-, arbetsplatsolyckor m.fl. Ministerrådets

sekretariat har därför anordnat ett första samråd mellan representanter för olika nordiska ämbetsmannakommittéer. Med hänsyn till sjukhusens centrala ställning vad gäller olycksfallsförebyggande arbete prioriterades vid överläggningarna en snabb översyn av gällande patientstatistik. Inom produktsäkerhetsarbetet genomfördes som tidigare har nämnts en genomgång av inrapporterade olyckor orsakade av leksaker och lekplatsutrustning. Av utredningen kan preliminärt utläsas att olycksmönstret i de nordiska länderna vad gäller olyckor orsakade av leksaker och lekplatsutrustning är relativt enhetligt. Flertalet olyckor inträffar utanför hemmet, och det är framför allt de litet äldre barnen på 8-14 år som råkar illa ut. De små barnen upp till tre år tycks vara mindre utsatta för just olyckor med leksaker, men drabbas å andra sidan oftare av andra typer av olyckor, som förgiftning, skållning o dyl. Vidare har ett projekt rörande olika metoder för utförande av djupstudier genomförts och ett förslag till metoder för dylika studier framlagts. Utgående från dessa erfarenheter har NÄK föreslagit att halk- och fallolyckor skulle undersökas nästa år. Det föreslås också en kartläggning av möjligheterna att förbättra brandsäkerheten hos textilier. Det sistnämnda arbetet bygger dels på de under året slutförda undersökningarna om klassificering av flerlagertextiliers antändlighet samt brandhärdighet hos tälmateriel och sovunderlag.

Den nordiska utredningen om produkters livslängd beräknas avslutad med en rapport från en postalenkät genom vilken brukstiden hos vissa hushållskapitalvaror kartlades i samtliga nordiska länder. Arbetet ligger bl.a. till grund för nordiska insatser om service och reparationer. Konsumentproblemen om service och reparationer har visat sig likartade i de nordiska länderna varför ett närmare projektsamarbete inletts. Efter diskussioner på nordiskt plan om service och reparationer har en del projektförslag av pilotkaraktär lagts fram för 1980. Dessa gäller t.ex. en utredning av garantier i marknadsföring, informationssystem med brukarkrav och standardiseringens betydelse bl.a. för hushållsapparaters reservdelar.

2.4 Märkning

En utredning om informationssystem för hushållskapitalvaror - kyl-/frys - har framlagts. I rapporten ingår ett förslag till modell för ett informationssystem för hushållskapitalvaror. Förslaget diskuteras som bäst för vidare utveckling. Åtgärder för energisparande för elektriska hushållsapparater har dryftats under hösten 1979. Rapport beräknas föreligga i början av 1980.

Ett nordiskt projekt om beklädnadsskinn med syfte att få till stånd en gemensam terminologi inom området samt få underlag för gemensam märkning beträffande vård och skötsel av dessa har genomförts. Verksamheten för en gemensam textilskötselmärkning beräknas fortsätta under 1980.

Slutligen har ett projekt avslutats där man granskat i de nordiska länderna förekommande åldersbestämmelser för barn när det gäller inköp och handhavande av vissa produkter och leksaker. Nästa år avser man också fokusera prismärkning. Det inom näringslivet pågående arbetet för att införa ett EAN-system (europeisk artikelnumrering) följs i syfte att tillvarata konsumenternas intressen.

2.5 Information och utbildning

Det nordiska seminariet om barnet i konsumtionssamhället fann det viktigt att utveckla konsumentinformationen till denna grupp. Under året har utlysts en nordisk teckningstävling i syfte att få fram en serie med konsumentinformation för att öka informationsmaterialet till barn och unga. Utgående från projektet reklam i skolan (NU B 1979:1) har man gått vidare med ett förslag om en gemensam nordisk analys av innehållet i kommersiellt material som används i grundskolorna i syfte att utveckla alternativ läromedelsproduktion. Nordiska insatser för framtagande av audiovisuell konsumentinformation utreds.

Det nordiska samarbetet om konsumentundervisning i lärarutbildningen har fortsatt och beräknas avslutat om två år. Försöksverksamhet om konsumentundervisning har inletts i Danmark och Norge. I Finland och Sverige pågår planeringsarbete i samarbete med pedagogiska undervisningsenheter.

En plan för en nordisk analys av konsumentprogram i radio och TV har utarbetats under året. Den beräknas kunna läggas fram i november och omfattar ett nordiskt samarbete på området under de följande två åren. Tidskriften "Konsumentnytt i Norden" har utkommit med två nummer under 1979. Med stöd av en undersökning av läsekretsens uppfattning om innehållet i den har NÄK sett över tidskriftens redigeringslinje. Fr.o.m. 1980 kommer den att utkomma i en annan form.

2.6 Reklam och marknadsföring

Den nordiska undersökningen om företag med nordisk marknadsföring har avrapporterats. Utredningen redovisar bl.a. hur marknadsföringen har planerats och genomförts för olika konsumtionsvaror. Rapporten är ett underlag för bedömning av möjligheterna till ett internationellt samarbete betr. övervakning av marknadsföring, som riktar sig till flere nordiska länder.

Under året har påbörjats en nordisk undersökning av marknadsföring till barn i syfte att bedöma möjligheterna att minska otillbörlig marknadsföring. Utredningen beräknas slutförd efter två år. Konsumenternas problem i samband med användning av garantier föreslås bli föremål för en juridisk-sociologisk utredning.

Upplysningar om testresultat i marknadsföring har ansetts vara värdefull konsumentinformation om provningarna utförs korrekt och om resultaten återges riktigt. Missvisande användning av testresultat i re-

klam har dock förekommit. Ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor har därför för 1980 föreslagit en nordisk utredning av vilka krav som bör ställas på användningen av testresultat i marknadsföring. Inom konsumentombudsmännens nordiska samarbete har även arbetet med marknadsföringsmetoder inom OECD:s konsumentkommitté uppmärksammats. Slutligen har vissa avtalsvillkor i transportbranschen dryftats under året.

Kapitel XII

Kulturellt samarbete

1. Inledning

1.1 Allmänt

Det är flera centrala områden inom kulturavtalet som varit aktuella under 1979. Det är naturligt att det allmänna intresset koncentrerats kring slutomgången av arbetet med utredningen om nordisk radio och television via satellit. Fyra omfattande expertrapporter och ett par forskarrapporter har färdigställts under året. Huvudrapporten (NUA 1979:4) överlämnades till ministerrådet i oktober och sändes i november på remiss till inemot 400 myndigheter och organisationer i Norden. Språkets centrala roll i det nordiska samarbetet har belysts både i en forskarrapport till TV-utredningen och i ett flertal olika projekt inom alla kulturavtalets delområden. Tillsammans med Föreningarna Norden har under året genomförts ett antal fortbildningskurser för modersmåslärare i grundskolan. Vidare har ministerrådet fattat beslut om att från mitten av nästa år inrätta ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors.

Frågan om utbildning och arbetslöshet har varit central inom utbildningssamarbetet. En utredning på området (NU A 1979:10) har bildat utgångspunkt för ett flertal aktiviteter i enskilda nordiska länder. Bl a har den lett till utbildningsinitiativ på det gymnasiala stadiet och används även som fortbildningsmaterial för yrkesvägledare och lärare i Norden.

På forskningsområdet har såväl symposieprogrammet om tillämpad nordisk språkvetenskap som arbetet med en nordisk dokumentationscentral för språkforskning fortsatt. Det kan också nämnas att kartläggningen om de nordiska ländernas språklektorer och deras verksamhet i utlandet har färdigställts.

Sedan de nordiska statsministrarna i slutet av 1978 uttalade sig för ett utbyggt nordiskt forskningssamarbete har intresset för detta på olika sätt ökat. En speciell ämbetsmannagrupp har tillsammans med de båda ministerrådssekretariaten arbetat med de tankar och önskemål som låg i statsministeruttalandet. Ämbetsmannagruppens rapport ingår som bilaga i ministerrådets berättelse (bilaga 4). Samtidigt har även andra initiativ vidareförts. Det gäller t ex det program som rådgivande kommittén för forskning sedan flera år arbetat med för nordiskt forskningssamarbete och som berör bl a kontakterna mellan kulturavtalets organ och forskningsråden.

Under året har ett ministerrådsbeslut om forskarstipendier och forskarsymposier genomförts och det har glädjande nog visat sig att intresset

för dessa båda nya samarbetsformer är mycket stort. De första nordiska forskarstipendiaterna fick redan hösten 1979 möjlighet att fördjupa sin forskning vid en forskningsinstitution i ett annat nordiskt land.

Strävandena att öka samarbetet mellan de nordiska ländernas folk-rörelser har fortsatt när det gäller såväl folkbildningsorganisationerna som ungdomsorganisationerna.

Ildrottssamarbetet mellan utkantsområdena och övriga delar av Norden fick en speciell stödordning fr o m hösten 1979.

Det är naturligt att man även inom det nordiska kultursamarbetet uppmärksammat det internationella barnåret och olika initiativ har tagits på området utöver den speciella nordiska barnkulturrapport som kom i mars 1979. Sålunda har bl a ett häfte om barnlitteraturen i de nordiska länderna utkommit.

1.2 Kultursamarbetet 1972-1978

I berättelsen till Nordiska rådets 27:e session redovisade ministerrådet det beslut, som fattats bl a mot bakgrund av önskemål från kulturutskottets sida, om en värdering av kultursamarbetet 1972-1978 (jfr yttrande nr 5/1979). Arbetet inleddes våren 1979 och har genomförts som enmansutredning av rektor Gunnar Bergendal, Sverige. Denne biträdades av en referensgrupp bestående av en representant för varje nordiskt land och en för kultursekretariatet. Gruppen hade genom sin sammansättning en bred erfarenhetsbakgrund och representerade såväl parlamentariker- som tjänstemannasidan både före och efter kulturavtalets tillkomst.

Utredningsrapporten överlämnades till ministerrådet i november 1979 och ingår i ministerrådets berättelse som särskild bilaga (bilaga 10).

I utredningen behandlas verksamheten utgående från kulturavtalets indelning i verksamhetsområden. Enligt utredningen innebär de administrativa gränsdragningar som gjorts både för- och nackdelar. Dock är det en sammanfattande värdering hos olika bedömare att verksamheten väl motsvarar kulturavtalets syften och att organisationen har en beredskap att fånga upp initiativ och att snabbt sätta igång och genomföra utredningar.

Beträffande samarbetsformerna understryks vikten av det nätverk som de personliga kontakterna utgör på samnordiskt plan och den effekt som de har för nationellt arbete. I den samnordiska verksamheten efterlyses en mer långsiktig policyutveckling som skulle ge möjlighet till djärvare idémässiga satsningar och ett öppnare samarbete över gränserna. Utredningen framhåller betydelsen av att man inom kultursamarbetet strävar att bygga ut kontakterna mellan å ena sidan kultursekretariatet och å andra sidan ansvariga handläggare i de enskilda länderna.

Enligt utredningen bör man organisatoriskt pröva att stärka kontakterna med ledande företrädare för kulturavtalets områden. Detta kunde

bl a ske genom att ersätta de tre rådgivande kommittéerna med en enda för övergripande och långsiktiga frågor och genom att tillsätta mindre beredningsgrupper som kunde arbeta i direkt samverkan med kulturavtalets organ.

En allmän bedömning är enligt utredningen att kultursekretariatet utför ett skickligt arbete på ett sätt som är väl ägnat att främja kultursamarbetet.

Ministerrådet kommer under 1980 att överväga utredningens förslag och då även ta del av de synpunkter på utredningen som framförs från Nordiska rådets sida.

1.3 Kulturbudgeten 1980

Efter överläggningarna med kulturutskottet i februari 1979 fastställde ministerrådet den 19 mars 1979 den nordiska kulturbudgeten för 1980 (jfr bilaga 7). Beslutet gjordes med förbehåll för de nationella parlamentens godkännande. I motsättning till tidigare har ministerrådet enligt det nya nordiska budgetreglementet numera inte anledning att efter parlamentsbehandlingen i de enskilda länderna bekräfta fastställandet såvida nationella invändningar till budgeten inte framförs.

Driftsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet 1980 uppgår till 77,8 milj. dkr vilket innebär en ökning med 10,6 % i jämförelse med 1979. Eftersom en del institutioner förutsätts ta överskott från tidigare år och vissa intäkter i anspråk blir den totala anslagsvolymen (ländernas sammanlagda bidrag till budgeten) något lägre eller 74,4 milj. dkr.

I förhållande till föregående års budget innehåller 1980 års budget en del poster som det finns anledning att särskilt framhäva. Det gäller nordiskt folkbildningssamarbete som efter tre års försöksverksamhet med finansiering över ministerrådets dispositionsmedel fr o m 1980 års budget har förts upp som ett fast anslag, för 1980 på 1,1 milj. dkr. Nya poster på budgeten är också nordiska forskarstipendier med 0,8 milj. dkr och nordiska forskarsymposier med 0,4 milj. dkr. Dessa båda anslag är resultatet av flera års arbete inom rådgivande kommittén för forskning och båda aktiviteterna startade redan 1979 med finansiering över dispositionsmedlen.

Ny budgetpost är också ett bidrag till Nordiska amatörteaterrådet med 0,3 milj. dkr. Amatörteaterrådet har tidigare fått begränsade anslag från stödet till nordiskt gästspelsutbyte och i viss omfattning också från Nordiska kulturfonden. Nordiska författarkurser, som har funnits i snart 20 år och finansierats från högst skiftande källor, har fr o m 1980 upptagits med 150.000 dkr på den nordiska kulturbudgeten.

Av de befintliga institutionerna kan nämnas Nordiskt konstcentrum som får en kraftig ökning av anslaget. Denna institution upprättades under 1978 och såsom ett led i uppbyggandet av verksamheten har institutionens anslag höjts med 0,8 milj. dkr eller ca 80 %.

1.4 Stadgar för permanenta institutioner m m

Arbetet med genomgång av stadgar för de olika samarbetsprojekten har fortsatt och under 1979 har nya stadgar fastställts för NORDINFO (Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information), Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning, NORDICOM (nordiskt samarbete inom massmediaforskningen), kurserna i språk och litteratur samt kurserna i Nordens historia. Dessa stadgerevisioner redovisas närmare i de efterföljande områdesredogörelserna.

I samband med att ställning tas till NORDPLANs (Nordiska institutet för samhällsplanering) status som svensk institution kommer nya stadgar att fastställas. Detta sker i början av 1980, då även Nordiskt kollegium för oceanografi och de nordiska litteratur- och musikprisen kommer att behandlas med hänsyn till stadgar och instruktioner.

1.5 Informationsaktiviteter på kulturavtalets område

I yttrande nr 5/1979 betonar Nordiska rådet betydelsen av information om det nordiska utbildningssamarbetet. Informationsaktiviteter på såväl utbildningsområdet som övriga samsamarbetsområden får en växande betydelse i takt med att mera konkreta samsamarbetsresultat uppnås.

Kultursekretariatet har fortsatt utgivandet av informationsbulletinen "Meddelelser". Ministerrådets berättelse om verksamheten 1978 har utgivits som särtryck. Vidare har sekretariatet i växande omfattning fått besök av olika grupper såsom journalister, nationella ämbetsgrupper, fackliga organisationer, nationella parlamentariska utskott o s v.

När det gäller återkommande information till speciella målgrupper kan nämnas de tre nyhetsbulletiner som utges på utbildningsområdet. Bulletinerna innehåller information om utredningar, utvecklingsplaner, forskningsresultat samt nya lagar och bestämmelser i de nordiska länderna. De täcker förskolan, grundskolan och det gymnasiala stadiet samt vuxenutbildningen.

Bulletinerna tar även upp till diskussion aktuella utbildningspolitiska frågor av gemensamt intresse för de nordiska länderna. Teman såsom lärarnas arbetsmiljö, baskurser och minimikrav i skolan, småbarns sociala utveckling, vuxenutbildningen i arbetslivet m fl har behandlats under året.

Ministerrådet har beslutat, att studiehandboken "Att studera i Norden" skall utges i en fjärde utgåva. Studiehandboken är den enda samlade översikten över utbildningsförhållandena i Norden. Den nya utgåvan kommer även att omfatta en terminologinyckel, som underlättar jämförelsen av utbildningsbegrepp inom högre utbildning i de nordiska länderna. Handboken förväntas bli klar under 1980.

Ett väsentligt informationsmaterial är naturligtvis även de utredningar som utges i Nordisk utredningsserie (NU). De under 1979 aktuella utredningarna redovisas nedan i respektive sakavsnitt.

1.6 Nordiska kulturfonden

Sedan 1972 har kultursekretariatet ansvarat för kulturfondens sekretariatsuppgifter och administration.

Kulturfondens dispositionsbelopp var 1979 detsamma som 1978, nämligen 8 milj. dkr. Härtill kom under året andra mindre belopp såsom återbetalningar av beviljade, men inte förbrukade anslag. Av nedanstående tabell framgår fördelningen av de beviljade anslagen under 1978 och 1979:

	Anslag 1978 dkr	procent	Anslag 1979 dkr	procent
Utbildning	968 000	11,7	1 285 000	15,1
Forskning	1 016 500	12,3	1 584 150	18,7
Allmänskultur	6 287 000	76,0	5 624 000	66,2
Summa	8 271 900	100,0	8 493 150	100,0

Tabellen visar att fördelningen av fondens medel på huvudområdena utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet under 1979 inte väsentligt avviker från fördelningen föregående år. Man kan likväl spåra en viss relativ ökning av anslagen till utbildnings- och forskningsändamål och en motsvarande minskning av anslagen till allmänskulturella projekt. Detta kan bero på att anslagen till nordiska lokala kulturveckor var förhållandevis få. Vidare avsatte styrelsen 1979 inte medel för speciella aktiviteter. Till kulturveckor beviljades 1978 ca 850.000 dkr. Motsvarande belopp för 1979 var 287.000 dkr.

Fondstyrelsen beviljade under 1979 medel till projekt med anslutning till det internationella barnåret. Styrelsen har inte planer på att avdela medel till särskilda stödordningar under 1980.

Ansökningarnas totalbelopp har under de senaste åren stigit och uppgick 1979 till ca 50 milj. dkr. Det belopp fondstyrelsen disponerar (8 milj. dkr 1979) är mycket blygsamt i förhållande till detta och ger anledning till försiktighet med att inrätta speciella stödordningar såvida beloppet inte förhöjs.

För en mer utförlig redogörelse för kulturfondens verksamhet hänvisas till särskild berättelse från fondstyrelsen.

2. Utbildning

2.1 Övergången mellan förskola och grundskola, samt grundskolan

Enligt det av ministerrådet fastställda mandatet för ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete skall verksamheten omfatta övergången mellan förskolan och grundskolan samt grundskolan och det gymnasiala stadiet.

Tyngdpunkten i samarbetet på grundskolestadiet har under 1979 legat

på specialundervisningens olika områden och avspeglas bl a i det sk *Bergen projektet*.

En utgångspunkt för projektet är att den nuvarande specialundervisningen är relevant endast för en del av eleverna. Man har tidigare grupperat eleverna efter symptom och satt in behandling utan att tillräckligt beakta bakgrunden för svårigheterna. Samtidigt satsas i dag miljardbelopp på specialundervisningen i Norden.

Projektet består dels av en allmän kartläggning i fyra kommuner i Danmark, Norge och Sverige av vilka elever som är i behov av olika former av stöd, dels en mer intensiv undersökning av olika specialundervisningsproblem. Målsättningen är att finna fram till metoder som beaktar den enskilda elevens utveckling. Genom likartade mätmetoder i de skilda länderna läggs grunden för ett fortsatt komparativt studium av resultaten. Resultaten av den första kartläggningen publiceras i NU-serien våren 1980.

Bergenprojektet berör ca 6 000 elever och ett hundratal lärare, psykologer och forskare. Från hösten 1979 deltar också Finland, som tidigare hade observatörstatus, med ett delprojekt.

Kontaktgruppen för specialundervisning har utgående från Nordiska rådets rekommendation nr 2/1978 angående nordisk fortbildning av lärare för dövblinda fungerat som ledningsgrupp för utredningsarbetet (jfr kap 2.6).

Kontaktgruppen har under året samarbetat med undervisningsministeriet i Island och förberett den 16:e nordiska kongressen för specialundervisning som hölls i Reykjavik med temat "Tidiga specialpedagogiska insatser".

Vissa delar av specialundervisningen är utpräglade bristområden ur *läromedelssynpunkt*. Mot denna bakgrund har under verksamhetsåret utvecklats ett samarbete om konkreta läromedel eller läromedelsprototyper. Det första praktiska försöket avser ett TV-band för döva barn. Försöket har resulterat i kassetbandet "Biets värld" med källor och teckenspråk. "Biets värld" kan betraktas som ett pilotprojekt och början på ett samarbete mellan skol-TV i de nordiska länderna i avsikt att producera TVprogram för döva barn. Projektet leds av en speciell referensgrupp, sammansatt av pedagoger såväl från specialundervisnings- som läromedelsområdet.

Referensgruppen har även med stöd från Nordiska kulturfonden förmedlat ett samarbete som har till syfte att få fram en gemensam nordisk utveckling av Bliss-symbolspråket. Blisspråket kan användas av döva, utvecklingshämjade och övriga som inte kan lära sig att uttrycka sig med teckenspråk eller i skrift.

I och med en allt större integrering i grundskolans vanliga klasser kommer många elever att möta handikappade kamrater under sin skolgång. Detta är bakgrunden till att man från olika håll upplever att det finns

ett behov av *informationsmaterial om funktionshämmande barn*, inte minst på grundskolestadiet. En arbetsgrupp har behandlat ärendet under verksamhetsåret 1979 och föreslår att en kommenterad nordisk bibliografi över böcker om handikappade barn utarbetas. Bibliografien skulle distribueras till samtliga grundskolor i Norden. Förslaget till informationsmaterial om funktionshämmande barn slutbehandlas i kulturavtalets organ våren 1980.

2.2 Utbildning för 16-19-åriga

Den höga ungdomsarbetslösheten i Norden har ett direkt samband med graden av utbildning. Ungdomar som saknar yrkesutbildning eller avbrutit sin skolgång löper den största risken att bli arbetslösa. En stor del av de åtgärder som satts in mot ungdomsarbetslösheten i Norden kan rubriceras som utbildningsåtgärder. Detta är utgångspunkten för den studie i utbildning och ungdomsarbetslöshet som presenterats under verksamhetsåret (NU A 1979:10). Målsättningen med studien är att undersöka hur olika åtgärder verkat i fyra olika typområden i Norden. De fyra områden som undersökts är Lapplands län i Finland, Herlev kommune i Danmark, Karlstads kommun i Sverige och Aust-Agder fylke och Trondheim kommun i Norge.

Studien av de fyra lokalområdena visar entydigt att de utbildningspolitiska åtgärderna inte alltid har avsedd effekt. Utbildningen har den bästa effekten då den kombineras med eller leder till en arbetsplats. Samtidigt kan man genom utbildningsåtgärder introducera de unga i arbetslivet och framför allt ge dem attityder som är ändamålsenliga och även ge dem bättre kvalifikationer. Alltför ofta har utbildningsåtgärderna karaktären av förvaring av de unga i väntan på en högkonjunktur.

Sammanfattningsvis kan sägas att de utbildningspolitiska åtgärderna mot ungdomsarbetslösheten kan kategoriseras i fyra huvudtyper, nämligen introduktion i yrkeslivet, arbetsplatsnormer, fackliga kvalifikationer och färdigheter, samt förvaring.

Rapporten framhäver även behovet av effektivare rådgivning och yrkesvägledning i skolan. Detta gäller såväl grundskolan som det gymnasiala stadiet. Det har även visat sig mindre lyckat att placera kurser för de unga inom den normala skolan, eftersom de önskar frigöra sig från denna p g a skoltrötthet.

Speciellt frågan om inläring av arbetsplatsnormer hos de unga aktualiseras i studien. Det hänger samman med de klagomål som ofta framförs från arbetslivet över att de unga inte är i stånd att inordna sig på en arbetsplats. Ungdomarna har inte den stabilitet och precision som anses nödvändig i arbetslivet. Den traditionella skolan saknar i hög grad kontakt med arbetslivet. De unga har därför ingen erfarenhet av förhållandena ute på arbetsplatserna. Konfrontationen mellan de ungas

och arbetsplatsens attityder kommer vanligtvis till uttryck i en gensidig aversion.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) behandlade rapporten vid sitt höstmöte i Finland och beslöt då att i högre grad än hittills inbjuda skolans yrkesvägledare till den nordiska fortbildningsverksamhet som anordnas i NAUT:s regi.

NAUT har föreslagit ett gemensamt möte med ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete kring problematiken ungdomsutbildning/arbetsliv. Utgångspunkten för mötet skulle utgöras av de utredningar med konklusioner som gjorts på nordisk nivå. Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har ställt sig positiv till NAUT:s förslag. En planläggning av ett sådant gemensamt möte har inletts i samråd mellan ministerrådets sekretariat i Köpenhamn och Oslo.

Under 1979 har för det gymnasiala stadiet producerats en *nordisk lärobok för optikerfacket* utgående från att ämnet är litet och en nordisk samverkan därför önskvärd. Läroboken är skriven av danska, norska och svenska optiker. Läroboken trycks 1980 och tas i bruk på försök under skolåret 1980/81 inom optikerundervisningen i Norden. Efter två år skall läroboken och projektet evalueras.

Utredningen *Gymnasial utbildning i glesbygd* har slutförts under verksamhetsåret. Rapporten innehåller beskrivningar av olika former för försöksverksamhet med gymnasieskola i glesbygd. Utredningen analyserar även generella problem såsom elevunderlag, elevtransport, undervisningens anpassning till lokalsamhället, lokaler och utrustning, skolledarfunktionen och lärarsituationen. Avsikten med rapporten är att den skall kunna utgöra underlag för fortsatta överväganden på nationell nivå vid utformandet av gymnasiala utbildningar i glesbygder.

Studien kring utbildning och ungdomsarbetslöshet som ovan redovisats pekar på klyftan mellan skola och arbetsliv. Som en direkt fortsättning på studien har under verksamhetsåret inom projektet nordiskt skol-samarbete utarbetats en *trendrapport över försöksverksamheten kring förhållandet mellan ungdomsutbildning och arbetsliv* i de skilda nordiska länderna. I rapporten kommer speciell vikt att läggas på de försöksprojekt som kan ha speciellt intresse och vara betydelsefulla i ett framtidsperspektiv. Avsikten är att rapporten och dess resultat skall redovisas under 1980.

Det utvidgade samarbetet på det gymnasiala stadiet skall bli a ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 18/1979 angående behovet av en intensifiering av det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område samt Nordiska rådets yttrande nr 5/1979 som betonar att studien om utbildning och ungdomsarbetslöshet bör ges hög prioritet och att snabba och konkreta åtgärder bör vidtas på basen av den genomförda studien.

Det nordiska *miljölärprojektet* har under verksamhetsåret omfattet produktion av läromedel och utbildning av nordiska instruktörer för det gymnasiala stadiet.

De läromedel som produceras behandlar följande frågor:

Bostadsmiljö och bosättningsmönster

Energi- och mineraltillgångarnas användning och problem

Befolkningsökning och människans miljö

Natur och produktion

Vår arbetsmiljö

I samband med de nordiska instruktörskurserna har även föreslagits ett metodhäfte för miljölära på det gymnasiala stadiet. Metodhäftet skulle utformas som en lärarhandledning som kort beskriver projektet Nordisk miljölära och miljöundervisningens mål.

Det material som produceras inom miljöläraprojektet översätts i sin helhet till finska.

Inom miljöläraprojektet har man även behandlat frågan om vidareföringen på nationellt plan. En förutsättning för att arbetet på nordisk nivå skall få nationell genomslagskraft är att det satsas på nationell lärarfortbildning och att materialet sprids ut till skolorna. Frågan om att föra miljöläraprojektet tillbaka till nationellt plan kommer att vara en av huvudfrågorna under 1980.

2.3 Højere uddannelse

Selv om man har kunnet konstatere, at færre nordiske studerende vælger at studere uden for hjemlandet, findes der dog stadig et behov for oplysninger om studieforholdene i andre nordiske lande.

Ministerrådet har derfor besluttet at studiehåndbogen *Att studera i Norden* skal udgives i en fjerde udgave. Studiehandbogen er den eneste samlede oversigt over uddannelsesforhold i Norden. I håndbogen vil også indgå en terminologinøgle, som vil lette sammenligningen mellem uddannelsesbegreber inden for højere uddannelse. Håndbogen forventes endvidere at komme til at indeholde afsnit af særlig interesse for studerende uden for Norden, idet bogen forventes oversat til fransk og engelsk (jævnfør udtalelse nr. 5/1979).

Den øgede decentralisering af beslutningsretten inden for de institutioner, som giver højere uddannelse i Norden, har vanskeliggjort mulighederne for fra centralt hold at virkeliggøre rek. 17/1973 om en samlet planlægning af udbygningen af universiteter og højere læreanstalter.

Den departementale arbejdsgruppe, som blev nedsat i 1975 for at undersøge samarbejdsmulighederne inden for højere uddannelse, har derfor behandlet mulighederne for at søge nye veje. Der er udpeget en sagkyndig, som i foråret 1980 forventes at aflevere sin rapport om muligheder for et *øget universitetssamarbejde i Norden*. Rapporten bygger på omfattende kontakter med såvel universitetsinstitutioner som med

centrale embedsværk inden for højere uddannelse. Rapporten forventes drøftet i kulturaftalens organer 1980.

Også spørgsmålet om *tentamensgyldighed og godkendelse af eksaminer* har været drøftet i arbejdsgruppen. Problemet bør ses i lyset af den vedtagne resolution fra UNESCO om gensidig anerkendelse af studier, eksamensbeviser og eksaminer inden for Europaregionen. Spørgsmålet forventes taget op i kulturaftalens organer 1980 (jævnfør udtalelse nr. 5/1979).

Inom den högre utbildningen har det tillsatts en *nordisk kontaktgrupp pa miljölärans område*. Kontaktgruppens uppgift är bl a att ajourföra rapporten "Miljöundervisning vid universitet och högskolor i Norden" och upparbeta kontakter mellan de nordiska institutioner som anordnar fortbildning och vidareutbildning för forskare och lärare inom miljöundervisning på den högre utbildningens område.

2.4 Vuxenutbildning

Det nordiska vuxenutbildningssamarbetet inleddes hösten 1976 som en tvåårig försöksverksamhet koncentrerad kring sex utvalda projektområden. Den första fasen av verksamheten avslutades i början av 1979 när det mest omfattande projektet, vuxenutbildning i arbetslivet, avslutades med en nordisk rapport (Vuxenutbildning i arbetslivet, NU A 1979:9). Från hösten 1978 hade ministerrådet avsatt ytterligare 680.000 dkr över dispositionsmedel för verksamhet fram till hösten 1980 varefter vuxenutbildningssamarbetet överförs till den fasta kulturbudgeten.

Den första perioden av verksamheten har i stor utsträckning varit inriktad på att sammanställa ett basmaterial beträffande åtgärder, resultat och utvecklingstendenser i Norden i anslutning till viktiga delområden inom vuxenutbildningen. Arbetsprogrammet har byggts upp i den nordiska evalueringsgruppen för projektet, där bl a företrädare för ministerier, arbetsmarknadsorganisationer, folkbildningsförbund och forskningsinstitutioner har samverkat.

Arbetet under 1979 har dels bestått i en fortsatt utveckling av projektområden som tagits upp i den första fasen av vuxenutbildningssamarbetet, dels i helt nya projekt. Avsikten har bl a varit att förutom det grundläggande kartläggningsarbetet och en ytterligare stärkning av informationsutbytet ta upp mera problemorienterade frågeställningar med sikte bl a på utbildningsstrukturer och målsättningar i den framtida vuxenutbildningen. Följande projekt har ingått i arbetet under 1979:

- *En katalog över forsknings- och utvecklingsarbete i Norden* utkom 1978 och trycktes i ny upplaga i slutet av året. Avsikten har varit att regelbundet revidera katalogen. För att få ett begrepp om brukarnas åsikter om översikten, bl a deras syn på dess användbarhet, innehåll och urvalskriterier, har ett frågeformulär sänts ut till ca 500 institutioner och personer från olika fält inom vuxenutbildningsområ-

det som mottagit katalogen. Svaren har till nästan 100% varit positiva och en ajourföring med ca 3 års mellanrum rekommenderas.

Planeringen av en ny översikt kommer att inledas i början av 1980.

- Rapporten "*Vuxenutbildning i arbetslivet*" utkom i mitten av 1979 (NU A 1979:9) och avslutade det mest omfattande projektet hittills i vuxenutbildningssamarbetet. Undersökningen är utförd av sakkunniga i de enskilda länderna och är ett försök på att analysera de in-ternas utbildningsstrukturerna inom ett antal utvalda företag i varje land.

Bl a på basen av de sakkunnigas erfarenheter, som aktualiserar olika förbättringar som generellt borde vidtas i framtiden med tanke på utvecklingen av utbildningen i arbetslivet, har en fortsatt projektverksamhet planerats under hösten 1979. Avsikten är att göra en form av framtidsstudie beträffande utbildningsorganisation och utbildningsplanering i arbetslivet och koppla denna till en analys av nya utbildningsmodeller, som redan nu tagits i användning i en del företag i Norden.

Under hösten 1979 har även en informationsbulletin utarbetats utgående från rapporten om utbildning i arbetslivet. I denna redogörs kort för de viktigaste frågeställningarna och trenderna i rapporten. Informationsbulletinen kommer att publiceras i början av 1980.

- Bl a mot bakgrund av förslagen i rapporten om *utbildningen av vuxenutbildare i Norden* hölls en arbetskonferens med nordiska vuxenutbildningsinstruktörer i maj 1979 i Köpenhamn. Konferensen rekommenderade att man från hösten 1980 inledde nordiska fortbildningskurser för vuxenutbildare i samarbete med Nordens folkliga akademi i Kungälv.

En arbetsgrupp har under hösten utarbetat förslag till kursprogram och enligt planerna kommer den första kursen att avhållas i Kungälv i november 1980.

- Problemen kring *rekryteringen till vuxenutbildningen* har utgjort en väsentlig fråga både i den behörighetsgivande och den fria vuxenutbildningen. Enskilda studier, bl a kring uppsökande verksamhet, har gjorts i alla länder. En samlad översikt över resultat och tendenser har emellertid varken gjorts nationellt eller nordiskt.

Inom ramen för projektprogrammet görs därför en undersökning som skall dels försöka samla erfarenheterna från olika undersökningar som gjorts i Norden, dels försöka analysera det material som finns. Arbetet väntas vara avslutat i mitten av 1980.

- 1974 utkom en *kartläggning av vuxenutbildningsorganisationen i Norden* (Voksenopplæring i de nordiske land, NU 1974:10). Kartläggningen har varit en utmärkt handbok för både administratörer och praktiker på fältet. Översikten är emellertid idag föråldrad och avsikten är därför att genom en nordisk sakkunniggrupp ge ut en

reviderad upplaga. Samtidigt är det avsikten att i högre grad än tidigare utföra en jämförande sammanfattning som skall ge en bild av likheter och skillnader i vuxenutbildningsstrukturen i de olika länderna. Arbetet inleddes 1980 och rapporten väntas ligga färdig 1981.

- I samarbete med förlaget Liber utgavs 1978 "*Nordisk vuxenutbildning 1978-1979*". För närvarande utarbetas en motsvarande bok för 1980-1981. Avsikten är nu att i högre grad än tidigare inrikta sig på att göra en informativ handboksdel. Förutom en temadel med inlägg från olika organisationer kring ämnet vuxenutbildningen i framtiden kommer handboksdelen att omfatta nya lagar, förordningar och avtal, en litteraturredel samt en matrikeldel med adresser internationellt, nordiskt och nationellt på vuxenutbildningens område. Årsboken beräknas utkomma i slutet av 1980.

2.5 Fortbildning och vidareutbildning

Den samnordiska fortbildningen och vidareutbildningen försiggår huvudsakligen inom ramarna för fasta institutioner såsom Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan), Nordiska journalistkursen, Nordens folkliga akademi och i form av kurser som upptas på den nordiska kulturbudgeten, bl a Nordiska universitetskurser i historia, och vidareutbildningskurser för konservatorer, socialhögskolelärare, och journalishögskolelärare.

Under verksamhetsåret har nya stadgar fastställts för Nordiska universitetskurser i historia medan stadgerevisionen för Nordplan beräknas kunna slutbehandlas vid ministerrådets möte i januari 1980. Även de nordiska kurserna i språk och litteratur har fått nya stadgar under året. Enligt det nya stadgeförslaget för Nordplan upphör Nordplan som svensk institution och upprättas som nordisk institution fr o m kalenderåret 1981. Samtidigt ges Nordplan rätt att utfärda doktorsexamen.

Nordiska socialpolitiska kommittén har beviljat Nordplan medel för igångsättandet av en försöksverksamhet med fortbildning och vidareutbildning av socialplanerare fr o m hösten 1980. Försöksverksamheten är treårig och skall därefter evalueras.

Inom ramen för *Nordiska högskolan för hushållsvetenskap* anordnades under 1979 den andra specialkursen för dietetiker i enlighet med ministerrådets beslut i januari 1977. Ministerrådet beviljade då medel för en försöksverksamhet med dietetikerutbildning under treårsperioden 1978-1980. Kurserna hålls vid den kliniska näringslinjen vid Göteborgs universitet. Under verksamhetsåret har även påbörjats en evaluering av dietetikerkurserna med tanke på att försöksperioden avslutas 1980. I övrigt fortsätter i högskolans regi textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg och näringslinjen vid universitetet i Oslo.

Inom ramen för kursverksamheten på utbildningsområdet avhölls under verksamhetsåret 1979 nordiska kurser i språk och litteratur, nord-

iska fältseminarier för etnologistuderande och vidareutbildningskurs för konservatorer.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 2/1978 angående *nordisk utbildning av lärare för dövblinda*, har under verksamhetsåret utarbetats ett förslag till treårig försöksverksamhet. Förslaget har utarbetats i samråd med ministerrådets sekretariat i Oslo.

Den nordiska utbildningen skall ha karaktären av fortbildning och bygga på de nationella utbildningar som i dag finns på området. Förslaget avser dels personal som arbetar med dövblinda barn, dels personal som arbetar med dövblinda vuxna. Utbildningen skall även stå öppen för annan social och pedagogisk personal än lärare.

För personal som arbetar med dövblinda barn föreslås 6 veckors nordiska fortbildningskurser samt fördjupningskurser på 1-2 veckor på olika specialområden.

För personal som arbetar med vuxna dövblinda föreslås 16 veckors kurser.

För alla kurstyperna gäller att deltagarna skall ha minst ett års erfarenhet av arbete med dövblinda, ha en anställning som innebär daglig kontakt med dövblinda samt ha normal nationell befattningsutbildning för ifrågavarande anställning. Den nordiska dövblindutbildningen föreslås drivas som försöksverksamhet under åren 1981-1983 med 1980 som planeringsår. Den treåriga försöksverksamheten är beräknad inom en samlad budgetram på ca 3 miljoner danska kronor, fördelade mellan kulturbudgeten och den allmänna budgeten.

Förslaget om en försöksverksamhet med nordisk utbildning av social och pedagogisk personal för dövblinda slutbehandlas i ministerrådet i januari 1980.

2.6 Övergripande frågor

2.6.1 Samverkan beträffande forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) på utbildningsområdet

Utredningsarbetet angående kriterierna och möjligheterna till ett intensifierat samarbete på det pedagogiska forsknings- och utvecklingsområdet inom skolan mellan de nordiska länderna har avslutats under verksamhetsåret.

En nordisk grupp, bestående av pedagogiska FoU-administratörer som arbetar inom ramen för skolsamarbetets verksamhet, har haft en central roll i utredningsarbetet. Jämsides har under utredningsarbetets gång förts en diskussion med nationella intressenter på området. Rådgivande kommittén för undervisning har kontinuerligt deltagit i utredningsarbetet.

Förslagen, som avser samarbetet på grundskolan och det gymnasiala stadiet, är i huvuddrag följande:

- Etablerandet av systematiska rutiner mellan länderna för informa-

tion om planerade och påbörjade FoU-projekt via centrala myndigheter och institutioner. Speciellt understryks betydelsen av att informationen om projekt sprids redan i planeringsstadiet. Det innebär bl a en regelbunden katalogisering av forskningsprojekt, som förutsätts ske nationellt.

- Som komplement till det föregående föreslås regelbunden utgivning av förteckningar över kataloger och övriga informationskällor till pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete samt kontaktadresser till nyckelpersoner och institutioner. Denna verksamhet skulle belasta det nordiska skolsamarbetets budget.
- Utarbetandet av trendrapporter, d v s kvalificerade områdesöversikter över aktuella problemområden. Med trendrapporter avses översikter som tar fasta på de resultat som framkommit samt analyserar och kritiskt värderar dessa.
- Problemorienterade konferenser för lärare, forskare och administratörer som deltar i utvecklingsverksamhet. Sådana konferenser skulle ta sin utgångspunkt i en trendrapport och avse en direkt planläggning av ett längregående samordningsförsök.

I utredningen föreslås även en direkt samordning inom vissa begränsade områden.

Utredningen tar upp två aktuella problemområden, nämligen ungdomsutbildning/arbetsliv samt integrering av specialundervisningens elever. Ytterligare föreslås i utredningen inrättande av korttidsstipendier som gör det möjligt för forskare och lärare som arbetar med utvecklingsprojekt att för en tid gå in i ett motsvarande projekt i ett annat nordiskt land.

Ovannämnda förslag till en intensifiering av samarbetet inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingsområdet avser primärt grundskolan och det gymnasiala stadiet. Samtidigt är förslagen sannolikt även ändamålsenliga inom t ex det nordiska vuxenutbildningssamarbetet. Förslaget slutbehandlas i ministerrådet i januari 1980.

Under verksamhetsåret har påbörjats en kvantitativ och kvalitativ utvärdering av den FoU-katalog som tidigare utarbetats på vuxenutbildningens område. På basen av denna utvärdering kommer åtgärder att vidtas för en fortsatt intensifierad verksamhet på det pedagogiska FoU-området även inom vuxenutbildningssamarbetet.

2.6.2 Återkommande utbildning

Sedan 1975 har en departemental arbetsgrupp haft som uppgift att handha en kontinuerlig informationsutväxling i anslutning till principen om återkommande utbildning. Gruppen har på basen av bl a ett par arbetskonferenser publicerat "Återkommande utbildning i Norden" (NU B 1977:18) och "Arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning" (NU B 1977:39).

Under 1979 har gruppens medlemmar samlat in material för en nordisk

sammanställning över utbildningsinsatser som alternativ till arbetslöshet. Rapporten kommer att publiceras under våren 1980.

2.6.3 Grannspråksprojektet (rek nr 18/1974)

På basen av utredningen "Våra grannspråk", (NU B 1978:11), har under verksamhetsåret följande åtgärder vidtagits för att stärka grannspråksundervisningen i Norden:

- a. Utarbetande av förslag till harmonisering av modersmålläroplanerna i Danmark, Norge, Sverige och svenska Finland så att grannspråksundervisningen påbörjas på lågstadiet,
- b. Ökade satsningar på lärarnas fortbildning och vidareutbildning i grannspråk,
- c. Planering av undervisningsmaterial i grannspråk och
- d. Upprättandet av ett språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland.

En harmonisering av läroplanerna i modersmål (el. motsv.) så att grannspråksundervisningen inleds redan från lågstadiet i grundskolorna i Norden anses ha stor betydelse för stärkandet av grannspråksförståelsen. Därför har en arbetsgrupp bestående av nordiska läroplanssakkunniga utarbetat förslag till åtgärder i respektive land.

För närvarande vidtar grannspråksundervisningen i Danmark fr o m 6-årskursen, i Norge fr o m 7-årskursen, i svenska Finland fr o m högstadiet och i Sverige från lågstadiet.

Enligt förslaget skall grannspråksundervisningen ingå redan från lågstadiet i samtliga berörda länder. Jämsides med förslaget har även utarbetats riktlinjer för en nordisk ramplan i grannspråk. Ramplanen omfattar klasserna 3-10 i grundskolan. Läroplansförslaget slutbehandlas i ministerrådet våren 1980.

I samråd med Föreningarna Norden har under 1979 genomförts *nationella lärarfortbildningsdagar* i samtliga nordiska länder. I Island har lärarfortbildningen berört dansklärarna och i finska Finland svensklärarna. Vid fortbildningsdagarna har främst behandlats metodiska och didaktiska anvisningar för grannspråksundervisningen. I sammanhanget kan nämnas att årets nordiska lärarkurs som hölls i Finland i sin helhet behandlade grannspråksundervisningen i Norden utgående från rapporten "Våra grannspråk".

Samtidigt har under verksamhetsåret påbörjats planeringen av en nordisk "pilotkurs" i grannspråksundervisningen. Avsikten är att i samråd med Danmarks lærerhøjskole och Nordiska lärarorganisationers samråd anordna en mera djupgående fortbildningskurs för lärare i grannspråk på nordisk nivå. Den nordiska fortbildningskursen beräknas avhållas under verksamhetsåret 1980.

Förutsättningen för att grannspråksundervisningen skall kunna föras lägre ner i grundskolan är att det finns relevant *läromedel och undervisningsmaterial*. Därför har inom kulturavtalets organ under verksam-

hetsåret diskuterats möjligheterna till nordisk produktion av läromedel. Avsikten är att under verksamhetsåret 1980 få fram förslag till nya läromedel i grannspråksundervisningen.

Vid ministerrådets möte i juni 1979 fattades beslut om upprättandet av ett *språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland* fr o m hösten 1980. Centrets uppgift är att öka utbudet av undervisningsmaterial om förhållanden i Norden för de finskspråkiga skolorna. Speciellt lärarna i svenska behöver ny information om Norden och tilläggsmaterial för undervisning i danska och norska. Centret bör även sprida information om Finland, dess språk och samhälls- och kulturförhållanden till de övriga nordiska länderna.

Därutöver skall informationscentret upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material, anordna språkkurser och andra kurser, utveckla tolknings- och översättningsverksamheten samt bistå nordiska kultursekretariatet med översättningar. Som en del av kurs- och föreläsungsverksamheten nämns i centrets arbetsuppgifter bl a reselektorsverksamheten.

Informationscentret leds av en nordisk styrelse och kommer i början att ha 5 anställda. Verksamheten har en årsbudgetram på knappt en miljon danska kronor. Centret placeras i Helsingfors i anslutning till skolstyrelsens och yrkesutbildningsstyrelsens lokaler.

Sammanfattningsvis kan sägas att grannspråksundervisningen under verksamhetsåret varit ett högt prioriterat område i utbildningssamarbetet och att kulturavtalets organ även i fortsättningen ägnar denna stor uppmärksamhet.

2.6.4 Temahäften i Nordens historia

Den redaktionskommitté, som tillsattes 1975 för att ansvara för utgivandet av en serie problemorienterade temahäften om aktuella perioder i Nordens historia, har avslutat första delen av sitt arbete under 1979. Tre häften, varav ett dubbelhäfte, har utgivits under verksamhetsåret. Det är "Norden under andra världskriget", "Från Kalmarbrev till Stockholms blodbad" och "Bonden, Adelsmannen och Kronan". Häftena har utgetts i samarbete med etablerade förlag i Norden.

Temahäftena skall ses som studievägledning där valda problem behandlas. Avsikten är att de skall tjäna den problemorienterade undervisning, som dels redan införts, dels kan förväntas bli införd, vid såväl universitet som gymnasier i Norden. Häftena ger en utgångspunkt för behandling av problem, som spelat en betydelsefull roll i samtliga nordiska länder, och har därigenom öppnat möjligheter för en jämförelse av hur likartade problem behandlats och lösts i de olika länderna. Målsättningen är således att temahäftena skall fungera som studievägledning och inspirera studerande och lärare i Norden att ta upp de teman som utvalts till vidare studium och forskning.

Eftersom de nordiska ländernas historia utgör en av grundvalarna för

det nordiska samarbetet, kommer under verksamhetsåret 1980 fortsatta överväganden att göras i fråga om fortsatt produktion av temahäften i Nordens historia.

2.6.5 Könsroller och utbildning

Vid 11:e utbildningsministerkonferensen i Haag sommaren 1979 presenterades en nordisk rapport "Könsroller och utbildning - en lägesrapport".

Rapporten granskar frågor som "jämförbarheten i utbildningen", könsskillnader i arbetslivet, könsfördelningen i utbildningen på olika skolstadierna o s v. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning av de åtgärder som vidtagits i de nordiska länderna efter ministerrådsuttalandet 1974. Förutom den engelsk- och franskspråkiga upplagan som publicerades vid den europeiska utbildningskonferensen har en svenskspråkig upplaga utgetts i nordisk utredningsserie (NU B 1979:4).

2.6.6 Lärar- och elevutväxling i Norden

Hösten 1977 beviljade ministerrådet 250.000 dkr för en försöksverksamhet med lärar- och elevutväxling. Vid fastställande av reglerna i maj 1978 beslöts att medlen skall utdelas

- a) som stipendier till lärare och elever som tar initiativ till utbytesverksamhet, främst inom lägerskolans ram, samt
- b) till nordiska instruktörkurser i lägerskolmetodik för lärare och lärarutbildare.

Medlen utannonserades i de nordiska lärartidskrifterna hösten 1978. Under hösten 1978 och verksamhetsåret 1979 inkom ett 80-tal ansökningar om stöd för lärar- och elevutväxling. Den samlade ansökningssumman överstiger en miljon dkr. På det stora intresset för verksamheten från alla nordiska länder har det endast varit möjligt att bevilja bidrag till sådana ansökningar som innebär nya initiativ och nya kontakter mellan lärare och elever i Norden.

Försöksverksamheten med stöd till lärar- och elevutväxling i Norden kommer att evalueras under 1980 innan nya initiativ i frågan övervägs.

2.6.7 Nordisk arbetsmarknad för lärare (rek nr 19/1979)

För att förbereda behandlingen av rekommendationen angående "utarbetande av konvention för gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare" har under hösten 1979 inom kulturavtalets organ tillsatts en nordisk kontaktgrupp med sakkunniga från berörda ministerier och departement. Gruppens uppgift är att utarbeta en förteckning över de olika lärarkategorier som undervisar i förskola, grundskola och gymnasieskola. Arbetsgruppen skall därutöver identifiera de utbildningsmässiga och juridiska hinder som föreligger i ärendet.

Avsikten är att under 1980 kunna framlägga de första resultaten av kontaktgruppens utredning och eventuellt förslag till en nordisk konvention för gemensam arbetsmarknad för lärare i Norden. Under arbe-

tets gång kommer kontinuerlig kontakt att hållas med de nordiska lärarorganisationerna.

2.6.8 Nordisk-engelsk skolterminologi

Inom ramen för det nordiska skolsamarbetet pågår utarbetandet av en nordisk-engelsk skolterminologi innehållande skoltermer på danska, finska, isländska, norska, svenska samt engelska. En första upplaga av ordlistan sändes på remiss till ett antal instanser och sakkunniga i samtliga nordiska länder under 1977. Under verksamhetsåret 1979 har en andra provupplaga utarbetats.

Ordlistan innehåller huvudsakligen termer som berör grundskolan samt det gymnasiala stadiet. Som bilaga till ordlistan ingår en översikt över existerande utbildningslinjer, tillvalsmöjligheter o s v i såväl grundskolan som på det gymnasiala stadiet. Ordlistan beräknas kunna publiceras under verksamhetsåret 1980.

2.6.9 Nordiska yttranden över aktuella nationella reformplaner på utbildningens område

Utgående från nordiska kulturavtalets stadgande om att "avtalsparterna bör samråda med varandra innan de fattar beslut av väsentlig betydelse på områden som omfattas av avtalet" har kulturavtalets organ beretts möjlighet att yttra sig över dels det svenska förslaget till ny läroplan för grundskolan, dels det svenska förslaget till ny lärarutbildning.

Yttrandet över den nya svenska läroplanen innehöll såväl synpunkter från de övriga nordiska länderna på huruvida den nya läroplanen innebär att grundskolan i Sverige kommer att skilja sig mera från de övriga nordiska länderna som synpunkter på det nordiska stoffets plats i läroplanen. Av ländernas yttranden framgick att det nya förslaget till läroplan i den svenska grundskolan i stort sett harmonierar med de utvecklingsplaner som finns i de övriga nordiska länderna. Däremot innebär den nya läroplanen att det nordiska stoffet i vissa ämnen hade fått en svagare ställning. I yttrandet påpekades detta faktum. Förslaget till ny lärarutbildning i Sverige innebär ett närmande till de övriga nordiska ländernas lärarutbildningar.

Det är angeläget att man i det framtida samarbetet inom utbildningsområdet i större utsträckning utvecklar ett nordiskt remissförfarande när något av länderna står i beråd att planera mera vittgående reformer.

2.7 Rådgivande kommittén för undervisning

Rådgivande kommittén för undervisning (RKU) har under verksamhetsåret sammanträtt två gånger i plenum för behandling av ärendena inom det nordiska utbildningsområdet. Därutöver har RKU tillsatt undergrupper som behandlat bl a förslagen till ett intensivare samarbete på det pedagogiska FoU-området och samarbetet på yrkesutbildningsområdet. RKU har även utarbetat en framtidsbedömning av det

nordiska utbildningssamarbetet som föreläggs ministerrådet under 1980. RKU:s bedömningar av projektverksamheten har utgjort ett viktigt bidrag till detaljutformningen av de skilda projekten. Beträffande ansökningar till Nordiska kulturfonden har kommittén tagit ställning till projekt av mera principiell natur och med större ekonomisk bärvidd.

2.8 Planeringen för de närmaste åren

Den specialisering som förekommer på olika områden av det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet såväl inom de enskilda länderna som Norden som helhet talar för att samarbete och samverkan kan leda till såväl ökade kunskaper som rationellare användning av personal och övriga resurser.

Utredningen om möjligheterna till ett intensifierat nordiskt samarbete inom det pedagogiska FoU-området bör ge en god grund för det framtida utbildningssamarbetet. Strävan bör vara att i allt högre grad initiera till en diskussion på nordiskt plan mellan de nyskapande krafterna på skolans område.

Av de delområden som kommer att präglade det nordiska skolsamarbetet de närmaste åren kan nämnas resultaten och utvärderingen av Bergenprojektet, utvecklingsarbete kring skolledarfunktionen, läromedelsproduktion utgående från de pilotprojekt som finns samt diskussionen kring problematiken ungdomsutbildning/arbetsliv.

Behovet av permanenta stödordningar för olika aktiviteter på utbildningsområdet återkommer allt oftare. Det är kanske i första hand fråga om stöd för att kunna utveckla lärar- och elevutbytet i Norden. Samtidigt har de flesta lärarkategorier ambitioner att utveckla samarbetet på nordisk nivå. En sådan verksamhet förutsätter nordiska medel.

Kulturavtalets organ kommer att noggrant utvärdera den försöksverksamhet med lärar- och elevutväxling som bedrivits under 1978 och 1979. På basen av denna utvärdering övervägs fortsatta åtgärder.

Uppbyggandet och utvecklandet av språk- och informationscentrets verksamhet i Finland blir en angelägen uppgift. Upprättandet av centret bör ses som en väsentlig del i arbetet för ökad språkförståelse i Norden.

Det nordiska vuxenutbildningssamarbetet har från hösten 1980 upptagits på kulturbudgeten. Detta medger en mera strukturerad långtidsplanering samtidigt som en kontinuerlig verksamhet kan säkras, bl a beträffande informationsutbyte och lärarfortbildning. Ett centralt område under de närmaste åren kommer också i fortsättningen att vara utbildningen i arbetslivet. Intressanta frågeställningar är här bl a förhållandet mellan de traditionella utbildningsmöjligheterna i kursform och det lärande som ingår såsom en naturlig del i arbetssituationen.

3. Forskning

3.1 *Øget nordisk forskningssamarbejde*

3.1.1 Handlingsprogram for det nordiske forskningssamarbejde over kulturbudgettet

I ministerrådets beretning for 1978 er der udførligt gjort rede for forslagene i RKF's (den rådgivende komite for forskning) generelle handlingsprogram for det nordiske forskningssamarbejde.

Ministerrådet vedtog i januar 1979 at igangsætte den del af handlingsprogrammet, som omfatter øgede kontakter mellem nordiske forskere. Med virkning fra sommeren 1979 er iværksat to forsøgsordninger inden for dette område. Det drejer sig om indretningen af nordiske forskerstipendier og øgede midler til nordiske forskersymposier. Begge ordninger løber i første række som forsøg til udgangen af 1982.

3.1.2 Nordiske forskerstipendier

Administrationen af forsøgsordningen med nordiske forskerstipendier er overladt Styrelsen for de nordiske forskerkurser. Ministerrådet har vedtaget, at ordningen i videst muligt omfang skal følge reglerne for nordisk tjenestemandsudveksling. Det indebærer, at stipendiaterne skal modtage national løn i stipendietiden, og at de nordiske midler skydes til som dækning af ekstraomkostninger ved ophold i andet nordisk land og til dækning af rejseudgifterne.

Ordningen har vakt stor opmærksomhed i forskerkredse. Information om ordningen blev udsendt til forskerne i maj 1979 med ansøgningsfrist 15. juni 1979. Trods den meget korte ansøgningsfrist indkom 163 ansøgninger, som i alt omfattede 895 stipendiemåneder. Af disse gjaldt 275 stipendiemåneder ophold i 1979 og 550 ophold i 1980. Den beregnede omkostning for ansøgningerne anslås til ca. 3,1 mio. dkr. Det til rådighed stående beløb er 500.000 dkr for 1979 og 800.000 dkr for 1980. Hertil kommer, at der forudsættes endnu et opslag for uddeling af midler for 1980.

Af ansøgningerne ved første uddeling fremgår, at ca. 2/3 af ansøgerne er yngre forskere medens 1/3 er mere etablerede forskere på professor-niveau. Man kan konstatere en stærk interesse fra finske forskere (og ringe interesse fra danske forskere) for at kunne studere i andet nordisk land. Samtidig må konstateres en ringe interesse fra andre nordiske landes forskere for at studere i Finland. Flest forskere søger til Sverige, men stor interesse er også for ophold i Danmark og Norge. Forskerne fordeler sig tilsyneladende jævnt på fagområder.

Man kan således konstatere et klart behov for en udvekslingsordning af denne type. Ministerrådet forventer, at ordningen vil medvirke til en varig styrkelse af de nordiske forskerkontakter.

3.1.3 Nordiske forskersymposier

Som ny ordning afsattes også midler til nordiske forskersymposier. Også denne ordning administreres af Styrelsen for de nordiske forskerkurser. Til denne ordning er afsat 200.000 dkr. for 1979 og 400.000 dkr. for 1980. Ordningen er tænkt som et supplement til Nordisk Kulturfond, hvis hovedopgave det er at støtte nye initiativer. Forsknings samarbejde er imidlertid en vedvarende proces, og ordningen giver derfor mulighed for at støtte forskerkontakter i en længere periode end det er muligt for kulturfonden.

Opslag om første tildeling skete i efteråret 1979. Der er endnu ikke udarbejdet statistik over fordelingen af de indkomne ansøgninger, dog kan man konstatere en overvældende ansøgningsmængde. Det samlede ansøgte beløb opgår til ca. 7,5 mio dkr. Det er således kun en ringe brøkdelen af ansøgningerne som kan imødekommes.

3.1.4 Nordisk forskningsregister

Midlerne til samnordisk forskning udgjorde 1979 i alt ca. 120 mio. dkr. Af disse bevilges ca. 30 mio. dkr over det nordiske kulturbudget. De resterende midler bevilges dels over ministerrådets almene budget (ca. 30 mio. dkr) dels via forskningsråd o.lign. Her er det især forsknings-samarbejdet inden for det teknisk-videnskabelige og det landbrugsvidenskabelige område, som er veludviklet. Også på andre områder må man imidlertid forvente et øget forsknings samarbejde i de kommende år. Således har de samfundsvidenskabelige forskningsråds samarbejdsnævn vedtaget at anvende midler til at støtte planlægningen af fællesnordiske forskningsprojekter. Ligeledes drøfter de humanistiske forskningsråds samarbejdsnævn for tiden, hvorledes man kan stimulere til øget nordisk projektsamarbejde.

Med så mange forskellige finansieringskilder til nordiske forskningsaktiviteter fandt ministerrådet det vanskeligt at overskue de samlede bevillinger. Ministerrådet har derfor besluttet at lade undersøge mulighederne for oprettelse af et register over samnordisk forskning. Den sagkyndiges rapport vil foreligge i foråret 1980. Beslutes der derefter at oprette et sådant register, vil der være mulighed for også på parlamentarisk plan (på sessionen) at foretage en samlet drøftelse af nordiske forskningsindsatser.

3.1.5 Opgavefordelingen mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene

Udgangspunktet for udarbejdelsen af det generelle handlingsprogram var Nordisk Råds udtalelse nr. 5/1975, som opfordrede til en afklaring af ansvarsfordelingen mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene angående det nordiske forskningssamarbejde. På en række områder opnåedes der med RKF's første forslag (1977) enighed om opgavefordelingen (jfr. de iværksatte ordninger med udveksling af forskere).

I spørgsmålet om rollefordelingen ved initiering og løbende støtte til samnordiske forskningsprojekter skabte RKF's første forslag ikke enighed. RKF udarbejdede derfor i foråret 1979 et nyt PM om dette problem. Baggrunden var dels en henstilling fra ministerrådet om, at opgavefordelingen burde være endeligt afklaret inden udgangen af 1979, dels statsministrenes opfordring (fra november 1978) om et øget nordisk forskningssamarbejde (jævnfør udtalelse nr. 5/1979).

RKF opstiller to modeller. I den ene model afsættes der over kulturbudgettet midler til initiering af samnordiske forskningsprojekter og til dækning af samnordiske omkostninger ved løbende projekter. En central samarbejdspartner med RKF tænkes her at være forskningsrådets nordiske samarbejdsnævn.

Den anden model bygger dels på forudsætningen om en kraftig stimulering af det nordiske forskningssamarbejde, dels på et ønske om inden for samme ramme at kunne bevilge midler til såvel grundforskning som til anvendt forskning. Man foreslår en nordisk forskningsfond mindst af samme størrelse som industrifonden (15-20 mio. om året) med en selvstændig styrelse og eget sekretariat.

De to modeller drøftedes på en konference med repræsentanter for samtlige forskningsråd i Norden i november 1979. Ministerrådet forventes at behandle spørgsmålet i løbet af 1980.

3.1.6 Statsministrenes opfordring om et øget nordisk forskningssamarbejde

Ministerrådet (samarbejdsministrene og kultur- og undervisningsministrene) har iværksat et udrednings- og kortlægningsarbejde angående mulighederne for at øge det nordiske forskningssamarbejde. Der henvises til redegørelsen i kapitel I samt til rapporten fra den af stedfortræderkomiteen og embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde i fællesskab nedsatte arbejdsgruppe, der gengives som bilag til ministerrådets beretning (bilag 4).

3.2 *Sprogsamarbejde*

3.2.1 Nordiska språklektorer

Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 27/1969 samt medlemsförslaget A 471/k, som betonade behovet av förbättrad prioritering av undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och av frågan om fortsatt nordisk finansiering av lektoratet i modern nordisk historia vid University College London, har en undersökning om möjligheterna till nordiskt samarbete rörande utlandslektorernas verksamhet genomförts.

Resultatet av utredningen föreligger i Nordiska utredningsserien (NU B 1979:11 - Samarbetet rörande nordiska utlandslektorernas verksamhet). I utredningen beskrivs och analyseras den roll som de från Norden utsända lektorerna spelar i det större sammanhang som undervisningen

i nordiska språk utomlands utgör. Vidare presenteras en omfattande kartläggning av undervisningsutbudet i de nordiska språken såväl inom som utom Norden.

I utredningens förslag ingår bl a följande förslag :

- ökade resurser till utvidgat samarbete mellan lektorerna (sekretariat, projektmedel, regelbundna möten)
- fortsatt kartläggning av undervisningen i de nordiska språken utomlands
- dokumentation och rapportering i syfte att förbättra servicen åt utlandslektorerna
- kurser, konferenser och arbetsgrupper.

Utredningen behandlas för närvarande inom kulturavtalens organ.

3.2.2 Nordisk dokumentasjonssentral for språkforskning

Nordisk ministerråd bevilget i juni 1977 dkr. 125.000 til en forstudie for en nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap (SPRÅKDOK) i perioden 1.7.1977-31.12.1978. Formålet med studien skulle være, i første rekke gjennom innsamling og registrering av pågående forskning innen emneområdet nordisk språk i de nordiske land, å utarbeide forslag til retningslinjer for et eventuelt permanent dokumentasjonssystem.

Prosjektet har foregått ved avdelingen for språklig databehandling ved universitetet i Göteborg, og er blitt ledet av en styringsgruppe på 4 medlemmer, med bistand av en referansegruppe bestående av en språkforsker fra hvert av de nordiske land.

Etter at det forelå en foreløpig rapport i desember 1978, ble sluttrapport om forsøket oversendt ministerrådet i mai. Rapportmaterialet omfatter et dokumentasjonsblad med oversikt over og registrering av pågående forskning som nevnt ovenfor, og et forslag til retningslinjer for et permanent dokumentasjonssamarbeid på området.

Styringsgruppens forslag går ut på, at det opprettes en permanent dokumentasjonssentral for pågående forskning innenfor nordiske språk, allmenn språkvitenskap, fonetikk og språklig databehandling i Norden, og at dette organet plasseres ved instituttet for språklig databehandling ved universitetet i Göteborg.

Saken er f.t. til remissbehandling i Nordisk språksekretariat, NORD-INFO og de humanistiske forskningsråd. Spørsmålet om et eventuelt permanent dokumentasjonssystem for språkvitenskaplig forskning i Norden vil etter planen bli behandlet i ministerrådets organer høsten 1979 og våren 1980.

3.2.3 Symposieprogram om tillämpad nordisk språkvitenskap, speciellt modersmålspedagogik

I ministerrådets berättelse för 1978 redovisades beslutet om ett symposieprogram på sammanlagt 5 symposier, varav ett hölls 1978. Det fort-

satta programmet följer de fastsatta terminerna. Rapporten från det första symposiet, som berörde frågan om skolans ställning i fråga om språkriktighet och normer, och som ägde rum 2-6.10.1978, föreligger i tidskriften *Nydanske Studier* (NyS).

Symposium 2 "Grammatikmodeller och alternativa begreppssystem i modersmålet" hölls i Helsingfors 8-12.1.1979. Här presenterades grammatikundervisningens roll och historiska utveckling fram till dagens valsituation mellan traditionell och ny funktionell metod. Man var enig om att traditionell grammatikundervisning kan behövas vid inlärandet av främmande språk, medan nya metoder tycks kunna leda till en ökad förståelse vid inläringen av det egna modersmålet.

Symposieföredragen har utkommit i både svensk och finsk utgåva i den vetenskapliga publikationen AFinLA. *Symposium 3* behandlade ämnet "Dialekt och riksspråk i skolan" och ägde rum 2-5.4.1979 i Oslo. Situationen beträffande dialekternas betydelse för individ och samhälle varierar betydligt inom Norden, och toleransen mot avvikelser från riksspråksnormen skiftar likaså från land till land. Ämnet har aktualitet även på grund av den pågående diskussionen om invandrarbarnens språkliga problem. Symposierapporten har redan utkommit som institutionsmeddelande under överseende av symposieledaren professor Venås.

3.3 Nordisk samarbejde om øststatsforskning

Med udgangspunkt i rek. 1/1971 om samarbejde inden for forskning og undervisning om Østeuropa, har den virksomhed, som den nordiske komité for øststatsforskning bedriver, fået støtte fra ministerrådets dispositionsmidler i 1977 og 1978. Støtten er givet til virksomheden 1977-1979. Ved tildelingen af midler 1978 forudsattes virksomheden evalueret, inden yderligere midler blev tildelt. Denne evaluering er blevet foretaget af RKF, som 1979 har afgivet rapport. I rapporten fastslås, at den virksomhed som komiteen hidtil har drevet er vel i overensstemmelse med formålet. Det er dog ønskeligt med en udvidelse såvel af komiteens virkeområde som af deltagernes nationale sammensætning. Der konstateres en overvældende svensk deltagelse. En mere ligelig nordisk deltagelse efterlyses derfor. Endvidere opfordres komiteen til mere aktivt at virke for kontakter med forskere i Sovjetunionen og Østeuropa. RKF anbefaler fortsatte bidrag til komiteens virksomhed.

Ministerrådet har på baggrund heraf bevilget 120.000 dkr. til komiteens virksomhed for den resterende del af 1979 samt for 1980. Samtidig anmodes komiteen om før udgangen af 1980 at indgive en redegørelse for, hvilke forholdsregler, man har truffet for at brede basis for virksomheden og opnå en jævnere nationalitetsfordeling.

4. Allmennkulturell virksomhet

4.1 Virksomheten 1979

Oppbyggingen av virksomheten ved Nordisk kunstsenter på Sveaborg i Finland, utredning om distribusjon av film i Norden, innføring av en permanent støtteordning for folkeopplysningssamarbeid, videreføring av kultursamarbeid i de samiske områdene, innføring av en forsøksordning med støtte til nordisk idrettssamarbeid, klargjøring av den nasjonale situasjonen i forbindelse med kulturindustri har vært noen av det viktigste arbeidsoppgavene på det allmennkulturelle området i 1979.

4.1.1 Nordisk samisk institutt

Nordisk samisk institutt ble opprettet etter vedtak i ministerrådet den 1. juli 1973. Formålet med instituttet er å tjene den samiske befolkningen i de nordiske land med sikte på å forbedre samenes stilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk etter retningslinjer fastsatte i instituttets vedtekter. Det skal videre ytes bistand i teoretiske og praktiske spørsmål gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet.

På bakgrunn av at instituttet hadde vært i virksomhet i fem år, vedtok ministerrådet i 1978 at det skulle utarbeides en femårsrapport som senere skulle ligge til grunn for vurdering av virksomheten. Instituttets styre nedsatte et eget utvalg i september 1978 for å utarbeide nevnte rapport, og den forelå ferdig i mai 1979.

Rapporten er sendt nordiske og nasjonale myndigheter til orientering og eventuell uttalelse, og ministerrådet vil behandle den på foråret 1980.

Ministerrådet har samtidig med dette gitt støtte til virkeliggjørelse av det tidligere utarbeidede handlingsprogram for kulturaktiviteter blant samene.

I 1979 er det avsatt dkr. 300.000,- av det nordiske kulturbudsjettet til dette formål, dkr. 200.000,- til Nordisk Sameråds drift og dkr. 100.000,- til enkeltstående samiske kulturaktiviteter.

4.1.2 Nordisk billedkunstsamarbeid

I januar 1977 vedtok ministerrådet at det skulle opprettes et nordisk billedkunstsenter i Finland. Institusjonen ble åpnet sommeren 1978 på Sveaborg, Helsingfors.

Senterets virksomhet påbegyntes som en videreføring av den nordiske utstillingsvirksomheten som tidligere var drevet i regi av Nordisk Kunstforbund. Ministerrådet forutsatte at institusjonen, etter hvert som behov oppstår og de økonomiske forhold tillater det, skal arbeide med sikte på å utvikle et aktivt samarbeid med andre kulturaktiviteter som film, foto, video og teater.

Nye utstillingsaktiviteter og seminarvirksomhet er i 1979 kommet til. Det dreier seg bl.a. om utstillingsvirksomhet i de nyinnrettede utstil-

lingslokaler i strandkasernen på Sveaborg og om et seminar om billedkunstdokumentasjon.

Sideløpende med støtten til Nordisk Kunstsentrum er det gitt støtte til samarbeid innenfor Nordisk Kunstforbund. Samarbeidet har især konsentrert seg om klarlegging av Nordisk Kunstforbunds nye rolle i forbindelse med oppbyggingen av Nordisk Kunstsentrum.

Det henvises for øvrig til beretningene fra Nordisk Kunstsentrum og Nordisk Kunstforbund.

4.1.3 Nordisk musikk samarbeid

Det nordiske musikk samarbeid har også i 1979 vært preget av sterk aktivitet. Det gjelder særlig innenfor den mer etablerte del av musikklivet. Denne utviklingen er finansiert over det faste virksomhetsbudsjett.

Samarbeidet omfatter i dag informasjonsvirksomhet, utdeling av støtte til bestillinger av komposisjoner, musikkframføringer, musikkfestivaler etc.

NOMUS har i sammenheng med dette i 1979 avsluttet drøftelse om en fornyelse av de tidligere gjennomførte musikkkonkurranser. Dette vil i 1980 føre til solistmønstringer ved konservatoriene med etterfølgende musikkturnévirksomhet i Norden.

For å bringe virksomheten inn i mer faste former har det i samarbeid med NOMUS vært arbeidet med nye statutter for musikk samarbeidet. Dette arbeidet vil ventelig være avsluttet i løpet av 1979.

Sekretariatet har fulgt opp sitt initiativ med å finne fram til nye organisasjonsformer for å styrke amatørvirksomheten på musikkområdet. Det er bl.a. avholdt en egen amatør musikk-konferanse i Haugesund for å få kontakt med flest mulige amatør musikerorganisasjoner og med sikte på å etablere faste nordiske samarbeidsfora. Det påregnes derfor at de involverte amatør musikerorganisasjoner innen utgangen av 1979 treffer beslutning om å etablere et nordisk amatør musikkråd.

4.1.4 Nordisk ungdomssamarbeid

Etter en forsøksordning fra 1973 med støtte til nordisk ungdomssamarbeid ble det etablert en fast støtteordning fra 1976. Etter vedtak i ministerrådet i november 1976 ble støtteordningen fra 1977 utvidet til å gjelde støtte til ungdomsorganisasjonenes organisatoriske samarbeid og man ønsket å prioritere prosjekter som tok sikte på å nå ut til brede ungdomsgrupper.

For 1979 er det i alt fordelt dkr. 450.000,- som organisasjonsstøtte til 14 forskjellige ungdomsorganisasjoner. Det er fordelt dkr. 1.053.000,- til i alt 47 prosjekter. Prosjektmidlene går i alt vesentlig til seminar-, kurs- og leirvirksomhet etc.

For å få en nærmere avklaring av hvordan organisasjonsstøtten til ungdomsorganisasjonene har fungert, arrangerte ungdomskomiteén i 1979 et eget kontaktmøte med i alt 13 forskjellige organisasjoner. Ungdoms-

organisasjonenes reaksjon på den måte støtteordningen har fungert på var overveiende positiv, og man understreket spesielt behovet for økte ressurser både til prosjektstøtte og organisasjonsstøtte.

Det vises i denne sammenheng til ungdomsutvalgets egen beretning.

4.1.5 Nordisk filmsamarbeid

Ministerrådet vedtok i 1976 å nedsette et mindre utvalg til å vurdere behovet for videreutdanningstiltak for nordiske filmarbeidere på bakgrunn av forsøksseminarene i 1973 - 1975 (jfr. Nordisk råds rek. nr. 21/1973).

På grunnlag av utvalgets innstilling vedtok ministerrådet i 1977 å opprette et eget filmutvalg. Utvalget har i 1979 avholdt to seminar med temaene nasjonale utdanningsmuligheter for filmarbeidere og film-scenografi. Utvalget har løpende arbeidet med å styrke virksomheten. Dette gjelder ikke minst rapporteringen fra de gjennomførte seminarer. På grunnlag av kulturutvalgets merknader til beretningen og RKK's (den rådgivende komitéen før allmenkulturell virksomhet) forslag til handlingsprogram har sekretariatet foretatt en egen utredning om film-distribusjon i Norden. Utredningen er foretatt i samarbeid med de nasjonale filminstituttene og vil bli behandlet som eget tema på minister-rådets møte i januar 1980.

4.1.6 Nordisk teatersamarbeid

Samarbeidet på teaterområdet har hittil omfattet støtteordningen for teatergjestespill og viderutdanningsseminarer for teaterarbeidere.

Ministerrådet vedtok i 1976 at det skulle opprettes en egen komité på teaterområdet og at denne komitéen skulle avløse de to tidligere og ha ansvaret for både gjestespillstøtten og seminarvirksomheten. Denne komitéen ble etablert i 1977 med henblikk på videreføring av den eksisterende virksomhet og utarbeidelse av et forslag til virksomhetsprogram for de kommende år.

På bakgrunn av komitéens innstilling fastsatte ministerrådet i januar 1978 bestemmelser for teaterkomitéens virksomhet i en forsøksperiode fram til 31.12.1980. Denne forsøksperiode er siden forlenget med ett år. For komitéens daglige virksomhet er det etablert et eget sekretariat i Stockholm under ledelse av en teaterfaglig sekretær.

Komitéens virksomhet i 1979 har omfattet en rekke seminarer omkring temaene regionsteatervirksomhet, barne- og ungdomsteater, teaterteknikk, musikkdramatikk, teaterpedagogikk og dramaturgi. Seminarene har resultert i et omfattende materiale som vil bli dokumentert i en skriftserie fra komitéen.

Samtidig med dette er det fra komitéens side gitt støtte til besøk av en rekke gjestelærere over hele Norden. Det er også gitt støtte til gjestespill. I alt 38 gjestespill er blitt gjennomført på denne måte i perioden 30.10.1978-25.11.1979.

Det vises i denne sammenheng til teaterkomitéens egen beretning. Ministerrådet har samtidig med samarbeidet på teaterområdet gitt støtte til en forsøksvirksomhet ved Nordisk Amatørteaterråd. Til virksomheten er det i 1979 bevilget dkr. 250.000, og Nordisk Amatørteaterråd har i perioden arrangert tre kurser innenfor denne rammen. Nordisk Amatørteaterråd har i alt bevilget dkr. 109.000,- til 12 gjestepill og som støtte til fire teaterpedagoger.

4.1.7 Nordisk litteratursamarbeid

Virksomheten på dette området består i hovedsak av fordeling av støtte til oversettelse av nabolandslitteratur.

Fordelingsgruppen har i 1979 bestrebet seg på å øke den nyere skjønnlitteraturens andel av midlene. Samtidig har man ønsket å tilgodese de mindre språkområder samt bokmarkeder som tradisjonelt ikke har hatt nær forbindelse med hverandre.

For å få en nærmere avklaring av hvilke problemer som særlig gjør seg gjeldende ved bokutgivelse i et lite språksamfunn, har fordelingsgruppen i 1979 lagt et av sine fordelingsmøter til det samiske språkområdet. I forbindelse med møtet hadde fordelingsgruppen forhandlinger med representanter fra det samiske kulturområdet og man besøkte det samiske spesialbibliotek. Fordelingsgruppen konstaterte i denne forbindelse at blant de mange problemer som gjør seg gjeldende ved bokutgivelse i det samiske språkområdet, er problemet med den manglende lesetradisjon samt problemer med distribusjonen av bøkene de mest påtrengende.

Det vises i denne sammenheng til fordelingsgruppens egen beretning. Sekretariatet har i 1979 arbeidet med å innhente et statistisk grunnlag når det gjelder omsetning av nordisk litteratur. Dette materialet vil danne en del av grunnlaget for en mer omfattende diskusjon om litteratursamarbeidet i Norden.

4.1.8 Nordisk folkeopplysningssamarbeid

Støtteordningen for nordisk samarbeid mellom folkeopplysningsorganisasjonene, som ble iverksatt fra 1976 på forsøksbasis i en treårsperiode, har i 1979 blitt permanent etter vedtak i ministerrådet.

De nye statuttene tar sikte på å trekke flere organisasjoner med i ordningen. Kravet til egeninnsats er redusert og det er åpnet mulighet for planleggingsstøtte. Videre er kravet til aktiv deltakelse av støtteberettigede opplysningsforbund minsket.

Det er gitt 1.060.000 dkr. av støtteordningen for 1979 til 16 prosjekter.

Det vises i denne sammenheng til støtteordningens egen beretning.

4.1.9 Nordisk idrettssamarbeid

På bakgrunn av Nordisk råds rek. nr. 16/1975 om utvidet nordisk idrettssamarbeid og en kartlegging av landenes offentlige støtte til idrettssamarbeid, utført av en nordisk arbeidsgruppe i 1976, oppnevnte

ministerrådet våren 1977 et nordisk utvalg på fem medlemmer til å utrede spørsmålet om eventuelle nordiske støttetiltak på idrettsområdet. Utvalget la fram sin endelige rapport i september 1978 med forslag om at det opprettes et permanent nordisk idrettsutvalg bestående av representanter fra idrettsorganisasjonene og nasjonale myndigheter. I tillegg foreslo utvalget at det innføres en egen støtteordning over det nordiske kulturbudsjettet. Støtteordningen, som skulle administreres av det foreslåtte idrettsutvalget, skulle i hovedsak gå til å finansiere tiltak som kan fremme de nordiske utkantområdenes deltagelse i det nordiske idrettssamarbeidet.

Etter en vurdering i ministerrådet og et etterfølgende samråd med Nordisk råds kulturutvalg, vedtok Nordisk ministerråd å innføre en spesiell støtteordning med sikte på utkantområdene i Norden. For 1979 ble det avsatt dkr. 100.000,- og for 1980 dkr. 250.000,-. Midlene for 1979 ble, bl.a. etter samråd med en del av idrettsorganisasjonene, fordelt til de prosjekter som idrettsorganisasjonene på Island, Grønland og Færøyene særlig ønsket å prioritere.

Midlene for 1980 vil også i første rekke bli brukt til en kontakt mellom Vestnorden og det øvrige Norden. Hovedhensikten er at de nasjonale idrettsorganisasjonene samordner og prioriterer de prosjekter man ønsker å søke støtte til. Spørsmålet om en inndragelse av Svalbard og Nordkalotten under støtteordningen fra 1980 er under behandling.

4.1.10 Barn og kultur

En arbeidsgruppe under Nordisk ministerråd har utredet mulighetene for et nordisk samarbeid om kulturtiltak for barn (jfr. Nordisk råds rek. nr. 5/1976).

Utvalget understreker i sin rapport at barns situasjon ikke bør vurderes frittstående, men at den totale livssituasjon i oppvekstmiljøet bør tas som utgangspunkt for enhver overveielse om utviklingen av nye barne-kulturaktiviteter. I denne forbindelse påpekte utvalget også at alle institusjoner og komiteer på kulturområdet bør føle en naturlig forpliktelse til å utvikle nye barnekulturaktiviteter som bør gå på disse forutsetninger. Blant en lang rekke konkrete forslag fra utvalgets side bør især etableringen av en særlig støtteordning til samarbeidsaktiviteter på det barnekulturelle området nevnes.

Utvalgets rapport ble forelagt under Nordisk råds sesjon i Stockholm i mars 1979. Deretter ble den sendt på remiss hos nasjonale og nordiske organisasjoner og institusjoner. Remisstiden utløp 1. oktober d.å. og sekretariatet har nå under behandling de svar som er innkommet. På grunnlag av en gjennomgang av disse vil saken bli viderebehandlet i kulturavtalens organer.

Sekretariatet har for øvrig som sitt forsøk på å virkeliggjøre utvalgets målsetting, påbegynt utgivelsen av en skriftserie om barn og kultur i Norden. I skriftserien er det i 1979 utkommet følgende skrifter: "Børn

og litteratur i Norden", "Børn og museer i Norden" og "Børnefilm i Norden". Alle tre skrifter er blitt trykket i et stort opplag og distribuert til aktivt interesserte på området. Det har vært stor etterspørsel etter skrifterne.

4.1.11 Kulturindustri

Bl.a. på bakgrunn av Nordisk råds rek. nr. 16/1979 har sekretariatet etter oppdrag fra Nordisk ministerråd hatt en spesiell arbeidsgruppe med representanter fra nasjonale kulturmyndigheter til å gjøre en kartlegging av det arbeidet som foregår nasjonalt for og få et bedre bilde av omfanget av den kulturindustrielle virksomhet.

Arbeidsgruppen har nå lagt fram en kartleggingsrapport, som foreslår at arbeidet med størst fordel bør kunne videreføres gjennom erfaringsutveksling i form av seminarer med deltagelse av eksperter fra de enkelte områder av kulturindustrien. Ved dette vil man oppbygge nye kunnskaper om de enkelte kulturindustrielle områder. Arbeidsgruppen har planlagt fire seminarer hvor man vil belyse filmindustriens, fonogramindustriens og videogramindustriens situasjon i Norden.

På grunnlag av denne spesielle arbeidsgruppens utredning vil saken bli videre drøftet i kulturavtalens organ.

Det er også i tilknytning til dette prosjektet arbeidet med å bygge opp en nordisk kulturstatistikk. Denne statistikken vil bli utarbeidet i samarbeid med Nordisk statistisk sekretariat og de nasjonale myndigheter på statistikkområdet. I tillegg til en viss harmonisering av de nasjonale statistikkene vil det også bli utarbeidet spesielle nordiske statistikker, bl.a. når det gjelder den virksomhet som kommer i stand ved finansiering over det nordiske kulturbudsjettet.

4.1.12 Nordens Hus på Færøerne

I fortsættelse af det programarbejde og den indledende projektering af arkitektkonkurrencens vinderprojekt, som fandt sted i 1978, er hovedprojekteringen gennemført i 1979 med henblik på udlicitering i begyndelsen af 1980. På denne baggrund skulle tidsmæssigt licitationsresultatet og det dermed forbundne byggebudget kunne forelægges Ministerrådet ved dettes møde i forsommeren 1980 med derpå følgende byggestart og efter byggetidsplanen åbning af institutionen i sidste del af 1982.

I forsommeren 1979 færdiggjordes forprojektet, på hvilken baggrund Tórshavn Kommune meddelte foreløbig byggegodkendelse.

Den byggeadministrative organisation på nordisk og færøsk plan er udformet for byggeperioden og drøftelser med relevante tekniske/administrative organer på Færøerne og med undervisningsministeriets byggedirektorat og boligministeriets brandtekniske konsulenter i København har fundet sted i årets løb til udbygning af projekteringsmaterialet.

4.2 Framtidig virksomhet

Den rådgivende komiteén for allmennkulturell virksomhet (RKK) har tidligere utarbeidet et forslag til handlingsprogram for det allmennkulturelle området.

Dette handlingsprogrammet er behandlet av Nordisk ministerråd, som i den kommende toårsperioden innenfor de økonomiske rammer ønsker å prioritere følgende prosjekter:

- Samarbeid med og støtte til de frivillige organisasjonene i Norden med henblikk på aktiv medvirkning i nordiske samarbeidsprosjekter på lokalplanet.
- Kartlegging av kulturindustriens rolle i Norden.
- Tiltak med sikte på å sikre de etniske og språklige minoriteters fremtid i Norden.
- Utarbeide et særlig program for støtte til barnekulturelle prosjekter bl.a. på grunnlag av innstillingen fra den nordiske barnekulturgruppen.

I tillegg anså ministerrådet det som ønskelig at man også kunne støtte idrettssamarbeid, særlig med henblikk på å inndra utkantområdene i Norden aktivt i dette arbeidet, samt iverksette tiltak til støtte for samarbeid mellom amatørorganisasjonene på teater- og musikkområdet og foreta overveielser vedrørende samarbeid og samordning på mediapolitikkens område. Sistnevnte vil komme som en forlengelse av utredningen om nordisk TV- og radiosamarbeid via satellitt.

5. Nordisk radio och television via satellit

5.1 Inledning

Sedan Nordiska rådets rek. nr 15/1973 antogs har nordiskt radio- och TV-samarbete varit föremål för flera utredningar, bl.a. den expertutredning som 1974 avgav sitt slutbetänkande "TV över gränserna" (NU 1974: 19). I remissyttrandena över betänkandet framkom en större optimism beträffande möjligheterna till överföring av radio- och TV-program via direktsändande satelliter än vad som framfördes i betänkandet. Mot bakgrund av detta beslöt Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) att låta genomföra en studie av möjligheterna för överföring av samtliga riksomfattande nordiska radio- och TV-program via satellit. En speciell statssekreterargrupp utsågs att leda utredningsarbetet. Statssekreterargruppen överlämnade i juni 1977 sitt slutbetänkande "Nordisk radio och television via satellit" (NU A 1977:7-9). I missivbrevet till ministerrådet framhölls det vara möjligt att överföra radio- och TV-program via satellit, men att det krävdes ett fortsatt utrednings- och planlägningsarbete om en sådan verksamhet skulle kunna realiserats.

5.2 Beslut om fortsatt utredning

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och undervisningsministrarna, MR-TV) beslöt den 13 mars 1978 att frågan om nordisk radio och television via satellit skulle bli föremål för fortsatt utredning i enlighet med de samma dag antagna utredningsdirektiven (jfr meddelande om rek. nr 15/1973). Beslutet om fortsatt utredning baserade sig främst på statssekreterargruppens betänkande, synpunkterna i remissyttrandena samt på de synpunkter som framkommit vid behandling av frågan i Nordiska rådets 26:e session i Oslo i februari 1978.

Direktiven fastslår att utredningen i princip skulle inriktas på direktöverföring via satellit av samtliga riksprogram i nordisk radio och television, det s.k. totalalternativet. Direktiven preciserades genom beslut i MR-TV den 21 augusti 1978 till att utredningen skulle omfatta en viss beskrivning av alternativet nordiskt redigerad TV-kanal sådan den skisserats i statssekreterargruppens betänkande Nordisk radio och television via satellit (NU A 1977: 7).

Utredningens direktiv och organisation har närmare redovisats i ministerrådets meddelande om rek.nr 15/1973 till Nordiska rådets 27:e session.

5.3 Överlämnande av utredningen

Utredningen består av fyra delrapporter och en huvudrapport (NU A 1979:4-8). För innehållet i delrapporterna ansvarar respektive expertgrupp. Expertgrupperna avslutade sitt arbete i maj/juni 1979 och rapporterna överlämnades formellt till MR-TV den 18 juni 1979. Den för utredningen ansvariga ställföreträdargruppen överlämnade den färdigställda utredningen till MR-TV den 22 oktober 1979.

I sitt missivbrev till ministerrådet påpekade ställföreträdargruppen att arbetet med huvudrapporten har fortsatt efter det att delrapporterna har överlämnats. I vissa avseenden är det bristande överensstämmelse mellan det bakgrundsmaterial som återges i huvudrapporten och det som finns i delrapporterna. Dels har nytt material inkommit under arbetets gång, dels har det på grund av den förlängda tidsfristen varit möjligt att vidare bearbeta redan befintligt material.

Ställföreträdargruppen rekommenderade att utredningen skulle sändas på remiss till de nordiska länderna.

5.4 Ministerrådets beslut i samband med överlämnande av huvudrapporten

Ministerrådet konstaterade den 22 oktober 1979 att den fortsatta utredningen enligt MR-TV:s beslut den 13 mars 1978 med de för ändamålet särskilt upprättade organen hade slutfört sitt arbete. MR-TV beslutade att huvudrapporten med tillhörande delrapporter skulle remitteras med en remisstid till och med den 15 april 1980. Vidare beslutades att ställföreträdargruppen tills vidare fortsätter sitt arbete som förberedande

organ för MR-TV, samt att sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete fortsatt har sekretariatsansvar för ställföreträdarkgruppen.

5.5 Fortsatt behandling av frågan

Efter det att remissyttranden sammanställts kommer MR/TV att behandla frågan om nordiskt radio- och TV-samarbete. Behandlingen omfattar härvid inte endast den senast föreliggande utredningen utan också tidigare utredningar om nordiskt radio- och TV-samarbete.

Kapitel XIII

Lagstiftning

Nordisk Råd vedtog på sin 22. session i februar 1974 *rekommendation nr. 1/1974* om nordisk lovgivningssamarbejde. I rekommandationen forudsættes bl.a., at Ministerrådet i sin beretning til Nordisk Råd fremlægger et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt. Programmet forudsættes kompletteret efterhånden, bl.a. under hensyntagen til resultaterne af de årlige drøftelser mellem ministerrådet og juridisk udvalg.

Rekommendation nr. 1/1974 blev afskrevet ved Nordisk Råds 24. session, efter at ministerrådet i C1/1976 havde fremlagt et lovgivningsprogram, der kompletterede det tidligere program. Dette program har herefter i forståelse med juridisk udvalg dannet grundlag for de seneste års beretninger til Nordisk Råd. Udvalget har i sin betænkning over C1/1978 givet udtryk for, at lovgivningsprogrammet nu har fundet en passende form, og at de principielle diskussioner om lovgivningsprogrammets indhold, rammer og målsætninger må betragtes som et overstået stadium, medens man i stedet fremover bør koncentrere sig om programpunkternes virkeliggørelse.

Juridisk udvalg gav i sin betænkning over sidste års beretning udtryk for, at man ikke fandt de konkrete resultater af 1978-årets samarbejde overvældende. Man understregede dog samtidig, at man er opmærksom på, at såvel udredningsarbejdet som dettes bearbejdelse, inden der kan fremlægges lovforslag, er tidkrævende, hvorfor udvalget i første række opfordrer Ministerrådet til at søge det igangværende udredningsarbejde afsluttet.

Ministerrådet har i tråd hermed også i år bestræbt sig på at holde lovgivningsprogrammet på et så realistisk plan som muligt. Dette har givet sig udslag i, at man ikke har opført nye punkter på programmet, men i stedet bestræbt sig på at fortsætte og så vidt muligt afslutte det arbejde, der allerede er planlagt eller i gang. Ministerrådet finder dog anledning til at fremhæve, at dette ikke kan tages som udtryk for en mindre aktivitet eller en ændret prioritering i det nordiske samarbejde, idet dette fortsat – såvel formelt inden for Nordisk Råds organer som mere uformelt som led i det daglige arbejde i justitsdepartementerne – udbygges og fremstår som et betydningsfuldt led i arbejdet i de enkelte lande.

For så vidt angår de konkrete punkter i lovgivningsprogrammet, som juridisk udvalg har fremhævet i sin betænkning over C1/1979, har Ministerrådets opmærksomhed i særlig grad i det forløbne år været rettet herimod.

Ministerrådet har endelig ved selve udformningen af beretningen søgt at efterkomme et ønske fra juridisk udvalg om at undgå henvisninger til fremstillingen i tidligere års beretninger i det omfang, hvor det er

skønnet muligt uden at komme i modstrid med bestræbelserne for at begrænse omfanget af beretningen.

Beretningen har været behandlet i embedsmandskomiteen for lovgivningsspørgsmål, og lovgivningsprogrammet har ligget til grund for forhandlingerne mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg i efteråret 1979.

1. Person-, familie- og arveret

1.1 Ægteskabsret

I *rekommendation nr. 22/1973* henstillede Nordisk Råd, at regeringerne skulle tilstræbe en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og undersøge mulighederne for en fælles tilfredsstillende løsning.

a) Indgåelse og opløsning af ægteskab

I Sverige trådte en lovændring i kraft i 1974. I Danmark afgav ægteskabsudvalget i 1973 betænkninger om indgåelse af ægteskab og om opløsning af ægteskab. I Finland overvejes lovgivning på grundlag af ægteskabskomiteens betænkning I.

Det synes fortsat ikke for tiden aktuelt at søge at opnå ensartede nordiske regler om indgåelse og opløsning af ægteskab.

Ministerrådet mener stadig, at arbejdet med at revidere den nordiske ægteskabskonvention bør vente, indtil resultatet af udvalgsarbejdet i de forskellige lande er nærmere afklaret.

b) Ægtefællers formueforhold

Ægteskabskomiteerne i de nordiske lande behandler også spørgsmålet om ægtefællers formueforhold. Det danske udvalg afgav betænkning i 1974. I Finland blev der afgivet en betænkning i 1976, der har været re-missbehandlet. Spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger er senere blevet drøftet mellem ægteskabskomiteerne og repræsentanter for justitsministerierne, og senest har der været afholdt et møde mellem medlemmerne i de nordiske komiteer i Stockholm i november 1979.

Udvalgsarbejdet er endnu ikke afsluttet, og det er ikke muligt at angive, hvornår der er grundlag for at fremsætte lovforslag.

På Nordisk Råds 27. session fremhævede Rådet, at en tilfredsstillende nordisk løsning bør prioriteres højt. Rådet tog Ministerrådets oplysninger til efterretning og understregede sin tidligere anmodning om, at Ministerrådet i det omfang, der er behov derfor, tager det nødvendige initiativ til at koordinere arbejdet med forberedelse af en ny lovgivning, så at både forslagernes indhold og tidspunkterne for deres fremsættelse så vidt muligt stemmer overens.

Ministerrådet er fortsat opmærksomt herpå.

1.2 Samliv mellem ugifte

Juridisk udvalg har tidligere anmodet Ministerrådet om at prioritere samarbejdet om de rettlige og økonomiske problemer i forbindelse med personer, der lever sammen uden at være gift, og om at sikre den nødvendige koordination (jfr. også udtalelse nr. 1, punkt 2, fra den 25. session). Ministerrådet har tidligere meddelt, at problemerne omkring faktisk samlevende undersøges i de nordiske ægteskabskomiteer for så vidt angår problemer af samme art som dem, der kan opstå i et ægteskab.

En stor del af de problemer, der opstår i forbindelse med samliv mellem ugifte, hører imidlertid ikke naturligt ind under ægteskabsretten, men bør bedømmes særskilt, f.eks. inden for rammerne af sociallovgivningen. I udtalelse nr. 10, punkt 2, over C1/1978 har Nordisk Råd udtalt, at man anser det for at være en tilfredsstillende løsning på spørgsmålet om koordinering af arbejdet om ugifte samlevende, at der finder regelmæssige diskussioner sted mellem de nordiske ægteskabskomiteer. Nordisk Råd går også ud fra, at Ministerrådet, hvis der er behov derfor, i lighed med, hvad der gælder for ægteskabets økonomiske retsvirkninger, tager det nødvendige initiativ til at koordinere arbejdet med den nye lovgivning. Rådet har endvidere anmodet Ministerrådet om at fremme arbejdet med at skabe grundlag for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område.

I den finske udvalgsbetænkning, som blev afgivet i 1976, har man ikke behandlet spørgsmål om ugifte samlevende. Disse spørgsmål skal behandles i forbindelse med bl.a. revision af formynderskabsloven. I Danmark, Norge og Sverige behandles disse spørgsmål af ægteskabskomiteerne. Den svenske komite har publiceret en rapport om emnet (SOU 1978:55): Att sambo och gifte sig.

I lighed med juridisk udvalg ønsker Ministerrådet, at der i videst muligt omfang i de nordiske lande tilvejebringes ensartede regler for ugifte samlevende. Arbejdet i de nordiske komiteer på familierettens område sker parallelt og med regelmæssige møder mellem komiteerne og repræsentanter for ministerierne. På denne måde sker koordineringen helt naturligt. Ministerrådet finder ikke behov for på nuværende tidspunkt at tage initiativ til yderligere koordinering.

1.3 Faderskab og forældremyndighed

Det nordiske samarbejde vedrørende revision af bestemmelserne om faderskab indledtes i 1950. Samarbejdet resulterede i lovgivning i Norge i 1956, i Danmark i 1960 og i Sverige i 1969.

I Island afgav familieretsudvalget en betænkning, og forslag til børnelov har været forelagt Altinget. Lovforslaget, som ikke er blevet vedtaget, blev revideret i 1978 og vil muligvis atter blive revideret. Lovforslaget ligger i hovedpunkter på linie med den skandinaviske lovgivning, især den danske børnelov.

I Finland blev regeringens proposition om ændring af loven om faderskab overgivet til Riksdagen i november 1979. Faderskabsformodningen foreslås ændret således, at hvis barnet er født efter ægteskabets opløsning på et sådant tidspunkt, at det kan være blevet avlet under ægteskabet, anses ægtemanden kun for at være barnets fader, hvis ægteskabet er blevet opløst på grund af ægtemandens død. Yderligere foreslås, at ægtemandens faderskab skal kunne ophæves også ved anerkendelse.

I Sverige er bestemmelserne om faderskab blevet ændret i 1977. Bl.a. ændredes reglerne om fastsættelse af faderskab til børn født af en fraskilt mor, og der indførtes en forenklet behandling af spørgsmål om ophævelse af faderskab til børn født af gifte forældre gennem anerkendelse af faderskabet fra trediemand. Endvidere afskaffedes betegnelserne barn i og barn uden for ægteskab. I 1977 gennemførtes i Sverige også nye regler om forældremyndighed. Ændringerne medfører bl.a., at forældres fælles forældremyndighed over børnene ikke behøver at ophøre ved skilsmisse. Domstolen kan, hvis forældrene er enige om det, og det ikke åbenbart strider mod børnenes tarv, bestemme, at forældremyndigheden også efter skilsmissen skal udøves af forældrene i fællesskab. Under samme betingelser kan også forældre, som ikke er eller har været gift med hinanden, få fælles forældremyndighed over børnene, uanset om de bor sammen. Hvis den fælles forældremyndighed ikke fungerer, kan hver af forældrene begære forældremyndigheden opløst ved dom. I så fald skal domstolen bestemme, hvem der skal have forældremyndigheden. For tiden foregår i Sverige en gennemgang af hele lovgivningen om forældremyndighed, samkvemsret og overførsel af forældremyndighed. En betænkning (SOU 1979:63) om föräldraansvar m.m. er i oktober 1979 afgivet af udredningen om barnens rätt.

I Norge har børnelovudvalget afgivet betænkning i 1977. Udvalget foreslår en fælles lov for børn i og uden for ægteskab og foreslår endvidere disse betegnelser afskaffet. Faderskabet skal i alle tilfælde fastslås ved dom eller anerkendelse, også når moderen er gift. Det foreslås endvidere som udgangspunkt, at begge forældre, når de lever sammen eller har levet sammen, skal have forældremyndighed over barnet.

I Danmark er der i 1978 gennemført en ændring af myndighedsloven. Ændringen medfører, at faderen til et barn uden for ægteskab ved dom kan få forældremyndigheden over barnet, hvis det er nødvendigt under særligt hensyn til barnets tarv. Lovændringen er midlertidig, idet den endelige stillingtagen til spørgsmålet afventer ægteskabsudvalgets fortsatte overvejelser om faderens retsstilling.

Siden 1976 har der fundet nordiske overvejelser sted om anerkendelse af faderskabsafgørelser, som er truffet i et andet nordisk land. Der er enighed om udformningen af en nordisk lovgivning, og ensartede lovforslag fremsattes i Danmark, Finland, Island og Sverige i efteråret

1979. I Norge vil spørgsmålet eventuelt blive reguleret i den kommende børnelov.

Ministerrådets bestræbelser ligger således på linie med Nordisk Råds udtalelse nr. 2 om disse spørgsmål på 27. session.

1.4 Myndighedslovgivningen

Nordisk Råd har i sin udtalelse nr. 10, punkt 3, over C1/1978 anmodet Ministerrådet om at undersøge mulighederne for at gennemføre samme myndighedsalder i de nordiske lande, jfr. også udtalelse nr. 3 over C1/1979 på 27. session.

En nedsættelse af myndighedsalderen til 18 år er gennemført i Sverige i 1974, i Danmark og Finland i 1976 og i Island og i Norge i 1979.

Spørgsmålet om forvaltning af umyndiges midler har været overvejet i Finland, Norge og Sverige.

På grundlag af dette arbejde er der gennemført lovændringer i Norge i 1972 og i Sverige i 1976. I Sverige ændredes samtidig bestemmelserne om umyndiggørelse og bestemmelserne om beskikkelse af værge ("god man"). I Finland blev et komiteforslag afgivet i 1971, og et revideret forslag blev færdigt i 1975. Derefter er lovforberedelsen foregået i justitieministeriet.

1.5 Adoption

I 1970-72 gennemførtes i Danmark og Sverige efter nordiske departementsforhandlinger ændringer i adoptionslovgivningen. I Danmark er der også i 1976 foretaget visse organisatoriske ændringer, efter at mødrehjælpsinstitutionerne blev nedlagt.

I Danmark overvejer adoptionsudvalget de særlige problemer, der er forbundet med adoption af udenlandske børn, herunder spørgsmålet om adoptionsformidling og annoncering. I Finland træder en ny lov om adoption i kraft den 1. januar 1980. Lovens hovedformål er at give adoptivbørn samme retsstilling som andre børn og at forbedre barnets retsbeskyttelse i forbindelse med adoptionen. Endvidere har man gennemført obligatorisk adoptionsrådgivning og forbud mod formidling af adoption gennem annoncering eller på anden offentlig måde. I Sverige har man i 1979 vedtaget en lov om international adoptionshjælp. Efter loven kan en sådan hjælp principielt kun ydes af ideelle sammenslutninger, som er autoriseret. I Island blev en ændring af adoptionsloven gennemført i 1978. Dette foregik på grundlag af det nordiske lovgivningssamarbejde.

Danmark, Norge og Sverige har ratificeret Europarådskonventionen om adoption fra 1967.

1.6 Arvelovgivningen

Der er for tiden ingen aftale om lovsamarbejde på arverettens område. De svenske familieretssagkyndiges opgave omfatter imidlertid også visse spørgsmål af arveretlig karakter som f. eks. den efterlevende ægtefælles

og børnenes arveret. Også disse spørgsmål behandles i de regelmæssige møder, som finder sted mellem de nordiske ægteskabskomiteer. I Finland foreslog arveretskomiteen i en betænkning fra 1975, at den efterlevende ægtefælle skal have ret til at beholde boet uskiftet på samme måde som i andre nordiske lande. Udvalgsbehandlingen er afsluttet, og forslaget har været remissbehandlet. En arbejdsgruppe under justitieministeriet har herefter udarbejdet et revideret forslag til ændring af arveloven, som har været på remiss. Den fortsatte forberedelse af en proposition foregår i justitieministeriet. I Sverige er der for nylig fremlagt et udredningsforslag om nye regler om dødsbodelägares ansvar för avlidens skulder m.m.

1.7 Navnelovgivning

På grundlag af nordisk lovsamarbejde blev der i 1961-64 vedtaget nye navnelove i Danmark, Norge og Sverige. Finland deltog ikke i dette samarbejde.

I Danmark har Ligestillingsrådet henstillet, at visse kønsdiskriminerende bestemmelser i navneloven ændres. Spørgsmålet overvejes i justitsministeriet.

I Finland afgav en arbejdsgruppe i 1973 en indstilling, der blev sendt til høring. Det videre arbejde er udsat bl.a. for at afvente de norske og svenske forslag. Lovforslag ventes imidlertid nu fremsat omkring årsskiftet 1979-80.

I Norge fremlagde en arbejdsgruppe i 1976 et udkast til ændring i navneloven. Lovforslag på grundlag af udkastet er vedtaget i juni 1979.

I Sverige har navnelovsudredningen afgivet betænkning i 1979, og forslag ventes fremsat i foråret 1980.

Der har været en række nordiske drøftelser om indholdet af ændringsforslagene. Det fremgår heraf, at reformerne i Norge, Finland og Sverige formentlig vil bygge på samme hovedprincipper, når det drejer sig om ægtefællers og børns slægtsnavn: ægtefæller beholder deres eget slægtsnavn, hvis de ikke tager den ene ægtefælles slægtsnavn som fælles slægtsnavn. Børn får forældrenes fælles slægtsnavn, hvis de har et sådant. Ellers kan forældrene vælge, hvilket af slægtsnavnene barnet skal have. Træffer forældrene ikke et sådant valg, får barnet moderens slægtsnavn.

I oktober 1979 har der i Stockholm været afholdt nordiske departementsforhandlinger om revision af navneloven. Under de nordiske møder har man endvidere drøftet udarbejdelse af en nordisk overenskomst om anerkendelse af navneafgørelser. Dette arbejde er endnu ikke afsluttet.

2. Aftaleret, køberet og forbrugerbeskyttelse

2.1 Aftalevilkår

Den svenske lov om aftalevilkår har tidligere kun været gældende for vilkår, som anvendes ved tilbud om varer og tjenester. I 1977 udvidedes imidlertid anvendelsesområdet, således at markedsdomstolen kan forbyde erhvervsdrivendes anvendelse af urimelige vilkår i forbindelse med forbrugeres erhvervelse af andre formuegoder. Dette indebærer, at loven herefter også kan bringes i anvendelse på salg af fast ejendom og rettigheder af forskellig art.

I Danmark indeholder markedsføringsloven forbud mod, at der foretages handlinger, der strider mod god markedsføringsskik. Dette udtryk omfatter også urimelige vilkår i standardaftaler. Endvidere indeholder aftaleloven en generalklausul om tilsidesættelse af urimelige aftaler og aftalevilkår.

Det norske standardkontraktudvalg afgav i 1976 delbetænkning om regulering og kontrol af standardkontrakter (NOU 1976:7). Udvalgsarbejdet er afsluttet i august 1979 med et forslag til en ny formueretlig generalklausul om tilsidesættelse af aftalevilkår (NOU 1979:32).

I Finland findes bestemmelserne om regulering af aftalevilkår i forbrugerforhold i den forbrugerbeskyttelseslov, der trådte i kraft i 1978. Samme år er der desuden nedsat et udvalg, som skal vurdere behovet for beskyttelse af mindre erhvervsdrivende. I justitieministeriet forberedes en generalklausul af samme slags som den, der er indført i Danmark, Norge og Sverige.

2.2 Markedsføring

I Danmark, Norge og Sverige er der gennemført særskilte love om beskyttelse mod utilbørlig markedsføring. Tilsvarende bestemmelser for forbrugerforhold indgår i Finland i forbrugerbeskyttelsesloven. I de nævnte lande er der udpeget en forbrugerombudsmand, som skal kontrollere, at bestemmelserne overholdes. Der er også oprettet særlige domstolsorganer til bedømmelse af markedsføringssspørgsmål. I Sverige er den oprindelige lov om utilbørlig markedsføring i 1975 erstattet af en ny markedsføringslov, som også indeholder bestemmelser om informationspligt og produktsikkerhed. Den finske forbrugerbeskyttelseslov gælder kun markedsføring i forhold til forbrugere. I 1978 er der herudover gennemført en lov om utilbørlig udøvelse af næringsvirksomhed. Loven gælder bl.a. markedsføring mellem erhvervsdrivende indbyrdes.

2.3 Køb

I Norge og Sverige blev der i 1976 afgivet betænkninger med forslag til nye købelove. Forslagene bygger på samme grundregler og har samme systematik som de nugældende købelove. I Danmark er der endnu ikke afgivet betænkning om en ny almindelig købelov. I Finland er der i 1977 fremsat lovforslag om en almindelig købelov, som i sin disposition

på visse punkter afviger fra de love, som for tiden gælder i de øvrige nordiske lande, men hvis indhold i det væsentlige svarer til de i Norge og Sverige fremlagte forslag.

Ved forhandlinger mellem repræsentanter for de nordiske justitsministerier er der opnået enighed om, at man i Danmark, Norge og Sverige skal vente med at foretage ændringer i den almindelige købelov. Hensigten hermed er dels at afvente en ny konvention om internationale køb, som forventes vedtaget på en diplomatisk konference i marts-april 1980 efter forberedelse af Forenede Nationers kommission for international handelsret (UNCITRAL), dels at afvente udviklingen på forbruger købsområdet, inden spørgsmålet om reformer af de almindelige regler tages op på ny.

Sverige har siden 1973 haft en særskilt forbrugerkøbelov. Den er i øjeblikket genstand for et udredningsarbejde. I Norge blev der indført regler om forbrugerkøb i 1974 i den almindelige købelov. I Finland er visse regler om forbrugerkøb indgået i forbrugerbeskyttelsesloven, som indeholder såvel civil- som offentligretlige og processuelle bestemmelser på forbrugerområdet.

Nordiske departementsforhandlinger om forbrugerkøbereglernes udformning og indhold har fundet sted i København i efteråret 1978. Under disse forhandlinger diskuteredes også det finske købelovsforslag. Nordiske departementsforhandlinger om UNCITRAL-udkastet til en ny konvention om internationale køb har endvidere været afholdt i Oslo i efteråret 1979.

2.4 Kreditkøb

Bestemmelserne om afbetalingskøb og andre kreditkøb har været behandlet af udvalg i de nordiske lande. Det danske udvalg har afgivet en betænkning i 1978, som har været sendt til høring. Overvejelser om dansk lovgivning har sammenhæng med udviklingen i EF, hvor Kommissionen i 1979 har fremsat et forslag til direktiv om forbrugerkredit. Den finske komite har afsluttet sit arbejde i 1977. Komiteens forslag har været til høring, og man overvejer at fremsætte lovforslag på grundlag af forslaget. I Sverige blev der i 1977 vedtaget en ny lov om forbrugerkredit. Endvidere vedtoges i Sverige i 1978 en ny lov om afbetalingskøb i kommercielle forhold. Lovene trådte i kraft den 1. juli 1979. I Norge blev der afgivet en betænkning i 1977, og lovforslag ventes fremsat i foråret 1980. Nordiske departementsforhandlinger har fundet sted i foråret 1979.

Island har ikke været aktiv deltager i det nordiske samarbejde om lovgivning angående køberet, forbrugerret m.m. Dog har dette samarbejde dannet grundlag for et lovforslag, der blev udarbejdet i 1978 om køb på afbetaling. Lovforslaget blev forelagt Altinget i 1978, men blev ikke færdigbehandlet.

2.5 Rente

Spørgsmålet om morarenter m.v. har været diskuteret mellem komiteer i Norge, Sverige og Danmark. På grundlag af betænkninger fra disse komiteer er der indført en ny rentelov i Sverige i 1975, i Norge i 1976 og i Danmark i 1978. I Finland er et forslag til rentelov udarbejdet i justitieministeriet og nu sendt til høring.

2.6 Forældelse

Nordisk Råd har i *rekommendation nr. 13/1965* henstillet til regeringerne at indføre en fællesnordisk lovgivning om forældelse af fordringer, baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for dagliglivets krav på 3 år.

På baggrund af bl.a. adskillige nordiske forhandlinger på området har man i Norge fremsat et lovforslag i 1978. Den nye forældelseslov blev vedtaget i maj 1979 og træder i kraft 1. januar 1980. Loven har som hovedregel en forældelsesfrist på 3 år for fordringer både i forbruger- og i erhvervsforhold, men foreskriver forældelse på 10 år for gældsbreve og pengelån samt for fordringer, som fastslås ved dom eller lignende. I Sverige blev der i 1976 fremsat et lovforslag. Dette blev imidlertid forkastet af riksdagen, som var af den opfattelse, at der bortset fra forbrugerforhold ikke var behov for nye regler om forældelse. Et nyt lovforslag om forældelse i forbrugerforhold ventes fremsat i 1980. Det vil formentlig bygge på en forældelsesfrist på 3 år for forbrugerfordringer og på 10 år for fordringer i øvrigt.

I Danmark og Finland arbejdes der ikke for tiden med lovgivning på dette område.

Rekommendation nr. 13/1965 er nu afskrevet.

2.7 Kaution

Ministerrådet besluttede i 1976, at man i nordisk samarbejde skulle undersøge, hvilken faktisk betydning de forskellige former for kaution har for den enkelte og for den almindelige kreditpolitik. Der er udpeget kontaktpersoner fra justitsministerierne i de nordiske lande til at bistå på nationalt plan. Projektet forventes at blive afsluttet i 1980. Spørgsmålet om en kodifikation og revision af reglerne skal derefter tages op til overvejelse på baggrund af undersøgelsen og den internationale retsudvikling på området.

2.8 Handelsagenter og handelsrepræsentanter

I Norge og Sverige gennemførtes i 1973, resp. 1974, efter nordiske forhandlinger ændringer i kommissionsloven. Ændringerne havde til formål at styrke handelsagenters og handelsrepræsentanters stilling. I Finland indførtes tilsvarende bestemmelser i 1976 ved en særlig lov om handelsrepræsentanter. I Danmark blev der afgivet en betænkning om spørgsmålet i 1974.

Spørgsmålet om lovforslag på grundlag af den danske betænkning be-

ror på udviklingen inden for EF, hvor Kommissionen i 1976 har fremsat forslag til et direktiv.

På foranledning af en henstilling fra det nordiske agentforbund forelagde juridisk udvalg i 1977 Ministerrådet spørgsmålet om en eventuel ændring af bestemmelserne med henblik på dels at sikre handelsrepræsentanter en bedre beskyttelse, dels at værne den nordiske rets-enhed på dette område. Ministerrådet udtalte i anledning heraf, at det på daværende tidspunkt var vanskeligt at afse ressourcer til en ændring af lovgivningen, og at man burde opnå større erfaring med den nye lov-givning, inden man traf foranstaltninger til at ændre den. Nordisk Råd har derefter i meddelelse nr. 10, punkt 4, over C1/1978, anmodet Ministerrådet om at følge udviklingen på området uden for Norden og i det omfang, der er behov derfor, tage initiativ til at tilpasse lovgivning- en til denne udvikling.

I Sverige er der i 1978 på riksdagens foranledning nedsat et udvalg med den opgave at gennemgå kommissionsloven, særlig reglerne om han- delsagenter og handelsrepræsentanter. Udvalget skal forhandle med repræsentanter for de andre nordiske lande. En observatør fra Finland følger det svenske udvalgs arbejde. Også fra dansk og norsk side følges udvalgets arbejde.

På Nordisk Råds 27. session i 1979 blev det, jfr. udtalelse nr. 4, vedtaget at anmode Ministerrådet om på den 28. session nærmere at redegøre for arbejdet i den svenske udredning, især med henblik på, om der under arbejdet er fremkommet oplysninger, der kunne motivere et bredere nordisk samarbejde.

Det svenske udvalg holdt sit første egentlige møde i oktober 1979, hvor man fastlagde arbejdsprogrammet for udredningsarbejdet, der bereg- nes at ville strække sig ind i 1982. Hidtil har arbejdet mest bestået i en kortlægning af gældende svensk og udenlandsk ret på området. Et nord- isk møde er planlagt til afholdelse i Göteborg i februar 1980.

2.9 Forsikringsaftaler

De forsikringsaftalelove, som gælder i de nordiske lande, er blevet til ved nordisk samarbejde, og der gælder stort set de samme regler i alle de nordiske lande. I Danmark, Finland, Norge og Sverige er der nedsat udvalg til revision af loven.

I juridisk udvalgs betænkning vedrørende C1/1979 understregedes be- tydningen af, at reformer på et traditionelt fælles lovgivningsområde som forsikringsaftaleretten undersøges i nært nordiskt samarbejde, og man anmodede om, at der i nærværende beretning nærmere redegøres for det igangværende reformarbejde og dets resultater, jfr. *udtalelse nr. 5*.

Den svenske komité har i 1977 afgivet betænkning med forslag til en særskilt konsumentforsikringslov. Lovforslag på grundlag af betænkningen er fremsat i efteråret 1979. Forslaget indeholder bl.a.

regler om pligt til at informere konsumenterne, om ret til at tegne forsikring, om præmiebetaling og om nedsættelse af forsikringserstatningen, når konsumenten har tilsidesat sin oplysningspligt eller andre såkaldte biforpligtelser.

Den finske komite har afgivet en principbetænkning i december 1977, som har været til høring. Justitieministeriet har på grundlag heraf givet komiteen et tillægsgdirektiv.

Der har været afholdt nordiske departementsforhandlinger i Stockholm i november 1978, og det fremgik heraf, at den foreløbige opfattelse i de danske, finske og norske udvalg går ud på, at man bør søge at integrere særregler om konsumentforsikringer i den almindelige forsikringsaftalelov.

For at sikre, at der i videst muligt omfang sker en koordinering af udvalgenes arbejde vedrørende livsforsikring, har repræsentanter for udvalgene holdt en række møder, senest i november 1979 i Oslo. På møderne har man drøftet forskellige spørgsmål om livsforsikring, men ingen af udvalgene har afsluttet deres overvejelser om eventuelle reformer på livsforsikringsområdet.

2.10 Forbrugertjenesteydelser

Behovet for regler til beskyttelse af forbrugere ved aftaler om tjenesteydelser er eller har været overvejet i udvalg i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Det svenske udvalg har afgivet betænkning i 1979. Udvalget foreslår en række præceptive regler til beskyttelse af konsumenterne ved aftaler om arbejde på løsøre og fast ejendom. Den norske komite venter at afslutte sit arbejde i 1979. Det danske udvalg har på linie med de norske og svenske udvalg indtil videre koncentreret sig om området for reparations-, vedligeholdelses- og installationsarbejder på løsøre og fast ejendom. Udvalget forventer at kunne afgive betænkning i slutningen af 1980 eller i begyndelsen af 1981. Komiteerne stiler så vidt muligt mod fælles nordiske regler, og der har været afholdt flere fællesmøder.

3. Transportret

3.1 Søtransport

De tre konventioner, der blev vedtaget 1967-71 om ansvar for olieskader, oprettelse af en international fond for erstatning for skader ved olieforurening og søpanteret, er efter nordisk samarbejde gennemført i Norge, Sverige og Danmark.

I Finland er der i efteråret 1979 fremsat lovforslag om de to olieskadekonventioner.

Ved ændringer i søloven er bestemmelserne om fartøjers nationalitet og om partrederi blevet ændret i Danmark, Sverige og Norge. I Finland har sølovskomiteen afsluttet sit arbejde og har fremsat forslag til be-

stemmelser om fartøjers nationalitet. Der er endnu ikke taget bestemmelse om, hvorvidt der skal fremsættes lovforslag.

Spørgsmålet om en privatretlig regulering af olieplatformes retlige stilling har været til behandling i Sverige og Norge. I Danmark arbejder et embedsmandsudvalg med forslag til en privatretlig og en offentligretlig regulering af efterforsknings- og udvindingsvirksomhed til søs fra flydende og faste boreplatforme. Udvalgets arbejde forventes afsluttet i begyndelsen af 1980. Lovforslag påregnes ligeledes fremsat i 1980.

I Norge afgav sølovskomiteen en betænkning i 1976 (Privatretlige regler for borefartøjer, NOU 1976:59), og der er i foråret 1979 på grundlag af betænkningen vedtaget nye regler.

I Sverige forventes et departementspromemoria at blive sendt på remiss i løbet af 1980.

En konvention om ansvar for skader forårsaget ved olieudslip i forening med udforskning af havbunden eller udvinding af mineraler fra denne er blevet vedtaget på en diplomatisk konference i London i december 1976.

I Sverige arbejder man med et departementspromemoria med forslag til lovgivning på grundlag af denne konvention. I Norge er petroleumslovudvalget anmodet om at fremlægge et lovforslag om disse spørgsmål. Forslaget forventes at foreligge i løbet af vinteren 1979-80. I Danmark overvejes spørgsmålet om ratifikation af konventionen.

I 1977 blev der indledt et samarbejde mellem sølovskomiteerne i Danmark, Sverige, Finland og Norge om en revision af bestemmelserne om begrænsning af redernes ansvar og om befordring af passagerer og rejsegods. Komiteerne skal bl.a. overveje, om landene skal tilslutte sig den i 1976 i London vedtagne konvention om begrænsning af søretlige krav og den i 1974 i Athen vedtagne konvention om passagerbefordring til søs. Komiteerne har i 1978-79 afholdt tre fællesmøder om 1976-konventionen og skal i januar 1980 holde det første fællesmøde om 1974-konventionen.

3.2 Jernbanetransport

I Norge og Sverige er der i 1976-77 gennemført nye regler om jernbanernes erstatningsansvar over for passagerer. Et dansk udvalg har i foråret 1979 afgivet en indstilling om en ophævelse af begrænsningen af jernbanernes ansvar for personskader. En svensk komite ventes i 1980 at afgive en betænkning om ny lovgivning om godsbefordring og rejsebefordring og om ansvar for forsinkelse ved befordring af rejsende. Endvidere ventes et norsk udvalg at afgive betænkning om indenrigs jernbanetransport af gods i løbet af vinteren 1979-80.

3.3 Landevejstransport

Regeringerne i Finland, Norge og Sverige er blevet enige om at gennemføre ensartet lovgivning om indenrigs befordring af gods på vej. En sådan lovgivning er allerede gennemført i Finland, Norge og Sverige.

I Danmark har et udvalg i 1978 afgivet en betænkning, hvori der stilles forslag om lovgivning om indenrigs godsbefordring. Lovforslaget på grundlag af betænkningen ventes fremsat i efteråret 1980.

3.4 Luftrransport

I Danmark, Finland, Norge og Sverige har man arbejdet med at forbedre de nødvendige lovændringer til en ratifikation af Guatemala-protokollen og af Montrealprotokollerne, 1975 nr. 3 og 4. Arbejdet med denne revision er imidlertid stillet i bero, indtil man i USA tager stilling til, om man vil ratificere protokollerne.

I Norge og Sverige arbejder man på udkast til regler om ansvar ved privat luftfart og ansvarsforsikring. Et lignende arbejde forberedes i Finland.

Danmark, Norge og Sverige har ved lovændringer i 1976 gennemført en forhøjelse af ansvarsbegrænsningsbeløbet ved passagerskader for henholdsvis danske, norske og svenske luftfartsselskaber. I Finland er tilsvarende forhøjelser gennemført ad frivillighedens vej.

3.5 I øvrigt

I Danmark, Norge og Sverige er der i 1978 gennemført ændringer i den transportretlige lovgivning, således at guldfranc som beregningsenhed er blevet erstattet af Den Internationale Valutafonds særlige trækingsrettigheder (SDR). Finland har endnu ikke gennemført en sådan lovgivning.

4. Immaterialret

4.1 Ophavsret

Ministerrådet traf i maj 1975 beslutning om nye retningslinier for det ophavsretlige reformarbejde. Det besluttedes endvidere, at det fortsatte arbejde skulle finde sted i nationale komiteer, hvis formænd skulle danne en særlig arbejdsgruppe med den opgave at samordne udvalgsarbejdet.

Sådanne komiteer er nu nedsat i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I 1978 er der sket en vis ændring i det danske udvalgs mandat. Ændringen medfører i hovedsagen, at udvalget på ny skal overveje de spørgsmål, som blev behandlet i den i 1974 afgivne betænkning. Senest i foråret 1981 skal udvalget udtale sig om, hvorvidt der er behov for ændringer i ophavsretlovgivningens regler om indspilning af radio- og TV-udsendelser til undervisningsbrug. Det understreges, at udvalget indtil videre ikke skal beskæftige sig med spørgsmål om ændringer i lovgivningen på grund af satellitpredning af radio- og TV-

programmer. Hvad endelig angår kabel-TV pålægges det udvalget snarest muligt at udtale sig om, i hvilket omfang en sådan programspredning kan anses for omfattet af beskyttelsesreglerne i den gældende ophavsretlige lovgivning.

Den arbejdsgruppe, som består af formændene for de nationale ophavsretskomiteer, har i 1979 holdt to møder. Island deltager i møderne som observatør.

For Sveriges og Finlands vedkommende har den nordiske ophavsretskomités betænkning NU 1973:21 endnu ikke ført til lovgivning. I Danmark og Norge har forslaget derimod resulteret i visse lovændringer for så vidt angår retten til at foretage indspilninger af radio- og TV-programmer til undervisningsbrug. I Danmark er denne lovgivning trådt i kraft i 1977 og i Norge i 1978.

I Norge er der i juni 1979 vedtaget en midlertidig lov om fotokopiering og lignende af beskyttede værker til brug i undervisningsvirksomhed. Denne lov bygger delvis på forslaget fra den nordiske ophavsretskomite. Loven er endnu ikke trådt i kraft. Det svenske ophavsretsudvalg har i november 1978 afgivet en delbetænkning om fotokopiering til undervisningsbrug. Det finske udvalg har ligeledes til hensigt at fremkomme med et forslag om fotokopiering.

I Norge er der i februar 1979 vedtaget en ændring af reglerne om offentlig fremførelse af ophavsretligt beskyttede værker uden samtykke af eller erstatning til ophavsmanden. Lovændringen trådte i kraft den 1. juli 1979. Reglerne blev ved disse ændringer stort set bragt i overensstemmelse med tilsvarende regler i de øvrige nordiske lande.

4.2 Varemærkeret

De nordiske udvalg, der skal overveje ændringer i varemærkelovgivningen, har fortsat deres virksomhed i tæt nordisk samarbejde. Der har været afholdt nogle fællesnordiske møder først og fremmest med det formål at tilvejebringe så vidt muligt enslydende forslag til de lovændringer, som er nødvendige, for at man kan tiltræde den i 1973 vedtagne konvention om international varemærkeregistriering, Trade-mark Registration Treaty (TRT). Udvalgenes arbejde påvirkes imidlertid også til en vis grad af udviklingen på varemærkeområdet inden for EF, og i hvert fald det svenske udvalgs arbejde er af denne årsag blevet stærkt forsinket. Udvalget regner med at afgive en delbetænkning vedrørende visse delspørgsmål i begyndelsen af 1980.

4.3 Patentret

Inden for patentretten forberedes lovgivning om opfindelser med hensyn til mikroorganismer. Denne lovgivning har sin baggrund i Budapest-overenskomsten fra 1977 om anerkendelse af deposition af mikroorganismer i forbindelse med patentsager og visse ændringer i anvendel-

sesforskrifterne til den europæiske patentkonvention. Arbejdet sker i nordisk samarbejde.

4.4 Firmaret

Betænkninger udarbejdet i nordisk samarbejde med forslag til en ny firmalovgivning blev afgivet i slutningen af 1960-erne i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I Sverige trådte en ny firmalov i kraft i 1974. I Finland blev en ny firmalov (128/79) vedtaget i 1979.

5. Erstatningsret

5.1 Generelt

Lovgivningen på erstatningsrettens område hører til de punkter, som tidligt kom ind i det nordiske lovgivningsprogram. Ministerrådet er enig i, at samarbejdet skal fortsætte, og at det også fremover skal have en central plads i det nordiske lovgivningsprogram.

Det danske erstatningslovudvalg har i 1978 afgivet en betænkning om skadelidtes medvirken, forsikringsgiveres regresret og en almindelig lempelsesregel (nr. 829/78). De forslag om erstatning for personskade og tab af forsørger, som udvalget stillede i en tidligere afgivet betænkning, er indarbejdet i lovudkastet i betænkning nr. 829. Betænkningen er sendt til høring i sommeren 1979.

I Sverige afsluttede erstatningsudvalget sit arbejde i 1975 med at fremlægge forslag om forsikringsgiveres regresret m.v. Forslaget har været til høring og overvejes nu i justitsministeriet.

I Finland udredes spørgsmålet om forsikringsgiveres regresret af forsikringsaftaleudvalget.

I Norge har erstatningslovudvalget i 1977 fremlagt en indstilling om lempelse af skadevolderes ansvar, forsikringsgiveres regresret, skader voldt af flere og skadelidtes medvirken. Udkastet har været til høring og overvejes for tiden i justitsministeriet.

Man vil fra norsk side i nær fremtid indbyde til nordiske departementsdrøftelser med henblik på at diskutere fælles nordiske regler om forsikringsgiveres regresret (forsikringsaftalelovens § 25).

5.2 Produktansvar

I Sverige fremlagde produktansvarskomiteen i 1976 forslag til et erstatningssystem for lægemiddelskader. Repræsentanter for justitsministeriet har derefter haft forhandlinger om spørgsmålet med repræsentanter for bl.a. den svenske og udenlandske lægemiddelindustri. Som følge af disse forhandlinger har de svenske lægemiddelforetagender påtaget sig at tegne en særlig lægemiddelskadeforsikring, som trådte i kraft den 1. juli 1978, og som med hensyn til vilkårene for erstatning ligger tæt op ad produktansvarskomiteens forslag. På denne baggrund har den svenske regering besluttet, at der ikke for tiden skal fremsættes lovforslag i riksdagen.

Produktansvarskomiteen har i 1977 fået til opgave at overveje, om Sverige skal tiltræde Europarådskonventionen om produktansvar for personskader. Komiteen skal endvidere overveje, om der bør indføres et almindeligt objektivi ansvar for ejendomsskader, som rammer den enkelte forbruger. En betænkning ventes inden udgangen af 1979.

I Danmark har justitsministeriet nedsat en arbejdsgruppe, som skal følge arbejdet inden for EF, hvor Kommissionen i 1976 fremsatte forslag til et direktiv. Arbejdsgruppen har i 1978 afgivet en beretning. Arbejdet i EF's ministerråd ventes påbegyndt i efteråret 1979.

I Finland nedsattes en produktansvarskomite i 1976. Komiteen har i 1978 afgivet en betænkning med forslag til lov om produktansvar. Forslaget gælder såvel person- som tingskade og opstiller et objektivi ansvar for producenter og importører. Forslaget har været til høring. Endvidere er der i justitieministeriet udarbejdet forslag til en lov om lægemiddelansvar. Også dette forslag har været til høring.

I Norge fik et udvalg i 1975 til opgave at undersøge spørgsmålet om lovgivning om erstatning for produktskader. Udvalget, som ventes at afgive betænkning i vinteren 1979/80, skal fordomsfrit overveje produktansvarsproblematikken, herunder om der bør indrettes forsikringsordninger, som (eventuelt som alternativ til skadeserstatning) giver skadelidte dækning for tab på grund af et produkts skadevoldende egenskaber.

Ministerrådet har tidligere besluttet, at der skal finde nordisk samarbejde sted på dette område. Der har været afholdt møder i 1977 med repræsentanter for komiteerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Endvidere har der været afholdt et møde i Helsingfors i november 1977.

På Nordisk Råds 27. session i 1979 blev det vedtaget at henstille til Ministerrådet, at det nordiske samarbejde vedrørende produktansvar genoptages med henblik på at søge etableret fælles synspunkter bag en kommende lovgivning (*udtalelse nr. 6*).

Et møde skal holdes i Stockholm i løbet af foråret 1980 for at diskutere det nordiske samarbejde.

5.3 Trafikskadeansvar

I *rekommendation nr. 24/1973* henstillede Nordisk Råd til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at undersøge hensigtsmæssigheden af eventuelt at udvide motorforsikringen til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i et andet nordisk land.

Denne rekommandation berører - foruden spørgsmålet om erstatning til ejer/fører - også spørgsmålet om objektivi erstatningsansvar for trafikskader. I Finland og Norge har man et system med objektivi ansvar. Endvidere har man i Finland længe - og i Norge siden 1974 - ydet erstatning også til føreren.

I Sverige havde man tidligere et subjektivi ansvar, og der blev ikke ydet

erstatning til føreren. I 1975 vedtog man imidlertid en ny trafikskadelov, som indførte erstatning på objektivet grundlag for personskader, og som også dækker fører og ejer. Loven trådte i kraft i 1976.

I Danmark har man stadig den samme ordning, som tidligere gjaldt i Sverige, men spørgsmålet om at indføre samme regler som i de øvrige nordiske lande overvejes i et udvalg.

5.4 Atomansvar

I Danmark, Finland, Norge og Sverige har man love om atomansvar, som bygger på Pariskonventionen fra 1960 om erstatningsansvar på atomenergiens område med senere tillægskonvention og protokol. På grundlag af et forslag fra de nordiske lande har en ekspertkomite i OECD udarbejdet forslag til ændring af konventionerne, især med henblik på forhøjelse af ansvarsbeløbene. Forslaget til konventionsændringer vil formentlig blive vedtaget i begyndelsen af 1980. Udarbejdelse af lovgivning i anledning af konventionsændringerne vil ske i nordisk samarbejde.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har også ratificeret 1971-konventionen om civilretligt ansvar ved søtransport af nukleart materiale.

5.5 Miljøskader

I Sverige har man i 1978 givet en særlig sagkyndig den opgave at undersøge spørgsmålet om erstatning for miljøskader. Ifølge kommissoriet bør den sagkyndige følge retsudviklingen på dette område i de andre nordiske lande.

I Norge nedsattes i 1974 et udvalg med den opgave at undersøge spørgsmålet om erstatning for forureningsskader. Udvalget har afleveret en delbetænkning. Der er givet udvalget mulighed for at samarbejde med udvalg og observatører fra de andre nordiske lande. Der er udpeget kontaktpersoner i Danmark og Sverige, som udvalget har samarbejdet med.

På Nordisk Råds 27. session i 1979 blev det vedtaget at opfordre Ministerrådet til inden næste session at etablere et nordisk samarbejde vedrørende udviklingen af regler om erstatning ved miljøskader med henblik på en snarlig tilvejebringelse af et fælles grundlag for nationale bestemmelser herom (*udtalelse nr. 7*).

Den svenske udredning har netop påbegyndt sit arbejde. Den har taget kontakt med de øvrige nordiske lande og indbudt til et møde i Stockholm i december 1979 for at diskutere det fortsatte nordiske samarbejde på området.

5.6 Erstatning til ofre for forbrydelser

I Nordisk Råds *rekommendation nr. 19/1968* blev det henstillet, at man skulle søge at nå frem til ensartede nordiske principper, efter hvilke der administrativt kunne udbetales erstatning af det offentlige for skader

forårsaget af personer, over for hvilke samfundet gennem anbringelse på anstalt eller institution eller på anden måde har foretaget strafferetlige eller lignende foranstaltninger. Rekommandationen er senere afskrevet.

I Danmark, Finland, Norge og Sverige er der gennemført ordninger med henblik på statslig erstatning til ofre for forbrydelser.

I Finland har justitieministeriet nedsat en arbejdsgruppe med den opgave at gennemgå loven om erstatning for skader forvoldt ved forbrydelser. Arbejdsgruppen påregnes at fremlægge sit forslag i løbet af efteråret 1979.

6. Selskabsret og bogføring

6.1 Aktieselskaber

På grundlag af nordisk lovgivningssamarbejde er der i årene 1974-77 indført nye aktieselskabslove i Danmark, Norge og Sverige. I Finland har riksdagen i 1978 vedtaget en ny aktieselskabslov, som træder i kraft den 1. januar 1980.

Handelsministeriet i Island nedsatte i 1972 et udvalg til at foretage en revision af aktieselskabslovgivningen. Udvalgsarbejdet blev afsluttet i 1973, hvorefter lovforslaget blev sendt til høring. Efter nogle i ministeriet derefter foretagne ændringer blev det forelagt Altinget og vedtaget som lov i 1978. Loven træder i kraft den 1. januar 1980.

6.2 Andre selskabsformer

I Danmark, Norge og Sverige arbejdes der med regler om interessentskaber og kommanditselskaber, i Danmark og Norge på udvalgsplan og i Sverige i justitiedepartementet, efter at et udvalg har afgivet betænkning. Som grundlag for arbejdet foreligger der bl.a. en rapport fra en internordisk arbejdsgruppe, som blev nedsat i 1974 med den opgave at undersøge behovet for yderligere nordisk samarbejde på selskabsrettens område. Den svenske selskabsretskomiteé afgav sin betænkning i efteråret 1978, og det påregnes, at den norske komité vil afgive betænkning i 1979. Den svenske komité har desuden i 1978 afgivet en betænkning med forslag til en ny virksomhedsform, som er tilpasset mindre virksomheders behov. Der er dog - efter at betænkningen har været remissbehandlet - truffet beslutning om ikke at indføre nogen ny virksomhedsform.

Også spørgsmålet om lovgivning om stiftelser overvejes i de nordiske lande. I Sverige foretages undersøgelsen af stiftelsesudvalget. I Danmark er der i 1978 nedsat et udvalg om stiftelser og fonde m.m.

I Finland blev der i 1975 færdiggjort et forslag til lovgivning om stiftelser. Forslaget har været til høring. Der er endnu ikke truffet beslutning om, hvorvidt der skal fremsættes lovforslag.

I Norge er der i 1979 fremsat lovforslag om stiftelser.

7. Personbeskyttelse og EDB

7.1 Generelt om integritetsbeskyttelse

På grundlag af delbetænkningen "Reklame og Integritet" (SOU 1976:48), som blev afgivet af den svenske integritetsbeskyttelseskomité, er der vedtaget en lov om navne og billeder i reklame. Loven, som trådte i kraft den 1. januar 1979, indeholder et forbud mod, at erhvervsdrivende ved markedsføring anvender reklamemateriale, i hvilket en anden persons navn eller billede udnyttes uden dennes samtykke.

7.2 Datalovgivning

I *rekommendation nr. 13/1972* henstillede Nordisk Råd til regeringerne i de nordiske lande at stræbe efter at opnå ensartethed med hensyn til virkningerne af de regler, som gennemføres vedrørende private personregistre.

I Sverige gennemgås dataloven af et parlamentarisk udvalg. Udvalget afgav i 1978 et forslag til ændringer i dataloven. På grundlag af forslaget og remissudtalelserne er der i foråret 1979 gennemført visse ændringer i dataloven. En yderligere betænkning fra udvalget kan ventes i løbet af 1980. Det kan også tænkes, at udvalget får til opgave at udrede spørgsmålet om en generel personregisterlovgivning.

I Danmark trådte lov om private registre og lov om offentlige myndigheders registre i kraft i 1979. Lovene omfatter manuelle registre og EDB-registre inden for den private sektor og EDB-registre inden for den offentlige sektor.

I Finland er datalovgivningen blevet undersøgt af en arbejdsgruppe, som dog ikke fuldendte sit arbejde. Man har for tiden planer om at nedsætte et udvalg med den opgave at arbejde videre med spørgsmålene.

I Island blev et datalovudvalg nedsat i 1976. Udvalget afgav i 1978 en betænkning om personregistre. Efter høring blev udvalget bedt om at revidere bestemte aspekter, og i 1979 afgav udvalget et lovudkast, der for tiden overvejes i justitsministeriet.

I Norge vedtoges i 1978 en lov om personregistre. Loven omfatter både private og offentlige registre. Med loven indførtes en koncessionsordning for EDB-registre og registre, som indeholder særlig "følsomme" oplysninger, samt for visse typer af privat virksomhed. Der oprettes endvidere en ny myndighed, Datatilsynet, som deltager i koncessionsbehandlingen og har en række andre opgaver i forbindelse med personbeskyttelse. Loven træder i kraft den 1. januar 1980.

Nordisk Råd har i sin meddelelse nr. 10, punkt 5, over C1/1978 udtalt, at man deler den opfattelse, som Ministerrådet giver udtryk for, nemlig at et praktisk administrativt samarbejde bør etableres mellem de myndigheder i de nordiske lande, som behandler spørgsmål om indførsel og udførsel af registre og data, og at man bør træffe foranstaltninger til at

indsamle og systematisere erfaringer fra praksis. Denne udtalelse er fulgt op gennem udtalelse nr. 8 over C1/1979.

Efter oprettelsen af det danske registertilsyn er der herefter indledt et uformelt samarbejde mellem registertilsynet og datainspektionen i Sverige. Endvidere er der i efteråret 1979 i Stockholm afholdt et møde, hvor man fra dansk, finsk, norsk og svensk side har drøftet det fremtidige samarbejde på dette område.

8. Kriminalpolitik

8.1 Kriminalpolitik (påføljdsystemet/alternativer til frihedsstraf)

I de nordiske lande foregår der et omfattende udredningsarbejde vedrørende sanktionssystemets fremtidige udformning. Udredningsarbejdet sigter navnlig på at begrænse anvendelsen af frihedsstraf, bl.a. ved indførelse af nye alternative sanktioner.

I Sverige er sanktionen ungdomsfængsel afskaffet fra og med den 1. januar 1980. Spørgsmålet om afskaffelse af sanktionen internering overvejes i justitiedepartementet på grundlag af et departementspromemoria (DsJu 1979: 5). I foråret 1979 nedsattes to komiteer med den opgave at gennemgå sanktionssystemet. Den ene, fængselsstrafudredningen, skal bl. a. beskæftige sig med minimumtiden for fængselsstraf, prøveløsladelse, en almindelig gennemgang af strafferammerne og de almindelige regler om sanktionsvalg og strafudmåling. Den anden komite skal koncentrere sig om kriminalforsorgen i frihed og om at undersøge, om noget nyt alternativ til frihedsstraf kan indføres i straffelovens sanktionssystem.

I Finland arbejder man med en totalreform af straffeloven. I forbindelse med dette arbejde overvejes også alternativer til frihedsstraf, f.eks. straffövervakning, dvs. pligt for den dømte til med regelmæssige mellemrum at melde sig hos en offentlig myndighed.

I Island blev straffelovrådet i slutningen af 1977 anmodet om at fremsætte forslag om ændringer i sanktionssystemet, dvs. overveje indførelse af nye alternativer til frihedsstraf. Dette arbejde er nu i fuld gang.

I Norge fremlagde regeringen i 1978 en stortingsmelding om kriminalpolitikken. Sigtet var at starte en alsidig debat om kriminalpolitik i vid forstand, således at senere reformer kunne gennemføres under hensyn til sammenhængen mellem de forskellige initiativer. Meldingen drøfter en række grundlæggende kriminalpolitiske spørgsmål såsom spørgsmål om straffens grundlag, hvor mange der bliver straffet og hvem de er, og sammenhængen mellem samfundsforholdene og kriminaliteten. Tanker om humanitet og om et socialt retfærdigt straffesystem har en bred plads i drøftelserne. Regeringen foreslår i meldingen, at der bliver nedsat et bredt sammensat kriminalitetsforebyggende råd, og at der bliver

nedsat en straffelovskommission til at gennemgå hele straffelovgivningen.

I Danmark er straffelovrådet anmodet om at overveje de forslag om ændringer af sanktionssystemet, som er lagt frem i betænkningen fra 1975 om kriminalforsorg-socialforsorg, i betænkningen fra 1977 om alternativer til frihedsstraf og i betænkningen fra 1977 om ophold uden for anstalt til undervisning eller beskæftigelse. I tilknytning til de forslag, som findes i de nævnte betænkninger, skal straffelovrådet kunne overveje andre hermed sammenhængende spørgsmål, som er blevet aktualiseret gennem de senere års kriminallpolitiske udvikling og debat. Det løbende udredningsarbejde i de nordiske lande lægger op til væsentlige ændringer i det strafferetlige sanktionssystem. Ministerrådet har anset det for ønskeligt, at overvejelserne i de forskellige lande vedrørende sanktionssystemets fremtidige udformning tages op til samlet drøftelse på fællesnordisk plan. Justitsministrene har derfor i 1978 anmodet Nordisk Strafferetskomité om at overveje spørgsmålet om sanktionssystemets udformning og alternativer til frihedsstraf. Komiteen skal herved bygge på de forskellige udredninger og det faktamateriale, som allerede findes i de nordiske lande.

I *udtalelse nr. 9* over C1/1979 har Nordisk Råd anmodet Ministerrådet om at redegøre for overvejelserne i Nordisk Strafferetskomité vedrørende disse spørgsmål og samtidigt søge komiteens arbejde fremskyndet.

Ministerrådet kan oplyse, at arbejdet med emnet i Nordisk Strafferetskomité er tilrettelagt således, at der sigtes mod afgivelse af flere delbetænkninger. I 1979 har komiteen holdt tre møder, henholdsvis i København, Stockholm og Helsingfors. Komiteens første delbetænkning om alternativer til frihedsstraf ventes at kunne foreligge i løbet af 1980.

8.2 Europarådskonventionen fra 1964 om tilsyn med betinget dømte eller betinget løsladte

Ved forhandlinger i 1976 mellem repræsentanter for justitsministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige er man fra dansk, norsk og svensk side blevet enige om at aktualisere spørgsmålet om med visse forbehold at tiltræde konventionen. I Sverige er spørgsmålet forelagt Riksdagen ved en proposition (prop. 1978/79:3). I propositionen blev det foreslået, at Sverige tiltræder den aktuelle konvention med det forbehold, som man er blevet enige om ved de nordiske forhandlinger. Endvidere foreslog man en særlig lov om internationalt samarbejde vedrørende kriminalforsorg i frihed. Riksdagen bifaldt forslagene. Loven trådte i kraft den 1. januar 1979.

8.3 Den nordiske strafferetskomité

Der henvises til redegørelsen under 8.1.

9. Procesret

9.1 *Internationalt samarbejde*

Europarådskonventionen om overførelse af forfølgning i straffesager er nu på baggrund af nordiske forhandlinger blevet ratificeret af Danmark, Norge og Sverige. Konventionen trådte i kraft i 1978. Finland har til hensigt at tiltræde konventionen i 1980.

Med forbehold af pligten til udlevering for politiske forbrydelser (art. 13) har Sverige i 1977 og Danmark i 1978 ratificeret den i 1977 vedtagne Europarådskonvention om bekæmpelse af terrorisme. I efteråret 1978 er der i Norge blevet fremsat forslag om ændringer i straffeloven med henblik på – med visse forbehold – at ratificere konventionen. I Island vil der i foråret 1980 blive fremsat lovforslag i Altinget om ændring af straffeloven med henblik på – med forbehold om pligten til udlevering (§ 13) – at ratificere konventionen.

Sverige har i 1979 ratificeret tillægsprotokollen til den europæiske udleveringskonvention og den europæiske konvention om indbyrdes retshjælp i straffesager. Disse tillægsprotokoller har i første række til formål at øge mulighederne for internationalt samarbejde ved bekæmpelsen af såkaldte fiskale forbrydelser.

9.2 *Fuldbyrdelse af domme*

Konventionen om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske domme på privatrettens område er trådt i kraft i 1978.

9.3 *Konkurs*

Det nordiske samarbejde på konkursrettens område, som har fundet sted på udvalgsplan, er afsluttet. I Danmark trådte en ny konkurslov i kraft i 1978. I Island trådte en ny konkurslov i kraft den 1. januar 1979. Sverige reviderer konkursloven etapevis. Forslag til ændrede regler om konkursforvaltning og tilsyn ved konkurser blev vedtaget af Riksdagen i foråret 1979. De nye regler træder i kraft den 1. januar 1980. Den svenske komité har i begyndelsen af 1979 fremlagt forslag til et system med næringsforbud i forbindelse med konkurs (såkaldt konkurskarantæne). Komiteen fortsætter sit arbejde med at undersøge behovet for ændrede regler med hensyn til rådighedsfratagelse og udlodning m.m.

I Finland blev der i 1978 afgivet en principbetænkning om konkurslovgivningen. Betænkningen har været på remiss. Remisstiden udløb den 31. oktober 1979.

I Norge ventes der fremsat forslag til ny konkurslov i 1980.

Arbejdet med revision af den nordiske konkurskonvention er på ny taget op. Der har i 1979 været afholdt et møde i Stockholm. Yderligere møder skønnes ikke nødvendige. Ændringsoverenskomsten forventes at kunne træde i kraft i løbet af 1980.

Kapitel XIV

Miljövård

1. Innledning

Miljøvernssamarbeidet omfatter spørsmål vedrørende vern og forvaltning av det ytre miljø. Det har i løpet av året foregått prosjektvirksomhet på delområdene luftforurensning, vann- og havforurensning, trafikkstøy, industristøy, avfall og gjenvinning, produktkontroll, naturvern og friluftsliv, naturressursregnskap, økologisk planlegging,, miljøvernforskning og miljødata. I 1980 vil prosjektvirksomheten fortsette på de samme delområder.

Bevilgningen over Ministerrådets budsjett til miljøvernprosjekter var i 1979 Nkr 2 423 000,-. Bevilgningen for 1980 er foreløpig Nkr 2 332 000,-.

2. Handlingsprogram for samarbeid på miljøvernområdet

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) vedtok 21. april 1978 et handlingsprogram for nordisk samarbeid på miljøvernområdet. Forslaget til program ble behandlet på Nordisk råds 26. sesjon 1978. Programmet fastlegger målsetninger og retningslinjer for det nordiske miljøvernssamarbeid i 5-årsperioden 1978-82.

3. Nordisk miljøvernkonvensjon

Den nordiske miljøvernkonvensjonen ble undertegnet 19. februar 1974. Konvensjonens formål og innhold ble det redegjort for i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. sesjon 1974 (C1/1974).

Konvensjonen trådte ikraft 5. oktober 1976. I henhold til konvensjonen forelegger Norge for danske og svenske myndigheter utkast til utslippstillatelse for oljeholdig vann på norsk kontinentalsokkel. I 1978 forela Sverige utslippskonsesjon for en kjemisk fabrikk for danske myndigheter. Ministerrådet vil fortløpende følge utviklingen med gjennomføringen av Nordisk miljøvernkonvensjon og tar sikte på å foreta en studie av erfaringene med konvensjonen.

4. Samordning og harmonisering av miljøvernlovgivningen

I forbindelse med behandlingen av Ministerrådets beretning for 1978 (C1/1979) på Nordisk Råds 27. sesjon uttalte rådets sosial- og miljøutvalg (*uttalelse nr.2*):

”Miljövårdslagstiftningen i de nordiska länderna bör göras enhetlig.” I Ministerrådets program på miljøvernområdet fra april 1978 (jfr. pkt. 2 ovenfor) heter det:

”Den nordiska miljöskyddskonventionen, liksom även samarbetsav-

talet mellom alle de fem nordiske länderna, förutsätter materiellt tämligen likartade miljöskyddskrav. Projektverksamheten inom ministerrådet bör med hänsyn til detta bl.a. inriktas på samarbete om det grundläggande forsknings- och utredningsarbete som krävs som underlag för beslut om åtgärder. Genom att de beslutande nationella organen har ett samordnat beslutsunderlag kan arbetet på att successivt få fram mera enhetliga åtgärdskrav underlättas.”

Ministerrådet anser således at en viktig praktisk målsetning for det nordiske samarbeid er å oppnå en tilnærming av regler og bestemmelser på miljøvernområdet. En vesentlig del av virksomheten har dette som siktemål.

Harmonisering av miljøvernbestemmelser vil imidlertid i hovedsak kunne gjennomføres uten lovendringer, ettersom miljøvernlovgivningen i de nordiske land bare i meget spesielle tilfeller inneholder presise bestemmelser i form av normer og standarder, f.eks. for utslipp til vann og luft, støybelastning, avfallsbehandling osv. Gjennomføring av enhetlige bestemmelser er, i det minste med den nåværende oppbygning av landenes miljøvernlovgivning, i det vesentlige et spørsmål om iverksettelse av gjeldende lover gjennom forskrifter, retningslinjer o.l.

Arbeidet med å få i stand likeartede bestemmelser på miljøvernområdet pågår kontinuerlig i Ministerrådets organer. Prosjektvirksomheten på de forskjellige delområder beskrives nærmere nedenfor. Også samarbeide som primært ikke har som siktemål å harmonisere normer og bestemmelser kan ha indirekte betydning gjennom den nære utveksling av erfaring og synspunkter som kommer i stand når tjenestemenn og forskere fra de nordiske land møtes.

Ministerrådet anser at en harmonisering av forskrifter og retningslinjer, og kanskje på sikt av miljøvernlovgivningen, mest hensiktsmessig vokser fram gjennom et praktisk arbeid på de ulike delområder.

5. Vann- og havforurensning

5.1 Generelt

Forurensningssituasjonen i de nordiske kyst- og havområder krever, foruten nasjonal innsats, såvel bilaterale og nordiske tiltak som et samarbeid med ikke-nordiske kyststater. Nordisk råd har aktualisert disse spørsmål i *rekommendasjon nr. 30/1970* vedrørende tiltak mot Østersjøns forurensning, *rekommendasjon nr. 8/1975* vedrørende begrensning av utslipp i Bottenviken m.v. og *rekommendasjon nr. 9/1975* vedrørende bekjempelse av skader fra giftige laster i Østersjøen. Ministerrådets organer følger fortløpende utviklingen innen rammen av aktuelle bilaterale og internasjonale overenskomster på området.

5.2 Forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat

Embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål tok i 1975 initiativet til et utvidet forskningssamarbeid vedrørende Skagerrak og Kattegat. Ministerrådet finansierte i 1975 en forstudie og i 1976 et symposium om forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat. Konklusjonen fra symposiet i 1976 var at det ville innebære store fordeler - både faglig og økonomisk - med en koordinering av den marine forsknings- og undersøkningsvirksomhet i området. Årlig satser Danmark, Norge og Sverige ca. 10 mill. kroner på slik virksomhet.

Som resultat av anbefalingene fra symposiet ble det i 1978 satt igang et prosjekt om samordning av forsknings- og undersøkningsvirksomheten av forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat. Prosjektet har bl.a. følgende oppgaver:

1. Utarbeide en statusrapport over nåværende kunnskap og pågående og planlagt forsknings- og undersøkningsvirksomhet, samt utarbeide en oversikt over eksisterende utslipp som kan danne grunnlag for tiltak for å redusere forurensningene i Skagerrak og Kattegat.
2. Utarbeide forslag til system og rutiner for en løpende informasjonsutveksling om nye forskningsresultater og planlagt forskning- og undersøkningsvirksomhet.
3. Kartlegge ressurser i form av fartøyer, utstyr og personale hos berørte institusjoner, og foreslå hvordan de samlede ressurser best kan utnyttes.
4. Utarbeide forslag til konkrete samnordiske prosjekter.

5.3 Vann og avløp

I 1979 ble det igangsatt to prosjektet på vann- og avløpssektoren: "Retningslinjer for kommunale avløp og spredt bebyggelse" og "Retningslinjer for utjevningmagasin i avløpsnett". Prosjektene vil fortsette i 1980. I tillegg vil det bli igangsatt to nye prosjekter: "Kostnader for rensing av avløpsvann" (på grunnlag av Nordisk råds *rekommendasjon nr. 7/1979*) og "Miljøkontrollsystem i treforedlingsindustrien".

5.4 Østersjøkonvensjonen

Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøen ble undertegnet i Helsingfors 22. mars 1974 av samtlige sju Østersjøstater. Konvensjonens formål og innhold er det redegjort for i C1/1975. De tre nordiske land som er parter i konvensjonen, Danmark, Finland og Sverige har ratifisert konvensjonen. Av ikke-nordiske stater har DDR og Sovjet-Unionen ratifisert konvensjonen. Konvensjonen trer ikraft etter at samtlige parter har ratifisert den. Under konvensjonen er det etablert en interimskommisjon - Interimkommisjonen for Østersjøkonvensjonen - som avholder årlige møter. Interimskommisjonen har nedsatt to arbeidsgrupper, henholdsvis Den vitenskapelig-teknologiske arbeidsgruppen og Den maritime arbeidsgruppen. Under disse er det nedsatt

en rekke ad hoc grupper. I løpet av 1979 har det funnet sted en omfattende møte- og samarbeidsvirksomhet under Østensjøkonvensjonen.

5.5 Bilateralt samarbeid mellom Finland og Sverige vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken

Forsknings- og utredningsarbeidet i Finland og Sverige vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken har siden desember 1972 blitt samordnet innen rammen av en samarbeidsavtale mellom Statens naturvårdsverk i Sverige og Havforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland. Formålet er å skape en felles kunnskapsbasis for beslutninger om vern av dette havområdet.

I samsvar med samarbeidsavtalen er det nedsatt en komité - Komittén för Bottniska viken - som har et permanent arbeidsutvalg. På komitéens årsmøte 1977 ble det vedtatt et langsiktig arbeidsprogram for fem år. Virksomheten drives i nært samarbeid med Østersjøkonvensjonen. Komitéen publiserer årlige virksomhetsrapporter.

5.6 Avtale mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger

Avtalen mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger ble undertegnet 5. april 1974 (jfr. C1/1975 side 180). Avtalen er ratifisert av begge parter.

Det er nedsatt en kommisjon for å overvåke gjennomføring av avtalen. Under denne er det nedsatt et teknisk utvalg som spesielt skal vurdere behov for rensetiltak. Kommisjonen avgir årlig en rapport til den danske og svenske regjering. Kommisjonen og det tekniske utvalg har i 1979 spesielt beskjeftiget seg med reduksjon av utslipp av næringsalter til Øresund.

6. Luftforurensning

Siden 1975 har Ministerrådet bevilget midler til prosjektet "Overvåkningssystem for luftforurensninger" som har til formål gjennom samnordisk innsats - i form av utvikling av måle- og analysemetoder - å bidra til det europeiske program for overvåking av langtransport av luftforurensninger, særlig med henblikk på "sur nedbør"-problemene.

Det europeiske programmet ble igangsatt 1. oktober 1977. Selv etter at dette ble etablert, er det behov for felles nordisk innsats, bl.a. vedrørende metodeutvikling for på sikt å muliggjøre at flere typer av forurensende stoffer - utover svovelkomponenter - inkluderes i det europeiske overvåkningssystemet.

Arbeidet med prosjektet i 1979 var hovedsakelig konsentrert om fraksjonert prøvetaking av aerosoler, målemetoder for lave konsentrasjoner av svoveldioksyd og nitrogendioksyd, og undersøkelser av målestasjoners representativitet.

Ministerrådet (miljøvernministrene) anbefalte i oktober 1977 å ned-

sette en nordisk arbeidsgruppe for å forberede et avtaleutkast om reduksjon av utslipp som fører til grenseoverskridende forurensninger i Europa. Gruppen avholdt en rekke møter i 1978 og 1979. Et avtaleutkast ble utarbeidet og behandlet på "høynivå-møtet" om miljøvern i ECE's regi høsten 1979, der det ble undertegnet en europeisk konvensjon om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning.

I 1978 ble det igangsatt et forprosjekt om luftforurensninger i tettsteds- miljøer. Embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål behandlet rapporten i juni 1979 og besluttet å fortsette prosjektvirksomhet på dette delområdet, bl.a. vil det i 1980 bli startet et prosjekt "Strategi for luftovervåkning i byer". Det vil bli igangsatt et utvidet nordisk samarbeid om bilavgasser.

På bakgrunn av Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 8/1978* vedrørende forskning om vern av ozonlaget ble det i 1978 nedsatt en nordisk kontaktgruppe. Kontaktgruppen vil fortsette sin virksomhet i 1980. I tillegg vil det bli startet et nytt prosjekt "Vurdering av fluorhalokarbonforbindelsers miljøeffekter".

7. Støy

7.1. Trafikkstøy

Nordisk samarbeid på støyområdet er aktualisert av Nordisk råds *rekommendasjon nr. 11/1974* om begrensning av trafikkstøy. Bl.a. på bakgrunn av denne rekommendasjonen ble det i 1974 foretatt en utredning om mulighetene for nordisk samarbeid på støyområdet. I utredningsrapporten ble det pekt på en rekke spørsmål vedrørende emisjon og immisjon av støy fra motorkjøretøyer som egnet seg for nordisk samarbeid. Utredningen ble i 1975 fulgt opp av en kartlegging av pågående og planlagt institusjonell forskning vedrørende trafikkstøy i Norden. Siden 1975 er det gjennomført en rekke konkrete prosjekter.

I 1979 har arbeidet med prosjektet "Effekter av støyreducerende tiltak" fortsatt. Prosjektet vil bli avsluttet i 1980. I tillegg er det blitt gjennomført to prosjekter vedrørende flystøy: "Varighet av flystøy" og "Samband mellom dag-, kveld- og nattforstyrrelser fra flystøy".

I 1980 vil det bli igangsatt et prosjekt "Oppfølging av Nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy" på grunnlag av den beregningsmodellen som ble fremlagt i 1978. Videre vil det bli startet et prosjekt "Støy fra skinnegående trafikk" som er en videreføring av et seminar høsten 1978.

7.2 Støy fra industrielt utstyr

Siden 1975 har Ministerrådet bevilget midler til utarbeidelse av underlag for bestemmelser og retningslinjer for høyest tillatte støynivå fra industrielt utstyr. En prosjektgruppe avga i november 1978 en rapport for den første fase i virksomheten vedrørende utredninger for vifter,

mobile kompressorer, trykkluftverktøy, knusere, hjullastere, dumpere, dozere, gravemaskiner og gressklippere.

I 1979 ble det gitt bevilgning til et videreføringsprosjekt som i første rekke vil konsentreres om støy fra bygge- og anleggsvirksomhet.

8. Avfall og gjenvinning

I løpet av perioden 1975-77 ble det gjennomført en rekke utredninger på avfallsområdet. I samsvar med Ministerrådets program for samarbeidet på miljøvernområdet fra april 1978, vil det nordiske avfalls-samarbeid i framtiden bli konsentrert til gjenvinningsområdet. Dette er også aktualisert gjennom Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 15/1978* ang. gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

I 1979 er arbeidet kommet godt igang med tre nye prosjekter på gjenvinningsområdet: "Nordisk program for gjenvinning av avfall", "Gjenvinning av smøreoljer fra spillolje" og "Gjenvinning av kvikksølv fra kvikksølvbatterier". I 1980 vil det bli igangsatt et nytt prosjekt: "Socioøkonomiske hinder for gjenvinning". Siden 1977 er det dessuten bevilget midler som tilskudd til Nordisk Avfallsbørs for informasjonsutveksling om behandlingsanlegg for problemavfall, dette siste utføres av Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) i Stockholm.

9. Produktkontroll

Siden 1975 har det pågått nordisk samarbeid om produktkontroll. Hovedvekten ligger på kontroll av kjemiske produkter.

I 1979 er det slutført to prosjekter: "Normer for produkttilvirkning" (NUB 1979:2) og "Produktrelatert informasjon hos myndighetene (sekretess) (NUB 1979:9). Dessuten har arbeid pågått med to andre prosjekter: "Produktundersøkelse vedrørende flammeretardenter" og "Erstatningsmidler for PCB".

De to sistnevnte prosjekter vil fortsette i 1980. I tillegg vil det bli igangsatt to nye prosjekter: "Forekomst av PCB i råvarer og produkter" og "Ftalaters forekomst og effekter på helse og miljø".

10. Naturvern og friluftsliv

Naturvernsamarbeidet omfatter spørsmål vedrørende vern av natur- og friluftsområder samt vern av dyr og planter. Siden 1974 har virksomheten vært konsentrert om utredninger og tiltak vedrørende

1. Naturgeografisk regioninndeling
2. Truede dyr og planter samt naturtyper
3. Metoder for landskapsanalyser.

Arbeidet på disse tre prosjektområder er i hovedsak slutført i løpet av 1978-79. Rapporten fra det første prosjektet ble publisert i Nordisk utredningsserie i 1977: "Naturgeografisk regioninndeling av Norden"

(NU B 1977:34), rapporten fra det andre prosjektet i 1978: "Hotade djur och växter i Norden" (NU A 1978:9), og en delrapport fra det tredje prosjektet ble publisert høsten 1979: "Fuglenes arts- og antalsmessige fordeling som redskap i landskabsanalyser og planlægningen" (NU B 1979:7).

På grunnlag av rapporten fra det andre prosjektet (NU A 1978:9) er det utarbeidet åtte rekommendasjoner om vern av truede dyr og planter i Norden. Rekommendasjonene pålegger Ministerrådet og de nasjonale miljøvernmyndigheter å gjennomføre en rekke tiltak for vern av truede dyr og planter.

I 1979 har arbeidet fortsatt med prosjektet: "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". I 1979 er arbeidet med klassifisering av naturtyper i de forskjellige regioner tilnærmet avsluttet. I 1980 tas det sikte på, i nært samarbeid med nasjonale og regionale naturvernmyndigheter, å utarbeide en oversikt over og forslag til verneverdige representative naturtyper i Norden. Det tas sikte på å avslutte prosjektet i 1980-81.

I 1979 er det igangsatt et forprosjekt "Friluftsliv i Norden". Prosjektet vil bli videreført i 1980.

11. Naturressurser

I 1979 ble det igangsatt et forprosjekt "Ressursregnskap og material- og energianalyser i miljøsammenheng". Prosjektets formål var å utarbeide en oversikt over arbeidet med ressursregnskap og materialstrøms- og energianalyser i de nordiske land, samt på bakgrunn av myndighetenes behov for slike data, å komme fram til størst mulig grad av enhetlige metoder og klassifiseringer. Rapporten fra forprosjektet ble fremlagt høsten 1979, bl.a. med forslag til oppfølgingsprosjekter om arealklassifisering og kartlegging og klassifisering av mineralske resurser i Norden.

12. Økologisk planlegging

I 1978 ble det avsluttet et forprosjekt om "Økologisk kunnskap i samfunnsplanleggingen". Som oppfølging av prosjektet ble det i 1979 igangsatt to prosjekter: "Oversikt over økologiske faktorer og undersøkelsesmetoder til bruk for offentlig planlegging", og "Symposium om økologiske planleggingsdata". Symposiet ble avholdt i november 1979, det førstnevnte prosjekter vil pågå i 1980.

13. Miljøvernforskning

Det pågår en omfattende forskning i hvert av de nordiske land for å identifisere og løse miljøvernproblemer. Det finner sted et omfattende ad hoc-samarbeid, både bilateralt og nordisk, direkte mellom forskningsmiljøene i landene. Videre er det et organisert samarbeid innen

institusjonelle rammer, bl.a. i regi av NORDFORSK og av de nordiske kollegier for økologi, fysisk oseanografi, marinbiologi og viltforskning. NORDFORSK har i 1979 på oppdrag av Ministerrådet, gjennomført en utredning med en oversikt over og analyse av de nordiske lands forskningsplaner. Utredningen vil tjene som grunnlag for å identifisere fremtidige nordiske forskningsbehov og -prosjekter av særlig interesse for miljøvernmyndighetene.

Prosjektet "Polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH) i Norden" har fortsatt i 1979. PAH er en gruppe forbindelser som dannes ved forbrenning av fossilt brennstoff og som kan være kreftfremkallende. Prosjektets formål er å kartlegge nivået og å studere tilførelsen av PAH i Norden. Det vil særlig bli lagt vekt på hvilken betydning langtransportert PAH har i forhold til tilførelsen fra lokale kilder. Prosjektet er oppdelt i 7 delprosjekter.

14. Miljø- og ressursdata

I 1978 ble første etappe av prosjektet "Karakterisering av miljødata" avsluttet gjennom publisering av rapporten NU B 1978:10. I 1979 har arbeidet pågått med utarbeidelse av en håndbok for hvordan reglene skal anvendes samt en brosjyre i populær form. Publikasjonene vil bli utgitt i begynnelsen av 1980.

I 1979 ble et nytt miljødataprojekt igangsatt: "Miljøkvalitetsovervåking i Norden". Prosjektet tar sikte på samarbeid om planlegging av nasjonale miljøovervåkningsprogrammer (for vann, luft, mark, organismer) samt foreta en systematisk gjennomgang av nordiske samarbeidsmuligheter i et operativt miljøovervåkningsprogram. Prosjektet forutsettes avsluttet i løpet av 1980.

I tillegg har det i 1979 i likhet med tidligere år, pågått et samarbeid om de nordiske lands deltakelse i FN's miljøinformasjonssystem Infoterra.

I 1980 vil det bli igangsatt et nytt prosjekt: "Referansesystem for miljødata". Formålet med prosjektet er å utvikle et referansesystem og register for informasjon om miljødata og biologiske prøvebanker i de nordiske land. Prosjektet har sin bakgrunn bl.a. i rapporten "Karakterisering av miljødata (NU B 1978:10) nevnt ovenfor og i utredningen fra 1977 "Nordisk miljøprovsbank" (NU B 1977:6).

Kapitel XV

Multinationella företag

Spørgsmålene omkring multinationale selskabers virksomhed er blevet aktuelle i forbindelse med den voksende internationalisering af de nordiske landes økonomi og produktion og de multinationale selskabers ekspansion særlig i de to seneste tiår. Disse selskabers virksomhed udgør et vigtigt led i vor samfundsdebat.

I november 1974 vedtog Nordisk Råd følgende *rekommendation* (nr.25/74):

”Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fællesnordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.”

Efter udarbejdelse af en foreløbig sekretariatsrapport og efter drøftelser med arbejdsmarkedets parter, vedtog Ministerrådet i december 1975 direktiver for en nordisk undersøgelse som forudsat i rekommandationen. Undersøgellesarbejdet tager sigte på at tjene som grundlag for overvejelser om mulighederne for og hensigtsmæssigheden af at træffe fællesnordiske forholdsregler med henblik på løsning af problemer, der har relation til multinationale selskabers virksomhed. Der bør foretages en sammenligning og vurdering af eksisterende nordisk lovgivning og andre kontrolinstrumenter for at se, om der er behov for vedtagelse af flere eller udførligere regler. Endvidere bør der tages hensyn til, om der på visse områder mest hensigtsmæssigt kan findes nordiske løsninger eller tages bestemmelser inden for en videre international ramme.

Undersøgelsen er påbegyndt i 1976 som et nordisk projekt. Projektlederen står for gennemførelsen af projektet og Ministerrådets kontaktgruppe for spørgsmål vedrørende multinationale selskaber er styringsgruppe. Arbejdet sker i kontakt med arbejdsmarkedets organisationer.

Ved nedsættelsen i 1975 af Ministerrådets særlige kontaktgruppe har man etableret et fast forum for information og spørgsmål vedrørende de respektive landes opfattelse af og stillingtagen til spørgsmål, der angår multinationale selskaber. De vigtigste opgaver for kontaktgruppen i 1979 har, foruden arbejdet som styringsgruppe for Ministerrådets undersøgelse om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi, været nordisk samråd om og koordinering af arbejdet med multinationale selskaber i internationale organisationer (særlig inden for FN, ECOSOC og OECD). Det er Ministerrådets forudsætning, at den nordiske koordinering i forbindelse med internationale drøftelser om multinationale selskaber udbygges kontinuerligt, bl.a. på basis af det faktamateriale, som fremkommer under arbejdet med den nordiske undersøgelse.

Den nordiske undersøkelsen vil bestå av en rekke delkapitler, bl.a. om multinasjonale selskapers potensielle makt, arbeidslivsforhold og konkurranseforhold basert på statistiske opplysninger og intervjumateriale, samt juridiske kapitler om arbeidsrett, konkurranserett, valutareguleringsrett og etableringsrett. Rapporten vil avslutningsvis peke på enkelte områder for mulige tiltak vedrørende multinasjonale selskaper.

Det er planlagt å konferere med arbeidsmarkedets organisasjoner og avslutte undersøkelsen innen utgangen av 1979. Rapporten vedlegges Ministerrådets meddelelse om arbeidet med *rekommendasjon nr.25/1974* idet det gjøres oppmerksom på at Ministerrådet ennå ikke har hatt anledning til å ta stilling til rapporten.

Kapitel XVI

Organisation etc.

Fremstillingen i dette kapitel indskrænker sig i det væsentligste til en redegørelse for den organisationsmæssige udvikling siden forrige beretning. Mht opbygningen af samarbejdsapparatet under Ministerrådet henvises der til tidligere beretninger.

1. Ministerrådet

1.1. Ministerrådet (samarbejdsministrene) har i 1979 haft følgende sammensætning

Danmark, Minister Lise Østergaard

Finland, Minister Pirkko Työläjärvi

Island, Statsminister Olafur Johannesson til 13. okt.

Statsminister Benedikt Grøndal fra 15. okt.

Norge, Olje- og energiminister Bjartmar Gjerde

Sverige, Kommunminister Bertil Hansson til 12. okt.

Socialminister Karin Söder fra 12. okt.

Ministerrådet i sammensætningen samarbejdsministrene har haft følgende møder i 1979:

18. februar i Stockholm

22. februar i Stockholm

12. marts i Oslo

3. maj i Helsingfors

13. juni i København

14. juni i Husavik

1. august per capsulam

27. august i Oslo

24. oktober i Stockholm

30-31. oktober i Reykjavik

10-11. december i Helsingfors

Samarbejdsministrene har haft fællesmøder med Nordisk Råds budgetkomité 12. marts i Oslo og 11. december i Helsingfors og med NR's informationskomité 3. maj.

Samarbejdsministrene og de nordiske landes statsministre mødtes 31 oktober i Reykjavik.

I overensstemmelse med sine særlige samordningsopgaver har samarbejdsministrene arbejdet videre på at udvikle det nordiske samarbejde og koordinere arbejdet mellem de forskellige samarbejdsområder.

På det organisatoriske plan må opbygningsfasen af samarbejdsapparatet: Ministerrådet, embedsmandskomiteerne og sekretariatene stort set anses for at være afsluttet. Dog er der i år blevet oprettet en embedsmandskomité for land- og skovbrug.

1.2. Ministerrådet har haft følgende møder af fagministre i 1979:

Finansministrene

29-30 november i Stockholm

Industriministrene

9 februar i Stockholm

Kommunikations-, kultur- og undervisningsministrene

18 juni i København

Konsumentministrene

23 marts i Stockholm

Kultur- og undervisningsministrene

15 januar i København, 22 februar i Stockholm

19 marts per capsulam, 19 juni i København

24 august i Bergen, oktober per capsulam

december per capsulam

Regionalministrene

2 april i Oslo

Socialministrene og hälsovårdsministrene

17 august i Tammerfors

Fagministrene har haft følgende møder med Nordisk Råds udvalg i 1979:

De for trafiksikkerhed ansvarlige ministre - trafikudvalget

22 februar i Stockholm

Justitsministrene med juridisk udvalg

1 november i København

Konsumentministrene økonomisk udvalg

7 maj i København

Kulturministrene - kulturudvalget

22 februar i Stockholm og 24 august i Bergen

Regionalministrene - økonomisk udvalg

22 januar i Stockholm

Trafikministrene med trafikudvalget

14 november i Helsingfors

2. Ministerrådets sekretariater*2.1 Ministerrådssekretariatet i Oslo*

Ministerrådssekretariatet i Oslo bistår Ministerrådet og dets embedsmannskomiteer, udvalg og arbejdsgrupper på alle samarbejdsområder udenom kultursektoren.

Sekretariatet er fra etableringen 1. juli 1973 utbygget etappevis og er nu organiseret med en samordningsafdeling, to fagafdelinger og en informationschef, direkte underlagt generalsekretæren.

Samordningsafdelingen er delt i en administrativ enhed og en budsjettenhet og har i tillegg to saksbehandlere som bl.a. skal forestå sekretærfunksjonen for samarbejdsministrene og stedfortrederko-

mitéen samt være kontaktleddet med nordiske organer og institusjoner. På samordningsavdelingen behandles også lovspørsmål og bi-standsspørsmål.

Fagavdeling 1 er ansvarlig for saksområdene økonomisk samarbeid, handels- og finansielle spørsmål, ressurs spørsmål, industri- og energipolitikk, regionalpolitikk, samferdsel, turisme, byggsektoren og primærnæringene.

Fagavdeling 2 har saksområdene arbeidsmarkedsspørsmål, arbeidsmiljø- og likestillingsspørsmål, sosial- og helsepolitikk, forbrukerspørsmål og miljøvernsspørsmål.

Sekretariatet har i budsjettet for 1979 hatt 36 faste stillinger. I tillegg har det vært engasjert sekretær i deltidsstilling. En stilling som oversetter/tolk oppført i stillingsbudsjettet for 1980 ble antasert i 1979 og ansettelse foretatt 1. oktober.

Det har i 1979 vært 2 personalavganger, 4 nyansettelser og 2 svangerskapspermisjoner.

Som tidligere år er et større antall personer engasjert i prosjektvirksomhet som utføres på en rekke steder i de fem nordiske land.

2.2 Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köbenhavn

Kultursekretariatet i Köbenhavn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete på det nordiska kulturavtalets verksamhetsområde. I enlighet med beslut i Ministerrådet den 13 mars 1978 (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) har kultursekretariatet under 1979 fungerat som sekretariat även för utredningen om nordisk radio och television via satellit, dvs. för Ministerrådet, ställföreträdargruppen, ämbetsmannakommittén och delutredningarna med undantag för det tekniska utredningsarbetet, som bedrivits som ett särskilt projekt under de nordiska teleförvaltningarna. Enligt Ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikel 12 i kulturavtalet är sekretariatet också sekretariat för Ministerrådets tre rådgivande kommittéer på kulturavtalets område och för Nordiska Kulturfonden.

Kultursekretariatet hade under 1979 sekretariatsansvar för 9 av de 32 fasta institutionerna/projekten på kulturbudgeten. Härutöver hade sekretariatet det kamerala ansvaret för 24 av de 70 projekt som finansierades av Ministerrådes dispositionsmedel på kulturbudgeten. Hårtill kom budgeten för utredningen om nordisk radio och television via satellit på 1,8 milj. dkr. och Torshavnsprojektet på 4 milj. dkr. De ansalg som sekretariatet hade administrativt ansvar för uppgick till ca 29 milj. dkr av den sammanlagda kulturbudgeten på ca 68 milj. dkr (exklusive kompensation för automatiska löneökningar).

Antalet fast anställda vid Kultursekretariatet, inklusive den personal som anställd särskilt för utredningen om nordisk radio och television via

satellit uppgick i december 1979 till 42 personer, av vilka 8 var engagerade inom satellitutredningen. Av tjänsterna är vissa deltidstjänster. Kultursekretariatets ordinarie administrativa budget uppgick 1979 till 8,5 milj. dkr, exklusive kompensation för automatiska löneökningar. Motsvarande belopp i budgeten för 1980 är 9,9 milj. dkr.

3. Budsjettpørsmål vedrørende den allmenne budsjett

På Nordisk ministerråds allmenne budsjett er i vedtatt budsjett for 1980 11 institusjoner. Ministerrådet har 24. oktober 1979 vedtatt å gjøre ytterligere samarbeidsorganer til institusjoner f.o.m. 1. januar 1980:

Nordisk nemnd for alkohol- og drogforskning

NordREFO - Nordisk arbeidsgruppe for regionalpolitisk forskning
Disse er t.o.m. 1979 finansiert over prosjektbudsjettet.

4. I øvrig

4.1. Ansattes retsstilling

Den 31. januar 1974 underskrev samarbeidsministrene på de respektive regingers vegne en aftale om de ansattes retsstilling ved nordiske institusjoner med tilhørende normalkontrakt.

Efter at samtlige lande har ratificeret aftalen, har Ministerrådet sat aftalen i kraft fra 1. marts 1976. Efter Ministerrådets beslutning tillempes aftalen for tiden på følgende institusjoner:

Nordforsk

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska industrifonden

Nordisk institut for odontologisk materialprøving

Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska samarbetsorganet för alkohol- och drogforskning

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Nordisk statistik sekretariat

Nordtest

Nordiska kommittén för byggbestämmelser

NordREFO - Nordisk arbeidsgruppe for regionalpolitisk forskning

Kapitel XVII

Regionalpolitik

1. Inledning

Nordiskt regionalpolitiskt samarbete har år 1979 fått en ny grundval - ett regionalpolitiskt handlingsprogram, som ministerrådet (de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna, NMR-reg.pol.) fastställde den 2. april d.å. Ministerrådet uppdrog då åt Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) att

- arbeta med genomförandet av programmet
- samt att därvid beakta Nordiska rådets *rekommendation nr. 1/1979*
- och fortlöpande arbeta med programmets utveckling mot bakgrund av de erfarenheter som vinnas och de synpunkter som förs fram.

Det nya handlingsprogrammet kommer att vara vägledande för det framtida regionalpolitiska samarbetet. Redan 1979 har det haft stor betydelse för verksamheten i NMR-reg.pol. och i Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) samt för NÄRP:s existerande arbetsgrupper. Huvuduppgiften för NÄRP under detta år har varit att planera och organisera igångsättandet av handlingsprogrammets genomförande.

Det regionalpolitiska handlingsprogrammet innebär en förhöjning av ambitionsnivån i samarbetet, vilket bl.a. betyder gemensamma nordiska regionalpolitiska åtgärder. I det följande presenteras huvudpunkterna i programmet.

En samlad målsättning för den nationella politiken och för det nordiska samarbetet har getts formuleringen: Att verka för en i regionalt hänseende balanserad utveckling i Norden. Detta skall gälla bl.a. sysselsättningsmöjligheter och inkomstförhållanden, tillgången till service samt ifråga om boende- och fritidsmiljö. Grundläggande i dessa hänseenden är ett befolkningsunderlag med en rimlig regional fördelning. Detta är synnerligen viktigt även när det gäller förhållandena mellan de nordiska länderna.

Följande delmål har ställts upp för det nordiska regionalpolitiska samarbetet:

1. Att medverka till utformningen av en effektiv nationell regionalpolitik.
2. Att verka för samordning i riktning mot nordisk enhetlighet av planering och regionalpolitiska åtgärder.
3. Att bevaka möjligheterna till att verka för ett ökat hänsynstagande till regionalpolitiska konsekvenser i grannländerna vid utformningen av nationella åtgärder - såväl generella som regionalpolitiska.
4. Det nordiska regionalpolitiska samarbetet skall särskilt inriktas mot dels gränsområden mellan två eller fler länder, dels regioner som i

ett nordiskt perspektiv bedöms ha särskilt svåra regionalpolitiska problem. Man bör eftersträva att de nordiska insatserna i dessa hänseenden blir verksamma komplement till nationella åtgärder.

5. Samarbetet bör utgöra grund för gemensamt agerande i annat internationellt samarbete i den utsträckning sådant gemensamt agerande bedöms ändamålsenligt.

Den viktigaste delen av handlingsprogrammet bildar åtgärdsprogrammet. Det bör ses som ett grundprogram. I vilken mån programmet kan genomföras i hela sin bredd utan tidsförskjutningar är naturligtvis en resursfråga. Prioriteringar mellan olika delar av programmet kan bli nödvändiga. Behandlingen av de enskilda punkterna i programmet har i flertalet fall inte kunnat göras särskilt ingående. Fortsatt arbete i form av förstudier eller provprojekt inom NÄRP:s löpande arbete torde krävas på de enskilda punkterna. Åtgärdsprogrammet har följande struktur:

1. Sammanställning och åjourhållning av basdokumentation om de regionala förhållandena i Norden.
2. Fortlöpande informations- och erfarenhetsutbyte.
3. Utrednings- och utvecklingsarbete.
4. Forskningssamarbete.
5. Samarbete över riksgränser.
6. Gemensamma regionalpolitiska stödåtgärder.

Möjliga former för konkreta regionalpolitiska stödinsatser har behandlats ingående. Förslaget om en särskild regionalpolitisk fond för Nordkalotten avvisas dels med hänsyn till att utrednings- och sekretariatsresurser på annat sätt tillförs Nordkalottkommittén, dels därför att det bedöms olämpligt att bygga upp speciella fonder för enskilda regioner. När det gäller mera generella insatser har inte heller en särskild regionalpolitisk fond bedömts böra komma till stånd för närvarande. Avgörande härför är främst att förutsättningar inte föreligger att skapa en tillräckligt kraftfull fond. Istället föreslås agerande enligt övriga utredda handlingslinjer som möjliggör en successiv utveckling av samarbetet. Dessa är:

- a) En ram för konkreta insatser bör stå till förfogande inom ministerrådets budget. Ramen bör fastställas i den vanliga budgetproceduren men medlen därefter stå till förfogande enbart efter regionalpolitiska bedömningar. Budgetmedlen för konkreta åtgärder bör kunna användas för dels gemensamma pilotprojekt, dels projekt inom gränssamarbetet och till vissa strategiska insatser i t.ex. infrastruktur i svaga regioner av nordiskt intresse, men inte till företagsstöd. Storleksordningen på sådana budgetmedel har bedömts böra vara 10 milj norska kronor per år, eventuellt med en stegvis uppbyggnad under ett par år.
- b) Ett nytt synsätt introduceras enligt vilket man anger regioner där det

generellt bedöms vara av nordiskt intresse att gemensamma regionalpolitiska insatser görs. Detta skulle kunna gälla särskilt i gränsområdena och i perifert belägna delar av Norden, där riskerna för en regional obalans är stora och där problemen har samband med den fria nordiska arbetsmarknaden. Till sådana regioner har Nordiska investeringsbanken (NIB) fått möjlighet att tillföra kapital genom så kallade regionallån för regionalpolitisk stödverksamhet inom nationella organ. Ett belopp motsvarande 325 milj norska kronor har bedömts kunna ställas till förfogande under en tvåårig försöksperiod.

2. Sammanställning och åjourhållning av basdokumentation om de regionala förhållandena i Norden

Det s k basprojektets förstudie "Analys och utvärdering av amts-/ fylkes-/länsplaneringens resultat" genomfördes 1.7.-31.12.1979. Förprojektet omfattade en kartläggning av förekomsten av jämförbart datamaterial angående olika aspekter av regional utveckling, en kartläggning och precisering av begreppet (målsättningen) "regional balans", en försöksvis sammanställning och analys av material angående den regionala befolkningsutvecklingen samt en diskussion om den framtida rapporteringens tekniska utförande. Resultaten har sammanställts i en rapport. Rapporten, som också innehåller förslag till uppläggning av det fortsatta arbetet, har tillställts NÄRP vid utgången av 1979. Som en del av den regionalpolitiska forskningen (NordREFO) har man också beskrivit de viktigaste tendenserna i den regionala utvecklingen i Norden (se avsnitt 5 i detta kapitel).

3. Informationsutbyte

En viktig del av NÄRP:s arbete har varit ett informationsutbyte om aktuell regionalpolitik i de olika länderna. Man har informerat varandra om nationella forskningsresultat, regionalpolitisk planering: metoder och planalternativ, regionalpolitiska åtgärder och speciellt om nya beslut, ny lagstiftning etc. genom att skicka utkomna rapporter genom ett nordiskt centralt informationssystem, hearings i samband med NÄRP-sammanträden, forskarsymposier, informationsmöten samt i två nordiska publikationer - NordREFO-skriften och Nordkalott-Nytt. I år har NMR- reg.pol. fattat ett beslut om att effektivisera och förbättra informationsutbytet i samsvar med handlingsprogrammet. Detta betyder bl.a.

- systematisk insamling av material om regional utveckling och regionalpolitik. Ett organ och en tjänsteman i varje land blir ansvarig för denna uppgift.
- mera omfattande vidarespridning av denna information i de olika länderna
- mera information om den aktuella debatten i olika länder

- frågor som behandlas utanför de i NÄRP företrädde ministerierna borde bevakas bättre
- personalutbyte mellan länderna (tjänstemän som arbetar med regionalpolitiska frågor i olika länder).

4. Utrednings- och utvecklingsarbete

Den viktigaste planeringsmetodiska fråga som behandlats av NÄRP är de regionala arbetskraftsbalanserna. En av NÄRP:s arbetsgrupper har analyserat och jämfört metoderna i olika länder samt mellan de nordiska länderna och EG-länderna. Rapporten har blivit färdig i år.

Ett av de mest betydelsefulla nya element som i år kommit med i det nordiska regionalpolitiska samarbetet är frågan om nya nationella åtgärders inverkan på den regionala utvecklingen i övriga länder. NÄRP har redan i år fått information om det nya svenska regionalpolitiska förslaget, som skulle betyda en stark ökning av stödverksamheten. NMR-reg.pol. kom överens om en procedur varigenom synpunkterna från de andra nordiska länderna skulle beaktas i ett land, där man planerar en förnyelse av den nuvarande regionalpolitiken på ett sådant sätt att den kan få betydelse för grannländerna.

Ett förprojekt om storstadsproblematik i regionalpolitiken har i år gett ut en rapport. I fortsättningen kommer man att med hjälp av komparativa studier beskriva storstadsproblematiken och försöka analysera strukturproblem och utvecklingstendenser i 13 nordiska storstäder.

NÄRP:s glesbygdspolitiska arbetsgrupp har för det mesta koncentrerat sin verksamhet till gränskommunala samarbetsprojekt i glesbygdskommuner i gränsområdena (se avsnitt 6). I år har arbetsgruppen planerat att inleda samarbete rörande allmän glesbygdspolitik i Norden. Förslaget kommer att behandlas av NMR-reg.pol. på våren 1980.

5. Forskningssamarbete

Under år 1979 avslutade Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) sin tredje verksamhetsetapp. Rapporten "Nordisk forskning om regionalpolitik i omvandling", publicerad i NU A 1978:12, sammanfattar resultaten från forskningsgrupperna.¹ I rapporten lämnas också några förslag till framtida forskningsområden. Rapporten utgjorde en del av underlagsmaterialet för Nordiska rådets behandling av förslaget till det nya handlingsprogrammet.

I det nya handlingsprogrammet har forskningen fått en framträdande plats. Utgångspunkten har varit att de regionalpolitiska problemen i

¹ Grupp rapporterna med forskningsbidrag i bilagor har publicerats i följande Nord-REFO-nummer:

1978:2 *Virker regionalpolitiken?*

1978:3 *Leva i Norden - välfärdssyn på regional utveckling*

1978:4 *Målkonflikter i regionalpolitiken*

1979:1 *Ortssystemets framtida utveckling*

Norden kan bli stora framöver. Man har ansett att bättre kunskap om de regionala förhållandena i ett förändrat utvecklingsläge och om de framtida regionala problemen i Norden bör införskaffas. Detta är viktigt för en ökad handlingsberedskap för den regionalpolitiska planeringen.

En av NordREFO's huvuduppgifter är att medverka till att forskningsresultaten kommer till användning vid regionalpolitikens utformning och genomförande. En sådan problemdefiniering och överföring av ny kunskap är en mångsidig process. Frågan om information om forskning och spridning av forskningens resultat är central i sammanhanget.

Som ett led i detta arbete ordnade NordREFO ett symposium den 8 och 9 maj i Visby, i vilket ett hundratal representanter deltog från de olika nordiska länderna både från förvaltning och planering som ansvarar för den regionalpolitiska planeringen, och från forsknings- och utredningsverksamhet. Vid symposiet summerades upp erfarenheter från NordREFO's arbete hittills och diskuterades förslag till forskningsområden för NordREFO's fortsatta verksamhet.¹

Diskussioner om det framtida forskningsbehovet har resulterat i följande temaområden och forskningsprojekt:

- I Regionalpolitikens förutsättningar
 - a) Den välfärdsmässiga och ekonomiska förankringen av regionalpolitiken
 - b) Småindustrins utvecklingsbetingelser på mindre orter.
- II Den regionala planläggningen
 - a) Administrativa betingelser för regionalplanläggning i Norden.
- III Effekter av regionalpolitiska medel och offentliga lagar och åtgärder
 - a) Uppföljning och utvärdering av effekter av regionalpolitiska åtgärder
 - b) Regionala effekter av den offentliga sektorns lokalisering
- IV Regionala konsekvenser av förväntad teknologisk och ekonomisk utveckling
 - a) Regionala konsekvenser av strukturomvandling och teknisk utveckling

Arbetet under 1980-talet tar sikte på att kartlägga kunskapsläget på områdena. De nya projekten har därmed vid detta skede definierats som förstudier med syfte på att resultera i mera ingående och detaljerade

¹ *Symposiematerialet finns publicerat i NordREFO 1979:2-3.*

Projektet om småindustrins utvecklingsbetingelser på mindre orter har inletts med en förstudie som genomförs till sommaren 1980.

För övrigt kan nämnas att NordREFO har under 1979 fattat ett beslut att lokalisera sitt sekretariat i Norge fr.o.m. början av 1980. Detta beslut bygger på en allmän praxis som tillämpas i det nordiska samarbetet.

de forskningsförslag. Projektet Administrativa betingelser för regional planläggning i Norden är en komparativ studie som är initierad av NordREFO's tidigare arbetsgrupp Administrativa betingelser för regionalplanläggning. Under 1979/1980 genomförs landsspecifika historiska analyser. Den avslutande komparativa analysen startas under 1980.

6. Samarbete över riksgränser

Samarbete över riksgränser kan delas i två kategorier: gränskommunalt samarbete och samarbete inom större gränsregioner.

Det gränsregionala samarbetet som finansieras från NMR:s allmänna budget har i år utvidgats med två samarbetsområden; Mittnorden samt Kvarken. Man kommer också att nästa år starta två nya samarbetsområden; Västnorden (Island-Grönland-Färöarna) samt Bornholm-södra Skåne.

6.1 Öresundssamarbetet

Samarbetet i Öresundsprojektet i 1979 har inneburit såväl en fortsättning av det hittillsvarande projektarbetet som igångsättning av nya undersökningsområden utifrån det i 1978 avhållna framtidsseminariet. Vidare har man försökt utarbeta mera konkreta samarbetsprojekt.

I 1979 har undersökningen av emigrationen mellan Danmark (Själland) och Sverige (Skåne) avslutats med utgivningen av en rapport, som kommer att sändas till de regionala och lokala myndigheterna i regionen samt till arbetsmarknadsmyndigheter i Danmark och Sverige. Dessutom har man hösten 1979 utarbetat en "populärutgåva" av rapporten till bruk för en större krets.

För att stärka samarbetet och kontakten mellan invånarna i Öresundsregionen har styrningsgruppen tagit initiativ till att sprida kunskap om varandras situation, problem och möjligheter, och om vad de två delregionerna och deras befolkning kan erbjuda varandra och ha för användning av varandra. 1979 har genomförts en undersökning av de konkreta möjligheter som finns för en utbyggnad av informationsutväxlingen och etablera en s.k. "andlig bro" över Öresund. I slutet av 1979 utgavs en rapport härom samt med förslag till högst prioriterade insatser.

På grundval av det framtidsseminarium som hölls 1978 har styrningsgruppen i 1979 startat projekt om Öresundsregionen och framtidens teknologi. Avsikten med projektet är att ta reda på vilka konkreta ändringar den teknologiska utvecklingen och konkurrensförhållandena i utvalda betydelsefulla sektorer av näringslivet får för Öresundsregionen. Projektet kommer att resultera i rapporter, som skall söka hänvän-

da sig till en bred offentlighet, då förmedlingsaspekten kommer att vara avgörande. Resultaten av detta arbete skall förbättra vår kunskap om sammanhanget mellan teknisk utveckling och regional ekonomisk och social utveckling. 1979 har man utgett en rapport med beskrivning av problemställningen, regionens näringslivsstruktur och de förväntade teknologiska utvecklingsdragen i utvalda sektorer.

6.2 Nordkalotten

a. Allmänt

Nordkalottkommittén (NKK) är ett permanent samarbetsorgan mellan Finland, Norge och Sverige med uppgift att verka för ett fördjupat samarbete på Nordkalotten på det regionalpolitiska området samt för andra samarbetsprojekt av betydelse för sysselsättningen på Nordkalotten.

Nordkalottkommitténs verksamhet år 1979 har präglats av strävan efter konkretisering av samarbetet i syfte att mera effektivt påverka sysselsättningsläget på Nordkalotten och för att uppnå ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen. Karakteristiskt för NKK:s verksamhet hittills har varit att skapa allmänna samarbetsförutsättningar och -former. Detta har medfört att projekten arbetat mera med utredningar och seminarier för att kartlägga samarbetssektorer och -möjligheter. Dessa grundläggande kartläggningar är färdiga på många sektorer och NKK kan därför efter hand övergå till konkretare projekt.

Genomförandet och uppföljningen av dessa projekt sträcker sig över en flerårig tidsplan. Allt tyder på att NKK, som arbetar på trelandsregionbasis i den regionalpolitiskt mest utsatta delen av Norden, har stabiliserat sina arbetsformer.

b. Organisation och inre arbete

I år har NKK utökats med en gemensam representant för de tre nordnorska fylkeskommunerna samt en representant för Lapplands landshöfdingens förbund och en representant för Norrbottens läns landsting. Detta har varit motiverat bl.a. därför att regionernas politiska instanser har fått ökat ansvar över samhällsplaneringen i Norden.

För närvarande är sju arbetsgrupper i gång inom lika många sektorer. NKK:s organisatoriska beredskap och effektivitet har systematiskt förbättrats bl.a. genom att man utarbetat en inre arbetsordning för arbetsgrupps- och projektarbete. Detta anses möjliggöra en smidig start för inrättande av ett regionalt sekretariat för NKK under år 1980.

c. Industriellt samarbete

En handelsutredning som genomförts av Tromsø Universitet visar klart att trots historiska och kulturella förbindelser är handelsutbytet mellan Nordkalottregionerna minimalt. Mot denna bakgrund beslöt NKK:s handelsgrupp att på försök anställa en handelskonsult som har som

främsta uppgift att skapa bättre förutsättningar för exportsökande och exporterande företag på Nordkalotten och få till stånd ökat handelsutbyte samt gemensam inköps- och uppköpsverksamhet genom direkta företagskontakter. Konsulten har anställts fr o m januari 1980.

Byggarbetsgruppen har arbetat med ett projekt som behandlar marknadsföring av byggprodukter. Projektet bygger på två av SIAR (Scandinavian institute for administrative research) utarbetade utredningar med syfte att kartlägga möjligheter till ett gemensamt agerande inom trähussektorn på Nordkalotten för att tillsammans bearbeta potentiella marknader. Projektet redovisar en kraftig expansion av trähussektorn och allt hårdare konkurrens på marknaden. Detta har medfört en ganska stor överkapacitet på sektorn på Nordkalotten liksom i hela Norden. Förstudier angående alternativa marknader har redan börjat. Sedan studierna slutförts skall man fortsätta med projektet enligt SIAR:s förslag till åtgärdsprogram.

d. Primärnäringar

I anslutning till NKK:s vårsammanträde arrangerades ett seminarium för skogsbruksfrågor. Huvudinledaren, f.d. generaldirektör Fredrik Ebeling, presenterade projektet "Mera-skog-norr" med inriktning på redovisning av områden där kalottsamarbete borde kunna vara fruktbarande för berörda länder. Seminariet utmynnade i att en arbetsgrupp inrättades för att föra vidare de samarbetsfrågor som seminariet förde fram.

Den år 1976 upprättade jordbruksarbetsgruppen fick i uppgift att främja samarbetsprojekt på området. I dag har arbetsgruppens verksamhet redan fått ett målmedvetet och konkret innehåll och gruppen har fyra olika projekt i gång. Projektet "Fackinformationskonferens" har som syfte att tillskapa ett system för kontinuerligt informationsutbyte mellan Nordkalottområdena i jordbruksfrågor, forskningsresultat osv. Utgångspunkt för projektet var det faktum att det publiceras ett lokalt anpassat informationsmaterial i de olika Nordkalottområdena.

Projektet "Rådgivarkonferens" har som målgrupp olika rådgivarorganisationer och rådgivare på Nordkalotten. Projektet syftar till ett förbättrat underlag för rådgivning genom utbyte av praktiska erfarenheter. Varje år arrangeras en femdagars "Nordkalottstudieresa för lantbrukare" till ett av länderna för max 45 lantbrukare. Temat för studieresan varierar och i år behandlade det mjölkproduktion.

Projektet "Forskarseminarium" syftar till bättre utnyttjande av forskningsresurserna genom utbyte av resultat och samordning av framtida forskningsprojekt. Seminariet är en uppföljning av 1977 års forskarkonferens. Också ren- och bär/grönsaksarbetsgrupperna har varit verk samma under året. Deras arbete har närmast varit en fortsättning på tidigare påbörjade projekt.

e. Turism

Arbetsgruppen för turism (NAT) inrättades år 1977 för att utveckla och främja samarbete och turism inom Nordkalotten. Arbetsgruppen har arrangerat en s.k. Workshop-turismmässa om Nordkalottens utbud på området i Oslo i april. Vidare har gruppen utarbetat och publicerat en logifolder för bilister i syfte att i en och samma publikation ge upplysningar om övernattningsmöjligheter på Nordkalotten. Därtill utger gruppen en "Nordkalottguide" som innehåller basmaterial om Nordkalotten. År 1979 har skriften publicerats på finska och år 1980 på svenska/norska.

Arbetsgruppen har fortsatt sitt arbete med utvecklandet av ett bokningssystem omfattande hela Nordkalotten i syfte att förbättra utnyttjandet av Nordkalottens hotellkapacitet.

Kontaktgruppen för naturvårdsfrågor har slutfört sin utredning av interkalottiskt vandringsledsnät. Denna rapport kommer att publiceras efter det att man har slutfört remissomgången.

f. Information

Mycket av NKK:s arbete kan i år, liksom också tidigare år, rubriceras som information i vid bemärkelse. En ny upplaga av "Nordkalotten, myndigheter och organisationer" har utkommit. Därtill har det publicerats olika slag av seminariematerial i NKK:s internpromemoria-serie.

Nordkalott-Nytt, NKK:s egen bulletin för Nordkalottärenden, har utkommit med tre nummer och distribuerats till de flesta företag på Nordkalotten.

Tjänstemannautbyte och språkutbildning har fortsatt som tidigare. För att få till stånd ett system med ett kontinuerligt informationsutbyte mellan tidningar på Nordkalotten kommer NKK att arrangera ett seminarium kring frågan.

g. Sammanträden

Kommittén har sammanträtt vid två tillfällen under år 1979 - i april och oktober. Kommitténs arbetsutskott har också haft två möten och beredningsgruppen 8 möten.

6.3 ARKO

ARKO-projektets uppgift är att undersöka möjligheterna för samt initiera och medverka till ökad gränsregional samverkan inom ARKO-regionen (Arvika och Eda kommuner på den svenska sidan samt Eidskog, Kongsvinger, Grue och Sör-Odal på den norska sidan). I år har projektet genomfört följande uppgifter:

- Sammanställning av statistik/information om ARKO-regionen. Materialet har presenterats i ett särskilt meddelande.
- Forskningsrapport rörande företagens försäljning och köp av varor och tjänster.
- En ARKO-mapp för kommuninformation.

Projektet fortsätter arbetet med information och regler för gränspendlare samt industrikatalog för ARKO-regionen. Det framtida arbetet kommer att speciellt inriktas mot företagssamverkan inom området samt exportteknik.

6.4 Skärgårdsprojektet

Det gränsregionala samarbetet Stockholmsregionen-Åland-Åboland inleddes år 1970. På basis av kartlägningsrapporten 1977 inleddes ett utredningsprogram 1978 för att i första hand "utreda samspelet mellan den bofasta befolkningens levnadsvillkor och de omgivande regionernas rekreationsbehov". Under det "årliga mötet" i maj 1979 i Åbo beslöts att koordinera det tidigare samarbetet från 1970 och skärgårdsprojektet under skärgårdsprojektets styrningsgrupp. 1979 har man slutbehandlat expertgruppens för båtlivet slutrapport. På våren 1980 blir rapporten från expertgruppen för uthyrningsstugor klar. Utvecklingsarbetet för småbåtssjökort över samarbetsområdet inklusive informationsbilaga har startats. Lokalisering av gästhamnar börjar utredas 1980. Verksamheten kommer 1980 att utökas till att inkludera säkerhetsfrågor i huvudfarlederna och näringspolitiska frågor.

6.5 Kvarken

Kvarkenprojektet (Västerbotten och Österbotten) har arbetat med följande frågor: Kvarkenkonferensen i Seinäjoki den 7-9 juni 1979 behandlade det ekonomiska samarbetet och det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Konferensen uppdrog åt Kvarkenrådet och dess projektsekreterare att medverka till att utveckla direktinformationen mellan företag i Vasa och Västerbottens län samt att ta fram idéer till samarbetsprojekt som kan förverkligas inom ramen för det nordiska regionalpolitiska handlingsprogrammet.

- Kvarkenflygets utvidgning har ägnats uppmärksamhet. Arbetet fortsätter i en expertgrupp där företrädare för SAS, Finnair, Linjeflyg, Mittnorden och Kvarkenrådet ingår.
- Godstransporter och vintersjöfart över Kvarken behandlas dels utgående från en kartläggning av godstransportströmmarna mellan Finland och Sverige och dels på ett isbrytarsymposium där nationella och regionala organ och myndigheter rent konkret behandlat frågan om möjligheterna att med isbrytarassistans trygga vintersjöfarten över Kvarken. Rapporten om godstransportströmmarna färdigställs år 1980.
- Finländska studerandes sysselsättningsmöjligheter efter slutförd utbildning vid Umeå Universitet har prioriterats i uppföljningsarbetet efter konferensen om högskolesamarbete över Kvarken.

Projektet Arbetsmarknadskonsulent för finländska studerande vid Umeå Universitet har planerats och förberetts så att det skall kunna inledas från början av 1980. Projektet tar helt konkret sikte på att

underlätta sysselsättningen för de finländare som utdimitteras från Umeå Universitet.

- Vid sidan av dessa konkreta projekt har informationsutbytet över Kvarken ägnats uppmärksamhet, liksom också Kvarken-samarbetets kontakter till angränsande gränsregionala samarbetsorgan såsom Mittnorden, Kölengruppen och Nordkalottsamarbetet.

6.6 Mittnorden

Hösten 1977 inleddes ett organiserat samarbete mellan länen/fylkena i Mittnorden med deltagande från Nord- och Sör-Tröndelag, Jämtland och Västernorrland samt Vasa län. I början av 1979 anmälde också mellersta Finlands län intresse av att ansluta sig till samarbetet.

Mittnordenkommittén har under året haft kontakter med NÄRP och Nordiska ministerrådet som har resulterat i att Mittnordensamarbetet under 1980 kommer att organiseras som en del av det gränsregionala samarbetet under Nordiska ministerrådet. T.ex. följande projekt blir då aktuella:

- industriutställningsverksamhet
- branschsamarbete
- exportsymposier
- företagsregister

6.7 Gränskommunalt samarbete

Glesbygdspolitiska arbetsgruppen har fortsatt verksamheten i sina båda försöksområden i år. Nästa år skall möjligheterna undersökas för en utvidgning av det norra försöksområdet norrut mellan Norge och Finland samt söderut mellan Finland och Sverige.

Norra försöksområdet (Kautokeino, Enontekiö, Muonio, Karesuando del av Kiruna kommun). Här har följande projekt varit aktuella i år:

- Studiecirkelarna har fortsatt verksamheten under år 1979. På den finska sidan har man haft 10, på svenska sidan 4 cirklar och i Kautokeino har man varit tvungen att uppskjuta verksamheten till hösten.
- Inom turismens område har man börjat kartlägga existerande och planerade aktivitetsformer. Syftet är att undersöka möjligheterna i fortsättningen för gemensama aktiviteter inom området.
- Man har publicerat en gemensam telefonkatalog med yrkesregister. Den har distribuerats till alla hushåll i området.
- Biblioteksbusen invigdes den 30 juni i Muonio. Den har fått mycket gott mottagande.
- 1980 är avsikten att ledningsgruppen skall undersöka möjligheterna att börja samarbetet inom Karasjok-Utsjoki-Tana-området och MuonioPajala-Kolari-området.

I det södra försöksområdet (Strömsund, Lierne, Röyrvik och Krokommuner vid norsk-svenska gränsen) har följande frågor behandlats:

- vägfrågor: transportsamarbete i samband med gruvverksamheten

- telefrågor: förbättring av svaga linjer
- fiskefrågor: informationsutbyte rörande forskningsresultat
- gemensam telefonkatalog
- veterinärservice: en praktisk lösning för samarbetet har nåtts
- behandling av vägplanerna
- samarbete i fråga om mjölktransporter
- turistsamarbete

NÄRP har i november 1979 anställt en projektsekreterare som skall ha ansvaret för det gränsregionala samarbetet. Verksamheten har ökat starkt under de senaste åren. Flera områden har startat konkreta projekt med hjälp av det nya anslaget i NMR:s budget för konkreta regionalpolitiska åtgärder. Sekreterarens första uppgift blir att utvärdera verksamheten på olika områden samt föreslå gemensamma arbets- och organisationsformer för att underlätta för NMR-reg.pol. och NÄRP att initiera, koordinera och styra verksamheten.

7. Gemensamma regionalpolitiska stödåtgärder

7.1 "Den regionalpolitiska potten"

I NMR:s budget för 1980 har reserverats 2 milj Nkr för konkreta regionalpolitiska åtgärder. Möjligheten väckte stort intresse i flera existerande samarbetsområden. Den första kartläggningen på våren 1979 resulterade i de olika projektgrupperna i konkreta projekt på tillsammans ca 4 milj. Nkr. Efter förhandlingar med grupperna samt efter behandling i NMR-reg.pol. och NÄRP föreslog man följande projekt:

- Öresundsprojektet (informationsskrift 50.000 Nkr, kortfilm 150.000)
- Nordkalottkommittén (Nordkalottens handelskonsult 300.000, Utvecklandet av Nordkalottens bokningssystem 500.000)
- Västnorden ("Ocean Ranching" med laks i Island 155.000, "Ocean Ranching" med laks på Färöarna 160.000)
- Glesbygdspolitiska gruppen - norra försöksområdet (Utveckling av företagsverksamheten - Ett gemensamt serviceorgan 170.000, Biblioteksbussen - driftskostnaderna 130.000)
- Kvarkenprojektet (Arbetsmarknadskurator för finländska studerande i Umeå 182.000)
- Skjergårdsprojektet ("Marino-strada": Stockholm-Åland-Åbo, sjökort och informationsbilaga 130.000)
- Mittnordenprojektet (Gemensamt företagsregister 100.000)

Prioriteringskriterierna för val av projekt har varit

- Regionalpolitiska effekter inom de sämst ställda områdena
- Regional balans mellan olika delar av Norden
- Projektets innehåll - konkretion
- Fortsättning av vissa redan påbörjade projekt.

7.2 Nordiska investeringsbankens regionallåneförfarande

NMR-reg.pol. har i år fattat beslut om att inleda NIB:s regionallåneförfarande med en tvåårs försöksverksamhet, Nordiska investeringsbanken får möjlighet att tillföra vissa nordiska utvecklingsregioner kapital genom så kallade regionallån för regionalpolitisk stödverksamhet inom nationella organ.

Nordiska ministerrådet beslöt den 2 april 1979 att följande regioner är "av nordiskt intresse" och alltså skulle komma i fråga för NIB:s regionallåneförfarande:

Danmark: Alla egnsudviklingsområden samt Grönland

Finland: Utvecklingsområdeszon I + II

Island: Hela landet

Norge: Tre fylken från Nordnorge och ett från södra Norge samt vissa gränskommuner i södra Norge

Sverige: Norrbottens län, Västerbottens län, Västernorrlands län, Jämtlands län samt kommunerna närmast norska gränsen i Kopparbergs län och i Värmlands län.

Nordiska ministerrådet konstaterade att ovannämnda regioner är dels de högst prioriterade i nationell regionalpolitik på grund av stora aktuella regionala problem, samt dels sådana gränsregioner som speciellt framhållits i handlingsprogrammet för regionalpolitiskt samarbete.

Ministerrådet beslöt att följande organ kommer i fråga för regionallån hos Nordiska investeringsbanken.

Danmark: Direktoratet for Egnsudvikling

Finland: Utvecklingsområdesfonden

Island: Statens økonomiske institut, utviklingsfonden

Norge: Distriktenes utbyggingsfond

Sverige: Vederbörande regionala utvecklingsfonder i de län som till någon del innehåller områden av "nordiskt intresse" samt Norrlandsfonden.

Tidsperioden för försöksverksamheten börjar den 1.4.1980.

Enligt NÄRP:s förslag skall medlen fördelas sålunda:

Finland 110 milj Nkr

Island 65 " "

Danmark 50 " "

Norge 50 " "

Sverige 50 " "

Tillsammans 325 milj Nkr

Kapitel XVIII

Socialpolitik

1. Inledning

Under den första tioårsperioden efter det andra världskriget inriktades det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet huvudsakligen på att skapa en nordisk konvention om social trygghet. Arbetet har efter hand kommit att omfatta ett flertal andra områden. Tyngdpunkterna i samarbetet ligger i dag företrädesvis inom hälso- och sjukvården. En relativt stor del av samarbetet är knutet till forskning och statistik. Samarbetet mellan Nordiska ministerrådets ansvariga organ och Nordiska rådets social- och miljöutskott har spelat en central roll vid utvecklingen av verksamheten.

Samarbetet inom den socialpolitiska sektorn har under år 1979 kännetecknats av en fortsatt strävan att institutionalisera vissa samsamarbetssektorer. Sålunda har Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samsamarbetsorganet för drogforskning sammanslagits till "Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning" från 1 januari 1979 med placering i Helsingfors.

Ministerrådet har vidare beslutat att Nordiska nämnden för handikappfrågor blir institutionen den 1 januari 1980 med placering i Stockholm.

Möjligheterna att institutionalisera transplantationssamarbetet har prövats. En sådan ordning har emellertid avvisats av såväl hälsodirektörmötet som Nordiska socialpolitiska kommittén. Transplantationssamarbetet, som existerat i tio år, anses fungera så väl i sin nuvarande form att fastare organisation inte anses erforderlig.

Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) och Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO) blev den 1 januari 1979 permanenta samsamarbetsorgan under Nordiska socialpolitiska kommittén.

Från den 1 januari 1979 har Nordiska socialpolitiska kommittén upprättat en särskild samsamarbetsgrupp för FoU-frågor inom kommitténs ansvarsområde.

Flera utredningar har behandlats; "Märkning av sk trafikanfarliga läkemedel", "Klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel för handikappade" och "Utbildning av social och pedagogisk personal för dövblinda". I slutfasen befinner sig översynen av konventionen om social trygghet och utredningen om gemensam arbetsmarknad för viss personal inom hälso- och sjukvården m.m.

2. Samarbetsprogram för ministerrådets verksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Nordiska ministerrådet fastställde år 1977 ett program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Nordiska socialpolitiska

kommittén har under åren 1978/79 fortsatt fördjupningen av det i programmet prioriterade samarbetet vad gäller hälso- och sjukvårdsplanering. Uppföljningen av konferensen i oktober 1978 om hälso- och sjukvårdsplanering har resulterat i en bok i NU-serien (NU A 1978:13), genomförande av ett seminarium om "Primärvård i glesbygd" i oktober 1979 och ett förslag till fortsatt samarbete på detta område.

Vidare har Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt en nordisk arbetsgrupp som skall pröva dels behovet av vidare- och efterutbildning för social- och medicinalpersonal och dels lägga fram förslag till konkreta åtgärder samt värdera möjligheterna att bygga upp ett dokumentations- och informationssystem rörande vidare- och efterutbildningsutbudet i de nordiska länderna.

3. Socialpolitiskt ministermöte 1979

1979 års socialpolitiska ministermöte hölls i Tammerfors den 16-17 augusti. Temat för årets ministermöte var "Samhällsförändringens konsekvenser för barn- och familjepolitiken". Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) antog följande uttalande:

De nordiska ministrarna med ansvar för barn- och familjepolitiken, har vid det nordiska socialpolitiska ministermötet i Tammerfors den 16-17 augusti 1979 varit ense om att den strukturförändring, som är en realitet i samtliga nordiska länder förutsätter en aktiv politik, som ser behoven i sitt rätta sammanhang. Utvecklande av familjernas livsvillkor är en grundläggande förutsättning för samhällets framtid. Trots att en utveckling skett i samtliga nordiska länder har man inte ännu avsatt tillräckligt med resurser för detta ändamål. Problemen och lösningarna är i mycket stor utsträckning likartade i samtliga nordiska länder.

Ministrarna anser att man borde fästa mera uppmärksamhet på

1. att förbättra barnfamiljernas situation
2. att förbättra samverkan mellan arbetslivet och familjerna t ex i form av smidiga arbetstidsarrangemang, och
3. att kvinnornas likställighet i arbetslivet förutsätter en utbyggnad av barnomsorgen, vilket inte står i motsatsförhållande till föräldrarnas fria val av vårdform.

Man borde i framtiden också fästa större vikt vid att åtgärderna i större mån borde utgå från barnens livsvillkor med tanke på närmiljön. De nordiska ländernas likartade förhållanden skapar möjligheter för ett nordiskt samarbete till barnfamiljernas bästa.

Nästa socialpolitiska ministermöte kommer att hållas i Island i augusti 1980 kring temat "Primärvård i Norden".

4. Den nordiska trygghetskonventionen

Genom den nordiska trygghetskonventionen söker man lösa de problem på den sociala trygghetens område som kan möta nordiska med-

borgare som arbetar eller är bosatta i ett annat land än det egna. Det krävs av konventionen att den ger goda lösningar på dessa frågor, som berör bl.a. sjukförsäkring, pensioner, barnförmåner och socialhjälp. Samtidigt förändras frågeställningarna ständigt till följd av den snabba utvecklingen på sociallagstiftningens område.

I enlighet med sitt mandat, som bl.a. anknyter till Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1967* angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, fortsätter socialkonventionsutskottet sitt arbete med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen. Revisionen slutföres under år 1979, och remissarbetet beräknas avslutat under första halvåret 1980.

5. Forskning och utvecklingsarbete

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s.k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forskningssamarbete. I praktiken har det dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan.

Detta har lett till att samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn även har berört forskning. Denna forskning har oftast varit av praktisk karaktär med huvudvikten lagd på utvecklingsaspekten. Då forsknings- och utvecklingsarbetet vanligtvis är mycket resurskrävande talar välgående skäl för ett nordiskt samarbete.

Målsättningen för forsknings- och utvecklingssamarbetet är bl.a. att finna metoder för effektiv identifiering av olika behov av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planläggning samt stimulera informationen om detta arbete i länderna genom bl.a. samverkan rörande dokumentation om forskningsverksamhet m.m.

5.1 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutade i december 1978 att upprätta Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) från och med den 1 januari 1979. Nämnden har föregåtts av Nordiska nämnden för alkoholforskning (åren 1959-78) och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (åren 1975-78).

Nämndens verksamhet inriktas i huvudsak på den samhällsvetenskapliga forskningen inklusive socialmedicin och socialpsykiatri. Även den biologiskt-naturvetenskapliga alkohol- och drogforskningen beaktas i nämndens arbete. Nämnden har till särskild uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga nordiska kontakter bl.a. genom stöd till planering och genomförande av nordiska projekt, nordiska forskarkonferenser, forskarutbyte och -utbildning samt informations- och dokumentationssamarbete.

Nämnden består av tre medlemmar per land (två forskare och en ad-

ministratör) med personliga suppleanter. Island deltar i nämndens arbete med två ledamöter och en suppleant. Nämnden har valt docent Kjetil Bruun, Finland, till ordförande under åren 1979-80. Nämnden biträdes av ett sekretariat med heltidsanställd sekreterare. Sekretariatet är från och med den 1.8.1979 placerat i Helsingfors.

Verksamheten har under året byggt på de tidigare nämndernas aktiviteter och sålunda har finansiellt stöd givits åt projekt som initierats av dessa. Däribland kan nämnas "Konsekvenser av, attityder till och bruk av alkohol i Norden" varvid nämnden har stött planeringen av den danska delen av projektet; projektet "Psykofarmaka i Norden", genom ett alkoholbiologiskt seminarium i Köpenhamn i maj 1979 m m.

Nämnden har även utlyst stipendier för forskning på en del av nämnden prioriterade områden. Valet av dessa områden har företagits på basen av förberedelsearbete i de tidigare nämnderna, pågående forskning och på en bedömning av behovet av forskning av särskild samhällsrelevans. Dessa områden är

- tvång och frivillighet i vården av alkohol- och drogmissbrukare, särskilt analyser av det juridiska regelsystemet och det faktiska bruket av administrativt och annat tvång
- behandlingsforskning som siktar till att belysa skillnader mellan de nordiska länderna i behandlingssystemets uppbyggnad, organisation och behandlingsinnehåll
- forskning rörande dels samspelet mellan bruk/missbruk av alkohol och droger och arbetslöshet och dels förtidspensionering av personer med rusmedelsproblem,
- forskning rörande alkoholens samhällsekonomiska roll i de nordiska länderna, samt
- komparativa nordiska projekt inom alkohol- och drogforskningsområdena.

Inom nämnden förbereds ytterligare ett prioriterat område med sikte på forskning om den sociala påverkningsproblematiken när det gäller konsumtion av alkohol- och droger.

Nämnden har gått in för att i första hand bidra till sådana nordiska kostnader i forskningsprojekt (resor, projektgruppmöten, smärre stipendier) och endast i undantagsfall gått in för totalfinansiering. Nämnden har sålunda under året stött planeringen av ett projekt i anslutning till tvång och frivillighet i vården samt planeringen av ett danskt-svenskt projekt om användningen av metadon vid behandling av morfinister. Nämnden har vidare beslutat att kring årsskiftet 1979/1980 anordna en konferens om ekonomisk alkoholforskning.

Nämnden utger ett nyhetsbrev. Under år 1979 utgavs två nummer. Behovet av ytterligare kommunikationsformer har diskuterats, däribland frågan om behovet av en nordisk vetenskaplig tidskrift.

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 32/1973* angående

de vård av narkotikamissbrukare har ministerrådet givit finansiellt stöd till ett nordiskt seminarium för personal inom behandlingen av narkotikamissbrukare 2-5 oktober i Spåtind, Norge, arrangerat av Kontaktmannaorganet för narkotikafrågor.

5.2 Handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning

Mot bakgrund av bl a Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1973* angående en utvidgad forskning på handikappvårdens område upprättade ministerrådet en nordisk nämnd för handikappfrågor för en försöksperiod om tre år med början år 1976. Försöksperioden kom senare att förlängas med ett år till att också omfatta år 1979.

Nordiska nämnden för handikappfrågor blir från och med år 1980 en permanent nordisk institution med placering i Stockholm.

Enligt sin nya stadga skall nämnden initiera, effektivisera och samordna nordiskt samarbete i handikappfrågor. Nämnden skall därvid bland annat främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området. Nämnden skall också följa forsknings- och utvecklingsverksamhet inom sitt ansvarsområde och även här ta de initiativ till nordiskt samarbete som bedöms lämpliga.

Nämnden har under året sammanställt och publicerat en utförlig rapport över verksamheten 1976-1978. I rapporten presenteras också vissa riktlinjer för ett fortsatt nordiskt samarbete i handikappfrågor.

På ministerrådets uppdrag har nämnden under hösten 1979 inlett arbetet med att utveckla ett gemensamt nordiskt system för klassificering och ADB-baserad registrering av handikapphjälpmedel. Systemet skall bygga på det förslag som nämnden tidigare presenterat i utredningsrapporten "Klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel för handikappade" (mars 1978). Utvecklingsarbetet, som kommer att bedrivas som ett projekt i nämndens regi, beräknas vara avslutat under våren 1981.

Det av nämnden initierade nordiska samarbetet om kontroll/provning av handikapphjälpmedel har vidareutvecklats (Danmark, Norge och Sverige). Diskussioner har också förts rörande förutsättningarna för nordiskt samarbete i upphandlingsfrågor.

Ett område som nämnden prioriterar högt är handikappade barns hjälpmedelsbehov. I sitt arbete med barnhjälpmedelsfrågan har nämnden valt att inrikta sig på två skilda projekt. Beträffande projektet "Samnordiskt program för forsknings- och utvecklingsarbete inom området handikappade barns hjälpmedelsbehov" har ett nordiskt utredningsarbete bedrivits under året. Resultatet av detta skall diskuteras vid ett nordiskt symposium under november 1979, varefter ett slutligt förslag skall presenteras i en rapport. Det andra projektet - "Samnordisk barnhjälpmedelskatalog inför FN:s internationella handikappår 1981" - be-

räknas kunna slutföras under första hälften av år 1981, under förutsättning att särskilda medel tillförs projektet under åren 1980 och 1981.

Den till nämnden knutna Nordiska arbetsgruppen för dövblinda har fortsatt sitt arbete, närmast med sikte på en rapport i början av år 1980. Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 2/1978* angående samnordisk utbildning av lärare för dövblinda har gruppen tillsammans med ministerrådets sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete under året utarbetat en rapport med förslag till nordisk utbildning av social och pedagogisk personal för dövblinda. Nordiska socialpolitiska kommittén har ställt sig positiv till förslaget om en treårig försöksperiod med detta syfte.

I början av år 1980 överlämnar Nordiska arbetsgruppen för hjälpmedel av psykiskt utvecklingsstörda en rapport.

5.3 Samarbetsgruppen för forsknings- och utvecklingsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade år 1978 att fr o m januari 1979 tillsätta en rådgivande samarbetsgrupp för FoU-frågor inom kommitténs ansvarsområde. De överväganden, vilka utgjorde grundval för beslutet, har publicerats i Nordisk utredningsserie "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken" (NU B 1977:12 och NU B 1978:13).

Huvudsaklig inriktning för samarbetsgruppens arbete är att:

- värdera behov av nordiskt socialpolitiskt FoU-samarbete
- lägga fram förslag om nordiskt socialpolitiskt FoU-samarbete
- stimulera informations- och erfarenhetsutbyte mellan forskare och administratörer genom att föreslå Nordiska socialpolitiska kommittén att arrangera temakonferenser, forskningssymposier etc.
- insamla och redovisa uppgifter om planerad eller påbörjad nationell FoU-verksamhet inom social- och hälsovårdsområdet.

Samarbetsgruppen har under året varit remissorgan i olika FoU-frågor. En viktig uppgift under året har varit att förbereda Nordiska socialpolitiska kommitténs yttrande till statsministrarna om vidgat nordiskt FoU-samarbete.

Samarbetsgruppen arbetar för närvarande med att väga samman olika FoU-behov till en prioritering för den fortsatta verksamheten. Bland de ämnen som diskuteras kan framhållas bl.a. social planering, förebyggande och uppsökande verksamhet samt äldreomsorg. Det senare området skall delvis ses i relation till Nordiska rådets *rekommendation nr 5/1979* angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem.

6. Social- och medicinalpersonalens arbetsmarknad

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts år 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen. För dessa gäller le-

gitimationskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Socialpolitiska kommittén beslutade våren 1976 att tillsätta en arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social och medicinalpersonal.

Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl.a. Nordiska rådets *rekommendationer nr 2 och nr 3/1973* angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker, *rekommendation nr 3/1974* angående vidareutbildning av fysioterapeuter samt *medlemsförslag A 474/s* om gemensam arbetsmarknad för tandtekniker m m.

Arbetsgruppen, som påbörjade sitt arbete i september 1976, har inledningsvis företagit en inventering av yrkesgrupper inom social- och medicinalpersonalen där rättsliga krav på legitimation eller någon annan form av kompetensvillkor finns uppställda. Denna inventering har gruppen redovisat i den lägesrapport med plan för det fortsatta arbetet som gruppen enligt sitt mandat har avlämnat i mars 1977.

Gruppen har verkställt utredning rörande följande yrkesgrupper:

Arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker, psykologer, receptarier, röntgenassistenter, skötare i psykiatrisk vård, tandhygienister, tandtekniker, undersköterskor, fotvårdsspecialister och barnsköterskor, veterinärer och laboratorieassistenter.

Arbetsgruppen har vidare gjort en översyn av de överenskommelser som är i kraft och som avser läkare, tandläkare, sjuksköterskor, farmaceuter (provisorer) och fysioterapeuter. Arbetsgruppen räknar med att kring årsskiftet 1979/80 kunna avsluta sitt arbete och i början av 1980 avlämna sitt betänkande till Nordiska ministerrådet. Förslaget kommer därefter att bli föremål för remissbehandling i de nordiska länderna.

Gruppen föreslår således att hinder för fri rörlighet inom Norden undanröjs för ytterligare ett 15-tal yrkesgrupper, som hör till hälso- och sjukvårdspersonalen m.m., samt att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för denna personal får en enhetlig utformning genom att bestämmelserna härom tas in i en för samtliga yrkesgrupper gemensam överenskommelse.

7. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Utbildningssektorn har länge utgjort ett viktigt insatsområde i det nordiska samarbetet på hälso- och sjukvårdens område. En av orsakerna till detta har varit att det i länderna har funnits behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika, och ibland mycket speciella, ämnesområden. Eftersom det ofta gällt relativt små yrkesgrupper har både ekonomiska och personella skäl talat för nordiska alternativ till den nationella utbildningsverksamheten.

7.1 Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutade den 9 november 1976 om utbyggnad av verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Genom utbyggnaden av verksamheten fr.o.m år 1978 avser man att för nordiskt behov skapa en institution med en ambitionsnivå motsvarande den vid existerande Schools of Public Health i länder med längre tradition i specialutbildning av social- och hälsovårdspersonal. Skolan har fr.o.m. juli 1978 fått tre professorsbefattningar och tillfördes under år 1979 en docentur (f.n. två halvtidstjänster) och två forskarasistenttjänster. Från och med 1 januari 1980 tillföres skolan även en utbildningsledare.

Från år 1979 omfattar utbildningen vid högskolan ett teoretiskt år om åtta månader och ett år med praktisk undervisning. Undervisningen är i stort sett gemensam för de olika elevkategorierna; läkare, sjuksköterskor, tandläkare, sjukvårdsadministratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer m.fl.

Nordiska hälsovårdshögskolan skall också bedriva forskning. Denna skall inriktas på problem av praktisk betydelse och ske i samråd med andra institutioner för undervisning och forskning inom ämnesområdena epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin samt hälso- och sjukvårdsadministration. Möjligheterna att avlägga såväl akademisk grad som att disputerat vid skolan är för närvarande föremål för övervägande.

För verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan har under år 1980 anslagits 6.070.000 Nkr.

7.2 Vidareutbildning i social administration och planering

Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal utarbetade en särskild arbetsgrupp en rapport, som överlämnades till ministerrådet år 1977. Arbetsgruppen föreslog att en vidareutbildning rörande social administration och planering skulle genomföras på nordiskt plan på försöksbasis under en treårsperiod med början år 1979, förlagd till Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) i Stockholm.

Nordiska ministerrådet har beviljat medel till en försöksverksamhet vid NORDPLAN, med början i januari 1980. Försöksverksamhetens mål är att genom en integration av erfarenheter från social administration och planering i samhällsplaneringen vidareutveckla den utbildning för samhällsplanerare som bedrivits vid Nordplan sedan år 1968. Denna utbildning bör också motsvara de krav på vidareutbildning som länge ställts från den sociala sektorn i de nordiska länderna. En sådan vidareutbildning kan vara till nytta för de tjänstemän från den sociala sektorn som deltar i samhällsplaneringen. Men utbildningen skall dessutom lämna teoretiska och praktiska bidrag till en integration av fysisk, ekonomisk och social planering på såväl kommunal som regional nivå.

Planeringsarbetet inleddes under hösten 1979, då en särskild projektledartjänst inrättades. Denna tjänst upprätthålles tills vidare av två personer, som vardera tjänstgör på halv tid. En referensgrupp med uppgift att stödja projektledningen vid planering och utformning av utbildningen har tillsatts. Referensgruppen skall vara sammansatt av representanter för berörda departement/ministerier samt adjungerade företrädare för avnämarna av utbildningen, bl a kommunerna, den sociala högskoleutbildningen och vissa yrkesorganisationer.

7.3 Utredning rörande vidare- och efterutbildning av social- och medicinalpersonal

Vid sidan av de vidare- och efterutbildningsfrågor som berörts ovan föreligger ett behov att utreda möjligheter till ökade nordiska insatser inom denna sektor. Denna fråga har prioriterats i det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet.

Under året har en särskild projektgrupp tillsatts som bl a skall söka kartlägga pågående och planerad vidare- och efterutbildning i länderna för olika kategorier av social- och medicinalpersonal och identifiera sådana utbildningsbehov samt föreslå åtgärder. Möjligheterna att på samnordisk basis utnyttja nationell utbildningsverksamhet skall särskilt undersökas. Frågor rörande etablering av ett gemensamt nordiskt system för information om vidare- och efterutbildning på social- och hälsovårdsområdet skall uppmärksammas. De möjligheter Nordiska hälsovårdshögskolan erbjuder i ett sådant sammanhang skall härvid belysas. Projektgruppen undersöker vidare förutsättningarna att samnordiskt utnyttja nationell utbildningsverksamhet för vissa yrkesgrupper vilkas behov av vidare- och efterutbildning klart dokumenterats men där det nationellt finns hinder för att tillfredsställa detta behov.

För närvarande inventerar projektgruppen existerande nationella informationssystem, bl a för att erhålla en överblick över vilken utformning det åsyftade nordiska informationssystemet bör ha till sitt innehåll, hur det skall administreras, ajourföras etc.

8. Läkemedelssamarbete

8.1 Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska läkemedelsnämnden har till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Nämnden upprättades av Ministerrådet fr o m den 1 januari 1975. Nämndens verksamhet 1975-1978 har redovisats i en samlad rapport. Ministerrådet beslutade under hösten 1979 att nämnden skall vara en permanent institution från och med 1 januari 1980 med fortsatt placering i Uppsala.

Nämnden har utrett Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974* om "märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra

trafikfara". Resultatet har publicerats i Nordisk utredningsserie (NU A 1977:11) under titeln "Läkemedel och trafik". Förslaget har re-missbehandlats. En arbetsplan för genomförande har utarbetats varefter Ministerrådet i augusti 1979 beslöt att verka för att det i de nordiska länderna införes ett nordiskt system för märkning av trafikfarliga läkemedel senast den 1 januari 1983.

Nämnden har under året bl a utgivit publikationen "Nordisk läkemedelsstatistik 1975-1977" (Nordisk statistisk skriftserie nr 35 och nr 36) och arrangerat ett symposium med titeln "Producentobunden läkemedelsinformation - krav, utbud och samordning i Norden".

Föredrag och sammanfattningar av diskussioner vid nämndens symposium om "Klinisk läkemedelsprövning - samhällets krav och kontroll i Norden" har publicerats i Nordisk utredningsserie (NU B 1979:6). Uppföljning sker genom arbete på gemensamma nordiska riktlinjer inom detta område.

Arbete på gemensamma nordiska riktlinjer för kontroll av allergenextrakt pågår också liksom olika initiativ för att öka samarbetet på registreringsområdet.

För Nordiska läkemedelsnämndens kommande verksamhet under år 1980 har Ministerrådet beviljat 860.000 Skr.

9. Hälso- och sjukvårdssamarbete

9.1 Hälso- och sjukvårdsmötet 1979

De nordiska hälso- och sjukvårdsmötena, som regelbundet arrangerats under en lång följd av år, har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor. Vid hälso- och sjukvårdsmötena har även en förberedande överläggning av i Nordiska socialpolitiska kommittén aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor kunnat ske.

Det nordiska hälso- och sjukvårdsmötet under år 1979 genomfördes den 23-25 augusti i Akureyri, Island. Vid detta möte hölls en överläggning mellan hälsoadministrationerna och Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M). Därvid diskuterades bl.a. det fortsatta nordiska samarbetet kring hälso- och sjukvårdsforskning. En särskild samarbetsgrupp bestående av företrädare för hälsoadministrationerna, NOS-M, sjukhusinstituten och Nordiska hälsovårdshögskolan skall byggas upp.

9.2 Samarbete om njurtransplantationer

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantationssamarbete, har fortgått planenligt.

Ministerrådets stöd till denna verksamhet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1973* angående permanent sam-

arbete om njurtransplantationer. Ett nytt finansieringssystem trädde i kraft fr.o.m. år 1978. Detta innebär att sjukvårdshuvudmännen debiteras kostnaderna för utbytet av njurar. Ministerrådet förskotterar kostnaderna. Vissa ändringar i administrationen av finansieringen av utbytet av njurar övervägs.

Nordiska socialpolitiska kommittén har under året behandlat frågan om institutionalisering av transplantationssamarbetet. En sådan konstruktion har inte bedömts angelägen eftersom verksamheten redan nu betraktas som permanent. En ökad satsning på nordiskt FoU-samarbete inom ramen för transplantationssamarbetet kan förutses.

9.3 Sjukhuslaboratoriesamarbete

Nordiskt samprojekt för klinisk kemi (NORDKEM) startades år 1977. Huvudsyftet med NORDKEM's verksamhet är att främja samarbetet mellan de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i Norden, främst i fråga om kvalitetsregistrering, kvalitetskontroll och referensvärdesinsamling. NORDKEM's projektledning är placerad vid Stengårds sjukhus i Helsingfors. NORDKEM's styrelse har detta år till ministerrådet överlämnat en evalueringsrapport avseende projektlaboratoriesamarbete. Ministerrådet har beslutat att mandattiden för NORDKEM förlänges t o m den 31 december 1982.

NORDKEM driver för närvarande ett tjugotal projekt. Flera symposier har genomförts och ytterligare symposier planeras. Samverkan sker med samtliga sjukhuslaboratorier i de nordiska länderna. NORDKEM deltog aktivt i den XVII Nordiska kongressen i klinisk kemi och klinisk fysiologi i Oslo i augusti. Där presenterade NORDKEM ett trettiotal vetenskapliga arbeten, som kommer att publiceras i *The Scandinavian Journal of Clinical and Laboratory Investigation*.

Under år 1980 publicerar NORDKEM två monografier som behandlar nya aspekter inom klinisk kemi, nämligen en monografi med titeln "Assessing Quality Requirements in Clinical Chemistry" och en monografi gällande referensvärdesproblematik.

9.4 Patienters rättsäkerhet

I Nordiska rådets *rekommendation nr 6/1974* angående tryggnad av patienternas rättsäkerhet rekommenderar Nordiska rådet ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättsäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Denna fråga är föremål för utredning eller remissbehandling i flera av länderna. Vid Nordiska rådets session år 1979 orienterade ministerrådet om reformarbetet i de nordiska länderna i denna fråga. Under hösten 1979 inbjöd sekretariatet företrädare för pågående utredningar, och andra sakkunniga i de fem länderna till en överläggning kring möjlig-

heterna att vidta nordiska insatser som rör en förbättring av patienters rättssäkerhet. Slutsatserna från denna överläggning kommer att beaktas i ministerrådets fortsatta behandling av rekommendationen.

9.5 Övrigt hälso- och sjukvårdssamarbete

9.5.1 Tobaksrökningen m.m.

Nordiska socialpolitiska kommittén har med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 11/1978* angående en nordisk insats för att minska tobaksrökningen m.m. beslutat följa upp reformarbetet i de nordiska länderna sedan Nordiska tobaksgruppens betänkande överlämnades. Berörda departement/ministerier medverkade vid den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa, som genomfördes i Stockholm i juni 1979.

9.5.2 Jordbruksbefolkningens arbetsmiljö, hälsovård m.m.

Arbetet med Nordiska rådets *rekommendation nr 10/1978* angående samarbete beträffande förbättrad arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för jordbruksbefolkningen har fortsatt under året. Sålunda har en särskild nordisk arbetsgrupp låtit utarbета en lägesbeskrivning vad gäller lagstiftning, avtal, forskning, problem m.m. Jordbruksbefolkningens hälsovård m.m. var en av de frågor som behandlades vid seminariet "Primärvård i glesbygd" i Nilsisä, Finland, i oktober. Arbetsgruppens lägesrapport kommer att behandlas i berörda ämbetsmannakommittéer under våren 1980.

10. Statistiskt samarbete

För planering av hälso-, sjuk- och socialvårdens servicefunktioner krävs ett omfattande och detaljerat statistiskt underlag. Detta underlag skall redovisa efterfrågan på olika former av vård och hur efterfrågan tillgodoses genom olika slag av åtgärder. Oavsett vilken organisationsform som gäller i det enskilda landet finns det alltid ett stort behov av information beträffande omfattningen och effekten av verksamheten.

10.1 Socialstatistiskt samarbete

Det nordiska socialstatistiska samarbetet leds av Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO), som från och med den 1 januari 1979 är ett permanent samarbetsorgan knutet till Nordiska socialpolitiska kommittén.

Inom NOSOSKO pågår en omarbetning av den tidigare vart annat år publicerade statistikrapporten "Social trygghet i de nordiska länderna". Omarbetningen syftar bl.a. till att komplettera den översiktliga redovisningen med närmare analyser inom vissa delområden. Avsikten är att en omarbetad statistikrapport skall kunna redovisas under år 1980.

Som framgår av betänkandet "Förtids- och invalidpension i Norden" (NU A 1977:15) har utvecklingen av antalet nybeviljade förtidspensio-

ner varit ganska likartad i de nordiska länderna under senare år. Länderna uppvisar emellertid stora olikheter i det relativa antalet förtidspensionärer. Nordiska socialstatistikkommittén kommer därför att under år 1980 genomföra ett projekt om socialförsäkringsförmåner för arbetsoförmögna och arbetslösa i aktiva åldrar i fyra nordiska länder. Syftet med projektet är att utvidga det i "Förtids- och invalidpension i Norden" presenterade materialet med att utöver förtids- eller invalidpensioner innefatta också sådana alternativa socialförsäkringsförmåner som i Danmark, Finland, Norge och Sverige kan kompensera inkomstbortfallet vid arbetsoförmögenhet eller arbetslöshet, men som inte har blivit behandlade i den nämnda första rapporten. Närmast är det fråga om en del kontanta förmåner inom ramen för sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring och pensionsförsäkring samt olika former av kontant understöd åt arbetslösa.

Nordiska socialstatistikkommittén är ansvarig för projektet, som styrs av en särskild referensgrupp av forskare och socialförsäkringsadministratörer. En projektledare knyts till projektet.

10.2 Medicinalstatistiskt samarbete

Det nordiska medicinalstatistiska samarbetet koordineras av Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO). Denna kommitté knöts den 1 januari 1979 till Nordiska socialpolitiska kommittén som ett permanent samarbetsorgan. NOMESKO verkar bl a för ökad jämförbarhet mellan de nordiska ländernas medicinalstatistik.

Ett annat av ministerrådet stött projekt avslutas under året i och med att slutrapport lämnas om det s k Egilsstadir-projektet. Rapporten publiceras vid årsskiftet. Målsättningen har varit att utveckla ett informationssystem för primärvård.

Vidare pågår, med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 13/1978*, en inventering av register av betydelse för förebyggande av uppkomst av handikapp.

För att öka spridningen av NOMESKO's tidigare publicerade rapport angående individrelaterad patientstatistik avseende läkarbesök i öppen vård har rapporten översatts och tryckts i en engelsk version.

NOMESKO har på inbjudan från WHO aktivt gått in i arbetet med den påbörjade 10:e revisionen av den internationella sjukdomsklassifikationen (ICD).

11. Barnträdgårds- och förskoleverksamheten

Kontaktkommittén för barnträdgårds-/förskolesektorn, som består av företrädare för ländernas socialstyrelser/motsvarande har under år 1979 genomfört en konferens, vilken finansierats av ministerrådet, kring temat "Analys och värdering av internationella rapporter och deras relevans för barnstugor och barns uppväxtförhållanden i de nord-

iska länderna". Konferensen kommer att redovisas i Nordisk utredningsserie under våren 1980.

12. Informationssamarbete

Under Nordiska socialpolitiska kommittén har en särskild arbetsgrupp för social information utarbetat en ny utgåva av boken "Nordiska medborgares sociala rättigheter". Boken har under året utkommit på danska, finska, norska och svenska (år 1978) i 5000 exemplarar på varje språk. Spridningen har skett till bl a socialbyråer, försäkringskassor, statliga myndigheter m fl. Upplagorna är i stort sett slut. Boken har finansierats med medel från ministerrådets allmänna budget.

Under år 1979 har ministerrådssekretariatet inlett kvartalsutgivning av en opretentiös sk nyhetsbulletin, som riktas till handläggare av nordiska frågor i departement/ministerier, ämbetsverk och andra statliga myndigheter och organ, anställda vid nordiska institutioner, projekt etc., facktidningar, utbildningsanstalter m fl.

Från och med år 1980 kommer ministerrådssekretariatet att, som försöksverksamhet, producera ett begränsat antal sk faktablad, som översiktligt beskriver det nordiska socialpolitiska samarbetet.

13. Utredningssamarbete

13.1 Utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentligrättsliga regler

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte år 1973 en särskild arbetsgrupp för att genomföra en utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentligrättsliga lagstiftning. Arbetsgruppen avlämnade i slutet av september 1976 sin slutrapport. Utredningen, som innebär att ett av syftemålen i rekommendationen uppfyllts, har publicerats i Nordisk utredningsserie (NU 1976:30, Ekteskap og forsørgelse i Norden).

Utredningsarbetet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1973* angående försörjarbegreppets utformning. Rekommendationen innehåller en uppmaning till länderna att göra en genomgång av ländernas rättsregler med avsikt att avskaffa bestämmelser, som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende.

I samverkan mellan Kontaktgruppen for likestilling, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordens fackliga samarbetsorganisation och jämställdhetsorganisationerna i de olika länderna arrangerades ett tvärfackligt seminarium i september 1979 kring temat "Familie, ekteskap og forsørgelse".

14. Nordiskt institut för odontologisk materialprovning (NIOM)

NIOM har till uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material och andra bruksföremål, som användes eller avses bli använda i tandhålsvården i de nordiska länderna, vid envar tidpunkt fyller de hälsomässiga och tekniska krav som till följd av utvecklingen ställs från tid till annan. Därtill kommer arbetet med utvecklingen av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet.

Institutets arbetsuppgifter kan delas in i följande komponenter:

1. Standardisering
2. Materialprovning
3. Forskning
4. Upplysningsverksamhet

Standardiseringsarbetet har till väsentlig del skett i International Organization for Standardizations (ISO) regi, där NIOM deltar i Technical Committee 106 - Dentistry, samt Federation Dentaire Internationale. NIOM har också deltagit i flera konferenser om upprättande av europeiska standarder samt ett europeiskt certifieringssystem för odontologiska material.

Innanför materialprovningsspektorn har det under år 1979 publicerats 5 listor, som innehåller mer än 150 kontrollerade produkter.

Forskningsmässigt har tyngdpunkten legat vid att få fram data som kan vara grundläggande för materialprovning, standardisering och utvecklingsarbete.

Upplysningsverksamheten har under år 1979 huvudsakligen rört sig om publicering av listor över kontrollerade produkter i spalten NIOM-Nytt, som ingår i de 17 nordiska odontologiska tidskrifterna.

Under år 1979 har det på nordisk basis startats ett större kliniskt evalueringsprogram, som syftar till att etablera kriterier för klinisk materialprovning. I programmet deltar sammanlagt 10 tandläkare från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Under år 1979 har NIOM haft 1 finländare och två svenskar som gästforskare. Ordningen med gästforskare fortsätter även år 1980.

NIOM har under år 1979 haft 23 anställda. Budgeten uppgick år 1979 till 4.950.000 Nkr. Finansieringen sker över Nordiska ministerrådets allmänna budget.

Kapitel XIX

Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

I. Indledning

Virksomhedsområderne omfatter dels samarbejdet på transport- og kommunikationsområdet i henhold til Nordisk transportoverenskomst af 6. november 1972, der trådte i kraft den 1. marts 1973, og dels samarbejdet om nordisk trafiksikkerhed i de nordiske lande ifølge regeringsoverenskomst 1971.

Ministerrådet har været samlet til drøftelser med Nordisk Råds trafikudvalg om aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål inden for rammerne af transportoverenskomsten. Nordisk trafiksikkerhedsråds virksomhedsberetning er overgivet til trafikudvalget.

Nordisk Ministerråds embedsmandskomiteé for transportspørgsmål (NÄT) varetager ifølge transportoverenskomstens art. 4 udførelsen af de hverv, der følger af overenskomsten, som har til formål at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettelagte og effektive transporter og kommunikationssystemer samt at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effektivitet af arbejdet på dette område gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

I henhold til art. 6 bistås Embetsmandskomiteen af Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF), der blev oprettet i 1966 og som har til opgave at koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande. Desuden findes arbejdsgrupper under NÄT for særlige opgaver.

Fra samarbejde i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørgsmål om sikkerheden for vejtrafikken, der behandles af Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR), som er centralt kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafiksikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

Rådet, der blev oprettet i 1971, har ifølge sine statutter til opgave bl. a. at følge udviklingen på trafiksikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafiksikkerhedsområdet, virke for information i trafiksikkerhedsspørgsmål, fortløbende undersøge egnede nordiske samarbejdsprojekter angående trafiksikkerhed og udarbejde forslag til regeringerne om foranstaltninger for øget trafiksikkerhed.

NTR bistås af tre permanente samarbejdsgrupper, Nordisk komité for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafiksikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk komité (NBK). NBK er oprettet ved regeringernes beslutning i 1975 og har afløst Nordisk bilteknisk arbejdsgruppe (NBA). Desuden er der under Nordisk Trafiksikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver. I Nordisk tra-

fiksikkerhedsråd indgår repræsentanter for Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

NÄT har været repræsenteret af en observatør i den nordiske kontakt-gruppe for trafikstøj (NTB) under Nordisk embedsmandskomite for miljøværnsspørgsmål (Jfr. Kapitel XII, punkt 6). NTB's rapport om virksomheden i perioden maj 1978–april 1979 blev forelagt NÄT i maj 1979. Rapporten indeholder såvel visse anbefalinger om fælles nordisk optræden i internationale organer som projektforslag for 1980. NÄT var tilfreds med rapporten og stort set enig i dens anbefalinger.

I forbindelse med gennemførelsen af "glesbygds"-projektet (forbedring af transporttilbudet i tyndt befolkede områder) og transportstøtteprojektet (klarlægning af behovet for harmonisering af transportstøtteordningerne i Finland, Norge og Sverige) har NÄT været i kontakt med Nordisk embedsmandskomite for regionalpolitik med henblik på, at projektet også berører denne komite's virksomhedsområde.

2. Vægforskningssamarbetet

Som en fortsættelse på det nordiska samarbejde inom vägforskningen, som inleddes genom STINA-projektet, redovisades under våren 1979 till NÄT det s k. MALIN-projektet (Mätning av axeltryck hos lastbilar i Norden). Projektet påbörjades under våren 1978, och arbetet har utförts huvudsakligen i Danmark och Sverige. Projektet har syftat till att bedöma lämplig utrustning samt utarbeta en strategi för mätning av axellasten hos tyngre fordon i rörelse. Projektrapporten finns numera tryckt i NU-serien (NU A 1979:3). Kostnaden för projektarbetet har uppgått till Nkr 350.000.

Eftersom det tidigare arbetet har visat, att en koordinerad nordisk insats inom vägforskningsområdet innebär betydande fördelar, har upprättats ett planeringsutskott, i vilket ingår representanter för Nordiska Vägtekniska Förbundet (NVF) samt vägadministrationerna och vägforskningsinstitutet i resp. land.

Utskottet har under 1979 för NÄT lagt fram förslag till projekt, lämpliga för nordiskt samarbete. Det under 1978 redovisade s k KAPRI-projektet (Kartläggning, analys och prioritering av pågående och planerade forskningsprojekt inom vägbyggnadsområdet i Norden) har härvid tjänat som underlag.

NÄT har beslutat att vägforskningssamarbetet under de närmaste åren skall vidareföras genom följande tre projekt.

1. Förbättring och underhåll av grusvägar.
2. Effektmätning av mindre vägtekniska åtgärder.
3. Taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk.

Projektet under 1 har till syfte att

- klarlägga hur trafik- och underhållskostnaderna är beroende av grusvägens skick (kvalitet)
- utveckla en metod för inventering av grusvägarnas förbättringsbehov
- utveckla ekonomiska sätt att förstärka och förbättra grusvägar (t ex. menföresvägar).

Projektet under 2 syftar till att utarbeta en katalog över vilka effekter mindre anläggningsarbeten har på trafikolycksmönstret.

Projektet under 3 slutligen har till syfte att komma närmare en korrekt bedömning av det värde som en befintlig väg representerar bärighetsmässigt och i andra hänseenden med tanke på framtida användning.

För projekten har för 1980 avsatts 1.000.000 Nkr.

3. NORDKOLT-projektet

NORDKOLT-projektet har genomförts med syfte att redogöra för och bedöma utvecklingsmöjligheter för persontransportsystem – främst kollektivtrafiksystem – i mindre och medelstora nordiska tätorter.

För projektet, som igångsattes av NÄT 1973, har målet varit

- att undersöka tänkbara transportsystem och kombinationer av sådana system för persontransporter i medelstora nordiska tätorter i ett perspektiv fram till sekelskiftet
- att behandla såväl kollektiva som individuella transporter med huvudvikten lagd på kollektiva transporter
- att ange krav som bör ställas på olika transportmedel och transportsystem
- att ta hänsyn till såväl människornas som samhällets önskemål och ekonomiska möjligheter
att påvisa vilka konsekvenser olika transport- och plan politiska målsättningar och åtgärder kan få.

I etapp I har pågående forsknings- och utredningsarbete i Norden kartlagts och som en inledning till problemanalysen framtidens krav på transportsystem diskuterats med utgångspunkt i studier av resbehov, resstandard, miljö och säkerhet. Resultaten har framlagts i en arbetsrapport, NU 1974:25.

I etapp II har företagits studier av samhällsutvecklingens inflytande på resbehovet, människors krav och önskemål, transportkostnaderna, energitillgångens betydelse, möjlig och sannolik teknisk utveckling med hänsyn till säkerhet och andra krav samt sammanhanget mellan bebyggelsen och den kollektiva transportservicen. Vidare har som underlag för etapp III redogjorts för analysmetoder vid bedömning av transportsystem. En framställning av alternativa framtida trafiksituationer har lämnats. Resultatet av arbetet har redovisats i NU 1976:21.

I etapp III har studier genomförts i åtta utvalda tätortsområden av olika karaktär och storlek. I dessa studier har lösningar skisserats och be-

dömts för samlade trafiksystem innefattande bil-, buss-, gång-, cykel- och mopedsystem för tre alternativa framtida trafiksituationer. Situationerna kännetecknas av "ökad biltrafik", "nära oförändrad biltrafik" respektive "minskad biltrafik". Orterna där studierna har utförts är Aalborg och Herning i Danmark, Jyväskylä och Borgå i Finland, Trondheim og Harstad i Norge samt Uppsala och Karlstad i Sverige.

Utöver mer konventionella lösningar har i vissa av dessa orter också alternativa former för främst kollektivtransporter studerats, t.ex. el-buss och taxibuss samt översiktligt också anpassning mellan bebyggelse och kollektivtrafik. Tätortsstudierna avslutades i början av 1978.

Projektets slutrapport redovisades för NÄT under våren och hösten 1978. Rapporten har under sommaren 1979 utkommit från trycket i tre delar

- Resultat från Nordkoltprojektet (NU A 1978:14)
- Tätortsstudier i Nordkoltprojektet (NU A 1978:15)
- Sammanfattning av Nordkoltprojektet (NU A 1978:16)

Resultat- och sammanfattningsrapporterna behandlar i text och bild följande huvudrubriker:

- Människan, samhället och trafiken
- Transportsystemen och deras utveckling
- Alternativa framtida trafiksituationer

Tätortsstudierapporten ger i text och bild redovisningar av de åtta tätortsstudierna.

Sammanfattningsrapporten är under översättning till danska, finska, isländska och engelska språken.

I augusti 1979 anordnades genom NKTF's försorg en gemensam nordisk konferens om projektet.

Nordkolt har varit organiserat med NÄT som styrande organ och med en projektchef och en facklig medarbetare anställda vid Nordiska Ministerrådets sekretariat. Vid sidan av projektchefen har funnits en rådgivande grupp bestående av representanter för de nordiska länderna. Tätortsstudierna har utförts under ledning av projektchefen och en projektgrupp för varje land. I studierna har kommunerna aktivt medverkat med underlagsmaterial samt diskussioner och kommentarer till resultaten. Vissa kommuner har också gett direkt ekonomiskt stöd. Sådant stöd har också mottagits från nationella forskningsorgan.

Kostnader täckta över nationella budgeter har uppgått till Skr 2.340.000.-. Utöver dessa kostnader tillkommer projektchefens och hans medarbetares lönekostnader och resor samt kostnader för tryckning av rapporter täckta över Nordiska Ministerrådets budget. Dessa kostnader har i norska kronor uppgått till 2.386.000.-.

4. Flygförbindelser i de nordiska utvecklingsområdena

Våren 1979 undertecknades tre avtal rörande inrättandet av en flygförbindelse på sträckningen Tromsö-Kiruna-Uleåborg fr o m den 1 juni 1979. Mellan regeringarna i Sverige, Finland och Norge undertecknades ett avtal. Vidare undertecknades ett avtal mellan Sveriges regering, Norges regering och Scandinavian Airlines System (SAS) om upprättandet av trafik på linjen Tromsö-Kiruna. Slutligen undertecknades ett avtal mellan Sveriges regering, Finlands regering och Finnair Oy om trafik på linjen Luleå-Uleåborg, en linje som drivs av Finnair och SAS gemensamt.

Enligt avtalen lämnar de avtalsslutande länderna respektive flygföretag riskgarantier för viss täckning av eventuellt underskott i den överenskomna trafiken.

För trafiken på sträckan Tromsö-Kiruna anlitar SAS under trafikprogramperioden 1979/80 det norska flygföretaget A/S Norving. På sträckan Luleå-Uleåborg anlitas det finska företaget Finnaviation Oy. Trafiken har efter vissa initialsvårigheter som hänförde sig till flygmaterielen fungerat tillfredsställande och följs kontinuerligt upp av särskilt förordnade representanter för respektive lands trafikministerium.

5. Mellanriksvägarna

I NÄT's verksamhet ingår att följa utvecklingen av mellanriksvägarna, särskilt de på Nordkalotten. I den följande redogörelsen har som en bakgrund tagits med även uppgifter som lämnats i tidigare års redovisningar, men speciell vikt har lagts vid arbeten som har utförts under 1979 och vid de nu aktuella planerna beträffande de olika mellanriksvägarna.

Norge-Sverige

Väg E 6 Göteborg-Oslo, väg E 18 Karlstad-Årjäng-Oslo och väg 61/2 Karlstad-Kongsvinger-Oslo är de mest trafikerade mellanriksvägarna mellan Norge och Sverige. Trafiken år 1975 uppgick i genomsnitt till ca. 5.000, 1.700 resp. 2.400 fordon/dygn.

Dessa mellanriksvägar förbättras successivt inom ramen för resp. lands vägbyggnadsprogram. Sålunda beräknas exempelvis på svensk sida ombyggnadsarbetena öster om Årjäng på väg E 18 mellan Karlstad och riksgränsen vid Örje bli avslutade under år 1980. Under år 1979 har vidare påbörjats ombyggnadsarbeten på väg E 18 förbi Vålberg och Grums.

Väg E 75 Östersund-Trondheim är sedan ett par år tillbaka i huvudsak utbyggd till godtagbar standard. Trafiken på väg E 75 uppgick år 1975 vid riksgränsen till ca. 830 fordon/dygn.

Väg E 79 *Storuman-Umbukta-Mo i Rana*, dvs. Blå vägen samt mellan-riksvägen *Luleå-Bodö*, "Graddisvägen" är numera färdigställda.

På svensk sida har utbyggnaden av vägen *Kiruna-Narvik* påbörjats. Den svenska regeringen beviljade under år 1978 medel för vägprojektet med 312 milj. Skr. Vägen på den svenska sidan kan därmed öppnas för trafik under hösten 1982. Samtidigt öppnas på den norska sidan en sommarväg upplåten för personbilar. Man strävar vidare efter att ha en väg med fullgod standard klar under år 1985.

Enligt Nordiska rådets *rekommendation nr 27/1973* bör regeringarna i Norge och Sverige utreda frågan om en väg mellan *Skjomen och Stora Sjöfallet*. Bakgrunden till rekommendationen är de pågående kraftverksutbyggnaderna på såväl norsk som svensk sida.

På norsk sida finns det från väg E 6 vid Grindjord en ca. 30 km lång länsväg (fylkesväg) längs Skjomen till Bogholm längst in i Skjomdalen. I anslutning till kraftverksutbyggnaden på norsk sida har en enkel anläggning vägg byggts från Bogholm till riksgränsen vid norra änden av sjön Sitasjaure. På svensk sida finns en allmän väg längs Stora Lulevattnet till Vietasjokk vid Stora Sjöfallet, en väg i lägre standard längs sjöarna Suorva och Akkajaure till Ritsem och en tillfällig anläggning vägg från Ritsem till södra änden av sjön Sitasjaure.

Den svenska regeringen har i april 1978 uppdragit åt länsstyrelsen i Norrbottens län att senast den 1 januari 1980 redovisa konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika vägalternativ mellan Vietasjokk och Norge.

Finland-Sverige

Finland och Sverige knyts samman av tre europavägar, nämligen väg E 3 Stockholm-Norrtälje-Kapellskär-Åland-Åbo-Nådendal-Helsingfors, väg E 79 Umeå-Holmsund-Vasa och väg E 4 Haparanda-Torneå samt av ytterligare fem förbindelser norr om väg E 4, nämligen bro vid Övertorneå, bro vid Pello, färjeled vid Kolari, färjeled vid Muonio och färjeled vid Karesuando.

Beträffande väg E 3 *Stockholm-Norrtälje-Kapellskär-Åland-Åbo-Nådendal* kan nämnas att ombyggnaden av vägen Norrtälje-Kapellskär har slutförts under år 1979. Under år 1979 har vidare ombyggnad av sträckan Brottbys-Söderhall mellan Stockholm och Norrtälje påbörjats.

Längs landgränsen mellan Finland och Sverige sker det största trafikutbytet över väg E 4 *Haparanda-Torneå*.

Ombyggnad av väg E 4 i ny väg- och brosträckning utanför tätbebyggelsen i Haparanda resp. Torneå pågår på såväl finsk som svensk sida.

Ny bro över Torne älv i Torneå har öppnats för trafik i augusti 1979. Hela vägsträckan beräknas kunna öppnas för trafik under sommaren 1980.

Trafiken över *broförbindelserna vid Övertorneå och Pello* uppgick år 1975 till ca. 1.600 resp. 1.100 fordon/dygn.

Nordiska rådet har rekommenderat att *färjelederna vid Kolari (rekommendation nr. 14/1974) resp. Karesuando (rekommendation nr. 15/1970)* ersätts med broar.

Som har nämnts i tidigare redogörelser har väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjort en utredning om behovet av förbättrade förbindelser över gränsvägar. Utredningsarbetet har resulterat i att arbetsplaner för broar vid Karesuando och Kolari numera föreligger liksom utredningsplan i fråga om broläggning för ev. bro vid Muonio. I föreliggande investeringsplaner avses broarna vid Karesuando och Kolari byggas under åren 1979-1980. Entreprenör har antagits för bro vid Karesuando och anbudsinfordran för bro vid Kolari pågår.

Norge-Finland

Den av vägverken i Finland och Norge gemensamt gjorda utredningen om en *vägförbindelse mellan Virtaniemi och Tjaerebukten* har slutförts. I samband härmed och som alternativ till vägen Virtaniemi-Tjaerebukten har möjligheterna att bygga ut vägen Kaamanen-Sevettijärvi-Neiden klarlagts. På basen härav har trafikministerierna i Finland och Norge bestämt sig för att tills vidare prioritera utbyggandet av vägen Kaamanen-Sevettijärvi-Neiden när det gäller att utveckla vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes. Denna ståndpunkt har redovisats för Nordiska rådets trafikutskott.

Väg E 78 Kilpisjärvi-Skibotn kommer att från och med den 1 januari 1980 upplåtas för 9 tons axeltryck, dock med vissa inskränkningar under tjällossningsperioden.

En sammanfattning av utredningarna angående *förbindelsen över Tana älv* vid Utsjoki kyrkby och ett gemensamt ställningstagande har utarbetats av vägverken i Finland och Norge och godkänts av NÄT och respektive ministerier. Enligt ställningstagandet kan byggandet av en broförbindelse inte anses vara ekonomiskt försvarligt på grund av det obetydliga lokala trafikbehovet, utan detta behov bör snarare tillgodoses genom enklare och billigare lösningar.

6. Glesbygdprojektet

Våren 1976 tillsatte NÄT en arbetsgrupp för glesbygdstrafik i Norden. I februari 1977 avlämnade gruppen rapporten "Transportbetjeningen i

tynt befolkede områder (Glesbygd)". I rapporten lægges en oversigt over åtgärder för att förbättra trafikförsörjningen i glesbygdsområden. Gruppen vidareförde detta arbete genom att i juni 1977 lämna ett förslag till NÄT om ett nordiskt samarbetsprojekt för glesbygdstrafiken. En projektgrupp påbörjade arbetet under hösten 1978. I samband därmed utvidgades gruppen, som nu består av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna.

Syftet med projektarbetet är att - med utgångspunkt i alternativa samhällsstrukturer - studera olika trafiklösningar, som är ägnade att medverka till en tillfredsställande transportförsörjning i glesbygd och att pröva sådana trafiklösningar i försöksområden i de nordiska länderna.

Projektet är tänkt att genomföras på följande sätt. Olika trafiklösningar skall studeras med sikte på trafikförsörjningen i glesbygd. Det är aktuellt dels att värdera vilka ytterligare erfarenheter som kan dras av de försök som gjorts i olika länder, dels att skissera okonventionella transportlösningar (t ex sambuss, samåkning) och dels att pröva olika trafiksystem.

Försök och studier genomförs i ett försöksområde i varje land. I denna del har projektarbetet startat i juni 1979. Perioden juni 1979 - sommaren 1980 ägnas åt transport- och samhällsanalyser, val av trafiklösningar och organisering av försök. De konkreta försöken kommer att genomföras under perioden sommaren 1980 - sommaren 1981. Det gemensamma sekretariatet har under 1979 påbörjat den övergripande modelldiskussionen och värderingen av olika trafiksystem.

Beräknade kostnader för projektet uppgår till 777.000 Nkr för 1979 och till 689.000 Nkr för 1980.

Utvärderingen av försöken beräknas bli genomförd under senare delen av 1981.

7. Færgeforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden

Som nævnt i C1/1978 afgav den af NET i 1976 nedsatte arbejdsgruppe sin slutrapport i sommeren 1978, og rapporten blev derefter af NET sendt til høring hos en række myndigheder, organisationer og virksomheder. De indkomne svar er oversendt til Nordisk Råds trafikudvalg til orientering.

Færøernes Landsstyre har dog ikke været i stand til at afgive en udtalelse i sagen. Landsstyret fremsatte i foråret 1979 forslag for Lagtinget om anskaffelse af en færge, som skulle indsættes dels i den indenøske trafik til Suderø dels i den internationale trafik til supplerende eller afløsning af den nuværende færge "Smyril". Efter forslaget skulle den nye færge i sommerperioden sejle på en rute med anløb af Seydisfjörður, Torshavn, Scrabster (i Skotland) og Bergen og om vinteren på en rute med anløb af Torshavn, Aberdeen, Bergen og Hanstholm.

Ved behandlingen i Lagtinget blev forslaget imidlertid forkastet, og det er fortsatt uklart, hvorledes man fra færøsk side stiller sig til spørsmålet om bilfærgeforbindelse mellem Færøerne og det øvrige Norden.

På denne baggrund har NET meddelt Nordisk Råds trafikudvalg, at man under hensyn til Færøernes centrale placering i det ruteoplæg, som var foreslået i arbejdsgruppens rapport, ikke finder at kunne gå videre med sagen for nærværende.

8. Samarbeid om transportstatistikken

Nordisk utvalg for samferdselsstatistik (NUSA) er det nordiske samarbeidsorgan, som har til oppgave å søke å harmonisere nordisk samferdselsstatistikk. Det er etablert kontakt mellom NET og NUSA samt mellom NKTF og NUSA.

NUSA's planer om å oppdatere NORDTRANS-utredningen er foreløpig utsatt i påvente av NKTF's publikasjon med en oversikt over gods- og persontransportarbeidets utvikling fram til 1978 med prognoser for årene 1990 og 2000 (jfr. avsnitt nr. 13). NET har overfor NUSA fremført at NET ikke ønsker å uttale seg om prioritering av de enkelte områder når det gjelder å produsere eller hamonisere statistikk i forbindelse med oppdatering av NORDTRANS-utredningen. Når NKTF's publikasjon foreligger, kommer NET og NUSA til å drøfte nærmere behovet for oppdatering av NORDTRANS.

NUSA møter omkring to ganger i hver tre-årsperiode. Siste møte ble holdt i mai 1979. Følgende punkter ble bl a. behandlet

- nordisk program for samferdselsstatistikk
- sjøfartsstatistikk
- økonomiske data
- godstransportundersøkelse
- vegtrafikkulykkesstatistikk
- metodeproblemer
- Nordisk statistisk årbok

Noen av disse saker kommer opp igjen på NUSA's neste møter. Det handler i hovedsak om

- person- og godstransportundersøkelser (på veg, med jernbane, til sjøs og i luften)
- trafikkulykkesstatistikk
- metodeproblemer

Det kan virke som om harmoniseringsarbeidet med nordisk samferdselsstatistikk går forholdsvis langsomt, men i denne forbindelse må det understrekes at så vel tilgjengelig statistikk som visse definisjoner er forskjellige i de enkelte land. Harmonisering av disse tar tid og krever stor arbeidsinnsats. Nordisk Råd, trafikkutvalget, ble gjort oppmerksom på disse problemer på fellesmøtet med Nordisk Ministerråd, trafikkministrene, i desember 1978.

9. Öresundsfrågorna

De betänkanden om Öresundsförbindelserna, som i juni 1978 överlämnades till trafikministrarna i Danmark och Sverige (Betænkning 833 resp. SOU 1978:18), har remissbehandlats i de båda länderna. Den danska lufthamnsutredningens rapport om Köpenhamns lufthamn har också varit på remiss i Danmark.

Utredningsmaterialet övervägs för närvarande i Danmark och Sverige.

10. Handicap-projektet

Projektet, der er startet i 1977 af NET, har til opgave at gennem forsknings- og udviklingsarbejde søge frem til foranstaltninger, der kan lette handicappedes og ældres rejser med tog, busser og skibe.

For så vidt angår tog og busser blev projektarbejdet påbegyndt i 1978, og denne del af projektet forventes afsluttet med udgangen af 1979.

I forbindelse med projektet er der udført udviklingsarbejder dels ved Handicapforskningen ved Göteborgs universitet, dels ved private nordiske firmaer, og man er herved nået frem til en række alternative løsninger på det vanskelige problem med ind- og udløftning af kørestolsbrugere i busser og tog. Løsningerne er fortrinsvis baseret på manuelt betjente eller eldrevne lifte, der enten kan være terminalbundne eller placeret på bus eller jernbanevogn. Endvidere har man gennem forsøgspstillinger og studier fundet frem til den mest hensigtsmæssige udformning af handicaptolletter og kupeer for kørestolsbrugere i tog.

I projektarbejdet indgår udarbejdelse af forslag til foranstaltninger, der vil kunne lette benyttelsen af de kollektive transportmidler også for andre grupper af handicappede end de bevægelseshæmmede. Det drejer sig eksempelvis om forslag til orienteringspublikationer for handicappede om mulighederne for at benytte kollektive transportmidler, om besiktning med særlig hensyntagen til svagsynede, om højtalervejledning m.v.

Projektet vil tilstræbe at opstille specificerede krav til handicapfaciliteter og hjælpeforanstaltninger i kollektive transportmidler, som evt. kan danne grundlag for opstilling af fællesnordiske normer på området.

Fra begyndelsen af 1979 har projektets arbejdsområde været udvidet til at omfatte skibe. Arbejdet tager her især sigte på at finde frem til foranstaltninger, der kan lette handicappedes ombord- og ilandstigning samt færdsel på skibene. I arbejdets første fase er foretaget problemregistreringer ombord på 3 karakteristiske skibstyper (hurtigbåd, bilfærg og passagerskibe), og der er indledt forhandlinger med producenter i Sverige, Norge og Danmark om at deltage i udarbejdelsen af handicaptilpasset landgang. For denne del af projektet forventes der aflagt rapport i slutningen af 1980.

De samlede udgifter til Handicapprojektet, der finansieres over Ministerrådets projektbudget, vil beløbe sig til i alt Nkr 1.300.000 fordelt over årene 1978-1980.

11. Transportstødsfrågor

Nordiska ministerrådet har uppdragit åt NÄT att klarlägga behovet av en harmonisering av reglerna för transportstöden i Norge, Finland och Sverige. I anledning härav upprättade NÄT under hösten 1977 en arbetsgrupp för att utreda dessa frågor.

Arbetsgruppens närmare uppgifter har redovisats i C1/1978.

Arbetsgruppens arbete har bl.a. inriktats på att kartlägga och analysera skillnader mellan de olika stödsystemen och att sammanställa material som beskriver den gränsöverskridande trafikens omfattning och struktur liksom näringslivsstrukturen i de berörda områdena. I samband med frågan om ev. harmoniseringsåtgärders utformning har med särskilt beaktande av konkurrenspåverkan sådana åtgärders geografiska omfattning ingående penetrerats.

Övervägandena beräknas bli avrapporterade till NÄT under december månad 1979.

12. Cykeltrafik-projektet

NET har i maj 1978 godkendt igangsættelsen af et nordisk samarbejdsprojekt til undersøgelse af, hvorledes cykeltrafikkens vilkår kan forbedres, og hvilke konsekvenser en sådan forbedring vil have for det samlede trafiksystem. Projektet skal føre frem til udarbejdelse af rekommandationer for planlægning af cykeltrafiksystemer med særligt henblik på eksisterende byområder.

Baggrunden for projektet er, at der i foreliggende undersøgelser om cykeltrafik alene er behandlet sikkerhedsspørgsmål samt anvendelse af cykler og rutevalg, hvorimod der savnes undersøgelser af cykeltrafikens mulige omfang og om, hvilke virkemidler, der kan fremme cykeltrafikken. De bredere undersøgelser af rejsevaner og transportens fremtidige udvikling (f.eks. NORDKOLT) har fokuseret på relationerne mellem den kollektive trafik og biltrafikken, og kan kun i mindre omfang belyse den lette trafiks muligheder.

Projektet skal give en belysning af

- 1) hvilket omfang cykeltrafikken kan få, når der tages hensyn til de forskellige naturgivne forhold (klima, topografi etc.),
- 2) hvordan cykeltrafikken påvirkes af forskellige faktorer, herunder aldersfordeling, bilejerskab, andre trafiktilbud, turformål, vejrforhold, årstider etc.,
- 3) hvilke forbedringer der kræves for at opnå en øgning af cykeltrafikens omfang, og

4) hvilke muligheder der findes for at gennemføre sådanne forbedringer.

På grundlag af litteraturgennemgang og erfaringsindsamling (bl.a. via interviews og studiebesøg) vedrørende effekten af anlægs- og reguleringsmidler anvendt forskellige steder søges udarbejdet koordinerede planforsøg for udvalgte byområder med radikale forbedringer af cykeltrafikkens vilkår og om muligt realisering af disse forslag som forsøg med tilhørende effektstudier.

Det skal bemærkes, at NET ikke mener, at der kan opnås nogen større energibesparelse eller andre samfundsmæssige besparelser gennem en forøgelse af cykeltrafikken. Kollektivtrafikken vil altid skulle dimensioneres til at kunne klare myldretidstrafikken i dårligt vejr, og cykeltrafikken kan derfor ikke betragtes som et alternativ, men som et supplement til kollektivtrafikken.

Udgifterne ved projektet er anslået til Nkr 500.000, der søges afholdt over Ministerrådets budget med Nkr 100.000 i 1979, Nkr 300.000 i 1980 og Nkr 100.000 i 1981. Forsøgsvirksomhed i forbindelse med projektet forudsættes bekostet af vedkommende kommuner eller andre instanser.

13. Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF)

NKTF har til opgave at samordne den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande og stimulere udviklingen af et fælles forskningsmiljø på området. NKTF bistår endvidere NET i dennes virksomhed.

NKTF's virksomhed finansieres over Nordisk Ministerråds budget.

Komiteens virksomhedsår strækker sig over perioden fra den 1. oktober til den 30. september. I virksomhedsåret 1978/79 har komiteen arrangeret to konferencer

- Godsterminaler - samfundsplanlægning, 24.-26. oktober 1978
- Nordkoltprojektet, 28.-30. august 1979.

Godsterminalkonferencen havde samlet eksperter i terminalproblemer og bragt dem sammen med planlæggere med speciale i by- og regionalplanlægning. Den dannede derved forum for udveksling af de nyeste tanker indenfor dette ressourcemæssigt betydningsfulde hjørne af transportøkonomien.

På Nordkoltkonferencen præsenterede de forskere, der har deltaget i arbejdet med Nordkoltprojektet de endelige resultater for en større kreds omfattende politikere og embedsmænd tilknyttet central og kommunal forvaltning. Der blev lagt op til en drøftelse af Nordkoltprojektets anbefalinger med hensyn til den fremtidige trafikpolitik i de mellemstore byer.

Den forholdsvis lille konferenceaktivitet i 78/79 er midlertidig og skyldes forhold udenfor NKTF's kontrol.

I det kommende virksomhedsår vil komiteen tage følgende emner op:

- Attitudeundersøgelser, Göteborg 10.-11. oktober 1979

- Højere uddannelse inden for transportøkonomi, Helsingfors den 11.-13. december 1979
- Gang-, cykel- og knallertrafik, København den 16.-18. april 1980
- Lokal og regional flytrafik, Reykjavik den 27.-29. maj 1980
- Delphiundersøgelse vedrørende de fremtidige transportproblemer i Norden, Stockholm den 16.-18. september 1980.

Derefter har NKTF planlagt at behandle følgende emner:

- Finansiering af kollektiv transport
- Jernbanen i fremtiden (i samarbejde med de nationale jernbaneselskaber)
- Den gensidige påvirkning mellem fysisk planlægning og trafikplanlægning
- Koordinering af transportforskningen i Norden
- Personbilen i fremtiden
- Trafikdæmpning

Den ovennævnte delphiundersøgelse vedrørende transportproblemerne i Norden frem til år 2000 er i sin sidste fase og har omfattet 3 spørgerunder blandt et panel på ca. 150 personer, som er sammensat af politikere, embedsmænd, forskere og repræsentanter for transportbrugerne.

Under virksomhedsberetningens periode har komiteen finansieret oversættelsen af tre finske rapporter til svensk. Rapporterne omhandler undersøgelsen af transportsektorens energiforbrug.

Ved udgangen af 1979 vil NKTF publicere en oversigt over gods- og persontransportarbejdets udvikling frem til 1978 med prognoser for årene 1990 og 2000. Rapporten vil udgøre en opdatering af NKTF's publikation nr. 9 "Transportarbejdet i Norden", men vil udover denne publikations indhold analysere udviklingen i transportsektorens energiforbrug og udviklingen i trafikulykkernes antal og fordeling på de forskellige transportmidler.

14. Trafiksäkerhet

14.1 Vägtrafik

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) är ett kontakt-, samordnings- och planläggningsorgan inom trafiksäkerhetssektorn i de nordiska länderna. NTR bistås i sitt arbete av tre permanenta samarbetsorgan: Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT), Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) och Nordisk bilteknisk kommitté (NBK). Dessutom har NTR tillsatt ad hoc-grupper för belysning av specialproblem samt varit initiativtagare till nordiska forskningsprojekt på trafiksäkerhetens område.

Utarbetandet av likartade trafikregler i Norden har varit en central punkt i det trafiksäkerhetsmässiga samarbetet. Denna omfattande frå-

ga nämns även i Nordiska rådets hemställan till Nordiska ministerrådet under NR's 27:e session (hemställan nr. 2). Det är främst genom sitt samarbetsorgan NKV som NTR har befrämjat strävandena på detta område med utgångspunkt bl.a. i tidigare givna förslag till gemensamma trafikregler i Norden (NU 1966:2 och NU 1970:10). Utarbetandet av ny vägtrafiklagstiftning liksom dess genomförande har skett, med ovannämnt arbete som grund, i Danmark, Norge och Sverige. Även i Finland baserar sig den proposition till ny vägtrafiklag, som den finska regeringen har avlåtit i september, på de resultat, som erhållits genom det nordiska samarbetet. NTR kommer i övrigt att genom NKV aktivt gå in för att samordna de nordiska ställningstagandena i CEMT och ECE, för att förenhetliga i Norden ratificeringen av Wienkonventionen, samt för att på sikt sträva mot en förenkling av regelverket på vägtrafikens område.

Frågan om bruket av säkerhetsbälten i bil är fortlöpande en central fråga i trafiksäkerhetsarbetet. Ett obligatoriskt bältesbruk i framsäten på personbilar gäller i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Detta rekommenderades redan vid Nordiska Rådets 22. session i februari 1974 (rekommendation nr. 12/1974). I fråga om sanktioner vid överträdelse av bältets användningspåbud har utvecklingen gått mot en ytterligare nordisk enhetlighet. I samtliga nordiska länder företas uppföljningar av användningsfrekvenser samt av säkerhetseffekter. Även om de vidtagna samnordiska åtgärderna har haft en god effekt måste ansträngningarna att upprätthålla en hög användningsfrekvens fortsätta. NTR har bl.a. tillsatt en arbetsgrupp för kartläggning av erfarenheterna av bilbälten i baksäten, av luftkuddar, av automatiskt påkopplade bilbälten och av barnstolar i bilar.

I NTR's rapport nr. 8, "Motorcykel- och mopedhjälm", från år 1974 föreslogs bl.a. att bruket av skyddshjälm borde bli obligatoriskt i Norden. Bruket av skyddshjälm för motorcyklister är i dag obligatoriskt i samtliga nordiska länder och användningsfrekvensen har konstaterats vara hög. Detta förhållande torde ha medverkat till att motorcyklisternas säkerhetssituation har förbättrats under de senaste åren. I Danmark, Island, Norge och Sverige är det obligatoriskt även för mopedister att använda skyddshjälm. I en finsk proposition till vägtrafiklag ingår bl.a. bestämmelser om obligatorisk skyddshjälm för mopedister. Skyddshjälmarna i Danmark, Finland och Sverige skall fylla vissa fastställda krav som gäller såsom standard i respektive land.

Strävandena att hindra spridning av undermålig säkerhetsutrustning för barn uppmärksammas inom NTR av arbetsgruppen för skyddssystem i bilar, vilken kartlägger bl.a. erfarenheterna av barnstolar i bilar. I Danmark, Finland och Sverige har man skapat förutsättningar för att hindra spridningen av undermålig säkerhetsutrustning i bilar. Barnens trafiksäkerhetsläge i ett större sammanhang har kartlagts av NTR genom dess

underorgan NKT. Trafiksäkerhetsläget för barnen fick aktualitet även genom det internationella barnåret 1979. Utgående från Nordiska rådets rekommendation 11/1977 och från NKT's kartläggning på området sammankallade NTR ett 70-tal administratörer och forskare till en konferens om barns säkerhet i trafiken i juni 1979 i Norge. Det av NTR insamlade materialet och konferensens rekommendationer kommer att vidarebefordras till vederbörande ministerier. NTR har igångsatt forskningsprojekt kring barns trafiksäkerhet under åren 1979-1980.

Sedan 1974 har NTR genom en arbetsgrupp uppmärksammat problemen kring synbarhet i trafiken. Fram till år 1979 har tre betänkan- den givits ut i vilka man fäst uppmärksamheten på nödvändigheten att öka både motorcyklarnas och bilarnas synbarhet i trafiken även under ljus trafiktid, samt på bättre synbarhet för traktorer, motorredskap, mopeder och långa fordon. Såsom ett resultat av ovannämnt arbete har användandet av ljus, som förbättrar synbetingelserna i trafiken, ökat i en betydande grad bland både motorcyklister och bilister. Gjorda undersökningar både i Finland och Sverige har visat på betydande säkerhetsvinster i trafiken genom ökad varselljus användning. I den tillsatta arbetsgruppens kommande slutrapport kommer att redovisas kvarvarande utredningsuppgifter omfattande bl.a. frågan om åtgärder för att förbättra cyklars synbarhet genom reflexanordningar samt åtgärder för att öka synbarheten hos motorcyklisternas, mopedisternas och cyklisternas klädedräkt m.m.

Utöver vad som behandlats ovan om skyddshjälmarna och om varselljusgruppens arbete rörande motorcyklisters och mopedisters säkerhet har även andra frågor om dessa trafikantgrupper uppmärksammats av NTR sedan flera år tillbaka. År 1975 utkom NTR's rapport (nr. 13) "Motorcyklar och mopeder - trafiksäkerhet och konstruktion". Denna rapport väckte en viss diskussion, vilket medverkade till att NTR beslöt fortsätta arbetsgruppens arbete. Resultatet härav blev NTR's rapport nr. 19, "Uddannelse af motorcykelførere", vilken utkom 1977. Dessa rapporter kan sägas ha påverkat behandlingen av bl.a. frågor kring motorcyklisternas och mopedisternas körkort och utbildning i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

För att så realistiskt som möjligt kunna beskriva säkerhetsnivån i statistiska termer och för att minska olycksrisken i trafiken genom bättre faktaunderlag beslöt NTR år 1976 att genomföra projektet MIRO, dvs. "Metodik för insamling och redovisning av olycksdata". Projektet genomföres i två faser och första fasen har avslutats 1978. Resultaten från denna fas har redovisats i NTR's rapport 21, "MIRO Slutrapport för fas I. Målstudie". Förutom denna samlande slutrapport har fasens olika projekt redovisats i respektive forskningsinstitutioners rapportserier. MIRO-projektets andra fas, som bekostas genom anslag av Nordiska

ministerrådet, består av fyra delprojekt omfattande en kartläggning av exponerings- och riskdatainsamlingen i Norden, ett försök att utnyttja likheter och olikheter i de nordiska ländernas olycksstatistik, ett försök att kombinera olycksdata och riskdata samt en prövning av en kompletterande metod vid insamling av olycksdata. MIRO-projektet beräknas vara avslutat 1979.

Den aktiva roll som NTR i och med MIRO-projektet intagit inom trafiksäkerhetsforskningen i Norden med stöd av Nordiska ministerrådet har fortsatt genom igångsättande av två nya forskningsprojekt under 1979: "Metoder och behov av information för bedömning av trafiksäkerhetsåtgärders effekter" och "Kartläggning av FoU-underlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden". Under 1980 avser NTR att fortsätta den aktiva forskningsinsatsen genom ytterligare två nya projekt. Den ena undersökningen avser "Äldre fotgängares beteenden i farliga trafiksituationer" och det andra projektet undersöker "Eftereffekter av alkohol på bilförarens körförmåga i kritiska trafiksituationer". Vidare avses att fortsätta kartläggningen av barns trafiksäkerhet under 1980.

Frågan om nordisk giltighet för körkort (Nordiska rådets hemställan nr. 4 till Nordiska ministerrådet under NR's 27:e session) har följts av NTR och NKV. Huvudregeln är i dag, att ett nordiskt körkort gäller i andra nordiska länder till dess innehavaren har tagit fast bostad i besökslandet.

Samarbetssträvandena går ut på att körkortet skall vara giltigt i besökslandet även efter fast bosättning. Det är enligt NTR's mening önskvärt att varje land, så snart det är tekniskt och lagstiftningsmässigt möjligt, erkänner nordiska körkort i vidast möjliga utsträckning. Tillräckligt underlag för lagstiftningsåtgärderna finns i det utredningsmaterial som kunnat läggas fram.

En ad hoc-grupp för undersökning av skillnaderna i de nordiska länderna i fråga om utbildning och prövning av fordonsförare har tillsatts av NTR. Denna grupp har slutfört sitt arbete under 1979. Arbetet har omfattat en jämförande översikt av hur privat- och yrkesförare utbildas och prövas i Norden.

NTR har anmodat NKV att följa upp utvecklingen angående trafiksäkerhet främst mot bakgrunden av de nya danska föreskrifterna för trafiksäkerhet i den danska trafiklagen, den s.k. 40. Detta arbete fortgår. NKT arrangerade i mars 1979 en forskarkonferens med inbjudna forskare och planerare kring temat "Trafiksäkerhet i tätorter". Konferensen resulterade i en rapport innehållande bl.a. föredragen, katalog över saneringsprojekt samt förslag till fortsatt forskning på området.

Det stigande intresset för cykling i Norden har föranlett NTR att tillsätta en ad hoc-grupp för undersökning av cyklisters säkerhet i vägkörningar. Gruppens arbete fortsätter.

Behandlingen av NR's rekommendation 10/1977 om samnordisk insats mot trafikonykterhet har inom NTR fortsatt längs två linjer: NKV kartlägger respektive lands lagstiftning på detta område och en av NTR utsedd expert sammanställer en översiktsrapport rörande kunskapsläget på detta speciella område. Dessa projekt förväntas föreligga under 1979. Slutligen genomföres under 1980 det nya projektet om bakrusets inverkan på körförmågan.

14.2 Annan trafik än vägtrafik

I sin *uttalelse nr. 3/1979* anmodet Nordisk Råd om årlig redegjørelse for trafikksikkerhetssamarbeidet utenom vegtrafikken. Med henblikk på at samarbeidet på disse sektorer fungerer bra uten at det skjer mye nytt hvert år foreslår NET at slik redegjørelse gis i framtiden tredje hvert år. Neste redegjørelse vil derved gis i C1/1983.

14.2.1 Trafikksikkerheten ved jernbanene

Generaldirektørene for de nordiske jernbanene har ikke hatt spesielle saker om trafikksikkerhet på programmet under sine møter i den senere tid. I forbindelse med andre saker er imidlertid materiellets teknisk/økonomiske levealder og de tekniske muligheter for høyere kjørehastighet blitt drøftet.

I Nordiska Järnvägsmannasällskapetets organer har følgende trafikksikkerhetsmessige saker vært emner ved større nordiske fellesmøter:

Hjulskader og -slitasje i jernbanemateriell, deres årsak og forholdsregler.

Automatisk togstopp - den tekniske og den driftsmessige side.

Samarbeid mellom Statens Järnvägar og Norges Statsbaner om innføring av et felles system for automatisk togstopp ble innledet i 1969. Begge forvaltninger anså det fordelaktig å finne fram til et felles system, bl.a. på grunn av den grenseoverskridende trafikk.

Etter samarbeid og forhandlinger er det truffet beslutning ved Statens Järnvägar, Danske Statsbaner og Norges Statsbaner om innføring av samme system for automatisk togstopp med de tilpasninger som er nødvendig på grunn av driftsforholdene ved de forskjellige forvaltninger. Ved Statens Järnvägar i Finland er det anbefalt innført et tilsvarende system.

Statens Järnvägar har hatt systemet til praktisk utprøving i ca. 2 år, og det vil bli satt i ordinær drift i 1979. Ved Norges Statsbaner er systemet montert på en prøvestrekning, og første delstrekning forventes satt i ordinær drift i 1980. I Finland ventes en prøvestrekning bli ferdig i løpet av to år.

For øvrig deltar som kjent de nordiske land i et bredt internasjonalt samarbeid. De nordiske lands representanter vil derfor ofte samarbeide for viktige sikkerhetskrav og anbefalinger vedtas innenfor UIC. Dette

gjelder for trafikksikkerheten fagområdene Bane, Drift, Elektro og Maskin.

Også ellers er det på nordisk plan et meget godt samarbeid på alle disse fagområder, med utveksling av erfaringer og planlegging når det gjelder den videre tekniske utbygging, vedlikehold og opplæringsystemer. Som typisk samarbeidsprosjekt kan nevnes det automatiske togstoppsystem som nå er vedtatt utbygget i Sverige, Danmark og Norge, og som muligens også vil bli utbygget i Finland. Av andre større prosjekter fra tidligere kan nevnes fjernstyringen av toggangen – den såkalte CTC – og det pågår stadig samarbeid for videreutvikling av nye sikringssystemer og bruk av radiotelefon i sikkerhetstjenesten.

Lederne av Sikkerhetskontorene i de fire land har også et nært samarbeid. Det arrangeres årlige møter der de fire lederne kommer sammen for å drøfte felles erfaringer og problemer. Av emner som har vært gjenstand for behandling, kan nevnes planovergangssaker, betingelser for hastighetsøkninger, anvendelse av radiotelefon i vedlikeholdsarbeid, i skiftetjeneste, til/fra tog og i tog, avgangsprosedyrer for tog m.m. I møtet som skal være i Finland i år, vil man drøfte emner som

Instruksjon av lokomotivpersonalet for kjøring på strekning med automatisk togstopp/hastighetsovervåking.

Tillatt hastighet når signaler må passeres i "stopstilling",

Anvendelse av beskyttelsesvogner ved transport av farlig gods,

Anvendelse av hørselsvørn i sikkerhetstjeneste m.m.

Også når det gjelder etterforskning av uhell har man kunnet dra nytte av hverandres erfaringer, likeså når det gjelder lasteregler og fastgjøring av last. Det siste har – på grunn av trafikken karakter – vært særlig interessant når det gjelder trafikken mellom Sverige og Norge.

Generelt kan man si at det er en åpen og villig holdning når det gjelder å gi og å søke informasjon på alle områder som kan ha betydning for trafikksikkerheten ved jernbanene.

14.2.2 Flygsikkerheten

De skandinaviske luftfartsmyndigheternas tekniska samarbetsutskott, OPS-utskottet, har under 1979 behandlat ett antal principiella frågor av allmänt intresse. Av dessa skall särskilt nämnas följande.

- Flyg- och tjänstgöringstider för besättningsmedlemmar
- Samarbete mellan myndigheter och statliga haverikommissioner
- Övre åldersgräns vid 60 år för trafikflygare
- Nordisk bestämmelseutveckling
- Flygbefordran av rörelsehindrade personer
- Nordisk utredning angående personmedelvikter
- Revision av ICAO annex 1, Personnel Licensing

Vidare har OPS-utskottet behandlat de frågor som uppkom i samband med DC-10-haveriet i USA i maj 1979. I arbetet deltog också det OPS-

utskottet underställde skandinaviska tillsynskontoret (STK). Arbetet bedrevs i nära kontakt med övriga stater ingående i det europeiska luftfartssamarbetet - ECAC.

Nordiskt samarbete har vidare bedrivits på följande områden

- Metodseminarium om inspektionsverksamhetens utveckling. Arbetsgrupp
- Nordiskt flygsäkerhetsmöte
- Nord accident/incident data system. Arbetsgrupp
- Samarbetsmöte rörande radionavigeringshjälpmedel

Det årligen återkommande nordiska luftfartsinspektionsmötet genomfördes 1979 i Rønne, Danmark. Vid mötet ägnades en stor del av tiden åt koordination och samordning av de nordiska synpunkterna inför AIG/79- mötet (Accident/Incident Prevention-möte). Vidare behandlades verksamheten i de internationella (ICAO, ECAC) arbetsgrupperna, som har en samnordisk representant, seminarierna om nordisk inspektörsutveckling, samt vidareutvecklingen och standardiseringen av luftfartsbestämmelserna.

Under året har det nordiska inspektörsutvecklingsprogrammet genomförts enligt fastlagd plan. Utbildningen kommer att bedrivas även fortsättningsvis men i något annan form sedan alla nu anställda avslutat utbildningen.

Den nordiska arbetsgruppen för bestämmelseutveckling har inlett sitt arbete.

Nordiska flygsäkerhetsmöten avseende frågor rörande flygtrafiktjänst har genomförts i normal omfattning. Detsamma gäller möten för diskussionerna angående flygkontroll av navigeringshjälpmedel. Sådan kontroll sker nu "över gränserna" i den omfattning som bedöms lämplig från fall till fall. Som exempel kan nämnas att kontroller av hjälpmedel vid svenska flygplatser har utförts med dansk personal och utrustning.

Mellan de nordiska länderna (Island, Norge, Sverige, Finland och Danmark) har utvecklats adb-uppteckning och -behandling av information om flygolyckor och risksituationer. En samnordisk arbetsgrupp har förberett, utvecklat och förverkligat detta NORDAIDS-projekt (Nordic Accident/Incident Data System). Man beräknar att informationsbanken kan påbörja sin verksamhet under år 1980.

Statens haverikommission (SHK) i Sverige som påbörjade sin verksamhet den 1 juli 1978 har haft kontakt med motsvarande organ i andra nordiska länder.

Under hösten 1978 besökte SHK:s ledamöter den norska haverikommissionen. Kontakt har också etablerats med den danska haverikommissionen som tillkom den 1 januari 1979. Kontakterna har inneburit att värdefull information har kunnat utväxlas mellan kommissionerna. Kommissionerna har också biträtt varandra i enskilda haveriutredning-

ar. Kommissionerna tillställer regelmässigt varandra sina utredningsrapporter.

I slutet av maj 1979 anordnade SHK i Stockholm en kurs beträffande vanligt förekommande haveriorsaker vad avser en- och tvåmotoriga flygplan. Kursen bevistades av deltagare från de svenska, norska och danska haverikommissionerna samt luftfartsmyndigheterna i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Avsikten är att liknande kurser skall anordnas i framtiden.

ICAO håller på med planeringen av större förändringar angående flygcertifikat i Annex 1 som kommer att utges i en ny upplaga. De nordiska länderna har tillsammans behandlat dessa förändringar.

14.2.3 Sjösäkerhet

Ett fast samarbete råder mellan de nordiska länderna när det gäller såväl sjökortsväsendet som lots- och fyrväsendet. Representanterna för de berörda verken samlas till gemensamma möten åtminstone vartannat år eller oftare vid behov. Vid dessa sammanträden behandlas alla frågor som berör området. Därutöver håller generaldirektörerna för de berörda verken årliga möten.

När det gäller sjökortsproduktionen täcker denna östersjöområdet, Kattegatt, Skagerack och Nordsjön. Sjömätning görs för bl.a. s.k. tungtrafik-korridorer i öppen sjö och nymätningar sker i vissa farledsavsnitt i skärgårdarna. De mätningar som sker i Nordsjön har stort intresse för såväl Danmark och Norge som Sverige. Samarbete vad gäller sjökartesidan sker genom Nordens Hydrografiska Förbund samt genom North Sea Hydrographic Commission. Hydrografiska Förbundet samlas åtminstone vartannat år. Vid sammanträden utbytes informationer och erfarenheter samt träffas överenskommelser om likartade procedurer.

Ansvar för utsändande av radionavigationsvarningar och verksamheten som nationell koordinator och koordinator för östersjöländerna (Baltic Sea Sub-area Co-ordinator) åvilar sjöfartsverket i Sverige.

Utprickning av farleder enligt IALA system A - till vilket Danmark, Norge, Sverige och Finland anslutit sig - påbörjades 1978 väst Skagen och genomförs med början 1980 i de vatten som omger Sverige och Norge. Hela övergången beräknas vara genomförd under 1982. IALA-arbete sker i stor utsträckning på samnordisk basis.

Nordiska farvatten täcks av radionavigeringshjälpmedel av typ Decca Navigator. Konvertering av sändarstationer har skett så att hela det nordiska nätet är anpassat till modern mottagarmateriel i fartygen. Viss gemensam drift av deccastationer äger rum. En norsk och en finländsk sändare övervakas från Sverige.

Inom ramen för PIANC (Permanent International Association on Na-

vigation Congresses), nordiska sektionen, bevakas kontinuerligt utvecklingen inom farleds- och hamnbyggnadsområdet.

För att ta tillvara nordiska erfarenheter av lotsbåts- och bojtenderanvändning samt konstruktionskrav och typerfarenheter har nyligen ett samarbetsorgan med fartygsteknisk representation från resp. sjöfartsadministration bildats.

I Sverige tillhandahålls lotsservice från trettio lotsplatser. Vissa förhållanden, som rör s.k. långlotsning, har behandlats i en arbetsgrupp med deltagare från östersjöstaternas lotsmyndigheter. Den norska lotsmyndigheten har deltagit som observatör i gruppens arbete. De diskussioner som förts har lett till en gemensam nordisk ståndpunkt i långlotsningsfrågor i arbetsgruppen.

Som ett komplement till lotsningen studeras olika former av trafikinformation och trafikövervakning med hjälp av radiotelefoni (VHF) och radar. I anslutning till Östersjökonventionen, till vilken Danmark, Finland och Sverige har anslutit sig, utarbetas ett system för positionsregistrering för Östersjön avseende vissa fartyg med farlig last.

Inom sjöräddningen finns ett flertal samarbetsavtal mellan de nordiska länderna. Vidare bedrivs tidvis gemensamma nordiska sjöräddningsövningar. Under 1979 har ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt rörande räddnings- och nödradioutrustning bedrivits.

Det är en målsättning att sjöfart skall kunna bedrivas på ett säkert sätt längs kusterna året runt. Isbrytarflottorna har därför under senare år förstärkts avsevärt. Avtal har träffats om gemensamt utnyttjande av isbrytarresurserna.

Till grund för fartygens konstruktion, utrustning, bemanning m.m. ligger i stor utsträckning internationella konventioner och andra internationella överenskommelser. Utvecklingsarbetet på det internationella planet bedrivs främst inom ramen för IMCO:s verksamhet. I flera frågor eftersträvas ett samnordiskt ställningstagande. Detta har medfört att representanter för berörda nordiska myndigheter före sammanträdena med IMCO ofta gemensamt diskuterar de frågor som skall behandlas.

På initiativ från Danmark och Sverige har vid IMCO:s Assembly-möte i november 1979 ett förslag till rekommendation om användning av lots i Östersjön behandlats.

År 1971 träffades i Köpenhamn ett avtal mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om samarbete angående åtgärder mot oljeförorening till sjöss. I avtalet förutsätts ett kontinuerligt samarbete mellan oljebekämpningsmyndigheter i de fyra länderna. År 1974 träffades i Helsingfors ett avtal mellan alla östersjöländer om samarbete rörande skydd av Östersjöns sjömiljö. Avtalet beräknas träda i kraft i början av 1980 och förutsätter likaledes ett samarbete mellan länderna på kontinuerlig basis.

Under sommaren 1979 påbörjades ett gemensamt fältförsök med s.k. partikelmärkning av olja. I försöket deltar samtliga östersjöstater. Försöket som avslutas vid årets utgång syftar till att pröva en metod att säkert kunna identifiera fartyg som släppt ut oljeblandat barlast- eller tankrengöringsvatten.

Säkerhetsarbetet på sjöfartsområdet följs ständigt upp och utvecklas genom granskning av utredningsmaterial beträffande sjöolyckor och yrkesskador till sjöss. Härvid sker ofta utbyte mellan de nordiska länderna av sådant material.

I sammanhanget kan också nämnas att sjölagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige i huvudsak överensstämmer till sitt innehåll. Bl.a. innebär reglerna om sjöförklaring att sådan förklaring för fartyg från något av dessa länder kan hållas av behörig domstol i annat av de nämnda länderna.

Det nordiska samarbetet beträffande typprovning av fritidsbåtar har fortsatt. Sedan 1976 finns gemensamma regler för båtar upp till 12 meters längd och från 1978 regler för kanoter (s.k. turistkanadensare). Samarbetet omfattar även godkännande av vissa komponenter i fritidsbåtarna. Fram till den 1 januari år 1979 har ca. 380.000 båtar godkänts enligt de gemensamma nordiska typprovningsreglerna.

Arbetet med fritidsbåtsfrågorna drivs i gemensam nordisk regi genom arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar. Gruppen upprättades 1973 men har tidigare inte haft någon fastare anknytning till det nordiska samarbetets organisation. I januari 1979 beslutade emellertid ställföreträdarekommittén att gruppen skulle underordnas kommittén för en försöksperiod om två år. Efter försöksperiodens utgång kommer ställföreträdarekommittén att ta ställning till om arrangemanget skall göras permanent. Genom de vidtagna åtgärderna har det viktiga arbetet rörande säkerheten inom fritidsbåtssektorn vunnit ytterligare stadga.

Slutligen bör nämnas att det i flera andra frågor av mera detaljartad natur, där samnordiskt intresse kan finnas, ofta förekommer direktkontakter mellan de ansvariga myndigheterna i de nordiska länderna för att uppnå gemensamma lösningar.

Kapitel XX

Turism

1. Innledning

Ministerrådets program for nordisk samarbeid på turistområdet ble fastsatt av Nordisk Ministerråd (turistministrene) den 23. juni 1978. Turistutvalget ble opprettet under stedfortrederkomitéen i henhold til turistprogrammet. Arbeidsordning for turistutvalget ble fastsatt av stedfortrederkomitéen 25. januar 1979.

Turistutvalgets oppgave er å ta initiativ, styre og koordinere vedkommende regjeringsorganers samarbeid i turistspørsmål samt å være et forum for erfaringsutveksling om virksomhet som er av betydning for turismen.

Turistutvalgets virksomhet baseres på turistprogrammet. Utvalget utarbeider budsjettforslag for den prosjektvirksomhet på turistområdet som finansieres over Ministerrådets almene budsjett.

I 1979 bevilget Ministerrådet etter anbefaling fra turistutvalget Nkr. 692.000 til turistsektoren eksklusive turistprosjekter på Nordkalotten. Den indikative budsjetttramme for 1980 er på Nkr. 700.000.

Samarbeidet på turistområdet under Ministerrådet drives i nært samarbeid med Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK) som er et samarbeidsorgan for de nasjonale turistrådene og tilsvarende. Dette samarbeid skjer bl.a. gjennom felles møter mellom turistutvalget og NTTK samt derigjennom at én av NTTK's medlemmer også er medlem i turistutvalget. Regionalt samarbeid på turistområdet (i hovedsak Nordkalotten) behandles i kapitlet om regionalt samarbeid. Spørsmål vedrørende transporters tilgjengelighet og kapasitet etc. behandles i kapitlet om samarbeid vedrørende transport, kommunikasjon og trafiksikkerhet.

2. Virksomhet i 1979

I turistprogrammet fremheves særlig områdene:

- fremme av internordiske reiser
- felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen
- nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål
- regionalt samarbeid

2.1 Fremme av internordiske reiser

Tiltak for å fremme internordisk turisme skjer på forskjellige nivåer. Det kan handle om markedsundersøkelser for å kartlegge tilbud og etterspørsel av turisttjenester i andre nordiske land og motivasjonsskapende virksomhet på grunnlag av disse undersøkelser. Det kan også handle om informasjon om rimelige reise- og innkvarteringsmuligheter eller om faktainformasjon om forholdene i de andre nordiske land.

2.1.1 Tilbud og etterspørsel av turisttjenester i andre nordiske land

På Ministerrådets vegne har turistutvalget vedtatt å kartlegge tilgjengelig informasjon og på den måte få oversikt over hvilken ytterligere informasjon behøves resp. hvilke tiltak kan bli aktuelle i fremtiden på området. Budsjettrammen for dette prosjekt er Nkr. 10.000 i 1979.

2.1.2 Motivasjonsskapende virksomhet

Gjennom Norden NU-kampanjen forsøker NNTK i samråd bl.a. med Foreningen Norden å påvirke produsenter og distributører å satse mere på internordiske reiser. Ministerrådet støtter visse ikke-kommersielle tiltak i tilslutning til kampanjen.

Høsten 1979 ble det arrangert et seminar i Åbo for 50 journalister fra hele Norden som skriver om reiselivet. Hensikten var å informere journalistene og forhåpentligvis dermed almenheten i Norden om de tiltak som gjennomføres i forbindelse med Norden-NU prosjektet. Seminaret, som ble arrangert av NNTK var budsjettet til Nkr. 50.000. Seminaret var ifølge deltakerne vellykket.

2.1.3 Informasjon

Ministerrådet, likesom Nordisk Råd, har ved flere tilfeller uttalt interesse for å bidra til forbedret informasjon til almenheten om det store tilbud av rimelige reise- og innkvarteringsmuligheter. Prinsipielt bør næringen selv tilfredstille informasjonsbehovet, men i visse tilfeller er Ministerrådet beredt å støtte slik informasjon finansielt. Det var på denne bakgrunn samt at ungdomsherbergene representerer et godt tilbud til barnfamilier og bilende publikum som Ministerrådet ga støtte (Nkr. 15.000) til Nordiska Vandrarhemorganisationernas Förbund for å trykke en informasjonsbrosjyre; en faktabrosjyre over de 500 ungdomsherbergene i Norden. Jernbanenes Nord-Turist tilbud ble presentert i brosjyren.

Turistutvalget har vært i kontakt med Ministerrådets sekretariat for å få undersøkt muligheten for samarbeid med bibliotekene for å gjøre informasjonen om nabolandene (kultur, historie etc.) mere lett tilgjengelig.

2.2 Felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen

I de enkelte nordiske land pågår kontinuerlig virksomhet for å fremme turismen gjennom utrednings- og utviklingsarbeid. Det er turistutvalgets oppgave å holde seg orientert om denne virksomhet og stimulere til samarbeid hvor det er hensiktsmessig, særlig hvis slikt samarbeid bidrar til bedre utnyttelse av de knappe utrednings- og utviklingsressurser.

2.2.1 Felles booking-organisasjon

For turister er det ofte forbundet med vanskeligheter å skaffe seg tilstrekkelig informasjon om de forskjellige alternativer for feriereiser og rekreasjon. I de enkelte land har man viet dette problem en del opp-

merksomhet. I Sverige f.eks., hvor man er kommet lengst på området, har turistrådet i de siste årene arbeidet med å muliggjøre opprettelsen av regionale sentraler for produksjon, salg og booking av forskjellige turisttjenester.

På denne bakgrunn har NTTK, etter anbefaling fra turistutvalget, igangsatt en undersøkelse (Nkr. 99.000) for en felles nordisk bookingorganisasjon. Det søkes bl.a. unngått at nordiske bookingsentraler går inn for forskjellige data-løsninger idet en slik situasjon kan skape stor forvirring i næringen. Arbeidsgruppen formulerer en anbefaling for det videre arbeid så vel nasjonalt som på nordisk nivå.

2.2.2 Turismens effekt på økonomi og sysselsetting

I 1978 ble det gjennomført et seminar omkring en nordisk modell for konsekvensanalyse om turismenes mere langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser. Oppfølging av seminaret skjer i første omgang nasjonalt ved at man prøver modellen på konkrete oppgaver.

I modellens økonomiske avsnitt vises en måte å beskrive turismens innvirkning på økonomi og sysselsetting. For å videreutvikle denne del har NTTK, etter anbefaling fra turistutvalget igangsatt et nytt prosjekt (Nkr. 191.000) for å utarbeide en modell, som på en enkel måte beregner og beskriver turismens betydning for økonomien så vel lokalt som nasjonalt samt turismens direkte og indirekte innvirkning på sysselsettingen.

2.2.3 Feriespredning og kapasitetsutnyttelse

I 1977 ble prosjektet feriespredning og kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg påbegynt. Høsten 1978 forelå en rapport om feriespredningen. I rapporten kartlegges de enkelte nordiske lands ferielovgivning og ferievaner, og arbeidsgruppen legger fram visse forslag for å øke feriespredningen. Sommeren 1979 forelå rapporten om kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden. I rapporten søkes ledig kapasitet, særlig innkvarteringskapasitet, kartlagt. Arbeidsgruppen fremmer forslag til tiltak for å forbedre kapasitetsutnyttelsen. Turistutvalget har anbefalt at kapasitetsrapporten trykkes i NU-serien inklusive sammenfatningen fra feriespredningsrapporten. Rapporten foreligger trykt (NU A 1979:13). Turistutvalget kommer til å ta opp spørsmålet om eventuell oppfølging med NTTK.

2.2.4 Topplederutdannelse i hotell- og restaurantfaget

I anledning av Nordiske Råds *rekommendasjon nr. 13/1974* ble det i 1976 igangsatt et prosjekt for å utrede behovet for lederutdannelse i næringen samt å oppstille forslag til fellesnordisk lederutdannelse. Prosjektet ble avsluttet i 1978 med delrapport 2 (NU B 1978:12) hvori det bl.a. foreslås at topplederutdannelsen gjennomføres felles-nordisk. Delrapporten ble sendt til høring til aktuelle nordiske instanser. Inn-

komne remissuttalelser var stort sett positive til forslaget respektive at de hadde en avventende holdning. Til tross for den positive innstilling var det klart at det bl.a. av finansielle grunner ville være vanskelig å få forslaget gjennomført i uendret form. På dette grunnlag søkte turistutvalget alternative gjennomføringsmuligheter. På utvalgets anbefaling bevilget Ministerrådet i 1979 Nkr. 200.000 for å forberede gjennomføring av topplederutdannelsen på selvfinansierende prosjektbasis. Institutet för företagsledning (IFL) har påtatt seg å gjennomføre kursene i samråd med tilsvarende organisasjoner i de andre nordiske land. Første kurs ventes å begynne i januar 1980.

2.2.5 Annen virksomhet i 1979

Turistutvalget har vært i uformelle kontakter med de nordiske sentralbanker med sikte på å få fram bedre beregningsmåte av turistvalutabalansen ettersom det antas at det inngår relativt store feil i den beregningsmåte som benyttes for nærværende. Turistutvalget har i mellomtiden måttet konstatere at det foreløpig ikke er grunnlag for en felles nordisk utredning vedrørende forbedring av turistvalutabalansen.

Turistsektoren har finansielle berøringspunkter med en del andre områder som f.eks. trafikk, miljø, jord- og skogbruk, sysselsetting samt regionalpolitikken. Beslutninger i andre sektorer kan ha stor innflytelse på turistsektorens rammebetingelser. Det kan handle om butikkers stengtider eller skjenkeretten. Turistutvalgets medlemmer undersøker for tiden hvorvidt det kan bli aktuelt med nordisk kartlegging av disse saksforhold.

Turistutvalget har vært i kontakt med de nordiske bilorganisasjonene med sikte på å få klarlagt hvordan og i hvilket omfang Ministerrådet kan bidra til økt motivering av internordisk bilturisme.

2.3 Nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål

Når det er hensiktsmessig samråder og samarbeider turistutvalgets medlemmer i forbindelse med internasjonale møter om turisme. Dette gjelder især møter i OECD's turistkomité hvor man har forsøkt å komme fram til et felles standpunkt respektive utarbeide felles innlegg i saker av nordisk interesse. Turistutvalget legger stor vekt på det samarbeid som finner sted i OECD's turistkomité. Dette gjelder især den turiststatistikk som samles i komiteén og som er av betydelig nytte for turistmyndighetene.

2.4 Regionalt samarbeid

Vesentlig del av nordisk regionalt samarbeid på turistområdet skjer på Nordkalotten under Nordkalottkomiteén. Turistutvalget holdes orientert om denne virksomhet.

3. Virksomheten i 1980 og årene fremover

Forutsatt Ministerrådets bevilgninger er prosjektvirksomheten på turistområdet i 1980 allerede fastsatt innenfor en indikativ budsjettamme på Nkr. 700.000. Det handler om

- a) fortsettelse av påbegynte prosjekter
- b) oppfølging av tidligere prosjekter, og
- c) nye prosjekter.

De prosjekter som fortsetter fra 1979 er felles bookingorganisasjon og turismens effekter på økonomi og sysselsetting. Topplederutdannelsen innen hotell- og restaurantnæringen ventes bli selvfinansierende. Turistutvalget kommer senere til å ta stilling til hvorvidt slik gjennomføring av utdannelsen fortsatt er hensiktsmessig.

Når det gjelder oppfølging av tidligere prosjekter, har turistutvalget anbefalt et prosjekt som tar sikte på å løse visse problemer som er oppstått i forbindelse med praktisk bruk av den nordiske modell for konsekvensanalyser av turismens sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser. Det gjelder en undersøkelse av toleransenivået for reiseliv med sikte på å avdekke kapasitetsgrenser samt å kartlegge hvordan disse vurderes av ulike grupper. Prosjektet omfatter naturmiljøets kapasitet, sosial kapasitet og strukturell kapasitet. I 1982 ventes et oppfølgende seminar arrangert omkring den nordiske modell for konsekvensanalyser.

Liksom tidligere ser utvalget gjerne at det i 1980 arrangeres et seminar på turistområdet. Denne gang anbefales at NNTK i samråd med de nasjonale turistsjeforganisasjoner arrangerer et seminar for turistsjefer i Norden. Disse vil få anledning til bl.a. å drøfte nordiske prosjekter på turistområdet.

I turistprogrammet fremfører Ministerrådet betydningen av at tiltak for å fremme turismen gjennomføres med hensyn til natur- og miljøvern. Etter anbefaling fra embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål er det blitt utarbeidet utkast til brosjyre som inneholder en kortfattet informasjon om kystlandskapet i Norden og en motivering til leserne om å vise ansvar ved ferdsel i den sårbare naturen. Brosjyren tar i første hand sikte på å informere utenlandske turister om sine plikter ved ferdsel i naturen. Turistutvalget anbefaler at brosjyren trykkes i begynnelsen av 1980. NNTK har uttalt at de er beredt til å delta i distribusjonen av den ferdige brosjyre.

Turistutvalget har dessuten til hensikt å ta kontakt med Nordisk utvalg for samferdselstatistikk (NUSA) for å drøfte mulige forbedringer av reiselivsstatistikken. Drøftelsene vil bl.a. skje på grunnlag av det statistiske materiale som offentliggjøres i Nordisk statistisk årbok og OECD's årlige turistrapport.

Når det gjelder 1981 har turistutvalget planer om å revidere håndboken "Reiseliv i Norden". Dette arbeid som vil strekke seg inn i 1982, vil

med fordel kunne påbegynnes ved et nytt seminar for reiselivslærere/utdannelsesledere i 1981.

En turistkonferanse planlegges gjennomført i 1981/82. Revidering av rapporten kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg planlegges i 1981.

Sluttrapporten fra forprosjektet vedrørende markedsundersøkelser/analyser ventes å inneholde visse forslag til felles prosjekter. Turistutvalget kommer i løpet av 1980 å drøfte med NTTK hvilke markedsundersøkelser/analyser bør prioriteres for gjennomføring i 1981.

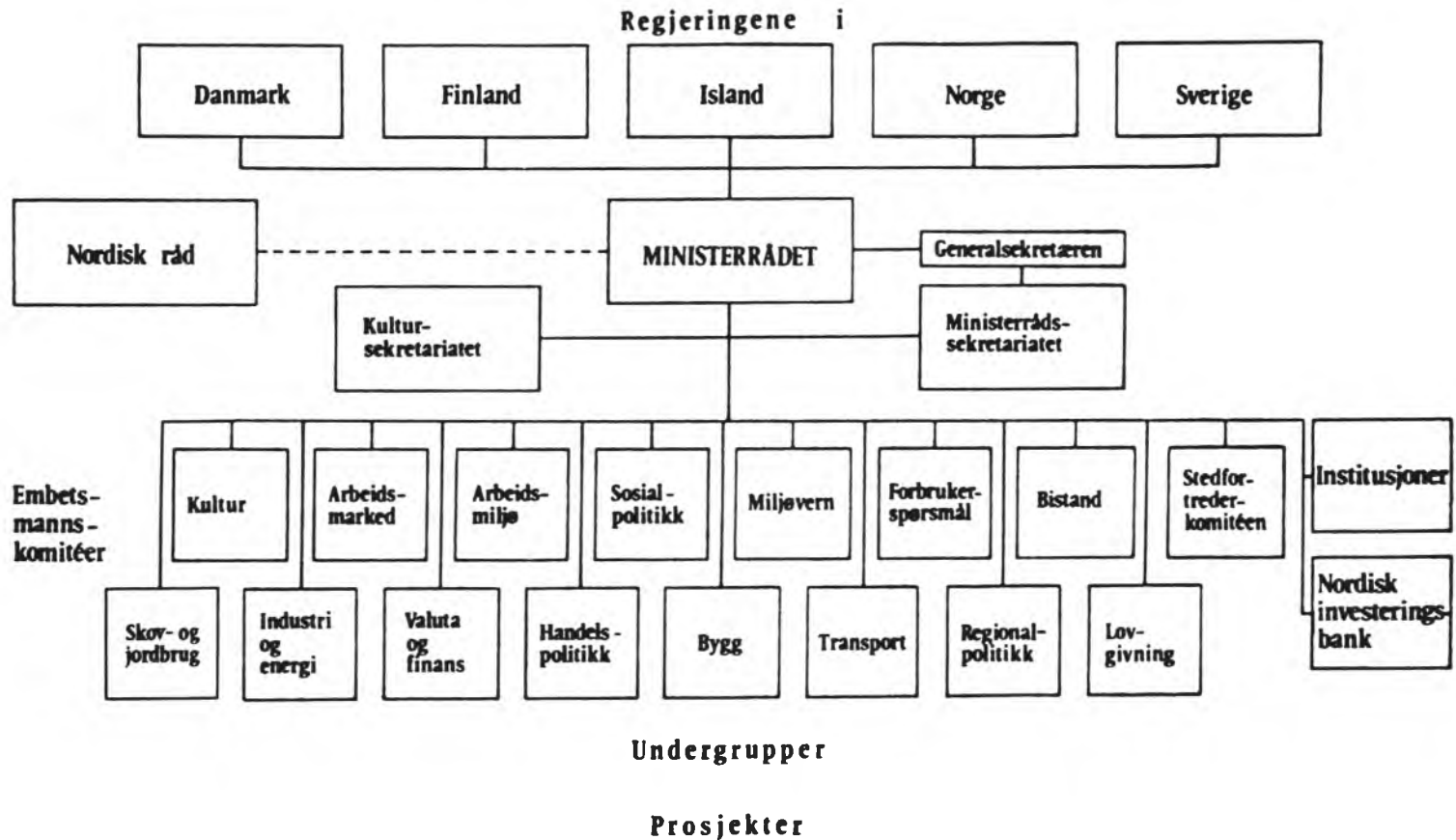
Spørsmålet om intensivering av NORDEN-NU kampanjen er tatt opp på flere hold, senest på journalistseminaret i Åbo. Turistutvalget kommer til å drøfte med NTTK mulighetene til å gjennomføre på nordisk plan noe som likner på kampanjen "Sverige till halva priset"! Det som turistutvalget foreløpig har drøftet, kan beskrives som et forslag om Nordisk turistår i 1981.

Spørsmålet om mere liberale nordiske charterregler for å bidra til økt nordisk turisme har ofte vært diskutert bl.a. i Nordisk Råd. Prisutviklingen de siste årene har gjort det økonomisk mulig for flere og flere å benytte seg av flyet som transportmiddel. Turistutvalget undersøker for tiden mulighetene for å utrede charterproblemene ut fra turismens synspunkter. Spørsmålet vil bli tatt opp med Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål (NET) og NTTK.

For øvrig har turistutvalget i samråd med NTTK utarbeidet en prosjektkatalog for årene fremover. Katalogen består delvis av foreløpige idéer. Noen av dem vil bli konkretisert i tiden fremover hvis de etter nærmere behandling, viser seg å være av felles nordisk interesse.

Budsjettet i 1979 var omkring nkr. 700.000. Den indikative budsjett-ramme for 1980 er nkr. 700.000.

NORDISK MINISTERRÅD

BILAGA 1

Nordisk Ministerråds allmenne budsjett

	Regnskap 1978 1 000 kr	Budsjett 1979 1 000 kr	Budsjett 1980 1 000 kr
Nordisk Ministerråds sekretariat	10 149	10 577	12 252
Lønnsreserve ¹		850	2 210
Tjenestemannsutveksling		250	600
Sum administrasjon	10 149	11 677	—
Nordisk statistisk sekretariat		973	1 185
Nordisk samarbeidsorgan for drogforskning	538		
Nordisk legemiddelnemnd	645	828	1 015
Nordiska hälsovårdshögskolan	3 842	5 665	6 070
Nordisk institutt for odontologisk material- prøving	3 800	4 950	5 244
Nordisk nemnd for alkohol- og narkotika- forskning		800	
Nordisk Industrifond		17 581	20 470
Nordtest		1 902	2 177
Nordisk komité for byggebestemmelser (NKB)		1 275	420
Nordisk genbank for jordbruks- og hagebruks- vekster		1 998	2 133
Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning	940	1 203	1 276
Nordisk skogsarbeidsstudiers råd	1 911	2 144	2 331
Reserve for institusjoner ²		759	2 700
Sum institusjoner	11 676	40 078	—
Ministerrådets disposisjonsbevilgning			33 000
Prosjekter	26 714	28 027	
Sum utgifter	48 539	79 782	93 383
De nordisk lands bidrag	46 684	71 600	84 100
Bevilget av ubrukke budsjettmidler foregående år	1 900		
Andre inntekter	2 471	8 182	9 283
Sum inntekter	51 055	79 782	93 383

¹ For 1979 er dette kapittel lønnsreserve for sekretariatet, mens det for 1980 også skal dekke institusjonene.

² For 1979 er dette kapittel lønnsreserve for institusjonene, mens det for 1980 skal dekke utgifter ved visse institusjoner under etablering (utgått fra prosjekt-budsjettet).

Fordelt av ministerrådets disposisjonsbevilgning på de enkelte områder

	Regnskap 1978 1 000 kr	Budsjett 1979 1 000 kr	Budsjett 1980 ¹ 1 000 kr
40 Almennelige utredninger	544	727,8	
150 Sosialpolitikk	2 271	2 191,0	1 800
160 Arbeidsmarked	1 895	2 707,0	2 600
170 Arbeidsmiljø	1 802	2 319,5	2 600
180 Miljøvern	1 918	2 423,0	2 200
190 Likestillingsspørsmål	217	521,0	600
210 Handelspolitikk	550	648,0	650
220 Industri- og energi	3 460	756,0	
221 Kjernesikkerhet	1 905	4 033,0	4 400
222 Ressurspolitikk	4	545,0	
225 NORDTEST	235		
230 Byggsektoren	1 693	1 301,0	2 000
240 Regionalpolitikk, generelt	2 176	2 413,0	2 000
241 Regionalpolitikk, Nordkalotten	814	756,0	800
242 NordREFO		745,0	
271 Nordisk genbank	73		
310 Konsumentspørsmål	2 249	2 402,0	2 400
320 Samferdsel	1 223	2 142,0	2 400
321 Nordkolt	562	135,0	
325 Trafikksikkerhet	420	539,0	700
330 Turistspørsmål	609	692,7	700
331 Turisme på Nordkalotten	194		
360 Bistand		30,0	
400 Kultursekretariatet ²	1 900		
Sum	26 714	28 027,0	25 850

¹ Indikative planleggingsrammer for embetsmannskomiteéenes utarbeidelse av prosjektforslag for fordeling av midler fra Ministerrådets disposisjonsbevilgning, fastsatt i 1979-priser.

² Utredning om overføring av nordisk radio- og televisjonsprogrammer over satelitt.

Riksrevisjonen har i beretning av 31. august 1979 meddelt at regnskapet for 1978 er revidert og godkjent.

BILAGA 2

Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1978—1979

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
40	ALLMÄNNA UTREDNINGAR	
21—0	Projekt generellt	
	7. Multinationella företag	232,3
	9. Föreningarna Norden	100,0
	10. Kost. utgåtte projekter	6,4
21—5	Förprojekt och avslutningskostnader	109,9
21—6	Forskningsamarbete	300,0
71—0	Tilskudd	
	8. Nordisk administrativt tidsskrift	96,0
	9. Vi i Norden	103,0
		100,0
		544,6
		727,8
150	SOCIALPOLITIK	
21—1	Sociallagstiftning	
	1. Tryckning av rapporten Förtids och invalidpension i Norden	10,4
	2. Tryckning av Nordiska Socialkonventionsutskottets slutrapport	15,0
21—2	Socialtjänst	
	1. Nordiska samarbetskommittén för förskole- och fritidsverksamhet	58,2
	2. Nordiska nämnden för handikappfrågor	303,6
	3. Nordiska nämnden för alkoholforskning	308,3
	4. Nordiska evalueringskommittén för rusmedelforskning	77,7
	6. Funktionshämjade	31,0
	7. Rådgivande arbetsgrupp för FoU-verksamhet inom social- och hälsovårdsområdet	2,6
	8. Nordiskt nytt om barns uppväxtmiljö	100,0
	9. Analyse og vurdering av internasjonale rapporter og deres relevans for barnehager og barns oppvekstforhold i de nordiske land	40,0
		110,0
21—3	Utbildning och arbetsmarknad	
	1. Kartläggning av efter- og vidareutbildning m. m. inom hälso- och socialsektorn i Norden	92,0
	2. Arbetsgruppen rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal	10,0
	3. Nordplan	58,0
21—4	Hälsovård	
	1. Egilsstadirprojektet	278,0
	2. Primärvård i glesbygd	140,0
	3. Nordisk medicinalstatistisk kommitté	60,0
21—5	Sjukvård	
	1. Scandiatriplant	124,2
	2. Nordiskt samprojekt för klinisk kemi	385,2
	3. Konferens om hälso- och sjukvårdsplanering	597,0
		26,8

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
4. Nordiskt seminarium om "Primärvårdens inverkan på och samverkan med det medicinska utbildningssystemet"	18,0	
6. Översyn av ICD för nordiskt bruk	25,0	
7. Förstudie om handikapp 1979		109,0
8. Nordiskt seminarium för personal inom narkomanvården		64,0
	1.741,1	2 191,0
160 ARBETSMARKNAD		
21—0 Utbildning		
5. Nordisk-engelsk glossar om arbetsmarknadsterminologi	127,3	
6. Ämnesseminar 1977	21,7	
9. Symposium om skyddat arbete		60,0
10. Gästlärare vid Nordkalottens AMU-center	— 26,9	
11. Nordisk ämnesseminar 1978	66,6	
12. Utdannelse av medarbeidere ved veilederfunksjoner	137,2	
13. Nordisk emnesseminar 1979		128,0
14. Planlegging av NAUT's årlige emnesseminar 1980		22,0
21—1 Arbetsmarknadsservice		
2. Atgärder mot ungdomsarbetslöshet	176,8	
3. Kartläggning av förhållandena m. m. rörande uthyrnings- och entreprenadföretags verksamhet i Norden	29,3	
4. Harmonisering av innehållet i arbetsmarknadsutbildningen	89,4	
5. Utredning om den personliga vägledningens metodik	107,0	
7. Förenhetligande av arbetsförmedlingsmetoderna	22,2	
8. Ikke yrkesaktive kvinners inntrede eller gjeninntrede på arbeidsmarkedet	152,0	
9. Praktikantutveksling	20,3	
10. Gjensidig utnyttelse av hverandres atfföringsinstitusjoner	22,9	84,0
11. Individinrettede sysselsettingstiltak		128,0
12. Vågar till arbete för ungdom med		263,0
13. "Ungdomsgarantin" — innebörd och sociala arbeidshinder problemställningar		160,0
21—2 Statistik och forskning		
2. Dokumentering av arbeidsmarknadsforskning	229,0	55,0
5. Utveckling av statistikk vedr. ervervsmessig revalidering i Norden	37,6	
6. Utvikling av arbeidsledighetsforskningsstatistikken	108,4	
7. Utvikling av arbeidsformidlingsstatistikken	7,6	
8. Analyse og prognoser angående etter-spørsele etter og tilbud av arbeidskraft i de nordiske land		238,0
9. Kontaktseminar om nordisk arbeidsmarkedsforskning		165,0
12. Sammenlignende studie av arbeidskraftskostnader i de nordiske land		165,0
13. Nordisk migrasjonforskerseminar		108,0

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
21—3 Arbetskraft og kapital i Norden		
2. Utredning rörande arbeidskraftens og kapitallets rörlighet i Norden	— 12,3	
3. Arbeidsmarkedspolitisk konferanse 1978	124,6	
4. Sysselsettingsskapende tiltak i Norden		108,0
5. Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet (Delprojezt I—III)		730,0
6. Forberedelse til eksaminasjon om felles arbeidsmarked		25,0
21—4 Information		
2. Informationsverksamheten på yrkesvågleidningens område	2,2	
3. Nordisk informasjonstjeneste på arbeidsmarkedsområdet	50,9	268,0
	1 493,8	2 707,0
170 ARBETSMILJÖ		
21—1 Arbeidsmedisin/yrkeshygiene		
1. Nordisk gruppe for dokumentasjon av yrkeshygieniske grenseverdier	366,8	402,0
2. Samvirke mellom de yrkeshygieniske enheter, del I og II	79,3	164,0
3. Helsefare ved trestöv	21,0	31,0
4. Yrkeshygienisk spesialistutdannelse	64,8	
9. Nordisk videreutdannelse av spesialister innen yrkeshygiene og bedriftshelse-tjeneste	240,7	378,0
11. Early warning system for detection of mutagenic/carcinogenic risk in the working environment	37,6	54,0
12. Symposium om forbedring av statistikken over yrkessykdommer og -sykdomssymptomer		22,0
13. Nordiskt samarbeide om utforskningen av arbeidsförhållandenas betydelse för oppträddandet av fosterskador		26,0
21—2 Yrkeskader/sikkerhet		
1. Nordisk arbeidstilsynskonferanse	22,0	
2. Nordisk granskning av tryckkärlsstål	43,6	72,0
3. Utvikling av modeller for langtidsplanlegging av arbeidsmiljönnsatser i bedriftene	105,0	124,0
4. Trykkavlastning av støveksplasjoner i meget store volumer	30,0	
5. Ordliste for arbeiderverntermer		80,5
21—3 Psykososial arbeidsmedisin		
21—3 Psykososial arbeidsmedisin		
1. Psykososialt arbeidsmiljöv, helse og	128,3	380,0
2. Psykososiale arbeidsmiljövproblemer i prosessindustrien	— 35,7	42,0
3. Samnordisk symposie- og kontaktvirksomhet innen området psykososial arbeidsmedisin	6,1	59,0
21—5 Lovgivning/forskrifter		
1. Samnordisk dokumentasjonssentral vedr. arbeidervernforskrifter (SDA)	344,8	408,0
71—1 Tilskudd		
6. Scandinavian Journal of Work, Environment and Health (bidrag)	73,0	77,0
	1 527,3	2 319,5

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
180 MILJÖVÅRD		
21—0 Projekt generellt		
12. Nordisk beräkningsmodell för väg- trafikbuller	65,1	
17. Symposium om Skagerrak och Kattegat	— 2,4	
19. Karakterisering av miljödata	89,7	
26. Mätning av buller från vägtrafik	20,4	
27. Sekretariatsresurser m. m. till sam- ordningsgruppen för miljövärd- forskning	32,0	
30. Symposium om genbanker	70,4	
31. Undersökningsresurser för produkt- kontroll	5,0	
36. Seminarium om beräkningsmetoder för flygbuller	40,6	
37. Seminarium om buller från spår- bunden trafik	44,1	
40. Ekspertihjelp til ad hoc-arbeidsgruppe for nordisk samarbeid om gjenvinnings- spørsmål	2,4	
41. Hold skjærgården ren, nordisk kampanje	45,0	
42. Tilskudd til "Den 5. nordiske kon- feranse om miljøgifter — 1978"	9,8	
21—1 Vannforurensning		
1. Forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat	77,0	108,0
2. Nordiskt samarbeide om utarbetende av riktlinjer for kommunala avlopp och spridd bebyggelse		70,0
3. Nordiskt samarbeide om utarbetende av riktlinjer for utjæmningsanordninger i avloppsnæt		30,0
21—2 Luftforurensninger		
1. Overvåkningssystem for luftforuren- ninger	479,3	446,0
2. Luftföroreningar i tätortsmiljön	20,6	
21—3 Trafikkstøy		
1. Ekspertihjelp til arbeidsgruppen for trafikkstøy (NTB)	20,8	22,0
2. Utvärdering av bullerreduserende åtgärder	38,8	242,0
3. Varighet av flystøy		40,0
4. Samband mellom dag-, kveld- og nattforstyrrelser av trafikkstøy		21,0
21—4 Industristøy		
1. Støy fra industriell virksomhet	77,3	100,0
21—5 Avfall og gjenvinning		
1. Informasjon om behandlingsanlegg for problemavfall	18,0	21,0
2. Nordisk program for gjenvinning av avfall		31,0
3. Gjenvinning av smøreoljer		108,0
4. Gjenvinning av kvikksølv		119,0
21—6 Produktkontroll		
1. Normer for produkttilvirkning	54,0	
2. Produktrelaterad information hos myndigheterna	26,8	
3. Produktundersökningar — flamskyddsmedel	46,0	
4. Erstatningsmidler for PCB		81,0

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
21—7 Naturvern og friluftsliv		
1. Representative naturtyper i Norden	227,9	219,0
2. Friluftsliv i Norden		28,0
3. Landskapsanalyser. Publicering av rapporter		22,0
4. Publicering av rapporten "Hotade djur och växter i Norden"		51,0
21—8 Naturressurser		
1. Forstudie om ressursregnskap og material- og energianalyser i miljø-sammenheng		81,0
21—9 Økologisk planlegging		
1. Oversikt over økologiske faktorer og undersøkelsesmetoder til bruk for offentlig planlegging		97,0
2. Økologiske planleggingsdata. Afholdelse av symposium		108,0
5. Økologisk kunnskap i samhølls-planeringen	49,6	
21—10 Miljøvernforskning		
1. Polysykliske aromatiske hydrokarboner	104,4	184,0
21—11 Miljødata		
1. Miljøovervåkning i Norden		194,0
	1 662,6	2 423,0
190 LIKESTILLING		
21—0 Prosjekter generelt		
4. Massmedia og likestilling	50,0	
5. Barselsorlov — Foreldres og børns behov i perioden omkring graviditet, fødsel og barnets første leveår, spesielt med henblikk på barselsorlov	137,0	
6. "Far"	20,0	108,0
7. Familie- og likestillingspolitikk ved føde- og barselsavdelinger		162,0
8. Samhøllsplanering och boendeformer		132,0
9. Ekteskap og forsørgelse		69,0
10. Møte om nordisk likestillingssamarbeide		50,0
	207,0	521,0
210 HANDELSPOLITIK		
21—1 Forenkling av prosedyrer		
1. DEDIST (Data element distribution)		540,0
2. Koordinering, international tilknytning, sekretariat og informasjon		54,0
5. Juridiske problemer		54,0
	364,6	648,0
220 INDUSTRI OCH ENERGI		
21—0 Prosjekt generelt		
4. Fellesnordisk forskningsprosjekt vedr. små og mellomstore virksomheter	288,6	756,0
5. Industrifonden	3 024,0	
	3 312,6	756,0

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
221 KÄRNSÄKERHET		
21—0 Projekt generellt		
1. Administrasjon	20,0	
2. Kvalitetssikring	125,5	447,0
3. Affaldsspørgsmål	508,6	1 526,0
4. Kontrolrumsudformning	464,8	1 199,0
5. Radioøkologi	287,7	610,0
6. Myndighedsoppgaver		251,0
	1 406,6	4 033,0
222 RESURSPOLITIK		
21—0 Projekt generellt		
1. Resursutredningen	4,1	
2. Utredning vedrørende prosjekt- eksport		545,0
	4,1	545,0
225 NORDTEST		
21—0 Projekt Bygg		
1. Beständighet i samband med energi- hushållning	79,0	
2. Energihushållningsprovmetoder	56,0	
21—1 Miljøvård		
1. Identifikasjon av oljespill i havet	100,0	
	235,0	
230 BYGGSEKTORN		
21—2 Regelverk		
1. Regelverk og kontrollsystem	5,7	
21—3 Beständighet		
1. Beständighet, underhåll og ombyggnad	4,0	
2. Produktionsteknik og organisasjons- forholdanden i ombygget		66,0
21—4 Bærande konstruksjoner		
1. Last — sikkerhet	149,1	
3. Felles nordiske regler for betong- konstruksjoner	136,4	146,0
4. Betongkonstruksjoner allment	28,4	
5. Byggbestämmelser for stål- og aluminiumkonstruksjoner (NKB)	115,6	
6. Insta/NKB-Standard for limtrå	15,0	
7. Nordisk engagement i ISO/TC 167	15,0	
21—5 Byggnadsteknisk brandskydd		
1. Byggbestämmelser brandskydd (NKB)	176,3	
3. Brandklasser	65,4	
21—6 Sikkerhetsfråger		
2. Arbeidsmiljø, bygg- og anleggsplasser	45,0	97,0
21—7 Energihushållning		
1. Energihushållningsbestämmelser	9,3	
2. Energihushållning, beråkningsmetoder	23,2	
3. FoU-samordning	102,8	92,0
4. Uteklimatedata	62,6	
6. Varme - og ventilasjonsapparater — egenskaper og skøtsel	78,9	
8. Energibesparing i befintlig bebyggelse	93,3	157,0
10. Varmeisolering		108,0
21—8 Inneklimat		
1. Inneklimatbestämmelser (NKB)	145,6	

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
21—9 Tillgänglighet		
2. Handikappstandard	60,0	43,0
3. Sosialt boligbyggeri og beboer- demokrati i Norden		14,0
31—1 Installationer		
1. Vatten- og avloppsbestämmelser		65,0
31—1 Diverse byggestandarder		
1. Samlinger		43,0
2. Indretning		76,0
31—2 Godkännande, kontroll och provning		
1. Avtal om provningar	63,0	
2. Avtal om godkännande och kontroll (NKB)	191,6	
31—4 Tekniska upphandlingsregler		
2. Toleranser i beskrivelser		54,0
31—7 Samnordisk byggeksport		
1. Utredning om samarbeite	60,0	
31—9 Övriga projekt		
1. Nordiska träskyddsrådet		250,0
2. Bostadssubventioner och bostads- kostnadsandelen i Norden		90,0
	1 646,2	1 301,0
240 REGIONALPOLITIK — GENERELT		
21—1 Ämbetsmannakommiteén för regional- politik		
1. Kartläggning av skillnader i regional- politisk stödvolym (ALFA)	31,0	
2. Glesbygdspolitiskt samarbeite	259,9	419,0
3. Kartläggning av metoder i den regional- politiska planeringen	40,0	
5. Kartläggning av de regionalekonomiska förhållandena i ARKO-regionen	57,1	81,0
6. Öresundsprojektet	404,0	432,0
7. Utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet	255,0	69,0
8. "Ocean Ranching" med laks i Island	150,0	188,0
9. Ålandsprojektet	103,6	108,0
10. Analys och utvärdering av läns-/ fylkes-/amtsplaneringen		81,0
11. Storstadsprojektet		54,0
12. KVARKEN-projektet		70,0
21—3 Nordplan		
1. Nordplan, informasjonssystem og metoder i samfunnsplanleggingen	36,0	
21—4 Bibliotekbuss		
1. Bibliotekbussverksamhet — NÄRPs glesbygdspolitiska projekt		911,0
	1 336,6	2 413,0
241 REGIONALPOLITIK, NORDKALOTTEN		
21—0 Projekt generellt		
18. Industri på Nordkalotten	80,1	97,0
19. Primärändringar på Nordkalotten	157,2	270,0
20. Turism på Nordkalotten	127,0	184,0
21. Informationsutbyte på Nordkalotten	53,0	205,0
21—1 Bygg		
1. Byggsamarbeite	32,0	
21—5 Nordisk sameråd		
2. Samekonferansen 1978	220,0	
	669,3	756,0

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
242 NordREFO		
21—2 Projekt generellt		
1. Hushållens miljöpreferanser	113,5	
2. Analys av regionalpolitiska medels verkan	128,3	
4. Målkonflikter i regionalpolitiken	84,4	
5. NordREFO-skrifter	18,1	77,0
7. Alternativa mönster för ortssystemets utformning	94,0	
8. Forskningsassistent m. m.	215,8	270,0
9. Organisering av NordREFO:s forsk- ningsprogram		140,0
10. NordREFO:s slutrapport		43,0
11. NordREFO symposium		43,0
12. Administrativa betingelser för regional planering i Norden		22,0
13. Industrins utvecklingsbetingelser på mindre orter och i glest befolkade områden i de nordiska länderna		150,0
	654,1	745,0
271 GENBANKEN		
21—0 Projekt generellt		
1. Förberedelser	72,5	
	72,5	
310 KONSUMENTFRÅGOR		
21—0 Diverse projekt		
6. Kommunal och regional konsument- politisk verksamhet — seminarium	47,2	
7. Nordisk förbrukerjuridisk seminar	50,0	
8. Barnet som konsument i de nordiska länderna		178,0
9. Användning av konsumentkredit i Norden		119,0
10. Nordisk utvärdering av samhälls- åtgärder för tryggnad av konsumenten- ernas tillgång till kommersiell service		100,0
11. Forskarseminarium om unga familjer som grundar ett hem		58,0
12. Lösning af tvister på konsument- området — nordisk seminar		60,0
21—1 Undersökningssamordning		
1. Undersökningssamordning på konsumentområdet	295,8	245,0
3. Hushållskylar och -frysar	31,9	32,0
10. Kokkärl, bruksegenskaper	5,2	
12. Regnkläder för barn	18,9	
14. Produktsäkerhet hos hushållskemikalier	1,2	
17. Produkternas livslängd — situation, utveckling, orsaker och konsekvenser	92,2	11,0
18. Konsumentkrav på emballage	12,8	
19. Service och reparationer — förprojekt	44,0	
20. Emballage — ergonomiske egenskaper	137,4	
21. Teoretisk modell för kalkylation av hemproduktion m. m.	219,8	108,0
22. Klassificering av flerlagstextiliers antändlighet	149,6	88,0
23. Kokkärl — produktprofil	44,7	

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
24. Utredning av förutsättningarna för gemensam nordisk provning av hushållskapitalvaror	112,7	
25. Skridsikkerhet hos fodtöj	13,7	
26. Probleminventering — personbilar med huvudvikt på frågor som rör bilar i drift		76,0
27. Gemensam nordisk provning av hushållskapitalvaror — köksfläktar — hushållsdammsugare		366,0
28. Förundersökning av tälmateriel och impregneringsmedel med hänsyn till brandsäkerhet hos tält och i dem använda sovunderlag		32,0
21—2 Information och utbildning		
4. Konsumentnytt från Norden	28,2	33,0
5. Reklam i skolan	101,0	
6. Nordiskt seminarium om konsumentinformation	78,2	
7. Konsumentundervisning och lärarutbildningen — mål och innehåll	45,1	
8. Nordisk tävling om tecknad serie med konsumentinformation		73,0
9. Planering av nordisk utvärdering av programproduktion och publikreaktioner på konsumentprogram i TV och radio i Norden		80,0
10. Konsumentundervisning i lärarutbildningen		140,0
21—3 Produktsäkerhet		
1. Inrapportering av olycksfall i hemmen	214,1	
5. Nordiskt notifikationssystem ang. produktsäkerhet	11,1	
7. Seminar og nyttjandet av det inrapporteringssystem för hemolyckor som testats i samtliga nordiska länder	66,0	
8. Förundersökning i vägledning i produktsäkerhetsfrågor	15,0	15,0
9. Studier av olycksfall med leksaker och lekplatsutrustning, inrapporterade via det nordiska inrapporteringssystemet under 1977		162,0
10. Djupstudier av olycksfall och olycksfallsorsaker		92,0
21—4 Märkning		
4. Skötselmärkning av textilier	9,3	
5. Informationssystem med funktionskrav — hushållskapitalvaror	28,7	
6. Nordisk mattklassificering — renhållningsegenskaper	59,1	
8. Beklädningskinn — terminologi och skötsel		54,0
9. Harmonisering av bestämmelser om försäljning av vissa produkter till barn		32,0
10. Energisparande för elektriska hushållsapparater		100,0
21—5 Reklam och marknadsföring		
1. Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring	191,4	
2. Företag med nordisk marknadsföring	55,0	83,0
3. Markedsföringsföreläsningar mod børn og unge		65,0
	2 179,3	2 402,0

Kap/Post	Regnskap 1978	Bevilget 1979
320 SAMFÄRDESEL		
21—0 Projekt generellt		
3. Planeringsprojekt för vägforskning	46,3	
4. NKTF	120,3	187,0
5. Glesbygdstrafik		502,0
6. Handikapptransporter	408,2	513,0
7. Vägforskning	419,9	40,0
8. Effektmåling av mindre vejtekniske foranstaltninger		400,0
9. Förbättring och underhåll av grus- vägar		400,0
10. Det nordiske cykeltrafikprojekt		100,0
21—1 Telemedel		
1. Tele	96,6	
	1 091,3	2 142,0
321 NORDKOLT	562,2	135,0
325 TRAFIKSIKKERHED		
21—0 Projekt generellt		
1. Metodik för insamling och redovisning av olycksdata (MIRO)	133,7	220,0
2. Metoder och behov av information för bedömning av trafiksäkerhetsåtgärders effekter		211,0
3. Kartläggning av FoU-underlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden		108,0
	133,7	539,0
330 TURISM		
21—0 Projekt generellt		
1. Felles nordisk undervisningsmateriale til bruk for reiselivsutdanning	130,4	
3. Feriespredning og kapitalutnyttelse	14,3	
5. Seminarium om miljömässiga, sociala och ekonomiska följder av turism	103,8	65,6
6. Nordisk turistkonferens	158,0	
7. Gemensam nordisk boknings- organisation		99,0
8. Turismens effekter på ekonomi och sysselsättning		191,0
9. Nordiskt seminarium för journalister som skriver om reselivet		50,0
10. Ungdomsherbergernes informasjons- brosjyre		15,0
11. Marknadsundersökning		10,0
21—1 Utbildning		
1. Nordisk lederuddannelsesprojekt for Hotel- og Restaurantfaget	216,4	62,1
2. Topplederutdannelse i turistnæringen		200,0
	622,9	692,7
360 BISTAND		
21—1		
1. Utredning om utveckling av fiskeri- produkter till täckande av utvecklings- ländernas behov		30,0

BILAGA 3

Afsluttet projektvirksomhed 1977—1978

150 SOCIALPOLITIK

* = 1977 års projektklassificering

** = 1978 års projektklassificering

150.20.1* *Nordiska medborgares sociala rättigheter*

Beviljat 1975	10 000
1976	240 000
1977	40 000

Projektet avslutat år 1978. Boken "Nordiska medborgares sociala rättigheter", den s. k. flaggboken, har under 1978/79 utkommit på danska, finska, norska och svenska i 5.000 exemplar på vardera språket. Upplagorna är i stort sett slut.

150.20.3* *Nordiska nämnden för alkoholforskning*

Beviljat 1976	205 000
1977	210 000
1978	308 000

Nämndens verksamhet evaluerad av Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning. Nämnden sammanslogs med Nordiska samarbetsorganet för drogforskning den 1 januari 1979 till "Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning". Evalueringen publicerad i evalueringskommitténs slutrapport (maj 1978).

150.20.6* *Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning*

Beviljat 1976	10 000
1977	72 000
1978	107 000

Kommittén överlämnade sin slutrapport i maj 1978 med förslag om sammanslagning av Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning.

150.20.8* *Symposium om förskolan*

Beviljat 1976	45 000
---------------	--------

Symposiet redovisat i Nordisk utredningsserie NU B 1978: 4 Förskoleverksamhet för barn under de tre första levnadsåren.

150.20.9* *Nordiskt sjukhusfysikersarbete*

Beviljat 1977	66 000
---------------	--------

Seminarium genomfördes i november 1977. Detsamma har dokumenterats i en seminarierapport.

150.20.10* *Konferens om forsknings- och utvecklingsverksamhet*

Beviljat 1977	22 000
---------------	--------

Seminarium arrangerades i juni/juli 1977. Resultatet publicerat i Nordisk utredningsserie NU B 1977: 12 Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken och NU B 1978: 13 Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken, del 2. Som ett led i uppföljningen har Nordiska socialpolitiska kommittén fr. o. m. den 1 januari 1979 upprättat en särskild samarbetsgrupp för FoU-frågor inom AK-S ansvarsområde.

150.21* *Nordiska samarbetsorganet för drogforskning*

Beviljat 1975	335 000
1976	380 000
1977	400 000
1978	532 000

Denna institution bör även betraktas som projekt. Drogforskningsorganets verksamhet evaluerad av Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning. Drogforskningsorganet sammanslogs den 1 januari 1979 med Nordiska nämnden för alko-

holforskning till "Nordiska nämnden för alkohol- och drog-forskning".

150.25.1* *Egilsstadirprojektet*

Beviljat 1975 150 000
1976 220 000
1977 225 000
1978 278 000

Projektet avslutades i december 1978. Slutrapporten publiceras på isländska, svenska och engelska kring årsskiftet 1979/80.

150.21.2.1** *Nordiska samarbetskommittén för förskole- och fritidsverksamhet*

Beviljat 1978 98 000

Seminarium genomfördes våren 1978. Arbetet redovisat i Nordisk utredningsserie NU B 1978: 31 Barnehage i nærmiljø.

150.21.2.6** *Funktionshämmande*

Beviljat 1978 31 000

Samprojekt med kultursekretariatet. Konferens arrangerad i december 1978.

150.21—5.3** *Konferens om hälso- och sjukvårdsplanering*

Beviljat 1978 30 000 + 25 000 (generalsekreteraren)

Konferens genomfördes i oktober 1978. Materialet publicerat i Nordisk utredningsserie NU A 1978: 13 Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden.

150.21—5.4** *Seminarium om primärvård*

Beviljat 1978 25 000

Seminarium genomfördes i april 1978 och finns redovisat i "Education of the Health professions in the Context of Primary Health Care Expansion".

160 ARBEIDSMARKED

160.21—0.7 *Undervisningsmaterial för arbetsmarknadsorganens tjänstemän*

1977 51 400
1978 98 000

Overfört

Beviljet

Bokført

Rapport

Undervisningsmaterial för arbetsmarknadsorganens tjänstemän

160.21—0.8 *Rehabiliteringsinriktad utbildning för personal utanför arbetsförmedlingen*

1977 50 000

Overfört

Bokført

Rapport

Rehabiliteringsinriktad utbildning för personal utanför arbetsförmedlingen

160.21—0.9 *Symposium om skyddat arbete*

Beviljet 1977 62 000

Rapport

Bokført

Skyddat arbete i Norden

160.21—0.10 *Gästlärare vid Nordkalottens AMU-center*

Bokført 1977 40 000

Beviljet

Ikke rapport

40 000

160.21—0.11 *Nordisk emneseminar 1978 "De unge og arbejdslivet"*

1977 22 000
1978 104 000

Overført

Beviljet

Bokført

Rapport

22 000

126 000

De unge og arbejdslivet

160.21—1.2	<i>Åtgärder mot ungdomsarbetslöshet — 10 prosjekter</i>	
Overført	1977	1978
Bevilget	27 100	1 300
Bokført		196 000
Rapport		196 000
	NU A 1977: 13 Tiltak mot ungdomsarbetsløsheten i de nordiske land	
	NU A 1979: 1 Forebyggende tiltak mot ungdomsarbetsløshet	
160.21—1.4	<i>Harmonisering av innehållet i arbeidsmarknadsutbildningen</i>	
	1977	1978
Overført	33 2000	
Bevilget		76 000
Bokført	33 200	64 500
Rapport	NU B 1977: 27 Arbeidsmarknadsutbildning i Norden	
160.21—1.6	<i>Sammanstilling over riktlinjer, bestemmelser m. m. rörande arbetslöshetsförsäkringar</i>	
	1977	
Bevilget	22 000	
Bokført	16 800	
Rapport	Arbetslöshetsförsäkringen i de nordiska länderna 1977.	
160.21—1.7	<i>Förenhetligande av arbetsförmedlingsmetoderna</i>	
	1977	1978
Bevilget	125 000	177 000
Bokført	133 700	22 210
Rapport	NU A 1978: 8 Samordning av arbetsförmedlingsmetoderna i Norden	
160.21—2.3	<i>Arbetsmarkedspolitikens mål og midler</i>	
	1976	
Bevilget	114 000	
Bokført	114 000	
Rapport	NU A 1978: 1 Arbeidsmarkedspolitikens mål og midler i Norden.	
160.21—4.1	<i>Systematisering av informationsutbyttet</i>	
	1977	
Bevilget	82 000	
Bokført	72 800	
Rapport	Systematisering av informasjonsutvekslingen mellom de nordiske arbeidsmarkedsorganer	

170 ARBEIDSMILJØ

170.21—1.4	<i>Yrkeshygienisk spesialistutdannelse</i>	
Budsjett 1977	79 000	
Rapport	NU-serien, årsskiftet 1979/80	
170.21—1.5	<i>Nordisk kompendium om arbeidsmedisin og yrkeshygiene</i>	
Budsjett 1977	62 000	
	Lærebok i arbeidsmedisin i finsk opplag 1979, svensk opplag årsskiftet 1979/80.	
	Kompendium i yrkeshygiene 1980.	
170.21—2.4	<i>Trykkavlastning av støveksplasjoner i meget store volumer. Forprosjekt</i>	
Budsjett 1978	30 000	

180 MILJØVERN

180.20.10	<i>Metoder for behandling av kommunalt avfall</i>	
Startet	1976	
Avsluttet	1977	
Bevilgning	118 000	
Rapport	Metoder för behandling av kommunalt avfall, NU B 1978: 1	

180.21.12	<i>Nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy</i>
Startet	1976
Avsluttet	1978
Bevilgning	515 000
Rapport	Nordisk beräkningsmodell för vägtrafikkbuller, Statens Planverk juni 1978. Dessuten oversatt og utgitt som egne publikasjoaer i de øvrige land i 1979.
180.20.13	<i>Forskerseminar om biologiske effekter av støy</i>
Startet	1976
Avsluttet	1976
Bevilgning	15 000
Rapport	Sammanfattning och utvärdering av nordiskt forskarseminarium om effekter på människor av buller i omgivningen. Statens Naturvårdsverk, Sverige, PM nr 807.
180.20.15	<i>Støy fra industrielt utstyr</i>
Startet	1976
Avsluttet	1978
Bevilgning	(Prosjektet har fortsatt fra 1979 med hovedvekt på støy fra bygge- og anleggsvirksomhet)
Rapport	285 000 Rapport från arbeidsgruppen for støy fra industrielt utstyr, november 1978
180.20.16	<i>Samarbeid om miljøprøver</i>
Startet	1976
Avsluttet	1977
Bevilgning	77 000
Rapport	Nordisk miljøprovsbank, NU B 1977: 6.
180.20.17	<i>Symposium om Skagerrak og Kattegat</i>
Startet	1976
Avsluttet	1977
Bevilgning	41 000
Rapport	Föroreningssituationen i Skagerrak och Kattegat. Symposium om vidgat samarbeide rörande forsknings- og undersökningsverksamhet. Januar 1977.
180.20.21	<i>Gjenvinning av kommunalt avfall</i>
Startet	1977
Avsluttet	1977
Bevilgning	77 000
Rapport	Gjenvinning av kommunalt avfall i Norden, NU B 1977: 28.
180.20.23	<i>Konferanse om miljøvernutdanning</i>
Startet	1976
Avsluttet	1977
Bevilgning	60 000
Rapport	Miljøvårdsutbildning vid universitet och högskolor, NU B 1977: 16.
180.20.30	<i>Symposium om genbanker</i>
Startet	1977
Avsluttet	1978
Bevilgning	96 000
Rapport	Symposium om genbanker, NU B 1978: 30.
180.20.31	<i>Undersøkningsressurser for produktkontroll</i>
Startet	1977
Avsluttet	1978
Bevilgning	96 000
Rapport	Kartlegging av undersøkningsressurser i Norden for produktkontroll, NU B 1978: 2.
180.21—0.36	<i>Seminar om beregningsmetoder for flystøy</i>
Startet	1978
Avsluttet	1978
Bevilgning	41 000
Rapport	Beräkningsmetoder för flygbuller — Nordiskt seminarium. Statens Naturvårdsverk, Sverige, PM nr 1047.

180.21—0.37	<i>Seminar om støy fra skinnegående trafikk</i>
Startet	1978
Avsluttet	1978
Bevilgning	44 000
Rapport	Nordisk seminar om støy fra skinnegående trafikk. SINTEF-rapport.
180.22.1	<i>Truede dyr og planter i Norden</i>
Startet	1975
Avsluttet	1978
Bevilgning	152 000
Rapport	Hotade djur och växter i Norden, NU A 1978: 9.
180.22.2	<i>Naturgeografisk regioninndeling av Norden</i>
Startet	1975
Avsluttet	1977
Bevilgning	100 000
Rapport	Naturgeografisk regioninndeling av Norden NU B 1977: 34.

190 LIKESTILLING

190.21—0.3	<i>Seminar om rettsbeskyttelse av likestilling</i>
Budsjett 1977	47 000
190.21—0.4	<i>Massemedia og likestilling</i>
Bevilget 1977	100 000
Rapport	NU B 1978: 28
190.21—0.5	<i>Barselsorlov</i>
Bevilget 1978	137 000
Rapport	NU B 1970: 10.
210 21 2	<i>Interface, internasjonal tilknytning, koordinering og styring under EK—HP</i> Påbegynt 1975 Avsluttet 1977
222 20 1	<i>Nordisk råvare- og ressourceudredning — En præcisering av nogle samarbejds muligheder</i> En fortsættelse af Nordisk råvare- og ressursutredning (NU 1976: 26) Påbegynt våren 1977 Avsluttet høsten 1977 Slutrapport NU A 1977: 14 Nkr 15.000
230	EK-BYGG
240 21 1	<i>Last — säkerhet allmänt</i> NKB's kommentarer Påbegynt 1975 Avsluttet 1977 Orientering datert september 1977 Nkr 143 600 NKB — rapport nr 35 og nr 36 (engelsk) <i>Träkonstruktioner</i> Påbegynt 1976 Avsluttet 1977 Rapport foreligger (stensilert utgave). <i>INSTA/NKB — standard för limträ</i> Påbegynt 1978 Avsluttet 1978 Rapport under arbeide Nkr 15 000

310.21.23	<i>Kokkäril — produktprofil</i>
Anslag	1978: 52 000
Bokfört	1978: 45 000
Rapport	NÄK slutrapport 2/79
310.21.24	<i>Utredning av förutsättningarna för gemensam nordisk provning av hushållskapitalvaror</i>
Anslag	1978: 122 000
Bokfört	1978: 113 000
Rapport	NÄK slutrapport 11/78
310.21.25	<i>Samarbete med Nordtest; skridsikkerhet hos fodtøj</i>
Anslag	1978: 30 000
Bokfört	1978: 14 000
Rapport	Arbetsrapport har lagts till grund för fortsatta underhandlingar.
310.22.3	<i>Konsumentundervisning i skolan: Undersökning av förutsättningarna för fortsatt nordiskt samarbete</i>
Anslag	1976: 37 000 1977: 33 000
Bokfört	1976—77: 52 600
Rapport	NU B 1977: 40
310.21—2.6	<i>Nordiskt seminarium om konsumentinformation</i>
Anslag	1978: 115 000
Bokfört	1978: 78 300
Rapport	NÄK slutrapport 6/78
310.21—2.7	<i>Konsumentundervisning och lärarutbildning — mål och innehåll</i>
Anslag	1978: 50 000
Bokfört	1978: 45 200
Rapport	NÄK slutrapport 12/78
310.21—3.1	<i>Inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap</i>
Anslag	1975: 120 000 1976: 545 000 1977: 536 000
Bokfört	1975—78: 1 050 000
Rapport	NU B 1978: 14 NÄK slutrapport 7/78, A—E
310.21—3.5	<i>Nordiskt notifikationssystem ang. produktsäkerhet</i>
Anslag	1978: 36 100
Bokfört	1978: 11 000
Rapport	NÄK slutrapport 8/78
310.21—3.7	<i>Seminarium om användningen av det inrapporteringsystem för hemolyckor som testats i samtliga nordiska länder</i>
Anslag	1978: 66 000
Bokfört	1978: 66 000
Rapport	NÄK slutrapport 3/79
310.24.3	<i>Seminarium om jämförprismärkning</i>
Anslag	1977: 25 000
Bokfört	1977: 28 000
Rapport	Arbetsrapport föreligger.
310.24.4	<i>Skötselmärkning av textilier</i>
Anslag	1977: 55 000
Bokfört	1977—78: 37 000
Rapport	NÄK slutrapport 3/78
310.25.1	<i>Ouillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring</i>
Anslag	1976: 155 000 1977: 220 000 1978: 158 000
Bokfört	1976—78: 543 000
Rapport	NU B 1978: 26

Nordisk engagement i ISO/TC 167

Påbegynt 1978

Avsluttet 1978

Rapport foreligger (stensilert utgave)

Nkr 14 962

Brandklasser

Påbegynt 1977

Avsluttet 1978

Sluttrapport under arbeide.

Nkr 292 400

Energihushållning, Beräkningsmetoder

Påbegynt 1976

Avsluttet 1978

Rapport föreligger (stensilert utgave).

Nkr 23 227,79

Uteklimatedata, Värme och ventilation

Påbegynt 1977

Avsluttet 1978

Rapport föreligger (stensilert utgave).

Nkr 78 815,47

NÄRP¹271 21 01 *Kartlegging av det regionalpolitiske støttevolumets variasjoner*

Påbegynt 1977

Avsluttet 1978

Sluttrapport vil foreligge i 1979, (høsten)

NIB arrangerer ett seminarium i slutet av 1979 eller i början av 1980.

Konferansen 1979

Nkr 204 800

Genbanken, forberedelser

Påbegynt 1978

Avsluttet 1978

Nkr 80 000

310 KONSUMENT

310.21.10 *Kokkärles bruksegenskaper*

Anslag 1976: 108 000

1977: 116 000

Bokført 1976—80: 232 000

Rapport NÄK slutrapport 5/78

310.21.12 *Regnkläder för barn*

Anslag 1976: 140 000

1977: 144 000

Bokført 1976—78: 283 000

Rapport NÄK slutrapport 4/78

310.21.14 *Produktsikkerhet hos hushållskemikalier*

Anslag 1976: 200 000

1977: 11 000

Bokført 1976—78: 167 000

Rapport NÄK slutrapport 9/78

310.21.18 *Konsumentkrav på emballage*

Anslag 1977: 65 000

Bokført 1977—78: 55 100

Rapport Arbetsrapport lagts till grund för fortsatt projektverksamhet.

¹ De fleste av NÄRP's prosjekter er permanente (grenseregionale samarbeidsprosjekt, planeringsteknisk samarbeide, glesbygdspolitisk samarbeide). Delprosjekt under permanente prosjekt, som er ferdigbehandlede, er ikke tatt med.

- 320 20 1 *Ferjeforbindelsen mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden*
 Påbegynt 1976
 Avsluttet 1977
 Rapport foreligger (februar 1978)
 Nkr 45 500
- 320 20 2 *Parameter ved veidimensjonering*
 Påbegynt 1976
 Avsluttet 1977
 Rapport NU A 1977: 12
 Nkr 437 300
- 320 21 07 *Vegforskning a. KAPRI*
 Påbegynt 1976
 Avsluttet 1978
 Sluttrapport foreligger (Oslo mars, 1978).
 Nkr 40 000
- 320 21 1.1 *TELEMEDEL*
 Påbegynt 1974
 Avsluttet 1978/1979
 Rapport NU A 1978: 2
 ca Nkr 600 000
- 322 *STINA*
 Påbegynt 1972
 Avsluttet 1977
 Delrapporter NU 1975: 11 og NU 1975: 12
 Sluttrapporter NU A 1977: 2, NU A 1977: 3 og NU A 1977: 4
 Nkr 2 300 000¹
- 330 21 02 *Felles nordisk møte for lærere i reiselivsutdanningen, Borgå, august, 1977*
 Kort rapport fra møtet foreligger.
 Nkr 94 000
- 330 21 0.1 *Felles nordisk undervisningsmateriale til bruk for reiselivsutdanning*
 Påbegynt 1975
 Avsluttet 1978
 Reiseliv i Norden — en håndbok for turistutdanningen (utgitt Oslo, 1977)
 Nkr 193 000
- 330 21 0.5 *Seminar for miljømessige, sosiale og økonomiske konsekvenser av turismen*
 Arrangert i 1978
 Sluttrapport foreligger i stensilert utgave.
 Nkr 165 000
- 330 21 0.6 *Nordisk turistkonferanse*
 Arrangert 1978
 Rapport foreligger i stensilert utgave.
 Nkr 158 000
- 330 21 1.1 *Nordisk lederutdanningsprosjekt for hotell og restaurantfaget*
 Delrapport NU B 1977: 2
 Sluttrapport NU B 1978: 12
 Nkr 510 000

¹ Eksklusive nasjonale bidrag.

BILAGA 4**Presskommunikéer från Nordiska ministerrådets möten 1979****Oslo den 19 januari 1979**

Efter långa underhandlingar har Nordiska ministerrådet nu slutligen slagit fast sitt förslag till ett nytt och mera ambitiöst handlingsprogram för det nordiska samarbetet på regionalpolitikens område. Förslaget, som kan betecknas som en kompromiss, skall presenteras vid Nordiska rådets session i Stockholm i februari.

Regionalpolitiken har blivit allt centralare i de nordiska länderna. Dess mål är att utjämna ekonomiska och sociala skillnader mellan olika regioner, och regionalpolitiken ses i dag som en viktig del av bl. a. sysselsättningspolitiken. En effektiv regionalpolitik siktar på att skapa nya arbetsplatser och förbättra servicenivån för att balansera den regionala utvecklingen.

Suget från bättre utvecklade områden känns såväl inom de nordiska länderna som mellan dem. Migrationen inom och mellan de nordiska länderna är och kommer att vara ett stort problem. Ett nordiskt regionalpolitiskt samarbete upplevs som ett viktigt medel för att skapa balans i den ekonomiska utvecklingen i hela Norden.

Nationellt satsar alla länder redan medel på regionalpolitiken, men hur skall problemet med kapitalets rörlighet mellan starka och svaga regioner lösas på ett nordiskt plan? Det är bland annat kring denna fråga som ministerrådets diskussioner har rört sig och man har nu kommit fram till ett förslag till tvåpunktslösning:

- direkt stöd ges till gemensamma nordiska regionala projekt, närmast i gränsregionerna, över Nordiska ministerrådets budget. Här tänker man sig en upptrappning under tre år till 10 miljoner norska kronor per år.
- Nordiska Investeringsbanken ges större regionalpolitisk betydelse. Banken får möjligheter att ge lån även till regionalpolitiska projekt i ett enskilt nordiskt land. Det gäller t. ex. etableringar i utvecklingsområden, som nu alltså skulle kunna få nordiskt lånekapital.

De nordiska ministrar som har ansvaret för regionalpolitiken godkände förslaget till regionalpolitiskt handlingsprogram redan i december. Nu har även de nordiska samarbetsministrarna angett som sin uppfattning att Nordiska Investeringsbankens stadgar kan tolkas så, att lån till projekt även till ett enskilt nordiskt land är möjliga. Filosofin bakom denna tolkning är, att en balanserad regional utveckling både inom och mellan de nordiska länderna är ett gemensamt nordiskt intresse. Det här gäller särskilt i gränsområden och i perifert belägna delar av Norden, där ris-

kerna för en regional obalans är stora och där problemen har samband med den fria nordiska arbetsmarknaden.

Det förutsätts dock att låneordningen introduceras för en försöksperiod om två år och tas upp till förnyad prövning om ett eller flera medlemsländer önskar det. Vidare bör lånekapitalet för regionalpolitiska ändamål omfatta maximalt fem procent av Nordiska Investeringsbankens samlade utlåningskapital. Detta innebär cirka 300 miljoner norska kronor. Ett enskilt nordiskt land kan maximalt få en tredjedel av detta belopp.

Regionallånen från Nordiska Investeringsbanken skall inte ges direkt till regionala projekt, utan kanaliseras via redan existerande regionala fonder i varje nordiskt land.

Tidigare har det nordiska regionalpolitiska samarbetet främst bestått i gemensam *forskning och planering*.

När ambitionsnivån nu höjs innebär det inte att man avstår från samarbetet inom dessa sektorer. Tvärtom väntar man att behovet ökar, eftersom åttiotalets regionala problem blir annorlunda än dagens, och förutsätter nytänkande och nya metoder.

Därför planerar Nordiska ministerrådet att starta ett permanent planeringssamarbete, där bland annat de nationella planeringsresultaten skall utnyttjas.

Speciellt känsliga områden i det nordiska regionala samarbetet är regionerna kring de nordiska gränserna. Erfarenheterna har visat att gemensamma nordiska åtgärder är effektiva och ekonomiska. Därför vill Nordiska ministerrådet också utvidga det *gränsregionala samarbetet*. Redan tidigare har man samarbetat bl. a. på Nordkalotten, i Öresundsregionen, Åland samt Arvika/Kongsvinger. Nya områden blir t. ex. Västnorden (Island, Grönland och Färöarna), Mittnorden (bältet från Trøndelag över Jämtland till Vasa län) och Kvarkenområdet.

Stockholm den 9 februari 1979

De nordiska stats- och finansministrarna har vid sitt möte på Haga slott diskuterat det allmänna ekonomiska läget och utbytt information och synpunkter ifråga om den ekonomiska politiken i de nordiska länderna.

De nordiska regeringarna är överens om att samarbetet bör stärkas när det gäller den ekonomiska politiken. Finansdepartementen i de nordiska länderna har fått i uppdrag att utreda behov och möjligheter för närmare samarbete. En preliminär rapport har lagts fram för statsministrarna.

Förutsättningarna för den ekonomiska politiken är på många sätt desamma i de nordiska länderna. Alla länderna är små moderna industri-

stater som i hög grad är beroende av internationell handel. På många viktiga områden ligger samma värderingar till grund för politiken, bl. a. när det gäller regeringarnas ansvar för sysselsättningen. De ekonomiska banden mellan de nordiska länderna är starka. Handeln mellan dem utgör ca en fjärdedel av deras samlade utrikeshandel. Det sker dessutom en omfattande arbetskraftsvandring mellan de nordiska länderna och betydande överföring av kapital.

Det finns redan idag ett omfattande informationsutbyte mellan de nordiska länderna i frågor som rör den ekonomiska utvecklingen och den ekonomiska politiken. Det är knappast nödvändigt med några institutionella förändringar på detta område, men samarbetet bör intensifieras.

De nordiska regeringarna önskar dessutom verka för ett fördjupat samarbete med sikte på att stärka det nordiska agerandet i internationella sammanhang. Ett exempel är informella gemensamma överläggningar om viktiga frågor före behandlingen vid internationella möten.

Den ekonomiska politiken i de nordiska länderna kommer under 80-talet att ställas inför stora och delvis nya krav. Det är stats- och finansministrarnas övertygelse att ett utvidgat nordiskt samarbete ökar möjligheterna att nå en positiv ekonomisk utveckling. De finns ett gemensamt intresse att ingående analysera problemen och möjligheterna.

Stats- och finansministrarna blev därför överens om att ett nordiskt ekonomiskt forskningsråd bör inrättas. Rådets uppgift bör vara att ge stöd till analyser och utredningar om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för ett närmare samarbete när det gäller både stabiliseringspolitiken och de långsiktiga tillväxtfrågorna.

Stockholm den 18 februari 1979

En nordisk undersökning om vilka effekter ny teknologi har på sysselsättningen skall sättas i gång detta år. Undersökningen skall omfatta kraven på omställningar inom arbetsmarknad och ekonomi i Norden på mellanlång sikt.

För denna utredning beviljade Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) 730 000 norska kronor vid sitt möte söndag kväll i Stockholm.

Andra projekt, som fick anslag då ministerrådet fördelade projektmedlen för år 1979, var bland annat:

- ett projekt för att rädda hotade växt- och djurarter i Norden genom att ta fram ett faktaunderlag som gör det möjligt att välja ut områden med representativa eller unika naturtyper
- ett projekt om hälso- och sjukvårdsplanering i Norden

- ett projekt om de kroniskt sjuka barnens situation i Norden
- utvecklandet av Kvarken-kommunikationerna.

Det nordiska samarbetet på lant- och skogsbruksområdet fick fastare konturer i och med att samarbetsministrarna nu tillsatte en ämbetsmannakommitté för dessa frågor. Behovet av samarbete inom lant- och skogsbrukssektorn på nordiskt plan har vuxit och därmed behovet av en facklig ämbetsmannakommitté — ett organ som förbereder aktuella frågor inför ministerrådet, bl. a. genom att göra förslag till budgetramar och lägga fram ansökningar för projekt på detta område.

Samarbetsministrarna beslöt att hemställa till de nationella myndigheterna att ge statsanställda fyra års tjänstledighet i samband med tjänst vid nordiska biståndsprojekt.

En arbetsgrupp skall tillsättas för att utarbeta gemensamma definitioner och handlingskriterier för en nordisk kontrollmekanism när det gäller olovlig uthyrnings- och entreprenörverksamhet (s. k. ”grå verksamhet”) i de nordiska länderna.

I Nordiska ministerrådets möte deltog följande nordiska samarbetsministrar: kommunminister Bertil Hansson, Sverige (ordf.), minister Lise Østergaard, Danmark, social- och hälsovårdsminister Pirkko Työläjärvi, Finland, och olje- och energiminister Bjartmar Gjerde, Norge. Island representerades av departementschef Gudmundur Benediktsson.

Oslo den 2 april 1979

Det förslag till nordiskt regionalpolitiskt handlingsprogram som Nordiska ministerrådet lade fram vid Nordiska rådets session i februari fick där en klar politisk uppbackning. På basen av en positiv rekommendation från rådets sida har Nordiska ministerrådet (regionalministrarna) nu vid ett möte i Oslo slutgiltigt slagit fast handlingsprogrammet.

Samtidigt fattade ministerrådet en rad beslut som konkretiserar hur målsättningen i handlingsprogrammet skall uppnås.

Ett centralt element i planerna är att *Nordiska Investeringsbanken* dras in i bilden och får möjlighet att ge lån för regionalpolitiska projekt. Det slogs nu fast att arrangemanget skall omfatta en tvåårig försöksperiod som inleds den 1 april 1980. Lånekapitalet kan omfatta maximalt fem procent av Investeringsbankens samlade utlåningskapacitet, vilket innebär cirka 300 miljoner norska kronor. Ett enskilt nordiskt land kan tilldelas högst en tredjedel av detta belopp.

Lånen ges inte direkt till nationella projekt utan kanaliseras via *ansvariga regionalpolitiska organ* i de nordiska länderna. Vilka dessa är framgår av ministerrådets beslut, som bifogas i sin helhet.

En fråga som krävt noggranna utredningar har varit vilka regioner i Norden som kan anses vara ”*utvecklingsområden*” i nordiskt perspektiv. Dessa områden har nu valts ut (se kartsnitt och detaljbeslut).

Regionalministrarna konstaterade också att samarbetsministrarna i *budgeten för 1980* anslagit 2 miljoner norska kronor för konkreta projekt närmast i gränsregionerna samt för andra s. k. pilotprojekt. Under de närmaste åren skall denna budgetpost stiga till 10 miljoner kronor.

Ministerrådet noterade vidare, att *arbetsgrupper tillsatts* för planering och forskning, en viktig del av det regionalpolitiska samarbetet med siktet inställt på 80-talet. Ett stort *forskningsseminarium* kommer att anordnas i Visby i maj. Ett hundratal experter från de nordiska länderna samlas då för att i arbetsgrupper diskutera forskningsarbetet på det regionalpolitiska området.

I Nordiska ministerrådets möte deltog följande ministrar:

Norge: kommunal- og arbeidsminister Arne Nilsen, miljøvernminister

Gro Harlem Brundtland

Danmark: Miljöminister Ivar Nørgaard

Finland: Minister Esko Rekola

Island: Ministerråd Bjarni Einarsson

Sverige: Arbetsmarknadsminister Rolf Wirtén.

Oslo den 22 mars 1979

NORDISKA MINISTERRÅDETS BUDGET FÖR ÅR 1980 FAST-SLOGS

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har vid ett möte i Oslo slagit fast ministerrådets budget för år 1980, efter överläggningar med Nordiska rådets budgetkommitté.

Totalt ligger budgeten för 1980 på 93 383 000 norska kronor. Av detta faller huvudparten eller nkr 45 021 000 på nordiska institutioner under ministerrådet. För projekt inom olika samsamarbetssektorer slogs de indikativa budgetramarna inklusive reserven fast till nkr 33 300 000. Inom dessa ramar fördelas pengarna senare av samarbetsministrarna på olika projekt på basen av förslag som ges av de nordiska ämbetsmannakommittéerna. För ministerrådets sekretariat i Oslo anslogs nkr 12 252 000 och för övriga utgifter nkr 2 810 000.

De nordiska länderna svarar för ministerrådets kostnader enligt en bestämd kostnadsnyckel. En ny sådan slogs nyligen fast för åren 1980—82. Enligt den fördelas kostnaderna mellan de nordiska länderna så, att Danmark svarar för 23,7 procent, Finland för 16,0 procent, Island för 0,9 procent, Norge för 18,0 procent och Sverige för 41,4 procent av kostnaderna.

Nordiska ministerrådets utgifter har under åren 1977—80 utvecklats enligt följande:

1 000 norska kronor	1977 bokslut	1978 budget	1979 budget	1980 budget
NMRs dispositionsbeviljning	18 308	25 000	28 950	33 300
Institutionerna	740	12 861	38 000	45 021
Ministerrådets sekretariat i Oslo	9 491	9 671	10 577	12 252
Andra utgifter		1 821	2 255	2 810
Summa utgifter	28 509	49 353	79 782	93 383

Siffrorna visar att ökningen i budgeten framför allt faller på institutionerna. Det här beror på att man konsekvent infört allt flera nordiska institutioner under ministerrådet, för att få en mera överskådlig bild av de tola investeringarna i nordiskt samarbete.

Den nu fastslagna budgeten omfattar intæ kulturektorn. Den nordiska kulturbudgeten slås fast av kultur- och undervisningsministrarna och administreras från ministerrådets kultursekretariat i Köpenhamn.

I Nordiska ministerrådets möte deltog från Sverige kommunminister *Bertil Hansson* (ordf.), från Norge olje- och energiminister *Bjartmar Gjerde* och från Finland social- och hälsovårdsminister *Pirkko Työljærvi*. Danmark representerades av kontorschef *Finn Aasberg-Petersen* och Island av ambassadör *Arni Tryggvason*.

Stockholm den 23 mars 1979

De för konsumentpolitiken ansvariga nordiska ministrarna fann vid sitt möte i Stockholm den 23 mars 1979 att det är angeläget att inrätta system för olycksfallsrapportering i de nordiska länderna.

Det var första gången Nordiska ministerrådet samlades i denna sammansättning, och alltså första gången konsumentpolitiska spörsmål diskuterades samnordiskt på regeringsnivå.

Ministerrådet ansåg det vara viktigt att det införs system för basinformation om produktrelaterade olyckor i de nordiska länderna. Dessa bör byggas samman med övriga olycksfallsregister, eftersom det här finns många beröringspunkter med t. ex. hälsovård, trafiksäkerhet, arbetsmiljö och byggt teknik. Ministrarna ansåg också att de nordiska länderna bör samarbeta i detta avseende.

Vid mötet togs upp många aktuella konsumentpolitiska frågor, bl. a. konsumentpolitikens förhållande till den offentliga sektorn, konsumentens inflytande på produktionen samt kommunal och lokal konsumentpolitisk verksamhet. Ministrarna framhöll vikten av gemensamma nordiska insatser vid internationellt standardiseringsarbete ur konsumentpolitisk synvinkel. De diskuterade även ett samarbetsprogram för den nordiska konsumentpolitiken.

I mötet deltog följande ministrar: *Marianne Wahlberg* från Sverige, *Paavo Nikula* från Finland och *Kirsten Myklevoll* från Norge. Danmark

representerades av kontorschef *O. Bruun-Pedersen* och Island av ambassadör *Ingvi S. Ingvarsson*.

Husavik den 14 juni 1979

NORDISKT MINISTERMÖTE I ISLAND

Norsk olja kan ge nordiskt samarbete på Nordkalotten

Norska Stortinget fattade nyligen ett beslut om att inleda oljeborrning utanför Nord-Norge år 1980. Det gäller ett område som ligger norr om Tromsø och väster om Hammerfest, där möjligheterna till fynd betecknas som lovande.

Vid de nordiska samarbetsministrarnas möte i Husavik den 14 juni ställde den norske olje- och energiministern Bjartmar Gjerde frågan: — Om det visar sig att det finns olje/gas-fyndigheter i detta område — hur kan de komma Nordkalotten och dess invånare till godo? Minister Gjerde sade, att det borde vara möjligt att utnyttja eventuella fyndigheter till att skapa nya arbetsplatser i norr.

Minister Gjerde rekommenderade, att man nu iverksätter det beslut som de nordiska statsministrarna tidigare har fattat om att göra en nordisk utredning för att se vilka möjligheter som kan finnas för ett samarbete på Nordkalotten, med utgångspunkt i möjliga olje/gasfyndigheter utanför Nordnorge.

Nordiska ministerrådet beslöt att ge detta utredningsuppdrag till den nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energifrågor.

Värd för Nordiska ministerrådets möte var Islands statsminister Olafur Johannesson, som också är nordisk samarbetsminister i sin regering.

Tammerfors den 17 augusti 1979

NORDISKA MINISTRAR DISKUTERADE BARN- OCH FAMILJEPOLITIK

Nio nordiska ministrar med ansvar för barn- och familjepolitiken samlades till möte den 16 och 17 augusti 1979 i Tammerfors. Mötets tema var "sambällsförändringens konsekvenser för barn- och familjepolitiken".

Många familjepolitiska reformer har genomförts eller förbereds i de nordiska länderna. Ministrarna var eniga om att styrka och stödja barnfamiljerna. Vid mötet underströks vikten av att ge familjerna frihet vid val av omsorgsform för barnen.

En utveckling mot större jämlikhet mellan kvinnor och män såväl som större trygghet och bästa möjliga utvecklingsmöjligheter för barn bör vara ett politiskt mål. Man måste bland annat motivera fäderna till en mera aktiv föräldraroll. Ökad trygghet skapas också genom att bygga ut det sociala nätverket i närmiljön.

Bakgrundsrapporter som behandlade barn- och familjepolitiken i de olika länderna lades fram för ministrarna. Det framgår av rapporterna att problemställningarna är tämligen lika i de nordiska länderna, och att man kan få inspiration av varandras lösningar.

Ministrarna underströk att det är angeläget att samhället garanterar barnen goda uppväxtvillkor, speciellt därför att barnen inte kan bilda egna påtryckningsgrupper. Här kommer inte bara utbyggd service och ökat stöd till barnfamiljer in i bilden, utan också krav på en mera flexibel boendestruktur med bostäder för både små och stora familjer. Också arbetslivet borde bli mera flexibelt gentemot småbarnsföräldrar.

Förändringarna i samhället har inneburit en positiv utveckling för många människor men har samtidigt inneburit förändrade krav på samhället. En ökad kunskap om dessa förändringar kräver forskning, ett område där förutsättningarna för nordiskt samarbete är goda.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) antog vid sitt möte följande uttalande:

Uttalande

De nordiska ministrarna med ansvar för barn- och familjepolitiken, har vid det nordiska socialpolitiska ministermötet i Tammerfors den 16—17 augusti 1979 varit ense om att den strukturförändring, som är en realitet i samtliga nordiska länder förutsätter en aktiv politik, som ser behoven i sitt rätta sammanhang. Utvecklande av familjernas livsvillkor är en grundläggande förutsättning för samhällets framtid. Trots att en utveckling skett i samtliga nordiska länder har man inte ännu avsatt tillräckliga resurser för detta ändamål. Problemen och lösningarna är i mycket stor utsträckning likartade i samtliga nordiska länder.

Ministrarna anser att man borde fästa mera uppmärksamhet på

- 1) att förbättra barnfamiljernas situation
- 2) att förbättra samverkan mellan arbetslivet och familjerna t. ex. i form av smidiga arbetstidsarrangemang, och
- 3) att kvinnornas likställdhet i arbetslivet förutsätter en utbyggnad av barnomsorgen, vilket inte står i motsatsförhållande till föräldrarnas fria val av vårdform.

Man borde i framtiden också fästa större vikt vid att åtgärderna i större mån borde utgå från barnens livsvillkor med tanke på närmiljön.

De nordiska ländernas likartade förhållanden skapar möjligheter för ett nordiskt samarbete till barnfamiljernas bästa.

Nordiska ministerrådet rekommenderar märkning av s. k. trafikfarliga läkemedel

Under de närmaste åren kommer man att verka för att förbättra trafiksäkerheten i de nordiska länderna genom ett enhetligt system för märk-

ning av trafikfarliga läkemedel. Nordiska ministerrådet konstaterade, att varje lands social- och hälsovårdsministrar kommer att verka för reformens genomförande i de nordiska länderna före den 1 januari 1983.

De nordiska social- och hälsovårdsministrarna anser, att bilisterna i högre grad än vad som nu är fallet bör få information om mediciner som påverkar körförmågan negativt.

System för klassificering och registrering av handikapphjälpmedel

Då ministerrådet fattade beslut om att permanenta det nordiska organet för handikappfrågor, Nordiska handikappnämnden, efter en fyraårig försöksperiod, gav det den i uppdrag att bl. a. utarbeta ett nordiskt system för klassificering och registrering av handikapphjälpmedel. Systemet väntas ha en positiv inverkan på utveckling och testning av hjälpmedlen samt vara till hjälp i fältarbetet inom handikappvården.

Informationsspridningen rörande handikapphjälpmedel i de olika nordiska länderna försvåras av att det för närvarande inte existerar någon systematisk registrering av handikapphjälpmedel. Registreringen av hjälpmedel förutsätter i sin tur ett klassificeringssystem. Enligt beräkningar finns det för närvarande i varje nordiskt land ungefär 2 000—5 000 av samhället bekostade handikapphjälpmedel.

Nordiska ministerrådet beslöt också vid sitt sammanträde på fredagen, att den Nordiska läkemedelsnämnden, som år 1975 grundades för att samordna läkemedelslagstiftningen och bestämmelserna i Norden, fr.o.m. nästa år blir en fast institution. Nämndens sekretariat kommer tills vidare att vara placerat i Sverige.

Det samnordiska projektet för klinisk kemi, som har till uppgift att standardisera och förbättra medicinska laboratorieprov, fick förlängd mandattid till 1982 års slut enligt den verksamhetsplan som senare godkänns av projektets styrelse.

I Nordiska ministerrådets möte deltog följande ministrar:

Danmark:

Inrikesminister Knud Enggaard
Socialminister Erling Jensen

Finland:

Social- och hälsovårdsminister Sinikka Luja-Penttilä
Minister Katri-Helena Eskelinen

Island:

Socialminister Magnús H. Magnússon

Norge:

Socialminister Ruth Ryste
Förbrukar- och administrationsminister Kirsten Myklevoll

Sverige:

Socialminister Gabriel Romanus
Sjukvårdsminister Hedda Lindahl

Reykjavík den 31 oktober 1979**NORDISKA TOPPMÖTEN I REYKJAVÍK**

De nordiska statsministrarnas och Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarna) årliga möte hölls på onsdagen i Reykjavík. Statsministrarna fick vid mötet en orientering av samarbetsministrarna om hur en rad centrala utredningar inför det nordiska samarbetet på 80-talet har avancerat. Det gällde ekonomiskt samarbete, nordiskt forskningssamarbete, Nordsat och samarbete om export av större projekt. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som är en av grundpelarna i det nordiska samarbetet, har fungerat i 25 år. Statsministrarna fick vid mötet en redovisning av strävandena att vidare fördjupa detta samarbete.

Dialogen mellan EG- och EFTA-länderna och möjligheterna att utveckla samarbetet mellan dem samt betydelsen av dessa integrationssträvanden för de nordiska länderna berördes också.

De stora frågorna i det nordiska samarbetet inför 80-talet behandlades även vid mötet samma dag mellan statsministrarna och Nordiska rådets presidium. Vidare diskuterades förberedelserna inför Nordiska rådets session i Reykjavík i mars 1980.

Ekonomisk-politiskt samarbete

I samband med Nordiska rådets session 1978 beslöt samarbetsministrarna att anmoda de nordiska finansministrarna att ta fram en så realistisk utredning som möjligt om den ekonomiska situationen i Norden för att skapa ett underlag för en bättre samordning av den ekonomiska politiken i Norden. En förrapport om det ekonomiska samberoendet i Norden lades nu fram för statsministrarna. Rapporten väntas föreligga fullt färdig vid finansministrarnas möte om en månad och skall belysa dels det stabiliseringspolitiska beroendet mellan länderna — dvs. hur konjunkturpolitiska åtgärder i ett land påverkar ekonomi och sysselsättning i ett annat — och dels de nordiska ländernas handelsstruktur och deras internationella konkurrenskraft.

Rapporten bör kunna vara en utgångspunkt för diskussioner om förutsättningarna för ett närmare samarbete när det gäller både stabiliseringspolitiken och de långsiktiga ekonomisk-politiska frågorna.

Det nordiska ekonomiska *forskningsråd* som statsministrarna beslöt

att upprätta vid ett möte i februari 1979 skall genom forskning på det ekonomiska området ta fram underlag för ett ökat samarbete.

Statsministrarna var överens om de ekonomiska frågornas politiska innebörd för det nordiska samarbetet och forskningsrådets roll som instrument i detta samarbete.

Statsministrarna har underrättats om att man har satt i gång en utredning om de möjligheter som eventuella fynd av olja och gas på kontinentalsockeln utanför Nordnorge öppnar för utvecklandet av näringslivet på Nordkalotten. Nordiska Investeringsbankens möjliga engagemang i utredningen diskuterades.

Nordiskt samarbete om projektexport bör stärkas

Nordiskt samarbete om projektexport bör stärkas för att öka Nordens internationella slagkraft och främja samarbetet mellan industrin i våra länder.

Projektexport innebär leveranser av kompletta anläggningar, sjukhus, fabriker, skolor o. dyl. ofta enligt "nycklarna-i-handen-principen" till framför allt utvecklingsländerna och statshandelsländerna. Marknaden för projektexport är stor och växande, men de nordiska ländernas industri möter här hård konkurrens från de stora industriländernas sida, vilket talar för samverkan inom Norden.

Näringslivets positiva inställning till samnordisk projektexport är i hög utsträckning betingad av att det skapas förutsättningar som gör nordiskt samarbete minst lika attraktivt som alternativt samarbete med företag från icke-nordiska länder. Det här har framgått genom en enkät och ett seminarium som en utredningsgrupp under Nordiska ministerrådet har riktat till nordisk industri. Statsministrarna informerades om att den slutliga utredningen, som blir klar vid årsskiftet, kommer att kartlägga vilka stimuleringsmedel som redan finns och vilka nya det kan bli aktuellt att genomföra för att öka motiveringen för samarbete mellan nordiska företag.

Dubbelarbete i forskningen motverkas genom koordinering

Statsministrarna noterades med tillfredsställelse, att Nordiska ministerrådet — samsarbetsministrarna och undervisnings- och kulturministrarna — har igångsatt en systematisk undersökning av möjligheterna för ett ökat nordiskt forskningssamarbete både inom grundforskning och tillämpad forskning.

Kartläggningen visar, att de nordiska länderna var för sig har försökt lösa en rad likartade problem i samhället genom en ökad nationell forskningsinsats. Det existerar alltså ett behov för kontakt och koordinering mellan de nordiska länderna.

Statsministrarna underströk att samverkan när det gäller energiforskning och den teknologiska utvecklingens effekter på individ och samhälle bör höras till de centrala forskningsuppgifterna.

Ministerrådet uppmanades att i det fortsatta arbetet ange de områden samt överväga vilka former för forskningssamarbete som kan medverka till att forskningsresurserna utnyttjas på bästa möjliga sätt.

Statsministrarna önskar fortlöpande hållas underrättade om hur arbetet framskrider.

Nordsat-utredningen

Rapporten om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit är färdig. Statsministrarna orienterades om de kulturpolitiska, finansiella, juridiska och tekniska huvudaspekterna i utredningen. Politisk ställning till rapporten kan först tas sedan de nationella remissförfarandena avslutats.

Den nordiska arbetsmarknaden 25 år

En av hörnstenarna i det nordiska samarbetet, avtalet om en fri arbetsmarknad, har existerat i tjugofem år. Omställningarna på arbetsmarknaden har varit stora under denna tid, och förutsättningarna har förändrats. För närvarande diskuteras erfarenheterna av samarbetet hittills samt eventuellt behov av ytterligare åtgärder och anpassning av avtalet.

Första etappen i det nordiska arbetsmarknadsprogram, som fastställdes 1975, håller på att avslutas med ett projekt om arbetskraftens och kapitalets rörlighet. Den andra etappen skall ta upp 80-talets centrala problem. I år beviljade Nordiska ministerrådet medel till ett omfattande projekt som skall belysa utvecklingstendenserna på den nordiska arbetsmarknaden bl. a. med hänsyn till den nya teknologin.

Statsministrarna konstaterade, att dylika gemensamma utredningar i själva verket bildar bas för ett slags "idéexport" över de nordiska gränserna i strävandena att lösa gemensamma problem.

Införandet av sommartid

Från dansk sida framfördes att man överväger att införa sommartid i Danmark redan 1980 i konformitet med Förbundsrepubliken Tyskland och DDR. Från dansk sida såg man gärna att man även i Sverige och Norge skulle positivt överväga en nordisk koordinering i denna fråga. Från norsk och svensk sida kommer man snabbt att undersöka vilka de tekniska förutsättningarna är i Norge och Sverige för en koordinering.

Tätare möten

Från dansk sida föreslogs ett ökat antal möten mellan de nordiska statsministrarna och samarbetsministrarna. Förslaget mottogs med stor enighet och statsministrarna underströk att utvecklingen på 80-talet krävde ett ökat nordiskt engagemang i form av tätare kontakter på alla plan.

Helsingfors den 14 november 1979

Den senaste sommar startade flyglinjen över Nordkalotten (Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsø)) har i genomsnitt inte haft mer än ca 2 passagerare per resa hittills. Linjen trafikeras av små flyg med plats för ca 8 personer. Underskott på denna linje finansieras via statsbudgeterna i Finland, Sverige och Norge. Man anser dock att linjen är en mycket viktig förbindelse i norr och prövotiden kommer att utsträckas över tre år. För närvarande pågår också underhandlingar om en annan flyglinje mera söderut, dvs. Vasa—Sundsvall—Östersund—Trondheim.

Det här upplyste de nordiska trafikministrarna vid ett gemensamt möte mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets trafikutskott i Helsingfors den 14 november 1979.

Den långvariga konflikten mellan Finland och Norge om vägtrafikavgifterna ser ut att komma ur det dödläge, där förhandlingarna befunnit sig sedan 1977. Det gäller avgifter både i Norge och Finland, där respektive lands lastbilstrafikanter har känt sig drabbade. Nu föreslogs från norskt håll att man skulle be ländernas finansministerier ta upp frågan på nytt, denna gång i en arbetsgrupp, för att äntligen komma till en lösning.

Trafikutskottet frågade ministrarna om hur den automatiska övervakningen av tågtrafiken har avancerat. Från Nordiska ministerrådets sida upplystes, att det ännu inte finns ett funktionerande system i något land, men att man t. ex. i Finland inom två år kommer att upprätta en försöksbana Riihimäki—Tavastehus. I Norge och Sverige har man kommit något längre i denna fråga.

Nordiska ministerrådet har projekt i gång om bland annat handikappade i trafiken och hur olika transportmedel kan anpassas för att motsvara deras behov. Nordiska ministerrådet upplyste att projekt redan är på gång när det gäller handikappades resor med tåg, buss och fartyg. Trafikutskottet önskar bl. a. att denna utredning även skall utsträckas till att omfatta handikappvänlig flygtransport.

Under mötet behandlades också frågan om en färjlinje mellan Island och Färöarna och det övriga Norden, mellanriksvägarna mellan Sverige och Norge, och ev. nordisk samordning av transportstödet.

Stockholm den 29 november 1979

Ekonomiminister Gösta Bohman var värd för det nordiska finansministermöte som hölls i Stockholm den 29 november 1979. Fyra av de fem deltagande ministrarna har tillträtt sina poster i år. Den i tjänst äldste, Finlands finansminister Ahti Pekkala utnämndes i början av sommaren, då den finska koalitionsregeringen presenterades. Norges finansminister Ulf Sand tillträdde i oktober, då den norska regeringen

ombildades. En dryg månad gamla på sina poster är likaså Danmarks finansminister Svend Jakobsen och statsrådet Bohman. Från svensk sida deltog även budgetminister Ingemar Mundebo. Den isländske finansministern var på grund av det förestående alltingsvalet förhindrad att närvara.

Vad gäller det internationella ekonomiska läget konstaterade ministerrna bl. a. att tendenserna till en konjunkturavmattning under 1980 framträdde allt tydligare, främst på grund av det gångna årets kraftiga oljeprisstegring. Också den ekonomiskpolitiska åtstramning, som vidtagits i flera länder väntades få en depressiv effekt på konjunkturutvecklingen. Ministrarna var eniga om nödvändigheten av effektiva insatser i industri-länderna för att spara energi. Det vore olyckligt om länderna skulle försöka lösa sina betalningsbalansproblem genom en starkt begränsad efterfrågan. Sådana åtgärder skulle enbart försvåra varje lands produktion och sysselsättning. Ministrarna diskuterade därefter det ekonomiska läget i och utsikterna för de nordiska länderna. Man var överens om att den internationella konjunkturavmattningen måste få negativ inverkan på små, öppna ekonomier som de nordiska. Ministermötet konstaterade dock att de nordiska länderna har möjlighet att motverka effekterna av konjunkturavmattningen bättre än många andra länder.

Finansministrarna konstituerade sig därefter som Nordiskt minister-råd, för att som sådant behandla två samnordiska rapporter och ett stadgeutkast till Nordiskt Ekonomiskt Forskningsråd. Den ena rapporten är ett svar på den norske statsministern Nordlis förslag från februari 1978 om vidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Rapporten "Nordiskt ekonomiskt politiskt samarbete" kartlägger de nordiska ländernas ekonomiska struktur och internationella handel. Vidare beskrivs den ekonomiska politik som förts under 1970-talet. I rapporten diskuteras de stabiliseringspolitiska sambanden i Norden samt relativpriser och konkurrenskraft. Ministrarna beslöt att överlämna rapporten till Nordiska Rådet. De underströk härvid de nordiska ländernas internationella beroende och gemensamma intresse av en gynnsam internationell ekonomisk utveckling.

Ministrarna antog vidare stadgan för Nordiska Ekonomiska Forskningsrådet. Forskningsrådet ansågs komma att spela en viktig roll som instrument för nordiskt ekonomiskt politiskt samarbete. Forskningsrådet skall börja sin verksamhet under 1980.

Den andra rapporten "Valutapolitisk Samarbeid i Norden" belyser möjligheterna att ytterligare öka samarbetet i Norden. Denna rapport utgör ett svar på ett medlemsförslag till Nordiska Rådet i februari 1978 om utvidgat valutapolitiskt samarbete. Finansministrarna ansluter sig i huvudsak till de slutsatser som redovisas i rapporten.

Ministermötet framhåller särskilt betydelsen av att valutapolitiken behandlas som en integrerad del i den allmänna ekonomiska politiken. Ett samarbete på det valutapolitiska området kan gå så långt och så fort

som samarbetet utvecklas i den ekonomiska politiken i övrigt. Ministrarna framhåller betydelsen av att man inom denna ram har ett så omfattande informationsutbyte som möjligt inom de etablerade samarbetsorganen och att dessa alltid försöker att utveckla samarbetet vidare allt efter som förhållandena så medger.

Nästa nordiska finansministermöte kommer att äga rum i Helsingfors i juni 1980.

Helsingfors den 11 december 1979

NORDISKT KÄRNSÄKERHETSPROJEKT BEVILJADES 4.7 MILJONER NKR.

Ett omfattande nordiskt projekt om KÄRNSÄKERHET beviljades 4 664 000 Nkr. för 1980 vid Nordiska ministerrådets möte i Helsingfors den 11 december 1979. Projektet gäller kvalitetskrav, avfallsfrågor och kontrollrummets utformning.

I *kvalitetssäkringsarbetet* skall man omsätta utländska regler och erfarenheter till nordiska förhållanden och skapa en enhetlig nordisk praxis. Denna del av projektet avslutas 1980.

På *avfallsområdet* är avsikten att skapa ett allsidigt bedömningsunderlag för att kunna bedöma olika system för att behandla radioaktivt avfall. Arbetet har inletts detta år.

I fråga om *kontrollrummets utformning* i ett kärnkraftverk vill man på basen av de erfarenheter man har i dag och med sikte på största möjliga säkerhet ge en samlad bild av följande aktuella problem:

- operatörurval och -skolning
- mänsklig pålitlighet
- kontrollrummets utformning vid användning av datorer.

Inom ramen för projektet skall man bedriva studier på nuvarande kärnkraftanläggningar och experimentera med utrustning som avspeglar den framtida utvecklingen. På basen av detta hoppas utredarna kunna formulera riktlinjer och kriterier inom de ovannämnda områdena.

Inom JORD- OCH SKOGSBRUK har en ny nordisk ämbetsmannakommitté tillsatts. Detta samarbetsområde fick nu sina första projektanslag på totalt 375 000 Nkr.

ARBETSMILJÖ är ett prioriterat område med en väl fungerande nordisk arbetsfördelning. Nu gavs pengar till en lång rad projekt, bl. a. till undersökningar som gäller *cancerrisker vid svetsningsarbete* och *hälsorisker vid trädamn*. Man försöker också samordna kontrollen av den nordiska *träförädlingsindustrins påverkan på miljön*.

Inom MILJÖVÅRDEN fortsätter det nordiska samarbetet inom det europeiska programmet för övervakning av luftföroreningar. Den nordiska insatsen gäller s. k. långtransport av svavelföroreningar, men projektet kommer snart att utvidgas till nitrogenföroreningar, spårelement av toxiska (giftiga) metaller och organiska mikrokomponenter.

Ett annat projekt skall leda fram till anvisningar för hur *luftundersökningar* i städer skall genomföras. På det sättet kommer man att kunna jämföra resultaten från olika undersökningar i Norden.

Åtgärder som vidtas för att minska *trafikbuller* kan ha många olika följder, också bieffekter som t. ex. att landskapsbilden förfulas. Ett projekt skall utvärdera de totala konsekvenserna av bullerreducerande åtgärder på olika håll i Norden. Också andra "bullerprojekt" beviljades anslag: buller från spårbunden trafik och från industriell apparatur skall undersökas.

Ingrodda vanor och fördomar påverkar försöken att återvinna avfall. Erfarenheterna från Nordisk avfallsbörs visar, att det i hela 45 procent av de misslyckade försöken till återbruk inte är fråga om vare sig höga priser eller dålig kvalitet. Samarbetsministrarna gav pengar till ett projekt som skall utreda hur stor betydelse irrationella hinder, socio-ekonomiska eller psykologiska, har i förhållande till de strikt tekniska och ekonomiska när det gäller återbruk av restprodukter.

Trots ökade restriktioner i användningen av PCB har PCB-halten hos t. ex. vilda djur inte sjunkit. Det här tyder på att PCB-källorna och frigöringen i miljön fortfarande är bristfälligt kända. En projektgrupp skall utarbeta en lista över *sannolika PCB-källor*, en utredning som i ett enskilt land skulle bli alltför snäv, medan en nordisk utredning ger mera tillförlitliga och snabbare resultat.

Inom SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDEN fick flera institutioner och projekt medel ur projektbudgeten. Hit hörde Nordiska nämnden för handikappfrågor, Nordiska medicinalstatistikkommittén, Scandiatransplant, som koordinerar *njurtransplantationer* mellan de nordiska länderna och NORDKEM, som främjar samarbetet mellan *sjukhuslaboratorierna* i Norden.

De nordiska *socialförsäkringssystemen* skall ses över som en förberedelse inför den kommande förnyelsen av den nordiska sociala trygghetskonventionen.

Inom BYGGNADSSAMARBETET fortsätter *standardiseringssträvandena*. Man håller bl. a. på med att utarbeta nordiska betongregler. Ett nordiskt projekt gäller byggnaders *handikappvänlighet*, ett annat skydd mot *olycksfall* i byggbranschen. Ett nordiskt forskarseminarium skall behandla FoU (forskning och utveckling)-samarbetet kring energibesparing i byggbranschen.

Det REGIONALPOLITISKA samarbetet som är inne i en aktiv fas, har konkretiserats i en lång rad projekt, framför allt i *glesbygdssområdena*. En ny inmutning är ett *storstadsprojekt*, där man tar upp problematiken kring lokalisering av arbetsplatser, stadsförnyelse, pendling, service, närdemokrati m. m.

Undersökningar i KONSUMENTSEKTORN av varor och tjänster

samordnas nordiskt i flera projekt. *Produktsäkerhetsarbetet* fortsätter och barnets ställning som konsument uppmärksammas.

TRAFIKSEKTORN har projekt som gäller bl. a. *cyklister* och *handikappade* i trafiken. Effekten av olika *trafiksäkerhetsåtgärder* mäts i ett projekt, *körförmågan i bakrus* i ett annat.

Alla nordiska länder satsar på TURISM, men en ökad turism sliter på naturen. *Hur mycket turism tål ett område?* Den frågan skall belysas genom en nordisk undersökning.

Vidare skall man arbeta fram ett praktiskt förslag till ett *booking-system* på nordisk bas som både näringsidkarna inom reselivet och konsumenterna kan ha nytta av.

På ARBETSMARKNADSOMRÅDET fortsätter ett tredelat s. k. "kärnprojekt", ett centralt och omfattande projekt om *utvecklingstendenserna på den nordiska arbetsmarknaden*. *Arbetsmarknadsstatistiken* revideras för närvarande i alla nordiska länder. En projektgrupp skall arbeta med att förenhetliga den också på nordiskt plan.

Den offentliga sektorns betydelse för sysselsättningen skall analyseras.

JÄMLIKHETEN ställs på sitt första egentliga prov i familjen då ett barn föds. Osäkerhet om rollfördelning och social isolering kan bli påfrestande för samlevnaden. Forskningen kring dessa frågor har inte i större utsträckning utnyttjats i praktiskt arbete. Nu skall man vid ett nordiskt seminarium delge aktuella forskningsresultat till nyckelgrupper av hälsopersonal, för att de skall kunna ge bättre vägledning till väntande och nyblivna föräldrar.

En kartläggning skall göras av de nordiska hushållens sparande och av *användningen av konsumentkrediter*. Utredningen skall analysera behovet av olika konsumentpolitiska åtgärder.

*BILAGA 5***Øget nordisk forskningssamarbejde**

Rapport fra stedfortræderkomiteen og embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejdes fælles arbejdsgruppe.

December 1979

Indholdsfortegnelse

1. <i>Baggrund for arbejdet</i>	1188
1.1 Statsministermødet 9 november 1978	
1.2 Tilrettelæggelse af udredningsarbejdet	
1.3 Tidsplan	
2. <i>Organisationen af FoU (Forsknings- og Udviklingsarbejde) i Norden</i>	1189
2.1 Bevillinger til FoU i Norden	
2.2 Fordelingen af FoU-midler	
2.3 Fordeling og styring via statslige FoU-bidrag	
2.4 Behov for overblik og koordinering af FoU	
3. <i>Nordens deltagelse i internationalt forskningssamarbejde</i>	1191
3.1 Målsætning for internationalt forskningssamarbejde	
3.2 Tyngdefelterne for Nordens deltagelse i internationalt forskningssamarbejde	
4. <i>Nordisk forskningssamarbejde</i>	1192
4.1 Finansieringskilder for nordisk FoU-samarbejde	
4.2 Overblik over det nordiske FoU-samarbejde	
5. <i>Former for nordisk forskningssamarbejde</i>	1193
5.1 Former for projektsamarbejde	
5.2 Informationsforsyning	
5.3 Videnskabeligt udstyr	
5.4 Forskeruddannelse	
6. <i>Nordisk samarbejde om forskningsprojekter</i>	1194
6.1 Fællesnordiske forskningspolitiske prioriteringer	
6.2 Energiforskning	
6.3 Fremtidsstudier	
7. <i>Informationsforsyning</i>	1197
7.1 Nordisk samarbejde om formidling af forskningsresultater via forskningsbibliotekerne	
7.2 Overvågning af den industrielle udvikling uden for Norden	
7.3 Direkte forskningsformidling	
7.4 Registrering af forskning udført i Norden	
7.5 Registrering af samnordisk forskning	

8. <i>Nordisk samarbejde vedrørende forskning om andre landes og regioners kulturer</i>	1200
8.1 Norden i en ny international verdensorden	
8.2 Integration af viden	
8.3 Uddannelse og forskning på mange niveauer	
9. <i>Fællesuddannelse af forskere i Norden</i>	1201
9.1 Motiver for samarbejde	
9.2 Behov for udvidelse af samarbejdet om forskeruddannelse	
10. <i>Nordisk samarbejde omkring videnskabelig udrustning</i>	1202
10.1 Udstyrskrævende forskning	
10.2 Nordisk instrumentsamarbejde	
11. <i>Sammenfatning af anbefalinger</i>	1203
11.1 Grundforskning — anvendt forskning	
11.2 Omfang af nordisk samarbejde	
11.3 Stimulering af samarbejdet	
11.4 Hvilke områder bør stimuleres	

Appendix

I Nordiska forskningsprioriteringar	1206
II Tyngdpunkter i de nordiska ländernas statliga FoU	1239
III Inledande översikt av statliga FoU-aktiviteter inom energiområdet i de nordiska länderna	1267

1. Baggrund for arbejdet

1.1 Statsministermødet 9 november 1978

De nordiske statsministre drøftede på deres møde den 9 november 1978 bl. a. det nordiske forskningssamarbejde. Som konklusion på drøftelserne vedtog statsministrene at opfordre Nordisk Ministerråd, samarbejdsministrene og undervisnings- og kulturministrene, til at tage initiativ til et øget nordisk forskningssamarbejde såvel inden for grundforskning som inden for anvendt forskning.

Ministerrådet burde herunder systematisk undersøge, på hvilke områder et nordisk forskningssamarbejde ville give en mere effektiv resourceudnyttelse end tilsvarende nationale forskningsindsatser.

1.2 Tilrettelæggelse af udredningsarbejdet

De to ministerråds embedsmandskomiteer — stedfortræderkomiteen og embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde — drøftede den videre procedure ved et fælles møde den 20 marts 1979. Man enedes her om, at det videre udredningsarbejde skulle udføres i en fælles arbejdsgruppe bestående af medlemmer af de to embedsmandskomiteer. Arbejdsgruppen fik følgende sammensætning:

Departementschef Bjørn Brynskov (EK-kultur, Danmark) *formand*
Afdelingschef Arni Gunnarsson (EK-kultur, Island)
Statssekretær Kjell Kristensen (stedf.kom., Norge)
Avelningschef Kalervo Siikala (EK-kultur, Finland)
Statssekreterare Fredrik Sterzel (stedf.kom., Sverige)

Afdelingschef Arni Gunnarsson har været forhindret i at deltage i arbejdsgruppens møder.

Som sekretariat har fungeret ministerrådssekretariatet, Oslo og sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, København.

En række organisationer m. v. har allerede henvendt sig til arbejdsgruppen med forslag til nye eller forstærkede indsatser inden for det nordiske forskningssamarbejde. Arbejdsgruppen er endvidere vidende om, at yderligere en række organer er i færd med at udarbejde sådanne forslag.

Arbejdsgruppen har under henvisning til, at en samlet oversigt over behov for øget forskningssamarbejde endnu ikke foreligger, ikke realitetsbehandlet de indkomne forslag. Man har i stedet foreløbigt orienteret de fagembedsmandskomiteer, inden for hvis område de enkelte forslag hører hjemme, om de fremkomne forslag.

1.3 Tidsplan

Det har ikke været muligt for arbejdsgruppen at afslutte arbejdet i løbet af 1979. Man forventer at en samlet rapport tidligst vil kunne foreligge i efteråret 1980.

Arbejdsgruppen afleverer herved en rapport over det arbejde, som er udført i løbet af 1979, til embedsmandskomiteerne og ministerrådet.

2. Organisationen af FoU (Forsknings- og Udviklingsarbejde) i Norden

2.1 Bevillinger til FoU i Norden

De nordiske landes samlede statslige bidrag til FoU anslås for 1979 at beløbe sig til ca. 12 mia. dkr. Efter de hidtidige erfaringer er de statslige bidrag til FoU i gennemsnit for hele Norden lidt mindre end erhvervslivets investeringer i FoU. Det betyder altså, at de samlede nordiske investeringer til FoU 1979 kan anslås til ca. 25 mia. dkr. De nordiske lande anvender således 1—2 % af deres bruttonationalprodukt til FoU-investeringer.

2.2 Fordelingen af FoU-midler

Disse midler fordeles gennem en lang række indbyrdes uafhængige organer til en mængde institutioner i et stort og meget kompliceret mønster. De enkelte institutioner modtager bidrag fra flere forskellige kanaler, ofte endda til det samme forskningsprojekt. Hvor mange penge

der reelt anvendes til et bestemt forskningsprojekt, ved normalt kun institutionerne selv. I ingen af de nordiske lande findes idag et system, som gør det muligt at se de mange forskellige finansieringskilder i sammenhæng, endsige udarbejde oversigter over, hvilke forskningsområder som reelt prioriteres højt.

2.3 Fordeling og styring via statslige FoU-bidrag

2.3.1 Ser man på *det statslige FoU-system*, er der to hovedveje til finansiering af forskning. Den ene vej kan kaldes den *indirekte* finansiering af forskning, hvor staten til en lang række uddannelsesinstitutioner — først og fremmest universiteterne — yder integrerede bevillinger til institutionernes uddannelses- og forskningsformål. For denne del af forskningen er det stort set forskernes (måske institutionernes) eget valg af emner, som bestemmer, hvad der skal forskes i.

Sådanne indirekte bevillinger til forskning er af varierende omfang i Norden. De svinger mellem 35 % (Sverige) og 60 % (Danmark) af de statslige bevillinger til FoU. For Norden i gennemsnit modtager universiteter og højere læreanstalter ca 40—45 % af de samlede statslige bevillinger til forskning.

2.3.2 Den *direkte* finansierede forskning er den del af forskningen, som umiddelbart kan *styres*. Her anvender statsmagten to veje. Til finansiering af en del af forskningen overlader statsmagten midler til en række forskningsråd, som uafhængigt af statsmagten beslutter, hvilke forskningsprojekter der skal støttes. Traditionelt plejer man at sige, at forskningsrådene især har til opgave at støtte grundforskning, men grænsen mellem grundforskning og anvendt forskning (sektorforskning) er meget flydende.

Statsmagten kan også endnu mere direkte styre forskningen. Dette sker, når staten som arbejdsgiver bestiller særlige forskningsopgaver gennemført. Normalt er fremgangsmåden, at der på statsbudgettet afsættes midler til, at de forskellige departementer direkte kan bestille forskning udført. Denne statsligt styrede forskning kaldes ofte for *sektorforskning*. Sektorforskningens andel af de samlede statslige udgifter til forskning varierer mellem de nordiske lande. I Sverige, Norge og Island er en stor andel af forskningen sektorforskning, medens sektorforskningen indtil de seneste år har været af relativt mindre omfang i Danmark og Finland.

Den sektorfinansierede forskning kan foregå ved særlige forsknings- og planlægningsafdelinger inden for ministerier og embedsværk, og ved særlige forskningsinstitutioner, som udelukkende udfører forskning inden for et afgrænset område, og som normalt ikke tilbyder undervisning. Den kan imidlertid også foregå ved universiteter, som også giver undervisning og hovedsagelig bedriver grundforskning.

2.4 Behov for overblik og koordinering af FoU

Dette meget komplekse system frembyder nationalt store vanskeligheder med hensyn til koordinering af forskning. De enkelte lande har derfor — i lidt varierende modeller — valgt at oprette særlige organer, hvis opgave det bl. a. er at søge at skabe et overblik over forskningspolitiske behov og prioriteringer. Sådanne organer er bl. a. Planlægningsrådet for forskningen (Danmark), Hovedkomiteen for norsk forskning (Norge), Statens vetenskapsråd og Vetenskapliga centralkommisionen (Finland), Forskningsrådsnämnden (Sverige). Disse organer har i varierende grad et koordinerende forskningspolitisk ansvar for såvel grundforskningen som den anvendte forskning.

Vanskelighederne med at skabe et overblik, skyldes ikke alene, at bevillingerne fordeles ad mange kanaler. Mange forskere forbinder ofte statens ønske om øget overblik over FoU-aktiviteter med ønske om øget statslig styring. For forståelsen af det nordiske FoU-system må fremhæves, at man hidtil i Norden har ment, at en stor forskningsdel bør være uafhængig af statsmagtens prioritering.

3. Nordens deltagelse i internationalt forskningssamarbejde

3.1 Målsætning for internationalt forskningssamarbejde

Forskning er i en vis udstrækning grænseoverskridende. En lang række problemstillinger er de samme, uanset hvilket land forskeren kommer fra, og den videnskabelige uddannelse forudsættes normalt også at indeholde de samme uddannelseselementer.

Forskningssamarbejdet kan være et mål i sig selv, men det kan også fungere som et middel. Forskningen anses af mange for at være et middel til øgede internationale kontakter og til at fremme internationalt samarbejde overhovedet. Mange mener, at det er den vigtigste grund til, at man har internationalt forskningssamarbejde.

Forskningssamarbejde kan som nævnt også være et mål i sig selv. Det forudsætter, at forskningen enten ikke kan gennemføres nationalt, eller at man mener, at man opnår andre resultater og/eller bedre forskning ved et internationalt samarbejde. Det er denne sidste begrundelse for forskningssamarbejdet, som statsministrene har betonet ved at understrege, at man bør udpege områder, hvor man opnår en bedre ressourceudnyttelse ved at forske nordisk end ved at forske nationalt.

3.2 Tyngdefelterne for Nordens deltagelse i internationalt forskningssamarbejde

3.2.1 Det er tilsyneladende samme økonomisk-rationelle begrundelse, der ligger bag en stor del af de nordiske landes indsats til internationalt forskningssamarbejde, som for 1979 anslås at gå op til ca. 600 mio. dkr. I dette tal er det nordiske forskningssamarbejde ikke indregnet.

Størsteparten af midlerne til internationalt forskningssamarbejde anvendes til samarbejde inden for kerneforskning, rumforskning og astronomisk forskning. For alle områder er der tale om forskning, som kræver så dyre investeringer i instrumenter, at de nordiske lande hverken enkeltvis eller sammen ville kunne drive kvalitetsforskning af den nævnte type.

3.2.2 Det nordiske forskningssamarbejde landene imellem, er sammenlignet med de nordiske landes deltagelse i det internationale forskningssamarbejde af beskedent omfang. De samlede nordiske udgifter til forskningssamarbejde andrager anslået i 1979 ialt ca. 120 mio. dkr. Ses det i forhold til de nationale statslige investeringer til forskning, får man følgende forhold:

Samlet statsligt FoU i Norden	12,0	mia. dkr.
De nordiske landes deltagelse i international FoU	0,6	— —
Nordisk FoU-samarbejde	0,12	— —

De nordiske lande anvender således fem gange så mange midler til deltagelse i det internationale FoU-samarbejde som til nordisk FoU-samarbejde. Én procent af statslige FoU-midler i Norden går til nordisk FoU-samarbejde.

3.2.3 Også set i perspektivet af, hvad andre interstatslige organisationer anvender til FoU-samarbejde, er det nordiske FoU-samarbejde beskedent. Til sammenligning kan anføres, at EF (EG) i perioden 1974—78 anvendte 7,6 mia. dkr. til FoU-samarbejde, d. v. s. i snit 1,5 mia. dkr. pr. år. Dette tal kan sammenlignes med de ca. 60 mio. dkr., som for tiden afsættes årligt til forskningssamarbejde over de to ministerrådsbudgetter.

4. Nordisk forskningssamarbejde

4.1 Finansieringskilder for nordisk FoU-samarbejde

Det hidtidige nordiske forskningssamarbejde er i sin opbygning stort set lige så splittet som den nationale forskning. De principper, man har valgt for den organisatoriske opbygning af det nordiske FoU-samarbejde, følger også i stort de nationale principper.

Nordisk forskningssamarbejde finansieres hovedsagelig over ministerrådets almene budget og det nordiske kulturbudget; via forskningsrådene; og som et direkte finansieret samarbejde mellem berørte departementer, styrelser o. l. Derudover må det antages, at en del samarbejde også forekommer direkte mellem forskningsinstitutioner og mellem forskere, hvor deltagerne selv finansierer alle omkostninger.

Forskningssamarbejdet hører blandt de dele af det officielle nordiske samarbejde, som går længst tilbage. Der er eksempler på nordisk finansierede forskningsinstitutioner, som er over 20 år gamle. Forskningssamarbejdet vejer da også idag tungt på de to ministerrådsbudgetter. Sammenlagt beslaglægger midlerne til FoU-samarbejde på de to nordiske ministerrådsbudgetter over 30 % af de samlede midler til nordisk samarbejde.

Derudover finansierer forskningsrådene en del nordisk FoU-samarbejde. Det nordiske FoU-samarbejde mellem forskningsrådene er især omfattende inden for teknik (NORDFORSK) og landbrugsvidenskab, men også inden for det humanistiske område er der lange traditioner for forskningssamarbejde.

Endelig afholdes udgifterne til en række samarbejdsprojekter direkte af departementer, styrelser o. l. uden om ministerrådsbudgetterne.

4.2 Overblik over det nordiske FoU-samarbejde

I modsætning til bestræbelserne på nationalt plan har man ikke på nordisk plan hidtil søgt at skabe et overblik og herved grundlag for en forskningspolitisk prioritering. Statsministrenes opfordring må også betragtes som en anmodning om en helhedsvurdering af det nordiske forskningssamarbejde.

5. Former for nordisk forskningssamarbejde

5.1 Former for projektsamarbejde

Skal mulighederne for et øget nordisk forskningssamarbejde vurderes, kan en række forskellige udgangspunkter vælges. Et almindeligt udgangspunkt er, at man forudsætter, at en række problemer er fælles for de nordiske lande — problemer, som vi tror løses lettere med baggrund i en videnskabelig belysning. Norden kan som region have fælles problemer. Norden bestående af fem lande kan også have varierende, men dog så ligeartede problemer, at lighedspunkter og uligheder ses klarere ved, at samme fænomen undersøges i alle nordiske lande. Sidstnævnte metode kaldes komparativ forskning. Mange samnordiske projekter ligger i intervallet mellem komparativ forskning og forskning begrundet i, at Norden som region har fælles problemer.

Samnordiske forskningsprojekter er også mulige, hvor problemet er universelt, f. eks. cancer. I sådanne tilfælde vil det regionale, komparative aspekt være underordnet, og motivet for samarbejde er her, at man ved at slå de nordiske forskningsressourcer sammen opnår et højt kvalificeret forskerteam. Sidstnævnte model vil være den, der oftest er argumentet for meget teknisk, naturvidenskabeligt og medicinsk FoU-samarbejde.

5.2 Informationsforsyning

Det mest naturlige udgangspunkt for et forskningssamarbejde er tilsyneladende de fælles videnskabelige problemstillinger. Nordisk forskningssamarbejde er imidlertid på en række mindre øjnefaldende felter mindst lige så vigtigt.

For eksempel er informationsforsyningen blevet en stedse vigtigere del af forskningspolitikken. Den hastigt voksende internationale produktion af forskningsresultater kræver stedse stigende ressourcer til bøger og videnskabelige tidsskrifter af traditionelt tilsnit. Samtidig har forskerne behov for hurtig adgang til databaser og til informationsnet i øvrigt, således at forskerne hurtigt kan orientere sig i andres forskningsresultater og derved undgå uønsket dobbeltforskning. Der findes allerede i dag et ikke uvæsentligt samarbejde inden for dette felt. Mulighederne for at øge samarbejdet indgår derfor naturligt i overvejelserne.

5.3 Videnskabeligt udstyr

For en række forskningsområder er det en forudsætning for forskning, at avancerede, ofte meget kostbare videnskabelige instrumenter er til rådighed for forskeren. Som eksempel på instrumentkrævende forskningsområder kan nævnes dele af energiforskningen. Også den lægevidenskabelige og naturvidenskabelige forskning fordrer tit og ofte tilgang til avanceret videnskabeligt udstyr.

5.4 Forskeruddannelse

For at forskningsressourcerne kan udnyttes rimeligt, kræves der dygtige forskere til at udføre opgaverne. Det er en lang proces, og det kræver en omhyggelig udvælgelse at uddanne kvalificeret forskningspersonale. Samtidig er det et faktum, som tit overses af statsmagten når større forskningspolitiske programmer udarbejdes.

Uddannelsen af forskere er derfor også et led i vurderingen af mulighederne for at øge det nordiske FoU-samarbejde.

Arbejdsgruppen har inddraget alle de ovennævnte områder i sine overvejelser om en udvidelse af det nordiske FoU-samarbejde. Følgende afsnit giver en kort opsummering af det hidtidige arbejde på de enkelte områder.

6. Nordisk samarbejde om forskningsprojekter

6.1 Fælles nordiske forskningspolitiske prioriteringer

6.1.1 Når det skal undersøges, hvilke projektområder, der er egnede til et nordisk samarbejde er det naturligt at tage udgangspunkt i de projektområder, som man nationalt synes er vigtige. Sådanne, erkendt, vigtige

forskningsområder betegnes ofte som forskningspolitiske prioritetsområder.

De forskningsorganer, som klarest giver udtryk for forskningspolitiske prioriteringer, er sædvanligvis forskningsrådene og de overordnede forskningspolitiske organer. Endvidere vil det af departementernes forskningsposter på statsbudgetterne normalt fremgå, hvilke større hovedområder uden for forskningsrådenes prioriteringer, som også prioriteres højt.

6.1.2 Arbejdsgruppen har udarbejdet oversigter over forskningsprioriteringer såvel inden for forskningsrådenes ansvarsområde som inden for departementernes FoU-område. Disse kortlægninger, som danner grundlag for en del af de følgende konklusioner er vedlagt arbejdsgruppens rapport som appendix I og II.

Kortlægningen synes at vise, at i alle de nordiske lande findes en række fælles problemstillinger, som man synes, det er vigtigt at få forskningsmæssigt belyst. Som eksempel på klart prioriterede forskningsområder i alle de nordiske lande kan nævnes:

Arbejderbeskyttelse — arbejdsmiljø — mennesket i arbejdslivet
 Helseforskning (health services research)
 Energiforskning — ressourceforskning
 Miljøbeskyttelsesforskning
 U-landsforskning
 Landbrugs- og fiskeriforskning
 Industriel produktudvikling.

6.1.3 En sådan summarisk kortlægning giver i sig selv ikke tilstrækkelig baggrund for at påstå, at på disse områder burde nordisk forsknings-samarbejde øges. Lighed i nationale prioriteringer kan således ikke umiddelbart overføres til at der derfor også er behov for en samnordisk prioritering. Selv den summariske kortlægning antyder imidlertid, at sådanne undersøgelser heller ikke foretages. Hverken i den fase, hvor forskningsprogrammerne fastlægges eller i den fase, hvor programmerne gennemføres, finder et nordisk samarbejde sted af betydning.

6.2 *Energiforskning*

6.2.1 Arbejdsgruppen gik derfor et skridt videre, og foretog en nøjere — men stadig summarisk — analyse af det nordiske FoU-samarbejde inden for et forskningsområde, som i de senere år er prioriteret meget højt i samtlige nordiske lande. Man valgte energiforskningen som analyse-område. En beskrivelse af energiforskningen i Norden er gengivet som appendix III i redegørelsen.

Energiforskningen har fået en meget kraftig opprioritering i alle de

nordiske lande i de seneste år. I alle lande har man udarbejdet, eller er i færd med at udarbejde, samlede energiforskningsprogrammer. Som følge heraf kan også iagttages en kraftig stigning i bevillingerne til energiforskning. Man kan anslå, at de samlede bevillinger til energiforskning i Norden år 1979 går op til 1,2 mia. dkr. pr. år, hvilket må ses i relation til, at de samlede statslige bidrag til FoU beløb sig til 12 mia. dkr.

6.2.3 Billedet af det nordiske FoU-samarbejde på energiforskningsområdet adskiller sig ikke meget fra billedet af den generelle kortlægning af prioritetsområderne.

Også inden for energiforskningen kan man konstatere, at de store energiforskningsprogrammer i de enkelte lande stort set er blevet udarbejdet isoleret fra hinanden. Arbejdsdeling og tæt projektsamarbejde i udførelsesfasen har hidtil heller ikke været fremherskende på nordisk plan. Dog har embedsmandskomiteen for industri og energipolitik på det seneste drøftet nordisk deltagelse i en nationalt arrangeret seminar-række. Dette kan på sigt indebære et intensiveret nordisk samarbejde inden for energiforskningen.

6.2.4 En anden iagttagelse, som kortlægningen ikke beviser, men dog antyder, er at det tilsyneladende selv ved tilbud om ekstra nordiske midler har været vanskeligt at motivere forskerne og forskningsinstitutionerne til at etablere et direkte nordisk projektsamarbejde inden for energiforskningen. Erhvervsmæssige årsager kan naturligvis være en væsentlig begrundelse. Man kan imidlertid ikke se bort fra, at den relativt lette tilgang til nationale FoU-midler også kan være en medvirkende årsag til forskernes manglende interesse for et nordisk samarbejde. Er den sidste antagelse korrekt, er det derfor ikke altid et tilstrækkeligt virkemiddel for at øge det nordiske FoU-samarbejde at afsætte yderligere, nordiske ressourcer til formålet. En mere bevidst styring synes her at være en mere nærliggende mulighed, hvis man ønsker at øge det nordiske samarbejde.

6.3 Fremtidsstudier

Når energiforskningen prioriteres højt i samtlige nordiske lande er forklaringen, at her findes et problem, landene er fælles om. Også mange af de under 6.1.2 omtalte prioritetsområder er udtryk for, at en række problemer for fremtidens samfundsudvikling — ikke uventet — stort set er sammenfaldende i Norden. Nordisk råd har været opmærksom på dette, og har i en rekommendation rejst spørgsmålet om, hvorvidt de nordiske lande ikke som konsekvens heraf i fællesskab kunne forstærke samarbejdet inden for *fremtidsstudier*.

Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) har anmodet ar-

bejdsgruppen om at inddrage overvejelserne om et øget nordisk samarbejde inden for fremtidsstudier i sit videre arbejde.

7. Informationsforsyning

7.1 Nordisk samarbejde om formidling af forskningsresultater via forskningsbibliotekerne

7.1.1 De tilgængelige ressourcer for forskning udført inden for Norden er begrænsede. De små forskningslandes dilemma beror på, at forskningen må stræbe efter at dække hele forskningsfeltet for at tilbyde et tilstrækkeligt beredskab til at kunne følge et eventuelt gennembrud på et forskningsområde eller en hurtig udvikling inden for visse forskningsdiscipliner. Samtidig har de små lande ikke mulighed for (med få undtagelser) selv at tilhøre de ledende forskningsnationer på disse områder.

Vi må derfor fortsat regne med, at størsteparten af nye forskningsresultater vil fremkomme i internationale forskerkredse. Dette er i sig selv ikke en situation, der kan ændres, men det bør fremhæves, at det næppe er muligt at hente sådanne forskningsresultater til Norden uden, at man generelt i Norden har en tilstrækkelig stor og kvalificeret forskerstab, som formår at formidle ny forskning videre i samfundet.

7.1.2 Det er derfor væsentligt, at forskerne får tilstrækkelige muligheder for hurtigt at indsamle denne viden. Således må en tilstrækkelig informationsforsyning betragtes som en særdeles betydningsfuld del af forskningspolitikken. Med den nye informationsteknik — først og fremmest de on-line baserede informationsnet, gennem hvilke et utal af databaser er tilgængelige for forskerne — har man givet forskerne gode muligheder for at søge nye forskningsresultater frem. De nordiske lande har allerede etableret et vist samarbejde inden for dette område via NORD-INFO, som er et samarbejdsorgan for forskningsbiblioteker i Norden.

7.2 Overvågning af den industrielle udvikling uden for Norden

7.2.1 En væsentlig del af statsmagtens interesse for øgede forskningsinvesteringer i de senere år må ses på baggrund af de problemer, som alle de nordiske lande har kunnet konstatere med hensyn til at bevare konkurrencekraften og derved fortsætte udviklingen af de nordiske velfærdssamfund. Dette har bl.a. medført øgede bevillinger til industri- og handelsdepartementer til igangsætning af ny forskning. Men det er som nævnt under 7.1 trods alt begrænset, hvor megen forskning de nordiske lande har kapacitet til at udføre, og en indsamling af internationale forskningsresultater er derfor ofte en væsentlig form for erhvervelse af viden om presserende problemstillinger.

7.2.2 De nordiske landes indsamling af andres forskningsresultater er vigtig såvel inden for grundforskning — som inden for anvendt forskning. Men også i den tekniske og industrielle udvikling af forskningsresultaterne til nye produkter er det vigtigt at følge udviklingen uden for Norden. Der tænkes her især på behovet for en nøje overvågning af den tekniske og industrielle udvikling i flere af de lande, som er vore nærmeste konkurrenter. Skal en sådan overvågning ske i flere lande, er det dyrt for de enkelte lande i Norden. Det kunne derfor overvejes, hvilke muligheder som bestod for en fælles nordisk overvågning af den industrielle udvikling i en række lande. Fordelene er umiddelbare — flere landes udvikling kan følges, og muligheder for en øget specialisering på områder ligger lige for.

7.2.3 Samtidig må det dog heller ikke overses, at de nordiske lande også konkurrerer indbyrdes om markeder, og at nationale særinteresser derfor kan stille sig hindrende for udviklingen af et sådant samarbejde. Problemstillingen bør videreudvikles, bl.a. i lys af de erfaringer som man allerede har for industriovertvågning såvel på nordisk, som på nationalt plan.

7.3 Direkte forskningsformidling

I arbejdet med at indsamle forskningsresultater har forskerne også brug for kontakter med andre forskere. Et vidt forgrenet forskningsnet med gode kontakter såvel mellem forskere i Norden som mellem forskere i den øvrige verden er derfor væsentligt. Opretholdelsen af et sådant kontaktnet forudsætter at der afsættes midler til, at forskerne kan foretage rejser og deltage i nordiske og internationale forskermøder. Fra forskerside fremhæves dette forhold som et af de væsentligste midler til stimulering af et forskningssamarbejde.

7.4 Registrering af forskning udført i Norden

7.4.1 Et centralt problem for den forskningspolitiske planlægning er den manglende registrering i de enkelte lande af hvilken forskning, der foregår på forskningsstederne. Det er et problem, som også erkendes nationalt, og i alle de nordiske lande har man overvejelser i gang om etablering af forskningsregistre. Et samlet overblik over, hvad der foregår af forskning, er en forudsætning for en, såvel politisk som forskningspolitisk, drøftelse og prioritering af, hvilke forskningsområder, som skal fremmes.

7.4.2 Den manglende registrering af forskning angives hyppigt at være årsag til at unødigt dobbeltforskning finder sted. Problemstillingen er imidlertid knap så enkel. Grænsen mellem hvad der er nødvendig og unødvendig dobbeltforskning er vanskelig at drage, ligesom helt iden-

tiske forskningsprojekter næppe forekommer ret tit. Væsentligere er at fremhæve at forskere i de enkelte nordiske lande ved en bedre tilgang til viden om den forskning, der foregår ved andre forskningssteder, allerede ved planlægningen af egen forskning kunne tage de relevante kontakter og derved opnå mere nuancerede problemstillinger. Imidlertid kan hensynet til det nordiske samarbejde ikke i sig selv motivere, at der oprettes et nordisk forskningsregister, som omfatter al forskning udført i Norden.

Heller ikke nordiske delregistre synes det umiddelbart motiveret generelt at bygge op. Der skal ganske særlige begrundelser til, for at man på nordisk plan etablerer delregistre over forskningsområder, som man finder særligt relevante. Der foreligger allerede i dag en række forslag til samnordiske registre på specielle fagområder. Begrundelsen for forslag om oprettelse af samtlige registre er et behov for et overblik over et specielt forskningsfelt f. eks. miljøforskning, forskning om arbejdslivet, sprogforskning o. s. v.

Det må naturligvis være en forskningspolitisk bedømmelse, om man på nordisk plan vil afholde de betydelige omkostninger, som er forbundet med opbygningen og vedligeholdelsen af sådanne nordiske delregistre. I den forbindelse må fremhæves, at sådanne behov for registre naturligt opstår på områder, hvor statsmagten planlægger en øget forskningsindsats. Sammenfaldet af rent nationale prioriteringer (og behov) viser sig derfor som et nordisk behov.

At alle lande måske har samme nationale behov, tilsiger imidlertid ikke umiddelbart, at emnet er egnet for nordisk samarbejde. På dette område er der måske snarere behov for en koordinering af bestræbelserne for opbygning af nationale registre, således at de også kan anvendes til nordiske formål, end for direkte samnordisk opbyggede registre.

7.5 Registrering af samnordisk forskning

7.5.1 Der eksisterer i dag ingen samlet oversigt over samnordiske FoU-bevillinger og anvendelsen af dem. Dette betyder, at man ikke har været i stand til at føre en samlet drøftelse af, efter hvilke kriterier samnordisk forskning egentlig støttes; om der findes en bevidst nordisk forskningspolitik, og hvorledes den nordiske prioritering hænger sammen med den nationale.

Skal det nordiske forskningssamarbejde øges, således som statsministrene har opfordret til, burde der fremover gives såvel regeringerne som parlamentarikersiden mulighed for at gennemføre diskussioner om nordisk forskningspolitik på et dokumenteret samlet grundlag.

7.5.2. Det nordiske forskningssamarbejde udgør et meget kalejderskopisk billede, og der er derfor usikkert, om man ved at bygge på eventuelle nationale forskningsregistre vil kunne uddrage en sammenfattende do-

kumentation af den samnordiske forskning. Inden for kulturaftalens rammer har man sat en undersøgelse i gang om, hvorledes et register over samnordisk forskning kan bygges op, og hvad det vil koste at etablere og drive et så begrænset register. Rapporten forventes at foreligge i begyndelsen af 1980.

7.5.3 Såvel i forskerkredse som i parlamentarikerkredse består en stor usikkerhed omkring ansvarsfordelingen i det nordiske forskningssamarbejde. Det forhold, at nordisk forskning finansieres over to adskilte ministerrådsbudgetter, hvor man samtidig har kunnet konstatere forskellige principper for støtte af forskning, giver i sig selv problemer. Arbejdsgruppen kan således konstatere et behov for koordinering, og finder at bl. a. igangsætningen af nærværende udredning må betragtes som et skridt mod at afhjælpe sådanne behov.

En stillingtagen til udarbejdelsen af periodiske redegørelser om samnordisk forskning bør afvente den før omtalte redegørelse om en eventuel nordisk registeropbygning.

8. Nordisk samarbejde vedrørende forskning om andre lande og regioners kulturer

8.1 Norden i en ny international verdensorden

En del af de problemer, som i dag rammer de nordiske lande, er ikke alene konjunkturbestemte. Problemerne er i lige så høj grad strukturbestemte. Norden må ligesom andre lande finde sin plads i en ny økonomisk verdensorden. Den nye økonomiske verdensorden betyder, at vor verden på samme tid er blevet større og mindre. Især samarbejde og bistand til den 3. verdens lande er blevet centralt. Dette indebærer, at der på alle led i samfundet generelt bør tilføres mere viden om forhold i den 3. verden.

Forskning omkring emner relateret til den 3. verden er derfor rykket fra at være "ekskotisk" beskæftigelse for et fåtal af forskere til at være et påtrængende behov for store dele af samfundet.

8.2 Integration af viden

Samtidig dermed har erfaringen vist, at det i forbindelse med projekter om øget eksport og samarbejde med lande uden for den vestlige kulturkreds har haft større betydning end først antaget, at deltagerne har haft et grundigt kendskab til såvel økonomiske som kulturelle forhold i den region, man satser på. Man kan således konstatere et generelt behov for øget viden på dette område.

Derudover er det også vigtigt at fremhæve, at der er behov for en integreret viden om områderne. Der er imidlertid tradition for, at sprogforskning og anden forskning om regionerne drives isoleret fra hinan-

den. Denne opsplitning betyder vanskeligheder med at tilbyde integreret undervisning.

8.3 Uddannelse og forskning på mange niveauer

Der er imidlertid ikke bare behov for god forskning om regionerne set ud fra dagens øjeblikkelige behov. Det er også vigtigt med en formidling af viden på et relativt elementært niveau til de grupper, som med en anden uddannelsesbaggrund kommer i kontakt med kulturer, der står os relativt fjernt. Kombineret eksport af industri og serviceydelser er blevet en vigtig eksportgren. Denne eksport kunne sikkert udvikles yderligere med en bevidst statslig planlægning. Som eksempel på kombineret eksport kan nævnes eksport af skoler med uddannelse, eksport af hospitaler med personale, som optræner lokalt personale osv. Skal sådanne projekter lykkes både som led i en generel eksportpolitik og som led i en bistandspolitik er det vigtigt, at tilstrækkelig viden står til rådighed i Norden og at denne er baseret på god forskning.

Det står klart, at der forudsættes en yderligere uddybning af, hvorledes sådanne områdestudier kan organiseres, inden der eventuelt kan udarbejdes mere konkrete forslag. Der er derfor planlagt en konference til belysning af dette emne. Konferencen vil finde sted april 1980.

Områdestudier er tilsyneladende et område, som egner sig godt til nordisk samarbejde, fordi der kræves et stort antal specialister for at kunne give en tilstrækkeligt nuanceret viden videre til samfundet. Dette vil oftest være vanskeligt at klare for det enkelte land.

9 Fælles uddannelse af forskere i Norden

9.1 Motiver for samarbejde

De små landes problemer med at skaffe såvel et bredt udbud som en høj kvalitet var begrundelsen for at samarbejde inden for områdestudier umiddelbart syntes velegnet på nordisk plan. Samme motiver kan begrunde et nordisk samarbejde inden for uddannelsen af forskere. Man har ikke i det enkelte land mulighed for at tilbyde kvalificeret uddannelse i tilstrækkeligt mange specialer, fordi der i det enkelte land er behov for så få specialister, at det vil være uforholdsmæssigt kostbart at etablere en egen forskeruddannelse på området.

De økonomisk-rationelle motiver, som ligger bag tanker om sådant samarbejde kan gælde såvel for grunduddannelse på universitetsniveau, som for de senere dele af forskeruddannelsen. Der kan selv på de indledende dele af universitetsuddannelserne være specialer, eller hele uddannelser, hvor man kun kan komme op på rimelige holdstørrelser ved at søge en nordisk løsning. Gennemgående må man imidlertid sige, at behovet for samarbejde stiger med den øgede specialisering på de senere

trin i uddannelserne, og at det især er på doktorand-niveau, at der er behov for et samarbejde.

Et samarbejde vanskeliggøres imidlertid ved at de enkelte lande i forskellig grad har formaliseret doktorand-uddannelse. Med den stigende formalisering af den egentlige forskeruddannelse i retning mod et styret uddannelsesforløb synes mulighederne for at udbygge det nordiske samarbejde imidlertid at være til stede.

9.2 Behov for udvidelse af samarbejdet om forskeruddannelse

Der findes allerede i dag et vist samarbejde inden for forskeruddannelsen i Norden. Således afholdes inden for institutionen "de nordiske forskerkurser" årligt en snes forskerkurser med deltagere fra alle nordiske lande. Forskerkursernes virksomhed har især haft betydning ved at nye specialer hurtigt har kunnet introduceres i Norden, og det er gennemgående indtrykket, at denne virksomhed er stærkt værdsat i forskerkredse.

Forskerkurserne er imidlertid på ingen måde en systematiseret forskeruddannelse på nordisk plan. Snarere kan man sige at forskerkurserne afhjælper nogle akutte behov for uddannelse i mangel af en egentlig samlet planlægning af forskeruddannelsen.

Skal en systematiseret forskeruddannelse etableres, kræves at universiteter og højere læreanstalter går direkte ind i samarbejdet; at uddannelsen planlægges som et flerårigt forløb, og at uddannelsesinstitutionerne tager et mere direkte økonomisk ansvar for uddannelsen end tilfældet er med forskerkursernes virksomhed, som overvejende er rent nordisk finansieret.

I første række har en række organer inden for jordbrugs-, skovbrugs- og veterinærvidenskabens område fremhævet behovet for en mere systematisk forskeruddannelse på dette område. Også Nordisk Råd har i flere rekommandationer til ministerrådet påpeget dette behov. Der findes derfor grund til at tage problemstillingen op til fornyet overvejelse med udgangspunkt i de konkret fremhævede behov.

10. Nordisk samarbejde omkring videnskabelig udrustning

10.1 Udstyrkrævende forskning

10.1.1 En vigtig forudsætning for, at en del forskning skal kunne udføres er, at forskerne har tilgang til moderne og avanceret udstyr. Dette gælder især for forskning inden for teknik, naturvidenskab og lægevidenskab, men også inden for humaniora og samfundsvidenskab kan man notere et stigende behov for videnskabeligt udstyr.

10.1.2 Fornyelsen af den videnskabelige instrumentpark vil blive en belastende post i alle de nordiske lande i de kommende år. Skal den viden-

skabelige udrustning fornys løbende, kræver det anslået årlige nyinvesteringer i Norden på 350—400 mio. dkr. Det kan samtidig konstateres, at i ingen af de nordiske land yder man i dag midler til fornyelse af videnskabeligt udstyr, der blot tilnærmelsesvist nærmer sig det beregnede behov og instrumentproblemet giver derfor anledning til stor bekymring.

10.2 Nordisk instrumentsamarbejde

Som konsekvens heraf har man drøftet mulighederne for et øget nordisk samarbejde omkring udnyttelsen af videnskabeligt udstyr. Det er givet, at der vil være store vanskeligheder ved at etablere et sådant samarbejde som umiddelbart burde kunne indebære store besparelser for det enkelte land.

Et samarbejde på disse områder har flere gange tidligere været efterlyst, bl. a. fra Nordisk Råd uden at føre til noget vellykket resultat. Der kræves derfor nu efter al sandsynlighed utraditionelle metoder taget i brug for at stimulere til et samarbejde.

Arbejdsgruppen har sat en undersøgelse i gang af problemstillingen. En første rapport forventes leveret i begyndelsen af 1980.

11. Sammenfatning og anbefalinger

11.1 Grundforskning — anvendt forskning

Arbejdsgruppen har i sit hidtidige arbejde kunnet konstatere, at det nordiske forskningssamarbejde er et velegnet område for et øget samarbejde.

En øget indsats på forskningsområdet synes i alle lande at være erkendt som et af midlerne til at opretholde og udvikle de nordiske velfærdssamfund. Indsatsen synes nationalt at omfatte hele spektret fra grundforskning til anvendt forskning og industriel FoU. Det hidtil udførte analysearbejde synes at understrege behovet for — også på nordisk plan, som statsministrene har fremhævet det — at grundforskning og anvendt forskning belyses og fremmes under ét. Elementer på grunduddannelsessiden, f. eks. forskeruddannelse, instrumentstandard og informationsforsyningen er væsentlige elementer også ved fastlæggelse af større forskningspolitiske programmer udformet efter samfundets umiddelbare behov for forskningsresultater, således som f. eks. analysen af energiforskningen har vist.

11.2 Omfang af nordisk samarbejde

Undersøgelsen har endvidere klargjort, at det nordiske samarbejde inden for forskningsområdet — uanset det vejer tungt på de nordiske budgetter — er af væsentligt mindre omfang end de nordiske landes deltagelse i internationalt forskningssamarbejde. Forskningssamarbejdet

inden for Norden er også sammenlignet med forskningssamarbejdet inden for andre internationale samarbejdsorganisationer, f. eks. EF (EG) af væsentligt mindre omfang.

Årsagerne til at det nordiske forskningssamarbejde er af beskedent omfang kan være varierende fra fag til fag. De nordiske landes deltagelse i internationalt forskningssamarbejde omfatter typisk fagområder med så kostbart eksperimenteret udstyr, at de nordiske lande ikke med fælles indsats ville være i stand til at nå samme resultat. Hvorvidt der fra de enkelte lande har været tale om en bevidst prioritering mellem deltagelsen i sådan international forskning og oprustning af national og nordisk forskning er vanskeligt at afgøre. Set f. eks. i relation til midlerne afsat over statsbudgetterne til forskningsstøtte via forskningsrådene udgør de nordiske landes bidrag til international forskning næsten lige så store beløb.

Mere direkte sammenlignelig med det nordiske forskningssamarbejde via de nordiske organer er forskningssamarbejdet inden for EF (EG). Forskningssamarbejdet anvendes her som et middel til at styrke fællesskabstanken. EF anvender som nævnt væsentligt flere midler til forskning end de nordiske lande til deres forskningssamarbejde.

11.3 Stimulering af samarbejde

Det nordiske forskningssamarbejde adskiller sig måske mest åbenlyst fra internationalt forskningssamarbejde ved primært at bygge på forskernes egne initiativer. Set ud fra forskernes synsvinkel frembyder imidlertid det nordiske forskningssamarbejde en række vanskeligheder. Finansieringssystemet synes tungt og bureaukratisk med en række indbyrdes uafhængige finansieringskilder, og risikoen for at en ansøgning om midler kan vandre mellem forskellige organer i lang tid er derfor åbenlys. Den herskende usikkerhed med hensyn til om nationale eller nordiske organer bør have ansvaret for finansieringen af nordisk samarbejde, er også medvirkende til at forskernes entusiasme for nordisk samarbejde ofte ender i frustration.

Det hidtidige analysearbejde synes desværre at fremhæve, at et væsentligt motiv for at søge nordisk samarbejde set fra forskernes side, synes at være vanskeligheder med at opnå tilstrækkelige nationale midler. Modsætningsvis synes analysen af samarbejdsforholdene inden for energiforskningen at antyde, at med rigelige nationale midler, er det vanskeligt at motivere forskerne til på egen hånd at søge ind i et samarbejde alene ved at tilbyde dem ekstra nordiske midler. Et forhold kan naturligvis også være, at forskere inden for energiforskningen istedet søger mod internationale, stærkere forskningsmiljøer, men analysen synes ikke at påvise, at dette er tilfældet i større omfang.

Skal et samarbejde fremmes på områder, som er politisk interessante, og som allerede *har* fået stigende midler til deres rådighed, må man

derfor foretage en nøje overvejelse, af hvilke virkemidler der skal til for at fremme et nordisk samarbejde. En analyse af programoplægningen nationalt for forskningsområder, som man overvejer at prioritere på nordisk plan, bør være en sædvane inden beslutningen om en nordisk prioritering træffes. Herved sikrer man at man på nordisk plan, ved et omhyggeligt valg af virkemidler kan opnå den størst mulige effekt til stimulering af samarbejde.

11.4 Hvilke områder bør stimuleres?

Set i et politisk perspektiv synes det rimeligt at antage, at områder som nationalt er forskningsmæssigt interessante, også vil være områder, hvor man bør overveje at intensivere det nordiske samarbejde. Muligheder for at fremdrage sådanne interessante områder foreligger på grundlag af den foreløbige kortlægning i rapportens appendix I—III.

På den anden side må det erkendes, at en række af de forskningsområder, som endnu ikke er blevet prioriteret nationalt, er af en sådan karakter, at de netop vil kunne fremmes ved et nordisk samarbejde. Der er typisk tale om smalle, men dog centrale områder, og områder, hvor antallet af forskere er relativt lavt i Norden. En nordisk løsning kan for sådanne områder være den eneste mulighed for at disse områder overhovedet ville kunne prioriteres med tilstrækkelig styrke i Norden. Forskning omkring fremmede kulturer er et sådant typisk område.

Den endelige afvejning af hvorledes og hvilke samarbejdsområder inden for det nordiske forskningssamarbejde, som bør prioriteres vil naturligvis være en politisk beslutning. Det er dog væsentligt at understrege, at en sådan beslutning bør baseres på et så bredt og nuanceret grundlag som muligt. Arbejdsgruppen vil i sit kommende arbejde bestrebe sig på at tilvejebringe dette brede beslutningsgrundlag.

Umiddelbart synes man at kunne motivere et øget forskningssamarbejde såvel ud fra politiske som ud fra økonomisk/rationelle bevægelser. På hvilke områder og under hvilke former det nordiske forskningssamarbejde bør øges, finder gruppen det endnu for tidligt at udtale sig om. Som nævnt i rapporten er problemerne omkring en række samarbejdsområder, som umiddelbart synes lovende, endnu ikke tilstrækkeligt uddybet. Gruppens samlede rapport forventes at foreligge inden udgangen af 1980.

Appendix I till
arbetsgruppens
rapport

Nordiska forskningsprioriteringar

Jämförande översikt av de nordiska forskningsrådets prioritetsområden

Innehåll

1. Översikt av de nordiska forskningsrådsorganens prioritetsområden	1207
1.1 Målsättning och ambitionsnivå	
1.2 Översikten	
1.3 Gemensamma prioritetsområden — kort sammanfattande kommentarer	
2. Nationella översikter av prioritetsområden	1210
2.1 Danmark	
2.2 Finland	
2.3 Norge	
2.4 Sverige	

Bilagor

A Prioriterade forskningsområden bland de naturvetenskapliga forskningsråden	1232
B Prioriterade forskningsområden bland de medicinska forskningsråden	1233
C Prioriterade forskningsområden inom de humanistiska och sällskapsvetenskapliga forskningsråden	1234
D Prioriterade forskningsområden inom vissa forskningspoli- tiska organ	1235
E Forskningens prioritetsområden hos de jord- och skogsbruks- vetenskapliga och motsvarande forskningsråd samt Fiskeri- forskningsrådet	1236
F Forskningsrådsorganens anslag i Danmark, Finland och Norge budgetåret 1979 samt i Sverige budgetåret 1979/80	1237
G Använda förkortningar	1237

1. Översikt av de nordiska forskningsrådsorganens prioriteringsområden

I de nordiska länderna har man för de forskningsområden som forskningsrådsorganisationerna svarar för strävat att genomföra behovsanalyser och på basen av dessa fastställa vissa forskningsprioriteringar. Härav följer inte omedelbart att man på basen av dessa kan göra motsvarande nordiska behovsanalyser eller härleda samnordiska prioriteringsområden. En översikt av prioriteringsområdena i de nordiska ländernas forskningsråd kan emellertid utgöra diskussionsunderlag och en utgångspunkt för ett vidare arbete med projektiniering kring samnordiskt relevanta områden.

Den föreliggande översikten gör inte anspråk på en exakt definition av forskningsrådets prioriteringsområden utan den återger närmast skissartat de aktuella forskningsinriktningarna såsom de presenterats utåt i offentliggjort material.

1.1 Målsättning och ambitionsnivå

Översiktens målsättning har varit att kartlägga de nordiska forskningsrådets prioriteringsområden samt att granska vilka gemensamma områden de olika organen önskar prioritera. Avsikten har inte varit att i detta skede göra en i vidare mening innehållslig analys. Prioriteringarna har framtagits huvudsakligen såsom de framställts i budgetplaner och forskningspolitiska program. En jämförelse mellan målsättningar och bevilningsutfallet har som regel inte gjorts.

I den preliminära genomgången har det inte varit möjligt att i nämnvärd grad innehållsligt jämföra de olika prioriteringsområdena för att analysera i vilken utsträckning inriktningen av forskningen inom ett prioriteringsområde varierar mellan de olika länderna. Det är emellertid uppenbart att när prioriteringsområdena är så omfattande och allmänt formulerade som de här framtagna (jfr. t. ex. energi- och resursforskning) kan de av de nationella särförhållandena betingade prioriteringarna av forskningsinriktning inte till alla delar sammanfalla. I ett senare skede bör det dock vara möjligt att definiera områdena och göra mera preciserade jämförelser av prioriteringarna.

Översikten har begränsats till att primärt behandla forskningsrådsorganen. Sålunda har sektorsorganens prioriteringar vanligen inte granskats. Emellertid har det ansetts motiverat att även införliva lantbruksvetenskapliga forskningsrådet och fiskeriforskningsrådet i Norge och rådet för skogs- och jordbruksforskning i Sverige i översikten trots att dessa råd genom sin förvaltningsmässiga placering utanför undervisningsministerien, även kan betraktas som sektorsorgan. Däremot har Norges teknisk-naturvetenskapliga forskningsråd (NTNF) och Styrelsen för teknisk utveckling (STU) i Sverige utelämnats. Trots att motsvarande forskningsråd i Danmark och Finland ingår i de granskade rådsorganisationerna kan begränsningen i denna kartläggning motiveras inte bara med NTNF:s och

STU:s omfattning (anslagen för 1979 är för bägge ca 400 milj. kr. nationell myntenhet) utan främst med deras rätt annorlunda inriktning och organisation. En preliminär granskning (se kartläggningen av tyngdpunkter i de nordiska ländernas statliga FoU) av nämnda organs budgetplaner visar dock inte några större skillnader i förhållande till de i översikten medtagna organen i fråga om allmänna prioritetsområden.

1.2 Översikten

Utgångspunkten har varit att huvudlinjen i forskningsrådets forskningspolitik och prioriteringar skall framträda i årliga budgeter, långtidsprogram och motsvarande handlingar. Forskningsrådets prioritetsområden har sålunda i första hand framtagits i den utsträckning de explicit kommit till uttryck i forskningsrådets budgetförslag för år 1979 (1979/80). För det andra har uppgifterna kompletterats med hjälp av tidigare års budgeter och verksamhetsberättelser. Som tredje källa har vid behov utnyttjats rådets forskningspolitiska program och planeringsdokument. Vid sidan av denna genomgång har även centrala program och utredningar från vissa forskningspolitiska organ använts.

Prioriterade forskningsområden kan också härledas ex post genom analys av forskningsrådets projektförteckningar och räkenskapsmaterial. Härigenom kunde det vara möjligt att analysera i vilken utsträckning prioriteringarna realiserats. Att försöka härleda prioriterade områden via projektbevilningarna behöver dock inte ge ett "korrektare" resultat eftersom bevilningarna sannolikt oftare är en avspeglning av ansökningarnas sammansättning än ett utslag av rådets prioriteringar. En jämförelse mellan bevilningsfördelningen och ansökningarnas sammansättning kan ge en viss klarhet. Rådets möjligheter att de facto styra ansökningarna varierar och de budgetmässiga prioriteringarna avspeglar vanligen redan pågående forskning och måste i detta avseende ofta betecknas som något av en efterhandsrekonstruktion.

Prioriteringar som inte nödvändigtvis behöver synas i projektbevilningar, åtminstone inte på kort sikt, är rådets initiativ i form av arbets-, planerings- och utredningsgrupper, som tillsätts inom olika områden. Även seminarier och smposier kan vara uttryck för prioriteringar.

Mot denna bakgrund förefaller det inte vara motiverat att göra någon uppdelning i å en sidan önskade eller planerade prioriteringsområden, så som de kommer till uttryck i rådets planering- och programdokument, och å andra sidan förverkligade eller egentliga prioritetsområden, så som de kommer till uttryck i bevilningar/räkenskaper. Endast i det fall en del av anslagen öronmärkts för något område utan att det ännu föreligger några ansökningar eller projektplaner kan man tala om en i alla avseenden reell prioritering såväl ex. ante som ex post. Ett exempel på detta har utgjorts av de fem finländska s. k. tyngdpunktsområden, som åren 1972—77 upptogs i statsbudgeten med ett eget anslag.

Danmark har ur översiktens synvinkel det mest renodlade systemet med explicit formulerade prioritetssområden i budgetförslagen för vart forskningsråd. Samma prioritetssområden har även officiellt bestyrkts genom att de upprepats i anmärkningarna till förslaget till "finansloven". Den andra ytterligheten representeras av Finland, där budgetmaterialet i allmänhet inte upptar några särskilt utpekade områden. I Finland måste prioritetssområdena helt härledas från forskningsrådets forskningspolitiska program- och planeringsarbete. Undantaget har såsom ovan nämnts utgjorts av att statsbudgeten fram till år 1977 i anslagen för de vetenskapliga kommissionerna öronmärkt speciella medel för de av statens vetenskapsråd fastställda fem s. k. tyngdpunktsområdena. Likaså har man i statsbudgeten för år 1979 av kommissionernas anslag öronmärkt 1 milj. fmk för forskning kring ekonomisk stimulans- och strukturpolitik.

De svenska forskningsrådets petita har i varierande grad upptagit både explicita prioritetssområden (NFR och i mindre utsträckning MFR) och mera implicit formulerade angelägna begränsade områden (HSFR). I Norge innehåller budgetförslagen för forskningsråden under NAVF både vagare och mera profilerade prioriteringar, som i varierande grad framträder under moment som "projektstøtteprogram", "faglige utviklingsprogrammer" och "spesielle forskningsprogrammer". (Beträffande bokstavsbezeichnungarna se förklaringar i slutet av kartläggningen.)

I översikten nedan framträder prioritetssområdena tydligt i de landsvisa uppställningarna, som på grund av prioritetssområdenas allmänna formulering inte i denna översikt beskrivs eller analyseras närmare utöver de allmänna kommentarerna i landsavsnitten.

För att öka överskådligheten har prioritetssområdena för de naturvetenskapliga råden, de medicinska råden, de humanistiska och samhällsvetenskapliga råden osv. även sammanförts för sig i skilda uppställningar (bilaga A—E).

Observeras bör att prioritetssområdenas ordningsföljd i översikterna inte anger någon inbördes prioritering. Prioriteringarna har inte heller alltid samma innebörd. Prioriteringskriterierna varierar starkt. I den preliminära översikten har prioriteringsområdena dock jämförts oberoende av vilken orsaken till prioriteringarna varit.

1.3 Gemensamma prioritetssområden — kort sammanfattade kommentarer

En genomgång av forskningsrådets allmänt formulerade prioritetssområden visar en stark samstämmighet såväl nationellt som nordiskt. Nationellt faller rådets prioritetssområden väl in under de programprioriteringar, som formulerats av övergripande forskningspolitiska myndigheter. På ett relativt allmänt och tvärvetenskapligt plan kan prioritetssområdena i hög grad sammanfattas under PRF:s aktionsprogram i Danmark, "Forskningsmeldingen" och Hovedkomiteens for norsk forskning rapport om forskningsbehov och forskningspolitik i Norge samt statens vetenskapsråds forskningspolitiska program i Finland.

Ett betydande antal områden har prioriterats samtidigt av flera forskningsråd i vart och ett av de granskade länderna. Dessa områden kan med all sannolikhet betraktas som samnordiska eller gemensamma nordiska prioritetsområden. Sådana områden framom andra är:

- Hälso- och sjukvårdsforskning (health services research)
- Forskning kring energi- och resursfrågor
- Arbetarskydd — arbetsmiljö — människan i arbetslivet
- Miljövärdhetsforskning
- Biologisk bekämpning
- Livsmedelsforskning
- Toxikologisk forskning
- Utbildningsforskning

Nästan lika starka prioriteringar med stöd i alla fyra länder gäller för forskning på områdena:

- Stadsplanering — samhällsplanering — regionalpolitik — boendeforskning
- Demokrati och jämlikhet — politiskt beslutsfattande
- Psykiatri och mentalhälsa
- Framtidsstudier — teknologivärdering — samhällsstyrning

Något lägre stöd men klart nordiskt prioriterad är områden som:

- Kulturforskning
- Värdenormer
- Forskning om forskning

Bland de mera disciplinorienterade framträder speciellt starkt:

- Matematik — tillämpad matematisk forskning
- Geovetenskaper
- Språk — lingvistik

Ett genomgripande grepp som prioriteras i den nordiska forskningen är:

- U-landsrelaterad forskning

Det förtjänar ytterligare att omnämnas att flera av forskningsråden i prioritetsuppgifterna fäst speciell uppmärksamhet vid frågor som gäller klassificering av forskning, datatjänst, förmedling av forskningsresultat, instrumenttjänst och brukarkontakter.

2. Nationella översikter av prioritetsområden

2.1 Danmark

Danmark är det enda av de nordiska länderna där forskningsrådsorganisationen konsekvent genomfört en prioritering av forskningsområden så, att forskningsrådets budgeter explicit uppdelats på två huvudmoment, *prioritetsområden* samt ansökningar inom i övrigt *oprioriterade områden*. De prioriterade områdena upptar drygt 50 % av de budgeterade medlen. Från år 1979 till 1980 beräknas prioritetsområdenas andel stiga från 53 % till över 55 % för att därefter åter sjunka. Härvid bör observeras att bland prioritetsområden då även medtagits beviljningar för dyrbar forsknings-

apparatur och instrumenttjänst (huvudsakligen budgeterna för SLF, SNF och STVF), för forskarutbildning och forskningsrådets gemensamma informationsprojekt samt en speciell reservation för nya prioriteringsområden.

Prioriteringsområdena i forskningsrådets budgetförslag för år 1979 och de följande tre åren kan i hög utsträckning sammanfattas i det s. k. aktionsprogrammet för Planläggningsrådet för forskningen (PRF) och forskningsråden. PRF, som grundades 1972 och är ett rådgivande organ för regering och folketing i viktiga forskningsfrågor, började redan år 1973 sammanställa ett aktionsprogram för forskning inom några huvudområden av väsentlig betydelse för samhällsutvecklingen. Efter konsultationer med forskningsråden och forskningens brukargrupper utpekade PRF en rad tvärvetenskapliga ämnesområden som skulle ha hög prioritet hos forskningsråden. Programmet offentliggjordes i början av år 1974 som "Inställning från planläggningsrådet för forskningen angående utbyggnad av några samhällsrelevanta forskningsområden". I programmet föreslogs en utbyggnad av forsknings-, utrednings- och försöksverksamhet inom områdena:

1. Förbruket av energiresurser
2. Byväxt och byförnyelse
3. Primär hälso-tjänst
4. Arbetsmiljö
5. Sjukdomens samband med samhällsförhållandena
6. Alkoholvanor och förhållningssätt i barn- och ungdomsåren till alkoholmissbruk
7. De politiska institutionerna i Danmark
8. Värdenormer och värdesystems utveckling

Av områdena gavs fälten 1—4 speciellt hög prioritet. Senare har utbildningsforskningen upptagits som ett nionde område och ytterligare har områdena teknologivärdering och livsmedelsforskning övervägts som nya områden i programmet. Utbildningsforskningen prioriteras redan i humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsrådets budgeter för 1979. Och även livsmedelsforskningen och teknologivärderingen har uppförts som prioriteter av SJVF respektive STVF.

Som följd av PRF:s rekommendationer har det jordbruks- och veterinärvetenskapliga forskningsrådet tagit speciella initiativ på områdena livsmedelsforskning och energi. Under år 1979 färdigställs en rapport om odlingsmetodernas inflytande på växtprodukternas kemiska sammansättning. Samtidigt har en arbetsgrupp dryftat frågeställningar kring animaliska produkters kvalitet. På basen av en rapport om energiströmmar i jordbrukssektorn skall man ta ställning till den framtida forskningen på området.

SJVF har inför år 1979 genomfört en forskningsplanering som utmynnat i en rapport om "Forskningsuppgifter för de kommande 5—10 åren". Vid valet av prioriteringsområden har man uppmärksammat områden, där rådet speciellt önskar medverka till att belysa samspelet mellan jord-

bruksproduktionen och relationerna till miljö, resursanvändning, hygieniska förhållanden m. m., så att lagstiftning och andra offentliga regleringar kan ske med hjälp av en forskningsmässig belysning av förhållandena.

En genomgång av forskningsrådets budgeter för år 1979 visar att i stort sett alla forskningsområden i aktionsprogrammet prioriteras av forskningsråden, vanligen så, att flera forskningsråd samtidigt prioriterar samma tvärvetenskapliga fält. Endast ett fåtal av budgeternas initiativområden faller utanför aktionsprogrammet. Huruvida ytterligare prioriteringar (exempelvis mera disciplinorienterade) utöver de på basen av budgeterna oftast mång- eller tvärvetenskapliga gjorts i rådets beviljningsbeslut, har inte kunnat bedömas på grund av brist på sammanställningar över beviljningarnas fördelning på målområden.

Det har inte angetts någon generell modell för forskningsrådets uppställning och framtagning av nya prioritetsområden. STVF konstaterar att tiden från framläggning av en idé till ett nytt prioritetsområde till igångsättning av de första projekten är 2—3 år. Humanistiska forskningsrådet uppger att prioritetsområden som regel framkallas av att det antingen visar sig ett samhällsbehov av forskning inom ett visst område eller att en ny disciplin eller metod konstateras vara i speciellt behov av stimulans. Arbetet inom prioritetsområdena främjas sedan genom olika initiativ, dels genom rådets etablering av forskargrupper dels genom att enskilda ansökningar inom området ges en speciellt hög prioritet.

De prioritetsområden som upptagits i budgetförslaget för år 1979 och som framgår av uppställningen på sidan 9, är alla prioriterade även i budgetplanerna för de följande tre åren (1980—82). De flesta av områdena har även prioriterats under de närmast föregående åren. Trots detta är det svårt att på basen av det tillgängliga materialet ange vilken tyngd och vilken varaktighet olika prioritetsområden skall ges. Exempelvis samhällsvetenskapliga forskningsrådet uppger att rådets prioritetsprogram revideras löpande, normalt två gånger om året, i samband med att man tar ställning till igångvarande projekt. Revideringarna påkallas av flera orsaker. Rådet anger att det från samhällets sida kontinuerligt uppstår behov för lösning av nya uppgifter, som kräver samhällsvetenskaplig forskning samtidigt som det finns begränsningar för antalet initiativ rådet kan ha i gång. Nya prioritetsområden har följdriktigt upptagits med en relativt stor reservationspost i budgeten och rådet överväger att göra ett eller flera av följande områden högt prioriterade (områdena har angetts såväl i budgetförslaget för 1979 som i verksamhetsberättelsen 1976/77 och i senare publicerat material):

- Arbetslöshetsforskning
- Den offentliga sektorns expansion och offentlig inkomstöverföring
- Familjeforskning
- Forskning beträffande småbarns utveckling
- Teknik och samhälle
- Reklamens samhällsrelaterade betydelse

Av dessa har arbetslöshetsforskning och reklamens samhällseliga betydelse ansetts som nya prioriteringsområden i budgetförslaget för 1980 och uppförts med anslag om sammanlagt 3,3 milj. kronor.

SSF poängterar att bevilningarna till de s. k. oprioriterade områdena skall täcka huvudparten av den danska samhällsvetenskapliga forskningen. Därför har dessa områden tilldelats en relativt stor andel av budgeten. Projekt inom "oprioriterade områden" skiljer sig inte från projekt inom prioriterade områden, men de förra kännetecknas av att de har en tillräcklig institutionell bakgrund för att projekten skall kunna klara sig i ansökningskonkurrensen och i genomförandet utan speciell stödsats från forskningsrådet. Rådet konstaterar att en bevilning i sig är ett uttryck för att området prioriteras högt av rådet.

2.2 Finland

Budgetpraxisen i Finland ger inte omedelbart underlag för framtagning av prioriterade forskningsområden. Forskningsråden (de vetenskapliga kommissionerna) inom rådsorganisationen (Finlands Akademi) uppgör inte budgetframställningar i egentlig mening och inte heller vetenskapliga centralkommissionens budgetmaterial anger områdesprioriteringar av här avsått art. Statsbudgeten upptog under åren 1972—77 i momentet för Finlands Akademi ett speciellt anslag för forskning inom de s. k. tyngdpunktsområdena, med vilka avsåttades de fem tyngdpunktsområden, som fastställdes i statens vetenskapsråds forskningspolitiska riktlinjer för 1970-talet (se prioritetuppställningen för Finland). Någon inbördes prioritering av de olika omfattande områdena angavs inte. Likaså har Finlands Akademi i sin budget under större delen av 70-talet upptagit tyngdpunktsforskningen som en prioritering och vid sidan härav avsatt smärre anslag för områdena bostadsforskning, u-landsforskning och forskning om forskning. Statsbudgeten för 1979 tilldelar Finlands Akademi ett speciellt anslag för forskningsverksamhet i anslutning till stimulanspolitiken och den nationalekonomiska strukturpolitiken.

Kommissionernas prioriteringar måste härledas från de respektive kommissionernas handlingsprogram samt från olika forskningspolitiska planeringsdokument. Några användbara analyser av hur kommissionernas bevilningar fördelar sig på specifika målområden existerar som regel inte. Hittills gjorda fördelningsanalyser är i huvudsak disciplinfördelningar eller fördelningar på de fem tyngdpunktsområdena. Tyngdpunktsområdenas andel av kommissionernas resurser är redan på grund av områdenas omfattning betydande och behöver sålunda inte utan förbehåll ange någon speciellt aktiv prioritering av tyngdpunktsområdena framom övriga forskningsområden.

Eftersom kommissionerna inte på förhand reserverat anslag för prioriteringsområden och inte heller i allmänhet utlyst medel eller tjänster för speciella områden, inskränker sig möjligheterna att styra ansökningarna

Danmark. Forskningsrådets prioriteringsområden i budgetförslagen för år 1979

Statens naturvetenskapliga Forskningsråd (SNF)

1. Biologisk forskning i Grönland
2. Geologisk forskning i Grönland
3. Energi- och resursforskning i Grönland
4. Energi- och resursforskning
5. Förorenings- och miljöforskning
6. Framtidsforskning

Statens jordbruks- veterinär- vetenskapliga Forskningsråd (SJV)

1. Livsmedelsforskning
2. Sjukdomar hos husdjur
3. Husdjursreproduktion
4. Miljövård
 - avfallsproblem
 - ekologisk bekämpning
 - rekreativa arealer
5. Jordbrukets energiforskning
6. Husdjurens beteende
7. Resursutnyttjande

Statens lägevetenskapliga Forskningsråd (SLF)

1. Primär hälso- och odontologi
2. Biostatisk forskning
3. Grönlandsforskning
4. Arbetsmedicin
 - förorenings- o. inomhusklimatforskning
5. Annan samhällsmedicin
 - hälsoväsendets funktion
 - småbarnsforskning
 - trafikproblem
 - alkoholforskning
6. Läkemedelsforskning
7. Psykiatrisk forskning
8. Handikappforskning

Statens teknisk-vetenskapliga Forskningsråd (STVF)

1. Energiforskning
 - energiutnyttjande
 - försörjningsproblem
 - alternativa energikällor
2. Livsmedelsforskning
3. Material- och processforskning
4. Förorening och yttre miljö
5. Arbetsmiljö
6. Samhällsplanering, teknologivärdering
 - framtidsforskning
7. Medicoteknik

Statens humanistiska Forskningsråd (SHF)

1. Den industriella miljön i Danmark 1840—1949
2. Utbildningsforskning
3. Pedagogisk forskning rörande främmande språk
4. Språkinläring hos barn
5. Medeltidsstaden
6. Lokaladministrationshistoria (samordiskt projekt)
7. Musik och musikalisk verksamhet i Danmark 1770—1850
8. Grönlandsforskning
9. Forskning om forskning
10. Stationssamhällets historia

Statens samfundsvetenskapliga Forskningsråd (SSF)

1. Framtidsstudier
2. Forskning rörande värdeuppfattningar och värdesystemens utveckling
3. Stads- och regionplaneringsforskning
4. Politiska institutioners utveckling
5. Utbildningsforskning
6. Hälsoväsendets struktur och ekonomi
7. Arbetsmiljöforskning

Planlägningsrådet för forskningen (PRF) Aktionsprogram för PRF och forskningsråden

1. Forskning rörande energiresurser
2. "Byväxt" och "byförnyelse"
3. Den primära hälsoservicen
4. Arbetsmiljöforskning
5. Sjukdomens samband med samhällsförhållandena
6. Alkoholvanor och förhållningssätt i barn- och ungdomsåren till alkoholmissbruk
7. Politiska institutioner i Danmark
8. Värdeuppfattningar och utvecklingen av värdesystem
9. Utbildningsforskning
10. Teknologivärdering

till prioriteringar i offentliggjorda program. Följaktligen kan programdokumentens prioriteringar och värderingar av forskningsbehov, betraktas som verkliga relevanta prioriteringar även i det fall att en analys av bevilningarnas fördelning på prioriterade målområden inte skulle sammanfalla med prioriteringarna. En viss prioritering och styrning innebär också arbetsgrupper och seminarier kring speciella forskningsfrågor.

Flertalet av landsöversiktens prioriteringsområden är explicit prioriterade i kommissionernas programskrifter. Några är dock mera implicit prioriterade genom olika utredningar; detta gäller t. ex. regionalpolitisk forskning och tillämpad nationalekonomi, som vardera haft sin specialsektion under vetenskapliga centralkommissionen varvid områdena forskningsbehov preciserats.

De fem tyngdpunktsområdena i vetenskapsrådets program från år 1973 har alla genomgått en omfattande planering med hjälp av mer eller mindre permanenta arbetsgrupper. De bakomliggande målsättningarna för tyngdpunktsforskningen har enligt vetenskapsrådets program varit att medverka i samhällspolitikens arbete för "samhällsförnyelse och ökning av välfärden så, att ojämlikheten mellan landets olika delar och befolkningsgrupper minskar samt att produktionen inte inverkar skadligt på arbetarnas hälsa eller förorsakar negativa förändringar i miljön".

Tyngdpunktsområdenas detaljplanering och innehållsliga prioritering skedde från början i samarbete med kommissionernas planeringsverksamhet. I forskningsplaneringen och vidareutvecklingen inom de olika tyngdpunktsområdena har dock förekommit väsentliga skillnader mellan områdena och även betydande svårigheter. Det har ofta konstaterats att områdena på grund av sin omfattning och allmängiltighet inte i alla avseenden varit ändamålsenligt definierade. Under de senaste åren har planeringsarbetet i flera fall förts vidare genom planering inom mera avgränsade områden och huvudansvaret har i högre grad än tidigare åvilat kommissionerna.

Humanistiska kommissionen har under vart och ett av de fem tyngdpunktsområdena velat framhäva ett antal problemområden som man anser vara i speciellt behov av humanistisk forskning. Utöver dessa har man som speciellt angelägna områden prioriterat utbildningsforskning, kulturforskning, forskning kring människan och arbetet samt forskning om forskning, av vilka de tre sistnämnda för tillfället stöds genom en mera genomgripande planeringsverksamhet.

För samhällsvetenskapliga kommissionen har de övergripande tyngdpunktsområdena traditionellt varit "befolkningens levnadsvillkor och den nationella produktionsstrukturen" samt "demokrati och jämlikhet". De nu prioriterade områdena (jfr. landsöversikten) har sålunda i mycket betraktats mot bakgrunden av dessa tyngdpunktsområden. Utbildningsforskningen och forskning kring den offentliga förvaltningen har framhävts speciellt genom utredningsgrupper och forskarsymposier. Kommissionen har dock i mån av möjlighet även strävat att prioritera

samhällsvetenskaplig forskning kring arbetsmiljö och folkhälsa. Även vikten av att trygga området forskning om forskning har framförts i kommissionens senaste planeringsdokument.

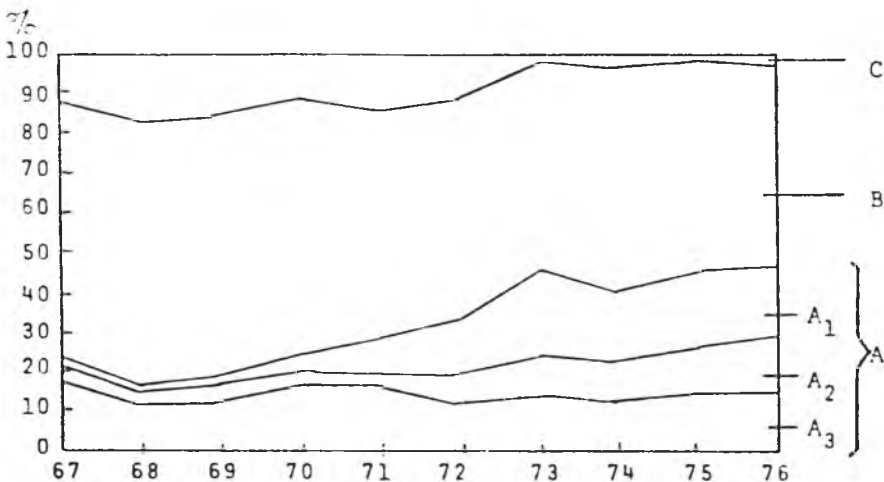
På det naturvetenskapliga området har prioriteringsarbetet i första hand rört sig kring tyngdpunktområdet miljövärdhetsforskning i vid bemärkelse. Tillsammans med medicinska kommissionens folkhälsoforskning är miljövärdhetsforskningen det område som inom Finlands Akademi genomgått den längsta och mest ingående forskningsplaneringen. För bägge områdena föreligger sålunda utförliga forskningsprogram med behovsanalyser och innehållsliga detaljprioriteringar.

I agronomi- och forstvetenskapliga kommissionens aktuella forskningspolitiska program anges sex speciella tyngdpunktområden (jfr. översikten). Vid sidan av kommissionens prioriteringar har man mot bakgrunden av det rådande ekonomiska läget i landet föreslagit att vetenskapliga centralkommissionen i sitt kommande program skall ta upp följande tre tyngdpunktområden:

- Ersättliga naturresurser och resursbesparande produktionsmetoder
- Effektivare utnyttjande av produktionsmedlen, speciellt energi och arbetskraft
- Glesbygdsbefolkningens levnadsvillkor och forskning för ett fungerande glesbygdssamhälle.

Kommissionen konstaterar att områdena i viss utsträckning tangerar och överlappar varandra och att de sålunda kunde sammanslås t. o. m. till ett mera omfattande tyngdpunktområde. Risken för alltför omfattande helheter är härvid uppenbar. Enligt kommissionen bör tyngdpunktområden så vitt möjligt bevaras så avgränsade och enhetliga, att forskningsplaneringen på ett område blir flexibel, konsekvent och lätt att behärska. Nedan belyses anslagsfördelningen på två olika sätt.

Figur 1. Medicinska kommissionens forskningsanslag (inkl. forskartjänster och -stipendier) fördelade på forskningsområden åren 1967—1976

(Källa: Valtion lääketieteellinen toimikunta 1974—76, Hfrs 1977, s. 26)

A = I första hand prioriterade områden

A₁ Hjärt- och kärlsjukdomar

A₂ Stöd- och rörelseorganens sjukdomar samt bindvävssjukdomar

A₃ Psykiska sjukdomar samt sjukdomar i nervsystemet

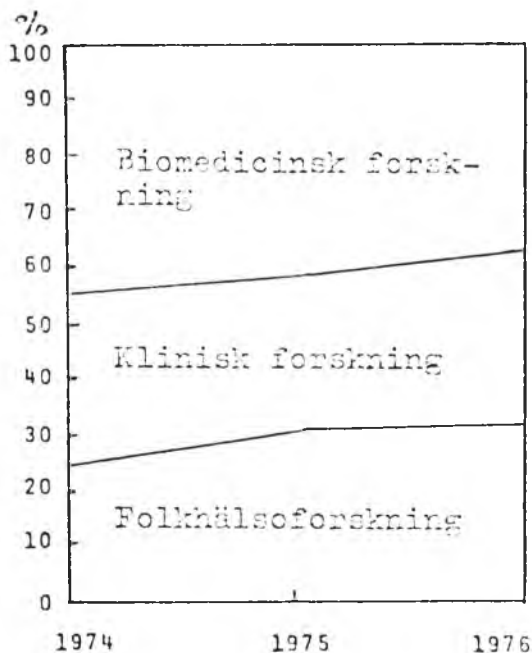
B = Områden i behov av speciella stöd- och utvecklingsåtgärder

B innefattar:

- allergi
- endokrinologi
- immunologi
- odontologi
- veterinärmedicin
- tumörer
- medicinsk biofysik
- medicinsk genetik
- medicinsk molekylbiologi
- neurologi
- socialmedicin
- transplantationskirurgi
- virologi
- miljömedicin

C = Övriga medicinska forskningsområden

Figur 2. Medicinska kommissionens projektanslag fördelade per forskningsområden åren 1974—76

(Källa: Valtion lääketieteellinen toimikunta 1974—76, Hfrs 1977, s. 27)

Medicinska kommissionens fördelning av projektanslag har också granskats med avseende på områdena biomedicin, klinisk forskning och folkhälsoforskning under åren 1974—76. Det är uppenbart att tyngdpunktsområdenas andel (A i figur 1 och folkhälsoforskning i figur 2) ökat sedan början av 70-talet. Några längre gående slutsatser bör dock inte på basen av detta material göras.

Teknisk-vetenskapliga kommissionen har inte uppgjort prioritetsprogram i samma bemärkelse som de övriga kommissionerna. Man har uppställt ett 11 punkters klassificeringssystem där några av områdena är traditionella discipliner och andra problemorienterade och mångvetenskapliga till sin natur. Avsikten är att all tekniskvetenskaplig forskning skall kunna inrymmas i programmet. Inom vart och ett av de 11 områdena har man senare definierat ett antal angelägna forskningsområden. Med en viss förenkling kan man lyfta fram de i landsöversikten angivna områdena som speciellt prioriterade med avseende på områdenas aktualitet. På basen av en aktuell statistik över bevilningarnas fördelning kunde man dra slutsatsen att området elteknik prioriteras speciellt högt på grund av sin stora dominans med avseende på bevilningarna, men en tillbakablick visar att kommissionen gått in för att nedprioritera området genom att kontinuerligt minska elteknikens andel av de totala bevilningarna.

Utöver de i översikten nämnda områdena har teknisk-vetenskapliga kommissionen speciellt önskat prioritera tvärvetenskapliga projekt inom områdena:

- materialteknik
- medicoteknik
- bioteknik
- teknikvärdering
- produktionsekonomi

2.3 Norge

Norges almentvitenskapelige forskningsråds (NAVF) arbetsprogram och budgetförslag för år 1979 baserar sig på förslagen från "fagråden" (i fortsättningen forskningsråden) under NAVF. Budgetuppställningarna ger inte heller för Norges del möjligheter till att för projektanslagens del ta fram explicita prioritetsområden.

Budgeterna följer följande modell:

1. Rekryteringsprogram
2. Utrustning och instrument
3. Speciella forskningstjänster
4. Projektstödsprogram
5. Resestipendier o. likn.
6. Utvecklingsprogram
7. Speciella forskningsprogram

Finland. Prioriterade forskningsområden i forskningsrådets planeringsdokument 1979

Statens naturvetenskapliga kommission

1. Tillämpad matematik
— systemteori o. stokastiska processer
— databehandling
2. Materialforskning
3. Akustisk grundforskning
4. Optik
5. Energiforskning
6. Biofysik
7. Biokemiska regleringssystem
8. Miljökemi o. industri-toxikologi
9. Ekosystem
10. Geovetenskaplig forskning om miljöförändringar
11. Regionalforskning omkring befolkningens levnadsvillkor o. produktionsstrukturen

Statens agronomi- och forstvetenskapliga kommission

1. Bevarad o. ökad produktivitet av ersättbara naturresurser med beaktande av ekologiska krav
2. Produktionsmedlens ekonomiska effektivitet i jord- o. skogsbruk — inkl. biologisk bekämpning o. avfallsanvändning

Statens medicinska kommission

1. Hjärt- o. kärlsjukdomar
2. Stöd- o. rörelseorganens sjukdomar
3. Mentalhälsoproblem
4. Hälso- o. sjukvårdsforskning
5. Hälsoforskning omkring levnadsförhållanden och livsstil
6. Hälsorisker i miljön o. miljötoxikologi
7. Åldrandets problem (stöd- o. bindvävsorgan)
8. U-landsrelaterad forskning
9. Handikappforskning
10. Odontologisk forskning
11. Alternativa vårdformer

3. Jord- o. skogsbruksbefolkningens levnadsvillkor
4. Nutritions- och livsmedelsforskning
5. Hushållens resursanvändning och utkomstmöjligheter
6. U-landsrelaterad forskning angående primärproduktion och ersättliga naturresurser

Statens humanistiska kommission

1. Utbildningsforskning
2. Kulturforskning
— materiella o. kulturella förutsättningar
— världsbilden
— kulturförmedling o. internationell växelverkan
— kulturella minoriteter
— miljö- o. kultur — växelverkan
— skapande kulturaktivitet
3. Människan och arbetet
4. Forskning om forskning
5. Moderna språk

Statens teknisk-vetenskapliga kommission

1. Materialforskning (inkl. effektivare utnyttjande av landets naturresurser)
2. Energiforskning
3. Systemteknik
4. Samhällsteknik
5. Miljövårdsteknik
6. Arbetsmiljö

Statens samhällsvetenskapliga kommission

1. Utbildningsforskning
2. Offentlig förvaltning o. politik
3. Demokrati och jämlikhet (4. Arbetsmiljö)
5. Tillämpad nationalekonomisk forskning (genomlöpande i ovannämnda områden är en ekonomisk aspekt)
6. Regionalpolitisk forskning

Statens vetenskapsråds tyngdpunktsprogram
(Övergripande för den nationella forskningspolitiken)
Tyngdpunkterna utgör en dominerande aspekt i forskningsrådets prioriteringar

1. Forskning omkring folkhälsan
2. Befolkningens livsvillkor och den nationella produktionsstrukturens utvecklingsfaktorer
3. Miljövårds- och naturresursforskning
4. Demokrati och jämlikhet
5. Arbetsliv och arbetsmiljö

8. Publiceringsprogram
9. Program för brukarkontakt
10. Utredningsprogram
11. Mötes- och utskottsverksamhet

Prioriteringarna framträder främst som utvecklingsprogram, speciella forskningsprogram samt utredningsprogram. NAVF har i stigande grad sett det som sin uppgift att stimulera forskning på bestämda områden genom utredningar och konferenser samt andra aktiviteter. De flesta av dessa aktiviteter ligger innanför de områden, som storting och regering ansett vara i behov av intensiverad forskning (jfr programprioriteringarna i forskningsmeldingen mm. i landsöversikten). Även åtaganden direkt av NAVF:s styrelse kan betraktas som en prioriteringsform. Ett sådant exempel utgörs av idrottsforskningen, som under 1978—79 utretts av ett utskott under NAVF:s styrelse.

Någon översikt av bevilningarnas fördelning på prioritetsområden finns inte för andra än för rådet för medicinsk forskning. Rådet för samhällsvetenskaplig forskning konstaterar att rådet valt att inte utarbeta en fördelning av verksamheten på mål- och problemområden under de senaste åren. Först när det utvecklats ett ändamålsenligt klassificeringssystem för samhällsvetenskaplig forskning kommer det enligt rådet att vara möjligt att företa fruktbara analyser av hur rådet har fördelat sina medel i förhållande till dylika områden. Siffermaterial över bevilningarna kan i dag bara erhållas angående fördelningen på discipliner.

I konsekvens härmed håller rådet på med utrednings- och utvecklingsaktiviteter för klassificering och dokumentation av samhällsvetenskaplig forskning.

Kvinnoforskning och klinisk psykologisk forskning är speciellt högt prioriterade av rådet genom speciella utvecklingsprogram. Hälsotjänstforskning och familieforskning upptas i de speciella forskningsprogrammen. Den samhällsvetenskapliga hälsotjänstforskningen och studier av förmedlingsprocesser i samhällsvetenskap prioriteras genom utlysning av forskningsstipendier med tanke på senare planering och utbyggning.

När det gäller kvinnoforskning har prioriteringen av området lett till att man startat NAVF:s sekretariat för kvinnoforskning (1.7.1977). Sekretariatets huvuduppgift är att ”initiera och främja forskning om kvinnors livsförhållande och ställning i samhället och att stärka och förbättra samarbetet mellan samhällsforskare och andra forskare på området”. Sekretariatet skall också förmedla kontakter mellan forskare och brukare. Det forskningspolitiska huvudtemat är kvinnors levnadsvillkor och livsförlopp som utgör en form av paraplyprojekt för forskningen.

Rådet för humanistisk forskning ser det som en särskilt viktig uppgift att i tillägg till stödet till redan etablerade områden stimulera forskning på fält där det i dag är liten eller ingen aktivitet i Norge. Förutom med direkt projektstöd stimuleras områdena humanistisk skolforskning, reha-

bilitering/boendemiljö, barn- och ungdomskultur, demokrati och samhällsstyrning, sociolingvistik, icke-europeiska studier, etniska minoriteter, mediaforskning och kvinnoforskning även med utredningar, seminarier och konferenser.

På det medicinska forskningsområdet har RMF traditionellt beviljat ca halvdelen av sina medel till grundforskning. Beträffande den mera tillämpade forskningen anger rådet som sin uppgift att upprätthålla forskningsnivån där norsk medicinsk forskning står speciellt stark. Å andra sidan prioriterar man sjukdomsgrupper, som är av speciell betydelse för folkhälsan. För det tredje vill rådet initiera forskningskompetens på områden som står svaga.

Rådet anger som sina prioriteringar under de senare åren klinisk forskning speciellt inom de stora folksjukdomarna, psykiatri, cancer, hjärt- och kärlsjukdomar, "giktssjukdomar", mag- och tarmsjukdomar och liknande.

Som prioritetsområdena i budgetförslaget för 1979 i form av speciella forskningsprogram har upptagits hälso- och sjukvårdsforskning, toxikologi, psykiatri/socialmedicin och reproduktionsforskning. De senaste årens bevilningspraxis beskrivs av tabellerna nedan, som visar fördelningen av bevilningarna på målområden.

Tabell 1. Fördelning av RMFs budget 1977 och 1978 på målområden

Målområden	1977 Beviljat kronor	Andel %	1978 Beviljat kronor	Andel %
A Kreftforskning	612 444	4,9	738 851	5,3
B Hjärte-kar och icke maligne blodsjukdommer	1 255 982	10,1	1 261 997	9,0
C Endokrinologisk forskning	563 876	4,5	469 633	3,3
D Nyreforskning	278 059	2,3	423 573	3,0
E Revmatologisk forskning	93 405	0,8	123 573	0,9
F Pediatrik forskning	269 998	2,2	380 960	2,7
G Psykiatrisk forskning	467 683	3,8	507 711	3,6
H Nervsystemets/nevrologisk forskning	1 006 045	8,2	818 753	5,8
I Samfunnsmedisinsk forskning utenom psykiatri (inkluderer helsetjeneste og forebyggende medisin)	756 553	6,1	1 036 295	7,4
J Medikamenter/toksikologi/miljøvern	949 333	7,7	1 204 656	8,6
K Infeksjoner/infeksjonsforsvar	738 353	6,0	1 007 962	7,2
L Ernæring, kostholdsforskning	84 383	0,7	121 061	0,9
M Odontologi	211 281	1,7	345 487	2,5
N Transplantasjonsforskning	425 771	2,8	372 689	2,7
P Allergiforskning	194 056	1,6	250 422	1,8
Q EDB-utvikling	534 337	4,3	519 688	3,7
R Gastro-enterologisk forskning	778 310	6,3	839 337	6,0
S Genetisk forskning	560 470	4,5	593 770	4,2
T Fertilitet og reproduktionsforskning	255 005	2,1	218 661	1,6
U Lunger/respirasjonsveier	0	0	88 641	0,6
V Annen sykdomsforskning (herunder hud-, øyesykdommer m. v.)	491 690	4,7	947 232	6,8
W Annen basal forskning	1 458 364	11,8	1 475 144	10,5
Flerfaglige prosjekter, generelle tiltak (stud.stip., vikarstip. m. v.)	351 710	2,9	257 697	1,9
	12 337 108	100	14 003 793	100

(Källa: RMF — Budgetförslaget för 1979)

Tabell 2. Fördelning av ansökta belopp och bevilningar på målområden 1977

Målområden	Ansökt	Bevilgat	Andel %	Bev %
Kreftforskning	1 468 060	612 444	4,9	41,7
Hjerte-kar och icke maligne blodsykdommer	2 664 166	1 183 512	9,6	44,4
Endokrinologisk forskning	921 855	563 876	4,5	61,1
Nyreforskning	619 656	278 059	2,3	44,8
Revmatologisk forskning	317 199	93 405	0,8	29,4
Pediatrik forskning	662 989	269 998	2,2	40,7
Psykiatrisk forskning	1 071 515	467 683	3,8	43,6
Nervesystemets/nevrologisk forskning	1 675 078	995 395	8,1	59,4
Samfunnsmedisinsk forskning utenom psykiatri (inkluderer helsetjeneste og forebyggende medisin)	1 355 831	756 553	6,1	55,7
Medikamenter/toksikologi/miljøvern	1 394 523	949 333	7,7	68,0
Infeksjoner/infeksjonsforsvar	1 105 706	738 353	6,0	66,7
Ernæring, kosthold	148 080	84 383	0,7	56,9
Odontologi	513 250	211 281	1,7	41,1
Transplantasjonsforskning	564 103	425 771	2,8	75,4
Allergiforskning	595 829	194 056	1,6	32,5
EDB-utvikling	764 839	534 337	4,3	69,8
Gastro-enterologisk forskning	1 276 496	778 309	6,3	60,9
Genetisk forskning	2 287 079	560 470	4,5	24,1
Fertilitet og reproduksjonsforskning	311 902	255 005	2,1	81,7
Lunger/respirasjonsveier	261 506	0	—	—
Annen sykdomsforskning	1 079 398	491 690	4,7	45,5
Annen basal forskning	3 323 299	1 526 283	12,4	45,9
Flerfaglige tiltak	274 600	366 910	2,9	—
Sammanlagt	24 656 959	12 337 106	100	50,0

(Källa: NAVF — Årsmelding 1977, Oslo 1978)

Det framgår att hjärt-, kärl- och icke-maligna blodsjukdomar, toxikologi, samhällsmedisinsk forskning (inom vilken hälso- och sjukvårdsforskningen samt gerontologin svarar för ca 90 %), och infektionssjukdomar skiljer sig ut som de viktigaste områdena när det gäller bevilningarna. Bilden ser något annorlunda ut då man betraktar bevilningens storlek i förhållande till ansökningarna. Härvid blir fertilitet och reproduktion, transplantationsforskning och endokrinologi högre rankade. Som helhet kan man konstatera ett samsvar mellan rådets målsättningar (prioritetsområden) och den reella budgetpolitiken.

RMF påpekar vikten av att stärka samarbetet med de övriga råden i NAVF. Speciellt intresserar man sig för ett samarbete med rådet för forskning för samhällsplanering (RFSP), som enligt RMF engagerar sig allt mer i medicinsk forskning.

På det naturvetenskapliga området har RNF gått in för att prioritera aktivitet på områden som är högt prioriterade av styrande och planläggande myndigheter. Rådet är starkt engagerat i internationellt samarbete och ser i viss mån prioritetsområdena mot denna bakgrund. Inom astro/geofysik har rådet stora förpliktelser med hänsyn till EISCAT, GARP och norsk oceanografisk datacenter. För geologins del knyter sig aktiviteten i mycket till IGCP och det norska kustströmsprojektet. Liksom RMF har rådet engagerat sig i toxikologisk forskning och utlyst flera

stipendier inom problemkomplexet, bl. a. angående toxikologisk riskvärdering.

RNF uttrycker för tillfället en strävan att undvika att utöka stödet till tillämpad/målinriktad forskning på bekostnad av grundforskningen och har också registrerat att en väsentlig del av rådets ansökningar naturligt hör under rådet för forskning för samhällsplanering. En tendens att nedprioritera vissa områden med hänvisning till RFSP kan skönjas genomgående för alla forskningsråd.

På grund av att rådet för forskning för samhällsplanering är nytt och har en rätt speciell karaktär behandlas rådet i det följande något utförligare.

Det nya RFSP inledde sin verksamhet i maj 1978. I den s. k. forskningsmeldingen (St.meld. nr. 35, 1975—76), där man föreslog att ett nytt forskningsråd skulle inrättas, heter det att man skall "... lägga vikt på att forskningen kan bidra till att ge insikt i de sociala och ekonomiska krafterna i samhället, hur de verkar och påverkar och hur de kan kontrolleras. Det är nödvändigt att få granskat närmare sammanhangen mellan ökad välfärd, ekonomisk tillväxt och utnyttjande av naturresurser".

Som konkreta exempel på problemkomplex där det nya forskningsorganet bör kunna ta initiativ nämns bl. a. miljö- och resursproblem, samfärdsel, produktionsförhållanden, mänsklig växt och utveckling.

Vidare heter det:

"Mange av de viktigste samfunnsproblemer og oppgaver går på tvers av ordinære administrative inndelinger, det samme gjelder forskning av mer langsiktig karakter. Den eksisterende forskningsstruktur bør suppleres med et organ som kan ivareta:

- forskningsoppgaver av langsiktig karakter og som er tverrgående i forhold til departementenes sakområde,
- forskning som er av interesse for allmenheten eller for bruker- og interessegrupper som ikke selv har kompetansemessig eller ressursmessig grunnlag for å formulere og finansiere forskningsoppgaver,
- forskningsoppgaver av interesse for fylker og kommuner.

Innenfor rammen av den forskning som i dag finansieres av de eksisterende forskningsråd og av departementene direkte, finner det sted en betydelig forskning for løsningen av viktige samfunnsoppgaver. Regjeringen har kommet til at betydningen av de oppgaver det her dreier seg om krever etablering av et eget forskningsorgan".

RFSP disponerar för år 1979 ett anslag om 6,4 milj. kr. och man räknar att 1982 kunna fördela ett anslag som motsvarar 15 milj. kr. i 1975 års pris. Rådet har uppställt programområden inom vilka arbetsgrupper utreder forskningsbehov och forskningspotential. För vart och ett av de föreslagna program/prioritetsområdena har man angett ett antal aktuella ämnen, som nedan uppräknas i stickordsform.

Exempel på aktuella ämnen under RKFs åtta programområden:

1. *Langsiktige perspektiver i samfunnsplanleggingen*
Eksempler:
 - Befolkningsutvikling
 - Utvikling av produksjon og forbruk
 - Konsekvenser av petroleumsvirksomheten
 - Teknologiske endringer og samfunnsutvikling
 - Datateknikkens muligheter og problemer
 - Vekst og velferd, vekst og miljø, grenser for vekst
 - Holdningsendringer
 - Kulturutvikling
 - Individuelle mål og behov
 - Framtidsstudier
2. *Forvaltning av naturressurser og miljø*
Eksempler:
 - Tilgang på naturressurser
 - Ressursbudsjettering
 - Økologiske virkninger av ressursutnyttelse
 - Samfunnsmessige virkninger av ressursknapphet
 - Matforsyning og jordvern
 - Vannressursforvaltning
 - Optimal energibruk, energikvalitet, energiøkonomisering
 - Virkninger av pris- og avgiftspolitikkk på energisektoren
 - Tiltak for å redusere forurensning
 - Naturvern og rekreasjon
3. *Produksjon og arbeid*
Eksempler:
 - Næringsgrunnlaget, næringsutvikling
 - Bedriftsstruktur og produksjonssystemer
 - Konsekvenser av strukturendringer og teknologisk utvikling
 - Virkninger av offentlig tiltak
 - Sysselsetting og yrkesaktivitet
 - Trygge arbeidsplasser, konkurransevne
 - Inflasjon, sysselsetting og vekst
 - Arbeidsmiljø
 - Fellesskap og interessemotsetninger i arbeidslivet
 - Befolkningsstruktur, utdanningsmønster og næringsliv
 - Yrkesvalg og kjønnsroller, kvinner i arbeidslivet
 - Tiltak for yrkesvalghemmede
 - Utvikling av miljø og ressursvennlig produksjon
4. *Fordeling og likestilling i samfunnet*
Eksempler:
 - Levekårsbegrepet
 - Ulikheter i levekår og fordelingskonflikter
 - Forbrukerulikheter og forbrukersvakhet
 - Vern av utsatte grupper
 - Fordelingsvirkninger av offentlige tiltak
 - Inntekter og skattepolitikk
 - Lavinntektsgrupper
 - Fordeling mellom yrkesaktive og ikke-yrkesaktive
 - Tilrettelegging for funksjonshemmede
 - Minoritetsgrupper
 - Likestilling mellom kvinner og menn
 - Utdanning og likestilling
 - Overføringer mellom stat, fylkeskommuner og kommuner
5. *Nærmiljø og lokalsamfunn*
Eksempler:
 - Familiepolitikk
 - Boligpolitikk
 - Bomiljø og nærmiljø
 - Sosialt nettverk
 - Barn og ungdom i samfunnsplanleggingen
 - Arbeidstilbud, fritid og ferie

Servicetilbud og fellesoppgaver i lokalsamfunnet
 Planlegging for lokalsamfunnet
 Trivselaspekter i den fysiske planlegging
 Bosettingsmønster, flyttestrømmer og flyttemotiver
 Pendling
 Utkantproblemer, distriktspolitiske tiltak
 Bysamfunnsspørsmål

6. Sosiale perspektiver og tiltak

Eksempler:

Organisering, ressursbruk og ressursfordeling i sosial- og helsetjenesten
 Beslutningsprosessen i sosial- og helsesektoren
 Konsekvenser av profesjonalisering
 Syke menneskers situasjon
 Attføring
 Vilkår for forebygging av sosiale og helsemessige problemer
 Samfunnsmessige betingelser for personlig utvikling
 Eldreomsorg og pensjonisttilværelse
 Ungdomsproblemer
 Klienters forhold til hjelpearbeidet
 Etterprøving av tiltak
 Samfunnsforhold og sosiale/helsemessige problemer, klientskapende krefter
 Spesielle problemer i utbyggingsområder/fracflyttingsområder
 Sosiale problemer og skolen
 Trygd — økonomi — arbeid

7. Styring av samfunnsutviklingen

Eksempler:

Maktfaktorer i samfunnet
 De politiske styringsorganene
 Forvaltningens organisasjon, byråkratiproblemer
 Forholdet mellom sentrale og lokale myndigheter
 Samordningsproblemer og beslutningsprosesser i det politisk-administrative systemet
 Forholdet mellom den enkelte og styringsorganene
 Nye former for deltakelse og medansvar
 Interesseorganisasjoner
 Markedsmekanismen som styringsmiddel
 Kommuners og fylkeskommuners økonomi og planlegging
 Styring gjennom planlegging
 Metoder i samfunnsplanleggingen
 Planlegging under usikkerhet
 Sosiale indikatorer i samfunnsplanleggingen

8. Norge i verdenssamfunnet

Eksempler:

Det internasjonale utviklingsmønster og Norges situasjon
 Deltakelse i internasjonale organisasjoner
 Internasjonalisering av offentlig politikk
 Økonomiske samarbeidsperspektiver
 Globaler ressurs- og miljøproblemer
 Utviklingslandenes problemer, konsekvenser av U-hjelp
 Forholdet mellom utviklingsland og industriland
 Ny økonomisk verdensordning
 Internasjonal politikk, sikkerhet, avspenning, nedrustning
 Internasjonal handel, økonomi og arbeidsdeling
 De mindre lands situasjon

Det lantbruksvetenskapliga forskningsrådet (NLVF) är underställt lantbruksdepartementet men skiljer sig inte i sin roll som finansiär av såväl grundläggande som mera tillämpad forskning på något avgörande sätt från kirke- og undervisningsdepartementets grundforskningsorienterade råd under NAVF. På grund av sammansætningen av NLVF:s program- och budgetmaterial är en klar avgränsning av prioritetsområden

mindre entydig än beträffande NAVF-råden. Man kan dock urskilja övergripande prioriteringar som forskning om föroreningsproblem, energi samt lantbrukspolitiska ämnen. Under det sistnämnda speciellt forskning omkring inkomstpolitik och medel i lantbrukspolitiken, förbrukningsutveckling och förbrukningsmönster. Övriga prioriterade områden är vattenproblematiken inkluderande såväl vattenförsörjning som föroreningen av vattendrag. Ytterligare framhävs nyodling och förbättring av jordgrunden, växtförädling, skogsdrift i svår terräng samt livsmedelsforskning.

Norges fiskeriforskningsråd (NFFR) lyder under fiskeridepartementet och påminner till sin verksamhet om NLVF. I rådets första långtidsplan (1975—80) fastställdes som huvudmålsättningar för fiskeriforskningen

- optimal disponering av resurserna
- förbättring av levnadsstandarden för den befolkning som är knuten till fiskerinäringen med speciellt avseende på bosättningen i kustområdena
- lönsamhetsförbättring i fiskerinäringen
- optimal produktion av protein till människoföda.

Huvudmålsättningarna tjänar fortfarande som bakgrund för prioriteringarna i långtidsprogrammet för åren 1980—84. I programmet har man valt att strukturera forskningen i de fyra områdena fiskets naturbas, fångst, förädling samt ekonomisk och samhällsvetenskaplig forskningsverksamhet. Under vart och ett av dessa har man prioriterat ett antal forskningsfält (se översikten). Vid sidan av de mera fiskeriforsknings-specifika områdena har NFFR även prioriterat bl. a. miljö-, förorenings- och resursforskning. Liksom flera andra forskningsråd fäster rådet vikt vid befolkningens levnadsförhållanden och livsvillkor, bosättnings- och sysselsättningsfrågor.

2.4 Sverige

De svenska budgetframställningarna (petita) upptar traditionellt utförliga motiveringar för anslagsäskandena. Forskningsrådets petita innehåller följaktligen också vissa både explicita och mera indirekta prioriteringar. Prioriteringskriterierna är dock ingalunda entydiga och några genomgående explicita reserveringar för speciella prioriterade forskningsområden såsom hos de danska forskningsråden är det inte tal om.

Det klaraste prioriteringsprogrammet har uppgjorts av det naturvetenskapliga forskningsrådet. Rådet har i sin programskrift för femårsperioden 1976/77—1980/81 lagt fram en rad särskilt prioriterade program. Dessa prioritetområden återfinns också i stort sett i samma form i rådets petita för 1979/80 (jfr landsöversikten av prioritetområden i Sverige).

Flera av de prioriterade programmen har nära anknytning till energiområdet. Det gäller t. ex. programområdet biogeokemiska kretslopp som är av fundamental betydelse för såväl energi som miljöproblemen. En

Norge Prioriterade forskningsområden i budgetförslagen m. m. för 1979

Rådet for naturvitenskapelig forskning (RNF)

1. Energiforskning
2. Högenergipartikelfysik och kärnkemi
3. Havsforskning
4. Grundämnen och kemisk miljö
5. Geologisk korrelationsforskning

Rådet for forskning for samfunnsplanlegging (RFSP)

1. Långsiktiga perspektiv i samhällsutvecklingen
2. Förvaltning av naturresurser och miljö
3. Produktion och arbete
4. Fördelning och jämlikhet
5. Närmiljö och lokalsamhälle
6. Stadssamhället
7. Sociala perspektiv
8. Styrning av samhällsutvecklingen
9. Norge i världssamhället

Rådet for medisinsk forskning (RMF)

1. Hälsotjänstforskning
2. Toxikologi
3. Psykiatri/socialmedicin
4. Pepproduktionsforskning
5. Kräfterforskning
6. Hjärt-, kärl- och icke-maligna blodsjukdomar
7. Nervsystemets neurologi
8. Infektionsforskning
9. Gastroenterologisk forskning
10. Medicinsk etik

Rådet for humanistisk forskning (RHF)

1. Humanistisk skolforskning
2. Kvinnoforskning
3. Tillämpad språkvetenskap
4. Det norska språket i dagens samhälle
5. Sociolingvistik
6. Demokrati och samhällsstyrning
7. Barn- och ungdomskultur
8. Kyrkan och samhället
9. Vetenskapsteori
10. Mediaforskning
11. Icke-europeiska studier

Stortingsmedling nr. 35 "Forskningsmedlingen" (1975—76)

- Om forskningens organisering och finansiering
1. Produktionsförhållandena (även framtidsstudier)
 2. Miljö- och resursproblemen (även befolknings- och näringsproblem)
 3. Mänsklig växt och utveckling (välfärd och levnadsvillkor)

Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning (RSF)

1. Skolforskning
2. Kvinnoforskning
3. Klinisk psykologi
4. Hälso- och sjukvårdsforskning
5. Pedagogiska och psykologiska hjälpmedel
6. Familjeforskning
7. Dataetik

Hovedkomiteen for norsk forskning

Melding nr. 5

- Forskningsbehov och forskningspolitik
1. Välfärdspolitik och välfärdsstat
 2. Det politiska systemet och styrningen av samhället
 3. Produktion och arbete, inkomst och förbruk
 4. Miljöproblem, naturskydd och resursutnyttjande
 5. Hälsoproblem och hälsoväsendet
 6. Samhällets värdenormer och kulturella situation
 7. Utbildning och kulturformning
 8. Forskning om forskning

nära anknytning till energiområdet har också flera av de andra programområdena.

Rådet framhåller också vikten av att åstadkomma tvärvetenskaplig samverkan. NFR har t. ex. tillsatt en arbetsgrupp rörande matematiska modeller för biologiska och sociala system. Arbetsgruppen har påvisat ett behov av en utveckling i detta sammanhang för områdena populationsbiologi, ekosystemanalys, matematiska modeller i fysiologi samt för principiella biologiska frågor.

NFR har gjort försök att undersöka hur prioriteringar utfallit under ett antal år. Undersökningen visar, att inom områden, som nämnts som prioriterade, oftast en större andel av ansökningarna beviljats. Det har dock i de flesta fall varit fråga om ganska blygsamma förskjutningar. Endast vid betydande anslagsförstärkningar kan prioriteringarna förväntas ge starkare utslag. Något annorlunda har det ställt sig med stora samlade projekt. T. ex. det år 1978 startade doftsignalprogrammet har trots den i övrigt svaga anslagssituationen fått en kraftig uppbackning.

När de nominella anslagsökningarna för den naturvetenskapliga forskningen i snitt höll sig betydligt under 20 % under budgetåren 1975/76—1976/77 var ökningarna på flertalet av de prioriterade områden betydligt högre (se tab. 3.), vilket bekräftar prioriteringarna.

Tabell 3. Bevillningar 1975/76—1976/77 inom NFR:s prioriterade områden (1000 kr)

Prioriterade områden	1975/76	1976/77	Ökning i %
Malmgeologi	615	1 010	64
Atmosfärs kemi	465	535	15
Klimatologi	222	342	54
Hydrologi	2 135	2 450	15
Marin geovetenskap	1 045	1 265	21
Geodynamisk forskning	980	1 145	17
Geologisk korrelationsforskning (exkl. malmgeologi)	330	595	80
Astrofysik	1 390	1 612	16
Atom- och molekylärfysik	2 380	2 668	12
Biofysik	1 129	1 218	8
Datalogi	135	205	52
Grundläggande materialfysik	2 680	3 531	32
Strukt o funkt hos däggdjurscellens gener	890	1 038	17
Celldifferentieringens mekanismer	1 988	2 654	34
Ekosystemets struktur och funktion	9 275	10 144	9
Katalys, enzymologi, spec. reaktioner	3 267	4 181	28
Biologiska membraner	1 615	1 606	—
Summa	30 541	36 199	

(Källa: NFR — Petita 1977/78)

Inom ramen för medicinska forskningsrådets anslag stöds årligen ca 600 olika forskningsprojekt. Projekten varierar från vad som skulle kunna definieras som grundforskning till tillämpad kliniskt inriktad forskning. Rådet anser det emellertid vara av föga intresse att försöka kategorisera medicinsk forskning i exempelvis grundforskning och tillämpad forskning eller motsvarande. Också i fråga om övrig anslagspolitik vill rådet undvika prioriteringar, som innebär att olika slags medicinsk forsk-

ning ställs mot varandra, och föredrar att låta områdena komplettera varandra.

Vissa tyngdpunktsområden har dock definierats av rådet. Inom områden, där svensk forskning har en internationellt sett särskilt stark ställning har rådet sett det som angeläget att med relativt sett stora anslag försöka bibehålla denna ställning. Sådana satsningar gäller områdena bindvävskemi, diabetes, immunologi, nervsystemets signalsubstanser och prostaglandiner.

En annan form för prioriteringar sker genom MFR:s initiativverksamhet varvid rådet nedsatt initiativgrupper kring speciella initiativprogram (jfr landsöversikten).

MFR har låtit utarbeta en uppdelning av forskningsrådets projektanslag fördelade med avseende på sjukdomar/sjukdomsgrupper och övriga målområden som varit aktuella inom de enskilda forskningsprojekten (tab. 4). Uppdelningen är baserad på forskarnas egna bedömningar av den primära målsättningen för respektive projekt. Projekten har emellertid oftast anknytning till flera målområden varför en bedömning av rådets satsningar på de olika områden måste göras med beaktande av dessa förhållanden. Vid bedömningen av uppgifterna om anslagsstorleken till olika forskningsområden bör observeras att för flera områden

Tabell 4. Medicinska forskningsrådets projektanslag fördelade med avseende på sjukdomar/sjukdomsgrupper och andra målområden

	Tkr		Tkr
1. Miljövärd	—	21. Rörelseorganen och bindväven (muskel-, ben- och ledsjukdomar)	2 235
2. Socialmedicin	464	22. Diabetes	2 175
3. Arbetsvetenskap och arbetsfysiologi	265	23. Fortplantning	1 811
4. Alkohol	789	24. Endokrinologi i övrigt	2 716
5. Tobak	8	25. Andningsorganen och dess sjukdomar	619
6. Narkotika	1 319	26. Tandvård och tandsjukdomar	791
7. Nutrition	887	27. Matsmältningsorganen och dess sjukdomar	2 869
8. Läkemedel och toxikologi	2 964	28. Njuror, urinvägar och dess sjukdomar	1 420
9. Strålningsbiologi och strålskador	—	29. Huden och dess sjukdomar	193
10. Traumatologi	1 450	30. Örat, balansen och hörseln	891
11. Medicinsk mikrobiologi (bakterier, virus, immunitet)	4 306	31. Ögat och synen	887
12. Allergi	1 417	32. Transplantation	541
13. Molekylärbiologi	3 044	33. Anestesiologi och intensivvård	290
14. Cellbiologi	2 562	34. Geriatrik	389
15. Medicinsk genetik	330	35. Cancer	208
16. Ämnesomsättning	3 745	36. Flyg- och navalmedicin	129
17. Gravitet, förlossning och nyföddhetsperioden	1 016	37. Data- och dokumentation	20
18. Barnålderns utveckling och sjukdomar	450	38. Medicinsk teknik	134
19. Nervsystemet, nervsjukdomarna och de psykiska sjukdomarna	11 498	39. Övrigt	762
20. Hjärtat, kärlsystemet, blodet och deras sjukdomar	6 422	Summa	62 016

(Källa: MFR — Anslagsframställning för 78/79)

fungerar andra organ som huvudfinansiär eller ersättare av forskningsrådet. Detta gäller t. ex. cancerforskning, arbetsmedicin, socialmedicin, miljövärdhetsforskning m. m. Följaktligen betyder rådets ringa satsning på något område inte att området behöver vara lägre prioriterat än andra områden. Den i tabellen angivna fördelningen ger en relativt god motsvarighet mellan prioriterade områden och bevillningar.

Det material som föreligger i form av petita och verksamhetsberättelser från humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet ger inte underlag för några ytterligare analyser av rådets eventuella prioriteringar. De i landsöversikten nämnda prioritetsområdena kan inte heller på basis av petitauppgifterna framhävas speciellt starkt framom eventuella andra områden.

Forskningsrådsnämnden är ett nytt organ i rådsorganisationen med uppgift att bl. a. ta initiativ till och främja forskning av stor samhälllig relevans. I petita för 1979/80 uppger FRN en målsättning vara att undanröja den motsättning som på falska premisser ofta skapas mellan inomvetenskapligt betydelsefull forskning och forskning som har betydelse för samhällsutvecklingen. En huvuduppgift för nämnden är att stimulera fram forskning som är försummad eller otillräckligt försörjd. Härvid strävar FRN att göra sina val och prioriteringar utifrån samhällsliga utgångspunkter.

Nämndens prioriteringar har i översikten framtagits utgående från arbetsgrupper och tillfälliga planeringsgrupper samt de varaktigare delegationerna som i hög grad betecknar nämndens prioriteringar.

Utöver de i översikten nämnda områdena har FRN genom en enkät och genom andra kontakter identifierat en rad angelägna forskningsområden i remissvar från hundratalet instanser med forskningsanknytning. Områdena och enkätsvaren presenteras i FRN-rapporten "Forskning efterlyses". Inom vissa av områdena har planering inletts.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning (SJFR), som underlyder jordbruksdepartementet, motiverar sina forskningsprioriteringar liksom ökade satsningar på forskningsområdet med bl. a. den ekonomiska situationen i landet. Kraven på fortlöpande forskningsinsatser för ökning av jord- och skogsbruksnäringarnas produktivitet är ett genomgående önskemål i rådets prioriteringar.

Insatser för ett effektivare energiutnyttjande inom skogs- och jordbruksproduktionen och för biologisk energiproduktion har hög prioritet eftersom resultaten enligt rådet kan förväntas bidra till minskat oljeberoende och förbättrad handelsbalans. Samspelet mellan jordbruk och miljövärd aktualiserar en ökad hydrologisk forskning och parasitkontroll på biologisk väg. Livsmedelsforskning, ekonomisk forskning samt arbetsmiljö- och arbetarskydd är exempel på några av rådets centrala forskningsområden som prioriteras högt även av många andra forskningsråd.

Sverige Prioriterade forskningsområden i forskningsrådets petita 1979/80

Naturvetenskapliga forskningsrådet (KFR)

- Biologi*
1. Ekosystemens struktur och funktion — ekologisk grundforskning
 2. Celldifferentieringens mekanismer
 3. Matematisk modellering av komplicerade biologiska förlopp
 4. Struktur och funktion hos däggdjurscellens gener
- Kemi*
5. Katalys, enzymologi och specifika reaktioner
 6. Membranbiokemi
 7. Kemiska primärprocesser och deras dynamik
- Geovetenskap*
8. Biogeokemiska kretslopp
 9. Atmosfärskemi
 10. Marin geovetenskap
 11. Hydrologi
 12. Klimatologi
 13. Malmgeologi
 14. Geodynamisk forskning
 15. Geologisk korrelationsforskning — naturresursforskning
- Fysik-matematik*
16. Astrofysik
 17. Atom- och molekylspektroskopi
 18. Biofysik
 19. Datalogi
 21. Energilaterad grundforskning
 20. Grundläggande materialfysik

Medicinska forskningsrådet (MFR)

- "Vissa tyngdpunktsområden"*
1. Bindvävens biokemi
 2. Diabetes
 3. Immunologi
 4. Nervsystemets signalsubstanser
 5. Prostaglandiner
- "Initiativgrupper"*
6. Sjukhusinfektioner
 7. Njursjukdomar
 8. Toxikologi
 9. Reumatologi
 10. Hälso- och sjukvårdsforskning
- ledkirurgisk forskning
- medelvärdtider efter kirurgiska ingrepp
- medicinsk rehabilitering
- omvårdnadsforskning
- perinatalogi
- psykiatrisk behandlingsforskning
- vårdbehov och vårdeffektivitet

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR)

1. Demografi
- bl. a. historisk-demografisk problematik
2. Migrationsforskning
3. Miljö- och bebyggelseforskning
4. Kultursociologi
5. Politiskt beslutsfattande
6. Sveriges omvärldsrelationer
7. Massmediaforskning
8. Medicinsk juridik
9. Effekter av individriktad behandling och effekter på individen av systemförändringar
10. Sociolingvistik

Forskningsrådsnämnden (FRN)

1. Arbetslivsforskning
2. Utbildning och arbetsliv
3. Alkohol- och drogforskning
4. Kemiska hälsorisker — miljötoxikologi
5. Livsmedelsproduktion, konsumtion och kostvanor
6. Forskning om studiesociala frågor
7. Samhällsplanering i en ekonomi utan tillväxt
8. Ljud, tal och hörsel
9. Naturresurser och miljö
10. Systemanalys
11. Framtidsstudier
12. Forskning om forskning
13. Folkrörelseforskning
- *"Större projektbeslut"*
14. Doftsignaler för kontroll av skadeinsekter
15. De äldre i samhället
16. Individuell utveckling och miljö
17. Musikakustisk forskning

Bilaga A Prioriterade forskningsområden bland de naturvetenskapliga forskningsråden

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) Sverige

Biologi

1. Ekosystemens struktur och funktion
— ekologisk grundforskning
 2. Celldifferentieringens mekanismer
 3. Matematisk modellering av komplicerade biologiska förlopp
 4. Struktur och funktion hos däggdjurscellens gener
- Kemi*
5. Katalys, enzymologi och specifika reaktioner
 6. Membranbiokemi
 7. Kemiska primärprocesser och deras dynamik
- Geovetenskap*
8. Biogeokemiska kretslopp
 9. Atmosfärskemi
 10. Marin geovetenskap
 11. Hydrologi
 12. Klimatologi
 13. Malmgeologi
 14. Geodynamisk forskning
 15. Geologisk korrelationsforskning
— naturresursforskning
- Fysik-matematik*
16. Astrofysik
 17. Atom- och molekylspektroskopi
 18. Biofysik
 19. Datalogi
 20. Grundläggande materialfysik
 21. Energirelaterad grundforskning

Statens naturvidenskabelige Forskningsråd (SNF) Danmark

1. Biologisk forskning i Grönland
2. Geologisk forskning i Grönland
3. Energi- och resursforskning i Grönland
4. Energi- och resursforskning
6. Framtidsforskning

Rådet for naturvidenskapelig forskning (RNF) Norge

1. Energiforskning
2. Högenergi-partikelfysik och kärnkemi
3. Havsforskning
4. Grundämnen och kemisk miljö
5. Geologisk korrelationsforskning

Statens naturvetenskapliga kommission Finland

1. Tillämpad matematik
— systemteori och stokastiska processer
— databehandling
2. Materialforskning
3. Akustisk grundforskning
4. Optik
5. Energiforskning
6. Biofysik
7. Biokemiska regleringssystem
8. Miljöskemi och industritoxikologi
9. Ekosystem
10. Geovetenskaplig forskning om miljöförändringar
11. Regionalforskning omkring befolkningens levnadsvillkor och produktionsstrukturen

Bilaga B Prioriterade forskningsområden bland de medicinska forskningsråden

Medicinska forskningsrådet (MFR) Sverige

"Vissa tyngdpunktsområden"

1. Bindvävens biokemi
 2. Diabetes
 3. Immunologi
 4. Nervsystemets signal-substanser
 5. Prostaglandiner
- #### "Initiativgrupper"
6. Sjukhusinfektioner
 7. Njursjukdomar
 8. Toxikologi
 9. Reumatologi
 10. Hälso- och sjukvårdsforskning
 - ledkirurgisk forskning
 - medelvårdtider efter kirurgiska ingrepp
 - medicinsk rehabilitering
 - omvårdnadsforskning
 - perinatologi
 - psykiatrisk behandlingsforskning
 - vårdbehov och vårdeffektivitet

Statens lægevidenskabelige Forskningsråd (SLF) Danmark

1. Primär hälsotjänst och odontologi
2. Biostatistisk forskning
3. Grönlandsforskning
4. Arbetsmedicin
 - förening- och inomhus-klimatforskning
5. Annan samhällsmedicin
 - hälsoväsendets funktion
 - småbarnsforskning
 - trafikproblem
 - alkoholforskning
6. Läkemedelsforskning
7. Psykiatrisk forskning
8. Handikappforskning

Rådet for medisinsk forskning (RMF) Norge

1. Hälsotjänstforskning
2. Toxikologi
3. Psykiatri/socialmedicin
4. Reproduktionsforskning
5. Kräfterforskning
6. Hjärt-, kärl- och icke-maligna blodsjukdomar
7. Nervsystemets neurologi
8. Infektionsforskning
9. Gastroenterologisk forskning
10. Medicinsk etik

Statens medicinska kommission Finland

1. Hjärt- och kärlsjukdomar
2. Stöd- och rörelseorganens sjukdomar
3. Mentalhälsoproblem
4. Hälso- och sjukvårdsforskning
5. Hälsoforskning omkring levnadsförhållanden och livsstil
6. Hälsorisker i miljön och miljötoxikologi
7. Åldrandets problem (stöd- och bindvävsorgan)
8. U-landsrelaterad forskning
9. Handikappforskning
10. Odontologisk forskning
11. Alternativa vårdformer

Bilaga C Prioriterade forskningsområden inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsråden

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR)

Sverige

1. Demografi
— bl. a. historisk-demografisk problematik
2. Migrationsforskning
3. Miljö- och bebyggelseforskning
4. Kultursociologi
5. Politiskt beslutsfattande
6. Sveriges omvärldsrelationer
7. Massmedieforskning
8. Medicinsk juridik
9. Effekter av individinriktad behandling och effekter på individen av systemförändringar
10. Sociolingvistik

Statens humanistiske Forskningsråd (SHF) Danmark

1. Den industriella miljön i Danmark 1840—1949
2. Utbildningsforskning
3. Pedagogisk forskning rörande främmande språk
4. Språkinlärning hos barn
5. Medeltidsstaden
6. Lokaladministrationshistoria (samnordiskt projekt)
7. Musik och musikalisk verksamhet i Danmark 1770—1850
8. Grönlandsforskning
9. Forskning om forskning
10. Stationssamhällets historia

Statens samfundsvitenskabelige Forskningsråd (SSF) Danmark

1. Framtidsstudier
2. Forskning rörande värdeuppfattningar och värdesystemens utveckling
3. Stads- och regionplaneforskning
4. Politiska institutioners utveckling
5. Utbildningsforskning
6. Hälsoväsendets struktur och ekonomi
7. Arbetsmiljöforskning

Rådet for humanistisk forskning (RHF) Norge

1. Humanistisk skolforskning
2. Kvinnoforskning
3. Tillämpad språkvetenskap
4. Det norska språket i dagens samhälle
5. Sociolingvistik
6. Demokrati och samhällsstyrning
7. Barn- och ungdomskultur
8. Kyrkan och samhället
9. Vetenskapsteori
10. Mediaforskning
11. Icke-europeiska studier

Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning (RSF) Norge

1. Skolforskning
2. Kvinnoforskning
3. Klinisk psykologi
4. Hälso- och sjukvårdsforskning
5. Pedagogiska och psykologiska hjälpmedel
6. Familjeforskning
7. Dataetik

Statens humanistiska kommissionen Finland

1. Utbildningsforskning
2. Kulturforskning
— materiella och kulturella förutsättningar
— världsbilden
— kulturförmedling och internationell växelverkan
— kulturella minoriteter
— miljö och kultur — växelverkan
— skapande kulturaktivitet
3. Människan och arbetet
4. Forskning om forskning
5. Moderna språk

Statens samhällsvetenskapliga kommissionen Finland

1. Utbildningsforskning
2. Offentlig förvaltning och politik
3. Demokrati och jämlikhet
4. Arbetsmiljö
— — —
5. Tillämpad nationalekonomisk forskning (genomlöpande i ovan nämnda områden är en ekonomisk aspekt)
6. Regionalpolitisk forskning

Bilaga D Prioriterade forskningsområden inom vissa forskningspolitiska organ

Forskningsnämnden (FRN) Sverige

1. Arbetslivsforskning
2. Utbildning och arbetsliv
3. Alkohol- och drogforskning
4. Kemiska hälsorisker
— miljötoxikologi
5. Livsmedelsproduktion, konsumtion och kostvanor
6. Forskning om studiesociala frågor
7. Samhällsplanering i en ekonomi utan tillväxt
7. Ljud, tal och hörsel
9. Naturresurser och miljö
10. Systemanalys
11. Framtidsstudier
12. Forskning om forskning
13. Folkrörelseforskning
"Större projektbeslut"
14. Doftsignaler för kontroll av skadeinsekter
15. De äldre i samhället
16. Individuell utveckling och miljö
17. Musikakustisk forskning

Rådet for forskning for samfunns- planlegging (RFSP) Norge

1. Långsiktiga perspektiv i samhällsutvecklingen
2. Förvaltning av naturresurser och miljö
3. Produktion och arbete
4. Fördelning och jämlikhet
5. Närmiljö och lokalsamhälle
6. Stadssamhället
7. Sociala perspektiv
8. Styrning av samhällsutvecklingen
9. Norge i världssamhället

Stortingsmelding nr. 35 "Forskningsmeldingen" (1975—76)

Om forskningens organisering och finansiering Norge

1. Produktionsförhållandena (även framtidstudier)
2. Miljö- och resursproblemen (även befolknings- och näringsproblem)
3. Mänsklig växt och utveckling (välfärd och levnadsvillkor)

Planlagningsrådet for forskningen (PRF) Danmark Aktionsprogram för PRF och forskningsråden

1. Forskning rörande energiresurser
2. "Byväxt" och "byförnyelse"
3. Den primära hälsoservicen
4. Arbetsmiljöforskning
5. Sjukdomens samband med samhällsförhållandena
6. Alkoholvanor och förhållningssätt i barn- och ungdomsåren till alkoholmissbruk
7. Politiska institutioner i Danmark
8. Värdeuppfattningar och utvecklingen av värdesystem
9. Utbildningsforskning
10. Teknologivärdering

Hovedkomiteen for norsk forskning

Melding nr. 5

Forskningsbehov och forskningspolitik

1. Välfärdspolitik och välfärdsstat
2. Det politiska systemet och styrningen av samhället
3. Produktion och arbete, inkomst och förbruk
4. Miljöproblem, naturskydd och resursutnyttjande
5. Hälsoproblem och hälsoväsendet
6. Samhällets värdenormer och kulturella situation
7. Utbildning och kulturformning
8. Forskning om forskning

Statens vetenskapsråds tyngdpunktsprogram (Övergripande för den nationella forskningspolitiken i Finland)

- Tyngdpunkterna utgör en dominerande aspekt i forskningsrådets prioriteringar
1. Forskning omkring folkhälsan
 2. Befolkningens livsvillkor och den nationella produktionsstrukturens utvecklingsfaktorer
 3. Miljövårds- och naturresursforskning
 4. Demokrati och jämlikhet
 5. Arbetsliv och arbetsmiljö

Bilaga E Forskningens prioritetsområden hos de jord- och skogsbruksvetenskapliga (och motsvarande) forskningsråd samt Fiskeriforskningsrådet

Statens jordbruks- och veterinärvetenskapliga Forskningsråde (SJVF)

1. Livsmedelsforskning
2. Sjukdomar hos husdjur
3. Husdjursreproduktion
4. Miljövård
 - avfallsproblem
 - ekologisk bekämpning
 - rekreativa arealer
5. Jordbrukets energiforskning
6. Husdjurens beteende
7. Resursutnyttjande

Statens agronomi- och forstvetenskapliga kommission (Finland)

1. Bevarad och ökad produktivitet av ersättbara naturresurser med beaktande av ekologiska krav
2. Produktionsmedlens ekonomiska effektivitet i jord- och skogsbruk
 - inkl. biologisk bekämpning och avfallsanvändning
3. Jord- och skogsbruksbefolkningens levnadsvillkor
4. Nutritions- och livsmedelsforskning
5. Hushållens resursanvändning och utkomstmöjligheter
6. U-landsrelaterad forskning angående primärproduktion och ersättliga naturresurser

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning (Sverige)

1. Biologiska produktionsprocesser
2. Hydrologisk forskning
3. Biologisk parasitkontroll
4. Livsmedelsforskning
5. Energiforskning
 - biologisk energiproduktion
 - energibesparning
6. Miljövård
7. Agrometeorologi
8. Fiskodling
9. Arbetsmiljö och arbetarskydd
10. Ekonomisk forskning på jordbruks och trädgårdsområdet

Norges lantbruksvetenskapelige forskningsråd (NLVF)

1. Livsmedelsforskning
2. Växtförädling
3. Vattenförsörjning och förorening av vattendrag
4. Miljövård — förorening
5. Energiforskning
6. Lantbrukspolitik
 - ekonomisk forskning
 - förbrukarfrågor
7. Nyodling och förbättring av jordgrunden
8. Skogdrift i svår terräng

Norges fiskeriforskningsråd (NFFR)

1. Fiskets naturunderlag
 - beståndsundersökningar och övervakning
 - biologi och beteende
 - miljöundersökning och -övervakning
 - effekter av konkurrerande bruk av havet
 - akvakultur
2. Fångst
 - till fångstmetoder och -redskap hörande forskningsområden
3. Förädling
 - olika forskningsfält omkring hela produktionsprocessen samt miljö och föroreningsfrågor
4. Ekonomi och samhällsvetenskap
 - bioekonomisk forskning
 - företags- och distributionsekonomi
 - samhällsekonomisk forskning angående kustområdena
 - kustsamhälle och fiskerinäringens sociala organisering

Bilaga F Forskningsrådsorganens anslag i Danmark, Finland och Norge budgetåret 1979 samt i Sverige budgetåret 1979/80

<i>Finlands Akademi, budget 1979</i>		<i>Norge 1979 (NAVF)</i>	
	<i>milj. fmk.</i>		<i>milj. nkr</i>
Löner för forskartjänster samt forskarstipendier	30	RHF	17
Projektslag	22	RMF	18
Internat. forskn.program och internat. samarbete	3	RNF	25
Internat. forskarutbyte	1	RSF	18
Nord. samarbete	1	RFS	6
Driftsutgifter	2	NAVF:s styrelse	13
Publiceringsunderstöd	6		97
	65	Härtill kommer anslag för möten, administration och arbetsgivaravgif- ter om 24 milj. kr.	
År 1978, då anslaget uppgick till 60 milj. fmk, var fördelningen på an- svarsområden följande:		NLVF	40
	%	NFFR	32
Vetenskapliga centralkommiss.	4	<i>Sverige 1979/80</i>	
Humanistiska kommissionen	15		<i>milj. skr</i>
Naturvetenskapliga kommiss.	23	HSFR	49
Medicinska kommissionen	13	MFR	97
Agronomi- och forstveten- skapliga kommissionen	8	NFR	210
Teknisk-vetensk. kommiss.	16	FRN	20
Samhällsvetensk. kommiss.	15		376
Förvaltningsämbetet	7	Dyr vetenskaplig utrustning	15
	101	SJFR	15
<i>Danmark 1979</i>		I NFR:s anslag ingår även speciella anslag för det europeiska samarbetet inom kärnforskningen samt ett spec. anslag för energirelaterad grundforsk- ning.	
	<i>milj. dkr</i>	I FRN:s anslag ingår 1,6 milj. skr för medlemsavgifter till IIASA.	
SNF	32		
SLF	28		
SJVF	15		
SSF	16		
SHF	16		
STVF	22		
	129		

Bilaga G Använda förkortningar

Danmark:

- PRF = Planläggningsrådet för forskningen
 SHF = Statens humanistiska Forskningsråd
 SJVF = Statens jordbruks- och veterinärvetenskapliga Forskningsråd
 SLF = Statens läkarvetenskapliga Forskningsråd
 SNF = Statens naturvetenskapliga Forskningsråd
 SSF = Statens samhällsvetenskapliga Forskningsråd
 STVF = Statens teknisk-vetenskapliga Forskningsråd

Norge:

- NAVF = Norges allmännavetenskapliga forskningsråd
NFFR = Norges fiskeriforskningsråd
NLVF = Norges lantbruksvetenskapliga forskningsråd
NTNF = Norges teknisk-naturvetenskapliga forskningsråd
RFSP = Rådet för forskning för samhällsplanering
RHF = Rådet för humanistisk forskning
RMF = Rådet för medicinsk forskning
RNF = Rådet för naturvetenskaplig forskning
RSF = Rådet för samhällsvetenskaplig forskning

Sverige:

- FRN = Forskningsrådsnämnden
HSFR = Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet
MFR = Medicinska forskningsrådet
NFR = Naturvetenskapliga forskningsrådet
SJFR = Statens råd för skogs- och jordbruksforskning
STU = Styrelsen för teknisk utveckling

Appendix II till
arbetsgruppens
rapport**Tyngdpunkter i de nordiska ländernas statliga FoU**

1. Forskningsinsatser och FoU-områden — några utvecklingsdrag 1240
 - 1.1 Statliga FoU-utgifter i Norden
 - 1.2 Internationella utvecklingsdrag
 - 1.3 Nordiska och internationella tyngdpunkter — sammanfattande kommentar

2. Tyngdpunkter och tendenser i statlig FoU i Norden 1245
 - 2.1 Härledning av tyngdpunkter i den statliga FoU-finansieringen
 - 2.2 De nordiska ländernas internationella FoU-engagemang
 - 2.3 Nationella tyngdpunkter i statlig FoU
 - 2.3.1 Danmark
 - 2.3.2 Finland
 - 2.3.3 Norge
 - 2.3.4 Sverige
 - 2.3.5 Island

3. Avslutande anmärkning 1266

1. Forskningsinsatser och FoU-områden — några utvecklingsdrag

1.1 Statliga FoU-utgifter i Norden

De nordiska länderna brukar alla med undantag för Sverige betecknas som små forskningsländer. De nordiska ländernas utgifter för forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) utgör dock sammanlagt ett betydande belopp. I statsbudgeterna för år 1979 (1979/80) har länderna anslagit medel för FoU till ett värde av över 12 mrd dkr. Med beaktande av att de statliga FoU-anlagen i genomsnitt utgör ca halvdelen av FoU-utgifterna i de nordiska länderna kan man uppskatta att de nordiska ländernas totala satsning på FoU-verksamhet år 1979 kan komma att uppgå till inemot 25 mrd dkr. I den senaste fullständiga FoU-statistiken från de nordiska länderna (1975) varierade de offentliga FoU-anlagens andel av de totala FoU-utgifterna från 41 % i Sverige till 61 % i Danmark (Island var ett speciellfall med 81 %). Preliminära uppgifter från åren efter 1975 visar dock en tendens för FoU-utgifterna att fördela sig allt jämnare mellan beviljningar från den offentliga sektorn och beviljningar från företagssektorn.

Tabell 1. De nordiska ländernas statliga utgifter till forsknings- och utvecklingsverksamhet år 1979

	Statliga FoU-utgifter		%
	Nationell valuta	Milj. dkr. ²	
	Milj.		
Danmark	1 805 dkr	1 805	15
Finland	877 fmk	1 207	10
Island	3 930 ikr ¹)	65 ¹	(0,5)
Norge	2 082 nkr	2 194	18
Sverige	5 410 skr	6 779	56
Totalt		12 050	99

¹ Anslagen för år 1977

² Som omräkningskurs har använts genomsnittskurserna för juni 1979

Sverige svarar för över hälften av de statliga forskningsutgifterna i Norden medan Danmarks, Finlands och Norges andelar varierar mellan 10 och 20 procent. Islands andel är mindre än en procent av beviljningarna. FoU-anlagens andel av den totala statsbudgeten år 1979 utgör i Danmark ca 1,7 %, i Finland omkring 2 %, i Norge ca 2,5 % och i Sverige drygt 3 %.

1.2 Internationella utvecklingsdrag

För att se de nordiska ländernas FoU-insatser i ett större sammanhang är det skäl att kortfattat granska några internationella utvecklingsdrag beträffande FoU-finansieringen.

I de flesta industrialiserade länder ökade FoU-resurserna tämligen stadigt och jämnt under efterkrigstiden ända fram till begynnelsen av 60-talet. Härfter gjordes under första delen av 60-talet anmärkningsvärt stora FoU-satsningar i ett flertal OECD-länder. Ökningarna i FoU-anlagen berodde bl. a. på expansioner inom rymd-, kärn- och försvarsforskningen. I och med att satsningarna på s. k. big-science projekt (speciellt försvars- och rymdforskning) avtog i slutet av 60-talet avtog tillväxten av FoU-anlagen inom de stora industriländerna och FoU-anlagens andel av bruttonationalproduktion t. o. m. minskade i flera länder. Den långsamma utvecklingen, som i vissa länder inneburit en relativ minskning av FoU-anlagen, har fortsatt fram till de senaste åren. I de nordiska länderna har FoU-anlagens andel av bruttonationalproduktion dock i stort sett fortsatt att långsamt öka ända fram till mitten av 1970-talet (se tabellen).

Tabell 2. FoU-insatserna i utvalda länder år 1975. FoU-insatsernas andel av BNP 1963—75¹

	Miljarder Skr 1975	Andel av BNP i %				
		1963	1969	1971	1973	1975
Västtyskland	37,3	1,4	1,7	2,0	2,0	2,1
USA	148,5	2,7	2,8	2,5	2,5	2,3
Frankrike	25,0	1,7	1,9	1,9	1,7	1,8
Japan	37,0	1,3	1,5	1,6	1,6	1,7
Storbritannien	19,6	2,3	2,3	2,3	2,1	2,1
Holland	6,8	1,9	2,0	2,0	1,9	1,9
Sverige	5,1	1,3	1,3	1,5	1,6	1,8
Danmark	1,7	—	0,9	0,9	0,9	1,1
Norge	1,4	0,7	1,0	1,0	1,1	1,2
Finland	1,0	—	0,7	0,8	0,8	0,9

¹ OECD-statistik. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall något från nationellt använda uppgifter.

Variationerna i FoU-anlagens tillväxt har lett till att de stora relativa skillnader, som ännu i slutet av 60-talet existerade mellan OECD-länderna, i viss mån utjämnats. USA:s relativa försprång framom andra länder är inte mera lika klart, även om USA:s absoluta forskningsinsats ännu år 1975 var överväldigande i jämförelse med insatsen i andra OECD-länder. De relativa skillnaderna minskar ytterligare om man från forskningsanslagen frånräknar satsningarna på rymd- och försvarsforskning. En sådan beräkning har gjorts för år 1969 och den visade att Holland var det land där FoU-anlagen utgjorde den största andelen av bruttonationalprodukten (1,9 %). Hur dominerande försvars- och rymdforskningen varit i USA framgår av att om dessa områden reduceras från FoU-anlagen faller USA's relativa FoU-insats ner till ungefär samma nivå som i Frankrike och Japan, dvs. till ca 1,5 % av bruttonationalprodukten.

Den offentliga FoU-finansieringens utveckling i OECD-länderna har under 1970-talet varit instabil och varierande. I Norge har en reelltillväxt upprätthållits under hela decenniet. Även i Finland, Danmark, Holland och Storbritannien har man kunnat upprätthålla en mindre reelltillväxt fram till 1975/76. I Sverige, USA, Förbundsrepubliken Tyskland och Kanada stagnerade den statliga FoU-finansieringen i början av 70-talet och i Schweiz och Belgien har de offentliga anslagen reellt minskat.

Den ovan beskrivna långsamma utvecklingen och tidvisa recessionen i FoU-finansieringen håller nu av allt att döma på att vända. I många länder har man börjat fästa tilltagande uppmärksamhet vid nödvändigheten av att öka FoU-anslagen. Med hänvisning till de nordiska ländernas möjligheter att klara sig i den internationella konkurrensen har man föreslagit betydande öknings av FoU-anslagen. I Sverige uppskrevs resurserna för högre utbildning och forskning med 400 milj. skr. i budgetförslaget för 1979/80. I Norge erhöll NTNFB betydande resurstillskott och i Finland föreslog en av statsrådets kansli tillsatt utredning i slutet av maj 1979 att man under de kommande fyra åren skulle öka den statliga finansieringen av FoU-verksamhet till förmån för den inhemska produktionen med 270 milj. fmk. I flera andra OECD-länder har man under de senaste åren gjort liknande satsningar. Nedan ges några exempel på sådana insatser.

Den franska regeringens forskningsbudget för år 1979 är expansiv. Speciella tyngdpunktsområden för forskningen är utveckling av solenergi, säkerhets- och avfallsfrågor i samband med kärnenergiproduktion samt biomedicinsk forskning och FoU-arbete inom medelstor och småindustri. Med sikte på framtiden sker en inriktning på "högteknologi-områden". De områden som lyfts fram i den senaste femårsplanen är:

- Energibesparing och alternativa energikällor. Frankrike är ett av de länder som gör de största forskningsansträngningarna vad avser nya energikällor samt avancerad kärnteknologi
- Integrerade kretsar. Télématique, dvs. en gemensam utveckling av kommunikationsteknik, databehandling och audiovisuell teknik
- Kollektivtransporter
- Rymdindustri
- Havsteknik, bl. a. exploatering av mineralresurser på havsbotten.

Under perioden 1975—80 görs forskningsinsatser inom områden som anses speciellt viktiga för landets ekonomi. Målet är bl. a. minskat beroende av importerade råvaror och energi, förbättrad arbetsmiljö och utökat samarbete med u-länderna.

I Storbritannien beslöt regeringen i slutet av 1978 om ett speciellt FoU-paket, som innebär en extra ökning av FoU-budgeten med 47 milj. pund under de följande fyra åren. Anslagen fördelas huvudsakligen på tyngdpunktsområdena miljö, elektronik, energi, medicinsk grundforskning och jordbruksforskning. I budgetplaner som offentliggjorts under år 1979 framförs dock åter en restriktiv forskningspolitik.

I *Österrike* ökade regeringens FoU-budget från år 1977 till år 1978 med 350 milj. shilling. Ökningarna riktades främst mot forskningsområdena miljö, energi, råvaror, arbetsmiljö och högskolornas grundforskning.

I juli 1978 beslöt *Tyska Förbundsrepublikens* regering som ett led i regeringens ekonomiska program att kännbart öka FoU-anslagen under de kommande fyra åren. För år 1979 görs en allmän ökning av FoU-anslagen med 14 % och dessutom används 780 milj. dmk till FoU-verksamhet och miljöprogram inom små och medelstor industri. Tyngdpunkter för den generella FoU-ökningen är energi, arbetsmiljö, råvaror och naturresurser (havsforskning och kolteknologi), miljövårdsforskning samt bioteknik och elektronik. Av den tyska regeringens teknikinriktade FoU-stöd går nästan 70 % till sektorer som anses expansiva: kärnkraft, rymdteknik, elektronik, data-, verkstads-, bil- och kemiindustri.

I *Japan* bedöms nya teknologier spela en mycket viktig roll för en förstärkning av landets industriella struktur. De framtida industriområden man vill förstärka genom höjda FoU-anslag är dataindustri, databehandling och flygindustri. Även FoU-verksamhet till stöd för små- och medelstor industri betonas. Ytterligare prioriteras FoU-projekt angående utnyttjande av alternativa energikällor och utveckling av en grundläggande teknologi för energibesparing som kan tillämpas i stor skala. Också socialteknik är ett högprioriterat område.

I *USA* är vid sidan av försvars- och rymdforskning idag problemfälten energi, hälso- och sjukvård, naturresurser och miljö högt prioriterade områden för de federala FoU-insatserna. I samband med behovet av en mera långsiktig syn på tillväxtens förutsättningar och inriktning har man även diskuterat olika element i den statliga innovationspolitiken:

- Ökat direkt stöd till FoU, speciellt grundforskning
- Grundande av kollektiva forskningsinstitut (enligt svensk förebild?)
- Federal teknikupphandling
- Ekonomi- och handelspolitik
- Patentpolitik

Kina har satt upp som mål att före sekelskiftet ekonomiskt nå fatt de stora industrinationerna. I landets utvecklingsstrategi tillmäts teknik och vetenskap en nyckelroll. Enligt de nya utvecklingsplanerna kommer följande åtta FoU-områden att prioriteras:

- Energi: utveckling av de nuvarande energikällorna och av alternativ energiproduktion
- Jordbruk: nya odlings- och jordbruksmetoder, ökad mekanisering, studier av det ekologiska systemet
- Material (främst prioriteras metallurgisk forskning)
- Datorteknologi
- Laserteknik
- Högenergifysik (innefattar bl. a. färdigställandet av en protonaccelerator)

- Genteknologi
- Rymdteknologi

1.3 Nordiska och internationella tyngdpunkter — sammanfattande kommentarer

De ovan framförda internationella exemplen visar, att många av de industrialiserade länderna inlett kraftiga satsningar på FoU-verksamheten. I forskningsprioriteringarna har såväl tillämpad forskning och utvecklingsarbete som mera grundläggande forskning under de allra senaste åren erhållit ökade resurser och denna inriktning planeras förstärkt i framtidsplanerna.

Jämsides med översikten av de nordiska forskningsrådets (och motsvarande organ) forskningsprioriteringar visar nedanstående genomgång av tyngdpunktsområden och prioriteringar i den statliga FoU-finansieringen i de nordiska länderna en vittgående samstämmighet mellan länderna.

Bland de aktuella nordiska övergripande målsättningarna för FoU-verksamheten är de klarast framträdande målen, tryggheten av en långsiktig industriell konkurrenskraft, tryggad sysselsättning och hög livskvalitet. Vid sidan av kraftiga förstärkningar av utvecklingsarbete och tillämpad forskning har man i alla nordiska länder uppmärksammat vikten av att trygga basen för denna forskning genom en förstärkning av grundforskningen i framförallt högskolorna. Högskoleforskningen har dock under senare delen av 1970-talet endast i begränsad utsträckning erhållit ökade FoU-anslag.

Tyngdpunktssområdena för den statliga forskningsfinansieringen i de nordiska länderna är framom andra utveckling av industrins FoU-verksamhet och olika former av energi- och naturresursforskning. Energiforskning utgör inom den nordiska FoU-verksamheten med överväldigande tydlighet forskningens tyngdpunktssområde par preference. I alla nordiska länder har energiforskningen ökat klart snabbast under de senaste åren. Som jämförelse kan nämnas att sedan budgetåret 1978/79 beräknas FoU-anslagen i Sverige för ändamålet "främjande av energi- och vattenförsörjning" överstiga de statliga anslagen för var och en av de stora disciplinerna, naturvetenskap, medicin och teknik, som i forskningsstatistiken ingår under ändamålet "allmän vetenskaplig utveckling". Speciellt framträdande inom den nordiska energiforskningen är energibesparing, utnyttjande av inhemsk energi och alternativa energikällor.

Ytterligare vill man i Norden speciellt utveckla FoU-verksamheten på bl. a. områdena miljövård, arbetsmiljö, datateknik, elektronik och materialforskning. De nordiska ländernas deltagande i internationellt FoU-samarbete pekar också på en väsentlig prioritering av rymd- och kärnforskning.

En jämförelse mellan nordiska och utomnordiska länder avslöjar inte några markanta skillnader i tyngdpunkter beträffande statliga FoU-insatser. När det gäller Norden koncentreras en granskning av forskningsprioriteringar utanför forskningsråden lätt till en mera industriorienterad forskning. Härvid blir skillnaderna mellan olika länder ännu mindre. Ett flertal länder strävar att minska stödet till s. k. problembranscher och i stället göra stora FoU-satsningar på områden som bedöms vara utvecklingsbara. I den pågående och planerade forsknings- och industripolitiken förekommer olika former av FoU-stöd inom prioriterade områden. Framträdande är stöd till mindre och medelstor industri, forsknings- och utvecklingskrediter samt åtgärder för att främja teknikimport och innovationer.

Bedömning av vilka FoU-områden, teknikområden och sektorer som är utvecklingsbara och värda att satsa på visar stor överensstämmelse inte bara i Norden utan även mellan ett stort antal olika länder. Exempel på sådana områden i de utomnordiska länderna är energiforskning, bioteknik, rymdforskning, dataforskning och elektronik, flyg-, verkstads- och transportmedelsindustri. Följaktligen finns det skäl att anta att en stor del av FoU-satsningarna och speciellt de FoU-satsningar som bedömts som konkurrenskraftsbefrämjande kommer att sammanfalla såväl i fråga om områden som tidsmässigt i ett stort antal länder. De nordiska ländernas relativt anspråkslösa FoU-resurser kan mot denna bakgrund ge anledning till speciella överväganden när det gäller samverkan och koordinering av ländernas FoU-insatser på aktuella forskningsområden.

2. Tyngdpunkter och tendenser i statlig FoU i Norden

2.1 Härledning av tyngdpunkter i den statliga FoU-finansieringen

I det följande görs ett försök att bestämma prioriterade forskningsområden i de nordiska ländernas statliga forskningsfinansiering utgående i huvudsak från statsbudgeterna men också från aktuella forskningspolitiska planeringsdokument. Eftersom en genomgång av forskningsrådets prioritetsområden gjorts i en separat kartläggning, kan det vara på sin plats att redan här konstatera, att den statliga FoU-verksamhetens prioriteringar i många fall klarast framträder i form av forskningsrådets prioritetsområden. Detta förhållande kan också synas naturligt eftersom forskningsråden vid sidan av universiteten är de kanske viktigaste enheterna för den icke sektorsbundna statliga FoU-verksamheten. I alla nordiska länder utom eventuellt i Island har undervisningsministeriet varit det centrala forskningsministeriet med den överlägset största andelen av ministeriernas totala FoU-anslag. Undervisningsministeriernas FoU-anslag varierar från det svenska utbildningsdepartementets en

tredjedel av de statliga FoU-anlagen till det danska undervisningsministeriets närmare två tredjedelar.

Det bör genast framhållas att statsbudgeterna endast i begränsad utsträckning direkt visar vilka medel som går till FoU-verksamhet. Det viktigaste instrumentet för statsmaktens forskningspolitiska prioriteringar och styrning av FoU är visserligen att anvisa medel. Emellertid sker detta i de nordiska systemen mestadels i mycket grova termer och de ansvariga myndigheterna fördelar enligt egna bedömningar och under eget ansvar medlen vidare till FoU-verksamhetens olika områden och projekt.

Statsmakterna påverkar FoU-verksamhetens inriktning också genom direkta viljeyttringar, t. ex. genom att explicit ange att vissa belopp skall gå till viss typ av FoU eller genom att peka ut områden där forskning bör intensifieras. Sådana uttalanden har i budgeterna gjorts i relativt liten utsträckning när det gäller mera grundläggande forskning under utbildningsdepartementen i Sverige och Norge, och knappast alls beträffande motsvarande ministerium i Finland. Explicita prioriteringar är dock vanligare när det gäller den sektoriella och mera tillämpade forskningen, såsom t. ex. teknisk forskning och energiforskning. Prioriteringar framträder dock sällan när det gäller FoU som utförs inom det beviljande ministeriet.

Ett centralt hjälpmedel vid de genomförda budgetanalyserna har varit den officiella forskningsstatistiken som baserar sig på frågeundersökningar.

Bestämningen av FoU-verksamhetens prioriteringar underlättas i Finland av att statens vetenskapsråd i slutet av år 1977 beslöt att uppmana undervisningsministeriet, att i samarbete med övriga ministerier årligen uppgöra en översikt av den offentliga sektorns FoU-verksamhet och forskningspolitik. I samband med behandlingen av översikten avger vetenskapsrådet vid behov rekommendationer rörande FoU-verksamheten och FoU-anlagen i den kommande budgetpropositionen. Den första översikten presenterades våren 1979.

I den norska statsbudgeten för år 1979 meddelas att forskningsavdelningen vid Kirke- og undervisningsdepartementet avser att inrätta ett "verkty for overordna styring" av den statliga forskningspolitiken genom en årlig PM till regeringen med översikt av forskningsresurser och behov.

Även i Sverige torde situationen förändras efter det att riksdagen nyligen beslutat om en proposition enligt vilken regeringen en gång per valperiod skall lägga fram ett forskningspolitiskt program om den samlade forskningspolitiken. I det rullande femårsprogrammet kommer man att redovisa vissa ställningstaganden i aktuella forskningspolitiska frågor av principiell räckvidd, FoU-arbetets omfattning och inriktning i Sverige samt viljeyttringar beträffande den framtida utvecklingen med angivande av vissa tyngdpunktsområden för forskningen.

2.2 *De nordiska ländernas internationella FoU-engagemang*

Viktiga områden för direkt uttalade eller explicita prioriteringar är FoU-samarbetsavtal med andra länder och deltagande i internationella samarbetsprojekt. På grund av en speciell politisk vidd redogörs ofta relativt ingående för internationella FoU-insatser i de nordiska ländernas statsbudgeter. Internationellt FoU-samarbete motiveras ofta med sammanfallande nationella intressen. Det är också vanligt att de enskilda länderna även i det internationella samarbetet i huvudsak utgår från nationella prioriteringar. Ett etablerat internationellt samarbete påverkar dock i sin tur de nationella värderingarna.

Det internationella samarbetet griper in i många slag av forskning. För de nordiska ländernas utomnordiska FoU-samarbete är resurserna i huvudsak inriktade på relativt få områden trots att anslagen uppgår till betydande belopp. I de nordiska länderna motiveras det internationella FoU-samarbetet ofta i följande termer: Forskning som är extremt dyrbar och för vilken ett enskilt land svårligen kan bygga upp egna resurser. Unika resurser kan finnas i visst land och flera länder har intresse av att utnyttja dessa resurser. Flera länder kan ha gemensamma problem eller gemensamma förhållanden som lämpar sig för samordnade eller gemensamma forskningsinsatser.

Ett genomgående problem vid alla större insatser i internationellt FoU-samarbete, som under de senaste åren aktualiserats även i de nordiska länderna, är avvägningen mellan internationella och nationella insatser. Detta problem framgår tydligt bl. a. när det gäller de nordiska ländernas deltagande i kärnforskningssamarbetet inom CERN, den europeiska kärnforskningsorganisationen.

I samband med framläggningen av budgetpropositionen för 1979/80 i Sverige, konstaterade utbildningsministern att det är angeläget att Sverige efter förmåga medverkar i mångnationella forskningsprojekt, speciellt på forskningsområden där Sveriges vetenskapliga kompetens är av hög internationell standard. Utbildningsministern oroades emellertid av vissa utvecklingstendenser i det internationella FoU-samarbetet: Forskningen inom vissa områden förutsätter tillgång till ständigt mera komplicerad utrustning och dyrbara anläggningar. Forskningsresultaten tvingar fram en ytterligare specialisering. Resultaten blir att de allt större investeringarna kan utnyttjas av allt färre. En sådan utveckling framträder redan tydligt t. ex. inom CERN. Om denna tendens tilltar i styrka kommer man inom några få år att ställas inför frågan hur långt man kan gå i ytterligare ekonomiska åtaganden för de internationella projekten utan att samtidigt eftersätta FoU som ur andra nationella synvinklar måste betraktas som oundgänglig. Mot denna bakgrund konstaterade utbildningsministern att det inom kort blir nödvändigt att ta upp diskussionen om vilka vägar som kan väljas för att begränsa kostnadsökningarna för de enskilda ländernas deltagande i de internationella storprojekten.

Även i Norge och Danmark har de stora anslagen till det europeiska kärnforskningssamarbetet föranlett en viss oro inför den framtida utvecklingen.

En genomgång av de nordiska ländernas beviljningar över statsbudgeterna till det internationella (utomnordiska) FoU-samarbetet ger vid handen att insatserna ökat kraftigt under de senaste åren. Den sammanlagda insatsen för år 1979 kan uppskattas till ca 600 milj. dkr varav ca 60 % används för ändamålen kärnforskning, rymdforskning och astronomisk forskning. Kärn- och rymdforskningen svarar vardera för 25—30 % av den sammanlagda nordiska insatsen. Forsknings- och utvecklingsarbetet inom ramen för det internationella utvecklingssamarbetet står för merparten av resterande 40 %.

Tabell 3. De nordiska ländernas engagemang i internationellt FoU-samarbete år 1979 (finansierat över statsbudgeten)¹

	Internationellt FoU-anslag Milj. nationell myntenhet	Milj. dkr ²	Anslag till CERN milj. dkr	ESA/ESRO milj. dkr
Danmark	110	110	45	54
Finland	9	12		
Island	—			
Norge	87	92	29	
Sverige	320	400	89	113
Totalt		614	163	167

¹ Utomnordiskt forskningssamarbete

² Enligt de genomsnittliga växelkurserna för juni 1979

För *Danmarks* del har gjorts en beräkning av de statliga anslagen till internationellt utvecklingssamarbete år 1979 fördelade enligt ändamålsområde.

Tabell 4. Danmarks anslag till internationellt FoU-samarbete i Finansloven 1979

Skydd och främjande av den mänskliga hälsan	0,6 milj. dkr
Produktion, distribution och rationell användning av energi	1,3 " "
Lantbrukets produktivitet och teknologi	0,1 " "
Industriell produktivitet och teknologi	3,0 " "
Samhällsförhållanden	0,2 " "
Utforskning och utnyttjande av rymden	54,3 " "
Allmän vetenskaplig utveckling	63,4 " "
Totalt	122,9 milj. dkr

Tabell 5. Danmarks anslag till europeiskt FoU-samarbete omkring rymd-, kärn- och astronomisk forskning 1979

ESA/ESRO	54,3 milj. dkr
CERN	44,8 " "
ESO	5,0 " "
Totalt	104,1 milj. dkr

I tabell 4 ingår diverse anslag till nordiskt FoU, där anslagen beviljats för FoU direkt över statsbudgeten. Detta gäller t. ex. den nordiska kulturbudgetens anslag till de nordiska forskningsinstitutionerna, samt Nordisk industrifond och nordiska institutet för odontologisk materialprovning. Ytterligare har FoU-andelen i anslagen till det nordiska skattevetenskapliga och kriminologiska forskningssamarbetet medräknats. Sammanlagt kan de inberäknade nordiska anslagen uppgå till 12—13 milj. dkr. Detta innebär att de danska statliga anslagen till utomnordiskt FoU-samarbete kan skattas till ca 110 milj. dkr för år 1979. Av dessa anslag går 95 % till de tre ändamålen rymdforskning, kärnforskning och astronomisk forskning.

Finlands anslag till internationellt FoU-samarbete är rätt anspråkslösa. De totala statliga insatserna, innefattande såväl nordiskt FoU-samarbete som internationella stipendieprogram och projektsamarbete, kan uppskattas till ca 2 % av den statliga FoU-insatsen, dvs. omkring 16 milj. fmk år 1979. Trots detta betraktas det internationella FoU-samarbetet som synnerligen viktigt för den nationella forskningens utveckling, och de internationella vetenskapliga kontakterna prioriteras högt i officiella forskningspolitiska uttalanden.

Det kännetecknande draget i samarbetet har varit en sträng återhållsamhet när det gällt att binda sig vid speciellt dyra samarbetsformer. I riktlinjer för internationellt FoU-samarbete, som utarbetats av Finlands Akademi, slås fast att det internationella FoU-samarbetet är en del av den internationella politiken och en del av varje lands utrikespolitik. Detta innebär att det internationella forskningssamarbetet förutsätts bidra till Finlands neutralitetspolitik. Följaktligen understryker Finland speciellt vikten av multilaterala och för alla nationer öppna samarbetsformer samt samarbetet med grannländerna.

Av de ovannämnda anslagen om ca 16 milj. fmk går drygt halvdelen till utomnordiskt FoU-samarbete. De största anslagen går till det kärnfysiska samarbetet med de västeuropeiska ländernas CERN och de socialistiska ländernas forskningscentral i Dubna. Väsentliga utgifter föränds även av medlemskapet i det internationella institutet för tillämpad systemanalys (IIASA) och det europeiska molekylärbiologissamarbetet (EMBC).

Det *norska* deltagandet i utomnordiskt FoU-samarbete koncentreras i huvudsak till det europeiska kärnforskningssamarbetet och molekylärbiologissamarbetet å ena sidan, å andra sidan anslås även betydande medel till internationellt utvecklingssamarbete. Anslagen till CERN samt CEBM uppgår 1979 till 27,3 milj. nkr och forskningsanslagen över utrikesministeriets budget har uppskattats till ca 60 milj. nkr.

Av de nordiska länderna har *Sverige* det mest omfattande internationella FoU-samarbetet. Anslagen för utomnordiskt FoU-samarbete kan för år 1979/80 skattas till ca 320 milj. skr.

Tabell 6. Sveriges engagemang i internationellt FoU-samarbete 1979/80

Kärnforskning (CERN)	71,0 milj. skr
Rymdforskning (ESA/ESRO)	24,5 " "
ESA:s grundforskning och tillämpningsprogram	65,9 " "
Astronomisk forskning (ESO)	6,7 " "
Molekylärbiologi (CEBM/EMBL)	3,7 " "
Euratom	4,7 " "
Internationellt utvecklingssamarbete (härav SAREC 110 milj.)	138,0 " "
Övrigt internat. FoU	4,6 " "
Totalt	319,1 milj. skr

I tabellen ingår inte det nordiska FoU-samarbetet. I en sammanställning gjord i samband med forskningsrådsutredningen skattades Sveriges statliga FoU-utgifter till utlandet år 1975 till 370 milj. skr. Om uppgiften är korrekt kan man anta att de statliga anslagen för år 1979/80 till utomnordisk FoU är större än vad som ovan kunnat framräknas via analys av statsbudgeten.

Vid sidan av de stora satsningarna på kärn- och rymdforskning är de svenska anslagen för FoU- i anknytning till internationellt utvecklingssamarbete så stora, att det finns anledning att här speciellt granska de FoU-insatser som görs via Beredningen för U-landsforskning (SAREC, Swedish Agency for Research Co-operation with Developing Countries). SAREC förmedlar forskningsstöd och FoU-samarbete på ett flertal områden. Främst strävar man till en långsiktig uppbyggnad av u-ländernas forskningskapacitet. Det sker genom stöd till olika u-länders forskningsråd, exempelvis CODESRIA, det afrikanska samhällsvetenskapliga forskningsrådet. I Latinamerika stöds den motsvarande organisationen CLACSO. Andra stödformer är att främja FoU-samarbete mellan u-länder genom anslag till regionala FoU-samarbetsorganisationer. Sådana är AAWORD, en afrikansk samarbetsorganisation för kvinnliga forskare, samt AASA, som arbetar med FoU för jordbruks- och landsbygdsutveckling i Afrika.

Största delen av SAREC:s anslag går till internationella forskningsprogram, t. ex. WHO:s program för forskning kring mänsklig fortplantning. Andra program gäller tropiska sjukdomar, amning, nutrition samt hälso- och sjukvårdsforskning.

2.3 Nationella tyngdpunkter i statlig FoU

Där explicita prioriteringsområden inte fastställs för det statligt finansierade FoU-arbetet blir den viktigaste metoden att härleda prioriteringsområden indirekt genom en analys av tyngdpunkterna i FoU-finansieringen. Hur fördelar sig FoU-anslagen på de beviljande ministerierna? Till vilka huvudändamål går FoU-anslagen och hur har ministeriernas och ändamålsområdenas FoU-anslag förändrats under de senaste åren?

På grund av varierande budgetpraxis och forskningsorganisation mel-

lan de nordiska länderna granskas länderna i det följande i huvudsak vart för sig. Strävan att presentera en så aktuell bild som möjligt har också bidragit till rätt stora approximationer och en talmässig osäkerhet som inte manar till direkta sifferjämförelser. Tillgången på bakgrundsmaterial har lett till vissa inkonsekvenser och framförallt till att analyserna från de olika länderna fått olika omfattning, detaljeringsgrad och inriktning. Trots dessa brister kan i den statliga FoU-verksamheten, i vart nordiskt land urskiljas ett antal relativt klara utvecklingsdrag, som i likhet med i analyserna av forskningsråden och det internationella FoU-engagemanget, tenderar att teckna sig som gemensamma nordiska FoU-tyngdpunkter.

De flesta ministerier anslår medel för FoU. För många ministerier är det fråga om en rätt anspråkslös del av de totala FoU-anslagen. Anslagen går då ofta till de respektive ministeriernas forsknings- och planeringsavdelningar och tjänar härvid klara målinriktade sektorsintressen. Att i dessa fall söka FoU-prioriteringar är knappast ändamålsenligt.

Den stora merparten av FoU-anslagen upptas emellertid i budgeterna för några få (3—4) ministerier och detta avspeglar redan i sig en viss prioritering (se tabell 7). I landsavsnitten nedan kommer dessutom att visas att andelen för speciellt ett ministerium, industriministeriet (mot-svarande), ökat kraftigt under de senaste åren och att de nordiska ländernas aktuella FoU-prioriteringar följaktligen till centrala delar står att finna på detta ministeriums förvaltningsområde.

Tabell 7. Statliga FoU-utgifter i de nordiska länderna¹ fördelade enligt ministerier 1979 (79/80) %

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Undervisningsministeriet (motsv.)	58 + 5 ²	47	42	33
Industriministeriet (motsv.)	18	28	14 + 6 ³	22
Landbruksministeriet (motsv.)	7	15	8	9
Försvarsministeriet	1	—	5	17
Övriga ministerier m. m.	11	10	25	19
	100	100	100	100

¹ För Island föreligger uppgifter endast för år 1975 då FoU-utgifterna fördelade sig med 32 % för fiskeriministeriet, 31 % för kultur- och undervisningsministeriet, 19 % för industri- och elkraftsministeriet, 13 % för landbruksministeriet och 5 % för hälso- och socialministeriet

² Kulturministeriet

³ Olje- och energidepartementet

I alla länder svarar i stort sett tre ministerier för över 70 % av FoU-utgifterna. I Danmark och Finland fördelar de tre största FoU-ministerierna, undervisnings-, handels- och industri- samt landbruksministeriet, 83 respektive 90 % av FoU-anslagen. Vid sidan av undervisningsministerierna är handels- och industriministerierna de största FoU-finansierarna. Speciellt dominerande har handels- och industriministeriet blivit i Finland, där dess andel närmar sig en tredjedel av hela FoU-finansieringen (se även kommentarer i avsnittet om Finland).

Försvarsdepartementet spelar en stor roll vid FoU-finansieringen i Sverige medan ministeriets roll i de andra ländernas FoU är mera obetydlig. Försvarsforskningen i Sverige har stor betydelse för den industriella utvecklingen genom FoU-uppdrag som läggs ut till industriföretagen.

2.3.1 Danmark

Såsom framgått av genomgången av forskningsrådets FoU-prioriteringar är Danmark det nordiska land som gått längst i prioriteringen genom att anslå över 50 % av forskningsrådets anslag till på förhand fastställda områden och även ange prioriteringarna i statsbudgeten (i Anmärkningar till Finansloven). När det gäller den övriga statliga FoU-finansieringen är det emellertid i många fall svårare att härleda tyngdpunktsområden i Danmark än för andra nordiska länder. Dels beror detta på att explicita prioriteringar inte gjorts dels på att de relativt små anslagsökningarna fränsett ett par fall fördelats rätt jämnt.

Av tabell 8 framgår utvecklingen i de statliga FoU-bevillningarnas fördelning på ministerier. I en i övrigt stabil fördelning har handelsministeriet på några få år fördubblat sin andel av de samlade statliga FoU-bevillningarna.

Tabell 8. Statliga FoU-utgifter i Danmark 1975—1979 fördelade på ministerier, %

	1975	1977	1979
Undervisningsministeriet	65	62	58
Handelsministeriet ¹	9	13	18
Lantbruksministeriet	8	8	7
Kulturministeriet	5	5	5
Inrikesministeriet	3	3	3
Övriga ministerier	10	9	9
	100	100	100

¹ Från och med slutet av oktober 1979 industriministeriet. Handelsministeriets energiavdelning har överförts till det vid samma tidpunkt upprättade energiministeriet.

I stort sett en motsvarande sänkning har inträffat för undervisningsministeriet. Orsaken till undervisningsministeriets sänkta andel beror huvudsakligen på fallande bevillningar till universitet och högskolor men även på en överflyttning av Risø försöksanläggning från undervisningsministeriets budget till handelsministeriets år 1976.

Den stora ökningen av handelsministeriets FoU-anslag (utöver Risø-överflyttningen) har en viktig bakgrund i bl. a. det s. k. augusti-avtalet 1977, där regeringen för att främja näringsliv och sysselsättning bl. a. beslöt om speciella tillskott för energiforskning, lantbruks- och fiskeriforskning samt industriell produktutveckling. Dessa områden framträder härigenom som speciellt prioriterade framom andra.

En analys av utvecklingen av den danska FoU-insatsen utgående från de statliga FoU-utgifternas fördelning enligt ändamål förstärker ytterligare den ovan skisserade bilden (se tabell 9).

Tabell 9. Statliga FoU-utgifter i Danmark 1975—1979 fördelade på ändamål (milj. dkr löpande pris)

	1975	1976	1977	1978	1979
Utforskning av jorden och atmosfären	21,5	23,9	26,3	30,2	31,8
Utformning av den mänskliga omgivningen	19,4	38,7	42,0	43,5	45,2
Skydd o. främjande av människans hälsa	96,6	120,8	139,9	142,3	145,1
Energiforskning	35,7	41,5	57,5	117,3	125,5
Lantbrukets produktivitet och teknologi	123,5	123,9	129,9	148,6	147,2
Industriell produktivitet och teknologi	120,6	95,4	100,9	150,5	135,9
Samhällsförhållanden	52,9	55,9	60,2	64,2	65,5
Rymdforskning	46,5	57,9	66,3	62,6	59,5
Försvar	9,1	11,3	12,4	13,2	14,3
Allmän vetenskaplig utveckling	747,1	887,0	945,2	996,6	1 034,9
Totalt	1 273,0	1 456,5	1 580,6	1 769,3	1 805,0

FoU-verksamheten kring energifrågor är det område som klarast skiljer sig ut som ett speciellt tyngdpunktsområde. Efter en kraftig ökning från 1975 till 1977 med ett årligt genomsnitt på nära 30 %, mer än fördubblades bevilningarna från 1977 till 1978. År 1975 uppgick de statliga bevilningarna till energiforskning till mindre än 3 % av de totala statliga FoU-bevilningarna och 1978 och 1979 utgör de nästan 7 %.

År 1976 inrättades energistyrelsen, som skall bistå handelsministeriet och andra myndigheter i energifrågor och bl. a. värdera såväl dansk som internationell FoU på energiområdet. Den samordning och intensivering av energiorienterad FoU, som ingår i regeringens energiplan fram till 1995, omfattar bl. a. områden som olje- och gasutvinning på Grönland, isolering, lågenergihus, sol- och vindenergi (jfr även särskild kartläggning av energiforskningsområdet).

Aktiviteter på de här områdena ses som ett led i sysselsättningspolitiken och man räknar med positiva effekter på den industriella verksamheten. I energiforskningsplanerna har man avsatt 210 milj. dkr fördelade på åren 1978—81.

I de ovannämnda sysselsättningsfrämjande åtgärderna ingick också ett beslut om att använda 127,5 milj. dkr under en 3-årsperiod för industriellt utvecklingsarbete. Medlen administreras av Teknologirådet och Statens tekniske prøvenævn. FoU-anlagen till området industriell produktivitet och teknologi utgörs till 80 % av statstillskotten till produktutveckling, Udviklingsfondens utlåningsverksamhet och Teknologirådets FoU-anlag.

Två andra rätt stora FoU-områden är produktivitet och teknologi

inom lantbruket samt forskning kring den mänskliga hälsan. Några explicita prioriteringar kring det sistnämnda området har inte gått att finna i budget- och programmaterialen. Däremot blir lantbruksforskningen och fiskeriforskningen, som en följd av den tidigare nämnda augustiöverenskommelsen 1977, speciellt uppmärksammade med 22 milj. dkr i tillskott.

Sammanfattningsvis kan konstateras att man för de närmaste åren beslutat avsätta speciella medel för följande FoU-aktiviteter:

- produktutveckling inom statsskogsbruket
- forskning och försök i förbindelse med lantbrukets produktionsbyggning
- försöksfiskeri
- industriell produktutveckling
- energiforskning och utveckling

Till de nämnda aktiviteterna hade i finansloven för 1978 särskilt avsatts ca 150 milj. dkr. Av medlen gick drygt 50 % till energiforskning och 37 % till industriell produktutveckling. Detta innebär inte att dessa områden skall betraktas som de enda eller viktigaste prioriteringsområdena men att de tillsammans med forskningsrådets prioriteringar är de för tillfället kanske mest framträdande tyngdpunkterna i statsbudgetens FoU-finansiering. Även inom ministerier och ämbetsverk förekommer FoU-prioriteringar som dock inte ger utslag i de aggregerade beviljningarna med den följd att det på basen av tillbudsstående material inte varit möjligt att i högre utsträckning påvisa innehållsliga tyngdpunkter.

2.3.2 Finland

Trots att det finska budgetmaterialen oftast saknar explicita omnämmanden om FoU-prioriteringar framträder tyngdpunkterna i den statliga FoU-finansieringen i många fall klarare i Finland än i det övriga Norden. Detta beror dels på några speciellt markanta drag i finansieringsutvecklingen, dels på att den statliga FoU-finansieringens målsättning för de närmaste åren nyligen preciserats i ett par statliga forskningspolitiska utredningar.

Av FoU-anslagens fördelning på de olika ministeriernas förvaltningsområden (se tabell 10) framgår att FoU-anslagen på handels- och industriministeriets område under hela 70-talet ökat snabbast. Ministeriets stora ökning har främst förorsakats av stöd till FoU inom industrin och till Statens tekniska forskningscentral. De största absoluta ökningarna under de senaste åren beror på det ökade stödet för energiforskning, industriella FoU-krediter och geologisk forskning. Våren 1978 gjorde statsrådet ett principbeslut om utvecklingen av energiforskningen. Enligt beslutet skall ökningarna användas till FoU om energibesparing och användning av inhemska energikällor (trä, torv).

I början av 70-talet beviljades även ett kraftigt stöd till FoU inom flera sektorer av samhällspolitiken. Detta avspeglar sig i tabell 10 i tillväxten på undervisningsministeriets förvaltningsområde, men också i

ökningar för gruppen övriga ministerier vari bl. a. ingår social- och hälsovårdsministeriet.

Tabell 10. Statliga FoU-utgifter i Finland 1970—79 fördelade enligt ministerier, procent¹

	Andel %		Genomsnittlig årlig realförändr.		
	1970	1979	1970—73	1973—76	1976—79
Undervisningsministeriet (Universitet och högskolor)	57	47	9	2	0
(Finlands Akademi)	41	37	8	3	0
Handels- och industri- ministeriet	10	8	8	1	—1
Jord- och skogsbruks- ministeriet	19	28	17	4	10
Övriga förvaltningsområden	15	15	6	4	7
Sammanlagt	101	100	11	3	4
(milj. mk)	194	859			

¹ FoU-anslag i tilläggsbudgeterna för år 1979 har inte inberäknats

Propositionen angående statsförslaget 1980 förstärker ytterligare de anförda utvecklingsdragen. FoU-anslagen på undervisningsministeriets förvaltningsområde ges en nominell ökning på 12 % medan handels- och industriministeriets motsvarande ökning uppgår till 27 %. Realtillväxten för universitets- och högskolesektorns forskningsbeviljningar beräknas (med en uppskattad inflationstakt om 7,5 %) inskränka sig till 1 % medan reelltillväxten för forskningen inom handels- och industriministeriets förvaltningsområde år 1980 kan beräknas till 18 %.

När FoU-anslagen fördelas på ändamålsgrupper (tabell 11) framträder industrirelaterad forskning, energiforskning och utnyttjande av naturresurser som de klaraste tyngdpunktsområdena. Anslagsökningarna till FoU beträffande jorden, vattnet och atmosfären motiveras med behovet av råvaruforskning. I budgeten för år 1978 motiveras ökningarna bl. a. med att de flesta kända malmtillgångar i landet beräknas sina fram till början av 1990-talet.

Tabell 11. Statliga anslag till FoU fördelade enligt socio-ekonomiska ändamål 1975—79 (milj. mk. löpande pris).

	1975	1976	1977	1978	1979
1. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske	59,0	73,3	99,3	93,9	116,8
2. Industriell verksamhet	80,9	86,2	111,5	132,4	153,7
3. Energi	16,0	20,1	22,9	30,2	38,4
4. Transport och telekommunikation	9,2	10,3	10,7	11,6	12,4
5. Boendemiljö, samhällsplanering	4,9	4,8	5,1	5,3	5,5
6. Miljö- och naturvård	6,6	7,5	9,0	7,7	7,8
7. Hälso- och sjukvård	4,4	5,1	5,9	6,1	6,2
8. Socialvård, social miljö	2,1	2,3	2,5	2,9	3,2
9. Kultur, massmedia, fritid	11,3	14,4	14,6	16,2	17,4
10. Undervisning, utbildning	5,4	4,3	4,2	4,2	4,1
11. Arbetsmiljö	1,7	2,3	3,1	3,8	5,7
12. Offentlig förvaltning, samhällsservice	22,8	27,0	28,9	32,1	32,5
13. Utforskning av jorden och atmosfären	34,0	41,7	47,0	57,0	66,3
14. Allmän vetenskaplig utveckling	265,4	308,3	340,4	366,7	379,1
15. Rymdforskning	—	—	—	—	—
16. Försvar	17,9	20,1	23,3	25,8	27,2
	541,6	627,7	728,4	795,9	876,3

I samband med att statens vetenskapsråd i maj 1979 offentliggjorde sin forskningspolitiska översikt avgav rådet också vissa rekommendationer om tyngdpunkterna och inriktningen i de kommande årens FoU-finansiering. Speciellt önskade rådet upprioritera områden som under de senaste åren eftersatts. Det gäller särskilt grundforskningen i universitet och högskolor samt den mera långsiktiga samhällspolitiska målforskningen. Ytterligare poängterade vetenskapsrådet vikten av att öka FoU-insatserna för att förnya landets produktionsstruktur, förbättra de olika regionernas produktionsbetingelser, öka produktionens internationella konkurrenskraft och effektivera användningen av inhemska råvaror.

Man rekommenderade även ökad teknisk-ekonomisk FoU och ansåg att FoU-stödet till företagen bör riktas speciellt till riskbenägna och innovationsskapande FoU-projekt, som på lång sikt kan bli värdefulla för näringslivet men som företagen inte i tillräcklig utsträckning är beredda att finansiera med egna medel. Slutligen pekade man på att vissa för samhällsutvecklingen centrala mångvetenskapliga FoU-områden utvecklats alltför långsamt och bristfälligt. Sådana områden är den teknologiska utvecklingens samhällseffekter, alternativa teknologier, framtidsstudier samt användning av inhemska råvaror och utveckling av lokal produktion.

Vid utgången av maj 1979 avgav en av statsrådets kansli tillsatt arbetsgrupp sitt betänkande med förslag hur den statliga finansieringen av FoU-verksamhet till förmån för den inhemska produktionen borde ökas under de närmaste åren. I arbetsgruppens uppdrag ingick inte bara att ange anslagsökningarnas storlek och tidtabellen för deras genomförande utan också att precisera tyngdpunktsområden för forskningsverksamheten.

Arbetsgruppen konstaterade att den teknisk-naturvetenskapliga forskningen bör prioriteras när det gäller FoU för att utveckla den inhemska produktionen. Likaså bör tyngdpunkten läggas på mera tillämpad FoU. Som en viktig betingelse för en framgångsrik FoU-verksamhet på det tillämpade teknisk-vetenskapliga området förutsatte arbetsgruppen dock att man samtidigt tryggar resurserna för den grundläggande forskningen och för FoU-verksamheten inom universitet och högskolor.

I betänkandet granskades i exempelform ett antal aktuella och viktiga områden för tillämpad FoU. Avsikten var dock inte att göra en exakt prioritering av de omfattande forskningsområdena. Arbetsgruppen påpekade att många angelägna projekt även står att finna på områden som inte medtagits i betänkandet (exempelvis inom vissa av de vetenskapliga kommissionernas forskningsprogram).

I det följande görs bara en kort uppräkningslista av de prioritetsområden som något utförligare skisserades i betänkandet.

— råvaru- och materialforskning

- energiforskning
- miljövärdetsforskning (bl. miljövärdsteknologi)
- processteknik
- informationsteknik (mikroelektronik)
- byggforskning
- samhällsteknik (samhällsplanering)
- FoU i anknytning till arktiska förhållanden
- arbetsmiljö, arbetsvillkor
- specialprodukter i material- o. maskinteknik samt verkstadsproduktion

Övriga områden som man speciellt vill framhålla som betydelsefulla för den inhemska produktionen är

- tillämpad nationalekonomi
- företagsekonomisk forskning
- forskning kring ledning och organisation
- utbildningsforskning
- samhällseffekter av teknologisk utveckling
- alternativa teknologier
- framtidsstudier

Arbetsgruppen föreslog att FoU-anlagen till förmån för den inhemska produktionen under åren 1980—83 skall ökas med 270 milj. mk. Merparten av de föreslagna anslagsökningarna skulle tilldelas Statens tekniska forskningscentral och mindre andelar anslås för Finlands Akademi och högskolorna. Högskoleanslagen skulle främst avse grundanskaffningsanslag för tekniska högskolor och tekniska fakulteter. Arbetsgruppens förslag innebär en fördubbling av FoU-anlagen på handels- och industriministeriets förvaltningsområde.

I budgetpropositionen för år 1980 har arbetsgruppens förslag i stor utsträckning beaktats. FoU-anlagen till stöd för industriell verksamhet och energiförsörjning ökar med mer än 35 % medan anlagen för allmän vetenskaplig utveckling erhåller en ökning om drygt 10 %. Enligt budgetpropositionen växer de sammanlagda statliga FoU-bevillningarna från år 1979 till år 1980 med 16 %, dvs. från 877 milj. mk till 1 017 milj. mk. Forskningsanslagens tillväxt i universitets- och högskolesektorn håller sig däremot under 10 %. En relativt stor tillväxt har föreslagits för Finlands Akademi. Också för denna ökning gäller att en betydande del (nära 50 %) öronmärks för FoU-verksamhet till stöd för den inhemska produktionen.

Den starka prioriteringen av den tillämpade, främst industrirelaterade forskningen, som förväntas ge största möjliga nytta på relativt kort sikt, har föranlett allt kraftigare krav om en upprioritering av den mera grundläggande forskningen. Som en följd av detta tillsatte undervisningsministern i november 1979 en utredning med mandat att före utgången av april 1980 utreda forskningens villkor och den rådande finansieringen på grundforskningsområdet. Utredningen skall bl. a. före-

slå åtgärder för förbättring av grundforskningens villkor, ge förslag för en ökad finansiering samt precisera inriktningen av anslagsökningarna. Utredningen skall även dryfta möjligheter att medelst tidsbegränsade forskningsenheter skapa förutsättningar för speciellt framgångsrika eller lovande forskningsprojekt.

2.3.3 Norge

Ett par helt nya ministerier och fluktationer i ministeriernas andelar av de totala statliga FoU-bevillingarna i Norge gör att bilden av tyngdpunkterna vid första anblicken ställer sig något annorlunda i Norge än i övriga nordiska länder (tabell 12). Emellertid betecknar det 1978 grundade olje- och energidepartementet just det kanske mest framträdande av den norska FoU-verksamhetens prioriteringsområden, nämligen energiforskningen. Även det 1973 grundade miljöskyddsdepartementet svarar för en av de markantaste ökningarna och tydligaste FoU-tyngdpunkterna.

Tabell 12. Statliga FoU-utgifter i Norge 1974—79¹ fördelade på ministerier, %

	1974	1976	1978	1979	Nominell växt 1978—79 (%)
Kirke- og undervisnings	50	47	44	42	6
Industri	16	17	14	14	16
Landbrugs	9	9	9	8	5
Olje- og energi	—	—	5	6	32
Försvars	7	6	5	5	0
Sosial	5	4	4	5	12
Miljövern	2	3	3	4	38
Fiskeri	3	3	3	3	3
Utenriks	2	3	3	3	11
Övriga departement	6	8	10	10	
	100	100	100	100	

¹ Endast talen för 1978 och 1979 är direkt jämförbara

Under de senaste fem åren (1974—79) har kirke- og undervisningsdepartementets andel av de totala statliga FoU-anslagen sjunkit från 50 % till 42 %. I budgetpropositionen för 1980 försvagas departementets roll som dominerande forskningsministerium ytterligare genom att ministeriets andel sjunker till 40 %. Från år 1978 till 1979 har universitets- och högskolesektorns andel av de statliga FoU-anslagen minskat från 41 % till 38 %. Fortfarande svarar dock forskningsråden tillsammans med universitet och högskolor för omkring två tredjedelar av de statliga FoU-anslagen. Bland gruppen av ministerier med kraftigt ökade FoU-anslag finns ytterligare industridepartementet. Tillväxten inom industridepartementets sektor är en del av en större helhet som utgörs av en stark prioritering av industrirelaterad FoU. Denna prioritering framträder om möjligt ännu klarare i budgetpropositionen för år 1980, där FoU-anslagen för kirke- og undervisningsdepartementet nominellt är de samma som 1979 medan industridepartementets FoU-anslag ökar med nära 15 % i relation till propositionen 1979.

I översikten över FoU-anslagens fördelning på ändamålsområden (tabell 13) är energiforskningen det område som har den största relativa ökningen. Ökningarna beror i hög grad på speciella bevilningar till FoU omkring energiekonomisering, geologiska och geofysiska undersökningar på kontinentalsockeln samt alternativa energikällor, särskilt beträffande vågkraft, solenergi och vindkraft. En betydande del av anslagen på området går dessutom till institutet för atomenergi, som även ligger inom olje- och energidepartementets budget. Ökningen inom miljövarldsforskningen betingas främst av satsningar på FoU omkring havsförorening, bekämpning av oljeföroreningar och skydd av vattendrag.

Speciellt har man beviljat det teknisk-naturvetenskapliga forskningsrådet (NTNF) under industridepartementet betydande tillskott. En målsättning är att härigenom höja den norska industrins forskningsintensitet och internationella konkurrenskraft. NTNF:s statsanslag för 1979 uppgår till ca 400 milj. nkr. och medlen beviljas förutom över industridepartementet även över olje- och energi-, miljövern- och kommunal- och arbetsdepartementens budgeter.

Då NTNF i sin FoU-finansiering strävar att täcka en stor del av det teknisk-naturvetenskapliga forskningsfältet är det inte möjligt att peka ut entydiga prioriteringar i verksamheten. NTNF anger dock följande fyra nationella målsättningar för sin verksamhet:

- förstärkning av samhällets ekonomi och sysselsättningen genom förbättring av näringslivets konkurrenskraft
- ökad trivsel och bättre miljö
- en geografiskt mer tillfredsställande bosättnings- och näringsstruktur
- en framtidsinriktad förvaltning av norska resurser i globalt perspektiv

Målsättningarna har närmast sin förankring i den statliga långtidsplaneringen och kan inte i högre grad tjäna som instrument för den mera konkreta forskningspolitiska planeringen.

Tabell 13. Statliga anslag till FoU fördelade enligt socio-ekonomiska ändamål i Norge 1978 och 1979, milj. nkr.

	1978	1979	Förändring %
1. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske	173,3	191,4	10
2. Industriell verksamhet	245,3	290,8	19
3. Produktion och fördelning av energi	62,6	92,8	48
4. Transport och telekommunikation	21,1	21,9	4
5. Boendemiljö, samhällsplanering	13,3	14,7	10
6. Miljö- och naturvård	54,5	73,7	35
7. Hälso- och sjukvård	92,6	103,0	11
8. Socialvård, social miljö	20,0	22,1	10
9. Kultur, massmedia, fritid	23,1	24,9	8
10. Undervisning, utbildning	14,1	14,2	1
11. Arbetsmiljö	20,7	22,8	10
12. Offentlig förvaltning, samhällsservice	52,3	63,4	21
13. Utforskning av jorden och atmosfären	56,0	58,4	4
14. Allmän vetenskaplig utveckling	841,4	893,2	6
15. Rymdforskning	10,8	13,3	23
16. Försvar	93,3	93,3	0
Totalt	1 874,1	2 081,6	11

För verksamheten har NTNf uppgjort ett antal forskningsprogram där man strävat sammanfatta aktiviteterna i följande huvudgrupper:

- upprätthållande av ett konkurrenskraftigt näringsliv med hög sysselsättning under en högkostnadssituation
- exploatering av kontinentalsockeln
- energiforskning
- miljöskyddsforskning
- vissa tvärvetenskapliga aktiviteter

En klarare prioriteringsbild framträder emellertid genom att granska anslagsfördelningen på några viktiga tvärgående forskningsfält (tabell 15).

Tabell 14. NTNf:s insats fördelad på centrala tvärgående forskningsfält

Tvärgående fält	Budget- fördelning 1978 milj. kr.	Planerad fördelning 1979 milj. kr.	1983 milj. kr.	Föreslagen ökning 1979—83 %
Kontinentalsockel- aktiviteter	54,0	68,0	111,5	64
Automatisering/ databehandling	49,5	53,5	76,0	42
Energi konomisering	22,0	29,5	46,5	57,5
Säkerhetsforskning	30,5	35,6	56,0	57
Föroreningar	43,5	55,5	80,0	44
Arbetsmiljö	23,0	39,5	54,5	38
Distriktsutbyggning	18,5	21,0	31,0	47,5
Information	34,0	38,0	47,0	24
Utbildning av personal	23,5	27,5	37,0	34,5
Sammanlagt	298,5	368,1	539,5	
NTNF totalt	369,5	404,7	564,0	39

Det är skäl att ännu särskilt poängtera energiforskningen som ett av de viktigaste tyngdpunktsområdena inte bara inom NTNf utan för hela den statliga FoU-verksamheten. I en nyligen avgiven stortingsmeddelning (St.meld, nr 69, Om energiforskningens organisering, samordning och förvaltning) uppskattar man nämligen att den statligt finansierade forskningen inom energisektorn i Norge år 1978 uppgick till ca 170 milj. nkr. och att insatsen ytterligare kommer att öka under de närmaste åren. Insatsen är alltså enligt stortingsmeddelningen betydligt större än vad ovan beräknats. Skillnaden beror dels på en vidare definition av energiforskningsbegreppet dels på att man även försökt uppskatta energiforskningen i universitetssektorn. Värt att notera är också att det beräknas att industrin här till haft en egen insats till energiforskning på 150—180 milj. nkr., dvs. av ca samma storleksordning som den statliga insatsen. I en kommande energimelding skall den norska energiforskningens insatsområden preciseras.

De direkta bevilningarna till NTNf föreslås i statsbudgetpropositionen för 1980 öka med drygt 12 %. Inkluderas NTNf:s inkomster för

uppdrags-FoU kan NTNf år 1980 beräknas disponera nära 800 milj. nkr.

Prioriteringen av den tekniska och industriella forskningen har sitt markantaste utslag i bevilningarna till den s. k. nyskapningsplanen på industriministeriets budget. Anslagen för nyskapningsplanen har stigit från 30 milj. kr. år 1978 till 50 milj. kr. år 1979 och 70 milj. kr. i budgetpropositionen 1980. Nyskapningsplanen baserar sig på ett beslut våren 1978 om en upptrappning av det statliga stödet till industrins eget FoU-arbete med sammanlagt 150 milj. kr. fördelade över tre år. Nyskapningsplanens medel kanaliseras dels som projektstöd genom NTNf och dels som lån på förmånliga villkor genom utvecklingsfonden. NTNf:s andel av nyskapningsplanen utgjorde ca 16 milj. kr. år 1978, 25 milj. kr. år 1979 och planeras till 35 milj. kr. år 1980. I NTNf:s planer konstateras att projekten "har som klar målsättning att förbättra konkurrensförmågan i konkurrensutsatta näringsgrenar" och att "projekten kan förväntas ge resultat på relativt kort sikt". Stöd till FoU-projekt ges inte till forskningsinstitut utan enbart till företag. Med satsningarna strävar man att öka företagens egen forskningsverksamhet och industridepartementet konstaterar att det på längre sikt bör strävas till att industrin skall kunna utföra och finansiera målriktad utvecklingsverksamhet i högre grad än hittills.

I långtidsbudgeten för statens utgifter sägs inte mycket om dimensioneringen och inriktningen av de statliga FoU-anslagen under de närmaste åren. Det konstateras emellertid att det fortsättningsvis kommer att vara nödvändigt med en sträng prioritering av forskningsinsatserna. Ytterligare framhäver man att det kommer att läggas särskild vikt på områden som kunskapsbaserad industri, databehandling och automatisering samt branschforskning (på företagsnivå). I konsekvens med detta pekas i industridepartementets proposition speciellt på två viktiga program, som innebär ett ökat stöd för användningen av ny teknologi, speciellt mikroelektronik samt en utbyggd materialforskning riktad mot användning av aluminium och plast i transportindustrin. NTNf har lagt upp ett handlingsprogram för forserad användning av mikroelektronik för perioden 1980—84.

Liks i Norden som helhet har det varit en tydlig linje i den statliga forskningspolitiken i Norge under 1970-talet att FoU-anslagen vuxit relativt sett kraftigast inom samhällssektorer utanför undervisningsministeriets ansvarsområde. Förutom ministeriernas FoU-anslag, som i allmänhet går till klart ändamålsinriktade forskningsenheter, innehåller statsbudgeten allt större anslag för ministeriernas eget forsknings- och utredningsarbete med målsättningen att stärka ministeriernas planerings- och beslutsunderlag. Bevillningar för departementens egen FoU-verksamhet infördes för första gången på statsbudgeten år 1970. Med dessa projektmedel, som ministerierna använder för sin egen forsk-

nings-, utrednings- eller försöksverksamhet, belyses ett brett fält av problem inom respektive ministeriums sektor. Inriktningen av dessa anslag beror närmast på aktuella samhällspolitiska bedömningar och mera sällan på forskningspolitiska överväganden. Dessa anslag är dock idag av en omfattning som ger dem en forskningspolitisk betydelse. På basen av den norska budgetpropositionen för år 1980 kan de beräknas till över 90 milj. nkr (tabell 15).

Tabell 15. Departementsmedel till FoU-arbete för 1980. Milj. nkr.

Finans	0,4
Forbruker- og administrasjons	8,3
Industri	3,5
Justis- og politi	1,8
Kirke- og undervisnings	4,8
Kommunal- og arbeids	13,0
Miljøvern	15,1
Olje- og energi	34,0
Samferdsels	3,0
Sosial	7,3
Sammanlagt	91,2

2.3.4 Sverige

Sverige brukar i nordiska sammanhang betecknas som ett forskningsintensivt land. Sveriges statliga FoU-insats är mer än fem gånger så stor som Finlands och utgör över hälften av de statliga FoU-insatserna i Norden.

Ytterligare når landets totala FoU-insats upp till 1,8 % av bruttonationalprodukten. Nära tre fjärdedelar av de statliga FoU-anlagen kanaliseras i budgeten 1979/80 genom tre departement (tabell 16). Utbildningsdepartementet står för 33 %, industridepartementet för 22 och försvarsdepartementet för 17 % av FoU-insatserna.

Tabell 16. Statliga FoU-anslag i Sverige 1977/78—1979/80 fördelade på departement (för 1979/80 enligt budgetpropositionen)

Departement	Procentuell fördelning			FoU-anslag, mkr 1979/80
	1977/78	1978/79	1979/80	
Utbildnings	31,2	31,8	32,6	1 766
Industri (inkl. affärsverk)	18,2	20,3	21,8	1 179
Försvars	23,3	19,5	17,1	923
Jordbruks	8,6	8,5	8,7	469
Social	5,8	6,4	7,0	379
Bostads	2,1	2,7	3,1	167
Utrikes	2,7	2,7	2,8	150
Kommunikations (inkl. affärsv.)	2,7	3,0	2,7	146
Arbetsmarknads	1,3	1,4	1,6	85
Budget	2,6	2,3	1,3	69
Ekonomi	0,4	0,4	0,4	20
Justitie	0,2	0,1	0,1	8
Kommun	0,2	0,2	0,1	8
Handels	0,1	0,1	0,1	5
Övrigt	0,6	0,6	0,6	35
Totalt	100 %	100 %	100 %	5 410

Budgetpropositionen för 1979/80 innehåller betydande resursökningar för FoU-verksamheten såväl på undervisnings- som industridepartementets förvaltningsområde. Ökningarna förstärker ytterligare intrycket av de senaste årens prioriteringar, som tar sig uttryck i att industridepartementets andel gått upp från 18 % till 22 % under de senaste tre åren. Under motsvarande tid har försvarsdepartementets andel sjunkit från 23 % till 17 %. Förutom dessa förändringar har även social- och bostadsdepartementen ökat sina andelar av FoU-anslagen.

I departementens budgetpropositioner motiveras kraftiga FoU-insatser med nödvändigheten av att stärka Sveriges internationella tekniska, ekonomiska och vetenskapliga konkurrenskraft. I undervisningsdepartementets proposition säger man att bakgrunden till en betydande ökning av forskningsanslagen bl. a. är

”den växande insikten om den betydelse forskningen har direkt och indirekt för Sveriges möjligheter att i en hårdnande konkurrens bevara sin ekonomiska slagkraft. Med de ekonomiska svårigheter som Sverige haft på senare tid i minnet är det naturligt att detta perspektiv på forskningens möjligheter träder i förgrunden. Just därför är det viktigt att nu också betona forskningens vidare betydelse — som en kulturfaktor av självständigt värde, som en källa till ny kunskap om arbets- och naturmiljö, individens och befolkningens hälsa, befolkningsförändringar samlevnadsfrågor och mycket annat.”

Speciella tyngdpunkter för undervisningsdepartementet är tryggheten av grundforskningen och högskolornas instrumentpark. Några direkta prioriteringar vill departementet inte ge sig in på och konstaterar att

”Forskningens inriktning bör, särskilt inom grundforskningen i hög grad bestämmas av inomvetenskapliga kriterier. De resurser som nu anslås till forskningen bör därför väsentligen komma forskningsråd och högskoleenheter till del utan att av regering och riksdag bindas till speciella projekt eller ämnen.”

En ändamålsindelning av de statliga FoU-anslagen visar att satsningarna på energiområdet varit störst (tabell 17). Den genomsnittliga årliga ökningen under de fyra sista åren uppgår till 37 %. Forskningen kring energi- och vattenförsörjning finansieras 1979/80 med nära 600 milj. skr. Enbart energiforskningen i vid bemärkelse svarar för mer än 500 milj. skr. För Huvudprogrammet Energiforskning har för treårsperioden 1978/79—1980/81 fastställts en ram om drygt 840 milj. skr. Inom programmet görs ökade insatser för att utveckla teknik för bl. a. användningen av förnybara energikällor, såsom solenergi och vindkraft, och energibesparing inom främst industri- och bebyggelsesektorerna. Man planerar även försök i full skala med stora vindkraftaggregat.

FoU-anslagen på området arbetsmiljö har även tilltagit snabbt. Det samma gäller FoU-omkring fysisk miljö och naturvård samt industriell verksamhet, som tecknar sig som speciella FoU-tyngdpunktsområden med anslagsökningar på betydligt över genomsnittet.

Tabell 17. Statliga FoU-anslag i Sverige 1975/76—1979/80 fördelade på ändamål. Procentuella förändringar. Löpande priser

Ändamål	Procentuell förändring			Årligt genom- snitt 75/76— 79/80	1979/80 Mkr	%
	75/76— 77/78 (två år)	77/78— 78/79	78/79— 79/80			
1. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske	32	—3	13	9	107	2,0
2. Industriell verksamhet m. m.	37	63	5	27	301	5,6
3. Energi- och vattenförsörjning	85	46	22	37	569	10,5
4. Transport och kommunikationer	69	7	0	15	166	3,1
5. Boendemiljö, samhällsplanering	46	2	10	12	101	1,9
6. Fysisk miljö, naturvård	58	33	7	23	92	1,7
7. Hälso- och sjukvård	9	29	21	15	379	7,0
8. Socialvård, social miljö, trygghet	23	52	—9	17	83	1,5
9. Kultur, massmedia, fritid	—25	—20	—8	—15	14	0,3
10. Undervisning	68	5	—22	9	57	1,1
11. Arbetsmiljö, personalskydd	196	26	1	36	108	2,0
12. Offentlig förvaltning, samhällsservice	4	28	12	11	150	2,8
13. Utforskning av jorden och atmosfären	3	—14	106	15	39	0,7
14. Allmän vetenskaplig utveckling	49	11	10	15	2 125	39,3
15. Rymdforskning	29	0	44	16	126	2,3
16. Försvar	47	—4	—10	(—7)	992	18,3
Samtliga ändamål	46 %	13 %	7 %	15 %	5 410	100 %

Merparten av anslagen på området industriell verksamhet fördelas av styrelsen för teknisk utveckling (STU). Vid sidan av forskningsrådets prioriteringar representerar satsningarna på STU och dess forskningsprogram tydliga explicita prioriteringsområden för den statliga FoU-finansieringen. Ökningen av STU:s budget för 1979/80 till över 400 milj. skr. samt inriktningen av STU:s forskningsprogram kan även ses mot bakgrunden av flera specialstudier, såsom t. ex. "Sveriges näringspolitiska betingelser i dagsläget och på sikt", "Sveriges tekniska och industriella kompetens" samt "Den svenska industrins internationella konkurrenskraft", varvid man för den sistnämnda analysen utnyttjat det amerikanska konsultföretaget Boston Consulting Group. (Enligt BCG är Sveriges tillväxtsektorer bilindustri, elektronik och datorer, kemisk industri, kärnkraftsutrustning, maskinindustri samt rymdverksamhet.)

För år 1979/80 har STU som tyngdpunkter i det industriella och samhällsinriktade tekniska utvecklingsarbetet i form av nya insatsområden utpekat informationssystem för mindre och medelstor industri, rening av industriellt avloppsvatten, blod och blodprodukter, datoriserat informationssystem för sjukhus, reparation och ombyggnad, grundläggningsteknik i tätort, datorbaserad bildbehandling och framtida järnverk.

För tillfället delfinansierar STU med en fjärdedel av sin budget ett större antal ramprogram. Ramprogrammen är ett mellanting mellan grundläggande högskoleforskning och industriellt utvecklingsarbete. Förslagen till ramprogram kommer till STU från högskolor, kollektiva forskningsinstitut, universitet m. fl. Under 1978 mottog STU nära 350

sådana förslag. Som resultat av STU:s planering och gjorda avvägningar kommer man under de närmaste åren att rikta STU:s kunskapsutvecklingsprogram i både offensivt och beredskapssyfte på följande områden:

Med start 1979/80

- Träkemi
- Genteknologi
- Industriella livsmedelsprocesser från näringssynpunkt
- Tal, ljud, hörsel

Med start 1980/81

- Förändringsstrategisk materialforskning (med en första inriktning på pulvermetallurgi och fiberkompositer)
- Ytors fysik och kemi (oorganisk ytbeläggning samt yt- och kolloidvetenskaper)
- Elektronisk och elektrooptisk komponentteknologi
- Framtida produktionssystem (laserbearbetning, adaptivt styrda industrirobotar och adaptiv styrning av verktygsmaskiner)
- Programvaruteknik (distribuerade informationssystem)
- Bild- och symbolbehandling (digital signalbehandling)
- Enzymteknologi
- Lösningar vid höga tryck och temperaturer (malmgenetisk forskning, kemi, geokemi)
- Biogeokemiska processer
- Cellulosafibers morfologi (processteknologi)

Med start 1981/82

- Teknikgrundande syntetisk organisk kemi
- Biologisk mät- och reglerteknik
- Diagnostisk teknik
- Automatisk styrning av industriella processer
- Optisk mätteknik
- Strategisk mineralresursteknik

En bild av tyngdpunkterna på STU:s forskningsfält syns också i att 60 % av de inlämnade förslagen till ramprogram ligger på elektronik- och datorområdet samt maskinindustri och kemisk industri inklusive läkemedelsindustri, vilka även av Boston Consulting Group klassificerats som svensk industris tillväxtsektorer

En väsentlig del av STU:s FoU-finansiering gäller även energiforskning varvid STU spelar en aktiv roll i genomförandet av det av riksdagen beslutade Huvudprogram Energiforskning.

2.3.5 Island

De statliga FoU-utgifterna i Island (uppgifterna gäller år 1977) fördelar sig på ändamålsområden något annorlunda än i det övriga Norden. Detta är en återspeglning av fördelningen på ministerier (jfr. pt. 2.3). Omkring 84 % av anslagen används för FoU kring tre ändamål.

Det största FoU-intresset faller på forskning kring jordbruk (skogsbruk, jakt), och fiske med över en tredjedel av den statliga FoU-insatsen. Energiforskningen erhåller mer än en fjärdedel av resurserna och drygt en femtedel av den statliga FoU-finansieringen används till ändamålet allmän vetenskaplig utveckling, dvs. huvudsakligen till FoU inom universitetet. Merparten av återstoden används för FoU kring industriell verksamhet.

3. Avslutande anmärkning

Här skall inte göras några konklusioner utöver den sammanfattning som ovan ges under 1.3. Det förtjänar dock att ytterligare en gång framhållas att de för var tidpunkt aktuella forskningspolitiska tyngdpunkterna och prioritetsområdena klarast och snabbast framträder i utvecklingen och inriktningen av de s. k. rörliga eller obundna forskningsanslagen. Sådana forskningens prioritetsanslag framom andra är forskningsrådets medel, men även t. ex. de obundna forskningsanslagen hos ministerier och ämbetsverk. Exempel på de sistnämnda är industriministeriernas forskningsanslag för att "främja industriell verksamhet", undervisningsministeriernas rörliga projektanslag för utbildningsforskning, arbetskraftsministeriets motsvarande projektanslag för sysselsättningsforskning samt en stor del av anslagen till energiforskning.

Merparten av de statliga FoU-bevillningarna går till fasta åtaganden såsom löneutgifter m. m. för bl. a. forskartjänster och forskningspersonal vid upprätthållandet av universitet och högskolor samt forskningsinstitut. Detta gäller framför allt FoU-anlagen på utbildningsministeriernas förvaltningsområde. Men även många övriga ministerier ansvarar för forskningsinstitut samt enheter med FoU-verksamhet. Utvecklingen av de statliga FoU-utgifternas relativa fördelning på dessa områden avspeglar följaktligen snarare forsknings- och samhällspolitikens långsiktiga överväganden än de aktuella forskningspolitiska prioriteringarna. Ett kännetecknande drag i de senaste årens utveckling är emellertid att en betydande del av ökningarna i FoU-anlagen utgjorts av forskningsrådets anslag samt av de rörliga FoU-anlagen hos myndigheter utanför utbildningsministeriets sektor.

Appendix III till
arbetsgruppens
rapport

**Inledande översikt av statliga FoU-aktiviteter inom energiområdet
i de nordiska länderna**

0. Bakgrund	1268
1. Energi-FoU i internationellt perspektiv	1268
2. Energi-FoU i Norden	1268
3. Nationella översikter	1273
3.1 Danmark	
3.2 Finland	
3.3 Island	
3.4 Norge	
3.5 Sverige	
4. Nordiskt FoU-samarbete på energiområdet	1291
5. Nordiska projektkontakter i de danska och svenska energi- forskningsprogrammen	1295
<i>Bihang</i>	
Bibliografi över granskade nordiska utredningar och rapporter om energipolitik och energi-FoU	1297

0. Bakgrund

I sitt utredningsarbete konstaterade ÄK/FORSK-arbetsgruppen i augusti 1979 att FoU på energiområdet var resursmässigt så framträdande och så högt prioriterat i alla nordiska länder, att det motiverade en mera ingående granskning av aktiviteterna. Man beslöt därför att för arbetsgruppens fortsatta arbete utvälja energiforskningen för ett närmare studium av forskningsprioriteringar, forskningsorganisation och existerande samarbetsformer. Arbetsgruppen var mån om att understryka att beslutet inte skulle uppfattas som en speciell prioritering av energiområdet framom andra aktuella nordiska forskningsområden. Motsvarande studier av andra områden skulle även kunna företas.

Föreliggande översikt skall betraktas som preliminär och i vissa avseenden ofullständig. De vaga konklusioner, som görs i rapporten, bör ytterligare fördjupas och eventuellt modifieras. På flera punkter bör kompletterande upplysningar kunna inhämtas både från beviljande myndigheter, utförande institutioner och inte minst från pågående kartlägnings- och programplaneringsaktiviteter runt om i Norden.

1. Energi-FoU i internationellt perspektiv

Satsningarna på forskning och utveckling inom energiområdet är betydande i de flesta industriländer. Insatserna har med vissa variationer i olika länder kännetecknats av mycket snabba ökningar under 1970-talet. I de nordiska länderna har dessa ökningar främst inträffat under senare delen av 1970-talet.

Inom det internationella energiorganet, IEA, utfördes under år 1977 granskningar av medlemsländernas energiforskningsprogram. På basen av dessa har världens samlade FoU-verksamhet inom energiområdet uppskattats till omkring 10 miljarder dollar per år, av vilket omkring hälften avser offentligt finansierad verksamhet.

Ett försök att jämföra de strategier, som skilda länder följer i sina energi-FoU, visar att skillnaderna i huvudsak förefaller att vara små och förklarbara med utgångspunkt från skillnader i tekniska och industriella resurser, forskningstradition och råvarureserver. Härtill speglar de olika ländernas inriktning av energiforskningen inga markanta skillnader i synsätt på energifrågorna som sådana. De olika länderna driver en nationalistisk politik i den mening att de genom FoU-insatserna söker öka eller bibehålla sin självförsörjningsgrad på energiområdet. Det framgår även att specialisering och samordning inte i högre grad förekommer mellan olika länder. Längre fram visas att denna karakteristik lika väl gäller de nordiska länderna.

2. Energi-FoU i Norden

De nordiska ländernas offentligt finansierade FoU på energiområdet har genomgått en mycket snabb och iögonenfallande expansion under

de senaste åren. Från år 1977 till 1979 har insatserna fördubblats och kan för år 1979 uppskattas till i det närmaste 1,2 mrd dkr. Detta utgör ca 10 % av de totala offentliga anslagen till FoU i de nordiska länderna, där den sammanlagda FoU-insatsen år 1979 beräknats till ca 25 mrd dkr och den statliga andelen härav till 12 mrd dkr.

Offentlig energi-FoU i Sverige utgör drygt hälften av de nordiska ländernas sammanlagda statliga FoU-insats på energiområdet. Mönstret på energiområdet är därmed detsamma som på hela forsknings- och utvecklingsfältet i Norden.

I Danmark och Sverige präglas energi-FoU idag av omfattande statliga energiforskningsprogram. Programmen har en mycket dominerande betydelse för aktiviteterna på energiområdet men svarar inte för mer än hälften av de statliga bevilningarna till energi-FoU. Trots att man inte i Finland och Norge formellt har antagit eller igångsatt på motsvarande sätt sammanhållna energiforskningsprogram är likheterna i insatser uppenbara och man kan även här tala om i praktiken existerande energiforskningsprogram. I bägge länderna är dessutom offentliga program, som skall ange den framtida inriktningen och omfattningen av energi-FoU, under arbete och de förväntas offentliggjorda inom kort (i Norge har en stortingsmelding utlovats i november—december 1979 och i Finland skall energipolitiska rådet avge ett forskningsprogram under våren 1980).

Tabell 1. Offentliga FoU-anslag på energiområdet¹⁾ i de nordiska länderna 1977—79 (80)

	Milj. nationell myntenhet			Milj. dkr. ²⁾
	1977	1978	1979	1979
Danmark	105	148	185	185
Island	18 ³⁾	17 ³⁾	18 ³⁾	22
Finland	25	31	41	56
Norge	117	170	200 ⁵⁾	211
Sverige	319	465	589	738
Sammanlagt				1 212

¹⁾ Med energiforskning avses FoU-verksamhet som primärt berör energiproblematiken. Någon entydig definition av energiforskningsbegreppet existerar dock icke. Gränsdragningsfrågor uppstår lätt beträffande FoU som inte finansieras med för energiområdet speciellt reserverade medel.

²⁾ Enligt genomsnittliga växelkurser för juni 1979

³⁾ Milj. skr. Beräknat av Statliga Energistyrelsen, Island.

⁴⁾ I budgetpropositionen för år 1980 föreslås 57 milj. fmk.

⁵⁾ Framskrivning av anslagen för 1978 med inrapporterade anslagsökningar för 1979

I de landsvisa översikterna kommer att ges en mera detaljerad beskrivning av den existerande energi-FoU-politikens framväxt, organisation, inriktning och insatser. Nedan görs dock ännu en kort jämförelse av energiforskningsprogrammen.

Redan nedanstående översikt (diagram 1) av energiforskningspro-

grammen visar på stora likheter i prioriteringar och intresseinriktning. Det framgår tydligt att det i de olika nordiska länderna pågår energi-FoU inom samma huvudområden. Går man bakom programrubrikerna blir likheterna i vissa fall ännu uppenbarare. Viktfördelningen mellan de olika områdena varierar emellertid kraftigt. I likhet med konstaterandena ovan angående det internationella perspektivet är variationerna mellan de nordiska länderna när det gäller tyngdpunkter och forskningsinsatser beroende av de trots allt betydliga olikheterna i respektive lands energisituation, naturresurser och forskningstraditioner.

När det gäller FoU omkring kärnenergi och därmed sammanhängande områden har intresset länge varit sammanfallande och även samarbetet välutvecklat. Bland "nyare" FoU-områden utmärker sig speciellt områden som energibesparing, alternativa energikällor (infaller också ofta under beteckningarna nya, inhemska eller kontinuerliga källor) och systemanalys som högt prioriterade områden med stora satsningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Inom området energibesparing har alla länder igångsatt projekt om energibesparande åtgärder inom industri, bebyggelse och bostadsbestånd. Sverige och Finland upptar dessutom i budgeterna speciella anslag för forskningsinriktat experimentbyggande. För FoU omkring "nya", "alternativa" och "inhemska" energikällor, innefattande bl. a. sol-, vind-, våg-, torv-, biogas- och geotermisk energi kommer de nordiska länderna år 1979 att använda 200—300 milj. dkr. Utan formell koordinering har en viss specialisering skett genom ett "naturligt" intresse då Finland främst satsar på torv och ved — här finns dock betydande aktiviteter även i Sverige — och Norge på forskning kring vågenergi medan Danmark och Sverige intresserat sig mycket för sol- och vindenergi.

Att här på basen av uppgifter i betänkanden och offentliggjorda energiforskningsprogram ytterligare i detalj diskutera gemensamma prioriteringar och i vilken utsträckning koordinering, arbetsfördelning eller ett direkt projektsamarbete sker, är inte möjligt eller ändamålsenligt. Om man skall utreda det konkreta samarbetet när det gäller FoU kring t. ex. syntetiska drivmedel, energisparande i byggnader eller vindkraft, måste mera detaljerade projektförteckningar och -beskrivningar granskas och även de FoU-utförande institutionerna konsulteras. Redan nu framgår emellertid att det nordiska energi-FoU-samarbetet på programstyrande nivå är begränsat.

I en preliminär rapport, som sammanställts av det svenska industridepartementet och nyligen presenterats för nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik, konstateras att samplanering och koordinering av de olika nordiska energiforskningsprogrammen knappast förekommer. Frågan om prioritering och uppföljning av FoU-stöd inom energiområdet har hittills varit föremål för ringa organiserat

Diagram 1. Översikt av FoU-områden i de nordiska ländernas energiforskningsprogram (motsv.)

<i>DANMARK¹</i> <i>(1977—1982), milj. dkr. tot</i>	<i>238,8</i>	<i>SVERIGE¹</i> <i>(1978/79—1980/81), milj. skr. totalt</i>	<i>842</i>
1. Uranförekomster i Sydgrönland	11,2	1. Energianvändning i industriella processer m. m.	86
2. Uranutvinningsförsök	36,3	— Allmänna studier	
3. Fusion	5,9	— Trä, massa o. papper	
4. Olja och gasprospektering i Östgrönland	16,3	— Järn och stål	
5. Energilagring	12,5	— Övr. processer inom industrin	
— Säsonglagring av fjärrvärme i undergrunden		— Jordbruk o. trädgårdsnäring	
— Utveckling av mindre värmelager		— Samhällets varuflöden	
— Elektrokemiska energilagringssystem		2. Energianvändning för transporter och samfärdsel	32
— Återutvinning av bromsenergi		— Åtgärder i transportsystemet	
6. Försöksanläggningar för små vindsnurror	5,0	— Energianvändning i drivsystem	
7. Stora vindkraftverk	28,4	3. Energianvändning för byggnadsbyggnad	155
8. Kol i Västgrönland	17,7	— Effektivare energianvändning	
9. Kolförbränning	5,3	— Värmepumpar	
10. Geotermisk energi	37,0	— Solvärmesystem o. energilagring m. m.	
11. Energiförbrukning i byggnader	37,1	— Planering, styrfaktorer, statistik	
— Förbättring av värmekonomin i existerande byggnader		— Brukarkrav	
— Solvärmearläggningar		— Planering o. uppföljning av forskningsinriktat experimentbyggnad	
— Lågenergihus		4. Energiproduktion	393
12. Onegiförbrukning i jordbrukssektorn	8,5	— Inhemska bränslen	
— Utveckling av biogasläggningar		— Kol	
— utveckling av komposteringsläggningar		— Syntetiska drivmedel	
— Energibesparelse vid växtproduktion i växthus		— Lättvattenreaktorer	
— Större halmförbränningsläggningar		— Hetvattentechnik m. m.	
13. Stöd till energiuppfinningar	3,0	— Vindenergi	
14. Utredningar för energiplanering	9,0	— Avancerad energiteknik	
15. IEA-samarbetet (International Energy Agency)	5,6	— Fusionsenergi	
		5. Allmänna energisystemstudier m. m.	27
		6. Energirelaterad grundforskning	30
		Reserv för senare fördelning	96
		Med huvudprogrammet sammanhängande insatser (Internationellt samarbete)	23

¹ Observera att diagrammet för Danmarks del begränsar sig till första och andra fasen av energiministeriets forskningsprogram och för Sveriges del till det av riksdagen antagna Huvudprogram om energiforskning. De angivna bevilningarna gäller för hela programperioden för innevarande treårsprogram.

² För Finlands del anges den programindelning som handels- och industriministeriet önskat använda som styrningsmedel när ministeriets speciella energiforskningsanslag lediganslagits för år 1980. Speciellt har man prioriterat områdena 1—3. Den tidigare helt dominerande kärntekniska forskningens relativa andel har minskat betydligt under de 3—4 senaste åren genom kraftiga förhöjningar av anslagen för övriga områden.

³ Det angivna norska "energiforskningsprogrammet" utgörs av en beräkning av de offentliga FoU-bevillningarnas fördelning på olika energiforskningsområden under 1978. Beräkningen har gjorts av NTNF i samråd med olje- och energidepartementet.

FINLAND ²		NORGE ³	
Handels- och industriministeriets energiforskningsanslag 1980 milj. mk		(1978), milj. nkr. totalt 170,0	
1. Energianvändning och energibesparing	35,0	1. Energiekonomisering	30,5
— Energiförbrukning i byggnader	12,5	— Industri	
— Energiförbrukning i industrin		— Byggnadsuppvärmning	
— Övrig energiförbrukning		— Transport	
2. Inhemsk energi	8,0	— Spillvärme, m. m.	
— Vedenergi		2. Olja och gas (inkl. kontinentalsockeln)	79,5
— Torvenergi		— Raffinering, transport, lagring	
— Vidareförädling av inhemska bränslen		— Säkerhet	
— Övrig inhemsk energi		— Miljöskydd	
3. Kärnteknisk forskning	10,7	— Undersökningsteknologi m. m.	
4. Övrig energiteknologisk forskning	2,0	3. Kärnkraft (inkl. Eurochemic)	19,0
— Nya energikällor		4. Vattenkraft	
— Energihushållningens miljöeffekter		5. Förnybara energikällor	9,5
— Energiproduktionssystem		— Sol	
5. Växelverkan mellan energihushållningen och samhällsekonomin	0,9	— Vågkraft	
6. Övrigt	0,9	6. Systemanalyser	6,0

samarbete och de programplanerande och -styrande arbetsfälten har i allt väsentligt saknat forum för nordiskt samarbete.

Ytterligare kan det konstateras att uppgifterna om det eventuella samarbetet på projektnivå är väldigt knappa. Ett steg mot en sådan information och även en hjälp för projektinitiering och programkoordinering kan förväntas genom att Nordisk Industrifond igångsatt en sammanställning av de nordiska ländernas energiforskningsprogram. I projektet skall fortlöpande insamlas uppgifter om igångvarande och beslutade projekt för att belysa och utvärdera FoU-behov och nordiska samordningsmöjligheter på energiområdet. De första resultaten från projektet, som är ADB-baserat, kan förväntas vid årsskiftet 1979/80.

Slutligen ger landsöversikterna vid handen att den snabba expansionen av energiforskningen lyft fram frågan om en ändamålsenlig forskarutbildning. Stundtals har bristande forskar- och teknikerutbildning på energiforskningsområdet försvarat igångsättningen av redan beslutade program. Och vid planeringen av de stora energiforskningsprogrammen har vissa remissinstanser under hänvisning till de personella resurserna ställt sig frågande till den kommande forskningens kvalitet. En samnordisk dryftning av forskarutbildningen på energiområdet ter sig mot denna bakgrund angelägen.

Ovan har angetts att det på energiforskningsområdet existerar väsentliga konkreta skillnader mellan de olika nordiska länderna. En kompletterande delförklaring till den något splittrade bilden ovan är,

att världens snabbt förändrade energipolitiska situation eventuellt som en följd av en viss övertro på forskningens effekter på kort sikt, lett till den oerhört snabba tillväxten av insatser på energi-FoU. Den snabba expansionen har åtföljts av en eftersläpning när det gäller den planerande och styrande organisationen, åtminstone på samnordiskt plan. Eftersom ekonomiskt-politiska och inte minst energipolitiska lösningar traditionellt söks självständigt på det nationella planet har även FoU-insatsen planerats i vart land för sig. En möjlig — om än osäker — bieffekt av detta är att de nationella satsningarna eventuellt blivit större än vad de skulle vara under en mera utvecklad nordisk samverkan.

Härav bör inte dras slutsatsen att det nordiska FoU-samarbetet på energiforskningsområdet utan svårighet kan ökas eller att en koordinering och arbetsfördelning ens vore önskvärd och ändamålsenlig på alla områden. Det står dock klart att man hittills endast i begränsad utsträckning försökt utnyttja de nordiska samarbetsmöjligheter som otvivelaktigt existerar på energiforskningsområdet. Det har ofta visat sig relativt svårt att uppmobilisera ett aktivt intresse för ett nordiskt samarbete på de i dag aktuella och expansiva energi-FoU-områdena. En bidragande förklaring till det ringa intresset kan antas vara, att energiforskningsområdet — i motsats till många andra forskningsområden — för tillfället i fråga om ekonomiska resurser är nationellt relativt väl tillgodosett. Samtidigt kan på ekonomiskt eftersatta forskningsområden konstateras ett betydande intresse för nordiska samarbetsprojekt.

3. Nationella översikter

3.1 Danmark

Under de senaste åren har energiforskningen i Danmark kraftigt präglats av handelsministeriets energiforskningsprogram. Programmet formulerades i slutet av 1976 som en uppföljning av den energipolitiska redogörelse som regeringen avgav för folketinget våren 1976, "Dansk Enerkipolitik 1976" och bilagan härtill "Dansk Energiforskning".

I den energipolitiska redogörelsen angavs de kommande årens energipolitiska målsättningar i Danmark vara:

- att så snabbt som möjligt minska Danmarks sårbarhet med avseende på energiförsörjningen och i synnerhet när det gäller oljeförsörjningen genom
- att uppbygga ett flersträngat energiförsörjningssystem innefattande en strävan att utnyttja inhemska energikällor
- att samordna och intensivera forsknings- och utvecklingsverksamheten på energiområdet för att snabbt dämpa tillväxttakten i energiförbrukningen och på längre sikt erbjuda flera valmöjligheter på energiområdet.

I den energipolitiska redogörelsens forskningsbilaga framhölls bland annat att den samlade danska energiforskningen var otillräcklig för att lösa de uppgifter som den energipolitiska planeringen krävde. Härvid pekades på nödvändigheten av en starkare samordning och koordine-

ring av de statliga forskningsinstitutionernas energiorienterade aktiviteter. Man framhöll även vikten av att i hög grad satsa på internationellt samarbete speciellt inom IEA och EG, eftersom man ansåg det realistiskt att ett land av Danmarks storlek självständigt skulle mäktas med de krav som energiforskningsområdet ställde.

Med utgångspunkt i den nämnda redogörelsen och dess bilaga om energiforskning formulerade handelsministeriet efter konsultationer med planläggningsrådet för forskningen, de teknisk-vetenskapliga, naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga forskningsråden och forskningsrådets energiutskott, en rad konkreta energiforskningsprojekt. Projekten, som bildar energiministeriets (tidigare handelsministeriets) energiforskningsprogram, framlades i två faser. I den första fasen (1976/77—1979) ingick områdena: uranprospektering i Sydgrönland, olja och gas i Grönland, stora vindkraftverk, lågenergihus, solvärmearläggningar, värmeekonomi i större byggnader, energiutredningar och deltagande i IEA-samarbetet.

Den andra fasen (1977/78—1982) innehåller dels de nämnda områdena dels som nya områden uranutvinningsförsök, energilagring, små vindkraftverk, fusionsforskning, geotermisk energi, kol i Grönland, kolförbränning, energiåtervinning i jordbruket samt stöd till uppfinningar på energiområdet.

För att förverkliga de föreslagna aktiviteterna reserverades i de inkomstpolitiska överenskommelserna 1976 och 1977 312 milj. kronor. Mot slutet av år 1979 hade omkring 270 milj. kronor fördelats på programråden enligt följande:

Tabell 2. Projektbeviljningar i energiministeriets forskningsprogram (beviljningar fram till hösten 1979)

Energibesparing och förbättrad energianvändning	45
Kontinuerlig energi	92
Fusion	6
Grönländska energiförekomster (olja, kol, gas, uran)	108
Uppfinningar, utredningar och internationellt samarbete	18
milj. dkr.	269 milj. dkr.

Den nationella energiplaneringen har också krävt väsentliga organisatoriska förändringar. Bl. a. har Risø försöksanläggning överförd från undervisningsministeriets till handelsministeriets förvaltningsområde. Den danska atomenergikommissionen har omorganiserats till energistyrelsen, ett direktorat under handelsministeriet, med ansvar för energisektorn och inte minst energiforskningen. Det administrativa ansvaret för energiforskningsprogrammet har sålunda fram till oktober 1979 i sista hand vilat på handelsministeriet och energistyrelsen. I slutet av oktober 1979 upprättades ett särskilt energiministerium till vilket handelsministeriets energiavdelning och energistyrelsen överfördes. Det

övergripande ansvaret för den statliga FoU-verksamheten på energiområdet har sålunda samlats hos det nya energiministeriet. Ytterligare har dock dryftats upprättande av ett energistödcenter i anslutning till Risø försöksanläggning. Den nya enhetens uppgifter har bl. a. föreslagits bli att följa projekt, värdera forskningsresultat och föreslå nya program.

För varje projekt i energiforskningsprogrammet utses en projektledare, vanligen en offentlig institution, som bär ansvaret för det tekniska och vetenskapliga arbetet. Till stöd för projektledningen tillsättes också en styrningsgrupp bestående av representanter för berörda myndigheter, näringsliv och forskningsorganisationer. Styrningsgruppen skall inte bara vara rådgivande gentemot projektledningen utan också rapportera för energiministeriet om projektets förlopp och framtidsutsikter. Den vidare planeringen av energiforskningsprogrammet har fram till upprättandet av energiministeriet skett i samarbete mellan styrningsgrupperna, handelsministeriet och energistyrelsen, varvid energistyrelsen även administrerat själva bevilningarna till energiforskningsprogrammet.

Då man ansett det synnerligen önskvärt att indraga dansk industri i energiforskningsprogrammet, har man dels utnämnt representanter för näringslivet till de ovan nämnda styrningsgrupperna, dels strävat till ett samarbete i frågan mellan handelsministeriet, forskningsråden, Teknologirådet och Fonden för främjande av teknisk och industriell utveckling (utvecklingsfonden). Målsättningen är att skapa större möjligheter att ge ekonomiskt stöd till energiforsknings- och utvecklingsuppgifter inom näringslivet. Trots dessa försök konstaterar energistyrelsen i sin statusrapport över energiforskningsprogrammet i mars 1979, att det förefaller att existera en alltför svag förbindelse mellan de statsstödda energiforskningsprojekten och den energiorienterade FoU-verksamhet som äger rum i större industriföretag.

Det internationella samarbetet och de nordiska kontakterna i energiforskningsprogrammet granskas senare i ett kort översiktsavsnitt. Det kan dock vara skäl att redan här konstatera, att energiforskningsprogrammet inte speciellt tar upp samarbetet med de nordiska länderna men att man däremot explicit uttalar sig för ett samarbete med IEA och EG, bl. a. genom att uppta en specialbevilning för IEA-samarbetet. Ytterligare är projektledningen uttryckligen förpliktigad att försöka utnyttja EG-stödordningar på energiforskningsområdet. Ett antal projekt har följaktligen erhållit EG-stöd.

Energistyrelsen konstaterar emellertid, att det faktum att EG-bevilningarna, som mottas av en offentlig institution, går till statskassan och inte kan tillgodoräknas av det ifrågavarande forskningsprojektet, inte ökar projektledningens motivation för EG-ansökningar. (Motsvarande problem är delvis välbekant vid uppdragsforskning inom universitet och högskolor i de flesta nordiska länder.)

Utöver handelsministeriets energiforskningsprogram bedrivs FoU-verksamhet på energiområdet inom ramarna för budgeterna för Risø försöksanläggning, Grönlands geologiska undersökningar, Statens Byggeforskningsinstitut och universiteten. Likaså stöder forskningsråden, teknologirådet och utvecklingsfonden energi-FoU.

Risø försöksanläggning har bl. a. till uppgift att utföra FoU angående användning och kontroll av atomenergi men kan även arbeta på andra energiområden. Risø är ett gott exempel på omläggningar i energiforskningen. I takt med den tilltagande kärnkraftskritiken har Risø startat forskning på ett långt bredare område än kärnenergi. I dag omfattar forskningen bl. a. vindkraft, kraft-värmeverk och energisystemanalyser. Ledningen för försöksanläggningen deltar sedan hösten 1978 i ett formaliserat samarbete med handelsministeriet, energistyrelsen och Dansk Olje & Naturgas A/S, angående den totala energiplaneringen.

Teknologirådets uppgifter inom energiområdet är att igångsätta, stöda och koordinera energiteknologiska aktiviteter som närmast kan karakteriseras som utvecklingsarbete av konkret teknologisk karaktär. FoU-arbetet utförs vanligen vid s. k. teknologiska serviceinstitut.

Utvecklingsfonden stöder danska företags och enskilda personers FoU-arbete främst i form av lån.

De sex forskningsråden har tillsatt ett gemensamt energiutskott med uppgift att värdera ansökningar på energiområdet till forskningsråden. Huvudsakligen kan den egentliga prioriteringen och finansieringen av energi-FoU inom forskningsråden avgränsas till det teknisk-vetenskapliga och det naturvetenskapliga forskningsrådet.

Med beaktande av såväl bevilningarna inom energiforskningsprogrammet som den ovan nämnda finansieringen har den sammanlagda offentliga danska energiforskningsinsatsen under perioden 1975—80 uppskattats i enlighet med nedanstående tabell.

Tabell 3. Offentliga FoU-bevilningar på energiområdet 1975—80 (milj. dkr.)

FoU-område	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Energibesparing	5,7	8,1	11,4	13,2	15,3	14,7
Fission	32,5	36,7	48,7	56,7	62,0	59,1
Fusion	3,0	3,3	4,9	6,5	6,9	7,3
Olja, gas, kol	4,7	5,2	8,1	17,5	16,1	20,2
Kontinuerlig energi	1,2	2,2	14,1	29,7	59,9	16,2
Stödteknologier	7,2	8,6	17,4	22,6	19,3	20,4
Övrigt	0,5	0,6	0,6	2,2	5,7	5,8
Sammanlagt	54,8	64,7	105,2	148,4	185,2	143,7

De här angivna bevilningarna skiljer sig till sin storlek från de uppgifter om statlig energi-FoU som framtagits i stastbudgetanalyser. I den senaste budgetanalysen över den statliga FoU-finansieringen skat-

tades de danska bevilningarna för energiområdet år 1979 till ca 125 milj. dkr. medan de ovan anges som 185 milj. dkr. Skillnaden kan bero på eventuella definitionsskillnader men huvudskälet till skillnaden är att man i det större beloppet kunnat medräkna (uppskatta) energi-FoU som inte direkt syns i statsbudgeten — t. ex. universiteten, Teknologirådet och utvecklingsfonden.

Ett iögonenfallande drag i bevilningarna är svängningarna i satsning på de kontinuerliga energikällorna. Forskningen rörande områden som biogasanläggningar, solvärme, jordvärme och vindkraft förväntas under 1979 svara för ca 30 % av den samlade danska energiforskningen. Under övriga år beräknas bevilningsandelen för alternativa energikällor vara markant mindre än år 1979.

Nedgången i energiforskningsanslagen från 1979 till 1980 kommer eventuellt inte att motsvara den bild som ges i tabell 3. För den tredje fasen av energiforskningsprogrammet, som planerats att förverkligas åren 1980—82, har föreslagits ytterligare 100 milj. dkr. Av dessa medel planeras bl. a. en del gå till forskning omkring kontinuerlig energi, vilket kan komma att delvis uppväga den i tabellen angivna nedgången.

Det må observeras att bevilningsuppgifterna i denna kartläggning inte omfattar Danmarks bevilningar till energiforskning inom EG. Enligt det EG-forskningsprogram, som antogs i oktober 1979, kommer Danmark under de närmaste åren att bevilja 138 milj. dkr. till energi-FoU inom EGs energiforskningsprogram. Huvudparten av dessa anslag skall användas för kärnkraftsforskning.

Miljöministeriet utarbetade i april 1977 ett detaljerat program för planerings- och FoU-arbete på problemfältet energi och miljö. Programmet behandlar placerings- och miljöfrågor i förbindelse med konventionella kraftverk, naturgas och kärnkraftverk. Programmet omfattar också fysisk planering, tillämpning av solenergi i byggplanering och undersökningar av sambanden mellan samhällsmönster, transportbehov och energiförbrukning.

Om den danska FoU-verksamheten på energiområdet och speciellt energiministeriets energiforskningsprogram må ytterligare konstateras, att det ofta rör sig om teknologiskt utvecklingsarbete eller tillämpad målforskning. Professor Jørgen Kofoed konstaterar i *Orientering om Fremtidsforskning* (Nr 3/juli 1979) om energiforskningsprogrammet, att det inte är någon stor del av bevilningarna som går till egentlig forskning. De stora bevilningarna satsas dels på utvecklingsprojekt dels på geologisk prospektering.

En fråga som ofta ställts i samband med översikter av energiforskningens expansion är frågan om tillgången på forskare. Forskningsråden har vid flera tillfällen fäst uppmärksamhet vid problemet. Sålunda pekar statens teknisk-vetenskapliga forskningsråd i budgetplanerna för 1980 på svårigheter att igångsätta kvalificerad forskning inom stora de-

lar av energiområdet. Problemen är enligt rådet i första hand en följd av bristen på utbildade forskare. Rådet kommer därför att utveckla forskarutbildningen på energiområdet. En förstärkning av forskarutbildningen motiveras av Statens teknisk-vetenskapliga forskningsråd (STVF) även med möjligheterna att under perioden 1979—82 erhålla forskningstillskott från EG på exempelvis områdena geotermisk energi, energilagring och solenergi.

På initiativ av forskningsrådets energiutskott har STVF sålunda tillsammans med samhällsvetenskapliga forskningsrådet satt av medel för att genomföra en treårig forskarutbildning inom området energi och ekonomi.

3.2 Finland

I Finland har FoU-verksamheten på energiområdet under de senaste åren behandlats ett flertal gånger i olika kommittébetänkanden och energipolitiska uttalanden av statsmakterna. Energiforskningens behov fram till 1985 har kartlagts redan 1976 i en utredning tillsatt av handels- och industriministeriet.

Den energipolitiska delegationen tog i "Energipolitiska riktlinjer för Finland 1976—1985" (31.8.1976) ställning till energiforskningen. I mars 1978 fattade statsrådet ett principbeslut om riktlinjer för energiforskningen. Och i mars 1979 antog statsrådet ett energipolitiskt program, men först hösten 1979 har energipolitiska rådet inlett det egentliga arbetet på ett energiforskningsprogram.

Medan den totala offentliga FoU-insatsen i Finland under de senaste åren utvecklats mycket långsamt och på vissa områden helt stagnerat (statsbudgetförslaget för år 1980 innehåller dock ökade bevilningar för i det närmaste hela FoU-fältet — ökningarna uppgår till inemot 40 % för energiforskningen och 10—15 % för allmän vetenskaplig utveckling) har anslagen för FoU på energiområdet ökat kraftigt. Energiforskningens andel av de offentliga FoU-anslagen har under perioden 1975—79 stigit från 3 % till omkring 4,5 %. Trots detta är den finländska satsningen på energi-FoU inte bara absolut utan även relativt sett långt mindre än i de övriga nordiska länderna, där energiområdet erhåller omkring 10 % av de offentliga FoU-bevilningarna. En konkret jämförelse visar att det svenska energiforskningsprogrammets anslag enbart för vindenergi-FoU i stort sett motsvarar de totala statliga FoU-bevilningarna på energiområdet i Finland.

I motsats till vad fallet är i Danmark och Sverige har Finland inte ännu inlett eller ens formulerat något sammanhållet energiforskningsprogram. Även en klart bestämd formell organisation för samordning av forskningen saknas. Med vissa reservationer kan man dock anse att handels- och industriministeriet och dess energiavdelning i praktiken har burit åtminstone ett visst samordnande ansvar genom att merparten

av bevilningarna infaller under ministeriets förvaltningsområde. Denna uppfattning motiveras även av att huvudansvaret för utformningen och samordningen av energipolitiska frågor oftast ligger hos handels- och industriministeriet, och enligt det år 1979 antagna energipolitiska programmet bör huvudansvaret även för forskningen på området i framtiden ligga hos detta ministerium.

I finansieringen av FoU på energiområdet har under de senaste åren deltagit flera olika organisationer, som fattat finansieringsbesluten utgående från respektive organisationers egna riktlinjer och målsättningar. Samordningen har hittills inskränkt sig till gemensamma projekt och inofficiella kontakter mellan tjänstemän. I ett betänkande avgivet av handels- och industriministeriets arbetsgrupp för energiforskning (14.3.78) konstateras emellertid, att den offentliga energiforskningens inriktning för tillfället huvudsakligen bestäms av finansieringsbeslut inom handels- och industriministeriets förvaltningsområde. I betänkandet framhålls dock samtidigt att det inte existerar någon formell koordinering inom handels- och industriministeriet eller mellan ministeriet och andra finansiärer. När det gäller ministeriets egen energiforskningsfinansiering görs finansieringsbesluten närmast av ministeriets tjänstemän. Förutom atomenergikommissionens allmänna sektion, som avger rekommendationer för den kärntekniska forskningen, har det inte existerat något fast rådgivande organ för inriktning av FoU på energiområdet. För mera principiella och betydande energipolitiska frågor och sålunda även för FoU-frågor, fungerar dock sedan slutet av år 1977 det energipolitiska rådet som rådgivande organ. Rådet har en forskningssektion, som bl. a. skall uppgöra en plan över forskningsfinansieringens inriktning inom olika sektorer samt över forskningens organisering. Rådet är parlamentariskt sammansatt, har 15 medlemmar, och leds av handels- och industriministern. I mars 1979 antog statsrådet ett "Energipolitiskt program för Finland", som uppgjorts av energipolitiska rådet. Samtidigt godkände energipolitiska rådet av forskningssektionen preciserade riktlinjer för energiforskningen. Dessa refereras längre fram i översikten.

Beräkningar av de offentliga energiforskningsbeviljningarnas omfattning och inriktning avslöjar vissa markanta drag i den finländska energiforskningen (jfr. tab. 4—5). För det första har kärnenergin andel varit helt dominerande. För det andra är handels- och industriministeriets förvaltningsområde, som även innefattar Statens tekniska forskningscentral, STF, det finansieringsmässigt största området (omkring 90 %). För det tredje har STF svarat för merparten vid själva utförandet av forskningen (ca. 60 %) eftersom en väsentlig del av den av handels- och industriministeriet finansierade FoU-verksamheten utförs vid STF. Detta gäller speciellt kärnenergiområdet.

Tabell 4: Offentlig FoU-finansiering på energiområdet åren 1977—78

Område	1977		1978 ¹	
	milj. mk	%	milj. mk	%
Kärnenergi	17,5	69	18,0	57
Torv och ved	1,7	7	4,5	15
Energibesparing	4,9	19	6,5	21
Systemanalys	0,8	3	1,5	5
Övrigt	0,4	2	0,5	2
Sammanlagt	25,3	100	31,0	100

¹ Beräkningsunderlaget för år 1978 är delvis osäkert. Framför allt kan andelen för systemanalys vara för stor.

För år 1979 har de sammanlagda offentliga energiforskningsanslagens fördelning på insatsområden inte kunnat beräknas med tillfredsställande noggrannhet. Kärnenergiområdets andel kan dock antas ha sjunkit till knappt 50 % samtidigt som andelarna för torv och ved samt energibesparing ökat.

Den energiforskning som med offentliga anslag utförs vid Statens tekniska forskningscentral fördelar sig år 1979 uppskattningsvis på följande sätt:

Område	milj. mk	%
Kärnenergi	15,9	71
Inhemska energikällor	2,0	9
Energianvändning och besparing	3,0	13
Energihushållning o. systemanalys	1,5	7
Sammanlagt	22,4	100

Enligt STF:s beräkningar utgör handels- och industriministeriets energiforskningsanslag härav ca 10 milj. mk och STF:s egna budgetmedel nära nog detsamma. I STF:s beräkningar har inte medtagits utgifter för anskaffning av laboratorieutrustning. Detta har ingen avgörande betydelse år 1979, men läget förändras märkbart från och med år 1980.

Tabell 5. FoU-anslagen på energiområdet i statsbudgeterna 1978—79 (inkl. tilläggsbudgeter) och i förslaget för 1980 (milj. mk)

Myndighet	1978	1979	1980
Handels- och industrimin.	20	27	37
STF	9	11	14
Strålskyddsinstitutet	1	1	1
Jord- och skogsbruksmin. (Skogsekonomisk energi-FoU)	1	2	3
Inrikesministeriet (Energibesparande forskningsinriktat experimentbyggande)		0,5	2
Sammanlagt	31	41,5	57

En översikt av handels- och industriministeriets anslag visar relativt sett avtagande beviljningar för kärnenergiforskning och starkt stigande

intresse för områdena energibesparing, energiteknologi, inhemska energikällor och FoU i anknytning till energiekonomisk planering. Medan kärnenergin åren 1978—80 håller sig konstant på 10—11 milj. mk, stiger de nämnda områdenas anslag från 8 milj. mk år 1978 till 14 milj. år 1979 och föreslagna 24 milj. mk år 1980. Här är det främst inhemska energikällor och energibesparing som prioriteras. Det är framför allt torv och ved som är föremål för huvudintresset. Men även FoU kring övriga inhemska energikällor såsom vattenkraft, halm och avfall skall intensiveras. Ett nytt prioriteringsområde utgörs av vidareförädling av inhemska bränslen. En ökad FoU-satsning beträffande drivmedel inkluderar såsom i andra nordiska länder användning och produktion av metanol.

I likhet med handels- och industriministeriet prioriterar STF i sitt nya femårsprogram främst torv- och ved- men också solenergiforskning. Forskningen utvidgas bl. a. vid ett nystartat forskningslaboratorium för inhemska bränslen. Laboratoriet utgör en enhet inom STF.

Det kan vara på sin plats att konstatera att energiforskningsanslagens expansion inte alltid fått ett odelat positivt mottagande. Sålunda avgav Statens vetenskapsråd våren 1977 en rekommendation beträffande energiforskningens utveckling. I rekommendationen påpekades utgående från ett konstaterande om energiforskningens växande resurser, att energiforskningens andel av den offentliga FoU-finansieringen närmar sig den gräns, utöver vilken en ökning inte längre kan godtas utan särskilda motiveringar. Vetenskapsrådet framhåll även vikten av intensiverad FoU beträffande energiförbrukning och inhemska energikällor. Likaså rekommenderade rådet att man skulle sträva att använda en del av kärnkraftverksforskningens anslag för nämnda ändamål.

I realiteten har vetenskapsrådets reserverade hållning gentemot energiforskningsanslagens omfattning inte fått några konsekvenser för tillväxttakten, och i det energipolitiska programmet från våren 1979 föreslås fortsatt betydande förhöjningar av FoU-anslagen. Vetenskapsrådets ovan angivna synpunkter på energiforskningens framtida inriktning finner däremot stöd i det nya energipolitiska programmet. Forskningens dominerande tyngdpunkt skall inte i samma grad som tidigare utgöras av kärnenergin utan av energibesparing och inhemska energikällor.

I det energipolitiska programmet uppställs ytterligare bl. a. följande målsättningar för FoU-verksamheten:

— De offentliga FoU-anslagen skall höjas till minst 50 milj. mk i året fram till år 1983.

(Det må konstateras att denna målsättning enligt den i september 1979 angivna budgetpropositionen åtminstone nominellt kommer att uppnås redan år 1980; jfr. tabell 5.)

- Inom området energibesparing är anläggnings- och produktutveckling med sikte på konkret och snabb tillämpning mest angelägen.
- Intensivering av och ökade resurser för FoU rörande inhemska energikällor, främst torv och ved.
- Effektiviserad teknologi för vidareförädling av inhemska bränslen.
- Den långsiktiga kärnteknologiska forskningens omfattning bibehålls tillsvidare konstant. FoU rörande bränslecykeln, speciellt kärnavfallshanteringen och kärnkraftverksanvändningen prioriteras.
- FoU rörande solenergi och andra nya energikällor utvecklas. FoU-verksamheten inskränks huvudsakligen till studier och tillämpning av andra länders forskning på området.
- Utökade energisystemstudier och intensiverad FoU angående energiproduktionens miljöeffekter.
- Större vikt skall fästas vid den internationella energiforskningen samt det internationella samarbetet.

Målsättningen om ett ökat internationellt samarbete är intressant mot bakgrund av att handels- och industriministeriets konkreta internationella forskningssamarbete, förutom i fråga om kärnenergiforskningen, för tillfället synes inskränka sig till inofficiella personkontakter. Det kan däremot antas att ett visst internationellt samarbete åtminstone i form av informationsväxling sker när det gäller energiforskningen vid STF.

Slutligen må konstateras att flera av statens vetenskapliga kommissioner (forskningsråd) i sina programskrifter prioriterat energiområdet, men kommissionernas sammanlagda beviljningar till energiområdet har under flera år varit av en storleksordning mellan en halv och en miljon mark om året.

3.3 Island

Islands speciella energisituation med stor tillgång på vattenkraft (såväl utbyggd som outnyttjad) och geotermisk energi leder till andra utgångspunkter än i det övriga Norden.

Energiforskningen i Island är dock i relation till den isländska FoU-insatsen betydande. År 1977 gick ca 30 % av de statliga FoU-anslagen till energiområdet. De största anslagen går till geotermisk energi och vattenkraft, som är de enda inhemska energikällorna.

Under år 1979 har man börjat ägna ökad uppmärksamhet åt området energibesparing, även om insatsen är anspråkslös i förhållande till de förstnämnda områdena.

Energiforskningen drivs praktiskt taget uteslutande i statlig regi och med medel över statsbudgeten. Energiforskningen leds först och främst av Statliga Energistyrelsen (SE) som är en institution under industridepartementet.

Nedan visas hur SE:s FoU-anlag fördelats på de två viktigaste områdena åren 1975—79, milj. skr.

	1975	1976	1977	1978	1979
Vattenkraft	5,5	5,9	10,5	8,2	9,3
Geotermisk energi	3,6	6,2	7,6	8,4	8,4
	9,1	12,1	18,1	16,6	17,7

3.4 Norge

Den norska forskningsverksamheten på energiområdet är för tillfället inne i en kraftig omvälvningsfas. Bevillningarna har ökat snabbt, FoU-satsningarnas inriktning omformuleras och preciseras, nya organisatoriska lösningar planeras och införs. Den offentliga FoU-finansieringen på energiområdet uppgår år 1979 till ca 200 milj. nkr, vilket utgör inemot 10 % av den statliga FoU-insatsen. Forskningen administreras, finansieras och utförs av ett stort antal myndigheter och institutioner och man har därför uttalat en önskan om en bättre översikt, styrning och samordning av insatserna. Regeringen föreslår följaktligen i en stortingsmelding våren 1979, att det upprättas en rådgivande kommitté för energiforskning.

I Norge har det i flera år arbetats med frågan om den offentliga organiseringen och styrningen av energiforskningen. Ingen offentlig utredning har emellertid hittills behandlat frågan i sin helhet. Med hänvisning till St.meld. nr. 100 (1973—74) om "Energiforsyningen i Norge i framtiden" tillsattes en utredning om hur den energiekonomiska forskningen i Norge kunde styrkas (NOU 1976: 45 "Energioekonomisk forskning i Norge). I betänkandet föreslgs att det inrättas en permanent koordinerande kommitté för energiekonomisk forskning med sekretariat i industridepartementet.

Någon energiekonomisk kommitté har inte upprättats, men i januari 1978 inledde ett nytt departement, olje- och energidepartementet, sin verksamhet. Det överordnade ansvaret för energiforskningen i Norge vilar nu på olje- och energidepartementet men bevillningar, riktninglinjer och initiativ stannar fortfarande från flera departement och fyra olika forskningsråd, medan själva forskningen försiggår vid omkring 30 olika institutioner. Förslaget om en rådgivande kommitté för energiforskning, REF, som för olje- och energidepartementet skall uttala sig om forskningen på energiområdet, skall bl. a. ses mot denna bakgrund.

REF skall enligt stortingsmeldingen bestå av upp till 10 regeringsutnämnda medlemmar, som utses på basen av sin personliga duktighet och insikt i energiforskning och energianvändning.

Förslag till medlemmar inhämtas från forskningsinstitutioner och från förbrukarsidan. REF:s huvuduppgifter skall vara att:

- ge råd om planering och riktninglinjer för energiforskningen, speciellt i belysning av de långsiktiga mål som myndigheterna uppställt för energisektorn,

- ge råd om en total ram för energiforskningen,
- uttala sig om omfånget av de medel som skall användas på de olika energiforskningsområdena,
- föreslå forskning på nya områden för departement och regering.

REF:s sekretariat föreslås placerat i olje- och energidepartementet.

Den nämnda stortingsmeldingen koncentrerar sig till energiforskningens organisering, samordning och förvaltning. Frågan om forskningens inriktning och om hur de olika forskningsområdena skall ingå i den framtida norska energiforskningen behandlas först i en senare stortingsmelding. Arbetet på denna melding om Norges framtida energiförsörjning är inne i sitt avslutningsskede i olje- och energidepartementet och "Energimeldingen" kan förväntas klar i slutet av 1979. Ytterligare är en generell stortingsmelding om norsk oljeverksamhet ("Oljemeldingen") under arbete. Oljemeldingen har även sitt intresse för energiforskningen genom att den bl. a. kommer att ta upp frågor om FoU-arbetet i samband med verksamheten på kontinentalsockeln.

Även om något helhetsprogram för den offentliga energiforskningens inriktning inte ännu föreligger framträder tyngdpunkterna klart i nedanstående tabeller över energiforskningsbevilningarna såsom de beräknats av NTNF och olje- och energidepartementet. Liksom beträffande energiforskningsanslagen i Danmark är bevilningarna större än i de tidigare utförda statsbudgetanalyserna. Orsakerna ligger dels i en vidare FoU-definition, dels i inberäkning av FoU-anslag som inte direkt framträder i statsbudgeten. Detta gäller t. ex. uppskattningar av universitetsforskningen.

Tabell 6. Offentliga bevilningar till energiforskning år 1978 fördelade enligt departement, milj. nkr.

Olje- och energidepartementet	117
Industridepartementet	27
Miljöskyddsdepartementet	7
Övriga departement samt elverkens organ	19
Sammanlagt	170

Endast en mindre del av anslagen är fritt rörliga projektanslag. Merparten av anslagen går till forskningsråd och utförande institutioner. Detta framgår tydligt av tabell 7 där medlen fördelats på administrerande och utförande myndigheter. Tabellen visar t. ex. att olje- och energidepartementets direkta projektfinansiering bara är en bråkdel av vad den kunde ha antagits vara på basen av fördelningen ovan.

En stor del av dessa anslag är reserverade för bestämda energiforskningsområden som fastställts antingen i budgetpropositionen eller i direktiv från departementen. I regel överläts det åt forskningsråd och andra mottagande institutioner att värdera projekt och bestämma bevilningens storlek inom de av departementen fastställda ramarna för insatsområdet. Detta innebär att departementen bestämmer på vilka

Tabell 7. Offentliga FoU-bevillningar på energiområdet år 1978 fördelade enligt administrerande myndighet, milj. nkr.

Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF)	77,9
Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd (inkl. Rådet for Forskning for Samfunnsplanlegging)	3,6
Norges Landbruksvitenskapelige Forskningsråd (NLVF)	0,4
Norges Fiskeriforskningsråd (NFFR)	0,8
Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen inkl. Konesjons- og Måravgiftsfondet	12,0
Oljedirektoratet og Statoil	24,0
Institutt for atomenergi	18,0
Andre (inkl. universitetene m. v. og utenlandske institusjoner) anslag ca.	19,0
Olje- og energidepartementet	9,0
Miljøverndepartementet	3,8
Övriga	1,5
Sammanlagt	170,0

energiområden bevilningarna skall användas, medan forskningsråden och andra institutioner utväljer och värderar de enskilda projekten med undantag för bevilningar som departementen öronmärkt för bestämda projekt. Sådana departementalt beslutna projekt har t. ex. varit två vågkraftprojekt år 1978. I det följande granskas energiforskningens inriktning och tyngdpunkter genom en uppdelning av FoU-anslagen på forskningsområden.

Tabell 8. Offentliga FoU-bevillningar på energiområdet år 1978 fördelade på forskningsområden, milj. nkr.

Energiekonomisering		30,5
Industri	12,0	
Byggnadsuppvärmning	7,5	
Transport	3,5	
Spillvärme, m. m.	7,5	
Olja och gas (inkl. kontinentalsockeln)		79,5
Raffinering, transport, lagring	10,5	
Säkerhet	25,0	
Miljöskydd	13,0	
Undersökningsteknologi m. m.	31,0	
Kärnkraft (inkl. Eurochemic)		19,0
Vattenkraft		25,5
Förnybara energikällor		9,5
Sol	1,2	
Vågkraft	7,7	
Bioenergi	0,5	
Systemanalyser m. m.		6,0
Sammanlagt		170,0

För år 1979 kan konstateras en stark upprioritering av de förnybara energikällorna. Bevillningarna på detta område stiger till 30 milj. kr. huvudsakligen på grund av ökade bevilningar till vågkraftprojekten. Också om övriga områden inte erhåller några mer betydande anslags-tillskott innebär dessa ökningarna att den offentliga FoU-insatsen på energiområdet år 1979 uppgår till omkring 200 milj. nkr.

Den norska energiforskningens tyngdpunkter avviker i och med de omfattande kontinentalsockelaktiviteterna något från tyngdpunkterna i de övriga nordiska länderna. Å andra sidan är även insatserna på FoU kring energiekonomisering och alternativa energikällor av anmärkningsvärd omfattning. Enbart kostnaderna för de två redan nämnda vågkraftprojekten beräknas sammanlagt komma att uppgå till 62 milj. nkr.

Bland de forskningsadministrerande och -utförande myndigheterna på energiområdet är NTNf helt dominerande. NTNf:s forskningsaktiviteter omspänner också de flesta energiforskningsområden: energiproduktion, energianvändning, kärnenergi, kontinentalsockelforskning, energiekonomisering och alternativa energikällor.

På basen av uppgifter i betänkanden, planer och programskrifter på energiforskningsområdet i Norge, förefaller Norge att i likhet med övriga nordiska länder ha fäst relativt ringa uppmärksamhet vid internationellt och inte minst nordiskt energiforsknings-samarbete. Norge deltar förvisso i de existerande nordiska samarbetsorganen på området, såsom i Nordiskt kontaktorgan för Atomenergifrågor (NKA) och i nordiska atomkoordineringskommittén (NAK) samt i Nordisk industrifond. (Inom NAK har nyligen dryftats ett namnbyte till Nordiska energiforskningsinstitutkommittén). Liksom övriga nordiska länder deltar Norge även i OECD-samarbetet vid Haldenreaktorn. Likaså deltar Norge i fem samarbetsavtal under forskningskommittén i den internationella energiagenturen IEA. I övriga har endast NTNf:s långtidsplan en uppgift om nordiskt samarbete. Man konstaterar tämligen kort att FoU-verksamheten beträffande alternativa energiproduktionsformer koordineras med motsvarande FoU-verksamhet i de andra nordiska länderna.

3.5 Sverige

De statliga svenska FoU-bevillningarna på energiområdet överstiger år 1979 en halv miljard svenska kronor. Insatsen utgör mer än 10 % av de statliga FoU-anslagen i Sverige och mer än hälften av de nordiska ländernas sammanlagda energi-FoU. Den svenska statliga energi-FoU-insatsen, som kan uppskattas till ca 590 milj. skr. år 1979, är programmässigt men framför allt budgetmässigt väl sammanhållen. Ca hälften av resurserna ingår i det s. k. Huvudprogram Energiforskning och andra hälften fördelar sig i huvudsak på två departement, nämligen **bostadsdepartementet** och **industridepartementet**. (Huvudprogrammet finansieras också över industridepartementets budget.)

Riksdagen lade under våren 1975 fram en proposition om energihushållning m. m. (1975: 30), som bl. a. innebar att ett treårigt FoU-program inom energiområdet skulle genomföras med början den 1.7.1975. Utgångspunkten var det förslag som energiprogramkommittén (EPK)

Tabell 9. De statliga FoU-anslagen på energiområdet år 1979/80

Departement/ändamål	milj. skr.
Bostadsdepartementet	72,2
— Byggnadsforskning	9,0
— Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet	22,2
— Lån till experimentbyggande	41,0
Industridepartementet	516,5
Energiushållning	
— Statens kärnkraftinspektion, ¹ Kärnsäkerhetsforskning	26,0
— Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall ¹	14,0
— Energifbesparande åtgärder inom näringslivet	81,0
Teknisk utveckling	
— Huvudprogram energiforskning	279,0
— Med huvudprogrammet sammanhängande insatser	8,0
— Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB	41,0
— Energiteknisk FoU vid Studsvik Energiteknik AB	6,0
— Statens Vattenfallsverk ²	58,0
Jordbruksdepartementet	3,5
— Kärnkraftanknuten strålskyddsforskning	3,5
Sammanlagt	588,7

¹ Den statliga kärnsäkerhetsforskningen m. m. finansieras med avgifter från kärnkraftsproducenter

² DFE inbegriper i allmänhet inte energi-FoU under Statens Vattenfallsverk

lämnat i sitt betänkande "Energiforskning" (SOU 1974: 72). EPK fick även tilläggsdirektiv angående Allmänna energisystemstudier och prototyp- och demonstrationsanläggningar. Frågorna angående energiforskningens organisation bereddes av energidepartementet.

Energi propositionen 1975 anförde att "en bred satsning på FoU inom energiområdet är en nödvändig del av en energipolitik, som syftar till att på sikt förändra det nuvarande energiförsörjningssystemet i riktning mot återhållen energikonsumtion och mot en tryggare energiförsörjning".

I övrigt angavs som övergripande uppgift för energiforskningsprogrammet, att det bör inbegripa huvuddelen av den energipolitiskt motiverade FoU-verksamhet som finansieras med statliga medel.

I budgetpropositionen 1976/77: 100 specificerades att energiforskningsprogrammet skulle ha sina tyngdpunkter dels på effektivare energianvändning vid bostads- och lokaluppvärmning, dels på utveckling av nya, främst förnybara energikällor.

För treårsperioden 1975/78 anslög riksdagen våren 1975 366 milj. skr. för huvudprogrammet som indelades i följande program:

- Energianvändning i industriella processer m. m.
- Energianvändning för transporter och samfärdsel
- Energianvändning för lokalkomfort
- Återvinning av energi i varor m. m.

- Energiproduktion
- Allmänna energisystemstudier m. m.

Hösten 1977 presenterade delegationen för energiforskning (DFE) betänkandet "Energi-program för forskning, utveckling, demonstration. EFUD 78." (SOU 1977: 56). Betänkandet utgjorde underlag för regeringens proposition 1977/78: 10. På basen av denna proposition beslöt riksdagen våren 1978 att den statliga satsningen på energiforskning skulle fortsätta med ett nytt treårigt program. Det nya energiforskningsprogrammet gäller åren 1978—81 och kostnadsberäknas till 842 milj. skr. Programstrukturen har ändrats något och de största insatserna avser förnybara energikällor, särskilt vindenergi och energi ur biomassa samt energianvändning inom bebyggelse och i industriella processer.

Målen för energiforskningsprogrammet är:

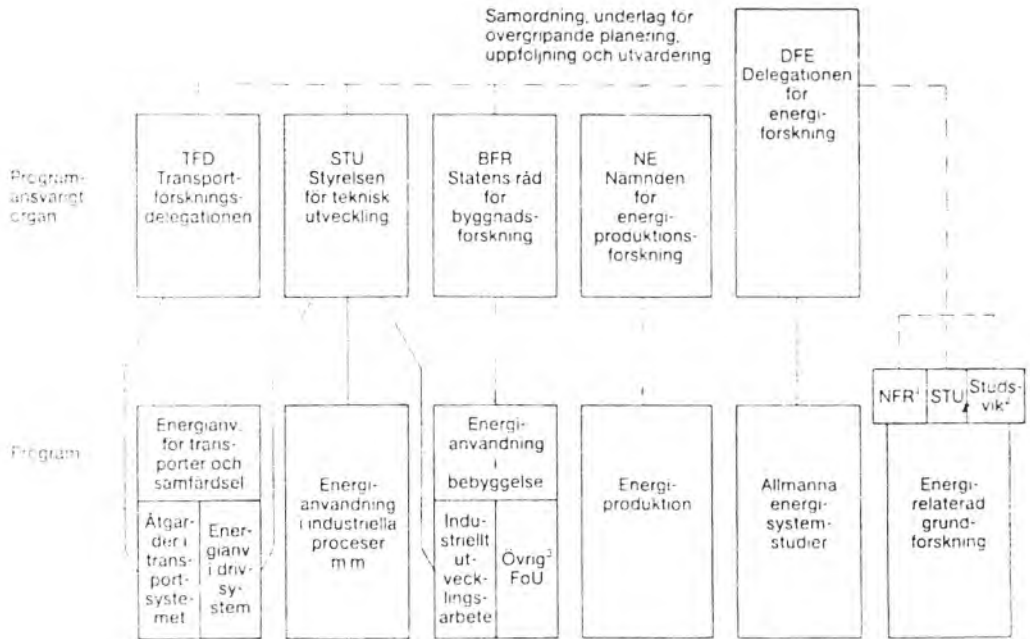
- Att ge kunskap som underlättar att förutse och möta de problem som skapas såväl av den svenska och internationella utvecklingen som av globala strävanden efter tryggare energiförsörjning samt att öka kunskapen om energisystemets samband med andra samhällsfunktioner.
- Att ge kunskap som underlag för bedömning av förutsättningarna för introduktion av ny teknik eller nya systemlösningar för energiförsörjningen.
- Att stödja utveckling av sådan teknik som kan bidra till att förändra energiförsörjningssystemet i enlighet med de energipolitiska målen.
- Att i begränsad utsträckning bidra till spridning av ny teknik och nya systemlösningar för förbättrad energiförsörjning.
- Att i den utsträckning det är förenligt med övriga mål stärka den svenska industriella konkurrenskraften.

För vart och ett av programmen finns ett programorgan eller motsvarande, som ansvarar för planering av programmet och som beställer FoU inom området. För två av programmen är ansvaret dock delat (jfr. diagram 2). FoU-arbetet utförs normalt inte hos programorganen själva, utan av t. ex. andra myndigheter, högskolor, forskningsinstitut, företag, uppfinnare och konsulter.

DFE har den samordnande uppgiften gentemot de övriga programorganen. Övriga uppgifter för DFE, som verkat sedan 1975, är att ta fram underlag för den övergripande planeringen av energiforskning, att följa och värdera FoU-arbetet inom och utom landet samt att ansvara för programmet "allmänna energisystemstudier". Programindelningen och programansvaret framgår av diagram 2. Den här givna beskrivningen avser huvudprogrammets formella uppbyggnad. Huruvida programorganisationen till alla delar förverkligats och fungerat enligt de angivna intentionerna kan inte här beskrivas.

Energiforskningsprogrammets omfattning och tyngdpunkter framgår ur tabell 10.

Diagram 2. Organisation av det statliga energiforskningsprogrammet i Sverige

¹ Naturvetenskapliga forskningsrådet.² Studsvik Energiteknik AB (fd AB Atomenergi)³ Inkl planering och uppföljning av forskningsinriktat experimentbyggande

Information om energiforskningsprogrammets projekt kan erhållas ur DFE:s projektinformationssystem PRINS. PRINS omfattar förteckningar över pågående och avslutade projekt, dock inte på alla programområden. Projektbeskrivningarna har även inmatats i en internationell projektdatabas i USA.

Energiforskningsprogrammets inriktning, omfattning och snabba utbyggnad har inte bara gett positiva erfarenheter utan även föranlett kritik och erbjudit problem. Liksom när det gäller den statliga energiforskningen i Norden i allmänhet har programmet karaktären av målstyrt utvecklingsarbete. I forskningsrådsnämndens förstudie av programmet går man så långt att man konstaterar, att programmet i princip exkluderar grundforskning. Karakteristiskt är att det nu finns ett särskilt anslag för energi-relaterad grundforskning hos NFR och STU som huvudsakligen kanaliseras till Studsvik Energiteknik AB.

På flera områden har det även visat sig finnas så få kompetenta forskare och tekniker att personaltillgången blivit en flaskhals. Så har man t. ex. inom STU:s, TFD:s och BFR:s områden haft betydande

Tabell 10. Medel för forskning och utveckling inom energiområdet (milj. kr.)

	1978/79 Anvisat	1978/79– 1980/81 Beräknat ¹	1979/80 Beräknar föredraganden
Huvudprogram Energiforskning			
1. <i>Energianvändning i industriella processer m. m.</i>	22	86	28
varav			
Allmänna studier	1		1
Trä, massa och papper	8		10
Järn och stål	6		8
Övriga processer inom industrin	3		3
Jordbruk och trädgårdsnäring	1		1
Samhällets varuflöden	3		5
2. <i>Energianvändning för transporter och samfärdsl</i>	9,5	32	10,7
varav			
Åtgärder i transportsystemet	2,5	8	2,7
Energianvändning i drivsystem	7	24	8
3. <i>Energianvändning för bebyggelse</i>	46	155	51,5
varav			
Effektivare energianvändning	14	44	4,5
Värmepumpar	6	21	9,5
Solvärmesystem och energilagring m. m.	10	35	37,5
Planering, styrfaktorer, statistik	3	11	–
Brukarkrav	2	10	–
Planering och uppföljning av forskningsinriktat experimentbyggande	11	34	– ²
4. <i>Energiproduktion</i>	133	393	151,8
varav			
Inhemska bränslen	30	100	42,5
Kol	5	15	6
Syntetiska drivmedel	7	22	8
Lättvattenreaktorer	14	14 ³	15
Hetvattenteknik m. m.	7	22	7,3
Vindenergi	35	105	36
Avancerad energiteknik	15	50	15
Fusionsenergi	20	65	22
5. <i>Allmänna energisystemstudier m. m.</i>	8	27	9
varav			
Allmänna energisystemstudier	4,5	15	5
Programsamordning m. m.	3,5	12	4
6. <i>Energirelaterad grundforskning</i>	9	30	10
varav			
Naturvetenskapliga forskningsrådet	4,75		5,25
Styrelsen för teknisk utveckling	2		2,25
Studsvik Energiteknik AB	2,25		2,5
<i>Reserv för senare fördelning</i>	7,5	96	18
Summa för huvudprogrammet	235	819	279
Med huvudprogrammet sammanhängande insatser			
<i>Internationellt samarbete</i>	7	23	8
Total beräknad ram	242	842	287

¹ Jfr. prop. 1977/78: 110 s. 159–160.² Endast budgetåret 1978/79.³ Ingår fr. o. m. budgetåret 1979/80 i de belopp som anges för delprogrammen Värmepumpar och Solvärmesystem och energilagring m. m.

svårigheter med forskarrekruteringen, och i några fall har man t. o. m. sökt sig utomlands för att få tillgång till nödvändig expertis. I remissbehandlingen av förslaget till energiforskningsprogrammet för 1978—81 ifrågasatte många remissinstanser de personella resursernas tillräcklighet för den snabba ökningstakten.

UHÄ ansåg det helt nödvändigt att statsmakterna också tar de ekonomiska konsekvenserna vad gäller forskarutbildningen på energiområdet. BFR påpekade att programmets expansion innebar betydande risker för att annan viktig forskning kunde komma att bli underförsörjd med kompetent forskningspersonal.

Enligt statens institut för byggnadsforskning talade mycket för att det skulle komma att råda stor brist på kvalificerade forskare inom energiområdet under perioden 1978—81. Institutet befarade därför att programmets tillväxt skulle medföra teoretiskt och empiriskt dåligt underbyggda resultat som okritiskt tillämpas.

En eventuell brist på kompetenta personella resurser på energiforskningsområdet, ett problem som uppmärksammats inte bara i Sverige utan även i Danmark och Finland, kunde aktualisera en samnordisk dryftning av frågorna.

Med tanke på den nordiska samordningen av forskningsverksamheten är det av intresse att konstatera att man inte alltid varit helt överens om ändamålsenligheten av en egen nationell FoU-insats på alla energiområden. Så kritiserar t. ex. AB Atomenergi (nuvarande Studsvik Energiteknik AB) och Lantbrukarnas riksförbund i sina remissyttrandena om energiforskningsprogrammets inriktning satsningarna på torvforskning. Man pekar i stället på möjligheten att ta till vara den utprovade teknologi som redan finns i Finland. Här kan tillfogas att Finland efter många års erfarenheter på torvforskningsområdet, nu ytterligare intensiverat insatserna bl. a. genom inrättandet av ett nytt forskningslaboratorium för ändamålet.

Det internationella FoU-samarbetet är främst koncentrerat till IEA, där Sverige deltar tillsammans med 19 andra länder. Sverige deltar i samarbetsprojekt inom bl. a. områdena solenergi, kolteknik, biomassa, vindenergi, systemanalys och effektivare energianvändning. Ett försök att granska energiforskningsprogrammets nordiska samarbetspunkter görs längre fram.

4. Nordiskt FoU-samarbete på energiområdet

Samarbetet mellan de nordiska länderna inom energiområdet är av gammalt datum. Det mera etablerade samarbetet löper tillbaka till 1957 då Nordiska Kontaktorganet för Atomenergifrågor, NKA, upprättades. Traditionellt sett har det nordiska energi-FoU-samarbetet varit betydande men i takt med de stigande satsningarna på energiforsk-

ningsområdet har samarbetet relativt sett minskat och även förblivit relativt ensidigt. Det nuvarande nordiska samarbetet på området inskränker sig i praktiken närmast till två huvudkomponenter. Den första är kärnenergisamarbetet, som är både omfattande och väletablerat med flera organisationer och ett stort antal samarbetsgrupper och -projekt. Den andra komponenten är nordiska industrifonden, som sedan 1976 "även skall svara för FoU inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan inte tillvaratas av andra organ". Industrifondens årliga energi-FoU uppgår för tillfället till ca 3 milj. nkr.

Det samnordiska utredningsarbetet på energiområdet har varit omfattande och även energi-FoU-frågor har behandlats i flera rapporter. Redan i rapporten "Nordiskt energisamarbete" (NU 1974: 26) konstaterades vikten av ett ökat FoU-samarbete. På basen av rapporten tillsatte ministerrådet en särskild utredning om "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet" (NU 1975: 30). Som ett resultat av rapporten beslöt ministerrådet i slutet av år 1975 att ge Nordisk industrifond i uppdrag att påbörja ett utvidgat arbete inom energiområdet under en inledande fas (1976) och beviljade ytterligare 1 milj. nkr. för energiinsatser. Fonden skulle vidare före 1.10.1976 rapportera om arbetet samt ge förslag till en permanent organisation av det samnordiska FoU-arbetet på energiområdet. Detta resulterade i att ministerrådet mot slutet av år 1976 gav industrifonden det fortsatta ansvaret för de områden (produktion, distribution, och lagring av energi samt energianvändning inom industrin) som föreslagits i rapportens projektinventering.

Rapporter om den nordiska naturgashushållningen (NU 1976:1) och nordiska råvaru- och naturresurser (NU 1976:26) har uppgjorts. På ministerrådets uppdrag har även utarbetats en rapport om konkreta nordiska samarbetsmöjligheter vad gäller kärnkraftens säkerhetsaspekter, "Utvidgat nordiskt samarbete på kärnsäkerhetsområdet" (NU 1976: 28). Rapporten innehåller förslag till 35 gemensamma nordiska FoU-projekt. Rapporten innehåller även en förteckning över aktuella forskningsområden som inte prioriterats. Som exempel på ett dylikt område kan nämnas FoU kring nedläggning av kärnkraftanläggningar. Rapporten ledde fram till ett omfattande samarbetsprogram för åren 1977—80 beträffande kärnkraftens säkerhetsaspekter. Forskningsarbetet inom samarbetsprogrammet har innefattat områdena kvalitetssäkring, radioaktivt avfall, kontrollrumsutformning och radioekologi. Nordiska ministerrådet har för fyraårsperioden 1977—80 beviljat projektet 11,3 milj. nkr. och härtill har de nationella insatserna beräknats uppgå till samma omfattning.

Inom kärnsäkerhetsforskningen har även förekommit bilateralt nordiskt projektsamarbete, exempelvis värmereaktorprojektet SECURE (Finland och Sverige). Andra samarbetsformer är internationella expe-

riment där de nordiska länderna deltagit gemensamt. Exempel på sådana internationella forskningsprojekt är det amerikanska LOFT-programmet (Loss-of-Fluid Test), Marviken-experiment och RAMP-projekt i Sverige samt OECD:s Halden-reaktorprojekt i Norge.

Önskvärdheten av ett konkret nordiskt FoU-samarbete kring området alternativa energikällor har understukits i ett medlemsförslag till nordiska rådet (A 466/e, 1975). I förslaget önskade man en kartläggning av den FoU som pågår i de nordiska länderna och i vissa andra industriländer avseende jordvärme, solenergi och vindkraft i syfte att samordna utvecklingen av forskning och teknologi på dessa områden. I remissbehandlingen som omfattar myndigheter och organisationer inom energiområdet erhöles ett kraftigt stöd för ett utvidgat nordiskt FoU-samarbete inom området alternativa energikällor. Konkreta åtgärder för realisering av gemensamma nordiska forskningsprojekt efterlystes. Samtidigt konstaterade dock flera remissinstanser, att kunskapen om den i de nordiska länderna pågående FoU-verksamheten inom energiområdet redan är sådan, att något ytterligare utredningsarbete inte är motiverat. Slutligen togs förslaget om FoU-samarbete beträffande alternativa energikällor upp vid nordiska rådets möte våren 1977. Med hänvisning till den av Nordisk industrifond finansierade FoU-verksamheten avgav ekonomiska utskottet en rekommendation, som bifölls, om att förslaget inte skulle föranleda någon åtgärd.

Behandlingen av medlemsförslaget kan anses något överraskande mot bakgrunden av att alla nordiska länder särskilt högt prioriterat just alternativa energikällor. Å andra sidan har de stora nordiska insatserna på området huvudsakligen infallit efter perioden 1975—77 då medlemsförslaget behandlades. I dag prioriteras och stöds FoU beträffande flera alternativa energikällor i hela Norden. Däremot varierar tyngdpunkterna i satsningarna. I Norge prioriteras främst vågenergi, i Danmark och Sverige bl. a. solvärme och vindenergi medan Finland vill satsa på torv- och vedenergi. Satsningarna på dessa områden är idag stora men något mera betydande nordiskt samarbete förefaller inte att ha utvecklats sig.

Före en granskning av de nordiska kontakterna i de danska och svenska energiforskningsprogrammen tecknas ännu i en kort kompletterande översikt huvuddragen i de existerande nordiska samarbetsorganen på energiforskningsområdet.

Nordiska Kontaktorganet för Atomenergifrågor, som upprättats av de nordiska ländernas regeringar, har till uppgift att följa planering och övrig verksamhet på atomenergiområdet. Samarbetet har småningom förändrats till att omfatta även andra än traditionella kärnenergifrågor. NKA har under 1979 studerat och preciserat ett antal forskningsområden rörande säkerhet inom energiproduktionsfältet. Forskningsområden som man nu önskar prioritera har sammanställts som en plan

för fortsatt nordiskt projektsamarbete för åren 1981—84. Förutom en uppföljning och fortsättning av forskningen på områdena kvalitetssäkring, radioaktivt avfall och radioekologi föreslås i planen forskningssamarbete på områdena reaktorsäkerhet och mänsklig tillförlitlighet. Det föreslagna forskningssamarbetet för fyraårsperioden 1981—84 har beräknats kräva en nordisk bevilning om 33 milj. nkr. I programförslaget förutsätts ytterligare nationella bevilningar av samma omfattning. I planeringsarbetet med forskningsprogrammet ingick ursprungligen även en plan för forskningssamarbete kring miljöeffekter vid energiproduktion. Denna forskningsplan, som beräknats till drygt 11 milj. nkr, avskiljdes emellertid från det övriga programmet för att behandlas inom ramen för det nordiska miljövårdssamarbetet.

För att intensivera samarbetet mellan de nordiska atomforskningsinstituterna (motsvarande) bildades 1968, i nära anslutning till NKA, Nordiska atomkoordineringskommittén (NAK). NAK är det egentliga operativa organet för forskningssamarbetet mellan instituten. NAK:s uppgift är att verka för ett gemensamt optimalt utnyttjande av de fyra medlemsinstitutens resurser. I och med att atomforskningsinstituterna utvecklats till att omfatta även annat än kärnenergiforskning har NAK:s verksamhet utvidgats till en allt större del av energiområdet. Sålunda har kommittén även övervägt att byta namn i enlighet med aktivitetsutvidgningen. Även inom NKA har man dryftat utvidgningen av inriktning med en formell omorganisering till ett kontaktorgan för energifrågor i vidare bemärkelse än för tillfället.

Nordisk industrifond (Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling) upprättades år 1973 på förslag från nordiska ministerrådet. Fonden skall stödja projekt som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna. Under perioden 1973—78 har fonden för FoU inom huvudsakligen industrirelaterade insatsområden beviljat ca. 60 milj. skr. Av dessa bevilningar har drygt 7 milj. skr. använts inom området energiteknik. Sedan år 1976 har fonden av ministerrådet ålagts ett mera explicit ansvar för det nordiska energi-FoU-samarbetet och för detta tilldelats 0,8 milj. skr. år 1976, 2,3 milj. skr. år 1977 och 2,6 milj. skr. år 1978. Industrifonden har även strävat att driva en initierande och uppsökande verksamhet genom att inom områden som bedöms som angelägna uppmana forskare och institutioner att inlämna förslag och ansökningar till samnordiska projekt.

Huvudvikten av fondens satsning på energiområdet har lagts dels på utredningar med mål att kartlägga branscher inom vilka man kan förvänta sig de största energibesparingarna, dels på utvecklingsprojekt. År 1979 inleddes en kartläggning av de offentligt stödda energiforskningsprogrammerna (motsvarande) inriktning i de nordiska länderna. I den ADB-baserade kartläggningen strävar man att sammanföra uppgifter om beslutade projektbevilningar i de nordiska ländernas natio-

nella energiforskningsprogram. Målsättningen är att genom jämförande inventeringar kunna peka ut nya samordningsmöjligheter för nordiska energiforskningsprojekt. Fonden har fram till slutet av år 1978 beviljat stöd till ca 30 projekt på energiområdet. Projekten har i huvudsak fördelat sig på följande områden:

— energiproduktion	9 projekt
— energidistribution och ackumulering	6 projekt
— energianvändning i industrin	12 projekt

Ett visst FoU-samarbete på elkraftsområdet sker även via Nordel, som 1963 grundades av ett antal större nordiska kraftföretag. Nordel är ett rådgivande och rekommenderande organ med syfte att främja internationellt, främst nordiskt samarbete beträffande produktion, distribution och konsumtion av elenergi.

Ett energiforsknings-samarbete, främst i form av informationsväxling, sker på byggforskningsområdet inom Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS) och dess samarbetsgrupp i energifrågor.

För undvikande av missförstånd konstateras att Nordforsk inte haft eller har några samarbetsaktiviteter på energiforskningsområdet.

På grund av att flera nordiska länder allt aktivare deltar i det s. k. IEA-samarbetet har här medtagits ett avsnitt om IEA.

I det långsiktiga samarbetet inom International Energy Agency, IEA, ingår bl. a. FoU-verksamhet inom energiområdet. Målsättningen för IEA-samarbetet är därvid att:

- utforma strategi för FoU-satsningar inom energiområdet,
- stödja FoU inom energiområdet på det nationella planet och att
- initiera internationellt samarbete.

För att leda arbetet inom detta område har jämte den ständiga gruppen för långsiktigt samarbete inrättats en särskild kommitté för FoU-arbete. Ansvar för samarbete inom enskilda områden vilar på arbets- eller styrgrupper sammansatta av representanter från IEA:s medlemsländer. Av de nordiska länderna deltar endast Danmark, Norge och Sverige i IEA:s forskningssamarbete.

I Sverige har DFE företagit en evaluering av det svenska deltagandet i IEA-samarbetet. Utvärderingen har publicerats som DFE-rapport nr 11 (1978).

5. Nordiska projektkontakter i de danska och svenska energiforskningsprogrammen

En genomgång av de nordiska och internationella kontakterna hos projekten inom det danska energiministeriets energiforskningsprogram visar på mycket begränsade nordiska kontakter. De internationella,

d. v. s. utomnordiska, kontakterna förefaller däremot på basen av projektrapporteringen att ha betraktats som betydligt angelägnare.

Endast på följande projektområden rapporteras vissa nordiska kontakter:

- Grönlands geologiska undersökningar — i planeringsfasen kontakt med Institut för Kontinentalsockelundersökningar i Norge,
- Återvinning av bromsenergi — Stor-Stockholms lokaltrafik A,
- Utveckling av större vindkraftverk — personkontakter med forskare inom det nationella programmet i Sverige,
- Kolförbränning — erfarenheter utväxlas med ångpanneföreningarna i Finland, Norge och Sverige,
- Energiförbruk i byggnader — Nordisk koordinering via NBS-energi,
- Biogasanläggningar — Det har upprättats ett nordiskt kontaktorgan för att koordinera den nordiska biogasutvecklingen,
- Energibesparing i jordbrukssektorn — Kontakter via Nordiska jordbruksforskarens förening

Motsvarande granskning av det svenska energiforskningsprogrammet ger en möjligtvis ännu anspråkslösare bild av det nordiska samarbetet.

- Energianvändning i drivsystem — Genom transportforskningsdelegationens överläggningar med motsvarande organ i Norge har försök gjorts till en informell arbetsfördelning. Projektrapporten anger att detta även i viss utsträckning gäller övriga nordiska länder,
- Energianvändning för lokalkomfort — Statens råd för byggnadsforskning deltar i det nordiska samarbetet inom ramen för NBS-energi,
- Solvärmeenergi — Via tekniska högskolan i Köpenhamn har man inom det svenska projektet haft tillgång till en inomhusprovanläggning.

Utöver detta konstateras i verksamhetsrapporten för energiforskningsprogrammet 1975/78 beträffande vågenergi, att kontakter med Norge kan komma att leda till ett mera aktivt utbyte.

Dessa begränsade uppgifter i rapporteringen över energiforskningsprogrammets första fas angående ett eventuellt nordiskt samarbete på projektnivå utesluter inte möjligheten att ett sådant samarbete trots allt förekommer. Dels berör rapporteringen energiforskningsprogrammets verksamhet under den första perioden fram till slutet av 1978 och avspeglar sålunda inte nödvändigtvis läget under den aktuella andra fasen, dels är rapporteringen vag när det gäller en explicit granskning av det nordiska projektsamarbetet.

De nationella energiforskningsmyndigheterna bekräftar dock i viss utsträckning detta intryck genom upplysningar om att det hittills inte har existerat något nämnvärt nordiskt energiforsknings-samarbete på programstyrande nivå. Nordiska ämbetsmannakommittén för industri-

och energipolitik har emellertid uppmärksammat denna brist och de nationella myndigheterna har hösten 1979 aviserat ett antal seminarier som under de kommande åren skall avhållas för representanter för de programplanerande organen.

Bihang

Bibliografi över granskade nordiska utredningar och rapporter om energipolitik och energi-FoU. (Förteckningen är inte fullständig)

DANMARK

Program for udbygning af dansk energiforskning og -udvikling	Handelsministeriet	November 1976
Program for udbygning af dansk energiforskning og -udvikling	Handelsministeriet	Januar 1978
Energiforskning (En oversigt over Handelsministeriets energiforskningsprogram)	Energistyrelsen	December 1978
Handelsministeriets energipolitiske redegørelse	Handelsministeriet/ Energirådet	Marts 1979
Energiforskning (Handelsmin. energiforskningsprogr.)	Energistyrelsen	Marts 1979

FINLAND

Turvetutkimustyöryhmän mietintö	Kauppa- ja teollisuusministeriö/Energiaosasto	1978
Energiatutkimustyöryhmän mietintö	(Kauppa- ja teollisuusministeriö)	1978
Energipolitiskt program för Finland jämte förklarande promemoria (Kommittébetänkande 1979:16)	Energipolitiska Rådet	1979
Riktlinjer för energiforskningen i Finland (Kommittébet. 1979:17)	Energipolitiska Rådet	1979

NORGE

Energiøkonomisk forskning i Norge	NOU 1976:45	Oktober 1976
Energiforsyningen i Norge i fremtiden	St. meld. nr. 100 (1973—74)	
Om energiøkonomisering	St. meld. nr. 42 (1978—79)	
Om energiforskningens organisering, samordning og forvaltning	St. meld. nr. 69 (1978—79)	

ISLAND

Electric power potential in Iceland	Landsvirkjum	Juni 1979
Aktuelle kraftforsyningsspørgsmål i Island	Statens Energistyrelse	Juli 1979

NORDEN

Nordisk energisamarbejde	Nordisk utredningsserie 1974:26	December 1974
Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet	Nordisk utredningsserie 1975:30	1975
Nordiske naturgasudredninger	Nordisk utredningsserie 1976:1	1976
Nordisk råvaru- og ressursutredning	Nordisk utredningsserie 1976:26	Oktober 1976
Utvidgat nordiskt samarbete inom kärnsäkerhetsområdet	Nordisk utredningsserie 1976:28	Augusti 1976

SVERIGE

Bilaga 17 till budgetprop. 1978	Industridepartementet	1977/78:100
Energiforskning	—	Reger. prop.
(Program för forskning och utveckling inom energiområdet m. m.)	1977/78:100	
Riktlinjer för energipolitiken	—	Reger. prop. 1978/79:115
Energiforskningsprogrammet	STUFO	Febr. 1979
ENERGIFORSKNING — Program för forskning och utveckling	SOU	1974:72
ENERGIFORSKNING — Utvinning av energiråvaror och industriell energiproduktion	SOU	1974:73
ENERGIFORSKNING — Näringslivets energianvändning	SOU	1974:74
ENERGIFORSKNING — Transporter och samfärdsel	SOU	1974:75
ENERGIFORSKNING — Lokalkomfort och hushåll	SOU	1974:76
ENERGI — program för forskning, utveckling, demonstration (EFUD 78)	SOU	1977:56
Forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet — en global översikt 1977	DFE-rapport nr 4	1977:6
Energiförsörjningsalternativ för Sverige år 2000	DFE-rapport nr 6	
	BILAGOR	1977
Forskning och utveckling på energiområdet	DFE-rapport nr 10	1978
Sveriges deltagande i forsknings-samarbetet inom International Energy Agency, IEA	DFE-rapport nr 11	1978:30
Forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet — en global översikt 1978	DFE-rapport nr 12	1978
Energy Research and development in Sweden	DFE-rapport nr 13	1978
Energiforskningsprogrammet 1975/78 — verksamhetsrapport	DFE-rapport nr 14	1979:2
Energiforskningsprogrammet 1975/78 — resultatrapport	DFE-rapport nr 15	1979
Energiforskningsprogrammet 1975/78 — värderingsrapport	DFE-rapport nr 16	1979
Energianvändningen i tre svenska järnverk	STU	inf. 88/1978
Energiutnyttjandet vid Järn-, Stål- och Metallverk	STU	inf. 120/1979
Forskning och utveckling inom energiområdet 1978/79—1980/81	STU	inf. 124/1979
The future steel plant — a study of energy consumption	STU	inf. 135/1979

*BILAGA 6***Nordiskt ekonomiskt politiskt samarbete****Disposition**

I. Uppdraget, arbetsformer m. m.	1299
II. Nordiskt ekonomiskt samberoende	1301
1. Inledning	1301
2. Ekonomisk struktur och internationell handel i de nordiska länderna	1302
3. Den internationella bakgrunden	1313
4. Ekonomisk politik och ekonomisk utveckling i Norden sedan 1973	1323
5. Det makroekonomiska samberoendet mellan de nordiska länderna	1339
6. Relativpriser och konkurrenskraft i Norden	1344
7. Norden som hemmamarknad	1351
8. Den internationella ekonomiska utvecklingen under 1980-talet	1354
9. Sammanfattning och slutsatser	1358
III. Det nordiska ekonomiska samarbetets institutionella förutsättningar	1360

Appendix

De nordiska ländernas betydelse som konkurrenser till varandra	1363
--	------

I. Uppdraget, arbetsformer etc.

I sitt tal i generaldebatten vid Nordiska Rådets session i Oslo i februari 1978 angav Norges statsminister Odvar Nordli några riktlinjer för ett vidgat samarbete regeringarna emellan. En analys av det ekonomiska samberoendet i Norden skulle utgöra grunden för hur ett sådant samarbete skulle kunna ske.

I omedelbar anslutning till Oslosessionen beslöt Nordiska Ministerrådet (de nordiska samarbetsministrarna) att till de resp. ländernas finans/ekonomidepartement hänskjuta frågan om en studie av de ekonomiska sambanden i Norden. Syftet var att ytterligare stärka det nordiska samarbetet i frågor som berör ekonomisk politik och därmed möjliggöra ett större nordiskt inflytande på den internationella ekonomiska arenan.

Arbetet har sedan sommaren 1978 bedrivits i en ämbetsmannagrupp med deltagare från finans/ekonomidepartementen i de nordiska län-

derna. Ordförande i gruppen har varit planeringschefen Ulf Jakobsson, ekonomidepartementet, Stockholm. En betydande del av det underliggande arbetet har utförts i Sveriges riksbank (vad gäller avsnittet om det makroekonomiska samberoendet) och i konjunkturinstitutet (vad gäller avsnitten om relativpriser och konkurrenskraft resp. Norden som hemmamarknad).

De nordiska finans/ekonomiministerna fick vid sitt möte i november 1978 en första lägesrapport. Denna beskrev de rådande institutionella förhållandena för det nordiska ekonomiska samarbetet. Vidare belystes återverkan av stabiliseringspolitiska åtgärder på övriga nordiska länder. Det framgick av materialet att det redan förekommer ett omfattande samarbete mellan regeringskanslierna i Norden. Ministerna konstaterade att informationsutbytet i frågor som rör konjunkturutveckling och stabiliseringspolitik fungerade tillfredsställande; någon institutionell förändring ansågs inte behövlig. Gemensamma studier av den typ denna undersökning representerar vore en tänkbar väg att vidga och förstärka samarbetet på. Den preliminära rapporten slog fast att det inte var möjligt för de nordiska länderna att via en gemensam ekonomisk politik överbrygga en långvarig internationell konjunkturedgång. Men de nordiska länderna är ändå så betydelsefulla för varandra att det finns ett stort gemensamt intresse av att alla de nordiska ländernas ekonomier är konkurrenskraftiga.

Vid det nordiska stats- och finansministermötet i februari 1979 presenterades en preliminär rapport "De nordiska ländernas ekonomiska samberoende". Ett konkret resultat av mötet var beslutet att ett nordiskt ekonomiskt forskningsråd borde inrättas. Rådets uppgift skulle vara att ge stöd till analyser och utredning om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna. Vidare skulle studier över förutsättningarna för ett närmare samarbete när det gäller både stabiliseringspolitiken och de långsiktiga tillväxtfrågorna uppmuntras.

Ytterligare en avrapportering har gjorts. De nordiska statsministrarna informerades vid sitt möte i oktober 1979 om arbetets resultat. Ministerna enades om att Forskningsrådet skulle bli en nordisk institution. Ministerna var också överens om de ekonomiska frågornas politiska innebörd för det nordiska samarbetet och om Forskningsrådets roll som instrument i detta samarbete.

Föreliggande rapport är Ämbetsmannagruppens slutliga sammanfattning av uppdraget att analysera det ekonomiska samberoendet i Norden. I rapporten tecknas ländernas ekonomiska struktur och internationella handel. Vidare redogörs för den förda ekonomiska politiken i Norden 1973—1979, kostnadsläge och konkurrenskraft. Mot bakgrund av de internationella ekonomiska utsikterna för 1980-talet dras så några slutsatser om effekterna på Norden och om möjligheterna att via ett gemensamt agerande positivt påverka utvecklingen.

*I Ämbetsmannagruppen har ingått**Från Danmark*

Kontorchefen Leif Heltberg, Det Økonomiske Sekretariat
Fuldmægtig Klaus Willerslev-Olsen, Det Økonomiske Sekretariat
Fuldmægtig Finn Østrup, Det Økonomiske Sekretariat
Økonomisk konsulent Lars Tybjerg, Budgetdepartementet

Från Finland

Biträdande avdelningschefen Pertti Sorsa, Finansministeriet
Byråchefen Kai Saramo, Finansministeriet

Från Island

Direktör Jon Sigurðsson, Statens ekonomiska institut

Från Norge

Økonomisk rådgiver Arne Øien, Finans- og Tolldepartementet
Konsulent Alf Hageler, Finans- og Tolldepartementet

Från Sverige

Planeringschefen Ulf Jakobsson, ekonomidepartementet, ordförande
Departementsrådet Jan Herin, ekonomidepartementet
Departementssekreteraren Karin Sylvan, ekonomidepartementet
Kanslissekreteraren Hans Danielsson, ekonomidepartementet

II. Nordiskt ekonomiskt samberoende**1. Inledning**

Under 1970-talet har alla de nordiska länderna mött betydande ekonomisk-politiska problem. Dessa har delvis varit interna, men många av dem kan utan tvivel föras tillbaka på den svaga och i flera avseenden instabila utvecklingen i den internationella ekonomin under 1970-talet.

Enligt de allra flesta bedömningar kommer den internationella ekonomiska utvecklingen att bli fortsatt svag under den första hälften av 1980-talet.

Som vi skall visa i rapporten finns det mycket som talar för att industriländernas tillväxt kommer att bli dämpad samtidigt som inflationstrycket är högt i ekonomierna. I detta klimat kommer osäkerheten om framtiden att vara stor både hos de enskilda människorna och hos ländernas regeringar.

För de nordiska länderna kan man vänta sig att det även fortsättningsvis kommer att bli mycket svårt att samtidigt uppfylla traditionella ekonomisk-politiska mål som

full sysselsättning, god tillväxt och rättvis inkomstfördelning, låg inflation samt extern balans.

Det är mot denna bakgrund av stort intresse att belysa de gemensamma problem som de nordiska länderna har samt att studera hur och om nordiskt samarbete kan bidra till en stabil ekonomisk utveckling i alla de nordiska länderna.

En mer djupgående analys av de nordiska ländernas ekonomier har naturligtvis inte varit möjlig. Gruppen har i stället valt att belysa vissa aspekter om de nordiska ekonomiernas utveckling som kan vara av intresse för en diskussion om de nordiska ländernas ekonomiska politik i ett internationellt perspektiv. I rapporten ges först en redogörelse för den ekonomiska strukturen och den internationella handeln i de nordiska länderna. I de två följande avsnitten 3 och 4 analyseras den ekonomiska utvecklingen under 1970-talet. *Avsnitt 3* behandlar den internationella bakgrunden, medan *avsnitt 4* analyserar den ekonomisk-politiska utvecklingen i de nordiska länderna under 1970-talet.

Mot bakgrund av 1970-talets erfarenheter är det av stort intresse att analysera vad som kan vinnas med ett stabiliseringspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Därför har gruppen analyserat det stabiliseringspolitiska samberoendet mellan de nordiska länderna. Denna analys görs i *avsnitt 5*.

Studiet av det stabiliseringspolitiska samberoendet belyser tydligt motsättningen mellan målen full sysselsättning och en god bytesbalans vid en inhemsk stimulanspolitik. Detta aktualiserar enligt gruppens mening frågan om vilka möjligheter en förbättrad internationell konkurrenskraft ger att uppfylla båda målen samtidigt. Sambandet mellan kostnadsläge och konkurrenskraft diskuteras i *avsnitt 6*.

En viktig aspekt av det nordiska ekonomiska samberoendet är att den nordiska marknaden för vart och ett av länderna tjänar som en utvidgad hemmamarknad. Detta är av stor betydelse för ländernas möjligheter att behålla och utveckla en diversifierad industristruktur. En diskussion av dessa samband och deras betydelse från samarbetsynpunkt ges i *avsnitt 7*.

Vi har redan tidigare nämnt att en viktig utgångspunkt för gruppens arbete har varit de stora svårigheter som den osäkra internationella ekonomiska utvecklingen under 1980-talet ger för de nordiska länderna. En kort genomgång av de internationella utsikterna ges i *avsnitt 8*.

En uppsummering ges i *avsnitt 9*.

2. Ekonomisk struktur och internationell handel i de nordiska länderna

När det gäller grundläggande ekonomiska förutsättningar föreligger betydande likheter mellan de nordiska länderna. Sålunda är de samtliga högt utvecklade industrinationer med ett stort beroende av den internationella handeln. I Sverige, Danmark, Norge och Finland har det vägda genomsnittet av export och import under 1970-talet i vart och

ett av länderna legat nära 30 % av bruttonationalprodukten. Det nyttjande av komparativa fördelar som handeln möjliggör har bidragit till en snabb industrialisering och en hög materiell standard. Om man ser till bruttonationalprodukten per capita låg Sverige med 9 480 dollar per invånare och år på andra plats i listan över industriländer 1977 — endast föregånget av Schweiz. Danmark, Norge och Island följer tätt efter med 9 040, 8 800 resp. 8 640 dollar per invånare och år. Finland med en bruttonationalprodukt per capita på 6 600 dollar befinner sig nära det ovägda genomsnittet av OECD:s medlemsländer.

Den ekonomiska utvecklingen i Norden under efterkrigstiden har kännetecknats av en snabb tillväxt fram t. o. m. 1960-talet. Under 1970-talet, med dess allvarliga störningar i den internationella ekonomin, har tillväxttakten sjunkit. Norge med sin även under senare år fortsatt höga expansionstakt utgör härvidlag ett undantag. Även om tillväxten i totalproduktion och investeringar gått ned i Norden är fortfarande investeringarnas andel av det totala resursutnyttjandet hög i en internationell jämförelse. I Sverige har de totala bruttoinvesteringarnas andel av bruttonationalprodukten legat i närheten av 20 % under 1970-talet. För Danmark har investeringsandelen under samma tidsperiod varit mellan 20 och 25 % och för Finland över en fjärdedel. Norge uppvisar en mycket hög investeringsandel. Insatser för investeringsändamål har motsvarat över en tredjedel av bruttonationalprodukten sedan 1973. Detta skall jämföras med OECD-genomsnittet som legat kring 20 %.

Vid sidan av bruttonationalprodukten per capita kan produktionsandelen inom olika sektorer av ekonomin användas som ett mått på utvecklingsnivå. Härvid kan man dela in ekonomierna i primär, sekundär och tertiär sektor. Den förstnämnda utgörs av jordbruk, skogsbruk och fiske. Den sekundära sektorn innehåller industri, inkl. gruvdrift och hyggnadsverksamhet och den tredje sektorn består av servicenäringar såsom samfärdsel, handel, offentlig service m. m. I en tidig fas av ekonomisk utveckling övergår resurser från den primära till den sekundära sektorn, medan servicenäringarna fortfarande spelar en begränsad roll i ekonomin. I ett senare skede är det karaktäristiskt att den sekundära sektorns andel börjar minska medan den tertiära sektorn ökar i relativ betydelse.

Tabell 2:1. Olika sektors andel av produktionen

	Sverige ¹	Danmark ¹	Norge ²	Finland ²	Island ³
Primär sektor	4,8	8,0	5,7	10,9	12,7
Sekundär sektor	37,5	35,0	34,9	39,6	40,0
Tertiär sektor	57,5	57,0	59,4	49,5	47,3

¹ Avser 1978.

² Avser 1977.

³ Avser 1976.

Källa: Nationell statistik.

Av tabellen framgår att alla de nordiska länderna nått en nivå där den tertiära sektorn fått en dominerande storlek i ekonomin. Fiskets stora roll förklarar den primära sektorns höga andel i Island. Vid betraktande av den relativt låga tertiärandelen i Finland, bör noteras att här är också betydelsen av den primära sektorn större än i de övriga stora länderna. Den låga andelen för den primära sektorn i den danska ekonomin kan förvåna, men jordbrukets vikt framgår klart om man även ser till de industrier som är beroende av jordbruket för sina råvaror. Betraktar man omvandlingen mellan de tre sektorerna över tiden, kan det vara intressant att följa utvecklingen av industrisysselsättningens andel av den totala sysselsättningen. Den tidpunkt vid vilken industrins sysselsättningsandel nått ett maximivärde för att sedan sjunka utgör ett ofta använt kännetecken för uppnåendet av en hög utvecklingsnivå. Sverige nådde denna höjdpunkt på kurvan över industrisysselsättningens andel redan 1965. För Danmarks och Norges del nåddes denna punkt ungefär fem år senare och i Finland noterades den största andelen för industrisysselsättningen 1975. Konjunkturrella variationer i sysselsättningen gör att ej för vittgående slutsatser kan dras av detta. Diskussionen i det följande tar främst sikte på utvecklingen i de fyra stora länderna.

En karaktäristisk företeelse i de nordiska länderna är den stora roll som vissa industrier med ett stort beroende av inhemska råvaror spelar, både för den totala produktionen och för exporten. Sålunda har skogen och förekomsten av järnmalm haft en avgörande betydelse för Sveriges industrialisering. I Finland har skogen haft en ännu viktigare roll både för produktion och utrikeshandel. När det gäller Norge kan man peka på förekomsten av förhållandevis billig inhemsk energi som en drivkraft i den industriella utvecklingen. Grundvalen har härigenom skapats för en snabb utveckling av den elektrokemiska och den elektrometallurgiska industrin. Givetvis har också skogen och fisket haft en framträdande roll i den tidiga industrialiseringsfasen i Norge. För Danmarks del slutligen har jordbruket haft en stor betydelse som leverantör till en viktig livsmedelsindustri. Om man vidgar perspektivet från råvaror och energitillgångar till naturförutsättningar i allmänhet, kan man konstatera att det geografiska läget påverkat särskilt Danmarks, Norges och Sveriges utveckling av internationell sjöfart. En konsekvens av detta har dessutom varit den i internationell jämförelse betydande varvsproduktionen i dessa länder.

Ett dynamiskt inslag av gemensam art i de nordiska länderna är att de industrier vilka är beroende av ovan uppräknade kategorier av råvaror har minskat sin relativa andel i den totala industriproduktionen. En utveckling i riktning mot mer högteknologisk tillverkning och en ökad grad av specialisering har härvid ägt rum. Bland de industrigrenar som i detta sammanhang expanderar kan nämnas bland andra verkstads-

industrin, inkl. produktionen av transportmedel, den elektrotekniska- och den kemiska industrin. Vid uppräknandet av expanderande näringsgrenar i Norden, får man givetvis ej glömma bort oljans betydelse i Norge.

Utvecklingen mot större differentiering och ökad specialisering tar sig inte enbart uttryck i strukturförändringar mellan de olika industribranscherna. Av stor vikt är också den omvandling som äger rum inom de råvarubaserade industrierna. Ett intressant exempel på detta är den fortgående trenden i Finland mot allt högre grad av vidareförädling av skogens produkter.

Med tanke på den stora betydelse som vissa industrigrenar, både äldre råvarubaserade och nya expanderande, har i de nordiska länderna, kan det vara angeläget att närmare betrakta dessa branscher i vart och ett av länderna.

Tillverkningsindustrins (industri exkl. gruvarbete och elkraftproduktion) produktion i Sverige utgör nära 28 % av bruttonationalprodukten. Härav svarar verkstadsindustrin, inkl. elektroteknisk industri och varven, för över 45 %. Verkstadsindustrin innehåller både delbranscher som har sin grund i den råvarutillgång som järnmalm utgör och nya branscher med en snabb expansion. Till de senare räknas bl. a. bilindustrin med sin under senare år snabbt ökande andel av produktion, sysselsättning och export. Också den elektrotekniska industrin måste betecknas som en bransch med en dynamisk utveckling. Verkstadsindustrin innehåller emellertid även delgrenar med betydande strukturproblem. Varvsindustrin har drabbats hårt av den internationella överkapacitet som förelegat under senare år. Problemen inom varvsindustrin har i Sverige accentuerats av en omsvängning i efterfrågan bort från den serietillverkning av bulk- och tankfartyg som den svenska produktionen varit specialiserad på. Dessa omständigheter har nödvändiggjort en betydande strukturomvandling med en neddragning av produktionskapaciteten inom denna industri.

Järn- och stålindustrin i Sverige är ett exempel på hur utvecklingen går mot ökad differentiering även inom de traditionella råvarubaserade industrierna. De företag som är verksamma inom denna bransch är i allmänhet i hög grad specialiserade på vissa produktområden med en hög teknologisk nivå. Liknande tendenser kan noteras inom skogsindustrin. Sverige förädlar nära nog allt timmer som produceras inom landet och är dessutom nettoimportör av timmer. Trots att percapitakonsumtionen av trävaror, pappersmassa och papper är bland de högsta i världen, exporteras årligen mellan 50 och 70 % av produktionen av dessa varor.

Bland mera betydande industrigrenar i Sverige bör även den kemiska industrin nämnas. Den svarar visserligen bara för ca 7 % av den totala produktionen inom tillverkningsindustrin, men är en av de branscher

som uppvisar den snabbaste tillväxttakten. Ett anmärkningsvärt faktum är att exportandelen för den kemiska industrin är relativt låg om man jämför med andra länder. Dessutom svarar importen fortfarande för en dominerande del av försörjningen av kemiska produkter.

Tabell 2:2. Produktion och sysselsättning i den svenska tillverkningsindustrin 1977

	Förädlingsvärde		Sysselsättning	
	Miljarder kr, löpande priser	%	Milj. arbets- timmar	%
Livsmedel, drycker och tobak	8,852	10,4	136,5	8,6
Textil, beklädnad och läder	3,506	4,1	90,2	5,7
Trävaruindustri	6,990	8,2	141,5	9,0
Massa, papper och pappersvaruindustri	5,523	6,5	99,2	6,3
Grafisk industri	6,754	8,0	99,8	6,3
Gummivaror	960	1,1	19,7	1,3
Kemisk industri och plastvaruindustri	6,260	7,4	94,2	6,0
Petroleumraffinering	805	1,0	5,3	0,3
Icke-metallisk mineral	3,082	3,6	55,9	3,5
Järn och stål	3,882	4,6	110,4	7,0
Maskinbyggnad	27,055	31,9	526,7	33,3
Elektroteknisk industri	7,341	8,7	131,5	8,3
Varvsindustri	3,277	3,9	56,6	3,6
Övrigt	503	0,6	12,7	0,8
Totalt	84,790	100,0	1,580,2	100,0

Tillverkningsindustrin i Danmark svarar för ca 17,5 % av totalproduktionen och sysselsätter nära 15 % av arbetskraften. Den industri som är beroende av jordbruket för sin försörjning med råvaror svarar här för en mycket stor andel. Produktionen av livsmedel, drycker och tobak utgör bortåt en tredjedel av den samlade industriproduktionen. Det kan dessutom påpekas att denna bransch expanderat sin relativa betydelse sedan 1973. Livsmedels- och dryckesvaruindustrin är i hög grad specialiserad. De produkter som exporteras består i hög utsträckning av sådana som utan ytterligare förädling kan distribueras för konsumtion.

Med undantag för råvarorna från jordbruket är Danmark i mycket hög grad beroende av importen av industriella råvaror. Till detta kommer att nära nog hela energibehovet måste täckas genom import. Dessa omständigheter har inte hindrat att den danska verkstadsindustrin utvecklats i en snabb takt. Produktionen är i allmänhet inriktad på områden med hög förädlingsgrad.

Tabell 2:3. Produktion och sysselsättning i den danska tillverkningsindustrin 1977

	Förädlingsvärde Miljarder kr, löpande priser	%	Sysselsättning Milj. arbets- timmar	%
Livsmedel, drycker och tobak	36,5	32,2	84,9	18,7
Textil, beklädnad och läder	6,4	5,7	41,4	9,1
Trävaruindustri	4,5	3,9	29,9	6,6
Papper och grafisk industri	7,7	6,8	36,5	8,0
Kemisk industri	10,9	9,6	} 33,8	7,4
Olja och kol	6,3	5,6		
Sten, glas m. m.	5,4	4,8		
Metaller, metallprodukter	2,3	2,0	10,9	2,4
Maskinindustri och elektroteknisk industri	24,8	21,9	138,2	30,4
Transportmedel inkl. varv	7,1	6,3	39,0	8,6
Övrigt	1,2	1,1	6,8	1,5
Totalt	113,1	99,9	454,6	100,0

Den norska tillverkningsindustrins (industri exkl. gruvdrift, utrustning till petroleumindustrin samt elkraftproduktion) andel av bruttonationalprodukten uppgick 1977 till 19,5 %. Härav svarade den elektrokemiska och elektrometallurgiska industrin för en tiondel. Som tidigare nämnts är dessa industrigrenar i mycket stor utsträckning beroende av tillgången på elektrisk energi. År 1977 förbrukade de 37,5 % av all elektrisk kraft som producerades i Norge. Som exempel på produkter från dessa branscher kan nämnas konstgödsel resp. aluminium. De andelar av produktionen som går på export är generellt sett höga. Sålunda exporteras nära 90 % av Norges hela aluminiumproduktion. När det gäller betydelsen av energitillgång för industrins inriktning och utveckling, bör också framhållas att verkstadsindustrin i stor utsträckning hämtar sina insatsvaror från den elektrometallurgiska industrin.

Den industri som har skogen som sin viktigaste råvara har bevarat sin andel i stort sett konstant under senare år. Också här spelar försörjningen med elektrisk energi en betydande roll. Varvsindustrins betydelse i Norge har redan antytts. Liksom i Sverige har denna drabbats hårt av den internationella krisen inom detta område. En faktor som underlättat strukturomvandlingen i Norge är övergången till produktion av plattformar och annan utrustning i samband med oljeutvinningen i Nordsjön.

Beträffande utvecklingen i den norska ekonomin över huvudtaget spelar oljetillgångarna en dominerande roll. Detta gäller såväl totalproduk-

tionen som den externa balansen och de statliga finanserna. Produktionen av olja och naturgas från de norska fälten har i stort sett tiodubblats mellan 1973 och 1977. Härvid blev Norge självförsörjande i nettotermer redan 1975. År 1977 uppgick produktionen till nära 16 milj. ton oljekvivalenter medan konsumtionen stannade vid 8,4 ton. Man har uppskattat att produktionen kommer att uppgå till ca 60 milj. ton i början av 1980-talet.

Tabell 2:4. Produktion och sysselsättning i den norska tillverkningsindustrin 1977

	Förädlingsvärde Miljarder nkr, löpande priser	%	Sysselsättning 1.000 årsverk	%
Livsmedel, drycker, tobak	3,811	10,6	58,2	15,0
Textil, beklädnad, skor	1,804	5,0	26,3	6,8
Trävaruindustri	3,827	10,6	36,8	9,5
Papper och pappers- varor	1,691	4,7	19,3	5,0
Grafisk industri	3,099	8,6	34,8	8,9
Gummi- och plast- industri	1,099	3,1	11,5	3,0
Kemisk industri	2,208	6,1	17,5	4,5
Petroleumraffinering	692	1,9	2,4	0,6
Icke-metallisk mineral	1,874	5,2	13,2	3,4
Järn, stål m. m.	5,298	14,7	56,4	14,5
Maskinbyggnad	3,225	9,0	31,7	8,2
Elektroteknisk industri	2,731	7,6	23,2	6,0
Transportmedel, inkl. varv	4,157	11,6	52,0	13,4
Övrigt	480	1,3	4,7	1,2
Totalt	35,996	100,0	388,0	100,0

I Finland svarar tillverkningsindustrin för drygt 26 % av totalproduktionen. Den helt dominerande industribranschen är skogsindustrin som svarar för en dryg fjärdedel av den totala produktionen inom tillverkningsindustrin. Ser man till utrikeshandeln är dominansen ännu mer framträdande. År 1977 utgjorde exporten av skogsprodukter 41 % av det totala exportvärdet. Ändå har skogens betydelse minskat relativt jämfört med andra verksamheter. Den minskande andelen för skogsindustrin och den högre graden av vidareförädling av skogens produkter, minskar känsligheten för svängningar i de internationella priserna på den råvara som skogen utgör.

Den finska verkstadsindustrin är en snabbt expanderande bransch. Till en del producerar den maskiner och redskap för skogsbruket och skogsindustrin, men högt specialiserade fartyg spelar också en betydande roll. Kännetecknande för den finska verkstadsindustrin är att den i stor utsträckning är beroende av importen av investeringsvaror.

Tabell 2:5. Produktion och sysselsättning i den finska tillverkningsindustrin 1977

	Förädlingsvärde		Sysselsättning	
	Miljardер mark, löpande priser	%	Milj. arbets- timmar	%
Livsmedel och drycker	4,662	14,2	83,0	12,8
Textil, beklädnad och läder	2,815	8,6	92,0	14,2
Massa, papper och pappersvaruindustri	3,573	10,9	63,9	9,9
Trävaruindustri	2,616	8,0	74,8	11,6
Grafisk industri	2,529	7,7	35,8	5,5
Gummi- och plastvaruindustri	685	2,1	14,5	2,2
Kemisk industri	2,048	6,2	24,4	3,8
Petroleumraffinering	965	2,9	3,6	0,1
Icke-metallisk mineral	1,454	4,4	27,7	4,3
Järn, stål m. m.	3,202	9,8	63,0	9,8
Maskinbyggnad	4,675	14,2	92,7	14,3
Elektroteknisk industri	1,809	5,5	34,0	5,3
Varvsindustri	1,324	4,0	25,6	4,0
Övrigt	465	1,4	11,1	1,7
Totalt	32,822	100,0	646,1	100,0

Vad gäller Island belyser nedanstående tabell den stora betydelsen fiskerinäringen har både mätt som förädlingsvärde och från sysselsättnings synpunkt. Fiskerinäringen är inkluderad i den första posten "livsmedel, drycker och tobak".

Tabell 2:6. Produktion och sysselsättning i den isländska tillverkningsindustrin 1976

	Förädlingsvärde		Sysselsättning	
	Milj. kr, löpande priser	%	Manår	%
Livsmedel, drycker och tobak	22,740	52,0	10,779	55,1
Textil, beklädnad och läder	3,315	7,6	2,138	10,9
Trävaruindustri	3,355	7,7	1,776	9,1
Massa, papper och pappersvaruindustri	440	1,0	157	0,8
Grafisk industri	2,835	6,5	1,367	7,0
Gummivaror	0		0	
Kemisk industri och plastvaruindustri	2,470	5,7	842	4,3
Petroleumraffinering	0		0	
Icke-metallisk mineral	2,410	5,5	806	4,1
Järn och stål	3,950	9,0	747	3,8
Maskinbyggnad ¹	.		.	
Elektroteknisk industri ¹	.		.	
Varvsindustri	1,960	4,5	824	4,2
Övrigt	225	0,5	130	0,7
Totalt	43,700	100,0	19,566	100,0

¹ Den mycket begränsade tillverkning som förekommer i dessa branscher är inkluderad i reparationsverksamheten.

De ovan behandlade industrigrenarna i Norden spelar en avgörande roll för de enskilda ländernas export. Generellt sett gäller att dessa branschers andel av exporten är större än deras andelar i den totala inhemska industriproduktionen. En annan framträdande karaktäristik för de nordiska ländernas export är den höga förädlingsgraden. Trots råvarornas stora betydelse för den industriella utvecklingen, svarar bearbetade varor för drygt 70 % av den samlade varuexporten. Ser man enbart till den inomnordiska handeln är dominansen för bearbetade varor ännu större. Andelen i den totala inomnordiska handeln uppgår här till hela 80 %.

Av *tabell 2:7* framgår fördelningen av Nordens export på olika varugrupper. Ser man till de enskilda länderna kan man konstatera, att den svenska exporten är diversifierad över ett stort antal produktområden, även om verkstadsindustrin naturligtvis intar en framträdande plats. En delvis avvikande bild företer Finland med sin stora dominans för skogsindustrins export. Över tiden finner man dock att exporten av skogsprodukter minskat sin andel, medan verkstadsindustrin och — från en lägre utgångsnivå — även den kemiska industrin kraftigt expanderat sin export. För Danmarks del har en utveckling från export av jordbruksprodukter mot export av bearbetade varor ägt rum under efterkrigstiden. Förändringstakten i denna omvandling har dock bromsats under 1970-talet till följd av bättre avsättningsmöjligheter till EG-området. I nuläget svarar jordbruksexporten för drygt 20 % av den totala utförseln. Det mest framträdande draget i utvecklingen av den norska exporten om man utgår från produktområdet, är den snabba ökningen av oljeexporten. Från att ha utgjort en förhållandevis obetydlig delpost 1973, har exporten av olja ökat sin andel av varuexporten till över 18 % för 1977. Härigenom är oljeexporten större än exporten från var och en av de tre näringsgrenarna som tidigare stod för merparten av den norska exporten; metallindustrin, varven och maskinbyggnadsindustrin.

De nordiska ländernas import framgår likaledes av *tabell 2:7*. Som synes spelar också här handeln med verkstadsprodukter en framträdande roll. Om man undantar Norge, är också importen av olja och petroleumprodukter en av de tyngsta beståndsdelarna i de enskilda ländernas import.

Den övervägande delen av de nordiska ländernas handel äger rum med andra industriländer. Således gick 23 % av Nordens export till EFTA-länder medan 45 % exporterades till EG-länder. Motsvarande siffror för importen var 21 % resp. 46 %. Bland enskilda länder intar Förbundsrepubliken Tyskland och Storbritannien en framskjuten ställning i alla de nordiska ländernas handel. Härvid är den västtyska marknaden relativt mest betydelsefull ur importsynpunkt, medan Storbritannien är relativt viktigast som exportmarknad. Vid sidan av dessa länder kan Sovjetunionens stora betydelse för den finska handeln framhållas.

Tabell 2:7. De nordiska ländernas varuhandel med omvärlden 1977.

Fördelad på varugrupper, milj. US dollar

	Import	Export
<i>Livsmedel, drycker och tobak</i>	4 610,4	5 197
<i>Råvaror, utom bränslen</i>	2 986,1	4 981,3
därav:		
Trävaror	718,3	1 653,4
Pappersmassa	93,3	1 684,4
<i>Mineraliska bränslen, smörjoljor, elström</i>	9 061,7	2 506,2
därav:		
Mineraloljor och produkter därav	8 173,7	2 322,1
<i>Animaliska och vegetabiliska oljor, m. m.</i>	168,1	303,9
<i>Produkter av kemiska och närstående industrier</i>	4 242,3	2 464,4
<i>Bearbetade varor, gruppdelade efter material</i>	9 523,2	11 456,4
därav:		
Papper, papp och varor därav	831,4	3 929,2
Järn och stål	2 136,3	7 274,4
<i>Maskiner, apparater samt transportmedel</i>	17 785,1	15 523,3
därav:		
Fordon för vägar	3 719,4	2 381,5
Andra transportmedel	3 547,9	4 096,6
<i>Diverse färdiga varor</i>	5 920,5	3 495,0
<i>Övriga varor</i>	224,5	175,0
Totalt	54 521,9	46 102,3

Denna sker på en bilateral basis och har expanderat kraftigt under senare år, delvis som en konsekvens av de ökade oljepriserna. När det gäller Island är dessutom Förenta staterna stort dominerande både när det gäller exporten och importen.

Den inomnordiska handeln svarar för mellan 20 och 25 % av den totala nordiska handeln. Sverige kan här sägas utgöra en sammanhållande länk i och med att en särskilt stor del av den inomnordiska handeln går till och från Sverige. Dessutom gäller att Sverige generellt har överskott gentemot övriga nordiska länder. Vid en överblick av utvecklingen över tiden, finner man att den inomnordiska handeln har ökat sin relativa betydelse. Särskilt framträdande härvid är den finska exportens starka ökning till de övriga nordiska länderna under senare år. Andra delkomponenter som ökat sin relativa betydelse är den danska exporten liksom Finlands och Sveriges import. Fördelningen av den inomnordiska handeln framgår av *tabell 2:8*. De nordiska ländernas handel ur konjunkturspridningssynpunkt kommer att behandlas i ett senare avsnitt.

Tabell 2.8. Ländervis fördelning av de nordiska ländernas export (fob) och import (cif) i löpande priser år 1976. Procent

Från	Till	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Storbri- tannien	Västtysk- land	Övriga	SUMMA	Nordiska
<i>Export</i>											
Danmark	—	—	2,0	0,5	6,7	15,8	17,1	14,4	43,5	100,0	25,0
Finland	4,0	—	—	0,1	3,6	17,0	14,2	9,3	51,9 ¹	100,0	24,6
Island	3,1	1,7	—	—	2,6	2,7	12,1	10,5	67,3 ²	100,0	10,1
Norge	7,4	2,2	0,4	—	—	14,2	29,8	9,5	36,9	100,0	23,8
Sverige	9,8	6,4	0,1	11,2	—	—	11,3	9,9	51,4	100,0	27,4
<i>Import</i>											
Danmark	—	—	2,9	0,1	4,7	14,2	10,2	20,8	47,1	100,0	21,9
Finland	2,7	—	—	0,1	3,1	15,9	7,9	14,6	55,7 ³	100,0	21,8
Island	9,5	2,0	—	—	8,4	6,4	10,1	10,9	52,7 ⁴	100,0	26,3
Norge	5,6	2,3	0,1	—	—	18,4	9,8	15,5	48,3	100,0	26,4
Sverige	7,0	5,7	0,1	6,1	—	—	10,5	18,8	51,8	100,0	18,9

¹ Därav Sovjet 20 procentenheter.² Därav USA 29 procentenheter.³ Därav Sovjet 18 procentenheter.⁴ Därav Sovjet 12 procentenheter, USA 11 procentenheter.

3. Den internationella utvecklingen under 1970-talet

Små öppna ekonomier, såsom de nordiska, drabbas ständigt av utifrån kommande störningar av strukturell och konjunkturell karaktär. Bedömningar av den internationella ekonomiska utvecklingen spelar därför en väsentlig roll vid alla överväganden om de nordiska ekonomiernas utvecklingsmöjligheter.

De yttre störningarna har under 1970-talet varit kraftigast under efterkrigstiden. Av avgörande betydelse för utvecklingen i de nordiska länderna har härvid varit utvecklingen inom OECD-området, vilken uppvisat lägre tillväxt, högre och mer långvarig arbetslöshet, kraftigare inflation samt större externbalansbrister än någon gång under 1950- och 1960-talen.

1970-talet kännetecknas av en rad unika händelser som alla i större eller mindre grad hänger samman med varandra och kan få återverkningar för de nordiska länderna långt in på 1980-talet:

1) en osedvanligt snabb och synkroniserad konjunkturuppgång 1972—1973

2) en internationell inflation av en omfattning och varaktighet som inneburit något helt nytt

3) en dramatisk övergång från ett system med fasta till ett system med rörliga växelkurser

4) kraftiga relativprisförändringar främst i samband med olje- men också för livsmedelsprishöjningar och övriga livsmedel

5) den kraftigaste internationella recessionen sedan trettioåret åren 1974—1975 med hög och långvarig arbetslöshet samt ett lågt kapacitetsutnyttjande i nästan alla marknadsekonomier samt

6) en kraftig inkomstfördelning från vinster till löner som främst medfört en osedvanligt låg investeringsaktivitet.

I det följande kommenteras i anslutning till figur 1 några av de störningar som varit de huvudsakliga orsakerna till de stabiliseringspolitiska problem, vilka uppkommit i de nordiska länderna.

Produktions- och handelstillväxten i OECD-området

När man betraktar tillväxtproblemen inom OECD-länderna är det lämpligt att skilja mellan ländernas tillväxtpotential å ena sidan och den faktiska produktionsutvecklingen å den andra. I *figur 1 a* anges hur dessa båda har utvecklats under åren 1960—78. Stabiliseringspolitikens huvudsakliga uppgift är att styra den faktiska produktionstillväxten så att den så nära som möjligt ansluter sig till den potentiella, utan att inflationstendenser uppstår. Under 1970-talet framträder följande tendenser i OECD-ländernas tillväxtmönster. Den potentiella tillväxttakten, dvs. kapacitetstakets tillväxt i OECD-länderna, har sänkts från 5 % under 1960-talet till ca 4 % under 1970-talet. Orsak till detta synes bl. a. vara

att Europa och Japan hämtat in USA:s teknologiska försprång, vilket minskat möjligheterna att importera färdig teknologi, att strukturomvandlingens vinster minskat genom en inriktning mot ökad tjänsteproduktion, att handelsliberaliseringens vinster minskat samt att investeringskvoten har fallit.

Den faktiska bruttonationalproduktens tillväxt inom OECD har minskat från ett genomsnitt på ca 5 % under 1960-talet till ca 3 % under 1970-talet. Denna minskning beror emellertid inte på att den potentiella tillväxten fallit och minskat den uppnådda tillväxttakten. Det är i stället främst regeringarna i några av de större OECD-länderna som under 1970-talet med hänsyn till inflations- och bytesbalansrestriktionerna varit ovilliga att bedriva en så expansiv politik att den fulla kapaciteten utnyttjats. Detta kan avläsas i *figur 1 b* där BNP-gapet, dvs. den procentuella differensen mellan faktisk och potentiell BNP, ökat från i genomsnitt ca 2 % under 1960-talet till ca 6 % under 1970-talet.

Under i första hand 1960- men även under 1970-talet framträder följande tendenser i det internationella handelsmönstret. Förbättrade internationella kommunikationer, fallande transportkostnader, tullavveckling samt ökade vinster av en internationell arbetsfördelning har bidragit till att världsexportens volymutveckling varit drygt en halv gång snabbare än BNP-utvecklingen.

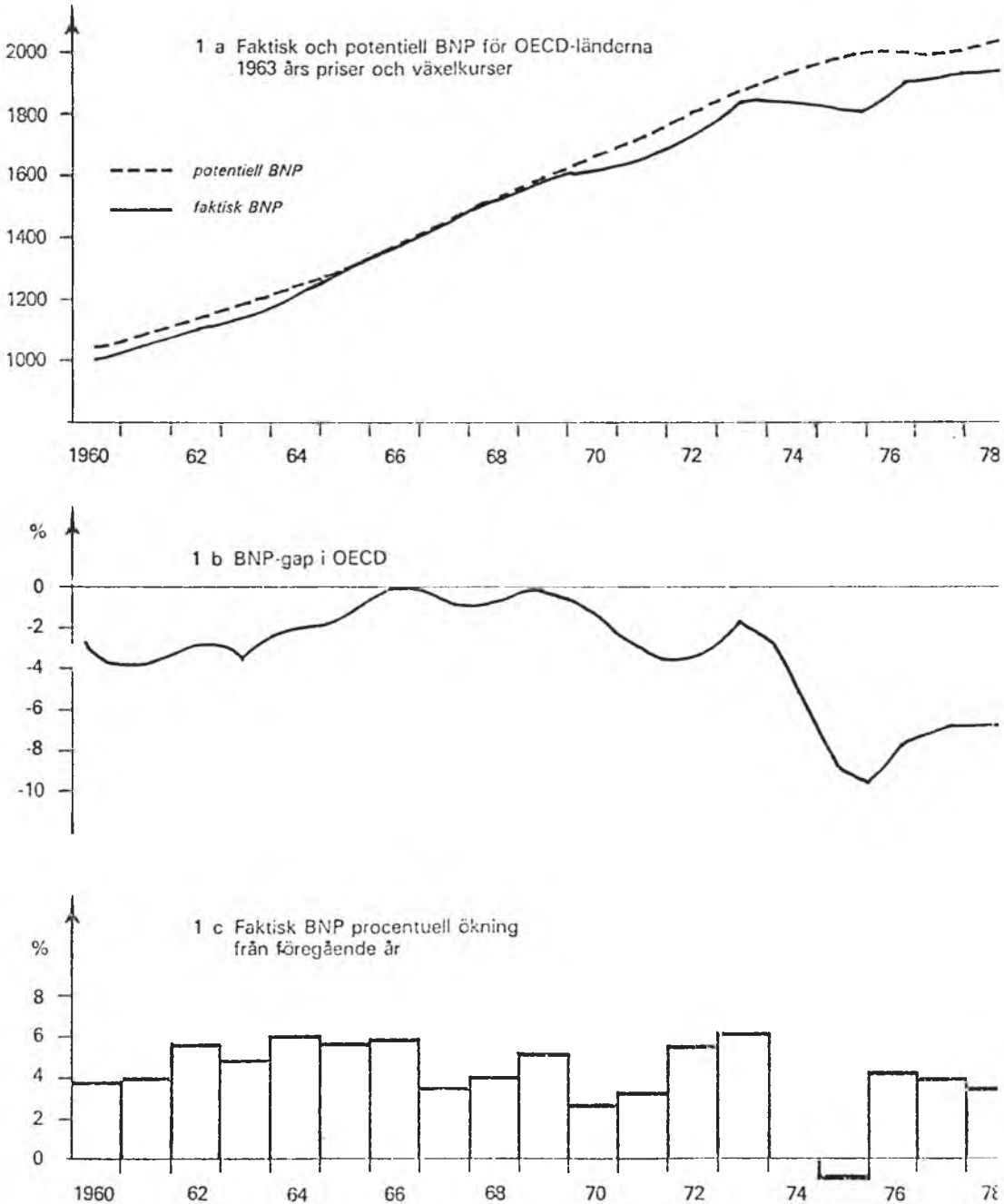
För OECD-länderna som grupp framgår det även från *figur 1 d* att den totala exportens volymtillväxt samvarierat tämligen väl med BNP-tillväxten i *figur 1 c*. Den volymmässiga utvecklingen i handeln var under 1960-talet i genomsnitt 8 % per år medan den under 1970-talet kan beräknas ha fallit till ca 6 % per år främst på grund av den lägre allmänna tillväxten.

Den mest påtagliga förändringen av världshandels sammansättning har varit en fortlöpande ökning av andelen industrivaror och bränslen på bekostnad av livsmedel och råvaror (speciellt mineraler). De främsta orsakerna till denna utveckling har varit en lägre inkomstelasticitet för råvaror än färdigvaror, jordbruksprotektionismen i i-länderna, utbudsproblem i de råvaruexporterande länderna samt minskat råvaruinnehåll i färdigvarorna bl. a. till följd av att råvaror ersatts med syntetiska produkter.

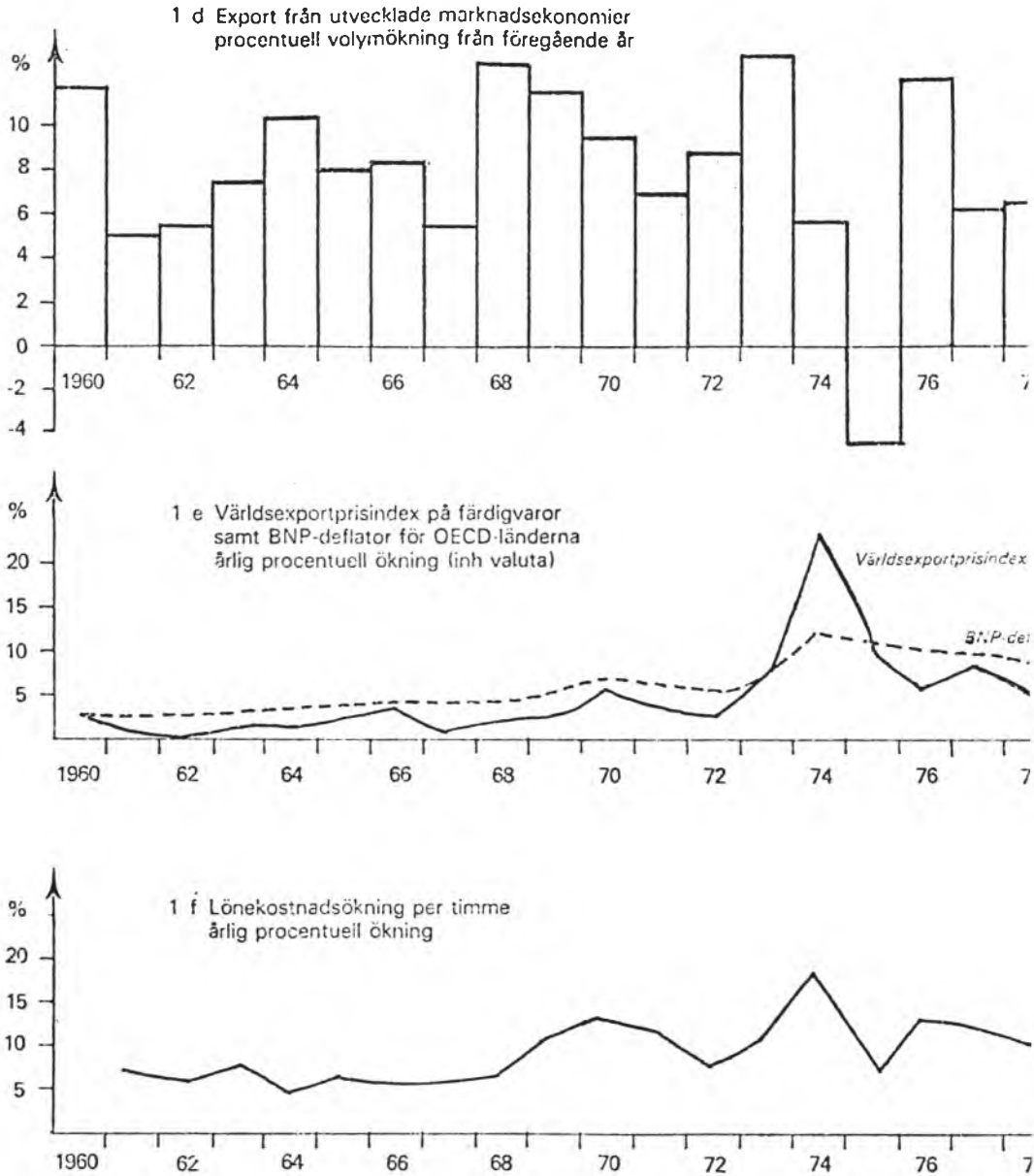
Då de utvecklade ländernas export till tre fjärdedelar består av industrivaror, vilkas export växer snabbt medan u-ländernas export till tre fjärdedelar består av rå- och livsmedelsvaror med långsam tillväxt har i-ländernas andel av världshandeln vuxit medan u-ländernas andel fallit. I samband med oljekrisen 1973—1974 bröts tillfälligt detta mönster, då de oljeexporterande länderna som grupp i ett slag höjde sin andel av världsexporten. Därefter återgick handelstillväxten till det tidigare mönstret. Det är troligt att ett tillfälligt brott i tillväxtmönstret återigen uppstått till följd av den 60 %-iga oljeprishöjningen 1979.

Figur 1

Faktisk och potentiell BNP, exporttillväxt samt pris- och löneutveckling i OECD-länderna 1960–78.

Figur 1

Källa: OECD-material

Förändringen i specialisering har varit störst för färdigvarorna. Huvudsakligen har denna specialisering kommit till stånd genom en växande handel inom i-länderna. Under senare år och då speciellt under lågkonjunkturen 1974—1978 har vissa exportinriktade u-länder snabbt ökat sin andel av världsexporten av industrivaror. U-ländernas handel med industrivaror var betydligt mindre påverkad av recessionen än i-ländernas och de bidrog därför till att hålla uppe världshandeln. U-ländernas andel av färdigvaruexporten uppgår ännu så länge enbart till ca 8 % av världshandeln och ländergruppen är värdemässigt tre gånger större köpare än säljare av industrivaror.

Inflationsutvecklingen i OECD-länderna

Som framgår av *diagram 1 e* steg prisstegringstakten inom OECD, mätt med BNP-deflatorn, från ca 3,5 % per år i genomsnitt under 1960-talet till ca 10 % per år under perioden 1970—1978. Motsvarande höjning i prisindex för världsexporten var från 1,5 % till 14 % per år. Bakom den trendmässigt ökade inflationstakten döljer sig ett återkommande konjunkturmönster. Detta typiska mönster belyses av samvariationen mellan prisutvecklingen och kapacitetsutnyttjandet inom OECD-området beskrivet i *diagram 1 b*. Såväl BNP-deflatorn som prisutvecklingen för exporten av industriella färdigvaror stiger under högkonjunkturerna, dvs. år med lågt BNP-gap. Inflationstakten når sin höjdpunkt med viss tidsfördröjning i förhållande till konjunkturtopparna. Färdigvarornas inflationstakt är praktiskt taget lika med den inhemska prisstegringstakten inom OECD mätt med BNP-deflatorn. Annars överstiger BNP-deflators tillväxttakt prisstegringarna på färdigvaror då prisspridningen från varor i internationell handel går via lönebildningen till prisutvecklingen inom den från utländsk konkurrens skyddade sektorn. Denna prisspridningsprocess kan pågå något år efter det att en internationell prisimpuls initierats.

Uppgången i inflationstakt under 1970-talet kan dels tillskrivas vissa permanenta faktorer dels sägas vara en följd av vissa händelser av engångskaraktär som drabbat den internationella ekonomin.

Bland de permanenta faktorerna till en ökande inflationstakt märks att varje konjunktursvacka under 1970-talet tycks starta från en allt högre inflationsnivå. Detta nya prismönster tycks främst sammanhånga med det allt högre kapacitetsutnyttjandet i OECD-länderna under 1960-talet och 1970-talets tre första år. Framför allt USA och Västtyskland svarade för det allt högre kapacitetsutnyttjandet. Detta bidrog bl. a. till ökade underskott i den amerikanska betalningsbalansen och därmed till en kraftig likviditetsökning i omvärlden, vilket spred inflationen till andra länder.

En annan trolig förklaring till de permanenta inflationstendenserna är att löntagare och företagare lärt sig anpassa sina löne- och priskrav till

mer stigande inflationsförväntningar. Strävandena att uppnå kompensatorisk inflation har förstärkts.

En tredje faktor som kan ha bidragit till den trendmässiga ökningen i inflationstakten under senare år är övergången till ett friare växelkursystem under åren 1971—1973. Införandet av friare växelkurser i viktiga länder kan ha mjukat upp betalningsbalansrestriktionen, vilket gjort att länderna kunnat föra en mer expansiv ekonomisk politik än som annars skulle vara möjligt. Inflationstakten i världsekonomin som helhet kan härigenom ha blivit högre.

Bland de faktorer av engångskaraktär som bidragit till den högre inflationen under 1970-talet märks händelserna på olje-, råvaru- och livsmedelsområdena.

Den snabba och synkroniserade konjunkturuppgången i de större OECD-länderna åren 1972—1973 gav upphov till flaskhalsar inom vissa strategiska råvaruindustrier, vilket utlöste starka inflationsimpulser. Varken lagerhållning inom producent- eller förbrukarländerna eller ledig kapacitet i råvaruproduktionen kunde mätta den kraftiga efterfrågeökning som uppstod samtidigt i Europa, Nordamerika och Japan. För livsmedel ledde även utbudsbegränsningar orsakade av missväxt samt stigande efterfrågan, bl. a. som följd av att Sovjet uppträdde som uppköpare på världsmarknaden, till att livsmedelspriserna tredubblades. Prishöjningarna på råvaror och livsmedel skulle troligen inte ha blivit så stora om inte den internationella likviditeten samtidigt växt kraftigt och växelkurssystemet kommit i obalans. Båda dessa faktorer framkallade en lagerspekulation i råvaror.

Till följd av kapacitetsbegränsningar och en restriktiv ekonomisk politik vände konjunkturen nedåt i de större OECD-länderna efter mitten av år 1973. Samtidigt femdubblades oljepriset vilket utgjorde ytterligare en broms på den faktiska tillväxten dels genom de inledande utbudsbegränsningarna, dels genom minskningen av effektiv efterfrågan i OECD-länderna. Det uppkomna efterfrågebortfallet, som sålunda inte motverkades av en expansiv ekonomisk politik i de större länderna uppskattades till ca 3 % av industriländernas BNP. I de större länderna beräknas ökningen av livsmedels- och råvarupriserna ha bidragit med ca 3 % av stegringen i konsumentprisindex ökningstakt mellan åren 1972 och 1974 och oljeprishöjningen med ca 2 %. Därtill kom sedan de krav på lönekompensation som dessa prishöjningar utlöste.

Under konjunkturedgången 1974—1975 sjönk råvaru- och livsmedelspriserna halvvägs ner till den nivå de hade innan "prisexplosionen" år 1973. De förblev ungefär "trendmässigt" konstanta under 1975 men har sedan börjat stiga igen under åren 1976—1977, till följd av konjunkturuppgången.

Inflationstakten mätt med BNP-deflatorns tillväxttakt, i *diagram 1 e*, har sakta börjat minska till följd av det stora BNP-gapet, men hindras

av de krafter som med viss tidseftersläpning verkar via lönebildningen. Detta kan ses som ett led i en pris-löne-prisspiral, som initierades redan under högkonjunkturen och som hålls vid liv av bestående inflationsförväntningar, vilka är svåra att bryta.

Genom den 60 %-iga prishöjningen på råolja under 1979 har en ny inflation av engångskaraktär drabbat OECD-området. Den direkta effekten av oljeprishöjningen synes bli att BNP-deflatorn höjs ca 1 % under det närmaste året. Därtill kommer sedan de andrahandseffekter denna störning kan utlösa.

Lönekostnadsökningarna, *diagram 1 f*, var under 1960-talet i genomsnitt ca 6 % per år, men kom under slutet av detta årtionde och i början av 1970-talet att höjas markant till ca 12 %. I Japan och Frankrike nästan fördubblades löneökningstakten 1968—1969, och i Belgien, England, Italien, Västtyskland och Sverige ökade lönerna kraftigt år 1969—1970. En mängd olika skäl har anförts för att förklara varför lönestegringarna blev så kraftiga vid denna tid och varför det skedde samtidigt i de flesta länderna. Man tycks vara eniga om att löneökningarna vid denna tidpunkt inte kan förklaras av för högt efterfrågetryck på arbetsmarknaden eller av försök till kompensation för tidigare kostnadsökningar. Många har i stället pekat på att en ny social oro gjorde sig gällande. Denna oro inleddes med den franska studentrevolten och generalstrejken i maj 1968 samt följdes av 1969—1970 års strejkvågor i flertalet europeiska länder. Inkomstfördelningskonflikterna tycks även vid denna tidpunkt ha skärpts mellan olika grupper. Åren innan "löneexplosionen" hade vinstandelen växt på löneandelens bekostnad i samtliga länder utom i USA. Detta hade föregåtts av en trendmässig omfördelning till lönernas förmån. Ett ökat utrymme för löneökningar skapades därmed av denna tillfälliga vinstuppgång, vilken i sin tur var ett resultat av de prishöjningar på varor i internationell handel som drevs fram av den ökade ekonomiska aktiviteten i USA. Orsakskedjan kan därmed ha varit att ett ökat kapacitetsutnyttjande i USA resulterade i höjda världsmarknadspriser och ökade vinster i Europa, vilket bidrog till kraftigt ökade lönekrav.

Under 1974 nådde lönekostnadsstegringarna inom OECD-området sin andra topp under 1960- och 1970-talen då kompensation utkrävdes för de prisökningar som utlösts av högkonjunkturen 1973 samt av de samtidiga olje-, råvaru- och livsmedelsprishöjningarna. Inte minst de senare kom att väcka kraftiga kompensationskrav i flertalet länder där livsmedelspriserna inte var reglerade genom priskontroller eller subventionerade. För att undvika en pris-lönespiral började nu flera av de stora länderna föra en restriktiv politik samt i många fall även reglera pris- och lönebildningen (tex i USA och England).

Under perioden 1973—1975 ökade spridningen i pris- och lönestegringstakt mellan OECD-länderna. Reallönernas ökningstakt hölls någor-

lunda väl uppe under dessa år trots den kraftiga försämringen av bytesförhållandet till följd av olje- och råvaruprishöjningarna. Efter år 1975 påbörjades en uppbromsningsprocess i och med den restriktiva efterfrågepolitiken och det försämrade arbetsmarknadsläget i flertalet länder. Lönernas ökningstakt har därmed minskat markant och mer än priserna under åren 1977—1978, vilket medfört att reallönernas tillväxt fallit i förhållande till den tidigare trendutvecklingen. År 1978 är den genomsnittliga löneökningstakten i OECD-länderna nästan tillbaka till den genomsnittliga nivå som gällde för perioden 1962—1972. Takten i produktivitetsoökningen är emellertid lägre. Detta har bidragit till att prisstegringstakten nästan är dubbelt så hög som genomsnittet under samma period. Trots dämpningen i inflationstakt är spridningen i pris- och löneökningar i OECD-länderna mer än dubbelt så stor som genomsnittet för perioden 1962—1972. Denna ökade spridning har möjliggjorts av det friare växelkurssystemet. Sänkningen i reallönestegring har inte medfört någon påtaglig höjning av vinstandelen då produktivitetens genomsnittliga tillväxt sänkts markant under perioden 1973—1978 i förhållande till den genomsnittliga ökningstakten för åren 1962—1972.

I ländernas strävan att efter oljekrisen bringa ner reallönestegringarna i jämnhöjd med produktivitetstillväxten kan man främst urskilja två olika mönster: I vissa av länderna, främst de större, har produktivitetstillväxten bibehållits relativt hög till priset av en kraftig ökning av arbetslösheten. I andra länder, främst mindre och mer konkurrensutsatta ekonomier, har anpassningen skett genom en sänkt reallönestegring samt genom en mindre höjning av arbetslösheten, vilket fått till följd att produktivitetstillväxten fallit kraftigt.

Resultatet av denna utveckling inom OECD-länderna har blivit att den allmänna lönsamhetsnivån i näringslivet fallit trendmässigt under 1970-talet vilket bromsat expansionstakten och ökat arbetslösheten.¹ Flera faktorer har medverkat till detta. För det första har lågkonjunkturen 1974—1976 medfört ett lågt kapacitetsutnyttjande i näringslivet, vilket hindrat företag från att utnyttja eventuella stordriftsfördelar. För det andra har i vissa av de mer konkurrensutsatta länderna lönenivån och växelkurserna kommit ur fas med varandra efter oljekrisen, vilket pressat ner lönsamheten under en nivå som lockar fram expansion. För det tredje har reallönen höjts snabbare än produktivitetstillväxten varvid löneandelen ökat på vinstandelens bekostnad.

Växelkurssystemet och bytesbalansen

Det internationella valutasystemet har under 1970-talet genomgått en omvandling från fasta till mer rörliga växelkurser. Systemet med fasta

¹ För vissa råvaruproducerande länder (såsom Sverige, Canada och Finland) kom råvarubooomen 1972—1973 att tillfälligt öka vinsterna 1973—1974, var- efter lönsamheten återgick till den fallande trenden.

och av centralbankerna garanterade valutakurser, som tillämpats under större delen av efterkrigstiden, utsattes redan under 1960-talets sista år för stora påfrestningar. Orsaken var att de officiella växelkurserna mellan stora industrinationer som Storbritannien, Västtyskland, Japan och USA inte tillräckligt snabbt kunde anpassas till realistiska nivåer i anslutning till respektive länders interna ekonomiska utveckling. I och med att även USA-dollar, som utgjort hörnstenen i det fasta Bretton Woods-systemet, både i egenskap av reservvaluta och såsom den största industrinationens valuta, successivt kom att bli alltmer övervärderad i relation till övriga valutor och till guld, till följd av stigande bytesbalansunderskott, bröt systemet definitivt samman. En akut krissituation uppstod först sommaren 1971, vilket ledde till att den amerikanska regeringen i augusti beslöt att upphäva dollarns utbytbarhet mot guld. Det nya läge som härigenom uppstod för betalningssystemet ledde i december 1971 till att man inom 10-landsgruppen kom överens om nya växelkurser, som bl. a. innebar en devalvering av dollarn samt en uppskrivning av DM och yen. Efter ytterligare en nedskrivning av dollarn i februari 1973 övergavs det fasta växelkurssystemet helt. Centralbankerna upphörde att stödja rådande pariteter, och de viktigaste växelkurserna har sedan mars 1973 fått röra sig mer eller mindre fritt mellan olika valutablock, som ett resultat dels av marknadskrafternas spel, dels av de interventioner som vissa centralbanker genomfört under olika perioder.

Utmärkande för åren med fria växelkurser har varit betydande svängningar i växelkursernas nivå. Underskottsländernas valutor, dollar och pund, har deprecierat. För överskottsländernas valutor, främst då japanska yen, tyska mark och schweizerfranc, har i stället ett tryck i apprecierande riktning skapats. Den s. k. stabiliserande spekulering som förväntades uppkomma vid flytande växelkurser tycks ha varit otillräcklig för att ge en jämn och lugn anpassning. Över- och underskott kvarstår även i de enskilda OECD-ländernas betalningsbalanser. Dessa obalanser har emellertid utjämnats i viss omfattning genom växelkursernas anpassning. De bestående underskotten på de löpande betalningarna för OECD-området som helhet förklaras emellertid till stor del av oljeprisökningen. Det är inte möjligt att eliminera detta samlade underskott genom en växelkursanpassning, dvs. genom en devalvering av de övriga marknadsekonomiernas valutor gentemot de oljeproducerande ländernas valutor, eftersom en substitution av OECD-varor för OPEC-varor i vardera ländergruppen inte påskyndas genom en sådan åtgärd.

OECD-ländernas samlade bytesbalans, som återfinns i *tabell 3:1*, visade fram till år 1973 ett visst överskott medan de oljefattiga u-länderna hade ett underskott. Som följd av oljeprisökningen kom både OECD-länderna och de oljefattiga u-länderna år 1974 att få ett underskott på ca 60 miljarder dollar, vilket motsvarades av ett bytesbalansöverskott för OPEC-länderna.

Den kraftiga nedgången i den ekonomiska aktiviteten i OECD-länderna 1975 innebar att dessa länders totala bytesbalansunderskott i stort sett eliminerades. Fortsatta ökningarna i u-ländernas och statshandelsländernas importöverskott absorberade återstoden av OPEC:s överskott, ca 30 miljarder dollar 1975, vilket skall jämföras med ett i stort sett dubbelt så stort överskott 1974. Den ökade aktivitetsnivån i OECD-länderna 1977 medförde att OECD:s underskott detta år återigen ökade kraftigt. OECD-ländernas totala bytesbalansunderskott uppgick 1977 till i stort sett samma belopp som 1974, dvs. ca 32 miljarder dollar.

Tabell 3:1. Bytesbalans för olika ländergrupper 1970—1980.

Miljarder dollar, löpande priser

	1970	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980 ¹
OECD	4,0	3,0	-32,8	-6,3	-24,5	-32,0	0,8	-28,9	-30,7
Statshandels- länderna	-1,5	-5,5	-9,8	-18,0	-13,3	-11,3	-9,5	8,2	-10,1
OPEC-staterna	2,0	9,0	61,3	28,8	39,3	34,0	11,0	64,0	72,0
Utvecklings- länderna (exkl. OPEC-staterna)	-6,8	-8,0	-24,0	-39,5	-26,5	-26,5	-34,0	-45,1	-60,7

¹ OECD:s bedömning.

Anm.: Med bytesbalans avses här nettot av varu- och tjänstetransaktioner samt privata och offentliga transfereringar. Förhållandet att bytesbalansen för världen som helhet ej blir 0 beror på systematiska fel i den statistik som ligger till grund för beräkningen av tabelluppgifterna.

Under 1978 reducerades oljeländernas överskott till följd av deras ökade import, av reallt fallande oljepriser samt genom de oljeimporterande ländernas strävan att minska sitt oljeberoende. Den 60 %-iga oljeprishöjningen i mitten av år 1979 höjde i ett slag OECD-ländernas oljenota med 90 miljarder dollar. Utav detta belopp beräknas under det framförliggande året ca hälften återflöda till OECD-området i form av ökad import.

Sammanfattningsvis har följande konjunkturella impulser från omvärlden och i synnerhet från OECD-området påverkat de nordiska ekonomierna under 1970-talet.

1) den expansionistiska finans- och penningpolitik som bedrevs i ett antal större länder 1970—1972

2) råvaruprisstegringarna 1973 samt femdubblingen av oljepriserna 1974—1975

3) den extremt restriktiva ekonomiska politiken i ett antal länder 1975—1976 för att få bukt med en accelererande inflation samt växande underskott i bytesbalanserna

4) en genomsnittligt hög och turbulent inflation som utlöstes av den

kraftiga konjunkturuppgången samt oljeprishöjningarna och som inte kunnat brytas trots den kraftiga recessionen

5) kraftiga förskjutningar i de internationella valutakurserna efter den omfattande valutakrisen våren 1973 och övergången från fasta till fria växelkurser

6) en omsvängning av konjunkturen samt en uppgång under åren 1975—1976; en utplaning av konjunkturen åren 1976—1978

7) en ny störning på den internationella ekonomin genom oljeprishöjningen 1979 som kommer att medföra sänkt tillväxt i OECD-området, ökad inflationstakt samt växande underskott i bytesbalanserna.

4. Ekonomisk politik och ekonomisk utveckling i Norden under 1970-talet

De ovan beskrivna internationella störningarna ställde de nordiska länderna inför svåra avvägningsproblem alltifrån 1973 och framåt. Å ena sidan förelåg ett behov att motverka, att den internationella recessionen skulle få alltför kraftiga effekter på de interna ekonomierna i form av lågt kapacitetsutnyttjande och hög arbetslöshet. Å andra sidan utgjorde hänsynen till den externa balansen en allvarlig restriktion för hur mycket den interna efterfrågeutvecklingen skulle kunna tillåtas avvika från den i omvärlden. En annan viktig begränsande faktor utgjorde inflationen, dels i termer av hur hög inhemsk inflation som kunde anses tolerabel och dels i avseende på de negativa konsekvenser en alltför snabb kostnadsökning skulle få på den externa balansen.

Den inriktning av den ekonomiska politiken som de olika nordiska länderna följde mot bakgrund av ovan nämnda överväganden har ofta fått en gemensam beteckning i ordet överbrygningspolitik. Om en sådan gemensam beteckning kan anses utgöra en god beskrivning av verkligheten skall i det följande diskuteras. Till att börja med kan det dock vara angeläget att studera de teoretiska överväganden som i den allmänna debatten framförts till förmån för en överbrygningspolitik.

Den grundläggande idén för en överbrygningspolitik är att kompensera bortfallet i extern efterfrågan under en internationell recession med inhemskt genererad efterfrågan. De underskott i bytesbalansen som uppstår vid ett högre efterfrågetryck gentemot omvärlden skall finansieras med planerad utländsk upplåning. Kapacitetsutnyttjandet och sysselsättningen skall sålunda kunna hållas på en hög nivå. Genom att ett högt resursutnyttjande upprätthålls i ekonomin, förutses landet stå väl rustat vid ett förnyat uppsving i världsekonomin. Vidare förutses en särskilt stor del av det inhemska resursutnyttjandet användas för investeringsändamål. Härigenom ökas kapaciteten att möta en senare uppgång i exportefterfrågan. Ytterligare ett element i politiken är att kostnadsutvecklingen ej får avvika från den i omvärlden så att marknads-

andelar förloras och den externa balansen försvagas utöver vad som betingas av skillnaden i efterfrågetryck. Vid ett förnyat internationellt uppsving förutses överskott i bytesbalansen användas för avbetalning av den under överbrygningsfasen uppkomna utländska skuldsättningen.

Den gemensamma beteckningen överbrygningspolitik kan sägas vara adekvat i så måtto, att samtliga nordiska länder under åtminstone viss del av de internationella lågkonjunkturåren 1974 och 1975 vidtog åtgärder för att stimulera den inhemska efterfrågan. Om detta likartade reaktionsmönster för den ekonomiska politiken betingades av någon grundläggande gemensam filosofi i enlighet med tänkandet bakom överbrygningsstrategin, eller om det berodde av likheter i utgångsläge och position i konjunkturcykeln, kan diskuteras.

Vid bedömningen av den ekonomiska politiken i Norden under lågkonjunkturåren 1974—1975 bör man hålla i minnet att OECD-sekretariatet vid flera tillfällen pekade på betydelsen av att med inhemska stimulansåtgärder i de olika länderna kompensera för den depressiva effekten av oljeprishöjningarna.

I Norge var målsättningen att brygga över den internationella recessionen klart uttalad. Norge var också det land i Norden som längst höll fast vid en expansiv ekonomisk politisk kurs. Den efterfrågestödjande inriktningen framstår klart, både om man tittar på de åtgärder som vidtogs och resultatet av dessa åtgärder i form av upprätthållen god tillväxttakt och bibehållen hög sysselsättning. Redan under våren 1974 företogs sänkningar av inkomstskatten samt höjningar av en rad transfereringar. Konsumtionen hade nämligen under längre tid utvecklats svagt, samtidigt som investeringarna expanderat kraftigt. Under 1975 blev strävan att kompensera för sviktande extern efterfrågan mer tydlig. Budgeten för detta år fick en klart konsumtionsstimulerande inriktning. Dessutom vidtogs under loppet av året en rad ytterligare åtgärder för att stödja produktion och sysselsättning. Kreditpolitiken var under början av perioden 1974—1975 förhållandevis stramt inriktad i syfte att motverka överhettningstendenser i samband med en alltför kraftig investeringskonjunktur. Senare vidtogs åtgärder som också gav kreditpolitiken en konjunkturstödjande utformning.

Bland de nordiska länderna kan således Norge sägas representera den ena änden på skalan över beredskapen att prioritera hög tillväxt och full sysselsättning på bekostnad av externbalansen. Till en del kan detta säkerligen förklaras med utgångspunkt från grundläggande ekonomisk-politiska värderingar. Vidare står det klart att de norska oljetillgångarna spelat en stor roll för beredskapen att acceptera utländsk skuldsättning. Vetskapen om de betydande bidragen till externbalansen från framtida oljeexport har minskat bekymren för att den utländska skuldsättningen skulle inskränka den ekonomisk-politiska handlingsfriheten längre fram i tiden.

Även i Sverige drevs en i huvudsak expansiv ekonomisk politik under 1974 och 1975. Liksom i Norge var det främst finanspolitiken som stod för de efterfrågestödjande inslagen, medan kreditpolitiken under första delen av perioden var stram för att sedan mjukas upp. Sålunda vidtogs en tillfällig sänkning av mervärdeskatten för större delen av sommarhalvåret, vilket fick en betydande pådrivande effekt på den privata konsumtionen. Dessutom genomfördes inkomstförstärkningar till hushållen i form av extrautbetalningar av pensioner och barnbidrag. Den stramare kreditpolitiken under 1974 tog sig uttryck både i höjningar av diskontot och ökade kassa- och likviditetskvotkrav. Från årsskiftet genomfördes sänkningar av inkomstskatten. Vidare genomfördes under 1975 en rad åtgärder för att motverka arbetslösheten. En av de viktigaste produktionsstödjande åtgärderna var beslutet att från och med halvårsskiftet utbetala bidrag vid tillverkning för lager. Samtidigt som finanspolitiken sålunda fick en mer expansiv inriktning, sänktes diskontot och taket för affärsbankernas utlåning höjdes. Trots den allmänna efterfrågestödjande inriktningen både från finans- och penningpolitik, föll tillväxttakten i Sverige tillbaka från ca 4 % till ca 1 % 1975.

Den höga prioriteten vid upprätthållandet av full sysselsättning som av tradition varit rådande i svensk ekonomisk politik måste anses utgöra en av de viktigaste bestämmande faktorerna för den medvetna överbrygningspolitik som fördes. Vidare måste det svenska utgångsläget när det gällde att acceptera en utländsk skuldsättning bedömas som fördelaktigt. Till skillnad från de övriga nordiska länderna hade Sverige haft överskott i bytesbalansen under de tre åren 1971—1973, med ett särskilt stort överskott 1973. Dessutom var den svenska finansiella netto-positionen gentemot utlandet positiv. Ser man till pris- och kostnadsutvecklingen, kan man fastställa att den svenska inflationstakten 1973 var lägre än för OECD-länderna i genomsnitt — en position som bevarades fram till och med 1975. Slutligen kan man konstatera, att även om inte Sverige såsom Norge kunde räkna med framtida tillskott till exportintäkterna från olja, borgade den höga graden av differentiering i industriproduktion och export för landets goda kreditvärdighet.

Ytterligare en faktor som underlättade drivandet av en expansiv ekonomisk politik i Sverige under åren 1974—1975 var att försvagningen i bytesbalansen under den tidigare delen av perioden mildrades av den kraftiga prisökningen i den svenska råvaruexporten. I ännu högre grad gällde detta för Finlands del om man ser till 1974. Detta år steg värdet av exporten med över 40 %, främst till följd av den snabba prisuppgången på papper och massa. Våren 1974 sänktes inkomstskatten i samband med den inkomstpolitiska uppgörelsen. Till följd av tidigare fattade beslut om förbättringar i folkhälsan och om grundskolan, ökade den offentliga konsumtionen kraftigt 1974 och 1975. Skattelättnaderna jämte den höga sysselsättningen och löneglidningar bidrog till en

betydande ökning av de reala disponibla inkomsterna och den privata konsumtionen kom att stiga i snabb takt. Investeringarna visade också en mycket expansiv utveckling. Detta berodde till en del på de kapacitetsproblem som uppstått inom skogsnäringarna vid den kraftiga exportefterfrågan. Också bostadsinvesteringarna var expansiva. Det ingick också i de ekonomisk-politiska målsättningarna att främja investeringarna och öka kapaciteten inom exportindustrin. Uppgången i den inhemska efterfrågan, i förening med det stora importinnehållet i industriinvesteringarna, medförde att den externa balansen snabbt började att försämrans under loppet av 1974.

Mot slutet av 1974 dämpades den utländska efterfrågan på de finska skogsprodukterna. Under det första halvåret 1975 föll sedan exporten drastiskt. I detta läge skedde en markant omläggning av den ekonomiska politiken i restriktiv riktning. Både finans- och penningpolitiska åtgärder vidtogs för att dämpa den inhemska efterfrågan. Omläggningen var mest markerad 1976.

Även Finland förde således en expansiv ekonomisk politik under 1974 och största delen av 1975 och den kan betecknas som ett försök att överbrygga den internationella lågkonjunkturen i synnerhet vad gäller främjandet av investeringarna. När bytesbalansrestriktionen blev akut mot slutet av 1975 upprätthölls inte den inhemska efterfrågan utan åtstramande åtgärder tillgreps för att återställa den externa balansen och för att försäkra den internationella kreditvärdigheten.

Överhettningen i den internationella konjunkturen 1973 fick ett kraftigt genomslag i Danmark med snabbt stigande priser och kostnader. För att motverka dessa tendenser sattes åtstramande åtgärder in redan hösten 1973, och denna ekonomisk-politiska kurs skärptes första halvåret 1974. De åtstramande åtgärderna riktades mot privat konsumtion och offentliga investeringar. Den restriktiva ekonomiska politiken, försvagningen av exportefterfrågan och den köpkraftsindragning som oljeprishöjningarna innebar, förde med sig en kraftig dämpning av aktiviteten i den danska ekonomin. Under loppet av året steg därför arbetslösheten kraftigt samtidigt som inflationen mattades av. Bytesbalansutvecklingen förbättrades snabbt. Efter ett underskott på över 5 miljarder danska kr första halvåret 1974, registrerades ett underskott på mindre än en miljard det andra halvåret.

Den oväntat snabba ökningen av antalet arbetslösa gjorde det allmer angeläget att vidta stimulansåtgärder. Samtidigt ökade utrymmet att vidtaga sådana åtgärder genom förbättringen av den externa balansen. Vid årsskiftet 1974—1975 företogs en omläggning av politiken i expansiv riktning i och med att de direkta skatterna sänktes. Den efterfrågestödjande ekonomisk-politiska kursen förstärktes sedan i september 1975. Då sänktes mervärdesskatten temporärt för fem månader och investeringsavdragen förbättrades — likaledes för en begränsad tidsperiod.

Omläggningen i expansiv riktning i ett läge då den internationella lågkonjunkturen fördjupades, må ses som ett led i en gemensam aktion inom EG i expansiv riktning.

Emellertid står det klart att omläggningen kom till stånd först sedan man kunnat fastställa att de tidigare restriktiva åtgärderna fått en oväntat depressiv inverkan på den inhemska ekonomin med åtföljande snabba förbättringar av den externa balansen.

Medan man således kan konstatera en viss enhetlighet i utformningen av den ekonomiska politiken i de olika nordiska länderna under åren 1974 och 1975, gick utvecklingen kraftigt isär under 1976. I Norge och Sverige bibehölls den efterfrågestödjande inriktningen, i Finland fortsatte den åtstramning som inletts i slutet av föregående år och i Danmark skedde en kursförändring i riktning mot ökad restriktivitet 1976.

Vid inledningen av 1976 gjorde sig divergerande trender gällande i den norska ekonomin. Trots att ökningen i bruttonationalprodukten 1975 hade varit den högsta i OECD-området, hade arbetslösheten stigit något i Norge. Å andra sidan hade även inflationstakten tilltagit och bytesbalansen visade allt större underskott. De norska myndigheterna valde mot denna bakgrund återigen att prioritera sysselsättningen, och finanspolitiken fick därför en konjunkturstödjande utformning. Under året tillgreps dessutom vid flera tillfällen arbetsmarknadspolitiska åtgärder, delvis av en selektiv karaktär. Kreditpolitikens inriktning kan i grova drag sägas ha varit att stödja den privata efterfrågan.

Också i Sverige behölls den expansiva ekonomisk-politiska inriktningen under 1976. Både budgetförslaget och det reviderade budgetförslaget innehöll nya åtgärder, främst av investeringsfrämjande karaktär. Den politik som inletts året innan med stöd av produktion för lager fortsatte under 1976. Den nya regeringen som trädde till i oktober bibehöll en expansiv kurs och presenterade redan samma månad åtgärder bl. a. för att stödja investeringarna.

Åtstramningen i Finland 1975 hade i första hand företagits med hjälp av penningpolitiska medel. Under 1976 fick även finanspolitiken en allt restriktivare utformning. Under årets lopp skedde en avsevärd förbättring av den externa balansen. Kombinationen av en svag importefterfrågan och en uppgång i exportvolymen med hela 17 %, innebar ett bidrag till totalproduktionen från utrikeshandelssidan med ca 3,5 %. Framgångarna med att förbättra den externa balansen även i nominella tal dämpades på grund av den oförmånliga utvecklingen av bytesförhållandet. Nedgången i bytesbalansunderskottet till ungefär hälften jämfört med 1975 ansågs av de politiska beslutsfattarna ej tillräckligt för att tillåta en uppmjukning av den ekonomiska politiken då den utländska nettoskulden fortsatte att öka och uppgick till ca 20 % av BNP i slutet av året.

De kraftiga stimulansåtgärder som satts in i den danska ekonomin under 1975 medförde ett markant sving i konjunkturutvecklingen under 1976. Politiken behöll även under inledningen av året en expansiv inriktning och både den privata konsumtionen och investeringarna steg i snabb takt. Bytesbalansrestriktionen blev emellertid ånyo starkt kännbar. Med den uttalade målsättningen att förbättra den externa balansen beslutade därför en folketingsmajoritet i augusti 1976 att vidta drastiska åtstrammingsåtgärder. Den danska ekonomiska politiken hade således under loppet av tre år svängt från åtstramning till expansion och sedan tillbaka till åtstramning. Vid alla politikomläggningar hade bytesbalansutvecklingen varit en dominerande faktor bakom besluten.

Ett gemensamt drag i utvecklingen i de nordiska länderna under 1976 var försämringen av pris- och kostnadsläget i förhållande till omvärlden. År 1976 var inflationstakten i vart och ett av de nordiska länderna högre än för OECD-genomsnittet. Konsekvenserna av ett försämrat konkurrenskraftsläge gjorde sig särskilt kännbara i Sverige men också i någon mån i Danmark. I Norge däremot utvecklade sig exporten av traditionella varor positivt, och härtill kom den kraftiga ökningen av oljeexporten. I Finland resulterade uppsvinget i den internationella konjunkturen som redan nämnts till en ökning av exportvolymen med hela 17 %.

I alla de nordiska länderna vidtogs åtgärder av inkomstpolitisk natur under 1976. I Sverige, Norge och Finland utformades finanspolitiken i syfte att underlätta måttliga avtalsuppgörelser på arbetsmarknaden. Inte minst i Norge lades stor vikt vid de s. k. kombinerade inkomstuppgörelserna. I Danmark uppställdes ramangivelser för löneutvecklingen i samband med åtstrammingsåtgärderna i augusti. I några av länderna förekom dessutom temporära prisstopp. Framgångarna med att dämpa kostnadsutvecklingen var skiftande mellan länderna. I Finland uppnåddes en minskning i löneökningstakten, som bidrog till att förbättra landets internationella konkurrenskraft.

Detta resultat kan sägas ha underlättats av den höga graden av outnyttjad kapacitet i den finska ekonomin. I Sverige var situationen den motsatta. De avtal som kom till stånd 1976 medförde att kostnadsutvecklingen i Sverige kraftigt kom att överstiga den i omvärlden. Den höga efterfrågan på arbetskraft bidrog dessutom för andra året i rad till en avsevärd löneglidning.

Under 1976—1977 försämrades det svenska relativa kostnadsläget kraftigt. Som följd härav stramades den ekonomiska politiken åt under år 1977 samtidigt som kronan devalverades i olika steg. Vid devalveringen i augusti 1977 lämnade Sverige även det europeiska valutasamarbetet. Bl. a. till följd av ett återhållsamt löneavtal fick devalveringarna ett genomslag på de relativa priserna och därmed även på exportutvecklingen.

Den kursomläggning som kom till stånd i Danmark 1976, följdes under 1977 upp med ytterligare åtstramande åtgärder. I september enades en folketingsmajoritet om ett åtgärds paket som bl. a. innehöll en höjning av mervärdeskatten. Selektiva åtgärder för att komma till rätta med den omfattande arbetslösheten minskade inte det allmänna intrycket av restriktivitet i politikens utformning. Också i Finland fullföljdes åtstramningen i finans- och penningpolitik. En förbättring i den externa situationen — handelsbalansen svängde om från ett underskott på över 4 miljarder mark till jämvikt — och avmattningen i inflations taktet möjliggjorde en gradvis omläggning i finanspolitiken i expansiv riktning.

Bland de nordiska länderna förde endast Norge en expansiv ekonomisk politik under huvuddelen av 1977. Vad gäller inkomstpolitiken, slöts en ny kombinerad inkomstuppgörelse våren 1977. I och med att budgeten för 1978 presenterades under hösten annonserades dock en omläggning av politiken i en mer restriktiv riktning. Under 1978 skärptes sedan utformningen av finanspolitiken. Huvuddelen av den åtstramning som skedde företogs dock genom en restriktiv kreditpolitik.

I och med att Norge lämnat den expansiva kursen i sin ekonomiska politik, hade alla de nordiska länderna gått igenom ett i stora drag likartat förlopp: Inledningsvis hade konjunkturstödjande åtgärder vidtagits för att motverka effekterna av den svaga efterfrågeutvecklingen i omvärlden. Kostnaderna av en sådan politik i termer av växande underskott hade dock efter hand tvingat samtliga nordiska länder att söka strama åt den inhemska efterfrågan. Tidigast skedde denna åtstramning i Finland. De framgångar som den finska ekonomiska politiken noterade i form av minskad inflationstakt och förbättrad extern balans möjliggjorde en gradvis övergång till mer stimulans av efterfrågan. Sedan slutet av 1977 har således den finska finanspolitiken fått en alltmer expansiv framtoning. Detta har bidragit till att föra upp tillväxten 1979 till ca 7 %, vilket är den största ökning i totalproduktionen som förutses inom OECD-området. Även i Sverige har den restriktiva politiken under 1977 och i viss mån 1978 skapat grundvalarna för en försiktig uppmjukning av politiken. Vid mitten av 1978 avskaffades den allmänna arbetsgivaravgiften, vilket skedde i syfte att erhålla vissa stimulans effekter samtidigt som den internationella konkurrenskraften förstärktes. Den ekonomiska politiken för 1979 kan bäst beskrivas som milt expansiv.

I kontrast med utvecklingen i Sverige och Finland, står den ekonomisk-politiska inriktningen i Danmark. Här bibehölls den strama kursen både under 1978 och 1979. Den ofördelaktiga utvecklingen av den externa balansen spelade härvid en avgörande roll. I Norge kombinerades den åtstramning som ägde rum 1978 och fortsatte under 1979 med åtgärder för att förbättra den internationella konkurrenskraften. Hösten 1978 in-

fördes pris- och lönestopp, som fortsatte att gälla under hela 1979. Den norska kronan devalverades i februari med 8 % gentemot övriga valutor i ormsamarbetet. Även Finland skrev vid detta tillfälle ned värdet på marken. I december 1978 beslöts inom EG om upprättandet av ett europeiskt monetärt system. Även valutor med en nära anknytning till de deltagande EG-valutorna kunde anslutas till systemet. Norge beslöt emellertid att ej deltaga i det nya samarbetet och utträdde sålunda ur det dittills fungerande arrangemanget. Danmark däremot anslöt sig till det europeiska valutasystemet.

I den ovan utförda beskrivningen av den ekonomiska politiken i Norden under de senaste åren har vissa allmänna likartade drag kunnat konstateras. Klart står emellertid att skiljaktiga förutsättningar och olika prioriteringar i den ekonomisk-politiska målformuleringen har inneburit väsentliga avvikelser mellan de enskilda länderna. Den externa restriktionen har tvingat samtliga länder att så småningom överge en expansiv politik. Valet av tidpunkt för en sådan omläggning, i termer av den utländska skuldsättning som ackumulerats, har dock varierat kraftigt. Detta framgår klart av *diagram 1*. Statistiken över kumulerande bytesbalanssaldon kan även jämföras med de följande diagrammen över industriproduktion och prisutveckling samt tabellen över arbetslösheten för att ge en bild av de avvägningar som skett i de olika länderna. Diagrammen är konstruerade så att de visar avvikelser från OECD-genomsnittet. Härigenom kan man få en uppfattning i vilken mån och vid vilka tillfällen den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna varit likartad. Man får också en föreställning om hur utvecklingen i varje enskilt land följt eller avvikit från de allmänna trenderna inom OECD-området.

Pris- och kostnadsutvecklingen i en öppen ekonomi beror av den internationella utvecklingen, rådande och förväntat efterfrågeläge och förd ekonomisk politik. *Diagrammen 1—3* visar sambanden mellan pris- och löneutvecklingen samt kapacitetsutnyttjandet i de nordiska länderna samt Förbundsrepubliken Tyskland som väger tungt i OECD-området. Under år med högt kapacitetsutnyttjande inom industrin tenderar med viss tidsfördröjning pris- och lönestegringstakten i ekonomin att stiga. Under år med lågt kapacitetsutnyttjande dämpas på motsvarande sätt inflations-takten.

Som framgått av den tidigare beskrivningen av den ekonomiska politiken i Norden försökte de nordiska länderna till att börja med överbrygga den internationella recessionen som följde efter oljekrisen åren 1973—1974. För att undvika inverkan av vad man trodde skulle bli en kort internationell konjunkturnedgång fick därför den ekonomiska politiken en relativt expansiv inriktning under recessionens första fas i samtliga nordiska länder med undantag för Danmark. Den förda politiken gav till resultat att produktion och sysselsättning kunde hållas uppe bättre än i Förbundsrepubliken Tyskland under åren 1974—1976. Resultatet av

politikens inriktning i de nordiska länderna blev främst att kostnadsutvecklingen på grund av olikheter i relativt kapacitetsutnyttjande kom i otakt med omvärldens kostnadshöjningar, vilket medförde förluster av marknadsandelar samt försämring av bytesbalanserna. Vissa av de större länderna, som t. ex. Förbundsrepubliken Tyskland och Förenta staterna valde att föra en kontraktiv ekonomisk politik som påtagligt minskade kapacitetsutnyttjandet samt relativt snabbt dämpade pris- och lönestegringstakten. Den s. k. överbrygningspolitiken i de nordiska länderna hade kunnat lyckas om inte kostnadsutvecklingen hade ökat för kraftigt. Som antytts ovan är det emellertid svårt att betrakta pris- och kostnadsutvecklingen isolerat för sig. Denna hänger intimt samman med stabiliseringspolitikens utformning samt med den relativa kapacitetsutvecklingen i förhållande till omvärlden. Den omläggning av den ekonomiska politiken i restriktiv riktning som skedde i de större länderna 1974—1975, samtidigt som stabiliseringspolitiken huvudsakligen var fortsatt expansiv i de nordiska länderna, ledde till olikheter i pris- och kostnadsutvecklingen.

De svenska, norska och danska valutorna var under denna period bundna till en stigande D-mark inom den s. k. valutaormen.

Bedömer man perioden som helhet kan man konstatera att den s. k. överbrygningspolitiken inte gick att fullfölja. Detta hade två orsaker: dels blev den internationella konjunkturavmattningen osedvanligt lång, dels drabbades länderna av en kostnadskris. Under 1974—1975 kunde visserligen de nordiska länderna hålla en högre tillväxt än genomsnittet i övriga OECD-länder, men under åren 1976—1978 blev BNP-tillväxten lägre. Orsaken till att en inhemsk åtstramning till slut tvingades fram var den urholkning av den internationella konkurrenskraften som ägde rum, därför att en kostnadsojämvikt uppkom i förhållande till utlandet, vilken bidrog till växande underskott i bytesbalansen och sviktande sysselsättning i den konkurrensutsatta delen av näringslivet.

Om man ser på enskilda länders förmåga att bringa ner inflationstakten under 1970-talet så har denna varierat mellan ekonomierna, bl. a. beroende på olikheter i graden av öppenhet, på grund av varierande trögheter i pris- och lönebildningen samt till följd av olikheter i institutionella och politiska förhållanden.

I olika studier, t. ex. McCracken-rapporten, har hävdats att i små, öppna ekonomier synes lönerna reagera snabbare på ett minskat kapacitetsutnyttjande än priserna, förmodligen på grund av att en försämrad konkurrenskraft upplevs som ett allvarligt hot mot sysselsättningen samt beroende på att lönebildningen sker under förhållandevis centraliserade och samordnade former som tar sin utgångspunkt i den internationella konkurrenskraften. I större, slutna ekonomier, vilka är mer avskärmade från internationell konkurrens, verkar å andra sidan priserna vara mer känsliga än lönerna för sänkningar av kapacitetsutnyttjandet, troligen

beroende på att lönekontrakten tenderar att vara mer långsiktiga och överlappande i tiden samt på grund av att kraftiga lönekostnadshöjningar inte på samma sätt betraktas som ett hot mot sysselsättningen då stora delar av dessa ekonomier är mer skyddade från internationell konkurrens.

Diagram 1. Kumulerade bytesbalanssaldon 1969—78

I % av BNP 1978

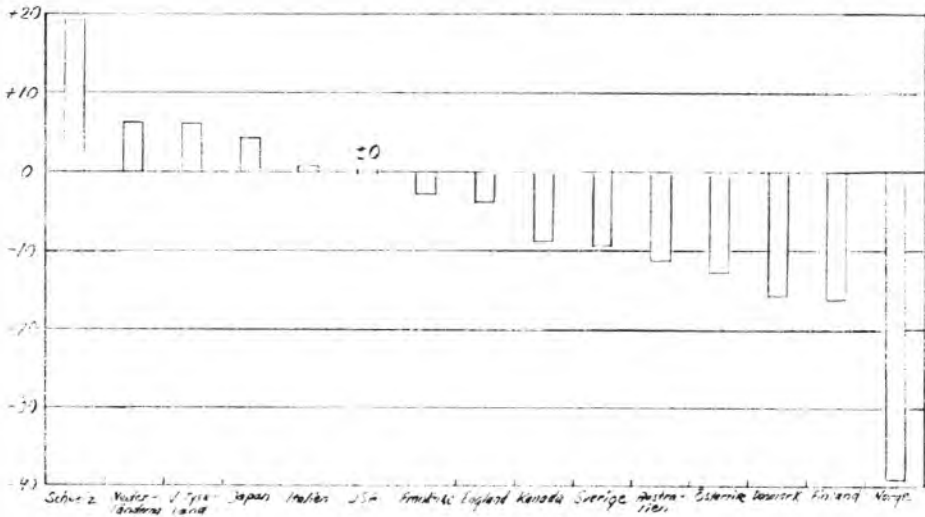
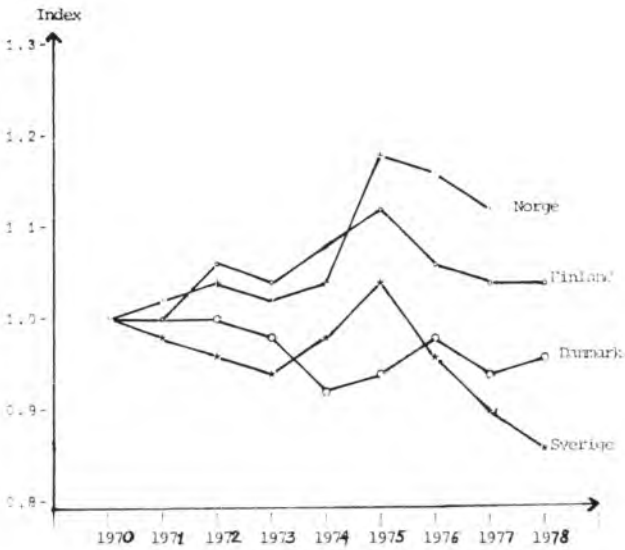

Diagram 2. Industriproduktionens utveckling i Norden i förhållande till OECD-genomsnittet

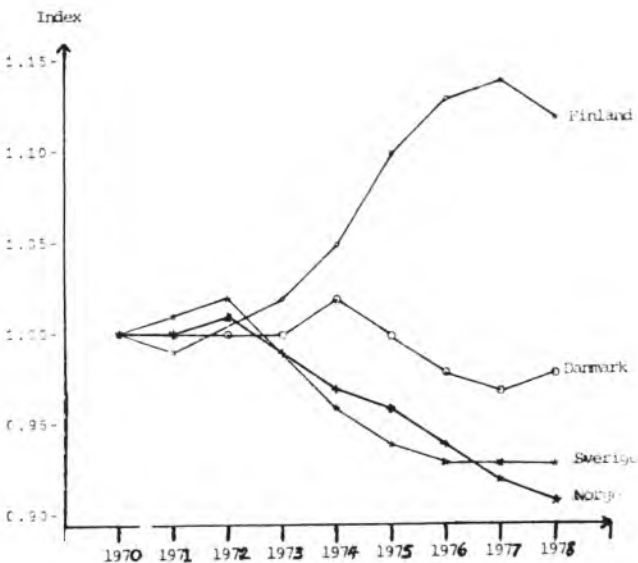
1.00-linjen utgör OECD-genomsnittet

Anm.: Industriproduktionens utveckling för ett enskilt land har beräknats genom att dividera index för industriproduktionens volym med motsvarande index för OECD-genomsnittet. Basår är 1970. Ett land vars kurva överstiger 1.00-linjen har haft en kumulerad industriproduktionstillväxt som överstiger OECD-genomsnittet. Om kurvan för ett enskilt år faller/stiger innebär detta att tillväxten understiger/överstiger OECD-genomsnittet.

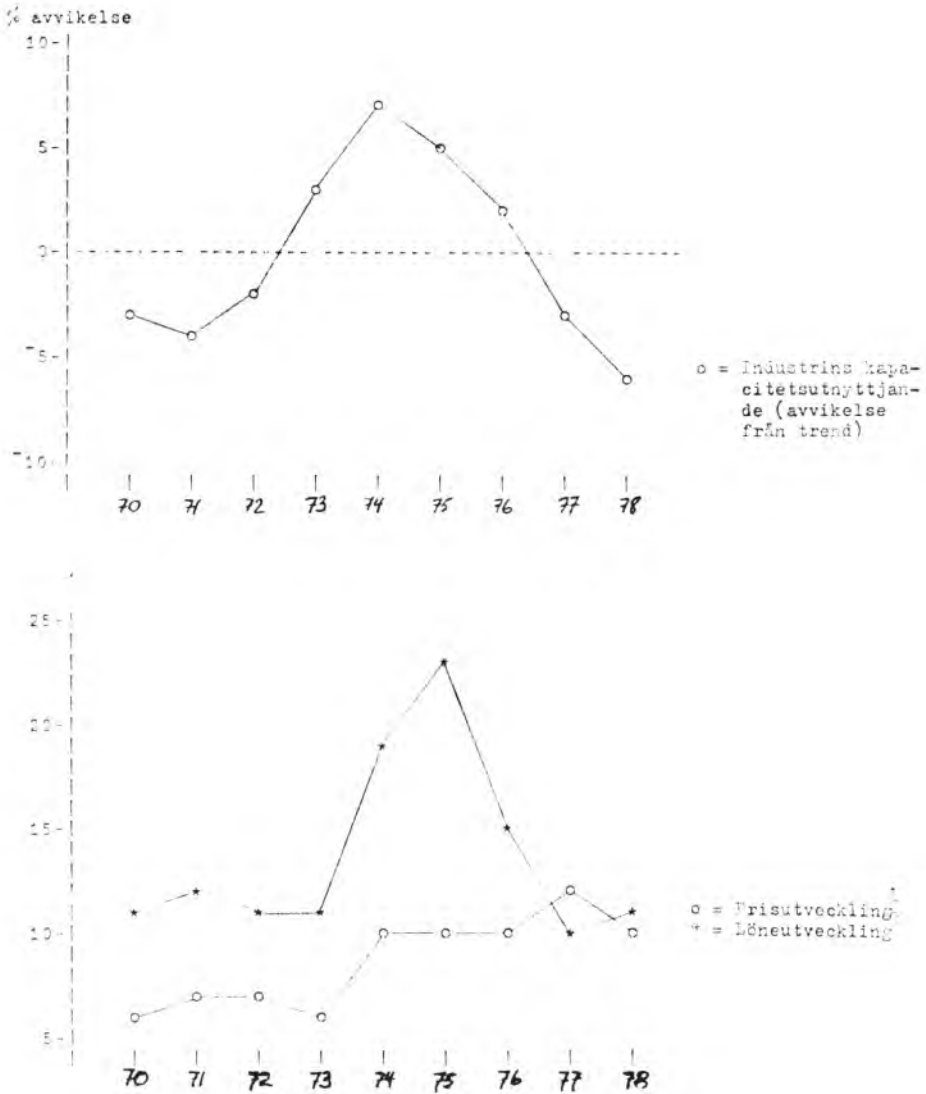
Diagram 3. Konsumentprisernas utveckling i Norden i förhållande till OECD-genomsnittet

1.00-linjen utgör OECD-genomsnittet

Anm.: Se anm. diagram 2.

Figur 3. Pris- och löneutveckling samt kapacitetsutnyttjande i Sverige 1970—78

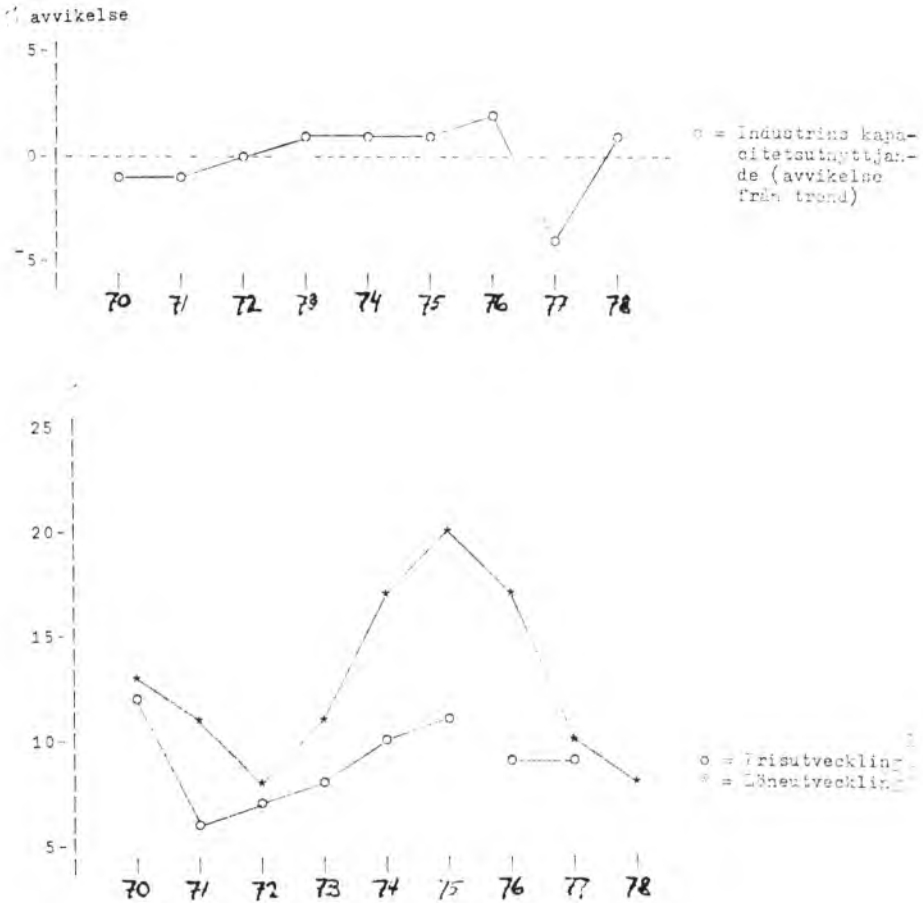

¹ Konsumentpris, inhemsk valuta.

² Per timme, inhemsk valuta, exkl. sociala avgifter.

Källa: Main Economic Indicators, OECD.

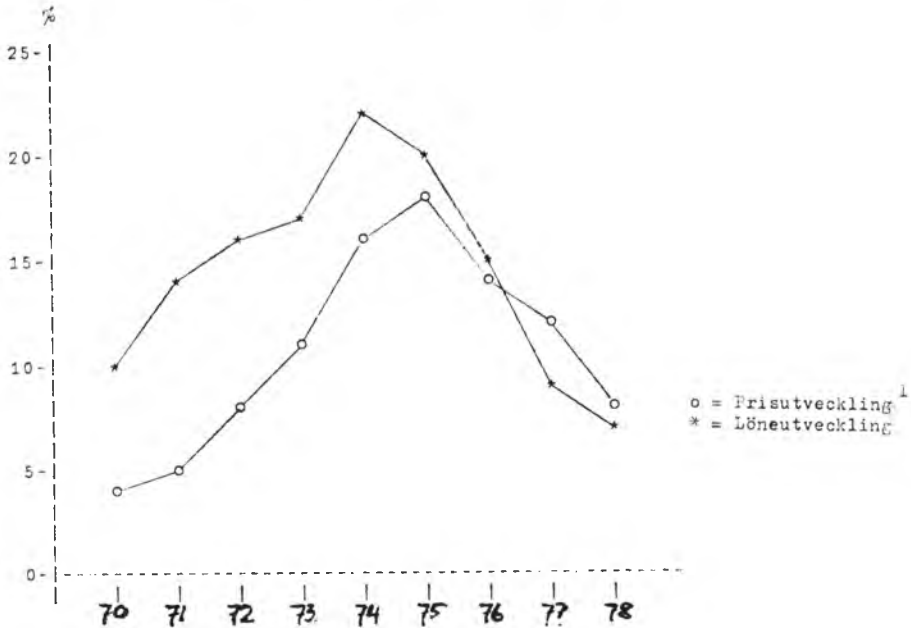
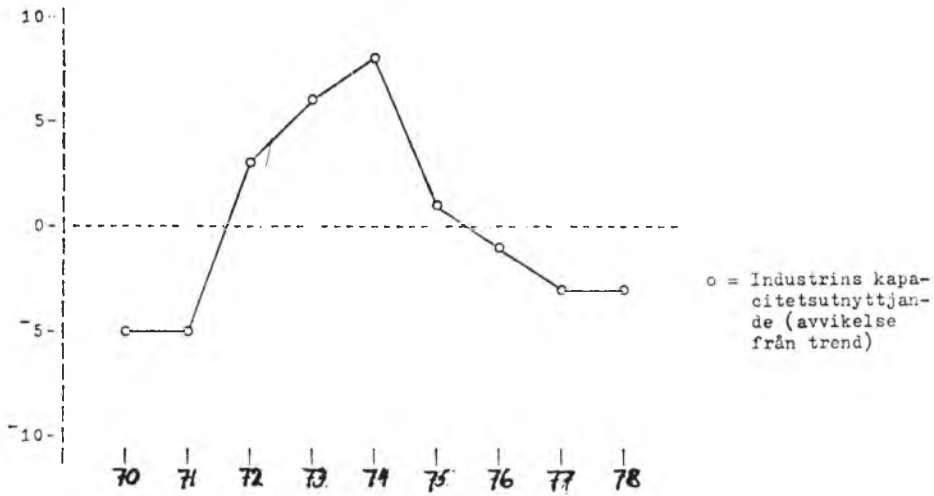
Figur 3. Pris- och löneutveckling samt kapacitetsutnyttjande i Norge 1970—78

¹ Konsumentpris, inhemska valuta.² Per timme, inhemska valuta, exkl. sociala avgifter.

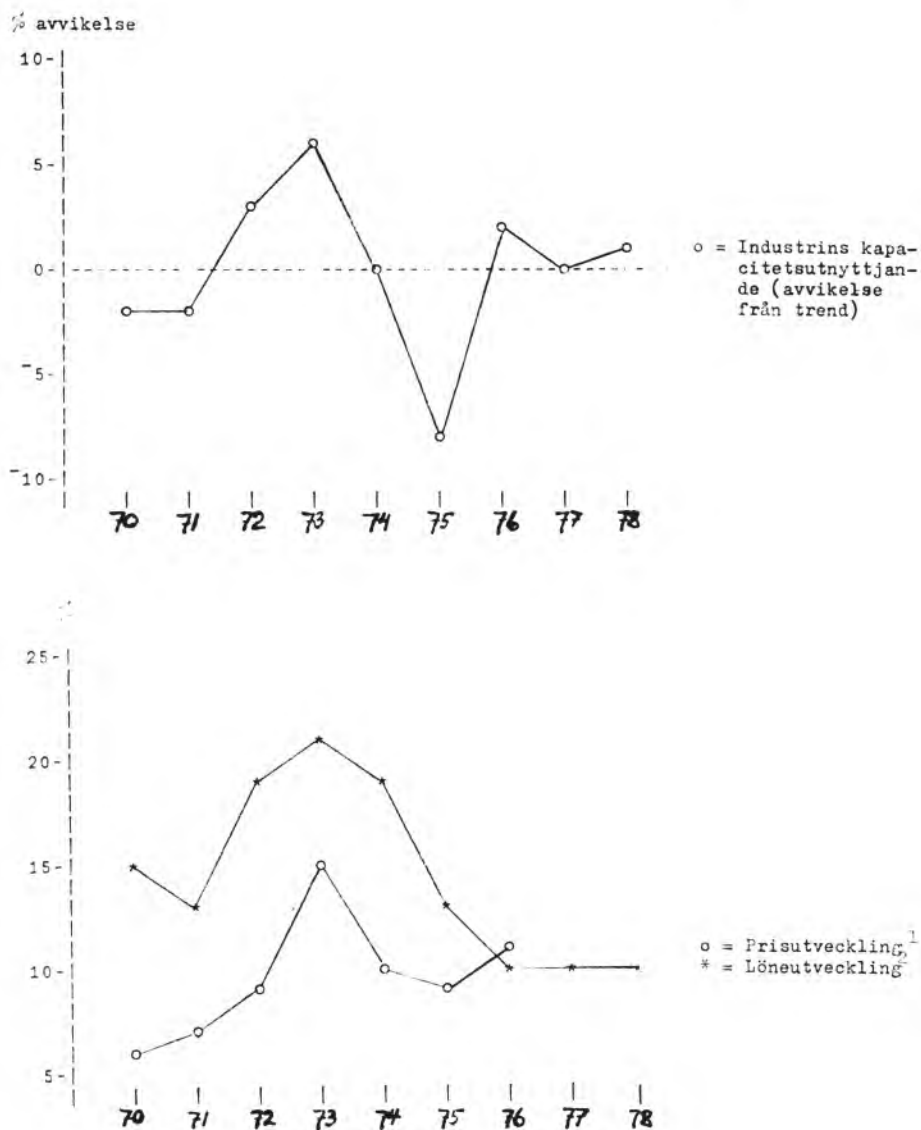
Källa: Main Economic Indicators, OECD.

Figur 3. Pris- och löneutveckling samt kapacitetsutnyttjande i Finland 1970—78

% avvikelse

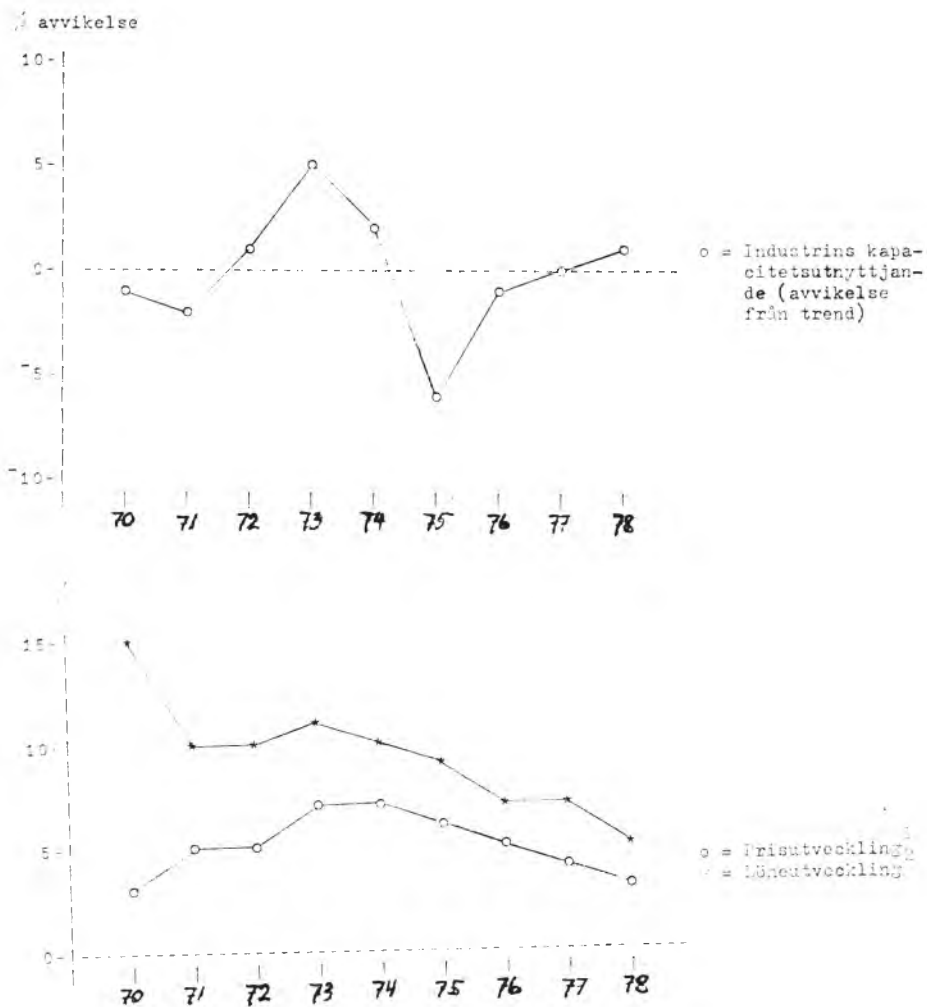
¹ Konsumentpris, inhemsk valuta.² Per timme, inhemsk valuta, exkl. sociala avgifter.

Källa: Main Economic Indicators, OECD.

Figur 3. Pris- och löneutveckling samt kapacitetsutnyttjande i Danmark 1970—78¹ Konsumentpris, inhemska valuta.² Per timme, inhemska valuta, exkl. sociala avgifter.

Källa: Main Economic Indicators, OECD.

Figur 3. Pris- och löneutveckling samt kapacitetsutnyttjande i Västtyskland 1970—78

¹ Konsumentpris, inhemsk valuta.

Källa: Main Economic Indicators, OECD.

² Per timme, inhemsk valuta, exkl. sociala avgifter.

Arbetslöshet i 1 000-tal samt i procent i genomsnitt per år 1973—1978

	1973		1974		1975		1976		1977		1978	
Danmark ¹	19,3	1	50,0	2,0	123,6	5,0	126,1	5,0	164,0	6,3	191,0	7,3
Finland ¹	47,9	2,3	36,2	1,7	46,5	2,2	83,5	4,0	124,8	6,1	172,6	7,8
Norge ¹	12,6	0,8	11,2	0,7	20,7	1,3	21,1	1,3	18,2	1,1	19,9	1,3
Sverige ¹	46,1	1,9	79,8	2,0	65,1	1,6	65,4	1,6	73,9	1,8	90,5	2,2
Island ¹	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3

¹ Registrerade arbetslösa i procent av den totala arbetskraften.

5. Det makroekonomiska samberoendet mellan de nordiska länderna

I det föregående har de nordiska ländernas ekonomiska politik under 1970-talet diskuterats. Härvid framkom betydande likheter då det gällde sättet att möta förändringar i den internationella ekonomiska utvecklingen. Översikten visade emellertid även på skillnader i ekonomisk-politisk prioritering mellan länderna och olikartade förlopp i konjunkturutvecklingen över tiden. Dessa likheter och skillnader bildar bakgrunden till frågeställningen i vilken grad de nordiska länderna påverkar varandra ur stabiliseringspolitisk synpunkt. Denna fråga har varit föremål för en analys utförd av Sveriges riksbank.

I analysen har tre kanaler för ekonomisk påverkan studerats; kapitalflöden, flyttning av arbetskraft inom Norden och konjunkturspridningseffekter av den nordiska handeln. Storleken av dessa olika flöden har undersökts och diskuterats, och deras utveckling över tiden har belysts. Huvudintresset har ägnats åt de nordiska ländernas samberoende via handeln.

Kärnpunkten i den internationella konjunkturspridningsmekanismen är: Antag att en ökning av den inhemska efterfrågan i ett enskilt land äger rum, exempelvis på grund av ekonomisk-politiska stimulansåtgärder. Denna efterfrågeökning kommer att leda till en ökad produktion inom landet. De inkomster som genereras då produktionen ökar, skapar utrymme för en ytterligare uppgång i efterfrågan o. s. v. Storleken av den multiplikatoreffekt som sålunda erhålles begränsas av den marginella sparbenägenheten i samhället. I en öppen ekonomi begränsas multiplikatorns storlek emellertid även av den marginella importbenägenheten. En del av efterfrågeökningen kommer att riktas mot utländska varor och tjänster. Sålunda ökar det expanderande landets import, vilket reflekteras i ökad export och produktion i andra länder. Härigenom uppstår en liknande multiplikatorprocess i dessa länder med motsvarande återverkningar även i det första expanderande landet. Den totala effekten av dessa förlopp kan avläsas i ländernas tillväxt och i deras handelsbalanser.

Ett expanderande land får uppleva en försvagning av sin externa balans. Detta utgör en restriktion för landets möjligheter att upprätthålla en hög tillväxttakt. Om konjunkturuppgången är allmänt spridd internationellt,

minskar den externa restriktionen i betydelse. Detta faktum bildar bakgrund för de diskussioner som förts mellan industriländerna om en gemensam aktion för att förbättra tillväxten. Om de länder som har starka externa balanser expanderar sina ekonomier, ökar importen från länder med svag extern position, varvid deras externa restriktioner minskar i betydelse och en högre tillväxt kan nås även här.

Ju större ett lands utrikeshandelsberoende är och ju större den marginella importbenägenheten, i desto högre grad gör sig den externa restriktionen gällande. De mindre industriländerna har i allmänhet förhållandevis mycket stora utrikeshandelssektorer. Något entydigt samband mellan en ekonomis storlek och det externa beroendet är dock svårt att fastställa, eftersom även flera av de större länderna har en betydande utrikeshandel mätt i förhållande till totalproduktionen. Betydelsen av den externa restriktionen för de allra största ekonomierna reduceras dock av deras inverkan på övriga länder. Ett stort land som expanderar får i ett första skede sin externa balans försvagad. På grund av konjunkturspridningen ökar emellertid så småningom även efterfrågan från andra länder på det stora landets produkter med en förstärkning av den externa balansen som följd. De motsvarande sekundära effekterna vid expansion i ett litet land är i allmänhet mycket begränsade. Tillsammans utgör de nordiska länderna dock ett förhållandevis stort ekonomiskt block. I detta sammanhang har tanken framkastats huruvida de nordiska länderna skulle vara tillräckligt stora tillsammans för att på egen hand kunna genomföra en samordnad expansiv politik.

Denna fråga låter sig naturligtvis ej besvaras entydigt. Problemet gäller graden av möjlighet till självständigt nordiskt agerande snarare än huruvida en gemensam aktion är möjlig. Det står klart att varje utökning av kretsen av expanderande länder minskar den externa restriktionen för de ursprungligen deltagande länderna. Å andra sidan är ej heller mycket stora ekonomiska enheter oberoende av externa hänsyn. Ett exempel på detta är den försvagning i OECD-ländernas samlade bytesbalans som uppstår vid en högre tillväxttakt på grund av ökad import av olja och andra råvaror. Ett annat exempel är den ojämnavikt i bytesbalansen och de störningar i det internationella monetära systemet som uppstått till följd av den högre efterfrågenivån i den amerikanska ekonomin i jämförelse med omvärlden under senare år.

Den metod man använt för att belysa de nordiska ländernas påverkan på varandra och deras beroende av andra länder består i en simulering av världshandelsmodeller. Härvid har man expanderat den inhemska efterfrågan i ett nordiskt land i taget och studerat effekterna på övriga nordiska länders tillväxt och handelsbalanser. De erhållna resultaten har jämförts med ett s. k. nollalternativ, vilket utgjorts av en prognos för ländernas ekonomiska utveckling under en viss tidsperiod.

Tillförlitligheten i de slutsatser man drar från resultaten av en simule-

ring i en ekonometrisk modell är givetvis avhängig av de särskilda egenskaperna hos modellen i fråga. Den här föreliggande analysen bygger på simuleringar av IMF:s och OECD:s världshandelsmodeller. En allmän anmärkning vad gäller båda dessa modeller är att de nordiska länderna förefaller något schablonmässigt behandlade. Ett tillförlitligare resultat skulle givetvis erhållas från en modell som utgick just från de nordiska ländernas särskilda förhållanden och som grundade sig på noggranna statistiska skattningar av ekonomiska relationer inom och mellan länderna. Någon sådan modell finns inte. De här föreliggande resultaten från simuleringar med OECD- och IMF-modellen får ej ses som exakta mått på de nordiska ländernas makroekonomiska samberoende. Snarare ger de en ungefärlig uppfattning om de storleksordningar det här är fråga om.

Till att börja med studeras resultaten från OECD-modellen. Det land som har den största inverkan på övriga nordiska länder är Sverige. Av *tabell 1* framgår att en ökning av den svenska inhemska efterfrågan med en procentenhet leder till en ökning av totalproduktionen i de övriga nordiska länderna med mellan 0,11 % och 0,14 % efter sex månader. Norge och Danmark påverkar de övriga nordiska länderna i lägre grad. Effekten på de andra länderna uppgår här till mellan 0,04 och 0,06 % av BNP. Den minsta effekten avläses vid en expansion i Finland. Ökningen i totalproduktionen i Sverige, Norge och Danmark varierar här mellan 0,02 och 0,04 %.

Tabell 5: 1. Ökning i totalproduktionen efter en efterfrågestimulans motsvarande 1 % av BNP efter sex månader

Expansion i	Effekt i Sverige	Norge	Danmark	Finland
Sverige	1,13	0,14	0,11	0,13
Norge	0,06	0,90	0,04	0,04
Danmark	0,06	0,06	0,91	0,04
Finland	0,04	0,02	0,02	1,08

¹ Värdena i diagonalen från vänster anger de s. k. egenmultiplikatorerna.

I analysen ingår även undersökningar av hur de stora industriländerna påverkar vart och ett av de nordiska länderna. Det visar sig här att Förenta staterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Storbritannien samtliga har en större effekt på vart och ett av de nordiska länderna än dessa har inbördes. Effekternas storlek varierar här mellan 0,14 och 0,22. Vid tolkningen av dessa resultat, bör noteras att modellen anger dels de effekter som uppkommer genom det direkta beroendet av resp. land, dels de indirekta effekter som uppkommer genom att andra länder stimulerar sin tillväxt. Detta innebär att den effekt som i modellen uppkommer som en följd av en efterfrågestimulans i Förenta staterna i hög grad är avhängig av att detta leder till en märkbar aktivitetsuppgång i alla övriga industriländer.

En undersökning av effekternas storlek efter två år har också utförts. Efter denna tidsperiod har mer sekundära effekter av vad vi kan kalla den internationella multiplikatorprocessen hunnit göra sig gällande. Påverkan på efterfrågan är således genomgående större. Även här visar det sig att Sverige är det land som har den största inverkan på de övriga, att Danmarks och Norges inverkan är av samma storleksordning och att Finland påverkar övriga länder minst.

Tabell 5: 2. Ökning i totalproduktionen efter en efterfrågestimulans motsvarande 1 % av BNP efter två år

Expansion i	Effekt i Sverige	Norge	Danmark	Finland
Sverige	1,53	0,30	0,22	0,21
Norge	0,12	1,31	0,10	0,05
Danmark	0,11	0,15	1,32	0,07
Finland	0,07	0,06	0,05	1,43

En motsvarande analys av de stora ländernas påverkan på Norden visar även här deras större betydelse i förhållande till de nordiska länderna inbördes. Dessutom ger undersökningen vid handen att skillnaden i effekternas storlek efter sex månader och två år har ökat proportionellt mycket mer för de stora länderna. Detta resultat stöder det resonemang som fördes tidigare om sekundäreffekternas större betydelse för de stora länderna. Således visar det sig att Frankrike och Japan, vars påverkan i det kortare tidsperspektivet är relativt ringa för de nordiska länderna, efter två år får en betydande inverkan på grund av sekundäreffekterna.

Av statistiska skäl ingår inte Island i tabellerna ovan. Islands effekt på övriga nordiska länder har ej kunnat erhållas. Däremot har effekter av ökad inhemsk efterfrågan i de övriga länderna på Island beräknats. Det visar sig här att de största effekterna erhålles vid en expansion i den danska ekonomin. För övrigt kan man konstatera att de stora länderna och då särskilt Förenta staterna spelar en ännu mer betydelsefull roll ur isländsk synpunkt än för övriga Norden.

Att de stora länderna har större betydelse än ett nordiskt grannland ur konjunkturspridningssynpunkt är knappast ett förvånande resultat. Snarare är det värt att observera att Sverige för de övriga nordiska länderna spelar en roll som är jämförbar med de stora ländernas, åtminstone i det kortare perspektivet. Nästa steg i analysen måste bli att undersöka betydelsen av en samtidig expansion av efterfrågan i samtliga nordiska länder.

Någon simulering av en samtidig inhemsk efterfrågeökning i de nordiska länderna har ej utförts, utan effekterna av expansion i ett land i taget har helt enkelt adderats. Denna metod ger en grov uppskattning av de totala effekterna. Resultatet har jämförts med egenmultiplikatorn och båda dessa värden har ställts i relation till försämringen av handelsbalan-

sen. På så vis erhålles, vilket framgår av kolumnerna 3 resp. 6 i tabellen nedan, ett mått på hur stor ökning i BNP som kan ernås i varje enskilt land vid accepterandet av en försämring av handelsbalansen motsvarande 1 % av BNP.

Tabell 5: 3. Effekt av en ursprunglig efterfrågestimulans motsvarande 1 % av BNP efter två år. Talen är angivna i procent av BNP

Ett enskilt land	Samtidigt expansion					
	BNP	Handels- balans	BNP/ Handels- balans	BNP	Handels- balans	BNP/ Handels- balans
	1	2	3	4	5	6
Sverige	1,53	—0,77	1,99	1,83	—0,73	2,51
Norge	1,31	—0,76	1,72	1,82	—0,67	2,72
Danmark	1,32	—0,73	1,81	1,69	—0,67	2,52
Finland	1,43	—0,66	2,17	1,76	—0,62	2,83

Genom att jämföra kolumnerna 3 och 6 får man ett begrepp om hur mycket större den expansiva effekten blir vid en samordnad aktion i förhållande till om ett land ensamt expanderar den inhemska efterfrågan. Tabellen visar att denna skillnad är störst för Norges del, vilket avspeglar förhållandet att beroendet av de övriga nordiska länderna är störst här. Medan skillnaden för Norge uppgår till en hel procentenhet, är den endast en halv procentenhet i Sverige. Resultaten för Danmark och Finland ligger mellan dessa värden.

De hittills redovisade beräkningarna bygger på simuleringar av OECD-modellen. Resultat från IMF:s världshandelsmodell har också arbetats fram. Eftersom denna modell skiljer sig väsentligt från den förra, är några direkta jämförelser inte möjliga. Bl. a. innehåller inte IMF-modellen några egenmultiplikatorer. En annan skillnad är att IMF-modellen tar hänsyn till aktivitetsnivåns inverkan på prisutvecklingen. Även om de värden som erhålles vid simulering med den senare modellen skiljer sig från de föregående resultaten i absolut storlek, strider de inte mot de allmänna huvuddragen i dessa. Sålunda är de relativa storleksordningarna i stort sett lika.

En allmän slutsats som kan dras från det ekonometriska arbetet är att det föreligger ett betydande makroekonomiskt samband mellan de nordiska länderna. De positiva spridningseffekter som uppstår i vart och ett av de nordiska länderna vid en samtidig uppgång i den inhemska efterfrågan är jämförbara med effekterna av en expansion i något av de stora länderna — Förenta staterna, Förbundsrepubliken Tyskland eller Storbritannien. Härav följer att en gemensam nordisk stimulans kan ge ett viktigt bidrag till inhemska stimulansåtgärder. Naturligtvis gäller även motsatt att en samtidig åtstramning får betydande kontraktiva konsekvenser för alla de nordiska länderna.

Av det föreliggande materialet kan man emellertid ej dra slutsatsen att de nordiska länderna vid en samordnad aktion skulle kunna undvika och överbrygga en allmän internationell konjunkturedgång. Beroendet via utrikeshandelssektorn av de utomnordiska länderna, och särskilt de större bland dessa, omöjliggör förändret av en helt oberoende politik. I detta sammanhang kan återigen erinras om att ej heller de allra största ekonomierna i längden förmår att föra en politik oberoende av utvecklingen i världsekonomin i sin helhet, utan att få betydande problem med den externa balansen och valutakursen.

Ett problem vid en samordnad aktion inom Norden är de olika roller som de enskilda länderna skulle tilldelas. Om man strävade efter att den slutliga effekten på tillväxten skulle bli lika stor i alla länder skulle handelsbalansernas försvagning bli mer betydande i vissa länder än i andra. Dessutom måste man antaga att de skilda ländernas vilja och förmåga att acceptera bytesbalansunderskott är olika på grund av skillnader i ekonomisk-politiska prioriteringar, utgångsläge vad gäller bytesbalans och utländsk skuldsituation m. m.

Av stor vikt är att analysen endast belyser avvägningen mellan bytesbalansrestriktion å ena sidan och en ökad aktivitetsnivå under förutsättning att priserna ej påverkas av en expansiv politik. Som vi sett i tidigare avsnitt finns ett samband mellan kapacitetsutnyttjande och inflationsutveckling. Eftersom denna effekt ej beaktats, tenderar beräkningarna snarast att överskatta utrymmet för en samordnad expansiv ekonomisk politik.

6. Relativpriser och konkurrenskraft i Norden

Föregående kapitel har belyst svårigheterna att föra en expansiv ekonomisk politik utan att förvärpa bytesbalansen. Vidgar vi frågeställningen till att gälla möjligheten att nå full sysselsättning och extern balans samtidigt, är industrins internationella konkurrenskraft av strategisk betydelse. Vid en svag internationell utveckling är det för ett enskild land i princip möjligt att nå en god exportutveckling genom att landets konkurrensutsatta sektor ökar sin marknadsandel. Detta kräver i sin tur en förbättring av exportindustrins konkurrenskraft. Vi skall i detta kapitel belysa det angivna problemet med utgångspunkt från en bakgrundsstudie som utförts av konjunkturinstitutet i Stockholm (KI). En viktig fråga i denna undersökning är också hur konkurrensförhållandena ser ut i Norden, både då det gäller den inomnordiska handeln och handeln med utomnordiska länder.

Till att börja med har man tittat på utvecklingen av de nordiska ländernas marknadsandelar för bearbetade varor inom OECD-området. I de följande diagrammen har index för marknadsandelen ställts mot index för relativprisutvecklingen. En översiktlig inspektion av diagrammen visar på ett klart samband mellan relativpriser och marknadsandelar. Stor för-

siktighet är dock påkallad då det gäller att av resultaten dra slutsatser om sambandens numeriska storlek. Dels påverkas givetvis handeln av strukturella faktorer i de olika ländernas export, och i deras mottagarländers import, dels studeras utvecklingen under en förhållandevis kort tid, vilket medför att tillfälliga faktorer får större betydelse än då analysen avser en längre period¹. Vidare bör man hålla i minnet att konkurrenskraft ej enbart är en fråga om relativpris. I många fall spelar också andra förhållanden in såsom kvalitet, marknadsföringsmekanismer m. m.

Ser man till Sverige har avsevärda förändringar ägt rum i relativpriser och marknadsandelar under 1970-talet. Fram till mitten av 1976 skedde en successiv uppgång av de svenska relativpriserna. Denna utveckling accelererade under perioden 1974—1975. Parallellt med denna utveckling tappade Sverige marknadsandelar inom OECD-området. Också denna trend nådde sin brantaste lutning under åren 1974—1975. Från mitten av 1975 vänder kurvan för relativpriserna nedåt. Det förbättrade svenska konkurrensläget visar sig efter en tid i en förbättrad marknadshandelsutveckling.

De danska relativpriserna stiger mellan 1972 och 1975. Därefter planar utvecklingen ut. 1972 börjar emellertid Danmark att förlora marknadsandelar och denna negativa utveckling fortgick ända till 1977. Därefter skedde en markant återhämtning av marknadsandelar. För 1977 och 1978 kan man också notera att relativpriserna sjönk något. För Danmarks del är svängningarna år från år i såväl relativpriser som marknadsandelar förhållandevis små.

Norges relativpriser är i stort sett oförändrade fram till 1973. Sedan sker en dramatisk stegring. Utvecklingen av marknadsandelar visar inga stora förändringar förrän 1975 då de faller kraftigt. Detta innebär att ett år förflyter mellan det att relativpriserna börjar peka uppåt och till dess att marknadsandelar förloras. Norges relativpris börjar falla 1975. Fram till 1978 visar figuren ej någon ökning av marknadsandelarna. Enligt officiella norska prognoser beräknas emellertid en marknadsandelsvinst 1979.

När det slutligen gäller Finland är de proportionella förändringarna inte lika stora som för de övriga länderna. Ett liknande mönster, med relativpriser som under periodens inledning stiger långsamt för att senare accelerera, kan dock iakttagas även här. En motsatt utveckling för marknadsandelarna kan konstateras. Från 1976 förbättras åter det finska konkurrensläget och Finland börjar samtidigt återta marknadsandelar.

Ett betydande samband mellan relativpriser och marknadsandelar kan således konstateras i alla fyra länderna. Ett gemensamt drag är att en viss tidseftersläpning tycks gälla i båda riktningarna.

¹ Flera studier har gjorts vad gäller varusammansättning och utveckling av marknadsandelar.

Studier som gjorts i Norge (St. meld. 76 (1977—78) tyder på att ändringar i varusammansättningen har haft stor betydelse för utvecklingen i marknadsandelarna.

Diagram 6: 1. Marknadsandelar och relativpriser för Danmarks export av bearbetade varor exkl. fartyg till OECD-länderna 1970—1978

Index: 1970 = 100

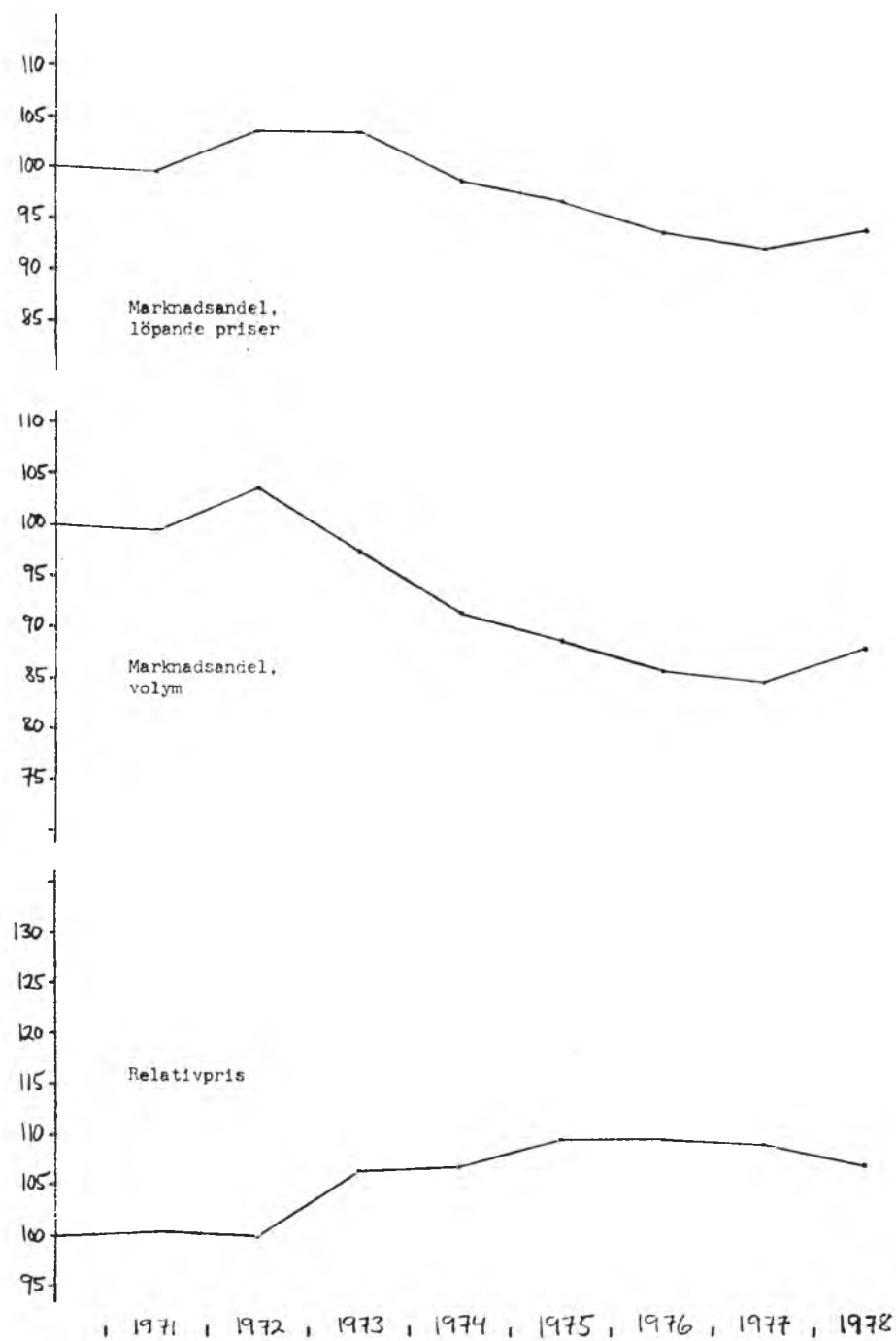

Diagram 6: 2. Marknadsandelar och relativpriser för Finlands export av bearbetade varor exkl. fartyg till OECD-länderna 1970—1978

Index: 1970 = 100

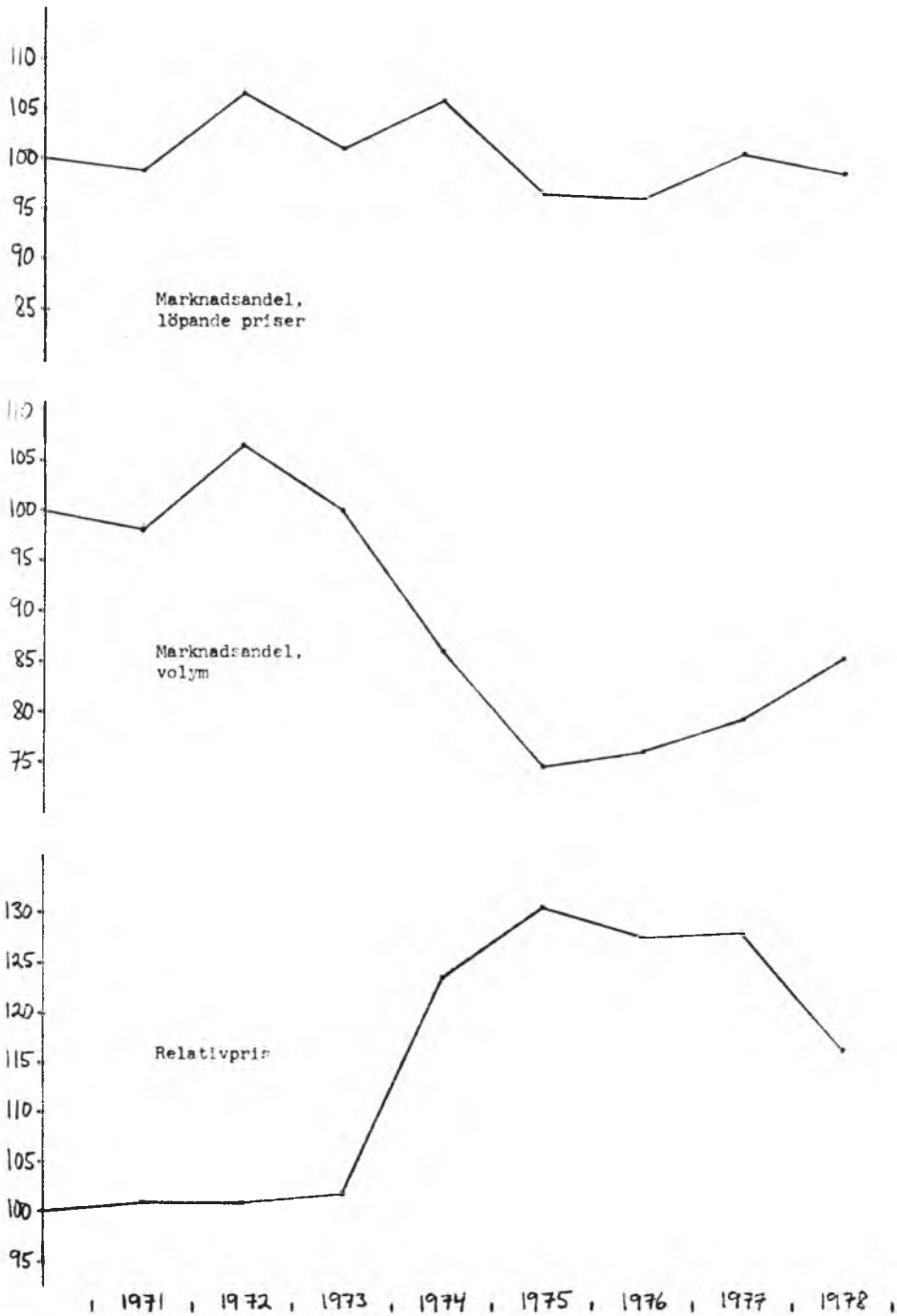

Diagram 6: 3. Marknadsandelar och relativpriser för Norges export av bearbetade varor exkl. fartyg till OECD-länderna 1970—1978

Index: 1970 = 100

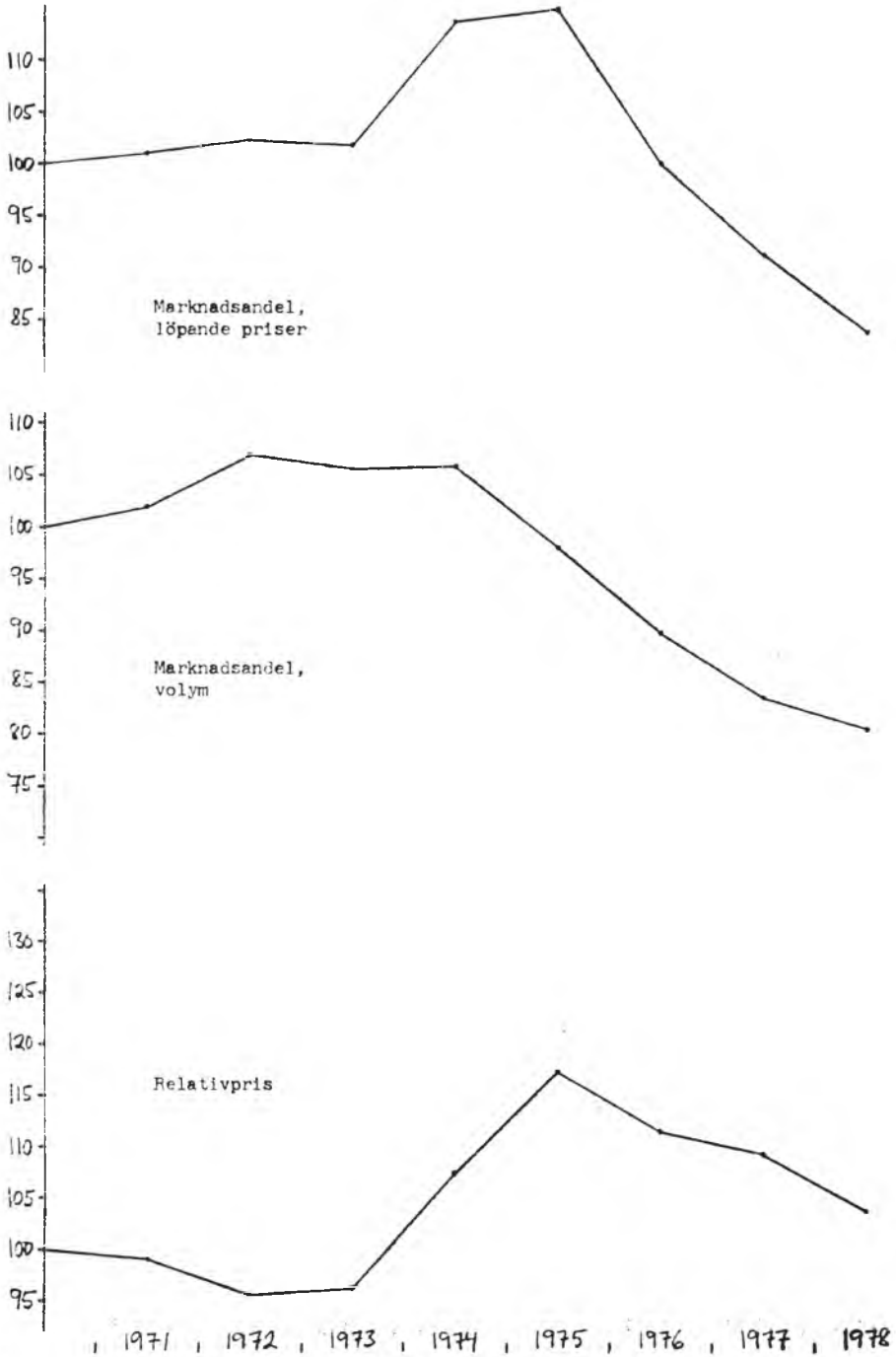

Diagram 6: 4. Marknadsandelar och relativpriser för Sveriges export av bearbetade varor exkl. fartyg till OECD-länderna 1970—1978

Index: 1970 = 100

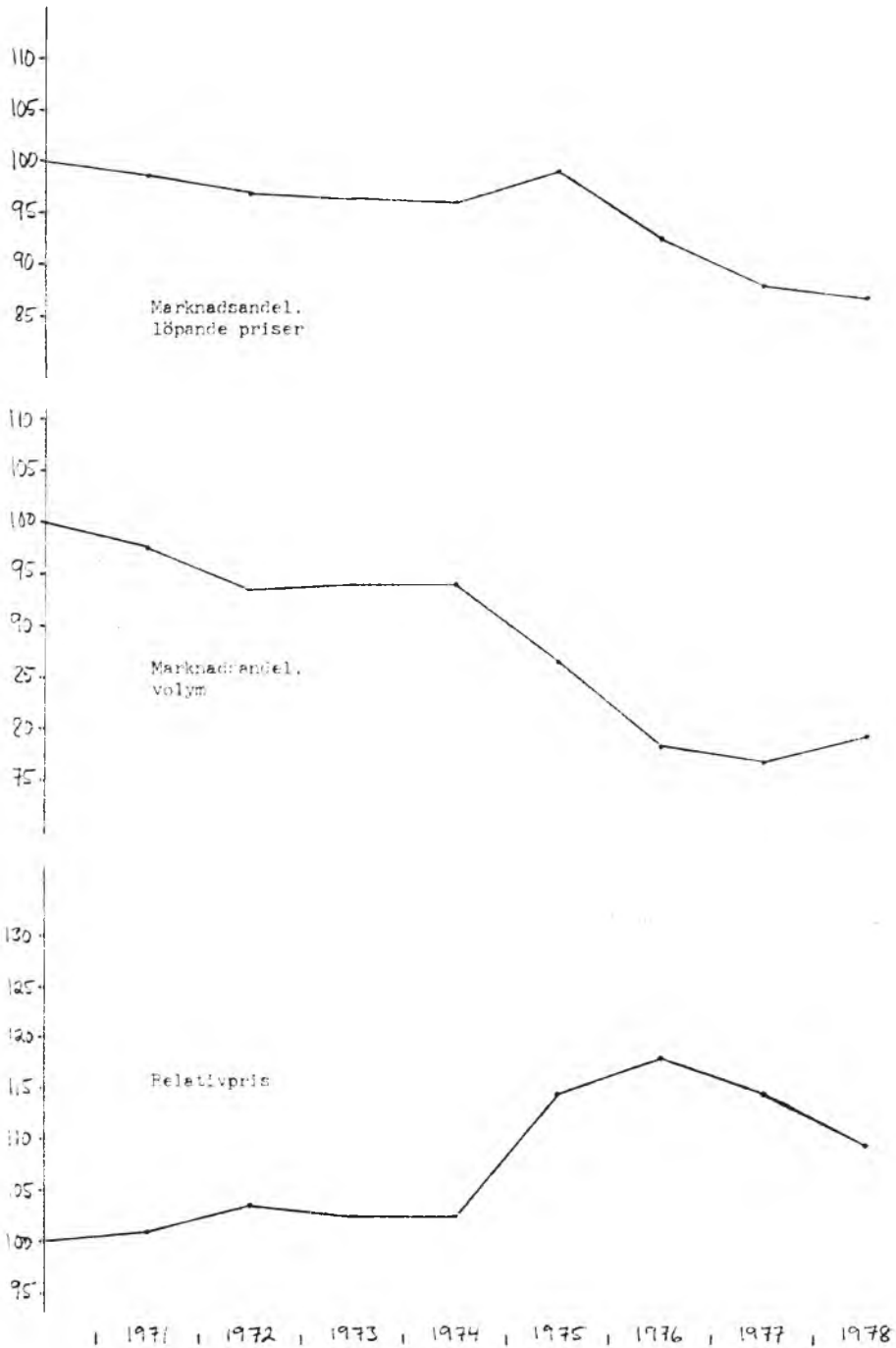
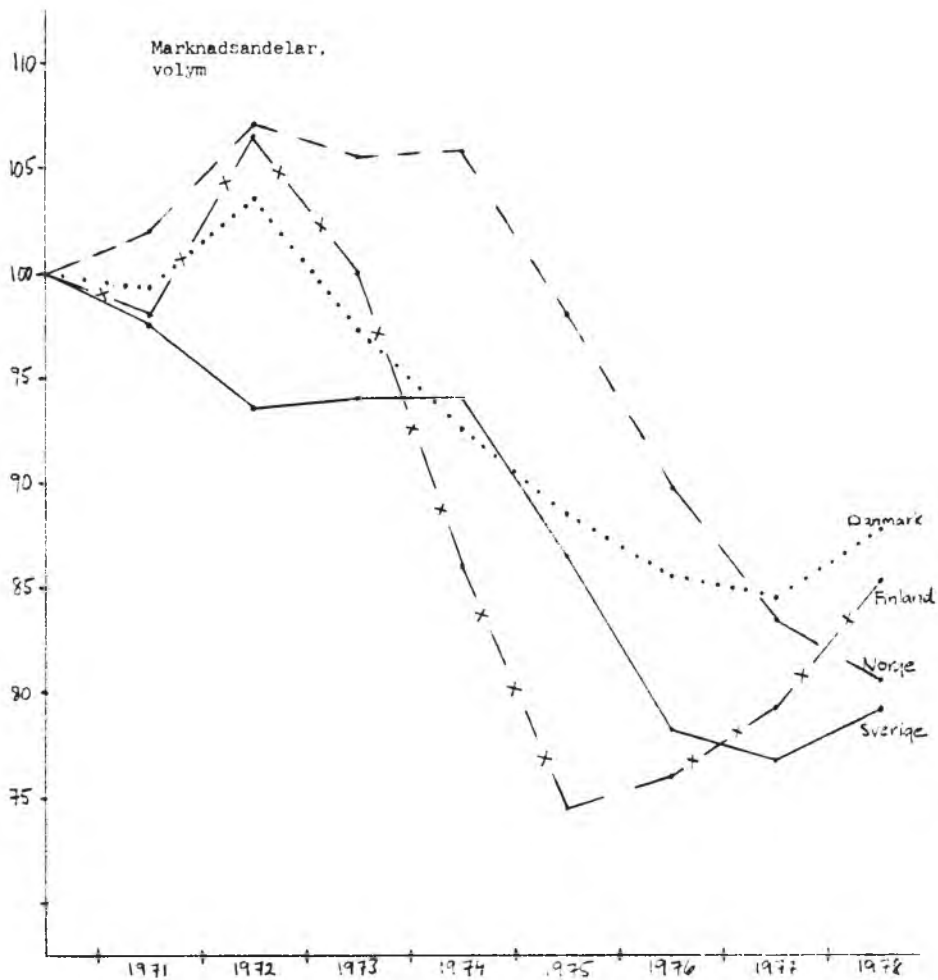

Diagram 6: 5. Marknadsandelar i volym för de nordiska ländernas export av bearbetade varor exkl. fartyg till OECD-länderna 1970—1978

Index: 1970 = 100

I undersökningen har också andelsutvecklingen i den inomnordiska handeln studerats. Utvecklingen när det gäller bearbetade varor har följts under perioden 1970—1977. De resultat som kommit fram härav är i stor överensstämmelse med de som redovisas för den allmänna utvecklingen. Sålunda förlorar Norden andelar på den nordiska marknaden i samband med att den relativa prisutvecklingen försämras. Stora skillnader föreligger dock beträffande de enskilda nordiska länderna. Störst andelsförluster under perioden gör Sverige. De svenska andelsförlusterna inom Norden utgör också en mycket stor del av Nordens totala marknadsandelsförluster inom det egna geografiska området. En motsatt utveckling kan noteras för Finland. Finland gör överlag betydande andelsvinster i Norden. Detta sker trots att Finlands relativa priser ökar under samma period. Danmark och Norge förlorar i den totala Norden-marknaden, men deras exportandelar utvecklas olika i de olika länderna.

I ett *appendix* redovisas en av konjunkturinstitutet i Sverige (KI) utförd mindre undersökning av de nordiska ländernas betydelse som konkurrenter till varandra samt bifogas de tabeller — liksom en kort kommentar till dessa — som ligger till grund för *diagrammen 6:1—5* i föreliggande text.

7. Norden som hemmamarknad

Hemmamarknadens struktur och storlek tillmäts en väsentlig roll för näringslivets produktivitet, differentiering och innovationstakt. Tankegången är ungefär följande: nya produkter och processer kommer sällan fram utan att en åtminstone potentiell efterfrågan uppfattas. Etablerade, stora företag kan introducera innovationer även om den nationella marknaden är liten; deras infrastruktur gör det möjligt att sälja över nationsgränserna. Däremot har det visat sig att det är små, ofta nystartade företag som står för en stor del av de tekniska genombrotten. Storföretagen har ofta spelat rollen av uppföljare. Detta resonemang belyser den risk som finns för att små länder kan få en ensidig, storföretagsdominerad industri med låg innovationstakt. Industristrukturen skulle nämligen domineras av storföretag i branscher med standardiserade produkter. Det torde vara uppenbart att en liten, osofistikerad hemmamarknad är ett handikapp.

I de nordiska länderna har två faktorer bidragit till att minska det handikapp som de små hemmamarknaderna utgör. Det första är att Norden tidigt nått höga per capitainkomster och en väl utvecklad konsumtionsstruktur. Hemmamarknaden har därmed legat före utlandsmarknaderna vad gäller konsumtionsvaror; höga inkomster och avancerade preferenser har kompenserat hemmamarknadens egentliga litenhet. Den andra faktorn gäller fördelarna av att tillhöra en kulturell och ekonomisk gemenskap. Likheter i språk, kultur och affärs seder, den geografiska närheten, den långtgående harmoniseringen och liberaliseringen av den

ekonomiska lagstiftningen i vid bemärkelse har givit Norden många drag av hemmamarknad.

För att de nordiska ekonomierna skall kunna ha en god tillväxt och ett konkurrenskraftigt näringsliv är det nödvändigt att det sker en fortgående förnyelse av ländernas industri. För alla de nordiska länderna innebär denna omvandling en process där råvaru- och naturtillgången kommer att spela en allt mindre roll.

Fyra av de nordiska länderna¹ drogs in i industrialiseringsprocessen genom efterfrågan på deras naturtillgångar från Västeuropa. Jordbruksprodukter från Danmark, skogsprodukter från de tre övriga och dessutom järnmalm från Sverige och fisk, kvävegödsel och metaller från Norge; dessa produkter dominerade exporten från dessa länder under den tidiga industrialiseringsperioden. Som framgår av *tabell 7:1* uppgick dessa specialiteters andel till mellan 52 och 87 % ännu 1952. Produktionen och/eller exporten av dessa specialiteter låg tidigt i stora företag eller kooperativa organisationer och marknaderna fanns utanför Norden. Som vidare belyses i *tabell 7:1* har specialiteternas roll kontinuerligt fallit i de nordiska ländernas export och produktion. För Norges del gäller dock att utvecklingen inom olje- och gassektorn bryter denna trend.

Till de naturtillgångsbaserade specialiteterna kan läggas en del verkstadsprodukter och dylikt, där innovatitoner i ett tidigt skede ledde till en världsomspännande export. Ofta var då den nämnda naturtillgångsbaserade exportindustrin avnämare. Detta gällde för produkter där det egna landet trots sin litenhet utgjorde en betydande del av världsmarknaden; t. ex. pappersmaskiner och isbrytare från Finland, bergborrar och kullager från Sverige, fartygsmotorer från Danmark och fartyg från Norge. Dessa exportprodukter är inte lika inriktade på Västeuropa och inte heller på Norden, utan säljs över hela världen.

Tabell 7: 1. Specialiteternas andel av den totala exporten i procent

Från	1952	1961	1970
Danmark	69	52	34
Finland	87	—	55
Norge	74	69	49
Sverige	52	39	28

Den industri som idag expanderar och måste expandera snabbast i de nordiska länderna är emellertid inte de traditionella exportprodukterna utan ett brett sortiment konsumtions- och investeringsvaror från tidigare relativt osofistikerade och hemmamarknadsinriktade branscher. I dessa branscher är företagen ofta små och saknar exportorganisation. I många fall krävs att företag nystartas. Det förbises lätt vilken roll den nordiska

¹ Island har lämnats utanför analysen.

marknaden spelar i detta sammanhang. Som framgår av *tabell 7:2* tar den nordiska marknaden 20—25 % av exporten från varje nordiskt land, en hög siffra med tanke på den nordiska marknadens litenhet mätt i folkmängd. Väsentligare är att Nordens roll är så mycket större för den export som inte är traditionella exportprodukter¹. De nordiska andelarna uppgår där till mellan 28—42 %.

Tabell 7: 2. Nordens andel av de nordiska ländernas export i procent

Från	Totalt	Specialiteter ²	Övrigt
Danmark	21,2	10,4	28,2
Finland	23,7	11,1	37,5
Norge	19,2	9,9	42,0
Sverige	25,4	16,9	33,3

² Definitioner av specialiteter:

<i>SITC Danmark</i>	<i>SITC Finland</i>	<i>SITC Norge</i>	<i>SITC Sverige</i>
0 Livsmedel	02 Mejeriprod.	03 Fisk	24 Trävaror
1 Drycker och tobak	24 Trävaror	24 Trävaror	25 Massa
71 Motorer	25 Massa	25 Massa	28 Malm
72 Spec. maskiner för industrin	63 Snickerier	28 Malm	64 Papper
82 Möbler	64 Papper	33 Olja	67 Stål
	79 Fartyg	64 Papper	72 Spec. maskiner för industrin
		67 Stål	75 Kontorsmaskiner
		68 Andra metaller	78 Bilar
		79 Oljeriggar o. dyl.	

Den nordiska marknaden är sålunda utomordentligt betydelsefull i rent kvantitativa termer för den här benämnda differentierade exporten. Här finns den mest expansiva industriproduktionen och -exporten. Utvecklingen i alla avancerade industriländer går från den tidigare industrialismens specialisering, enligt teorin om de komparativa fördelarna i riktning mot en rikt differentierad struktur. En sådan utveckling underlättas om hemmamarknaden är tillräckligt stor. Då kan små företag och helt nya företag växa fram i de icke-traditionella branscherna utan att redan i startskedet behöva bygga upp sin marknadsföring utomlands och utan att under konsolideringsfasen vara utsatta för den osäkerhet som beroendet av utländska marknader skapar.

Siffrorna i *tabell 7:2* är en fingeranvisning om att Norden redan fungerar som en sådan hemmamarknad. Skillnaderna mellan hemmamarknad och exportmarknad kan grovt samlas in under fyra rubriker: avståndsberoende kostnader, protektionism, heterogenitet samt risk. Avståndet till marknaden sätter sina spår i såväl transportkostnaderna som i marknadsföringen. Flera empiriska studier påvisar att avståndet till marknaden

¹ I resonemanget ovan definieras traditionella exportprodukter mycket grovt. Sannolikt skulle dock ett försök att sälla ut ännu fler traditionella specialiteter ytterligare höja den nordiska andelen av övrigexporten.

rent statistiskt förklarar en stor del av utrikeshandeln. En tolkning av detta är att det ligger betydande samhällsekonomiska vinster i att bedriva handel med närbelägna marknader. Norden uppfyller väl detta för en hemmamarknad karakteristiska drag. Det förtjänar att påpekas att Danmark, som enligt *tabell 7:2* har en lägre nordisk andel än de tre andra länderna för sin övrigexport, är det enda nordiska land som gränsar till ett annat västeuropeiskt land.

Frihandel för industriprodukter är i stort genomförd mellan EFTA- och EG-länder. Nordens funktion som hemmamarknad kan mer sägas vara en följd av homogenitet i stort samt att riskfaktorn bedöms som mindre. Lagstiftningen har harmoniserats på områden som säkerhetsföreskrifter och standardisering, för hur kommersiell verksamhet får bedrivas. Denna utveckling är resultatet dels av en medveten strävan till harmonisering, dels av en allmän kulturgemenskap. De senare inkl. språkgemenskapen är väsentliga faktorer för att en marknad skall få karaktären av en hemmamarknad. Att risktagandet upplevs som mindre härrör också från detta: med en sedan länge befast gemenskap förväntas t. ex. inte beslut som leder till protektionism eller ökad heterogenitet.

De slutsatser som kan dras är framför allt två. För det första: de nordiska länderna är långt viktigare marknader för varandra än de totala exportandelarna ger vid handen. Norden erbjuder den stora och välutvecklade hemmamarknad som är en förutsättning för industriell utveckling på bred front utanför ett lands traditionella exportindustri. Export till Norden är därmed inte ett alternativ till export till andra delar av världen utan en förutsättning för sådan export.

För det andra: det nordiska samarbetet bör beakta denna hemmamarknadsaspekt och lägga stor vikt vid att utvecklingen i lagstiftning och standardisering inte går mot ökad heterogenitet utan mot minskad sådan samt vid att den ekonomiska politiken vad gäller skatter, växelkurser, industri-stöd, m. m. inte bedrivs så att riskerna i den internordiska handeln ökar t. ex. genom plötsliga omläggningar som ändrar konkurrensvillkoren mellan företagen.

8. Den internationella ekonomiska utvecklingen under 1980-talet

Fram till hösten 1978 såg vi en påtaglig förbättring av det internationella ekonomiska läget. Såväl i Europa som i Japan var den ekonomiska tillväxten på klar uppgång. Inflationstakten var, även om den jämfört med 1960-talets förhållanden fortfarande låg på en hög nivå, på nedgång i flertalet OECD-länder. Även på bytesbalansområdet började utvecklingen gå i rätt riktning. Dels fanns det då anledning att räkna med att OECD-ländernas samlade underskott gentemot OPEC-länderna skulle i det närmaste elimineras under 1979, dels hade den tidigare mycket ojämna fördelningen av detta underskott mellan enskilda OECD-länder utjämnats

påtagligt, vilket speglades i en lugnare utveckling på valutamarknaderna. Förutsättningar för en mer expansiv efterfrågepolitik syntes således föreliggande. Även om den ekonomiska utvecklingen gick i gynnsam riktning, så kvarstod mycket stora problem, bl. a. i form av kvardröjande och i vissa länder t. o. m. ökande arbetslöshet.

Händelserna på oljemarknaden sedan hösten 1978 har drastiskt försämrat utsikterna för en fortsatt förbättring av det ekonomiska läget i industriländerna. Höjningen av oljepriserna med ca 60 % från slutet av 1978 till mitten av 1979 ökade industriländernas oljenota med ca 90 miljarder kr. Den försämring av bytesförhållandet visavi OPEC-länderna som denna prishöjning innebär, har medfört en sänkning av realinkomsten i OECD-länderna om ca 3 %. Det bortfall i effektiv efterfrågan, d. v. s. den del av OPEC:s inkomstökning som inte spenderas, har uppskattats medföra en deflationistisk effekt på ca 1,5 % av bruttonationalprodukten i OECD-länderna. Denna effekt får till resultat att arbetslösheten i OECD-länderna ökar såvida inte kompensera åtgärder vidtas. De bedömningar av den ekonomisk-politiska utvecklingen i de större OECD-länderna som nu kan göras talar för att den efterfrågedämpande effekten av dessa oljeprishöjningar tillåts slå igenom fullt ut. Skälet för en sådan politik är främst rädslan för att oljeprisstegringarna skall leda till sekundära prisstegringar och därmed påspädning av andra existerande tendenser till accelererande inflation. Vidare har i vissa länder — främst då mindre länder — den senaste tidens prishöjningar på olja medfört en så betydande ökning av bytesbalansunderskottet att en omläggning av politiken i restriktiv riktning av detta skäl redan genomförts eller måste bedömas som trolig.

Den sedan flera år mycket höga arbetslösheten i flertalet OECD-länder motiverar i sig en förhållandevis expansiv ekonomisk politik. Enligt kalkyler som utfördes inom OECD-sekretariatet under våren 1979 krävs, för att till mitten av 1980-talet återföra OECD-länderna till vad som i stort sett kan betecknas som full sysselsättning, en tillväxt på i genomsnitt 4,5 % per år. Den underliggande, potentiella tillväxten i detta s. k. högtillväxtscenario uppskattades därvid till 4,0 % per år. Några produktionstekniska hinder på vare sig arbetskrafts- eller realkapitalsidan för en tillväxttakt fram till mitten av 1980-talet som i det närmaste skulle ligga i nivå med den som registrerades för industriländerna fram till 1973 bedömdes således inte föreliggande. Samtidigt med den nu nämnda kalkylen utarbetades också ett s. k. lågtillväxtscenario i vilket analyserades konsekvenserna av en fortsatt restriktiv ekonomisk politik i OECD-länderna. Tillväxttakten för OECD-området som helhet bedömdes därvid uppgå till ca 3 1/4 % per år. De svårigheter på arbetsmarknaden som kan förväntas i ett sådant förlopp kan bedömas utgöra det allvarligaste balansproblemet.

Olika restriktioner som förhindrar en tillväxtbefrämjande ekonomisk politik har uppmärksamats alltmer under senare år. De nu nämnda

tillväxtscenarierna utarbetades före oljeprishöjningarna vid halvårsskiftet 1979. Redan då bedömdes en tillväxt som krävs för att nå full sysselsättning kring mitten av 1980-talet som alltför hög med tanke på de inflationsriskerna den väntades medföra. Främst de tendenser till accelererad inflation som uppkommit genom den senaste tidens prishöjningar på olja innebär att övervägande skäl nu talar för att en förhållandevis restriktiv ekonomisk politik kommer att präglade OECD-området som helhet för flera år framöver. En fortsättning av den ekonomisk-politiska strategi som sedan oljekrisen 1973/74 präglade industriländerna — d. v. s. att genom en stram ekonomisk politik söka bryta rådande inflationsförväntningar — är således inte osannolik under några år framöver, även om den inte blir lika stark som vid förra prishöjningsvägen.

En annan restriktion som påtagligt begränsar förutsättningarna för att bedriva en expansiv ekonomisk politik är industriländernas starka oljeberoende. Det potentiella utbudet av olja fram till mitten av 1980-talet måste komma från källor som nu är kända. Enligt vissa kalkyler kan OECD-områdets totala energitillförsel väntas öka med högst 2 à 3 % per år fram till 1980-talets mitt; mycket talar för att den faktiska utbudsökningen begränsas till endast 1 à 2 % per år. Den ekonomiska tillväxt som kan uppnås vid en given utveckling av utbudet för olja bestäms av i vilken utsträckning länderna kan sänka åtgången av olja per BNP-enhet. Högre priser på olja resp. insatser i energisparande syfte torde bli nödvändiga för att möjliggöra en högre produktionstillväxt. På medellång sikt synes det emellertid svårt att med sådana åtgärder avsevärt minska ländernas oljeberoende.

Möjligheterna att före utgången av 1980-talet i någon mer betydande omfattning minska industriländernas nuvarande oljeberoende är således begränsade. Det finns således en risk för att energiutbudet kan bli en påtaglig restriktion på produktionstillväxten under större delen av 1980-talet. Utsikterna beträffande oljetillförselns utveckling under 1980-talet har således inneburit tillkomsten av ytterligare en restriktion på möjligheterna att bedriva en expansiv efterfrågepolitik i OECD-området under 1980-talet. Mot bakgrund av de bedömningar som idag kan göras beträffande dels oljeproduktionens utveckling, dels möjligheten att under de närmaste åren ersätta olja med andra energikällor, skulle restriktioner som betingas av utbudet på energi göra det mycket svårt att föra en efterfrågepolitik, som återför industriländerna till full sysselsättning vid 1980-talets mitt. Ett högre oljebehov i industriländerna till följd av en konjunkturuppgång medför lätt betydande prisökningar för olja. Risken för att oljemarknaden också under de närmaste åren, liksom vad varit fallet under 1970-talet, kommer att karaktäriseras av kraftiga prisfluktuationer måste bedömas som betydande. Även om man kan lösa problemen på energisidan, finns andra restriktioner för tillväxten, men dessa utgör mindre hinder än oljeresriktionen.

Globalt sett har investeringarna i råvaruproduktionen överlag varit låga under 1970-talet. Också för andra råvaror än olja gäller således att en kraftig och samtidig konjunkturuppgång i industriländerna riskerar att dra med sig snabba prisstegringar för dessa varor.

Också andra begränsningar för en expansiv efterfrågepolitik föreligger. I vissa länder bedöms stora budgetunderskott negativt påverka förtroendeklimatet och därmed också investeringsbenägenheten inom näringslivet. De senaste årens låga investeringar och produktivitetstillväxt och allmänt ökade stelheter i ekonomierna har bl. a. inneburit att risker för flaskhalsproblem och därmed åtföljande prisstegringsimpulser uppfattats som en restriktion för en expansivare politik. En nödvändig förutsättning för en tillväxt vid låg inflationstakt är att investeringsaktiviteten ökar i OECD-länderna.

Enligt de bedömningar som f. n. görs i OECD-sekretariatet beträffande dels utvecklingen på energiområdet, dels inflations- och bytesbalansutvecklingen torde det vara realistiskt att räkna med att den ekonomiska politiken i de större industriländerna ges en sådan inriktning att 1970-talets låga tillväxt kommer att bestå fram till 1980-talets mitt. Förutsättningarna för en högre tillväxttakt under senare delen av 1980-talet betingas i hög grad av i vilken utsträckning industriländerna genom energipolitiska åtgärder lyckas bryta det nuvarande oljeberoendet och med en investeringsbefrämjande politik lyckas upprätthålla den potentiella tillväxten i ekonomierna.

I en situation med långsam tillväxt och svåra problem att klara omställningar på arbetsmarknaden är risken stor att enskilda länder tillgriper protektionistiska åtgärder i syfte att rädda arbetstillfällena inom det egna landet. Den ökade osäkerhet om framtiden som rent allmänt skulle karaktärisera ett sådant lågtillväxtförlopp, skulle sannolikt också begränsa den fortsatta tillväxten av världshandeln. Vid en sådan utveckling skulle de nordiska länderna genom sitt stora utrikeshandelsberoende hamna i ett utomordentligt svårt läge. Det betydande inslaget av investeringsvaror i de nordiska ländernas export innebär extra svårigheter i ett förlopp där investeringsaktiviteten i industriländerna allmänt blir svag. Tendenser till bilateralism i världshandeln kan inte heller uteslutas. Möjligheterna att motverka den försämring av bytesbalansen, som fördyring av oljeimporten medför för de oljeimporterande länderna, genom ökad export skulle begränsas kraftigt. Ett redan det senaste året, oljeprisstegringar förutan, begränsat utrymme för reallönestegringar och reformer inom de offentliga verksamheterna skulle inskränkas ytterligare. Möjligheterna att lösa fördelningsproblemen kommer att öka. Möjligheterna för de oljeimporterande nordiska länderna att realisera sina förhållandevis höga ambitioner på sysselsättningspolitikens område skulle sannolikt begränsas kraftigt.

9. Sammanfattning och slutsatser

Förutsättningarna för den ekonomiska politiken är i många stycken likartade i de nordiska länderna. Alla länderna är små, moderna industristater som i mycket hög grad är beroende av sin internationella handel. Det finns också starka gemensamma värderingar och en i långa stycken gemensam syn när det gäller exempelvis regeringarnas ansvar för sysselsättningen. Det finns ett starkt ekonomiskt beroende mellan de nordiska länderna. Sålunda utgör den internordiska handeln med varor ca 25 % av ländernas utrikeshandel. Vidare sker en betydande in- och utvandring mellan länderna och en omfattande import och export av kapital.

En mycket viktig aspekt av det nordiska samberoendet är också att Norden i hög utsträckning fungerar som hemmamarknad för den differentierade industrin. Om vi undantar de olika ländernas traditionella exportindustrier uppgår den internordiska varuhandeln till inmot 40 % av den totala handeln. Norden erbjuder en stor och välutvecklad hemmamarknad som är en förutsättning för industriell utveckling på bred front utanför ett enskilt lands traditionella exportindustri. Export av bearbetade varor till Norden är därmed inte ett alternativ till export till andra delar av världen utan i många fall en förutsättning för sådan export.

Det starka internationella beroendet har under 1970-talet skapat betydande problem i alla de nordiska ekonomierna. Den svaga och osäkra utvecklingen i övriga industriländer har gjort det mycket svårt för de nordiska länderna att nå de traditionella ekonomisk-politiska målen; full sysselsättning, låg inflationstakt, god tillväxt och rättvis inkomstfördelning samt extern balans.

Under 1970-talet har alla de nordiska länderna under kortare eller längre perioder försökt möta den svaga internationella efterfrågan med en expansiv ekonomisk politik. Denna s. k. överbrygningspolitik kunde inte fullföljas, bl. a. för att man inte lyckades förena en expansiv politik med ett konkurrenskraftigt kostnadsläge.

De flesta bedömningar tyder på att den internationella utvecklingen under början av 1980-talet kommer att bli fortsatt svag. Det underliggande inflationstrycket i industriländerna förefaller vara så högt att en snar återgång till fullt kapacitetsutnyttjande vid stabila priser inte ter sig trolig.

Den senaste tidens utveckling har demonstrerat att ländernas energiförsörjning lägger en kraftig restriktion på industriländernas tillväxtmöjligheter. Energisituationen bidrar också till den ekonomiska instabiliteten i OECD-området.

En fortsatt svag internationell utveckling under 1980-talet kommer att ställa den ekonomiska politiken i de nordiska länderna inför mycket stora problem. Norge skiljer sig emellertid från de andra nordiska länderna genom möjligheterna till betydande exportinkomster från oljeproduktionen.

Men om Norge önskar att motverka ett kraftigt fall i sysselsättning och produktion inom de traditionella konkurrensutsatta näringarna, ställs landet ändå inför ungefär samma problem som de andra nordiska länderna. Det är mot denna bakgrund centralt att undersöka om det finns några ekonomisk-politiska strategier som gör det möjligt att uppfylla sysselsättningsmålet samt att uppnå övriga ekonomisk-politiska mål.

De resultat gruppen kommit till tyder på att det inte går att klara denna uppgift enbart genom en expansiv politik. Detta gäller även vid en samordnad nordisk expansion. Det är ett gemensamt nordiskt intresse att var och en av de andra nordiska ekonomierna är stark. De nordiska ekonomierna kan dock aldrig nå en sådan styrka att de genom en gemensam expansion kan ta sig igenom en fortsatt internationell utveckling av samma slag som på 1970-talet.

Det är mot denna bakgrund av stor vikt att undersöka de möjligheter som ligger i en fortgående förbättring av de nordiska ländernas konkurrenskraft. Några slutgiltiga resultat på detta område har inte varit möjliga att nå inom ramen för gruppens arbete. Våra resultat pekar på att en förbättrad konkurrenskraft kan vara en möjlig strategi för att under balanserade former nå full sysselsättning. Vi har under alla omständigheter konstaterat att en god internationell konkurrenskraft är ett nödvändigt villkor för att de ekonomisk-politiska målen skall kunna uppfyllas.

I detta perspektiv är det av vikt att de nordiska länderna tar till vara möjligheterna att konsolidera och förstärka det nordiska samarbetet på det ekonomiska området.

Mot bakgrund av diskussionen i föreliggande rapport vill vi peka på fyra områden där ett nordiskt samarbete kan vara av speciell vikt.

1) Ländernas internationella beroende och de starka gemensamma intressen som länderna har av en gynnsam internationell utveckling aktualiserar frågan om ytterligare ansträngningar kan göras för att föra ut de nordiska synpunkterna i olika fora för internationellt ekonomiskt samarbete. Av speciellt intresse i detta sammanhang är OECD-arbetet.

2) Den ekonomiska politiken i länderna kommer framgent att ställas på mycket hårda prov. Många av de problem som kommer att möta politikerna är nya, varför det finns ett starkt gemensamt intresse för att möjligheter ges till en djupare analys av de problem som kommer att möta de nordiska länderna under 1980-talet. De resurser som finns för ett sådant arbete inom regeringskanslierna är emellertid begränsade, varför regeringarna får förlita sig till arbete av utanförstående forskare. Det Nordiska ekonomiska forskningsrådet som aviserades vid det nordiska stats- och finansministermötet i Stockholm i februari 1979 kan spela en viktig roll för att stimulera ett sådant arbete.

3) Den ekonomiska politiken kommer i alla de nordiska länderna att ställas inför situationer där långsiktiga nödvändiga åtgärder kan vara svåra att genomföra därför att effekterna på kort sikt kan te sig alltför

negativa. I vissa sådana fall kan regeringarnas uppgift underlättas om åtgärderna kan förankras i ett gemensamt nordiskt synsätt.

4) Gruppen har pekat på den stora betydelse de nordiska ekonomierna har för varandra som utvidgade hemmamarknader. Det nordiska samarbetet bör beakta detta och lägga stor vikt vid att utvecklingen i lagstiftning och standardisering inte går mot ökad heterogenitet utan mot minskad sådan samt vid att den ekonomiska politiken som gäller skatt, växelkurser, industripolitik m. m. så långt som möjligt tar sikte på en homogenisering som förstärker hemmamarknadsaspekten. Därjämte måste den strukturella politiken i de nordiska länderna bedrivas så att länderna inte skadar varandra. Det samarbete vi pekar på här kan enligt gruppens bedömning i huvudsak ske inom ramen för de institutioner som redan finns, eller föreslagits, för nordiskt ekonomiskt samarbete.

III. Det nordiska ekonomiska samarbetets institutionella förutsättningar

Det finns en lång tradition av nära kontakter mellan individer, företag, organisationer och myndigheter i Norden samt mellan regeringarna i de nordiska länderna. Gemensamma ekonomiska problem har genom åren ofta diskuterats vid möten mellan regerings- och andra departementsrepresentanter. Mellan flera olika departement pågår nordiskt samarbete, t. ex. på det handelspolitiska området, inom industri- resp. jordbruksdepartementens område samt vad gäller arbetsmarknadspolitiken. Här redovisas i korthet det ekonomiska samarbete som i dag bedrivs i huvudsak mellan regeringkanslierna.

De *nordiska ekonomi- och finansministrarna* möts två till tre gånger årligen. Därvid diskuteras aktuella ekonomisk-politiska och monetära frågor. I mötena deltar som regel även ministrarnas närmaste medarbetare.

Nordiska ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor diskuterar bl. a. det aktuella ekonomiska läget i varje nordiskt land och valutareservställningen.

Vidre kan Kommittén ta upp aktuella spörsmål och teman från den internationella ekonomiska debatten, och speciellt se på implikationerna för Norden. I Ämbetsmannakommittén förbereds även det gemensamma nordiska agerandet vid IMF:s årsmöte och vid Interimskommitténs möte. Kommittén bistår även Nordiska Ministerrådet i frågor med anknytning till finans- och valutapolitik. I Kommittén ingår företrädare för finans/ekonomidepartementen samt centralbankerna.

I styrelserna för Internationella Valutafonden (IMF) och Världsbanken (IBRD) med underorganisationerna Internationella Finansieringsinstitutet (IFC) och Internationella Utvecklingsfonden (IDA) representeras de *nordiska länderna av gemensamma exekutivdirektörer* och ställföreträ-

dare. Posterna roterar mellan de fem nordiska länderna. Likaså framträder Norden gemensamt i såväl Interimskommittén som Utvecklingskommittén till IMF. Både löpande frågor i IMF och IBRD samt agendapunkter vid t. ex. årsmöten avhandlas på samnordisk bas. De förra genom dagliga kontakter mellan länderna.

Vid Kommitténs möte i september 1979 bildades en undergrupp till Kommittén. Denna grupp har under hösten följt upp det av Kommittén initierade nordiska erfarenhetsutbytet om valutaindex och valutakorgar. Vidare har gruppen utrett möjligheter till och begränsningar för ett ökat nordiskt valutasamarbete. Gruppens arbete är i första hand avsett att besvara en rekommendation från Nordiska rådet om det valutapolitiska och monetära samarbetet.

Två gånger årligen hålls informella överläggningar om konjunkturutvecklingen i de nordiska länderna. I dessa *nordiska konjunkturmöten* deltar tjänstemän från finans/ekonomidepartementen samt företrädare för bl. a. konjunkturinstitut och statistiska centralbyråer.

Vad gäller den medelfristiga och långfristiga utvecklingen hålls *nordiska informationsmöten* om medelfristig ekonomisk politik och planläggning. Vid mötena behandlas bl. a. metodfrågor.

Nordiska Investeringsbanken (NIB) etablerades i avsikt att göra kapital tillgängligt för medel- och långfristig utlåning. Avtalet mellan de nordiska regeringarna signerades den 4 december 1975. Syftet med NIB är att stärka de nordiska ländernas ekonomier genom att ge lån och/eller garantier enligt gängse bankmässiga villkor men med beaktande av de makroekonomiska konsekvenserna av att stimulera investeringar och export av gemensamt nordiskt intresse. NIB skapades för att utgöra ett tungt vägande instrument för nordiskt ekonomiskt samarbete.

På ministerrådsmötet den 28 november 1977 (mellan industriministerråden i Norden) restes från dansk sida frågan om de statliga subventionernas konkurrenssnedvridande effekter. Det beslöts då att Nordiska Ämbetsmannakommittén för Industri- och Energipolitik skulle gå igenom de i de olika länderna aktuella stödformerna. Resultatet av undersökningen rapporterades till ministerrådet i september 1978. Rapporten, "Nordisk konkurrensutredning", tog främst upp de rent industripolitiska åtgärderna under åren 1970—1976 för de fyra branscher mandatet omfattade: varven, teko, trävaruindustrin samt pappers- och cellulosaindustrin. Dessutom belystes utrikeshandeln och strukturutvecklingen i industrin. Rapporten utmynnade inte i några entydiga samband om näringspolitikens inverkan på konkurrensförhållandena. Att industristöden hade haft en snedvridande effekt kunde sålunda varken bekräftas eller dementeras. I rapporten ansågs vidare att många faktorer — bl. a. kostnads- och valutaförhållandena, som inte analyserats — torde ha haft betydelse.

Rapporten "Nordisk konkurrensutredning" går in på många av de problem som f. n. studeras av en särskild grupp inom OECD (Positive

Adjustment Policies). Det material, som finns i rapporten kommer att utgöra ett av underlagen för det vidare nordiska samrådet inom denna ram.

Centralbankscheferna håller sedan länge regelbundna möten med inriktning på valutapolitiska frågor. Dessutom tas nästan dagligen kontakter på tjänstemannanivå för att i sakfrågor nå fram till gemensamma nordiska instruktioner inom ramen för IMF:s arbete. Sedan 1962 finns ett s. k. Swap-avtal mellan de nordiska centralbankerna, genom vilket kort-siktiga stödoperationer kan sättas in för växelkurserna.

APPENDIX

De nordiska ländernas betydelse som konkurrenter till varandra

OECD-sekretariatet publicerade förra året en studie som avsåg att belysa hur förmågan att konkurrera på världsmarknaden utvecklats i 14 OECD-länder under perioden 1963—1977.¹ Bl. a. redovisades — för vart och ett av länderna — tidsserier över det relativa exportpriset och de relativa arbetskraftskostnaderna. Det viktsystem som därmed begagnades var identiskt med det som sekretariatet använder vid beräkningar av den effektiva växelkursens utveckling i olika länder. Detta viktsystem, vilket härletts med hjälp av IMF:s ”Multilateral Exchange Rate Model” (MERM), är så konstruerat att — för varje par av länder — hänsyn tas såväl till konkurrensen mellan de båda länderna på deras egna marknader som till den konkurrens de möter från varandra på tredje land — tredje land här inkluderande även marknader utanför de 15 OECD-länderna. I tabell 3:1 framgår de i undersökningen ingående OECD-ländernas vikter som konkurrenter till Danmark, Norge och Sverige. Finland saknas tyvärr i den av OECD företagna undersökningen.

Tabell 3:1 Olika OECD-länders betydelse som konkurrenter till 3 nordiska länder

	Danmark	Norge	Sverige
Kanada	2,6	2,5	3,2
Förenta staterna	11,5	10,9	11,3
Japan	3,5	3,5	3,7
Österrike	2,1	1,2	2,2
Belgien	3,0	3,7	4,9
Frankrike	5,5	6,0	7,8
Västtyskland	16,5	17,1	16,3
Italien	5,3	5,0	5,1
Nederländerna	4,3	5,2	6,0
Schweiz	3,4	2,0	3,7
Storbritannien	20,0	19,9	16,9
Danmark	—	7,5	9,4
Norge	7,0	—	9,4
Sverige	15,3	15,5	—
13 OECD-länder	100,0	100,0	100,0

Enkelt uttryckt gäller att ju större vikt ett land tilldelats desto större inverkan får enligt modellen en växelkursförändring i detta land på det studerade landets handelsbalans. De redovisade vikterna är baserade på handelsströmmarna 1972 och alltså något föråldrade. OECD-sekretariatet har emellertid gjort en del beräkningar som tyder på att vikterna skulle bli ungefär desamma även om de baserades på mer aktuella upp-

¹ The International Competitiveness of Selected OECD-countries. OECD Economic Outlook — Occasional Studies, July 1978.

gifter om handelsströmmarna. Enligt *tabell 3:1* skulle Storbritannien vara en svårare konkurrent än Västtyskland till Danmärke och Norge. För Sverige skulle konkurrensen däremot vara ungefär lika svår från Västtyskland som från Storbritannien. (Trots vad som ovan sagts förefaller det rimligt att anta att vikterna för Västtyskland skulle öka på bekostnad av vikterna för Storbritannien om beräkningarna baserades på handelsströmmarna 1978 i stället för 1972). Sverige är vidare en betydligt svårare konkurrent — nästan lika svår som Västtyskland — till de övriga nordiska länderna än vad dessa är till Sverige. Samtidigt får Danmark och Norge klart högre vikter som konkurrenter till Sverige än vad de får som konkurrenter till varandra.

Vikterna i *tabell 3:1* visar alltså vilken konkurrens den konkurrensutsatta sektorn i Danmark, Norge och Sverige möter från ett antal OECD-länder. Vikterna är vidare baserade på de totala handelsströmmarna, dvs. såväl på råvaruhandeln som på handeln med bearbetade varor. I sina exportmarknadsanalyser har konjunkturinstitutet funnit det lämpligt att i vissa sammanhang använda ett viktsystem som är betydligt enklare att hantera än det ovan presenterade. Konjunkturinstitutet gör sålunda beräkningar av den konkurrens som den svenska *exporten* (det är alltså ej fråga om hela den konkurrensutsatta sektorns produktion) möter från vart och ett av 14 OECD-länders *export* ifråga om *bearbetade varor*. En ytterligare inskränkning är att konkurrensen från de 14 OECD-länderna på marknader utanför ländergruppen ej beaktas.

Den formel konjunkturinstitutet använder för att beräkna viktstalen är

$$W_i = \sum_{j=1}^{14} V_{ij} \cdot U_j \quad i = 1, 2, \dots, 14$$

där V_{ij} är land i 's andel i land j 's import och U_j är land j 's andel i Sveriges export. (Naturligtvis är $V_{ij} = 0$ för $i = j$.) Vikterna W_i normeras så att $\sum_i W_i = 100$. Enkelt uttryckt gäller att länder med stora marknadsandelar på marknader där Sverige har stora andelar får höga vikter som konkurrenter till Sverige.

Formeln kan naturligtvis också användas för beräkningar av OECD-ländernas betydelse som konkurrenter till övriga nordiska länder. I *tabell 3:2* visas resultatet av sådana beräkningar.¹

Som framgår av tabellen gäller för samtliga nordiska länder att Västtyskland är det särklassigt viktigaste konkurrenslandet. Storbritanniens betydelse som konkurrent till de nordiska länderna blir avsevärt mindre än i *tabell 3:1*. Detsamma gäller för de nordiska ländernas betydelse som

¹ Formellt gäller att viktstalet för ett land visar hur den svenska exportens relativpris påverkas av en exportprisförändring i ifrågavarande land. Vikten för exempelvis Västtyskland som konkurrent till Sverige i *tabell 3:2* — 24,9 — visar alltså att relativpriset för den svenska exporten av bearbetade varor ökar med 1/4 % för varje procentenhets sänkning — *ceteris paribus* — av Västtysklands exportpris på bearbetade varor.

Tabell 3:2 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges export av bearbetade varor 1977

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	2,4	2,6	2,4	3,2
Förenta staterna	11,0	11,1	11,6	11,2
Japan	6,7	6,9	6,8	7,7
Österrike	2,4	2,4	2,3	2,3
Belgien	7,3	7,1	6,7	7,3
Frankrike	9,5	9,3	8,8	10,0
Västtyskland	23,0	23,1	24,2	24,9
Italien	7,4	7,3	6,7	7,4
Nederländerna	6,0	6,2	5,8	6,2
Schweiz	4,4	4,4	4,0	4,8
Storbritannien	8,8	8,4	9,1	9,2
Danmark	—	3,4	2,9	2,5
Finland	3,1	—	3,5	1,7
Norge	2,2	2,9	—	1,6
Sverige	6,1	4,9	5,3	—
14 OECD-länder	100,0	100,0	100,0	100,0
därav: Norden	11,4	11,2	11,7	5,8

konkurrenter till varandra. Det faktum att Finland saknas i *tabell 3:1* kan förklara en del av nämnda avvikelser. Den härutöver främsta orsaken till att viktstalen i *tabellerna 3:1* och *3:2* så starkt skiljer sig åt ligger säkerligen därunder att konkurrensbegerppet i *tabell 3:2* begränsats till att enbart gälla konkurrensen mellan två länder på tredje land. Ett viktstal som är större i *tabell 3:1* än i *tabell 3:2* tyder alltså på att handeln mellan ifrågakvarande båda länder är förhållandevis betydande.

Formeln kan naturligtvis tillämpas på mer disaggregerade varugrupper än bearbetade varor. En undersökning av den konkurrens som de nordiska länderna möter från varandra och från övriga OECD-länder (och möjligen även från s. k. NIC-länder) på olika varuområden — förslagsvis tre- eller fyrställig SITC-nivå — skulle säkerligen vara av betydande intresse. Om en sådan undersökning omfattade konkurrensförhållandena såväl 1978 som ett mer avlägset år — exempelvis 1960 — skulle man få möjlighet att studera långsiktiga förskjutningar i de olika ländernas och ländergruppernas betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna på olika varuområden. Som exempel på frågeställningar vilka skulle kunna belysas av en sådan undersökning kan nämnas: På vilka varuområden betyder de nordiska länderna särskilt mycket som konkurrenter till varandra i relation till konkurrensen från de övriga OECD-länderna och på vilka varuområden tenderar de nordiska länderna att — relativt sett — bli allt svårare konkurrenter till varandra på tredje land? På vilka varuområden är konkurrensen från Västtyskland särskilt kraftig eller med andra ord för vilka industribranscher kan det förmodas vara särskilt viktigt att produktionskostnaderna i Norden inte ökar väsentligt snabbare än i Västtyskland? Hur

har konkurrensen från Japan förändrats under de senaste 15—20 åren på olika varuområden och vilka slutsatser kan därav dras vad beträffar utvecklingen av den konkurrens som börjat göra sig gällande från de s. k. NIC-länderna? Hur påverkas de nordiska ländernas exportutsikter på olika varuområden av en ensidig växelkursförändring i ett av de i undersökningen ingående länderna?

Avslutningsvis presenteras några resultat från en inom konjunkturinstitutet utförd, mindre ambitiös undersökning efter dessa linjer. I *tabellerna 3: 3—11* ges mått på den konkurrens som vart och ett av de nordiska länderna möter från vart och ett av 14 OECD-länder ifråga om exporten av medicinska och farmaceutiska produkter (SITC 54), plaster, cellulosaregenerat och konsthartser (SITC 58), läder, lädervaror och beredda pälskinn (SITC 61), papper och papp (SITC 64), garn, vävnader och konfektionerade artiklar utom kläder (SITC 65), maskiner och apparater, andra än elektriska (SITC 71), elektriska maskiner och apparater samt elektrisk material (SITC 72), möbler (SITC 82) och kläder (SITC 84). För var och ett av de nordiska länderna gäller att viktstalen för de 14 OECD-länderna summerar till 100 på vart och ett av de olika varuområdena. Efter varje tabell följer en kort kommentar. Till sist redovisas ett antal diagram som visar "varuprofilen" på den konkurrens landet möter från 14 OECD-länder samt ges en kort kommentar till dessa diagram.

Tabell 3:3: Den svåraste konkurrenten till de nordiska länderna är här

Tabell 3:3 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av medicinska och farmaceutiska produkter 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	0,5	0,5	0,6	0,4
Förenta staterna	11,6	10,3	10,4	11,7
Japan	1,8	2,5	2,4	2,1
Österrike	1,2	0,7	1,5	1,6
Belgien	8,9	5,5	9,4	8,4
Frankrike	6,1	4,1	7,3	6,8
Västtyskland	18,5	19,0	18,0	17,3
Italien	5,3	4,7	5,4	5,1
Nederländerna	8,4	7,0	7,6	9,9
Schweiz	17,0	14,2	15,3	16,5
Storbritannien	13,4	18,6	12,8	12,6
Danmark	—	7,3	4,6	6,8
Finland	0,6	—	0,6	0,4
Norge	0,5	0,8	—	0,4
Sverige	6,2	5,0	3,9	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	7,3	13,1	9,1	7,6

Västtyskland varefter följer Schweiz, Storbritannien och Förenta staterna¹. Konkurrensen från Västtyskland är emellertid betydligt mindre — relativt den från andra OECD-länder — än för hela gruppen bearbetade varor. Motsatsen gäller för Schweiz samt — ehuru i mindre utsträckning — Storbritannien och Benelux-länderna. Danmark har en förhållandevis hög vikt som konkurrent till övriga nordiska länderna, Sverige en något mindre vikt — ungefär densamma som för bearbetade varor totalt sett — medan Finland resp. Norge i mycket ringa utsträckning konkurrerar med övriga nordiska länder när det gäller exporten av dessa produkter.

Tabell 3:4 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av plaster, cellulosa regenerat och konstharts 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	0,8	0,7	0,9	0,8
Förenta staterna	8,3	7,9	7,7	9,4
Japan	1,4	1,2	1,3	2,1
Österrike	1,4	1,4	1,3	1,5
Belgien	9,6	9,4	9,4	9,5
Frankrike	7,7	7,9	7,3	8,2
Västtyskland	26,1	26,2	28,3	29,1
Italien	5,1	5,3	5,4	5,3
Nederländerna	13,9	14,3	13,6	14,9
Schweiz	2,4	2,5	2,4	2,3
Storbritannien	10,2	9,8	9,6	11,1
Danmark	—	3,7	3,8	2,2
Finland	3,1	—	3,9	1,5
Norge	4,2	5,2	—	2,2
Sverige	5,7	4,7	5,0	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	13,0	13,6	12,7	5,9

Tabell 3:4 De flesta länder däribland de nordiska länderna får här ungefär samma vikter som när det gäller bearbetade varor totalt sett. Undantagen är främst Nederländerna som får en avsevärt högre vikt och de utomeuropeiska länderna som får betydligt mindre vikter än för hela gruppen bearbetade varor.

Tabell 3:5 Storbritannien är här den klart viktigaste konkurrenten till de nordiska länderna. Även Västtyskland, Italien och Österrike är betydande konkurrenter medan Benelux-länderna och de utomeuropeiska länderna inte konkurrerar särskilt mycket med de nordiska länderna i fråga om exporten av dessa produkter. De nordiska länderna betyder här mycket som konkurrenter till varandra. I synnerhet gäller att Fin-

¹ Att ordningsföljden för Schweiz och Storbritannien är omkastad när det gäller Finland beror på att den finska exporten av dessa produkter i mycket högre grad än för Danmark och Norge går till Sverige där Storbritannien har en betydligt större andel av importen än vad Schweiz har — ca 25 % mot ca 16 %. Detta mest sagt för att belysa hur formeln "slår".

Tabell 3:5 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av läder, lädervaror och beredda pälskinn 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	0,4	0,5	0,3	0,5
Förenta staterna	4,6	3,4	3,1	4,5
Japan	1,2	0,9	1,3	1,3
Österrike	12,1	16,0	10,5	9,0
Belgien	4,3	3,1	4,2	4,2
Frankrike	8,0	5,8	7,1	7,0
Västtyskland	14,4	16,2	11,4	18,7
Italien	13,5	8,6	14,0	15,0
Nederländerna	3,0	2,4	2,9	2,5
Schweiz	2,7	3,4	2,4	1,5
Storbritannien	17,9	18,3	17,9	22,1
Danmark	—	8,2	4,9	3,0
Finland	7,4	—	9,4	7,1
Norge	4,6	6,7	—	3,7
Sverige	5,9	6,5	10,7	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	17,9	21,4	25,0	13,8

land är en svår konkurrent till de övriga länderna. För Norge framstår konkurrensen från de övriga nordiska länderna som särskilt kännbar.

Tabell 3:6: Finland och Sverige är här mycket betydande konkurrenter till varandra och till övriga nordiska länder. Intressant är att Norge framstår som en ungefär lika betydande konkurrent som Förenta staterna till Finland och Sverige. (En annan sak är att Förenta staternas inverkan på prisbildningen torde vara av en helt annan storleksordning

Tabell 3:6 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av papper och papp 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	4,3	16,6	8,0	10,1
Förenta staterna	5,0	7,1	5,2	6,1
Japan	1,5	1,1	1,0	1,4
Österrike	4,3	4,0	3,7	4,7
Belgien	6,4	6,3	6,5	7,8
Frankrike	5,1	6,1	5,9	7,4
Västtyskland	11,0	11,3	10,6	14,1
Italien	2,2	3,3	3,2	3,7
Nederländerna	4,9	6,5	6,0	7,3
Schweiz	1,1	1,2	1,1	1,6
Storbritannien	4,8	3,0	2,7	3,5
Danmark	—	0,8	0,5	0,5
Finland	25,2	—	22,0	25,5
Norge	4,5	6,1	—	6,3
Sverige	19,6	26,7	23,7	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	49,3	33,6	46,2	32,3

än Norges.) Kanada är vidare en betydligt större konkurrent till Finland än till Sverige, vilket förklaras av att Förenta staterna — där ju Kanada har en helt dominerande position som leverantör av papper och papp — väger betydligt tyngre som avnämarland i den finska än i den svenska exporten.

Tabell 3:7 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av garn, vävnader m. m., utom kläder 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	0,5	0,7	0,5	0,5
Förenta staterna	4,5	5,6	4,7	4,0
Japan	3,0	4,5	2,2	3,0
Österrike	5,9	5,6	5,9	6,5
Belgien	10,3	8,6	8,4	7,9
Frankrike	9,2	8,6	8,2	9,1
Västtyskland	20,6	19,7	20,0	20,7
Italien	9,9	8,0	8,1	9,2
Nederländerna	7,0	6,4	6,2	6,5
Schweiz	6,7	6,2	6,9	7,3
Storbritannien	12,7	14,2	16,1	17,0
Danmark	—	6,4	4,6	5,5
Finland	2,8	—	3,8	1,1
Norge	1,6	3,0	—	1,7
Sverige	5,3	2,5	4,3	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	9,7	11,9	8,1	8,3

Tabell 3:7: Västtyskland är här den viktigaste konkurrenten till de nordiska länderna. Konkurrenten från Storbritannien är också mycket betydande — avsevärt större än för bearbetade varor totalt sett. Storbritannien har nämligen en mycket stor andel i de nordiska ländernas import — fullt jämförbar med Västtysklands — och eftersom den nordiska intrahandeln här är mycket betydande så blir följaktligen vikten för Storbritannien hög. Bland de nordiska länderna framstår Danmark som en betydande konkurrent till de övriga länderna.

Tabell 3:8: Västtyskland är den särklassigt viktigaste konkurrenten på detta varuområde men även från Förenta staterna är konkurrenten mycket betydande — avsevärt kraftigare än genomsnittligt för bearbetade varor. För vart och ett av de nordiska länderna gäller att konkurrenten från Norden är klart mindre än för hela gruppen bearbetade varor. Notabelt är de utomordentligt låga vikterna för Finland resp. Norge som konkurrenter till de övriga nordiska länderna. Vikterna för Danmark och i synnerhet Sverige är också överraskande låga — ungefär i nivå med dem för Schweiz.

Tabell 3:9: Bland de i undersökningen ingående varugrupperna framstår Västtysklands dominerande position som konkurrent till de nor-

Tabell 3:8 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av maskiner och apparater, andra än elektriska 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	2,0	4,3	2,0	3,7
Förenta staterna	18,4	16,4	21,3	18,8
Japan	4,4	5,9	4,2	5,7
Österrike	1,6	1,4	1,3	1,4
Belgien	3,8	2,8	3,1	3,6
Frankrike	9,4	7,1	7,4	7,6
Västtyskland	26,1	28,1	28,3	28,3
Italien	6,8	5,2	5,5	6,5
Nederländerna	4,2	3,2	3,1	4,1
Schweiz	4,9	4,4	4,0	4,8
Storbritannien	10,2	10,9	10,5	11,6
Danmark	—	3,9	3,2	2,5
Finland	1,3	—	1,5	0,6
Norge	1,3	1,9	—	0,8
Sverige	5,8	4,5	4,8	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	8,4	10,3	9,5	3,9

diska länderna här som mest accentuerad. Konkurrenten från Förenta staterna är relativt sett mindre svår än i fråga om maskiner och apparater, andra än elektriska. När det gäller konkurrenten från Japan förhåller det sig tvärtom; konkurrenten från Japan är sålunda mycket betydande i fråga om elektriska maskiner och apparater. Japan har visserligen förhållandevis måttliga andelar i de nordiska ländernas import — de är exempelvis mindre än Storbritanniens andelar — men har en

Tabell 3:9 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av elektriska maskiner och apparater samt elektrisk material 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	1,1	0,7	0,7	1,2
Förenta staterna	13,7	12,2	13,7	13,8
Japan	12,0	10,0	9,8	13,4
Österrike	3,0	3,8	3,4	2,8
Belgien	4,4	3,4	3,6	4,4
Frankrike	7,0	6,4	5,8	6,2
Västtyskland	26,5	28,7	28,1	28,7
Italien	6,0	5,1	5,2	5,8
Nederländerna	6,8	6,2	6,1	6,2
Schweiz	3,8	3,7	3,6	3,9
Storbritannien	6,7	7,5	7,6	7,9
Danmark	—	4,3	3,6	3,1
Finland	1,8	—	2,8	1,0
Norge	1,8	3,3	—	1,6
Sverige	5,5	4,6	5,8	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	9,1	12,2	12,2	5,7

mycket stor andel i Förenta staternas import och mycket betydande marknadsandelar i Västtyskland och Storbritannien — tre länder vilka väger tungt som mottagare av de nordiska ländernas export av denna varugrupp.

Den konkurrens som de nordiska länderna möter från varandra är här något större än för maskiner och apparater, andra än elektriska och ungefär i nivå med den som gäller för bearbetade varor totalt sett. För Finland resp. Norge framstår konkurrensen från Norden som starkare än den från Japan. För Danmark blir konkurrensen från Norden i stället mindre och för Sverige avsevärt mindre än konkurrensen från Japan.

För att få en grov bild av hur de olika ländernas relativa betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna förändrats under 1970-talet så har för denna varugrupp vikter tagits fram även för 1969. En jämförelse mellan de olika ländernas vikter 1969 och 1979 ger följande resultat: Japans betydelse som konkurrent till de nordiska länderna har ökat kraftigt. Även för Belgien har vikterna ökat påtagligt. Icke obetydliga ökningar redovisas vidare för Frankrike, Österrike, Finland och Sverige. Vikterna för Västtyskland, Italien, Norge och Schweiz var ungefär desamma 1969 och 1977. Storbritanniens, Nederländernas och Danmarks betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna har minskat påtagligt. Detsamma gäller — ehuru i något mindre utsträckning — för Förenta staterna och Kanada.

Tabell 3:10: Västtyskland och Italien är de båda viktigaste konkurrenterna till de nordiska länderna när det gäller exporten av möbler. Sverige och Danmark är här mycket svåra konkurrenter till varandra — i synnerhet på marknaderna i Västtyskland och Norge. Sverige och

Tabell 3:10 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av möbler 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	9,9	2,5	7,9	1,5
Förenta staterna	7,8	1,9	2,2	3,5
Japan	0,9	0,4	0,8	0,4
Österrike	1,8	1,8	1,1	2,4
Belgien	7,8	6,9	5,4	7,9
Frankrike	4,7	3,4	3,0	5,1
Västtyskland	15,7	17,1	20,6	21,6
Italien	17,0	14,9	12,4	18,2
Nederländerna	5,8	5,5	4,5	7,4
Schweiz	2,0	2,0	1,5	2,5
Storbritannien	6,5	10,8	9,3	8,4
Danmark	—	15,9	8,4	14,2
Finland	4,2	—	6,9	3,2
Norge	2,0	6,2	—	3,7
Sverige	13,9	10,9	16,0	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	20,1	33,0	31,3	21,1

Danmark är också mycket svåra konkurrenter till de båda övriga nordiska länderna. För Finland och Norge blir konkurrensen från de nordiska länderna härigenom ungefär lika betydande som den sammantagna konkurrensen från Västtyskland och Italien. Det faktum att Finland som ju har ett mycket stort exportöverskott gentemot Sverige i fråga om möbler inte är någon svår konkurrent till Sverige på tredje land enligt *tabell 3:10* förklaras av att Finlands export av möbler i så hög grad går till just Sverige. I den norska och danska importen där Sveriges andelar är ca 50 % resp. ca 40 % är andelarna för Finland endast några få procent.

Tabell 3:11 14 OECD-länders betydelse som konkurrenter till de nordiska länderna i fråga om exporten av kläder 1977.

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kanada	0,5	0,9	0,8	0,3
Förenta staterna	3,1	4,4	4,5	3,0
Japan	0,9	1,2	1,9	1,3
Österrike	5,4	5,8	4,9	7,0
Belgien	2,6	3,6	4,3	3,3
Frankrike	5,5	6,7	7,4	5,7
Västtyskland	7,6	10,6	10,8	10,2
Italien	11,5	13,6	14,0	11,6
Nederländerna	1,5	1,7	1,9	2,0
Schweiz	2,3	2,9	2,3	2,2
Storbritannien	21,8	22,0	15,9	24,2
Danmark	—	17,7	7,7	15,5
Finland	25,1	—	20,0	12,7
Norge	0,8	2,9	—	1,0
Sverige	11,3	6,0	3,5	—
14 OECD-länder	100	100	100	100
därav: Norden	37,2	26,6	31,2	29,2

Tabell 3:11: Storbritannien är här den viktigaste konkurrenten till de nordiska länderna. Flera länder — främst Italien men även Västtyskland och Frankrike — är visserligen betydligt större som exportörer av kläder till OECD-området än Storbritannien men eftersom Storbritannien har betydligt större andelar i de nordiska ländernas import än vad de andra länderna har och eftersom intrahandeln väger utomordentligt tungt i de nordiska ländernas export av kläder så blir konkurrensen från Storbritannien följaktligen mycket stor. För vart och ett av de nordiska länderna gäller vidare att konkurrensen från Norden är synnerligen stark. I synnerhet gäller att Finland genom sin mycket stora andel i Sveriges import — ca 20 % — utgör en mycket svår konkurrent till Danmarks och Norges export (Norges export av kläder är emellertid mycket liten — ca 1/8 av Finlands export av kläder). Finland upplever i sin tur en betydande konkurrens från Danmark främst därigenom att Danmark också har en betydande andel av den svenska marknaden. Sverige utgör en mindre konkurrent till de övriga nordiska länderna och Norge konkurrerar av nyss nämnda skäl knappt alls.

De olika viktstalen i *tabell 3:2* är som tidigare nämnts baserade på handeln med bearbetade varor 1977. Nu kan som framgått av *tabellerna 3:3—11* den konkurrens ett nordiskt land möter från ett annat land vara mycket varierande på de olika varuområdena. Eftersom de olika varugrupperna väger olika tungt i de i undersökningen ingående 15 OECD-ländernas export till 14 OECD-länder så kan *tabell 3:2* härigenom ge en något missvisande bild av den konkurrens som vart och ett av de nordiska länderna möter från de olika OECD-länderna. Ett exempel får belysa det sagda: Enligt *tabell 3:2* skulle för den svenska exporten av bearbetade varor konkurrensen från Förenta staterna vara endast måttligt kraftigare än konkurrensen från Storbritannien. Nu gäller emellertid att konkurrensen från Förenta staterna är avsevärt starkare än den från Storbritannien på de varuområden som väger särskilt tungt i den svenska exporten — papper och papp samt maskiner och apparater. Varusammansättningskorrigerad torde konkurrensen från Förenta staterna därför vara betydligt starkare än konkurrensen från Storbritannien.

I *diagrammen 3:1—4* visas för vart och ett av de nordiska länderna hur stor konkurrens landet möter från de olika OECD-länderna eller grupper av dessa på 8 olika varuområden. Varuområdena är desamma som de som redovisas i *tabellerna 3:3—11* med undantag för den tabell — *tabell 3:5* — som visar konkurrensförhållandena i fråga om läder, lädervaror och beredda pälsskinn — en varugrupp som väger betydligt lättare än de övriga varugrupperna i de nordiska ländernas export. Varje stapel i *diagrammen 3:1—4* har två dimensioner. Höjden visar hur stor konkurrens ett nordiskt land möter från ett eller flera OECD-länder (relativt den från 14 OECD-länder) på ett visst varuområde och bredden är proportionell mot det nordiska landets export av ifrågavarande varugrupp till de 14 OECD-länderna.

Diagrammen ger vissa möjligheter att varusammansättningskorrigera viktstalen i *tabell 3:2*. Möjligheterna skulle emellertid bli större om ytterligare några av de mer betydelsefulla varukategorierna i de nordiska ländernas export inkluderades i undersökningen. Det gäller främst järn och stål (SITC 67) — eventuellt efter en uppdelning efter bearbetningsgrad — arbeten av metall (SITC) 69) och delar av gruppen transportmedel (SITC 73) — främst personbilar och lastbilar. I mån av tid kommer undersökningen att utvidgas till dessa områden. (En mindre undersökning i syfte att översiktligt kartlägga konkurrensförhållandena på råvaruområdet har också planerats.) Möjligheterna att korrigera för varusammansättnings effekter skulle naturligtvis bli ännu större om undersökningen utvidgades till att omfatta konkurrensförhållandena på fyrställig i stället för tvåställig SITC-nivå. Det kan ju exempelvis förhålla sig så att alla de nordiska länderna har specialiserat sig på vissa typer av maskiner och apparater och att konkurrensen mellan de nor-

diska länderna på detta varuområde alltså är betydligt större än vad som framgår av *tabellerna 3:8 och 3:9*.

Några mycket tentativa slutsatser kan ändå dras från *diagrammen 3:1—4*. Av *diagram 3:2* framgår sålunda att Nordens betydelse som konkurrent till Finland sannolikt är större än vad *tabell 3:2* ger intryck av. Konkurrensen från Norden är ju mycket stor på två varuområden — papper och kläder — vilka väger mycket tungt i den finska exporten till de 14 OECD-länderna. Konkurrensen från Nordamerika skulle förmodligen också bli större efter en varusammansättningskorrigering med tanke på den mycket kraftiga konkurrensen från Nordamerika i fråga om papper. Motsatsen gäller för konkurrensen från Västtyskland och — ehuru i mindre utsträckning — Japan.

Även för Norge och Sverige förefaller det av *diagram 3:3 resp. 3:4* som om Nordens betydelse som konkurrent underskattas i *tabell 3:2*. Konkurrensen från Norden är nämligen — särskilt för Norge — synnerligen stark när det gäller papper och papper väger tungt i båda ländernas export. Konkurrensen från Nordamerika kan av samma skäl varusammansättningskorrigerad antas vara något starkare än enligt *tabell 3:2*. Atminstone synes detta gälla för Sverige där konkurrensen från Nordamerika förutom på pappersområdet är mycket betydande i fråga om maskiner och apparater (särskilt andra än elektriska) och där sådana maskiner och apparater upptar en mycket stor andel av exporten. För Danmarks del slutligen — *diagram 3:1* — förefaller varusammansättnings effekter inte vara av samma betydelse som i de övriga länderna. *Tabell 3:2* kan här förmodas ge en någorlunda "sann" bild av hur mycket olika OECD-länder — relativt varandra — betyder som konkurrenter till Danmark när det gäller exporten av bearbetade varor.

Av stort intresse är naturligtvis om den konkurrens som de nordiska länderna möter från varandra kommer att öka eller minska relativt konkurrensen från de övriga OECD-länderna under de närmaste 10—20 åren. Det är naturligtvis omöjligt att uttala sig med någon säkerhet på den punkten men mycket synes tala för att konkurrensen mellan de nordiska länderna kommer att bli mindre accentuerad. De varuområden vilka kan antas komma att öka sina vikter i de nordiska ländernas export (liksom i exporten från övriga OECD-länder) är stora delar av varuområdena kemiska produkter (SITC 5) och maskiner och apparater samt transportmedel (SITC 7). Här är konkurrensen mellan de nordiska länderna betydligt mindre än på de övriga varuområdena. Det förefaller också troligt att de nordiska länderna kommer att sträva efter ett minskat beroende av den närliggande OECD-marknaden och en ökad försäljning till länder och länderområden vilka utmärks av en mer dynamisk utveckling av produktion och handel. Båda dessa tendenser skulle om de blev bestående verka återhållande på de nordiska ländernas betydelse som konkurrenter till varandra.

Diagram 3:1 Den konkurrens Danmarks export möter från 14 OECD-länders resp. export på 8 olika varuområden. Konkurrenten från de 14 OECD-länderna summeras till 100 på vart och ett av de 8 varuområdena. Varje stapels bredd är proportionell mot den danska exporten av ifrågakvarande varugrupp till de 14 OECD-länderna. Exporten av samtliga 8 varugrupper till de 14 OECD-länderna utgör ca 60% av den danska exporten av bearbetade varor exkl. fartyg till de 14 OECD-länderna.

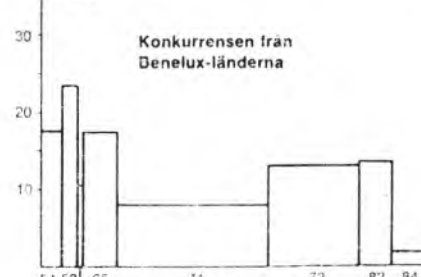
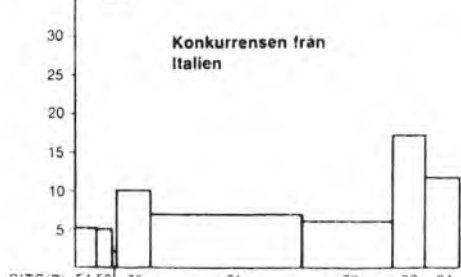
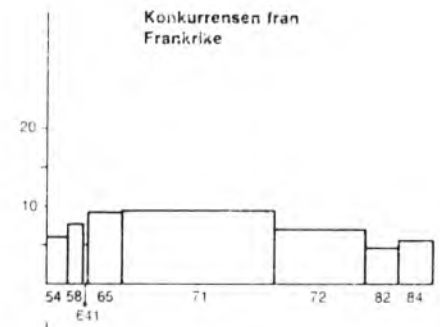
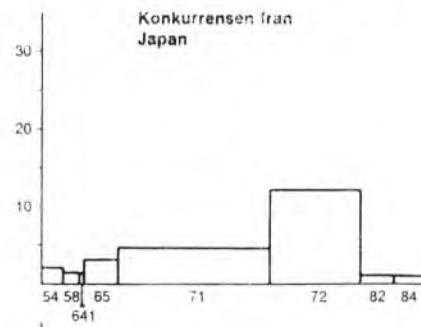
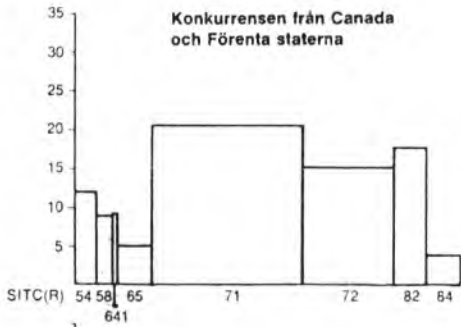
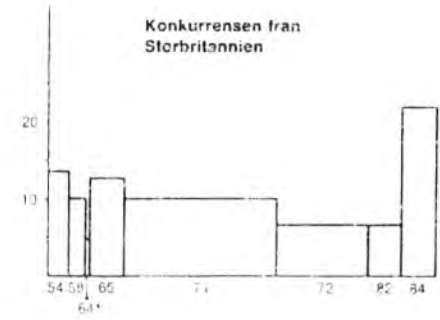
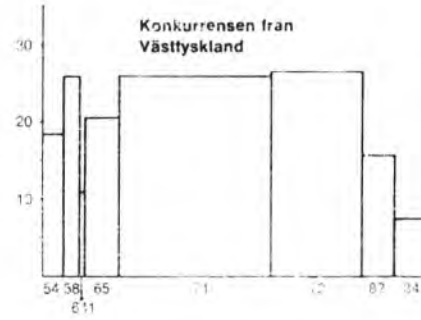
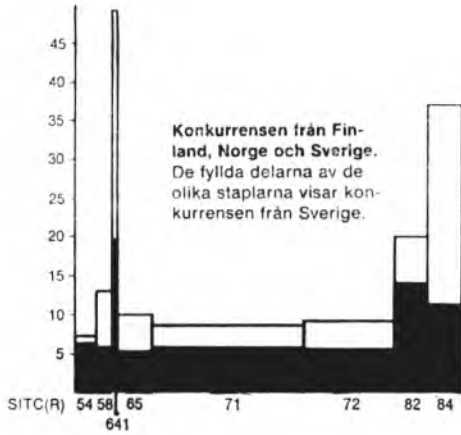
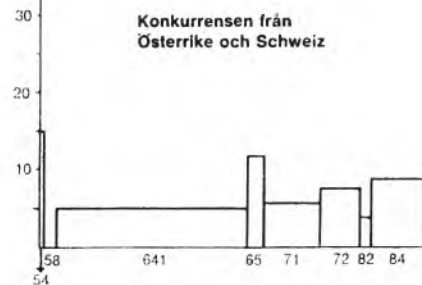
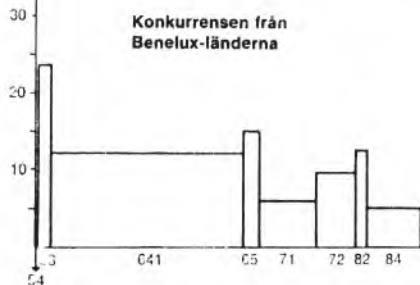
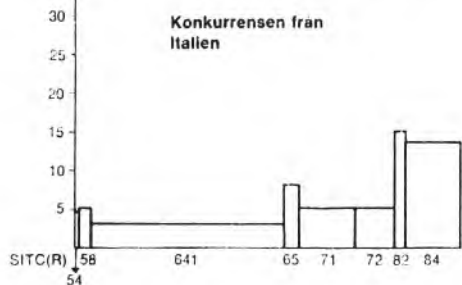
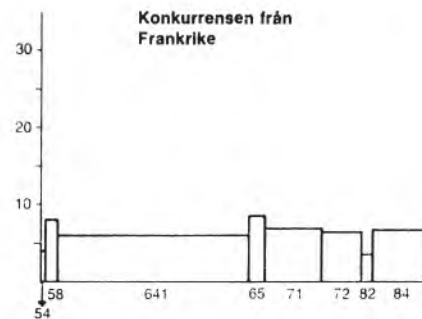
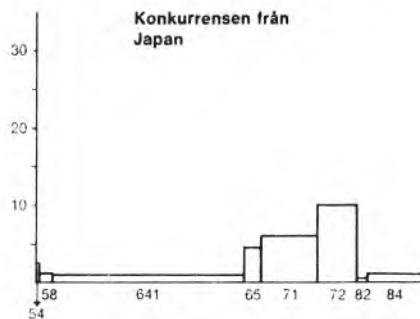
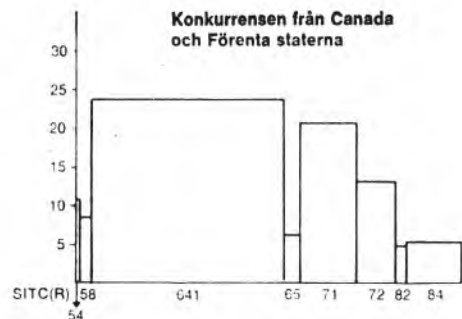
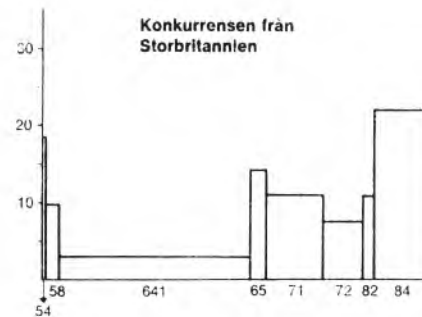
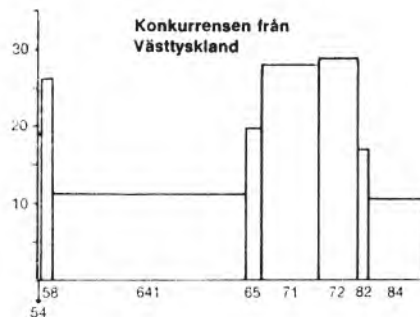
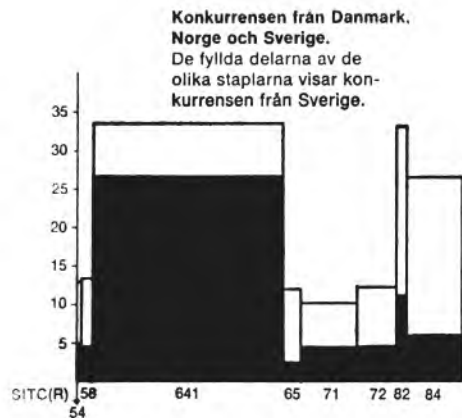

Diagram 3:2 Den konkurrens Finlands export möter från 14 OECD-länders resp. export på 8 olika varuområden. Konkurrensen från de 14 OECD-länderna summerar till 100 på vart och ett av de 8 varuområdena. Varje stapels bredd är proportionell mot den finska exporten av ifrågavarande varugrupp till de 14 OECD-länderna. Exporten av samtliga varugrupper till de 14 OECD-länderna utgör ca 66% av den finska exporten av bearbetade varor exkl. fartyg till de 14 OECD-länderna.

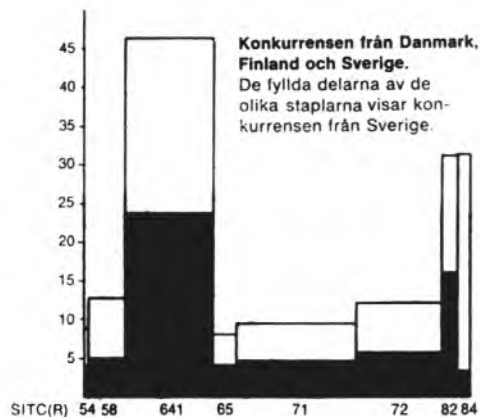

Diagram 3:3 Den konkurrens Norges export möter från 14 OECD-länders resp. export på 8 olika varuområden. Konkurrensen från de 14 OECD-länderna summerar till 100 på vart och ett av de 8 varuområdena. Varje stapels bredd är proportionell mot den norska exporten av ifrågakvarande varugrupp till de 14 OECD-länderna. Exporten av samtliga varugrupper till de 14 OECD-länderna utgör ca 46% av den norska exporten av bearbetade varor exkl. fartyg till de 14 OECD-länderna.

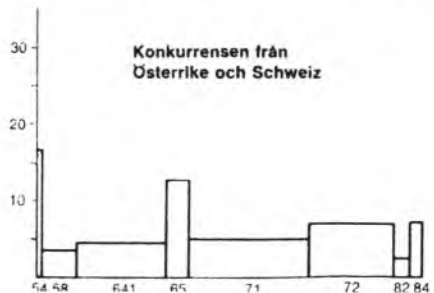
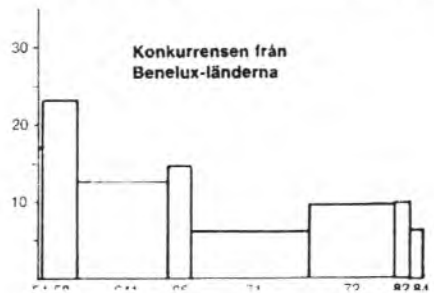
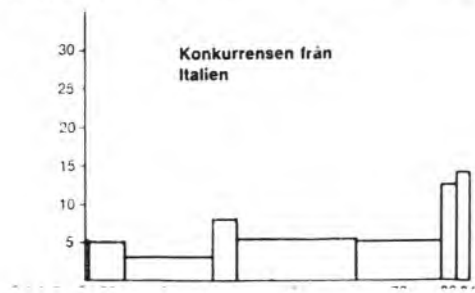
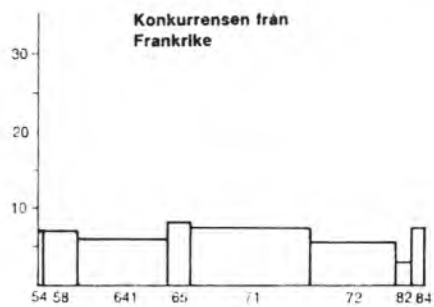
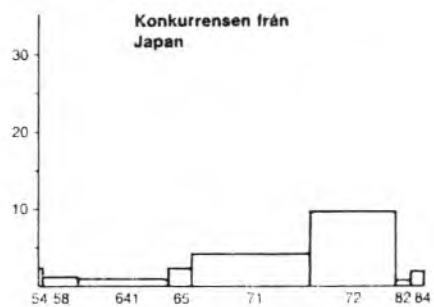
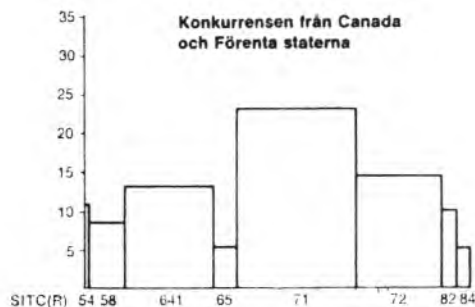
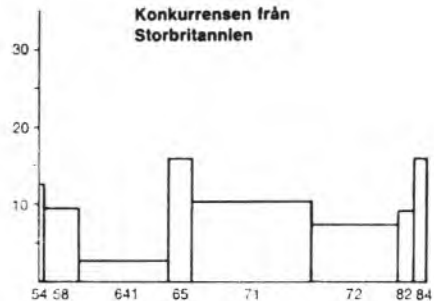
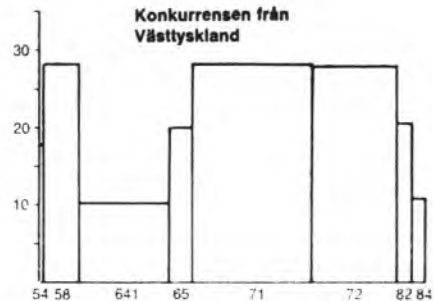
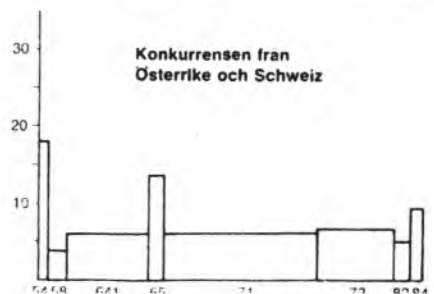
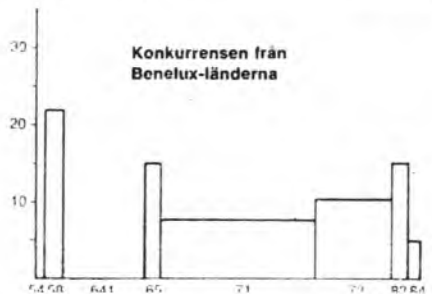
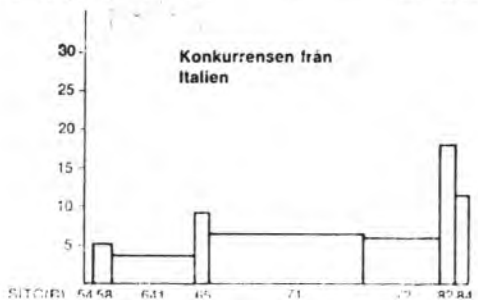
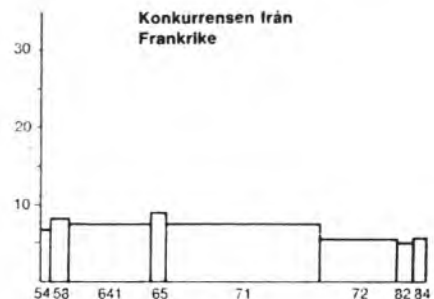
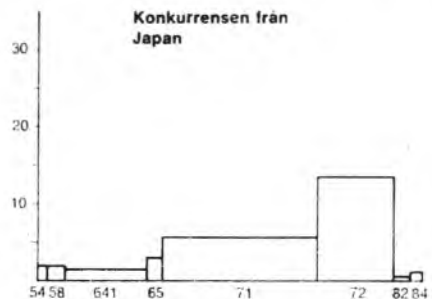
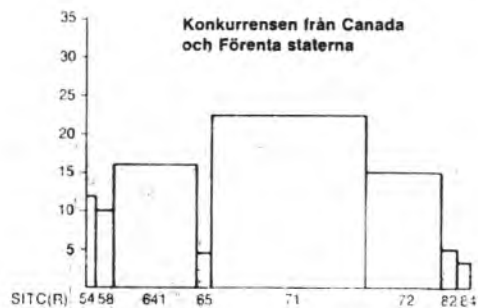
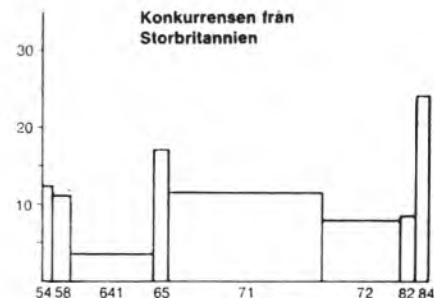
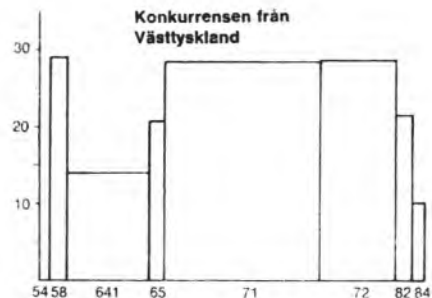
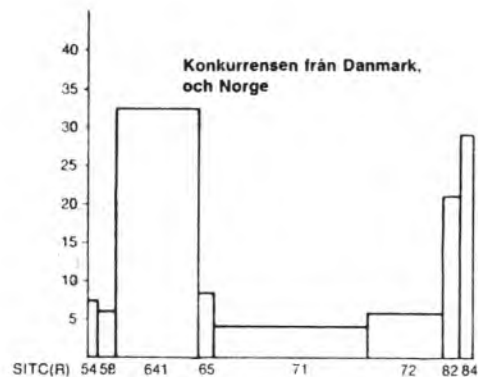

Diagram 3:4 Den konkurrens Sveriges export möter från 14 OECD-länders resp. export på 8 olika varuområden. Konkurrenten från de 14 OECD-länderna summerar till 100 på vart och ett av de 8 varuområdena. Varje stapels bredd är proportionell mot den svenska exporten av ifrågavarande varugrupp till de 14 OECD-länderna. Exporten av samtliga varugrupper till de 14 OECD-länderna utgör ca 54 % av den svenska exporten av bearbetade varor exkl. fartyg till de 14 OECD-länderna.

Andelsutvecklingen i OECD-området för de nordiska ländernas export av bearbetade varor (exkl. fartyg) under perioden 1970—1978

Konjunkturinstitutet gör regelbundet beräkningar av hur marknadsandelarna för den svenska exporten av bearbetade varor utvecklas — främst i OECD-området men också ehuru mer överslagsmässigt i övriga länderområden. Avgränsningen till bearbetade varor sammanhänger bl. a. med den svenska exportens strukturella varusammansättning. Den svenska råvaruexporten består till ca 50 % av trävaror och pappersmassa, medan dessa varuslag sammantagna svarar för endast ca 5 % av OECD-ländernas råvaruimport¹. Enkla jämförelser mellan utvecklingen av den svenska råvaruexporten totalt sett och den internationella handeln med råvaror kan härigenom bli mycket missvisande om syftet är att säga något om hur väl Sverige hävdar sig på de varuområden som väger tungt i den svenska råvaruexporten. För gruppen bearbetade varor exkl. fartyg gäller däremot att den svenska exporten ganska väl överensstämmer med världshandeln vad varusammansättningen beträffar². Samtidigt avviker emellertid exportens strukturella ländersammansättning rätt kraftigt från världshandelns. Exempelvis upptar Nordamerikas import av bearbetade varor en andel i världshandeln som är långt större än den betydelse som den nordamerikanska marknaden har för den svenska exporten. De nordiska grannländerna väger däremot mycket lätt i världsimporten men mottar en avsevärd del av Sveriges export. Om nu — för att ta ett exempel — OECD-ländernas samlade import växer starkt som följd av en ökning i den nordamerikanska importen är det inte att begära att den svenska exportens andel av OECD-ländernas totalimport, även vid en oförändrad konkurrenskraft, skall förbli oförändrad. Vill man studera marknadsandelarnas utveckling som uttryck för den svenska konkurrenskraftens förändringar bör man alltså rensa bort sådana andelsförändringar som beror på exportens speciella länderinriktning. Detta åstadkoms genom en sammanvägning av importökningstalen i procent för olika länder med de vikter som länderna har i den svenska exportens länderfördelning. Den sålunda erhållna marknadstillväxten i löpande priser kan därefter ställas i relation till utvecklingen av den svenska exporten till ifrågavarande

¹ Motsvarande olikheter förekommer också i de övriga nordiska länderna. I Finland är råvaruexporten snarast ännu mer inriktad på trävaror och pappersmassa än i Sverige. För Danmark gäller att råvaruexporten — till skillnad från den internationella råvaruhandeln — domineras av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Den norska råvaruexporten är till följd av oljeexporten mer lik den internationella råvaruhandeln vad varusammansättningen beträffar. Olikheter finns dock. I synnerhet gäller att ickejärnmetaller väger avsevärt mycket tyngre i den norska råvaruexporten än i OECD-ländernas import.

² En del "disproportioner" finns dock. Sålunda upptar papper och investeringsvaror från verkstadsindustrin större andelar i Sveriges export av bearbetade varor exkl. fartyg än i den internationella handeln med denna varugrupp.

länder varvid ett mått på exportens andelsutveckling i löpande priser framkommer. Konjunkturinstitutet gör även beräkningar av andelsutvecklingen i fasta priser. Ett problem är här att endast ett fåtal länder beräknar och lämnar uppgifter om enhetsvärdeindex för importen av bearbetade varor. De uppgifter som lämnas av övriga länder kan emellertid i allmänhet utnyttjas för att låt vara mycket approximativt konstruera sådana index.

Konjunkturinstitutet har gjort beräkningar av andelsutvecklingen i OECD-området¹ för Danmarks, Finlands resp. Norges export av bearbetade varor (exkl. fartyg)² under perioden 1970—1978 enligt samma metodik som tillämpats för den svenska exporten. Resultaten — inkl. andelsutvecklingen för den svenska exporten — redovisas i *tabellerna 2:1—4*. Till följd av en mycket stor arbetsbelastning under hösten har institutet ej hunnit utföra någon utvärdering av resultaten. Några kommentarer av teknisk karaktär skall emellertid lämnas.

Utvecklingen av marknadsandelar och relativpriser kan som tidigare nämnts påverkas av strukturella skillnader i varusammansättningen mellan resp. nordiska lands export och OECD-områdets import. För Danmark, Norge och Sverige torde sådana strukturella skillnader vara av en förhållandevis underordnad betydelse för utvecklingen av exportens marknadsandelar. Annorlunda förhåller det sig för Finland. Den finska exporten av bearbetade varor exkl. fartyg består nämligen till närmare 40 % av papper (SITC 64) samtidigt som detta varuslag endast svarar för 2—3 % av OECD-områdets import av bearbetade varor exkl. fartyg. Konjunkturinstitutet har gjort en grov beräkning av hur mycket denna skillnad i varusammansättning betyder för den finska exportens andelsutveckling i fasta priser under perioden 1973—1976.

Andelsförlusterna 1974 och i synnerhet 1975 blir alltså avsevärt mindre samtidigt som andelsutvecklingen 1976 ter sig mer ogynnsam om hänsyn tas till den finska exportens strukturella ländersammansättning.

Eftersom gruppen bearbetade varor definierats som SITC 5—8, exkl. 68,793 har inte bara fartyg utan också annan flytande materiel — där-

Marknadsandel i volym (proc.förändr.)	1974	1975	1976
Varusammansättningskorrigerad men ej ländersammansättningskorrigerad	-8,8	-2,6	-5,4
Ländersammansättningskorrigerad men ej varusammansättningskorrigerad	-13,8	-13,6	2,1

¹ Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.

² SITC 5—8, exkl. 68, 793.

ibland oljeplattformar — exkluderats från beräkningarna. Den norska exporten av oljeplattformar har alltså ej medtagits. Inkluderas exporten av oljeplattformar blir andelsutvecklingen för Norge väsentligt gynnammare. I synnerhet gäller detta 1978. Exporten av oljeplattformar ökade nämligen från cirka 1,5 miljarder Nkr. 1977 till närmare 5 miljarder 1978!

Tabell 2:1 Danmarks export av bearbetade varor (exkl. fartyg) till OECD-området 1970—1978

Procentuella förändringar

	1970— 1971	1971— 1972	1972— 1973	1973— 1974	1974— 1975	1975— 1976	1976— 1977	1977— 1978 prel.
<i>Löpande priser, U.S.\$</i>								
Marknad	10,8	19,5	32,9	29,9	9,1	12,5	13,0	17,1
Marknadsandel	-0,5	3,8	-0,1	-4,5	-2,1	-3,0	-1,9	2,1
Export	10,3	24,1	32,8	24,1	6,8	9,1	10,8	19,6
<i>Volym</i>								
Marknad	4,9	8,6	12,3	8,3	-4,1	11,6	3,1	2,8
Marknadsandel	-0,8	4,4	-6,1	-4,9	-4,4	-3,2	-1,4	4,1
Export	4,1	13,4	5,5	3,0	-8,3	8,0	1,7	7,0
<i>Pris (enhetsvärde) U.S.\$</i>								
Marknad	5,6	10,0	18,3	20,0	13,8	0,8	9,6	13,9
Relativpris	0,4	-0,5	6,4	0,5	2,4	0,2	-0,6	-1,8
Export	6,0	9,4	25,9	20,5	16,5	1,0	8,9	11,8

Tabell 2:2 Finlands export av bearbetade varor (exkl. fartyg) till OECD-området 1970—1978

Procentuella förändringar

	1970— 1971	1971— 1972	1972— 1973	1973— 1974	1974— 1975	1975— 1976	1976— 1977	1977— 1978 prel.
<i>Löpande priser, U.S.\$</i>								
Marknad	11,1	20,5	34,1	28,7	7,5	12,7	12,4	19,0
Marknadsandel	-1,2	8,5	-5,2	4,7	-8,7	-0,5	4,7	-2,2
Export	9,8	30,7	27,1	34,7	-1,8	12,1	17,7	16,4
<i>Volym</i>								
Marknad	5,7	10,0	13,0	6,5	-5,0	12,1	2,5	4,2
Marknadsandel	-2,0	8,6	-6,1	-13,8	-13,6	2,1	4,2	7,7
Export	3,6	19,5	6,1	-8,2	-17,9	14,4	6,8	12,2
<i>Pris (enhetsvärde) U.S.\$</i>								
Marknad	5,1	9,5	18,7	20,9	13,1	0,5	9,7	14,2
Relativpris	1,0	-0,1	0,9	21,4	5,7	-2,5	0,5	-9,2
Export	6,0	9,4	19,8	46,8	19,6	-2,0	10,2	3,7

Tabell 2:3 Norges export av bearbetade varor (exkl. fartyg) till OECD-området 1970—1978

Procentuella förändringar

	1970— 1971	1971— 1972	1972— 1973	1973— 1974	1974— 1975	1975— 1976	1976— 1977	1977— 1978 prel.
<i>Löpande priser, U.S.\$</i>								
Marknad	9,5	19,3	36,2	27,7	7,7	13,3	10,4	19,2
Marknadsandel	1,1	1,2	-0,5	11,8	1,0	-12,9	-8,9	-8,2
Export	10,7	20,7	35,5	42,8	8,8	-1,3	0,6	9,4
<i>Volym</i>								
Marknad	4,3	8,8	14,4	6,3	-5,0	12,3	0,8	4,2
Marknadsandel	2,0	4,9	-1,3	0,2	-7,4	-8,5	-6,9	-3,5
Export	6,4	14,1	12,9	6,5	-12,0	2,8	-6,2	0,6
<i>Pris (enhetsvärde) U.S.\$</i>								
Marknad	5,0	9,7	19,1	20,1	13,4	0,9	9,5	14,4
Relativpris	-1,0	-3,6	0,8	11,7	9,1	-4,9	-2,0	-5,0
Export	4,0	5,8	20,0	34,1	23,7	-4,0	7,3	8,7

Tabell 2:4 Sveriges export av bearbetade varor (exkl. fartyg) till OECD-området 1970—1978

Procentuella förändringar

	1970— 1971	1971— 1972	1972— 1973	1973— 1974	1974— 1975	1975— 1976	1976— 1977	1977— 1978 prel.
<i>Löpande priser, Skr.</i>								
Marknad	11,5	12,1	25,3	27,5	-0,3	19,5	17,2	20,6
Marknadsandel	-1,5	-1,7	-0,5	-0,2	2,9	-6,6	-4,7	-1,4
Export	10,0	10,2	24,7	27,2	2,6	11,6	11,7	18,9
<i>Volym</i>								
Marknad	7,0	9,1	16,2	4,7	-5,9	12,9	3,7	4,8
Marknadsandel	-2,5	-4,1	0,5	-0,1	-7,9	-9,5	-1,9	3,2
Export	4,0	4,6	16,8	4,6	-13,3	2,2	1,7	8,1
<i>Pris (enhetsvärde), Skr.</i>								
Marknad	4,5	2,7	7,8	21,8	6,0	5,9	13,0	15,1
Relativpris	1,0	2,6	-1,0	-0,2	11,7	3,1	-2,8	-4,4
Export	6,0	5,4	6,7	21,5	18,3	9,2	9,8	10,0

BILAGA 7

Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1980 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1979 och bokslutet för 1978

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhetsbudget 1980		Verksamhetsbudget 1979		Bokslut - 1978 ¹
	anslag	summa	anslag	summa	
<i>Utbildning</i>					
Nordens folkliga akademi	2 640		2 411		2 344
Nordiskt skolsamarbete	1 199		1 737		1 568
Nordiskt vuxenutbildnings- samarbete	175		—		—
Nordisk Journalistkursus	677		678		687
Nordiska institutet för sam- hällsplanering	3 413		3 074		3 079
Bidrag:					
Nordisk federation för medi- cinsk undervisning	410		390		356
Kursverksamhet	1 280		1 160		1 135
S u m m a		9 794		9 450	
<i>Forskning</i>					
Nordiskt kollegium för marin- biologi	508		550		449
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	8 260		8 136		7 630
Nordiska institutet för folk- diktning	676		660		575
Nordiska institutet för sjörätt	1 143		1 071		1 013
Nordiska geoexkursioner till Island	320		340		258
Nordiskt kollegium för ekologi	451		415		384
Centralinstitutet för nordisk Asien-forskning (CINA)	2 513		2 256		2 335
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	590		644		616
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forsk- ning	639		593		496
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	748		740		651
Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information	2 304		2 405		2 391
Nordiska forskarkurser	2 760		2 524		2 223
Nordiska forskarstipendier	800		—		—
Nordiska forskarsymposier	400		—		—
Nordiskt vulkanologiskt insti- tut	2 082		2 032		1 467
Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forsk- ning	386		367		233
Nordiskt samarbete inom mass- mediaforskning	366		468		400
Nordiska språksekretariatet	466		437		172

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhetsbudget 1980		Verksamhetsbudget 1979		Bokslut 1978 ¹
	anslag	summa	anslag	summa	
Bidrag:					
Nordiska sommaruniversitetet	800		500		1 053
Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning	219		225		—
S u m m a		26 431		24 363	
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>					
Nordens hus i Reykjavik	2 434		2 519		1 998
Nordiskt teatersamarbete					
— gästspelsutbyte	1 860		1 810		1 829
— vidareutbildning					
— bidrag till Nordiska amatörteaterrådet	275		—		—
Nordiska rådets litteraturpris	230		220		189
Nordiska rådets musikpris	150		—		143
Nordiskt musiksamarbete	1 543		1 403		1 217
Nordiskt samiskt institut	2 996		2 880		2 387
Nordiskt folkörelsesamarbete					
— ungdomssamarbete	1 700		1 566		1 500
— folkbildningssamarbete	1 100		—		—
Översättning av grannlandslitteratur	1 200		1 130		1 038
Nordiskt konstcentrum	1 763		1 000		—
Nordiska filmkurser	261		225		—
Bidrag:					
Nordiska konstförbundet	238		250		357
Nordiska författarkurser	150		—		—
S u m m a		15 900		13 003	
<i>Ministerrådets dispositionsmedel</i>		7 000		6 800 ²	5 871 ²
<i>Nordiska kulturfonden</i>		8 000		8 000	9 299
<i>Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete</i>		7 300		6 284	8 922
S u m m a		74 425		67 900	66 265
<i>Reservation för beräknade automatiska lönestegringar</i>		3 200		3 000	
S u m m a		77 625		70 900	
<i>Investeringsutgifter</i>					
Nordens Hus på Färöarna		3 000		4 000	
S u m m a		80 625		74 900	

¹ Valutakurser 29.12.1978. Summa utgifter (inkl. automatiska lönestegringar, vilka i budgeten upptas separat).

² Utredningen om nordisk radio och TV via satellit har under 1978 finansierats genom att 1,9 milj. dkr överförts från ministerrådets allmänna budget. För 1979 har reserverats 1,8 milj. dkr av dispositionsmedlen utgående från ett finansieringsbehov för den samlade utredningen på högst 6,0 milj. dkr.

BILAGA 8

Nordiska ministerrådets dispositionsmedel 1972—1979 (kulturellt samarbete)

Beviljade anslag i danska kronor

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
1. Utbildning									
1.1 <i>Grundskola och gymnasieskola</i>									
Harmonisering av skolordningarna	311 500	200 000		80 000					
Konsumentundervisning i skolan				69 360					
Information om funktionshämmande, projektgrupp						30 000			
Elutbildning, undervisningsplaner						30 000			
Nordiskt skolsamarbete, inlärnings- problem hos barn (Bergen-projektet)						170 000	130 000		
Nordiskt skolsamarbete, gymnasial utbildning					150 000		475 000		
S u m m a	311 500	200 000		149 360	150 000	230 000	605 000		1 645 860
1.2 <i>Högre utbildning</i>									
Arkeologikurser, expertgrupp	4 500								
Lärarytelse, mötesverksamhet	15 000								
Konservatorsutbildning, lednings- grupp och försöksverksamhet	10 000	277 395	42 000						
Tentamensgiltighet, utredning	10 000	60 000							
Arkeologi, seminarium 1976				60 000					
NEFA, fältseminarier	55 000	69 800	174 690						
University College, London	25 000	52 000	53 000	50 000	135 000				
Handboken "Att studera i Norden"					80 000	30 000		50 000	
Nordiska utlandslektorer, utredning					60 000				
Terminologi ang. högre utbildning					16 000				

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
Miljöårsutbildning inom högre utbildning						50 000		170 000	
Universiteten på Nordkalotten, samarbete	43 800					100 000			
Språk- och litteraturkurserna, extra kurs								54 000	
Nordiska universitetskurser i historia, tilläggsanslag			9 000						
S u m m a	163 300	459 195	278 690	110 000	291 000	180 000		274 000	1 756 185
<i>1.3 Forbldning och vidareutbildning</i>									
NORDPLAN, tilläggsanslag (1974, 1976), stipendiemedel (1979)			42 625		42 000			50 000	
Vidareutbildning av psykologer, expertgrupp	12 500								
Socialhögskolelärare, vidareutbildning		25 000	275 000						
Efter- och vidareutbildning, kartläggning				150 000					
Journalisthögskolorna, rektorskommittén	68 000		60 000	80 000	100 000				
XII nordiska förskolelärarkongressen	50 000								
Nordiska hushållshögskolan (1972), Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (1977—1978)	110 500					330 000	440 000		
Nordiska journalistkursen, omorganisering					75 000				
Vidareutbildning inom film, TV m. m., utredning					30 000				
S u m m a	241 000	25 000	377 625	230 000	247 000	330 000	440 000	50 000	1 940 625

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
1.4 Vuxenutbildning och återkommande utbildning									
Nordens folkliga akademi, tilläggsanslag			17 290	34 500			245 000		
NOVU-projektet	673 000	715 500	195 126				2 964		
Vuxenutbildning, kartläggning och publicering av rapport	69 000		74 700						
Vuxenutbildning, konferens			15 000						
Vuxenutbildning, kontaktgrupp									
Återkommande utbildning, rapport, seminarium				30 000					
Vuxenutbildning, projektprogram					680 000				
Nordens folkliga akademi, tolkkurser					45 000	35 000	400 000		
S u m m a	742 000	715 000	302 116	64 500	725 000	180 000	647 964		3 376 580
1.5 Övergripande									
Könsroller i utbildningen, utredning (1972), symposium (1976)	40 000				90 000				
AV-hjälpmedel, kontaktgrupp, utredning	16 700				50 000			40 000	
Läromedel, 2 orienterande möten "Nordens historia"	15 000	50 000		150 000					
Lärar- och elevutbyte, utredning (1973), verksamhet (1977)		150 000				250 000			
Grannspråksundervisning, kontaktgrupp, utredning, projekt				160 000		160 000	190 000		
Miljövärdutbildning, engelsk broschyr						44 000	9 330		
Europeisk undervisningsministerkonferens 1979, rapport om könsroller							100 000		
Arbetsmarknad för lärare, utredning					135 000			30 000	
Idékatalog ang. utbildning om Norden									
S u m m a	71 700	200 000		310 000	275 000	454 000	299 330	70 000	1 680 030

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
2. Forskning									
2.1 Humaniora									
Nordiska institutet för folkdiktning		64 000							
NORNA, särtryck av årsberättelse			5 500						
Nordiska språknämnderna, undersökning av nyordsbildning				245 000					
Nordiskt arkeologiskt utgrävningsprojekt i Italien				240 000	160 000		176 000		
Tillämpad nordisk språkvetenskap, symposieprogram						175 000	230 000	20 000	
Nordisk dokumentationscentral för språkvetenskap, förstudie						125 000			
Filologisk exkursion till Island 1979							140 000		
Nordiskt språkvårdssamarbete, utredning					60 000		5 266	6 465	
S u m m a		64 000	5 500	485 000	220 000	300 000	551 266	26 465	1 652 231
2.2 Samhällsvetenskap									
Nordiska institutet för sjörätt		28 700	25 000					39 000	
Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)	172 000		175 000	190 000	300 000	360 000	1 265		
Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (NoSALF)	17 000	9 500	26 000	112 500	100 000	200 000	220 000		
Nordiska kommittén för öststatsforskning						50 000	70 000	40 000	
Framtidsstudier, planeringsgrupp och seminarier						120 000			
Massmediaforskning, utredning					50 000				
S u m m a	189 000	38 200	226 000	302 500	450 000	730 000	291 265	79 000	2 305 965

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
2.3 Naturvetenskap									
Nordiska geoexkursioner till Island		23 000	17 000						
NORDITA			61 258			5 766			
Nordiskt vulkanologiskt institut	450 000	300 000		480 000	120 000				
Nordiskt samarbete inom kärnfysik, utredning			20 000						
Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning			231 000	380 000					
Nordiskt kollegium för marinbiologi					31 200				
S u m m a	450 000	323 000	329 258	860 000	151 200	5 766			2 119 224
2.4 Tvärvetenskap									
Nordiska sommaruniversitetet		100 000	330 000	160 000				475 000	
Centralinstitutet för nordisk Asienforskning		100 737							
Scandiaplanen			105 000						
Forskningsbibliotekens samarbete, utredning			50 000						
Forskningsverksamheten i Norden, publikation			18 000	20 000					
Forsknings-samarbete, konferens							75 000		
Forsknings-samarbete, utredning								350 000	
Forskarstipendier								500 000	
Forskarsymposier								200 000	
S u m m a		200 737	503 000	180 000			75 000	1 525 000	2 483 737
3. Allmänskulturell verksamhet									
3.1 Bildkonst									
Nordiskt samarbete om bildkonst		150 000							
Bildkonstsamarbete, utredning			25 000	87 000					
Nordiskt konstcentrum, utredning, verksamhet				30 000	40 000	41 736	689 533	300 000	
Skandinavisk förening i Rom		40 000	174 000		220 500		245 000	147 350	

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
Triennalen i Milano, nordiskt deltagande	150 000								
Nordiska konstförbundet, tilläggsanslag för verksamhet och Samexpo 1976			100 000	70 000	232 500				
S u m m a	150 000	190 000	299 000	187 000	493 000	41 736	934 533	447 350	2 742 619
3.2 Musik och dans									
Nordiskt musiksamarbete		237 000		80 000	182 000				
Samarbete om "Ny viskonst", expertgrupp	10 000								
Ung nordisk musik, festival	61 000	110 000	118 000		128 000	20 000	20 000		
Festspelen i Reykjavík	100 000		45 000						
Nordiskt orkesterseminarium			130 000						
Nordiska musiktävlingar 1974 och 1975			625 000						
Nordiska amatörmusikerunionen, kurs				60 000					
Nordkalottens musikråd, försöksverksamhet					50 000				
S u m m a	171 000	347 000	918 000	140 000	360 000	20 000	20 000		1 976 000
3.3 Litteratur									
Översättning av grannlandslitteratur, arbetsgrupp (1973—1974), verksamhet (1974—1975)		25 000	780 000	800 000					
Nordiska författarseminarier/kurser					70 000	120 000		140 000	
S u m m a		25 000	780 000	800 000	70 000	120 000		140 000	1 935 000

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
3.4 Film och teater									
Nordiskt gästspelsutbyte		643 000							
Teatergästspel, kommittéarbete	40 000								
Film, vidareutbildning	155 000	6 000	160 000	160 000		200 000	4 671		
Teaterarbetare, utredning om vidareutbildning		30 000	50 000						
Odinteatret		60 000							
Nordiska teaterunionen, kongress	22 000								
Teaterskolelever, seminarium	54 000								
Nordiska teaterkommittén, vidareutbildning							180 000		
Nordiska amatörteaterrådet, verksamhet 1978—80							350 000		
S u m m a	271 000	739 000	210 000	160 000		200 000	534 671		2 114 671
3.5 Etniska minoriteter									
Nordiska samekonferensen			100 000						
Nordiska samerådet				70 000	80 000	40 000	167 000	300 000	
Internationell minoritetskonferens 1977, nordiskt deltagande						300 000			
Nordiskt samiskt institut	50 000	330 000	66 760	19 200		65 000		189 000	
Seminarium kring kväernas kultur								8 000	
S u m m a	50 000	330 000	166 760	89 200	80 000	405 000	167 000	497 000	1 784 960
3.6 Idrott									
Nordisk skolidrottskommitté, mötesverksamhet				30 000					
Idrottsutredning							85 000		
Idrottssamarbete, stödordning								120 000	
S u m m a				30 000			85 000	120 000	235 000

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
<i>3.7 Barn- och ungdomssamarbete</i>									
Ungdomssamarbete	1 000 000	1 000 000	1 000 000						
Barn och kultur, utredning				60 000	95 000				
Världsscoutjamboréen				500 000					
S u m m a	1 000 000	1 000 000	1 000 000	560 000	95 000				3 655 000
<i>3.8 Radio och TV</i>									
MRs TV-kommitté		342 000	248 000						
Statssekreterargruppen					560 000	990 000			
Satellitutredningen								2 504 606	
S u m m a		342 000	248 000		560 000	990 000		2 504 606	4 644 606
<i>3.9 Folkbildning</i>									
Vandringsutställningar	50 000	275 000	625 000		100 000				
Folkbildningssamarbete				500 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 100 000	
S u m m a	50 000	275 000	625 000	500 000	1 100 000	1 000 000	1 000 000	1 100 000	5 650 000
<i>3.10 Muséer, kulturförmedling</i>									
Nordens Hus i Reykjavík	80 600	53 000	216 100	145 000					
5-stadsprojektet	510 000	1 125 000	881 000	719 000	21 000				
Nordens Hus på Färöarna, utredning		60 000		80 000		225 000		200 000	
"Den nordiska trästaden" — arbetsgrupp			6 000						
Nordkalottmuséet, utställning, verksamhet					70 000		120 000		
Bibliotekssamarbete, arbetsgrupp								50 000	
S u m m a	590 600	1 238 000	1 103 100	944 000	91 000	225 000	120 000	250 000	4 561 700

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Summa
3.11 Övrigt									
Nordisk debattidskrift, redaktions-									
kommittén	5 000								
Kulturministerkonferenser,	10 000		17 000						
publikationer	15 000		17 000						32 000
Summa	366 327	140 000	100 000			262 740	128 000	130 000	1 127 067
4. Kultursekretariatet									
1—4 totalt	4 832 427	6 851 132	7 489 049	6 101 560	5 358 200	5 674 242	5 899 029	7 213 421	49 419 060

BILAGA 9

Samnordiska utredningar på kulturområdet 1979

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
1. Utbildning				
1.1 <i>Förskola/grundskola</i>	I samarbete med de sociala myndigheternas kontaktgrupp för förskolefrågor insamla material till en nordisk informationsbulletin	1974	Fyra nummer per år av "Information om barns opvækstmiljø i Norden", i skandinavisk och finsk version	Verksamheten är kontinuerlig
1.1.1 Mag.art. Kirsten Poulsgaard Socialforskningsinst., København og Leena Lehtinen Socialstyrelsen Helsingfors				
1.1.2 Kontaktgruppen för matematikundervisning	Kontinuerligt följa den nationella utvecklingen inom matematikundervisningen beträffande läroplansarbete, pedagogiskt FoU-arbete m m	1974	Årlig rapportering	Årligt informationsmöte, planering av nordisk matematiklärarkonferens
1.1.3 Kontaktgruppen för undervisning i främmande språk	Kontinuerligt följa den nationella utvecklingen beträffande läroplansarbete, pedagogiskt FoU-arbete m m för undervisningen i främmande språk, speciellt engelska i grundskolan	1974	Årlig rapportering	Årligt informationsmöte
1.1.4 Kontaktgruppen för specialundervisning	Kontinuerligt följa utvecklingen inom specialundervisningens område samt ställa förslag om åtgärder. Planering av det årliga nordiska ämbetsmannamötet för specialundervisning. Ledningsgrupp för utredningen om nordisk utbildning av lärare för dövblinda (se 1.1.6)	1976	Nordiska rapporter om specialundervisning 1979 (stencil)	Verksamheten är kontinuerlig
1.1.5 Referensgruppen för specialundervisningens läromedel	Planera och leda ett samarbete för att förbättra läromedelssituationen inom specialundervisningen	1977	En prototyp för ett TV-läromedel för döva elever har utarbetats	Ett samarbete rörande utvecklingen av Blissymboler har utarbetats. Ett handlingsprogram för utvecklingen på längre sikt är under utarbetande

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
1.1.6 Sakkunnig konsulent Stig Eriksson Ekesholan, Sverige. Referensgrupper: Kontaktgruppen för specialundervisning och Nordiska nämnden för handikappfrågor med dess arbetsgrupp för dövblinda	Utreda och ställa förslag om en gemensam nordisk utbildning för lärare för dövblinda	1978	En preliminär rapport har utarbetats liksom sammanställning av remissvar på rapporten. På basen härav har utarbetats "Förslag till försöksverksamhet 1981—1983"	Förslaget behandlas i kulturavtalets organ våren 1980
1.1.7 Samarbetsgruppen rörande sociala och emotionella effekter av specialundervisning (Bergenprojektet)	Genomföra behandling inom ramen för specialundervisning samt bedriva forskning beträffande effekterna	1976	Elva interna bulletiner (stencil) Rapport om kartläggningsfasen är under tryckning	Projektet pågår till 1980
1.1.8 Utredning beträffande böcker om handikappade	Utreda behovet samt föreslå åtgärder för att underlätta utgivandet av information om handikappade för grundskolebruk	1977		Kriterier och en ev. stödordning har diskuterats vid en arbetskonferens. Förslag har framlagts
1.1.9 Läroplanssakkunniga inom grannspråksprojektet	Utreda möjligheterna för en harmonisering av läroplanerna avseende grannspråksundervisning i grundskolan	1978	Utredningen färdigställdes hösten 1979	Utredningen behandlas i kulturavtalets organ våren 1980
<i>1.2 De 16—19-årigas utbildning</i>				
1.2.1 Sakkunniggruppen för studien angående åtgärder mot ungdomsarbetslöshet/Huvudsakkunnig afdelingsleder Benny Dylander, Danmarks teknologiska institut	Utarbeta en evaluationsstudie rörande arbetsmarknads- och utbildningspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslöshet i fyra nordiska lokalområden	1978	Foranstaltningar mod ungdomsarbetslösheden i fire nordiske lokalområder (NU A 1979: 10)	Sakkunniggruppen arbetar med förslag till fortsatta insatser på området
1.2.2 Kontaktgruppen för gymnasial utbildning i glesbygdsområden/sakkunnig länskspektör Bo Riska, Länsstyrelsen, Vasa, Finland	Utarbeta en rapport angående de 16—19-årigas utbildningssituation i glesbygdsområden	1978	Rapporten "Decentraliseringssträvanden och glesbygdsmodeller" har färdigställts 1979	Rapporten publiceras 1980
1.2.3 Kontaktgruppen ungdomsutbildning/arbetsliv. Sakkunnig: Högscolektor Egil Frøyland	Utarbeta en rapport ang. ungdomsutbildningens förhållande till arbetslivet	1979	Rapporten publiceras under 1980	
1.2.4 Kontaktgruppen för läromedelssamarbetet för de 16—19-åriga	Utarbeta ett förslag till läromedelssamarbete för små yrkesområden samt för invandrarundervisning	1978	En nordisk lärobok inom optikerområdet utges 1980	Projektet fortsätter inom ett annat ämnesområde

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
<i>1.3 Högre utbildning och fortbildning</i>				
1.3.1 Arbetsgruppen för högre utbildning	Planera samarbetsåtgärder inom den högre utbildningen i Norden	1975		Verksamheten är kontinuerlig
1.3.2 Redaktionskommittén för "Att studera i Norden"	Att utarbeta den fjärde utgåvan av "Att studera i Norden"	1979	Publikationen väntas utkomma sommaren 1980	Verksamheten är kontinuerlig
1.3.3 Informationschef Ernst Erik Ehnmark	Utarbeta ett förslag till samarbetsmöjligheter på nordiskt plan inom den högre utbildningen	1979	Förslaget avgavs hösten 1979	Förslaget behandlas i arbetsgruppen för högre utbildning
<i>1.4 Vuxenutbildning</i>				
1.4.1 Evalueringsgruppen för projektprogrammet för vuxenutbildning	Planera och följa utvecklingen av det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning	1976	Kontinuerliga rapporter om utvecklingen till ministerrådet (i övrigt se 4.2—4.7)	Planläggning av den fortsatta projektverksamheten inom nordisk vuxenutbildning
1.4.2 Arbetsgruppen för utgivande av en katalog över nordiskt FoU-arbete inom vuxenutbildningen	Evaluering av NU B 1977: 41 samt ajourföring ca vart tredje år	1976	Nye veier i voksenopplæringen — en kartlegging av forsknings- og utviklingsarbeid i Norden (NU B 1977: 41)	En evaluering av katalogen samt ev. en ajourföring 1981
1.4.3 Sakkunniggruppen för vuxenutbildningen i relation till arbetslivet	Utarbeta nationell delrapport beträffande utbildningen i vissa utvalda företag	1977	Vuxenutbildning i arbetslivet (NU A 1979: 9)	Fortsatta studier av vuxenutbildningen i relation till arbetslivet
1.4.4 Redaktionskommittén för de nordiska informationsbulletinerna om vuxenutbildning	Samla material och redigera de nordiska nyhetsbulletinerna	1977	Två nummer per år av "Information om vuxenutbildningen i Norden", i skandinavisk och finsk version	Verksamheten är kontinuerlig
1.4.5 Arbetsgruppen för fortbildning av vuxenutbildare	Planera en fortbildningskurs för vuxenutbildare	1979	Program väntas färdigställt våren 1980	Kurs vid Nordens folkliga akademi hösten 1980
1.4.6 Lektor Kim Mørch Jacobsen och rektor Mauritz Sköld	Utarbeta en rapport med analys över åtgärder beträffande rekrytering till och information om vuxenutbildning i Norden	1979	Rapporten väntas utkomma hösten 1980	Överväganden om fortsatt uppföljning i evalueringsgruppen
1.4.7 Kultursekretariatet i samarbete med förlaget Liber, Sverige	Utge en nordisk årsbok för vuxenutbildning	1977	Vuxenutbildning i Norden 1978—1979 (Liber förlag)	Utge boken vartannat år. Följande utgåva utkommer 1980
<i>1.5 Återkommande utbildning</i>				
1.5.1 Arbetsgruppen för återkommande utbildning	Informera om återkommande utbildning	1975	Rapport om utbildningsåtgärder mot arbetslöshet utkommer våren 1980	Fortsatt informationsutbyte

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
<i>1.6 Övrigt</i>				
1.6.1 Arbetsgruppen för nordisk arbetsmarknad för lärare	Utarbeta en plan för behandlingen av Nordiska rådets rek. angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare	1979	Planen framläggs våren 1980	Ärendet behandlas i kulturavtalets organ våren 1980
1.6.2 Utredningsgruppen för språk- och informationscentrum i Finland (inom grannspråksprojektet)	Närmare utreda möjligheterna att inrätta ett nordiskt språk- och informationscentrum i Finland	1978	Rapport avgavs våren 1979	Beslut fattat om inrättande av centret från hösten 1980
1.6.3 Redaktionskommittén för den nordiska informationsbuletinen om skolan	Samla material och redigera de nordiska skolbuletinerna	1978	Tre nummer av "Information om skolan i Norden" har utkommit 1979, i skandinavisk och finsk version	Verksamheten, som sker inom ramen för det nordiska skol-samarbetet är kontinuerlig
1.6.4 Redaktionskommittén för utgivande av häften i Nordens historia	Utarbeta och utge temahäften om olika perioder i Nordens historia	1975	De tre första häftena utkom på Gyldendals förlag 1979	Redaktionskommittén fortsätter sin planering
1.6.5 Arbetsgruppen för utarbetande av rapport om könsroller och utbildning (inför europeiska utbildningsministerkonferensen 1979)	Utarbeta en rapport om könsroller och utbildning i Norden	1978	Rapport publicerades på svenska, engelska och franska våren 1979 (svensk utgåva NU B 1979: 4)	Projektet är ett led i den kontinuerliga bevakningen av frågan om könsroller i utbildningen
1.6.6 Expertgruppen för FoU-samverkan	Överläggningar mellan administratörer av nationellt forsknings- och utvecklingsarbete på utbildningsområdet	1975	Dokumentation av pedagogiskt FoU-arbete i Norden (stencil). I samarbete med Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete avgavs 1979 rapporten "Möjligheter till nordisk samordning av forsknings- och utvecklingsarbete som finansieras av utbildningsmyndigheter"	Rapporten med förslag behandlas i kulturavtalets organ våren 1980
1.6.7 Kontaktgruppen för miljölära (årskurs 10—12)	Avge rapport angående miljölära på det gymnasiala stadiet. Bistå vid utvecklingen av nordiskt material i miljölära, leda nordiska instruktörkurser i miljölära	1978	Arrangerat två instruktörkurser med rapporter 1979 samt produktion av temahäften som läromedel	Projektet övergår till nationellt plan

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder	
1.6.8	Kontaktgruppen för miljölära vid universitet och högskolor	Utarbeta förslag till nordiskt samarbete på området	1978		Verkställa ett projektprogram 1980
1.6.9	Arbetsgruppen för en nordisk-engelsk skolterminologi	Slutredigera en nordisk-engelsk terminologi över i huvudsak grundskolan och det gymnasiala stadiet	1979	Tryckning planerad våren 1980	Distribution till nationella myndigheter på regionalt och centralt plan
2.	Forskning				
2.1	Arbetsgruppen för øget forskningsarbejde (EK/FORSK)	Udredning i anledning af statsministrenes opfordring 9.11.79 om at øge det nordiske forsknings-samarbejde	1979	Delrapport afgivet dec. 1979 (bilag til C 1)	Arbejdet ikke afsluttet
2.1.1	Büraadirektör Olle Thylander Forskningsrådsnämnden	Undersøge mulighederne for et øget nordisk samarbejde om videnskabelig udrustning. Del af udredning under 2.1)	1979	Forventes primo 1980	Arbejdet endnu ikke afsluttet
2.1.2	Arbejdsgruppe for områdestudier	Udredning om organisation af områdestudier og muligheder for et øget nordisk samarbejde	1979	Forventes medio 1980	Arbejdet ikke afsluttet
2.2	Planeringsgruppen för tillämpad nordisk språkvetenskap	Planera och genomföra ett program om 5 symposier med tonvikt på modersmålspedagogik, internordisk språkförståelse m. m. och främja konkreta forskningsuppgifter på detta område	1977	Delrapport avgiven 25.3.1978	Symposium 1: 2—6. 10. 1978 på Schæfergården, Danmark. Tema: Språkriktighetsproblemen i skolan — normerna. Rapport väntas primo jan. 1980. Symposium 2: 8—12. 1. 1979 på Hanaholmen, Finland. Tema: Grammatikmodeller och alternativa begreppssystem i modersmålet. Rapport föreligger. Symposium 3: 2—5. 4. 1979 på Lysebu, Norge. Tema: Dialekt och riksspråk i skolan. Rapport föreligger. Symposium 4: 21—24.1. 1980 på Hässelby, Sverige. Tema: Språkstimulering av barn i förskoleåldern. Symposium 5: 24—26.3. 1980 i Rungsted, Danmark. Tema: Internordisk språkförståelse.

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
2.3 Rektor Maj-Britt Imnander, Kungälv, universitetslektor Ivo Holmqvist, Odense	Utredning av möj- ligheterna till ökat samarbete mellan de nordiska utlandslek- torerna och förut- sättningarna för vidgat samarbete mellan administra- tionerna av verk- samheten	1977	Rapport afgivet 1979: Norden i Världen (NU A 1979: 11)	Förslaget behandlas i kulturavtalets organ 1980
2.4 Evaluering av Nordiska kommit- tén för öststats- forskning	Utvärdering av hit- tillsvarande verk- samhet med ut- gångspunkt från en rapport som utarbe- tas av kommittén	1978	Rapport afgivet 1979	Forlænget forsøgs- periode for komiteen til udgangen af 1980
2.5 Rådgivande komité for forskning (RKF)	Udredning af mulig- heder for klarere rollefordeling mel- lem kulturaftalens organer og forsk- ningsråd o. l.	1976	Delrapport (diskus- sions PM) marts 1979	Konference med forskningsråd af- holdt nov. 1979. Forslag forventes behandlet af mi- nisterrådet primo 1980.

Arbejdsgruppe/ Sagkyndig	Opgave	Arbejde påbegyndt	Rapport afgivet	Tiltag
3. Det almenkulturelle område				
3.1 Biblioteksinspektør Aase Bredsdorff, Bibliotekstilsynet, København, i samarbejde med biblioteksfolk i Norden	Kortlægning af udgivelse af børnelitteratur i Norden	1978	Rapporten "Børnelitteratur i Norden" (NU A 1979: 12)	Udredningsarbejdet er afsluttet
3.2 Lise Skjøth, Århus, i samarbejde med en række museumsfolk i Norden	Kortlægning af museernes virksomhed for børn i de nordiske lande	1979	Rapporten "Børn og museer i Norden" (NU A 1979: 15)	Udredningsarbejdet er afsluttet
3.3 Børnefilmkonsulent Ulrik Breuning, Det Danske Filminstitut, København, i samarbejde med børnefilmsspecialister i Norden	Kortlægning af børnefilmsituationen i de nordiske lande	1979	Rapporten "Børnefilm i Norden" (NU A 1979: 16)	Udredningsarbejdet er afsluttet
3.4 Ari Tolppanen, Helsingfors	Udredning om mulighederne for en øget filmdistribution i Norden	1979	Rapporten "Att öka spridningen av nordiska filmer i Norden" (multigrafert)	Rapporten behandles nationalt og i ministerrådets organer i foråret 1980
3.5 Lars Buer, Oslo, i samarbejde med en departemental arbejdsgruppe	Kortlægning af den kommercielle kulturindustri styring af kulturtilbudet i Norden	1979	Rapport påregnes at fremkomme i vinteren 1980	Rapporten vil blive behandlet i ministerrådets organer i 1980
3.6 Kultursekretariatet, København	Evaluering af støtteordningen for udgivelse af nabolandslitteratur	1978	Rapport påregnet at fremkomme i foråret 1980	Rapporten vil blive behandlet i ministerrådets organer i 1980

*BILAGA 10***Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet**

En värdering

Innehållsförteckning

Förord	1403
<i>Sammanfattning</i>	1404
1 <i>Det nordiska kultursamarbetets innehåll och förutsättningar</i>	1404
1.1 Kultursamarbetets innehåll	
1.2 Regioner i Norden	
1.3 Allmänna förutsättningar för kultursamarbetet	
2 <i>Tidigare och nuvarande organisation</i>	1417
2.1 Nordiska kulturkommissionen	
2.2 Nordiska kulturfonden	
2.3 Kulturavtalet	
2.4 Riktlinjer för samarbetet	
3 <i>Verksamheten</i>	1421
3.1 Verksamheten i stort	
3.2 Utbildning	
3.3 Forskning	
3.4 Allmänkultur	
3.5 Kulturfonden	
3.6 Internationellt samarbete	
3.7 Sammanfattande överväganden	
Samarbetet inom permanenta institutioner och andra långtidsprojekt	
Nätverksuppgiften	
Planeringssamverkan	
Policyutveckling	
4 <i>Kultursamarbetet i ländernas perspektiv</i>	1438
4.1 Kultursamarbetets förankring	
4.2 Information och publikation	
5 <i>Organisationen</i>	1443
5.1 Nordiska Rådet och Nordiska Ministerrådet	
5.2 Rådgivande kommittéer	
5.3 Sekretariatet	

5.4 Sammanfattande överväganden
Organisationens förnyelsekraft
Planering, budget och administration
Kulturavtalet

BIHANG

1456

- I Förteckning över intervjupersoner
- II Intervju om det nordiska kultursamarbetet 1972—78
- III Översikt av organisationen

Förord

Inom Nordiska Rådets kulturutskott och Nordiska Ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) har man inför planeringen av det fortsatta kultursamarbetet menat att det är önskvärt att få en samlad värdering av samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet, som trädde i kraft 1 januari 1972. Ministerrådet beslöt i januari 1979 om en utredning med detta syfte. Denna har utförts av rektor Gunnar Bergendal vid lärarhögskolan i Malmö tillsammans med en referensgrupp med ledamöterna

professor Göran von Bonsdorff, Finland
kontorchef Jens Peter Ipsen, Danmark
altingsmedlem Svava Jakobsdóttir, Island
fuldmächtig Jan Karlsson, Kultursekretariatet
förste amanuensis Lennart Rosenlund, Norge
redaktör Ingrid Segerstedt-Wiberg, Sverige

I referensgruppens överläggningar har deltagit avdelningsdirektör Hans Näslund, Lund.

Referensgruppen har sammanträtt tre gånger. Den har medverkat i undersökningens uppläggning och i utformningen av föreliggande rapport. Underlag för värderingen har insamlats genom överläggningar i kultursekretariatet i Köpenhamn och, framför allt, genom intervjuer — i allmänhet mellan en och två timmar långa — med ett antal intervjupersoner, som utsetts i referensgruppen. Intervjupersonerna är förtecknade i bilaga 1. (Ytterligare två personer hade utsetts för intervjuer. De kunde på grund av mellankommande omständigheter inte medverka.) I bilaga 2 återges den PM som har legat till grund för intervjuerna. Därutöver har protokoll och annat skriftligt material stått till utredningsmannens förfogande, och denne har deltagit i möten med ministerrådet, ämbetsmannakommittén och kulturfondens styrelse under den period (16 augusti—15 november 1979) han varit ledig från sin tjänst för utredningsuppdraget.

Studiens syfte är att ge en översiktlig bild och värdering av det nordiska kulturella samarbetet, dess verksamhet och organisation, i förhållande till kulturavtalet och de till avtalet knutna intentionerna. Rapporten bör kunna bidra till underlaget för beslut om det nordiska kultursamarbetets fortsatta inriktning och utformning. Det ligger i sakens natur att den inte ensam kan utgöra tillräckligt beslutsunderlag. Den kan också tjäna som hjälpmedel att identifiera frågor som bör bli föremål för fördjupad analys eller ytterligare beredning. Inom vissa områden innehåller rapporten förslag om konkreta åtgärder som kan övervägas, inom andra områden stannar framställningen vid att lyfta fram vissa förhållanden utan att dra egna slutsatser.

Referensgruppen står bakom rapportens grundsyn och allmänna överväganden och instämmer i den inledande sammanfattningens bedömningar och förslag.

Malmö den 30 november 1979

Gunnar Bergendal

Sammanfattning*

Det nordiska kultursamarbetets innehåll och förutsättningar

Kulturell gemenskap framhålls ofta som både en förutsättning för och ett syfte med nordiskt samarbete. Till det egendomliga för nordiska kulturtraditioner hör deras folkliga förankring, att de hänger nära samman med människors aktiva medverkan i att forma sitt samhälle. Den sociala och tekniska utvecklingen, datoriseringen, mediatekniken — för att nu nämna några exempel — innebär konflikter, och kulturpolitiken måste föras längs sådana frontlinjer. Att göra en slutlig och väldefinierad avgränsning av kultursamarbetets innehåll och struktur är därför inte möjligt. Det ligger i demokratins väsen att kulturen formas i växelspelet mellan skilda traditioner, bl. a. inom utbildning, forskning och allmänskultur, och med hänsyn till olika länders politiska och administrativa struktur.

Väven av nordisk kulturell gemenskap har många trådar. Ofta utgör de band mellan två eller tre av länderna. Det ligger i sakens natur att sådana band tillsammans tagna bildar ett mönster som är tätast och rikast utvecklat mellan de största länderna med ett geografiskt mittenläge och mellan de grupper vars språkliga och andra kulturella förutsättningar är minst skiljaktiga. Det är en viktig uppgift för det organiserade nordiska samarbetet att medverka till att minoritetskulturer och vad som ibland kallas utkantsområden lyfts fram och att de praktiska villkoren för deras medverkan i samarbetet beaktas. Detta motiveras inte bara av dessa kulturers behov och rättigheter. De kan många gånger ha en överblick över sina samhällen och deras villkor, och ett perspektiv på nordisk kultur, som är av oersättligt värde för de större länderna och kulturella grupperna.

Det nordiska kulturavtalet, som trädde i kraft den 1 januari 1972, bygger på samverkanstraditioner som utvecklats inom ramen för Nordiska Kulturkommissionen (1947), Nordiska Rådet (1952) och Helsingforsavtalet (1962). Dess tillkomst hänger nära samman med strävandena under 1960-talets senare år att skapa en nordisk ekonomisk samarbetsorgani-

* I denna sammanfattning redovisas huvuddelen av rapportens överväganden och förslag. För bakgrunden till dessa och för enskildheter hänvisas till huvudtexten.

sation. Kulturell och ekonomisk utveckling är förbundna med varandra, om än inte på det omedelbara och alltigenom rationellt förklarliga sätt som man ibland föreställer sig. Huvudmotiveringen för det kulturella samarbetet är en annan än förhoppningen om ekonomiskt mätbar utdelning: att slå vakt om vår livsform, våra gemensamma värden, den solidariska hållningen och respekten för varandras kulturer.

De förutsättningar som kulturavtalet bygger på är alltså giltiga, och snarast med än större kraft. Några förskjutningar har dock inträtt, som det finns anledning att lyfta fram.

I flertalet nordiska länder — främst de med mer utpräglat centralistiska traditioner — har under senare tid funnits en medveten strävan till decentralisering, inte bara geografiskt, utan också av politiska och administrativa funktioner. En sådan utveckling kan motivera en förskjutning av kultursamarbetet så att det i större utsträckning avser fältets institutioner och organisationer, i mindre utsträckning ämbetsverk och direktorat. Det skulle ligga väl i linje med den betoning av kultursamarbetets folkliga förankring som både Nordiska Rådet och Ministerrådet framhållit i olika sammanhang. Om samverkan i större utsträckning direkt avser kommuner, grupper och institutioner, kommer också minoritetskulturer mera till tals och på sina egna villkor.

Också i våra länders kulturer sker förskjutningar. Unga människors nordiska språkförståelse tycks ha minskat, och intrycken från andra kulturer, mest engelskspråkiga, är starkare än förr. De internationella ekonomiska krafterna drar bort från nordisk gemenskap. Sådana tendenser skärper kraven på skolan och på våra samhällen i stort att i varje generation återerövra den nordiska gemenskapen. Språken och den elementära kunskapen om och förståelsen för grannländerna måste ännu mer än hittills komma i centrum av kultursamarbetet.

Verksamheten

I kulturavtalets artiklar 3—5 beskrivs samarbetet uppdelat på tre arbetsområden eller sektorer: utbildning, forskning och allmänskultur. Dessa bärs i organisationen av rådgivande kommittéer och av sekretariatet, som enligt sin arbetsordning har en sektionschef för vart och ett av de tre arbetsområdena. Liksom varje administrativ gränsdragning innebär denna både för- och nackdelar. Till nackdelarna hör att ett så viktigt område som högre utbildning hamnar mellan två stolar. Om man vill lyfta fram högre utbildning som ett samverkansområde är det nödvändigt att klargöra inriktningen av samarbetet — t. ex. mot eftergymnasial utbildning i hela dess vidd eller mot forskningsbaserad universitetsutbildning — och att modifiera den organisatoriska basen, så att den blir bättre ägnad för ändamålet.

Några särskilt betydelsefulla samverkansområden går tydligt över sek-

tersindelningens gränser. Språkförståelse är ett sådant område, vuxenutbildning och folkbildning är ett annat. Även om olika bedömare menar att den nuvarande organisationen inte är till olägenhet för samarbetet inom sådana sektorsöverskridande områden, är det dock ett intryck att samarbetet inom dem skulle vinna på en organisation som höll samman ansvaret för språkfrågorna, liksom för vuxenutbildnings- och folkbildningsfrågorna.

En kraftfull och väl avvägd insats för språkens utveckling inom de nordiska kulturerna och för nordisk språkförståelse måste vara kärnan i kultursamarbetet. Grannspråkens ställning måste stärkas i skolans praktiska arbete. Stödet till översättning och utgivning av grannlandslitteratur har en nyckelställning, och de små språkområdenas behov måste särskilt uppmärksammas.

Det finns också viktiga frågor för vilka gränsdragningen mellan kultursekretariatet i Köpenhamn och ministerrådssekretariatet i Oslo har betydelse för samarbetet. Forskningen är ett sådant samverkansområde, inom vilket en utredning pågår om ansvarsfördelningen mellan de två nordiska samverkansorganisationerna och de nationella organen för forskningsplanering. Ett annat område är barnomsorgen. Det kan inte uteslutas att den låga prioritet som barnomsorgsfrågorna fått i nordiskt samarbete har att göra med administrativa barriärer.

Samarbetet inom *utbildningsområdet* är måhända det mest konkreta, och som varit till mest avgörande nytta i ländernas planering. Den tendens till decentralisering som är tydlig i flera av de nationella utbildningsorganisationerna kan göra det ändamålsenligt att för framtiden söka sig till samarbetsformer som mer direkt knyter samman företrädare för kommuner och enskilda skolor. I en sådan förskjutning av samverkanskaraktär bör det vara möjligt att lösa upp den överlappning av uppgifter för den rådgivande kommittén för utbildning och ledningsgruppen för samarbete inom skolområdet, som inte varit till fördel för samarbetet.

Forskningssamarbetet har form av nordiska institut, kollegier eller samlarbetskommittéer, samt kurser, stipendier och symposier. Om det inom en begränsad budget blir svårt att finansiera forskningssamverkan i nya permanenta institut, blir det väsentligt att utveckla de verksamheter som nu finns. Genom kollegier, forskarkurser, symposier och stipendieverksamhet bör man kunna rationellt utnyttja ländernas vetenskapliga resurser, nå ett stort antal personer och medverka till personliga kontakter. En viktig uppgift för kulturavtalets organ är att fortlöpande ha kunskap om och överblick över samverkansbehov inom forskningsområdet. Nordiska projekt är ofta enda möjligheten för de små samhällena att få sina problem belysta.

Samverkan inom *allmänkultur* har givit väsentliga bidrag till strävan att stimulera växelspel mellan olika kunskapsstraditioner i våra länder och främja nordisk kultur. Det är viktigt att det experimentella kan hävda

sig, liksom små och skiljaktiga traditioner. Samtidigt måste de olika ländernas kulturliv — teater, musik, film, litteratur, konst osv. — spela en central roll, sådana de faktiskt gestaltar sig. En angelägen uppgift för nordiskt samarbete är också att studera det fält av tekniska, ekonomiska och politiska krafter i vilket de nordiska kulturerna befinner sig. Om kulturernas utveckling i viss mening är en process utan återvändo finns det anledning att slå vakt om våra kulturernas — däribland språkkunskapernas — plats i människors föreställningsvärld.

Budgeten 1980 för *Nordiska Kulturfonden* är 8 miljoner dkr, eller knappt tio procent av den nordiska kulturbudgeten. I den första budgeten (1973) stod kulturfonden för 5 miljoner dkr eller omkring femton procent av hela budgeten. Under sjuttioalet har en renodling skett av kulturfondens ansvarsområde så att detta omfattar endast kortvariga projekt. Med hänsyn till att kulturfonden för tio år sedan stödde ett vidare område är dess budgetutveckling inte dålig. Å andra sidan överstiger de kvalificerade ansökningarnas belopp avsevärt den disponibla summan, och kulturfondens syfte och beslutsformer stämmer väl med de intentioner som uttalas för det nordiska samarbetet. Man bör därför överväga att ytterligare öka kulturfondens budget.

En sammanfattande värdering, väl förankrad hos olika bedömare, är att verksamheten inom den nordiska kulturbudgeten väl svarar mot kulturavtalets syfte. Det framhålls bl. a. att samarbetet nu har en bättre regional balans än på Nordiska Kulturkommissionens tid. Organisationen ger också en beredskap att fånga upp initiativ och att snabbt sätta igång och genomföra utredningar.

En helhetsbedömning kan göras i fyra perspektiv som kompletterar varandra, nämligen

- samarbete inom institut, kollegier, stödordningar och andra långtidsprojekt
- uppbyggnad av nätverk, förmedling av kontakter
- samverkan i ländernas planering
- policyutveckling

De värderingar som gjorts av *permanenta institut och stödordningar* visar att de i allmänhet väl fyller måttet. Att vinna utrymme i budgeten för nya verksamheter genom avsevärda reduktioner i de permanenta verksamheterna bör inte ifrågakomma — en förutsättning för tillit och förtroende för en organisation är att vad som avses vara permanent också är det. Man får också godta att kollegier och andra liknande samarbetsformer är historiskt givna — ofta grundade på personligt initiativ och engagemang — och får företräde framför tänkbara alternativ. För livskraften inom de institutionaliserade delarna av det nordiska kultursamarbetet bär de som arbetar inom dem, och deras styrelser, det tyngsta ansvaret. En självfallen förutsättning är att verksamheterna ges budgetmässiga och andra arbetsvillkor, som svarar mot sådana krav.

Att skapa ett *nätverk* av kontakter är en viktig uppgift. Den stimulans som personlig kontakt och samvaro utgör för engagemang i nordiskt arbete bör inte glömmas bort, liksom inte de effekter sådana kontakter kan ha i de nationella uppgifterna. Det mest omfattande området för nordiskt nätverksbygge är skolans. Att ge de nordiska grannländerna en plats i ungdomars medvetande är en central del av kultursamarbetet.

Medlen för *planeringssamverkan* är många. Såvitt kan bedömas följer man i allmänhet kulturavtalets artikel 14 enligt vilken länderna skall samråda innan de fattar viktigare beslut inom avtalets område. Ändå finns det anledning att peka på de begränsningar i fråga om nordisk samverkan som alltid ligger i den nationella planeringen. Gemensam grundsyn och god personlig kontakt betyder sannolikt på sikt mer än formaliserad samverkan. — Arbetssättet i det nordiska utredningsväsendet samt formerna för publicering och distribution av dess rapporter bör ses över.

Erfarenheterna av *planeringssamverkan* liksom tendenserna till decentralisering av planeringen i flera av länderna pekar mot att samverkan i större utsträckning borde ske inom mer långsiktig *policyutveckling*. Då skulle man pröva djärvare satsningar på det idémässiga planet och ländernas erfarenheter skulle kunna tas tillvara i ett öppnare samarbete över gränserna.

Kultursamarbetet i ländernas perspektiv

En för samarbetet avgörande fråga är dess förankring i ländernas politiska liv, i deras förvaltningar, skolor, högskolor och andra institutioner, och i andra grupper. Den genom kulturavtalet upprättade organisationen har den fördelen att nya ministrar och ämbetsmän förs in i en fast etablerad miljö för nordiskt samarbete. Å andra sidan innebär kultursekretariatets tillkomst, att det engagemang för nordiskt arbete som stimulerades inom ett ministerium genom de samordningsuppgifter det fick under Nordiska Kulturkommissionen, kan vara mindre framträdande idag.

Inte minst mot den bakgrunden är kulturavtalets artikel 13 av stor betydelse, enligt vilken länderna skall sörja för en effektiv organisation av arbetet med de samarbetsfrågor som avtalet omfattar. Man bör finna sådana arbetsformer att kontakterna mellan länderna och mellan sekretariatet och länderna om möjligt sker direkt mellan ansvariga handläggare. Vidare måste ländernas företrädare i nordiska arbetsgrupper, ledningsgrupper och nämnder ha god förankring i hemlandet.

För dem som inte talar de stora centralskandinaviska språken är språkbarriärerna till stort hinder för samarbetets förankring. Tolkhjälp måste bli en godtagen kostnad i det nordiska samarbetet så att inte de som har andra modersmål ställs utanför.

Insatserna för information och publikation bör stärkas. Därvid bör informationen inte så mycket inriktas på kulturavtalsorganisationen som sådan, eller dess beslut eller planering. I stället bör man i större utsträck-

ning utnyttja innehållet i symposier, kollokvier eller seminarier för att bidra till att kunskapen om grannländerna, deras språk och kultur ökas, liksom till att ge det samnordiska perspektiv, som utmärker flera av verksamheterna. Även andra former för att göra nordisk kulturdebatt tillgänglig över gränserna bör prövas.

Organisationen

Den till kulturavtalet knutna organisationen bedöms i allmänhet som i huvudsak ändamålsenlig. De kritiska synpunkter som framförs gäller främst organisationens förnyelsekraft.

Den uppdelning mellan å ena sidan politiker och ämbetsmän, å andra sidan fältets företrädare, som skiljer den nuvarande organisationen från Nordiska Kulturkommissionen, får anses vara dess svaga punkt. Inspiration och förnyelsekraft bygger bättre på direkt dialog och personlig kontakt och gemenskap än på skriftlig rapportering och tjänstemannaföredragning. Trots att de rådgivande kommittéerna med de givna förutsättningarna utfört ett mycket gott arbete har de kommit att bli mindre väl integrerade i organisationen. Man bör därför pröva former för att stärka och ge liv åt organisationens kontakter med ledande fältföreträdare för utbildning, forskning och allmänskultur.

Man bör då överväga att ersätta de tre rådgivande kommittéerna med en enda, vars uppgifter skulle avse övergripande och mer långsiktiga frågor i kultursamarbetet. En del av de nuvarande rådgivande kommittéernas uppgifter skulle då läggas på andra, mindre beredningsgrupper. Den rådgivande kommittén — och detta är en förutsättning — skulle inte bara avlastas rutinärenden utan arbeta i direkt personlig samverkan med ministerrådet, ämbetsmannakommittén och, om möjligt, nordiska rådets kulturutskott. En annan fördel med att ha *en* rådgivande kommitté är att gränsdragningarna mellan utbildning, forskning och allmänskultur blir mindre starkt markerade.

Arbetsformerna för ministerrådet och ämbetsmannakommittén bör ses över. En del ärenden bör delegeras till sekretariatets direktör så att antalet sammanträden kan minskas till omkring fyra per år.

Nya och mer varierade mötesformer bör sökas. Det vore värt att pröva nordiska kulturmöten kring något tema, med deltagande av parlamentarer, ministrar, ansvariga ämbetsmän, den rådgivande kommittén och särskilt inbjudna. Ministrarna kunde då och då mötas i en sluten krets. Ämbetsmannakommittén kunde efter regelbunden ordning sammanträda med den rådgivande kommittén.

Sekretariatet i Köpenhamn för nordiskt kulturellt samarbete var en av de betydelsefulla nyheterna i kulturavtalet. Det är en praktiskt taget enhälligt bedömd att inrättandet av sekretariatet var ett riktigt beslut, och att sekretariatet utför ett skickligt arbete på ett sätt som är väl ägnat att främja det nordiska kultursamarbetet.

Det har inte varit en uppgift att i detta sammanhang gå in på sekretariatets inre organisation i enskildheter. Indelningen av sekretariatet i tre sektioner är en möjlig form för arbetsfördelning. Även andra kan emellertid vara lämpliga. Formerna med tidsbegränsade kontrakt har visat sig inte fungera på avsett sätt. Det finns anledning att se över principerna för anställning av personal.

Sekretariatet har till uppgift att vara dels ministerrådssekretariat, dels sekretariat och serviceorgan åt fältet. Överväganden om sekretariatets framtida utveckling bör ske mot bakgrund av hur man bedömer att verksamheten skall utvecklas. Det anses allmänt ligga ett värde i att sekretariatet inte växer utöver sin nuvarande omfattning, med dess möjlighet till inre sammanhållning och identifikation, och till obyråkratiska kontakter med omvärlden. Den sammanhållande administrationen av kulturavtalsorganisationen, liksom servicen åt rådgivande kommitté (kommittéer), ämbetsmannakommitté och ministerråd bör under alla omständigheter ligga på sekretariatet. Däremot bör man kunna pröva att i ökad utsträckning lägga den löpande administrationen av olika verksamheter och vissa kontakt- och serviceuppgifter utanför sekretariatet. Därvid skulle både nationella myndigheter och nordiska institutioner kunna komma i fråga.

Man möter en viss pessimism i fråga om möjligheten att den nordiska kulturbudgeten får en fortsatt hygglig ökningstakt. Det betonas i sådant sammanhang att det är väsentligt att kulturbudgetens företrädare vinner förståelse för de nordiska kulturändamålen i de nationella ministerierna samtidigt som bedömningen av kulturbudgetens poster måste förbehållas kultur- och utbildningsministrarna efter samråd med Nordiska Rådets kulturutskott. En väg att öka den nordiska kulturbudgeten som diskuterats är att en marginell del av budgeten skulle finansieras med bidrag från de fem länderna som sinsemellan avvek från fördelningsnyckeln. Även om denna metod skulle kunna förtjäna prövas, skulle det vara en bättre bas för samarbetet om man med större framgång kunde hävda, inom nuvarande planeringssystem, kulturens behov inom det nordiska, och det nordiskas behov inom kulturen.

1 Det nordiska kultursamarbetets innehåll och förutsättningar

1.1. Kultursamarbetets innehåll

Nordiskt kulturellt samarbete har gamla rötter. Nordiska jurister har samlats till möten under ett århundrade, lärarmöten i olika grupperingar har förekommit under lång tid, konstnärers och författares organisationer har ett gammalt nära samarbete. De nordiska undervisningsministermötena går tillbaka till 1930-talet. Den Nordiska Kulturkommissionen (se vidare kapitel 2) bildades 1947.

År 1971 ingicks det nordiska kulturavtalet, för samarbete inom utbildning, forskning och annan kulturverksamhet, inom ramen för Helsingforsavtalet från år 1962. Kulturavtalet kan uppfattas som en formalisering och ett stadfästande av ett samarbete som hade vuxit fram inom Nordiska Rådet och Nordiska Kulturkommissionen. Dess uppbyggnad har i stor utsträckning sin förklaring i de nationella administrativa strukturerna och i den historiska utvecklingen.

Även om kulturavtalets uppdelning i tre klart markerade verksamhetsområden — utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet (numera används termen allmän kultur) — sålunda återspeglar både verklighet och avsikter för tio år sedan, och även om kultursamarbetet idag rätt väl kan systematiseras på de tre områdena (gränsdragningsfrågor diskuteras i kapitel 3), finns det anledning att något uppehålla sig vid, om ordet "kultur" i dessa sammanhang har ett levande innehåll som går utöver det som knyts till dess användning i sådana termer som kulturministerium, kulturvård, kulturpolitik o. s. v.

Det framhålls ofta att kulturell gemenskap är både en förutsättning och ett syfte för nordiskt samarbete. Det ligger nära till hands att här tolka ordet "kultur" som inbegreppet av en rik mångfald av kunskaps-traditioner. Många vill som något egendomligt för Norden ange dessa traditioners folkliga förankring, människornas aktiva medverkan i att forma sitt samhälle. De menar bl. a. att den tekniska och sociala utvecklingens följder för människorna — t. ex. urbaniseringen, datoriseringen, arbetslivets utveckling, mediatekniken — innebär konflikter, och att kulturpolitiken måste föras på sådana frontlinjer. Ett kulturbegrepp som skall vara användbart i sådana sammanhang bör bygga på ett samspel och en växelverkan mellan olika traditioner, bl. a. inom utbildning, forskning och allmän kultur.

Det innehåll man ger åt kulturbegreppet beror till en del på vilka utgångspunkter man har. Humanistiska forskare kan finna det obegripligt att kultur ej skulle innefatta forskning. Några intervjuer har givit intryck att de — efter nordiska mått — små kulturernas företrädare med deras mindre långt gångna funktionspecialisering och bättre bevarade överblick över sina samhällen kan ha lättare att ge kulturbegreppet ett vidsträckt innehåll. Politiker och ämbetsmän, å andra sidan, som dagligen arbetar för en kulturpolitik, med en kulturbudget, i en kulturadministration med ett innehåll som närmast svarar mot termen "allmän kultur" värjer sig naturligt nog för ett nordiskt kulturbegrepp med väsentligen annat innehåll än deras nationella kulturbegrepp. Det finns sålunda ett administrativt kulturbegrepp, som skiljer sig från de — sinsemellan olika — kulturbegrepp som har sin förankring i olika grupper och miljöer.

Gemensamt för de synpunkter på kulturbegreppet som kommit fram vid samtalen är att man framhäver att kultursamarbetet skall ges en stark folklig förankring. En närliggande slutsats är att man inte kan göra en

slutlig och väldefinierad avgränsning av kultursamarbetets innehåll eller struktur. Det ligger i demokratins väsen att kulturen formas med hänsyn till skilda traditioner — däribland minoriteteters —, till olika länders politiska och administrativa struktur o. s. v. Detta innebär inte att kulturens innehåll skulle vara utlämnat till enskilda människors eller gruppers godtycke. Viljan och förmågan att i kultursamarbetet ta hänsyn till de berördas synsätt och värderingar blir emellertid ett prov på vad vi lägger i att samarbetet skall ha folklig förankring.

1.2 *Regioner i Norden*

Den väv av kulturell gemenskap som håller samman nordiskt samarbete har många trådar, och många av dem har traditioner långt tillbaka i tiden. Banden över gränserna mellan personer, familjer, institutioner, folkgrupper är många gånger starka. Samernas kultur kände i gamla tider inga geografiska gränser, mellan Åland och stockholmstrakten finns gamla band, skåningar har kontakter med Danmark o. s. v. Mellan institutioner vid näraliggande universitet finns kontakter som inte regleras av avtal men som givit värdefulla impulser. Exempelen kan flerfaldigas.

Genom olika åtgärder stimuleras nu kontakter mellan två eller tre av länderna. Bilateral kulturfond är ett exempel, nordkalottsamarbetet och samarbetet i Kvarken-området är andra. Vänortsrörelsen syftar visserligen till femlandskontakt, men dess syfte — att stärka personliga band — gör det ändå naturligt att nämna den tillsammans med bilaterala kontakter.

Det ligger i sakens natur att summan av kontakterna mellan två eller tre av länderna bildar ett mönster som är tätast och rikast utvecklat mellan de största länderna med ett geografiskt mittenläge och mellan de grupper vars språkliga och andra kulturella förutsättningar är minst skiljaktiga. En viktig uppgift för det organiserade nordiska samarbetet är att medverka till en balans så att vad som ofta kallas utkantsområden och minoritetskulturer lyfts fram.

Språkligt sett består Norden av åtta kulturområden: danskt, finskt, färöiskt, grönländskt, isländskt, norskt — med två officiella språk —, samiskt och svenskt. Deras villkor är redan med hänsyn till storlek och geografiskt läge mycket olika: omkring 8 miljoner människor talar svenska, medan 40 tusen talar färöiska, färre än antalet med t. ex. jugoslaviskt språk i Sverige. Det är billigare att flyga från Reykjavik till New York än till Köpenhamn, och förbindelsen mellan Grönland och Island gick länge över Köpenhamn. Det räcker emellertid inte att se Norden i kulturellt hänseende som åtta områden. Åland har en särställning inom Finland och de finlandssvenska och rikssvenska kulturerna har var sina förutsättningar och traditioner. I Sverige finns mer än 150 tusen personer med finska som modersmål och i alla länderna finns betydande icke-nordiska minoriteter, vars kulturer går in i ett nära växelspel med de nordiska kul-

tureerna. Vi har vant oss vid att betrakta Norden som ett i religiöst hänseende homogent område. Invandringen bidrar till en större variationsrikedom, och för övrigt finns sedan länge religiösa minoriteter, t. ex. den grekiskt-ortodoxa i Finland.

De små kulturerna och utkantsområdena har viktiga uppgifter i det nordiska kultursamarbetet. De åskådliggör t. ex. samhällets och kulturens beroende av och påverkan på naturen, och kulturens betydelse för ett folks identitet. De små kulturernas företrädare har ibland en god överblick över Norden och dess förhållande till större kulturella enheter. De kan också ha ett särskilt behov av det nordiska samarbetet för att balansera en omvärldskontakt som tidigare gått genom ett enda land.

Redan de praktiska arbetsvillkoren i det nordiska samarbetet blir andra för utkantsområdenas företrädare än för de stora nordiska kulturernas. Tidsåtgången för ett sammanträde i Köpenhamn är en dag för den som bor i Stockholm, men tre dagar för islänningar. Resekostnader som inte betalas av den gemensamma budgeten belastar utkantsområdet tyngre. I det lilla samhället samlas vidare fler uppgifter på en och samma person: bara att följa utvecklingen internationellt blir en större börda än om den — som i det större landet — kan delas på flera.

Kanske kan man finna en viss skillnad hos de mindre och de större kulturområdenas företrädare i synen på det nordiska samarbetet, synsätt som dock ofta i praktiken inte är oförenliga. De mindre områdena har inte så stora möjligheter att satsa på eget utredningsarbete och egen forskning. För dem kan samnordiska projekt bli tillfällen till deltagande i ett utvecklingsarbete som annars inte kommit till stånd. De större länderna kan själva bära förhållandevis större utvecklings- och planeringsinsatser, och för dem blir ett lösare nordiskt samarbete med utbyte av information och erfarenheter kanske mer näraliggande än ett samnordiskt projekt.

Stödet till översättning av grannlandslitteratur tillhör de mest uppmärksammade satsningarna under senare år. För de minsta språkområdena (färöiska, grönländska, samiska) är översättning närmast ett villkor för överlevnad, och de språken kan — liksom finska och isländska — inte förstås utanför den egna kulturen utan översättning. Översättning inom gruppen av de danska, norska och svenska språken bygger på andra förutsättningar: språkområdena har bärkraftigare bokmarknader, och förståelsetröskeln mellan språken är inte oöverstiglig. Här blir det en avvägning mellan önskan att sprida grannlandslitteraturen, dess innehåll och synsätt, då man vet att det finns motvilja hos de flesta att ge sig i kast med böcker på utländskt språk, även nordiskt, och — å andra sidan — den passivisering som översättning innebär för strävan att komma över förståelsetröskeln, att uppehålla och utveckla nordisk språkkunskap. Fastän översättningsstödet är förhållandevis starkare för utkantsområdena finns det de som menar att de borde ha än större del av, eller hela, stödet, och att man i stället för översättning inom språkgruppen danska—

norska—svenska borde stödja en gemensam nordisk bokmarknad. Det finns i varje fall anledning att särskilt uppmärksamma de mindre språkområdenas behov av litteraturstöd, bl. a. genom översättning från ett litet språk till ett annat, och mellan ett litet och ett stort språk. Det är inte bara ekonomin som sätter gränser för översättningsstödet. Antalet goda översättare är i vissa språkkombinationer litet. Ett liknande problem finns för tolkhjälpen som är nödvändig för att de som inte behärskar danska, norska eller svenska fullgott skall kunna delta på lika villkor i samarbetet.

Stödet åt översättning av grannlandslitteratur belyser rätt väl relationerna mellan kulturområden i den nordiska gemenskapen. Svårigheterna att stödja och försvara de små kulturerna är uppenbara också i det nordiska televisionssatellitprojektet, som å andra sidan syftar till att på etermedia stärka den nordiska kulturens ställning i förhållande till folkrikare och ekonomiskt och politiskt starkare kulturer.

Det är naturligt att knyta några reflexioner till nordiskt och vidare internationellt kultursamarbete till ett avsnitt om regioner i Norden. Inget land och antagligen ingen särskild människa ser Norden som ett alternativ som utesluter Europa eller andra gemenskaper. Det nordiska samarbetet är en naturlig och nödvändig komplettering till andra former av internationellt samarbete, och utgör en del av ett större nätverk. Den gemenskap vi har, men kanske inte alltid lyfter fram i medvetandet, utgör grund för ett omfattande samarbete på olika områden. Kanske är det när vi ser på oss själva utifrån, i internationella organisationer och i främmande länder, som vi starkast känner en nordisk samhörighet och blir varse vad nordisk kultur betyder. Motiven för kultursamarbetet, som skall beröras i följande avsnitt, är kanske helt självklara när man ser till vilka alternativen skulle vara.

1.3 *Allmänna förutsättningar för kultursamarbetet*

Har förutsättningarna för och behovet av nordiskt kulturellt samarbete ändrats sedan kulturavtalet ingicks? Kulturavtalet och den organisation som bygger på avtalet ändrar naturligtvis förutsättningarna, och ett av syftena med vårt arbete är att värdera de ändringarna. Diskussionen i detta avsnitt gäller ramförutsättningarna för och behoven av kultursamarbetet.

Bara åtta år har gått sedan kulturavtalet trädde i kraft. Några helt avgörande ändringar i ramförutsättningarna har säkerligen inte skett, men **flertalet** bedömare menar att tyngdpunktsförskjutningar ägt rum.

Ett fastare organiserat kulturellt samarbete ingick i de planer som formades under sextiotalets sista år med syfte att skapa en nordisk ekonomisk samlingsorganisation (Nordek), som inte kom till stånd. Detta betyder emellertid inte att kultursamarbetet skulle ha organiserats med väsentligen ekonomiska motiveringar. Det kärvare ekonomiska läget under sjut-

tioalet har därefter lyft fram behovet av samverkan för att stärka våra samhällens konkurrenskraft och att med den utgångspunkten satsa på utbildning och forskning. Samverkansprojekt där vi samlar våra resurser och inom dem fördelar utvecklingsarbetet blir med det synsättet ännu mer väsentliga än tidigare. Den ekonomiska situationen kan också leda till att ekonomiska motiv för en verksamhet lyfts fram, medan andra motiv inte åberopas lika starkt. Förändringen i riktning mot ”mer realism och mindre idealism” är därför kanske till en del skenbar.

Huvudmotivering för kulturavtalet är alltså, enligt praktiskt taget samtligas bedömning, en annan än förhoppningen om ekonomiskt mätbar utdelning. Syftet med kultursamarbetet är främst att slå vakt om vår livsform, våra gemensamma värden, den solidariska hållningen och respekten för varandras kulturer. Den motiveringen — det nordiska kulturella försvarsförbundets — kan i själva verket ha fått ökad styrka i en tid då den teknologiska utvecklingen och de politisk-ekonomiska storblocksbildningarna gör det allt svårare för de små kulturerna att överleva och att utvecklas på egna villkor. Det är inte lätt att överblicka vilka de totala följderna för vår kultur blir av det tryck som vi utsätts för i en värld som formas alltmer på de rikaste och mäktigaste kulturernas villkor. Ju mer ekonomi och teknologi bygger på stora enheter, desto svårare blir det att hävda våra kulturer om de inte stöder varandra. Vår konst, vår litteratur, våra skolor, våra vägar att förstå oss själva, har lättare att överleva i gemenskap.

Några vill förorda en offensiv strategi för att göra nordisk kultur och livssyn känd och respekterad i Europa och andra områden utanför Norden. Ett sådant förstärkt nordiskt kultursamarbete utanför Norden, som bygger på förutsättningen att vi är i klass med det bästa som finns i världen, skulle också hjälpa oss att definiera och fördjupa vår kulturella egenart. Det finns också de som hävdar att vårt globala ansvar i nedrustningsfrågan motiverar att vi går samman för att verka som fredsbevarande faktor. En sådan samverkan är möjlig endast om den bygger på samhörighet i livssyn och kultur. Också i vårt förhållande till utvecklingsländerna har vi mycket att vinna på kulturellt samarbete och de insikter om oss själva och vår livsform som samarbetet kan hjälpa oss till.

I flera av de nordiska länderna har det under de senaste tio åren funnits en medveten strävan till decentralisering, både i geografisk mening och i fråga om politiska och administrativa funktioner. Ländernas olika administrativa traditioner har givit skiftande förutsättningar för decentraliseringen, och denna i sin tur ger nya förutsättningar för de nationella förnyelsestrategierna. Centralt utfärdade författningar, anvisningar och riktlinjer får mindre betydelse, liksom centralt forsknings- och utvecklingsarbete som syftar till gemensamma lösningar på aktuella frågor. Även för kultursamarbetet är detta en viktig utveckling, som också stämmer väl överens med strävan till bred folklig förankring av nordisk kultur-

gemenskap. Harmonisering mellan länderna av organisationen, t. ex. på skolans område, blir inte längre ett så naturligt mål. I stället blir de lokala institutionernas (skolornas o. s. v.) behov av att utnyttja erfarenheter från grannländerna, t. ex. genom vänortskontakter, så mycket större. Decentraliseringssträvandena motiverar alltså en förskjutning av kultursamarbetet så att det i större utsträckning avser fältets institutioner och organisationer, i mindre utsträckning ämbetsverk och direktorat.

Om man undviker att begränsa samarbetet till "statens praktiska verksamhet" och låter det avse direkt samverkan mellan kommuner, grupper, institutioner, kommer också minoritetskulturer mera till tals och på sina egna villkor. Det kommer att mera lyfta fram kontroversiella och avvikande kulturer och ge större spelrum åt det som inte är på det officiella samhällets sida.

Till förutsättningarna för kultursamarbetet hör den kulturella gemenskapen själv. Har den förändrats? Många menar att det finns en motström som avlägsnar oss från varandra. Unga människors nordiska språkförståelse tycks ha minskat, och det är ett intryck att skolans insats för grannspråken har minskat, t. ex. genom mindre läsning på originalspråk. Även om fler finner har fått bekantskap med svenska språket syns den aktiva brukskunskapen i svenska minska. Intrycken från andra kulturer, mest engelskspråkiga, är starkare än förr. Det är inte bara popkulturen som gör sitt inflytande gällande. Vi har fasta vetenskapliga och konstnärliga band med länder utanför Norden, och med det ekonomiska utbytet följer omfattande kulturkontakter. Den utmaning, som tidigare generationer kunde känna i att förstå ett grannspråk genom eget arbete för att komma över initialsvårigheterna, känns inte lika stimulerande för den som möter engelska i skolan redan före tio års ålder.

Sådana tendenser skärper kraven på skolan och på våra samhällen i stort att i varje generation återerövra den nordiska gemenskapen. En kraftfull och väl avvägd insats för språkförståelsen måste vara kärnan i den nordiska gemenskapen. Så borde t. ex. de nordiska grannspråken vara representerade med fasta lärostolar vid universiteten. Radion och televisionen har också ett betydande ansvar för nordisk språkförståelse.

Å andra sidan finns det de som menar att det under ytan finns en självklar nordisk gemenskap, som kommer fram då den utmanas. Krigsåren var exempel på det, och de gav en stark nordisk prägel åt en generation. Ställningstagandena i Danmark och Norge 1972 till den europeiska gemenskapen innebar också att den nordiska gemenskapen tydliggjordes. Danskar menar att landets anslutning till EG snarast stärkt folks engagemang för och politikernas prioritering av nordiskt kultursamarbete, medan det finns en oro hos dem för att övriga nordiska länder betraktar Danmark som mindre intressant samverkanspartner. Några tecken på att den oron skulle vara berättigad har dock inte kommit fram i de samtal som utgör grunden för denna rapport.

Till bilden av den nordiska gemenskapens självklarhet hör också att människor blir besvikna då nordiska grannar inte ställer upp för det egna landets bekymmer. Man har krav och förväntningar på medlemmarna av vad man betraktar som den egna familjen.

Vid några av samtalen har kommit fram uttryck för att intresse för och kunskap om Norden — både hos flertalet människor och ansvariga politiker — skulle vara i avtagande. Andra har tvärtom menat att de är växande. Båda iakttagelserna kan vara riktiga, gjorda från olika utsiktspunkter och med olika måttstockar.

2 Tidigare och nuvarande organisation

2.1 Nordiska kulturkommissionen

Under tiden fram till 1972, då kulturavtalet trädde i kraft, hade Nordiska kulturkommissionen (NKK) uppgifter inom det nordiska kulturella samarbetet. NKK, som började sin verksamhet 1947, var ett för de fem ländernas regeringar gemensamt utredande, initiativtagande och rådgivande organ. Kommissionen var under huvuddelen av sin verksamhetstid uppdelad i fem nationella avdelningar, en för varje land, och i tre samnordiska sektioner: sektion I för akademisk utbildning och forskning, sektion II för undervisning och utbildning på skolans område, samt sektion III för folkbildning och konst.

Varje land hade tre representanter i var och en av sektionerna utom Island som hade två. Ledamöterna var framstående ämbetsmän och företrädare för forskning, utbildning, folkbildning och konst. Ordförandena i de fem nationella avdelningarna utgjorde NKK:s presidium. Ordförandeskapet växlade mellan länderna i princip vart annat år. Också ordförandeskapet i sektionerna växlade mellan länderna.

Varje nationell avdelning hade sitt sekretariat, och ordförandelandets sekretariat fungerade som generalsekretariat. Varje sektion hade ett huvudsekretariat förlagt till det land som innehade ordförandeskapet. Härigenom engagerades ett stort antal tjänstemän i kultur- och utbildningsministerierna, ofta vid sidan om andra arbetsuppgifter, i sekretariatsuppgifter för nordiskt samarbete. Berednings- och utredningsuppgifter fördelades från fall till fall på de olika sekretariaten.

NKK sammanträdde med ett årligt plenarmöte, och sektionerna hade möten tre gånger om året, varav en gång i anslutning till plenarmötet.

Kulturkommissionens arbete byggde på Nordiska Rådets rekommendationer, men också på initiativ som väckts inom kommissionen. Man hade också beredningsuppgifter för Nordiska Kulturfonden.

Kostnaderna för gemensamma nordiska kulturverksamheter fördelades mellan länderna enligt regler som fastställdes i varje enskilt fall. Det kunde sålunda förekomma att inte alla fem länderna deltog i finansieringen av ett projekt.

2.2 Nordiska Kulturfonden

Överenskommelse om Nordiska Kulturfonden ingicks 1966 och trädde i kraft den 1 juli 1967. En ny överenskommelse, genom vilken kulturfondens ställning i förhållande till kulturavtalets organ reglerades, träffades 1975 mellan de nordiska ländernas regeringar.

Kulturfonden skall främja det kulturella samarbetet mellan de fem länderna genom bidrag till nordiska projekt av engångskaraktär. Bidrag kan också ges till mer varaktiga projekt, dock företrädesvis för en av fondens styrelse fastställd period, och i särskilda fall till regelbundet återkommande ändamål. Fondens verksamhetsområde omfattar såväl forskning och utbildning som allmänskulturell verksamhet i vid mening. Dess medel tas upp på den nordiska kulturbudgeten.

Styrelsen för kulturfonden förvaltar och fördelar dess medel och leder dess verksamhet i övrigt. Den består av tio medlemmar, av vilka Nordiska Rådet och Nordiska Ministerrådet utser hälften var. Styrelsen utgörs sålunda av en parlamentariker och en ämbetsman från varje land. Medlemmarna utses för två år i taget, och ordförandeskapet vilar på samma land två år i sträck.

Styrelsen bistås av de tre rådgivande kommittéer, som ministerrådet har utsett inom ramen för kulturavtalet, och kan därutöver inhämta yttranden från andra sakkuniga. Sekretariatsuppgifterna och den ekonomiska förvaltningen, som före tillkomsten av det nordiska kultursekretariatet ambulerade mellan länderna, omhänderhas enligt gällande överenskommelse av kultursekretariatet.

2.3 Kulturavtalet

Avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete undertecknades den 15 mars 1971 av företrädare för de fem ländernas regeringar. Dess syfte, som framgår av artiklarna 1 och 2, har sin tyngdpunkt i gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning. Verksamhetsområdet består enligt avtalet av tre delområden:

Utbildning, med inriktning på

- utbildningens mål, innehåll och medel
- utbildningssystemets struktur, samt
- pedagogiskt utvecklingsarbete

Forskning, med inriktning på

- information om forskningsverksamhet och forskningsresultat
- gemensamma forskningsprojekt
- gemensamma forskningsinstitutioner
- metoder och medel i forskningspolitiken
- forskningens organisatoriska struktur, samt
- samordning mellan nationella forskningsprogram

allmänkultur, med inriktning på

målen för den allmänna kulturpolitiken,
dess innehåll och metoder, och
kulturlivets institutionella, organisatoriska och finansiella
förhållanden.

Inom varje delområde förtecknas verksamheter som avtalsparterna skall samverka om. Till dessa tre delområden kommer att avtalsparterna skall eftersträva gemensamt uppträdande i internationella sammanhang och samarbeta om att

sprida information om de nordiska ländernas kulturliv, och
uppnå gemensamt eller samordnat ställningstagande i internationellt
kulturellt samarbete.

En redovisning och värdering av verksamheten enligt kulturavtalet återfinns i denna rapport i kapitel 3.

Samarbetet skall vidare omfatta informations- och dokumentations- verksamhet inom verksamhetsområdet. Denna behandlas i kapitel 4.

Samarbetets organisation regleras av avtalets artiklar 8—14. Det stadgas att samarbetet äger rum genom Nordiska Ministerrådet, genom organ som upprättas enligt kulturavtalet, och direkt genom berörda myndigheter i de nordiska länderna. Samarbetet sker under medverkan av Nordiska Rådet.

Enligt samarbetsöverenskommelsen mellan de fem länderna av den 23 mars 1962 (Helsingforsavtalet) samarbetar de nordiska ländernas regeringar i Nordiska Ministerrådet, i vilket ingår medlemmar av varje lands regering. Dess sammansättning beror på de samarbetsfrågor som skall behandlas. För koordineringen av regeringssamarbetet i ministerrådet ansvarar av regeringarna särskilt utsedda samarbetsministrar. Inom kulturavtalets område sammanträder ministerrådet i allmänhet med kultur- och utbildningsministrarna. I samarbetet om nordisk radio och television via satellit har ministerrådet sammansättningen kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna.

För att förbereda ministerrådets arbete finns enligt kulturavtalet en ämbetsmannakommitté för nordiskt kulturellt samarbete. Kulturavtalet stadgar också att det skall finnas ett sekretariat för att bistå ministerrådet och ämbetsmannakommittén samt att detta sekretariat skall ledas av en direktör.

Ministerrådet har fastställt arbetsordning för ämbetsmannakommittén och för sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete den 13 december 1971 och denna blev reviderad den 16 september 1975.

Enligt kultursekretariatets arbetsordning kan sekretariatet lämna förslag till såväl ministerrådet som ämbetsmannakommittén.

Sekretariatet har uppgifter också för nordisk kulturfond och för samarbetet för nordisk radio och television via satellit. Därutöver fullgör

kultursekretariatet sekretariatsfunktionen för ett antal permanenta projekt, t. ex. Nordiska ungdomskommittén, stödet till folkbildningsorganisationerna och geoexkursioner till Island.

För nordiska ministerrådets arbete utanför Kulturavtalets område finns ett sekretariat i Oslo.

Enligt kulturavtalets artikel 10 kan ministerrådet tillsätta kommittéer och arbetsgrupper för särskilda uppgifter. Redan vid kulturavtalets ikraftträdande inrättades tre rådgivande kommittéer, en för utbildning (RKU), en för forskning (RKF) och en för allmänkulturell verksamhet (RKK) — (instruktion fastställda av ministerrådet den 13 december 1971).

Nordiska Rådets medverkan i samarbetet enligt kulturavtalet (artikel 8) sker i allmänhet genom dess kulturutskott. Dess sekretariat, som är förlagt till Helsingfors, utgör en del av rådets presidiesekretariat, vars kansli ligger i Stockholm.

Kulturavtalet förutsätter samarbete också utanför de genom avtalet inrättade organen. Avtalsparterna förpliktar sig att i det egna landet sörja för en effektiv organisation av de samarbetsfrågor som omfattas av avtalet. Enligt avtalet bör vidare varje part samråda med övriga avtalsparter innan den fattar beslut av väsentlig betydelse på områden som omfattas av avtalet.

Ministerrådet utarbetar förslag till budget för den gemensamma verksamheten, däri inräknat sekretariatet. I detta arbete skall berört organ inom Nordiska Rådet beredas tillfälle till överläggningar. Förslaget avges till regeringarna som för det vidare för nationell parlamentarisk behandling.

I denna rapport behandlas det nordiska kulturella samarbetets organisation i kapitel 5.

2.4 Riktlinjer för samarbetet

I samband med att Nordiska Kulturkommissionen avslutade sitt arbete avgav den i maj 1971 sin slutrapport (Nordisk Utredningsserie 10/71). I denna redovisas för var och en av NKKs sektioner generella synpunkter på samarbetet och aktuella samarbetsfrågor. Olika arbetsgrupper och aktiviteter finns beskrivna. Detta NKKs "testamente" blev en värdefull plattform för den nya organisationens arbete.

Inom kultursekretariatet igångsattes omedelbart en systematisk kartläggning av tänkbara samsarbetsområden och ett underlag utarbetades för handlingsprogram att beslutas av ministerrådet. Underlaget finns i "Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975" (Nordisk Utredningsserie 8/72). På grundval av bl. a. detta underlag och på planer utarbetade av de rådgivande kommittéerna utarbetades en perspektivskiss "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" (Nordisk Utredningsserie 24/74).

Kultur- och utbildningsministrarna avger årligen en berättelse om

det kulturella samarbetet till Nordiska Rådet (C1). Denna berättelse kan uppfattas som en rullande plan.

Samverkan mellan Nordiska Rådets kulturutskott och kultur- och utbildningsministrarna innefattar under senare år överläggningar på grundval av promemorior utarbetade av kulturutskottet (Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete) och kultursekretariatet (lägesrapport).

3 Verksamheten

3.1 Verksamheten i stort

Det nordiska kulturella samarbetet sker bara till en del inom ramen för kulturavtalet och dess organisation. Den här rapporten syftar främst till en bedömning av kulturavtalet och den verksamhet och den organisation som direkt anknyter till det. Detta ger en naturlig begränsning för den följande framställningen. Det kan hävdas att det viktigaste är det samarbete som sker utanför den genom avtalet fastställda organisationen, eller till och med utanför avtalet. Riktigt framgångsrikt blir detta först då dess verksamhet bara är en mindre del av kultursamarbetet. Att välja ett så vittgående perspektiv har emellertid inte varit möjligt i denna begränsade utredning.

Kultursekretariatet har under våren 1979 slutfört en sammanställning av verksamheterna inom kulturbudgeten, "Nordiskt kulturellt samarbete 1972—78". I denna redovisas de olika aktiviteterna tillsammans med kortfattade referat av de värderingar av olika verksamhetsgrenar som gjorts. Den nu föreliggande värderingen syftar till en bedömning mera av helheten än av enskilda projekt.

Den första nordiska kulturbudgeten — 1973 —, var på 32 miljoner dkr. I budgeten för 1979 anslås 68 miljoner dkr. Drygt hälften av den nominella ökningen förklaras emellertid av ändringar i penningvärdet. Det skulle innebära en volymökning på närmare 50 procent under en sjuårsperiod.

I tabell 1 ges en grov jämförelse mellan anslagen till utbildning, forskning och allmänskultur i budgetarna för 1973 och 1978 (miljoner danska kronor).

Ändamål	1973			1978		
	fast budget	disp. medel	summa	fast budget	disp. medel	summa
Utbildning	5,1	1,7	6,7	8,7	1,2	9,9
Forskning	10,0	0,6	10,6	22,8	0,2	23,0
Allmänskultur	1,6	4,5	6,1	10,7	2,3	13,1
Summa	16,7	6,8	23,4	42,2	3,7	46,0

En lång rad av verksamheterna går, som framgår av "Nordiskt kulturellt samarbete 1972—78", tillbaka till tiden före kulturavtalet. För flera av dem har utvecklingen under 1970-talet inneburit en fastare ekonomisk bas inom den nordiska kulturbudgeten. Stadgar och administrativa rutiner har också setts över.

I flertalet fall har de enskilda verksamheterna ett konkret angivet syfte, man kan kalla det instrumentellt. Detta är tydligt i sådana fall då man samlar ländernas resurser i forskningsinstitut sådana som Nordiskt institut för teoretisk atomfysik eller i sådana projekt som vidareutbildning av konservatorer. Men målet för kultursamarbetet är också ideologiskt — att stärka nordisk kultur och samhörighetskänslan mellan länderna. Ett sådant syfte är uppenbart för många verksamheter inom allmänskulturområdet, så t. ex. översättningsstödet för grannlandslitteratur och Nordens hus på Island och på Färöarna. Ett försök att klassificera verksamheterna efter deras syfte som mer instrumentella eller mer ideologiska leder dock inte särskilt långt: varje projekt har inslag av båda slagen av mål, och förhållandet mellan dem kan vara svårt att ange. Det kan också ligga nära till hands att vid en bedömning av enskilda verksamhetsgrenar fästa mer avseende vid det instrumentella elementet, medan helhetsbedömningar innefattar mera av ideologiska element. Då blir sådana frågor som verksamhetens förankring hos människorna, och utvecklingen och befästandet av kunskap om och förståelse för grannländerna väsentliga. Sådana frågor behandlas även i kapitel 4.

En för helhetsbedömningen grundläggande fråga är indelningen i verksamhetsområdena utbildning, forskning och allmänskultur. Tredelningen, som kan sägas vara ett arv från Nordiska Kulturkommissionen, kommer till uttryck i kulturavtalets uppbyggnad, i organisationen med rådgivande kommittéer, i budgeten, och i sekretariatets uppbyggnad.

En avvikelse företer den nuvarande organisationen jämfört med kulturkommissionens: nu förs all utbildning i princip till ett område, medan högre utbildning före 1972 hörde samman med forskning. Även om en rad verksamheter inom den nordiska kulturbudgeten hör till den högre utbildningens område, har den nuvarande organisationen lett till att den högre utbildningen som policyområde faller mellan två stolar i det nordiska samarbetet. De rådgivande kommittéernas sammansättning — RKU med sin tyngdpunkt inom skola och vuxenundervisning, RKF med klar förankring inom forskningen — liksom sekretariatspersonalens erfarenhetsbakgrund och intresseinriktning gör att den nuvarande organisationen inte är en särskilt bra bas för samarbete kring högre utbildning. Till detta kan emellertid läggas den iakttagelsen att de enskilda ländernas organisation och synsätt inom den högre utbildningens område är rätt olika: den svenska högskolereformen har bl. a. syftat till en helhetssyn på all eftergymnasial utbildning och till en starkare anknytning mellan denna och vuxenutbildningsfältet i dess helhet. I de övriga

länderna har olika traditioner inom den högre utbildningen — t. ex. universiteten i traditionell mening, lärarutbildning, sjuksköterskeutbildning och konstnärlig utbildning — en inbördes självständigare ställning, och organisationen är mångskiftande.

Skulle man vilja stärka den högre utbildningens ställning inom det nordiska kultursamarbetet, och t. ex. ta upp policyfrågor, syns det sålunda nödvändigt att ändra den organisatoriska basen. De rådgivande kommittéerna behandlas i kapitel 5, och alternativ till den nuvarande organisationen diskuteras där. Vill man lyfta fram högre utbildning tydligare inom den nuvarande organisationen blir det nödvändigt att ge den bättre förankring inom de rådgivande kommittéerna. Man kan då välja mellan att ge RKU eller RKF huvudansvaret, beroende på det innehåll och den inriktning som man vill ge samarbetet inom den högre utbildningens område. I båda fallen skulle det bli nödvändigt att modifiera de rådgivande kommittéernas sammansättning och beakta behovet av personal med särskild erfarenhet och kompetens inom den högre utbildningens område vid nyanställning inom sekretariatet.

Språkfrågor är ett kärnområde i det nordiska kultursamarbetet, och i inledningskapitlet har framhållits att det är nödvändigt att forma en kraftfull och väl avvägd policy för språkförståelse och litteraturstöd. De är företrädare inom alla tre verksamhetsområdena, med t. ex. de nordiska språk- och litteraturkurserna samt lärar- och elevutbytet inom utbildningssektorn, det nordiska språksekretariatet inom forskningssektorn, och översättningsstödet för grannlandslitteratur inom allmänskultursektorn. Därtill kommer att praktiskt taget varje samarbetsprojekt har en språklig aspekt. Några kritiska synpunkter på den nuvarande organisationen har inte framkommit, men med hänsyn till dessa frågors avgörande betydelse bör det övervägas hur man kan stärka den organisatoriska basen för samarbetet kring dem.

Man kan anföra ytterligare gränsdragningsfrågor inom kulturavtalets område: vuxenutbildnings- och folkbildningsfrågor ligger t. ex. i gränsområdet mellan utbildnings- och allmänskultursektorn. Nordens folkliga akademi är t. ex. en viktig stödjepunkt för samarbetet inom detta område, och dess erfarenhet och kompetens syns inte vara fullt utnyttjad. Det sagda räcker emellertid för att peka på några faktorer som är av betydelse då man övervägar eventuella förändringar i kultursamarbetets organisation.

En mer grundläggande fråga är gränsdragningen mellan kulturområdet, med dess sekretariat i Köpenhamn, och ministerrådssamarbetet i övrigt, med sekretariat i Oslo. Just nu syns det främst vara forsknings-samarbetet, som aktualiserar dessa problem. Det ligger inte inom ramen för denna undersökning att bedöma hur ansvarsfördelningen inom detta speciella område skall utformas. Den hänger också nära samman med den nationella kompetensfördelningen inom forskningsplaneringen.

Det finns emellertid också andra områden, som sakligt sett ligger på gränsen mellan de två sekretariatens områden, och som nationellt faller under skilda ministerier. Dit hör t. ex. förskolan. Det är svårt att bedöma om den låga prioritet som förskolefrågorna fått i det nordiska kultursamarbetet, trots att de nationellt har betydande vikt, beror på administrativa barriärer.

3.2 *Utbildning*

De tyngsta inslagen i budgeten för utbildningssamarbetet utgörs av Nordens folkliga akademi (2,4 milj dkr år 1979), Nordiska institutet för samhällsplanering (3 milj dkr år 1979), Nordiskt samarbete inom skolområdet (1,7 milj dkr år 1979) samt Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet (1,2 milj dkr år 1979). I övrigt består verksamheten av några mindre aktiviteter samt utvecklingsarbete inom centrala frågeställningar (vuxenutbildning, återkommande utbildning). Därtill kommer speciellt nordiska skolprojekt sådana som grannspråksundervisning och lärar- och elevutväxling.

Centralt i samarbetet på utbildningsområdet står två strävanden: att samverka i utvecklingen av ländernas utbildningssystem, och önskan att genom insatser på utbildningsområdet främja språkförståelse och kunskap om grannländerna. I budgeten utgör emellertid dessa områden bara en mindre del.

Samverkan i utbildningsplaneringen syftade under en tid före kulturavtalets tillkomst till att harmonisera de nordiska ländernas skolorganisation. Redan i början av 1970-talet hade en förskjutning skett från harmonisering som samverkansmål till samverkan kring utvecklingsarbete och forskning inom utbildningens område, och ömsesidigt informations- och erfarenhetsutbyte. Formell likhet mellan skolsystemen betraktas som mindre eftersträfvärd i sig, medan gemensamt arbete på att analysera utbildningens uppgift och utformning i de nordiska länderna med deras grundläggande kulturella och — i stor utsträckning — språkliga gemenskap betraktas som väsentlig.

Projektet Nordiskt samarbete inom skolområdet, som har en särskild ledningsgrupp, är det tidigare harmoniseringsarbetets arvtagare. Inom dess ram planeras bl. a. samverkan inom forsknings- och utvecklingsprojekt, specialundervisning och miljölära. Man har byggt upp ett omfattande kontaktnät för information. Ledningsgruppen och rådgivande kommittén för utbildning får i viss mån överlappande uppgifter, vilket inte alltid varit till fördel.

Allmänt sett torde samarbetet inom skolområdet vara starkare förankrat i ministerier, direktorat och ämbetsverk än det är inom forsknings- och allmänkulturområdena. Detta kan sägas ligga i sakens natur, varje lands skolväsen är en stor administrativ apparat, och de nationella förnyelsestrategierna har åtminstone delvis byråkratiska traditioner. Det

kan inte uteslutas att pågående decentraliseringssträvanden inom de nationella utbildningsorganisationerna gör det ändamålsenligt att ompröva skolsamarbetet så att det mera direkt knyter samman företrädare för kommuner och enskilda skolor, och så att kontaktnätet får en mer utpräglat lokal förankring. En sådan fortsatt tyngdpunktsförskjutning skulle kunna närma de två målsättningarna inom utbildningsområdet — policyutveckling och kunskap om och förståelse för grannländerna — till varandra. Den utesluter självfallet inte ett omfattande samarbete kring utvecklingen av ländernas övergripande utbildningspolitik.

Om det sålunda för framtiden kan visa sig lämpligt att något ändra utbildningssamarbetets karaktär, finns det anledning att framhålla de stora förtjänster som det nuvarande och tidigare samarbetet har. Det har bland intervjupersoner med god överblick inte saknats röster som menat att samarbetet på utbildningsområdet är det mest framgångsrika, och varit till avgörande nytta i ländernas planering. Samverkan inom enskilda ämnesområden, matematik kan nämnas som exempel, har också varit av betydelse för läroplansutvecklingen i länderna.

Strävan att genom åtgärder inom skola och utbildning främja nordisk språkförståelse och kunskap om grannländerna är gammal. Lärarmöten har hållits sedan slutet av förra århundradet. Föreningarna Norden inrättade på 1930-talet facknämnder för granskning av skolböcker. Deras verksamhet har haft god effekt och ensidiga och förolämpande textställen anses nu vara ovanliga i läroböckerna. Till de senaste bidragen till kunskapen om Norden hör en serie temahäften i Nordens historia, avsedda att utgöra bas för fördjupade studier.

Skolan har jämte massmedierna huvudansvaret för den allt viktigare uppgiften att tillförsäkra varje ny generation goda kunskaper i de nordiska grannländernas språk.

Med den större lokala frihet att disponera skolarbetet och dess innehåll, och den allt mer kännbara stoffträngsel som både skolor och högskolor arbetar i blir det för syftet att främja undervisning i grannländernas språk, kultur och samhällsförhållanden allt mer väsentligt att väcka engagemang hos elever och lärare för grannlandskunskapen. Lärar- och elevutbyte får då en viktig funktion, och samverkan på utbildningsområdet kopplas nära samman med kulturveckor, vänortskontakter och andra verksamheter, närmast på det allmänskulturella området. Motsvarande kontaktbehov finns för vuxenutbildningssamverkan.

3.3 *Forskning*

Forskning framhålls ofta vara en globalt internationell verksamhet, då särskilt naturvetenskapen. Ändå finns det starka skäl för nordiskt forskningssamarbete, något som också återspeglas i forskningens andel av den nordiska kulturbudgeten.

Ett skäl för nordisk forskningssamverkan är självfallet den geografis-

ka närheten. Jämfört med annat internationellt forskningssamarbete kan också de enskilda länderna i nordiskt samarbete mera påverka verksamhetens utformning. Vi kan, särskilt i humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, bygga på våra traditioner, och måhända ge bidrag till en offensiv strategi för att hävda och göra känd nordisk kultur och nordisk vetenskap, som står starkare än om varje land arbetar i isolering. Härtill kommer för den tillämpade forskningens del att gemensamma insatser kan vara ett led i en nordisk strategi för teknisk och samhällelig utveckling i våra länder.

Inom forskningssektorn återfinns den största enskilda posten inom kulturbudgeten, Nordiskt institut för teoretisk atomfysik (8,1 milj dkr år 1979). Andra stora poster är Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (2,4 milj dkr år 1979), Centralinstitutet för nordisk asienforskning (2,3 milj dkr år 1979) samt Nordiska forskarkurser (2,5 milj dkr år 1979). Därtill kommer andra institut och en rad aktiviteter inom kollegier och samarbetskommittéer. Till de mer uppmärksammade hör Nordiska sommaruniversitetet.

Att de permanenta samarbetsformerna, bland dem instituten, är en nödvändig stomme i samverkan syns hänga samman bl. a. med forskningens karaktär av långsiktig kunskapsutveckling. De har å andra sidan nackdelar om den nordiska kulturbudgeten utan stark fortlöpande tillväxt skall kunna få en inriktning som varierar med behoven. Det blir säkerligen nödvändigt att vid lägliga tillfällen pröva instituts fortsatta existens, om deras verksamhet efter hand skulle bli mindre livaktig. Inget institut har emellertid ännu nått kvartssekelstrecket, och syftet med att inrätta ett nordiskt forskningsinstitut av permanent karaktär bör vara så långsiktigt att beslut om nedläggning eller överförande i annan form normalt inte tas inom det första årtiondet, kanske inte ens under det andra.

Det är sålunda väsentligt att de permanenta samverkansformerna kompletteras med rörligare och lösligare former inom forskningen: kollegier, forskarkurser, symposier och till de olika verksamheterna eller instituten knutna stipendier. Härigenom kan man ofta nå ett större antal personer och på så sätt medverka till personlig kontakt och språkkunskap. (I verksamheter som vänder sig till nordiska deltagare bör det vara regel att nordiska språk används. Vid behov bör alltså tolkning anordnas, där detta är möjligt.) En sådan decentraliserad, rörlig samverkan mellan nordiska forskare och forskarstuderande syns utomordentligt angelägen. Man får räkna med att symposier och kurser kan bli kontroversiella, men det bör ses som en god sak, då det stimulerar till nya perspektiv och till att problem ställs på nya sätt och inom nya områden.

Det breda forskningssamarbetet bygger, som så mycket annat nordiskt samarbete, på personligt engagemang. Det är därför angeläget att man

finner lämpliga beslutsformer, t. ex. för forskarkurserna, så att man undviker att avslagsbeslut om en framställning fattas först sedan ett omfattande arbete lagts ned på planeringen. Det kan också vara skäl att genomföra forskarkurser med viss, i varje särskilt fall bestämd, regelbundenhet.

Det kan inom en begränsad budget bli svårt att finna utrymme för finansiering av ytterligare forskningssamverkan, särskilt av mer permanent karaktär. En viktig uppgift för kulturavtalets organ är dock att fortlöpande ha kunskap om och överblick av samverkansbehov inom forskningsområdet. Genomförandet av gemensamma projekt får säkerligen även framöver ske med den finansieringsform som för tillfället är möjlig — ibland på kulturbudgeten, ibland genom nationella bidrag. Som nämnts i det föregående är nordiska projekt ofta enda möjligheten för de små samhällena att få sina problem belysta.

3.4 *Allmänkultur*

När olika bedömare lyfter fram behovet av att det nordiska kultursamarbetet får bred folklig förankring, drar de ofta slutsatsen att man i samarbetet bör satsa på allmänkultursektorn. Säkerligen är det också så att folkrörelsesamarbetet (ungdomssamarbete 1,6 milj dkr och folkbildningssamarbete 1,1 milj dkr år 1979), teatersamarbetet (1,8 milj dkr år 1979), musiksamarbetet (1,4 milj dkr år 1979) och översättningsstödet för grannlandslitteratur (1,1 milj dkr år 1979) är verksamheter med stor räckvidd och ofta god förankring. Institutioner sådana som Nordens hus i Reykjavik (2,5 milj dkr år 1979), Nordiskt samiskt institut i Kautokeino (2,9 milj dkr) och Nordiskt konstcentrum på Sveaborg (1 milj dkr år 1979) har utomordentlig betydelse för att förankra nordentanken och medverka till den egna kulturens utveckling i nordisk miljö. Satsningen på allmänkultur syns också vara ett väsentligt bidrag till strävan att stärka växelpelet mellan olika kunskapstraditioner i våra länder och hävda nordisk kultur i förhållande till internationell teknologisk utveckling och maktstruktur.

Allmänkulturområdet är fullt av svåra avvägningar. Man vill nå många grupper — orter, föreningar, organisationer, enskilda människor — och samverkan bör ske med ett innehåll som i stor utsträckning formas av människorna själva. Den personliga kontakten är för övrigt ett värde i sig, men om den skall stödjas bör den ha en viss varaktighet och stabilitet. Med en så mångskiftande förankring i olika traditioner och ideologier måste kultursamarbetet kunna bli kontroversiellt. Det experimentella måste kunna hävda sig, liksom små och skiljaktiga traditioner. Sameinstitutet måste t. ex. verka på den samiska kulturens villkor och hävda dem i förhållande till ländernas regeringar. Om idrottsstöd av Färöarnas och Grönlands företrädare betraktas som en stödform som

bör ges förtur, måste den värderingen ligga till grund för beslut i det speciella fallet, och inte de förutsättningar som idrotten arbetar med i Norden mera generellt.

Å andra sidan måste medlen på en kulturbudget användas för avsett syfte, och inom en begränsad budgetram är det nödvändigt att ge förtur åt samverkansformer som bland de ansvariga bedöms ha mer djupgående eller varaktig effekt. En central roll i samarbetet måste därför de olika ländernas kulturliv — teater, musik, film, litteratur, konst o. s. v. — spela, sådana de faktiskt gestaltar sig. Den synpunkten har framförts att nordiskt kultursamarbete mera medvetet skulle syfta till att göra de nordiska ländernas kultur känd — och förhoppningsvis respekterad — internationellt. Detta skulle kunna ske genom översättning av litteratur, gästspel, utställningar o. s. v. Om det är riktigt att vi förstår oss själva först när vi konfronteras med omvärlden, skulle en sådan offensiv strategi för kultursamarbetet ha viktiga uppgifter också för våra kulturers inre utveckling.

Om det allmänt för den nordiska samverkan gäller att hänsyn måste tas till både bedömningar som gäller Norden som helhet och de olika nationernas och kulturella enheternas behov och värderingar, gäller detta i särskilt hög grad samarbetet inom området allmänkultur. Det syftar ju till att stärka och utveckla vår identitet och vårt berättigande, som en grupp av fria och samverkande kulturtraditioner. Sådana avvägningar kommer in både i samarbetet om nordisk radio och television via satellit, och i översättningsstödet för grannlandslitteraturen. Om kulturers utveckling i viss mening är en process utan återvändo finns det anledning att slå vakt om våra kulturers — och de till dem hörande språkkunskapernas — plats i människors föreställningsvärld. Hur detta bäst skall ske kräver insikt också om det fält av tekniska, ekonomiska och politiska krafter i vilket de nordiska kulturerna befinner sig. En angelägen nordisk insats är därför att studera t. ex. mediapolitik, konsekvenserna för de små länderna av de multinationella underhållningsföretagens verksamhet, och datoriseringens konsekvenser för vår livsform.

3.5 Kulturfonden

Den Nordiska Kulturfonden omfattas inte av kulturavtalet men utgör en del av den nordiska kulturbudgeten. Den disponerade i den första kulturbudgeten — 1973 — 5 miljoner dkr eller omkring femton procent av budgeten. I budgeten för 1980 är motsvarande summa 8 miljoner dkr, vilket är knappt tio procent av hela budgeten.

Kultursekretariatet handhar kulturfondens administration. Som helhet är detta en ändamålsenlig anordning, som bidrar till överblick över kulturfondens verksamhet. De rådgivande kommittéerna bidrar med bedömningar av ansökningar till kulturfonden inom sina ansvarsområden. I vissa fall inhämtas yttranden från andra organ, t. ex. forskningsråd.

Från de rådgivande kommittéernas synpunkt innebär detta en viss rutinisering som inte är till fördel för arbetet (se vidare avsnitt 5.2). Att kulturfondens beredningsorganisation är starkt integrerad i kulturavtalsorganisationen kan innebära risk för en alltför stark likformighet i värderingar och synsätt inom det officiella nordiska kultursamarbetet. Vad som i inledningsavsnitten framhållits om behovet att i nordiskt samarbete stödja olika kulturtraditioner och att utgå från de berördas synsätt och värderingar gäller i hög grad kulturfonden. Ett kriterium — fast självfallet inte ett tillräckligt sådant — på att fonden väl fyller sin uppgift är därför att dess beslut i viss utsträckning är kontroversiella.

Kulturfonden stöder projekt av engångskaraktär eller lämnar tidsbegränsat stöd till mer varaktig verksamhet. Inledningsvis såg man därutöver fonden som ett medvetet led i en förnyelsestrategi på det sättet att projekt som stötts under några år av fonden, och som bedömdes kunna ha värde på längre sikt, överfördes till ministerrådets dispositionsmedel och senare — om det fanns motiverat — till den fasta budgeten. Stöden till teatergästspel och ungdomssamarbete är exempel på en sådan utveckling. Att denna planeringsform numera inte används syns bero på att man menar att ministerrådet bör stå fritt i förhållande till en verksamhetsutveckling med andra drivkrafter än dem som ministerrådet självt råder över. Att inte fullfölja en verksamhet som börjat finna en mer varaktig form med stöd från kulturfonden kan leda till besvikelse och ställa nordiskt samarbete i ogynnsam dager.

Inom kulturfondens budget har också genomförts särskilda stödordningar — för nordiskt konsertutbyte och nordiska kulturveckor och i anslutning till det internationella kvinnoåret. Erfarenheterna av dessa — som under begränsad tid givits fasta budgetramar — har varit goda. De har riktat uppmärksamheten på särskilda problemområden eller på användbara former för samarbete med lokal förankring.

Många menar att man bör slå vakt om att kulturfonden stöder endast projekt av engångskaraktär eller med klart tidsbegränsad varaktighet. Såvitt kan bedömas har detta stor betydelse för förtroendet för fonden. Å andra sidan är fonden ett medel att stimulera till initiativ till nordiskt samarbete utanför Nordiska Rådet och utanför den till ministerier och ämbetsverk knutna planeringen. Fondstyrelsen bör också vara ett värdefullt forum för överläggning mellan parlamentariker och ämbetsmän. Erfarenhet av verksamhet som stöds av kulturfonden bör kunna ge uppslag till initiativ i både Nordiska Rådet och bland ämbetsmännen. Det är därför väsentligt att kulturfonden fortsätter att söka lämpliga arbetsformer och genom uppsökande verksamhet eller tidsbegränsade stödordningar stimulerar till nya kulturkontakter. För närvarande tycks man avstå från att aktivt uppmuntra ansökningar med hänsyn till att det ansökta stödbeloppet (omkring 50 miljoner dkr) vida överstiger det disponibla. Detta syns vara en högst tveksam utveckling, och det

finns bland bedömarna ett starkt stöd för att kulturfondens budget ökar. Bland motiveringarna för detta anges, att intressanta projekt ofta avser jämförelsevis stora belopp.

3.6 *Internationellt samarbete*

Enligt kulturavtalets artikel 6 skall avtalsparterna eftersträva gemensamt uppträdande i internationella sammanhang inom de områden som avtalet omfattar, och samarbeta om att sprida information om de nordiska ländernas kulturliv, och att uppnå gemensamt eller samordnat ställningstagande i internationellt kulturellt samarbete.

Kultursekretariatet och kulturavtalets organ utnyttjas inte systematiskt för ändamålen i artikel 6. Sekretariatet uppträder inte vid internationella konferenser eller i liknande sammanhang som företrädare för Norden. I de fall man beslutar om gemensamt uppträdande eller framläggande av en gemensam rapport sker detta i ministerrådet och genom dess ordförande. I sådana särskilda fall, t. ex. inför europeiska ministermöten, har sekretariatet medverkat i förberedelserna.

Den nordiska samhörigheten blir ofta starkare tydliggjord i internationellt samarbete. Det kan finnas flera skäl till det, bland dem önskan att göra en viss arbetsfördelning i förberedelsearbetet. Ett viktigt skäl är utan tvivel att vi många gånger utifrån uppfattas som en enhet. Detta gör det inte bara praktiskt utan också ändamålsenligt att samverka både inom internationella organisationer och i medverkan i kulturlivet i andra länder.

Det finns långvariga traditioner av nordisk samverkan i Unesco, Europarådet, OECD och olika specialorgan, som t. ex. CERN. Denna samverkan organiseras genom ministerierna eller särskilda organ (Unesco-råden). Att nå fullständig samordning mellan nordiskt uppträdande i olika internationella organisationer är knappast realistiskt och inte heller önskvärt eller nödvändigt. Det är emellertid ett intryck att våra företrädare i en organisation är dåligt underrättade om vad som försiggår inom en annan organisation och i nordiskt kultursamarbete, och att denna brist på ömsesidig information inte är ändamålsenlig.

Såvitt kan bedömas avhandlas viktigare samverkansfrågor vid informella överläggningar i samband med ministerrådsmöten. Sannolikt skulle det vara av värde att utnyttja sekretariatet i större utsträckning i beredningen av gemensamt nordiskt uppträdande i avgränsade större frågor på internationellt plan. En av motiveringarna för nordisk forskningssamverkan — för att nu ta ett exempel — är ju just att länderna genom gemensamt uppträdande står starkare i förhandlingar om internationellt vetenskapligt samarbete.

Tillkomsten av EG och de planer som formas inom den europeiska gemenskapen på ett omfattande forsknings-, utbildnings- och allmänkulturellt samarbete stärker motiven för att de nordiska länderna, som

med utgångspunkt i sina egna kulturella identiteter vill främja kulturell samverkan inom en mångfald internationella grupperingar, samverkar internationellt. Det skulle kunna vara en uppgift för ministerrådet att i de nordiska ländernas perspektiv hålla överblick över utvecklingstendenser inom internationellt kultursamarbete.

De nordiska utställningar som nu förbereds är exempel på strävan att presentera Nordens länder som en kulturell gemenskap. Det syns angeläget att gå vidare på den linjen och verka för att ländernas utrikesrepresentation i kulturfrågor inte företräder det egna landet som isolerad företeelse utan som en del av den nordiska gemenskap som ländernas regeringar ger uttryck för genom kulturavtalet och i samarbetet inom ramen för detta. Det är därför näst intill nödvändigt att finna former för permanent samverkan mellan de nordiska ländernas utrikesrepresentationer på kulturområdet.

3.7 *Sammanfattande överväganden*

Kulturavtalet ger en organisatorisk ram för kultursamarbetet mellan de nordiska länderna, och anger samarbetets huvudsakliga innehåll och inriktning. I sina enskildheter är det en kodifiering av frågeställningar och tendenser som var aktuella omkring 1970. Även om artiklarna 3—7 i avtalet bibehåller sin aktualitet har tyngdpunktsförskjutningar skett både i de allmänna förutsättningarna (jfr avsnitt 1.3) och i det praktiska samarbetet, som gör att enskilda punkter i avtalet fått träda något tillbaka (så t. ex. delar av artikel 3 som syftar till harmonisering av utbildningssystemen), medan det finns väsentliga verksamhetsgrenar som inte framträder lika tydligt inom avtalet. Att värdera verksamheten mot vart och ett av momenten i avtalets artiklar 3—7 är därför knappast ändamålsenligt. Därtill kommer att föreliggande bedömning snarast syftar till att fånga drag i det nordiska kultursamarbetet som helhet.

Flera bedömare menar att tillkomsten av kulturavtalet och uppbyggnaden av dess organisation — särskilt då sekretariatet — under de första åren innebar en koncentration på organisatoriska och administrativa spörsmål, som medförde att arbetet med sakfrågorna fick stå något tillbaka. Det är viktigt att här erinra sig att det gällde att med medarbetare som kom från fem länder med skilda administrativa rutiner, traditioner och synsätt skapa något nytt. Sedan denna inledningsfas passerats har å andra sidan organisationen och den nordiska kulturbudgeten blivit den plattform för det nordiska kulturella samarbetet som var avsett. En systematisk värdering av olika verksamhetsgrenar, redovisad i ett flertal utvärderingsrapporter, bidrar på ett utmärkt sätt till att ge stadga och stabilitet åt planering och ledning. En hos olika bedömare väl förankrad värdering är att verksamheten väl svarar mot avtalets intentioner. Kanske kan det till och med sägas att innehållet i det nordiska kultursamarbetet svarar så väl mot arvet från Nordiska Kulturkommissionen

nen, sådant det formuleras i kulturavtalet och i NKK:s slutrapport, att den viktiga frågan för framtiden är om organisationen har tillräcklig kraft att förnya och utveckla verksamheten. Till de frågorna återkommer denna rapport i kapitel 5.

Även till budgetfrågor återkommer framställningen i kapitel 5. Allmänt sett, och mot bakgrunden av de förutsättningar för kultursamarbetet som tecknades i avsnitt 1.3, är det uppenbart att den nordiska kulturbudgeten skulle behöva ökas för att svara mot behoven. Det räcker att hänvisa till krav som i olika sammanhang ställts på ökat forsknings-samarbete, ökad samverkan inom det allmänskulturella området och ökad medelstildelning till kulturfonden. Även inom utbildningsområdet pekas på behov av ökade insatser, bl. a. för gemensam utbildning på små områden.

Kulturavtalets organisation och principen om för hela budgeten gällande bidragsandelar för de fem länderna har medverkat till att ge en regional balans i samarbetet, som måhända inte var lika väl tillgodosedd inom Nordiska Kulturkommissionen.

En viktig fördel med den fasta organisationen för kultursamarbetet är att den ger en beredskap att fånga upp initiativ, att snabbt sätta igång och genomföra utredningar, som de tidigare, enbart på arbetsfördelning mellan länderna byggande samarbetsformerna saknade. Utredningsarbetet om nordisk radio och television via satellit och pågående arbete om intensifierat forskningssamarbete erbjuder goda exempel på detta.

I kulturavtalets artiklar 3—5 grupperas verksamheten efter dess inriktning mot de tre sektorerna, mellan vilka för övrigt, som nämnts i inledningen till detta kapitel, gränserna inte är klara och entydiga. Även andra perspektiv kan vara lämpliga vid en bedömning av helheten. I det följande ges synpunkter på

- samarbete inom institut, kollegier, stödordningar och andra långtidsprojekt
- uppbyggnad av nätverk, förmedling av kontakter, utbyte av erfarenheter och idéer
- samverkan i ländernas planering
- policyutveckling

De fyra punkterna utgör inte en indelning av verksamheten och de utesluter inte varandra. En och samma verksamhet kan sålunda ses i två eller flera av dessa perspektiv.

Samarbetet inom permanenta institutioner och andra långtidsprojekt

I budgeten utgör dessa samverkansformer den avgjort största delen. De utgör en värdefull kärna inom nordiskt kultursamarbete, väl identifierbar och med synliga resultat. De kan sägas utgöra de fasta positionerna i det nordiska kulturella försvarsförbundet. Nordita — för att ta ett exempel — är ett bland världens fysiker känt och respekterat insti-

tut, Nordens hus i Reykjavik är en balansvikt i förhållande till Förenta Staternas kulturcentrum på Island, och Nordiskt konstcentrum på Sveaborg kan bli en tillväxtpunkt i Finland för nordisk gemenskap. Översättningsstödet och folkrörelsesamarbetet är exempel på anordningar för att öka nordenkunskapen och stärka den kulturella gemenskapen.

Det ligger i sakens natur att permanenta institut och stödordningar bara i undantagsfall läggs ned — deras livslängd borde i varje fall normalt vara minst ett par årtionden. I flertalet fall kan de få avsedd effekt endast om de får verka under förhållandevis lång tid. De värderingar som gjorts av dem visar att de i allmänhet väl fyller måttet. En omvärdering av motiveringarna för en fast inrättning som från tid till annan kan göras kan normalt inte vara tillräcklig grund för radikala nedskärningar i dess budget — en förutsättning för tillit och förtroende för en organisation är att vad som avses vara permanent också är det. En omprövning bör å andra sidan självfallet ske vid naturliga brytpunkter i verksamheten, eller då den uppenbart inte svarar mot rimliga krav.

Av det sagda följer att man inom en budget med ringa tillväxt måste vara utomordentligt återhållsam med att inrätta nya institut som genom personalansvar eller på annat sätt får fast karaktär. Man får också godta att samarbetsformer sådana som kollegier och stödordningar som — ofta genom personligt initiativ och engagemang — är historiskt givna, får företräde framför tänkbara alternativ som från allmänna utgångspunkter skulle kunna te sig lika — eller till och med mera — motiverade. Genom att minska frekvensen på insatserna kan man dock göra vissa besparingar. För framtiden syns bidrag till verksamheter som till större eller mindre del finansieras från andra källor vara en form som i ökad utsträckning bör förekomma. Den markerar behovet av medverkande parter engagemang, den ger ökad rörlighet inom den nordiska budgeten, och den kan ske utan att verksamheten genom nordiska statuter får en byråkratisk reglering, något som ofta syns kunna vara till fördel bl. a. mot bakgrund av att — som inledningsvis framhållits — det nordiska kultursamarbetet till själva sin natur bör vara sådant att det ger rum för kontroversiella och inopportuna synsätt. Bidragen kan utformas så att utkantsområden och minoritetsgruppers behov tillgodoses.

För livskraften inom de institutionaliserade delarna av det nordiska kultursamarbetet måste de som arbetar inom dem, och då inte minst deras styrelser, ha det tyngsta ansvaret. En självfallen förutsättning är då, att verksamheterna ges budgetmässiga och andra arbetsvillkor som svarar mot sådana krav. Institutionerna måste ges möjlighet att forma sin egen profil och att finna sin identitet. De måste disponera medel för verksamheten som står i proportion till de fasta kostnaderna och ges resurser för förnyelse om man väntar sig sådan av dem. Det kan bli nödvändigt att konstatera att man får avstå från att starta nya permanenta verksamheter om det inte finns utrymme för att ge dem — eller redan

existerande sådana — goda arbetsvillkor. Ett mindre antal goda fasta verksamheter kan vara att föredra framför ett större antal mindre goda.

Nätverksuppgiften

Det ligger i naturen av allt arbete med kultur — i ordets vidaste mening — att den skall återerövas och vidareutvecklas i varje ny generation. Att bygga ett nätverk för förmedling av kontakt och utbyte av erfarenheter och idéer blir därför en grundläggande uppgift också för nordiskt kultursamarbete i alla dess former. Självfallet kommer det av kulturavtalet reglerade samarbetet att svara bara för en del — och antagligen en mindre del, om nu kontakter kan mätas på ett meningsfullt sätt — av de nordiska kontakterna inom kulturområdet. Många kontakter bygger helt på personliga initiativ och på traditioner inom olika organisationer och på olika platser. Föreningarna Norden har genom åren utfört ett värdefullt arbete bl. a. genom vänortsrörelsen. De kan för framtiden ge viktiga bidrag till uppbyggnaden av ett tätare nätverk.

Inom kulturavtalets ram bildar de olika verksamheterna ett vidsträckt spektrum i fråga om kontakternas omfattning, förankring och karaktär. I vissa fall befästs och stöds existerande kontakter, så t. ex. för Sameinstitutet och för samverkan inom litteratur, musik, teater och bildkonst. I andra fall, t. ex. i fråga om samverkan i planering och utvecklingsarbete, är kontakterna av nyare datum, även om de oftast går tillbaka till tiden före kulturavtalet. Flera kontakter är av mera permanent slag, andra — t. ex. de som stöds av nordiska kulturfonden — är av mer tillfällig art. Ibland bygger nätverket på personlig kontakt, i andra fall — t. ex. inom skolområdet — utgör skriftligt informationsmaterial till ett fast nät av mottagare stommen.

Att ange handfasta riktlinjer för nätverksfunktionen inom kultursamarbetet är knappast möjligt. Man tycks dock vara överens om att personlig kontakt inte bör vara det huvudsakliga ändamålet med verksamheter på den nordiska kulturbudgeten. Att förlägga möten i arbetsgrupper, styrelser och kommittéer till mer eller mindre svåråtkomliga men intressanta platser i Norden — ofta med ökade kostnader — och att ge stort utrymme åt studiebesök eller det sällskapliga, kan vara uttryck för att sakinnehållet i arbetet får en alltför undanskymd plats. Det är också ett intryck att arbetsformerna i huvudsak är ändamålsenliga i detta hänseende. Man får å andra sidan inte glömma att personlig bekantskap med förhållandena i Nordens länder — och då inte bara i huvudstäderna — på ett avgörande sätt kan påverka vår inställning till grannländerna och vår förståelse för olika synsätt och levnadsvillkor, och att den stimulans som sådan kontakt och personlig samvaro kan ge

i många fall utgör en värdefull drivkraft för engagemang i nordiskt arbete, som kanske bör skattas lika högt som egenintresset på hemmaplan.

I rapportens kapitel 4 behandlas vissa aspekter på kultursamarbetets förankring. Här skall ges några synpunkter på verksamhetens innehåll och inriktning. Kulturavtalets organisation är en form för samarbete mellan de nordiska ländernas regeringar under medverkan av Nordiska Rådet. Att begränsa nätverksfunktionen till de statliga organen skulle dock enligt en allmän bedömning vara att gå emot kulturavtalets kanske viktigaste syfte, att ge den nordiska kulturgemenskapen en bred folklig förankring. En rad aktiviteter medverkar också till en sådan. Man kan nämna Nordens hus i Reykjavik som är inom räckhåll för halva Islands befolkning och har en stark ställning i människors medvetande, det kommande Nordens hus på Färöarna, Nordens folkliga akademi, med en vittgående kursverksamhet, och gästspelsverksamheten. De nordiska forskarkurserna och forskarkollegierna har kontaktuppgifter bland forskare och unga människor som i sina nuvarande och framtida uppgifter har nyckelpositioner av olika slag.

Det nordiska folkrörelsestödet (ungdoms-, folkbildnings- och idrottsstöd) bär inom sig möjlighet att nå stora och viktiga grupper. En svårighet är att finna former för att ge verksamheten ett lämpligt innehåll. Det skulle vara tilltalande att överlåta planeringen och beslutanderätten till folkrörelserna själva. Å andra sidan har dessa redan utan nordiskt stöd betydande medel till sitt förfogande, och det är risk att ett tillskott från den nordiska kulturbudgeten skulle ge ringa effekt. Det bästa vore om man kunde finna stödformer som ökade det nordiska engagemanget i folkrörelsernas alla verksamhetsgrenar. I avsnitt 5.3 diskuteras tänkbara vägar för folkrörelsestödet finansiering.

Det mest omfattande området för ett nordiskt nätverksbygge är skolans. Det är tillfredsställande att skolsamarbetet genom målmedvetet arbete nått ut till regionala skolorgan — länskolnämnder och motsvarande. Utbyte av lärare och elever har givits stöd under senaste år och har visat sig mycket eftersökt. Det är uppenbart att det finns risk att detta utbyte stannar vid den rena kontaktverksamhet som normalt inte hör hemma inom kulturbudgeten. Sannolikt är det emellertid ett nödvändigt komplement till insatser för att stärka grannspråkens och nordenkunskapens ställning i skolorna. Uppmärksamhet bör emellertid riktas mot utväxlingsverksamhetens innehåll. Att ge Norden en plats i ungdomars medvetande måste vara en central uppgift för kultursamarbetet.

Det skall slutligen framhållas att det nordiska kultursamarbetet i ett lokalt perspektiv säkerligen inte på ett naturligt sätt upplevs som tredelat i utbildning, forskning och almänkultur. Om man mer medvetet bygger ut ett nätverk för kontakter är det viktigt att forma dem så att de utgår från en helhetssyn på samarbetet.

Planeringssamverkan

Planeringssamverkan har inom kulturavtalets område haft sin tyngdpunkt inom utbildningssektorn. Även inom forskningssektorn har viss samverkan förekommit och den har fått ökad aktualitet och omfattning genom statsministrarnas initiativ till ökat nordiskt forskningssamarbete.

Planeringssamverkan syftar i vissa fall till att sammanföra resurser inom områden — t. ex. inom forskning eller fort- och vidareutbildning — där länderna var för sig är för små för att kunna göra goda insatser. I andra fall avser det erfarenhets- och idéutbyte, och leder då inte bara till ökad kunskap och insikt i de enskilda ländernas planering, utan också — ibland — till viss harmonisering i verksamhetens utformning. Vid bedömningen av effekterna av sådant samarbete är det viktigt att erinra sig att ländernas planering inom ett och samma område sällan ligger i fas med varandra, och att nordiska erfarenheter och värderingar alltid måste ses i ljuset av nationella traditioner och aktuella värderingar. Sett över en tidrymd på några årtionden kan det dock inte råda någon tvekan om att inflytandet länderna emellan särskilt i fråga om utbildningsplanering varit starkt.

Medlen för planeringssamverkan är många. Personlig kontakt mellan ansvariga politiker, ämbetsmän och utredare, och det personliga förtroende som kan uppstå i sådana kontakter, spelar antagligen en ganska betydande roll. Därtill kan komma samverkan inom utvecklingsarbete genom gemensamma projekt — så t. ex. inom skolområdet — eller ömsesidig information. Vidare anger kulturavtalets artikel 14 att avtalsparterna i ministerrådet, vid andra ministermöten eller i ämbetsmannakommittén bör samråda innan de fattar väsentliga beslut inom kulturavtalets område. För att sådant samråd skall ge god effekt bör det börja tidigt i planeringsarbetet — t. ex. vid tillsättning av utredningar — och kompletteras med kontakter mellan dem som arbetar i planeringen. Sådant samarbete syns normalt förekomma, och det finns exempel på omfattande kontakter. Den svenska 1974 års lärarutbildningsutredning hade t. ex. på ett tidigt stadium kontakt med grannländerna, dess förslag bär tydliga spår av denna kontakt, och företrädare för grannländernas skolväsen har inom ramen för kultursamarbetet beretts tillfälle att yttra sig om förslaget. Ändå finns det anledning att peka på de begränsningar i fråga om nordisk samverkan som alltid ligger i den nationella planeringen, och att gemensam grundsyn och god personlig kontakt sannolikt på sikt betyder mer än formaliserad samverkan.

En viktig del av planeringssamarbetet är det utredningsarbete som bedrivs inom ramen för kulturavtalet. Det tyngsta exemplet är den nyligen framlagda utredningen om nordisk radio och television via satellit. Den intar genom sin omfattning och sitt syfte en särställning. En mängd rapporter från nordiskt utredningsarbete finns i Nordisk Utredningsserie. I allmänhet ger de god information om förhållanden i de fem län-

derna och har på det sättet en viktig funktion. Det finns emellertid anledning att tro att de läses i en rätt begränsad krets av människor — några är kanske mest nyfikna på hur det egna landets situation framställs! — och att de tidsmässigt ofta kommer så sent i den nationella beslutsprocessen att deras effekt i planeringen blir jämförelsevis begränsad. Om de som medverkat i den nordiska utredningen — som ofta men inte alltid är fallet — samtidigt medverkat i sitt lands planering kan dock påverkan bli betydande. Det finns emellertid med anledning av det sagda skäl att se över det nordiska utredningsväsendet. Det är också tveksamt om det omfattande remissförfarande som förekommer är meningsfullt.

Policyutveckling

Om nordisk planeringssamverkan inte alltid ger så tydligt synbara resultat kan skälen till det vara många. En faktor av betydelse kan vara att överläggningar och utredningsarbete på nordisk bas kommer igång först sedan föreställningar och politiska frontlinjer fixerats nationellt eller att man i de fem länderna i vart fall menar att policyutvecklingen är en alltför kontroversiell fråga för att vara väl ägnad för nordiskt samarbete. Det finns dock anledning att förmoda att det i sig förtjänstfulla nordiska samarbetet avseende barnkultur, könsroller, skola-arbetsliv etc. skulle ha kunnat få än mer djupgående effekter och stimulerat tänkandet i vidare kretsar om man tagit djärvare grepp och — istället för en genomgång land för land — analyserat frågorna med de förutsättningar som vår kulturella gemenskap ger.

Inom OECD utförs ett utredningsarbete av principiell karaktär som syftar till att hjälpa medlemsländerna att utveckla sin policy i utbildnings- och forskningsfrågor. Den starkare kulturella gemenskapen i Norden skulle förmodligen vara en väl så bra bas för samarbete av detta slag som den OECD-länderna har. Å andra sidan finns det i den mindre kretsen av nordiska länder en risk att ett öppnare och mer kontroversiellt utredningsarbete stöter på hinder i form av personliga motsättningar och rädsla att man inte kan kontrollera utfallet av vad som sätts igång.

Om det emellertid — antagligen med rätta — anses att det nordiska kultursamarbetet behöver utveckla arbetsformer som ger starkare impulser för ländernas utveckling inom utbildning, forskning och allmänkultur, då finns det anledning att våga djärvare satsningar på det idémässiga planet. Då kunde man pröva också sådana alternativ som att med hjälp av någon framstående kännare från icke-nordiskt land göra en analys för de nordiska ländernas räkning av det problemområde det gäller, antagligen i samverkan med en arbetsgrupp med företrädare för de fem länderna. Man skulle också genom hearings kunna få värdefull kunskap om förhållanden av betydelse för länderna och deras kulturella

samarbete. Resultatet av arbetet i sådana nya former skulle kunna ges ut som en debattbok, eller ligga till grund för en större konferens med företrädare för politiker och för sakområdet, eller vara basen för seminarier, nationellt eller på nordisk bas. Självfallet finns också andra former att föra ut resultatet av sådant arbete.

4 Kultursamarbetet i ländernas perspektiv

4.1 Kultursamarbetets förankring

Det nordiska samarbetet är inget självändamål. Det skall vara uttryck för en gemenskap rotad i de nordiska samhällena, och det skall utveckla den gemenskapen, förankra den fastare och ge den ett rikare innehåll. Nordiska Rådet och de organisationer som bygger på Helsingforsavtalet och kulturavtalet har sitt värde genom ömsesidigheten mellan dem och de fem nationerna, deras politiska ledningsorgan, deras kulturliv — i en vidsträckt mening av ordet — och deras administrationer.

Inom Nordiska Rådet svarar kulturutskottet för frågor inom kulturavtalsområdet. Det är viktigt att rådets medlemmar har ett personligt engagemang i nordiska frågor. Det är klart att det nordiska samarbetet vinner i tyngd om ländernas ledande politiker aktivt deltar i rådets arbete, om de med kraft och vidsyn företräder inte bara nationella ståndpunkter i det nordiska arbetet utan också nordiska värderingar och ställningstaganden i sina nationella funktioner.

Genom Nordiska Rådet får arbetet såvitt kan bedömas en tydligare partipolitisk prägel än i Nordiska Ministerrådet. Skillnaden kan framstå klarast i de fall då en minister företräder en flerpartiregering. Även i Nordiska Rådet gäller dock att man utanför det egna landet också uppträder som företrädare för sin nation. Häri ligger ett problem, då det krävs politiskt engagemang och perspektiv att lyfta fram och hävda viktiga frågor. Om samarbetet utvecklas till att få en starkare folklig förankring och till att mera vikt läggs vid policyutveckling syns det ligga nära till hands att det till sitt innehåll kommer att rymma en större rikedom i värderingar och synsätt. I den meningen kan sålunda politiska värderingar komma att bli tydligare i det nordiska arbetet.

Att fördela utskottsplatser i Nordiska Rådet inom ett lands delegation så att varje ledamot i kulturutskottet är medlem i något motsvarande utskott i sitt hemlands parlament är inte praktiskt möjligt. Det är dock önskvärt för att ge ömsesidig kraft åt relationerna mellan nationellt och nordiskt att det är god överensstämmelse. Det är en tillgång om kulturutskottets arbete har stark förankring inom ländernas utbildnings-, forsknings- och kulturpolitik. Att ordet kultur rent administrativt inte har samma betydelse i det nordiska arbetet som det har nationellt kan medverka till att medlemmarna i Nordiska Rådets kulturutskott har starkare förankring inom allmänskulturen än inom utbildning

och forskning. I den mån så är fallet kan det bidra till att Nordiska Rådets medverkan i planeringen inom kulturavtalets område skulle kunna få mindre tyngd än eljest.

Under Nordiska Kulturkommissionens tid var formerna för regeringssamarbetet mindre fasta än nu. Samarbetet berodde i större utsträckning på personligt intresse och personlig kunskap hos ministrar och ledande ämbetsmän. Den nya organisationen har den fördelen att nya ministrar och ämbetsmän förs in i en fastare etablerad miljö för nordiskt samarbete. Å andra sidan innebär den mer funktionella arbetsfördelningen med ett särskilt kultursekretariat under ministerrådet att det Nordenengagemang som under NKK:s tid lockades eller tvingades fram inom de samordningsuppgifter som vilade på de enskilda ländernas ministerier, kanske är mindre framträdande idag. Det är därför väsentligt att man inom regeringskanslier och ämbetsverk söker finna arbetsformer som stärker nordisk personkontakt och nordiskt engagemang.

Enligt kulturavtalets artikel 13 skall avtalsparterna, för att uppnå tillfredsställande samverkan mellan samlivsorganen och berörda myndigheter i de enskilda länderna, sörja för en effektiv organisation av arbetet med de samlivsfrågor som omfattas av avtalet. Det är ett uttryck för att det nordiska samarbetet inte är internationellt i ordets administrativa mening, att det sker direkt mellan berörda ministerier och ämbetsverk och inte faller inom utrikesdepartementens områden. Sedan samverkan inom ett visst sakområde inletts är det i allmänhet ändamålsenligt att kontakterna mellan länderna och kultursekretariatet sker med handläggare inom sakområdet. För samordningen finns inom varje berört ministerium en kontaktperson för nordiska frågor. Det är en fördel om denna organisatoriskt är så placerad att hon eller han har god överblick över pågående nationell planering inom utbildning, forskning och allmänskultur. De praktiska lösningarna får självfallet bero på det enskilda landets bedömningar, och de varierar mellan länderna. För uppfyllelsen av kulturavtalets artikel 13 spelar dock utformningen av den nationella organisationens nordiska kontaktyta en stor roll.

För samarbetet mellan länderna i planering och policyutveckling är det viktigt att medlemmarna i arbetsgrupper, ledningsgrupper och nämnder har god förankring inom det egna landets planering och policyutveckling. Ansvar för att så är fallet ligger närmast på ämbetsmannakommittén och då inte bara i samband med att ledamöter i grupper utses. Kravet på god förankring av ämbetsmannakommittén inom vart och ett av områdena utbildning, forskning och allmänskultur står i viss mån i motsats till kravet på överblick. Möjligen skulle i en framtid en organisation med flera ämbetsmannakommittéer inom kulturavtalsområdet kunna bli aktuell, bl. a. för att ge bättre förankring nationellt. Såvitt nu kan bedömas bör dock önskan att i det nordiska samarbetet undvika en

ytterligare markering av administrativa gränser mellan de nuvarande tre sektorerna leda till att man tills vidare bibehåller nuvarande organisation med en ämbetsmannakommitté.

Som redan berörts i avsnitt 3.7 är det väsentligt att det nordiska kultursamarbetet förankras inte bara hos politiker och ämbetsmän utan också hos konstnärer, forskare, lärare och andra som arbetar inom kulturavtalets område. Här spelar konstnärers, lärares och forskares organisationer en viktig roll. Konstnärerna har t. ex. ett väl utvecklat reguljärt nordiskt samarbete.

Det viktiga är självfallet att — inte bara hos dem som arbetar inom kulturområdet — utveckla kontakt över gränserna och kunskap om grannländerna och deras kultur, att stärka den kulturella gemenskapen och finna nya former för den. Kunskap om kulturavtalsorganisationen är en andrahandsfråga, som blir viktig bara i den mån som kulturfonden, ministerrådet eller kultursekretariatet kan bidra till att stödja och utveckla kontakterna. Det finns de som menar att så länge som kulturfonden kan stödja bara en mindre del av de ändamål, om vilka det ges in ansökningar, finns det knappast skäl att ytterligare öka kunskapen om kulturfonden och kultursekretariatet. Å andra sidan måste den betoning av kultursamarbetets lokala förankring som de flesta bedömare ser som så viktig, öka behovet av serviceorgan för nordiska kontakter. Kultursekretariatet har en sådan servicefunktion, men kan självfallet bara svara för en del av denna uppgift. Det nordiska folkrorelsestödet bidrar till en bred folklig förankring av samarbetet. Säkerligen skulle emellertid även andra vägar kunna prövas, t. ex. att mera systematiskt utnyttja de fasta institutionerna, sådana som Nordens folkliga akademi i Kungälv eller Nordiskt konstcentrum på Sveaborg, som stödjepunkter för det lokala nordiska kultursamarbetet. Föreningarna Norden har under lång tid utfört ett mycket värdefullt arbete med lokal förankring. Deras organisation och arbetsformer skulle kunna utvecklas så att även de erbjuder stödjepunkter för lokalt samarbete. I lokalt arbete blir för övrigt det naturliga sammanhanget mellan kulturavtalets sektorer tydligare.

Språkbarriärerna blir av avgörande betydelse för det nordiska samarbetets förankring hos dem som inte talar eller förstår danska, norska eller svenska. Detta gäller i varje del av kontaktnätet — från politiskt ansvarig nationell beslutsnivå till lokal samverkan i kulturveckor eller andra projekt. Det är nödvändigt att acceptera de kostnader som tolk hjälp innebär, om man inte skall ställa dem utanför, som har finska, färöiska, grönländska, isländska och samiska som modersmål. Redan av personella skäl kan fullgod tolkning förekomma bara i begränsad utsträckning. Det är emellertid nödvändigt att räkna med större kostnader för tolkning än för närvarande. Insatser för utbildning av tolkar kan behöva övervägas.

4.2 Information och publikation

Informationsinsatser av olika slag är nödvändiga om nordiskt kulturellt samarbete skall få god förankring. Möjligheterna att påverka dagspress, radio, television eller tidskrifter av olika slag att mera än nu ta upp nordiskt material är säkerligen begränsade. Det är önskvärt att grannländernas press läses i större utsträckning, något som också skulle främja språkförståelsen, åtminstone i vad avser danska, norska och svenska. Liksom en gemensam nordisk bokmarknad skulle förtjäna stöd, kunde det övervägas att stödja försäljningen av grannländernas tidningar och tidskrifter till priser jämförliga med den inhemska pressens.

Ett uppslag som kan vara värt att beakta, är att stimulera en nordisk kulturdebatt över gränserna genom en tidskrift liknande den amerikanska "Dialogue", som utges av Förenta Staternas International Communication Agency. I en sådan nordisk tidskrift skulle införas bidrag från kulturdebatten som varit publicerade i de nordiska ländernas dagstidningar och tidskrifter eller andra fora. Originalbidrag skulle kunna förekomma från företrädare för de nordiska minoriteterna. Översättning skulle vara nödvändig för bidrag på finska, färöiska, grönländska, isländska och samiska. En tidskrift av detta slag skulle visserligen vända sig till en förhållandevis begränsad läsekrets, men den skulle om den håller god kvalitet kunna verksamt bidra till utbyte av idéer och impulser på vidsträckt kulturfält.

Inom en rad vetenskaper utges tidskrifter i samverkan mellan vetenskapliga institut, samfund eller föreningar i de nordiska länderna. De bidrar på ett värdefullt sätt till idé- och erfarenhetsutbyte. Samarbete utgör ibland förutsättningen för att en vetenskaplig tidskrift inom en disciplin skall kunna existera inom den nordiska kulturkretsen. Sådana tidskrifter bidrar till att forma en Norden-bild i utlandet. Det redaktionella arbetet kan också stärka och utveckla personliga kontakter.

Andra nordiska tidskrifter med självklart värde för kultursamarbetet är Nordisk Tidskrift (utgiven av Letterstedtska föreningen i samarbete med Föreningarna Norden) och Vi i Norden (Föreningarna Nordens Förbund). Nordiska Rådet utger Nordisk Kontakt som är uppskattad i vida kretsar, bl. a. bland politiker och ämbetsmän, för god information om aktuella frågor i de nordiska länderna, och för inlägg av hög kvalitet kring teman av betydelse för samarbetet.

Nordisk Utredningsserie har på senaste tid fått en tilltalande layout. Den ger i vissa band kvalificerad information om aktuell planering i de nordiska länderna, och ger ofta bidrag till en analys på ländernas gemensamma grund. I andra fall publiceras i NU-serien utredningar som avses vara underlag för gemensamma nordiska beslut, så t. ex. utredningen om radio och television via satellit. I avsnitt 3.7 förordas att man ser över det nordiska utredningsväsendet. Däri bör ingå också en översyn av Nordisk Utredningsserie. Vissa rapporter har intresse bara i en begränsad krets. De bör då spridas i en mindre anspråksfull form. And-46—790328. Nordiska rådet

ra rapporter förtjänar en vidare spridning, och de bör då tryckas i stor upplaga. Distributionsformerna behöver också uppmärksammas, så att inte rapporterna hamnar i administrativa rutiner utanför de egentliga intressenterna, eller till och med på mer undangömda förvaringsplatser. Det kan behöva övervägas att skilja ut rapporterna inom kulturavtalets område till en egen serie. Avgörande är emellertid att de band i utredningsserien som görs i stor upplaga har ett angeläget ärende hos de tilltänkta läsarna. Publikationsformen måste sålunda övervägas redan när ett projekt eller en utredning sätts igång.

Av kultursekretariatet utges serierna Information (om barns uppväxtmiljö i Norden, om skolan i Norden, om vuxenutbildning i Norden), Meddelelser, och en årsberättelse som utgörs av kultur- och utbildningsministrarnas årliga rapport till Nordiska Rådet. Dessa skrifter är välgjorda och har säkerligen intresse för mottagare med särskilt intresse för bestämda frågor. Som helhet taget skulle man emellertid önska att sekretariatets informations- och publikationsinsats i mindre utsträckning skulle avse nationell eller nordisk utbildnings-, forsknings- och allmänkulturell administration och i större utsträckning de sakfrågor som är eller kunde vara föremål för samarbete. En omläggning av årsberättelsen till en årsbok med innehåll av sådant slag har sålunda diskuterats inom sekretariatet. Även i övrigt skulle det vara till fördel om publikationer hade sin tyngdpunkt i aktuella sak- och policyfrågor. Det finns rika källor att ösa ur inom t. ex. av kulturfonden stödd verksamhet, inom seminarier, kollegier och forskningsinstitut, och inom planerings-samverkan mellan länderna.

Valet av språk i de nordiska publikationerna bör vara sådant att de förstås i vidast möjliga kretsar. Översättning till finska från — i allmänhet — danska, norska och svenska förekommer och är kanske önskvärd i ökad utsträckning. Sammanfattningar bör förekomma också på andra språk, t. ex. isländska.

En insats för information och publikation, knuten till kultursekretariatet, bör ges betydligt större tyngd än den nuvarande. För 1979 upp-tar informationsbudgeten — utöver lön för informationschef och en halv tjänst som assistent — 200 tusen dkr för driftskostnader, men denna summa innefattar inte de tre serierna Information. Jämfört med europeiska samverkansorgan är denna informationsbudget anmärkningsvärt låg. En mer omfattande publikationsverksamhet med den inriktning som skisseras ovan bör utformas i samråd med de rådgivande kommittéerna och gärna med kulturfondens styrelse.

Den mot dagspress, radio och television riktade information som kultursekretariatet står för utgör en ringa del av den blygsamma driftsbudgeten för information men innebär tidskrävande insatser för informationschef och assistent. Det är självfallet nödvändigt att ha en viss information av det slaget, och att anknyta till mer uppseendeväckande händelser inom kultursamarbetet.

5 Organisationen

5.1 Nordiska Rådet och Nordiska Ministerrådet

Kulturområdet intar genom sina särskilda traditioner och förutsättningar och genom kulturavtalet en särställning i samarbetet inom Nordiska Rådet och Nordiska Ministerrådet. Kulturbudgeten, som bygger på kulturutskottets och kultur- och utbildningsministrarnas bedömningar av nordiska samverkansbehov, jämförda med nationella behov inom motsvarande sektor, har visat sig vara en god bas för samarbetet mellan parlamentarikerna och ministrarna. Det förefaller vara en allmän bedömning att kulturavtalet medfört livaktigare relationer mellan kulturutskottet och ministerrådet, och att Nordiska Rådets rekommendationer nu genomförs effektivare än i den tidigare organisationen. Många menar också att det är inom kulturområdet som förhållandet mellan Nordiska Rådet och ministerrådet är mest konstruktivt. Man pekar bl. a. på att kultursekretariatet i praktiken fungerar som ett stöd också för kulturutskottets arbete.

Uppdelningen på två ministerrådssekretariat, ett i Köpenhamn och ett i Oslo, kan synas irrationell. Den här rapporten saknar underlag för en allsidig belysning av hur de två sekretariaten fungerar i förhållande till varandra. I intervjuerna har emellertid framkommit skäl, som syns övertygande, för nuvarande anordning. Det finns de som menar att det är väsentligt att sprida Nordiska Rådets och ministerrådets sekretariatsfunktioner på de fyra största huvudstäderna och att det ligger ett stort värde i att sekretariaten hålls inom liten eller måttlig storlek. Det framförs emellertid önskemål att den ömsesidiga informationen mellan de två sekretariaten utvecklas ytterligare och att man ägnar omsorg åt formerna för samarbetet mellan dem.

Ibland uttalas farhågor för att den nordiska samverkansorganisationen håller på att byråkratiseras, och det främst genom två linjer i utvecklingen: tillkomsten av ämbetsmannakommittén och upprättandet av sekretariaten. Yttre omständigheter, sådana som de under senare tid snabbare personskiftena i ministerrådet, kan medverka till att åtminstone tidvis öka ämbetsmannens inflytande. Därtill kommer att om alla ärenden i ministerrådet är väl förberedda av ämbetsmannakommittén, och om ärendena ofta är av medelmåttig eller till och med mindre vikt, så blir det inte så mycket för ministrarna att besluta om. I verkligheten kan självfallet ministrarnas inflytande vara större än vad en sådan beskrivning låter förmoda, om — som säkerligen normalt är fallet — beredningsarbetet sker i ministrarnas anda. Det kvarstår dock att ministerrådets möten anses ha blivit tunnare på signaler om vilken politik som skall föras i det nordiska kultursamarbetet. Under senaste året har man prövat att på varje möte med ministerrådet överlägga om ett på förhand uppgivet tema som är centralt i ländernas kulturpolitik. Även

om dessa överläggningar varit givande, utgör de knappast en lösning på det problem som tecknas här.

Bäst utbyte av sekretariatet får ministerrådet säkerligen om sekretariatet är starkt och får komma till tals från sina utgångspunkter och värderingar och om ministerrådet utövar en tydlig ledning av sekretariatets arbete i stort. Sekretariatets direktör har idag tjänsteställning som departementschef (statssekreterare), dvs. den politiska ledningens närmaste tjänsteman. Genom att rapporteringsvägen gå till såväl ämbetsmannakommittén som ministerrådet är han emellertid i realiteten underställd ämbetsmannakommittén. Det finns därför skäl att göra honom till fullvärdig medlem av ämbetsmannakommittén. Å andra sidan bör man lägga märke till den skillnaden mellan ett nordiskt sekretariat och motsvarande nationella administrationer att det förra till skillnad från de senare ej har så stort intresse för den nationella pressens, radions och televisionens bevakning. Öppenhet och insyn är alltså särskilt väsentliga i ett nordiskt sekretariats arbete.

Det finns inom det nordiska kultursamarbetet knappast fog för rädslan att parlamentarikerna skulle vara åsidosatta och att regeringarnas samverkansmaskineri skulle ta över. Detta hindrar inte att både samarbetet som sådant, och ländernas utbyte av samarbetet, skulle vinna på om parlamentarikernas inflytande stärktes. Ett villkor för detta syns vara att politikerna är villiga att använda rådsorganisationen för frågor av betydelse, som även nationellt uppfattas som väsentliga. Det vore säkerligen värdefullt om kulturutskottets arbete kunde formas i en dialog inte bara med ministerrådet utan också med ministerrådets rådgivande kommittéer. (I det följande föreslås att man överväger att ersätta de nuvarande rådgivande kommittéerna med en enda, med huvudsaklig uppgift att medverka i policyutvecklingen.)

Vissa arbetsätt inbjuder lätt till byråkratisering i en mindre god mening. Att uppställa handlingsprogram kan sålunda — men behöver inte — innebära att ett område analyseras utan tydliga prioriteringar och utan tidsschema för genomförandet. Planeringen kan löpa risk att teknifieras så att engagemanget dämpas och överblicken går förlorad utom för ett litet fåtal. Man får acceptera att nordiskt samarbete normalt bygger på en rad små steg, men att det krävs överblick, vision och en genomtänkt grundsyn för att dessa skall bilda en god helhet.

5.2 Rådgivande kommittéer

I Nordiska Kulturkommissionen ingick företrädare för fältet som medlemmar, och när den nya organisationen byggdes upp inrättade ministerrådet de tre rådgivande kommittéerna för utbildning, forskning och allmänskultur för att säkra den fältanknytning som bedömdes ha varit ett så värdefullt element i kulturkommissionen. RKK och RKF har i nuvarande sammansättning vardera 14 medlemmar. RKK har 20

medlemmar, av vilka en företrädare Föreningarna Nordens Förbund. Medlemmarna, som utses av ministerrådet för två år i taget, är framstående företrädare för verksamheten i de fem länderna inom respektive kommittés område. Ordförande och vice ordförande utses av ministerrådet, som därvid följer en praxis att fördela dessa poster på olika länder. Sekretariatets sektioner utgör kansli för de rådgivande kommittéerna med huvudsaklig uppdelning efter den för kommittéerna stadgade indelningen av verksamheten.

De rådgivande kommittéerna har arbetat med kartläggningar av sina områden och har utarbetat förslag till handlingsprogram för det nordiska samarbetet. Detta har skett på eget initiativ och — som i samband med statsministrarnas initiativ till ökat nordiskt forskningssamarbete — ligger ibland i linje med av de politiska samverkansorganen angivna intentioner. De uttalar sig om ansökningar till kulturfonden. En betydelsefull uppgift för kommittéerna är deras medverkan i den fortlöpande värderingen av samarbetets olika delar.

Från flera håll — däribland företrädare för de rådgivande kommittéerna själva — framförs kritiska synpunkter på kommittéernas funktion. När man — jämfört med NKK:s organisation — skilde fältföreträdarnas rådgivande uppgift från politikerns och ämbetsmäns besluts- och beredningsuppgifter gick man miste om en direkt dialog med inslag av personlig bekantskap och personligt förtroende, som var betydelsefull för både innehållet och effektiviteten i verksamhetens planering, och som var stimulerande för både politiker, ämbetsmän och fältets företrädare. Nu blir situationen psykologiskt sett den, att kommittéerna kan känna sig som rådgivare till sekretariatet och inte till kultur- och utbildningsministrarna, något som — oavsett sekretariatets personliga kompetens — lätt kan bli frustrerande för en krets av ländernas främsta företrädare för kulturområdet, som nationellt ofta har ett mera direkt inflytande hos politiskt ansvariga och ledande tjänstemän. Av praktiska skäl blir det också svårt eller omöjligt för kommittémedlemmarna att få överblick och kontinuitet i arbetet. Sammanträdena sker två gånger om året (varje sammanträdesdag beräknas kosta omkring tjugo tusen dkr). Ärendena läggs i allmänhet fram av sekretariatet formade i den nordiska samverkans administrativa logik, som ofta ter sig främmande för ledamöterna och därmed gör det svårt för dem att placera in frågorna i de referensramar som de brukar arbeta i. Sådana förhållanden medverkar till att de rådgivande kommittéerna känner det svårt eller otacksamt att ta initiativ, och att det visionära och långsiktigt livgivande fått alltför obetydlig plats i deras arbete. Det finns tendenser att rådgivande kommittéer reduceras till samtalspartners för sekretariatet, vars bedömningar — t. ex. av ansökningar till kulturfonden — modifieras och legitimeras i kommittéerna. Detta är i och för sig ingen oväsentlig uppgift, kalla den för en vägledningsuppgift för sekretariatet i

frågor av måttlig omfattning och betydelse, men den motiverar inte en organisation på de rådgivande kommittéernas nivå, och den tenderar att skymma bort de större frågor som borde vara kommittéernas huvuduppgift.

En av svagheterna i organisationen är att den brutit den tidigare personliga kontakten på nordiskt plan mellan fältets företrädare och ansvariga ämbetsmän och politiker. I Finland har man velat på nationellt plan kompensera detta och man har bildat en delegation för nordiskt kulturellt samarbete. I denna ingår Finlands företrädare i ämbetsmannakommittén som ordförande samt — bl. a. — de finska ledamöterna i Nordiska Rådets kulturutskott, i kulturfondens styrelse, i de rådgivande kommittéerna samt företrädare för utrikesdepartementet och Föreningen Norden. Delegationen är organiserad på sektioner med egna sekreterare. Man förbereder möten i ministerrådet, ämbetsmannakommittén och de rådgivande kommittéerna genom gemensamma och sektionsvisa sammanträden. Fördelarna med delegationen är bl. a. att den ger goda personkontakter mellan de finländska företrädarna och att frågor som skall behandlas blir väl förberedda. En tänkbar nackdel är att man före de nordiska mötena binder sig för en bestämd nationell ståndpunkt. Erfarenheterna av denna organisation anses vara goda. Den kan dock inte ersätta de kontakter över gränserna som är det nordiska samarbetets kärna. Det bör ankomma på varje land att pröva om man vill organisera en beredningsorganisation liknande den finska.

Organisationen med tre rådgivande kommittéer kan vidare medverka till att förstärka uppdelningen av kultursamarbetet i utbildning, forskning och allmänskultur på tre skilda områden. Om man menar att en sådan uppdelning är ändamålsenlig inte bara i det praktiska arbetet utan också policymässigt i det nordiska samarbetet, så är detta kanske snarare en fördel än en nackdel. Om man däremot vill hävda föreställningen om ett kulturbegrepp som håller samman vitt skilda kunskapstraditioner, vilka alla berörs av utbildningspolitik, forskningspolitik och politik inom allmänskulturens område — och ett sådant synsätt är det som kommer till uttryck i denna rapport — då kan uppdelningen på tre rådgivande kommittéer bli till hinder för något väsentligt i det nordiska samarbetet.

Till bilden hör att det i något fall blivit ett konkurrensförhållande mellan en rådgivande kommitté och de ansvariga för en bestämd verksamhetsgren. Detta gäller närmast RKU, med dess starka förankring inom skolområdet, och ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete. Den senare har till skillnad från den rådgivande kommittén beslutsfunktioner.

5.3 Sekretariatet

Inrättandet av sekretariatet i Köpenhamn för nordiskt kulturellt samarbete var en av de betydelsefulla nyheterna i kulturavtalet. Avsikten

var att kultursamarbetet skulle få en stabil administrativ bas, som därtills saknats, och att nordiska kulturfrågor skulle få en professionell behandling av nordiska tjänstemän som skulle stå fria från nationella bindningar.

En bedömning av sekretariatet kan inte frikopplas från dess miljö — Nordiska Rådet, främst dess kulturutskott, ministerrådet, ämbetsmannakommittén, ländernas ministerier och ämbetsverk (motsvarande), de rådgivande kommittéerna, styrelser och ledningsorgan för de olika verksamhetsgrenarna, och hela fältet av nordisk kulturaktivitet.

Varje administrativ specialisering har sina för- och nackdelar. Professionalisering innebär normalt att varje enskild fråga får en mer kompetent behandling, samtidigt som den riskerar att ses mer som ett egenvärde och mindre som en del i ett större sammanhang. När kultursekretariatet tillkom avlastades nationella regeringskanslier och andra organ ett ansvar och ett engagemang för nordiska frågor, något som kan ha inneburit en försvagning för samarbetet. Å andra sidan framstod den tidigare organisationen, som framhölls i avsnitt 1.2, lätt som summan av ett nät av samverkansprojekt med deltagande av tre eller fyra länder. Sekretariatet och kulturbudgetens uppbyggnad bidrar effektivt till att samarbetet verkligen avser de fem nordiska länderna med deras åtta språkområden och ännu fler kulturella grupperingar.

Det är en praktiskt taget enhällig bedömning att inrättandet av sekretariatet var ett riktigt beslut, och att sekretariatet utför ett skickligt arbete på ett sätt som är väl ägnat att främja det nordiska kultursamarbetet. En jämförelse med t. ex. Europarådets motsvarande sekretariat, som dock arbetar under andra premisser — språkproblem, en större politisk, kulturell och geografisk spännvidd mellan medlemsländerna, integration i ett större internationellt kansli o. s. v. — syns utfalla till köpenhamnssekretariatets fördel. I en allmän bedömning bör framhållas bl. a. sekretariatspersonalens goda kompetens inom kulturavtalets sakområden.

I uppdraget att bedöma det nordiska kultursamarbetet har inte ingått att systematiskt värdera sekretariatets organisation, arbetsordning, administrativa rutiner o. s. v. För sekretariatets del är syftet snarare att göra en helhetsbedömning som skulle kunna ge ett underlag för beslut om en mer detaljerad genomgång. De följande synpunkterna, som inte gör anspråk på fullständighet, bör ses mot den bakgrunden.

Sekretariatet, som nu har omkring 50 anställda, är indelat i sektioner för utbildning, forskning och allmänskultur, en administrativ byrå och en informationsenhet. Därutöver finns för särskilda uppgifter personal direkt underställd sekretariatsledningen, t. ex. kulturfondssekretariatet, och personal för projekteringen av Nordens hus på Färöarna, och för utredningsarbetet om nordisk radio och television via satellit. Det förefaller finnas goda skäl för att i sekretariatets organisation hålla samman personer med kompetens och uppgifter inom någorlunda homogena del-

områden. Sekretariatets organisation bör emellertid kunna anpassas till varierande förutsättningar och syften, och det verkar inte ändamålsenligt att i arbetsordningen ange en organisation med sektionschefer med fastställda arbetsområden. I en förhållandevis liten organisation är för övrigt sammanhållningsproblemet inte så svårt, och kultursekretariatet syns fungera väl även i fråga om inre samverkan och kontakt.

Sekretariatets fasta personal är anställd på kontrakt för mellan två och fyra år. Kontraktet kan förlängas. Omsättningen på personal har under uppbyggnadsskedet varit förhållandevis liten. Direktören och chefen för administrativa byrån har t. ex. varit anställda vid sekretariatet från dess begynnelse, i början dock på andra befattningar än deras nuvarande. Å andra sidan finns exempel på att en befattning bytt innehavare i rask takt: på åtta år har sektionen för allmänskultur haft fem chefer.

En av grundtankarna i de nordiska sekretariatens personalpolitik har varit att personal skulle rekryteras från nationellt ansvariga organ, framför allt ministerier, därefter tjänstgöra omkring fyra år i nordiskt arbete, och sedan återgå till t. ex. ministerier eller verk i hemlandet. Därigenom skulle bland annat vinnas att det nordiska arbetet fick god nationell förankring och — efterhand — att Nordenkunskap blev bättre företrädd i ministerier och verk.

Verkligheten har mera undantagsvis följt den tänkta modellen exakt. Det ömsesidiga sambandet med ministerierna har inte blivit så starkt. Det har också visat sig att modellen har avigsidor för kontinuiteten i sekretariatsarbetet. Inskolningen för personal blir längre än normalt i nationella administrationer: det tar tid att utveckla sin referensram från att vara nationell till att bli nordisk, och hela organisationen, dess miljö och arbetsrutiner skiljer sig avsevärt från vad man är van vid. I andra ändan av kontraktperioden kan den anställde distraheras av oro för framtiden, om hon eller han inte garanterats tjänst vid hemkomsten.

I balansen mellan kontinuitet och förnyelse i sekretariatsorganisationen finns det, mot bakgrund av vad som sagts, närmast anledning att uppmärksamma de nackdelar som ligger i att generellt tillämpa kontraktperioder på högst fyra år. Behovet av internutbildning för nordisk personal — som också blir en värdefull kontaktmöjlighet mellan de olika sekretariaten och de nordiska institutionerna — skall framhållas i detta sammanhang. Samma person bör ha möjlighet att delta i flera kurser. Det är vidare väsentligt både för det nordiska arbetet som sådant och för personalens trygghet att de anställda garanteras arbete i hemlandet efter kontraktstidens utgång.

Utöver dessa åtgärder, som motiveras inte enbart av kontinuitetsproblemen, bör man undersöka den faktiska omsättningen i olika personalkategorier och bedöma kontraktssystemets effekter. Man bör överväga att i vissa befattningar ge möjlighet till kontrakt på längre tid än

fyra år. Detta skulle t. ex. kunna gälla chefsbefattningarna, för vilka inskolningstiden är längst, och vilkas uppgifter, både yttre — att bygga upp och odla ett kontaktnät, att medverka i utformning och genomförande av policy, o. s. v. — och inre, framför allt i fråga om personalledning och personalvård, kan skadas av så kort anställningstid som fyra år.

Det finns en kritisk synpunkt på sekretariatet vilken hänger samman med dess uppgift att vara dels ministerrådssekretariat, dels sekretariat och serviceorgan för kultursamarbetet på fältet. Spänningen mellan dessa två uppgifter fokuseras i sekretariatsuppgiften för de rådgivande kommittéerna. En uppdelning efter en annan dimension — men inte utan relation till dimensionen regeringskontakt/fältkontakt — är den mellan löpande förvaltning och förnyelse. Sådana spänningar finns i varje administration. En svårighet i ett nordiskt sekretariat är emellertid att det arbetar utan stöd av de nationella traditioner som finns för att lösa eller dölja sådana konflikter. En reflexion i anslutning till detta är att man vid beslut om organisationen i stort måste vara uppmärksam på deras konsekvenser för sekretariatets arbetsituation. En annan är att personalledning är en viktig uppgift för sekretariatets chefer. Slutligen finns det anledning att framhäva att de potentiella konflikter och spänningar som diskuteras här kan mötas endast om det godtas att sekretariatet har en egen identitet, och på den basen får utveckla sina relationer med omvärlden och inom sig.

5.4 Sammanfattande överbåganden

Organisationens förnyelsekraft

Det finns en tydligt positiv helhetsbedömning av kulturavtalsorganisationen. I kapitel 3 har bl. a. framhållits den stadga och stabilitet, som det nordiska kulturella samarbetet har fått. Organisationen har en betydande kraft då det gäller att genomföra samverkansprojekt och driva gemensamma verksamheter.

En kritisk synpunkt som framförs av politiker och fältets företrädare, men också av företrädare för ländernas administrationer och sekretariatet, är att det finns tendenser som tyder på att organisationen har otillräcklig förnyelsekraft. Man talar om risken för byråkratisering och rutinisering, om att arvet från kulturkommissionen är slut. En utveckling av det slaget är inte säregen för det nordiska samarbetet. Den kan iakttas också bland de stora nationella administrationer som har byggts upp eller omorganiserats under de senaste årtiondenas stora tillväxt av den offentliga verksamheten.

Man bör utgå från att förnyelsekraften i det nordiska kultursamarbetet ligger hos parlamentarikerna i Nordiska Rådet, hos regeringarna och hos fältets företrädare. Det är självfallet önskvärt att kultursekretariatet har en stimulerande och inspirerande roll, och sekretariatet har en

viktig och krävande uppgift som dialogpartner med politiker, ämbetsmän och fältföreträdare. Det vore emellertid av flera skäl en mindre lycklig ordning om det förutsattes att den yttersta drivkraften sitter i administrationen.

Diskussionen i avsnitt 5.2 om de rådgivande kommittéerna motiverar att man omprövar deras existens i nuvarande form. Det kunde övervägas att bilda en enda rådgivande kommitté, vars uppgift skulle avse övergripande och mer långsiktiga frågor i kultursamarbetet, däribland budgetarbetet. Den behövde inte bli större än den nuvarande rådgivande kommittén för allmänskultur, omkring 20 ledamöter. De uppgifter att uttala sig om ansökningar till kulturfonden och att i övrigt ta ställning i frågor av mer begränsad betydelse, som nuvarande rådgivande kommittéer har, skulle då läggas på andra, mindre beredningsgrupper. Man skulle också i större utsträckning kunna förlita sig på beredning i olika nationella organ.

En förutsättning för att en ordning med endast en rådgivande kommitté skulle innebära en avgörande förbättring är dock, att kommittén inte bara avlastas rutinärenden, utan att den fick fungera i direkt personlig samverkan med ministerrådet, ämbetsmannakommittén och, om möjligt, nordiska rådets kulturutskott, och ta ett medansvar i kultursamarbetets utformning. Inspiration och förnyelsekraft bygger i allmänhet på en direkt dialog och personlig kontakt och gemenskap. Att från ett möte bära med sig en konkret bild med dess nyanser, given av en förslagsställare som insett en frågas hela sammanhang och betydelse, och egna och omgivningens reaktioner är en himmelsvid skillnad jämfört med att läsa en rapport eller lyssna till en korrekt föredragning. En bedömare har uttryckt saken så att det är nödvändigt att åter tvinga ihop politiker och ämbetsmän med kulturfolk, skolfolk och forskare, liksom på NKK:s tid.

Det gäller då att finna arbetsformer som dels lyfter bort rutinärenden från ministrarnas och ämbetsmännens bord, dels för samman de olika grupperna till överläggning och diskussion som är stimulerande och lockande genom att de ger nya perspektiv på kulturfrågorna, och genom de personliga kontakter de ger. Sannolikt skulle det vara en fördel att minska antalet sammanträden med ministerråd och ämbetsmannakommitté till omkring fyra per år.

För att åstadkomma detta bör beslut av mindre omfattning och vikt delegeras till sekretariatets direktör. Vidare bör man söka nya och mer varierade mötesformer. Det vore värt att pröva att t. ex. vartannat år ha nordiska kulturmöten kring något tema, med deltagande av parlamentariker, ministrar, rådgivande kommittéer och särskilt inbjudna. Erfarenheter från europeiska ministermöten visar för övrigt att förberedelserna — kring det valda temat — för ett sådant möte i sig själva kan erbjuda en givande form för samverkan. Sådana möten skulle också

kunna vara en synlig manifestation av nordisk kultur och nordiskt samarbete.

Andra mötesformer bör också övervägas. Ministrarna kunde t. ex. då och då mötas i en sluten krets med högst en rådgivare för varje minister och med direktören som ende sekretariatsföreträdare. Vid behov kunde en eller två diskussionsinledare — kanske ibland hämtad från ett icke-nordiskt land — medverka. Ämbetsmannakommittén kunde regelmässigt sammanträda med den rådgivande kommittén, vilket inte utesluter att dessa kommittéer — också regelmässigt — kan sammanträda var för sig.

Planering, budget och administration

Arbetet med en nordisk kulturbudget inleds med en sammankomst mellan nordiska rådets kulturutskott och ministerrådet under sommaren ett och ett halvt år före det avsedda budgetårets (kalenderår) början. I en sådan teknisk mening har budgetarbetet en lång framförhållning, som bl. a. betingas av att den nordiska planeringen skall samordnas med budgetrutinen i vart och ett av länderna. I annan mening är framförhållningen inte så lång: planeringen avser ett budgetår i sänder. Vid kulturavtalets ikraftträdande utarbetades perspektivskisser och förslag till långtidsplaner. Det arbetssättet kan ha varit ändamålsenligt när det gällde att inom den nya organisationen vinna överblick över planeringsområdet. Det skulle antagligen vara till fördel att, som sker i vissa andra internationella sammanhang, arbeta med en översiktsbudget för en period av två eller tre år som komplement till ettårsbudgeten. Därigenom skulle man kunna få bättre vägledning i prioriteringarna mellan olika behov och kunna signalera framtida behov av budgetförstärkning.

Ifråga om möjligheterna att göra omprioriteringar inom budgeten bör man som framgick av avsnitt 3.7 utgå från att möjligheterna att lägga ner institut eller andra permanenta aktiviteter är mycket begränsade. Man kan emellertid även inom oförändrad budget finna nya verksamhetsformer, t. ex. i planeringssamverkan och policyutveckling. Vill man däremot satsa på att ge det nordiska kultursamarbetet en bredare förankring, och det finns det starkt stöd för bland bedömarna, får man räkna med mer kostnadskrävande insatser.

Med den utformning budgetarbetet har bestäms budgetens årliga ökning av det land som ser sig nödgat att sätta lägst ökningstal för detta ändamål i sin budget. För att komma från denna begränsning har förslag framförts att en marginell — år från år varierande — del av budgeten skulle finansieras med bidrag från de fem länderna som sinsemellan avvek från den stående fördelningsnyckeln. Inför ett visst budgetår kanske fyra av länderna anser att en viss procentuell höjning bör komma ifråga för deras bidrag till kulturbudgeten, medan det femte landet

endast kan godta en något lägre höjning. Att följa en sådan väg skulle säkerligen vara mindre lämpligt om bestämda projekt på detta sätt finansierades efter annan fördelningsnyckel än den normala. Tanken skulle i stället vara att länderna över längre tidsperioder höll sina budgetandelar men att de kunde ligga litet före eller litet efter den genomsnittliga ökningstakten.

En närbesläktad tanke är att föra över verksamheter — t. ex. en institution — från den nordiska kulturbudgeten till nationella budgetar. Det kan inte uteslutas att detta i enskilda fall är en lämplig väg, om t. ex. en verksamhet efter hand fått mindre utpräglat nordisk karaktär, och angår bara ett eller ett par av länderna. Att däremot som ett normalfall finansiera nordiskt kultursamarbete utanför den nordiska kulturbudgeten syns strida mot huvudtankar i kulturavtalet. Om länderna vill ge viss gemensam verksamhet sådan prioritet att den förtjänar att finansieras över de nationella budgetarna, då bör medlen för verksamheten läggas till den nordiska kulturbudgeten. Detta resonemang förutsätter dock att den nordiska kulturbudgetens storlek bestäms i avvägningar med de nationella budgetkraven inom utbildning, forskning och allmänskultur.

Flera bedömare har — mot en sådan bakgrund — betonat att det är väsentligt att kulturbudgetens företrädare vinner förståelse för de nordiska kulturändamålen hos finansministrarna och hos dessas representanter i ministerrådets budgetutskott, och att bedömningen av kulturbudgetens poster måste vara en uppgift för kultur- och utbildningsministrarna efter samråd med Nordiska Rådets kulturutskott. Kanske är det möjligt att med större insatser för att hävda kulturens behov inom det nordiska, och det nordiskas behov inom kulturen, nå större ökningstal för den nordiska kulturbudgeten.

Budgeten är i princip uppbyggd med en fast budgetdel, uppdelad på de tre verksamhetsområdena utbildning, forskning och allmänskultur. Till den fasta budgeten kommer medel till ministerrådets disposition, till Nordiska Kulturfonden och kultursekretariatet. I budgeten för 1980 fördelar sig dessa poster på följande sätt.

Utbildning	9,8 milj dkr
Forskning	26,4 milj dkr
Allmänskultur	15,9 milj dkr
Ministerrådets dispositionsmedel	7,0 milj dkr
Nordiska Kulturfonden	8,0 milj dkr
Kultursekretariatet	7,3 milj dkr
Summa	74,4 milj dkr

Härtill kommer reservation för beräknade automatiska löneökningar (3,2 milj. dkr) och investeringsutgifter för Nordens hus på Färöarna (3,0 milj. dkr).

Den fasta budgetdelen disponeras till allra största delen av de styrelser och motsvarande organ som är ansvariga för de olika verksamheterna. Genom stadgar och statuter fastställda av ministerrådet får dessa karaktär av nordisk officiell verksamhet. En liten del av den fasta budgeten utgör bidrag: till Nordisk federation för medicinsk undervisning, Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet, Nordiska sommaruniversitet, Nordiska samfundet för latinamerikaforskning, Nordiska konstförbundet, Nordiska författarkurser. Dessa verksamheter är obundna och kan därigenom vara bättre ägnade att bära den mångfald av idéer och synsätt som ryms i nordisk kultur. De utgör en rörligare del av budgeten, även om verksamheterna som sådana självfallet har behov av kontinuitet och inre stadga. Det syns finnas flera fördelar med ordningen med bidrag.

En del av den fasta budgeten utgörs av stödordningar: översättning och utgivning av grannlandslitteratur, ungdomssamarbete, forsknings-samarbete. I detta sammanhang behandlas också stödet till idrottssamarbete, som finansieras på ministerrådets dispositionsmedel. För grannlandslitteraturstödet finns en särskild bedömningskommitté som beviljar medel enligt fastställda riktlinjer. Även för ungdomssamarbetet finns en kommitté med företrädare för ungdomsorganisationer och berörda myndigheter med motsvarande uppgift. För folkbildnings- och idrottssamarbetet beviljar ämbetsmannakommittén medel, och RKK fungerar som beredningsorgan. Kultursekretariatet har i en promemoria föreslagit att medelsbevilningen inom stödordningarna för ungdoms-, folkbildnings- och idrottssamarbetet läggs på kulturfondens styrelse.

Ministerrådets dispositionsmedel används huvudsakligen för planerings- och utredningsarbete — däribland utredningen om nordisk radio och television via satellit — och för en rad verksamheter av samma karaktär som på den fasta budgeten, som bedöms ännu inte ha funnit sin form eller är av försökskaraktär.

När kulturbudgeten fick sin form, med kulturfond, dispositionsmedel och fast budget, var det en tanke att kulturfonden skulle vara en förnyelsekälla i den meningen att verksamheter som finansieras av den, och som visar sig ha mer långsiktig bärkraft, skulle föras över till dispositionsmedlen och sedan — om det visar sig motiverat — till den fasta budgeten. Som framhölls i avsnitt 3.5 har man funnit att ett systematiskt utnyttjande av en sådan mekanism stöter på hinder i en budget med bara begränsad tillväxt, och så mycket mera i en eventuell stationär eller krympande budget. Man drar slutsatsen att kulturfonden bör ses som en mer klart avskild del av kulturbudgeten, vilket inte hindrar att idéer och kontakter från verksamheter som stöds av kulturfonden bör komma planeringen av mer varaktig verksamhet till godo.

Det finns, bland annat mot bakgrund av övervägandena om organisa-

tionen av ungdoms-, folkbildnings- och idrottsstödet, anledning att uppehålla sig litet mera generellt vid några budget- och administrationsfrågor. En av utgångspunkterna bör då vara att ministerråd, ämbetsmannakommittéer och rådgivande kommittéer bör avlastas beslut av löpande karaktär för att kunna engageras mer i den övergripande planeringen av kultursamarbetet och i samverkan kring planering och policyutveckling. Organ med kompetens inom och överblick över speciella områden och med god förankring i de fem länderna bör svara för beslut om driften av verksamheten. Kulturfondens styrelse kan sägas vara ett sådant organ som fångar upp tidsbegränsade samverkansbehov som inte faller under något av de övriga organens kompetens.

Ibland anförs att det är ett önskemål att enhetliga bedömningsnormer tillämpas på ansökningar om stöd inom kulturbudgetens ram. Om man därmed menar att det bör finnas en viss kontinuitet och stadga i ett och samma organs bedömningar syns detta vara skäligt. Man kan också ibland få egendomliga effekter om det på olika vägar går att få stöd för samma verksamhet efter helt olika principer. Å andra sidan ligger det i mångfalden av värderingar och synsätt inom kultursamarbetet — en mångfald som man bör slå vakt om — att det inte i sin helhet kan inordnas i en och samma administrativa logik eller i en ensartad bedömningspolicy. Man bör därför vara försiktig med att låta ett och samma beslutsorgan få mycket stort ansvarsområde, och inte heller sträva efter en fullständigt entydig avgränsning mellan olika organs ansvarsområden. Detta hindrar inte att man söker en överblickbar organisation och inom begränsade områden söker rationella och enhetliga rutiner, eller att man strävar efter att undvika nackdelar som kan uppstå då ansvarsområden överlappar varandra.

Till bilden hör också vilken uppfattning man har om var tyngdpunkten i framtiden bör ligga i kultursekretariatets uppgifter, samt strävan att begränsa kultursekretariatets omfång. Uppgiften att vara ministerrådets sekretariat inom kulturavtalets område, och att — utöver planering och administration för kulturavtalets organ — medverka i gemensam planering och policyutveckling, syns vara den som inte alls eller endast med svårighet kan läggas utanför sekretariatet. Den löpande administrationen av olika verksamheter inom kultursamarbetets ram bör däremot i ökad utsträckning kunna läggas utanför sekretariatet. Därvid kan både nationella myndigheter och nordiska institutioner kunna komma i fråga. Uppgiften för sekretariatet som central kontaktpunkt för nordiskt kultursamarbete bör inte gå förlorad, men det kan mycket väl tänkas bidra till den nordiska samhörigheten att man i olika samarbetsfrågor har att vända sig till skilda ställen i Norden, som då får knutpunktsfunktioner i samarbetet. Ett sådant synsätt ansluter väl till den decentralisering som i denna rapport har framhållits som en utvecklingslinje för det nordiska kultursamarbetet.

Vid en bedömning av den aktuella frågan om administrationen av ungdoms-, folkbildnings- och idrottsstödet, sammanlagt utgörande omkring 3 milj. dkr i budgeten för 1980, syns det av de allmänna övervägandena följa att det är önskvärt med *ett* beslutsorgan för dessa stödordningar, och att detta inte bör vara ämbetsmannakommittén. Att omedelbart avlasta denna dessa beslut syns vara högst önskvärt. Att lägga uppgiften på kulturfondens styrelse — denna skulle då i 1980 års budget ha att besluta om sammanlagt 11 milj. dkr — har den fördelen att det är lätt att genomföra. Kulturfondens styrelse är också väl ägnad att handha dessa frågor, som ligger i linje med dess statutenliga uppgifter. Skäl kan också anföras mot en sådan lösning: man kan vilja förankra besluten i ett organ med bättre kontakt med berörda kretsar inom ungdoms-, folkbildnings- och idrottsverksamhet, för att därigenom föra in det nordiska perspektivet mer omedelbart i dessas föreställningar och få ökad sakkunskap i beslutsorganet, och man kan vilja begränsa sekretariatets engagemang i löpande administrativa saker. Den ökning av kulturfondens budget — oavsett den utökning av fondstyrelsens ansvarsområde som diskuteras här — som en vid krets av bedömare finner önskvärd, syns också tala för en viss återhållsamhet i fråga om att lägga ytterligare uppgifter till kulturfondens styrelse. Det alternativ som skall vägas mot kulturfondslösningen för ungdoms-, folkbildnings- och idrottsstödet är närmast att upprätta en fristående kommitté för detta område. En sådan lösning har olägenheten att det är svårt att finna ledamöter som kan ge en kommitté av måttligt omfång tillräcklig representativitet och bred sakkunskap. I valet mellan de två alternativen syns det som om de för saken speciella för- och nackdelarna bör ses tillsammans med överväganden kring kulturavtalsorganisationens utveckling på sikt.

Kulturavtalet

Avslutningsvis skall kort beröras frågan, om kulturavtalet som sådant är väl ägnat som grund för det fortsatta nordiska kultursamarbetet. Flertalet bedömare menar att kulturavtalet är en för sitt ändamål alldeles utmärkt författning och att det bör kunna tjäna lika bra under överskådlig framtid. Enstaka röster har menat att avtalet bör omarbetas allt eftersom samarbetet utvecklas och får nytt innehåll. Andra har uttryckligen varnat för att engagera krafter i en författningsöversyn när de kan användas på bättre sätt. Tills vidare syns det riktigast att se på kulturavtalet som en författning av grundlagskaraktär och låta verksamheten utvecklas efter löpande bedömning av behov och möjligheter.

Däremot kan det finnas skäl att se över de arbetsordningar som reglerar ämbetsmannakommitténs och sekretariatets arbete, så att de blir goda hjälpmedel för en ändamålsenlig utformning av arbetet.

*BIHANG 1***Förteckning över intervjupersoner***Danmark*

Professor Aage Bohr
Departementschef Bjørn Brynskov
Rigsarkivar Vagn Dybdahl
Kontorchef J. Harder Rasmussen
Fhv folketingsformand Karl Skytte

Finland

Bankdirektör Kristian Gestrin
Professor Eino Jutikkala
Skolrådet Magnus Kull
Avdelningschef Kalervo Siikala
Sekreterare Kristian Slotte

Island

Teaterchef Vigdís Finnbogadóttir
Professor Gylfi Gíslason
Avdelningschef Arni Gunnarsson
Altingsmedlem Ragnhildur Helgadóttir
Docent Njördur Njardvík

Norge

Stortingspresident Guttorm Hansen
Departementsråd Olav Hove
Direktør Ingeborg Lyche
Fylkesskolesjef Kr. Fr. Petersen
Sjefsredaktør Helge Seip

Sverige

Rektor Maj-Britt Imnander
Förbundssekreterare Åke Landqvist
Professor Birgitta Odén
Landshövding Lennart Sandgren
Riksdagsman P. O. Sundman
Statsrådet Jan Erik Wikström

*BIHANG 2***Intervju om det nordiska kultursamarbetet 1972—78**

Avsikten är att föra ett samtal där båda deltagarnas syn på vad som är väsentligt skall komma till sin rätt. De följande frågeområdena är att uppfatta som bidrag till avgränsningen av samtalets innehåll. Samtalet kommer inte att bandas, och i utredningsrapporten kommer källan för en viss uppfattning eller åsikt inte att anges. Däremot är avsikten att i en lista förteckna de intervjuade personerna, men framhålla att varje värdering är referensgruppens eller utredningsmannens.

1. Det nordiska kulturavtalet undertecknades i mars 1971 och den nordiska kulturkommissionens slutrapport är daterad i maj samma år. Avtalet och organisationen bygger sålunda på förutsättningar och synsätt som var aktuella i åren kring 1970. Har några förändringar av betydelse för kultursamarbetet skett under de snart tio år som har gått? I så fall vilka?

2. Hur skall man bedöma verksamhetens utveckling — till omfattning och inriktning — under tiden sedan kulturavtalet ingicks? Är uppdelningen på områdena utbildning, forskning, allmänskultur ändamålsenlig, är fördelningen mellan dem i budgeten lämplig? Svarar verksamheten mot verkliga behov, eller är behoven så kontroversiella, nationellt särpräglade eller på annat sätt svåra att motsvara, att de i praktiken inte är ägnade för nordiskt samarbete? Om budgeten skulle krympas med 30 procent, var borde nedskärningarna göras? Om budgeten skulle ökas med 30 procent, var skulle förstärkningen ske?

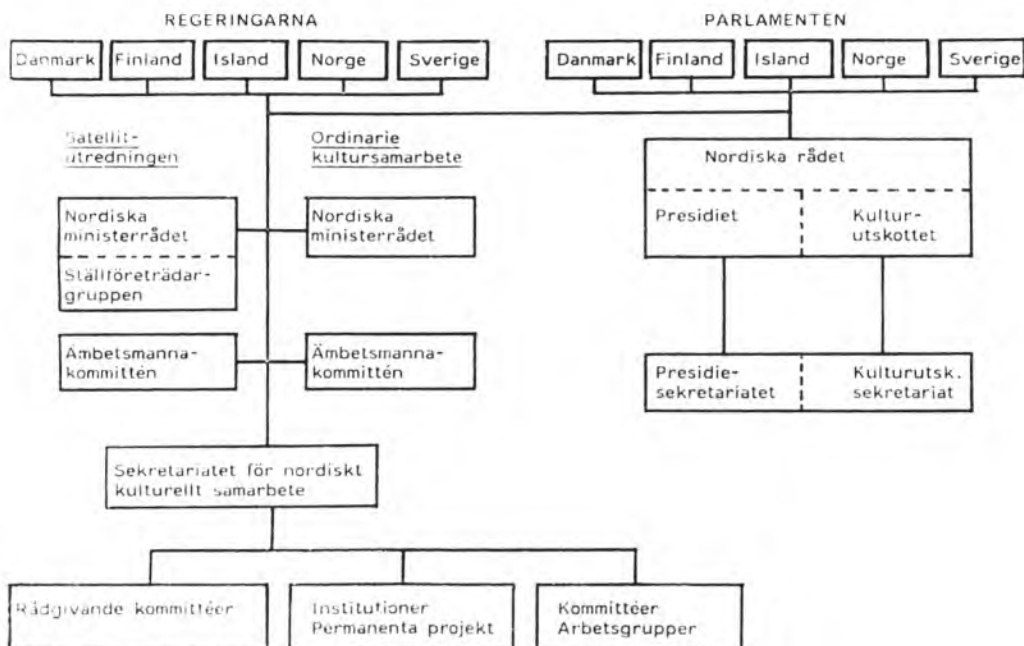
3. Var har kultursamarbetet god förankring, var mindre god eller dålig förankring? Hos politiker, ämbetsmän, fältets arbetare (t. ex. lärare, forskare, konstnärer), organisationer osv? Är samarbetets arbetssätt och verksamhetsformer ägnade att ta vara på de förutsättningar som finns och utveckla och förbättra dem? Hur värdera informationen?

4. Vilka är de viktigaste för- och nackdelarna med den nuvarande organisationen jämfört med den mer informella och mindre fast sammanhållna, som fanns före 1972 och byggde på nordiska kulturkommissionen och nordiska kulturfonden? Hur fördelar sig inflytandet mellan politiker, kulturarbetare (i vid mening av ordet), ämbetsmän och sekretariatet? Svarar fördelarna med det permanenta sekretariatet mot kostnaderna?

5. Allmänna synpunkter. Vad är mest angeläget inför åttiotalet?

BIHANG 3

Det nordiska kultursamarbetets organisation

*BILAGA 11***Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete**C 100/k

1980

Nordens folkliga akademi*Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordens folkliga akademi
Box 1001
442 00 Kungälv

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordens folkliga akademi skall vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för utveckling och förnyelse inom folkbildning och vuxenutbildning i Norden. Akademin verksamhet skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan och det fria och frivilliga folkbildnings- och vuxenutbildningsarbetet.

Akademin skall i sin verksamhet sträva efter att väcka och utveckla förståelsen både för det mångfaldiga och det gemensamma i Nordens kultur- och samhällsliv samt för Nordens samverkan med den övriga världen. (NFAs stadgar, § 2.)

Akademin bibliotek och arkiv skall även fungera som ett nordiskt informationscenter inom akademins verksamhetsområde. (NFAs stadgar, § 4.)

*D. Organisation**1. Administration*

Akademin leds av en styrelse som utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år. Det dagliga ansvaret för akademins verksamhet åvilar rektor. Akademin verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Ministerrådet fastställer budget för institutionen och ger i samband härmed direktiven för medelsförbrukningen.

Verksamheten bedrivs i lokaler som akademien disponerar i Nordiska folkhögskolans anläggning i Kungälv. De båda institutionerna har också under några år haft ett omfattande kontorssamarbete, som dock efter en utredning och omorganisation, som avslutats under 1979, har reducerats till att omfatta telefonväxel, kassatjänst och AV-tekniker.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1979

Undervisningsinspektör Vilhelm Nielsen, Danmark, ordförande
 Studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark
 Skolrådet Magnus Kull, Finland, vice ordförande
 Verksamhetsledare Timo Toiviainen, Finland
 Ungdomskonsulent Reynir G. Karlsson, Island
 Dosent Eva Nordland, Norge
 Verksamhetsledare Oddvin Lundanes, Norge
 Undervisningsråd Berndt Johansson, Sverige
 Rektor Margret Kihlén, Sverige
 Assistent Miriam Holm, NFA

Arbetsutskott:

Vilhelm Nielsen
 Magnus Kull
 Oddvin Lundanes
 Berndt Johansson

Styrelsen har under året sammanträtt två gånger, i Kungälv den 14 februari och i Helsingfors den 18—19 oktober. Arbetsutskottet har haft fyra möten under 1979.

3. Personal

Rektor Maj-Britt Imnander (S)
 Lektor Kim Mørch Jacobsen (D)
 Lektor Sten-Erik Fagerlund (F)
 Lektor Olav Klonteig (N)
 Bibliotekarie Carita Forsman (F)
 Biblioteksassistent Inger Blixth (S)
 Assistent Ole Backström (F)
 Assistent Miriam Holm (S)
 AV-tekniker Lennart Holm (S)
 Sekreterare Ingela Nerbladh (S), timanställd

4. Revisorer

Siffergranskningen har utförts av Kårebys revisionsbyrå, Göteborg. Räkenskaperna har slutgranskats av Kammarkollegiet i Sverige.

E. Verksamhet

Kurs- och konferensverksamhet

Under 1979 har akademien genomfört 16 kurser och konferenser i egen regi, och 13 har arrangerats i samarbete med olika organisationer, institutioner och myndigheter (se bilaga 1—2).

Arrangemangens längd har varierat från två/tre dagar till en vecka.

Av planerade kurser har en av brist på deltagare inställts våren 1979. Under senare delen av året genomfördes alla planerade kurser med tillfredsställande antal deltagare.

Ämnena för årets kurser och konferenser har varierat liksom målgrupper och arbetsformer. Tyngdpunkten i kursverksamheten har legat på att presentera och diskutera utvecklingsprojekt och försök med "alternativ pedagogik" inom folkbildnings- och vuxenutbildningsarbetet på olika håll i Norden. Växelverkan mellan lokalsamhälle och folkbildning, utveckling av närmiljöer som lärmiljöer, vardagsinläring, projektundervisning är teman som återkommit i flera av årets kurser och konferenser. Internationella frågor har behandlats i några av kurserna. Också där har det lokala perspektivet varit viktigt — "tänka globalt, handla lokalt". En del av årets kursämnen har varit ett vidareförande eller vidgande av teman som tidigare behandlats vid akademins kurser, t. ex. invandrarfrågor och informationsarbete. I andra kurser har "nya" teman tagit upp: fredsforskning/fredsundervisning, vardagsinläring, bildpedagogik, barnkultur o. s. v.

En del av kurserna har i första hand vänt sig till en bestämd *målgrupp* inom akademins vida verksamhetsfält, t. ex. folkhögskollärare, bibliotekarier eller organisationsfolk. De flesta kurser har dock planerats i avsikt att ge möjlighet till ett möte inte bara mellan folkbildare och vuxenutbildare från olika länder utan också mellan representanter för olika yrken och kategorier. I ett par aktiviteter under året har akademien vänt sig till grupper som annars inte varit särskilt väl företrädade i verksamheten: deltagarna i kursen "Mad, sundhed, globalt ansvar" var till allra största delen husmödrar vid folkhögskolor, och till seminariet "Alternativ førstegangsuddannelse" samlades lärare inom den kompetensgivande vuxenutbildningen. I konferensen "Barn, kultur, lokalmiljö" gjordes ett försök att integrera barn i konferensarbetet.

Också *arbetsformerna* har varierat — från den mer traditionella formen med föreläsningar, grupparbeten och diskussioner till "pedagogisk verksamhet", projektarbete och skapande aktiviteter.

De s. k. samarbetskurserna har varit av olika slag. Graden av samarbete med olika parter har varierat. I något fall har akademien svarat för såväl kursplanering som finansiering och samarbetspartnern har enbart ansvarat för rekryteringen, i andra fall har akademins insats in-

skränkt sig till praktisk service och medansvar i kursledning. I fyra av samarbetskurserna har akademien vänt sig till målgrupper som representerat endast ett nordiskt land. Akademiens medverkan har i dessa fall motiverats av att man gett kursprogrammet ett nordiskt innehåll, eller, som i det finska litteraturseminariet för svenska studieorganisatörer och bibliotekarier och kursen "Organisationskunskap och ledarutbildning" för isländska lärare i föreningskunskap, förmedlat impulser från ett nordiskt land till ett annat. I de två seminarier som arrangerades i Kungälv i samarbete mellan Folkbildningsförbundet och akademien i anslutning till ICAE:s styrelsemöte i Finland mötte nordiska folkbildare "adult educators" från många olika delar av världen.

Två av kursarrangemangen under året har varit förlagda till andra platser än Kungälv. Det gäller det seminarium om folkhögskolans identitet, som genomfördes på Åland i samband med det stora nordiska folkhögskolemötet i Åbo, och konferensen "Arbetslöshet och folkbildning" som var förlagd till Finska folkhögskolan i Haparanda.

Det totala antalet deltagare i akademins kurs- och konferensverksamhet 1979 har ökat kraftigt i jämförelse med 1978. Sammanlagt 459 personer deltog i de kurser som akademien genomförde i egen regi (619 1978) och 451 i samarbetskurserna (186 1978). Det har alltså skett en förskjutning mot fler s. k. samarbetskurser, vilket bl. a. är resultatet av en medveten strävan från akademins sida att redan vid planeringen av en kurs samverka med bestämda målgrupper.

27 procent av deltagarna kom från Danmark, 14 procent från Finland, drygt 2 procent från Island, 18 procent från Norge och 34 procent från Sverige. Fördelningen liknar i stort den som gällt tidigare år med undantag av andelen finländare, som 1978 var 19 procent. Den lägre siffran för 1979 har sin orsak först och främst i att akademien under 1979, i motsats till de närmast föregående åren, inte arrangerat någon kurs i Finland speciellt för finländare. I stället deltog akademien genom Nordiska folkhögskolerådet mycket aktivt i planering och genomförande av det stora nordiska folkhögskolemötet i Åbo, som inte finns med i statistiken. Dessutom har akademien under året gjort andra insatser för finländsk kultur som inte avspeglas i deltagarstatistiken. Dels arrangerades ett litteraturseminarium i samband med den finska litteraturkampanjen i Sverige, dels behandlade de två "invandrarkurserna" i mycket hög grad finska invandrares situation i Sverige. I dessa kurser deltog även ett antal finländare bosatta i Sverige.

Av deltagarna i akademins egna kurser har 1979 liksom tidigare ca en tredjedel representerat studieförbund och organisationsanknuten studieverksamhet. Nästan lika många har kommit från folkhögskolor. Bland de övriga har bibliotekarier och journalister varit en stor grupp (14 procent).

Kursledare har varit akademins lektorer och rektor, samt bibliotekarie. Vanligtvis har ansvaret för en kurs legat på en av dessa, i några fall har det fördelats på två personer. Planering av kurserna har skett i samverkan med grupper och experter på olika håll, och föreläsare och resurspersoner från hela Norden har engagerats.

Tolkning och översättning

Tolkning till och från finska har under året kunnat erbjudas vid större delen av de kurser som arrangerats i akademins egen regi, liksom vid en del av samarbetskurserna. Två frilanstolkare har engagerats vid varje kurs där tolkning förekommit, och såväl föreläsningar som diskussioner i grupp och plenum har simultantolkats. Genom omdisponeringar i budgeten och ett extra anslag till tolkning från Letterstedtska föreningen har tolkningsverksamheten kunnat utökas i förhållande till de ursprungliga budgetramarna, och man har från finskt håll inte behövt vara lika bunden som tidigare år av på förhand gjorda prioriteringar.

Akademins resurser när det gäller översättningar till och från finska har varit blygsammare. Akademins översiktsprogram liksom detaljprogrammen till de flesta kurserna har gjorts också i en finsk version. I samband med seminariet på Åland om folkhögskolans identitet överställdes en lång rad föredrag och artiklar till finska. Ytterligare några artiklar har under året genom akademins försorg översatts till finska och förmedlats bl. a. till tidskrifter i Finland.

Det ökade deltagandet och engagemanget från finsk sida i akademins verksamhet medför ständigt ökande behov och önskemål beträffande översättning av förhandsmaterial, arbetspapper och rapporter till och från finska. Det finns därför mycket starka skäl för en utbyggnad av översättningsresurserna vid akademien.

Resestipendier

Under 1979 har ca 45 000 skr. ur akademins budget fördelats som resestipendier till deltagarna i akademins kurser. Det blir en blygsam summa per kurs, i genomsnitt endast drygt 1 500. Akademins egna resestipendier kan därför i dagens läge endast i mycket liten grad påverka rekryteringen till kurserna.

Vid fördelningen av resestipendierna har de som haft de längsta och dyraste resorna prioriterats. Kursdeltagare, vars organisation eller arbetsgivare *inte* har betalat resan till Kungälv, har i de fall resan kostat mer än 300 skr. kunnat få ca 50 procent av biljettkostnaden täckt genom resestipendium från akademien.

Rapporter

Under 1979 har material och uppsummeringar från tre av årets kurser utkommit i akademins rapportserie: 1979: 1 Folkbildningen och invandrarlitteraturen, 1979: 2 Fredsforskning/fredsundervisning, 1979: 3 Finländsk litteratur i Sverige. Dessutom har en finsk version av rapport 1978: 2, Aikuiskasvatus ja siirtolaiset (Folkbildningen och invandrarna), tryckts och distribuerats.

Från arbetsseminariet "Den voksne elev" föreligger en rapport utarbetad av "en arbejdsgruppe af specialets lærere november 1979". (Rapport 79.2, av arbetsgruppen distribuerad bl. a. till danska seminarier.)

Vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete

Under 1979 har akademien ökat sin aktivitet på detta område. Tidigare igångsatta aktiviteter har vidareutvecklats, och nya har påbörjats.

Först och främst har påbörjats en sammanskrivning och systematisering av erfarenheterna från de senare årens arbete vid akademien med vuxenundervisningens deltagarrekrutering, uppsökande verksamhet, deltagarbortfall, utveckling av undervisningens form och innehåll samt vuxenundervisningens effekt på deltagare och samhälle.

Målet är att sammanfatta erfarenheter från hela Norden i en översikt på 100—150 sidor. Akademins danska lektor, som är ansvarig för arbetet, har också avlagt personliga besök hos organisationer och institutioner i olika delar av Norden för att åjourföra tidigare insamlat material.

Genom att detta arbete anslutits till det nordiska handlingsprogrammet för vuxenutbildning, har det kunnat finansieras med medel därifrån. Den danska lektorn har således kunnat frigöras från sitt övriga akademiarbete på halvtid under tio månader. Manuskript till rapporten förväntas föreligga i slutet av 1980.

Den kartläggning av vuxenpedagogisk forskning och utveckling som akademien tidigare arbetat med och som presenterades i "Nye veier i voksenopplæringen", *NU 1977: 41*, har under året utvärderats. Akademien har utarbetat frågeformulär som är besvarade av ett representativt urval av dem som använt publikationen. Resultatet av denna evaluering har varit ytterst positiv, och man förbereder därför en ny kartlägningsinsats och utgivning av en åjourförd översikt 1980—81.

Akademien har också, i samarbete med folkbildningsorganisationernas samarbetsorgan i de nordiska länderna och kultursekretariatet, under året gett ut två nummer av den nordiska nyhetsbulletinen för vuxenutbildningen.

Akademins kontakt med vuxenpedagogiska forsknings- och utveck-

lingsprojekt i de enskilda länderna har ökat. Det har skett inom ramen för kursverksamheten såväl som genom lektorernas personliga besök vid olika institutioner och organisationer. T. ex. har direkta kontakter etablerats med projekt inom områdena vardagsinläring och utveckling av närmiljöaktiviteter. De personliga kontakterna har också i en del fall resulterat i att projektledare och projektmedarbetare uppehållit sig vid akademien några dagar, för att, t. ex. i samband med rapportskrivande, utnyttja akademins miljö.

Detta ökade kontaktfält har resulterat i ett ökat antal förfrågningar om skriftligt material, rådgivning, och hjälp med föredrag/kursplanering o. s. v. Också från offentliga myndigheter, departement o. s. v. kommer förfrågningar av olika slag.

Sammanfattningsvis kan sägas att de senare årens utveckling på denna sektor av akademins verksamhet har understrukt behovet av större resurser i form av lokaler, arbetskraft o. s. v. Det är långt ifrån möjligt att tillmötesgå dagens efterfrågan på information och rådgivning.

Nordiska folkhögskolerådet

Nordiska folkhögskolerådets sekretariat är förlagt till akademien och en av lektorerna fungerar som rådets sekreterare, för närvarande den finländske lektorn Sten-Erik Fagerlund.

Vart tredje år samlas folkhögskollärarna i Norden till ett nordiskt folkhögskolemöte. I år var det Finlands tur att stå som arrangör. Själva mötet som hölls i Åbo den 7—10 augusti med Åbo kristliga folkhögskola som värd samlade över 300 deltagare, ett seminarium på Ålands folkhögskola som förberedde mötet samlade över 100 deltagare.

Rådets sekretariat och därmed också Nordens folkliga akademi har aktivt tagit del i planeringen och genomförandet av dessa arrangemang.

Som ett led i strävandena att samordna resurserna i Norden när det gäller fortbildning av folkhögskollärare tog rådet initiativ till kursen "Nordisk folkhögskolekurs" som genomfördes den 18—24 mars i Nordens folkliga akademis regi.

Rådet har liksom tidigare genom sitt sekretariat i Kungälv administrerat kursen "Möte med Frankrike" i samarbete med professor Erica Simon. I kursen som hölls den 8—29 juni deltog 20 personer.

Skriften Grundtvig och folkupplysningen som utkom 1978 har överetts till finska och utkom lagom till det stora nordiska mötet i Finland.

Samarbetet med de nordiska samnämnderna

Liksom tidigare år har akademien under 1979 aktivt deltagit i det samarbete som på nordiskt plan skett mellan Dansk folkeopplysnings Samråd, Samverkande bildningsorganisationerna i Finland, Samvin-

nunefnd um fullordinsfrædslu på Island, Samnemnda for studiearbeid i Norge och Folkbildningsförbundet i Sverige.

Representanter för akademien har under året deltagit i såväl flera av de enskilda samnämndernas möten och konferenser som sekreterar- och ordförandekonferenser på nordiskt plan.

I direkt samarbete med Folkbildningsförbundet i Sverige — och i nära kontakt också med övriga samnämnder — genomfördes vid akademien två internationella seminarier i anslutning till ICAE:s styrelsemöte i Finland i juni 1979. Det ena behandlade "Adult education and development", det andra "Research in adult education". I samarbete med Folkbildningsförbundet i Sverige och Samverkande bildningsorganisationerna i Finland arrangerade akademien med stöd av Informationscentralen för Finlands litteratur ett seminarium i Kungälv i anslutning till den finska litteraturkampanjen i Sverige hösten 1979.

Som kontaktperson till samnämnderna deltog akademiens rektor i planeringen av det informationsseminarium för studieorganisationerna som Nordiska rådet arrangerade i Hornbæk i september 1979. Två representanter för akademien deltog också i seminariet.

Övrig informations- och kontaktverksamhet

Också vid sidan av den ordinarie kurs- och konferensverksamheten och de mer eller mindre formaliserade kontakterna till Nordiska folkhögskolerådet och samnämnderna spelar akademien en viktig roll som informations- och kontaktcentrum för folkbildning och vuxenutbildning i Norden.

Efterfrågan på rapporter och annan skriftlig dokumentation från akademiens kurser efterfrågas i allt större utsträckning och distribueras över hela Norden. Genom en timanställd sekreterare har akademien under året utvidgat maskinskrivningsresurserna, och en upprustning av maskinparken i institutionens offset-tryckeri har också förbättrat akademins möjligheter att producera skriftlig dokumentation i samband med verksamheten.

Akademiens lektorer, har under året i artiklar i olika tidskrifter och som föreläsare vid konferenser och möten på olika håll i Norden gjort en värdefull insats för att till vidare kretsar sprida impulser, idéer och erfarenheter från akademiens verksamhetsområde. Rektor och lektorer vid akademien är alla väl förankrade i olika sektorer av vuxenutbildning och folkbildning i sina respektive hemländer och deltar aktivt i diskussion och utvecklingsarbete också på det nationella planet. Detta tillför miljön vid akademien impulser som kommer kursdeltagare och andra till godo på sikt.

Genom mer eller mindre formella engagemang i nationella och nordiska arbetsgrupper av olika slag, t. ex. den svenska s. k. PUFF-gruppen (pedagogiskt utvecklingsarbete för folkhögskolan) och Sektor-

rådet för ungdoms- och vuxenundervisning m. v. i Danmark, bidrar akademins pedagogiska personal också till den viktiga växelverkan mellan akademien och dess omvärld.

Behovet av kontakt och praktisk information visar sig bl. a. i de många telefonsamtal som dagligen kommer till akademien med förfrågningar av olika slag. Att besvara frågor, söka litteratur, finna lämpliga kontaktpersoner o. s. v. är ett informationsarbete som i större eller mindre grad engagerar så gott som all personal vid akademien.

Under året har akademien då och då kunnat ta emot enstaka gäster eller mindre grupper under en eller flera dagar. Besökarna har kunnat utnyttja institutionens bibliotek och hämta inspiration och kunskaper om nordiskt folkbildningsarbete genom umgänget med lektorer och lärare, kursdeltagare och elever i den nordiska folkbildningsmiljö som akademien och Nordiska folkhögskolan tillsammans utgör. Akademins personal har genom dessa besök fått personliga kontakter och stimulerande utblickar som varit ett stöd i kursplanering och annan verksamhet.

I avsikt att stimulera akademins kontakter med finsk folkbildning och vuxenutbildning förlades det ena av årets två styreslesammanträden till Helsingfors. I samband med detta arrangerades i samarbete med Samverkande bildningsorganisationerna ett kontaktmöte mellan akademins styrelse och personal, och representanter för finländsk folkbildning och vuxenutbildning. Det var i första hand ett tillfälle för de finländska deltagarna att framföra önskemål och synpunkter på akademins verksamhet och beskriva de behov av erfarenhetsutbyte på nordiskt plan som man känner i Finland.

Biblioteket

Biblioteket, som är gemensamt för akademien och Nordiska folkhögskolan, har i år köpt in 774 böcker och mottagit 87 st. som gåva.

I samband med akademins kurser och folkhögskolans temaarbeten har biblioteket arrangerat 17 bokutställningar och sammanställt 15 litteraturlistor. Från andra bibliotek i Norden har lånats 196 böcker och 12 fotostatkopior.

Tidskriftsprenumerationernas antal uppgick under året till 133, medan 168 mottogs som gåva. Man prenumererade på 35 dagstidningar och mottog 2 som gåva.

Cirka halva bokbeståndet har inventerats under året. I samband med inventeringen avskrevs 483 böcker. Som hjälp vid inventeringen hade bibliotekarien under sommarmånaderna Tuija Vartiainen från bibliotekshögskolan i Borås och under hösten Mikko Kiviaho, praktikanter från Finland.

Bibliotekarien har varit kursledare för konferensen "Folkbiblioteken och invandrarlitteraturen" 26.2—2.3 och tillsammans med rektor an-

svarat för "Seminariet om finländsk litteratur" 15—16.10 samt deltagit i sammanställningen av rapporter från bägge kurserna. Bibliotekarien upprätthåller kontakt med den arbetsgrupp som konferensen "Folkbiblioteken och invandrarlitteraturen" tillsatte och som nu i en något annan sammansättning planerar en nordisk bibliotekshandbok i invandrar-service som bekostas av Nordisk kulturfond.

Biblioteksassistenten deltog i en introduktionskurs i Nordiskt samarbete 19—23.8 arrangerad av Föreningarna Nordens Förbund.

F. Framtidsplaner

Akademien avser att under det kommande arbetsåret arbeta i enlighet med den inriktning och de utvecklingstendenser som präglat 1979 års arbete.

Kursprogrammet för våren 1980 består dels av akademins egna arrangemang, som presenterats i en folder som trycktes och distribuerades i november 1979, dels av ett antal samarbetskurser till vilka rekryteringen sker på olika sätt.

I några av de planerade kurserna vidareförs teman från tidigare verksamhet, i andra tas nya ämnen upp. Bland de senare kan nämnas media och folkbildningen, och idrottsarbetet i folkhögskola och folkbildning. Folkbildningens ställning på 80-talet är ämnet för ett arbetsseminarium under våren, och för en konferens i juni inbjuds bibliotekarierna till ett möte med lärare och ledare inom vuxenutbildning och fritidsundervisning.

I samband med budgetansökan för 1981 har akademins styrelse uppmärksammat stipendiemöjligheternas betydelse för rekryteringen till akademins kurser, och i ett brev till ministerrådet föreslagit att frågan tas upp till diskussion i de nordiska organen.

Vid årsskiftet utannonserades en fast tjänst vid akademien som tolk/översättare. Detta har möjliggjorts genom ökat utrymme för tolkningsverksamheten i 1980 års budget. Akademien avser alltså att erbjuda simultantolkning till och från finska på alla egna arrangemang under 1980. Förhoppningsvis kan den fasta tolk/översättartjänsten besättas under våren, och därmed kommer servicen till och kontakten med Finland ytterligare att kunna förbättras.

Akademins framtida roll som dokumentations- och informationscentrum på den nordiska vuxenutbildningens och folkbildningens område har diskuterats i lång tid. Utan att ta ställning i den frågan inbjuder akademien under våren till en konferens, där avsikten är att diskutera former för samarbete, nationellt och nordiskt, när det gäller att systematisera och sprida information som kan utveckla och berika det praktiska folkbildningsarbetet. Tack vare ett ökat utrymme i budgeten för 1980 när det gäller informations- och publikationsverksamhet, har

akademin också möjligheter att i sin verksamhet realisera något eller några av de förslag som kan komma fram vid konferensen.

Det är viktigt att arbetsformer och ramar för det nordiska samarbetet på dokumentations- och informationsområdet inte läggs fast för tidigt. Försöks- och utvecklingsarbete behövs. Akademin styrelse har därför inför 1981 ansökt om 100 000 skr. till sådan verksamhet. Samtidigt är det en angelägen uppgift redan i dag att öka kontakten mellan de många forsknings- och utvecklingsprojekt som bedrivs inom området folkbildning, folkhögskola och vuxenutbildning. En bättre information om vad man arbetar med i andra nordiska länder och ett samarbete mellan olika projekt skulle inte bara bidra till en bättre hushållning med de knappa resurserna för detta arbete men också vidga ramarna och stimulera pågående arbete.

Lokalbristen i den för Nordiska folkhögskolan och akademien gemensamma skolanläggningen har under senare år blivit allt mer påtaglig. Båda institutionerna har sedan 1968 på olika sätt utvidgat sin verksamhet och övergått till mer lokalkrävande arbetsformer. Under 1979 tillsatte därför de båda institutionerna gemensamt en arbetsgrupp, vars uppgifter skall vara att dels finna en lösning på den akuta brist på kontorsutrymmen som först och främst akademien lider av, dels diskutera en utbyggnad av hela skolanläggningen i ett långsiktigare perspektiv. Knutna till förhoppningen om ökat fysiskt utrymme är utsikterna att realisera några av de planer för akademins framtida verksamhet som i dag endast är teoretiska möjligheter.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>			
Styrelse	46	48	51
Personal	1 033	1 017	1 165
Kontor	113	119	127
Lokaler	446	437	492
Projekt	334	314	369
Övrigt	—	15	—
Summa utgifter	1 972	1 950	2 204
<i>Inkomster</i>			
Anslag	1 761	1 935	2 189
Lönestegr. komp.	216	—	—
Övrigt	55	15	15
Summa inkomster	2 032 ¹	1 950	2 204

¹ Överskottet — 60 000 skr. — har tagits i anspråk under 1979 i huvudsak för upprustning av offsettryckeri och tolkning.

Bilaga 1

Datum	Kurser, Konferenser, Seminarier (NFA:s egna)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Kursledare
22—24.1	Studier, arbete, arbetslöshet	11	3	—	6	2	—	22	MBI
29—31.1	Vuxenutbildningen och europeiskt kursarsamarbete	1	7	1	5	11	1	26 ¹	MBI
18—23.2	Fredsforskning/fredsundervisning	3	4	—	5	4	—	16	OK
26.2—2.3	Folkbiblioteken och invandrarlitte- raturen	9	3	—	9	44	—	65 ²	CF
4—10.3	Litteraturundervisning	7	10	—	3	6	—	26	SEF
11—16.3	Alternativt samhälle	5	—	—	8	10	—	23	OK
18—24.3	Nordisk folkhögskolekurs	5	6	—	5	5	—	21	SEF
2—6.4	Att lära av livet	17	3	—	7	7	—	34	KMJ
22—27.4	Barn, kultur, lokalmiljö	5	1	—	12	16	—	34 ³	MBI
9—11.5	Livskvalitet och vuxenutbildning	10	3	1	6	9	1	30	KMJ
16—21.9	Mat, sundhet, globalt ansvar	6	1	—	11	5	—	23	OK
21—27.10	Att arbeta med bilder	11	4	—	3	2	—	20	SEF
4—9.11	Folkupplysningen och lokalsamhället	7	5	1	8	4	—	25	OK
19—22.11	Alternativ förstagångsutbildning	21	7	—	7	6	—	41	KMJ
26—30.11	Bättre information i folkupplys- ningen	11	3	—	6	5	—	25	KMJ
2—7.12	Alternativ vuxenpedagogik	10	6	—	9	3	—	28	MBI
	Deltagare totalt vid 16 NFA-kurser 1979	139	66	3	110	139	2	459	OK
	Procentuell fördelning 1979	31 %	14 %	—	24 %	31 %	—	100 %	

¹ Medverkande ingår.

² Därav 15 invandrare, av invandrarna var 6 finländare.

³ Dessutom deltog ca 15 barn i konferensen.

Datum	Kurser, Konferenser, Seminarier (samarbet.)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Kursledare
24—27.1	Nya vägar i vuxenundervisningen (i samarbete med pedagogiska konsu- lenter vid länen i Danmark)	19	—	—	—	—	—	19	KMJ
20—25.5	Organisationskunskap (i samarbete med Nordiska folkhögskolan och Fritidsledarlinjen vid Göteborgs folkhögskola)	—	1	16	—	—	—	17	MBI
26.5—2.6	Nordiska folkhögskolan i Genève, facklig kurs (i samarbete med Nord. fhsk. i Genève)	8	8	2	11	11	—	40	
8—29.6	Möte med Frankrike. Nordiska folk- högskolerådet (i samarbete med Erica Simon och Nordiska folkhög- skolan)	7	2	—	5	5	—	19	KMJ
25—27.6	ICAE-seminarium I och II (i sam- arbete med Folkbildningsförbundet)	—	1	—	2	14	41	58	MBI, KMJ
29.7—4.8	Teknologi — herre eller tjänare? (i samarbete med de nordiska FN-för- bunden)	13	4	—	16	22	—	55	MBI, OK
5—7.8	Folkhögskolans identitet. Nordiska folkhögskolerådet (i samarbete med Finlands folkhögskoleförening)	21	34	—	8	39	—	102	SEF
7—9.9	Vardagsinläring (i samarbete med danska undervisningsministeriet, Di- rektoratet f. folkeskolan, folkeopplys- ningen, seminarier m. v. och danska AOF)	14	—	—	—	—	—	14	KMJ

Datum	Kurser, Konferenser, Seminarier samarbet.	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Kursledare
10—14.9	Den vuxna eleven (i samarbete med danska undervisningsministeriet och danska sem.lektorer)	19	—	—	—	—	—	19	KMJ
29.9—6.10	Från idé till teaterföreställning (i samarbete med Nordiska folkhögskolan och NARDRAM)	3	—	—	5	18	—	26	MBI
8—12.10	Arbetslöshet och folkbildning (i samarbete med Finska folkhögskolan i Haparanda, Länsbildningsförbundet i Norrbotten och Föreningen Norden)	5	4	—	3	4	—	16	MBI
16—17.10	Finländsk litteratur (i samarbete med Folkbildningsförbundet, Samv. Bildningsorg. i Finland och Informationscentralen för Finlands litteratur i Helsingfors)	—	2	—	—	21	—	23	MBI, CF
9—15.12	Folkhögskolan och invandrarna (i samarbete med statens invandrarnätverk och Fortbildningsavdelningen i Linköping)	1	1	—	1	40	—	43	SEF
	Deltagare totalt i 13 samarbetskurser 1979	110	57	18	51	174	41	451	
	Procentuell fördelning 1979	24 %	13 %	4 %	11 %	39 %	9 %	100 %	
	Deltagare totalt 1979	249	123	21	161	313	43	910	
	(Deltagare totalt 1978)	211	137	13	193	226	25	805	
	Procentuell fördelning 1979	27 %	14 %	2 %	18 %	34 %	5 %	100 %	
	(Procentuell fördelning 1978)	26 %	17 %	2 %	24 %	28 %	3 %	100 %	

Bilaga 2

Kursstatistik, verksamhetsåret 1979

Kursens namn, Datum	Antal delt.	Studieförb.	Folkhögskollär.	Ungd. org.	Bibl. journ.	Övr. lärare	Övr.	Män	Kvinnor
Studier, arbete, arbetslöshet 22—24.1	22 delt.	6	4	1	1	2	8	19	3
Vuxenutbildningen och europeiskt kultursamarbete 29—31.1	26 "	12	9	—	—	—	5	15	11
Freds forskning/fredsundervisning 18—23.2	16 "	10	4	—	1	—	1	10	6
Folkbiblioteken och invandrarlitteraturen 26.2—2.3	65 "	1	—	—	53	5	6	19	46
Litteraturundervisning 4—10.3	26 "	6	16	—	1	2	1	11	15
Alternativt samhälle 11—16.3	23 "	6	13	—	—	—	4	14	9
Nordisk folkhögskolekurs 18—24.3	21 "	—	21	—	—	—	—	12	9
Att lära av livet 2—6.4	34 "	18	9	2	—	2	3	20	14
Barn, kultur, lokalmiljö 22—27.4	34 "	3	3	3	9	2	14	9	25
Livskvalitet och vuxenutbildning 9—11.5	30 "	20	8	—	—	—	2	17	13
Mat, sundhet, globalt ansvar 16—21.9	23 "	6	17	—	—	—	—	1	22
Att arbeta med bilder 21—27.10	20 "	2	12	—	2	—	4	7	13
Folkupplysningen och lokalsamhället 4—9.11	25 "	15	7	—	—	1	2	11	14
Alternativ förstagångsutbildning 19—22.11	41 "	15	6	—	—	14	6	26	15
Bättre information i folkupplysningen 26—30.11	25 "	16	6	1	—	1	1	16	9
Alternativ vuxenpedagogik 2—7.12	28 "	14	2	—	—	10	2	14	14
Summa		150	137	7	67	39	59	221	238
Procentuell fördelning		33 %	30 %	2 %	14 %	8 %	13 %	48 %	52 %

Nordisk samarbeid på skoleområdet

Årsberetning 1979

A. Navn og adresse

Nordisk samarbeid på skoleområdet
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

1971, i sin nåværende form 1972,
under nåværende navn 1976.

C. Formål

Målsettingen for nordisk samarbeid på skoleområdet er å fremme det nordiske utdannings samarbeidet angående førskole, grunnskole og videregående utdanning, samt videreutdanning av lærere på disse områdene. Når det gjelder førskoleområdet skal samarbeidet også gjelde den virksomhet som har tilknytning til problemene ved overgangen mellom førskole og grunnskole. Med videregående utdanning menes her all utdanning som bygger på grunnskolen, bl. a. yrkesutdanning for 16—19 åringene.

Samarbeidet skal primært skje i tilknytning til det pedagogiske forsknings- og utviklingsarbeidet, enten gjennom en samordning av de nasjonale ressurser som er avsatt til formålet eller gjennom en utveksling av erfaringer om reformarbeid og utviklingstendenser på de før nevnte utdanningsområder. Arbeidet skal først og fremst ha karakter av å være initiativskapende samt at det etableres kontakter og nye virksomheter.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk samarbeid på skoleområdet ledes av en styringsgruppe med en fast representant og en vararepresentant i hvert av de nordiske land, "Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid".

Sekretariatsfunksjonen ivaretas av Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid.

To saksbehandlere og en heltidsansatt assistent er hittil blitt lønnet over budsjettet for de arbeidsoppgaver som skolesamarbeidet omfatter, men fra 1.1.1980 vil personalet bli lønnet direkte over sekretariatets budsjett.

2. Styringsgruppens sammensetning 1979

<i>Faste medlemmer:</i>	Nationalitet
Undervisningsinspektør Andreas Andreasen	D
Skolrådet Magnus Kull	F
Avdelingschef Hörður Lárusson	I
Ekspedisjonssjef Johan Bjørge	N
Departementsrådet Ulf Sellergren	S

Varamedlemmer:

Undervisningsinspektør Ib Granerud	D
Avdelingschef Vesa Lyytikäinen	F
Professor Andri Isaksson	I
Forsøksleder Elen Lein	N
Avdelningsdirektør Inger Marklund	S

Styringsgruppens formann har vært skolrådet Magnus Kull, og sekretær har vært fuldmægtig Christen Jordet.

3. Personale

To saksbehandlere og en assistent har vært avlønnet over skolesamarbeidets budsjett.

Arbeidet med regnskapene ivaretas av Kultursekretariatets administrative avdeling.

Fuldmægtig Christen Jordet

Fuldmægtig Lisbeth Rudemo

Assistent Bente Wagnkilde

4. Revisorer

Revisjon skjer på samme måte som for det øvrige kultursekretariatet.

E. Virksomhet

1. Bakgrunn

Allerede i 1973 gjorde Ministerrådet vedtak om å forskyve tyngdepunktet fra en harmonisering av rammeplanene for undervisning i grunnskolen til et nordisk samarbeid innenfor det pedagogiske forsknings- og utviklingsarbeidet.

Den gamle betegnelse — Harmonisering av skoleordningene i de nordiske land — ble midlertidig beholdt — til tross for at den var misvisende i forhold til de prosjekter som senere er blitt utført innenfor harmoniseringsarbeidet.

I november 1976 vedtok Ministerrådet mandat og retningslinjer for det fortsatte arbeidet og navnet ble forandret til Nordisk samarbeid på skoleområdet.

Det nordiske skolesamarbeidet er bygd opp på enkeltprosjekter, som gir fleksibilitet og dermed muligheter til utvidelse eller begrensning av arbeidets omfang. En målrettet styring og planlegging skjer sentralt, men det egentlige prosjektarbeidet er desentralisert. Sakkyndige som arbeider med de forskjellige prosjekter, er ansatt på korttidsforordninger og utfører arbeidet i sine hjemland. Arbeidsgrupper eller referansegrupper — der medlemmene er oppnevnt av de nasjonale skolemyndigheter — svarer vanligvis for en viktig del av prosjektarbeidet.

Nedenfor følger en redegjørelse for arbeidet i hvert prosjekt og i bilaget finnes en fortegnelse over de personer som har deltatt i arbeidet.

2. Styringsgruppens virksomhet

Styringsgruppen har i løpet av året hatt 5 møter, hvorav to har vært todagersmøter. Årsaken til økningen i møtevirksomheten, er at styringsgruppen har hatt to temamøter i forbindelse med ordinære møter. Følgende tema er blitt behandlet på disse møtene: Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet og skolelederutdanningen.

Embetsmenn på høyt plan har deltatt på disse møtene som har hatt karakter av gjensidig informasjon og drøfting omkring fagområder som hører under skolesamarbeidet. Det årlige informasjonsmøtet ble arrangert i samarbeid med svenske undervisningsmyndigheter på Hasseludden, Stockholm. På dette møtet deltok representanter fra skolöverstyrelsen, utbildningsdepartementet, länskolnämnder og Stockholm, Göteborg, Malmö, Västerås og Kiruna kommuner, ialt ca. 50 personer. Informasjonsmøtet tok blant annet opp problemstillinger i forbindelse med evalueringstudien av tiltakene mot ungdomsarbeidsløsheten, nordisk læremiddeisamarbeid og rapporten om videregående utdanning i utkantområder.

Dessuten har styringsgruppen hatt et møte i Reykjavik hvor styringsgruppen også hadde et samrådsmøte med representanter for det islandske undervisningsministeriet. Dessuten besøkte styringsgruppen tre skoler i Reykjavikområdet.

3. Prosjekter

3.1 Informasjonsvirksomhet

Stor vekt legges på informasjonsarbeidet, dels gjennom tiltak i de forskjellige prosjekter, dels ved mer almen virksomhet.

Foruten Nordisk Råds grunndistribusjon på ca. 1 300 adressater sendes rapportene i Nordisk utredningsserie og andre trykte produkter til ca. 700 adressater i Norden deriblant alle institusjoner vedrørende lærerutdanning og pedagogikk. Skoletidsskrifter og større dagsaviser får dessuten pressemeldinger og bakgrunnsmateriale.

NU-rapportene er vanligvis forsynt med sammendrag på finsk og engelsk og blir også sendt til internasjonale organisasjoner. Noen rapporter blir i sin helhet oversatt til finsk. En sammenfattet versjon av rapportene "Grunnskolen i Norden" og "16—19 åringenes utdanningssituasjon

i Norden II: En sammenlignende studie" er blitt oversatt till engelsk og trykt i NU-serien.

Nordisk utredningsserie ble i 1977 delt i en A- og B-serie. "Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder" er i 1979 trykt i A-serien, mens de øvrige er blitt trykt i B-serien. Dette innebærer at hver rapport har et individuelt utformet omslag.

Almen informasjon om skolesamarbeidet og kultursekretariatet gis ved de forskjellige møter der representanter for de forskjellige prosjekter deltar. Hvert år er det også vanlig å arrangere et større informasjonsmøte. I inneværende år ble et slikt møte arrangert på Hasseludden, Sverige, som omtalt under styringsgruppens virksomhet.

Siden 1975 har Nordisk Skolesamarbeid regelmessig gitt ut publikasjoner "Information om förskolan i Norden". Omtrent samtidig begynte det løpende samarbeidet mellom de myndighetsorganer i de nordiske land som har ansvaret for førskolevirksomheten. Denne kontaktkomiteen har utgitt et informasjonsblad "Nordiskt nytt om barns oppväxtmiljö". Disse to bulletinene har hatt noe ulike målgrupper og dermed et noe ulikt innhold. Nordisk Skolesamarbeids publikasjon har lagt hovedvekten på det FoU-arbeid som drives, mens de sosiale myndigheters kontaktkomite har lagt større vekt på den praktiske virksomheten. Forskjellene er allikevel ikke større enn at en fra 1979 har slått sammen de to bulletinene til en: "Information om børns oppvækstmiljø i Norden". Den nye bulletinen redigeres i et samarbeid mellom kultursekretariatet og sosialstyrelsen i Danmark. En sakkyndig redigerer det finskspråklige stoffet og en sakkyndig har ansvaret for det skandinaviske stoffet. "Information om børns oppvækstmiljø i Norden" har kommet ut med fire nummer i 1979 i et opplag på 2 700 eksemplarer. Bulletinen publiseres i finsk utgave under tittelen: "Tietoja lasten kasvuoloista Pohjoismaissa". Den finske utgaven trykkes i 725 ex.

"Information om Skolan i Norden" som omfatter både grunnskolen og 16—19 åringenes utdanning, har i år kommet ut med tre nummer.

To av bulletinene har i år hatt et overordnet tema, "Lärarnas arbetsmiljö" og "Baskurser, minimikrav". Forøvrig inneholder bulletinene korte notiser om nyutkomne rapporter, konferanser, prosjektplaner o. s. v.

Den skandinaviske utgaven trykkes i 6 000 ex. og den finske utgaven, "Tietoja pohjoismaiden koulusta" trykkes i 2 500 ex.

3.2 Førskolen

Ingen nye prosjekter er igangsatt i 1979. Forøvrig se ovenfor.

3.3 Grunnskolen, overgang førskole—grunnskole

Nordisk forskningsprosjekt om barn med innlæringsvansker (*Bergenprosjektet*). Med utgangspunkt i Bergenprosjektet, har det nordiske forskningssamarbeidet om læreproblemer hos barn, i løpet av 1979 blitt utvidet

til å omfatte også et finsk delprosjekt. Finland hadde tidligere observatørstatus. 5 kommuner samarbeider nå om prosjektet, Lyngby-Tårnbæk, Køge-Vallø, Åbo, Bergen og Umeå.

Bergenprosjektets hovedmålsetning er å finne fram til en forskning som følger den enkeltes utvikling, som analyserer spesialundervisningens forskjellige tiltak og som forsøker å forbedre disse, og som dessuten søker å finne fram til hvilke former for støtteundervisning som gir utbytte for forskjellige elevkategorier.

En mer utførlig beskrivelse av prosjektet ble gitt i årsberetningen for 1978, og blir derfor ikke gjentatt her. I inneværende år har elevene som deltar i prosjektet i Danmark, Norge og Sverige avsluttet sitt andre skoleår og begynt sitt tredje. De finske elevene er et år yngre og går derfor i årskurs 2. Prosjektet befinner seg nå i sin diagnostiserings- og behandlingsfase (di-be-fasen). Resultatene av de første undersøkelsene er blitt sammenfattet i en nordisk rapport som ved årsskiftet 1979—80 blir publisert i Nordisk utredningsserie.

Kontaktgruppen for spesialundervisning har i løpet av året hatt tre møter. Det ene av disse ble holdt i forbindelse med det årlige nordiske embetsmannsmøtet for spesialundervisning (i januar i Vejle) som kontaktgruppen har som oppgave å forberede. Kontaktgruppen har også samarbeidet med undervisningsministeriet i Island for å forberede den 16de nordiske kongressen for spesialundervisning i Reykjavik. Kongressen som blir arrangert hvert femte år, hadde i år som tema "Tidlig spesialpedagogisk innsats".

Som et resultat av kontaktgruppens arbeid har en redegjørelse for den aktuelle situasjon i spesialundervisningen blitt publisert i "Specialundervisning i Norden 1979". Kontaktgruppen fungerer også som en styringsgruppe for et utredningsarbeid angående nordisk utdanning for lærere for døvblinde. I anledning av Nordisk Råds rekommendasjon har en utredning blitt utarbeidet i samarbeid med den nordiske nevnden for handikapspørsmål. En foreløpig rapport som både behandler utdanningsbehovet for det personale som arbeider med døvblinde barn og de som arbeider med døvblinde voksne, har i løpet av våren vært på uformell høring hos forskjellige organer. I løpet av høsten er det endelige forslaget blitt behandlet både av kulturavtalens organ og av de nordiske organer på det sosialpolitiske området og forslaget legges fram for Ministerrådet i januar 1980.

Ytterligere et prosjekt drives på spesialundervisningsområdet gjennom *referansegruppen for spesialundervisningens læremidler*. Visse deler av spesialundervisningen har en utpreget brist på læremidler. Hensikten er å forbedre situasjonen ved et samarbeid omkring konkrete læremidler eller prototyper av læremidler.

Det første praktiske forsøket dreier seg om en overføring av forskjellige former for litteratur til TV-bånd for døve barn. Dette har resultert i et kassettbånd "Biets värld", med kilder og tegnspråk som er blitt stilt til

rådighet for de respektive land. "Biets värld" kan betraktes som et pilot-prosjekt og begynnelsen på et samarbeid mellom skoleradio/TV i de nordiske land for å produsere TV program for døve barn.

Gruppen har med støtte fra Nordisk Kulturfond formidlet et samarbeid som har til hensikt å få i stand en felles nordisk utveksling av Bliss-symbol-språket. Bliss-språket kan brukes av døve utviklingshemmede og andre som ikke kan lære å uttrykke seg med tale eller i skrift.

Kontaktgruppen for matematikkundervisningen har i følge sitt mandat ved det årlige møtet utvekslet informasjon om den aktuelle utviklingen i de respektive land.

Gruppens møte ble holdt i forbindelse med en nordisk konferanse for matematikklærere i januar 1979, som gruppen hadde vært med på å planlegge.

3.4 Utdanning for 16—19 åringene

Følgende prosjekter har vært i gang i 1979:

Nordisk studie: Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder

Rapporten er trykt i NU A-serien, og formålet med prosjektet har vært å beskrive en rekke tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten i Herlev kommune, Danmark, Pello kommune Finland — med Lapland län som referanseramme, Aust-Agder fylke, Trondheim kommune samt noen utkantkommuner i Hordaland fylke i Norge og Karlstad kommune i Sverige. I en samlet vurdering av tiltakene konsentrerer en seg om tre områder: Informasjon — Utdanning — Beskjeftigelse.

Det påpekes i rapporten at informasjonen omkring arbeidslivet bør starte tidligere i skolen enn tilfellet er nå.

Utdanningstiltakene i seg selv fører ikke til målet — å få de unge i fast arbeid — men det er mulig å introdusere dem til arbeidslivet og gi dem noen holdninger som kan være hensiktsmessige samt å gi dem bedre kvalifikasjoner. Utdanningstiltakene virker best når de kombineres med praktisk arbeid. Når det gjelder de direkte tiltak — er ikke erfaringene for optimistiske. For ofte har tiltakene karakter av å være former for beskjeftigelsesterapi eller overflødig arbeid. Arbeidet har skjedd i samarbeid med Nordisk Ministerråd i Oslo.

Nordisk læremiddelsamarbeid for 16—19 åringenes utdanning spesielt med sikte på små yrkesfag og innvandrerundervisning

a) små yrkesfag

Som et pilotprosjekt er i løpet av 1979 blitt produsert en lærebok innenfor optikerfaget. Læreboken er blitt skrevet av danske, norske og svenske optikere. Faget er svært lite. I de nordiske land finnes bare 1—2 skoler som utdanner optikere og Island har ikke denne formen for utdanning,

men siden Island for det meste utdanner sine optikere i Danmark, kan en si at Island også vil dra direkte nytte av prosjektet. Læreboken vil bli trykt i 1980 og blir ferdig til bruk i skoleåret 1980—81. Læreboken vil da bli brukt i 2 år før en foretar en evaluering av prosjektet. Læreboken oversettes i sin helhet til finsk.

b) *Innvandrerundervisning*

I april 1979 arrangerte sekretariatet i samarbeid med Språkdata, Göteborg, Statens institut för läromedelsinformation (SIL) og skolöverstyrelsen et informasjonsmøte om Lexinprosjektet, et prosjekt som på sikt skal avhjelpe bristen på ordbøker for mange innvandrergupper i Sverige. Tilstede var foruten representanter for ovennevnte institusjoner, to representanter fra Danmark, Norge og Finland, som alle har tilknytning til ordboksproduksjon, innvandrerundervisning eller databehandling av språktermer.

Hensikten med konferansen var primært å gi de andre nordiske land informasjon om Lexinprosjektet samt å drøfte mulighetene for en samnordisk utnytting av det arbeidet som utføres ved Språkdata på lengre sikt og videre drøfte andre muligheter for et nordisk samarbeid innenfor ordbokfremstilling for innvandrere eller minoritetsgrupper. På konferansen var det enighet om at sekretariatet i første omgang bør kartlegge hvilke behov for innsats som trenges på ordbokområdet for innvandrere og øvrige minoritetsgrupper. Videre bør en kartlegge igangværende ordbokprosjekter samt de ordlister som allerede finnes. En bør også undersøke mulighetene nærmere for hvordan Lexinprosjektet eventuelt kan utnyttes av de andre nordiske land, da en fra svensk side er villig til å stille data-spølene til rådighet for de andre landene.

På sitt møte i Reykjavik den 30. september, vedtok styringsgruppen at dette problemområdet er av største interesse for alle aldersgrupper, og at det heretter skal behandles generelt innenfor Nordisk Skolesamarbeid og ikke bare innenfor prosjektprogrammet for 16—19 åringene.

Videregående (gymnasial) utdanning i utkantstrøk

En rapport er blitt skrevet i løpet av 1978—79. Rapporten inneholder beskrivelser av former for forsøksarbeid som drives særlig med sikte på desentralisering. Rapporten inneholder også en analyse av forskjellige generelle problemer f. eks. elevunderlag — elevtransport — undervisningens tilpasning til lokalsamfunnet — lokaler og utrustning — skolelederfunksjonen og lærersituasjonen. Rapporten vil bli trykt i 1980.

Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet

Rapporten er blitt skrevet i løpet av 1979 og inneholder analyser av den skole- og arbeidsmarkedspolitiske bakgrunnen for de nordiske lands forskning på å finne fram til former for samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Rapporten beskriver relevant planleggings- og utredningsarbeid på områ-

det og legger særlig vekt på noen samarbeidsprosjekter som er særlig interessante og betydningsfulle i et framtidsperspektiv. Arbeidet med rapporten har skjedd i samarbeid med Nordisk Ministerråd, Oslo. Rapporten blir i 1980 trykt i NU-B-serien.

Utvikling av rutiner for informasjons- og dokumentutveksling mellom de nordiske land

”Skolan i Norden” har i år kommet ut med 3 nummer (se under pkt. 3).

Følgende prosjekt planlegges iverksatt i 1980:

— Utvikling av metodikk for nordisk samarbeid i yrkesfagene.

3.5 Lærerutdanning

Ingen prosjekter er blitt iverksatt i 1979.

3.6 Felles for flere stadier

Miljølære

For klassetrinn 10—12 er to instruktørkurs blitt avviklet i 1979 — det første i januar måned på Åland og det andre i oktober i Gausdal, Norge. Ialt har 35 lærere fra alle de nordiske land deltatt i disse kursene.

Som et grunnlagsmateriale for kursene forelå rapporten ”Natur- og miljølære. Noen problemstillinger og idéskisser” (NU B 1978: 32). De fem nordiske land har utarbeidet temahefter etter følgende mønster. Disse har vært behandlet på begge kursene.

Danmark:

Boligmiljø og bosettingsmønstre.

Finland:

Forbruk og forvaltning av energiresurser og mineralforekomster

Island:

Global rettferdighet

Norge:

Natur og produksjon

Sverige:

Arbeidsmiljø

Disse temaheftene skal i 1980 omarbeides til bruk i de øvrige land. Konferanserapport fra begge kursene foreligger i stensilsform.

Det nordiske miljølæremateriale for klassetrinn 1—6 og 7—9 er nå arbeidet i hvert land og tilpasset nasjonale forhold. I Norge og Sverige er også materialet i ganske stor utstrekning i bruk i skolene. I Danmark og Finland brukes materialet på forsøksbasis ved noen skoler.

3.7 FoU-samarbeidet

Styringsgruppen har i løpet av året avsluttet sin utredning om koordinering av FoU-virksomheten som er utført etter oppdrag fra Ministerrådet.

Forslag til samarbeidsmodeller innenfor rammen for nordisk skolesamarbeid er lagt fram i rapporten "Möjligheter till nordisk samordning av forsknings- och utvecklingsarbete som finansieras av utbildningsmyndigheter".

Styringsgruppens forslag er lagt fram for embetsmannskomiteen i løpet av høsten, men blir ikke behandlet i Ministerrådet før i januar.

Blant forslagene kan nevnes.

- Trendrapporter, d. v. s. kvalifiserte oversikter over aktuelle problemområder
- Problemerorienterte konferanser for forskere, lærere og administratore
- Temakonferanser med et informativt og kontaktskapende formål
- Systematisk utbytte av informasjon om FoU-prosjekt som befinner seg på et planleggende stadium gjennom sentrale myndigheter og institusjoner
- Å rydde bort formelle hindringer for samarbeide
- Samordningsforsøk av nasjonale FoU-ressurser på begrensede områder

Styringsgruppen har samarbeidet med en gruppe FoU-administratore

om utredningen.

FoU-gruppen har allerede noen år hatt to årlige møter hvor man har utvekslet erfaringer og drøftet felles problemer.

FoU-gruppen har i løpet av året blitt brukt som referansegruppe for to prosjekter av FoU-karakter innenfor 16—19 åringenes prosjektprogram.

4. Publikasjoner

4.1 Rapporter i NU-serien

— Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder (NU A 1979:10)

Rapporten er en evalueringsstudie av arbeidsmarkeds-, sosial- og skolepolitiske tiltak mot ungdomsarbejdsløsheten i fire nordiske lokalområder.

— Primary and Secondary Education in the Nordic Countries (NU B 1979:18E)

Rapporten er en kortfattet engelsk versjon av de to rapportene "Grunnskolen i Norden" og "16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden II, En sammenlignende studie".

— Keskiasteen koulutus Pohjoismaissa II (NU B 1978:18F)

Rapporten er en finsk versjon av 16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden II. En sammenlignende studie (NU B 1978:18).

4.2 Rapporter under trykning

— 16—19-vuotiaiden koulutustilanne Pohjoismaissa IV Luonnon- ja ympäristönsuojelukasvatus idealuonnon

Rapporten er en finsk versjon av "16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden IV, Natur og miljølære" (NU B 1978: 32).

— "Decentraliseringssträvanden och glesbygdsmodeller"

Rapporten er en kartlegging av videregående utdanning (16—19 åringer-nes utdanning) i utkantområder. Spesielt beskrives den forsøksvirksomhet som drives. Rapporten inneholder dessuten en analyse av forskjellige problemer omkring emnet.

— Bergenprosjektet — Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn, II. Etter ett år i skolan.

4.3 Øvrig materiale

"Information om børns opvækstmiljø i Norden"

Informasjonsblad som inneholder notiser om nyutkomne rapporter, konferanser, prosjektplaner m. m. på førskoleområdet. Utgives i samarbeid med Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo. Utkommer med tre nummer pr. år i en skandinavisk og en finsk versjon.

"Information om skolan i Norden"

Bulletinen er bygd opp etter samme prinsipp som førskolebulletinen og inneholder stoff både om grunnskolen og 16—19 åringer-nes utdanning. I 1979 har bulletinen kommet ut med tre nummer. To av disse har hatt et bestemt tema som hovedinnhold.

Bergenprosjektet

Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn — Virkninger av spesialundervisning. Informasjonsbulletin nr. 10 og 11 fra det nordiske forskningssamarbeidet om barn med innlæringsvansker (stensiltrykk).

"Nordisk specialundervisning"

Den årlige rapport om spesialundervisningens stilling i de nordiske land (stensiltrykk).

"Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete: Möjligheter till nordisk samordning av forsknings- och utvecklingsarbete som finansieras av utbildningsmyndigheter"

Rapporten inneholder forslag til samarbeidsmodeller innenfor rammen av nordisk skolesamarbeid.

"Förste nordiske instruktörkurs i miljölære for årskurs 10—12 (16—19 åringer-nes utdanning)"

En konferanserapport (stensiltrykk).

"Andre nordiske instruktörkurs i miljölære for årskurs 10—12 (16—19 åringer-nes utdanning)"

En konferanserapport (stensiltrykk).

"Den framtida matematikundervisningen i "Grundskolan"

Rapport fra nordisk kurs for matematikklærere (stenciltrykk).

"Undervisning i danska, norska och svenska som grannspråk"

Rapport fra læreplansakkyndige for grannspråkprosjektet (stenciltrykk).

I. "Nordisk utbildning av social och pedagogisk personal för dövblinda"

Rapport inneholder forslag til utdanning av personell for døvblinde barn og ungdommer samt for døvblinde voksne (stenciltrykk).

I. "Utredning om nordisk utbildning av social och pedagogisk personal för dövblinda" — REMISSVAR

Rapport (stenciltrykk).

Rapport inneholdende forslag til utdanning av personell for døvblinde
— *FÖRSLAG TILL FÖRSÖKSVERKSAMHET 1981—1983"*

Rapport (stenciltrykk).

F. Framtidsplaner

I 1980 regner styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid med samme aktivitetsnivå som i 1979. I praksis innebærer dette at ingen nye prosjekter vil bli iverksatt. Dette beror på en nedskjæring av styringsgruppens opprinnelige budsjettforslag. I perioden 1981—84 er det heller ikke regnet med noen aktivitetsøkning, men nye prosjekter vil komme i stedet for prosjekter som avsluttes i 1980—81. Dette gjelder Bergenprosjektet som avsluttes i 1981 og miljølæreprosjektet som avsluttes i 1981.

En vil i perioden vektlegge følgende sektorer: Informasjonsvirksomheten, læremiddelsamarbeid (spesialundervisningen og små yrkesfag i 16—19 åringens utdanning), etter- og videreutdanning av lærere, 16—19 åringenes utdanningsområde og FoU-samarbeidet.

Personalstyrken vil i 1980 bli 2 heltidsansatte saksbehandlere og 1½ assistent. Dette synes å være vel tilpasset arbeidsmengden i prosjektene ettersom en i Nordisk Skolesamarbeid arbeider med sakkyndige på forordningsbasis. En forutsetning vil være at skifte av saksbehandlere ikke skjer så ofte. Fra første januar 1980 vil Nordisk Skolesamarbeids personale bli lønnet over kultursekretariatets budsjett.

Når det gjelder den generelle informasjon vil styringsgruppen også i 1980—81 arrangere informasjonsmøter for lærere og skoleadministratører i de nordiske land.

I 1980 vil brosjyren "Utdanningssamarbeid i Norden" komme ut på nytt. Dette vil bli den tredje utgaven av brosjyren. Brosjyren publiseres på de fem nordiske språk samt engelsk.

Rapporten "Grunnskolen i Norden" vil også bli ajourført i 1980.

Den fortløpende informasjonen har i 1979 omfattet to bulletiner "Information om børns opvækstmiljø i Norden" — som nå publiseres i sam-

arbeid med sosialmyndighetenes kontaktkomite for førskoleområdet og "Information om skolan i Norden". De to bulletinene er et viktig ledd i informasjonsarbeidet og i perioden 1980—84 vil førskolebulletinen komme ut med 4 nummer pr. år, mens "Information om skolan i Norden" vil komme ut med 3 nummer i 1980, men ambisjonen bør være at den også skal ha fire nummer pr. år.

Ajourføring av rapporter må nødvendigvis være en tilbakevendende post på skolesamarbeidets budsjett. Dette gjelder særlig rapportene om grunnskolen, 16—19 åringenes utdanning, lærerutdanningen og utdanningssystemenes styringsformer.

Styringsgruppen vil utover dette øke sine anstrengelser når det gjelder informasjonsarbeidet. Dette vil primært skje ved at mer stoff av forskjellig karakter, rapporter, sammendrag, artikler etc. blir oversatt til finsk og islandsk. Fra høsten 1979 ble det ved sekretariatet ansatt en finsk/skandinavisk translatør (oversetter). Dette vil i en viss utstrekning lette oversettelsesarbeid til og fra finsk. Dette vil også muliggjøre tolketjeneste i større utstrekning enn før ved møter og konferanser.

Det er også et faktum at det er en økende internasjonal etterspørsel angående skolevirksomheten i Norden, og en vil sikte på å fortsette med å gjøre det nordiske arbeidet bedre tilgjengelig for et internasjonalt publikum. Styringsgruppen vil også overveie å oversette sammendrag av rapporter etc., til andre europeiske hovedspråk enn engelsk.

På grunnskoleområdet vil det nordiske forskningsarbeidet med innlæringsvansker for barn avsluttes i 1981 og vil bli etterfulgt av et nytt større prosjekt på spesialundervisningsområdet som vil analysere resultatene av integreringsbestrebelsene.

Innenfor spesialundervisningen vil en forøvrig i perioden 1980—84 konsentrere seg om en forsøksvirksomhet i læremiddelsamarbeidet. Dette vil bli en hovedsak i skolesamarbeidets virksomhet på grunnskoleområdet. Læremiddelsamarbeidet vil konsentrere seg om utpregede bristområder, særlig vil en konsentrere seg om produksjon av TV-programmer for døve barn.

Prosjektprogrammet for 16—19 åringene avsluttes i 1980, men 16—19 åringenes utdanningssituasjon vil også være et høyt prioritert område i perioden 1981—84. En tar sikte på å legge en hovedvekt på yrkesutdanningsområdet. Særlig vil en legge vekt på å fortsette læremiddelsamarbeidet for små yrkesfag samt å utvikle en metode for et direkte samarbeid innenfor yrkesutdanningen.

FoU-samarbeidet vil ha høy prioritet i perioden 1982—84. I og med at styringsgruppen har lagt fram sin rapport om FoU-samarbeidet, vil en følge opp forslagene i notatet. Særlig vil en konsentrere virksomheten omkring en samordning av forsøksvirksomheten på noen områder.

Det er derfor på dette området at en har en reell økning i langtidsbudsjettet.

*G. Finansiering og økonomi (1 000-tal dkr)**Oversikt over status og budsjett*

Utgifter	Status 1978	Budsjett 1979	Prel. status 1979	Budsjett 1980
Styringsgruppe	64	77	54	84
Personale	591	610	582	
Kontor				
Lokaler				
Prosjekt + reserve	913	1 050	900	1 115
Sum utgifter:	1 568	1 737	1 536	1 199
<i>Inntekter:</i>				
Forslag	1 510			
Aut. lønnsøkn.	50			
Andre inntekter	8			
Sum inntekter:	1 568			

BILAGA**Liste over medlemmer i styringsgruppe og arbeidsgrupper for Nordisk skolesamarbeid***1. Styringsgruppen for nordisk samarbeid på skoleområdet**Ordinære medlemmer:**Danmark:*

Undervisningsinspektør Andreas Andreassen
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K/Danmark

Finland:

Skolrådet Magnus Kull
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Island:

Afdelingschef Hörður Lárusson
Undervisningsministeriet
Skoleforskningsafdelingen
Reykjavík/Island

Norge:

Ekspedisjonssjef Johan Bjørge
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Sverige:

Departementsrådet Ulf Sellergren
Utbildningsdepartementet
Fack
103 10 Stockholm/Sverige

*Varamedlemmer:**Danmark:*

Undervisningsinspektør Ib Granerud
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K/Danmark

Finland:

Avdelningschef Vesa Lyytikäinen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Island:

Professor Andri Isaksson
Undervisningsministeriet
Reykjavík/Island

Norge:

Forsøksleder Elen Lein
Forsøksrådet for skoleverket
Postboks 38
Linderud
Oslo 5/Norge

Sverige:

Utredningssekreterare Inger Marklund
Svartmangatan 9, 3 tr
111 29 Stockholm/Sverige

2. Sekretariatsfunksjon

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid
Snaregade 10
1205 København K/Danmark

Personale som avlønnes over budsjettet for Nordisk skolesamarbeid

Fuldmægtig Christen Jordet
Fuldmægtig Lisbeth Rudemo
Assistent Bente Wagnkilde

*3. Arbeidsgrupper og sakkyndige i de enkelte prosjekter**3.1 Sakkyndige for "Børns opvækmiljø i Norden"*

Kirsten Poulsgård
Børnekommissionen
Socialforskningsinstituttet
Borgergade 28
1300 København K/Danmark

Inspektör Leena Lehtinen
Socialstyrelsen
Broholmogatan 18 C
00530 Helsingfors 53/Finland

Sakkyndige for "Information om skolan i Norden":

Undervisningsinspektör Andreas Andreasen
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K/Danmark

Matti Kimari
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Överinspektör Jarkko Weckström
Skolstyrelsen
Försöks- och forskningsbyrån
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

(til 1.7.1979)

Överinspektör Leena Laulajainen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Afdelingschef Hörður Lárusson
Undervisningsministeriet
Skoleforskningsafd.
Reykjavík/Island

Informasjonssekretær Arne Simonsen
Kirke- og undervisningsdep.
Oslo Dep
Oslo 1/Norge

1:e byråsekreterare Ingrid Karlström
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

3.3 Grunnskolen

Prosjektledelse for Bergenprosjektet:

Lyngby-Tårnbæk:

Ledende skolepsykolog Mogens Hansen
Skolepsykologisk kontor
Jernbanepladsen 22
2800 Lyngby/Danmark

Skolepsykolog Børge Jensen
Skolepsykologisk kontor
Jernbanepladsen 22
2800 Lyngby/Danmark

Skolepsykolog Knud Larsen
Skolepsykologisk kontor
Jernbanepladsen 22
2800 Lyngby/Danmark

Køge-Vallø:

Skolepsykolog Jens Chr. Jakobsen
Holmebuen 16
2690 Karlslunde/Danmark

Skolepsykolog Kirsten Torsten Sørensen
Ærøvej 24
Hastrup
4600 Køge/Danmark

Skolepsykolog Ole Nielsen
Åkandehaven 148
2760 Måløv/Danmark

Åbo:

Ped. kand. Hanna-Sofia Poussu-Olli
 Pedagogiska institutet
 Åbo universitet
 Lemminkäinen 1
 20 520 Åbo 52/Finland

Ped. lic. Marjaana Soininen
 Pedagogiska institutet
 Åbo universitet
 Lemminkäinen 1
 20 520 Åbo 52/Finland

Ped. mag. Ilmari Jäppinen
 Pedagogiska institutet
 Lemminkäinen 1
 20 520 Åbo 52/Finland

Bergen:

Professor Hans-Jørgen Gjessing
 Avd. for pedagogisk psykologi
 Universitetet i Bergen
 Sydneplass 12
 5014 Bergen/Norge

Sjefpsykolog Johs. Hovden
 Kommunehuset
 Nesttun
 Bergen/Norge

Forskningsstipendiat Hans Daniel Nygaard
 Avd. for pedagogisk psykologi
 Universitetet i Bergen
 Sydneplass 12
 5014 Bergen/Norge

Amanuensis Ragnar Solheim
 Avd. for pedagogisk psykologi
 Universitetet i Bergen
 Sydneplass 12
 5014 Bergen/Norge

Umeå:

Docent Ingvar Lundberg
 Psykologiska institutionen
 Umeå universitet
 901 87 Umeå/Sverige

Psykolog Margit Tornéus
 Psykologiska institutionen
 Umeå universitet
 901 87 Umeå/Sverige

Nordisk kontaktgruppe for spesialundervisning

Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen
 Inspektionen for specialundervisning
 Vester Voldgade 117, st
 1552 København V/Danmark

Byråchef Elias Niskanen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Specialundervisningskonsulent Magnus Magnusson
Undervisningsministeriet
Reykjavík/Island

Avdelingsjef Einar Nyhus
Rådet for videregående opplæring
Postboks 8170
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Avdelningsdirektör Folke Elowsson
S 1:1
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Referansegruppen for spesialundervisningens læremidler

Undervisningsinspektør Jørgen Hansen
Undervisningsministeriet
Vester Voldgade 117
1552 København V/Danmark

Konsulent Inga Nilsson
Inspektionen for specialundervisning
Vester Voldgade 117
1552 København V/Danmark

Överinspektör Unto Jero
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Överinspektör Lars Nyström
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Talepedagog Thora Krístinsdóttir
Hammergate 9 V. g
Oslo 4/Norge

Specialpædagog Guðný Ella Sigurdardóttir
Háaleitisbraut 117
Reykjavík/Island

Kontaktpersoner for grannspråkprosjektet

Konsulent Lise Terp Kristiansen
Direktoratet for folkeskolen,
folkeoplysning, seminarier m. v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K/Danmark

Lektor Maj-Britt Grönholm
Brändö Gymnasium
Ståhlbergsvägen 2
00570 Helsingfors 53/Finland

Inspektør Pål Olav Røstad
Bjertnes videregående skole
1482 Nittedal/Norge

Skolkonsulent Karin Dahl
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Avdelingssjef Marit Dahl
Grunnskolerådet
Postboks 8137
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Konsulent Arne Østli
Grunnskolerådet
Postboks 8137
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Rose-Mari Adeen
L3:2
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Kontaktgruppen for matematikundervisningen

Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K/Danmark

Länsskolkonsulent C. G. Wolff
Björknäsgatan 34
10 600 Ekenäs/Finland

Fagkonsulent Anna Kristjansdóttir
Undervisningsministeriet
Ingolfstræti 5
Reykjavik/Island

Lektor Alf J. Berntsen
Kristiansand skolekontor
Rådhusgt 22
4600 Kristiansand/Norge

Skolkonsulent Lennart Skoogh
Skolöverstyrelsen
Fack
106 42 Stockholm/Sverige

Kontaktgruppen for fremmedspråkundervisningen

Fagkonsulent Chresten Skov
Kongsbjergvej 34
2830 Virum/Danmark

Överinspektör Jouko A. Riihä
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Fagkonsulent Jacqueline Hannesson
Ingolfstræti 5
Reykjavík/Island

Ovingslærer Liv Skreden
Øvre Follidalia 11
5046 Rådal/Norge

Daglig leder Vidar Guidal
Grunnskolerådet
Boks 8137
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Bror Andered
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

3.4 Utdanning for 16—19 åringene

Referansegruppen for 16—19 åringenes utdanning

Danmark:

Undervisningsinspektør Arne Højsteen
Direktoratet for erhvervsuddannelserne
Højbro Plads 4
1200 København K/Danmark

Undervisningsdirektør Rikard Frederiksen
Direktoratet for gymnasieskolerne og HF
Højbro plads 4
1200 København K/Danmark

Finland:

Planerare Ukko Laurila
Undervisningsministeriet
Planeringssekretariatet
Mikaelsgatan 6 C 29
00100 Helsingfors 10/Finland

Island:

Avdelningschef Hördur Lárusson
Undervisningsministeriet
Skoleforsknings afdelingen
Reykjavík/Island

Norge:

Ekspedisjonssjef Johan Bjørge
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo-Dep.
Oslo 1/Norge

Rektor Johan Kvikstad
Sogn videregående skole
Sognsvn. 80
Postboks 3855
Ullevål Hageby
Oslo 8/Norge

Konsulent Sigrid Moe
Arbeidsdirektoratet
Oslo 1/Norge

Sverige:

Departementsrådet Carl Tomas Edam
Utbildningsdepartementet
Fack
103 10 Stockholm/Sverige

Sakkyndiggruppe for nordisk studie angående arbeidsmarkeds- og utdanningspolitiske tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten

Hovedsakkyndig:

Afdelingsleder Benny Dylander
Teknologisk Institut
Gregersensvej
2630 Tåstrup/Danmark

Danmark:

Stud. mag. scient. soc. Palle Banke
Teknologisk Institut
Gregersensvej
2630 Tåstrup/Danmark

Finland:

Länsskolinspektör Kalervo Aho
Lapinlääninhallitus
Kouluosasto
Koskenranta 3
96 100 Rovaniemi 10/Finland

Norge:

Konsulent Fridtjov Thorkildsen
Forsøksrådet for skoleverket
Postboks 38
Linderud
Oslo 5/Norge

Rådgiver Nicolai Torstensen
Selsbak skole
7000 Trondheim/Norge

Sverige:

Adjunkt Alf Höglund
Vagnvägen 3
660 60 Molkom/Sverige

Konsulent Truls Frogner
Nordisk Ministerråd
Postboks 6753 St Olavs plass
Oslo 1/Norge

Kontaktgruppen for læremiddelsamarbeid i små fag/innvandrерundervisning

Konsulent Jens Ove Rasmussen
Vestervænget 7
Øm
4000 Roskilde/Danmark

Överinspektör Urpo Koponen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Projektsekreterare Risto Helle
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Avdelningschef Stéfan Olafur Jónsson
Undervisningsministeriet
Reykjavik/Island

Konsulent Jorunn Sørensen
Rådet for videregående opplæring
Postboks 8170 — Dep.
Oslo 1/Norge

Kanslichefen Bertil Andersson
Institutet för läromedelsinformation
Box 12258
102 26 Stockholm/Sverige

Redaksjonsgruppen for lærebok i optikerfaget

Faglærer Jens Rahlff
Gøngesletten 5
2950 Vedbæk/Danmark

Optikermästare Eero Lång
Taulutie 4 D
00600 Helsingfors 60/Finland

Lektor Jacob Hultgren
Kirkeveien 9
3160 Stokke/Norge

Bengt Qvist
Stjärnsundsgatan 29
124 46 Bandhagen/Sverige

*Kontaktgruppen for videregående utdanning i utkantstrøk (glesbygd)**Sakkyndig:*

Bo Riska
Länsstyrelsen i Vasa
Postbox 200
65 100 Vasa/Finland

Rektor Ole Becker Jørgensen
Bornholms handels- og tekniske skole
Merkurvej
3700 Rønne/Danmark

Bitr. avdelningschef Harri Hoffman
Länsstyrelsen i Vasa län
Skolavdelningen
Hartmansgränd
65100 Vasa 10/Finland

Avdelningschef Juhani Lassila
Länsstyrelsen i Lapplands län
Skolavdelningen
Kirkkotie 8
96100 Rovaniemi 10/Finland

Undervisningsdirektör Sturla Kristjánsson
Hjallalundur 13 A
600 Akureyri/Island

Rektor Johannes Øvereng
Rådet for videregående opplæring
Sommerrogt. 15
Oslo 1/Norge

Avdelningsdirektör Lars Larsson
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

*Kontaktgruppe i miljølære (10—12 årstrinn)**Sakkyndige:*

Lektor Poul Breum
Thorsagervej 27
Falkærgårde
8544 Mørke/Danmark

Lektor Leif Rosenlöf
Askuddsvägen 101
22 100 Mariehamn/Åland/Finland

Lektor Børge Dahle
Lupinvn 12 B
7400 Oppdal/Norge

Fagkonsulent, lektor Poul Breum
Thorsagervej 27
Falkærgårde
8544 Mørke/Danmark

Överinspektör Lars Nyström
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Lektor Stefan Bergmann
Tjarnarbóli 14
170 Seltarnarnesi/Island

Lektor Einar Oterholm
Tingvoll vidaregående skule
6630 Tingvoll/Norge

Skolkonsulent Hans-Jörgen Karlsson
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

FoU-administratorer

Konsulent Bjørn Glæsel
Folkeskolens Forsøgsråd
Undervisningsministeriet
Vester Voldgade 115
1552 København V/Danmark

fra 1.7.79:

Konsulent Agnete Andersson
Folkeskolens Forsøgsråd
Undervisningsministeriet
V. Voldgade 115
1552 København V/Danmark

Professor Kaj Spelling
Danmarks Lærerhøjskole
Emdrupvej 101
2400 København NV/Danmark

Direktør Jesper Florander
Danmarks pædagogiske Institut
Hermodsgade 28
2200 København N/Danmark

Byråchef Veikko Lepistö/Jarkko Weckström
Skolstyrelsen
Försöks- och forskningsbyrån
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Avdelningschef Erkki Kangasniemi
Pedagogiska forskningsinst.
Jyväskylä universitet
Skolforskningsavd.
Seminaarinkatu 15
401 00 Jyväskylä 10/Finland

Rektor Markus Sauri
Ketunlukontie 7
13100 Hämeenlinna 10/Finland

Afdelingschef Hörður Lárusson (korresponderende medlem)
Undervisningsministeriet
Reykjavík/Island

Forsøksleder Elen Lein/Ragnar Solheim
Forsøksrådet for skoleverket
Postboks 38
Linderud
Oslo 5/Norge

Konsulent Inger Anne Kvalbein
Elisenbergveien 14
Oslo 2/Norge

fra 1.7.1979
Konsulent Bitten Kallerud
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo 1/Norge

Undervisningsrådet Esse Lövgren
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Avdelningsdirektör
Henning Johansson
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

fra 1.7.1979
Avdelningsdirektör
Ulla Riis
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Ekspertgruppen for felles nordisk arbeidsmarked for lærere

Ekspeditionssekretær Jørgen Verner
Undervisningsministeriets 2. afd.
Frederiksholms Kanal 21—25
1220 København K/Danmark

Byråchef Lasse Hoffman
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Afdelingschef Hördur Lárusson
Skoleforskningsafd.
Undervisningsministeriet
Reykjavik/Island

Rektor Jostein Osnes
Stord Lærerskole
5414 Rommetveit/Norge

Kanslirådet Ruth Sävahlen
Utbildningsdepartementet
Skolenheten
Fack
103 10 Stockholm/Sverige

Referansegruppen for rapport om ungdomsutdanning/arbeidsliv

Sakkyndig:

Høgskolelektor Egil Frøyland
Ped. seminar for yrkeslærere
Skedsmogt 25
Oslo 6/Norge

Uddannelseskonsulent
Carl Jørgensen
Direktoratet for erhvervs-
uddannelserne
Højbro Plads 4
1200 København K/Danmark

Avdelningschef Lauri Rousi
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Överinspektör
Sirikka Kinos
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Ekspedisjonssjef
Kjell Eide
Kirke- og undervisnings-
departementet
Postboks 8119
Dep. 1 Oslo 1/Norge

Bitr. skoldirektör
Lars Kjellberg
Skolkansliet
151 89 Södertälje/Sverige

Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo

Konsulent Truls Frogner
Nordisk Ministerråds
sekretariat
Box 6753 St Olavs Plass
Oslo 1/Norge

Nordisk Journalistkursus

Verksamhetsberättelse för 1979

A. Namn och adress

Nordisk Journalistkursus
Vennelystparken
DK-8000 Århus C
Tlf. 06-13.62.33

B. Startår

1957

C. Syfte

Nordisk Journalistkursus har som formål at tilbyde nordiske journalister en videregående uddannelse med særligt henblik på nordiske anliggender.

Dette sker gennem kurser, seminarer, ekskursioner og konferencer, der tilrettelægges på et sådant niveau, at der gives deltagerne mulighed for fordybelse i emnekredse med tilknytning til samfundslivet i de nordiske lande og til massemedierne og journalistiske sagområder. Deltagelse forudsætter normalt nogle års journalistisk erfaring.

D. Organisation

1. Administration

Bestyrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd og består af 9 medlemmer, 2 fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge, Sverige og 1 fra Island, med 1 suppleant for hvert land. Valgperioden er tre år. Bestyrelsens medlemmer kan genvælges. Bestyrelsen vælger formand og næstformand.

Nordisk Ministerråd ansætter en rektor for fire år ad gangen efter indstilling fra bestyrelsen. Det daglige ansvar for kursets virksomhed påhviler rektor.

2. Styrelsens sammensætning fra 1/7 1979

Chefredaktør Per Winther	D
Journalist Annelise Damgård	D
Suppleant: Chefredaktør Aage Deleuran	D

Direktör Tom Eklöf	F
Generalsekretäre Eila Hyppönen	F
Suppleant: Chefredaktør Henrik von Bonsdorff	F
Formanden for Bladamannafélag Islands, Kari Jonasson	I
Suppleant: Chefredaktør Henrik von Bonsdorff	I
Kontorchef Reidar Hirsti	N
Sjefredaktør Kjartan Rødland	N
Suppleant: Journalist Turid Weber	N
Ombudsman C. H. Hernlund	S
Chefredaktør Olle Nilsson	S
Suppleant: Redaktionschef Karl Ahlenius	S

3. Personale

- 1 rektor (deltid)
- 1 kursusleder (deltid)
- 1 kontorist (deltid)
- 1 biblioteksassistent (deltid)

4. Revisorer

Otto Bjerrum A/S

E. Verksamhet

Nordisk Journalistkursus afholdt i 1979 som sædvanlig et tre måneders kursus i tiden 1. februar—1. maj. Kursets forretningsudvalg optog blandt et halvt hundrede ansøgere 19 deltagere. Af disse var 4 fra Finland, 5 fra Sverige, 7 fra Norge, 2 fra Danmark og 1 fra Færøerne.

Undervisningen

Kurset i foråret 1979 blev gennemført efter følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af styrelsen:

Emnekredsen "Politik i de nordiske lande" omfatter "Aktuelle politiske spørgsmål" i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

De faste forelæsere er:

Danmark: Professorerne Gunnar Thorlund Jepsen og H. P. Clausen, begge Århus Universitet.

Finland: Professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors Universitet og redaktør Henrik von Bonsdorff, Hufvudstadsbladet, Helsingfors.

Island: Chefredaktør Jonas Kristjansson, Dagbladið, Reykjavík.

Norge: Professor Henry Valen, Oslo Universitet og kontorchef Reidar Hirsti, Norsk Rikskringkasting, Oslo.

Sverige: Docent Thorbjörn Vallinder, Lunds Universitet og chefredaktør Gunnar Fredriksson, Aftonbladet, Stockholm.

"Fælles nordiske emner" omhandler bl. a. "Nordiske samarbejdsorganisationer" ved informationschef Harry Granberg, Nordisk Råd, "Nordisk balance" ved professor Nils Andrén, Försvarets Forsknings-

anstalt, Stockholm, "Internationale konflikter" ved afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole og "Norden i europæisk og international økonomi" ved chefredaktør Helge Seip, Norges Handels- og Søfartstidende, Oslo.

Denne hovedgruppe omfatter også socialpolitik i de nordiske lande, nordiske miljø og samfærdselsproblemer og nordisk kulturpolitik. Valg af specielle emner og forelæsere træffes i samråd med kursusedtagerne og under hensyntagen til aktualitet.

"*Mediesituationen i de nordiske lande*" tilstræber debat om helt aktuelle problemer enten i de enkelte lande eller tværnordisk. Den tilrettelægges til dels i forbindelse med den undervisning, der ledes af rektor Arne Ejbye-Ernst, Danmarks Journalisthøjskole, om "Avisen i elektronaldere" og i presseombudsmand Lennart Groll og generalsekretær Hans Ihlebæks gennemgang af "Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits". Rektor Lars Alfvegren, Journalisthögskolan, Göteborg, gennemgår i øvelsesform "Sproget i nordisk dagspresse", og redaktør Gary Engmann, Sveriges Radio, Malmö, indleder om lokalradio. Lars Bruun, Helsingfors, forelæser over emnet "Ophavsret", og K. A. Frøbert, Århus om "Informationsret".

Kursus foretog ekskursioner til Nordisk Råds session i Stockholm den 19.—23. februar, til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde i København og til Bonn og Europaparlamentet i Strasbourg. Endvidere studerede kursisterne ny avisteknik under en to-dages tur til "Kolding Folkeblad" og dets lokalredaktion i Sønderborg. I ekskursionen indgik ophold på Århus Universitets kursusejendom, Sandbjerg Slot, og besøg på "Flensborg Avis".

En væsentlig del af undervisningen har som grundlag kursets aktuelle redaktionsarkiv, som rummer en betydelig mængde klip fra nordiske aviser om politiske og samfundsmæssige emner.

Ud over det normale tre måneders kursus afholdt Nordisk Journalistkursus et specialkursus om "Norden og den internationale nyhedsformidling". Det fandt sted i Århus den 20.—24. august og havde samlet 30 deltagere (14 danske, 8 norske, 4 svenske, 3 finske og 1 islænding). Følgende program blev gennemført:

Generalsekretær Asher Deleon, UNESCO: Perspektiverne i Macbridekommissionens arbejde.

Journalist Rosemary Righter, Sunday Times, London:

Internationale nyheder: "Whose News".

Chefredaktør Knud Vilby, "Information", København:

Billedet af udviklingslandene i nordisk presse.

Redaktør Bengt Gustafsson, Sveriges Radio, Stockholm:

Nyhedsformidlingen fra Norden til den øvrige verden.

Informationschef Joe Wadda, U.N.D.P.'s African section, Genève:

Udviklingslandenes billede af resten af verden.

Vicepræsidiensekretær Gunnar Næsselund, Nordisk Råd, Stockholm

og journalist Tom Margerison, Den britiske UNESCO-delegation:

UNESCO og "New World Information Order".

Programsekretær Jørgen E. Petersen, Danmarks Radio, København:

Medieuddannelsen i udviklingslandene — en vej til bedre balance i den globale kommunikation?

Teledirektør Ib Lønberg, Post- og telegrafvæsenet:

De tekniske muligheder og den globale kommunikation.

Redaktør Richard Herman, Norsk Rikskringkasting, Oslo, chefredaktør Bent Thorndahl, Politiken, København og docent Tapio Varis, Tampere Universitet:

De internationale nyhedsformidleres forpligtelser og ansvar.

Kurset blev ledet af chefredaktør Torben Krogh, København og kursusforstander Erik Reske-Nielsen.

Bestyrelsen holdt i 1979 sit ordinære møde på Hotel Ibsen i Skien den 14. juni.

Et ekstraordinært bestyrelsesmøde er berammet til den 29. november i Århus.

F. Framtidsplaner

Nordisk Journalistkursus styrelse sigter mod at udvide kursets aktiviteter i særdeleshed ved at afholde specialkurser og seminarer af kortere varighed.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	79	90		99
Personal	197	194		205
Kontor	37	39		44
Lokaler	56	61		61
Projekt	213	230		253
Övrigt: Specialkursus	59	35		50
Stipendier	46	60		60
		709		772
		÷ 31		÷ 35
Summa udgifter	687	678		737
<i>Inkomster</i>				
Anslag	550	678		677
Lönestegr. komp.	17			
Övrigt	120			60
Summa inkomster	687	678		737

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)*Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
Kungsportsavenyn 32
S-411 36 GÖTEBORG
Sverige

B. Startår

1963

C. Syfte

NHH har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitet och högskolor i övrigt.

*D. Organisation**1. Administration*

NHH leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studeranderepresentant. Varje medlem har en personlig suppleant. Nordiska ministerrådet utser styrelsemedlemmarna och suppleanterna med undantag av studentrepresentanten och suppleanten, vilka väljs av de studerande. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

2. Styrelsesammansättning 31.12.1978

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
(Suppleanterna inom parentes)	(D, F, I, N, S)
Kanslichefen Nils-Olov Halling, ordförande	S
(Avdelningsdirektören Bengt Wedel)	S
Docenten Ritva Seppänen	F
(Regeringssekreteraren Ulla Lång)	F

	Nationalitet (D, F, I, N, S)
Professorn Bendt Rørsted, vice ordförande	D
(Rektorn Gustav Nedergaard)	D
Underdirektör Hans Sörbö	N
(Rektorn Inger Marie Svare)	N
Rektorn Vigdis Jónsdóttir	I
(Textilintendenten Elsa E. Guðjonsson)	I
Studeranden Gunilla Östbom	S
(Studeranden Hege Thoresen)	N

3. Personal

Styrelsens sekreterare

(uppdrag)

T. f. byrådirektör Roland Rydin S

Föreståndare för NHH:s utbildningslinjer

(anställda vid resp. institution)

Professorn Bengt Edberg, textillinjen vid
Chalmers tekniska högskola, Göteborg S

Fr. o. m. 1979-06-01 förstelektorn Arne Løvø,
näringslinjen vid universitetet i Oslo N

Professorn Björn Isaksson, Göteborgs universitet,
institutionen för klinisk näringslära, dietikerutbildning S

4. Revisor

Byrådirektör Bengt Bengtsson,
Universitets- och högskoleämbetet (Göteborg) S

E. Verksamhet

1. Allmänt om verksamheten

Nya stadgar för Nordiska högskolan för hushållsvetenskap antogs av Nordiska ministerrådet 17.1.1977. Stadgarna ersätter de statuter som antogs av de nordiska ländernas regeringar år 1963. Genom de nya stadgarna ändrades högskolans namn fr. o. m. 1.1.1977. Det tidigare namnet var Nordiska Hushållshögskolan (NHH).

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på två linjer, textillinjen vid Chalmers högskola som med en 2-årig studietid leder till textilingenjörsexamen, och vid näringslinjen vid Oslo universitet som omfattar 2½ års studier. Fr. o. m. 1.1.1978 inleddes för en treårig försöksperiod en 1-årig dietikerutbildning vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Denna utbildning ersätter de tidigare anordnade dietetikerkurserna.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionen är belägen för utbildningens driftkostnader, förutom den ovannämnda

dietetikerutbildningen, som inleddes 1.1.1978, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten (dispositionsmedlen).

2. Styrelsens verksamhet

Styrelsen för NHH har under verksamhetsåret sammanträtt 2 gånger, nämligen

21 februari 1979	vid Instituttt for Ernæringsforskning vid Oslo universitet.
31 oktober 1979	vid institutionen för textilt Teknologi vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

I enlighet med NHH:s stadgar har linjeföreståndarna kallats att delta i styrelsens sammanträden.

Styrelsen har under verksamhetsåret, förutom handhavandet av den administrativa verksamhet som ankommer på styrelsen, i första hand inriktat sin verksamhet på utvecklandet av högskolans utbildningsaktiviteter, som närmare beskrivs i det följande.

3. Högskolans utbildningsaktiviteter

Såsom ovan framgått har NHH under verksamhetsåret bedrivit konkret utbildningsverksamhet på de två linjerna, *textillinjen* och *näringslinjen* samt *dietetikerutbildningen*. Närmare redogörelse för utbildningsaktiviteterna ges nedan:

Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH)

Textillinjen har från och med läsåret 1977/78 omarbetats från 2,5 år till 2 års studietid. Vidare erhåller de, som enbart genomgått textillinjen, textilingenjörsexamen. Enligt den av NHH:s styrelse den 13.4.1977 fastställda studieplanen avser utbildningen vid textillinjen att dana ingenjörer med mångsidiga och avancerade kunskaper inom den alltmer tekniskt avancerade processindustri, som textilindustrin idag är.

Behörig att söka är den som har slutbetyg från gymnasium (motsv.) på naturvetenskaplig, teknisk eller matematisk linje. Lärare från det textila området ges företräde. Dessa kan få dispens från full gymnasieexamen.

Genom egna kurser i de flesta grundläggande ämnena har ämnesinnehållet kunnat avpassas så att studierna av de tillämpade ämnena underlättas.

Under hela första året ges genom ämnena maskinteknologi och konstruktionsteknik en allsidig ingenjörsmässig träning, bl. a. med tillämpning av arbetsvetenskap. Den textilt tekniska skolningen startar redan första året, men huvuddelen är förlagd till andra läsåret.

Utbildningen är unik för CTH såtillvida att den i sig innefattar både en maskinteknologisk och kemiteknologisk utbildning. Under första studieåret läses egna kurser i oorganisk, fysikalisk och organisk kemi.

Andra studieåret omfattar främst textila ämnen, men även andra för en process- eller produktionsingenjör viktiga ämnen, såsom informationsbehandling, mat.statistik och elektroteknik läses. En kurs i industriell organisation kan väljas som frivilligt examensämne under andra läsåret.

Examensarbetet, som skall utföras under den sista lästerminen, kan vara av experimentell eller teoretisk natur. Efter samråd med föreståndaren för textillinjen väljes examensarbete i något av ämnena: Textilteknologi, textil provningsteknik, konfektionsteknik eller textilkemi.

Föreståndare för linjen under verksamhetsåret har varit professor Bengt Edberg, CTH. Undervisningen sker i samband med CTH:s ordinarie undervisning av lärarkrafter inom CTH. Utöver detta finns speciallärare i matematik och kemi samt bitr. lärare i textilkemi och övningsassistenter.

Den nya tvååriga linjen kan fr. o. m. ht -78 anta 15 studerande per år. För linjen har CTH:s utbildningsavdelning utarbetat en ny broschyr, vilken distribuerats inom de nordiska länderna.

1978-07-01 inrättades på förslag från Högskolestyrelsen vid CTH en linjenämnd för textillinjens verksamhet. Denna linjenämnd består av 10 ledamöter. NHH:s representant är professor Ahti Reijonen med direktör Erling Franck som suppleant. I linjenämnden ingår 3 yrkeslivsrepresentanter. Linjenämnden hade sitt första sammanträde den 23 november 1978.

Efter begäran från CTH har UHÄ i petita för 1980/81 föreslagit att Textilingenjörslinjen skall inrättas som allmän utbildningslinje i det svenska utbildningssystemet.

Antalet sökande till läsåret 79/80 var 15 stycken, därav 1 från Finland, 1 från Iran och övriga svenskar. Samtliga 15 uppfyllde inträdeskraven och antogs. Av dessa påbörjade 9 utbildningen, 1 från Iran och de övriga från Sverige.

Till läsåret 1978/79 sökte 8 stycken, samtliga 8 antogs. Endast 4 påbörjade studierna, samtliga från Sverige.

Läsåret 1979/80 har textillinjen sålunda 13 aktivt studerande, 9 i årskurs 1 och 4 i årskurs 2. Dessutom arbetar 5 studerande med sina examensarbeten, vilka beräknas vara avslutade under höstterminen. Detta innebär 18 aktiva studerande under året. 4 elever har under året fullgjort studierna inom textillinjen. Av dessa har 2 sökt över till maskintekniklinjen. En elev har erhållit diplom som Nordisk hushållskandidat.

Näringslinjen vid universitetet i Oslo

Studietiden är normalt 2,5 år. Huvudämnena är kemi, biokemi, fysiologi och näringslära. Vidare undervisas i anatomi, statistik, mikrobiologi och livsmedelslagstiftning.

Föreståndare för linjen är förstelektorn dr.philos. Arne Løvø. Till näringslinjen är knutna 3 bitr. professorer, 7 lektorer, 1 vetenskaplig assistent och 1 kosthållsassistent.

Näringslinjen beviljas ett anslag för täckande av löner, driftsutgifter m. m. direkt via den norska statsbudgeten. Som tillägg till detta drar linjen nytta av sin anknötning till Institutet for Ernæringsforskning vid universitetet i Oslo, både i form av tillskott till driftsutgifter och genom att institutets anställda tar del i undervisningsverksamheten.

Laboratorierna är förhållandevis små varför det är svårt att arbeta mer än 16 studenter per gång på kemi- och biokemikursen. Av denna orsak är antagningen av studenter till första terminen begränsad till 16. Under den tredje, fjärde och femte terminen finns det utrymme för något fler studenter och eftersom ansökningarna till dessa terminer är rätt stora har till fysiologi- och näringsläraarterminerna antagits upp till 20 studenter. Totalt kan sålunda förekomma 56 studenter inom tre olika nivåer. De studenter som ansöker om antagning under senare terminer är i huvudsak studenter som planerat att ha näringsfysiologi som huvudämne. Intresset för detta huvudämne är mycket stort.

Sedan inrättandet av linjen år 1966 har det t. o. m. våren 1979 totalt varit 681 sökande, varav 249 antagna. Av dessa är 9 danska, 3 finska, 2 isländska, 186 norska, 43 svenska, 3 amerikanska, 1 fransk, 1 jordansk och 1 skotsk. 169 studerande har fullföljt studierna, 29 av dessa hade också sådan utbildning som berättigade till diplom som NHH-kandidat. Av de antagna studenterna har 44 avbrutit studierna, men 2 av dessa har senare fullgjort sina studier i näringslära i Stockholm.

Hösten 1978 antogs av 69 sökande 15 nya studenter till första terminen, 1 till andra terminen och 2 till fjärde terminen. Av de antagna hade 5 lärarutbildning. Av de sökande var 1 från Danmark, 1 från Island, 1 från Skottland, 1 från Finland, 6 från Sverige och 59 från Norge. Av de antagna var 1 från Danmark, 1 från Finland, 1 från Skottland och 1 från Norge.

Hösten 1979 antogs av 75 sökande 16 nya studenter till första terminen, 1 till andra terminen, 1 till tredje terminen och 1 till fjärde terminen. Av de antagna hade 2 lärarutbildning. Av de sökande var 6 från Sverige, 1 från Island, 1 från Gambia, 1 från Skottland, 1 från Indonesien och 65 från Norge. Av de antagna var 1 från Gambia, 1 från Island och 14 från Norge.

I överensstämmelse med antagningsreglementet, som det norska kirke- og undervisningsdepartementet fastställt den 6 maj 1974, finns en särskild antagningskommitté tillsatt för näringslinjen. Denna kommitté består av 2 NHH-styrelsemedlemmar, linjeföreståndaren och 1 studerande från linjen.

Dietetikerutbildningen vid Göteborgs universitet, Sahlgrenska sjukhuset

I januari 1979 startade den andra av de tre 1-åriga försöksutbildningar av dietetiker som Nordiska ministerrådet beslutat att förlägga till Göteborgs universitet, institutionen för klinisk näringslära.

Antalet sökande till de 12 platserna var 17 varav 1 från Finland, 5 från Norge och 11 från Sverige. Av de 11 som slutligt antogs och påbörjade studierna 1979 hade 8 genomgått näringslinjen vid Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i Oslo, 1 näringslinjen vid Karolinska institutet i Stockholm och 1 näringslinjen vid Agroforstvetenskapliga fakulteten i Helsingfors. 1 av eleverna hade utbildning motsvarande amerikansk dietistutbildning. 3 deltagare har norskt medborgarskap, 7 svenskt och 1 finskt.

De tre första månaderna av vårterminen är normalt anslagna för sjukhuskökstjänstgöring. Den katedrala undervisningen omfattade tiden 3/4 t. o. m. 15/6 1979. Tiden ägnades huvudsakligen till föreläsningar i sjukdomslära av specialister inom respektive område. Under en vecka hospiterade deltagarna på vårdavdelning och deltog i förekommande avdelningsrutiner, samt utförde undersökning av nutritionsstatus på utvald patient. Arbetsmaterial för nutritionsstatusbestämning utarbetades av eleverna. Under en vecka deltog eleverna i verksamheten på Metabolic Ward inkl. den till balansstudier hörande laborativ verksamheten. De gastroenterologiska sjukdomarnas dietetik behandlades och redovisades i seminarieform med avdelningens läkare närvarande. Under våren ingick även självständig litteratursökning inom aktuella ämnen med medicinsk anknytning.

Höstterminen 1979 omfattar tiden 21/8 t. o. m. 20/12. Terminen domineras av undervisning i dietetik med specialstudier av främst diabetes, obesitas, hyperlipemi och uremi. Undervisningen innebär bl. a. att eleverna själva försöker leva på de specialkosterna de kommer att rekommendera till patienterna.

Askultation hos verksamma dietister, rådgivning till patienter och gruppundervisning för patientgrupper ingår även i dietetikundervisningen. Jämsides med dietetikundervisningen sker undervisning i samtalsmetodik där videospelningar och intern-TV utnyttjas. Katedrala föreläsningar i pediatrik fördjupade med seminarieuppgifter samt information om hälsovårdens uppbyggnad ges även under höstterminen. Muntlig examination äger rum i slutet av kursen.

Utbildningen ledes av professorn Björn Isaksson. Till utbildningen är knuten 1 universitetslektor och 1 adm. sekreterare.

Till 1980 års kurs har av 23 behöriga sökanden antagits 12 studerande. Av de sökande var 4 från Finland, 8 från Norge och 11 från Sverige. Av de antagna var 3 från Finland, 2 från Norge och 7 från Sverige.

F. Framtidsplaner

NHH-styrelsen utvärderar för närvarande de pågående dietetikerkurserna och kurserna som anordnades 1969, 1971 och 1972 i NHH-regi. Utvärderingen tar sig dels formen av en enkät till studerande som genomgått utbildningen dels ett antal öppna frågor till klinikcheferna vid de nordiska undervisningssjukhusens medicinska kliniker samt prefekterna för institutionerna för näringslära (motsvarande) i Norden. Dessutom kommer att avhållas en konferens med företrädare för svenska utbildningsmyndigheter om överensstämmelse resp. olikheter i närliggande svenska utbildningar. Syftet med utvärderingen är att ge underlag för beslut om och hur dietetikutbildningen skall permanentas. Under alla omständigheter fordras dock ytterligare ett försöksår under 1981. Utvärderingsarbetet kommer att slutföras under februari månad 1980 och NHH-styrelsen bör därefter ta ställning till evaluering av dietetikerutbildningen.

Högskolan följer olika utvecklingstendenser inom högskolans område och beaktar behovet av samnordiska utbildningsaktiviteter som ej kan anordnas på annat sätt än inom högskolans ram.

Vårterminen 1980 startar som försöksverksamhet vid Institutet för ernæringsforskning i Oslo en grundkurs i näringslära som omfattar en termins studier med 20—25 studerandeplatser. Behörighetskraven är lägre än till näringslinjen. Kursen annonseras bara i Norge och ges i initialskedet ej på nordisk basis.

G. Finansiering och ekonomi

Styrelsens utgifter finansieras över ministerrådets dispositionsmedel och budgeten utgjorde 80.000 dkr för 1979.

Av kursverksamheten finansieras även dietetikerutbildningen under en treårig försöksperiod (1978—1980) genom dispositionsmedlen. För 1979 års kurs anslogs 360.000 dkr. Textillinjen i Göteborg och Näringslinjen i Oslo finansieras med nationella medel.

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)*Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
 Skeppsholmen
 S-111 49 STOCKHOLM
 Tel 08/24 63 00

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordplan har enligt stadgarna följande uppgifter: Vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering. Forskarutbildning med i första hand handledning från lärarnas sida.

Forskning med inriktning på planeringsprocessen och dess institutionella förutsättningar och därvid på problem som är aktuella för flera av de nordiska länderna. Nordplan har närmare formulerat som mål att i vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas.

*D. Organisation**1. Administration*

Institutet leds av en styrelse med två ledamöter från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ledamöterna utses av respektive länders regeringar med en mandattid på fyra år. Vid institutet finns ett lärarråd bestående av institutets lärare. En av institutets professorer tjänstgör som föreståndare, denne är också föredragande i styrelsen och ordförande i lärarrådet.

2. Styrelsens sammansättning 1979-12-31

Lektor Arne Gaardmand	D
Direktör Vagn Rud Nielsen	D
Verkschef Lars Hedman	F
Professor Esko Lehti	F

Overark. Astrid Bonesmo	N
Direktør Åge Danielsen	N
Riksdagsledamot Karin Ahrland	S
Generaldirektør Lennart Holm	S
Styrelsens sekr. Åsa Ekman	S

3. Personal

3 professorer (varav 1 föreståndare)

1 adjungerad professor (1/5-tid)

1 forskarassistent

4 undervisningsassistenter

1 1:e byråsekreterare

1/2 bibliotekarie

1 byråsekr.

3 assistenter

1 exp. vakt

1/2 växelteléfonoist

Arkitekturskolans 2 professorer har några undervisningstimmar per år förlagda till Nordplan.

Under 1979 har 13 forskare varit knutna till institutet.

4. Revisorer

Sture Segersteen, Kammarkollegiets revisionskontor.

E. Verksamhet

Vidareutbildning

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagd till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. 1979 års fältperiod var förlagd till Tromsö.

Den första kursmånaden i Stockholm har förutom gruppsamarbets-
träning huvudsakligen behandlat: planeringens samhällliga sammanhang, planeringens framväxt, planerarrollen och planering och förändring.

Fältperioden har ägnats åt övning i tvärfackligt grupparbete med uppgifter av principiellt intresse men med anknytning till Nordnorge. Gemensamt huvudtema för fältperiodens grupparbeten har varit Relationen mellan regionalpolitik och levnadsvillkor. Åtta grupper med 6—7 personer i varje grupp har behandlat var sitt delområde inom huvudtemats ram. Arbetet avslutas med en gemensam rapport som beräknas vara färdigredigerad i början av 1980.

Den sista kursmånaden i Stockholm har behandlat planeringslära, effektivitet och strategisk planering, samt humanistiska och idéhistoriska perspektiv på begreppen "behärska" och "anpassa".

I kursen har 49 personer deltagit varav 12 från Danmark, 6 från Finland, 1 från Island, 11 från Norge och 19 från Sverige. Drygt hälften av deltagarna har teknikerbakgrund och cirka en tredjedel har samhällsvetenskaplig bakgrund. Dessutom finns naturvetare, jurister, lantmätare och jägmästare bland deltagarna. Antalet sökande till 1979 års vidareutbildning var drygt 100.

Forskarutbildning

Under 1979 har 17 forskarstuderande deltagit i seminarieverksamheten. Av de forskarstuderande kommer 4 från Danmark, 4 från Finland, 4 från Norge och 5 från Sverige.

Forskarseminarierna har sträckt sig över 3—7 dagar och seminarier har hållits i Stockholm (4 st.), Hol i Norge, Köpenhamn, Helsingfors och Uppsala. Dessutom har ett forskarseminarium hållits i Stockholm för de studerande som tidigare följt seminarieundervisningen och som nu arbetar på sin avhandling.

Seminariernas tema inriktades i början på en fortsatt jämförelse mellan de nordiska ländernas planeringsparadigmer. Med denna bakgrundskunskap given har mera grundläggande frågor om ideologi, makt och legitimering gradvis kommit i fokus. Seminariet har under året gästats av flera av Nordens internationellt högst ansedda samhällsvetare. De intellektuella kontakterna med andra miljöer har därigenom både breddats och fördjupats.

Forskning

Ett projekt rörande medborgarinflytande i planeringen drivs sedan början av 1978 av Kerstin Bohm. Projektet finansieras av det svenska byggforskningsrådet, och beräknas pågå i tre år. Projektet har initierats av det förhållandet att allmänhetens roll i kommunernas fysiska planering på senare år kommit att aktualiseras såväl i Sverige som utomlands. Många uppslag och arbetsätt har prövats för kontakt mellan tjänstemän —förtroendevalda och medborgare. Det saknas dock en överblick och förtrogenhet med om och hur sådana arbetsätt som prövats i praktiken och föreslagits i litteraturen skall kunna institutionaliseras i svenska kommuner. Projektets huvudsyfte är att belysa hur planeringsarbetet kan utvecklas för att inrymma en- och tvåvägskommunikation med allmänheten, dvs. ge ett bidrag till medborgarmedverkans metodik. Vidare eftersträvas en djupare förståelse för medborgarmedverkan som social process. Projektets empiriska metod är dels deltagande i och utvärdering av ett pågående experiment med medborgarmedverkan inför utbyggnaden av en ny stadsdel, dels genomgång och utvärdering av tidigare genom-

förda försök i svenska kommuner. Projektets teoretiska metod är att söka sammanföra förhållanden som kan främja eller motverka kontakter mellan tjänstemän—förtroendevalda och medborgare till en sammanhängande handlingsmodell som bl. a. skall göra det möjligt att sammankoppla forskning om planeringsprocessen med forskning rörande medborgarnas roll i denna.

Projektet "Samhällsplanering — teoriutveckling med tillämpning på medborgerligt deltagande" drivs av Anders Gullberg också det med "Byggforskningsrådet" (BFR) som finansiär. Syftet med projektet är att utveckla en teoretisk ram för studium av samhällsplanering som social process. Den teoretiska ansatsens fruktbarhet prövas på spörsmål om medborgardeltagande i fysisk översiktsplanering.

Forskning kring arbetslivets regionala organisation och olika transportformers roll i samhället har bedrivits av en arbetsgrupp bestående av Mats-G. Engström, Bengt Sahlberg, Anders Lundberg och Anders Wärmark. Gruppen har haft anslag från Transportforskningsdelegationen (TFD) för följande tre projekt:

- "Färdmedelsval vid långväga personresor", har som syfte att närmare belysa vilka faktorer som är av avgörande betydelse vid valet av färdmedel vid långväga privata resor.
- "LTA¹-transporter — ett framtida lågenergisystem", ett projekt som i nuvarande fas i huvudsak är en litteraturstudie som dessutom översiktligt skall belysa de samhällsorganisatoriska förutsättningarna för LTA-transporter i Sverige.
- Teletrans — telebaserade transporter för samåkning. Projektet syftar till att initiera och bedöma förutsättningarna för en introduktion av en speciell telestödd form av samåkning vid arbetsresor.
- Arbetsgruppen har vidare anslag från Statens råd för byggnadsforskning (BFR) för projektet "Strukturumvandling inom näringslivet — konsekvenser för orter och sysselsättning". I projektets första skede är avsikten bl. a. att söka belysa hur de regionala omdaningarna inom näringslivet är beroende av företagens organisatoriska, funktionella och regionala uppbyggnad.

Ett projekt rörande medborgarnas deltagande i svensk kommunal planering drivs av Tom Miller. Projektet syftar till att kartlägga medborgardeltagandets uppkomst som element i statliga och kommunala program i Sverige, samt till att diskutera medinflytandets relevans som strategi dels för att effektivisera svensk kommunal planering, dels för att öka resurssvaga gruppers inflytande över planeringen. Detta projekt finansieras av det svenska Byggforskningsrådet.

Ett projekt gäller utveckling av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering i medelstora tätortsregioner (NIMS). Projektledare är fil. mag. Owe Salomonsson och i övrigt medverkar i projektet fil. kand. Anna-Liisa Olsson, fil. kand. Agneta Rönnberg, fil. kand. Krister Se-

¹ LTA = Lighter Than Air, i dagligt tal vanligen benämnt luftskepp.

lander och ing. Stig Hägerstrand. NIMS är ett system för informations-behandling avsett att användas främst inom samhällsplaneringen. NIMS är särskilt anpassat för den kommunala planeringen och ger kommunen tillgång till centrala och lokala datakällor organiserade så att de passar planeringens krav. NIMS innehåller olika typer av geografiska referenser, s. k. geodata, och funktioner för sökning, analys och presentation. Man kan även presentera resultaten grafiskt. Man använder NIMS via datorterminaler och ett användarvänligt beställningssystem som ej kräver förkunskaper i ADB. NIMS är konstruerat i syfte att rationalisera planeringens informationshantering, förbättra beslutsunderlagets kvalitet samt för att snabba upp framtagningen av information.

Efter sex år av utveckling har NIMS nu nått ett stadium där det kan användas av nordiska kommuner i planeringen. Projektet har huvudsakligen finansierats genom anslag från Nordiska ministerrådet och det svenska Byggeforskningsrådet.

Konferenser och liknande

Nordplan har tillsammans med Nordplan-föreningen, som består av före detta elever vid Nordplan, arrangerat ett seminarium i Villmanstrand 26—31 augusti och i anknötning till seminariet en exkursion till Leningrad 1—3 september. Tema för seminariet var "Den centrala och lokala förvaltningens roll i planering och beslutsfattande". Seminariet kan ses som ett led i förberedelserna inför nästa års fältperiod som kommer att förläggas till östra Finland.

I seminariet deltog ca 80 personer.

Under 1979 har också hållits ett 10-tal högre seminarier. Seminarierna har i allmänhet anknötning till de forskningsprojekt som bedrivs vid institutet eller till förslag till nya forskningsprojekt. Seminarierna är öppna också för personer utanför institutet.

Publikationer

En årsrapport för verksamheten år 1978 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista med mera. En gemensam rapport om de grupparbeten som genomfördes under fältperioden i Tromsö är under utarbetande.

I rapportserien har publicerats:

1979: 1 Planprocessstudier i två danska kommuner, Christensen, Ib

1979: 2 Översikt och jämförande analys av planlagstiftningen i de nordiska länderna, Nordberg, Lauri

I meddelandeserien har publicerats:

1979: 1 Framtidsbedömningar — en översikt, Nordqvist, Stig

1979: 2 Medborgardeltagande, politiskt inflytande och kommunal planering, Miller, Tom

1979: 3 Gruppevalg mellom tre eller flere alternativ, Stefánsson, Björn

F. Framtidsplaner

De första åren av Nordplans verksamhet ägnades i första hand åt att utveckla den ettåriga vidareutbildningen. Under de senaste åren har forskarutbildningen etablerats och för de närmaste åren eftersträvas en ytterligare kvalitativ förbättring av denna utbildning samt en ökad satsning på forskning.

Efter flera år av osäkerhet har Nordplan under 1979 fått medel beviljade av Nordiska ministerrådet för att genomföra ett projekt som innebär en 3-årig försöksverksamhet med integration av erfarenheter från social administration och planering i samhällsplaneringen. Under 1979 har den personal som skall svara för projektets genomförande rekryterats och en projektledare har redan under senhösten 1979 börjat sitt arbete med projektet och från början av 1980 drivs försöksverksamheten i full skala. Till Nordplans vidareutbildningskurs 1980 har antalet elever utökats från 50 till 55 och 17 av platserna har reserverats för elever från socialsektorn.

Utan att lämna kravet på att samhällsplanering ses som en helhet och inte som summan av olika sektorerers planering skall den sociala sektorn i större utsträckning än tidigare beaktas som grund för institutets utbildning i samhällsplanering.

Vidareutbildningskursens innehåll kommer att förändras så att bl. a. sociala problem, välfärdspolitik, kommer att utgöra större inslag i programmet än tidigare. Vi vill också få arbetet kring planeringsprocessen fastare förankrat i den sociala verkligheten.

För försöksverksamheten kommer en referensgrupp med uppgift att följa och utvärdera projektet att utses 1980. I gruppen kommer en representant från varje nordiskt land att ingå och dessutom bereds Kommunförbunden i de nordiska länderna, Nordiska socialhögskolekommittén, Socialchefernas föreningar i Norden och Nordiska socionomförbunds samarbetskommitté möjlighet att vardera utse en adjungerad ledamot till referensgruppen.

I anslutning till socialplanerarutbildningen vill vi också arbeta med den generella sidan av integrationsproblematiken och också initiera forskningsprojekt och/eller experiment i Norden. Nordplan har tidigare pekat på betydelsen av att ett större forskningsprojekt, där problemställningar som aktualiserats i samband med försöksverksamheten kan tas upp, kommer till stånd. För ett sådant projekt lokaliserat till Skeppsholmen kommer medel att sökas på nordisk bas.

G. Finansiering

Nordplan har erhållit 2 468 000 i anslag för 1979 och därtill kommer en ännu ej fastställd summa i lönestegringsersättning. Under året har drygt 6 000 kr uppburits som förvaltningsavgifter för forsknings-

anslag från olika forskningsråd. Forskningsanslagen som förvaltas under året har uppgått till ca 1 050 000 kr.

För igångsättandet av försöksverksamheten med socialplanerarutbildningen har från Nordiska ministerrådets allmänna budget erhållits 58 000 Nkr för 1979.

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	31,7	40,7	23,0	45,0
Personal	2 150,3	1 992,9	2 524,0	2 269,0
Kontor	257,6	262,4	262,0	315,6
Lokaler	150,6	172,0	185,0	200,4
Projekt				
Övrigt	1,1 ¹			
Summa utgifter	2 592,4	2 468,0	2 994,0	2 830,0
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 908,0	2 468,0	2 468,0	2 830,0
Lönestegr. komp.	590,5	—	ca 520,0	—
Övrigt	79,0		47,0 ²	304,0 ²
Förvaltn.avg.	2,4	3,0	6,0	3,0
Summa inkomster	2 579,8	2 471,0	3 041,0	3 137,0

¹ Överskridande -77, täckt av 78 års ordinarie anslag.

² Anslag avseende socialplanerarutbildningen från Ministerrådets allmänna budget, ingår inte i den budgeterade summan för 1979 och 1980, anslaget redovisas separat.

C 105/k**1980****Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet**

a) Kurser i etnologi	1519
b) Kurser i språk och litteratur	1521

a) Kurser i etnologi

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk etnologisk-folkloristisk Arbejdsgruppe (NEFA)
c/o Raumo museum,
Kauppakatu 24, SF-26100 Raumo 10,
telefon 938-12 69 0 og -18 58 2

B. Startår:

1963

C. Formål:

NEFA är en organisation, som har till uppgift att utveckla samarbetet i de nordiska länderna inom den disciplin som i Norden bär benämningarna etnologi, europeisk folklivsforskning, folkdiktsforskning, folklivsgranskning, folkeminnevitenskap, folklivsforskning, nordisk folke-mindevidenskab och nordisk kulturhistoria.

NEFA:s målsättning är att:

- 1) vara ett samordnande organ för ökat internordiskt samarbete
- 2) uttrycka och initiera forskningsuppgifter samt samordna dessa på internordiskt plan
- 3) genom tidskrifter och andra publikationer verka för denna målsättning
- 4) genom fältseminarier och andra internordiska kurser verka för ökat fackligt utbyte mellan de nordiska länderna

Som medlemmer har NEFA hovedsagelig studerende og yngre forskere.

D. Organisation

1. Administration

Sekretariatet, 3 nordiske udvalg og 9 lokalafdelinger i forskellige universitetsbyer.

2. Nordiske funktionærer 31.12.1979

Anna Nurmi-Nielsen, formand, Finland
Torill Wyller, næstformand, Norge
Ole Rud Nielsen, sekretariat, Danmark
Riitta Parpala, sekretariat, Finland

3. Personale

Ikke betalt personale

4. Revisorer

Brita Frostell, Sverige
Bjørn Fjellheim, Norge

E. Virksomhed

NEFA Norden har i 1979 haft to repræsentantskabsmøder, d. 21.—22.4. i København og d. 6.—7.10. i Stockholm. Udvalgene har haft deres egne møder i forbindelse med repræsentantskabsmøderne.

Virksomheden er dels foregået i de 3 udvalg og dels i de forskellige lokalafdelinger, af hvilke 7 i øjeblikket er aktive — de har haft egen virksomhed og har deltaget i repræsentantskabsmøderne samt i udvalgenes virksomhed.

Arbejdet inden for NEFA har først og fremmest været koncentreret om publikationsvirksomheden og de nordiske feltseminarer.

Nord Nytt, nordisk tidsskrift for folkelivsforskning, er udkommet med 7 numre i år, hvoraf de fleste har været temanumre om bestemte delområder inden for faget. Dokumentationsudvalget har også udgivet bibliografier over etnologiske og folkloristiske publikationer og artikler i Norden i 1976. NEFA's publikationsvirksomhed finansieres hovedsagelig gennem abonnementer, dog med tilskud fra forskellige fonder.

Det nordiske feltseminar arrangeres hvert andet år med midler fra det nordiske kulturbudget. NEFA's feltseminar 1979 blev afholdt i Kiberg, Nordnorge, i tiden 1.—20. juli. Arrangør var NEFA's lokalafdeling i Helsingfors. Seminarets hovedformål var pædagogisk, d. v. s. indlæring af feltarbejdsteknik. I løbet af den første uge gennemgik man feltarbejds miljøet bl. a. på baggrund af forskellige forelæsninger. Samtidig udformede man en mere detaljeret plan for det praktiske feltarbejde. Hovedvægten blev senere lagt på indsamling og bearbejdning af dokumentationsmateriale, først og fremmest interviewer, som derefter er blevet bearbejdet. En rapport om seminaret er under udarbejdelse.

F. Fremtidsplaner

Organisationen NEFA i Norden vil fortsætte sin virksomhed efter de samme retningslinier som hidtil: Hovedvægten ligger i udvalgenes arbejde og i lokalafdelingernes egne aktiviteter.

NEFA's næste seminar er planlagt til 1981 og arrangeres af den norske lokalafdeling. Temaet vil være "Industrimiljøet i Nydalen i Oslo" med hovedvægten lagt på perioden 1920—1950.

G. Finansiering og økonomi

Til feltseminaret afholdt i 1979 ydede det nordiske kulturbudget 100.000 dkr. Publiceringsvirksomheden blev stort set finansieret ved abonnementer dog med støtte fra fonder.

Lokalafdelingerne har egen økonomi, som ikke går via repræsentantskabsmødet.

b) Kurser i sprog og litteratur*Verksamhetsberättelse 1979**A. Navn og adresse*

De nordiske sprog- og litteraturkurser
 c/o generalsekretær, professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen
 Sommerlystvej 4, Skejby pr. DK-8200 Århus N,
 tlf. 06/16 39 50, på universitetet 06/13 67 11, lok. 590

B. Startår

1955 (som nuværende organisation 1963)

C. Formål

Der afholdes kurser af ca. 4 ugers varighed for danske, finske, norske og svenske modersmålsstuderende samt islandske danskstuderende hvert år ved universiteter i andet nordisk land i dette lands sprog og litteratur. Kurserne slutter normalt med prøve, der erstatter hjemlandsuniversitetets egen prøve i vedkommende disciplin. Der afholdes desuden for studerende fra de andre nordiske lande kursus i Islands sprog og litteratur ved Háskóli Íslands hvert andet år og kursus i færøsk hvert fjerde år ved Fróðskaparsetur Føroya i Tórshavn.

*D. Organisation**1. Administration*

Samarbejdsnævnet for de nordiske sprog- og litteraturkurser, jf. 2, hvor de medlemmer, hvis navne er kursiverede, tillige hver for sig er de nationalt ansvarlige. Organisationens ydre rammer er fastlagt i "Instruktion för samarbetsnämnden för nordiska språk- och litteraturkurser" (1965), vedtaget af de nordiske undervisningsministre. Fra 1. januar 1980 afløses denne instruks af de af Nordisk Ministerråd 19-3-1979 vedtagne Stadgar för "De nordiska språk- och litteraturkurserna".

2. Samarbejdsudvalgets sammensætning 31.12.1979

Professor, dr. F. J. Billeskov Jansen	D
Professor, dr. Mogens Brøndsted	D
Professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen, generalsekretær	D
Professor, dr. Lars Huldén	F
Professor, dr. Pertti Virtaranta	F
Universitetslektor Jón Friðjónsson	I
Professor, dr. Edvard Beyer	N
Professor, dr. Einar Lundeby	N
Professor, dr. Lennart Elmevik	S
Professor, dr. Gösta Holm, vicegeneralsekretær	S

3. Revisorer

Regnskaberne føres eller vidimeres ved universiteterne, i Danmark af Rigsrevisionen, for Færøernes vedkommende af Fróðskaparsetur Føroya.

E. Virksomhed

Der afholdtes i 1979 flg. kurser:

Danmark

Kursus for norske stud., Københavns Universitet, Schæffergården	28/5—22/6
Kursus for finske stud., Odense Universitet	30/5—27/6
Kursus for svenske stud., Aarhus Universitet	6/6—30/6
Kursus for islandske dansk-stud., Aarhus Universitet, Hindsgavl	9/6—30/6

Finland

Intensivkurs i finska språket för nybörjare, Åbo (Turku)	25/6—14/7
Nybörjar- och fortsättningskurs i finska språket och Finlands kultur, Tammerfors (Tampere)	25/6—20/7
Nybörjarkurs i finska språket och Finlands kultur, Ny-slott (Savonlinna)	2/7—20/7
Internationell kurs ("mellankurs") i finska och finsk kultur, Kuopio	2/7—27/7
Kurs i finska språket och Finlands kultur (för längre komna stud.), Villmanstrand (Lappeenranta)	2/7—27/7

Island

Intet kursus 1979

Norge

Seminar over "Fem Ibsen-dramaer i lys av nyere problemstillinger i Ibsen-forskningen" for danske stud., Universitetet i Oslo	21/5—16/6
Kurs i norsk for svenske stud., Universitetet i Tromsø	5/6—25/6
Kurs i norsk språk og litteratur for finske stud., Universitetet i Bergen	28/5—23/6
Nordisk kurs i samisk (undervisning på samisk (A-kurs) og norsk (B-kurs)) i Karlebotn	18/6— 6/7

Sverige

Seminar för stud. från Danmark i Strindbergs författarskap, Uppsala Universitet	21/5—16/6
Kurs i svenska språket och litteraturen för stud. från Norge och Island, Uppsala Universitet	21/5—16/6
XIX. Sommarkursen i Umeå för 60 finsktalande stud. "Laudaturgruppen" (20) började 22/5, övriga	28/5—20/6

Deltagerne fordelte sig på de 16 afholdte kurser således:

1979 kurser afholdt i:

Studerende:	Danmark	Finland	Færøerne, Island	Norge	Sverige	i alt
danske		7 ¹		20	17	44
finske	22			20+7	40+20	109
færøske						0
islandske	18	1				19
norske	24	29		+7	17	77
svenske	15	44		18+2		79
I alt	79	81		58+16	74+20	328

¹ 1 forlod kurset på grund af uforudsete begivenheder.

Når deltagerantallet i 1979 kurser blev noget højere end i 1978 (283), skyldes det, dels at der i 1979 afholdtes et specialkursus i samisk, dels at kurset for finsktalende studenter i Umeå, takket være ekstra bevilling var udvidet fra 40 til 60 deltagere efter finsk ønske.

Kursusvirksomheden overalt i Norden viste sig igen i 1979 som et særdeles givende og inciterende supplement til de ordinære universitetsstudier, og de deltagende studenter gik med liv og lyst op i arbejdet. Det er særlig værdifuldt for de studerende at lære et andet nordisk universitet, dets lærere og undervisning at kende samt på stedet at erhverve førstehåndskendskab til et andet nordisk lands kultur- og næringsliv og mange af de problemer, der optager landets egne indbyggere. På de ekskursioner, kursusdeltagerne får adgang til under kyndig ledelse, har kursuslederne gang på gang oplevet studenternes glæde, når den viden, de gennem læsning har erhvervet navnlig om ældre tiders kulturtrin, går op i en højere enhed ved forklaring på stedet.

Der er ikke tvivl om, at kurserne tjener til at knytte ikke blot Nordens universiteter, men også landene selv nærmere til hinanden, og dette mærkes tydeligst, hvor talen er om de nationale ydersamfund i øst og vest.

Kursusledelsens fremtidige planer er dels at kunne imødekomme alle rimelige ønsker fra de studerende om deltagelse, dels at kunne tage nye områder for faglige kurser op (fx grønlandsk og videregående specialseminarer).

På kursuskonferencen, der i 1979 afholdtes i Gimo v. Uppsala 21.—23. september, mødtes lederne af de enkelte kurser med samarbejdsnævnets medlemmer, og aflagde rapport for hvert enkelt kursus. Der udveksledes erfaringer og ønsker for fremtiden, og man understregede på ny den betydning, kurserne har fået for det nordiske samarbejde.

Der er grund til at glæde sig over det gode samarbejde på kurserne mellem lærere og studenter — og grund til at takke for velvilligt og godt samarbejde med de bevilgende myndigheder, Nordens undervisningsministerier og Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

*G. Finansiering og økonomi**Oversigt over budget (1 000-tal dkr.)*

	Fordeling 1978	Budget 1979	Fordeling 1979
Danmark	134,1	189,0	182,4
Færøerne	5,0	5,0	4,8
Finland	208,0	225,8	217,9
Island	60,1	8,0	7,7
Norge	171,0	226,0	218,1
Sverige	213,0	226,5	218,5
reserve	8,8		0,6
Summa:	800,0	880,3	850,0

Nordiskt kollegium för marinbiologi*Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordisk kollegium for marinbiologi
 c/o Vit. ass. Torgeir Bakke
 Universitetet i Bergen
 Institutt for marinbiologi
 N-5065 Blomsterdalen
 Tel. Bergen (05) 22 62 00

B. Startår

1956

C. Formål

Kollegiet har til formål å befordre internordisk marinbiologisk samarbeid bl. a ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser, ekskursjoner og konferanser, utpeke nordiske utvekslingsstipendiater og på annen måte fremme forskerutdanning og marinbiologisk forskning i de nordiske land.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ for de marinbiologiske institusjoner i Norden. Kollegiet består av h. h. v. 5, 6, 4 og 6 representanter for marinbiologiske institusjoner i hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige. Medlemmene fra hvert land danner en nasjonal seksjon av kollegiet. Kollegiets styre består av en representant fra hver nasjonale seksjon. Styremedlemmene er samtidig leder for sitt lands seksjon. Kollegiets medlemmer utsees av Nordisk ministerråd for perioder på 3 år. Kollegiet har ansatt en generalsekretær.

2. Kollegiets sammensetning 31.12.1979

(styremedlemmer kursivert)	Nasjonalitet
Lektor <i>Hans Christensen</i> , Helsingør	D
Professor <i>Tom Fenchel</i> , Århus	D
Mag.scient <i>Vøgg H. Jacobsen</i> , København	D
Lektor <i>Bodil Korsgaard</i> , Odense	D
Cand.scient. <i>Hans Ulrik Riisgård</i> , København	D

Bitr. professor Rolf Kristoffersson, Helsingfors	F
Bitr. professor Erkki Leppäkoski, Åbo	F
Professor <i>Hans Luther</i> , Helsingfors	F
Professor Åke Niemi, Helsingfors	F
Avd.chef Paaavo Tulkki, Helsingfors	F
Docent Tapani Valtonen, Uleåborg	F
Førsteamanuensis <i>Torleiv Brattegard</i> , Bergen	N
Førsteamanuensis Bjørn Gulliksen, Tromsø	N
Professor Grethe Rytter Hasle, Oslo	N
Førsteamanuensis Jon Arne Sneli, Trondheim	N
Universitetslektor Lars Afzelius, Strömstad	S
Forskarstuderande Ann-Marie Edlund, Uppsala	S
Professor Karl Müller, Umeå	S
Forskarassistent Sven Nygren, Göteborg	S
Fil. dr. Gunnel Skoog, Stockholm	S
Professor <i>Jarl-Ove Strömberg</i> , Fiskebäckskil	S

3. Personale

1 generalsekretær: Vit. ass. Torgeir Bakke, Bergen.

4. Revisorer

Danmark:

Rigsrevisionen

Finland:

Helsingfors universitets revisorer.

Norge og fellesutgifter:

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen.

Sverige:

Bohlins revisionsbyrå, Stockholm

E. Virksomhet

Møter

Årsmøtet ble holdt på Institut for Genetik og Økologi, Århus, 11.—13.10, og ble arrangert dels som plenumsmøte for hele kollegiet, dels som styremøte. Foruten rutinesaker gjorde Kollegiet opp budsjett for 1980—81, og man fastsatte prinsipper for virksomheten innen rammen av formålsparagrafen.

De nasjonale seksjoner har i tillegg avholdt konstitueringsmøter.

Spesialkurser

Kollegiet arrangerte et ca. to ukers spesialkurs ved hver av institusjonene: Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, D.; Tvärminne zoologiska station, SF.; Institutt for marinbiologi, Bergen (Herdla), N.; Av-

deling for marin botanikk, Oslo, N.; og Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil, S.

Helsingør: Ledet af dr.phil. Aage Møller Christensen, cand. scient. Margit Jensen og lektor Kurt W Ockelmann blev et echinodermkursus afholdt i tiden 8—29/8. Hovedvægten blev lagt på funktionel morfologi, ernæringsbiologi og vækst hos søstjerner, slangestjerner og søpindsvin. Et vigtigt formål var indføring i nyere metoder og en diskussion af echinodermers betydning i økologisk sammenhæng. Det var ni deltagere: én fra Danmark, fem fra Norge og tre fra Sverige.

Tvärminne: "Meiofauna i brakvattnet", 6—18/8. Kursleder var fil.lic. Preben Jensen, Helsingør og som lærere fungerte i tillegg Dr. Jouko Sarvala og fil.kand. Kalevi Keynäs, Tvärminne, Prof. Tor G. Karling, Stockholm og Dr. Kalle Purasjoki, Helsingfors. Kurset omfattet forelesninger og demonstrasjoner over ulike systematiske meiofaunagrupperes biologi samt av de spesifikke metodiske aspekter knyttet til studier av mikroskopiske dyr. Kurset gjennomførte også et studium av meiofaunaens habitatpreferenser i et brakkvannsområde. 9 deltagere derav 1 fra Danmark, 2 fra Finland, 3 fra Norge og 3 fra Sverige.

Bergen (Herdla): "Marinbiologiske arbeidsmetoder som krever apparat-dykking", 13/8—25/8, med amanuensis Peter Hovgaard (Sogn- og Fjordane Distrikthøgskole), forskningsassistent Thomas Lundälv, Kristinebergs marinbiologiska station og førsteamanuensis Bjørn Gulliksen, Marinbiologisk stasjon, Tromsø, som lærere. Dessuten deltok forsker Torgeir Bakke, Havforskningsinstituttet i Bergen, fil.kand. Pentti Kangas, Zoologiska Institutionen, Oulu, vit.ass. Haldor Haldorsen, cand. mag. Bjørn Tunberg og cand. mag. Terje Kleppe, alle fra Institutt for marinbiologi, Bergen, i undervisningen. 10 deltakere, derav 3 fra Danmark, 4 fra Finland, 2 fra Norge og 1 fra Sverige.

Oslo: "Phytoplankton". Kurset omfattet Oslofjordens planteplankton med tilhørende hydrografi og hydrokjemi. Lærere var professor Eystein Paasche, professor Grethe R. Hasle, førsteamanuensis Jahn Throndsen og vit.ass Karl Tangen, alle Institutt for marinbiologi og limnologi, avd. marin botanikk. Dessuten deltok forsker Jan Magnusson, NIVA, Oslo, cand.real, Svein Kristiansen og cand.mag. Trond Rogne, IMBL, avd. marin botanikk i undervisningen. 12 deltakere hvorav 3 fra Danmark, 2 fra Finland, 3 fra Norge og 4 fra Sverige.

Kristineberg: "Svenska västkustens algevegetation". Kursen omfattede forelesninger, fältstudier och enskilda övningar, som gav deltagarna möjlighet till såväl allmän orientering som fördjupad kännedom om den bentiska algevegetationens sammansättning och ekologi. Ledare för kursen var prof. Tore Levring med biträde av fil.dr. Ulla Gustavsson och fil.dr. Sven Nygren, alla från Marinbotaniska institutionen, Göteborgs universitet. 12 deltagare, varav 2 från Danmark, 3 från Finland, 3 från Norge och 4 från Sverige.

Følgende tabell viser antallet deltakere i spesialkursene fra 1958, det år Kollegiet begynte kursvirksomheten, samt deltakernes fordeling på land.

Kurs ved institusjon i	Danmark	Finland	Island	Deltakere fra Norge	Sverige	Sum
Danmark	45	49	2	106	53	255
Finland	56	65	0	56	70	247
Norge	67	76	2	80	78	303
Sverige	40	55	2	63	69	229
Sum	208	245	6	305	270	1 034

Utvexlingsstipendiater

Kollegiet har i 1979 hatt følgende stipendiater:

Helsingør: Fil. kand. Stefan Mattson 1/1—31/7, nat.kand. Tuomo Turpeenniemi, Finland, 15/9—31/12.

Tvärminne: Cand.mag. Sigurd T. Pettersen, 16/4—31/12.

Bergen: Fil.kand. Einar B. Olafsson 1/1—15/4, stud.scient. Jette Klinken 16/4—31/12.

Askö: Fil.kand. Paula Kankaala 1/1—31/12.

Kristineberg: Cand.mag. Yngve Attramadal 1/1—28/2.

Mattson studerede blødbundspolychæternes biologi, især struktur og funktion af de gangsystemer, ormene bygger.

Turpeenniemi har arbejdet med kvantificering af den fauna, der lever mellom sandkorn og har koncentreret sig om Nematoda.

Pettersen studerer relasjonen mellom veksthastighet og fluktuasjoner i vevskonsentrasjon av RNA hos calanoide copepoder.

Olafsson har arbeidet med bestandsestimering av *Mytilus edulis* i Lindåspollene.

Klinken arbeider med metodiske problemer i forbindelse med bestemmelse av adenylater i plankton.

Kankaala. Populasjonsdynamikk og produksjon hos cladoceren *Bosmina*.

Attramadal. Etologi på mysider.

Siden stipendiatvirksomheten begynte i 1956 har 91 stipendiater virket ved de biologiske stasjonene, de fleste ca. ett års tid. Mange er senere blitt ansatt i marinbiologiske stillinger ved stasjonene eller tilsvarende institusjoner.

Stipendium til tropisk — subtropisk Amerika

Årets stipendiat er fil.dr. Aimo Oikari fra Finland som i 2 måneder har vært ved School of Marine and Atmospheric Science, Miami, Florida for å studere osmoregulering i tropisk estuarine biotoper.

I tillegg har fil.lic. Ilpo Haahtela fra Finland fortsatt sitt stipend fra 1978 og har i 6 måneder oppholdt seg ved Duke University Marine Laboratory, Beaufort, North Carolina og ved School of Marine and Atmospheric Science, Miami, Florida, hvor han studerte isopoder.

21 forskere har hittill vært stipendiater til tropisk-subtropisk Amerika. For de fleste har dette vært den eneste mulighet for å skaffe seg kjennskap til tropisk marinbiologi, et viktig ledd i utdannelsen til marinbiologer.

Annet forskningssamarbeid

Kollegiet har ydet økonomisk støtte til lic.scient. Preben Jensens deltagelse i "Nordisk Symposium i Systematisk Zoologi" i Oslo samt til studiereiser for Ellen Christensen og Villy Christensen til Statens Biologiske Stasjon i Flødevigen, Norge, hvor de arbeidet med sildelarvers vekst og overlevelse.

Einar B. Olafsson har fått bidrag til en måneds opphold ved Institutt for marinbiologi, Bergen for å fullføre databearbeiding.

Cand.mag. Jens P. Aabel har fått bidrag til studiereise til Helsingør for å diskutere taxonomi på *Thyasira*.

Cand.mag. Paul Wassmann har fått bidrag til studiereise til Århus for å sette seg inn i metodikk for måling av mikrobiell sulfatreduksjon.

Nat.kand. Seijä Hällfors har fått bidrag til studiereise til København for elektronmikroskopisk arbeid på nanoplanktonkulturer.

Opplysningsvirksomhet

NORDMAR, redigeret af Claus Nielsen, beskrev bl. a. i to artikler arbeidsforholdene og forskningsmulighetene ved de marinbiologiske stasjoner i Tvärminne og i Helsingør.

Efterspøringsen etter *NORDMAR* er stor, og bladet er blevet møtt med stor interesse internasjonalt som opplysningskilde om nordisk marinbiologi.

For å bedre tilgangen på aktuelt stoff til bladet har Kollegiet nedsatt en redaksjonskomité bestående av formannen i hver nasjonale seksjon.

I. Framtidsplaner

Nordisk kollegium for marinbiologi representerer i dag et mangesidig fagområde nært det som i vid forstand betegnes som biologisk oseanografi. Fagområdet har derfor et naturlig fellesskap med fag som fysisk, kjemisk, geofysisk og geologisk oseanografi. Marinbiologi er også en syntese av generelle biologiske og økologiske prinsipper anvendt på det spesielle marine miljø, og tilknytningen til de biologiske og økologiske fagområdene er likeledes meget viktig. Kollegiet ser det som vesentlig at kontakten med marine og med biologiske fagområder styrkes også

på nordisk plan, gjennom praktisk samarbeid med andre kollegier der dette er hensiktsmessig.

Kollegiet ser det som meget viktig å kunne justere virksomheten etter de behov fagmiljøene og de forskerstuderende har. I så måte pekte kollegiets årsmøte i oktober på flere nye former for faglig samarbeid, som det er ønskelig at kollegiet støtter i tillegg til de nåværende. Man regner også med at betoningen på de ulike aktivitetene må variere fra år til år etter som miljøenes behov forandres. Kollegiets virksomhet bør derfor i utgangspunktet være fleksibel. Som en konsekvens av dette har kollegiet allerede på 1980-budsjettet overført midlene for stipendiet til tropisk Amerika til prosjektet "Øvrig forsknings- og forskningsforberedende samarbeide". Kollegiet anser det hensiktsmessig å kunne vurdere nytten av dette stipendiet mot andre aktiviteter for hvert år av gangen.

Kollegiet regner med at kursvirksomheten, som er den arbeidsform som avgjort gir utdanningstilbud til flest marinbiologer, vil fortsette i omtrent samme omfang som i dag. For å dekke videst mulig faglig behov vil spennet i nivå på kursene variere fra ekkursjonspregede kurser til rene spesialistkurser med snevert tema. Stipendvirksomheten vil til en viss grad øke i omfang ved at kollegiet vil tilstrebe større fleksibilitet i tilmålt stipendtid, og legge større vekt på stipendier av kortere varighet enn ett år. På den måten vil flere kunne dra nytte av stipendmidlene. En slik ordning vil imidlertid føre til økte reiseutgifter. Målsætningen for stipendiene vil fortsatt være forskerutdanning.

Kollegiet vil i sterkere grad enn tidligere stimulere til, og støtte aktiviteter som:

- kortere studiereiser for forskerstuderende til institusjoner i annet nordisk land,
- faglige møter av seminar- og arbeidsmøte(workshop)-karakter,
- utveksling av faglig ekspertise mellom landene,
- invitasjon av eksperter fra andre land til Norden.

I tillegg ser kollegiet det som en vesentlig oppgave å formidle informasjon både om de marinbiologiske aktivitetene kollegiet selv er involvert i, og om øvrig marinbiologisk virksomhet i Norden. Kollegiet vil søke å gi NORDMAR en form som gjør skriftet tjenelig for dette formålet.

Kollegiets nye organisasjonsform vil føre med seg en økning i aktiviteten, og vil derfor få økonomiske konsekvenser. Et øket antall marinbiologiske institusjoner er nå direkte involvert i kollegiets arbeid. Den geografiske spredningen av disse betinger flere, lengre og dyrere reiser. Flere av de nye institusjonene dekker også deler av marinbiologien som er naturlige utvidelser av de felter kollegiet hittil har dekket. Disse emneområdene må få sin støtte uten at det går ut over de øvrige emner i en marinbiologisk forskerutdanning. Kollegiet mener at dette kan til-

fredsstilles ved de endringer i virksomheten som er skissert ovenfor, samt ved en gradvis økning i aktiviteten, i langtidsbudsjettet kalkulert til 15 % fram til 1982 og ytterligere 15 % til 1983.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1.000-tal nkr)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	18	35	84	68
Kontor	2	5	5	6
Prosjekt	421	451	429	497
Summa utgifter	441	491 ¹	518	570
<i>Inkomster</i>				
Anslag	445	483	483	488
Övrigt	73	77	77	17 ²
Summa inkomster	518	560	560	505

¹ Budsjetterte utgifter. I tillegg kommer møteutgifter ut over budsjettert p. g. a. omorganisering ca. 53 000 tillatt trukket av overskuddet fra tidligere år. Totalt gir dette utgifter på ca. 543 000.

² Det forventet lave overskudd til 1980 er kalkulert ut fra anslag 1979 + overskudd fra 1978

— Budsjetterte utgifter + ekstra møteut- gifter 1979 (cf ¹)	560 051
	<u>543 170</u>
Overskudd	<u>16 881</u>

Preliminært utfall 1979 indikerer at overskuddet kan bli noe høyere: ca. 42 000.

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)*Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (NORDITA)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. (01) 42 16 16

B. Startår

1957

C. Syfte

Ifølge de af ministerrådet den 9 november 1977 fastsatte statutter for Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik har instituttet til formål at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomforskning. Nordita skal ikke befatte sig med virksomhed, der tjener militære formål. Arbejdsresultaterne skal offentliggøres eller på anden måde blive gjort alment tilgængelige.

*D. Organisation**1. Administration*

Styrelsen består af indtil tre medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræsentanter for Norditas personale. Desuden er direktøren født medlem af styrelsen.

Udnævnelse og valg til styrelsen sker for en periode af tre kalenderår. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted.

Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen. Direktøren udnævnes normalt for en periode af tre år. Genudnævnelse kan finde sted.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledelse af Norditas virksomhed i overensstemmelse med de retningslinier der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger i øvrigt.

Direktøren er professorskollegiets formand og drager omsorg for varetagelsen af sekretariatsforretningerne ved styrelsens og forretningsudvalgets møder. Han forestår Norditas økonomiske forvaltning, herunder

bogføring og betalinger. Han leder og fordeler arbejdet blandt Norditas personale.

2. Styrelsens sammansætning 31.12.1979

Bohr, Aa., Prof., NBI, København (direktør)
 Lindhard, J., Prof., Fys. Inst., Århus
 Mackintosh, A., Prof., HCØ, København
 Olesen, P., Lektor, NBI, København (suppl.)
 Winther, Aa., Prof., NBI, København
 Cronström, C., Prof., Inst. för Teor. Fys., Helsingfors
 Fogel, K. G., Prof., Fys. Inst., Åbo akademi (suppl.)
 Jauho, P., Prof., Statens tekn. forskningscentral, Esbo
 Kallio, A., Prof., Dept. of Theor. Phys., Uleåborg
 Magnússon, M., Prof., Univ. of Iceland, Reykjavík (næstformand)
 Hansteen, J. M., Prof., Fys. Inst., Bergen
 Hemmer, P. Chr., Prof., NTH, Trondheim (suppl.)
 Olsen, H., Prof., NLHT, Trondheim (formand)
 Ravndal, F., Prof., Fys. Inst., Oslo
 Lundqvist, S., Prof., CTH, Göteborg
 Nagel, B., Prof., KTH, Stockholm (suppl.)
 Nordling, C., Prof., Fys. Inst., Uppsala
 Svensson, B., EY, Prof., Teor. Fys., Lund.

Medarbejderrepræsentanter

Kiilerich, H., Overass., Nordita
 Luther, A., Prof., Nordita
 Peterson, C., Fil. dr., Nordita
 Nielsen, L., Kontorchef (sekretær)
 Nilsson, N. R., Adm.chef, Nordita

Styrelsemøde blev afholdt 9. og 10. oktober i København. Derudover har Norditas forretningsudvalg holdt møder den 20. marts, 29. maj og 11. september.

3. Personal

Professor Aage Bohr — direktør.

Videnskabeligt

Professor G. E. Brown
 Professor J. Hamilton
 Professor A. Luther
 Professor B. R. Mottelson
 Professor C. J. Pethick
 Professor B. Strömgren

Dr. C. Dasso — fra 1.5.79
 Dr. R. I. Epstein
 Dr. G. Grinstein — til 15.4.79
 Dr. I. Hamamoto — til 31.8.79.

Administrativt

N. R. Nilsson — administrationschef
 H. Bergen
 V. Clifford
 H. Kiilerich
 G. Møller Nielsen
 I. Søndergaard
 E. Vinther
 I. Wadil.

EDB

H. Straadt — fra 1.2.1979.

4. Revisor

Rigsrevisionen i Danmark
 Kontorchef O. Warberg
 Fuldmægtig E. Andersen.

E. Verksamhet

Inledning

En översikt över de stipendiater och gästforskare som vistats vid NORDITA och andra nordiska institutioner 1979, samt en översikt över symposier, föreläsningar och utgivna publikationer ges under punkterna 8 till 12.

Forskningen vid NORDITA spänner över vida områden av atomfysiken (partikelfysik, kärnfysik, den kondenserade materiens fysik och astrofysik).

I årsberättelsen för 1976 gavs en kort introduktion till alla dessa områden. I årets framtidsplaner skisseras en del framträdande tendenser i utvecklingen inom dem.

1977 och 1978 gavs i verksamhetsberättelsen mer detaljerade redogörelser för en del problemställningar inom den kondenserade materiens fysik respektive kärnfysiken. För innevarande år är framställningen koncentrerad till forskningsuppgifter inom partikelfysiken (punkt 7).

Bland aktiviteterna vid NORDITA 1979 kan speciellt nämnas:

1. Gästprogrammet

Under 1979 har det lyckats att inom ramen för gästprogrammet inbjuda ett antal framstående forskare med mycket breda intressen inom

fysiken. Detta har i hög grad främjat diskussionerna över fackgränserna. Det är avsikten att följa upp denna utveckling bl. a. inom ramen för seminarie-, föreläsning- och symposieverksamheterna.

Under året har också ovanligt många erfarna nordiska fysiker besökt institutet under längre perioder (1—4 månader) varigenom kontakterna med övriga nordiska institutioner fördjupats väsentligt.

2. *Kontaktgrupper*

För att det nordiska samarbetet skall bli effektivt är det viktigt att ha organiserade kontakter med fysikinstitutioner i Norden utöver de kontakter, som styrelseledamöterna och ledamöterna av de ad hoc kommittéer som tillsättes för behandling av anställningsärenden representerar. En anledning härtill är att institutets "kontaktnät" skall täcka hela Norden både geografiskt och ämnesmässigt. Styrelsen har därför utsett ett antal utskott, som fungerar som kontaktgrupper för skilda ämnesområden. Aktiviteterna inom dessa grupper som bl. a. omfattar diskussioner av stipendiatansökningar, och gästprogram har bidragit till en betydande effektivisering av NORDITA-verksamheten.

3. *Symposieverksamheten*

Liksom under de senaste åren har symposieverksamheten varit mycket livlig under 1979. Verksamheten sker under många olika former alltefter föreliggande behov på de berörda ämnesområdena. De senaste årens symposieverksamhet är nu föremål för en utvärdering där man söker få en uppfattning om hur man på bästa sätt skall tillvarata den tillgång programmet utgör.

4. *Samarbete med Lund*

På förslag från Lundgruppen har forskarutbytet mellan kärnfysikgrupperna i Köpenhamn och Lund utvidgats avsevärt under året. Detta har kunnat ske genom NORDITA:s medverkan och skall förhoppningsvis medföra att de starka kontakter, som genom professor Sven-Gösta Nilssons förmedling existerat mellan de två grupperna, även skall kunna upprätthållas i framtiden.

5. *Spridning av vetenskapliga rapporter*

En viktig del i spridningen av information om en institutions vetenskapliga verksamhet är distribution till intresserade kollegor och institutioner av särtryck (reprints) av tidskriftartiklar eller kopior av originalmanuskripten (preprints). Under 1978—1979 har vid NORDITA en övergång skett från distribution av reprints till utsändning av preprints. Vidare har utsändningen till "fasta abonnenter" nästan helt upphört. De som önskar erhålla ett preprint måste därför som regel sända

en speciell anhållan härom, varför man har en viss garanti för mottagarens intresse.

Dessutom utsänder författarna ett antal exemplar till kollegor och institutioner, som man vet har intresse av ett arbete.

Fördelarna med att sända ut preprint enligt det nuvarande systemet är bl. a.

1. Utsändningen sker några månader (6—8) *före* publiceringen i stället för c:a 6 månader *efter*.
2. Kostnaderna för framställning av preprint är lägre än kostnaderna för inköp av reprint. (Den tryckeritekniska kvalitén är dock lägre för preprint.)
3. Distributionen är mer omfattande och effektivare än när den skedde genom reprints.

6. *NORDITA:s samarbete med Physica Scripta*

De nordiska vetenskapsakademierna utger i samarbete med de nordiska fysikersammanslutningarna den internationella fysiktidskriften *Physica Scripta*. Denna tidskrift har vuxit mycket starkt under de senaste åren och har en stigande betydelse för *NORDITA:s* verksamhet. Många avhandlingar som utgår från institutet publiceras i *Physica Scripta*. Härutöver annonserar tidskriften kostnadsfritt alla *NORDITA*-preprints, varigenom informationen om dessa får en effektiv och mycket vid spridning världen över. Tidskriften har också publicerat proceedings från *NORDITA*-konferenser, varigenom den vetenskapliga redovisningen för dessa blivit mycket effektiv. Det är önskvärt att det inledda samarbetet skall utbyggas vidare.

7. *Vetenskaplig verksamhet*

Högenergifysik

Högenergifysiken (eller partikelfysiken) utforskar egenskaperna hos materiens minsta beståndsdelar, en fråga som länge varit aktuell och fascinerande. Vi vet idag att atomerna, som en gång ansågs vara odelbara, består av atomkärnor och elektroner. Kärnorna kan i sin tur, t. ex. vid tillräckligt hårda kollisioner, sönderdelas i protoner och neutroner. Undersökningen av protonens struktur har emellertid lett till ett vid första anblicken paradoxalt resultat. Å ena sidan visar talrika tecken att protonen har mindre beståndsdelar, de så kallade kvarkarna. Å andra sidan har man aldrig sett en fri kvark. De kan uppenbarligen inte lös-göras från protonen ens i kollisioner vid mycket höga energier. Det är sålunda sannolikt att kvarkar av någon anledning inte kan existera som fria partiklar.

Under de senaste 5—10 åren har man inom högenergifysiken gjort anmärkningsvärda experimentella och teoretiska framsteg, som avsevärt ökat vår förståelse av kvarkarnas egenskaper. Kvarkarna påverkas av

fyra olika slags krafter: den starka, elektromagnetiska, svaga och gravitationskraften. Elektromagnetisk växelverkan kan med stor noggrannhet beskrivas med hjälp av kvantelektrodynamiken, en teori som utformades för ca. 30 år sedan. Man har nu funnit att den svaga och elektromagnetiska växelverkan kan förenas i en enhetlig kvantfältteori. Vidare har man lyckats konstruera en teori som möjligen kan beskriva kvarkarnas starka växelverkan, den s. k. kvantkromodynamiken. Speciellt med hänsyn till denna senare teori är många viktiga frågor ännu obesvarade. Trots detta förefaller det klart att man under de senaste åren lagt grunden till en djupare insyn i materiens egenskaper.

Vi skall här först i korthet beskriva partikelacceleratorerna, som gör det möjligt att studera t. ex. protonens inre struktur. Därefter behandlar vi frågan om kvarkarnas starka växelverkan och hur endast vissa typer av bundna tillstånd (protoner, neutroner, pi-mesoner . . .) kan förekomma som fria partiklar. Forskningen inom Nordita i partikelfysik är till stor del inriktad just på frågor av denna art.

Partikelacceleratorer

I vårt dagliga liv ser vi formen av olika föremål genom att bestråla dem med ljus, och observera hur ljuset återkastas eller sprids. Experimenten i partikelfysik fungerar enligt samma princip. Vid studiet av elementarpartiklarna använder man emellertid förutom "ljus" (elektromagnetisk strålning) även strålar som själva består av partiklar. Enligt kvantmekaniken kan sådana strålar också uppfattas som en vågrörelse, vars våglängd är kortare ju högre partiklarnas impuls och energi är. Vi kan nu förstå varför man är tvungen att accelerera partiklar till höga energier för att kunna undersöka så små föremål som en proton, vars radie är endast ca. 10^{-15} meter. Vågorna med vilka vi bestrålar protonen måste ha en våglängd som är betydligt kortare än protonens radie för att göra det möjligt att urskilja en inre struktur. Endast partiklar med en energi över $1 \text{ GeV} = 10^9 \text{ eV}$, alltså en miljard elektronvolt, har en så kort våglängd. (1 eV är den energi som en elektron eller proton får då den passerar en elektrisk spänning på 1 Volt.)

I praktiken vore det svårt att upprätthålla en spänning på flera miljarder volt mellan två poler. I stället leds partiklarna med hjälp av magneter i en cirkelformad bana, och får ett mindre energitillskott för varje varv. Den slutliga energin begränsas närmast av magnetfältets styrka. Genom att öka accelerators radie kan man minska böjningsvinkeln och sålunda uppnå en högre energi med ett oförändrat magnetfält. I praktiken är magnetfältets styrka begränsad, så att accelerators dimension ökar med partikelenergin.

Både acceleratorernas storlek och den maximala energin har ökat enormt sedan de första cyklotronerna byggdes på 1930-talet. CERN, det europeiska laboratoriet för högenergifysik i Genève, har t. ex. en

acceleratorring med en omkrets på 7 kilometer, som ger protoner med en energi på 400 GeV. Om ett par år kommer man med hjälp av den att undersöka frontalkollisioner mellan anti-protoner och protoner, som accelererats i motsatt riktning. Den "användbara" energin, dvs. energin i tyngdpunktssystemet, blir på detta sätt mycket större. Om protonen vore stillastående kunde samma effekt endast uppnås med anti-protoner på 150.000 GeV!

Konstruktionen av en högenergi-accelerator innebär idag en avsevärd ekonomisk investering, som kräver internationellt samarbete. När de tekniska data väl slagits fast, har man samtidigt bestämt de experimentella möjligheterna för många år framåt. Det är därför av största vikt att konstruktionen föregås av grundliga undersökningar, i vilka både experimentella och teoretiska fysiker tar del. Även fysiker från Nordita medverkar i förstudier som nu görs beträffande en elektron-positron accelerator i Europa (LEP).

Kvarkar

Den första direkta observationen av protonens kvark-struktur gjordes år 1969 vid en undersökning av hur elektroner sprids från protoner (fig. 1). Man visste från tidigare experiment att elektronen kan betraktas som en punktformad laddad partikel. Som vi nämnde ovan har protonen däremot en bestämd volym. Frågan gällde om protonens laddning är jämnt fördelad över dess volym eller om den är samlad i punktformade kvarkar. En elektron "ser" endast den del av protonens laddning som är inom ca. en våglängds avstånd. Om laddningen är jämnt fördelad över protonen får en elektron med hög energi (kort våglängd) endast kännning av en liten laddning, och ändrar inte nämnvärt sin riktning. En elektron som kolliderar med en kvark kan däremot stötas ut i en ny riktning även vid höga energier.

Experimentresultaten visade att elektronerna verkligen sprids ut till stora vinklar. Vidare föreföll de laddningar som elektronerna törnade emot att vara punktformade och nästan fria inne i protonen. Man kunde alltså vänta sig att en kvark skulle stötas ut ur protonen vid kollisionen (fig. 1). Det är intressant att observera att detta experiment var analogt med Rutherford's berömda försök i början av detta sekel i vilket han upptäckte atomkärnan; energiskalan var dock en annan.

Redan före det ovannämnda experimentet hade man postulerat kvarkarnas existens på grundval av vissa regelbundenheter hos hadronerna, dvs. kärnpartiklarna och andra partiklar som bildas vid högenergetiska kollisioner. I dag känner vi ca. 200 hadroner (av vilka de flesta är mycket kortlivade). Alla kan klassificeras som bundna tillstånd av antingen tre kvarkar (t. ex. protonen och neutronen) eller av en kvark och en anti-kvark (pi-mesonen, m. fl.). I motsats till hadronerna har kvarkarna en icke heltalig elektrisk laddning ($2/3$ eller $-1/3$) jämfört med elek-

tronens laddning. Ursprungligen kände man tre olika slags kvarkar. Under de senaste åren har ytterligare två kvarkar upptäckts med betydligt högre massor.

Många försök har gjorts att finna kvarkar bland partiklarna som bildats i sammanstötningar vid höga energier. Ännu har inga fria kvarkar setts, inte ens i elektronproton spridning vid stora vinklar (fig. 1). Som nämnts föreföll kvarkarna att röra sig nästan fritt inne i protonen, så att de borde kunna lösas vid energetiska kollisioner. Det faktum att enskilda kvarkar inte observerats tyder på att kvarkarna har någon ny slags egenskap, som gör att de inte kan existera utanför hadronerna. Denna hypotes brukar kallas "inneslutning" ("confinement") av kvarkar.

Vi vet att kvarkarna måste påverkas av krafter som är mycket starkare än de elektriska för att hållas bundna i hadronerna. Kvarkarna har alltså förutom en elektrisk laddning också en "stark laddning", vanligen kallad "färg". (Denna färg-laddning har inget samband med färgerna i vår omgivning!) Man har funnit både indirekta och direkta tecken på att det finns tre olika slag av stark laddning: varje kvark kan ha en av tre färger, t. ex. röd, gul eller blå. Hadronerna däremot förekommer i endast en neutral, eller "färglös" version.

Färg är en egenskap som är specifik för kvarkar. Det är således naturligt att uttrycka inneslutningshypotesen med hjälp av färg: Alla fria tillstånd är färglösa. Vi kan åskådliggöra detta genom att tänka oss att partiklarna befinner sig i ett "medium" som verkar fränstötande på färgfältet. En färglös hadron kan existera som en "bubbla" i ett sådant medium (fig. 2). Kvarkarnas färgfält förekommer endast innanför bubblan. En kvark vars färgladdning inte kompenseras måste däremot sända sitt färgfält till oändligheten. På grund av mediets tryck kräver detta en obegränsad energi: enskilda kvarkar kan inte existera. Det har visat sig möjligt att konstruera realistiska modeller för hadroner utgående från en dylik bild. Vi återkommer senare till dessa.

Kvantkromodynamik (QCD)

Den elektromagnetiska kraften mellan laddade (punktformade) partiklar kan med mycket stor noggrannhet beräknas med hjälp av kvantelektrodynamiken (QED). I QED påverkar elektronerna varandra genom utbyte av neutrala strålningskvanta, fotoner. Det är naturligt att fråga sig om en liknande teori kunde förklara den starka kraften mellan kvarkar. Det har visat sig att en sådan teori, kallad kvantkromodynamik (QCD), inte bara tämligen entydigt kan formuleras. De tre färgladdningarna ger QCD nya egenskaper som stämmer överens med experimentella data.

Den viktigaste skillnaden mellan QED och QCD är att färgfältets kvanta, som kallas gluoner, själva bär en (färg)laddning. Fältet utövar alltså en kraft på sig själv. Detta gör en lösning av teorin både kompli-

cerad och intressant. Frågan om QCD har fria kvarkar eller om de är inneslutna är högaktuell, men har tills vidare inte kunnat besvaras.

QCD är i princip en fullständig teori för den starka växelverkan, och har liksom QED endast ett fåtal fria parametrar (laddningens storlek, kvarkarnas massor). Om vi vore i stånd att beräkna t. ex. hadronernas massor med tillräcklig noggrannhet kunde vi omedelbart avgöra om QCD är relevant eller ej. Även med den kännedom vi har idag kan vi emellertid göra förutsägelser som, jämförda med experimentella resultat, kan visa om vi är på rätt spår.

QCD förutsäger att den effektiva kraften, t. ex. mellan två kvarkar, avtar då kvarkarnas relativa energi växer. Denna egenskap är karakteristisk för QCD, och förekommer inte i QED. Den är i kvalitativ överensstämmelse med data från elektron-proton spridning, som visade att kvarkarna under högenergetiska stöt med elektronerna var nästan fria i protonen. Om kraften är svag kan man också göra kvantitativa beräkningar i QCD. Kvarkarna utväxlar då för det mesta endast en gluon; utbyte av flera gluoner kan negligeras för svaga fält. Sådana approximativa beräkningar utgör idag vår bästa möjlighet att jämföra QCD med experiment. Resultaten av de jämförelser som redan gjorts har givit stöd åt QCD som teorin för den starka växelverkan. Mera avgörande tester kommer inom kort att göras med data från de nya elektron-positron acceleratörerna.

I det följande skall vi behandla två frågor som varit av speciellt intresse vid Nordita. Den första berör de "jet-fenomen" som uppstår då en kvark eller gluon liksom i fig. 1 stöts ut i det omgivande mediet. Den andra frågan är beskrivningen av hadron-"bubblor" (fig. 2) med hjälp av en explicit, så kallad "bag"-modell.

Jet-fenomen

Vad sker då en kvark med hög energi kommer ut ur en hadron och in i det omgivande mediet, t. ex. efter att ha kolliderat med en elektron (fig. 1)? Man kunde vänta sig att färgfältet sträcks ut och innesluts i en långsmal bubbla, som slutligen brister och bildar en skur eller en "jet" av hadron-bubblor. Detta skulle göra det möjligt att indirekt "se" en kvark, i analogi med hur elektriskt laddade partiklar kan spåras via jonisering i materien.

Under de senaste åren har det blivit klart att dylika jet-fenomen verkligen existerar. De bästa data kommer från kollisioner mellan en elektron och dess anti-partikel, positronen, vid höga energier (fig. 3a). Om elektronen och positronen kommer tillräckligt nära varandra kan de förintas och ombildas till ett kvark-antikvark par. Kvarkarna flyger ifrån varandra och bildar två hadron-jet'er (fig. 3b). I fig. 3c ser vi slutresultatet av en sådan kollision, uppmätt vid PETRA-acceleratorn

ii Hamburg. Alla hadroner rör sig huvudsakligen längs en gemensam axel, som anger kvarkarnas ursprungliga rörelseriktning.

Sannolikheten för en förintelsereaktion som den ovannämnda bestäms av kvarkarnas antal och elektriska laddning. De tre färgladdningarna ökar antalet kvarkar, och alltså också sannolikheten, med en faktor 3, som är väsentlig för att finna överensstämmelse med experimentella data. Vinkelfördelningen av kvarkarnas rörelseriktning kan också förutsägas och är konsistent med de uppmätta resultaten.

Jet-fenomenet innebär att vi kan observera energetiska kvarkar och mäta deras energi. Det erbjuder därigenom en utmärkt möjlighet att testa QCD. Sannolikheten för att en av kvarkarna i förintelsereaktionen utstrålar en gluon med hög energi kan uppskattas, och är ca. 10 %. Det är rimligt att anta att en sådan gluon ger upphov till en jetliknande den från en kvark. Om man ser det väntade antalet kollisioner med 3-jet sluttillstånd, och deras energi- och vinkelfördelningar stämmer överens med de beräknade, kommer detta att ge starkt belägg för att QCD är en riktig teori. Det bör emellertid framhållas att prövningar av den typ vi diskuterat här aldrig kommer att bli särdeles noggranna. En teoretisk precision i stil med den man har för QED kan uppnås endast om och när man kan behandla effekter från inneslutningen.

Bag modellen

Bilden av en hadron som en bubbla i ett omgivande medium (fig. 2) har goda möjligheter att vara kvalitativt korrekt. En liknande företeelse är känd t. ex. från teorin för supraledare, dvs. material vars elektriska resistans helt försvinner vid tillräckligt låga temperaturer. Ett yttre magnetfält kan inte tränga in i en supraledare, liksom färgfältet i fig. 2 inte kan existera i mediet utanför bubblan. Under vissa förhållanden kan magnetfältet emellertid lokalt förstöra supraledaren, och därvid skapa "tunnlar" med vanlig ledningsförmåga genom vilka fältlinjerna kan passera. Analogt kunde också färgfältet lokalt ändra mediets egenskaper.

Bag modellen försöker göra denna bild av hadronen konkret genom förenklande antaganden. De vanliga hadronerna beskrivs som sfäriska bubblor med en bestämd radie. Mediets tryck, som är en fri parameter, balanseras av kvarkarnas färgfält (från detta villkor kan radien beräknas). Slutligen antas kraften mellan kvarkarna vara svag. Kvarkarnas rörelse innanför bubblan kan nu bestämmas. Hadronens massa är enligt relativitetsteorin lika med dess totala energi. Den är väsentligen given av kvarkarnas rörelseenergi samt en energi proportionell mot bubblans volym, som representerar arbetet med att tränga undan mediet.

De hadronmassor man kan beräkna i bag modellen stämmer i det stora hela bra överens med de observerade. Detta ger ytterligare belägg för att fig. 2 är en god utgångspunkt för en beskrivning av hadronerna.

Man kan också tänka sig bubblor som innehåller flera kvarkar, t. ex. två kvark-antikvark par. Man har länge sökt efter sådana "exotiska" hadroner i experimenten, tills vidare dock utan definitiva resultat.

Kraften mellan två elektriska laddningar avtar som bekant med kvadraten på avståndet. Detta kan ses som en följd av fältlinjernas spridning (fig. 4a). Då fältlinjerna sprids åt alla håll minskar deras täthet, som bestämmer kraftens storlek, med avståndets kvadrat. Bilden av två åtskilda färgladdningar ser helt annorlunda ut (fig. 4b). Mediet trycker ihop färglinjerna till en "sträng". Om avståndet mellan laddningarna ökas ytterligare blir strängen längre, men linjernas täthet är oförändrad. Kraften är alltså oberoende av avståndet! Detta är ett annat sätt att beskriva inneslutningen: det krävs en obegränsad energi för att fullständigt skilja en kvark från en anti-kvark.

I bag modellen kan kvarkarna tvingas ifrån varandra, såsom i fig. 4b, av centrifugalkraften i en snabbt roterande hadron. Man kan beräkna strängens diameter, och sålunda förhållandet mellan hadronens massa och dess "spinn", dvs. rotationstillstånd. Förhållandet mellan massa och spinn stämmer överens med det experimentellt uppmätta.

Bag modellen är en fenomenologisk beskrivning av inneslutningen, som i det stora hela är i god överensstämmelse med detta. Det är således naturligt att man teoretiskt försöker förklara hur bubblan uppstår, t. ex. med hjälp av QCD. Detta problem studeras nu aktivt såväl vid Nordita och Niels Bohr Institutet som vid andra forskningscentra. Man har redan kunnat uppskatta storleken av mediets tryck i QCD. Beräkningarna kan emellertid ännu inte utföras med önskvärd noggrannhet. De matematiska svårigheterna har tills vidare förhindrat definitiva slutsatser om inneslutning i QCD.

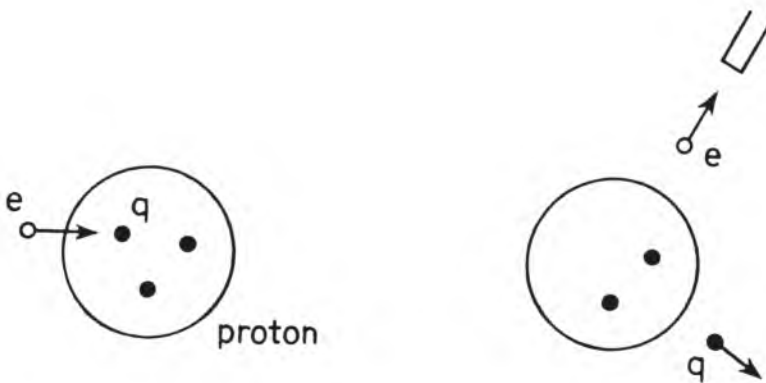

Fig. 1 Elektron-proton kollision vid en hög energi. Bilden visar situationen omedelbart före och efter elektronen (e) stöter mot en kvark (q). Elektronen får en ny riktning och observeras i en detektor. Kvarken och resten av protonen omvandlas till hadroner.

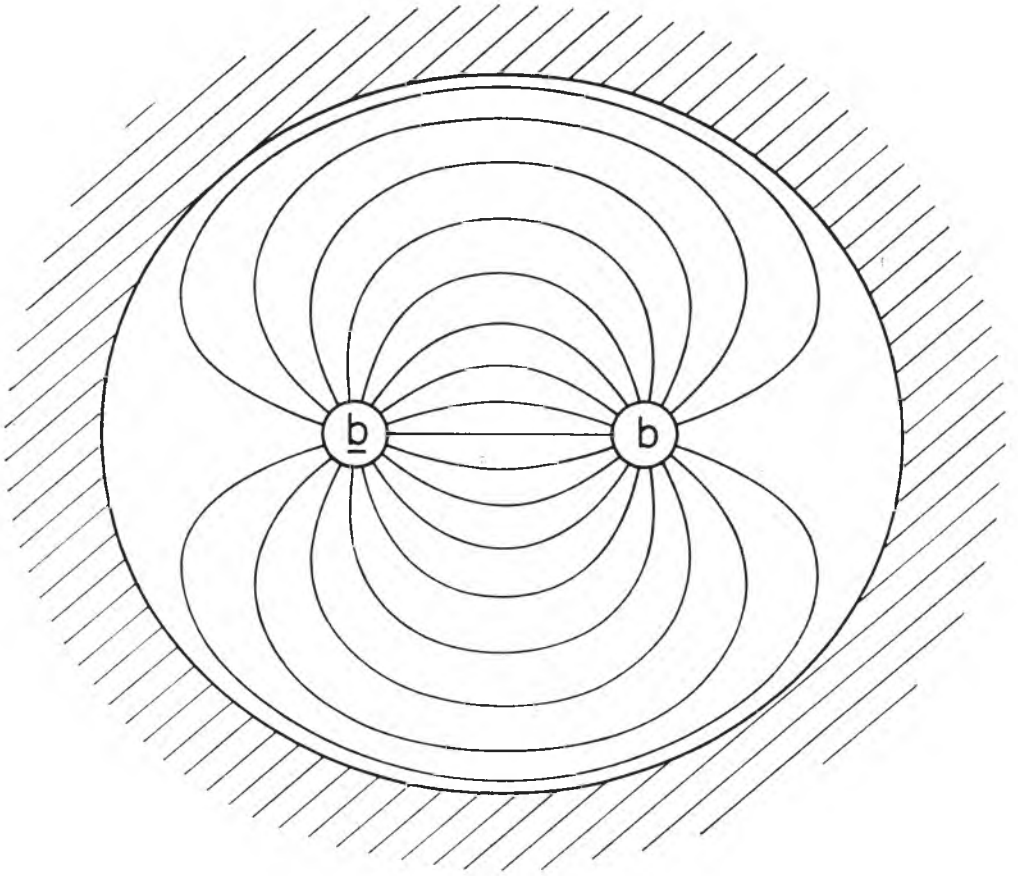

Fig. 2 Bilden av en meson som en kvark-antikvark bubbla. Färgfältets styrka anges av linjernas täthet. Fältet kan inte tränga in i det omgivande mediet, och balanserar mediets tryck på bubblans yta.

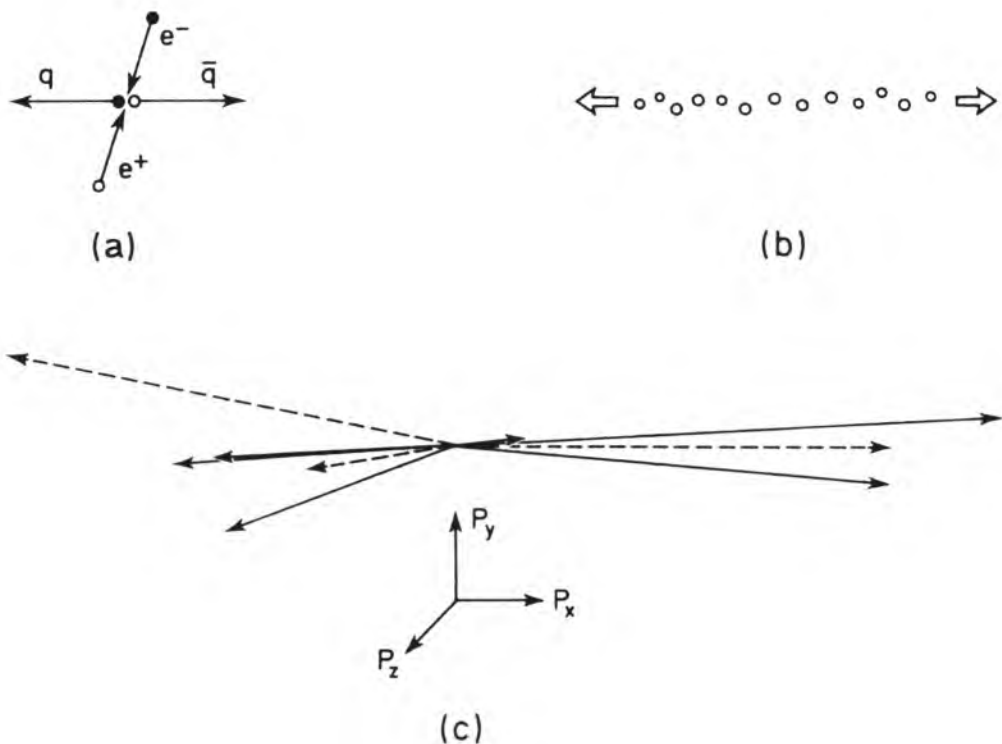
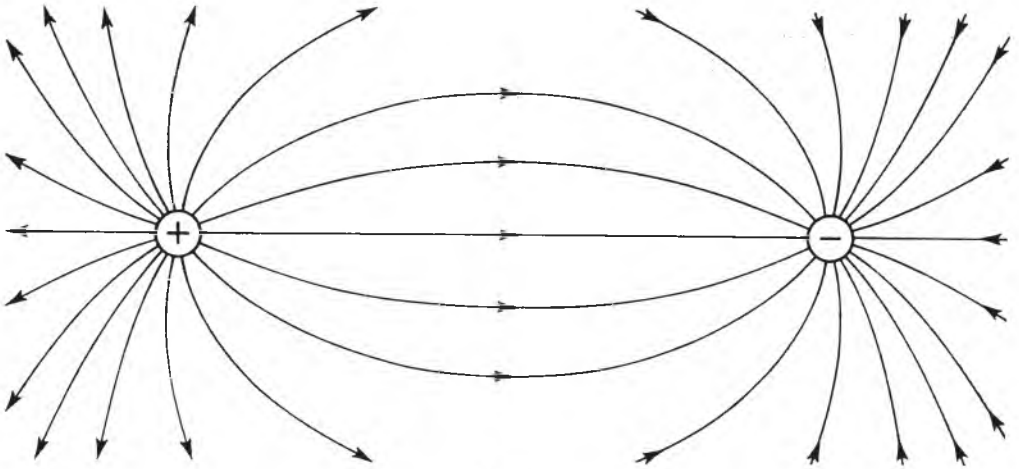
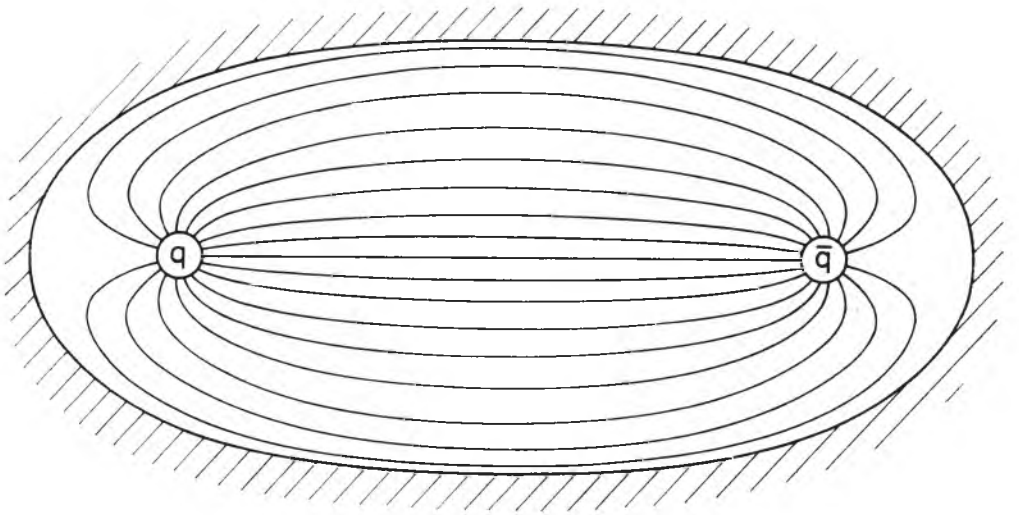

Fig. 3 En förintelsereaktion (a) där ett elektron-positron par omvandlas till ett kvark-antikvark par. Kvarkarna tränger in i mediet och efterlämnar ett spår av hadronbubblor (b). Slutresultatet av en kollision (c) observerad av PLUTO-detektorn i PETRA vid en total energi på 27 GeV. Vektorerna anger hadronernas impulser (de streckade linjerna svarar mot elektriskt neutrala partiklar). Jet-axeln är parallell med x-axeln.

(a)

(b)

Fig. 4 Fältet mellan två motsatta elektriska laddningar (a) sprids åt alla håll och avtar med kvadraten på avståndet. Färgfältet mellan en kvark och dess anti-kvark (b) trycks ihop av mediet. Fältstyrkan i mitten är oberoende av avståndet mellan kvarkarna.

8. Stipendiater

Stipendiaternes deltagelse i kurser og kongresser samt besøg ved hjemmeinstitut vil fremgå af virksomhedsberetningen (NORDITA/239).

I 1979 har Nordita haft følgende stipendiater:

Danmark

T. Døssing	1.9—31.12.79	K
H. Esbensen	1.1—31.12.79	K
N. Kjær Nielsen	1.1—31.12.79	E
J. Randrup	1.1—15. 2.79	K

Finland

J. von Boehm	1.1—31. 8.79	F
B. Friman	1.1—31.12.79	K
P. Hoyer	1.1—31.12.79	E
J. M. Timonen	1.1—31. 8.79	F
H. J. Vidberg	1.9—31.12.79	F

Island

H. Guðmundsson	1.1—31.12.79	A
----------------	--------------	---

Norge

J. M. Leinaas	1.1—31.12.79	E
F. Myhrer	1.1—31.12.79	K
P. Osland	1.1—31.12.79	E

Sverige

C. Fransson	1.1—31.12.79	A
H. Hansson	1.9—31.12.79	E
B. I. Jakobsson	1.1—31. 8.79	K
G. A. Leander	1.1—31.12.79	K
P. Minnhagen	1.1—31.12.79	F
C. Peterson	1.1—31.12.79	E
S. A. Rosengren	1.1—31. 8.79	F

A = astrofysik

E = elementarpartikelfysik

F = faststoffysik

K = kernefysik

9. Gæsteforskere

En fuldstændig oversigt over de nordiske og udenlandske gæster der har besøgt Nordita og andre nordiske institutioner i perioden vil fremgå af virksomhedsberetningen for 1979 (NORDITA/239). Følgende gæsteforskere har besøgt Nordita i længere tid:

- R. K. Bullough, Manchester
- P. Cvitanovic, Princeton/NBI
- C. H. Dasso, Heidelberg
- T. Engeland, Oslo
- G. Grinstein, Urbana
- S. Garpman, Troy og Lund

J. M. Hansteen, Bergen
 N. Iwamoto, Urbana
 A.-P. Jauho, Cornell
 T. J. Mazurek, Austin
 L. Mestel, Sussex
 J. L. Oliveira, Cornell
 R. Peierls, Oxford
 M. J. Rice, Webster, N. Y.
 P. Roberts, Newcastle
 N. Sakai, Tohoku
 N. Sato, Kyoto
 H. Skriver, Risø
 T. Toyoda, Tokyo
 J. Weneser, Brookhaven
 J. W. Wilkins, Cornell
 V. Zelevinsky, Novosibirsk
 A. Zytkov, Warszawa
 R. Richter, Cornell

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner har Nordita indbudt:

A. Bambini, Firenze	Helsingfors
H. Fogedby, Grenoble	Århus
P. Kaijser, Florida	Lund
K. Kumar, pt. Paris	Bergen
P. Kumar, Los Angeles	Helsingfors
D. N. Lowy, South Wales	Århus
J. C. Morrison	Göteborg
D. News, London	Göteborg
R. K. Sheline, Florida	Lund
T. Sundius, Helsingfors	DTH, Lyngby
M. Weger, Jerusalem	HCØ, København

10. Forelæsninger

Udover de faste forelæsningsserier er der afholdt kollokvier og uformelle seminarer i samarbejde med Niels Bohr Institutet. Der er endvidere arrangeret en række lecture series bestående af to til tre forelæsninger inden for forskellige fysikområder. (NORDITA/239).

11. Symposier

I 1979 har følgende symposier og møder været afholdt med støtte fra Nordita.

Symposier uden for Nordita 1979:

Geilo, januar	"Intermediate Energy Physics".
Stockholm, april	"Molecules in the Laboratory of Space".
Bergen, juni	"Neutrino 79"
Lysekil, august	"Nordic Symposium on Nuclear Physics"
Göteborg, oktober	"The chemisorptive Bond: Electronic Structure and Formation Mechanisms".

Symposier ved Nordita 1979:

"Nordic Particle Physics Meeting" i samarbejde med DESY, arrangeret af J. L. Petersen, N. K. Nielsen og forskere fra DESY, 23—25 april.

"The Universe at Large Redshifts", arrangeret af J. Kalckar og O. Ulfbeck, 25—29 juni.

"Nuclear Physics in Heavy Ion Collisions between 10 and 300 MEV/Nucleon", arrangeret af J. Bondorf, R. Broglia, F. Myhrer og A. Winther, 18—20 september.

"School on current topics in astrophysics", arrangeret af R. I. Epstein.

12. Publikationer

Der er udkommet 50 videnskabelige afhandlinger i form af preprints. En oversigt over preprints vil blive bragt i virksomhedsberetningen (NORDITA/239).

F. Framtidsplaner

Den fysiske forskning, som man beskæftiger sig med ved Nordita, befinder sig i disse år i rask udvikling, hvorved mange nye perspektiver åbner sig. Nordita står med gunstige muligheder for at bidrage aktivt til denne udvikling. De nedenfor skitserede aktiviteter forventes i de kommende år i det væsentlige at kunne afholdes inden for de nuværende budgetrammer, idet der dog vil blive et stigende behov for styrkelse af gæsteprogrammet. Den forøgede forskningskapacitet vil endvidere muliggøre en stigning af antallet af stipendiater. Man stiler også efter en videre udbygning af det nordiske samarbejde inden for Nordita's forskningsregie.

Et væsentligt led i Nordita's virksomhed i de senere år har været opbygningen af en aktivitet inden for teorien for de kondenserede (faste og flydende) stoffer. De områder, der er inddraget i forskningen, omfatter især makroskopiske kvantefænomener, kritiske fænomener ved faseovergang, og processer knyttet til stoffernes overflade. (For nærmere beskrivelse af nogle af de konkrete problemstillinger, se virksomhedsberetningen for 1977). Den omhandlede aktivitet er foregået i frugtbart samspil med såvel eksperimentelle som teoretiske forskningsgrupper i andre institutioner i Norden. Nordita har gode forudsætninger for i de kommende år i væsentlig grad at kunne styrke aktiviteten på dette felt ved at knytte fremragende forskere til Nordita, for kortere og længere perioder.

Partikelfysikken gennemgår i disse år en stærk udvikling, der er knyttet til opdagelser vedrørende stoffets opførsel under de meget store energitætheder, som opnås ved forsøg baseret på de store acceleratoranlæg (CERN i Genève, DESY i Hamburg, centre i USA, mv.). Den teoretiske analyse har ført til dybtgående nye begrebsdannelse. Nogle af de centrale problemstillinger er nærmere omtalt i afsnit 7 af beretningen. Der ligger således en stor udfordring i erkendelsen af, at stoffet

optræder som opbygget af bestanddele, hvoraf nogle (heriblandt "kvar-ker") ikke optræder som frie partikler, men kun manifesterer sig indirekte i strukturen af de partikler, som man iagttager. Det har været muligt for Nordita at medvirke til denne udvikling, og man har her kunnet støtte sig til kredsen af fremtrædende unge forskere på dette felt ved Niels Bohr Instituttet. Det samlede miljø har virket tiltrækkende for teoretiske partikelfysikere fra mange lande, og Nordita har gunstige muligheder for i de kommende år at bidrage til en styrkelse af forskningen i Norden på dette felt.

På kernefysikkens område har de nye forsøgsmuligheder baseret på ionstråler af tunge kerner åbnet for en frugtbar udvikling. Nogle af de centrale problemstillinger, som forskningen af atomkernernes struktur sigter på i disse år, blev omtalt i virksomhedsberetningen for 1978. Forskningen ved Nordita foregår i intensivt samarbejde med eksperimentalfysikere i og uden for Norden, og dette miljø har foreløbigt kunne opretholdes, selv om planerne om en stor ny tungionaccelerator i Danmark hidtil ikke har kunnet realiseres. Kernefysikken ved Nordita bygger på en mangeårig tradition, som har medført, at en meget stor del af de aktive forskere på dette felt har opholdt sig ved Nordita og NBI. På denne baggrund er der løbende og nær kontakt med de kernefysiske forskningscentre i de forskellige dele af verden. Blandt stipendiater og yngre medarbejdere ved Nordita på den teoretiske kernefysiks område har der navnlig i de senere år været mange af høj kvalitet. Dette giver mulighed for en værdifuld fremtidig indsats på dette felt ved Nordita og i Norden.

På astrofysikkens område er udviklingen præget af de mange store opdagelser af overraskende nye fænomener i universet, som er fulgt med udviklingen af mere effektive observationsmidler. Disse opdagelser rummer en stor udfordring til den teoretiske fysik på alle de områder, som er repræsenteret ved Nordita. Man må derfor forvente, at astrofysiske problemstillinger i stadig stigende grad vil blive inddraget i Nordita's virksomhed i de kommende år. Dette vil på naturlig måde bidrage til bestræbelserne for at skabe et miljø af stor bredde.

Faststoffysik, kernefysik og partikelfysik omhandler stoffets opbygning på forskellige trin (se virksomhedsberetningen for 1978). Trods alle forskelle, der giver hvert felt sit særpræg, er der dybtgående sammenhænge i de begrebsdannelser, som har udviklet sig på nævnte områder af kvantefysikken. Disse sammenhænge hidrører fra, at man på alle trin har at gøre med sammensatte systemer, hvis bestanddele — ved beskrivelsen af de omhandlede fænomener — optræder som elementære og udelelige. Man forsøger ved Nordita at fremhæve forbindelsen mellem de forskellige områder af den teoretiske atomfysik og at udnytte den gensidige inspiration, der kan ligge i kontakten mellem repræsentanter for de forskellige områder. Man håber fremover at styrke dette særpræg ved Nordita's virksomhed og derved gøre miljøet tiltrækkende for

forskere med interesse for almene fysiske problemstillinger. Dette aspekt af miljøet ved Nordita tillægges ikke mindst betydning for stipendiaterne, idet det giver dem mulighed for at opleve den aktuelle udvikling inden for den teoretiske fysik i større sammenhæng.

I forbindelse med de ovenfor antydede perspektiver for den fremtidige udvikling håber man fra Nordita's side på mange forskellige måder at bidrage til en styrkelse af det nordiske samarbejde. For stipendiaternes vedkommende tilstræber man således at udbygge deres kontakt med hjemmeinstitutionen såvel som med andre institutioner i Norden og støtte deres bestræbelser på at finde egnet virke inden for forskning, uddannelse og andre samfundssektorer.

Man ser også værdifulde muligheder for at fremme den teoretiske fysik i Norden gennem en videre udvikling af symposieprogrammet. På en lang række emner, som i disse år er kommet i forgrunden i den aktuelle udvikling, har Nordita afholdt eller støttet symposier og workshops, som har samlet mange af de forskere, som i særlig grad har bidraget til udviklingen. Nordisk fysik er herved blevet tilført nye impulser og personlige kontakter. Man lægger desuden vægt på ved disse arrangementer at give nordiske fysikere lejlighed til at gøre sig bekendt med udviklingen også på områder, der ligger uden for deres hidtidige speciale.

Til fremme af den løbende kontakt mellem Nordita og teoretiske fysikere ved andre institutioner i Norden, har man oprettet kontaktudvalg på forskellige hovedområder af Nordita's forskning. Man håber på mange måder at drage yderligere nytte af disse udvalg i de kommende år.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1.000-tal dkr)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	200	170	170	180
Personal	1 138	1 120	1 120	1 220
Kontor	414	244	244	258
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	5 878	7 060	7 060	6 802
Övrigt:				
Överskott	875 ¹			
Summa utgifter	8 505	8 594	8 594	8 460
<i>Inkomster</i>				
Anslag	7 665	8 136	8 136	8 460
Lönestegr. komp.	203		231	
Övrigt räntor	437	108	100	100
Överföring f. tidig. år	200	450	458	
Summa inkomster	8 505	8 694	8 925	8 560

¹ Överskottet 1978 beror på osedvanligt höga ränteinkomster och tidsförskjutningar i gästprogrammet.

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Henrikskatan 3
SF-20500 Åbo 50, Finland

B. Startår

1959

C. Syfte

Institutets verksamhetsområde är nordisk folktradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

D. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse och en föreståndare.

Styrelsen har inseeende över institutets alla angelägenheter, fastställer riktlinjer för institutets verksamhet, ansvarar för institutets ekonomiska förvaltning och avger årligen institutets verksamhetsberättelse och framställning om anslag till institutet.

Styrelsen består av tre medlemmar från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Island. Dessutom väljer personalen en representant till styrelsen. Styrelsens medlemmar förordnas av Nordiska ministerrådet för en period av tre år i sänder. Vid utnämmandet tas hänsyn till det önskvärda i att uppnå den bästa fackliga sammansättningen av styrelsen. För varje land förordnas en suppleant.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Styrelsen utser inom sig ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land.

Föreståndaren utövar den omedelbara ledningen av institutets verksamhet. Det åligger föreståndaren att enligt styrelsens riktlinjer ansvara för institutets forskningsprogram, svara för kontakt och samverkan med berörda forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden och för institu-

tets internationella kontakter, verkställa styrelsens och arbetsutskottets beslut samt leda och fördela arbetet för institutets övriga personal. Vid sidan av de administrativa uppgifterna bedriver föreståndaren egen traditionsvetenskaplig forskning.

Föreståndaren förordnas av Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år i sänder. Övrig personal anställs av styrelsen.

<i>2. Styrelsens sammansättning 31.12.1979</i>	Nationalitet
Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Mag.art. Iørn Piø	D
Professor Nils Schiørring	D
Suppleant: Lektor Bengt Holbek	D
Professor Lauri Honko	F
Arkivchef Pekka Laaksonen	F
Professor Nils Storå	F (styr. viceordf.)
Suppleant: Professor Asko Vilkuna	F
Cand.mag. Hallfreður Örn Eiríksson	I
Suppleant: Cand.mag. Arní Björnsson	I
Universitetslektor Bente Gullveig Alver	N
Konservator Ádel G. Blom	N
Professor Olav Bø	N
Suppleant: Försteamanuensis Reimund Kvideland	N
Professor Nils-Arvid Bringéus	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd	S (styr. ordf.)
Professor Anna Birgitta Rooth	S
Suppleant: Amanuens Ulla Brück	S
Personalens representant i styrelsen:	
Planeringssekreterare Lassi Saessalo	F

3. Personal

Föreståndare: Professor Lauri Honko
 Forskningssekreterare: Fil. mag. Gun Herranen
 Planeringssekreterare: Fil. mag. Lassi Saessalo
 Kanslisekreterare: Merkonom Maj-Lis Fagerholm

4. Revisorer

Överrevisor Erkki Ahokas
 Överrevisor Pertti Suokas
 Överrevisor Hannu Mattila (suppleant)

E. Verksamhet

1. Administration

Styrelsen har under året sammanträtt en gång, den 7 juni 1979 i Åbo. Vidare har styrelsen i oktober 1979 behandlat ärenden per capsulam. Som styrelsens ordförande fungerar Edvard Reuterswärd (S) och viceordförande Nils Storå (F).

I styrelsens arbetsutskott är följande styrelsemedlemmar invalda för

perioden 1978—80: Bente Alver (N), Nils-Arvid Bringéus (S), Hallfreður Örn Eiríksson (I), Pekka Laaksonen (F) och Iørn Piø (D). Ordförande för arbetsutskottet är Iørn Piø. Arbetsutskottet har under året sammanträtt två gånger, 22—23.2.1979 och 22—23.10.1979. Dessutom har arbetsutskottet behandlat ärenden skriftligt i maj 1979.

På sitt möte 22—23.2.1979 och under ett skriftligt möte i maj 1979 har arbetsutskottet behandlat frågan om ledigförklarandet av de två vetenskapliga sekreterarposterna vid NIF, som skall besättas fr. o. m. 1.1. respektive 1.7.1980, då kontrakten för nuvarande planerings- och forskningssekreterare utlöpt 31.12.1979. Ledigförklarandet skedde med kungörelse, som slogs upp på berörda universitetsinstitutioners och arkivs anslags-tavlor, samt med annons i Helsingin Sanomat och Hufvudstadsbladet 15.8.1979. Ansökningstiden utlöpte 15.9.1979. Tjänsterna söktes inom utsatt tid av 9 personer.

NIF:s styrelse utnämnde på basen av arbetsutskottets förslag fil. mag. Gun Herranen till innehavare av den ena forskningssekreterartjänsten 1.1.1980—31.12.1983 och fil. lic. Aili Nenola-Kallio till innehavare av den andra forskningssekreterartjänsten 1.7.1980—30.6.1984.

2. Informations- och publikationsverksamhet

Informationsbladet *NIF Newsletter* utkommer årligen med 4 nummer (mars, juni, september och december). Distributionen är enligt kontroll av nr 3/1979 följande:

Norden	904 ex.
Europa	644
Övriga	359
Sammanlagt:	1 907

NIF Newsletter avser att sprida kunskap om traditionsvetenskaplig forskning i allmänhet, om konferensverksamhet i och utanför Norden, om undervisning och arkivsamarbete i Norden, om institutets forskningsprojekt och andra aktiviteter till såväl nordiska som utomnordiska läsare. Rapporter från olika folkloristiska konferenser och forskarmöten ingår även. Årets första nummer dominerades av ett index över NIF Newsletters innehåll 1972—78, författarindex jämte ämnesgrupperat index. NIF Newsletter 2/1979 rapporterade om NIF:s tjuugoårssymposium i Åbo och kan karaktäriseras som ett temanummer med temat "Folklore in Nation-Building in the Nordic Countries".

Inför institutets tjuugoårsjubileum intensifierades NIF:s informationsaktiviteter genom hänvändelser till dagspress och etermedia. Institutet presenterades av institutföreståndaren under en presskonferens som resulterade i flera intervjuer och omnämningen i finsk radio på såväl svenska som finska. Artiklar, som presenterade institutet och temat för symposiet, ingick i bl. a. Hufvudstadsbladet, Turun Sanomat och NKS' Meddelelser (Lauri Honko), i Uusi Suomi (Lassi Saessalo), Aamulehti (Urpo Vento), Suomenmaa (Pekka Laaksonen), Åbo Underrättelser (Gun Herranen) och i Helsingin Sanomat (Outi Lehtipuro).

NIF Publications-serien resulterade i årsskiftet i två volymer. Som nr 6 i serien utgavs rapporten från NIF:s andra folkloristiska arkiv- och dokumentationskonferens med titeln "Tradition, dokumentation, arkiv", red. av Gun Herranen och som nr. 7 "A Guide to Nordic Tradition Archives" red. av Gun Herranen och Lassi Saessalo.

NIF Reprints är en ny form av publikationsverksamheten, som upptar särupplagor av till NIF:s verksamhetsområde knutna artiklar med skild pärm och angivelsen NIF Reprints. Denna serie är främst tänkt som en form av läromedelsproduktion. Som första häfte i serien har utkommit en artikelsamling om tre folkmedicinartiklar ur den norska populärvetenskapliga tidskriften Tradisjon 8/1978 med följande innehåll: Lauri Honko, "Folkmedicinen i utvecklingsperspektiv"; Bente Gullveig Alver, "'Du skal gå frisk herfra', en etnomediciner og hans patientbehandling"; Birgitte Rørbye, "Nutidig folkemedicin".

Resuméerna av föredragen, som hölls vid NIF:s symposium 8—9 juni 1979 med temat Folklore i nationsbyggandet i Norden, gavs ut som ett programblad för symposiedeltagarna.

3. Arkivverksamhet, bibliotek

Under verksamhetsåret har institutets bibliotek utökats med 142 arbeten. En del av dessa har erhållits som bytesexemplar för NIF Newsletter och NIF Publications. Byteslitteraturen deponeras delvis, främst östeuropeiska arbeten, hos Åbo universitets bibliotek. NIF:s eget biblioteks tillväxt är koncentrerad till vetenskaplig litteratur i anslutning till NIF:s projekt- och forskningsverksamhet.

TAI-gruppen, d. v. s. gruppen för arbetet kring temat "traditionsarkiv och indexering" har under året fortsatt arbetet med undersökning av olika möjligheter att koda och indexera traditionsmaterial för ADB. För ändamålet har olika systems tillämplighet vägts mot varandra. Gruppen, bestående av specialister på arkiveringsfrågor, sammanträdde i december i Falun, Sverige.

4. Konferensverksamhet

Ett forskarseminarium kring teori och metod ifråga om folkdiktning ägde rum i Oslo 5—7 mars 1979 på Voksenåsen hotell med deltagare från alla de fem nordiska länderna. Seminariet var en fortsättning på föregående års teoriseminarium, som hade festforskning som tema. Inledande föredrag hölls av Bengt Holbek (Köpenhamn) om "De stilltiende forutsetninger. Forskningshistorisk kritik"; Bengt af Klintberg (Stockholm) om "Ideologikritik av insamlaren"; Jonas Frykman (Lund) om "Ideologikritik av arkivsystemen"; Bjarne Hodne (Oslo) om "Noen synspunkter på metodikk og kildegrupper"; Lauri Honko (Åbo) om "Forskarens ideologi"; Jostein Mykletun (Bergen) om "Formidlingsideologi". Seminariet arbetade i plenum och grupp. (Se även rapport i NIF Newsletter 2/1979 s. 31.) Seminariets föredrag kommer att publiceras i tidskriften NORVEG 1979.

NIF:s tjugohårsymposium med temat **FOLKLORE I NATIONSBYGGANDET I NORDEN** ägde rum i Åbo 8—9 juni 1979 med deltagare och föredragshållare från alla de nordiska länderna. De tre huvudföredragen representerade tre olika discipliners syn på symposiets tema: Brynjulf Alver (folkloristik) höll ett föredrag med rubriken "Nasjonalisme og identitet. Om folklore og nasjonal utvikling", Mogens Brøndsted (litteraturvetenskap) talade om "Folklorens afspejlinger i nordisk skønlitteratur" och Matti Klinge (historia) om "Folklore och historien i nationsbyggandet". Utvecklingen i de olika nordiska länderna och hos två minoriteter belystes av Bengt Holbek (D) "Danske folkeminder og dansk nationalitet", Lauri Honko (F) "Upptäckandet av folkdiktning och en nationell identitet i Finland", Hallfreður Örn Eiríksson (I) "Folklorens roll i återupplivandet av den isländska litteraturen på 1800-talet", Olav Bø (N) "Romantikk, tradisjon og nasjonalkultur" och Mats Rehnberg (S) "Folkloristiska inslag i olika tidevarvs idéströmningar kring det egna landet", samt Eyðun Andreassen (Färöarna) "Folkekulturen i nasjonalistisk og nasjonalromantisk tolkning" och Alf Isak Keskitalo (samerna) "Folklorens negativa inverkan på etnisk inkorporation". Symposiet hedrades av inbjudna gästers närvaro, sammanlagt deltog 84 personer. (Jfr. rapport i NIF Newsletter 2/1979.) Symposieföredragen kommer att publiceras under 1980.

Forskarkurs 1980. Initiativ till en forskarkurs inom folkloristik, etnologi och närliggande discipliner togs av NIF under 1978. Underhandlingar fördes med en dansk forskargrupp, som åtog sig ansvaret för ansökningen till Nordiska forskarkurser om en forskarkurs i Danmark med temat *Historisk antropologi*.

Övriga konferensaktiviteter

— Institutföreståndaren Honko deltog 23.1.1979 i planeringen av seminariet kring teori och metod ifråga om folkdiktning i Oslo (jfr. p. 4, s. 4) och i ett planeringsmöte i Köpenhamn 24—25.1. kring Forskarkurs 1980.

— Institutföreståndaren har vidare deltagit i seminariet "Medicinvetenskapens människobild" arrangerad av statens humanistiska och medicinska forskningsråd i Helsingfors 9.2.1979.

— Institutföreståndaren har deltagit i det första förberedande mötet för den nordiska etnolog- och folkloristkongress, som skall äga rum i Finland 1981.

— Institutföreståndaren har deltagit i en internationell forskarkonferens i Visegrad (Ungern) arrangerad av International Society for Folk Narrative Research's metodologiska kommission 26.3.—2.4.1979 med föredraget "Folkloristics and international cooperation".

— Institutföreståndaren deltog i ett östersjöfinskt symposium 20—26.5.1979 i Petrozavodsk med ett föredrag om "Jämförande forskning ifråga om gråtkväden".

— Institutföreståndaren deltog i International Society for Folk-Narrative Research's (ISFNR:s) sjunde världskongress 12—18.8.1979 i Edinburgh, Scotland, med föredrag om "The Formation of Ecotypes". Vid samma kongress omvaldes institutföreståndaren, prof. Lauri Honko, till president för ISFNR,

— forskningssekreterare Herranen höll vid ovan nämnda kongress ett föredrag med rubriken "Historical Legends as Exponents of Nationalism in a Minority Culture" och

— planeringssekreterare Saressalo föredraget "Tiefenforschung in einem samischen Dorf".

— Institutföreståndaren Honko deltog i "European Symposium on Research on Health Research" 7—8.9.1979 i Esbo med föredraget "On the Ethnomedical Approach in Health Research".

— Institutföreståndaren deltog 18—21.8.1979 i Münster i Ethnologia Europeas methodsymposium med föredraget "Methods in Folk-Narrative Research: Their Status and Future". Under samma resa besökte han universitetet i Göttingen och underhandlade om redigeringsprinciper och val av stickord för Enzyklopädie des Märchens och NIF:s termlexikon.

— Forskningssekreterare Herranen deltog 21—23.9.1979 i ett kulturpolitiskt seminarium på Hanaholmen i Esbo med temat "Populärkultur och identitet".

— Institutföreståndaren Honko höll den 17.10.1979 ett Studia Generalia-föredrag vid Åbo universitet om "Det religiösa fältet i Åbo".

— Institutföreståndaren deltog 19.10.1979 i ett medicinvetenskapligt fortbildningsseminarium i Åbo med föredraget "Om sammanhanget mellan kulturen och sjukdomarna".

Gästföreläsare

Inom ramen för NIF:s gästföreläsarverksamhet hade professor Elli Köngäs-Maranda från Université Laval i Québec, Canada, inbjudits av NIF att föreläsa vid de olika universitetsinstitutionerna i Norden i månadskiftet oktober—november 1979. Resan tog ca tre veckor i anspråk och under denna turné besökte prof. Köngäs-Maranda 9 universitetsstäder och höll vid 19 olika tillfällen föredrag över tio rubriker.

5. Forskningsprojekt

Vid årsskiftet hade NIF resultaten av två forskningsprojekt på utgivningsstadiet: resultaten av traditionsekologiprojektet med arbetstiteln "Tradition och miljö" och av etnomedicinprojektet med arbetstiteln "Botare" förelåg i manuskript och manuskripten har lämnats till tryckning. Arbetena kommer att utkomma under 1980 och ingår båda i serien NIF Publications.

Ett tredje arbete under slutredigering är "Folklore och nationsbyggnaden i Norden", ett urval av föredragen som hölls vid NIF:s tjuvårssymposium i Åbo 8—9.6.1979. Tio författare behandlar temat ur folkloristikens, litteraturvetenskapens och historieforskningens synvinklar samt

skisserar utvecklingen av folklorens användning för skapandet av en nationell identitet i de olika nordiska länderna. Boken redigeras av Lauri Honko och publiceras i tidskriften *Tradisjon* 1980. En särupplaga av tidskriften kommer att ingå i serien NIF Publications.

Förberedelserna för publikationen av ett folkloristiskt termlexikon har förts vidare. Institutföreståndaren besökte redaktionen för *Enzyklopädie des Märchens* i Göttingen i september. Härvid kom man överens om vissa samarbetsformer mellan dessa lexica under det återstående redigeringsarbetet på NIF:s termlexikon under 1980.

TAI-gruppen, som undersöker möjligheter för utvecklandet av traditionsmaterials indexerings för de nordiska arkiven med tanke på samverkan och koordination inom informationsutbytet sammanträdde i december 1979 i Falun.

Ett projektförslag med beteckningen "Sångaktivitet som folkloristiskt forskningsobjekt" har diskuterats av en grupp forskare i anslutning till ett seminarium ordnat av Laboratorium for folkesproglig Middelalderlitteratur i Odense den 21.11.1979.

F. Framtidsplaner

NIF:s styrelses arbetsutskott godkände på sitt möte 22—23.10.1979 en treårsplan 1980—82 för forskningsverksamheten vid institutet. Planen kommer att genomföras stegvis och kan preciseras enligt resursbildning och behov.

I denna treårsplan ingår ett ramprojekt till vilket huvudparten av institutets forskningsverksamhet skall koncentreras. Avsikten är att åstadkomma en presentation av nordisk folklore och folkloristik, som behandlar uppkomsten av intresset för folklore i Norden, de traditionsvetenskapliga disciplinernas tillblivelse, de viktigaste forskningstraditionerna och deras utformning samt det metodologiska nuläget inom folkloristiken och etnologin i Norden. Därutöver planeras en översikt över de viktigaste nordiska traditionsformerna, speciellt de som spelat en central roll på det nationella planet, inom den folkloristiska forskningen eller för skapandet av nationell eller regional identitet.

Ramprojektet är uppdelat i tre faser. Det första deltemat är "Folklore och nationsbyggandet i Norden", ett tema, som behandlades vid NIF:s tjuogoårssymposium i Åbo. Symposieföredragen kommer att bearbetas av författarna, redigeras och publiceras under 1980. Redaktör för volymen är Lauri Honko.

Det andra deltemat med rubriken "Paradigm i nordisk folkloristik" kommer för första gången att tas upp på NIF:s ämneskonferens i Åbo i december 1980, sedan i samband med den 22:a nordiska folklorist- och etnologkongressen i Joensuu i juni 1981, som har som tema de etnologiska och folkloristiska forskningstraditionerna i Norden. Frågan om publikation av inläggen kommer att avgöras i ett senare skede. Väsentligt är dock att NIF deltar i planeringen av dessa två konferenser.

Den tredje fasens arbetstitel är "Folkliga traditionsformer i Norden". Bakom denna arbetstitel ligger en plan på att ge en översikt över nationell eller regionalt viktiga genrer, deras innehåll, funktionssätt, sociala kontext och distribution i de olika nordiska länderna. I valet av forskningsobjekt beaktas både genrer med stor och intressant utbredning i Norden och genrer som är typiska för mera begränsade kulturområden, sociala skikt eller subkulturer. Temat tas förmodligen upp till behandling första gången vid NIF:s metodseminarium år 1981. Projektets omfattning och publikationssätt är ännu under övervägande.

Med ramprojektet "Nordisk folklöre och folkloristik" kommer institutet att engagera expertis för mera krävande översikter än vad som varit brukligt inom folkloristisk och etnologisk forskning. Dessa översikter avses också bereda möjlighet för publikationer riktade till en bredare publik i Norden. Vid sidan om den nordiska forskningen vill man också tjäna internationell forskning, som har visat intresse både för de nordiska traditionsformerna och för den internationellt sett högklassiga utforskningen av dem. Här inbegrips sålunda en möjlighet att de i det föregående nämnda översikterna skall kunna utredigeras i sammanfattning på ett av världsspråken.

Genomförandet av denna treårsplan är emellertid helt beroende av de resurser, som ställs till NIF:s förfogande. En stark eftersläpning i verksamhetsanslaget utgör ett allvarligt hinder som borde kunna elimineras ifråga om budgeten för åren 1981—82. NIF:s äldsta projekt börjar nu vara avslutade, men t. o. m. publikationen av deras resultat är hänvisad till kanaler utanför NIF:s budget just p. g. a. denna eftersläpning. Det föreslagna ramprojektet innebär en aktivitetsökning, som förutsätter motsvarande resurser inom verksamhetsbudgeten.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	80	50	58	74
Personal	183	225	285	248
Kontor	34	31	31	42
Lokaler	---	---	---	---
Projekt	143	153	147	147
Övrigt: Varia	1	2		
Summa utgifter	441	461	521	511
<i>Inkomster</i>				
Anslag	372	456	461	511
Lönestegr. komp.	26	-----	60	-----
Övrigt/reservations- anslag	41	1		
Egna inkomster	3	4		
Summa inkomster	442	461	521	511

Nordiska institutet för sjörett*Verksamhetsberättelse 1979**A. Navn og adresse*

Nordisk institutt for sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel 33 00 70

B. Startår

1963

C. Formål

Institutet har til formål å fremme forskning og undervisning i sjørett og nært beslektede fag i de nordiske land, bl. a. ved å koordinere forskningsvirksomhet, arrangere seminarer og kurser, fremme videreutdanning og forskerutdanning etc.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Etter instituttets statutter § 7 består styret av en representant fra henholdsvis Danmark Finland, Norge og Sverige, Instituttets bestyrer samt en representant for de ansatte.

*2. Styrets sammensetning 31.12.1979**Danmark:*

Professor dr. jur. Stig Jørgensen, Århus
Varamann: Professor dr. jur. Allan Philip, København

Finland:

Professor jur. dr. Olof Riska, Helsingfors
Varamann: Professor jur. dr. Esko Hoppu, Helsingfors

Norge:

Høyesterettsadvokat Per Gram, Oslo, (varaformann)
Varamann: Høyesterettsadvokat Alex. Rein, Oslo

Sverige:

Professor jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg
Varamann: Advokaten Claës Palme, Stockholm

Bestyrer:

Professor dr. jur. Erling Selvig (formann)
Varamann: Professor dr. jur. Thor Falkanger

Representant for de ansatte:

Cand. jur. vit. ass. Knut Kaasen
Varamann: Nordisk forskningsstipendiat jur. kand. Karl Johan Gombrii

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid meddelte Instituttet i brev av 30. januar 1979 at de nordiske styremedlemmene og deres suppleanter var gjenoppnevnt for perioden 1.1.1979—31.12.1981.

Ordinære styremøter har vært avholdt 20. mars og 30. oktober. Foruten styremedlemmene, bestyreren og hans varamann deltok professor Sjur Brækhus, amanuensis Hans Jacob Bull og administrasjonssekretær Frøydis Rothé på møtet 20. mars.

På møtet 30. oktober deltok styremedlemmene, bestyreren, amanuensis Hans Jacob Bull og administrasjonssekretær Frøydis Rothé.

På styremøtet i mars godkjente styret Instituttets regnskap for 1978 og foretok hovedutdelingen av forskningstipend og ordinære stipend for 1979. Man ble også enig om det endelige opplegg for det 2. nordiske dommerseminar.

På styremøtet i oktober behandlet styret Instituttets budsjett for 1980 og 1981 samt langtidsbudsjett og Instituttets årsberetning, og delte ut stipend for vårsemesteret 1980. Instituttets forslag til opplegg for det 9. nordiske sjørettseminar ble diskutert. Styret vedtok dessuten å opprette en egen avdeling for petroleumsrett, på grunnlag av et notat fra Instituttet. Endelig diskuterte man problemene omkring utgivelsen av Nordiske Domme i Sjøfartsanliggender og tok opp endel organisatoriske spørsmål.

Representanten for de ansatte, Knut Kaasen, forlot Instituttet 20. august. Varamannen Karl-Johan Gombrii vil fungere i hans sted i den tid Kaasen er borte fra Instituttet.

3. Økonomi

Som et nordisk institutt er Instituttet budsjettmessig underlagt Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid i København. Sekretariatet opererer med et budsjett hvor alle de nordiske land gir bidrag etter en fastlagt fordelingsnøkkel (Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % og Sverige 45 %). Over Instituttets "nordiske" budsjett dekkes lønn til følgende stillinger: En førsteamanuensis, to forskningsstipendiater, en vitenskapelig assistent, en administrasjonssekretær og en kontorfullmektig. Dessuten dekkes Instituttets utgifter til stipend, seminarer og kontorhold.

For 1979 fikk Instituttet en bevilgning på kr. 940 000,—. Fordi lønnsbudsjettet er basert på lønnsnivået pr. 1. oktober 1977, har Instituttet dessuten fått etterbetalt kr. 24 600 til dekning av tariffmessig lønnsstigning fra 1. oktober 1977 og ut 1979. Dessuten har Instituttet fått etterbetalt kr. 37 116 til dekning av arbeidsgiverandel av pensjonsinskudd for 1974 til og med 1977. Reelt sett har således Instituttet hatt et "nordisk" budsjett på kr. 1 001 716 i år.

Utenom det nordiske budsjett dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler, eksamensadministrasjon m. v. Videre be-

strider Norge lønnsutgifter for de tre juridiske professorer som er knyttet til Instituttet, men som også har en vesentlig del av sitt arbeidsområde på andre felt enn sjørett og transportrett. Endelig lønnes en vitenskapelig assistent over det norske universitetsbudsjett.

Også i 1979 har Instituttet mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Denne bevilgning har i det vesentlige medgått til avlønning av vitenskapelige assistenter og til kontorhjelp.

Instituttet er av Sekretariatet stilt relativt fritt m. h. t. hvorledes det vil anvende sitt rene driftsbudsjett. Bundne ugifter gjør det imidlertid vanskelig å foreta noen reell omprioritering i forhold til budsjett-tallene.

4. Personale

Foruten bestyreren, professor dr. jur. Erling Selvig og hans varammann, professor dr. jur. Thor Falkanger, har følgende personer vært knyttet til Instituttet i 1979:

Professor dr. jur. Sjur Brækhus	
Amanuensis cand. jur. Hans Jacob Bull	
Forskningsstipendiat jur. kand. Karl Johan Gombrii	
Forskningsstipendiat cand. jur. Lise Skovby (fra 1. august)	
Forskningsstipendiat cand. jur. John Rein (til 30. juni)	
Vit.ass. cand. jur. Lars Christiansen (fra 1. august—30. sept.)	1/1 stilling
Vit.ass. stud. jur. Fred-Arne Gade (til 30. april)	1/4 stilling
Vit.ass. cand. jur. Anne Haugland (fra 1. okt.—31. des.)	1/2 stilling
Vit.ass. stud. jur. Harald Hjort (fra 1. sept.)	1/2 stilling
Vit.ass. cand. jur. Knut Kaasen (til 20. aug.)	1/1 stilling
Vit.ass. stud. jur. Erik Mellbye (fra 1. mai)	1/2 stilling
Vit.ass. stud. jur. Gunnar Meyer (fra 1. sept.)	1/2 stilling
Vit.ass. stud. jur. Fanny Platou (til 31. juli)	1/2 stilling
Vit.ass. stud. jur. Knut Helge Reinskou (fra 1. jan.)	1/2 stilling
Vit.ass. stud. jur. Knut Rønning (fra 1. okt.)	1/2 stilling
Vit.ass. stud. jur. Berit Stokke (til 31. juli)	1/2 stilling
Vit.ass. stud. jur. Geir Woxholt (til 30. april)	1/4 stilling
Administrasjonssekretær Frøydis Rothé	
Kontorfullmektig Karin Gamborg	
Kontorfullmektig Arnlaug Helseth	
Kontorfullmektig Jorunn Birkedal (til 31. mars)	

Administrasjonssekretæren har hatt 100 % stilling (20 % fondslønnet). Kontorfullmektigene Gamborg og Helseth har begge hatt 60 % stilling. Kontorfullmektig Birkedal har hatt 20 % stilling som i sin helhet er fondslønnet.

Instituttets bibliotekar har vært fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas. Det daglige bibliotekararbeidet utføres av assisterende bibliotekar Torbjørn Navelsaker.

Universitetets bokholder har ført Instituttets regnskaper.

Med velvillig bistand fra Boligavdelingen ved Studentsamskipnaden i Oslo har det vært mulig å skaffe stipendiater og andre besøkende bolig i studentbyene på Sogn, Kringsjå og Bjerke.

E. Virksomhet

1. Stipendier (tall i parentes gjelder 1978)

For 1979 var det budsjettert med kr. 175 000,— (175 000,—) til stipendier. I dette beløp inngår ikke avlønning av de nordiske forskningsstipendiater som har arbeidet ved Instituttet, cand. jur. Lise Skogby, jur. kand. Karl Johan Gombrii og cand. jur. John Rein.

Stipendier ble utlyst i januar 1979 med søknadsfrist primo mars for opphold ved Instituttet høsten 1979 og i august 1979 med søknadsfrist primo oktober for opphold ved Instituttet våren 1980. Kunngjøring sendes alle de nordiske universiteter og høyskoler, de nordiske advokat-tidsskrifter og foreninger og de nordiske sjørettsforeninger.

I løpet av 1979 er det innkommet i alt 40 (54) søknader, herunder søknadene fra de nordiske forskningsstipendiatene. Det ble innvilget stipend til 25 (36) søkere.

Nedenfor er inntatt en oversikt over hvilke stipendiater som har oppholdt seg ved Instituttet i 1979 og lengden på oppholdet. Videre er det gitt en oversikt over hvilke personer som har oppholdt seg ved Instituttet uten økonomisk støtte fra Instituttet. I denne oversikten er det *ikke* tatt med norske studenter som studerer et av de spesialfag som ligger under Instituttet. I 1979 utgjorde denne gruppen anslagsvis 40 personer (15 i sjørett, 15 i petroleumsrett og 10 i engelsk-amerikansk rett). Denne gruppen er heller ikke tatt med i den siste oppstillingen som viser antall stipendiatdøgn ved Instituttet i 1979, sammenlignet med 1978.

<i>Forskningsstipend</i>	<i>Dager</i>
Karl-Johan Gombrii, Gøteborg	360
John Rein, Oslo	180
Lise Skovby	180
 <i>Kandidat-oppholdsstipend</i>	
Lars Gorton, Stockholm	6
Anne Piriou Haugland, Oslo	90
Björn Lindegren, Stockholm	70
Leif Oscar Olsen, Kristiansand	15
Uffe Lind Rasmussen, København	90
Hardy Rechnagel, Århus	30
Jan Sjöberg, Halmstad	15
Vagn Thorup, København	90
Peter Wetterstein, Åbo (delvis bevilget 1978)	30
Carl Gustav Björklund, Lund (bevilget 1978)	12
Antero Palaja, Åbo (bevilget i 1978)	15

Student-oppholdsstipend

Mårten Backström, Helsingfors	60
Fred-Arne Gade, Oslo	150
Lena Gentili, Uppsala	90
Roine A. Johansson, Uppsala	90
Stefan Köhler, Helsingfors	90
Peter Tærø Nielsen, Århus	90
Fanny Platou, Oslo	150
Berit Stokke, Oslo	150
Catharina Svensson, Stockholm	90
Geir Woxholth	150
Olavi Rahkola, Uppsala	90

Stipendiater som har oppholdt seg ved Instituttet i 1979 uten hjelp fra Instituttet:

<i>Kandidater som har tatt spesialfagseksamen i sjørett</i>	<i>Dager</i>
Daniel Nye, USA (tok også eksamen i petroleumsrett)	240
Hans Dreyer, København	90
Ann Gruneau, Lund	90
Anders Fastborg, Uddevalla	14

Andre stipendiater og besøkende

Anita Ekman, Stockholm	30
Alessandra Xerri, Italia	120
Maria Hernandez Marsan, Venezuela	30
Salah ElMokkadem, Egypt	180
Michael Collins, England	30
D. C. Jackson, England	3
Christoph Hinz, Tyskland	2

Stipendiatdøgn

Instituttet har i 1979 hatt 2 882 stipendiatdøgn sammenlignet med 4 490 stipendiatdøgn i 1978 og 3 470 i 1977. Årsaken til nedgangen skyldes et bevisst forsøk fra Instituttets side på å bringe aktivitetsnivået ved Instituttet noe ned ved å akseptere færre besøkende og stipendiater finansiert via andre kilder enn Instituttets. Ombygningsarbeidene ved Instituttet har også ført til at enkelte stipendiater har utsatt sine besøk her til senere år.

Instituttet har i 1979 hatt 8 studerende som har finansiert sine studier på annen måte enn med stipend herfra.

Daniel Nye, University of Oregon, ankom til Instituttet i september 1978 med stipend fra Rotary. Han reiste fra Instituttet i slutten av august etter å ha tatt eksamen både i sjørett og petroleumsrett spesialfag. Nye underviste i engelsk-amerikansk rett og var behjelpelig med oversettelse av foredrag til engelsk, holdt av Instituttets ansatte.

Salah ElMokkadem, Egypt, fortsatte sine studier i sjøforsikring ved Instituttet i 1979. Ved Instituttets hjelp fikk han også anledning til å

besøke flere forsikringselskap i den tiden han var her. Hans avhandling vil bli offentliggjort i Egypt.

Vitenskapelig assistent Alessandra Xerri, oppholdt seg ved Instituttet i 4 måneder med stipend fra den norske stat. Hun samlet materiale til en avhandling om problemer i forbindelse med boreplattformers rettslige stilling.

Uten økonomisk hjelp fra Instituttet har følgende skandinaver tatt spesialfagseksamen i sjørett: Ann Gruneau, Lund, Anders Fastborg, Uddevalla og Hans Dreyer, København.

Ministerialrat Christoph Hinz, Hamburg, besøkte Instituttet i vårsemesteret og holdt foredrag på onsdagsseminaret om "National protectionism in shipping — some current and future trends".

Professor D. C. Jackson, University of Southampton, besøkte Instituttet i oktober i den hensikt å etablere bedre kontakt mellom sitt universitet og Instituttet.

Michael Collins, London, besøkte Instituttet i mars måned og underviste i engelsk/amerikansk rett. Han innledet også ved et onsdagsseminar om "The Master's right to say no to Charterers' orders".

Maria Hernandez Marsan, Venezuela, oppholdt seg ved Instituttet i juli måned for å studere petroleumsrett.

Anita Ekman, Stockholm, var ved Instituttet en måned i vårsemesteret og fulgte sjørettsforelesningene.

2. Bibliotek

1. januar 1979 besto Instituttets bibliotek av ca. 8 500 bind og ca. 350 småtrykk. Instituttet har også i 1979 tatt sikte på å kjøpe det man kan komme over av sjørettslig og annen transportrettslig litteratur, foruten en viss "støttelitteratur" i tilgrensende juridiske fag. Vi mener nå å ha et av de beste sjørettslige bibliotek i verden og anser det for vesentlig å beholde denne stillingen for fremtiden.

I løpet av 1979 har biblioteket øket med ca. 300 bind og ca. 100 småtrykk.

P. g. a. omfattende ombygningsarbeider ved Instituttet i 1979 har bruken av biblioteket i betydelig grad vært vanskeliggjort, men Instituttet regner med at man i løpet av første halvår av 1980 igjen vil ha situasjonen under kontroll.

Instituttet har et nært bibliotekmessig samarbeid med Institutt for Privatrett, som har hovedbiblioteket for Det juridiske fakultet, med de øvrige institutter ved fakultetet og med Universitetsbiblioteket. Instituttets bokinnkjøp samordnes også i noen utstrekning med bokinnkjøp ved andre institusjoner som f. eks. Nobelinstituttet og Utenriksdepartementet.

Det juridiske fakultets bibliotekstjeneste utgir tilvekstlister som også omfatter vårt Institutts tilvekst.

3. Undervisning og seminarer i sjørett og tilknyttede fag

1. I spesialfaget sjørett ble det våren 1979 først holdt 8 timers introduksjonsforelesninger ved Instituttets lærere. Derefter foreleste professorene Brækhus og Falkanger 40 timer i sjørett. Høsten 1979 forsøkte man et nytt undervisningsopplegg i sjørett. Man tok sikte på å gjennomgå hele pensum i forelesninger over 34 timer. Hovedforelesere var professorene Brækhus og Falkanger.

I tilknytning til det nye opplegget har det vært arrangert kollokvier ledet av amanuensis Bull, forskningsstipendiatene Karl-Johan Gombrii og Lise Skovby samt de vitenskapelige assistentene Lars Christiansen og Knut Helge Reinskou.

I spesialfaget petroleumsrett ble det våren 1979 avholdt 40-timers forelesninger. Forelesere var amanuensis Bull, vit.ass. Kaasen og nordisk forskningsstipendiat Rein.

I høstsemesteret har det vært forelest 30 timer, denne gang ved professor Eckhoff og konsulentene Ole- Anders Lindseth og Morten Lund.

Barrister Michael Collins foreleste 20 timer i engelsk/amerikansk rett våren 1979.

2. Undervisning, seminardeltagelse m. v. utenfor Instituttet

Professor Selvig har holdt foredrag ved Lloyd's seminar i New York om multimodale transporter — i forbindelse med et konvensjonsutkast utarbeidet innenfor UNCTAD.

Professor Selvig deltok på et CMI-seminar i Wien hvor man behandlet den nye konnossementskonvensjon, The Hamburg Rules 1978.

Professorene Brækhus og Selvig ga forelesninger i sjørett våren 1979 på sjørettsakademiet i Alexandria, Egypt i forbindelse med et seminar arrangert av UNCTAD og den svenske utviklingshjelpen SIDA.

Professor Brækhus foreleste i en uke ved Folkerettsakademiet i Haag over sjørettslige lovkonflikter.

Professor Brækhus holdt 26. september et foredrag i Svensk förening för internationell sjörrätt i Stockholm om "Bergningsretten i fare. Betragtninger post AMOCO CADIZ".

Professorene Brækhus og Falkanger foreleste dessuten i to uker i sjørettslige emner i Djakarta, Indonesia høsten 1979 ved et kurs arrangert av Det norske Shippingakademi i samarbeide med NORAD.

Professor Falkanger har ledet et seminar om befraktningsjuss i Bombay, India i ESCAP's regi.

Professor Selvig, amanuensis Bull samt de to vitenskapelige assistentene Hjort og Meyer deltok i et oljeseminar i Bergen 5. og 6. oktober arrangert av Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Bergen.

Amanuensis Bull, vit.ass. Knut Kaasen og administrasjonssekretær Frøydis Rothé deltok i et seminar ved Churchill College i Cambridge. Kaasen holdt et foredrag med tittelen "Handling of Emergencies: Com-

parison of the Systems for Emergency Preparedness and Control within the UK and Norwegian Sectors of the North Sea”, mens Bull for sin del holdt et foredrag om ”Contracts for some supporting services”.

Nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii deltok i ”International Conference on Supply and Demand of Water Transport” i Stockholm 18.—19. juni, arrangert av Handelshøgskolan i Stockholm.

Gombrii deltok også ved Institut för vidareutbildning av jurister och samhällsvetares seminar i Stockholm 3.—4. oktober. Emne for seminaret var ”Exportträtt III, Etablering på en främmande marknad”.

3. Seminarer

Onsdagsseminarer:		Deltagere:	
		<i>norske</i>	<i>ikke norske</i>
Onsdag 31. jan. (sjørett):	Adv. Lars Musæus jr.: ”Partrederiet m.v. — spørsmål omkring registreringshjemmel til skip og andre fartøyer.”	30	9
Onsdag 28. feb. (petroleumsrett): (i Stavanger)	Vit.ass. cand.jur Knut Kaasen: ”Sikkerhet og kontroll i petroleumsvirksomheten — særlig om den offentlige kontroll.”	37	0
Onsdag 14. mars	Michael Collins, Barrister, London: ”The Master’s right to say no to Charterers’ orders.”	32	8
Onsdag 28. mars (sjørett):	Ministerialrat Christoph Hinz, Hamburg: ”National protectionism in shipping — some current and future trends.”	22	7
Onsdag 25. april (sjørett):	Adv. Stephen Knudtzon: ”Cargo Retention Clauses.”	30	20
Onsdag 2. mai (petroleumsrett):	Underdirektør Ola Wattne: ”Standardformularet for utvinningstillatelse i lys av 4. runde-forhandlingene.”	25	1
Onsdag 1. okt. (petroleumsrett)	Professor Arvid Frihagen: ”Utkast til ny petroleumslov.”	23	0
Onsdag 10. okt.: (petroleumsrett/ sjørett)	Advokatene Viggo Lange og Håvar Poulsson: ”Skadesløsklausuler i riggkontrakter.”	38	4
Onsdag 24. okt.: (sjørett)	Advokat Uffe Lind Rasmussen, Danmarks Rederiforening: ”Bjærgning af tankskibe, behov for nye bjærgningsregler?”	36	12

		Deltagere:	
		<i>norske</i>	<i>ikke norske</i>
Onsdag 14. nov.: (sjørett)	Forskningsstipendiat Lise Skovby: "Transport av farlig gods: Ansvar- ret overfor tredjemenn."	24	4
Onsdag 21. nov.: (petroleumsrett/ sjørett)	Underdirektør Chr. Hambro: "Forurensning fra skip og olje- installasjoner."	28	6
Mandag 3. des.: (petroleumsrett)	Dr. Michael Crommelin, Univer- sity of Melbourne: "Recent developments in Austra- lian petroleum law."	14	0
Onsdag 5. des.: (sjørett)	Direktør Ole Lund: "Skipsmeglernes oppfyllelserisi- ko."	57	20

Det 2. nordiske dommerseminar i sjørett 27.—28. september 1979 i Stockholm

Det 2. nordiske dommerseminar ble avholdt i Svea Hovrätts lokaler i Stockholm. Ialt 47 deltagere fra Norge, Danmark, Sverige og Finland var tilstede. Fra Instituttet møtte professorene Brækhus og Selvig, amanuensis Bull, nordisk forskningsstipendiat Lise Skovby og vit.ass. Lars Christiansen.

Foruten formannen var Instituttets styre representert ved professorene Grönfors, Allan Philip og Olof Riska. Dessuten deltok professor Jan Ramberg fra Stockholms Universitet sammen med 33 dommere fra de nordiske land: Danmark 6, Finland 4, Norge 5 og Sverige 18 representanter. Programmet var som følger:

27. september:

Kl. 9.30: Åpning av seminaret.

Kl. 9.45: Konvensjonen om sjøtransport av gods, 1978.
(Hamburg-reglene).
Hovrättslagmannen Birgitta Blom og
professor Kurt Grönfors.

Kl. 10.45: Kaffe.

Kl. 11.15: Lovvalgs- og jurisdiksjonsspørsmål i sjørettssaker.
Rådmannen Leif Sevón og
professor Erling Selvig.

Kl. 12.30: Lunch.

Kl. 14.00—17.00:

Diskusjon av konkrete saksforhold på grunnlag av ut-
sendt materiale.

1. Forsinkelsesproblemer i certepartiforhold
(hovrättsråd Erik Linder)
2. Rederansvaret og alminnelig erstatningsrett
(amanuensis Hans Jacob Bull).

- a) innledning med oversikt over relevante rettsregler,
- b) gruppediskusjoner av de konkrete saker,
- c) rapport, eventuelt diskusjon i plenum.

Kl. 19.00: Middag arrangert av vertskapet.

28. september:

Kl. 9.30—12.00:

Fingert rettssak om transportørens lasteskadeansvar.

- a) emnet: sjøtransport fra UK til Sverige med spørsmål om rekkevidden av sjøl. § 169, samt sjødyktighetsansvaret (Muncaster Castle-saken) og/eller deviasjonsansvaret etter svensk og engelsk rett.
- b) retten:
 - rettspræsident H. Topsøe-Jensen, formann
 - justitierådet G. Portin
 - høyesterettsdommer G. Aasland
 - chefsrådmannen M. Hilding
- c) advokatene:
 - professor J. Ramberg
 - professor A. Philip
- d) Sakkyndige i rettsspørsmålene:
 - professor K. Grönfors
 - professor S. Brækhus
 - (som på forhånd sammenfattet sine konklusjoner for utsendelse til deltagerne)
- e) domskonferanse for åpne dører.

Kl. 12.30: Sightseeing, med besøk bl. a. på Wasamuseet.

4. Undervisning i andre juridiske emner

1. Ved Universitetet i Oslo

Professorene Brækhus og Falkanger foreleste tilsammen 60 timer i emnene tingsrett, panterett og konkursrett i vårsemesteret.

Professor Falkanger holdt våren og høsten 1979 praktikumseminar for 2. avd. studenter sammen med h. h. v. professor Peter Lødrup og professor Knut Selmer.

I tillegg foreleste professor Falkanger våren 1979 i odels-, almennings- og vassdragsrett.

Professor Brækhus foreleste høsten 1979 24 timer over den nye panteloven.

Professor Falkanger ga høsten 1979 et kurs i tingsrett for 2. avd. studenter.

2. Utenfor Universitetet i Oslo

Professorene Falkanger og Brækhus foreleste hver en dobbelttime over den nye panteloven ved Advokatforeningens "Brush-up"-kurs. Dessuten har professor Falkanger holdt flere forelesninger ved seminarer arrangert av Advokatforeningen.

5. Forskning

1. Publikasjoner

Instituttet har ingen egen publikasjonsserie. De fleste avhandlinger

og artikler Instituttets medarbeidere skriver, blir trykt enten i Arkiv for Sjørett eller småskriftserien MarIus.

Arkiv for Sjørett utgis av Den norske Sjøretts-Forening. Redaktør er professor Falkanger. Arkivet er i 1979 ikke kommet ut med nye hefter.

MarIus utgis av Sjørettsfondet. Professor Falkanger er fondets formann og redaktør for MarIus er amanuensis Bull.

MarIus er i 1979 kommet med følgende hefter:

Nr. 38: Platou, Fanny og Stokke, Berit:

Skip, reder og finansinstitusjon — fra en praktisk synsvinkel. 35 s.

Nr. 39: Collins, Michael:

The Master's Right to say "no" to Charterers' orders. 17 s.

Nr. 40: Kaasen, Knut:

Sikkerhet og kontroll i petroleumsvirksomheten — særlig om kontrollformer. 31 s.

Nr. 41: Gram, Per:

Inndrivelse av fraktkrav. 25 s.

Nr. 42: Hinz, Christoph:

Protectionism in shipping — some current and future trends. 9 s.

Nr. 43: Collins, Michael:

Norwegian Plaintiffs chasing foreign Defendants in England:
The approach of English Courts and Arbitrators to claims brought
in England against foreigners. 17 s.

Nr. 44: Blom, Birgitta og Selvig, Erling:

UNCTAD-konvensjonen om multimodale transporter. 60 s. + vedlegg.

Nr. 45: Erling Selvig:

Arrestjurisdiksjon i sjørettssaker. 22 s.

Nr. 46: Sjur Brækhus:

Bergningsinstituttet i fare? Noen tanker post Amoco Cadiz. 30 s.

Nr. 47: Roger Henriksen:

Det dokumentløse internasjonale handels- og transportsamfund.
En orientering. 24 s.

Nr. 48: Francesco Berlingieri:

The Hague Rules in the Italian Jurisprudence.
The global Limitation of Liability of Shipowners under Italian Law.
30 s.

2. Annen publisert sjørettsforskning

Professor Selvig har publisert en artikkel i Nordisk försäkringstidskrift (NFT) om "Haag-regler, Hamburg-regler og sjøforsikringspraksis". Videre har han skrevet en artikkel med tittelen "The 1976 Limitation Convention and Oil Pollution Damage" i "Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly". I tillegg har han i The American Journal of Comparative Law skrevet om "Through-Carriage and On-Carriage of Goods by Sea".

Professor Brækhus har sammen med høyesterettsadvokat Alex. Rein utgitt en ny utgave av "Håndbok i P. & I.-forsikring".

Professor Falkanger og amanuensis Bull har stått som redaktører og medforfattere av "Kompedium i sjørett" (400 s.) som våren 1979 ble utgitt av Forsikringsskolen. De øvrige forfattere er de vitenskapelige assistentene Lars Christiansen, Geir Woxholth og Fred-Arne Gade.

3. Forskningsprosjekter

Avsluttede prosjekter

Forskningsstipendiat Karl-Johan Gombrii, stipendiat Elisabet Ankarloo Landmark og de tidligere vitenskapelige assistentene Kirsten Sandberg og Hans Petter Graver har avsluttet arbeidet med prosjektet "Nordisk skipsfart under fremmed flagg". Avhandlingen ble tildelt H. M. Kongens gullmedalje og ble i juni 1979 utgitt i bokform av Sjørettsfondet. Boken er på 525 sider.

De tidligere vitenskapelige assistentene Fanny Platou og Berit Stokke har avsluttet sitt prosjekt om "Låneinstituttet for skipsbyggeriene". Avhandlingen, som er på ca. 150 sider, er innlevert til bedømmelse.

De tidligere vitenskapelige assistentene Fred-Arne Gade og Geir Woxholth har avsluttet sitt arbeide med avhandlingen "Offshorecertepartier i rettslig belysning". Avhandlingen, som omfatter 143 sider, er bedømt og utgitt i bokform av Sjørettsfondet.

Igangværende prosjekter

Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd gir for tiden støtte til et større prosjekt om "Sikkerhet og ansvar i petroleumsvirksomheten". Ansvarlig for prosjektet er professor Selvig. Tidligere vitenskapelig assistent Knut Kaasen har i løpet av høsten 1979 skrevet ferdig manus til en større avhandling med arbeidstittel "Sikkerhet og kontroll i petroleumsvirksomheten".

I tilknytning til ovennevnte prosjekt har de vitenskapelige assistentene Hjort og Meyer begynt å arbeide med en avhandling om ansvar for forurensningsskader i petroleumsvirksomheten.

Professor Selvig arbeider for tiden med en større artikkel om "Nasjonalitet og markedsadgang i skipsfarten".

Professor Brækhus har sammen med høyesterettsadvokat Alex. Rein fortsatt arbeidet med en "Håndbok i kaskoforsikring".

De vitenskapelige assistentene Mellbye, Piriou-Haugland og Rønning begynte høsten 1979 arbeidet med et prosjekt med emnet "Finansiering av rederivirksomhet". Vit.ass. Anders Ryssdal ved Institutt for offentlig rett, avdeling for skatterett, deltar også i prosjektet.

Vitenskapelig assistent Reinskou arbeider med en avhandling om konnossementer og EDB.

Forskningsstipendiat Lise Skovby arbeider for tiden med en avhandling om "Vejfraktførerens transportansvar efter CMR-loven". Hun er også opptatt med et annet prosjekt om "Partenes misligholdsbeføyelser i.h.t. standardiserte og individuelle klausuler i fraktbrev".

Forskningsstipendiat Karl-Johan Gombrii har i 1979 fortsatt arbeidet med sin avhandling om samarbeidsformer i rederinæringen.

4. Annen publisert forskning

Professor Brækhus har i Jussens Venner XIV s. 181—231 publisert en artikkel om "Tilbakeholdsretten".

5. Forskning — innlevert til trykking

Amanuensis Bull har innlevert til trykking en lærebok i sjøforsikringsrett.

6. Ekskursjoner

Den 30. og 31. mars ble det avholdt seminar om "Skip, reder og finansinstitusjon — fra en praktisk synsvinkel". Seminaret ble holdt på Lillehaugen, Kreditkassens kurssted i Asker. Vert var banksjef Jan Brekke som sammen med høyesterettsadvokat Haakon Nygaard ledet seminaret. Fra Instituttet deltok professor Falkanger, amanuensis Bull og forskningsstipendiat Gombrii sammen med norske studenter og skandinaviske korttidsstipendiater.

I dagene 30. og 31. mai ble det arrangert en ekskursjon til Stavanger for studenter i petroleumsrett med besøk hos Statoil, Oljedirektoratet, Elf Aquitaine Norge A/S og Norsesea-basen. 18 studenter deltok i ekskursjonen som ble ledet av amanuensis Bull, vit.ass. Kaasen og administrasjonssekretær Rothé.

6. *Annen faglig virksomhet*

1. Lovkomitéer

Professor Brækhus er formann og professor Selvig medlem i Sjølovkomitéen. Komitéen forbereder nye regler om begrenset rederansvar, passasjeransvar m.v.

Professor Selvig er dessuten formann for forbrukertjenesteutvalget, som avga innstilling I våren 1979. Selvig er også formann i en komité som skal utarbeide forslag til lovgivning om linjekonferanser.

Professor Falkanger er formann i Tinglysingsutvalget og utredningsmann for Tvangslovsrevisjonen. Falkanger er også medlem av styringsgruppen i et EDB-prosjekt ved Strømmen sorenskriverembede, samt i styringsgruppen for løssøreregisteret i Brønnøysund.

Amanuensis Bull er medlem av forsikringsavtalelovkomitéen.

2. Internasjonalt arbeide

Professor Selvig har inntil februar vært formann for den intergovernementale gruppe som forbereder en konvensjon om multimodale transporter. Gruppen avsluttet da sitt arbeide. Selvig ble høsten 1979 oppnevnt som formann i CMI's internasjonale Sub-Committee som skal fremme forslag overfor IMCO om eventuelle endringer i Bergningskonvensjonen av 1910.

Amanuensis Bull var norsk delegert ved OECD og UNCTAD's behandling av internasjonal standardisering av sjøforsikringsvilkår i tidsrummet mai—juni 1979 i Paris og Genève.

3. Annen virksomhet — ved Universitetet

Professor Selvig har i 1979 representert Instituttet i Fakultetsrådet. Hans vararepresentant har vært amanuensis Bull.

Professor Falkanger er formann i Undervisningsutvalget. Han er også medlem av Fakultetsrådet med professor Brækhus som varamann.

Professor Brækhus er Instituttets representant i Romkomitéen og Tekstbehandlingsutvalget.

Amanuensis Bull er medlem av Forskningsutvalget.

Administrasjonssekretær Rothé er medlem av Fakultetsrådet, Undervisningsutvalget og Romkomitéen.

Professor Selvig har vært medlem av bedømmelseskomitéer for et professorat i sosialøkonomi ved Universitetet i Oslo og for et professorat i privatrett ved Universitetet i Lund.

Professor Brækhus ble 1. juni kreert til æresdoktor ved Universitetet i København i forbindelse med dette universitets 500 års jubileum.

Nordiska geoexkursionen till Island

Verksamhetsberättelse 1979

A. *Namn och adress*

Nordiska geoexkursionen till Island
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK 1205 København K
Tel. 11 47 11

B. *Startår*

1964

C. *Syfte*

Syftet med de nordiska geoexkursionerna är att ge särskilt yngre forskare inom geologi och naturgeografi en inblick i den miljö i fråga om vulkaner, glaciärer och andra geomorfologiska agentier, som Island erbjuder. Denna miljö är unik, inte bara för Norden utan nära nog för hela jorden. De nya, banbrytande upptäckterna inom geologien och geofysiken som sammanfattas i begreppen *World rift system*, *plate tectonics* och *ocean floor spreading*, har i hög grad ökat Islands geovetenskapliga betydelse. De genom de nordiska geoexkursionerna vunna erfarenheterna förutsätts kunna stimulera forskning och undervisning inom respektive hemland där antingen motsvarande processer väl en gång funnits, men icke längre är verksamma, eller arbetar i ett tempo som är oerhört mycket långsammare än på Island.

I avsikt att öka effektiviteten av exkursionerna anordnas. fr. o. m. 1977 en förberedande informationsdag för exkursionsdeltagarna i varje land.

Formellt fick verksamheten en fastare struktur när Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1974 fastställde bestämmelser för exkursionsverksamheten. Enligt dessa bestämmelser kan i mån av behov och resurser också isländska studerande och forskare beredas tillfälle att inom ramen för verksamheten studera geovetenskapliga problem i övriga Norden.

D. *Organisation*

1. *Administration*

Verksamheten leds av en styrelse, som består av två ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Varje lands ledamöter bör om

möjligt utses så, att de båda vetenskapliga huvudriktningar som omfattas av exkursionsverksamheten blir representerade. Ledamöterna utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet.

Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Styrelseledamöterna i respektive land fungerar som nationell kommitté; dennas viktigaste funktion har varit att årligen utse deltagare i exkursionerna, varvid huvudansvaret hela tiden legat på Sigurdur Thorarinsson.

2. <i>Styrelsens sammansättning 31/12 1979</i>	<i>Nationalitet</i>
Lektor Asger Ken Pedersen	D
Professor Jens Tyge Møller	D
Professor Kaarlo Neuvonen	F
Professor Olavi Granö	F
Professor Sigurdur Thorarinsson	I
Professor Thorleifur Einarsson	I
Förstekonservator Johannes A. Dons (vice ordf.)	N
Cand real. Kari Garnes	N
Professor Frans Erik Wickman (ordf.)	S
Professor Valter Schytt	S

3. *Personal*

Exkursionsledare professor Sigurdur Thorarinsson, Reykjavík .

E. *Verksamhet*

I berättelsen för 1974 gavs en redogörelse för verksamheten sedan 1964.

Exkursionerna, som anordnas varje år, omfattar ca 14 dagar. Antalet deltagare per år är 25, varav 10 från Sverige och 5 från vardera Danmark Finland och Norge. Vartannat år är exkursionen huvudsakligen vulkanologisk-petrografiskt inriktad; vartannat år är inriktningen naturgeografisk-glaciologisk-kvartärgeologisk. I ovan anförda lista över styrelsens sammansättning representerar den först nämnda ledamoten för varje land den vulkanologisk-petrografiska inriktningen.

1975 genomfördes en omläggning av den vulkanologisk-petrografiska exkursionen, så att den kom att även omfatta det östisländska platåbasaltområdet. Denna omläggning möjliggjordes genom att Island 1974 fick en ringväg runt landet, när broarna över Skeidarársandurs jökelsälvar blev färdiga.

Program för 1979 års exkursion för fysiskgeografer, glaciologer och kvartärgeologer.

Guider: Sigurdur Thorarinsson och Thorleifur Einarsson.

Tisdag den 10 juli:

Ankomst till Reykjavík. Flygtur över sydvästra Island med kort uppehåll på Heimaey.

Onsdag den 11 juli:

På förmiddagen orienterande föredrag. På eftermiddagen exkursion i Reykjavíks omgivningar.

Torsdag den 12 juli:

Reykjavík—Akureyri—Reykjahlíd.

Flyg till Akureyri tidigt på morgonen. Issjöterrasser i Fnjóskadalur. Skvaltrännor vid Másvatn. Mývatnområdets vulkanism.

Fredag den 13 juli:

Reykjahlíd—Húsavík.

Vinderosion på inlandshögslätten. Dettifoss och Jökulsá kanyon. Ásbyrgi. Kvartära avlagringar på Tjörnes's ostsida.

Lördag 14 juli:

Húsavík—Tjörnes—Húsavík—Akureyri:

Pliocena och gammalkvartära marina, glaciogena och vulkanogena avlagringar ("Tjörneslagren"). Den plio-pleistocena gränsen.

Söndag den 15 juli:

Akureyri—Reykholt:

Alpin basalttopografi. Bergskred. Glaumbær, en torvgård av gammal typ, nu bevarad som bygdemuseum. Interglaciala växtavlagringar i Bakabrúnir.

Måndag den 16 juli:

Reykholt—Þingvellir—Laugarvatn:

Passet mellan jöklarna visade sig vara ofarbart, så att färden till Þingvellir blev via Lundarreykjadalur. Þingvellir, dess geologiska historia. Om eftermiddagen seminar på Laugarvatn.

Tisdag den 17 juli:

Laugarvatn—Gullfoss—Jökulheimar:

Geysirområdet, Gullfoss kanjon, Tefrokronologi och storpolygoner. Tungnáröræfi, ett subarktiskt, delvis edafiskt ökenområde.

Onsdag den 18 juli:

Jökulheimar—Landmannalaugar:

Vatnajökulls västrand, en typisk retirande inlandsisrand. Inlandsoasen Landmannalaugar.

Torsdag den 19 juli:

Landmannalaugar—Kirkjubæjarklaustur:

Móberg topografi. Spaltvulkanen Eldgjá. Lakagígarlavan från 1783. Kanjonen Fjaðrárgljúfur.

Fredag den 20 juli:

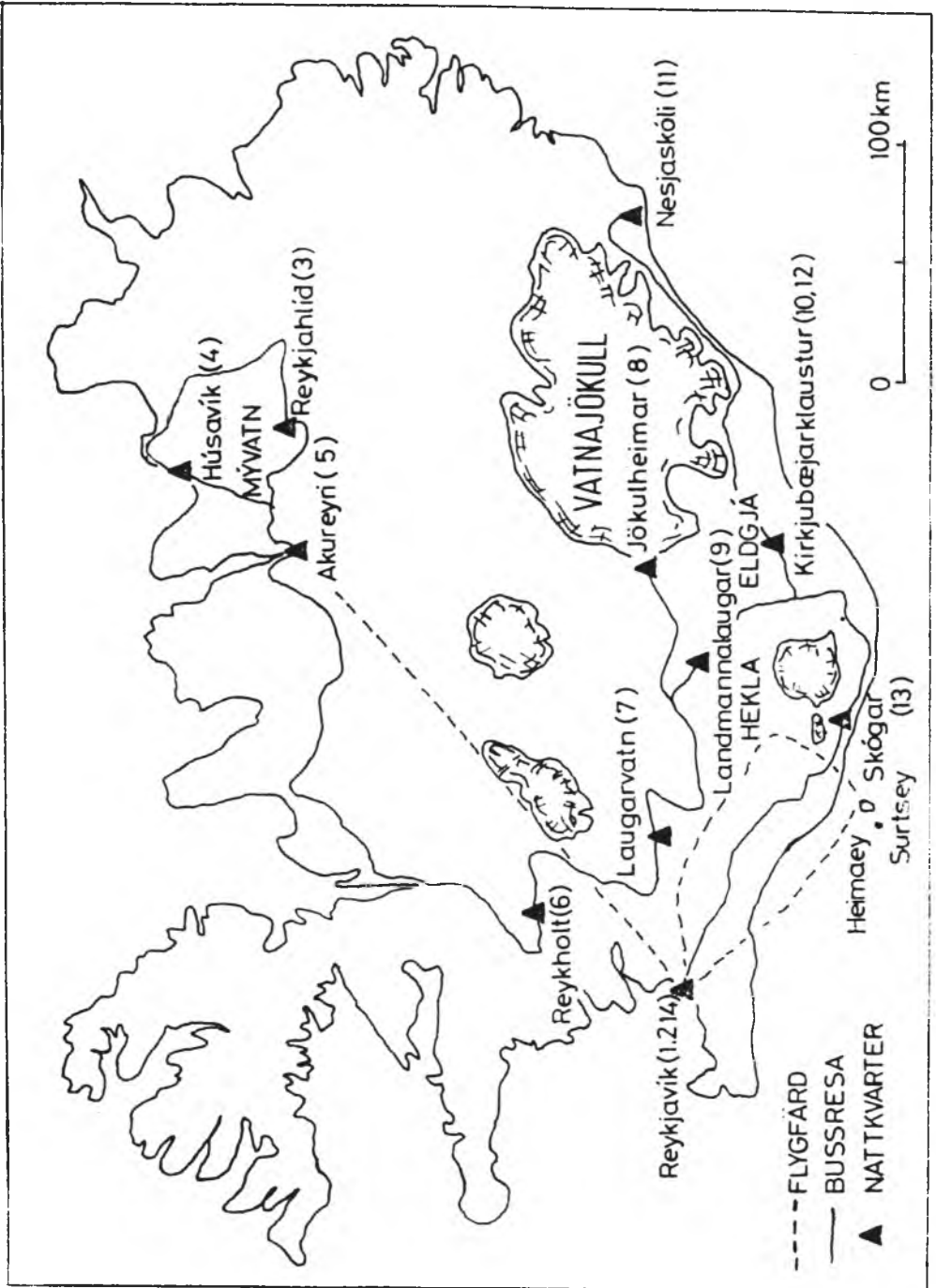
Kirkjubæjarklaustur—Skaftafell—Hornafjörður:

Islands klassiska sandurområden: Skeidarársandur och Breidamerkursandur.

Lördag den 21 juli:

Hornafjörður—Skaftafell—Kirkjubæjarklaustur:

Fláajökull, en retirande utlöpare av Vatnajökull. Virkisjökull, utlöpare i framryckning. Interglaciala lakustrina avlagringar i Svínafellsfjall. Skaftafell nationalpark.

Söndag den 22 juli:

Kurkjubæjarklaustur—Skógar:

Mýrdalssandur. Syðislandska kurstformer. Fossila sanddyner. Dyrhólaey. Sólheimajökull.

Måndag den 23 juli:

Skógar—Reykjavík:

Markarfljóts sandurområde. Njáls sagans nejder. Syðislandska lågslätten.

Tisdag den 24 juli:

Avresa.

Exkursionen gynnades av synnerligen gott väder.

Isländskt deltagande i exkursioner och geovetenskapliga möten i Skandinavien

Sedan några år tillbaka användes årligen en del exkursionsmedel för att underlätta för isländska geologi- och geografistuderande, samt yngre forskare, att delta i exkursioner och geovetenskapliga möten i Skandinavien, t. ex. de Nordiska geologdagar som anordnas vartannat år. År 1979 bekostades delvis och möjliggjordes därigenom en exkursion i södra Norge för 35 geologi- och geografistuderande vid Islands Universitet. Exkursionen, som varade från 3.—13. juni, leddes av norska och isländska guider. Likaledes betalades av exkursionsmedlen resekostnader för en isländsk glaciolog, Helgi Björnsson, som med ett på Island konstruerat instrument för radioekosondering mätte mäktigheten på några glaciärer i Kebnekajseområdet i samarbete med prof. Valter Schytt vid Stockholms Universitet.

F. Framtidsplaner

På försök kommer 1980 års geöexkursion, som är inriktad på vulkanologi—petrografi, att förkortas med en dag genom att 2 dagars resa på Snæfellsnes slopas, men vistelsen vid Mývatn förlänges en dag på grund av den synnerligen intressanta vulkaniska och tektoniska aktivitet, som ägt rum där de senaste åren. Planer på att förkorta de naturgeografisk-kvartärgeologiska exkursionerna föreligger icke.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)*

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	14,3	38	0,2	25
Resekostnader för exkursions- deltagarna	62,6	80	69,2	85
Exkursionskostnader	117,5	150	133,0	140
Arvoden	34,3	40	36,8	38
Expenser	4,6	10	—	2
Resestipendier till isländska geologer	11,3	25	17,8	20
Informationsdagar	0,5	10	7,0	8
Övrigt	—	5	—	2
Reserverade medel	75	42	136,0	
Summa utgifter	320	400	400	320
<i>Inkomster</i>				
Anslag	305	340	340	320
Disp. från tidigare år	15	60	60	—
Summa inkomster	320	400	400	320

Nordiskt kollegium för ekologi

Verksamhetsberättelse för 1979

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för ekologi
c/o fil. lic. Pehr H Enckell
Ekologihuset
S-223 62 Lund
Telefon 46 46 148188

B. Startår

1976 (1964 startades Nordiskt kollegium för terrester ekologi).

C. Syfte

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområdet stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

D. Organisation

1. Administration

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land.

Kollegiet har en deltidsarvoderad sekreterare och skrivhjälp/räkningsförare.

2. Kollegiets sammansättning 31.12.1979

Prof. Pétur M. Jónasson (v. ordf.)	D
Prof. Seppo Eurola	F
Prof. Agnar Ingolfsson	I
Prof. Arne Semb-Johansson	N
Prof. Per Brinck (ordf.)	S
Kollegiets sekreterare:	
Pehr H. Enckell	S

3. Kollegiets personal

En sekreterare, deltidsarvoderad

En räkenskapsförare, d:o

4. Revisor

Auktoriserad revisor Sven Bogren, Stortorget 9, S-211 22 Malmö

Kammarkollegiet granskar de reviderade räkenskaperna

E. Verksamhet

Kollegiet har under året avhållit två sammanträden; i Uppsala samt i Hillerød.

Vidare har avhållits ett sammanträde med kollegiets suppleanter, där dessa aktiverades i kollegiets arbete och i samarbete med ordinarie ledamöter och sekretariat erhöll arbetsuppgifter av huvudsakligen informativ art.

I informations- och utvecklingssyfte har också ett möte avhållits tillsammans med den nordiska och de nationella Oikos-föreningarna, British Ecological Society, och International Association for Ecology. Samarbetet med British Ecological Society har fortsatt att utvecklas: under året har gemensamma kurser diskuterats, där elever och lärare från både Norden och Storbritannien deltar. Sådana kurser planeras nu för 1980.

I övrigt har kollegiet fortsatt sin verksamhet genom att i sedvanlig ordning initiera forskarkurser, utdela utbytesstipendier mellan de nordiska länderna, stödja verksamheten i arbetsgrupper och grupparbeten, finansiera planeringssymposier inom flera deldiscipliner, samt stödja ett fåtal enskilda forskarutbildningsuppgifter.

På informationssidan har utgivningen av informationsbladet NORD-ECOL fortsatt; fr. o. m. 1979 i samarbete med den nordiska föreningen Oikos.

F. Framtidsplaner

Den ambitionsnivå som uppnåddes 1970/71 har ej kunnat hållas. Vissa verksamheter har fått vidkännas en minskning jämfört med tidigare år. Det vore olyckligt om denna trend fortsatte under 1981 och följande år, då intresset för kollegiets verksamhet ständigt ökar bland yngre ekologer i Norden samtidigt som denna verksamhet får allt större betydelse för det nordiska samarbetet och gemensamma resursutnyttjandet. De yngre ekologerna ser nu kollegiet som det extramurala organ som har ansvaret för en stor del av den ekologiska forskarutbildningen i Norden, och som genom sitt stöd möjliggör det internordiska samarbete som framvuxit på många fält. De tillgängliga resurserna i Norden vad avser forskning och forskarutbildning är så stora, att kostnaderna för att samnordiskt utnyttja och integrera dem, vilket i dag sker bl. a. via kollegiet, är marginella i sammanhanget.

Det fortsatta arbetet bör vidare innebära ett ökat samarbete med Nordiskt kollegium för marinbiologi och Nordiskt kollegium för viltforskning. Kollegiet finner det naturligt att förutsätta att kultursekretariatet aktivt deltar i dessa samarbetssträvanden.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	30,5	24,0	24,0	28,0
Personal	35,5	52,1	52,1	53,6
Kontor	2,3	1,7	1,7	1,7
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	254,8	268,2	268,2	303,0
Övrigt:	—	—	—	—
Summa utgifter	323,1	346,0	346,0	386,3
<i>Inkomster</i>				
Anslag	316	333	333	374
Lönestegr. komp.	—	—	—	—
Övrigt, räntor	7	13	9	13
Summa inkomster	323	346	342	387

2. Långtidsbudget

För att åter uppnå ambitionsnivån från 1970/71 äskar kollegiet i föreliggande budget för 1981 vissa höjningar utöver rena kostnadsstegringar. För den händelse dessa beviljas kommer därefter äskandena för de närmaste åren att omfatta endast automatiska kostnadshöjningar. Kollegiet vill vidare i detta sammanhang peka på de vinster som ligger i ett samgående med Nordiskt kollegium för marinbiologi, och som kraftigt underströks i de framtidsplaner som drogs upp i samband med äskandet för 1980. Kollegiet finner det fortsatt naturligt att ett samlat nordiskt kollegium i ekologi skapas genom ett sådant samgående.

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)*Verksamhetsberättelse 1979**A. Navn:*

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning
Kejsergade 2,
1155 København K

B. Startår:

1967

C. Formål:

Formålsparagraffen i CINAs statutter af 17/11 1976 har følgende ordlyd:

Stk. 1. Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) er et videnskabeligt institut, der er oprettet med henblik på at fremme og styrke nordiske humanistiske og samfundsvidenskabelige asienstudier samt gennem forskning og tilvejebringelse af de for forskning og undervisning nødvendige hjælpemidler at drive informations- og dokumentationsvirksomhed vedrørende Asien.

Stk. 2. Institutet har navnlig til formål at søge at koordinere asienforskningen og uddannelsen af asienforskere ved universiteterne og de højere læreanstalter i de nordiske lande.

Stk. 3. Til disse formål og med formidling af kontakt og samarbejde mellem nordiske asienforskere for øje kan instituttet tage initiativ til eller deltage i fællesnordiske forskningsprojekter, konferencer, symposier og kurser, ligesom instituttet gennem stipendier og på anden vis skal søge at stimulere interessen for studier af og det almindelige kendskab til Asien i de nordiske lande.

*D. Organisation**1. Administration*

Instituttet ledes af en styrelse bestående af 2 medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt 2 repræsentanter for instituttets personale. Island kan efter ønske blive repræsenteret i styrelsen med 1 medlem.

De nationale repræsentanter udnævnes af Nordisk Ministerråd. Personalets repræsentanter vælges af og blandt det fast ansatte personale ved instituttet, incl. forstanderen.

Udnævnelser og valg til styrelsen sker for en periode af 3 år. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted. Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand blandt de nationale repræsentanter.

Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af et medlem fra hvert land, herunder formanden som er født medlem, samt en repræsentant for personalet. Styrelsens formand er tillige formand for udvalget.

Instituttets forstander udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen for en periode af indtil 4 år. Genudnævnelse kan finde sted. Forstanderen har ansvaret for instituttets daglige ledelse.

2. Styrelsens sammensætning pr 31/12 1979:

Cand.polit. Ester Boserup		D
Professor Niels Steensgaard (formand)	(F)	D
Professor Jussi Aro (næstformand)		F
Docent Asko Parpola	(F)	F
Professor Per Kværne	(F)	N
Dosent Aadel Brun Tschudi		N
Professor Göran Aijmer		S
Professor Göran Malmqvist	(F)	S
Assistent Susanna Harald Hansen		CINA
Forskningsleder Bo Utas	(F)	CINA

Suppleanter:

Professor Carl Thomsen		D
Mag.art. Ida Nicolaisen		D
Professor em. Aulis Joki		F
Fil.dr. Rostislaw Holthoer		F
Første lektor Trygve Løtveit		N
Cand.philol. Elisabeth Eide		N
Docent Trygve Kronholm		S
Universitetslektor Kristina Lindell		S
Cand.jur. Poul Mohr		CINA
Exam.art. Anne Schlanbusch		CINA

(F) = medlem af forretningsudvalget

3. Personale

Forstander: Professor Søren Egerod (honorarlønnet)

Forskningsleder: Eric Grinstead

- : Karl Reinhold Hællquist
- : Poul Mohr
- : Jón Sigurðson (orlov)
- : Per Sørensen
- : Bo Utas

Forskningsassistent Donald Wagner (vikar)

Forskerstipendiat Kaj Öhrnberg (1/1—30/6 1979)

Forskerstipendiat: Marita Siika (1/7—31/12 1979)

Assistent: Susanna Harald Hansen (deltid)

— : Anne Schlanbusch (deltid)

Kontorassistent: Leena Höskuldsson

— : Lois Egerod (deltid)

— : Lise Sode-Mogensen (deltid) (1/1—31/8 1979)

— : Ida Pauls (deltid) (1/9—31/12 1979)

samt udstationeret og aflønnet af Det kgl. Bibliotek i København:

Forskningsbibliotekar: Charlotte Rohde (1/9—31/12 1979)

— : Hui Dong Shin (1/1—31/8 1979)

Bibliotekar: Hanne Balslev (deltid)

Assistent: Ib Norel

— : Erik Skaaning (deltid)

Studentermedhjælper: 3 (deltid)

4. Revisorer

CINAs regnskaber revideres af den danske rigsrevision.

E. Virksomhed:

1. Som led i CINAs koordinerende virksomhed har instituttet korresponderet med universitetet i Oslo om situationen for iranske studier under det historisk-filosofiske fakultet.

Endvidere har de finske medlemmer af CINAs styrelse foretaget en fornyet henvendelse til det finske undervisningsministerium og anbefalet en styrkelse af finsk humanistisk og samfundsvidenskabelig asienforskning.

Endelig har instituttet, foranlediget af den svenske rigsdags kulturudvalgs "Betänkande 1978/79: 18 med anledning av motioner om ett Arabvärldsinstitut", rettet en henvendelse til kulturudvalget, hvori der gøres opmærksom på, at den arabiske verden falder inden for CINAs ressort, at der allerede er opbygget betydelige ressourcer på området, og at CINA med en mindre udvidelse af sin personale- og driftsbevilling meget hurtigt vil kunne intensivere studiet af og dokumentationen vedrørende den arabiske verden i overensstemmelse med de i betænkningen indeholdte synspunkter.

2. Udvidelsen af CINAs samling af dokumentation vedrørende det moderne Vietnam under en bevilling på skr. 150.000 fra SAREC (Swedish Agency for Research Cooperation with Developing Countries) ventes afsluttet pr 1/3 1980. Projektet vil blive afrundet med et symposium med deltagelse af forskere og repræsentanter for de nordiske landes udviklingsbistandsorganer.

3. I dagene 24.—26. oktober 1979 afholdt CINA et internationalt symposium om de såkaldt austro-asiatiske sprog i Sydøstasien, hvori blandt vietnamesisk og cambodjansk er de bedst udforskede. Med-

arrangør af symposiet, der fandt sted på Den Internationale Højskole i Helsingør, var Institutionen för österländska språk ved Lunds universitet. Symposiet, der er det andet af sin art, havde ca 40 deltagere, hvoraf 15 fra de nordiske lande.

I dagene 26.—28. november 1979 afholdt CINA en nordisk konference, "Kvinnor i Islam", med ca 110 deltagere. Konferencen, der fandt sted på ISS Management Center i Holte nord for København, beskæftigede sig med kvindens stilling i hele den islamiske verden fra Marokko til Filippinerne.

4. CINA har fortsat udgivelsen af sit "Annual Newsletter of the Scandinavian Institute of Asian Studies", der distribueres til ca 2.400 adressater over hele verden. Hovedformålet med denne publikation er at informere om instituttets virksomhed og om nordisk asienforskning uden for Norden.

CINA har endvidere fortsat udgivelsen af "Samnordisk Instituts- och Föreläsningskatalog för Asien-studier", der udelukkende henvender sig til nordiske asienforskere med oplysning om forskning og undervisning vedrørende Asien i de nordiske lande. Katalogen distribueres vederlagsfrit til godt 300 adressater.

Det samme gælder det stencilerede informationsblad "Asienstudier i Skandinavien/Current Information on Asian Studies in Scandinavia", der informerer om konferencer, mødevirksomhed og andre enkeltstående begivenheder af interesse for asienforskningen.

Instituttet fungerer stadig som sekretariat for tidsskriftet "Acta Orientalia", som med bidrag fra de nordiske forskningsråd samt Finlands Akademi udgives af de nordiske landes orientalske selskaber. Tidsskriftet redigeres af instituttets forstander.

Instituttet venter omkring årsskiftet 1979/80 at kunne udsende en foreløbig rapport om arten og omfanget af nordisk asienforskning, "Asienstudier i Norden 1979". Formålet med rapporten er at indhente korrektioner og tilføjelser med henblik på en endelig udgave, der vil blive udgivet i første halvdel af 1980.

5. Som efterfølger for CINAs forskerstipendiat for det akademiske år 1978/79, fil. lic. Kaj Öhrnberg, Helsingfors, udpegede instituttets styrelse for 1979/80 pol. mag Marita Siika, Åbo, der benytter stipendiet til en beskrivelse af de politiske og økonomiske relationer mellem Den Kinesiske Folkerepublik og de nordiske lande fra 1949 til i dag.

CINA har påbegyndt planlægningen af det asiatiske gæsteforskerprogram, hvortil der er givet bevilling med virkning fra den 1. januar 1980, og som tager sigte på at indbyde to asiatiske gæsteforskere til hver to måneders ophold ved nordiske universiteter eller andre institutioner med tilknytning til asienforskningen.

6. I 1979 er der i instituttets monografiserie udkommet syv nye

titler: "Mandarins and Merchants" (W. E. Cheong); "Surat in the Seventeenth Century" (B. G. Gokhale); "Muslims in China" (R. Israeli); "Proto-Loloish" (D. Bradley); "Atayal-English Dictionary" (S. Egerod); "Hōjō Shigetoki" (C. Steenstrup) og "The Dynamic Psychology of Early Buddhism" (R. Johansson). Derudover er der udkommet nye reviderede oplag af: "Chinese Communism 1931—34" (T. Løtveit); "Proscribed Chinese Writing" (R. Tung); "Monks and Magic" (B. J. Terwiel) og "The New Capitals of India, Pakistan and Bangladesh" (S. Nilsson).

7. Bibliotekets samlinger har fortsat væksten i samme tempo som hidtil, nemlig med godt 1 000 monografier nogenlunde ligelig fordelt på de forskellige geografiske hovedområder Vestasien, Sydasien, Sydostasien, Centralasien og Østasien og med faglig hovedvægt på nyere historie, samtidshistorie og samfundsvidenskab. Som et eksempel på en større samlet anskaffelse kan nævnes herved et halvt hundrede monografier om Kinas nyere økonomiske historie.

Instituttet har med tilfredshed konstateret en fortsat vækst i bibliotekets udlån og planlagt udgivelse fra og med 1980 af periodiske accessionslister for yderligere at stimulere lånevirkomheden. Det er hensigten at lade accessionslisterne fungere som tillæg til det systematiske katalog og tidsskriftlisten for på den måde at undgå for hyppige og udgiftskrævende ajourføringer. Accessionslisterne vil blive distribueret vederlagsfrit til nordiske institutioner og biblioteker.

CINA har i årets løb modtaget en boggave fra The Japan Foundation bestående af litteratur om moderne japansk økonomi, retsvidenskab, politik og handel, herunder ikke mindst udenrigshandel. Samtidig har instituttet indgået en udvekslingsaftale med den japanske højesterets bibliotek, hvorunder CINA som en af de eneste institutioner i Europa løbende modtager den japanske højesterets forskellige domsamlinger.

Med virkning fra den 1. september 1979 har Det Kgl. Bibliotek ansat cand.mag. Charlotte Rohde som efterfølger for forskningsbibliotekar Carl Steenstrup og med ansvar for dem af Det Kgl. Biblioteks østasiatiske samlinger, der er deponeret på CINA.

8. I 1979 har instituttet uddelt 14 stipendier til studieophold i Asien til et samlet beløb af dkr 119.300.

Disse stipendier, der er uddelt på grundlag af 59 ansøgninger, er fordelt på følgende fagområder: statskundskab (3), social- og kulturanthropologi (2), kultur- og udviklingsgeografi (2), historie (2), sinologi (2), arkæologi (1), kunsthistorie (1) samt bibliografi (1).

Stipendiaternes studier udføres i 15 lande: Tyrkiet, Israel, Jordan, Nord-Yemen, Pakistan, Indien, Sri-Lanka, Thailand, Indonesien, Filipinerne, Papua Ny Guinea, Kina, Hong Kong og Oceanien.

Instituttet har endvidere uddelt 20 kontaktstipendier til et samlet beløb af dkr 48.600 med henblik på kortere studieophold ved CINA

eller andre institutioner i de nordiske lande. Kontaktstipendierne, der blev uddelt på grundlag af 35 ansøgninger, fordeler sig på følgende fagområder: historie (3), social- og kulturanthropologi (2), sociologi (2), statskundskab (2), kultur- og udviklingsgeografi (2), semiotik (2), sinologi (2), religionshistorie (1), filosofi (1), assyriologi (1), japanologi (1) og kulturteknik (1).

9. Institutets medarbejdere har i årets løb deltaget i konferencer, symposier og anden form for mødevirksomhed med henblik på at etablere og styrke kontakten med myndigheder, institutioner og videnskabsmænd både i og uden for Norden.

Derudover har de gennem deltagelse i kurser og i massemedierne søgt at informere om instituttet og forskellige aspekter af asienforskningen, ligesom de i det daglige inden for de geografiske dele af Asien, hvor de iøvrigt har deres speciale, vejleder studerende, forskere og andre brugere, der besøger eller på anden måde henvender sig till instituttet.

I deres egen forskning beskæftiger medarbejderne sig med sinologi, kinesisk jura og udenrigshandel, sydøstasiatisk arkæologi databehandling af asiatiske sprogmateriale, teknologi og udviklingsstrategi i Kina og Sydasiens, indisk samtidshistorie og politik, iranistik og den politiske udvikling i Mellemøsten. Denne brede faglige sammensætning af instituttets videnskabelige personale er et udtryk for, at ingen aspekter af nordisk asienforskning er instituttet uvedkommende.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	29	27	27	31
Personal	0	1 562	1 695	1 718
Kontor	1 628	154	154	172
Lokaler	124	0	0	0
Projekt	554	530	530	596
Summa udgifter	2 335	2 273	2 406	2 517
<i>Inkomster</i>				
Anslag	2 113	2 256	2 256	2 513
Lönestegr. komp.	132		133	
Övrigt	91			
Summa inkomster	2 336	2 256	2 389	2 513

4. Revisorer

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen, hvor regnskapene føres, foretar revisjon av Kollegiets regnskaper.

E. Virksomhet

Kollegiet har hatt 2 møter, ett i Austevoll i juni i tilslutning til symposiet, hvor særlig symposier og prosjekter ble drøftet, og ett i København i oktober. På møtet i oktober ble budsjettet for 1980 og 1981 og ansettelse av stipendiater drøftet. Videre planla man forskningsprosjekter for 1980 og 1981.

1979. Det planlagte tokt for 1979 ble gjennomført i henhold til planene i mars—april med deltagelse av fartøy fra Danmark og Sverige og forskere fra Danmark, Norge og Sverige. Målsettingen med prosjektet var å undersøke koblingen fjord — kystzone — åpent hav gjennom studier av lang- og kortperiodisk interne bevegelser, ”up- and downwelling”, og bevegelsenes innvirkning på nærsaltfordelingen. Samtidig foretok man omfattende biologiske undersøkelser i Gullmarkfjorden utenfor dette prosjekt, men samordnet med det. Observasjonene omfattet: 1) Intensivsnitt i 2 uker med observasjoner av strøm (pendler), salt, temp. nærsalter og optikk, 2) observasjoner av sprengskiktets bevegelser med interne staker utplassert langs kysten i 2 måneder, 3) observasjoner av strømmen i 12 punkter med Aanderaamålere i snittet vest av Hållø i 2 måneder. Primærbearbeidingen av innsamlede data er nesten avsluttet.

Symposium og kyststrømdynamikk, Austevoll 24—28. juni. Symposiet ble avholdt stort sett etter planen og deltakerantallet var 47, fordelt med 25 fra Norge, 16 fra Sverige, 2 fra Danmark, 3 fra Finland og en fra USA. I tillegg hadde noen av deltakerne med familie. Som det fremgår av foredragsliste (*se Bilaga*) var temaet i hovedsak fenomener og prosesser i kystnære områder og en del resultater fra undersøkelser av Den Norske Kyststrøm ble presentert. Det synes å være en alminnelig oppfatning at et faglig møte av denne type med begrenset tema er betydningsfullt for det nordiske samarbeide. Særlig hyggelig var det at studenter fikk anledning til å delta sammen med forskere i de nordiske land.

Kollegiet har hatt 5 stipendier fordelt på 1 i Norge (fra 1. september), 4 i Danmark (1/2 stip.) hvorav 2 er sluttet i løpet av året, 2 i Sverige (3/4 stip.) og 1 i Finland.

1980. I forbindelse med den bebudete internasjonale oseanografiske interesse for *Norskehavet* forventes en ekspansjon av de nasjonale og internordiske aktiviteter i området. For å kunne tilrettelegge koordinering og utdype samarbeidet på dette området er det foreslått forprosjekt der det fremtidige nordiske engasjement blir drøftet. Forprosjektet vil finne sted i form av et arbeidsmøte der både faglige og organisa-

sjonsmessige sider blir tatt opp. Arbeidsmøtet er foreslått henlagt til Bergen og forventes å bli realisert høsten 1980.

Ved dyp- og bunnvannsfornyning i fjorder og andre mindre bassenger vil en oftest finne bunnstrømmer på en romlig skala som egner seg for detaljstudium. Studie av bunnstrømmer er ofte vanskeliggjort ved de store rom og tidsskalaer som en møter i oseanografisk sammenheng. Det er derfor naturlig å vende seg mot fjorder eller mindre bassenger der betingelsene oftest er langt mer oversiktlige. Det er derfor foreslått i norsk regi et prosjekt med tanke på å studere slike strømmers dynamikk og blandingsforhold i *Skjomen*, en egnet terskelfjord i Nord-Norge. Deltagelse fra andre nordiske land er sterkt ønskelig med tanke på utnyttelse av utstyr og ekspertise som ikke ellers er tilgjengelig. I forventning om slik interesse er derfor avsatt midler til deltagelse fra andra nordiske land.

1981. Bunnstrømundersøkelsen i Skjomenfjorden forventes å gjentas i 1981 med tanke på anvendelse av andre instrumentelle teknikker. Således regner vi med deltagelse av J. D. Smith fra Seattle, der de har utviklet en egen apparatur for slike formål. Også i 1981 er det tale om nordiske deltagelse.

Forprospektet for Norskehavet 1980 antas å kunne ut i forslag om et nordisk prosjekt begynnende 1981. Norskehavsprosjektet vil ventelig omfatte tokt og eventuelt fellesutrustning av instrumentering til ekspedisjoner i Norskehavet.

En del publikasjoner er utsendt i løpet av 1979 i forbindelse med Kollegiets arbeide, herav noen stipendiatarbeider. Som det hittil har vært sedvane, er utgiftene i forbindelse med publikasjonene betalt av de respektive institutter.

Kollegiets midler er bevilget av Nordisk Ministerråd alene.

G. Finansiering og økonomi

Oversikt over bokslut og budget (1 000-tal nkr.)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	7 322	5,5	3,0	5,0
Personal	437 717	442,1	442,1	413,0
Kontor	3 450	3,5	3,5	3,5
Lokaler	—	—	—	—
Prosjekt: 1. symp.	15 334	34,1	33,6	50,0
Øvrigt: 2. forskn.tokt	115 373	113,1	113,0	63,5
3. utveksling	25 364	36,0	30,0	41,0
Summa utgifter	604 560	634,2	625,2	576,0
<i>Inkomster</i>				
Anslag	566 977	565,0	565,0	567,0
Løneste-gr. komp.	42 600	-----	49,1	-----
Øvrigt	15 143	20,1	20,1	9,0
Summa inkomster	624 720	585,1	634,2	576,0

*BILAGA***Foredragsliste, Symposium om kyststrømdynamikk, Austevoll 1979.**

J. J. O'Brien	a) Introduction to layered models for coastal circulation.
b) Computational considerations and limitations for coastal models.
J. J. O'Brien	a) Determining vertical velocity on the shelf using current meters.
b) The influence of bottom topography on upwelling.
E. Mæland	Om tidsavhengig oppstrømning.
L. Rydberg	Rotating hydraulics in deepwater channel flow.
G. Walin	Vindgenerert kyststrøm.
G. Furnes	Effekter av topografien på den vindinduserte sirkulasjon i Nordsjøen.
M. Mork	Ferskvannsdrevet kyststrøm.
M. Mork	Frontbølger.
A. Stigebrandt	Entrainmentprosesser.
R. Leinebø	Hydrografiske målinger i Den Norske Kyststrøm.
E. Hansen	Avløp i Norge.
T. Gammelsrød	On the determination of the transport in the Norwegian Coastal Current by inverse methods.
P. Mälkki	Near-inertial oscillations of currents and thermocline depth in a coastal zone.
H. Svendsen	Utveksling kyst — fjord.
G. Shaffer	A dynamic comparison of density and current structure near the coast off Peru and off the island of Gotland.
B. Farrelly	Tiros-N bilder av kyststrømmen utenfor Vest-Norge.
J. Rohde	Skagerakundersøkelser.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning*Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
 Sekretariatet
 Aapistie 3
 SF-90220 Uleåborg 22
 Finland
 Tel. 981-334202

B. Startår

1969

C. Syfte

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering av forskning, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

*D. Organisation**1. Administration*

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av vederbörande lands regering för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskott med en representant för varje land.

Kommittén har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg, Finland.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1979

Överläkare Jens Peder Hart Hansen	D
Professor Bent Harvald	D
Stabslæge Leif Vanggaard	D
Professor Henrik Forsius	F
Länsläkare Rauni-Leena Luukanen	F
Professor Ole Wasz-Höckert, vice ordförande	F
Professor Hrafn Tulinius	I
suppleant ledamot:	
Professor Jóhann Axelsson	I

Prosektor Kirsten Kjelsberg Osen	N
Professor Knut Westlund	N
Länsläkare Kolbjørn Øygard, ordförande	N
Docent Per-Ola Granberg	S
Professor Håkan Linderholm	S

3. *Personal*

1 generalsekreterare/forskare (heltidsanställd)

2 kanslistor

Biträdande professor Hans Åkerblom har fungerat som heltidsanställd generalsekreterare/forskare. Docent Harriet Forsius tjänstgjorde som t.f. generalsekreterare under biträdande professor Hans Åkerbloms tjänstledighet 1—30.11.1979. Kanslipersonalen har bestått av kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva.

4. *Revisorer*

Statens revisionsverk, Helsingfors, Finland

E. *Verksamhet*

1. *Samarbetskommitténs möten*

Kommittén har hållit två möten under året 1979: i Köpenhamn den 16.5.1979 och i Reykjavík den 1.7.1979.

Arbetsutskottet har hållit ett möte under året 1979: i Stockholm den 19.10.1979.

I samband med mötet i Reykjavík anordnades den 29—30.6.1979 ett symposium om epidemiologiska problem i genetiken.

2. *Seminarier och arbetsmöten*

Samarbetskommittén anordnade i Reykjavík den 29—30.6.1979 ett symposium om epidemiologiska problem i genetiken. Vid symposiet hölls 24 föredrag och en paneldiskussion. Deltagarantalet var ca. 50. Föredragen och paneldiskussionen publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr. 26/80.

3. *Report-serien*

Tidskriften "Nordic Council for Arctic Medical Research Report" utkom med två nummer:

Arctic Medical Research Report, 24/79 (hann inte utkomma i slutet av 1978 såsom tidigare planerats):

Symposium on genetic diseases in the sparsely populated areas of the Nordic countries, Mariehamn, Finland, August 12, 1978

— Forsius, Henrik: Introduction.

- Dahl Niclasen, Sanna, Trond Jensen, Mia, Harvald Bent and Hauge, Mogens: The distribution of some genetically influenced disorders in the Faroe Islands.
- Green, Anders and Kronmann, Niels: Epidemiological studies in the Upernavik district, Greenland.
- Alsbirk, Poul H.: The Eskimo eye. Genetic and epidemiological studies among Greenlanders.
- Skre, Håvard: Inherited ataxias and associated traits in western Norway.
- Norio, Reijo: The congenital nephrotic syndrome, an example of a Finnish recessive disease.
- Grøndahl, Jan: Retinitis pigmentosa in Norway. A preliminary report.
- Berg, Kåre: Genetic lipoprotein variation and coronary heart disease.
- Maatela, Jouni, Aromaa, Arpo and Reunanen, Antti: Hyperlipoproteinemias in Finland.
- Koskiniemi, Marjaleena and Norio, Reijo: Progressive myoclonus epilepsy without Lafora bodies, a Nordic hereditary disease.
- Jensson, Olafur: Examples of hereditary diseases in Iceland.

Arctic Medical Research Report, 25/79:

- National Mass Radiography Service, Health Services of Finnmark County, Central Laboratory, Ullevål Hospital and Faculty of Medicine, University of Tromsø: The cardiovascular study in Finnmark 1974—75. (195 sidor)

4. *Annan publikationsverksamhet*

Samarbetskommittén publicerade en förkortad årsberättelse för 1978, vilken distribuerades på svenska och finska i sammanlagt 1 150 exemplar till riksdagsledamöter, nordiska universitet, medicinska forskningsråd, socialstyrelserna, tjänsteläkare på Nordkalottområdet, Sameinstitutet m. fl.

5. *Förberedelser för arbetsmötet 1980*

Samarbetskommittén arrangerar i samverkan med psykiatrisk expertis vid Uleåborgs universitet ett arbetsmöte i Uleåborg den 10—12.6.1980 om *psykiatrisk epidemiologi och suicidologi*. Det preliminära programmet har utarbetats av programkommittén, vars ordförande är professor Pekka Tienari och medlemmar docent Harriet Forsius, biträdande professor Erkki Väisänen och generalsekreteraren.

Samarbetskommittén kommer att i samband med arbetsmötet i Uleåborg besöka Ivalo den 13.6.1980 och stifta bekantskap med den lokala hälsovårdspersonalens erfarenheter vid prövning av organisation och material i räddningstjänst inom fjällområden. Ansvarig för programmet är den ledande läkaren för Enare-Utsjoki hälsocentrals kommunförbund, dr. Leena Soininen.

6. Förberedelser för det V internationella symposiet om cirkumpolär hälsa, 9—13.8.1981 i Köpenhamn

Samarbetskommitténs ledamot, professor Bent Harvald, Odense, utnämndes vid det IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa i Novosibirsk år 1978 till president för det V internationella symposiet. Kommittéledamöterna underhandlade om kongressplaneringen i Köpenhamn den 17.5.1979 med medlemmarna av den internationella och danska programkommittén. Samarbetskommittén beslöt att anta det juridiska svaret för symposiet. På de danska ledamöternas initiativ föreslog samarbetskommittén Nordiska ministerrådet att överläkare Jens Peder Hart Hansen utnämnes som medlem till kommittén, eftersom han fungerar som generalsekreterare för symposiet. Nordiska ministerrådet beslöt att utnämna överläkare Hart Hansen som medlem i samarbetskommittén.

7. Samarbete med WHO

Kommittéledamot Linderholm deltog som representant för svenska socialstyrelsen och generalsekreteraren som NoSAMF:s observatör vid WHO:s "Planning Meeting, Working Group on Basic Sanitation Problems in Arctic Areas" i Köpenhamn, WHO:s Europabyrå den 15—16.5.1979. Deltagarna representerade länder, i vilka arktiska förhållanden förorsakar speciella problem med tanke på omgivningens hygien. Mötet var ett planeringsmöte, vars avsikt var att planera det följande egentliga arbetsgruppmötet, avsett att hållas 1980.

Kommittéledamot Harvald och generalsekreteraren deltog som "temporary advisor" på WHO:s inbjudan i mötet "Working Group on Health Problems of Local and Migrant Populations in Arctic Regions" i WHO:s Europabyrå, Köpenhamn den 25—27.9.1979. Generalsekreteraren fungerade som ordförande vid mötet. NoSAMF:s representanter deltog den 28.9.79 i bearbetandet av rapporten för mötet. Rapporten kommer att publiceras av WHO. Avsikten med mötet var att klarlägga WHO:s möjligheter att främja hälsovårdsarbetet bland den ursprungliga befolkningen och inflyttade populationer i arktiska regioner. Vid mötet framgick flera forskningsuppgifter, som berör även NoSAMF:s verksamhetsområde.

8. Annan internationell verksamhet

Representanter för Försvarets vetenskapliga råd i Finland (MATINE) besökte sekretariatet den 30.5.79 tillsammans med sina gäster från Försvarets forskningsanstalt, Sverige, generaldirektörerna Nils-Henrik Lundquist, Torsten Linell och Stig Jacksén. Generalsekreteraren redogjorde för NoSAMF:s verksamhet och arktisk medicinsk forskning i Norden.

Generalsekreteraren deltog den 30.7.—3.8.79 vid kongressen "Pharmacology of Thermoregulation, Fourth International Symposium" i Oxford

och höll ett översiktsföredrag "Arctic Medical Research in the Nordic Countries". I samband med Oxfordsymposiet besökte generalsekreteraren Scott Polar Research Institute, Cambridge den 2.8.79 och stiftade bekantskap med institutets forskningsverksamhet.

Generalsekreteraren har som inbjuden föreläsare hållit följande föredrag:

- the Hospital for Sick Children, Toronto 26.1.79, "The use of HLA-identity in the search for preclinical juvenile diabetes mellitus"
- the Hospital for Sick Children, Research Institute, Toronto 29.1.79, "Further studies on the insulinogenic and lipogenic properties of a serum fraction of obese and non-obese children"
- 10th Congress of the International Diabetes Federation, Wien 9—14.9.79, "Diabetes Update 1979", sektion "Diabetes in the Young", föredraget "Commitment of community (Psychosocial aspects and international cooperation)"
- International Study Group of Diabetes in Children and Adolescents, Berlin 19—20.9.79, "Definition of partial remission in childhood diabetes mellitus"
- Nordiska ministerrådets seminarium "Primärvård i glesbygd" den 16—19.10.79, Tahkovo, Finland, "Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning och dess verksamhet inom glesbygdsmedicin"
- t. f. generalsekreteraren har kallats att hålla ett föredrag "Vetenskaplig bedömning av lekens betydelse för sjuka barn" vid en av Nordiska hälsovårdshögskolan och socialstyrelsen i Sverige anordnad nordisk konferens "Sjuka barns behov" i Göteborg 21—23.11.1979.

Följande personer har besökt sekretariatet och erhållit information om samarbetskommitténs verksamhet och diskuterat forskningsfrågor med generalsekreteraren:

26.3.79, prof. Pierre Claude Sizonenko, Department of Clinical Biology of Growth and Reproduction, University of Geneva, Schweiz

6.6.79, dr. Albert Aynsley-Green, Department of Pediatrics, John Radcliffe Hospital, Oxford, England

7.6.79, doc. Oddmund Søvik, Pediatriska kliniken, Universitetet i Bergen

8.6.79, prof. Sture Falkmer, Patologiska institutionen, Lunds universitet

3.8.79, dr. D. J. Lugg, Senior Medical Officer of the Antarctic Division, Australien

24.9.79, prof. Allan L. Drash, The Children's Hospital, University of Pittsburgh, U.S.A.

23.11.79, ledamoten av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, professor Knut Westlund, Tromsø, i samband med en gästföreläsning vid en forskarkurs i epidemiologi anordnad av medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet.

9. *Generalsekreterarens forskningsverksamhet*

Generalsekreterare, biträdande professor Hans Åkerbloms forskningsarbete 1.1.—31.12.1979 har berört framför allt juvenil diabetes mellitus, obesitet, prevention av ateroskleros i barnåldern och nutrition. Av projekten må nämnas:

- Uppdagandet av prekliniska fall av juvenil diabetes i ett nordfinskt material med hjälp av HLA-typning och oral glukosbelastning.
- Utredning av juvenil diabetes mellitus' insidens och prevalens i olika delar av Finland, med speciell hänsyn till sjukdomens förekomst i norra Finland.
- Studie om betydelsen av en insulinsekretionsstimulerande och lipogen serumfraktion för tillväxt och obesitet i barndomen.
- Koordinering av en multicenterstudie om koronarsjukdomens riskfaktorer och deras regionala skillnader hos finska barn, samt om möjligheterna till primär prevention. Hösten 1979 genomfördes en pilotstudie inom projektet bland 540 barn i olika delar av Finland. Pilotstudiens resultat kommer att användas som bakgrund till en större fältundersökning som göres 1980 gällande riskfaktornivåerna för koronarsjukdomen bland barn av olika åldrar.
- Deltagandet i en studie om bakgrunden till oväntad spädbarnsdöd ("cot death") i ett nordfinskt material.

Handledning av bl. a. följande avhandlingsprojekt:

- En studie gällande behandlingsresultat av diabetes mellitus i barnåldern och attityder gentemot sjukdomen hos barn som bor långtifrån diabetesvårdenheten (diabetespolikliniken och sjukhuset).
- Studie om artärförändringar i experimentell diabetes mellitus.

F. *Framtidsplaner*

Kommittén skall

- definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden genom bl. a. fortsatt projektinventering, kontakter med läkare och sjukvårdspersonal i nordliga distrikt, sameorganisationer och internationella kontakter.
- anordna mindre symposier, seminarier och arbetsmöten av två olika typer: a) möten, till vilka i arktiska områden arbetande läkare och annan hälsovårdspersonal deltar och har möjlighet att träffa forskare som arbetar med arktiskt medicinska problem, och b) mindre symposier, vid vilka forskare med arktiskt medicinska forskningsprojekt möts med teoretiskt arbetande forskare på samma område.

Kommittésammanträden anordnas fortsatt i samband med arbetsmöten och symposier för att spara på kostnader och underlätta kommittémedlemmarnas möjlighet att träffa arktiskt medicinskt intresserade forskare.

- intensifiera informations- och dokumentationsverksamheten.

Utgivandet av "*Nordic Council for Arctic Medical Research Report*"-serien är en av kommitténs huvuduppgifter. Reportserien kommer att publicera både sammanfattningar från arbetsmöten och mindre symposier och längre uppsatser om arktiskt medicinska forskningsresultat samt översiktsartiklar. Utvecklandet av litteraturservice hör även till kommitténs verksamhetsplan.

— bilda utvärderings-, utrednings- eller projektgrupper för att finna nya former för initiering av forskning och för att främja speciella forskningsändamål, t. ex. berörande räddningstjänst i arktiska områden, behandling av köldskador o. s. v.

NoSAMF avser även söka kontakt med den Nordiska federationen för medicinsk undervisning och Nordiska hälsovårdshögskolan.

I det följande beskrivs verksamheten för 1980—1981 närmare:

Verksamhet 1980

NoSAMF arrangerar den 10—12.6.1980 i Uleåborg ett arbetsmöte om *psykiatrisk epidemiologi och suicidologi* hos barn och fullvuxna i nordliga områden. Till programkommittén hör docent Harriet Forsius, barnpsykiatriska avdelningen vid Pediatrika kliniken, Uleåborgs universitet, professor Pekka Tienari och biträdande professor Erkki Väisänen, Psykiatriska kliniken, Uleåborgs universitet, samt generalsekreteraren. Ett preliminärt program har utarbetats och föredragshållarna har inbjudits under verksamhetsåret 1979.

Efter Uleåborg-mötet kommer NoSAMF:s ledamöter att stifta bekantskap med räddningstjänst i Enare-Utsoki hälsocentrals kommunförbund i Ivalo den 13.6.1980.

Budgetmedlen för 1980 tillåter inte arrangerandet av ett annat arbetsmöte under verksamhetsåret 1980.

Verksamhet 1981

Kommittén planerar att anordna ett möte i början av året i Umeå om *tandhälsa och näring i Arktis*. Andra ämnen, som kunde tagas upp vid följande möten är bl. a.:

HLA och sjukdomar bland etniska minoriteter, folkmedicin i nordliga områden, räddningstjänst, oftalmologiska problem och zoonoser.

NoSAMF deltar som arrangör, i samarbete med WHO i det V internationella symposiet om cirkumpolär hälsa i Köpenhamn den 9—13.8.1981. Detta medför ökade kostnader i verksamheten för 1981.

För att verksamheten skall kunna genomföras med planerat omfång, förutsattes en betydlig ökning av kommitténs anslag jämfört med den nuvarande nivån. Ett särskilt skäl för anslagsökning är generalsekreterarens förpliktelse att forska med därav följande kostnadsökning.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)*

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	52	50	70	52
Personal	196	198	216	212
Kontor	33	32	33	89
Lokaler				
Projekt	99	130	109	130
Övrigt				
Summa utgifter	380	410	428	483
<i>Inkomster</i>				
Anslag	372	410	410	
Lönestegr. komp.	18	-----		-----
Övrigt				
Summa inkomster	390	410	410	

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik,
inklusive konflikt- och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Lilla Nygatan 23
S-111 28 Stockholm
Tel. 08/23 40 60

B. Startår

1966

C. Syfte

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, genom koordinering av forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja vidareutveckling av samarbetet.

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av utbildningsministerierna i Danmark, Finland och Norge samt av Kungl. Maj:t i Sverige. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordförande, vice ordförande samt en representant för vart och ett av de övriga tre länderna.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1979

	Nationalitet
Universitetslektor Niels Amstrup	D
Universitetslektor Erik Beukel	D
Universitetslektor Anders Boserup	D

Professor Göran von Bonsdorff (ordf.)	F
Docent Jorma Kalela	F
Docent Tapio Varis	F
Ambassadör Hans G. Andersson	I
Førstelektor Ida Blom	N
Forsker Asbjørn Eide	N
Informationssjef Ragnhild Nilstun	N
Fil dr Katarina Brodin	S
Professor Kjell Goldmann	S
Professor Sven Tägil	S

3. Personal

1 forskningssekreterare fil. kand. Carl-Einar Stålvant
 1/2 informationssekreterare fil. kand. Cecilia Molander

4. Revisorer

Kammarkollegiets fondbyrå, Sverige

E. Verksamhet

Samarbetskommittén möttes den 26 mars i Köpenhamn och den 29 oktober i Oslo. Arbetsutskottet sammanträdde den 21 februari i Köpenhamn och den 14 juni i Köpenhamn.

Professor Sven Tägil, Lund, var ordförande till den 1 juli, då han efterträddes av vice-ordföranden prof. Göran von Bonsdorff, Helsingfors. Till ny vice-ordförande utsågs forsker Asbjørn Eide, Oslo.

Under året har ca 350 000 skr. fördelats på anslag och andra åtaganden, såsom driften av Cooperation and Conflict.

Samarbetskommitténs informationskrift över pågående forskning i Norden, NEWSLETTER, International Studies in the Nordic Countries, har under året redigerats och utgivits i två nummer. Skriften tryckes i ca 1 300 exemplar och ca halva upplagan når läsare utanför Norden. En separat enkät över internationellpolitisk forskning vid olika nordiska institutioner har redovisats.

Den samnordiska tidskriften Cooperation and Conflict, Nordic Journal of International Politics, har under året utkommit med fyra nummer. Nummer 2—3 var ett dubbelnummer som publicerade uppsatser över de nordiska ländernas hållning till "en ny ekonomisk världsordning" och deras allmänna u-landspolitik. Perspektivet vidgades till att också innefatta andra småstater inom gruppen "likasinnade länder". Publikationen var ett resultat av en av Samarbetskommittén organiserad och finansierad konferens av december -78. Tidskriftens redaktör har varit universitetslektor Nikolaj Petersen, Århus. Den 1 oktober efterträddes han av docent Christer Jönsson, Lund. Ett tre-årsavtal rörande utgivningen har ingåtts med det norska Universitetsforlaget.

Sekretariatet har varit representerat vid följande vetenskapliga konferenser:

8:e nordiska fredsforskningskonferensen, Åbo 10.1—13.1-79

IPSA XI World Congress, Moskva 12.8—18.8.-79

Symposium över "Security and Cooperation in the Baltic Area". Ikalinnen, Tampere 22.11—24.11-79.

Samarbetskommittén har härutöver bidragit med anslag till initiering av forskningsprojekt, stipendier och forskningsresor, publikationer samt till enskilda forskares deltagande i internationella och nordiska forskningssammansamlingar. Under året har en ny form för stipendier, nordiska forskningsstipendier i internationell politik à 5 000 skr., instiftats. Denna form för stöd har visat sig mycket efterfrågad.

Under första halvåret var forskningssekreteraren partiellt tjänstledig. Han ersattes då av informationssekreterare Cecilia Molander, som ökade sin tjänstgöring. Under andra halvåret har forskningssekreteraren fullgjort 50 % tjänst. Cecilia Molander har åtnjutit tjänstledighet 1.8—31.12. Som vikarie har utnämnts Ann-Mari Bratt.

Ett urval av de viktigaste under året avslutade och beviljade anslagen beskrives nedan.

1. Forskningsprojekt

Merrick Tabor, Statsvetenskapliga Institutionen, Stockholm. 8 500 kr. för studiet av förbindelserna mellan svenska och finländska icke-officiella organisationer. Arbetet är ett fristående inslag i det sedan länge etablerade samarbetet om nordisk organisationsforskning.

Arild Boman, Institutt for Samfunnsforskning, Oslo, 7 200 kr. Stöd till projektet "internationell kulturell interaktion och mediestrukturer". Projektet är ett försök att utveckla och testa modeller om kulturellt beroende inom ett icke ofta uppmärksammat område, musikkulturen, och sätta dessa mönster i samband med den större samhällseliga utvecklingen.

Helge Hveem, Institutt for fredsforskning, Oslo. Projekt om Nordens förhållande till en ny ekonomisk världsordning. Projektet analyserar de olika nordiska ländernas positioner i NIEO-debatten. Det utgör också ett inslag i en större studie som utföres av FN-organet UNITAR.

2. Konferenser och symposier

Birgitta Odén, m. fl., Lunds Universitet: 21 000 kr. till ett internationellt symposium kring underrättelseverksamhetens historia. Symposiet samlade ca 20 nordiska och internationella forskare. Det avsåg att belysa metodiska och substantiella problem som förknippas med forskning om underrättelseverksamhetens historia för att bl. a. bidra till en förståelse av underrättelsefunktionens idag starkt ökande betydelse. De uppsatser som behandlades på symposiet kommer att publiceras i en engelskspråkig volym.

Hannu Kyröläinen, m. fl., Statsvetenskapliga Institutionen, Tammerfors: 10 300 kronor till ett symposium över "Security and Cooperation in the Baltic". Symposiet samlade ca 15 deltagare och behandlade närmare 10 uppsatser. De kretsade alla kring aktuella samarbetsfrågor i östersjöområdet och i Nordeuropa samt enskilda länders inställning till dessa. Diskussionen centrerades till frågan om avspänningens framtida utveckling och tänkbara konsekvenser för funktionella samarbetsområden kring östersjöfrågor, och för enskilda länders säkerhetspolitiska hållning. Nordens avhängighet av tillståndet i den europeiska militära balansen underströks. En publikation är planerad.

Andreas Jörgensen m. fl., Öst-Västprojektet, Esbjerg, 7 000 kr. för avhållande av nordiskt seminarium över metodproblem i forskningen om Sovjetunionen och Östeuropa. Seminariet avhölls i början av november på Fanö och behandlade förutom metodfrågor också källproblem samt inventerade pågående forskning. Ett 30-tal forskare och studenter närvarade.

3. Studieresor och uppehåll inom Norden

Jörgen Steen Söndergaard, Århus, 2 500 kr. för uppehåll i Norge i samband med avhandlingsarbete om norsk oljepolitik och oljebolagens verksamhet.

Elfar Loftson, Göteborg, 3 670 kr. för resa till Island i samband med avhandlingsarbete om de isländska partierna och NATO-frågan.

Tiina Rosberg & Trygve Nylund, Åbo. 6 570 kronor. Rundresa till de nordiska huvudstäderna i samband med projekt om de nordiska ländernas politik till den nya internationella arbetsfördelningen.

Kerstin Blidberg, Historiska Inst., Stockholm. 8 620 kr. för täckande av resekostnader och uppehåll i samband med avhandlingsarbete rörande Sveriges utrikespolitiska förhållande till Norge och Danmark under andra världskriget.

Howard Turner, Department of Politics, Aberdeen. 7 000 kr. för uppehåll i och rundresa i Norden i samband med avhandlingsarbete om "Brittisk Norden-politik och bildandet av Atlantalliansen".

Marita Siika, Åbo: 5 850 kr. Resor till de skandinaviska huvudstäderna för materialinsamling och diskussion om avhandlingsutkast till "The Nordic countries and China, 1945—80".

Hans Mouritzen, Köpenhamn. 2 150 kr. Bidrag till resa för uppehåll i Helsingfors i anledning av forskning om småstaters anpassningspolitik — en jämförelse mellan förkrigstida dansk politik och Finlands utrikespolitiska situation.

4. Studieresor utom Norden

Irène Nilsson, Göteborg. 4 550 kr. Resor och uppehåll i Paris i anledning av avhandlingsarbete om Rumäniens utrikespolitik.

Tuija Meisaari-Polsa, Stockholm, 4 595 kr. Materialinsamling och vistelse i Genève för avhandling om konflikter och samarbetsmönster inom UNCTAD.

5. *Publikationer*

Bulletin ob Peace Proposals, Oslo, har erhållit ett bidrag om 15 000 kronor för specialnummer om "new dimensions of human rights".

6. *Deltagande i internationella konferenser*

Under året har de bägge organisationer som på världsvid basis är centrala för kommitténs ämnesområde, International Political Science Association och International Peace Research Association, arrangerat världskongresser i Moskva 12—18.8. resp. i Königstein, Förbundsrepubliken Tyskland, 19—23.8. I likhet med tidigare år har den nordiska forskningsmiljön varit rikt representerad. Samarbetskommittén beviljade 13 stycken stipendier om upp till 2 500 kronor för resa och uppehälle för forskare som presenterade egna forskningsresultat vid IPSA-konferensen. 10 stipendier om upp till 1 500 kronor beviljades för IPRA-deltagande.

Utöver dessa konferenser har kommittén delat ut resebidrag till 10 personer för deltagande i olika internationella och nordiska konferenser.

7. *Nordiska stipendier för forskning i internationell politik*

Kommittén har beviljat stipendier à 5 000 kronor till nedanstående personer:

Nicole Ball, Stockholm, Ebba Dohlman, London School of Economics, London, John W. Forje, Forskningspol. Inst. Lund, Donald Lavery, Statsvetenskapliga Inst., Stockholm, Milton Leitenberg, Utrikespolitiska Institutet, Stockholm, Asbjörn Lövbraek, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Tuija Meisaari-Polsa, Statsvetenskapliga Institutionen, Stockholm, Hans Mouritzen, Institut for Samfundsfag, Köpenhamn, Eeva-Liisa Kyllymäki, Statsvetenskapliga Inst., Åbo Universitet, Martin W. Peterson, Historiska Institutionen, Göteborg, Ilkka T. Seppinen, Historiska Institutionen, Helsingfors, Bengt Sundelius, Bradley University, Peoria, Helena Tuomi, Statsvetenskapliga Inst., Tammerfors.

F. *Framtidsplaner*

Samarbetskommittén avser framöver att på sedvanligt sätt ge stöd åt ett antal nordiska projekt och konferenser, åt enskilda forskares arbete, och åt samnordiska publikationer. Kommitténs långsiktiga strävan att utvidga sekretariatet och att öka de disponibla medlen till projektverksamheten kvarstår. Kommittén har under 1979 erhållit ansökningar för mer än 1,3 milj. kr., medan de disponibla medlen uppgått till drygt 350 000 för sådana ändamål.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)*

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	30	30		37
Personal	150	159		159
Kontor	39	35		40
Lokaler	19	20		20
Projekt	310	350		365
Övrigt				
Summa utgifter	548	594		620
<i>Inkomster</i>				
Anslag		594		620
Lönestegr. komp.	25			
Övrigt				
Summa inkomster	573	594		620

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORD-INFO)*Verksambetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, NORDINFO
 c/o Tekniska högskolans bibliotek
 Otnäsvägen 9
 SF-02150 ESBO 15

B. Startår

1977

C. Syfte

NORDINFO har till ändamål att främja nordiskt samarbete rörande forskningsbiblioteksväsende samt vetenskaplig information och dokumentation. Dess uppgift är att inom sitt område verka för en utveckling, som syftar till förbättrad eller mer rationell service för forskare och andra nyttjare av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i olika former i de nordiska länderna.

*D. Organisation**1. Administration*

NORDINFO består av tre medlemmar från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige samt två medlemmar från Island. För varje medlem förordnas en suppleant.

NORDINFO utser inom sig ordförande och viceordförande.

Inom NORDINFO skall finnas ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land, däribland ordföranden.

NORDINFO biträds av ett sekretariat. Sekretariatet är förlagt till Tekniska högskolans bibliotek, Otnäsvägen 9, SF-02150 ESBO 15.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1979

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
Överbibliotekar Vibeke Ammundsen	D
Rigsbibliotekar Palle Birkelund	D
Professor Henning Spang-Hanssen	D
Överbibliotekarie Esko Häkli	F

Professor Marjatta Okko	F
Överbibliotekarie Elin Törnudd	F
Landbokavördur Finnbogi Gudmundsson	I
Civilingenjör Jón Erlendsson	I
Avdelingsbibliotekar Nils Gram	N
Riksbibliotekar Gerhard Munthe	N
Professor Lars Strand	N
Professor Sixten Abrahamsson	S
Verkställande ledamot Hans Håkansson	S
Riksbibliotekarie Lars Tynell	S

3. Personal

Sekretariatspersonalen består av en sekretariatschef, Mariam Ginman, en planerare, Tua Zilliacus (till den 1 juni 1979) och en avdelningssekreterare, Annika Mäklin. Fr. o. m. den 1 juni 1979 har Richard Creutz varit NORDINFO:s planerare.

4. Revisorer

Statens revisionsverk i Finland ansvarar för revisionen.

E. Verksamhet

År 1979 har NORDINFO:s plenum sammanträtt 2 gånger och arbetsutskottet 5 gånger.

I enlighet med tidigare arbetsplan har NORDINFO:s verksamhet år 1979 indelats i fyra programområden som är följande:

1. Policyutveckling samt koordinerande verksamhet
2. Basmaterialförsörjning
3. Databaser och nätverksamhet
4. Utbildning

Policyutveckling samt koordinerande verksamhet

Expertkontakter: NORDINFO:s aktivitet har inom denna programpunkt tagit sikte på att skapa en god grund för en gemensam vidareutveckling av BDI-samarbetet i Norden, vilket bl. a. har inneburit en årlig revision av NORDINFO:s arbetsprogram. Aktiviteten omfattar en sammankoppling och koordinering av alla de olika intressen och behov som finns representerade inom BDI-sektorn idag. Då NORDINFO dessutom kan fullfölja sin målsättning endast genom bästa möjliga kontakter med fältet har man under år 1979 fortsatt att upprätthålla sitt kontaktnät. Kontaktnätet består av specialister inom väsentliga delområden av NORDINFO:s arbetsprogram. Dessa specialister bevakar utvecklingen och avger en gång om året en rapport till NORDINFO med eventuella projektrekommendationer.

Förutom rapporterna från de mera permanenta specialområdena (bas-

materialförsörjning, databaser och nätverksamhet, utbildning) erhöll NORDINFO under våren 1979 en rapport från det ad hoc on-line brukarmöte som initierats av NORDINFO i slutet av år 1978. Mötet visade sig vara av stort värde för denna rätt nya och i Norden hittills relativt oorganiserade yrkesgrupp, som härigenom erbjöds ett tillfälle att för första gången träffas under organiserade former. Det finns en stark korrelation mellan användarvänlighet och utnyttjande av informationssystem. On-line brukarmötet var värdefullt även därför att det resulterade i en rapport som ger en god inblick i de problem som denna grupp har idag vid användningen av olika datanät. Problemkatalogen kan användas både vid projektevalueringen och utvecklingsplaneringen.

Utredningar: Ett av on-line brukarnas problem idag är förekomsten av så många olika sökspråk i SCANNET. Under år 1979 slutfördes en förstudie över möjligheterna att standardisera sökspråket i datanätet. Utredningen rekommenderar att man tar i bruk samma kommandon som håller på att införas för EURONET. Vissa remissinstanser visade sin tvekan över detta förslag men alla var positiva till en vidare utredning om en network-access-processor (NAP) i SCANNET för att underlätta användarnas inloggning m. m.

För att NORDINFO skall kunna sätta in sina resurser där de bäst behövs, samt beakta olika begränsningar och brister vid planeringen av SCANNET, är det viktigt att kartlägga de existerande och planerade både nationella och internordiska databaserna. NORDINFO har därför finansierat en analys av idag förekommande utvecklingsdugliga informationsregister, vilka genom en samnordisk satsning och utveckling kunde kopplas till SCANNET. Inventeringsgruppen har avgett rapport år 1979, vilken ger en översikt över ett stort antal idag förekommande databaser i Norden, och vilken även innehåller ett antal förslag till vidare undersökningar och utvecklingsprojekt på databasområdet.

Informationsverksamhet: Det är av stor vikt att kännedom om den nya utvecklingen på området samt information om ny teknik, nya hjälpmedel o. s. v. får snabbast möjliga spridning i Norden. NORDINFO informerar därför BDI-fältet om sina projekt genom att publicera både läges- och slutrapporter i informationsbladet NORDINFO-NYTT, som utkommer fyra gånger per år. NORDINFO har även gett finansiellt stöd åt Tidskrift för Dokumentation för att ett specialnummer om utbildning skall kunna ges ut hösten 1979.

Internationellt samarbete: Trots att Norden genom sin samarbetspolicy inom BDI-sektorn nått uppenbara fördelar, kan den aldrig bli helt självförsörjande. Koordineringen av områdets utveckling i Norden med utvecklingen i Europa och USA är därför lika viktig som samordningen av de nationella systemen. Internationella samarbetsöverenskommelser förutsätter dock att varje part åtar sig sin del av samarbetet. Detta är möjligt enbart om de olika parternas informationsstruktur kan anpassas som inte-

grerade delsystem i det globala informationsförmedlingssystemet, vilket även garanterar resurser till att beakta och förstå internationella utvecklingstrender samt anpassa sig till dessa.

NORDINFO följer därför noga med de internationella samarbetsprogrammen inom BDI-sektorn som under 1970-talet har lanserats av UNESCO, EG m. fl. internationella organisationer.

Ett konkret exempel på ett viktigt internationellt BDI-samarbete är de i detta nu pågående förhandlingarna om sammankopplingen av olika data-nät som EURONET, SCANNET, TYMNET o. s. v. Fastän dessa förhandlingar främst pågått på det nationella planet, har NORDINFO hela tiden följt med utvecklingen för att vid behov kunna spela en samlade och koordinerande roll i sammanhanget.

NORDINFO har under det gångna året gjort ett förberedande arbete för Nordens delaktighet i UAP-programmet (Universal Availability of Publications). UAP, som lanserats av IFLA under 1970-talet, har som mål att underlätta tillgången till primära publikationer genom att varje land ställer sina egna tryckalster till de andras förfogande.

Utlåtanden: Till NORDINFO:s uppgifter hör även att lämna råd och upplysningar till nationella och nordiska organ. Under 1979 har yttrandet avgivits till bl. a.:

- Nordiska rådet om förslaget till ett skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete
- Nordiska ministerrådet om förslaget till nordisk dokumentationscentral inom språkvetenskap — språkdok.

Basmaterialförsörjning

Under 1970-talet har biblioteken definitivt övergett sin roll som passiva informationslagringscentra och innehar idag en central uppgift i den aktiva informationsförsörjningsprocessen. Denna nya roll kan inte genomföras utan ett arbetsdrygt utvecklingsarbete som försvåras av bibliotekens minskade ekonomiska resurser samt en ständigt växande mängd nytt material som måste beaktas vid selektionsprocessen.

Beståndssystemet: Under 1950- och 1960-talen koncentrerades det nordiska bibliotekssamarbetet i hög grad till beståndssystemet. Via Scandiaplansamarbetet försökte man göra de nordiska litteratursamlingarna så fullständiga som möjligt. Det senaste decenniets förändringar i de allmänna förutsättningarna för litteraturförsörjning i nordiska bibliotek (samt Scandiaplanens inkorporering i NORDINFO:s projektverksamhet) ledde år 1978 till en omorganisation av Scandiaplanens interna struktur. Under år 1979 har Scandiaplanen fortsatt att verka som en expertgrupp inom basmaterialförsörjning för NORDINFO. På expertgruppens initiativ har NORDINFO bl. a. igångsatt ett projekt som syftar till en utredning av dagens brister i litteraturförsörjningen i Norden. Undersökningen kommer att kartlägga svåråtkomligt material beaktande bl. a. olika om-

råden, publikationskategorier, språk, tid samt perifert och centralt material. Resultatet kommer att förse NORDINFO med en stabil grund för initiering och evaluering av lämpliga samarbetsformer och projekt, vilka strävar till att underlätta de nordiska bibliotekens litteraturanskaffningsverksamhet.

Lokalisering: Under 1970-talet har det nordiska samarbetets tyngdpunkt allt mera förskjutits från beståndsupbyggnaden till lokaliseringssystemet. En av orsakerna härtill är den ekonomiska krisen som tvingat biblioteken att allt mera koncentrera sig på anskaffning av det för dem oundgängliga centrala materialet. När anskaffningen av nytt material är begränsat är det av största vikt att få det befintliga beståndet samt nyanskaffningarna lokaliserade så snabbt och effektivt som möjligt. Förutom behovet av ett maximalt utnyttjande av samlingarna, har även det snabbt växande informationssystemet ökat lokaliseringsaspektens aktualitet. Den nordiska brukaren har idag via satelliter och datanät tillgång till miljon-tals referenser till olika slags tidskriftsartiklar, rapporter, monografier, kongressresultat m. m. Lokaliseringen och anskaffningen av allt detta primärmaterial utgör idag ofta flaskhalsen till en effektiv informationsförmedling i Norden. NORDINFO har därför under år 1979 fortsatt att ge en hög prioritet för projekt som syftar till att underlätta lokaliseringen av material både inom och utanför Norden.

Det största av dessa projekt är NOSP, som syftar till att bygga upp en nordisk samkatalog över periodika och därmed befrämja åtkomsten av tidskrifter i nordiska bibliotek. NOSP:s första fas är nu avslutad i och med att system och program utvecklats både för uppbyggnad av en databas och för framtagning av mikrokort ur densamma.

En av förutsättningarna för att NOSP skall kunna infria förväntningarna på ett effektivt arbetsredskap är att materialet i databasen så snabbt som möjligt ges en hög täckningsgrad av periodikabeståndet i de nordiska biblioteken. För att påskynda inmatning av data har NORDINFO beviljat medel till två projekt, vilka direkt eller indirekt kommer att påskynda substansutökningen i NOSP. Det ena syftar till en utökning av NOSP med beståndsdata från Norsk Samkatalog. Projektet, som går ut på att utveckla rutiner för dataöverföringen, kommer att innebära en så stor beståndsutökning i NOSP att en samnordisk finansiering har ansetts motiverad.

Det andra projektet som kommer att innebära ett väsentligt materialtillskott till NOSP är framställningen av en ny ADB-baserad upplaga av List Econ, som är en samkatalog över tidskriftsbeståndet i nordiska ekonomiska bibliotek. Kataloguppgifterna kommer till följd av ett lämpligt systemval att lätt kunna tagas in i NOSP.

Många nordiska bibliotek har idag i sina samlingar värdefullt material som inte utnyttjas i en tillräckligt hög grad på grund av att det inte är registrerat. Detta gäller bl. a. rätt stora samlingar av dramatisk musik

både i tryckt och handskrivnen form. Då det under senare år har uppstått ett allt större behov av tillgång till dessa ofta unika samlingar, har NORDINFO år 1979 anslagit medel för en samnordisk registrering av materialet.

En annan icke traditionell typ av information som håller på att bli en allt mera betydande del av uppdragen vid informationscentraler är förfrågningar rörande statistiska upplysningar. Denna information är ett viktigt beslutsmaterial för FoU-verksamheten idag. Informationscentralernas arbete försvåras av att det i detta nu inte finns någon guide över de mindre traditionella produktionsstatistiska informationskällorna, vilka ofta innehåller de mest relevanta uppgifterna. NORDINFO stöder därför utarbetandet av vägvisare som kartlägger de publikationer (främst tidsskrifter och monografier) som regelbundet publicerar produktionsstatistik.

På grund av tidigare beviljningar pågår inom NORDINFO, utöver ovan angivna projekt, framställningen av lokaliseringsinstrument för referenser, som erhållits via de mest använda on-line informationssystemen i Norden. FN-publikationer, rapporter inom energi- och miljöområdet, produktinformation i form av fackpressens "buyers guides" och "directories" samt litteratur om Afrika.

Databaser och nätverk

SCANNET-samarbetet har även under år 1979 intagit en central roll i NORDINFO:s arbetsprogram. NORDINFO:s satsning på SCANNET har främst varit utökningen av innehållet genom anslutning av nya databaser eller projekt som underlättat användningen av datanätet.

NORDFORSK avsåg sig det finansiella ansvaret för SCANNET:s linjekostnader fr. o. m. den 1 juli 1979. NORDINFO har därför bidragit med finansieringen av nätverkssamarbetet under det senare halvåret 1979, då den nya organisationsformen skall utvecklas och byggas upp.

Databaser: För att de databaser som är anslutna till SCANNET skall användas så mycket som möjligt är det nödvändigt att garantera datanätet en hög utvecklingsnivå och en god marknadsföring. NORDINFO har under år 1979 därför fortsatt att stöda vidareutvecklingen av databaserna Artikel-index, Ship Abstracts, NORDBYGGDOK och nordisk BDI-litteratur.

Inom den internationella databasutvecklingen är trenden fortfarande en allt större förskjutning från referensdatabaser till fakta- och fulltextdatabaser. I SCANNET är faktadatabaserna i detta nu ytterst få men mycket önskvärda ur brukarnas synpunkt. NORDINFO har därför under år 1979 prioriterat en utveckling av on-line system som ger faktainformation. Medel har bl. a. anslagits för anslutning och uppbyggnad av en databank inom lipidområdet. Denna kommer att ge faktainformation om sammansättningsdata samt fysikaliska och kemiska egenskaper m. m. inom lipidområdet och härmed tillgodose det allt större och mer detaljerade kravet av en dylik information inom margarin- och mejeri- och övrig livsmedelsindustri, högskolor samt lantbruksorganisationer.

En markant utveckling inom informationsområdet är även det allt större behovet av snabba och effektiva informationssystem inom närings- och affärslivet. Detta krav gäller framförallt tillgången till produkt- och exportinformation. NORDINFO har därför ansett det ändamålsenligt att stöda översättningen av tesaurusen för Export-index databanken till engelska. Denna åtgärd kommer att avsevärt öka användningsmöjligheterna i Norden av de exporttekniska fakta som denna databank innehåller. Databanken är ansluten till SCANNET.

Kravet på tillgång till produktinformation on-line har överallt i Norden väckt ett stort intresse för uppbyggnad av interaktiva informationssystem på området. NORDINFO har därför ansett det nödvändigt att utföra en kartläggning av samtliga planer i de nordiska länderna på uppbyggnad av produkt databanker.

Under år 1979 har en rapport över Marc on-line projektets första fas utkommit. Rapporten, som är en förstudie över möjligheterna att upprätthålla en samnordisk Marc-databas, är ägnad att stimulera BDI-fältet till en bredare debatt om olika möjligheter till ett gemensamt utnyttjande och en koordinering av den samlade Marc-informationen i Norden. Det har visat sig att de största problemen i sammanhanget är förknippade med katalogiseringsregler, samordning av format, alfabetsiseringsregler och teckenpresentation.

Under år 1979 har anslutningen av INIS-databasen på SCANNET vid Tekniska högskolans bibliotek i Helsingfors slutförts. Under sin nuvarande operativa fas är den senaste uppdateringen av databasen tillgänglig dagligen över SCANNET och den kumulerade versionen 3 timmar/vecka.

Nätverksamhet: Förutom en mera traditionell satsning på innehållet i SCANNET i form av anslutning av referens- och faktadatabaser har NORDINFO under år 1979 även försökt hitta nya användningsmöjligheter för datanätet. Man har följaktligen stött ett projekt som syftar till att ge området erfarenheter av att driva en elektronisk tidskrift (EXTEMPLO) i SCANNET. EXTEMPLO skall bli ett komplement till tryckta tidskrifter och innehålla aktuell kortfattad information om kurser, gästföreläsningar och konferenser inom BDI-området, med speciell tyngdpunkt på den information som idag inte når fältet.

Parallellt med utvecklingen av de IoD-dedikerade datanäten pågår det i många länder en utveckling av datanät för publik information. Detta system, som går under det gemensamma namnet VIEWDATA, ger — via televisionsapparaterna i hemmen och telefonkablarna — tillgång till information som finns lagrad i olika datorer. NORDINFO har under år 1979 antagit ett projekt, vars syftemål är att kartlägga VIEWDATA-systemets lämplighet för teknisk informationsförmedling och härigenom skapa förutsättningar för en mera omfattande användning av ifrågasvarande informationsöverföringssystem, som förväntas få en stor spridning under 1980-talet. Projektet kommer även att innesluta en bedömning av lämpliga databastyper för VIEWDATA-nätet.

Allt flera on-line sökare övergår idag till användning av medelsnabba terminaler (120 tkn/sek. mot 30 tkn/sek.) efter hand som ett växande antal nät (SCANNET, ESANET, TYMNET, TELENET o. s. v.) med ingångar för denna apparatur står de nordiska brukarna till buds. Kundernas önskemål på långa och kontinuerliga utskrifter ställer stora krav på terminalernas snabbhet och medför att de evalueringar som leverantörerna ger för vanliga administrativa system inte är giltiga i bibliotekssammanhang. Man har kunnat konstatera att prestationsförmågan varierar enormt hos de terminaler som idag finns på marknaden. NORDINFO stöder därför ett projekt som skall utarbeta normer och mätmetoder för terminaler inom BDI-området, så att dessa kan jämföras med varandra. Dessa normer kommer att ge biblioteken ett hjälpmedel vid terminalanskaffningen. Existensen av dylika normer kan eventuellt även öka medvetenheten hos terminalförsäljarna om de speciella krav som BDI-fältet ställer.

MEDLARS hör till de äldsta och mest använda informationssystemen i Norden, som varit tillgängligt för de nordiska brukarna redan sedan år 1967. Sedan 1978 finns det emellertid även två andra internationella medicinska interaktiva informationssystem i Norden, nämligen Excerpta Medica och PASCAL. För alla som söker medicinsk information i Norden är det därför idag av stort intresse att få undersökt i vilken mån de tre on-line systemen kan ge svar på olika typer av frågeställningar. NORDINFO har därför beviljat medel för en jämförande undersökning med hänsyn till databasernas lämplighet inom olika delområden av medicin med avseende på antalet relevanta referenser, antalet unika referenser, tidstäckningen, antalet färskare referenser, kostnader o. s. v.

Med hänsyn till de hundratals databaser som idag är tillgängliga för de nordiska brukarna är svårigheterna att välja rätt databas för olika informationsbehov ett välkänt problem, även inom andra ämnesområden än medicin. NORDINFO vill underlätta valprocessen genom att stöda framställningen av en guide som beskriver databasernas och de motsvarande tryckta referat- och indexpublikationernas innehåll. Guiden förväntas bli färdig hösten 1979.

Utbildning

Den snabba och rätt oordnade utvecklingen av BDI-området har förorsakat att utbildningsmöjligheterna på området idag på många håll är rätt oorganiserade. Situationen försvåras ytterligare av att det inom BDI-området behövs personal med olika utbildningsbakgrund, t. ex. traditionell biblioteksutbildning eller fackutbildning kompletterad med specialkurser på BDI-området. Medvetenheten om denna situation har i samtliga nordiska länder blivit allt större, vilket lett till en vidsträckt uppbyggings- och omställningsfas inom BDI-utbildningen idag. Detta gäller både grundutbildningen, specialiseringen och fortbildningen. NORDINFO följer aktivt med utvecklingen och har bidragit till denna

genom att åta sig ansvaret för sådana utbildningsprojekt där en nordisk koordinering är naturlig eller önskvärd.

Ett gott instrument för en koordinering av kunnandet i Norden är samnordiska läro- och handböcker. NORDINFO har därför under år 1979 finansierat utarbetandet av handböcker i ekonomiska fack. Dessa handböcker kommer att kunna användas både vid utbildningen av BDI-personal och vid brukarutbildningen.

Datoriseringen av BDI-området har aktualiserat ett nytt stort behov inom personalutbildningen. NORDINFO har därför ansett det angeläget att med en nordisk insats stöda utbildning för BDI-personal. Detta motiveras ytterligare av det faktum att många av de datoriserade systemen är uppbyggda med samnordiska medel.

Under år 1977—1978 anslöts SCANP-databasen på SCANNET som ett NORDINFO-projekt. För att garantera ett största möjliga utnyttjande av systemet har NORDINFO under år 1979 anslagit medel för skolning av SCANP:s brukare.

Under år 1979 har man även stött utarbetandet av en lärobok i interaktiva informationssökningssystem. Läroboken kommer att ge elementära kunskaper om dataöverföring, telekommunikation, informationsnät, terminaler, datorer, sökteknik o. s. v.

Undersökningar som utförts av större databasproducenter har visat att sökresultatet vid on-line sökningar är beroende förutom på användarens förtrogenhet med systemet även på hur materialet är indexerat. Indexering och referering av det material som läggs upp på SCANNET utförs av många olika personer och institutioner. Idag saknas gemensamma riktlinjer och metodik för indexeringsarbetet. NORDINFO har beviljat Norsk senter for informatikk medel till att utarbeta en indexeringshandbok som speciellt skall beakta de problem som är aktuella vid behandling av inmatningsmaterialet i databaser.

NORDINFO har tillsatt en nordisk referensgrupp för brukarutbildning. Denna skall utarbeta ett läroprogram för en samnordisk utbildning för lärare. Dessa lärare skall sedan handha brukarutbildningen på det nationella planet i Norden. Referensgruppen skall även inventera dagens tillgång på hjälpmedel för brukarutbildning samt föreslå utvecklingen och koordineringen av dessa.

F. Framtidsutsikter

NORDINFO:s verksamhet planeras att även i fortsättningen vara indelad i de nuvarande programområdena. Programområdena policyutveckling och koordinerande verksamhet, basmaterialförsörjning och utbildning kommer att fortsättas på den nuvarande aktivitetsnivån. Inom programområdet databaser och nätverksamhet kommer NORDINFO att påtaga sig ett utökat ansvar för SCANNET-samarbetet. NORDINFO har därför anhållit om en utökning av projektmedlen år 1981 (för närmare motive-

ring se arbetsprogram för 1980—1984, sid. 19—22). Inom de enskilda programområdena kommer man att koncentrera sig vid följande:

1. *Policyutveckling och koordinerande verksamhet.* För att ett homogent informationsförsörjningsnät skall kunna byggas upp kommer man även i fortsättningen att lägga stor vikt vid upprätthållandet av intima kontakter med olika specialgrupper och experter i Norden. Större utvecklingsprojekt kommer att föregås av förprojekt. Kartläggningar och utredningar kommer att initieras inom olika områden för att identifiera och analysera problem och koordineringsmöjligheter. Standardiseringsarbete kommer likaså att ingå som en viktig beståndsdel i NORDINFO:s arbetsplan.

2. *Basmaterialförsörjning.* Även i fortsättningen kommer man att försöka upprätthålla projekt både inom beståndsuppbyggnad, förmedlings-system och lokaliseringssystem. Som mål för samarbetet inom beståndssystemet har man att öka täckningsgraden och att rationalisera de existerande samlingarna. Lokaliseringsinstrumenten bör utvecklas så att man med deras hjälp kan spåra 90—95 % av åtminstone ny litteratur. En integration av referenstjänster och lokaliseringssystem kommer att eftersträvas. Olösta problem förekommer fortfarande i samband med t. ex. monografilitteraturen samt äldre litteratur av alla slag. Likaså kommer NOSP-projektet att fordra en kraftig insats under de första åren av 1980-talet. En större arbetsfördelning mellan nordiska bibliotek förutsätter också ett betydligt effektivare förmedlingssystem. Här bör insatser göras på den individuella betjäningen och på homogenisering av rutiner m. m. IFLA:s UAP-program (Universal Availability of Publications) som ålägger varje land att ansvara för att dess publikationer är tillgängliga för resten av världen, ställer alldeles nya krav på det nordiska förmedlingssystemet och aktualiserar bl. a. ansvarsbiblioteksfrågan i Norden.

3. *Databaser och nätverksamhet.* Även om det fysiska kommunikationsnätet SCANNET övertas av televerken, kommer man även i framtiden att behöva en samnordisk intensiv satsning på nätverkssamarbetet. Endast på detta sätt kan en högklassig nordisk on-line service inom BDI-området bibehållas och vidareutvecklas. Detta är viktigt för att tillgången till informationen säkras och för att nordisk kompetens och användarvänlighet skall kunna tillgodoses. Sedan EURONET öppnats för trafik år 1979 är det även angeläget att man med det snaraste kartlägger de skandinaviska användarnas tillgång till databasutbudet på detta nät samt även klargör de skandinaviska databasernas möjlighet att ställas till disposition för europeiska användare. Då det i detta nu inte finns några samnordiska medel reserverade för operativ drift av sådana BDI-system i Norden som är till den grad övernationella att de inte kan finansieras med nationella medel, har NORDINFO ansett sig nödsakad att ekonomiskt engagera sig i SCANNET-samarbetet. På databasområdet kommer man även i fortsättningen att koncentrera sin insats på utvecklingen av sådana databaser

som innehåller specifik nordisk information, vilken inte kan fås genom de internationella informationssystemen. Härvid kommer dock även den internationella relevansen av den lagrade informationen att evalueras. Mot bakgrunden av den internationella utvecklingen av olika databastyper kommer NORDINFO i framtiden att sträva till en ändamålsenlig balans mellan utbudet av fakta- och referensinformation i SCANNET.

4. *Utbildning.* NORDINFO:s satsning på utbildningen kommer även i fortsättningen att ligga delvis på skolning av BDI-personal och delvis på brukarutbildning. Ny teknologi och nya nätverklösningar ställer stora krav på BDI-personalen, vilket även kommer att beaktas i NORDINFO:s utbildningsprogram. Nordiska insatser kan även anses värdefulla då det gäller att skapa förutsättningar för ett bredare forskningsprogram inom BDI-området i Norden.

Inom brukarutbildningen kommer man att försöka kartlägga och nå nya användarkategorier och där göra en insats genom effektiv skolning och marknadsföring. För att höja brukarutbildningens effektivitet och omfång kommer NORDINFO de närmaste åren att satsa på uppbyggnaden av en lärarbank för brukarutbildning, som kan ge råd och instruktioner på de nationella planen. Likaså måste en inventering av och satsning på utvecklingen av hjälpmedel för brukarutbildningen ske med det snaraste.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	71	96	76	93
Personal	199	208	223	213
Kontor	51	54	69	72
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	1 162	1 305	1 342	1 364
Övrigt: Gamla projekt	350			
Överskott år 1978	17			
Summa utgifter	1 850	1 663	1 710*)	1 742
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 437	1 663	1 663	1 742
Lönestegr. komp.	5	-----		-----
Övrigt	408		37	
Summa inkomster	1 850	1 663	1 700*)	1 742

*) preliminära utfallet överskrider inkomstsumman med ca 10 000, som motsvarar den lönestegringskompensation som NORDINFO anhållit om för år 1979.

BILAGA

Bibliografi över artiklar om NORDINFO under år 1979

Abrahamsson, Sixten. The Scandinavian I & D communications network — International Forum on Information and Documentation 4 (1979): 4.

Arbetsudvalgets möde 6/78 den 17.10.1978. — Information for Forskningsbiblioteker 11 (1979): 1, s. 11.

Arbetsudvalgets möde 1/79 den 22.—23.2.1979. — Information for Forskningsbiblioteker 11 (1979): 2, s. 19.

Creutz, Richard. NORDINFO:s verksamhet från och med 1978. — Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen 66 (1979): 4, (in press).

Dahl, Mogens. The Nordic countries' data base policy and its implementation. — International Forum on Information and Documentation 4 (1979): 4, (in press).

Från NORDINFO:s sekretariat. — FBR aktuellt 7 (1979): 1, s. 33—39.

Ginman, Mariam. NORDINFO, Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information. — Dokumentation av bildkonst i Norden. Seminarium arrangerat av Hanaholmen — kulturcentrum för Sverige — Finland & nordiskt konstcentrum, Sveaborg 7—9 maj på Hanaholmen. Rapport, s. 29—35. Red. C. Hanner.

Haarala, Arja-Riitta. NORDINFO sponsor online guides. — Newsidic nr. 40 september 1979, s. 8—9.

Hermansson-Snickars, Folke. Union catalogues in the Nordic countries. — International Forum on Information and Documentation 4 (1979): 4, (in press).

Häkli, Esko. The official framework of Scandinavian cooperation. — International Forum on Information and Documentation 4 (1979): 4, (in press).

Häkli, Esko. Resource sharing in Scandinavian libraries. — National Library of Australia. Development of Resource Sharing Networks. Networks Study No 11. Canberra 1979. 15 s.

(Information om NORDINFO:s beviljningar och dess expertnät för år 1979). — SYNOPSIS 10 (1979): 3b, s. 110.

(Information om NORDINFO: ändring av NORDINFO:s stadgar, beviljningar, notiser). — SYNOPSIS 10 (1979): 4, s. 161—165.

Lyhyitä tietoja tapahtumista. — Signum 12 (1979): 2, s. 36.

Lyhyitä tietoja tapahtumista. — Signum 12 (1979): 7, s. 142—143.

Gudmundsson, Finnbogi. NORDINFO. — Landsbókasafn Íslands. Árbók 1977, s. 92—94. Reykjavík 1978. (Distribution 1979).

Meddelelse. — Information for Forskningsbiblioteker 11 (1979): 4 s. 22.

NORDINFOn työvaliokunnan kokous. — *Signum 12* (1979): 6, s. 122—123.

NORDINFOn työvaliokunnan kokous. — *Signum 12* (1979): 8, s. 162.

NORDINFO-Nytt — Information for Forskningsbiblioteker *11* (1979): 9, s. 20.

(Notis om NORDINFO:s beviljningar). — *SYNOPSIS 10* (1979): 2, s. 62—64.

(Notis om NORDINFO). — *SYNOPSIS 10* (1979): 5, s. 198.

(Notis om NORDINFO). — *SYNOPSIS 10* (1979): 6, (in press).

Nytt fra NORDINFO. — Information for Forskningsbiblioteker *11* (1979): 6, s. 9.

Nytt från NORDINFO. — *Tidskrift för Dokumentation 35* (1979): 4, s. 75.

(Tiedotus NORDINFOsta). — *Signum 12* (1979): 3, s. 60—61.

(Tiedotus NORDINFOsta). — *Signum 12* (1979): 5, s. 96—98.

Törnudd, Elin. "Cooperation fostered by intergovernmental organisation". Föredrag vid Biannual Conference of International Association of Technical University Libraries, Enschede 28.5.—1.6.1979.

Törnudd, Elin. Scandinavian cooperation to further document delivery. — *International Forum on Information and Documentation 4* (1979): 4, (in press).

Zilliacus, Tua. Nytt från NORDINFO. — *Tidskrift för Dokumentation 35* (1979): 1, s. 17—18.

Kontinuerligt utkommer NORDINFO-NYTT med 4 nummer per år.

Nordiska forskarkurser

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska forskarkurser
c/o Fil. lic. Barbro Bryngelsson
Institutionen för oorganisk kemi
Chalmers tekniska högskola
S-412 96 Göteborg
Tel 031-81 01 00

B. Startår

I nuvarande form 1972 (som en fortsättning av Nordiska sommar-skolans verksamhet som startade 1966). Från och med 1979 omfattar verksamheten också nordiska forskarstipendier och nordiska forskar-symposier.

C. Syfte

Syftet med kursverksamheten är att genom gemensamma kurser inom utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är därvid att dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller metoder och utnyttja unik apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurser garantera medverkan av särskilt framstående experter och forskare från skilda delar av världen.

Den försöksverksamhet med nordiska forskarstipendier, som påbörjats under året, syftar till att möjliggöra för forskare att vistas vid vetenskaplig institution i annat nordiskt land och därmed berika och fördjupa sin forskning.

Nordiska forskarsymposier, som likaledes bedrivs under en försöksperiod, är ämnade att främja det vetenskapliga utbytet inom Norden. Med hjälp av dessa medel skall också skapas möjligheter att ge bidrag till regelbundet återkommande symposier och konferenser.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Styrelsen representerar såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i sänder av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

2. <i>Styrelsens sammansättning 31.12.1979</i>	Nationalitet
Rigsarkivar Vagn Dybdahl	D
Professor Bodil Jerslev Lund	D
Föredragande Ulla Ekberg-Piimies	F
Professor Reijo Vihko	F
Docent Örn Helgason	I
Direktör Arvid Siljan	N
Fakultetssekreter Ida Yttri	N
Professor Georg Lundgren	S
Byråchef Hans Poppius	S

Som forskarkursernas sekretariat fungerar Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Styrelsens sekreterare har under 1979 varit fil. lic. Barbro Bryngelsson, Chalmers tekniska högskola, Göteborg.

3. *Revision*

Revisionsuppgifterna fullgörs av den danska Rigsrevisionen.

E. *Verksamhet*

a) Styrelsen har under 1979 disponerat ett anslag av 2 524 000 Dkr för kursverksamheten. Inom denna anslagsram har genomförts sammanlagt 21 kurser. Vid kurserna har cirka 510 forskare i Norden deltagit.

Styrelsens målsättning för kursverksamheten är att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som geografiskt i Norden. Kursutbudet under 1979 uppfyller väl denna målsättning. Vidare har kurserna gett kunskap om nya vetenskapliga metoder eller gällt nya viktiga forskningsområden, vilket är ett viktigt syfte med kursverksamheten.

Vid bedömning av kursförslag har styrelsen haft värdefull hjälp av forskningsråden vad beträffar det ämnesmässiga innehållet i förslagen. Styrelsen kan konstatera att forskningsrådets bedömningar i hög grad överensstämmer med styrelsens egna prioriteringar. Den slutliga bedömningen har gjorts av styrelsen som ensam ansvarar för det fastställda kursprogrammet.

Styrelsens ledamöter har i år liksom tidigare besökt de olika kurserna. Dessa besök har stor betydelse för en fortlöpande utvärdering av verksamheten. De ger också värdefull ömsesidig information mellan styrelsen, kursarrangörerna och kursdeltagarna.

Programmet har under 1979 omfattat följande kurser:

1. *Bevarande av arkivmaterial för forskningsbruk*

Kursort: Nyborg (Danmark)

Kursens längd: 8 dagar

Antal deltagare: 26

Kursens syfte var att ge deltagarna kunskap om olika forskningsgrenars behov av arkivmaterial. Metoder för bevarande och utsortering av arkivmaterial diskuterades. I första hand vände sig kursen till vetenskapligt utbildade arkivmedarbetare.

2. *Latinsk liturgi*

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 13 dagar

Antal deltagare: 26

Denna kurs avsåg att ge en introduktion i latinsk liturgiforskning, en disciplin som saknar skandinavisk forskningstradition. En orsak till att denna forskningsgren är svårtillgänglig är de betydande kulturella och religiösa förändringar som skedde på medeltiden. Bl. a. genom grupparbeten gjordes deltagarna förtrogna med befintliga hjälpmedel vad beträffar textidentifiering.

3. *Musikterapeutiska forskningsproblem*

Kursort: Aalborg

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 30

Vid kursen gavs en översikt över internationell musikterapeutisk forskning. Musikterapi är en relativt ny behandlingsmetod varför det är angeläget att få igång forskning inom detta område. Genom föredrag, seminarier och grupparbeten belystes ämnet med infallsvinklar även från angränsande vetenskaper, t. ex. neurofysiologi, musiksociologi, kommunikationsteori och foniatry.

4. *Psykolingvistik*

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 14 dagar

Antal deltagare: 24

Syftet med kursen var att behandla viktiga tankegångar inom aktuell psykolingvistisk forskning. Bland temata som behandlades kan nämnas: språkförmågens biologiska bas, perception och begreppsbyggnad, artificiell intelligens och språklig kommunikation, språklig kommunikation i socialpsykologisk kontext. Kursen vände sig till forskare inom psykologi och lingvistiska ämnen.

5. *Fiskerisociologi*

Kursort: Reykjavík

Kursens längd: 14 dagar

Antal deltagare: 22

Olika teorier och problem inom fiskerisociologins område behandlades. Yrkesfiskarnas hälsoproblem och deras sociala förhållanden diskuterades liksom rekryteringen till yrket och fiskarnas utbildning. Fiskerilagstiftning och fiskeriets sociala betydelse berördes. I kursen ingick även studieresa till isländska fiskebyar.

6. *Makroekonomiska sidor av icke-jämviktsteori*

Kursort: Oslo

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 24

Kursen behandlade den senaste utvecklingen inom makroekonomisk teori med tonvikt på situationer med arbetslöshet, prisökningar och bristande balans i utlandsekonomin. Centrala temata var införande av fastprismodeller och analys av arbetslöshet och inflation.

7. *Socialrätt*

Kursort: Aarhus

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen hade sin utgångspunkt i det förhållandet att det socialrättsliga regelkomplexet i hög grad har karaktären av supplement till förhållandena på arbetsmarknaden. Med detta som bakgrund betonades socialrättens beroende av utveckling inom andra samhällssektorer. En rad principiella och praktiska problem för socialrätten som juridiskt forskningsfält diskuterades.

8. *Informationsmodeller för databaser*

Kursort: Lund

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 30

Syftet med denna kurs var att ge fördjupade kunskaper om olika ansatser till begreppsapparat och metodik för utveckling av informationsmodeller i samband med datakonstruktion. Bland genomgångna temata kan nämnas: modeller för beskrivning av verklighet, analys av informationskrav och samband, konstruktion av informationsmodeller, modellvalidering och verifiering.

9. *Morfometri och stereologi i biologi och medicin*

Kursort: Gudbrandsdal (Norge)

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen ville förmedla praktiska och teoretiska kunskaper för kvantifiering av morfologiska strukturer. Undervisningen omfattade föreläsningar, praktiska övningar och seminarier. Deltagarna hade också möjlighet att undersöka och diskutera eget material.

10. *Prospektiva kohortstudier: Biologiska faktorer*

Kursort: Käringsundbyn (Åland)

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 18

Ett centralt syfte med denna kurs var att knyta biologisk grundforskning i fostrets och barnets utveckling till samhällsvetenskapliga och epidemiologiska studier. Särskild vikt fästes vid biologiska mekanismer som genom graviditets- och förlossningskomplikationer påverkar den växande individen. Vidare diskuterades dessa studiers implikationer för folkhälsoarbete och uppfostringsideologi.

11. *Neuroimmunologi*

Kursort: Åbo

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 30

Avsikten med kursen var att ge kursdeltagarna insikter i den senaste utvecklingen inom forskningen om neurologiska sjukdomars immunopatologi samt ge nya laboratoriemetoder inom detta område. Bland flera centrala frågor som diskuterades kan nämnas nervsystemets beståndsdelar såsom antigener, immunologiska försvarsmekanismer, neuroimmunologiska aspekter över virussjukdomar samt histologisk metodik inom forskning av neuroimmunologiska rubbningar.

12. *Plasmiders replikation och biologiska betydelse*

Kursort: Odense

Kursens längd: 19 dagar

Antal deltagare: 12

Denna kurs behandlade teoretiska aspekter av plasmiders biologi: replikation, rekombination, evolution, medicinska problem, ekologisk betydelse m. m. Vid laboratorieövningar visades de flesta metoder, som används i plasmidforskning. Kursen vände sig till personer, som i sin forskning har nytta av att få kunskap om biologiska problem i samband med plasmider samt metoder som är typiska för denna gren av mikrobiologin.

13. *Forskning om olycksfall och deras bekämpning*

Kursort: Helsingfors

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen var avsedd för yngre forskare med olika vetenskaplig bakgrund som är relevant för arbetsolycksfallsforskning: teknik, beteendevetenskap, medicin o. s. v. Teorier, metoder och problem inom olycksfallsforskning behandlades. Förebyggande åtgärder för olycksfall presenterades och utvärderades. Kursen bestod av föreläsningar, seminarier och tillämpningsövningar.

14. *Miljögenetik*

Kursort: Stockholm och Helsingfors

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 20

Avsikten med denna kurs var att ge deltagarna en inblick i metodiken för mutationstester med hjälp av vilka man kan konstatera riskkemikalier samt en teoretisk bakgrund till mutagenernas molekylära mekanism och förväntade konsekvenser i form av ärftliga skador, cancer och fosterskador. Den laborativa delen av kursen var förlagd till Wallenberglaboratoriet vid Stockholms universitet medan teoriavsnitten och grupparbetena ägde rum på Hanaholmens kulturcentrum vid Helsingfors.

15. *Dynamiska system och optimering*

Kursort: Linköping

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen vände sig till forskare med viss kunskap i icke-linjär programmering och som var intresserade av att lära sig dynamiska system

och kontrollteori. Bl. a. behandlades matrismetoder, positiva system, kontrollsystem, kontrollerbarhet, observerbarhet, stabilitetsteori, optimal kontrollteori och dynamisk programmering. Exempel togs från flera vetenskapliga discipliner.

16. *Algebraisk geometri*

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 13 dagar

Antal deltagare: 30

Syftet var att ge en introduktion till den algebraiska geometrins språk och metoder. Man koncentrerade ämnet till en klassisk del av teorin för lågdimensionell mångfaldhet, som har anknytning till problem både inom analytisk geometri, kommutativ algebra och fysik. Målet vara också att finna nya forskningsuppgifter inom detta område.

17. *Fjärranalys som hjälpmedel i afrikaforskningen*

Kursort: Lund

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 20

Genom föreläsningar och laborationer ville kursen ge en inblick i hur fjärranalys kan användas i afrikaforskningen. Denna metod ger tillgång till information som det tidigare varit svårt att snabbt och ekonomiskt erhålla för att belysa tids- och rumsmässiga förändringar. Material från olika delar av Afrika studerades.

18. *Elektromagnetiska och elektriska sonderingar*

Kursort: Uleåborg

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen avsåg att ge överblick över geofysiska sonderingsmetoder och deras användningsmöjligheter vid bestämning av jordens elektriska struktur. Speciell vikt lades vid de problem som uppstår då mätningar utförs nära vertikala strukturer. Kursen bestod av föreläsningar, mätningar i fält samt tolkning av mätresultat bl. a. med hjälp av dator.

19. *Yt- och kolloidkemi*

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 25

Genom denna kurs skulle deltagarna få en insikt i moderna teorier för yt- och kolloidkemiska fenomen, experimentella metoder att studera dem samt tillämpningar i ett antal praktiska system. Kursen omfattade termodynamik och statistisk mekanik för fasgränssystem, teori för elektriska fenomen i fasgränsen, teori för kolloidal stabilitet och tunna filmer m. m. I första hand vände sig kursen till forskare med fysikalisk-kemisk bakgrund.

20. *Ytors teknologi*

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 29

Ett samlat synsätt på industriellt framställda ytors egenskaper är nu under utveckling, varvid man tar hänsyn till den sammanlagda inverkan på ytans topografi samt ytskiktets metallografi, kemiska sammansättning och mekaniska tillstånd. Med detta som utgångspunkt behandlades begreppet ytkaraktär och samband mellan ytkaraktären och ytans funktion samt tillverkningstekniken. En viktig del av kursen var seminarieverksamhet kring begreppet "kravprofil för ytor".

21. *Matematik modellering och simulering i lantbruket*

Kursort: Ås (Norge)

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 22

Kursen vände sig till jordbruksforskare som ville studera teori och användning av modellering och simulering och till forskare med teknisk/matematisk bakgrund som önskade sätta sig in i på vilka områden inom jordbruksforskningen simulering är ett användbart hjälpmedel. Kursprogrammet upptog dels ämnesteorin, dels presentation och diskussion av praktiska tillämpningar.

b) Under verksamhetsåret 1979 har påbörjats en försöksverksamhet med nordiska forskarstipendier. Första ansökningstillfället var 15 juni. Trots en mycket kort annonseringstid inkom ett stort antal ansökningar. Ansökningarna avsåg både 1979 och 1980. Vad beträffar 1979 omfattade ansökningarna totalt cirka 1 miljon Dkr medan styrelsens totala budget för denna verksamhet under 1979 omfattade 500 000 Dkr. Under detta verksamhetsår utdelades 25 forskarstipendier till ett belopp av cirka 209 000 Dkr. Därtill kommer beviljning av 23 stipendier, där stipendievistelsen påbörjades under 1979 och fortsätts under 1980. Totalt förbrukades för stipendier under 1979 465 000 Dkr. Styrelsen avser att kontinuerligt utvärdera denna verksamhet på grundval av de rapporter som stipendiaterna skall inlämna efter avslutad stipendieperiod.

c) Nordiska forskarkurser ansvarar fr. o. m. 1979 även för en försöksverksamhet med nordiska forskarsymposier och -konferenser. Budgeten för 1979 omfattar 200 000 Dkr. Beviljningar har under året getts till 4 arrangemang nämligen: symposium i högenergi-partikelfysik i Spåtind, 8:e nordiska musikforskarkongressen i Ljungskile (Sverige), 4:e nordiska symposiet i makroanalys i Uppsala och seminarium över 1800-talets agrarsamhälles organisationshistoria i Norden.

F. *Framtidsplaner*

Styrelsen har i augusti 1979 fastställt kursprogram för 1980. Av cirka 60 inlämnade förslag kommer 22 kurser att genomföras.

Följande program har fastställts:

1. Historisk antropologi
2. Balladforskningens metodik
3. Metoder inom talspråkforskningen
4. Individualiserad undervisning
5. Rasch-modeller inom samhällsvetenskaplig forskning
6. Värderingarnas roll i det rättsliga tänkandet
7. Aktionsgrupper
8. Nyare teorier för arbetsmarknaden
9. Immunprecipitationsmetoder
10. Primärvårdsforskning
11. Lipolytiska enzym
12. Människan och miljöbiller
13. Paleoeologiska undersökningsmetoder och laborativ arkeologi
14. Kemisk karakterisering och klassificering grundad på multivariata data
15. Matematisk simulering av luftförorenings-spridning
16. Biologisk avfallshantering
17. Aerobiologi
18. Mikroskopi och mikroanalys i materialvetenskap
19. Atomära kollisionprocesser
20. Framställning av kristallina material vid höga temperaturer, kristalltillväxt och kristallkarakterisering
21. Fiberkompositmaterial
22. Biologisk bekämpning av växtsjukdomar

I den fortsatta planeringen kommer styrelsen som hittills att arbeta med att initiera nya och aktuella ämnesområden. Bland områden inom vilka styrelsen finner det angeläget att få fram kursförslag kan nämnas bl. a. hälso- och miljöeffekter av olika slags energiutnyttjande, nya sätt att tillgodogöra sig energi, förebyggande hälsovård samt kurser inom den arbetsvetenskapliga sektorn.

Styrelsen kommer att kontinuerligt arbeta med uppföljning och utvärdering av verksamheten. Detta arbete är till stor hjälp då riktlinjer för kommande verksamhet skall utarbetas. Försöksverksamheten med forskarstipendier och forskarsymposier är avsedd att pågå t. o. m. 1982, Särskilt väsentligt blir att inhämta rapporter från dessa aktiviteter för att vid försöksperiodens utgång kunna ge en allsidig utvärdering av dessa verksamheter.

Vad beträffar kursverksamheten är målsättningen att under innevarande mandatperiod kunna genomföra 25 kurser pr år.

Med hänsyn till de många kursförslag som varje år lämnas in finns ett starkt behov att öka kursutbudet. Det stora antalet stipendieansökningar som inlämnades visar att medelsbehovet även här är mycket stort. En aktivitetsökning på detta område är därför angelägen. Ännu mer accentuerat är behovet av medel för forskarsymposier. Ansökningarna för 1980 har en sådan omfattning att mindre än 4 % kan beviljas inom ramen för tillgängliga medel. Detta kommer att beaktas i kommande budgetarbete.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal Skr.)*

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	161,9		102,2	
Personal	12,7 ¹		33,9	
Kontor	76,0		59,7	
Lokaler	—		—	
Projekt	1 895,7		2 886,2 ⁵	
Övrigt:				
Summa utgifter	2 146,3		3 082,0 ^{4, 5}	
<i>Inkomster</i>				
Anslag	2 300,0	3 224,0 ⁵		3 960,0 ⁵
Lönestegr. komp.		-----		-----
Övrigt	- 76,9 ²	76,8 ³		
Summa inkomster	2 223,1	3 300,8		3 960,0

¹ endast första halvåret.

² underskott från 1977.

³ överföring från 1978.

⁴ enligt bokföringsrapport 11.10.1979.

⁵ omfattar tre projekt.

Nordiskt vulkanologiskt institut*Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordisk vulkanologiskt institut
 Háskóli Íslands
 Jarðfræðahúsið v/Hringbraut
 101 Reykjavík
 Tel 2 50 88
 Telex: 2307 isinfo

B. Startår

1973

C. Syfte

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologiens viktigaste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som — efter styrelsens beslut — utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

*D. Organisation**1. Administration*

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av två år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledning vid institutet utövas enligt av styrelsens fastställda riktlinjer av en direktör som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1979

Professor Frans Erik Wickman	S (ordf.)
Lektor Asger Ken Pedersen	D
Dr. Ilkka Laitakari	F
Direktör Sveinn P. Jakobsson	I
Dr. Guðmunður Pálmason	I
Professor Sveinbjörn Bjönsson	I
Professor Sigurdur Thorarinsson	I
Professor Christoffer Oftedahl	N

3. *Personal*

Gudmundur E. Sigvaldson, direktör
Karl Grönvold, geolog
Eysteinn Tryggvason, geofysiker
Hulda H. Gudmundsson, kontorfuldmægtig
Niels Óskarsson, tekn. ass.
Sigurjón Sindrasonu, tekn. ass. (elektroniker)
Halldór Ólafsson, tekn. ass.
Edda Arnholtz, bibliotekar
Júlíana Aspelund, økonomibitråde

4. *Revisor*

Sveinn Arason, Reykjavík

E. *Verksamhet*

Undersøkelser i Krafla området — Nord Island

Den magmatiske aktiviteten og aktiviteten i jordskorpen i Krafla området i Nord Island fortsatte i løpet av året på samme måte som i de tre siste årene. En stor del av instituttets forskningsarbeid går med til å kartlegge denne aktiviteten, både ved studier av skorpebevegelse ved måling av hellning (tilt) og avstands variasjoner, og ved kjemiske studier. Man har undersøkt den kjemiske sammensetningen av termale gasser samt kjemien av lavaene som ekstruderte i 1975 og 1977. Prøver av lava som intruderte inn i en av de hydrotermale borhullene under en magmatisk deflasjonshendelse i mai 1979 har også vært av stor interesse. En ny event med rifting av skorpen, magmatisk bevegelse og muligens en erupsjon ventes nå i løpet av den siste måneden i årct. Som i liknende situasjoner tidligere deltar medlemmene av instituttets stab sammen med vitenskapsmenn fra andre institusjoner i kontinuerlig overvåking av aktiviteten i forsøk på å gi befolkningen og sivilforsvar myndighetene maksimal advarsel dersom situasjonen blir farlig. Det blir nå installert en radio repeater stasjon for å gjøre oss i stand til å overføre signaler fra forskjellige instrumenter i området til en sentral.

Monitoring av vulkaner

Hellningsmålerne som er installert på Vestmannaeyjar funksjonerer godt og produserer intressante resultater. I Hengill området i Sydvest Island blir det nå utviklet et nytt monitoring system. Denne vulkanen har ikke hatt noen registrert vulkansk aktivitet siden år 1 000, og en av hovedhensiktene med et monitoring system der er å klarlegge oppførselen til en vulkan som ikke har vært aktiv på lang tid. Hengill området er også lett tilgjengelig, og siden utforskning av geotermal kraft er sannsynlig i nærmeste fremtid, kan undersøkelserne muligens bli verdifulle også for slike formål.

Den kontinuerlig registrerende hellningsmåleren som er utviklet på instituttet har funksjonert svært vellykket. Men tilsynelatende fins det ingen steder på Island som er rolige og stabile nok til at hellningsmåleren kan bli skikkelig testet. En hellningsmåler ble derfor satt opp i et laboratorium i en gipsgruve i Walferdange i Luxembourg. Denne graven brukes som laboratorium for målinger i fin skala av skorpebevegelser med de mest sofistikerte instrumenter. Formålet med installeringen av hellningsmåleren vår på dette stedet er å få opplysninger om instrumentets egenskaper, både med hensyn på følsomhet og stabilitet. Foreløpige resultater antyder at instrumentet viser "earths tides" meget klart og det er noe håp om at instrumentet vårt er bedre egnet til presisjonsmålinger ved vanskelige forhold enn noen tidligere utgave av denne typen av instrumenter. Oppføringen av hellningsmåleren som har vært i bruk i Krafla området siden august 1977 har allerede vekket stor oppmerksomhet blant folk som arbeider innen dette feltet.

Stipendiat forskningsoppgaver

Som listen under viser har det vært store utskiftninger innen stipendiatpopulasjonen vår, og etter juli var det bare nye stipendiater. De forskjellige prosjektene stipendiatene jobber med gjenspeiler instituttets undersøkelses aktiviteter.

Peter Torssander er nå i ferd med å komplettere innsamlingsdelen av sin undersøkelse av svovelisotoper. Prøvene blir analysert i samarbeid med Universitetet i Stockholm, og de foreløpige resultatene er svært lovende. Dette prosjektet er en del av en større undersøkelse av variasjonen i sammensetning av termale gasser i de forskjellige høytemperatur områdene i Island, som Níels Óskarsson arbeider med. Vi håper at de analytiske mulighetene våre innenfor feltet vulkanske gasser kan bli utvidet i nærmeste fremtid.

Innenfor petrologien fortsetter undersøkelsene av kjemisk sammensetning av mineraler og gasser som er hentet fra hurtig avkjølte islandske vulkanske bergarter, og disse har allerede ført til verdifull innsikt i magmatiske smelters tilstand under erupsjon. Heikki Mäkipää arbeidet med prøver fra Island og Finland. Prøvene ble analysert kjemisk, og i tillegg ble de også smeltet i de eksperimentelle ovnene for å prøve å simulere dannelsesstemperaturene under kontrollerte betingelser. Innenfor dette feltet arbeider nå Peter Thy med sammensetningskarakteren i en suite av bergarter som en fortsettelse og utvidelse av arbeidet som allerede er utført.

Karl A. Jörgensen avsluttet annen fase av detaljundersøkelsen av Thormörk Ignimbritten, som dermed er blitt det mest intensivt studerte askelag på Island.

Gudrún Larsen fortsatte sine tefrakronologiske studier som bl. a. har avslørt to signifikante historiske erupsjoner som tidligere ikke var kjent.

Hun viderefører arbeidet, med bruk av instituttets fasiliteter, og Mai Britt Mörk arbeider nå med den kjemiske sammensetningen til produktene fra en av disse erupsjonene.

Finn Ulf Möller kommer til å benytte sitt 2—3 måneders opphold her til å utvide de analytiske mulighetene til mikrosonden for sulfidstudier og vil anvende forbedringene til egne undersøkelser. Elen Roaldset har gjort utvidet arbeid på interlava sedimentlag fra Tertiær. Disse lagene har ikke tidligere vært detaljert studert, og de foreløpige resultatene ser svært interessante ut.

Ulf Sundquist gjør en detaljert studie av skorpebevegelser i Krafla, innenfor nettverket som allerede er etablert der. Han arbeider også i Hengill, men resultater derfra vil ikke foreligge før målingene har blitt repetert. Krister Söderholm hadde kortere opphold enn opprinnelig planlagt, og brukte den største delen av tiden sin til å assistere i målinger av skorpebevegelser.

Páll Imsland gjør bruk av instituttets fasiliteter og arbeider med et manuskript om Jan Mayens petrologi.

I april var dr. Gordon Eaton, tidligere direktør på Hawaiis Vulkanologiske Observatorium, invitert til Island. Han ga to forelesninger og hadde utstrakt diskusjon med instituttets medlemmer.

Stipendiater

Heikki Mäkipäpä (F)	01/01—31/05 1979
Gudrún Larsen (I)	01/01—31/01 1979
Peter Torssander (S)	01/01—31/10 og 01/08—31/11 1979
Karl A. Jörgensen (D)	01/01—31/07 1979
Elen Roaldset (N)	01/04—30/06 1979
Krister Söderholm (F)	01/06—30/09 1979
Ulf Sundquist (S)	01/06—31/12 1979
Mai Britt Mörk (N)	01/06—31/12 1979
Peter Thy (D)	01/06—31/12 1979
Finn Ulf Möller (D)	17/10—31/12 1979
Kaj J. Västi (F)	01/11—31/12 1979
Magnús Ólafsson (I)	01/12—31/12 1979

Konferenser

Eysteinn Tryggvason og Karl Grönvold deltok i IAVCEI konferanse på Hawaii i juli. De holdt foredrag om Krafla undersøkelsene.

Niels Óskarsson deltok i et symposium om vulkanske gasser i Bend, Oregon i september. Han holdt foredrag om sublimerer på lavastrømmer.

Gudmunður E. Sigvaldason deltok i Nobel symposium, om væsker ved høyt trykk og temperatur, i Karlskoga. Han holdt foredrag om væsker i vulkanske og geotermale systemer.

*F. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal ikr)*

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	2 409	2 500	4 585	3 625
Personal	61 228	49 969	94 708	78 517
Kontor	5 330	4 450	5 421	7 155
Lokaler	15 644	11 500	24 649	20 600
Projekt	4 326	3 873	10 125	8 394
Övrigt:				
Underskudd 1978			1 151	
Summa utgifter	88 937	72 292	140 640	118 291
<i>Inkomster</i>				
Anslag	51 319	72 292	72 292	118 291
Lönestegr. komp.	25 719		40 043	
Övrigt	10 748		23 856	
Summa inkomster	87 786		136 191	

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
att. Nils Robert Nilsson
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø

B. Startår

1974

C. Syfte

Kommitten skall

- a) verka för ett samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna samt
- b) medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid accelerators utanför Norden.

I detta syfte skall kommittén

- c) inom Norden främja utbyte och utnyttjande av information och tekniska rön och accelerators och deras kringutrustning.
- d) stödja eller ta initiativ till gemensamma nordiska möten, symposier och konferenser inom kommitténs verksamhetsområde,
- e) genom rese- och uppehållsbidrag eller på annat sätt underlätta för forskare, studerande och teknisk personal vid berörda institutioner i Norden att besöka relevanta institutioner i övriga nordiska länder,
- f) samordna och i mån av möjlighet finansiera seminarier, besök av utomnordiska gästföreläsare m. m. samt
- g) stödja initiering och planering av gemensamma nordiska projekt inom kommitténs verksamhetsområde och till berörda forskningsråd eller andra anslagsbeviljande organ inge förslag om finansiering av sådana projekt.

D. Organisation

1. Administration

Acceleratorkommittén består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Kommittén väljer själv ordförande och vice ordförande. Dessa tillsammans med sekreteraren bildar ett arbetsutskott.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1978

	Nationalitet
Lektor, lic.scient. Bent Herskind	D
Professor, dr.phil. Karl Ove Nielsen	D
Professor Mårten Brenner, vice ordförande	F
Professor Antti Siivola	F
Professor Arnfinn Graue, ordförande	N
Dosent Ole Martin Lønsjø	N
Professor Arne Johansson	S
Professor Hans Ryde	S

Sekreterare:

Docent Nils Robert Nilsson, NORDITA

3. Revisor

Kontorchef Warberg, Rigsrevisionen, København

E. Verksamhet

Akseleratorkomiteen har nå lagt etableringsfasen bak seg. Samarbeidet omfatter nå alle akseleratorlaboratorier i Norden. Den gode og hyppige kontakt som gjennom akseleratorkomitéens arbeid nå er etablert mellom de forskjellige forskningsgruppene har vært en mektig stimulan for nordisk forskningssamarbeid. Akseleratorlaboratorier med særlig attraktivt utstyr og utrustning har vært Niels Bohr Institutet i København, Universitetet i Aarhus, Forskninginstitutet för atomfysik i Stockholm, Akseleratorlaboratoriet ved Universitetet i Uppsala og de finske cyklotronene i Jyväskylä og Åbo. I 1979 kom den nye cyklotronen i Oslo i drift. Den representerer nye muligheter for et utvidet nordisk samarbeid.

For relativt beskjedne midler (sett i nordisk sammenheng) har akseleratorkomitéen gjort en betydelig innsats. De marginale bevilgninger som forskningsgruppene har mottatt, er satt inn der skoen trykker mest. Den korte tid mellom søknad og bevilgning har i mange tilfeller vært avgjørende for prosjektene gjennomføring. Komitéens administrasjonsutgifter er fortsatt lave. Bare ca. 5 % av bevilgningen går til administrasjon og ca. 5 % til komitéens møtevirksomhet. En har nå bare ett møte i hele komitéen i året, vanligvis i januar, hvor mesteparten av søknadene behandles. Søknader som kommer inn under året blir behandlet fort-

løpende av arbeidsutvalget etter retningslinjer fastlagt på fellesmøtet. Komitéen har nedsatt et eget utvalg som kontinuerlig prøver å koordinere virksomhet og muligheter på EDB-sektoren.

Komitéeens totale bevilgning i 1979 var på 367.000 Dkr. I årets ti første måneder var den totale søknadsmassen på ca. 580.000 Dkr.

Den virksomhet som akseleratorkomitéen har støttet faller inn under følgende tre hovedposter:

1. Fellesnordiske forskningsprosjekt
2. Konferanser og symposier
3. Gjesteforelesere og invitasjon av ikke nordiske forskere.

1. Fellesnordiske forskningsprosjekt

Prosjektøknadene dekker en rekke felter innenfor akseleratorbasert forskning med hovedvekt på eksperimentell kjernefysikk og atomfysikk. Bevilgningene som er gitt er utelukkende til reisestøtte. Av et samlet søknadsvolum på 316.000 Dkr. ble ca. 60 % innvilget. I 1979 har en i større grad enn tidligere også gitt støtte til fellesnordiske prosjekter, der man har utnyttet akseleratorer utenfor Norden, (Kernfysisch Versneller Instituut [KVI], Groningen, Nederland; Gesellschaft für Schwerionenforschung [G. S. I.], Darmstadt, Tyskland; Institut de Physique Nucleaire, Orsay, Frankrike; CERN, Geneve, Sveits). Dette gjelder bare i de tilfeller hvor den nødvendige eksperimentelle utrustning ikke finnes i de nordiske land. Slike arrangementer har vært mulig i de tilfeller der hjemmeinstitusjonene ved egen utrustning og kompetanse har skaffet seg den nødvendige erfaring.

2. Konferanser og symposier

Den nordiske akseleratorkomitéen har i 1979 gitt støtte til 5 symposier og konferanser:

- a) Nordisk kjernefysikk symposium i Lysekil 20.—24. august.
- b) International conference on ion beam analysis, Aarhus 25.—29. juni.
- c) Nordisk symposium om multiple atomære kollisjoner, Odense Universitet, 16.—17. februar.
- d) Symposium i forbindelse med Oslo-cyklotronens innvielse, 14.—15. mai, Oslo.
- e) Nordic Meeting on High Energy Reactions in Nuclei, Geilo, 8.—12. januar.

Som et eksempel på den brede oppslutning det er omkring slike symposier og den betydning de har, kan nevnes at Lysekil-møtet, som opprinnelig var beregnet for 100 deltagere, endte opp med 170. Hovedtyngden kom fra de skandinaviske land, men også et stort antall kom fra de forskjelligste deler av verden.

3. Gjesteforelesere og inviterte ikke nordiske forskere

For relativt beskjedne midler har en også i år på denne måten fått tilført forskningsmiljøene verdifulle impulser og internasjonale kontakter. Det har vært av særlig stor betydning at komitéen har kunnet handle raskt når muligheten for besøk forelå.

F. Framtidsplaner

I årene som kommer må fortsatt størstedelen av midlene gå til felles nordiske forskningsprosjekt, men en må også regne med å gi en økende støtte til felles nordiske prosjekter ved akseleratorer utenfor Norden. Komitéen vil arbeide for en utvidet utveksling av forskere og tekniske spesialister, og også gi støtte til forskningsopphold av noe lengre varighet når dette viser seg nødvendig.

Med de midler komitéen hittil har fått stilt til sin rådighet har det kun vært mulig å støtte nordiske forskningsprosjekter ved bevilgninger til reise og opphold. Det er imidlertid klart at det ofte også er behov for mindre utstyrsenheter som vertslaboratoriet nasjonalt ikke har maktet å få finansiert. Det var å håpe at akseleratorkomitéen i årene som kommer, gradvis kunne få utvidet sine bevilgningsrammer for slike formål og derved åpnet for nye interessante samarbeidsprosjekt.

En gjør fortsatt regning med at bare en mindre del av komitéens midler vil gå med til administrasjonsutgifter. En vil således fortsatt prøve å ha bare ett møte i året hvor hele komitéen blir samlet. På dette møtet fordeles mesteparten av de bevilgede midler, og arbeidsutvalget får retningslinjer å arbeide etter for resten av året.

G. Finansiering og økonomi

Översikt över bokslut och budget (1.000-tal dkr)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	15,9	20	20	20
Personal				
Kontor	20,2	20	20	20
Lokaler				
Projekt	196,5	409	409	346
Övrigt:				
Överskott ¹⁾	134,8			
Summa utgifter	367,4	449	449	386
<i>Inkomster</i>				
Anslag	342,0	369		
Lönestegr. komp.				
Övrigt	27,4	80 ¹⁾		
Summa inkomster	369,4	449		

¹⁾ Det stora överskottet beror främst på tidsförskjutningar i beviljade projekt. 80.000 kr har därför överförs till 1979 års budget enligt kultursekretariatets medgivande.

Nordiskt samarbejde inom massmediaforskning (NORDICOM)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

NORDICOM
Statsbiblioteket
Universitetsparken
DK-8000 Århus C
Tel.: (06) 12 20 22

B. Startår

Nordicom er startet i 1972, men i sin nuværende organisatoriske skikkelse bygger det på beslutning i embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde den 15.5.1979 og udnævnelsen af styrelsesmedlemmer på Nordisk ministerråds møde den 19.6.1979.

C. Formål

Formålet er at udvikle, effektivisere og lette den nordiske massemedieforskning. Massemedieforskningens opdagelser og resultater skal gennem nationale og nordiske indsatser i øget udstrækning gøres tilgængelige for nordiske forskere og aftagere samt for den interesserede almenhed. I formålet indgår også at formidle kendskab og kontakter mellem nordiske og internationale forskermiljøer.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en styrelse.

2. Styrelsesmedlemmer og suppleanter pr. 31.12.1979

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Danmark</i>	
Professor (Formand)	Førstebibliotekar
H. P. Clausen	Ejgil Søholm
Institut for statskundskab	Statsbiblioteket
Aarhus Universitet	Universitetsparken
DK-8000 Århus C	DK-8000 Århus C

Finland

Professor
Pertti Hemánus
Tammerfors Universitet
Kalevantie 4
SF-33100 Tammerfors 10

Biblioteksdirektör
Hannele Soini
Tammerfors universitets bibliotek
Box 617
SF-33100 Tammerfors 10

Island

Docent
Thorbjörn Broddason
Samfundsvideenskabeligt fakultet
Islands universitet
Reykjavík

Jón Asgeir Sigurðsson
Reynimelur 74
Reykjavík

Norge

Avdelingsbibliotekar
Nils Gram
Riksbibliotekstjenesten
Drammensv. 42
N-Oslo 2

Førstekonsulent
Toril Øye
Kirke- og undervisningsdep.
Postboks 8119 Dep
N-Oslo 1

Sverige

Universitetslektor (Næstform.)
Lennart Weibull
Statsvetenskapliga institutionen
Box 5048
S-502 21 Göteborg

Journalisten, fil. kand.
Elisabeth Sandlund-Gäfvert
Tomtebogatan 39
S-113 38 Stockholm

Nordinfo

Överbibliotekarie
Esko Häkli
Helsingfors universitetsbibliotek
Unionsgatan 36
SF-00170 Helsingfors 17

Generalsekretärer
Mariam Ginman
Nordiska samarbetsorganet
för vetenskaplig information
c/o Tekniska högskolans bibliotek
Otnäsvägen 9
SF-021 50 Esbo 15

3. Personale

Der har ikke været ansat personale i 1979. Opgaverne er løst med timelønnede medarbejdere.

4. Revisorer

Revisionen er henlagt til de enkelte landes centrale, offentlige revisionsorganer. I Danmark rigsrevisionen.

E. Virksomhed

Virksomheden har i 1979 omfattet udgivelse af årskataloget for 1978 og forberedelsen af do. for 1979.

F. Fremtidsplaner

I 1980 gennemføres en udredning af virksomhedens problemer med henblik på 1. justering af dokumentationssystemet, 2. udsendelse af et nordisk nyhedsbrev.

G. Finansiering og økonomi

1. Foreløbigt regnskab for 1979

Kontorassistance	42 000
Bibliografiproduktion	58 800
Styrelse	36 500
Skærmterminal	25 000
Programændringer	8 000
Sum	kr. 170 300

2. *Kommentar:* Regnskabet er præget af, at aktiviteten først har kunnet igangsættes ultimo november, således at udgiftsbehovet vil fremkomme i 1980. De afholdte udgifter vedrører kun vedligeholdelse af dokumentationsarbejdet.

Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas sam- arbete

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk språksekretariat
Postboks 8107 Dep
Oslo 1

B. Startår

1978

C. Formål

Nordisk språksekretariat skal arbeide for å bevare og styrke det språklige fellesskapet i Norden og fremme den nordiske språkforståelsen. Dette skal sekretariatet gjøre bl. a. ved å ta opp språk- og terminologispørsmål som angår mer enn ett nordisk språk, stimulere til forskning omkring spørsmål av nordisk interesse og medvirke til at resultatene av denne forskningen blir publisert. Videre skal sekretariatet arrangere møter og konferanser om språkspørsmål og fungere som et kontaktorgan for spørsmål som angår grannespråksundervisningen i Norden. Sekretariatet skal samarbeide med massemediene og forlagene om tiltak som kan fremme den nordiske språkforståelsen og sørge for at det blir utarbeidet ordbøker og ordlister mellom ulike språk i Norden.

Nordisk språksekretariat skal fungere som et samarbeidsorgan mellom språknemndene i Norden, men er ellers en selvstendig institusjon under Nordisk ministerråd. Sekretariatet er plassert sammen med Norsk språkråd i Oslo.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk språksekretariat blir ledet av et *styre* på tolv personer som representerer de nordiske språknemndene og tilsvarende institusjoner på Færøyene og Grønland. Styremedlemmene blir oppnevnt av Nordisk ministerråd etter forslag fra språknemndene og sitter for tre år om gangen. Styret utpeker blant sine medlemmer et *arbeidsutvalg* med en representant fra hver av språknemndene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Formannen i styret er samtidig formann i arbeidsutvalget.

Det daglige arbeidet foregår i sekretariatet i Oslo, som blir ledet av en

samnordisk sekretær (jf. nedenfor under Framtidsplaner — Personalsituasjonen).

2. Styre og arbeidsutvalg

Styret har denne sammensetningen for perioden 1.7.1978—31.12.1980:

Medlem	Fra
Universitetslektor Allan Karker (viseformann)	Dansk Sprognævn
Professor Poul Lindegård Hjorth	Dansk Sprognævn
Byråchef Esko Koivusalo	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Forskare Mikael Reuter	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Fil. lic. Solfrid Söderlind	Sverigefinska språknämnden
Mag. art. Jóhan Hendrik W. Poulsen	Fróðskaparsetur Føroya
Seminarielektor Lars Møller Lund	Grønlands Landsråds sprog- og retskrivningsudvalg
Docent Baldur Jónsson	Íslensk málnefnd
Professor Eyvind Fjeld Halvorsen	Norsk språkråd
Professor Leif Mæhle	Norsk språkråd
Mag. art. Ole Henrik Magga	Samisk språknemnd
Professor Bertil Molde (formann)	Svenska språknämnden

Arbeidsutvalg

Professor Eyvind Fjeld Halvorsen
Universitetslektor Allan Karker (viseformann)
Byråchef Esko Koivusalo
Professor Bertil Molde (formann)

3. Personale

Sekretariatssjef, cand. philol. Ståle Løland
Kontorfullmektig Olaug Sando

4. Revisorer

Riksrevisjonen i Norge

E. Virksomhet

En viktig del av arbeidet hittil har gått ut på å etablere kontakt og samarbeid med forskjellige institusjoner og organisasjoner, og spre informasjon om sekretariatet gjennom foredragsvirksomhet og artikler i språknemndenes meldingsblad og andre tidsskrifter.

Møter, konferanser og foredragsvirksomhet

Det årlige styremøtet ble holdt i København 20.—21. september 1979 i tilknytning til det 26. nordiske språkmøtet (21.—23. september).

Arbeidsutvalget og de nordiske sekretærene (kontaktpersonene) har holdt tre møter: 22.—23. februar (København), 29.—30. mai (Oslo) og 10.—11. oktober (Helsingfors). Dessuten har det vært holdt et sekretærmøte i København 16. november i tilknytning til et møte om den nordiske nyordsundersøkelsen (jf. nedenfor).

6.—7. september 1979 arrangerte Nordisk språksekretariat konferansen "Grannespråkernes rolle i morsmålsundervisningen" på Klækken Hotell ved Hønefoss. Det deltok ca. 40 representanter for morsmållærerforeningene, språknemndene og skolemyndighetene i de nordiske landene. Som en oppfølging av konferansen vil Nordisk språksekretariat sende en uttalelse om grannespråksundervisningen til Nordisk ministerråd og skolemyndighetene i Norden (jf. nedenfor).

20. august 1979 orienterte formannen om de nordiske språkene og språksamarbeid i Norden ved et introduksjonskurs i nordisk samarbeid arrangert av Föreningarna Nordens Förbund og Nordisk ministerråd.

Sekretariatet har ellers vært representert ved disse konferansene i 1979: "Grammatikkmodeller og alternative begrepssystemer i morsmålet" (Hanaholmen 8.—12. januar), "Grannespråksundervisningen i Norden" (Voksenåsen ved Oslo 15.—16. mars), Nordterm 1979 (København 24. april).

Informasjon

Ved siden av møte- og foredragsvirksomheten har sekretariatet informert om sin virksomhet og nordiske språkspørsmål først og fremst gjennom tidsskriftene til de nasjonale språknemndene. Norsk språkråds meldingsblad "Språknytt" har bl. a. hatt disse artiklene: "Viewdata/data-tv", "Språkvård i Finland" (1, 1979), "Nordiske ordboksprosjekter" (2, 1979), "Bedre språkforståelse i Norden", "Fødselsnummer — personnummer — et eksempel på manglende nordisk samordning" (3, 1979). Språksekretariatets utredning i forbindelse med handlingsprogrammet for forbedret språkforståelse i Norden er publisert i Svenska språknämndens tidsskrift "Språkvård" nr. 2, 1979.

Hovedredaksjonen av *Språk i Norden* har fra 1979 gått over til Nordisk språksekretariat. Samtidig har redaksjonen blitt utvidet med en redaktør fra Finland. *Språk i Norden* er årsskrift for språknemndene i Norden og Nordisk språksekretariat. Hovedemnet i 1979-utgaven er artikler om språkrøktens prinsipper og om nemndenes rådgivingsarbeid. Dette har vært gjennomgangstemaet på de siste nordiske språkmøtene. En artikkel gjør greie for arbeidet i de enkelte nemndene og samarbeidet mellom dem. Dessuten er det bl. a. med kommenterte oversikter over nyere litteratur om språkspørsmål og bibliografier over nye ordbøker og ordlister.

Sekretariatet har gitt ut rapporten "Nordterm. Terminologisk samarbeid i Norden. København 24. april 1979."

Kartlegging av prosjekter o. l. av nordisk interesse

Sekretariatet forsøker å holde seg orientert om prosjekter av interesse for nordisk språkrøkt, og legger hvert år fram en oversikt over slike prosjekter på det nordiske språkmøtet. Sekretariatet har også begynt å bygge opp et kartotek over eksisterende ordbøker der ett eller flere av de nordiske språkene inngår. Tanken er at sekretariatet etter hvert skal bli en informasjonssentral for alle former for nordisk språksamarbeid.

Uttalelser

Nordisk språksekretariat har uttalt seg om Stig Örjan Ohlssons rapport "Nordisk språkförståelse — i går, i dag, i morgon" i forbindelse med Nordisk råds utredning om en eventuell nordisk radio- og tv-satellitt. Sekretariatet sluttet seg i hovedsak til vurderingene og konklusjonene i rapporten og til det foreslåtte forskningsprogrammet.

Sekretariatet har støttet forslagene om å opprette to nye nordiske institusjoner: et nordisk språk- og informasjonssenter i Finland og en nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap tilknyttet Institutionen för språklig databehandling ved Göteborgs Universitet. I uttalelsen om språk- og informasjonssenteret heter det bl. a. at virksomheten bør drives i nært samarbeid med Nordisk språksekretariat, og at en av de to representantene fra Finland i sekretariatets styre bør komme med i referansegruppen for senteret.

Handlingsprogram for forbedret språkforståelse i Norden

Den viktigste enkeltsaken for sekretariatet hittil har vært å utrede spørsmål i forbindelse med forslaget i Nordisk råd om å utarbeide et samlet handlingsprogram for å bedre språkforståelsen mellom de nordiske land. Utredningen inneholder en analyse av viktige problemer i denne sammenhengen og peker på en rekke tiltak som bør settes i verk så snart som mulig: utbygging av det organiserte språkrøktsarbeidet, styrking av grannespråkundervisningen og morsmålsundervisningen, utbygging av radio- og tv-samarbeidet, utarbeiding og ajourføring av ordbøker mellom de nordiske språkene, styrking av de personlige kontaktene over landegrensene.

Utredningen blir nå behandlet i Ministerrådets organer. Tanken er å trekke inn en rekke instanser i det videre arbeidet med handlingsprogrammet, og også Språksekretariatet vil trolig bli engasjert.

Grannespråkundervisningen

Som en oppfølging av konferansen med morsmålslærerne på Klækken Hotell 6.—7. september 1979 (jf. ovenfor) vil Nordisk språksekretariat sende en uttalelse om grannespråkundervisningen til Nordisk ministerråd og skolemyndighetene i Norden.

Samarbeid med andre

Grannespråkskonferansen på Klækken tok også opp konkrete samarbeidsoppgaver mellom morsmåslærerforeningene og Nordisk språksekretariat. Sekretariatet har ellers opprettet kontakter med en rekke mulige samarbeidspartnere, f. eks. foreningene Norden, Nordinfo, Infoterm, EFs terminologikontor i Luxembourg og med undervisnings- og forskningsinstitusjoner. Terminologisentralene og standardiseringsorganisasjonene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har utpekt spesielle kontaktpersoner for sekretariatet, og det er innledet et nært samarbeid særlig med terminologisentralene.

Nordterm

Dette kommer bl. a. til uttrykk gjennom det såkalte Nordterm-samarbeidet som de siste årene har utviklet seg mellom terminologisentralene og språknemndene. På Nordterm-møtet i København i april 1979 ble sekretariatet representert i et utvalg som ble nedsatt for å kartlegge terminologiprojekter av interesse og vurdere mulige fellesprosjekter og hvordan de best kan gjennomføres. Det er mulig at sekretariatet i framtiden vil stå som medarrangør av Nordterm-møtene.

Ordboks- og terminologiprojekter

Sekretariatet har sagt seg villig til å gjennomgå språklig ordboksmanuskripter o. l. med to eller flere nordiske språk i den utstrekning sekretariatet makter med de nåværende ressurser. Hittil har sekretariatet uttalt seg om disse ordboks- og terminologiprojektene:

Nordisk politisk ordbok (Föreningarna Nordens Förbund)

Utvidgat nordiskt samarbete på kärnsäkerhetsområdet: kvalitetssäkring: terminologi. (Nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor, NKA).

Geologisk ordlista (Tekniska nomenklaturcentralen).

Dessuten har sekretariatet uttalt seg om terminologien i et par norske og svenske standarder.

Den nordiske nyordsundersøkelsen

De nordiske språknemndene har i mange år samarbeidet om å registrere nye ord og uttrykk som kommer inn i språket. Dette har stor verdi for den språklige rådgivingen og for arbeidet med å hindre at språkene fjerner seg unødige fra hverandre. I første omgang skal resultatet av arbeidet komme i tre parallelle skrifter som skal gi en oversikt over viktige nyord i dansk, norsk og svensk for perioden 1945—75, for dansk 1955—75. Publikasjonene vil stort sett bli redigert etter de samme prinsippene, og det vil bli en felles innledning. Dessuten er det med opplysninger om tilsvarende ord i grannespråkene. Etter planen skal publikasjonene foreligge 1980/81.

Statsnavn og nasjonalitetsbetegnelser

Språknemndene og Språksekretariatet har utarbeidet en revidert og utvidet utgave av publikasjonen "Navn på stater. Nasjonalitetsnevninger" fra 1973, bl. a. på grunnlag av FNs Terminology Bulletin. Målet har vært å nå en rimelig balanse mellom mange hensyn: til hevdvunne former, til størst mulig nordisk samsvar, til internasjonale former og til landenes egne navneformer.

Det daglige samarbeidet mellom nemndene

Språknemndene rådfører seg daglig med hverandre skriftlig og over telefon om språkspørsmål som angår mer enn ett nordisk språk. Siktemålet er å forsøke å komme fram til felles tilrådinger. Vanskeligere spørsmål blir tatt opp på møtene i Språksekretariatet før de blir lagt fram for de enkelte nemndene til avgjørelse.

F. Framtidsplaner

Personalsituasjonen

Foreløpig består selve sekretariatet bare av den samnordiske sekretæren og en kontorfullmektig i 1/2 stilling. Svenska språknämnden og Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland har fått hver sin nye stilling som nordisk medarbeider, henholdsvis fra 1.7.79 og 1.8.79. Dansk Sprognævn og Norsk språkråd har ennå ikke fått noen nye nordiske sekretærstillinger, selv om dette var en forutsetning da Nordisk språksekretariat ble opprettet. Før dette skjer, kan ikke sekretariatet fungere etter sin hensikt. På lengre sikt må også sekretariatet i Oslo bygges ut med flere stillinger dersom sekretariatet skal kunne oppfylle alle de arbeidsoppgavene som retningslinjene pålegger.

Møter og konferanser

Ved siden av de faste møtene — ett styremøte, to arbeidsutvalgsmøter og fire sekretærmøter — har sekretariatet planer om å arrangere to større konferanser i 1980: en om *internordiske ordbøker* og en om *nordisk språkplanlegging*. Det nordiske språkmøtet i 1980 skal holdes i Finland, antakelig i Mariehamn på Åland. I forbindelse med AILA-kongressen i Lund i 1981 har Språksekretariatet blitt bedt om å stå for planleggingen av den delen av "language planning"-seksjonen som gjelder de nordiske landene.

Nordisk språkår 1980—81

Foreningene Norden planlegger et nordisk språkår 1980—81 der en skal intensivere og utvide det arbeidet som blir gjort for å bevare og styrke den nordiske språkforståelsen. Meningen er å trekke en rekke institusjoner og organisasjoner med i arbeidet, f. eks. skoleverket, lærerorganisasjonene,

radioselskapene, dags- og ukepressen og næringslivet. Språknemndene og Språksekretariatet er representert i de nasjonale komiteene for språkåret og det blir planlagt en rekke felles tiltak.

Skrifter

Språksekretariatet tar bl. a. sikte på å utgi et lett tilgjengelig *skrift om språkene i Norden* i løpet av språkåret.

Det er også mulig at sekretariatet vil gi ut et informasjonsskrift om Språksekretariatet.

Sekretariatet arbeider med et kortfattet skrift med elementære uttale-regler til bruk for radiomedarbeidere og andre når de skal uttale navn fra andre språk i Norden.

Per Olof Sundman har foreslått for kulturutvalget og informasjonskomiteen i Nordisk råd at det bør utarbeides en *kortfattet veiledning om hvordan nordboer bør uttrykke seg ved nordiske sammenkomster*, og har pekt på at dette vil være en naturlig oppgave for Nordisk språksekretariat. Sekretariatet har påtatt seg denne oppgaven under forutsetning av at det blir stilt midler til rådighet.

Sekretariatet har også sagt seg villig til å utarbeide en katalog over eksisterende læremidler til bruk i grannespråksundervisningen sammen med de nordiske morsmålslærerforeningene.

I tillegg til disse skriftene kommer de årlige utgavene av *Språk i Norden*.

Fra flere hold har Språksekretariatet blitt bedt om å utarbeide samnordiske ordbøker av forskjellig slag, men med de nåværende personelle og økonomiske ressursene kan ikke sekretariatet påta seg større prosjekter av denne typen. Det har heller ikke kapasitet til å utgi et eget meldingsblad og sende språkrapporter til massemediene og andre interesserte.

Utbygging av samarbeid med andre

Også utbyggingen av samarbeidet med andre blir hemmet av manglende midler. Det er absolutt et behov til stede for hyppigere samrådinger mellom Språksekretariatet og f. eks. terminologisentralene og morsmålslærerforeningene, bl. a. med sikte på å få i gang felles prosjekter.

Nordens hus i Reykjavík*Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordens Hus — Norræna Húsið — Pohjolan Talo
 101 Reykjavík
 Tel. 170 30

B. Startår

1968

C. Syfte

Statutter fastsat af de nordiske landes undervisningsministre 1965, revideret 1972 (NStat. 1970, p. 38 ff, 1972 p. 10ff.).

Nordens Hus i Reykjavík, som er oprettet i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1965, og med deltagelse af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har til formål at virke som et bindeled mellem Island og det øvrige Norden for derved at aktivisere og levendegøre den nordiske interesse på Island. Det skal formidle impulser ved hjælp af undervisning og udveksling af personer, materiale og oplysninger om nordisk kulturliv og samtidig formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden.

*D. Organisation**1. Administration*

Institutionen ledes af en bestyrelse, der består af 7 medlemmer, hvoraf Islands regering udvælger 3, og regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige udnævner ét medlem hver. Ét af de islandske medlemmer udpeges af Islands Universitet og ét af den islandske forening Norden. Medlemmerne vælges for 4 år ad gangen. Den daglige ledelse varetages af en af bestyrelsen udnævnt direktör. Omkostningerne dækkes ved statsbidrag fra de deltagende lande og udbetales via Kultursekretariatet i København.

2. Bestyrelsens sammensætning 31.10.1979:

Prof. dr. phil. Gunnar Hoppe, formand	S
Forslagsmand, prof. Guðlaugur Þorvaldsson, næstformand	I
Kontorchef Eigil Thrane	D

Regeringsråd Ragnar Meinander	F
Prof. dr. phil. Sigurður Þórarinnsson	I
Forstdirektör Sigurður Blöndal	I
Forlagschef Olav Vesaas	N
Direktør Erik Sønnerholm, sekretær	D

3. Personale:

Direktør dr. phil. Erik Sønnerholm	D
Þórdís Þorvaldsdóttir, overbibliotekar	I
Guðrún Magnúsdóttir, bibliotekar, deltid	I
Sigurleif Þorhallsdóttir, biblioteksvagt deltid	I
Margrét Guðmundsdóttir, kasserer	I
Ingibjörg Björnsdóttir, privatsekretær	I
Kristín Eggertsdóttir, cafeteriabestyrer	I
Gunnar Heiðdal, vagtmester	I

4. Revisorer:

Den islandske statsrevision, v. Gunnar Zoëga og Gunnar Bjarnason.

E. Verksamhet

I det forløbne år er husets virksomhed gennemført på den sædvanlige måde, og der henvises derfor til nedenstående fortegnelse over de gennemførte programmer.

Det vil dog være rimeligt at pege på enkelte nyheder i virksomheden. For det første har huset i indeværende år arbejdet på at efterkomme formålsparagraffens bestemmelse om også at sprede kendskabet til islandsk kultur i det øvrige Norden. Dette er sket på den måde, at huset dels har sendt islandske musikere til henholdsvis København og Oslo for at afholde koncerter, og der arbejdes på lignende arrangementer i Stockholm. Dels har huset i samarbejde med den islandske grafikforening arrangeret en udstilling med islandsk grafik, der skal vandre Norden rundt; til dette arrangement har Nordens Hus fået praktisk hjælp fra Galleri F 15 i Moss.

For det andet har Nordens Hus, der siden 1968 har deltaget i Festsplilene i Reykjavik, ment tiden inde til en nyorientering. Det er sket ved afholdelsen af Nordiske Kultur dage i dagene fra den 6. til 14. oktober (jf. programfortegnelsen). Det er meningen at afholde sådanne uger hvert andet år, i de år hvor der ikke er festspil.

Biblioteket har fortsat sin virksomhed i det forløbne år på sædvanlig vis. Det ved jubilæet i 1978 indviede musikbibliotek er i årets løb blevet forøget ved nye indkøb, således at samlingen stort set er bragt så langt, at der i fremtiden blot vil blive tale om en naturlig accession på de tre områder, som biblioteket omfatter (noder, plader og musiklitteratur). Katalogiseringen af dette omfattende materiale er fortsat og bragt til af-

slutning af bibliotekar Ingela Sundström (Sverige). Husets kartotek er blevet forøget ved en række indkøb på grafikudstillinger i huset.

F. Framtidsplaner

Virksomheden i Nordens Hus er med årene blevet så omfattende, at husets værste problem er pladsmangelen. Gentagne gange har bestyrelsen overvejet diverse løsninger. Man har drøftet at inddrage de nordiske lektorerers kontorer i huset, men da disse universitetslærere på mange måder er til stor nytte for huset, har man foreløbig skrinlagt disse tanker. Man har dernæst overvejet en tilbygning, men også denne plan er henlagt, og i stedet arbejder man nu på at finde et enfamilieshus i nærheden af huset, hvorefter det er tanken, at den næste direktør skal bo dér. Direktørlejligheden i Nordens Hus vil da blive inddraget til husets virksomhed.

De ovenfor nævnte forsøg på at rette en virksomhed fra Island til det øvrige Norden bør fortsættes, men en væsentlig forudsætning herfor er en forhøjelse af bevillingen til programvirksomhed. Budgetforslaget for 1981 rummer derfor en aktivitetsforøgelse både for biblioteket, hvis bevillinger hele tiden har været for lave, og for programvirksomheden; der er ansøgt om en særbevilling til islandske arrangementer i Norden for 1981, og det foreslås, at en sådan bevilling bliver permanent i fremtiden. I 1980 vil tilsvarende forsøg blive finansieret af den sædvanlige bevilling, hvilket vil indebære en følelig beskæring af programvirksomheden på Island.

Programverksamhet 1979

Foredrag, litterære programmer, koncerter:

Docent Kurt Johannesson fra Sverige:

To foredrag: "Lars Wivallius, en svensk digter, eventyrer og bedrager" og "Bellman som digter og musiker".

Magister Helge Rønning fra Norge:

To foredrag: "Nyere norsk litteratur, dens baggrund og ytringsformer" og "Henrik Ibsen. En dramatiker i et kapitalistisk samfund".

Sangerinden Taru Valjakka fra Finland:

Sangften. Akkompagnement Agnes Löve.

Atdelingsdirektör Kjell Johanson fra Sverige:

Foredrag: "Storbyungdommens fritidsproblemer".

Lærdomshistoriker Matti Klinge fra Finland:

Foredrag: "Om centrum och periferi i Finlands och Sveriges historia".

Intendent Uno Ericson fra Sverige:

Foredrag: "Svensk revy nu och för".

Bogpræsentation v. de nordiske lektorer: Ingeborg Donali, Norge, Peter Rasmussen, Danmark, Lennart Åberg, Sverige og Ros-Mari Rosenberg, Finland præsenterede deres landes boghøst 1978.

Forfatteren Sven Holm fra Danmark:

Præsentation af eget forfatterskab.

Museumsdirektör Carl Johan Gardberg fra Finland:

Foredrag: "Kulturlandskap och miljöer".

Musikerne Wilh. og Ib Lanzky-Otto fra Danmark/Sverige:

Kammermusikkoncert.

Psykolog Liv Vedeler fra Norge:

To foredrag: "Nye teorier og forskning om lekens betydning for barns læring og udvikling" og "Folkeeventyrene i udviklingshistorisk perspektiv".

Filmproducent Bo Jonsson fra Sverige:

Foredrag: "Svensk film i dag" og forevisning af filmen "Lyftet".

Direktör Erik Kruskopf fra Finland:

Foredrag: "Sveaborg-kunstcentret". I forbindelse med udstilling i foyer og bibliotek med tegninger af bl. a. Stig Claesson.

Digteren Jørgen Sonne fra Danmark:

Foredrag om succesromaner: "Hvor er det kedeligt-", og præsentation af eget forfatterskab — Centrum-cirkel energier.

Konsulent Urs Göbel fra Sverige:

Foredrag: "Vejen til øget elevansvar".

Professor Sven B. F. Jansson fra Sverige:

Foredrag: "Äventyr med runstenar".

Professor Svend Ellehøj fra Danmark:

Foredrag: "Københavns universitets grundlæggelse". I anledning af Københavns universitets 500-års jubilæum.

Professor Olof Ruin fra Sverige:

To foredrag: "Sverige från regeringsstabilitet till instabilitet" og "Svensk universitets- og högskolepolitik".

Digteren Ole Sarvig fra Danmark:

Foredrag: "Moderne billedkunst" og præsentation af eget forfatterskab.

Dr. Pétur M. Jónasson fra Danmark:

Foredrag: "Myvatns ekologi".

Professor Morten Lange fra Danmark:

To foredrag: "Svampe farlige og ufarlige" og "Universiteterne i dag og i 1980-erne".

Visesangeren Alf Hambe fra Sverige:

Viscافتen i Nordens Hus. Gav også koncerter i Akureyri og Dalvík.

Forfatteren og kunsthistorikeren Poul Vad fra Danmark:

Foredrag: "Kunst i Holstebro" og præsentation af eget forfatterskab.

Docent Sven-Eric Liedman fra Sverige:

Foredrag: "Marxismen i Sverige".

Professor Atle Kittang fra Norge:

Foredrag: "Nyere realister i norsk litteratur".

(Sven-Eric Liedman og Atle Kittang blev indbudt hertil i samarbejde med Háskóli Íslands universitet), hvor de deltog i et seminar).

Dirigenten Eifred Eckart-Hansen fra Danmark:

Foredrag med musikdemonstrationer: "Musik i Tivoli".

Else Paaske (alt) fra Danmark, *Erland Hagegaard* (tenor) fra Sverige og *Friedrich Gürtler* (piano) fra Danmark:

To sangaftner.

Jón Nordal-aften:

Koncert med værker af den islandske komponist Jón Nordal. De medvirkende var Guðny Guðmundsdóttir, Halldór Haraldsson, mandskoret Fóstbræður dir. af Ragnar Björnsson, Hamrahlíðarkoret dir. af Þorgerður Ingólfssdóttir og Reykjavíks Kammerorkester under ledelse af Páll P. Pálsson.

Udstillinger:

I husets foyer og bibliotek var udstilling af nordiske illustrationer til *H. C. Andersens værker*.

Dr. phil Erik Dal sammenstillede denne udstilling af nordiske illustrerede udgaver og udarbejdede katalog.

I udstillingslokalerne i kælderens var der udstilling med værker af den berømte danske maler *Carl-Henning Pedersen*.

Arrangementer i det øvrige Norden:

Guðny Guðmundsdóttir, violin og *Halldór Haraldsson*, piano: Sonateaften i Tivolis Koncertsal i juli 1979.

Islandsk Grafik:

Udstilling af islandsk grafik. Åbnedes sept. i Helsingfors (Sveaborg) og i Nordens Hus. Derefter til 3 byer i Finland, Sverige, Norge (måske 4—5 steder) og Danmark.

Manuela Wiesler, fløjtist:

Sonateaften i Munch-museet i Oslo 2. nov.

Åbent hus — hver torsdag fra 5. juli til 16. august.

De som medvirkede var: *Dr. phil. Jakob Benediktsson*, professor dr. phil. *Sigurður Þórarinnsson*, Byantikvar *Nanna Hermansson*, fil. kand. *Haraldur Ólafsson*, operasanger *Sigurður Björnsson* og sangeren *Guðrún Tómasdóttir*.

Den islandske Solistforening afholdt sangaftner med islandske folkesange, gamle og nye hver tirsdag aften fra 17. juli til 21. august.

Forfatteren Kjell Heggelund fra Norge:

Foredrag: "Petter Dass og "Nordlands Trompet" "

Forfatteren Liv Køltzow fra Norge:

Præsentation af eget forfatterskab.

Komponisten Erik Bergman fra Finland:

Foredrag med musikdemonstrationer: "Om at være komponist i Finland".

Forfatteren Solveig v. Schoultz fra Finland:

Præsentation af bogen "Porträtt av Hanna".

Operasanger Ulrik Cold fra Danmark:

Sangaften med akkompagnement af Guðrún Kristinsdóttir.

Litteraturhistorikeren Willy Dahl fra Norge:

To foredrag: "Nidelven, stille og vakker du er . . . En slagertekst fra 40 årene i litteratursociologisk perspektiv", og "Kristianiabohemen — borgerskapets uskikkelige sønner".

Övrig virksomhed:

I anledning af FN's børnear 1979 arrangerede Skolen f. småbörnsopdragere i samarbejde med Nordens Hus barneuge i marts måned.

Foredrag blev holdt af psykologen Liv Vedeler, professor Andri Isaksen, lektor Peter Söby Kristensen og arkitekt Gestur Ólafsson.

I bibliotek og foyer var dér udstilling af børnebøger og børnetegninger samt filmforevisning for børn.

Nordisk kulturuge 6.—14. oktober 1979:

Følgende kunstnere deltog i Kulturugen:

Birgitte Grimstad fra Norge:

To viseaftner.

Jorma Hynninen, baryton og Ralf Gothoni, piano fra Finland:

Sangaften.

Forfatteren P. C. Jersild fra Sverige:

Præsentation og oplæsning af eget forfatterskab.

Halldór Haraldsson fra Island:

Klaveraften.

Udstillingsverksamhet:

Jón Baldvinsson:

Maleriudstilling.

Anton Einarsson:

Maleriudstilling.

Listiðn:

Den isl. Kunstindustriforenings jubilæumsudstilling.

Baltasar Samper:

Grafikudstilling.

"Vetrarmynd":

Syv islandske kunstnere: Baltasar Samper, Bragi Hannesson, Hringur Jóhannesson, Jóhannes Geir, Leifur Breiðfjörð, Magnús Tómasson og Þorbjörg Höskuldsdóttir udstillede malerier, grafik og skulptur.

Islandske pressefotografers fotoudstilling.

Björg Þorsteinsdóttir:

Udstilling af malerier og grafik.

Dansk Kunsthåndværk på Island:

I samarbejde med Nordens Hus og Kunstindustrimuseet i København præsenterede Den isl. Kunstindustriforening værker fra Kunstindustrimuseet i København. Dir. Erik Lassen satte udstillingen op.

Jónas Guðmundsson:

Maleriudstilling.

Islandsk Grafik:

10-års jubilæumudstilling. (Vandreudstilling, se Arrangementer i det øvrige Norden).

Udstillinger på Nordens Hus' vegne:

Johannes Larsen:

Islandske landskabstegninger fra rejser på Island 1927 og 1930. Johannes Larsen (1867—1961) gjorde disse tegninger til den danske oversættelse af de islandske sagaer, som udkom i tre bind i 1930—32.

Sommerudstillingen 1979:

Arrangeret af Nordens Hus for fjerde gang. I år blev Hafsteinn Austmann og Hrólfur Sigurðsson indbudt til at vise malerier og endvidere blev der vist et udvalg af malerier af den afdøde maier Gunnlaugur Schving.

Moderne finsk grafik:

Vandreudstilling. 128 grafiske arbejder af 16 af Finlands kendteste grafikere.

Carl-Henning Pedersen:

Udstilling af malerier, bronzer og grafiske arbejder i anledning af Nordens Hus' Kulturuge.

Finske ryatæpper og smykker:

Vandreudstilling: 20 ryatæpper fra 1960—70erne og smykker lavet af 12 finske kunsthåndværkere.

"Inuit Nunaat":

Grönlandsk udstilling i anledning af hjemmestyret, omfattende maleri, skulptur, grafik, foto og digte.

Udstillingens arrangører er den grönlandske kunstnerinde Aka Höegh og den danske malerinde Bodil Kaalund.

Udstillinger i foyer og bibliotek:

Nordisk grafik:

Vandreudstilling af 50 præmierede nordiske grafiske arbejder fra en konkurrence, som "Institutionen Kunst i Skolen" arrangerede.

Antonio Corveiras:

Fotoudstilling.

Barneugen:

Udstilling af børnebøger og børnetegninger.

Sveaborg Kunstcenter:

En nordisk vandreudstilling, arrangeret af Nordisk Kunstforbund om Kunstcentret Sveaborg. På udstillingen vistegninger af den svenske kunstner Stig Claesson, desuden nye og gamle billeder af Sveaborg.

Svenrobert Lundquist fra Sverige:

Grafiske arbejder.

Udstilling af *Det islandske Litteraturselskabs skrifter*.

Nordiske H. C. Andersen-illustrationer:

I anledning af Nordens Hus' Kulturuge.

Steen Lundström fra Danmark:

Den danske grafiker viste sine grafiske arbejder.

Barbro Gardberg fra Finland:

Udstilling med transparentvævning: "Rosband och plockaband".

Liste over gæster i Nordens Hus' gæsteværelser:

Kurt Johannesson, docent, *sv.*

Helge Rønning, magister (med frue) *no.*

Taru Valjakka, sangerinde, *fi.*

Lars Brandstrup, direktør, *no.*

Kjell Johanson, afdelingsdirektør, *no.*

Matti Klinge, historiker, *fi.*

Uno Ericson, intendent, *sv.*

Sven Holm, forfatter, *da.*

Carl Johan Gardberg, museumsdirektör, *fi.*

Jørgen Rygård, overlæge, *da.* (Den islandske Kræftforenings gæst).

Ib Lanzky-Otto, hornist, *da.*

Wilhelm Lanzky-Otto, pianist (m. frue), *da.*

Liv Vedeler, psykolog, *no.*

Bo Jonsson, filmdirektör, *sv.*

Orla Pedersen, direktör (Föreningen Norden), *sv.*

Thor Bjarkedal, *no.*

Erik Kruskopf, direktör, *fi.*

Jørgen Sonne, digter (m. frue), *da.*

Sven B. F. Jansson, forh. riksantikvarie, *sv.*

Urs Göbel, konsulent (m. frue), *sv.*

Olof Ruin, professor, *sv.*

Ole Sarvig, digter, *da.*

Svenrobert Lundquist, grafiker, *sv.*

Thomas Moberg, journalist, *sv.*

Bo Almquist, professor, *sv.*

Erik Hansen, professor, *da.*

Hans Basbøll, professor, *da.*

Tage Hedström og frue, *sv.* (Fra Samfundet Sverige—Island).

Örjan Lindberger, professor (m. frue), *sv.*

P. M. Mitchell, professor, *USA.*

P. Sawyer, professor, *England.*

Morten Lange, professor (m. frue), *da.*

Alf Hambe, digter og visesanger (m. frue), *sv.*

Poul Vad, kunsthistoriker og forfatter (m. frue), *da.*

Ole Riisak, folkehøjskolelærer, *da.*

Birgitte Grimstad, visesanger, *no.*

P. C. Jersild, författare (m. frue), *sv.*

Friedrich Gürtler, pianist, *da*.
 Atle Kittang, professor, *no*.
 Sven-Eric Liedman, docent (m. frue), *sv*.
 Eifred Eckart-Hansen, dirigent, *da*.
 Vagn og Meta Holmboe, komponist, *da*.
 Kjell Heggelund, forfatter, *no*.
 Liv Køltzow, forfatter, *no*.
 Steen Lundstrøm, grafiker, *da*.
 Ulrik Cold, sanger, *da*.
 Erik Bergman, komponist, *fi*.
 Solveig v. Schoultz, forfatter, *fi*.
 Willy Dahl, litteraturhistoriker, *no*.
 Etelka Tamminen Dahl, lektor, *fi*.
 Gösta Werner, docent, *sv*.
 Bente Clod, forfatter, *da*.
 Barbro Gardberg, tekstilkunstner, *fi*.
 Bodil Kaalund, kunstmaler, *da*.
 Barbara Helsingius, sangerinde, *fi*.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal ikr.)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	2 838	4 248		6 159
Personal	42 867	44 764		55 523
Kontor	2 789	4 467		6 477
Lokaler	21 085	19 658		28 504
Projekt	51 516	44 631		68 571
Övrigt				
Summa utgifter	121 086	117 768		165 234
<i>Inkomster</i>				
Anslag	107 185	39,8 m. ikr.		52 m. ikr.
Lönestegring komp.	13 909	1,4 m. dkr.		1,5 m. dkr.
Övrigt				
Summa inkomster	121 094			

BILAGA

Biblioteket

Besök och utlåning i biblioteket 1979

	1979	1978
Antal besök:	19 914	(23 074)
Nya låntagare:	993	(961)
Besvarade referensfrågor:	5 067	(4 729)
Hemlån:		
Skönlitteratur	10 136	(10 085)
Facklitteratur:	6 869	(6 519)
Grammofonskivor	1 207	(1 328)
Tidskr./årsböcker	1 501	(1 354)
Grafik	701	(737)
Noter (från 23.10.78)	133	(46)
Interurbana lån:	177	(149)
	Utlån totalt:	(20 218)
	20 724	
Bokbeståndet:	18 502	(17 411)
Skivsamlingen:	978	(880)
(dessutom disponerar biblioteket över ca 30 uppläsningsskivor ur det danska lektoratet)		
Antal grafiska blad:	214	(204)
Nordiska dagtidningar (samt några veckotidn.)	44	(44)

Biblioteksverksamheten har i stort sett löpt i samma bana som under förra året, och arbetet med den nordiska not- och skivsamlingen, som påbörjades förra året har fortsatt.

Biblioteket har hållits öppet för utlån måndag—lördag kl. 14—19 och söndag kl. 14—17. Därutöver har läsplatser varit tillgängliga alla dagar (utom söndagar) kl. 9—19, söndagar kl. 14—17. Från början av juli till mitten av augusti hölls biblioteket öppet till kl. 23 varje torsdagskväll i samband med "öppet hus" verksamheten, liksom tidigare somrar.

Orientering om bibliotek och bibliotekskunskap har givits till studenter och annan skolungdom. Två studenter i biblioteksskolan vid Islands Universitet har varit praktikanter i Nordens Hus' bibliotek, varje student 50 timmar.

Nyförvärvslistor har stencilerats och lagts ut som vanligt.

Interurbana lån ökar jämt och biblioteket får kunder i allt fler kommuner, och där kan t ex Dalvík, Egilsstaðir och Ólafsfjörður nämnas. Det gäller mest böcker och tidskrifter, men också grafikutlånen ökar.

Ur artoteket lånades det ur i genomsnitt 50 bilder per månad. Lånetiden är fortfarande densamma för privatpersoner, 1 månad med möjlighet att förlänga tiden med 1 månad, företag och offentliga institutioner kan få låna bilder för längre perioder. Kunderna förlänger för

det mesta lånetiden vilket medför att cirkulationen inte blir lika snabb som med kortare lånetid och det lånas inte ut bilder till lika många, men då rätt många nya verk har anskaffats till artoteket, samt nya ramar, kommer vi att under 1980 ta upp 2 månader som normal lånetid med möjlighet till att förlänga tiden med 1 månad. I januari 1980 kommer det en del nya bilder i cirkulation, och när de katalogiserats och gjorts i ordning, så många som de nyinköpta ramarna räcker till, kan vi redan då börja tillämpa den nya utlåningstiden.

Bibliotekets skivsamling blev under sommaren mycket noga genomsedd, alla skivor provlyssnades och ca 200 skivor inköpta under bibliotekets första 5 år gallrades bort. — Sålunda har antalet skivor endast ökat med knappt 100 (978 jämfört med fjolårets 880) trots stora inköp. Kassett-samlingen är inräknad i skivantalet, för än så länge disponerar biblioteket endast över mycket få musikkassetter.

Musikavdelningen: Musikbibliotekarie Ingela Sundström från Stockholm, som förra året började arbetet med den nya nordiska notsamlingen, återupptog sitt arbete och har under 6 månaders tid arbetat med färdigställandet av musiksamlingen, som nu anses vara färdig. Olika listor över not- och skivbeståndet har sammanställts, duplicerats och skickats ut till större bibliotek och musikskolor i landet.

Biblioteket har under året fått goda *gåvor*, både från privatpersoner, förlag och institutioner. Bl. a. har Svenska institutet skänkt skivor, film och dia-bilder, och landshövding Ragnar Lassinantti i Luleå en praktupplaga av de svenska landskapslagarna.

Den årliga *bokpresentationen* för allmänheten ordnades i början av mars av biblioteket i samarbete med de nordiska lektorerna vid Islands universitet. I samband med presentationen av de danska böckerna inviderades den danska författaren Sven Holm, som läste några dikter av sin diktsamling från Grönland "Luftens temperament".

Utställningsverksamhet. I samband med föreläsningar och annan programverksamhet i Nordens Hus' regi har i biblioteket arrangerats olika bokutställningar, de mest omfattande i samband med de nordiska bokpresentationerna, då ett stort urval nya böcker från de nordiska länderna ställdes ut.

I början av juni till slutet av augusti ställdes det traditionsenligt ut böcker om Island på de nordiska språken samt nordiska översättningar av isländsk litteratur, vilket alltid visar sig vara lika uppskattat av de nordiska turister som besöker biblioteket.

Under samma tid ställdes också ut första utgåva af Snorri Sturlusons *Heimskringa* utg. i Stockholm 1697. Det er en gåva till Nordens Hus från Riksbibliotekarieämbetet, Sverige 1976.

Två stora bokutställningar sattes upp under året, den ena i samband med en "barnets år" vecka, som Fósturskóli Íslands (Förskollärarseminariet) i samarbete med Nordens Hus arrangerade, och där man ställde

ut nordiska barnböcker, främst bilderböcker, både i NH:s biblioteks ägo och skolans egendom, samt böcker som isländska förlag bidrog med. Den andra stora bokutställningen sattes upp i samband med en kurs, som Islands biblioteksörening, folkbibliotekssektionen i samarbete med Statens bibliotekstillsyn arrangerade för deltidslibrotekarier från hela Island. Denna utställning med material dels från NH:s bibliotek, dels från stadsbiblioteket i Reykjavík och isländska forskningsbibliotek, omfattade böcker om bibliotek och deras verksamhet, bibliografier m. m. Föreläsningssalen och bibliotekslokalerna, både själva biblioteket och magasinet i källaren togs i anspråk under dessa dagar: i bokmagasinet visade man hur böcker skulle plastas och repareras, föredrag med illustrationer hölls både i salen och i biblioteket och under dagarna besöktes biblioteket av nästan 100 isländska bibliotekarier.

I september ställdes ut i biblioteket böcker från Det isländska litteratursällskapet.

Samtliga utställningar i hallen och biblioteket

I samband med den nordiska kulturveckan i oktober ordnades en utställning av nordiska illustrationer till H. C. Andersens böcker, sammanställd av dr. phil. Erik Dal. Landsbókasafnið (Islands Nationalbibliotek) bidrog med isländska H. C. Andersens utgåvor.

Av andra utställningar kan nämnas: Sveaborg — ett konstcentrum. En nordisk vandrartställning, arrangerad av Nordiska konstförbundet. På utställningen visades fotografier från Sveaborg samt teckningar av den svenske konstnären Stig Claesson. — Svenrobert Lundquist, grafiker från Sverige: Grafik. — Steen Lundström, dansk grafiker: Grafik. Barbro Gardberg, textilkonstnär från Karis i Finland: Utställning med transparentvävnader och bandvävnad. Hon ordnade också kurser i bandvävnad.

Nordiska teaterkommittén

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska teaterkommittén
Karlbergsvägen 44, 6 tr.
S-113 34 Stockholm
Tel. 08/30 99 77

B. Startår

Kommittén började sin verksamhet 1977. Verksamheten är en försöksverksamhet till och med utgången av 1980.

C. Syfte

Kommittén har till uppgift att fördela bidrag till nordiska teatergästspel, däri inbegripet bidrag till gästande regissörer, scenografer, pedagoger m. m. samt att anordna fort- och vidareutbildning på gemensam nordisk basis för olika yrkesgrupper inom teaterområdet. (Instruktion 1978-01-16.)

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av sex medlemmar, en från vart och ett av de nordiska länderna utom från Finland, som har två medlemmar, en finsk- och en svenskspråkig. Finland har dock vid omröstning bara en röst. Medlemmarna utnämns av Nordiska ministerrådet bland aktivt arbetande teaterfolk. Kommittén sammanträder minst tre gånger per år i anslutning till de i instruktionen fastställda ansökningsdata för gästspelsbidrag.

Den löpande verksamheten handhas av en generalsekreterare, anställd på 2/3-tjänst. Vid kansliet finns en timavlönad kontorsassistent med kontrakterad tjänstgöring motsvarande 60 % av heltjänst, vilken dock regelmässigt på grund av arbetsuppgifternas omfattning utsträcks genom fyllnadstjänstgöring till en omfattning motsvarande 80—85 % av heltid. Liksom under 1978 har utbetalningar och bokföring handhafs av ministerrådets kultursekretariat i Köpenhamn.

2. *Kommitténs sammansättning 31.12.1979*

Regissör Knut Thomassen, Norge, ordf.
 Teaterchef Pierre Fränckel, Sverige, vice ordf.
 Regissör Asger Bonfils, Danmark
 Teaterchef Svein Einarsson, Island
 Regissör Ritva Siikala, Finland
 Teaterchef Carl Öhman, Finland

med följande suppleanter:

Skådespelare Karin Hox
 Teaterchef Rolf Rembe
 Teaterchef Henrik Bering Liisberg
 Teaterpedagog Helga Hjörvar
 Verksamhetsledare Tuovi Paju
 Teaterchef Martin Kurtén

3. *Personal*

Generalsekreterare: Lars af Malmborg
 Kontorsassistent: Kristina Lundén (timavlönad)

Den nuvarande generalsekreteraren kommer att lämna sin befattning vid förordnandetidens utgång den 1 mars 1980. Enligt den nordiska kulturbudgeten för 1980 kommer befattningen att vara en heltidstjänst. Till ny generalsekreterare har utsetts regissör Tytti Oittinen, Finland.

E. *Verksamhet*

Kommittén har under året haft tre sammanträden, nämligen i Stockholm 26—27 mars, i Köpenhamn 8—9 oktober samt i Stockholm 21 december. Dessutom har kommittén anordnat hearing med sökande till befattningen som generalsekreterare i Stockholm 21 oktober, i Helsingfors 27 oktober samt i Stockholm 25 november.

Beslut om bidrag till gästspel har vidare fattats vid sammanträden per telefon 29 januari, 1 februari, 7 maj, 29 juni, 29 augusti och även i samband med hearing 21 oktober och 25 november.

Under tiden 30 oktober 1978—25 november 1979 har bidrag beviljats till följande nordiska gästspel:

Musikteatergruppen Oktober med "En folkefiende" till Oslo,
 Tampereen Teatteri till Sverige med "Suhteita",
 Islands Nationalteater till Helsingfors med "Fröken Margaret"
 Tramteatret, Oslo, till Danmark med "Hvem er redd for fröken Lunde?",
 Thesbiteatret, Tönsberg, till Sverige med "Action" och "Røde kors",
 Friteatern, Sundbyberg, till Norge med "Gycklarnas Hamlet",
 Unga Klara, Stockholm, till Vasa med "Sprit",
 Islenski Dansflokkurin till Sverige och Norge med "Saemundur Klemensson" m. m.,

KOM-teatteri, Helsingfors, till Stockholm med "Tolvskillingsoperan",

Riddersalen, Köpenhamn, till Finland med "Teatertraet",

Marionetteatern, Stockholm, till Vasa med "Odysseus eller Sagan om havet",

Teater Narren, Stockholm, till Norge med "Anarkisten som slängdes ut genom ett fönster av en olyckshändelse",

Finlandssvenska spelmän till Stockholms Stadsteater,

Dockteatern Vihreä Omena till Waxholm med "Vem pickar på min vägg?",

Mimaren Mario Valdez till Waxholm,

Riksteaterns Västerbottenensemble till Vasa med "Grälet om den övergivna dockan",

Norrbottnesteatern, Luleå, till Kajana med "Den röda kokarden",

Västmanlands Länsteater, Västerås, till Vasa med "Främling",

Hålogaland teater, Tromsö, till Kajana med "Det bor ett troill",

Teatergruppen Möllen, Haderslev, till Kajana med "Du skal ikke være ked af det" och till Örebro med "Magt og afmagt",

Rimfaxe teater, Roskilde, till Kajana med "Festen",

Telemark teater, Skien, till Kajana med "Berull og Brakar",

Wasa Teater till Stockholm och Örebro med "Skriken",

Dansgruppen Kari och Karin, Stockholm, till Ribe med "Knutar", och "Var har du gömt din kropp",

Penniteatteri, Helsingfors, till Stockholm med "Lyckopers resa",

Teatergruppen Skifteholdet, Köpenhamn, till Stockholm med "Den förvandlede skov",

Stockholms Stadsteater till Oslo med "Ett dockhem",

Kajaanin Kaupunginteatteri, Kajana, till Örebro med "Konkursen",

Penniteatteri, Helsingfors, till Olofström m. fl. orter i Sverige med olika pjäser,

Tanssiteatteri Raatikko till Sverige och Norge med "Salka Valka" och "Mitä nyt",

Teater Porquettas, Helsingfors, till Stockholm med "Girls Life",

Lilla Teatern, Helsingfors, till Stockholm med "Hamlet",

Tuqakteatret, Lemvig, till Stockholm,

Leikfélag Akureyrar till Örebro med "Första gränden till höger",

Teatret Vårt, Molde, till Örebro med "Der storbåra bryt" samt

Back Alley Theatre, Washington, till Stockholm och Örebro med "Streamers".

Av sammanställningen ovan framgår, att av 38 gästspel som kommit till stånd (eller skall komma till stånd eftersom bidrag i flera fall söktes för turnéer under första delen av 1980) med hjälp av kommitténs bidrag har

- 5 gällt danska teatrar eller grupper
- 3 gällt isländska teatrar eller grupper
- 12 gällt finländska teatrar eller grupper
- 5 gällt norska teatrar eller grupper
- 10 gällt svenska teatrar eller grupper
- 1 gällt en grönländsk grupp
- 1 gällt en amerikansk ensemble
- 1 gällt en chilensk artist.

Vid en jämförelse med förra årets statistik finner man att de finländska och svenska gästspelen fortfarande dominerar.

Det stora antalet finländska gästspel beror dels på den höga kvalitet som kännetecknar mycket av den finländska teatern, dels på att kommittén har prioriterat finländska teatergästspel framför allt till Sverige, eftersom de bidrar till att den stora finska minoriteten i Sverige kan behålla och stärka sin kulturella identitet. Inte minst de finskspråkiga barnen behöver denna kontakt. Kommittén upplever behovet av finskspråkig teater i Sverige som mycket större än som kan tillgodoses genom de nordiska gästspelen. Kommittén måste självfallet också se till att inte en oproportionerligt stor del av anslaget går till svensk-finska kontakter och har därför i flera fall konfererat med kulturfonden Sverige-Finland och med Svenska riksteatern (som har särskilda medel för gästspel från Finland) om en fördelning av turnékostnader för ett visst gästspelsprojekt från Finland.

Norge och Island har, delvis genom kommitténs initiativ, varit betydligt mer aktiva i år och sänt ut 5 resp. 3 gästspel mot inga alls under 1978. För Danmark är utfallet likartat som under 1978. Kommittén ser gärna att initiativen till nordiska gästspel ökar från Danmark.

Nordkalotten har tillgodosetts främst genom regionalteatermötet i Kajana (se nedan), där både Hålogaland teater från Tromsö och Norrbottensteatern från Luleå deltog. Intresset från Rovaniemi var däremot relativt svagt.

Institutionsteatrarna (utom regionteatrarna) sände ut 8 gästspel, regionteatrarna 11, de fria grupperna 17, och ett gästspel, de finlandssvenska spelmännen på Stockholms stadsteater, var ett unikt evenemang som inte kan hänföras till någon av de ordinarie kategorierna.

För första gången har kommittén också beviljat bidrag till gästspel från länder utanför Norden.

De gästade föreställningarna var till övervägande delen talteater (27 st.), men även musikteater (3 st.) och dans eller rörelseteater (5 st.) finns representerade liksom dockteater (2 st.). 12 föreställningar riktade sig framför allt till barn eller ungdom, 26 företrädesvis till vuxna, även om det bör betonas att barn- och ungdomsföreställningarna ofta är avsedda att upplevas av barn och ungdom *tillsammans* med vuxna. Givetvis är också vuxenföreställningarna bara i undantagsfall olämpliga för barn eller ungdom.

Gästspelsverksamheten har under året haft två särskilda profiler, dels barn- och ungdomsteater, där föreställningar har inbjudits till de barnteaterseminarier som kommittén anordnat i vidareutbildningssyfte (se nedan under Vidareutbildning), dels — framför allt — regionteatrar.

Kommittén har anordnat två nordiska regionteatermöten, i Kajana i maj—juni (ca 100 deltagare) och i Örebro i december (inmot 200 del-

tagare). I Örebro har kommun och landsting engagerat sig i projektet i betydande omfattning, bl. a. kommer publiken att gratis kunna besöka de gästande föreställningarna. En del av mötets program kommer också att ha en direkt utåtriktad karaktär genom öppna verkstäder, gatu-teater o. dyl., där publiken animeras till aktivt deltagande. Förutsättningar torde därmed finnas för en kulturkontakt som går långt utanför kretsen av seminariedeltagare.

Kommittén har framför allt genom regionteaterprojektet tagit de första stegen på väg mot en klar inriktning av gästspelsverksamheten. Avsikten är att varje år satsa en stor del av budgeten på gästspel genom kommitténs egna initiativ. Närmare om detta nedan under Framtidsplaner.

Inom budgeten för gästspel har också beviljats bidrag till följande gästengagemang:

Koreografen Marjo Kuusela, Helsingfors, till Islands Nationalteater, Professor Predrag Bajcetic, Belgrad, till Tröndelag Teater, Läraren i maskering Gunnar Genheden, Stockholm, till Finska Teaterskolan,

Clownen Manne Klintberg till Det lille Teater, Köpenhamn, Scenografen Adele Änggård till Den Norske Opera, Regissör Lis Vibeke Kristensen, Köpenhamn, till Stockholms Skolförvaltnings teatergrupper,

Regissör Björn Skefstad, Mo i Rana, till Blekinge Länsteater, samt till

Gunilla Wågström-Lundqvist för att organisera dövas teatersamarbete i Norden.

Det är särskilt glädjande att kommittén genom gästspelsbidragen har möjlighet att stödja gästverksamhet av enskilda konstnärliga medarbetare från de nordiska grannländerna. Bland årets aktiviteter på detta område vill kommittén särskilt peka på scenografen Adele Änggårds arbete på Den Norske Opera. I samarbete med dekormålaren Bruno Ekblom, som av sjukdom hindrades att själv delta i projektet, genomförde hon en scenografiuppgift till Händels opera Il Pastor Fido och undervisade därvid samtidigt målarna vid Den Norske Opera och även andra teatrar i Oslo, i dekormålning med varm limfärgsteknik som används bl. a. vid Drottningholmsteatern, och som mer och mer kommit ur bruk vid teatrarna, men som är nödvändig att behärska för det klassiska dekormåleri varom här är fråga. Även det klassiska dekormåleriets perspektivteknik blev föremål för studium. Det rör sig om en liten men betydelsefull kulturhistorisk insats.

Ett annat projekt som kommittén stött gäller organiserandet av de dövas teatersamarbete i Norden. Genom Gunilla Wågström-Lundqvists arbete har här en grund lagts, som kan få stor betydelse för de dövas kulturarbete i våra länder.

I samband med utvärderingen av kommitténs försöksperiod är det av

vikt att framhålla, att den kommande instruktionen för kommitténs permanenta verksamhet bör vara tillräckligt generöst formulerad för att möjliggöra initiativ och insatser som ligger inom teaterfältet men som inte direkt kan betecknas som vare sig gästspel eller vidareutbildning.

I förra årsberättelsen framhölls att kommitténs kansli redan fått en funktion av nordisk kontakt- och informationscentral. Denna del av verksamheten ökar efter hand och kommittén är angelägen att betona att resurserna i fortsättningen måste beräknas för att svara även mot detta behov. En öppen och obyråkratisk attityd till idéer och uppslag från fältet är en viktig förutsättning för att kommitténs verksamhet skall komma de kreativa krafterna tillgodo.

Vidareutbildning

Det ovannämnda regionteaterprojektet har vid mötena i Kajana och Örebro omfattat både gästspels- och vidareutbildningsinslag. Vid Örebromötet kommer utbildningssidan att betonas ytterligare genom särskilda kurser i dramaturgi, publikarbete och alternativa teaterformer. Där kommer också ett seminarium att äga rum om metoder för tekniskernas inlemmande i den konstnärliga processen. Rapport från mötet i Kajana finns tillgänglig på kansliet. Även Örebromötet kommer att dokumenteras.

Förutom dessa rapporter presenterar kommittén en sammanställning av de nordiska regionteatrarnas situation just nu. Denna sammanställning innehåller både faktamaterial och personliga reflektioner från dem som arbetar inom regionteatrarna. Den kan också rekvireras från kansliet.

I den serie av seminarier kring barn- och ungdomsteater som kommittén inledde i november 1978 med det uppmärksammade seminariet "Barndomens villkor i Norden", och som har haft till syfte att ge ökad insikt i barns situation i dag liksom ökad kunskap i handhavandet av de konstnärliga medlen inför en publik av barn och ungdom har under året tre arrangemang ägt rum:

"Dueslaget och den kollektiva arbetsprocessen" i Ribe, Danmark, 2—5 mars (40 deltagare),

"Skådespelarens teknik i arbetet med barn- och ungdomsteater" i Vasa, Finland, 7—10 juni (37 deltagare+41 medlemmar av gästande teaterensembler), samt

"Barnteater — en utmaning för dramatikern, ett krux för kritiker?" på Hanaholmen utanför Helsingfors 19—21 oktober (70 deltagare).

Dokumentationen av serien är ännu inte avslutad; resultatet kommer att föreligga i början av 1980.

På den teatertekniska sidan har insatsen i år — förutom de seminarier som ägt rum i samband med de nordiska regionteatermötena —

väsentligen bestått i distribution till alla Nordens teatrar inkl. översättning till finska av Svensk teater teknisk förenings medlemsblad med 5 nummer under året. Det är första gången som det på nordisk botten dyker upp en tidskrift som direkt vänder sig till teater teknikern som yrkesgrupp. Bladet innehåller en rik flora av artiklar på alla tekniska områden, ger aktuella informationer om utländsk facklitteratur, bevakar utländsk teknisk utbildning, initierar egen utbildningsdiskussion m. m., allt faktorer som ger det en funktion som går långt utöver ett vanligt medlemsblad. Med hänsyn till den brist på läromaterial på våra språk som råder på detta område har kommittén funnit det meningsfullt att medverka till spridning av denna tidskrift bland Nordens teater tekniker, och gensvaret från fältet ger också belägg för att bedömningen är riktig.

På musikteaterområdet har två arrangemang genomförts, dels ett seminarium kring nya former för musikdramatik i Oslo 22—25 mars (32 deltagare), dels en kurs i operaregi under ledning av Ralf Långbacka på Biskops Arnö 14—17 december (20 deltagare).

För teaterpedagoger har i samarbete med Nordiska scenskolerådet anordnats en fortbildningsvecka på Nordiska folkhögskolan i Kungälv 25—30 juni under ledning av Augusto Boal (28 deltagare).

I samarbete med Nordisk dramatikerunion har genomförts ett seminarium om dramatikerernas och dramaturgernas yrkes- och utbildningssituation på Dramatiska institutet i Stockholm 13—17 augusti under ledning av Reidar Jönsson (50 deltagare).

F. Framtidsplaner

Som antytts ovan avser kommittén att efterhand ge gästspelsverksamheten en konsekvent och planmässig inriktning. Givetvis måste alltid en stor del av gästspelsanslaget lämnas öppen för inkommande ansökningar och initiativ från fältet, men en gradvis övergång till mera markanta initiativ från kommitténs sida har bedömts som önskvärd.

Under 1980 kommer en satsning att göras på de fria teatergrupperna liknande årets regionteatersatsning. Det blir ett omfattande projekt som innehåller gästspel, seminarier, kurser, nordiskt nummer av de tidskrifter som drivs av de fria gruppernas organisationer, Teatercentra m. m.

Vidare kommer stipendiatutbyte att äga rum grupperna emellan, så att en medlem i en fri grupp kan vistas vid en annan nordisk grupp under ca tre veckor för att mer än ytligt lära känna andra arbetsmetoder och förutsättningar än den egna gruppens, något som kan väntas ha en effekt på utvecklingen i det egna landet. Vederbörande åläggs rapportskyldighet i samband med stipendiet.

Även de fria dansgrupperna kommer att ha en nordisk vecka, där gästspel kombineras med kursverksamhet, seminarier och diskussioner.

Samtidigt som kommittén deklarerar sin avsikt att ge gästspelsverk-

samheten en tydligare profil, måste vi påpeka att ett mera aktivt arbete av kommitténs medlemmar i de olika länderna i syfte att hålla sig kontinuerligt orienterade om intressanta föreställningar i det egna landet kräver bättre resurser för kommittémedlemmarnas reseverksamhet. Det måste — även med den utökning till heltjänst för generalsekretären som sker under 1980 — bedömas som uteslutet att generalsekretären ensam kan följa utvecklingen överallt i Norden. Det är därför nödvändigt att kommitténs medlemmar får resurser till ett mera aktivt arbete. Medel för detta har också yrkats i budgetframställningen för 1981.

Alla framtidsplaner förutsätter givetvis att den försöksverksamhet som kommittén f. n. bedriver, görs till en permanent verksamhet fr. o. m. 1981. Kommittén avser att sörja för en utvärdering av försöksperioden genom kontakt bl. a. med de nationella teaterunionerna och med Nordisk teaterunion. Inte minst kommitténs rapporter från olika arrangemang kommer att ge underlag för utvärderingen.

Efter inhämtande av synpunkter från dessa organ kommer kommittén att i oktober 1980 framlägga sina önskemål om formerna för verksamheten i fortsättningen. Det torde redan ha framgått att det nordiska teatersamarbetet har och kommer att få stor glädje av ett reguljärt, statligt finansierat samarbetsorgan, och diskussionen måste gälla hur man bäst fungerar inom ramen för resurserna, om det bör ske en väsentlig utbyggnad av verksamheten m. m. Verksamheten hittills har visat att behovet av utbildningsinsatser är större än man tidigare räknat med. Emellertid måste frågan om stipendiering för deltagarnas resor och uppehälle lösas. Så länge denna fråga är olöst, förblir utbildningsverksamheten ett otillfredsställande provisorium.

I avvaktan på utvärderingsdiskussionen har kommittén i petita för 1981 begärt inrättande av en halvtidstjänst som utbildningsledare för i första hand teater teknik. Den tekniska utbildningens läge är prekärt. Tyvärr krävs både grundutbildning och vidareutbildning i en utsträckning som måste tas på allvar också inom de nordiska länderna var för sig, men som ännu inte fått den plats i utbildningsväsendet som borde varit självklar för länge sedan. I detta läge måste kommitténs begäran om en halvtidstjänst för teknisk utbildningsledning ses mera som en markering, en liten förbättring på ett område som kräver mycket omfattande insatser.

De nordiska dansarna har planer på en nordisk dansarunion eller dylikt och kommittén planerar i samråd med den grupp som arbetar med dessa planer att genomföra ett nordiskt koreografseminarium i Oslo under sommaren 1980.

Samarbetet med Nordiskt scenskoleråd och Nordiska dramatikerunionen avses fortsätta. En serie seminarier och kurser planeras för dramaturger och dramatiker; ett årligt fortbildningsprojekt avses gälla teaterpedagoger, främst scenskolornas lärare.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (skr.)

	Bokslut 1978 ¹	Budget 1979 ¹	Prel utfall 1979 ²	Budget 1980 ³
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	69 942	} 228 787	56 707	52 819
Personal	133 143		220 665	288 000
Kontor	58 036		49 800	40 000
Lokaler	6 024		12 400	14 000
Gästspel	1 118 575	927 189	927 189	786 899
Vidareutb.	153 231	417 436	417 436	567 993
Summa utgifter	1 538 951	1 573 412	1 684 197	1 749 711
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 280 780	1 452 998	1 452 998	1 542 289
Lönestegr. komp.			5 052	
Övrigt	590 884	120 414	266 546 ⁴	207 297
Summa inkomster	1 871 664	1 573 412	1 724 596	1 749 586

¹ kurs 121.02² kurs 124.57³ kurs 120.60⁴ inkl ej disponerade medel 1978

Kommentarer

Det framgår att administrationskostnaderna under 1979 blir betydligt högre än som förutsetts i budgeten (339 572 skr i stället för 228 787). Skillnaden ligger främst på personalsidan, eftersom behovet av kontorshjälp väsentligt underskattats i tidigare beräkningar.

Dokumentation

Följande rapporter finns f. n. tillgängliga på kansliet för rekvisition (självkostnadspris debiteras):

Proj.nr

- 6103 Rapport från seminariet "Barndomens villkor i Norden", Stockholm 25—27 nov. 1978.
- 6202 Rapport från kursen "Ljussättning som konstnärligt uttrycksmedel", Robert Ornbo, augusti 1978.
- 6203 Rapport från "Nordiskt Inspicientseminarium", Norrköping, 9—11 december 1978.
- 6501 Rapport från nordiskt teaterpedagogseminarium i Kungälv 26.6—2.7.1978 "Ämnesintegrering — från Analys till Gestaltning".
- 6602 Sammanställning av regionteatrarnas situation i Norden, Stockholm 1979.
- 6603 Rapport från Regionteatermöte i Kajana 27 maj—1 juni 1979.

NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

NOMUS
 Generalsekretariatet
 Ministeriet for kulturelle anliggender
 Nybrogade 2
 DK-1203 København K

B. Startår

1963, vedtægter 1972

C. Formål

NOMUS' formål er at fremme udviklingen af og udbrede kendskabet til musiklivet og musiksamarbejdet i Norden, herunder at styrke og udvikle det særegne i det nordiske og nationale musikliv.

D. Organisation

1. Administration

Den daglige administration, herunder administrationen af de til NOMUS samarbejdet bevilgede midler fra Nordisk Ministerråd, varetages af det danske NOMUS-nævn, Statens Musikråd, der fungerer som generalsekretariat. Administrationen vedrørende kompositionsbestillinger, jfr. nedenfor under E, varetages som hidtil af det svenske NOMUS-nævn. Udgivelse af NOMUS NYTT forestås af en deltidsansat redaktør.

2. Sammensætning 31.12.1979

NOMUS sammensættes af indtil 2 repræsentanter fra hvert af for tiden følgende fem nationale NOMUS-nævn, således at hvert land har en stemme:

Danmark	— Statens Musikråd
Finland	— Statens tonkonstkommission
Island	— Tónlistarnefnd alþjóðasamvinnu
Norge	— Statens musikkråd
Sverige	— Nämnden för nordiskt musiksamarbete

3. *Personale*

Sekretæren for Statens Musikråd i Danmark fungerer som generalsekretær. Opgaver i forbindelse med projekterne kompositionsbestillinger og NOMUS NYTT varetages af henholdsvis sekretæren for svensk NOMUS og af en i Sverige deltidsansat redaktør. NOMUS reviderer respektive ministerier/institutioner de med administration af NOMUS forbundne udgifter til personale og kontorhold.

4. *Revisionen* følger de for danske statsbudgetter gældende bestemmelser.

E. *Virksomhed*

a) *Virksomhedsområde*

Til opfyldelse af det under C. nævnte formål er NOMUS' virksomhedsområde af administrativ, rådgivende, initierende og informerende karakter. Området skal i videst muligt omfang omfatte hele bredden af det nordiske musikliv. NOMUS har ansvaret for administrationen af de af Nordisk Ministerråd fastsatte årlige bevillinger til projekter vedrørende det nordiske musiksamarbejde.

b) *Møder*

Der har i 1979 været afholdt 2 plenummøder, 2 arbejdsgruppemøder og 2 mindre seminarer.

c) *Remisudtalelser*

NOMUS har i 1979 afgivet remisudtalelser til Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond.

d) *Projekter*

NOMUS' rådgivende, administrative og initierende funktion indgår i et naturligt og effektivt helhedssamspil mellem projekter og midler inden for Nordisk Kulturfond, ministerrådets dispositionsmidler og NOMUS-midlerne.

Af det nedenfor under G. opførte budget for 1979 på ialt dkr. 1 174 000 ca. 84 % direkte tilskud til gennemførelse af specielt følgende projekter:

1) NOMUS NYTT har omfattet 4 numre årligt og med jævne mellemrum en bulletin på et ikke-nordisk sprog samt et katalog over musikadresser i Norden og over NOMUS-bestillingsværker, (jfr. nedenfor under 2).

2) *Kompositionsbestillinger.* NOMUS udlyser midler til komposition af musikværker af enhver art til opførelse i et andet nordisk land end komponistens. Siden 1970 er midler fordelt til ca. 130 bestillingsværker.

3) *Musikfremførelser.* NOMUS udlyser midler til koncertturneer inden for alle musikgenrer mellem de nordiske lande. Siden 1973 er fordelt midler til ca. 135 turnéprojekter.

4) Større musikarrangementer har omfattet aktiviteterne Nordiske Musikdage og Ung Nordisk Musik, der har eksisteret siden henholdsvis 1888 og 1945.

Nordiske Musikdage finder sted på skift i de nordiske lande. Aktiviteterne arrangeres af Nordisk Komponistråd og omfatter blandt andet orkester-, kammer- og korkoncerter inden for den nyere musik, herunder koncerter med gæsteensemble fra et ikke-nordisk land.

Ung Nordisk Musik har til formål at skabe et godt organisatorisk grundlag for samarbejde på uddannelsesniveau for komponister og udøvende kunstnere under 30 år. Stedet for aktiviteterne alternerer mellem de nordiske lande.

5) Med virkning fra 1978 er den rytmiske musik optaget som et fast projekt med tilskud til blandt andet de af den nordiske organisation NORDJAZZ gennemførte turné- og instruktionsaktiviteter.

F. Fremtidsplaner

Med baggrund i en af NOMUS foretaget vurdering af formål, arbejdsområder og projekter har NOMUS til Nordisk Ministerråd fremsendt et forslag til reviderede "Bestemmelser for det nordiske Musiksamarbejde". Vurderingen har endvidere resulteret i udarbejdelse af en oversigt over emner for et handlingsprogram, idet NOMUS — i takt med, at der skabes bevillingsmæssig mulighed herfor — agter at undersøge mulighederne for igangsætning, bevarelse, udvikling og udvidelse af de nordiske musikaktiviteter på i første række følgende områder:

Amatørmusik

Musikken i regionalområder, herunder Nordkalotten

Fonogrammer

Koncertgivende institutioner

Nordisk Musik i musikundervisningen

Folkemusik

Musikdramatik

Nordisk musik i radio/TV

Børn og Musik

Med baggrund i ovennævnte hidtidige projekter og handlingsprogram har NOMUS i 1979 specielt taget initiativer på følgende områder:

1 Med virkning fra 1980 igangsættes i en 4-årig forsøgsperiode et af NOMUS indhentet og godkendt projektforslag fra Nordisk Konservatorieråd og Nordisk Solistråd til præsentationskoncerter med unge, udøvende solister. Projektet omfatter dels en samlet præsentation af solister i en af de større nordiske byer og dels turnéaktiviteter i Norden af solister, således at der foregår aktiviteter hvert år i Norden.

2 Et øget og mere kontinuerligt nordisk samarbejde på amatørmusikkens område forventes at kunne realiseres i løbet af 1980.

3 På fonogramområdet er foretaget en række undersøgelser og drøftelser, som forventes at resultere i konkrete forslag i løbet af 1980.

4 På folkemusikkens område undersøges for tiden mulighederne for gennemførelse af et seminar i juni 1980 med henblik på en undersøgelse af interesse og muligheder for et nordisk samarbejde inden for folkemusikkens forskellige aktivitetsområder.

5 De øvrige emner i handlingsprogrammet har været genstand for foreløbige drøftelser i NOMUS med henblik på baggrund og mulighed for initiativer.

6 NOMUS har besluttet følgende forsøgsvisе ændring af tidsskriftet NOMUS NYTT fra 1980: Navnet ændres til "Musik i Norden". Udover faktamateriale vil indholdet blive udvidet med stof af bredere, mere journalistisk karakter. Layout ændres. Hensigten er at gøre tidsskriftet mere umiddelbart interessevækkende for potentielle læsere, herunder dags- og fagpresse, medlemmer af nordiske interesseorganisationer på musikområdet og besøgende på blandt andet biblioteker, med henblik på at forøge interesse for og kendskab til nordisk musik og musikliv i bredeste forstand.

For tiden pågår tillige drøftelser om mulighederne for et samarbejde mellem de nordiske musikinformationscentre.

7 I november 1979 er afholdt et seminar for musikredaktører inden for den nationale nyhedsformidling. Seminaret havde til hensigt at informere om aktiviteter og udviklinger i det nationale musikliv i de fem nordiske lande.

8 I oktober 1979 er afholdt et seminar med henblik på evaluering af projektet Kompositionsbestillinger, jfr. ovenfor under E. d) 2). Seminaret konklusioner vil blive drøftet i NOMUS i første halvdel af 1980.

NOMUS øgede initiativer i 1978 og 1979 skal ses som et forsøg på at skabe baggrund og forståelse for at igangsætte samarbejde på områder, som hidtil ikke eller kun i ringe og mere tilfældigt omfang har haft nordisk samarbejde. Igangsætning og udvidelse af samarbejde er tvingende nødvendigt, såfremt det nordiske musikliv i bredeste forstand skal have mulighed for at bevare og videreudvikle sin identitet i relation til den stadigt stigende internationale påvirkning.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over budsjett (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1980	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Udgifter:</i>				
Styrelse	91	83	95	90
Personale	64	92	90	95
Kontor	55	54	50	55
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	1 007	1 174	1 145	1 303
Udgifter ialt	1 217	1 403	1 380	1 543
Indtægter:	0	0	0	0

Nordiskt samiskt institut

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Sámi Institut'ta/Nordisk Samisk Institutt
Postboks 93
N-9520 Kautokeino

B. Startår

1973

C. Formål

Instituttet har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling, sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk. Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Instituttet ledes av et styre som har tolv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Nordisk Ministerråd, fem oppnevnes etter forslag av regjeringen i de nordiske landene, sju etter forslag av Nordisk Samekonferanse. Nordisk Samekonferanse har i juni 1978 foreslått sju medlemmer til styret. Det nye styret begynte å virke fra 01.01.1979. Styremedlemmenes funksjonstid er tre år. Styret velger for hvert år formann og nestformann blant sine medlemmer. Den daglige virksomheten av instituttet ledes av instituttlederen i overensstemmelse med retningslinjer og vedtak fattet av styret.

Nordisk Sameråd er instituttets rådgivende organ.

2. Styrets sammensetning 31.12.1979

<i>Tittel</i>	<i>fornavn</i>	<i>etternavn</i>	
Studierekt.	Nikolaus	Kuhmunen	S
Fil. stud.	Susanna	Angéus	S
Överdirektör	Lars	Sköld	S
Lektor	Helvi	Nuorgam-Poutasuo	F

Lektor	Nils Hendrik	Valkeapää	F
Regjeringsråd	Pentti	Laasonen	F
Professor	Arild	Hvidtfeldt	D
Rektor	Haraldur	Olafsson	I
Gårdbruker	Ole Hendrik	Buljo	N
Lærer	Anna	Jacobsen	N
Rektor	Jon Eldar	Einejord	N
Førsteamanuensis	Anton	Hoém	N

3. Personale

Instituttstyrer, Aslak Nils Sara

Seksjonsleder for næringsliv, miljø og rettigheter (fr. o. m. 01.03.1979), Leif Halonen

Seksjonsleder for språk og kultur, Alf Isak Keskitalo

Seksjonsleder for utdanning og informasjon (f. o. m. 01.01.1979), Samuli Aikio

Sekretærer (t. o. m. 01.08.1979), Ellen R. Sara, Veikko Holmberg

(vikar 22.08.—18.10.79, fast f. o. m. 19.10.1979), Else R. Turi

(vikar t. o. m. 01.08.79), Leena Aikio

(midl.tidig f. o. m. 21.08.79), Karen Ellen Gaup

Regnskapsfører (vikar t. o. m. 01.08.79), Eli Julianne Dalseng

(f. o. m. 01.08.79), Johannes M. Anti

Kontorassistenter (midl.tidig f. o. m. 01.08.79), Eila Maria Labba, Finn Olav Nystad

(midl.tidig 1 1/2 mnd.), Ellen R. Gaup

Rengjøringsbetjent (deltid), Ellen J. Sokki

Vaktmester (deltid), Klement Hermansen

Permisjoner:

— Regnskapsfører Johannes M. Anti hadde studiepermisjon til 01.08.1979 og som vikar var engasjert Eli Julianne Dalseng.

— Sekretær Veikko Holmberg har hatt studiepermisjon i tiden 07.05.—31.05.79.

Stillingen som seksjonleder for næringsliv, miljø og rettigheter var ubesatt 01.01.—01.03.1979.

4. Revisorer

Utgiftene ved instituttets virksomhet blir dekket gjennom bidrag fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Kostnadene fordeles mellom landene etter beslutning av ministerrådet.

Instituttets styre kan også søke midler fra andre finansieringsinstanser.

Riksrevisjonen i Norge reviderer instituttets regnskap.

E. Virksomhet

E.1 Styret

Nordisk Ministerråd oppnevner instituttets styre. Styrets formann er Nikolaus Kuhmunen, nestforkvinne Helvi Nuorgam-Poutasuo. Styrets arbeidsutvalg består av: Ingvar Åhrén, Helvi Nuorgam-Poutasuo og Anton Hoem. Styrets sekretær er instituttsbestyrer Aslak Nils Sara.

1.1 Styremøter

I 1979 har styret holdt 2 møter, i Utsjok 21.06.79, og i Kautokeino 19.10.79. Under året har styret behandlet i alt 16 saker. De største saker som styret har behandlet er:

1. Valg av formann og arbeidsgruppe
2. Revidering av 1980 budsjett
3. Budsjettforslag 1981
4. Ansettelse av sekretær

Instituttets styre har vært representert ved Nordisk Samerråds konferanse i Funäsdalen i oktober, og ved årsmøtene til Norske Samers Riksforbund, Norske Reindriftssamers Landsforbund og Svenske Samers Riksforbund. Representanter for Nordisk Samerråd har deltatt i styremøtene ved behandling av enkelte saker.

1.3 Styrets arbeidsutvalgs møter

Arbeidsutvalget har vært sammenkalt til 4 møter og har hatt 23 saker til behandling. Blant de største saker utvalget har behandlet kan nevnes 5 års rapporten om instituttets virksomhet.

E 2 Kulturspørsmål

2.1 Samisk kultur- og samfunnsforskning og -undervisning

Instituttet forsøker å holde oversikt over samisk kultur- og samfunnsforskning gjennom innsamling av bibliografer og årbøker, samt delta ved ordskifter og holde gjesteforelesninger.

Seksjonslederen har avholdt foredrag og forelesninger bl. a. ved Norsk Språkråds årsmøte 27.1.79, ved Nordkalottens AMU-center 11.—12.6.79, ved 10-års jubileet for Nordic Institute of Folklore 9.6.79, samt forelest ved diverse kurser i kulturhistorie, ortografi og logikk.

Instituttet forberedte og foresto den praktiske avviklingen av et Unesco-seminar om arktiske kulturer 2.—4.10.79 i Kautokeino.

Seksjonslederen for språk og kultur avholdt en ukes kurs i juni ved Nordkalottens AMU-center i Övertorneå om samisk språk og samfunn. Han avholdt foredrag om samisk språkspørsmål ved Nordisk Språkmøte 1978. I forbindelse med tidligere utarbeidet materiale for Unesco, deltok han 1.—3. august ved et møte i Paris om et arktisk kul-

turforskningsprogram. Instituttet beforder, både ved brev og konsultasjoner informasjon om samiske kulturspørsmål og er behjelpelig journalister, forskere og forfattere ved deres besøk.

2.2 Samiske museums- og bibliotekspørsmål

Instituttet innsamler beretninger og årbøker fra alle nordiske museer med samisk avdeling.

En regner med at den byste av Per Fokstad som er bestilt vil være ferdig til instituttet flytter inn i nye lokaler. Instituttet fortsetter innsamling og arkivering av bibliografier over samiske og arktiske forhold og litteratur, samt formidler forespørsler om litteratur til biblioteker og gir litteraturreferanser i den grad det er mulig ut fra arbeidssituasjonen.

Seksjonslederen har vært formann i en bedømmelseskomite ved bestelsen av styrerstillingen ved De Samiske Samlinger i Karasjok.

2.3 Samisk litteratur

Instituttet formidler som tidligere manus bl. a. til Norsk Kulturråds komité for samisk litteratur samt besvarer spørsmål fra forlag og enkeltpersoner om samisk litteratur.

Instituttet formidler og vurderer forespørsler om oversettelser av litteratur og brosjyrer til samisk både fra offentlige og private organer.

Materiale til en samisk forskningsantologi er innsamlet med sikte på utgivelse.

I begrenset målestokk formidles salg av litteratur ved instituttet.

2.4 Samiske kulturaktiviteter og planlegging

Instituttet er forøvrig behjelpelig med å kanalisere søknader og finne finansieringskilder for samiske kulturarbeidere. Instituttet har søkt om midler for 1980 til stimulering av samiske kulturtiltak.

Instituttet har ved enkelte anledninger formidlet forespørsler om samiske artister.

Instituttet utarbeidet bakgrunnsmateriale og sluttrapport for det nevnte Unesco-møtet i Kautokeino. Unesco planlegger en konferanse om arktiske kulturer i 1982.

Instituttet har forberedt et forsøksprosjekt for samisk teater fra 1981 av.

E 3. Språkspørsmål

3.1 Samisk språkforskning, syntaks og fraseologi

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Forskere/medarbeidere: Prof. Israel Ruong, Mag.art. Ole Henrik Magga

Feltarbeider 1979: Mikkel P. A. Bongo (timebasis)

Prosjektet ble påbegynt i 1974.

For 1979 er bevilget kr. 130 000,—, for 1980 kr. 140 000,—.

Innsamlingsarbeid, transkripsjon av en vesentlig del av materialet, samt forsvarlig forvaring av båndmaterialet ble utført i årene fram til 1978. Denne delen av arbeidet vil være en kontinuerlig del av prosjektet, spesielt i samarbeid med DAUM i Umeå.

DAUM utgir i 1979 en katalog over det meste av innspilte samiske språkprøver som et avsluttet prosjekt. (Samisk Språkarkiv)

Forberedende teoretiske arbeider ble utført av Ruong og Magga. I 1978 utkom Maggas "Lokative læt-setninger i samisk". Prof. Ruong arbeider med klassifikasjon av fraseologisk materiale.

Forskningsstipendiat Magga, som vil være lønnet av NAVF ut 1980, har klargjort to manuskripter i 1979 som vil bli trykket med midler fra "1979-budsjetten":

1. Oanehis sámeziel cealkka-oahppa (Setningslære)
2. Hárjehusat (Øvelsesbok)

Feltarbeider i det nordsamiske språkområdet har fortsatt i 1979 ved Mikkel P. A. Bongo. En regner også med å få gjennomført feltarbeider i det lulesamiske distriktet i 1979, i samarbeid med lule-samisk språknemnd.

Det er over prosjektet i 1979 gitt tilskudd til sørsamisk fraseologiarbeid (kr 15 000,— v. Ella Holm Bull) samt kr 10 000,— som hjelp til toppfinansiering av opptrykk av Konrad Nielsens "Lappisk Ordbok" m. v.

Det er videre meningen at en magistergradsstudent i samisk, høsten 1979 skal begynne å planlegge et fonologisk arbeide i mellomsamiske dialekter i tilknytning til prosjektet. Det kan bli tale om et fastere engasjement som studentassistent.

Både Ruong og Magga vil fortsette sitt teoretiske arbeid i 1980 med sikte på fortsatte publikasjoner. Samtidig vil en fortsette innsamlings-, transkriberings- og arkiveringsarbeidet av språkprøvene i samarbeid med DAUM. En tar sikte på etterhvert å kunne dekke alle språkområdene med grundigere feltvirksomhet. Behovet for feltarbeid vil kunne anslås nærmere når oversikten fra DAUM foreligger.

Fra og med 1981 tar en sikte på å lønne stipendiat Magga direkte over prosjektet, da han vil kunne overta det faglige ansvar for prosjektledelsen. Fra 1981 vil prosjektets innretning også måtte tilpasses nye forskningsområder alt etter de spesialfelt som nyutdannede samiske språkforskere dekker.

3.2 Samisk språknemnd

Instituttet har i år, liksom tidligere, vært sekretær for Samisk Språknemnd. Hovedtemaer for språknemndas arbeid har vært:

- ortografi
- nordisk språksamarbeid
- ordbøker
- grammatikk
- spørsmål omkring det samiske språkets status

Språknemnda er representert i styret for Nordisk Språksekretariat, og har observatørstatus i Norsk Språkråd. Instituttet har inntil i år hatt egen budsjettpost for utgifter i forbindelse med språknemndas sekretariatutgifter. Etter dette vil utgiftene bli dekket over instituttets administrasjonsbudsjett.

3.3 *Språkarkiv*

Samarbeid: DAUM i Umeå gjennom arkivsjeff Åke Hansson.

Ifølge tidligere prosjektplan har instituttet satt igang et samarbeid med DAUM i Umeå med det formål å bygge opp et samisk språkarkiv og videre er det planer om å publisere kataloger over dette arbeidet. Prosjektet avsluttes i år, men samarbeidet om deponering av instituttets båndmateriale vil fortsette.

DAUM har gitt beskjed om at katalogen er ferdig til trykking. Det er avsatt midler over 1979-budsjettet for dette.

Katalogen vil bli distribuert til språkforskere og språkforskningsinstitusjoner i Norden og internasjonalt.

3.4 *Språktest*

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Rådgivere: Univ.lektor Nils Jernsletten, Adjunkt Lars H:son Simma, Hum.kand. Samuli Aikio, Mag.art. Ole Henrik Magga

Prosjektet avsluttes budsjettmessig i 1979.

Stud. phil. Nils Ole Anti er engasjert for renskriving av materiale såvel på Bergsland-Ruong som på den nye felles ortografien.

Det er avsatt midler til trykking av testmanual. Dette vil bli straks renskrivingen er fullført.

Testen vil suppleres med ytterligere materiale via syntaksprosjektet.

Det er i 1979 avholdt 3 tester i forbindelse med studieopptak.

Prosjektet utarbeider en sluttrapport.

3.5 *Språkundørsøkelse i Kautokeino*

Gjennomføringen av et pilotprosjekt i Kautokeino for å fastslå metode og gjennomførbarhet med hensyn til kvantitative statistiske undersøkelser av de reelle språkforhold i samiske bosetningsområder har tatt lengre tid enn først beregnet.

Det teoretiske arbeidet fortsetter. Seksjonslederen presenterte en foreløpig analyse ved Norsk Språkråds årsmøte i januar 1979.

3.6 *Andre språkspørsmål*

Instituttet har ellers jevnlig formidlet forespørslser om oversettelser og utført tolketjenester ved ulike møter. Instituttet har i samarbeid med fylkesarbeidssjefen i Finnmark søkt om midler til avholdelse av voksenopplæringskurs i samisk. Diverse remisser bl. a. til Nordisk Kulturfond vedr. søknader er besvart. De ansatte ved Instituttet gir ellers, så langt kapasiteten tillater, råd om språkbruk overfor publikum, organisasjoner og institusjoner. Instituttet var behjelpelig med å skaffe lærere ved flere kurser i den nye ortografien, og utarbeidet kursmaterieil for disse.

3.7 *Duodji — Håndverk*

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Instituttet påtok seg i 1977 sekretæroppgaven for Nordisk Sameråds Sløydnemnd. Nemnda oppfordret instituttet til å sette i gang et prosjekt for samisk sløyd og kunsthåndverk.

For 1979 ble avsatt kr 70 000,—, for 1980 kr 90 000,—.

Instituttet har i 1979 fungert som praktisk sekretær for sløydnemnda. Denne vil i løpet av 1979 ha avholdt tre møter.

Prosjektet tar i første rekke sikte på produktutvikling og opplysningsarbeid.

Det er i 1979 innsamlet og redigert en rekke kursplaner for spesialkurser i samisk sløyd. Arbeidet med å standardisere kursplanene i de tre land vil fortsette.

Instituttet har latt et norsk konsulentfirma utrede den juridiske siden av et felles varemerke for samisk husflid. Utredningen skal sendes ut på høring til de berørte organisasjoner.

Per Ola Utis og Jan Ole Andersen arbeider med utformingen av en informasjonsbrosjyre om samisk husflid med henblikk på det kjøpende publikum.

Marianne Nilsson har påtatt seg å samle inn billedmateriale til en trykksak om samiske drakter.

I oktober 1979 ble det avholdt en temauke om skinnberedning i prosjektets regi ved Samernas Folkhögskola i Jokkmokk. Det vil bli utarbeidet en håndbok i skinnberedning utfra nyere erfaringer.

E 4. Næringsliv

4.1 Foringsforsøk av ferskvannsfisk

Samarbeid: Gårdbruker Anders P. Siri, Forsheim Forsøksstasjon, Skjomen

Forskere/medarbeidere: Forsøksleder S. Slettjord, Skjomen

Prosjektbegrunnelse og tidligere arbeid er beskrevet i "Diedut" 1978: 2 og 1978: 3.

Forsøket i 1978 beskrevet i "Diedut" 1979: 2.

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder har i år bevilget Nkr 30 000,— til prosjektet.

Den 17. juni 1979 ble det fraktet 1 600 regnbueørretsmolt fra Forsheim Forsøksstasjon til Økseidet og satt i skrettingnot. Smolten var 1 år gammel og hadde en gjennomsnittsvikt på 35—40 gram. Fjorårsmolten var 2 år og hadde gjennomsnittsvikt på 55—60 gram.

Anders P. Siri har gjennom sommeren føret fisken. Foringen ble foretatt med fóringautomater. Fisken ble slaktet den første uka i oktober.

Av smolt døde 2 stk. under transport, mens det forøvrig ikke har vært tap.

Gjennomsnittsvikt ved slakt 4. okt. var 311 gram, gj. s. lengde var 28 cm, største veide 550 gram og den minste 80 gram. Lengden på disse var henholdsvis 34 cm og 18 cm. Fisken var i god fysisk tilstand og god smak. En generell vurdering er at fóringen lyktes relativt bra i år, tatt i betraktning av at sommeren var svært varm. En målte temperatur helt opp i 25 °C i overflaten på det varmeste.

Prosjektet er tenkt avsluttet neste år, under forutsetning av at Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder bevilger midler til avslutningsåret.

4.2 Kultivering av fiskevann — utfisking i Gámasjávri

Samarbeid: Fiskerikonsulenten i Finnmark, Innlandsfiskeremnda i Kautokeino

Medarbeidere: Nils Mortensen Hætta, Klemet Hermansen

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder har bevilget Nkr 45 000,— over en treårsperiode (Nkr 15 000,— pr. år 1978—1980).

Det finnes en hel del vann der det er overproduksjon av fisk. Fisken karakteriseres som dvergfisk og i slike vann er det også øking av parasitter i fisken.

Prosjektet er et forsøk på å finne frem til kultiveringsmåter for slike vann og et ledd i å framme bedre utnyttelse av fiskeressursene i de samiske områder.

Gjennomføring av prosjektet:

1. Fiskerikonsulenten organiserer et prøvefiske i samarbeid med innlandsfiskeremnda hvert år før utfiskingen begynner. Utført 1.—2. aug. i år.

2. Første året bør målet være 1 500 kg sik og 1 000 kg i hvert av de påfølgende år. Disse tallene kan justeres noe underveis.

3. Under utfiskingen med not skal følgende opplysninger skaffes tilveie fra fiskernes side:

a) Dato for fisket.

Fisken i år ble utført i tidsrommet 2.—7. aug.

b) Antall, totalvekt og gjennomsnittsvikt av fisken, samt ca. vekt av største og minste fisk i hvert kast. I år ble det fisket 982 kg sik, 41,8 kg gjedde, 3 kg abbor og 3 kg lake. Det ble gjort knapt 5 kast pr. døgn og fangsten varierte fra 726 til 192 fisk i hvert kast 132 kg til 40 kg pr. kast. Det ble registrert av sik fra 25 gram som minste fisk opptil 1 100 gram som den største. Resultatene ble registrert i skjema.

Gjennomsnittsvikt for sik var 174 gram.

4. Nils Mortensen Hætta og Klemet Hermansen er engasjert som fiskere.

5. Fisken skal i den grad det er mulig utnyttes som før i prosjektet for fôringsforsøket som Anders P. Siri arbeider med. Eventuell salgbar vare kan fiskerne selv omsette til egen fortjeneste.

Av det oppfiskete kvantum i år var det 149 kg som kunne brukes som matfisk. Dvs. 15 % mot 4 % i 1978. Prosjektet fortsetter i 1980. Se forøvrig "Diedut" 1979: 2.

4.3 Rådgivningsprosjekt i reindriften

(Beskrivelse av rein)

Prosjektledelse: Sámi Instituhtta

Medarbeidere: Stud.mag.art. John Henrik Eira, Reindriftsutøver: Samuel John Anti

Samarbeidesorganer: Samisk Utdanningsråd

Prosjektet er igangsatt høsten 1979, foreløpig som et forprosjekt, for å få klargjort innhold og omfang i prosjektet. Prosjektet er diskutert med forsøksleder Endre Jacobsen i Statens Reinforsøk, Lødingen.

A. Bakgrunn

Kunnskapene om reinens beskrivelse i samisk språk er i dag levende blant utøverne. Men disse kunnskaper er ifare med å forsvinne fordi kunnskapsoverleveringen ikke kan skje som før ved at reindriftdommen har små muligheter til å være med i den praktiske reindrift.

Disse praktiske kunnskaper i reindriften er nødvendige for både forskere og utøvere.

B. Formål

Det er kjent at den samiske reindrift er rik på en adekvat fagterminologi. Som før nevnt holder denne terminologi på å dø ut. Derfor er det nødvendig å utvikle et adekvat undervisningstilbud. En tenker seg et opplegg hvor en bruker fargebilder, diasserier, illustrasjoner og komplette skinn- og hornserier i undervisningen på alle plan.

Denne fagterminologi vil foruten å være til nytte i den praktiske reindrift også kunne nyttes ved overlevering av kunnskaper fra reindriftsutøverne til forskerne, der en forutsetter at forskningen også lærer denne fagterminologi.

Videre vil en anta at med denne terminologi er det lettere for forskere

å gi reindriften sine forskningsresultater.

Kunnskapene er tenkt brukt i skolen på alle trinn. Grunnskolen, videregående skole, yrkesopplæring, fagskole, voksenopplæring og høyere utdanning.

Prosjektet har som overordnet mål å styrke reindriften økonomisk, da prosjektet vil gi kunnskaper til rasjonell kommunikasjon i reindriften. M. a. o. reindriftsutøverne skal kunne forstå hverandre i alle høve, og kommunikasjonen mellom utøver — veilednings/forskning, skal bli rasjonell og optimal.

En har kontakt med Samisk Utdanningsråd for utgivelse av lærebøker og undervisningsmateriell som måtte bli resultatet av dette prosjekt.

4.4 Opplysninger angående reinen — dens liv og praktisk reindrift

Prosjektgruppen: Konservator Johan Albert Kalstad, Reindriftskonsulent Heikki Niityvuopi, Veterinær Sven Sjenneberg, Prosjektleder Anders Eira, Landbrukssjef Per Holm Varsi, Studierekt. Nicolaus Kahmunen

Intervjuere: Johan J. Eira, Mikkel Nils Sara

Formål og prosjekt bakgrunnelse: Vises til tidligere årsmeldinger.

Prosjektvirksomhet i år

Materialet er forsøkt systematisert og tilrettelagt for publisering av Instituttets faste personell. En håper på å komme igang med analysearbeid av det materialet en har på norsk side.

For 1981 håper en å få utført intervjuarbeidet på finsk og svensk side, samt at dette materialet skrives fra band. Materialet må også oversettes.

4.5 Andre oppgaver som berører næringsliv

Kellogg reindriftsprosjekt.

Instituttet har vært representert i styret for Kellogg reindriftsprosjekt. Dette utviklings- og rådgivningsprosjekt som har vært lokalisert til Kautokeino, har snart virket i 5 år. Etter nye bevilgninger fra den norske stat og Kellogg foundation, vil prosjektet fortsette i nye 5 år.

Nils Isak Eira er prosjektleder, og fagassistent er Isak I. Eira.

E 5. Miljø

5.1 Miljøprosjekt

Prosjektansvarlig: Sámi Instituhtta

Samarbeidsinstanser: Samiske hovedorganisasjoner, Umeå og Tromsø Universitet

Prosjektpersonale: Inntil 1.8.77 Fil. kand. Ingvar Åhrén, 1.7.77—28.3.78 (?) Siv.ing. Klemet Nils Hansen, 1.8.78— Adjunkt Sverre Fjellheim, 1.5.78— Luonnont. kand. Pekka Aikio, 1.11.78— Lars Niia

Bakgrunn og formål

Utarbeidelse av miljøprogram for de samiske områdene er påbegynt i 1974. Instituttet har satt som oppgave å studere det fysiske miljøet gjennom kartlegging av eksploateringsvirksomheter som har pågått og som fremdeles foregår i de samiske områder. Spesiell oppmerksomhet vil bli rettet på industrivirksomhet, veibygging, vassdragsreguleringer, fritidsbebyggelser og turistvirksomhet. I forhold til dette vil en undersøke områdenes betydning for de tradisjonelle samiske næringer som jordbruk, reindrift, fiske, fangst og kombinasjonsutnytting av utmark. Dessuten skal det foretas en studie av den fysiske planleggingen som pågår i disse områdene.

Miljøseminaret i Jokkmokk er framvist i "Diedut" 1976: 3, og har satt opp at følgende rapport må gjøres som grunnlag for miljøprogrammet:

- 0— Prosjekt-programmet
- 1— Redovisning av miljøseminaret i Jokkmokk 25.—28.8.75
- 2— Bakgrunnsbeskrivelse av undersøkingsområdet
- 3— Fysiske planleggingsaktiviteter inom undersøkingsområdet
- 4— Strukturering av gjorda intrång och planerade sådana inom undersøkingsområdet
- 5— Utredningar, forskningsprosjekt m. m. inom undersøkingsområdet av interesse for prosjektet
- 6— Juridisk oversikt innehållande lagar, bestämmelser av betydelse som direkt regulerer samiskt näringsliv och indirekt den samiska befolkningen
- 7— Internationella minoritetsrettigheter och rättighetsförhållanden
- 8— Samiskt markutnyttjande och befestande av mark
- 9— Sönderfall av ett samiskt ekosystem (fallstudier)
- 10— Utmarksnäringarnas betydelse inom samiskt näringsutövande
- 11— Pilotstudie av nationalparker och naturreservat
- 12— Intrångsberäkningar, med bl. a. redovisning av skilda utredningar med exempel på värderingar av samisk mark
- 13— Samisk markanspråk (kartlegging)
- 14— Marktypers värde och egenskaper genom samisk terminologi
- 15— Förslag till samiskt miljöprogram. (Utifrån ovanstående arbeten)

Prosjektvirksomhet i år

Arbeidet 1978 fortsatte.

Under prosjektkomiteens møte den 17.—18.4.79 ble det sagt følgende om det utførte arbeid:

- En konstaterer at rapportene nr. 0 og 1 er framvist i "Diedut" 1976: 3.
- En er enig om at arbeidet med rapportene 2, 3, 4 og 5 må gjøres

ferdig senest første halvdel av 1980 (før sommerferien).

- For rapport 6 er det for finsk og svensk side ferdig til trykking, men en mangler en fullstendig oppgave for norsk side. De enkelte lands rapporter er skrevet av Heikki Hyvärinen, Jörgen Bolin og Leif Dunfjeld.
- Jörgen Bolin har også skrevet en kort rapport nr. 7, men den bør bearbeides noe før den trykkes.
- For rapport nr. 9, hvori også rapportene nr. 8 og 12 bør inngå, har Pekka Aikio undersøkt en sameby, Lapin Paliskunta. Forrapporten er publisert i "Occasional Publication Number 14, Boreal Institute for Northern Studies, The University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada" under emne "Consequence of Economic Change in Circumpolar Regions", og tittel "The breakdown of a Lappish ecosystem in northern Finland".
Aikio fortsetter sine studier ved siden av utredningsarbeidet for rapportene 2, 3, 4 og 5. For rapport 9 har Ingvar Åhrén og Israel Runog utført en del arbeid som må kompletteres før en eventuell rapport kan skrives.
- For rapport nr. 10 foreligger det en undersøkelse ferdig trykt i Norges offentlige utredninger 1978: 18A om "Utmarksnæringene i Porsanger og Kautokeino kommuner". For dette arbeidet har en søkt om midler fra Nordisk Ministerråd til en undersøkelse i Sverige og Finland, samt ytterligere noen kommuner i Norge. En har ikke fått beskjed om midlene er innvilget, ennskjønt de telefoniske kontakter en har hatt med Nordiske Ministerråds sekretariat synes å være negative.
- Mariana Blind har påtatt seg arbeidet med å analysere og skrive rapport om nasjonalparkene (rapport 11), og antar at dette kan gjøres i nærmeste framtid.
- Rapport nr. 3 er det utført en masse arbeid på og for å slutføre dette arbeid vil en be Ingvar Åhrén om å utføre dette. En har midler til trykking av kartet.
- Arbeidet med rapport nr. 14 synes å være svært omfattende, den legges foreløpig på is. Imidlertid har en utført undersøkelsen om snøterminologi, som er trykingsklar.
- Som konklusjon kan en si at arbeidet med rapportene nr. 2, 3, 4 og 5 må prioriteres for avslutning første halvdel av 1980. Parallelt med dette utarbeider Lars Niia en disposisjon og et undersøkelsesprogram beregnet for detaljstudie av planleggingsaktivitetet, inngrep og markutnyttelse på sameby nivå (reinbeitedistrikts nivå/kommune nivå). For detaljundersøkelsene søkes også gjennomført på finsk og norsk side, med midler fra de respektive land og Instituttet som koordinator.
- Forslag til miljøprogram kan ikke gjøres ferdig i 1980, og må bud-

sjetteres på Instituttets prosjektbudsjett i 1980.

Som det framgår av ovenforviste møtereferatet vil en foreløpig legge arbeidet med "Marktypers värde och egenskaper genom samiskterminologi" på is. Muligens vil en søke midler fra annet hold til å gjennomføre den del av prosjektet, da dette synes å være svært omfattende.

En har for 1980 søkt om midler fra NAVF, Norge og Samefondet, Sverige til en detaljestudie av planleggingsaktiviteter, inngrep og markutnyttelse på sameby nivå (reinbeitedistrikt nivå/kommune nivå) kalt "Samiske næringsinteresser i samfunnsplanleggingen".

Finansiering

Instituttets budsjett Nkr 325 000,—

E 6. Rettigheter

6.1 Historisk/juridisk forskningsprosjekt

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Samarbeidsorganer: Samiske organisasjoner, Universiteter, Nordisk Ministerråds sekretariatet i Oslo

Prosjektets ledningsgruppe: Prof. Sandvik, Prof. Cramer, S. O. Cramer

Prosjektets medarbeidere: Cand. fil. Minde, Jur. kand. Simma-Fjellgran, Cand. jur. Korpjaakko

Ressurspersoner: Sekr. i NRL: Arne G. Arnesen, Prof. Hafstrøm, Prof. Bergsland, Forsker Heikki Hyvärinen

Prosjektbegrunnelse og tidligere arbeid er beskrevet i "Diedut" 1977: 1, 1978: 2 og 1979: 2.

Bakgrunn

Bakgrunnen for prosjektet er den konflikt man kan forutse mellom tradisjonelle samiske bruksmåter og den virksomhet som følger den økonomiske ekspansjon og stadig utvidet teknologiske muligheter for utnyttelse av naturressurser i sameområdene. Rettspraksisen på dette område er meget uklar, og så lenge ikke nye lover og regler regulerer forholdene, vil bl. a. rettsaker som har sin bakgrunn i slike konflikter få stor prinsipiell betydning. Og når en bestemt rettsituasjon skal fastslås vil en historisk/juridisk dokumentasjon av lokal sedvanerett og alders tidsbruk ha stor betydning. Selve dokumentasjonsarbeidet blir ansett som viktig og en publisering av dette materialet skal skje fortløpende.

Prosjektvirksomhet i år

Prof. i retts historie ved Oslo Universitet, juridisk fakultet Gudmund

Sandvik ble i år tilknyttet prosjektets ledningsgruppe. Ledningsgruppen har holdt et møte og hele komiteen et møte. Det var meningen å gi ut en informasjons brosjyre i "Diedut"-serien i 1979 om historisk/juridisk prosjekt, men en antar det må utstå til 1980.

Kaisa Korpijaakko har skrevet "Om äganderättens innehåll och rättsskydd inom lappmarksgränsen på 1600- och 1700-talen". Dette er en avhandling om en rekke rettsstiltfeller innenfor lappmarksgränsen i Finland.

Budsjettforutsetninger

Det synes idag ikke å være mulig å få ferdig en enhetlig sluttrapport med en konklusjon i 1980 som tidligere arbeidsplaner forutsatte. Det synes mest sannsynlig at arbeidet må fortsette i 1981, og at sluttrapporten først kan gjøres i 1982. En har spesielt problemer med å få arbeidet utført på svensk side.

En har hatt kontakt med Norges landbrukshøyskole, Institutt for jordskifte, om viderearbeid med prof. Tønnesens avhandling om "Retten til jorden i Finnmark".

Finansiering

Instituttets budsjett: Nkr 305 000,—.

E 7. Undervisning och utbildning

7.1 Samisk Historiebok

Prosjektet (1974—1978) er ikke finansiert etter 1978, da historie-skriveren FK Samuli Aikio, ved siden av sitt arbeid som seksjonsleder i utdanning og informasjon, har regnet med å bli ferdig med manuskriptet i 1979.

Aikio har 01.01.—31.05. og 01.11.—15.11.1979 fortsatt med skrive- og virksomhetsarbeid av manuskriptet, slik at boka kan utgis i stensil-utgave i slutten av året. Hensikten var:

1. å utgi første del av arbeidet hvor samisk historie er behandlet fram til 1750, slik at skolene får utbytte av materialet etterhvert som det ferdiggjøres

2. å motta råd og kritikk av leserne, som kan nyttes når manuskriptet trykkes i 1980.

Kunstgrafiker Riitta-Kaarina Tikkamäki fra Uppsala har vært medarbeider i bildeskissering og foto-oppsetting.

Kostnads- og trykkingsspørsmål er diskutert med Universitetsforlagene i Oslo, Tromsø og WSOY i Helsinki.

E 8. Voksenutdanning

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Samarbeidsinstanser: Sameorganisasjoner, Arbeidsmarkedsutdanningsinstitusjoner, Universiteter

Prosjektledere: Seksjonslederen for utdanning og informasjon

Startår: 1978

Prosjektbakgrunnen er beskrevet i "Diedut" 1978: 2 og 1979: 2.

Prosjektvirksomhet i 1979

I vår ferdiggjorde Inga Britt Blindh PM om dette arbeidet. Nødvendige tiltak var f. eks. å skaffe samlingslokaler, aktiviteter for samebarn, språk-, handverk- og andre kurser, og også opplysningsarbeid og økonomisk sikkerhet for alle disse aktivitetene.

I høst ble Lars Nila Lasko ansatt midlertidig til prosjektarbeidet. Han er med i Stockholms sameforening.

I Trøndelag startet arbeidet med denne prosjektgruppen:

Ella Holm Bull

Anna Mattsson Danielsen

Ingrid Rehnfeldt

NSI's og Samisk Utdanningsråds representanter

Sigbjørn Dunfjeld har på 2 mnd. samlet materiale fra intervjuformularet i Trøndelag. I høst startet bearbeiding av det samlede materialet om hvordan sørsamene ser på sine nærings- og utdanningstilbud.

I Utsjoki startet arbeidet med prosjektets bakgrunn. De som tilhører kommunen er:

Elli Guttorm, Guoldna

Aslak Antti Länsman, Nuorggan

Uula Porsanger, Utsjoki

Sameparlamentets-,

Ivalo arbeidskontorets-,

sameområdets, yrkesutbildningscentralens

og NSI's representanter.

Kartlegging av undervisningsbehovet er startet.

E 9. Samiske leseplaner og undervisningsmateriell

Samarbeidsinstanser: Skolemyndighetene i samiske bosetningsområder

Planlegger/sekretær: Inga Guttorm

Rådgivningsgrupper

Samiske leseplaner: Julie Eira, Aslak Järvensivu, Jon Ola Utsi

Samiske undervisningsmateriell: Nils Jernsletten, Mikael Svonni, Matti Morottaja

Bakgrunn

Skolen har ikke fungert like tilfredsstillende overfor samiske barn, som for majoritetsbefolkningens barn i disse land. Skolen har ikke tatt hensyn til barnas kulturelle bakgrunn og deres oppvekstmiljø. På denne måten har skolen på mange måter forblitt fremmed for samiske

barn. Derfor har den ikke formådd å gi dem like god undervisning som andre barn. Skoleplanene har vært laget for majoritetssamfunnet, og har ikke tatt hensyn til det samiske samfunn og samisk kultur. Same-
ne har ikke fått undervisning i emner som er nødvendig for deres livs-
miljø, men har måttet lære seg ting som ikke er nødvendig for dem
som for majoritetssamfunnets medlemmer. Nå har samene begynt å
forlange at også emner fra samisk kultur skal taes med i undervisning-
en. Nå er det delvis laget spesielle forslag til læreplaner for undervis-
ning av samiske barn, og delvis fins det tatt med i læreplanene for ma-
joritetsbefolkningens skoler tillegg om undervisning av samiske barn.
Men dette har skjedd parallelt, og det har ikke vært mulig i et land å
dra nytte av det arbeid som er gjort i de andre landene. På samme må-
te har det vært for de videregående skoler og på høyskolenivå, og også
hva angår voksenopplæring.

Virksomhet

I 1978 tok Samisk Institutt for seg gjennomføringen av grunnsko-
lens undervisningsplaner og revisjon av disse planer. På grunnlag av
diskusjoner med skolemyndighetene i høst, har man kommet fram til
at det er nødvendig å lage felles leseplaner for samisk, og samtidig
få fram læremateriell som svarer til denne planen.

Midler som ble søkt for 1979 til lagning av skoleplaner og materiell
fra norske, svenske og finske skolemyndigheter, er bevilget.

Lærer/sekretær Inga Guttorm ble lønnet sommeren 1979 til å fer-
diggjøre leseplanene, og høsten 1979 var det planer om å lønne sekre-
tærer til arbeidet med undervisningsmaterialet. En del av midlene ble
brukt til bakgrunns- og rådføringsgruppens møter. Arbeidsgruppen har
holdt 3 møter i 1979, hvor arbeidets omfang ble kartlagt, og hvor sek-
retærens tekster ble behandlet.

Inga Guttorm har skrevet en del i leseplanene, som behandler samisk
som morsmål (klasse I-IX). I tillegg til dette ferdiggjøres leseplanene
til kursene "Samisk til andrespråklige" (lang- og kortvarig kurs).

E 10. Samarbeidsmøte om samisk utdanningsspørsmål

Instituttet har årlig sammenkalt samarbeidsgruppen og representan-
ter fra Nordiske skolemyndigheter som arbeider med sameskolespør-
smålene. Meningen med dette har vært å samordne skolemyndighetenes
arbeid og få igang samarbeid om noen bestemte spørsmål.

24.—25.10.79 ble det holdt møte i Kiruna, hvor man behandlet bl. a.
utveksling av slike læremidler som kan brukes av alle planer under ut-
vikling og videreføring og koordinering av initiativ til å harmonisere
regelverket.

E 11. Informasjon

11.1 Diedut

Instituttet utgir tidsskriften "Diedut". Målet med denne er å informere om all virksomhet ved Instituttet.

I løpet av 1979 er 5 nummer av "Diedut" utgitt:

- "Samer i Stockholm — en undersökning om utflyttade samers kulturella behov" 1979: 1
- "Årsberetning" 1979: 2
- "Samiska läromedel" 1979: 3
- "Flyttsamekvinnens arbeidssituasjon" 1979: 4
- Heikki J. Hyvärinen: "Den samiska fastigheten inom vårt rättsvesen — några riktlinjer" 1979: 5

A/S Karasjok Produkter trykker vanligvis "Diedut", men nr. 1 er trykt i Stockholm og nr. 5 i Samisk Utdanningsråd i Kautokeino.

11.2 Annen informasjonsvirksomhet

Instituttet får mange ulike spørsmål. Instituttet har forsøkt å besvare disse på best mulig måte, og også gi råd og service til private personer og institusjoner. NSI har laget en del informasjonshefter, som boklister. Instituttets personale har informert om samespørsmål i ulike tilfeller.

E 12. Uttalelser og remisser

Instituttet har til 29. oktober i år, mottatt 696 saker og har behandlet i alt 1 167 saker. Av saker som instituttet har hatt til behandling og uttalelse, kan nevnes:

24:79 Utbildningsdepartementet, Skolenheten, Stockholm: Yttrande angående DSU 1978: 5

Administration och ledning av en samisk utbildnings departementet.

26:79 Nordisk Ministerråd

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Köbenhavn:

Uttalande ang. stöd till utgivande av en samiskspråkig tidning.

278:79 Førstekonservator Johs. Falkenberg, Norsk Folkemuseum: Konservator Kjersti Skarhang, Nordland Fylkesmuseum:

Bedømmelseskomite — Bestyrerstilling ved de samiske samlinger.

280:79 Mette Michelsen DECS No 1 Council of Europe, Strasbourg CEDEX. Telex.

Samenes undervisningssituasjon.

425: 79 Statistisk Sentralbyrå, Kongsvinger.

Definisjon av same.

455:79 Nordisk Ministerråd, Köbenhavn: Søknad til Nordisk Kulturfond. ang.

Planering av samnordisk ekologisk forskningsprogram på Nordkattoten.

486:79 Nordisk Råd, Presidiet, Stockholm. Nordisk Råd, Den Norske Delegasjon, Oslo.

Medlemsforslag A 541 K om forskning vedrørende Kvenenes Kultur og språk i Nord-Norge.

489:79 Dosent Jan Erik Lane, Umeå

Doktorandarbeid til Lars Svonni.

552:79 Nordisk Ministerråd, København

”Studie av den samiske Kultur- og utdanningsproblematikk i relasjon til multimedialfjernundervisningssystemet”.

575:79 Tage H. Lindblom, Västerås.

Historisk manuskript.

616:79 Soknepresten i Kautokeino.

Vedr. skrivemaskiner med samiske kullehoder til prestekontorene.

682:79 Styret De samiske samlinger.

Bedømmelse av styrer/Konservatorstillingen.

809—810:79 Nordisk Råd, Stockholm.

Ang. produktion och distribution av videokassetter.

843:79 Sekr. for nordisk kult. samarb.

Ang. ansökan från fil. lic. lektor Tuomas Magga, Uleåborgs universitet till prosjektet Normativisk grammatik i samiskan.

867:79 Landbruksdepartementet, Reindriftskontoret, Oslo.

E 13. Møter og konferanser

Ansatte ved instituttet har deltatt i ulike møter og konferanser i år, bl. a.:

— AU i instituttstyre

— NÄRP

— Språkttest Alta

— Utvalget for utredning av markedsføring av utmarksprodukter

— Språkttest i Karasjok

— Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder

— Voksenopplærings prosjekt møte i Snåsa

— Møte Norsk Folkemuseum

Bedømmelseskomite

— Historisk-juridisk prosjekt

— Samisk læremiddelutviklings møte i Jokkmokk

— Unjarga Samiid Searvi

— Ortografikurs i Kautokeino

— Nordisk Sameråd

— Språknemndas møte i Enare

— Sløydnemndas møte i Enare

— NÄRP

— Ortografikurs i Karlebotn

— Forelesning reindriftskurs

— Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder

- Ortografikurs i Karasjok
- Sameprest møte Kautokeino
Foredrag
- Møte om ressursutvalgets innstilling i Kautokeino
arr. Miljøverndepartementet
- Møte i NRL's komite for å vurdere ressursutvalgets innstilling
- Møte om ressursutvalgets innstilling i Lakselv
arr. Miljøverndepartementet
- Møte ressursutvalgets innstilling i Vadsø
arr. Miljøverndepartementet
- Utsjok kommune turist møte
- Foredrag for Forsvarets høyskole
- Forelesinger på Svanvik Folkhøgskole
- Kellog-prosjekt
- Møte i Norsk seksjon av Nordisk Sameråd i Karasjok
- Logikkforelesninger Alta
- Leseplan- og læremiddelprosjekt møte i Kautokeino
- Møte i NRL komite for å vurdere ressursutvalgets innstilling i Karasjok
- AU og institutt styremøte
Norsk Folkemuseum, møte
bedømmelseskomite
- Møte markeds konsulent, Oslo
- Nordisk Sameråds arbeidsutvalgs møte i Stockholm, fellesmøte
med samarbeidsutvalget for same- og reindriftsspørsmål
- Historisk-juridisk prosjekt møte i Stockholm
- Styremøte i Sámi Áigečála i Alta
- Utvalget for utredning av markedsføring av utmarksprodukter
- Leseplanprosjekt møte i Karasjok
- Forelesning Videregående skole i Kautokeino
- Møte i NRL-komite for å vurdere ressursutvalgets innstilling i Karasjok
- Møte med Sameparlamentet i Hætta
- Foredrag for Norges Naturvernforbund i Kautokeino
- Åbo, NIF-symposium
- Forelesninger AMU-center Övertorneå
- Byggekomiteen for Miljøbygg, Kautokeino
- Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder
- Utvalget for utredning for markedsføring av utmarksprodukter
- NSR landsmøte i Snåsa
- Forelesninger språkkurs Ankarede
- Styremøte instituttet
- Forelesninger Fatmomakke Sameforening
- Forelesning Smithsonian Institution
Alta

- NRL landsmøte
- Styremøte Sámi Áigečála i Karlebotn
- Utfiskeprosjekt reise til Gamasjavre
- Forelesning, Øytun, Kulturhistorie
- Sløydnemndas møte i Karasjok
- Nordisk Sameråds arbeidsutvalg møte i Utsjok
- Sevetijärvi 30 års fest
- Programrådet for de samiske sendinger
- Sakkyndig Lagmannsrett
- NÄRP
- Møte i Tromsø for Nordisk Sameråd i forbindelse med konferansen 1980
- Seminar om utnyttelse av utmarksressursene på Nordkalotten i Alta
- Samisk rettskrivingskurs
- Principia College
Forelesning Kautokeino
- Seminaret om menneskerettigheter
Institutt for fredsforskning
- Informerte Norges Landbruksvitenskaplig forskningsråd om instituttets prosjekter
- Møte om historisk-juridisk prosjekt i Oslo
- Den andre internasjonale reínsymposiet på Røros
- Lokalhistorisk seminar på Bjerkvik
- Cross Cultural Education seminar
- Møte med Nesseby Sámi Searvi i Varangerbotn
- Nordisk Sameråds næringsutvalgs møte i Varangerbotn
- Sameungdoms konferanse
- UNESCO
- Møte med reindriftsutøvere og NVE i Alta om Alta/Kautokeino vassdragsutbyggingen
- Nordisk Sameråd
- Skinnberedningsmøte i Jokkmokk
- Møte i A/S Finnmarksbygg for NSR i Kautokeino
- AU og institutt styremøte

F. Fremtidsplaner

I den videre planlegging av instituttets arbeid må det tas hensyn til

1. Virksomhet/prosjekter
2. Personalutbygging
3. Kontorlokaler og boliger for de ansatte
4. Behov av midler

1 Virksomhet/prosjekter

Instituttets virksomhet må sees på bakgrunn av det formål og arbeidsområde som er pålagt instituttet i statuttene. Instituttet må også

ta i betraktning de krav og forventninger som den samiske befolkning og de samiske organisasjoner stiller til samfunnet og instituttet. Virksomheten er også avhengig av de forventninger myndighetene stiller til instituttet og blir da preget av forandringer i samfunnet.

Prosjektene er fordelt på de forskjellige fagområder: Språk, kultur, utdanning og informasjon, næringer, miljø og rettigheter.

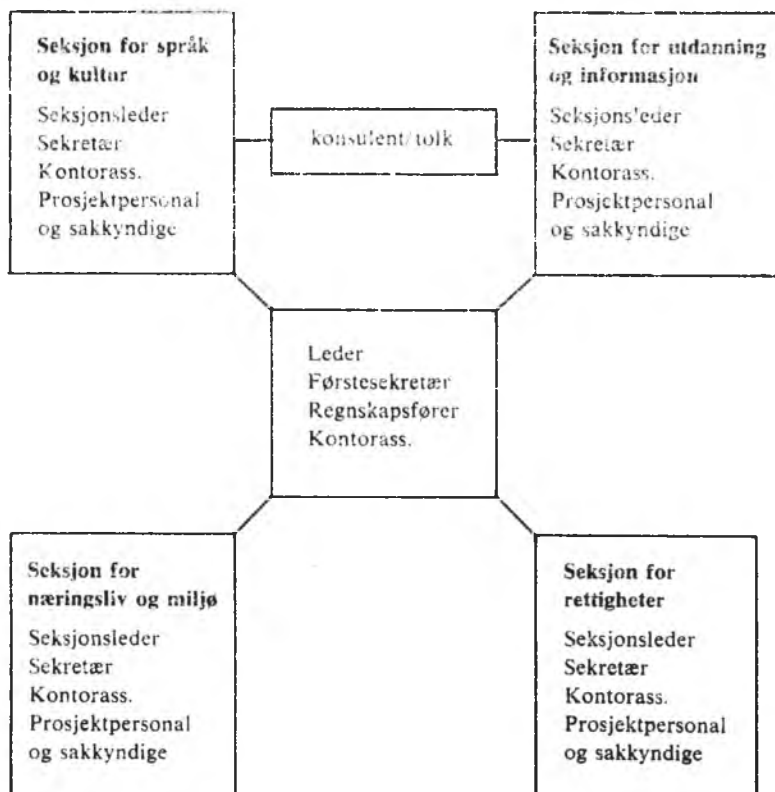
De prosjekter som instituttet arbeider med og planlegger å sette igang vil bli grunnlaget for instituttets videre arbeid.

Erfaringer hittil viser at det under arbeidet med prosjekter dukker opp spørsmålstillinger som krever nærmere analyse og det blir derfor behov for å sette opp nye delprosjekter. Den prosjektplanen som danner grunnlaget for søknader i 1981 må betraktes som styrets prioritering av arbeidsoppgaver i de nærmeste årene. Det er derfor sannsynlig at dersom noen av de oppsatte prosjekter faller ut under budsjett arbeid, vil de bli satt opp igjen senere.

2 Personalutbygging

Instituttet har som kjent 8 faste stillinger i dag. Det er ikke gitt nye stillinger siden 1976.

Allerede i 1974 ble det fra instituttets side utarbeidet en fremtidig ansettelsesplan som kan illustreres skjematisk på følgende måte:

Det som i planen er betegnet som "Prosjektpersonal og sakkyndig" er forskere, medarbeidere, sakkyndige, ressurspersoner, intervjuere osv. Disse er knyttet til prosjektvirksomheten, og tiden for engasjementet er avhengig av prosjektenes varighet. Utgifter (lønninger, honorarer) utbetales over instituttets budsjett av midler som er avsatt for virksomhet/prosjekt og av eksterne forskningsmidler, f. eks. NAVF-stipendier og gjennom avtaler med andre organer.

De øvrige stillinger er åremåls og faste.

I forhold til denne planen har styret søkt om å få i 1981 1 sekretær, konsulent/tolk og førstesekretær. Styret har allerede for 1980 søkt om å få omgjøre stillingen regnskapsfører/kontorfullmektig til førstesekretær. Stillingbeskrivelsen er sendt til kultursekretariatet.

I 5-årsrapporten for instituttet har arbeidsutvalget pekt på at ansatte i lederstillinger bør få muligheter til vitenskapelig kvalifisering for å holde seg faglig på høyde og også øke sin kompetanse. Dette kan gjøres f. eks. ved å få forskningspermisjon med lønn hvert femte år.

3. Kontorlokaler og boliger for de ansatte

Fra 1981 vil instituttet være i nye kontorlokaler i Miljøbygget. Dette betyr bl. a. at de årlige kontorkostnader vil øke med nærmere 400 000 Nkr og at instituttet kan tilby sine ansatte og prosjektfolk tidsmessig arbeidsplass.

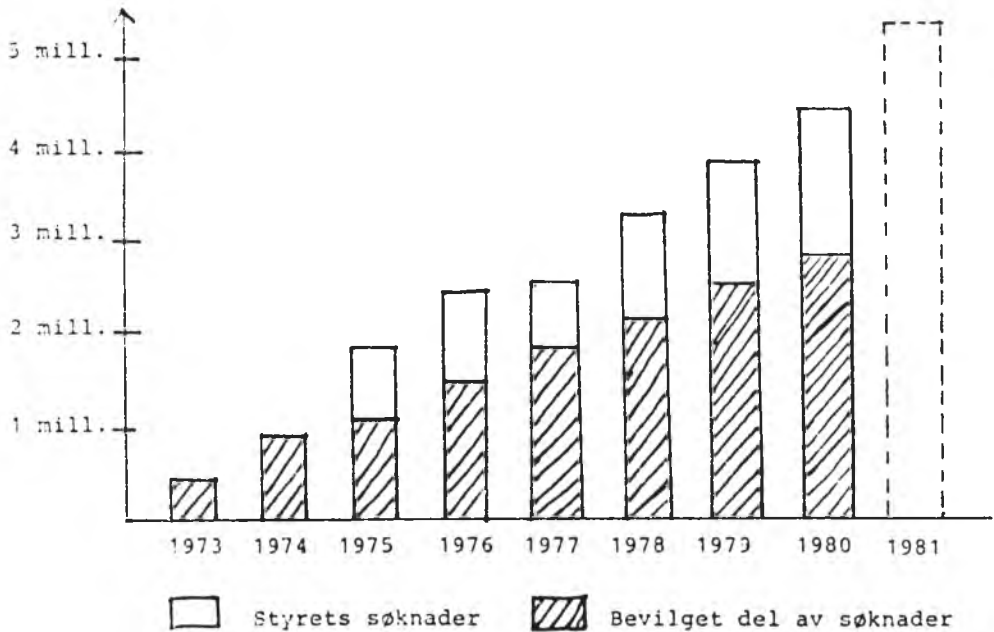
Som kjent er det vanskelig i Kautokeino å få leie boliger/hybelleiligheter hos andre enn kommunen. Derfor er det lagt opp til en ordning at kommunen bygger eller på annen måte skaffer boliger til instituttets ansatte.

Hittil har bare en av ansatte som har bygget selv. Vi må derfor regne med at ved nye ansettelser må vi også skaffe hus i samråd med kommunen og ordningen med husleiesubsidiering må fremdeles gjelde for de faste ansatte.

4. Behov av midler

Diagrammet viser bevilgninger til instituttet t. o. m. 1980 og de behov som styret har satt frem i sine søknader t. o. m. 1981. Det er vanskelig å antyde størrelsen på søknadene utover 1981, men ut fra erfaringene hittil må vi ta i betraktning ved de fremtidige budsjettframleggene:

- at den pågående virksomheten sikres samtidig som det gis mulighet for utvidelse av prosjekter etter de behov som til enhver tid stilles til instituttet
- at instituttet bygges ut personalmessig, og at det ved nyansettelser følger med merkostnader bl. a. av administrativ art. f. eks. husleiesubsidiering

— at innflytting i nye lokaler medfører merkostnader bl. a. i husleie, varme, rengjøring og lys.

I 5-årsrapporten sier arbeidsutvalget i sin vurdering av instituttets økonomi bl. a.:

I tilbakeblikk er det rimelig å hevde at det økonomiske utgangspunktet for NSI:s virksomhet ble satt for lavt. Årsakene til det kan være mange, bl. a. feilvurdering av kompleksiteten og omfanget av NSI:s virksomhet, kort sagt en noe forkjørt vurdering av hvilken type institutt er opprettet, og manglende erfaring med drift av slikt institutt i de mest økonomisk krevende områder av norden. Heller ikke kan omkostningene ved et flerspråklig institutt være tatt med i betraktningene.

Økningen i bevilgningene pr. år har vært tilfredsstillende. For å komme opp på et nivå som kan sikre mer enn vedlikehold av aktivitetsnivået, vil flere tiltak være mulige. Det enkleste ville være at Nordisk ministerråd for det kommende budsjettår innvilget det beløp NSI:s styre har søkt om, og så la dette beløp være basis for senere ekspansjon av budsjettet. Andre muligheter for bedring av NSI er at Norge som vertsland betalte leien for NSI:s lokaler, inkludert subsidieringen av personalets tjenesteboliger. En tredje mulighet var at de nordiske land, samlet og hver for seg, sikret de samiske organisasjoner et økonomisk grunnlag som kunne frita NSI for sekretærfunksjoner og andre ytelser overfor disse.

For NSI ville den beste løsning være om den først antydde mulighet ble virkeliggjort, dernest ville løsningen at Norge som vertsland betalte leien for NSI:s lokaler være å foretrekke.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal nkr)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. ut- fall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	103	85	88	86
Personal	1 128	1 089	1 220	1 159
Kontor	120	110	181	150
Lokaler	62	67	69	193
Projekt	859	1 160	1 070	1 260
Övrigt:				
Disposisjon	13	0		0
Driftsomkostn.	59	61	134	70
Summa utgifter	2 345	2 574	2 762	2 919
<i>Inkomster</i>				
Anslag	2 182	2 551	2 529	2 878
Lönestegr. komp.	103		50	
Övrigt				
Renter m. m.	47	23	70	41
Summa inkomster	2 332	2 574	2 644	2 919

2. Kommentarer til ovenstående oversikt

Instituttet har fått bevilget midler til 2 prosjekter fra Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder:

- Foringsforsøk av ferskvannsfisk Nkr. 30 000,— (bevilg. også i 1978)
- Kultivering av fiskevann Nkr. 15 000,— (bevilges også i 1979)

Videre har instituttet fått bevilget tilleggsmidler til ordinær prosjektet 5-640 Samiske læreplaner fra:

- Samisk Utdanningsråd, Kautokeino, Nkr. 50 000,—
- Skolestyrelsen, Helsingfors, F.mk. 20 000,—
- Skolemyndigheter i Sverige, Skr. 40 000,—

De ovennevnte tilleggsbevilgninger fremkommer ikke i ovenstående oversikt (pkt. 3.1).

Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk ungdomssamarbejde
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

1973

C. Formål

Målet for støtteordningen skal være å

— øke kunnskapene om og forståelsen av kulturelle, politiske og sosiale spørsmål blant ungdom i de nordiske land ved å støtte det nordiske samarbeid som drives av landsomfattende og nasjonalt støtteberettigede barne- og ungdomsorganisasjoner i Norden

— gi ungdomsorganisasjonene større muligheter til å understreke nordisk samhörighet i internasjonal sammenheng

Støtteordningen omfatter

— støtte til nordiske prosjekter i organisasjonenes regi som faller innenfor støtteordningens målsetting. Prosjektvirksomheten skal ha et klart nordisk innhold og kan eksempelvis omfatte seminarer, kurser, møter, konferanser, leirer, publikasjoner o.l. Prioritet bør gis til prosjekter som tar sikte på å nå ut til brede ungdomsgrupper. Prosjektstøtte skal i prinsippet være en engangsbevilgning.

— støtte til organisatorisk samarbeid mellom barne- og ungdomsorganisasjoner. Organisasjonsstøtte gis når utvalget finner at slik støtte er nødvendig for planleggingen og avviklingen av nordiske aktiviteter. Støtte til organisatorisk samarbeid er forbeholdt organisasjoner med et fast organisert samarbeid mellom minst tre land og regelmessig virksomhet også utover de organisasjonsmessige kontaktene.

Ved tildelingen tas det særlig hensyn til søkere som på grunn av lang reiseavstand har store utgifter i forbindelse med deltakelse i nordisk samarbeid, og til prosjekter som tar sikte på å styrke og utvide den nordiske ungdomsaktiviteten.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Virksomheten ledes av et utvalg på to medlemmer fra hvert land. Sekretærfunksjonen utøves av kultursekretariatet.

2. Utvalgets sammensetting 31.12.1979

Frode Møller Nicolaisen, Danmark

Inge Marie Nielsen, Danmark

Ulla Helsingius, Finland

Esko Aho, Finland

Reynir Karlsson, Island

Kristján Valdimarsson, Island

Alf-Cato Gaaserud, Norge

Hanne Finstad, Norge

Leif Zetterberg, Sverige

Göran Färm, Sverige

Suppleanter:

Carsten Andersen, Danmark

Olli Saarela, Finland

Markku Kärkkäinen, Finland

Bjarne Ingsøy, Norge

Lars Franklin, Sverige

Anna Carlsson, Sverige

3. Revisorer

Revisjonsansvaret påhviler den mottakende organisasjon og revidert regnskap om anvendelsen av midlene skal sendes kultursekretariatet innen seks måneder etter at det bevilgede beløp er utbetalt.

E. Virksomhet

Utvalget for nordisk ungdomssamarbeid har på to møter — 10. oktober 1978 og 17.—18. april 1979 fordelt kulturbudsjettets midler til nordisk ungdomssamarbeid i 1979.

Etter de nye retningslinjene for det nordiske ungdomssamarbeidet, vedtatt av Ministerrådet i november 1976, omfatter støtteordningen midler til samarbeid mellom landsomfattende og nasjonalt støtteberettigede ungdomsorganisasjoner i de nordiske land. Midlene fordeles fortrinnsvis til prosjektvirksomhet, men det organisatoriske samarbeidet blir også støttet i et visst omfang.

Ungdomsutvalgets bevilgninger til prosjektvirksomhet, som utdeles to ganger om året, oppgår for 1979 til dkr. 1.053.000, — fordelt på 47 prosjekter.

Bevilgningen til organisatorisk samarbeid, som fordeles en gang om året og med virksomhetsår august — juli, var på dkr. 450.000, — fordelt på 14 organisasjoner.

En oversikt over bevilgningen til prosjekter og organisatorisk samarbeid følger vedlagt.

F. Framtidsplaner

Utvalget finner ikke at det er behov for store omlegginger i det nordiske ungdomssamarbeidet, og at bestemmelsene i gjeldende retningslinjer bør gjelde også i tida som kommer.

Man vil imidlertid understreke betydningen av at det i den nærmeste framtid gjennom ressursøkninger skapes mulighet for å trekke utkantområdene mer inn i ungdomssamarbeidet, og å gi handikappede unge bedre muligheter for og ta del i ungdomsarbeidet. Likedan må man i sterkere grad enn det hittil har vært mulig forsøke å imøtekomme retningslinjenes krav om at prioritet skal gis til de brede ungdomsgrupperinger.

Etter utvalgets mening bør man i tida som kommer legge større vekt på den kontinuerlige evaluering av samarbeidsvirksomheten. Det vil også være ønskelig med en mer grundig analyse av virksomheten, bl. a. for å klargjøre virkningene av støtten til det organisatoriske samarbeidet. Utvalget har i forbindelse med dette den 29. oktober 1979 gjennomført et kontaktmøte med representanter for nordiske ungdomsorganisasjoner. Rapport fra dette kontaktmøte er under utarbeidelse.

G. Finansiering og økonomi

Det nordiske ungdomssamarbeidet finansieres over det nordiske kulturbudsjettet. Bevilgningen for 1979 var på dkr. 1.566.000. —

Bevilgninger 1979

Prosjektstøtte

Svenska ungdomsringen för bygdekultur	20 000
— Ungdomslederkurs i nordisk folkekultur. 17.—21.6.79, Katrineberg folkhögskola, Falkenberg	
Finlands demokratiska pionjärens förbund r. f.	10 000
— "Ekonomiska krisen, arbetslösheten och dess inverkan på barnens utveckling", 20.—22.4.79, Espoo/Finland	
KFUM og KFUK i Danmark	25 000
— Nordisk pikeleir — "Nordisk lykke", 20.—27.7.79, "Assenbækmølle", Tistrup v. Varde	
Nordiska centerungdomens förbund, c/o Centerns ungdomsförbund	20 000
— "Nedrusta för fred", 16.—18.2.79, Norrköping, Sverige	

Nordiska centerungdomens förbund, c/o Centerns ungdoms- förbund	20 000
— "Ekonomisk demokrati — löntagarfonder", 20.— 22.4.79, Helsingfors	
SFEF, Sveriges folkhögskoleelevers förbund	20 000
— Seminar om ungdomsarbeidsløshet i prosjektstudier på folkehøgskoler og hvordan få et mer internasjonalt perspektiv på prosjektstudiene, mars 1979, En folkehøy- skole i Sverige	
Nordisk Samorganisation for Ungdomsarbejde, c/o Sydsles- vigs danske Ungdomsforeninger	25 000
— Teltleir med 320 4H'er i alderen 15—25 år, 8.7.— 15.7.79, Vingsted-Centret, Bredsted, DK	
Nordens konservative Studenterunion, c/o Niels-Henrik Ja- kobsen	15 000
— Konferanse, "Boligpolitiske aspekter i Norden", mars —april 1979, Oslo	
Bandalag Islanskra Skáta, Radio-skátar	25 000
— Konferanse om nordisk radiospeiding, 12.—16.6.79, Úlfljótsvatn, Island	
Norske speideres fellesråd, Norges KFUK-speidere	30 000
— Nordisk ranger/rover leir, 2.—10.7.79, Valle i Setes- dal, Norge	
Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom (FNSU), c/o SSU	50 000
— Seminar for sosialdemokratisk samarbeid og politikk i Norden, februar 1979, Sverige	
Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom (FNSU), c/o SSU	
— Seminar og skapende virksomhet — kultur- og pro- gramvirksomhet i FNSU's medlemsorganisasjoner, mars 1979, Sverige	
Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom (FNSU), c/o SSU	25 000
— Seminar, "Nordkalotten — avflytting eller framtid- smøjligheter", april 1979, Finland	
Norges Kristelige Ungdomsforbund, v/Klubbsekretær Knut Christiansen	25 000
— Forberedelseskonferanse til nordisk kirkelig ungdoms- konferanse i 1980, 23.—25.4.79, Sirdal, Norge	
Norges Kristelige Ungdomsforbund	30 000
— Nordisk gutteleir for aldersgruppen 11—16 år, 17.— 23.7.79, Hedmarktoppen, Hamar, Norge	
Nordens godtemplarungdomsråd NORDGU, c/o Bernt Karlsson	30 000
— "Drogernas roll i 80-talets Norden", 24.—27.5.79, Wendelsbergs folkhögskola, Göteborg	
Hörselfrämjandets riksförbund, ungdomssektionen	15 000
— Forelesninger og gruppediskusjoner med formål å undersøke mulighetene for samarbeid mellom de hørsel- skadde ungdommer i Norden, 20.—21.1.79, Voksenåsen, Oslo	

Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap, c/o Pohjola-Nordens ungdomsförbund	35 000
— "Nutidens Island", 21.—29.7.79, Reykjavík	
Socialistisk Folkepartis Ungdom	15 000
— Tredagers konferanse for å diskutere ungdommens situasjon i de deltagende land, 13.—15.4.79, København	
Nordiska ungt konservativa unionen, c/o Johnny Magnusson, Moderata ungdomsförbundet	30 000
— Seminar om utdannings spørsmål — i første rekke høyskolen, 16.—18.2.79, Helsingfors	
Nordiska ungt konservativa unionen, c/o Johnny Magnusson, Moderata ungdomsförbundet	20 000
— Mediaspørsmål — presse, radio og TV fra kulturell synsvinkel, 27.—29.4.79, København	
Norges Bygdeungdomslag	20 000
— Seminar om mediapolitikk i Norden med bakgrunn i diskusjonen om nordisk TV-satellitt, 23.—26.2.79, Norge	
Arbeiderbevegelsens Barnorganisasjoner i Norden (ABN), c/o Unga Örnars riksförbund	25 000
— Seminar om den kommersielle innflytelse på barns fritid, mars 1979, Göteborg	
Kristelig Folkepartis Ungdom, v/Terje Tørring	15 000
— Seminar om likestillingsproblematikken i Norden, 20.—22.4.79, København	
Norske Baptisters Ungdomsforbund	20 000
— Leir, "Barn er også mennesker", 17.—22.7.79, Vegårshei, Norge	
Luonto-Liitto	20 000
— Seminar, "Hur kan en ungdomsorganisasjon påverka samhället i miljöfrågor?", 22.—25.2.79, Merihario, Helsingfors	
IOGT:s Nordkalottkommitté	25 000
— Nordisk leir for junior- og ungdomsledere, 24.6.—2.7.79, Nykarleby, Finland	
Ungdom og Fritid i Norden, c/o Landsforeningen Ungdomsringen	10 000
— Styrke det sosialt forebyggende arbeid i de nordiske ungdomsklubber især klubbens innsats overfor de unge arbeidsløse, 26.—28.10.79, Hanaholmen, Finland	
Internationella frivilliga Arbetslägerorganisation rf.	5 000
— Samarbeidsseminar for de nordiske frivillige arbeidsleirorganisasjonene (MS, ID, IAL, KVT), 5.—7.10.79, Nordsjö, Helsingfors, Finland	
Pohjola-Nordens ungdomsförbund	30 000
— Studiereise til Nordkalotten for å få presentert Nordkalottens kultur, språk og næringsliv samnordisk og nasjonalt, 2.—8.9.79, Nordkalotten	
Kirketjenesten i Danmark	15 000
— Sommerkonferanse vedr. FN's barneår, 4.—10.8.79, Galten, Norge	

Nordens konservative studenterunion, v/gen.sekr. Niels-Henrik Jakobsen	20 000
— Seminar med foredrag og gruppedrøftelser om Nordens rolle i bestrebelsene for fred og samarbeid i Europa, oktober 79, Reykjavik, Island	
Sveriges evangeliska student- och gymnasiströrelse (SESG)	25 000
— Nordisk skoleungdomsmøte med tema "Ett levande hopp", 28.7.—2.8.79, Sundsvall, Sverige	
Svensk Ungdom, Svenska Folkpartiets Ungdomsorganisation r. f.	10 000
— Nordisk skjærgårdsleir for ungdom i alderen 10—14 år. Miljøleir, 30.6.—6.7.79, Åbolands skærgård	
Norges Bygdeungdomslag	5 000
— Nordisk juniormesterskap i traktorpløying. Styrke samarbeidet mellom ungdomsorganisasjonene, utveksling av jordbruksfaglige kunnskaper, kulturelt og sosialt arbeid, 2.—7.10.79, Hamar, Norge	
Suomen Nuorison Liitto	50 000
— Nordisk ungdomsuke i Finland i forbindelse med nordisk kontaktår. Vil ta opp kulturelle og sosiale spørsmål i de nordiske land for å styrke det nordiske samarbeidet blant nordisk ungdom, 20.—27.7.79, Sydkärnäinen, Finland	
Nordens liberala och radikala ungdomsförbund NLRU, c/o Christer Löfqvist	25 000
— Seminar om sikkerhetspolitikk, 23., 24., 25.11.79, Helsingfors, Finland	
SFEF Sveriges folkhögskolelevers Förbund	10 000
— Oppfølging av seminar med planleggingsmøte i august og 4-dagers seminar i desember. Målsettingen er å øke og forbedre prosjektstudier ut fra arbeidsmarkedsproblemer i Norden, august/desember 79, Folkehøyskoler i Sverige	
MHF-Ungdom	20 000
— Seminar om "Mopedens framtid", 13.—16.9.79, København	
Sveriges Blåbandsungdom i samarbeide med den Nordiska Blåkorsungdomen	8 000
— Kurs om ungdom og alkohol i Norden. Planlegging av øket samarbeid mellom de respektive lands Blå Kors-ungdomsarbeid, 12.—14.10.79, Uddevalla, Sverige	
Nordiska Ungkonservativa Unionen, c/o Moderata Ungdomsförbundet	35 000
— Politisk sommerskole med emner av fellesnordisk interesse for folk i distriktsstyrelsene, 22.—27.7.79, Åbo, Finland	
Arbetsarbevegelsens Barnorganisationer i Norden ABN, c/o Unga Örnars riksförbund	30 000
— Seminar om prosjektet Barnen og Filmen, oktober 79, Oslo	

Metodistkyrkans ungdomsförbund i Sverige (MKU)	10 000
— Nordisk ungdomsweekend med tema "Ungdomsorganisationernas sociala och politiska ansvar", 2.—4.11.79, Frederikshavn, Danmark	
FNSU — Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom, c/o SSU, Gullmarsplan 3	25 000
— Seminar om folkeorganisasjonenes arbeid i Norden for medlemmer i forbunds- og riksstyrelsene i FNSU's medlemsorganisasjoner, oktober 79, Norge	
FNSU — Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom, c/o SSU, Gullmarsplan 3	25 000
— Seminar om "De nordiska länderna och den internationella politiken" for internasjonale sekretærer og medlemmer i forbunds- og distriktsstyrelser medlemorganisasjoner, desember 79, Sverige	
FNSU — Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom, c/o SSU, Gullmarsplan 3	25 000
— Søknad om reisebidrag for deltakere fra Island og Færøyene i samband med FNSU's leir i 1979, 7.—14.7.79, Värmland, Sverige	
Nordiska centerungdomens förbund — NCF	25 000
— Seminar med tema "Verksamhetsformer". Ut fra diskusjoner og praktisk arbeid lære å utnytte de ulike erfaringer som finnes når det gjelder virksomhetsformer i organisasjonene, 9.—11.11.79, Norge	
Nordiska centerungdomens förbund — NCF	25 000
— Seminar med temaet "Kulturpolitikk i Norden." Diskutere kulturspørsmål ut fra et nordisk perspektiv samt hvilke aspekter den nordiske centern bør legge på disse spørsmålene, 15.—19.8.79, Utö, Stockholm, Sverige	
Nordens godtemplarungdomsråd NORDGU, c/o Bernt Karlsson	35 000
— Seminar for ledere på lokal- og distriktsnivå innenfor barneverksamheten i NORDGU's medlemsforbund med tema "Idéinriktning av barnverksamheten", 8.—11.10.79, Vágur, Færøyene	
Nordens godtemplarungdomsråd NORDGU, c/o Bernt Karlsson	15 000
— Kurs for styremedlemmer i ungdomslag med tema "Idéinriktad programverksamhet", 9.—11.11.79, Reykjavik, Island	
Fältbiologerna	15 000
— Seminar om "Hur kan ungdomsorganisationer påverka dagens jordbruk mot mera miljövänliga metoder?", 27.—30.9.79, Sollentuna, Sverige	
Kristen demokratisk ungdom	20 000
— Seminar om "Energipolitiken i Norden", 9.—11.11.79, Stockholm, Sverige	
Bem.: Skriftlig behandling 28.6.1979	

Organisationstøtte

KFUM og KFUK i Norden, c/o KFUM og KFUK i Danmark	30 000
Nordens liberala och radikala ungdomsförbund — NLRU, c/o Christer Löfqvist	25 000
NKSU-Nordens konservative Studenterunion, Gen.sekr. Niels-Henrik Jakobsen	10 000
Nordiske Kontaktmøder, c/o DUF, Dansk Ungdoms Fællesråd	50 000
Nordens godtemplarungdomsråd NORDGU, c/o Bernt Karlsson	50 000
NUAT-Ungdom, c/o MHF-Ungdom	10 000
NUU, Nordiska ungtkonservativa unionen, c/o Moderata ungdomsförbundet	45 000
Nordiska Regionen av International Youth Federation for Environmental Studies and Conservation NR/IYF, c/o Cill Rydberg	10 000
Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom, FNSU, c/o SSU	60 000
Nordiska centerungdomens förbund NCF	50 000
Kristen demokratisk ungdom	15 000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeid — NSU, Norske 4H	40 000
Arbetarbevegelsens Barnorganisationer i Norden ABN, c/o Unga Örnars Riksförbund	35 000
Samarbejdskomiteen for demokratiske og kommunistiske Ungdomsforbund i Norden, c/o DKU	20 000

Grannandslitteraturkommittén

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nabolandslitteraturkomiteen
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K
Telefon: 01 11 47 11

B. Startår

1975

Deltagende lande/sprogområder:

Danmark, Færøerne, Grønland, Finland (begge sprogområder), Island, Norge, Sverige og det samiske sprogområde

C. Formål

Støtteordningen skal i overensstemmelse med de eksisterende statutter virke for at forøge antallet af udgivelser af nordisk nabolandslitteratur i oversættelse. Støtten svarer som hovedregel til oversættelses-honoraret. Ved særligt investeringskrævende, vanskeligt eller langsomt afsættelige udgivelser kan der dog gives støtte herudover. Dette gælder ikke mindst udgivelser i de mindre sprogområder.

D. Organisation

Støtten fordeles af en komité udnævnt af Nordisk Ministerråd på grundlag af forslag fra de nordiske landes kultur- og undervisningsministerier samt af det færøske landsstyre, det grønlandske landsting og Nordisk Sameråd. Hvert sprogområde i Norden er repræsenteret med ét medlem, idet Finland dog har to medlemmer af hensyn til den svensk-talende minoritet i Finland.

Fordelingen af støtten finder sted med udgangspunkt i indkomne **ansøgninger**. Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, der er sekretariat for støtteordningen, forbereder uddelingen af støtten gennem en **elementær sagsbehandling**. På grundlag heraf uddeles støtten i to årlige uddelinger.

I 1979 har komiteen haft følgende medlemmer:

Poulsen, Bjørn, D
Hoydal, Karsten, Færøerne
Møller, Aqissak, Grønland

Laitinen, Kai, F
Huldén, Lars, F
Höskulsson, Sveinn Skorri, I
Ustvedt, Yngvar, N, formand
Holmqvist, Bengt, S
Einejord, Jon Eldar, det samiske sprogområde

E. Virksomhed

I 1979 indkom der 252 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på ca. dkr 3 200 000. På grundlag heraf blev der uddelt 118 bevillinger med et samlet bevilget beløb på dkr 1 120 000. En oversigt over de givne bevillinger fremgår af denne årsberetnings bilag.

F. Fremtidsplaner

I det forløbne år er der ved nordisk kultursekretariats foranledning blevet igangsat en evaluering af den gennemførte forsøgsvirksomhed.

I denne er spørgsmålet om støtte til udgivelse af nabolandslitteraturen i de små sprogområder (Færøerne, Grønland, Island og det samiske sprogområde) særligt blevet behandlet. Nabolandslitteraturkomiteen har i forbindelse hermed foretaget en vurdering af resultaterne af de givne bevillinger til udgivelse af nabolandslitteratur. Det er komiteens vurdering, at resultaterne af støtteordningen i det store hele er gode. Man har dog i 1979 måttet foretage en gennemgang af bevillinger for støtteordningens første år, som endnu ikke var taget i anvendelse. Det fremgik heraf, at en del af disse bevillinger i løbet af 1979 ville blive taget i anvendelse, og hvad disse angår, har man givet tilladelse til, at disse kunne bevilges i 1979. Hvad de øvrige angår, har man foretaget en tilbageføring af disse. Der er således herigennem tilbageført dkr 123 000 til fondens kasse.

Nabolandslitteraturkomiteen har i forlængelse heraf foretaget behandling af et medlemsforslag i Nordisk Råd om etablering af et nordisk bogmarked. Det er komiteens vurdering, at et sådant forslag bør ses i sammenhæng med eksisterende tiltag på litteraturområdet i en nordisk sammenhæng. Komiteen har anbefalet etableringen af et nordisk bogmarked.

G. Finansiering

Støtteordningen finansieres af det nordiske kulturbudget. Bevillingen for 1979 var dkr. 1 100 000.

BILAGA

Oversigt over bevillinger 1979

<i>Til dansk</i>	<i>Beløb</i>	
fra færøsk	Jens Pauli Heinesen "Bølgerne leger på stranden" (foreløbig titel) (n) Gyldendals Boghandel, Nordisk Forlag A/S	7 000
fra grønlandsk	Flere "Nordkalotantologien" (n) Gruppe Nord — Nordkalotforfatterne	75 000
fra grønlandsk	Hans Anthon Lyngé "Seqajuk" (r) Det Grønlandske Forlag, Godthåb	6 000
fra grønlandsk	Kristian Olsen "Byen" (d) Forlaget Kragestedet Aps, Vedbæk	10 000
fra islandsk	Ólafur Jóh. Sigurdsson "Spói" (b) Birgitte Høvrings Biblioteksforlag, Humlebæk	3 000
fra islandsk	Anonym "Skjoldunga saga" (n) Peter Springborg, Det arnamagnæanske Institut	6 000
fra islandsk	Ármann Kr. Einarsson "Goggur vinur minn, sagar úr thorskastríðinu" (b) Birgitte Høvrings Biblioteksforlag, Humlebæk	4 000
fra islandsk	Stefán Júlíusson "Kári Litli í Skólanum" (b) Birgitte Høvrings Biblioteksforlag, Humlebæk	4 000
fra norsk	Anne-Cath. Vestly "Guri og violinen" (b) Forlaget Sesam A/S, København	4 000
fra norsk	Alf Kvasbø "Nærkamp" (b) Forlaget Sesam A/S, København	5 000
fra svensk	August Strindberg "Herr Bengts hustru — og andre fortællinger" (n) Forlaget Tristan, København	9 000
fra svensk	flere forskellige "Ikke fastsat" (n) ABF i Norden	26 000
fra svensk	Ivar Lo-Johansson "Pubertet" (r) Gyldendals Boghandel, Nordisk Forlag A/S	15 000
fra svensk	Arvid Rundberg "Barnsonaten" (r) Forlaget Tiden, København	5 000
fra svensk	Kenneth Ahl "Rävsaxen" (r) Forlaget Medusa, København	10 000
fra svensk	A. Ehnmark/P. O. Enquist "Manden på fortovet" (t) Samlerens Forlag A/S, København	4 000
fra svensk	Rolf Edberg "Dalens ande" (s) Samlerens Forlag A/S, København	7 000
fra svensk	Nils Mustelin "Liv bland miljarder stjärnor" (s) Samlerens Forlag A/S, København	18 000
fra svensk	Sylvia Lindström m. fl. "Livets træ. Verden set gennem barnets øjne" (b) Forlaget Sesam, København	4 000
fra svensk	Sara Lidman "Vredens Barn" (r) Det Schønbergske Forlag, København	12 600
fra svensk	Anne Marie Berglund "Mellem ekstase og fangenskab" (d) Forlaget Prometheus, Aabenraa	8 000

		<i>Beløb</i>
fra svensk	Marja-Leena Mikkola "Anni, dyrene og den grønne sø" (b) Forlaget Sesam A/S, København	7 000
<i>Til finsk</i>		
fra dansk	Bente Clod "Brud" (r) Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	12 000
fra dansk	Hans Hansen "Elsk mig langsomt" (b) Bokförlaget Tammi, Helsingfors	4 000
fra dansk	Vita Andersen "Hold kæft og vær smuk" (r) Bokförlaget Tammi, Helsingfors	7 000
fra islandsk	"Eddadigte III: Heltedigte" (d) Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki	12 000
fra svensk	Kerstin Bergström "Resan" (r) Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	13 000
fra svensk	P. C. Jersild "Babels hus" (r) Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	12 000
fra svensk	Per Olov Enquist "Musikanternas uttåg" (r) Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	12 000
fra svensk	Ivar Lo-Johansson "Pubertet" (r) Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	15 000
fra svensk	Maria Gripe "Tordyveln flyger i skymningen" (r) Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	8 000
fra svensk	L. Huldén/P. Saaritsa "Pitkääntanssia" (d) Kirjayhtymä Oy, Helsinki	10 000
fra svensk	Bo Carpelan "Jag minns att jag drömde" (r) Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingfors	6 000
fra svensk	Gunnar Björling "Mahdollisen valtakunta" (n) Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingfors	10 000
fra svensk	Lars Ardelius "Och kungen var kung" (r) Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	20 000
fra svensk	Per Olof Sundman "Berättelsen om Säm" (r) Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	10 000
fra svensk	Kerstin Ekman "Änglahuset" (r) K. J. Gummerus Oy, Jyväskylä	15 000
fra svensk	Maria Gripe "Att vara Elvis" (b) Bokförlaget Tammi, Helsingfors	5 000
fra svensk	Birgitta Gedin "Amalia Brus på Vindarö" (b) Bokförlaget Tammi, Helsingfors	4 000
fra svensk	Olof Lagercrantz "August Strindberg" (r) Bokförlaget Tammi, Helsingfors	15 000
<i>Til færøsk</i>		
fra dansk	Any Thyregod "Bjørn landnámsmadur" (b) Jákup í Skemmuni, Oure, Fyn	7 000
fra dansk	Robert Fisker "Fongurin" (b) Bókadeild Føroya Lærarafelags, Tvøroyri	3 000
fra norsk	Henrik Ibsen "Eitt dukkuheim" (t) Føroya Skúlabókarunnu, Tórshavn	5 000
fra norsk	Thorbjørn Egner "Folk og røvere i Kardemommeby" (b) Bókadeild Føroya Lærarafelags, Tvøroyri	2 000

		<i>Beløb</i>
fra norsk	Thorbjørn Egner "Klatremus og de andre dyr i Hakkebakkeskoven" (b) Bókadeild Føroya Lærarafelags, Tvøroyri	2 000
fra nynorsk	Tarjei Vesaas "Fuglane" (r) Jacob Olsen, Sandvik	12 000
fra svensk	Peder Sjögren "Kärlekens bröd" (r) Jákup í Skemmuni, Oure	7 500
fra svensk	Frans G. Bengtsson "Röda Orm II bind. Hemma och i Österled" (r) Bjarni Niclasen, Tórshavn	25 000
<i>Til grønlandsk</i>		
fra dansk	Bodil Hagbrink "Børnene i Kautokeino" (b) Det Grønlandske Forlag, Godthåb	2 000
fra dansk	Knud Hertling "Grønlandske paradokser" (s) Det Grønlandske Forlag, Godthåb	9 000
fra dansk	"Grønlandske ordsprog og leveregler" (d) Nordiske Landes Bogforlag, København	20 000
<i>Til islandsk</i>		
fra dansk	Bente Clod "Brud" (r) Idunn, Reykjavík	13 000
fra dansk	Poul Ørum "Syndebuk" (r) Lystræninginn SF, Reykjavík	12 000
fra dansk	Hans Scherfig "Det forsømte forår" (r) Letur, bókaúgáfa, Reykjavík	8 000
fra dansk	Palle Petersen "Jeg kan ikke se dig" (s) Bjallan HF, Reykjavík	5 000
fra dansk	Jørn Riel "Før morgendagen" (r) Bókaúgafan Örn & Örlygur h.f., Reykjavík	5 000
fra dansk	Dea Trier Mørch "Kastaniealleen" (n) Idunn, Reykjavík	9 000
fra dansk	Ole Lund Kirkegaard "Albert" (b) Idunn, Reykjavík	5 000
fra finsk	Aeno Kallas m. fl. "Noveller (Finska). Finnskar Smásögur" (n) Förlaget Þjódsaga, Reykjavík	11 000
fra norsk	Jens Bjørneboe "Jonas" (r) Letur, bókaúgáfa, Reykjavík	16 000
fra svensk	Sven Wernström "Trälarna" (b) Idunn, Reykjavík	8 000
fra svensk	Gunnel Beckman "Våren då allting hände" (r) Idunn, Reykjavík	8 000
fra svensk	Hans Wison Ahlmann "På skidor och till häst i Vatnajökulls rike" (s) Almenna Bókafélagid, Reykjavík	10 000
fra svensk	Maria Gripe "Nattpappan" (b) Mál og menning, Reykjavík	7 000
fra svensk	P. C. Jersild "Babels hus" (r) Mál og menning, Reykjavík	12 000

<i>Til norsk</i>		<i>Beløb</i>
fra dansk	Ole Sarvig "De rejsende" (r) J. W. Cappelen's Forlag A/S, Oslo	15 000
fra dansk	Ditte Cederstrand "1) Hvor har du hjemme — proletar? 2) Soldat — i hvilken hær?" (r) Forlaget Oktober A/S, Oslo	15 000
fra dansk	Vita Andersen "Hold kæft og vær smuk" (n) Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	8 000
fra dansk	Lars Henrik Olsen "Ulvne" (b) Fabritius Forlagshus, Oslo	2 000
fra dansk	Preben Ramløv "Massa Peter" (r) Fabritius Forlagshus, Oslo	15 000
fra dansk	Kristian Tellerup "Tilfældet Johnny" (b) Fabritius Forlagshus, Oslo	4 000
fra finsk	Poul von Martens "Mannen som byggede en båt" (r) H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo	3 000
fra finsk	Leena Krohn "Ihmisen Vaatteissa" (r) Gyldendal Norsk Forlag A/S, Oslo	5 000
fra finsk	Marita Lindquist "Andrea + 6 cm — Toffe + 7 cm" (r) Gyldendal Norsk Forlag A/S, Oslo	2 000
fra finsk	Marianne Alopaeus "Mörkrets kärna" (r) Gyldendal Norsk Forlag A/S, Oslo	10 000
fra finsk	Eeva Joenpelto "Kuin kekäk kädessä" (r) Gyldendal Norsk Forlag A/S, Oslo	19 000
fra færøsk	Ivar Ormland, omdigter "Færøyske dikt av Ja- nus Djurhuus" (d) Fonna Forlag L/L, Oslo	12 000
fra islandsk	Ármann Kr. Einarsson "Bestemorjenta" (b) Fonna Forlag L/L, Oslo	3 000
fra svensk	Ivar Lo-Johansson "Pubertet" (r) Tiden Norsk Forlag, Oslo	15 000
fra svensk	Lennart Frick "Lögnaren" (r) Tiden Norsk Forlag, Oslo	9 000
fra svensk	Katarina Taikon "Katitzi på skolen" (r) Gyldendal Norsk Forlag A/S, Oslo	1 800
fra svensk	Kullman "Den amerikanske fången" (b) Fabritius Forlagshus, Oslo	5 000
fra svensk	August Strindberg "Kranselag (Taklagsöl)" (r) Gyldendal Norsk Forlag A/S, Oslo	2 800
fra svensk	Olof Lagercrantz "August Strindberg" (r) Gyldendal Norsk Forlag A/S, Oslo	15 000
fra svensk	Martin Koch "Timmerdalen" (r) Arbeidernes Forlag, Askim	20 000
fra svensk	Lars Andersson "Snöljus" (r) Gyldendal Norsk Forlag A/S, Oslo	12 000
<i>Til samisk</i>		
fra norsk	Lars Stærk "Samiske eventyr og sagn i Sør- Varanger" (n) Samisk Bok- og Musikforlag, Tana	60 000

<i>Til svensk</i>		<i>Beløb</i>
fra dansk	Seks danske forf. "Brev från Köpenhamn" (d) FIBs Lyrikklubb/Tidens Förlag, Stockholm	2 000
fra dansk	Dea Trier Mørch "Kastanjeallén" (r) Tidens Förlag, Stockholm	6 000
fra dansk	Martha Christensen "En fridag för fru Larsen" (r) Tidens Förlag, Stockholm	6 000
fra dansk	Cecil Bødker "Silas och Geten träffas igen" (b) Rabén & Sjögren Bokförlag AB, Stockholm	5 000
fra dansk	Anne Marie Bjerg "Kærlig hilsen, Signe" (r) Bokförlaget Alba, Stockholm	3 000
fra dansk	Peter Seeberg "Hyrder" (r) Bokförlaget Atlantis, Stockholm	5 000
fra dansk	Ib Michael "Rejsen tilbage" (r) Hammarström & Åberg Bokförlag, Enskede	15 000
fra finsk	Eeva Joenpelto "Kuin kekäle kädessä" (r) AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm	12 000
fra finsk	Anu Kaipainen "Arkkienkeli Oulussa" (r) Fripres Bokförlag, Bromma	10 000
fra finsk	Matti Pulkkinen "Ja posäpuu itki" (r) AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm	9 000
fra finsk	Veikko Huovinen "Hamstrare" (r) AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm	4 000
fra finsk	Marja-Leena Mikkola "Anni Manninen (Sagan om Anni, djuren och gröna sjön)" (b) Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm	5 000
fra finsk	Alexis Kivi "Sju bröder" (r) Bokförlaget Forum AB, Stockholm	4 000
fra finsk	Raisa Lardot "Lipaskalinnut" (r) Fripres Bokförlag, Bromma	7 000
fra finsk	Erkki Lepokorpi "Käy ruusutkin Kukkimaan" (r) AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm	15 000
fra finsk	Elina Karjalainen "Uppo Nalle" (b) AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm	3 800
fra finsk	Helena Anhava "Sök dig själv hos tystnaden" (d) Holger Schildts Förlag, Helsingfors	6 000
fra finsk	Eeva Kilpi "Laulu rakkaudesta ja muita runoja" (d) Fripres Bokförlag, Bromma	4 000
fra islandsk	Halldór K. Laxness "Ungur eg var och Sjömeistarasagan" (r) AB P A Norstedt & Söners Förlag, Stockholm	13 000
fra norsk	Dag Solstad "Krig. 1940" (r) AB P A Norstedt & Söners Förlag, Stockholm	10 000
fra norsk	Gerd Brantenberg "Ja, vi slutter . . ." (r) Bokförlaget Prisma AB, Stockholm	6 000
fra norsk	Sigbjørn Hølmebakk "Sønnen" (r) AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm	6 000
fra norsk	Arild Nyquist "Snickarna kommer" (b) Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm	1 500

		<i>Beløb</i>
fra norsk	Amalie Skram "Constance Ring" (r) Gidlunds Förlag AB, Stockholm	10 000
fra norsk	Knut Faldbakken "Adams dagbok" (r) Bokförlaget Forum AB, Stockholm	8 000
fra norsk	Tormod Haugen "Joakim" (b) Rabén & Sjögren Bokförlag AB, Stockholm	3 500
fra norsk	Gunvor Kloster "Venn mistet (orig. titel)" (b) Rabén & Sjögren Bokförlag AB, Stockholm	3 000
fra norsk	Magnar Mikkelsen "Vid sista fjället" (r) Oktoberförlaget, Stockholm	5 000
fra norsk	Gabriel Scott "Kilden eller brevet om fiskeren Marcus" (r) Bokförlaget Atlantis, Stockholm	5 000
fra norsk	Kjell Askildsen "Kompisarna" (r) Bokförlaget Settern, Örkelljunga	2 500
fra norsk	Amalie Skram "Lucie" (r) Gidlunds Förlag, Stockholm	8 000

(b) = børne/ungdomsbog

(d) = digte/antologi

(n) = noveller/antologi/sagn og eventyr

(r) = roman/biografi

(s) = samfundsforhold

(t) = teaterstykke

Nordiskt konstcentrum

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiskt konstcentrum
Sveaborg B 44
SF-00 190 Helsingfors 19
Tel. 0-66 85 54

B. Startår

1978

C. Syfte

Att "utveckla och samordna det nordiska samarbetet inom bildkonst — måleri, skulptur, teckning, grafik, arkitektur, konsthantverk, konstindustri, formgivning" (stadgarna § 2)

D. Organisation

1. Administration

Styrelse (7 ledamöter). Råd (14 ledamöter)

2. Styrelsens och rådets sammansättning 31.12.1979

Styrelsen	Nationalitet
Kari Gjesteby (ordf.)	N
Sven Gustafson (vice ordf.)	S
Fredrik Forsberg	F
Stig Fredriksson	F
Knutur Hallsson	I
Ole Wildt Pedersen	D
Thorstein Rittun	N
Rådet	
Thorstein Rittun (ordf.)	N
Stig Fredriksson (vice ordf.)	F
Seppo Mattinen (andre vice ordf.)	D
Bengt von Bonsdorff	F
Lars Brandstrup	N

Lars Hofsjö	S
Bodil Kaalund	D
Anne Marie Komissar	N
Henning S. Møller	D
Pål Nils Nilsson	S
Eva Nordenson	S
Paul Osipow	F
Jon Reykdal	I
Björg Thorsteinsdóttir	I

3. Personal

Erik Kruskopf (centrets ledare)
 Ylva Kosonen (sekreterare)
 Liisa Repo-Myllynen (bokförare)
 Kristiina Paatero (kanslist)

4. Revisorer

Utседda av statens revisionsverk i Finland

E. Verksamhet 1.1.1979—31.10.1979

Den egentliga verksamheten under året har dominerats av utställningsarbetet; en rätt betydande del av personalens tid har också gått åt till etablering på Sveaborg (såväl ibruktageandet av nu disponibla utrymmen som planeringen av gästateljéer, utställningsutrymmen och centrets framtida kontors-, verkstads- och arkivlokaler).

Personal

Som centrets sekreterare har anställts dipl.korr. Ylva Kosonen, som tillträdde sin tjänst den 21.12.1978.

Som centrets bokförare och kanslist med halvtidstjänstgöring har anställts Liisa Repo-Myllynen, som tillträtt sin tjänst den 1.2.1979.

Som sommarvikarie har Kristiina Paatero arbetat vid centrets kansli under tiden 1.6.—31.8.1979. Från den 1.9.1979 har Kristiina Paatero varit anställd som halvtidskanslist. Därutöver har tillfällig timanställd hjälp använts för kontorsarbete, transporter, utställningsmontering etc.

Arbetsgrupper

— Arbetsgruppen för informationsverksamhet sammanträdde på Sveaborg den 22.1.1979. (Lars Brandstrup, Erik Kruskopf, Henning S. Møller, Annemie Österberg.)

— Planeringsgruppen för seminariet om bildkonstdokumentation i Norden (Sven Sandström, Rolf Nummelin, Ann Sandelin, Erik Kruskopf) sammanträdde på Hanaholmen och Sveaborg den 30.1.1979.

— Arbetsgruppen för stadgereformen sammanträdde i Oslo den 2.—3.8.1979. (Anne Marie Komissar, Erik Kruskopf, Thorstein Rittun, Sven-Olof Westerlund.)

Utställningar

Centret har medverkat i eller bidragit till produktionen eller distributionen av följande utställningar:

— Sveaborg-teckningar (Stig Claesson): Strandkasernen, Sveaborg (29.7.—10.9.1978), Hald Hovedgaard, Viborg (22.9.—8.10.1978), Hvidovre Medborgerhus (1.11.—20.11.1978), Troindheim Kunstforening (2.12.—30.12.1979), Kunstnernes Hus, Oslo (2.1.—21.1.1979), Bryggens Museum, Bergen (12.2.—4.3.1979), Nordens Hus, Reykjavík (3.4.—3.5.1979), Plaisiren, Hässelby slott (22.9.—21.10.1979), Konstakademien, Stockholm (10.11.—2.12.1979).

— Norden på Venedigbiennalen: Galleri F 15, Moss (17.11.—10.12.1978), Nordjyllands kunstmuseum, Ålborg (6.1.—11.2.1979), Moderna Museet, Stockholm (10.3.—6.5.1979), Strandkasernen, Sveaborg (22.6.—29.7.1979), Kjarvalstadir, Reykjavík (september—oktober 1979).

— Lage Lindell: Konstmuseet i Tavastehus (8.2.—4.3.1979), Kunstnernes Hus, Oslo (17.3.—8.4.1979), Bergens Kunstforening (4.—20.5.1979), Helsingfors stads konstmuseum (2.8.—9.9.1979).

— Maximal-Minimal: Konstnärshuset, Stockholm (22.11.—22.12.1978), Norrköpings museum (7.1.—28.1.1979), Galleri F 15, Moss (20.4.—6.5.1979), Galleri FIM, Reykjavík (16.5.—27.5.1979), Fyns Stifts Kunstmuseum, Odense (1.7.—31.12.1979).

— "Kullahusets hemlighet": Kuopio (28.3.—10.4.1979), Sibbo, Kuntokallio (14.6.—5.9.1979), Strandkasernen, Sveaborg (8.9.—4.11.1979).

— Jan Groth, gobeliner och teckningar, Tammerfors museum för modern konst (4.5.—30.5.1979).

— Snorre, teckningar, Kjarvalstadir, Reykjavík (1.—16.4.1979), Statens museum for kunst, Köpenhamn (8.5.—10.6.1979).

En samling omfattande 51 grafiska blad av fem unga danska konstnärer har inköpts. Samlingen har inramats på centrets försorg, försetts med kartong och ställts till intresserade utställningsmottagares förfogande. Under april och maj har utställningen cirkulerat i Kuopio län i Finland.

Centret har även bistått vid arrangerandet av utställningen Inuit Nunaat (grönländsk konst), som hittills visats i Julianeåb och Jakobs-havn, och som senare skall turnera i de nordiska länderna.

I centrets galleri i Strandkasernen på Sveaborg har följande utställningar arrangerats

— Allende-museet, Sverige (1.12.1978—7.1.1979).

— Jan Groth, gobeliner och teckningar (16.3—16.4.1979).

— Naturen, djuren och vi, temautställning med 11 svenska konstnärer, Eva Clason, Den tredje vinkeln, fotografier (20.4.—13.5.1979).

— Konstindustriella Högskolans grafikklass, Sveaborgsfotografier (28.5.—10.6.1979).

— Norden i Venedig (22.6—29.7.1979).

— Konstnärer på Sveaborg (Finlands Konstgrafikers aktion för Sveaborgs framtida bruk), Sveaborg och sveaborgare (Martti Brandts fotografier), Leksaksfolket (leksaksutställning i anknytning till barnaktiviteterna på Gamla garnisonsplatsen) (4.8.—2.9.1979).

- Isländsk nutidsgrafik (8.9.—7.10.1979).
- Kullahusets hemlighet (8.9.—4.11.1979).
- Ung dansk grafik (13.10.—4.11.1979).

Dessutom utlånades tre utställningssalar under perioden 15.5.—17.6. 1979 åt Timo Sarpaneva för en utställning av glas, kallad "Arkipelago".

I föreläsningssalen har under våren och senhösten Sveaborgs filmklubb varannan söndag arrangerat filmvisningar. Under sommarmånaderna ägde föreningen Pohjola-Nordens filmklubb Walhallas serie Ingmar Bergman-visningar rum här. Salen har också ett flertal gånger utlånats till olika sammanslutningar för möten.

En nordisk arbetsgrupp har med stöd av bidrag från Nordiska kulturfonden och i samarbete med centret arrangerat en utställning med aktiviteter för barn på Gamla garnisonsplatsen på Sveaborg 15.7.—12.8. 1979.

Informationsverksamhet

I samarbete med Nordiska konstförbundet har centret gett ut Nordisk Konstkalender 2/1978 (utkom i oktober 1978). I mars, maj, augusti och oktober 1979 utsändes ett infoblad med notismaterial rörande centrets verksamhet och i april 1979 en featureartikel till tidningspressen i Norden (redaktör Annika Nyberg).

En rundskrivelse med information om centret och frågeformulär rörande intresset för att ta emot utställningar eller delta i produktionen av utställningar har utsänts till konstmuseerna i Norden. (Svarsprocent: ca. Danmark 17 %, Finland 56 %, Island 20 %, Norge 36 % och Sverige 48 %.)

Kontakter, förhandlingar

På inbjudan av Nordens Hus besökte centrets ledare Reykjavik och höll där ett föredrag om centret i anslutning till öppnandet av utställningen Sveaborgsteckningar i maj 1979.

Representanter för Grafiikan kannatusyhdistys har besökt centret och informerat om föreningens verksamhet samt om förslaget att erbjuda sin utrustning till centret på villkor att föreningen får rätt att hålla kurser i centrets utrymmen.

Centrets utrymmen

Finlands regering har den 14.12.1978 fattat ett principbeslut om centrets utrymmen på Sveaborg. Med stöd av detta beslut har förvaltnings-

nämnden för Sveaborg iståndsatt ett utrymme på ca. 500 kvm i Strandkasernen (C1) till utställningsgalleri för centret. Planeringen av ombyggnaden anförtroddes arkitekt Juhani Pallasmaa. Verksamheten i de iståndsatta utrymmena inleddes den 15.3.1979. Ytterligare ett rum på 40 kvm i Strandkasernen har iståndsatts till socialutrymme samt verkstads- och lagerutrymme, och kunde tas i bruk i juli 1979. Ritningarna till gästateljéerna i Bastion Palmstierna (B44—45) har utarbetats av arkitekt Severi Blomstedt på uppdrag av förvaltningsnämnden för Sveaborg. Centrets ledare har konsulterats rörande flera detaljfrågor. Man beräknar att arbetena på ombyggnaden skall kunna inledas vintern 1979—80. Centrets kontor har sedan verksamheten inleddes i september 1978 omfattat tre rum i Bastion Palmstierna.

F. Framtidsplaner

För centrets allmänna utbyggnad under perioden 1980—1990 har centrets styrelse på förslag av dess råd antagit en *verksamhetsbeskrivning jämte utbyggnadsplan*.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1.000-tal fmk)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	104,3	86		100
Personal	50,6	244		458
Kontor	83,4	67		90
Lokaler	0,6	13		32
Projekt	261,7	282		653
Övrigt: Reserverat för på- gående projekt	18,2			
Summa utgifter	518,8	692		1 333
<i>Inkomster</i>				
Räntor	0,3			
Anslag	518,5	692		
Lönestegr. komp.				
Övrigt (tilläggsanslag MR:s disp. medel)		217		
Summa inkomster	518,8	909		

Nordiska filmkurser

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordiske filmkurser
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

I nuværende form 1979 som en fortsættelse af den forsøgsvirksomhed som fandt sted 1973—75.

C. Formål

Den nordiske kursusvirksomhed på filmområdet skal have til opgave at tilgodese uddannelsesbehovet hos personer som erhvervsmæssigt arbejder med film og TV.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en komité bestående af fem medlemmer, et fra hvert af de nordiske lande. Sekretariatsfunktionen varetages af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, som også forvalter bevilinger og er ansvarlig for udbetalinger samt bogføring.

2. Komiteens sammensætning

Henning Camre, Danmark, formand
Kari Uusitalo, Finland
Sigurdur Sverrir Pálsson, Island
Jon Stenklev, Norge
Arne Hedlund, Sverige

3. Revisorer

Revisionsansvaret påhviler den statslige revisionsmyndighed i det land hvor kursusvirksomheden til enhver tid afholdes.

E. Virksomhed

Baggrunden for filmkomiteens arbejde ligger i den forsøgsvirksom-

hed på området, som gennemførtes 1973—75. Denne blev etableret som en parallel til Vasaseminarerne på teateruddannelsesområdet.

I forsøgsperioden er der afholdt 3 seminarer med følgende temaer: "Filmarbejdernes økonomiske og politiske miljø", "Filmdistribution i Norden" og "Film i biograf, film på TV — teknik — form — indhold".

Seminarerne pegede klart på fælles nordiske problemer og et behov for at bearbejde disse på nordisk plan. I november 1978 afholdt den nordiske filmkomité sit første seminar indenfor rammerne af den permanente virksomhed. Seminaret fandt sted på Schæffergården, Gentofte, Danmark, over 5 dage med et deltagerantal på ca. 50 personer. Emnet for seminaret var "Den nordiske samproduktionsproblematik i bred forstand — økonomisk, kulturelt, personelt".

I 1979 afholdtes to seminarer. Det første fandt sted på Leangkollen i Norge 7.—9. marts. Emnet var "Uddannelse og rekruttering". Deltagerantallet var 30.

Ved seminaret redegjordes for udviklingen i uddannelsessituationen i det seneste 10-år i de enkelte lande. Forholdene er ret forskellige, især skiller Norge og Island sig ud ved ikke at have etableret permanente filmgrunduddannelser. For Islands vedkommende kan behovet næppe danne grundlag for en permanent uddannelse og seminaret henstillede til de lande der driver filmuddannelse om at tage særlige hensyn til islandske ansøgere og anbefalede i øvrigt at der etableredes en kursusvirksomhed i Island. Hvad angår Norge fastslog seminaret at situationen var uholdbar og at det var problematisk fortsat at overlade ansvaret for grunduddannelse til skolerne i de andre nordiske lande, som i forvejen er hårdt presset af indenlandske ansøgere.

Seminaret beskæftigede sig endvidere med forhold mellem film- og TV-uddannelse. Det måtte konstateres at der ikke var gennemført fælles grunduddannelse i noget af landene. Seminaret lagde afgørende vægt på at sådanne etableredes uafhængigt af TV-selskaberne. Samtidig betonedes betydningen af samarbejde mellem filmbranchen og TV-selskaberne især om efteruddannelse, og det pågæendes, at det burde være muligt at deltage i TV-selskabernes kursusuddannelser uden at være fastansat i et selskab.

Rekrutteringen af kvindelige filmarbejdere diskuteredes. Det nuværende forhold er at kvinderne er i mindretal og gennemsnitligt varetager underordnede funktioner. Forholdet kan kun ændres ved en bevidst politik i rekrutteringssituationen og ved optagelsen på filmskolerne fastslog seminaret.

Workshop-initiativer efter dansk mønster fremhævedes som et væsentligt supplement til uddannelsessystemet, som mulig rekrutteringsbasis og som en vigtig alternativ produktionsmulighed.

Endelig konstateredes en stor interesse omkring nordisk samarbejde

om egentlig efteruddannelse dels i form af seminarer i Nordisk filmudvalgs regie, men også i form af ambulerende kurser som kunne planlægges og gennemføres ved samarbejde mellem filmskolerne og organisationerne i landene. Kurserne/seminarerne skulle især beskæftige sig med mindre fagområder, for hvilke der ikke fandtes grunduddannelser i forvejen. Der udarbejdedes flere konkrete forslag og et af disse, nemlig om scenografi anbefalede stærkt som emne for Nordisk filmudvalgs følgende seminar.

Det andet seminar fik således som emne "Scenografi". Det afholdtes på Hässelby Slot ved Stockholm 22.—25. november 1979 og havde 30 deltagere.

Seminaret var det første egentlige fagkursus afholdt i filmudvalgets regie og blev af deltagerne i altovervejende grad bedømt som en succes.

Udover seminarets indhold af regulær undervisning var der lejlighed til udveksling af erfaringer, og der fremsattes en række synspunkter, krav og ønsker om ændringer i arbejds- og uddannelsesvilkår.

Fornemmelsen af at deltagergrupperne tilsammen udgjorde et betydeligt potentiel var åbenbar, og stimulerende for fremtidige initiativer både på scenografiområdet og andre underprioriterede fagområder.

F. Fremtidsplaner

Efter erfaringerne i 1979 er det filmudvalgets plan at fortsætte med faglig betonedede kurser i de nærmeste år. Det tilstræbes at afholde 2 hvert år. Det overvejes at følge scenografi-seminaret op med endnu et seminar, derudover forefindes planer om et dokumentarismeseminar og et om lydpsykologi.

G. Finansiering og økonomi

Den nordiske kursusvirksomhed på filmområdet finansieres over det nordiske kulturbudget. Bevillingen for 1979 var dkr. 225 000.

*BILAGA 12***Nordel***Verksamhetsberättelse 1979**A. Navn og adresse*

Nordel — organ for nordisk elsamarbejde
c/o Elsam
DK-7000 Fredericia
Danmark

B. Startår

1963

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

- Nordel er de nordiske elselskabers samarbejdsorgan
- en sammenslutning af personer inden for elforsyningen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.
 - et rådgivende og rekommanderende organ, som har til opgave at fremme internationalt, herunder især nordisk, samarbejde vedrørende produktion, distribution og forbrug af elektrisk energi.

*E. Organisasjon**1. Administrasjon*

Formand: Direktør Erik Leif Jakobsen, Elsam
Sekretær: Civ.ing. Georg Styrbro, Elsam

*2. Styrets sammensetting***Danmark**

Direktør Svend Albrechtsen
Direktør Carl Andersen

Direktør Erik Leif Jakobsen
Direktør Jens Aksel Poulsen
Direktør Bjarne Andersen (suppl.)

Finland

Industriråd Urho Hakkarainen
Direktør Osmo Korvenkontio
Direktør Tapio Kunnas
Direktør Kalevi Numminen

Island

Direktør Eiríkur Briem
Generaldirektør Jakob Björnsson
Direktør Adalsteinn Gudjohnsen
Direktør Kristjan Jonsson

Norge

Kraftverksdirektør Sigurd Aalefjær
Generaldirektør Sigmund Larsen
Direktør Tor Terjesen
Samkjøringsdirektør Rolf Wiedswang
Direktør Asbjørn Vinjar (suppl.)

Sverige

Direktør Göran Ekberg
Driftsdirektør Sven Lalander
Generaldirektør Jonas Norrby
Direktør Jan-Erik Ryman
Direktør Bengt Sterne (suppl.)

3. *Personale*

Intet

F. Virksomhet

Nordel holdt sit årsmøde den 30. august 1979 i Tavastehus, Finland.

Det blev på mødet besluttet at oprette et varmekraftudvalg, som skal arbejde med alle spørgsmål vedrørende varmekraft, herunder også kernekraft. Kernekraftudvalget ophører dermed i sin hidtidige form som selvstændigt udvalg, idet dets arbejdsopgaver herefter indgår i det nye varmekraftudvalgs arbejdsområde.

Udover de rutinemæssige rapporter og oversigter blev følgende sager bl. a. behandlet på årsmødet:

Fra driftsudvalget:

- En redegørelse for principperne i et nyt system til frekvensregulering og produktionsstyring. Det nye system giver en mere rimelig fordeling af reguleringsopgaven end det hidtil anvendte system har gjort.

Fra planlægningsudvalget:

- To rekommandationer vedrørende henholdsvis en forstærkning af samkøringskapaciteten mellem Sjælland og Sydsverige og en forstærkning af samkøringskapaciteten mellem Jylland og Norge/Sverige (Skagerrak- og Kontiskan-forbindelserne). Begge rekommandationer blev vedtaget.
- En orientering om arbejdet med en scenariestudie over energiforsyningsmulighederne i Nordel-systemet frem til år 2020.

Fra kernekraftudvalget:

- En ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdning.

G. Finansiering

Nordels formand etablerer selv sekretariatet, og det selskab, formanden repræsenterer, svarer selv for de omkostninger, der er forbundet med sekretariatets virksomhed.

Alle selskaber, der har medarbejdere engageret i Nordels arbejde, svarer selv for de dermed forbundne omkostninger.

BIHANG

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelandena om rekommandationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag.

(Se C 1: Bilaga 18)

*BILAGA 13***Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor***Verksamhetsberättelse 1979*

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA) tillsattes år 1957 av de nordiska ländernas regeringar på förslag av Nordiska rådet. NKA:s huvuduppgift är att följa planeringen på kärnenergiområdet och att främja nordiskt samarbete. Verksamheten omfattar även samordning av nordiskt deltagande i internationellt kärnenergisamarbete och kontakter med andra nordiska organisationer som arbetar på området eller områden i nära tillknytning till kärnkraftsarbetet. Kontaktorganet sammanträder två gånger årligen och ansvarar för administreringen av vissa samnordiska forskningsprojekt.

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor har sammanträtt den 13—14 februari 1979 i Köpenhamn och den 20—21 september 1979 i Stockholm. Kontaktorganets exekutivsekreterare är civilingenjör Franz Marcus. NKA:s kontaktmannagrupp har haft till uppgift att verkställa NKA:s beslut och sörja för verksamhetens kontinuitet. Gruppens sekretariat har varit vid Energistyrelsen i Köpenhamn. Kontaktmannagruppen har under år 1979 sammanträtt fem gånger. Danmark har representerats av direktör Hans von Bülow, fuldmächtig Niels A. Gadegaard och fuldmächtig Niels Hoffmeyer, norsk kontaktman har varit konsulent Knut Solem, svensk kontaktman departementssekreterare Gösta Lindh. Finland har representerats på kontaktmannamötena av industrirådet Ilkka Mäkipentti och diplomingenjör Björn Palmén.

Det utvidgade nordiska samarbetet på kärnsäkerhetsområdet har fortsatt planenligt och väntas kunna avslutas vid utgången av år 1980. Totalt 21 olika institutioner är nu representerade i styrgrupperna för de 5 projektområdena (kvalitetssäkring, radioaktivt avfall, kontrollrumsutformning, radioekologi och myndighetsprojekt). Nordiska ministerrådets bidrag till projekten uppgår 1979 till 4 milj. norska kronor, varvid mycket betydande nationella bidrag knyts ihop i de nordiska projekten. Arbetet väntas vara slutfört enligt tidsplanen, och planering av informationsspridning genom publikationer och nordiska seminarier har inletts.

En plan för fortsatt säkerhetsforskning på energiområdet har utarbetats på NKA:s initiativ och framlagts för ministerrådet. Planen har utarbetats av en ad hoc grupp med deltagare från myndigheter, forskning, kraftföretag och NKA. Ad hoc-gruppens ordförande var bitr. föreståndare Thomas Eckered från statens kärnkraftsinspektion i Sverige. Preliminärt räknar man med ett nordiskt bidrag om ca 30 miljoner norska kronor och minst lika mycket i nationella insatser, för åren 1981—1984. Administrationen skulle skötas av kontaktorganet.

NKA:s årliga seminarium hölls i april 1979 i Röros i Norge över ämnet "Miljöpåverkningar av elproduktion". Seminariet ledde till ett konkret förslag om samnordiska miljövårdsprojekt på sammanlagt ca 10 miljoner norska kronor åren 1981—1984. Förslaget har sänts till ministerrådet. Kontaktorganet har behandlat aktuella frågor rörande kärnkraftens säkerhet och hållit sig orienterat om det utredningsarbete som organiserats mellan de danska och svenska myndigheterna angående hälso-, miljö- och säkerhetsrisker vid energiproduktion.

De nordiska säkerhetsmyndigheterna träffades i maj 1979 och anordnade ett seminarium om myndigheternas driftövervakning den 11—13 december 1979 i Stockholm.

De nordiska energiforskningsinstituten, Forsøgsanlæg Risø i Danmark, Institutt for Atomenergi i Norge, Statens tekniska forskningscentral i Finland samt Studsvik Energiteknik AB i Sverige fortsatte under år 1979 sitt samarbete, som upprättats på NKA:s initiativ. En väsentlig del av samarbetet hänför sig till det utvidgade nordiska samarbetet på kärnsäkerhetsområdet.

Instituten i Danmark, Finland och Sverige har ingått ett avtal med United States Department of Energy DOE om deltagande i två amerikanska kärnforskningsprojekt, som kallas Power Burst Facility och Heavy Steel Section Technology och gäller kärnbränsle och tunga komponenter. Möjligheterna för att Norge senare ansluter sig till avtalet har hållits öppna. Förhandlingar om förmedling av energidokumentation mellan DOE och de nordiska institutbiblioteken har ännu inte avslutats.

Instituten har ökat sitt samarbete på arbetsområden utanför det egentliga kärnkraftområdet och tagit upp frågeställningar och projekt rörande värmelagring, energimodeller, föroreningsproblematik, riskanalys och andra frågor. På ett institutchefsmöte har speciell uppmärksamhet riktats mot användning av torv.

De nordiska länderna är alltså deltagare i OECD:s kärnforskningsprogram vid forskningsreaktorn i Halden i Norge samt i de svenska projekten angående bränslebetende i kärnkraftverk.

Vid sina sammanträden har kontaktorganets medlemmar hållit samråd om det internationella kärnenergiarbetet och överenskommit om kontakter inför olika möten i IAEA- och OECD-regi. Av speciell aktualitet har varit de nordiska ländernas deltagande i den internationala bränsle-

cykelstudien International Nuclear Fuel Cycle Evaluation INFCE, vars tekniska rapporter slutredigerades under 1979.

NKA har även lämnat bidrag till den på de nordiska statsministrarnas initiativ etablerade utredningen om ett ökat nordiskt forskningssamarbete.

Följande personer har under året deltagit i NKA:s sammanträden:

Danmark

Direktør Hans von Bülow
Direktør Niels W. Holm
Kontorchef Erik Bastrup-Birk
Direktør Aksel Olsen
Fuldmægtig Niels Hoffmeyer
Cand.jur. Eva Elbæk-Jørgensen
Civilingenjör Poul Emmersen
Fuldmægtig Niels A. Gadegaard
Fuldmægtig Torben Simonsen
Underdirektør C. F. Jacobsen
Direktør Mogens Møller-Madsen

Finland

Industrirådet Ilkka Mäkipentti
Professor Antti Vuorinen
Professor Veikko Palva
Utrikessekreterare Pekka Ojanen
Diplomingenjör Björn Palmén
Diplomingenjör Matti Hannus

Norge

Ambassadør Haakon Nord
Ekspedisjonssjef C. Vatten
Byråsjef Hugo Parr
Adm.dir. Viking O. Eriksen
Ass.dir. Morten Mølsäter
Ass-dir. N. G. Aamodt
Konsulent Knut Solem

Sverige

Departementsrådet Lars Hjort
Direktör Bo Aler
Viceförest. Thomas Eckered
Professor Arne Hedgran
Reaktorinspektör Erik Jansson
Departementssekreterare Bo C. Johansson

Departementssekreterare Magnus Grill
Departementssekreterare Johan Lind
Departementssekreterare Gösta Lindh

NKA

Exekutivsekretær Franz Marcus

BIHANG

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag.

(Se C 1: Bilaga 18)

*BILAGA 14***Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan***Verksamhetsberättelse 1979**Namn och adress*

Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR)
Trafikministeriet
PB 235
SF-00131 Helsingfors 13
(intill utgången av år 1979)

Startår

1971

NTR är ett kontakt-, samordnings- och planläggningsorgan inom trafiksäkerhetssektorn i de nordiska länderna. En representant för vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige utgör rådets medlemmar.

NTR bistås i sitt arbete av följande permanenta samarbetsorgan:

1. Nordisk bilteknisk kommitté (NBK)
2. Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT) och
3. Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV).

Utöver dessa samarbetsorgan har NTR tillsatt ad hoc-grupper för be-lysning av specialproblem.

NTR:s ordförandeskap och sekretariat har under året handhåfts av Finland. Motsvarande uppgifter i underkommittéerna har under året skötts inom NKV av Norge, inom NBK av Sverige och inom NKT av Danmark.

NTR har under verksamhetsåret 1979 inriktat sin verksamhet på uppföljning, utredning och planläggning av olika trafiksäkerhetsåtgärder på nordiskt plan i överensstämmelse med de riktlinjer som anges i NTR:s statuter (*Nordisk Statutsamling 1975: 34, s. 52—53*).

Utarbetandet av *likformiga trafikregler i Norden* har varit en central punkt i det fortsatta nordiska samarbetet på trafiksäkerhetens område. Denna stora fråga nämns även i Nordiska rådets hemställan till Nordiska ministerrådet under rådets 27:e session (hemställan nr. 2). Det är främst genom NKV:s arbetsinsats som detta arbete har fortskridit utgående bl. a. från tidigare givna förslag till gemensamma trafikregler (*NU 1966: 2* och *NU 1970: 10*).

Utarbetandet av nya vägtrafiklagar i Danmark, Norge och Sverige har skett med ovannämnt arbete som grund. Även i Finland baserar sig den proposition till ny vägtrafiklag, som den finska regeringen har avlåtit, på de resultat, som erhållits genom det nordiska samarbetet. I Island försiggår för närvarande inte något nydanande vägtrafiklagstiftningsarbete med de nordiska förslagen som grund. NKV kommer i övrigt att aktivt gå in för att samordna de nordiska ställningstagandena i CEMT och ECE, för att förenhetliga i Norden ratificeringen av Wienkonventionen samt för att på sikt sträva mot en förenkling av regelverket på vägtrafikens område.

Frågan om bruket av *bilbälten* (säkerhetssele i bil) har fortsättningsvis varit en viktig fråga, som diskuterats inom NTR. Ett obligatoriskt bältesbruk i framsäten på personbilar gäller i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I fråga om sanktioner vid överträdelse av bältets användningspåbud har utvecklingen gått mot en nordisk enhetlighet. I Danmark, Norge och Sverige sker en omedelbar sanktionering vid överträdelse och i Finland ingår i en proposition till ny vägtrafiklag ett förslag i stil med de regler som gäller i de övriga nordiska länderna ifråga om sanktion vid överträdelse. I Norge övergick man efter den 1 oktober 1979 till praxis som gäller i Danmark och Sverige. Även om de vidtagna samnordiska åtgärderna haft en positiv effekt bör ansträngningarna att motverka en nedgång i användningsfrekvensen fortsättas. Bl. a. detta faktum gör att NTR prioriterar frågan om skyddandet av förare och passagerare i bilar högt. NTR har bl. a. tillsatt en arbetsgrupp för utredning av skyddssystem i bilar.

Denna grupp kartlägger erfarenheterna av bilbälten i baksäten, luftkuddar, automatiskt påkopplade bilbälten samt av barnstolar i bilar. — Även bruket av *skyddshjälm* för *motorcyklister* är obligatoriskt i samtliga nordiska länder och användningsfrekvensen är hög. Detta förhållande torde ha medverkat till att motorcyklisternas säkerhetssituation har förbättrats avsevärt under de senaste åren. I Danmark, Island, Norge och Sverige är det obligatoriskt även för *mopedister* att använda *skyddshjälm* medan det i den finska propositionen ingår bestämmelser om obligatorisk skyddshjälm för mopedister. Skyddshjälmarna i Danmark, Finland och Sverige skall fylla vissa fastställda krav som gäller såsom standard i respektive land.

Strävandena att hindra spridningen av *undermålig säkerhetsutrustning för barn* (Nordiska rådets hemställan nr 3 till Nordiska ministerrådet under rådets 27:e session) har under året uppmärksammats inom NTR av arbetsgruppen för skyddssystem i bilar, vilken kartlägger bl. a. erfarenheterna av barnstolar i bilar. Vidare har man i Danmark, Finland och Sverige skapat förutsättningar för att hindra spridningen av undermålig säkerhetsutrustning i bilar. Barnens trafiksäkerhet i större sammanhang än deras situation i fordonet har fortsättningsvis engagerat NTR liksom dess underorgan NKT. Ämnet fick ytterligare aktualisering genom det internationella barnåret 1979. Utgående från Nordiska rådets *rekommendation nr 11/1977* har NKT på uppdrag av NTR kartlagt barns trafiksäkerhetssituation i de nordiska länderna. Denna rapport förde till att NTR sammankallade en konferens om barns säkerhet i trafiken för att utreda vilka åtgärder på kort sikt man borde vidtaga och vilka områden som ännu är outforskade inom denna sektor. Konferensen, som hölls i juni 1979 i Norge, samlade ett 70-tal deltagare från de nordiska länderna.

Både forskare och administratörer tog ställning till ett antal förslag till förbättring av barnens trafiksäkerhetssituation. NKT:s ovan nämnda rapport tillsammans med ett sammandrag av konferensens diskussioner samt rekommendationer till åtgärder kommer att sammanställas under detta år och vidarebefordras till vederbörande ministerier. NTR har även under innevarande år igångsatt ett forskningsprojekt, "Kartläggning av FoU-underlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden", som skall bilda en fortsättning av ovan nämnda NKT-kartläggning och som skall bilda en både djupare och bredare inventering av kunskapsläget på detta och angränsande områden. Detta forskningsprojekt beräknas bli avslutat under 1979 och NTR har sålunda reserverat ytterligare forskningsresurser för 1980 för utredning av de öppna frågor som existerar på området i dag. Båda nämnda projekt finansieras genom budgetmedel från Nordiska ministerrådet.

En år 1974 av NTR tillsatt arbetsgrupp för utredning av *synbarhetsfrågor* i vägtrafiken har till dags dato avgett tre delbetänkanden dvs. NTR rap. 12 "Varselljus för motorcyklar", NTR rap. 17 "Varselljus — bilbelysning under dagtid" och nu under detta år NTR rap. 22 "Bättre synbarhettraktorer, motorredskap, mopeder, långa fordon". Rapport nr. 17 överlämnades i december 1976 till ministrarna i respektive länder. Det måhända centralaste konstaterandet i denna rapport var, att "betydande trafiksäkerhetsvinster nås genom ökad varselljusanvändning under dagtid". Detta konstaterades mot bakgrunden av forskningsresultat som framtagits i Finland och Sverige. Såsom ett resultat av bl. a. ovan nämnda utredningsarbete har användandet av ljus, som förbättrar synbetingelserna i trafiken, ökat i en betydande grad bland både motor-

cyklister och bilister. I linje med vad som förordats i ovannämnda rapporter föreslås i NTR:s rapport 22, att användandet av körljus under dagtid utsträcks att gälla även motorredskap, traktorer liksom mopeder i trafik. I den finska propositionen till ny vägtrafiklag ingår bestämmelser om obligatorisk användning av körljus eller varselljus under dagtid för alla motorfordon året runt. Eftersom fordonsbelysningen under dagtid främst ökar synbarheten framifrån rekommenderar arbetsgruppen, att taktorer och motorredskap, vilka ofta färdas utmed väg med en lägre hastighet än den övriga biltrafiken, förses med en för synbarhetsändamål särskilt utformad s. k. LGF-skylt (triangulär med fluorescerande och reflekterande fält). Denna skylt kan upptäckas bakifrån såväl under dag- som nattetid. Ifråga om utmärkning baktill av långa fordon rekommenderar ovannämnd arbetsgrupp en skylt med symbol av en fordonskombination och med meterangivelse. I en kommande slutlig rapport kommer att redovisas kvarvarande utredningsuppgifter innefattande bl. a. frågan om åtgärder för att förbättra cyklars synbarhet genom reflexanordningar o. dyl. samt frågan om åtgärder för att öka synbarheten hos motorcyklisternas, mopedisternas och cyklisternas klädedräkt m. m.

Utöver vad som har nämnts ovan om skyddshjälmarna och varselljusgruppens arbete rörande *motorcyklisternas och mopedisternas säkerhet* har frågor om dessa trafikantgrupper uppmärksammats av NTR redan 1974 då NTR:s rap. 13. "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion" utkom. Denna rapport väckte en viss diskussion, vilket medverkade till att NTR beslöt fortsätta arbetsgruppens arbete. Resultatet av denna gruppens arbete blev NTR rap. 19 "Uddannelse af motorcykelførere", vilken utkom 1977. Dessa båda rapporter har i Sverige överlämnats till trafiksäkerhetsutredningen och i Danmark till Færdsels-sikkerhedskommissionen för vidare behandling. I Norge har i synnerhet rap. 19 beaktats vid utformandet av nya körkortsföreskrifter. I Finland har en arbetsgrupp avgivit ett betänkande rörande förarutbildningen varin ingår ett speciellt kapitel om utbildningen av motorcyklister, varvid NTR rap. 19 utgjorde en av utgångspunkterna för de finska förslagen.

För att möjligast realistiskt kunna beskriva säkerhetsnivån i statistiska termer och för att därigenom minska olycksrisken i trafiken genom ett förbättrat faktaunderlag beslöt NTR år 1976 att genomföra projektet MIRO, d. v. s. "Metodik för insamling och redovisning av olycksdata". Projektet genomförs i två faser och den första fasen har avslutats 1978. Resultaten från denna fas har redovisats i NTR rapport 21 "Metodik för insamling och redovisning av olycksdata MIRO. Slutrapport för fas 1. Målstudie". Förutom denna samlande rapport har fasens olika projekt redovisats i respektive forskningsinstitutions rapportserie enligt följande:

Delprojekt 1: "Haveriundersökningar — litteraturstudie och redovisning av haveriundersökningar av vägtrafikolyckor i Norden" Statens väg- och trafikinstitut (VTI), 170, 1978.

Delprojekt 2: "Kilder til data om trafikulykker i Norden", Transportøkonomisk institutt, 4405 Små oppdrag MIRO.

Delprojekt 3: MIRO-delprojekt 3. "Studie vedrørende politiets undersøgelseteknik ved personskaueheld". Rådet for trafikksikkerhedsforskning, notat 2/1978.

MIRO-projektets första fas har till en stor del bekostats genom nationella budgetarrangemang, medan projektets fas II, som startade 1978, har bekostats genom anslag av Nordiska ministerrådet. Den andra fasen består av följande delprojekt:

Delprojekt 4: "Innsamling, registrering, bearbeiding og presentasjon av eksponeringsdata for ulike trafikantgrupper", Transportøkonomisk institutt, Norge.

Delprojekt 5: "Forsøg på at udnytte ligheder og forskelle i de nordiske landes uheldsstatistik med det formål at belyse udvalgte trafiksikkerhedsproblemer". Rådet for trafikksikkerhedsforskning, Danmark.

Delprojekt 6: "Olycksrisiker, riskexponering och olyckskonsekvenser i väg- och gatutrafiken. Behov av och metoder för att kombinera olycks- och exponeringsdata i syfte att beskriva trafiksäkerheten i hela eller delar av trafiksystemet". Statens väg- och trafikinstitut (VTI), Sverige.

Delprojekt 7: "Prövning av förslag till ny metodik/teknik vid insamling av olycksdata" Statens tekniska forskningscentral (VTT), Finland.

Delprojekt 4 och 5 har slutförts under 1978 medan delprojektet 6—7 fortgått ännu under 1979. NTR avser att publicera den andra MIRO-fasens rapporter i NTR:s rapportserie. Från Nordiska ministerrådets sekretariat utgick under våren 1979 ett initiativ att koordinera inrapporteringen av olycksfall på olika områden i Norden. Genom att NTR:s MIRO-arbete tangerar denna strävan har NTR varit representerat i ovannämnda nordiska samråd genom ordföranden i MIRO-projektets referensgrupp. Strävandena att samordna olycksinrapporteringssystemet i Norden fortsätter och NTR avser att delta i detta samarbete.

Den aktiva roll som NTR i och med MIRO-projektet intagit inom trafiksäkerhetsforskningen i Norden med stöd av Nordiska ministerrådet har fortsatt under år 1979. Under detta år igångsattes två nya projekt:

"Metoder och behov av information för bedömning av trafiksäkerhetsåtgärders effekter."

Projektet har kallats "handboksprojektet" och dess mål är att ge bl. a. planerare och beslutsfattare större möjligheter att göra jämförelser mellan olika alternativa eller kompletterande säkerhetsåtgärder och deras effekter. Projektet är tvåårigt och leds av en arbetsgrupp bestående av en projektsansvarig i Danmark, Finland, Norge och Sverige, och huvudansvaret för projektets genomförande fördelas i tiden eller åtgärdsvis på dessa fyra.

Det andra forskningsprojektet, som inleddes 1979, är ovannämnda

kartläggning av kunskaperna rörande barns trafiksäkerhet:

”Kartläggning av FoU-underlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden.”

Projektet är ettårigt och genomförs i Sverige med en projektledare som bistås av kontaktpersoner i de övriga nordiska länderna.

För år 1980 har NTR erhållit projektmedel för följande nya nordiska forskningsprojekt:

- ”Eftereffekter av alkohol på förarens beteende i kritiska trafiksituationer.”
- ”En kartläggning av åldringars beteende i kritiska trafiksituationer.”

För att ge stabilitet och spännvidd åt den aktiva nordiska samarbetsforskningen på trafiksäkerhetens område har NTR givit NKT i uppdrag att uppgöra ett förslag till forskningsprogram på sikt under 1980-talet. NTR har med tillfredsställelse noterat den möjlighet till aktiva forskningsinitiativ som beretts NTR genom tilldelade medel ur Nordiska ministerrådets budgetmedel.

Frågan om *nordisk giltighet för körkort* (Nordiska rådets hemställan nr. 4 till Nordiska ministerrådet under rådets 27:e session) har följts av NTR och NKV. Det ifrågavarande arbetet har fortgått med utgångspunkt i betänkandet ”Nordisk gyldighet af kørekort” (NU 1969: 7) Nordiska rådets *rekommendation nr 34/1970* och NKV:s rapport.

Danmark, Finland, Norge och Sverige har sedan länge bilaterala överenskommelser om godkännande av körkort. Huvudregeln är att ett nordiskt körkort gäller i andra nordiska länder till dess innehavaren har tagit fast bostad i besökslandet. De nordiska samarbetssträvandena på området går ut på att körkortet skall vara giltigt i besökslandet även efter fast bosättning. Olika svårigheter — bl. a. det förhållandet att alla länderna inte har centralt körkortsregister — hindrar ett snabbt samnordiskt genomförande av förslagen. Frågan måste därför bedömas av varje land för sig och det är enligt NTR:s mening önskvärt att varje land, så snart det är tekniskt och lagstiftningsmässigt möjligt, erkänner nordiska körkort i vidast möjliga utsträckning. Tillräckligt underlag för lagstiftningsåtgärderna finns i det utredningsmaterial som tidigare har lagts fram på såväl nordisk som nationell basis. Det kan nämnas att man i Danmark och Norge redan har skaffat sig de lagstiftningsmässiga möjligheterna. I Finland avser man att göra det genom propositionen om ny vägtrafiklag som nyligen har lämnats till riksdagen. I Sverige föreligger ett principbeslut om en liknande ordning och frågan har behandlats av körkortsutredningen, vars betänkande är föremål för departementsberedning.

En ad hoc-grupp för undersökning av *skillnaderna i de nordiska länderna ifråga om utbildning och prövning av fordonsförare* har tillsatts av NTR. Denna grupp har slutfört sitt uppdrag under 1979. Arbetet har

omfattat en jämförande översikt av hur privat- och yrkesförare utbildas och prövas i Norden.

NTR har anmodat NKV att följa utvecklingen angående *trafiksanering* sett främst mot bakgrunden av nya danska föreskrifter för trafiksanering i den danska trafiklagen, den s. k. § 40. Detta arbete fortgår. NKT arrangerade i mars 1979 en forskarkonferens med ca 25 inbjudna planerare och forskare kring temat "Trafiksanering i tätorter". Denna konferens upplevdes såsom nödvändig efter en aktiv diskussion i Norden om hur trafiksäkerheten kunde förbättras inom tätorter. Konferensen, som i praktiken handhades av dansk-svenska forskarkrafter, uppmärksammade säkerhetsaspekterna vid sidan av andra effekter av trafiksanering: trafikens upplevda säkerhet/osäkerhet, trafikens framkomlighetssynpunkter, sociala och andra miljöeffekter. Föredragens och diskussionernas tyngdpunkt låg dels i kritisk värdering av hittills genomförda saneringsprinciper, och dels i försök att skapa nya idéer för trafiksanering närmast såsom en integrerad del av stadsplanering i stort. Konferensen resulterade konkret i en rapport från konferensen, som innehåller de hållna föredragen, en katalog över avslutade, pågående och planerade saneringsprojekt samt förslag till fortsatt forskning på trafiksaneringsområdet.

NTR har även tillsatt en ad hoc-grupp för undersökning av cyklisternas säkerhet i vägkorsningar. Gruppens arbete fortsätter.

Behandlingen av Nordiska rådets *rekommendation 10/1977* om samnordisk insats mot trafikonykterhet har inom NTR fortsatt. NKV kartlägger respektive lands lagstiftning på detta område. En av NTR utpekad expert sammanställer en översiktsrapport rörande kunskapsläget på detta speciella område. Både ovannämnda kartläggning och översiktsrapport förväntas föreligga under 1979. Slutligen avser NTR att under 1980 låta genomföra en undersökning av bakrusets inverkan på körförmågan i kritiska trafiksituationer.

Närmare information om NTR:s underkommittéer NBK, NKT och NKV framgår ur bifogade årsberättelser i *bilagorna 1—3*.

Nordiska trafiksäkerhetsrådets *rapportserie* har under 1979 kompletterats med följande publikationer:

NTR rapport nr. 21: "Metodik för insamling och redovisning av olycksdata — MIRO, slutrapport för fas 1, målstudie."

NTR rapport nr. 22: "Bättre synbarhet — traktorer, motorredskap, mopeder, långa fordon."

NTR rapport nr. 23: "Bibliografi, supplement 1977—78."

NTR har utarbetat en översiktslista rörande verksamheten på NTR:s område. Arbetsuppgifterna är indelade i dels löpande uppgifter, dels uppgifter på kortare sikt, dels uppföljande uppgifter och slutligen uppgifter på längre sikt. Denna indelning innebär ingen prioritering av uppgifterna.

*NTR:s verksamhetsområde:**Samarbetsorgan m. m.**I Löpande uppgifter*

1. Genomförande av enhetliga trafikregler i Norden med utgångspunkt från förslagen i NU 1966: 2 och NU 1970: 10.

NKV

2. Frågor i anslutning till nordiska länders anslutning till internationella konventioner rörande trafiksäkerhet m. m.

NBK och NKV

3. Samordning av nordiska bestämmelser på det biltekniska området.

NBK

4. Upprättande och publicering av projekt-kataloger och av bibliografier på trafiksäkerhetsforskningens område.

NKT

II Uppgifter om kortare sikt

5. Skyddssystem i bilar. Kartläggning av erfarenheterna kring användandet av bilbälten i baksätet, luftkuddar, automatiskt påkopplade bilbälten och barnstolar för bilar. Jämför under punkt 20.

speciell arbetsgrupp

6. Fordons synbarhet. NTR utgav 1975 rapport nr. 12 "Varselljus för motorcyklar", år 1976 rapport nr. 17 "Varselljus bilbelysning under dagtid" och år 1979 rapport 22 "Bättre synbarhet — traktorer, motorredskap, mopeder, långa fordon". Den speciella arbetsgrupp, som utarbetat ovan nämnda rapporter, fortsätter sitt arbete med vissa synbarhetsfrågor.

speciell arbetsgrupp

7. Hastighetsgränser. NKV har bildat en speciell arbetsgrupp som skall undersöka och värdera de faktorer, vilka har betydelse för avgöranden ifråga om hastighetsgränser.

speciell arbetsgrupp

8. Nordisk giltighet för körkort m. m. Arbetet tar sikte på att utarbeta regler i överensstämmelse med de riktlinjer, vilka anges i NU 1969: 7, Nordiska rådets rekommendationer 34/1970 och 3/76 och NTR:s rapport nr. 6 "Körkort i Norden".

NKV

9. Utbildning av fordonsförare. I Nordiska rådets rekommendation 35/70 har rådet uppmanat regeringarna att undersöka möjligheterna till ensartad utbildning och prövning av fordonsförare. En arbetsgrupp belyser frågan beaktande även utbildning av yrkesförare, NTR:s rapport nr. 6 och NR:s rekommendation.

speciell arbetsgrupp

10. Säkerhetskrav för bussar. NBK har tillsett en arbetsgrupp som skall undersöka vilka säkerhetskrav man bör ställa med beaktande av förarnas, passagerarnas och andra trafikanters säkerhet.

NBK

*NTR:s verksamhetsområde:**Samarbetsorgan m. m.*

11. MIRO-projektet. Projektets första fas har avslutats. NTR har beslutat genomföra den andra fasen som omfattar fyra delprojekt. Den första fasen är dokumenterad i NTR-rapport nr. 21 och i olika institutionsrapporter. Projektledaren har deltagit i ett nordiskt tvärfackligt möte rörande olycksfallsrapportering.

speciell arbetsgrupp

12. Effektstudier (MITRA). Projektet, som genererats genom MIRO-projektet, avser att beskriva riktlinjer och metoder liksom undersöknings- och analysmetoder vid bedömning av effekterna av olika trafiksäkerhetsåtgärder. Projektet avses resultera i en handbok över vilken grundstatistik och vilka analysmetoder som krävs vid planering och genomförandet av olika trafiksäkerhetsåtgärder.

speciell projektgrupp

13. Cyklisters säkerhet. NTR har tillsatt en speciell arbetsgrupp för att undersöka cyklisters trafiksituation, speciellt i väg- och gatukorsningar.

speciell arbetsgrupp

14. Äldre fotgängares problem. Ett av NTR initierat forskningsprojekt för år 1980, där man önskar kartlägga äldre fotgängares beteende i farliga trafiksituationer.

speciell arbetsgrupp

15. Barns trafiksäkerhetssituation. En kartläggning av kunskapsläget rörande barns trafiksäkerhet i dag. Projektet bildar ett led i NTR:s ansträngningar att minska barntrafikanterers risker. NTR har genom NKT och en forskarkonferens kartlagt olika alternativ för trafiksäkerhetsåtgärder ur barnens synvinkel.

NTR och
speciell projektgrupp

16. Alkoholens eftereffekter. Ett av NTR initierat forskningsprojekt, som avser att jämföra körförmågan i en kritisk körsituation dels under inverkan av bakrus dels under normala betingelser.

speciell projektgrupp

17. Trafikonykterhet. A. NKV gör för närvarande en sammanställning av de nordiska ländernas lagstiftning på området.

NKV

18. Trafikonykterhet. B. NTR har utpekat en expert för utredning av kunskapsläget i dag på detta speciella område närmast mot bakgrunden av den samlade och dokumenterade erfarenheten rörande alkohol och vägtrafik.

speciell expert

III Uppföljande aktivitet

19. Uppföljning av Nordiska rådets rekommendationer i trafiksäkerhetsfrågor.

*NTR:s verksamhetsområde:**Samarbetsorgan m. m.*

20. Bilbältesbruk. Både installation och användning av bilbälten i personbilars framsäten är obligatoriska i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ifråga om påföljder för underlåtenhet att använda bilbälten håller lagstiftningen på att bli enhetligare. Användningsfrekvensen är däremot varierande i de olika länderna varför NTR avser att följa med utvecklingen på detta område. Jämför punkt 5.

21. Skyddshjälm för motorcyklister och mopedister. Användningen av skyddshjälm för motorcyklister är obligatorisk i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Användningsfrekvensen har konstaterats vara hög. Den är dock ej lika enhetlig ifråga om mopedisterna. NTR betraktar denna fråga såsom mycket central.

22. Reflexanordningar för fotgängare. NTR har år 1976 publicerat rapporten "Fotgängarreflexer" och avser att uppmärksamma frågan fortsättningsvis.

23. Motorcyklisters och mopedisters säkerhet. NTR rapporterna 13. och 19. behandlar motorcyklisters situation ur teknisk och pedagogisk synvinkel. NTR avser att följa upp förslagets förverkliganden.

24. Trafiksanering och trafiksäkerhet. NTR har anmodat NKV att följa upp den utvecklingen på området, NKT har ordnat en forskarkonferens, "Trafiksanering i tätorter", som resulterat bl. a. i förslag till forskningsaktivitet.

NTR och NKV

IV Uppgifter på längre sikt

25. Förbättring av fotgängares säkerhet i trafiken. Ett omfattande arbete sker bl. a. inom CEMT och OECD för att förbättra fotgängarnas situation i trafiken. Arbetet på området har karaktären av dels forskning, och dels direkta åtgärder av olika slag. Jämför under punkt 14.

26. Förbättring av cyklisters säkerhet i trafiken. På grund av det ökade intresset för cykling, bör uppgiften att förbättra cyklisters villkor prioriteras högt. Insatser av både olycks- och skadeförebyggande karaktär bör göras. Som ett led i detta arbete har ovannämnda arbetsgrupp för cyklisters säkerhet tillsatts (se p. 13).

NTR:s verksamhetsområde:

Samarbetsorgan m. m.

27. Förenkling av regelverket. Regelverket gällande trafik och fordon tenderar att bli allt mera omfattande och detaljrikt. Centralt i strävan till förenkling blir att värdera regelverkets sammanhang med andra trafikreglerande åtgärder.

NKV

28. Konferenser på trafiksäkerhetens område. NKT har med NTR:s stöd arrangerat ett flertal forskarkonferenser kring olika aktuella frågor på trafiksäkerhetens område både av forskningsteknisk och uppföljande art. Konferenser har även hållits där forskarna konfronterats med administratörer, beslutsfattare m. fl. NTR avser att fortsätta på denna linje.

NKT

Jarmo Hirsto
Ordförande i NTR

*BILAGA 1***Nordisk bilteknisk kommitté***Verksamhetsberättelse för år 1979*

Nordisk bilteknisk kommitté (NBK) har under 1979 haft nedanstående sammansättning:

Danmark:

Civilingenjör Per Frederiksen
Bilinspektör Folmer Kristiansen

Finland:

Överinspektör Reino Lampinen
Diplomingenjör Pertti Moll

Norge:

Underdirektør Ingar Tenold
Biltillsynssjef Knut Holand

Sverige:

Byråchef Åke Dahlström
Överingenjör Sven Åsander
Förste byråingenjör Kjell Gustavsson

Sverige har till utgången av 1979 ansvaret för ordförandepost och sekretariat. Som ordförande och sekreterare har Åke Dahlström respektive Kjell Gustavsson fungerat (Dahlström var på grund av sjukdom förhindrad att delta i sammanträdet den 25—26 april, varvid Sven Åsander ersatte honom som ordförande).

NBK har hittills under året haft ett sammanträde, det sextonde, den 25—26 april i Stockholm (Hässelby slott). Sedan verksamhetsberättelsen för 1978 avlämnats hade NBK ett sammanträde (nr 15) i Oslo den 4—5 oktober 1978. NBK:s sjuttonde sammanträde är planerat till den 18—19 september 1979 i Danmark.

NBK har under året fortsatt att ägna tid åt frågan om dubbade däck i anslutning till de finska föreskrifterna. Frågan har även fått anknytning till ECE-arbetet sedan expertgruppen för fordonskonstruktioner (WP 29) återupptagit den på sitt program. NBK skall undersöka möjligheterna att genom utrednings- och forskningsarbete vid statens väg- och trafikinstitut (VTI) få underlag till förslag till gemensamma nordiska bestämmelser om dubbade däck. NBK var representerad vid ett seminarium angående den fortsatta utvecklingen av dubbdäck som anordnats den 14

juni av styrelsen för teknisk utveckling (STU) i samarbete med VTI. NBK avser att följa upp erfarenheterna från seminariet vid sitt sammanträde i september.

Förslaget till gemensamma regler och metodik rörande insamling av tekniska data för typbesiktning och uppläggning av fordonsdata har varit föremål för fortsatt bearbetning. Vid NBK:s sammanträde i Stockholm gjordes ett studiebesök vid AB Svensk Bilprovning där främst metodiken för insamling och lagring av fordonsdata studerades.

Bland de frågor som ägnats väsentlig uppmärksamhet i anslutning till deras behandling av WP 29 och dess rapportörgrupper kan främst nämnas frågan om fordonsbuller.

NBK har beslutat att se över sitt program för den fortsatta verksamheten. En första inventering av nya lämpliga arbetsuppgifter för kommittén hade planerats till det sextonde sammanträdet. Detta kom att sammanfalla i tiden med NTR:s inhämtande av synpunkter på den framtida verksamheten inom NTR och dess underorgan. NBK har avgivit sin svarsskrivelse 1979-06-07 (NBK/1979/10). På begäran av Nordiska rådets presidium har NBK 1979-07-18 avgivit ett yttrande över ett medlemsförslag om nordiskt samarbete angående ett bilavgiftssystem som stimulerar trafiksäkerhet m. m.

Ake Dahlström
Ordförande i NBK

Kjell Gustavsson
Sekreterare

BILAGA 2

Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning

Arsberetning for 1979

Danmark har i beretningsperioden haft sekretariat og formandsskab.

Komiteen har haft 3 møder: 8. januar i Stockholm, 9. marts i Oslo og 6.—7. september i Helsinki. Desuden har forskningsrepræsentanterne holdt 3 møder.

Komiteen har fortsat sin virksomhed med at informere om trafiksikkerhedsforskningen i deltagerlandene.

Informationsudvekslingen på komiteens møder sikrer, at dens medlemmer, der er centralt placerede forskere og administratorer, til stadighed er velorienterede om ikke blot forskningsaktiviteten, men også trafikpolitiske nyskabelser i medlemslandene.

Den udadrettede virksomhed er fortsat baseret på det projektkatalog og den bibliografi, som periodisk udgives i NTRs rapportserie. I 1979 er bibliografisupplementet, som alternerer med bibliografien, således at en af disse publikationer udsendes hvert andet år, udsendt som nr. 23 i NTR-serien.

Som en nyskabelse har komiteen i år udgivet 2 numre af en pjece, "NKT-nytt", der indeholder korte meddelelser om projektaktiviteter, forskningsresultater og publikationer samt relevante personalia, og i et oplag på 800 stykker fordeles til interesserede brugere i Norden.

De første numre af denne uprætentjose og ganske billige pjece har fået en meget positiv modtagelse og det er komiteens hensigt at gøre den til en regelmæssig og pålidelig nyhedskilde for en bred kreds af personer, der har professionel berøring med trafikikkerhedsområdet.

Samtidig har NKT opgivet at udsende projektkataloget årligt. Det vil fremtidig blive udgivet hvert andet år, næste gang i 1980.

NKT fik i 1978 af NTR overdraget arbejdet med en oversigtsrapport om børns trafikikkerhed i de nordiske lande. Arbejdet var foranlediget af Nordisk Ministerråd og fik yderligere aktualitet af det internationale børnear. Rapporten blev i foreløbig form afleveret til NTR i begyndelsen af 1979 med en opfordring til NTR om hurtigt at indkalde en konference om rapportens emne, som kunne bidrage til en afklaring af hvilke børneorienterede, trafikikkerhedsfremmende foranstaltninger, der på kortere sigt kunne lade sig realisere og på hvilken områder beslutningsprocessen måtte fordre øget forskning. Konferencen, der samlede ca. 70 deltagere, blev afholdt fra den 19.—21. juni i Norge og dens resultater indgår i den endelige rapport om børns trafikikkerhed i de nordiske lande, som påregnes udsendt i efteråret 1979.

Informationsudveksling om specielle temaer sker i øvrigt ved forskerkonferencer, som NKT tager initiativ til at arrangere. I foråret 1979 afholdtes en sådan konference i Skåne om trafiksanering i byområder.

Konferencen havde ca. 25 indbudte deltagere, fortrinsvis planlæggere og trafikikkerhedsforskere. Konferencen fremkom med konkrete anbefalinger om nordiske samarbejds muligheder inden for dette emneområde.

Det er planen i løbet af efteråret 1980 at gennemføre en forskerkonference om "Risikobegrebet og risikodata i trafikikkerhedsarbejdet" i Norge.

Komiteen har udarbejdet forslag til nordiske projekter i NTRs regie til eventuel iværksættelse inden for rammerne af NTRs budget i begyndelsen af 1980'erne. Det er hensigten at lade dette være et fast punkt på NKTs årlige aktivitetsliste.

Jørgen Christensen
NKT sekretær

*BILAGA 3***Rapport fra Nordisk komité for vegtrafikklovgivning (NKV)
til Nordisk trafikksikkerhetsråd***Rapport om NKV's virksomhet i 1979*

NKV har hittil i år avholdt et møte i Norge 26.—27. april, og neste møte er besluttet holdt i Finland 11.—12. oktober 1979.

Oppgavene som ordfører og sekretær for 1979 er tillagt Norge.

NKV's medlemmer har holdt hverandre fortløpende orientert om endringer i vegtrafikklovgivningen i de respektive land. Arbeidet for harmonisering av dette lovverket har fortsatt i 1979. Man har også lagt vekt på å gjøre en samnordisk innsats i bekjempelsen av alkoholpåvirkede motorvognførere, — i første omgang i form av kartlegging av nåværende situasjon. Eventuelle reservasjoner ved ratifikasjonen av Wien-konvensjonene vil bli samordnet gjennom utveksling av PM'er. Av andre spørsmål som er drøftet, kan nevnes regler for arbeidsvarsling, bruk av kjøreløys, utdanning av motorsykkelførere og trafikkregelendringers evne til å påvirke trafikantadferden. Dessuten er oppdraget nærmest slutført vedrørende NVK's betenkning: "Signalanlegg for vegtrafikk".

På bakgrunn av brev av 9. april 1979 fra NTR har NKV vurdert den fremtidige virksomhet innenfor NTR og dets underorganer. Komitéen vil først påpeke at det gjenstår en del arbeid med NKV's kortsiktige oppgaver slik de er definert i NTR's årsberetning for 1978. Man vil ellers understreke at komitéarbeidet gir nye og nyttige tanker og impulser for vegtrafikklovgivningen. En samordnet, internordisk opptrreden gir dessuten større gjennomslagskraft i større fora som f. eks. CEMT og ECE.

En felles erfaring synes det å være at regelverket om motorvogner og vegtrafikk lett blir uoversiktlig. På noe sikt antar man at en forenkling innenfor dette området kan bli en hovedoppgave for NKV. Dette innbefatter bl. a. en vurdering av regelverkets rolle sammen med andre trafikkregulerende virkemidler, og likedan hvorvidt og hvordan reglene kan håndheves.

NKV's trafiktekniska utskott (TTU) har foreløpig avholdt et møte i 1979, — neste møte er planlagt avviklet i slutten av august 1979. For tiden er TTU engasjert i oppgaven med å harmonisere reglene for arbeidsvarsling. NKV har for øvrig anmodet TTU om å utarbeide et prosjektforslag for oppsummering av arbeidet med innføring av ensartede trafikkregler. Man ønsker således å få en oversikt over likheter og ulikheter i de forskjellige lands regelverk.

*BILAGA 15***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats att yttra sig över följande kapitel i berättelsen:

<i>Kapitel I:</i>	Inledning (i berörda delar)
<i>Kapitel II:</i>	Arbetsmarknad
<i>Kapitel III:</i>	Arbetsmiljö
<i>Kapitel X:</i>	Jämställdhet
<i>Kapitel XIV:</i>	Miljövärd
<i>Kapitel XVIII:</i>	Socialpolitik

Därjämte har utskottet beretts möjlighet att komma med synpunkter på bilagorna 1—5 i ministerrådsberättelsen. Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid mötena i Helsingfors den 14 december 1979 och i Stockholm den 28—29 januari 1980.

1. Allmänna synpunkter

Nordiska rådet mottager inför sin 28:e session Nordiska ministerrådets nionde berättelse. Ministerrådet konstaterar i inledningskapitlet i berättelsen att bedömningarna av det nordiska samarbetet vid 1970-talets slut skiljer sig åt. Å ena sidan har det sagts att samarbetet idag är mera utbyggt och levande än någonsin, å andra sidan har kritik rests mot uteblivna resultat. Mot denna bakgrund har ministerrådet inledningsvis ställt tre övergripande frågor beträffande det nordiska samarbetet: (1) Vilka resultat har uppnåtts? (2) Vad karakteriserar dagens samarbete? (3) Vilken ambitionsnivå skall prägla samverkan på 1980-talet? När det nordiska samarbetet går in i ett nytt decennium finner utskottet, väl medvetet om de svårigheter som därvid möter, det motiverat att också för egen del försöka sammanfatta några huvudintryck av det samarbete som ägt rum mellan de nordiska länderna under 1970-talet. Fyra huvudtendenser träder i förgrunden: (1) Övergången från samarbetslösningar av helhetsmodell till en sektorsamverkan. (2) Den tilltaganden institutionaliseringen av det nordiska samarbetet. (3) Intresseorganisationernas ökande betydelse för den officiella nordiska samarbetsprocessen. (4) De förändringar som skett beträffande den nordiska beslutsprocessen.

Sedan NORDEK-planen år 1970 visade sig ogenomförbar har det nordiska samarbetet utvecklats *sektor för sektor*. Samverkan har fördjupats inom redan etablerade samarbetsområden, därtill har nya samarbetsfält beträffats.

Inom Nordiska ministerrådet har utarbetats sektorsvisa, avgränsade handlings- eller samarbetsprogram vilka förelagts Nordiska rådet. Detta har emellertid inte inneburit att Nordiska rådets självständiga initiativrätt åsidosatts. Medlemsförslagen har fortsatt utgjort ett mycket viktigt och med ministerrådsförslagen likaberättigat inslag i den nordiska samarbetsprocessen. Från social- och miljöutskottet har vid ett flertal tillfällen betonats, att tillkomsten av ministerrådets olika sektorsprogram inte fått medföra att de valda rådsmedlemmarnas stadgeenliga initiativrätt beskäres. Så har ej heller skett.

Under 1970-talet har samtliga de fem samarbetssektorer — social- och hälsovård, arbetsmarknad, arbetsmiljö, miljövård och jämställdhet — som utgör social- och miljöutskottets arbetsområde kommit att täckas av dylika handlings- eller samarbetsprogram. Utskottet anser i huvudsak att erfarenheterna varit goda, men vissa brister, som kommenteras nedan, har vidlått den nya samarbetsmetodiken.

Fyra krav bör kunna ställas på dessa nordiska handlings- och samarbetsprogram. För det första bör ambitionen vara ej blott att gripa sig an samarbetet på nya fält, utan minst lika viktigt är att slå vakt om och fördjupa samverkan inom redan etablerade samarbetsområden. 1950-talets stora landvinningar — 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse, 1955 års trygghetskonvention och 1957 års passöverenskommelse — måste bevaras. Ändringar i ingångna nordiska samarbetsöverenskommelser bör under inga omständigheter ske utan att Nordiska rådet beretts möjlighet att yttra sig. För det andra är det en grundförutsättning för samarbetet att de synpunkter som framförs från Nordiska rådets sida vid behandlingen av dessa sektorsprogram beaktas i rimlig omfattning. För det tredje bör Nordiska rådets organ inte komma in i beslutsprocessen vid ett alltför sent stadium. För det fjärde bör möjlighet öppnas för Nordiska rådet att i egen regi genomföra remissbehandling av de framlagda förslagen till sektorsprogram. Mot denna bakgrund har social- och miljöutskottet förordat att rådspresidiet med de nordiska samarbetsministrarna överenskommer om en standardprocedur för behandling av sektorsprogrammen (*yttrande nr 2/1979* punkten 1).

Enligt social- och miljöutskottets mening är vad som behövs i första hand inte nya handlings- och samarbetsprogram, utan att samarbetet präglas av dynamik och initiativkraft. Här avtecknar sig nya parlamentariska initiativ, mera omfattande och djupgående än ett vanligt medlemsförslag, men samtidigt mindre omfångsrika än ett handlingsprogram som en möjlighet. Det initiativ som utskottet tagit till intensifierat nordiskt samarbete på rusmedelsområdet utgör exempel på detta.

Kännetecknande för det nordiska samarbetet är alltjämt, vid en internationell jämförelse, att antalet heltidsanställda på nordiskt plan är förhållandevis blygsamt. I takt med att för Norden gemensamma samarbetsorgan tillkommit har dock antalet nordiskt anställda ökat. Tre samnordiska huvudsekretariat har upprättats under 1970-talet — Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn och Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo — vilka kompletterar de nationella rådsdelegationernas sekretariat som funnits i mera än två decennier. Därtill har ett betydande antal nordiska institutioner, nämnder och kommittéer med fast anställd personal tillkommit. De utgör ett naturligt led i samarbetets utbyggnad.

En *institutionalisering* av det nordiska samarbetet är emellertid inte ett mål i sig. Nya nordiska samarbetsorgan bör upprättas enbart i situationer då betydande samarbetsfördelar står att vinna med en institutionalisering. Berörda organ inom Nordiska rådet bör alltid beredas möjlighet att yttra sig innan dylik institutionalisering äger rum. Vidare bör på nordiskt plan verkande permanenta institutioner erhålla sina beviljningar via de båda ministerrådsbudgeterna. Därmed underlättas en samlad överblick och nödvändiga prioriteringar möjliggöres samt befrämjas den parlamentariska kontrollen av verksamheten på nordiskt plan.

Det kan vara en fördel att förlägga mindre nordiska institutioner i anslutning till redan existerande myndigheter eller motsvarande på nationellt plan. För att arbeta effektivt bör de nordiska institutioner som upprättas inte vara alltför små. De kan lätt bli sårbara genom de ofta förekommande resor som ligger i arbetets natur eller på grund av sjukdom. Inom social- och miljöutskottets arbetsområde förekommer tre mindre institutioner som har två till tre anställda: Nordiska läkemedelsnämnden i Uppsala, Nordiska nämnden för handikappfrågor i Stockholm och Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning i Helsingfors. De anslagsäskanden som framförts från dylika institutioners sida och som går ut på att normaluppsättningen anställda bör vara en chef, en handläggare och en assistent har utskottet stor förståelse för. Social- och miljöutskottet har under de senaste åren lagt stor vikt att skapa goda kontakter med institutionerna inom det egna arbetsområdet. Besök har avlagts vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå och vid Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning i Helsingfors inom loppet av ett drygt år.

Utskottet har för avsikt att vid lämpligt tillfälle avlägga besök även vid Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo, Nordiska läkemedelsnämnden i Uppsala och Nordiska nämnden för handikappfrågor i Stockholm.

Ett led i institutionaliseringen av det nordiska samarbetet är förekomsten av de två ministerrådsbudgeterna: den allmänna budgeten och kulturbudgeten. I det budgetsamråd som förekommer med ministerrådet—samarbetsministrarna har rådets budgetkommitté uttalat önskemål om att en viss koncentration av ministerrådets verksamhet bör ske till större och mera betydelsefulla samarbetsprojekt, utan att för den skull beviljningar av mindre omfattning omöjliggöres. Det förtjänar också att i sammanhanget framhållas, att för att utgifterna för det nordiska samarbetet skall uppfattas som sakligt berättigade krävs att det inriktas på frågor som engagerar och är av betydelse för en bred nordisk allmänhet.

Karakteristiskt för 1970-talets nordiska samarbete är för det tredje den ökande betydelse som *intresseorganisationerna* fått inom den officiella samarbetsprocessen. För social- och miljöutskottets del är öppna och kontinuerliga kontakter med arbetsmarknadens parter av stor betydelse. Utskottet har vanligen flera gånger per år inbjudit representanter för arbetsmarknadsparterna att såsom sakkunniga bistå vid behandlingen av viktigare samarbetsfrågor. Utskottet sätter stort värde på att rådspresidiet beslutat att arbetsmarknadsparterna kommer att inbjudas till rådets sessioner fortsättningsvis. Vidare äger årliga möten rum mellan presidiet och företrädare för Nordens fackliga samorganisation. Dessa möten skall i år utvidgas till att omfatta ordförandena i rådets utskott. Arbetsmarknadsparterna inbjuds regelmässigt till konferenser i rådets regi och erhåller i betydande utsträckning i rådet väckta medlemsförslag på remiss. Kontakterna på sekretariatsplanet är mycket goda.

Vidare önskar utskottet kommentera några för den nordiska *beslutsprocessen* karakteristiska drag.

I inledningskapitlet i ministerrådsberättelsen framhålls att tätare konsultationer fortsättningsvis kommer att förekomma på regeringsnivå mellan de nordiska länderna. De nordiska statsministrarna kommer att mötas oftare. Ministerrådet framhåller att man eftersträvar ett tätt samarbete med parlamentarikerna i Nordiska rådet. Utskottet önskar understryka vikten av att parallellt med att kontakterna på regeringsplanet byggs ut bör samrådet med Nordiska rådets organ intensifieras.

Utskottet vill härvid erinra om de möjligheter som öppnas i artikel 12 i ministerrådets arbetsordning beträffande närvaro vid ministerrådsmöten från de valda rådsmedlemmarnas sida. Med undantag för de årliga socialpolitiska ministermötena har de senaste tre åren möjligheter saknats för social- och miljöutskottet att sända observatörer till möten med ministerrådet.

En annan kontaktform är gemensamma möten mellan rådets utskott och ministerrådet. Social- och miljöutskottet har samrått med minister-

rådet i sammansättningen social- och hälsovårdsministrarna, arbetsministrarna, miljövårdsministrarna och samarbetsministrarna under den gångna fyraårsperioden.

Utskottet har nyligen tagit initiativ till ett gemensamt möte med social- och hälsovårdsministrarna i slutet av sommaren 1980 samt avser att inbjuda ministerrådet-jämställdhetsministrarna till en gemensam överläggning längre fram.

En annan aspekt som utskottet önskar fästa uppmärksamhet vid gäller den nordiska utredningsverksamheten. Utskottet har i skrivelse till rådspresidiet aktualiserat denna fråga. Utskottets önskemål, som rådspresidiet ställt sig bakom, har gått ut på att för att Nordiska rådets organ på ett tillfredsställande sätt skall kunna utöva sina granskande och kontrollerande funktioner krävs tillgång till kortfattade och systematiska sammanfattningar av de utredningar som ministerrådet låter genomföra. En viktig fråga gäller utformningen av mandaten för de samnordiska utredningarna. Utskottet önskar betona att det inte kan anses vara tillfredsställande att, såsom stundom skett, det tar flera år att utforma mandatet för en i en rådsrekommendation föreslagen utredning. Ett grundläggande parlamentariskt krav är att utredningsarbetet inom ministerrådets organ sker utan onödig tidspillan samt att mandaten, sedan de fastställts, i skyndsam ordning delges berört organ inom Nordiska rådet.

Ytterligare en brist som inte sällan vidlåder nordiska utredningar är att uppgifter om isländska förhållanden saknas. Utskottet finner det angeläget att ansträngningar görs för att man i största möjliga utsträckning i det nordiska utredningsarbetet beaktar isländska förhållanden. I de fall så inte kunnat ske bör detta klart sägas ut. Motiv bör om möjligt anges. En nordisk utredning bör omfatta samtliga de fem nordiska länderna.

Svårigheterna låg ofta tidigare i att över huvud taget få ett nordiskt samarbetsinitiativ utrett. Personella och ekonomiska resurser saknades.

I dagens läge är problemet snarare att till nationellt plan överföra och nyttiggöra de rön som framkommit i det omfattande nordiska utredningsmaskineriet. Ett ansvar av prioriteringskaraktär vilar på de valda rådsmedlemmarna när det gäller att ange vad som skall utredas på nordiskt plan. Lika viktigt är emellertid att de nationella myndigheterna och parlamenten ser till att de nordiska utredningsresultaten kommer till användning på nationellt plan.

2. Arbetsmarknadssamarbete

Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) behandlade vid sitt möte i juni 1979 frågan om en ajourföring av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad. En utredningsman utsågs som fick till uppgift att inför det nordiska arbetsministermötet i januari 1980 utarbeta en rapport beträffande 1954 års arbetsmarknadsöverenskommel-

se. Rapporten har publicerats i *NU A 1979: 18*. Utredningsmannen har i sitt arbete biståtts av en referensgrupp i vilken företrädare för arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna ingått. I utredningsuppdraget ingick även att granska de förslag till ajourföring av 1954 års överenskommelse som framlagts från finländsk sida. Rapport om den företagna granskningen skulle likaledes avges till nämnda arbetsministermöte. Företrädare för den finländska regeringen uttryckte vid Nordiska rådets 27:e session i Stockholm i februari 1979, önskemål om att en social- och flyttningssäkerhetsklausul skulle infogas i 1954 års överenskommelse. Därmed skulle olägenheterna av utvandring och flyttningsrörelser minska på det individuella planet. Att komma till rätta med detta problem var dels en bilateral svensk-finländsk fråga, dels en samnordisk fråga, framhöll man från finländsk sida.

1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse har inte reviderats på någon punkt sedan den ingicks. I förordet till överenskommelsen slår regeringarna fast att de har för avsikt att upprätthålla den fulla sysselsättningen. Man var likaså överens om att arbetskraftens fria rörlighet var till nytta både för den sociala och den ekonomiska utvecklingen i Norden. Kravet på arbetstillstånd avskaffades (artikel 1). I artikel 2 i överenskommelsen stadgas att arbetskraften i största möjliga utsträckning skall förmedlas mellan länderna via de offentliga arbetsförmedlingarna. Två inskränkningar vidlådde 1954 års överenskommelse och hithörande protokoll: (1) de gällde inte för fria näringsidkare och inte heller (2) för yrkeskategorier för vilka särskilda krav på auktorisation eller legitimation uppställt. Därmed kom en rad yrkesutövare, främst inom sjukvården, att gå miste om den gemensamma arbetsmarknadens fördelar. Sedan ett misslyckat försök gjorts att utvidga den gemensamma arbetsmarknaden till samtliga kategorier av arbetstagare under 1950-talet började man att försöka lösa problemen grupp för grupp. Sålunda trädde år 1966 överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för läkare i kraft. Därefter blev liknande överenskommelser gällande för tandläkare (1967), sjuksköterskor (1970), farmaceuter, egentligen apotekare (1971), samt sjukgymnaster (1978).

På förslag från Nordiska rådets sida har de senaste åren förutsättningar för att ge ytterligare grupper av personal på hälso- och sjukvårdsområdet del i den gemensamma arbetsmarknaden utretts. Vid månadsskiftet januari/februari 1980 väntas den tillsatta arbetsgruppen lägga fram förslag till utvidgning av arbetsmarknaden till ytterligare yrkesgrupper bl. a. optiker, tandtekniker, barnmorskor, hälsosystrar, veterinärer, psykologer och receptarier. I särskild ordning utreds, på förslag från Nordiska rådet, frågan om en gemensam arbetsmarknad för lärare.

I syfte att underlätta folkbokföring vid flyttning mellan de nordiska länderna trädde år 1969 överenskommelsen om internordiskt flyttningensbetyg i kraft.

Arbetsmarknadens parter och arbetskraftsmyndigheterna i Finland och Sverige ingick år 1973 ett avtal om arbetskraftens kanalisering via den offentliga arbetsförmedlingen vid flyttning mellan länderna.

En särskild arbetsgrupp tillsattes med uppgift att övervaka avtalets efterlevnad. I början av år 1977 anslöt sig såväl kommun- som landstingsförbundet i Sverige till den bilaterala överenskommelsen. Senare har även statsföretagens förhandlingsorganisation, familje- och småföretagens sammanslutning och kooperationens arbetsgivarorganisation tillträtt detta avtal i Sverige.

Enligt de år 1973 reviderade nordiska riktlinjerna för nordiskt arbetsförmedlingssamarbete står arbetsförmedlingarna öppna för arbetssökande och arbetsgivare i de berörda länderna.

I allmänhet bör sökande som bor närmare arbetsstället, utan hänsyn till riksgrens, anvisas arbete framför sökande som bor längre ifrån.

I *rekommendation nr 19/1975/s* förordade Nordiska rådet att det nordiska arbetsmarknadssamarbetet fördjupas och vidareutvecklas på grundval av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad. Utskottet slår fortsatt på allt sätt vakt om nordiska medborgares rätt att fritt välja arbete och bostadsort i Norden.

1955 års konvention om social trygghet tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare samma förmåner vid sjukdom, havandeskap, barns-börd, arbetslöshet, m. m. som inflyttningslandets egna. Denna överenskommelse håller, såsom framgår på annan plats i ministerrådsberättelsen, på att revideras. Revisionen slutfördes under år 1979. Remissarbetet väntas vara avslutat under första halvåret 1980. Social- och miljöutskottet ifrågasätter om det inte i första hand är en uppgift för det nordiska socialkonventionsutskottet att se till att eventuella brister vad gäller det sociala skyddet vid flyttning mellan de nordiska länderna avhjälpes inom ramen för det revisionsarbete som pågår beträffande den nordiska trygghetskonventionen. Hit räknar dock utskottet ej arbetsmarknadspolitiska insatser såsom bidrag till sökanderesor.

Flyttningsrörelserna mellan de nordiska länderna har blivit större än vad som fanns anledning att vänta vid tidpunkten för ingåendet av 1954 års överenskommelse, framför allt mellan Finland och Sverige. Enligt utskottets uppfattning måste emellertid analyseras (1) Vilka är orsakerna till att migrationen blivit så omfattande? (2) Hur omfattande har flyttningsrörelserna blivit? (3) Vilka åtgärder kan vidtagas för att säkra att flyttningsrörelserna sker i enlighet med intentionerna i gällande bilaterala och samnordiska avtal. I artikel 46 i Helsingforsavtalet föreskrivs att Nordiska rådet bör, utöver vad som särskilt överenskommits, beredas möjlighet att yttra sig om nordiska samarbetsfrågor av större vikt, när detta inte är ogörligt av tidsskäl. Utskottet, som anser 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse vara en av det nordiska samarbetets viktigaste hörnpelare, kommer på allt sätt att verka för att

eventuella förändringar i 1954 års överenskommelse inte företages utan att yttrande från Nordiska rådet inhämtats.

Social- och miljöutskottet är liksom tidigare positivt till att arbetsförmedlingarnas resurser i de nordiska länderna förstärkes. Utskottet anser, att de medborgare som flyttar mellan de nordiska länderna, är i behov av god service från arbetsförmedlingarnas sida. Att särskilda kontaktpersoner på central, regional och lokal nivå utsetts med uppgift att följa den internordiska arbetsförmedlingens utveckling är mot denna bakgrund positivt.

Ianspråktagandet av datateknik vid internordisk arbetsförmedling bör fortsatt övervägas. Utskottet anser att strävan bör vara att flyttande arbetskraft i så stor utsträckning som möjligt förmedlas via de offentliga arbetsförmedlingarna. Att inflyttade nordbor behandlas lika med inflyttningslandets egna medborgare är en grundläggande princip i 1954 års överenskommelse. De grupper som har en svag ställning på arbetsmarknaden bör särskilt uppmärksammas.

Samråd mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet-arbetsministrarna beträffande etapp två av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet ägde rum i januari 1979. Därtill diskuterades arbetsmarknadsprogrammet vid Nordiska rådets 27:e session i Stockholm i februari 1979. Social- och miljöutskottet har liksom ministerrådets organ lagt stor vikt vid de synpunkter på programmet som arbetsmarknadens parter haft att anföra. Nordiska arbetsmarknadsutskottet fastställde arbetsmarknadsprogrammets etapp två sommaren 1979.

Vägledande principer för arbetet med etapp två ansåg social- och miljöutskottet borde vara:

- (a) att arbetet koncentreras till ett fåtal, viktiga områden,
- (b) att tonvikten läggs vid analys av orsakssamband och att rena beskrivningar undviks,
- (c) att en tidsmässig prioritering görs,
- (d) att valet av nordisk samordningsgrad bestäms från fall till fall,
- (e) att arbetsmarknadens parter involveras i genomförandet samt
- (f) att de resultat som framkommer omsättes i praktiskt handlande på nationellt och nordiskt plan.

Ett viktigt inslag i det nordiska arbetsmarknadsprogrammet är det tredelade utredningsprojekt som tar upp utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden. De tre delstudierna avser dels kraven på omställningar på arbetsmarknaden på medellång sikt, dels sysselsättningseffekterna vid införandet av ny teknologi, dels förändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt. En första rapport väntas föreligga våren 1980. Utskottet önskar ta del av denna. Medlemsförslaget A 556/s om forskning m. m. kring datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbets-

marknad och arbetsmiljö kommer att slutbehandlas vid rådets 28:e session.

Förutom det ovannämnda, tredelade utredningsprojektet har fyra samarbetsområden prioriterats inom ramen för arbetet med etapp två: den selektiva arbetsmarknadspolitikens effekter, arbetsmarknadspolitikens förhållande till ekonomisk politik, regional-, industri- och utbildningspolitik, förhållandena på arbetsmarknaden för utsatta grupper samt utvecklandet av arbetsförmedlingarna. Utskottet har inga avgörande invändningar mot att dessa samarbetsområden prioriterats.

Frågan om ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor har tagits upp i Nordiska rådets *rek. nr 7/1977/s* och i *yttrande nr 2/1979* punkt 8. I yttrandet anfördes att för att effektivisera det nordiska arbetsmarknadssamarbetet borde ett fristående nordiskt forsknings- och utredningsinstitut inrättas. Mandatet för denna utredning bör tillställas Nordiska rådet. Utredningen bör bedrivas skyndsamt med tanke på att tre år redan gått sedan den ursprungliga rekommendationen antogs. Utskottet har tidigare framhållit att i utredningsarbetet bör beaktas möjligheterna till en samordning med den ekonomisk-politiska sektorn. Däremot förordar utskottet att utredningen om arbetsmarknadsinstitutet utföres separat och inte i samband med eventuellt kommande utredningar om det nordiska arbetsmarknadssamarbetets generella uppbyggnad. Annars kan ny och onödig tidsutdräkt uppstå.

En rapport om åtgärder syftande till jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden i Norden har publicerats (*NU A 1979: 2*). I denna redogörs för de åtgärder som vidtagits i de nordiska länderna för att befrämja jämställdheten i arbetslivet t. ex. förstärkning av arbetsförmedlingarnas resurser, tillhandahållandet av yrkesorienterade kurser, arbetsmarknadsutbildning, särskilda stimulansåtgärder såsom könskvotering i samband med regionalpolitiskt stöd, jämställdhetsbidrag, beredskapsarbete och olika former av försöksverksamhet. Allt i syfte att bryta på arbetsmarknaden rådande traditionella könsrollsmönster. Utskottet finner det vara positivt att denna kartläggning genomförts, men hade gärna sett att också isländska förhållanden belysts.

I yttrande nr 2/1979 punkt 10 framhöll Nordiska rådet att datorbaserad registrering av pågående och avslutad arbetsmarknadsforskning borde övervägas. Ett kontaktseminarium för nordiska arbetsmarknadsforskare har anordnats i slutet av år 1979, varvid frågan om systematisk dokumentation av arbetsmarknadsforskningen på området diskuterats. Utskottet emotser närmare upplysningar beträffande detta kontaktmöte. Av särskilt intresse är givetvis eventuellt förekommande synpunkter på nyttan av datorbaserad registrering av nordisk arbetsmarknadsforskning.

Ett seminarium för migrationsforskare anordnades i oktober 1979. Utskottet önskar ta del av rapporten från mötet.

Den särskilt ur finländsk synvinkel viktiga utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet i de nordiska länderna har slutförts under år 1979. En sammanfattning av utredningens slutsatser är under tryckning och kommer att publiceras i NU-serien. Av utredningen framgår att det faktum att arbetskraftens fria rörlighet ej kompletteras med en motsvarande rörlighet av kapital över de nordiska gränserna bidragit till att obalanser uppstått mellan framförallt Finland och Sverige. Utskottet förutsätter att Nordiska ministerrådet i berörda sammansättningar behandlar rapporten.

Ett nordiskt informationssystem på arbetsmarknadsområdet har för söksvis etablerats. Utskottet önskar närmare upplysningar om de hittillsvarande erfarenheterna av denna verksamhet, som medfört att en särskild informationskonsulent anställts.

Ministerrådet har, i likhet med Nordiska rådet, prioriterat arbetet med att bekämpa ungdomsarbetslösheten i Norden. Flera samnordiska utredningar har genomförts eller inletts av ministerrådets organ. Inom Nordiska rådet har ett *medlemsförslag*, A 575/s om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten väckts.

Slutligen har ministerrådet fattat vissa beslut i anledning av den rapport som framlades år 1978 "Uthyrnings- och entreprenadföretag i Norden", (NU A 1978: 5). En ny arbetsgrupp har etablerats. Denna bör i skyndsam ordning lägga fram förslag till nationella regler på området.

3. Arbetsmiljösamarbete

Efter en måhända något utdragen planeringsfas är det social- och miljöutskottets uppfattning att det nordiska arbetsmiljösamarbetet nu bedrivs med stor planmässighet och effektivitet. En bidragande orsak är att de budgetmässiga resurser som avsatts för samarbetet inom denna sektor stigit. På förslag från Nordiska rådets budgetkommitté höjdes sålunda den indikativa ramen för det nordiska arbetsmiljösamarbetet under år 1980 med 400.000 nkr till 2.600.000 nkr.

Sedan Nordiska rådet beretts möjlighet att yttra sig och synpunkter inhämtats från parterna på arbetsmarknaden fastställdes handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet i november 1977. En översyn av handlingsprogrammet inleddes hösten 1979. Remissfristen för arbetsmarknadsparterna utgår den sista februari 1980. Ett nordiskt arbetsmiljöministermöte äger rum hösten 1980. Under hänvisning till de generella synpunkter som social- och miljöutskottet anfört beträffande Nordiska rådets medverkan vid utarbetande och revision av nordiska handlings- och samarbetsprogram finner utskottet det vara en fördel att ett gemensamt möte äger rum mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet-arbetsmiljöministrarna innan arbetsmiljöprogrammet fastställs i sin nya utformning.

Av ministerrådsberättelsen framgår att samarbetet på arbetsmiljöområdet fått en alltmera permanent karaktär. Mot denna bakgrund övervägs alternativa finansierings- och organisationsformer. Utskottet önskar en närmare precisering av innebörden i detta.

Samarbetet beträffande arbetsmedicin/yrkeshygien har också under år 1979 intagit en dominerande ställning. Koncentration har skett till större samarbetsprojekt, vilket utskottet finner vara en fördel.

Samarbetet om yrkeshygieniska gränsvärden har fortsatt. Det sker i tre steg: en dokumentalist söker fram relevant information, som därefter behandlas av experter på nationellt plan. Därefter föreläggs materialet för en nordisk expertgrupp. Arbetsgruppen fastställer för egen del inget bestämt gränsvärde, utan anger istället vilka faktorer som bör beaktas. Vid utgången av år 1979 hade 18 ämnen behandlats, däribland styren, bly, krom, bensen, ozon, asbest och nickel. Innevarande år planeras en genomgång av ytterligare ett drygt tiotal ämnen bl. a. kadmium, bensin, zink och kobolt.

Verksamheten, som utskottet finner vara värdefull, skall utvärderas år 1980 och får ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1977/s* punkten 2 h.

Ett samarbetsprojekt avseende hälsofaror på grund av trädamm inleddes år 1976 i tre av de nordiska länderna. Av vilka skäl som man från norsk sida inte deltar vid projektets genomförande saknar utskottet upplysningar om. Vidareutbildning av specialister på nordiskt plan inom arbetsmedicin, yrkeshygien och inom företagshälsovården erbjuder många fördelar. För små och högt specialiserade grupper kan dels elevunderlaget breddas, dels lärarkrafter lättare anskaffas om de nordiska länderna går samman. Under år 1979 genomfördes tre nordiska kurser på området och under år 1980 planeras ytterligare kurser inom de fem specialområdena epidemiologiska metoder, olycksforskning, yrkesbetingade lungsjukdomar, biologiska exponeringstester samt kemisk yrkeshygien.

Samarbetsinsatser i syfte att kartlägga i arbetsmiljön förekommande risker i samband med graviditet bör enligt social- och miljöutskottets uppfattning prioriteras mycket högt på nordiskt plan. Mot denna bakgrund har ett medlemsförslag, A 568/s om nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisker i samband med graviditet, väckts.

Social- och miljöutskottet har tidigare efterlyst en jämförande översikt över likheter och skillnader i befintlig och kommande arbetsmiljölagstiftning i de nordiska länderna. En dylik har tillställts Nordiska rådet, vilket är positivt. Utskottet har tidigare uttalat sig för en harmonisering av den nordiska arbetsmiljölagstiftningen och framhållit att en nordisk arbetsmiljökonvention bör ingås. Inom ministerrådet har tveksamhet rått beträffande dessa båda förslag. Förutsättningarna för den av Nordiska rådet eftersträfvade harmoniseringen av lagstiftningen på arbetsmiljöom-

rådet har emellertid förbättrats i och med att man i Danmark, Norge och Sverige alltmera kommit att prioritera generella föreskrifter. Detta finner utskottet vara en positiv utveckling.

En nordisk sammanställning över föreskrifter som påbörjats under år 1979 håller på att utarbetas. Därmed kan dubbelarbete undvikas. Utskottet ställer sig positivt till detta initiativ och vill på lämpligt sätt ta del därav.

Nordiskt samarbete beträffande psykosocial arbetsmedicin har Nordiska rådet tillagt hög prioritet. Ett av de forskningsprojekt som inletts på detta område avser grundskolläraernas psykosociala arbetsmiljö. Rapport bör tillställas Nordiska rådet. Samarbetet beträffande psykosociala arbetsmiljöproblem inom processindustrin fortgår. Inom ministerrådets organ har förutsättningarna för att utveckla en nordisk forskningspolitik på det psykosociala området övervägts.

Social- och miljöutskottet har tidigare förordat att en rådgivande kommitté för arbetsmiljöforskning tillsätts. I denna skulle företrädare för bl. a. arbetsmarknadens parter ingå. Ett missförstånd har uppstått i meddelandet beträffande rekommendation nr 8/1977/s eftersom där uppges att social- och miljöutskottet hävdat att det rådgivande samarbetsorganet på det socialpolitiska området varit partssammansatt. Så har utskottet inte uttryckt sig, men hyser uppfattningen att på arbetsmiljöområdet är det lämpligt med partssammansättning mot bakgrund av det stora intresse som arbetsmarknadsparterna hyser för dessa frågor.

4. Jämställdhetssamarbete

Ministerrådet-samarbetsministrarna fastställde i maj 1978 det nordiska handlingsprogrammet för samarbete i jämställdhetsfrågor. Därvid omvandlades kontaktgruppen för jämställdhetsfrågor till ett permanent Likestillingsutvalg. Ökade om än ej tillräckliga ekonomiska resurser har ställts till förfogande för projektverksamhet. Trots detta framstår samarbetet mellan de nordiska länderna på jämställdhetsområdet som mindre tillfredsställande.

I utredningen "Massmedia og likestilling" — *NU B 1978: 28* — sammanfattas den forskning som utförts på området. En brist i utredningen är att uppgifter från Finland och Island saknas.

Föräldrars och barns behov i perioden vid graviditet, födsel och under barnets första levnadsår, särskilt med beaktande av föräldraledighet, har utretts och publicerats i *NU B 1979: 10*. En 45 minuter lång film som belyser förhållandet mellan fäder och barn har ministerrådet givit bidrag till. En kartläggning av de faktiska och rättsliga förhållandena vid förlossningsavdelningar har igångsatts år 1979 och kommer att fortsättas under året. Ett seminarium arrangerades i april 1979 om jämställdhet i boende- och samhällsplaneringen. Utskottet önskar ta del av rapporten

från seminariet. I september 1979 anordnades ett seminarium om familj, äktenskap och försörjning. Seminariet utgjorde ett led i uppföljningen av en tidigare genomförd kartläggning.

Vid ett av Likestillingsutvalget anordnat kontaktmöte i Köpenhamn i början av november 1979 diskuterade företrädare för arbetsmarknadens parter, kvinnoorganisationer och Nordiska rådet det nordiska jämställdhetssamarbetet. Även om mötet i och för sig var ett lovligt initiativ är ett intryck dock att dylika kontaktmöten bättre lämpar sig för analys av mera avgränsade problemställningar på jämställdhetsområdet än en genomgång av den totala jämställdhetsproblematiken. Det torde inte heller vara lätt att följa upp kontaktmöten av denna typ. I alla händelser står det klart att kontaktmöten av detta slag inte kan ersätta den av Nordiska rådet föreslagna rådgivande kommittén för jämställdhetsfrågor, inte minst mot bakgrund av att dylika möten knappast kan äga rum oftare än med ett till två års mellanrum. Upprättandet av en rådgivande kommitté skulle tillsammans med etablerandet av en fristående ämbetsmannakommitté medföra betydande fördelar för det nordiska jämställdhetssamarbetet, anser utskottet alltså.

I ministerrådsberättelsen framhålls, att jämställdhetsaspekter inte bör behandlas isolerat, utan beaktas inom samtliga samsamarbetssektorer. Denna uppfattning delas fullt ut av social- och miljöutskottet. Ministerrådets likestillingsutvalg synes emellertid hittills inte kunnat garantera att det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor bedrivs med önskvärd effektivitet och på en hög ambitionsnivå. Ministerrådet har intill nu låtit upprätta 16 permanent verkande nordiska ämbetsmannakommittéer. Några av dessa ämbetsmannakommittéer har upp till fyra ledamöter från Danmark, Finland, Norge och Sverige medan Island har något färre. Ledamöterna företräder olika ministerier och myndigheter. Vare sig formella eller reella hinder synes sålunda föreligga för att företaga en kraftig utökning av antalet personer som handhar jämställdhetsfrågor på nordiskt plan — från 1 per land till 3 eller 4 — i den av Nordiska rådet förordade ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor. En breddning av det ansvariga ämbetsmannaanordningen torde emellertid inte vara tillräckligt. De personella resurserna på sekretariatsplanet bör därför förstärkas. Om jämställdhetsaspekterna, såsom framhållits, skall kunna genomsyra hela ministerrådets verksamhet torde det vara ett minimum att en person på heltid arbetar inom ministerrådssekretariatet med dessa frågor. Så är vanligen fallet beträffande ministerrådets ämbetsmannakommittéer.

Handläggningen av jämställdhetsfrågorna på nordiskt plan skiljer sig också i andra avseenden från behandlingen av övriga samsamarbetsfrågor. Det är ministerrådet-samsamarbetsministrarna som fattar de slutliga besluten och inte ministerrådet i sammansättningen jämställdhetsministrarna. De ministrar som i respektive land på nationellt plan bär ansvaret för

jämställdhetsfrågorna har således avlyfts detta ansvar på nordiskt plan. Detta förhållande bör, enligt utskottets uppfattning, ändras. För att försöka få till stånd en samlad genomlysning av det nordiska jämställdhets-samarbetet avser social- och miljöutskottet att till gemensamt möte inbjuda ministerrådet-jämställdhetsministrarna. Ett dylikt möte borde komma till stånd någon gång under år 1980.

5. Miljövårdssamarbete

Handlingsprogrammet för samarbete på miljövårdsområdet antogs år 1973 och reviderades fem år senare. Det nu gällande handlingsprogrammet fastlägger mål och prioriteringar avseende perioden 1978—82. Allmänt sett karakteriseras det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet, som berör luft-, vatten- och havsföroreningar, trafik- och industribuller, avfall och återanvändning, produktkontroll, naturvård och friluftsliv, naturresurser, ekologisk planläggning, miljövårdsforskning och miljödata av avsevärd bredd och effektivitet. Ett mycket stort antal projekt har satts igång inom nämnda delområden. Social- och miljöutskottet har i samband med överläggningarna om ministerrådets allmänna budget förordat att viss koncentration bör ske till betydelsefulla samsamarbetsområden. Alltför många och små delprojekt kan medföra en uppsplittring av tillgängliga, knappa resurser.

Den nordiska miljöskyddskonventionen är en internationellt sett unik överenskommelse. Utskottet uttalade i betänkandet över förra årets ministerrådsberättelse att konventionen för att kunna fungera efter avsikten förutsätter att miljövårdslagstiftningen i de nordiska länderna förenhetligas. I årets ministerrådsberättelse uppges att formell prövning i enlighet med konventionens bestämmelser bara skett i två fall under de drygt tre år som förflutit sedan konventionen trädde i kraft hösten 1976. Den studie som ministerrådet avser att initiera beträffande erfarenheterna av konventionen emotser utskottet med stort intresse. I vad mån som konventionen genom sin blotta existens förhindrat att miljöskadlig verksamhet i ett land fått negativa verkningar i ett nordiskt grannland torde vara svårt att fastställa, men är inte desto mindre sannolikt.

Utskottet noterar att de lagar som gäller på miljövårdsområdet i de nordiska länderna är ramlagar. Riktlinjerna för miljövårdsarbetet i de enskilda länderna fastlägges ofta genom föreskrifter. Som en allmän princip bör gälla att övergripande bestämmelser på miljövårdsområdet fastställas genom lag och de av lägre dignitet i form av föreskrifter eller motsvarande. Oavsett vilken form som kommer till användning bör en nordisk harmonisering ske. En översikt över det hittills genomförda arbetet bör göras tillgänglig för Nordiska rådet.

Behovet av miljöskydd ökar i takt med den tilltagande vikt som numera läggs vid lösningen av energiförsörjningsfrågorna i de nordiska

länderna. I valet mellan olika energiformer bör eventuella miljömässiga konsekvenser för annat nordiskt land utgöra ett viktigt inslag i den nationella bedömningen, i överensstämmelse med intentionerna i den nordiska miljöskyddskonventionen. Särskild aktualitet har den osäkerhet som människorna upplever inför kärnkraften.

Genom åren har Nordiska rådet i flera rekommendationer fäst uppmärksamheten vid föroreningssituationen i gemensamma vattendrag såsom Östersjön, Öresund, Skagerack, Kattegatt och Bottniska viken. Den i mars 1974 undertecknade konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö är ännu inte formellt i kraft på grund av att två av de berörda staterna inte ratificerat densamma. Trots detta har ett praktiskt inriktat arbete utförts av den tillsatta interimskommissionen. En livlig mötesverksamhet har också ägt rum. Utskottet finner anledning att än en gång understryka det betydelsefulla i att ansträngningarna fortsättes för att se till att konventionen blir juridiskt bindande för samtliga signatärstater.

Samarbetet de nordiska länderna emellan för att minska ned luftföroreningarna är fortsatt av utomordentligt stor betydelse. Ett europeiskt system för övervakning av luftföroreningar har etablerats. Inom ramen för FN:s ekonomiska kommission för Europa — ECE — har ett avtal om gränsöverskridande luftföroreningar undertecknats hösten 1979. Detta finner utskottet vara positivt och i linje med intentionerna i *rek. nr 7/1978/s*.

Vad beträffar samarbetet på produktkontrollområdet vill utskottet särskilt betona vikten av att förekomsten av PCB minskas. Samarbetet beträffande avloppsvattenrening har inletts. På naturskyddsområdet har tre huvudområden stått i förgrunden för ministerrådets arbete: naturgeografisk regionindelning, hotade djur, växter och naturtyper samt metoder för landskapsanalyser. Utskottet finner det utomordentligt angeläget att de rekommendationer som avser skydd av hotade djur och växter genomförs på nationellt plan i de nordiska länderna. Utskottet ser fram emot att få ta del av resultaten av det pågående arbetet med att sammanställa en översikt över skyddsvärda och representativa naturtyper i Norden. Inom ramen för det samlade initiativ som statsministrarna tagit på forskningsområdet noterar utskottet med tillfredsställelse att miljöskyddsområdet prioriterats.

6. Socialpolitiskt samarbete

Programmet för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet fastställdes sommaren 1977. Tidpunkten för en revision och ajourföring av programmet närmar sig. Mot denna bakgrund finner utskottet det vara värdefullt att ett gemensamt möte mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet-social- och hälsovårdsministrarna kommer till stånd sommaren 1980 i syfte att i ett samlat perspektiv diskutera formerna

för, inriktningen av och innehållet i det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet på 1980-talet.

Kontakterna mellan utskottet och ministerrådets organ på social- och hälsovårdsområdet har fortsatt varit goda. Företrädare för utskottet deltog som observatörer vid 1979 års socialpolitiska ministermöte i Tammerfors. Utskottets sekreterare har beretts möjlighet att som observatör delta i möten med Nordiska socialpolitiska kommittén. Utskottet sätter stort värde på dessa kontakt- och informationskanaler.

En av de mest centrala samarbetsöverenskommelserna är den nordiska trygghetskonventionen. Den förutan skulle nordiska medborgare möta stora svårigheter vid flyttning från ett nordiskt land och till ett annat. En allmän revision av konventionen har genomförts. Remissbehandlingen väntas vara avslutad under första halvåret 1980. Utskottet anser, med tanke på konventionens nordiska dignitet, det vara naturligt att Nordiska rådets synpunkter inhämtas. En möjlighet är därvid att framlägga konventionsutkastet som ett ministerrådsförslag.

Till de områden som social- och miljöutskottet prioriterar allra högst hör samarbetet beträffande rusmedel. I syfte att nå fram till nya samarbetsförslag anordnade utskottet ett seminarium i Kolding den 23—25 oktober 1979 på temat "Alkohol- och narkotikaproblem i Norden — orsaker och behandlingsmetoder". I seminariet deltog, förutom utskottets medlemmar, företrädare för berörda myndigheter, forskare och för intresseorganisationer på nationellt och nordiskt plan. Enligt utskottets uppfattning kan nordiska samarbetsinsatser medverka till att reducera de sociala problem som missbruket av alkohol, droger och psykofarmaka lett till i samtliga nordiska länder och som tillhör de största utmaningarna inom den sociala samarbetssektorn. Utskottet har i ett brett upplagt initiativ i medlemsförslagets form angett vilka insatsområden som bör ges prioritet.

Utskottet har under året avlagt besök vid Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning — NAD — i Helsingfors. NAD ersätter de två tidigare samsamarbetsorganen Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samsamarbetsorganet för drogforskning. NAD bör med tanke på de viktiga uppgifter som återfinns inom dess verksamhetsområde erhålla förstärkta resurser.

Nämnden har i sitt arbete särskilt uppmärksammat tvång och frivillighet vid vård av alkohol- och drogmissbrukare, behandlingsforskning, sambandet mellan rusmedelsmissbruk och arbetslöshet och alkoholens samhällsekonomiska roll. Därav framgår att verksamheten redan uppnått betydande bredd. Den viktiga uppgiften att sprida information om vad som görs på nationellt och nordiskt plan på rusmedelsområdet har nämnden gripit sig an genom utgivandet av ett nyhetsbrev med fyra nummer per år. Utskottet finner sammanfattningsvis att på få samsamarbetsområden är nordisk samverkan så angelägen som på rusmedelsområdet.

Nordiska nämnden för handikappfrågor har verkat något längre än sin motsvarighet på rusmedelsområdet. Hösten 1979 har handikappnämnden inlett arbetet med utvecklandet av ett system för datorbaserad registrering av handikapphjälpmedel. Vidare har nämnden inför FN:s handikappår 1981 beslutat att utge en samnordisk katalog över barnhjälpmedel. Viktiga insatser kommer att göras vid utbildning av lärare för dövblinda. Utskottet finner samarbetet på detta område vara förtjänstfullt.

Ett av de viktigaste inslagen i 1977 års nordiska samarbetsprogram är utredningen om en utvidgning av den gemensamma arbetsmarknaden för social- och medicinpersonal till nya grupper. För ett femtontal yrkesgrupper kommer den för ändamålet tillsatta arbetsgruppen att föreslå en gemensam arbetsmarknad. Dit hör barnmorskor, optiker, psykologer, receptarier, tandtekniker m. fl. Därmed torde intentionerna i ett flertal rådsrekommendationer och presidieskrivelser att förverkligas. Att bestämmelserna på området avses blir sammanförda i en och samma överenskommelse underlättar överblicken. Utskottet anser det vara en fördel att det slutliga förslaget föreläggs Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.

Utredningen om efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal arbetar vidare. Utskottet emotser ett samlat förslag inom inte allt för avlägsen tid. Verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg fortgår. Sedan forskningsresurser knutits till högskolan har verksamheten breddats. Inom Nordiska rådet har ett medlemsförslag, A 576/s om utvidgad utbildning och forskning i miljömedicin väckts.

Samarbetet inom den Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) fortgår. Ett viktigt resultat därav är att ett nordiskt system för märkning av trafikfarliga läkemedel införs den 1 januari 1983. Under året har bl. a. en publikation om nordisk läkemedelsstatistik utgivits. Utskottet finner den verksamhet som skett inom nämndens ram värdefull och anser att den bör erhålla förstärkta personalresurser. Ett medlemsförslag har väckts, A 566/s om gemensam nordisk registrering av läkemedel.

Samarbetet beträffande utbyte av njurar fortgår inom Scandiatransplant. Frågan om en institutionalisering av Scandiatransplant har behandlats av Nordiska socialpolitiska kommittén, som inte bedömt att behov därav föreligger. Utskottet önskar upplysningar om de överväganden som lett fram till detta ställningstagande. Samma önskemål föreligger beträffande det nordiska samprojektet för klinisk kemi (NORDKEM). NORDKEM har fått sin försöksperiod förlängd till 1982.

Samarbetet på nordiskt plan beträffande social- och medicinalstatistik fortgår inom de två kommittéerna Nordiska socialstatistikkommittén och Nordiska medicinalstatistikkommittén. Den senare kommittén har satt igång en utredning om förebyggande av handikapp i anslutning till rek. nr 13/1978/s.

Arbetet med Nordiska rådets *rek. nr 1/1973* om försörjarbegreppet utformning har följts upp genom att ett seminarium på temat "Familj, äktenskap och försörjning" anordnats. Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo fortsätter sin verksamhet som avser standardisering, materialprovning, forskning och upplysning.

Sammanfattningsvis finner utskottet att samarbetet på social- och hälsovårdsområdet präglas av en jämfört med andra samarbetssektorer långt driven institutionalisering. Fördjupning av samarbetet har ägt rum inom etablerade samarbetssektorer samtidigt som nya områden beträffas. Detta finner utskottet vara positivt.

7. Ökat nordiskt forskningssamarbete

Den rapport jämte appendix som den för ministerrådets ställföreträdarekommitté och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete gemensamma arbetsgruppen lagt fram inför Nordiska rådets 28:e session är av preliminär karaktär och innehåller inte konkreta förslag till åtgärder. Rapporten har blivit tillgänglig för utskottet kort tid före sessionen. Mot denna bakgrund avstår utskottet för närvarande från att i sak kommentera rapportens innehåll. Utskottet har noterat att tre av de sju insatsområden som på nationellt plan prioriterats inom FoU-arbetet tillhör dess sakområde, nämligen arbetarskydd och arbetsmiljö, hälsovårdsforskning och miljövårdsforskning. Utskottet anser det värdefullt att arbetsgruppen fortsätter sitt arbete och att slutrapport läggs fram hösten 1980. Utskottet förutsätter, att berörda utskott i Nordiska rådet bereds möjlighet att vid en senare tidpunkt yttra sig över förslag till prioriteringar. Initiativet till ökat nordiskt samarbete på forskningsområdet är betydelsefullt och det hittills framlagda materialet förtjänstfullt.

8. Utskottet föreslår:

I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Inledning, i tillämpliga delar, kapitel II: Arbetsmarknad, kapitel III: Arbetsmiljö, kapitel X: Jämställdhet, kapitel XIV: Miljövård samt kapitel XVIII: Socialpolitik i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

1) Nya samarbetsorgan bör upprättas enbart då betydande samarbetsfördelar står att vinna och efter det att berört organ inom Nordiska rådet beretts möjlighet att yttra sig. Permanenta nordiska institutioner bör erhålla sina beviljningar via de samnordiska budgeterna.

2) Parallellt med att kontakterna mellan de nordiska ländernas regeringar intensifieras bör samrådet mellan ministerrådets och Nordiska rådets olika organ byggas ut ytterligare.

3) Mandat och direktiv för nordiska utredningar bör preciseras på ett tidigt stadium och omgående delges berört organ inom Nordiska rådet. Varje utredning bör avslutas med en kortfattad och systematisk sammanfattning i vilken klart utsägs vilka konkreta åtgärder som föreslås bli vidtagna.

I utredningsarbetet bör förhållandena i samtliga nordiska länder beaktas.

4) Inga förändringar i viktigare nordiska samarbetsöverenskommelser såsom 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad, bör vidtagas innan Nordiska rådet — i enlighet med artikel 46 i Helsingforsavtalet — beretts möjlighet att yttra sig.

5) Vid flyttning mellan de nordiska länderna bör i största möjliga utsträckning de offentliga arbetsförmedlingarna anlitas. Samarbetet mellan arbetsförmedlingarna i Norden bör byggas ut. I 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse fastslås principen om lika behandling av landets egna och inflyttade nordiska medborgare.

6) De ministrar som i respektive nordiskt land bär ansvaret för jämställdhetsfrågorna bör ansvara för dessa frågor också på nordiskt plan.

7) En fristående ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor och en till denna knuten rådgivande kommitté bör upprättas. De resurser som på sekretariatsplanet avsätts för nordiskt jämställdhetssamarbete bör förstärkas.

8) I syfte att undvika en alltför stor uppsplittring av tillgängliga resurser bör en större koncentration av projektverksamheten på miljö- och vårdsområdet ske.

9) Revisionen av 1955 års nordiska konvention om social trygghet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.

10) Det nordiska samarbetet på rusmedelsområdet bör utvidgas och fördjupas. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning bör erhålla förstärkta ekonomiska resurser.

11) Utredningen om utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.

12) Nordiska läkemedelsnämnden bör erhålla förstärkta personella resurser.

II. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel II, kapitel III, kapitel X, kapitel XIV och kapitel XVIII i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Stockholm den 29 januari 1980

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Irma Rihntniemi-Koski (Kok)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

*BILAGA 16***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet***1. Inledning*

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1979 jämte bilagor. Utskottet har anmodats avgiva yttrande över följande delar av berättelsen: *Kapitel I* Inledning och *Kapitel XII* Kulturellt samarbete samt *bilagorna 1* Nordisk Ministerråds allmenne budsjett, *2* Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1978—1979, *3* Afsluttet projektvirksomhed 1977—1978, *4* Presskommunikéer från Nordiska ministerrådets möten 1979, *5* Øget nordisk forskningssamarbejde, *7* Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1980 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1979 och bokslutet för 1978, *8* Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1979, *9* Samnordiska utredningar på kulturområdet 1979, *10* Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet samt *bilaga 11* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete. Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid möte den 31 januari—1 februari 1980 i Stockholm.

Vid sin behandling av berättelsen har utskottet funnit skäl att behandla de ovannämnda kapitlen samt bilagorna *5*, *7*, *8*, *9*, *10* och *11*. Utskottet har även beaktat sådan verksamhet som faller inom ramen för det nordiska kulturavtalet, men som av olika anledningar presenteras under andra än ovannämnda kapitel.

De berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete och som har samlats i *bilaga 11* till själva ministerrådsberättelsen omfattar 30 nummer. Utskottet har företagit en första genomgång av dessa berättelser och redovisar sina synpunkter i avsnitt 9 av detta betänkande. Fastän ministerrådsberättelsen och de därtill anslutna bilagorna av utskottet formellt slutbehandlats vid mötet i Stockholm, ser utskottet inga hinder för att i ett senare skede företa en förnyad genomgång av dem. För den händelse denna genomgång ger anledning till frågor, anser sig utskottet oförhindrat att vid något av de gemensamma mötena med Nordiska ministerrådet (kultur-

och undervisningsministrarna) eller på annat lämpligt sätt återkomma till dessa.

2. Redovisning av de med anledning av yttrande 5/1979 vidtagna åtgärderna

Vid 27:e sessionen 1979 antog rådet med 50 röster och en nedlagd röst på förslag av kulturutskottet ett yttrande (nr 5/1979) i sex punkter med anledning av ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1978. De synpunkter som i detta yttrande framfördes hade av utskottet bedömts såsom väsentliga för det fortsatta nordiska samarbetet på kulturavtalets områden. Därför önskar utskottet först behandla de åtgärder som ministerrådet vidtagit med anledning av yttrandet. Det konstateras att separata meddelanden inte avgivits om yttrandet och de däri ingående olika punkterna, utan att i fall av vidtagna åtgärder dessa redovisats i respektive kapitel eller i särskilt avsnitt. Sålunda redovisas informationsaktiviteterna på kulturavtalets områden i eget avsnitt 1.5.

2.1. Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet

Nordiska rådet ansåg att den påbörjade evalueringen av det nordiska kultursamarbetet 1972—1978 dittills förlöpt tillfredsställande och att den borde fortsätta enligt uppgjorda planer med sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer.

Evalueringen har genomförts som en enmansutredning, vilken överlämnades till ministerrådet i november 1979. Rapporten ingår som *bilaga 10* i ministerrådsberättelsen. Ministerrådet har ännu inte tagit ställning till utredningens förslag, men avser att göra det under 1980, efter att ha tagit del av Nordiska rådets synpunkter på utredningen och de däri framställda förslagen.

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över att evalueringen kunnat genomföras utan tidsutdräkt. Den omfattar förutom den nu föreliggande rapporten även en samlad presentation av den verksamhet inom ramen för kulturavtalet som finansieras över den nordiska kulturbudgeten samt av vissa planerade projekt bl. a. med utgångspunkt i rådsrekommendationer. På denna presentation, liksom på dess vidare behandling har utskottet anlagt synpunkter, vilka dokumenterats i utskottets betänkande om C 1/1979.

Eftersom rapporten överlämnats till Nordiska rådet samtidigt som ministerrådsberättelsen, har utskottet ännu inte hunnit fördjupa sig i den, men är för närvarande upptaget av att studera rapporten, för att vid lämpligt tillfälle och i särskild ordning lägga fram sina synpunkter på denna.

I detta sammanhang önskar utskottet även erinra om Nordiska rådets konferens 1980, som gäller ämnet "Den nordiska kulturgemenskapen — fiktion eller verklighet" och som hålls den 29—30 september i Göteborg.

Det yttersta syftet med såväl den företagna utvärderingen som den kommande rådskonferensen är enligt utskottets uppfattning att med hjälp av resultaten av dessa ytterligare kunna bredda och utveckla det nordiska kultursamarbetet.

2.2. Informationsaktiviteter på kulturavtalets områden

Vid 27:e sessionen 1979 fastslog rådet på förslag av kulturutskottet att informationen om det nordiska utbildningsarbetet var av stor betydelse på grund av detta samarbets speciella karaktär och att informationen därför borde ägnas fortsatt allvarlig uppmärksamhet.

Mot bakgrund av detta anför ministerrådet i avsnitt 1.5. av kapitel XII om kulturellt samarbete att informationsaktiviteter på såväl utbildningsområdet, som övriga samarbetsområden får en växande betydelse i takt med att mera konkreta samarbetsresultat uppnås. Därefter hänvisas till de av kulturavtalets organ utgivna informations- och nyhetsbulletinerna samt till den nordiska utredningsserien, den s. k. NU-serien.

Den gemensamma nordiska utredningsverksamheten berörs också i avsnitt 1.1. av inledningskapitlet, där den konstateras vara av stor betydelse. Det hävdas att utredningarna kan spara nationella resurser och att resultaten ofta blir tillförlitligare tack vare att det statistiska basmaterialet blir större. Vidare uppges utredningarna leda till ett slags idéexport över de nordiska gränserna.

Det som låg bakom yttrandet var utskottets bekymmer för att resultaten av i och för sig goda utredningar, som verkstälts på nordiskt plan, av olika orsaker inte utnyttjades på nationellt plan eller ens nådde fram till avsedda mottagargrupper. Det som ministerrådet anför utgör själva grunden för den nordiska utredningsverksamheten, en grund som utskottet inte har någon orsak att ifrågasätta. Men det lättar dock inte utskottets bekymmer, i synnerhet som utredningsverksamheten tenderar att tillta i takt med utvidgningen av det nordiska samarbetet.

Utskottet anser därför att den nationella uppföljningen av nordiska utredningsförslag och andra initiativ bör ägnas stor uppmärksamhet och att uppföljningen fortgående bör rapporteras till Nordiska rådet. I annat fall kan syftet med den nordiska utredningsverksamheten med rätta ifrågasättas.

Utskottet anser vidare att den nordiska utredningsverksamheten nu fått den omfattningen att det bör företas en kritisk värdering av denna.

2.3. Utbildning och ungdomsarbetslöshet

Rådet efterlyste snabba och konkreta åtgärder på basen av den genomförda studien "Foranstaltningar mod ungdomsarbetslösheden i fire nordiske lokalområder" (NU A 1979: 10).

I avsnitt 2.2. sammanfattas de utbildningspolitiska åtgärderna mot ungdomsarbetslösheten. Behovet av effektivare rådgivning och yrkes-

vägledning i skolan framhävs, liksom frågan om inläring av arbetsplatsnormer hos de unga. Det konstateras att den traditionella skolan i hög grad saknar kontakt med arbetslivet, vilket gör att de unga i varje fall inte via skolan kan få erfarenhet av förhållandena ute på arbetsplatserna. Det framgår vidare att man i kulturavtalets organ tillsammans med Nordiska arbetsmarknadsutskottet nu arbetar vidare med frågan ungdomsutbildning/arbetsliv.

Även om problemen med ungdomsarbetslöshet inte kan lösas enbart med utbildningspolitiska åtgärder, kan de dock lindras. Utskottet anser därför att det nordiska samarbetet om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet fortsatt bör ha hög prioritet.

2.4. Examensgiltighetsproblem

Mot bakgrund av latent examensgiltighetsproblem mellan Finland och Sverige och mellan Norge och Sverige efterlyste rådet en studie över jämförbarheten mellan nordiska examina.

Av avsnitt 2.3. framgår det dock att i praktiken inga åtgärder vidtagits för att åstadkomma en sådan studie.

Utskottet finner detta otillfredsställande. Så länge som frågan om allmän nordisk examensgiltighet är olöst, kommer det att existera behov av manualer för jämförelse mellan nordiska examina. Sådana studenter som ämnar studera och avlägga examen i annat nordiskt land än hemlandet, eventuellt uppmuntrade av de nordiska samarbetsorganens uttalanden till förmån för sådana arrangemang, hjälps föga av t. ex. UNESCO-resolutionen om ömsesidigt erkännande av studier, betyg och examina inom Europaregionen, så länge som de nordiska länderna inte förmår lösa examensgiltighetsproblemen sig emellan.

Utskottet finner det riktigt att studiehandboken "Att studera i Norden" ges ut i en fjärde utgåva. Utskottet kan även se ett värde i att boken översätts till franska och engelska med tanke på studenter utanför Norden. Utskottet anser dock att det väsentligaste inom informationen om den högre utbildningen i Norden för tillfället är att åstadkomma en studie över jämförbarheten mellan olika nordiska examina.

Eftersom den nordiska examensgiltigheten ännu inte åstadkommits, finner utskottet det vara viktigt att systemet med kompletteringsutbildning byggs ut, så att sådana studenter vars nordiska examen inte anses giltig i hemlandet erbjuds möjlighet att komplettera sin examen där.

2.5. Ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och de nordiska forskningsråden

I det av rådgivande kommittén för forskning (RKF) framlagda förslaget till handlingsprogram för inriktningen av det stöd till nordiskt forsknings-samarbete som kanaliseras genom den nordiska kulturbud-

geten hade enighet inte kunnat uppnås mellan de nordiska forskningsråden om ansvarsfördelningen mellan dessa och kulturavtalets organ. Nordiska rådet efterlyste därför en slutlig lösning av denna fråga.

RKF har enligt avsnitt 3.1.5. ställt upp två modeller. Enligt den ena modellen skulle det över kulturbudgeten avsättas medel till initiering av samnordiska forskningsprojekt och till täckande av samnordiska omkostnader vid löpande projekt. Centrala samarbetsparter skulle i den modellen vara RKF och forskningsrådets nordiska samarbetsnämnder.

Motivet för den andra modellen är dels en kraftig stimulering av det nordiska forskningssamarbetet, dels en möjlighet att inom samma ram kunna bevilja medel till såväl grundforskning som tillämpad forskning. Modellen förutsätter en nordisk forskningsfond i samma storleksordning som den nordiska industrifonden (20,6 milj. nkr 1980) med egen styrelse och eget sekretariat.

Frågan om ökat nordiskt forskningssamarbete utreds som bäst av en arbetsgrupp bestående av medlemmar av Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Arbetsgruppens mellanrapport har överlämnats till Nordiska rådet såsom *bilaga 5* till ministerrådsberättelsen. Den behandlas av utskottet i avsnitt 6.2. av detta betänkande. Slutrapporten förväntas vara klar före utgången av 1980.

2.6. Nordiskt samarbete på det allmänkulturella området

I fråga om samarbetet på det allmänkulturella området gav utskottet sitt stöd åt de framlagda arbetsprogrammen. Rådet ansåg att de då genomförda utredningarna gav god grund för vidare beslut i enlighet med intentionerna i respektive rekommendationer.

I avsnitt 4.2. av kapitel XII om kulturellt samarbete redogörs för de program på det allmänkulturella området som ministerrådet ämnar prioritera inom budgetramen. De prioriterade områdena är följande: 1) samarbete med och stöd till de frivilliga organisationerna i Norden, 2) kartläggning av kulturindustrins roll i Norden, 3) åtgärder för att säkra de språkliga minoriteternas framtid i Norden och 4) särskilt program till stöd för projekt på barnkulturområdet. Vidare anförs att ministerrådet önskar stöda idrottssamarbete, samarbetet mellan amatörorganisationerna på teater- och musikområdet samt överväga samarbete och samordning på mediepolitikens område.

I sitt betänkande om föregående ministerrådsberättelse (*C 1/1979*) diskuterade utskottet det arbetsprogram som legat till grund för ministerrådets prioriteringar. Utskottet omfattade på det hela taget den syn som kom till uttryck i förslaget till åtgärder och gav förslaget sitt stöd, men uttalade samtidigt att programmet borde kompletteras med åtgärder till stöd för distribution av nordisk film inom Norden i enlighet med *rek. nr 18/1977*.

Av redovisningen av verksamheten på det allmänskulturella området i avsnitt 4. framgår det att de prioriteringar som ministerrådet och utskottet varit ense om har följts. Detta tillfredsställer utskottet. Däremot har det nordiska filmsamarbetet inte utvecklats såsom utskottet hade förväntat sig mot bakgrund av den ovannämnda rekommendationen och sina egna till ministerrådet uttalade önskemål. Utskottet kan inte se någon orsak att längre dröja med stöd till distribution av nordisk film inom Norden.

3. Redovisningen av Nordiska ministerrådets verksamhet i kapitel I

I sitt betänkande om ministerrådsberättelsen C 1/1979 uttalade utskottet tveksamhet inför utformningen av inledningskapitlets (*Kapitel I*) första avsnitt. Syftet med detta kapitel är ju att i korthet ge en sammanfattande redogörelse för det nordiska samarbetet och ministerrådets verksamhet under året samt likaså i korthet presentera planerna för den kommande verksamheten. Utskottet förväntade sig att inledningsavsnittet i kommande ministerrådsberättelser gavs en sådan utformning att de olika tyngdpunktsområdena i det nordiska samarbetet klart belystes.

Av avsnitt 1.22. i inledningskapitlet framgår att Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) vid ett möte med Nordiska rådets presidium i juni 1979 meddelat sig sträva efter att ge ministerrådsberättelsen en mera framåtriktad karaktär och att profilera inledningskapitlet bättre.

Enligt utskottets uppfattning har detta nu skett, vilket utskottet med tillfredsställelse noterar. I inledningskapitlet ställs den betydelsefulla frågan vilken ambitionsnivå 1980-talets nordiska samarbete skall ligga på. Utskottet är för sin del berett att i fråga om det nordiska kultursamarbetet ta upp en diskussion kring denna fråga, dels i detta betänkande, dels i samband med de årliga överläggningarna om den nordiska kulturbudgeten med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna).

4. Redovisningen av det kulturella samarbetet (*Kapitel XII*)

Kapitlet om kulturellt samarbete (*Kapitel XII*) i ministerrådsberättelsen omfattar sedan ett par år fem underavdelningar. I inledningen berörs, förutom kultursamarbetet i allmänhet, kultursamarbetet 1972—1978, kulturbudgeten 1980, stadgar för permanenta institutioner m. m., informationsaktiviteter på kulturavtalets områden samt Nordiska kulturfonden. I den andra underavdelningen behandlas utbildningssamarbetet, i den tredje forskningssamarbetet och i den fjärde det allmänskulturella samarbetet. Denna indelning följer helt kulturavtalets. I en egen underavdelning, den femte, redogörs för utredningen om nordisk radio och television via satellit.

I det följande behandlar utskottet de olika underavsnitten av kapit-

let om kulturellt samarbete. Vissa frågor har redan behandlats ovan, medan andra behandlas under egen punkt senare i detta betänkande. Aktuella frågor i anslutning till rådsrekommendationer behandlas i allmänhet i särskilt betänkande om meddelandet om ifrågasvarande rekommendation.

4.1. Kulturbudgeten och budgetproceduren

Den nordiska kulturbudgeten för 1980 (avsnitt 1.3.) uppgår *totalt* till 84,0 milj. dkr. inkl. en reservation för beräknade automatiska löneökningar på 3,2 milj. och investeringsutgifter för Nordens hus på Färöarna på 3,0 milj. I förhållande till budgeten för 1979 är ökningen 8,6 %. I sin som *bihang* till detta betänkande fogade promemoria uppger utskottet sin ståndpunkt att de nordiska länderna särskilt måste bemöda sig om kultursamarbetet, för att därmed befästa den grund som det allmänna nordiska samarbetet bygger på, och framhåller att utvecklingen av kulturbudgeten 1979—1980 vad volymen beträffar inte kan anses ge uttryck åt några särskilda bemödanden.

Utskottet säger vidare att detta förhållande är otillfredsställande och att den nordiska kulturbudgeten för 1981 därför bör ges en sådan ram som bättre än hittills uttrycker de nordiska ländernas vilja att bygga ut det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet önskar ånyo understryka det nordiska kultursamarbetets centrala betydelse och de nordiska ländernas särskilda ansvar för detta samarbete, dess vidmakthållande och utveckling.

I den ovannämnda promemorian diskuteras ingående samarbetet kring den nordiska kulturbudgeten. Det är ingen orsak för utskottet att här upprepa sina synpunkter.

4.2. Stadgar för permanenta institutioner m. m.

Arbetet med genomgång av stadgarna för de olika nordiska institutionerna och motsvarande har fortsatt under 1979. Redan i sitt betänkande om C 1/1978 uttalade utskottet att det fann detta arbete vara av stor betydelse, inte bara för att i och för sig åstadkomma större enhetlighet rent formellt mellan institutionerna, utan framförallt för att genom den uppnådda enhetligheten kunna förbättra kontrollen av verksamheten.

Av avsnitt 1.4. framgår det att under 1980 bl. a. Nordiska rådets litteratur- och musikpris kommer att behandlas med hänsyn till stadgar och instruktioner.

Utskottet behandlade vid sitt möte i augusti 1979 ett förslag till nya statuter för Nordiska rådets litteraturpris. Utskottet fann därvid att det var väsentligt att bedömningskommittén för litteraturpriset bereddes tillfälle att yttra sig. Frågan om sekretariatsfunktionens överflyttning från rådets svenska sekretariat till sekretariatet för nordiskt kulturellt sam-

arbete kunde enligt utskottets uppfattning inte bedömas utan att hänsyn samtidigt togs till frågan om sekretariatsfunktionen för Nordiska rådets musikpris, som handhades av rådets danska sekretariat. Bedömningskommittén för musikpriset borde därför även höras. Utskottet fann det inte heller vara utrett, hur sekretariatsfunktionen på nationellt plan, som för närvarande handhades av rådets nationella sekretariat, skulle tillvaratas om den koordinerande sekretariatsfunktionen i enlighet med förslaget överfördes från svenska sekretariatet till kultursekretariatet. Slutligen uttalade utskottet att det kunde tänkas att rådets presidium önskade uttala sig i frågan, eftersom de båda prisen hade ett policyvärde för Nordiska rådet självt, såsom varande rådets pris.

Utskottet finner det väsentligt att ovanstående synpunkter beaktas i det fortsatta arbetet med revisionen av stadgarna för Nordiska rådets litteraturpris och musikpris.

5. Utbildning

5.1. Nordiskt skolsamarbete

För det vidsträckta nordiska skolsamarbetet redogörs dels i avsnitt 2, dels i särskild berättelse (C 101/k), som ingår i *bilaga 11* till ministerrådsberättelsen.

Utskottet har tidigare i detta betänkande framhållit betydelsen av fortsatta ansträngningar inom samarbetet om utbildning för 16—19-åriga mot bakgrund av den svåra ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna. Utskottet har vidare framhållit betydelsen av vidareföringen av nordiska initiativ på nationellt plan. Detta gäller inte minst inom skolsamarbetet. Det är väsentligt att goda kontakter kan skapas och upprätthållas mellan kulturavtalets organ och de nationella skolmyndigheterna, inte bara statliga, utan också kommunala, för att resultaten av det nordiska skolsamarbetet verkligen skall synas och vara till nytta i själva undervisningen.

Av de många områdena inom skolsamarbetet tar utskottet upp specialundervisningen, ett område som är särskilt väl ägnat för samarbete. Arbetet med att på gemensam nordisk bas utveckla Bliss-symbolspråket (avsnitt 2.1.) har utskottets fulla stöd. Det s. k. Blisspråket har konstruerats med tanke på döva, utvecklingshämjade och andra som inte kan lära sig att uttrycka sig med teckenspråk eller i skrift. Vidare önskar utskottet lyfta fram pilotprojektet "Biets värld", ett videokassetband för döva barn. Detta betraktas nämligen som början till ett samarbete mellan skoltelevisionen i de nordiska länderna om produktion av TV-program för döva barn. Det sistnämnda uppfattar utskottet som särskilt betydelsefullt, emedan det kan medverka till samarbete om läromedel också för andra mottagargrupper. Utskottet erinrar i detta sammanhang om rek. nr 9/1970 angående samnordisk produktion av material för

undervisning i radio och TV, vars intentioner alltså småningom skulle kunna förverkligas. Till ett ännu vidsträcktare samarbete på videogramområdet syftar de i rådet för närvarande anhängiga medlemsförslagen *A 552/k* och *A 563/k*, om vilka utskottet har avgivit betänkande.

I fråga om läromedelssamarbetet önskar utskottet i anslutning till uppgiften om att det material som produceras inom miljöläroprojektet i sin helhet översätts till finska, understryka vikten av att allt material i mån av möjlighet översätts till såväl finska som isländska, för så vitt det inte från början ges ut i alla språkversioner.

Slutligen pekar utskottet på betydelsen av nordisk samverkan beträffande forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) på utbildningsområdet (avsnitt 2.6.1). Det har lagts fram ett förslag, som avser samarbete om grundskolan och gymnasieskolan, men som anses kunna tillämpas också inom vuxenutbildningssamarbetet. Förslaget omfattar systematiska informationsrutiner mellan myndigheter om projekt, regelbunden utgivning av förteckningar över informationskällor till FoU-arbetet, kvalificerade rapporter om forskningsresultat med analyser och kritik samt problemorienterade konferenser för berörda kretsar. Mot bakgrund av att de nordiska länderna kämpar med likartade svårigheter när det gäller att utveckla grundskolan och gymnasieskolan, anser utskottet att alla möjligheter till ett intensivare samarbete på det pedagogiska forsknings- och utvecklingsområdet bör utnyttjas.

5.2. *Grannspråksundervisning*

Arbetet med att stärka grannspråksundervisningens ställning i Norden hör fortsatt till det centralaste inom utbildningssamarbetet (avsnitt 2.6.3.). Till detta arbete ansluter sig mycket nära den särskilda frågan om ett handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden, som bottnar i *rek. nr 12/1977*. Utskottet finner det glädjande att i år, som firas som ett nordiskt språkår, med ministerrådet kunna diskutera ett första utkast till ett sådant handlingsprogram.

Utskottet noterar med tillfredsställelse Nordiska ministerrådets (kultur- och undervisningsministrarna) rekommendation om att grannspråksundervisningen skall föras in i läroplanerna för grundskolans lågstadium.

5.3. *Läro- och elevutbyte*

Nordiskt läro- och elevutbyte (avsnitt 2.6.6.) har under 1979 organiserats som en försöksverksamhet med stöd av 250 000 dkr ur dispositionsmedlen. Intresset för verksamheten har varit stort och den samlade ansökningssumman har överstigit 1 milj. dkr.

Nordiska rådet har ända sedan 1950-talet varit upptaget av frågan om nordiskt läro- och elevutbyte. Orsaken till detta intresse är helt klar:

rådet har sett det som viktigt att hos ungdomen tidigt väcka intresse för de nordiska grannländerna och deras folk och därigenom stärka grunden för det nordiska samarbetet.

Med hänsyn till verksamhetens omfång och betydelse finner utskottet att de anslagna medlen är alltför blygsamma, låt vara att de är beviljade i ett försökssyfte. Såsom utskottet i sitt betänkande om *C 1/1979* uttalade, bör målet vara att skapa fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte.

5.3. *Temahäften i Nordens historia*

Utskottet har tillställts de tre första av de planerade temahäftena i Nordens historia (avsnitt 2.6.4.). Dessa är "Fra Kalmarbrev til Stockholms blodbad", den nordiska trestatsunionsepoken 1397—1521, "Bonden-Adelsmannen-Kronan", godspolitik och jordegendomsförhållanden i Norden 1550—1750, och "Norden under 2. verdenskrig". Häftena har utgetts i samarbete med etablerade förlag i Norden.

Av rapporteringen framgår dock inte i hur stora upplagor temahäftena har tryckts, ej heller på vilket sätt marknadsföringen har skötts.

Utskottet är ense med ministerrådet om att de nordiska ländernas historia utgör en av grundvalarna för det nordiska samarbetet och att frågan om fortsatt produktion av temahäften i Nordens historia bör ses mot den bakgrunden.

I detta sammanhang önskar utskottet återkomma till frågan om nordiska universitetskurser i historia, vilka fortsatt synes anordnas blott vart annat år. Utskottet har upprepade gånger understrukit vikten av att kurserna i historia kan ordnas varje år, på samma sätt som de nordiska språk- och litteraturkurserna.

5.4. *Nordiska yttranden över nationella reformplaner på utbildningsområdet*

Av avsnitt 2.6.9. framgår det att kulturavtalets organ beretts möjlighet att yttra sig över dels det svenska förslaget till ny läroplan för grundskolan, dels det svenska förslaget till ny lärarutbildning. Det anses angeläget att man i det framtida samarbetet på utbildningsområdet i större utsträckning utvecklar ett nordiskt remissförfarande i anslutning till nationella planer på vittgående reformer.

Även utskottet finner det viktigt att övriga nordiska länderna bereds tillfälle att yttra sig när något nordiskt land står i beråd att genomföra reformer av väsentlig betydelse på något av kulturavtalets områden. Frågan om vilken modell för det nordiska remissförfarandet som skall tillämpas, den i ministerrådsberättelsen skisserade eller någon annan, får enligt utskottets förmenande avgöras från fall till fall.

6. Forskning

Frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och de nordiska forskningsråden (avsnitt 3.1.5.) har av utskottet behandlats i avsnitt 2.5. av detta betänkande.

6.1. Nordiska forskarstipendier, nordiska forskarsymposier och nordiskt forskningsregister

Under 1979 inrättades två försöksordningar i syfte att öka kontakterna mellan nordiska forskare. Den ena är en försöksordning med nordiska forskarstipendier och den andra en försöksordning med stöd till nordiska forskarsymposier. Båda ordningarna gäller till utgången av 1982.

Anslaget till forskarstipendier (avsnitt 3.1.2.) är åren 1979—1980 sammanlagt 1,3 milj. dkr., medan ansökningssumman uppgår till omkring 3,1 milj. dkr. Enligt uppgift har ansökningarna genomgående hållit hög standard, men vissa ojämnheter i den geografiska fördelningen av intresset har kunnat konstateras.

Anslaget till stöd för nordiska forskarsymposier (avsnitt 3.1.3.) är åren 1979—1980 sammanlagt 0,6 milj. dkr., medan ansökningssumman uppgår till hela 7,5 milj. dkr. Också här har det enligt uppgift över lag varit fråga om kvalificerade ansökningar.

Summan av medel till samnordisk forskning uppgick 1979 till omkring 120 milj. dkr. Av dessa medel beviljades hälften över de två gemensamma nordiska budgeterna, ungefär 30 milj. dkr. var, medan den andra hälften beviljades över forskningsrådets budgeter och liknande. På grund av svårigheterna att överblicka de samlade beviljningarna har ministerrådet beslutat undersöka möjligheterna att upprätta ett register över samnordisk forskning.

Utskottet uppfattar ett nordiskt forskningsregister som välbehövligt och är för sin del berett att ge planerna på ett sådant stöd. Det är blott med utgångspunkt i en fullständig översikt som det är möjligt att göra en samlad värdering av den samnordiska forskningsinsatsen.

6.2. Statsministrarnas initiativ till ökat forskningssamarbete

Såsom tidigare i detta betänkande konstaterats har en mellanrapport avgivits om ökat nordiskt forskningssamarbete. Den behandlar forsknings- och utvecklingsarbetets (FoU) organisation i Norden, Nordens deltagande i internationellt forskningssamarbete, nordiskt forskningssamarbete, former för nordiskt forskningssamarbete, nordiskt samarbete om forskningsprojekt, informationsfrågor, nordiskt samarbete rörande forskning om andra länders och regioners kulturer, gemensam forskarutbildning i Norden samt nordiskt samarbete om vetenskaplig utrustning. Slutligen ges en sammanfattning och rekommendationer. I tre appendix redogörs för nordiska forskningsprioriteringar, tyngdpunk-

ter i de nordiska ländernas statliga FoU samt FoU-aktiviteter inom energiområdet i de nordiska länderna.

Utskottet noterar arbetsgruppens konstaterande om att det nordiska forskningssamarbetet är ett område väl ägnat för ett ökat samarbete. Nedslående om icke oväntat är därför konstaterandet att det nordiska forskningssamarbetet är av väsentligt mindre omfång än de nordiska ländernas deltagande i internationellt forskningssamarbete. Det anförs varierande orsaker till detta förhållande, bl. a. den rådande osäkerheten med hänsyn till om det är nationella eller nordiska organ som har ansvaret för finansieringen av nordiskt forskningssamarbete. Den sistnämnda omständigheten har utskottet självt påtalat i sitt betänkande om *C 1/1979* och efterlyst en redogörelse av forskningsråden om riktlinjerna och principerna för stöd till nordiska forskningsprojekt.

Det framhålls vidare att det krävs en analys av programuppläggningen nationellt för sådana forskningsområden som man avser prioritera på nordiskt plan, innan beslut om nordisk prioritering träffas. När det slutligen gäller intressanta samarbetsområden hänvisas till en preliminär kartläggning. Arbetsgruppen framhåller dock att det ännu är för tidigt att uttala sig om på vilka områden och under vilka former det nordiska forskningssamarbetet borde ökas, men att den i sin slutrapport före utgången av 1980 ämnar lägga fram ett så vidsträckt och nyanserat beslutsunderlag som möjligt.

Utskottet ser fram emot att slutrapporten om ökat nordiskt forskningssamarbete läggs fram för Nordiska rådet i god tid före 29:e sessionen 1981.

7. Allmänskulturellt samarbete

Ministerrådets prioriteringar inom det allmänskulturella samarbetsområdet (avsnitt 4.2.) har av utskottet behandlats i avsnitt 2.6. av detta betänkande.

7.1. Nordiskt musik- och teatersamarbete (avsnitt 4.1.3. och 4.1.6.)

I sin såsom *bihang* till detta betänkande fogade promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete understryker utskottet "nödvändigheten av att ge det nordiska samarbetet som helhet, inte blott kultursamarbetet, en bred folklig förankring". Utskottet noterar därför med tillfredsställelse ansträngningarna inom kulturavtalets organ att även stöda amatörsamarbetet på musik- och teaterområdet. Det har hållits en amatörmusikkonferens för de berörda organisationerna med sikte på att etablera ett nordiskt amatörmusikråd. Det redan etablerade Nordiska amatörteaterrådet har beviljats stöd för anordnande av tre kurser.

Utskottets uppmärksamhet har även riktats mot behovet av nordiska gästspel med barnteater. Det nordiska teatersamarbetet omfattar en

stödordning för teatergästspel och vidareutbildningsseminarier för teaterarbetare. Utskottet betonar vikten av att stöd till gästspel med barn-teater också beviljas.

7.2. *Nordiskt litteratursamarbete*

I avsnittet om nordiskt litteratursamarbete (4.1.7.) redogörs för stödet till översättning av grannlandslitteratur. Det framgår att man vid fördelningen av stödet 1979 tillämpat samma principer som tidigare år, dvs. strävat till att öka den nyare skönlitteraturens andel av medlen, att tillgodose de små språkområdena och sådana bokmarknader som traditionellt inte stått i nära kontakt med varandra.

Med tanke på den kommande utvärderingen av försöksordningen med stöd till översättning av grannlandslitteratur kan den av kulturavtalets organ uppgjorda statistiken över omsättningen av nordisk litteratur vara till nytta. Utskottet anser att det t. ex. skulle vara viktigt att veta vilken typ av litteratur och vilka verk som översätts och i vilken omfattning dessa översätts utan finansiellt stöd av de nordiska samsamarbetsorganen.

I detta sammanhang önskar utskottet rikta uppmärksamheten på ett samnordiskt projekt med biblioteksbus på Nordkalotten. Projektet, som initierats av Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP), nämns i avsnitt 6.7. av *kapitel XVII* om regionalpolitik. Biblioteksbussen, som inledde sin verksamhet i juni 1979, cirkulerar mellan de fyra kommunerna Muonio, Enontekiö, Kautokeino och Karesuando. Bokbeståndet omfattar 3 500 böcker på fyra språk, finska, norska, svenska och samiska. Enligt uppgift kommer alla böcker som trycks på samiska att ingå i bussens bokurval. Avsikten är att de berörda kommunerna successivt under en fyraårsperiod helt skall ta över kostnaderna för verksamheten.

Utskottet förmodar att bokbussen inom sitt verkningsområde kan minska distributionssvårigheterna, inte minst i fråga om den samiska litteraturen. Utskottet har även upplysts om att de handikappade uttalat önskemål om att deras behov skall iaktas i den påbörjade bokbussverksamheten. Dessa önskemål har utskottets stöd.

Utskottet har i avsnitt 4.2. av detta betänkande givit sin syn på handläggningen av förslaget till nya stadgar för bl. a. Nordiska rådets litteraturpris.

7.3. *Nordiskt ungdomssamarbete*

Det nordiska ungdomssamarbetet (avsnitt 4.1.4.) finansieras sedan 1976 över fast stödordning, till vilken bevilningen 1980 är 1,7 milj. dkr. Det framgår att ungdomsorganisationernas reaktioner på stödordningen har varit övervägande positiva och att man särskilt understrukit behovet att ökade resurser både till projektstöd och till organisationsstöd.

Utskottet har konsekvent stött det nordiska folkrörelsesamarbetet och inte minst det nordiska ungdomssamarbetet. Motivet härför är det samma som för stödet till lärar- och elevutbyte, dvs. att hos ungdomen så tidigt som möjligt utveckla kunskaperna om och känslan för de nordiska länderna och den nordiska gemenskapen.

7.4. *Nordens hus på Färöarna*

Huvudprojekteringen av Nordens hus på Färöarna har genomförts under 1979. Entreprenadavtal förväntas kunna ingås under försommaren 1980, då budgeten för uppförandet av huset skall kunna föreläggas ministerrådet (avsnitt 4.1.12.).

Utskottet förutsätter att det kommer att erhålla kontinuerlig information om budgeten och dess utveckling fram till den tidpunkt då huset står helt klart.

7.5. *Nordiskt filmsamarbete*

Det anförs (avsnitt 4.1.5.) att kulturavtalets organ på basen av kulturutskottets synpunkter på förslaget till arbetsprogram för det allmänkulturella området låtit utreda frågan om filmdistribution i Norden. Detta tema kommer att behandlas vid ministerrådets möte i januari 1980.

Utskottet understryker än en gång betydelsen av samarbete om distribution av nordisk film inom Norden och framhåller att förslag om konkret stöd till sådant samarbete snarast bör framläggas.

8. *Nordisk radio och television via satellit*

Utredningen av frågan om nordisk radio och television via satellit, som består av en huvudrapport och fyra delrapporter, överlämnades till Nordiska ministerrådet i den för ändamålet särskilda sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna samt kommunikationsministrarna i oktober 1979, fyra månader efter tiden. Utredningen undergår som bäst remissbehandling med remisstid till den 15 april 1980.

Utskottet har beklagat tidtabellsförskjutningen, som innebär att utredningen inte kan debatteras i belysning av remissuttalandena vid 28:e sessionen 1980.

Det framgår (avsnitt 5.3.) att det i vissa avseenden är bristande överensstämmelse mellan det bakgrundsmaterial som återges i huvudrapporten och det som finns i delrapporterna. Som förklaring till detta anges dels att nytt material inkommit under arbetets gång, dels att det på grund av den förlängda tidsfristen varit möjligt att ytterligare bearbeta befintligt material.

Utskottet finner skäl att erinra om några av sina synpunkter på den fortsatta utredningen av frågan om nordisk radio och television via

satellit vid 26:e sessionen 1978 (*D 1978/15/1973/k*). Utskottet underströk t. ex. i fråga om kostnaderna att det var absolut nödvändigt att få fram helt entydiga uppgifter.

Vad gäller den vidare behandlingen av utredningen inom Nordiska rådet har utskottet för rådspresidiet framhållit att frågan om nordisk radio och television via satellit, även om den i första hand är en kulturpolitisk fråga, berör fler utskott än kulturutskottet, varför även andra utskott än kulturutskottet på lämpligt sätt bör engageras i behandlingen.

9. Bilagda berättelser

Utskottet har genomgått de i *bilaga 11* ingående berättelserna från institutioner och liknande, vilka direkt lyder under kulturavtalets organ. Av dessa institutioner hör *C 100/k—C 105/k* till utbildningsområdet, *C 150/k—C 165/k* till forskningsområdet och *C 200/k—C 207/k* till det allmänkulturella området.

Utskottet finner att det inom institutionerna gjorts ett gott arbete och att detta arbete väl synes motsvara syftet. Vad gäller själva formen för rapportering har utskottet i tidigare betänkanden (*C 1/1976* och *C 1/1977*) uttalat önskemål om större formell enhetlighet mellan avsnitten om syfte, verksamhet och framtidsplaner. Det bör av berättelserna klart framgå i vad mån syftet för verksamheten under året uppnåtts och om framtidsplanerna står i samklang med detta syfte.

Härvidlag har förbättringar skett, även om vissa berättelser kunde ha gjorts mera överskådliga (*C 153/k* Nordiska institutet för sjö rätt) och mera informativa (*C 200/k* Nordens hus i Reykjavík). Vissa berättelser kunde ha gjorts något fylligare, i synnerhet beträffande redovisningen av framtidsplanerna (*C 102/k* Nordisk Journalistkursus, *C 156/k* Centralinstitutet för nordisk asienforskning, *C 162/k* Nordiskt vulkanologiskt institut). Kravet på enhetlighet och översiktlighet i rapporteringen får dock inte tolkas så snävt att det hindrar institutionerna från att t. ex. redogöra för problem och behov, sådana som institutionerna själva upplever dem.

I det följande anlägger utskottet särskilda synpunkter på verksamheten vid vissa institutioner.

Inom ramen för nordiska kurser i språk och litteratur (*C 105/k b*) har anordnats en specialkurs i samiska åren 1977 och 1979. Utskottet har uppfattat förhållandet så att det ännu inte funnits behov av att hålla kurser i samiska varje år, men utgår ifrån att detta bör vara möjligt då behov uppstår. Av kursredovisningen framgår inte antalet deltagare per anordnad kurs, utan endast totalantalet deltagare per land och år.

Den nordiska kursverksamheten omfattar även kurser i etnologi (*C 105/k a*). Enligt utskottets uppfattning har kurserna många beröringspunkter med det arbetsområde som Nordiska institutet för folk-

diktning (*C 152/k*) skall täcka. Utskottet förutsätter att verksamheterna koordineras i tillräcklig grad, så att överlappningar inte uppstår.

Utskottet har noterat önskemålet från Nordiskt kollegium för ekologi (*C 155/k*) om samgående med Nordiskt kollegium för marinbiologi (*C 150/k*) och ökat samarbete med Nordiskt kollegium för viltforskning (*C 2/k*). Berättelse från det sistnämnda kollegiet har inte avgivits. Utskottet anser att frågan om det framtida förhållandet mellan dessa kollegier bör klarläggas med syfte att åstadkomma en bättre koordinering av verksamheterna.

I rapporteringen från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (*C 151/k*) saknar utskottet redovisning av förhållandet mellan satsningen på nordiska stipendiater och satsningen på utomnordiska gästforskare.

Utskottet har noterat den av Centralinstitutet för nordisk asienforskning (*C 156/k*) uttalade beredvilligheten till att intensifiera studiet av och dokumentationen om den arabiska världen. Utskottet ämnar aktualisera denna fråga vid sina kommande överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna).

I detta sammanhang finner utskottet skäl att understryka vikten av att de nordiska samarbetsorganen med inriktning på u-landsforskning (Centralinstitutet för nordisk asienforskning *C 156/k*, Nordiska afrikainstitutet *C 24/k* och Nordiska samfundet för latinamerikaforskning *C 41/k*) upprätthåller nära kontakter med de nordiska ländernas biståndsorgan.

Utskottet ser ett självklart värde i att Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*C 158/k*) upprättar kontakt med Nordiska federationen för medicinsk undervisning (*C 41/k*) och Nordiska hälsovårdshögskolan (*C 10/s*). Av berättelserna från det förstnämnda organet och Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (*C 5/k*) framgår det att forskningsprojekt inom samma sektor ingått i bådas verksamhet, utan att någon koordinering på den punkten synes ha skett, vilket utskottet finner otillfredsställande.

Nordiska forskarkursernas styrelse (*C 161/k*) anser det angeläget att få fram kursförslag om hälso- och miljöeffekter av olika slags energitnyttjande, nya sätt att tillgodogöra sig energi, förebyggande hälsovård samt kurser inom den arbetsvetenskapliga sektorn. Utskottet finner dessa förslag mycket viktiga och stöder kursstyrelsen i dess strävanden härvidlag. Utskottet behandlar som bäst ett medlemsförslag om åtgärder för att utveckla de nordiska forskarkurserna (*A 567/k*).

Nordiska språksekretariatet (*C 165/k*) påpekar att Dansk Sprognævn och Norsk språkråd ännu inte fått personalförstärkning, fastän detta var en av förutsättningarna när Nordiska språksekretariatet upprättades. Utskottet har för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) kraftigt understrukit vikten av att de nationella

språknämnderna byggs ut som en absolut förutsättning för att Nordiska språksekretariatet skall kunna fungera. Det gäller att ge språksekretariatet de nödvändiga resurserna, för att undvika att detta blir en halvmesyra.

Utskottet stöder de av Nordens hus i Reykjavík (*C 200/k*) framlagda planerna på intensifierad kulturförmedling från Island till det övriga Norden.

Nordiskt samiskt institut (*C 203/k*) diskuterar behovet av ökade medel för institutets verksamhet. Utskottet önskar värdera det av institutet anförda behovet mot bakgrund av Nordiska ministerrådets kommande förslag till åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (*rek. nr 15/1976*).

Kulturutskottet noterar med tillfredsställelse det av utskottet för nordiskt ungdomssamarbete (*C 204/k*) uttalade önskemålet om kontinuerlig evaluering av det nordiska ungdomssamarbetet. Ungdomsutskottet efterlyser en grundlig analys av verksamheten, för att bl. a. klargöra verkningarna av stödet till det organisatoriska samarbetet.

Enligt utskottets uppfattning ligger utbildningen inom film och television väl till för nordiskt samarbete. Därför och med hänvisning till berättelsen om nordiska filmkurser (*C 207/k*) uttalar utskottet sitt stöd till fortsatt utbyggnad av utbildningssamarbetet inom filmen och televisionen.

10. Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1) att de nordiska regeringarna bör bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska utredningsförslag och andra initiativ samt att uppföljningen fortgående bör rapporteras till rådet,

2) att det bör utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land,

3) att en studie över jämförbarheten mellan nordiska examina snarast bör utarbetas,

4) att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas,

5) att rådet i god tid till 29:e sessionen 1981 bör tillställas slutrapporten om ökat nordiskt forskningssamarbete,

6) att konkret förslag till distribution av nordisk film inom Norden snarast bör framläggas,

- 7) att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare samt
 B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 1 februari 1980

<i>Sampsa Aaltio (Kok)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (KrF)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Árni Gunnarsson (A)</i>
<i>Hagen Hagensen (KF)</i>	<i>Inger Hirvelä (Skdl)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Gunnel Jonäng (c)</i>
<i>Johannes M. Olsen (Sb)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
	Viceförman
<i>Lauri Palmunen (K)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Arvo Salo (Sd)</i>	<i>Otto Steenholdt (Grønl.)</i>
	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>

BIHANG

Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete

(PM upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 3 augusti 1979)

1. Inledning

I föreliggande promemoria diskuterar kulturutskottet aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet med särskild hänsyn till den nordiska kulturbudgeten för 1981. Därutöver diskuterar vissa frågor som aktualiserats eller aktualiseras före det. Enligt praxis för kontakterna mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) framlägger kulturutskottet sin syn på det kommande kultursamarbetet vid de första gemensamma överläggningarna om budgeten för det ifrågavarande året. Överläggningarna om den nordiska kulturbudgeten för 1981 inleds vid ett möte mellan utskottet och ministerrådet den 24 augusti 1979, för vilket denna promemoria utgör underlag.

2. Budgetsamarbetet

2.1. Samarbetet mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna)

Den numera fast etablerade proceduren för budgetsamarbetet mellan Nordiska rådets kulturutskott och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) är resultatet av en kontinuerlig utveckling alltsedan kulturavtalets tillkomst 1971 och framläggandet av det första förslaget till gemensam nordisk kulturbudget 1972. Denna utveckling, vars olika faser kan följas i utskottets betänkanden om ministerråds-

berättelserna C 1 och de till dessa fogade årliga promemoriorna om aktuella samarbetsfrågor på kulturområdet, har från utskottets synpunkt varit positiv, även om den ingalunda alltid varit störningsfri. Sålunda uttalade utskottet sommaren 1978, då behandlingen av förslaget till kulturbudget för 1980, den åttonde gemensamma nordiska kulturbudgeten, för utskottets del inleddes, att det syntes som om själva budgetproceduren börjat få en utformning som gav kulturutskottet reella och praktiska möjligheter till ett fruktbart deltagande i beredningen av den nordiska kulturbudgeten.

Denna utskottets uppfattning gäller fortfarande.

Kulturutskottet önskar dock rikta uppmärksamheten på ett praktiskt problem, som gjorde sig gällande vid utskottets genomgång av förslaget till kulturbudget för 1980. Enligt praxis hade utskottet tillställts själva budgetmaterialet samt denna gång blott en del av de synpunkter som ministerrådets eget budgetutskott, som består av tjänstemän vid finansministerierna och -departementen, anlagt på materialet. Kulturutskottet konstaterade att budgetutskottets uppställning av förslaget till kulturbudget till den grad skiljde sig från kultursekretariatets uppställning att de båda uppställningarna som sådana var ojämförbara. Detta förhållande är enligt kulturutskottets uppfattning inte tillfredsställande. Själva presentationstekniken bör därför utvecklas och samordnas som en förutsättning för en effektiv behandling av kommande budgetförslag i kulturutskottet.

I det ovan anförda uttalandet från sommaren 1978 uttryckte utskottet även otillfredsställelse med den roll som ministerrådets budgetutskott påtagit sig i budgetsamarbetet. Med utgångspunkt i att det är de politiskt ansvariga organen som drar upp riktlinjerna för och svarar för utformningen av kultursamarbetet, underströk utskottet kraftigt att uppgiften att prioritera inom framlagt budgetförslag ovillkorligen borde förbehållas Nordiska ministerrådet i sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna och Nordiska rådet företrätt av kulturutskottet.

Utvecklingen sedan sommaren 1978 har härvidlag inte varit tillfredsställande. När det gällde förslagen till de två nordiska budgeterna för 1980, förordade budgetutskottet olika aktivitetsökning för kulturbudgeten och den allmänna budgeten. Kulturutskottet anser att det inte är en sak för ministerrådets budgetutskott såsom ett tjänstemannaorgan att föreslå vilken budget, kulturbudgeten eller den allmänna budgeten, som ett givet år skall prioriteras. Om det skulle bli aktuellt att prioritera den ena budgeten i förhållande till den andra, bör denna uppgift förbehållas de politiskt ansvariga organen, d. v. s. Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

2.2. *Behandlingen av kulturbudgeten inom Nordiska rådet*

Kulturavtalets artikel 8 stadgar att samarbetet enligt detta avtal sker under medverkan av Nordiska rådet. I fråga om samarbetets finansiering stadgas i artikel 15 att Nordiska ministerrådet låter utarbeta och beslutar om budgeten för samarbetet. Vidare stadgas att berört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar, innan ministerrådet låter utarbeta budgetförslagen. Nordiska rådets presidium har utpekat kulturutskottet som det i kulturavtalet avsedda berörda organet, vilket på rådets vägnar överlägger med ministerrådet om frågor som rör kulturbudgeten.

Denna ordning har tillfredsställt kulturutskottet, som särskilt understrukit betydelsen av att den direkta kontakten mellan utskottet och ministerrådet kan bevaras obruten såsom en av grundförutsättningarna för ett parlamentariskt inflytande på utvecklingen av kultursamarbetet. Denna uppfattning har noterats av ministerrådet.

Vid 23:e sessionen 1975, fyra år efter kulturavtalets tillkomst, inrättades Nordiska rådets budgetkommitté i enlighet med de förslag som framlagts av arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor i dess slutrapport till rådspresidiet, den s. k. K. B. Andersen-rapporten. Arbetsordningen för kommittén fastställdes av rådets presidium i början av 1976. Enligt denna ordning åligger det budgetkommittén att bl. a. tillvarata rådets budget- och kontrollfunktioner samt att representera rådet vid överläggningar med ministerrådet om samnordiska budget- och kontrollfrågor.

I enlighet med intentionerna i K. B. Andersen-rapporten har budgetkommitténs överläggningar med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i budgetfrågor gällt ministerrådets allmänna budget, som omfattar alla samskilda sektorer *utom* de som täcks av kulturavtalet. Dessa sistnämnda sektorer finansieras jämlikt kulturavtalet över en egen budget, den nordiska kulturbudgeten. Som förebild för proceduren för överläggningarna mellan budgetkommittén och samskilda ministrarna har gällt den fast etablerade proceduren för behandling av förslagen till kulturbudget vid överläggningarna mellan kulturutskottet och kultur- och undervisningsministrarna.

Vid sitt möte i mitten av mars 1979 i Oslo uttalade budgetkommittén emellertid att den borde ha överblick över alla nordiska budgetar, d. v. s. inte bara ministerrådets allmänna budget, utan också kulturbudgeten. Samtidigt betonades det dock från flera håll inom kommittén att man borde undvika att bryta ned det etablerade och välfungerande systemet för behandlingen av kulturbudgeten.

Såsom ovan konstaterats är kulturutskottet tillfreds med den nuvarande ordningen för behandling av förslagen till kulturbudget. Samtidigt hyser utskottet full förståelse för budgetkommitténs strävan till överblick över alla nordiska budgetar. Härtill erbjuder ministerrådsberättelsen *C 1* goda möjligheter. Berättelsen över det nordiska samarbetet upptar den allmänna budgeten och kulturbudgeten i var sin tablå. Tablåerna omfattar verksamhetsårets budget, budgeten för följande år samt bokslutet för föregående år. I särskilda bilagor ges dessutom en översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget samt en översikt över användningen av dispositionsmedel på kulturbudgeten.

En ändring av proceduren för behandling av förslagen till kulturbudget ter sig mot denna bakgrund knappast ändamålsenlig. Härtill kommer att den av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) på initiativ av kulturutskottet igångsatta utvärderingen av kultursamarbetet 1972—1978 skall omfatta, förutom verksamheten ställd i relation till de i kulturavtalet uppställda målen, även själva strukturen i samarbetet. Utvärderingen skall enligt uppgift föreligga till nästa ordinarie session. Den fortsatta diskussionen om procedurfrågor rörande samarbetet om den nordiska kulturbudgeten bör därför enligt kulturutskottets uppfattning invänta resultaten av den ovannämnda utvärderingen.

Med hänsyn till att det officiella nordiska samarbetet i huvudsak fi-

nansieras över två gemensamma budgeter, vilka bereds i var sitt självständiga sekretariat, är det uppenbart att det finns fält där det är ändamålsenligt med samordning inom ramen för gällande budgetprocedurer. Härigenom kan man dels undvika dubbelarbete, dels garantera täckning av alla fält. Kulturutskottet erinrar i detta sammanhang om att det hösten 1977 i fråga om den allmänna budgeten i ställföreträdarkommitténs disponeringsförslag till projektbudget för 1978 noterade att det ingick några poster på sådana områden, där ett visst arbete utförts eller utfördes med stöd av medel över kulturbudgeten. Utskottet fann redan då att det var väsentligt att beredningen av projektansökningar, vilka nära berörde områden som täcktes av kulturavtalet, skedde i samarbete med kulturavtalets organ. Denna uppfattning anslöt sig budgetkommittén till.

Kulturutskottet önskar ånyo understryka att denna typ av samordning är absolut nödvändig för att tillbudsstående resurser skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt. Samtidigt skapas det bättre möjligheter till växelverkan vid användningen av de båda budgeterna, den allmänna budgeten och kulturbudgeten, till gagn för det nordiska samarbetet som helhet.

Slutligen erinras om att Nordiska rådet på förslag av kulturutskottet i ett yttrande (*nr 5/1977*) med anledning av ministerrådsberättelsen till 25:e sessionen efterlyst en samlad redovisning av de medel utöver kulturbudgeten som på nationellt plan anvisades före sådan verksamhet som föll inom ramen för kulturavtalet. Utskottet ansåg att en sådan redovisning skulle vara av betydelse inte bara för nordiska, utan också för nationella organ. Den skulle ge bättre möjligheter till och säkrare underlag för prioriteringar inom den nordiska kulturbudgeten.

Någon sådan redovisning har emellertid ännu inte överlämnats till rådet. Att behovet kvarstår oförändrat säger sig självt. Budgetkommittén har sedermera framställt liknande önskemål beträffande den allmänna budgeten.

3. Kultursamarbetet 1979—1980

3.1. Utbildningssamarbete

3.1.1. De 16—19-årigas utbildning

I yttrande *nr 5/1979* uttalade Nordiska rådet på förslag av kulturutskottet med anledning av ministerrådsberättelsen till 27:e sessionen bl. a. att studien om utbildning och ungdomsarbetslöshet borde ges hög prioritet och att snabba och konkreta åtgärder borde vidtas på basen av den genomförda studien. Den ifrågavarande studien utgör en central del av ett treårigt projektprogram för gymnasieutbildningen, som ministerrådet fastställde 1978.

Studien är nu klar och delrapporten inklusive sammanfattningen trycks som bäst. Kulturutskottet har varit i tillfälle att ta del av sammanfattningen och därvid särskilt uppehållit sig vid värderingen av de vidtagna åtgärderna.

Det framgår att många av åtgärderna har haft positiva verkningar och därigenom bidragit till en förbättring av sysselsättningssituationen bland de unga. Men det framgår även att de vidtagna åtgärderna under vissa förhållanden haft mindre lyckliga eller ibland rentav negativa verkningar. Genom att de på olika håll och under olika förhållanden vunna erfarenheterna nu samfällt dokumenterats, skapas ett bättre utgångsläge

för åtgärder i andra regioner: positiva erfarenheter kan utnyttjas och misstag kan undvikas.

Med hänvisning till det ovannämnda yttrandet önskar kulturutskottet betona betydelsen av fortsatt erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna samt efterhöra vilka överväganden Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har gjort med sikte på konkreta åtgärder på basen av den genomförda studien.

3.1.2. *Undervisning i nordiska språk och information om nordisk kultur utanför Norden*

Kulturutskottet har under en följd av år starkt understrukit vikten av fortsatta ansträngningar att förbättra *grannspråksundervisningens* ställning i de nordiska länderna som ett verksamt medel att stärka den språkliga samhörigheten, som utgör en av hörnstenarna i den nordiska gemenskapen och därmed det nordiska samarbetet. I sitt betänkande om ministerrådets berättelse över dettas verksamhet 1978 (*C 1/1979*) uttalar utskottet sin tillfredsställelse över att arbetet härmed fortgår intensivt i ministerrådet och dess organ.

Vid 25:e sessionen 1977 antog Nordiska rådet på förslag av kulturutskottet en rekommendation (*rek. nr 13/1977*) till ministerrådet om att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skulle kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna. Av meddelandet till 27:e sessionen 1979 framgår att frågan utretts vad gäller utlandslektorernas verksamhet inom och utom Norden samt därmed förknippade problem. Förslag till bl. a. nordiska insatser för ökat samarbete mellan de nationella lektoratsadministrationerna är enligt meddelandet vidare att vänta.

Utskottet förväntar sig att *undervisningen i nordiska språk utanför Norden* nu ges ökad uppmärksamhet i enlighet med systemålet i den ovan nämnda rekommendationen. Detta är enligt utskottets uppfattning viktigt från såväl idéell som rationell synpunkt. Det är av stor betydelse för det mellanfolkliga umgänget att kunskapen i språk, därvid inte bara i något eller några av världsspråken, utan också i språk som har mindre utbredning, är så stor som möjligt. Och huvudansvaret för att det undervisas i nordiska språk utanför Norden kan givetvis inte vila på någon annan än de nordiska länderna själva. Samtidigt skulle en nordisk samordning av det förefintliga undervisningsutbudet otvivelaktigt leda till ett bättre utnyttjande av tillbudsstående resurser.

Undervisningen i nordiska språk i utomnordiska länder har ett nära samband med *informationen om nordisk kultur utanför Norden* i allmänhet. Enligt kulturavtalet skall avtalsparterna samarbeta om att sprida information om de nordiska ländernas kulturliv. Vid utbyggnaden av språkundervisningen måste hänsyn därför tas till vad de nordiska länderna gemensamt och vart för sig ämnar göra beträffande utlandsinformationen.

3.2. *Forskningsamarbete*

3.2.1. *Statsministrarnas initiativ till ökat forskningsamarbete*

Vid sitt möte i november 1978 i Köpenhamn anmodade statsministrarna Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna och kultur- och undervisningsministrarna) att ta initiativ till ökat nordiskt forskningsamarbete såväl inom grundforskning som inom tillämpad forskning.

Ministerrådet borde därvid systematiskt undersöka på vilka områden ett nordiskt forskningssamarbete skulle leda till ett effektivare resursutnyttjande än motsvarande nationella forskningsinsatser.

Statsministrarnas anmodan mottogs med tillfredsställelse vid 27:e sessionen. Det framhölls att forskningen var ett område som var väl ägnat för samarbete över gränserna. Samtidigt betonades nödvändigheten av att de nordiska ländernas begränsade resurser, såväl ekonomiska som intellektuella, utnyttjades så effektivt som möjligt.

Det nordiska forskningssamarbetet har steg för steg kunnat byggas ut, i synnerhet efter tillkomsten av kulturavtalet. Detta betyder dock inte att avtalets förpliktelser har kunnat uppfyllas ens tillnärmelsevis. Mot denna bakgrund välkomnar kulturutskottet de förnyade ansträngningarna till ökat forskningssamarbete, som statsministrarnas initiativ är ett uttryck för.

3.2.2. Kulturbudgeten och forskningssamarbetet

I detta sammanhang önskar utskottet erinra om det aktuella förslaget till handlingsprogram för inriktningen av det *stöd till nordiskt forskningssamarbete* som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten, utarbetat av rådgivande kommittén för forskning (RKF). Förslaget bottenar i ett yttrande av Nordiska rådet vid 23:e sessionen (nr 6/1975), enligt vilket rådet ansåg att ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden borde göras till föremål för en allsidig utredning.

I sitt betänkande om ministerrådsberättelsen till 27:e sessionen (C 1/1979) uttalar kulturutskottet med anledning av det ovan nämnda förslaget att det förväntar sig en ytterligare bearbetning av de delar av programmet varom oenighet mellan berörda parter ännu råder, så att en slutlig lösning av frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden snarast möjligt uppnås. Samtidigt efterlyser utskottet en redogörelse av forskningsråden om riktlinjerna och principerna för stöd till nordiska forskningsprojekt.

Det är väsentligt för den fortsatta utbyggnaden av det nordiska forskningssamarbetet att klarhet i de ovan nämnda förhållandena kan åstadkommas.

3.2.3. Framtidsstudier

I diskussionen ovan om ett ökat nordiskt forskningssamarbete har utskottet ännu inte prioriterat något särskilt forskningsområde eller -områden i väntan på resultaten av pågående utredningsarbete. Utan att därmed gå händelserna i förväg, framhåller utskottet redan nu betydelsen av att den fortsatta utbyggnaden av forskningssamarbetet även kommer att omfatta *framtidstudier*. Skälen härför har utskottet anfört i sitt betänkande om det medlemsförslag (A 455/k) som ledde till rekommendation (rek. nr 9/1976) om ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier, och behöver inte upprepas. Till dessa kunde ytterligare fogas t. ex. den snabba utvecklingen inom masskommunikationen och den tilltagande datoriseringen och betydelsen av detta för individ och samhälle.

3.3. Allmänkulturellt samarbete

3.3.1. Folkrörelsernas medverkan i kultursamarbetet

Vägledande för kulturutskottet i dess verksamhet är och har varit insikten om nödvändigheten av att ge det nordiska samarbetet som helhet,

inte blott kultursamarbetet, en bred folklig förankring. Det största ansvaret bland rådsorganen vilar härvidlag på kulturutskottet såsom initiativtagande och pådrivande kraft. Utskottet är väl medvetet om detta sitt ansvar och yttrade bl. a. i sitt betänkande om ministerrådsförslaget med program för Nordiska ministerrådet (B 24) att "ju starkare den folkliga förankringen av det nordiska samarbetet kan göras, desto bättre resultat av detta samarbete kan då även förväntas".

I den fortsatta utbyggnaden av kultursamarbetet måste därför *folk-
rörelserna* beredas större plats. Det nordiska *ungdomssamarbetet* har fast stödordning sedan 1976 och från och med 1980 gäller fast stödordning även för nordiskt *folkbildningssamarbete*, vilket sedan 1976 finansieras över en försöksordning.

I fråga om *idrottsamarbetet* gäller ännu inte någon stödordning, men frågan har utretts i enlighet med rådets rekommendation (*rek. nr 16/1975*). I sitt betänkande om det senaste meddelandet med anledning av denna rekommendation uttalar kulturutskottet att det finner det särskilt viktigt att behovet av stöd till samarbete inom handikappidrotten kan tillgodoses och att idrottsfolk vars deltagande i nordiskt idrottsamarbete försvåras av långa reseavstånd kan påräkna stöd.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) avsatt medel för en försöksordning med stöd till nordiskt idrottsamarbete mellan Västnorden (Grönland, Island och Färöarna) och det övriga Norden samt till ökat idrottsamarbete inom Västnorden. Likväl önskar utskottet ånyo understryka betydelsen av att samarbetet inom handikappidrotten prioriteras.

3.3.2. *De etniska och språkliga minoriteterna*

Även de nordiska samsamarbetsorganen bör känna sitt ansvar när det gäller att säkra *de etniska och språkliga minoriteternas* framtid i Norden. I enlighet med rådets rekommendation (*rek. nr 15/1976*) har det efter utredning lagts fram förslag till åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det *samiska kulturlivet*. Dessa omfattar såväl kortsiktiga åtgärder som långsiktiga åtgärder. Till de kortsiktiga hör fast stöd till Nordiska samrådet och en engångsbeviljning för kulturella samsamarbetsprojekt administrerad av samrådet. Till de långsiktiga hör att konkretisera de i den ovan nämnda utredningen framlagda förslagen till en plan för stödåtgärder till förmån för den samiska kulturen.

Arbetet härmed har igångsatts. Utskottet förväntar sig att det bedrivs utan tidsutdräkt.

3.3.3. *Litteratursamarbete*

Det officiella nordiska litteratursamarbetet består i dag av tre komponenter: Nordiska rådets *litteraturpris*, stödet till *översättning av grannlandslitteratur* och stödet till *författarkurser*.

Översättningsstödet är en försöksordning, vars resultat som bäst utvärderas. Av de problem som anmält sig under försöksordningens gång kan här nämnas den geografiska och språkliga spridningen av stödet, storleken av det beviljade stödet, de små språkområdenas möjligheter att kunna tillgodogöra sig översättningsstödet samt i vissa fall missnöje med enskilda verk, vilka översatts med stöd över denna ordning. Stödet fördelas på basen av ansökningar från förlagen, vilket innebär att bedömningskommitténs möjligheter till prioriteringar begränsas till de inlämnade ansökningarna.

Ett av strävandena under fördelningsåret 1978 har varit att öka den nyare skönlitteraturens andel av medlen. Utskottet finner strävandena att överhuvudtaget tillgodose skönlitteraturens och då särskilt den nyare skönlitteraturens behov helt riktiga. Dock kvarstår behovet av stöd till översättning av facklitteratur, även om detta måhända inte tagit sig överhövan stort uttryck i form av många ansökningar. Utskottet finner det viktigt att man vid fördelningen av översättningsstödet kan tillgodose hela litteraturfältet.

Utskottet ser fram emot att ta del av resultatet av den påbörjade utvärderingen.

I fråga om litteratursamarbetet önskar utskottet ånyo peka på de tilltagande svårigheterna för de små språkområdena, när det överhuvudtaget gäller utgivning av litteratur på deras eget språk. Nordiska rådets presidium har på förslag av kulturutskottet i skrivelse till ministerrådet bett om en utredning av detta med hänvisning till bl. a. rekommendation om stöd till utgivning av färöisk litteratur (*rek. nr 20/1973*).

3.3.4. *Samarbete kring barn och kultur*

Vid 27:e sessionen 1979 antog Nordiska rådet på förslag av kulturutskottet en rekommendation (*rek. nr 20/1979*) till ministerrådet om att intensifiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år. Till grund för utskottets förslag låg ett medlemsförslag (*A 526/k*) och en av en nordisk barnkulturgrupp framlagd rapport över företagen utredning i enlighet med rekommendation av rådet (*rek. nr 5/1976*). Vid behandlingen av rapporten (*NU A 1978: 10*) fann utskottet att denna väl kunde bilda underlag för en debatt på bred nordisk bas om barn och kultur. I sitt betänkande om det ovan nämnda medlemsförslaget framhöll utskottet bl. a. att det faktum att den nordiska barnkulturrapporten färdigställts till själva barnåret var en fördel, som borde kunna utnyttjas, genom att den gavs en så vidsträckt spridning som möjligt till myndigheter, massmedier, organisationer etc.

Genom en bred debatt om barnets situation skapas förutsättningar för ett barnvänligare samhälle, vilket i sin tur är en förutsättning för att det rekommenderade samarbetet kring barn och kultur skall ge önskat resultat.

3.4. *Radio- och TV-samarbete*

Kulturutskottet har erfarit att de fyra delrapporterna om tekniska och teknisk-ekonomiska frågor, kultur- och programpolitiska frågor, rättsliga frågor och finansiella frågor i den nordiska satellitutredningen färdigställts enligt tidtabellen, men att huvudrapporten försenats. Arbetet med denna fortsätter och beräknas vara klart till mitten av oktober. Detta leder självklart till en förskjutning av tidtabellen bl. a. för remissbehandlingen, vilket i sin tur betyder att det inte kommer att föreligga något remissmaterial till 28:e sessionen i början av mars 1980.

Utskottet beklagar tidtabellsförskjutningen, vilken innebär att satellitutredningen inte kommer att kunna debatteras i belysning av remissuttalandena vid nästa session. Det är därför utskottets avsikt att ta upp satellitutredningen till noggrann behandling på basen av ett fullständigt utrednings- och remissmaterial vid ett möte sommaren 1980.

4. Kultursamarbetet 1981

4.1. Utvärderingen av kultursamarbetet 1972—1978

Utvärderingen av kultursamarbetet 1972—1978 pågår som bäst i kulturavtalets organ. En ny utgåva av kultursekretariatets översikt över kultursamarbetet under ifrågavarande period har färdigställts och tillställts berörda parter. Avsikten är att resultatet av utvärderingsarbetet skall läggas fram för Nordiska rådet till 28:e sessionen 1980.

Kulturutskottet har för sin del anlagt synpunkter på själva översikten liksom på den kommande utvärderingen, vilka ingår i utskottets betänkande om berättelsen över ministerrådets verksamhet 1978 (*C 1/1979*). Nordiska rådet åter yttrade vid 27:e sessionen på förslag av kulturutskottet att utvärderingen borde ta sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer (*yttrande nr 5/1979*). I detta utvecklingsarbete är utskottet starkt intresserat av att delta. Redan nu står det klart att oberoende av vilket resultat utvärderingen ger, bör den som sådan kunna användas som ett styrinstrument inom det nordiska kultursamarbetet.

4.2. Kulturbudgeten för 1981

Vid sitt möte den 19 mars 1979 fastställde Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den nordiska kulturbudgeten för 1980 med förbehåll för godkännande av de nationella parlamenten. Budgeten uppgår *totalt* till 84,0 milj. dkr. inkl. en reservation för beräknade automatiska löneökningar på 3,2 milj. och investeringsutgifter för Nordens hus på Färöarna på 3,0 milj. I förhållande till budgeten för 1979 är ökningen 8,6 %.

Den egentliga driftbudgeten (totalbudgeten exkl. lönereservationer och investeringsutgifter) uppgår till 77,8 milj. dkr, vilket i förhållande till motsvarande budget för 1979 betyder en något större ökning på 10,6 %.

Prisstegringarna för 1979—1980 har beräknats till i genomsnitt 5,3 % med undantag för Island (25 %).

Eftersom den nordiska kulturbudgeten på nationellt plan inte bildar någon särskild budget, utan finansieringsandelen i princip utgör en integrerad del av respektive titel i statsbudgeten, kommer därmed öknings-takten för kulturbudgeten att bli ett mått på i vilken grad som det nordiska kultursamarbetet i ett givet ögonblick prioriteras i förhållande till annat på statsbudgeten.

I sitt betänkande om översikten av det nordiska kultursamarbetet 1972—1978 (*C 1/1979*) uttalar kulturutskottet som sin uppfattning att de nordiska länderna särskilt måste bemöda sig om kultursamarbetet, för att därmed befästa den grund som det allmänna nordiska samarbetet bygger på. Kulturutskottet kan dock inte se att utvecklingen av kulturbudgeten 1979—1980 vad volymen beträffar skulle ge uttryck åt några särskilda bemödanden.

Detta förhållande är otillfredsställande enligt kulturutskottets uppfattning. Utskottet förväntar sig därför att *den nordiska kulturbudgeten för 1981* ges en sådan ram som bättre än hittills uttrycker de nordiska ländernas vilja att bygga ut det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet avser inte att i detta sammanhang komma med detaljöskenmål om följande nordiska kulturbudget. Däremot önskar utskottet för Nordiska ministerrådet framhålla nödvändigheten av att det i fråga om nya institutioner (eller motsvarande) i kommande budgetförslag klart

anges vilken utbyggnadstakt ministerrådet för dessas del avser hålla. Detta skulle ge utskottet en bättre utgångspunkt för sin behandling av framlagt budgetförslag, samtidigt som det skulle ge ifrågavarande institution vägledning för verksamheten på något längre sikt än vad som än så länge är möjligt.

Särskilt yttrande

Vi gir vår tilslutning per capsulam til de rettelsor og tilføyelser som er foretatt under punktene 3 og 4.

Når det imidlertid gjelder punkt 2 om budsjettssamarbeidet må vi under henvisning til de begrunnelser vi ga under møtet i Reykjavík, be om at følgende endringer blir overveiet:

Ad pkt 2.1 (Samarbeidet mellom kulturutvalget og Nordisk ministerråd):

Punktet gis flg. tilføyelse (her i norsk lydelse):

Kulturutvalget har i denne sammenheng notert seg at spørsmålet om en bedre samordning av behandlingen av de to nordiske budsjetter står på saklisten for Rådets Budsjettkomite/NMR (samarbeidsmin.).

Kulturutvalget er i prinsippet åpen for å delta i de drøftelser som forestår, via sine representanter i budsjettkomiteen. Utvalget går ut fra at medlemmer av NMR (kultur- og undervisningsmin.) også vil bli trukket inn i drøftelsene.

Ad pkt 2.2 (Budsjettbehandlingen innen Rådet):

Forslag til utvalgsbeslutning:

Punktet tas ut av det foreliggende utkast til PM, og føres opp på utvalgets interne sakliste, med sikte på en evt. henvendelse til rådspresidiet som er kulturutvalgets oppdragsgiver i forholdet til kulturavtalen.

Oslo, 1. august 1979

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Odd With (Kr.F.)

*BILAGA 17***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet****1. Inledning**

Till Nordiska rådets trafikutskott har av Nordiska rådets presidium hänvisats följande avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet under år 1979 (*CI: 1980*) med därtill hörande bilagor. Det står dock utskottet fritt att även uttala sig om andra avsnitt, om innehållet föranleder det.

Kapitel I	Inledning
Kapitel XIX	Transport, kommunikation och trafiksäkerhet
Kapitel XX	Turism
Bilaga 1	Nordiska ministerrådets allmänna budget
Bilaga 2	Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för år 1978—1979
Bilaga 3	Avsluttet projektverksamhet
Bilaga 4	Presskommunikéer från NMR:s möten 1979
Bilaga 5	Øget nordisk forskningssamarbejde
Bilaga 14	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

Utskottet har behandlat de till utskottet hänvisade avsnitten av ministerrådsberättelsen jämte bilagor vid utskottsmöte den 31 januari 1980 i Stockholm.

2. Överläggningar om verksamhetsprogrammen från Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) och Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR)

I andra veckan i oktober 1979 mottog utskottet NÄT:s verksamhetsprogram. Från NÄT:s sida redogjordes för verksamhetsprogrammet vid trafikutskottets möte i Helsingfors den 17 oktober 1979 och programmet diskuterades vid ett möte mellan trafikutskottet och ministerrådet (trafikministrarna) i Helsingfors den 14 november 1979 i överensstämmelse med Transportavtalets artikel 11.

Utskottet mottog NTR:s verksamhetsprogram i slutet av oktober 1979. NTR:s ordförande redogjorde för programmet vid utskottets möte den 15 november 1979.

3. Allmänna synpunkter med anledning av kapitel I i ministerrådets berättelse

Trafikutskottets betänkande över ministerrådets berättelse rörande samarbetet under år 1978 (*CI: 1979*) innehöll några allmänna kommentarer beträffande berättelsens utformning. Utskottet ansåg bl. a. att berättelsen inte enbart borde återspegla verksamheten under det gångna året utan därutöver innehålla riktlinjer för verksamhetens vidareutveckling. Utskottet anförde vidare att berättelsen borde innehålla redogörelse för ministerrådets prioriteringar på de olika områdena och motiveringar för dessa.

Vid genomgång av ministerrådets berättelse rörande samarbetet under år 1979 har trafikutskottet noterat att utformningen i stort överensstämmer med de önskemål som trafikutskottet har framfört. Detta gäller både inledningskapitlet och kapitel XIX ang. transport, kommunikation och trafiksäkerhet och kapitel XX ang. turism. Detta anser utskottet värdefullt.

När det gäller själva innehållet är trafikutskottet enigt med ministerrådet om att stora framsteg har uppnåtts på många områden som berör medborgarna direkt. Upprättandet av en fri nordisk arbetsmarknad, en social trygghetskonvention samt införande av passfrihet inom Norden utgör bra exempel på betydande framsteg som har varit ägnade att öka medborgarnas samhörighetskänsla och förstärka deras känsla för Norden som helhet. Turism länderna emellan är betydelsefull i sammanhanget särskilt när de internordiska resorna har kunnat jämföras med resor inom det egna landet. Passfriheten, som är en av hörnstenarna i det nordiska samarbetet, har bidragit därtill. Vissa inskränkningar har gjorts i passfriheten inom Norden under det gångna året. Rådets och ministerrådets främsta uppgift när det gäller åren framöver är såsom framgår av berättelsen att vidareutveckla det nordiska samarbetet särskilt på de områden där ländernas målsättningar sammanfaller. Men det är en lika viktig uppgift att värna om de hittills uppnådda resultaten.

Beträffande prioriteringar av verksamheten framöver framhåller trafikutskottet att trafiksäkerhetsforskning, vägforskning och transportekonomisk forskning är områden där de nationella målsättningarna i stort sammanfaller och att ökad nordisk forskning på dessa områden således är starkt motiverad.

Av berättelsen framgår att ministerrådet under 1980-talet kommer att eftersträva tätare konsultationer på regeringsnivå och med rådet. Trafikutskottet ser positivt på dessa upplysningar och uttrycker förhoppningar

om att tätare kontakter kommer att leda till intensifierat samarbete och snabba beslut.

4. Redovisning av de med anledning av yttrande nr 3/1979 vidtagna åtgärderna

Efter sin behandling av Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet under 1978 föreslog trafikutskottet plenarförsamlingen vid 27:e sessionen att antaga ett yttrande (nr 3/1979) om de delar av berättelsen som berör trafikutskottets sakområde. Trafikutskottet har genomgått de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av detta yttrande och finner skäl att inledningsvis redogöra för dessa.

4.1 I yttrandets första punkt anmodades ministerrådet att verka för att arbetet med Kiruna—Narvik-vägen genomförs i sådan takt att mellanriksförbindelsen kan etableras så fort som möjligt.

Av ministerrådets berättelse framgår att vägen på den svenska sidan kommer att kunna öppnas för trafik under hösten 1982 medan man strävar efter att ha en väg med fullgod standard klar på den norska sidan under år 1985. En sommarväg upplåten för personbilar kommer dock att öppnas på den norska sidan redan under år 1982.

Denna vägförbindelse diskuterades vid möte mellan trafikutskottet och ministerrådet (trafikministrarna) den 14 november 1979 där utskottet återigen betonade vikten av att en väg med fullgod standard mellan Kiruna och Narvik färdigställs så fort som möjligt.

4.2 I yttrandets andra punkt hemställde rådet att ministerrådet verkade för att en likartad trafiklagstiftning snarast möjligt genomförs i de nordiska länderna på grundval av Nordiska vägtrafikkommitténs förslag.

Av ministerrådsberättelsen framgår att de nya vägtrafiklagarna i Danmark, Norge och Sverige baseras på det förslag som Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning avgav redan under 1960-talet. Det framgår vidare av berättelsen att Finlands regering har avlåtit en proposition om ny vägtrafiklag som baseras på detta förslag medan det inte i Island försiggår något nydanande vägtrafiklagstiftningsarbete med de nordiska förslagen som grund.

En rekommendation angående gemensam trafiklagstiftning har varit på rådets dagordning i elva år. Trafikutskottet uttrycker bekymmer över att rekommendationens intentioner ännu inte har kunnat förverkligas i Finland och Island.

4.3 I yttrandets tredje punkt hemställer rådet att ministerrådet arbetar för att enbart godkänd säkerhetsutrustning för barn i bil tillåts i de nordiska länderna. Av ministerrådets berättelse framgår att arbete i NTR:s regi med att kartlägga erfarenheterna av barnstolar i bilar har pågått under år 1979.

Utskottet finner det oroväckande att det fortfarande på den nordiska marknaden finns undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil och hemställer återigen att undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil elimineras från marknaden i de nordiska länderna. Detta bör ske redan under år 1980.

4.4 Punkten fyra i yttrandet innehåller en hemställan till ministerrådet om att arbeta för obegränsad internordisk giltighet för nordiska körkort.

Huvudregeln i de nordiska länderna är att ett nordiskt körkort gäller i andra nordiska länder till dess innehavaren har tagit fast bostad i besökslandet. Nordiska rådet har strävat efter att körkort skall vara giltigt i besökslandet även efter fast bosättning. Saken har redan år 1976 tagits upp i en rekommendation till ministerrådet och trafikutskottet har vid en rad tillfällen före och efter denna tidpunkt tillkännagivit sin positiva ståndpunkt i frågan. Saken togs även upp vid ett möte mellan trafikutskottet och ministerrådet under 27:e sessionen i Stockholm.

Av NTR:s berättelse framgår att olika svårigheter — bl. a. det förhållandet att alla länderna inte har centralt körkortsregister — hindrar ett snabbt samnordiskt genomförande av förslagen. NTR anser därför att varje land borde, så snart det är tekniskt och lagstiftningsmässigt möjligt, erkänna nordiska körkort i vidast möjliga utsträckning.

Trafikutskottet framhåller så som tidigare att de nordiska länderna bör införa inernordisk giltighet för körkort. Om det inte föreligger möjlighet för ett snabbt samnordiskt införande bör, så som NTR har föreslagit, varje nordiskt land införa det ensidigt så fort som möjligt. Mot bakgrund av det omfattande underlagsmaterial som redan finns tillgängligt bör detta kunna ske, åtminstone i de länder som redan har de lagstiftningsmässiga möjligheterna, före den 28:e sessionen.

4.5 Punkten fem i yttrandet innehåller en hemställan om att en tidsplan för genomförande av turistprogrammet, som ministerrådet fastställde år 1978, utarbetas.

Med anledning av detta yttrande framhölls under 27:e sessionens 8:e möte från ministerrådets sida att en åtgärdsförteckning fram till budgetåret 1980/1981 framtagits till turistprogrammet och att trafikutskottet erhållit denna åtgärdsförteckning. Vidare framhölls under sessionen att ministerrådets turistutskott har en projektkalender som löper t. o. m. budgetåret 1980/1981 i vilken trafikutskottet gör löpande ändringar allt eftersom nya idéer kommer fram.

Beträffande åtgärdsförteckningen till turistprogrammet vill trafikutskottet här upplysa att utskottet vid ett möte under år 1977 erhöll ett utkast till åtgärdsförteckning tillsammans med utkastet till turistprogrammet. När turistprogrammet översändes till trafikutskottet i sin slutliga version var det utan åtgärdsförteckning och till trafikutskottet har ej heller i ett senare skede översänts någon åtgärdsförteckning.

Beträffande projektkalendern på turistområdet känner trafikutskottet inte till dess innehåll och har således inte heller kunnat göra några löpande ändringar i den.

Ministerrådets berättelse innehåller inga uppgifter om att en tidsplan för turistprogrammets genomförande förbereds eller är under utarbetande.

4.6 I yttrandets sjätte punkt hemställs att ministerrådet årligen redogör för trafiksäkerhetssamarbetet utanför vägtrafiken.

Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådets årsberättelse över verksamheten 1979 innehåller en utförlig redogörelse för trafiksäkerhetssamarbetet utanför vägtrafiken. Vid trafikutskottets möte med ministerrådet under hösten 1979 konstaterades från ministerrådets sida att en redogörelse för trafiksäkerhetssamarbetet utanför vägtrafiken från och med år 1979 årligen kommer att inkluderas i NTR:s berättelse. Mot bakgrund av detta uttalande ser trafikutskottet fram emot att kontinuerligt kunna följa det omfattande trafiksäkerhetssamarbete som försigår kring säkerheten i järnvägstraftiken, flygtraftiken och sjötraftiken genom årlig rapportering i ministerrådets berättelse.

5. Samarbetet på transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet **— Kapitel XIX**

5.1 Vägforskning

På vägforskningsområdet har under de senaste åren bedrivits omfattande nordiskt samarbete. STINA-projektet har slutförts och likaså KAPRI-projektet och MALIN-projektet. Det har beslutats att vidareföra vägforskningsarbetet under de närmaste åren genom bl. a. tre projekt angående förbättring och underhåll av grusvägar, effektmätning av mindre vägtekniska åtgärder och taxering av existerande vägar.

Trafikutskottet fick vid sitt möte med ministerrådet-traftikministrarna i november 1979 redogörelse för projektverksamheten på vägforskningsområdet under det gångna året.

Det har ofta anförts att det nordiska samarbetet är dyrt och olönsamt och att dess resultat och vinster är ringa. Dessa påståenden förekommer allt oftare nu när konjunkturläget i de nordiska länderna försämras från år till år. I detta ogynnsamma läge har återhållsamhet i den nationella budgeteringen blivit nödvändig. Denna återhållsamhet har sedan åter speglats i den nordiska budgeteringen. Man har sålunda inte ansett sig ha skäl att prioritera det nordiska samarbetet på de olika områdena framför motsvarande verksamhet på hemmaplan.

Inom trafikutskottet har man däremot ansett att den nordiska projektverksamheten på vägforsknings- och trafiksäkerhetsområdet givit goda erfarenheter och medfört så stora besparingar på de nationella budgeterna

att det borde rättfärdiga expansion av verksamheten även i svåra ekonomiska lägen.

Under den senaste tiden har dock inom utskottet framförts att tiden är inne för en omfattande utvärdering av de genomförda nordiska projekten på utskottets område i syfte dels att utröna vilka besparingar som har uppnåtts, och dels i vilken mån de förslag som har framlagts i utredningarna har realiserats i de nordiska länderna. Härigenom skulle ges konkreta argument för de ovan anförda påståendena om det nordiska samarbetets prioritering även i svåra ekonomiska lägen. Trafikutskottet anser att denna utvärdering i första omgången inte behöver omfatta hela verksamheten utan föreslår för sin del att vägforskningssamarbetet genomfås och hemställer om att en utvärdering av vägforskningssamarbetet genomförs i det ovan angivna syftet före 29:e sessionen.

5.2 *NORDKOLT-projektet*

NORDKOLT-projektets slutrapport har under sommaren 1979 publicerats i NU-serien i tre delar. Sammanfattningsrapporter är under översättning till danska, finska, isländska och engelska. Trafikutskottet fick redogörelse för projektet under hösten 1978. Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF) anordnade en konferens om NORDKOLT-projektet under sommaren 1979 vid vilken trafikutskottet representerades. Under hösten 1979 har anordnats presskonferenser angående projektet i Sverige och Finland.

Utskottet ser positivt på de åtgärder som har vidtagits i syfte att sprida NORDKOLT-projektets resultat och förutsätter att denna strävan kommer att fortsätta under år 1980. Utskottet önskar även fortsättningsvis få redogörelse för uppföljningen av NORDKOLT-projektet i ministerrådets berättelse.

5.3 *TELEMEDEL-projektet*

TELEMEDEL-projektets slutrapport publicerades i NU-serien i början av år 1978 (*NU A 1978: 2*). Projektets syfte var att kartlägga situationen när det gäller telekommunikationsutrustningar för handikappade och att komma med konkreta förslag till åtgärder. Projektet presenterades för utskottet under 26:e sessionen. Utskottet framförde i sitt betänkande över ministerrådets berättelse år 1979 önskemål om att få årlig rapportering i ministerrådets berättelse om uppföljningen av TELEMEDEL-projektet. I TELEMEDEL-rapporten konstaterades att ett stort samordningsbehov mellan sociala och tekniska instanser föreligger när det gäller telekommunikationshjälpmedel åt de handikappade. I projektets annex har förtecknats åtgärder som enligt TELEMEDEL-rapporten bör vidtas på såväl den sociala som den teletekniska sidan i syfte att följa upp de initiativ som tagits inom ramen för TELEMEDEL-arbetet. Mot denna

bakgrund upprepar utskottet sin önskan om att få följa det pågående arbetet med förbättring av de handikappades tillgång till telekommunikationsutrustning.

5.4 Flygförbindelserna

Sommaren 1979 öppnades flygförbindelse mellan Tromsö, Kiruna, Uleåborg och Luleå. Berörda länders regeringar lämnade de trafikerande flygbolagen riskgarantier för viss täckning av eventuellt underskott. I ministerrådsberättelsen upplystes att trafiken efter vissa initialsvarigheter, som hänförde sig till flygmaterialen, har fungerat tillfredsställande.

Trafikutskottet har länge varit pådrivande när det gäller upprättande av reguljära flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland. Utskottet mottog därför med tillfredsställelse de uppgifter som lämnades på utskottets möte med NÄT hösten 1978 om att ovan nämnda flygförbindelse skulle öppnas på försommaren 1979. Under sommaren 1979 fick utskottet veta att svårigheter hade uppstått vid upprätthållandet av förbindelsen på grund av att tillverkaren utfärdat flygförbud för det plan som skulle användas i trafiken mellan Tromsö och Kiruna. Utskottet erhöll vidare uppgifter om att flygförbindelsen inte hade marknadsförts i tillräcklig omfattning. Av denna anledning hyste utskottet oro över förbindelsens framtid och hemställde i en skrivelse att presidiet från berörda regeringar begärde närmare uppgifter om saken.

Från ministerrådets sida redogjordes för det aktuella läget i en skrivelse under hösten 1979 där det framkom att man på sensommaren 1979 lyckats uppbära ett ersättningsflygplan vilket dock hade lägre passagerarkapacitet än det ursprungliga planet. Beläggningen har varit lägre än beräknat. Detta torde enligt ministerrådet bl. a. hänga samman med de ovan anförda initialsvarigheterna. Trafikutskottet anser att den låga beläggningen rimligen också hänger samman med att marknadsföringen inte i tillräcklig omfattning igångsattes inför sommarsäsongen 1979.

Med hänvisning till ovanstående hemställer utskottet att ministerrådet sörjer för att flygförbindelsen mellan Tromsö, Kiruna, Uleåborg och Luleå marknadsförs grundligt dels i de nordliga områdena och dels i övriga Norden och utomlands.

Under år 1979 träffades principöverenskommelse om flygförbindelse mellan Vasa—Sundsvall—Östersund och Trondheim enligt vilken flyglinjen kommer att invigas våren 1980, och upprätthållas under en försöksperiod på tre år. Berörda kommuner lämnar de trafikerande flygbolagen riskgarantier för viss täckning av eventuellt underskott. Trafikutskottet hälsar detta beslut med tillfredsställelse och hemställer om att få närmare redogörelse för denna förbindelse i ministerrådets berättelse till nästa ordinarie session.

Vid gemensamma överläggningar mellan trafikutskottet och kultur-

utskottet under hösten 1979 beslöt utskotten att i en skrivelse till ministerrådet begära att ministerrådet arbetar bl. a. för att rabattordningarna i den internordiska flygtrafiken förenklas och förenhetligas. Trafikutskottet vill här upprepa denna begäran.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att en flygplats vid Godthåb har färdigställts och att flygförbindelser upprättats mellan Söndre Strömfjord, Kulusuk och Kéflavik under år 1979.

Trafikutskottet har under det gångna året diskuterat flygförbindelserna mellan Grönland, Island, Färöarna och övriga Norden. Utskottet anför att de höga flygpriserna mellan dessa områden och övriga Norden hindrar invånarna från att upprätthålla önskvärda kontakter och på så sätt bibehålla och styrka den nordiska kulturella gemenskapen.

5.5 Mellanriksvägarna

Ministerrådets berättelse innehåller en redogörelse för utvecklingen av mellanriksvägarna. Trafikutskottet konstaterar att vägförbindelserna efter hand förbättras mellan Finland, Norge och Sverige. Vägstandarden i Norden varierar dock fortfarande vilket utgör ett hinder för harmonisering av axeltryckbestämmelserna. Trafikutskottet hemställer därför att ministerrådet fortsatt arbetar för att likartad vägstandard uppnås inom Norden för att möjliggöra harmonisering av axeltryckbestämmelserna.

Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att vägen Norrtälje—Kapellskär har slutförts under år 1979.

Nordiska rådet har rekommenderat att färjelederna vid *Kolari* (rek. nr 14/1974) och *Karesuando* (rek. nr 15/1970) ersätts med broar. Vägmyndigheterna i Finland och Sverige beslöt under år 1976 att ersätta färjorna vid *Kolari* och *Karesuando* med broar. I föreliggande investeringsplaner avses broarna byggas under åren 1979—1980. Trafikutskottet har noterat detta beslut med tillfredsställelse och förutsätter att planerna kommer att förverkligas inom den angivna tidsramen.

Trafikministerierna i Finland och Norge har beslutat att tills vidare prioritera utbyggandet av vägen *Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden* framför vägen *Virtaniemi—Tjærebukten* när det gäller att utveckla vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes. Trafikutskottet har noterat detta ställningstagande men efterlyser uppgifter om standarden på vägen *Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden* samt om planer för utbyggnad av vägen.

Nordiska rådet har rekommenderat regeringarna i Finland och Norge att snarast bygga bro över Tana älv vid *Utsjoki kyrkby* (rek. nr 10/1974).

Ett gemensamt ställningstagande till utredningarna angående förbindelsen över *Tana älv vid Utsjoki kyrkby* har utarbetats av vägverken i Finland och Norge och godkänts av NÄT och respektive ministerier. Enligt ställningstagandet kan byggandet av en broförbindelse inte anses vara ekonomiskt försvarligt på grund av det obetydliga lokala trafikbehovet

utan detta behov bör senare tillgodoses genom enklare och billigare lösningar. I utredningen föreslås en färje- eller båtförbindelse om sommaren och en isvägförbindelse om vintern. Trafikutskottet kan mot bakgrund av de genomförda kostnadsberäkningarna för sin del förstå att svårigheter föreligger vid byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby.

5.6 Glesbygdsprojektet

Glesbygdsprojektet igångsattes hösten 1978. Syftet med projektarbetet är att studera olika trafiklösningar, som är ägnade att medverka till en tillfredsställande transportförsörjning i glesbygd och att prova sådana trafiklösningar i försöksområden i de nordiska länderna. Försök och studier genomförs inom ett försöksområde i varje land. Projektet beräknas bli slutfört under år 1981. Trafikutskottet orienterades om projektet vid ett möte sommaren 1977 och har diskuterat projektarbetet vid sina årliga möten med NÄT. Utskottet prioriterar Glesbygdsprojektet högt och följer det fortsatta arbetet med intresse.

5.7 Färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden

Trafikutskottet har följt rådets rekommendation om upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden i sex år. En arbetsgrupp, tillsatt av NÄT, överlämnade sin slutrapport under sommaren 1978. I rapporten föreslås att en kombinerad passagerar- och bilfärja byggs för den ovannämnda trafiken. Rapporten remissbehandlades av NÄT och merparten av remissinstanserna var positiva till arbetsgruppens förslag. Remisstiden utgick den 31 december 1978 men Färöarnas Landsstyre har ännu inte inkommit med remissvar. Från trafikutskottets sida togs saken upp vid sessionen 1979 i en fråga till ministerrådet samt vid utskottets möte med ministerrådet (trafikministrarna) hösten 1979 där utskottet framhöll att möjligheterna att upprätta färjeförbindelsen med chartrad färja borde undersökas. Vid utskottets möte med ministerrådet upplystes att man från färöisk sida var intresserad av att även i framtiden driva färjetrafik till övriga Norden och att ministerrådet därför inte kunde ta ställning till färjefrågans fortsatta behandling förrän remissvar från Färöarnas Landsstyre förelåg. Trafikutskottet vill påminna om att färje rapportens kostnadsberäkningar bygger på att man från färöisk sida driver färjetrafik mellan Färöarna, Island och övriga Norden sommartid såsom hittills vid sidan av den nordiska färjan. Med hänsyn därtill fann arbetsgruppen att den nordiska färjan borde kunna vara lönsam efter fyra år i drift året runt. Utskottet anser det därför inte rimligt att fortsättningsvis uppskjuta beslut i frågan i avvaktan på remissvar från Färöarnas Landsstyre. Utskottet framhåller, liksom tidigare, att upprättandet av färjeförbindelse på årsbasis mellan Island, Färöarna och övriga Norden är av stor kulturell betydelse inte bara för Island

och Färöarna utan också för det övriga Norden och hemställer att nödvändiga förberedelser för genomförande av arbetsgruppens förslag skyndsamt företas.

5.8 *Transportstatistiken*

NUSA:s (Nordisk utvalg for samferdselsstatistik) planer på att uppdatera NORDTRANS-utredningen har uppskjutits i avvaktan på NKTF:s (Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning) publikation, som kommer att innehålla en översikt över gods- och persontransportarbetets utveckling fram till år 1978. Kontakter har etablerats mellan NUSA och NÄT. NÄT har meddelat NUSA att NÄT inte önskar uttala sig om prioriteringar av särskilda områden när det gäller upprättande eller harmonisering av statistik i samband med uppdatering av NORDTRANS-utredningen.

Ett medlemsförslag om förbättrad nordisk transportstatistik har hänvisats till utskottet. Trafikutskottet har vid sitt möte den 31 januari 1980 avgivit ett betänkande över medlemsförslaget (A 565/t) där det föreslås att rådet rekommenderar ministerrådet att låta utvärdera vilka statistiska uppgifter i NORDTRANS-utredningen som i första hand bör uppdateras samt att möjliggöra produktion av löpande nordisk transportstatistik.

5.9 *Öresundsfrågorna*

De betänkanden om Öresundsförbindelserna, som i juni 1978 överlämnades till trafikministrarna i Danmark och Sverige, har remissbehandlats. Den danska lufthamnsutredningens rapport om Köpenhamns lufthamn har också varit på remiss i Danmark. Vid det gemensamma mötet mellan trafikutskottet och ministerrådet hösten 1979 upplystes att man från svenskt håll inom den närmaste framtiden kommer att ta kontakt med den danska regeringen för att inleda överläggningar om Öresundsfrågan. Syftet med överläggningarna är i första hand att få ett antal huvudalternativ till förbindelser klarlagda medan de ekonomiska aspekterna aktualiseras först i ett senare skede.

Vikten av att få fasta förbindelser över Öresund upprättade betonades vid mötet. Trafikutskottet uttrycker tillfredsställelse med det svenska initiativet och följer med intresse sakens utveckling.

5.10 *Handikapp-projektet*

Ett projekt som syftar till att utveckla utrustning för att öka handikappades rese möjligheter med kollektiva transportmedel igångsattes av NÄT år 1977. Utvecklingsarbete har genomförts dels vid Göteborgs universitet och dels vid privata nordiska företag. Genom projektarbetet strävar man efter att kunna ställa upp specificerade krav på handikappfaciliteter och hjälpföranstaltningar som eventuellt kan bilda underlag för gemensamma nordiska normer. Nordiska rådet har i rekommenda-

tion nr 4/1978 hemställt att ministerrådet ställer tillräckliga medel till förfogande för att möjliggöra snabbt genomförande och snabb utbyggnad av det pågående utredningsarbetet angående möjligheterna att anpassa kollektiva transportmedel till de handikappades behov. Trafikutskottet, som fäster stor vikt vid att de handikappades rese-möjligheter med kollektiva transportmedel förbättras, prioriterar handikappprojektet högt och uttrycker tillfredsställelse med projektarbetets gång.

5.11 *Transportstödsfrågor*

Ministerrådet har uppdragit åt NÄT att klarlägga behovet av harmonisering av reglerna för transportstöden i Finland, Norge och Sverige. Med anledning härav upprättade NÄT en arbetsgrupp under 1977 för att utreda dessa frågor. Arbetsgruppens överväganden kommer förmodligen att avrapporteras till NÄT före utgången av januari 1980.

5.12 *Cykeltrafikprojektet*

Under år 1978 påbörjades i NÄT:s regi ett nordiskt projekt i syfte att undersöka hur cykeltrafikens villkor kan förbättras och vilka konsekvenser en sådan förbättring skulle få för hela trafiksystemet. Projektet utgör ett komplement till tidigare undersökningar av resevanor och trafikens framtida utveckling, t. ex. NORDKOLT-projektet. Trafikutskottet uttrycker tillfredsställelse med projektets igångsättande eftersom det borde kunna belysa och öka möjligheterna att förbättra de oskyddade trafikanternas villkor i trafiken.

5.13 *Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF)*

Under verksamhetsåret har NKTF anordnat två konferenser, den ena angående NORDKOLT-projektet och den andra angående godsterminaler. På NORDKOLT-konferensen presenterade forskarna som hade deltagit i NORDKOLT-projektet dess resultat. Trafikutskottet representerades vid konferensen. Under kommande verksamhetsår kommer NKTF bl. a. att behandla gång-, cykel- och mopedtrafik samt lokal och regional flygtrafik.

5.14 *Trafiksäkerhet*

Under rådets 27:e session i Stockholm höll trafikutskottet och ministerrådet (ministrarna som ansvarar för trafiksäkerhetsfrågor) gemensamt möte för att diskutera frågor angående det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsområdet. Trafikutskottet fann det värdefullt att få tillfälle att diskutera trafiksäkerhetsfrågorna med ministerrådet och hoppades på att i framtiden regelbundet få diskutera dessa frågor med ministerrådet.

Utskottet har även i en arbetsgrupp under år 1979 behandlat trafik-säkerhetssamarbetet, där behovet av att reglera detta samarbete inom vägtrafiken med ett regeringsavtal i linje med transportavtalet diskuteras. Arbetsgruppen anförde att det borde undersökas om ett sådant behov förelåge.

Trafikutskottet betonar att det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsområdet har varit fruktbart under det gångna året. Denna sektor är en av de allra viktigaste samarbetsområdena. Utskottet strävar därför efter att kunna behandla NTR:s berättelse så ingående som möjligt och framför önskemålet om att i framtiden få den överlämnad före den 15 oktober ärligen samtidigt som NÄT:s berättelse.

När det gäller forskningen på trafiksäkerhetsområdet vill trafikutskottet rikta särskild uppmärksamhet på behovet av ökad forskning i syfte att möjliggöra produktion av ljusare asfalt.

Obligatoriskt bilbältesbruk i framsäten på personbilar gäller i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Danmark, Norge och Sverige sker en omedelbar sanktionering vid överträdelse och i Finland ingår ett förslag om sanktionering i linje med de övriga ländernas regler i den nya propositionen till vägtrafiklagar. I samtliga nordiska länder företas uppföljningar av användningsfrekvenser samt av säkerhetseffekter. Trafikutskottet framhåller liksom Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) att ansträngningarna att upprätthålla en hög användningsfrekvens bör fortsätta.

Utgående från rådets *rekommendation nr 11/1977* och från NKT:s (Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning) Kartläggning av barnens trafiksäkerhetssituation i Norden sammankallade NTR till en konferens för forskare och administratörer under 1979 kring barnens säkerhet i trafiken i Norden. Deltagarna tog ställning till ett antal förslag till förbättring av barnens trafiksäkerhetssituation. NKT:s ovannämnda kartläggning och konferensens rekommendationer till åtgärder kommer att sammanställas och vidarebefordras till vederbörande ministerier. Trafikutskottet följer detta arbete med intresse och hemställer att få ta del av sammanställningen så fort den föreligger.

Forskningsprojektet "Kartläggning av FoU-underlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden" som skall slutföras under år 1979 bildar en fortsättning av NKT:s kartläggning.

NTR har föreslagit att det skall bli obligatoriskt för såväl motorfordon som motorredskap och traktorer att använda körljus även under dagtid. Ett påbud om varselljus användning under dagtid gäller i Danmark för motorcyklar, i Norge för motorcyklar och mopeder och i Sverige för bilar och motorcyklar. I den finska propositionen till ny vägtrafiklag ingår bestämmelser om obligatorisk användning av körljus under dagtid för alla motorfordon året runt. Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att användandet av körljus har ökat i betydande grad

bland motorcyklister och bilister men framhåller att behov föreligger av att även fortsättningsvis arbeta för att få lagstadgat påbud om körlyusanvändande i överensstämmelse med NTR:s förslag.

Frågan om motorcyklisternas och mopedisternas säkerhet i trafiken uppmärksammades utöver vad som har nämnts ovan i NTR:s rapport nr. 13 "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion" samt i NTR:s rapport nr. 19 "Uddannelse af motorcykelførere". Trafikutskottet har tidigare i sitt betänkande över ministerrådsberättelsen för år 1978 anmodat ministerrådet att arbeta för genomförande av de förslag som framfördes i rapporten nr. 13 "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion". Rapporterna har i Sverige överlämnats till trafiksäkerhetsutredningen och i Danmark till Færdselssikkerhedskommissionen för vidare behandling. I Norge har rapport nr. 19 använts vid utformandet av nya körkortsföreskrifter och i Finland har den beaktats av den arbetsgrupp som avgivit ett betänkande om förarutbildning.

MIRO-projektets (Metodik för insamling och redovisning av olycksdata) första fas avslutades 1978. Projektets andra fas startade 1978 och beräknas avslutas under 1980. Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att NTR har givit NKT i uppdrag att på sikt under 1980-talet uppgöra ett förslag till forskningsprogram. Utskottet anser liksom NTR detta vara ägnat att ge stabilitet och spännvidd åt den aktiva nordiska trafiksäkerhetsforskningen och hemställer att få ta del av forskningsprogrammet när detta föreligger.

Under år 1979 arrangerade NKT en forskarkonferens kring temat "Trafikanering i tätorter" som ett led i arbetet med att följa utvecklingen angående trafikanering.

Den ad hoc-grupp som NTR har tillsatt för att undersöka cyklisternas säkerhet i vägkorsning fortsätter sitt arbete. Trafikutskottet, som högt prioriterar arbetet för att förbättra de oskyddade trafikanternas villkor i trafiken, önskar ta del av gruppens överväganden så snart slutrapporten föreligger.

NKT kartlägger de nordiska ländernas lagstiftning på trafiksäkerhetsområdet med anledning av rådets *rekommendation nr 10/1977* ang. samnordiska insatser mot trafikonykterhet. En av NTR utpekad expert sammanställer en översiktsrapport rörande kunskapsläget på detta område. Slutligen planerar NTR att under 1980 låta utföra en undersökning av bakrusets inverkan på körförmågan i kritiska trafiksituationer. Trafikutskottet anför att de ovannämnda åtgärderna i och för sig är positiva men påminner om att, förutom harmonisering av lagstiftning mot alkoholbruk i trafiken och kartläggning av rus- och bedövningsmedels inverkan på körförmågan, *rekommendation nr 10/1977* avser genomförande av ett samnordiskt program för att motverka alkoholbruk i trafiken. Detta program bör enligt rekommendationen omfatta rutinkontroll i samtliga nordiska länder och ökad information om alkoholens inverkan på kör-

förmågan och därmed sammanhängande olycksrisker i trafiken. Trafikutskottet anför att onycterhet i trafiken är ett av de allvarligaste trafik-säkerhetsproblemen men att aktiva åtgärder på området bör kunna ge resultat. Utskottet hemställer därför om att rekommendationens intentioner förverkligas.

5.15 *Trafiksäkerheten utanför vägtrafiken*

Beträffande trafiksäkerheten i järnvägstrafiken noterar utskottet särskilt att beslut har fattats om utbyggnad av de automatiska tågstoppsystemen vid samtliga nordiska länders järnvägar. Utskottet noterar vidare det samarbete för ökad säkerhet i järnvägstrafiken som pågår inom Nordiska järnvägsmannasällskapet och mellan ledarna av säkerhetskontoren vid järnvägarna. Ledarna av säkerhetskontoren har under år 1979 bl. a. diskuterat bruk av skyddsvagnar vid transport av farligt gods. Utskottet anmodar att till nästa ordinarie session få redogörelse för vilka regler och vilken praxis som gäller vid transport av farligt gods i järnvägstrafiken i Norden.

Statens haverikommission (SHK) i Sverige som påbörjade sin verksamhet under 1978 har haft kontakt med motsvarande organ i de andra nordiska länderna. SHK besökte den norska haverikommissionen under hösten 1978. Kontakter har etablerats mellan SHK och den danska haverikommissionen som tillkom den 1 januari 1979. Kontakterna har inneburit att värdefull information har kunnat utväxlas mellan kommissionerna.

På sjösäkerhetens område drivs ett omfattande nordiskt samarbete. Bland annat råder ett fast samarbete när det gäller såväl sjökortsväsendet som lots- och fyrväsendet. För att sjöfarten skall kunna drivas på ett säkert sätt längs kusterna året runt har isbrytarflottorna under senare år förstärkts avsevärt.

År 1971 träffades ett avtal mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om samarbete angående bekämpning av oljeförorening till sjöss. I avtalet förutsätts ett kontinuerligt samarbete mellan oljebekämpningsmyndigheterna. År 1974 träffades ett avtal i Helsingfors mellan alla östersjöländerna om samarbete rörande skydd av Östersjöns marina miljö. Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att avtalet beräknas träda i kraft i början av 1980. Under 1979 påbörjades ett gemensamt fältförsök med partikelmärkning av olja. Samtliga östersjöstater deltar i försöket.

Arbetet med frågorna rörande fritidsbåtar bedrivs genom arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar. Gruppen upprättades år 1973 och i januari 1979 beslöt ställföreträdarkommittén att gruppen skulle underordnas kommittén under en försöksperiod om två år. Därefter avgörs om arrangemanget skall permanentas. I början av år 1980 upprättades i Sverige en arbetsgrupp för frågor angående

fritidsbåtar som har till uppgift att samarbeta med den nordiska arbetsgruppen.

Trafikuskottet uttrycker tillfredsställelse över det omfattande nordiska samarbete som drivs för förbättrad sjösäkerhet.

6. Trafikbuller

Det nordiska samarbetet kring forskning på bullerområdet aktualiserades av rådets *rekommendation nr 1/1974* angående begränsning av trafikbuller. Bakgrunden till rekommendationen är önskemålet att minska det obehag som uppstår på grund av buller från trafiken. Rekommendationen går dels ut på att fatta beslut om nordisk forskning på området och dels på att undersöka förutsättningarna för tillämpning av likartade normer rörande begränsning av trafikbuller. Av ministerrådsberättelsen framgår att forskning på trafikbullerområdet pågår, men trafikuskottet anser det värdefullt att i nästa ministerrådsberättelse få rapport om vad dessa projekt har lett till. Detta gäller särskilt i vilken mån förutsättningar har skapats för tillämpning av likartade normer för begränsning av trafikbuller i Norden.

7. Turistfrågor

I turistprogrammet nämns främjande av internordiskt resande som särskilt angeläget samarbetsområde. I syfte att främja internordiskt resande har Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) under 1979 i samråd bl. a. med Föreningarna Norden genom Norden NU-kampanjen försökt att påverka producenter och distributörer till att satsa mera på internordiska resor. I samma syfte har ett seminarium hållits under 1979 i Åbo för nordiska journalister som skriver om reseliv. Mot bakgrund av ministerrådets och rådets uttalade önskemål om förbättrad information på turistområdet har ministerrådet givit finansiellt stöd åt Nordiska vandrarhemsorganisationernas förbund för tryckning av en faktabroschyr över de 500 vandrarhemmen i Norden.

I turistprogrammet framhålls vidare gemensamt utrednings- och utvecklingsarbete inom turistfrämjandet som viktigt samarbetsområde. I överensstämmelse med detta har NTTK under 1979 efter anmodan från turistuskottet igångsatt en undersökning angående en gemensam nordisk bookingorganisation samt ett uppföljningsprojekt för utarbetande av en modell som beräknar och beskriver turismens effekt på ekonomin och sysselsättningen. Under år 1979 publicerades i NU-serien (*NU A 1979: 13*) en rapport angående kapacitetsutnyttjande av turistanläggningar i Norden. Av rapporten framgår att kapacitetsutnyttjandet inom hotellnäringen är mycket dåligt. Över 40 miljoner hotellnätter är outnyttjade varje år i Norden. En av orsakerna till detta är enligt rapporten att

semesterspridningen inte har slagit igenom i Norden och att semesterperioderna inte har koordinerats i tillräcklig omfattning. Drygt tre fjärdedelar av befolkningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige tar ut sin semester under perioden juni—augusti, varav två tredjedelar i juli. I rapporten föreslås en rad åtgärder för ökad semesterspridning, bl. a. att undersökningsarbetet på området fortsätts i syfte att möjliggöra målmedveten planering av åtgärder för semesterspridning, att de lagstiftningsmässiga förutsättningarna för semesterspridning förbättras och att skolloven justeras och sprids. Trafikutskottet uppmanar ministerrådet att mot bakgrund av rapporten om kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden ta initiativ till konkreta åtgärder för ökad semesterspridning i Norden.

Ministerrådet har mot bakgrund av bl. a. rådets *rekommendation nr 13/1974* ang. vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket och rapporten "Nordisk lederuddannelsesprojekt for hotel- og restaurationsfaget" (*NU B 1978:12*) beviljat finansiellt stöd till förberedelser av toppledarutbildningen som skall genomföras på självfinansierande basis. Institutet för företagsledning kommer att genomföra kurserna, som inleds under januari 1980. Trafikutskottet, som har varit angeläget om att få till stånd samnordisk vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket, uttrycker tillfredsställelse med att denna ledarutbildning har inletts.

När det gäller den planerade verksamheten under 1980 och framöver vill trafikutskottet betona att ökad vikt bör läggas vid att utveckla turismens kulturella aspekter, att utbygga folklig turism, ungdomsturism och pensionärsturism.

Beträffande turistkonferensen som planeras under 1981—1982 påminner utskottet om sitt uttalande i betänkandet över ministerrådsberättelsen år 1979 om att utvärdering av den turistkonferens som hölls i Köbenhavn 1978 borde äga rum. Utskottet anser att en utvärdering bör ske innan en ny turistkonferens hålls.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att turistutskottet för närvarande undersöker möjligheterna att utreda charterproblemen med hänsyn till turismen samt att turistutskottet ämnar ta upp charterfrågan med NÄT och NTK.

Utskottet framhåller att ministerrådsberättelsen ger vid handen att samarbetet på turistområdet börjar ta fastare former och utvecklas i linje med turistprogrammets intentioner.

8. Ökat nordiskt forskningssamarbete

Till samtliga utskott har av presidiet hänvisats en preliminär rapport angående ökat nordiskt forskningssamarbete. Den slutliga rapporten kommer förmodligen att föreligga under hösten 1980.

En utförlig genomgång av rapporten har inte varit möjlig i utskottet på grund av tidsbrist. Utskottet hemställer att få återkomma till saken när den slutliga rapporten föreligger. Utskottet konstaterar dock redan i detta skede att varken trafiksäkerhetsforskning eller vägforskning återfinns bland de prioriterade forskningsområdena och vill framhålla vikten av intensifierad forskning på dessa områden.

9. Slutkommentarer

Trafikutskottet uppskattar att årligen få mottaga NÄT:s verksamhetsprogram före den 15 oktober och att diskutera viktiga frågor rörande verksamhetsprogrammet vid de årliga mötena med ministerrådet och med NÄT.

Trafikutskottet uttrycker slutligen tillfredsställelse över det goda samarbete som har ägt rum mellan utskottet och ministerrådet och dess organ under år 1979.

10. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att verka för att trafiklagstiftningen i samtliga nordiska länder harmoniseras i överensstämmelse med förslag från Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning
2. att verka för att arbetet med Kiruna—Narvikvägen genomförs i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt
3. att arbeta för att nödvändiga åtgärder verkställs före 29:e sessionen i syfte att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaderna i de nordiska länderna
4. att låta utvärdera de genomförda nordiska projekten på vägforskningsområdet
5. att sörja för att flygförbindelsen mellan Tromsö, Kiruna, Uleåborg och Luleå marknadsförs grundligt dels i de nordliga områdena och dels i övriga Norden och utomlands
6. att uppmärksamt följa utvecklingen av arbetet med flygförbindelse mellan Vasa, Umeå, Östersund och Trondheim
7. att arbeta för att rabattordningarna i den internordiska flygtrafiken förenklas och förenhetligas
8. att även fortsättningsvis arbeta för att så likartad vägstandard som möjligt uppnås i Norden

9. att arbeta för att förberedelser för upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden upptas så snart som möjligt
 10. att mot bakgrund av rapporten Kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden (*NU A 1979: 13*) ta initiativ till konkreta åtgärder för ökad semesterspridning i Norden.
- B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 31 januari 1980

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Stefán Jónsson (AB)

Sakari Knuuttila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)
Förman

BILAGA 18

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag.

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning C I om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 28. sesjon forsåvidt angår visse deler av kapittel I samt

Kap. IV	Bistand til utviklingslandene
Kap. V	Samarbeid innen byggsektoren
Kap. VI	Finans- og valutapolitikk
Kap. VII	Handelspolitikk
Kap. VIII	Industri- og energipolitikk
Kap. IX	Jord- og skogbruk
Kap. XI	Konsumentpolitikk
Kap. XV	Multinasjonale foretak
Kap. XVII	Regionalpolitikk

Utvalget uttaler seg om følgende vedlegg til C I:

Vedlegg 5	Økt nordisk forskningssamarbeid
Vedlegg 6	Nordisk økonomisk-politisk samarbeid
Vedlegg 12	Beretning fra Nordel (C 300/e)
Vedlegg 13	Beretning fra nordisk kontaktorgan for atomenergisørsmål (C 301/e)

Videre uttaler utvalget seg om meldinger til følgende rekommendasjoner:

Rek.nr. 21/1974	Nordisk energisamarbeid
Rek.nr. 1/1977	Samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall
Rek.nr. 5/1977	Samarbeid vedrørende utviklingslandene
Rek.nr. 1/1979	Handlingsprogram for nordisk regionalpolitisk samarbeid
Rek.nr. 2/1979	Valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden
Rek.nr. 3/1979	Nordisk samarbeid i OECD om adferdskoden for transnasjonale foretak

Beretningene og meldingene er behandlet av utvalget på møte 31. januar 1980 i Stockholm.

Om nødvendig vil utvalget foreta en fornyet gjennomgang av vedlagte rapporter til C I og meldinger om rekommandasjoner.

Innledning

I innledningskapitlet pekes på at de økonomiske problemer vil stå sentralt i det politiske arbeid i alle de nordiske samfunn kommende år. Det fremholdes at løsningene må søkes på det nasjonale plan, men i enkelte tilfelle vil det være naturlig med fellesnordiske løsningsmodeller. Imidlertid trekkes ingen nye samarbeidsområder frem. I denne sammenheng vil utvalget minne om nedenstående uttalelse som ble vedtatt av Nordisk Råd på 27. sesjon 1979:

”Den økonomiske situasjon i Norden er fortsatt vanskelig. Alt tyder på at 70-årenes internasjonale økonomiske kriser vil sette sine spor langt inn i 80-årene. Mot denne bakgrunn vil det i høy grad være ønskelig at det skapes klarhet om det fremtidige nordiske samarbeid på det økonomiske området. De problemer som de nordiske land står overfor er så ensartede og så dyptgående at store anstrengelser bør gjøres for å bringe på det rene i hvilken utstrekning felles innsatser kan bidra til problemenes løsning.

Etter rådets oppfatning bør det innenfor bestrebelsene på økt samarbeid også inngå studier av de langsiktige, strukturelle problemer som de nordiske land står overfor, og de krav om økonomisk og næringspolitisk samarbeid som disse problemer reiser. Et slikt arbeid bør gjennomføres med sikte på å ta stilling til hovedlinjene for det nordiske økonomiske samarbeid i 80-årene under Nordisk Råds 28. sesjon i 1980.”

Selv om dette ambisjonsnivå ikke er nådd, gir etter utvalgets mening rapporten ”Nordisk økonomisk-politisk samarbeid” og opprettelsen av det nordisk økonomiske forskningsråd visse indikasjoner på hvor nordiske innsatser kan settes inn.

Utvalget forutsetter at Ministerrådet kommer fortløpende til å forsterke det økonomiske samarbeidet ifølge intensjonene i rapporten.

Utvalget ser som et positivt tegn på ønske om et tettere økonomisk samarbeid at Ministerrådet vil etterstreve oftere konsultasjoner på regjeringnivå mellom de nordiske landene for derigjennom søke å skape bedre forutsetninger for en balansert økonomisk utvikling i Norden. Utvalget ser med tilfredshet på at Ministerrådet ønsker et nærmere samarbeid med parlamentarikerne i Nordisk Råd.

De økonomiske problemer som de nordiske land står overfor har vært sterkt fremme i debatten både under 26. og 27. sesjon, og ved flere anledninger har behovet for økt samarbeid på de ulike områder vært fremhevet. Behovet for økt samarbeid mellom de nordiske land aksentueres ytterligere

ved at andre landgrupperinger øker sine anstrengelser for at gjennom samarbeide forsterke landenes økonomi.

Den ulike markedsmessige tilknytning de nordiske land har valgt og forskjellen i deres utenrikshandelstruktur legger imidlertid begrensninger på hvor formalisert samarbeidet kan gjøres. Etter utvalgets mening eksisterer det en rekke felter hvor samarbeidet vil gavne hvert enkelt land. Selv om ansvaret for løsningene på de økonomiske problemer ligger på det nasjonale plan, kan man ofte etter utvalgets oppfatning i visse fall oppnå et bedre resultat ved en samordning av tiltak.

Utvalget konstaterer således med tilfredshet at Ministerrådet vil søke å avskaffe juridiske og skattemessige hinder for industrielt samarbeide over grensene. Etter utvalgets mening vil dette kunne øke etableringen av industrielle prosjekt over grensene og styrke det nordiske marked som et hjemmemarked. Når Ministerrådet antyder at det fremtidige industrielle samarbeid vil skje bilateralt og ikke samnordisk, vil utvalget bemerke at dette i seg selv ikke er noen mindreverdige form for nordisk samarbeide der felles nordiske samarbeidsalternativ ikke er mulig å oppnå.

Imidlertid må man søke å unngå at bilaterale samarbeidsformer på en diskriminerende måte rammer øvrige nordiske land. Utvalget vil dessuten anføre at Nordisk Investeringsbank også forutsettes å være et middel til å fremme tosidig industrielt samarbeid.

Utvalget noterer seg at statsministrene på møtet i oktober 1979 understrekte at de nordiske land gjennom samarbeid burde ha muligheter til å hevde seg sterkere internasjonalt enn hva tilfellet er i dag. Utvalget ser med tilfredshet på at Ministerrådet vil etterstrebe å styrke det nordiske samarbeid i internasjonale organer.

Bistand til utviklingslandene

Utvalget konstaterer at den felles nordiske bistandsinnsats holder seg på et meget beskjedent nivå, med et antatt utgiftsnivå på ca. 110 mill. Nkr. i 1979. For perioden 1963—1978 ble det samlet bevilget ca. 270 mill. Nkr. til felles nordiske bistandsprosjekt. Den største innsatsen gjelder et jordbruksprosjekt i Mozambique.

Utvalget vil understreke betydningen av det nordiske samarbeid i de flernasjonale organer.

Ved Rådets sesjon i 1977 ble følgende rekommandasjon vedtatt:
Rek.nr. 5/1977

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme,
2. å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulig-

hetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og

3. å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.”

Vedrørende punkt 1 og 2 i rekommandasjonen har Embetsmannskomiteén for bistandssamarbeid (EKB) avgitt en rapport som gir en beskrivelse og sammenligning av de nordiske lands bistandspolitikk samt samarbeidsformene med mottakerlandene. Rapporten inneholder dessuten en oversikt over det nordiske samarbeid på bistandsområdet hittil. Rapporten munner ut i en rekke konkrete forslag til et utvidet nordisk samarbeid.

Innledningsvis konstaterer utvalget at det pågående felles nordiske bistandssamarbeid baserer seg på Oslo-konvensjonen av 1968 med to tilleggsprotokoller.

De nordiske land befinner seg blant de fremste bidragsytere — i forhold til nasjonalproduktet — til utviklingslandene. I 1978 ydet Danmark, Finland, Norge og Sverige offentlig bistand sett i forhold til deres nasjonalprodukt på henholdsvis 0,75 %, 0,17 %, 0,90 % og 0,90 %. Gjennomsnittet for de industrialiserte lands bidrag i samme år utgjorde 0,35 %. Den samlede nordiske offentlige bistand i 1978 utgjorde om lag 8 300 millioner Nkr., herav gikk beskjedne 110 mill. Nkr. til fellesnordiske prosjekter.

Utvalget kan slutte seg til Ministerrådets bedømmelse av at det nordiske samarbeidet på bistandsområdet er særdeles verdifullt og at det bør videreføres. I den vanskelige økonomiske stilling som de fleste industrialiserte land befinner seg i, vil det være viktig at de nordiske land kan bevare og styrke sin stilling som utviklingspolitisk foregangsgruppe innenfor gruppen av giverland.

Utvalget er enig med Ministerrådet i at arbeidet med å harmonisere de nordiske lands bistandspolitikk er vesentlig for derigjennom kunne gjøre bistanden mer effektiv hos mottakerlandene.

En rekke av rapportens konkrete forslag tar opp forskjellige sider av harmonisering vedrørende prosjektbistand, sektor- og programbistand samt landprogram. Utvalget vil støtte de fremlagte forslag og kan slutte seg til de merknader Ministerrådet anfører til disse, men forutsetter at Ministerrådet for å gjennomføre intensjonene i forslagene fremlegger en gjennomføringsplan over konkrete områder hvor harmonisering og koordinering av nasjonale innsatser kan gjøres til beste for mottakerlandene.

I rapporten pekes også på at utviklingen på utviklingslandspolitikkens område gir støttet til nye samarbeidsformer med utviklingslandene, som ligger i bistandspolitikkens grensemerker. Det foreslås at disse utvidede samarbeidsrelasjoner bør vurderes nærmere på nordisk basis med sikte på

å kartlegge mulighetene for nordisk samarbeid på dette området.

Ministerrådet har ikke kommentert dette forslag, men utvalget vil for sin del understreke viktigheten av at en slik kartlegging foretas. Utviklingslandene befinner seg på ulike utviklingstrinn og som supplement til offentlig innsats vil lån, støtte ved investeringer, kreditter, etc. være et viktig bidrag til utviklingsprosessen. I denne sammenheng bør også vurderes hvilken rolle Nordisk Investeringsbank kan spille. Eksempelvis ydet banken eksportkreditt i 1979 til prosjekt i Tanzania.

Utvalget er enig med Ministerrådet i at organer under Nordisk Råd og Ministerrådet i større utstrekning bør engasjere seg i utviklingslands- og bistandspolitiske spørsmål. Etter utvalgets oppfatning må dette også innebære at Rådet blir holdt løpende orientert om saker innen bistandsområdet.

Når det i rapporten foreslås opprettet et underutvalg under Økonomisk utvalg for derigjennom sikre en bedre behandling av bistandsspørsmål, vil utvalget vise til at Rådets arbeidsordning ikke forutsetter opprettelse av slike permanente underutvalg. Dessuten er utvalget i tvil om et slikt underutvalg er nødvendig, da saker av politisk karakter allikevel måtte diskuteres i Økonomisk utvalg. Derimot er det mulig å nedsette et arbeidsutvalg for å forberede særskilte kompliserte saker. Økonomisk utvalg ønsker imidlertid å vie større oppmerksomhet i fremtiden til utviklingslands- og bistandspolitiske spørsmål, og går ut i fra at det vil bli holdt løpende orientert om de aktuelle saker, om nødvendig ved særskilte møter mellom utvalget og Ministerrådet.

Utvalget er enig med Ministerrådet i at styret for nordiske bistandsprosjekt avvikles og at dets arbeidsoppgaver overføres til Embetsmannskomiteén for bistandsspørsmål. En vil derigjennom få et klarere ansvarsforhold. Utvalget forutsetter at Oslo-konvensjonen endres tilsvarende.

Utvalget kan si seg enig i Ministerrådets forslag om opprettelsen av en rådgivende komité for bistandsspørsmål i tilknytning til EKB og Ministerrådet etter samme retningslinjer som gjelder for tilsvarende komitéer under Ministerrådet, men vil samtidig understreke at de kontrollerende funksjoner hører inn under Økonomisk utvalg.

Vedrørende rekommandasjonens punkt 3 opplyses at det i allerede uttalt grad samarbeides mellom de nordiske landene med henblikk på å få tilgodesett utviklingslandenes berettigede interesser ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger og at dette også vil gjelde i fremtiden.

Utvalget foreslår at meldingen om rek.nr. 5/1977 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Byggsektoren

Handlingsprogrammet for nordisk samarbeid innen byggsektoren ble vedtatt av Ministerrådet i mai 1977. Samtidig ble det vedtatt et prosjektprogram som prioriterer oppgavene for de nærmeste år.

I 1979 er samarbeidet blitt ført videre i samsvar med handlingsprogrammet, og de målsettinger som ble satt i 1977 er nå fullført. I 1979 er handlingsprogrammet utvidet til også å omfatte bostedspolitikken.

Enkelte nye samarbeidsprosjekt bl. a. innen bostedspolitikken er tatt opp så som bostøtte og bokostnader i Norden og sosial boligbygging og beboerdemokrati. Et annet prosjekt går ut på å få frem nasjonale oversikter av pågående og planlagt byggelovgivning med sikte på å finne emnesområder og spørsmål som det kan være nyttig å studere på fellesnordisk basis. På grunnlag av en forundersøkelse om hjem- og fritidsulykker i Norden, er det i 1979 blitt igangsatt et prosjekt "Beskyttelse mot ulykkestilfelle". Prosjektet om energisparing innen eksisterende bebyggelse, som ble startet i 1978, er videreutviklet i 1979.

Økonomisk utvalg har ikke noen innvendinger mot de nye prosjekter som er iverksatt i 1979.

Handels- samt finans- og valutapolitikk

I kapitlene VI og VII (henholdsvis Finans- og valutapolitikk og Handelspolitikk) er det redegjort for Ministerrådets virksomhet vedrørende det økonomiske samarbeidet. I kapitlet om handelspolitikk er en vesentlig del av plassen opptatt av en redegjørelse for den økonomiske stilling i de respektive land samt for utviklingen av den nordiske samhandel. Om dette kan det trekkes den konklusjon at de økonomiske problemene og oppgaver på mange områder er likeartede i nordiske land og at løsningen av dem derfor innbyr til et nærmere samarbeid.

Vedrørende internasjonale handelsforhandlinger går utvalget ut i fra at det nære samarbeid som har eksistert mellom de nordiske landene under avslutningsfasen av de multilaterale handelsforhandlinger innen GATT også blir fulgt opp slik som det forøvrig er antydnet i redegjørelsen, når det gjelder den konkrete gjennomføring av forhandlingsresultatene.

Utover den sedvanlige redegjørelse i kapitlet om finans- og valutapolitikk om avholdte møter i embetsmannskomiteén for disse spørsmål samt de nordiske lands representasjon og virksomhet i Det internasjonale valutafond, blir det redegjort for det initiativ som ble fattet av Ministerrådet i februar 1978 om å igangsette et utredningsarbeide vedrørende de økonomiske hovedproblemer, spesielt i nordisk sammenheng. På møte i februar 1979 mellom de nordiske stats- og finansministre ble en foreløpig rapport "De nordiska ländernas ekonomiska samberoende" behandlet og nye tiltak dels i form av en utvidet utredning dels i opprettelse av et økonomisk forskningsråd ble varslet.

Utvalget konstaterer med tilfredshet at det er besluttet opprettet et Nordisk økonomisk forskningsråd med formål å gi støtte til analyser og utredninger om det gjensidige økonomiske avhengighetsforhold mellom de nordiske landene og om forutsetningene for et nærmere økonomisk sam-

arbeid, herunder stabiliseringspolitikk og langsiktige vekstspørsmål. Det er meningen at forskningsrådet skal tre i virksomhet i løpet av 1980.

Utvalget går ut i fra at forskningsrådets virksomhet blir innrapportert til Nordisk Råd.

Den foreløpige rapport er fulgt opp med rapporten "Nordisk økonomisk-politisk samarbeid" (*Bilaga 6*).

Den økonomiske situasjon i Norden er ved utgangen av 1979 fortsatt besværlig til tross for en bedring i de fleste av landenes økonomi sammenlignet med 1978, målt med vekst i nasjonalproduktet. Foreløpige tall indikerer at underskuddet på Nordens driftsregnskap med resten av verden blir større i 1979 enn i 1978. Arbeidsløsheten i flertallet av landene er høy selv om en har notert bedring i løpet av året. Det underliggende inflasjonstrykket synes å være høyt.

Den økonomiske horisont ser ikke lys ut ved inngangen til det nye de-cennium. Anslaget over den økonomiske vekst innen OECD-området er stadig blitt nedjustert, likeså veksten i verdenshandelen. Rapporten "Nordisk økonomisk-politisk samarbeid" bekrefter at Nordens økonomi er sterkt avhengig av utviklingen i den internasjonale økonomi, således skjer om lag 80 prosent av de nordiske lands utenrikshandel med land utenfor Norden.

Med ønsket om full sysselsetting, fortsatt økonomisk vekst og balanse i utenriksøkonomien vil de nordiske land bli stillet overfor store utfordringer.

Ovennevnte rapport antyder at det ikke er mulig å oppfylle målsettingene bare ved å gjennomføre en ekspansiv politikk, det være seg det enkelte land eller en samordnet nordisk ekspansjon. Tallmateriale og tidligere erfaringer viser at en slik "brobyggingspolitikk" kan få svært uheldige konsekvenser for betalingsbalansen med og konkurranseevnen overfor utlandet. I rapporten pekes på at en mulig strategi for å oppnå full sysselsetting under balanserte former er å bedre konkurranseevnen overfor utlandet.

Der problemer av felles karakter oppstår innen en bransje bør man etter kartlegging av problemene se om samordning kan skje av nasjonale tiltak. I denne sammenheng vil utvalget understreke betydningen av at nasjonale strukturtiltak anvendes på en slik måte at de ikke uheldig rammer øvrige nordiske land.

Utvalget vil peke på at proteksjonistiske tiltak på sikt vil kunne konservere strukturen i bransjer, og føre til en uheldig fordeling av ressursene. En vil dessuten minne om at en slik politikk lett vil kunne føre til mottrekk hos andre land. Med Nordens åpne økonomi kan dette få alvorlige konsekvenser.

Utvalget viser imidlertid også til de krav som er reist i flere nordiske land om en såkalt sosialklausul og de beskyttelsesregler som eksisterer i internasjonale handelsavtaler bl. a. GATT:

I rapporten vises at det nordiske marked spiller en mye større rolle for den eksport som ikke består av tradisjonelle eksportprodukter. Det nordiske marked tar i dette tilfellet opp til 40 % av hvert enkelt lands eksport. Det nordiske marked synes her å fungere som et hjemmemarked og er således svært betydelig for den differensierte eksport. Særlig spiller dette marked en stor rolle for de små og mellomstore bedrifter. Dette utvidede hjemmemarked danner ofte basis for eksportfremstøt på markeder utenfor Norden, og kan dermed være av stor betydning for industriens vekstmuligheter i fremtiden.

Etter utvalgets mening er det således viktig å hindre at lovgivning, skattelegging, valutakurser, etc. bedrives slik at risikoen i den mellomnordiske handel øker gjennom f. eks. plutselige omlegninger som endrer konkurransevilkårene mellom foretakene.

Utvalget vil også peke på at i stor utstrekning vil det være industri-sektoren som i fremtiden må finansiere den allerede pådratte gjeld overfor utlandet. Det er således av stor betydning at de nordiske land tar vare på mulighetene for å konsolidere og forsterke det nordiske samarbeidet på de industrielle og dermed tilstøtende områder.

I denne forbindelse vil utvalget vise til konferansen "Nordens økonomi på 80-talet" som ble arrangert av Nordisk Råds presidium juni 1979 og som munnet ut i en oppfordring til økt nordisk samarbeide på energi- og industriområdet.

(Om energi se nedenfor.)

Ved Rådssesjonen 1979 ble følgende rekommandasjon vedtatt:

Rek. nr. 2/1979 har følgende ordlyd:

- Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,
- å forsterke og videreutvikle samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og
- å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst.

Embetsmannskomiteén for Valutaspørsmål og Finansielle spørsmål har utarbeidet en rapport om disse spørsmål.

Rapporten gir en oversikt over det internasjonale valutasystem, de nordiske lands valutapolitikk og deres innbyrdes kursutvikling samt antyder muligheter og begrensninger for et utvidet valutapolitisk samarbeid.

I rapporten pekes på at de nordiske land har valgt ulike valutakursordninger. Danmark har knyttet seg til Det europeiske valutasystem (EMS-European Monetary System) i EF, hvor det er avtalebundne kursforhold innenfor faste, daglige svingningsmarginer deltakerlandene imellom. Finland, Norge og Sverige har knyttet sine valutaer til kursene på et utvalg av

valutaer som er av særlig betydning for deres utenrikshandel (kurvordning). Den islandske krone følger en flytekursordning.

Siden EMS-valutaene inngår med betydelig vekt i Finlands, Norges og Sveriges valutakurver, bidrar dette til at det sikres en viss grad av parallelitet mellom EMS-valutaer og de tre nordiske kurvvalutaer.

I rapporten vises til at et kjennetegn for samtlige nordiske økonomier er stor avhengighet av utenrikshandel. Dette innebærer at økonomiske virkninger av valutakursendringer ofte kan være betydelige og ha stor gjennomslagskraft på innenlandske økonomiske forhold. Dette forhold ligger også til grunn for ønsket om stabilitet i de valutapolitiske forhold.

Utvalget kan imidlertid slutte seg til det syn som anføres i rapporten at ingen valutaordning — hverken nasjonal, regional eller internasjonal — kan i seg selv sikre stabilitet, dersom de underliggende realøkonomiske forhold og pris- og konkurranseforholdene avviker sterkt mellom land eller grupper av land.

I de nordiske land har man således i de senere år ved flere tilfelle fått en kurstilpasning mellom de nordiske valutaer innbyrdes. Dette gjenspeiler den til tider ulike utenriksøkonomiske situasjon landene har befunnet seg i.

Det nordiske valutapolitiske samarbeid gjelder bl. a. beslutninger om kursendringer mellom de nordiske valutaer, intervensjoner i valutamarke- det med sikte på den daglige kursregulering, gjensidige ordninger for valutastøtte samt forholdet til internasjonale økonomiske organisasjoner.

I rapporten skisseres tre alternative former for kurspolitisk samarbeid i Norden:

a) Faste, avtalebundne kursforhold mellom de nordiske valutaer. I praksis ville dette innebære at de nordiske land deltar i EMS' valutasamarbeid som medlemmer og med assosiert tilknytning, eller at et slikt kurssamarbeid kommer i stand som en spesifikk nordisk ordning.

b) Samarbeid om utformingen av valutakurvsystemer.

c) Hyppigere drøftelser av valuta- og konjunkturproblemer, med sikte på en mer uformell samordning av de nordiske lands valutapolitikk.

Utvalget mener at prinsipielt bør nordisk valutapolitisk samarbeid omfatte alle nordiske land.

Dette legger allerede i utgangspunktet begrensninger på de eksisterende samarbeidsmuligheter siden Danmark allerede er medlem av EMS. En sterkere valutapolitisk samordning mellom de nordiske land vil også gjøre det nødvendig med nærmere samarbeid om andre sider ved den økonomiske politikken.

Utvalget deler rapportens tvil om Norden utgjør et tilstrekkelig stort område til å gjøre en samordning av den økonomiske politikken tilstrekkelig virkningsfull. De nordiske land er sterkt avhengige av den økonomiske utvikling i land utenfor Norden, men ulik utenrikshandelsstruktur medfører at påvirkningene utenfra kan være forskjellige.

Mot denne bakgrunn finner utvalget at den for tiden eneste realistiske samarbeidsform på det valutapolitiske området vil være hyppigere drøftelser mellom de nordiske land av valuta- og konjunkturproblemer, med sikte på en mer tilfredsstillende samordning av de nordiske lands valutapolitikk.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 2/1979 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Industri- og energipolitikk

1. Rek. nr. 21/1974 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningsssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Energi- og industridrøftingene mellom Norge og de andre nordiske land er blitt ført videre i 1979, men uten å lykkes og komme frem til resultater av vesentlig betydning.

I februar 1979 ble det oppnådd enighet mellom den norske og svenske regjering at energi- og industridrøftinger samt norsk-svensk handel med virke skulle gjenopptas etter bortfallet av Volvo-avtalen. En foreløpig statusrapport om det norsk-svenske samarbeid ble fremlagt i august 1979.

Når det gjelder norsk-finsk samarbeid, tar en arbeidsgruppe sikte på å avgi en statusrapport i nær fremtid til de to lands energi- og industriministre.

Fra norsk hold har det høsten 1979 vært ført samtaler med danske og islandske utsendinger om energisamarbeid og utsikter for norske petroleumsleveranser. Det tas sikte på nye samtaler med Island våren 1980.

Utvalget noterer seg at det nordiske samarbeid på petroleumsområdet hittil er av svært beskjeden karakter. Imidlertid forberedes i Ministerrådet et utredningsarbeide vedrørende muligheter og former for nordisk samarbeid om utnyttelse av eventuelle olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge.

Forøvrig konstaterer utvalget at Ministerrådet har besluttet å studere nærmere spørsmålet om fellesnordisk kullimport, herunder eventuelt en felles kullimporthavn for de nordiske land. Utvalget imøteser den varslede rapport som ventes å foreligge i løpet av 1980.

For det øvrige energisamarbeids vedkommende vises til NORDEL's virksomhet, hvor elkraft-samarbeidet pågår kontinuerlig, jfr. utvalgets uttalelse nedenfor vedrørende C 300/1980.

Vedrørende nordisk samarbeid innen energi-FoU-området vises til utvalgets betenkning om Nordisk Industrifonds virksomhet.

Utvalget foreslår at meldinger om rek. nr. 21/1974 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

2. Utvalget konstaterer at aktuelle industripolitiske spørsmål vedrø-

rende de nordiske land innbyrdes og i deres forhold til land utenfor Norden blir diskutert regelmessig i Ministerrådet.

Arbeidet i forbindelse med forskningsprosjektet om små og middelstore foretak har fortsatt under 1979. I fokus står først og fremst likheter og ulikheter mellom det offentlige støtteordninger i de forskjellige nordiske land overfor denne gruppes virksomheter.

Utvalget forutsetter at ovennevnte utredning blir oversendt utvalget til orientering.

Ministerrådet har videre drøftet de industripolitiske aspekter ved Nordsat-prosjekter ut fra den oppfatning at en eventuell gjennomførelse av prosjektet vil få betydelige industripolitiske konsekvenser. Samtidig blir det presisert at en beslutning om prosjektet vil bli basert på utredningene vedrørende kultur- og programpolitiske, rettslige, finansielle og tekniske spørsmål.

Utvalget er tilfreds med at det er tatt initiativ til en kartlegging av den nordiske industris kompetanse og ressurser på området. Utvalget forutsetter at ovennevnte kartlegging oversendes utvalget til orientering.

Uten å komme nærmere inn på ovennevnte prosjekter, vil utvalget generelt sterkt understreke betydningen av at arbeidslivets organisasjoner får muligheten til å medvirke i det utrednings- og prosjektarbeidet som igangsettes for å fremme nordisk industripolitisk samarbeide.

3. Konferansen "Nordens økonomi på 80-tallet" som ble arrangert av Nordisk Råds presidium juni 1979 munnet ut i en oppfordring til økt nordisk samarbeide på energiområdet.

Utvalget er klar over at ved flere tidligere anledninger er mulighetene for energipolitisk nordisk samarbeid blitt vurdert, uten at det er ført til noen konkrete resultater. Utvalget mener imidlertid at det er viktig at anstrengelsene nå intensiveres og konkretiseres for å nå frem til et samarbeide som alle de nordiske land har fordel av.

I ministerrådsberetningens vedlegg 5, "Økt nordisk forskningssamarbeid", opplyses at det har skjedd en kraftig stigning i bevilgningene til energiforskning. Således er det antatt at de samlede statlige bevilgninger til forskning og utvikling (FoU) innen energiområdet i Norden 1979 utgjør ca. 1,2 milliarder Dkr. Totale statlige FoU-utgifter i de nordiske land i samme år utgjør om lag 12 milliarder Dkr., mens totale private og statlige FoU-utgifter beregnes til ca. 25 milliarder Dkr. eller mellom 1—2 % av landenes bruttonasjonalprodukt. Av de statlige bidrag anslås i 1979 600 millioner Dkr. for nordisk deltakelse i internasjonalt FoU samarbeide mens kostnadene for internt nordisk forskningssamarbeide utgjorde bare 120 mill. Dkr. eller 1 % av de totale utgifter.

I rapporten fremholdes at de betydelige ulikheter i de respektive lands energisituasjons naturressurser og forskningstradisjoner virker hemmende på nordisk samarbeid. Samtidig konstateres at det finnes en rad områder hvor landenes interesser sammenfaller og hvor et visst samarbeid er

igangsatt. Blant disse kan som eksempel nevnes kjerneenergi, energibesparing og alternative energikilder. Imidlertid konstateres i rapporten at man hittil i bare begrenset omfang har forsøkt å utnytte de nordiske samarbeidsmuligheter som utvilsomt eksisterer på energiområdet. En årsak til denne manglende interesse for nordisk samarbeid innen energiforskning antydes i rapporten å være rikelig tilgang på nasjonale bevilgninger.

For å få den best mulige effekt av både økonomiske og menneskelige ressurser finner utvalget at det er viktig at det skjer en samordning av såvel nye som eksisterende prosjekter.

Utvalget vil derfor henstille til Nordisk Ministerråd at det omgående må intensivere og koordinere samnordisk energiforskning innen slike sektorer der dette er formålstjenelig. Det er viktig at man snarest tar steget fra utrednings- til prosjektstadiet. Som eksempel på interessante forskningsprosjekter vil utvalget fremholde idéen om muligheten av å anvende alkohol i energiproduksjonen.

4. Rek. nr. 1/1977 har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iakttatt det internasjonale samarbeid på dette område.”

Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) er i ferd med å avslutte et fireårs forskningsarbeid på kjernesikkerhetsområdet som omfatter kvalitetssikring, avfallsspørsmål, kontrollromsutforming, radioøkologi og myndighetsarbeid. NKA bedømmer kjernesikkerhetsprogrammets fremdrift som tilfredsstillende.

Prosjektet ventes være avsluttet i løpet av 1980. Hittil er ialt bevilget ca. 6,9 mill. kroner hvorav 4 mill. kroner i 1979. Rammen for 1980 er satt til 4,7 mill. kroner.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 1/1977 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

5. *Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA)* ble opprettet i 1957. Organets viktigste oppgave de seneste år har vært det utvidede nordiske samarbeid på kjernesikkerhetsområdet som ble påbegynt i 1977. I 1979 bevilget Ministerrådet om lag 4 millioner kroner til prosjektet. Hertil kommer betydelige nasjonale bidrag. Arbeidet ventes slutført som planlagt i løpet av 1980 og planleggingen av informasjonsspredning gjennom publikasjoner og nordiske seminarer har blitt innledet.

En plan for fortsatt sikkerhetsforskning på energiområdet har blitt utarbeidet på initiativ av NKA og er fremlagt for Ministerrådet. Prosjektet vil kreve et nordisk bidrag på ca. 30 mill. kroner og minst like mye i nasjonale innsatser over årene 1981—1984.

På bakgrunn av NKA's seminar ”Miljøpåvirkninger av elproduksjon”

er det overfor Ministerrådet foreslått iverksatt et fellesnordisk miljøvernprosjekt på sammenlagt ca. 10 mill. kroner over årene 1981—84.

De nordiske energiforskningsinstituttene har også øket sitt samarbeide på arbeidsområder utenfor det egentlige kjernekraftområdet såsom varmelagring, energimodeller, forurensningsproblematikk, risikoanalyse m. m.

Utvalget konstaterer dessuten at NKA har vært et forum for nordiske konsultasjoner i forbindelse med landenes deltakelse i det internasjonale atomenergisamarbeidet.

Utvalget foreslår at beretningen om Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (*C 301/1980*) tas til etterretning.

6. *Det nordiske elsamarbeide — NORDEL* — fortsetter etter samme linjer som før i faste utvalg og i sekretariat.

I 1979 er det innen NORDEL besluttet opprettet et Varmekraftutvalg som skal arbeide med alle spørsmål vedrørende varmekraft, herunder også kjernekraft. Kjernekraftutvalget opphører således som selvstendig utvalg. Planleggingsutvalget har drøftet forslag om å forsterke samkjøringskapasiteten for elektrisk kraft mellom Sjælland og Syd-Sverige og mellom Jylland og Norge/Sverige. NORDEL har anbefalt medlemslandene å foreta forsterkninger.

Økonomisk utvalg foreslår at Nordisk Råd tar beretning om NORDEL (*C 300/1980*) til etterretning.

Jord- og skogsbruk

Utvalget konstaterer at det i 1979 år opprettet en embetsmannskomiteé for jordbruks- og skogsbruksspørsmål. Formålet med komitéen er å bedre koordineringen av samarbeidet mellom de ulike samarbeidsorgan innen jord- og skogbruk samt å få til en bedre styring av hele sektoren, heri inkludert utdannelse, forskning og praktisk arbeid.

Til tross for at jord- og skogbrukssektoren ikke har fått noen budsjett-ramme for 1980 er utvalget tilfreds med at det er sunnet plass på budsjettet for enkelte prosjekt. En går imidlertid ut i fra at jord- og skogbruk på lik linje med øvrige sektorer får bestemt en indikativ budsjett-ramme fra og med 1981.

Nordisk genbank for jordbruks- og havevekster er fra og med 1979 en institusjon under Ministerrådets almenne budsjett, jfr. utvalgets betenkning over beretningen om genbankens virksomhet, *C 29/e*.

Samarbeidets organisasjonsmessige karakter innen skogbruket er vel dekket i beretningen. Samarbeidet har særlig vært drevet innen Nordiska skogsarbetsstudiernas råd, spesielt om utviklingen av et mekanisert jordbruk, og innen Samarbeidsnemnden for nordisk skogsforskning.

I tidligere år har det nordiske samarbeid innen jord- og skogbruk vært fordelt på en rekke instanser. Utvalget er tilfreds med at samarbeidet er styrket ved opprettelsen av en embetsmannskomiteé med det særlige formål

å koordinere de ulike aktiviteter. Utvalget går imidlertid ut i fra at det i tillegg til den tillagte koordineringsoppgaven også blir utarbeidet en arbeidsplan for komitéen.

Konsumentpolitisk samarbeid

Ministerrådet har i 1979 funnet ønskelig at det i samtlige nordiske land skal innrettes et system for innrapportering av ulykkestilfelle som underlag for ulykkesforebyggende virksomhet. Systemet omfatter alle slags ulykker, også trafikk- og arbeidsplassulykker.

Ministerrådet har i 1979 fremlagt et endret forslag til et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet. Utvalget viser i denne forbindelse til sin særskilte betenkning jfr. Ministerrådsforslaget B 27 Å/e.

Utvalget konstaterer at en betydelig del av de nordiske samarbeidsprosjekt på konsumentområdet i 1979 har dreiet seg om samfunnsvitenskapelig forskning og utredninger. Særlig har samarbeidet vært innrettet på virksomhet til fordel for målgruppen "barn".

Utvalget noterer seg med interesse at det er påbegynt en nordisk utvurdering av støttetiltak til glesbygdsområdene for sikring av kommersiell service. Utvalget finner det også av interesse å få vurdert disse tiltak i forhold til generelle regionalpolitiske tiltak. Rapporten ventes ferdig i 1980 og utvalget forutsetter at denne blir oversendt utvalget til orientering.

I 1979 er flere nye prosjekter iverksatt bl. a. innen produktsikkerhetsområdet. Undersøkinger av varer og tjenester har fortsatt. Spesielt vil utvalget understreke nytten av gjennomføringen av prosjektforslaget om bruk av konsumentkreditt i Norden. Utvalget går ut i fra at konsekvensene av bruken av kredittkort vies spesiell oppmerksomhet.

Økonomisk utvalg har ikke noen innvendinger mot de nye prosjekter som er iverksatt i 1979.

Multinasjonale foretak

På Rådssesjonen i 1974 ble følgende rekommandasjon vedtatt:

Rek. nr. 25/1974

"Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gjennomføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles lovgivning og/eller andre forholdsregler."

Saken hører inn under Juridisk utvalgs saksområde, men Økonomisk utvalg vil anføre noen foreløpige merknader og går ut i fra at utvalget vil få anledning til å uttale seg om rapporten når denne er ferdigbehandlet av Ministerrådet.

Utvalget konstaterer at utredningen ikke har analysert de trans-nasjonale foretaks (TNF) samfunnsmessige og næringsøkonomiske effekter.

Dessuten er bare de nordiske lands rolle som vertsland for TNF blitt vurdert. Utvalget slutter seg således til utredningens anførende om at den foreliggende utredning ikke gir underlag for en samlet vurdering av de transnasjonale foretaks rolle i de nordiske lands økonomi.

Mot denne bakgrunn vil utvalget generelt fremholde at eventuelle tiltak innen de områder som er omfattet av rapporten må være ikke-diskriminerende og må ta hensyn til internasjonale regler og konvensjoner.

Utredningens antydende tiltak er svært generelt utformet. Utvalget går derfor ut i fra at eventuelle forslag om tiltak vil bli klarere presisert under den videre behandling i Ministerrådets organer.

På Rådssesjonen 1979 ble følgende rekommandasjon vedtatt:

Rek. nr. 3/1979

“Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer å samarbeide for at gjennomgåelsen av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak fører til bedre informasjon og effektiv overvåking av disse foretaks virksomhet.”

De nordiske landene har samarbeidet om nøye å følge og aktivt delta i arbeidet med gjennomgang og revisjon av OECD's adferdskode av 1976, som i 1979 er revidert og fornyet.

Utvalget konstaterer at de nordiske land gjennom dette inngående samarbeid har søkt å medvirke til å gjøre OECD-koden til et mer effektivt instrument med henblikk på tilveiebringelse av informasjon og tilsyn med multinasjonale selskapers adferd. Utvalget noterer seg at det nordiske samarbeid på dette område vil fortsette.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 3/1979 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Regionalpolitikk

Under rådets 27. sesjon ble følgende rekommandasjon vedtatt:

Rek. nr. 1/1979:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Handlingsprogrammet for det nordiske regionalpolitiske samarbeid ble vedtatt av Ministerrådet 2. april 1979. Programmet kommer til å være veiledende for det fremtidige regionalpolitiske samarbeid, og innebærer ifølge Ministerrådet en høyning av ambisjonsnivået i samarbeidet.

Målsettingen for programmet er å virke for en i regionalt henseende balansert utvikling i Norden. I programmet er det stillet opp flere delmål og det forutsettes fellesnordiske regionalpolitiske tiltak. Utvalget er enig i den oppdeling tiltaksprogrammet har fått i basdokumentasjon, informasjon- og utredningsarbeid, forskning og utredning, samarbeid over riksgrenser og felles regionalpolitiske støttetiltak.

Når det gjelder informasjonsutveksling om aktuell regionalpolitikk, vil utvalget fremholde at det finner denne virksomhet viktig. Utvekslingen vil bidra til at planlagte tiltak som kan gi uheldige effekter for regionutvikling i nabolandet vil kunne bli endret. Etter utvalgets mening bør en søke å unngå og iverksette regionalpolitiske — elier struktur — tiltak som kan få uheldige innvirkninger på nabolandene. Utvalget er således tilfreds med at Ministerrådet er blitt enige om en prosedyre hvorved synspunktene fra nabolandene tas i betraktning ved en fornyelse av et lands regionalpolitikk.

I handlingsprogrammet har forskning og utredning fått en fremtredende plass. Utvalget har ved behandlingen av medlemsforslaget A 553/e, Nordisk byforskning, notert seg at regionalpolitisk forskning i vid forstand foretas ved en rekke nasjonale, nordiske og internasjonale institusjoner. Utvalget går ut i fra at man på Ministerrådets side vil søke å unngå dublering av forskningsinnsatsene, jfr. utvalgets betenkning til ovennevnte forslag.

De grenseregionale samarbeidsprosjekter har også i 1979 vært høyt prioritert, og utvalget konstaterer med tilfredshet at også nye grenseregionale samarbeidsområder er blitt trukket inn.

Utvalget har notert seg at innenfor det næringspolitiske samarbeid er ansatt en handelskonsulent som skal søke å skape bedre forutsetninger for eksportsøkende og eksporterende foretak på Nordkalotten.

Utvalget har merket seg at hva angår ramme for bevilgninger til konkrete prosjekter uttales det at denne bør være på ca. 10 mill. Nkr. pr. år (i 1978-priser) eventuelt med oppbygning over et par år. Prisstigningen tatt i betraktning, finner utvalget at det bevilgete beløp på vel 2 mill. Nkr. for 1980 er svært beskjedent. Utvalget vil understreke betydningen av at programmets intensjoner hva gjelder konkrete innsatser blir fulgt opp.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet har bestemt forsøksperioden for regionallån i Nordisk Investeringsbank til 1. april 1980—1. april 1982. I denne perioden skal banken kunne låne ut ca. 325 mill. Nkr. til nasjonale regionalinstitusjoner fordelt med 110 mill. Nkr. til Finland, 65 mill. til Island og 50 mill. til henholdsvis Danmark, Norge og Sverige.

Fra færøysk side (Landsstyret) henstilles til Ministerrådet at det ansvarlige organ for Færøyenes vedkommende for regionallån fra Investeringsbanken blir Det færøyske utviklingsfond.

Utvalget går ut i fra at i den grad et land ikke utnytter sin tildelte ramme, vil resterende beløp bli fordelt på de øvrige land.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 1/1979 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Økt nordisk forskningssamarbeid

Rapporten "Økt nordisk forskningssamarbeid" er vedlagt C 1 som vedlegg 5. På grunnlag av drøftelser på det nordiske statsministermøtet den

9. november 1978 ble det nedsatt en arbeidsgruppe på embetsmannsnivå for systematisk å undersøke på hvilke områder et nordisk forskningssamarbeid vil gi en mer effektiv ressursutnyttelse enn tilsvarende nasjonale forskningssatsninger.

Den foreliggende rapport er preliminær. En samlet rapport vil tidligst kunne foreligge høsten 1980. Utvalget vil derfor nå bare anføre rent foreløpige bemerkninger, idet en går ut i fra at den endelige rapport vil bli diskutert på den 29. Rådssesjon 1981.

Utvalget går ut i fra at ettersom forskningsspørsmål hører hjemme i Kulturutvalget kommer dette til å bedømme det generelle behovet for økt nordisk forskningssamarbeid.

Utvalget deler rapportens oppfatning om at økt innsats på forskningsområdet er et av midlene til å opprettholde og utvikle de nordiske velferdssamfunn, og at det er nødvendig å satse sterkere på FoU-området enn tidligere. Utvalget konstaterer at det nordiske FoU-samarbeid er beskjedent i forhold til hva andre mellomstatlige organisasjoner anvender.

Utvalget har notert seg de eksempler som fremføres på klart prioriterte forskningsområder i alle de nordiske land, og som sådan kan gi grunnlag for felles nordiske forskningssatsninger.

Utvalget vil i denne sammenheng henstille til Ministerrådet å ta i betraktning hva som er anført i vedtatte handlingsprogram innen en rekke sektorer f. eks. konsumentpolitikk og regionalpolitikk når mulige fellesnordiske forskningsområder vurderes.

I rapporten opplyses at det idag ikke finnes noen samlet oversikt over felles nordiske FoU-bevilgninger og anvendelsen av dem. Utvalget er enig i at det er nødvendig med en samlet oversikt for å kunne diskutere etter hvilke kriterier det gis nordisk støtte, hvorvidt det eksisterer en bevisst nordisk forskningspolitikk samt hvorledes forholdet er mellom den nordiske prioritering og den nasjonale.

Utvalget har notert seg at energiforskningsområdet har blitt analysert nærmere for å få en oversikt over det nordiske FoU-samarbeidet på dette felt.

Kartleggingen antyder at nordiske bevilgninger i tillegg til nasjonale på områder som er nasjonalt prioriterte, ikke er et tilstrekkelig virkemiddel til å øke nordisk samarbeid. Det antydes at en mer bevisst statlig styring kan være en mulighet hvis man ønsker å øke det nordiske samarbeid.

Utvalget går ikke nærmere inn på denne problemstilling, men forutsetter at Ministerrådet vil utdype denne nærmere i den endelige rapport.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget:

I at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1980 og vedlegg til denne vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd ser med tilfredshet på opprettelsen av et nordisk økonomisk forskningsråd og går ut i fra at forskningsrådets virksomhet blir årlig innrapportert til Nordisk Råd.
2. Nordisk Råd anser det nødvendig at med de nordiske landenes internasjonale avhengighet og sterke felles interesse av en vel fungerende internasjonal økonomi, å gjøre ytterligere anstrengelser for å fremføre de nordiske lands synspunkter i de ulike fora for internasjonalt økonomisk samarbeid. Spesielt gjelder dette i forbindelse med OECD-samarbeidet.
3. Nordisk Råd finner det nødvendig at de alminnelige vilkår for etablering av fellesnordiske industriprosjekter bedres, jfr. betenkning vedrørende medlemsforslag A 554/e om tiltak for å fremme industriprosjekt.

Nordisk Råd kan også slutte seg til det syn som fremføres i rapporten "Nordisk økonomisk-politisk samarbeid" at det nordiske samarbeid bør ta hensyn til den store betydning de nordiske økonomier har for hverandre som utvidede hjemmemarkeder og legge stor vekt på at utviklingen i lovgivning og standardisering ikke går mot øket heterogenitet, men mot minsket sådan, samt at den økonomiske politikken som gjelder skatt, valutakurser, industripolitikk m. m. så langt som mulig tar sikte på en homogenisering som forsterker hjemmemarkedsaspektene.

4. Nordisk Råd anser det formålstjenlig at der problemer av felles karakter oppstår innen en bransje bør man etter kartlegging av problemene se om samordning kan skje av nasjonale tiltak. Etter rådets oppfatning bør en søke å føre strukturpolitikken slik at landene ikke skader hverandre.

Jfr. betenkning vedrørende medlemsforslag A 557/e om den nordiske glassindustrien.

Slik kartlegging kan f. eks. utføres innen rammen av Det økonomiske forskningsråd.

5. Nordisk Råd legger vekt på at det nordiske samarbeid innen industrisektoren styrkes.
 - a. Det bør vurderes hvilke nordiske samarbeidsmuligheter som er til stede for statlige industriforetak.
 - b. Det bør vurderes om en særskilt industripolitisk kompetanse kan bygges opp innen Ministerrådssekretariatet i Oslo.
 - c. For å fremme etableringen av nordiske industribedrifter bør man vurdere innføringen av en nordisk selskapsform. Et slikt selskap skulle automatisk få sine rettigheter og rammebetingelser for samtlige nordiske land.
 - d. Ved ulike utredninger og kartlegginger kan det være hensiktsmessig å benytte et panel bestående av økonomer fra de

nordiske land for at de som eksperter kan analysere hindringer og forutsetninger for økt samarbeid mellom industriforetak i Norden.

6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet generelt å la arbeidslivets organisasjoner medvirke i det utrednings- og prosjektarbeidet som iverksettes for å fremme nordisk industripolitisk samarbeid.
7. Nordisk Råd anser at det er nødvendig med økt nordisk forskningsinnsats innen energiområdet. Dette gjelder såvel støtte til nye prosjekter som å samordne eksisterende forskning for der ved å unngå dublering. Som eksempel på interessante forskningsprosjekter vil utvalget fremholde idéen om muligheten av å anvende alkohol i energiproduksjonen.

Rådet viser til vedlegg 5 hvor det antydes at nordiske bevilgninger i tillegg til nasjonale på nasjonalt prioritert forskningsområde som energi, ikke er et tilstrekkelig virkemiddel til å øke nordisk samarbeid og at en mer bevisst statlig styring kan være en mulighet for å nå dette mål.

Utvalget går ikke nærmere inn på denne problemstilling, men forutsetter at Ministerrådet vil utdype denne nærmere i den endelige rapport.

8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet at såvel når det gjelder energi som annen råvareforsørging, å intensivere og konkretisere anstrengelsene om å nå et samarbeid som øker mulighetene for en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske landene.
9. Nordisk Råd anser at den for tiden realistiske samarbeidsform på det valutapolitiske området vil være hyppigere drøftelser mellom de nordiske land av valuta- og konjunkturproblemer for å sikre en tilfredsstillende samordning av de nordiske lands valutapolitikk.
10. Angående hva som er sagt i avsnittet "Bistand til utviklingslandene", bør etter Nordisk Råds oppfatning Ministerrådet for å gjennomføre intensjonene i forslagene vedrørende utvidet nordisk samarbeid på bistandsområdet, fremlegge en gjennomføringsplan over mulige konkrete områder hvor harmonisering og koordinering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandsinnsatser kan gjøres til beste for mottakerlandene, med sikte på fremleggelse av en fremdriftsrapport til Nordisk Råds 29. sesjon 1981.
11. Nordisk Råd anser det nødvendig med en kartlegging av mulighetene for nordisk samarbeid innen grenseområdene til bistandspolitikk f. eks. lån til etablering av bedrifter, støtte ved investeringer, kreditter, etc. I denne sammenheng bør vurderes hvilken rolle Nordisk Investeringsbank kan spille.

12. Nordisk Råd tillegger handlingsprogrammet for regionalpolitikk stor betydning. Rådet vil henstille til Ministerrådet at programets intensjoner hva gjelder konkrete innsatser blir fulgt opp.
13. Nordisk Råd konstaterer at det er påbegynt en nordisk utvurdering av støttetiltak til glesbygdsområdene for sikring av kommersiell service. Rådet finner det av interesse å få vurdert disse tiltak i forhold til generelle regionalpolitiske tiltak. Rådet forutsetter at resultatene av utvurderingen blir gjort kjent for Nordisk Råd.

II at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I — Innledning og kapitlene IV: Bistand til utviklingslandene, V: Byggsektoren, VI: Finans- og valutapolitikk, VII: Handelspolitikk, VIII: Industri- og energipolitikk, IX: Jord- og skogsbruk, XI: Konsumentpolitikk, XV: Multinasjonale foretak og kapitel XVII: Regionalpolitikk.

III at Nordisk Råd tar beretningene om henholdsvis Nordel (C 300/1980) og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1980) til etterretning.

IV at Nordisk Råd tar meldingene om rek.nr. 21/1974 angående nordisk energisamarbeid, rek.nr. 1/1977 angående samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, rek.nr. 5/1977 angående samarbeid med utviklingslandene, rek.nr. 1/1979 angående handlingsprogram for nordisk regionalpolitisk samarbeid, rek.nr. 2/1979 angående valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden og rek.nr. 3/1979 angående nordisk samarbeid i OECD om adferds-koden for transnasjonale foretak til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Stockholm, 31. januar 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsie Hetemäki-Olander (KoK)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Egon Jensen (S)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Lars Korvald (KrF)</i>	<i>Lasse Lehtinen (Sd)</i>
<i>Svante Lundkvist (s)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
Formann	
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	

Särskilt yttrande

Undertegnede medlem kan tilslutte sig den ovenfor foreslåede udtalelse bortset fra udtalelsens punkt 5 a—d vedrørende det nordiske samarbejde inden for industrisektoren.

Såfremt forslaget til udtalelse kommer til afstemning under ét, vil jeg derfor afholde mig fra at stemme.

Stockholm den 31. januar 1980

Ib Stetter (KF)

BILAGA 19

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 28. session 1980, C 1/1980, kapitel I, XIII, XV og XVI.

Udvalget har behandlet beretningen på møder den 28. og 29. januar 1980 i Stockholm, hvorunder udvalget har udtrykt beklagelse over, at beretningen først har kunnet præsenteres for udvalgets medlemmer kort før midten af januar måned, dvs. næsten en måned efter den i arbejdsordningen fastsatte dato.

1. Indledning

1.1. *Det nordiske lovgivningssamarbejde*

Det mere end 100-årige nordiske lovgivningssamarbejde har overlevet mange brydningstider og politiske forandringer. Det har ofte været genstand for kritik men vist sin værdi og betydning ved at gå styrket ud af krisesituationer. En sådan krisesituation bestod efter manges mening i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne. Efter vedtagelsen af rekommandationen på Nordisk Råds 22. session 1974 om et nordisk lovgivningsprogram og arbejdet med at føre dette ud i livet, har situationen ændret sig væsentligt.

Forud for og under Nordisk Råds 27. session 1979 blev der imidlertid fra nogle sider rejst spørgsmål om, hvorvidt det nordiske lovgivningssamarbejde udviklede sig tilfredsstillende. Det blev bl. a. fremhævet at paralleliteten i lovgivningssamarbejdet i de enkelte lande på de traditionelle juridiske samarbejdsfelter skulle være opgivet, og at der var behov for en udbygning af det traditionelle samarbejde med aftaler og forholdsregler, der formaliserede samarbejdet mere end hidtil.

Juridisk udvalg har i den anledning anvendt det forløbne år til en gennemgang af arbejdsformerne på lovgivningsområdet. Dette spørgsmål har endvidere været et hovedtema på udvalgets årlige fællesmøde med de nordiske justitsministre. På mødet drøftede udvalget og justitsministre de initiativer vedrørende lovgivningssamarbejdet, der fra ministrenes side er sat i gang i anledning af de henstillinger, som Nordisk Råd på forslag fra juridisk udvalg vedtog på sin 27. session 1979. Medlemmerne af juridisk udvalg havde ved denne lejlighed endvidere anledning til under helt uformelle former at drøfte emnet med de nordiske ministrene. Drøftelserne fandt sted i en meget positiv atmosfære, og der sporedes fra både parlamentarisk side og regeringsside optimisme såvel med hensyn til de kommende års resultater som samarbejdets udbygning i øvrigt.

Udvalget har under sine overvejelser ikke fundet grund til at foreslå væsentlige omlægninger eller indgreb i det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet. Udvalget vil imidlertid fortsætte sine drøftelser med de nordiske justitsministre om den videre udvikling af lovgivningsprogrammet og lovgivningssamarbejdet i øvrigt.

1.2. *Den nordiske paskontroloverenskomst*

Juridisk udvalg har behandlet konsekvenserne af den i 1979 gennemførte ændring af den nordiske paskontroloverenskomst fra 1956.

Med virkning fra den 26. august 1979 har de nordiske regeringer gennemført en ændring af paskontroloverenskomsten, som indebærer, at det er blevet muligt at foretage paskontrol af ikke-nordiske statsborgere ved grænseovergangene til et andet nordisk land. En sådan kontrol må hver gang ske i en periode af højst 6 måneder. Ved beslutning om kontrol ophæves tilbagetagelsespligten for det andet nordiske land. Dette indebærer, at afvisninger må gennemføres til et ikke-nordisk land, sædvanligvis den indrejsendes hjemland.

Udvalget har under sit fællesmøde med de nordiske justitsministre modtaget en redegørelse for den stedfundne ændring. Udvalget har taget oplysningerne om ændringerne og de bevæggrunde, der har ligget bag ændringerne til efterretning men fremsat kritik af, at ændringen ikke inden dens vedtagelse havde været forelagt Nordisk Råd til behandling i henhold til Helsingforsaftalens art. 46. Justitsministrene har over for juridisk udvalg beklaget, at dette ikke har været tilfældet og har erkendt, at der har været tale om en kommunikationsbrist. Juridisk udvalg har taget dette til efterretning, efter at ministrene har meddelt udvalget, at man vil søge at undgå, at noget lignende sker i fremtiden og redegjort for, hvorfor sagens karakter af en hastesag har medført, at den sædvanlige procedure blev fraveget.

2. Det nordiske lovgivningsprogram

2.1. *Indledning*

En af juridisk udvalgs væsentligste opgaver i det nordiske samarbejde er at bidrage til fremme af det nordiske lovgivningssamarbejde. En helt central placering indtager i denne sammenhæng det nordiske lovgivningsprogram. Dette udvikles og videreføres bl. a. gennem separate drøftelser i juridisk udvalg og ved fællesmøder med de nordiske justitsministre og præsenteres årligt i Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde.

Når juridisk udvalg i sin betænkning af 16. januar 1979 over ministerrådets beretning til Nordisk Råds 27. session gav udtryk for en vis skuffelse over de i det forløbne år opnåede resultater og de fremtidsplaner, som ministerrådet redegjorde for, var det fordi udvalget, trods erkendelsen af vanskelighederne ved at gennemføre lovgivningsprogrammets initiativer, fandt, at forsøgene på at nå til en virkeliggørelse af lovgivningsprogrammet ikke havde været så ihærdige, som man kunne have håbet.

Juridisk udvalg er på denne baggrund tilfreds med, at udvalget efter gennemgangen af ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 28. session 1980 ikke finder, at en lignende bedømmelse bør hæftes på præsentationen af det nu forløbne års lovgivningssamarbejde. Udvalget finder, at arbejdet med gennemførelsen af lovgivningsprogrammet ikke blot har været præget af en hensyntagen til den mere generelle bedømmelse, som juridisk udvalg udtrykte forud for sidste session. Også juridisk udvalgs synspunkter af mere konkret karakter har indtaget en mere central placering, end man tidligere har kunnet spore. Juridisk udvalg har fortsat synspunkter, der ikke er ganske sammenfaldende med ministerrådets, men forskellene i vurderingerne er mindre, end man har givet udtryk for vedrørende tidligere ministerrådsberetninger.

Det i november 1979 afholdte fællesmøde mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre bekræftede denne tendens. Juridisk udvalg modtog på mødet fyldige og dækkende redegørelser for de spørgsmål, udvalget havde ønsket belyst.

Vedrørende de punkter i lovgivningsprogrammet, som juridisk udvalg i sin betænkning af 16. januar 1979 tillagde særlig vægt, bemærkes:

2.2. *Ægteskabslovgivningen og samliv mellem ugifte*

Nordisk Råd tog under sessionen i 1979 indtil videre de oplysninger til efterretning, som Nordisk Ministerråd havde givet om samarbejdet vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger og de ikke ægteskabelige forholds problemer, idet rådet forventede, at Nordisk Ministerråd i det omfang, der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning,

således at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang som muligt.

Vedrørende ægtefællers formueforhold oplyser ministerrådet, at udvalgsarbejderne endnu ikke er afsluttede. Der har været afholdt møder mellem udvalgene og justitsministerierne, og de nordiske ægteskabsudvalg har holdt et fællesmøde i november 1979. Ministrene kan ikke angive, hvornår det vil være muligt at fremsætte lovforslag, men man er fortsat opmærksom på den vægt, Nordisk Råd lægger på, at lovgivningsinitiativerne koordineres.

Juridisk udvalgs indstilling til dette centrale samarbejdsområde i det nordiske lovgivningssamarbejde er uændret, og udvalget vil gentage sin opfordring til, at udvalgsarbejderne søges fremskyndet mest muligt, således at det samarbejde på departementalt plan, der skal foregå inden lovforslag fremsættes, kan indledes inden for overskuelig tid.

Samarbejdet om løsningen af de økonomiske problemer, som kan opstå i forholdet mellem faktisk samlevende, har juridisk udvalg tillagt betydelig vægt. Mellem de nordiske ægteskabsudvalg foregår der meningsudvekslinger om de problemer, som er af samme art som dem, der kan opstå i et ægteskab. Således har bl. a. spørgsmålene om formueforholdene, forældremyndighed og boligproblemerne været drøftet på det møde, der i november 1979 er afholdt mellem medlemmerne i de nordiske udvalg. Det kan forventes, at den danske ægteskabskommission i 1980 afgiver en delbetænkning om samliv mellem ugifte. Også i den norske og den svenske komité er man langt fremme med behandlingen af disse spørgsmål.

Juridisk udvalg gentager sin opfordring til, at arbejdet med de økonomiske problemer (ikke mindst formueforholdsproblemerne), som kan opstå i samlivet mellem ugifte, søges afsluttet snarest, således at mulighederne for nordisk retsenhed for denne del af familieretten kan blive grundigt drøftet forud for lovgivningsinitiativer.

2.3. *Faderskab*

Nordisk Råds ønske under sessionen i 1979 om at ministerrådet søgte at udmønte den konstaterede enighed om ensartede love om anerkendelse af nordiske faderskabsafgørelser er imødekommet så vidt, at der i Danmark, Finland, Island og Sverige er fremsat lovforslag i 1979, og at man for Norges vedkommende kan forvente problemet løst i forbindelse med gennemførelse af en ny børnelov.

Juridisk udvalg er tilfreds med dette.

Juridisk udvalg bemærker endvidere, at også spørgsmålet om forældremyndighed er genstand for overvejelser i de nordiske lande. Udvalget er orienteret om, at de nordiske ægteskabsudvalg på et fællesmøde i 1980 skal drøfte denne problematik.

Det er ønskeligt, at det overvejes, om der er behov for ændrede reg-

ler om forældremyndighed på grund af det voksende antal skilsmisser og det stigende antal børn, der fødes af mødre, der ikke lever i ægteskab.

2.4. Myndighedsalderen

Juridisk udvalg finder det betydningsfuldt, at ønsket om ensartede myndighedsaldre i de nordiske lande nu er opfyldt.

2.5. Købelovgivningen

På købelovsområdet er der en lang tradition for nordisk lovgivnings-samarbejde. Det fremgår af ministerrådets beretning, at der i de enkelte nordiske lande på grundlag af nationale udvalgsarbejder er eller i den nærmeste fremtid kan forventes gennemført ny lovgivning om forskellige former for købeaftaler. Det fremgår af beretningen, at der på departementsplan har fundet nordiske drøftelser sted.

Udvalget er på det foreliggende grundlag ikke i stand til at vurdere, om de gennemførte eller påtænkte reformer vil medføre ændringer i retstilstanden af en sådan karakter, at ensartetheden i de nordiske bestemmelser vil blive opgivet på væsentlige punkter. Det er af betydning for de nordiske borgere både ved køb over grænserne og ved køb under ophold eller bosættelse i et andet nordisk land, at reglerne om køb ikke afviger væsentligt fra hinanden.

Juridisk udvalg opfordrer derfor til, at ministerrådet tager initiativ til en koordinering, der i videst muligt omfang sikrer opretholdelsen af den nordiske retsenhed. Juridisk udvalg vil sætte sagen på dagsordenen for det førstkommende fællesmøde med de nordiske justitsministre.

2.6. Handelsagenter

Nordisk Råd anmodede under sessionen i 1979 om en redegørelse for arbejdet i den svenske udredning vedrørende kommissionslovgivningen, herunder reglerne for handelsagenters virksomhed, specielt med henblik på, om der under arbejdet fremkom oplysninger, der giver anledning til at søge etableret et bredere nordisk samarbejde.

Arbejdet i den svenske udredning følges fra dansk, finsk og norsk side. Arbejdet er endnu på et indledende stade men forventes afsluttet i 1982. Der skal i foråret 1980 afholdes et nordisk møde, hvor forudsætningerne for et fremtidigt samarbejde og mulighederne for en ensartet nordisk lovgivning skal diskuteres.

Juridisk udvalg tager dette til efterretning og afventer ny underretning om dette arbejde til næste session.

2.7. Forsikringsaftaler

I sin betænkning af 16. januar 1979 understregede juridisk udvalg betydningen af, at reformer på et traditionelt fælles lovgivningsområde som forsikringsaftaleretten undersøges i nært nordisk samarbejde. Nor-

disk Råd opfordrede ministerrådet til nærmere at redegøre for det igangværende reformarbejde.

Det fremgår af ministerrådets beretning, at der i efteråret 1979 i Sverige er fremsat forslag til en særlig konsumentforsikringslov, medens man i Danmark, Finland og Norge er af den foreløbige opfattelse, at man bør søge at integrere særregler om konsumentforsikringer i den almindelige forsikringsaftalelov.

Af den redegørelse, som juridisk udvalg modtog under mødet med de nordiske justitsministre i november 1979 fremgik, at det svenske forslag bryder den nugældende enhed i de nordiske forsikringsaftalelove. I forslaget fremhæves det imidlertid, at det er af væsentlig interesse, at man så langt som muligt genopretter ligheden i forbindelse med at overvejelserne omkring denne lovgivning i sin helhed afsluttes.

Juridisk udvalg finder det beklageligt, hvis det ikke viser sig muligt at fastholde den nordiske retsenhed på dette område. Det er ikke i ministerrådets beretning anført, hvilke særlige grunde, der har ført til, at en opgivelse af den nordiske retsenhed er anset for påkrævet. Under hensyn til, at der også i de øvrige nordiske lande foregår overvejelser angående konsumentforsikringer, finder juridisk udvalg, at der burde være opnået en fælles nordisk løsning, inden lovforslag blev fremsat.

Udvalget henstiller, at Nordisk Råd opfordrer ministerrådet til at overveje, hvorledes den nordiske retsenhed kan genskabes gennem det fortsatte udredningsarbejde.

2.8. *Forbrugertjenesteydelser*

Under henvisning til oplysningerne om udvalgsarbejderne i de nordiske lande henstiller juridisk udvalg, at Nordisk Ministerråd opfordres til at koordinere udarbejdelsen af lovforslag om regler til beskyttelse af forbrugere ved aftaler om tjenesteydelser således, at lovforslagene søges gjort så ensartede som muligt og fremsat så vidt muligt samtidigt og således, at det vil være muligt for de berørte rigsdagsudvalg at optage drøftelser, hvis der skulle vise sig behov derfor.

2.9. *Produktansvar*

Det er efter juridisk udvalgs opfattelse ikke tilfredsstillende, at Nordisk Ministerråd ikke har redegjort for, hvorfor Nordisk Råds henstilling under den 27. session om genoptagelse af det nordiske samarbejde vedrørende produktansvar ikke er imødekommet i løbet af 1979.

Udvalget tager imidlertid oplysningen i ministerrådets beretning til dette års session om, at det nordiske samarbejde vil blive genoptaget i løbet af foråret 1980, til efterretning.

2.10. *Miljøskader*

I sin betænkning af 16. januar 1979 over ministerrådets beretning til Nordisk Råds 27. session gav juridisk udvalg udtryk for en meget posi-

tiv holdning til, at spørgsmålet om erstatningsansvar for miljøskader var inddraget i det nordiske lovgivningsprogram og opfordrede til, at der etableredes et nordisk samarbejde vedrørende udviklingen af regler om erstatning ved miljøskader med henblik på en snarlig tilvejebringelse af et fælles grundlag for nationale bestemmelser herom.

Det fremgår af dette års beretning, at der i Sverige og Norge foregår udredningsarbejder, og at dette arbejde følges fra dansk side. Noget egentligt nordisk samarbejde er der ikke etableret, men den svenske udredning har indbudt til nordiske drøftelser i december 1979. Dette møde er senere udskudt til januar 1980. Der forelå ikke oplysninger om dette mødes resultater ved juridisk udvalgs møder den 28. og 29. januar 1980.

Juridisk udvalg opfordrer på linje med sin udtalelse fra 1979 til, at arbejdet på dette område styrkes på nordisk plan.

2.11. *Datalovgivningen*

I sin betænkning over ministerrådets beretning til Nordisk Råds 27. session 1979 støttede juridisk udvalg et samarbejde mellem datatilsynsmyndighederne i Danmark, Norge og Sverige og de øvrige nordiske lande vedrørende spørgsmålet om indførsel og udførsel af registre og data. Udvalget påpegede i denne forbindelse, at der herved ville blive bedre mulighed for at tage stilling til, om udviklingen giver anledning til at tage skridt til forbedring og, hvis nødvendigt, en harmonisering af lovgivningerne.

Udvalget omtalte endvidere de synspunkter, som udvalget i sin betænkning over medlemsforslaget om et nordisk dataråd (A 523/j) havde givet udtryk for. Udvalget fandt, at der kunne opstå risiko for, at den politiske styring, som i sidste instans er ansvarlig for EDB-teknikkens anvendelse i samfundets tjeneste, kan blive overhalet af udviklingen på EDB-området. Udvalget fandt det derfor påkrævet med en procedure, der sikrer politikerne de bedst mulige informationer som grundlag for stillingtagen til EDB-teknikkens anvendelse og udvikling. Medlemsforslaget resulterede i vedtagelse af rekommandation nr. 13/1979 om nordisk datasamarbejde.

De i udvalgets betænkning over medlemsforslaget fremhævede problemer indtog en central placering i debatten på et i 1979 afholdt seminar arrangeret af Nordisk Råd og Nordisk Dataunion. Medlemmer af juridisk udvalg deltog i seminaret, hvor bl. a. spørgsmålet om politikerens ansvar og spørgsmålet om behovet for en datapolitik blev drøftet. Vanskelighederne for politikerne ved at stå i spidsen for udviklingen blev klart understreget ved omtalen af den afhængighed, den nordiske og europæiske dataindustri er i af kræfter, der ligger uden for den nationale politisk indflydelse. Den amerikanske datakomponentindustri udgør en sådan magtfaktor, idet den europæiske dataindustri og dataan-

vendelse i det hele taget i den grad er afhængig af leverancer fra U.S.A., at den reelle udvikling afhænger af leverancer herfra.

Juridisk udvalg er bekendt med det medlemsforslag — A 556/s — om forskning m. m. omkring datateknikkens konsekvenser for næringsliv, arbejdsmarked og arbejdsmiljø, som er under behandling i social- og miljøudvalget. Juridisk udvalg finder derfor ikke anledning til at inddrage den problematik, som dette medlemsforslag behandler, i udvalgets overvejelser omkring lovgivning på dataområdet.

Det fremgår af ministerrådets beretning, at der i 1979 er indledt et samarbejde mellem datainspektionerne i Danmark og Sverige, et samarbejde, der i 1980 vil blive udvidet med datatilsynet i Norge, og som også vil indbefatte deltagelse fra finsk side. Samarbejdet mellem datainspektionerne indebærer fordele og vil kunne være ressourcebesparende, føjede justitsministrene til under mødet med juridisk udvalg i november. Det blev her også nævnt, at samarbejdet vil kunne udnyttes i bekæmpelsen af såkaldte dataforbrydelser og til sikring af en så fri datastrøm som muligt og andet. Tilsynsmyndighederne vil afholde fællesmøder hvert halve år.

Juridisk udvalg tager oplysningerne om det etablerede samarbejde til efterretning og anbefaler, at dette i takt med udviklingen udbygges med henblik på varetagelse af de opgaver, som det er nødvendigt for det offentlige at løse i forbindelse med udbygningen af de elektroniske databehandlingssystemer såvel inden for den offentlige som inden for den private sektor.

Juridisk udvalg opfordrer til, at ministerrådet anmodes om gennem årlige beretninger at orientere Nordisk Råd om drøftelserne på møderne mellem datainspektionerne, således at Nordisk Råds medlemmer får mulighed for indsigt i de aktuelle problemer på dataområdet.

2.12. *Reaktionssystemet/alternativer til frihedsstraf*

Nordisk Råd tog i 1977 initiativ til afholdelse af et seminar om "straffesystemer i Norden". Et resultat af seminaret blev en anmodning til Nordisk Ministerråd om gennemførelse af en samlet vurdering af de mange forslag, der foreligger med henblik på en ændring af reaktionssystemerne. Denne vurdering er i gang i Nordisk strafferetskomité, hvorfra den første delbetænkning om alternativer til frihedsstraf kan forventes i 1980.

Juridisk udvalg ser med forventning hen til denne redegørelse og til strafferetskomiteens fortsatte arbejde.

2.13. *Øvrige sager*

Juridisk udvalg har foruden de i det foregående særligt omtalte sager fæstnet opmærksomhed ved de oplysninger, som ministerrådet har givet vedrørende samarbejdet om transportretten, ophavsretten, den generel-

le erstatningsret og selskabslovgivningen.

Udvalget støtter de initiativer, der på disse områder er taget med henblik på en videreudvikling af det nordiske lovgivningssamarbejde.

3. Multinationale selskaber

Nordisk Råd anbefalede i sin rekommandation nr. 25/1974 Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Undersøgelsen er nu afsluttet, men endnu ikke publiceret. Ministerrådet oplyser i sin beretning, at rådet endnu ikke har haft anledning til at tage stilling til rapporten.

Juridisk udvalg er tilfreds med, at den begærede undersøgelse nu er afsluttet men beklager, at ministerrådets vurdering af rapporten ikke har kunnet foreligge inden sessionen, idet juridisk udvalg efter indholdet af rekommandationen ikke mener, Nordisk Råd bør tilkendegive sit syn på rapporten og dens forslag, før ministerrådets forslag er kendt.

Juridisk udvalg henstiller, at Nordisk Ministerråd afslutter sine overvejelser så hurtigt som muligt og i hvert fald i så god tid inden næste session, at der bliver lejlighed til for de af rapporten og ministerrådets forslag berørte udvalg i Nordisk Råd at foretage en grundig bearbejdning af materialet.

4. Organisatoriske forhold etc.

Til redegørelsen i kapitel XVI for de organisatoriske forhold bemærker juridisk udvalg, at det fremgår af budgetkomiteens rapport til præsidiet, at budgetkomiteen i sine overvejelser har inddraget de spørgsmål af administrativ og budgetmæssig karakter, som behandles i dette kapitel.

Vedrørende spørgsmålet om de ansattes retsstilling tager juridisk udvalg oplysningerne om anvendelsen af den nordiske aftale om de ansattes retsstilling til efterretning.

5. Juridisk udvalg

Under henvisning til, hvad der er anført foran, indstiller juridisk udvalg:

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste

afsnit af Nordisk Ministerråds beretning C 1/1980 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd tager de af Nordisk Ministerråd givne redegørelser for det nordiske lovgivningssamarbejde vedrørende ægteskabslovgivningen, samliv mellem ugifte, handelsagenter, produktansvar, miljøskader og det strafferetlige reaktionssystem til efterretning og opfordrer til, at arbejdet fortsætter efter de af Nordisk Råd vedrørende disse spørgsmål angivne retningslinjer i sin udtalelse nr. 1/1979 over ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 27. session 1979.
 2. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at overveje, om der er behov for ændrede regler om forældremyndighed.
 3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at tage initiativ til en koordinering af det igangværende reformarbejde vedrørende de nordiske købelove med henblik på i videst muligt omfang at sikre opretholdelsen af den nordiske retsenhed samt orientere Nordisk Råd til næste session om resultatet af sine bestræbelser.
 4. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at overveje, hvorledes den nordiske retsenhed på forsikringsaftalelovgivningens område kan genskabes gennem det fortsatte udredningsarbejde vedrørende denne lovgivning.
 5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at koordinere udarbejdelsen af lovforslag om regler til beskyttelse af forbrugere ved aftaler om tjenesteydelser, således at lovforslagene søges gjort så ensartede som muligt og fremsat så vidt muligt samtidigt.
 6. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til fortsat at udbygge det nordiske samarbejde vedrørende datalovgivning og i denne forbindelse give Nordisk Råd en årlig beretning om møderne mellem datainspektionerne i Danmark, Norge og Sverige.
 7. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at afslutte sine overvejelser omkring rapporten om multinationale selskaber udarbejdet i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1974, så det bliver muligt for de af rapporten og ministerrådets forslag berørte organer i Nordisk Råd at foretage en grundig vurdering af dette materiale inden næste session.
- II. at Nordisk Råd tager til efterretning:
- A. Kapitel XIII i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1980.
 - B. De dele af kapitlerne I, XV og XVI i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1980, der har været henvist til behandling i juridisk udvalg.

III. at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandationerne nr. 22/1973, nr. 25/1974 og nr. 13/1979 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Stockholm den 29. januar 1980

K. B. Andersen (S)

Formand

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Erkki Liikanen (Sd)

Eivor Marklund (vpk)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Ib Christensen (DR)

Urpo Leppänen (Smp)

Nathalie Lind (V)

Anne-Lise Steinbach (A)

Liv Stubberud (A)

Nordiska rådet

28:e sessionen

1980

Reykjavík

Del 2

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till session	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	22
Sakernas fördelning på utskott	39
Översikt av sessionen	52
Protokoll	53
Saker m. m.	391
Medlemsförslag (A-saker)	393
Ministerrådsförslag (B-saker)	880
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	907

Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 3/e)	1843
Meddelanden (D-saker)	2130
Frågor (E-saker)	2473
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2517
Dokument 2 (Förslag från Nordiska rådets presidium)	2592
Beslut	2593
Rekommendationer	2597
Yttranden	2651
Övriga beslut	2664
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2677
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris	2685
Register	2703
Översikt av sakernas behandling	2705
Personregister	2726
Ämnesregister	2739
Plan över sessionssalen	2751

Berättelse

från Nordiskt statistiskt sekretariat

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk Statistisk Sekretariat
Sejrøgade 11/Postboks 2550
DK-2100 København Ø.

B. Startår

1969

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Nordisk Statistisk Sekretariat har til formål:

at udgøre sekretariatet for de nordiske chefstatistikermøder,

at betjene samtlige nordiske statistiske møder og arbejdsudvalg i chefstatistikermødets regie ved i samråd med mødets formand at udarbejde og udsende mødeindkaldelser med dagsorden, at tilvejebringe fornøden nordisk og international dokumentation samt at udfærdige møderapport,

at samordne udvalgsvirksomheden,

at være kontaktorgan for Nordisk Råd i statistiske spørgsmål,

at holde sig underrettet om det internationale samarbejde for statistisk koordination og standardisering,

at udgive Nordisk statistisk skriftserie,

at udgive andre fællesnordiske statistiske publikationer efter opdrag af chefstatistikermødet,

at udføre, medvirke ved eller foranledige iværksat undersøgelser for tilvejebringelse af materiale til fremme af sammenligneligheden i den officielle statistik i de nordiske lande,

at fremføre forslag vedrørende koordineringen inden for den officielle statistik i de nordiske lande til chefstatistikermødet og, såfremt forslaget indebærer nedsættelse af et arbejdsudvalg, at fremlægge en mødeplan for udvalget,

at påtage sig andre opgaver, som pålægges det af chefstatistikermødet.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Sekretariatet er underlagt en styrelse, der består af cheferne for den officielle statistik i de deltagende lande. Chefen for den officielle statistik i domicillandet er formand for styrelsen og fører et almindeligt tilsyn med sekretariatet.

2. Styrets sammensetting

Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen (ordførende)	D
Överdirektör Olavi E. Niitamo	F
Direktør Klemens Tryggvason	I
Direktør Petter Jakob Bjerve	N
Generaldirektör Lennart Nilsson	S

3. Personale

Ardmar, Anders, fuldmægtig	S
Borg, Nelly, overassistent	D
Finell, Lars, fuldmægtig	F
Johansen, Annelise, assistent	D
de Shärengrad, Harry, sekretariatschef	S

F. Virksomhet

1) Möten och seminarier

1.1. Det nordiska chefsstatistikermötet 1979 hölls den 13—15 augusti 1979 i Köpenhamn och det nordiska statistiska sekretariatets styrelsemöte den 15 augusti 1979 i Köpenhamn.

1.2. De nordiska statistiska utskotten

Det nordiska statistiska sekretariatet har svarat för samordningen av arbetet i de nordiska statistiska utskottena, vilka upprättats av chefsstatistikermötet på följande områden:

- nationalräkenskaper
- varunomenklaturfrågor
- jordbruksstatistik
- näringsstatistik
- samfärdselstatistik
- ett system för socio-demografisk statistik
- befolknings- och arbetskraftsstatistik
- undervisnings- och kulturstatistik
- kriminalstatistik
- socialstatistik
- miljöstatistik
- prognoser

Ett kontaktutskott har dessutom haft hand om informationsutväxling i frågor om tidsanvändning och levnadsvillkor och ett annat har behandlat statistiska metodproblem i statistikproduktionen.

1.3. Annat statistiskt samarbete

Sekretariatet har deltagit i andra nordiska statistiska samarbetsorgans arbete. Bland dessa kan nämnas:

- Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO)
- Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO)
- NAUT:s utskott för arbetsmarknadsforskning.

2) Publikationsverksamhet

Följande publikationer har utgivits under verksamhetsåret:

- 2.1. Nordisk statistisk årsbok 1978 i februari 1979. NU A 1978: 18.
- 2.2. Nordisk statistisk skriftserie.

I serien har följande publikationer utkommit:

- Nr. 35 Nordisk läkemedelsstatistik 1975—1977. Del I.
Nr. 36 Nordisk läkemedelsstatistik 1975—1977. Del II.

2.3. Nordisk statistisk sekretariat

Tekniska rapporter

I serien har följande publikation utkommit:

Mr. 21. Rapport från nordiska seminariet om kulturstatistik, Helsingør, 11—13 september 1978.

2.4. Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat

Ett nummer har utgivits i juli 1979.

G. Finansiering

Budgeten för 1979 uppgick till 1 025 000 dkr.

Driftsutgifterna fördelas på deltagarländerna efter följande fördelningsnyckel:

Danmark	23,4 %
Finland	15,8 %
Island	0,9 %
Norge	17,0 %
Sverige	42,9 %

Berättelse

från Nordiska tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska tulladministrativa rådet (NTR)
Tullstyrelsen
Box 512
SF-00101 Helsingfors 10

B. Startår

1960

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Hänvisas till föregående verksamhetsberättelse.

E. Organisation

2. Styrelsens sammansättning

Tolldirektør V. E. Parving (D)
Generaldirektør J. Uitto (F) ordförande
Tulldirektør B. Hermansson (I)
Toll- og avgiftsdirektør J. Sterri (N)
Generaltulldirektør L. Eriksson (S)

3. Personal

Till rådet är ett permanent arbetsutskott knutet
Ordförande i utskottet är planeringschef Teuvo Mertens (F)

F. Verksamhet

Rådsmöte har hållits 4—6 september 1979 i Helsingfors.
Vid detta möte behandlades bl. a. följande frågor:

- 1) Transiteringsfrågor
- 2) Avtalsförslag mellan de nordiska länderna om administrativt och kontrollmässigt bistånd i tullärenden

- 3) Tulltjänstemannautbyte
- 4) Genomförande av ny tullvärdekod
- 5) Information om samarbete på punktskatteområdet
- 6) Temafråga "Kontrollverksamhet i samband med förtullning"

Arbetsutskottet har sammanträtt en gång den 29 och 30 maj 1979. Bl. a. följande frågor behandlades.

- 1) Allmänna samarbetsfrågor. Tullavtalet, punktskatteområdet
- 2) Tullfrihetsbestämmelser för resande
- 3) Transiteringsfrågan

Vid tullmötet år 1977 tillsattes en expertgrupp för att utarbeta ett textförslag till ett nordiskt tullsamarbetsavtal. Gruppen, som fick sitt arbete färdigt till tullmötet i Helsingfors, har under år 1979 sammanträtt två gånger, den 5 och 6 februari i Stockholm och den 12 och 13 juni i Reykjavík. Gruppen fortsätter ännu sin verksamhet för att utarbeta tillämpningsföreskrifter.

En annan expertgrupp har utrett möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på punktskatteområdet. Den har under år 1979 sammanträtt en gång den 31.5—1.6. i Oslo. Gruppen kommer i slutet av detta år att framlägga ett textförslag till utvidgning av avtalet om handräkning i skatteärenden.

G. Framtidsplaner

Vid rådsrådet i Helsingfors tillsattes en expertgrupp i syfte att avge ett ändringsförslag till vägtullpassreglernas anvisning. Gruppen torde sammanträda första gången i december detta år.

Rådsrådet ansåg dessutom att ett nordiskt samråd skall äga rum mellan tulladministrationerna inför antagandet av den nya tullvärdekode (enligt GATT-värdeavtalet) och framdeles i frågor som berör tolkningen och tillämpningen av koden.

Nordiska samarbetsgruppen för punktskattefrågor (NSP) skall bestå fram till nästa rådsråd. Dess anknytning till NTR utreds. Alla myndigheter med intresse i saken kommer att ha möjlighet att delta i gruppens arbete.

Nästa rådsråd hålls i Reykjavík år 1981.

H. Finansiering

Arrangörlandet svarar för möteskostnaderna. Det förekommer icke projekt som kräver särskild finansiering.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

c/o Finlands akademi

Stationskarlsgatan 2

SF — 00520 Helsingfors 52, Finland

tel. 90 - 141 611

Fr. o. m. 1.1. 1980 adress:

c/o Medicinska forskningsrådet

Wenner-Gren Center

Sveavägen 166, 18 tr.

S — 113 46 Stockholm, Sverige

B. Startår

1968

C. Syfte

Samarbetsnämnden har till uppgift att

- följa den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden
- främja ömsesidig och internationell information om den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling,
- främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter
- främja och initiera konkreta samarbetsprojekt inom den medicinska forskningen i Norden samt
- därvid beakta önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser
(Arbetsordning, 3 §, 6.10.1978)

D. Organisation

1. Administration

De medicinska forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige utser två medlemmar var av samarbetsnämnden för en period av tre år. Island representeras vid sammanträdena av en observatör. I

sammanträdena deltar ytterligare de medicinska forskningsrådets sekreterare (motsv.) och vid behandlingen av särskilda frågor tillkallade sakkunniga. Samarbetsnämnden väljer inom sig ordförande för högst en treårs period. Ordförandeskapet roterar mellan länderna.

Samarbetsnämndens sekretariat skall vara förlagt i det land, från vilket ordföranden kommer. Sekreteraren utses av det lands forskningsråd där sekretariatet finns.

2. *Samarbetsnämndens sammansättning 31.12. 1979*

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Danmark:

Prof. Niels Tygstrup

Prof. V. Gaunø Jensen

Statens medicinska kommission, Finland:

Prof. Nils Oker-Blom, ordförande

Prof. Keijo Paunio

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medicinsk forskning, Norge:

Prof. Jon Bremer

Prof. Jarle Ofstad

Medicinska forskningsrådet, Sverige

Prof. Henry Danielsson

Prof. Bernt Hökfelt

Island:

Prof. Tómas Helgason, observatör (mötesordf. 22.8. 1979)

Prof. Olafur Bjarnason, observatör

3. *Personal*

Sekreterare: pol. kand. Pia Rosenqvist (deltid t. o. m. 31.7.79, Statens medicinska kommission, SF; därefter vid sidan av huvudsyssla)

4. *Revisorer*

Inga (NOS-M har inga fasta beviljningar eller anslag)

E. *Verksamhet*

Samarbetsnämnden har under år 1979 sammanträtt två gånger:

2.4. 1979 i Helsingfors, Finland och 22—24.8. 1979 i Reykjavík/Akureyri, Island.

I samband med mötet i Helsingfors arrangerades en diskussion om medicinsk forskningspolitik och medicinskt forskningssamarbete i Norden. Inledningsanföranden hölls av NOS-M's ordförande samt prof. Eino Heikkinen, ordförande för statens medicinska kommission. Red. Yngve Karlsson från Nordisk Medicin var närvarande.

Som sakkunniga deltog docent Björn Smedby (hälso- och sjukvårdsforskning), prof. Nils Retterstøl samt prof. Kalle Achté (självmordsforskning).

I samband med mötet i Island i augusti hölls en överläggning mellan samarbetsnämnden och hälsoadministrationerna i de nordiska länderna.

En gemensam ad hoc-grupp hade under år 1978 sammanställt en rapport ("Hälso- och sjukvårdsforskning i Norden: Utveckling och samarbete", Rapport från en arbetsgrupp tillsatt av nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) och hälsoadministrationerna i de nordiska länderna. Mars 1979) på basen av vilken en diskussion om fortsatt samarbete, informations- och kontaktutbyte fördes. Överläggningen resulterade i ett beslut om att tillsätta en gemensam grupp för hälso- och sjukvårdsforskning för en två-års period (1980—1981).

Den av Medicinska forskningsrådet bekostade forskargruppen för hälso- och sjukvårdsforskning har under året fortsatt sin verksamhet och sammanträtt 2 gånger. Inom gruppen planeras bl. a. en nordisk konferens för hälso- och sjukvårdsforskning (1980/81).

Samarbetsnämndens planeringsgrupp för forskning kring självmord inlämnade sin slutrapport i början av 1979. Samarbetsnämnden har beslutat att planeringsgruppen skall fortsätta sin verksamhet under de närmast kommande åren. Planeringsgruppen har under året sammanträtt en gång. Inom ramen för gruppens verksamhet planeras ett forskningsprojekt om metoder och praktiken vid registrering av självmord i Norden. Forskningsprojektet torde komma i gång under år 1980.

I och med att forskningsrådets nordiska publiceringsnämnd upphörde i slutet av år 1979 har NOS-M vid sina sammanträden behandlat publikationsfrågor. En nordisk tidskrift har rekommenderats anslag för år 1980. Den under NOS-M och forskningsråden stående ledningsgruppen för Nordic Biomedical Manuscripts har under året fört diskussioner om nordiska vs. internationella normer för utformningen av manuskript och därvid beslutat att utarbeta ett supplement till Nordic Biomedical Manuscripts som utkom 1978. Med finansiellt stöd från Medicinska forskningsrådet, S deltog prof. Gunnar Ström som representant för ledningsgruppen och NOS-M i ett internationellt sammanträde om dylika regler (februari 1979, Kanada). Nordiska, i första hand engelskspråkiga tidskrifter har kontinuerligt informerats om utvecklingen på detta område.

Samarbetsnämndens ordförande och sekreterare har deltagit i två konferenser som under året (januari, november) har anordnats av Rådgivande kommittén för forskning (RKF) om ökat nordiskt forskningssamarbete. Vid konferensen i november var även varje medicinskt forskningsråd representerat.

NOS-M har avgivit utlåtanden till sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete/RKF, Nordiska rådet och Styrelsen för Nordiska Forskarkurser.

Utlåtandena till sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och RKF gällde RKF's promemoria om ökat nordiskt forskningssamarbete samt en ansökan om medel för Scandinavian Photodermatitis Research Group.

I utlåtandet till Nordiska rådet tog NOS-M ställning till medlemsförslag (A 546/s) om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur. NOS-M ansåg i sitt utlåtande att användningen av akupunktur och motsvarande behandlingsterapier i första hand bör utredas på nationell nivå varefter åtgärder på nordiskt plan senare kunde övervägas.

F. Framtidsplaner

NOS-M följer under år 1980 upp igångsatta aktiviteter. Detta gäller speciellt för självmordsforskning samt hälso- och sjukvårdsforskning. Forskargruppen inom hälso- och sjukvårdsforskning har fått till uppgift att utreda pågående nordisk forskning om s. k. fysiologiska vårdmetoder. NOS-M kommer vidare att överväga särskilda aktiviteter på en del forskningsområden bl. a. åldringsforskning.

Vid sitt vårmöte kommer NOS-M att dryfta internationellt forskningssamarbete inom ramen för relevanta instanser.

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor
Jordbruksdepartementet
Fack
S-103 33 Stockholm

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetsorganet behandlar frågor, gemensamma för rennärigen i Finland, Norge och Sverige, rörande den praktiska utvecklingen av renskötseln, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handeln med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att behandla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor som rör utvecklingen av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna utses av resp. lands regering. Hos varje lands delegation finns en sekreterare. Hos samarbetsorganet finns en gemensam sekreterare. Sekreterarskapet cirkulerar för tre år i sänder mellan delegationerna.

2. Styrelsens sammansättning

Finska delegationen:

Segercrantz, Stig, byråchef, *ordf.*
Länsman, Aslak Antti, renägare
Helander, Johannes, dipl.ing.
Huttu-Hiltunen, Veikko, verksh.ledare
Laasonen, Pentti, reg.råd
Stenqvist, Unnukka, jurk.kand., *sekr.*
Westerling, Bengt, vet.med. dr.
Suomos, Heikki, överdir.

Norska delegationen:

Normann, Karl, ekspedisjonssjef, *ordf.*
Fjellheim, Paul, veterinær
Löken, Jon Chr., underdirektör
Samuelsberg, Harald, kontorsjef
Sara, Ole K., reindriftssjef
Lenvik, Dag, amannuensis, *sekr.*

Svenska delegationen:

Erneholm, Berndt, expeditionschef, *ordf.*
Englund, Karin, dep.sekr.
Silén, Ulla B., dep.sekr.
Thomasson, Lars, rektor
Utsi, Lars, renägare
Wikman, Åke, avd.dir.

3. Personal

Permanent utskott

Allmänna utskottet
Näringsutskottet

Huvudsekreterare t. o. m. 1981: Ulla B. Silén, Jordbruksdepartementet, S-103 33 STOCKHOLM

F. Verksamhet

Organet har under året haft sammanträden den 14—16 maj 1979 i Kiruna där bl. a. togs upp en skrivelse till Nordiska ministerrådet om stöd till samisk litteratur. Vidare tillsattes en arbetsgrupp för att utreda frågan om avhorning av ren.

Nästa sammanträden äger rum den 3—4 december 1979 i Helsingfors, varvid bl. a. skall behandlas en remiss från ministerrådets kultursekretariat om utvärdering av verksamheten vid nordiska sameinstitutet, förslag om inrättande av ett nordiskt organ för renforskning, om gemensam nordisk renköttomsättning och frågan om avhorning av ren.

Delegationsordförandena har under året haft informationsöverläggningar med representanter för Nordkalottkommittén och för Nordiska samerådet.

G. Finansiering

Varje delegation finansieras på anslag inom respektive lands statsbudget.

Berättelse

från Nordiska läkemedelsnämnden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska läkemedelsnämnden
Box 607
S-752 37 Uppsala

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden upprättades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) enligt beslut den 5 december 1974. Nämnden består av två medlemmar från varje land med personliga suppleanter.

Nämnden biträdes av ett sekretariat. Detta är förlagt till socialstyrelsens läkemedelsavdelning, Uppsala, Sverige.

Nämnden har under 1979 haft sex underutskott, nämligen för

- nordisk läkemedelsstatistik
- märkning av trafikfarliga läkemedel
- standardiserings- och farmakopéfrågor
- humant somatotropin (växthormon)
- kontroll av allergenextrakt
- riktlinjer för kliniska prövningar.

Nämnden skall mötas minst två gånger per år. Den fastställer i enlighet med sina stadgar själv riktlinjer för sitt arbete och utarbetar sina årliga arbetsprogram.

2. *Styrelsens sammansättning*

Nämndens sammansättning 1979-01-01

Fuldmächtig Ebba Lund	D
suppleant: Professor Aage Videbæk	D
Afdelingschef Jens Overø, ordf. till 1979-05-26	D
suppleant: Lab.forstander B. Fuglsang-Smidt	D
Laboratoriechef Elna Nieminen	F
suppleant: Avd.chef Ritva Soininen	F
Byråchef Reijo Purasmaa, v. ordf. till 1979-05-26, ordf. från 1979-05-27	F
suppleant: Doc. Juhana Idänpään-Heikkilä	F
Afdelingschef Almar Grimsson (tjl. fr. 1979-03-01)	I
Afdelingschef Ingolf J. Petersen (suppleant till 1979-03-01)	I
Overlæge Arní Kristinsson, v. ordf. fr. 1979-05-27	I
suppleant: Dr Sigurdur P. Gudmundsson	I
Professor Egil Gjone	N
suppleant: Prof. Sigurd Humerfelt	N
Overapoteker Bjørn Jøldal	N
suppleant: Direktør Magne Halse	N
Professor Åke Liljestrand	S
suppleant: Byråchef Håkan Mandahl	S
Farm. dr Teodor Canbäck	S
suppleant: Doc. Barbro Westerholm till 1979-06-30	S
suppleant: Apot. Leif H. Eklund från 1979-07-01	S

3. *Personal*

Sekretariatschef: Leg. apotekare Marianne Granat

Assistent: Anita Zetterqvist

För vaktmästeri och dylikt finnes ingen egen personal anställd utan sådana tjänster köpes av socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

F. *Verksamhet*

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) har under 1979 haft två sammanträden. Nämnden har därvid behandlat ärenden rörande bl. a.

- nordisk läkemedelsstatistik
- information om läkemedel

- läkemedel och trafik
- registrering och kontroll av läkemedel
- kontroll av allergenextrakt
- riktlinjer för kliniska prövningar
- märkning av läkemedel
- farmakopé- och andra standardiseringsfrågor
- humant somatotropin (växthormon)
- nordisk receptgiltighet
- ömsesidig orientering om lagstiftning och andra administrativa åtgärder samt informationsaktiviteter på läkemedelsområdet
- medlemsförslag från Nordiska rådet
- internationellt samarbete

Sammanlagt har under året hållits 24 samnordiska möten för bearbetning av olika frågor inom nämndens arbetsområde. Därtill har hållits ett symposium om information om läkemedel.

Nämndens verksamhet under dess första mandatperiod, 1975—1978, finns redovisad i en samlad rapport. Grundat på denna beslöt Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna)

att tillstyrka att Nordiska läkemedelsnämnden fr. o. m. den 1 januari 1980 blir en permanent nordisk institution

att den av ministerrådet (5.12.1974) fastställda stadgan för Nordiska läkemedelsnämnden skall gälla även efter den 1 januari 1980 samt

att Nordiska läkemedelsnämndens sekretariat även efter den 1 januari 1980 skall vara placerat i Sverige.

Vissa delar av nämndens olika aktiviteter och resultat under 1979 kommenteras nedan.

En av nämndens uppgifter är att verka för en samordning av läkemedelsstatistiken och ett ökat samarbete rörande information om läkemedels användning. Som ett resultat av detta arbete har under året publicerats den första upplagan av *Nordisk läkemedelsstatistik*. Den innehåller information från 1975—1977 från samtliga fem nordiska länder på svenska och engelska samt med finsk resumé. Det är en internationellt sett unik publikation på läkemedelsområdet, bl. a. genom att försäljningsdata offentligt redovisas.

Av grundläggande betydelse vid jämförelser av försäljningstal för läkemedel är gemensam gruppering och den enhet som försäljningen mätes i. Nämnden har som gruppindelning valt en norsk vidareutveckling av ett internationellt system och döpt detta till ATC-systemet (Anatomical-Therapeutic-Chemical Classification Code). Som måttenheter användes så kallade definierade dygnsdoser (DDD). Dessa beräknas utifrån medeldoseringen vid preparatens huvudindikation. Principerna för DDD har tidigare givits av en arbetsgrupp inom WHO, men vidareutvecklats inom det nordiska arbetet.

Statistiken består av två delar. *Del 1* innehåller statistiska tabeller över läkemedelsförsäljningen i värde och DDD med kommentarer.

Dessutom en del bakgrundsinformation om bestämmelser inom läkemedelsområdet, befolkningstal, läkemedelssortiment, produktion och omsättning m. m. I ett särskilt temaavsnitt redovisas rapporteringen av läkemedelsbiverkningar i Norden.

Del II innehåller en översikt över farmaceutiska specialiteter i Norden med tillhörande ATC-kod och DDD. Den är ett viktigt supplement till del I. Registret bygger på arbetet i den 1972 etablerade nordiska varunummercentralen. Denna har till uppgift att dela ut varunummer till alla registrerade farmaceutiska specialiteter i Norden.

Möjligheterna att bidra med försäljningstal från de olika nordiska länderna har varierat starkt. I den första upplagan av Nordisk läkemedelsstatistik finnes därför enbart tal för en rad prioriterade läkemedelsgrupper. Dessa omfattar ca 20 % av läkemedelssortimentet. Statistiken visar på stora olikheter, t. ex. vad gäller förbrukningen av antibiotika och psykofarmaka. Statistiken reser därför en rad frågor som bör bli föremål för närmare undersökningar.

Som ytterligare led i arbetet på informationsområdet arrangerade nämnden den 4—5 oktober 1979 ett *symposium* i Oslo med titeln "Producentobunden läkemedelsinformation — krav, utbud och samordning i Norden". Inbjudna deltagare var representanter för både myndigheter, apoteksorganisationer och läkemedelsindustri samt olika mottagargrupper som läkare, sjuksköterskor och allmänhet. Syftet var att utbyta erfarenheter, idéer och kunskap om nationella informationsåtgärder för att finna former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna. Inledande föredrag och diskussioner kommer att publiceras år 1980.

Nämnden har under året kompletterat sin tidigare utredning av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974* om märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra trafikfara med ett förslag till arbetsplan för genomförande. Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslöt i augusti 1979 att verka för att det i de nordiska länderna införes ett nordiskt system för märkning av trafikfarliga läkemedel senast den 1 januari 1983. Systemet avser obligatorisk märkning av vissa speciellt trafikfarliga läkemedel med en trafiksymbol (triangel) kompletterad med en kortfattad patientvägledning. Utredningen finns publicerad i NU-serien (*NU A 1977: II*) under titeln "Läkemedel och trafik". Det förberedande arbetet för reformens genomförande har under hösten startat i en av nämnden tillsatt styrgrupp.

Inom läkemedelskontrollområdet innebär nämndens verksamhet att en fastare struktur erhållits i samarbetet. Utarbetande och utväxling av *utredningsprotokoll* kontrollmyndigheterna emellan har fortsatt. Försök har startat med att *dela utredningsarbetet* mellan länderna. Dessa åtgärder är av grundläggande betydelse för den fortsatta harmoniseringen av de nordiska ländernas regler och arbete med kontroll av farmaceutiska specialiteter. Möjligheterna till en samordning av *anvis-*

ningar för innehåll i och utformning av registreringsansökningar för farmaceutiska specialiteter har även diskuterats.

Som ytterligare en del av samarbetet inom registreringsområdet har förslag till nordiska riktlinjer för *kontroll av allergenextrakt* färdigställts under året inom ett särskilt underutskott. Förslaget, som nu skall remissbehandlas, har redan haft kvalitetshöjande effekt på dessa produkter.

Ett annat underutskott har kommit långt i arbetet på gemensamma riktlinjer för *klinisk läkemedelsprövning* i Norden. Det är en uppföljning av det symposium nämnden höll hösten 1978 och ett väsentligt steg mot harmonisering av kraven på registreringsdokumentation. Föredrag och diskussioner vid symposiet har publicerats i *NU B 1979: 6*: "Klinisk läkemedelsprövning — samhällets krav och kontroll i Norden".

De av nämnden tidigare antagna gemensamma nordiska riktlinjerna för *märkning av farmaceutiska specialiteter* som kompletterats med gemensam nordisk *nomenklatur och definitioner för läkemedelsformer* har nu lagts till grund för nationella bestämmelser i samtliga länder i Norden. Härmed har möjligheterna ökat för användning av gemensamma nordiska etiketter.

Farmakopé- och andra standardiseringsfrågor beträffande läkemedel behandlas i nämndens standardiseringsgrupp. Detta underutskott består av två medlemmar från varje nordiskt land med nära anknytning till nationella läkemedelskontrollorgan och den Europeiska farmakopékommissionen under Europarådet. Gruppen har under året haft tre möten.

Den europeiska farmakopén gäller från och med 1978 i de nordiska länderna. Detta innebär gemensamma kvalitetskrav för ett stort antal substanser i de flesta europeiska länder. Standardiseringsgruppen har för de nordiska delegaterna fungerat som förberedande och samordnande organ i en rad frågor som behandlats av den Europeiska farmakopékommissionen. Man har också arbetat för att klarlägga de mera allmänna nordiska synpunkterna på farmakopéns uppgift och innehåll.

En uppdelning av gransknings- och prövningsarbetet för Europa-farmakopén göres mellan de nordiska länderna. Detta sker i praktiken direkt mellan nationella laboratoriechefer och farmakopékommittésekreterare, men standardiseringsgruppen initierar och stöder åtgärderna och dess sammanträden utnyttjas för en del av överläggningarna.

För att underlätta för nordiska medborgare att överallt i Norden få tillgång till receptpliktiga läkemedel infördes gemensam *nordisk receptgiltighet* den 1 september 1977 (jfr Nordiska rådets *rekommendation nr 5/1971*). Nämnden har genomfört en uppföljning och värdering av reformen under året. Undersökningen har visat att möjligheten att få ett recept expedierat utanför det land där det utställts även utnyttjas i praktiken. Nämnden har övervägt att utvidga bestämmelserna så att

synonympreparat skulle kunna expedieras, men tills vidare avvisat en sådan ändring.

Nämnden har under året avgivit resmissynpunkter beträffande

- *medlemsförslag A 556/s* om gemensam nordisk registrering av läkemedel till Nordiska rådet
- ett intensifierat nordiskt forskningssamarbete inom läkemedelsområdet till Nordiska ministerrådets sekretariat

Inom det internationella samarbetet har nämnden representerats av sin generalsekreterare vid WHO:s möte med Drug Utilization Research Group i Prag, augusti 1979 och vid WHO:s 8:e europeiska symposium om Clinical Pharmacological Evaluation in Drug Control i Köln, november 1979.

Publikationen Nordisk läkemedelsstatistik (Nordic Statistics on Medicines) 1975—1977 har presenterats vid symposier och kongresser såväl inom som utom Norden. Det nordiska samarbetet inom läkemedelsområdet var även huvudtema vid den 13:e Nordiska farmakikongressen i Stockholm i maj 1979 då nämndens arbete presenterades.

G. Framtidsplaner

Nämnden kommer allt mer att prioritera frågor som rör godkännande av läkemedel för marknadsföring (registrering) och då till konkreta samarbetsprojekt inom området.

Målet är att finna former för ett optimalt utnyttjande av de samlade resurserna. Verksamheten kommer i stort att följa samma linjer som hittills. Under 1980 planeras ett symposium i Danmark om samarbetet inom registreringsområdet. Övriga redovisade projekt kommer också att fullföljas.

H. Finansiering

Nordiska ministerrådet har för nämndens verksamhet 1979 anvisat 714 000 skr.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1978

A. Navn og adresse

Nordisk samarbejdsnævn for Samfundsforskning (NOS-S)
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7
DK-1060 København K

B. Startår

1962.

C. Formål

NOS-S er et samarbejdsorgan for de samfundsvidenskabelige forskningsråd i Norden, der har til formål:

at følge den samfundsvidenskabelige forsknings- og forskeruddannelses udvikling i Norden,

at fremme gensidig information om den samfundsvidenskabelige forsknings og forskeruddannelses udvikling,

at fremme og tage initiativ til konkrete samarbejdsprojekter inden for samfundsforskningen i Norden,

at bevilge støtte til nordiske samfundsvidenskabelige tidsskrifter inden for rammerne af de midler, forskningsrådene stiller til rådighed,

at fremme kontakten mellem de nordiske lande med hensyn til deltagelse i internationalt samfundsvidenskabeligt arbejde samt

at være opmærksomt på ønskeligheden af en rationel udnyttelse af de forhåndenværende ressourcer.

D. Organisation

1. Administration

NOS-S består af to repræsentanter for hvert af de ovenfor anførte forskningsråd. Endvidere deltager en observatør fra Island i nævnets møder. NOS-S vælger blandt sine medlemmer en formand for en periode af 2 år. Formandskabet går på skift mellem de deltagende forskningsråd. Det højeste besluttende organ er de to gange årligt forekommende nævnsmøder. Forskningsrådenes sekretærer deltager i disse møder og udgør sammen med NOS-S' sekretær, som udpeges af værtslandets forskningsråd, nævnets sekretariat.

NOS-S kan som led i sin virksomhed nedsætte arbejdsgrupper, udvalg m. v. samt indkalde særligt sagkyndige.

2. *Medlemmer af samarbejdsorganet pr. 31. december 1978*

NOS-S:

Professor Erling B. Andersen (D), formand
 Professor Mogens N. Pedersen (D)
 Professor Göran von Bonsdorff (F)
 Bitr. professor Juha Tolonen (F)
 Professor Ólafur Ragnar Grímsson (I)
 Amanuensis Anna von der Lippe (N)
 Professor Magnus Aarbakke (N)
 Professor Erik Lönroth (S)
 Professor David Magnusson (S)

NOP-S:

Professor Erling B. Andersen (D), formand
 Lektor Per Schultz Jørgensen (D)
 Professor Juha Tolonen (F)
 Professor Håkan Andersson (F)
 Docent Anton Hoëm (N)
 Fagrådssekretær Mari Holmboe-Ruge (N)
 Professor Pär Erik Back (S)
 Överbibliotekarie Lennart Grönberg (S)

Personale:

Halvdagsbeskæftiget sekretær, cand.scient.soc. Hugo von Linstow.

E. *Virksomhed*

I 1978 har NOS-S afholdt to møder:

16.—17. marts 1978 i København,
 10.—11. oktober 1978 i Helsingfors.

Endvidere har NOP-S afholdt sit ordinære møde:

29. august 1978 i Stockholm.

Foruden disse faste møder har en delegation fra NOS-S besøgt Wien-Centeret (European Coordination Centre for Research and Documentation in the Social Sciences).

Sekretærene har afholdt to formøder i forbindelse med NOS-S' møder, og der har været afholdt møder i forbindelse med initiativområderne familieforskning og datatjeneste.

Blandt de emner, som NOS-S har behandlet i 1978, skal følgende nævnes:

NOS-S' forhold til Wien-Centeret

Familieforskning på nordisk og europæisk plan

Fællesnordisk datatjeneste

Drøftelse af alternative fremgangsmåder til fremme af nordisk komparativ samfundsforskning

Støtte til nordiske samfundsvidenskabelige tidsskrifter.

Ad NOS-S' forhold til Wien-Centeret

Forud for NOS-S' møde i København den 16.—17. marts 1978 havde en delegation bestående af repræsentanter for samarbejdsnævnet besøgt Wien-Centeret. Fra mødet forelå en rapport, som sammenfattede en række af de punkter, man havde drøftet på mødet. Der blev bl. a. fra samarbejdsnævnet givet tilslutning til en inflationsregulering af støtten til Wien-Centeret.

Angående bevilling af en videnskabelig sekretær til Wien-Centeret med særligt henblik på det europæiske familieprojekt ville dette først blive aktuelt, når der forelå sikkerhed for, at et projekt kom i gang med nordisk deltagelse.

På efterårsmødet den 10.—11. oktober 1978 behandlede NOS-S en henvendelse fra Wien-Centeret vedrørende en forhøjelse af bidragene fra de nordiske lande, idet såvel inflationen som udviklingen i vekselkursene havde udhulet de nordiske bidrag betydeligt.

Der var i samarbejdsnævnet tilslutning til at hæve bidraget til centeret, om end man ikke fastsatte en fælles procentsats.

Ad familieforskning på nordisk og europæisk plan

Vedrørende nordisk familieforskning forelå der til samarbejdsnævnets møde den 16.—17. marts 1978 to projektforslag fra henholdsvis Jan Trost (S) og Rita Liljenström (S).

Samarbejdsnævnet kunne ikke på det foreliggende grundlag tage definitivt stilling til projekterne, da der kun forelå disse to projektforslag, men konkluderede, at man var positivt stemt over for de to projekter.

Da det er tanken, at de nordiske familieforskningsprojekter skal indgå i et europæisk familieforskningsprojekt i Wien-Centeret, besluttede nævnet at afholde opholdsudgifterne ved et mindre koordineringsmøde i København i foråret 1978 med deltagelse fra forskellige europæiske lande.

På baggrund af dette møde er der siden blevet afholdt et mindre planlægningsmøde i Ljubljana og et større møde i Budapest med deltagelse fra interesserede europæiske lande. Det er planen, at der til NOS-S' forårsmøde skal foreligge to færdige projektoplæg, som NOS-S herefter kan tage stilling til.

Ad nordisk datatjeneste

Med henblik på at tilvejebringe sammenlignelige nordiske datamaterialer nedsatte NOS-S i 1977 en arbejdsgruppe vedrørende fællesnordisk datatjeneste. På forårsmødet i NOS-S behandlede to forslag, henholdsvis "Regionale tidsserier" og "Sociale indikatorer/de nordiske velfærdsundersøgelser".

Samarbejdsnævnet tilsluttede sig forslaget vedrørende regionale tidsserier. Dette blev bevilget af de nationale forskningsråd i foråret 1978

for det første år. Projektet ledes af sekretariatsleder Bjørn Henriksen, Norsk samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.

Hvad angår projektet omkring sociale indikatorer, forelå der flere usikkerhedsmomenter, hvorfor samarbejdsnævnet besluttede, at disse skulle afklares, inden man tog endelig stilling. Et revideret projekt forventes forelagt til foråret 1979.

Ad drøftelse af alternative fremgangsmåder til fremme af komparativ samfundsforskning

På sit efterårsmøde drøftede samarbejdsnævnet et forslag fra sekretariatet til en ændret fremgangsmåde til fremme af komparativ nordisk samfundsforskning, idet man på forårsmødet ikke havde fundet den hidtidige ordning tilfredsstillende.

Forslaget indebærer, at samarbejdsnævnet gøres bevillingsbærende med hensyn til projektforberevende arbejde, d. v. s. samarbejdsnævnet kan dække udgifter i forbindelse med møder og ophold for nordiske forskere, som ønsker at udarbejde en ansøgning til et komparativt nordisk projekt.

Den endelige projektansøgning — resultatet af de projektforberevende arbejder — skal behandles og bevilges af de nationale forskningsråd.

Forslaget, som fik en velvillig behandling på efterårsmødet 1978, er sendt til udtalelse i de nationale råd. Først når indstillingen i de nationale råd er kendt, vil der blive taget stilling til, om detailudformningen skal iværksættes.

Ad støtten til nordiske samfundsvidenskabelige tidsskrifter

Samarbejdsnævnet har for 1979 bevilget 730 000 dkr. som støtte til udgivelsen af nedenstående 15 tidsskrifter/årbøger:

- Pressens Årbog
- Nordisk Forum
- Nordisk Tidsskrift for International Ret
- Nordisk Psykologi
- Journal of Peace Research
- Acta Sociologica
- Scandinavian Political Studies
- Scandinavian Journal of Educational Research
- Tidsskrift for Retsvitenskap
- Scandinavian Psychoanalytic Review
- Scandinavian Journal of Statistics
- Scandinavian Journal of Economics
- Indvandrare och Minoriteter
- Nordiskt Immateriellt Rättsskydd
- Scandinavian Journal of Psychology.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordisk samarbetsnemnd for samfunnsforskning
Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF)
Munthesgate 29
N-Oslo 2
Norge

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordisk samarbetsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S) är ett samarbetsorgan för de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Norden.

NOS-S har till uppgift

- att följa den samhällsvetenskapliga forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden,
- att främja informationsutbyte om den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningens utveckling,
- att främja och taga initiativ till konkreta samarbetsprojekt inom samhällsforskningen i Norden,
- att bevilja stöd åt nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter inom ramen för de medel, som forskningsråden ställer till förfogande,
- att främja kontakterna mellan de enskilda nordiska länderna med hänsyn till deltagande i internationellt samhällsvetenskapligt arbete, och
- att uppmärksamma önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av förhandenvarande resurser.

D. Organisation

1. Administration

Följande forskningsråd är representerade i NOS-S

Statens samfundsvitenskapelige forskningsråd, Danmark

Statens samhällsvetenskapliga kommission, Finland

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige

Motsvarande organ i Island kan sända en observatör till samarbetsnämndens sammanträden.

Vart forskningsråd utser två medlemmar av samarbetsnämnden samt suppleanter för dessa för en period av två år. Ordförandeskapet roterar mellan de nordiska länderna. Ordföranden utses för en period av två år.

Sekretariatet finns i det land från vilket ordförande utnämnts. Sekretären väljs av detta lands forskningsråd för en period av två år. Sekretariatets utgifter bestrids av det land i vilket sekretariatet befinner sig.

Stöd till de nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter behandlas av en publiceringsnämnd kallad Nordiska publiceringsnämnden för samhällsvetenskapliga tidskrifter (NOP-S).

2. *Samarbetsnämndens sammansättning 31.12.1979*

NOS-S

Professor Erling B. Andersen (ordförande till 31.07.1979)	D
Professor Mogens N. Pedersen	D
Professor Göran von Bonsdorff	F
Bitr. professor Juha Tolonen	F
Förstelektor Ingeborg Wilberg (ordförande fr. o. m. 01.08.1979)	N
Rektor Edvard Befring	N
Professor Erik Lönnroth	S
Professor David Magnusson	S

Observatörer:

Professor Olafur Ragnar Grimson, Island
Sektionschef Lilla Voss, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

NOP-S

Professor Erling B. Andersen (ordförande t. o. m. 31.07.1979)	D
Lektor Per Schultz Jørgensen	D
Bitr. professor Juha Tolonen	F
Professor Göran von Bonsdorff	F
Förstelektor Ingeborg Wilberg (ordförande fr. o. m. 01.08.1979)	N
Docent Anton Hoëm	N
Professor Pär-Erik Back	S
Överstebibliotekarie Lennart Grönberg	S

Personal

1 sekreterare (halvtid)

cand.scient.soc. Hugo von Linstow (t. o. m. 30.08.1979)

pol. kand. Soili Aintila (fr. o. m. 01.09.1979)

E. Verksamhet

Samarbetsnämnden har hållit två möten under 1979:

2—3 april i Göteborg

8—9 oktober i Oslo

Publiceringsnämnden har hållit sitt ordinarie möte

23 augusti i Oslo

Samarbetsnämndens möten förbereds i sammankomster med forskningsrådets sekreterare. Under året har tre sekretariatsmöten ägt rum.

Sekretariatet roterar mellan de nordiska länderna i två års perioder. Sekretariatet har flyttat från Danmark till Norge den 1 augusti 1979 och är för närvarande lokaliserat i Norges almenvitenskapelige forskningsråd.

Under 1979 har arbetet varit koncentreret till följande områden:

Wien-Centret

För att främja nordisk komparativ samhällsforskning tog NOS-S år 1976 ett initiativ för att sätta igång ett nordiskt komparativt forskningsprojekt. Det har lett till två nordiska projekt. Det ena handlar om skilsmässor och det andra avser förändringar i familjens livsmönster (livsmönsterprojekt). Projekten är finansierade direkt från de nationella forskningsråden. De ingår för närvarande i ett europeiskt forskningsprojekt som har organiserats inom verksamheten av European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences (Wien-Centret) i Wien.

För koordinering och samordning av de europeiska familjeforskningsprojekten har NOS-S anställt en forskningskoordinator vid Wien-Centret från och med början av 1980. Koordinatorn fungerar också som kontaktperson mellan Wien-Centret och NOS-S.

2 Samnordiska dataprojekt

Brist på jämförbart datamaterial mellan de nordiska länderna har varit ett av de stora problemen för genomföring av komparativ samhällsforskning på nordisk nivå.

NOS-S har initierat två samnordiska dataprojekt av vilka det ena avser regionala tidserier och det andra social statistik.

a. Nordiska database for regionale tidserier

Målsättningen är att bygga upp ett databassystem på amt-, fylke- och län-nivå å ena sidan för forskarnas behov och å andra sidan för undervisningsändamål. Projektet består av tre delar:

- En datafil med tidserier från 1945 till 1975/80. Denna fil beräknas att innehålla så många och så detaljerade variabler som möjligt.
- En datafil för nyckelvariabler med tidserier från 1850 fram till 1970/80.

— Ett set koordinatdatamatriser för ändringar i enhetsgränser från 1850 fram till 1980.

Projektet startades i slutet av 1978 och planeras pågå under en treårsperiod. Arbetet utförs av Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste i Bergen. Till projektet har två nordiska grupper anknutits: en prioriteringsgrupp med en bred disciplinär och erfarenhetsmässig bakgrund, och en arbetsgrupp, som består av forskare med erfarenhet av databaser. Prioriteringsgruppen hade sitt första möte i december 1978. På detta möte diskuterades riktlinjer för arbetet. Den nordiska arbetsgruppen har haft två möten under 1979, den 30 mars och den 4—5 december.

Under arbetets första fas har korttidsfilen prioriterats. För närvarande studeras också möjligheter att komplettera systemet med en databas för större tätorter.

Information från projektet har lämnats bl. a. på ECPR's Joint Session of Workshops, Free University of Brussels, Belgia den 17—21 april 1979 och vid Norsk statsvitenskapelig forenings seminar om lokaldata.

b. Nordisk datatjeneste for sociale indikatorer

Vid sitt vårmöte i april 1979 beslöt NOS-S att sätta i gång det andra planerade dataprojektet. Projektets målsättning är att utarbete en översikt över existerande data som belyser välfärd (livskvalitet, levnadsvillkor) i de olika nordiska länderna, och etablera en databas för det centrala datamaterialet på området. Ett annat syfte är att ta fram material för analyser av välfärdsdata om sociala indikatorer för forsknings- och undervisningsändamål.

Projektet tar sin utgångspunkt utifrån de existerande stora intervjuundersökningar som genomförts under den sista 10-årsperioden i de olika nordiska länderna.

Projektet har startats i slutet av 1979 och beräknas pågå under två års tid. Arbetet utförs i Dansk Data Arkiv. En referensgrupp med forskare med kompetens på välfärdsforskningens område har tillknyttits projektet. Under 1980 kommer tyngden av arbetet ligga i datainsamling.

3. Nordisk komparativ samhällsforskning

På bakgrund av de erfarenheter som man fått av att främja komparativa projekt på nordisk nivå i samband med dataprojekt och familjeforskning har NOS-S under 1979 startat en försöksordning för att initiera nordisk forskning genom att bevilja medel till projektplaneringsarbete med syfte att sätta i gång nordiska projekt. Medel beviljas i form av bidrag till nordiska möten för förberedelser för projektansökningar.

Sammanlagt kan 100 000 Nkr beviljas årligen till ändamålet. I första beviljningstillfälle på hösten 1979 tilldelades 50 000 Nkr mellan 6 ansökningar.

Medel till själva forskningsprojekten beviljas av de samhällsvetenskapliga forskningsråden i de olika nordiska länderna. Ansökningarna behandlas också av NOS-S som levererar ansökningarna vidare till de nationella forskningsråden med sitt ställningstagande.

4. *Stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter*

NOS-S beviljar årligen stöd till publicering av nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter. För 1980 har sammanlagt ca 735 000 Nkr tilldelats följande nordiska tidskrifter/årsböcker:

- Pressens Årbog
- Journal of Peace Research
- Acta Sociologica
- Scandinavian Political Studies
- Scandinavian Journal of Statistics
- Scandinavian Journal of Economics
- Nordisk Forum
- Invandrare och Minoriteter
- Nordisk Tidsskrift for International Ret
- Nordisk Psykologi
- Scandinavian Journal of Psychology
- Scandinavian Journal of Educational Research
- Tidsskrift for Rettsvitenskap
- Nordisk Tidsskrift för Politisk Ekonomi

5. *Annan verksamhet*

De nordiska samhällsvetenskapliga forskningsråden har efter en rekommendation från NOS-S beviljat stöd till Nordiska förbundet för statskunskap i samband med möten i förbundets projektgrupper.

Under 1979 har NOS-S deltagit i diskussioner om rollfördelning mellan det nordiska kulturavtalets organ och andra forskningsfinansierande organ i Norden i januari i Esbo och i november i Korpilampi i Finland.

Under 1979 har NOS-S avgivit yttranden bl. a. till Nordiska forskarkurser om olika kursförslag, och till kultursekretariatet om förslag till ökat nordiskt forskningssamarbete, nordiskt samarbete om framtidsstudier samt öststatsforskning.

F. *Framtidsplaner*

Under de senaste åren har NOS-S försökt på olika sätt att främja samhällsforskningen i Norden genom att initiera konkreta samarbetsprojekt. I detta syfte har projekt inom dataområdet och familjeforskningen initierats och igångsatts. NOS-S kommer att förstärka denna verksamhet under 1980. Som ovan har angivits har NOS-S anställt en forsk-

ningskoordinator vid Wien-Centret för en period av tre år fr. o. m. början av 1980. Koordinators verksamhet koncentreras till att samordna och föra ihop de europeiska familjeforskningsprojekten inom ett sammanhållande program. Fellesnordisk database för regionale tidserier är mitt inne i sin genomförandefas. Nordisk datatjäneste för sociale indikatorer, som startades i slutet av 1979 planeras att pågå under två års tid. Beviljning av medel till förberedelser för nordisk komparativ samhällsforskning på projektnivå har organiserats för en period av två år.

G. Finansiering

De samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige svarar tillsammans för finansieringen av NOS-S's verksamhet. Kostnadsfördelningen följer samma riktlinjer som den kostnadsnyckel som används för det nordiska samarbetet inom Nordiska ministerrådets verksamhet. För fördelningen under 1979 har följande beslutats: Danmark 24 %, Finland 16 %, Norge 18 % och Sverige 42 %. Island deltar i arbetet som observatör och deltar inte i kostnaderna. Värmlandet svarar för sekretariatsutgifter. En del av forskningsprojekten t. ex. de olika familjeforskningsprojekten finansieras direkt från de nationella forskningsråden.

De nordiska samhällsvetenskapliga forskningsråden stödjer också Wien-Centrets verksamhet med ett bidrag som under 1979 var sammanlagt ca 960 000 österrikiska shilling.

Berättelse

från NORDTEST

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

NORDTEST

(Gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet)

Grev Turegatan 19, 2 tr.

Box 5103

S-102 43 Stockholm 5

Tel. 08 - 14 14 50

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

NORDTEST:s huvuduppgifter är:

a) att ta initiativ till och främja forskning angående materials och produkters egenskaper med inriktning på framtagning av provningsmetoder,

b) att utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar, tekniska system för förfaranden,

c) att fördela vissa arbetsuppgifter mellan de nordiska ländernas provningsorgan på ett sådant sätt att arbetet kan bedrivas samordnat och med hänsyn tagen till det internationella samarbetet inom området,

d) att ha ansvaret för ett kontinuerligt nordiskt informationsutbyte på provningsområdet genom litteraturtjänst, utväxling av rapporter, utarbetande av provningsmetoder etc.,

e) att utarbeta, rekommendera och registrera riktlinjer för provningsverksamhet,

f) att främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationellt samarbete inom verksamhetsområdet.

E. Organisation

1. Administration

NORDTEST består av en styrelse, ett sekretariat och för viss tid utsedda fackgrupper.

Styrelsen består av en representant med personlig suppleant, bägge aktiva i provningsteknisk verksamhet, från vart och ett av de nordiska länderna. Dessa utpekas av resp. lands regering eller vederbörligt ministerium.

Sekretariatet består av fast anställd personal enligt styrelsens beslut. Det leds av en direktör, som är föredragande i styrelsen.

På beslut av styrelsen inrättas för viss tid fackgrupper med uppgift att värdera projektförslag, övervaka projektarbetet och ta övriga initiativ inom sitt fackområde samt framföra förslag till styrelsen till NORDTEST-metoder.

2. Styrelsens sammansättning

Repstorff Holtveg, E., direktör, D
Jauho, Pekka, generaldirektör, F
Ásgeirsson, Haraldur, direktör, I
Walter, Jon C., ass. direktör, N, *ordf.*
Bildt, Henric, generaldirektör, S

3. Personal

Grönlund, Eva, merkonom, F
Holbye, Paul, siv.ing., N
Lindholm, Bo, dipl.ing., F, *direktör*

F. Verksamhet

Styrelsen har för behandling av NORDTEST:s tekniska arbetsuppgifter utsett fackgrupper. En fackgrupp består av en person med omfattande provningsteknisk kompetens från varje nordiskt land. Under året har sex fackgrupper varit verksamma inom områdena bygg, brand, akustik och buller, VVS, NDT (oförstörande provning) och elektronik. Frågor utanför etablerade fackgruppers kompetensområden handlägges av styrelsen.

Följande procedur tillämpas i NORDTEST:s arbete. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Förslagen prioriteras i enlighet med områdesvis företagna behovsanalyser och uppställda långtidsplaner. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till

NORDTEST-metoder. Till NORDTEST-metoder kan efter värdering även utses av andra än NORDTEST utarbetade provningsmetoder. Så är t. ex. fallet med ett antal metoder inom livsmedelsområdet vilka utarbetats av Nordisk metodikkommitté för livsmedel.

Arbetet har hittills resulterat i ca 220 NORDTEST-metoder. Under året har bl. a. publicerats NORDTEST DOC GEN 012 "NORDTEST Guidelines for the acceptance of test results" och NORDTEST DOC GEN 017 "Register of approved NORDTEST methods".

Detaljerad beskrivning av NORDTEST:s verksamhet kommer att redovisas i "Annual Report 1979" som publiceras i NORDTEST DOC GEN-serien första halvåret 1980.

G. Framtidsplaner

Planer för framtida verksamhet i NORDTEST redovisas i rullande 5-årsplan. För närvarande gäller NORDTEST DOC GEN 018: Långtidsplan 1980—1984. Enligt denna plan kommer verksamheten under perioden inom de nu verkande fackgruppsområdena att uppnå sin toppnivå. Aktiviteten i de tidigast etablerade fackgrupperna kommer mot slutet av perioden att minska något. Nya fackgrupper kommer att tillsättas. Från början av år 1980 räknar man med att kunna tillsätta en ny fackgrupp, NORDTEST-konsument. Möjligheterna undersöks för insats inom området arbetsmiljö.

H. Finansiering

	1979	1980
Från Nordisk Industrifond	2,00 milj. Skr.	2,200 milj. Skr.
Från Nordisk Ministerråd	1,64 milj. Skr.	1,845 milj. Skr.
sammanlagt	3,64 milj. Skr.	4,045 milj. Skr.

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Medicinaregatan
S-413 46 Göteborg
Sverige

B. Startår

1953. I nuvarande organisation 1978.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Bedriva högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård i Norden. Utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt och motsvara den utbildning som förekommer vid anglosaxiska "Schools of public Health".

Målet för undervisningen är

I. *För alla elever* — att ge en orientering om de olika ämnenas begrepp, principer och metoder,

— att öka förståelsen för samhällsmedicinens betydelse för framtidens hälsoarbete, så att eleverna får intresse för att medverka i och eventuellt initiera tvärfackliga samhällsmedicinska insatser på lokalt, internordiskt eller internationellt plan,

— att ge kunskap om nomenklatur undersökningsprinciper, forskningsmetoder, så att eleverna kritiskt kan granska publikationer och debatter inom samhällsmedicinska ämnen.

II. *För speciellt intresserade elever* — att ge metodkunskaper som möjliggör att eleverna aktivt kan delta i större nationella och internationella projekt.

III. För elever, som genomgått alla huvudkurserna — att uppnå specialisering i samhällsmedicin — svarande till de internationella och av WHO erkända vetenskapliga graderna Master of Public Health, eventuellt senare vidareutvecklad till Doctor of Public Health.

E. Organisation

1. Administration

Ledningen av högskolan utövas av en styrelse, som består av en ledamot från varje deltagande stat (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) jämte en suppleant för varje ledamot. Vid högskolan finns också ett kursråd med representanter för de nationella huvudmannorganisationerna samt för lärare och elever.

Den direkta ledningen för skolans funktion utövas av skolans rektor och en administrativ ledare, tillika skolans sekreterare.

2. Styrelsens sammansättning

	<i>Ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
Danmark	Axel Mahneke	Niels Bentsen
Finland	Kimmo Leppo	Håkan Hellberg
Island	Örn Bjarnason	David Gunnarsson
Norge	Knut Munch Sjøegaard	Jonn Syse
Sverige	Sven-Olof Hedengren	Bengt Lindegård

Ordförande: Sven-Olof Hedengren

Vice ordf.: Axel Mahneke

Sekr.: Ralf Svensson

3. Personal

Professor	3 st
Docent	1 st
Forskarassistent	2 st
Byrådirektör	1 st
Byråassistent	1 st
Assistent	3 st
Exp.vakt	1 st
Bibliotekarie	1 st

SUMMA 13 st

F. Verksamhet

Undervisning

Utbildningen vid högskolan omfattar ett teoretiskt år om åtta månader. Därefter planeras att ett praktiskt år skall följa. Under det teoretiska året anordnas en huvudkurs (åtta månader) med fyra delkurser (var och en om två månader) i ämnena:

- Epidemiologi och biostatistik
- Socialmedicin och preventiv medicin
- Hälso- och sjukvårdsadministration
- Omgivningshygien eller annan specialkurs

Dessa kurser ges också separat och kan alltså genomgåas oberoende av varandra.

Undervisningen är till största delen gemensam för olika personal-kategorier, nämligen läkare, sjuksköterskor, tandläkare, sjukvårdsadmi-nistratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer, fysioterapeu-ter, hälsovårdsinspektörer m. fl. Huvudvikten läggs på sådana ämnen och problemställningar, som har generell betydelse i samtliga nordiska länder, d. v. s. epidemiologi och biostatistik, planeringsmetoder, hälso- och sjukvårdsekonomi, hälso- och sjukvårdsadministrativ teknik m. m. Vid undervisningen uppmärksammas sådana faktorer i vidsträckt social bemärkelse, som kan påverka såväl befolkningens som den enskilde in-dividens hälsa och välbefinnande. Preventiv medicin, socialmedicin och omgivningshygien blir därför viktiga ämnen. Specialkurser kan vara Vårdarbetets organisation och teknik, Samhällsodontologi, Socialpedia-trik, Livsmedelhygien, Vattenhygien, Sjukhushygien. Avsikten är vidare att högskolan skall fungera som kurscentrum för andra specialkurser av aktuellt intresse för nordisk hälso- och sjukvård.

Forskning

Verksamheten vid högskolan har också tillförts vissa resurser för forskning. Denna skall inriktas mot frågor av praktisk betydelse (till-lämpad forskning) och bedrivs i samråd med andra myndigheter, or-ganisationer och forskningsråd inom de nordiska länderna, i vissa fall på uppdrag från myndigheter (uppdragsforskning).

Bibliotek

Högskolan har ett aktuellt bibliotek med speciell inriktning på public health.

Statistik

Läsåret 1978/79 genomgick totalt 251 kursdeltagare de olika delkur-serna. Fördelningen nationsvis var följande:

Danmark	31 st
Finland	59 st
Island	11 st
Norge	66 st
Sverige	84 st
Totalt	251 st

Kostnaderna per elevmånad för läsåret 1978/79 var 12 048 skr. Total kostnad 1978/79: 3 011 928 skr.

G. Framtidsplaner

Konsolidering av public health-utbildningen — ledande till examina Master of Public Health (MPH) och Doctor of Public Health (DrPH).

H. Finansiering

Verksamheten har helt finansierats genom medel från Nordiska mi-nisterrådet.

Anslag 1979: 4 435 000 skr.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
c/o Jordbruksdepartementet, Stockholm
Landbruksministeriet, Köpenhamn
Jordbruksstyrelsen, Helsingfors
Landbruksministeriet, Reykjavík
Landbruksdepartementet, Oslo

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

Kontaktorganet, som tillkommit på initiativ av Nordiska rådet, har till uppgift att främja samarbetet på jordbruksområdet i vidsträckt bemärkelse mellan de nordiska länderna.

E. Organisation

1. Administration

Något gemensamt kansli föreligger inte. Sekretariatsfunktionerna alternerar så till vida att det land där sammanträde hålls svarar för mötesarrangemang, protokollföring o. d.

Varje år hålls som regel två sammanträden. Härutöver kan sammanträden äga rum med för särskilda syften utsedda arbetsgrupper o. d.

2. Styrelsens sammansättning

Medlemmar i kontaktorganet var under 1979 följande personer:

Danmark:

Departementschef H. J. Kristensen, ordförande
Kontorchef E. Mortensen
Gårdejer Hartvig Dehn
Sekretariatschef J. Pedersen
Fuldmægtig P. Poulsen, sekreterare

Finland:

Generaldirektör S. Suomela, ordförande
Kanslichef R. Uronen
Ordförande H. Haavisto
Agro. o. forst. dr E. Koivisto
Överinspektör T. Nakko, sekreterare

Island:

Statssekreterare S. Dagfinnsson, ordförande
Direktör S. Tryggvason
Afdelinsleder G. Sigthorsson, sekreterare

Norge:

Departementsråd L. E. Hande, ordförande
Landbruksdirektör J. Ringen
Styreformann H. Haga
Generalsekretær T. Kaldahl
Byråsjef E. Mykland, sekreterare

Sverige:

Statssekreterare Olof Nilsson, ordförande
Generaldirektör I. Lindström
Vice ordförande A. Kristiansson
Förbundsordförande E. Jonsson
Departementsrådet C. Senning, sekreterare

3. Personal

Se under 1.

F. Verksamhet

Under år 1979 har hållits två sammanträden varav ett i Danmark och ett i Sverige. De nordiska jordbruksministrarna deltog i Sverige-sammanträdet. I detsamma deltog också för första gången observatörer från Nordiska ministerrådets sekretariat.

Med utgångspunkt från i förväg distribuerat material har vid sammanträdena diskuterats de lantbrukspolitiska ändringar som vidtagits i

de nordiska länderna. Som exempel på frågor som diskuterats må nämnas villkoren för förvärv av jordbruksfastighet, användningen av kemiska medel i jordbruket och metoder för beräkning av jordbrukarnas inkomster.

Likaså på basis av i förväg cirkulerat material har produktions- och exportförhållandena i vad avser jordbruksprodukter diskuterats. En av de specialfrågor som berörts avser den isländska exporten av fårkött. Även lagringspolitiken i vad avser spannmål har belysts.

Frågan om upprättandet av en Nordisk ämbetsmannakommitté för jord- och skogsbruksfrågor har diskuterats. Kontaktorganet har därvid särskilt understrukit angelägenheten av en nära kontakt mellan kontaktorganet och NEJS samt föreslagit lämpliga former härför.

Organisationen av det nordiska samarbetet i fråga om den högre lantbruksundervisningen och -forskningen har dryftats. Enighet har uppnåtts om att samarbetet på detta viktiga område borde byggas ut. Den vidare handläggningen av frågan har överlämnats till NEJS.

Verksamheten i de internationella organ, som handlägger jordbruksfrågor (OECD, GATT, FAO m. fl.) har stått på dagordningen. Tillfälle har därvid givits att koordinera de nordiska ländernas allmänna inställning till de av organen behandlade frågorna. Redogörelser har också lämnats för verksamheten i icke-statliga organisationer (NBC, IFAP/CEA och COPA).

G. Framtidsplaner

Någon större förändring av verksamhetens inriktning förutses inte. Tillkomsten av NEJS beräknas sålunda inte leda till en lägre mötesfrekvens e. d.

H. Finansiering

Verksamheten bekostas helt av medlemsländerna. Varje land svarar för sina kostnader.

Berättelse **från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk kontaktutvalg for fiskerispørsmål

B. Startår

1962

C. Deltakende land

Norge, Sverige, Danmark, Finland, Island, Færøyene.

D. Mål

Kontaktorganets målsætning er at give de nordiske lande mulighed for i fællesskab at udveksle erfaringer og drøfte fælles problemer i forbindelse med aktuelle nationale og internationale fiskerispørgsmål.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Medlemslandene udnævner hver en kontaktperson i udvalget.

Sekretariatsfunktionen udøves ad hoc af værtslandet i forbindelse med møder i udvalget.

2. Styrets sammensætning

Kontaktudvalget er sammensat af maksimalt 4 medlemmer fra hvert land, heraf 2 medlemmer fra fiskeridistributionen og 2 medlemmer fra fiskerierhvervet.

F. Virksomhet

Kontaktudvalget har i 1979 afholdt møde i Helsingfors den 6. april og i København den 14. november.

Til mødet i Helsingfors den 6. april 1979 forelå følgende dagsorden:

1. Aktuelle fiskerireguleringer.
2. Fiskeriet i Skagerrak/Kattegat.

3. Fiskeriet i Østersøen.
4. Bilaterale fiskeriaftaler.
5. Situationen og reguleringsforanstaltninger vedrørende blåhvilling-fiskeriet.
6. Samhandel med EF vedrørende fiske- og fiskeriprodukter.
7. Olieudvindingen og fiskeriet i Nordsøen.
8. 17. nordiske fiskerikonference.
9. Rapporter om fiskeriet i de nordiske lande 1978.
10. Næste møde i kontaktorganet.
11. Eventuelt.

Til mødet i København den 14. november 1979 forelå følgende dagsorden:

1. Aktuelle fiskerireguleringer.
2. Fiskeriet i Skagerrak/Kattegat.
3. Fiskeriet i Østersøen.
4. 17. nordiske fiskerikonference.
5. Biologisk rådgivning fra ICES.
6. Næste møde i kontaktorganet.
7. Eventuelt.

G. Fremtidsplaner

På kontaktudvalgets møde i København blev det besluttet, at næste møde skulle finde sted i Reykjavík den 22. april 1980.

Der foreligger ikke planer om at ændre kontaktudvalgets nuværende mandat og funktionsform.

H. Finansiering

Fiskerimyndighederne og fiskeriorganisationerne i det enkelte delta-gerland dækker selv løbende udgifter i forbindelse med rejse og ophold for egne delegationsmedlemmer.

Værtslandet dækker øvrige udgifter.

Berättelse

från NORDFORSK

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse:

NORDFORSK
Box 5103
S-102 43 Stockholm
Tel: Int + 468 14 14 50
Telex: 19035 norf s

B. Startår:

1947

C. Hensikt:

Nordisk samarbeids- og service-organ med oppgaven å fremme og å effektivisere forskning og utvikling innen det tekniske og dermed sammenhengende forskningsområder i de 5 nordiske landene.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

NORDFORSK er en ideell forening. Medlemmer er nasjonale forskningsråd (5) og ingeniørvitenskapsakademier (4) i de 5 nordiske landene.

Styret (5 medl.) rapporterer til en plenarforsamling (10) én gang pr år. Styret arbeider ved hjelp av en direktør foresatt sekretariatet (16) som har kontorer i København, Helsingfors og Stockholm.

Medlemsorganisasjonene betaler årlige medlemsbidrag som utgjør virksomhetens basisfinansiering (1979 MSkr 6).

2. Styrets sammensetning 1979-12-31

Danmark:

Civilingeniør Per Grønberg (formann)

Finland:

Professor Sakari Heiskanen

Island:

Direktør Vilhjalmúr Ludvíksson

Norge:

Direktør Tore Tysland

Sverige:

Generaldirektør Sigvard Tomner

3. Personale

Direktør:

Sivilingeniør Erling Hagen (N)

Forskningssekretærer:

9 personer med embetseksamen fra tekniske høyskoler eller universiteter

Sekretærer:

6 personer med sekretærutdannelse eller kontoradministrativ bakgrunn

*4. Revisor**Valgt revisor:*

Aukt. revisor Ulf Egenäs

*E. Virksomhet**1. Hovedlinjer*

Plenarforsamlingen vedtok høsten 1978 en endring av virksomhetens siktemål. Tyngdepunktet skulle forskyves fra prosjektsamordning innenfor et lite antall avgrensede fagområdeprogram mot bredere, mer markedsorienterte initiativformer. Dette arbeidet er blitt påbegynt.

Årets andre hovedoppgave har vært å føre videre ca 95 samarbeidsprosjekt, de fleste besluttet før 1979.

Cirka 48 MSkr ble omsatt i ulike prosjekt innenfor rammen av NORDFORSK-samarbeidet. Av dette ble ca 6 MSkr finansiert over NORDFORSKs basisbudsjett, resten av ulike prosjektparter eller nasjonale eller nordiske finansieringsorgan.

2. Prioriteringsunderlag

Statsministerinitiativet høsten 1978 vedrørende øket nordisk forskningssamarbeid har også for NORDFORSK påvirket valget av aktiviteter:

Planer og prioriteringer innen nordiske lands miljøvernforskning ble analysert og sammenstilt januar—september. En rapport er levert til Nordisk embetsmannskomiteé for miljøvernspørsmål.

Forskningsrelevante signaler i landenes industrivekstutredninger ble sammenstilt september—oktober i en jevnførende analyse. Rapporten ble gjennomgått på 2 nordiske policyseminar i november. Et program for oppfølging av konklusjonene er under utvikling.

Praktiske former for overvåking og overføring av kunnskap fra utlandet til næringsliv og forskning i nordiske land, er temaet på en utredning som er under planlegging. Likeledes planlegges initiativ med hensyn til nye insatsområder innen materialforskning og anvendelsesområder for mikroprosessorer.

3. AC-prosjekt

56 AC-prosjekt var under arbeid. Disse består av nasjonalt prioriterte og finansierte delprosjekt målrettet og samordnet innenfor rammen av en nordisk prosjektplan. NORDFORSK står for initiativ, plan og koordinering.

Blant større prosjekt 1979 kan nevnes:

— TEODOR (1978—81) — utvikling og tilpassing av nye former for ressursstøtte og telekommunikasjon ved små og middelstore bedrifter. Budsjett 3 MSkr.

— SCRATCH (1978—81) — utvikling av systematiske metoder for sikkerhetsanalyse for industrielle produksjonssystem og anlegg. Budsjett 17 MSkr.

— Ekotoksikologiske metoder (1979—81) — enhetlige og gode metoder for karakterisering av kjemiske substanser og avløpsvann som kan nå resipienter. Budsjett 11 MSkr.

— Ekstern industristøy (1978—81) — metoder for bestemming av støynivået. Budsjett 3 MSkr.

— Nordfisk (1978—80) — integrert totalløsning av fangst-, fremstillings- og produktteknologi for å kunne utnytte Kolmule-bestanden i Nord-Atlanterhavet til industriell konsum-produksjon. Budsjett MSkr 15.

4. Stiftelser

Prosjektene SCANDOC (dokumentasjonssentral i Washington DC 1960—) og SCANNET (nordisk datatransmisjonsnett 1975—) ble 1. juli overført til fortsatt drift innenfor rammen av 2 selveiende stiftelser.

5. Symposier

14 seminarier og symposier, deriblant det 15. nordiske vannsymposium var under arbeid. Utover dette ble en rekke konferanser, seminarier og møter arrangert i tilknytning til løpende AC-prosjekt.

6. Øvrig virksomhet

Tidligere fagområdestruktur innen NORDFORSK er formelt avvirket og fagområdenemndene oppløst. Behovet for ekstern fagkunnskap dekkes nå i stedet ved informelle arrangement på ad hoc basis.

F. Fremtidsplaner

Arbeidsinnretningen 1980 blir

— Løpende initiativ for å stimulere til og katalysere kontakter, idéutvikling, ressurskoblinger, teknologioverføring mm. Arbeidsformene skal være fleksible og gi mulighet for hurtig oppfølging når interessante muligheter åpner seg.

— Tilrettelegging og organisering av konkrete nordiske FoU-samarbeider med hovedvekten på initiering og igangsetting. Temaer er teknisk-industrielle og sosialt genererte målområder.

G. Finansiering og økonomi

Basisbudsjett (KSkr)	Regnskap 1978	1979	Budsjett 1980
<i>Utgifter</i>			
— Styre, interne møter, pers. utvikl.	315	240	250
— Personale	2 123	2 390	2 500
— Lokaler, drift, adm. tjenester	541	610	650
— Prosjekt	3 593	3 220	2 800
— Balanseposter	590	232	200
Sum	7 162	6 692	6 400
<i>Innkomster</i>			
— Medlemsbidrag	6 000	6 000	6 000
— Renter, overføringer fra fg. år m. m.	1 162	692	400
Sum	7 162	6 692	6 400

Berättelse**från Nordiska jordbruksforskares förening***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse för 1979**A. Namn och adress*

Nordiske Jordbrugsforskernes Forening
Wergelandsveien 15, 3 tr.
Oslo 1
Norge

B. Startår

1918

C. Syfte

NJF har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskere i de fem nordiske land til gagn for landbruket. Foreningen legger vekt på at forskerne kan utveksle erfaringer, idéer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter.

*D. Organisation**1. Administration*

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner.

Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. Styrelsens sammensättning 31.12.1979

Direktør Anton Skulberg, formann	N
Professor Eeva Tapio, viseformann	F
Lektor A. Hjortshøj Nielsen	D
Konsulent Oli Valur Hansson	I
Statsagronom Birger Granström	S

3. Personal

NJF har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har en valgt generalsekretær som for tiden er direktør Ottar Jamt.

4. Revisorer

Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge.

Direktør Jac. Fjelddalen, Norge.

E. Verksamhet

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner som er følgende:

- I. Jord og gjødsling
- II. Plantedyrking
- III. Hagebruk
- IV. Plantepatologi og landbrukszoologi
- V. Husdyrbruk
- VI. Næringsmiddelteknikk
- VII. Teknikk
- VIII. Kulturteknikk
- IX. Landbruksøkonomi
- X. Undervisning og rådgivning
- XI. Miljøvern

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" som trykkes i et opplag på 3 200. En årgang er på 600—800 sider, og inneholder resultater fra forskningen samt rapporter fra seksjonenes seminarer.

I forbindelse med seminarer og symposier utgir foreningen en rekke fortrykk. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminariedeltakerne på forhånd, slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementet. Fortrykkene blir vanligvis trykket i et forholdsvis stort ekstraopplag, da det er stor etterspørsel på slike hefter.

I samarbeid med Kungliga Skogs- og Lantbruksakademien utgir NJF "Acta Agriculturae Scandinavica". En årgang er på ca. 250 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som dekkes av NJF's seksjoner, og er et høyt anerkjent tidsskrift.

Foreningen har også et stipendprogram hvor det tas sikte på utveksling av yngre forskere. I tilknytning til dette arrangeres det i foreningens regi flere kurs på licentiat- og doktornivå.

F. Framtidsplaner

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF tar sikte på å intensivere virksomheten både når det gjelder seminarer og publiseringsvirksomheten. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange

aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp til forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen.

Ellers har foreningen under utredning og planlegging flere nye nordiske forskningsprosjekter.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget: (1.000-tal nkr)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Delegertforsamlingen, sentralstyret, kontorutg	153,5	224,0	120,0	240,0
Avdelingene	28,4	26,0	26,0	26,0
Seksjonene (inkl. bevilgn. i forb. med NJF-kongressen 1979)	567,4	346,4	245,5	330,0
"Nordisk Jordbrugsforskning"	158,3	150,0	143,0	170,0
Komitéer	—	8,0	—	10,0
Uforutsette utgifter	—	10,0	4,8	15,0
Avsatt til kongressen 1979	100,0	79,6	50,0	—
Summa utgifter	1 007,6	844,0	589,3	791,0
<i>Inkomster</i>				
Statsbidrag	568,1	599,0	580,0	651,0
Medlemskontingent	141,8	130,0	130,0	130,0
Deltakeravgift	227,4	—	80,0	—
Diverse	31,6	10,0	—	10,0
Underskudd	38,7	105,0	—	—
Summa inkomster	1 007,6	844,0	790,0	791,0

2. Seminarene blir finansiert ved hjelp av deltakeravgifter, og disse er ikke tatt med i budsjettet for 1979 og 1980. Det skal dessuten nevnes at i foreningens forskjellige organer sitter omlag 300 tillitsmenn, og disse utfører et stort arbeid uten noen godtgjørelse. Videre mottar NJF forskjellig hjelp fra de institusjoner tillitsmennene er knyttet til.

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn

Nordiska utlänningsutskottet

B. Startår

1957

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

Det nordiska utlänningsutskottet är grundat i enlighet med överenskommelsen av den 12.07.1957 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om upphävande av passkontrollen vid samnordiska gränser med tilläggsprotokollen av den 20.05.1963, 02.04.1973 samt förändring den 27.07.1979. Island har anslutit sig till överenskommelsen den 24.09.1965.

Med anledning av art. 13 i överenskommelsen skall det nordiska utlänningsutskottet samordna kontrollen av utlänningar i de stater, vilka anslutit sig och annars resa och behandla frågor, som är av betydelse för det gemensamma passkontrollområdet i de nordiska staterna.

E. Organisation

1. Administration

Utskottet har icke något sekretariat.

2. Styrelsens sammansättning

I det nordiska utlänningsutskottet ingår en representant för var och en av de stater, som anslutit sig till överenskommelsen.

Från

Danmark: politimester Søren Sørensen

Finland: byråchef Eila Kännö

Island: politidirektör Sigurjon Sigurdsson
Norge: kontorchef Th. Haukenäs
Sverige: generaldirektör Kjell Öberg

Representanterna kan tillkalla särskilda experter. Medlemmarna representerar i varje land den centrala utlänningsmyndigheten i denna stat.

Det nordiska utlänningsutskottet har möten vanligtvis två gånger årligen. Mötena hålles turvis i vart och ett av de nordiska länderna. Värmlandets representant förbereder dagsprogrammet och kallar till möte och ställer nödig personal till mötets förfogande.

F. Verksamhet

Det nordiska utlänningsutskottet har haft två möten, det första i Geilo, Norge, den 23—26 januari samt det andra i Imatra, Finland, den 11—14 september 1979. Av de ärenden som behandlats må nämnas följande:

1. Ett eventuellt avstående av utresekontroll samt förändring av kontrollkortets användning och formulär.
2. Ikraftträdande av passkontrollöverenskommelsens förändring av den 27.07.1979 och av det förorsakade verkningarna, såsom överenskommelsestatens rätt att företaga passkontroll vid sin gräns mot annan nordisk stat samt den utsatta tidens för ömsesidig återtagningsplikt förkortande från ett år till sex månader.

Berättelse

om Nordiska kulturfonden

Verksamhetsberättelse 1978

A. Navn og adresse

Nordisk Kulturfond
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K
tlf 01/114711

B. Opprettet

1966

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Målsetting

Nordisk Kulturfond gir støtte til utvikling av det nordiske kultursamarbeidet i hele dets utstrekning. Bidrag fra fondet kan gis til formål innenfor forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i videste forstand. Det kan også ytes støtte til informasjonsvirksomhet innenfor eller utenfor Norden om nordisk kulturelt samarbeid og de nordiske lands kulturliv. Støtte kan gis til nordiske prosjekter av éngangskaraktér, eller til prosjekter av mer varig karakter i en periode som styret nærmere fastsetter. Det kan også i særlige tilfelle gis tilskudd til mer eller mindre regelmessig tilbakevendende arrangementer.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk Kulturfond blir ledet av et styre som består av 10 ordinære medlemmer og 10 personlige suppleanter. Av disse 20 medlemmer og

suppleanter er halvdelen parlamentarikere utpekt av Nordisk Råd, og halvdelen embetsmenn utpekt av Nordisk Ministerråd.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid tar seg av fondets sekretariatsfunksjoner og dets økonomiforvaltning. Fondet ansetter ellers enn videre Nordisk Ministerråds tre rådgivende komitéer for henholdsvis forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet, samt — om man finner det nødvendig — andre spesialorganer, f. eks. de nasjonale forskningsråd og deres nordiske samarbeidsorganer, i saksbehandlingen av de innkomne søknader.

2. Styrets sammensetning i 1978

Danmark

fhv. formand for Folketinget Karl Skytte

(suppleant: folketingsmand Poul Hartling (inntil 31.1.1978)

folketingsmand René Brusvang (fra 1.2.1978)

departementschef Ole Perch Nielsen

(suppleant: fuldmægtig Eyvind Noer)

Finland

professor Olavi Lähteenmäki

(suppleant: redaktör Georg Backlund)

kanslichef Jaakko Numminen

(suppleant: kultursekreterare Matti Gustafson)

Island

altingsmann Sverrir Hermannsson

(suppleant: altingsmann Gils Guðmundsson)

departementssjef Birgir Thorlacius

(suppleant: avdelingssjef Arní Gunnarsson)

Norge

stortingspresident Guttorm Hansen

(suppleant: stortingsrepresentant Jo Benkow)

departementsråd Olav Hove

(suppleant: byråsjef Hans Sørnbø)

Sverige

riksdagsman Gunnar Richardson

(suppleant: riksdagsman Bengt Wiklund)

expeditionschef Jan Stiernstedt

(suppleant: departementssekreterare Silja Strömberg)

Fhv. formand for Folketinget Karl Skytte har i 1978 vært formann for fondets styre med departementschef Ole Perch Nielsen som nestformann.

3. Revisjon

Fondets forvaltning og regnskaper revideres av 2 revisorer utpekt av Nordisk Råd. I 1978 har fondet hatt rigsrevisor J. Bredsdorff og folketingsmand O. Mørch som revisorer. Disse har som suppleanter hatt S. Lenler-Olsen og Ivar Hansen.

F. Virksomheten i 1978

1. Informasjon, oppsøkende virksomhet

Annonseringen av fondets støttevirksomhet ble foretatt to ganger i en rekke aviser Norden rundt og informasjonsmateriale om fondet er som før blitt distribuert til en rekke målgrupper i de nordiske land.

I den sammenheng har fondet mottatt et stort antall henvendelser om støttemulighetene generelt. Disse henvendelser er blitt besvart individuelt, idet det allmenne informasjonsmateriale om fondet i alle tilfelle er blitt utlevert. En del av henvendelsene har vedrørt prosjekter som fondet etter sin overenskomst ikke kan støtte. I slike tilfelle er søkerne, om det har vært mulig, blitt henvist til andre relevante støtteorganer.

Fondstyret har vedtatt at sekretariatet i 1978 skulle utarbeide en informasjonsbrosjyre om fondet og dets støttemuligheter. Brosjyren som blir trykt på de 5 nordiske hovedspråk, vil foreligge ferdig våren 1979.

Fondet har vært forsiktig med å drive direkte oppsøkende virksomhet til bestemte målgrupper, for å unngå å komme i skade for å vekke for store forhåpninger om støtte fra søkerne, all den stund fondets støtteevne er sterkt begrenset i forhold til den store mengde søknader og det store søknadsbeløp. Bare når det gjelder de særlige støtteordninger, i første rekke de lokale nordiske kulturuker, har fondet anvendt direkte oppsøkende virksomhet.

2. Søknadene

I tabell I nedenfor kan en se stigningen i antall søknader fra 1970 til og med 1978. Det fremgår av tabellen at det dreier seg om en forholdsvis jevn vekst, fra 208 søknader i 1970 til 704 i 1978. Det er riktignok en markant topp i 1975 med 888 søknader. Men utviklingen i de nærmest følgende tre årene, når det gjelder antall søknader, tyder imidlertid på at den uvanlige store mengde søknader i 1975 i alt vesentlig skyldes at fondet det året hadde etablert to forskjellige særlige støtteordninger, som hver for seg resulterte i et stort antall søknader til fondet.

Ser en bort fra året 1975, viser tabellen at veksten i antall søknader fra 1970 til nå er forholdsvis jevn om enn den kan synes noe svakere i de tre siste årene.

Tabellen viser også en tilsvarende vekst i søknadsbeløpet, fra 12,1 mill dkr. i 1970 til 47,5 mill dkr. i 1978.

Tallene for året 1977, både hva angår antall søknader og samlet søknadsbeløp, gav grunn til å anta at det fra og med det året inntrådte en viss stagnasjon (sml. kulturfondets beretning for 1977). De tilsvarende tall for 1978 tyder imidlertid på at det ikke dreier seg om noen stagnasjon, men muligens om en viss avrunding i vekstkurven de siste årene.

Fondets disponible beløp i 1970 var 4,0 mill dkr. I 1978 er dette rådighetsbeløp steget til 8,0 mill dkr., d. v. s. en stigning på 100 %. Stigningen i antall søknader i samme tidsrum er på 169 % og i søknadsbeløpet er den 196 %.

Tabell I

Søknads- år	Antall søknader	Tilvekst	Søknadsbeløp i mill dkr	Tilvekst	Disponibelt i mill dkr
1970	208	—	12,1	—	4,0
1971	272	+ 31 %	13,9	+ 15 %	5,0
1972	306	+ 13 %	19,2	+ 38 %	5,0
1973	321	+ 5 %	23,1	+ 14 %	5,0
1974	468	+ 46 %	36,4	+ 58 %	5,0
1975	888	+ 90 %	63,1	+ 73 %	5,5
1976	636	÷ 28 %	37,9	÷ 40 %	6,5
1977	652	+ 3 %	33,6	÷ 15 %	6,5
1978	704	+ 8 %	47,5	+ 41 %	8,0

Av tabell II kan en se hvordan søknadene tallmessig og prosentvis fordeler seg på de tre hovedgrupper, forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i perioden 1970—1978.

Denne fordelingen i 1978 har ikke vært vesentlig annerledes enn i årene før. Det er ikke grunn til å legge noe særskilt i den forholdsvis sterke økning i antall forskningssøknader og den relative forminskning i antall søknader av allmennkulturell art. Disse relativt beskjedne utslagene er trolig tilfeldige. Det er i alle fall større grunn til å hefte seg ved hvor stabilt det prosentvise antall søknader til undervisningsformal er, 12 eller 13 % av alle inkomne søknader i de siste seks årene.

Det mest markante trekk i hele perioden sett under ett er den sterke stigning i antall søknader av allmennkulturell art i forhold til de to andre typer søknader. Tallene for 1978 kan ikke forandre dette hovedtrekket.

I de siste 4 årene har forsknings- og undervisningssøknader utgjort omtrent 30 % av alle registrerte søknader, mot 70 % når det gjelder søknader av allmennkulturell art. Det tilsvarende prosenttall for tiårets fem første år er henholdsvis ca. 40 % og ca. 60 %.

Tabell II

År	Forskning		Undervisning		Allmennk.		Ialt	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
1970	80	38	19	9	109	53	208	100
1971	78	29	17	6	177	65	272	100
1972	100	33	22	7	184	60	306	100
1973	93	29	38	12	190	59	321	100
1974	137	29	54	12	277	59	468	100
1975	158	18	86	12	644	70	888	100
1976	133	21	85	13	418	66	636	100
1977	98	15	83	13	471	72	652	100
1978	151	21	89	13	464	66	704	100

3. Behandlingen av søknadene

Nordisk Kulturfond har siden 1975 mottatt søknader året rundt uten noen faste søknadsfrister, og innkomne søknader blir behandlet hurtigst mulig i fondets styre. Før søknadene blir lagt fram til avgjørelse, blir de alt etter deres karakter vurdert av sakkyndige i fondets sekretariat, Nordisk Ministerråds rådgivende komitéer for forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet, og om nødvendig av andre kompetente organer, f. eks. av de nasjonale forskningsråd, NOMUS m. m. Behandlingen av søknadene blir iverksatt straks etter at de er mottatt med henblikk på avgjørelse på et av fondets fire årlige styremøter. De fleste søknadene har kunnet ferdigbehandles på det første styremøte etter at de er innkommet, men en del søknader av større økonomisk omfang og/eller større prinsipiell betydning har likevel måttet behandles på to eller flere av fondets styremøter.

Behandlingen av søknadene fører bl. a. til at hver enkelt søknad blir forsynt med et prioriteringstall og individuelt utarbeidede vurderinger. I 1978 har man således i likhet med de siste årene anvendt prioriteringstallene 1, 2 og 3/0. Disse prioriteringstall har hatt følgende innhold:

1: prosjekter som bør prioriteres høyest, og som ubetinget bør støttes.

2: søknader som prioriteres i annen rekke. Prosjektene nordiske innhold og deres kvalitet er likevel så høy at de bør støttes såframt fondet har midler til det.

3/0 søknader som bør få avslag.

En rekke søknader får intet egentlig prioriteringstall. Det er i første rekke de søknader som overføres, eller foreslås overførte til andre finansieringsorganer, samt utsatte søknader.

Ialt ble det mottatt 704 søknader i 1978. Av disse ble 292 eller 41 % plasert i prioriteringsgruppe 1 eller 2. Samtidig ble 318 søknader eller 49 % plasert i prioriteringsgruppe 3/0. Videre ble 23 søknader eller 3 % foreslått overført til andre finansieringsorganer, og 48 eller 7 % av søknadsmassen ble fremlagt til behandling uten prioriteringstall. Detaljerte opplysninger om fordelingen av prioriteringene i løpet av 1978 fremgår ellers av *bilag 1*. Av nedenstående tabell (tabell III) ser en at tallene for 1978 ikke i nevneverdig grad avviker fra tilsvarende tall for 1976 og 1977.

Tabell III

Innstil- linger	1 & 2		3/0		Overføringer		Annet	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
1975	222	25 %	506	57 %	69	8 %	89	1 %
1976	256	40 %	304	47 %	22	3 %	61	9 %
1977	236	36 %	318	49 %	28	4 %	72	11 %
1978	292	41 %	341	49 %	23	3 %	48	7 %

4. Utdeling av fondets midler

Av de innkomne søknader kunne fondet imøtekomme 228 med et samlet beløp på dkr 8 471 900. Setter man disse tall i forhold til antall søknader og innstillingene, kan man konstatere at fondet har kunnet imøtekomme ca 32 % av alle søknadene med et samlet bevilget beløp på ca 17 % av det totale ansøkte beløp. Tilsvarende tall for 1977 er henholdsvis 30 % og 18 %. Videre kan det konstateres at fondet i 1978 har kunnet imøtekomme ca 78 % av de søknader som etter innstillingene burde støttes med et samlet bevilget beløp på omkring 67 % av det samlede innstilte beløp. De nærmere opplysninger om forholdet mellom innstillinger og bevilgninger fremgår ellers av følgende oversikt (tabell IV):

Tabell IV

	Innstillet til 1 & 2 Antall	Bevilget antall	%	Innstillet til 1 & 2 Beløp	Bevilget beløp	%
1975	222	144	53	15 350 875	4 444 380	28
1976	256	163	64	11 291 921	4 649 100	41
1977	236	198	84	12 014 884	6 926 550	55
1978	292	228	78	12 489 720	8 471 900	67

5. Fondets økonomi og forvaltning

Nordisk Kulturfond får sine midler stilt til rådighet over det nordiske kulturbudsjettet. De midler fondet således fikk bevilget for 1978, beløp seg til dkr 8,0 mill.

Fondet hadde i 1978 følgende midler til rådighet:

Bevilget over det nordiske kulturbudsjettet	dkr 8 000 000,00
Tilbakebetaling av ikke anvendte midler	dkr 393 752,42
Renter	dkr 318 477,84
Ikke disponerte midler fra tidligere år	dkr 591 673,17
Ialt	dkr 9 303 875,43

Se ellers *Bilag 4*.

Av de innkomne søknader foretok fondet utdeling til 228 prosjekter med et samlet bevilget beløp på dkr 8 471 900. En nærmere oversikt over bevilgningene og deres fordeling på de enkelte hovedområder kan man se i *bilag 2 og 3*. Et sammendrag av bilag 2 med tilsvarende tall for 1976 og 1977 finner en i følgende tabell (tabell V).

Tabell V

	Forskning		Undervisning		Allmennkult.		Bevilget	
	Bevilget	%	Bevilget	%	Bevilget	%	totalt	%
1976	1 107 600	16,5	1 038 250	15,5	4 556 750	68	6 702 600	100
1977	1 020 000	15,3	617 800	9,2	5 288 750	75,5	6 926 550	100
1978	1 271 500	15,0	713 000	8,4	6 487 400	76,6	8 471 900	100

I tabell IV oppgis samlet bevilget beløp i 1976 til dkr 4 649 100. Grunnen til at dette ikke stemmer med tallene i tabell V, er at man for 1976 i motsetning til 1977 ikke har regnet med bevilgninger av årets midler gitt det foregående år (dkr 2 053 500). Det samme gjelder antall søknader.

6. Særlige støtteordninger

Fondet har i en årrekke gjennomført særlige støtteordninger. Med det har fondsstyret ønsket å gi støtte til områder hvor særlige finansieringsbehov har gjort seg gjeldende, eller som det har vært naturlig å støtte på grunn av særlige omstendigheter. Men samtidig har fondet med disse støtteordningene villet informere om fondets alminnelige støttemuligheter i grupper som tradisjonelt ikke har utnyttet disse mulighetene i nevneverdig grad.

I 1975 etablerte fondet således en særlig støtteordning for prosjekter som på en eller annen måte var knyttet til eller utsprunget av det internasjonale kvinneåret. Samme år hadde fondet gående en særlig støtteordning for nordiske konsertutvekslinger. Det er ellers grunn til å merke seg at søknader om nordisk kvinnesamarbeid, også etter at den egent-

lige støtteordningen utløp med året 1975, fortsatt løper inn og blir behandlet som fondets normale søknader.

I 1976 etablerte fondet en særlig støtteordning for lokale nordiske kulturuker. I samarbeid med de kommunale landsforbund og en lang rekke nordiske og nasjonale organisasjoner gav fondet det året tilbud til alle kommuner i Norden om i samarbeid med lokalorganisasjoner, grupper med videre å planlegge lokale nordiske kulturuker med 50 % støtte fra fondet. Fondsstyrets tanke var at man på denne måten ville søke å orientere og styrke det nordiske kultursamarbeidet på det lokale plan. Det var en betingelse for støtte både da og siden at kulturukene skulle være lokalt forankrede kulturelle arrangementer med nordisk innhold, og at de skulle omfatte flere forskjellige aktiviteter og strekke seg over en tid på minst tre dager. Fondsstyret hadde også andre mål med denne støtteordningen: Man ville virke for en større spredning av nordiske arrangementer, sosialt og geografisk, og man ønsket å virke for at det nordiske samarbeid og Nordisk Kulturfond i høyere grad enn før inngikk som et vesentlig ledd i dagligdagen for så brede kretser av befolkningene i de nordiske land som overhodet mulig.

Fondet opprettholdt denne støtteordningen (kulturuker) også i 1977 og 1978. Begge disse årene ble det avsatt et bestemt beløp for disse arrangementer. I 1977 ble det således avsatt 1 mill. dkr. til formålet, og i 1978 1,5 mill.

Denne særskilte støtteordningen har nå virket i tre år. Fondstyret har for tiden ikke til hensikt å avsette særskilte midler til denne støtteordningen, men ordningen har på mange måter vært vellykket og har trolig virket etter sin hensikt. Fondet vil derfor fortsatt støtte slike lokale kulturuker og annonsere dem på samme måte som før.

Av tabell V fremgår det at fondet i disse tre årene har bevilget ca. 3,0 mill dkr. til ialt 142 kulturukearrangementer. Det fremgår av tabellen at fondet i høyere grad enn når det gjelder andre støtteområder, har funnet grunn til å imøtekomme søknadene. Ca. 60 % av søkerne i de tre årene har fått støtte; tilsvarende tall for alle grupper søknader i de tre siste årene har vært ca. 30 %.

Tabell VI Lokale nordiske kulturuker

	Antall søknader	Antall bevilgninger	%	Samlet søknadssum i mill. dkr	Ialt bevilget i mill. dkr.	%	DK	SF	I	N	S
1976	106	52	49	3,5	0,9	25	25	11	1	6	9
1977	96	62	65	2,3	1,2	52	14	8	2	15	23
1978	38	28	74	1,3	0,9	69	11	5	—	7	5
Ialt	240	142	59	7,1	3,0	42	49	24	3	28	37

BILAGA I

Oversikt over søknader til Nordisk Kulturfond i 1978

	Prior tall 1		Prior tall 2	
	Antall	Beløp	Antall	Beløp
<i>Forskning</i>				
20 Tverrvitenskapelige og overgripende spørsmål	4	67 000	—	—
21 Humanistisk forskning	15	590 000	1	150 000
22 Samfunnsvitenskapelig forskning	8	265 500	1	34 000
23 Naturvitenskapelig forskning	8	179 000	—	—
24 Medisinsk forskning	9	205 000	—	—
25 Teknologisk forskning	1	7 000	—	—
26 Skog- og landbruksforskning	1	20 000	—	—
Ialt	46	1 333 500	2	184 000
<i>Undervisning</i>				
30 Overgripende spørsmål og pedagogisk forskning	9	320 000	—	—
31 Førskole og grunnskole	2	54 000	—	—
32 Gymnasial utdanning	1	11 000	—	—
33 Akademisk grunnutdanning	6	215 000	—	—
34 Lærerutdanning	1	12 000	—	—
35 Erhvervsutdanning	3	105 000	—	—
36 Voksen- og videreutdanning	2	40 000	—	—
37 Spesialutdanning	5	99 500	—	—
Ialt	29	856 500	—	—
<i>Allmennkulturell virksomhet</i>				
40 Overgripende spørsmål	23	861 000	11	387 740
<i>Formidling</i>				
50 Museum, bibliotek og arkiv	5	411 900	3	142 300
51 AV-medier, grafiske medier	12	576 000	3	159 797
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>				
60 Håndverk og formgivning	2	160 000	1	115 585
61 Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	7	542 000	1	83 610
62 Musikk og dans	33	1 016 600	5	160 477
63 Litteratur	14	430 000	4	227 517
64 Dramatisk virksomhet (teater og film)	13	753 000	4	877 900
<i>Annen virksomhet</i>				
70 Etniske minoriteters samarbeide	2	13 000	—	—
71 Idrett og friluftsvirksomhet	4	82 000	2	64 975
72 Sosialt samarbeid	8	515 000	4	227 015
73 Barne- og ungdomssamarbeid	3	160 000	2	102 425
74 Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	4	140 500	5	290 715
75 Kvinnesamarbeid	6	290 000	5	379 989
76 Nordiske kulturuker	28	872 000	1	72 075
Ialt	164	6 823 600	51	3 292 120
Ialt	239	9 013 600	53	3 476 120

Prior tall 3/0		Overført		Ikke ferdigbeh.		Annet	
Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antall	Beløp
1	100 000	—	—	—	—	—	—
21	894 079	—	—	8	2 035 111	—	—
28	2 864 084	3	243 991	3	264 300	1	38 000
12	1 038 300	1	130 179	3	163 574	—	—
15	874 971	—	—	2	211 116	1	67 116
—	—	—	—	—	—	—	—
4	270 897	—	—	(1)	137 000	—	—
81	6 042 331	4	374 170	16	2 811 101	2	105 116
20	1 040 516	3	179 428	2	880 659	1	80 000
3	53 409	—	—	1	97 500	—	—
1	5 586	—	—	—	—	—	—
11	346 528	—	—	—	—	—	—
4	145 594	—	—	—	—	—	—
1	11 227	—	—	—	—	—	—
7	240 212	1	75 000	—	—	—	—
4	272 961	—	—	1	123 798	—	—
51	2 116 033	4	254 428	4	1 101 957	1	80 000
30	1 085 123	—	—	1	93 000	1	1 238
4	50 836	—	—	2	3 000 000	—	—
7	353 418	—	—	1	300 000	—	—
8	387 046	—	—	—	—	—	—
7	308 171	—	—	3	750 000	—	—
68	1 922 472	—	—	3	384 085	—	—
12	389 828	1	24 029	3	837 309	—	—
20	1 828 657	11	686 998	3	1 211 500	—	—
1	11 143	—	—	1	89 700	—	—
18	694 235	—	—	—	—	—	—
5	992 064	—	—	1	175 043	—	—
4	126 525	3	98 299	2	172 361	—	—
14	529 567	—	—	—	—	—	—
4	434 962	—	—	1	110 000	1	99 359
7	128 348	—	—	2	293 800	—	—
209	9 237 399	15	809 326	23	7 416 798	2	100 597
341	17 395 763	23	1 437 924	43	11 329 856	5	285 713

¹ = trukket tilbake

BILAGA 2

Oversikt over bevilgninger fra Nordisk Kulturfond i 1978

	Søknader i 1978			Før 1978	
	Antall	Beløp	%	Antall	Beløp
<i>Forskning</i>					
20 Tverrvitenskapelige og overgrepene spørsmål	5	176 911	0,4	—	—
21 Humanistisk forskning	45	4 090 313	8,6	—	—
22 Samfunnsvitenskapelig forskning	44	3 801 286	8,0	—	—
23 Naturvitenskapelig forskning	24	1 565 854	3,3	—	—
24 Medisinsk forskning	27	1 476 892	3,1	—	—
25 Teknologisk forskning	1	7 000	—	—	—
26 Skog- og landbruksforskning	5	427 897	0,9	—	—
Ialt	151	11 546 135	24,3	—	—
<i>Undervisning</i>					
30 Overgrepene spørsmål og pedagogisk forskning	35	2 547 356	5,4	—	—
31 Førskole og grunnskole	6	252 363	0,5	—	—
32 Gymnasial utdanning	2	63 149	0,1	—	—
33 Akademisk grunntutdanning	17	556 065	1,1	—	—
34 Lærerutdanning	5	166 411	0,4	—	—
35 Erhvervsutdanning	4	171 263	0,5	—	—
36 Voksen- og videreutdanning	10	371 666	0,8	—	—
37 Spesialutdanning	10	532 311	1,1	—	—
Ialt	89	4 660 584	9,9	—	—
<i>Allmennkulturell virksomhet</i>					
40 Overgrepene spørsmål	66	2 587 846	5,5	—	—
<i>Formidling</i>					
50 Museum, bibliotek og arkiv	14	4 805 392	10,2	—	—
51 AV-medier, grafiske medier	23	1 866 016	3,9	—	—
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>					
60 Håndverk og formgivning	11	707 631	0,2	—	—
61 Billedkunst, (maleri, skulptur, foto)	18	2 010 752	4,2	—	—
62 Musikk og dans	109	3 785 564	8,0	1	100 000
63 Litteratur	34	1 953 731	5,1	1	100 000
64 Dramatisk virksomhet (teater og film)	51	5 874 839	12,4	—	—
<i>Annen virksomhet</i>					
70 Etniske minoritetters samarbeide	4	114 070	0,2	—	—
71 Idrett og friluftsvirksomhet	24	871 860	1,8	—	—
72 Sosialt samarbeid	18	2 131 308	4,6	—	—
73 Barne- og ungdomssamarbeid	14	758 843	1,7	—	—
74 Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	23	960 623	2,0	—	—
75 Kvinnesamarbeid	17	1 454 100	3,1	—	—
76 Nordiske kulturuker	38	1 334 268	2,9	—	—
Ialt	464	31 214 845	65,8	2	200 000
Ialt	704	47 421 562	100,0	2	200 000

I 1978			Ialt			Merknader	
Antall	Beløp	%	Antall	Beløp	%	Antall	Beløp
4	75 000	0,9	—	—	0,8	—	—
14	613 000	7,3	—	—	7,2	—	—
7	206 500	2,4	—	—	2,3	—	—
6	152 000	1,8	—	—	1,8	—	—
9	198 000	2,5	—	—	2,5	—	—
1	7 000	0,1	—	—	0,1	—	—
1	20 000	0,4	—	—	0,3	—	—
42	1 271 500	15,4	42	1 271 500	15,0	—	—
6	177 000	2,1	—	—	2,1	—	—
2	54 000	0,7	—	—	0,6	—	—
1	11 000	0,1	—	—	0,1	—	—
6	190 000	2,3	—	—	2,2	—	—
1	12 000	0,1	—	—	0,1	—	—
3	115 000	1,4	—	—	1,4	—	—
2	39 000	0,5	—	—	0,5	—	—
5	115 000	1,4	—	—	1,4	—	—
26	713 000	8,6	26	713 000	8,4	—	—
22	856 600	10,4	—	—	10,4	—	—
5	170 900	2,1	—	—	2,1	—	750 000
12	576 000	7,0	—	—	7,1	1	—
2	99 800	1,2	—	—	1,3	—	—
8	622 000	7,5	—	—	7,5	—	—
33	939 100	11,4	34	1 039 100	11,6	—	—
11	325 000	3,9	12	425 000	4,1	—	—
10	538 000	6,5	—	—	6,5	—	—
2	13 000	0,2	—	—	0,2	—	—
4	102 000	1,2	—	—	1,2	—	—
8	550 000	6,6	—	—	6,6	—	—
3	160 000	1,9	—	—	1,9	—	—
5	200 500	2,4	—	—	2,4	—	—
5	250 000	3,0	—	—	3,0	—	—
28	884 000	10,7	—	—	10,7	—	—
158	6 287 400	76,0	160	6 487 400	76,6	1	750 000
226	8 271 900	100,0	228	8 471 900	100,0	1	750 000

¹ bevilget desember 1978. Dkr 500 000 av 1978-års midler, og dkr 250 000 av 1979-års midler.

BILAGA 3

Bevilgninger av Nordisk Kulturfonds midler i 1978

Forskning

Overgripande og tværvitenskapelige spørsmål

	<i>dkr</i>
Købstadsmuseet "Den gamle by", Århus til gennemførelse af et symposium for nordiske dragt og tekstilforskere	30 000
Liikuntatieteellinen Seura/Martti J Karvonen, Helsingfors til udgivelse af "Nordisk gymnisk-vetenskaplig tidskrift"	12 000
Svante Lampa/Humanistiska fakulteten, Umeå til trykning af rapport fra symposiet "Nordskandinaviens historia"	18 000
Seksjon for medisinsk historie/Øivind Larsen, Oslo til gennemførelse af et tværfagligt møde om medicinhistorie — idéhistorie — og videnskabshistorie	15 000

Humanistisk forskning

Dansk, finsk, svensk og norsk militærhistorisk kommission F Askgård, København til udgivelse af bogen "Kampen om Skåne 1675—79"	100 000
Carl Fehrman, Lund til udgivelse af en nordisk litteraturhistoriografi	50 000
Universitetets oldsakssamling/Stig Welinder, Oslo til gennemførelse af et arkæologisk symposium for yngre forskere	11 000
Dansk komité for byhistorie/Poul Strømstad, Lyngby til videreførelse af arbejdet med udgivelse af "Nordisk byhistorisk atlas"	100 000
Jan Svartvik, Lund til gennemførelse af konferencen "Språket i bruk"	30 000
Ulf Teleman, Roskilde universitetscenter til gennemførelse af symposiet "Indvandrarernas språk"	35 000
Nordiska samarbetskommittén för namnforskning (NORNA), Helsingfors til publicering af en rapport om symposiet "Ortnamnsvård och ortnamnsplanering"	10 000
Tidskriften Jordan Runt, Stockholm til udgivelse af specialnummeret "Pilgrimsväger i Norden"	35 000
Martin Blindheim, Oslo m. fl. til fortsættelse af nomenklatur for genstandsregistrering i Norden	100 000
Engelska institutionen vid Åbo universitet/Håkan Ringbom, Åbo til gennemførelse af et symposium om interlanguage	50 000
Göran Hermerén, Lund og Lars Aagaard Mogensen, Århus til afhandlinger om "Contemporary Aesthetics in Scandinavia"	50 000
NIME/Sven Hedenskog, Uppsala til gennemførelse af en konference om missions- og ekumeniarkiv	17 000
Institut for lingvistik/Kirsten Jensen, Århus til gennemførelse af et symposium om majoritetssprogs indvirken på eski-moiske minoritetssprog	15 000
Agder historielag, Kristiansand til gennemførelse af en historikerkonference med deltagere fra Norge og Danmark	10 000

Samfundsvidenskabelig forskning

Emigrantinstituttet, Växjö til gennemførelse af et forskermøde omkring den nordiske emigration til Australien og New Zealand	5 000
Sociologiska institutionen/Lowe Hedman, Uppsala til gennemførelse af indholdsanalytiske problemer (massemedier)	50 000
Nordisk sosiologforbund/Dagfinn Ås, Oslo til udgivelse af et specialnummer af Acta Sociologica med emnet "De nordiske velferdstater i sosiologisk belysning"	42 000
Tidskriften "Antropologiska Studier"/Ann Lilljequist, Stockholm til udgivelse af et temanummer med emnet "Antropologi i Norden"	5 500
Föreningen Svenska Masskommunikationsforskere, Stockholm til gennemførelse af møder med medieforskere	24 000
Elisabeth Piltz/Institutionen för konvetenskap, Uppsala til gennemførelse af symposiet "Norden och Bysans"	50 000
Thorbjørn Broddason, Reykjavik, Karl-Erik Rosengren, Lund og Anita Werner, Oslo til samordning af projektet "Ungdom og massemedier i Norden"	30 000

Naturvidenskabelig forskning

Eric Olausson, Göteborg til gennemførelse af arbejdsmødet "Internationella stratotyplokalen för pleistocen/holocengränsen"	10 000
Odd K Skogheim m. fl., Oslo til gennemførelse af "Nordisk sedimentsymposium 1978"	14 000
Valter Schytt/Nordisk sektion af det internationale glaciologiske selskab, Stockholm til gennemførelse af det 5. nordiske glaciologiske møde	50 000
Nordisk Konservator Forbund/Arne Møller Pedersen, København til gennemførelse af en kongres med emnet "Enzymer i konserveringen"	40 000
N O Christensen, København m. fl. til dækning af ekstraudgifter ved trykning af en rapport fra et nordisk symposium om vandforurening og fiskesygdomme	3 000
F E Wickman, Stockholm, P Kresten, Stockholm, W L Griffin, Oslo og K Brooks, København til gennemførelse af et nordisk karbonatitsymposium	35 000

Medicinsk forskning

Kari Storhaug, Siggerud til gennemførelse af seminaret "Metoder ved anvendt forskning om tannhelseproblemer blant funksjonshemmede"	30 000
Wilhelm Harkmark/Anatomisk institutt, Bergen til gennemførelse af projektet "Nevroanatomiske, nevrokjemiske og funktionelle undersøkelser over de limbiske strukturer i hjernen"	15 000
Det norske videnskaps-akademi/Arne Semb Johansen, Oslo m. fl. til gennemførelse af et nordisk symposium om geomedicinske problemer	50 000
Arne Geisler, København m. fl. til gennemførelse af et nordisk symposium og kursus vedrørende cyklisk nukleotid forskning	15 000

Peter Biberfeld/Institutionen för patologi, Stockholm til gennemførelse af et skandinavisk doktorandkursus i immunenzymmetoder	12 000
Axel Fugl-Meyer, Rehabiliteringsklinikken, Umeå til udgivelse af en symposierapport om "Tværvetenskaplig dansk-norsk-svensk work-shop kring hemiplegirehabilitering"	30 000
Finn Møllgaard Hansen, København m. fl. til gennemførelse af et projekt om ændringer i glukose- og lipidomsætningen i rottefedtvæv forårsaget af læsioner i de ventromediale hypothalamiske kerner. Kostens kvantitets og kvalitets, samt insulins, betydning for de påviste ændringer	30 000
Nordisk Forum for Lipidforskning og -teknologi, Göteborg til udgivelse af symposieforedrag på engelsk	10 000
Selskabet for medicinsk og biologisk forskning (SMBI), København til trykning af programmer og et skandinavisk formandsmøde ved årskurset	6 000

Teknologisk forskning

Nordisk forening for strålingsforskning og strålingsteknologi/Sigurd Olaf Nielsen, Holte til gennemførelse af en konference om strålingsforskning og dens anvendelse i de nordiske lande	7 000
--	-------

Skov- og jordbrugsforskning

Nordisk arboretudvalg/Søren Ødum Hørsholm til nordisk arboretsamarbejde 1978—79	20 000
---	--------

Undervisning

Overgribende spørgsmål og pædagogisk forsknings- og udviklingsspørgsmål

Litteraturvetenskapliga institutionen i Lund/Jan Thavenius, Lund til gennemførelse af symposiet "Litteratur och undervisning"	25 000
Väestöliitto ry/Jarl Lundgren, Helsingfors til gennemførelse af et nordisk symposium omkring undervisningen i seksual- og samlivsspørgsmål	52 000
Danmarks formningslærerforening/Jens Cortsen-Møller, Rudkøbing til gennemførelse af en nordisk kongres for formningslærere	25 000
Christian Smit, Jar til gennemførelse af et nordisk pædagogisk sommerkursus om Steinerskolen	30 000
Dansklærerforeningen, Landslaget for norsk-undervisning, Svensklærerforeningen, Svenska modersmålslärares förning i Finland, Svensklärarna i Finland og Samtök Islenskukennari til gennemførelse af seminarieret "A lese litteratur"	20 000
Voksenåsen/Elsa B Marcussen, Oslo til gennemførelse af et norsk-svensk medieundervisningsseminar om børn og billeder i satellitlalderen	25 000

Forskole, grundskole

Psykologisk-pedagogiska institutionen/Olof Magne m. fl., Malmö til gennemførelse af et kursus om nordisk samarbejde om den fremtidige matematikundervisning i grundskolen 50 000

International Children's Book Service/Virginia Allen Jensen, København til dækning af merudgifter i forbindelse med boken "Hvad er det?" 4 000

Gymnasial uddannelse

Erik Rudeng, Oslo til gennemførelse af et seminar om undervisningsmateriale for en fremtidsrettet historieundervisning 11 000

Akademisk grunduddannelse

Planeringsgruppen för nordiskt kemipædagogiskt symposium/Lars Börge Agenäs, Uppsala til gennemførelse af et nordisk kemipædagogisk symposium for universitetskemikere 56 000

Nordisk undervisningskommitté för odontologisk protetik/Rune Söremark, Stockholm till gennemførelse af to møder om helproteser 50 000

Haakon Natvig, Oslo til udarbejdelse af ensartet kundskabskrav og fælles lærebog for undervisningen i hygiejne ved universiteterne 30 000

Fróðskaparsetur Føroya/Academia Færoensis, Tórshavn til gennemførelse af gæsteforelæsninger i 1978 27 000

Statens håndverks- og kunstindustriskole, Oslo til gennemførelse af et bibliotekarmøde 7 000

Kvarkenrådet i Sverige og Finland, Umeå til gennemførelse af en konference om samarbejdet indenfor højskoleuddannelsen i Sverige og Finland 20 000

Læreruddannelse

Historielärarnas förening i Sverige/Alf Kahnberg og Dansk Historielærerforening, København til gennemførelse af en konference for svenske og danske historielærere (grundskolen/folkeskolen) 12 000

Erhvervsuddannelse

Förlagsklubben i Sverige/Barbro Rönne, Stockholm til gennemførelse af nordiske studiedage for forlagsfolk 30 000

Føroya Studentaskúli og HF-Skeid, Tórshavn til gennemførelse af et seminar om udvikling og koordination af undervisning og uddannelse indenfor fiskeri 60 000

Nordisk el-utbildningskommitté, København til gennemførelse af et arbejdsseminar for nordiske el-grunduddannelser 25 000

Voksen- og videreuddannelse

Nordiska folkhögskolan i Kungälv/Magnus Gislason, Sverige til gennemførelse af en rejse til Island for lærere og elever 15 000

Endokrinologkirurgiska sektionen/Per-Ola Granberg, Stockholm til gennemførelse af et efteruddannelseskursus i endokrin kirurgi 24 000

Specialundervisning

Kymenlaakson Kesäyliopisto/Kymmenedalens sommaruniversitet, Kuovola til gennemførelse af et kursus for finsk-skandinaviske simultantolke	30 000
Kvarkenrådet i Finland og Sverige, Vasa til videreuddannelse og intensivtræning af Kvarkenrådets simultantolke	11 000
Norges Døveforbund/Svein Arne Peterson, Bergen til gennemførelse af et nordisk seminar for tegnsprogsundervisning og uddannelse af tegnsproglærere	15 000
Förbundet för utvecklingshämning ry, Helsingfors til gennemførelse af et seminar om individuel integrering i undervisning af psykisk udviklingshæmmede	47 000
De studerendes råd/Danmarks Biblioteksskole, København til gennemførelse af den 3. nordiske konference for bibliotekarstuderende	12 000

Almenkulturel virksomhed*Overgribende spørgsmål*

Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm til foreningernes seminarvirksomhed i 1978	150 000
AOF Grenland/Reidar Nordal, Skien til gennemførelse af et Ibsenseminar	45 000
Riksskådebanan, Stockholm m. fl. til gennemførelse af konferencen "Kulturkommunikation och opinionsbildning"	50 000
Finlands svenska skolungdomsförbund rf/Renata Svedlin, Helsingfors til gennemførelse af en nordisk elevkonference	32 000
Lastenelokuvakerho Ykkönen/Barnfilmklubb, Tammerfors til gennemførelse af et projekt for børn om nordisk folkedigtning og børnebogsforfattere indenfor film, litteratur m. m.	2 600
Stiftelsen Hässelby, Vällingby til gennemførelse af arrangementet "Carl von Linné og nordiskt 1700-tal"	12 000
Kansanvalistusseura, Helsingfors til gennemførelse af seminaret "Yrkeskonstnären — amatören — samhället"	50 000
Lapplands ungdomsförbund rf/Maria-Liisa Malvalehto, Rovaniemi til gennemførelse af en folkefest med musik, dans, teater m. m.	20 000
Arbeidsutvalget for kulturorganisasjonene i Sulitjelma til gennemførelse af et kulturprogram i Arjeplog	30 000
Nordiska arbetarsångar- och musikerförbundet, Malmø til gennemførelse af et nordisk organisationskursus	40 000
Stadsstyrelsen i Jakobstad, Finland til gennemførelse af arrangementet "Jakobs dag 1978"	50 000
Roland Thomsen, Sukkertoppen til gennemførelse af et nordisk arrangement i Grønland	60 000
Landnemnda for bunadsspørsmål/Ase A Lange, Oslo til gennemførelse af et møde om materialer til folkedragter	20 000
Holger Arden, Holbæk til gennemførelse af et møde om musik, eurytmi og taleformning	5 000
Arbeidernes opplysningsforbund i Norge og Norsk folkeferie, Oslo til gennemførelse af et seminar om folks fremtidige fritidsvaner og deres konsekvenser for kulturpolitikken i de nordiske lande	40 000

Birkalands landskapsförbund, Tammerfors til gennemførelse af seminaret "Økonomisk depression — stimuleringsprogram för kulturen?"	66 000
Föreningen Norden Norrbotten, Luleå til styrkelse af samarbejdet mellem Island og Nordkalotten	35 000
Ås kulturudvalg, Norge til gennemførelse af et kulturarrangement	7 000
Sagavägenföreningen, Vilhelmina til gennemførelse af en nordisk musik- og folklorefestival	37 000
Kuopion kaupunki, Finland til gennemførelse af et kulturarrangement	20 000
Malmö konsthall m. fl. til gennemførelse af en islandsk uge	65 000
International Children's Book Service/Virginia Allen Jensen København til udstilling i Frankfurt af nordiske bøger for og om handicappede børn	20 000

Formidling

Museum, bibliotek og arkiv

Skandinavisk forening for kunstnere og videnskabsmænd i Rom/Karen Ascani til gennemførelse af en udstilling i de nordiske lande	44 000
Den islandske forskningsbibliotekarforening/Einar Sigurdsson, Reykjavik til gennemførelse af Nordisk videnskabeligt bibliotekarforbunds medlemsmøde i Island	25 000
Statens bibliotekskole/Ben Rugaas, Oslo til gennemførelse af "Nordisk sommerskole — pedagogisk seminar for bibliotekarer"	22 000
Arbejderbevægelsens arkiv/Svein Damslora, Oslo til gennemførelse af en arbejdskonference for arbejderbevægelsens arkiver i Norden	17 400
Bibliotekarforbundets faggruppe for kontaktarbejde/Eigil Malmer Rødovre til gennemførelse af en nordisk konference om biblioteks PR	62 500

AV-medier, grafiske medier

Anne Marie Rubin, Ålborg til formidling af en udstilling om det fysiske miljø i Christiania til de nordiske lande	14 500
Dansk Filmcentrum, Filmcentrum i Sverige og Norsk Filmsenter til gennemførelse af projektet "Nordiskt samarbejde för fri film"	125 000
Nordiska förbundet för fotografi/Bengt Bergling, Gävle til opsætning af en vandreudstilling om Nordens børn i 70'ernes samfund	40 000
Norsk folkemuseum/Halvard Bjørkvik, Oslo til opsætning af udstillingen "Samene i dag"	45 000
Udstillingskomiteen/M Møller Hansen, Narssak til gennemførelse af vandreudstillingen "Narssak — en moderne by i Grønland"	100 000
Svenska arkitekters riksförbund, Finlands arkitektförbund, Norske arkitekters landsforbund, Arkitektafelag Islands og Danske arkitekters landsforbund til gennemførelse af en udstilling i Mexico over emnet "Bolig og byfornyelse i Norden"	145 000

Tukak teatret, Fjaltring til gennemførelse af en udstilling om trommedansere, trommesange og digtning i Østgrønland omkring 19. årh.	18 000
Nordisk Film/TV Union, København til gennemførelse af et seminar om nordisk radio og TV via satellit	35 000
Nordens Smalfilmforbund, Lyngby til gennemførelse af et filmseminar for nordisk ungdom	20 000
Finlands grafiska konstnärer rf, Helsingfors til udstilling af islandsk grafik	14 500
Tukak teatret, Fjaltring til gennemførelse af en udstilling om trommedansere, trommesange og digtning i Østgrønland omkring 19. årh. (ekstrabevilling)	14 000
Kulturelt samråd, Haderslev til udstilling af nordiske børne- bogsillustrationer i forbindelse med en nordisk kulturuge	5 000

Kunstnerisk virksomhed

Håndværk og formgivning

Danske kunsthåndværkeres landssammenslutning, Industri- konstårbundet Ornamo, Landsforbundet Norsk Brukskunst og Föreningen Svensk Form til gennemførelse af udstillingen "Skålen"	75 000
Erik Lassen, København til honorar, rejse og ophold for en skandinavisk arkitekt i forbindelse med en udstilling i Tokyo af skandinavisk kunsthåndværk	24 800

Billedkunst (maleri, skulptur, foto)

Sonja Henies og Niels Onstads Stiftelser, Høvikodden til op- sætning af en udstilling af de nordiske deltagere på Paris- biennalen	60 000
Planeringskommittén för ett bildkonstsymposium/Sirkka Kanki- nen, Lahti til gennemførelse af et billedkonstsymposium	7 000
Billedkunstnernes Forbund, København til en udstilling i tra- ditionelle materialer	10 000
Nordisk tekstiltiennale/Nanna Hertoft, Lyngby til gennemfø- relse af den 2. nordiske tekstiltiennale	200 000
Galleri F 15, Jeløy og Finlands biennalkommitté til visning i Norden af de nordiske bidrag fra biennalen i Venedig	200 000
Nordiska fotografförbundet, Kungsör til gennemførelse af et fotoseminar for fotostuderende og unge fotografer	75 000
Arbeidsgruppa for kultursamarbeid Jämtland—Trøndelag, Trondheim til udveksling af bildende kunst mellem Jämtland og Trøndelag	20 000
Samorganisasjon for kunstformidling i Nord-Norge (SKINN)/ Einar J Eliassen, Krokeldalen til gennemførelse af Nord- kalotudstillingen 1979	50 000

Musik og dans

Mandskoret Geysir, Akureyri til gennemførelse af en nordisk turné med islandsk musik	75 000
Carsten Svanberg, København til gennemførelse af en nordisk turné med dansk kirkemusik for basun og trompet	40 000

Nordisk korkomité/Elisabeth Lill Hult, Lidingö til gennemførelse af et nordisk dirigentforum i Borgå, Finland	45 000
Rautatieläisten henkisten harrastusten keskus rf, Helsingfors til gennemførelse af nordiske folkedanserdage for jernbanepersonale	8 500
Kór Oldutúnsskóla/Egill Fridleifsson, Hafnarfjörður til gennemførelse af et nordisk børnekorseminar i Skálholt, Island	67 000
Matti Rantanen, Helsingfors, Jon Faukstad, Oslo og Mogens Ellegaard, Höllviksnäs til rejse og ophold i forbindelse med fællesnordiske accordeon-koncerter	15 000
Danske folkedansere/Arne K Jensen, Karup til gennemførelse af et møde med planlægning af et nordisk folkedanserstævne i 1979	25 000
Sata-Hämä Soi-kommittén, Ikalis til gennemførelse af arrangementer med nordiske folkedansere, harmonika- og spillemandsmusik	15 000
Norsk skoleorkesterforbund, Oslo til gennemførelse af konferencen "Samarbejdsformer mellom nordiske skoleorkestre"	11 500
Kaustisen Kansanmusiikki-instituutti/Viljo S Määttäälä, Kaustinen til gennemførelse af et præsentationsseminar om den samiske musiktradition	42 000
Musiikkia Pohjoisessa 1978/Mauno Astala, Kemi til gennemførelse af det 10. "Musikk i Norr"-arrangement	40 000
St Hallvard-guttene, Oslo til dækning af udgifterne i Sverige under en kortturné i Danmark og Sverige	16 000
Kuopio tanssii ja soi ry, Kuopio m. fl. til dækning af dommernes rejse og ophold ved et nordisk arrangement for unge dansekunstnere i klassisk og moderne dans i 1979	50 000
Musikvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet/Jan Ling, Göteborg til forberedelse og gennemførelse af konferencen "Nordisk musik och musikvetenskap under 70-talet"	70 000
Husets musikteater/Trevor Davies, Århus til gennemførelse af en koncertturné til Danmark og Sverige med Rauma spellmanslag, Andalsnes	25 000
Halmstad internationale festival, Halmstad til gennemførelse af en blæser og slagtpøjsfestival	20 000
Musikrådet i Odense, til gennemførelse af en nordisk folke- og spillemandsuge i Odense	60 000
Musik- och teaternämnden, Lund til rejseomkostninger for islandske unges deltagelse i Ungdomsorkesterets kursus i Lund	10 000
Luleå hembygdsgille, Luleå til gennemførelse af "Gammeldads Spelmansstämma 1978"	6 000
Drengkoret "Pirkanpojat", Pirkkola til gennemførelse af en korrejse til Sverige, Danmark og Norge	8 000
Tonlistarskólinn á Akureyri til gennemførelse af en koncertrejse til Danmark og Norge	40 000
Kivijärvi Mieslaulajat ry/Kivijärvi manskör, til gennemførelse af en koncertrejse til Norge og Danmark	14 000
Sällskapet Visans Vänner i Vasanejden rf, Vasa til gennemførelse af "Nordisk visträff 1978"	15 000
Knud Lundberg, København til gennemførelse af et nordisk hornorkesterlederseminar	13 000

Tammerfors stad, til gennemførelse af kursus, seminar og koncerter i forbindelse med Pispalan Sottiisi folklorefestival	25 000
Kino Gudhjem/Peter Tiemroth, Østermarie til gennemførelse af et folkemusikstævne	10 000
Club 7/Trond Jensen, Oslo m. fl. til gennemførelse af projektet "Finsk folkemusikk — i hjemlandet og i indvandrer miljøene i Skandinavia"	25 000
Ungdomskören Psallite, Helsingfors til gennemførelse af en koncertrejse til Sverige og Norge	8 100
Unge akademikerens kor, København til gennemførelse af en koncertturné til Norge og Sverige	25 000
Finlands svenska spelmansförbund/Ann-Mari Häggman, Helsingfors til gennemførelse af en nordisk folkemusikkoncert og -seminar	20 000
Huset/Klaas Muizelaar, København til gennemførelse af en skandinavisk musikfestival	75 000
Kultursamvirket i Åbenrå, Danmark til indbydelse af det finske orkester "Cumulus"	10 000
Luleå kammarkör/Sten Heijer, Skellefteå til opførelse af Brahms' "Ein deutsches requiem"	10 000

Litteratur

Stockholms stadsbibliotek, Stockholms kulturförvaltning og Stiftelsen Hässelby Slott til gennemførelse af arrangementet "Nordiska författerdagar 1978"	23 000
Gyldendal/Erik Vagn Jensen, København til udgivelse på dansk af Regin Dahls færøske digte	15 000
Litteraturkritikernes lav/Torben Brostrøm, København til gennemførelse af et seminar om litteraturkritik og udgivelsespolitik	25 000
Palle Petersen, Ballerup til udgivelse af en undervisningsbog for børn om guder, helte og bønder i islandske sagaer samt rejse til Island	6 000
Norsk forfattersentrum, Vestlandsavd, Bergen til gennemførelse af nordiske forfatterbesøg	90 000
Svenska PEN/Per Wästberg, Stockholm til nordisk deltagelse i den 43. internationale PEN kongres	20 000
Nordkalottens Musikkråd, Tromsø til produktionsgaranti til trykning af artikelsamlingen "Musikk på Nordkalotten 1978"	40 000
Föreningen Natur och Samhälle i Norden/Åke Rehnström, Täby til udgivelse af en bog om Spitsbergen	5 000
Dansk Forfatterforening/S-gruppen, København til gennemførelse af et seminar om nabolandslitteratur og fortælleformer i nutidig prosa	20 000
Politikens Forlag P H Traustedt, København til udgivelse af en bog om Grønlands kunst	75 000
Lunds stiftsgård, Båstad til udgivelse af en rapport i forbindelse med et afholdt seminar	6 000

Dramatisk virksomhed (teater og film)

Institut for dramaturgi/Chr. Ludvigsen og Janek Szatkowski, Århus til gennemførelse af seminaret "Dramapædagogik i Norden — uddannelse og forskning"	60 000
--	--------

Nordisk teaterunion, Søborg til gennemførelse af det XIV teatermøde om samarbejdet mellem forfatteren og teatret som impuls giver for den nye dramatik	40 000
Teatertidskriften Entré/Claes Englund, Solna til udgivelse af et specialnummer om teater i Danmark	18 000
Armand Mische, Nyköping til gennemførelse af en teaterturné til Grønland, Island og Færøerne med stykket "Clowneri"	60 000
Det danske filminstitut, Svenska filminstitutet, Finlands Filmstiftelse, Norsk Kino- og Filmfond til udskrivning af en idékonkurrence og produktion af en fællesnordisk tegne/dukkefilm for familien	60 000
Profilm A/S, Stavanger til optagelse af "Kulturkrasj 1979" en film om nordiske kulturdage i Haugesund	95 000
Centralförbundet för svenska teateramatörer i Finland rf, Helsingfors til gennemførelse af en nordisk teaterkonference for amatører	60 000
Filmgruppe Honningsvåg, Norge til færdiggørelse af en film om Nordkappfestivalerne "Vi møtes på Nordkapp"	32 000
Chr. Ludviksen, Aarhus, Janek Szatkowski, Skanderborg m. fl. til publikation af "Dramapædagogik i Norden" — en rapport om uddannelse, forskning, metoder og mål	40 000
Finlands filmstiftelse, m. fl. til gennemførelse af en nordisk filmuge i Finland	73 000

Social virksomhed

Etniske minoriteters samarbejde

Alf Hjort-Moritzen, København til udgivelse af bogen "Nordens nomader — Europas sidste naturfolk" (produktionsgaranti)	8 000
Nordisk samisk institutt, Kautokeino til gennemførelse af et seminar i serien "Cross-Cultural Education in the far North"	5 000

Idræt og friluftsvirksomhed

Suomen Latur ry og Konditionsfrämjandet rf, Helsingfors til gennemførelse af en nordisk friluftskonference	30 000
Idrottsamband Islands, Reykjavik til gennemførelse af et nordisk mesterskabsstævne i vægtløftning, boccia, friidræt og bordtennis for funktionshæmmede	50 000
Nordisk skolidrottskommitté, Nyborg til udgivelse af en brochure på svensk og finsk	10 000
Nordisk skolidrottskommitté, Nyborg til gennemførelse af en nordisk skoleidrætslejr i 1978	12 000

Socialt samarbejde

Sveriges dövas riksförbund, Leksand til gennemførelse af det 2. tolkeseminar i 1978	50 000
Blind-døveafd, Alborgskolen, Alborg til gennemførelse af et nordisk kursus for blind-døvepædagoger	53 000
Invalidförbundet rf, Helsingfors til gennemførelse af et nordisk seminar om de fysisk handicappedes kulturbehov	60 000

Bjørg Heie, Statens bibliotektilsyn, Oslo til gennemførelse af seminaret "Krav til tekst og illustrationer for døve og tung-hørte, blinde og svaksynte"	60 000
Norges Blindeforbund, Vestlandske distrikt, Bergen til gennemførelse af "Nordiske festspill for blinde 1978"	95 000
Nordens husmorforbund, Oslo til gennemførelse af en konference om barnets stilling i dagens samfund	150 000
Karen Andersen, Bergen m. fl. til gennemførelse af 2 møder for en nordisk gruppe som skal arbejde med indsamling og distribution af ideer til hjælpemidler for blinde børn	22 000
Sihteeridistys/Sekretareforeningen ry, Helsingfors til gennemførelse af en nordisk sekretærkongres	60 000

Børne- og ungdomssamarbejde

Arbeterbevægelsens barnorganisasjoner i Norden/Jerry Svensson, Stockholm til gennemførelse af projektet "Arbetarrörelsen och barnkulturen i Norden — bättre barnfilm genom barn- och ungdomsorganisationernas arbete"	75 000
Sveriges Författarförbund, Stockholm til gennemførelse af et nordisk møde om "Det kommersiella hotet mot den nordiska barnlitteraturen"	60 000
Norrköpings kommun, Sverige til gennemførelse af en konference om "Barn och kultur"	25 000

Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk o. l.)

Söngmálastjóri Þjóðkirkjunnar/Haukur Gudlaugsson, Reykjavik m. fl. til gennemførelse af et nordisk stævne for gudstjenstlig sang og musik (især gregoriansk sang)	60 000
Tidskriften Tiden/Martin Lindblom m. fl., Stockholm til gennemførelse af et fælles nordisk seminar om Nordens faglige og politiske arbejderbevægelse	28 000
ABF Norrbotten, Luleå til gennemførelse af 8 grænseregionale samarbejdskonferencer indenfor arbejderbevægelsen på Nordkalotten	45 000
Nordisk Missionsråd/Ruth Kristiansen, København til gennemførelse af en konference om mission i firserne	60 000
Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar, Stockholm til gennemførelse af symposiet "Samhället — Föreningslivet — Fritiden, en utblick mot framtiden"	7 500

Kvindesamarbejde

Sveriges författarförbund, Stockholm til gennemførelse af konferencen "Kvinnliga författares arbetssituation"	70 000
Ingrid Segerstedt Wiberg, Göteborg til gennemførelse af et seminar om samarbejdet efter FN's nedrustningssession	40 000
Ida Blom, Historisk institutt, Bergen til gennemførelse af en konference om "Nordiske kvinder i arbejdslivet på 1800- og 1900-tallet"	30 000
Nordiske kvinders bygge- og planforum/Tarja Cronberg, Holte til planlægningsmøde og konference om "Kvinde og bølilmiljø"	60 000
Liv Østmo og Vigdis Stordahl, Karasjok til gennemførelse af et seminar om samekvindens status før og nu	50 000

Nordiske kulturuger

Kulturelt samvirke på Randerseggen, Randers til gennemførelse af en nordisk kulturuge	45 000
Fredensborg-Humblebæk kommunes kulturelle udvalg, Fredensborg til en nordisk kulturuge	30 000
Kulturelt samråd, Brønderslev til en nordisk kulturuge	80 000
Haugesund kommunes kulturutvalg/Gunnar Johan Løvvik, Haugesund til gennemførelse af nordiske kulturuger — Kulturkrasj '78	150 000
Föreningen Norden i Lidköping, til gennemførelse af en nordisk kulturuge	3 000
Kulturnämnden i Korsholm til gennemførelse af en nordisk kulturmåned	28 000
Turistforeningen for Svendborg og omegn, til gennemførelse af Svendborg festdage 1978	50 000
Korpo kulturgille, Korpo til gennemførelse af en nordisk kulturuge	20 000
Föreningen Norden i Kuopio til gennemførelse af en nordisk kulturuge	1 500
Sollentuna kulturnämnd, Sollentuna til gennemførelse af en nordisk kulturuge	40 000
Nykøbing-Rørvig, Trundholm og Dragsholm kommuner, Danmark til gennemførelse af en nordisk kulturuge	30 000
Slagelseegnens kulturkreds/Henning Klestrup, Danmark til gennemførelse af en nordisk kulturuge	65 000
Skara kulturnämnd, Sverige til gennemførelse af en nordisk kulturuge	20 000
Oppegård kommune, Norge til gennemførelse af en nordisk kulturuge	26 000
Holeby kommune, Danmark til gennemførelse af en nordisk kulturuge	12 500
Sønderborg kommune, Danmark til gennemførelse af en nordisk kulturuge	10 000
Järvenpään Pohjola-Norden ry, Finland til gennemførelse af en nordisk kulturuge	23 000
Kulturelt samråd i Haderslev, Danmark til en nordisk kulturuge	20 000
Uppvindinge kommuns kulturnämnd Sverige til gennemførelse af en nordisk kulturuge	5 500
Klippan-Norden, Sverige til gennemførelse af et nordisk venskabsbyarrangement	15 000
Sandefjord kommune, Norge til gennemførelse af en nordisk kulturuge	15 000
Hald hovedgård og Foreningen Norden, Viborg til gennemførelse af en nordisk kulturuge	48 500
Sør-Varanger kommune, Norge til nordiske kulturuger	30 000
Savonlinnan kaupunki, Finland til gennemførelse af en nordisk kulturuge	22 500
Trysil kommune, Norge til gennemførelse af en nordisk kulturuge	15 000
Asker kommunale kulturutvalg, Norge til gennemførelse af en nordisk kulturuge	15 000

Foreningen Norden i Skedsmo, Skjetten til gennemførelse af en nordisk kulturuge	13 500
Rovaniemi kaupunki/Piteå toimikunta, Rovaniemi til gennemførelse af arrangementet "Rovaniemi-dagar"	50 000

BILAGA 4

Räkenskaper för verksamhetsåret 1978

INKOMSTER

Anslag enligt den nordiska kulturbudgeten		8 000 000,—	
<i>Andra inkomster</i>			
Aterföringar och tillbakabetalningar av ej utnyttjade beviljningar	393 754,42		
Räntor m. m.	318 447,84		
Ej disponerade medel från tidigare år	591 673,17	1 303 875,43	
Summa dkr		9 303 875,43	

UTGIFTER

Administrativa utgifter

Möteskostnader	91 352,56		
Arvoden	34 000,—		
Annonser, trycksaker m. m.	115 839,10		
Övriga omkostnader	7 651,27	248 842,93	

Beviljningar

Styrelsemöte 39/dec. -77	2 106 500,—		
" 40/mars -78	2 982 500,—		
" 41/juni -78	2 116 900,—		
" 42/sept. -78	1 344 000,—		
" 43/dec. -78	500 000,—	9 049 900,—	
Ej disponerade medel av 1978 års anslag		5 132,50	
Summa dkr		9 303 875,43	

Ekonomisk status per 21.12.1978 för Nordiska kulturfonden

TILLGÅNGAR

Likvida tillgångar

Bank och postgiro		2 470 455,58	
-------------------	--	--------------	--

Fordringar

Förskott	1 000,—		
Kända återbetalningar av ej utnyttjade bev.	6 517,47	7 517,47	
Summa dkr		2 477 963,05	

SKULDER

A-skatt	660,—		
Mellanräkning/sekr. & MR	5 002,35		
Poster rörande 1978 bokförda under 1979	10 055,68	15 718,03	
Rest av ej utbetalda beviljningar			
— från tidigare år	210 500,—		
— från verksamhetsåret	2 246 612,52	2 457 112,52	
Ej disponerade medel		5 132,50	
Summa dkr		2 477 963,05	

København den 15 februari 1979

Klas Olofsson
Direktör

Ove Stenroth
Byråchef

*BILAGA 5***Revisionsprotokoll**

1. Fondens regnskab for 1978 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 12.—13. marts 1979 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 1. maj 1979 fra Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet er revideret. Revisionen er udført i sædvanligt omfang og på samme måde som tidligere.

Til driftsregnskab og status bemærkes følgende:

Driftsregnskab

2. Fondens indtægter har andraget 9 303 875 dkr.

For 1978 er fondsbidraget i det nordiske kulturbudget forhøjet fra 6,5 mill. kr. til 8,0 mill. kr. Forskellen mellem det budgetmæssige tilskud og det samlede til rådighed værende beløb — 1,3 mill. kr. — hidrører for knap halvdelen vedkommende fra et overført overskud fra foregående år, medens den resterende del består af tilskrevne renter m. m. samt tilbageførsler og tilbagebetalinger af bevillinger, som ikke er blevet udnyttet.

3. Med hensyn til tilbageførslerne bemærkes, at der på fondens 37. møde i juni 1977 blev truffet beslutning om, at et forskud på 30 000 kr. til udarbejdelse af et fællesnordisk operaværk, der blev udbetalt i 1972, skulle tilbagebetales til fonden. Under hensyn til, at arbejdet med kompositionen efter det oplyste var i fuld gang, besluttedes det på fondens 39. møde i december 1977 at tilbagebetaling først ville blive krævet efter udløbet af 1978, medmindre der forinden forelå et tilfredsstillende regnskab. Beløbet er endnu ikke tilbagebetalt, og der er ikke aflagt noget regnskab, men det ikke afsluttede værk er deponeret i kultursekretariatet.

For så vidt angår tilbagebetaling af en bevilling på 50 000 kr. til udarbejdelse og udgivelse af en ajourført udgave af bogen "Valg og vælgere" har sekretariatet som anført i revisionsprotokollat 1/1977 sat spørgsmålet i bero, idet bogen med stor sandsynlighed kunne forventes at udkomme i foråret 1979. Bogen er endnu ikke udkommet, men trods dette har tilbagebetaling ikke fundet sted. Efter det oplyste mangler der kun ét bidrag, som forventes at foreligge i løbet af 1980.

På det 40. møde i marts 1978 besluttede styrelsen, at halvdelen af indtægterne ved salget af en bog hidrørende fra et fondsstøttet projekt — modværdien af 4 250 fmk. — skulle tilbagebetales. Beløbet er i juni 1978 indbetalt til sekretariatet med ca. 5 700 dkr. På det 41. møde traf styrelsen beslutning om tilbagebetaling af 50 000 dkr. med renter vedrørende en bevilling til oplysningsforbundenes kunstillæg. Tilbagebetaling har fundet sted i oktober 1978 med ca. 53 000 kr.

4. Regnskabet's udgiftsside viser to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger.

Administrationsudgifterne er i forhold til foregående år faldet med ca. 15 000 kr. til ca. 249 000 kr.

Udgifterne til annoncer, tryksager m. m., der udgør næsten halvdelen af fondens administrationsudgifter, er praktisk taget uændrede i forhold til 1977. Det samme gælder for udgifterne til vederlag til medlemmerne af fondens styrelse, idet de hidtidige principper for honorarer også er blevet anvendt i 1978.

Nedgangen i de samlede administrationsudgifter kan således i det væsentlige henføres til mødeomkostningerne, der er faldet med ca. 15 000 kr. til ca. 91 000 kr. Udgifterne til diverse omkostninger, der imidlertid kun udgør 3 % af de samlede administrationsudgifter, er mere end fordoblet i forhold til 1977 og udgør nu ca. 7 700 kr.

5. Bevillingerne er i regnskabet anført med 9 049 900 kr., hvoraf 8 471 900 kr. er fordelt på 228 projekter. De resterende 578 000 kr. vedrører dels en bevilling på 500 000 kr. til gennemførelse af en udstilling i London og New York om vikingetiden, dels to bevillinger på henholdsvis 50 000 kr. til kunstnerisk udsmykning af kultursekretariatets lokaler i Snaregade og 28 000 kr. til produktion af en informationsbrochure på 5 sprog om kulturfonden.

Om disse bevillinger skal bemærkes følgende:

a. De to sidstnævnte bevillinger forvaltes i kulturfondens/kultursekretariatets egen regie. Af bevillingerne er der i årets løb anvendt henholdsvis ca. 3 400 kr. og ca. 700 kr., medens restbeløbene er overført til 1979.

Bevillinger ydet af kulturfonden anvendes principielt til nordiske projekter af fælleskulturel betydning. Revisorerne finder det derfor mindre rimeligt at betragte den kunstneriske udsmykning af kultursekretariatets lokaler og en informationsbrochure som projekter. For så vidt kunstnerisk udsmykning af lokalerne i Snaregade skønnes fornøden, synes udgifterne at burde afholdes af sekretariatets budget. Udgifterne til informationsbrochuren synes at burde betragtes som en del af fondens administrationsudgifter.

b. På fondens 43. møde i december 1978 blev der givet en bevilling på i alt 750 000 kr. til gennemførelse af nævnte vikingeudstilling, heraf 250 000 kr. af fondens midler for 1978. På fondens 44. møde i marts 1979 blev denne beslutning ændret, så 500 000 kr. af den samlede bevilling skulle afholdes af fondens midler for 1978. Normalt tages bevillinger, der meddeles på fondens decembermøder, af fondens midler for det følgende år. I dette tilfælde er størrelsen af bevillingen af 1978-midlerne først endeligt fastsat i marts 1979 på et tidspunkt, hvor regnskabet var udarbejdet, og størrelsen af ikke-disponerede midler vedrørende 1978 var fuldt oplyst.

På det 44. møde blev der endvidere foretaget justering af tidligere truffne beslutninger om de beløb, der skulle overføres til næste år eller tilbageføres til fondens kasse.

Da bestyrelsen kun mødes 4 gange årligt, kan det muligvis være praktisk at foretage sådanne ændringer efter regnskabsårets udgang. Når der imidlertid ikke findes regler om tilbageførsel af eventuelle overskud til kulturbudgettet, forekommer det rigtigst, at der ved dispositioner over de til rådighed værende midler tages hensyn til den fastlagte regnskabsperiode. Mindre justeringer som følge af, at nødvendige oplysninger først fremkommer i tiden mellem styrelsens decembermøde og regnskabsårets udløb, måtte sekretariatet eventuelt kunne bemyndiges til at foretage mod senere regnskabsmæssig forklaring.

6. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke-disponerede midler) på ca. 5 000 kr. Overskuddet har i de foregående to år udgjort ca. 10 % af fondstilskuddet, men er nu nedbragt til det tidligere niveau. Overskuddet på 5 000 kr. er fremkommet, efter at der er meddelt ovennævnte bevilling på 500 000 kr. til vikingeudstillingen efter regnskabsårets afslutning.

Status

7. Fondens aktiver omfatter stort set kun indestående på bank- og postgirokonti. Ultimobeholdningerne er verificeret.

Der er den 6. juli 1978 under et kasseeftersyn ved Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde tillige foretaget opgørelse af fondens beholdninger. Eftersynet gav ikke anledning til bemærkninger.

Særregnskaber

8. På fondens 38. møde blev det besluttet at afsætte 1,5 mill. kr. til støtteordningen for nordiske kulturuger i 1978. Denne ordning har nu fungeret i tre år, og der er ikke for 1979 afsat særlige midler til ordningen, men ansøgninger om sådan støtte vil fortsat kunne imødekommes.

9. For 1978 er der ydet støtte til 28 kommuner m. v. til et samlet beløb af 884 500 kr. til gennemførelse af lokale nordiske kulturuger. For at få et indtryk af afviklingen af dette projekt har man ligesom for 1976 og 1977 bedt om, at de indkomne regnskaber må blive fremsendt til revision. Der er herefter modtaget 18 regnskaber, som i forhold til antallet af bevillinger fordeler sig således:

	<i>Antal bevillinger</i>	<i>Modtagne regnskaber</i>
Danmark	10	7
Finland	6	3
Norge	7	4
Sverige	5	4
	<hr/> 28	<hr/> 18

Af de 18 regnskaber var 6 vedlagt bilag, men bilagsmaterialet bestod i 5 regnskaber kun af fotokopier.

Med hensyn til revision var der 8 regnskaber, der ikke bar påtegning om at være reviderede. 4 af disse regnskaber var imidlertid udarbejdet af vedkommende kommune, og man forudsætter, at disse regnskaber i lighed med kommunernes øvrige regnskaber revideres ved den kommunale revisions foranstaltning. Regnskaberne fra de resterende 4 bevillinger var alle vedlagt bilag eller kopi af bilag. Af de 10 regnskaber, der bar påtegning om at være reviderede, var revisionen for 7 regnskabers vedkommende foretaget af den kommunale revision.

10. Det er normalt en forudsætning for de heromhandlede bevillinger, at støtten fra kulturfonden ikke overstiger halvdelen af de samlede udgifter. De øvrige udgifter dækkes ved kommunale eller andre tilskud, ligesom der i et begrænset omfang er tale om indtægts-givende aktiviteter. En sammenholdelse af de indkomne regnskabers bruttoudgifter ved arrangementerne med fondens tilskud viser en totaludgift på ca. 1.116.000 kr. og et samlet fondstilskud på 485.500 kr. svarende til, at fonden gennemsnitligt har dækket 44 % af bruttoudgifterne. Den andel, fondens støtte i det enkelte tilfælde har udgjort af de samlede bruttoudgifter, er vist i nedenstående opstilling:

<i>Tilskuds- procent</i>	<i>Antal regnskaber</i>
20—29	2
30—39	4
40—49	8
50—59	1
60—	3
	18

Uanset at støtten fra fonden normalt ikke må overstige halvdelen af udgifterne, er der som det ses af oversigten 4 bevillinger, hvor tilskudsprocenten er opgjort til 50 % eller derover. En enkelt af disse bevillinger er imidlertid givet uden krav om, at halvdelen af udgifterne skal dækkes lokalt. I de øvrige 3 tilfælde er der foretaget en tilbagebetaling af en sådan størrelse, at tilskuddet fra kulturfonden alene har dækket halvdelen af udgifterne. Om en af de sidstnævnte sager henvises dog til afsnit 13 nedenfor.

11. I nedenstående oversigt er anført antallet af bevillinger til nordiske kulturuger og deres fordeling på de enkelte nordiske lande i tredsperioden 1976—1978.

	<i>1976</i>	<i>1977</i>	<i>1978</i>	<i>I alt</i>
Danmark	24	14	10	48
Finland	11	8	6	25
Island	1	2		3
Norge	6	15	7	28
Sverige	9	23	5	37
	51	62	28	141

Den procentvise fordeling af bevillinger og disses samlede beløb ser således ud:

	<i>Antal be- villinger</i>	<i>Pct.</i>	<i>Samlet be- villingsbeløb</i>	<i>Pct.</i>
Danmark	48	34	1 015 550	34
Finland	25	18	424 200	14
Island	3	2	130 000	4
Norge	28	20	794 800	27
Sverige	37	26	642 150	21
	<u>141</u>	<u>100</u>	<u>3 006 700</u>	<u>100</u>

Fordelingen mellem landene viser stort set overensstemmelse mellem antallet af bevillinger og tildelt beløb fra støtteordningen.

12. Der er endvidere foretaget en gennemgang af 8 regnskaber for andre projekter end nordiske kulturuger. Blandt disse er en bevilling på 12.000 kr. til De studerendes Rad ved Danmarks Biblioteksskole til gennemførelse af den 3. nordiske konference for biblioteksstuderende (42. møde). I forbindelse med tilsagnet om støtte blev det tilkendegivet, at man ikke kunne regne med, at fonden gav yderligere støtte til disse konferencer.

Ifølge det aflagte regnskab for anvendelsen af bevillingen fremkommer et overskud på 1 575 kr., der agtes anvendt til en fremtidig tilsvarende konference. Det er imidlertid et almindeligt princip for støtte fra det nordiske kulturbudget, herunder fra Nordisk Kulturfond, at et overskud, herunder renteoverskud, sædvanligvis må tilbagebetales. Da det er tilkendegivet, at der ikke kan forventes støtte til fremtidige konferencer, og da beløbet ikke kan anses for helt uvæsentligt, burde det efter revisorernes opfattelse være tilbagebetalt til fonden.

Efter det budget, der fulgte med ansøgningen, skulle støtten fra kulturfonden tillige med anden bevilget støtte praktisk taget udelukkende medgå til rejseudgifter til 66 deltagere i konferencen. Konferencen havde imidlertid kun 38 deltagere, hvorfor rejseudgifterne blev reduceret tilsvarende.

De samlede udgifter er imidlertid af nogenlunde samme størrelse som de budgetterede, idet der ud over rejseudgifterne bl. a. er afholdt en udgift til diæter på 150 kr. pr. konferencedeltager eller i alt 5 700 kr. Da denne udgift, der ikke er omfattet af ansøgningen til fonden, kun synes muliggjort som følge af det reducerede antal konferencedeltagere, burde tilbagebetalingen til fonden eventuelt tillige have omfattet et beløb af 5 700 kr.

13. Der er endvidere efter aftale med sekretariatet foretaget en gennemgang af sagen vedrørende fondens bevilling på 48 500 kr. til Hald hovedgård og foreningen Norden, Viborg, til gennemførelse af en nordisk kulturuge. Denne bevilling var på sædvanlig måde gjort

betinget af, at der forelå tilsagn om et beløb fra lokal side svarende til fondens.

Det første regnskab, som fonden modtog, kunne ikke anses for tilfredsstillende, idet det kun viste udgifter på ca. 64 000 kr. På begæring af fonden udarbejdede den projektansvarlige derpå et nyt regnskab, der viste samlede udgifter på ca. 80 000 kr. Det oplystes i tilslutning til dette regnskab, at den manglende regnskabsaflæggelse for en række udgifter skyldtes, at kulturugens arrangementer gennemførtes i et samarbejde mellem flere foreninger o.l. Af denne grund viste det nye regnskab også en række udgiftsposter, som uden dokumentation var optaget med afrundede beløb. Da fondstilskuddet kun skulle udgøre halvdelen af udgifterne, var der stillet krav om tilbagebetaling af en del uden at der kræves yderligere dokumentation eller tilbagebetaling.

Selv om regnskabet — også hvor der er flere medarrangører — bør omfatte samtlige udgifter og indtægter, og selv om fondstilskuddet med et mindre beløb overstiger halvdelen af udgifterne ved projektet, har revisorerne ment efter omstændighederne at kunne afslutte sagen, uden at der kræves yderligere dokumentation eller tilbagebetaling.

Efter revisorerens opfattelse vil det betyde meget, at der stilles klare krav til regnskabsaflæggelsen som betingelse for tilskud. Man har derfor ved behandlingen af sagen lagt vægt på, at fondens styrelse på mødet i december 1977 vedtog at lade sekretariatet overveje spørgsmålet om en standardisering af regnskabsaflæggelsen for lokale nordiske kulturuger, ligesom sekretariatet burde overveje generelt at skærpe tonen i tilsagnsskrivelserne. Man går ud fra, at her er tale om generelle overvejelser, som også kan være af betydning for andre projekter, og har i denne forbindelse mærket sig, at sekretariatet på styrelsesmødet i juni 1978 har fået bemyndigelse til ikke at udbetale eventuelle nye bevillinger til ansøgere, der ikke har afsluttet tidligere sager med tilfredsstillende regnskab og rapport.

14. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

"Foranstående driftsregnskab og status er revideret. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Yderligere oplysninger og forklaringer er indeholdt i vores revisionsprotokollat af 27. november 1979."

København, den 27. november 1979

Otto Mørch

J. Brendsdorff

*BILAGA 6***Betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden 1978 avgiven av Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning**

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 28:e session avgiven berättelse om verksamheten 1978 jämte revisionsprotokoll. Berättelsen har behandlats vid möte den 1 februari 1980. Till mötet hade kallats representanter för kulturfondens styrelse och sekretariat.

Utskottet har genomgått berättelsen jämte revisionsprotokollet och önskar med anledning därav framföra följande.

Utskottet har noterat revisorernas uppmaning till fondstyrelsens sekretariat om att till mottagarna rikta preciserade krav på redovisning som ett villkor för medelstilleddning samt om att fonden generellt uttalar sig mera bestämt i de till mottagarna riktade skrivelserna om beviljade medel.

Utskottet har erfarit att detta som bäst övervägs i kulturfondens organ.

I detta sammanhang önskar utskottet erinra om att Nordiska rådets kulturutskott i fråga om utvärderingen av det nordiska kultursamarbetet på 1970-talet (*C 1/1980, bilaga 10*) uttalat att förhållandet mellan kulturfondens och Nordiska ministerrådets dispositionsmedel borde presenteras, liksom utskottet uttalat att det krävdes en redovisning av skillnaderna mellan principerna för medelsbeviljning över å ena sidan kulturfonden, å andra sidan dispositionsmedlen.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

1. att rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1978 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1978 samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 1 februari 1980

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Árni Gunnarsson (A)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Förman

Arvo Salo (Sd)

Berättelse

från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
Kalevagatan 28 B 23
SF-00100 Helsingfors 10
Tel. 90-603 641, 644 358

B. Startår

1979

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning är en nordisk institution med säte i det land Nordiska ministerrådet beslutar. Verksamheten skall i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri. Den biologiskt-naturvetenskapliga forskningen skall beaktas i nämndens arbete.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har särskilt till uppgift

att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom alkohol- och narkotikaforskningen och forskning rörande andra beroendeframkallande medel i de nordiska länderna

att initiera och planera samnordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och narkotikapolitiska frågor

att främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete

att arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutväxling.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av tre ledamöter från Danmark, Finland, Norge och Sverige som utses för högst tre år i sänder med möjlighet till återval.

Varje ledamot har en personlig suppleant. Island deltar med två medlemmar och en suppleant. Två av ledamöterna från varje land skall vara forskare och en ledamot administratör.

Nämnden utser inom sig ordförande för två år i sänder med möjlighet till återval för ytterligare ett år. Ordförandeskapet bör rotera mellan medlemsländerna.

Nämnden biträdes av ett sekretariat. Sekretariatet förestås av en forskningssekreterare. Övrig personal anställs i mån av behov och tillgång på medel.

Sekretariatet är t. o. m. 31.12.1982 förlagt till Finland.

Den ekonomiska förvaltningen handhas av OY ALKO AB på basen av ett samarbetsavtal mellan nämnden och ALKO.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark:

Stadslæge H. E. Knipschildt
Forskningssekretær Jøgvang
Petersen
Overlæge Ole Rafaelsen

Suppleanter:

Fuldmægtig Birthe Fabricius
Forskningssekretær Anne-Marie
Sindballe
Overlæge Andreas Sørensen

Finland:

Docent Kettil Bruun, (*ordf.*)
Pol.kand. Esa Österberg
Byråchef Håkan Hellberg

Med.dr. Kari Poikolainen
Prof. Leo Hirvonen
Byråchef Jarkko Eskola

Island:

Prof. Tomas Helgason
Dir. Olafur Haukur Arnason

Docent Gylfi Asmundsson

Norge:

Underdir. Brit Denstad
Forsker Ole-Jorgen Skog
Docent Per Vaglum

Kontorsjef Stein Berg
Forsker Olav I. Jensen
Dr. med. Hans J. Stang

Sverige:

T.f. prof. Karin Tengvald
Överläkare Kerstin Tunving
Avdelningsdir. Jakob Lindberg,
(*viceordf.*)

Doc. Tom Nilsson
Prof. Erik Ånggård
Deparatementssekr. Christer
Karlsson

3. Personal

Forskningssekreterare:

1.1. 1979—31.7. 1979 fil. dr. Björn Hibell (1/2 tid)

Fr. o. m. 1.8. 1979 pol. kand. Pia Rosenqvist

Sekreterare:

1.1. 1979—31.5. 1979 sekr. Sonja Andersson (1/3 tid)

Fr. o. m. 19.9. 1979 pol. stud. Marja Venna (2/3 tid)

F. Verksamhet

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) började sin verksamhet den 1 januari 1979. Nämnden har föregåtts av Nordiska nämnden för alkoholforskning (1959—78) och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (1975—78).

Verksamheten har under året byggt på de tidigare nämndernas aktiviteter och sålunda har finansiellt stöd givits åt projekt som initierats av dessa. Däribland kan ämnas "Konsekvenser av, attityder till och bruk av alkohol i Norden" varvid nämnden har stött projektgruppsmöte och planering av danskt delprojekt, projektet Psykofarmaka i Norden, nordiskt alkoholbiologiskt seminarium och arbetsgruppsmöte.

Nämnden har även utlyst stipendier i vetenskapliga miljöer för forskning på en del s. k. prioriterade områden. Valet av dessa områden har företagits på basen av förberedelsearbete i de tidigare nämnderna, pågående forskning och på en bedömning av behovet av forskning av särskild samhällsrelevans. Dessa områden är

- tvång och frivillighet i vården av alkohol- och drogmissbrukare, särskilt analyser av det juridiska regelsystemet och det faktiska bruket av administrativt och annat tvång
- behandlingsforskning som siktar till att belysa skillnader mellan de nordiska länderna i behandlingssystemets uppbyggnad, organisation och behandlingssinnehåll
- forskning rörande dels samspelet mellan alkohol- och drogbruk och arbetslöshet och dels förtidspensionering av personer med rusmedelsproblem
- forskning rörande alkoholens samhällsekonomiska roll i de nordiska länderna, samt
- komparativa nordiska projekt inom alkohol- och drogforskningsområdena.

Inom nämnden förbereds även ett ytterligare prioriterat område med sikte på forskning om den sociala påverkningsproblematiken när det gäller konsumtion av alkohol- och droger.

Nämnden har gått in för att i första hand bidra till s. k. nordiska kostnader i forskningsprojekt (resor, projektgruppsmöten, smärre sti-

pendier) och endast i undantagsfall gå in för totalfinansiering. Nämnden har sålunda under året beviljat medel till igångsättandet av ett projekt om tvång och frivillighet i behandlingsprocessen, planeringen av ett dansk-svenskt projekt om användningen av metadon vid behandlingen av narkomaner, utarbetandet av en översikt av läkemedelsdödligheten i Norden m. m.

Under året har en konferens om ekonomisk alkoholforskning förberetts — konferensen äger rum i början av år 1980. Likaså har kartläggningsarbete på två av ovannämnda prioriterade områden (arbetslöshet, förtidspensionering) påbörjats.

Nämnden utger ett nyhetsbrev. Under år 1979 utges två nummer. Behovet av ytterligare kommunikationsformer har diskuterats, däribland frågan om behovet av en nordisk vetenskaplig tidskrift.

Nämnden har sammanträtt 3 gånger under år 1979.

G. Framtidsplaner

Nämnden kommer under 1980 att följa upp verksamheten på de prioriterade områdena. Inom områdena ekonomisk alkoholforskning, arbetslöshet och bruket av alkohol och droger samt förtidspensionering av personer med rusmedelsproblem är uppgiften att i första hand finna fram till relevanta frågeställningar för nordisk forskning:

- En konferens om ekonomisk alkoholforskning anordnas i början av 1980;
- Inom förtidspensioneringsproblematiken avses anordnas ett arbetsgruppsymposium om existerande juridiska normer och regler, förändringar i dessa och skillnader mellan de nordiska länderna. En annan möjlig infallsvinkel är frågan om förtidspensioneringens inverkan på livskvalitet och livssituation;
- Kartläggningsarbete om pågående nordisk forskning om arbetslöshet, speciellt med hänsyn till rusmedelsproblematik, utförs och avslutas.

På basen av delprojekt som bedrivs inom områdena tvång och frivillighet i vården samt behandlingsforskning kommer nämnden att överväga behovet av ytterligare forskning samt åtgärder för att möjliggöra nationell finansiering av projekt.

Existerande nordiska forskarkontakter utbyggs med hjälp av bl. a. resestipendier; vidare strävar nämnden att i sina seminarier och symposier speciellt beakta nyrekryteringsbehovet och utbygga kontakterna mellan forskare från olika discipliner och institutioner i de nordiska länderna.

Nämnden utger ett nyhetsbrev, 4 nummer per år.

H. Finansiering

Nämnden erhåller medel för sin verksamhet ur Nordiska ministerrådets allmänna budget.

1979:

	1 000 Fmk	(1 000 Nkr)
Löner motsv.	159	(211)
Varor motsv.	154	(205)
Projekt	289	(384)
Summa	602	(800)

Berättelse**från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

*Verksamhetsberättelse 1979**A. Navn og adresse*

Nordisk Embedsmannsutvalg for harmonisering av næringsmiddel-
lovgivningen
v/Helsedirektoratet
Dep-Oslo 1

B. Startår

1962

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Sverige og Norge

D. Mål

Mandat: Klargjøre de forskjeller som er tilstede i den nordiske næringsmiddel­lovgivning og søke å komme frem til ensartede bestemmelser for derved i størst mulig grad å kunne innta en felles stilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt.

*E. Organisasjon**I. Administrasjon*

Embedsmannsutvalg under Nordisk Rad (*rek. N/1962*).

F. Virksomhet

1979: Møte i København 24.09.79.

Deltagere: Danmark, Finland, Sverige og Norge.

Dagsorden: Overveielser om embedsmannsutvalgets status.

Oppgaver i forbindelse med befolkningens ernæring.

Helsekost.

Næringsdeklarasjon.

Codex Alimentariu kommissionens 13. møte.

Eventuelt.

C. Fremtidsplaner

Det har vært fremlagt forslag om omorganisering av Embedsmannsutvalget, se kopi vedlagt av brev av 3. mai 79 fra Embedsmannsutvalget for næringsmiddelovgivning til Nordisk Ministerråd.

H. Finansiering

Finansieres av de enkelte land.

*BILAGA***Skrivelse från Embetsmannsutvalget for næringsmiddel­lov­givning till Nordisk Ministerråd angående omorganisering av Embetsmannsutvalget for harmonisering av næringsmiddel­lov­givningen**

På Nordisk råds 10. sesjon 23. mars 1962 (*rek. 11/1962*) i Helsingfors ble det vedtatt at det skulle utredes mulighetene for å gjennomføre en harmonisering av næringsmiddel­lov­givningen og foreta en felles medisinsk kontroll av næringsmidler i Norden. Norge skulle være koordinerende land.

På denne bakgrunn ble det oppnevnt et embetsmannsutvalg med følgende mandat:

Klargjøre de forskjeller som er tilstede i den nordiske næringsmiddel­lov­givning og søke å komme frem til ensartede bestemmelser for derved i størst mulig grad å kunne innta en felles stilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt.

En beretning om arbeidet i embetsmannsutvalget ble sendt fra Sosialdepartementet til Nordisk Ministerråd 10. januar 1975. Det har siden vært holdt 3 møter.

På det siste møte i Oslo, 21. mai 1978, ble embetsmannsutvalgets videre arbeid drøftet. Nordisk Ministerråd tok selv initiativet til et møte i Oslo 21. august 1978 for å drøfte Nordisk råds Rek. 10/75 ang. et nordisk samarbeidsorgan på næringsmiddelforskningens område. Her ble også det eksisterende embetsmannsutvalgs arbeid belyst.

Det nordiske embetsmannsutvalg antar nå at embetsmannsutvalget bør omorganiseres slik at generelle næringsmiddelspørsmål kan behandles i dette utvalg med sikte på å koordinere det arbeid som pågår i andre utvalg på området.

Det er nå etablert regelmessige møter for næringsmiddel­toksikologer innen Norden, men dette er ikke fast organisert. Likeledes er nasjonale Codex-Alimentarius-kontaktpunkter etablert, også disse uten noe nordisk organ. Det er videre kjent at det arrangeres nordiske møter for ernærings­eksperter. Embetsmannsutvalget ser det som viktig å få koordinert disse arbeidsoppgavene på nordisk plan.

I tillegg er det viktig at lovgivningsmessige spørsmål på nordisk plan blir drøftet og gjort kjent blant dem som arbeider med næringsmidler i Norden. Det anses ikke for mulig å koordinere lovverket fullt ut på dette felt slik nåværende embetsmannsutvalg i utgangspunktet tok sikte på.

Det nordiske embetsmannsutvalg mener at embetsmannsutvalget bør omorganiseres og få til oppgave å arbeide med næringsmiddelspørsmål

generelt. Embedsmannsutvalget bør påse at det avholdes spesialistmøter for toksikologer, Codex-Alimentarius-kontakter, ernæringsekspertter o. l. foruten at det skal informere om lovgivningsspørsmål i de nordiske land. Dersom spesialmøtene refererer til embedsmannsutvalget vil embedsmannsutvalget bli et nyttig apparat for Nordisk Ministerråd i saker som fortløpende er aktuelle når det gjelder næringsmidler.

For å ivareta disse oppgaver på en best mulig måte må embedsmannsutvalget få en mer organisert form enn det som til nå har vært mulig. Det er nødvendig at embedsmannsutvalget får et sekretariat som er plassert på et fast sted slik at virksomheten effektiviseres. Derved vil det også være lettere å samordne arbeidet med annet arbeid som utføres i regi av Nordisk Ministerråd.

Oslo, 3. mai 1979

For det nordiske embedsmannsutvalg for
næringsmiddellovgivning

Inger-Margrethe Onsum

Berättelse

från Nordiska turisttrafikkomittén (NTTK)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK)
Trondhjems Plads 4 II
DK-2100 København Ø
Tlf. 01-38 41 18
Telex 27. 114 NORAMB — DK
Tlgr.adr. "Nortravel"

B. Startår

1923

C. Deltakende land

Danmarks Turistråd, Sveriges Turistråd, Islands Turistråd, Centralen för Turistfrämjande i Finland, Landslaget for Reiselivet i Norge.

D. Mål

NTTK har til oppgave å fremme og lette reiselivet mellom de nordiske land og å stimulere utenlandsturismen til de nordiske land.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Sekretær: Turistchef Bjørn Pahle
NTTK-sekretariatet
Trondhjems Plads 4 II
DK-2100 København Ø
Tlf. 01-38 41 18
Telex 27.114 NORAMB — DK
Tlgr.adr. "Nortravel"

2. Styrets sammensetting

1. Plenarmøtet

Landslaget for Reiselivet
i Norge:

Dir. Martin Killi, president
Adm.dir. Just Muus-Falck

Sveriges Turistråd:	Komm.råd Thorsten Sundstrøm Dir. Sven G. Svenson Adm.dir. Bertil Harrysson
Centralen för Turist- främjande i Finland:	Kanslichef Bror Wahlroos Dir. Heikki Toikka Adm.dir. Bengt Pihlström
Danmarks Turistråd:	Adm. Ernst Klæbel Kontorchef Eigil Jensen Dir. Jørgen Helweg

3. Direktørmøtet

Landslaget for Reiselivet i Norge:	Adm.dir. Just Muus-Falck, form.
Danmarks Turistråd:	Dir. Jørgen Helweg
Islands Turistråd:	Dir. Ludvig Hjalmtýsson
Sveriges Turistråd:	Adm.dir. Bertil Harrysson
Centralen för Turist- främjande i Finland:	Dir. Bengt Pihlström

4. Personale

Se E. 1. Administrasjon

F. Virksomhet

NNTK's virksomhet blir stadig mer preget av den nye oppgave å fremme trafikken mellom de nordiske land og av samarbeidet med Nordisk Ministerråds Turistkomité. I fortsettelse av det nå vedtatte *Turist-handlingsprogram* er utarbeidelsen og gjennomføringen av en felles *prosjekt-katalog* den primære samarbeidsoppgave sammen med NMTK. Aktiviteten i 1979 har vært meget stor.

1. Møter

Plenarmøtet ble avholdt 18. juni i Reykjavik. Det er avholdt 7 direktørmøter, 1 markedssjefsmøte med USA-sjefene, og formannen og sekretæren har hatt møte i New York med USA-sjefene. Ytterligere er det avholdt en lang rekke møter i prosjektgruppene samt 1 fellesmøte med NNTK.

2. Løpende prosjekter

- Koordinering av felles markedsundersøkelser.
- Turismens effekter — Vedr. turismens økonomiske og sysselsettingsmessige ringvirkninger.
- Nordisk Booking-Service — Forundersøkelse vedr. behov og muligheter for felles booking.

— Marketsdata — Registrering av foreliggende statistikk, markedsundersøkelser etc., samt *forslag* til nye undersøkelser.

3. Felles nordiske trykksaker

— Map of Scandinavia (eng. versjon)	300 000 eks
— Map of Scandinavia (japansk vers.)	100 000 "
— Scan. Travel Facts (eng.)	250 000 "
— Scan. Travel Facts (jap.)	20 000 "
— Travel Agents Manual (håndbok, eng.)	10 000 "

4. Samarbeidet i USA

er ytterligere styrket. En 3-årig felles nordisk aksjonsplan (promosjonsfremstøt) for 1980/82 er vedtatt, og rasjonalisering av de nordiske turistkontorenes samarbeid gjennomført.

G. Fremtidsplaner

Intensivering av samarbeidet med NTTK, særlig med sikte på en 3-årig prosjektplanlegging (prosjektkalender). Nytt fellesmøte planlagt i februar 1980.

Følgende prosjekter er forløpig planlagt:

Turistsjefseminar 1980 — Praktiske samarbeidsformer o. a.

Nordic Travel Mart i Oslo i 1981.

Nordisk Reiseår 1981.

1981 — "Reiseliv i Norden" (lærebok) — Ny og revidert utgave.

1981/82 — Pensjonistreiser — IT-system med innebyggede og koordinerte rabatter.

H. Finansiering

NTTK har intet fellesbudsjett.

Sekretariatfunksjonen ivaretas og finansieres av hver enkelt av de nasjonale turistorganisasjoner (NTO) i turnusorden over en 3-års periode (p.t.LRN). Alle samarbeidsoppgaver finansieres fra sak til sak av de deltagende NTO etter avtale. Den prosjektansvarlige NTO dekker (foreløpig) omkostningene i planleggingsperioden inntil fellesfinansiering og evt. støtte fra Nordisk Ministerråd er aktuell.

Berättelse

från Nordiska nämnden för handikappfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Fack
S-161 25 Bromma
Sverige

B. Startår

1976 (för en försöksperiod om tre år — förlängd 1978 med ytterligare ett år)

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Mål

Till grund för nämndens verksamhet ligger Nordiska ministerrådets beslut den 23 december 1975 med därtill fogad stadga.

Nordiska nämnden för handikappfrågor har till ändamål att verka för en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens område samt i övrigt att inom sitt ansvarsområde fungera som ett expertorgan för ministerrådet.

Det åligger nämnden särskilt
att följa handikappforskningen i de nordiska länderna
att ta initiativ till löpande systematiska översikter över hjälpmedelsforskningen respektive -försörjningen m. m.
att ta eller förmedla initiativ till sådan forskning och sådana föranstaltningar m. m. inom sitt ansvarsområde som ur samnordisk synpunkt är särskilt angelägna, härunder koordinering av verksamheten
att befrämja information inom sitt ansvarsområde mellan forskare samt mellan forskare, myndigheter och enskilda
att stimulera initiering och planering av gemensamma nordiska projekt och annan verksamhet inom nämndens verksamhetsområde.

(Fr. o. m. den 1 januari 1980 är Nordiska nämnden för handikappfrågor en permanent institution. En ny stadga har fastställts för den fortsatta verksamheten.)

*E. Organisation**1 Administration*

Nämnden består av två ledamöter från varje land samt ersättare (Island: en ledamot samt ersättare). Samtliga ledamöter och ersättare utnämns av respektive land för högst tre år i sänder.

Nämnden kan tillsätta underskott för särskilda uppgifter.

Nämnden bistås i sin verksamhet av en kanslichef.

Nämndens kansli är förlagt till handikappinstitutet i Stockholm. Enligt avtal den 7 maj 1976 mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och handikappinstitutet ansvarar institutet för förvaltning av de medel som beviljas nämnden, utbetalning av löner m. m. till vid nämnden anställda personer samt tillhandahållande av utrymmen vid institutet för nämndens verksamhet. Institutet bistår också med en sekreterare på halvtid åt kanslichefen.

*2 Styrelsens sammansättning**Danmark:*

Konsulent Eugenie Engberg	vice ordf.
Forskningsleder P. H. Kühl	
Forsorgsleder Karvig Rasmussen	suppleant
Overlege Brynjulf Strandberg	suppleant

Finland:

Avdelningschef Raimo Miettinen	
Docent Castor Lindqvist	
Överinspektör Seppo Eräkanto	suppleant
Professor Veikko Kallio	suppleant

Island:

Överläkare Björn Önundarson	
Direktör Björgúlfur Andrússon	suppleant

Norge:

Sivilingeniør Øivind Lorentsen	
Overlege Gurli Gleditsch	
Sivilingeniør Alf Reiar Berge	suppleant
Professor Ivar Lie	suppleant

Sverige:

Professor Sven-Olof Brattgård	ordf.
Departementsrådet Åke Fors	
Förste sekreterare Gunnar Danielsson	suppleant
Direktör Sven Holmstedt	suppleant

*3 Personal**Kanslichef:*

Finn Petré

Kontorist:

Marianne Cedell (t. o. m. 1979-09-30)
Brita Krohn (fr. o. m. 1979-10-01)

Utredningssekr.:

Harry Johanson (projektanställning 1979-09-10—1980-02-29)

F. Verksamhet

Nämnden har under år 1979 sammanträtt tre gånger: i Åbo 1979-02-07—08, i Reykjavik 1979-06-18—20 samt i Göteborg 1979-12-03—04.

I mars månad överlämnade nämnden till Nordiska ministerrådet en rapport över verksamheten 1976—1978. Rapporten, som också innehöll förslag till riktlinjer för ett fortsatt nordiskt samarbete i handikappfrågor, låg till grund för den utvärdering av nämndens verksamhet som resulterade i beslut om att omvandla nämnden till en permanent institution.

Nämnden fick under hösten Nordiska ministerrådets uppdrag att utarbeta ett gemensamt nordiskt system för klassificering och ADB-baserad registrering av handikapphjälpmedel. Systemet skall bygga på det förslag som nämnden tidigare presenterat i utredningsrapporten "Klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel" (mars 1978). Arbetet har inletts och bedrivs i projektform. Som arbetsnamn för projektet har valts "Nordiskt register för handikapphjälpmedel". Samtliga fem nordiska länder deltar aktivt i projektet.

När det under år 1978, efter initiativ av nämndens arbetsgrupp för provningsfrågor, i Danmark och Norge etablerades vissa basresurser för kontroll/provning av handikapphjälpmedel, var det nämndens uppfattning att förutsättningarna för ett nordiskt provningssamarbete grundat på en ändamålsenlig arbetsfördelning därmed avsevärt hade förbättrats. Under det nu gångna året har denna uppfattning bekräftats. Sålunda pågår för närvarande både i Danmark och Norge nordiskt samordnade provningsprojekt. I Danmark har utvecklingen gått vidare så långt att det under nästa år inrättas ett centralt hjälpmedelsinstitut med ansvar för bland annat kontroll- och provningsverksamhet. Det nordiska provningssamarbetet har också manifesterats i gemensamma ställningstaganden i det internationella standardiseringsarbetet.

Ett nordiskt utredningsarbete om handikappade barns behov av hjälpmedel och andra åtgärder har under året bedrivits i nämndens regi. Inom ramen för utredningsarbetet, som i början av år 1980 skall resultera i ett förslag till nordiskt program för forsknings- och utvecklingsarbete, har nämnden arrangerat ett nordiskt symposium. Symposiet hölls i Göteborg den 12—16 november och samlade ca 75 deltagare.

Nämnden har sett som en viktig uppgift att identifiera de små handikappgruppernas specifika behov av samhällsservice. Den till nämnden knutna Nordiska arbetsgruppen för dövblinda har under året i sam-

arbete med Nordiska ministerrådets kultursekretariat utarbetat ett förslag till utbildning av social och pedagogisk personal för dövblinda barn och vuxna (jämför Nordiska rådets *rekommendation nr 2/1978*). Det rör sig om två skilda kursformer med en gemensam administrativ överbyggnad. Nordiska arbetsgruppen för dövblinda har under året också gått vidare med sitt ursprungliga uppdrag. Detta arbete kommer att resultera i en rapport under våren 1980. Arbetsgruppen har haft fyra möten under år 1979.

Den under hösten 1978 inrättade Nordiska arbetsgruppen för hjälpmedel åt psykiskt utvecklingsstörda, som under det gångna året har haft tre möten, kommer också den att dokumentera sitt arbete i en rapport i början av år 1980.

Bland övriga frågor som nämnden diskuterat under verksamhetsåret kan nämnas:

- FN:s internationella handikappår 1981
- Utbildningsfrågor inom nämndens verksamhetsområde
- Telekommunikationsutrustningar för handikappade
- Akustiska trafiksignaler för synskadade
- Kläder för handikappade

G. Framtidsplaner

Nämndens personella och ekonomiska resurser är för det närmaste året i stort sett ianspråktagna för redan gjorda åtaganden. Vad det nu närmast gäller är att sörja för att påbörjade och planerade aktiviteter leder fram till avsedda resultat.

Två projektplaner som inte har redovisats i det föregående bör dock nämnas här. Sålunda planerar nämnden — under förutsättning att ekonomiska resurser ställs till förfogande — att till FN:s internationella handikappår utarbeta en nordisk barnhjälpmedelskatalog. Katalogen avses ges ut i dels en nordisk och dels en engelsk version. Ett annat projektförslag som kommer att aktualiseras gäller kläder för handikappade. Mot bakgrund av en kartläggning skulle möjligheterna prövas att dels samordna framtida formgivningsinsatser för att få en större marknad, dels förbättra produktions- och distributionsmöjligheterna i Norden.

H. Finansiering

Nämnden har för verksamhetsåret 1979 av Nordiska ministerrådet beviljats ett anslag om 561 000 Nkr.

Berättelse

från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

NORDTEL — Nordisk samarbeid på telekommunikasjonsområdet
Adresse t. o. m. 1. juni 1981:
c/o Póst- og símamálastofnunin,
Postboks 270,
121 — Reykjavík

B. Startår

For telekonferansen 1917, for styringskomitéen 1972 og Nordtel 1979.

C. Deltagende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Det nordiske telesamarbeid som skjer kontinuerlig mellom post- og teleadministrasjonene i Danmark, Finland og Island og teleadministrasjonene i Norge og Sverige, har til formål å forbedre og utvikle teletjenestene innen Norden samt mellom de nordiske land og øvrige land. Samarbeidet har også til formål å komme frem til ensartede regler for de nordiske lands teletjenester så langt det er mulig.

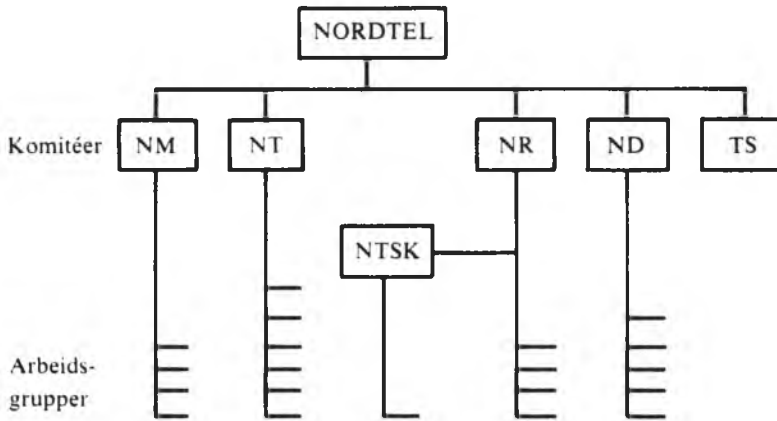
E. Organisasjon

1. Administrasjon

Det fast organiserte nordiske samarbeidet drives i:

- nordiske telekonferanser — NORDTEL, som består av generaldirektørene for de nordiske teleforvaltningene og som holder ordinært møte i mai/juni hvert år og dessuten ved behov.
I NORDTEL deltar, foruten generaldirektørene, andre medarbeidere fra de nordiske teleforvaltningene etter de enkelte forvaltnings vurdering.
- komitéer som innenfor de rammer som trekkes opp av NORDTEL leder arbeidet innen de emneområder de er tildelt oppgaver.
- arbeidsgrupper som utfører det arbeid de blir pålagt av komitéene.

Det nordiske telesamarbeid er fra 1. juli 1979, i hovedsak organisert slik:

NORDTEL = Nordisk telekonferanse

NM = Komitéen for markeds-, -nettplanleggings- og takstspørsmål

NT = Komitéen for teletekniske spørsmål (utenom radiotekniske)

NR = Komitéen for radiotekniske spørsmål

ND = Komitéen for data kommunikasjon

NTSK = Nordisk telesatlittkomité

TS* = Styret for den nordiske jordstasjonen for satellittrafik, Tanum/Bohuslän, Sverige

Under komitéene arbeider nå 20 forskjellige arbeidsgrupper med konkrete arbeidsoppgaver.

På hver ordinære NORDTEL granskes rapporter om samarbeidets omfang og resultat i siste ett-års periode.

På hver annen ordinære NORDTEL behandles dessuten komitéenes forslag til arbeidsprogram for kommende to-års periode. Hovedsakelig på dette grunnlag fastlegges et generelt handlings- og aktivitetsprogram for det nordiske telesamarbeid, herunder rammer for komitéenes arbeid de kommende to år.

2. Styrets sammensetting

NORDTEL består av generaldirektørene for de nordiske telefonforvaltningene:

Generaldirektør Poul Hansen, Danmark

Generaldirektør Pekka Tarjanne, Finland

Generaldirektør Jón Skúlason, Island (formann)

* Arbeidet i TS er regulert gjennom en særskilt avtale.

Generaldirektør Per Övregard, Norge
 Generaldirektør Tony Hagström, Sverige

Sekretær:

Afdelingschef Guðmundur Björnsson, Island.

Formann- og sekretærfunksjonen går på omgang mellom administrasjonene etter fastlagt rotasjonsplan.

3. Personale

Alle administrasjonene er representert i komitéene og arbeidsgruppene.

I 1979 er fordelingen i komitéer og arbeidsgrupper slik:

Fra Danmark	56 representanter (3 formenn)
Fra Finland	55 representanter (4 formenn)
Fra Island	15 representanter (2 formenn)
Fra Norge	65 representanter (9 formenn)
Fra Sverige	58 representanter (11 formenn)

F. Virksomhet

Styringskomitéen, og fra 1. juli 1979 NORDTEL, har holdt 5 møter i 1979. Av viktige spørsmål som er behandlet kan nevnes:

- de nordiske teleadministrasjoners engasjement når det gjelder teknisk/økonomiske aspekter ved NORDSAT og framtidig forvaltning av et NORDSAT-system.
- fra 1. juli 1979 endret organisering av det nordiske telesamarbeid.
- felles nordisk bidrag til utforming av CEPT (Conference Européenne Des Administrations des Postes et des Telecommunications) telepolicy.
- arbeidet med digitalisering av telenettene i de nordiske land.
- felles utnytting av en maritim jordstasjon på Eik i Lund kommune i Norge.
- det nordiske datanett.
- den nordiske ECS — jordstasjonen.

Det må også nevnes at det nordiske telesamarbeid er brukt som plattform for felles innsats i det europeiske og internasjonale telesamarbeidet.

G. Fremtidsplaner

Alle de nordiske teleadministrasjoner er fortsatt av den sikre oppfatning at et effektivt nordisk samarbeid gir større slagkraft i internasjonale organer og gir god utnytting av de totale personalressurser og den faglige ekspertise. Samarbeidet gagnar derfor den enkelte administrasjon såvel i Norden sett som helhet.

Man er derfor innstilt på å satse de ressurser som er mulig, sett på bakgrunn av administrasjonenes totale oppgaver.

Man er oppmerksom på at organisasjonsform og arbeidsmetoder må

kunne justeres i takt med endrete arbeidsoppgaver og arbeidsmengde. Nordisk telekonferanse 1977 satte derfor ned en arbeidsgruppe som utarbeidet forslag til retningslinjer for organiseringen av det nordiske telesamarbeid og som ble sluttbehandlet og godkjent på Nordisk telekonferanse i mai 1979.

Av særlige viktige arbeidsoppgaver i nærmeste framtid blir bl. a.:

- det fortsatte arbeid med det nordiske datanett.
- deltakelse i europeiske satellittsystemer.
- teleadministrasjonenes engasjement i NORDSAT-prosjektet.
- innføring av teletex, telefaksimie og automatisk mobiltelefonsystem.

H. Finansiering

Teleadministrasjonene finansierer hver for seg de utgifter som det nordiske telesamarbeidet fører med seg.

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse:

Nordisk Sommeruniversitet
Generalsekretariatet
Aalborg Universitetscenter
Langagervej 6
DK-9220 Aalborg Øst
Danmark

B. Startår:

1950

(Konstituerende møde på Lysebu august 1950, 1. sommersession 1951 på Askov.)

C. Formål

Nordisk Sommeruniversitet (NSU) er en frivillig organisation, som vil arbejde for at udvide de akademiske studiers perspektiver ved at sammenføre akademikere og praktikere med forskellig baggrund og ved at fremme en kritisk indsigt i fælles videnskabelige grundproblemer, tværvideenskabelige problemstillinger og forskellige videnskabers metodiske egenart og videnskabernes stilling i samfundet.

NSU vil inden for rammerne af denne målsætning give akademikere og forskere fra de forskellige nordiske lande muligheder for at træffes regelmæssigt, udveksle kundskaber og erfaringer og drive forskningsmæssig virksomhed i fællesskab.

På baggrund heraf ser NSU det som sin opgave fortløbende at arbejde for en forandring af de højere læreanstalter i Norden såvel i spørgsmål om deres organisation som deres uddannelses- og forskningsvirksomhed. Virksomheden er åben for alle.

D. Organisation:

1. Administration

NSU's grundlæggende enhed er studiekredsen, som igangsættes inden for rammerne af det fælles program i hver af NSU's 21 lokalaf-

delinger, hvoraf der er én i hver af de større nordiske universitetsbyer. Lokalfdelingernes medlemmer, der udgøres af 2 på hinanden følgende års studiekredsdeltagere, vælger en lokalstyrelse, som varetager den lokale virksomhed og hver én repræsentant til repræsentantskabet, som er NSU's højeste myndighed.

Til repræsentantskabet vælger desuden generalforsamlingen, der udgøres af samtlige på årets sommersession registrerede tilstedeværende, et antal medlemmer svarende til de af lokalfdelingerne valgte + 1. Repræsentantskabet træder normalt kun sammen på sommersessionen, hvor det bl. a. vedtager program for det følgende år, og vælger en styrelse, som leder og planlægger NSU's virksomhed. Styrelsen består af ni medlemmer med personlige suppleanter (jfr. D. 2).

Den daglige administration varetages af generalsekretæren i samarbejde med styrelsens formand, som vælges direkte af repræsentantskabet.

2. Styrelsens sammensætning 31/12 1979:

Bent Anker Nielsen, formand
Håkon Löe
Hans B. Ståhle
Erland Eklund
Stefania Traustadottir
Jan Fagerberg
David Rietti
Arne Melberg
Birgitta Rang

Suppleanter:

Peter Maskell
Lars Henrik Schmidt
Risto Eräsaari
Jan Otto Andersson
Hrafn Hallgrímson
Helge Rønning
Marianne Gullestad
Lillebill Grähs
Agneta Nordberg

3. Personale:

Generalsekretær: Per Alex Sørensen

4. Revisorer:

Rigsrevisionen i Danmark.

E. Virksomheden i 1979

Ved beslutninger taget på sommersessionen i Island i juli 1978 blev igangsætningen af NSU's kredsarbejde ændret, sådan at den kredslederkonference, som tidligere fuldførte planlægningen af kredsarbejdet ved et fælles møde med 130—150 deltagere i midten af januar, i stedet blev afholdt som en række mindre symposier for hver enkelt kreds. For årets nystartede kredse, der i år omfattede 3 emner, afholdtes en fælles konference, hvor der var lejlighed til at give en generel information om organisationen og dens virksomhed til hjælp for kredsledere, som kom nye ind i arbejdet.

Denne omorganisering blev gennemført dels for at styrke den tidligere fælles kredslederkonferences planlæggende og indholdsstyrende funktion i forhold til forårets kredsarbejde, dels for at åbne mulighed for — gennem afholdelse af mindre arrangementer, som hvert for sig kunne lægges mere hensigtsmæssigt i forhold til de enkelte kredsers tilslutning at flere end kun kredslederne kunne være med i det forberedende arbejde. Samtidig blev det administrative ansvar for arrangementerne overført til koordinatorene i samarbejde med værtsbyens studiekredsdeltagere.

Erfaringerne fra denne type planlægningsmøder, der ligesom den reducerede kredslederkonference blev afholdt i december 1978 har været udelt gode, især fordi det indholdsmæssige udbytte er forøget. Det er tanken også i fremtiden at basere sig på en model, hvor kun nystartede kredsers ledere indkaldes til fælles konference mens alle fortsættelseskredsene holder separate symposier indenfor de økonomiske rammer, som i øvrigt gjaldt for kredsledernes deltagelse i en fælles konference.

Da disse arrangementer som nævnt gennemførtes i december 1978, begyndte årets aktivitet direkte med det lokale studiekredsarbejde i lokalafdelingerne. 1979 års studiekredsprogram bestod sådan som det blev vedtaget af repræsentantskabet på sommersessionen i Island af følgende kredse:

1. Havet og Norden.
2. Produktionsmåde, folkehelse og sygdommens socialhistorie.
3. Teknologihistorie, kapitalistisk teknologi.
4. Vidensformidling i skolen.
5. Social- og arbejdsmarkedspolitikken i krisen.
6. Idræt i samfundsmæssigt perspektiv.
7. Kvindebevægelse og kvindeforskning.
8. Krisen i den økonomiske teori og politik.
9. Nordisk u-landspolitik og udviklingsstrategier for den tredje verden.
10. Lokalsamfundsforskning.
11. Socialisationsteori. Hverdagsliv, behov og socialisation.
12. Kunstens og litteraturens sociale funktioner.
13. Sociale utopier — konkrete utopier i dag.

Af disse var kreds 6, "Idræt i samfundsmæssigt prespektiv", kreds 7, "Kvindebevægelse og kvindeforskning" og kreds 13, "Sociale utopier — konkrete utopier i dag", nye på programmet, mens de øvrige var fortsættelseskredse, som for kreds 1, 4 og 5's vedkommende trådte ind i deres afslutningsår.

Tilslutningen til det lokale studiekredsarbejde var af nogenlunde samme omfang som året før: 130 studiekredse med i gennemsnit 10 deltagere ialt ca. 1 200 aktive studiekredsdeltagere. Størst tilslutning fik de to nystartede kredse om kvindebevægelse/kvindeforskning og om sociale utopier, som også trak flest deltagere til sommersessionen.

Udover det normale studiekredsarbejde holdt forrige års studiekreds om "Produktionsmåde og bevidsthedsformer" et afsluttende symposium i april. Årets kreds om u-landspolitik holdt et mindre planlægningsmøde i april 1979. Studiekredsen "Produktionsmåde, folkehelse og sygdommens socialhistorie" færdiggjorde et manuskript til en antologi om kredsens emne på et møde i maj, og de norske deltagere i kreds 8 "Krisen i den økonomiske teori og politik" holdt et to dages seminar, som resulterede i en publikation med indlæg og diskussioner, der samtidig blev generalprøve for den ny stencilserie, som styrelsen i januar besluttede at oprette for at sikre virksomhedens resultater en hurtig udbredelse. P.t. overvejes hvorvidt ovennævnte manuskript fra folkehelsekredsen skal distribueres i denne form, eller udgives i NSU's skriftserie.

På grund af den ovennævnte omstrukturering af kredslederkonferencen mistede styrelsen den mulighed, der tidligere var for dér at drøfte NSU's virksomhed med de nordiske koordinatore, som leder arbejdet i hver enkelt kreds. Dels for at drøfte mere generelle spørgsmål, dels for at indhente koordinatorenes synspunkter på NSU's fremtidsudsigter i en situation med nedskårne bevillinger, sådan som de på det tidspunkt var adviseret for 1980, og dels for at drøfte faglige arrangementer for sommersessionen udover de enkelte studiekredses programmer, indkaldte styrelsen derfor de nordiske koordinatore til et møde i København i juni.

Et af resultaterne af dette møde blev tilslutningen til også i fremtiden at strukturere kredslederkonferencen som indledningsvis nævnt. Et andet var en tilslutning til en styrkelse af den interne kommunikation i form af en hurtigt produceret stencilserie, som trykkes i et sådant omfang, at den også vil være tilgængelig for interesserede udenfor kredsen af aktive NSU-deltagere.

Derudover førtes en præliminær drøftelse af NSU's program for 1980. Styrelsen anser det for vigtigt, at der også forsat bliver økonomisk mulighed for at føre sådanne drøftelser med de nordiske koordinatore.

Sommersessionen blev afholdt i slutningen af juli i Löfvånger Kyrkstad i Nordsverige og samlede 230 voksne og 40 børn i 8 dage. Sessio-

nen blev således en af de største i de senere år, og bestyrkede på mange måder opfattelsen af NSU som et engagerende og debatfremmende forum for forskningen. Mængden af litteratur — bøger og artikler i tidsskrifter — som deltagerne havde skrevet om en emne, som diskuteredes i kredsene, syntes tilsvarende at bekræfte, at det faktiske "output", der kommer i tilknytning til virksomheden kun i meget begrænset omfang "kommer til syne" i NSU's egen publikationsvirksomhed.

Arrangementet blev gennemført af en komité nedsat af den svenske landsafdeling, som udover det praktiske arrangement havde sendt pressemeddelelser ud, som bevirkede at en lang række svenske aviser sendte repræsentanter til sessionen og bragte artikler om virksomheden og sommersessionen, ligesom regionalradio og TV bragte indslag om NSU's virksomhed og de vanskeligheder, den står overfor.

Udover de nævnte mindre arrangementer har Sommeruniversitetets økonomi ikke tilladt gennemførelse af nogen aktivitet udover den normale funktionsrytme — studiekredse forår og efterår, sommersession i juli—august og forberedelse af det nye studieår ved kredsledermøder i efteråret. For efteråret gælder det derfor, at forårets studiearbejde vil blive fortsat lokalt, at lokalafdelingerne vil arbejde for at igangsætte forårets arbejde, og at kredslederne vil mødes i hver studiekreds i løbet af december — og for enkelte kredses vedkommende først i januar (det gælder bl. a. kvindekredsen og kredsene om lokalsamfundsforskning og sociale utopier).

På sommersessionen blev tre nye kredse optaget på programmet:

Kreds 1: "Evolutionsteoriens videnskabelige rækkevidde" er et nyt emne, som med det nævnte udgangspunkt vil yde bidrag til den almene diskussion om overførelse af naturvidenskabelige metoder og forklaringsmodeller til samfundsvidenskaberne, og vil forhåbentlig kunne medvirke til at inddrage nye fagområder i NSU-debatten.

Kreds 4: "Arbejder- og voksenuddannelse i Norden" vil bearbejde de problemer som det udviklede industrisamfund har med at tilpasse arbejdskraftens kvalifikationer til den ændrede teknik og lønmodtagerens problemer med at sikre sig indflydelse på de ændringer i livsvilkårene, som følger heraf.

Kreds 5: "Mellemlagenes samfundsmæssige funktion, organisering og bevidsthed" skal beskæftige sig med især de store nye grupper af offentligt ansatte, men også med det private erhvervslivs teknikere og funktionærgrupper, som varetager arbejdsfunktioner, der dannes i sammenhæng med samfundets stigende kompleksitet — og som kan siges at være den anden side af de fænomener, som den nye kreds 4 skal bearbejde.

For disse tre nye kredse vil der i december blive afholdt igangsættende kredslederkonference.

Publicering:

Nordisk Forum udsender i årets løb 4 numre af tidsskriftet, som alle afspejler den igangværende studiekredsvirksomhed:

1. Kapital, stat og krise.
2. Socialisationsteori, behov og civilisationsteori.
3. Teknologianalyse og -kritik.
4. Norden og den tredje verden.

Tidsskriftets fortsatte skæbne er p.t. uvis, da NSU p. g. a. manglende bevilling for 1980 ikke har set sig istand til at yde sit normale bidrag til redaktionen af tidsskriftet.

Skriftserien har sat en bog i produktion, som meddeler resultater af NSU's tidligere arbejde med videnskabsteori.

Stencilserien har bl. a. udgivet ovennævnte rapport fra en norsk konference om "Krisen i den økonomiske teori og politik".

Det bør endelig nævnes at to bøger som rummer resultater af et forskningsarbejde, der blev afsluttet i begyndelsen af 70-erne omkring "De nordiske landes kulturelle og æstetiske liv", men som af forskellige grunde har været længe undervejs mod publicering, nu er sat i produktion.

Af mere generelt informationsmateriale er der udsendt 3 numre af NSU's meddelelsesblad "*Information fra NSU*". Det 4. udkommer inden årets udgang.

Endelig skal det nævnes, at NSU pr. 1/2-79 ansatte en ny generalsekretær og at generalsekretariatet i forbindelse hermed blev overflyttet til Ålborg. Dette har bl. a. medført en omlægning af NSU's regnskabsystem, som er blevet ændret efter forhandling med Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, og en ændring af revisionsforholdene. Regnskabet, som hidtil har været gennemgået af en statsautoriseret revisor fra Sverige med efterfølgende granskning i Kammarkollegiet, bliver nu revideret direkte af den danske rigsrevision. Regnskabsomlægningen har bl. a. haft til formål at rette budget- og regnskabsystemet ind efter de krav, som stilles af rigsrevisionen.

F. Fremtidsplaner

Som ovenfor nævnt består det væsentlige i NSU's fremtidsplaner i det fortsatte studiekredsprogram, der i 1980 rummer 3 nye kredse. Med henblik på 1980 med NSU's 30-års jubilæum, er der desuden søgt ministerrådet om støtte til at udgive et "festskrift", som skal rumme en bred information om NSU's virke og udvalgte bidrag fra den debat, som har været ført og føres i organisationen.

NSU har desuden søgt støtte til at invitere et antal æresgæster til næste års sommersession, som afholdes i Finland i august, og NSU har endelig søgt støtte til gennemførelse af tre ekstraordinære symposier i 1980 under følgende temaer:

- a. "NSU og den humanistisk-samfundsvidenskabelige forskningstradition i Norden".
- b. "Kvindekultur, kvindebevægelse og kvindeforskning i Norden siden 1950".
- c. "Arbejder- og voksenuddannelse i Norden siden 1950".

For virksomheden derudover er det med den øjeblikkelige bevillingsmæssige situation vanskeligt at lægge planer. Men efter den normale takt skal der med henblik på 1981 sættes 6 nye emner på programmet, og styrelsen vil i december tage initiativ til en programplanlægning, som kan resultere i 6 nye gennemarbejdede emner, til fremsættelse på sommersessionen i 1980.

Det bør derudover nævnes, at NSU — uanset Nordisk Forums fremtid — vil søge at styrke en hurtig intern formidling af resultaterne af virksomheden. Desuden overvejes, hvorvidt der kan være grund til at lade en publikation som det festskrift, der er søgt støtte til for 1980, fortsætte i form af en NSU-årbog, som på en overskuelig form kan meddele en oversigt over de resultater, der løbende opnås i virksomheden.

G. Finansiering

NSU finansieres gennem bidrag via det nordiske kulturbudget og har i indeværende år opnået et tilskud på 975 000 d.kr. — men det bør i denne forbindelse nævnes, at en væsentlig del af virksomheden finansieres ved deltagernes egne bidrag — f. eks. til deltagelse i sommersessionen, ligesom tilskuddet til Nordisk Forum kun er et tilskud til redaktionen, og således *ikke* giver udtryk for den totale økonomiske aktivitet. I forbindelse med forhandlingerne om NSU's fremtidige regnskabsaflæggelse har det således været diskuteret i hvilket omfang, det er muligt at aflægge "koncernregnskab", hvoraf det klart fremgår, hvilken ressourceindsats, der totalt aktiveres ved det af ministerradet tildelte tilskud.

Oversigt over regnskab og budget (1 000-tal dkr.)

	Regnskab 1978	Budget 1979	Præl. opg. 1979	Budget 1980
<i>Udgifter</i>				
Styrelse	81	65	75	
Personale	110	135	120	
Kontor	81	80	60	
Lokaler				
Projekt	825	715	740	
Kurstab	79			
Sum udgifter	1 176	995	995	800
<i>Indtægter</i>				
Tilskud	1 110	975	975	800
Øvrigt	66	20	20	
Sum indtægter	1 176	995	995	800

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H)
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Munthes gt. 29
Oslo 2
Tlf. (02) 56 52 90

B. Startår

1968

C. Formål

Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning ble opprettet etter avtale mellom de nordiske humanistiske forskningsråd i 1968.

I samarbeidsnemnden inngår:

Statens humanistiske forskningsråd, Danmark
Statens humanistiska kommission, Finland
Rådet for humanistisk forskning, Norge
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige
Island deltar som observatör.

Nemnden har til oppgave å fremme og koordinere den humanistiske forskning og forskerutdanning i Norden, fremme informasjonen innenfor de ovennevnte områder og ta initiativ til samarbeidsprosjekter innen humanistisk forskning i Norden.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

De deltakende forskningsråd utpeker hver to medlemmer til nemnden for to år av gangen. Sekretariatsfunksjonen roterer mellom medlemslandene. Sekretariatsperioden er 4 år. Vertslandets forskningsråd utpeker ordføreren og sekretæren. Nemnden sammenkalles minst to ganger pr. år. Ved disse møter er også forskningsrådenes sekretærer til stede.

Nemnden kan nedsette utvalg og arbeidsgrupper. Hvert råd har rett til å sende ytterligere eksperter til nemndens møter.

I 1979 hadde nemnden følgende utvalg:

Nordisk publiseringsnemnd for humanistiske tidsskrifter

Planleggingskomité for Nordisk konferanse om kvinneforskning i de humanistiske fag

Planleggingskomité for Nordisk konferens om de humanistiska vetenskapernas läge och uppgift.

Nemndens administrasjon ivaretas av en deltidsansatt sekretær. Samarbeidsnemnden har ikke eget budsjett. Sekretariatsutgiftene deles mellom medlemslandene.

2. Samarbeidsnemndens sammensetning 31/12 1979

Professor Knud Rahbek Schmidt, Danmark

Professor Søren Sørensen, Danmark

Professor Pertti Karkama, Finland

Professor Reijo Wilenius, Finland

Dosent John Herstad, Norge, ordfører

Dosent Vigdis Ystad, Norge

Professor Erik Lönnroth, Sverige

Professor Gun Widmark, Sverige

Observatörer:

Fra Island: Professor Jónas Kristjánsson

Fra ESF: Professor Bengt Algöt Sørensen

Fra Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde: Sektionschef Lilla Voss

3. Personale

Konsulent Bjarne Rogan

4. Revisorer

Den norske Riksrevisjon

E. Virksomhet

NOS-H har holdt møte 29. mars i Bergen, 19. juni i Oslo og 18. september i Trondheim. I tillegg har sekretærene i de nasjonale humanistiske forskningsråd holdt møte 22. februar i København og 16. august i Helsingfors.

Nordisk samarbeid

Saker av felles nordisk interesse er blitt drøftet på møtene, bl. a. Det nordiske ödegårdsprosjektet, "Centralmakt och lokalsamhälle på 1700-talet" og "Dansk lokaladministrations historie", nordisk arkeologisk samarbeid, nordisk kvinneforskningsprosjekt m. m.

Man har også drøftet RKF's forslag til handlingsprogram for det nordiske forskningssamarbeidet, og i denne forbindelse tatt opp forskjellige sider ved nordisk fellesfinansiering av prosjekter. Samarbeidsnemnden har planlagt igangsetting av et program for prosjektforberedende virksomhet. Som en styrking av sekretariatet har nemnden vedtatt å forlenge sekretærperioden til 4 år.

NOS-H avviklet i mai 1979 en nordisk konferanse om kvinneforskning i de humanistiske fag. Konferansen ble avholdt på Hurdalsjøen hotel, Norge. En konferanserapport er under utarbeidelse. Videre har en planleggingsgruppe arbeidet med en nordisk konferanse om de humanistiske vitenskapers situasjon og oppgaver. Denne konferansen skal etter planen avholdes i sommeren 1980 i Jyväskylä, Finland.

Europeisk samarbeid

Man har på NOS-H-møtene utvekslet erfaringer fra ESF-samarbeidet og drøftet eventuell deltakelse i forskjellige ESF-prosjekter og underkomitéer.

F. Framtidsplaner

NOS-H har fra og med innværende periode vedtatt å styrke sekretariatsfunksjonen ved å forlenge sekretariatsperiodene til 4 år. Videre skal nemnden for en 2-årsperiode fra og med 1. januar 1980 disponere inntil Nkr. 100 000 pr. år til initiering av nordisk prosjektsamarbeid. Framtidsplaner ut over dette vil bl. a. bero på den framtidige ansvarsfordeling mellom Nordisk kulturavtales organer og forskningsrådene.

G. Finansiering og økonomi

Samarbeidsnemnden har ikke eget budsjett.

*BILAGA***Berättelse****från Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)***Verksamhetsberättelse 1979**A. Navn og adresse*

Nordisk publiceringsnemnd for humanistiske tidskrifter (NOP-H)
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Munthesgate 29
Oslo 2
Tlf. (02) 56 52 90

B. Startår

1974

C. Formål

Å tilstrebe rasjonell utgivelse av nordiske tidsskrifter innenfor de humanistiske vitenskaper og avgi innstilling til de nasjonale humanistiske forskningsråd om støtte til tidsskriftene.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Som for NOS-H.

2. Samarbeidsorganets sammensetting

Professor Knud Rahbek Schmidt, Danmark
Rigsarkivar Vagn Dybdahl, Danmark
Sekreterare Marjatta Hiisivaara-Hela, Finland
Professor Lars Huldén, Finland
Förstekonsulent Reidar Haavie, Norge
Professor Hans-Joachim Sandberg, Norge, ordförere
Överbibliotekarie Lennart Grönberg, Sverige
Professor Erik Lönnroth, Sverige

3. Personale

Som for NOS-H.

4. Revisorer

Som for NOS-H.

E. Virksomhet

Nordisk publiseringsnemnd for humanistiske tidsskrifter har holdt møte 28. mars i Bergen og 31. oktober i Stockholm. Tidsskriftsöknadene for 1980 ble forbehandlet av sakkyndige i de respektive land og deretter behandlet på höstmötet. Anbefalinger om støtte til de enkelte tidsskrifter er så gått til forskningsrådene, som på bakgrunn av disse innstillingene tar beslutning om en eventuell støtte og størrelsen på denne.

Publiseringsnemnden tar på sine møter dessuten opp spørsmål vedrørende frieksemplarer, abonnementspriser, redaktörhonorarer, reiseomkostninger, oversettelsesutgifter o. a., og søker å komme fram til en mest mulig enhetlig praksis på disse områdene.

G. Finansiering og økonomi

Publiseringsnemnden har ikke eget budsjett.

Berättelse**från Nordiska afrikainstitutet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1978/79

A. Namn och adress

Nordiska afrikainstitutet
Sysslomansgatan 7
Box 2126
S-750 02 UPPSALA 2
Tel. 018/15 54 80

B. Startår

1964 (provisorisk verksamhet 1962-09-01—1964-06-30)

C. Syfte

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion av 1964-06-29 skall institutet "i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad mån denna rör Afrika".

"Det åligger institutet särskilt

- att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika,
- att genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest sprida information rörande Afrika och aktuella afrikanska förhållanden,
- att utgöra dokumentationscentrum för afrikaforskningen, samt
- att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika."

D. Organisation

1. Administration

Institutet är en svensk myndighet under utbildningsdepartementet. Institutets ledning består av en styrelse utsedd av Kungl. Maj:t, de nordiska ledamöterna efter förslag av resp. lands regering. Under styrelsen leds institutet av en föreståndare.

2. Styrelsens sammansättning 1979-12-31

Professor Sofus Christiansen	D
Professor Stig Jaatinen	F
Ambassadör Ingvi Ingvarsson	I

Professor John Sanness	N
Internationell sekreterare Thorbjörn Carlsson	S
Professor Claes Fredrik Claeson	S
Överbibliotekarie Tomas Tottie	S
Generaldirektör Ernst Michanek	S
Bankdirektör Claes Nyman	S
Departementsråd Thord Palmlund	S
Rektor Martin H:son Holmdahl	S
Föreståndare Carl Gösta Widstrand	S

3. *Personal*

- 1 föreståndare
- 1 byrådirektör
- 3 forskarasistenter
- 2 bibliotekarier
- 1 förste byråsekreterare
- 2 byråsekreterare
- 3 byråassistenter
- 1 nordisk sekreterare
- 1 expeditivsvakt

4. *Revisorer*

Revision sker genom revisionskontoret vid universitets- och högskole-
ämbetets försorg.

E. *Verksamhet*

Seminarier, kurser, föreläsningar m. m.

Under veckan 14—18 augusti 1978 arrangerade Institutionen för
lärarutbildning vid Uppsala universitet i samarbete med afrikainstitutet
en kurs kallad "Franska, en nyckel till tredje världen".

I anslutning till den 9:e internationella sociologkongressen i Uppsala
arrangerade institutet den 20—21 augusti med finansiellt bistånd från
SIDA ett seminarium med titeln *Women in Africa and Development
Assistance*.

Den 2 november arrangerade institutet i samarbete med Uppsala
afrikagrupp ett endagsseminarium om Sydafrikautredningen *Förbud
mot investeringar i Sydafrika*.

Den 28—30 maj ordnade institutet ett seminarium i Kungälv om
massmediarapporteringen i Norden om konfrontationen i södra Afrika.
De ca 40 deltagarna var journalister och andra massmediaarbetare från
de nordiska länderna.

I samarbete med Center for Udviklingsforskning i Köpenhamn ar-
rangerade institutet under tiden 25—27 april ett seminarium om *Com-
parative Development in West Africa*.

Biblioteksverksamhet

Biblioteket kan för verksamhetsåret 1978/79 uppvisa följande siffror:

	Antal lån	Interurbana	Lokala
1978/79	6 019	2 356	3 663
1977/78	5 512	2 198	3 314
1976/77	3 361	1 300	2 061

Bibliotekets accession har uppgått till 1 456 volymer inklusive småtryck, därav 462 köp, 299 byten och 545 gåvor. Under verksamhetsåret har också förvärvats 83 nya periodica därav 21 köp, 36 byten och 26 gåvor.

Publikationsverksamhet

Under verksamhetsåret har institutet utgivit:

Periodiska skrifter

Africana i Nordiska afrikainstitutets bibliotek, Nr 38, 1977 och Nr 39, 1978.

Newsletter, No. 17, 1978.

Nytt från Nordiska afrikainstitutet, Nr 2, 1978. 63 s.

Nytt från Nordiska afrikainstitutet, Nr 3, 1979. 56 s.

Research reports

No. 47, Jönsson, Lars, *La Révolution Agraire en Algérie*. Historique, contenu et problèmes. 84 s. Uppsala 1978.

No. 48, Bhagavan, M. R., *A Critique of "Appropriate" Technology for Underdeveloped Countries*. 56 s. Uppsala 1979.

No. 49, Bhagavan, M. R., *Inter-Relations between Technological Choices and Industrial Strategies in Third World Countries*. 79 s. Uppsala 1979.

No. 50, Torp, Jens Erik, *Industrial Planning and Development in Mozambique*. Some Preliminary Considerations. 59 s. Uppsala 1979.

Böcker

Bjelfvenstam, Bo, *Eritrea — tre resor*. 136 s. Uppsala 1978.

Bukh, Jette, *The Village Woman in Ghana*. 118 s. Uppsala 1979. (Publications from the Centre for Development Research, No. 1).

Böcker om Afrika. Litteratur på svenska — ett urval. En förteckning sammanställd av Kristina Rylander. 18 s. Uppsala 1978.

Canada, Scandinavia and Southern Africa. Eds. D. Anglin, T. Shaw, C. Widstrand. 190 s. Uppsala 1978. (Annual Seminar Proceedings, No. 13).

Härd, Berit, *Tjänarinnan. Kvinna i Sudan*. 105 s. Uppsala 1979.

International Legal Instruments on Refugees in Africa. (Instruments légaux internationaux sur les réfugiés en Afrique). Edited by Göran Melander & Peter Nobel. 413 s. Uppsala 1979.

Kowet, Donald Kalinde, *Land, Labour Migration and Politics in Southern Africa*. Botswana, Lesotho and Swaziland. 243 s. Uppsala 1978.

Litteratur om Afrika söder om Sahara. Annoterad bibliografi 1979. Tore Linné Eriksen. 116 s. Uppsala 1979.

Lodhi, A., Otterbrandt, T., *Kortfattad svensk-swahili ordbok*. 114 s. Uppsala 1978.

Magnusson, Åke, *Sydafrika i världen*. 312 s. Uppsala 1979.

Problems of Socialist Orientation in Africa. Ed. by Mai Palmberg. 243 s. Uppsala 1978.

Schabowska, Henryka och Himmelstrand, Ulf, *Africa Reports on the Nigerian Crises*. News, Attitudes and Background Information, 161 s. Uppsala 1978.

Stokke, Olav, *Sveriges utvecklingsbistånd och biståndspolitik*. xxiv + 459 s. Uppsala 1978.

Söderberg, B., Widman, R., *Publications en kikongo*. Bibliographie relative aux contributions suédoises entre 1885—1978. 62 s. Uppsala 1978.

Urban Legal Problems i Eastern Africa. Eds. G. W. Kaneyihamba and J. P. W. B. McAuslan. 298 s. Uppsala 1978. (Studies of law in social change and development, No. 2).

Women in Africa and Development Assistance. Report from a seminar. 55 s. Uppsala 1978.

Resor

Föreståndaren deltog i den fjärde International Congress of African Studies som hölls i Kinshasa, Zaire i december 1978. Institutet har varit representerat vid alla de tidigare kongresserna (1962 i Accra, Ghana, 1967 i Dakar, Senegal och 1973 i Addis Abeba, Etiopien).

Birgitta Fahlander deltog under tiden 12—24 februari i ett fortbildningsseminarium i Berlin arrangerat av European Association of Development Research and Training Institutes.

Studiestipendier

Under verksamhetsåret har följande personer erhållit studiestipendier:

Torkil Axelson, Köpenhamn, samfundsfag, En analyse af den zambianske minesektor og den statslige minepolitik 1964—78.

Peter Bak, Århus, statskunskap, En analyse af udviklingen i det syd-afrikanske ANC's politiske 'belief' system fra ca. 1950—78.

Dorthe v. Bülow, Köpenhamn, antropologi, Udviklingsstrategi og politisk mobilisering i Guinea-Bissau.

Lis Glebe-Møller, Roskilde, pedagogik, Algeriets uddannelsesystem opbygges som et led i landets udvikling.

Kirsten Hjelt, Hørsholm, franska, Den kulturelle splittelse hos afrikaneren, belyst gennem fire romaner af Mongo Béti.

Hans Iversen, Århus, missionsvetenskap, Luthersk kirke i tanzanisk socialisme.

Morten Iversen, Köpenhamn, sociologi, En undersøgelse af konflikten Eritrea—Etiopien ud fra forskellige udviklings- og imperialismeteorier.

Helge Larsen, Odense, historia, De mindre landbrugs rolle i Ghanas udviklingsproces — en overset faktor i Operation Feed Yourself.

Kjeld Martinussen, Risskov, statskunskap, Effekter af multinationale selskabers virke i det sydlige Afrika.

Lis Petersen, Köpenhamn, samfundsfag, En analyse af den zambianske minesektor og den statslige minepolitik 1964—78.

Torben Rasmussen, Köpenhamn, cand.merc.studium, Udviklingsstrategi og politisk mobilisering i Guinea-Bissau.

Bjarne Sørensen, Vestbjerg, samhällsekonomi, Udviklingsstrategier for perifere økonomier, eksemplificeret ved Moçambique.

Tapio Alapaattikoski, Åbo, historia, Partier och nationalismens uppsving i Nigeria.

Immanuel Iithete, Helsingfors, geografi, Kenyan urban and rural research and areal planning project.

Juhani Koponen, Helsingfors, politisk historia, Nationalism och socialism i Tanzania.

Erkki Laurikainen, Klaukkala, Finland, geografi, Kenyan urban and rural research and areal planning project.

George Uzo Nwajei, Helsingfors, musikologi, Musical Career in West Africa: its problems and challenges — a study of the socio-economic position of urban professional musicians.

Helinä Rautavaara, Helsingfors, komparativ religion, Comparative study of West African and Brazilian cults.

Hannele Rusanen, Åbo, statskunskap, Statens roll i mobilisering (Marocko, Algeriet och Tunisien).

Anne-Christine Sandvik, Helsingfors, geografi, Gräshoppasproblemet i Afrika ur ekologisk och ekonomisk synvinkel.

Kehinde Arenu Shitta, Åbo, statsvetenskap, Oil and the Nigerian Economy.

Grettir Engilbertsson, Isafirdi, Island, historia, Afrikas historia.

Mona Gleditsch, Oslo, statsvetenskap, Moçambique.

Frederick M. Kibedi, Bergen, historia, The role of the military in Ugandan politics.

Jon Lomöj, Trondheim, geografi, Levekårsvirkninger av integrasjon.

Abdi G. Mirreh, Bergen, socialantropologi, Pastoral Societies in East Africa.

Knut Johan Rønningen, Trondheim, geografi, Levekårsvirkninger av jordbruksmodernisering.

Elisabeth Sollner, Oslo, historia, Libyas revolusjon: Ideologi og økonomisk/politisk praksis.

Alain Bouchaud, Göteborg, ekonomisk historia, Utreda och diskutera begreppet "afrikansk socialism".

Monica Engberg, Göteborg, socialantropologi, "Women and Social Change" Nigeria — a case study.

Staffan Thulin, Nacka, samhällskunskap, Zimbabwe inför självständigheten.

Olle Zachrisson, Lund, litteraturvetenskap, Litteratur och kulturpolitik i ett självständigt Zambia.

Resestipendier

Styrelsen för Nordiska afrikainstitutet beslutade vid sammanträde den 15 november 1978 att utdela resestipendier för forskning och förberedelser av forskningsprojekt i Afrika till följande personer:

<i>Sverker Alänge</i> , Göteborg	
Technology transfer to small businesses in developing countries	5 000
<i>Ingvar Andersson</i> , Lund	
Regional utveckling i u-länder. Utbyggnaden av vattenanläggningar på Tanzanias landsbygd	8 000
<i>Jaya Appalraju</i> , Lund	
Evolution of national settlement policy and planning in Botswana	8 000
<i>Lars Berggren m. fl.</i> , Lund	
Ökenspridning, dess orsaker och följdverkningar i södra Algeriet, Niger och östra Mali. En tvärvetenskaplig studie	8 000
<i>Ellen Buch-Hansen</i> , Fredensborg	
Industriudvikling i Afrika: en sammenligning af Elfenbenskysten, Nigeria, Kenya og Moçambique	7 000
<i>Hanne Steen Christensen</i> , Ballerup	
En historisk beretning om Burundi- og Rwanda-flygtningenes situation og former for organisation	7 000
<i>Jörgen Christensen</i> , Bromma	
Moçambiques ekonomiska utveckling efter självständigheten; produktion, problem och potential	7 000
<i>Maimouna Diallo</i> , Göteborg	
Development strategies and their geographical and local consequences for developing countries with examples from Somalia's self-reliance strategy and Togo's development approach	8 000
<i>Lena Frånberg</i> , Göteborg	
Läroboksbilden av Nordafrika 1870—1975 — en förändring av synen på ras, religion, kultur och kolonialism?	3 300
<i>Randi Haaland</i> , Bergen	
En analyse av pastorale tilpasningen i Nildalen, Sudan. 5 000 år tilbake	8 000
<i>Alf Morten Jerve</i> , Bergen	
Landsbyutvikling i et marginalt agropastoralt samfunn i Botswana	8 000
<i>Eyolf Jul-Larsen</i> , Paradis	
Fisket i Nigers sentraldelta sett i regional-økonomisk perspektiv	7 000
<i>Lars Jönsson</i> , Uppsala	
La révolution agraire en Algérie	4 000
<i>Donald Kowet</i> , Stockholm	
Rural development: The politics of poverty. The role of rural transformation in occupational changes	8 000
<i>Per Lindskog</i> , Linköping	
Marknadsföring av jordbruksprodukter i relation till lands-	

bygdsutveckling i Södra Afrika	8 000
<i>Tommy Löwbäck, Göteborg</i>	
Technology transfer to small businesses in developing countries	5 000
<i>Erik Maaløe, Köpenhamn</i>	
Udviklingen af landbrugssektoren i det kommende afrikansk styrede Zimbabwe	8 000
<i>Birgit Madsen, Köpenhamn</i>	
Kvindemobilisering i Tanzania	5 000
<i>Tuomo Melasuo, Åbo</i>	
La politique exterieur de FLN pendant la guerre de l'Algerie 1954—1962	8 000
<i>O. Mårtensson och R. Moberg, Uppsala</i>	
Socio-ekologisk undersökning av växtgrupperna mossor och lavar i tropiska Östafrikas bergsskogar	5 000
<i>Abu-Baker El-Obeid, Uppsala</i>	
The Addis Abeba agreement	7 000
<i>Seppo Sivonen, Joensuu</i>	
Kolonialismens inverkan på afrikanernas grundskolning i Tanganyika under brittiska kolonialtiden	6 000
<i>Inge Thomesen, Tromsø</i>	
Fiskerinäringens betydning i et fritt Namibia	7 000
<i>Girma Yadeta, Lund</i>	
A settlement scheme of pastoral nomads. The case study: in north western part of Kenya	7 000

F. Finansiering och ekonomi

	Bokslut 78/79	Budget 79/80	Budget 80/81
Avlöningar m. m.			
<i>Utgifter</i>			
Lönekostnader	902	843	887
Sjukvård	1	2	2
Lokalkostnader	392	401	462
	1 295	1 246	1 351
<i>Inkomster</i>			
Anslag (Sverige)	1 125	1 246 (erhållet)	1 351 (erhållet)
Driftkostnader			
<i>Utgifter</i>			
Resersättningar	37	(siffrorna osäkra)	(siffrorna osäkra)
Drift	157		
Seminarier och föreläsningar	104		
Publikationstryck	533		
Bokinköp	94		
Resestipendier	121		
Forskarassistenter	326		
Studiestipendier	40		
Särskilda projekt	603		
Utg. reservation	591		
	2 606	—	—

	Bokslut 78/79	Budget 78/79	Budget 80/81
<i>Inkomster</i>			
Anslag (Sverige)	506	539 (erhållet)	554 (erhållet)
Ing. reservation	471	591	osäkra siffror
Bidrag Danmark	210	ca. 240	} sökt
Bidrag Finland	56	ca. 240	
Bidrag Norge	230	ca. 240	
Övriga bidrag	1 133	osäkra siffror	
	2 606	—	—

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning (NKTF),
Ministeriet for offentlige arbejder
Frederiksholms Kanal 27,
DK - 1220 København K

B. Startår

1966

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Sverige, Norge og Island (fra 1974)

D. Mål

At samordne den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande og stimulere udviklingen af et fælles forskningsmiljø på området.

I overensstemmelse med den nordiske transportaftale fra 1973 bistår NKTF Nordisk Embedsmandskomité vedrørende Transportspørgsmål (NET) i dennes virksomhed.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

NKTF's formandskab går på omgang hvert 2. år mellem Norge, Sverige, Danmark og Finland. Danmark har formandskabet i 1979 og 1980. Sekretariatsforretningerne følger med formandskabet.

2. Styrets sammensetting

Danmark: Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, Ministeriet for offentlige arbejder og civilingeniør Jørgen Sterner, Danmarks tekniske Højskole.

Finland: Avdelningschef Antero Aarvala, trafikministeriet og professor Otto Wahlgren, statens tekniska forskningscentral.

Island: Cand. oecon. Tomas Sveinsson, Økonomisk Udviklingsinstitut.
 Norge: Kontorsjef Stenar Killi, Samferdselsdepartementet og institut-
 sjef Dag Bjørnland, Transportøkonomisk institut.

Sverige: Departementsrådet Björn Gellstedt, kommunikationsdeparte-
 mentet og Fil. lic. Alf Ekström, transportforskningsdelegationen.

3. Personale

NKTF's sekretær er fuldmægtig Asger Høeg, Ministeriet for offent-
 lige arbejder.

NKTF's bistående sekretær er assistent Janne Kert, Ministeriet for
 offentlige arbejder.

F. Virksomhet

NKTF har i 1979 gennemført 3 arrangementer:

1. 27.—29. august 1979 i Trondheim: Konference vedrørende Nord-
 kolt-projektet, som omhandler trafikken i mellemstore nordiske byer.

2. 10.—11. oktober 1979 i Hindås: Seminar vedrørende mjuk-data
 i trafikplanlægningen. Seminaret drøftede behovet for og mulighederne
 ved at anvende følelseladede, "bløde", mjuke data i trafikplanlægningen.

3. 11.—13. december 1979 på Tekniska Högskolan Ötnäs ved Hel-
 singfors: Konference vedrørende den højere transportøkonomiske ud-
 dannelselse.

Endvidere har komiteen videreført arbejdet med en delphiunder-
 søgelse vedrørende de fremtidige transportproblemer i Norden. Delphi-
 undersøgelsen omfatter 4 spørgerunder, hvoraf den sidste iværksattes den
 8. november 1979. Delphiundersøgelsen afsluttes med en konference i
 september 1980.

Endelig har NKTF udarbejdet en nordisk transportstatistik, som be-
 lyser transportarbejdet i perioden fra 1960 til 1990. Også energifor-
 bruget til transport og trafikulykkerne behandles i rapporten.

Rapporten vil blive udsendt som en NKTF-publikation primo 1980.

For NKTF's midler er der oversat to finske rapporter til svensk, som
 omhandler mulighederne for at påvirke bilisternes brændstofforbrug
 samt sammenligner forskellige trafikformers energiforbrug.

G. Fremtidsplaner

Der er planlagt konferencer med følgende emner:

- Lokale og regionale rutebundne flyforbindelser
- Gang-, cykel- og knallertrafik
- Delphiundersøgelse af fremtidens transportproblemer i Norden
- Finansiering af kollektiv transport
- Fysisk planlægning af trafikplanlægning
- Koordinering af den transportøkonomiske forskning i Norden
- Jernbanen i fremtiden

- Personbilen i fremtiden
- Trafikdæmpning

H. Finansiering

NKTF's foreløbige regnskab for 1979 er:

<i>Indtægter:</i>	Dkr.
Tilskud fra Nordisk Ministerråd	192 189,11
Overført fra 1978	46 110,22
Indtægter ialt	<u>238 299,33</u>
<i>Udgifter:</i>	
Delphiundersøgelsen	75 435,72 ¹
Nordisk Transportstatistik	35 738,70 ¹
Nordkoltkonferencen	32 489,51
Attitudeseminaret	8 760,00 ¹
Højere transportøkonomisk uddannelse	35 000,00 ¹
Kursus	3 476,76
Oversættelse af de to finske rapporter 8 000 nkr. =	8 400,00 ¹
GCM-konferencen	3 952,00
Anslåede udgifter 1979	<u>203 252,69</u>
Overføres til 1980	ca. <u><u>35 000,00</u></u>

¹ Skønnede tal

Berättelse

från Finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Finsk-svenska utbildningsrådet
Adjunkt Matti Kenttä
Omvägen 5
S-953 00 Haparanda

B. Startår

1976, ombildat 1976

C. Syfte

Enligt 1967 års direktiv, ett permanent rådgivande organ med syfte "att verka för att underlätta för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem".

Enligt 1976 års direktiv, ett permanent för regeringarna i Finland och Sverige gemensamt koordinerande och rådgivande organ "med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvänder till Finland. Rådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering."

Verkställande uppgifter åvilar nationella myndigheter och relevanta ämbetsverk, bl. a. undervisningsministeriet, arbetskraftsministeriet, utbildningsdepartementet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, statens invandrarverk. De nationella myndigheterna lämnar rådet information om utbildningssituationen och om olika åtgärder som vidtagits eller planerats.

Enligt direktiv för den svenska delegationen, givna 1976-09-09, "har riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken nu fastlagts (prop. 1975: 26, InU 1975: 6, rskr 1975: 160) och målen för utbildningen av invandrarbarn har angivits i prop. 1975/76: 118 om hemspråksundervisning för invandrarbarn och godkänts av riksdagen (UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391). Samarbetet i utbildningsfrågor mellan Sverige och Finland bör nu därför ges ställning av en kommitté. Arbetet med att uppnå av regering och riksdag fastställda mål samt lösa olika praktiska

frågor som rör den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem ankommer på berörda myndigheter.”

D. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vardera en kommitté under respektive undervisningsministeriet i Finland och utbildningsdepartementet i Sverige. Kostnaderna belastar respektive kommittéanslag.

Den finska delegationen har ett kansli i Stockholm för information, särskilt riktad till föräldrar, i utbildningsfrågor.

2. Finsk-svenska utbildningsrådets sammansättning 1979-12-31

Svenska delegationen

Ledamöter

Expeditionschef Jan Stiernstedt, ordförande
Byrådirektör Ulf Ebbeson
Sekreterare Randolph Norberg
Skolrådet Lennart Teveborg
Byrådirektör Inga-Britta Åstedt

Sakkunniga

Undervisningsrådet Hans Hamber
Avdelningsdirektör Staffan Lundgren
Skolrådet Arthur Olsson

Experter

Skolkonsulent Marja Lidbaum
Experten Carl-Axel Sparrman
Kulturattaché Silja Strömberg

Finska delegationen

Ledamöter

Avdelningschef Kalervo Siikala, ordförande i finska delegationen
Generaldirektör Erkki Aho
Pol mag Ralf Friberg
Byråchef Lasse Hoffman
Planeringschef Liekki Lehtisalo
Biträdande avdelningschef Annette Liljeström
Professor Artturi Similä
Generalsekreterare Tuomo Tirkkonen

Experter

Yngre regeringssekreterare Fredrik Forsberg
Kulturattaché Matti Isoviiita
Inspektör Leena Lehtinen
Rektor Lauri Ollila

Tillfälliga experter

Högskolerådet Anneli Mäkinen

3. *Personal*

Adjunkt Matti Kenttä, utbildningsrådets sekreterare

Finska delegationen

Rektor Vesa Leppänen, generalsekreterare
Hum kand Ahti Ratia, biträdande sekreterare
Fil mag Leena Sopenlehto, biträdande sekreterare
Hum kand Pirkko Tjärnä, biträdande sekreterare
Pol mag Pirkko Voutilainen, byråsekreterare

E. Verksamhet

Sammanträden

Finsk-svenska utbildningsrådet har haft två plenarsammanträden under året. Dessa har hållits på Hanaholmen, Esbo och i Stockholm-Uppsala. I anslutning till sammanträdet i Stockholm-Uppsala gjorde utbildningsrådet studiebesök vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm och vid Uppsala universitet. I Stockholm diskuterades hemspråkslärarutbildningen och den särskilda klasslärarutbildningen för lärare med kompetens att undervisa både på svenska och finska. I Uppsala fick rådet klargörande information om finländska studerandes situation vid de svenska universiteten.

Utbildningsrådet har dessutom anordnat ett symposium i tvåspråkighetsfrågor i Hanaholmens kulturcentrum i Esbo i januari 1979.

De nationella delegationerna har därtill haft egna sammanträden.

Rådet har under året avgett ett yttrande till Nordiska rådet rörande ett medlemsförslag om nordiskt samarbete angående produktion och distribution av videokassetter samt ett yttrande till arbetsmarknadsdepartementet över förslag från expertgruppen för invandrarforskning om statistik över befolkningens språktillhörighet.

Utbildningsrådet har under året gett nationella myndigheter och ämbetsverk ett antal rekommendationer och uppdrag.

I bil. 1 redovisas insatser inom hemspråksundervisningen i Sverige.

I bil. 2 redovisas en preliminär rapport från tvåspråkighetssymposiet på Hanaholmen.

Studieresor

Finska delegationen inom finsk-svenska utbildningsrådet har under året anordnat två studieresor till Finland för svenska skolledare och svenska delegationen har anordnat en studieresa för finska skolledare till Sverige.

F. Framtidsplaner

Utbildningsrådet håller sig informerad om och följer kontinuerligt alla frågor inom rådets verksamhetsområde. Vid rådets sammanträde i oktober 1979 diskuterades på grundval av en av sekretariatet utförd

probleminventering en plan för rådets verksamhet under 1980-talet. Diskussionen kommer efter förberedande behandling inom resp. nationella delegationer att återupptas vid rådets nästa sammanträde i maj 1980. De närmaste åren kommer av allt att döma högskolefrågor samt de vuxna invandrarna och deras problem att träda i förgrunden.

G. Finansiering och ekonomi

Båda länderna bestrider sina egna kostnader för samarbetet inom utbildningsrådet.

*BILAGA 1***Insatser inom invandrarundervisning i Sverige m. m.**

Sedan hemspråksreformen trädde i kraft 1977-07-01 har alla sex-åringar med annat hemspråk än svenska rätt till hemspråksträning i den allmänna förskolan, d. v. s. daghem och deltidsgrupper. Kommunerna kan ansöka om statligt bidrag för dessa barn. Från och med 1979-07-01 utgår även bidrag för de femåringar som deltar i hemspråksträning.

I grundskolan har elever med annat hemspråk än svenska rätt till hemspråksundervisning och stödundervisning i svenska. Särskilt statligt bidrag utgår till dessa aktiviteter. Många kommuner organiserar eleverna med annat hemspråk i grupper som får sin läs- och skrivinläring på hemspråket, och hemspråket dominerar undervisningen de första skolåren. En elev med annat hemspråk än svenska kan gå i vanlig svensk klass, sammansatt klass, hemspråksklass eller förberedelseklass. Från den vanliga klassen kan eleven gå till hemspråksundervisning. I den sammansatta klassen och i hemspråksklassen får eleven en betydande del av sin undervisning på hemspråket. Förberedelseklassen förbereder eleverna för övergång till vanliga klasser sedan de lärt sig tillräckligt med svenska för att med hjälp av studiehandledning på sitt hemspråk och stödundervisning i svenska kunna följa undervisningen. I sådana klasser går i regel elever från flera språkgrupper.

Även i gymnasieskolan har elever med annat hemspråk än svenska rätt till hemspråksundervisning och stödundervisning i svenska. Till dessa verksamheter kan statliga bidrag sökas. Elever med annat hemspråk än svenska har också möjligheter att byta ut ett av de främmande språken i sin studiegång mot sitt hemspråk.

Ytterligare åtgärder har vidtagits för att förbättra situationen för elever med annat hemspråk än svenska i gymnasieskolålder: Särskilda yrkesinriktade kurser anordnas, introduktionskurser om en eller två terminer anordnas i flera kommuner för de ungdomar som har sådana brister i språk och ämnen att de inte direkt kan fortsätta i gymnasieskolan. För denna kategori anordnas också kompletterande sommarkurser. Vidare förekommer modifierad tvåårig social linje för invandrarungdomar och s. k. finska klasser i gymnasieskolan i Stockholm.

Statistiska centralbyrån (SCB) har i samarbete med skolöverstyrelsen (SÖ) samlat in uppgifter om invandrarelever (vt 1975—vt 1978) och elever med annat hemspråk än svenska (ht 1978—ht 1979) i grundskolan och gymnasieskolan. I samarbete med socialstyrelsen gjorde SCB under vecka 42 år 1978 en riksomfattande kartläggning av hemspråksträningen bland förskolebarnen.

Genom att särskilt studera de elever som i vecka 45 år 1978 fanns i årskurs nio har SCB i samarbete med SÖ för avsikt att bl. a. besvara frågor av typen: "Kommer elever med annat hemspråk än svenska in på gymnasieskolan?"; "Vilka studievägar väljer de?" etc.

Rapporten (U 1979: 16) utvisar att det fanns 39 000 elever med finska som hemspråk i grundskolan läsåret 1978/79. Dessa utgjorde 3,8 procent av hela elevantalet. Samma tid (uppgifterna insamlades i november, vecka 45) fanns det 4 400 elever med finska som hemspråk i gymnasieskolans olika linjer och specialkurser om minst en termins längd. De 3 850 elever som gick i gymnasieskolans 2-, 3- och 4-åriga linjer vecka 45 utgjorde 1,9 procent av hela elevantalet på dessa linjer i september (vecka 37). I förskolan fanns 6 230 barn med finska som hemspråk vecka 42 år 1978. Av dessa var 3 230 sexåringar.

Av eleverna i grundskolan med finska som hemspråk deltog 21 800 eller 56 procent i hemspråksundervisningen. I behov av stödundervisning i svenska bedömdes 21 100 eller 51 procent av eleverna vara, och 16 000 av dem eller 41 procent av samtliga 39 100 erhöll stödundervisning under vecka 45.

Av de 4 400 eleverna med finska som hemspråk gick 2 000 eller 45 procent i gymnasieskolans teoretiska linjer (2-åriga So, Te, Ek och Mu samt de 3- och 4-åriga linjerna). I hemspråksundervisningen deltog 720 elever, i studiehandledning på finska 190 elever och i stödundervisning i svenska 420 elever.

I hemspråksträning i finska deltog 4 300 barn eller 69 procent av de 6 250 barnen med finska som hemspråk i förskolan. Av de deltagande barnen var 2 580 sexåringar. De utgjorde 80 procent av sexåringarna i förskolan. Det är inte obligatoriskt för kommunerna att erbjuda hemspråksträning i förskolan, men enligt barnomsorgslagen har kommunerna ansvaret för den språkliga utvecklingen även för yngre förskolebarn med annat hemspråk än svenska.

Till kommuner som anordnar hemspråksträning i förskolan utgår bidrag med för närvarande 2 100 kronor och år per deltagande fem- och sexåring. Budgetåret 1979/80 är anslaget till hemspråksträningen 22 miljoner kronor.

Statsbidrag utgår till kommunerna för hemspråksundervisning för elever med annat hemspråk än svenska för 1,1 lärarveckotimme/deltagande elev/läsår i grundskolan. Hemspråksundervisningen är frivillig från elevens sida, men kommunens åtagande att anordna hemspråksundervisning är obligatoriskt. Budgetåret 1978/79 uppgick det statliga stödet till 107,5 miljoner kronor. För stödundervisning i svenska utgår statsbidrag för högst fyra veckotimmar per grupp, och budgetåret 1978/79 utgjorde stödet 99 miljoner kronor.

För gymnasieskolans del utgår till kommunerna för hemspråksundervisning schablonbidrag med 0,75 lärarveckotimmar/deltagande elev/

läsåår. Dessa utgjorde budgetåret 1978/79 sammanlagt ca 1,6 miljoner kronor. Statsbidraget till stödundervisning i svenska uppgick till ca 5 miljoner kronor.

Under läsåret 1978/79 fanns det i grundskolan 404 grupper som till huvudsakligt undervisningsspråk hade finska. Av dessa var 278 hemspråksklasser och 126 sammansatta klasser. Föregående läsåår fanns 210 finska hemspråksklasser och 72 sammansatta klasser eller sammanlagt 282 grupper som till huvudsakligt undervisningsspråk hade finska. Ökningen visar att finska språket är på stark frammarsch i skolan.

Utvecklingen belyses också klart av den snabba ökningen av antalet hemspråkslärare som undervisar på finska. SÖ:s undersökningar ger följande bild.

Antalet hemspråkslärare i finska åren 1975—1978 i grund- och gymnasieskolan

	vt 1975	vt 1976	vt 1977	vt 1978
Totala antalet finska hemspråkslärare	592	779	958	1 147
Med lärarexamen	267	320	399	498 ¹
Med lärarexamen i procent av totala antalet hemspråkslärare	45	41	42	43 ²

¹ behöriga

² procent behöriga

De finska hemspråkslärarna ökade med ca 180 lärare varje år, men över hälften av dem saknade lärarutbildning. Efter hemspråksreformen behörighetsförklarade SÖ en del hemspråkslärare som saknade regelrätt lärarutbildning men hade annan utbildning och lång tjänstgöring som hemspråkslärare. Därvid ökade de behöriga lärarnas antal till ca 500, men de utgör fortfarande bara 43 procent av det totala antalet finskspråkiga hemspråkslärare.

En stor del av de finsktalande hemspråkslärarna kommer från Finland, men också Norrbotten med sin finsktalande befolkning har bidragit med en del. Genom regeringsbeslut den 17 juni 1970 kunde folkskollärare med finsk lärarexamen få extra ordinarie folkskollärartjänst i vilken ingick skyldighet att undervisa finskspråkiga elever. Detta har underlättat rekryteringen betydligt, men det snabbt ökade behovet av tvåspråkiga lärare har dock lett till att utbildningar av tvåspråkiga lärare av olika kategorier inletts i Sverige.

Den särskilda utbildningen av tvåspråkiga klasslärare med finska som modersmål började i lärarhögskolan i Stockholm för lågstadiet i januari 1975 och för mellanstadiet vid lärarhögskolan i Mölndal hösten 1975. Dessa lärare får kompetens att undervisa svenska klasser på och i svenska och finska barn på och i finska. Utbildningsplatserna är

24 för vardera stadiet, och fram till vårterminen 1979 hade två klasser lärare för vardera låg- och mellanstadiet, sammanlagt 80 lärare utbildats i den särskilda klasslärarutbildningen.

Utbildningen av tvåspråkiga förskollärare startade i januari 1977 i Stockholm, Göteborg och Malmö. Den tvåspråkiga förskollärarutbildningen avser att ge dubbel kompetens, dels särskild kompetens att undervisa invandrabarn på deras hemspråk, dels kompetens som förskollärare för svenska barn. De första förskollärarna från denna utbildning utexaminerades i december 1978. Av dessa tillhörde 43 den finska språkgruppen.

Utbildning av tvåspråkiga hemspråklärare började i Stockholm, Göteborg och Malmö hösten 1977. Utbildningen är tvåårig och ger kompetens att undervisa invandrarelever på och i hemspråket. De första hemspråklärarna blev klara med sin utbildning våren 1979. För den finska språkgruppen fanns i Stockholm och Göteborg sammanlagt 52 utbildningsplatser, och 45 finsktalande hemspråklärare utexaminerades i första omgången.

Vid lärarhögskolan i Stockholm har ämneslärare i finska språket utbildats. Lärarkandidaterna utbildas i tre ämnen, behörighetsvillkoret är minst 40 poäng i finska och kraven på förkunskaper i finska är sådana att man i praktiken bör ha det som modersmål för att klara av studierna. Till våren 1979 hade ca 50 ämneslärare med finska som tredje ämne utbildats.

Vidare kan nämnas den undantagsutbildning av finska grundskollärare med inriktning på tjänstgöring inom Sverige eller för s. k. återvändande barn i Finland som Åbo universitet organiserade. Samtliga kandidater (17) har lägre akademisk examen, och deras utbildningstid var tre terminer. Utbildningen började 1976-03-01 och avslutades under våren 1977.

För att tillgodose behovet av lärarutbildning för den finskspråkiga minoriteten i Norrbotten har UHÄ föreslagit tillvalskurser i finska som ett led i den ordinarie utbildningen av förskol-, låg- och mellanstadielärare i Luleå. Kurserna skall även kunna erbjudas redan utbildade lärare som fortbildningskurser.

Hösten 1978 tjänstgjorde 404 finsktalande hemspråklärare inom förskolan. Av dessa hade 165 eller 41 procent hemspråklärarutbildning, tvåspråkig förskollärarutbildning eller barnskötarutbildning. De övriga var utan särskild barnavårdsutbildning.

För fortbildning av lärare inom invandrarundervisningen avsattes under budgetåret tre miljoner kronor av SÖ. Inom ramen för dessa medel anordnades fortbildning av hemspråklärare och lärare som undervisar invandrabarn i svenska, av studieförbundens studiecirkelledare och av lärare inom grundutbildningen för vuxna. Som exempel kan nämnas att de hemspråklärare som hittills fortbildats i mer än

hälften av fallen varit hemspråklärare i finska. Ett annat exempel från hemspråklärarytbildningen är den fortbildning som äger rum i Finland med två kurser per sommar. Från svensk sida utgår därvid bidrag till rese- och uppehållskostnader.

Fr. o. m. budgetåret 1975/76 finns vid skolöverstyrelsen inrättat en skolkonsulenttjänst för finsktalande elever.

Olika satsningar görs på läromedelsområdet. Här kan nämnas att produktionsstöd utgått till olika läromedelsprojekt för undervisning i finska under budgetåret 1978/79 med 417 000 kronor.

Från högskolans område kan nämnas att utländska studerande med otillräckliga kunskaper i svenska ges kurser i svenska. Utbildningen står under UHÄ:s överinseende och meddelas vid universiteten. För budgetåret 1979/80 beräknas 2,6 miljoner kronor för ändamålet.

Från läsåret 1977/78 har högre tolkutbildning permanentats inom en allmän utbildningslinje, tolklinjen, om 60 poäng (tre terminer). Utbildningslinjen finns vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Göteborg och Umeå med bl. a. finska.

Då det gäller vuxna invandrare kan särskilt nämnas

- grundutbildning för vuxna med bristande kunskaper i läsning, skrivning och matematik (89 deltagare med finska som hemspråk),
- grundskolekurser och gymnasieskolekurser med finska som undervisningsspråk i Stockholm, Hallstahammar, Trelleborg och Västerås (försöksverksamhet),
- Finska folkhögskolan i Haparanda med 97 elever höstterminen 1979, 20 av dem på fritidsledarlinjen och 7 på tolkkursen,
- lagstadgad rätt till 240 timmars betald ledighet för studier i svenska språket och samhällsorientering (ca 400 000 studietimmar),
- språkundervisning av icke anställda invandrare (ca 450 000 studietimmar),
- hemspråkundervisning för vuxna invandrare. Under budgetåret 1977/78 har totalt 350 studiecirklar med ca 14 600 studietimmar genomförts,
- inom undervisningen för invandrare i svenska språket har 9,5 procent av cirkelarna ledare med finska som modersmål, och antalet deltagare med finska som modersmål utgör 31 procent av deltagarna,
- utbildning av kontakttolkar, ca 1 800 per budgetår under en fyraårsperiod, anordnas av studieförbund och vissa folkhögskolor (52 procent av det totala deltagarantalet under budgetåret 1977/78 var finska tolkar),
- långa folkhögskolekurser (32 veckor) anordnas för finska tolkar vid två folkhögskolor,
- försöksverksamhet vid sju olika AMU-centra med yrkesutbildning varvad på finska och svenska inom olika yrkesområden.

BILAGA 2**Preliminär rapport från symposiet i tvåspråkighetsfrågor**

Utbildningsrådet anordnade ett symposium i invandrar- och tvåspråkighetsfrågor på Hanaholmens kulturcentrum i Esbo den 11 och 12 januari 1979. Symposiets syfte var att utifrån det aktuella forskningsläget ge ett bidrag till utvecklingen av invandrarbarnens undervisning i Sverige.

Symposiet inleddes med tre föreläsningar.

Professor *Svenka Savic* från Novi Sad i Jugoslavien föreläste om tvåspråkigas psykolingvistiska problem, professor *Els Oksaar* från Hamburg ägnade sin föreläsning åt två språks samtidiga utveckling och docent *Rita Liljeström* från Göteborg uppehöll sig vid sociologiska frågor.

Efter föreläsningarna följde grupparbeten som koncentrerades till bestämda teman.

1. Målet för svensk invandrarpolitik: jämlikhet, valfrihet och samverkan. Hur utveckla skolan för att nå detta mål.
2. Relationerna mellan de två språken vid utvecklingen av tvåspråkighet.
3. Tvåspråkighet som modell vid undervisningen.
4. Modeller för tvåspråkig undervisning — erfarenheter och försök.
5. Invandrare — svenskar. Kulturer i möte, attityder, fördomar och värderingar.
6. Identitetsutveckling — nationell, kulturell, gruppidentitet.

Svenska Savic sade bl. a. att man länge haft för sig att tvåspråkiga barn utvecklas långsammare än enspråkiga, både från kognitiv och språklig synpunkt. De enspråkiga har uppnått bättre resultat i intelligenstest än tvåspråkiga, så att lekmän haft en djupt rotad uppfattning att tvåspråkiga barn är litet handikappade i sin kognitiva utveckling. Forskning under 1970-talet (USA, Canada och Jugoslavien) visar resultat som tyder på att tvåspråkiga barn faktiskt ligger före enspråkiga när det gäller vissa kognitiva sidor av utvecklingen.

Forskningsresultat från Jugoslavien (L. Genc) tyder på att tvåspråkiga barn tidigare uppfattar språkens relativitet, att de är mindre inriktade mot bara en lösning på ett språkligt problem, att de tidigare och oftare inriktar sina tankar mot väsentliga aspekter i den språkliga situationen. I en flerspråkig omgivning (exempelvis jugoslaviska arbetare utomlands) kan emellertid en positiv tvåspråkighetsfaktor kombineras med andra faktorer som opererar i motsatt riktning, ekonomisk osäkerhet, speciella politiska faktorer o. s. v.

Els Oksaar underströk att barn är språkmedvetna och att två eller flera språk vidgar perspektiven. Vidare att tvåspråkighet är en utvecklingsprocess och inte ett statiskt tillstånd.

Oksaar betonade också att det är viktigt att inläringen sker på det kända språket (hemspråket). Det blir för mycket för ett barn att samtidigt lära sig ett nytt språk och skolämnen på detta språk. Hemspråket bör komma först, inte bara av pedagogiska utan också av trygghetsskäl.

Rita Liljeström underströk vikten av en kulturidentitet som instrument till självförståelse i relation till det omgivande samhället. Kulturen vilar på kommunikation och har grupper som sin sociala bas. Vidare berördes kultur som en spänningsprocess mellan bevarande och förändring, som vapen varmed grupper försvarar sig och som medel att erövra eller behålla övertaget över andra gruppers kultur. Detta innebär att majoritetskulturen kan utöva ett symboliskt våld genom att osynliggöra andra gruppers kultur.

Kulturmötesprocessen kan beskrivas i tre faser.

1. Invandraren skyddar sig mot det ovana och oförståeliga genom en förstärkt socialisation till det egna hemlandets kultur. Man utvecklar försvar genom okunnighet. Den upplevda rotlösheten blir en källa till nostalgi. Man ser bakåt och inte framåt. "Man är aldrig så finsk som i Sverige."
2. Anpassning av redskapen till den nya omgivningens krav. Inre omstrukturering. Denna fas kan utmynna i två resultat.
De sämst lottade saknar förmåga och möjligheter (utan extra åtgärder) att utveckla tvåspråkighet. Man blir halvspråkig och saknar möjlighet till överblick och utveckling.
Bättre gynnade bereder sig för en tvåspråkstillvaro, skaffar sig överblick och plattform för utveckling.
3. Resocialisation = utveckling av ett nytt mönster inkluderande gammalt och nytt. Denna process kan sträcka sig över generationer. Man blir varken svensk eller finne utan sverigefinne.

Man måste pedagogiskt bearbeta barns negativa erfarenheter av diskriminering. *Liljeström* menade att skolan inte har tagit sitt ansvar, utan att invandrarbarnens (också de svenska från mindre gynnade omständigheter) anpassning sker till priset av förnekelse av den egna kulturen. "Vi vet att skolan inte har lett till jämlikhet mellan sociala grupper i Sverige. Klyftorna har vidgats. Hur skall skolan förhålla sig till barns sociala bakgrund och kollektiva identitet? Där ligger majoritetskulturens dilemma."

Efter de inledande föredragen vidtog arbete i grupper. Grupperna var i stort sett eniga om att framhålla vikten av att invandrarbarn borde få bilda enspråkiga undervisningsgrupper i förskolan och på de lägre stadierna i grundskolan för att stärka identiteten och känslan av grupp-tillhörighet samt för att lägga en stabil grund för skolans särskilda mål för invandrarelever, aktiv tvåspråkighet. Det är viktigt att invandrar-

barnen på ett tidigt stadium lär sig att acceptera och sätta värde på sitt språk, sin härkomst och sin grupps traditioner.

Grupp fem sammanfattade sina synpunkter på följande sätt beträffande systemets utformning.

Det krävs modifikationer i det nuvarande utbildningssystemet för anpassningen från en monokulturell till en mångkulturell situation. Invandrarkulturerna måste göras synliga i systemet. Detta kan uppnås genom bl. a. följande:

- enspråkiga undervisningsgrupper inom skolans ram kopplade till svenska parallellgrupper,
- rekommendation till kommunerna att avsätta resurser (skol-, social-, kultur- och fritidsförvaltningarna) för samlade insatser för de sämst gynnade,
- styra resurser för kontinuerliga gruppsamtal mellan elever och skolpersonal och för att kunna dra in invandrarföräldrarna i skolverksamheten,
- inventera tvåspråkighetsresursen bland invandrarna för att utvärdera vilka kunskaper och utbildningar som kan utnyttjas särskilt i skolsystemet, exempelvis syo-konsulenter,
- ge meritvärde åt tvåspråkighet vid antagning till utbildning och vid tjänstetillsättningar,
- utvärdering av hemspråksreformen från ett vidare perspektiv. Utvärderingen måste ge vägledning vad avser de många frågor diskussionen endast kan ställa.

Berättelse

från Nordiska postföreningen

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska postföreningen
Sekretariat f. n. (fram till sommaren 1980):
Postens Centralförvaltning
Administrativa avdelningen
S-105 00 STOCKHOLM

B. Startår

1869 (1934 i nuvarande form och 1946 under nuvarande namn)

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Föreningen har enligt Avtal om Nordiska postföreningen (nu gällande avtal är från 1972) till ändamål att förbättra och utveckla postförbindelserna mellan de fem länderna.

E. Organisation

1. Administration

Ombud för postförvaltningarna sammanträder minst en gång om året till konferens för att revidera eller komplettera avtalet och för att behandla andra postala frågor av gemensamt intresse för länderna. Den postförvaltning som fått i uppdrag att anordna nästa ordinarie nordiska postkonferens svarar under mellantiden för föreningens sekretariat.

Nordiska postföreningen ger ut Nordisk Posttidskrift som utkommer med 8 nummer per år.

2. Styrelsens sammansättning

Någon styrelse finns inte.

3. Personal

Föreningen har inget fast sekretariat och därför ingen egen personal.

F. Verksamhet

Den årliga nordiska postkonferensen hölls i Middelfart under tiden 21—25 maj 1979. En kopia av dagordningen bifogas.

Föreningens verksamhet har i övrigt bedrivits genom arbetsgruppsmöten, per korrespondens och genom studiebesök.

Följande arbetsgrupper har sammanträtt:

- Nordiska postföreningens kontaktgrupp (Esbo den 9—11 januari och Hurdalsjøen (Norge)) den 7—8 juni 1979. Kontaktgruppen har under mötena så gott som uteslutande ägnat sig åt genomgångar och samråd inför Världspostkongressen i Rio de Janeiro (hölls i sept.—okt. 1979).
- Postsparbanks- och postgirokonferensen (Oslo den 12—14 september 1979)
- Drifts- och rationaliseringskonferensen (Stockholm 23—24 april 1979, dessutom har olika undergrupper mötts, en del med brådsakande utredningsuppdrag mer än en gång)
Den nordiska marknadsgruppen (Österbybruk (Sverige) den 20—22 augusti 1979)
- Möte med den nordiska kontaktmannagruppen för postala säkerhetsfrågor (Oslo den 27—28 mars 1979)

En speciell grupp tillsattes av nordiska postkonferensen 1978 i Husavik med uppgift att studera frågan om portot för brevöversändelser bör utgå efter befordringshastighet och hanterlighet i postbehandlingen (i stället för efter innehållet). Gruppens rapport framlades i Middelfart och frågan kommer närmast att behandlas på nationellt plan eftersom en ändring av det nuvarande systemet måste godkännas av resp. lands parlament.

Till årets postkonferens hade en femmannagrupp skisserat förslag till hur det nordiska samarbetet på långtidsplaneringsområdet borde läggas upp för att komma till största möjliga nytta. Gruppens förslag godkändes och gruppen skall fortsätta sitt arbete som fast institution. Huvudvikten läggs t. v. på vissa preciserade ämnesområden bl. a. frågan om postverkens "revir" i framtiden samt hur postverkens naturliga förutsättningar kan tas till vara.

Under året har även ett möte hållits med förvaltningarnas experter på produktivitetsberäkningar (Oslo den 9—11 maj 1979).

G. Framtidsplaner

Nästa nordiska postkonferens hålls i Göteborg 3—6 juni 1980. Finland övertar då sekretariatsfunktionen.

H. Finansiering

Varje medlemsförvaltning svarar själv för de kostnader som medlemskapet medför. Några för föreningen gemensamma kostnader — utom Nordisk Posttidskrift — anses därför inte uppstå.

Kostnaderna för framställning av Nordisk Posttidskrift fördelas så att Danmark, Finland och Norge betalar vardera 21,7 %, Island 2,2 % och Sverige 32,7 %.

Berättelse

från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS)
c/o Skovstyrelsen, Strandvejen 863, DK-2930 Klampenborg.
Telefon (01) 63 11 66.

B. Startår

1972

C. Deltagende land

Danmark, Finland, Norge og Sverige (Island har observatørstatus).

D. Mål

At formidle og støtte samnordisk forskning over hele skovbrugets skala.

E. Organisation

1. Administration

Nævnet består af 3 repræsentanter fra hvert af landene Danmark, Norge, Sverige og Finland. Formanskabet og generalsekretariatet gar på omgang imellem landene og findes i 1977/80 i Danmark.

2. Styrelsens sammensætning:

Skovdirektør Hakon Frølund (formand)	D
Forstander, dr. agro. Holmsgaard	D
Professor Peter Moltesen	D
Forstmästare Holger Mauria	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Maximilian Hagman	F
Skovdirektør Hans Kr. Seip	N
Direktør Toralf Austin	N
Førsteamanuensis Oddvar Haveraaen	N

Dekanus Gustaf von Segebaden	S
Professor Bertil Lekander	S
Avdelningschef Nils-Erik Nilsson	S

3. *Personale:*

Som generalsekretær fungerer forstfulmægtig A. E. Billeschou på deltid.

Adresse: Skovstyrelsen, Strandvejen 863, DK-2930 Klampenborg.

4. *Revision:*

Rigsrevisionen.

F. *Virksomhet*

SNS har i 1979 holdt 2 møder: 8.—9. maj i Uppsala i Sverige og 9.—10. oktober på Haikon Kartano i Finland.

I 1979 er kompetenceforholdet mellem Nordiske Skovarbejdsstudiers Råd (NSR) og SNS blevet afklaret gennem en af Nordisk Embedsmandskomité for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) nedsat arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen og NEJS har tiltrådt den af SNS anbefalede gensammenføring, således at *al* samnordisk skovforskning fra 1/1 1982 atter henhører under paraplyorganet SNS.

I medfør af de nordiske statsministres anbefaling af 9/11 1978 af udvidet nordisk skovforskningsamarbejde har SNS i 1979 udarbejdet et forslag til udvidet nordisk samarbejde inden for skovforskningen (*se Bilaga*).

”Forholdet mellem det nordiske kulturbudget og de nationale forskningsråd” er fortsat uafklaret, og SNS har også i 1979 afgivet udtalelse i sagen.

I 1979 har SNS faet bevilget 50 000 nkr. til iværksættelse af Nordisk Rads rekommandation nr. 3/1978 vedr. højere skovbrugsuddannelse, og der er dannet en særlig samarbejdsgruppe med 1 repræsentant fra hvert af skovbrugsuniversiteterne i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Desværre har det i løbet af året vist sig særdeles vanskeligt at få arbejdet igang, da man i NEJS er af den opfattelse, at arbejdet skal samordnes med den højere uddannelse inden for landbrug og veterinærmedicin, samt at sagen bør overdrages kultursekretariatet.

Også i 1979 har SNS fået forelagt mange gode projektforslag, og udover de igangværende 10 NMR/SNS finansierede projekter har de nationale forskningsråd finansieret 1 samnordisk skovbrugsprojekt på anbefaling af SNS og Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ), og SNS har vedtaget at forlænge 2 forprojekter til egentlige forskningsprojekter samt yderligere at igangsætte 3 helt nye skovforskningsprojekter (jfr. vedlagte oversigt over SNS-projekter pr. 11/10 79).

1. oktober 1979 har SNS fremlagt sit budgetforslag for 1981 med ønske om forøgede bevillinger til projekter og fremme af skovbrugs-

videnskabelige kontakter. Disse ønsker er i princippet imødekommet af NEJS, omend med mindre økonomisk dækning end ønsket.

G. Fremtidsplaner

SNS ønsker fortsat i samarbejde med de nordiske samarbejdsgrupper indenfor skovforskningsområdet i videste forstand at formidle og støtte den samnordiske skovforskning. Dette vil fortsat ske som en prioritering mellem forskningsopgaver og en koordinering af indsatserne, omfattende samtlige grene af skovbrugsområdet. SNS vil fortsat arbejde på en samordning af alle fællesnordiske skovforskningsopgaver til gavn for det samlede skovbrug i Norden, SNS vil stimulere den samnordiske skovforskning ved i forstærket omfang at igangsætte nyt forskningssamarbejde indenfor områder af stor aktualitet og fælles interesse, samt forbedre de nordiske skovforskere's muligheder for internordiske kontakter med ovennævnte formål.

H. Finansiering og økonomi

	Regnskab 1978 i 1 000 dkr.	Budget 1979 i 1 000 nkr.	Budget 1980 i 1 000 nkr.
Lønninger og vederlag (konto 01)	36,0	45,6	51,0
Varer og tjenester (konto)	74,3	85,6	125,0
Projekter (konto 21)	851,4	1 115,0	1 100,0

BILAGA**Skrivelse til Nordisk Ministerråd om udvidet nordisk samarbejde inden for skovforskningen**

Under henvisning til ministerradssekretariatets skrivelse, j. nr. 916/79 RC/JE af 30/4 1979, SNS's budgetforslag for årene 1979 og 1980 samt mundtlige drøftelser ved flere lejligheder, skal SNS herved nærmere begrunde behovet for et udvidet nordisk samarbejde indenfor skovforskningen.

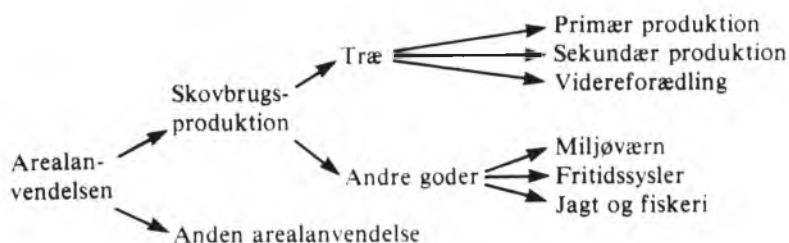
Samfundets skovpolitik bør være rettet mod at opfylde samfundets langsigtede mal. I de nordiske lande er der stor overensstemmelse, når det gælder disse overordnede samfundsmal, der kan sammenfattes i begreber som sysselsætning, pristabilitet, økonomisk vækst, balance i udenrigshandelen, indkomstudjævning, regional balance, energiforsyningsikkerhed, miljøbeskyttelse, økologisk balance, kulturel udvikling, bedre livsbetingelser, etc. Skovforskningen sigter mod at øge kundskaben om skovbrugets forudsætninger og vilkår og videregive denne savet til samfundet og dets organer som til skovnæringen og til enkeltpersoner. Da skovbrugsproduktionen spænder over en meget lang tidsperiode, bliver skovforskning dyrere end for eksempel landbrugsforskning, hvilket øger behovet for samarbejde og samordning landene imellem. Skovforskningssamarbejdet er da også meget omfattende og går langt tilbage i tiden. For tiden findes der ikke mindre end 18 specialiserede forskningsgrupper, som oftest er dannet gennem personlige og frivillige initiativer.

Skovbrugets store betydning for de nordiske landes økonomier er velkendt og fremgår bl. a. af vedlagte "Skogsbruket i Norden, 1978". Skovens træproduktion danner både grundlag for nordboens forsyning med træ og træprodukter og tillige grundlaget for en omfattende eksportindustri. Skovbrug forbruger kun ubetydelige importvarer — herunder energi — til gennemførelse af produktionen, og skovbrugserhvervet i Norden danner således grundlag for en betydende valutaindtjening. Skovbruget har også stor betydning for opretholdelsen af sysselsætningen, især i de tyndtbefolkede länddistrikter ofte uden anden beskæftigelsesmulighed, samt for de nordiske landes særlige naturværdier — herunder den stigende fritidsudnyttelse af skovene.

Udbygningen af den nordiske træindustri har nu efter mange års stærk ekspansion nået et omfang, hvor skovens nuværende tilvækstniveau ikke længere kan dække industriens råvarebehov. Også i den øvrige verden er der et stigende behov for træ og træprodukter, som det vil være vanskeligt at imødekomme på længere sigt. Sammenlagt er det fra mange sider konstateret, at der er et *meget stort behov* for at øge den nordiske træproduktion. Dette problem var den XIV. nordiske skovkongres' hovedtema, og til orientering for ministerrådet vedlægges "Resolusjon fra representantskapet i Nordisk Skogunion til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige" af 30. juni 1978 samt 2 indledningsforedrag ved skovkongressen den 30. juni 1978 ved professor Nils-Erik Nilsson og adm. direktør Ivar Aavatsmark.¹ Det konstaterede behov for at øge skovproduktionen skyldes ikke mindst en

stigende erkendelse af træ som et alsidigt, miljøvenligt og reproducerbart rastof, der i modsætning til konkurrerende materialer som plastic og metaller (især aluminium) er lidt energikrævende i fremstilling og ved videre bearbejdelse.

Skovbrugets rolle i Norden kan til brug for nærværende redegørelse anskueliggøres som følger:

Mulighederne for at øge træproduktionen eller udnyttelsesgraden af den gennemførte produktion skal kort gennemgås med brug af ovenstående oversigts systematik:

Skovpolitik og arealanvendelse

En øget skovproduktion kan selvfølgelig opnås ved en udvidelse af skovarealet. Men skovbrug optager allerede en stor del af de nordiske landes arealer, og det skønnes, at dette middel kun vil blive taget i brug i begrænset omfang. Omvendt må man imødesee yderligere pres på skovarealerne til brug for den stigende urbanisering — herunder til vejformål — og til reservering for fritidssysler og naturvidenskabelige reserver.

I fremtiden synes der at være 3 interesseområder, som kommer til at præge skovbrugets udformning. Som hidtil vil vi have et skovbrug, der er rettet mod langsigtet at tilgodese vort eget og verdensmarkedets træbehov. Desuden kommer vi til at have et skovbrug, der er rettet mod at udvide sysselsætningen i landdistrikterne, og ikke mindst et skovbrug, der er rettet mod at bevare en harmonisk fungerende natur. Forskningen indenfor dette område bør tilrettelægges dels således, at forskellige interessekrav beskrives og analyseres, og dels således at der udvikles kriterier for, hvorledes de forskellige interesser skal vejes mod hinanden.

Skovbrugsmæssig ressourcetaksering

I flertallet af de nordiske lande findes der en veludbygget organisation for "riksskogstaxering". I fremtiden vil der imidlertid blive stillet forøgede krav til mulighederne for at forudse konsekvenserne af forskellige ændringstendenser og af skovpolitiske indgreb. En form for systematisk udlagte permanente prøveflader, som på en bedre måde gør det muligt at måle forskellige ændringsparametre, bliver nok nødvendige. Visse hidhørende problemer kræver indsats udoover det skovbrugsforskningen kan bidrage med. Som eksempel kan nævnes den stigende "forsurning"

¹ Här ej tryckta.

Primærproduktionen

dækker selve den biologiske dyrkningsproces fra frø til modent træ. De nordiske skove kunne ved en energisk indsats bringe op på et højere produktionsniveau bl. a. ved

at anvende andre træarter med højere produktionsevne på visse egnede lokaliteter,

at anvende udvalgte provenienser og forædlet plantemateriale i langt større omfang end hidtil,

at anlægge kulturer med fuldstændig slutning,

at anvende optimal bevoksningspleje — herunder udrensning (røjning), tynding, afvanding og gødskning — med tidsmæssig afkortning af produktionsforløbet til følge, og

at intensivere og forbedre skovhygiejnen ved bedre bekæmpelse af sygdomme og skadevoldere.

De nævnte aktiviteter må samtidig med vurderingen af deres virkning på produktiviteten også vurderes ud fra *kvalitetsmæssige krav til træproduktionen*, idet industrierne har varierende ønsker til træets form, knastethed, styrke, rumvægt, fiberlængde, m. v. Tiltagenes virkninger på skovens øvrige funktioner må også underkastes nøje granskning.

Sekundærproduktionen

omfatter de tekniske processer ved træfældning og trætransport, en vis videreforædling samt den teknik, der benyttes ved anlæg og pleje af skov. Skovbrugets ergonomi og arbejdsmiljøspørgsmål hører også hjemme her.

Indenfor dette område er der foregået et nordisk samarbejde meget længe (gennem NSR), og ændrede tekniske, økonomiske og biologiske forhold medfører, at nye forskningsbehov opstår hele tiden.

På kort sigt kan der hentes betydende gevinster gennem bl. a.

at udnytte en større del af den producerede biomasse end hidtil ved at høste stubbe, rødder, hugstaffald, små udtyndingstræer, bark, løv, m. v.,

at reducere skaderne ved de nuværende skovtekniske metoder og udvikle nye og mere skånsomme teknologier i videste forstand,

at forøge træindustriernes udnyttelsesgrad,

at udbrede anvendelsen af styrkesortering, hvorved træbehovet reduceres p. g. a. mere hensigtsmæssig anvendelse af forskellige trækvaliteters styrkeegenskaber,

at udbrede anvendelsen af laminerede trækonstruktioner, hvorved de relativt små mængder af højkvalitativt træ anvendes optimalt,

at forbedre og udvide anvendelsen af træbeskyttelse med længere levetid for de enkelte træprodukter til følge,

at forøge genbrug af træprodukter (især papir) og

at udvikle metoder til brug af træ til energiformål.

Produktion af andre goder

— herunder miljøets bevaring, beskyttelse og udnyttelse.

Indtil for få år siden eksisterede der knap nok nogen forskning i egentlig forstand indenfor dette område, og der foreligger store behov for en udvidelse af forskningsressourcerne.

Skovbevoksningerne, træerne, vegetationen iøvrigt, dyrelivet, floraen og faunaen udgør betydningsfulde naturressourcer. Dels sker der ved si-

den af træproduktionen en ikke uvæsentlig produktion af goder af forskellig art, dels eksisterer der en levende natur, som vi alle har et fælles ansvar for at forvalte og dyrke.

Forskningen sigter mod at udvide kundskaberne om samt at udvikle metoder til at producere, forvalte, bevare og udnytte de goder og miljøværdier, som udover træproduktionen er alment betydningsfulde ved skovbrugets arealanvendelse.

Forskningen omfatter

- udvalgskriterier, metoder og dyrkningsprincipper for bevaring af arter og økosystemer,
- produktion af vildt, bær, svampe o. l.
- udnyttelse af skove til friluftsliv,
- skoven og skovjorden som modtager af affald, samt
- skoven og skovjorden som værn mod erosion, tørke, støj, vind m. m.

I forskningen indgår konsekvensbedømmelser af f. eks. nye skovbruksmetoder i den udstrækning, de her omtalte goder og miljøværdier berøres.

Forudsætninger for samnordisk skovforskning

Efter denne gennemgang skal det understreges, at langt den overvejende del af den nordiske skovforskning også i fremtiden vil være national forskning for nationale midler. En mere optimal udnyttelse af disse skovforskningsbudgetter kunne opnås ved forøgede nordiske midler til koordinering af de nationale programmer. Det er urealistisk at regne med, at de enkelte lande hvert især kan tilfredsstille alle forskningsbehovene, og SNS ser det som en af sine vigtige opgaver at fremme en nordisk samordning og fælles planlægning af landenes nationale skovforskningsaktiviteter også for at udnytte særlige nationale kvalifikationer bedst muligt. Et vigtigt led for at opnå dette er gennem SNS at finansiere årlige kontakter for de nordiske skovforskningsgrupper under SNS, hvoraf der nu er 18 (inkl. NSR). Det skønnes, at meromkostningen hertil ikke vil overstige 300 000 nkr. om året. SNS har hidtil haft vanskeligt ved at vinde gehør for dette synspunkt, men tilsvarende betragtninger er nu også blevet fremført af ministerrådets rådgivende komité for forskning — jfr. f. eks. årsberetning om det nordiske samarbejde, 1978, side 72.

Til slut skal det meddeles, at samtlige de nordiske skovforsknings-samarbejdsgrupper er blevet opfordret til at udpege skovforskningsopgaver, der særligt egner sig til samnordisk indsats. Denne opgave vil dog tage et par måneder at løse, og SNS håber at kunne vende tilbage med et mere detaljeret forslag til et øget nordisk skovforsknings-samarbejde i løbet af efteråret. Af det foranstående skulle det dog gerne fremgå, at behovet er stort og velbegrunderet.

En provisorisk liste over forskningsopgaver, som egner sig til samnordiske projekter, bilægges denne skrivelse (*se Bihang*).

Klampenborg, den 27. juli 1979

H. Frølund

A. E. Billeschou

BIHANG

Uprioriteret liste over skovforskningsopgaver, som egner sig til sam-nordisk indsats

Skovfrøforskning i forbindelse med nye planteproduktionsmetoder.

Forskning i massefremstilling af stiklinger.

Undersøgelser af kulturresultatets afhængighed under forskellige forhold af planteproduktionsmetode og plantebehandling.

Træarternes produktionsmuligheder under forskellige forhold.

Undersøgelser over anvendelse af samme træart i flere generationer og påvirkning af jordens produktionsevne.

Gødskning af yngre bevoksninger for at finde optimal gødsknings-teknik og vurdere virkningerne på vandkvaliteten.

Skovbrugets muligheder for at bidrage til energiforsyningen.

Gødskning og energibudget: I en tid med energiknaphed må det undersøges hvilke energimængder, der skabes ved gødskning i forhold til den forbrugte energi.

Biologisk sygdomsbekæmpelse.

Undersøgelser over skov og klima for at klarlægge store hugstfladers og eventuelle skovrydningers påvirkninger af miljøet.

Undersøgelser over skov og fauna for at belyse forholdet mellem træ-produktion og dyreliv.

Undersøgelser over vækstlokalitetens og skovbehandlingens indvirkning på træarternes vedkvalitet.

Kvalitetssortering af råtræ efter styrkeegenskaber til konstruktions-formål og efter tørstofindhold til strukturopløst træ (herunder spån-plader).

Udvikling af miljømæssigt skånsommere skovteknologiske metoder — herunder tyndingernes mekanisering).

Mekanisering af kulturarbejdet.

Skovbrugets arbejdsmiljø.

Udvikling af egnet skovbrugstraktor til anvendelse i blandede land-brugs- og skovbrugsbedrifter.

Belysning af forholdet mellem moderne skovbrug og miljøværn og friluftsliv ud fra biologiske, tekniske og økonomiske synspunkter.

Skovpolitisk forskning i forholdet mellem midler og deres effekter.

Berättelse

från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
Box 1543
S-221 01 LUND

B. Startår

1979

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

Genbankens målsättning är att bevara och dokumentera den genetiska variationen hos allt för Norden värdefullt material av jordbruks- och trädgårdsväxter. Detta gäller såväl ursprungligt material som förädlingsmaterial. Denna målsättning gör genbanken till ett centralt intressecentrum för växtförädlare och andra växtforskare i Norden. Ett nära samarbete med dessa intressenter kommer också att prägla verksamheten. I princip skall inlagrat material och dokumentation rörande detta vara fritt tillgängligt för envar.

Den nordiska genbanken utgör en viktig del av genbanksnätet i Europa samt deltar aktivt i det globala samarbetet. Detta är nödvändigt för att undvika dubbelarbete samt för att främja principen rörande fritt utbyte av material och information.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten finansieras av Nordiska ministerrådet. Medelsförvaltning och redovisning handhas av Statens utsädeskontroll i Solna, som även svarar för viss administrativ service åt genbanken. Den löpande redovisningen sker i det statliga redovisningssystemet (system S).

Riksrevisionsverkets (RRV) föreskrifter 1973-05-28 för redovisningsverksamheten inom redovisningsgrupp (FRG) skall gälla.

2. *Styrelsens sammansättning*

Skov, Halvor, kontorchef, Danmark
 Andersen, Sigurd, professor, Danmark
 Rekola, Olli, lantbruksöverinspektör, Finland
 Manner, Rolf, professor, Finland
 Sigurbjörnsson, Björn, direktör, Island
 Tomasson, Thorsteinn, doktor, Island
 Hansen, Leif Robert, kontorsjef, Norge
 Wold, Arne, direktör, Norge
 Kåhre, Lennart, professor, Sverige
 Junback, Carl Gunnar, departementssekr., Sverige

3. *Personal*

Kjellqvist, Ebbe, föreståndare, Sverige
 Kurki, Aune, försökstekniker, Finland
 Hagen, Eva, laboratorieassistent, Sverige
 Nilsson, Monica, assistent, Sverige
 Bitr. föreståndaretjänsten vakant.

F. *Verksamhet*

Genbankens verksamhet består huvudsakligen av:

1. *Insamling och långtidslagring av fröburna jordbruks- och trädgårdsväxter*

Det material som man främst inriktar sig på är gamla lantsorter, samt äldre förädlade sorter, som försvunnit eller håller på att försvinna ur odling jämte vilda arter samt visst förädlingsmaterial.

Gamla lantsorter samt äldre förädlade sorter

Främst stråsäd, trindsäd och vallväxter samt köksväxter.

Vilda arter

T. ex. olika ekotyper av vallväxter som är inhemska i Norden. Sålunda organiserades en insamlingsexpedition i norra Sverige och Finland i år mellan 20 aug.—10 sept. för insamling av frömaterial av lokalanpassade vallväxter (vallgräs och leguminoser) från gamla vallar och naturlig ängsmark. Totalt insamlades 460 kollekt av främst *Festuca rubra* (rödsvingel), *Poa pratensis* (ängsgröe), *Phleum pratense* (timotej), *Agrostis tenuis* (rödven), *Trifolium pratense* (rödklöver) och *Trifolium repens* (vitklöver).

Förädlingsmaterial

Sådant material som är genetiskt mycket noga undersökt, t. ex. *Pisum*.

Insamlingskapaciteten kommer att vara omkr. 50 000 kollekt med 15—20 000 frön i varje kollekt. Fröna kan bevaras med bibehållen gro-

barhet under mycket lång tid genom att de torkas så att vattenhalten blir mycket låg och sedan förvaras i kyla.

2. Dokumentation och beskrivning av det inlagrade materialet

Information om de kollekt som bevaras vid genbanken dokumenteras på data. Informationen avser materialets ursprung, egenskaper m. m. För att kunna jämföra olika sorter utarbetas beskrivningar av det inlagrade materialet. För vegetativt material kommer genbanken i huvudsak endast att handha dokumentationen medan materialet förvaras på annat håll.

3. Deltagande i den internationella genbanksverksamheten

Nordiska genbanken deltar aktivt i det internationella genbanks-samarbetet.

På Internationella atomenergikommissionens (IAEA) i Wien begäran kommer genbanken att omhänderta dess mutantmaterial av stråsåd och trindsåd. Vidare har genbanken på uppdrag av Internationella genbankstyrelsen (IBPGR) åtagit sig att handha en av de viktigaste ärtkollektionerna i världen.

G. Framtidsplaner

Efter hand kommer verksamheten även att omfatta potatis, frukt och bärväxter, potentiella nyttoväxter samt s. k. omgivningsväxter.

Två arbetsgrupper, en för potatis och en för frukt och bär, har fått i uppdrag att utreda hur man bäst skall kunna bevara dessa växtslag.

Med tanke på det internationella fröutbytet har en utredning påbörjats rörande fröburna sjukdomar, växtskydds-, karantäns- och lagstiftningsfrågor.

Dubblettlagring i tjälfrusen mark, eventuellt på Grönland, av genbankens frömaterial har diskuterats och skall utredas vidare.

H. Finansiering

Nordiska genbankens budget beviljad av Nordiska ministerrådet	
1978.10.19	1 619 000 kr
Tilläggsanslag beviljat för datautrustning 79.08.27	135 100 kr
Sammanlagt	1 754 100 kr

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk genbank for jordbruks- og havevekster vedrørende dens virksomhet i 1979 (C 29/e: 1980). Genbanken ble opprettet i 1979 og dens målsetting er å bevare og dokumentere den genetiske variasjonen hos alt for Norden verdifullt materiale av jordbruks- og havevekster. Genbanken samarbeider dessuten internasjonalt med andre organer innen sitt område.

Det materiale som genbanken først og fremst innretter seg på å bevare er gamle planteslag samt eldre foredlede sorter som er forsvunnet eller holder på å forsvinne ut av dyrking foruten vilde arter samt visst foredlingsmateriale.

I fremtiden vil virksomheten også omfatte poteter, frukt, og bærvekster, potensielle nyttevekster og såkalt omgivelsevekster.

For 1979 var budsjettet på 1,8 mill. kroner. Utvalget har ikke noen merknader til de opplysninger som er gitt i virksomhetsberetningen.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 29/e om virksomheten i 1979 til Nordisk genbank for jordbruks- og havevekster til etterretning.

Stockholm. 31. januar 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsie Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Egon Jensen (S)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Lars Korvald (KrF)</i>	<i>Lasse Lehtinen (Sd)</i>
<i>Svante Lundkvist (s)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
Formann	
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi
Institutt for kriminologi og strafferett
Universitetet i Oslo
Karl Johansgt. 47, Oslo 1

B. Startår

1961 (1962)

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Mål

Ifølge NSfK's statutter § 1.

Rådet har til formål å fremme kriminologisk forskning i Norden, og bistå myndighetene i de nordiske land i spørsmål av kriminologisk art.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Rådet har et fast sekretariat, med en adm. sekretær i heldagsstilling. Sekretæren ansettes og lønnes av Rådet som også ansetter nødvendig kontorhjelpe.

Regjeringen i deltakerlandene treffer bestemmelse om hvor sekretariatet skal ligge (domisillandet). Etter en fire års periode i Sverige flyttet sekretariatet 1.1.1979 til Oslo.

Regjeringen i deltagerlandene oppnevner også respektive lands rådsmedlemmer. Rådet består av 13 medlemmer; Danmark, Finland, Norge og Sverige er representert med 3 medlemmer hver, og Island med 1 medlem.

Rådet velger blant sine medlemmer formann og varaformann.

Rådet holder møte minst én gang om året.

2. *Styrets sammensetting*

Rådsmedlemmer:

Professor Nils Christie, Norge (formann)
 Lektor Vagn Greve, Danmark (Vice formann)
 Lektor Berl Kutschinsky, Danmark
 Kontorchef Michael Lunn, Danmark
 Professor Inkeri Anttila, Finland
 Overdirektør K. J. Lång, Finland
 Specialforskare Patrik Törnudd, Finland
 Professor Ármann Snævarr, Island
 Ekspedisjonssjef Arne Haugestad, Norge
 Universitetslektor Tove Stang Dahl, Norge
 Byråchef Norman Bishop, Sverige
 Departementsrådet Marianne Håkansson, Sverige
 Professor Knut Sveri, Sverige

3. *Personale*

Administrativ sekretær Annika Snare
 Sekretær Lisa Sterud (3/5 stilling)
 I tillegg honorerer NSfK følgende kontaktpersoner:
 Britta Kyvsgaard, Danmark
 Seppo Leppä, Finland
 Storch Lange, Grønland
 Eirikur Tomasson, Island
 Karsten Åstrøm, Sverige

F. *Virksomhet*

NSfK har under virksomhetsåret 1979

- holdt to rådsmøter: Sundvolden Hotel, Norge 16—17.2. og i Oslo, 15.6.
- bevilget midler til åtte forskningsprosjekt, arbeidsgruppemøter, (reise) stipendier samt en større sum til en konferanse for europeiske kriminologer.
- arrangert kriminalpolitisk kontaktseminar (15.—16.2) mellom de nordiske justisutvalg og kriminologer, (se Rapport fra Kontaktseminaret, Sundvolden, Norge 1979).
- arrangert forskerseminar (12—15.5) for nordiske kriminologer og innbudte forskere fra andre disipliner over tema: Konfliktløsning, særlig med sikte på alternativ til de strafferettslige former (Se rapport fra 21:e nordiske Forskerseminar på Lillehammer, Norge 1979).
- arrangert studiereise til USA (17.10—11.11) for sytten nordiske kriminologer med besøk ved myndighetsorgan og forskningsinstitutter samt deltagelse i den årlige konferansen arrangert av The American Society for Criminology.

- utgitt Nordisk Kriminologi. Nyhetsbrev.
- medvirket i produksjonen av Policing Scandinavia, Vol. 7 av Scandinavian Studies in Criminology (utkommer på Universitetsforlaget, Oslo, 1980).

G. Finansiering

Utgiftene ved Rådets arbeid dekkes ved årlige statsbidrag bevilget av justisdepartementene i deltagerlandene.

Ifølge en nordisk fordelingsnøkkel bidrar

Danmark	med	23,4 %
Finland	"	15,8 %
Island	"	0,9 %
Norge	"	17 %
Sverige	"	42,9 %

Hvert land betaler sitt bidrag ved begynnelsen av budsjettåret.

Berättelse

från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd, NSR
c/o Skovteknisk Institut
Amalievej 20
DK-1875 København V
Tlf. (01) 24 42 66

B. Startår

1969 nordisk projektvirksomhed, NSR stiftet 1953

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Norge og Sverige

D. Mål

Fremme af det skovtekniske forsknings- og udviklingsarbejde i de nordiske lande

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Forskningsråd

Information, samråd og koordinering af skovteknisk forskningsarbejde

2. Styrets sammensetting

Statsskovrider Gunnar Bergsten, formand	D
Instituttleder Per Tutein Brenøe, tillige sekretær	D
Forstander Aage Marcus Pedersen	D
Professor Bror-Anton Granvik, afg. formand	F
Direktør Aulis Hakkarainen	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Ivar Samset, næstformand	N

Konsulent, forstkandidat Kjell Wibstad	N
Professor Anders Staaf	S
Direktør Olle Berggrund	S

3. Personale

Intet

Sekretariatsbistand ydes af Skovteknisk Institut, København

F. Virksomhet

Forskningsprojekter:

1. Hugst, transport og terminalhåndtering af hele stammer og træer (6/1973)

Projektledende institution: Skovteknisk Institut, D.

- Slutrapport "Skovning, transport og terminalhåndtering af hele stammer" publiceret i Dansk Skovforenings tidsskrift.

2. Skogsföryngringsarbetets mekanisering (8/1974)

Projektledende institution: Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, S.

- Jordbearbejdning med højlægning, fortsatte studier.
- Jordbearbejdning i svært terræn, fortsatte studier.
- Jordbehandling i småskovbruget, fortsatte studier.

3. Rönjningens och gallringens mekanisering (9/1973)

Projektledende institution: Sveriges lantbruksuniversitet (Skogshögskolan), S.

- Slutrapport under udarbejdelse.

4. Udvikling af skovarbejdet for mindre skovbrugsenheder (10/1976)

Projektledende institution: Skovteknisk Institut, D.

- Samarbejde om maskiner og arbejdskraft. Slutrapport under udarbejdelse.
- Anvendelse af snescooter i småskovbruget.
- Småskovbrugets arbejdsforhold, -metoder og redskaber. Rapport: "Farm Forest Machines, Forest Equipment and Forest Workers' Outfit in 1979" publiceret som Arbetseffektivitetsföreningens publikation nr. 211.
- Høstning af småtømmer og affaldstræ, fortsatte studier.
- Udvikling af vinsjer og arbejdsmetoder med vinsjer, fortsat.
- Udvikling af traktor for det kombinerede jord- og skovbrug, fortsat.
- Mulighederne for at forbedre ulykkesberedskabet ved enegang i skovarbejdet, fortsatte studier.

5. Virkesdrivning på torvmark (11/1977)

Projektledende institution: Helsingfors universitet, F.

- Tørvejordens sammensætning og bæreevne, fortsatte studier.
- Maskiners fremkommelighed på tørvejord, fortsatte studier.
- Vejbygning på tørvejord, fortsatte studier.

6. *Arbetsmiljön i skogsbruket (12/1976)*

Projektledende institution: Sveriges lantbruksuniversitet (Skogshögskolan), S.

- Udvikling og studier af arbejdets organisering, fortsat.
- Oplevelse af fysisk og psykisk belastning i skovbruget, afsluttende studier.
- Udvikling og studier af arbejdets organisering og metoder for personer med arbejdshandicap, fortsat.

7. *Skoglig arbetsforskning (13/1977)*

Projektledende institution: Norsk institutt for skogforskning, N.

- Udgivelse af "Nordisk avtale om skoglig arbeidsstudienomenklatur". Publikationen omfatter en norsk, dansk, finsk, svensk, engelsk og tysk version af den "skoglige" arbeidsstudienomenklatur.
- Driftsøkonomiske analyser af forskellige driftsmetoder i skovbruget i Norden.

8. *Gallringsteknik (14/1978)*

Projektledende institution: Sveriges lantbruksuniversitet (Skogshögskolan), S.

- Sammenligning mellem bomkran og vippearmskran i tyndingsarbejdet.
- Småtraktorer i tyndingsarbejdet.
- Forskellige maskiners pladskrav ved mekaniseret tynding.
- NISK afkvister.
- Nyt skovningsudstyr af interesse i tyndingsarbejde.
- Inventering af skader samt måling af skader på stikspor.
- Måling af spordybde.
- Måling af marktryk.
- Måling af stiksporsbredde.
- Skader og produktionstab ved forskellige tyndingssystemer.

G. *Fremtidsplaner*

NSR vil i løbet af 1980 fremlægge forslag til NSR's forskningsprogram i 1980'erne med prioritering af forskningsopgaverne. Det foreløbige program er udarbejdet i 1979.

NSR henviser til sit bidrag til Nordisk Ministerråds almene budget for 1981 og budgetprogram for 1982 og 1983, som er fremsendt til Nordisk Ministerråds sekretariat ved skrivelse af 12. oktober 1979.

H. Finansiering

NSR's forskningsaktivitet i 1979 er finansieret af de budgetmidler, som er stillet til rådighed over Nordisk Ministerråds almene budget for 1978.

Budget og bevilling for projektvirksomheden i 1 000 nkr.:

Budget og bevilling for 1979, prisniveau 1979	2 000
Budget og bevilling for 1980, prisniveau 1980	2 160
Budget for 1981	, prisniveau 1980 2 333
Budgetprogram for 1982	, prisniveau 1980 2 500
Budgetprogram for 1983	, prisniveau 1980 2 600

Berättelse

från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)
Forskningsveien 1
N-Oslo 3
Tel. 02-69 58 80

B. Startår

1971

C. Deltakende land

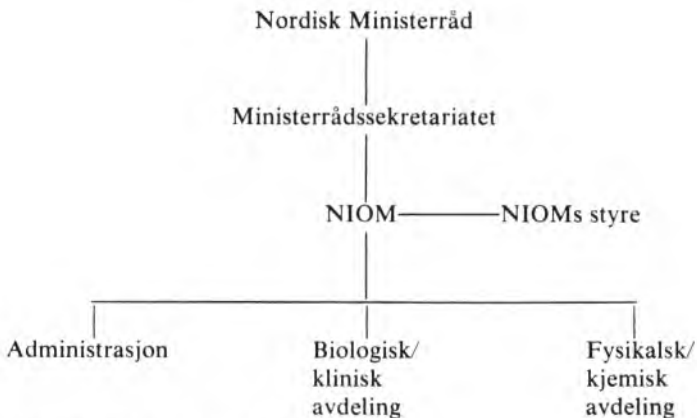
Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Mål

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruks-
genstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet
og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og tek-
niske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

2. *Styrets sammensetting**Representanter:*

Overtandlæge Erik Randers Hansen, formann	D
Docent, dr. odont. Lennart Forsten	F
Professor, cand. odont., MS Sigfús Eliásson	I
Professor, dr. odont. & cand. med. Ole Gilhuus-Moe, viseformann	N
Professor, odont. dr. Per-Olof Glantz	S

Suppleanter:

Fuldmægtig Karsten Holm-Petersen	D
Medicinalrådet Helmer Nordling	F
Professor Þórdur Eydal Magnússon	I
Overtannlege Per Bærum	N
Medicinalrådet John Hedlin	S

3. *Personale*

Antonsen, Hanne Wellendorf, ingeniør (fra 1/12)	D
Beltesbrekke, Hans, ingeniør (til 1/10)	N
Brune, Dag, dr. techn., avdelingssjef	N
Enger, Sylvi, tekniker	N
Espevik, Svein, B.S., M.S., Ph.D., dr.philos., forsker	N
Evje, Dag, ingeniør (fra 1/12)	N
Follerås, Tone, laborant	N
Gregersen, Egil, avdelingsingeniør	N
Halvorsen, Anne Merete, laborant	N
Heldal, Kari, ingeniør (til 31/12)	N
Hoffmoen, Eva W., administrasjonssekretær	S
Holand, Diana, laborant (midlertidig)	N
Holland, Roy I., lic.odont. M.Sc., forsker	N
Johansen, Åse, preparant	N
Johansson, Berit, fil. kand., avdelingsingeniør (permisjon)	S
Jørgensen, Randi, avdelingsingeniør	N
Kjelsberg, Randi, ingeniør	N
Kullmann, Anette, ingeniør (fra 1/4)	N
Mattans, Anna-Lisa, avdelingsingeniør (—30/6)	F
Nilsen, Anne May, ingeniør (til 1/8)	N
Methi, Selma, kontorfullmektig (midlertidig)	N
Mjör, Ivar A., B.D.S., M.S.D., M.S., dr. odont., instituttssjef	N
Moen, Bjørg, laborant (5/6—1/11)	N
Pettersen, Arne Hensten, dr. odont, forsker	N
Pettersen, Jostein, bedriftsøkonom, kontorsjef	N

Ruyter, Ivar Eystein, dr.rer.nat., forsker	N
Sjøvik, Inger, ingeniør	N
Syverud, Morten, avdelingsingeniør (midlertidig)	N
Tønsberg, Anne, laborant (permisjon)	N
Windsland, Gry S., kontorfullmektig (perm.)	N
Ørstavik, Dag, dr.odont., forsker	N
Øysæd, Harry, avdelingsingeniør	N

Gjesteforskere:

Lodding, Alexander, MA, fil. lic., fil. dr., bitr. professor (1/3—1/7-79)	S
Wennberg, Alf, docent, odont. dr. (1/9-79—1/7-80)	S
Yli-Urpo, Antti, docent, lic. odont., dr. odont. (1/9-79— 31/8-80)	F

F. Virksomhet

Fra 1. januar 1978 ble NIOM administrativt knyttet til Nordisk Ministerråds sekretariat. Instituttet leier lokaler ved Sentralinstitutt for industriell forskning i Oslo. Lokalforholdene ansees løst på en semi-permanent måte, men visse plassproblemer er i ferd med å oppstå. Lokalene har begrenset mulighet for klinisk og biologisk prøvning, og instituttet må derfor søke samarbeid med Skoletannpleien i Oslo, samt andre institusjoner i Norden.

NIOM deltar i det internasjonale standardiseringsarbeid for odontologiske materialer gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO) og Fédération Dentaire Internationale (FDI). Forberedende diskusjoner om igangsetting av et europeisk sertifiseringsprogram (CENCER) fortsetter, og det har vært avholdt konferanser vedrørende sertifisering på europeisk basis hvor NIOM har deltatt. Det er vedtatt at man skal vurdere NIOM's opplegg med henblikk på en etablering av et europeisk program for odontologisk materialprøvning.

Instituttets materialprøveprogram omfatter prøvning og kontroll av 16 materialgrupper. Hver materialgruppe søkes kontrollert minst én gang pr. år. Igangsetting av prøvning av en ny materialgruppe resulterer av og til i visse justeringer og modifikasjoner av eksisterende produkter. Lister over de produkter som tilfredsstillende angjeldende internasjonale standarder og som har vært prøvet i henhold til disse, oversendes fagdepartementene i de nordiske land og offentliggjøres i odontologiske fagtidsskrifter i Norden. I løpet av 1979 har det vært offentliggjort i alt 6 forskjellige lister over mer enn 200 testede produkter.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling spesielt vært arbeidet med kvantitative analyser av støpelegeringer og polymermaterialer. Materialenes sammensetning er vurdert i forhold til deres

fysikalske egenskaper under forskjellige forhold. Innledende studier av påbrenning av porselen på støpelegeringer er igangsatt. In vitro korrosjonsforsøk er påbegynt, samt utløsning av elementer fra andre odontologiske materialer. Ytterligere undersøkelser av amalgamer har vært utført, inkludert en karakterisering av amalgamfyllinger som har degradert i munnen. Undersøkelsene av polymermaterialene har i stor grad vært fokusert på omsetningsgraden ved registrering av restumet-tettheten (restmonomerinnholdet) hos forskjellige typer protesematerialer under varierende forhold.

Forskningsarbeidet ved biologisk/klinisk avdeling har bl. a. omfattet studier på rotfyllingsmaterialers innvirkning på biologiske testsystemer. Materialene er vurdert i in vitro cellekultursystemer (cytotoksitet), implanteringsforsøk og i prediktive systemer for allergene egenskaper. I tillegg er teknologiske egenskaper som røntgenkontrast, filmtykkelse og stivningstid også undersøkt. Fyllingsmaterialenes innflytelse på tannpulpa har vært undersøkt, og korrelert med andre biologiske prøve-metoder. De kliniske forskningsprogrammer omfatter bl. a. et langtids-prosjekt på amalgamers nedbrytning i munnhulen. Det er under avslutning etter 4 års observasjonstid. Et internordisk prosjekt med flere typer fyllingsmaterialer er igangsatt. Det dekker både forskjellige typer amalgamer og fortannsfyllingsmaterialer. Det deltar i alt 10 tannleger fra 4 nordiske land i dette prosjektet.

I tilknytning til den forskningsmessige aktiviteten er det fra NIOM i løpet av 1979 blitt akseptert over 30 publikasjoner for trykking i vitenskapelige/faglige tidsskrifter.

I løpet av 1979 har det til NIOM vært knyttet 3 gjesteforskere, en fra Finland og 2 fra Sverige. Ordningen med gjesteforskere ansees å fungere meget tilfredsstillende og i henhold til intensjonene.

G. Fremtidsplaner

NIOM's arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøvning
3. Forskning
4. Opplysningsvirksomhet

Standardiseringsarbeidet vil i det vesentligste fortsatt bestå i deltagelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "Technical Committee 106 — Dentistry" (ISO/TC 106). Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder. NIOM deltar i dette arbeidet, og flere av NIOM's forskere er medlemmer av forskjellige arbeidsgrupper innen ISO/TC 106.

Biologisk/klinisk standardiseringsarbeid er tillagt FDI (Fédération

Dentaire Internationale). Instituttetsjefen deltar i de grupper som behandler biologiske testmetoder og kliniske metoder for vurdering av forskjellige restaureringer.

Materialprøveprogrammet består i å teste i henhold til en standard. Etter hvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøving og opplysningsvirksomhet som naturlig knytter seg til dette arbeid. Materialprøvingen er et kontinuerlig arbeid som gjentas for de forskjellige materialgrupper med visse mellomrom. Dette arbeid vil også i fremtiden utgjøre hoveddelen av NIOM's arbeidsoppgaver.

Forskningsarbeid vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøving, standardisering og utviklingsarbeid, samt for å belyse de odontologiske materialers egenskaper såvel fysikalsk/kjemisk som biologisk/klinisk. NIOM's forskningsoppgaver vil således være både anvendt forskning og basalforskning/grunnforskning.

Kliniske undersøkelser (med deltagelse av 10 tannleger fra de nordiske land) vil representere en ny og utvidet aktivitet ved NIOM. Det legges også vekt på kartlegging av forskjellige biologiske/toksikologiske problemer ved bruk av odontologiske materialer, samt utvikling av disse egenskaper hos materialene.

Opplysningsvirksomhet vil ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tannteknikere, tannpleiere og kontorsøstre, inkludert lærestedene for disse personalgrupper, samt produsenter og forhandlere av odontologiske materialer.

Som et ledd i informasjonsvirksomheten har instituttet NIOM-NYTT spalter i tilsammen 18 nordiske odontologiske tidsskrifter.

Det planlegges et opplysningsseminar for representanter fra de nordiske lands helsemyndigheter om bl. a. NIOM's virksomhet/arbeidsprogram.

Ordningen med gjesteforskere søkes opprettholdt. Det tas sikte på engasjementer på inntil 1 år. Hensikten med ordningen er å gi NIOM en mest mulig "nordisk profil". Interessen for disse stillinger er tilfredsstillende, og ordningen fungerer godt i henhold til intensjonene.

H. Finansiering

Nordisk Ministerråds almene budsjett.

Budsjett 1979: kr. 4 950 000

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Adresse

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ)
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7
DK-1060 København K.

B. Startår

1965

C. Formål

Det er NKJ's formål "at formidle og støtte fællesnordisk forskning indenfor jordbrug, veterinærmedicin og skovbrug og dette gennem at:

a) behandle indkomne forslag til nordiske forskningsopgaver og afgive indstilling til de enkelte landes forskningsråd (samråd),

b) medvirke til at sikre den økonomiske baggrund for gennemførelsen af forskningsprojekter af fællesnordisk interesse og

c) skaffe sig den nødvendige oversigt over jordbrugets, skovbrugets og det veterinærmedicinske forskningsområde samt tage initiativ til planlægning og løsning af fællesnordiske projekter i samarbejde med eksisterende forskningsorganisationer såsom Nordiske Jordbrugsforskere Forening og modsvarende organisationer indenfor skovbrug og veterinærmedicin".

D. Organisation

1. Administration

NKJ består af to repræsentanter fra hvert af de nordiske lande således:

"Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd og Landbrugets Samråd for Forskning og Forsøg, Danmark,

Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission, Finland.
 Landbrugets Forskningsinstitut, Island.
 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norge og
 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning, Sverige.
 Repræsentanterne udpeges for en periode af højst tre år.

Formanden vælges på skift mellem de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af tre år i følgende orden: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Sekretariatet henlægges til et af de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af seks år. De med sekretariatsfunktionen forbundne omkostninger fordeles mellem de fem lande".

2. NKJ's sammensætning pr. 31. december 1979

<i>Medlemmer:</i>	<i>Udnævnt af:</i>
<i>Danmark</i>	
Professor A. Neimann-Sørensen Statens Husdyrbrugsforsøg Rølighedsvej 25 DK-1958 København V.	Landbrugets Samråd for Forskning og Forsøg, Axelborg, 4. sal Vesterbrogade 4 A DK-1620 København V.
Lektor Birthe Palludan Den kgl. Veterinær- og Landbo- højskole Bülowsvej 13 DK-1870 København V.	Statens jordbrugs- og veterinær- videnskabelige Forskningsråd, Forskningssekretariatet Holmens Kanal 7, 2. sal DK-1060 København K.
<i>Finland</i>	
Professor Eeva Tapio Helsingfors Universitet Institutionen för växtpatologi SF-00710 Helsingfors 71	Statens agronomie- och forstveten- skapliga kommission Banmästargatan 12 SF-00520 Helsingfors 52
Professor Matias Torvela Lantbruksekonomiska Forskningsanstalten Rukkila SF-00001 Helsingfors 100	Statens agronomie- och forstveten- skapliga kommission Banmästargatan 12 SF-00520 Helsingfors 52
<i>Island</i>	
Direktør Bjørn Sigurbjörnsson Landbrugets Forskningsinstitut Keldnaholt 110 Reykjavík	Rannsóknastofnun Landbúnadarins Keldnaholt 110 Reykjavík
<i>Norge</i>	
Direktør Ottar Jamt Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd Postboks 8154 Oslo dep., Oslo 1	Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd Postboks 8154 Oslo dep., Oslo 1

Direktør Erik Kjør
Haukestad
2345 Adalsbruk

Norges landbruksvitenskapelige
forskningsråd
Postboks 8154
Oslo dep., Oslo 1

Sverige

Landshövding Ragnar Edenman
Länsstyrelsen, Box 601
S-751 25 Uppsala

Statens råd för skogs- och
jordbruksforskning
Drottninggatan 95 B, Box 6806
S-113 86 Stockholm

Professor Olle Johansson
Drottninggatan 95 B, Box 6806
S-113 86 Stockholm

Statens råd för skogs- och
jordbruksforskning
Drottninggatan 95 B, Box 6806
S-113 86 Stockholm

Direktør Bjørn Sigurbjörnsson, Island er kontaktorganets formand siden 1. januar 1978.

3. Personale

NKJ's sekretariat er på skift henlagt til sekretariatene for kontaktorganets medlemsorganisationer. Sekretariatet er for tiden placeret ved Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd for en periode på fem år regnet fra 1. januar 1979. Fuldmægtig Holger Rasmussen er sekretær for NKJ.

4. Revisorer

Som revisor fungerer professor Olle Johansson, Sverige og Direktoratet for Stadens Revision, København.

E. Virksomhed

I beretningsperioden har NKJ holdt to møder. På møderne har man drøftet dels de fremtidige samarbejdsmuligheder dels igangværende projekter. Nordisk Ministerråd har anmodet NKJ om en redegørelse for disse forhold. I svaret har NKJ fremhævet, at der, hvis de bevillingsmæssige forhold tillader det, kan ske en væsentlig udvidelse af det nuværende aktivitetsniveau.

Det foreslås, at der udarbejdes forskningsprogrammer på følgende områder:

- Planterforædling
- Biologisk bekæmpelse af skadegørere
- Bekæmpelse af mastitis
- Jordbrugsmeteorologi
- Husdyrnæring
- Kvælstofkredsløbet

NKJ har allerede iværksat planlæggende aktiviteter for flere af de anførte emner.

I 1979 har 14 igangværende fællesnordiske forskningsprojekter været behandlet

Nedenstående oversigt viser, hvilke bevillinger der fra de enkelte lande i 1979 er givet til de igangværende projekter i NKJ-regie:

	<i>Bevilling i 1979</i>	<i>Deltagelse i antal projekter</i>
Danmark, d.kr	589,000	10
Finland, f.mk	145,000	9
Island, isl.kr	1 866 000	4
Norge, n.kr	737,000	11
Sverige, s.kr	797,000	2

En beskrivelse af projekterne og deres indhold gives i NKJ's årsberetning, der kan rekvireres i sekretariatet.

F. Fremtidsplaner

NKJ's fremtidige muligheder for at realisere sine mål om fremme af et forpligtende forskningssamarbejde på jordbrugets, veterinærmedicinens og skovbrugets område vil i høj grad være betinget af mulighederne for til disse opgaver at skaffe særlige nordiske midler. Interessen blandt forskerne på jordbrugsområdet m. v. for sådanne samarbejdsbestrebelse er meget stor. Det vil derfor være overordentlig vigtigt, at der gives mulighed for at gennemføre et udbygget fællesnordisk samarbejde på området. Det gælder de anvendte forskningsområder i tilknytning til jordbruget i form af fælles forskningsprojekter, og det gælder forskerkurserne, og her ikke mindst de fællesnordiske licentiat- og doktorandkurser.

G. Finansiering og økonomi

NKJ disponerer ikke over egne midler til iværksættelse af forskningsprojekter eller forskerkurser. I NKJ aftales iværksættelse af fællesnordiske projekter, som finansieres med støtte fra de nationale forskningsråd (samråd).

Til driften af sekretariat samt planlægningsaktiviteter er der for 1979 godkendt følgende budget:

Lønudgifter	60,000 d.kr
Kontorhold	15,000 d.kr
Planlægningsaktiviteter og symposier	170,000 d.kr
I alt	<u>245,000 d.kr</u>

Berättelse

från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden

c/o Civilekonom Anja Borg
Naturvetenskapliga forskningsrådet
Box 23136
S-104 35 Stockholm

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge (Island, observatör) och Sverige

D. Syfte

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering.

Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på alla planeringsstadier och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder

att då så befinnes erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning. Under nämnden finns också permanent inrättat Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefspersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstning avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndigande äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet i fråga.

Till visst sammanträde i nämnden kan efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

Se vidare under E. Verksamhet.

2. Samarbetsnämndens sammansättning 1979-02-05—06.

Ej permanent sammansättning. Nedanstående deltog i sammanträde 1979-02-05 i Reykjavík, Island.

Christian Gram	D
Flemming Øster	D
Leena Kirkkomäki-Juntunen	F
Antti Kulmala	F
Axel Andersen	N
Arne Kjekshus	N
Anders Kylin	S
Bengt Samuelsson	S
Kjell-Owe Widman	S
Vilhjálmur Lúdvíksson	I
Sigmundur Guabjarnason	I
Olafur Bjarnason	I
Sveinbjörn Björnsson	I
Sigurður Pórarinsson	I
Lilla Voss, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete	

Sekreterare

Anja Borg

Nedanstående deltog i sammanträde 1979-09-04 i Tromsø, Norge.

Hans Henrik Andersen	D
Flemming Øster	D
Antti Kulmala	F
Leena Kirkkomäki	F
Per Maltby	N
Axel Andersen	N
Bengt Samuelsson	S
Synnøve Irgens-Jensen, Nordiska publiceringsnämnden	

Sekreterare

Anja Borg

3. Personal

Nämndens sekretariat är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet i Stockholm. Nämndens sekreterare har varit civ. ekon. Anja Borg. För övrigt inga anställda.

4. Revisorer

Sekretariatet är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet som ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken granskas av riksrevisionsverket.

F. Verksamhet

Permanent underorgan:

Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap inrättades 1968. Denna nämnds uppgifter är i första hand att samordna de nordiska naturvetenskapliga forskningsrådets stöd och rationaliseringssträvanden vad gäller de samnordiska naturvetenskapliga tidskrifterna. Genom denna nämnd ges bidrag på drygt 1,7 milj N kr till ett 19-tal samnordiska tidskrifter. Från 1975 är denna nämnds sekretariat knutet till Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) i Oslo.

Arbetsutskott

Nämnden inrättade under 1976 ett arbetsutskott med följande utseende:

SNF, Danmark	Flemming Øster
SNK, Finland	Antti Kulmala (NOS ordf.)
NAVF, Norge	Axel Andersen
NFR, Sverige	Bengt Samuelsson

Arbetsutskottet sammanträdde första gången 24 september 1976.

Internationellt samarbete:

1972 adjungerades det holländska forskningsrådet ZWO till nämnden varefter nämnden initierade en europeisk forskningsrådskonferens i Århus, Danmark, med deltagandet av naturvetenskapliga forskningsråd från 15 länder. (Se vidare Science Research Councils in Europe, Stockholm 1972/ISBN 91 546 0002 2/ och Science Research Councils in Europe II, Stockholm 1975, ISBN 91 546 0192-4) Ett resultat av konferensen blev inrättandet av the Committee of West European Science Research Councils (ESRC). 1975 blev ESRC en standing committee under European Science Foundation (ESF).

I samband med ingående redogörelser och diskussioner om forskningsprojekt på olika planeringsstadier i de nordiska länderna har också ingående orientering gjorts angående nordiskt deltagande i pågående och planerade internationella forskningsprojekt. Sålunda har följande internationella projekt diskuterats:

- European Incoherent Scatter Radar Project (EISCAT)
- Committee of West European Science Research Councils (ESRC)
- European Science Foundation (ESF)
- International Geological Correlation Programme.

Särskilda frågor:

Särskilt intressant för NOS-N just nu är det utredningsarbete som pågår inom Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn angående ökat nordiskt forskningssamarbete.

Kanalisering och samordning av medlen för nordiskt forskningssamarbete samt rollfördelning mellan kulturavtalets organ och forskningsråden är den brinnande punkten i utredningen.

I den promemoria som skickats ut på remiss till råden och samarbetsnämnderna föreslås två modeller för att uppnå detta syfte, nämligen

1. Inrättande av en nordisk forskningsfond
2. Utökning av uppgifterna för forskningsrådets samarbetsnämnder.

NOS-N tillstyrker det senare alternativet. Kultursekretariatets slutliga förslag beräknas läggas fram under första halvåret 1980.

Övrigt:

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bl. a. angående:

- bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden, Nordiska ministerrådet och Nordiska forskarkurser
- yttrande över remisser från Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet
- bidragsgivning och stipendier i samband med nordiska symposier.

G. Framtidsplaner

NOS-N:s framtid är mycket beroende av utvecklingen av den nämnda utredning under punkt F.

Tillsammans med NORDFORSK och Fransk-svenska forskningsföreningen anordnar NOS-N en Fransk-nordisk konferens om FoU-policy den 3—4 december 1979 i Oslo.

Finansiering och ekonomi se Bilaga.

BILAGA 1

Joint Committee of the Nordic Science Research Councils (NOS)	Prel. outfall 1979	Budget 1979	Outfall 1978	Budget 1978	Outfall 1977	Budget 1977
Secretary of the committee		12 000 ¹	12 000 ¹	12 000 ²		10 000 ²
Typist, F2:3 social cost included					22 800 ²	64 800 autom. ökn.
Assistance (typewriting etc)		10 000	1 300	26 700		
Xerox-copies, stencils etc		2 000	700	9 000	5 700	9 000
Rent (part of the rent paid by FEK) (& cleaning) (smaller invent.)		2 000 ¹	2 000 ¹	2 000 ¹	13 500	9 000
Telephone		500 ¹	500 ¹	1 000 ¹	200	1 000
Travels:						
By the secretary		17 000	7 500	6 000	1 500	5 000
By members of ad hoc groups etc					2 700	6 000
Workshop 77						
Printingcost of NOS Workshop 77			9 500	9 500		
French-Nordic conference		10 000				
Unforeseen expenses, Printing of NOS report for 1978		5 000	400	5 000		
		58 500	33 900	71 200	46 400	
Excess 1978		74 300		./.. 55 000		./.. 3 300
Total sum		—	33 900	16 100	46 400	101 500
					55 100	
Financing bodies:						
Statens naturvidenskabelige forskningsråd, Denmark		No contribution for 1979 needed		20 % 3 220		20 % 20 300
Statens naturvetenskapliga kommission, Finland				20 % 3 220		20 % 20 300
Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norway				20 % 3 220		20 % 20 300
Naturvetenskapliga forskningsrådet, Sweden				40 % 6 440		40 % 40 600
The statement letters of account						Min. No 13, § 190

Since these accounts are administered by the Swedish Natural Science Research Council (a governmental body) the expenditures are as a routine analysed by the National Audit Bureau in Sweden.

¹ Certified according to computer lists

² These amounts are to be paid to NFR.

³ The lower costs due to the fact that the typist position has been vacant since April 1977.

Anja Borg

*BILAGA 2***Berättelse****från Nordisk publiceringsnämnd för naturvetenskap (NOP-N)***Verksamhetsberättelse för 1979**A. Navn og adresse*

Nordisk publiseringsnemnd for naturvitenskap (NOP-N)

Sekretariat: NAVF, Munthesgt. 29, Oslo 2

B. Startår

1969

*C. Formål**D. Organisasjon*

1. Administreres ved sekretariatet som er plassert ved Norges almenvitenskapelige forskningsråd.

2. Styrets sammensetting pr. 31.12.1979:

K. Hammer-Jespersen	(Danmark)
J. Rassing	(Danmark)
M. Meinander	(Finland) (formann)
B. Sjöberg	(Finland)
E. Alfsen	(Norge)
A. Løvlie	(Norge)
I. Johansson	(Sverige)
A. Kylin	(Sverige)

3. Personale

Førstekonsulent Synnøve Irgens-Jensen (1/2-tid)

Førstekontorfullmektig Aaslaug Watson (1/2-tid)

4. Revisorer

Riksrevisjonen i Norge

E. Virksomhet

Nemnden har skjøttet sin virksomhet med å gi økonomisk støtte til 18 tidsskrifter i 1979 som navngitt nedenfor:

Internasjonale:

Acta Chemica Scandinavica

Acta Zoologica

Astronomy and Astrophysics
BIT
Boreas
Entomologica Scandinavica
Grana
Holarctic Ecology
Lindbergia
Lithos
Mathematica Scandinavica
Nordic Hydrology
Ornis Scandinavica
Physica Scripta
Scandinavian Journal of Statistics
Zoologica Scripta

Regionale:

Astronomisk Tidskrift
Nordisk Matematisk Tidskrift

Foruten den regulære tidsskriftsstøtten har det også vært ytet bidrag til to faunasier: "Fältfauna" og "Marine Invertebrates of Scandinavia". Videre har en bidratt til utgivelsen av et kvartærgeologisk symposium i Boreas, et karbonatittsymposium i Lithos, bidrag fra Fennoscandian Three Line Conference in Holarctic Ecology, fra "Molecules in Laboratory and in Space" og "The Universe at Large Red-Shifts" i Physica Scripta og et internasjonalt glasiologisymposium i "Annals of Glaciology".

Tidsskrifter som har fått støtte til spesielle tiltak er Nordisk Matematisk Tidskrift som har gått over til ny redaksjon og større omfang. Ornis Scandinavica har mottatt tilskudd for en vervekampanje for nye abonnenter.

Det har vært avholdt flere møter for å diskutere den botaniske publiseringsstrukturen i Norden. Disse resulterte i at et interimsrepresentantskap for nordisk botanisk publisering ble oppnevnt med fire representanter fra hvert land. Et interimsstyre skal utrede de praktiske detaljer ved oppstartingen av et nytt botanisk stortidsskrift, "Nordic Journal of Botany" fra 1981. Til gjengeld ventes det at de nasjonale tidsskriftene "Botaniska Notiser", "Botanisk Tidskrift", "Friesia" og "Norwegian Journal of Botany" vil opphøre.

Nemnden har arrangert et møte for nordiske naturvitenskapelige redaksjonelle medarbeidere. Ca. 60 representanter fra nordiske og nasjonale tidsskrifter var til stede på denne to-dagers konferansen.

NOP-Ns sekretær var til stede ved et møte med NOS-N i september og formannen og sekretæren deltok i symposiet "New Technologies in Publishing" i Luxemburg 6.—7. november.

F. Fremtidsplaner

En vil fortsette virksomheten med finansieringen av utgivelsen av naturvitenskapelige tidsskrifter, monografier og symposiebidrag. Forhandlingene omkring "Nordic Journal of Botany" ventes å bli brakt til avslutning i første halvdel av 1980. En studerer videre muligheten av et møte for zoologiredaktører og et møte for å informere i Norden om ny teknologi innen vitenskapelig publisering. Det er også tanken å ta kontakt med forskningsbibliotek i Norden for å studere muligheten av en rimelig spredning av "grå" litteratur — rapporter og avhandlinger fra universiteter og høyskoler som ikke publiseres via de vanlige formidlingskanaler.

G. Finansiering og økonomi

Oversikt over regnskap og budsjett (1 000-tal nkr.)

	Regnskap 1978	Budsjett 1979	Foreløpig result. 1979	Budsjett 1980
<i>Utgifter.</i>				
Personale	104	104	104	110
Kontorlokale	16	16	16	16
Reiser	21	23	35	30
Tidsskriftstøtte	1 217	1 500	1 493	1 800
Annen publ.støtte	54	50	250	100
Rasjonaliseringsmøter	21	15	18	20
Konsulentonorar, utr.	27	20	0	20
Disposisjonsfond		0	0	10
Redaktørmøte		35	35	
Kurs i publ.metodikk	86			
Sum utgifter	1 546	1 763	1 951	2 106
<i>Inntekter</i>				
Bevilgninger fra nasjonale forskningsråd	1 781	1 789	1 789	2 106
Sum inntekter	1 781	1 789	1 789	2 106

Berättelse

från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för Nordisk Industrifond 1978

Sammanfattning

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond) bildades 1973 av de fem nordiska regeringarna för att främja nordiskt samarbete inom teknologi och industriell utveckling. Samtidigt fattades beslut om att tillföra fonden totalt 50 milj. Skr. under en femårsperiod, dvs. till och med 1978. Utöver dessa medel har fonden under åren 1976—1978 tillförts 6 milj. Skr. för forsknings- och utvecklingsinsatser inom energiområdet.

Till och med 1978, som således är fondens femte verksamhetsår, har Nordisk Industrifond beviljat ca 60 milj. Skr. i stöd till totalt 119 olika projekt. Av dessa medel har 16 milj. Skr. beviljats under 1978 och fördelats på 36 olika projekt, varav 23 påbörjats under året.

Av fondens stöd har ca 20 % gått till vart och ett av områdena produktionsteknik, energiteknik och övrig resurstechnik samt ca 10 % till vardera datateknik och verksamheten inom Nordtest, nordiskt samarbetsorgan för provning.

Om stödet under 1978 fördelas på olika mottagarkategorier visar det sig att branschorganisationer, branschinstitut och industrier totalt fått ca 50 % av stödet, andra forskningsinstitut och institutioner ca 30 % och olika nordiska samarbetsorgan, i huvudsak inom områdena provning, standardisering och mätteknik, har fått ca 20 %.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) har beslutat att fonden från och med 1979 skall införas på Ministerrådets allmänna budget samt fastställt inriktningen av fondens fortsatta verksamhet. Ministerrådet har därvid uttalat att Nordisk Industrifond bör tillförsäkras möjlighet att genomföra en långsiktig planering och därför årligen bör tillföras medel som minst motsvarar hittillsvarande nivå.

Fondens uppgifter

Nordiska Ministerrådet beslöt i december 1972 att föreslå de nordiska regeringarna att upprätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, Nordisk Industrifond. Överenskommelse om fonden undertecknades av de nordiska ländernas regeringar den 20 februari 1973 och har sedermera ratificerats.

I samband med att allmänna riktlinjer för verksamheten fastställdes av Ministerrådet (industriministrarna) beslöts att inriktningen av fondens verksamhet skulle omprövas efter en första femårsperiod. Fonden började sin verksamhet den 1 juli 1973. Första verksamhetsåret fastställdes att vara till och med december 1974, varför 1978 är det sista året i denna femårsperiod. En redogörelse för de beslut som Ministerrådet fattat för fondens fortsatta verksamhet lämnas i kommande avsnitt.

Under fondens första fem år har Ministerrådet (industriministrarna) fastställt vissa prioriteringar för verksamheten. Under 1978 har följande gällt.

Fonden kan lämna stöd till teknisk-industriellt inriktade samarbetsprojekt och samarbetsprogram av intresse för två eller flera nordiska länder. Verksamheten skall syfta mot utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning eller i övrigt bidra till att lösa tekniska uppgifter av gemensam industriell betydelse. Vid fördelning av fondens stöd skall viss koncentration ske till följande insatsområden.

- Miljövårdsteknik
- yttre miljö
- arbetsmiljö
- Hälsovårdsteknik
- Transportteknik
- Datateknik och dess användning
- Energiteknik
- Resursteknik i övrigt, speciellt materialteknik

Fonden har även ålagts ansvar för finansiering av Nordtests verksamhet samt för visst nordiskt samarbete inom områdena standardisering och mätteknik. Fonden har dock förutsatt att stöd inom dessa sektorer i huvudsak skall lämnas till verksamhet som kan bidra till att lösa tekniska uppgifter av gemensam industriell betydelse.

Fondens fortsatta verksamhet

Såsom omtalades i föregående års verksamhetsberättelse överlämnade Nordisk Industrifonds styrelse i juni 1977 en rapport till Ministerrådet "Redogörelse för hittills vunna erfarenheter samt förslag till fortsatt verksamhet".

Ministerrådet (industriministrarna) behandlade fondens rapport i november 1977 samt i februari 1978. Ministerrådet beslöt att fonden från och med 1979 skall införas på Ministerrådets allmänna budget samt uttalade att det är av väsentlig betydelse att Nordisk Industrifond i den fortsatta verksamheten tillförsäkras möjlighet att genomföra en långsiktig planering. Fonden bör därför årligen tillföras medel som minst motsvarar hittillsvarande nivå.

Beträffande inriktningen av verksamheten uttalade Ministerrådet följande.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall

även i fortsättningen lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden fortsatt ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Nuvarande indelning i prioriterade insatsområden skall från och med 1979 ersättas med en indelning i följande verksamhetsområden.

- Produkt- och processutveckling
- Bransch- och teknikinriktad verksamhet
- Provning, standardisering, mätteknik
- Energiteknik.

Fondens ekonomiska resurser

Till och med 1978

Enligt det avtal som de nordiska regeringarna träffade i samband med fondens inrättande skulle fonden under en första 5-årsperiod tillföras 50 milj. Skr. För verksamheten 1978 har de sista 10 milj. Skr. inom denna ram tillförts fonden.

Utöver de ordinarie medlen har fonden från och med 1976 tillförts speciella medel över Ministerrådets allmänna budget för insatser inom energiområdet. Energimedlen uppgår totalt till 5,6 milj. Skr. varav 2,6 milj. Skr. tillförts under 1978.

Fonden har alltsedan starten haft bemyndigande att utöver tillgängliga medel påtaga sig fleråriga förpliktelser. Denna möjlighet har väsentligt ökat från och med 1978, då fonden haft bemyndigande att utnyttja hela det för 1979 fastställda beloppet samt högst 7,5 milj. Skr. för 1980 och högst 4,5 milj. Skr. för 1981.

Som framgår av den följande redogörelsen har fonden under de fem första verksamhetsåren beviljat ca 60 milj. Skr. i projektstöd. Det kan ha sitt intresse att jämföra detta belopp med de medel som under motsvarande tid satsats nationellt i de nordiska länderna. En grov uppskattning från tillgänglig statistik ger för Norden följande värden totalt för perioden 1974—1978. Som jämförelse anges hur stor fondens andel har varit av de samlade FoU-utgifterna.

FoU-utgifter i Norden 1974—1978

	Norden milj. Skr.	Nordisk industrifond andel %
Totala FoU-utgifter	ca 55 000	ca 0,1
Statliga FoU-utgifter	ca 33 000	ca 0,2
Statliga FoU-utgifter inom fondens verksamhets- område	ca 5 000	ca 1

1979 och 1980

Såsom tidigare framhållits har Nordisk Industrifond från och med 1979 överförts på Ministerrådets allmänna budget. För verksamheten 1979 har beviljats totalt 17,6 milj. Nkr.

I september 1978 inlämnade fondens styrelse till Ministerrådet (industriministrarna) förslag till budgetprogram för perioden 1980—1982.

Detta förslag följde i huvudsak den långtidsbudget som under 1977 framlades i fondens rapport till Ministerrådet. Ministerrådet (samarbetsministrarna) har i mars 1979 fattat beslut om att fonden under 1980 skall tillföras 20,5 milj. Nkr.

Fondens stöd till projektverksamhet

I den följande redovisningen av fondens projektstödande verksamhet ingår även det stöd som lämnats inom ramen för de speciella energimedlen.

Till fonden inkom under 1978 46 projektförslag. Därmed har totalt 260 projektförslag inkommit sedan fonden inrättades 1973.

Under året har fonden totalt beviljat 16,1 milj. Skr. i stöd, varav 1,1 milj. Skr. såsom lån och 15,0 milj. Skr. såsom bidrag. Av dessa medel avser 1,8 milj. Skr. fortsatt stöd till 13 tidigare beviljade projekt och 14,3 milj. Skr. stöd till 23 nya projekt. Vid årets utgång hade dessutom reserverats dels 1,3 milj. Skr. för tre utvecklingsprojekt för vilka principbeslut fattats men överenskommelse om lånevillkor ej hunnit träffas, dels 0,5 milj. Skr. för fortsatt stöd under 1979 till pågående projekt. Vidare har för standardiseringsprojekt inom INSTA-samarbetet reserverats 0,6 milj. Skr. för 1979 och 0,7 milj. Skr. för 1980.

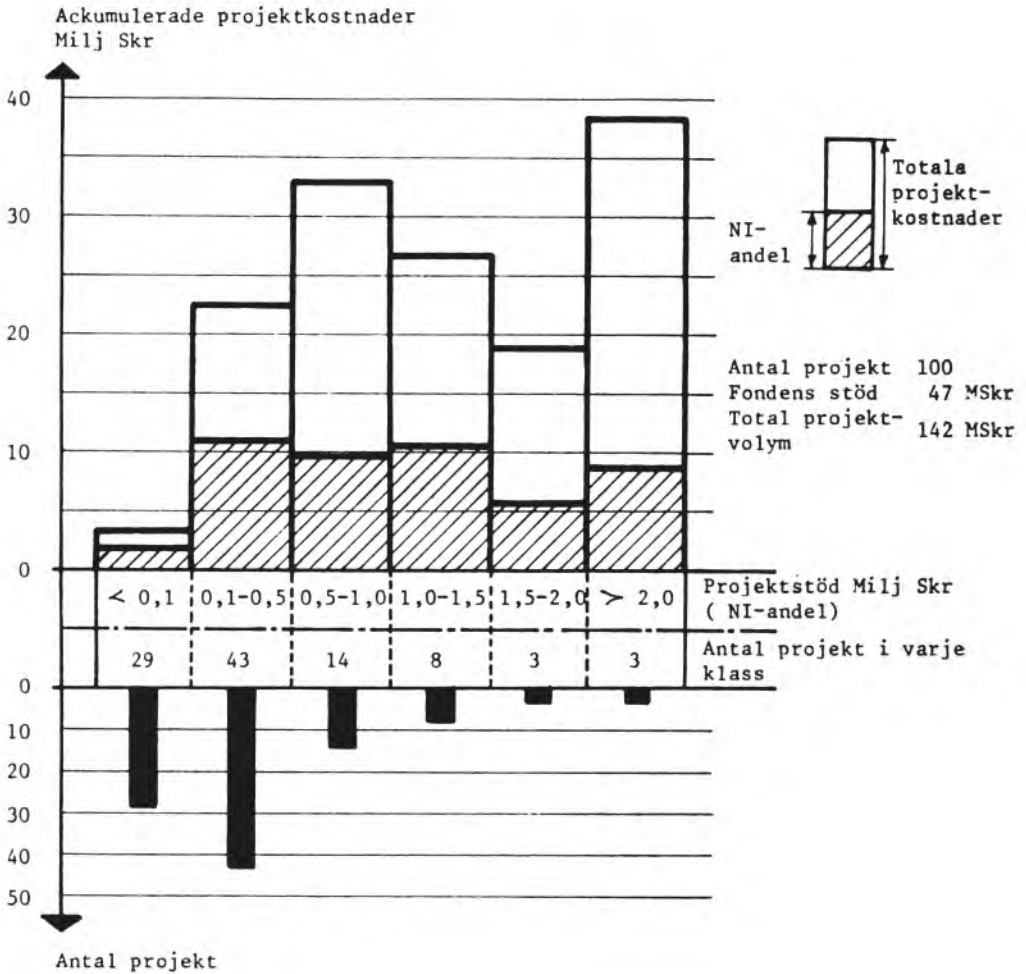
Under 1978 har arbete pågått inom ett stort antal tidigare beviljade projekt. Även medel som beviljats under 1978 kommer i relativt stor omfattning att bli utnyttjade först under kommande verksamhetsår.

Under de fem första åren har fonden beviljat stöd till knappt hälften av inkomna projektförslag. Det innebär att fonden till och med 1978 har givit totalt 119 projekt ca 60 milj. Skr. i projektstöd. Detta stöd ingår i finansieringen av projekt med en sammanlagd uppskattad projektkostnad av ca 165 milj. Skr.

Storleken av fondens stöd till enstaka projekt har under åren varierat från några tiotusental kronor till 3,3 milj. Skr. Detta illustreras av följande diagram. I underlaget till diagrammet har ej medtagits de bidrag som lämnats till områdena standardisering, provningsmetoder (Nordtest) och mätteknik. Övrigt stöd har uppdelats i olika projektstorleksklasser för vilka angivits antal projekt, sammanlagt stöd från fonden samt beräknad total projektkostnad.

Storleksfördelning av fondens projekt

(Exkl. provning, standardisering och mätteknik)

Den genomsnittliga projektbeviljningen från fonden ligger något under 0,5 milj. Skr. Av diagrammet framgår att ca 70 % av antalet projekt ligger under denna gräns. Dessa projekt har tillsammans erhållit ca 30 % av fondens stöd och representerar ca 20 % av den totala projektkostnaden. Detta innebär således att de projekt som ligger över 0,5 milj. Skr. endast utgör 30 % av antalet men trots detta tillsammans erhållit 70 % av beviljade medel och svarar för 80 % av den totala projektkostnaden.

Fondens finansieringsandel är i medeltal 33 % för de i diagrammet ingående projekten. Fondens andel minskar med ökande projektstorlek,

vilket är naturligt, då fonden eftersträvat att den nationella medfinansieringen skall ökas speciellt för stora projekt, så att fonden därigenom skall få möjlighet att ge stöd till ett större antal nordiska samarbetsprojekt.

Stödformer

Stöd från fonden kan ges såsom

- bidrag
- lån på fördelaktiga villkor
- garantier

Bidrag har givits till projekt som ej innebär direkt industriellt utvecklingsarbete såsom till förstudier, bransch- och teknikinriktade projekt samt arbeten rörande standardisering, provning och mätteknik. Om det inom ramen för bransch- och teknikinriktade program har bedömts att resultaten kan leda till industriell exploatering har fonden förbehållit sig rätten att senare föreskriva att fondens bidrag eller delar därav skall återbetalas.

Lån på fördelaktiga villkor gavs under 1978 till två industriella utvecklingsprojekt. Lånen skall normalt återbetalas när uppnådda resultat kommer till utnyttjande i produktionen.

Fördelningen av beviljade medel på olika stödformer framgår av tabell 1. Ett principbeslut om en garanti på 1,2 milj. Skr. för ett utvecklingsprojekt har fattats under året, men det formella beslutet fattas först i början av 1979.

Tabell 1. Fördelning av beviljade medel på olika stödformer

Stödform	Beviljat	Totalt beviljat 1973—1978		
	1978 1 000 Skr.	antal projekt	1 000 Skr.	%
Bidrag	14 962	107	48 205	80
Lån	1 152	12	11 610	20
Totalt	16 114	119	59 815	100

Det har varit en stor variation i fördelningen av fondens medel mellan bidrags- och låneprojekt under fondens fem första verksamhetsår. Lånedelen har varierat från ca 10 % till ca 40 % och uppgår i genomsnitt under femårsperioden till ca 20 % av beviljade medel.

Under 1977 påbörjades återbetalning av ett av de första låneprojekten. På grund av ekonomiska svårigheter hos det aktuella företaget har någon återbetalning under 1978 ej kunnat ske. Ett utvecklingsprojekt har avbrutits då avsedda resultat ej hade uppnåtts. För två utvecklingsprojekt för vilka återbetalning var avsedd att påbörjas under året har anstånd med återbetalning beviljats.

Insatsområden — verksamhetsområden

Under 1978 har som tidigare omtalats de av Ministerrådet fastställda prioriterade insatsområdena tillämpats.

Fördelningen av fondens stöd på de olika *insatsområdena* framgår av tabell 2. Det bör påpekas att hittills tillämpad indelning i prioriterade insatsområden har medfört svårigheter vid fördelning av vissa typer av projekt på de olika områdena. Till resurstechnik har därför utöver rent resurstekniska projekt hänförs materialtekniska och produktionstekniska projekt.

Även om vissa projekt kan ha anknytning till mer än ett insatsområde har de i tabellen endast hänförs till det område som bedömts ha dominerande betydelse. Angiven fördelning av fondens stöd mellan olika insatsområden blir därför ej helt rättvisande, men bedöms ändå ge en god uppfattning av insatsernas fördelning.

Tabell 2. *Fördelning av beviljade medel på olika insatsområden*

Insatsområde	Beviljat 1978					Totalt beviljat 1973—1978						
	Procentuell fördelning					1 000 Skr.	Procentuell fördelning					1 000 Skr.
	0	10	20	30	40 %		0	10	20	30	40 %	
Yttre miljö	■					90	■	■				9 404
Arbetsmiljö	■					155	■	■				3 807
Hälsovårdsteknik	■						■					662
Transportteknik	■						■					3 429
Energiteknik	■	■				3 036	■	■				7 358
Resurstechnik	■	■	■	■	■	6 255	■	■	■	■	■	13 794
Datateknik	■					1 398	■					1 476
Nordtest (Provningsmetoder)	■	■				2 000	■	■				10 250
Standardisering, provning, mätteknik	■					356	■					2 560
Övrigt	■	■				2 824	■	■				7 075
Totalt						16 114						59 815

Tillgången på projektförslag inom de olika prioriterade insatsområdena har såsom även framgår av tabellen varierat betydligt år från år. Under tidigare år har fonden t. ex. beviljat stöd till ett antal stora projekt beträffande yttre miljö, i huvudsak vatten- och luftvårdsproblem. Under 1978 har inget nytt projekt inkommit inom detta område. Fonden har endast beviljat ett tillägg till ett tidigare beviljat projekt.

Inom området resurstechnik har tillgången på projekt som berör produktionsteknik varit speciellt god under 1978.

Vissa av insatsområdena har totalt under åren erhållit endast begränsad del av fondens medel; det gäller framför allt arbetsmiljö, hälsovårdsteknik och transportteknik.

Energiteknik tillkom 1975 och datateknik 1976 som prioriterade insatsområden. Inom energiteknik har fonden bedrivit en viss projektiniterande verksamhet, då detta område haft en speciell prioritering av Ministerrådet.

Beträffande datateknik bör speciellt påpekas att även inom vissa av de projekt som hänförts till annat insatsområde ingår en betydande del data-teknisk tillämpning.

Vissa av de hittills tillämpade prioriterade insatsområdena har visat sig mindre lämpade för den industriellt inriktade verksamhet som fonden eftersträvar. Från och med 1979 kommer därför som tidigare nämnts uppdelningen av fondens stöd på speciellt prioriterade områden att ersättas med en ny uppdelning på *verksamhetsområden*. Tabell 3 visar den fördelning som erhålles om man tillämpar dessa verksamhetsområden för de projekt som beviljades stöd 1978.

Tabell 3. Fördelning av beviljade medel på olika verksamhetsområden

Verksamhetsområde	Beviljat 1978					1 000 Skr.
	Procentuell fördelning					
	0	10	20	30	40 %	
Produkt- och processutveckling	██████████					4 429
Annan branschriktad samt teknikinriktad verksamhet	████████████████████					6 293
Energiteknik	██████████					3 036
Provning, standardisering, mätteknik	██████████					2 356
Totalt						16 114

Avsikten är att till "Produkt- och processutveckling" föra de projekt som i första hand syftar till att utveckla en specifik produkt eller process. Samtliga av fondens hittills beviljade låneprojekt tillhör denna grupp, men även en del bidragsprojekt kommer att föras hit. Av sådana projekt, som fått bidrag under 1978, kan som exempel på produktutveckling nämnas "Utveckling av antenn och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit" och som exempel på processutveckling inom träförädlingssektorn nämnas "Massaframställning med antrakinson".

Till "Annan bransch- och teknikinriktad verksamhet" kommer att hänföras projekt som avser utveckling av allmän teknik av intresse för viss bransch eller visst teknikområde med undantag för projekt som avser energianvändning inom industrin. Som exempel på projekt beviljade under 1978 som tillhör denna grupp kan nämnas "Geometriska produktmodeller", där man avser att utveckla program och system för datorstödd konstruktion inom verkstadsindustrin, samt "Automatisering av gasmetall-

bågsvetsning genom adaptiv styrning”, där det i nuvarande skede gäller allmän utveckling av svetsteknologi.

Området ”Energiteknik” kommer även i fortsättningen att omfatta de tre delområdena energiproduktion, energidistribution och -ackumulering samt energianvändning inom industrin.

Till området ”Provning, standardisering och mätteknik” kommer bl. a. att hänföras fondens stöd till Nordtest och INSTA.

Indelningen i verksamhetsområden är endast avsedd att ge en översiktlig bild av fördelningen av fondens projektstödande verksamhet. I kommande verksamhetsberättelser kommer den därför att på lämpligt sätt kompletteras med andra sammanställningar.

Projekttyper och mottagarkategorier

Fördelning av beviljade medel på olika projekttyper och mellan olika anslagsmottagare framgår av tabell 4 och 5.

Tabell 4. Fördelning av beviljade medel på olika projekttyper

Projekttyp	Beviljat 1978 1 000 Skr.	Totalt beviljat antal projekt	1973—1978 1 000 Skr.	%
Konferenser, symposier	22	3	174	—
Förstudier, utredningar	691	27	3 017	5
Kollektiva projekt	10 075	47	27 079	46
Industriella utvecklings- projekt	2 970	15	13 550	23
Övriga FoU-projekt		7	3 275	5
Standardisering, provning, mätteknik	2 356	20	12 720	21
Totalt	16 114	119	59 815	100

Tabell 5. Fördelning av beviljade medel på olika anslagsmottagare

Anslagsmottagare	Beviljat 1978 1 000 Skr.	Totalt beviljat antal projekt	1973—1978 1 000 Skr.	%
Forskningsinstitut och institutioner	4 344	23,5	8 626	14
Nordiska samarbetsorgan	2 745	15	11 648	19
Standardiseringsorgan	330	14	2 280	4
Branschorganisationer och branschinstitut	5 099	28	16 156	27
Industrier	3 404	19,5	16 125	27
Myndigheter		1	2 298	4
Övriga	192	18	2 682	5
Totalt	16 114	119	59 815	100

Av tabell 6 framgår hur fondens projektstöd, uppdelat på bidrag och lån, under de första fem åren fördelat sig på olika branscher inom tillverkningsindustrin. Som jämförelse anges procentuell fördelning mellan olika branscher av antal anställda och av förädlingsvärde.

Av speciellt intresse kan fördelningen vara av det stöd — totalt 29,2 milj. Skr. — som lämnats såsom bidrag, eftersom resultaten från bidragsprojekt normalt skall vara tillgängliga för nordisk industri. Som synes svarar två branscher — massa- och pappersindustri samt verkstadsindustri — för drygt 70 % av beviljade bidrag som kan hänföras till viss bransch. Detta är förklarligt med hänsyn dels till branschernas storlek, dels till de former för nordiskt samarbete som utvecklats inom dessa branscher.

Beträffande fördelningen av de totalt 11,6 milj. Skr. som beviljats som lån bör påpekas, att det totalt endast rör sig om 12 projekt, varför de flesta procenttalen endast härrör från ett enstaka projekt. Någon annan tendens än att verkstadsindustrin naturligt nog dominerar, kan därför inte utläsas av materialet.

Tabell 6. Procentuell fördelning av tillverkningsindustrins antal anställda och förädlingsvärde på olika branscher i Norden exkl. Island 1976 samt av Nordisk industrifond fram till 78-12-31 beviljat stöd till projekt vilka kunnat hänföras till någon av branscherna

Bransch inom tillverkningsindustrin ¹	Anställda ² %	Förädlingsvärde ³ %	Nordisk Industrifond ⁴ bidrag %	lån %
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustrin	12,1	12,7	8	13
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustrin	8,4	5,5	8	1
Trävaruindustrin	8,3	7,0	1	—
Massa-, pappers- och pappersvaruindustrin, grafisk industri	12,5	13,6	31	3
Kemisk industri-, petroleum-, gummivaru-, plast- och plastvaruindustrin	7,8	10,2	—	13
Jord- och stenvaruindustrin	4,1	4,3	2	19
Järn-, stål- och ferrolegeringsverk	5,9	5,5	7	4
Verkstadsindustrin	39,9	40,4	43	47
Annan tillverkningsindustri	1,0	0,8	—	—
	100	100	100	100

¹ Indelning enligt ISIC 1968

² Totalt i Norden 2 199 000 anställda

³ Total i Norden ca 186 000 milj. Skr.

⁴ Totalt 29,2 milj. Skr. såsom bidrag respektive 11,6 milj. Skr. såsom lån. Dessutom tillkommer ytterligare 19 milj. Skr. såsom bidrag till projekt som ej kan hänföras till viss bransch.

Not. Grundmaterialet till fördelningen av anställda och förädlingsvärde har hämtats från "Nordisk statistisk årsbok 1978".

Beskrivning av projektverksamheten

Förutom de projekt som påbörjats under året har ett stort antal projekt, till vilka medel beviljades under tidigare år, pågått under 1978. Totalt kan beräknas att arbete bedrivits med stöd från fonden inom ca 90 projekt. Här lämnas en sammanfattning av vissa av dessa projekt som bedöms ha mer allmänt intresse. I bilaga 1 lämnas en kort beskrivning av de bidragsprojekt som erhållit stöd under 1978.

Inom insatsområdet *yttre miljö* har under året inget nytt projekt påbörjats. Det stora NORDMILJÖ 80-projektet rörande vatten- och luftvårdsproblem inom cellulosaindustrin har avslutats och vid Skutskärsverken i Sverige har installerats ett integrerat datorbaserat miljömät-system som specificerats med ledning av erhållna projektresultat. De inom NORDFORSK planerade projekten beträffande textilindustrins och fiskindustrins vattenvårdsproblem har fortsatt programenligt.

Endast ett projekt har beviljats inom *arbetsmiljö*området. Det syftar till att minska ljudnivån hos massaraffinörer. Dessutom har det under 1977 påbörjade NORDFORSK-projektet rörande fartygsbuller pågått.

Verksamheten inom *energi*området kan uppdelas dels i energiproduktion, -distribution och -ackumulering, dels i energianvändning i industrin. Totalt har arbete pågått inom ca 20 projekt.

Det utvecklingsprojekt avseende elproduktion ur gasfyndigheter ute till havs, som bedrivits i samarbete mellan ett norskt och ett svenskt företag, har avslutats under året. Undersökning av möjligheterna att utnyttja resultaten kommersiellt pågår. Till planering och genomförande av ett nordiskt symposium i maj 1978 rörande utnyttjande av geotermisk energi har fonden beviljat stöd. I anslutning till symposiet, som arrangerades i Göteborg, anordnades ett studiebesök i Island.

Flera projekt behandlar problem beträffande distribution och lagring av energi. Tillförlitlighetsproblemet i samband med planering och drift av eldistributionsnät har behandlats i ett förprojekt med uppgift att utvärdera behov av och möjligheter till nordiskt utvecklingssamarbete. Ett projekt har som mål att ta fram datormodeller anpassade för fjärrvärmesystem till glesare bebyggelse och i ett annat behandlas datormodeller för värmelager (lång- och korttidslager) till fjärrvärmesystem. I ett förprojekt undersöks möjligheterna att utnyttja metallhydrider som värmelagringsmedium, primärt för spillvärme.

Flera projekt inom den industriella energianvändningen berör skogsindustrin. Speciellt kan nämnas energibesparande åtgärder vid extern och intern avloppsvattenbehandling inom skogsindustrin samt energibesparing vid framställning av träfiberplattor. I en förstudie behandlas en ny sodahusprocess, vilken förutom säkrare driftsbetingelser även beräknas medföra energibesparing.

Fonden har tillsammans med Styrelsen för teknisk utveckling i Sverige bekostat en enkätundersökning beträffande energiutnyttjande vid nordiska stål- och metallverk.

Till det *resurstekniska* området har även förts projekt som berör materialtekniska problem och projekt med produktionsteknisk inriktning. Totalt har ca 20 projekt pågått varav tio nya påbörjats under året.

Inom livsmedelsområdet har påbörjats dels en undersökning beträffande ökat utnyttjande av gluten, en proteinprodukt som framkommer vid framställning av vetestärkelse, dels en teknisk-ekonomisk studie angående förutsättningarna att med utnyttjande av geotermisk värme i Island starta ett sockerraffinaderi baserat på melass som råvara.

Inverkan av små mängder antrakinon vid massaframställning enligt sulfatmetoden undersöks i ett samarbetsprojekt mellan branschforskningsinstitutet i Finland, Norge och Sverige.

Inom det verkstadstekniska området har de tidigare påbörjade projekten som syftar till ökad användning av aluminium samt till förbättrad svetsteknik fortsatt. Tre nya projekt initierade inom Vif (Verkstadsindustrins internordiska forskningskommitté) har påbörjats, nämligen bearbetningstekniska förutsättningar för ökad automatisering vid skärande bearbetning, kvalitetsstyrning hos underleverantörer samt geometriska produktmodeller. Det sistnämnda projektet, som avser att ta fram underlag för datorbaserad konstruktion främst inom verkstadsindustrin, har hänförts till området *datateknik*.

I samarbete mellan fyra institutioner i Norden har ett utvecklingsarbete påbörjats för att ta fram minst en prototyp av antenn och mikrovågshuvud avsedd för direkt TV-mottagning från satellit. Framtagna prototyper skall kunna användas vid en kommande fältprovning. Fondens styrelse har tillsatt en särskild styrgrupp för projektet.

Nordtest har för sin verksamhet under perioden 1973—1978 totalt erhållit 8,25 milj. Skr. från fonden, varav 2 milj. Skr. för verksamheten 1978.

INSTA (internordiskt *standardiserings*samarbete) har bildats för samordning av det nordiska standardiseringsarbetet. För nordiska standardiseringsprojekt med industriell inriktning har fonden för 1978 anslagit en medelsram på 0,5 milj. Skr.

Deltagande från de olika länderna i samarbetsprojekt

I tabell 7 visas omfattningen av det nationella deltagandet i de samarbetsprojekt som erhållit stöd under fondens fem första verksamhetsår (1973/74—1978). Det är totalt 77 projekt som ingår i redovisningen till ett sammanlagt projektstöd av 45 milj. Skr., vilket utgör 75 % av det totala projektstödet. De projekt som ej medtagits i denna sammanställning är projekt inom provning, standardisering och mätteknik samt utredningar och symposier. Dessa genomförs oftast huvudsakligen i ett land. Resultaten bedöms ändå komma samtliga länder till godo. Som jämförelse anges det nationella deltagandet i samarbetsprojekt på motsvarande sätt till och med 1977. Då redovisades totalt 55 projekt till ett sammanlagt projektstöd av 31 milj. Skr.

Tabell 7. Deltagande från de olika länderna i samarbetsprojekt

Land	Deltar i antal projekt	Beviljat belopp till projekten milj. Skr.
Danmark	39 (27) ¹	21 (13)
Finland	54 (36)	37 (24)
Island	12 (10)	7 (6)
Norge	58 (43)	37 (27)
Sverige	64 (45)	41 (28)

¹ Värden inom parentes avser perioden 1973/74—1977

Projektvärdering, projektuppföljning samt utvärdering av projektresultat

Utvärdering av inkomna projektförslag som underlag för beslut, uppföljning av beviljade projekt samt utvärdering av projektresultat är centrala arbetsuppgifter för fondens sekretariat.

Redan under planeringsfasen tar ofta de personer som gemensamt planerar ett nordiskt samarbetsprojekt kontakt med fondens sekretariat för att undersöka möjligheterna att få stöd från fonden samt anvisningar om hur en ansökan till fonden skall utformas.

För bedömning av inkomna projektförslag utnyttjar fonden bland annat nationella organ. Fonden får på detta sätt hjälp med utvärdering av projektförslagets tekniska kvalitet samt upplysning om den nationella prioriteringen av förslagen. En väsentlig faktor vid fondens bedömning är dessutom formerna för och omfattningen av det nordiska samarbetet ("det nordiska intresset"). I samband med utvärderingen tar sekretariatet i de flesta fall kontakt med de sökande för att diskutera projektuppläggningsen. Det kan t. ex. gälla möjligheterna att vidga det nordiska samarbetet till deltagande från ytterligare länder och att få ökad nationell medfinansiering. För de bidragsprojekt som beviljas stöd söker fonden ofta stärka det industriella inflytandet över projektens genomförande.

Sekretariatet följer de projekt som beviljats stöd genom lägesrapporter, personliga kontakter och besök.

De flesta projekt som fonden lämnar stöd till är fleråriga. Av de ca 120 projekt som fonden hittills beviljat stöd har endast 45 helt avslutats och slutrapporterats före 1978 års utgång. Drygt hälften av de avslutade projekten tillhör någon av projektyperna konferenser — symposier, förstudier — utredningar samt standardisering — provning — mätteknik.

Inget av de 12 utvecklingsprojekt som beviljats villkorliga lån har helt slutförts. Själva utvecklingsarbetet har visserligen slutförts inom åtta av projekten (i ett fall avbrutits), men det har i flera fall visat sig ta betydligt längre tid än som från början planerats att få ut resultaten till industriell tillämpning. Andra offentliga organ, vilka lämnar motsvarande typ av utvecklingslån, har gjort samma erfarenhet. Återbetalning har påbörjats på två av lånen. För tre lån har avskrivning av lånen begärts

under 1978. Fonden har ännu inte fattat beslut i något av dessa ärenden, då styrelsen ansett att låntagarna ytterligare bör undersöka möjligheterna för industriell exploatering. I ett av dessa fall har fonden anlitat särskild expert för att värdera exploateringsmöjligheterna.

Allteftersom fler av de samarbetsprojekt som fonden beviljat stöd avslutas, kommer arbetet med utvärdering av projektresultat samt uppföljning av att resultaten kommer till industriellt utnyttjande att bli allt mer omfattande. Såsom tidigare framhållit har många projekt, speciellt gäller det bidragsprojekt, även erhållit finansiellt stöd i betydande omfattning från olika nationella organ. De utvärderingar av uppnådda tekniska resultat som dessa organ genomför, blir även av betydelse för fondens uppföljande verksamhet. För bidragsprojekt, vars resultat i princip skall vara tillgängliga för nordisk industri, söker fonden säkerställa att information om framkomna resultat sprids på ett lämpligt sätt, t. ex. via branschorganisationer.

Vid genomförande av nordiska samarbetsprojekt framkommer ofta även andra effekter av arbetet än rent tekniska resultat. Från många håll har framhållits den stora betydelsen av de personliga kontakter som etableras och den kännedom om resurser och kompetens hos samarbetande parter som erhålles genom projektarbetet. Detta leder ofta till fortsatt samarbete, både av formell och informell natur. I några fall har även, som en direkt följd av projektsamarbetet, avtal om vidgat samarbete träffats mellan deltagande institutioner.

Det bedöms inte möjligt att göra någon kvantifiering av den samlade effekten av fondens projektstödande verksamhet under de fem första åren. I stället kan några exempel på uppnådda resultat få illustrera betydelsen av denna verksamhet.

- Många väsentliga forsknings- och utvecklingsarbeten skulle ej ha blivit genomförda inom ramen för brett upplagda nordiska samarbetsprojekt om inte möjligheten till finansiellt stöd från fonden förelegat. (Alternativet skulle ha varit mer begränsade nationella projekt.) Som exempel kan nämnas: utveckling av ny livbåts- och nödradioutrustning för fartyg; genomförande av NORDMILJÖ 80-projektet samt utveckling av geometriska produktmodeller som underlag för datorbaserad konstruktion, främst för verkstadsindustrin.
- Många intressanta resultat av stor betydelse för berörda nordisk industri har framkommit. Ett par exempel kan nämnas: ny garverimetod, tillgänglig för alla intresserade nordiska garverier; nytt styr- och övervakningssystem för processindustrin, som möjliggör hög och jämn produktion och samtidigt god miljövård (NORDMILJÖ 80); förbättrade möjligheter att framställa fiberarmerade, cementbaserade produkter samt förbättrad teknik vid punktsvetsning av aluminium.
- Ökade kontakter mellan industrier och institutioner i Norden, vilket ofta leder till fortsatt samarbete, även efter det att samarbetet inom ett projekt avslutats.

Med hänsyn till de jämförelsevis begränsade resurser som stått till fondens förfogande (ca 1 % av de offentliga medel som satsats på teknisk forskning och utveckling i Norden), anser styrelsen att fonden under de fem första åren verksamt kunnat bidra till att öka det nordiska samarbetet och därigenom främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling.

Samarbete med nationella och nordiska organ

Fonden skall i sin verksamhet ta hänsyn till de enskilda ländernas nationella prioriteringar samt till verksamheten inom andra nordiska samarbetsorgan. Fonden behöver därför väl utvecklade kontakter med centrala nationella stödorgan för teknisk forskning och industriell utveckling samt med olika nordiska organ.

Nära samarbete har etablerats med de nationella organen inom fondens intresseområde samt med NORDFORSK och Nordtest. Fonden har härigenom för sina projektbedömningar haft tillgång till en erforderlig och omfattande fackkunskap samt säkerställt att den egna prioriteringen koordinerats med de prioriteringar som de enskilda medlemsländerna tillämpar för sina nationella utvecklingsinsatser. Samarbetet har även omfattat samfinansiering av vissa projekt.

Fonden har haft kontakter med olika organ under Nordiska Ministerrådet och Nordiska rådet, speciellt med ministerrådssekretariatet i Oslo och kultursekretariatet i Köpenhamn samt Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm.

Administration

Styrelse

Fonden leds av en styrelse som är underställd Nordiska Ministerrådet, och har att följa de allmänna riktlinjer och de prioriteringar detta utfärdar och beslutar.

I styrelsen ingår en ledamot med suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en ledamot med suppleant från NORDFORSK. NORDFORSK's ledamot har ingen rösträtt.

Ordförande och vice ordförande utses av styrelsen. Ordförandeskapet skall cirkulera mellan deltagarländerna.

Styrelsen har under verksamhetsperioden haft följande sammansättning:

Ordinarie ledamot

Danmark:

Direktør Ivar Haahr

Finland:

Industrirådet Pekka Malinen

Suppleant

Sekretariatschef P. L. Hansen

Industrirådet Björn Blomqvist

Island:	
F. d. departementschef	Ministersekreterare
Arni Snaevarr	Thorvardur Alfonsson
Norge:	
Avdelningsdirektør	Byråsjef Andreas Mortensen
Per-Christian Endsjø	
Sverige:	
Civilingenjör Lennart Lübeck	Generaldirektör Sigvard Tomner
NORDFORSK	
Civilingeniør Per Grønberg	Direktör Erling Hagen

Styrelsens ordförande har under året varit industrirådet Pekka Malinen och vice ordförande avdelningsdirektør Per-Christian Endsjø.

Styrelsens sammansättning under 1979 framgår av bilaga 2.

Styrelsen har under året hållit 7 sammanträden, varav tre i Stockholm och de övriga i Göteborg, Mariehamn, Torshamn och Trondheim. I samband med mötena på Åland och Färöarna samt i Göteborg och Trondheim hade studiebesök för fondens styrelse och sekretariat anordnats.

Sekretariat

Fondens sekretariat är förlagt till Stockholm och leds av en direktör.

Sekretariatet har haft följande personal:

Rut Bäcklund-Larsson, direktör

Marianne Anderson handläggare (administration och ekonomi)

Roland Pettersson, civilingenjör (t. o. m. 1978-12-18)

Margareta Tiger, assistent (deltid)

Jens Peter Nielsen, civilingeniør

Sekretariatet är samlokaliserat med NORDFORSK och Nordtest. Genom överenskommelse har av NORDFORSK förhyrts viss administrativ service.

Ekonomisk förvaltning

Sekretariatet har skött den ekonomiska förvaltningen, inklusive bokföringen.

Efter samråd med kammarkollegiet i Stockholm detaljgranskas räkenskaperna av Sjöåker Revisionsbyrå AB, vars auktoriserade revisor Ulf Egenäs varit ansvarig för granskningen.

Resultaträkning 1978-01-01—12-31 (alla belopp i svenska kronor)

	1978		1977	
<i>Anslag</i>				
<i>Från medlemsländer</i>				
Danmark	2 340 000: —		2 340 000: —	
Finland	1 580 000: —		1 580 000: —	
Island	90 000: —		90 000: —	
Norge	1 700 000: —		1 700 000: —	
Sverige	4 290 000: —	10 000 000: —	4 290 000: —	
Från Nordiska Ministerrådet	2 590 963: 20	2 590 963: 20	2 326 025: 83	
Totalt anslagna medel		12 590 963: 20		
<i>Finansiella poster</i>				
Ränteintäkter	1 922 149: 25		1 872 261: 43	
Kursdifferenser	— 439 826: 92	1 482 322: 33	1 759 338: 48	
Disponibelt efter finan- siella poster		14 073 285: 53		
<i>Beviljade projektmedel 1978</i>				
Bidrag, not 1	—12 962 189: 80		—10 823 475: —	
Lån, not 2	— 1 151 838: —	—14 114 027: 80	— 1 805 625: —	
Disponibelt efter bevilj- ningar		— 40 742: 27		
<i>Administration</i>				
Kostnader, not 3	— 1 198 945: 48	— 1 198 945: 48	— 1 073 583: 81	
Disponibelt efter admi- nistrativa kostnader		— 1 239 687: 75		
<i>Projektintäkter</i>				
Återförda medel	1 168 340: 22		68 893: 46	
Amorteringar samt ränteinbetalningar på lån		1 168 340: 22	141 814: —	
Redovisat årsresultat, not 4		— 71 347: 53		

Balansräkning 1978-12-31 (alla belopp i svenska kronor)

	1978	1977	
<i>Tillgångar</i>			
Likvida medel	22 207 140: 63	20 716 919: 73	
Fordringar			
Löner	25 709: 35		
Beviljade lån, se not 2		22 232 849: 98	20 716 919: 73
<i>Skulder och eget kapital</i>			
Skulder			
Beviljade, ännu ej ianspråktagna projektmedel	18 490 183: 18	16 899 925: 78	
Leverantörskulder	24 153: 86	18 514 337: 04	16 927 059: 26
Eget kapital			
Balanserat över- skott	3 789 860: 47	1 324 211: 08	
Redovisat årsresultat, se not 4	— 71 347: 53	3 718 512: 94	3 789 860: 47
		22 232 849: 98	20 716 919: 73

Björn Blomqvist
Per-Chr. Endsjö
Erling Hagen

P. L. Hansen
Vilhelm Ludviksson
Thomas Sidenbladh

R. Bäcklund-Larsson

Noter till bokslutet 1978

Not 1. Nordtests verksamhet för 1979 belastar ej bokslutet 1978 trots att beslut om medlen fattats detta år. De överföres som en reservation för 1979 men ingår i textdelen i verksamhetsberättelsen för 1978 (tabellerna 1—5).

Not 2. Som framgår av nedanstående uppställning har totalt 11 609 462 Skr. beviljats som lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. Av dessa medel har hittills 114 000 Skr. återbetalats och 1 079 654 Skr. ej utnyttjats.

Beviljat som lån 1974	1 620 000 Skr.	varav utbetalat	1 570 000 Skr.
Beviljat som lån 1975	2 500 000 Skr.	varav utbetalat	2 500 000 Skr.
Beviljat som lån 1976	4 531 999 Skr.	varav utbetalat	2 921 030 Skr.
Beviljat som lån 1977	1 805 625 Skr.	varav utbetalat	1 213 551 Skr.
Beviljat som lån 1978	1 151 838 Skr.	varav utbetalat	189 000 Skr.
Totalt beviljat	11 609 462 Skr.	varav utbetalat	8 393 581 Skr.

Not 3. I posten *Administration* ingår:

Personalkostnader 771 924: 59 Skr.
Mötes- och styrelsekostnader 263 409: 59 Skr.

i denna post ingår, förutom rese- och möteskostnader för styrelsen, motsvarande kostnader för olika grupper, inom eller utom projekt, som sammankallats av fonden.

Lokalkostnader 71 301: 15 Skr.
Övriga administrativa kostnader 92 310: 15 Skr.
Totalt 1 198 945: 48 Skr.

Not 4. Redovisat årsresultat (—71 347: 53 Skr.) hänför sig till utnyttjande av flerårsbemyndigande.

I enlighet med ministerrådsbeslut från mars 1978 har styrelsen haft rätt att påtaga sig förpliktelser för kommande år med totalt 15,1 MSkr. för 1979, 7,5 MSkr. för 1980 och 4,5 MSkr. för 1981. För formella beslut har styrelsen under 1978 endast behövt utnyttja ovan nämnda 71 347: 53 inom denna ram. Utöver detta har formella reservationer fattats för kommande år enligt nedanstående fördelning:

för 1979 4 478 280 Skr.
för 1980 702 000 Skr.

TILLÄGG 1**Skrivelse till statsrådet och chefen för industridepartementet från kammarkollegiet, revisionskontoret**

Kungl. Maj:t har 1973-06-29 förordnat att kammarkollegiet från och med den 1 juli 1973 tills vidare skall svara för revision för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond).

Fondens styrelse har efter kontakt med revisionskontoret vid kammarkollegiet uppdragit åt aukt. revisorn Ulf Egenäs, Sjöåker Revisionsbyrå AB, att svara för detaljgranskning av fondens räkenskaper.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har granskat verksamhetsberättelsen för år 1978, styrelseprotokoll och fondens räkenskaper för verksamhetsperioden 1978-01-01—12-31 samt den av Ulf Egenäs översända granskningsberättelsen, som här bifogas.

Revisionen har inte gett anledning till anmärkning.

Stockholm den 7 maj 1979.

Olle Hawor
Chef för revisionskontoret

TILLÄGG 2**Granskningsberättelse för Nordisk Industrifond**

Undertecknad revisionsbyrå som utfört detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning för år 1978, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen har omfattat genomgång av samtliga verifikationer samt kontroll av grundregistreringen.

Bokförda anslag och lån har avstämts mot protokollförda styrelsebeslut. Samtliga noteringar i projektreskontran har kontrollerats.

Upprättat bokslut har avstämts mot grundnoteringarna. Samtliga tillgodohavanden hos banker och postgirokontoret har kontrollerats mot kontokuranter och saldobesked. Värderingen av behållningar i utländsk valuta har kontrollerats mot vid bokslutstillfället gällande köpkurser. Samtliga låneavtal har inventerats.

Kontrollsummering har skett av dagbok, huvudbok och årsbok.

Den sålunda utförda granskningen har inte givit anledning till anmärkning.

Stockholm 1979-04-17

Sjöåker Revisionsbyrå AB

U. Egenäs
Aukt. revisor

BILAGA 1**Projektverksamhet 1978**

I den följande projektsammanställningen har endast medtagits de projekt som under 1978 erhållit stöd från fonden i form av bidrag. I sammanställningen har ej medtagits de industriella utvecklingsprojekt som erhållit lån.

Projektet har indelats i följande områden

Miljövardsteknik

Yttre miljö

Arbetsmiljö

Energiteknik

Resursteknik

Datateknik

Provningsmetoder

Standardiseringsmetoder

Övrigt

Under året har arbete pågått inom ytterligare ca 50 projekt, till vilka medel beviljats under tidigare verksamhetsår. Dessa finns beskrivna i verksamhetsberättelser för år 1976 och 1977.

Miljövardsteknik

Yttre miljö

Projekttitel:	<i>Fiskindustrins vattenvårdsproblem</i> (projekt dnr P159)
Bidragmottagare:	NORDFORSK
Deltagare:	Från Danmark, Island och Norge deltar sammanlagt 16 institutioner och företag
Beviljat belopp:	503 500 Skr., varav för 1978 90 500 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	2,37 MSkr.
Projektid:	1977-01-01—1978-12-31
Kontaktpersoner:	Ole Krogh, Vandkvalitetsinstitutet, Hørsholm, Danmark Björn Federley, NORDFORSKs miljövarðssekretariat, Helsingfors

Projektet er opdelt i en udredningsdel og en forsøgsdel.

Udredningsdelen består — udover sammenfatningsrapporten — af 6 delrapporter om emnerne: oparbejdning af urensset fisk; vandbesparelser — muligheder og erfaringer; oparbejdning af rensset fisk; fiskemølsindustrier; fiskehermetik samt oparbejdning af skaldyr.

Forsøgsdelen er opdelt i delprojekter om

— vandbesparende foranstaltninger

— rensning og genanvendelse af procesvand i sildefletteringsfabrikker

- rensning med membranfiltreringsteknik
- recirkulation af vand i rejeindustrien
- fiskehermetik, kortlægning af vandforbrug og vandforurening samt
- spildevandsproblemer ved oparbejdning af urensede industrifangster til konsum.

Resultaterne fra projektet offentliggøres i en rapportserie, der kan købes hos Vandkvalitetsinstituttet, Agern Allé 11, DK-2970 HØRS-HOLM, Danmark.

Arbetsmiljö

Projekttitel:	<i>Støyprø 77</i> (projekt för att minska massaraffinörernas ljudnivå) (projekt dnr P211)
Bidragmottagare:	Papirindustrins Forskningsinstitut (PFI), Norge Yhtyneet Paperitehtaat OY, Finland
Beviljat belopp:	120 000 Fmk
Beräknad total projektkostnad:	200 000 Fmk
Projekttid:	ca 1 år
Kontaktperson:	Gunnar W. Petterson, PFI, Oslo

Projektets målsättning är att minska massaraffinörernas ljudnivå från den nu rådande (upp till 110 dB) till ca 85 dB. Projektet kan uppdelas i följande delprojekt.

1. Kartläggning av ljudnivåer
 - utarbetning av provprogram
 - analys och sammandrag av mätresultat
2. Åtgärdande av raffinörer i drift
 - planering
 - analys och sammandrag av undersökningsresultat.

Energiteknik

Projekttitel:	<i>Varmebesparende foranstaltninger i vaskerier</i> (projekt dnr P98)
Bidragmottagare:	Teknologisk Institut, Danmark i samarbete med de nordiska tvätteriförbunden
Beviljat belopp:	557 000 Dkr. varav för 1978 235 000 Dkr.
Beräknad total projektkostnad:	0,8 MDkr.
Projekttid:	Drygt 3 år
Kontaktperson:	Ulf Meyer Henius, Teknologisk Institut, Köpenhamn.

Medel till projektets första etapp (energikartläggning) beviljades redan i december 1975. Totalt har fonden beviljat 322 000 Dkr. till etapp 1. Teknologisk Institut i Danmark har stått som ansvarig organisation för projektet. Praktiska undersökningar har utförts vid tvätterier i Danmark, Finland, Norge och Sverige. För projektet har tillsatts en projektkommitté med företrädare för de fyra ländernas branschorganisationer. Rapport över denna del publicerades i februari 1978.

I januari 1978 beviljade fonden ytterligare 235 000 Dkr. till den avslutande etapp 2, som kan sammanfattas på följande sätt.

Med ledning av resultaten från energikartläggningen har man konstruerat de åtgärder som har den största energibesparingspotentialen och som även har företagsekonomiska förutsättningar att kunna genomföras (i vissa fall med förekommande subventioner till energibesparande åtgärder). Dessa åtgärder vill man nu i denna etapp pröva praktiskt vid de tvätterier som deltog i kartläggningen och ta fram en dokumentation på det verkliga utfallet av åtgärderna, samt för de interna kostnaderna i samband med mätningarna.

Projekttitel: *Nordiskt symposium — Geotermisk energi*
(projekt dnr P197)

Bidragmottagare: Styrgruppen för symposiet

Beviljat belopp: 60 000 Skr.

Projektledare och kontaktperson: K. Gösta Eriksson, Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg.

Symposiet arrangerades i Göteborg 29—31 maj 1978 och åtföljande exkursion i Island 31 maj—3 juni 1978. I planeringsarbetet har representanter för samtliga nordiska länder deltagit. Inom symposiets tema, som är "Prospektering efter geotermisk energi", diskuterades även utvecklingsstatus och teknisk-ekonomiska förutsättningar för nyttjande av geotermisk energi i de nordiska länderna.

Resultatet av symposiet är samlats i rapporten "Nordic Symposium on Geothermal Energy" ISBN 91-7260-259-7, Göteborg 1978.

Projekttitel: *Energibesparande vid extern och intern avloppsvattenbehandling inom skogsindustrin*
(projekt dnr P199)

Bidragmottagare: Svenska Träforskningsinstitutet (STFI), Sverige
Institutet för Vatten- och luftvårdsforskning (IVL), Sverige
Papidistriens Forskningsinstitut (PFI), Norge
Centrallaboratorium AB (KCL), Finland

Beviljat belopp: 1,5 MSkr.

Beräknad total projektkostnad: 5,3 MSkr.

Projekttid: 2 år

Kontaktperson: G. Emil Haeger, IVL-Konsult AB, Stockholm

Projektet avser insatser inom ett antal avgränsade områden med goda möjligheter till direkt energibesparing. De föreslagna metoderna avser såväl fabriksinterna åtgärder, som leder till minskad belastning på de externa reningsanläggningarna, som förbättringar på externreningen.

Delprojekten är

- avlopp från mekanisk massa
- slambehandling
- avloppsvatten — extern rening
- kondensatbehandling

samt ett koordinerande paraplyprojekt.

Projekttitel:	<i>Provning av vågenergimaskin (komplettering)</i> (projekt dnr P200)
Bidragmottagare:	R. A. Shipping LTD OY, Finland Salén Energy AB, Sverige Rederi AB Salenia, Sverige
Beviljat belopp:	164 300 Skr. varav för 1978 41 800 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	367 000 Skr.
Projektid:	Ca 9 månader

Inom projektet har modellförsök i laboratorieskala gjorts för teknisk utvärdering av nya konstruktionsprinciper för vågenergiomvandlare. Det kompletterande bidraget har givits för att slutföra dessa laboratorieförsök.

Projekttitel:	<i>Värmelagring i fjärrvärmesystem</i> (projekt dnr P217)
Bidragmottagare:	Statens tekniska forskningscentral (VTT), Finland
Övriga deltagare:	Forsøgsanlæg Risø, Danmark Studsvik Energiteknik AB, Sverige
Beviljat belopp:	270 000 Fmk
Beräknad total projektkostnad:	370 000 Fmk
Projektid:	1 år
Kontaktperson:	Seppo Kärkkäinen, Statens tekniska forskningscentral (VTT), Esbo.

Projektets mål är att utarbeta datormodeller för värmelager (lång- och korttidslager) till fjärrvärmesystem av olika storlekar. Modellblocken skall vara anpassade till de modeller som tidigare utvecklats av AE (Atomenergi) och VTT (Statens tekniska forskningscentral) och vara användbara för utvärdering av teknisk-ekonomiska konsekvenser för olika fjärrvärmesystem vid introduktion av olika praktiska konstruktionslösningar av värmelager. Modellerna prövas för utvärdering av 2—3 konstruktionslösningar för aktuella fjärrvärmesystem.

Projekttitel:	<i>Energiutnyttjande vid nordiska stål- och metallverk. Enkätundersökning som bas för FoU-förslag</i> (projekt dnr P219)
Bidragmottagare:	SIKOB AB, Sverige
Beviljat belopp:	75 000 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	185 000 Skr.
Projektid:	8 månader
Kontaktpersoner:	Rune Hardell, Jan Fors, SIKOB AB, Sollentuna.

Projektets resultat är rapporterat i STU-information nr 120-1979, "Energiutnyttjandet vid Järn- Stål- och Metallverk, sammanfattning av intervjuundersökning vid nordiska verk av Jan Fors, Rune Hardell och Börje Nord".

Projekttitel: *Fjärrvärme i glesare bebyggelse*
(projekt dnr P223)

Bidragsmottagare: Studsvik Energiteknik AB, Sverige

Övrig deltagare: Statens tekniska forskningscentral (VTT), Finland

Beviljat belopp: 300 000 Skr.

Beräknad total projektkostnad: 600 000 Skr.

Projekttid: 7 månader

Kontaktperson: Kjell Larsson, Studsvik Energiteknik AB, Studsvik.

Projektets mål är att utarbeta datormodeller anpassade för fjärrvärme-system till glesare bebyggelse och användbara för teknisk-ekonomisk utvärdering av olika praktiska fjärrvärmelösningar. Värderingsinstrumentet prövas för minst två olika bebyggelseområden.

Projekttitel: *Ny sodahusprocess, förstudie*
(projekt dnr P224)

Bidragsmottagare: Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen (SCPF), Sverige

Deltagare: Svenska Träforskningsinstitutet (STFI), Sverige
Kungl. Tekniska Högskolan (KTH), Sverige
Danmarks Tekniske Højskole (DTH), Danmark

Beviljat belopp: 300 000 Skr.

Beräknad total projektkostnad: 1 MSkr.

Projekttid: 1,5 år

Kontaktperson: Hans Magnusson, Svenska Träforskningsinstitutet (STFI), Stockholm.

Projektet är en förstudie vars mål är ett konstruktions- och beräkningsunderlag till nordiskt pilot plant försök med den så kallade NSP-processen. Förutom säkrare driftsbetingelser beräknas processen medföra energibesparing.

Projekttitel: *Energibesparing ved fremstilling av trefiberplater*
(projekt dnr P225)

Bidragsmottagare: Papirindustriens Forskningsinstitut (PFI), Norge
Statens tekniska forskningscentral (VTT), Finland

Övriga deltagare: Centrallaboratorium AB (KCL), Finland
Svenska Träforskningsinstitutet (STFI), Sverige

Beviljat belopp: 250 000 Skr.

Beräknad total projektkostnad: 500 000 Skr.

Projekttid: 2 år

Kontaktperson: Osmo Liiri, Statens tekniska forskningscentral (VTT), Esbo.

Projektets mål är att reducera energiförbrukningen 25—30 % i de olika processtegen i fabrikationen av träfiberplattor. Projektet är uppdelat i delmoment som vart och ett behandlar ett steg i processen där energibesparing kan förväntas.

Projekttitel:	<i>Metallhydrider som värmelagringsmedium</i> (projekt dnr P228)
Bidragmottagare:	Forsøgsanlæg Risø, Danmark
Övriga deltagare:	Institutt for Atomenergi, Norge Studsvik Energiteknik AB, Sverige
Beviljat belopp:	65 000 Dkr.
Beräknad total projektkostnad:	130 000 Dkr.
Projekttid:	10 månader
Kontaktperson:	Bjørn Vigeholm, Forsøgsanlæg Risø, Risø.

Projektets mål är att utarbeta teknisk-ekonomiskt underlag dels för bedömning av metallhydridlagers möjligheter för ackumulering av primärt spillvärme, eventuellt solvärme, dels för bedömning av ekonomisk vinst vid värmelagring i metallhydridlager som basis för bedömning av möjliga FoU-insatser.

Resursteknik

Projekttitel:	<i>Högtemperaturkorrosion i förbränningsgaser</i> (projekt dnr P193)
Bidragmottagare:	NORDFORSK
Deltagare:	Instituttet for Dampmeknik og Forbrenningsteknikk, NTH, Norge Sentralinstitutt for industriell forskning, Norge B & W Engineering, Danmark Oy Wärtsilä Ab, Finland Bergen Diesel, Norge Stavanger Staal A/S, Norge AB Bofors Nohab, Sverige Svenska Metallverken m. fl. företag
Beviljat belopp:	1 500 000 Nkr., varav för 1978 500 000 Nkr.
Beräknad total projektkostnad:	5,8 MNkr.
Projekttid:	2,5 år
Kontaktperson:	Ingard Kvernes, Sentralinstitutt for industriell forskning, Oslo.

Bidraget utgör ett tillägg till projektet som påbörjats 1977.

I detta projekt görs en samlad nordisk FoU-insats för att behandla de speciella korrosionsproblem, främst i dieselmotorer och fluidiserande bäddar, som är förknippade med de höga drifttemperaturerna. Projektet har planerats på initiativ av NORDFORSK, som även har tillsatt en särskild kommitté för styrning av projektet. De administrativa samarbetskostnaderna för projektet täcks av NORDFORSK.

Projekttitel:	<i>Bearbetningstekniska förutsättningar för ökad automatisering vid skärning bearbetning</i> (projekt dnr P213)
----------------------	--

Bidragmottagare: Institutet för Verkstadsteknisk Forskning (IVF),
Sverige
SINTEF, Norge
Danmarks Tekniske Højskole (DTH), Danmark
Finlands Metallindustris Centralförbund, Finland

Beviljat belopp: 1 337 000 Skr.

**Beräknad total
projektkostnad:** 3,1 MSKr.

Projekttid: 3 år

Kontaktperson: Harald Sten, Verkstadsindustrins Internordiska
Forskningskommitté (Vif), Sveriges Mekan-
förbund, Stockholm.

Projektet har sin bakgrund i två projekt "Integrert tilvirkning" och "Produktion med begränsad bemanning". Projektets mål är:

- att utveckla system för verktygs- och bearbetningsövervakning vid spåntagningsprocesser
- att utveckla metoder för spånkontroll och anpassning av vissa verktygstyper
- att utveckla hanteringsutrustning för automatiskt byte av arbetsstycken i automatsvarvar.

Projekttitel: *Plasmasprutningens framtida användningsmöjligheter*
(projekt dnr P222)

Bidragmottagare: Institutet för Verkstadsteknisk Forskning (IVF),
Sverige
Sentralinstitut for industriell forskning (SI)
Norge
Svejscentralen (SVC), Danmark
Statens tekniska forskningscentral (VTT), Finland

Beviljat belopp: 92 500 Skr.

**Beräknad total
projektkostnad:** 210 000 Skr.

Projekttid: 4 månader

Kontaktpersoner: P. Boije, Institutet för Verkstadsteknisk Forskning
(IVF), Göteborg
Stig Pettersson, NORDFORSK, Stockholm

Projektet består av ett antal delprojekt som behandlar de väsentligaste aspekterna vid industriell användning av plasmasprutning. Projektet är uppdelat i två etapper. Hittills beviljat bidrag avser etapp 1. Under denna etapp skall kartläggning och planering inom de olika delprojekten ske. NORDFORSK svarar för projektuppföljningen.

Projekttitel: *Ökad användning av gluten*
(projekt dnr P226)

Bidragmottagare: Alfa-Laval AB, Sverige
Raision Tehtaat, Finland

Övriga deltagare: SIK-Svenska Livsmedelsinstitutet, Sverige
Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA),
Finland
Landbrugsministeriets slagteri og konserverlabora-
torium, Danmark

Beviljat belopp:	1,5 MSkr.
Beräknad total projektkostnad:	3 MSkr.
Projekttid:	3 år
Kontaktpersoner:	Jorma Laine, Raision Tehtaat, Raisio Jaan Teär, Alfa-Laval AB, Tumba

Projektet syftar till att förbättra avsättningsmöjligheterna för gluten, en proteinprodukt som framkommer som resultat av en nyutvecklade patenterade veteförädlingsprocess. Projektet fördelar sig på sex delprojekt enligt följande:

1. Undersökningar av funktionella egenskaper hos gluten och dess modifieringar
2. Tillämpningar i charkuteri- och "färdigmat"-framställningen
3. Användning och tillämpning i kvarn-, bageri- och kexindustrin
4. Sensorisk analys och konsumentundersökningar
5. Lagstiftnings- och näringsfrågor (kliniska försök)
6. Teknisk användning av gluten

Projekttitel:	<i>Massaframställning med antrakinson</i> (projekt dnr P230)
Bidragmottagare:	Papirindustriens Forskningsinstitut (PFI), Norge Svenska Träforskningsinstitutet (STFI), Sverige Centrallaboratorium AB (KCL), Finland
Beviljat belopp:	1 MSkr.
Beräknad total projektkostnad:	3,6 MSkr.
Projekttid:	2 år
Kontaktperson:	Ilpo Palenius, Centrallaboratorium AB (KCL), Esbo

Projektet har initierats av den för de tre bidragmottagarna gemensamma Nordiska Samarbetsnämnden. Projektets mål är att genom tillsats av små mängder antrakinson vid sulfatkokning undersöka möjligheterna att antingen framställa sulfatmassa i högre utbyte eller med lägre alkalisatsning. Fabriksförsök utföres hos Petersen & Søn, Moss, Norge.

Projekttitel:	<i>MIG-punktsvetsning av aluminium</i> (projekt dnr P232)
Bidragmottagare:	SkanAluminium (nordiskt organ för aluminium-industrin), Norge
Utförande institution:	Svejsecentralen, Danmark
Beviljat belopp:	250 000 Nkr.
Beräknad total projektkostnad:	500 000 Nkr.
Projekttid:	1 år
Kontaktperson:	Ivar C. Wølseth, SkanAluminium, Oslo

Forskningsprojektet har som mål dels att utarbeta MIG-punktsvetsprocessen för aluminium så att den blir brukbar för mekanisk industri och dels att sprida information om processen till industrin.

Projekttitel:	<i>Modelteknik ved metalbearbejdning</i> (projekt dnr P236)
Bidragsmottagare:	NORDFORSK
Deltagare:	Afdelingen for mekanisk teknologi (AMT), DTH, Danmark Jydsk teknologisk Institut (JTI), Danmark Helsingfors Tekniska Högskola (TKK), Finland Fiskars Oy, Finland Norsk Hydro, Norge SINTEF, Norge Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Sverige Institutet för Verkstadsteknisk Forskning (IVF), Sverige Bearbetningstekniska Forskningsstationen (BTF), Sverige
Beviljat belopp:	50 000 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	366 000 Skr.
Projekttid:	6 månader
Kontaktperson:	Erik Bornhøft, NORDFORSK, Stockholm

Modellmaterialtekniken är en simuleringsteknik för metallbearbetning. I förenklad form består tekniken av att man simulerar en bearbetningsprocess i ett mjukt material (t. ex. vax), vars deformationsegenskaper motsvarar den metall man använder i den verkliga processen. Tekniken används vid optimering och utveckling av processer och verktyg i mekaniska verkstäder. Det förprojekt bidraget gäller består av en kartläggning av modellteknikens behovsområden och nuvarande användningsmöjligheter.

Projekttitel:	<i>Automatisering av gasmetallbågsveltsning genom adaptiv styrning (NASP), del II</i> (projekt dnr P251)
Bidragsmottagare:	Institutet för Verkstadsteknisk Forskning (IVF), Sverige SINTEF, Norge Svejscentralen (SVC), Danmark Statens tekniska forskningscentral (VTT), Finland
Beviljat belopp:	385 000 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	1,6 MSkr.
Projekttid:	1 år
Kontaktperson:	Einar Halmøy, SINTEF, Trondheim

Fonden har deltagit i finansieringen av projektet Gasetallbågsveltsning (projekt dnr P105), vars mål är fungerande adaptivt styrda laboratorietyper av gasmetallbågsveltsar för några olika fogtyper och plåttjocklekar. Detta projekt avslutades i december 1978.

I detta följprojekt (benämnt NASP II) avser man att utveckla de optiska mätsystem vilka i projekt dnr P105 bedömts som mest utvecklingsbara. De datormodeller som framtagits i projekt dnr P105 bedöms även vara utvecklingsbara men kräver närmast utarbetande av kravspecifikationer för själva svetsutrustningen samt för databehandlingsystemet.

Projekttitel: *Kvalitetsstyrning hos underleverantörer*
(projekt dnr P254)

Bidragsmottagare: Institutet för Verkstadsteknisk Forskning (IVF),
Sverige
SINTEF, Norge
Polartest Oy, Finland

Beviljat belopp: 470 000 Skr

**Beräknad total
projektkostnad:** 940 000 Skr

Projekttid: 2 ¼ år

Kontaktpersoner: Kerstin Jönsson, IVF, Göteborg
Erik Jersin, SINTEF, Trondheim

Projektets mål är:

- att ta fram rekommendationer för krav på kvalitetsstyrning hos leverantörer
- att utarbeta underlag för utformning av ett kvalitetssystem utgående från externa krav på ett företags kvalitetsstyrning och hur det dokumenteras i en handbok
- att utarbeta guide för förhandsbedömning av potentiella leverantörer.

Projekttitel: *Undersökning av det tekniska förverkligandet av ett melassockerbaserat raffinaderi i Island*
(projekt dnr P255)

Bidragsmottagare: Finska Socker AB, Finland
Ahugafelag um Sykuridnad H.F., Island

Beviljat belopp: 250 000 Fmk

**Beräknad total
projektkostnad:** 500 000 Fmk

Projekttid: 4 mån

Kontaktpersoner: Hinrik Gudmundsson, Ahugafelag um Sykuridnad
H.F., Reykjavik
Heikki Hongisto, Finska Socker AB, Kantvik

Projektets mål är att utreda användningsmöjligheten för den av Finska Socker AB utvecklade melassockerprocessen som en självständig enhet vid tillverkningen av kristallsocker i Island med utnyttjande av geotermisk energi. Den föreslagna processen representerar en ny kombination som förutsätter tilläggforskning. Undersökningen skall tjäna som grund för ett beslut om byggandet av ett melassockerraffinaderi.

Datateknik

Projekttitel: *Geometrisk Produktmodeller*
(projekt dnr P210)

Bidragsmottagare: SINTEF, Norge
Sentralinstitut for industriell forskning (SI), Norge
Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Sverige
Danmarks Tekniske Højskole, (DTH), Danmark

Deltagare: 7 verkstadsindustrier i Danmark, Island, Norge och Sverige deltar som pilotföretag (företag som parallellt med institutionsforskningen och med användande av resultat därifrån, bygger upp egna applikationssystem för datastöd konstruktion)

Beviljat belopp:	1,4 MSkr.
Beräknad total projektkostnad:	8,9 MSkr., varav fonden förväntas bidra med 3,8 MSkr.
Projektetid:	1978-01-01—1981-12-31
Kontaktperson:	Torsten Kjellberg, KTH, Stockholm

Indenfor projektet skal udvikles en "subrutinepakke" som gør det muligt for systemprogrammører at udvikle skræddersyede applikationsprogrammer for geometrisk produktmodellering uden at disse behæftes med konventionelle specialprogrammers mangel på fleksibilitet.

Gennem samarbejdet med pilotvirksomhederne har projektet en stærk brugerforankring. Projektet følges af en nordisk støttekomité, som er udset af Værkstedsindustriens Internordiske Forskningskomité. Fonden har hidtil støttet projektets 1. fase: specificationsfasen frem til 1979-05-31.

Provningsmetoder

NORDTEST; nordiskt samarbetsorgan för provning

Beviljat belopp för verksamheten under 1878: 2 MSkr.

Nordtest är ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provningsområdet.

Information om rekommenderade Nordtest-metoder, projektverksamhet m. m. kan erhållas från Nordtests sekretariat, Box 5103, S-102 43 STOCKHOLM 5, tel. 08/14 14 50.

Standardiseringsmetoder

Följande nordiska standardiseringsprojekt, som bedrivs inom ramen för INSTA (internordiskt standardiseringsarbete), har under året erhållit stöd från fonden.

Projekttitel: *Hörselskydd* (projekt dnr P40)
Beviljat belopp: 279 921 Skr., varav för 1978 50 000 Skr.
Kontaktperson: L. Nørgård, Dansk Standardiseringsråd, Hellerup

Projekttitel: *Skyddsskor* (projekt dnr P129)
Beviljat belopp: 209 900 Skr., varav för 1978 80 000 Skr.
Kontaktperson: Jan Ollner, Sveriges Standardiseringskommission, Stockholm

Projekttitel: *Teknisk granskning av tryckkärlsstål*
(projekt dnr P17)
Beviljat belopp: 124 000 Skr.
Kontaktperson: Erik Ullman, Metallnormcentralen, Stockholm

Projekttitel: *Tryckkärlsstål, gemensamma godkännanderegler*
(projekt dnr P72)
Beviljat belopp: 112 000 Skr.
Kontaktperson: Erik Ullman, Metallnormcentralen, Stockholm

Projekttitel: *Oljeeldningsapparater* (projekt dnr P32)
Beviljat belopp: 220 000 Skr.
Kontaktperson: Åke Svedjemark, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm

Projekttitel: *Form- och lägetoleranser* (projekt dnr P62)
Beviljat belopp: 331 000 Skr., varav för 1978 100 000 Skr.
Kontaktperson: Nils Wrenning, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm

Projekttitel: *Rörledningsarmatur* (projekt dnr P100)
Beviljat belopp: 260 000 Skr., varav för 1978 100 000 Skr.
Kontaktperson: Åke Svedjemark, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm

Projekttitel: *Korrosionsskyddsfärger för tyngre konstruktioner* (projekt dnr P171)
Beviljat belopp: 170 000 Skr.
Kontaktperson: Stig Landqvist, Sveriges Standardiseringskommission, Stockholm

Övrigt

Projekttitel: *Utveckling av antenn- och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit* (projekt dnr P203)
Bidragmottagare: Institutet för Mikrovågsteknik (IM), Sverige
 Elektroniklaboratoriet (Elab), NTH, Norge
 Statens tekniska forskningscentral (VTT), Teletekniska laboratoriet, Finland
 Aalborg Universitetscenter (AUC), Institutionen för elektroniske systemer, Danmark
Beviljat belopp: 2 MSkr.
Projektetid: 1 ½ år
Kontaktpersoner: Florian Sellberg, IM, Stockholm
 Kjell Bergh, Elab, Trondheim
 Veli Santomaa, VTT, Esbo
 Jakob Engberg, AUC, Ålborg

Målsättningen för projektet är att minst en prototyp av mikrovågshuvud och antenn skall tas fram. Framtagna prototyper skall kunna användas vid en kommande fältprovning.

Projektet är uppdelat i fyra delprojekt:

- utveckling av mikrovågshuvud baserad på vågledarteknologi (IM)
- utveckling av antenndel (Elab)
- utveckling av mikrovågshuvud baserad på FET-teknologi (VTT)
- utveckling av lokaloscillator (AUC)

Nordisk Industrifonds styrelse har dels tillsatt en särskild styrgrupp för projektet, dels föreskrivit att eventuellt beviljade patent baserade på projektresultat skall bli fondens egendom.

Projekttitlel:	<i>Kortlægning af de nuværende forhold, samarbejdsbehov og muligheder inden for fiskeriuddannelse og -forskning i Norden</i> (projekt dnr P249)
Deltagande länder:	Färöarna, Island, Norge, Grönland
Beviljat belopp:	200 000 Dkr.
Beräknad total projektkostnad:	400 000 Dkr.
Projektid:	1/2 år
Ansvarigt organ:	"Initiativudvalget" for fiskeriuddannelse og -forskning i Norden, Tórshavn, Färöarna, c/o Gunvör Hoydal.

Kartläggningen utföres av inalles fyra personer, en från vardera Färöarna, Island, Norge och Grönland. Nordisk Industrifond finansierar den del av kartläggningen som avser fiskeriforskning. För utbildningsdelen har stöd erhållits från Nordiska Kulturfonden.

BILAGA 2**Styrelse och sekretariat 1979****Ordinarie ledamot****Danmark**

Direktör

Ivar Haahr (v. ordf.)

Teknologirådet**Bredgade 31****DK-1260 KÖPENHAMN K**

Tel.: 45 (1) 14 66 55

Suppleant

Sekretariatschef

P. L. Hansen

Udviklingsfondet

Nyropsgade 28

DK-1602 KÖPENHAMN V

Tel.: 45 (1) 11 47 22

Finland**Industrirådet****Pekka Malinen****Handels- och industriministeriet****Alexandersgatan 10****SF-00170 HELSINGFORS 17**

Tel.: 358 (0) 1603 736

Industrirådet

Björn Blomqvist

Handels- och industriministeriet

Alexandersgatan 10

SF-00170 HELSINGFORS 17

Tel.: 358 (0) 1603 745

Island**Ministersekreterare****Thorsteinn Olafsson****Industridepartementet****REYKJAVIK**

Tel.: 250 00

Dr Vilhjalmur Ludviksson

Rannsóknarád Ríkisins

Laugavegi 13

REYKJAVIK

Tel.: 213 20

Norge

Avdelingsdirektør

Per-Christian Endsjø (ordf.)

Industridepartementet

Akersgatan 42

N-OSLO

Tel.: 47 (2) 11 94 47

Byråsjef

Andreas Mortensen

Industridepartementet

Akersgatan 42

N-OSLO

Tel.: 47 (2) 11 94 78

Sverige

Departementsråd

Thomas Sidenbladh

Industridepartementet

Fack (Storkyrkobrinken 7)

S-103 10 STOCKHOLM 2

Tel.: 46 (8) 763 21 63

Överingenjör

Lennart Lindeborg

Styrelsen för teknisk utveckling

Fack (Liljeholmsvägen 32)

S-100 72 STOCKHOLM

Tel.: 46 (8) 744 51 00

NORDFORSK

Direktör
Tore Tysland
Norges Teknisk Naturvitenskapelige Forskningsråd

Direktör
Erling Hagen
NORDFORSK
Box 5103 (Grev Turegatan 19)

Postboks 70 Tåsen
N-OSLO 8
Tel.: 47 (2) 23 76 85

S-102 43 STOCKHOLM 5
Tel.: 46 (8) 14 14 50

Sekretariat

Box 5103 (Grev Turegatan 19), S-102 43 STOCKHOLM 5
Tel.: 46 (8) 14 14 50

Rut Bäcklund-Larsson, direktör
Marianne Anderson, handläggare (administration och ekonomi)
Jens Peter Nielsen, civilingenjör
Robert von Pfaler, diplomingenjör
Margareta Tiger, assistent

BILAGA 3**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk Industrifond vedrørende dets virksomhet i 1978 (C 35/e/1980). Fondet ble opprettet i 1973 og startet sin virksomhet i 1974.

I 1978 har fondet gitt støtte til teknisk-industrielt innrettet samarbeidsprosjekt og samarbeidsprogram av interesse for to eller flere nordiske land. De prioriterte områdene har vært miljøvernsteknikk, helsevernsteknikk, transportteknikk, datateknikk og dens anvending, energiteknikk og ressursteknikk forøvrig.

I løpet av 5-års perioden har medlemslandene tilført fondet midler for tilsammen 50 mill. Skr. Utover disse er det gitt 5,6 mill. Skr. for forskning og utviklingssamarbeide innen energiområdet. I denne perioden har fondets andel av de samlede statlige utgifter til forskning og utvikling vært ca. 0,2 prosent.

Fra og med 1979 er fondet innført på Ministerrådets almenne budsjett og har for 1979 fått tilført 19,1 mill. Skr. Samtidig er fondets virksomhetsområde blitt omformulert således at fondet skal ha som mål å støtte et mer effektivt utnyttende av nordiske ressurser for teknologisk og industriell utvikling. Særlig skal teknologisk samarbeide mellom de nordiske industriforetak stimuleres. De nye virksomhetsområdene vil være produkt- og prosessutvikling, bransje- og teknikkinnrettet

virksomhet, energiteknikk samt prøvning, standardisering og måleteknikk.

Ministerrådet viser til at det i Norden den seneste tid har blitt fremlagt en rekke utredninger som vurderer hvorledes problemene i næringslivet skal løses. Et felles trekk ved disse utredningene er den vekt som legges på forskning og utvikling, som et middel til å fremme den industrielle vekst.

Økonomisk utvalg har ingen merknader til de opplysninger som er gitt i virksomhetsberetningen.

Utvalget har ved flere anledninger pekt på den betydning industrien spiller for alle de nordiske lands økonomi og at det må gjøres en betydelig innsats særlig innen forskning og utvikling for å bedre industriens konkurranseevne overfor utlandet. I mange tilfelle er problemene for de nordiske lands industrier av samme karakter som det kan være naturlig å løse i fellesskap. Ikke minst gjelder dette for små og middelstore bedrifter som ofte har beskjedne ressurser til forskning. Etter utvalgets mening bør således Industrifondets økonomiske ressurser styrkes. I denne sammenheng vil utvalget vise til Ministerrådets uttalelse om at en utbygning av industrifondet er en mulig vei til å fremme nordisk industrisamarbeid.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 35/e om Nordisk Industrifonds virksomhet i 1978 til etterretning.

Stockholm, 31. januar 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsie Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Egon Jensen (S)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Lars Korvald (KrF)</i>	<i>Lasse Lehtinen (Sd)</i>
<i>Svante Lundkvist (s)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
Formann	
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Berättelse**från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1979**A. Namn och adress*

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
 Box 42
 S-950 94 Övertorneå
 Tel. 0927-108 30

B. Startår

1970

C. Deltagande länder

Norge, Finland och Sverige

D. Syfte

Överenskommelse mellan Finland, Norge och Sverige den 23 september 1971 och den 20 december 1974. (*NSstat. NU 1971: 20, s. 214—218 och NU 1975: 37, s. 46—50.*)

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de tre ländernas nordligaste delar.

*E. Organisation**1. Administration**Centrets ledningspersonal*

Keskitalo, Börje, kursföreståndare	S
Laaksonen, Jalmari, utbildningsman	S
Henriksson, Ingvar, utbildningsman	S
Johansson, Astrid, kansliföreståndare	S

2. Styrelsens sammansättning

Bäcklund, Dick, rektor	F
Timonen, Otto, byråchef, ordf. t. o. m. 1979-06-30	F
Hansen, Halvdan, rektor	N
Weinz, Erik, länskolinspektör	S
Sääf, Henry, länsarbetsdirektör	S

Karila, Rolf, fylkesarbeidssjef N
 Stig Johansson, länskolinspektör, har vid Erik Weinz
 frånfälle inträtt i styret, ordf. fr. o. m. 1979-07-01 S

3. Personal

- 1 Kursföreståndare
- 2 Utbildningsmän
- 30 Lärare, heltid
- 3 Lärare, deltid

Kansliet

- 1 Kansliföreståndare
- 2 Assistenten (1 översättning)
- 3 Kontorister

Länsarbetspersonal

- 1 Kurator
- 1 Elevhemsföreståndare
- 1 Fritidsassistent
- 1 Skolsköterska 1/2-tid
- 1 Tvätterska (arkivanställd)

Förråd

- 1 Materialförvaltare
- 3 Förrådsmän (därav 2 arkivanställda)

Ekonomipersonal

- 1 Kokerska
- 3 1/2 Ekonomibiträden

Övrig personal

- 1 AV-central, bokförråd (arkivanställd)
- 3 Vaktmästare (därav 1 arkivanställd)
- 1 Arkivarbetare

F. Verksamhet

Följande kursverksamhet bedrivs för närvarande vid centret:

Kursens benämning	Läroplan nr	Antal kurser	Kurstid veckor
Fordonsteknisk grundkurs	753.00 12	1	36
Lastvagnsmekaniker	753.25 26	1	36
Verkstadsmech. grund	751.00 21	1	10
" svarvare	751.30 14	1	24
" fräsare	751.35 12	1	24
" slipare	751.55 16	1	24
" montörer-reparatörer	752.00 10	1	24

Kursens benämning	Läroplans nr	Antal kurser	Kurstid veckor
Svetsmek. grundkurs	756.10 13	1	10
Svetsare	756.10 14	1	14
Plåt- och svetsmekaniker	754.10 19	1	38
Industriplåtslagare	754.10 12	1	48
Rörsvetsare	756.10 24	1	10
Kurs i allmänna ämnen	X21.23 28	1	8
Grundläggande preparandakurs	X21.23 93		8
Allmän preparandakurs	X21.23 94		16
Preparandakurs med teknisk inriktning	X21.23 96	1	16
Förbindning och montering, tele	764.50 17	1	10
Telemontörer	764.50 18	1	26
Kommunikationselekt. för telerep.	764.10 25	1	36
Industrielektriker	761.30 13	1	72
Styr- och reglermekaniker	741.30 15	1	48
Styr- och reglermekaniker process-ind.	741.30 16	1	24
Restaurang och storhushåll, grundkurs	912.10 16	1	10
Personal till storhushåll	912.10 14	1	10
Serveringspersonal	921.20 10	1	10
Reseliv och turistnäringen inom Nordkalotten	919.20 14	1	40
El-Teleteknisk Grundkurs	760.00 10	1	14
Kylmontörer	755.30 13	1	48
" , fortbildningskurs	755.30 30	1	6

G. Framtidsplaner

Eftersom arbetsmarknadsutbildningen skall vara flexibel kan kurser utgå och nya komma till allt efter behovet av arbetskraft i de tre ländernas nordligaste delar.

Skolledningen har av kursstyrelsen fått till uppgift att göra en inventering och undersöka förutsättningarna för en utökning av kapaciteten under 1979.

Ett tillägg till kursprogram har utarbetats vilket medför att kapaciteten vid skolan utökats från 225 till 310 kursdeltagare fr. o. m. 1979. 07.01. Detta medför att två nya kurser kommer att startas 1979/80. Undersökningar om ev. nya kurser, lämpliga för Nordkalottområdet, är i gång.

Bostadsbeståndet för kursdeltagarna kommer under 1979/80 att ökas från 140 bäddar till ca 215 bäddplatser.

En nybyggnation har skett under året. Skolan har därvid tillförts ytterligare 3 000 m² golvyta. Ombyggnad av elevhem är i gång. Projektering av tidigare verkstadslokaler, teori- och övriga utrymmen kommer att sättas i gång.

Nya läroplaner inom Storhushåll- och servering, Elbranschen, Motorbranschen och Förberedande teoretiska kurser kommer i väsentlig grad att ställa krav på förändringar inom skolans organisation. En övergång till de nya läroplanerna kommer att ske under 1979/80.

H. Finansiering

Centret finansieras genom att Norge och Finland faktureras en utbildningskostnad per kursdeltagare och vecka (månad). Kostnaden är motsvarande vad utbildningskostnaden är i hemlandet. Övriga kostnader betalas av svenska staten.

Berättelse

från Nordiska vägtekniska förbundet

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk Vegteknisk Forbund
Vegdirektoratet
Postboks 8109 Dep
Oslo 1

B. Startår

1935

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Færøyene, Island, Norge, Sverige

D. Mål

Forbundets målsetting er å fremme utviklingen innen vegsektoren gjennom samarbeide mellom fagfolk innen veg- og trafikkområdet fra de enkelte land.

Dette bør skje blant annet gjennom nordiske veg- og trafikktekniske møter, samt utvalgs- og prosjektvirksomhet.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Forbundet består av en avdeling i hvert land. Hver avdeling styres av et nasjonalt avdelingsstyre. Forbundets styre består av formann, nestformann og sekretær fra hvert avdelingsstyre. Ledelsen av forbundet går på omgang mellom deltagerlandene. I perioden 1978—80 er Norge ledende land.

Forbundet nedsetter utvalg for ulike arbeidsoppgaver. De nasjonale utvalg danner tilsammen forbundsutvalg.

2. Styrets sammensetting

Vegdirektør K. Olsen, Norge (formann)
Veisjef P. H. Ulstad, Norge
Avd.dir. K. Flaate, Norge (sekretær)
Vejdirektør P. Milner, Danmark
Tekn. dir. I. Jørgensen, Danmark

Afd.ing. E. Renstrup, Danmark
 Överdirektör V. Suonio, Finland
 Direktör J. Hakala, Finland
 Dipl.ing. R. Granlund, Finland
 Landsing. M. Helmsdal, Færøyene
 Stadsing. J. Johanson, Færøyene
 Civ.ing. J. Nolsøe, Færøyene
 Vejdirektör S. Johansson, Island
 Tekn. dir. Th. Thorbjörnsson, Island
 Tekn. dir. H. Hallgrímsson, Island
 Generaldir. C. O. Ternryd, Sverige
 Direktör B. O. M. Olson, Sverige
 Tekn. dir. H. Nordin, Sverige

3. Personale

Forbundet har ikke fast tilknyttet personale.

F. Virksomhet

Forbundet har i 1979 hatt følgende faste utvalg i virksomhet:

Nummer	Navn	Ledende land
10 Administrasjon		
11	Vegtrafikkøkonomi	Norge
13	Administrasjon og arbeidsorganisasjon	Danmark
20 Planlegging		
21	Planlegging av veger og gater	Sverige
22	Prosjektering av veger og gater	Finland
30 Bygging		
31	Vegens oppbygning	Sverige
32	Sementbundne materialer og spesialprodukter	Norge
33	Asfaltbelegninger	Danmark
40 Drift		
41	Drift av veger og gater	Finland
50 Trafikk og trafiksikkerhet		
51	Trafikkanalyse og trafikkregulering	Finland
52	Trafiksikkerhet	Danmark
60 Tekniske spesialspørsmål		
61	Bruer og ferjer	Norge
62	Databehandling og oppmålingsteknikk	Sverige
63	Vegmaskiner	Sverige
64	Miljø	Danmark

I tillegg har 3 ad hoc utvalg arbeidet innen følgende områder:

Nomenklatur

Kommersiell service til trafikkanter

Energiøkonomisering i vegsektoren.

Siste år er det fra utvalgene avsluttet prosjekter på bl. a.:

Standardisering av vegkryss

Ressurser for framtidens vegbygging i Norden

Lastebiltransportens kostnad og kostnadsindeks i Norden

Vedlikeholdsstandarder

Støyskjemingsanlegg

På forbundsplan har aktiviteten vært konsentrert om forberedelsene til NVF's 13 Kongress som skal arrangeres i Oslo i juni 1980 under hovedtemaet "Veger, vegtrafikk og ressurser".

G. Fremtidsplaner

Utvalgene vil fullføre prosjekter på følgende områder i 1980:

Bruvedlikehold

Ferjedrift i Norden

Kommersiell service til trafikkanter

Vejdatabanken i Norden

Energiøkonomisering i vegsektoren

I 1980 vil forbundet arrangere en nordisk kongress i Oslo. Under hovedtemaet "Veger, vegtrafikk og ressurser" vil kongressforhandlingene foregå i fire avdelinger med følgende undertemaer:

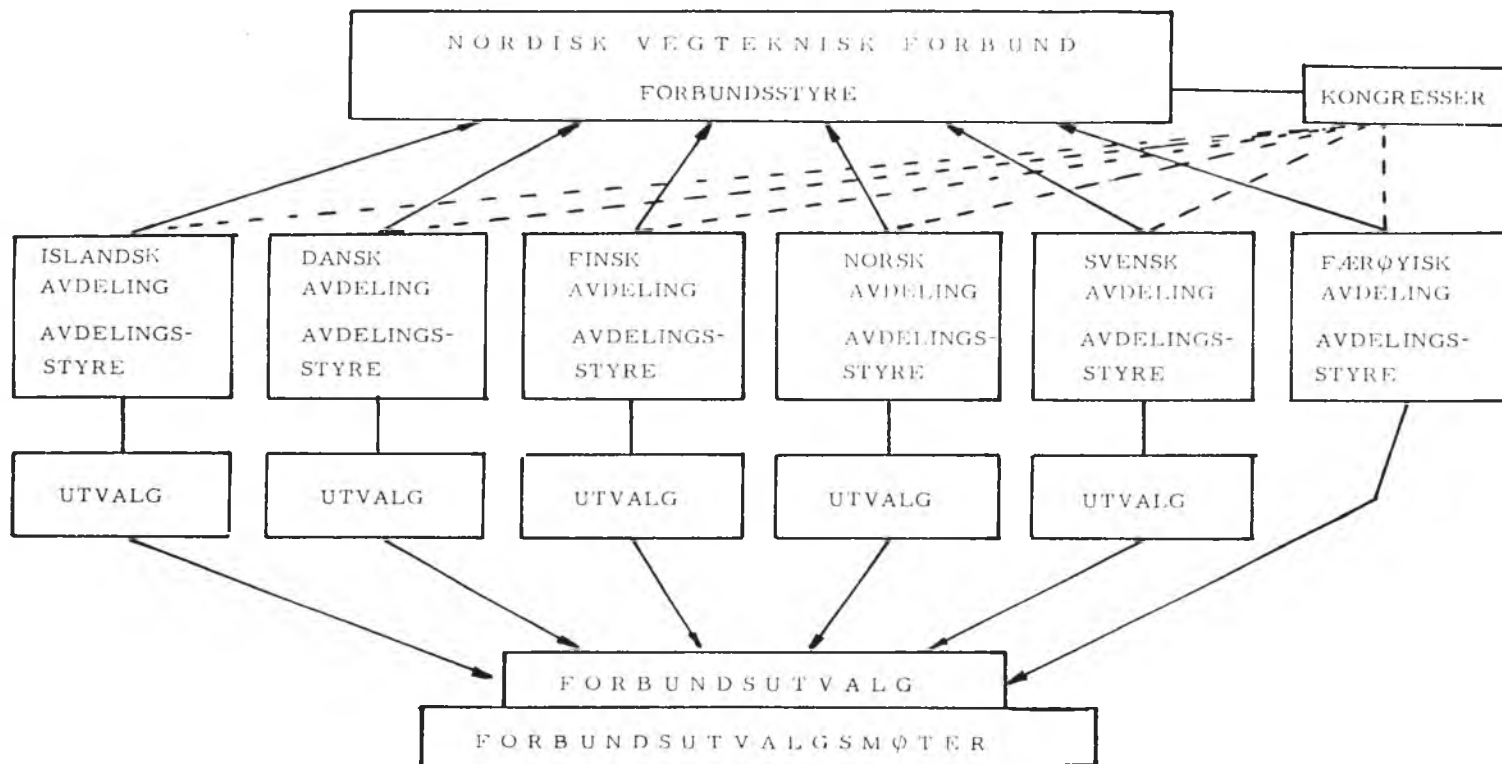
- Organisasjon og forvaltningsformer
- Utnyttelse av veg- og gatenettet
- Prosjektering
- Vedlikehold og utbedringsarbeider

I tilknytning til kongressen blir det arrangert en omfattende utstilling av vegmaskiner, vegmateriell, vegutstyr, databehandlings- og prosjekteringsutstyr, samt en presentasjon av arbeidet i forbundets faglige utvalg.

H. Finansiering

Forbundet disponerer ikke egne økonomiske midler.

De enkelte medlemsorganisasjoner og institusjoner finansierer driften gjennom sin deltagelse i utvalg og styre.

Berättelse från Nordiska konstförbundet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska konstförbundet (NKF)
Sekretariatet
Georgsgatan 23 G 7
SF-00100 Helsingfors 10
Tel. (9)0-607861
Pohjoismainen taideliitto
Nordic Art Association

B. Startår

1945

C. Syfte

I stadgarnas § 1 anges syftet vara ”— — — att genom kontinuerligt konstutbyte mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige bidra till den nordiska samhörighetskänslan och kulturgemenskapen samt att eljest verka till gagn för det nordiska konstlivet”.

D. Organisation

1. Administration

NKF består av fem nationella sektioner som handhar verksamheten i respektive land. Förbundets styrande organ är förbundsrådet. Det består av 3×5 delegater, utsedda av sektionerna. Förbundsrådet utser förbundsordförande, förbundssekreterare, förbundskassör och revisorer samt tillsätter arbetsutskott. Det koordinerande arbetet samt skötseln av information och ekonomi sker på förbundssekretariatet i Helsingfors.

2. Förbundsrådets sammansättning 31.12.1979

	Nationalitet
Mattinen, Seppo	D
Garff, Jan	D
Jacobsen, Bent Karl	D
Fredriksson, Stig	F

Kujasalo, Matti	F
Jaukkuri, Maaretta	F
Gudjónsdóttir, Sigrún	I
Björnsdóttir, Sigridur	I
Reykdal, Jón	I
Rittun, Thorstein	N
Komissar, Anne Marie	N
Roscher-Nielsen, Christian	N
Nurmi, Matti	S
Hallek, Enno	S
Carlsson, Sonja	S
Kaalund, Bodil, förbundsordförande	D
Voipio, Niilo, förbundskassör	F

3. Personal

Österberg, Annemie, förbundssekreterare	F
---	---

4. Revisorer

Laukkanen, Jorma, ekonom, GRM-revisor	F
Räsänen, Kauko	F

Revisorssuppleanter

Havusela, Ossi, ekon. mag., CGR-revisor	F
Somersalo, Heikki	F

Under det gångna året har förbundet fått ny ordförande. Lars Hofsjö, Sverige, som undanbett sig återval, har från och med den 1 maj 1979 efterträts av Bodil Kaalund, Danmark.

På grund av förbundets åtstramade ekonomi har sekretariatet inskränkts. Från februari månad ändrades kanslisekreterartjänsten från heldags- till halvdagstjänst. Och från den 1 september, då tjänsteinnehavaren, Liisa Repo-Myllynen lämnade sin befattning för att helt övergå i Nordiskt konstcentrums tjänst, sköts sekretariatet tillsvidare av förbundssekreteraren ensam.

E. Verksamhet

År 1979 kan betraktas som ett mellanår i NKF's verksamhet. Jämfört med de föregående årens intensiva arbete, bl. a. i samband med NORDISKT KONSTCENTRUMS grundande år 1978, har aktiviteten i år varit starkt begränsad. Den främsta orsaken till detta var det märkbart nedskurna årsbidraget till NKF och ett avslag på förbundets ansökan om tilläggsbidrag ur Nordiska ministerrådets dispositionsmedel. Därmed omöjliggjordes genomförandet av en hel del planerade projekt. Verksamheten inskränktes i stället till sektionernas medverkan vid genomförandet av den utställningsverksamhet, som NKF hade överlämnat till Nordiskt konstcentrum samt till mötesverksamhet och information i begränsad omfattning.

Utställningsverksamheten har som nämnts bestått i att medverka till att slutföra några vandringsutställningar som förbundet har planerat och startat men som sedan har överlämnats till Nordiskt konstcentrum. Till dem hör Maximal-Minimal, Sveaborg-teckningar, Lage Lindell, Snorresagan och Kullahusets hemlighet. De två förstnämnda har turnerat i hela Norden, medan de andra har visats i två eller tre länder. I de nationella sektionernas årsrapporter redogöres närmare för utställnings-samarbetet med konstcentret (*bilagorna 1—5*).

Utöver detta har NKF's sektioner fungerat som initierare till konstcentrets utställningsverksamhet. Sektionernas nära kontakter med konstnärerna "på fältet" i de olika länderna gör det möjligt att få fram uppslag och idéer till utställningsprojekt av olika slag. Dessa idéer kanaliseras vidare genom konstnärsrepresentanterna i centrets administrativa organ.

NKF har även på begäran utsett konstnärer till att delta i andra nordiska utställningar, som ligger utanför Nordiskt konstcentrums verksamhet, bl. a. till en utställning som vid årsskiftet kommer att visas på Hässelby slott i Sverige.

Kontaktskapande verksamhet. På grund av den strama ekonomin kunde NKF inte genomföra det planerade seminariet för 1979. Beträffande den externa mötesverksamheten kan följande nämnas:

- i januari deltog förbundssekreteraren i ett möte på Nordiskt konstcentrum utsedd som NKF's representant i den arbetsgrupp för centrets informationsverksamhet som dess råd hade tillsatt. På mötet redogjorde hon för NKF's publikationsverksamhet under åren 1973—78 och för förbundets syn på möjligheterna för konstcentret att ha denna verksamhet som utgångspunkt för en del av sina egna aktiviteter på området.
- i februari hölls ett diskussionsmöte, också det på Nordiskt konstcentrum, mellan centrets ledare och NKF's dåvarande ordförande, några representanter för den finska sektionen samt förbundssekreteraren. Diskussionerna gällde ett slags gränsdragning mellan konstcentrets och NKF's verksamhet.
- i april deltog förbundssekreteraren delvis i ett seminarium om Danmark och Finland som samarbetspartners vid Nordens gränser. Seminariet var arrangerat av Hanaholmens kulturcentrum och Förerinåen Pohola-Norden.
- i april hölls ett möte på kultursekretariatet mellan representanter för sekretariatets administration och NKF's dåvarande ordförande och förbundssekreteraren. Vid mötet diskuterades för NKF aktuella problem.
- i maj deltog förbundssekreteraren som NKF's observatör i ett seminarium om dokumentation av bildkonst i Norden, arrangerat av Nordiskt konstcentrum och Hanaholmens kulturcentrum gemensamt.
- i november deltog representanter för svenska sektionen i ett seminarium, arrangerat av det svenska UNESCO-rådet i Stockholm, kring frågan om en rekommendation beträffande konstnärens ställning i samhället.

NKF's interna mötesverksamhet har omfattat ett arbetsutskotts-möte, som ägde rum i februari på Hässelby slott, Sverige och ett förbundsrådsmöte, som var förlagt till Stavern i Norge. Tidpunkten var månadsskiftet april—maj.

På grund av personskiftet på ordförandeposten hölls i juni månad ett möte i Stockholm mellan den avgående och nyvalda ordföranden. I mötet deltog också förbundssekreteraren.

I september sammanträffade NKF's nyvalda ordförande med ordförandena för de nationella sektionerna. Mötet ägde rum i Helsingfors.

Slutligen kan nämnas, att några sektioner har haft möten inbördes. Se närmare sektionsrapporterna.

Informationsverksamheten har även den blivit lidande under förbundets strama ekonomi. Trots talrika förfrågningar har det inte varit möjligt att återuppta utgivningen av Nordisk Konstkalender, som inte heller har fortsatt av Nordiskt konstcentrum. NKF har detta år endast kunnat ge information om sin verksamhet i form av bulletiner, främst till de nordiska konstnärorganisationernas egna tidskrifter.

Vidare har en hel del förberedande arbete lagts ned på den tänkta utgivningen av en informativ bok, Nordkonst, till vars huvudredaktör förbundet har kallat överintendenten vid Kulturhuset i Stockholm, *Beate Sydhoff*. Utgivningen har av ekonomiska skäl tillsvidare uppskjutits.

I september månad sände förbundet ut ett pressmeddelande till den nordiska dagspressen gällande de närmaste framtidsplanerna.

Sekretariatet har fortlöpande gett informationsservice i skriftlig och muntlig form till samtliga nordiska länder. Vid information på isländska har sekretariatet haft hjälp av lektorn vid Helsingfors universitet, *Erлингur Sigurdsson* och lektor *Eyvindur Eiriksson*, som från hösten har efterträtt Sigurdsson.

Ett slags informativ verksamhet har även samarbetet med Skandinavisk Forening i Rom varit, vad gäller urvalet av de nordiska konstnärer, som årligen söker om vistelse i föreningens konstnärskollegium. NKF's nationella sektioner gör i samarbete med sitt lands konstnärorganisation en prioritering av ansökningarna. Det slutliga urvalet görs sedan av föreningens styrelse i Rom.

F. Framtidsplaner

Efter att Nordiskt konstcentrum har kommit igång och NKF i samband därmed överlämnade sin utställningsverksamhet till centret, har förbundet gått in för att planera en verksamhet, som skulle ta fasta på de punkter i stadgarnas ändamålsparagraf, som förbundet tidigare inte har haft tid att ägna sig åt. Sektionerna är beredda att under den närmaste framtiden främst satsa på den kontaktskapande och informativa verksamheten. För att börja med sistnämnda har behovet av en sådan hela tiden ökat. I allt högre grad visar det sig dessutom, att en insats bör

göras för information om nordiskt konstliv utanför Norden. En sådan verksamhet sammanfaller med vad som sägs i NKF's ändamål i förbundets stadgar och man kommer därför inom den närmaste framtiden att ta ställning till, på vilket sätt förbundet bäst kan göra en insats på detta område. Som exempel på att det finns ett stort informationsbehov kan nämnas några uttalanden i den belgiska pressen i samband med den stora skulpturutställningen i Antwerpen senaste sommar.

Förbundet planerar också en utgivning av en översikt över dess verksamhet under 70-talet, en period, då förbundets arbete markant vidgades och ändrades jämfört med de föregående 25 åren och då det mest påtagliga resultatet av detta arbete förverkligades, nämligen Nordiskt konstcentrum.

I syfte att öka samhörighetskänslan mellan bildkonstnärerna i Norden ämnar NKF intensifiera sin seminarie- och mötesverksamhet. För 1980 har ett seminarium förberetts om Konstnärernas medverkan i den ofentliga utsmyckningen i Norden. NKF har ansökt om medel hos Nordisk kulturfond och enligt planerna skall det äga rum på försommaren 1980 på Voksenåsen utanför Oslo. Temat för seminariet 1981 kommer enligt preliminärt uppgjorda planer att vara försäljningsvillkor och försäljningsmetoder för bildkonsten i Norden. Ytterligare ett tiotal angelägna ämnen för seminarier och möten kommer under den närmaste framtiden att bearbetas för att tas upp, så snart ekonomiska förutsättningar för mötena föreligger.

Med sikte på ett förverkligande år 1981 arbetar NKF dessutom på ett utställningsprojekt avsett att visas utanför Norden, först i England och Skottland och senare i Holland och Jugoslavien. Sonderingar är på gång med några brittiska utställningsmottagare. Förarbetet i sektionerna inleddes redan för två år sedan med den finske konstnären *Paul Osipow* som projektledare. För projektet kommer NKF att söka om medel hos Nordisk kulturfond. Avsikten är, att utställningen efter visningarna utanför Norden skall turnera inom Norden i Nordiskt konstcentrums regi.

I detta sammanhang kan även hänvisas till det tidigare nämnda livliga samarbetet med Nordiskt konstcentrum ifråga om centrrets utställningsverksamhet. De nationella sektionernas idégivande insatser är självfallet avsedda att framgent utvecklas och förbättras.

G. Finansiering och ekonomi

Översikten över bokslut och budget visar den markanta minskning av NKF's bidrag som har ägt rum detta år och också för 1980. I år har det betytt, att verksamheten har hållits på sparlåga. Årets ekonomi har dessutom belastats med utestående fordringar från 1978.

Översikten visar också, at personalkostnaderna avsevärt har minskat. För 1980 strävar man till att klara skötseln av sekretariatet endast med

den halvdagstjänst som innehas av förbundssekreteraren, dock med anlitande av extra kontorshjälp vid behov. Det bör observeras, att personal- och kontorskostnaderna år 1979 i stor utsträckning också omfattar utgifterna för allt planeringsarbete med projekt, för vilka NKF har sökt om medel, men som sedan har blivit skrinlagda eller uppskjutna, då ansökan har avslagits.

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall 1979	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	37	31	32	41
Personal	83	86	69	57
Kontor	23	13	13	13
Lokaler	8	9	8	9
Projekt	117	180	41	59
Övrigt:				
Bankkostnader etc	6	3	1	1
Utestående kostnader i samband med projekt år 1978			9	
Förbundsordf. arvode för 1978			7	
Summa utgifter	274	322	180	180
<i>Inkomster</i>				
Anslag	274	173	173	180
Lönestegr. komp.		—		—
Övrigt				
Summa inkomster	274	173	173	180

*BILAGA 1***Beretning om den i den danske sektion af Nordisk Kunstforbund i 1979 stedfundne virksomhed**

Den danske sektionens medlemmer har været: museumsinspektør Jan Garff, KIKU, væveren Nanna Hertoft, KIKU, der pr. 1. juli 1979 har afløst Kjeld Heltoft, maleren Bent Karl Jacobsen, KIKU, maleren Bodil Kaalund, Akadimirådet, maleren Seppo Mattinen, Akadimirådet, der pr. 24. januar 1979 afløste maleren Kjeld Heltoft som sektionens formand, grafikereren Freddy Poulsen, BKF, der pr. 1. oktober 1979 er blevet afløst af Hans Chr. Ege, BKF, og billedhuggeren Yan, BKF.

Som sekretærer i sektionen har fungeret Aase Hofman, Hanne-Lisbeth Rasmussen og Ole Wildt Pedersen, alle kulturministeriet.

Sektionen har udover halvårsmøde samt et ekstraordinært møde i den samlede komité for internationale kunstudstillinger afholdt 6 møder.

Virksomheden har fortsat hovedsagelig været koncentreret om arbejdet med opbakning af igangsættelsen af Nordisk Kunstcentrum på Sveaborg.

Herudover har man drøftet de spørgsmål, som har været rejst af Nordisk Kunstforbund med henblik på forbundets forbundsrådsmøde i maj måned 1979.

Man har i sektionen lagt stor vægt på Nordisk Kunstforbunds potentielle muligheder for at etablere "græsrodskontakter" til kunstlivet på nationalt plan.

Med hensyn til etableringen af atelierer har man lagt vægt på, at der i første omgang måtte etableres en lokal interesse og grundlag for oprettelsen af kunstneratelierer til brug for nordiske kunstnere.

Sektionen har overfor NKF anbefalet en gennemgang af administrationen vedrørende Niels Østergaards atelier på Bornholm, da det synes lettere, at den administrativt foregår centralt i stedet for på skift mellem landene.

På udstillingsfronten har sektionen konstateret, at det kan være svært for NKF at distribuere udstillinger, da man i sektionen ikke har det fornødne administrative apparat.

Bl. a. blev det kun ved personlige interventioner muligt at præsentere udstillingen med tegninger til Snorris sagaer på Statens Museum for Kunst.

Fra dansk side (komiteen for internationale kunstudstillinger) har man givet afslag til Jørgen Haagen-Humle på ansøgning om støtte til at optage forhandlinger med Sveaborg om en udstilling.

Man har støttet en udstilling af grafikereren og maleren P. O. Hansen i Kunstnernes Hus i Stockholm i juni 1979.

Man har udpeget malerne Kai Lindemann og Ole Heerup til at repræsentere Danmark på Hässelby Slott i Galleri Plaisiren i januar—februar 1980.

Man har optaget samarbejde med den danske ambassade i Stockholm om at benytte ambassadens lokaler til 2 kunststillinger i 1980 (marts og oktober).

I semi-tjenstlig regie vil sektionen modtage repræsentanter fra den finske sektion til et besøg i dagene 2.—4. november 1979.

København, den 31. oktober 1979

O. Wildt Pedersen

BILAGA 2

Verksamhetsberättelse för Nordiska konstförbundet i Finland 1979 (NKF's finska sektion)¹

Den finska sektionens verksamhet har präglats av de diskussioner, som under det gångna året har förts om hela Nordiska konstförbundets framtida verksamhetsområden, om verksamhetens omfattning och målsättning.

Sektionen har följande medlemsföreningar:

- Suomen Taiteilijaseura, Konstnärsgillet i Finland
- Suomen Taideakatemia, Finlands Konstakademi
- Suomen Taideyhdistys, Finska Konstföreningen
- Suomen Kuvanveistäjäliitto, Finska Bildhuggarförbundet
- Suomen Taidegraafikot, Finlands grafiska konstnärer
- Taidemaalariliitto, Målarförbundet
- Suomen Kuvataidejärjestöjen liitto, Finlands bildkonstorganisationers förbund
- Tampereen Taiteilijaseura, Tammerfors konstnärsförening
- Helsingin Taiteilijaseura, Konstnärsföreningen i Helsingfors
- Viiipurin Taiteilijaseura, Viborgs konstnärsförening
- Turun Taideyhdistys, Åbo Konstförening

Sektionens styrelse har haft följande medlemmar:

- Stig Fredriksson, målare, ordförande
- Matti Kujasalo, målare, viceordförande
- Lisbet Lund-Schwela, grafiker
- Paul Osipow, målare
- Marjatta Palasto, skulptör
- Kimmo Pyykkö, skulptör
- Veikko Stålhammar, grafiker
- Osmo Valtonen, skulptör

¹ Berättelsen översatt från finska.

Sven-Olof Westerlund, målare och grafiker
Olli Närvä, avdelningschef
sekreterare och kassör, fil. kand. Maaretta Jaukkuri

Under verksamhetsåret har sektionen haft följande representanter i NKF's förbundsråd: Stig Fredriksson, Matti Kujasalo och sekreteraren Maaretta Jaukkuri.

I arbetsutskottet har sektionen representerats av Sven-Olof Westerlund och Paul Osipow.

Sektionens årsmöte hölls i maj månad 1979.

Beträffande verksamheten kan nämnas, att sektionen i samarbete med Nordiskt konstcentrum och Helsingfors stad har arrangerat en utställning med den svenske konstnären Lage Lindells verk. Utställningen ägde rum i Helsingfors stads konstmuseum den 02.08.—09.09.1979.

Sektionen har gett utlåtande om de finska konstnärer, som har ansökt om vistelse i Skandinavisk Forenings konstnärskollegium i Rom. Likaså har sektionen gett sin rekommendation betr. Leea Tiihonen som daglig övervakare av kollegiet. Konstnär Tiihonen sköter denna befattning sedan september 1979.

Sektionen har med ett specialanslag från det Finska undervisningsministeriet anskaffat en projektor och en högtalaranläggning avsedda för Nordiskt konstcentrums utställningsutrymmen på Sveaborg.

Sektionen deltog under sommaren i en kampanj som finländska konstnärer anordnade för bevarandet av Sveaborg som ett område för kulturella ändamål. Deltagarna i kampanjen tecknade olika Sveaborgsvyer. Teckningarna var under sensommaren utställda i Nordiskt konstcentrums utställningsutrymmen.

Sektionens styrelse har gjort en resa till Danmark, varvid man tillsammans med medlemmar från danska sektionen besökte Nordiska kultursekretariatet, det danska kulturministeriet och konstakademin. Besök gjordes även på utställningar och i konstnärssateljéer.

Sektionens styrelse har för de andra nationella sektionerna framlagt ett förslag om utgivandet av ett nordiskt frimärke med Nordiskt konstcentrum som motiv. Sannolikt kommer ett gemensamt förslag att utarbetas och översändas till postverken i Norden.

Dessutom har sektionens styrelse framlagt ett förslag enligt vilket man för alla nordiska institutioners del skulle anslå 2 % av byggnads- och restaureringskostnaderna för anskaffande av konstverk. Anskaffandet skulle skötas av en nordisk inköpsnämnd, som skulle tillsättas av NKF.

Som ordförande för sektionens utställningskommitté verkar konstnär Osmo Valtonen. Utställningskommittén, i vilken de finska konstnärernas fackorganisationer är representerade, har valt de finska konstnärer, som kommer att delta i en utställning med nutida nordisk konst på Hässelby slott i början av nästa år.

Dessutom har sektionens styrelse framlagt idéer för utställningar och annan verksamhet inom Nordiskt konstcentrum. Sektionen har genom sina representanter i konstcentrets organ även framlagt andra förslag, som berör centret och dess verksamhet.

Nordiska konstförbundet i Finland r.f. (NKF's finska sektion)

Stig Fredriksson
Ordförande

Maaretta Jaukkuri
Sekreterare

BILAGA 3

En kort redegørelse for FÍMs virksomhed i 1979¹

I dette arbejdsår har FÍM taget imod to udstillinger, som er kommet på NKF's vegne. Den første var *Snorri-tegningerne*, en udstilling illustrationer af Snorri Sturlusons "Heimskringla", hvor FÍM satte billederne op på Kjarvalsstaðir. Den sidste var udstillingen *Maximal-minimal*, en udstilling med en international gruppe konkret-artist, som blev sat op i FÍM-galleriet. I april blev der sendt en udstilling af nogle medlemmers "småbilleder" til Kemi i Finland i samarbejde med Foreningen Norden. Sidste sommer blev der sendt en ret stor udstilling til Rostock-bienalen, hvor FÍM har været med nu i mange år. I september blev så foreningens efterårsudstilling sat op på Kjarvalsstaðir.

FÍMs styrelse arbejder nu på kunstneres interesser og ophavsret, i samarbejde med en jurist, og har diskuteret disse emner med kulturministeriet. Gestur Þórgrímsson var i september foreningens repræsentant på en kongres på Biskops-Arnö, hvor man behandlede ophavsretten.

FÍM er nu medlem af IAA, International Association of Art, og Sigríður Björnsdóttir, foreningens sekretær, deltog i organisationens kongres i Stuttgart i oktober.

Islands kunstnerforbund organiserer en kunstnerkongress om børnekultur, søndag den 11. november. FÍMs formand har været medlem af kongressens forberedelsesudvalg.

Lørdag den 10. november starter der i Kunstneres hus i Oslo en udstilling, hvor man med lysbilleder viser dekoreret af officielle bygninger i Reykjavík og andre steder i landet, samt anden udendørs billedkunst. FÍM har indsamlet billederne og registreret dem.

¹ Berättelsen översatt från isländska.

FÍM har nu i år arbejdet på opførelsen af de nordiske gæsteatelierer og mange gange diskuteret sagen med kulturministeriet. I september kom Márten Berg på det Nordiske kultursekretariats vegne og så på de steder som man mener er de bedst egnede dertil, d. v. s. Kjarvalshús, Korpúlfsstaðir og Staðarfell i Dalir. I sin rapport, som blev fremlagt på Sveaborgkonferencen i september, anså Márten Berg alle de nævnte steder for meget anvendelige, og nu vil FÍM arbejde videre med sagen.

Sigrún Guðjónsdóttir
Formand

BILAGA 4

Årsmelding for 1979, Nordisk kunstforbunds norske seksjon

Medlemmer av seksjonen: Thorstein Rittun, formann, Anne Marie Komissar, viseformann, John David Nielsen, Hilde Mæhlum.

Den norske seksjonen sto for forberedelsene til forbundsrådsmøte i Stavern 29. april—2. mai.

Seksjonen behandlet en rekke spørsmål som skulle opp på dette møtet, bl. a. utstillingsprioritering, NORDFAG avtalen, NKC-problemer, NKF's virkesomhetsområde.

Seksjonsmøte 22. mai behandlet saker i forbindelse med I.A.A.-møtet i Stuttgart og valgte Hilde Mæhlum som norsk representant ut i fra hennes kjennskap til NORDFAG's arbeidsområde.

Seksjonen har tatt ut to kunstnere til utstilling på Hässelby Slott: Lise Stigen, Roald Kyllingstad.

Utstillingen Snorre-tegninger ble vist i Island og Danmark i NKC's regi, men initiativet ble tatt av NKF, og den norske seksjon tok hånd om oppsetting av utstillingen i samarbeid med Nasjonalgalleriet og Gyldendal Norsk Forlag.

I forbindelse med distribusjon av Nordkonst har seksjonen hatt kontakt med forlaget Tanum/Norli.

Seksjonen har sendt støtteerklæring ang. fortsatt økonomisk bidrag til Skandinavisk Forening i Roma.

Seksjonen forbereder seminar om kunstnerisk utsmykning av offentlig miljø. Grovskisse og søknad til Nordisk Kulturfond er utarbeidet av seksjonen. Vi samarbeider med en komite bestående av Anders Kjær, Per Kleiva og Bruno Lundstrøm. Seminaret er tenkt å finne sted i Oslo i mai 1980.

Thorstein Rittum

*BILAGA 5***Verksamhetsberättelse för Nordiska konstförbundets svenska sektion
1/7 1978—1/7 1979**

Stor del av verksamhetsåret har ägnats frågor kring NKF:s fortsatta verksamhet och förhållande till Nordiskt konstcenter, NKC, samt projektet "Nordkonst".

NKF:s framtida verksamhet

Frågorna gällande NKF:s framtida verksamhet har ingående diskuterats inom sektionen, främst med utgångspunkt från de 9 förslag till verksamhetsområden som arbetats fram på förbundsrådsmötet i Hangö 1978, nämligen: Ett årligt förbundsrådsmöte, Skapande arbetsmöten, Vidareutbildning av konstnärer, Föredragsverksamhet, Nordfagkontakter, Gästateljéutredning, Information, Stödverksamhet för spontanprojekt, Seminarier.

Nordkonst

NKF har med projektet "Nordkonst" med Beate Sydhoff som redaktör och projektledare ansökt om medel från Nordisk kulturfond. Boken planeras att ges ut 1980 i 4 upplagor — en svensk, en finsk, en isländsk, en engelsk. Den engelska utgåvan bl. a. med tanke på det i USA planerade "Scandinavian Year" 1981. Kontakter har tagits med det svenska förlaget Liber.

Nordiskt konstcenter Sveaborg

Nordiskt konstcenter, NKC, invigdes den 28/7 1978 på Sveaborg och öppnades med utställningarna "Nordisk skulptur" och "Sveaborg teckningar", båda arrangerade av NKF. Barbro Bäckström och Ivar Lindkrantz var de svenska deltagarna i skulpturutställningen.

Stig Claesson, SLAS, som getts i uppdrag att teckna Sveaborg har utfört ett stort antal teckningar under våren 1978. Ingegerd Möller som varit utställningskommisarie har gjort ett urval av teckningarna och ställt samman dessa med fotoförstoringar av teckningar från 1700-talet där Sveaborg skildras av Ehrensvärd och Elias Martin. Teckningsutställningen visades på Strandkasernen och har därefter vandrat runt i de nordiska länderna.

Vid invigningen deltog följande medlemmar från svenska sektionen: Lars Hofsjö, Matti Nurmi, Ingegerd Möller, Sonja Carlsson, Lenny Clarhäll, Kajsa Melanton.

Lars Hofsjö och Ingegerd Möller höll båda anföranden vid invigningen. Barbro Bäckström vistades en vecka på Sveaborg vid uppbyg-

gandet av "Nordisk skulptur" som var en friluftsutställning. Ivar Lindekrantz representerades av sin bror Lars Lindekrantz som också deltog vid uppbyggandet.

Möte för särskilt inbjudna

Svenska sektionen anordnade ett möte på Konstnärshuset den 14/10 med särskilt inbjudna representanter från organisationer som KRO, Konstfrämjandet, Konstakademien m. fl. för att diskutera sektionens verksamhetsområden. Mötet avslutades med en fest för Ingegerd Möller i samband med hennes 50-årsdag.

Nordisk konstkalender

Nr 2/78 av Nordisk konstkalender med Sonja Carlsson som svensk redaktör utgavs i 2 000 ex. i samarbete med NKC och sändes ut 12—16 oktober 1978. I samband med grundandet av centret hade man räknat med att även konstkalendern skulle övertas av centret — men då det i 1979 års budget inte finns anslag för konstkalendern och då NKF inte har möjlighet att finansiera den — ligger Nordisk konstkalender tills vidare nere och utgivningen kan starta tidigast hösten 1980.

Utställningsverksamhet:

Albin Amelin

Stort arbete har lagts ned på en vandringsutställning av Albin Ame-
lins verk kallad "Den arbetande människan". Flera sammanträffanden har ägt rum med bl. a. representanter för ABF (som står som uppdrags-
givare med NKF som medproducent), Amelin-experten Elisabeth Lidén
och Matti Nurmi. Utställningen är tänkt att starta hösten 1979.

Lage Lindell

En vandringsutställning (arrangerad av NKC i samarbete med NKF)
med verk av Lage Lindell hade vernissage i Strandkasernen på Sveaborg
den 15/1 1979 och har sedan visats i Tavastehus, Oslo och Bergen.

Nutida nordisk konst

Karin Eklöf och Åke Törner har av svenska sektionen utsetts att delta
i Hässelbys (Galerie Plaisiren) planerade utställning "Nutida nordisk
konst" med vernissage i december 1979.

Samarbetsprojekt

En arbetsgrupp bestående av Leif Bolter, Lenny Clarhäll, Enno Hallek
och Lars Hofsjö har bildats angående samarbetsprojekt. Bl. a. ett för må-
lare — antingen som separat projekt eller kopplat till en skulpturutställ-
ning som skulle arrangeras enligt följande: "5 nordiska skulptörer gör

en skulptur". Den skall gärna vara flyttbar och kan utföras på Sveaborg eller annan plats.

Utställningsbidrag

Utställningsbidrag har utdelats till följande:

1. X-gruppen för kostnader i samband med utställning i Island.
2. Waldemarsudde för utställningsverksamhet.
3. Kostnärshuset för utställningen "Maximal — Minimal". Svenska sektionen svarade för värdskapet på vernissagen och bestred kostnaderna för detta.
4. K. G. Bejemark utställningsbidrag för utställning i Oslo.
5. Kulturhuset för "Norsk 70-talskonst".

UNESCO-rekommendation om konstnärens sociala ställning

På NKF:s AU-möte i Stockholm i februari 1979 informerade Beate Sydhoff om Unescos generalkonferens i Paris som handlade om konstnärens sociala ställning. Beate Sydhoff framhöll vikten av ett nordiskt ställningstagande i frågan och menade att NKF kan göra en insats genom att delta. Samtliga sektioner vände sig därför till respektive länders Unesco-råd för formation. Det svenska Unescorådet planerar att hålla ett seminarium i frågan under hösten 1979. Om ett sådant blir av rekommenderas NKF att sända deltagare.

Förbundsrådsmöte

På förbundsrådsmötet i Stavern, Norge, 29/4—2/5 1979 deltog Lars Hofsjö, Matti Nurmi, Enno Hallek och Sonja Carlsson från Sverige. Förbundsordförande Lars Hofsjö som undanbett sig återval avtackades vid förbundsrådsmötet med gåvor från samtliga sektioner.

Ledamöter

Svenska sektionen har under verksamhetsåret haft följande ledamöter: Matti Nurmi, Enno Hallek, Lars Hofsjö, Ingvar Jörpeland, Sonja Carlsson, Leif Bolter, Lenny Clarhäll, Maud Fagerholm, Bo Lindwall, Jan Manker, Kajsa Melanton, Beate Sydhoff.

Sonja Carlsson
Sekreterare i svenska sektionen

Tillägg till svenska sektionens rapport

Svenska sektionens årsrapport följer som synes inte kalenderåret. Sektionens ordförande, Matti Nurmi, har vid en telefonkontakt framhållit, att man beträffande verksamheten under den senare hälften av 1979

främst kan nämna visningen av Sveaborg-teckningar på Galerie Plaisiren, Hässelby slott i september månad och därefter på Konstakademien i Stockholm, varefter utställningens nordiska turné har avslutats.

Under hösten har sektionen också haft ett möte med ledaren för Nordiskt konstcentrum, Erik Kruskopf, varvid det fortsatta utställnings-samarbetet mellan centret och sektionen närmare diskuterades.

Enligt uppdrag

Annemie Österberg

Berättelse

från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
S-171-94 Solna

B. Startår

1973.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Forskningsrådets uppgift är att genom bl. a. finansiering av forskningsprojekt främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse.

E. Organisation

1. Administration

Forskningsrådet består av tre medlemmar från varje medlemsland.
Forskningsrådets kansli sköts av sekreteraren på deltid.

2. Rådets sammansättning

Medlemmar

Nielsen, Thøger, professor, D
Rosman, Jens, afdelingschef, D
Eggert Møller, Mogens, lektor, D v. ordf.
Andersson, Edward, professor, F ordförande
Lehtovuori, Jouko, professor, F
Söderholm, Rainer, regeringsråd, F
Borgenvik, Hallvard, direktør, N
Gabrielsen, Inger, forsker, N
Zimmer, Frederik, førstelektor, N
Ekman, Gösta, generaldirektör, S
Johansson, Sven-Erik, professor, S
Lodin, Sven-Olof, professor, S

3. Personal

Tivéus, Ulf. sekreterare, S

F. Verksamhet

1. Beviljande av forskningsanslag

Forskningsrådet har i likhet med tidigare år utlyst forskningsanslag lediga till ansökan vid två tillfällen under verksamhetsåret. Vid det första ansökningstillfället hade nio ansökningar på sammanlagt ca 1,3 milj. skr kommit in. Rådet beslöt därvid att tilldela Veikko Kanerva, Helsingfors, ett planeringsanslag på 5 000 fmk för att precisera en undersökning att genom skattepolitiska åtgärder förbättra byggnadernas energiekonomi m. m.

Vid det andra ansökningstillfället kom fem ansökningar på sammanlagt ca 83 000 skr in. Därvid tilldelades Sören Blomquist, Stockholm, ett anslag på 15 000 skr till hans undersökning om val av skattebas i en modell för optimal beskattning. Vidare tilldelades Peter Gårestad ett anslag på 10 000 skr till kostnader i samband med hans skattehistoriska projekt om industrialisering och beskattning i Sverige under tiden 1860—1914 och Enrique Rodriguez ett anslag på 15 000 skr till kostnaderna i samband med hans projekt om den offentliga inkomstexpansionen, båda från Uppsala.

2. Projektet internationella koncerners beskattning

Arbetet i projektet internationella koncerners beskattning har under året fortsatt i begränsad omfattning. Den nordiska rapport som presenterades vid forskningsrådets seminarium i oktober 1978 har överarbetats på grundval av de synpunkter som framkom vid seminariet och publicerats som nr 6 i forskningsrådets skriftserie. En engelsk sammanfattning av rapporten har också utarbetats. Sammanfattningen har även publicerats i tidskriften INTERTAX i dess IFA-kongressnummer.

Den danska intervjuundersökningen, som genomfördes mot bakgrund av de data som framkom genom enkätundersökningen, har legat till grund för en populärvetenskaplig framställning av Bjarke Fog.

Slutligen har Peter Dyhr utarbetat en slutrapport beträffande den danska juridiska undersökningen. Rapporten skall publiceras i början av nästa år.

3. Seminarium

Forskningsrådet har i år liksom tidigare år arrangerat ett skatteseminarium. Ämnet för årets seminarium var skatteforskningens inflytande på skattelagstiftningen i Norden. Seminariet ägde rum i Norrtälje den 15 november. Seminariet samlade ett 40-tal deltagare från forskningen, skatteadministrationen och parlamenten i Norden.

Seminarieriet inleddes med en översikt och probleminventering av skatteforskning och skattepolitik i de nordiska länderna av generalrapportören planeringschefen Ulf Jakobsson, Sverige. Översikten byggde på de i förväg utsända nationalrapporterna författade av professor Gunnar Thorlund, Jepsen, Danmark, professor Edward Andersson och forskare Gustav Teir, Finland, förstelektor Frederik Zimmer och forsker Inger Gabrielsen, Norge samt tf professor Sture Bergström, Sverige. Därefter diskuterades om skatteforskningen är relevant för de politiska beslutsfattarna. Percy Bargholtz, sakkunnig i budgetdepartementet, Sverige, redogjorde för beslutsfattarnas syn på problemet och direktör Hallvard Borgenvik, Norge, för forskarens syn. Slutligen diskuterades skatteforskningens roll i den framtida ekonomiska politiken.

Rapporterna och en sammanfattning av diskussionen kommer att publiceras i forskningsrådets skriftserie i början av 1980.

4. Informationstjänst

Forskningsrådet har under året givit ut informationsbladet Nordiska skattenyheter, NSN, med tre nummer. NSN innehåller skattenyheter i form av ny lagstiftning, propositioner, utredningar, direktiv m. m. i notisform.

G. Framtidsplaner

Forskningsrådet har beslutat att den 1 juli 1980 sätta igång ett nytt samnordiskt projekt om de nordiska ländernas skattestruktur. Projektet kommer att bestå av en mängd delprojekt. Det första delprojektet kommer att bestå av en komparativ framställning av inkomstbegreppets ursprung och utveckling i de nordiska länderna och följas av ett delprojekt om familjebeskattningen.

H. Finansiering

Verksamheten har finansierats genom bidrag från medlemsländerna på sammanlagt 300 000 skr.

Berättelse

från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress:

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
Latinamerika-institutet
Fack
S-102 30 Stockholm 6
Sverige

B. Startår

Samfundet bildades i maj 1973 vid den andra nordiska forskningskonferensen om Latinamerika (Kollekølle, København). Det avlöste den s. k. Nordiska samarbetskommitté för Latinamerika-forskning (också förkortat NOSALF) som inrättades i september 1970 i enlighet med ett beslut fattat vid den första nordiska konferensen om Latinamerika i Åbo (aug. 1970).

C. Syfte

NOSALF:s uppgifter är

- a) att främja studier, forskning och spridande av kunskap rörande Latinamerika i Norden,
- b) att utgöra en samarbetsorganisation för på Latinamerika inriktade forskare och latinamerikanister i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,
- c) att tjäna som kontaktorgan för nordiska forskare med liknande sammanslutningar av forskare i andra delar av världen,
- d) att utge vetenskapliga och forskningsinformativa publikationer om Latinamerika,
- e) att organisera Latinamerika-konferenser.

D. Organisation

1. NOSALF administreras av ett sekretariat, som enligt stadgarna skall vara förlagt till akademisk institution. Sekretariattjänstgörande institution har alltsedan NOSALFs bildande varit Latinamerika-institu-

tet i Stockholm. Fr. o. m. 1979 regleras förhållandet mellan NOSALF och Latinamerika-institutet i särskilt avtal.

2. *Styrelsens sammansättning*

Samfundet leds av en styrelse bestående av två valda representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt av sekreteraren. Styrelseledamot väljs för högst 3 år. Ordförande och viceordförande utses av styrelsen inom sig. Sekreterare är tjänstgörande föreståndaren för sekretariatet-institutionen.

Styrelsens sammansättning är efter val i generalförsamlingen den 25 augusti 1979 följande:

För Danmark:

- Jens Lohmann, Romansk Institut, Københavns universitet.
- Ane-Grethe Østergaard, Romansk Institut, Odense universitet.

För Finland:

- Luis Herrera, Tampere Peace Research Institute,
- Eeva-Liisa Myllymäki, Statsvetenskapliga institutionen, Åbo universitet.

För Norge:

- Birger Angvik, Romansk Institutt, Universitetet i Bergen,
- Gudmund Stang, Historisk Institutt, Universitetet i Trondheim.

För Sverige:

- Claes Brundenius, Forskningspolitiska institutet, Universitetet i Lund,
- Irène Svensson, Socialantropologiska institutionen, Stockholms universitet.

Sekreterare:

- Weine Karlsson, Latinamerika-institutet, Stockholms universitet.

Till ordförande och viceordförande för styrelsen valdes vid den nya styrelsens första sammanträde i Lund den 24 september 1979 Claes Brundenius respektive Jens Lohmann.

3. *Personal*

Personal vid NOSALFs sekretariat anställs av Latinamerikainstitutet och Stockholms universitet. För närvarande består personalen av en assistent med halvtidstjänst. Därtill arvodas i begränsad utsträckning kontorspersonal för olika tillfälliga arbeten, för det mesta maskinskrivning.

4. *Revisorer*

T. o. m. den 30 juni 1979 har NOSALFs räkenskaper granskats av två revisorer valda av generalförsamlingen den 19 juni 1976, Dr. Henning Siverts från Universitetet i Bergen och Esko Antola från Statsvetenskapliga institutionen, Åbo universitet.

Fr. o. m. den 1 juli 1979 förvaltas NOSALFs ekonomiska tillgångar enligt särskilt avtal genom Stockholms universitets redovisningssystem. För revision anlitas chefen för ekonomienheten vid Stockholms universitet.

E. Verksamhet

1. Studiestipendieprogrammet

NOSALF:s stipendieprogram startades 1974 och har sedan dess så gott som oavbrutet utökats. Stipendier beviljas först och främst till studenter och yngre forskare som behöver besöka en nordisk forskningsinstitution i samband med forskningsarbete eller med förberedelsen av avhandlingar om Latinamerika. Stipendierna täcker faktiska resekostnader tur och retur på billigaste färdssätt — vanligast med studeranderabatt — mellan hemorten och staden där den besökta institutionen ligger samt logi under högst en vecka på pensionat eller motsvarande. Under 1979 har 23 stipendier beviljats, varav 21 utnyttjats.

Jämte 1 som beviljats under 1978 men ej utnyttjats förrän i år, har sammanlagt 22 studenter och forskare använt NOSALF-stipendier under loppet av 1979. Det betyder en minskning med 26 % i jämförelse med 1978, vilket förklaras av att budgetposten "studiestipendier" i år måste inskränkas för att bidra till finansiering av den femte NOSALF-konferensen (se punkt 4). För deltagande i denna konferens beviljades emellertid 19 särskilda stipendier utöver de ovannämnda.

Av dem som utnyttjade NOSALF-stipendier under 1979 kom 7 från Danmark, 3 från Finland, 8 från Norge och 4 från Sverige. Latinamerika-institutet i Stockholm var den besökta institutionen i 18 av fallen. Några stipendiater har dessutom besökt Centret för Utvecklingsforskning och Universitetet i Köpenhamn, Statsbiblioteket i Århus och Avdelningen för freds- och konfliktsforskning samt Dag Hammarskjöldsbiblioteket i Uppsala.

En förteckning över 1979 års NOSALF-stipendier återfinns i bilaga.

2. Stöd till seminarier och symposier

År 1977 inledde NOSALF sitt program för stöd till seminarier och symposier om Latinamerika som anordnas i Norden. Dels gäller det mindre forskarträffar på lokal nivå, arrangerade vanligtvis av samfundets forskararbetsgrupper, och dels större nordiska symposier som på grund av sina begränsade ämnen inte kan få samma resonans som NOSALFs nordiska konferenser men ändå utgör ett viktigt steg mellan dessa och ovannämnda mindre seminarier.

NOSALF lägger stor vikt vid denna verksamhet, inte minst beträffande forskararbetsgruppernas lokala initiativ. Såväl lokala som internordiska seminarier ger en viktig stimulans genom tillfälle till diskussion av projekt och utbyte av erfarenheter inom väl avgränsade forskningsområden för framför allt yngre forskare. NOSALF har försökt att nå en balans i sitt stöd till de två olika formerna för forskningssammankomster.

1978 uppgick NOSALFs bidrag till anordnande av seminarier och

symposier till drygt 33 000 skr. Under 1979 måste denna budgetpost kraftigt minskas för att frigöra medel till finansiering av den femte NOSALF-konferensen (se punkt 4). Likväl kunde NOSALF bevilja ekonomiskt stöd till tre större nordiska symposier och ett mindre lokalt seminarium. Ytterligare ett nordiskt symposium och ett lokalt seminarium ägde rum i år med NOSALFs stöd, i båda fallen med stöd beviljat under 1978.

De fyra ovannämnda symposierna på nordisk nivå har varit:

- "Den andinske samfunn i omformingsprosess", som hölls i Trondheim den 5—7 juni 1979;
- "Kvindernes situation i Latinamerika", som ägde rum i Tisvildeleje, Danmark, den 15—17 juni 1979;
- "Development Strategies in Latin America and the New International Economic Order", som hölls i Lund den 21—23 september 1979, med 91 deltagare från Norden, övriga Europa, USA och Latinamerika;
- "Fascismo, Militarismo y Respuestas Obrero-Populares en América Latina", som arrangerades i Stockholm av Latinamerika-institutet den 17—20 oktober 1979 med 126 deltagare och föreläsare från samtliga nordiska länderna, övriga Europa, USA och Latinamerika.

De två lokala seminarier som med NOSALFs stöd ägde rum 1979 har varit:

- Seminarier om spanskamerikansk litteratur i Bergen under våren 1979;
- "The Peripheral Social Formation: Dependent Reproduction and Class Struggle" i Århus den 20—21 april 1979.

3. Publikationer

Fr. o. m. 1977 har NOSALFs publikation "Ibero-Americana" omvandlats till en vetenskaplig tidskrift som tar med nordiska forskningsresultat i form av kortare artiklar, bibliografier och recensioner samt studier av icke-nordiska forskare som bedöms ha stort värde för den nordiska Latinamerikaforskningen.

Det i slutet av 1978 utgivna dubbelnumret VII:2—VIII:1 av "Ibero-Americana" (ca 200 sidor) distribuerades i början av året. Nummer VIII:2—IX:1 är i skrivande stund under tryckning. Det innehåller bl. a. artiklar om nya ekonomisk-politiska tendenser i Latinamerika samt om Bartolomé de las Casas och J. Carlos Mariáteguis arbeten om Latinamerikas indianer. Utgivningen av detta nummer har försenats bl. a. på grund av den begränsade budgeten för publikationsverksamheten under 1979. Finansiering av NOSALFs femte konferens (se punkt 4) krävde att budgetposten "publikationer" reduceras från drygt 40 000 skr. år 1978 (enligt bokslutet) till 26 000 skr. för 1979. Av detta belopp kunde ändå endast 17 000 skr. ägnas åt 1979 års nummer av "Ibero-Americana" bl. a. eftersom det fanns resterande kostnader från 1978 att reglera.

Den informativa karaktär som "Ibero-Americana" tidigare haft har numera upptagits av två nya publikationer. Dels "NOSALF News", en nyhetsbulletin först och främst avsedd för NOSALFs medlemmar, och dels "Latinoamericana" som redigeras och utges av Latinamerika-institutet med NOSALFs medverkan när det gäller nordiska bibliografier. Nummer 2 av "NOSALF News" är f. n. under utarbetande och en översikt om Latinamerika i finländsk bibliografi 1974—1978 utkom i oktober som nummer 6 av "Latinoamericana" (52 sidor).

4. NOSALF:s femte konferens

En av de viktigaste uppgifterna för NOSALF är enligt stadgarna att arrangera nordiska konferenser om Latinamerika. Detta bör ske åtminstone vart tredje år eftersom de ordinarie generalförsamlingarna, där bl. a. nya styrelseledamöter måste väljas, endast kan hållas vid dessa tillfällen.

NOSALFs femte konferens ägde rum i Murikka, Finland, den 24—26 augusti 1979. Huvudämnet var "Presence and Image of Latin America in the Nordic Countries". Den föregicks av konferenser i Åbo 1970, Kollekolle (Köpenhamn) 1973 och Bergen 1976, samtliga anordnade med bidrag från nordiska kulturorgan. En extraordinarie, fjärde nordisk konferens av symposiekaraktär ägde rum i augusti 1978 i Kungälv. Dess syfte var i första hand att samla generalförsamlingen för NOSALF för att fatta beslut om nödvändiga stadgeändringar.

Till den femte NOSALF-konferensen söktes medel i särskild begäran till Nordiska kultursekretariatet. Då denna begäran avslogs såg NOSALF sig tvunget att göra omdisponeringar av sin budget, för att frigöra medel till konferensens finansiering, samtidigt som resurser söktes hos andra institutioner. Från Finlands undervisningsperatament erhöles 10 000 fmk. Latinamerika-institutet i Stockholm svarade för en stor del av kostnaderna för de inbjudna gästföreläsare av vilka flera även gav föreläsningar i Stockholm. Dessutom erhöles logi och uppehälle på konferensorten till kraftigt subventionerade priser av Finska metallindustriarbetarförbundet.

Drygt 60 personer deltog i konferensen och ett flertal viktiga "papers" diskuterades. Föreläsare kom från samtliga nordiska länder liksom övriga Europa och Latinamerika. Fyra arbetskommittéer framlade slutrapporter med förslag såväl om fortsatt verksamhet på olika forskningsområden som NOSALFs aktivitet i allmänhet. Dessa kommittéer var:

- "Latin America in the Nordic Mass Media and Latin American Alternative Communication",
- "Latin America and the Nordic Educational Systems",
- "Latin America and the Nordic Cultural Systems",
- "Nordic-Latin American Research Links".

Lördagen den 25 augusti hölls NOSALFs generalförsamling, varvid den avgående styrelsen redogjorde för samfundets verksamhet 1976—1979 och revisorerna redovisade för NOSALFs ekonomi. Två nya representanter och tre suppleanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige valdes till styrelsen för perioden 1979—1982.

F. *Framtidsplaner*

I långtidsbudgetförslaget för 1981—1983 har NOSALF understrukt behovet av att utvidga stipendieprogrammet, stödet till seminarier och symposier och publikationsverksamheten samt av att arrangera en sjätte nordisk Latinamerika-konferens 1982. Ett utökat stipendieprogram skulle ge möjlighet för ett stigande antal på Latinamerika inriktade studenter och yngre forskare att besöka Latinamerika-institutet i Stockholm eller andra institutioner och bibliotek i och utanför Norden med särskild anknytning till vederbörande persons studier.

I fråga om stödet till seminarier och symposier är målet att fr. o. m. 1981 återföra verksamheten till samma nivå som 1978 samt att fr. o. m. 1983 öka denna med 25 %.

Vad gäller publikationer planeras en ny verksamhet fr. o. m. 1981, nämligen att ge stöd till utgivning av monografier och andra tillfälliga vetenskapliga publikationer om Latinamerika som skrivits i Norden. Detta har varit en ständigt återkommande begäran till NOSALF som hittills inte kunnat beaktas. Samtidigt kommer NOSALF att fästa en ökad vikt vid att publicera översikter om Latinamerika-bibliografier i Norden, vilka blivit mycket efterfrågade. En ny NOSALF-konferens bör oundgängligen äga rum senast 1982, när mandatperioden för nuvarande styrelseledamöter upphör. Denna konferens kommer att ordnas i Danmark och en preliminär planering skall fastställas under 1980.

Enligt begäran av generalförsamlingen i augusti 1979 skall styrelsen försöka bättre orientera om samfundets verksamhet i varje land genom att organisera mindre sammanträden mellan åtminstone de fem styrelseledamöter och suppleanter som representerar landet i styrelsen.

NOSALF:s ökande aktivitet betyder ett växande behov av sekretariatets arbetsinsatser. En utökning av assistenttjänsten från halvtid till heltid planeras fr. o. m. 1981.

G. Finansiering och ekonomi, översikt (1 000-tal skr)

	Bokslut 1978	Budget 1979 ¹	Prel. utfall 1979 ²	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse ³	22,94	23,00	23,00	25,00
Personal	60,24	56,94	58,00	60,00
Kontorsexpenser	8,44	6,96	5,50	7,20
Lokal	4,06	4,28	4,28	4,70
Förvaltningsavgifter m m	1,56	3,62	3,60	3,60
Studiestipendie- program	20,24	25,00	16,00	22,00
Stöd till symposier	33,03	31,00	25,00	27,00
Publikationer	40,31	41,50	26,00	41,00
NOSALF-konferenser	42,92 ⁴	— ⁵	51,00 ⁶	—
Summa utgifter	230,10	192,30	194,88	190,50
<i>Inkomster</i>				
Anslag	179,71	181,00	181,00	182,00
Överskott från tidigare år	44,22	—	5,32	0
Ränteinkomster	7,33	7,30	4,35	4,00
Medlemsavgifter m m	4,16	4,00	4,20	4,50
Summa inkomster	235,42	192,30	194,88	190,50

¹ Siffrorna under "Budget 1979" är desamma som framlades i ansökan till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i november 1978.

² Siffrorna under "Preliminärt utfall 1979" motsvarar uppgifterna under "Budget 1979" i budgetframställningen för 1981. NOSALF såg sig tvunget att göra omdisponeringar av sin budget för 1979 för att kunna finansiera den femte nordiska konferensen om Latinamerika.

³ Fyra styrelsesammanträden hölls 1979, varav tre i förbindelse med nordiska symposierna i Trondheim och Lund samt den femte NOSALF-konferensen i Murikka.

⁴ Avgår 3 630 skr vilka betalades av deltagarna som anmälningsavgifter m m.

⁵ Till 1979 års konferens sökte NOSALF medel separat i särskild begäran till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Ansökan avslogs.

⁶ Avgår 17 500 skr i särskilda anslag från Finlands Undervisningsdepartement och Latinamerika-institutet i Stockholm samt anmälningsavgifter från deltagare.

BILAGA

NOSALF-stipendiater 1979

Namn	Hemort	Resmål
Svendåge Lindhardtzen	Århus	Stockholm
Thorkill Smitt	København	Stockholm
Marie-Louise Arnfast	Århus	Stockholm
Henrik Halkier	Århus	Stockholm
Henning Sørensen	Århus	Stockholm
Ane-G. Østergaard	Odense	Stockholm
Dorte Etzerodt	Århus	Stockholm
Mervi Gustafsson	Tammerfors	Stockholm/Uppsala
Luis Herrera	Tammerfors	Århus
Merja Leskinen	Helsingfors	Stockholm
Sirkka Germain*	Helsingfors	Stockholm
Mario Ormeño*	Åbo	Stockholm
Egil Strand**	Oslo	Stockholm
Anne Ollestad	Oslo	Stockholm
Stein Arve Løkstad	Bergen	Stockholm
Einar Heldal	Oslo	Stockholm
Gert-Frederik Malt	Oslo	Stockholm
Jostein Ryssevik	Oslo	Stockholm
Geir Berge	Bergen	Stockholm
Birger Angvik	Bergen	Stockholm
Daiver Borgunder	Göteborg	Stockholm
Lena Brundenius	Lund	Stockholm/Uppsala
Mauricio D. David	Stockholm	København
Maria B. Albuquerque	Stockholm	København

* Stipendium beviljat men ännu ej utnyttjat.

** Stipendium beviljat 1978.

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordisk Federation för Medicinsk Undervisning
c/o Generalsekretær, læge Jørgen Nystrup
Psykiatrisk Hospital i Århus
DK-8240 Risskov

B. Startår

1966

C. Syfte

Federationens ändamål är att befrämja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta sitt ändamål skall Federationen

1. arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem, särskilt sådana, vars lösning befrämjas av nordiskt samarbete;
2. stimulera till beskrivning och dokumentation av medicinska utbildnings- och undervisningsförhållanden i Norden;
3. stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning;
4. stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan;
5. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter samt
6. vidtaga andra åtgärder och framkomma med förslag, som befrämjar medicinsk utbildning och undervisning.

D. Organisation

1. Administration

Federationens beslutande organ utgöres av dess generalförsamling, som arrangeras vart annat år, såvida icke särskilda skäl lägger hinder i vägen.

Denna har till uppgift att:

1. besluta i frågan om ansvarsfrihet beträffande styrelsens verksamhet och förvaltning;
2. välja Federationens styrelse och suppleanter för dessa;
3. i övrigt vidtaga åtgärder ägnade att gagna Federationens ändamål.

Följande institutioner, organisationer och myndigheter äger att vardera utse en representant som *delegat* till generalförsamlingen:

1. varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen;
2. de medicinska studentorganisationerna vid varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen;
3. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande medicinsk utbildning och undervisning;
4. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande hälso- och sjukvård;
5. det nationella läkarförbundet i varje land;
6. den nationella yngre läkarorganisationen i varje land.

Federationens styrelse består av sju medlemmar samt en personlig suppleant för varje ordinarie styrelseledamot. Två av styrelsens medlemmar representerar studenternas organisationer och väljes efter förslag av Nordiska medicine studerande. Fem av styrelsens medlemmar representerar var och en sitt lands övriga medlemsorganisationer och väljes vid generalförsamlingen efter förslag från ländernas övriga delegater.

Styrelsen utser inom sig ordförande.

Styrelsens funktionstid sträcker sig mellan två generalförsamlingar och under denna tid bör den sammanträda minst två gånger per år.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1979

Overlæge, dr.med. Hans Karle	D
Professor Ole Wasz-Höckert (ordförande)	F
Overlæge, lektor Arinbjörn Kolbeinsson	I
Professor Arne Nordøy	N
Professor Nils-Holger Areskog (viceordförande)	S
Studentrepresentanter:	
Med. kand. Per-Olof Östergren	S
Stud. med. Einar Hannisdal	N

3. Personal

Generalsekretær

Projektansatte sekretærer

4. Revisorer

Revisionselskabet Friis, Carøe og Steinfeldt A/S, statsautoriserede revisorer, Katrinebjergvej 111, 8200 — Århus N, Danmark samt Revisionskontoret i Aarhus, Aktieselskab — reg.nr. 11.204, Sankt Clemens Torv 8, 8000 — Århus C, Danmark, som tekniske revisorer.

Som parlamentarisk revisor professor emeritus Harald Teir, Dragonvägen 5 a, Helsingfors 33, Finland med spesiallege Bjørn Østberg, Anton Schjøths gate 8, Oslo 4, Norge som suppleant.

E. Verksamhet

Virksomheden har omfattet:

2.—5. august 1979, *Esbo, Finland* NORDISK SEMINAR I AKUTVARD. Studenterrepræsentanterne i federationens styrelse havde allerede for et par år siden rejst forslaget om et sådant seminar, hvor man dels ville tilbyde undervisning for en tværfaglig kreds af medicinske studenter, sygeplejeelever, sygeplejersker og læger, dels ville eksperimentere med formen for en sådan og endelig skabe et forum for en principiel drøftelse af behovet for fornyelse af undervisningen i akutmedicin. En gruppe finske medicinske studerende med Pekka Virkkunen og Hannu Soini i spidsen gennemførte arrangementet. Undervisningen foregik ved hjælp af finske og svenske lærerkræfter. Formen vekslede mellem forelæsninger, pannediskussioner, holddemonstrationer og øvelser i grupper. Foruden specifikt faglige undervisningsmomenter drøftede deltagerne erfaringer med at forny undervisningen lokalt og nationalt. Seminaret samlede 60 deltagere. Der var god repræsentation fra hvert enkelt nordisk land og fra de forskellige faggrupper. Den skriftlige evaluering var meget positiv.

26.—28. august 1979, *Odense, Danmark* MÅLRETNINGER FOR NORDENS ANATOMIUNDERVISNING. Gennem forberedende diskussioner i styrelsen tilrettelagdes dette symposium ved et samarbejde mellem de anatomiske institutter i Norden. Det var styrelsens opfattelse, at udviklingen inden for anatomi som et af lægeuddannelsens grundlæggende fag i nogen grad havde stået i skyggen i den medicinske uddannelsesdebat, hvor nye grænseområder ofte tiltrækker sig opmærksomheden. Professor Franz Bierring, Odense Universitet, påtog sig værtskabet for det symposium, som var det første møde, der samlede Nordens anatomer om en drøftelse af deres eget fag, dets fremtid og dets undervisning. Foruden anatomer deltog der ved mødet undervisningsinteresserede klinikere. Forinden symposiet var der fra de anatomiske institutter indhentet skriftligt materiale, der skematisk præsenterede Nordens undervisning i såvel mikroskopisk som makroskopisk anatomi. Under symposiet blev der demonstreret undervisning og præsenteret både konkret undervisningsmateriale og planer for fornyelse af undervisningen. Man drøftede mulighederne for at udveksle lærere og programmer og tog skridt til dannelsen af en dansk, en norsk og en nordisk anatomisk forening som supplement til de allerede eksisterende finske og svenske foreninger. Der er således god grund til at regne med, at federationens initiativ bliver fulgt op af anatomerne selv.

23.—28. september 1979, *Hanaholmen, Helsingfors, Finland* MODERN PATHWAYS TO HOSPITAL INFECTION CONTROL. I Federationens eksperimentalserie med nordiske postgraduate modelkurser kunne dette kursus tilbydes. Lignende kurser havde tidligere

med stort udbytte været tilbudt et rent dansk publikum gennem den danske lægeforenings centraliserede kursusvirksomhed. Kursusledere var drs. René Vejlsgaard og Nicolaj Mortensen, Klinisk bakteriologisk afdeling, Københavns Universitet. Ved Federationens mellemkomst blev kursus i væsentlig grad udvidet. Den højeste nordiske ekspertise blev anvendt som lærerkræfter, og disse samarbejdede tildels med egen efteruddannelse til følge med internationale kapaciteter fra USA og England. Derved kunne der også tilbydes kursusdeltagerne en videre- og efteruddannelse af betydelig karat. Kursus var langt i forvejen overtegnet. I alt 90 kunne sikres plads. Deltagerne havde forskellig faglig baggrund som klinikere, mikrobiologer, farmakologer, embedslæger, hygiejnesygeplejersker m. v. Kursus foregik på internat i fem døgn, hvilket gav anledning til, at kursusdeltagernes forskellige baggrund også indgik i uddannelsesprocessen.

Hovedtemaerne under kursus var: surveillance of hospital infections, postoperative wound infections, antibiotic policy and bacterial resistance patterns, disinfection and sterilization, hand hygiene, isolation techniques, hazardous procedures: i. v. lines urinary tract catheterization, respiratory therapy, education in hospital infection control, Nordic cooperation.

Den skriftlige evaluering var yderst positiv og kan rekvireres ved henvendelse til generalsekretæren. Kursus vil blive omtalt i Nordisk Medicin.

Den øvrige virksomhed

Federationens medvirken i redaktionskomitéen for tidsskriftet Nordisk Medicin er fortsat i 1979. Tidsskriftet, der udgives af de nordiske landes lægeforeninger, koncentrerer sig om sundhedspolitik og uddannelse og sendes automatisk som medlemsblad til samtlige lægeforeningers medlemmer. Det vil for øjeblikket sige ca. 45 000 nordiske læger 10 gange om året. Gennem dette tidsskrift har Federationen et meget fornemt og effektivt talerør. Det er derfor også glædeligt, at en række forhandlinger mellem udgiverne af Nordisk Medicin og Federationens styrelse blev gennemført i 1979 med det resultat, at Federationens nyhedsbulletin "Federationen Informerer" nu udgives som en særligt markeret side i Nordisk Medicin 3—4 gange årligt efter behov. I det forløbne år har Federationen i lighed med tidligere år kunnet tilbyde "Medical Education" (et engelsk tidsskrift, der præsenterer forskningsresultater inden for den medicinske uddannelse) til nordiske læsere til en særligt favorabel abonnementspris. Federationens generalsekretær har som konsulent bidraget til starten af et nyt internationalt uddannelses-tidsskrift "Medical Teacher", som udgives af Update Publication, Ltd.

Samarbejdet med en række internationale organisationer er fortsat ufortrødent. Det drejer sig især om

- AAMC (Association of American Medical Colleges), Washington D.C., USA
 AMEE (Association for Medical Education in Europe), Edinburgh, Scotland, Great Britain
 ASME (Association for the Study of Medical Education), Dundee, Scotland, Great Britain
 WHO (World Health Organization) Regional Office for Europe, København.

F. *Framtidsplaner*

Federationens styrelse har ønsker om at fortsætte den linje, der blev startet med indeværende års symposium om anatomiundervisningen: en inventering af store klassiske prækliniske fags kliniske perspektiver. Herudover har styrelsen planer om et møde om ungdomsmedicin i rækken af postgraduate kurser. Marts 1980 afholdes generalforsamling i Linköping med tilhørende 8. nordiske medicinske undervisningsmøde. Temaerne vil blive *I* Curriculumplanering i läkarutbildningen, *II* Integrerad vårdyrkesutbildning, *III* Ekonomiska aspekter på medicinsk undervisning. Hertil føjes et kort-kursus: Moderna hjälpmedel i medicinsk undervisning — teori och praktik. Maj 1980 indbyder Federationen til inventering af det store lægeuddannelseseksperiment i Tromsø. "Hvordan gik det?"

Federationen ønsker stadig at udbygge sit samarbejde med Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Det er også blevet pålagt generalsekretæren at forsøge at arrangere internationale konsultationer ved Medical Educators, der gæster Europa i anden anledning, således at konsultationer med kort varsel kan tilbydes uddannelsesnævn, råd organer eller midlertidige udvalg, der arbejder med forandringer af lægeuddannelsen.

G. *Finansiering och ekonomi*

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1978	Budget 1979	Prel. utfall	Budget 1980
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	34	25	25	27
Personal	72	70	70	69
Kontor	12	15	15	17
Lokaler				
Projekt				
Övrigt:	237	285	285	302
Summa utgifter	355	395	395	415
<i>Inkomster</i>				
Anslag		390		415
Lönestegr. komp.				
Övrigt	10	5		5
Summa inkomster	365	395	395	410

Berättelse **från Nordiska investeringsbanken (NIB)**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse

I enlighet med bankens stadgar § 9 och 13 översänds härmed bankens verksamhetsberättelse 1.1.1979—31.12.1979 samt årsbokslut och kontrollkommitténs revisionsberättelse. Som övriga bilagor bifogas fackrevisorernas berättelse, förteckning över lån beviljade under bankens verksamhetsperiod och fördelning av lånen på låntagarkategorier.

Helsingfors den 19 februari 1980

Nordiska investeringsbanken

Bert Lindström
Verkställande direktör

Årsrapport 1979

Under år 1979, bankens tredje verksamhetsperiod, expanderade låneverksamheten kraftigt liksom övriga aktiviteter som anknyter till bankens uppgifter.

Utlåningen avseende *investeringslån i Norden* har gynnsamt påverkats av tillväxten i de nordiska ländernas ekonomi och export under 1979 samt av uppgången i den totala nordiska investeringsverksamheten. Efter att industriinvesteringarna i Sverige och Finland minskat under två år i följd skedde en återhämtning under 1979 särskilt i Finland. I Norge minskade industriinvesteringarna emellertid för andra året i följd vilket till väsentlig del sammanhänge med att stora investeringsprojekt där hade slutförts. För 1980 bedöms industriinvesteringarna, som fortfarande ligger på en relativt låg nivå, komma att öka i de nämnda tre länderna jämte Island, medan en minskning förutses för Danmark.

Under 1979 beviljade banken 25 lån för investeringar i Norden till ett sammanlagt belopp av 101,1 milj. SDR (Internationella Valutafondens särskilda dragningsrätter). Föregående år beviljades 10 investeringslån till ett belopp av 59,9 milj. SDR och sammanlagt har banken nu beviljat 48 investeringslån uppgående till totalt 256,2 milj. SDR.

Under 1979 har låneverksamheten kommit att omfatta ett flertal

nya branscher. Samtidigt ger den till sitt antal fördubblade läneportföljen exempel på nya typer av investeringsprojekt som på olika sätt stärker det ekonomiska samarbetet mellan företag i Norden i fråga om produktion, produktutveckling, marknadsföring och export.

Bankens *exportlåneverksamhet* är inriktad på att som komplement till de nationella exportfinansieringsinstituten verka för ökad export från de nordiska länderna. Banken har under året avslutat ett avtal och gjort ytterligare en principöverenskommelse om exportkreditramar med upphandling begränsad till nordiska leverantörer, motsvarande sammanlagt 30,1 milj. SDR. Därtill har banken lämnat två refinansieringskrediter på tillsammans 6,1 milj. SDR till nationella exportkreditinstitut i Finland och Sverige.

Utestående lån ökade under året med 64 milj. SDR eller 47 % jämfört med 1978.

Banken har anpassat sin *upplåningsverksamhet* till det förändrade läget under 1979 på de internationella kapitalmarknaderna, som under långa perioder kännetecknades av betydande oro, instabila valutakurser och kraftigt stigande räntor. Väsentliga orsaker till räntehöjningarna var den för många länder försämrade utvecklingen av de löpande betalningarna gentemot utlandet, och en inflationsbekämpande penningpolitik som blivit allt vanligare.

Banken tog under året upp 8 lån till ett sammanlagt belopp av 89,6 milj. SDR och har därvid introducerat sig på nya kapitalmarknader och utvidgat tillgången på valutor för sin utlåningsverksamhet. Två av lånen upptogs i SDR, samma valuta som för bankens grundkapital, vilket sammanhänger med det stora intresset för SDR från bankens låntagare. SDR utgör valutan för 65 % av det sammanlagda utbetalda lånebeloppet, 171,3 milj. SDR.

Banken upptog under året lån i alla nordiska valutor utom isländska kronor. Av bankens totala upplåning motsvarar dessa lån sammanlagt 25 %. Härav kommer hälften från inhemska nordiska kapitalmarknader. Eftersom banken endast beviljar lån i de valutor som den disponerar över eller kan låna upp, är det av stort värde för banken att till nordiska investeringsprojekt nu också kunna erbjuda nordiska valutor för att i synnerhet för mindre låntagare minska valutarisken.

Under året erhöll banken status som "observer" vid Världsbankens och Internationella Valutafondens gemensamma årsmöte samt vid African Development Bank efter att tidigare ha erhållit samma ställning i Inter-American Development Bank och i Asian Development Bank.

En utredning om nordisk samverkan i projektexport påbörjades förra året genom beslut av de nordiska regeringarnas samarbetsministrar. Banken har deltagit i utredningen, som bl. a. behandlat ett nytt finansieringssystem med arbetsnamnet nordiska projektinvesteringsslån.

Till följd av bankverksamhetens tillväxt och de stigande räntorna på

penningmarknaderna som banken kunnat tillgodogöra sig för sina likvida medel, uppvisar banken för 1979 ett nettoöverskott på 9,1 milj. SDR eller 48 % mer än året innan.

Investeringslån i Norden

Samtliga lån som banken lämnat sedan 1976 finns specificerade i bilaga 2. I det följande redogörs för de investeringslån som beviljades under verksamhetsåret.

Energi

I likhet med tidigare år har banken även under 1979 givit lån till energiutbyggnad i Norden. Kraftbolaget Landsvirkjun erhöll lån motsvarande 27 milj. US\$ för finansiering av ett vattenkraftverk på Island med betydande leveranser från svensk och dansk industri.

Banken beviljade ett lån motsvarande 12 milj. Fmk för utbyggnad av ett finskt värmekraftverk i Kuopio vilket utnyttjar torv som bränsle. Projektet knyter an till pågående finskt-svenskt utvecklingsarbete för ökad användning av torv som alternativ energikälla.

Av bankens totala utlåning har hittills 35 % gått till energisektorn. Med hänsyn till den mycket stora betydelse som energifrågorna har för de nordiska ländernas ekonomi och till det ökande intresset för alternativa energikällor såsom gas och torv, är det naturligt att räkna med att också under de närmaste åren en betydande del av bankens utlåning kommer att gå till energiutbyggnad och till kraftöverföring mellan de nordiska länderna.

Transport

Banken har under 1979 beviljat tre lån för utbyggnad av färjterminaler i samband med insättandet av större färjor i den ökande passagerar- och biltrafiken mellan de nordiska länderna. Till Mariehamn på Åland lämnades ett lån på 3,0 milj. Fmk och till Nådendal i sydvästra Finland ett på 5,0 milj. Fmk i anknötning till färjtrafiken mellan Finland och Sverige. Ett tredje lån på 17,6 milj. Skr gick till Stena Line AB för utbyggnad av färjterminalerna i Göteborg och Frederikshavn.

Finnairs dotterbolag Kar-Air Oy och det isländska flygbolaget Icelandair har påbörjat ett samarbete som bl. a. omfattar gemensamma inköp av begagnade flygplan och därtill hörande reservdelar. Banken lämnade lån på 5,0 milj. Fmk till Kar-Air för dess investeringar i reservdelar till de inköpta planen och för planens ombyggnad på Island.

Metallframställning och skogsindustri

Av bankens totala utlåning har 28 % gått till metallframställning och skogsindustri, som därigenom efter energisektorn blivit det område som

erhallit de största lånebeloppen. Under 1979 har 42 % av bankens utlåning gått till 4 projekt inom dessa näringsgrenar.

Banken har beviljat ett lån motsvarande 54 milj. Dkr till Det Danske Stålvæværk A/S för uppförande av en ny stränggjutningsanläggning. Det nordiska intresset är knutet till ett samarbetsavtal mellan Det Danske Stålvæværk och Norsk Jernverk.

Norzink AS i Norge har av banken beviljats ett lån motsvarande 125 milj. Nkr för finansiering av en förestående ombyggnad och modernisering av företagets elektrolyshall för zinkproduktion. Genom investeringen säkras en fortsatt avsättning för en väsentlig del av de svenska och norska zinkmalmerne.

I Norge pågår en betydande omstrukturering av skogsindustrin för att stärka dess internationella konkurrenskraft. Härvid utbygger flera ledande skogsföretag sin tidningspappersproduktion med nya stora maskinerheter varigenom en högre förädlingsgrad på virkesråvaran uppnås. Ett lån motsvarande 60 milj. Nkr gick till A/S Follum Fabrikker och ett annat på 40 milj. Nkr till Norske Skogindustrier A/S för utbyggnad av dessa företags tidningspappersproduktion i samband med betydande leveranser från Finland och Sverige.

Verkstadsindustri

Till verkstadsindustrin och närbesläktade industrier har beviljats 7 lån under 1979 och totalt 13 från bankens start. Dessa lån uppgår i genomsnitt till 2,6 milj. SDR. För energilånen och för lånen till de traditionella basindustrierna inom metall- och skogssektorerna är de genomsnittliga lånebeloppen betydligt högre eller 14,8 milj. respektive 11,7 milj. SDR.

Under bankens första verksamhetsperiod lämnades 3 lån till stora verkstadsföretag i samband med utökningen av deras kapacitet för tillverkning av komponenter till den svenska bilindustrin. Under 1979 lämnade banken ytterligare ett sådant lån på 10 milj. Nkr till Viking-Mjøndalen A/S och ett andra lån på 20 milj. Nkr till A/S Raufoss Ammunitionsfabrikker, båda i Norge.

Banken lämnar förutom lån för investeringar i anläggningar även lån för långsiktiga investeringar i t. ex. produkt- och systemutveckling och i uppbyggnad av en marknadsföringsorganisation. Under 1979 beviljade banken ett lån till Volvo på 20 milj. Nkr. Lånet skall finansiera den produktutvecklingsstudie av nya material och ny teknik, som Volvo påbörjat i samarbete med näringsliv och forskningsinstitut i Norge. Avsikten är att förbereda ett nytt bilkoncept, som skall tillgodose de ökade krav på främst bränslebesparing som förväntas i slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet.

Banken har beviljat Volvo BM ett lån på 10 milj. Skr för finansiering av investeringar och omläggning av bolagets traktorproduktion i

anslutning till ett samarbetsavtal mellan Volvo BM och Valmet Oy om gemensam produktion och marknadsföring av traktorer. Avtalet innebär bl. a. att Valmet kommer att svara för montering av samtliga traktorer medan Volvo ökar sin komponenttillverkning i form av transmissionsutrustningar och hytter.

Norgear A/S i Norge som förvärvats av ett finskt företag erhöll ett lån på 4,5 milj. Nkr för investeringar i anknötning till att bolagets produktutveckling, produktion och marknadsföring av transmissionsutrustningar samordnas med moderbolaget.

Skandinavisk Aluminiumprofiler A/S, SAPA, har erhållit ett lån på 5,5 milj. Dkr för investeringar i anläggningar för bearbetning av aluminiumprofilprodukter. Företaget är ett dotterbolag till Skandinaviska Aluminiumprofiler AB (SAPA) som ingår i Gränges-koncernen, och det skall i Grenå i Danmark vidareförädla aluminiumprofilprodukter på basis av leveranser från moderbolaget i Sverige. Kommunen ligger inom ett stödområde och svarar för investeringen i tomt och byggnad.

A/S Jøtul, ett dotterbolag till den norska Norcem-koncernen, har beviljats ett lån på 40 milj. Nkr för investeringar i nytt gjuteri för produktion av vedugnar och kombinationsspisar. Investeringen genomförs med stora leveranser från Danmark och Sverige.

Kemisk industri

Banken har under 1979 gett ett lån på 20 milj. Nkr till Nyegaard & Co. A/S, Norge, mot bakgrund av långvarigt och omfattande utvecklings- och leveranssamarbete med svensk läkemedelsindustri. Lånet skall finansiera en utbyggnad av bolagets fabriksanläggning i Lindenes.

M. Peterson & Søn A/S i Norge har beviljats ett lån på 15 milj. Nkr för investeringar i en kemisk anläggning för framställning av tallolja. Huvuddelen av råvarubehovet för produktionen av tallolja täcks av långsiktiga leveranser från svensk skogsindustri.

Dataindustri

Oy Datasaab-Valmet Ab i Finland som redan tidigare erhållit lån från banken och Datasaab AB i Sverige har beviljats lån på 2,8 milj. Fmk respektive 11,5 milj. Skr för finansiering av ett gemensamt produktions- och utvecklingsprogram inom datasektorn. Samarbetsavtalet mellan företagen gäller utveckling, marknadsföring och produktion av automatiska kassaterminaler till penninginstitut.

Handel och service

Under 1978 beviljade banken en låneram på 50 milj. Dkr till SAS Catering & Hotels. Härav utnyttjades under 1979 10 milj. Skr för delfinansiering av det svenska dotterbolagets investeringsprogram.

Övrigt

A/S Norsk Leca beviljades ett lån på 15 milj. Nkr för utbyggnad av sina fabriksanläggningar för byggnadsmaterial. Produktionen baseras till en del på import av råvaror från Danmark.

Oy Pello Food Ab, Finland, erhöll ett lån på 2,5 milj. Fmk för uppförande av en pälsdjursfoderfabrik i Nordfinland. Produktionen skall ske på basis av råvaruleveranser från Sverige och Norge och med färdigvaruleveranser till svenska pälsdjursfarmar i gränsområdet mellan länderna.

Banken lämnade ett mindre lån för finansiering av en biografanläggning i Helsingfors, som ägs av finska och svenska filmföretag och institutioner. Biografens repertoar avses komma att till väsentlig del omfatta nordiska filmer.

Regional utveckling

Efter behandling i Nordiska rådet fastställde Nordiska ministerrådet i april 1979 det nya handlingsprogrammet för nordiskt regionalt samarbete. I detta ingår att banken under en försöksperiod av två år med början i april 1980 kan ge s. k. regionallån till vissa nationella kreditgivande institut för finansiering av investeringar i ländernas utvecklingsområden.

Den totala låneramen för bankens regionallån, som kommer att lämnas enligt bankmässiga principer, har fastställts till högst 5 % av bankens totala utlåningskapacitet eller 325 milj. Nkr varav högst 110 milj. kan gå till Finland, 65 milj. till Island och 50 milj. till vardera Danmark, Norge och Sverige. Före utgången av försöksperiodens första år kommer fördelningsprinciperna att tas upp för omprövning på grundval av då föreliggande efterfrågan och erfarenheter.

Nordiska ministerrådet har vidare fastställt vilka nationella kreditgivande institut som i de enskilda medlemsländerna kan ta upp regional-lån och för vilka regioner dessa upplånade medel kan användas.

Banken och Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik har i samarbete slutfört förberedelsearbetet för det praktiska genomförandet av regionallåneordningen i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets riktlinjer.

Under 1979 godkände Norges Storting provborrning efter olja och gas norr om 62 breddgraden i den norska delen av Nordsjön. Eventuella olje- och gasförekomster i detta område bedöms få stor betydelse för utvecklingen inom Nordkalottområdet i Norge, Sverige och Finland. De möjligheter som föreligger att direkt och indirekt utveckla dessa resurser för att skapa ny verksamhet och sysselsättning inom området utreds av en särskild arbetsgrupp med en representant från vardera landet. På initiativ av den norska statsministern har Nordiska ministerrådet beslutat att banken skall vara representerad i denna arbetsgrupp.

Exportkrediter

Export av stora anläggningar har fått en allt större betydelse i handeln med utvecklingsländer och statshandelsländer. Stora projekt upphandlas i regel i internationell konkurrens, antingen genom ett formaliserat upphandlingsförfarande som övervakas av t. ex. Världsbanken, eller genom ett konkurrensförfarande där ofta den finansiering som exportörlandet kan erbjuda blir utslagsgivande.

I syfte att främja leveranser av anläggningar och tjänster från företag i de nordiska länderna till större investeringsprojekt har banken introducerat ett upphandlingsförfarande, som innebär att Norden eller ett antal nordiska länder presenteras som upphandlingsregion gentemot tilltänkta köpare. Till upphandlingsförfarandet kopplas en exportkreditfinansiering i form av s. k. exportkreditramar i vilken banken kan medverka.

Ett nära samarbete med de nordiska exportfinansieringsinstituterna liksom med affärsbankerna är en förutsättning för systemet med nordiska exportkreditramar. I samband med en pågående utredning om nordisk samverkan i projektexport har de principiella förutsättningarna för nordiska exportkreditramar diskuterats. En utgångspunkt har härvid varit att kreditramarna i första hand bör vara projektbundna och att de bör komplettera och således ej konkurrera med nationella exportansträngningar.

Många stora investeringsprojekt i u-länder finansieras av Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna, vilka även spelar en viktig roll som rådgivare till u-länder när det gäller anskaffande av finansiering. Nordisk konkurrensupphandling i kombination med nordisk exportkreditfinansiering har diskuterats med dessa banker. Diskussioner har även förts med myndigheter och utvecklingsbanker i vissa u-länder för att utröna deras intresse för nordisk konkurrensupphandling. Det är dock ännu för tidigt att bedöma hur stort intresse det föreligger för ett dylikt system.

Banken undertecknade ett avtal om en nordisk exportkreditram med Tanzania i mars 1979. Krediten på 20 milj. US\$, beviljad 1978, skall användas för delfinansiering av en pappers- och massafabrik i Tanzania. Banken ingår här i ett finansiellt konsortium som leds av Världsbanken. I övrigt finansieras projektet av den svenska biståndsmyndigheten samt av västtyska, engelska och arabiska finansieringsinstitut.

Norden valdes som upphandlingsområde för sodahusanläggningen, som är en av de största utrustningskomponenterna i projektet. Slutligt val av leverantör har ännu inte skett. Beroende på leverantörland kommer bankens exportkredit antingen att refinansieras av eller överlåtas till ett nationellt exportfinansieringsinstitut.

Knappt hälften av kreditramen återstår för finansiering av ytterligare upphandling från Norden. Diskussioner pågår om vilka komponenter som kan komma ifråga i detta sammanhang.

Det andra projektet med nordisk anbuds konkurrens som banken under året engagerat sig i och där förhandlingarna ännu inte avslutats avser en kraftöverföringslinje i Tanzania. Exportkrediten, som är bunden till upphandling i Norden genom anbuds konkurrens, är på 20 milj. US\$. Som långgivare kommer att stå det nationella exportfinansieringsinstitutet i det land där det eller de företag finns som utses till leverantörer. Banken kan komma att lämna en refinansieringskredit till det nationella exportfinansieringsinstitutet. Projektet, som kostnadsberäknats till 67 milj. US\$, finansieras i övrigt av African Development Bank och engelska och arabiska finansieringsinstitut. Dessa medfinansierare tillämpar regler om internationell upphandling.

Därtill har banken beviljat två refinansieringslån till nationella exportkreditinstitut, i vardera fallet för finansiering av exportleveranser från Kamyrt Aktiebolag. Företaget ägs till lika delar av den svenska Johnson-koncernen, den finska Ahlström-koncernen och den norska Kvaerner-gruppen. I det ena fallet gäller det en exportkredit på 4,5 milj. US\$ till AB Svensk Exportkredit för finansiering av leveranser till en pappers- och cellulosafabrik i Jugoslavien. Denna kredit har lämnats av Svenska Handelsbanken till köparen. Det andra lånet avser en exportkredit på 3 milj. US\$ till Finlands Exportkredit Ab för en cellulosafabrik i Argentina.

Utlånningens fördelning

För att illustrera bankens 3 1/2-åriga verksamhet under vilken ca 30 % av bankens låneram tagits i anspråk redovisas länportföljens sammansättning i olika avseenden.

Utlånningens fördelning på viktigare ekonomiska sektorer och exportkrediter framgår av bilaga 3.

Av totalt antal beviljade lån har 39 lån eller 70 % primärt avsett finansiering av projekt som syftar till utbyggnad av produktions- och marknadsföringskapacitet. 6 lån hänför sig främst till strukturrationaliserings- och ombyggnadsprojekt och resterande 3 investeringslån till produkt-, material- och systemutveckling. Därtill kommer 4 exportlån.

Fördelning efter storlek:

Lånebelopp

(milj. SDR):	0—1,0	1,1—2,0	2,1—3,0	3,1—5,0	5,1—10,0	10,1—20,0	20,1—40,0	Totalt
Antal lån:	12	9	8	9	6	4	4	52

De 8 lån som är större än 10 milj. SDR har gått till stora kapitalkrävande investeringsprojekt, varav 4 avser energiutbyggnad, 2 metallindustri och 2 exportprojekt.

De minsta lånen, med ett lånebelopp av högst 1 milj. SDR, utgör 25 % av antalet investeringslån.

Flertalet av låntagarna är stora företag eller dotterbolag som ingår i koncernföretag. Ett tiotal av bankens låntagare, i huvudsak hemmahörande i Finland och Norge, är emellertid mindre och medelstora företag utan koncernanknytning. Genom regionallånen kommer bankens utlåningsmedel indirekt att nå ett mycket stort antal mindre och medelstora företag.

Bankens lån är alltid i minst två nordiska länders intresse, vilket gör det svårt att fördela lånen på de enskilda länderna på ett sätt som ger en rättvis bild av bankens verksamhet i medlemsländerna.

Nedanstående tabell visar hur många lån banken beviljat till vart och ett av medlemsländerna, och med vilket land samarbetet har ägt rum. I vissa fall är det fråga om samarbete med flera nordiska länder.

I sista kolumnen anges en beräknad procentuell fördelning av utlåningen på de olika länderna. Som fördelningskriterium har valts principen att två tredjedelar av lånebeloppet påförts låntagarens hemland och den återstående tredjedelen samarbetslandet eller -länderna.

Fördelning på medlemsländer:

	ANTAL LÅN						LANEBELOPP
	Låntagarland:	Samarbetsland:		Island	Norge	Sverige	Procentuell fördelning
	Danmark	Finland					
Danmark	4	—			1	3	13
Finland	17	1	—	1	4	14	19
Island	2	1		—	1	1	12
Norge	16	3	3		—	12	24
Sverige	13	5	5		7	—	32
Totalt	52	10	8	1	13	30	100 %

Trots svårigheterna att fördela lånen på länder visar tabellen att bankens utlåningsverksamhet haft rimlig omfattning i alla nordiska länder och att de finansierade investeringsprojekten uppvisar många länderkombinationer.

Upplåning och likviditet

I mars tog banken sitt första lån denominerat i SDR. Lanebeloppet var 20 milj. SDR, löptiden 5 år och räntan 9 %. I augusti upptog banken ytterligare ett SDR-lån på 13 milj. SDR med en löptid på 5 år och en ränta på 9 1/4 %. Lånet placerades förutom i Europa också i Mellanöstern och Japan.

Under året har banken i samförstånd med vederbörande lands myndigheter upptagit lån i danska, norska och svenska kronor samt i finska mark. Det första lånet i nordisk valuta var ett obligationslån på 75 milj. Skr, som emitterades i Sverige i mars. Lånet var på 15 år, räntan

9 7/8 % och emissionskursen 99. I september emitterade banken i Finland ett obligationslån på 50 milj. Fmk med en löptid på 10 år och en ränta på 10 1/4 % till kurs pari. Båda lånen placerades på de inhemska kapitalmarknaderna. Dessa kännetecknades vid tidpunkten för NIB:s emission av god likviditet och få nyemissioner av näringslivet varför bankens lån inte kom i konkurrens med likartade obligationslån för industrin.

I december emitterade banken genom ett internationellt bankkonsortium, lett av en norsk affärsbank, det första obligationslånet i norska kronor på euromarknaden. En mycket god efterfrågan möjliggjorde en höjning av lånebeloppet från ursprungliga 60 milj. Nkr till 80 milj. Nkr. Lånet var på 5 år och räntan 10 %. I januari 1980 utökades bankens tillgång på norska kronor med ytterligare 20 milj. Nkr till 100 milj. Nkr genom en privat placering på euromarknaden. I december avtalade banken om ett privatplacerat eurolån i danska kronor på 40 milj. Dkr med en löptid på 10 år.

Härutöver upptog banken två banklån, ett i Holland på 25 milj. Hfl med en löptid på 10 år och ett i Schweiz på 10 milj. Sfr med en löptid på 5 år.

Vissa av bankens låntagare har inte i det höga ränteläget velat binda sig vid fast ränta. Banken har därför i viss utsträckning beviljat lån med rörlig ränta. Härvid har banken i motsvarande mån refinansierat sig på den kortfristiga euromarknaden.

Vid årsskiftet hade banken en nettolikviditet i form av kassa och nettotillgodohavanden på 96,8 milj. SDR, varav 80,3 milj. SDR var placerade på kortare tid än ett år. Detta motsvarade inemot ett års planerade utbetalningar, vilket i det rådande höga ränteläget bör möjliggöra för banken att även under 1980 bedriva en flexibel upplåningspolitik.

Liksom tidigare har banken bedrivit en aktiv placering av sina likvida medel, vilket under året varit särskilt betydelsefullt mot bakgrund av det oroliga läget på de internationella penningmarknaderna.

Administration

I april upprättades en direktion för banken med verkställande direktören som ordförande. Till direktörer och medlemmar av direktionen utsågs Peter Laurson, ansvarig för exportkrediter samt juridiska frågor och administration, Peter Modeen, ansvarig för upplåning och redovisning, samt Erik Rindal som ansvarar för bankens investeringslån.

Vid utgången av 1979 hade banken 27 personer anställda, vilket utgör en ökning med 8 personer från årets början. Av personalen var 10 kontraktsanställda från samtliga medlemsländer utom Island.

I november påbörjades byggnadsarbetena på den kontorsfastighet i Helsingfors, Unionsgatan 30, som banken inköpte 1978. Utrymmena avses bli inflyttningsklara i slutet av innevarande år.

Bankens resultat

Bankens ränteintäkter på utlåning utgjorde under räkenskapsperioden 12,4 milj. SDR och på likvida tillgångar 10,2 milj. SDR. Under föregående räkenskapsperiod var motsvarande intäkter 6,3 milj. SDR och 6,2 milj. SDR. Ökningen berodde såväl på den större volymen som på det högre ränteläget.

Räntekostnaderna uppgick till 11,4 milj. SDR och räntenettet sålunda till 11,2 milj. SDR, jämfört med räntenetto för föregående period på 7,9 milj. SDR.

Förvaltningskostnaderna utgjorde 1,2 milj. SDR jämfört med 1,0 milj. SDR för 1978. I förhållande till räntenettet utgjorde förvaltningskostnaderna 11,1 % mot 12,1 % året innan. Verksamhetens överskott var 9,1 milj. SDR, jämfört med ett överskott på 6,1 milj. SDR föregående period. Resultatet har då, liksom under tidigare år, belastats med 1/5 av upplåningskostnaderna för upptagna lån.

En reservering på 2,0 milj. SDR har gjorts för kreditrisker. Återstående överskott på 7,1 milj. SDR har i enlighet med bankens stadgar överförts till reservfonden.

Helsingfors den 12 februari 1980

Erling Kristiansen

Thorhallur Asgeirsson

Teemu Hiltunen

Pentti Uusivirta

Arne Asper

Hermod Skånland

Jón Sigurðsson

Arne Callans

N. E. Sørensen

Sten Westerberg

B. Lindström
verkställande direktör

*BILAGA 1***Resultaträkning (i 1 000 SDR — se not 1)**

	1979		1978	
Ränteintäkter på utlänning	12 400		6 323	
Ränteintäkter på banktillgodohavanden och obligationer	10 153	22 553	6 186	12 509
./. Räntekostnader		11 353		4 625
Räntenetto		11 200		7 884
Övriga intäkter		333		136
		<u>11 533</u>		<u>8 020</u>
Övriga kostnader				
Förvaltningskostnader	1 243		955	
Provisions- och övriga bankkostnader	409		111	
Periodiserade uppläningskostnader	731	2 383	330	1 396
Avskrivningar på inventarier		45		32
Nedskrivning av obligationer		47		483
Verksamhetens överskott		<u>9 058</u>		<u>6 109</u>
Reservering för kreditrisker		2 000		1 500
Överskott till reservfond		7 058		4 609

Balansräkning (i 1 000 SDR — se not 1)

	31.12.1979	31.12.1978
<i>Aktiva</i>		
Kassa och bank	1 140	410
Banktillgodohavanden (2)	90 138	73 816
Obligationer och fordringsbevis (3)	13 386	3 494
Upplupna räntor och provisioner	5 295	3 016
Diverse fordringar	64	447
Utestående lån	171 308	107 648
Beviljade icke utbetalade lån: (118,9 milj.) (1978: 78,3 milj.)		
Balanserade upplåningskostnader (4)	2 421	1 105
Kontorsfastighet	1 761	1 560
Aktier och andelar (5)	263	260
Inventarier (6)	103	74
	285 879	191 830
<i>Passiva</i>		
Främmande kapital		
Upplupna räntor och provisioner	5 185	3 026
Diverse skulder	116	127
Bankdepositioner (7)	15 976	22 629
Obligationslån och övriga lång- fristiga lån (8)	145 875	56 379
Eget kapital		
Grundkapital		
Grundkapital	400 000	
varav garantikapital	<u>300 000</u>	
Inbetalt grundkapital	100 000	100 000
Stadseenlig reservfond	14 727	7 669
Reservering för kreditrisker	4 000	2 000
	285 879	191 830

Noter till bokslutet

1: Enligt § 9 i bankens stadgar förs bankens räkenskaper i SDR (särskilda dragningsrätter). SDR definieras i överensstämmelse med de värderingsregler som Internationella Valutafonden (IMF) fastställt med giltighet från och med den 1 juli 1978. Om dessa värderingsregler ändras, avgör bankens styrelse i vad mån banken skall följa dessa nya regler.

Värdet av en SDR fastställs av IMF för närvarande på basen av 16 valutor. En SDR är lika med summan av följande valutaenheter:

		Andelar i % per 31.12.1979
USD — USA	0,40	30,4
DEM — Förbundsrepubliken Tyskland	0,32	14,1
JPY — Japan	21,00	6,7
FRF — Frankrike	0,42	7,9
GBP — Storbritannien	0,05	8,4
ITL — Italien	52,00	4,9
NLG — Nederländerna	0,14	5,6
CAD — Kanada	0,07	4,5
BEF — Belgien	1,60	4,3
SAR — Saudi-Arabien	0,13	2,9
SEK — Sverige	0,11	2,0
IRR — Iran	1,70	1,8
AUD — Australien	0,017	1,4
ESP — Spanien	1,50	1,7
NOK — Norge	0,10	1,5
ATS — Österrike	0,28	1,7

En SDR uttryckt i US dollar är summan av motvärdet i dollar när varje enskilt valutabelopp ovan omräknats till dollar enligt av IMF tillämpat förfarande. IMF noterar dagligen värdet av SDR uttryckt i US dollar.

SDR-kurs per 31.12.1979

USD (US dollar)	1,31733
DKK (Dkr)	7,06748
FIM (Fmk)	4,88861
ISK (Ikr)	520,214
NOK (Nkr)	6,48917
SEK (Skr)	5,46633
CHF (Sfr)	2,10401
DEM (DM)	2,28096
NLG (Hfl)	2,51017

2: Av banktillgodohavanden på SDR 90,1 milj. var SDR 7,8 milj. placerade på längre tid än ett år.

- 3: Obligationer och fordringsbevis har i bokslutet upptagits till det lägsta av anskaffningsvärdet, nominella värdet eller marknadsvärdet där sådant förefinnes.
- 4: Upplåningskostnaderna för bankens obligationslån är aktiverade. Kostnaderna avskrivs under fem år.
- 5: Består av aktier för tjänstebostäder och andelsbevis för telefoner.
- 6: Inventarier avskrivs med 30 % per år.
- 7: Av bankdepositioner på SDR 16,0 milj. var SDR 1,3 milj. placerade på längre tid än ett år.
- 8: Bankens obligationslån och övriga långfristiga lån bestod 31.12.1979 av:

Lyfta

Obligationslån

USD	40 000 000,—	7,75 %	1977/1984
USD	25 000 000,—	8,75 %	1978/1988
DEM	60 000 000,—	6,25 %	1979/1986
SEK	75 000 000,—	9,875 %	1979/1994
SDR	20 000 000,—	9,00 %	1979/1984
FIM	50 000 000,—	10,25 %	1979/1989*

Övriga långfristiga lån

USD	10 000 000,—	privat placering	1978/1988
SDR	13 000 000,—	privat placering	1979/1984
CHF	10 000 000,—	banklån	1979/1984
NLG	25 000 000,—	banklån	1979/1989

Avtalade

NOK	80 000 000,—	obligationslån	1980/1985
DKK	40 000 000,—	privat placering	1980/1990

* Härav har FIM 25 000 000,— lyfts under 1979.

BILAGA 2

Förteckning över lån beviljade 1.6.1976—31.12.1979

Andra än SDR-denominerade lån har kursjusterats per 31.12.1979

LANTAGARE	PROJEKT	BELOPP (milj. SDR)	% - ANDEL	
<i>Energi</i>				
1979				
Landsvirkjun Island	Utbyggnad av vattenkraftverk med betydande leveranser från Danmark och Sverige	20,5		
Kuopio stad Finland	Utbyggnad av värmekraftverk baserat på torv som bränsle	2,5		
1976—1978				
Elektricitetsselskabet Isefjordværket Danmark	Utbyggnad av kol-/oljeeldat kraftverk i Danmark	30,4		
Industrins Kraft Ab (TVO) Finland	Kärnkraftverk i Finland med betydande leveranser från Sverige, lån 1976 och 1978	28,5		
Imatran Voima Oy Finland	400 kV kraftledning mellan Finland och Sverige	17,0		
Andelselskabet Østkraft Danmark	Sjökabelförbindelse för kraftöverföring mellan Sverige och Bornholm, Danmark	3,5		
Sydskraft AB Sverige	Investeringar i Skåne i förbindelse med Bornholm-kabeln	1,5	103,9	35,5
<i>Transport</i>				
1979				
Mariehamn stad Finland	Hamnutvidgning för ökad färjtrafik mellan Finland och Sverige	0,6		
Nådendal stad Finland	Utbyggnad av terminal för ökad färjtrafik mellan Finland och Sverige	1,0		
Stena Line AB Sverige	Terminalutbyggnader för ökad färjtrafik mellan Danmark och Sverige	3,2		
Kar-Air Oy Finland	Gemensam anskaffning av reservdelar och ombyggnad av inköpta flygplan i samarbete med isländskt flygbolag	1,0		
1976—1978				
L.K.A.B. Sverige	Uppförande av lastanläggning i Narvik hamn, Norge, för apatitleveranser från Sverige	1,8		
Göteborgs hamn, Göteborgs kommun Sverige	Utbyggnad av containerhamn med transittrafik till och från de nordiska länderna	6,0	13,6	4,6

LÄNTAGARE	PROJEKT	BELOPP (milj. SDR)	%-ANDEL
<i>Metallframställning, skogs- industri och oljeutvinning</i>			
1979			
Det Danske Stålvalseværk A/S Danmark	Ny stränggjutningsanläggning som del av ett moderniseringsprogram	7,6	
Norzink AS Norge	Ombyggnad och modernisering av elektrolyshall för smältning av zinkmalmer	19,3	
A/S Follum Fabrikker Norge	Utbyggnad av tidningspappers- maskin och termomekanisk an- läggning	9,2	
Norske Skogindustrier A/S Norge	Utbyggnad av tidningspappers- produktion	6,2	
1976—1978			
Islenska Tjárnblendifélagid hf Island	Isländsk-norsk anläggning för järnkiselproduktion på Island	30,8	
Oulu Osakeyhtiö Finland	Ombyggnad av cellulosafabrik i Finland i finskt-svenskt sam- arbete	1,0	
Svenska Petroleum AB Sverige	Finansiering av oljeutvinning i den norska delen av Nordsjön	7,6	81,7 28,0
<i>Verkstadsindustri</i>			
1979			
Viking-Mjøndalen A/S Norge	Investeringar i produktionsanlägg- ning för underleveranser till svensk bilindustri	1,5	
AB Volvo Sverige	Bilutvecklingsprojekt för nya ma- terial och ny teknik i samarbete med norsk industri	3,1	
Volvo BM AB Sverige	Investeringar i produktion och marknadsföring av lantbrukstrak- torer i samband med finskt-svenskt samarbetsavtal	1,8	
Skandinavisk Aluminium- profiler A/S, SAPA Danmark	Uppförande av vidareförädlings- anläggning för aluminiumprofil- produkter	0,8	
A/S Jøtul Norge	Utbyggnad av nytt gjuteri för ved- ugnar och kombinationsspisar	6,2	
Norgear A/S Norge	Investeringar i gemensam produk- tion och marknadsföring i anknyt- ning till samgående med finskt verkstadsföretag	0,7	
A/S Raufoss Ammunisjons- fabrikker Norge	Utbyggnad av produktion av alu- miniumkomponenter huvudsakli- gen för svensk bilindustri		
	Lån 1977	2,4	
	.. 1979	3,1	

LANTAGARE	PROJEKT	BELOPP (milj. SDR)	% - ANDEL	
1976—1978				
A/S Kongsberg Våpenfabrikk Norge	Utbyggnad av metallkomponentproduktion för svensk bilindustri	4,0		
Oy Wärtsilä Ab/AB Nohab-Diesel Finland	Finskt-svenskt samarbetsprojekt avseende dieselmotorer	2,7		
Nylands Verksted, Akergruppen Norge	Omstrukturering och specialisering av dieselmotorproduktion i Norge, Danmark och Sverige	2,0		
Oy Saab-Valmet Ab Finland	Tillbyggnad av finsk-svensk personbilsindustri	1,6		
Årdal og Sunndal Verk a.s. Norge	Utbyggnad och omstrukturering av aluminiumgjutier i Norge och Sverige	4,0	33,9	11,6
<i>Läkemedels-, plast- och kemisk industri</i>				
1979				
Nyegaard & Co. A/S Norge	Utvidgning av produktionsanläggning för läkemedel	3,1		
M. Peterson & Søn A/S Norge	Utbyggnad av produktionsanläggning för utnyttjande av biprodukter från cellulosaindustrin	2,3		
1976—1978				
Dyno Industrier A/S Norge	Utbyggnad av företagets plastproduktion i Norge och Sverige	2,4		
Oy Noresin Ab Finland	Utbyggnad av finsk-norsk fabrik för limproduktion	0,4	8,2	2,8
<i>Dataindustri</i>				
1979				
Oy Datasaa-Valmet Ab Finland	Investeringar i produktionsanläggning i samband med samarbetsavtal med Datasaa	0,6		
Datasaa AB Sverige	Investeringar i produktionsutveckling i samband med samarbetsavtal med Datasaa-Valmet	2,1		
1976—1978				
Oy Datasaa-Valmet Ab Finland	Utveckling av dataindustri i Finland, finskt-svenskt samarbetsprojekt	0,5		
Kajaani Oy Finland	Utvidgning av produktion och produktutveckling av elektroniska kassaterminaler som finskt-svenskt samarbetsprojekt	1,6	4,8	1,6

LÄNTAGARE	PROJEKT	BELOPP (milj. SDR)	% - ANDEL	
<i>Handel och service</i>				
1979				
SAS Catering & Hotels Sverige	Investeringar för utbyggnad av verksamheten i Sverige	1,8		
1976—1978 IKEA Svenska AB Sverige	Uppförande av centrallager i Sverige för möbler tillverkade i de nordiska länderna	3,7	5,5	1,9
<i>Övrigt</i>				
1979				
A/S Norsk Leca Norge	Utbyggnad av produktionsanläggning för byggnadsmaterial baserad på långsiktiga råvaruleveranser från Danmark	2,3		
Oy Pello Food Ab Finland	Etablering av pälsdjursfarm och -foderfabrik i finskt-svenskt gränsdistrikt	0,5		
Oy Nordfilm Ab Finland	Etablering av finsk-svensk biografanläggning för visning av nordiska filmer	0,1		
1976—1978 Jordan a. s. Norge	Utbyggnad av produktion och marknadsföring av borstprodukter i Norge och Sverige	1,4		
Vörå kommun/Glamox Elektro Ab Finland	Finsk-norsk fabriksanläggning för produktion av belysningsarmatur och värmepaneler	0,3	4,6	1,6
<i>Exportkrediter</i>				
1979				
Finlands Exportkredit Ab	Nordiska leveranser till cellulosa-fabrik i Argentina	2,7		
AB Svensk Exportkredit	Nordiska leveranser till pappers- och massafabrik i Jugoslavien	3,4		
1976—1978 Panama/Instituto de Recursos Hidráulicos y Electrificación (IRHE)	Svensk-norska leveranser av turbiner till vattenkraftverk i Panama	14,9		
Tanzania/National Development Corporation (NDC)	Nordiska leveranser av maskiner och utrustning till cellulosa- och pappersindustrianläggning i Tanzania	15,2	36,2	12,4
			292,4	100,0

*BILAGA 3***Bankens utlåning 1.6.1976—31.12.1979**

Läntagarkategori	Antal lån	Belopp (milj. SDR)	Fördelning %
Energi	7	103,9	35,5
Transport	6	13,6	4,6
Metallframställning, skogsindustri och oljeutvinning	7	81,7	28,0
Verkstadsindustri	13	33,9	11,6
Övriga investeringslån	15	23,1	7,9
Exportkrediter	4	36,2	12,4
	52	292,4	100,0

BILAGA 4**Styrelsen***Danmark*

Erling Kristiansen, ambassadör (styrelsens ordförande), Udenrigsministeriet

Suppl.: Erik Nielsen, kontorchef, Industriministeriet

Niels Erik Sørensen, kontorchef, Finansministeriet

Suppl.: Bent Sveistrup, kontorchef, Danmarks Nationalbank

Finland

Teemu Hiltunen, statssekreterare, Finansministeriet

Suppl.: Pentti Viita, biträdande avdelningschef, Handels- och industriministeriet

Pentti Uusivirta, bankdirektör, Finlands Bank

Suppl.: Arvo Rytkönen, ambassadör, Utrikesministeriet (till 12.7.1979)

Paavo Rantanen, understatssekreterare, Utrikesministeriet (från 12.7.1979)

Island

Thorhallur Asgeirsson, departementchef, Handelsdepartementet

Suppl.: Tomas Arnason, direktör, Institutet för Ekonomisk Utveckling

Jon Sigurðsson, direktör (styrelsens vice ordförande), Statens Ekonomiska Institut

Suppl.: Guðmundur Magnusson, professor, Islands Universitet

Norge

Arne Asper, administrerende direktør, Frionor Norsk Frossenfisk A/L

Suppl.: Harald Henriksen, administrerende direktør, Den Norske Industribank A/S

Hermod Skånland, direktør, Norges Bank

Suppl.: Kjell Kristensen, statssekretær, Statsministerens kontor

Sverige

Arne Callans, verkställande direktör, Sveriges Investeringsbank AB

Suppl.: John Ekström, avdelningschef, Industridepartementet

Lars Wohlin, riksbankschef, Sveriges Riksbank (till 18.1.1980)

Sten Westerberg, statssekreterare, Ekonomidepartementet (från 18.1.1980)

Suppl.: Arne Lindå, riksbanksdirektör, Sveriges Riksbank

Kontrollkommittén*Danmark*

Christian Christensen, folketingsmand
Erling Dinesen, fhv. minister

Finland

Mauno Forsman, riksdagsman
C. O. Tallgren, verkställande direktör

Island

Jón Skaftason, kontorchef (till 30.4.1979)
Gils Guðmundsson, f. d. altingsmedlem (från 1.5.1979)
Jóhann Hafstein, f. d. altingsmedlem (till 30.4.1979)
Halldór Ásgrímsson, auktoriserad revisor (från 1.5.1979)

Norge

Håkon Kyllingmark, stortingsrepresentant
Odd Sagør, rådmann

Sverige

Paul Jansson, riksdagsman
Gunnar von Sydow, f. d. landshövding

Av kontrollkommittén utsedda fackrevisorer:

Eric Haglund, CGR-revisor, Finland
Tore Henckel, auktoriserad revisor, Sverige

Administration

Verkställande direktör: Bert Lindström

Investeringslån

Direktör: Erik Rindal
Poul Hansen, investeringslån
Jan Lennerhagen, investeringslån

Exportkrediter, juridik och administration

Direktör: Peter Laurson
Lars Ekengren, exportlån
Siv Hellén, juridiska frågor, styrelsesekreterare
Anders Palm, juridiska frågor (från 1.4.1980)
Christer Boije, administrativa frågor

Upplåning och redovisning

Direktör: Peter Modeen
Bitr. direktör: Petter Skouen

*BILAGA 5***Till Kontrollkommittén för Nordiska investeringsbanken**

Revisionsberättelse

Vid kontrollkommitténs för Nordiska investeringsbanken möte den 12 februari 1979 utsedda att för år 1979 utföra bankens revision i uppdrag av kontrollkommittén lämnar vi efter att ha fullgjort vårt uppdrag följande revisionsberättelse.

Vid vår revision, som utförts i enlighet med allmänna revisionsprinciper, har vi granskat årsredovisningen och räkenskaperna samt vidtagit de övriga granskningsåtgärder som vi ansett erforderliga.

Balansräkningen den 31 december 1979 och resultaträkningen för år 1979 jämte noter är uppgjorda i enlighet med allmänna bokföringsprinciper och ger tillsammans med styrelsens verksamhetsberättelse en rättvisande bild av bankens ställning per bokslutsdatum och resultatet av verksamheten för räkenskapsperioden.

Vid vår revision har vi ej funnit anledning till anmärkning beträffande förvaltningen av bankens angelägenheter.

Helsingfors den 19 februari 1980

Eric Haglund
CGR-revisor,
Helsingfors

Tore Henckel
Auktoriserad revisor,
Stockholm

BILAGA 6**Till Nordiska ministerrådet**

Kontrollkommitténs för Nordiska investeringsbanken berättelse över revisionen av bankens förvaltning och räkenskaper.

I enlighet med § 13 av stadgarna för Nordiska investeringsbanken utsedda att kontrollera bankens verksamhet och svara för revisionen av banken, avger vi efter att ha slutfört vårt uppdrag för år 1979 följande berättelse.

Kontrollkommittén har sammanträtt under räkenskapsåret och efter det bankens bokslut upprättats, varvid erforderliga kontroll- och granskningsåtgärder vidtagits. Bankens verksamhetsberättelse och bokslut har genomgått vid möte i Helsingfors den 19 februari 1980, då vi även tagit del av den den 19 februari 1980 daterade revisionsberättelse, som avgivits av de av kontrollkommittén utsedda fackrevisorerna.

Efter vår revision konstaterar vi

- att bankens verksamhet under räkenskapsperioden bedrivits i överensstämmelse med stadgarna,
- att bokslutet, som efter avsättning av 2 000 000 SDR för kreditrisker uppvisar ett överskott om 7 058 512 SDR, vilket stadgeenligt överförs till reservfonden, ger en rättvisande bild av bankens ställning den 31.12.1979 och av resultatet för bankens verksamhet under år 1979.

Vi tillstyrker för Nordiska ministerrådet

- att bokslutet fastställs, och
- att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av bankens angelägenheter under den av oss granskade redovisningsperioden.

Helsingfors den 19 februari 1980

Erling Dinesen

Halldór Ásgrímsson

C. O. Tallgren

Mauno Forsman

Odd Sagør

Paul Jansson

Gils Guðmundsson

Håkon Kyllingmark

Gunnar von Sydow

Christian Christensen

BILAGA 7**Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om Nordiska investeringsbankens verksamhet**

(Se Sak E 29, s. 2511)

BILAGA 8**Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om sammansättningen av Nordiska investeringsbankens styrelse**

(Se Sak E 30, s. 2512)

BILAGA 9**Kommentar den 6 mars 1980 från Nordiska investeringsbankens administration till Nordiska rådets ekonomiska utskott**

Nordiska investeringsbankens utlåning till mindre, medelstora och stora företag

Som framgår av ett särskilt avsnitt i verksamhetsberättelsen har banken sedan den nu bedrivit verksamhet i 3 1/2 år sökt belysa låneportföljens sammansättning i olika avseenden.

I fråga om lånens fördelning på olika storleksgrupper av företag har den gjorda klassificeringen inte grundats på någon klar definition till skillnad från fördelningen på viktigare ekonomiska sektorer och exportkrediter, lånebeloppets storlek och fördelning på medlemsländerna där klara definitioner ges och materialet redovisas statistiskt i tabeller. En definition på företagsstorlek är vanskelig att göra särskilt om man söker få en entydig definition att gälla för samtliga medlemsländer. Begreppet "stort företag" har en annan innebörd i Sverige än exempelvis i Island. Dessutom försvåras entydiga klassificeringar av det begränsade statistiska material som föreligger.

Detta kan illustreras av den i "Betenkningen om Nordisk Investeringsbanks beretning for 1979" angivna meningen "Utvalget har notert seg at vel 90 % av investeringslånene i 1979 er gitt til kommuner og store bedrifter." Utgångspunkten för utskottets klassificering har här varit tidskriften Veckans Affärers redovisning av de 500 största företagen i Norden. I princip har endast räknats som "stora företag" företag som ingår i denna förteckning. Norzink A/S som beviljats ett stort lån av banken ingår enligt uppgift inte i gruppen på 500 företag men

kvalificerar sig nästan ur storlekssynpunkt. Hade Veckans Affärers lista strikt följts och Norzink då ej medtagits skulle den angivna siffran i den citerade meningen ha blivit 7,5 % lägre.

När banken gjorde sin uppdelning av låntagarna som alla återfinnes i bilaga 2 till verksamhetsberättelsen har till gruppen "mindre företag" förts:

Oy Nordfilm Ab, Finland (0,1 milj. SDR) samt Oy Pello Food Ab, Finland (0,5 milj. SDR).

Som "medelstora företag" har klassificerats:

Oy Noresin Ab, Finland (0,4 milj. SDR), Vörå kommun/Glamox Elektro Ab, Finland (0,3 milj. SDR), Norgear A/S, Norge (0,7 milj. SDR), Andelsselskabet Østkraft, Danmark (3,5 milj. SDR), Nyegaard & Co. A/S, Norge (3,1 milj. SDR) samt Jordan a.s., Norge (1,4 milj. SDR).

Ytterligare ett par företag har klassificerats som "medelstora" men efter de senaste dagarnas diskussioner i ekonomiska utskottet skulle en klassificering av dessa såsom "stora företag" ha varit mer motiverad. Utan dessa företag utgör lånen till de ovan specificerade 8 företagen ca 17 % av totala antalet investeringslån.

BILAGA 10**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk Investeringsbank vedrørende dens virksomhet i 1979 (C 42/e), revisjonsberetning samt Kontrollkomitéens beretning.

Beretningen gir et konsentrert og oversiktlig bilde av bankens virksomhet i 1979. Det fremgår at det har vært en sterk vekst i bankens utlån til investeringer i Norden, en økning fra om lag 60 mill. SDR i 1978 til 101 mill. SDR i 1979.

Innen eksportlånsvirksomheten har banken i 1979 ydet lån på tilsammen 6,1 mill. SDR mens tilsvarende tall for 1978 var 30,1 mill. SDR.

Av investeringslånene gikk 42 % til metallfremstilling og skogsindustri, 23 % til energisektoren, 19 % til verkstedsindustrien og 16 % til andre formål.

Av beretningen fremgår at siden banken begynte sin virksomhet 1. juni 1976 og fram til 31. desember 1979 har den bevilget lån motsvarende i alt 292,4 mill. SDR, herav 107,2 mill. SDR i 1979.

Utvalget har notert seg at av de samlede utlån er 36 % gått til energisektoren; en nedgang sammenlignet med årsslutt 1978. Utvalget tillegger det nordiske energisamarbeid stor betydning og det er således naturlig at lån til energisektoren utgjør en betydelig del av de samlede utlån. Utvalget har merket seg med interesse at banken har ydet lån til et varmekraftverk basert på torv som brensel. Utvalget forutsetter at banken i tilslutning til energilångivningen tar hensyn til behovet for en økt selvforsyningsgrad av alternative energimidler. Utvalget har ved flere anledninger fremholdt at det nordiske samarbeid på energi- og industriområdet må styrkes. Utvalget finner det derfor naturlig at mulighetene undersøkes for en sterkere nordisk innsats på disse områder gjennom en koordinert innsats av Nordisk Investeringsbank og Nordisk Industrifond.

Metallfremstilling, skogsindustri og oljeutvinning har fått lån i banken tilsvarende 28,0 % av bankens totale utlån mens verkstedsindustri og eksportkreditter har fått henholdsvis 11,6 % og 12,4 %.

Utvalget har notert seg at vel 90 % av investeringslånene i 1979 er gitt til kommuner og store bedrifter. Utvalget ser gjerne at også mindre bedriftsenheter kan få lån i Nordisk Investeringsbank for tiltak som kan fremme nordisk industrielt samarbeid.

Under henvisning til det regionalpolitiske handlingsprogrammet og den etablerte ordning med regionallån, vil utvalget understreke betydningen av at banken arbeider aktivt med lån for regional utvikling. Banken vil over en forsøksperiode på 2 år fra 1. april 1980 yde regionallån til visse nasjonale kredittinstitusjoner. Selv om det er ved-

kommende myndighet og organ i det enkelte land som bestemmer i hvor stor grad et regionallån skal komme i tillegg til eksisterende kreditt-rammer, vil utvalget gi uttrykk for at regionallånene skal innebære en reell styrking av regionalpolitikken. Utvalget merker seg at landfordelingsprinsippene for disse lån skal vurderes på nytt etter et år på grunnlag av de erfaringer man har vunnet.

Banken tar sikte på å holde en forholdsvis høy likviditet for å kunne føre en fleksibel opplåningspolitikk. I 1979 tok banken opp åtte lån, motsvarande 89,6 mill. SDR. Utvalget har særlig merket seg at banken har tatt opp lån denominert i nordisk valuta på Europamarkedet samt tatt opp lån i nasjonal valuta i Sverige og Finland. Når det tas opp lån på de nordiske kapitalmarkeder, skjer dette i samråd med de respektive lands myndigheter. Som et hovedprinsipp bør banken nytte sin gode kredittverdighet til å ta opp lån i utlandet for derigjennom å bidra til å dekke de nordiske lands betalingsunderskudd overfor omverden.

Banken har sett det som en viktig oppgave å finansiere eksport som er av interesse for flere nordiske land. Finansieringen har skjedd i samarbeid med nordiske og internasjonale finansieringsinstitusjoner, bl. a. Verdensbanken og Den afrikanske utviklingsbank. Utvalget vil særlig fremholde at bankens samarbeid med Verdensbanken og andre utviklingsbanker kan være viktig for å åpne nye markeder for nordisk eksport.

Utvalgets mindretall, medlemmene Allan Hernelius, Ib Stetter og Kåre Willoch vil peke på at uttalelser i bankens årsrapport om utlån til mindre og mellomstore bedrifter er upresise og i lite samsvar med de faktiske forhold. Det sies således i beretningen bl. a. at "Ett tiotal av bankens låntagare, i huvudsak hemmahörande i Finland og Norge är emellertid mindre och medelstora företag utan konsernknytning". Men banken har ikke kunnet opplyse hvor store bedrifter den regner med i gruppen "mindre og medelstora". Listen over låntagere viser imidlertid at utlånene praktisk talt i sin helhet er gått til bedrifter som må regnes som store bedrifter — ut fra forholdene i vedkommende land — til tross for at beretningen gir et annet inntrykk. Disse medlemmer vil samtidig peke på at de planlagte regionallån skal gis gjennom nasjonale institusjoner for regional utvikling, og ikke direkte til utviklingstiltak. Derved kan disse regionallån bare få positiv betydning for regional utvikling, hvis de fører til at de samlede utlån fra de nasjonale institusjoner blir større. Slik økning av statlige utlån til regional utbygging kan imidlertid som regel gjennomføres enklere og bedre ved overføring av utlånsmidler fra vedkommende stat.

Kontrollkomitéen konstaterer i sin beretning av 19. februar 1979:

- at bankens virksomhet under regnskapsperioden er drevet i overensstemmelse med vedtektene.
- at regnskapsresultatet, etter avsetning på 2 000 000 SDR for kreditt-risker viser et overskudd på 7 058 512 SDR. Overskuddet er i overensstemmelse med vedtektene overført til reservefondet. Regnskapsresultatet gir et riktig uttrykk for bankens stilling den 31.12.1979 og for resultatet av bankens virksomhet under året 1979.

Kontrollkomitéen anbefaler for Nordisk Ministerråd:

- at årsregnskapet godkjennes, og
- at styret og administrerende direktør innrømmes ansvarsfrihet for forvaltning av bankens virksomhet for den regnskapsperioden som har vært gransket av oss.

Utvalget har ikke noe å bemerke til Kontrollkomitéens beretning.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 42/e om Nordisk Investeringsbanks virksomhet i 1979 og Kontrollkomitéens beretning til etterretning.

Reykjavík, 5. mars 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Jens Kristian Hansen (S)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>
<i>Bertil Jonasson (c)</i>	<i>Elver Jonsson (fp)</i>
<i>Lars Korvald (Kr.F.)</i>	<i>Svante Lundkvist (s)</i> Formann
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Thage Peterson (s)</i>
<i>Páll Pétursson (F)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Berättelse

från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och adress

Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)
c/o Statens livsmedelsverk
Box 622
S-751 26 Uppsala

B. Startår

1946

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med Metodikkommitténs arbete är att åstadkomma en enhetlig tillämpning inom medlemsländerna av gemensamma metoder för undersökning av livsmedel.

Arbetet i Metodikkommittén skall i största möjliga utsträckning anpassas till de riktlinjer och rekommendationer som gäller för nordiskt samarbete och för annat internationellt samarbete på livsmedelsområdet.

E. Organisation

1. Administration

För att lösa Metodikkommitténs arbetsuppgifter upprättar varje medlemsland en nationalkommitté, i vilken ingår representanter som utses av regeringen eller annan behörig myndighet i medlemslandet.

Varje nationalkommitté utser en ordförande och en sekreterare. Det ankommer främst på sekreteraren att förmedla kontakten mellan representanterna i nationalkommittén, mellan nationalkommittén och Metodikkommittén samt mellan nationalkommittéerna inbördes.

2. Styrelsens sammansättning

Docent Yrjö Mälkki (ordf. för hela Metodikkommittén, ordf. finska nationalkommittén)

Professor Niels Skovgaard (ordf. danska nationalkommittén)
Professor Peter Solberg (ordf. norska nationalkommittén)
Professor Thorkell Johannesson (ordf. isländska nat.kommittén)
Professor Lars-Erik Tammelin (ordf. svenska nat.kommittén)

3. Personal

Generalsekretariatet:

Professor Lars-Åke Appelqvist, S, generalsekreterare
Assistent Elisabeth Petterson, S
Adress: (se punkt A)

F. Verksamhet

Metodikommittén sammanträder på skriftlig kallelse av ordföranden minst en gång varje år. Kallelsen sändes till nationalkommittéerna senast 8 veckor före sammanträdet.

I Metodikkommitténs sammanträden deltagar representanterna i nationalkommittéerna. De sakkunniga — referenter — vilkas utredningsarbete skall behandlas vid sammanträde kan även delta. Varje nationalkommitté har dessutom rätt att till sammanträde kalla andra sakkunniga som kommittén anser sig ha behov av.

Vid beslut av Metodikkommittén har varje medlemsland en röst. Representant i nationalkommitté, referent eller annan sakkunnig, som närvarit vid den slutliga behandlingen av ett ärende, har rätt att få sin mening antecknad till Metodikkommitténs protokoll.

Vid Metodikkommitténs sammanträden fastställs riktlinjer för kommitténs arbete. Därvid beslutas vilka ämnen, som skall tagas upp till behandling, och vilken eller vilka sakkunniga — referenter — som skall utreda varje ämne och utarbeta förslag till metoder.

Vid sammanträdena skall vidare behandlas bl. a. frågor om Metodikkommitténs budget, räkenskaper och arbetsordning samt de övriga ärenden som kan påkalla kommitténs ställningstagande.

Förslag till ämnen och referenter får framläggas skriftligen av varje nationalkommitté till generalsekreteraren, som sedan låter övriga nationalkommittéer taga del av förslaget. Förslaget skall sändas till generalsekreteraren i så god tid att det kan vara övriga nationalkommittéer tillhanda samtidigt med ordförandens kallelse till nästa sammanträde med Metodikkommittén.

Det åligger en referent att göra en skriftlig översikt av litteraturen i det ämne som referenten åtagit sig att utreda. Som regel skall referenten framlägga förslag till metod och, i förekommande fall, till avprövning av metoden.

Referentens översikt och förslag översändes av vederbörande nationalkommitté till övriga nationalkommittéer och generalsekreteraren för handläggning i Metodikkommittén.

Om Metodikkommittén godkänner referentens förslag till avprövning av en metod, verkställs kollaborativ avprövning.

Referentens förslag till metod — eventuellt utan särskild avprövning i Metodikkommitténs regi — prövas av Metodikkommittén för slutligt godkännande vid sammanträde enligt 5 §.

Sedan Metodikkommittén slutligt godkänt ett förslag till metod skall metoden snarast publiceras i tryck genom generalsekreterarens försorg. Publiceringen sker på danska, finska, isländska, norska eller svenska och dessutom alltid på engelska språket.

G. Finansiering

NMKL finansieras genom bidrag från medlemsländerna samt försäljning av metodbeskrivningar.

Berättelse

från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

A. Namn och dress

Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
c/o Rektor Arne Ejbye-Ernst
Danmarks Journalisthøjskole
Halmstadgade 11
8200 Århus N / Danmark

B. Startår

1969

C. Syfte

Rektorskommitténs uppgift är att främja en gemensam nordisk miljö för ett kvalificerat pedagogiskt utvecklingsarbete i journalistik och kommunikation för att därigenom stimulera en nordisk tradition i journalistutbildningen.

D. Organisation

1. Administration

Rektorskommittén består av rektor eller motsvarande ansvarig ledare för journalistutbildningen vid följande institutioner i nordiska länderna:

Danmark:

Danmarks Journalisthøjskole

Finland:

Svenska social- och kommunalhögskolan,
Tammerfors Universitet

Norge:

Norsk Journalistskole

Sverige:

Journalisthögskolan i Göteborg,
Journalisthögskolan i Stockholm

2. Styrelsens sammansætning 31.12.1979

Rektor Arne Ejbye-Ernst, DK (ordf.)

Överlärare Ulla-Stina Westman, SF

Professor Pertti Hermánus, SF

Rektor Jon Dørsjø, N

Rektor Lars Furhoff, S

Rektor Lars Alfvegren, S

E. Verksamhet och framtidsplaner

Lærerudvekslinger i 1979

Rektorkomiteen har i efterårs-semesteren 1979 gennemført en række lærerudvekslinger på grundlag af bevillingen på 35 000 kr. Lektor Thor-kild Behrens, Danmarks Journalisthøjskole, har i tre uger fra den 23. september til den 12. oktober besøgt Journalisthøgskolan i Göteborg, således som det fremgår af rapport til Rektorkomiteen (bilag 1). Lektor Otto von Friesen, Journalisthøgskolan i Stockholm, har ligeledes i en tre ugers periode besøgt Svenska Social- och Kommunalhøgskolan i Helsingfors (bilag 2). Præfekt Ulf Wallin, Journalisthøgskolan i Göteborg, har fra den 5. til den 10. oktober besøgt Danmarks Journalisthøjskole. Rapport fra dette besøg vil blive fremsendt som komplettering til beretning over virksomheden i 1979.

Tilbage af udvekslings-programmet står yderligere to Göteborgjournalistlæreres besøg i Århus (hvert af en uges varighed), et besøg på Journalisthøgskolan i Stockholm af Anne-Marie Londén, Svenska Social- och Kommunalhøgskolan i Helsingfors, samt udvekslingsarrangementet mellem Tammerfors Universitet og Norsk Journalist-skole. Disse udvekslinger er jfr. ansøgninger til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde af 12. oktober 1979 planlagt gennemført i forårssemesteren 1980, hvorfor et beløb på 19 400 kr. af den samlede bevilling på 35 000 kr. er søgt overført til 1980.

Planlægning af seminar i 1980

En arbejdsgruppe med deltagelse af Ulla-Stina Westman, Social- och Kommunalhøgskolan i Helsingfors, Pertti Hermánus, Tammerfors Universitet, Björn Öier, Journalisthøgskolan i Stockholm, Ove Bolbjerg, Danmarks Journalisthøjskole i Århus, Knud Sogstad, Norsk Journalist-skole i Oslo, Melker Strand, Journalisthøgskolan i Göteborg, og Thorbjörn Lindskog, Journalisthøgskolan i Stockholm, har på et møde i Stockholm den 8. maj 1979 planlagt journalistlærerseminaret i Borgå i 1980.

Arbejdsgruppen besluttede

at titlen på seminaret bør være "Journalistisk praksis i forhold til skolernes målsætning med uddannelsen"

at diskussionerne skal udgå fra konkrete teksteksemplarer, som benyttes på skolerne

at arbejdsgruppen skal lave en kortfattet sammenfatning af skolernes målsætning, og at skolerne derudover til seminaret skal fremlægge så omfattende dokumentation som muligt og

at seminaret skal indbyde med-repræsentanter fra de respektive lande med henblik på diskussion om skolernes målsætning i forhold til journalistisk praksis, fremfor at lade repræsentanter for samfundet føre denne debat med seminarets deltagere.

Det blev besluttet, at hver skole skal udpege en lærer, som sammenfatter et PM om, hvordan journalistisk praksis behandles i undervisningen. Dette PM skal være problemorienteret (konkrete pædagogiske problemer) og udgå fra undervisningen. Af PM'et bør også fremgå, hvordan hver af højskolerne vurderer den journalistiske praksis i forhold til målsætningen. Til hvert PM skal medfølge teksteksempler, som belyser journalistisk praksis, og som kan indgå i gruppearbejdet.

Seminaret skal også behandle den projekt-orienterede undervisning på de respektive skoler på baggrund af en indleder fra en af skolerne.

Økonomi

Rektorkomiteen besluttede på sit møde i Helsingfors den 14. september at tiltræde arbejdsgruppens planer for seminaret, idet der dog skal foretages de begrænsninger i programmet, som er nødvendige, for at bevillingen på 100 000 dkr. ikke overskrides. Det sker dels ved, at samfundsrepræsentanterne som nævnt ikke medvirker i seminaret, dels ved at seminaret tidsmæssigt reduceres, således at det starter mandag midt på dagen og afsluttes torsdag midt på dagen. Desuden blev det besluttet, at kun et af de to planlagte arbejds møder i foråret 1980 må belaste budgettet for seminaret, mens det andet afvikles af de respektive skolars budgetter.

Som det fremgår af Rektorkomiteens ansøgning af 31. oktober 1979 til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde tillægges den fortsatte udveksling af lærere mellem de nordiske journalsthøjskoler stor værdi, og på baggrund af de første evalueringer fra deltagerne i udvekslingerne, kan Rektorkomiteen varmt anbefale, at dette initiativ kan fortsættes.

F. Økonomi

Anslag 1978 100 000 Dkr

Anslag 1979 35 000 Dkr

Anslag 1980 100 000 Dkr

*BILAGA 1***Rapport om lærerudveksling mellem journalsthøjskolerne i Århus og Göteborg**

Undertegnede Thorkild Behrens besøgte 23. september til og med 12. oktober Journalsthøgskolan i Göteborg som et led i den lærerudveksling, der er formidlet af Den Nordiske Kulturkomité.

Under opholdet gik jeg aktivt ind i undervisningsforløb i almen journalistik — f. eks. grafisk teknik, rubrikker, billedbehandling, lay out presseetik og undersøgelses-journalistik — og overværede i det omfang, det var muligt for mig, timer i andre discipliner.

Såvel af studerende som af lærere og administration fik jeg en så positiv modtagelse, at jeg følte, jeg kunne fungere, selv om der efter traditionen burde have været sprogvanskeligheder. Dem følte jeg imidlertid næsten ikke, og de studerende erklærede sig på samme måde.

Skolen stillede kompendier og undervisningsmateriale af enhver art til rådighed for mig med henblik på, at mine kolleger i Danmark skulle kunne udnytte dem i deres undervisning eller til inspiration.

Min vurdering af de tre uger i Göteborg er overordentlig positiv. Jeg har mange værdifulde ting med mig hjem, der bl. a. indeholder modgift mod vanetænkning i undervisningen.

Af praktiske resultater af mit ophold bliver den i første omgang tale om

a) en omfangsrig rapport skrevet dag for dag og med kilovis af bilag til rådighed for mine kolleger på skolen i Danmark.

b) møde med andre journalistlærere om forsøg med svenske øvelsesformer.

c) et lærermøde for alle lærere på skolen, hvor såvel præfekten fra Göteborg, Ulf Wallin, som jeg vil gøre rede for arrangementets fortræffeligheder.

Jeg anbefaler så varmt som muligt, at denne udveksling af lærere ikke blot må fortsætte i årene, der kommer, men at den også vil blive udvidet.

Århus, den 22 oktober 1979

Thorkild Behrens
Lektor, afdelingsleder

*BILAGA 2***Rapport från lärarutbytet mellan Journalisthögskolan i Stockholm och Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors 1970-09-10—28**

Min uppgift var att under 3 veckor dra ett reportageprojekt med 2-års-eleverna vid journalistlinjen på Svenska social- och kommunhögskolan i Helsingfors.

Projektets uppläggning byggde på erfarenheter från det s. k. "Att berätta om människor"-projektet vid journalisthögskolan i Stockholm. Dock var uppläggningsen förändrad i en del avseenden. Bl. a. så föll radiobiten bort eftersom projektet endast hade tre veckor till sitt förfogande och eleverna senare på terminen skulle ha en omfattande radiokurs.

Projektet inleddes med en teorivecka där bl. a. reportagets tradition granskades med utgångspunkt i Egon Erwin Kisch. Vidare diskuterade vi berättandets villkor med utgångspunkt i Sven Wernströms bok "Skrivandets hantverk". Analyser av texter ur tidskrifter som eleverna senare skulle komma att skriva för gjordes gruppvis. Andra veckan gjorde eleverna besök på de tidningsredaktioner som de skulle arbeta för. De fick uppdragen specificerade och intervjuade också redaktionerna om tidningarnas policy, ägarförhållanden, o. s. v.

Besöken på redaktionerna resulterade i en rapport om varje tidskrift samt individuella synops som skulle bilda utgångspunkten för reportagearbetet. Synopsen diskuterades individuellt med eleverna och därefter gick projektet in i produktionsfasen. Särskilda handledningstider låg inlagda under slutet av andra veckan liksom möjlighet att här och under början av tredje veckan få råmanus granskade. De tre sista dagarna ägnades åt gruppvisa genomgångar med opponentsystem. Sista dagen summerades erfarenheterna av arbetet med utgångspunkt i de självporträtt som eleverna skrivit ut under den sista veckan.

Värdering

Mitt intryck är att eleverna har haft nytta av det här projektet. Det har fått dem att fundera över skrivproblemen och den tradition de arbetar i. Av 14 deltagande elever kunde jag godkänna 12. 13 elever hade lämnat in färdiga manus. En grov uppskattning ger vid handen att 2/3 av arbetena godkändes för publicering av redaktionerna. En särskild svårighet upplevde jag var elevernas ovana vid schemabunden undervisning. Reaktionerna på de krav som ställdes på eleverna var dock positiv, trots att de klagade över att de var tvungna att arbeta vid sidan av studierna för att få ekonomin att gå ihop.

För min egen del måste jag säga att det var stimulerande att på det här

viset byta miljö och ställas inför de särskilda förutsättningar som gäller för den finlandssvenska minoriteten.

Ett utbyte av det här slaget tror jag motvekar vanetänkande och slentrian i lärarjobbet. Nya perspektiv och möjligheter blir tydliga.

Det är därför min förhoppning att lärarutbytet mellan utbildningarna inte skall bli en engångsföreteelse utan en stadigvarande karaktär.

Ännu ett steg i denna riktning, som kanske ännu mer skulle gynna utbildningarna, vore ett elevutbyte. Det är naturligtvis förknippat med mer omfattande ekonomiska konsekvenser, men om respektive studentkårer är positivt inställda borde det kanske gå att ordna på ett mindre kostsamt sätt, t. ex. genom att eleverna själva skulle kunna ordna inkvartering åt varandra. Jag tror att det är viktigt att våra studenter liksom vi själva får uppleva nya miljöer och andra samhällliga problemställningar. Det ger ett ovärderligt perspektiv på den egna verkligheten.

Till sist vill jag tacka journalistlinjen på Svenska social- och kommunalhögskolan och särskilt Ulla-Stina Westman för ett helhjärtat engagemang för det här utbytet. Jag vill också särskilt tacka skolans administrativa personal för perfekta arrangemang i samband med mitt Helsingforsbesök.

Stockholm den 4 oktober 1979

Otto v Friesen
Lektor

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 14 januari 1980: De förberedande förhandlingarna mellan representanter för Finlands och Sveriges justitieministerier har slutförts och resulterat i ett gemensamt konventionsutkast att ligga till grund för de fortsatta samnordiska förhandlingarna. Utkastet har diskuterats vid möten med den samnordiska arbetsgruppen i Helsingfors i april 1979 och i Oslo i oktober samma år. Ytterligare ett möte kommer att äga rum i Köpenhamn under februari 1980. Målsättningen är att förhandlingarna då skall slutföras.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Juridisk udvalg har behandlet den til Nordisk Råds 28. session 1980 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 29/1966 angående en nordisk sprogkonvention på møder den 28. januar og 3. marts 1980.

Det fremgår af meddelelsen afgivet den 14. januar 1980, at de finske og svenske justitsministerier har udarbejdet et fælles konventionsudkast. Der udtales forhåbning om, at den samnordiske arbejdsgruppe kan afslutte arbejdet på et møde i februar 1980.

På sit møde den 1. november 1979 med de nordiske justitsministre blev juridisk udvalg orienteret om indholdet af det finsk-svenske konventionsudkast. Der er tale om en slags rammekonvention hovedsagelig på rekommandationsbasis. Konventionsudkastet er begrænset til at omfatte i første række vigtige sociale servicefunktioner som politiet og sundhedssektoren samt skole-, arbejdsmarkeds- og skattemyndigheder.

Juridisk udvalg har modtaget orientering om, at der på det omtalte møde i februar er opnået principiel enighed mellem repræsentanterne fra Danmark, Finland, Norge og Sverige om konventionsudkastet. Island var ikke repræsenteret på mødet, og forslaget er sendt til den islandske regering med henblik på opnåelse af dennes tiltrædelse af konventionsudkastet.

Juridisk udvalg anser det for et betydningsfuldt fremskridt i det nordiske samarbejde, at en så væsentlig reform, som en sprogkonvention er, står foran gennemførelse. Juridisk udvalg håber, den konstaterede enighed inden længe vil resultere i indgåelse af en konvention.

Juridisk udvalg går ud fra, at Nordisk Råd får mulighed for at fremsætte kommentarer til konventionsudkastet, inden en endelig aftale mellem de nordiske landes regeringer indgås.

Juridisk udvalg indstiller,

at Nordisk Råd tager den til Nordisk Råds 28. session 1980 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 29/1966 angående en nordisk sprogkonvention til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Reykjavík den 3. marts 1980

K. B. Andersen (S)
Formand

Halldór Ásgrímsson

Ib Christensen (DR)

Guttorm Hansen (A)

Erkki Liikanen (Sd)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Ilkka Kanerva (Kok)

Nathalie Lind (V)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 januari 1980:

I betænkning over meddelelserne til Nordisk Råds 27. session har Nordisk Råds trafikudvalg henstillet til Nordisk Ministerråd at lade udarbejde en kortlægning af den aktuelle situation og en vurdering af de hidtil trufne foranstaltninger på rekommandationens områder. Udvalget ønsker også at få ministerrådets vurdering af mulighederne for at gennemføre rekommandationen.

Under henvisning hertil gives der i det følgende, for hvert af de tre punkter i rekommandationen, en kortfattet fremstilling af de gældende bestemmelser i Danmark, Finland, Norge og Sverige samt i tilslutning hertil ministerrådets bemærkninger.

Ad punkt A:

Danmark

Bestemmelserne for lastbilskørsel findes i lov nr. 293 af 23. maj 1973, om godstransport med motorkøretøjer. Lovens formål er især at skabe sunde konkurrencevilkår for vognmandserhvervet og at sikre, at erhver-

vets udøvere er i besiddelse af fornødne faglige og økonomiske kvalifikationer.

Efter loven kræves der tilladelse til udførelse af godskørsel for fremmed regning med motorkøretøjer eller vogntog, hvis tilladte totalvægt overstiger 6 tons. Tilladelse kan kun gives til ansøgere, der har økonomisk baggrund for at drive virksomhed som vognmand, og som i faglig henseende er kvalificerede hertil. Der kræves en tilladelse for hvert enkelt motorkøretøj eller vogntog.

Antallet af tilladelser til uddeling fastsættes for hele landet af et vejtransportråd nedsat af ministeren for offentlige arbejder. I vejtransportrådet er bl. a. vognmandsorganisationen, chaufførernes organisation og transportbrugernes organisationer repræsenteret. Antallet fastsættes på grundlag af oplysninger om udnyttelsen af eksisterende tilladelser samt ud fra en vurdering af behovet for godskørsel for fremmed regning, bedømt ud fra den forventede udvikling i produktion, samhandel m. v., miljø- og færdselsmæssige hensyn samt hensynet til andre eksisterende transportmuligheder.

Tilladelserne der udstedes af vejtransportrådet, gives for indtil 5 år ad gangen. Tilladelse kan gives både til fysiske og juridiske personer.

Særlig tilladelse kræves til udførelse af fragtmandskørsel, hvorved forstås regelmæssig kørsel mellem forud bestemte områder, hvorved der udføres samtidig transport mod vederlag af gods tilhørende flere personer.

Firmakørsel, det vil sige kørsel hvorved der kun transporteres gods tilhørende køretøjets ejer, kræver ikke tilladelse, men køretøjer, der benyttes hertil, skal anmeldes til Centralregisteret for motorkøretøjer.

Alle køretøjer, der benyttes til godskørsel for fremmed regning, fragtmandskørsel eller firmakørsel skal være forsynet med særlige kendetegn, alt efter hvilken kørselskategori der er tale om.

Finland

I Finland gäller en vägtrafiklag (143/57) som har utfärdats den 29. 3.1957 och som måste följas av var och en som rör sig på väg antingen med motorfordon eller utan sådant. Närmare bestämmelser om tillämpande av denna lag i yrkesmässig motorfordonstrafik har utfärdats genom förordning om yrkesmässig motorfordonstrafik 16.10.1970/646.

De som har för avsikt att mot ersättning betjäna allmänheten eller en bestämd uppdragsgivare genom att med motorfordon transportera personer eller gods eller båda bör utverka tillstånd till idkande av sådan yrkesmässig trafik.

Vid bedömning av frågan om beviljande av tillstånd skall utredas om trafiken i fråga är nödig med tanke på offentligt intresse samt organiserad på ett ändamålsenligt sätt, och om den som ansöker om tillstånd är pålitlig, solvent och i stånd till att vederbörligen svara för sina förpliktelser och sköta trafiken.

Enligt nämnda förordning uppdelas den yrkesmässiga godstrafiken i linjetrafik och abonnerad trafik. Den internationella lastbilstrafiken är en del av abonnerad trafik.

I det nuvarande läget har trafikidkare med stöd av vederbörligt trafik-tillstånd som beviljats i ett av de nordiska länderna varit i stånd till att utföra internationella godstransporter mellan bilens registreringsland och de övriga nordiska länderna. Trafikpolitiken som har tillämpats i Finland har för detta vidkommande haft som målsättning att transport-verksamheten inte skulle utgöra något hinder för handeln. Samtidigt har man strävat efter ekonomiska transporter i båda riktningarna samt gått in för att garantera likartade utgångspunkter för konkurrensen för både inhemsk och främmande materiel.

Däremot när det gäller den s. k. tredjelandstrafiken är Finlands ställning absolut negativ eftersom en sådan trafik anses sätta på spel de finska företagens verksamhetsmöjligheter. Då inga ändringar har skett i detta hänseende har Finland ingen anledning att ändra sin trafikpolitik på denna punkt. Likaledes ställer man sig negativ till att utländska trafikföretag skulle ha rätt att utföra interna transporter i Finland.

Norge

I Norge gjelder for godstransport med lastebil Lov om samferdsel av 4. juni 1976 med senere endringer og Samferdselsdepartementets forskrifter av 10. juni 1977 med senere endringer. Den som mot vederlag vil drive godstransport utenfor rute med motorvogn, med tillatt totalvekt 3 500 kg eller mer, må ha løyve fra fylkeskommunen hvor søkeren skal ha sitt forretningssted. Løyve kan tildeles uten behovsprøving dersom motorvognenes tillatte totalvekt er under 18 tonn og lastevolumet er under 40 m³ (begge krav må være oppfylt). For større kjøretøyer finner behovsprøving sted med visse unntak for spesialkjøretøy. Den som vil drive egentransport med motorvogn med tillatt totalvekt 18 tonn eller mer eller lastevolumen 40 m³ eller mer må også ha løyve mens løyve ikke kreves for kjøretøy med totalvekt under 18 tonn eller lastevolum 40 m³ med mindre Samferdselsdepartementet treffer annen bestemmelse. For rutetransport kreves løyve. Når det gjelder rutetransport av gods over lengre strekninger kan samferdselsnemnda bl. a. sette som vilkår for løyve at det skal nyttes jernbane eller ruteskip for framføring av en del av godsmengden over hele eller deler av rutestrekningen.

Sverige

Reglering av den yrkesmässiga trafiken har i Sverige funnits alltsedan början av 1900-talet. Motiven för regleringen har främst varit av trafikpolitisk natur. Genom behovsprövningen — som när det gäller lastbilstrafiken numera är slopad utom såvitt gäller linjetrafiken — har statsmakterna haft möjlighet att styra transportutbudet. Detta har, i vart

fall under 1930- och 1940-talen, ansetts nödvändigt inte minst för att tillvarata järnvägens intresse av tillgång på godstransporter.

Alltsedan 1963 års trafikpolitiska beslut har reformarbete pågått på yrkestrafiklagstiftningens område i riktning mot uppmjukning av den reglering som gäller framför allt den yrkesmässiga lastbilstrafiken.

Den nuvarande regleringen av lastbilstrafiken tar främst sikte på att sörja för att åkerinäringen drivs genom ekonomiskt sunda företag och under former som inte leder till att de bestämmelser som är väsentliga för säkerheten åsidosättes eller till att konkurrensförutsättningarna snedvrids.

Bestämmelser om yrkesmässig trafik, bl. a. lastbilstrafik, finns f. n. i förordningen (1940: 910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. Förordningen har den 1 januari 1980 ersatts av bl. a. yrkestrafiklagen (1979: 559) och en tillämpningsförordning till lagen. De nya författningarna innebär inga sakliga ändringar såvitt gäller den yrkesmässiga lastbilstrafiken.

Enligt yrkestrafiklagstiftningen kan yrkesmässig lastbilstrafik drivas antingen i form av linjetrafik, dvs. regelbunden trafik mellan vissa orter, på viss vägsträcka eller inom ett visst område, eller som beställningstrafik.

Yrkesmässig trafik får drivas endast av den som har trafiktillstånd. Tillstånd meddelas av länsstyrelse.

Tillstånd till linjetrafik för godstransporter får ges endast om den avsedda trafiken behövs och i övrigt är lämplig. När det gäller beställningstrafik sker däremot, som nyss har nämnts, inte någon behovsprövning.

Trafiktillstånd får ges endast till den som med hänsyn till yrkeskunskande, personliga och ekonomiska förhållanden samt andra omständigheter av betydelse bedöms vara lämplig att driva verksamheten.

Ett tillstånd till godstransporter kan ges såväl fysiska som juridiska personer. Hos en juridisk person, t. ex. ett aktiebolag, som har fått ett tillstånd skall det finnas en eller flera personer som har utsetts att ha ansvaret för trafikutövningen. Hos sådana juridiska personer gäller kraven om yrkeskunskande och personliga förhållanden den eller dem som skall ha ansvaret för trafikutövningen.

Vidare gäller att endast den som har körkort med behörigheten C kan få tillstånd till beställningstrafik för godstransporter.

Den som söker ett tillstånd till beställningstrafik för godstransporter skall till tillståndsmyndigheten ge in en ekonomisk utredning som skall ligga till grund för den ekonomiska lämplighetsprövningen. Utredningen skall i huvudfallen omfatta dels verksamhetsbeskrivning, årsbudget och finansieringsplan för rörelsen, dels uppgifter om sökandens ekonomiska förhållanden i övrigt. Även vid mera omfattande utökning av rörelsen skall ekonomisk utredning ges in. Bestämmelser om den ekonomiska

lämplighetsprövningen finns i förordningen (1978: 690) om ekonomisk lämplighetsprövning i vissa ärenden om yrkesmässig trafik.

Ett tillstånd skall återkallas, om det i den yrkesmässiga trafiken har förekommit sådana missförhållanden att tillståndshavaren inte kan anses lämplig att fortsätta verksamheten. Om missförhållandena inte är så allvarliga att det finns skäl för återkallelse men det finns anledning att anta att frågan om återkallelse kommer att tas upp till prövning om rättelse inte sker, skall tillståndshavaren tilldelas en varning.

Påföljden för överträdelse av yrkestrafiklagstiftningen är dagsböter.

Lastbilstransport mellem de nordiske lande

Bestemmelserne findes i overenskomst af 3. maj 1971 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om person- og godskørsel ad landevej. Denne overenskomst har afløst den tidligere gældende overenskomst af 5. november 1958. Efter 1971-overenskomsten kan transportudøvere, der har tilladelse til at udføre lastbilstransport i deres hjemland, uden videre udføre transporter til, fra eller i transit gennem de øvrige lande. I modsætning til, hvad der gjaldt efter 1958-overenskomsten, kræves der ingen særlig tilladelse til sådanne transporter; det forlanges kun, at den nationale tilladelse eller en kopi af den medføres på køretøjet. Overenskomsten giver ikke ret til at udføre rutekørsel, og der må heller ikke udføres transporter mellem steder beliggende inden for en af de andre aftalestaters områder. Overenskomsten fastsætter heller ikke bestemmelser for tredjelandskørslen (kørsel med gods mellem de andre aftalestater), men overlader dette spørgsmål til særlige aftaler mellem de enkelte stater. Sådanne særlige aftaler er indgået mellem Danmark og Norge, mellem Danmark og Sverige og mellem Norge og Sverige.

Ministerrådets bemærkninger

En egentlig harmonisering af de enkelte nordiske landes bestemmelser for adgangen til transporterhvervet og af vilkårene for dets udøvelse er næppe mulig, fordi lovgivningen i de enkelte lande beror på forskellige historiske, samfundsmæssige og strukturelle forhold. En sådan harmonisering er efter ministerrådets opfattelse heller ikke påkrævet for at sikre en tilfredsstillende afvikling af lastbiltransporterne mellem de nordiske lande.

Imidlertid har det på grund af de allerede bestående, betydelige ligheder mellem transporterhvervets struktur og mellem de trafikpolitiske synspunkter på vejtransportområdet været muligt at give den nuværende overenskomst fra 1971 om person- og godskørsel ad landevej mellem landene et så liberalt indhold, som det er tilfældet, og det er ministerrådets indtryk, at denne overenskomst fungerer på en for såvel transportforbrugerne som transportudøverne tilfredsstillende måde.

Overenskomstens anvendelse overvåges løbende af de fire landes tra-

fikministerier, der ved årlige møder på embedsmandsplan drøfter foreliggende generelle og konkrete spørgsmål. Blandt disse spørgsmål er også tredielandskørslen, som ikke er reguleret ved overenskomsten.

Efter indgåelsen af den nordiske overenskomst af 6. november 1972 om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet består der yderligere den mulighed, at problemer, der måtte opstå på lastbilsområdet, vil kunne tages op til behandling af NET.

Ad punkt B:

Danmark

De danske bestemmelser om køretøjers vægt og dimensioner m. v. er administrativt fastsat i justitsministeriets bekendtgørelse nr. 330 af 21. juni 1977 som ændret ved bekendtgørelse nr. 78 af 5. marts 1978. Af disse bestemmelser fremgår bl. a. følgende:

Maksimal bredde:	2,5 m	
Maksimal højde:	4 m	
Længde:	Motordrevet køretøj	12 m
	Sættevognstog:	15,5 m
	Køretøj med påhængsvogn eller	
	-redskab	18 m
Akseltryk:	10 000 kg (se nærmere kapitel 4 i bekendtgørelse nr. 330/1977)	
Totalvægt:	Motordrevet køretøj med 2 aksler:	18 000 kg
	3 aksler:	24 000 kg
	4 eller flere aksler	29 500 kg
	henholdsvis	32 000 kg
	Vogntog:	44 000 kg

På EF-plan føres fortsat forhandlinger om direktivforslag om henholdsvis dimensioner, vægt og akseltryk for køretøjer, men det er endnu ikke muligt at udtale sig om, hvilke resultater der i EF kan ventes opnået. I de senest foreliggende forslag er bestemmelserne om vægt og dimensioner dog ikke væsentligt forskellige fra gældende danske regler.

Det kan nævnes, at justitsministeriet ikke sjældent modtager ansøgning om transporttilladelse for svenske vogntog, hvis længde overstiger 18 m. Der er i disse sager fast praksis for at meddele afslag, såfremt det er muligt at lade lasten transportere på kortere køretøjer.

Finland

Fr. o. m. den 1.7.1975 gæller følgende mått och vikter:

Axeltryck	10 ton
boggitryck	16 ton
vikt av fordonskombination	42 ton
længd av fordonsenhet	12 m
længd av fordonskombination med på- hängsvagn	16 m
længd av fordonskombination med slæpvagn	22 m
bredd	2,5 m
højd	4,0 m

Desse mått och vikter motsvarar i stort sett de i den internationella trafikken allmänt tillämpade måtten och vikterna.

Närmast av energipolitiska skäl håller trafikministeriet på att utreda möjligheten

- att öka höjden till 4,2 m åtminstone på en del av huvudvägnätet;
- att ändra bestämmelserna rörande konstruktion och koppling av vissa slæpvagnar så att ett boggitryck på 10+10 ton skulle tillåtas vid 2,05 meters hjulbas och att en kombinationsvikt på 48 ton skulle tillåtas för kombination bestående av dragvagn med boggikonstruktion och slæpvagn med boggikonstruktion samt att en kombinationsvikt på 38 ton skulle tillåtas för kombination bestående av dragvagn med två axlar och slæpvagn med två axlar.

Norge

I Norge er bestemmelser om kjøretøyenes vekt og dimensjoner gitt i kjøretøyforskrifter fastsatt av Samferdselsdepartementet 31. desember 1969 med hjemmel i vegtrafikklov av 18. juni 1965. Fra 1. mars 1977 gjelder nye bestemmelser om vilkår for bruk av kjøretøy på offentlig veg. Eieren eller brukeren skal selv regne ut lovlige aktuelle akseltrykk og totalvekter. Det foreligger akseltrykkart, vogntoglengdekart og kart over tunneler og underganger hvor høyden er lavere enn 4,50 m. I brosjyren "Hvor mye kan du laste? Hvor kan du kjøre?" gis totalvekttabeller og anvisning på utregning. Brosjyre og kart fås på tollstasjonene. Bestemmelsene om tillatt akseltrykk m. m. er ikke endret. Det er fortsatt ikke tillatt å bruke kjøretøy med høyere akseltrykk eller større dimensjoner enn generelt tillatt på vedkommende veg (angitt på kartene) uten spesiell tillatelse fra vegmyndighetene.

De fleste riksveger i Norge (98,5 %) tillates trafikkert med 2,50 m brede kjøretøyer.

Maksimalt tillates 18 m lengde for motorvogn med slepvogn eller påhengsvogn og 15,5 m for motorvogn med semitrailer.

Største aksel/boggitrykk er 10/16 tonn.

Etter gjeldende totalvekttabellder kan det gis adgang til inntil 42 tonn. Forslag til nye totalvekttabeller er til behandling. Dette kan gi bedre samsvar med finske og svenske bestemmelser.

Sverige

Bestämmelser om fordons vikt, längd och bredd finns i vägtrafikkungörelsen (1972: 603) (VTK).

När det gäller fordons vikt gäller enligt huvudreglerna i VTK att ett motordrivet fordon eller därtill kopplat fordon inte får föras på väg som ej är enskild om något axeltryck överstiger 10,00 ton eller om något boggitryck överstiger 16,00 ton.

Bestämmelserna i VTK om ett fordons bruttovikt eller den sammanlagda bruttovikten av fordonen i ett fordonståg innebär att den tillåtna bruttovikten är beroende på avståndet mellan fordonets eller fordonskombinationens första och sista axel. De högsta tillåtna bruttovikterna på vägar upplåtna för 10/16 resp. 8/12 tons axel/boggitryck finns angivna i bilagor till VTK.

Högsta tillåtna bruttovikt på en 10/16-tonsväg är 51,40 ton då avståndet i meter mellan fordonets eller fordonstågets första och sista axel uppgår till eller överstiger 18,5 meter.

När det gäller fordons *bredd* anges i VTK att ett motordrivet fordon eller därtill kopplat fordon inte får föras på väg som inte är enskild, om fordonets bredd, lasten inräknad, överstiger 250 centimeter.

Vidare gäller enligt VTK att ett motordrivet fordon eller därtill kopplat fordon inte får föras på väg som inte är enskild, om *längden* av fordonet eller fordonståget, lasten inräknad, överstiger 24,0 meter.

Ministerrådets bemärkningar

Der er på nordisk plan næppe mulighed for inden for et kortere tidsrum at opnå resultater i henseende til en harmonisering af bestemmelserne for lastbilers vægt, akseltryk og dimensioner.

Særlig fra norsk side er fremhævet følgende:

Selv om de maksimalt tillatte størrelser ikke avviker så meget fra andre lands standarder, vil det være langt igjen før vegnettet og bruene kan bli utbygget slik at det blir alminnelig adgang til anvendelse av slik kjøretøyer. Det er derfor ikke grunnlag for å sette høyere standard som mål i dag. Eksempelvis var tillatt akseltrykk 1. januar 1978 således:

	Riksveger km.	Fylkesveger km.
10 ton tillatt på	1 845	475
9 " " "	2 941	771
8 " " "	24 662	28 994
7 " " "	24 702	29 484
6 " " "	24 937	30 724

22 890 km kommunale vejer som kommer i tillegg må en regne med ikke er sterkere bygget enn riksvegene og fylkesvegene.

I tillegg til bæreevnen som vegene og bruene har, kommer kurvatur, bredde, teletøsningsproblem, m. v. som det også må tas hensyn til.

Ad punkt C:

Danmark

For chaufførers arbeids- og hviletid gjelder nu i Danmark — foruden de almindelige regler om hviletid og fridøgn i arbejdsmiljølovens kap. 9 — dels et sæt EF-regler, dels den europæiske overenskomst om arbejdet for besætninger på køretøjer i international vejtransport (AETR), der er udarbejdet under FN's økonomiske kommission for Europa.

EF-reglerne herom findes i Rådets forordning (FØF) nr. 1463/70 af 20. juli 1970 om indførelse af et kontrolapparat indenfor landevejstransport, som ændret ved forordningerne (EØF) nr. 1887/73 og 2828/77 og i Rådets forordning (EØF) nr. 543/69 af 25. marts 1969 om harmonisering af visse bestemmelser på det sociale område inden for landevejstransport, som ændret ved forordningerne (EØF) nr. 514/72, 515/72, 2827/77 og 2829/77.

Forordningen gælder for landevejstransport med gods eller personer for de strækninger, der tilbagelægges indenfor EF's område med køretøjer, der er indregistreret i en medlemsstat eller et tredjeland, dog med de modifikationer, der følger af at Danmark har tiltrådt AETR, jfr. nedenfor. Visse køretøjer er undtaget forordningen, jfr. artikel 4, men så godt som alle tunge motorvogne i privat eje, som anvendes til person- eller godstransport er omfattet af reglerne. Forordningen fastsætter bl. a. regler for det kørende personales køretid (altså ikke arbejdstid), pauser, daglige hviletid og ugentlige hviletid.

AETR-reglerne svarer stort set til EF-forordningernes regler.

Finland

Den nuvarande arbetstidslagen, i vilken stadganden angående motorfordonsförarens arbetstid ingår, trädde i kraft den 1 oktober 1976.

De nya stadgandena innehåller bestämmelser om maximilängden av motorfordonsförarens arbetsdag samt om vilopauser som bör hållas under arbetsdagens lopp. Därutöver innehåller lagen stadganden om dygnsvila.

Utöver detta stadgas i lagen att utarbetande av ett arbetstidsschema är på alla områden, alltså också inom transportsektorn, en skyldighet som åligger arbetsgivaren. I särskilda fall kan befrielse från dess utarbetande beviljas på anhållan.

Uppgifterna i samband med arbetstidslagens verkställande handhas av arbetarskyddsstyrelsen.

Finland har inte anslutit sig till AETR. Frågan håller på att behandlas av de berörda myndigheterna.

Norge

I Norge har Samferdselsdepartementet med hjemmel i Vegtrafikkloven av 18. juni 1965 fastsatt forskrifter om kjøre- og hviletid for fører av lastebil, kombinert bil og vogntog, datert 17. desember 1971. Disse forskrifter gjelder for kjøring i Norge med norsk registrert kjøretøy, for lastebil og kombinert bil med tillatt totalvekt 16 tonn eller mer og med slike biler med påhengsvogn/slepvoan med samlet totalvekt 20 tonn eller mer, samt for trekkbil med semitrailer hvor summen av trekkbilens tillatte totalvekt og semitrailerens tillatte aksel/boggitrykk er 20 tonn eller mer. Bestemmelsene avviker en del fra de internasjonale bestemmelser i AETR. Det er bl. a. tatt hensyn til at det ofte skal kjøres over lange høyfjellsstrekninger.

Norge har tiltrådt AETR og norske kjøretøyer anvender nå svenske kjørebøker ved kjøring til eller gjennom Sverige og tyske ved kjøring til eller gjennom Den tyske forbundsrepublikk. Gjennom disse kjørebøker kan det kontrolleres at de internasjonale kjøre- og hviletidsbestemmelser overholdes.

Sverige

Bestämmelser om arbetstid och vilotid i trafik finns i kungörelsen om arbetstid vid vägtransport m. m. (1972: 602) (ATK). Bestämmelserna — som är betingade av trafiksäkerhetsskäl — avser förare i företag, som i förvärvsverksamhet anordnar transporter med motordrivet fordon av personer eller gods på väg.

Sverige har vidare anslutit sig till AETR-överenskommelsen. AETR-reglerna innebär en körtidsreglering medan bestämmelserna i ATK tar sikte på arbetstidens längd. I ATK definieras begreppet arbetstid som tid under vilken förare vid tjänstgöring i transportföretag för motordrivet fordon, utför arbete med fordonets skötsel eller med på- eller avlastning av gods, som befordras med fordonet eller efter föreskriven vilotid antingen utför annat arbete före färd med fordonet eller medföljer vid sådan färd. Rast som understiger 30 minuter och längre rast under vilken föraren inte får lämna fordonet inräknas i arbetstiden.

Ministerrådets bemärkningar

Siden rekommandationens vedtagelse i 1967 er der sket en betydelig ændring af retstilstanden på området, bl. a. ved Danmarks indtræden i De europæiske Fællesskaber og ved AETR-overenskomstens tilblivelse og ratifikation af 3 af de nordiske lande.

AETR-reglerne søges iøvrigt for tiden tilpasset EF-reglerne gennem en traktatændring. Muligheden for en sådan tilpasning har bl. a. været

diskuteret på et møde d. 29—31. august 1979 i Genève, indkaldt af arbejdsgruppen vedrørende landevejstransport under ECE's Inlands Transport Committee.

Endvidere er der på den internationale arbejdsorganisations, ILO's 65. session i 1979 med bl. a. de nordiske regeringsrepræsentanters stemmer vedtaget en konvention nr. 153 om arbejds- og hviletid inden for vejtransport. Med hensyn til spørgsmålet om eventuel ratifikation af denne konvention bemærkes, at ILO's medlemsstater er forpligtede til i løbet af et år fra afslutningen af konferencen at forelægge de på konferencen vedtagne konventioner og henstillinger for den eller de myndigheder, under hvis område sagen henhører, med henblik på gennemførelse af lovgivning eller andre foranstaltninger.

På baggrund af de foreliggende internationale bestemmelser foreligger der efter ministerrådets opfattelse ikke noget behov for særlige nordiske bestemmelser om arbejds-, køre- og hviletid i den internationale vejtransport. Det ville næppe heller være muligt på nordisk plan at fastsætte mere detaljerede regler end dem, der allerede er indeholdt i de internationale bestemmelser.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik.

Trafikutskottet antog ett betänkande över meddelandet till rådets 27:e session i vilket utskottet hemställde att Nordiska ministerrådet till 28:e sessionen lät utarbeta en kartläggning av den aktuella situationen och en utvärdering av de hittills företagna åtgärderna på rekommendationens område.

Trafikutskottet har i meddelandet till 28:e sessionen erhållit den kartläggning man bett om och anför följande mot bakgrund härav:

Under den tid som rekommendationen har varit på rådets dagordning har betydande ändringar ägt rum på de områden som rekommendationen omfattar. Vissa av dessa förändringar har skett i den riktning som rådet önskade vid rekommendationens antagande år 1967, nämligen ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser beträffande godstransporter i vägtrafiken samt liberalisering av dessa.

Bland de förbättringar som ägt rum sedan rekommendationen antogs nämner trafikutskottet följande:

Danmark, Finland, Norge och Sverige har ingått överenskommelse om person- och godstransporter i landsvägstrafiken. Enligt överenskommelsen innebär tillstånd att utöva yrkesmässiga lastbilstransporter i det egna landet utan vidare tillåtelse att utöva lastbilstransporter till, från eller i transit genom de övriga nordiska länderna. I den tidigare överenskommelsen mellan länderna krävdes särskilt tillstånd härför. Överenskommelsen omfattar dock inte transporter mellan orter belägna utanför det egna landet men inom de övriga nordiska länderna. Bilateral överenskommelser om tredjelandskörning har ingåtts mellan Danmark och Norge, mellan Danmark och Sverige och mellan Norge och Sverige.

De nordiska ländernas bestämmelser om högsta tillåtna bruttovikt, axeltryck, längd och bredd för motorfordon har delvis harmoniserats. Det är sedan beroende på vägarnas standard, som fortfarande varierar starkt, om de kan hållas öppna för trafik med högsta inom landet tillåtna fordonsvikt, axeltryck och dimension. Om rekommendationens intentioner att tillämpa gällande restriktioner för axeltryck, boggitryck, dimensioner och totalvikt på de viktigaste genomfartsvägarna i och mellan de nordiska länderna skall kunna realiseras, krävs betydligt jämnare vägstandard inom Norden än fallet är i dag.

När det gäller ländernas bestämmelser om arbetstid, kör- och vilotid samt kontroll av dessa har betydande förändringar ägt rum under de år som rådet följt rekommendationen. Danmark, Norge och Sverige har ratificerat den europeiska överenskommelsen om arbete för fordonsbesättning i internationella vägtransporter (AETR). I Finland behandlas frågan om anslutning till AETR av berörda myndigheter. För närvarande pågår arbete med att anpassa AETR-reglerna till EG-reglerna till vilka Danmark också har anslutit sig. Vid den Internationella arbetsorganisationens (ILO) 65:e session år 1979 antogs konvention nr 153 om arbets- och vilotid under vägtransporter. De nordiska ländernas regeringsrepresentanter röstade för konventionen och länderna är förpliktade till att inom ett år från sessionens avslutande framlägga konventionen för berörda nationella myndigheter med sikte på lagändringar eller föranstaltningar.

På de punkter där rekommendationens syfte ännu inte uppnåtts har ministerrådet i meddelandet till årets session omtalat att syftet inte kan uppnås inom överskådlig tid. Utskottet anser med hänsyn härtill det inte ändamålsenligt att följa denna rekommendation längre men kommer även fortsättningsvis att uppmärksamma det område som rekommendationen omfattar. Med hänvisning till ovanstående föreslår trafikutskottet

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 1/1967 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Chr. Christensen (KrF)
Fung. förman

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Stefán Jónsson (AB)

Sakari Knuuttila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsetninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 10 december 1979:

Nordisk Råd besluttet i 1971 at rekommandasjonen skulle ansees sluttbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

I Norge avga utvalget som hadde i oppdrag å revidere lov om viltstellet, jakt og fangst sin utredning 19. februar 1974. Arbeidet med å utarbeide proposisjon er av forskjellige årsaker blitt betydelig forsinket. Som opplyst tidligere tas det sikte på å legge frem proposisjon om ny vilt-lov i løpet av våren 1980. Det kan meldes at arbeidet nå går etter planen.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden.
2. att träffa avtal om Muruviksanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Det hänvises til fjorårets melding og tilleggs melding i anledning av rekommendasjonen. Ministerrådet har ikke noe å tilføye disse meldinger.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Förslag till gemensamma trafikregler i Norden har avgivits av Nordisk Vägtrafikkommitte, numera Nordisk Kommitte för Vägtrafiklagstiftning (NKV), år 1966 och i reviderad form 1970.

I Finland har regeringen avgivit en proposition till ny vägtrafiklag. Denna bygger till en betydande del på förslagen som gjorts av NKV.

I Danmark, Norge och Sverige har nya regler trätt ikraft vilka samtliga bygger på de gjorda nordiska förslagen till trafiklagstiftning.

Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR) följer upp och koordinerar arbetet med tillämpandet av de nya reglerna.

Meddelande

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att **F i n l a n d** skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

I och med att loven om en rejsegarantifond (nr 150 av den 10 april 1979) trätt i kraft i Danmark den 1 augusti 1979 har samtliga nordiska länder en lagstiftning om resebyråer, som i många avseenden är likartad. Nordiska ministerrådet hänvisar till bifogade nordiska översikt (*BILAGA*). Vid framtida nationella revisioner kommer ministerrådet så långt som möjligt sträva efter en nordisk reglering på området.

BILAGA 1

Översikt över nationella regler beträffande resebyråer

	DANMARK	FINLAND	ISLAND	NORGE	SVERIGE
I GÄLLANDE RÄTT	LOV OM EN REJSE-GARANTIFOND nr 150 av den 10 april 1979	FÖRORDNING OM RESEBYRÅER 442/68 ÄNDRAD 38/1975	LOV OM ORGANISATION AF TURISTVÆSENDET av den 17 maj 1976	LOV OM REISE-BYRÅER av 4. november 1948	RESEGARANTILAG 1972: 204
1. Tillämpningsområde	Rejsebureauvirksomhed med selskabsrejser	Idkande av resebyrå-rörelse	Turistbureauer (rejsebureauer)	Reisebyråvirksomhet	Sällskapsresor
2. Definition	§ 2 "Loven omfatter rejser til eller i udlandet og rejser til Færøerne og Grønland, som arrangeres for en enkelt eller en gruppe rejsende til en pris, der omfatter transport og mindst 1 overnatning uden for transportmidlet for transportmidlet (selskabsrejser). Loven omfatter kun aftaler om køb af selskabsrejser, der er indgået med en virksomhed her i landet der	§ 2 "Såsom idkande av resebyrå-rörelse anses enligt denna förordning anordnande, försäljning och förmedling av resor och andra resetjänster, som sker i förvärvssyfte eller upprepade gånger." Vissa undantag § 24	14 art I denne lov defineres som turistbureau et foretagende, som professionelt påtager sig delvis eller helt at yde følgende service til publikum: a) Information om rejser indenlands eller i udlandet b) All salg af billetter med skibe, biler, fly eller jernbaner c) Anskaffelse af logi d) Organisering og salg af grupperejser,	§ 1 "Ved reisebyrå forstås i denne lov en bedrift hvis erverv omfatter alle eller de vesentlige av nedenstående virksomheter: a) Meddelelse av opplysninger av enhver art om reiseforholdene i Norge og utlandet b) salg av reisebilletter av enhver art samt sovevognsbilletter, plassbilletter og liknende, c) bestilling av rom	§ 1—2 "Den som yrkesmässigt eller eljest i förvärvssyfte anordnar sällskapsresa till annat land än Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige skall, innan resan marknadsföres, ställa säkerhet hos kommerskollegium oavsett om resan utgår från Sverige eller annat land. Detsamma gäller i fråga om den som yrkesmässigt eller i förvärvssyfte försäljer,

	DANMARK	FINLAND	ISLAND	NORGE	SVERIGE
Definition forts.	erhvervsmæssigt arrangerer, sælger eller formidler salg af sådanne rejser (rejsebureau)."		indenlands eller udenlands og modtagelse af udenlandske turister" Vissa undantag 22 art.	i hoteller og herberger for overnatning eller pensjonsopphold og utstedelse av de herfor nødvendige kupper samt hytteformidling, d) arrangement av eller inntegning til selskapsreiser, cruises, utflukter i forbindelse med flytende hoteller, akkordreiser eller lignende." Vissa undantag § 8.	utbjuder eller eljest förmedlar inom eller utom riket anordnad sällskapsresa med färdmål, som avses i första stycket. Med sällskapsresa avses i denna lag resa, som utformats för en under åtminstone någon del av resan sammanhållen grupp av resenärer. Med sällskapsresa likställs individuell resa, om resan marknadsföres med i förväg uppgjort program och priset innefattas, förutom resekostnad, även kostnad för övernatning på annan plats än på färdmedlet."
3. Auktorisationsordning	Registrering hos resegarantifonden 6 § Registrering upphävs bl. a. om ej garantibeloppet uppfyller lagens krav enl. 5 kap.	Näringsstyrelsen 3—5 § Återkallande om försättningarna för beviljande upphör, vid konkurs eller dödsfall förfaller tillståndet	Trafikministeriet 17—18 art. Koncession upphör vid omyndigförklaring, om garantin upphör, om näringsidkaren ej uppfyller	Samferdselsdepart. 2—3 §, 5—6 § Upphör vid betalningsinställning, akkordsförhandling, konkurs/ omyndigförklaring.	

	DANMARK	FINLAND	ISLAND	NORGE	SVERIGE
		Varning kan tilldelas näringsidkare i vissa fall, 20 §	ministeriets krav eller koncessionshavaren bosätter sig utomlands.	Kan tillbakakallas i vissa andra fall 3—6 §	
4. <i>Garanti för verksamhet</i>	Garantibeløb i pengeinstitut eller forsikringselskab 100 000 kr	Garantiförbindelse hos bank eller försäkringsbolag, 100 000—200 000 mk	Bankgaranti 15 milj. isl. kr. (1979), revideras minst vart tredje år	50 000—100 000 nkr	Resegaranti hos bank eller försäkringsbolag om minst 50 000—200 000 skr som skall täcka näringsidkares åtaganden vid varje tidpunkt (förekommande tak 65 milj.)
— användning	för återbetalning till resenär om researrangörens ekonomiska förhållanden omöjliggör resa, för logi och hemtransport och viss annan ersättning	ersättning för resenärs förlust p g av resebyråns konkurs eller insolvens	enl. exigibel dom 1. skifterettsbeslut samt för hemtransport Obligatorisk försäkring för researrangörer i vissa fall	”for ethvert ansvar som følger av utøvelsen av virksomheten”	återbetalning av medel för ej genomförda sällskapsresor, resenärens uppehälle i utlandet, återresa och skälig ersättning p g av avkortad resa. Vid konkurs 1. obestånd även för vissa andra ändamål enl. 6 §
— administration	Fondens bestyrelse	Näringsstyrelsen	Trafikministeriet		Resegarantinämnden
5. <i>Övervakning Uppgiftslämnande</i>	på begäran till resegarantifonden	13—14 § årligen och på särskild begäran till Näringsstyrelsen	årligen till Trafikministeriet	Löpande kontroll enligt samferdselsdepartementets direktiv	Fortgående och på begäran av kommerskollegium

	DANMARK	FINLAND	ISLAND	NORGE	SVERIGE
6. Närmare tillämpningsbestämmelser	Vedtægter for rejsegarantifonden og forretningsorden for bestyrelsen for rejsegarantifonden 29.5. 1979. Bekendtgørelse om registrering af rejsebureauer nr 265 af 14. juni 1979.				
7. Straffbestämmelser (jfr återkallande av tillstånd, punkt 3)	böter eller häkte	böter	böter	böter eller fängelse i 3 månader	böter eller fängelse i högst 1 år
II REVISION	Folketinget 1981—82	Utredning överlämnad till handelsministeriet 30.4.1978		NOU B 1978: 17 Lov om reisebyråer	En utredning bl. a. för översyn av formerna för finansieringen av garantisystemet väntad vid årsskiftet 1979—80.
III REKLAMATION AV RESENÄRER	Rejsebureauankennævnet (privat)	Konsumentklagenämnden (statlig)	Islands turistråd	Reiselivsnemnda (halvstatlig)	Allmänna reklamationenämnden (statlig)
IV ÖVRIGT	Retningslinier for markedsføring af selskabsrejser (FO 25.6. 79)	Näringsstyrelsens anvisningar för marknadsföring av sällskapsresor 24.4.1979			Riktlinjer för marknadsföring av sällskapsresor KOV FS 1979: 3

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning.

Syftet med rekommendationen är att få en enhetlig nordisk lagstiftning om resebyråverksamhet genomförd. När rekommendationen antogs av rådet var resebyråverksamheten i Finland, Island, Norge och Sverige reglerad genom lagstiftning, som skilde sig inbördes medan resebyråverksamheten i Danmark inte var lagstiftningsmässigt reglerad.

Av meddelandet till 28:e sessionen och den därtill fogade bilagan framgår att i och med att lagen om resegarantifond trätt i kraft i Danmark under år 1979 är resebyråverksamheten i samtliga nordiska länder reglerad genom lagstiftning som har likartad målsättning och omfattning.

I samtliga länder krävs numera att den som driver resebyråverksamhet, som faller under lagen om resebyråer/resegarantifonder, ställer viss resegaranti hos bank eller försäkringsbolag.

Med särskild hänsyn till den avgörande förbättring i resenärernas säkerhet som införandet av obligatoriska resegarantier har medfört anser trafikutskottet det inte påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 35/1968 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Chr. Christensen (KrF)
Fung. förman

Leif Glensgård (FP)

Sakari Knuuttila (Sd)

Thor Lund (A)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Stefan Jónsson (AB.)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Meddelande**om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalueringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Som framgått av redogörelsen för rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet, är det i allmänhet, såväl vad grundskola och det gymnasiala stadiet som fortsatt utbildning beträffar, möjligt att inleda eller fortsätta utbildning i annat nordiskt land än hemlandet på basen av betyg från det egna landet. Med tanke på att de praktiska möjligheterna för detta förefinnes i dag torde det därför inte finnas ett behov av att utarbeta automatiskt tillämpbara evalueringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet. Rekommendationen gäller automatiskt tillämpbara evalueringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Av meddelandet framgår att det i allmänhet, såväl vad grundskola och gymnasieskola som fortsatt utbildning beträffar, är möjligt att inleda eller fortsätta sin utbildning i annat nordiskt land än hemlandet på basen av betyg från det egna landet.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen uppnåtts, utan att de i rekommendationen efterlysta tillämpbara evalueringsnormerna behövt utarbetas, och finner att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 7/1969 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsä Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Inom NAUT:s ram har det som del av arbetsmarknadsprogrammet utarbetats en rapport om nordisk utbildning av medarbetare med vägledningsfunktioner. Rapporten publiceras i nordisk utredningsserie (NU A 1979:14).

Rapporten har i de nordiska länderna redan utlöst en meningsfull och fruktbar diskussion om vägledningsbegreppet och vägledningsfunktionen. Denna diskussion kommer otvivelaktigt att leda till en utveckling av metoder i vägledningsarbetet.

Ministerrådet vil vidare peka på att vägledningsbegreppet tolkas olika i de nordiska länderna.

Ministerrådet anser att NAUT:s 1980-års ämnesseminarium också kan bidra till att klara av ännu inte lösta problem om vad vägledning omfattar. Till detta seminarium kommer också rådgivare inom skolväsendet och arbetsmarknadsparterna att inbjudas delta.

Ministerrådet vill slutligen påpeka att vägledningsfunktionen inom arbetsmarknadspolitiken har breddats och fördjupats de senaste 10 åren. Det är nu mera aktuellt att vidare utveckla yrkesvägledningen i förbindelse med andra serviceformer i arbetsförmedlingen. Förutsättningarna för ett speciellt nordiskt samarbete rörande yrkesvägledarutbildning är alltså inte mera de samma som för 10 år sedan.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning.

I rapporten "Nordisk vejlederuddannelse" (NU A 1979:14) framläggs en rad konkreta förslag till samarbetsåtgärder på det aktuella området. 1980 års nordiska ämnesseminarium ägnas åt vägledningsmetodik. Under de tio år som förflutit sedan rekommendationen antogs har dock vägledningsmetodiken kommit att förändras väsentligt och allt mera anknutits till andra servicefunktioner inom arbetsförmedlingen. Genom att ovanstående åtgärder vidtagits torde rekommendationens syfte, i varje fall delvis, ha uppnåtts. Mot denna bakgrund finner utskottet det ej motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 29/1969 vara slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1980

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Grethe Lundblad (s)

Sten Söderström (Skdl)

Rune Gustavsson (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

En arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett konkret förslag till vidareutbildningsverksamhet rörande social administration och planering överlämnade betänkandet "Rapport från utredningsgruppen rörande samhällsplanering" till Nordiska socialpolitiska kommittén i april 1977.

Rapporten från Nordiska socialpolitiska kommittén, med förslag till försöksverksamhet vid NORDPLAN, överlämnades till kulturavtalets organ för vidare behandling. Förslagen bordlades vid behandlingen av budgeten för år 1979 i avvaktan på resultatet av den evaluering av institutet som verkställdes av Riksrevisionsverket i Sverige. Rapporten behandlades i samband med behandlingen av institutionernas anslagskanden för år 1980.

Nordiska ministerrådet har under år 1979 beslutat bevilja NORDPLAN dels Nkr. 375.000 för en försöksverksamhet vid NORDPLAN med början i januari 1980 och dels Nkr. 58.000 under år 1979 för planering av försöksverksamheten. Finansieringen sker över ministerrådets allmänna budget.

Den beslutade försöksverksamheten, som avses vara treårig, syftar till att genom integration av erfarenheter från social administration och planering vidareutveckla den utbildning av samhällsplanerare som pågått vid NORDPLAN sedan år 1968. En tredjedel av elevplatserna reserveras för studerande från den sociala sektorn, samtidigt som antalet elevplatser utökas med 5. Försöksverksamheten har tillförts en pro-

jektledare (fr.o.m. hösten 1979) och en institutionsassistent (fr.o.m. början av 1980). Projektledartjänster är delad i två halvtidstjänster.

En särskild referensgrupp, som skall stödja projektledningen i planering och genomförande av verksamheten, har upprättats från och med januari 1980. I referensgruppen ingår företrädare för berörda departement/ministerier samt adjungerade företrädare för avnämarsidan; kommunerna, utbildningsväsendet och vissa yrkesorganisationer.

Projektet skall utvärderas efter försöksperioden. Om denna utfaller positivt bör projektformen omprövas.

Ministerrådet anser att syftet med denna rekommendation härmed är uppfyllt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal. Av meddelandet framgår att Nordiska ministerrådet via den allmänna budgeten beviljat 375 000 nkr för att bedriva vidareutbildning i social administration och planering under år 1980 vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) i Stockholm. En tredjedel av elevplatserna avsätts för denna utbildning. Därigenom finansieras det första årets försöksverksamhet. Efter den treåriga försöksperiodens utgång år 1982 skall utvärdering ske. En särskild referensgrupp med företrädare för berörda departement, ministerier, kommuner, utbildningsmyndigheter m. fl. har tillsatts. I och med att dessa åtgärder vidtagits har syftet med rekommendationen uppnåtts. Mot denna bakgrund föreslår utskottet

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 1/1970 vara slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1980

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Grethe Lundblad (s)

Sten Söderström (Skdl)

Rune Gustavsson (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den sammordiska produktionen på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Frågan om ett organiserat utbyte av och samarbete kring audiovisuella hjälpmedel i Norden är i hög grad kopplat till rättsliga och organisatoriska frågeställningar. Under året har en arbetsgrupp undersökt vilka möjligheter det finns att i så stor utsträckning som möjligt underlätta ett samarbete mellan länderna på detta område. Gruppens rapport kommer att föreligga i början av 1980 (se närmare *meddelade om rek. nr 7/1976*).

Under året har ett försöksprojekt genomförts på området. Inom ramen för projektet nordiskt skolsamarbete har ett TV-band producerats såsom läromedel för döva elever. TV-bandet, "Biets värld", bygger på ett skol-TV-program för hörande elever i grundskolan och har bearbetats och försetts med förklaringar på teckenspråk. Detta torde vara det första programmet i skol-TV i Norden med teckenspråk.

"Biets värld" skall användas som modell för ett mera regelbundet samarbete för att åstadkomma liknande produktioner. Nordiska kulturfonden har beviljat medel för en konferens för producenter från skol-TV, där formerna för ett dylikt samarbete skall diskuteras.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV. Rekommendationen syftar till en fastare organisation av den samnordiska produktionen av material för undervisningen i radio och TV.

Av meddelandet framgår att rättsliga och organisatoriska problem är knutna till frågan om ett organiserat utbyte av och samarbete kring audiovisuella hjälpmedel i Norden. Dessa har med anledning av rek. nr 7/1976 utretts av en arbetsgrupp, som avger rapport i början av 1980.

Vidare framgår att ett läromedel för döva barn, videokassetbandet "Biets värld", producerats som ett försöksobjekt inom ramen för det nordiska skolsamarbetet. Avsikten är att denna produktion skall användas som modell för ett mera regelbundet samarbete för att åstadkomma liknande material. Formerna för ett sådant samarbete skall diskuteras vid en konferens för producenter från skol-TV, till vilken Nordiska kulturfonden beviljat medel.

Utskottet finner det glädjande att en modell för det i rekommendationen åsyftade samarbetet nu har skapats och uttrycker förhoppningen att ett regelbundet samarbete kring materialproduktion skall kunna utvecklas på basen av denna modell. Utskottet anser vidare att det är angeläget att producenterna inom skolradio och -TV i Norden uppmuntras till fortsatt samarbete, så att detta av dem uppfattas som en naturlig del av deras verksamhet. Därmed finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 9/1970 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,
2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt
3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Under året har diskussioner förts med olika nordiska utbildningsmyndigheter beträffande problematiken kring skol- och studentbetygs giltighet. Härvid har framkommit att det på nordiskt plan inte i praktiken råder några svårigheter för en elev att intas i *grundskolan* eller på det gymnasiala stadiet i annat nordiskt land än hemlandet. Vissa problem har varit kopplade till de ekonomiska konsekvenserna beträffande elevplatser för personer som inte kommer från ifrågavarande kommun. Det rör sig dock om en mycket begränsad grupp inom speciella gränsområden och arbetet med refusionsfrågan håller på att lösas nationellt, bl. a. på basen av den rekommendation som Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) antog 1977, vilken hade följande lydelse:

Nordisk Ministerråd rekommenderer henholdsvis nationale statslige myndigheter og kommunale centralorganisationer at tage initiativ til at udarbejde en administrativ praksis der gør det muligt at optage nordiske elever i grundskole og på gymnasialt uddannelsessted uden hindring af ansøgers eller dennes forældres faste bopælsland.

Även beträffande *förtsatt utbildning* efter gymnasieskolan är problemen begränsade och inte direkt knutna till betygsgiltigheten. Vid öppna utbildningslinjer kan nordiska elever vanligen mottas på basen av sina betyg i hemlandet. Vid spärrade utbildningslinjer konkurrerar nordiska studenter på lika villkor med ifrågavarande lands ansökare eller intas genom speciella kvoter som har avsatts för utländska och nordiska studerande.

Vad beträffar *studiesociala förmåner* råder sedan 1975 gemensamma nordiska regler för stöd till nordiska medborgare som utbildas i annat nordiskt land än hemlandet. Normalt gäller att en studerande får behålla det utbildningsstöd denna är berättigad till i motsvarande utbildnings-situation i hemlandet.

På basen av ovanstående finns därför inte orsak att göra annat än att följa utvecklingen på området.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet. Rekommendationen avser avlägsnandet av hinder för nordiska studerande att i annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka lik- eller olikartade intagningsvillkor råder samt ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Av meddelandet framgår att det på nordiskt plan i praktiken inte råder några svårigheter för en elev att intas i grundskola eller i gymnasieskola i annat nordiskt land än hemlandet. Meddelandet nämner refusionsproblem i fall att eleven inte kommer från den kommun som upprätthåller skolan i fråga. Arbetet med att lösa dessa problem pågår nationellt i enlighet med rekommendation av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna).

Det framgår vidare av meddelandet att problemen beträffande fortsatt utbildning efter gymnasieskolan är begränsade och inte direkt knutna till betygs giltigheten. Vid ansökan till spärrade utbildningslinjer konkurrerar nordiska studenter på lika villkor med studenter från ifrågavarande land och intas i speciella kvoter avsedda för utländska och nordiska studenter.

Vad slutligen gäller rekommendationens tredje punkt om ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner anförs att det sedan 1975 råder gemensamma nordiska regler för stöd till nordiska medborgare som studerar i annat nordiskt land än hemlandet.

Utskottet finner att syftemålen med rekommendationen därmed har uppnåtts och anser mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Med anledning av meddelandets hänvisning till ministerrådets rekommendationer om antagning av nordiska elever till grundskola eller gymnasieskola i annat nordiskt land än hemlandet, önskar utskottet understryka betydelsen av effektiv information om dessa. Till rådsorganen riktas då och då förfrågningar om förutsättningarna för antagning av nordiska elever till skola i annat nordiskt land än hemlandet, inte bara från privatpersoner, utan också från skolmyndigheter. Det är alltså alla skäl att följa utvecklingen på området, såsom ministerrådet anför i sitt meddelande.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 13/1970 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande**om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando**

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 15 november 1979 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

Arbetet med byggande av gränsbron i Karesuando har påbörjats och beräknas bli avslutat under hösten 1980.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøområdet (Helsingforskonvensjonen) ble undertegnet i Helsingfors 22. mars 1974 av samtlige sju Østersjøstater. Konvensjonens formål og innhold er det redegjort for i CI/1975.

De tre nordiske land som er parter i konvensjonen, Danmark, Finland og Sverige har ratifisert konvensjonen. Konvensjonen er videre ratifisert av DDR i 1976 og av Sovjet-Unionen i 1978. Konvensjonen trer i kraft etter at samtlige parter har ratifisert den.

Interimskommisjonen for Helsingforskonvensjonen avholdt sitt 6-årsmøte i Helsingfors i november 1979. Interimskommisjonens oppgaver er bl.a. å skape forutsetninger for at den praktiske virksomhet for regulering, reduksjon og eliminering av forurensning kan settes igang når konvensjonen trer i kraft. Interimskommisjonen har nedsatt to arbeidsgrupper med oppgave å assistere kommisjonen. Disse har på sin side nedsatt ad hoc grupper for spesielle oppdrag.

Den vitenskapelige-teknologiske arbeidsgruppen har konsentrert seg om å utarbeide felles kriterier og forslag til standarder, samt å fremme utvikling av vannforurensningsteknologi. Videre ble et program for

overvåkning av miljøet i Østersjøen igangsatt i 1979, programmet gjelder for en 5-årig forsøksperiode.

Gruppens årsmøte 1979 ble avholdt i Bjørneborg i september. Ad hoc-arbeidsgruppen for kriterier og standarder vedr. utslipp av skadelige substanser i Østersjø-området avholdt sitt tredje møte på Bornholm i mai 1979. Ad hoc-arbeidsgruppen for biologiske undersøkningsmetoder avholdt i 1979 et møte i DDR for å komme frem til felles monitoringsmetoder av biologiske parametre. Dessuten ble det avholdt to møter i en ekspertgruppe for å drøfte metoder for vurdering av plankton.

Den såkalte maritime arbeidsgruppens oppgave er å behandle spørsmål vedr. forurensning fra fartøyer samt oljebekjempelse. Gruppen avholdt møte i Stockholm i september. Ad hoc-arbeidsgruppen for identifisering av oljespill fra fartøy avholdt sitt 7. møte i Norrköping i april og sitt 8. møte i Stockholm i september. Ad hoc-arbeidsgruppen for oljebekjempelse avholdt sitt 3. møte i Gdansk i september. Ekspertgruppen om trafikkinformasjonsystemer avholdt tre møter i København i løpet av året.

I tilknytning til konvensjonsarbeidet ble det i mai 1979 avholdt en konferanse i Helsingfors mellom østersjølandenes kystkommuner.

I løpet av de 9 år som er gått siden rek. nr.30/1970 ble vedtatt, er det således skjedd betydelige fremskritt på begge de punkter som rekommendasjonen omfatter. Samordningen av forskningsvirksomheten og samarbeidet mellom Østersjøens strandstater vil i fremtiden i første rekke skje innen rammen av Helsingforskonvensjonen. Det antas derfor at rekommendasjonen kan anses for sluttbehandlet.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående föroreningssituationen i Östersjön

(Se Sak E 10, s. 2485)

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

I de nordiska länderna har frågan om körkort varit föremål för uppmärksamhet ur flera synvinklar under de senaste åren. Således försöker man i överensstämmelse med främst Wien-konventionen att komma fram till en gemensam indelning av körkorten ifråga om olika körkorts-kategorier. I Norge har man infört nya körkortsregler utgående från bl.a. Wien-konventionen. Motsvarande regler gäller redan i Danmark, Finland och Sverige. Härutöver har frågor rörande körutbildning och förarprovning diskuterats i respektive land, vilket har i en viss mån medfört, att man har infört eller överväger att införa ändringar på detta område i de olika länderna. Också inom ECE (FN:s ekonomiska kommission för Europa) behandlas frågan om körutbildning och förarprovning för närvarande. Mot denna bakgrund har NTR tillsatt en arbetsgrupp för utredning av bl.a. existerande skillnader i Norden i fråga om förarutbildning och -provning, samt av orsakerna till eventuella skillnader. När resultaten från denna arbetsgrupp föreligger, vilket förväntas under år 1979, kommer NTR att taga ställning till möjligheterna för gemensamma regler på området.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Den virksomhed, som det uformelle samarbejdsorgan, Nordisk komité for øststatsforskning, har drevet, har modtaget støtte i 1977 og 1978. Virksomheden har 1978/79 været genstand for en evaluering. I denne fastslås, at den virksomhed, som komiteen driver, er vel i overensstemmelse med formålet. Det er dog ønskværdigt med en udvidelse såvel af komiteens virkeområde som af deltagernes sammensætning, hvor der kan konstateres en overvældende svensk deltagelse. Samtidig anbefales komiteen mere aktivt at virke for kontakter med forskere i Sovjetunionen og i Østeuropa.

Der er med baggrund heri bevilget komiteen 120 000 dkr. for 1979 og 1980, idet komiteen samtidig er anmodet om før udgangen af 1980 at redegøre for, hvilke forholdsregler man har truffet for at opnå en bredere basis for virksomheden og en jævnere nationalitetsfordeling.

Ministerrådet ser for tiden ingen mulighed for at iværksætte yderligere foranstaltninger.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Öst-europa.

Av meddelandet framgår att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) beviljat stöd till Nordisk komité for øststatsforskning perioderna 1977—1978 och 1979—1980. Mot bakgrund av att verksamheten evaluerats har kommittén anmodats att före utgången av 1980 avge rapport om vilka åtgärder man vidtagit för att bredda verksamhetsområdet och nationalitetsfördelningen. Ministerrådet anser sig inte ha möjlighet att för närvarande vidta ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen kunnat förverkligas i viss utsträckning och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 1/1971 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

(Överlämnade av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar i september 1979 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan senaste meddelande gavs, har rekommendationen lett till ny lagstiftning i Finland. I tullskattelagen (575/78), som har trätt i kraft den 1 januari 1979, ingår ett stadgande om temporär införsel av skogs- och jordbruksmaskiner.

Med hänvisning till senaste meddelande konstateras, att saken är fortfarande under beredning i de andra nordiska länderna.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 december 1979 å *samtliga regeringars vägnar*:

För Danmarks del är förhandlingarna i Europeiska ekonomiska gemenskapen om harmonisering av de enskilda medlemsländernas bestämmelser angående temporär tullfri införsel ännu inte slutförda. Kommissionen för Europeiska ekonomiska gemenskapen har i juli 1978 tillställt Rådet ett förslag till förordning om temporär införsel. Om förslaget godkännes med den ordalydelse det avläts, blir det vid utförseln möjligt att få partiell tullrestitution för tillfälligt införda maskiner. Det är ännu oklart när förordningen godkänns och träder i kraft.

Rekommendationen har lett till ny lagstiftning i Finland. I tullskattelagen, som trädde i kraft den 1 januari 1979, ingår ett stadgande om temporär införsel av skogs- och jordbruksmaskiner. Enligt 17 § är till tullområdet temporärt införda maskiner och apparater som används i

gränstrakt inom jord- och skogsbruket tullfria. De skall återsändas från tullområdet omedelbart sedan dess användning för avsett ändamål upphört, dock senast inom ett år från införseldagen. På ansökan som gjorts inom sagda tid kan tullstyrelsen av särskilt skäl förlänga den föreskrivna tiden med högst ett år och av exceptionellt vägande skäl med högst två år.

I Norge trädde den 1 december 1972 bestämmelser i kraft om tullfrihet för vissa varor som införes av gränsbor. Enligt bestämmelserna kan jordbrukare eller skogsbrukare som bor i norsk gränskommun och som också driver jordbruk eller skogsbruk i svensk eller finsk gränskommun bland annat tullfritt införa maskiner och redskap som har överförts till egendomen i svensk eller finsk gränskommun och som senare återföres till egendomen i Norge. Tullfriheten gäller också för maskiner och redskap som överföres från egendom i svensk eller finsk gränskommun och som senare återföres till denna egendom. Motsvarande bestämmelser gäller också för jordbrukare och skogsbrukare som bor i svensk eller finsk gränskommun och som även driver jordbruk eller skogsbruk i norsk gränskommun. Man har inga planer att utvidga tullfriheten för temporär införsel utöver vad ovan angivits.

Sverige har genom den nya tullagstiftning, som trädde i kraft den 1 januari 1974, delvis tillmötesgått rekommendationen. Möjligheterna till reducerad restitution har utvidgats. Enligt 58 § i den nya tullkungörelsen kan sålunda reducerad restitution medges för transportmedel och maskiner som förhyrs till exempel för skogs- eller jordbruksändamål och införes till Sverige från Danmark, Finland eller Norge. Förutsättningen är att varorna har införts för att användas tillfälligt i Sverige och därefter har utförts. Restitution av tull och skatt medges med det erlagda tull- och skattebeloppet efter ett avdrag för varje påbörjad månad från det att varan angetts till förtullning eller anmälts till hemtagning till dess att varan utförts. Avdraget per månad utgör i här aktuella fall 5 procent av det erlagda tull- och skattebeloppet. Regelmässigt skall tull och skatt enligt samma ansökan uppgå till minst 200 kronor för att restitution skall medges.

Rekommendationens syfte har sålunda delvis uppfyllts och spørgsmålet torde därför kunna anses slutbehandlat.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 6/1971/e angående forenkling av tollbehandling av skogs- og jordbruksmaskiner.

Den finske regjering meddeler på vegne av samtlige nordiske regjeringer at det er innført bestemmelser i Finland, Norge og Sverige som i vesentlig grad ivaretar rekommandasjonens intensjoner. For Danmarks del pågår det forhandlinger med EF.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner i det vesentlige å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 6/1971/e angående forenkling av tollbehandling av skogs- og jordbruksmaskiner til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 31. januar 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsie Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Egon Jensen (S)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Lars Korvald (KrF)</i>	<i>Lasse Lehtinen (Sd)</i>
<i>Svante Lundkvist (s)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
Formann	
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

(Överlämnade av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1978 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) har under år 1978 hållit sammanträde i Bolkesjö, Norge den 31 maj—2 juni och i Helsingfors den 7—8 december.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser som utarbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment) och IEC (International Electrotechnical Commission). Beroende på nya eller reviderade bestämmelser synes fortlöpande ovannämnda frågor kräva behandling.

Med anseende på elmaterielfrågor har kommittén bl. a. meddelat rekommendationer om undantag för generella kapslingskrav för motor-drivna handverktyg, färgmärkning av isolerad ledningssport i intern kopplingsledning, förkopplingsdon etc. för lysrör och urladdningslampor och eliminering av lamphållare E 40/45.

Kommitténs arbete har emellertid liksom under föregående verksamhetsår till stor del avsett områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse

för den nordiska samhandeln med elmateriel. Bland annat har behandlats bestämmelser för elinstallationer i campingvagnar och på campingplatser, regler för samjordning av starkströmsanläggning, telesignalanläggning och åskskyddsanläggning, standard för jordningsapparater, spänningsindikatorer och betjäningsstänger, standard för skyddshjälmars vid arbete på elanläggning i industrier m. m. samt regler för elinstallationer för laboratorier i naturvetenskapliga institutioner.

Verksamheten med utarbetande av gemensamma nordiska föreskrifter för arbete under spänning, AUS, har fortsatt. Den arbetsgrupp som behandlar dessa frågor har utarbetat förslag till föreskrifter för arbete under spänning på luftledningar, ställverk, kabelskåp och liknande för högst 1 000 V driftspänning. Arbetet med ifrågavarande förslag fortsätter inom kommittén. Arbetsgruppen fortsätter sitt arbete bl. a. med förslag till tilläggsbestämmelser för närmetoder vid arbete under spänning på anläggningar med högre driftspänning än 1 000 V.

Det kan rapporteras, att kommitténs sekreterare vid en konferens i Stockholm den 11 maj 1978 i närvaro av representanter för de nordiska elektrikerförbunden informerat arbetstagarsidan om de av kommittén tidigare rekommenderade föreskrifterna för arbete under spänning på anläggningar med högre driftspänning än 1 000 V.

I anslutning till det internationella arbetet inom CEE, IEC och CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) har behandlats ett flertal frågor, bland annat med avseende på elinstallationer i byggnader (IEC Technical Committee No 64: Electrical Installations of Buildings).

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1979 *å samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) har under år 1979 hållit sammanträde i Helsingör, Danmark den 19—20 april och i Stockholm den 31 oktober och 1 november.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelser för elektrisk materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser som utarbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment) och IEC (International Electrotechnical Commission). Beroende på nya eller reviderade bestämmelser synes fortlöpande ovannämnda frågor kräva behandling.

Med avseende på elmaterielfrågor har kommittén bl. a. meddelat rekommendationer om installationsuttag på ljusarmatur. Ljusarmatur för

bastu och lödda ledarändar i anslutningsledningar med mångtrådiga ledare.

Kommitténs arbete har emellertid liksom under föregående verksamhetsår till stor del avsett områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel. Bland annat har behandlats förläggning av ledningar i särskilt väl värmeisolerade väggar, elektromedicinsk utrustning, kapslingsklasser för materiel i brandfarliga utrymmen, värmekabelinstallationer i explosionsfarliga utrymmen, installationer i privat bastu, strålvärmeanläggningar samt åtgärder mot elolycksfall vid elektriska järnvägar.

Verksamheten med utarbetande av gemensamma nordiska föreskrifter för arbete under spänning. AUS, har fortsatt i den arbetsgrupp som behandlar dessa frågor. Arbetet är inriktat på förslag till tillämpningsbestämmelser för närmetoder vid arbetet under spänning på anläggningar med högre driftspänning än 1 000 V.

Det kan rapporteras att kommittén informerats om i Sverige utförd utredning, "Hälsoundersökning av för elektromagnetiska fält yrkesmässigt exponerad personal, expositions-mätningar samt allmän medicinsk och neurologisk undersökning med kompletterande EKG — och EEC — undersökningar". Kommittén har även informerats om den nya ellagstiftningen i Finland, som gäller från och med den 1 januari 1980 och om den nya lag som under året meddelats i Island beträffande Rafmagnseftirlit Rikisins verksamhet.

I anslutning till det internationella arbetet inom CEE, IEC och CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) har behandlats ett flertal frågor, bland annat med avseende på elinstallationer i byggnader (IEC Technical Committee No 64: Electrical Installations of Buildings).

Med anledning av att verksamheten inom NSS pågått under 15 år har en sammanställning gjorts över de resultat som uppnåtts. Sammanlagt har cirka 150 rekommendationer om föreskriftsändringar utfärdats till enstaka eller samtliga länder. Rekommendationerna har i de flesta fallen resulterat i ändringar i nationella föreskrifter, vilket bl. a. underlättar samnordiskt varuutbyte. Som ett exempel på praktiska resultat av NSS och de nordiska elektriska materielkontrollanstalternas samarbete kan nämnas den s. k. samnordiska provningen, d. v. s. godkänd provning i ett nordiskt land medför rätt till erhållande av godkännande i övriga länder. Omfattningen av den samnordiska provningen har under 15-årsperioden nästan tiodubblats.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inleverering till och förvaring hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Spörsmålet om fælles regler for arkivering af dokumenter fra offentlige nordiske organer er blevet vurderet i forbindelse med betænkningen "Offentlighedsprincippet's anvendelse på nordiske samarbejdsopgaver" (NU 1974: 14), og der er i 1976 vedtaget fællesregler for arkivering ved ministerrådets sekretariater.

Sideløbende hermed foregår der overvejelser om etablering af tilsvarende fællesregler for arkivering ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og nationale delegationer. De videre overvejelser herudover vil ske gennem fælles overvejelser mellem Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds organer. Ministerrådet ser sig i forbindelse hermed ikke i stand til at prioritere forslaget yderligere.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv. Rekommendationen syftar till gemensamma principer för inleverering till och förvaring hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt till enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Av meddelandet framgår att det sedan 1976 på detta område gäller gemensamma regler vid Nordiska ministerrådets båda sekretariat i enlighet med förslagen i utredningen "Offentlighetsprinsippets användelse på nordiske samarbetsoppgaver" (NU 1974: 14). Parallellt försiggår överväganden om tillämpning av motsvarande regler vid Nordiska rådets presidiesekretariat och nationella delegationers sekretariat.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen håller på att uppnås och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 11/1971 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

<i>Sampsa Aaltio (Kok)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (KrF)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Árni Gunnarsson (A)</i>
<i>Hagen Hagensen (KF)</i>	<i>Inger Hirvelä (Skdl)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Gunnel Jonäng (c)</i>
<i>Johannes M. Olsen (Sb)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
	Viceförman
<i>Lauri Palmunen (K)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Arvo Salo (Sd)</i>	<i>Otto Steenholdt (Gronl.)</i>
	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta sprörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Sveriges regering (utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen) meddelar den 21 december 1979 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Våren 1975 antog statsmakterna målen för Sveriges invandrar- och minoritetspolitik. Härvid fastslogs bl. a. att invandrarna skall ges bättre möjligheter att bevara det egna språket och kulturarvet. En närmare redogörelse för målen och för de konkreta förslag som lagts fram i anslutning härtill har getts i 1976 års meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige.¹

För undervisning av vuxna invandrare har förbättringar genomförts. I de beslut rörande vuxenutbildningen som togs våren 1975 ingick bl. a. att studiecirklar i hemspråk för invandrare fr. o. m. budgetåret 1975/76 räknas som s. k. prioriterade cirklar, vilket innebär att statsbidrag utgår med högre belopp per studietimme än för andra cirklar. Medel för uppsökande verksamhet till cirkelstudier bland hemarbetande invandrare samt barntillsyn uppgick budgetåret 1979/80 till 1 milj. kr. Försöksverksamhet med grund- och gymnasieskolekurser där finska är undervisningsspråk pågår inom den kommunala vuxenutbildningen på några orter. Kurserna kombineras med stödundervisning i svenska.

Arbetsmarknadsstyrelsen bedriver sedan våren 1979 försöksverksamhet med viss yrkesutbildning på finska och svenska.

Hemspråksträning för förskolebarn förekommer sedan den 1 juli 1977 för sexåringar och sedan den 1 juli 1979 även för femåringar. Av

¹ Se *Nordisk Råd*, 24. sess., s. 1528.

sexåringar med finska som hemspråk fick 80 % hemspråksträning vid årsskiftet 1978/79. Vid samma tidpunkt fanns totalt 186 enspråkiga förskolegrupper. Av dessa grupper var 128 finskspråkiga.

En utredning har nyligen tillsatts inom socialdepartementet för att se över hemspråksträningen.

Under anslaget till riksteatern har för budgetåret 1979/80 beräknats ca 400 000 kr. för föreställningar på finska.

Budgetåret 1979/80 fördelades ca 115 000 kr. i bidrag till finsk amatörteaterverksamhet.

För 1979/80 uppgår litteraturstödet för utgivning på invandrar- och minoritetsspråk till 525 000 kr. Ur anslaget för bidrag till folkbibliotek utgår 4,2 milj. kr. för anskaffandet av litteratur på invandrar- och minoritetsspråken. Bidrag utgår även 1979/80 till bokförlaget Finn Kirja liksom till projektet Finsk film.

Fr. o. m. kalenderåret 1978 kan författarpennning från författarfonden utgå till utländska medborgare som har sin vanliga vistelseort i Sverige. Stipendier från författarfonden har utgått till såväl finländska invandrarförfattare som till finlands-svenska författare, bosatta i Finland.

Stöd till utgivning av följande tidningar och tidskrifter utgick 1979 med 2,64 milj. kr. till Finn Sanomat, 600 000 kr. till Ruotsin suomalainen, 7 500 kr. till RSO-Tiedote SFiL (Sveriges finska lärareförening), 25 000 kr. till Invandraren och Kyrkan (Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige), 10 500 kr. till Siniviiri samt med 23 000 kr. till Liekki (Föreningen för Sverige-finska skribenter).

Vidare ges stöd till bl. a. Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finlandssvenskarnas riksförbud i Sverige (FRIS), Finsk-svenska utbildningsrådet (Sveriges delegation), Finska folkhögskolan i Haparanda, Sverigefinska språknämnden och Hanaholmens kulturcentrum.

Regeringen avser föreslå att riksdagen godkänner att ett anslag om sammanlagt 1 090 000 kr. lämnas till stiftelsen Finlands hus i Stockholm som räntestöd för de tre kalenderåren 1978—1980.

För Finlands del meddelas vidare:

I statsbudgeten i Finland ingår en särskild post för upprätthållande av utlandsfinnarnas kulturella förbindelser med hemlandet. År 1979 uppgick beloppet till 2,2 milj. mk, varav största delen använts för behov som direkt avser i Sverige boende invandrare från Finland. Även andra budgetmedel för nordiskt kulturellt samarbete har använts för dylika ändamål.

Stöd har givits bl. a. åt Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finsk-svenska utbildningsrådet (Finlands delegation), Finlandssvenskarnas riksförbud i Sverige (FRIS), Sveriges finska lärareförening, Svenska Finlands folktingsfullmäktige (Folktingets utlandsdelegation), Suomisseura r. f. (för stöd till verksamhet i Sverige), Finska språknämnden i Sverige och Finska folkhögskolan i Sverige (Haparanda) samt

för forsknings-, utrednings- och informationsarbete. Ytterligare har bidrag givits till verksamhet vid Finlands hus i Stockholm (Stiftelsen Finlands hus) och Hanaholmens kulturcentrum.

Under hela 1970-talet har Arbetskraftsministeriet systematiskt försökt uppehålla och utveckla sverigefinländarnas kontakter med hemlandet både genom att publicera informationsmaterial om Finland för sverigefinländare och genom att få till stånd direktkontakter med dessa.

Närmast avsedd för sverigefinländare är tidskriften Suomen Sanoma-Finlandsnytt, som Arbetskraftsministeriet har gett ut sedan år 1975 med 4—6 nummer per år. Tidningen har för närvarande en upplaga på 120 000, och den utdelas bl. a. till alla finska medborgare i Sverige. Den totala kostnaden uppgick vid slutet av år 1978 till 2 567 700 mk. För år 1979 har ett anslag på 785 000 mk beviljats.

För dem i Sverige som planerar flyttning till Finland utger Arbetskraftsministeriet broschyren Guide för invandrare till Finland, som ger praktisk information i frågor som bör beaktas vid flyttning.

Arbetskraftsministeriet har 1—2 gånger per år arrangerat informationsseminarier för i Sverige bosatta finländare. Syftet har varit att uppehålla och utveckla direkta kontakter med sverigefinländarna, informera om förhållanden i Finland och samtidigt att få feedback angående de förväntningar sverigefinländarna ställer på de finska myndigheterna.

I Arbetskraftsministeriets budget har under år 1979 reserverats ett anslag på 165 000 mk för informationsverksamhet riktad mot sverigefinländare.

Slutligen hänvisas till särskild berättelse avgiven av Finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k).

Ytterligare hänvisas till meddelanden om rekommendation nr 20/1971 och nr 14/1975.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 21 december 1979 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

Under vårsäsongen 1979 sändes "Viikkokatsaus", "Aktuellt-redaktionens 15 minuter långa veckoöversikt på fredag eftermiddag med repris på lördag. Detta följdes varannan vecka av "Ykköskanava", ett 25 minuters magasin med intervjuer och studio. Redaktör för programmet hade inlånats från Yleisradio men betalats av Sveriges Radio. Varannan vecka sändes dessutom "Ajankohtaista Suomesta", ett sammandrag av viktiga händelser i Finland byggt på material från Yleisradio. Redaktör var utlånad och betald av Yleisradio.

Hösten 1979 startade på försök ett helt svenskproducerat finskspråkigt magasin, 15 minuter långt, "Ykköskanava/Kanaletta". Magasinet sändes 11 gånger under hösten och producerades med hjälp av lokalradions finskspråkiga journalister.

För våren 1980 planeras att successivt bygga ut magasinssdelen och minska "Viikkokatsaus" i motsvarande grad. En finskspråkig redaktion är under uppbyggnad.

För Finlands del meddelas vidare:

Svenska TV-enheten i Yleisradio sänder per vecka i medeltal 12 timmar svenskt program, varav 60 % egetproducerat och 40 % import på sändningstiderna måndag kväll, tisdag efter 21.20 samt fredag, lördag och söndag eftermiddag. Till detta kommer ett antal program (långfilmer eller nordvisionsintag) som sändes av de andra TV-enheter-

na TV 1 och TV 2. Vidare sänder YLE svenska TV-nyheter varje dag 18.00—18.15 och nyhetstelegramsammanfattning efter 22.20.

I princip textas alla program som sänds under svensk tid så vitt möjligt till finska. Vad det normala programutbytet (Nordvisionsutbytet) mellan Finland och Sverige beträffar, finns en ökande tendens. Intaget av nordvisionsprogram har ökat utöver den svenskspråkiga sändningstiden, vilket alltså innebär att de i större utsträckning än tidigare är tillgängliga för den helt finskspråkiga befolkningen.

Slutligen hänvisas till Nordiska ministerrådets meddelande om rekommendation nr 15/1973/k.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om TV-överföring mellan
Finland och Sverige**

(Se Sak E 21, s. 2502)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 11 januari 1980:

Finlands representation vid det nordiska 29.10.1971 bildade samsarbetsorganet för tryckkärlsnormer och -bestämmelser består av för uppgiften bemyndigade tjänstemän från tekniska inspektoratet (efterträdare för tryckkärlsinspektoratet) och tryckkärlsnämnden. Vid samsarbetsorganets möte i Stockholm 9—10.10.1972 beslöts inofficiellt om inrättandet av den Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT), som har haft till uppgift att bl. a. verka för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/1972. Officiellt inrättades NGT vid sitt första egentliga möte i Oslo i mars 1973.

NGT sammanträdde igen i Helsingfors i april 1975. Där behandlades frågor rörande samarbetet inom tryckkärlsområdet, och meningen var att man skulle ha fortsatt med behandlingen av dessa ärenden i ett möte i Stockholm våren 1976, vilket dock icke sammankallades.

År 1977 sammanträdde NGT igen i Oslo. Vid detta möte, där berörda myndigheter i de nordiska länderna utom Danmark var representerade, konstaterades att NGT:s verksamhet är behövlig, och man beslöt att nästa möte skulle hållas i Stockholm år 1978. Det blev dock ingenting av detta möte heller och det såg ut som om det officiella sam-

arbetet inom tryckkärlsområdet hade varit dömt att upphöra. Mötet hölls emellertid 22.11.1979 på kallelse av svenska tryckkärlskommisionen i Stockholm.

Sagda möte hade föregåtts av Finlands regerings meddelande (12.1.1979) rörande NGT:s verksamhet samt av en skrivelse (25.9.1979), som den finska tryckkärlsnämnden skickat, med sikte på Nordiska rådets ekonomiska utskotts möte 26.9.1979, till Nordiska rådets Finlands-delegation och i vilken betydelsen av NGT:s verksamhet underströks. I anledning av ekonomiska utskottets yttrande har Nordiska rådets presidium i sin skrivelse av den 19.10.1979 till Nordiska ministerrådet anhållit att detta måtte reda ut hur det är meningen att Nordiska rådets rekommendation nr 1/1972 rörande NGT skall följas. Utredningen borde föreläggas Nordiska rådets 28:e session. NGT beslöt vid sitt ovannämnda möte att dess sekretariat utför utredningsarbetet för ministerrådet.

Vid NGT:s möte i Stockholm hade representanten för Danmark ingen fullmakt att sammankalla nästa möte, vilket Danmark står i tur att anordna. Frågan om ort och datum för 1980 års möte står alltså öppen.

Svårigheterna i fråga om NGT:s arbete har enligt handels- och industriministeriets uppfattning berott på den negativa ställning som den under Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetarskyddsärenden sorterande Nordiska styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter tagit till saken. Vid NGT:s möte i Stockholm konstaterades enhälligt att samarbete i denna form är nyttigt för varje part och att man borde fortsätta med det.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m.

(Se Sak E 20, s. 2500)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Inom det mättekniska området finns en informell nordisk arbetsgrupp, Normet, som för närvarande arbetar med vidare planläggning av det nordiska metrologisamarbetet på basis av ett pilotprojekt inom termometri.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Spørgsmålet om organisation og finansiering af det nordiske samarbejde i samespørgsmål har været genstand for undersøgelse og vurdering i Ministerrådets to sekretariater. Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde i København og Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo. På baggrund heraf er der nu vedtaget at den nordiske samekonference fortsat skal finansieres af Nordisk Ministerråds almindelige budget og at Samerådets administration fra 1980 også skal finansieres af Nordisk Ministerråds almindelige budget. Omkostningerne udgør nær 0,5 mill. nkr.

Det henvises for øvrigt til meddelelse om rekommandation nr. 24/1974 angående samnordisk indsats for beskyttelse af miljøet i de samiske kerneområder.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spörsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiskt samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Ministerrådet har under 1979 utrett konsumentproblem betr. bilar med huvudvikt på frågor som rör bilar i drift. En betydande del av hushållens utgifter hänförs sig till transportkostnader, främst till kostnader för bil. Ministerrådet avser i fortsättningen beakta möjligheterna till nordiskt samarbete på området.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelse for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 15 december 1979 å *samliga regeringars vägnar*:

Av de i rekommendationen avsedda korta rutterna har linjen Ivalo—Alta trafikerats av Finnair Oy med två turer per vecka i båda riktningarna under sommaren 1979.

Angående flygförbindelserna på Nordkalotten hänvisas till meddelandet om rekommendation nr 28/1973.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnad av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskabet Åland og Stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 15 november 1979 å *samtliga regeringars vägnar*:

Flygtrafiken mellan Mariehamn och Stockholm upprätthålles av Finnair Oy. För trafikprogramperioden 1.11.1979—31.3.1980 har antalet flygturer på rutten utökats med en extra daglig tur från Stockholm till Mariehamn. Våren 1979 togs ett antal specialpriser (gällande bl. a. ungdom, pensionärer och tur-returresor) i bruk, vilka har gjort det möjligt för allmänheten att fördelaktigare än tidigare använda sig av flyget på resor mellan Åland och stockholmsområdet.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

1. Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) har oplyst, at der ved beflyvningen af Færøerne allerede i 1977 er sket en betydelig kapacitetsforøgelse ved indsættelse af fly af typen Boeing 737-200 med plads til 127 passagerer. Beflyvningsforholdene er iøvrigt blevet forbedret ved en i 1979 gennemført forlængelse af landingsbanen på Vágar flyveplads, og en yderligere forbedring forventes ved ibrugtagning af nye landingshjælpemidler i 1. halvdel af 1980.

I marts 1979 godkendte ministeriet for offentlige arbejder, at der på ruter til Færøerne indføres en såkaldt "grøn" lavpris, hvorved der i lighed med andre danske indenrigsruter er skabt mulighed for at flyve til væsentligt lavere priser end de på ruten normalt gældende.

Efter anlæg af en flyveplads for fastvingede fly i Godthåb har selskabet Grønlandsfly i 1979 indsat fly af typen De Havilland "Dash 7" på ruterne Søndre Strømfjord–Godthåb og Søndre Strømfjord–Narssarssuaq. Indsættelsen af denne flytype har betydet en fordobling af sædekapaaciteten i forhold til den tidligere helikoptertrafik. Endvidere har Grønlandsfly/SAS siden sommeren 1979 med samme flytype befløjet en nyoprettet rute Søndre Strømfjord–Kulusuk–Keflavik.

2. Med hensyn til spørgsmålet om etablering af en skibsforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden henvises til meddelelse om rekommendation nr. 4/1975.

Meddelande**om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Den redaktionskommitté, som tillsattes 1975 för att ansvara för utgivandet av en serie problemorienterade temahäften om aktuella perioder i Nordens historia, har avslutat första delen av sitt arbete under 1979.

Tre häften, varav ett dubbelhäfte, har utgivits under verksamhetsåret. De är "Norden under andra världskriget", "Från Kalmarbrev till Stockholms blodbad" och "Bonden, Adelsmannen och Kronan". Häftena har utgetts i samarbete med etablerade förlag i Norden.

En fortsatt produktion av temahäften i Nordens historia kommer att övervägas under verksamhetsåret 1980.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående temahäftena i Nordens historia

(Se Sak E 1, s. 2473)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Finlands regering (Handels- och industriministeriet) meddelar den 10 december 1979 å *samtliga regeringars vägnar*:

Arbetet med fritidsbåtsfrågorna drivs i gemensam nordisk regi genom arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar. Gruppen består av representanter för ministerier och andra offentliga organ som har ansvaret för bl. a. fritidsbåtsfrågor. Gruppen – som upprättades 1973 – har tidigare inte haft någon fastare anknytning till det nordiska samarbetets organisation. I början av år 1979 beslutade emellertid ställföreträdarkommittén att gruppen skulle underordnas kommittén för en försöksperiod om två år. Efter periodens utgång kommer ställföreträdarkommittén att ta ställning till om arrangemanget skall göras permanent.

Gruppen har sammanträtt vid två tillfällen under år 1979, varvid utbyte av information rörande olika frågor inom fritidsbåtssektorn har skett. Vid ett av mötena utarbetades ett förslag till mandat för gruppens fortsatta arbete. Mandatet kommer efter godkännande av respektive land att tillställas ställföreträdarkommittén.

Vidare har också arbetet med frågorna kring onykterhet till sjöss varit uppe till förberedande behandling.

Vid sidan av den nyss angivna gruppen finns en särskild arbetsgrupp med representanter för sjöfartsmyndigheterna i respektive land. Denna grupp har under året utarbetat ett förslag till reviderade regler rörande de normer som gäller båtbyggnadsmaterial av det slag som används i Norden.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbete om biologisk bekämpning av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbete även undersöka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 25 januari 1980:

Landbruksdepartementet har med brev av 3. mai 1977 anmodet Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) om å ta opp spørsmålet om nordisk samarbeide om biologisk bekjempelse av skadedyr til behandling.

Spørsmålet har vært oppe til behandling flere ganger i NKJ, senest den 4. oktober 1979. NKJ mener at de nordiske land til dels har felles skadedyrproblemer i jordbruksproduksjonen og en koordinert nordisk forskningsinnsats er derfor vel motivert.

På kommersiell basis anvendes store beløp på utvikling av kjemiske bekjempelsesmidler, mens det bare i meget begrenset omfang utføres forskningsarbeide med sikte på biologisk bekjempelse. Det er således et stort behov for en intensivt nordisk forskningsinnsats. En grundlig undersøkelse av mulighetene for biologisk bekjempelse av skadedyr krever betydelige forskningsressurser og ekspertise på flere fagområder. Bare en felles nordisk innsats kan føre til at vesentlige emneområder kan tas opp til behandling.

Det kan opplyses at det i alle de nordiske land gjennomføres forskningsprosjekter hvor biologisk bekjempelse av skadedyr behandles, jfr. vedlagte bilag. NKJ støtter for tiden et nordisk prosjekt med tittelen: Integrrert bekjempelse av glimmerbøsser i korsblomstrede oljeplanter, hvor forskningsaktiviteten i Danmark, Finland, Norge og Sverige koordineres.

Under Nordiske Jordbruksforskernes Forening (NJF) er det nedsatt fem arbeidsgrupper som løpende drøfter koordineringen og planleggingen av de nasjonale forskningsaktiviteter angående biologisk bekjempelse av skadedyr på bestemte områder. Det gjelder f. eks.: mikrobiologisk bekjempelse av skadedyr, bekjempelse av bladlus og skadedyr på epletrær.

NKJ har besluttet å anmode NJF om innen utgangen av februar 1980 å utarbeide et forslag til et nordisk forskningsprogram om biologisk bekjempelse, hvor mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid skal søkes belyst. Programmet utarbeides bl. a. med henblikk på å søke om spesielle nordiske bevilgninger til å gjennomføre programmet.

Spørsmålet om etablering av et nordisk koordineringsutvalg som skal ha til oppgave å koordinere samlede nordiske aktiviteter angående biologisk bekjempelse av skadedyr vil bli tatt opp når det foreligger forslag til et nordisk forskningsprogram. Det kan tilføyes at NKJ vil overveie å plassere koordineringsutvalget organisatorisk til NKJ slik at kontakten til de nasjonale organer kan opprettholdes.

*BILAGA***Oversikt over igangværende forskningsprosjekter angående biologisk bekjempelse av skadedyr i de nordiske land***Danmark:*

1. Udbredelse og levevis af havrenematoden samt svampes indvirkning på opformering af nematoder.
2. Udarbejdelse af metoder til biologisk bekæmpelse af skadedyr på væksthushvædsgrønsager ved hjælp af snyltehvepse og rovmidler.
3. Biologi og udbredelse af skadedyrenes naturlige fjender med henblik på integreret bekæmpelse af skadedyr på frilandsgrønsager.
4. Øresundebillens biologi, dens naturlige svampesygdomme og disses anvendelighed ved biologisk bekæmpelse af billen.
5. Elmebarkbiller, forsøg med feromonlokning samt undersøgelse af udbredelse.
6. Biologi af granens rodbille.
7. Resistens i gulerødder overfor gulerodsfluer.
8. Integreret bekæmpelse af skadedyr. Modelstudier med gulerodsfluer og knoporme i gulerødder.
9. Udvikling og afprøvning af jomfrufælder og feromonfælder til fangst af uglearter.

Finland:

1. Utvecklandet av biologisk bekämpning för lantbruk och trädgårds-skötsel.
2. Rötbekämpning av granskador.
3. Mikrobiologisk bekämpning av skadeinsekter.

Island:

1. Bekæmpelse af spindemider i væksthuse ved hjælp af rovmidlen *PHYTOSEIULUS persimilis*.

Norge:

1. Biologisk/integrert bekjempelse av skadedyr på veksthusplanter.
2. Integrert bekjempelse av skadedyr i rotvekster og grønnsaker.
3. Virkning av en hyperparasitt på agurkmjøldogg.
4. Parasittar på rognebærmøll og deira geografiske utbreiing i Norge.
5. Biologi og økologi av viktige fruktviklararter ved hjelp av feromon.
6. Biologisk bekjempelse av bladlus i veksthus.
7. Biologisk kontroll av soppsykdommer på planter ved bruk av antagonistiske sopper.

8. Bekjempelse av *Myzus persicae* (fersken-bladlus) ved hjelp av sorgelkreps (Aphididae).
9. Resistensforhold mot bladparasitter i kornartene.

Sverige:

1. Fjærnspridning av bladlöss.
2. Fermoner hos *Blastophagus piniperda* och *B. minor*, den større resp. mindre mærgborren.
3. Utveckling av nematoden *Neoaplectana carpocapsae* till ett förbättrat biologiskt bekämpningsmedel mot snytbaggen, *Hylobius abietis*.
4. Mikroorganismers användbarhet för populationsreglering av *Hylobius abietis* L., *Dendrolimus pini* L., *Bupalus piniarius* L. och *Lymantria monacha* L.
5. Doftsignaler för kontroll av skadeinsekter.
6. Bekämpfung av jordflyn med hjälp av insektvirus.
7. Biologisk bekämpfung av vissa skadedjur på trädgårdsväxter.
8. Ekonomiska konsekvenser av att minska användningen av kemiska bekämpningsmedel i jordbruket.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskegrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet, og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

Islands regering (Utanríksráðuneytið) meddelar den 28 november 1979:

Havrettskonferansens syvende sesjon ble holdt i Genève 28. mars til 19. mai 1978 og i New York 21. august til 15. september 1978. Den åttende sesjon fant sted i Genève 19. mars til 27. april 1979 og i New York 19. juli til 24. august 1979.

Under begge sesjoner ble forhandlingsteksten (Informal Composite Negotiating Text — ICNT) utførlig diskutert i spesielle arbeidsgrupper og en revidert tekst (INCT/Rev. 1) ble formulert etter Genève-møtet i attende sesjon fant sted i Genève 19. mars til 27. april 1979 og i New York 19. juli til 24. august 1979.

Vesentlige fremskritt ble konstatert på alle de saksområder som ennå er omtvistet. Det gjelder spesielt for så vidt angår det internasjonale havbunnsområde hvor mange spørsmål vedrørende regimet for utnyttelsen av havbunnens ressurser ble positivt behandlet. Spesielt kan fremheves forholdet mellom rådet og forsamlingen, avstemningssystemet i rådet og de finansielle bestemmelser.

Betydelige fremskritt ble også oppnådd i de saker som behandles i 2. og 3. hovedkomiteer. Drøftelser om konvensjonens sluttbestemmelser ble innledet i en arbeidsgruppe under Jens Evensens formannskap.

Hovedsaken er at det ble besluttet at konferansarbeidet skal avsluttes i 1980 og for det formål skal konferansens siste sesjon finne sted i to deler, den første i New York fra 27. februar til 3. april 1980 og den andre i Genève fra 28. juli til 29. august 1980.

Hvis dette program blir realisert ville det bli høyst tilfredsstillende.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjningshänseende,¹
2. att efterstäva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och
3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte år 1973, mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1973, en särskild arbetsgrupp för att företaga en utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentligrättsliga lagstiftning. Arbetsgruppens mandat utvidgades år 1975. Detta innebar att utredningen även skulle gälla samlevnadsformer av äktenskapliknande karaktär vilka har återverkan på försörjarbegreppet. Arbetsgruppen avlämnade i slutet av september 1976 sin slutrapport.

Utredningen, som innebär att ett av syftena med rekommendationen uppfyllts, har publicerats i NU-serien (NU 1976:30. Ekteskap og forsørgelse i Norden).

Ministerrädssekretariatet har efter beslut i Nordiska socialpolitiska kommittén tagit initiativ till att berörda departement/ministerier ajourfört utredningen. Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade den 24-25 april 1978 bl.a. att i samarbete med Kontaktgruppen for likestilling,

¹ Punkt 1 avskriven (se Nordisk Råd, 26. sesj., s. 1610).

Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor och jämställdhetsdelegationerna i de nordiska länderna planera och genomföra ett tvärfackligt seminarium år 1979 kring försörjningsbegreppet. Seminariet finansierat av ministerrådet, genomfördes den 26-28 september 1979 under temat "Familj, äktenskap och försörjning". Rekommendationerna från seminariet kommer att behandlas i de olika ämbetsmannakommittéerna under våren 1980.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående det nordiska jämställdhetssamarbetet

(Se Sak E 12, s. 2487)

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om vård i hemmet av sjukliga åldringar

(Se Sak E 25, s. 2507)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970:19).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen, för vilka gäller legitimeringskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Utredningsuppdraget för den nordiska arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal, som tillsattes år 1976, har utformats med hänsyn till bl.a. Nordiska rådets rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker.

Arbetsgruppen överlämnar i januari 1980 ett förslag till samlad överenskommelse rörande gemensam nordisk arbetsmarknad för viss personal inom hälso- och sjukvården m.m. Preliminärt omfattas 18 yrkesgrupper av överenskommelsen. Förslaget kommer att bli föremål för nationell och nordisk remiss under första halvåret 1980.

Ministerrådet anser att syftet med denna rekommendation härmed är uppfyllt.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Utredningsuppdraget för den nordiska arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal, som tillsattes år 1976, har utformats med hänsyn till bl.a. Nordiska rådets rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker.

Arbetsgruppen överlämnar i januari 1980 ett förslag till samlad överenskommelse rörande gemensam nordisk arbetsmarknad för viss personal inom hälso- och sjukvården m.m. Preliminärt omfattas 18 yrkesgrupper av överenskommelsen. Förslaget kommer att bli föremål för nationell och nordisk remiss under första halvåret 1980.

Ministerrådet anser att syftet med denna rekommendation härmed är uppfyllt.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning hovedsagelig i overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 15 januari 1980 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det kan inledningsvis nämnas att frågor om samordningen av utlänningslagstiftningen i de nordiska länderna har dryftats vid Nordiska utlänningsutskottets sammanträden. Vidare har den svenska utlänningslagkommittén under sitt arbete besökt Danmark, Finland och Norge för att informera om sin verksamhet och för att diskutera olika samordningsfrågor. I fråga om utredningsarbetet i ettvarvt av länderna kan nämnas följande.

I Danmark tillsatte justitieministern i december 1977 en kommitté för att överväga en revidering av lagen om utlänningars tillträde till landet m. m. Kommittén har till uppgift att göra en allmän genomgång av den danska utlänningslagstiftningen samt komma med de ändringsförslag som genomgången ger anledning till. Kommitténs arbete skall i första hand syfta till att ge utlänningar ett ökat rättsskydd.

Kommittén skall följa det revideringsarbete angående utlänningslagstiftning, som inletts i de övriga nordiska länderna samt beakta förslag som framförts i betänkandet Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden (NU 1970: 16). Kommittén avgav i november 1979 ett delbetänkande (betänkande nr 882/1979), som innehåller förslag till nya och mer detaljerade regler om utlänningars tillträde till och uppehåll i Danmark samt om utvisning. Kommittén föreslår bl. a. att en rad personer, som har kvalificerad anknytning till Danmark eller till

där bosatta personer, får rätt till uppehållstillstånd, när olika närmare angivna villkor är uppfyllda. När det gäller utvisning har kommittén särskilt koncentrerat sig på frågan om utvisning av utlänningar som har en närmare anknytning till Danmark, och man har i förslaget i synnerhet sökt att precisera och begränsa möjligheten att utvisa sådana personer.

Kommittén fortsätter nu arbetet med den egentliga revideringen av lagstiftningen om utlänningar m. m.

I *Finland* avgav den år 1976 tillsatta "Utlänningskommissionen 1976" sitt betänkande (Kommittébetänkande 1977: 71) den 31 december 1977. I betänkandet föreslås att utlänningslagstiftningen i Finland i så hög grad som möjligt samordnas med motsvarande lagstiftning i de övriga nordiska länderna. I övrigt föreslås bl. a. att grundstadgandena om utlänningens inresa i och utresa ur landet samt vistelse och arbete där skall utfärdas i lag. I anslutning till ministeriet för inrikesärendena skall enligt förslaget finnas en utlänningsnämnd för handläggning av ärenden som anges i utlänningslagen. Enligt utlänningslagen skall det ankomma på nämnden att på polisens framställning besluta om bortvisning från landet och om utvisning, såvida det inte av särskilda skäl ankommer på ministeriet för inrikesärendena att fatta dessa beslut. Nämnden skall enligt betänkandet också vara besvärinstans (rättsmedelsinstans). En utlänning som är missnöjd med polisens eller passgranskarens med stöd av utlänningslagen fattade beslut skall kunna bringa ärendet till avgörande i utlänningsnämnden. Det gäller inte beslut i viseringsärenden.

Betänkandet har remissbehandlats och är nu föremål för beredning i Inrikesministeriet. Eftersom de utlåtanden som har lämnats i betydande grad avvek från varandra tillsattes den 20 september 1979 en arbetsgrupp med uppdrag att justera de framlagda förslagen. Fristen för arbetsgruppen utgår den 31 december 1979. Avsikten är att därefter behandla ärendet inom regeringen och regeringens proposition beräknas kunna föreläggas riksdagen våren 1980.

I *Norge* gäller alltså ett temporärt invandringsstopp. Ett utredningsarbete pågår om vilka regler som skall avlösa nuvarande bestämmelser.

Som nämnts i ett tidigare meddelande arbetar en särskild utredning. Det norske fremmedlovutvalg, i syfte att framlägga förslag till reviderad utlänningslagstiftning i Norge. Utredningen kan väntas avge sitt betänkande under innevarande år. Sedan detta skett, beräknas det ta två—tre år innan den nya lagen träder i kraft. I sitt arbete beaktar utredningen de förslag som har lagts fram i Sverige och Danmark.

I *Sverige* genomfördes med verkan från och med den 1 januari 1976 en omfattande reform av utlänningslagstiftningen (SFS 1975: 1358—1367). Ändringarna har redovisats i meddelande den 9 januari 1976.

Som framgår av meddelandet den 6 december 1977 togs betänkandet *NU 1970: 16* upp till behandling i det sammanhanget. Ett av förslagen genomfördes då, nämligen det att svikligt förtigande jämställdes med positiv oriktig uppgift som grund för återkallelse av tillstånd. I propositionen uttalades också att det inte var önskvärt eller möjligt att införa föreslagen besvärsmätt vid vägrat uppehålls- eller arbetstillstånd. Däremot finns alltid besvärsmätt mot det beslut om avlägsnande (förpassning) som blir följden av att uppehållstillstånd har vägrats.

På grundval av utlänningslagkommitténs betänkande (SOU 1977: 28) genomfördes viktiga ändringar i utlänningslagen från och med den 1 juli 1978 (SFS 1978: 361—367). Ändringarna har redovisats i meddelande den 19 december 1978.

Utlänningslagkommittén har i augusti 1979 avlämnat betänkandet (SOU 1979: 64) med förslag till en ny utlänningslag. Vid utformningen av sina förslag har kommittén beaktat betänkandet *NU 1970: 16* om enhetliga regler för avlägsnande av utlänningar. I det svenska betänkandet föreslås som huvudregel att uppehållstillstånd skall ordnas före inresan. Vidare förordas bl. a. att flyktingdefinitionen i 1951 års FN-konvention om flyktingars rättsliga ställning introduceras i lagen och att s. k. flyktingförklaring införs. Möjligheterna att avlägsna en utlänning på grund av brott inskränks och detta gäller i särskilt hög grad om nordiska medborgare. Möjligheten till utvisning på grund av asocialitet begränsas. Avlägsnandeinstituten begränsas till två, avvisning och utvisning.

Betänkandet har remissbehandlats och arbetet med en proposition till riksdagen har inletts i regeringskansliet.

Den särskilda, i det tidigare meddelandet omnämnda, tidsbegränsade lagen om tvångsåtgärder (telefonavlyssning m. m.) har i december 1979 fått giltighetstiden förlängd till och med utgången av år 1980.

I fråga om tillämpningen av den nordiska passkontrollöverenskommelsen kan nämnas följande. Sedan slutet av år 1976 har den stickprovsvisa passkontrollen intensifierats vid bl. a. de passkontrollorter i Skåne som har färjetrafik med Danmark. Den illegala invandringen av assyrier från Turkiet till Sverige över i första hand den dansk-svenska gränsen fick emellertid under åren 1977 och 1978 en sådan omfattning och gav upphov till så omfattande socialpolitiska problem, att den svenska regeringen under våren 1979 fann det nödvändigt att överväga en ytterligare skärpning av gränskontrollen. Härvid beaktades även de skillnader i fråga om de nordiska ländernas viseringspolitik som har utvecklats efter passkontrollöverenskommelsens tillkomst. Från svensk sida föreslogs en möjlighet att — för begränsad tid och under noga preciserade förutsättningar — införa generell passkontroll vid gränsen till annat nordiskt land. Frågan avhandlades på det nordiska planet först vid överläggningar mellan de danska och svenska

statsministrarna den 7—9 maj 1979 och därefter vid ett möte mellan företrädare för de nordiska regeringarnas utrikes- och fackdepartement den 18 maj 1979. De övriga nordiska ländernas regeringar visade förståelse för de svenska svårigheterna genom att medverka till de föreslagna ändringarna. Överenskommelsen om ändring av passkontrollöverenskommelsen undertecknades den 27 juli 1979 och blev gällande den 26 augusti samma år. Passkontrollöverenskommelsens artikel 8 ger i sin ändrade lydelse möjlighet för ett nordiskt land att tillfälligt införa generell passkontroll om detta är nödvändigt för att förhindra ett omfattande illegalt inresande, vilket beror på att de berörda länderna har olika viseringskrav.

Mot bakgrund av den situation som rådde vid överenskommelsens tillkomst bedömde regeringarna att det inte var möjligt att avvakta en diskussion av frågan med parlamentarikerna i Nordiska rådet.

Förutom den nu berörda ändringen företogs samtidigt vissa andra ändringar i passkontrollöverenskommelsen. Sålunda överlämnades det åt vart enskilt land att avgöra omfattningen av utresekontrollen. Kontrollkortsystemet anpassades härtill. Återtagningsfristen i artikel 10 kortades ned från ett år till sex månader. Dessa ändringar hade föregåtts av diskussioner inom Nordiska utlänningsutskottet.

Varken Sverige eller något annat land har ännu påkallat tillämpning av rätten till generell passkontroll.

*BILAGA 1***Överenskommelse****mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om ändringar i överenskommelsen den 12 juli 1957 om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna**

Regeringarna i de fördragsslutande staterna har enats om följande ändringar i överenskommelsen den 12 juli 1957 om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna.

Artikel 1

Artikel 2 i överenskommelsen den 12 juli 1957 skall ha följande lydelse:

”Envar av de fördragsslutande staterna skall företaga passkontroll av inresande vid sina nordiska yttergränser. Fördragsslutande stat avgör i vilken utsträckning passkontroll av utresande skall ske vid dess nordiska yttergränser.

Envar av de fördragsslutande staterna skall använda kontrollkort (inresekort) som hjälpmedel vid inresekontroll av

a) utlänning, som är viseringspliktig i någon av de fördragsslutande staterna, såvida denna kräver kontrollkort,

b) utlänning, som av en fördragsslutande stat i samband med beslut om hans avlägsnande från vederbörande stat förbjudits att återvända dit utan särskilt tillstånd.”

Artikel 2

Artikel 3 i överenskommelsen den 12 juli 1957 skall ha följande lydelse:

”Inresekortet skall behållas av inresestaten. Har utlänningen beviljats visering till någon annan nordisk stat, skall kopia av kortet sändas till denna stat.”

Artikel 3

Artikel 7 första stycket i överenskommelsen den 12 juli 1957 skall ha följande lydelse:

”Bestämmelserna i artiklarna 2 och 6 äro icke tillämpliga på utlänning som ankommer från icke-nordisk stat som besättningsman på fartyg. Dock skall utlänning, som ankommit från icke-nordisk stat som besättningsman på fartyg och avmönstras i någon nordisk stat, inresebehandlas i enlighet med artiklarna 2 och 6.”

Artikel 4

Artikel 8 i överenskommelsen den 12 juli 1957 skall ha följande lydelse:

”Fördragsslutande stat äger rätt att vid sin gräns mot annan nordisk stat företaga stickprovskontroll. Bedömes det nödvändigt för att förhindra en omfattande illegal inresa till följd av skillnader mellan de fördragsslutande staterna i fråga om viseringstvång, får fördragsslutande stat även i övrigt företaga passkontroll vid gräns mot annan nordisk stat. Beslut om sådan kontroll får för varje gång gälla under högst sex månader.

Företager fördragsslutande stat passkontroll enligt första stycket, skall utlänning kunna åläggas att uppvisa sitt pass och lämna de upplysningar som begäras.

Beslutar fördragsslutande stat att företaga passkontroll vid gränsen till annan nordisk stat i enlighet med första stycket, andra och tredje punkterna, upphäves återtagningsplikten enligt artikel 10 för den andra nordiska staten med avseende på personer som ha inrest under en sådan period.

Varje fördragsslutande stat kan vid gränsen till annan fördragsslutande stat avvisa annan utlänning än sådan, som har tillstånd att inresa i vederbörande stat.”

Artikel 5

Artikel 10 tredje stycket i överenskommelsen den 12 juli 1957 skall ha följande lydelse:

”Bestämmelserna i första och andra styckena skola icke gälla utlänning, som har uppehållit sig i den stat, som kräver tillbakasändning, under minst sex månader räknat från tidpunkten för hans olovliga inresa i staten, eller som efter olovlig inresa har fått uppehålls- och/eller arbetstillstånd där. Återtagningsplikten förutsätter att begäran om återtagning göres inom en månad efter det att myndigheterna ha fått kännedom om att utlänningen vistas i landet.”

Artikel 6

Artikel 11 i överenskommelsen den 12 juli 1957 skall ha följande lydelse:

”På begäran av fördragsslutande stat äro övriga fördragsslutande stater skyldiga att verkställa efterforskning av utlänning. Efterforskning skall ske ofördröjligen efter det framställning därom gjorts. Framställning om efterforskning skall innehålla så fullständiga uppgifter som möjligt angående utlänningen.

I underrättelse om att en utlänning önskas upptagen i eller struken ur övriga fördragsslutande staters förteckningar över utvisade utlänningar skall såvitt möjligt grunden till begäran i korthet anges.”

Artikel 7

Bilagorna 1—3 till överenskommelsen den 12 juli 1957 skall utgå.

Artikel 8

Denna ändringsöverenskommelse träder i kraft trettio dagar efter dagen för undertecknandet.

Till bekräftelse härav har de fördragsslutande staternas befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Köpenhamn den 27 juli 1979 i ett exemplar på svenska, danska, finska, isländska och norska, varav det danska utrikesministeriet skall överlämna bestyrkta kopior till de övriga fördragsslutande staternas regeringar.

*BILAGA 2***Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående den nordiska passkontrollöverenskommelsen**

(Se Sak E 6, s. 2480)

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Juridisk udvalg har behandlet den til Nordisk Råds 28. session 1980 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 10/1973 angående samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik på møder den 29. januar og 3. marts 1980.

Meddelelsen indeholder en redegørelse for det aktuelle arbejde i de nordiske lande vedrørende revisionen af udlændingelovgivningen m. v. Arbejdet foregår efter retningslinjer, der er i overensstemmelse med henstillingen i rekommandationen.

Meddelelsen indeholder endvidere oplysning om den i 1979 gennemførte ændring af den nordiske paskontroloverenskomst og om baggrunden herfor.

Ændringen betyder, at det er blevet muligt at foretage paskontrol af ikke-nordiske statsborgere ved grænseovergangene til et andet nordisk land. En sådan kontrol må hver gang ske i en periode af højst 6 måneder. Ved beslutningen om kontrol ophæves tilbagesendespligten for det andet nordiske land. Dette indebærer, at afvisninger må gennemføres til et ikke-nordisk land, sædvanligvis den indrejsendes hjemland. Muligheden for at indføre generel paskontrol er endnu ikke udnyttet.

Det oplyses i meddelelsen, at baggrunden for den gennemførte ændring er den i 1977 og 1978 konstaterede stigende illegale indvandring af assyrere fra Tyrkiet, som har givet anledning til omfattende socialpolitiske problemer.

Juridisk udvalg har i sin betænkning over ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde, C 1/1980, oplyst, at udvalget på sit fællesmøde den 1. november 1979 med de nordiske justitsministre har modtaget en redegørelse for den stedfundne ændring. Udvalget har taget oplysningerne om ændringen og de bevæggrunde, der har ligget bag ændringen, til efterretning, men fremsat kritik af, at ændringen ikke inden dens vedtagelse havde været forelagt Nordisk Råd til behandling i henhold til Helsingforsaftalens art. 46. Justitsministrene har over for juridisk udvalg beklaget, at dette ikke har været tilfældet, og har erkendt, at der har været tale om en kommunikationsbrist.

Juridisk udvalg har taget dette til efterretning, efter at ministrene har meddelt udvalget, at man vil søge at undgå, at noget lignende sker i fremtiden, og redegjort for, hvorfor sagens karakter af en hastesag har medført, at den sædvanlige procedure blev fraveget.

Da det fremgår af dagsordenen for Nordisk Råds 28. session, at der under sessionen vil blive stillet to spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende paskontroloverenskomsten, vil juridisk udvalg efter sessionen fortsætte behandlingen af meddelelsen om rekommandation nr. 10/1973 i lyset af de under sessionen afgivne svar på de stillede spørgsmål.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd tager den til Nordisk Råds 28. session 1980 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 10/1973 angående samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Reykjavík den 3. marts 1980

K. B. Andersen (S)
Formand

Halldór Ásgrímsson

Ib Christensen (DR)

Guttorm Hansen (A)

Erkki Liikanen (Sd)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Ilkka Kanerva (Kok)

Nathalie Lind (V)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

De nordiska patentlagarna från år 1967, som grundar sig på ett omfattande samarbete mellan de nordiska länderna, har nyligen genomgått eller genomgår just nu betydande förändringar. Dessa har föranletts av två internationella konventioner, 1970 års konvention om patentsamarbete (Patent Cooperation Treaty, PCT) och 1973 års europeiska patentkonvention (European Patent Convention, EPC). Syftet med konventionerna är främst att undvika en del av det dubbelarbete som utförs då en uppfinning patentsöks i flera länder.

Den rekommendation om nordiskt patentsamarbete, som Nordiska Rådet antog vid sin 21:a session år 1973, innebar en uppmaning till fortsatt nordisk samverkan inom patenträtten då nya regler utarbetades i anledning av konventionerna. Revisionen av de nordiska patentlagarna är nu så gott som klar. Nya regler har redan trätt i kraft i Danmark och Sverige och kommer att träda i kraft i Norge vid årsskiftet. I Finland har proposition med förslag till ändringar nyligen lagts fram. Som framgår av de redogörelser som tidigare har lämnats till Nordiska Rådets juridiska utskott inför utskottets möte i Mariehamn i juli 1979, torde Sverige bli det enda nordiska land som tillträder den europeiska patentkonventionen (EPC). Samarbetet har emellertid trots detta lett till att man kunnat bibehålla rättslikheten och på vissa punkter t.o.m. öka den.

En viss skillnad föreligger mellan de nordiska länderna när det gäller

produktpatent på livs- och läkemedel. Sålunda gäller alltså förbud mot sådant patent i Danmark, Finland och Norge. I Sverige har detta förbud upphävts. I de tre andra länderna är förbudet intaget i övergångsbestämmelserna till patentlagarna. Skillnaden är sålunda i huvudsak av övergångsnatur. Det synes därför inte påkallat med särskilda initiativ till lagändringar på denna punkt från Ministerrådets sida.

Det nordiska patentsamarbetet kommer självfallet att fortsätta. Emellertid anser Ministerrådet rekommendationen för uppfylld.

Det hänvisas i övrigt till den redogörelse som lämnades av justitieministerna i möte med Nordiska Rådets juridiska utskott i Köpenhamn 1 november 1979.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Det fremgår af meddelelsen, at den revision af de nordiske patentlove, som har været i gang i en årrække, er ved at være afsluttet. Juridisk udvalg er på møder den 26. juli og den 1. november udførligt blevet orienteret af Nordisk Ministerråd om arbejdet med revisionen og om det internationale samarbejde.

Juridisk udvalg deler de nordiske justitsministres opfattelse af, at revisionen ikke væsentligt har ændret den retsenhed på patentområdet, som hidtil har hersket på dette lovgivningsområde. Heller ikke de nordiske landes ikke helt ensartede tilslutning til patentsamarbejde på bredere internationalt plan har ført til forskelle, som efter det oplyste vil være af væsentlig betydning.

I betragtning af de nordiske landes uensartede tilknytningsforhold til det bredere internationale handelsmæssige og industrielle samarbejde ser juridisk udvalg med tilfredshed på, at det har været muligt for det nordiske samarbejde at løse problemerne i de forskellige internationale relationer på en sådan måde, at det nordiske patentsamarbejde også i fremtiden kan foregå på stort set samme grundlag som hidtil.

Selv om den forskel vedrørende produktpatent på livs- og lægemidler, som meddelelsen omtaler, ikke skulle blive ophævet, anser juridisk udvalg rekommandationen for opfyldt i så vidt omfang, som det kunne forventes, og som det på nuværende tidspunkt må anses for praktisk og politisk muligt. Hvis de særlige problemer vedrørende produktpatent senere viser sig at nødvendiggøre specielle forslag vedrørende dette emne, vil sagen på ny af udvalget blive rejst i Nordisk Råd.

På denne baggrund indstiller juridisk udvalg,

- at Nordisk Råd tager den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 28. session 1980 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 11/1973 angående nordisk patentsamarbejde til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 29. januar 1980

K. B. Andersen (S)

Formand

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Erkki Liikanen (Sd)

Eivor Marklund (vpk)

Asser Stenbäck (Sk)

Lennart Andersson (s)

Ib Christensen (DR)

Urpo Lepänen (Kok)

Nathalie Lind (V)

Anne-Lise Steinbach (A)

Liv Stubberud (A)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingarna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Under avslutningsfasen af MTN i Genève (GATT) har de nordiske lande (særlig Finland, Norge og Sverige) haft et nært samarbejde med sigte på formulering af i størst mulig grad fælles standpunkter. Arbejdet med den nationale gennemførelse af resultaterne af MTN bliver ført videre bl. a. på baggrund af nordiske koordineringsmøder. Det er nærliggende at antage, at også den konkrete opfølgning og gennemførelse af MTN-resultaterne (udarbejdelse af love og lignende) vil medføre nordisk samarbejde på visse områder.

I forbindelse med behandlingen af økonomiske og handelspolitiske spørgsmål i andre internationale organer, først og fremmest FN og OECD, sker der i betydeligt omfang en samordning af de nordiske landes synspunkter, og på en række områder afgives der fælles udtalelser og indlæg.

Hertil kommer et veletableret samarbejde i valgspørgsmål ved besættelse af poster i de pågældende organisationer.

Under forberedelserne til FN's femte konference om handel og udvikling i maj-juni (UNCTAD V), såvel som under selve konferencen, foregik der en snæver koordination mellem de nordiske lande. Disse lande fremsatte bl. a. under konferencen et fælles resolutionsforslag vedrørende fremme af udviklingslandenes eksport til industrilandene.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

I meddelandet om rekommendationen till Nordiska rådets 28:e session redogjordes för Nordiska ministerrådets (kommunikations-, kultur- och undervisningsministrarna/MR-TV) beslut den 13 mars 1978 om fortsatt utredning av frågan om nordisk radio och television via satellit. Enligt direktiven skulle utredningen i princip inriktas på direktöverföring via satellit av samtliga riksprogram i nordisk radio och television, det s. k. totalalternativet. Direktiven preciserades genom beslut i MR-TV 21 augusti 1978 så att utredningen även skulle omfatta en viss beskrivning av alternativet nordiskt redigerad TV-kanal sådan den skisserats i betänkandet Nordisk radio och television via satellit (NU A 1977: 7).

Utredningens fyra delrapporter¹, för vilka särskilt tillsatta expertgrupper ansvarat, överlämnades till MR-TV den 18 juni 1979.

¹ NU A 1979: 5—8 "Nordisk radio och television via satellit", Teknisk och teknisk/ekonomisk, Kultur- och programpolitisk, Rättslig respektive Finansiell delrapport.

Huvudrapporten (NU A 1979: 4) överlämnades till MR-TV den 22 oktober 1979 av den för utredningen ansvariga ställföreträdarkgruppen. De viktigaste slutsatserna i huvudrapporten återges i kap. 1, Sammanfattning (se *Bilaga*).

MR-TV konstaterade att den fortsatta utredningen om nordisk radio och television via satellit enligt MR-TV:s beslut den 13 mars 1978 med de för ändamålet särskilt upprättade organen hade slutfört sitt arbete.

Det beslutades att ställföreträdarkgruppen tills vidare skulle fortsätta sitt arbete som förberedande organ för MR-TV, samt att Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete fortsatt skulle ha sekretariatsansvar för ställföreträdarkgruppen.

Huvudrapporten med tillhörande delrapporter har enligt beslut sänts på remiss med svarsfrist senast den 15 april 1980.

Efter det att remissyttranden sammanställts kommer MR-TV att behandla frågan om radio- och TV-samarbete. Behandlingen omfattar härvid inte endast den senast föreliggande utredningen utan också tidigare utredningar om nordiskt radio- och TV-samarbete¹.

¹ NU 11: 73 "TV över gränserna". Mellanrapport från Nordiska ministerrådets TV-kommitté 1973.

NU 1974: 19 "TV över gränserna". Slutrapport.

NU A 1977: 7 "Nordisk radio och television via satellit". Statssekreterargruppens slutbetänkande.

NU A 1979: 4 "Nordisk radio och television via satellit". Huvudrapport.

*BILAGA 1***Sammanfattning av Nordisk radio och television via satellit, huvudrapport (NU A 1979: 4)¹***Varför ett nordiskt radio- och TV-samarbete?*

— Tanken att sända nationella radio- och TV-program till samtliga nordiska länder har sin utgångspunkt i en önskan att främja nordiskt kulturellt samarbete. Satellittekniken kan därvid vara ett effektivt hjälpmedel.

— Ett ökat radio- och TV-samarbete i Norden kommer att bli en tillgång och en styrka i samspelet med kulturinflytanden från länder och språkområden utanför Norden. Detta kan bli särskilt betydelsefullt om det blir vanligt med radio- och TV-sändningar via satellit från andra europeiska länder.

— Sändning av alla nationella radio- och TV-program ger publiken ett programutbud i Norden som de enskilda länderna var för sig inte har möjlighet att åstadkomma. Publiken får härigenom tillgång till ett omfattande programutbud med stor spännvidd.

— Ett ökat utnyttjande av grannländernas radio- och TV-program kommer att bidra till en bättre ömsesidig språkförståelse.

— Ett mer omfattande radio- och TV-samarbete kommer att kunna förbättra den kulturella situationen också för språkliga och etniska minoriteter.

Vad tar utredningen upp?

Utredningen omfattar en analys av ett nordiskt radio- och TV-samarbete, i vilket alla nordiska rikstäckande program sänds via satellit till samtliga nordiska länder, det s. k. "totalalternativet". Utredningen omfattar dessutom en beskrivning av en alternativ form för programsamarbete där ett gemensamt nordiskt redigerat TV-program sänds till samtliga nordiska länder, det s. k. "redigerade alternativet" (jfr kap. 11). Utredningen beskriver också möjligheterna till att öka det nordiska programutbudet genom jordbundna sändningar (jfr kap. 12).

I denna sammanfattning berörs bara totalalternativet.

Hur många programkanaler kan det bli?

Samtliga sju TV-program i Norden kommer att kunna sändas till det östnordiska området (Danmark, Finland, Norge och Sverige). Högst fem TV-program kommer att kunna sändas till det västnordiska området (Island, Färöarna och Grönland).

¹ Översättning från norska

Samtliga elva ljudradioprogram i Norden kan sändas till det östnordiska området och eventuellt högst tio till det västnordiska området. Dessutom kommer det att bli möjligt att förse TV-programmen med valbar text och eventuellt också valbar ljudkommentar på flera nordiska språk.

På längre sikt kan det jordbundna sändarnätet i de nordiska länderna frigöras för andra sändningar. Detta kan underlätta en decentralisering av den nationella radio- och TV-verksamheten.

Vilka blir verkningarna för radio- och TV-publiken?

Publiken får tillgång till grannländernas nationellt producerade program. Detta kommer att bidra till att skapa intresse och förståelse för och öka kunskaperna om grannländerna.

Valmöjligheter för alla tittare och lyssnare i Norden kommer att öka. I Östnorden kommer man att kunna välja mellan sju TV-kanaler och elva radiokanaler, och i Västnorden mellan fem TV-kanaler och eventuellt minst tio radiokanaler.

Möjligheter att ta in grannländernas radio- och TV-program kommer att gälla hela den nordiska publiken och inte som nu endast den del som bor i gränsområdena.

TV-programmen kommer i viss utsträckning att textas eller förses med "ljudversioner" på flera språk. Detta gör dem språkligt mer tillgängliga än vad som i dag är fallet med program från grannländerna.

Kulturarbetarnas insatser i programproduktionen kan nå ut till en större publik.

Tillgång till ett större radio- och TV-utbud kommer generellt knappast att ha någon väsentlig påverkan på deltagandet i andra kulturella och sociala aktiviteter.

Ett ökat samarbete mellan radioföretagen i Norden skapar möjligheter för en bättre service för etniska och språkliga minoriteter.

Överföring av radio- och TV-program via satellit över Norden innebär att de som flyttar mellan de nordiska grannländerna får större möjligheter att hålla sig informerade om vad som sker i hemlandet och att hålla kontakt med sitt språk och sin kultur.

Hur kommer de flesta människor troligen att använda sig av programutbudet?

TV-tittandet förväntas öka något. Troligen kommer ökningen främst i grupper som redan i dag ser mycket på TV.

Ökningen blir troligen störst i områden som i dag inte har TV eller endast har ett begränsat utbud. I områden som redan har två eller flera kanaler förväntas ökningen genomsnittligt bli liten.

Tittandet på grannlandskanalerna kommer troligen att ske på bekost-

nad av de nationella kanalerna, även om de senare också i framtiden kommer att vara de som utnyttjas mest.

Det kommer att bli en tendens till att välja lättare program från grannlandskanalerna, samtidigt som publiken kommer att se mindre på sådana program i de nationella kanalerna.

En viss tendens till att välja bort informativa program kan uppstå. Även om endast en liten del av publiken kommer att se dessa program innebär detta ändå att ett förhållandevis stort antal människor får information om grannländerna via TV.

Barn är en publikgrupp som troligen kommer att öka sin TV-konsumtion till följd av nordisk programspridning. TV:s roll för denna grupp kommer troligen att öka både i positiv och negativ bemärkelse. En positiv aspekt är att barnen får tillgång till ett mer nyanserat utbud och därmed också till flera program som är speciellt riktade till dem. Det är också positivt för den nordiska kulturgemenskapen att unga människor på ett tidigt stadium kommer i kontakt med grannländernas språk och kultur. Risken för negativa verkningar understryker behovet av att massmediernas funktion och innehåll ägnas ökad uppmärksamhet såväl i skolan som i vuxenundervisningen.

Radiolyssnandet kommer knappast att öka nämnvärt.

Hur påverkas språkförståelsen?

Den ömsesidiga språkförståelsen mellan danska, norska och svenska kommer att förbättras.

Finsktalande, islänningars och färöingars förståelse av de skandinaviska språken kommer också att kunna öka. Det är däremot knappast troligt att förståelsen av finska, isländska och färöiska i de övriga nordiska länderna skulle öka väsentligt.

Effekterna på språkförståelsen kommer troligen att vara av långsiktig karaktär. Barnens förståelse av grannlandsspråken kan förväntas öka snabbast.

Principiella utgångspunkter för samarbetet

Utredningen har som utgångspunkt för de programmässiga lösningarna att

— vid nordisk programspridning via satellit skall programverksamheten i det enskilda radioföretaget utformas utifrån de nationella programreglerna, med oförändrade programpolitiska ansvarsregler och med oförändrad yttrandefrihet. Radioföretagens oberoende och självständighet skall inte påverkas.

— de nordiska radioföretagens skyldigheter gentemot den nationella publiken bör ligga till grund för programverksamheten också vid nordisk programspridning. Det förutsätts att radioföretagen dessutom beaktar att deras sändningar når en publik utanför det egna landet.

— det blir en uppgift för radioföretagen att gemensamt arbeta för

att avsikten med nordisk programspridning uppnås genom utformningen av programverksamheten och programutbudet. Det kommer att vara både naturligt och önskvärt med vissa förändringar i radioföretagens verksamhet, om ett satellitsamarbete etableras.

TV-samarbetet

Utredningen anger följande riktlinjer för samarbetet när det gäller TV:

— En samordning av inköp och sändning av utomnordiska program bör ske bl. a. för att undgå en inte önskad dominans i det totala programutbudet av vissa typer av sådana program.

— Radioföretagen bör arbeta för en utveckling av programverksamheten för att förbättra servicen för små publikgrupper.

— Nordisk samproduktion av program bör kunna öka.

— Dyrbar och viktig nationell produktion bör inte konkurreras ut genom utbudet i grannlandskanalerna. Det är önskvärt att radioföretagen tar ömsesidiga hänsyn för att uppnå detta.

— Reprisering (återutsändning) av TV-program bör inriktas så att publiken får större möjlighet att se nationellt producerade program.

Utredningen förutsätter att radioföretagen sinsemellan finner fram till praktiska och organisatoriska former för att genomföra program-samarbetet enligt de angivna programpolitiska riktlinjerna.

Samarbetet mellan radioföretagen kan ses som en förlängning och utveckling av det nuvarande Nordvisionssamarbetet och andra former för samarbete. Någon speciell ny samnordisk organisation för program-samarbete mellan radioföretagen anses ej nödvändig.

Det kan inte uteslutas att det kan komma att ta 10—20 år efter det att programspridningen startat tills merparten av hushållen anskaffat den utrustning som är nödvändig för att ta emot satellitsändningar. Redan från starten av programspridningen bör radioföretagen dock ta hänsyn till att deras sändningar kan tas emot i alla de nordiska länderna.

Vidare förutsätts att samarbetet och samordningen mellan radioföretagen utvecklas gradvis. Först när i det närmaste full publikmässig anslutning uppnåtts kan programsamarbetet genomföras fullt ut.

Hur mycket översättning behövs?

Trots den förhållandevis höga nivån på nordisk språkförståelse måste TV-programmen i viss utsträckning översättas eller på annat sätt bearbetas för att bli fullt tillgängliga för grannlandspubliken.

Översättningen bör till en början ha en förhållandevis låg omfattning för att sedan byggas ut om så anses nödvändigt. Översättning till och från finska och från isländska bör ges företräde. Den isländska publiken förutsätts kunna förstå talad eller textad danska, norska och svenska. Textning på det egna språket inom den skandinaviska språkgruppen

(danska, norska och svenska) bör inte prioriteras lika högt därför att den ömsesidiga språkförståelsen redan i dag är god.

Programmen kan antingen textas eller förses med flera "ljudversioner". Av kostnadsskäl bör textning tills vidare prioriteras framför "ljudversionering".

Beslut om översättningens omfattning och inriktning bör tas av de nordiska länderna gemensamt.

Radiosamarbetet

Ljudradioprogram via satellit kan inte tas emot med bilradio eller bärbara apparater. Detta innebär en begränsning i möjligheterna att utveckla ett nordiskt programsamarbete för ljudradion.

Intresset för att ta emot radio från de nordiska grannländerna blir troligen störst i de länder som endast har ett nationellt program. Musik-sändningar, framför allt lätt musik, är troligen den programkategori som kommer att få flest nordiska lyssnare. Programutbudet från grannländerna under de delar av dygnet då det inte finns nationella sändningar kommer troligen att väcka intresse. På grund av språkbarriären kommer det antagligen att bli ett begränsat utnyttjande av talprogrammen. På lång sikt skall det inte uteslutas att den ökade språkförståelse, som ett eventuellt införande av Nordsatprojektet förmodas leda till, skulle skapa förutsättningar för att större delar av publiken kan få utbyte också av talprogrammen.

En ny nordisk musikkanal är en särskilt intressant utvecklingslinje för ett nordiskt programpolitiskt samarbete kring ljudradioprogrammen.

Hur löses reklamproblemet?

Island har reklam i radio och TV. Finland har reklam endast i TV. Danmark, Norge och Sverige har genom politiska beslut förbud mot reklamsändningar. Utredningen diskuterar vilka möjligheterna är att undgå att reklamslagen når danska, norska och svenska tittare. Om ingen av de diskuterade möjligheterna i praktiken kan användas, kommer en lösning troligen att behöva innebära förändringar i eller modifieringar av de olika nordiska ländernas hållning till TV-reklam.

Hur skall Nordsat tekniskt byggas upp?

De tekniska studierna har visat följande.

Nordsatsystemet bör byggas upp med satelliter som var och en har en kapacitet på fem satellitkanaler till Östnorden och tre satellitkanaler till Västnorden. För reguljär drift krävs tre satelliter i omlopp, två operativa och en reservsatellit.

Satelliterna kommer tillsammans att få en överföringskapacitet på åtta satellitkanaler till Östnorden och fem satellitkanaler till Västnorden.

Kapaciteten för Västnorden kan inte ökas på grund av internationella frekvenstilldelningar.

Genom ett text-TV-system kommer det att vara möjligt att med TV-bilden överföra programtexter på flera språk, där tittaren själv väljer den önskade språkversionen.

Det kommer att bli möjligt att överföra extra ljudversioner för TV och att sända TV med högkvalitativt stereoljud, men detta förutsätter att ett nytt överföringssystem utvecklas. Efter att ett visst överföringssystem tagits i användning kan man inte gå över till ett nytt utan stora ekonomiska konsekvenser för konsumenterna. Därför rekommenderar utredningen att följande krav tillgodoses av det överföringssystem som skall användas i Nordsatsystemet:

TV skall kunna överföras med högkvalitativt stereoljud och ett antal valbara kanaler för kommentatorljud i mono.

Ett TV-program och minst två ljudprogram i stereo skall kunna överföras i varje satellitkanal.

Med ett sådant system kommer Nordsat att kunna överföra minst 16 ljudradioprogram till Östnorden och minst 10 ljudradioprogram till Västnorden.

Vanliga TV-mottagare kommer att kunna användas, men det blir nödvändigt med en extra utrustning för att kunna ta emot satellitsignalerna, både vid individuell och kollektiv mottagning.

Vid individuell mottagning (och vanligtvis också vid mottagning genom centralantennanläggningar) blir det nödvändigt med särskilt förberedda TV-mottagare om valbara programtexter (text-TV-sändningar) skall kunna tas emot. Vidare kommer det att behövas extrautrustning om stereoljud för TV-sändningarna önskas.

När kan systemet bli klart för reguljära programsändningar?

Under förutsättning att det inte uppstår större komplikationer under satellitsystemets utveckling och start kan:

försöksdrift med 5+3 kanaler (5 kanaler till Östnorden och 3 kanaler till Västnorden) tidigast inledas 6 år efter beslut om att genomföra Nordsat

reguljär drift med 5+3 kanaler inledas 7—8 år efter beslutsåret

reguljär drift med 8+5 kanaler inledas 8 år efter beslutsåret.

I denna realiseringsplan har förutsatts att ingen aktivitet påbörjas förrän det föreligger ett principiellt parlamentariskt beslut om att genomföra Nordsat.

Denna realiseringsplan kan förkortas med upp till två år, om ett separat beslut om fortsatta tekniska studier inklusive utvecklingsarbete fattas innan ett eventuellt definitivt beslut om att genomföra Nordsat (jfr 5.6).

Vad kommer Nordsat att kosta?

Nordsat kommer att medföra kostnader av olika slag, dels för den utrustning som är nödvändig för att det enskilda hushållet skall kunna ta emot sändningarna, dels för investeringar i det tekniska sändningssystemet och för teknisk drift och programverksamhet.

I det följande anges kostnaderna i danska kr i prisnivån januari 1979.

Vad kommer sändarsystem och programverksamhet att kosta?

Kostnader för programverksamheten beror dels på beslut om översättningens omfattning, dels på avtal bl. a. med rättighetshavareorganisationerna. Utredningen återger flera exempel för sådana kostnader i kap. 4 och 6.

Kostnaderna för sändarsystemet omfattar dels de nödvändiga investeringarna, dels den tekniska driften av systemet.

De genomsnittliga årliga samlade utbetalningarna för samtliga nordiska länder uppgår till

ca 350/280 milj dkr per år, beroende på översättningens omfattning.

Dessa tal inkluderar upprättande av sändarsystem, teknisk drift och programverksamhet. Den årliga utbetalningen för sändarsystemet och teknisk drift utgör ca 240 milj dkr per år. Etableringsutgifterna uppgår sammanlagt till ca 2 miljarder dkr. Systemet betraktas här som tekniskt etablerat när minst 99 procent av befolkningen i varje land har möjlighet att ta emot signalerna från satelliten, om de skaffar sig mottagarutrustning.

De tekniska kostnaderna inkluderar marginaler för satellithaveri samt 20 procents påslag för oförutsedda utgifter. De angivna tekniska kostnaderna antas svara till prisläget vid öppet anbud. En inskränkning av anbudssituationen kan föra till betydligt högre kostnader.

De programkostnader som anges skall betraktas som räkneexempel. De kommer att vara helt avhängiga av vilka beslut som tas om översättningen av TV-program samt av vilka lösningar som väljs för den övriga programverksamheten.

I de kostnader som ovan angivits ingår dels sådana som skall betalas direkt av det enskilda landet, t. ex. honorar till rättighetshavarna.

I de räkneexempel som ges i det följande förutsätts att de gemensamma nordiska kostnaderna blir fördelade i förhållande till varje lands bruttonationalprodukt. I kap. 7 återges också andra principer för fördelning av de gemensamma nordiska kostnaderna.

Genomsnittlig årlig utbetalning (med två alternativ för översättningens omfattning)

Danmark	76/60 milj dkr/år
Finland	53/42 milj dkr/år = 41/32 fmk ¹
Island	5/4 milj dkr/år = 313/250 ikr
Norge	62/50 milj dkr/år = 62/50 nkr
Sverige	140/110 milj dkr/år = 116/91 skr

Härtill kommer programkostnader för samtliga länder på ca 16 milj dkr per år, som inte har fördelats på länderna i räkneexemplet men som förutsätts täckta av varje enskilt land.

I räkneexemplet har förutsatts att jordstationer och slavstationer i det enskilda landet betalas av respektive land. Denna ståndpunkt har representanterna för Danmark, Finland och Sverige intagit i utredningen. De norska representanterna menar att det är orimligt att inte betrakta jordstationerna och slavstationerna som en del av sändarsystemet, och härigenom som del av det gemensamt nordiska projektet. Praktiska hänsyn kan dock tala för nationellt ansvar och nationell finansiering av jordstationerna.

Den isländska representanten menar att både jordstationer och slavstationer bör betalas nordiskt då de är en del av distributionssystemet.

Vad kommer det att kosta för den enskilde konsumenten?

Den enskilde konsumenten kommer att behöva betala dels andelen av de offentliga kostnaderna, dels nödvändig mottagarutrustning. De offentliga kostnaderna (sändarsystem och programverksamhet) motsvarar

- ca 15 dkr per år invånare i Norden
- ca 40 dkr per år per TV-hushåll i Norden
- ca 130 dkr per år per konsument som ansluter sin mottagare till satellitsystemet. (Beräkningen är baserad på de förutsättningar som redovisas nedan.)

I det första räkneexemplet har kostnaderna fördelats på samtliga nordiska invånare. I det andra räkneexemplet har kostnaderna fördelats på samtliga TV-hushåll i Norden, oavsett om de tar emot Nordsatsändningar eller inte.

I det tredje räkneexemplet (130 dkr) har förutsatts att endast de hushåll som ansluter sig till systemet skall stå för kostnaderna för etablering och drift av Nordsat. Lån måste tas för att kunna etablera sändarsystemet och täcka de årliga utgifterna under de första åren när anslutningen kommer att vara liten. I beräkningarna har förutsatts att anslutna hushålls avgift skall vara densamma (i fasta kr) varje år. Vidare

¹ Följande kurser per januari 1979 har använts: fmk 77, ikr 6.250, nkr 100, skr 83.

förutsätts att anslutningen av hushåll till Nordsat-systemet sker i ungefär samma takt som när TV infördes i de nordiska länderna.

Beloppet 130 dkr per konsument och är baserat på att alla lån skall vara återbetalda 12 år efter det att reguljära programsändningar börjat.

Kostnaderna för nödvändig utrustning för att ta emot TV utan stereo- och kommentatorljud har beräknats till:

a) *individuell mottagning:*

- mottagarutrustning: 2 500—3 000 dkr
- installation: 2 000—3 500 dkr

b) *kollektiv mottagning:*

- 7 TV-kanaler (aktuellt i Östnorden)
1 000—3 000 dkr/abonnent (beroende av antal abonnenter i anläggningen)
- 5 TV-kanaler (framför allt aktuellt i Västnorden)
100—3 000 dkr/abonnent (beroende av antal abonnenter i anläggningen).

Vad bör ske på det rättsliga området?

Spridning av nordiska radio- och TV-program via satellit till samtliga nordiska länder förutsätter en rättslig reglering på vissa områden.

Inom ramen för internationella teleunionens bestämmelser finns det tillfredsställande folkrättsligt underlag för ett nordiskt satellitsystem. Några folkrättsliga hinder mot att upprätta ett nordiskt satellitsystem anses i övrigt inte föreligga.

Nordisk programspridning via satellit förutsätter vissa ändringar av gällande radiorätt i de enskilda länderna. I några av länderna måste den nationella radiolagstiftningen (eller motsvarande reglering) ändras för att sändning av samtliga nordiska länders program till satelliten från markstationer skall kunna ske i dessa länder.

I de nationella radiolagarna eller i annan reglering bör vidare radioföretagen påläggas att delta i samarbetet och att i sin nationella programpolitik ta hänsyn till satellitsamarbetets mål som de är formulerade i den nordiska överenskommelsen.

I vissa länder måste frågan om finansiering av satellitsamarbetet regleras i radiolagen eller motsvarande. Utredningen fastslår att det programpolitiska ansvaret skall regleras i enlighet med sändarlandets normer.

Detta bör komma till uttryck på så sätt att de respektive nationella granskningsorganen blir ansvariga för att ta upp klagomål endast gällande det egna radioföretagets sändningar. Vidare bör de nationella granskningsorganen förpliktigas att på lämpligt sätt vidarebefordra klagomål i det egna landet till sändarlandets granskningsorgan.

Något behov för en harmonisering av den materiella straffrätten eller av reglerna om vem som kan ställas till ansvar för sändningarnas innehåll anses inte föreligga.

Den nationella straffrättsliga särregleringen bör utformas så att man så långt som möjligt avskär möjligheterna till straff i mottagarlandet. Den skadeståndsrättsliga särregleringen bör i största möjliga utsträckning utformas på samma sätt som den straffrättsliga.

Nordiska sändningsrättigheter bör förvärfvas genom nationella avtal mellan radioföretagen och rättighetshavarorganisationerna på basis av det förslag till modell-tilllägsavtal som utarbetats. Avtalen bör kompletteras med regler om avtalslicenser och andra i dag gällande inskränkningar i upphovsrätten.

Förslag till överenskommelse och tillhörande avtal

En nordisk programspridning via satellit bör baseras på en folkrättsligt bindande överenskommelse mellan de deltagande nordiska staterna och ratificeras av de enskilda länderna.

Överenskommelsen bör innehålla huvudprinciperna för programsamarbetet och de förpliktelser som staterna påtar sig för att genomföra detta. Utredningen har utarbetat ett utkast till en sådan överenskommelse (se kap. 10).

Utöver överenskommelsen bör utarbetas:

- Avtal om reklamsändningar
- Avtal om omfattning av riktlinjer för översättning av TV-program.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående utvidgat nordiskt TV-samarbete.

Av meddelandet framgår att utredningen om nordisk radio och television via satellit slutförts och att den för tillfället undergår en omfattande remissbehandling med frist till den 15 april 1980.

Utskottet avser att ta ställning till utredningen sedan remissbehandlingen genomförts.

Med ovanstående kommentar föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 15/1973 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensamma planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Som nævnt i tidligere meddelelser om rekommandationen har reformer inden for videregående uddannelse ledt til en uens udvikling i de enkelte lande, som har vanskeliggjort det videre arbejde med rekommandationen. Særligt har den øgede decentralisering af en række beslutninger vedrørende højere uddannelse bevirket, at hidtidige samarbejdsformer må revideres. Arbejdsgruppen for højere uddannelse har fulgt udviklingen. En sagkyndig er blevet tilsat for at udarbejde en udredning om, hvorledes et øget nordisk samarbejde inden for højere uddannelse kan etableres. Rapporten der er udarbejdet i nær kontakt med såvel centrale som decentrale myndigheder, forventes klar i begyndelsen af 1980. Den vil derefter blive behandlet i kulturaftalens organer.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Støtteordningen for oversættelse af nordisk nabolandslitteratur (jfr. ministerrådets beretning om kulturelt samarbejde 1978 og komiteens egen beretning for 1978) omfatter også de såkaldte små sprogområder i Norden, herunder det færøske sprogområde. Ved disponeringen af denne støtteordning er der siden 1975 årligt givet støtte til oversættelse af litteratur både til og fra færøsk i overensstemmelse med den kvotafordeling der er fastlagt i støtteordningen, jfr. nærmere omtale af støtteordningen i ministerrådets beretning om litteratursamarbejdet.

En evaluering af støtteordningen er iværksat. Man er her især opmærksom på spørgsmålet om udgivelse af oversat litteratur i de såkaldte små sprogområder. Og spørgsmålet om en evt. støtte til udgivelser i disse områder vil blive vurderet. Evalueringen påregnes at blive behandlet i ministerrådets organer i foråret 1980.

Nordisk Kulturfond har sideløbende gennem en særlig bevilling medvirket til iværksættelse af en undersøgelse af vilkårene for udgivelse af litteratur på færøsk, islandsk og grønlandsk.

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

I rekommendation nr. 22/1973 henstillede Nordisk Råd, at regeringerne skulle tilstræbe en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og undersøge mulighederne for en fælles tilfredsstillende løsning.

I Sverige trådte en lovændring i kraft i 1974. I Danmark afgav ægteskabsudvalget i 1973 betænkninger om indgåelse af ægteskab og om opløsning af ægteskab. I Finland overvejes lovgivning på grundlag af ægteskabskomiteens betænkning 1.

Det synes fortsat ikke for tiden aktuelt at søge at opnå ensartede nordiske regler om indgåelse og opløsning af ægteskab.

Ministerrådet mener stadig, at arbejdet med at revidere den nordiske ægteskabskonvention bør vente, indtil resultatet af udvalgsarbejdet i de forskellige lande er nærmere afklaret.

Ægteskabskomiteerne i de nordiske lande behandler også spørgsmålet om ægtefællers formueforhold. Det danske udvalg afgav betænkning i 1974. I Finland blev der afgivet en betænkning i 1976, der har været remisbehandlet. Spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger er senere blevet drøftet mellem ægteskabskomiteerne og repræsentanter for justitsministerierne, og senest har der været afholdt et møde mellem medlemmerne i de nordiske komiteer i Stockholm i november 1979.

Udvalgsarbejdet er endnu ikke afsluttet, og det er ikke muligt at angive hvornår der er grundlag for at fremsætte lovforslag.

På Nordisk Råds 27. session fremhævede Rådet, at en tilfredsstillende nordisk løsning bør prioriteres højt. Rådet tog Ministerrådets oplysninger

til efterretning og understregede sin tidligere anmodning om, at Ministerrådet i det omfang, der er behov derfor, tager det nødvendige initiativ til at koordinere arbejdet med forberedelse af en ny lovgivning, så at både forslagernes indhold og tidspunkterne for deres fremsættelse så vidt muligt stemmer overens.

Ministerrådet er fortsat opmærksomt herpå.

Danmarks regering meddelar den 26 november 1979 på samtliga regeringars vägnar:

Der henvises til afsnittet om ægteskabslovgivningen i kap. II i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 28. session om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena
om rekommendationerna nr 22/1973 angående likartad äktenskapslag-
stiftning, nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella före-
tagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och nr 13/1979 angående
nordiskt datasamarbete**

(Se C 1: Bilaga 19)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikring for motorkøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadestilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Denne rekommandasjonen berører, foruten spørsmålet om erstatning til eier/fører, også spørsmålet om objektivt erstatningsansvar for trafikkskader. I Finland og Norge har man bygget på et system med objektivt ansvar. I Finland har man lenge, og i Norge siden 1974, ytt erstatning også til føreren.

I Sverige bygget man tidligere på et subjektivt ansvar, og det ble ikke ytt erstatning til fører. I 1975 ble det imidlertid vedtatt en ny trafikkskadelov, som innfører erstatning på objektivt grunnlag for personskader, og som også dekker fører og eier. Loven trådte i kraft 1. juli 1976.

I Danmark har man fortsatt samme ordning som den tidligere svenske, men spørsmålet om å innføre tilsvarende regler som i de øvrige nordiske land overveies i et utvalg.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafiksikkerheden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordisk Trafiksäkerhetsrådet (NTR) har i en rapport, som Nordisk Kommitté för Vägtrafiklagstiftning (NKV) utarbetat, föreslagit införandet av gemensamma regler på detta område. En närmare genomgång av förslagen är återgiven i samband med ministerrådets meddelande per den 30 november 1973 rörande ifrågavarande rekommendation.¹ NKV:s förslag motsvarar gällande regler i Danmark, Norge, Finland och Sverige.

¹ Se Nordiska rådet, 22:a sessionen, 1:a saml., s. 1213.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon.

Rekommendationen syftar till att gemensamma trafikregler för eldrivna handikappfordon införs i de nordiska länderna med särskild hänsyn till trafiksäkerheten.

Av meddelandet framgår att gällande regler i Danmark, Finland, Norge och Sverige motsvarar det förslag som Nordisk Kommitté för Vägtrafiklagstiftning har avlåtit (*NU 1970: 10*).

Med hänsyn till det ovan anförda anser trafikutskottet att rekommendationens syfte har uppnåtts och finner därför att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 25/1973 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Chr. Christensen (KrF)

Förman

Leif Glensgård (FP)

Sakari Knuutila (Sd)

Thor Lund (A)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Stefan Jönsson (AB)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen - Stora Sjöfallet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu-Suurva).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

På sätt som meddelades föregående år är anläggandet av en mellanriksväg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet för svenskt vidkommande beroende av ställningstagandena till de obrutna fjällområdenas framtida användning. I prop. 1977/78:31 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s.k. obrutna fjällområden, som förelades den svenska riksdagen under slutet av år 1977, anfördes bl.a. att en förlängning av den nu befintliga Ritsemvägen till Norge ej bör genomföras. Riksdagen tog i december 1977 ställning till uttalandena i propositionen (CU 1977/78:8, rskr 99). Ställningstagandet innebar bl.a. att frågan om anläggning av mellanriksvägen hålls öppen i avvaktan på att riksdagen föreläggs ett material som översiktligt beskriver konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika utbyggnadsalternativ av Ritsemvägen.

Den svenska regeringen har därefter i april 1978 uppdragit åt länsstyrelsen i Norrbottens län att senast den 1 januari 1980 redovisa konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika vägalternativ mellan Vietasjokk och Norge.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Våren 1979 undertecknades tre avtal rörande inrättandet av en flygförbindelse på sträckningen Tromsö–Kiruna–Uleåborg fr o m den 1 juni 1979. Mellan regeringarna i Sverige, Finland och Norge undertecknades ett avtal. Vidare undertecknades ett avtal mellan Sveriges regering, Norges regering och Scandinavian Airlines System (SAS) om upprättandet av trafik på linjen Tromsö–Kiruna. Slutligen undertecknades ett avtal mellan Sveriges regering, Finlands regering och Finnair Oy om trafik på linjen Luleå–Uleåborg, en linje som drivs av Finnair och SAS gemensamt.

Enligt avtalet lämnar de avtalsslutande länderna respektive flygföretag riskgarantier för viss täckning av eventuellt underskott i den överenskomna trafiken.

För trafiken på sträckan Tromsö-Kiruna anlitar SAS under trafikprogramperioden 1979/80 det norska flygföretaget A/S Norving. På sträckan Luleå-Uleåborg anlitas det finska företaget Finnaviation Oy.

Trafiken har efter vissa initialsvårigheter som hänförde sig till flygmaterielen fungerat tillfredsställande och följs kontinuerligt upp av särskilt förordnade representanter för respektive lands trafikministerium.

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Se Sak E 3, s. 2477)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Ministerrådet vill inledningsvis hänvisa till sitt meddelande år 1977.

Ett seminarium i frågan om tvång/frivillighet i vården av drogmissbrukare genomfördes i maj 1978.

Nordiska samarbetsorganet för drogforskning inledde under år 1978 en kartläggning av de nordiska ländernas nuvarande vård- och behandlingsmetoder för narkotikamissbrukare.

Nordiska ministerrådet beslutade vid sammanträde i Tromsö den 25 augusti 1978 att detta arbete skall fortsätta. Samtidigt beslutade ministerrådet att Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning från och med 1 januari 1979 skulle sammanföras till en Nordisk nämnd för alkohol- och drogforskning. Den nya nämnden har övertagit de tidigare organens arbetsuppgifter.

Rekommendationen beaktas även i det samråd som sker genom Kontaktmannaorganet för narkotikafrågor. Ministerrådet har i detta syfte beviljat kontaktmannaorganet 64.000 Nkr för genomförande av ett seminarium för behandlingspersonal. Seminariet ägde rum den 2-5 oktober 1979.

Ministerrådet anser att syftet med denna rekommendation härmed är uppfyllt.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare.

Av meddelandet framgår att ett nordiskt seminarium om tvång och frivillighet vid vård av drogmissbrukare genomfördes i maj 1978. I oktober 1979 anordnade det nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor ett seminarium för behandlingspersonal. Den 1 januari 1979 sammanslogs Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning till Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD). Två av de samarbetsområden som prioriterats av NAD är tvång och frivillighet vid vård och behandlingsforskning.

Social- och miljöutskottet anordnade i slutet av oktober 1979 ett seminarium i Kolding på temat "Alkohol- och narkotikaproblem i Norden – orsaker och behandlingsmetoder" (NU B 1979:14). Som ett led i uppföljningen av detta seminarium har ett medlemsförslag, A 579/s, om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem väckts. Ett av de områden som prioriterats i detta medlemsförslag är behandlingsinsatser. Mot denna bakgrund finner utskottet det ej motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 32/1973 vara slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1980

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F)

Förman

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialutbildning för fysioterapeuter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade vid sammanträde den 14 november 1977, med utgångspunkt i det av Ministerrådet (Social- och hälsovårdsministrarna) antagna samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet, att genomföra en inledande kartläggning av pågående och planerad efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal i det nordiska länderna. Kartläggningen, som genomfördes under första halvåret 1978, omfattade även efter- och vidareutbildning av fysioterapeuter. Dess resultat har behandlats av Nordiska socialpolitiska kommittén under hösten 1978.

Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter från och med den 1 januari 1979 tillsatt en särskild nordisk arbetsgrupp för efter- och vidareutbildningsfrågorna. Arbetsgruppen skall bl.a. pröva vilka efter- och vidareutbildningar som är lämpliga för gemensamma nordiska insatser. Sådana åtgärder kan ske antingen genom ett bättre utnyttjande av befintliga nationella utbildningsinstitutioner, genom beaktande av olika yrkesgruppers efter- och vidareutbildningsbehov, däribland fysioterapeuternas, i Nordiska hälsovårdshögskolans utbildningsprogram eller genom nya nordiska anordningar. Arbetsgruppen har tillförts en utredare med tjänstgöring på halv tid.

I detta sammanhang bör nämnas att det under år 1979 skapats en ordning, som innebär att Stockholms läns landsting påtagit sig uppgiften att svara för den nordiska utbildningen av ortoptister. Övriga nordiska länder kan således utnyttja den svenska utbildningen.

Ministerrådet anser, med hänsyn till den ingående prövning som fysioterapeuternas behov av "specialistutbildning" får inom ramen för den nämnda arbetsgruppens uppdrag, att syftet med denna rekommendation härmed kan anses vara uppfyllt.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Frågan om lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling är föremål för utredning eller remissbehandling i flera av länderna. Ministerrådet gav en bred redovisning över detta arbete vid Nordiska rådets 27:e session. Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter tagit initiativ till ett nordiskt samråd i frågan. Detta samråd ägde rum i november 1979, varvid experter med anknytning till patienters rättssäkerhet diskuterade möjligheterna till gemensamma nordiska insatser i denna fråga. Rekommendationen kommer att behandlas på nytt av ämbetsmannakommittén för socialpolitik vid dess vårmöte 1980.

Ministerrådet kommer inför Nordiska rådets session år 1980 att låta sammanställa en ny översikt över denna frågas läge i de nordiska länderna.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana elv ved Utsjoki Kyrkby.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

En sammanfattning av utredningarna och ett gemensamt ställningstagande angående förbindelsen över Tana älv vid Utsjoki kyrkby har utarbetats av vägverken i Finland och Norge samt godkänts av de respektive ministerierna. Enligt ställningstagandet kan byggande av en broförbindelse inte anses vara ekonomiskt försvarligt på grund av det obetydliga lokala trafikbehovet, utan detta behov bör snarare tillgodoses genom enklare och billigare lösningar.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1974 ang. byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby.

Rekommendationen syftar till att en bro snarast bygges över Tana älv så nära Utsjoki kyrkby som möjligt.

En gemensam arbetsgrupp från vägverken i Finland och Norge har utrett frågan och vägverken i Finland och Norge har mot bakgrund därav kommit fram till att det lokala trafikbehovet är så obetydligt att det inte vore ekonomiskt försvarligt att bygga bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby. Ministerrådet har godkänt detta ställningstagande vilket innebär att rekommendationens intentioner inte inom överskådlig framtid kommer att förverkligas. Mot bakgrund därav får trafikutskottet föreslå

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Reykjavík den 3 mars 1980

Ingvar Bakken (A)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Inge Fischer Møller (S)

Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sdp)

Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)
Förman

Meddelande

om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj, samt at lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

På bakgrunn av rekommendasjonen ble det i 1974 foretatt en utredning om mulighetene for nordisk samarbeid på støyområdet.

I utredningsrapporten ble det pekt på en rekke spørsmål vedrørende emisjon og immisjon av støy fra motorkjøretøyer som egnet seg for nordisk samarbeid. Bl.a. tok man opp spørsmålet om harmonisering og skjerpning av grenseverdiene for emisjon av støy. Med hensyn til forsknings- og utredningsvirksomhet på trafikstøyområdet ble det foreslått en prioritering av de tre områdene: målemetoder, beregningsmetoder og virkning av støy på menneskene.

Samarbeidsmulighetene på disse områder er senere blitt undersøkt nærmere av en nordiska arbeidsgruppe for trafikkstøyspørsmål under Embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål. I 1975 ble det foretatt en kartlegging av pågående og planlagt institusjonell forskning om trafikkstøy i Norden. Videre ble det foreslått en rekke samnordiske støyprosjekter, flere av disse er senere gjennomført.

Ministerrådet bevilget i 1979 totalt Nkr. 325 000 til trafikkstøyprosjekter.

Den største del av midlene er anvendt til prosjektet "Effekter av støyreducerende tiltak". Prosjektet tar sikte på å undersøke subjektive og objektive effekter av tiltak som i dag anvendes for å redusere støy. I løpet av 1979 er det gjennomført intervjuundersøkelser. Disse kommer til å bearbeides våren 1980, og en sluttrapport beregnes å foreligge høsten 1980.

På flystøyområdet er det i 1979 gjennomført to prosjekter. Det ene, "Varighet av flystøy", tok sikte på å studere behovet for å komplettere nåværende kunnskap om markens innvirkning på lysutbredelsen når flyet befinner seg i lav høyde (under 100 m). Prosjektet er avsluttet og konklusjonen var at en slik komplettering av kunnskap ville vise seg alt for dyr i forhold til dens betydning.

Det andre prosjektet tok sikte på å utarbeide en felles nordisk beregningsmodell for flystøy basert på ekvivalent lydnivå i dBA og under hensyntagende til flystøyens virkelige varighet. En slik modell er blitt utarbeidet og et dataprogram er utarbeidet ved dansk finansiering.

På området biologiske effekter av støy er det i 1979 gjennomført undersøkelser av dag-, kveld- respektive nattforstyrrelsers relative betydning. Prosjektet ble sluttført i 1979, og de foreløpige resultater tyder på at nattforstyrrelsers betydning i mange tilfelle kanskje er blitt overvurdert.

Den nordiske beregningsmodellen for vegtrafikkstøy som ble utarbeidet i årene 1976-78 er i 1979 blitt godkjent og publisert av berørte myndigheter i Danmark, Norge og Sverige. I Finland pågår for tiden oversettelsesarbeid.

Modellen er for tiden under oversettelse til engelsk i Sverige. Videre er det i 1979 påbegynt et oppfølgingsarbeid for dels å forbedre modellen om mulig ut fra pedagogiske hensyn, dels å kartlegge behovet for forsknings- og utredningsinnsatser for å utvide beregningsmodellens anvendelsesområde i fremtiden. Dette arbeid kommer til å fortsette i 1980.

I 1979 har det innen ECE's ramme funnet sted nordisk samarbeid for å få istand strengere emisjonsbestemmelser for støy fra motorkjøretøyer (biler og motorsykler). Dette arbeid vil fortsette i 1980.

Videre er det igangsatt arbeid for å utarbeide felles nordiske emisjonsgrenser for kjøretøyer som ikke behandles av ECE (i første rekke moped, traktorer og terrengkjøretøyer). Også dette arbeid vil fortsette i 1980.

I 1980 planlegges det også virksomhet vedrørende støy fra skinnegående trafikk. I første omgang tas det sikte på å vurdere støybelastningsundersøkelser for å få fram det beste dosemaal for å beskrive forstyrrelser i forbindelse med støy fra skinnegående trafikk. Tanken er deretter å utarbeide en beregningsmodell tilsvarende den for vegtrafikk.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Det henvises til fjorårets melding i anledning av denne rekommandasjon, hvori det ble opplyst at rapporten "Nordisk lederuddannelsesprosjekt for hotel- og restaurationsfaget, delrapport 2" (NU B 1978:12), ble sendt til høring til berørte instanser i Norden.

Innkomne remissuttalelser var stort sett positive til forslaget respektive at de hadde en avventende holdning. Til tross for den positive innstilling var det klart at det bl.a. av finansielle grunner ville være vanskelig å få forslaget gjennomført i uendret form. På dette grunnlag ble alternative gjennomføringsmuligheter undersøkt. Ministerrådet bevilget i 1979 nkr. 200 000 for å forberede gjennomføring av topplederutdannelsen på selvfinansierende prosjektbasis. Institutet för företagsledning (IFL) i Sverige har påtatt seg å gjennomføre utdannelsen i samråd med tilsvarende organisasjoner i de andre nordiske land.

Utdannelsen legges opp som utdannelsesprogram i fire avsnitt:

- analyse av egen bedrift og dens omgivelser
- økonomi og marked
- personale, organisasjon, ledelse
- strategisk analyse og virksomhetsplanlegging.

Etter å ha gjennomgått alle avsnittene mottar deltakerne et diplom eller kursusattest.

Tidstabellen for det første program er følgende:

1. avsnitt: 13.01. - 18.01.1980 Jeløya, Moss, Norge
2. avsnitt: 16.03. - 21.03.1980 Borgå, Finland
3. avsnitt: 04.05. - 09.05.1980 Stockholm, Sverige
4. avsnitt: 01.06. - 06.06.1980 Helsingør, Danmark.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge bro over Muonio elv ved Kolari kommun.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

I den av Väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och Statens vägverk i Sverige gemensamt gjorda utredningen om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna mellan Torneå och Kilpisjärvi föreslås bl.a. att färjeleden vid Kolari ersätts med broförbindelse. De båda vägmyndigheterna har därefter fattat beslut om att ersätta färjorna i bl.a. Kolari med bro. Enligt föreliggande investeringsplaner är avsikten att en bro över Muonio älv vid Kolari skall byggas under åren 1979-1980. Infordrande av anbud för brobygget pågår f.n.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjennelse av testresultater.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

De nordiska länderna har enats om att sträva efter lättnader i internationell handel genom ett förbättrat samarbete med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat. På det nordiska planet sker samarbetet på detta område framför allt inom ramen för NORDTEST, som bildades 1973 som ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provnings- och kontrollområdet. De nordiska EFTA-länderna deltar även i de konventioner och avtal om ömsesidigt erkännande av provningsresultat som utarbetats inom ramen för EFTA. I dessa överenskommelser deltar även vissa EG-länder och sålunda deltar de forna EFTA-länderna Danmark och Storbritannien i flertalet överenskommelser. I anslutning till den tidigare upprättade konventionen om inspektionsförfarande ifråga om läkemedelsprodukter slöts i juni 1979 ett avtal om förenklade registreringsprocedurer för läkemedelsprodukter.

Inom GATT har under 1979 en överenskommelse träffats om tekniska handelshinder som syftar till att genom information på ett tidigt stadium om standarder, tekniska föreskrifter och certifieringssystem öka möjligheterna till harmonisering på dessa områden och minska de tekniska handelshindren i internationell handel. Vidare skall, enligt överenskommelsen, certifieringssystem vara öppna för andra medlemsstater och provning ske på ett icke-diskriminerande sätt. Genom denna nya överenskommelse torde möjligheterna avsevärt öka att förbättra sam-

arbetet med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat.

Med hänsyn till att tekniska handelshinder är ett område som får allt större betydelse i internationell handel studerar de nordiska länderna fortlöpande denna fråga och möjligheten till gemensamma nordiska ställningstaganden i detta avseende.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl.a. i öst-västhandeln

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i berørte internasjonale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkreditvilkår. I denne forbindelse bør man bl.a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

De internationale forhandlinger om harmonisering af vilkårene for offentligt støttede eksportkreditter fortsætter. Særskilt kan nævnes arbejdet i OECD, hvor Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbejder med andre stater for at modvirke tendenser til anvendelse af offentlige støtteforanstaltninger på eksportkreditområdet, hvilke bl.a. kan føre til forvriddning af handelen.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid mötet i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Mot bakgrund bl.a. av rekommendationen har sedan 1975 bedrivits ett utredningsarbete beträffande undervisningen i nordiska språk i samtliga nordiska länder. Utredningen har utförts genom en ledningsgrupp som 1977 framlade sin rapport med förslag till åtgärder på området.

I ledningsgruppens förslag tar man främst fasta på läroplanernas roll, lärarfortbildning och grundutbildning för lärare, utarbetande av lämpligt material för undervisningen samt ökat radio- och TV-samarbete över gränserna, främst i form av skolprogram.

Rapporten "Våra grannspråk" har publicerats i NU-serien (*NU B 1978: 11*). I rapporten ingår dels en redovisning för situationen inom grannspråksundervisningen i Norden, dels en lärarhandledning.

På basen av utredningen "Våra grannspråk" samt beslut i kulturavtallets organ har under verksamhetsåret 1979 följande åtgärder vidtagits för stärkandet av grannspråksundervisningen i Norden.

A. Utarbetande av förslag till harmonisering av modersmålsläroplanerna i Danmark, Norge, Sverige och svenska Finland så att grannspråksundervisningen påbörjas redan på lågstadiet,

B. ökade satsningar på lärarnas fortbildning och vidareutbildning i grannspråk,

C. planering av undervisningsmaterial i grannspråk och

D. upprättandet av ett språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland.

Utredningen angående en harmonisering av modersmålsläroplanerna motsvarande så att grannspråksundervisningen påbörjas redan på lågstadiet i grundskolorna i Norden har slutförts under året. Jämsides med förslaget har även utarbetats riktlinjer för en nordisk ramplan i grannspråk. Ramplanen omfattar klasserna 3—10 i grundskolan.

Förslaget till ramplan i grannspråk samt införandet av grannspråksundervisningen i modersmålet redan från lågstadiet i berörda länder slutbehandlas i ministerrådet våren 1980.

I samråd med Föreningarna Norden har under verksamhetsåret genomförts nationella lärarfortbildningsdagar i samtliga nordiska länder. I Island har lärarfortbildningen berört dansklärarna och i finska Finland svensklärarna. Vid fortbildningsdagarna har främst behandlats metodiska och didaktiska anvisningar för grannspråksundervisningen.

Samtidigt har under verksamhetsåret påbörjats en planering av en nordisk pilotkurs i grannspråksundervisning. Planeringen av denna nordiska kurs sker i samråd med Danmarks lærerhøjskole och Nordiska lärarorganisationers samråd. Kursen beräknas äga rum verksamhetsåret 1980.

Inom kulturavtalets organ har även diskuterats möjligheterna till en nordisk produktion av läromedel för grannspråksundervisningen. Avsikten är att under 1980 få fram förslag till nya läromedel utgående från att grannspråksundervisningen påbörjas redan på lågstadiet.

Vid ministerrådets möte i juni 1979 fattades beslut om upprättandet av ett språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland fr. o. m. hösten 1980.

Centrets uppgift är att öka utbudet av undervisningsmaterial angående förhållandena i Norden till de finskspråkiga skolorna. Centret skall även sprida information om Finland, dess språk och samhälls- och kulturförhållanden till de övriga nordiska länderna.

Arbetet med att stärka grannspråksundervisningen har under verksamhetsåret intagit en central plats i utbildningssamarbetet. Stor uppmärksamhet kommer att ägnas åt arbetet med ökad språkförståelse även i fortsättningen inom kulturavtalets organ.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. Rekommendationen syftar till åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk. Den rekommenderade utredningen borde särskilt beakta möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum.

Av meddelandet framgår att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i juni 1979 fattat beslut om upprättandet av ett språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland, vars verksamhet inleds hösten 1980. Centrets uppgift är att öka utbudet av undervisningsmaterial angående förhållandena i Norden till de finskspråkiga skolorna. Centret skall även sprida information om Finland, dess språk och kulturförhållanden till de övriga nordiska länderna.

I meddelandet redogörs vidare för de åtgärder som vidtagits med anledning av utredningen "Våra grannspråk" (*NU B 1978: 11*).

Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse över det energiska arbete som av kulturavtalets organ och andra organisationer bedrivits för att stärka grannspråksundervisningens ställning i de nordiska länderna. Utskottet ansluter sig till ministerrådets i meddelandet uttalade uppfattning att stor uppmärksamhet även i fortsättningen bör ägnas arbetet med ökad nordisk språkförståelse.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen har uppnåtts och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 18/1974 för rådets del slutbehandlad

Stockholm den 31 januari 1980

<i>Sampsä Aaltio (Kok)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (KrF)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvar (A)</i>	<i>Árni Gunnarsson (A)</i>
<i>Hagen Hagensen (KF)</i>	<i>Inger Hirvelä (Skdl)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Gunnel Jonäng (c)</i>
<i>Johannes M. Olsen (Sb)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
	Viceförman
<i>Lauri Palmunen (K)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Arvo Salo (Sd)</i>	<i>Otto Steenholdt (Grönl.)</i>
	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Såvidt Ministerrådet har kunnet konstatere berører rekommandasjonen for tiden bare SAS. Dette selskapets styrende organer omfattes ikke av den nasjonale lovgivning i de tre deltakerland. SAS' virksomhet reguleres av en konsortialavtale som er godkjent av parlamentene i medlemslandene. Det finnes et antall halvstatlige bedrifter som f.eks. det svenskfinske SAAB/VALMET, men disse ligger innen rammen for den nasjonale lovgivning.

Spørsmålet ble diskutert ved et felles møte mellom Nordisk Ministerråd og arbeidsmarkedets parter i Oslo 22. mai 1974. Under diskusjonen uttalte Ministerrådet prinsipielt at de ansatte bør ha samme rettigheter uansett typen av og eierforholdene i en bedrift. Videre uttalte Ministerrådet at det ikke finnes noen prinsipielle hindringer for en løsning av spørsmålet gjennom separate forhandlinger mellom SAS og de faglige organisasjoner.

Ministerrådet har gjennom sitt sekretariat de seneste fem år vært i kontakt med SAS med forespørsel om opplysninger om aktuelle tiltak og planer i forbindelse med Nordisk Råds rekommandasjon.

Nordisk Ministerråd meldte 30. januar 1975 til Nordisk Råd at det var oppnådd enighet mellom SAS og personalorganisasjonene om et forslag til samarbeidsordning om de ansattes medrepresentasjon i SAS' styrende organer. Den nye ordningen innebar at de SAS-ansatte i respektive Danmark, Norge og Sverige hver for seg utser en representant som har

rett til å delta i SAS-styrets og representantskapets forhandlinger uten stemmerett. Dessuten velger de SAS-ansatte i Danmark, Norge og Sve- rige ytterligere to representanter som skal delta i representantskapets forhandlinger uten stemmerett.

Et utredningsarbeid omkring spørsmålet om de ansattes eventuelle stemmerett har pågått de senere år. Denne utredningen har tatt noe lengre tid enn først antatt. Dette har sammenheng med problemets karakter. En eventuell stemmerett for de ansattes representanter krever endringer i den ovennevnte konsortialavtale.

Den nåværende situasjon med årlige meldinger om et utredningsarbeid omkring et spørsmål som ikke er løst er ikke tilfredsstillende verken for Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, SAS eller personalorganisasjone- ne. I det følgende foreslås derfor tiltak for den fortsatte behandling og avskrivning av rekommandasjonen.

Utgangspunktet for de foreslåtte tiltak er både den foreliggende rekom- mandasjon og Ministerrådets prinsipielle uttalelse i 1974 om at de an- satte bør ha samme rettigheter til medinnflytelse uansett typen av og eierforhold i en bedrift.

Ministerrådet har på bakgrunn av ovenstående redegjørelse vurdert den videre behandling av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 20/1974 om bedriftsdemokrati i felles nordiske bedrifter.

Ministerrådet konstaterer at spørsmålet om medinnflytelse for de an- satte i SAS' styrende organer er komplisert. Tross dette anser Minister- rådet at dette spørsmålet nå snarest må finne en løsning som innebærer en tilfredsstillende sikring av medarbeidernes medinnflytelse på bak- grunn av de gjeldende nasjonale regler. Nordisk Ministerråd vil tilse at saken nå tas opp med utgangspunkt i konkrete forslag fra de berørte parter i SAS. Når slike konkrete forslag er fremkommet vil Ministerrå- det etter vurdering forsøke å få gjennomført tilsiktede endringer. Når de nødvendige endringer har funnet sted i samsvar med Ministerrådets in- tensjon, vil Ministerrådet redegjøre for disse i en senere melding.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Samarbeid på olje- og naturgassområdet

Energi- og industridrøftingene mellom Norge og de andre nordiske land er blitt ført videre i 1979, men man har ikke lyktes å komme fram til resultater av vesentlig betydning.

Når det gjelder samarbeidet med Sverige, trakk Volvo den 26.01.1979 avtalen mellom Den norske stat og AB Volvo tilbake. Som følge av at Volvo-avtalen ikke ville bli gjennomført, var det heller ikke grunnlag for å gjennomføre det fremlagte avtalekompleks mellom Den svenske Regjering og Den norske Regjering.

På møtet mellom statsministrene Nordli og Ullsten 09.02.1979 var det enighet om at de norsk/svenske energi- og industridrøftinger skulle gjenopptas etter bortfallet av Volvo-avtalen. Målet for de videre forhandlinger skulle som tidligere være et balansert samarbeid som omfattet industri, energi- og skogsvirke.

De to lands industriministre fremla den 24.08.1979 en foreløpig rapport for statsministrene om norsk-svensk samarbeid.

Det er i rapporten redegjort for en svensk undersøkelse der man har forsøkt å kartlegge nye eller utvidede samarbeidsprosjekter mellom Sveriges 100 største industribedrifter og norske selskaper. Videre er det redegjort for spørsmålet om et utvidet samarbeid innen forskning og utvikling, først og fremst på det materialtekniske området.

Når det gjelder skogsvirke, blir det fra svensk side pekt på at man er be-

redt til å diskutere en forpliktelse for å sikre en fortsatt svensk nettoeksport av virke til Norge, selv om man i fremtiden skulle komme til å innføre reguleringstiltak. I tillegg vil man også være beredt til å diskutere andre spørsmål vedrørende virkesmarked og virkeshandel. Fra norsk side er det uttrykt ønske om at den tradisjonelle norske import av bartrevirke fra Sverige opprettholdes. Nettoimporten bør i følge norsk oppfatning være av en slik størrelse at den sikrer norsk skogindustri et netto tilskudd på 1,8 mill. m³.

Vedrørende energisamarbeidet fremholdes det fra norsk side at det fortsatt finnes rom for en betydelig eksport av råolje og oljeprodukter fra Norge til Sverige, selv om kvantumet må reduseres i forhold til det som inngikk i det norsk/svenske avtalekompleks av desember 1978. På norsk side er man rede til å innlede forhandlinger om en avtale om langsiktige oljeleveranser som et ledd i et videre norsk/svensk samarbeid som omfatter energi, industri og virke. Også på svensk side ønsker man å få i stand et samarbeid med Norge som bl.a. omfatter langsiktige norske leveranser av råolje og oljeprodukter.

I rapporten bedømmer industriministrene forutsetningen for et utvidet norsk/svensk samarbeid som gode. De foreslår derfor at forhandlingene skal fortsette. Målet for samarbeidet skal som tidligere være en gjensidig og balansert utvikling som er til fordel for begge land.

Når det gjelder norsk/finsk samarbeid tar en arbeidsgruppe sikte på å avgi en statusrapport til de to lands energi- og industriministre i løpet av 1979.

Olje- og energidepartementet har høsten 1979 hatt samtaler med danske og islandske utsendinger om energisamarbeid og utsikter for norske petroleumsleveranser. Det tas sikte på nye samtaler med Island våren 1980.

Gemensam forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet

I samband med att Ministerrådet fastställde inriktningen av Nordisk Industrifonds verksamhet från och med 1979 blev Energiteknik ett av fondens verksamhetsområden. Medel för fondens insatser på energiområdet har från och med 1979 inräknats i fondens ordinarie medelstillsättning.

Øvrigt energisamarbejde

Her kan først nævnes samarbejdet inden for NORDEL (organ for nordisk elsamarbejde). Dette samarbejde foregår kontinuerligt, først og fremmest i de faste udvalg (drifts-, planlægnings- og kernekraftudvalget) og i NORDEL's sekretariat, som i perioden september 1978 - efteråret 1981 er placeret hos ELSAM i Danmark.

Blandt de sager, som de faste udvalg på årsmødet i 1979 har forelagt, kan nævnes fra Driftsudvalget: Forslag til et nyt princip for frekvensregulering og produktionsstyring; fra Planlægningsudvalget: Forslag til optagelse af forhandlinger om forstærkning af samkøringsforbindelserne Norge - Danmark og Sverige - Danmark; fra Kernekraftudvalget: En ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdelse.

Vedrørende det fortsatte arbejde kan nævnes, at driftsudvalget har under udarbejdelse et forslag til en fælles nordisk plan for frakobling/ tilkobling af belastning i forbindelse med alvorligere driftsforstyrrelser.

Planlægningsudvalget fortsætter arbejdet med en gennemgang af NORDEL's netdimensioneringsregler og med studier af behovet for overføringskapacitet på samkøringsforbindelserne i midten af 80-erne.

Herudover har Ministerrådet besluttet, at spørgsmålet om fællesnordisk kulimport, herunder eventuelt en fælles kulimporthavn for de nordiske lande, skal undersøges nærmere. På baggrund heraf er der nedsat en udredningsgruppe, der inden udgangen af 1980 vil fremlægge en rapport indeholdende nærmere redegørelse for mulighederne for fællesnordiske løsninger (centralhavn eller flerhavnsløsninger) i forbindelse med kulimport.

Under Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik forberedes endvidere et udredningsarbejde vedrørende muligheder og former for nordisk samarbejde om udnyttelse af eventuelle olie- og gasfund ud for Nord-Norge.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag

(Se C 1: Bilaga 18)

Meddelande**om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Overflate- og kolloidforskningen må siges at være af stor betydning, idet resultaterne af denne forskning finder anvendelse inden for en lang række områder, dels direkte som grundlag for industrielle processer og dels indirekte som grundlag for yderligere forskning, således fx forskning på miljøbeskyttelsesområdet, kemisk-teknisk forskning m.m.

Blandt de institutioner, der i Norden arbejder med overflate- og kolloidkemi kan nævnes Ytkemiska Institutet, Stockholm, Lunds Tekniska Högskola, Åbo Akademi, Sildolje- og sildemelsindustriens forskningsinstitut, Bergen samt Nordisk Forskningsinstitut for Maling og Trykfarver, København og Teknologisk Institut, København. Der er et omfattende samarbejde mellem disse institutioner, hvilket forøger mulighederne for en mere effektiv udnyttelse af de nordiske ressourcer på dette område.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 22/1974/e angående overflatekjemisk forskning.

Av den mottatte melding fremgår at det foregår et nært samarbeid mellom institusjoner i Norden angående overflateforskning.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner i det vesentlige å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek.nr. 22/1974/e angående overflatekjemisk forskning til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 31. januar 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsie Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Egon Jensen (S)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Lars Korvald (KrF)</i>	<i>Lasse Lehtinen (Sd)</i>
<i>Svante Lundkvist (s)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
Formann	
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har under 1977 börjat en utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet. Utvärderingsarbetet har utmynnat i ett förslag till ett nytt regionalpolitiskt handlingsprogram. Det har behandlats av Nordiska rådet i den 27:e sessionen. Ministerrådet (de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna) har godtagit handlingsprogrammet den 2 april 1979. I handlingsprogrammet har förslaget till en regionalpolitisk fond avvisats.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i de samiska kärnområdena

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter.
2. samordna de regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Ad pkt. 1.

Endelig dom i saken mellom samene og den svenske stat i det såkalte "Skattefjällsmål" ventes å falle tidlig i 1980. I denne sak påstår samene først og fremst å ha en mer omfattende rett til visse omstridte områder enn Kronen. Den pågående rettssak har medført at man fra svensk side ikke har vært rede til å delta i en undersøkelse om den rettslige regulering av bruken av naturressursene i de samiske kjerneområder. Derfor besluttet justisministrene på et møte i Stockholm i oktober 1976 å gjennomføre en forberedende og mer begrenset undersøkelse for Finlands, Norges og Sveriges vedkommende. Utredningen "Kortlægning af samernes nuværende rettigheder" er på det nærmeste avsluttet og ble presentert for Nordisk Råds juridiske utvalg i forbindelse med utvalgets møte med justisministrene i København 1. november 1979. Embetsmannskomiteén for lovgivningsspørsmål vurderer nå spørsmålet om å offentliggjøre og trykke utredningen samt enkelte faglige justeringer.

Ad pkt. 2.

Nordkalottkommittén skall verka för ett fördjupat samarbete på det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området samt för andra

samarbetsprosjekt av betydelse for sysselsætningen på Nordkalotten. Inom detta samarbete behandlas också sådana näringar som har betydelse för samer. T.ex. hölls i Alta den 18 og 19 april 1978 ett omfattande seminarium, som behandlade rennärigen. Före seminariet utarbetades ett faktaunderlag rörande rennärigen i olika länder. Seminariets resultat och faktaunderlag har publicerats. Arbetsgruppen som NKK har bildat fortsätter sitt arbete med seminariets förslag. Samerna har representation i denna grupp.

NKK har också andra arbetsgrupper som sysslar med andra näringar; turism, industri, byggverksamhet, grönsakodling och handel. Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) behandlar också som en del av sin verksamhet sådana frågor som rör sig om samernas näringar. NÄRP:s glesbygdspolitiska arbetsgrupp har försöksverksamhet på gång i ett område som består av Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och f.d. Karesuando kommun i Kiruna kommun i Sverige rörande gränskommunalt samarbete. Som en del av denna verksamhet behandlas också näringspolitiska frågor som har betydelse för samer.

Ad pkt. 3.

Et samordnet nordisk forskningsprosjekt som belyser den samiske befolkningens situasjon, er en meget omfattende oppgave som vanskelig kan gjennomføres uten at samene selv trekkes helt sentralt med i planlegging og gjennomføring. Dette forutsetter en nær kontakt mellom myndigheter og representanter for samene. Det er en utbredt oppfatning blant samene at de selv i størst mulig utstrekning skal ha ansvar og frihet til å stå for samiske prosjekter og andre aktiviteter, men med økonomisk støtte fra myndighetene. Ministerrådet gir i dag betydelig økonomisk støtte til samiske institusjoners virksomhet ved at det finansierer Nordisk samisk institutt i Kautokeino, Samerådets virksomhet og den nordiske samekonferanse. Det vises i denne forbindelse bl.a. til meddelelse om rek. nr. 5/1972 angående "stød til samerna". Nær 3,4 mill. nkr. av Ministerrådets budsjett for 1980 vil på denne bakgrunn bli benyttet til samespørsmål.

Et samordnet nordisk forskningsprosjekt som belyser den samiske befolkningens situasjon må bygge på det arbeid og de utredninger som er nevnt ovenfor under pkt. 1 og 2. Et omfattende historisk og juridisk prosjekt som for tiden pågår under Nordisk samisk institutt vil også være et viktig grunnlag for det videre arbeid. Prosjektet ventes avsluttet i 1981.

Ministerrådet vil komme tilbake til saken når de samiske organisasjoner har hatt anledning til å gi uttrykk for deres syn på gjennomføringen av rekommendasjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Efter udarbejdelse af en foreløbig sekretariatsrapport og efter drøftelser med arbejdsmarkedets parter, vedtok Ministerrådet i december 1975 direktiver for en nordisk undersøgelse som forudsat i rekommandationen. Undersøgelsesarbejdet tager sigte på at tjene som grundlag for overvejelser om mulighederne for og hensigtsmæssigheden af at træffe fællesnordiske forholdsregler med henblik på løsning af problemer, der har relation til multinationale selskabers virksomhed. Der bør foretages en sammenligning og vurdering af eksisterende nordisk lovgivning og andre kontrolinstrumenter for at se, om der er behov for vedtagelse af flere eller udførligere regler. Endvidere bør der tages hensyn til, om der på visse områder mest hensigtsmæssigt kan findes nordiske løsninger eller tages bestemmelser inden for en videre international ramme.

Undersøgelsen er påbegyndt i 1976 som et nordiskt projekt. Projektlederen står for gennemførelsen af projektet og Ministerrådets kontaktgruppe for spørgsmål vedrørende multinationale selskaber er styringsgruppe. Arbejdet sker i kontakt med arbejdsmarkedets organisationer.

Ved nedsættelsen i 1975 af Ministerrådets særlige kontaktgruppe har man etableret et fast forum for information og spørgsmål vedrørende de respektive landes opfattelse af og stillingtagen til spørgsmål, der angår multinationale selskaber. De vigtigste opgaver for kontaktgruppen i 1979 har, foruden arbejdet som styringsgruppe for Ministerrådets undersøgelse om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi, været nordisk samråd om og koordinering af arbejdet med multinationale selskaber i internationale organisationer (særlig inden for FN, ECOSOC og OECD). Det er Ministerrådets forudsætning, at

den nordiske koordinering i forbindelse med internasjonale drøftelser om multinationale selskaper udbygges kontinuerligt, bl.a. på basis af det faktamateriale, som fremkommer under arbejdet med den nordiske undersøgelse.

Den nordiske undersøkelsen vil bestå av en rekke delkapitler, bl.a. om multinasjonale selskapers potensielle makt, arbeidslivsforhold og konkurranseforhold basert på statistiske opplysninger og intervjumateriale, samt juridiske kapitler om arbeidsrett, konkurranserett, valutareguleringsrett og etableringsrett. Rapporten vil avslutningsvis peke på enkelte områder for mulige tiltak vedrørende multinasjonale selskaper.

Det er planlagt å konferere med arbeidsmarkedets organisasjoner og avslutte undersøkelsen innen utgangen av 1979. Rapporten vedlegges denne meddelelse idet det gjøres oppmerksom på at Ministerrådet ennå ikke har hatt anledning til å ta stilling til den (*NU A 1979:19*).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

(Se C 1: Bilaga 19)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm ved kjøring med motorsykler og mopeder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR) föreslog i sin 8. rapport "Motorcykel och mopedhjälm" att bruket av störhjälm borde bli obligatoriskt genom lag i de nordiska länderna.

Det är obligatoriskt för både motorcyklister och mopedister att använda Störhjälm i Danmark, Island, Norge och Sverige. I Finland är det obligatoriskt för motorcyklister att använda hjälm, medan hjälmanvändningstvånget för mopedister ingår i en proposition till ny vägtrafiklag i Finland, vilken regeringen har avlåtit till riksdagen i september 1979.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

På grundval av Nordiska rådets rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning påbörjades under 1977 en förstudie om samarbetsmöjligheterna mellan Stockholmsregionen, Åland och Åboland. Studien blev klar hösten 1977. På basis av denna har man under 1979 startat ett fortsatt samarbete inom området. Detta har alltmer fått prägel av gränsregionalt samarbete och inriktats på skärgårdsfrågor så att samspelet mellan den bofasta befolkningens levnadsvillkor och de omgivande regionernas rekreationsbehov kommer att utgöra huvuddragen i det första samarbetsprojektet. Det första delprojektet som startat under 1978 har inriktats dels på de direkta förutsättningarna för båtlivet, såsom t.ex. anläggande av småbåtshamner och -leder, och dels på en kartläggning av konflikterna. Rapporten blir färdig i början av 1980.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt interesse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordisk Ministerråd fastla i februar 1974 retningslinjer for samarbeidet på naturvernområdet. Dette omfattet utredninger og tiltak vedrørende:

1. Truede dyr og planter i Norden
2. Naturgeografisk regioninndeling av Norden
3. Metoder for landskapsanalyser.

Siden 1975 er det gjennomført tre større prosjekter på disse områder. Sluttrapport fra prosjektene er publisert i Nordisk utredningsserie: "Naturgeografisk regioninndeling av Norden" (NU B 1977:34), "Hotade djur och växter i Norden" (NU A 1978:9) og "Fuglenes arts- og antalsmessige fordeling som redskab i landskabsanalyser og planlægningen" (NU B 1979:7).

På grunnlag av ovennevnte prosjekter, i første rekke den naturgeografiske regioninndeling og en tidligere utarbeidet rapport om våtmarker, ble det i 1977 igangsatt et nytt omfattende prosjekt for det fortsatte samarbeid på det område som er nevnt i rekommandasjonen: "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". Ministerrådets bevilgning til prosjektet var i 1979 Nkr. 219 000. Prosjektet er basert på følgende fem punkter:

1. De naturtyper og biotoper som finns i Norden klassifiseres på grunnlag av et felles klassifikasjonssystem.
2. På grunnlag av den naturgeografiske regioninndelingen av Norden opprettes i hvert land en fortegnelse over de naturtyper/biotoper som finnes representert i hver region.

3. Områder med representative og truede naturtyper/biotoper i hver region utvelges innen hvert land og en særskilt objektfortegnelse opprettes.
4. De nasjonale objektfortegnelsene samordnes til en nordisk liste.
5. En rapport om representative og truede objekter og arter utarbeides, inkludert forslag til tiltak for å redde disse.

I løpet av 1978 og 1979 er arbeidet med klassifisering av naturtyper i de forskjellige regioner avsluttet og det er gjennomført en forsøksstudie over klassifiseringens anvendelse ved valg av områder. I 1980 tas det sikte på, i nært samarbeid med nasjonale og regionale naturvernmyndigheter, å arbeide med de tre siste punkter, dvs å utarbeide en oversikt over og forslag til verneverdige representantive naturtyper i Norden. Det tas sikte på å avslutte prosjektet i 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse :

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i Finland og Sverige å skape forutsetninger for å forbedre ferjeforbindelsene mellom Vasa og Umeå og særlig sikre en tilfredsstillende trafikkavvikling året rundt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

En av finska myndigheter sammansatt arbetsgrupp har utrett frågorna i samband med rekommendationen. Utredningens resultat påvisar att det med hänsyn till förbättrade förutsättningar för trafiken på rutten knappast föreligger önskemål som kunde tillmötesgå från statsmakternas sida. Arbetsgruppen har avslutat sitt arbete.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1975 anigående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå.

I rekommendationen anbefalls regeringarna i Finland och Sverige att skapa förutsättningar för förbättrade färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå och att säkerställa tillfredsställande trafikförsörjning året om.

Trafikutskottet har under år 1979 behandlat medlemsförslag A 549/t om förbättrad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Norden. I sitt betänkande över medlemsförslaget har trafikutskottet anfört att de åtgärder, som hittills har vidtagits för att förbättra villkoren för vintertrafiken mellan Vasa och Umeå, har visat sig vara otillräckliga. Mot bakgrund av de issvårigheter som uppstod under vintern 1978—1979 inte bara vid upprätthållandet av trafiken mellan Vasa och Umeå utan också periodvis i Öresund, Bottenviken och Finska viken har trafikutskottet föreslagit att rådet rekommenderar ministerrådet att utvärdera erfarenheten av färjetrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid.

Eftersom utvärderingen bör omfatta färjetrafiken i Norden och däribland mellan Vasa och Umeå anser trafikutskottet det inte nödvändigt att kvarhålla rekommendationen nr 1/1975 på rådets dagordning. Med hänvisning därtill föreslår utskottet

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 1/1975 för rådets del slutbehandlad.

Reykjavík den 3 mars 1980

Ingvar Bakken (A)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Inge Fischer Møller (S)

Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sdp)

Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)
Förman

Meddelande

om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Det som er anført om NORDTURIST-billetten til Nordisk Råds 25. sesjon 1979 gjelder fortsatt.

Billetten "NORDTURIST med tog" ble innført som en prøveordning fra 1.1.79 og skal være utlagt til salg etter uendrede retningslinjer og pris i hele 2-års perioden 1979-80.

Statistikken for månedene januar - august 1979 viser at "NORDTURIST med tog" har svart til forventningene. Antall solgte billetter (1. og 2. klasse, voksne og barn under ett) fordeler seg på de enkelte salgsområder slik:

Salg gjennom svenske salgssteder ca. 5.650 billetter

Salg gjennom norske salgssteder ca. 2.350 billetter

Salg gjennom danske salgssteder ca. 1.950 billetter

Salg gjennom finske salgssteder ca. 350 billetter

Til sammen alle salgssteder ca. 10.300 billetter

Etter dette foreløbige resultat skulle grunnlaget ligge til rette for at samtlige jernbaner i Norden stiller seg positivt til å opprettholde billetfordningen "NORDTURIST med tog" også etter prøveperiodens utløp 31.12.80.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

En af NET i 1976 nedsat arbejdsgruppe afgav slutrapport i sommeren 1978, og rapporten blev derefter af NET sendt til høring hos en række myndigheder, organisationer og virksomheder.

Færøernes Landsstyre, som også blev hørt over rapporten, har dog ikke været i stand til af afgive en udtalelse i sagen. Landsstyret fremsatte i foråret 1979 forslag for Lagtinget om anskaffelse af en færge, som skulle indsættes dels i den indensøske trafik til Suderø dels i den internationale trafik til supplerende eller afløsning af den nuværende færge "Smyril". Efter forslaget skulle den nye færge i sommerperioden sejle på rute med anløb af Seydisfjörður, Tórshavn, Scrabster (i Skotland) og Bergen og om vinteren på en rute med anløb af Tórshavn, Aberdeen, Bergen og Hanstholm.

Ved behandlingen i Lagtinget blev forslaget imidlertid forkastet, og det er fortsat uklart, hvorledes man fra færøsk side stiller sig til spørgsmålet om bilfærgeforbindelse mellem Færøerne og det øvrige Norden.

På denne baggrund har NET den 30. juli 1979 meddelt Nordisk Råds trafikudvalg, at man under hensyn til Færøernes centrale placering i det ruteoplæg, som er foreslået i arbejdsgruppens rapport, ikke finder at kunne gå videre med sagen for nærværende.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd bl.a. på bakgrunn av utvecklingen av matevaresituasjonen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for felles innsats for et sunnere kosthold.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Forslagsstillerne til rekommandationen påpegede, "at energikrisen 1973-74 gav nye alvorlige indtryk af den fremtidige madforsyning i verden, hvorfor de foreslog, at der blev foretaget en vidtgående undersøgelse af, hvordan de nordiske lande bedst kan disponere over de ressourcer, som indgår i fødevarerproduktionen i Norden. Ved at sikre Nordens egen fødevarerproduktion og fremme et sundere kostforhold vil der således ydes et bidrag til løsning af de globale problemer."

Nordisk Embedsmandskomiteé for jord- og skovbrugsspørgsmål (NEJS) har fået forelagt sagen til behandling.

Det er NEJS' opfattelse, at den første del af rekommandationen, udredningen af forudsætningerne for at udarbejde et handlingsprogram vedrørende øget fødevarerforsyning og bedre udnyttelse af ressourcerne i Norden, må siges at være behandlet i forbindelse med den nordiske råvare- og ressourceudredning (NU 1976:26), idet den faktiske situation for så vidt angår landbrug i Norden og fiskeressourcerne i havet beskrives i denne udredning.

Til vurdering af den nordiske fødevarerikkerhed kan følgende citeres fra udredningen:

1. Betrakter vi Norden samlet, må forsyningsstiasjonen for jordbruksvarer totalt sett kunne betegnes som relativt gunstig på bakgrunn av befolkningsstiasjonen og befolkningsutviklingen. Til sammen står de nordiske land som nettoeksportør av jordbruksprodukter.
2. I forbindelse med forsyningsstiasjonen kan det være grunn til å understreke to særlige forhold. For det første har det i senere år vært et

markert nedgang i fødselstallet i Norden. Om det ikke sker et nytt oppsving, kan dette om noen år forventes å dempe etterspørselsøkingen for matvarer innenlands. For det annet er Norden nettoeksportør av fisk og fiskevarer med et høyt proteininnhold. Innen visse grenser kan fisken erstatte jordbruksvarer i matforsyningen, og vi har derfor her en reserve av kalorier, og ikke minst av protein, som kan udnyttes på de nordiska markedene."

På den baggrund er det NEJS' opfattelse, at der ikke ud fra de nuværende forsyningsforhold er behov for særlige foranstaltninger til yderligere sikring af de nordiske forsyninger.

Angående mulighederne for fra nordisk side at yde bidrag til løsning af de globale problemer påpeger utredningen:

"Hensynet til verdens matvareforsyning har til nå ikke vært fremtredende i de nordiska lands jordbrukspolitikk. Det gjør seg her ulike synspunkter gjeldende. På den ene side er store deler av den nordiske jordbruksproduksjonen utenom Danmark og Sør-Sverige ikke konkurransedyktig på verdensmarkedet og kan bare opprettholdes i ly av beskyttelse mot import. På den annen side har man i flere nordiske land vunnet gehør for det syn at Norden bør yte et større bidrag til verdens matforsyning selv om produksjonen må subsidieres. Dette reiser imidlertid en rekke spørsmål om bl.a. fordelingen av matvareproduksjonen mellom rike og fattige land; generelt anses løsningen på verdens matvareproblem å ligge i en langsiktig øking av produksjonen i utviklingslandene."

NEJS deler utredningens opfattelse af, at løsningen på verdens matvareproblem generelt ligger i en langsiktig forøgelse af produktionen i udviklingslandene.

Det kan fremhæves, at der internationalt siden forsyningskrisen i 1973-74 er gennemført et betydeligt arbejde for at skabe en bedre overvågning og styring af den globale forsyningssituation, ligesom man søger at skabe en øget politisk forståelse for at skabe en global fødevarer-sikkerhed. Det er den generelle opfattelse, at dette først og fremmest vil kræve en langsiktig forøgelse af u-landenes egen produktion af fødevarer, samt at de industrialiserede lande bidrager til den tekniske og finansielle baggrund for dette. I dette arbejde, som især er foregået inden for internationale organer som WFC, FAO, UNCTAD, GATT og OECD, har de nordiske lande i snævert samarbejde ydet væsentlige bidrag til målsætninger og aktiviteternes gennemførelse.

Angående det videre arbejde har NEJS bemærket, at Nordisk Råds økonomiske udvalg i sin betænkning anfører, at opgaven med at udrede disse problemer omkring et handlingsprogram for madforsyningen samt program for forskning i kost- og ernæringsforhold vil være meget krævende, samt at man bør overveje en deling af opgaven.

NEJS erkender dette. Det videre arbejde vil ske på grundlag af følgende retningslinier:

1. Med den nordiske råvare- og ressourceudredning (NU 1976:26 er der gennemført første del af rekommandationen.

Med udgangspunkt i utredningens påvisning af de gunstige nordiske forsyningsforhold har NEJS anmodet det nordiske kontaktudvalg for

landbrugsspørgsmål om at følge og vurdere udviklingen i produktion og afsætning af landbrugsprodukter i Norden samt forsyningssituationen uden for Norden.

2. Den videre behandling af rekommandationen, dvs. udredningen af mulighederne for et udvidet samarbejde om forskning og videreudvikling på fødevarerområdet, vil for en ikke uvæsentlig dels vedkommende kunne ske på baggrund af det materiale, der foreligger i udredningen (NU 1976:26).

Meddelande

om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke NORDTEST's stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og unngå dobbelarbeid.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Stadga för NORDTEST har fastställts av Nordiska ministerrådet (industriministrarna) den 19 februari 1979, i kraft från den 1 mars 1979. Stadgan ersätter tidigare riktlinjer för samarbetet inom NORDTEST. NORDTEST har från den 1 januari 1979 införts på Nordiska ministerrådets allmänna budget.

NORDTEST har till uppgift att samordna aktiviteter inom provnings- och kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat och för givna delområden utsedda fackgrupper. Arbete bedrivs i 6 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik och Buller, NDT (öföörstöörörande provning), VVS och Elektronik. Härutöver har specifika uppgifter hörörande till andra områden genomförts under styrelsens direkta ledning.

Områden som bearbetas har utvalts genom övergripande behovsanalys. Valda områden har detaljgranskats i separata analyser. Verksamheten bedrivs enligt 5-årig rullande långtidsplan. Hittills utförd verksamhet har granskats i en utvärdering genomförd våren 1979 av utomstående konsult.

Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser til NORDTEST-metoder.

Hittills har framställts sammanlagt 349 förslag till projekt. Av dessa har under år 1979 inkommit 59 nye förslag. Bland inkomna förslag har hittills utvalts 17 nya arbeten jämte fortsättning på 12 tidigare påbörjade

projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1 346 500 Skr. En avsevärd del av dessa arbeten kommer emellertid att utföras först under år 1980. Samtidigt bör noteras att av 1979 års medel har bundits 1 933 500 Skr. i projekt som beställts 1978.

Av sammanlagt 188 beställda projekt har hittills (per 1979-09-20) inlämnats slutrapport över 100 arbeten. Under året har hittills 19 projekt slutförts. Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda och slutförda projekt.

Beställningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1979-09-20)
1974	16	16
1975	18	17
1976	38	28
1977	54	31
1978	45	8
1979	17 (per 1979-09-20)	—
Sammanlagt	188	100

Arbetet har hittills resulterat i 218 rekommenderade NORDTEST-metoder. Vidare har NORDTEST DOC GEN 012 "NORDTEST Guidelines for the acceptance of test results" och NORDTEST DOC GEN 017 "Register of approved NORDTEST Methods" publicerats under året.

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1979 har erhållits sammanlagt 3,64 milj Skr. Härav har Nordisk ministerrådet beviljat 1,64 milj. Skr och Nordisk Industrifond 2 milj Skr. För verksamheten 1980 har Nordiska ministerrådet beviljat 1,845 milj Skr och Nordisk Industrifond 2,2 milj Skr, sammanlagt 4,045 milj Skr.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m.m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingås i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen i olika former av föroreningar från fartyg,
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningssituationen i Bottniska viken.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøområdet (Helsingforskonvensjonen) omfatter både forurensninger fra fartøy og landbaserte utslipp. IMCO-konvensjonen (73 MARPOL-konvensjonen endret ved 78-protokollen) omfatter bare forurensninger fra fartøy. Helsingforskonvensjonen er ratifisert av de tre nordiske land som er parter i konvensjonen: Danmark, Finland og Sverige (jfr. rekommandasjon nr. 30/1970), mens MARPOL-konvensjonen foreløpig ikke er ratifisert av noe nordisk land (jfr. rekommandasjon nr 9/1975), men det arbeides med ratifikasjonsspørsmålet i samtlige land.

Samarbeidet om forskning og utredninger vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken har siden desember 1972 blitt samordnet innen rammen av en samarbeidsavtale mellom Statens naturvårdsverk i Sverige og Havforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland. Formålet er å skape en felles kunnskapsbasis for beslutninger om vern av dette havområdet.

I samsvar med samarbeidsavtalen er det nedsatt en komité - Kommittén för Bottniska viken - som har et permanent arbeidsutvalg. Kommittéen fastlegger på sine årlige møter ettårige forskningsprogram som omfatter bl.a. felles monitoringsvirksomhet vedrørende hydrografiske, hydrokje-

miske og biologiske forhold, samt felles undersøkelser av materialsubstansen i Bottenviken.

På komitéens årsmøte i 1977 i Sverige ble det vedtatt et langsiktig arbeidsprogram for fem år. Programmet ble innledet med et seminar i Vasa i mars 1978. Seminaret behandlet resultatene av pågående undersøkelser og anga prinsipper for fortsatt virksomhet med henblikk på å oppnå en samlet satsning på brukerorienterte problemer. Komitéen publiserer årlige virksomhetsrapporter.

Virksomheten drives i nært samarbeid med forsknings- og utredningsvirksomheten under Helsingforskonvensjonen (jfr. rekommandasjon nr. 30/1970).

Under henvisning til ovennevnte antas det at rekommandasjonen kan anses for sluttbehandlet.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknande IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg
2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Den internasjonale konvensjon om hindring av forurensning fra skip, 1973 (IMCO-konvensjonen/73 MARPOL-konvensjonen som endret ved 78-protokollen) trer i kraft 12 måneder etter at 15 stater med tilsammen 50% av verdens handelstonnasje har ratifisert konvensjonen. Foreløpig har bare fem land ratifisert den. Ingen av de nordiske land har ratifisert konvensjonen, men det arbeides med ratifikasjonsspørsmålet i samtlige land.

I MARPOL-konvensjonen er Østersjøområdet et såkalt "spesielt område" med særlig strenge bestemmelser. De tekniske og øvrige bestemmelser, herunder mottakingsanlegg for avfall i land, som kreves for gjennomføring av MARPOL-konvensjonen, samarbeides det om mellom østersjøstatene primært innen rammen av Helsingforskonvensjonen. Helsingforskonvensjonen er ratifisert av samtlige nordiske land som er parter i konvensjonen - Danmark, Finland og Sverige - samt av DDR og Sovjet-Unionen.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Inom Nordiska ministerrådet är frågan om inrättande av ett koordinerande nordiskt organ för hela livsmedelsområdet under fortsatt behandling. Ett avgörande torde tidigast vara att vänta våren 1980.

Den av Nordiska rådet initierade ämbetsmannakommittén för harmonisering av livsmedelslagstiftning har föreslagit att den bör handlägga livsmedelslagstiftningsfrågor i allmänhet. Inom den skulle organiseras specialistmöten för toxikologer, för Codex-Alimentarius, näringsexpertis, förutom ett erfarenhetsutbyte om livsmedelslagstiftning i de nordiska länderna. Det har därför föreslagits att kommittén skulle omorganiseras under Nordiska ministerrådet och få ett fast sekretariat.

Inom Nordiska ministerrådets sekretariat övervägs organisationsformen för ett dylikt samarbete med beaktande av bl.a. de olika nationella förvaltningsgrenar som behandlar livsmedelsfrågor i de nordiska länderna. En möjlighet vore att upprätta ett utskott för livsmedelsfrågor i anslutning till ställföreträdarkommittén under Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

Den under 1979 upprättade Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor kommer att yttra sig i ärendet. Dess nästa möte planeras anordnat i mars 1980.

BILAGA**Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om nordiskt samarbetsorgan
på livsmedelsforskningens område**

(Se Sak E 7, s. 2482)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

I meddelandet om rekommendationen till Nordiska rådets 27:e session¹ redovisades det nordiska radiochefsmötets beslut om att utbyte och samproduktion av TV-program skulle öka med 50 procent under perioden 1972—1977. Målet uppnåddes 1977.

Rekommendationens syfte är aktuellt även i anslutning till utredningen om nordisk radio och television via satellit och kommer att beaktas i den fortsatta beredningen av utredningen (jfr meddelande om *rek. nr 15/1973*).

¹ *Se Nordiska rådet, 27:e sess., s. 1764.*

Meddelande

om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt

2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 21 december 1979 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Genom riksdagens beslut (prop. 1975/76: 118, UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391) är landets kommuner skyldiga att aktivt främja och stimulera tvåspråkighet hos invandrabarn och barn inom ursprungliga minoriteter i Sverige.

Rätt till hemspråksträning i förskolan och hemspråksundervisning inklusive studiehandledning på hemspråk i grundskolan och i gymnasieskolan har med visst undantag alla barn och ungdomar för vilka ett annat språk än svenska utgör ett levande inslag i deras hemmiljö. Normalt förutsätter detta att förälder/vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som sitt modersmål och använder språket i sitt umgänge med barnet. Under förutsättning att barnets språkliga miljö kräver detta tillkommer denna rätt emellertid också barn vars familj i en eller flera generationer har bott i landet eller barn som tillhör en ursprunglig språklig minoritet i landet, t. ex. samer.

Liksom tidigare skall man i grundskolan kunna anordna stödundervisning i svenska för invandrarelever.

Hemspråksundervisning kan ersätta undervisning i annat ämne inom den obligatoriska timplanen eller anordnas utanför den ämnesbundna timplanen (UbU 1972: , rskr 1972: 68). Detsamma gäller stödundervisning (UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367). Undervisningen skall organiseras på det sätt som bäst tillgodoser elevernas allsidiga utveckling och deras studiesituation.

Statsbidrag utgår från 1 juli 1977 till kommunerna för hemspråksträning i förskolan och för hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan (prop. 1976/77: 22, UbU 1976/77: 10, rskr 1976/77:

111). För hemspråksträning i förskolan för fem- och sexåringar utgår statsbidrag till kommunerna med ett schablonbelopp per deltagande barn och år, för närvarande 2 250 kr. Regeringen har under 1979 tillsatt en utredning som skall göra en översyn av hela frågan om språksituationen för invandrabarn i förskoleåldern. Bl. a. skall utredningen skapa klarhet om rätten till hemspråksträning och föreslå sådana förändringar i övrigt som bättre än nu tillgodoser invandrabarnens speciella behov. För hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan utgår även ett schablonbelopp till kommunerna.

För budgetåret 1979/80 beräknar skolöverstyrelsen för grundskolan ca 155 milj. kr. för hemspråksundervisning inklusive studiehjälp och ca 117 milj. kr. för stödundervisning. Motsvarande siffror för gymnasieskolan är 3,5 respektive 5 milj. kr.

Statligt reglerade tjänster som hemspråklärare har inrättats inom skolväsendet fr. o. m. den 1 januari 1978.

En finskspråkig gymnasieklass motsvarande 2-årig social linje har inrättats på försök i Stockholm fr. o. m. läsåret 1977/78. Fr. o. m. läsåret 1978/79 har försöksverksamheten utökats. Utbildningen får omfatta social linje, distributions- och kontorslinje och naturvetenskaplig samt antingen verkstadsteknisk linje eller bygg- och anläggningsteknisk linje. För varje linje får finnas en klass.

Inom högskolans lärarutbildning anordnas tvåårig grundutbildning av hemspråklärare (för tjänstgöring som hemspråklärare inom förskola, grundskola och gymnasieskola). Antalet intagningsplatser per år är 120. Under innevarande läsår avser 36 platser den finska språkgruppen. Vidare anordnas dels en lågstadielärarutbildning med lika många intagningsplatser för studerande med finska som modersmål. Inom förskollärarutbildningen finns under innevarande läsår 90 platser för tvåspråkiga studerande. Underfår 2/3 av de studerande som antogs till utbildningen har finska som modersmål.

Ytterligare hänvisas till dels meddelande om rekommendationen nr 19/1971, dels berättelse från Finsk-svenska utbildningsrådet, där dessa frågor fortlöpande behandlas.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Sveriges regering till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. Rekommendationen syftar till att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt till att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

I meddelandet redogörs för de åtgärder som vidtagits med anledning av svenska riksdagens beslut om skyldighet för kommunerna att aktivt främja och stimulera tvåspråkighet hos invandrabarn och barn inom ursprungliga minoriteter. Vidare anförs att svenska regeringen under 1979 tillsatt en utredning med uppgift att göra en översyn av hela frågan om språksituationen för invandrabarn i förskoleåldern. Bl. a. skall utredningen skapa klarhet om rätten till hemspråksträning och föreslå sådana förändringar i övrigt som bättre än hittills tillgodoser invandrabarnens speciella behov.

I sitt betänkande om meddelandet om ovan nämnda rekommendation till förra sessionen uttalade utskottet att det borde vara möjligt att till följande session, d. v. s. 28:e sessionen 1980, rapportera om hur hemspråkundervisningen respektive -träningen utfallit, vilka problem som eventuellt uppstått och vilka åtgärder som vidtagits eller planerats för att lösa dessa, samt vilka eventuella ytterligare åtgärder som planerats för att förbättra de finska barnens ställning i skolan.

Utskottet konstaterar att dess önskemål ifråga om rapporteringen till 28:e sessionen inte uppfyllts, vilket är otillfredsställande. Den av svenska regeringen tillsatta utredningen bör dock åtminstone för vissa åldersgruppers del kunna ge svar på några av de frågor som utskottet ställt.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 14/1975 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Årni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grönl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare utbygga det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning och vid denna utbyggnad även överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Som anfört i de senare meddelelser om denne rekommendation har de samfundsvidenskabelige forskningsråds samarbejdsnævn taget en række initiativer inden for rekommandationens område.

Samarbejdsnævnet har såvel i 1978 som i 1979 støttet virksomheden inden for Nordisk forbund for statskundskab, som planlægger en række forskningsprojekter inden for rekommandationens område. Ligeledes har samarbejdsnævnet bevilget støtte til en fælles nordisk datatjeneste for regionale tidsserier, ligesom man har vedtaget at støtte et projekt, som arbejder med at etablere en nordisk datatjeneste for sociale indikatorer (undersøgelse af velfærdsmål).

Endvidere har samarbejdsnævnet været medvirkende til, at man på internationalt plan gennem Wien-centret er gået i gang med et større europæisk projekt om familieforskning. De nordiske lande har vedtaget i fællesskab at stille en videnskabelig sekretær til rådighed for dette for Wien-centret, ligesom de nationale samfundsvidenskabelige forskningsråd har bevilget midler til nationale delundersøgelser i forbindelse med familieforskningsprojektet.

Endelig har rådene vedtaget generelt at søge at stimulere forskere til at fremsætte nye forslag til nordiske komparative samfundsvidenskabelige forskningsprojekter. Man har derfor afsat særlige midler til planlægning og koordinering af sådanne projekter.

Af sådanne forprojekter, som nu har fået midler til planlægning, kan nævnes: en undersøgelse af oprindelige folks rettigheder inden for nordisk retspraksis og -teori: en sammenligning af de aktuelle udviklingstendenser inden for voksenundervisningen i de nordiske lande: demokratisering af radiomediet i Norden: sammenhængen mellem miljøværns-

aktioner og energiudvikling i Finland, Norge og Sverige; kvindeforskning i bolig- og samfundsplanlægning. Det er naturligvis for tidligt at vurdere, hvor mange af disse projektforslag, som vil blive udviklet til færdige projekter.

Ministerrådet mener ikke at der for tiden bør foretages yderligere foranstaltninger.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. Rekommendationen syftar till ytterligare utbyggnad av samarbetet kring nordisk komparativ samhällsforskning. Vid denna utbyggnad borde möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning övervägas.

Av meddelandet framgår att de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbetsnämnd tagit en rad initiativ i enlighet med rekommendationens syfte, vilka lett till konkreta projekt. För dessa redogörs i meddelandet. Vidare anføres att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) anser att det för närvarande inte bör vidtas ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen kunnat förverkligas i tillfredsställande grad och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 15/1975 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grönl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,
2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Etter at en nordisk arbeidsgruppe hadde foretatt en kartlegging av den offentlige støtte til idrettssamarbeid i Norden, vedtok ministerrådet høsten 1976 å nedsette et femmannsutvalg til nærmere å vurdere mulighetene for nordiske støttetiltak på idrettsområdet. I følge sitt mandat skal utvalget i første rekke vurdere støttetiltak innen breddeidrett og særlig initiativ for utkantområder.

Utvalget avgav sin innstilling i september 1978. I innstillingen foreslår gruppen at det opprettes et permanent nordisk idrettsutvalg. Utvalget skal bestå av to representanter fra hvert land; én som representerer sentrale idrettsmyndigheter og én som representerer frivillige idrettsorganisasjoner.

Utvalget skal, i henhold til forslag bl. a. være rådgivende organ for Nordisk Ministerråd i idrettspolitiske spørsmål og fordele nordiske midler til idrettsformål.

Det foreslås videre at det opprettes en egen støtteordning til nordisk idrettssamarbeid over det nordiske kulturbudsjettet. Målet for støtteordningen skal være å styrke idrettens plass innenfor rammene av det nordiske kultursamarbeidet, og fremme nordiske lands arbeid med "idrett for alle".

Midlene skal gå til sikring av eksisterende samarbeid og til tiltak som tar sikte på å utvide dette. Ved fordeling av midler foreslås det at man tar særlig hensyn til søkere som på grunn av lang reiseavstand har problemer med nordisk deltakelse og til grupper som av ulike grunner står svakt i nordisk sammenheng.

Etter en vurdering i ministerrådet og et etterfølgende samråd med Nordisk Råds kulturutvalg vedtok Nordisk Ministerrådet å innføre en spesiell støtteordning med sikte på utkantområdene i Norden. For 1979 ble det avsatt dkr. 100 000,— og for 1980 dkr. 250 000,—. Midlene for 1979 ble, bl. a. etter samråd med en del av idrettsorganisasjonene, fordelt til de prosjekter som idrettsorganisasjonene på Island, Grønland og Færøyene særlig ønsket å prioritere.

Midlene for 1980 vil også i første rekke bli brukt til kontakt mellom Vestnorden og det øvrige Norden. Hovedhensikten er at de nasjonale idrettsorganisasjonene samordner og prioriterer de prosjekter man ønsker å søke støtte til.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete. Rekommendationen gäller en utredning av formerna för och förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete.

Av meddelandet framgår att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) efter genomförd utredning och efter samråd med kulturutskottet upprättat en särskild stödordning för idrottssamarbete med sikte på utkantsområdena i Norden. Genom stödordningen skall i första hand kontakterna mellan Västnorden och det övriga Norden stärkas.

Utskottet har redan givit sitt bifall till ministerrådets beslut om den ovan nämnda stödordningen för idrottssamarbete, men samtidigt påmint ministerrådet om att det är särskilt viktigt att behovet av stöd till samarbete inom handikappidrotten också kan tillgodoses.

Utskottet understryker ånyo betydelsen av att samarbetet inom handikappidrotten ges stöd.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 16/1975 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvar (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hugensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

1. *Innledning*

Ministerrådet viser til melding 10. januar 1979 om bakgrunn for og arbeidet med arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe. Etter denne melding hadde Ministerrådet (arbeidsministrene) møte med Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg 24. januar 1979 i Stockholm. Ministerrådet har også tatt del i de synspunkter som har kommet fram gjennom Nordisk Råds sesjon 19.-23. februar 1979 i Stockholm.

Ministerrådet ga NAUT, Ministerrådets embetsmannskomiteé for arbeidsmarkedsspørsmål, i oppgave å fastsette arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe på sitt møte 7.-8. juni 1979. Nordisk Ministerråds generalsekretær oversendte dette dokumentet til Nordisk Råd 2. juni 1979. Utover dette materialet og øvrige meldinger til Nordisk Råd om nordisk arbeidsmarkedsinstitutt, nordisk veilederutdannelse og årsberetningen for 1979 vil Ministerrådet i denne melding konsentrere seg om følgende aktiviteter det siste året.

2. *1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked*

Overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked er 25 år. Den er en av hjørnesteinene i det nordiske samarbeidet. Den har bidratt til visse problemer, men har også gitt og kan gi mange muligheter. Man kan knapt tenke seg et nordisk økonomisk samarbeid i framtiden uten overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked i bunnen. Et arbeid for å ajourføre overenskomsten er nå innledet.

Ministerrådet har engasjert departementsråd Bert Isacson, Sverige, til å utarbeide en rapport om overenskomsten fra 1954 om det felles nord-

iske arbeidsmarkedet. Rapporten trykkes i Nordisk utredningsserie (*NU A 1979:18*).

Ministerrådet vil på sitt møte 14.-15. januar 1980 diskutere rapporten og behovet og muligheten for å ajourføre overenskomsten.

3. Arbeidskraftens og kapitalens mobilitet

Ministerrådet har tidligere i 1978 informert om prosjektets utvikling.

Nordisk Råd uttalte 22. februar 1979: "Utredningen om kapitalets och arbeidskraftens rörlighet (*NU A 1979:2*) bör i lämplig form och så snart som möjligt delges Nordiska rådet." Ministerrådet kan nå legge fram en sammenfatning av prosjektets resultater i en rapport som følger meldingen som bilag 1.

Utredningen om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden ble innledet på grunn av at migrasjonsstrømmene mellom de nordiske land var i ubalanse. Hensikten var å søke fram til og utvikle former for kapitalens mobilitet istedenfor arbeidskraftens. Prosjektet har produsert en betydelig mengde informasjon om kapitalens mobilitet definert som bedriftenes internasjonale operasjoner. Spesielt en omfattende enqueteundersøkelse som ble foretatt hos over 700 bedrifter i fire nordiske land utgjør et nyttig informasjonsunderlag om forutsetningene som bedriftene handler under i internasjonal sammenheng og som kan øke etterspørselen etter arbeidskraft. Svarprosenten i samtlige land var meget høy.

Prosjektets kanskje største betydning med tanke på framtiden ligger i at det utgjør et bidrag til utviklingen av det internordiske industrielle samarbeidet. Prosjektet har framskaffet en rekke opplysninger om hindringer og muligheter for et samarbeid mellom bedrifter i Norden eventuelt med støtte fra de offentlige myndigheter og øke etterspørselen etter arbeidskraft. Når man tenker på de aktuelle strukturproblemene i Norden er informasjon om dette akkurat noe som de nordiske land nå har mest behov for.

Investeringene til Norden og fra Norden vokste helt fram til slutten av 1960-tallet. Dersom denne situasjon har endret seg og en større del av de nordiske lands direkte investeringer går til land utenfor Norden må man spørre hvilke langtidseffekter dette kan få for det nordiske samarbeidet i 1980-årene. Kan man vente at nye internordiske investeringer vil komme av seg selv og kompensere migrasjonsstrømmene?

Prosjektet har studert mulighetene for tiltak for å aktivisere samarbeidet mellom bedrifter i Norden bl.a. med sikte på å oppnå en større sysselsetting. Det synes riktig å se tilpasningen til internasjonale økonomiske utviklingstendenser i sammenheng med et ønske om økt nordisk økonomisk samarbeid og forskning i disse spørsmål. I den forbindelse kan man også vise til andre ministerrådsstudier om de multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi, felles nordisk prosjektexport og det felles nordiske forskningsprosjekt om små og mellomstore bedrifter.

Ministerrådet vil peke på at en del avsluttende arbeid står igjen. Minis-

terrådet vil ta stilling til den videre behandling av saken på sitt møte 14.-15. januar 1980. Imidlertid håper Ministerrådet at det framlagte materialet allerede nå kan være et bidrag til Nordisk Råds diskusjoner på sesjonen i mars 1980.

4. Nordisk migrasjon

Et viktig supplement til ovenstående rapport, men likevel et selvstendig dokument, er en sammenfattende rapport om migrasjonen i Norden i 1978 som er utarbeidet av kansliråd Jonas Widgren, Sverige, etter oppdrag av NAUT. Rapporten sammenstiller visse grunnleggende opplysninger som aldri tidligere har vært presentert i et sammenlignende nordisk perspektiv. Dette har gjort det mulig å dra visse slutninger både om tendenser i nordisk migrasjon og migrasjonspolitik som har utløst en del forslag fra rapportorfatteren som skal diskuteres og behandles videre. Rapporten vurderes trykket i Nordisk Utredningsserie og er vedlagt meldingen som informasjon.

5. Tiltak mot ungdomsarbeidsløshet

I arbeidsmarkedsprogrammets første etappe som foregikk fra 1975-79 heter det at det skal settes igang et utredningsprosjekt med sikte på å utvikle tiltak for å forebygge og redusere ungdomsarbeidsløsheten. Denne beslutningen innledet en rekke prosjekter. Temaets omfang gjorde det nødvendig med delstudier på avgrensede områder. Ministerrådet oppsummerer her de aktuelle utredningsfaser.

Den første rapporten ble klar ved årsskiftet 1976-77 og heter "Tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i de nordiske land" (NU A 1977:13). Denne rapporten konsentrerer seg om problemer som særlig gjelder ungdommens forhold til arbeidslivet. Ungdomsarbeidsløshetens karakter og bakgrunn beskrives samtidig som tiltak for å bedre ungdommens stilling på arbeidsmarkedet i de enkelte land skisseres opp. Prosjektgruppen kom med en rekke vurderinger og forslag som mest dreide seg om hva arbeidsmarkedsmyndighetene kunne gjøre. Rapportens mest sentrale forslag gjengis:

"Ungdom bør ha en "garanti" fra samfunnet for at de skal få utdanning eller arbeid. Det vil si at ungdom kan være forsikret at de får enten utdanning, arbeid på det åpne arbeidsmarkedet, eller beredskapsarbeid, og at de får tilgang til den nødvendige yrkesorientering. Et handlingsprogram for tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten bør ta utgangspunkt i en slik garanti."

Rapporten ga grunnlag for temadiskusjoner i NAUT og Ministerrådet og ble meget godt mottatt. Rapporten ble anbefalt fulgt opp av de nasjonale myndigheter.

Den første utredningen hadde ikke tid og ressurser til å vurdere de forebyggende tiltak. De stort sett samme personer gikk derfor i gang med et nytt prosjekt som resulterte i den andre rapporten, "Forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet" (NU A 1979:1). Denne utredningen konsentrerer seg om arbeidsformidlingens yrkesorientering og yrkesrettled-

ning på grunnskolettrinnet. Prosjektgruppen la fram en rekke forslag som for tiden er til behandling hos de nasjonale skole- og arbeidsmarkedsmyndighetene.

Det ble tidlig klart at det også er faktorer ved siden av generelle forhold i arbeidslivet og skoleverket som bidrar til å skape ungdomsarbeidsløshet. Erfaringene med de arbeidsmarkedspolitiske tiltak de siste årene for å motvirke ungdomsarbeidsløshet viser at disse tiltakene bare i begrenset omfang har bidratt til å løse problemene varig for ungdom med mere påtrengende problemer på arbeidsmarkedet, f.eks. ungdom med sosiale arbeidshindre. For disse ungdommene kreves det spesielle innsatser, ofte i samarbeid mellom flere myndigheter. På denne bakgrunn ble det våren 1979 satt igang et tredje prosjekt kalt "Veier til arbeid for ungdom med sosiale arbeidshindre". Dette prosjektet skal avsluttes årsskiftet 1979/80.

Forslaget fra den første nordiske prosjektgruppen om ungdomsgarantien og den videre behandling bidro til at de nordiske land la fram felles synspunkter på OECD:s ministerkonferanse om ungdomsarbeidsløshet i desember 1977. De nordiske arbeidsministre uttalte bl.a. "It may be useful to underline the social rights of young people by establishing a youth guarantee for education, training and work for all. If all OECD-countries gave such a guarantee one could envisage a radical improvement of the situation within few years".

Denne tanken vakte spesiell interesse. I oppfølgingen av OECD:s konferanse ble det klart at de nordiske land kunne bidra ytterligere til å undersøke betydningen av begrepet "ungdomsgaranti". Høsten 1979 ble det satt igang et fjerde prosjekt. Det nye prosjektet skal gi et samlet bilde av de innsatser som gjøres for ungdom i de nordiske land med sikte på å virkeliggjøre ungdomsgarantien som er den målsetning som de nordiske land mer eller mindre uttalt har sluttet seg til. Hva dette prosjektet kan resultere i er det naturlig nok for tidlig å si noe om nå.

Et fruktbart samarbeid med andre myndigheter på nordisk plan om ungdomsarbeidsløshet har forekommet og her nevnes spesielt samarbeidet med Kultursekretariatet i København.

Det er viktig at de nordiske prosjektrapportene anvendes. De nasjonale arbeidsmarkedsmyndighetene gjør det på forskjellige måter.

Representanter for de politiske ungdomsorganisasjonene i Norden ble invitert til ministerrådssekretariatet før jul 1978 for å få en orientering om disse spørsmål. Videre kan det nevnes at nasjonale og internasjonale organisasjoner, forskningsinstitusjoner og enkeltpersoner har hatt nytte av de nevnte utredninger om ungdomsarbeidsløshet. Rapportene er helt eller delvis oversatt til engelsk. Det må også legges til at rapportene distribueres til en bred krets i Norden gjennom Nordisk utredningsserie.

6. Tiltak for likestilling mellom kvinner og menn på arbeidsmarkedet i Norden

Ministerrådet har som del av arbeidsmarkedsprogrammets første etappe gjennomført et prosjekt om likestilling på arbeidsmarkedet for kvinner

og menn. Det er utarbeidet en rapport som er utgitt i Nordisk Utredningsserie både på nordisk og engelsk (NU A 1979:2 og 2E).

Rapporten er for det meste konsentrert om hvilke tiltak som arbeidsmarkedsmyndighetene kan sette i verk, men det pekes også på at en lang rekke andre samfunnsområder berøres av rapportens beskrivelser og forslag. Den er derfor oversendt til flere nordiske samarbeidssektorer med sikte på å følge opp prosjektet. Innenfor arbeidsmarkedsmyndighetenes egne organer har rapporten dannet grunnlag for et emneseminar for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn i Norrköping i slutten av september 1979.

Ministerrådet vil peke på at det i arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe er reist et aktuelt spørsmål: Er de forskjellige arbeidsmarkedspolitiske tiltak i praksis et likeverdig tilbud til kvinnelige og mannlige arbeidssøkere? Dersom det ikke viser seg å være tilfelle, vil Ministerrådet utrede forslag til nye eller endrede tiltak for å styrke kvinnes stilling på arbeidsmarkedet.

7. Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe tar utgangspunkt i de kommende utfordringer på arbeidsmarkedet i 1980-årene.

For å utdype og klargjøre de framtidige utfordringene på arbeidsmarkedet satte Ministerrådet i år igang et omfattende tredelt prosjekt om utviklingstendensene på arbeidsmarkedet. Den første del ser på hvilke omstillingskrav de nordiske lands økonomier og arbeidsmarked står overfor på mellomlang sikt. Dernext studeres sysselsettingseffektene av ny teknologi og for det tredje vurderes endringer i arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte. Prosjektet skal kartlegge og systematisere materiale som allerede finnes eller som er under arbeid i nasjonale, nordiske og internasjonale fora og skal resultere i en rapport til NAUT's vårmøte i 1980 og gi grunnlag for konkrete samarbeidsoppgaver i fortsettelsen.

Ministerrådet vil nevne at arbeidsmarkedspartene er informert og trukket inn i dette prosjektet.

8. Øvrige arbeidsmarkedsspørsmål

På bakgrunn av Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg betenkning om Ministerrådets melding i forbindelse med Nordisk Råds sesjon 19.-23. februar 1979 vil Ministerrådet tilslutt vise til følgende tre spørsmål som ble berørt i betenkningen.

Når det gjelder spørsmålet om utleie- og entreprenørbedriftenes virksomhet (s.k. grå virksomhet) ble dette behandlet av Ministerrådet 18. februar 1979. På bakgrunn av rapporten (publisert i NU A 1978:5) og en rekommandasjon besluttet Ministerrådet å oversende saken til en rekke berørte myndigheter til oppfølging og orientering. En arbeidsgruppe som skal komme med forslag til retningslinjer for en kontrollmekanisme for den ulovlige utleie- og entreprenørvirksomheten er under etablering. Det er planlagt at denne arbeidsgruppen innen ut-

gangen av 1980 skal avlevere en rapport med en vurdering av resultater av nasjonale og nordiske tiltak på dette område.

Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg har tidligere framført som et ønske-mål en utredning om obligatorisk melding av ledige plasser til arbeidsformidlingen. I seneste betenkning etterlyser utvalget en redegjørelse for situasjonen i de enkelte land. Ministerrådet kan opplyse at det senhøsten 1979 ble avsluttet en kartlegging av arbeidsformidlingens organisasjon og arbeidsformer i de nordiske land med spesiell vekt på plassformidlingen. Ministerrådet har derfor grunnlag for å komme tilbake til dette spørsmål i en senere melding når rapporten er nærmere vurdert dersom det er ønskelig.

Til sist vil Ministerrådet vise til at det i betenkningen over forrige års melding ble pekt på at arbeidstidsspørsmålene burde få oppmerksomhet innenfor rammen av arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe. Ministerrådet viser i denne forbindelse til melding om rekommandasjon nr. 6/1977 om forkortning av arbeidstiden.

*BILAGA***Det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet, etappe 2***(fastsatt 8. juni 1979)***1. Bakgrunn**

Nordisk Ministerråd vedtok i november 1975 et program for nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet. Samtidig fastsatte NAUT (Nordisk arbeidsmarkedsutvalg) Ministerrådets embetsmannskomiteé for arbeidsmarkeds spørsmål, et særskilt prosjektprogram (åtgärdsförteckning) for gjennomføring av Ministerrådets prinsippprogram.

Det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet faller således i to deler. Den delen som ble fastsatt av Ministerrådet bygger på overenskomsten fra 1954 om felles nordiske arbeidsmarked og slår fast de prinsipielle retningslinjer for det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet. Samtidig angis de delområder og delmål som samarbeidet skal innrettes på i framtida. Den andre delen som ble fastsatt av NAUT beskriver hvordan de mål som var satt opp av Ministerrådet for hvert delområde etappevis skal konkretiseres i forskjellige prosjekter.

Nordisk Ministerråd har ansett at det ikke har skjedd noen forandringer i de prinsipper som styrer det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet etter at det ble vedtatt. De nordiske land forenes i oppfatningen om at arbeidet og dets vilkår har en avgjørende innflytelse på menneskenes velferd. Arbeidet er et middel til å skape en god materiell forsørgelse, personlig tilfredsstillelse og øket sosialt fellesskap. For samfunnet som helhet er individenes deltakelse i arbeidslivet av sentral betydning. Meningsfullt arbeid til alle er derfor et grunnleggende mål for de politiske bestrebelser i alle de nordiske land. De tidligere besluttede uttalelser om arbeidets verdi for samfunn og individ, målet for de nordiske lands arbeidsmarkedspolitikk, landenes felles ansvar for tiltak som påvirker det nordiske arbeidsmarkedet osv. er like aktuelle og relevante i dag som for fire år siden. Disse synspunkter er også i samsvar med de standpunkter som man har vedtatt i øvrige internasjonale samarbeidsorganer. Det foreligger altså ingen grunn til å forandre Ministerrådets prinsippprogram.

Imidlertid er det av flere grunner nødvendig å vurdere på nytt hvilke delmål det bør legges størst vekt på under arbeidet med annen etappe. Innholdet av første etappe av det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet gjenspeiler det optimistiske syn på utviklingen som rådet i alle de nordiske land i 1975. Den endrede situasjon i de nordiske lands økonomiske stilling og nye arbeidsmarkedspolitiske utfordringer gjør at det nå må stilles nye krav til det nordiske samarbeidet om arbeidsmarkeds spørsmål.

Ministerrådet ga NAUT i oppdrag å ha ansvar for det konkrete samarbeidet som følger av prinsippprogrammet. Ministrene forutsatte at programmet skulle betraktes som et ledd i anstrengelsene for å bygge ut det nordiske samarbeidet. Programmet skulle løpende sees over og videreutvikles og gjennomføres i kontakt med arbeidsmarkedspartene. NAUT har hvert år gitt en rapport om gjennomføringen av programmet til Ministerrådet. I vedlegg 1 er det gitt en oversikt over gjennomføringen av første etappe, de prosjekter det ikke var aktuelt å gjennomføre og prosjekter og temaer som bør videreutvikles under annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet.

Under arbeidet med annen etappe har NAUT hatt et omfattende materiale å bygge på. Forberedelsen til annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet ble først gjort i en arbeidsgruppe under NAUT etter at arbeidsmarkedspartene på et kontaktmøte med NAUT i november 1977 var gitt mulighet for å komme fram med synspunkter og forslag. I løpet av vinteren og våren 1978 fikk arbeidsmarkedspartene på nytt mulighet til å gi uttrykk for sine synspunkter overfor NAUT's arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen la til NAUT's møte på Reykjavik 9.—10. mai 1978 fram et utkast til annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. NAUT besluttet bl. a. å sende dette utkastet på remiss til de nasjonale myndigheter og arbeidsmarkedspartene i Norden. Under denne remissbehandlingen kom det fram en rekke synspunkter og nye forslag som det er tatt hensyn til i det fortsatte opplegget. En annen meget viktig kilde til fornyelse av arbeidsmarkedsprogrammet har vært resultatene fra NAUT's arbeidsmarkedspolitiske konferanse "full sysselsetting i et endret økonomiske klimat" i Fyrklit ved Hirtshals i slutten av oktober 1978. Nordisk Ministerråd diskuterte programmet 5. desember 1978 og ga NAUT i oppdrag å fortsette arbeidet med å konkretisere programmet i løpet av våren 1979.

Arbeidsministrene og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg diskuterte arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe på et møte 24. januar 1979 i Stockholm. På nordisk Råds sesjon 18.—22. februar 1979 kom det videre fram en rekke synspunkter på arbeidsmarkedsprospørsmålene. Arbeidsmarkedspartene har også senere hatt mulighet til å komme med skriftlige og muntlige kommentarer. På sitt møte 7.—8. juni 1979 besluttet NAUT å fastsette dette dokument som arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe.

2. Foreløbig evaluering av arbeidsmarkedsprogrammets første etappe

Igangsettingen av programmets første etappe førte til en rask og umiddelbar vekst i det nordiske samarbeidet om arbeidsmarkedsprospørsmål. Dette gjenspeiles bl. a. i den årlige stigningen i NAUT's midler på Nordisk Ministerråds budsjetter. Tabellen nedenfor illustrerer denne utvikling:

I 1 000 Nkr	1974	1975	1976	1977	1978	1979 (bevilg. des. 78)
Regnskap	17,4	209,2	996,0	1 298,7		
Bevilget		332,7	1 248,0	1 842,0	2 169,4	2 560,0
Prosjekter (løpende)	1	5	16	15	15	16

Under gjennomføringen av den første etappe har det vært lagt ned et betydelig arbeid i prosjekt- og kontaktvirksomhet av et stort antall nasjonale tjenestemenn. I tillegg har forskningsinstitusjoner vært trukket inn under spesielle prosjekter. Det er lagt fram et omfattende materiale gjennom dette samarbeidet som har gitt en rekke verdifulle impulser til det nasjonale utviklingsarbeidet. Informasjonsstrømmen og aktiviteten i NAUT's organer har samtidig økt. Både på nasjonalt og nordisk plan har arbeidsmarkedsprogrammet vært et eksperiment.

Det var av flere grunner vanskelig å samordne det nordiske prosjektsamarbeidet med det nasjonale utredningsarbeidet i begynnelsen. Dette førte med seg forsinkelser av de prosjekter som ble satt igang med den konsekvens at man fikk en rekke prosjektrapporter i 1977—78 som ikke er ferdig behandlet og utnyttet. Det er hovedårsaken til at det er for tidlig å vurdere resultatene av første etappe. De nye samarbeidsformer bidro også til at mange prosedyrespørsmål også måtte få en første-gangsbehandling på både nordisk og nasjonalt plan. Et annet forhold av betydning er at Ministerrådets budsjettssystem fungerer på en noe annen måte enn i de enkelte land. Det er relativt sentralisert og lite fleksibelt — særlig i forhold til midlenes størrelse — idet NAUT også må søke om sine egne midler og ikke fritt kan disponere innenfor en bestemt rammebevilgning noe som etter NAUT's oppfatning vil kunne forenkle prosjektvirksomheten og samarbeidet.

Når det gjelder den faglige profil av den første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet er det grunn til å antyde følgende: Prosjekt- og utredningsarbeidet har vært konsentrert om arbeidsmarkeds-service, videreutdanning og statistikk i større grad enn sysselsettingstiltak, studier av tendenser og strukturer på arbeidsmarkedet og mer praktisk betont forsøksvirksomhet. Aktiviteten har videre vært mer konsentrert om interne arbeidsmarkedspolitiske oppgaver enn samarbeid og kontakt med tilstøtende sektorer. Til slutt er det grunn til å peke på at utredningsvirksomheten har vært mer preget av kartlegging, beskrivning og dokumentasjon enn analyse og vurdering av aktuelle arbeidsmarkeds-spørsmål.

Selv om det kan pekes på visse mangler under gjennomføringen av første etappe i arbeidsmarkedsprogrammet er det også grunn til å trekke fram positive resultater. Det er for det første klart at kunnskapsgrunnlaget på arbeidsmarkedsområdet er styrket og utvidet og at dette har skapt den nødvendige basis for det fortsatte samarbeidet. De enkelte land har også fått bedre kjennskap til hverandres formelle og

personlige kontaktmuligheter. Enkelte prosjekter har allerede vært direkte nyttig (f. eks. prosjektet tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i de nordiske land). Andre nytteeffekter kan spores først på noe lengre sikt (f. eks. resultater av idéutvekslingen på nordisk plan for utviklingen av nasjonale tiltak og harmoniseringen av arbeidsmarkedsstatistikken).

Enkelte arbeidsmarkedsproblemer må sies å være meget vanskelig å løse på nasjonalt plan og forutsetter også et samarbeid på et nordisk nivå (f. eks. utredningsarbeidet om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet og utredningen om grå virksomhet).

Noe av samarbeidet som har foregått i løpet av den første perioden ville vært nødvendig uten et samarbeidsprogram. En tenker her på oppfølging av allerede etablerte nordiske overenskomster (f. eks. arbeidsformidlingsavtalen fra 1973 og avtalen om harmonisering av de nordiske lands arbeidsløshetsforsikringer av 1976). Men en kan kanskje si at disse spørsmål har funnet en bedre behandlingsform gjennom arbeidsmarkedsprogrammet.

3. Aktuelle utfordringer på arbeidsmarkedet

Det er en rekke faktorer som til sammen har bidratt til den aktuelle situasjon med konjunkturelle og strukturelle problemer. Disse vanskelighetene har oppstått i en periode hvor det samtidig har vært stillet økte krav og forventninger til arbeidet.

Utenfor Norden skjer en utvikling som setter store krav til også de nordiske lands omstillingsevne på arbeidsmarkedet. Det kan være tilstrekkelig å peke på den generelt økte prisstigning i mange land og særlig økningen i olje-, energi- og råvarepriser. Det foregår videre endringer i utenrikshandelens fordeling mellom landene og en ny økonomisk verdensordning er akseptert som et politisk mål selv om det er uenighet om de virkemidler som kan tas i bruk. Man kan også spore tendenser til proteksjonisme og usikkerhet i forbindelse med det internasjonale valutakurssystem. I utviklingsland skjer det en voldsom tilvekst i arbeidsstyrken noe som via migrasjon kan komme til å øke presset på det europeiske og nordiske arbeidsmarked. Det synes også som om det på enkelte områder begynner å bli en knapphet på ressurser. Det er også tegn som tyder på at investeringene skifter karakter og at ny teknologi og automatisering kan få betydelige konsekvenser for utviklingen på arbeidsmarkedet. Den lavere økonomiske vekst og den generelle økonomiske politikk i mange land har begrenset etterspørselen etter arbeidskraft også i de nordiske land.

Den vedvarende internasjonale lavkonjunkturen har avdekket betydelige strukturproblemer i de nordiske land. Mens strukturendringene tidligere foregikk mellom hovedsektorene i økonomien, har omstillingskravene nå vokst innenfor hver sektor — spesielt industrien. Dette har

stillet arbeidsmarkedspolitikken overfor langt større problemer enn tidligere. Strukturproblemene henger sammen med konkurransesituasjonen i Norden sammenlignet med flere andre land i den vestlige verden, noe som har bidratt til at de nordiske land på flere felter har tapt markedsandeler både ute og hjemme. I denne forbindelse er det nødvendig å være oppmerksom på de utfordringer som den meget raske industrialisering av visse utviklingsland stiller til flere industribransjer i Norden.

Innenfor det nordiske området stilles arbeidslivet også overfor lokale og nasjonale krav om å realisere politiske mål omkring arbeidsmiljø, ytre miljø, arbeidstid, medbestemmelse m. v. På lengre sikt bør disse forhold vise seg å styrke Nordens posisjon.

Når det ser ut til at det vil bli stilt store krav til arbeidsmarkedets omstillingsevne er det naturlig å studere arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte nærmere. I en nordisk rapport om arbeidsmarkedspolitikken mål og midler hevdes at det er blitt vanskeligere å drive arbeidsmarkedspolitikken enn tidligere. Dette skal ha sammenheng med at arbeidsmarkedet preges av en redusert grad av fleksibilitet og mobilitet først og fremst på det åpne arbeidsmarked. Mulighetene for å tilpasse etterspørsel- og tilbudsmekanismene på arbeidsmarkedet til hverandre synes å være hemmet av en rekke forhold. I denne sammenheng er det særlig aktuelt å vurdere nærmere hvilke konsekvenser undervisningstilbudet, den endrede sammensetning av arbeidsstyrken og den geografiske og yrkesmessige mobilitet har hatt og vil få for utviklingen på arbeidsmarkedet.

Konjunktur- og strukturproblemene har ført til omfattende innskrenkninger innenfor en del industribransjer. Dette har bidratt til å skape en betydelig arbeidsløshet i deler av Norden. Mye tyder imidlertid på at områder som hittil har hatt høy sysselsetting også kan få økende problemer. Det gjelder også innenfor servicesektoren som nå utsettes for forandringer basert på bl. a. teknologisk utvikling. I de nordiske land er utviklingen på det offentlige arbeidsmarked av særlig betydning for sysselsettingen.

I en anstrengt økonomisk situasjon med en avslapning på arbeidsmarkedet vil enkelte grupper ha betydelig større vansker for å finne passende arbeid enn i perioder med en stramt arbeidsmarked. Uavhengig av den økonomiske situasjonen kan det innebære at det holder på å skje en segmentering av arbeidsmarkedet der ulike arbeidstakergrupper og arbeidssøkergrupper får økende problemer.

Innvandrergruppene framstår i den aktuelle situasjon som en av de mest utsatte. Dette bekreftes av at arbeidsløsheten er størst blant innvandrerne. Dette har konsekvenser for det nordiske arbeidsmarkedet. Ulikheter i den økonomiske utvikling mellom landene kan gi grunnlag for en uønsket stor emigrasjon med vanskelige følger for utvandringsområdenes økonomi dersom det ikke iverksettes tiltak for å forebygge utvandringen og minske emigrasjonstrykket.

Arbeidsplassene bør i størst mulig utstrekning søkes tilpasset til individuelle forutsetninger bl. a. for å forebygge utslagning og utnytte den enkeltes ressurser best mulig. En kan registrere at det synes å være en tendens til å vurdere selve arbeidsløshetssituasjonen som mindre belastende for den enkelte. De nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter deler ikke den oppfatning at det er et mindre problem å være arbeidsløs. Selv om arbeidsløshetens karakter har endret seg siden massearbeidsløsheten i 30-årene er det nødvendig med økt innsikt i den arbeidsløses situasjon som en forutsetning for å kunne gi bedre service med sikte på å bedre mulighetene til å få et arbeide.

I den økonomiske politikk har de tradisjonelle valg omkring gjennomføringen av en økonomisk vekstpolitikk stått mellom full sysselsetting, prisstabilitet og ønsket om likevekt på betalingsbalansen. I perioden siden 2. verdenskrig har det i flere vestlige land vært mulig i lange perioder å tilgodese flere av disse mål samtidig.

Det usedvanlige ved den nåværende økonomiske situasjon er imidlertid at ingen av de nevnte mål tilgodeses i rimelig omfang. Mange vestlige land opplever en uønsket høy og vedvarende arbeidsløshet, kraftige prisstigninger, ulikevekt på betalingsbalansen og en utilstrekkelig økonomisk vekst. Disse forhold setter grense for bruken av generelle økonomiske virkemidler for å fremme sysselsettingen.

Selv om situasjonen i de enkelte land i Norden er noe forskjellig står de nordiske land på mange måter i ett felles forhold til omverden. Et utvidet nordisk samarbeid vil derfor kunne bidra til en løsning av de problemer som er nevnt.

4. Gjennomføring av arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe

De arbeidsmarkedspolitiske utfordringer som er skissert i forrige avsnitt utløser to aktuelle spørsmål.

1. Hvilke problemer skaper utviklingen på arbeidsmarkedet i 1980-årene?
2. Hvilke krav stiller denne utvikling på arbeidsmarkedspolitikken utformning?

4.1 Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet

Analysene av utviklingstendensene på arbeidsmarkedet vil danne grunnlaget for arbeidsmarkedspolitikken utformning. Når en studerer utviklingstendensene på arbeidsmarkedet vil en i første rekke ta for seg de krav til omstillinger på mellomlang sikt som utviklingen utenfor Nordens grenser setter for det nordiske arbeidsmarked. Her skal en ta sikte på å kartlegge de nye problemstillinger som er nevnt slik de er behandlet i nasjonale og i internasjonale organisasjoner. I disse fora finnes også en del materiale om arbeidsmarkedets struktur og funk-

sjonsmåte. En kan her vise til del I av katalogen over arbeidsmarkedsforskning i Norden som i sin helhet er viet forskningsprosjekter om arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte. Når det gjelder den teknologiske utviklings konsekvenser for arbeidsmarkedet er kunnskapsgrunnlaget ikke på samme nivå. I de enkelte land pågår studier om forholdet f. eks. mellom datateknologi og sysselsetting i enkelte land som bør koordineres på nordisk basis. Den sektorvise og bransjemessige utvikling på arbeidsmarkedet, mobilitetsspørsmålene og samarbeidsforholdene mellom de offentlige myndigheter og arbeidsmarkedets parter bør også stå sentralt når det gjelder analysene av utviklingstendenser på arbeidsmarkedet.

På bakgrunn av ovenstående besluttet Nordisk Ministerråd (arbeidsministrene) 5. desember 1978 "att igångsätta ett vidsträckt utredningsprojekt som kommer att omfatta tre delar, nämligen kraven på omställningar inom arbetsmarknad och ekonomi i Norden på mellanlång sikt, materialinsamling om sysselsättningseffekter som en följd av ny teknologi och ändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionsätt". Prosjektet kom i gang våren 1979.

4.2 Arbeidsmarkedspolitikens utforming

De arbeidsmarkedspolitiske utfordringer som er beskrevet tidligere gjør det nødvendig å vurdere utformingen og sammensetningen av de arbeidsmarkedspolitiske instrumenter. En løsning av de aktuelle oppgaver forutsetter at de arbeidsmarkedspolitiske problemstillinger preger den offentlige politikk også på andre sektorer. Det er derfor nødvendig å utvikle samarbeidet både med andre myndigheter og med arbeidsmarkedspartene. Dersom det i de nordiske land skal være mulig å realisere de arbeidsmarkedspolitiske mål krever det økende ressurser.

NAUT's vurdering av kravene på arbeidsmarkedspolitikens framtidige utforming leder til at det er av både nasjonal og nordisk interesse å studere følgende delområder nærmere. Denne vurdering bygger på impulser som NAUT har fått bl. a. fra Nordisk råd og arbeidsmarkedspartene og gjennom nasjonale diskusjoner innen arbeidsmarkedsmyndighetenes egne organer. Det utredningsprosjekt som gjennomføres under pkt. 4.1 ovenfor forventes også å peke på en del problemstillinger som krever nærmere utredning. For hvert delområde nedenfor angis et antall spesifiserte samarbeidsprosjekter som bør gjennomføres under annen etappe.

4.2.1 Evaluering av sysselsettingspolitiske tiltak

Den omfattende bruk av arbeidsmarkedstiltak og ønsket om en best mulig utnyttelse av knappe ressurser gjør at det blir viktig å finne fram til den best mulig framtidige utformingen av tiltakene. Det er derfor nødvendig i større utstrekning enn tidligere å vurdere effekten av de

arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Et nyttig utgangspunkt kan her være den virksomhet som har foregått i regi av den svenske ekspertgruppen for utredningsvirksomhet i arbeidsmarkedsspørsmål (EFA). Et evalueringsarbeide er for øvrig under utvikling også i de andre land.

Kostnads- og nytteanalysen er en metode som kan tillempes som et arbeidsmarkedspolitisk hjelpemiddel. Spesielt kunne metoden anvendes ved vurdering av hvor effektivt forskjellige sysselsettingstiltak fungerer med tanke på de økonomiske mål. De selektive arbeidsmarkedspolitiske tiltaks kostnader og effekter på sysselsettingen bør studeres. Videre er de selektive tiltaks virkninger på offentlig inntekter, betalingsbalanse, konjunkturerendringer, pengeverdi og konkurranseevne av interesse. Under dette er de sysselsettingsskapende tiltakenes påvirkning av import-behovet et eksempel. Den offentlige sektors betydning for sysselsettingen bør vises spesiell oppmerksomhet.

Det bør også utredes hvordan den faktiske effekten på arbeidsmarkedet av de arbeidsmarkedspolitiske tiltak skal kunne observeres. I den sammenheng er det spesielt nyttig å analysere hvordan tiltakene påvirker de arbeidsløses antall, de ledige plassers antall, arbeidsløshetsprosenten o. s. v.

Følgende prosjekter bør gjennomføres:

4.2.1.1 De selektive arbeidsmarkedspolitiske tiltak

Prosjektets mål er å sammenligne og vurdere på nordisk basis de forskjellige selektive tiltaks kostnader og effekter og beskrive kombinasjonen av tiltak som brukes i enkelte land. På denne måte skulle det skapes muligheter også for å vurdere hensiktsmessige kombinasjoner av tiltak med hensyn til arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte. Det bør også vurderes hvorvidt det er formålstjenlig å konsentrere eller splitte støttetiltakene i forskjellige former. Prosjektet bør bygge på resultatene av et NAUT-prosjekt i 1979 om sysselsettingsskapende tiltak i Norden og eventuelt danne grunnlag for en temaeksaminasjon.

4.2.1.2 Utvikling av arbeidsmarkedsførvaltningens planleggings- og evalueringssystem i de nordiske land

Det er nødvendig å utvikle arbeidsmarkedsførvaltningens planleggings- og evalueringssystem for å kunne observere f. eks. strukturforandringer, overraskende omskiftninger eller såkalte svake signaler som varsler endringer på arbeidsmarkedet. Prosjektets mål er å forbedre de metoder som brukes ved prioritering og fordeling av ressurser når arbeidsmarkedspolitikken settes i verk.

De nasjonale planleggings- og evalueringssystemene er skapt uten særlig samarbeid med de øvrige nordiske land. En informasjonsutveksling mellom landene kan forenkle og påskynde arbeidet i de ulike land. En felles nordisk undersøkelse av det nasjonale utviklingsarbeidet og

de metoder som brukes ved planlegging og evaluering kan gjøre det enklere for landene å utnytte hverandres erfaringer.

Prosjektets mål:

a. Beskrivelse av arbeidsmarkedsforvaltningens planleggings- og evalueringssystem som anvendes eller planlegges i de nordiske land med særlig vekt på likhetene i de ulike systemene og motiver for eksisterende særdrag.

b. Analysere behovet for å utvikle planleggings- og evalueringssystemet i de enkelte land og drøfte problemer i utviklingsarbeidet som kanskje kan løses i fellesskap.

c. Vurdering av erfaringene med planleggings- og evalueringssystemene.

4.2.1.3 Den offentlige sektors betydning for sysselsettingen

Prosjektet faller i tre deler:

a. Hva er den offentlige sektors betydning for økonomien som helhet? Det er av spesiell interesse å utrede de totale sysselsettingseffekter som statens og kommunenes budsjetter har.

b. Hvordan ser sysselsettingen i den offentlige sektor ut når man betrakter antall sysselsatte, fordeling på funksjon, yrkeskategori, administrativt nivå o. s. v.? Hva er utviklingstendensene og hvilke utsikter finnes for å øke sysselsettingen i den offentlige sektor? Hvilke netto-kostnader innebærer sysselsettingen for de offentlige budsjetter og hvilke effekter får en slik sysselsetting for økonomien forøvrig (betalingsbalanseeffekter, effekter på pengeverdien o. s. v.).

c. Hvilke muligheter finnes for å innrette de selektive sysselsettings-tiltakene i høyere grad på sysselsetting innen den offentlige sektor?

4.2.2 Forholdet mellom arbeidsmarkedspolitik og andre sektorer

Nordisk Råd, de nordiske statsministre og arbeidsmarkedspartene i Norden har i den senere tid flere ganger diskutert sysselsettingsproblemene i forhold til den økonomiske utvikling. Under NAUT's arbeidsmarkedspolitiske konferanse i oktober 1978 var det enighet om at en rekke forhold mellom den økonomiske politikk og arbeidsmarkedspolitikken bør diskuteres videre. Innenfor NAUT's ramme har tre prosjekter vært inne på dette tema. Det er rapporten om arbeidsmarkedspolitikens mål og midler i Norden, prosjektet om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet og den sammenlignende studie av arbeidskraftskostnadene i de nordiske land. Selv om forholdet mellom økonomisk politikk og arbeidsmarkedspolitik er så sentralt og viktig er dette området likevel så omfattende at en felles nordisk behandling av dette innenfor NAUT's ramme vil være så ressurskrevende at en begrensning synes nødvendig. NAUT vil derfor ta sikte på å utnytte og systematisere nasjonalt og internasjonalt materiale om forholdet mellom økonomi og

sysselsetting. Med utgangspunkt i det stagflasjonsproblemet (kombinasjon av høy arbeidsløshet og høy inflasjon) som mange land opplever har behovet for å finne sysselsettingsfremmende tiltak som samtidig er kostnadsdempende og motvirker inflasjonstendensene i økonomien vært økende. Diskusjonene og forsøkene med såkalte "marginella sysselsättningsstöd" bør føres videre og utprøves i større målestokk.

Resultatene fra sentrale NAUT-prosjekter (f. eks. utviklingstendensene på arbeidsmarkedet og arbeidskraftens og kapitalens mobilitet) vil kunne lede til at behovet for det nordiske industripolitiske samarbeidet vil øke.

På det regionalpolitiske området er det vedtatt et nytt nordisk samarbeidsprogram som i sterk grad berører arbeidsmarkedspolitikken. Et utvidet samarbeid er derfor nødvendig.

Utdannings- og arbeidsmarkedspolitikken har mange tilknytninger til hverandre. Disse sektorer bærer begge hver for seg ansvaret for at det skal finnes arbeidskraft av tilstrekkelig kvalitet og kvantitet for de oppgaver som forekommer i samfunnet. Eksisterende institusjonelle skillelinjer bør ikke forhindre et konstruktivt samarbeid om disse spørsmål.

Følgende prosjekter bør gjennomføres:

4.2.2.1 Sysselsettingseffekter av økonomisk-politiske tiltak

Det er ofte vanskelig å få et helhetsbilde av arbeidsmarkedspolitikken rolle i de ulike landenes økonomiske politikk etter som omfatningen og utformingen av de selektive tiltak varierer. De selektive tiltakenes totale effekter bør derfor stilles i forhold til de generelle økonomisk-politiske tiltak som påvirker etterspørselen.

4.2.2.2 Bransjestudier

Som nevnt ovenfor forventes sentrale NAUT-prosjekter å lede til flere konkrete problemstillinger. Et verdifullt synspunkt i denne sammenheng er å sette igang utredninger om visse bransjer, noe som også er foreslått av arbeidsmarkedspartene.

4.2.2.3 Sambandet mellom arbeidsmarkeds- og utdanningspolitikk

Fra arbeidsmarkedsforvaltningens synsvinkel har det blitt et problem at barne- og ungdomsskolesystemet i økende grad holder på å bli utviklet til en mekanisme som stadig kraftigere styrer strømmene på arbeidsmarkedet. Dette skyldes på den ene side at skoleverkets indre struktur får en stadig mer styrende egenskap (f. eks. den finske mellomstadietutbildningen) og på den andre side på at veiledningssystemet for elevene innen skoleverkets egen ramme utvikles. En situasjon kan da oppstå der arbeidsmarkedsforvaltningens påvirkningsmuligheter begrenses til å omfatte bare slike elever som ikke plasserer seg ute i arbeids-

livet direkte etter avsluttet utdanning. Dermed blir det vanskelig å tale om arbeidsmarkedsforvaltningens muligheter og rolle i å påvirke arbeidskraftstrømmene. Det er derfor en oppgave også på nordisk nivå å klarlegge hvilke muligheter arbeidsmarkedsforvaltningen har til å påvirke strømmene på arbeidsmarkedet i begrepets videre betydning. Dette gjør effektive samarbeidsformer mellom skoleverket og arbeidsmarkedsstaten nødvendig.

Forholdet mellom arbeidsmarkeds- og utdanningspolitikken bør undersøkes også fra voksenopplæringens synsvinkel. Inntil videre er det ikke utført utredninger som behandler yrkesutdanningstiltak for voksne i nordiske land som en helhet (d. v. s. arbeidsmarkedsutdanning, arbeidsgivernes utdanningstiltak og den institusjonelle yrkesutdanningen). Hvilken oppgave og betydning har de ulike utdanningsystemene fra en utdanningspolitisk og arbeidsmarkedspolitisk synsvinkel? Hvilken rolle og betydning har arbeidsmarkeds- og utdanningspolitiske synspunkter ved planlegging av utdanningen og inntak av elever m. m.?

Gjennom et nordisk prosjektarbeid som kunne munne ut i et symposium burde det klarlegges

- a. hvordan forbindelsen mellom utdannings- og arbeidsmarkedspolitikken fungerer i de nordiske land
- b. hvordan samarbeidet mellom skole og arbeidsmarkedsforvaltningen fungerer på yrkesveiledningens område og øvrige områder
- c. hvordan samarbeidet burde organiseres på forskjellige administrative nivåer slik at arbeidsmarkedsforvaltningen mer effektivt kan delta i å påvirke strømmene på arbeidsmarkedet
- d. samarbeidsformer mellom arbeidsmarkedsforvaltningens yrkesveiledning og skolenes studieveiledning og utvikling av disse samarbeidsformene
- e. ulike yrkesinnrettede voksenopplæringsformers kvantitative og kvalitative sammenkopling med arbeidsmarkeds- og utdanningspolitikken
- f. prinsipper for rekruttering og styring av voksne i eller utenfor arbeidsmarkedet til de forskjellige former for yrkesopplæring for voksne
- g. utvikling av arbeidsmarkedsutdanningens metoder.

4.2.3 Spesielle problemer og oppgaver på arbeidsmarkedet

I Ministerrådets mål for arbeidsmarkedsamarbeid står arbeidsmarkedspolitiske tiltak overfor spesielle arbeidssøkergrupper sentralt. Evaluering av disse tiltak (jfr. pkt. 4.2.1) vil kunne lede til behov for å utvikle og forsøke nye arbeidsmarkedspolitiske tiltak overfor spesielle grupper på arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedet ser ut til å ha utviklet seg slik at det blir stadig vanskeligere for flere grupper å finne et passende arbeid. Dette bidrar til at flere blir arbeidsløse over lengre tid, noe som skaper en sårbar sosial situasjon.

Den høyest prioriterte gruppen under første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet har vært *ungdom*. Det har foregått utredningsarbeid både innenfor NAUT's ramme og i regi av sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid. En nærmere koordinering med tilsvarende utredninger på internasjonalt plan og en oppfølging av foreslåtte tiltak nasjonalt diskuteres.

Når det gjelder *kvinnenes* situasjon på arbeidsmarkedet er det behandlet i en egen rapport som skal behandles og følges opp (NU A 1979:2). Et aktuelt tema å analysere nærmere er om de forskjellige arbeidsmarkedspolitiske tiltak i praksis er et likeverdig tilbud til kvinnelige og mannlige arbeidssøkere. Dersom det ikke viser seg å være tilfelle bør man utrede forslag til nye eller endrede tiltak for å styrke kvinnenenes stilling på arbeidsmarkedet.

Når det gjelder de *yrkeshemmedes* situasjon på arbeidsmarkedet er det behov for en sterkere satsing på konkrete tiltak under annen etappe. Det foreslås en kartlegging og vurdering av ulike tilnæringsmåter som brukes i Norden for å beholde yrkeshemmede i arbeid (bedriftsintern attføring). Det kan videre bli aktuelt med nye prosjekter som omfatter kartlegging og vurdering av arbeidsmarkedsiltak i Norden som tar sikte på sysselsetting av psykisk utviklingshemmede og av ungdom som er sterkt fysisk, psykisk og sosialt handikappet.

De eldre utgjør en voksende gruppe på arbeidsmarkedet. NAUT vil ta sikte på å samle inn opplysninger om de enkelte lands politikk overfor de eldres situasjon på arbeidsmarkedet. For mange oppleves pensjoneringen som en negativ forandring i livet ved at man tvinges til en aktivitet og mister kontakter til arbeidskamerater o. s. v. For andre oppleves derimot årene like før pensjoneringen som svært tunge og pensjoneringen framstår som en stor befrielse.

Mye tyder på at *innvanderne* har fått økende problemer og en svåkere stilling på arbeidsmarkedet noe som krever økt innsats for denne gruppen.

Studier av utviklingen på arbeidsmarkedet vil kunne vise at *nye grupper* vil få behov for større arbeidsmarkedspolitisk innsats (f. eks. langtidsutdannede).

Følgende prosjekter bør gjennomføres:

4.2.3.1 Metoder for betjening av langtidsarbeidsløse

Dette prosjektet bør ikke først og fremst være et utredningsprosjekt, men et forsøksprosjekt. Det bør legges opp til parallelle forsøk i de nordiske land med sikte på systematisk å prøve ut ulike metoder for å betjene langtidsarbeidsløse, herunder informasjons- og motiveringsvirksomhet, skoloring og utdanning, arbeidsprøving, arbeidsplassering og oppfølging etter arbeidsplassering. En felles nordisk prosjektgruppe utarbeider forsøksprogram, herunder oppstartingsrutiner og vurderings-

kriterier. Selve forsøksvirksomheten forutsettes å foregå på nasjonalt plan, men med rapporter til prosjektgruppen.

4.2.3.2 Yrkeshemmede i arbeid

Kartlegging og vurdering av ulike tilnæringsmåter som brukes i Norden med sikte på å beholde yrkeshemmede i arbeid (bedriftsintern attføring).

4.2.3.3 Arbeid for eldre

Økende muligheter til meningsfylt arbeid for alderspensjonister på den ene side og utvidede forutsetninger for delpensjon før den alminnelige pensjonsalder på den andre side har tiltrukket seg stadig større politisk oppmerksomhet i alle nordiske land. Et felles nordisk prosjekt på dette området bør rettes mot å kartlegge nåværende forhold i de nordiske land og mot å studere forutsetningene for mer fleksible pensjons- og sysselsettingsmuligheter for eldre. Spesielt viktig er det å belyse alle institusjonelle faktorer som kan virke hindrende. Førtidspensjonistenes muligheter for å gå tilbake til arbeid uten å miste vesentlige trygderettigheter bør også undersøkes.

4.2.3.4 Holdninger overfor innvandrere i Norden

På bakgrunn av en stadig hyppigere rapportering om negative holdninger og til og med aggressivitet mot forskjellige innvandrergreper i de ulike nordiske land bør en sammenlignende nordisk enqueteundersøkelse gjennomføres med sikte på å få et realistisk bilde av disse holdninger og de bakomliggende faktorer. I prosjektet kunne man også utnytte forskjellige forskningsresultater som har kommet fram gjennom pågående og avsluttende nasjonale utredninger (spesielt i Sverige).

4.2.3.5. Forandringer i yrker og arbeid

Yrker og arbeid forandres og utvikles hele tiden. Den tekniske og samfunnsmessige utvikling frambringer uavbrutt nye yrker. Et voksende antall mennesker arbeider nå med oppgaver som ikke eksisterte for et par årtier siden. Samtidig har en del yrker forsvunnet eller blir utført av andre personer.

Innen serviceyrkene har f. eks. overgangen til selvbetjening forandret merkbart arbeidsoppgavens innhold i handelen. Gjør-det-selv-idéen blir også stadig mer populær og ikke bare som en følge av den økende fritiden, men også av økonomiske årsaker. Forandringene i arbeidens struktur og hvordan disse påvirker sysselsettingen burde kartlegges i de forskjellige nordiske land.

4.2.3.6 Deltidsarbeid i Norden

Det er framført forskjellige synspunkter om deltidsarbeid og erfaringer man har hatt med det. Det er av interesse å utrede i hvilken

grad en fleksibel bruk av deltidsarbeid påvirker sysselsettingssituasjonen og f. eks. kan gjøre det lettere for kvinner og nyutdannede å få arbeid. Praksis og synspunkter i de ulike nordiske land bør kartlegges også med hensyn til arbeidsmarkedspartenes interesser.

4.2.4 Utvikling av arbeidsformidlingens instrumenter

Arbeidsformidlingens effektivitet og rolle for mobiliteten på arbeidsmarkedet og dens mer policypregede oppgave i arbeidsmarkedspolitikken bør vurderes i et eget prosjekt eller på et seminar. Det bør spesielt analyseres hvordan formidlingen mer effektivt kan bidra til å balansere tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft på arbeidsmarkedet. Når arbeidsformidlingens metoder skal behandles videre bør man spesielt studere arbeidsformidlingens muligheter for å øke sin andel av plassomsetningen på arbeidsmarkedet og de erfaringer som er gjort fra forsøk med obligatorisk melding av ledige plasser. I denne forbindelse bør forholdet til arbeidsgiversiden få økt oppmerksomhet. Det gjelder spesielt mulighetene for å påvirke arbeidsgiverne til å ansette de ledige arbeidssøkerne som er til rådighet på arbeidsmarkedet. Det er også nødvendig å bygge ut arbeidsformidlingens service til de arbeidssøkende. I denne sammenheng kan de ulike former for personlig veiledning som er foreslått i et avsluttet prosjekt utprøves i større målestokk. En forutsetning vil være økt innsikt i både den arbeidsløse og arbeidssøkendes situasjon. Som del av forholdet til arbeidssøker bør kravet om villighet til å ta arbeid som vilkår for trygdeytelser og dermed også formidlingens kontrollmuligheter vurderes.

Arbeidsformidlingens muligheter ved bedriftsnedleggelse og omstillinger bør diskuteres nærmere f. eks. støtte til midlertidig drift ved utsatte bedrifter. Formidlingsavtaler, kvoteordninger og lokaliseringsveiledning ved etablering av nye arbeidsplasser bør studeres spesielt.

Det er for tidlig å vurdere om EDB kan utnyttes i den internordiske arbeidsformidling i form av en nordisk databank for ledige stillinger. Det nasjonale utviklingsarbeid bør imidlertid følges nøye med sikte på å gjøre et framtidig nordisk samarbeid på dette området mulig. Spørsmålet om hvilken rolle EDB kan spille i tilpasningen mellom tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft bør diskuteres.

Artikkel 2 i overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked fra 1954 om kanalisering av den flyttende arbeidskraften gjennom den offentlige arbeidsformidlingen og retningslinjene for nordisk arbeidsformidlingssamarbeid fra 1973 skal studeres nærmere. I denne sammenheng bør resultatene vurderes fra det finsk/svenske samarbeidet og det pågående prosjektarbeidet under NAUT om samordning og utvikling av arbeidsformidlingsmetodene i Norden.

Følgende prosjekter bør gjennomføres:

4.2.4.1 Arbeidsformidlingen og arbeidsgiverne

Sammenlignende intervjuundersøkelse av et representativt utvalg av arbeidsgivere i de ulike land om

- a) hva de mener om arbeidsformidlingens service og tiltak
- b) hvordan arbeidsformidlingen bør effektiviseres
- c) hvilke tjenester som savnes
- d) hvordan samarbeidet mellom arbeidsgivere og arbeidsformidlingen kan styrkes nasjonalt og i forbindelse med nordisk formidling.

4.2.4.2 EDB i arbeidsformidlingen

Prosjektet faller i to deler:

- a. utredning om anvendelsen av EDB i arbeidsmarkedsforvaltningen og forslag til innføring av informasjonsutveksling og samarbeid.

Innen arbeidsmarkedsforvaltningen i alle nordiske land er det igang utviklingsprosjekter i varierende omfatning bygget på bruken av EDB. Prosjektet bør utrede i hvilken omfatning EDB er anvendt til nå og hvilke erfaringer man har oppnådd. Videre bør man utrede aktuelle utviklingsprosjekter for anvendelsen av EDB og prosjektenes innhold, tekniske løsninger og områder. Det bør gjøres forslag om innføring av regelmessig informasjonsutveksling og samarbeid i spørsmål som vedrører anvendelsen av EDB. Prosjektet bør omfatte hele arbeidsmarkedssektoren, men hovedvekten i utredningen bør legges på oppgaver overfor arbeidsformidlingens kunder.

- b. Seminar om EDB i arbeidsmarkedsforvaltningen

På seminaret skal erfaringer fra utviklingsarbeidet utveksles og videre skal diskusjoner mellom eksperter og brukere av EDB finne sted på basis av resultatene fra det første delprosjektet. Diskusjonene kan munn ut i en felles nordisk oppfatning om retningslinjene for det fortsatte utviklingsarbeidet og det nordiske samarbeidet innen EDB-området.

Et alternativt opplegg for hele prosjektet er at man innleder med et seminar som formulerer problemstillingen for utredningsprosjektet.

4.2.4.3 Forholdet mellom arbeidsløshetsstønad og mobilitet

1. Sammenligning av støtteordningene og deres tillempling i de nordiske land.

2. Bør reglene for stønad ved arbeidsløshet være utformet med sikte på at arbeidsmarkedsmyndighetene gjennom dem skal kunne påvirke mobiliteten på arbeidsmarkedet, og hvorledes bør reglene i tilfelle nyttes?

3. På hvilken måte kan arbeidsløshetsforsikringens stønadsregler direkte eller indirekte innvirke på forholdene i næringslivet i perioder med stor arbeidsløshet. Bør stønadsreglene utformes med tanke på å kunne regulere denne innvirkning?

5. Gjennomføring av arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe

I Ministerrådets mål for samarbeidet pekes det på at det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid i første rekke skal innrettes mot slike områder der praktiske resultater og realistiske løsninger kan oppnås i en nær framtid. De praktiske resultater som oppnås gjennom et nordisk programsamarbeid på arbeidsmarkedsområdet kan imidlertid få en relativt lang behandlingstid fra et forslag oppstår til det foreligger konkrete resultater. En konsekvens av dette er at NAUT vil ta et forbehold i programmet om at om forholdene på arbeidsmarkedet endrer seg kan nye arbeidsmarkedspolitiske temaer utenfor programmet under annen etappe komme fram og få høyere prioritet.

Det har ofte vært pekt på at det er nødvendig med en praktisk oppfølging av samarbeidet på nordisk plan og at de forskjellige prosjekter blir nyttiggjort på nasjonalt plan. Noe er allerede gjort ved at NAUT har gitt retningslinjer for prosjektvirksomheten. NAUT's rapporter har også blitt gjenstand for en viss internasjonal interesse. I tillegg kan det nevnes at en rekke prosjekter også ved siden av de nordiske styringsgrupper har bygget på nasjonale støttegrupper som har hatt muligheten for å følge med i og følge opp virksomheten i de nordiske prosjektgruppene.

Det er likevel mulig å antyde at det er flere uløste oppgaver på nasjonalt plan når det gjelder oppfølging og koordinering av det arbeidet som skjer på nordisk plan. I enkelte land kan man likevel registrere forsøk på å samordne den nasjonale og nordiske virksomheten. Det skal også nevnes at NAUT har besluttet at hvert land årlig oversender til NAUT og Ministerrådssekretariatet en rapport om oppfølging og gjennomføring av NAUT's prosjekter og rapporter på nasjonalt plan.

De fleste samfunnssektorer har en tilknytning til arbeidsmarkedspolitiske spørsmål. Omfanget av samarbeidet med de enkelte sektorer varierer og på enkelte av dem er det påbegynt et samarbeide også på det nordiske nivå. De fleste er imidlertid begrenset til informasjonsutveksling. På bakgrunn av de arbeidsmarkedspolitiske utfordringer som er skissert overfor vil samarbeidet med forskjellige sektorer bli ytterligere aktualisert under annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. Det gjelder f. eks. industri-, regional-, arbeidsmiljø- og undervisningsmyndighetene. NAUT vil også peke på at det i de enkelte land er aktuelt å utvikle samarbeidet mellom den statlige arbeidsmarkedspolitikken og de kommunale og fylkeskommunale organer.

Samarbeidet med arbeidsmarkedspartene vil utvikle seg videre etter de retningslinjer som tidligere er trukket opp av Ministerrådet 2. desember 1976. Dette spørsmål vil NAUT gi særlig oppmerksomhet.

Et informasjonssystem for å unngå overlapping med utredningsaktiviteter på internasjonalt og nasjonalt plan bør utvikles. Når det gjelder det siste representerer utbyggingen av det nordiske informasjonsutveks-

lingssystemet på arbeidsmarkedsområdet et forsøk. Når det gjelder det øvrige internasjonale samarbeidet finnes det ennå ikke noe tilsvarende. NAUT vil ta et initiativ til å få analysert hvordan et samarbeid om disse spørsmål kan komme i stand.

NAUT vil som tidligere gi årlige rapporter om gjennomføringen av arbeidsmarkedsprogrammet i forbindelse med Nordisk Ministerråds årsberetning og gjennom Nordisk Ministerråd gi melding til Nordisk Råd på grunnlag av rekommendasjon nr. 19/1975 angående nordisk samarbeidsprogram på arbeidsmarkedsområdet.

Gjennomføringen av første etappe

I vedlegget gis først en redegjørelse for de prosjekter som er utført under første etappe i forhold til de delmål som Ministerrådet satte opp for samarbeidet. Deretter følger en kort gjennomgåelse av prosjekter som ikke var aktuelle å gjennomføre under denne etappen. Til slutt gis en oversikt over prosjekter og temaer som skal videreutvikles under den neste etappe av arbeidsmarkedsprogrammet.

1. Arbeidet med å realisere målene for samarbeid innen ulike delområder

1.1 Tiltak for å fremme sysselsettingen

Under dette delmål var forutsetningen at formene for ulike sysselsettingsfremmende tiltak skulle videreutvikles i fellesskap med spesiell vekt på f. eks. utdanning, beredskapsarbeid, lagerstøtte, industribestillinger, lokaliseringstiltak m. m. Under første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet har NAUT gjennomført en temaeksaminasjon om arbeidsmarkedspolitikken i de nordiske land under konjunkturedgangen 1975—76 (*NU A 1977:6*). I 1979 utføres et prosjekt om individinnrettede sysselsettingstiltak og et om sysselsettingsskapende tiltak i Norden overfor bedrifter og bransjer.

1.2 Forbedret beslutningsunderlag

Under dette delmål tok man sikte på å forbedre informasjonsutvekslingen mellom landene og foreta sammenlignende utredninger om arbeidsmarkedspolitikken mål og midler i de nordiske land med sikte på å skape underlag for nordisk samarbeid omkring sysselsettingsplanlegging. Samarbeidet om arbeidsmarkedsforskning, arbeidsmarkedsstatistikk- og prognoser og framtidsstudier på arbeidslivets område skulle også settes igang.

Under første etappe er det gjennomført en utredning om systematisering og effektivisering av informasjonsutveksling mellom de nordiske lands arbeidsmarkedsmyndigheter. Rapporten fra dette prosjektet har lagt grunn for et forsøksprosjekt om et nordisk informasjonsutvekslingssystem som ble satt igang høsten 1978. Dette prosjektet skal bl. a. utarbeide oversikter over de nordiske arbeidsmarkedsmyndighetene og det informasjonsmaterialet som produseres. Dette var under første etappe egne prosjekter.

En studie over arbeidsmarkedspolitikken mål og midler er gjennomført og dannet bl. a. grunnlaget for planleggingen av den arbeidsmarkedspolitiske konferansen høsten 1978 (*NU A 1978:1*).

Arbeidet med harmonisering av arbeidsmarkedsstatistikken har resultert i rapporter om utvikling av migrasjonsstatistikk, utføringsstatistikk og arbeidskraftundersøkelser. I løpet av 1979 blir også arbeidsformidlingsstatistikken og arbeidsløshetsforsikringsstatistikken behandlet. Regionale sammenlignbare regelmessige målinger av sysselsettingen er også diskutert. Det er planlagt et seminar om arbeidsmarkedsstatistikk i 1980.

En omfattende katalog over arbeidsmarkedsforskning i Norden er utarbeidet (*NU B 1978:20*). Et kontaktseminar mellom arbeidsmarkedsforskere og arbeidsmarkedstjenestemenn arrangeres høsten 1979.

I 1979 setter NAUT igang en sammenlignende studie av arbeidskraftkostnadene i de nordiske land og analyser og prognoser angående etterspørsel etter og tilbud av arbeidskraft i de nordiske land.

Et meget ressurskrevende prosjekt om arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet i Norden avsluttes i 1979.

1.3 Styrket arbeidsformidling m. m.

Dette mål tok sikte på å utrede tiltak for å medvirke til en økt utnyttelse av arbeidsformidlingen og tiltak for å forhindre ulovlig rekruttering og formidling av arbeidskraft. Som en forutsetning for en slik videreutvikling av arbeidsformidlingens service var det forutsatt at den felles nordiske videreutdanning av tjenestemenn innenfor arbeidsmarkedets organer skulle bygges ut og effektiviseres.

En rapport om samordning av arbeidsformidlingsmetodene i Norden er avsluttet (*NU A 1978:8*). NAUT har forutsatt at den videre behandling av dette spørsmålet på nasjonalt og nordisk plan skal vurdere retningslinjene for arbeidsformidlingssamarbeidet i Norden som ble vedtatt i Moss i 1973 på bakgrunn av den foreliggende rapporten og på basis av en kartlegging av arbeidsformidlingens organisasjon og arbeidsformer.

En rapport om utleie- og entreprenørvirksomhet i Norden er utarbeidet av en arbeidsgruppe (*NU A 1978:5*) og har dannet grunnlaget for en behandling i NAUT og Nordisk Ministerråd om såkalt "grå virksomhet".

Det er arrangeret en rekke seminarer og symposier om spesielle emner for arbeidsmarkedets organenes tjenestemenn. Spørsmålet om en utvikling av tjenestemannsutveksling, studiereiser, informasjonsbesøk, deltakelse i andre lands tjenestemannsutdanning og felles utdanning av lærere i den nasjonale tjenestemannsutdanningen er også behandlet. En utredning om felles nordisk undervisningsmateriale for arbeidsformidlingens tjenestemenn er utarbeidet og under utnyttelse.

1.4 Utbygget yrkesveiledningssamarbeide

Det er utarbeidet en rapport om informasjonsvirksomheten på yrkesveilednings område (*NU B 1978:9*) og en rapport om den personlige veilednings metodikk (*NU B 1978:27*). Et prosjekt om nordisk veilederutdanning ble avsluttet i 1979.

Med sikte på å videreutvikle samarbeidet mellom myndigheter og arbeidsmarkedspartene om yrkesveiledningen er det utarbeidet en sammenstilling av de nåværende former og metoder for dette samarbeidet innen de ulike land og i Norden. Denne rapporten har vært til arbeidsmarkedspartene til uttalelse og behandlet i NAUT's organer. For å kunne utnytte gjensidige erfaringer fra veiledningsarbeidet innenfor arbeidsmarkedsmyndighetenes virksomhet og utdanningsplanleggingen er mulighetene for et organisert samarbeid mellom disse sektorer under diskusjon. Det har også vært innledet et samarbeid med andre sektorer om dette spørsmål.

1.5 Utdanning for arbeid

Under dette delmål tok en sikte på å harmonisere innholdet i arbeidsmarkedsutdanningen og utvikle felles ressurser for slik utdanning med særlig vekt på å forbedre mulighetene for personer som har en svak utdanning i forhold til arbeidsmarkedet.

Det er gjennomført to delprosjekter om harmonisering av arbeidsmarkedsutdanningen (det første publisert i *NU B 1977:27*). Det er ventet at det siste av dem vil kunne lede til en felles planlegging av arbeidsmarkedsutdanningen innenfor visse områder. For å tilpasse arbeidsmarkedsutdanningen ved Nordkalottens yrkesopplæringscenter i Övertorneå har NAUT gitt støtte til engasjement av gjestelærere ved senteret. Et samarbeid med undervisningsmyndighetene har pågått.

1.6 Økt praktikantutveksling

Høsten 1978 la kontaktpersonene for praktikantformidlingen fram synspunkter på praktikantformidlingen mellom de nordiske land, hvordan den fungerer i hvert land og hvordan denne praktikantutviklingen kan utvikles videre.

1.7 Tiltak til fordel for spesielle grupper

Utredninger om tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten har hatt høy prioritet under første etappe og resultert i to rapporter (*NU A 1977:13* og *NU A 1979:1*). Et tredje prosjekt om veier til arbeid for ungdom med sosialt arbeidshinder blir gjennomført i 1979. Arbeidsministrene har hatt en temaeksaminasjon om forskjellige sider ved ungdomsarbeidsløsheten.

Kvinnenes situasjon på arbeidsmarkedet har vært behandlet i et eget prosjekt (*NU A 1979:2*). Det er utført et utredningsarbeid om attføringssinnrettet utdanning av personale utenfor arbeidsformidlingen med sikte på å skape slike arbeidsmiljøer og arbeidssituasjoner som er tilpasset til arbeidstakernes forutsetninger. Arbeidsmarkedsutdanning som ledd i attføring er også vurdert i et prosjekt. En utredning om gjensidig utnyttelse av hverandres rehabiliteringsinstitusjoner ble satt igang høsten 1978.

Temaene for flere seminarer og symposier har vært spesielt innsiktet mot spesielle grupper på arbeidsmarkedet.

1.8 Økonomisk vern ved arbeidsløshet

I 1976 ble det fastsatt en nordisk overenskomst om arbeidsløshetsforsikring. Et eget utvalg har under første etappe hatt ansvaret for å overvåke gjennomføringen av overenskomsten, utarbeide oversikter over regler og fakta om arbeidsløshetsforsikringene i Norden og tatt initiativ til å utvikle statistikken omkring arbeidsløshetsforsikringene.

1.9 Forbedring av innvandrernes situasjon m. m.

Under dette delmål ble det fastsatt at tiltak i hvert land skal gjennomføres for å forsikre innvandrere likestilling med mottakerlandets medborgere og at utveksling av informasjon og erfaringer om innvandrerspørsmål skal systematiseres.

Under første etappe har et eget utvalg under NAUT hatt en oppgave å arbeide med utveksling av informasjon på dette området. Innvandrerungdommens og innvandrerkvinnenes problemer på arbeidsmarkedet er behandlet i sammenheng med de generelle prosjekter for disse spesielle grupper. De yrkesaktive innvandrerkvinnenes situasjon er også diskutert. Under det nevnte prosjektet om gjensidig utnyttelse av hverandres rehabiliteringsinstitusjoner har en tatt sikte på å undersøke mulighetene for at visse innvandergrupper kan utnytte nasjonale attføringstilbud i større utstrekning.

Et prosjekt om utvikling av migrasjonsstatistikken er avsluttet og et seminar for migrasjonsforskere arrangeres høsten 1979.

En generell harmonisering og koordinering av de nordiske lands innvandringspolitikk er vurdert, men ikke funnet å være hensiktsmessig under første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. Det er imidlertid gjort flere utspill overfor berørte myndigheter (sosial-, arbeidsmiljø-, likestillings- og undervisningsmyndigheter) om innvandringssspørsmål utenfor arbeidsmarkedsmyndighetenes område.

1.10 Likestilling mellom menn og kvinner

Samarbeidet under dette delmål tok sikte på å omfatte tiltak for å skape likestilling mellom menn og kvinner. Under redegjørelsen for foregående delmål er det nevnt en del prosjekter med tilknytning til dette området. Etter at arbeidsmarkedsprogrammet ble vedtatt i 1975 er det under Ministerrådet etablert en egen arbeidsgruppe for likestillingsspørsmål som nå har hovedansvaret for det nordiske samarbeidet på dette området. Innenfor NAUT's ramme er det gjennomført et prosjekt om ikke yrkesaktive kvinners inntrede eller gjeninntrede på arbeidsmarkedet (*NU A 1979:2*). Dette prosjektet ligger til grunn for emneseminalet for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn i 1979 som kalles likestilling på arbeidsmarkedet mellom menn og kvinner. I likestillingsspørsmål har NAUT's organer samarbeidet med flere andre sektorer.

1.11 Effektivisering av samarbeidet i utenomnordiske internasjonale organer

Dette delmålet fastsatte at det nordiske samarbeidet skulle videreutvikles innen utenomnordiske internasjonale organisasjoner med sentrale oppgaver på arbeidsmarkedspolitikens område. Dette samarbeidet f. eks. innen OECD og ILO skulle foregå gjennom en regelmessig behandling av aktuelle spørsmål i nordiske arbeidsgrupper, komitéer eller andre former for samråd.

Utenfor NAUT's ramme har det foregått delvis et formelt og delvis et uformelt samarbeide om OECD- og ILO-spørsmål. Det har ikke vært grunnlag for egne prosjekter på dette området. Imidlertid har de nordiske organer i enkelte tilfeller forberedt felles utspill i internasjonale organisasjoner. Et eksempel på dette er den felles presentasjon av de nordiske lands synspunkter på ungdomsarbeidsløsheten på OECD's konferanse i desember 1977. På denne konferansen la de nordiske land fram en erklæring som bl. a. inneholdt en samfunnsgaranti for ungdom om opplæring, utdanning eller arbeide.

2. *Prosjekter under første etappe som ikke er gjennomført*

Det har ikke vært aktuelt å utrede spørsmålet om en nordisk databank for ledige plasser på arbeidsmarkedsområder på grunn av varierende forutsetninger i de enkelte land. Et prosjektforslag om cost benefit-analyser av vernede arbeidsplasser er utsatt til senere på grunn av nasjonale omlegninger av virksomheten. Et forslag om diskusjon om et aksjonsprogram for arbeidstilbud for yrkeshemmede på Nordkalotten er gått ut av NAUT's prosjektprogram i første omgang. Det er imidlertid mulig at dette spørsmål kan tas opp senere eventuelt gjennom en forberedelse i Nordkalottkomitéen.

3. Videreutvikling av første etappe i det fortsatte samarbeidet

I løpet av første etappe er det skapt et grunnlag og satt igang prosjekter som bør videreutvikles under annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. Det gjelder først og fremst på de fire følgende felter.

3.1 Informasjon og dokumentasjon

Det er satt igang et informasjonsutvekslingssystem mellom landene. En rekke andre prosjekter har foreslått at nye informasjonsoppgaver i tillegg til de som er planlagt koples til dette. Etter en behandling av den omfattende katalogen over arbeidsmarkedsforskning (*NU B 1978: 20*) i Norden og det planlagte kontaktseminaret om arbeidsmarkedsforskning i 1979 bør et system for dokumentasjon av arbeidsmarkedsforskning og samordning med annen relevant forskning med tilknytning til arbeidsmarkedet vurderes. En ajourføring av katalogen over arbeidsmarkedsforskning skal vurderes.

Behovet for periodisk aktuelle arbeidsmarkedsoversikter på grunnlag av eksisterende nasjonalt materiale utover den årlige rapport bør vurderes. Et forslag om å framstille lett tilgjengelige sammenfatninger over dels arbeidsmarkedssituasjonen for ulike yrker, bransjer og utdanningsgrupper og dels de rettigheter og plikter de nordiske medborgere har under arbeid og bosetning i et annet nordisk land bør også studeres nærmere.

3.2 Harmonisering av arbeidsmarkedsstatistikken

I vedleggets pkt. 1.2. er det gitt en redegjørelse for arbeidet med å harmonisere arbeidsmarkedsstatistikken i Norden under første etappe. Det planlagte seminaret om arbeidsmarkedsstatistikk i 1980 vil kunne gi grunnlag for en oversikt over det utførte arbeidet og behovet for fortsatt utviklingsarbeid. Enkelte statistikkspørsmål er oversendt til berørte myndigheter i Norden for nærmere behandling og oppfølging.

3.3 Arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden

Det mest ressurskrevende av NAUT's prosjekter under første etappe avsluttes i 1979. Deretter vil en nærmere vurdering av prosjektets aktuelle forslag og tiltak innen dette området være mulig. I denne forbindelse bør følgende spørsmål diskuteres: Utredninger om forskjellige former for industrielt samarbeid i Norden med sikte på å minske regionale ubalanser i sysselsettingen, utvide samarbeidet og informasjonsutvekslingen om lokaliseringsveiledning av næringsvirksomhet, utredninger om ulike støtteformer for investeringer og sysselsettingskapende tiltak som motiveres av ubalanse i flyttestrømmene. Herunder kan også Nordisk Investeringsbanks støttekriterier utredes og utvikles. Mulighetene for å forebygge utvandring og lette tilbakevending bør studeres og videreutvikles med tanke på nordiske forhold.

I denne sammenheng bør også andre sentrale utredninger utenfor NAUT's ramme, men innenfor andre sektorer av Nordisk Ministerråd vurderes. Det gjelder utredninger om multinasjonale selskapers rolle i nordisk økonomi, det økonomiske samarbeid i Norden, små og mellomstore bedrifters virksomhet, kartlegging av handelshindre, grensekommunalt og regionalt samarbeid, konkurranseutredning og felles eksport.

3.4 Felles utnyttelse av ressurser

I løpet av første etappe er det foretatt utredninger som har kartlagt behovet for å planlegge eller utnytte felles ressurser innenfor visse sektorer av arbeidsmarkedspolitikken. Det gjelder f. eks. arbeidsmarkedsutdanningen, rehabiliteringsinstitusjonene, undervisningsmateriell, nordisk veilederutdanning og utveksling av informasjonsmateriell. En konkret oppfølging av disse prosjekter vil føre til at forsøk eller på sikt permanente ordninger kommer i stand på avgrensede områder.

Det faste samarbeidet som er etablert om videreutdanning av arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn skal fortsette også under annen etappe. Det gjelder først og fremst årlige emneseminarer. Det vil også kunne oppstå behov for spesielle utdanningstiltak for å følge opp nordiske prosjekter på andre områder (f. eks. etablering av et nordisk kontaktsmannsystem på formidlingsområdet). Under annen etappe vil det også kunne bli behov for særlige konferanser, seminarer eller symposier om spesielle temaer.

Spørsmålet om praktikantutveksling mellom de nordiske land er under behandling og forventes å finne en praktisk løsning i den nærmeste framtid.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at, under hensynstagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rutefly- og charterflyselskaberne,

1. fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer
2. arbejde for yderligere forbedring af rejsebetingelserne for flypassagerer inden for Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Den 1 januari 1976 infördes på vissa av de reguljära internordiska flygförbindelserna (s k. gröna rutter) specialrabatter om 35 % för ensamresenärer och 50% för familjeresenärer. Sedan 1 maj 1979 har en omstrukturering av tarifferna på dessa gröna rutter resulterat i såväl ytterligare prissänkningar som ett utvidgat rabattsortiment i form av:

- dels ett APEX pris (advance purchase excursion fare) med 50% rabatt på normalt ekonomiklass tur och returpris
- dels ett specialpris för ungdom och pensionärer med 60% rabatt på normalt ekonomiklass enkelpris
- dels att specialpriset för sällskapsresor i grupp om minst 10 personer som tidigare gällde endast avgångar lördag/söndag nu gäller alla dagar.

Under 1979 har en ny reguljär flygförbindelse öppnats på sträckningen Tromsö-Kiruna-Luleå-Uleåborg vv. Linjen avser att tillgodose de kontaktbehov som föreligger mellan de norra delarna av Sverige, Norge och Finland.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

- 1) snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds rapport 6, Kørkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og
- 2) at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhversmæssig kørsel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

- I. I Nordiska Trafiksäkerhetsrådets (NTR:s) rapport nr.6, "Körkort i Norden", föreslås, att man inför gemensamma regler för utfärdande och indragning av körkort i Norden. Målet är att det inte mera skulle vara nödvändigt att byta körkort i samband med ett byte av boplingsort inom Norden. Ur rapporten framgår det vidare, att det kan stöta på vissa svårigheter att genomföra helt överensstämmande regler samtidigt i Norden.

Förslaget till gemensamma regler behandlas för närvarande i de olika ministerierna för en specificerad utformning av trafikreglerna och för en närmare utredning av de praktiska möjligheterna att genomföra detta.

Danmark, Finland, Norge och Sverige har sedan länge bilaterala överenskommelser om godkännande av körkort. Huvudregeln är att ett nordiskt körkort gäller i andra nordiska länder till dess innehavaren har tagit fast bostad i besökslandet. De nordiska samarbetssträvandena på området går ut på att körkortet skall vara giltigt i besökslandet även efter fast bosättning. Olika svårigheter - bl.a. det förhållandet att alla länderna inte har centralt körkortsregister - hindrar ett snabbt samnordiskt genomförande av förslagen. Frågan måste därför bedömas av varje land för sig och det er enligt NTR:s mening givetvis önskvärt att varje land, så snart det är tekniskt och lagstiftningsmässigt möjligt, erkänner nordiska körkort i vidast möj-

liga utsträckning. Tillräckligt underlag för lagstiftningsåtgärderna finns i det utredningsmaterial som tidigare har lagts fram på såväl nordisk som nationell basis. Det kan nämnas att man i Danmark och Norge redan har skaffat sig de lagstiftningsmässiga möjligheterna. I Finland avser man att göra det genom propositionen om ny vägtrafiklag som nyligen har lämnats till riksdagen. I Sverige föreligger ett principbeslut om en liknande ordning och frågan har behandlats av körkortsutredningen, vars betänkande är föremål för departementsberedning.

NTR följer utvecklingen av reglernas utformning.

- II. NTR har tillsatt en ad hoc-grupp för kartläggning av skillnaderna mellan de nordiska länderna ifråga om utbildning och prövning av fordonsförare. NTR har, beaktande rekommendationens 2.avsnitt, beslutat att utvidga ovannämnda ad hoc-grupps mandat att omfatta även skillnaderna ifråga om utbildningskraven gällande yrkeschaufförer. Kartläggningen är slutförd och för närvarande utsänd på slutligt utlåtande bland ad hoc-gruppens representanter för att den senaste utvecklingen av lagstiftningsarbetet i de olika länderna skall kunna beaktas i undersökningsrapporten. NTR kommer med denna rapport som grund taga ställning till möjligheterna att genomföra gemensamma regler på detta område. Se även meddelandet med anledning av rekommendationen nr. 35/1970 angående utbildning av fordonsförare.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om internordisk giltighet för körkort

(Se Sak E 4, s. 2478)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese­möjligheter för pensionärer m.fl.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre lige­stillede grupper ved

- a. et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)
- b. et rabatberettigende legitimationskort.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Det foreligger intet nytt ut over det som ble meddelt Nordisk Råd i brev fra NSB 12. juli 1979 i anledning av medlemsforslag A 550 om tiltak for å øke pensjonisters reiser innen Norden.

NSB har i brev til Samferdselsdepartementet 15. august 1979 gitt en framstilling av utviklingen av systemet for salg i Norden av rabattbilletter til eldre. Ved en eventuell senking av den generelle pensjonsalder i Norden fra 67 til 65 år vil dette få virkning på NSB's aldersgrenseregler for Honnørbilletter i Norge. Spørsmålet om en felles aldersgrense (65 år) for pensjonistbilletter på jernbanene i Norden vil dermed også bli løst.

I flytrafikken er rabattordningene på de såkalte grønne ruter utvidet.

Brevet til Samferdselsdepartementet fra NSB er som følger:

"Når det gjelder utviklingen av systemet for salg i Norden av rabattbilletter til eldre siden Nordisk Råds 16. sesjon 1968, kan opplyses følgende.

Gjennom det nære nordiske jernbanesamarbeidet har den tidligere ordningen, med salg av billetter for eldre for hvert enkelt land, ved forenk­lede og mer ensartede regler ført til iverksettelse av en samtrafikkordning, slik at også direkte billetter idag kan utstedes fra ett nordisk land til et annet. Ordningen har til stadighet vært gjenstand for drøftelser mellom de nordiske lands jernbaner i den hensikt å oppnå de mest praktiske gjennomføringsregler.

Dessuten er tilbudet for eldre på de enkelte lands strekninger forbedret siden 1968.

På NSB's strekninger er

- aldersgrensen senket fra 70 til 67 år,
- antall sperredager, da honnørrabatten ikke gjelder, etter hvert redusert, slik at det idag ikke eksisterer sperredager for reise med Honnørbillett på NSB,
- minste reisestrekning for oppnåelse av rabatt opphevet.

På svenske strekninger er

- aldersgrensen senket fra 67 til 65 år,
- antall sperredager vesentlig redusert (fra 41 til 22 dager pr. år),
- de tidligere obligatoriske 67-kort (65-kort) for oppnåelse av rabatt er falt bort.

På finske strekninger er det tidligere obligatoriske 65-kort for oppnåelse av rabatt ikke lenger påkrevet for kjøp av billetter utenfor Finland.

Av nye systemer under utvikling kan nevnes prøveordningene iverksatt i år, "NORDTURIST med tog" og "Inter-Rail Senior". Turistbilletten NORDTURIST med tog, som ble lansert 1.1.79, gjelder til ubegrenset antall reiser i 21 dager i de 4 nordiske land. De lave prisene kr.780,- på 2. klasse og kr.1.170,- på 1. klasse er avpasset slik at billetten skal kunne interessere mange kategorier reisende, ikke minst pensjonister.

Inter-Rail Senior ble innført 1.3.79. Billetten kan nyttes av personer fylt 65 år, og koster kr.860,- på 2. klasse og kr.1.290,- på 1. klasse. Billetten berettiger til reise for halv pris på jernbanestrekninger i "eget" land og til ubegrenset antall reiser i løpet av 1 måned i de øvrige 16 europeiske deltagerland.

Under henvisning til foranstående blir Nordisk Råds formål, å stimulere de eldre til øket reise innen og mellom de nordiske land, etter NSB's mening vel tilgodesett når det gjelder jernbanereiser."

Meddelande

om rekommendation nr 5/1976 angående samarbeite på barnkultu- rens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Et nordisk utvalg under ministerrådet, nedsatt i 1975, har utredet mulighetene for et nordisk samarbeid på barnekulturens område. Utvalgets rapport ble lagt fram under Nordisk Råds sesjon i 1978.

Innstillingen inneholder bl. a. forslag om at det oppnevnes et permanent utvalg som får til oppgave å følge utviklingen på barnekulturområdet og være rådgivende for ministerrådet i spørsmål som er knyttet til barn og kultur.

Videre foreslår gruppa bl. a.

- at det blir gitt en generell bevilgning for igangsetting av samarbeids-tiltak på det barnekulturelle området.
- at det blir tatt initiativ til en kartlegging av hvordan den internasjonale kulturindustrien påvirker barn kulturelt, politisk og etisk.
- at forskningen omkring barn og kultur bør styrkes spesielt.
- at mulighetene for et nordisk samarbeid om barnefilmimport og ordninger for et utvidet samarbeid om barnefilmproduksjon utredes.
- at ministerrådet i 1978 og 1979 forsøker å engasjere forfattere i Norden til på bestilling å lage dramatik for barneteater.
- at man som supplement til støtteordningen for nabolandslitteratur også åpner adgang til å gi direkte produksjonsstøtte til utgivelse av barnebøker på grønlandsk, færøysk og samisk.
- at reglene for utdeling av Nordisk Råds litteraturpris endres slik at barne- og ungdomsbøker også blir nominert til prisen.
- at det tas opp drøftinger med henblikk på et nordisk samarbeid om produksjon av tegneserier.

Innstillingen er etter behandlingen i ministerrådet sendt på remiss til nasjonale og nordiske organisasjoner og institusjoner. Remisstiden utløp 1. oktober d. å. og sekretariatet har nå under behandling de svar som er innkommet. På grunnlag av en gjennomgang av disse vil saken bli viderebehandlet i kulturavtalens organ.

Sekretariatet har i tillegg til rapporten fra utvalget påbegynt utsendelsen av en skriftserie om "Barn og kultur i Norden". I 1979 er tre forskjellige hefter utkommet, "Børn og litteratur i Norden", "Børn og museer i Norden" og "Børnefilm i Norden".

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område. Rekommendationen syftar till framläggandet av konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område.

Av meddelandet framgår att möjligheterna till ett nordiskt samarbete på barnkulturens område har utretts. En nordisk barnkulturrapport (*NU A 1978: 10*) lades fram till rådets 27:e session 1979. I meddelandet ges en kort redovisning för rapportens innehåll och anförs att denna remissbehandlats.

Utskottet har för sin del tagit ställning till rapporten i sitt betänkande om medlemsförslag *A 526/k*, vilket resulterade i rekommendation till Nordiska ministerrådet att intensivfiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år (*rek. nr 20/1979*). Det är utskottets avsikt att följa utvecklingen av samarbetet på barnkulturens område genom de årliga meddelandena om denna rekommendation.

Mot bakgrund av detta anser utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen nr 5/1976 på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 5/1976 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Rolf Fjeldvær (A)

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Johannes M. Olsen (Sb)

Lauri Palmunen (K)

Arvo Salo (Sd)

Jo Benkow (H)

Trygve Bratteli (A)

Árni Gunnarsson (A)

Inger Hirvelä (Skdl)

Gunnel Jonäng (c)

Sture Palm (s)

Viceförman

Robert Pedersen (S)

Otto Steenholdt (Grönl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna,

2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Den siddende arbetsgrupe med repræsentanter for Danmark, Finland, Færøerne, Island, Norge og Sverige påregner at afslutte sin udredning over de centrale AV-institutioners forvaltningsmæssige struktur i de enkelte lande samt regler og procedurer for ind- og udførsel, såvel til lån som eje, af AV-materiale til undervisningsbrug, omhandlende såvel film, lydånd og kassetter, videobånd, billedbånd, plancher og kort samt særligt billedmateriale med henblik på specialundervisningen og muligheder og form for nærmere samarbejde om officiel, mellem-nordisk udveksling af sådant materiale, til førstkommende session.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Som meddelats till Nordiska rådets senaste session¹ pågår nationella utredningar på detta område, och ministerrådet önskar avvakta resultatet av dessa utredningar innan en eventuell nordisk utredning sättes igång. Den svenska videogramutredningen har avgett ett delbetänkande, "Svenska videonät utomlands", DsU 1978: 8, som bl. a. behandlar video för sjöfolk. Delbetänkandet har remitterats och svenska utbildningsdepartementet behandlar för närvarande betänkandet och remisserna. Videogramutredningen kommer inte att ha slutfört sitt arbete förrän efter 1980 års utgång.

Det norska massmedieutvalget kommer ej att avge särskilt betänkande om videogrammen. Utvalget beräknas avge rapport tidigast 1981. Frågan om att ställa Norsk rikskringkastings program till förfogande för sjömännen är emellertid rättsligt löst för Norges vidkommande, dels genom lagstiftning om NRK:s fast anställda personals rättigheter i detta avseende, dels genom avtal mellan berörda ministerium och rättighets-havarorganisationer. Detta innebär att den norska handelsflottan mot ersättning kan disponera över programkopior.

¹ Se *Nordiska rådet*, 27:e sess., s. 1823.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Som nämnt i tidigare meddelelser om denne rekommendation blev der i 1977 stillet midler til rådighed for en planlægningsgruppe, som skulle undersøge mulighederne for et øget samarbejde på området. Planlægningsgruppen afholdt 1978 et dobbeltseminar og afgav med baggrund i de erfaringer, som dette seminar gav, sin rapport til ministerrådet ved årsskiftet 1978/1979. Rapporten har været remitteret til centrale forskningspolitiske organer, til de samfundsvidenskabelige forskningsråd og til Rådgivende komité for forskning. Remisudtalelserne samstemmer stort set i, at fremtidsstudier er et velegnet område for samarbejde og at projektførelsen er at foretrække frem for et mere fast etableret samarbejde. Samtidig advarer en række remisinstanser imod, at man træffer beslutning om konkret iværksættelse af fremtidsstudier på baggrund af de to forslag, som planlægningsgruppen har fremført. Det fremhæves, at en række andre områder er ligeså relevante og yderligere undersøgelser derfor synes nødvendige.

Under hensyntagen til det stedfindende udredningsarbejde i anledning af statsministrenes opfordring fra november 1978 om en undersøgelse af mulighederne for at øge det nordiske forskningssamarbejde såvel inden for grundforskning som inden for anvendt forskning, har ministerrådet anmodet denne arbejdsgruppe (bestående af medlemmer fra stedfortræderkomiteen og embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde) om at inddrage rekommendationen og det udarbejdede materiale i sit videre arbejde.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforsknings område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden,
2. på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Som tidigare nämnt vedtog ministerrådet 1978, at den hidtidige virksomhed med en nordisk dokumentationscentral for massemedieforskning skulle fortsætte. Desuden skulle virksomheden udvides med en vis informationsvirksomhed i form af et nordisk nyhedsbrev. Dokumentationscentralen har fra 1978 været opført som fast post i kulturbudgettet.

Der er i 1979 vedtaget statutter for virksomheden, styrelse er udpeget, og generelle retningslinier for virksomheden er fastlagt.

Efter disse fordeles virksomheden indtil videre således, at den fælles dokumentationsfunktion, styrelsens sekretariat og den almene forvaltning af midlerne forlægges til Statsbiblioteket i Århus. Den fælles informationsfunktion, i første række udgivelsen af et nordisk nyhedsbrev om massemedieforskning, knyttes til Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Ministerrådet ser for tiden ingen mulighed for at iværksætte yderligere foranstaltninger.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område. Rekommendationen syftar till upprättandet av ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivera massmediaforskningen i Norden samt stöd till nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Av meddelandet framgår att verksamheten på Nordiska dokumentationscentralen för massmediaforskning sedan 1978 finansieras över fast post på den nordiska kulturbudgeten. I maj—juni 1979 godkändes statuter för verksamheten, styrelse utnämndes och riktlinjer för verksamheten fastslogs.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen därmed uppnåtts och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 10/1976 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grönl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utge ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Som omtalt i tidigare meddelelser om denne rekommendation, er der som følge af arbejdet på det nordiske historikermøde 1977 oprettet en forskergruppe inden for nordisk kvindehistorisk forskning. Nordisk Kulturfond bevilgede 1978 dkr 30 000 til planlægning af et fælles projekt. Projektet er nu udarbejdet og forskningsrådene har i en del af landene allerede bevilget midler til den nationale del af forskningen. En ansøgning fra forskergruppen om midler til koordinering af projektet behandles for tiden i de humanistiske forskningsråds samarbejdsnævn. Sagen ventes endeligt behandlet foråret 1980.

Det er planlagt, at de første delresultater af forskningsprojektet, som har titlen "Kvindens arbejde i samfund og familie i de nordiske lande 1870—1970", skal kunne forelægges på det nordiske historikermøde i Jyväskylä august 1981.

Ministerrådet mener ikke, at der for tiden bør foretages yderligere.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan. Rekommendationen syftar till utgivandet av ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Av meddelandet framgår att det bildats en nordisk forskargrupp för kvinnohistorisk forskning, som erhållit stöd av Nordiska kulturfonden för planläggning av ett gemensamt projekt. Detta har avancerat så långt att forskningsråden i en del av länderna redan beviljat medel till den nationella delen av forskningen. Avsikten är att de första delresultaten av forskningsprojektet med titeln "Kvindens arbejde i samfund og familie i de nordiske lande 1870—1970" skall föreläggas det nordiska historikermötet i Jyväskylä i augusti 1981. Det meddelas ytterligare att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) anser att vidare åtgärder för närvarande inte bör vidtas.

Utskottet finner att det forskningsarbete som nu bedrivs väl motsvarar syftet med rekommendationen och att detta sålunda kommer att kunna förverkligas, om inte helt i samma form som i rekommendationen anges. Utskottet anser mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 11/1976 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hugen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Besvarelse av rekommandasjonen i form av en utredning, som er å betrakte som en endelig meddelelse, ble oversendt Nordisk Råd 10. desember 1977.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 12/1976/e angående offentlige innkjøp i Norden.

Av meldingen fremgår at besvarelse av rekommandasjonen i form av en utredning er blitt oversendt Nordisk Råd.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek.nr. 12/1976/e angående offentlige innkjøp i Norden til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 31. januar 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsie Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Egon Jensen (S)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Lars Korvald (Kr.F.)</i>	<i>Lasse Lehtinen (Sd)</i>
<i>Svante Lundkvist (s)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
Formann	
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Nordisk samisk institutt som ble opprettet i 1973, har med en voksende aktivitet gjennom årene fått en stadig viktigere plass i utviklingen og bevaringen av den samiske kultur.

Da instituttet nå har fungert i mer enn fem år, har ministerrådet bedt instituttet utarbeide en femårsrapport som kunne ligge til grunn for en vurdering av virksomheten. Denne rapport foreligger nå, og den er for øyeblikket sendt til orientering og eventuell uttalelse hos nordiske og nasjonale myndigheter med henblikk på en behandling i ministerrådet våren 1980.

Ministerrådet har utover dette avsatt midler til drift av Nordisk Sameråds sekretariat og til frittstående aktiviteter innenfor det samiske kulturliv. De nevnte midler er disponert i overensstemmelse med det kulturpolitiske program vedtatt av Den 10. Samekonferanse.

Samtidig med dette er det arbeidet med en plan for et mer langsiktig program for ministerrådets støtte til samene i Norden. Et utvalg med representanter fra de samiske organisasjoner samt nordiske og nasjonale myndigheter vil bli utnevnt i begynnelsen av 1979 for å arbeide med denne oppgave.

Utover dette kan det nevnes at det gjennom støtte fra Nordisk Kulturfond er iverksatt andre aktiviteter innenfor det samiske kulturliv. Dette gjelder bl. a. etableringen av en samisk forfatterforening. Utvalget for utgivelse av nabolandslitteratur har i likhet med tidligere år gitt støtte til utgivelse av samiskspråklig litteratur. Utvalget har også planlagt å gjennomføre et kontaktmøte med representanter fra det samiske kulturliv med henblikk på en intensivering av bokutgivelsesarbeidet blant samene.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet. Syftet är att skyndsamt få fram förslag till lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Av meddelandet framgår bl. a. att arbetet med en plan för ett mera långsiktigt program för stöd till samerna har fortgått i ett därtill tillsatt särskilt organ. Enligt uppgift kommer planen att kunna presenteras våren 1980.

Utskottet förväntar sig att arbetet slutförs utan dröjsmål och att Nordiska ministerrådet därefter lägger fram förslag i enlighet med rekommendationens syfte.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 15/1976 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om 2 års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt. f.eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Det ble stilt og besvart spørsmål om saken i forbindelse med Nordisk Råds 27. sesjon i Stockholm. Det vises til det svar som ble avgitt i den forbindelse.

En overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om endring av overenskomsten av 15. januar 1969 om gjennomførelse av visse bestemmelser om statsborgerrett trådte i kraft 1. januar 1978.

I henhold til overenskomsten av 1969 kan statsborgere i en kontraherende stat erverve statsborgerrett i en annen kontraherende stat ved en forenklet framgangsmåte. Ervervet skjer ved at det sendes erklæring om dette til vedkommende myndighet i det land der statsborgerskapet skal erverves. I alminnelighet krever de kontraherende stater at vedkommende har hatt bopel i staten i 7 år før slikt erverv kan skje. Endringsoverenskomsten gir imidlertid adgang til å redusere dette kravet til 5 år, noe som er gjennomført i Sverige fra 1. januar 1978.

Spørsmålet om naturalisasjonstiden for nordiske borgere ved erverv av statsborgerskap er fortsatt gjenstand for nordiske drøftelser i en arbeidsgruppe. Sverige og Finland krever 2 års naturalisasjonstid mens kravet i Danmark og Norge er 3 år. Norge og Danmark anser en nedsettelse til 2 år som praktisk lite interessant, fordi nordiske borgers rettsstilling ikke er vesentlig forskjellig fra hva som gjelder for landets egne borgere.

Ut fra et generelt ønske om størst mulig likhet i lovgivningen på dette

område, vil Ministerrådet henstille til de land som krever mer enn 2 års opphold som betingelse for naturalisasjon av nordiske borgere, å vurdere en reduksjon til 2 år i forbindelse med en eventuell framtidig revisjon av lovgivningen om erverv av statsborgerskap. I en slik sammenheng bør det også vurderes felles regler om 5 års opphold ved erverv av statsborgerskap gjennom ensidig erklæring.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentlige udredningsvæsen indeholdende bl.a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger, samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om, såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase, at iagttage fremgangsmåder der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

En særskilt engasjert utreder har utarbeidet et problemnotat til Ministerrådssekretariatet om saken. Notatet gir en oversikt over gjeldende nasjonale bestemmelser og administrative ordninger. Det inneholder også et begrunnet prinsippforslag til hvordan rekommandasjonen kan gjennomføres. Bl.a. på bakgrunn av de uttalelser som er innhentet fra berørte nasjonale myndigheter, er saken for øyeblikket under vurdering i Ministerrådet. Et viktig spørsmål i denne forbindelse er om nytten av alle de aktuelle tiltak står i rimelig forhold til mulige kostnader og ulemper. Siktemålet er at saken så snart som mulig skal forelegges en nordisk kontaktgruppe for videre behandling.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om ökat nordiskt samarbete inom det offentliga utredningsväsendet

(Se Sak E 24, s. 2506)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1977 angående samarbejde betræffande hantering och lagring av radioaktivt afvfall

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iaktta det internasjonale samarbeid på dette område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

NKAs kernesikkerhedsprojekter blev oprindeligt beskrevet i Nordisk Udredningsserie i 1976 (NU1976:28). Projekterne blev igangsat i reduceret omfang i 1977, således at det første virkelig effektive arbejdsår var 1978. I 1979 er aktiviteterne udvidet væsentligt, og alle projekter er nu fuldt igangsat.

Hidtil er ialt bevilget ca. 6,9 mio. Nkr., hvoraf 4 mio. i 1979. De nordiske midler for 1979 er fordelt mellem de enkelte projekter på følgende måde (angivet i tusind Nkr.):

Kvalitetssikring 400

Affaldsbehandling 1400

Kontrolrumsudformning 1100

Radioøkologi 600

Myndighedsarbejde og reserve 413

Administration 120

De direkte nationale indsatser til projekterne er i reglen mindst lige så store som det nordiske bidrag; for de to første projektår, 1977 og 1978, beløb de sig til ialt 3,9 mio. Nkr. sammenlignet med 2,9 mio. i de nordiske midler for samme periode. Derudover involveres meget store nationale indsatser i form af nationale arbejder, som gennem de nordiske projekters styringsgrupper gøres tilgængelige i alle de nordiske lande.

Formålet med kvalitetssikringsarbejdet er at omsætte udenlandske regler og erfaringer til nordiske forhold samt at skabe ensartet nordisk praksis. De første delprojekter er færdige og rapporter er udgivet. I 1980 bliver de vigtigste projekter tilbageføring af erfaringer fra hele kvalitetssikringsprojektet, udarbejdelse af håndbog for kvalitetssikringspersonale og leverandørbedømmelse. Ved et bredt anlagt nordisk symposium fremlægges resultater fra hele projektet.

På affaldsområdet søges etableret et alsidigt bedømmelsesgrundlag for behandlingssystemer for radioaktivt affald fra kernekraftværker. Der udarbejdes et system til at gennemregne hele håndteringskæden for reaktoraffaldet frem til slutlageret. Endvidere er et forprojekt vedrørende

alternative håndteringssystemer for reaktoraffald afsluttet. I 1980 udvides arbejdet til mere omfattende beregningsmetoder og til at formulere krav til affaldsprodukternes egenskaber. Resultaterne fra affaldsprojektet vil blive behandlet ved et seminar i 1980/81.

Kontrolrumsprojektet har til formål at samordne det omfattende arbejde, som udføres i de enkelte nordiske lande vedrørende sikkerhedsmæssige aspekter i forbindelse med udformning af kontrolrum og personalets uddannelse og pålidelighed. I 1979 er de kommende kontrolrumseksperimenter blevet gennemarbejdet, således at resultaterne kan anvendes ved projektets analysearbejde. Amerikanske uheldsrapporter er analyseret, og arbejdet med operatørtræning fortsat. I 1980 vil arbejdet blive koncentreret om de eksperimentelle undersøgelser, som skal ligge til grund for den fremtidige kontrolrumsudformning. Analyse af menneskelig pålidelighed verificeres gennem simulatorforsøg. Endvidere skal endelige retningslinier for træning af personale udarbejdes.

Formålet med radioøkologiprojektet er at samordne radioøkologisk forskning inden for Norden for at opnå en mere pålidelig bedømmelse af biologiske transportmekanismer for radioaktivitet. I 1979 er prøvetagningen ud for kernekraftværker og interkalibrering af nordiske laboratoriemetoder blevet fortsat. Et nyt projekt vedrørende konsekvenser af ulykker er blevet forberedt. Ved et nordisk seminar blev programmets fremtidige målsætning gennemgået. I 1980 skal radioøkologiske synspunkter på kontrolprogrammer for reaktoranlæg udarbejdes. Kortlægning af aktivitetsfordelingen i Østersøen fortsættes, og deltagelse i et planlagt regionalt IAEA-projekt skal forberedes. Der vil blive lagt speciel vægt på spredning af information og på træning.

Hensigten med myndighedsarbejdet er at styrke de projekter, som nordiske sikkerhedsmyndigheder beslutter at støtte eller udføre i fællesskab. I 1979 har hovedvægten været lagt på transport af nukleart materiale. Arbejde er igangsat vedrørende postbefordring, certifikatudformning, fysisk beskyttelse og udviklingsarbejde. Også i 1980 vil det projektorienterede myndighedsarbejde hovedsagelig behandle transportproblemer.

NKA bedømmer kernesikkerhedsprogrammets fremskriden som tilfredsstillende. Målsætningen er, at alt udrednings- og beregningsarbejde skal være afsluttet ved udgangen af 1980. For enkelte projekters vedkommende vil rapportering først kunne ske i begyndelsen af 1981.

Efter at godt halvdelen af projektperioden er udløbet, kan en forsigtig bedømmelse af de enkelte projekters værdi foretages. Allerede nu viser det sig, at resultaterne vil påvirke arbejdet i de enkelte lande og komplettere de nationale indsatser. Et konkret udbytte er nået på kvalitets-sikringsområdet, efter at de første delprojekter er afsluttet. For de andre projekters vedkommende er det indtil nu informationsspredningen fra projekterne og de fælles overvejelser i styringsgrupperne, som har haft den største betydning.

En eventuel videreføring af et nordisk projektarbejde vedrørende sikkerhedsforskning inden for energiproduktionsområdet er i 1979 blevet overvejet af en NKA nedsat ad hoc-gruppe. Flere af de projektområder, som indgår i det igangværende nordiske program, kan heri finde en naturlig videreførelse.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag

(Se C 1: Bilaga 18)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme,

2. å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og

3. å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

I. For så vidt angår Nordisk Råds rekommandations punkt 1 kan Ministerrådet henvise til, at samarbejdet under Oslo-konventionen fortsetter og er blevet udbygget med et omfattende fællesnordisk program for landbrugsudvikling i Mozambique: man har løbende opmærksomheden henledt på nye samarbejdsmuligheder.

Man henviser endvidere til, at den arbejdsgruppe, som er blevet nedsat for at udrede rekommandationens punkt 2, har taget det fremtidige samarbejde under Oslo-konventionen op til generel drøftelse set på en bredere baggrund, jfr. det nedenfor under II anførte.

II. Ministerrådet har i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 5/1977 punkt 2 foranlediget gennemført en udredning om det fremtidige nordiske samarbejde for så vidt angår relationer og samarbejde med udviklingslandene, samt formerne for disse.

Udredningsarbejdet er blevet foretaget af en ad hoc-arbejdsgruppe bestående af embedsmænd fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Arbejdsgruppen indledte sit arbejde i juni 1977 og afgav i maj 1979 en rapport (NU A 1979: 20).

Rapporten har været indgående drøftet på en række møder i Em-

bedsmandskomiteen for Bistandssamarbejde (EKB), ligesom den har været forelagt den nordiske styrelse for fælles nordiske projekter, som har afgivet en udtalelse (*Bilaga 1*).

På grundlag af det foretagne udredningsarbejde og under hensyn til EKB's kommentarer meddeler Ministerrådet følgende:

1. Rapporten indeholder en værdifuld beskrivelse og sammenligning af de nordiske landes bistandspolitik og samarbejdsformerne med modtagerlandene. Rapporten indeholder tillige en grundig gennemgang af det hidtidige nordiske samarbejde på bistandsområdet, hvoraf det fremgår, at samarbejdet i de forløbne år har været under stadig udbygning, i særdeleshed i form af uformelle møder og kontakter mellem de nordiske bistandsadministrationer og udenrigsministerier. Den formaliserede del af det nordiske samarbejde på bistandsområdet er baseret dels på Oslo-overenskomsten af 1968 og den i medfør heraf nedsatte nordiske styrelse for fælles nordiske projekter, dels på den embedsmandskomiteé for bistandsspørgsmål, som oprettedes i 1977.

Ministerrådet finder, at det nordiske samarbejde på bistandsområdet er særdeles værdifuldt, og at det bør videreføres og styrkes. Det er vigtigt, at de nordiske lande kan bevare og styrke deres stilling som udviklingspolitisk foregangsgruppe inden for gruppen af i-lande.

Ministerrådet finder arbejdet på at harmonisere de nordiske landes bistandspolitik væsentligt. Man er tillige enig i, at en intensivering af samarbejdet kan ske ved, at de nordiske organer i større udstrækning engagerer sig i u-lands- og bistandspolitiske spørgsmål.

2. Arbejdsgruppen har fremsat en række konkrete forslag til et udvidet nordisk samarbejde. Til disse har Ministerrådet følgende kommentarer:

a) Man er enig i det ønskelige i at harmonisere de nordiske landes bistandsprocedurer og anbefaler, at der arbejdes videre med denne problematik, idet man dog er opmærksom på, at en vidtgående samordning, som foreslået i det følgende, vil frembyde en række praktiske problemer.

b) Man kan tilslutte sig forslaget om, at de nordiske bistandsadministrationer undersøger, i hvilken grad man kan gå ind for en udvidet fælles nordisk rekruttering af bistandspersonel, og er enig i det ønskelige i, at de nordiske bistandsadministrationer principielt tilstræber ensartede ansættelsesvilkår.

c) Man kan tillige støtte tanken om det ønskværdige i at stræbe imod en gradvis nordisk samordning af landeprogrammeringen i fælles modtagerlande for derigennem at lette trykket på modtagerlandenes administrative kapacitet.

d) Man stiller sig ligeledes positivt til forslaget om at fremme en intensivering af den nordiske koordinering af sektorbistand til udviklingslandene.

e) Man kan endvidere helt tilslutte sig forslaget om, at fælles nordiske indsatser i nye modtagerlande udformes på en sådan måde, at indsatserne medfører mindst mulig administrativ belastning for modtagerlandene.

3. Herudover har arbejdsgruppen fremført synspunkter på den organisatoriske udformning af det nordiske bistandssamarbejde. Hertil ønsker Ministerrådet at knytte følgende kommentarer:

a) Man har bemærket sig det fremsatte forslag om at oprette et underudvalg under Nordisk Råds økonomiske udvalg. Man er bekendt med, at der ikke hidtil under Nordisk Råds udvalg er eksempler på en nedsættelse af permanente underudvalg, men man vil finde det værdifuldt, såfremt muligheden herfor kan gøres til genstand for en nøjere undersøgelse af de kompetente organer.

b) I arbejdsgruppens rapport konstateres det, at der ikke findes et ministerråd bestående af fagministre på bistandsområdet, og den nordiske styrelse har diskuteret, hvorvidt der kunne være anledning til at oprette et sådant. Ministerrådet anbefaler, at spørgsmålet drøftes videre.

c) Ministerrådet har bemærket sig, at arbejdsgruppens rapport indeholder forslag om EKB's arbejdsform, og konstaterer, at EKB er i færd med at gennemføre hensigtsmæssige ændringer.

d) Ministerrådet er endelig enig i, at udviklingen i det bilaterale udviklingssamarbejde og i det nordiske samarbejde siden oprettelsen af den nordiske styrelse i 1968 har medført, at den nuværende administrations- og organisationsform ikke mere kan anses for hensigtsmæssig, bl. a. fordi styrelsens opgaver, som nedfældet i Oslo-konventionen, i det væsentlige har været begrænset til spørgsmål, som på det bilaterale område varetages på administrativt niveau af de nationale bistandsadministrationer.

4. Ministerrådet har vurderet de forskellige udtalelser om den organisatoriske opbygning, nævnt ovenfor under 3 d, af det nordiske samarbejde på bistandsområdet.

Som udgangspunkt vil Ministerrådet konstatere, at det udøvende ansvar ligger hos de nordiske regeringer. Udøvelsen af disse funktioner inden for samarbejdet bør fortsat ske gennem Nordisk Ministerråd og EKB.

Man går endvidere ud fra, som en forudsætning for den organisatoriske opbygning af det nordiske samarbejde på bistandsområdet, at det aftalefæstede samarbejde ligesom nu kun omfatter de administrative aspekter, således at de nordiske regeringer i de øvrige funktioner står frit.

Disse hensyn varetages i dag i store træk under den bestående ordning, hvorved de administrative funktioner er fastlagt i Oslo-overenskomsten, medens de øvrige samarbejdsfunktioner varetages under EKB's mandat.

a) Et første alternativ ville være at opretholde den bestående ordning uændret. Man er imidlertid enig med arbejdsgruppen i, at det nuværende administrative apparat for indsats samarbejdet er for kompliceret.

At helt overlade opgaverne til EKB ville dog medføre, at man mistede det lægmandsindslag, som traditionelt har været anset som værdifuldt i det nordiske samarbejde.

b) For at bibeholde dette indslag kan der peges på en række forskellige løsninger:

— etablering af en særskilt arbejdsgruppe med lægmandsindslag under EKB for projektforbereelse og — overvågning.

Opgaverne for en sådan arbejdsgruppe ville imidlertid blive begrænsede og dermed ikke tilstrækkeligt relevante for lægmandsrepræsentanterne.

— udvidelse af den nordiske styrelses opgaver til også at dække mere generelle funktioner således som foreslået i styrelsens udtalelse.

Hvis et nordisk organ gives sådanne beføjelser, kunne dette indebære en begrænsning af de nordiske regerings handlefrihed. Dette ville være i strid med de ovennævnte forudsætninger for det nordiske samarbejde på bistandsområdet og skabe uklarheder i kompetencefordelingen mellem styrelsen og EKB.

— oprettelse af et nordisk "u-landsnævn" med parlamentarisk deltagelse som foreslået af arbejdsgruppen. Der vil imidlertid være en risiko for, at et sådant nævns overvejelser vil blive alt for generelle og uden kontakt med praktisk bistandssamarbejde.

— oprettelse af en rådgivende komité for bistandsspørgsmål i tilknytning til EKB og Ministerrådet efter samme retningslinier, som gælder for andre tilsvarende komiteer under Nordisk Ministerråd.

c) Af de nævnte løsninger vil Ministerrådet anbefale oprettelsen af en rådgivende komité.

En rådgivende komité kan etableres efter samme principper, som gælder for de rådgivende komiteer for uddannelse, forskning og almen kulturel virksomhed.

Komiteens hovedopgaver skulle være følgende:

1) Generelle overvejelser om principielle spørgsmål i u-landssamarbejdet.

2) Spørgsmål i forbindelse med den offentlige opinion, information om u-landsspørgsmål etc.

3) Bilaterale spørgsmål, inklusive nordisk projektsamarbejde.

Udkast til instruktion for en rådgivende komité for u-landsspørgsmål findes i *Bilaga 2*.

d) For så vidt angår dette punkt af arbejdsgruppens anbefalinger vil Ministerrådet i lyset af de i Nordisk Råd fremførte synspunkter instruere EKB om at forelægge forslag til en revideret Oslo-overenskomst for de nationale regeringer.

III. Ministerrådet henviser til, at Embedsmandskomiteen for handelspolitiske spørgsmål, for hvem punkt 3 i Nordisk Råds rekommandation har været forelagt, på denne foranledning har udtalt:

Efter at have diskuteret rekommandationen (nr. 5/1977, afsnit 3), ønsker Embetsmandskomiteen for handelspolitiske spørgsmål at understrege, at der allerede i udtalt grad samarbejdes mellem de nordiske lande med henblik på at få tilgodeset udviklingslandenes berettigede interesser ved internationale handelspolitiske forhandlinger, og at dette under iagttagelse af rekommandationen fortsat må ske.

*BILAGA 1***Til embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål**

I anledning af den fra embedsmandskomiteen modtagne rapport fra arbejdsgruppen om det fremtidige nordiske samarbejde vedrørende udviklingsbistand ønsker styrelsen at fremsætte følgende udtalelse:

1. Styrelsen værdsætter rapporten og finder det fortjenstfuldt, at den retter opmærksomheden imod det meget omfattende nordiske samarbejde, ikke mindst inden for den multilaterale, men også den bilaterale bistands rammer.

2. Styrelsen er enig i det ønskelige i, at det nordiske samarbejde på bistandsområdet fortsætter og forstærkes, og styrelsen værdsætter de forslag, som rapporten indeholder om en øget samordning af den nordiske bistand. Styret gir i den forbindelse sin tilslutning til at arbejdet med bistandsspørgsmål i Nordisk Råd blir styrket ved at et eget underudvalg for som opgave å forberede saker som gælder bistandssamarbejdet.

3. Styrelsen kan tilsluttes sig det ønskelige i, at man søger at harmonisere regler og procedurer omkring personelbistanden, og styrker arbejdet med fællesnordisk rekruttering.

4. Styrelsen finder, at et afgørende motiv for en fælles nordisk bistand til et land bør være, at den vil betyde en lettelse for modtagerlandets administration, der i mange tilfælde er svag. For et sådant samarbejde kan også tale, at der vil være andre fordele forbundet hermed, som ikke kan opnås ved bilateral bistand fra de enkelte nordiske lande.

Styrelsen vil inden for det eksisterende nordiske samarbejds mønster på bistandsområdet anse det for lettest at etablere et mere omfattende samarbejde i forbindelse med bistand til et nyt land, hvortil der ikke hidtil er ydet bistand fra de nordiske lande. Man vil her pege på de overvejelser, der finder sted med hensyn til en fælles nordisk bistandsindsats i Namibia.

Styrelsen finder dog også, at der — som påpeget af arbejdsgruppen — er mulighed for en øget fælles nordisk indsats i udviklingslande, hvortil de enkelte nordiske lande allerede yder bilateral bistand. Man kan således tilslutte sig tanker om koordinering af landeprogrammerne og den gradvist intensiverede sektorkoordinering.

5. Styrelsen konstaterer, at arbejdsgruppen har foreslået, at den nordiske styrelse afskaffes uden at pege på noget alternativ, hvorved der kan bibeholdes et lægmandsindslag i forbindelse med administrationen af de nuværende og kommende nordiske projekter. I en række af de nordiske lande eksisterer rådgivende styrelser ved behandling af væsent-

lige dele af den nationale bistand, og der er ikke fremført afgørende argumenter mod, at der gælder en tilsvarende ordning for de nordiske projekter.

Det vil efter den nordiske styrelses opfattelse være ønskeligt, hvis der ved forelæggelse af den foreliggende problemkreds peges på løsninger, der kan være alternative i forhold til det af arbejdsgruppen fremlagte forslag, der kan indebære en svækkelse af det opinionsmæssige engagement i de nordiske lande i forhold til fælles nordiske indsatser på udviklingsområdet.

6. Udgangspunktet for styrelsens overvejelser er, at det politiske ansvar for det nordiske bistandssamarbejde ligger hos de nordiske regeringer. På grundlag af drøftingene i politiske organer, særlig Nordisk Råd, er det naturligt at Ministerrådet fastsætter rammer for det fællesnordiske bistandssamarbejdet, gennem valg af samarbejdsland, fastsættelse af bistandens omfang, og i grove træk hvilke bistandsformer som skal benyttes.

Herudover skønnes der at være behov for et nordisk styrelsesorgan til at rådgive i forbindelse med den overordnede administration af igangværende fælles nordiske aktiviteter samt forberedelse og iværksættelse af fremtidige aktiviteter efter anmodning fra de nordiske regeringer. Et sådant organs hovedopgaver bør være:

1) Att övervaka att principerna för det nordiska biståndssamarbetet förverkligas

— genom kontinuerlig rapportering om projekternes framskridande och om samarbetet på det multilaterala planet från EKB

— genom att EKB eller ett lands nationella biståndsadministration förelägger styrelsen vittgående nordiska biståndsspörsmål för principavgöranden

— att styrelsen tar ställning till inledande eller avslutning av nya projekt eller samarbetsformer.

2) Att ta initiativ till nya projekt och samarbetsformer och för EKB och de nationella biståndsadministrationerna peka på brister i det existerande samarbetet.

3) Styringsorganer må gis rett til å fatte beslutningen om igangværende projekters drift, innenfor de rammer som er trukket opp av politiske organer.

Styrelsen anser det for at være af væsentlig betydning, at et sådant styringsorgan får en medlemskreds, som har indsigt i bistandsspørgsmål, og kommer til at omfatte lægmandsindslag med nær tilknytning til den nationale bistandsvirksomhed i de nordiske lande, f. eks. medlemmer af de nationale styrelser, samt repræsentanter for de nationale bistandsadministrationer og eventuelt tillige de nordiske udenrigsministerier. Styrelsen vil finde det ønskeligt, at et sådan styringsorgan i vid udstrækning delegerer administrationen af de enkelte projekter til en af de nordiske landes bistandsadministrationer, således at der ikke forelægges det styrende organ mere, end hvad der er sædvanligt i relation

til de nationale styrelser. Det vil være hensigtsmæssigt, at det styrende organ betjener sig af rådgivende indsatsgrupper for de enkelte bistandsindsatser bestående af repræsentanter udvalgt af de nordiske bistandsadministrationer.

7. Styrelsen finder videre, at der bør oprettes et nyt Nordisk Ministerråd bestående af bistandsministrene.¹

Styret finner ikke å ville gi sin tilslutning til forslaget om opprettelse av en nordisk "u-landsnemnd". Etter forslaget vil en slik nemnd dels bli sammensatt av politikere innenfor Nordisk Råd og dels representanter for de nasjonale styringsorganer for bistand. Dette vil etter styrets syn kunne føre til at grensene mellom de forskjellige beslutningsnivåer blir ennå mer uklare, og kan også bidra til at de drøftinger som egentlig burde vært ført i Nordisk Råd om bistandsspørsmål istedet blir ført i "u-landsnemnden".

8. Styrelsen finder, at overenskomsten af 18. juli 1968 om administration af fælles nordiske bistandsprojekter i udviklingslandene (Oslo-overenskomsten) i givet fald bør ændres i overensstemmelse med ovenstående.

Det bør også utarbeides instruks med delegasjonsreglement for et eventuelt nordisk styre for bistandsspørsmål.

BILAGA 2

Instruktion för rådgivande kommittén för biståndssamarbete med utvecklingsländerna²

Nordiska ministerrådet fastställer härmed följande instruktion för den rådgivande kommittén för biståndssamarbete med utvecklingsländerna.

- 1.a. Kommitténs huvuduppgifter är att utgöra forum för en diskussion av principiella frågor som rör u-landssamarbete och opinionsbildning i u-landsfrågor. Kommittén skall också medverka i utformningen och övervakningen av det nordiska biståndssamarbetet. På dessa områden skall kommittén följa utvecklingen, hålla kontakt med andra nationella och nordiska organ på biståndssamarbetet och lägga fram förslag för att främja det nordiska samarbetet.

¹ Styrelsesmedlemmerne Arnesen og Gjengaar, Norge tager reservation overfor dette forslag.

² Ännu ej fastställd av Nordiska ministerrådet.

- 1.b. Komiteen har endvidere til opgave at rådgive Ministerrådet i forbindelse med stillingtagen til iværksættelse og forlængelse af fælles nordiske projekter.
2. Kommitténs ledamöter utses av Ministerrådet för en tid av två år. Varje land skall representeras av högst 3 ledamöter, varav två skall vara lekmanrepresentanter i de nationella biståndsadministrationsstyrelser eller, där sådana inte finns, på motsvarande sätt vara knutna till biståndsadministrationen.

Kommittén utser en ordförande och en vice ordförande. Ordförandeskapet skall växla mellan länderna.
3. Kommittén sammanträder på kallelse av ordföranden eller i förekommande fall av vice ordföranden. Kallelse till sammanträde skall av ordföranden utsändas minst tre veckor före sammanträdesdagen. Kallelsen skall innehålla förslag till dagordning.
4. Kommittén är beslutsmässig när minst två tredjedelar av kommitténs ledamöter är närvarande och minst fyra länder är representerade.
5. Yttranden och förslag från kommittén skall avges till Ministerrådet. Av handlingarna skall framgå vilka som närvarit vid fastställandet. Vid kommitténs sammanträden skall protokoll föras. Skiljaktig mening skall antecknas.
6. Medlem av Ämbetsmannakommittén har rätt att närvara och yttra sig vid kommitténs sammanträden. Kommittén får vid behov tillkalla sakkunniga att delta i kommitténs sammanträden.
7. Nordiska ministerrådets sekretariat fullgör kommitténs sekretariatsuppgifter.
8. Kommittén kan inom sig upprätta arbetsgrupper för att förbereda särskilda frågor.
9. Ministerrådet kan fastställa andra föreskrifter för kommitténs arbete.
10. Denna instruktion träder i kraft den 1. juli 1980.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelanden om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt

avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag.

Se C 1: Bilaga 18)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Ministerrådet har till Nordiska rådets sessioner 1978 och 1979 lämnat meddelanden i frågan, varvid hänvisats till arbetet i den svenska delegationen för arbetstidsfrågor.

Den svenska delegationen för arbetstidsfrågor lämnade i juni 1979 sin andra rapport, arbetstiderna inför 80-talet, SOU 1979: 48. I rapporten behandlas framför allt ekonomiska och arbetsmarknadsmässiga konsekvenser av en arbetstidsförkortning. Delegationen drar bl. a. slutsatsen att en framtida arbetstidsförkortning ställer krav på en lång planeringsperiod. Utbildningsresurserna måste anpassas så att det finns balans mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft inom olika sektorer. Det är enligt delegationen också viktigt att det finns beredskap inom alla delar av samhället inför framtida arbetstidsförkortningar. Delegationen avvisar tanken på att använda en arbetstidsförkortning som ett medel att skapa fler arbetstillfällen. Delegationen menar att det är nödvändigt att göra fördjupade studier av de effekter en generell arbetstidsförkortning kan medföra. Delegationens rapport remissbehandlas för närvarande.

Ministerrådet vill också peka på att det pågår ett omfattande nordiskt utredningsarbete om utvecklingstendenser på arbetsmarknaden som bl. a. omfattar sysselsättningseffekter av ny teknologi.

Ministerrådet finner att den svenska rapporten och de uttalanden som kommer fram under remissbehandlingen tillsammans med resultatet av nämnda nordiska utredningsarbete bör kunna utgöra underlag för överväganden om man skall tillsätta en nordisk utredning med uppgift att belysa de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av en betydande arbetstidsförkortning.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om en utredning av de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna vid en väsentlig förkortning av arbetstiden

(Se Sak E 11, s. 2486)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att undersöka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT), som under ministerrådet har ansvaret för rekommendationen, anmodade i maj 1977 sina utskott att yttra sig i frågan. Dessa var genomgående avvaktande till förslaget - man önskade bl.a. invänta erfarenheter från det år 1975 antagna samarbetsprogrammets första etapp.

De nordiska statsministrarna fattade i november 1978 beslut om ett intensifierat nordiskt forskningssamarbete. Inom ministerrådet borde systematiskt undersökas på vilka områden ett nordiskt forskningssamarbete kunde leda till ett effektivare utnyttjande av resurserna än motsvarande nationella forskningsinsatser. En arbetsgrupp, "ÅK-forsk" har bildats för att organisera och driva arbetet med att fullgöra statsministrarnas uppdrag. NAUT har i detta sammanhang uttalat att forskning angående faktorer av betydelse för sysselsättningens framtid är ett av de områden som bör prioriteras. Nordiska rådet återkom på sessionen 1979 till frågan och uttalade därvid att "för att effektivisera det nordiska arbetsmarknadssamarbetet bör ett fristående nordiskt forsknings- och utredningsinstitut inrättas". Det konstaterades att de insatser som görs på arbetsmarknadsområdet inte kan ses isolerat från vad som sker inom den ekonomisk-politiska sektorn och att gemensamma nordiska konjunkturbedömningar även kunde vara en uppgift för ett sådant institut.

Ministerrådet har därför tagit initiativ till en utredning om förutsättningarna för upprättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor.

Samtidigt vill Ministerrådet peka på att det också finns en rad andra organisatoriska frågor som diskuteras på arbetsmarknadssektorn och på andra områden i och utanför Ministerrådets totala ram. Ett aktuellt ex-

empel i denna förbindelse är etableringen av ett nordiskt ekonomiskt forskningsråd.

Ministerrådet önskar att se dessa frågorna i ett större sammanhang, bl.a. för att undvika att begränsade utrednings- och forskningsresurser splittas upp. Ministerrådet vill också se till att själva utredningsverksamheten på områden som ekonomi och sysselsättning inte får utveckla sig allt för långt ifrån aktuella frågor i centrala nordiska politiska samsamarbetetsorgan.

Ministerrådet delar i stor grad Nordiska rådets uppfattning om behovet av mera forskning och kunskap om den nordiska arbetsmarknaden. Det gäller speciellt inför 80-talets utmaningar och i förbindelse med diskussionerna om nordiskt ekonomiskt samarbete och när det gäller arbetsmarknadsområdet speciellt arbetskraftens och kapitalets rörlighet. I detta sammanhang visar Ministerrådet också till meddelande om rekommendation nr. 19/75 angående nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag og
2. att därvid särskilt beakta följande punkter:
 - a. utarbeta förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention,
 - b. etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning,
 - c. utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöforskning,
 - d. utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning,
 - e. vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet,
 - f. utreda förutsättningarna för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan,
 - g. vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt
 - h. vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Ministerrådet gjorde i beretningen for 1977 rede for behandlingen av rekommendasjon nr.8/1977 om nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet. Handlingsprogrammet ble fastsatt av Nordisk Ministerråd (arbeidsmiljøministrene) 15. november 1977. I 1978 har Embetsmannaskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål utarbeidet en fortegnelse over pågående og planlagte tiltak til oppfølging av programmet. Høsten 1979 ble et oversyn av både tiltaksfortegnelsen og handlingsprogrammet igangsatt. Dette skjedde i samråd med arbeidsmarkedets parter.

Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg uttaler i sin betenkning over

C1/1979 at en partssammensatt, rådgivende komité for arbeidsmiljøforskning bør kunne nedsettes omgående, hvilket er motivert med at en tilsvarende komité er opprettet på det sosialpolitiske området. Ministerrådet vil påpeke at den gruppe som er nedsatt under den sosialpolitiske komiteén ikke er partssammensatt og henviser forøvrig til den meddelelse vedr. rek. 8/1977 som ble avgitt til sesjonen i 1978.

I 1979 er et prosjektforslag vedr. formidling av arbeidsmiljøforskning utviklet i samarbeid med arbeidsmarkedets parter. Et forprosjekt vil bli gjennomført i 1980 for å utarbeide en plan for oppbyggingen av et informasjonssystem som kan gjøre arbeidsmiljøforskningsresultater tilgjengelige for arbeidslivet. Spørsmålet om forbedret statistikk for yrkesykdommer og sykdomssymptomer vil bli tatt opp på et nordisk symposium i november 1979 der utviklingen av de nasjonale systemer og behovet og mulighetene for harmonisering på nordisk plan ble drøftet. Prosjektet vil bli videreført i 1980. Arbeidet med dokumentasjon av yrkeshygiene grenseverdier har vært ytterligere intensivert i 1979 og dokumentasjon foreligger nå vedrørende 18 stoffer. Innen sektoren psykososial arbeidsmedisin har et prosjekt vedrørende grunnskolelærernes psykososiale arbeidsmiljø, et prosjekt vedrørende psykososiale arbeidsmiljøproblemer innen prosessindustrien samt kontakt- og symposievirksomheten innen sektoren vært videreført. Rapport fra grunnskolelærerprosjektet vil foreligge i begynnelsen av 1980.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) har den 18 augusti 1977 fastställt ett samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet. Syftet med Nordiska rådets rekommendation nr 9/1977 kan därmed anses vara uppfylld.

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteterna på social- och hälsovårdsområdet.

Verksamheten år 1979

Samarbetsprogrammet har delvis haft styrande inverkan på utvecklingen av det nordiska socialpolitiska samarbetet under år 1979.

Den strävan till institutionalisering av det nordiska socialpolitiska samarbetet som karakteriserat utvecklingen på detta område har i stor utsträckning präglat arbetet i såväl Nordiska socialpolitiska kommittén som flera av kommitténs undergrupper. I första hand gäller detta:

1. Sammanslagningen av Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning till "Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning". Den nya nämnden började sitt arbete den 1 januari 1979 och är sedan den 1 juli 1979 placerad i Helsingfors vid Stiftelsen för alkoholforskning.
2. Nordiska läkemedelsnämnden, som blir en permanent nordisk institution från och med 1 januari 1980 med fortsatt placering i Uppsala.

3. Nordiska nämnden för handikappfrågor, som från och med 1 januari 1980 blir en nordisk institution med placering i Sverige (Statens Handikappinstitut).
4. Diskussioner har även förts om eventuell institutionalisering av
 - a. Samnordiskt projekt för klinisk kemi (NORDKEM) och
 - b. Scandiatransplant

Beträffande NORDKEM har ministerrådet beslutat att förlänga försöksperioden till och med utgången av 1982. Tanken på institutionalisering av transplantationssamarbetet har avvisats av såväl Nordiska socialpolitiska kommittén som de nordiska hälsodirektörerna. Transplantationssamarbetet, som existerat i tio år, anses fungera så väl i sin nuvarande form att fastare organisation inte anses erforderlig. Diskussion pågår om bl.a. Scandiatransplants finansiering och därmed sammanhängande frågor.

Förutom institutionaliseringssträvandena har de senaste fem årens nordiska socialpolitiska samarbete karaktäriserats av att det startats en rad större utredningar, som beröres i samarbetsprogrammet. Samarbetet har i detta avseende kommit in i en fas där dessa utredningar håller på att avslutas, eller att förslagen skall "sättas ut i livet". Bland sådana större utredningar kan nämnas:

1. Översyn av den nordiska konventionen om social trygghet
Genom den nordiska trygghetskonventionen söker man lösa de problem på den sociala trygghetens område som kan möta nordiska medborgare som arbetar eller är bosatta i ett annat land än det egna. Det krävs av konventionen att den ger goda lösningar på dessa frågor, som berör bl.a. sjukförsäkring, pensioner, barnförmåner och socialhjälp. Samtidigt förändras frågeställningarna ständigt till följd av den snabba utvecklingen på sociallagstiftningens område.
I enlighet med sitt mandat, som bl.a. anknyter till Nordiska rådets rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, arbetar socialkonventionsutskottet med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen. Arbetet avslutas under år 1979. Förslaget remissbehandlas under våren 1980.
2. Gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal
Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl.a. Nordiska rådets rekommendationer nr 2 och nr 3/1973 angående vidareutbildning av fysioterapeuter samt medlemsförslag A 474/s om gemensam arbetsmarknad för tandtekniker m.m.
Arbetsgruppen, som påbörjade sitt arbete i september 1976, har företagit en inventering av yrkesgrupper inom social- och medicinalpersonalen där rättsliga krav på legitimation eller någon annan form av kompetensvillkor finns uppställda.
Arbetsgruppen lägger under januari 1980 fram förslag om en samlad nordisk överenskommelse rörande gemensam arbetsmarknad för viss personal inom hälso- och sjukvården m.m. för, preliminärt, 18 yrkesgrupper. Förslaget remissbehandlas under våren 1980.

3. Läkemedel och trafik

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) har utrett frågan om "märkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant" (rekommendation nr 9/1974).

Förslaget innebär i korthet att tillverkningsledet skall märka de läkemedel som klassats som "speciellt trafikfarliga" med en symbol (en varningstriangel med röd kant) vars betydelse skall förklaras på åtföljande bipacksedel där även hänvändelse till läkaren betonas.

Övriga "potentiellt trafikfarliga läkemedel" skall förses med märkning på apoteket i de fall läkaren markerat det på receptet.

Förslag och överväganden omfattar även problemets storlek, behov av ytterligare forskning, läkarens informationsplikt m.m.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutade i denna fråga vid sammanträde i Tammerfors den 17 augusti 1979 bl.a.

att verka för att det i de nordiska länderna införes ett nordiskt system för märkning av trafikfarliga läkemedel senast den 1 januari 1983, att länderna var för sig väljer ambitionsnivå när det gäller stödjande information och

att uppdra åt Nordiska läkemedelsnämnden att utarbeta erforderliga råd och anvisningar för dokumentationskrav och direktiv för reformens genomförande.

4. Klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel för handikappade

Nordiska nämnden för handikappfrågor har utarbetat ett förslag om ett nordiskt system för klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel för handikappade.

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade den 3-4 maj 1979 i denna fråga bl.a.

att Nordiska nämnden för handikappfrågor får i uppdrag att utarbeta ett system för klassificering och ADB-baserad registrering av tekniska hjälpmedel och

att provdrift av det nya systemet skall avse ett avgränsat hjälpmedelsområde.

Arbetet med utformningen av systemet inleddes i september 1979 och beräknas avslutat under första halvåret 1981.

Projektverksamheten

Nordiska socialpolitiska kommittén strävar efter att koncentrera projektverksamheten till sådana frågor som antingen finns prioriterade i det av social- och hälsovårdsministrarna antagna samarbetsprogrammet för social- och hälsovårdsområdena eller som har anknytning till Nordiska rådets rekommendationer. Bland de större pågående projekten kan nämnas:

1. Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden

Den expertgrupp som tillsattes i december 1976 har bl.a. genomfört

en nordisk konferens kring detta tema (se vidare Nordisk utredningsserie NU A 1978:13), föreslagit en konferens om "Primärvård i glesbygd" (genomfördes i Nilsjä, Finland, 16-19 oktober 1979) och lagt fram en slutrapport om fortsatt nordiskt samarbete på detta område.

2. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal
Nordiska socialpolitiska kommittén har utifrån samarbetsprogrammet tillsatt en särskild arbetsgrupp, som skall dels undersöka behovet av efter- och vidareutbildning på nordiskt plan och möjligheterna att tillgodose sådana behov inom ramen för befintliga utbildningsanordningar och dels pröva förutsättningarna för att bygga upp ett system för insamling, lagring av och information om existerande efter- och vidareutbildning i Norden på hälso-, sjuk- och socialvårdsområdena. Möjligheterna att placera informationssystemet vid Nordiska hälsovårdshögskolan skall övervägas. Arbetet inleddes våren 1979 och beräknas pågå under hela år 1980.
3. Vid Nordiska hälsovårdshögskolan har det under år 1979 startats två forskningsprojekt, med finansiering över projektbudgeten, nämligen
 - a. Kroniskt sjuka barn (professor Köhler)
 - b. Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden (professor Borgenhammar)

Forsknings- och utvecklingsverksamhet

Betydelsen av forsknings- och utvecklingsverksamhet framhålles i samarbetsprogrammet. Delvis mot denna bakgrund har det från och med den 1 januari 1979 upprättats en särskild samarbetsgrupp för FoU-frågor inom hälso- och socialsektorn. Samarbetsgruppen, som är knuten till Nordiska socialpolitiska kommittén, skall bl.a. identifiera behov av nordisk FoU-verksamhet, stimulera att sådan kommer till stånd samt vara beredningsorgan åt socialpolitiska kommittén i frågor som rör forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Framtiden

Institutionsaliseringssträvandena har nått sin kulmen på det socialpolitiska området. De närmaste åren kommer därför att ägnas åt fördjupning av samarbetsprogrammet och stabilisering av de befintliga organens verksamhet. Nya projekt kommer att ha stark anknytning till samarbetsprogrammet och Nordiska rådets rekommendationer. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal, vidgat FoU-samarbete samt planeringsfrågor inom olika sektorer är frågor som kan förutses få stor uppmärksamhet under 1980 och 1981. Detsamma torde gälla äldreomsorgen.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

- I. at det gennemføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusive rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdighe-ten og de ulykkesrisiki dette medfører i trafikken,
- II. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og
- III. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjøreprestasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

- I. Rekommendationens första avsnitt berör information om alkoholen inverkan på körbeteendet, samt information avsedd att motverka bruk av alkohol i trafiken. Erfarenhet av detta arbete har de enskilda organ och myndigheter, som även i övrigt handhar trafikinformation och säkerhetspropaganda (Rådet for større færdselssikkerhed i Danmark, Trafikskyddet i Finland, Umferdarrad i Island, Trygg Trafikk i Norge och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande i Sverige. Dessa organ idkar ett aktivt samarbete i Norden genom sitt samarbetsorgan Nordisk trafiksäkerhetskommitté (NTK). Sålunda kan ett aktivt informationsutbyte ske rörande de olika kampanjer på detta område som vidtas, rörande deras uppläggning, genomförande och resultat, utgående från de nationella förutsättningar som existerar i respektive land. Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har genom respektive lands ministerium uppmanat samarbetande myndigheter och organ på området, att stärka sina ansträngningar i syfte att nå rekommendationens mål. NTR kommer fortsättningsvis att följa detta arbete. Rekommendationens första avsnitt, som berör rutinkontroll, behandlas i samband med rekommendationens andra avsnitt.

- II. NTR har uppmanat Nordisk Kommitté för Vägtrafiklagstiftning (NKV) att kartlägga respektive lands lagstiftning på detta område. Detta arbete förväntas vara slutfört inom 1979. De nordiska ländernas lagstiftning mot trafikfylleri bildar till sina grunddrag en enhet. Fasta promillegränser gäller i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Regler, som möjliggör rutinmässiga alkoholutandningsprov, gäller i Danmark, Finland och Sverige medan man i Norge har gjort ett förslag i denna riktning. När NKV:s kartläggning föreligger kommer NTR att taga ställning till om det är möjligt att ytterligare harmonisera trafiklagstiftningen på detta område i Norden.
- III. Inom OECD har forskningsgruppen S 14 avslutat sitt arbete rörande ämnet "New research on alcohol and drugs". Forskningssamarbetet i detta ämne fortsätter i Norden. NTR har utsett en expert, som skall sammanställa forskningsresultaten och framföra förslag till fortsatta ansträngningar på detta område. Nämnda expert bistås i sitt arbete av en kontaktman i varje enskilt land. Detta arbete väntas föreligga färdigt under 1979. NTR har föreslagit, att ett forskningsprojekt rörande "Eftereffekter av alkohol på bilförarens prestationsförmåga i kritiska trafiksituationer", skall sättas igång under 1980 med stöd av medel ur Nordiska ministerrådets projektbudget.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken
2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkommende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn
3. å arbeide for at pågående nordisk samarbeide vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

1. Nordisk Kommitté för Trafiksäkerhetsforskning (NKT) har kartlagt barnens trafiksäkerhetssituation i Norden idag. Detta dokument bildade under våren 1979 bakgrundsrapport för en konferens, som Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) sammankallade, rörande barns säkerhet i trafiken. Konferensen resulterade i ett antal förslag till förbättring av trafiksituationen för barn såsom aktiva trafikanter. Konferensens rekommendationer till åtgärder kommer att sammanställas till en rapport, som skall delges vederbörande ministerier. NTR har även satt igång ett forskningsprojekt "Kartläggning av FoU-underlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden" som beräknas vara färdigt under slutet av 1979. Dessutom planerar NTR att fortsätta forskningsverksamheten på detta område under 1980 med stöd av medel från Nordiska ministerrådet. Redan under 1980 torde NTR sålunda ha förutsättningar att överväga vilka åtgärder som kan vidtagas för att uppnå rekommendationens mål.
2. och 3. Båda dessa delar berör informationsverksamhet, och NTR har därför på samma grunder som nämns i rekommendationen 10/1977 uppmanat där nämnda organ att i samarbete medverka till att detta avsnitt av rekommendationen förverkligas. NTR kommer att följa upp detta arbete.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Nordiska språksekretariatet, som inledde sin verksamhet den 1.7.1978, har under verksamhetsåret 1979 utarbetat en skiss till ett handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Språksekretariatets skiss framhäver bl.a. betydelsen av ett utökat radio- och TV-samarbete samt behovet av att grannspråksundervisningen stärks i modersmålsundervisningen i Norden. Härutöver nämner språksekretariatet aktuella forskningsuppgifter såsom

- behovet av en kartläggning av olikheterna i ordförrådet mellan de nordiska språken,
- behovet av kontinuerlig registrering av nyordsbildningar i de nordiska språken,
- effekterna av olika metodiska upplägg i grannspråksundervisningen,
- attitydundersökningar o. s. v.

Språksekretariatets utkast till handlingsprogram har under hösten 1979 behandlats i de rådgivande kommittéerna. Avsikten är att handlingsprogrammet skall föreligga i sådan form att en första diskussion kring förslagen kan föras mellan ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott vid sessionen våren 1980.

Inom kulturavtalets organ pågår ett omfattande arbete inom språkförståelsens olika områden. Denna verksamhet bedrivs såväl vid permanenta institutioner som i form av projektverksamhet över ministerrådets dispositionsmedel.

De viktigaste delområdena, som bör ingå i handlingsprogrammet, är följande:

1. *Symposieprogram för tillämpad nordisk språkvetenskap, speciellt modersmålspedagogik*

Under verksamhetsåret har symposium 2 "Grammatikmodeller och alternativa begreppssystem i modersmålet" samt symposium 3 "Dialekt och riksspråk i skolan" avhållits.

Vid det andra symposiet presenterades grammatikundervisningens roll och historiska utveckling fram till dagens vallsituation mellan traditionell och nyfunktionell metod. Man var enig om att traditionell grammatikundervisning kan behövas vid inlärandet av främmande språk, medan nya metoder tycks kunna leda till en ökad förståelse vid inläringen av det egna modersmålet.

Vid det tredje symposiet konstaterades att toleransen mot dialekter och inställningen till deras betydelse varierar betydligt i Norden. Ämnet har aktualitet även på grund av den pågående diskussionen om invandrabarnens språkliga problem.

De två sista symposierna genomförs under verksamhetsåret 1980. De har rubriken "Språkstimulering av barn i förskolan" och "Internordisk språkföreståelse".

De centrala problemställningarna och konklusionerna från varje symposium redovisas i en rapport som utkommer i NU-serien under 1980.

2. *Nordisk dokumentationscentral för språkforskning (Språkdok)*

Nordiska ministerrådet beviljade 125 000 dkr i juni 1977 för en förstudie angående en nordisk dokumentationscentral för språkvetenskap i perioden 1.7.1977 till 31.12.1978. Målsättningen med förstudierna var att utvärdera behovet av, och utarbeta förslag till instruktion för ett eventuellt permanent dokumentationssystem.

Projektet har genomförts vid avdelningen för språklig databehandling vid universitetet i Göteborg.

Den preliminära rapport som överlämnades till ministerrådet i december 1978 remissbehandlas under 1979 i Nordiska språksekretariatet, NORDINFO och de humanistiska forskningsråden. Frågan om ett eventuellt permanent dokumentationssystem för språkvetenskaplig forskning i Norden behandlas i kulturavtalets organ våren 1980.

3. *Nordisk radio och television via satellit, kultur- och programpolitisk delrapport angående nordisk språkförståelse i går, i dag och i morgon*

Rapporten ingår i NORDSAT-utredningen och presenterar och diskuterar relevanta forskningsresultat rörande den nordiska språkförståelsen. Vidare ges förslag till forskningsprogram kring den nordiska språkförståelsen, dels för att bäst lösa några praktiska språkproblem, dels för att följa effekterna av ett eventuellt förverkligande av en nordisk radio- och TV-satellit.

4. *Grannspråksprojektet (rek. nr 18:1974)*

Inom det s. k. grannspråksprojektet pågår en omfattande verksamhet som berör undervisningens samtliga komponenter. Det är åtgärder i fråga om läroplanerna, ökade satsningar på lärarnas fortbildning och vidareutbildning i grannspråk, planering av undervisningsmaterial i grannspråk samt upprättandet av ett språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland.

I övrigt hänvisas till meddelande om *rekommendation nr 18/1974*.

5. *Nordiska kurser i språk och litteratur*

Nordiska kurser i språk och litteratur för modersmålsstuderande avhålls årligen i samtliga nordiska länder. Kurserna avslutas med examen som ersätter hemlandets examen i motsvarande disciplin.

I kurserna deltar årligen ca 300 blivande modersmåls lärare i Norden.

6. *Nordiska språklektorer*

I utredningen föreslås bl. a. ökade resurser till utvidgat samarbete mellan lektorerna, fortsatt kartläggning av undervisningen i de nordiska språken utomlands o. s. v.

I övrigt hänvisas till *ministerrådets berättelse*.

7. *Övrigt*

Bland övriga aktiviteter inom kulturavtalets organ med direkt anknytning till arbetet med ökad språkförståelse kan nämnas försöksverksamheten med lärar- och elevutbyte i Norden, utarbetandet av en nordisk-engelsk skolterminologi, stödordningen för utgivande av grannlands-litteratur samt arbetet med de små språkområdena i Norden.

Av det ovannämnda framgår att den verksamhet för ökad språkförståelse inom Norden som försiggår inom kulturavtalets organ griper in på många områden. Samtidigt är det väsentligt att aktiviteterna ses samlat i ett handlingsprogram som konkluderar i förslag till fortsatta åtgärder.

Som inledningsvis nämndes bildar språksekretariatets skiss till handlingsprogram en god grund för det fortsatta arbetet.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

I april 1976 bevilgedes midler til en sagkyndig udredning af udlandslektorernes virksomhed inden for og uden for Norden, samt en kortlægning af aktuelle problemstillinger og forslag til mulige løsninger via nordisk samarbejde.

Resultatet af udredningen foreligger nu i Nordisk Utredningsserie (*NU B 1979: 11* — Samarbete rörande nordiska utlandslektorernas verksamhet).

I udredningen indgår bl. a. følgende forslag:

- øgede ressourcer til et udvidet samarbejde mellem lektorerne (sekretariat, projektmidler, regelmæssige møder)
- fortsat kortlægning af undervisningen i nordiske sprog i udlandet
- dokumentation og rapportering med henblik på en forbedret service overfor udlandslektorerne
- kurser, konferencer og arbejdsgrupper.

Udredningen behandles for tiden inden for kulturaftalens organer.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1977 angående utförsel av antikviteter från de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningsvägen skapa ett skydd mot utförsel av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt

2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförsel av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyddet i något enskilt land därvid försvagas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Rekommendationen berører problemer, som er aktuelle i alle de nordiske lande.

Med udgangspunkt i gennemførte udredninger i enkelte af landene vil en koordinering af de nationale overvejelser blive søgt fremmet. Når resultaterne af denne koordinering foreligger, vil ministerrådet overveje mulighederne af et evt. nordisk samarbejde på området.

I forbindelse hermed er der med støtte fra Nordisk Kulturfond i et samarbejde med Skandinavisk Museumsforbund/nationale museumsmyndigheder blevet udgivet en lovsamling om de museale og antikvariske love i Norden.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forskningssamarbetet rörande lantbrukskooperation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

I siste års melding om rekommandasjonen ble det opplyst at behandlingen av rekommandasjonen var blitt overført til Ministerrådets sekretariat i Oslo samt at denne rekommandasjon inngikk i det materiale som lå til grunn for overveielene om opprettelse av en embetsmannskomiteé for jord- og skogbruksspørsmål (NEJS). Embetsmannskomiteéen er opprettet. Den har anbefalt overfor Ministerrådet en søknad fra Nordisk jordbruksforskeres forening om Nkr. 100.000 til et forprosjekt vedrørende landbrukskooperativ forskning i Norden. I begrunnelsen for prosjektet henvises til Nordisk Råds interesse for området samt at de kooperative organisasjonene i Norden kan være av interesse utover Nordens grenser.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Rekommandasjonen er behandlet i sammenheng med det forslag til handlingsprogram som er utarbeidet av Ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet. Det foreligger også forslag om en tilsvarende undersøkelse i rapporten fra den nordiske barnekulturgruppe (ref. meddelelse om rek. nr. 5/5/1976).

Sekretariatet har på oppdrag av ministerrådet hatt en spesiell arbeidsgruppe med representanter fra nasjonale kulturmyndigheter til å gjøre en kartlegging av det arbeidet som foregår nasjonalt for å få et bedre bilde av omfanget av den kulturindustrielle virksomhet.

På grunnlag av denne spesielle arbeidsgruppens utredning vil saken bli videre drøftet i kulturavtalens organ.

Det er også i tilknytning til dette prosjektet lagt ned spesielt arbeid fra sekretariatets side for å bygge opp en nordisk kulturstatistikk. Denne statistikken vil bli utarbeidet i samarbeid med Nordisk statistisk sekretariat og de nasjonale myndigheter på statistikkområdet. I tillegg til en viss harmonisering av de nasjonale statistikkene vil det også bli utarbeidet spesielle nordiske statistikker bl. a. når det gjelder den virksomhet som kommer i stand ved finansiering over det nordiske kulturbudsjettet.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Spørgsmålet er blevet vurderet i NOMUS, nævnene for nordisk musik-samarbejde, der ikke har kunnet prioritere samarbejdsaktivitet i forhold til andre samarbejdsaktiviteter på musikområdet. Ministerrådet mener på dette grundlag ikke i øjeblikket at kunne foretage sig yderligere i spørgsmålet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna. Rekommendationen syftar till en utredning av möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna med särskild hänsyn till möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Av meddelandet framgår att nämnderna för nordiskt musiksamarbete (NOMUS), till vilka frågan hänvisats, inte ansett sig kunna prioritera det föreslagna samarbetet i förhållande till andra samarbetsaktiviteter på musikområdet. NOMUS har emellertid i sin berättelse (C 202/k) under framtidsplanerna anfört att det på fonogramområdet har företagits en räckvidd undersökningar, som kan förväntas leda till konkreta förslag under 1980.

Utskottet anser att frågan om att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna bör kunna värderas i det sammanhanget.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 17/1977 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 31 januari 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Viceförman

Lauri Palmunen (K)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1977 angående samarbeite för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbeite med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Spørsmålet om en ytterligere utbygging av det nordiske filmsamarbeidet som foreslått i rekommandasjonen, har vært forelagt Ministerrådets rådgivende komité for allmenkulturell virksomhet.

Mulighetene for et bredere filmsamarbeid er bl. a. vurdert i ministerrådets organer i forbindelse med drøftelsene av et arbeidsprogram for samarbeidet på det allmennkulturelle området.

På grunnlag av de fremkomne merknader til beretningen og RKK's forslag til handlingsprogram har sekretariatet foretatt en egen utredning om film distribusjon i Norden. Utredningen er foretatt i samarbeid med de nasjonale filminstituttene og vil bli behandlet som eget tema på ministerrådets møte i januar 1980.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om spridningen av nordisk film inom Norden**

(Se Sak E 17, s. 2494)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Med anledning av meddelandet om rekommendationen och erhållna tilläggsupplysningar om behandlingen av denna i ministerrådet har utskottet i sitt betänkande om C 1/1980 uttalat att det inte kan se någon orsak att längre dröja med stöd till distribution av nordisk film inom Norden. I betänkandet understryker utskottet än en gång betydelsen av samarbete om distribution av nordisk film inom Norden och framhåller att förslag om konkret stöd till sådant samarbete snarast bör framläggas. Till denna ståndpunkt har Nordiska rådet anslutit sig i ett särskilt yttrande om C 1 vid 28:e sessionen.

Vid 28:e sessionen har det dessutom ställts en fråga (*E 17*) till ministerrådet huruvida ministerrådet är berett att i enlighet med rekommendationens syfte och efter genomförd utredning av saken vidta åtgärder för att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Av svaret på frågan framgår att ministerrådet anser det viktigt att det nordiska samarbetet på området ses som en del av det arbete som på filmområdet bedrivs på nationellt plan. Ministerrådet menar att man noga måste överväga vad som kan göras på nationellt plan och vad som kan göras på nordiskt plan.

Utskottet kan förstå dessa synpunkter, men finner det ändå beklagligt att ministerrådet ännu inte är berett att vidta sådana åtgärder som skulle vara ägnade att förbättra distributionen av nordisk film mellan de nordiska länderna.

Mot bakgrund av det stora intresse för nordisk film som på fältet har visats och som har dokumenterats i den i meddelandet nämnda utredningen, vilken har tillställts utskottet för kännedom, anser utskottet att nordiskt filmsamarbete, i första hand inom distributionen, bör ges högre prioritet än vad som hittills har varit fallet.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå
att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr
18/1977 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till
nästa ordinarie session.

Reykjavík den 6 mars 1980

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (KrF)</i>	<i>Helen Bøsterud (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Annelise Gotfredsen (KF)</i>
<i>Árni Gunnarsson (A)</i>	<i>Inger Hirvelä (Skdl)</i>
Förman	
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Gunnel Jonäng (c)</i>
<i>Sinikka Karhuvaara (Kok)</i>	<i>Johannes M. Olsen (Sb)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Lauri Palmunen (K)</i>
<i>Robert Pedersen (S)</i>	<i>Otto Steenholdt (Grønl.)</i>
	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för nordiskt samarbete på turistområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på turistområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Den 23. juni 1978 fastsatte Nordisk Ministerråd (turistministrene) program for nordisk samarbeid på turistområdet i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 1/1978.

Turistutvalgets arbeidsordning ble fastsatt av stedfortrederkomitéen 25. januar 1979.

Nordisk Råds trafikutvalg er to ganger i løpet av 1979 blitt orientert om turistspørsmål under Ministerrådet av enkelte av turistutvalgets medlemmer. Forøvrig henvises til kapitel XX i C1/1980.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 28:e session avgivet meddelande om rekommendation nr. 1/1978 ang. program för nordiskt samarbete på turistområdet.

Rekommendationen innehåller en anmodan till Nordiska ministerrådet om att antaga ett program för det nordiska samarbetet på turistområdet i enlighet med det ministerrådsförslag som framlagts samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på turistområdet.

Den 23 juni 1978 antog Nordiska ministerrådet (turistministrarna) program för nordiskt samarbete på turistområdet i överensstämmelse med rekommendation nr 1/1978.

Mot denna bakgrund finner utskottet det inte påkallat att fortsättningsvis följa arbetet med denna rekommendation genom årliga meddelanden utan hemställer att ministerrådet även fortsättningsvis årligen redogör för det nordiska samarbetet på turistområdet i ministerrådsberättelsen.

Med hänvisning till detta får trafikutskottet föreslå

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 1/1978 för rådets del vara slutbehandlad.

Reykjavík den 3 mars 1980

Ingvar Bakken (A)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Inge Fischer Møller (S)

Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sdp)

Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)
Förman

Meddelande

om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation utsåg Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete efter samråd med Nordiska nämnden för handikappfrågor 1978 en sakkunnig för att utforma förslag till samnordisk utbildning av pedagogisk och social personal för döv-blinda. Detta arbete skedde under ledning av den nordiska kontaktgruppen för specialundervisning och med arbetsgruppen för döv-blinda som referensgrupp. Utredningen byggde bland annat på de erfarenheter man samlat vid de hittills avhållna kurserna för döv-blindlärare i Holland och Norden.

Ett preliminärt förslag till nordisk utbildning på döv-blindområdet förelåg våren 1979 och sändes då ut på en informell remiss till 45 institutioner och organisationer som berörs av förslagen. Det slutliga förslaget utformades under hösten 1979 i samarbete mellan de två ministerrådssekretariaten och har varit uppe till behandling i såväl den kulturpolitiska som den socialpolitiska ämbetsmannakommittén. Definitivt beslut väntas fattas av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i januari 1980.

Förslaget innebär följande:

Den nordiska utbildningen skall ha karaktären av fortbildning och bygga på de nationella utbildningar som idag förutsätts för arbetet på området.

Döv-blindutbildningen föreslås drivas som försöksverksamhet under åren 1981—1983 med 1980 som planeringsår. Vid den följande utvärderingen bör man pröva, om det även fortsättningsvis finns behov av nordiska kurser eller om den nationella kapaciteten kan byggas ut. Man bör också värdera möjligheten att anordna döv-blindutbildning, som syftar till nyrekrytering av personal på området.

Den nordiska utbildningen skall avse dels personal som arbetar med döv-blinda barn, dels personal som arbetar med döv-blinda vuxna. Utbildningen skall stå öppen också för annan social och pedagogisk personal än lärare.

För personal som arbetar med barn anordnas en 6-veckorskurs med 16 deltagare. Kursen skall innehålla såväl teori som praktik.

För fördjupning inom specialområden anordnas korta kurser på 1—2 veckor. Kurserna skall stå öppna för personal på såväl barn- som vuxensidan beroende av ämnesinnehåll (16 deltagare per kurs).

För personal som arbetar med vuxna döv-blinda anordnas en 16-veckorskurs med 12 deltagare. Kursen skall innehålla såväl teori som praktik.

För alla tre kurstyper gäller att deltagarna skall ha minst ett års erfarenhet av arbete med döv-blinda, ha anställning som innebär daglig kontakt med döv-blinda samt ha normal nationell befattningsutbildning för anställningen i fråga.

Det dagliga ansvaret för kurserna skall handhas av en sakkunnig kursledare för barnkurserna (6-veckors- och korta kurser) och en för vuxenkurserna. Kursledarens arbetsinsats beräknas motsvara 4 respektive 6 månaders heltidsarbete.

Beslut om kursernas uppläggning och budget fattas av en nordisk ledningsgrupp, densamma för alla tre kurstyperna. Ministerrådet utser ledningsgruppen som bör bestå av två medlemmar från vart och ett av de nordiska länderna, en som är sakkunnig på barnsidan och en som är sakkunnig på vuxensidan. Med tanke på det ringa antalet döv-blinda i Island torde Island kunna representeras av en person.

Kursledare och ledningsgrupp borde tillsättas snarast möjligt för att under 1980 detaljplanera kurserna.

Ledningsgruppen skall framlägga förslag om kursernas lokalisering. Beslut om lokalisering fattas av ministerrådet 1980.

Kostnaderna för planering och genomförande av nordisk kursverksamhet för döv-blindpersonal under en treårsperiod beräknas till 2 950 000 danska kronor. Kostnaderna under denna tid delas lika på kulturbudgeten och den allmänna budgeten.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

I siste års melding om denne rekommandasjon ble det redegjort for SNS' (Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning) initiativ i anledning av rekommandasjonen. SNS hadde nedsatt en arbeidsgruppe for å utrede hvorvidt SNS kunne påta seg oppgaven. Arbeidsgruppen foreslo at samarbeidet skulle konsentreres om emnekonferanser. SNS tiltrådte forslaget og søkte om prosjektmidler i 1979 for planlegging og gjennomførelse av de første emnekonferansene.

I mellomtiden ble det under Ministerrådet opprettet en embetsmannskomiteé for jord- og skogbruksspørsmål (NEJS). NEJS nedsatte en arbeidsgruppe som bl.a. fikk i oppdrag å finne en hensiktsmessig løsning på utdannelsesspørsmålet. Høsten 1979 overleverte Nordisk kontaktorgan for jordbruksspørsmål til viderebehandling i NEJS spørsmålet om fastere nordisk samarbeid innen den høyere landbruksutdannelse og forskning. NEJS ønsker å se den høyere utdannelse på områdene landbruk, skogsbruk og veterinærmedisin som en helhet og finner at det i første rekke er basis for et nordisk samarbeid om forskerkurser.

I løpet av 1980 venter NEJS å kunne ta stilling til forslag om organisasjonsformen for utdannelsen.

For ikke å utsette gjennomføring av forskerkurser på områdene landbruk, skogbruk og veterinærmedisin ytterligere har NEJS søkt om Nkr. 100 000 for gjennomføring av kurser i 1980. Kursene vil bli forberedt og gjennomført etter samråd med rektormøtet, Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning og SNS' utdannelsesgruppe.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å stille nødvendige ressourser til rådighed for hurtig gennemføring og udbygning av det utredningsarbeid som Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål har initiert vedrørende mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken i høyere grad enn hittil til de handikappades behov samt på dette grunnlag å arbeide for at felles nordiske normer innføres på området så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Det igangværende projekt, der er startet i 1977 af NET, har til opgave gennem forsknings- og udviklingsarbejde at søge frem til foranstaltninger, der kan lette handicappedes og ældres rejse med tog, busser og skibe.

For så vidt angår tog og busser blev projektarbejdet påbegyndt i 1978 og denne del af projektet forventes afsluttet med udgangen af 1979.

I forbindelse med projektet er der udført udviklingsarbejde dels ved Handicapforskningen ved Göteborgs universitet, dels ved private nordiske firmaer, og man er herved nået frem til en række alternative løsninger på det vanskelige problem med ind- og udløftning af kørestolsbrugere i busser og tog. Løsningerne er fortrinsvis baseret på manuelt betjente eller eldrevne lifte, der enten kan være terminalbundne eller placeret på bus eller jernbanevogn. Endvidere har man gennem forsøgsoptillinger og studier fundet frem til den mest hensigtsmæssige udformning af handicaptoiletter og kupeer for kørestolsbrugere i tog.

I projektarbejdet indgår udarbejdelse af forslag til foranstaltninger, der vil kunne lette benyttelsen af de kollektive transportmidler også for andre grupper af handicappede end de bevægelseshæmmede. Det drejer sig eksempelvis om forslag til orienteringspublikationer for handicappede om mulighederne for at benytte kollektive transportmidler, om skiltning med særlig hensyntagen til svagsynede, om højtalervejledning m. v.

Projektet vil tilstræbe at opstille specificerede krav til handicapfaciliteter og hjælpeforanstaltninger i kollektive transportmidler som evt. kan danne grundlag for opstilling af fælles nordiske normer på området.

Fra begyndelsen af 1979 har projektets arbejdsområde været udvidet

til at omfatte skibe. Arbejdet tager her især sigte på at finde frem til foranstaltninger, der kan lette handicappedes ombord- og ilandstigning samt færdsel på skibene. I arbejdets første fase er foretaget problemregistreringer om bord på 3 karakteristiske skibstyper (hurtigbåd, bilfærge og passagerskib), og der er indledt forhandlinger med producenter i Sverige, Norge og Danmark om at deltage i udarbejdelsen af handicaptilpasset landgang. For denne del af projektet forventes der aflagt rapport i slutningen af 1980.

De samlede udgifter til Handicapprojektet, der finansieres over Ministerrådets projektbudget, vil beløbe sig til i alt Nkr. 1 300 000 fordelt over årene 1978—1980.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt
2. att efter samråd med Nordiska rådets social- och miljöutskott låta utarbete en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranleder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordisk ministerråd (samarbeidsministrene) fastsatte 30. mai 1978 "Handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingspørsmål" i overensstemmelse med det forslag som ble behandlet og anbefalt av Nordisk Råd ved dets 26. sesjon i Oslo.

Som en første fase er en fortegnelse over gjennomførte, igangværende og planlagte tiltak utarbeidet innen Ministerrådets organer på grunnlag av handlingsprogrammet og etter møte mellom Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg 31. mai 1978.

Den tidligere kontaktgruppen for likestilling er i forbindelse med fastsettelsen av handlingsprogrammet gitt status som permanent arbeidsgruppe underlagt samarbeidsministrenes stedfortrederkomité.

Et kontaktmøte med bl. a. nasjonale kvinneforeninger og arbeidsmarkedets parter ble arrangert 6. november 1979. På møtet fremkom en rekke synspunkter og idéer til det nordiske samarbeidet på området som vil bli fulgt opp av likestillingsutvalget.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående det nordiska
jämställdhetsarbetet**

(Se rek. 1/1973/s, Bilaga 1 och Sak E 12, s. 2487)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) vedtok 21. april 1978 et program for nordisk samarbeid på miljøvernområdet. Programmet er i samsvar med det ministerrådsforslag som ble fremlagt på Nordisk Råds 26. sesjon 1978.

Programmet fastlegger målsettinger og retningslinjer for det nordiske miljøvernssamarbeid i 5-årsperioden 1978—82. Det omfatter samarbeid på delområdene vannforurensning, luftforurensning, trafikkstøy, industristøy, avfall og gjenvinning, produktkontroll, naturvern og friluftsliv, naturressursspørsmål, økologisk planlegging, miljøvernforskning og miljødata.

På grunnlag av programmet vil Ministerrådet gjennom konkret prosjektvirksomhet, og i samarbeid med Nordisk Råds organer, videreutvikle og utdype det nordiske samarbeid på miljøvernområdet. I 1979 ble det bl. a. igangsatt ny virksomhet på områdene gjenvinning, friluftsliv, naturressursregnskap, økologisk planlegging og vann- og avløps-spørsmål.

Under henvisning til ovennevnte antas det at rekommandasjonen kan avskrives.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljøskyddskonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Det foregår et omfattende samarbeid om miljøvernsspørsmål i Europa. Samarbeidet har forskjellig siktemål og strekker seg fra informasjonsutveksling, forsknings- og utredningsvirksomhet, iverksettelse av bestemmelser og tiltak, til inngåelse av forpliktende konvensjoner.

På flere delområder av miljøvernssamarbeidet er det allerede inngått internasjonale konvensjoner, bl. a. om naturvern- og vann- og havforurensningsspørsmål. Luftforurensningsområdet — som antagelig er den del av det europeiske miljøvernssamarbeid der de nordiske land har gjort de største bestrebelser de senere år, særlig med henblikk på "sur nedbør"-problemene — har imidlertid vært det minst utviklede område når det gjelder forpliktende internasjonale overenskomster.

På denne bakgrunn ansees Nordisk Råds initiativ om etablering av en europeisk miljøvernkonvensjon som verdifullt, men det antas at det på kortere sikt vil være mer hensiktsmessig å satse på begrensede løsninger som kan få praktisk betydning for forurensningsproblemene i Europa. I denne sammenheng vises det til arbeidet innen FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE) i forbindelse med forberedelsene til "høy-nivå"-møtet om en avtale om reduksjon av utslipp som fører til grenseoverskridende luftforurensninger i Europa. På Nordisk Ministerråds (miljøvernministrene) møte i oktober 1977 ble det anbefalt å nedsette en nordisk arbeidsgruppe for å forberede et utkast til avtale. Gruppen avholdt en rekke møter i løpet av 1978—79. Et avtaleutkast ble utarbeidet og distribuert til alle ECE-land i juni 1978. Utkastet dannet et viktig grunnlag for de forhandlinger om utforming av konvensjonen som etter vedtak i ECE's Kommissjon i april 1978, ble igangsatt i regi av ECE's miljøvernkomité i juni samme år. Forhandlingene førte til et konvensjonsutkast som ble endelig godkjent av ECE's plenarsesjon i april 1979, og undertegnet av ECE-landene på miljøvernministermøtet ("høy-nivå"-møtet) i november 1979.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp för att följa den internationella forskningen angående klorfluormetanföräningarnas inverkan på ozonskiktet samt undersöka i vilken utsträckning andra faktorer, t. ex. fossila bränslen, har skadlig inverkan på ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Det foregår en omfattende nasjonal og internasjonal forskning på dette område, bl. a. innen FN's miljøvernorganisasjon (UNEP). Til tross for at de nordiske land har små ressurser å sette inn på selvstendig basis i denne sammenheng, pågår det en del forskning på dette område ved institusjoner i de nordiske land.

Innen Ministerrådet er det nedsatt en gruppe som følger den internasjonale forskning i samsvar med rekommendasjonen. Gruppen har representanter fra Miljøstyrelsen i Danmark, Meteorologiska institutet i Finland, Institutt for geofysikk i Norge og Internationella meteorologiska institutet i Sverige. Gruppen avgir årlig rapport om sin virksomhet.

Det vises forøvrig til rek. nr. 9/1978 om en internasjonal konvensjon for vern av ozonlaget.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Spørsmålet om etablering av en internasjonal konvensjon for vern av ozonlaget er tatt opp på flere internasjonale møter. De nordiske lands bestrebelser for å etablere en slik konvensjon bør skje i sammenheng med pågående og planlagte tiltak i internasjonale organer, bl. a. i FN's Miljøvernorganisasjon (UNEP) og innen rammen for avtalen om grenseoverskridende luftforurensninger i Europa.

Det vises forøvrig til *rek. nr. 8/1978* om forskning vedrørende vern av ozonlaget.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta gemensamma riktlinjer för åtgärder för att förbättra arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för de i jordbruket sysselsatta i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska socialpolitiska kommittén har beslutat tillsätta en nordisk arbetsgrupp med uppgift att förbereda den fortsatta behandlingen av de delar i rekommendationen som avser hälsovård och rehabilitering.

Arbetsgruppen har utarbetat en lägesbeskrivning som behandlar bl. a. lagstiftning, avtal, forskning och problem på dessa områden i de nordiska länderna. En särskild sekreterare har tillsatts för utformning av en samlad slutrapport. Rapporten överlämnades till ministerrådssekretariatet i december 1979. Arbetsgruppens rekommendationer kommer att behandlas i de berörda ämbetsmannakommittéerna under våren 1980.

Beträffande de delar av rekommendationen som gäller arbetsmiljöfrågor är ministerrådets organ för denna samarbetssektor indraget i arbetet. I detta sammanhang pekar man på det samarbete som sker bl. a. rörande dokumentationen av yrkeshygieniska gränsvärden, vilka också gäller för jordbruksbefolkningen. I samarbetet mellan de yrkeshygieniska enheterna i de nordiska länderna ingår också samordningen av forskning om kemiska ämnen som förekommer i lantbruket. Vad angår normer och bestämmelser ingår skyddsregler för lantbruket i det samarbete som bedrivs mellan arbetarskyddsmyndigheterna. I övrigt uppmärksammar en lång rad institutioner i de olika länderna de varierande arbetsmiljöproblem som är specifika för lantbruket.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksuppllysning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. bygga upp ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (*NU 1975: 24*),
2. undersöka formerna för nordisk medverkan vid arrangerandet av den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa 1979.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

År 1975 lämnade den s.k. Nordiska tobaksskadegruppen sitt slutbetänkande till myndigheterna i länderna. Betänkandet som bl. a. innehöll förslag till ett utbyggt nordiskt samarbete om tobaksuppllysning m. m. remissbehandlades under våren 1976. På grundval av den nationella remissbehandlingen överlade härefter de nordiska hälsodirektörerna om de framtida formerna för nordisk samverkan rörande tobaksuppllysning. Med hänsyn till förslagen i betänkandet och frågans vidare beredning enades Nordiska socialpolitiska kommittén år 1976 om att samarbetet om tobaksuppllysning skulle integreras i det löpande samarbetet mellan ländernas centralförvaltningar.

Efter rekommendation från Nordiska socialpolitiska kommittén har berörda departement/ministerier medverkat i den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa, i juni 1979.

Mot bakgrund av att det sedan år 1975 bl. a. införts skärpta bestämmelser om tobaksreklam och informationsåtgärderna intensifierats i de nordiska länderna sedan dess anser ministerrådet syftet med rekommendationen uppfyllt.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning.

Av meddelandet framgår att berörda departement/ministerier i enlighet med punkt 2 i rekommendationen medverkat i den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa år 1979. Beträffande punkt 1 i rekommendationen — nordiskt samarbete på tobaksupplysningens område i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (*NU 1975: 24*) — har beslut fattats om att tobaksupplysningen skall integreras i det löpande samarbetet mellan länderna. Skärpta bestämmelser om tobaksreklam har införts. Utskottet förutsätter att berörda myndigheter intensifierar sina ansträngningar på tobaksupplysningsområdet och att rapportering härom i fortsättningen sker i den årliga ministerrådsberättelsen. Mot denna bakgrund finner utskottet det ej fortsättningsvis motiverat att följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 11/1978 vara slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1980

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Grethe Lundblad (s)

Sten Söderström (Skdl)

Rune Gustavsson (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 15 november 1979 å *samtliga regeringars vägnar*:

Proceduren för antagande av en ny ILO-konvention eller revision av ett äldre instrument redovisades utförligt i föregående meddelande, till vilket hänvisas.¹

I meddelandet nämndes vidare att en arbetsgrupp inom ILO:s styrelse var sysselsatt med en systematisk genomgång av samtliga ILO-konventioner och -rekommendationer i syfte att avgöra vilkas ratifikation och tillämpning som bör främjas, vilka texter som behöver revideras och vilka ämnen som är tänkbara för internationell reglering. Särskilt nämndes att arbetstagarrepresentanterna i gruppen förordat att 1962 års rekommendation (nr 116) om förkortning av arbetstiden skall göras om till en konvention, varemot arbetsgivarrepresentanterna rest invändningar. Arbetsgruppen enades slutligen om att formulera ett enda vidsträckt arbetstidsämne för fortsatta överväganden av behovet av ett nytt instrument. Ämnet angavs till "Arrangement of working time, including shift work and night work".

Arbetsgruppens rapport "In-depth review of international labour standards" förelades ILO:s styrelse vid dess 209:e möte (februari-mars 1979). Arbetsgruppens förslag, såvitt avser ILO:s arbetstidsinstrument, innebar i huvudsak följande:

- den nämnda rekommendationen nr 116 anbefalls till tillämpning i medlemsländerna;
- inget av de övriga arbetstidsinstrumenten (således inte heller 1935 års konvention (nr 47) om arbetstidens förkortning till 40 timmar i veckan) föreslås reviderat;
- bland möjliga ämnen för nya instrument anges det redan citerade "Arrangement of working time, including shift work and night work".

¹ Se *Nordiska rådet*, 27:e sess., s. 1875.

Styrelsen godtog arbetsgruppens förslag. Styrelsens beslut innebär att en solid grund har lagts för ILO:s normgivande verksamhet på lång sikt.

Till styrelsens 210:e möte (maj 1979) hade internationella arbetsbyråns generaldirektör utarbetat vissa förslag inför den preliminära diskussionen om arbetskonferensens dagordning år 1981. Förslagen innebar bl. a. att följande ämnen borde studeras närmare, nämligen

1. Social security and employment (för allmän diskussion)
2. Termination of employment
3. Maintenance of migrant workers' rights in social security (revision av konvention nr 48)
4. Part-time employment.

Beträffande arbetstidsfrågorna anförde generaldirektören bl. a. att byrån alltjämt övervägde ämnet och att han eventuellt skulle återkomma med ett förslag till en följande konferens, men att han ännu inte fann tiden mogen.

Generaldirektörens överväganden och förslag accepterades av styrelsen.

I november 1979 beslöt styrelsen att på arbetskonferensens dagordning år 1981 föra upp ämnena Migrant workers and social security och Termination of employment.

Vad beträffar de nordiska regeringarnas agerande bör följande framhållas utöver vad som redovisats i föregående meddelande.

Vid ILO-samråd mellan de nordiska regeringarna vintern 1979 diskuterades möjligheten att förelägga arbetskonferensen ett förslag till resolution som skulle utmyнна i ett krav att ILO:s rekommendation (nr 99) om arbetsvård för partiellt arbetsföra (antagen år 1955) på ett eller annat sätt skulle behandlas av arbetskonferensen år 1981 (internationella handikappåret). Tanken vann gehör hos såväl arbetsgivar- som arbetstagarorganisationer i Norden, och gemensamt utarbetades ett resolutionsförslag om att revidera den nämnda ILO-rekommendationen nr 99. Förslaget förelades arbetskonferensen av regerings-, arbetsgivar- och arbetstagarombud från Danmark, Norge och Sverige.

I konsekvens med det trepartiska resolutionsförslaget framhöll Sveriges representant i ILO:s styrelse i den preliminära diskussionen om 1981 års dagordning, att de handikappades situation på arbetsmarknaden borde bli föremål för en sådan rapport som krävs för beslut om att föra upp ämnet på arbetskonferensen.

Medan förslaget i styrelsen fick ringa stöd blev det nordiska resolutionsförslaget en framgång såtillvida att arbetskonferensen fattade beslut om att uppmana styrelsen att överväga revision av rekommendationen nr 99 inom en nära framtid.

Såsom framhölls i det tidigare meddelandet är utrymmet på arbetskonferensens dagordning ytterst begränsat. Detsamma gäller vid en given tidpunkt utrymmet för initiativ till ämnen att behandlas av konfe-

rensen. 1979 års nordiska initiativ att föra fram handikappfrågorna var tänkt som ett bidrag till det internationella handikappåret 1981. Med hänsyn härtill och i betraktande av internationella arbetsbyråns pågående utredningsarbete om arbetstidsfrågorna har de nordiska regeringarna inte funnit tiden mogen att ta ett konkret initiativ till utarbetande av en ny arbetstidskonvention.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden samt
2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska socialpolitiska kommittén har givit Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) i uppdrag att genomföra en kartläggning av bl. a. vad de nuvarande registren på området kan ge för kunskap. Den isländska delegationen i NOMESKO-kommittén har genomfört en förstudie, som inriktats på födelseregistreringen i Norden.

NOMESKO har till kartläggningen fogat flera rekommendationer, som berör det fortsatta utvecklingsarbetet i denna fråga. Bl. a. förordas en fördjupad studie av registreringsfrågan, vilken kräver en för ändamålet särskild nordisk grupp med tvärvetenskaplig sammansättning av forskare och representanter för myndigheter och handikapporganisationer. NOMESKO framför också tanken på ett nordiskt handikappregister. I samband därmed bör en nordisk klassifikation av handikapp utarbetas.

Nordiska socialpolitiska kommittén har med anledning av NOMESKO's rapport beslutat att överlämna densamma för nationell remissbehandling. Frågan kommer således att behandlas på nytt av socialpolitiska kommittén, sannolikt under våren 1980.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om åtgärder mot uppkomsten av handikapp

(Se Sak E 8, s. 2483)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,

b utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor beslutade vid sitt möte den 2 juni 1978 att tillsätta en arbetsgrupp, vars mandat skall vara att utarbeta ett utkast till tioårsplan för utveckling av fiskeriprodukter till täckande av utvecklingsgländernas behov. Planen skall omfatta både punkt a. och punkt b. i rekommendationen varav punkt a. skall ha den högsta prioriteten.

Arbetsgruppens arbete förväntas bli avslutat under första halvåret 1980, vilket möjliggör en behandling i ämbetsmannakommittén under hösten. Ministerrådets ställningstagande förväntas mot denna bakgrund presenteras till Nordiska rådets session 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsressurser for hantering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av resurser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

I årene 1975—77 ble det under Ministerrådet gjennomført en rekke utredninger på avfallsområdet. To av utredningene ble publisert i Nordisk Utredningsserie: "Gjenvinning av kommunalt avfall i Norden" (NU B 1977: 28) og "Metoder for behandling av kommunalt avfall" (NU B 1978: 1).

I samsvar med Nordisk Ministerråds handlingsprogram på miljøvern-området som ble fastlagt 21. april 1978 og der gjenvinning av avfall er et prioritert delområde, vil det nordiske avfallssamarbeid i framtiden bli konsentrert til gjenvinningsområdet. Dette er også i samsvar med "Nordisk råvare- og ressursutredning" som understreket at gjenvinning av avfall var et viktig område for nordisk samarbeid.

For 1979 bevilget Ministerrådet Nkr. 258 000 og for 1980 Nkr. 162 000 til prosjektvirksomhet på gjenvinningsområdet. I 1979 ble det igangsatt tre nye prosjekter som vil bli avsluttet i 1980: "Nordisk program for gjenvinning av avfall", "Gjenvinning av smøreoljer fra spillolje" og "Gjenvinning av kvikksølv fra kvikksølvbatterier". I tillegg vil det i 1980 bli igangsatt et nytt prosjekt: "Sosio-økonomiske hinder for gjenvinning".

Det førstnevnte prosjektet er en direkte oppfølging av rek. nr. 15/1978 om en plan for nordisk gjenvinningssamarbeid. I planarbeidet inngår bl. a. følgende oppgaver:

— utarbeide en kritisk analyse av de kriterier som bør legges til grunn for prioritering av prosjekter på gjenvinningsområdet.

— på bakgrunn av disse kriterier og det idag tilgjengelige grunnlagsmateriale foreta en prioritering av hovedkategorier av avfall og type prosjekter som bør gjøres til gjenstand for nærmere utredningsarbeid på nordisk basis med det mål å få tilrettelagt forholdene for praktisk gjenvinning.

Ved en felles nordisk plan for gjenvinning kan en oppnå å få igangsatt prøveopplegg for praktisk gjenvinning der forholdene ligger best til rette for det, og med en slik fordeling mellom typer prosjekter at en får størst mulig utbytte av en erfaringsutveksling mellom landene. I arbeidet vil en også bygge på resultatene av Ministerrådets tidligere gjennomførte prosjekt nevnt ovenfor, NU B 1977: 28. Hovedkonklusjonen fra prosjektet var at arbeidet med markeds- og omsetningsforholdene for returvarer bør prioriteres, da det er her den viktigste begrensning for økt gjenvinning ligger.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Handlingsprogrammet har godtagits av ministerrådet (de för regionalpolitik ansvariga ministrarna) den 2 april 1979. Ministerrådet konstaterade då:

Ministerrådet uppdrar åt Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitiken (NÄRP) att

- arbeta med genomförandet av programmet
- samt att därvid beakta Nordiska rådets rekommendation nr 1/1979
- och fortlöpande arbeta med programmets utveckling mot bakgrund av de erfarenheter som vinnes och de synpunkter som föres fram.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag

(Se C 1: Bilaga 18)

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd,

å forsterke og videreutvikle samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og

å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Embedsmandskomiteen for valutaspørgsmål og finansielle spørgsmål har på sine møder i 1979 drøftet spørgsmålet om videreførelse og udvidelse af det nordiske valutapolitiske samarbejde med basis i rek. nr. 2/1979. En rapport om mulighederne for et udvidet nordisk valutapolitisk samarbejde blev færdigbehandlet på et møde i Embedsmandskomiteen den 23. november 1979. Rapporten blev drøftet på nordisk finansministermøde den 29.—30. november i Stockholm og vil blive fremlagt på Nordisk Råds 28. session 1980 (*se Bilaga*).

*BILAGA 1***Rapport om valutapolitisk samarbeid i Norden**

(23. november 1979)

1. Sammendrag

Nordisk Råd vedtok på sin 27. sesjon i februar 1979 følgende re-kommandasjon til Nordisk Ministerråd angående mulighetene for et utvidet valutapolitisk samarbeide i Norden:

”å forsterke og videreutvikle samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og

å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst”.

Nordisk Embetsmannskomiteé for Valutaspørsmål og Finansielle spørsmål (NEVF) fikk av Ministerrådet i oppdrag å utarbeide en rapport om disse spørsmålene.

Rammen og mulighetene for et utvidet nordisk samarbeide i valutapolitikken er gitt *dels* av de internasjonale forpliktelser som påhviler landene som medlemmer av Det internasjonale valutafond — for Danmarks vedkommende også av det valutasamarbeid som er utviklet innenfor EF — *dels* av de enkelte lands ulike økonomiske og institusjonelle forutsetninger for å binde sin politikk til nordiske løsninger.

Den *reviderte avtale*¹ om Valutafondet i Washington setter *stabilitet* i valutakursene og i internasjonale betalingsforhold som et viktig siktemål, men gir samtidig medlemslandene stor frihet til å velge såkalt *valutakursregime*. De viktigste valutaer i verdenshandelen har i dag flytende kurs, slik at deres verdi blir bestemt av markedsforholdene til enhver tid, med mulighet for påvirkning gjennom kjøp og salg av valuta (intervensjoner) fra sentralbankenes side. Andre land har gjerne knyttet verdien av sin valuta til én av disse hovedvalutaer eller til en bestemt sammensetning av andre valutaer (kurv). Det internasjonale valutasyttemet fungerer således i dag hovedsakelig som et antall *valutasoner*. EF-landenes valutaer (med unntak av pund) fungerer som en egen sone med begrensede innbyrdes svingninger.

De nordiske land har hver for seg valgt ulike valutaordninger. Danmark er medlem av EF og fortsetter i det valutapolitiske samarbeidet der, etter at det tidligere kurssamarbeidet (”slange-samarbeidet”) ble revidert og utbygget i EMS². Sverige og Norge har trådt ut av kurs-

¹ Satt i verk 1/4 1978.

² Det europeiske valutasamarbeidet — European Monetary System.

samarbeidet innenfor EF og opprettet hver sine kurvordninger. Finland har hatt en kurvordning siden 1972. Island har et flytekursregime uten fast tilknytningsforhold til noen enkelt valuta eller noen gruppe valutaer.

De ulike valutapolitiske løsninger som de nordiske land har valgt, søker å imøtekomme ulike nasjonale behov for utenriksøkonomisk tilpasning til de internasjonale økonomiske forhold. Disse behov reflekterer ulikheter i landenes utenriksøkonomiske stilling og konkurranse-situasjon, i deres handelspolitiske tilknytning til den øvrige verden og i valutapolitikkens plass i deres økonomiske politikk for øvrig.

De innbyrdes kursforhold mellom de nordiske valutaer har i løpet av 1970-årene utviklet seg noe forskjellig; en utvikling som for øvrig er en refleks av en verdensøkonomi preget av ustabilitet, tilbakeslag og inflasjon. Størst parallellitet finner vi i kursforholdet mellom danske og norske kroner, og mellom svenske kroner og finske mark. De to førstnevnte har styrket sine relative verdier (appresiert) ganske betydelig overfor de to sistnevnte i perioden 1971—79. Islandske kroner har forringet sin relative verdi (depresiert) sterkt overfor alle de øvrige nordiske valutaer, et forhold som har sammenheng med Islands økonomiske struktur og med den vedvarende inflasjon. Kurstilpasninger i ett nordisk land er ofte blitt fulgt av tilsvarende tilpasninger i de øvrige.

Forskyvningen i kursforholdene mellom de nordiske valutaer er imidlertid ikke utelukkende et resultat av ulike prioriteringer og forutsetninger i deres egen politikk. Den er også et resultat av forskyvninger i kursforholdene mellom hovedvalutaene i verden, særlig mellom US-dollar på den ene side og tyske mark, britiske pund og annen européisk valuta på den annen side. Disse valutasoner har meget forskjellig betydning for konkurransevnen, prisutviklingen, konjunktursituasjonen o. s. v. for de enkelte nordiske land. Under det rådende internasjonale valutasytem, slik som det nå er utformet i avtalen om Valutafondet og praktisert av medlemslandene, finnes det ingen ordning — verken nasjonal eller regional — som kan sikre stabilitet i valutaforholdene for enkelte land eller landgrupper.

Det foregår i dag et omfattende samarbeid i Norden om valutapolitiske spørsmål. Helsingfors-avtalen av 23/3 1962 med revisjonene av februar 1971 og mars 1974, gir et formelt grunnlag for dette, spesielt artikkel 20 om valutapolitikken. Samarbeidet er hovedsakelig av informerende og rådgivende karakter. Økonomisk utvikling og konjunktursituasjonene drøftes regelmessig på ministernivå og i flere utvalg på embetsmannsnivå. Nordisk Embetsmannskomiteé for Valutaspørsmål og Finansielle spørsmål (NEVF) er det viktigste nordiske forum for drøftelser av valutapolitikken. På det internasjonale plan gjør en felles nordisk representasjon i Valutafondets styre det nødvendig med løpende kontakt mellom de nordiske administrasjoner om saker som behandles der.

Et eventuelt utvidet nordisk samarbeide i valutapolitikken vil berøre de internasjonale avtaleforhold som de nordiske land er bundet til, og vil reise spørsmålet om behovet for en nærmere samordning av deres politikk. Det synes lite realistisk at Danmark skulle forlate EMS for å gå inn i et kurssamarbeid med de øvrige nordiske land. Finland, Norge og Sverige følger individuelt sammensatte valutakurver. Fra svensk og norsk hold har det vært gitt uttrykk for at full britisk deltakelse kunne gi grunn for drøftinger mellom disse land om deres eget forhold til EMS. Disse forhold begrenser mulighetene for et samarbeid.

En identisk valutakurvordning (samme vekter etc.) for noen nordiske land vil innebære en noe sterkere kursbinding mellom dem enn under nåværende system med ulike kurvsammensetning. For de land som i dag praktiserer en kurvordning, vil en slik felles kurv imidlertid ivareta det enkelte lands behov for stabilitet i valutaens ytre verdi på en dårligere måte enn individuelt tilpassede kurvordninger.

Under de nåværende forhold — preget av forskjeller for de enkelte lands kurspolitikk — vil mulighetene for å oppnå en høyere grad av stabilitet i kursforholdene mellom de nordiske valutaer, i betydelig grad være avhengig av den innbyrdes kursutvikling mellom hovedvalutaene. Spesielt gjelder dette kursforholdene mellom dollar, tyske mark og britiske pund. Dersom de store industriland vil føre videre den linjen de slo inn på i fjor høst med sikte på større innbyrdes kursstabilitet enn i årene 1973—78, vil også risikoen for sterke kurssvingninger de nordiske land imellom bli redusert. Gjennom sin medvirkning i internasjonale økonomiske organisasjoner vil de nordiske land fortsatt arbeide for ordnede forhold på valutamarkedene og en så høy grad av stabilitet med hensyn til valutakurser som er forenlig med andre sentrale målsettinger for den økonomiske politikk.

En primær målsetting for de nordiske lands økonomiske politikk vil være høy sysselsetting og stabil økonomisk vekst. Bekjempelse av inflasjonen vil være en nødvendig forutsetning for at denne målsetting skal kunne realiseres. Landenes valutapolitikk og det valutapolitiske samarbeid vil måtte utformes slik at det kan tjene en politikk med de nevnte siktemål. Innenfor de begrensninger som settes av landenes ulike valutapolitiske orientering og av hensynet til de realøkonomiske målsettinger, vil drøftinger om valutapolitiske spørsmål og om spørsmål som får konsekvenser for valutapolitikken kunne føres videre og eventuelt intensiveres innenfor de allerede etablerte samarbeidsorganer. Disse vil også kontinuerlig måtte ha oppmerksomheten rettet mot mulighetene av en utvidelse av samarbeidet i lys av utviklingen i det internasjonale valutasytemet og den økonomiske stilling såvel internasjonalt som innenfor Norden.

2. *Det internasjonale valutasytem*

Den opprinnelige avtalen om Valutafondet (International Monetary Fund, IMF) ble utformet under forhandlinger mellom de allierte under den annen verdenskrig i Bretton Woods i USA og trådte i kraft i desember 1945. Mellomkrigstidens urolige valutaforhold og det mangelfulle samarbeidet om handels- og valutaspørsmål den gang dannet bakgrunnen for forhandlingene i Bretton Woods og satte sitt preg på den avtale som man kom fram til. Avtalen siktet mot å skape grunnlag for stabilitet og ordnede forhold i internasjonal handel og i betalingsforholdene mellom landene, ved å forplikte dem til å følge visse regler i valutakurspolitikken og i internasjonale betalingsoppgjør. Systemet bygget på at hver valuta hadde en fast verdi i forhold til gull, eller i amerikanske dollar av den vekt og finhet regnet i gull som gjaldt 1. juli 1944. Denne verdi var anmeldt til Valutafondet, og endringer i disse såkalte *pariverdier* skulle stort sett bare kunne skje med samtykke av Valutafondets styre. Forutsetningen for slikt samtykke var at vedkommende lands økonomi var i "fundamental ulikevekt".

Omkring pariverdien var medlemslandene forpliktet til å holde de daglige kurssvingninger innenfor en margin på $\pm 1\%$. Viktig for systemets virkemåte var de amerikanske myndigheters vilje til å konvertere amerikanske dollar til gull til en fast pris (dollarens pariverdi).

Statshandelslandene har — med noen unntak — stått utenfor dette systemet.

Utviklingen i verdensøkonomien, og spesielt i amerikansk økonomi utover i -60-årene, gjorde det stadig vanskeligere for USA å opprettholde adgangen for andre land til å foreta dollar/gull-konvertering til en fast gull/dollar-pris. I 1971 ble denne adgangen formelt opphevet. Dette var en særlig viktig endring i det internasjonale valutasytem. Amerikanske dollar har siden den annen verdenskrig vært den ubetinget viktigste internasjonale oppgjørs- og reservevaluta. Det faste vekslingsforhold til gull representerte effektiv verditilknytning valutaene imellom. Ved at konverteringsadgangen til gull for offisielle dollar-reserver ble opphevet, ble det skapt usikkerhet om dollarens stabilitet, og dens verdi i forhold til andre valutaer falt.

Spørsmålet om det internasjonale valutasytem i så sterk grad burde knyttes til én bestemt nasjonal valuta, var blitt reist allerede i 1960-årene. Blant annet tok en øking i landenes offisielle valutareserver så å si utelukkende formen av dollar-tilgodehavender, som representerte en kortsiktig gjeldsforpliktelse for USA. Mange mente at behovet for internasjonale reserver (internasjonal likviditet) til finansiering av handel og betalinger mellom landene, ikke kunne eller burde imøtekommes ved en stadig øking i dollarreservene. På denne bakgrunn fikk Valutafondet — ved en endring i Valutafondsoverenskomsten som trådte i kraft i 1969 — adgang til å utstede såkalte Special Drawing Rights

(SDR); en ny, internasjonal reservetilgang.

Allerede i 1962 var man kommet fram til en låneavtale mellom de ti største industriland¹ (GAB — General Arrangements to Borrow) om å yte lån til Valutafondet når dette hadde behov for ekstraordinære midler til finansiering av trekk foretatt av ett eller flere land i denne gruppen.

Men de nevnte tiltakene var ikke tilstrekkelig til å imøtekomme behovet for en mer omfattende forandring av valutasystemets virkemåte. Etter at paritetssystemet hadde vært satt ut av funksjon siden august 1971, sammenkalte Ti-landsgruppen i desember 1971 til et møte i Washington D.C. Møtet munnet ut i justering av visse valutaers pariteter; især gjaldt dette forholdene mellom japanske yen og tyske mark på den ene siden og amerikanske dollar på den andre. Videre ble det vedtatt å gi adgang til utvidelse av svingningsmarginene fra 1 til 2 1/4 %, foruten å etablere *sentralkurser* som midtpunkt i svingningsområdet i stedet for pariteter. Justering av sentralkursene krevde ikke samtykke fra Valutafondets styre.

I løpet av 1972 fant det sted en intensivering av arbeidet med en reform av det internasjonale valutasystem. Dette fant i hovedsaken sted i "Committee of Twenty", der hver av IMF's 20 valggrupper var representert på politisk nivå. Ved starten av disse drøftingene stilte en seg meget ærgjerrige mål, og tenkte seg et system med faste, men justerbare kurser, større likhet i forpliktelser og byrder mellom overskudds- og underskuddsland til å foreta en utlikning av betalingsulikevekt, og der gullet og reservevalutaenes rolle skulle reduseres til fordel for SDR. Valutafondet skulle spille en langt viktigere rolle i skapningen og fordelingen av verdens valutareserver. Den meget utbredte mangel på faste kursforhold hovedvalutaene imellom — især etter mars 1973 — førte sammen med utviklingen i verdensøkonomien etter oljekrisen i 1973, til så store endringer i de internasjonale betalingsforhold at hele reformarbeidet kom i en ny stilling. Under inntrykk av disse forhold ble ambisjonsnivået for reformarbeidet redusert.

Etter tidkrevende drøftelser i Valutafondets organer trådte en revidert avtale om Valutafondet i kraft 1. april 1978 som et ledd i en mer moderat reform. I innledningen til avtalens artikkel IV — som gir rammene for det internasjonale valutasystem — heter det om medlemslandenes generelle forpliktelser:

"I erkjennelse av at hovedformålet med det internasjonale valutasystem er at det skal tjene til å fremme vare- og tjenestebytte og kapitaloverføringer mellom landene og å opprettholde en sunn økonomisk vekst, og at den fortsatte utvikling av de ordnede grunnleggende forhold som er nødvendige for finansiell og økonomisk stabilitet er et prio-

¹ USA, Storbritannia, Frankrike, Vest-Tyskland, Italia, Sverige, Canada, Nederland, Belgia, Japan, Sveits, som ikke er medlem av Valutafondet, blev assosiert GAB i 1964.

ritert mål, forplikter hvert medlem seg til å samarbeide med Fondet og med andre medlemmer med henblikk på å sikre ordnede valutaarrangementer samt å fremme et stabilt valutakurssystem”.

Videre er én av de mer spesifikke forpliktelser i artikkel IV at hvert medlemsland skal

”unngå å manipulere valutakursene eller det internasjonale valuta-system for å hindre en effektiv tilpasning av betalingsbalansen eller for å oppnå en urettferdig konkurransemessig fordel i forhold til andre medlemmer”,

(artikkel IV, paragraf 1, punkt (iii).)

Avtalen gir medlemslandene *stor frihet til å velge valutakurssystem*. Artikkel IV, paragraf 2b, sier om dette:

”Under et valutasytem slik som det er gjeldende pr. 1. januar 1976, kan valutaordningene omfatte (i) et medlems opprettholdelse av en verdi av sin valuta uttrykt i spesielle trekkrettigheter eller en annen verdimåler, unntatt gull, valgt av vedkommende medlem, eller (ii) samarbeidsordninger hvorved medlemmene opprettholder verdien av sine valutaer i forhold til verdien av andre medlemmers valuta eller valutaer, eller (iii) andre valutaordninger etter et medlems eget valg”.

Man kan si at disse bestemmelser innebar en legalisering av den kurspraksis som hadde utviklet seg siden mars 1973.

I tillegg til de generelle forpliktelser i henhold til avtalen, har Valutafondets styre derfor vedtatt retningslinjer om hvordan landenes valutapolitikk skal følges opp i praksis i henhold til regler for såkalt ”surveillance” (overvåkingsregler). Det forutsettes her at Valutafondets stab skal foreta regelmessige analyser av internasjonale betalingsforhold, klarlegge forholdene bak betalingsulikevekt og gi tilrådinger om en politikk for å motvirke slike underskudds/overskuddsforhold som fører til press på valutakursene. I tillegg til disse generelle analyser av de internasjonale valutaforhold skal hvert medlemsland føre såkalte *konsultasjoner* med Fondet om den økonomiske politikken og om betalingssituasjonen.

Hvert medlemsland er på disse områder pålagt å ta hensyn til andre lands interesser. Kortsiktige svingninger i valutakursene skal modereres. Etter erfaringene fra 1970-årene synes disse å skape så stor usikkerhet i næringslivet at de virker uheldig på handelen mellom landene og svekker næringslivets evne til å planlegge investeringer og fremtidig produksjons- og salgsopplegg.

Medlemslandene har, ut fra sine egne forutsetninger, valgt meget ulike ordninger for sin kurspolitikk — såkalte *kursregimer*. Mange land har valgt å knytte sin valuta i et stabilt kursforhold til én hovedvaluta (dollar, britiske pund, franske franc), til SDR eller til et annet gjennomsnitt av valutaer (kurvordning). Andre har valgt et samarbeid om kurspolitikken som betyr stabile kurser innenfor gruppen (EMS); atter and-

re lar valutakurser flyte uten noen annonsert tilknytning (for eksempel USA og Japan). Bihang 1 gir en oversikt over medlemslandenes valutakursarrangement pr. 30. juni 1979. Av tabellen fremgår at en stor del av Valutafondets medlemsland har sin valuta knyttet til én enkelt valuta, SDR eller en annen valutakurv. Til tross for at et stort antall av Valutafondets medlemsland praktiserer et kursregime med én eller annen fast tilknytning til andre valutaer, kommer den alt overveiende del av verdenshandelen inn under et "flytekursregime".

Valutasystemet fungerer således i dag stort sett som et antall valutaer (for eksempel dollar-, franske franc-, EF-sone) med klare grenser for kurstilpasningene innad, men uten rammer for kursutslagene sone imellom. Innad i sonene opereres det ofte med faste marginer omkring sentralrater, og kursendringer av betydning skjer ved formelle opp- eller nedjusteringer av sentralrater og marginer. Dette er tilfellet med kurssamarbeidet i EF. Betydelige utslag mellom flytende valutaer/soner skjer imidlertid uten slike formelle kursjusteringer, idet disse valutaer ikke er undergitt avtalebundne kursforhold i en felles regne/valutaenhet. Kursendringer for disse valutaer fremstår som resultat av valutamarkedenes utvikling, mer eller mindre påvirket av offisielle intervensjoner¹ i markedene. Ingen valutaordning — verken nasjonal, regional eller internasjonal — kan imidlertid i seg selv sikre stabilitet, dersom de underliggende realøkonomiske forhold og pris- og konkurranseforholdene avviker sterkt mellom land eller grupper av land.

Også de nordiske land har valgt ulike valutakursordninger. Danmark har knyttet seg til Det europeiske valutasystem i EF (EMS — European Monetary System), der det er avtalebundne kursforhold innenfor faste, daglige svingningsmarginer på $\pm 2\frac{1}{4}\%$ deltakerlandene imellom (foruten Danmark deltar for tiden Belgia, Luxembourg, Frankrike, Nederland, Irland, Italia og Vest-Tyskland. Italia opererer inntil videre med videre svingningsmarginer). Finland, Sverige og Norge har knyttet sine valutaer til kursene på et utvalg av valutaer som er av særlig betydning for deres utenrikshandel (kurvordning). Den islandske krone er ikke knyttet til noen annen valuta eller gruppe av valutaer i noe stabilt kursforhold, men følger en flytekursordning.

EMS-valutaene inngår med betydelig vekt i Finlands, Norges og Sveriges valutakurver. Dette bidrar til at det sikres en viss grad av parallellitet mellom EMS-valutaene og de tre nordiske kurvvalutaer. Hvis det ses bort fra den innbyrdes påvirkning disse tre valutaer imellom, er det i særlig grad den betydelige vekt for amerikanske dollar og britiske pund i de tre kurver som kan forårsake avvikelser i kursutviklingen mellom de tre nordiske kurvvalutaer og den danske krone. Til tross for det ulike grunnlag for sentralbankenes kursstøttepolitikk, vil en stabilisering av kursforholdene mellom EMS-valutaene på den ene siden og

¹ Intervensjoner: Sentralbankenes kjøp og salg av valuta mot nasjonal valuta.

dollar og britiske pund på den andre, derfor i seg selv fremkalle høyere grad av stabilitet i kursforholdene mellom de nordiske lands valutaer.

3. De nordiske lands valutapolitiske tilknytning

Stor avhengighet av utenrikshandel er et kjennetegn for samtlige nordiske økonomier. Dette betyr at økonomiske virkninger av valutakursendringer ofte kan være betydelige og ha stor gjennomslagskraft på innenlandske økonomiske forhold. På den annen side er de nordiske valutaers betydning i internasjonale transaksjoner mellom land utenom Norden meget begrenset. Kapitalbevegelsene overfor utlandet er regulert i varierende omfang i de nordiske land.

Åpenheten i de nordiske økonomier er bakgrunnen for den støtte til stabile og ordnede internasjonale valutaforhold som representanter for disse landene har gitt uttrykk for i internasjonale fora. Dette er vel også bakgrunnen for at foruten Danmark, også Norge og Sverige, i en periode knyttet sine valutaer til valutakurssamarbeidet i EF, det såkalte slange-samarbeidet. På kort sikt ga dette faste kurser og svingningsmarginer mellom de samarbeidende land. Da samhandelen mellom hvert enkelt av de nevnte tre nordiske land og de øvrige slange-land var betydelig, betød dette forholdsvis stabile kurser for en stor del av deres utenrikshandel. Verdien av dette ble imidlertid redusert ved de kursendringer som fant sted i forhold til utenforstående valutaer, særlig amerikanske dollar og britiske pund, som har stor, om enn ulik, betydning for de nordiske lands utenriksøkonomi. Slangesamarbeidet innebar dessuten — som et resultat av kursforskyvninger mellom disse valutaer og tyske mark — til sine tider en oppvurdering av slangevalutaene i forhold til øvrige valutaer. Dette innebar en dempning av pris- og kostnadspresset gjennom redusert importprisstigning, men medførte samtidig en svekkelse i konkurransestillingen for disse landenes eksport.

Blant annet på bakgrunn av at kostnadsutviklingen i Sverige var kommet i utakt med utviklingen i det sterkeste slange-land, besluttet svenske myndigheter å trekke svenske kroner ut av slange-samarbeidet i august 1977. Da norske myndigheter trakk sin valuta ut av samarbeidet i desember 1978, var det et vesentlig argument at man av hensyn til såvel kostnadsnivå som konkurranseevne ønsket å unngå de svingninger i kronens internasjonale verdi som deltakelse i samarbeidet hadde medført.

Den direkte foranledning for at spørsmålet om norsk tilknytning til slange-samarbeidet ble reist på dette tidspunkt, var overveielsene innen EF om å erstatte slange-samarbeidet med innføring av det såkalte European Monetary System (EMS), og usikkerheten med hensyn til hvordan dette systemet ville bli utformet i praksis og hvilke land som ville delta.

Både norske og svenske myndigheter valgte ved uttrede av slangesamarbeidet å knytte utviklingen i sine respektive valutaer til et gjennomsnitt av kursutviklingen for de viktigste handelspartneres valutaer, et såkalt kurv-system. I Finland hadde et tilsvarende kurvsystem i varierende utforming vært tillempet siden første halvår 1972, mens kurvsystemet offisielt ble innført som basis for kursfastsettelsen gjennom endring i myntloven i november 1977.

Valutakurvsystemet som er valgt i Finland, Norge og Sverige betyr i prinsippet at kursutviklingen for de respektive valutaer knyttes til den *veide gjennomsnittlige* kursutviklingen for de viktigste handelspartneres valutaer. Siktemålet med en kurvordning er totalt sett å holde et stabilt kursleie (kursnivå) for den *samlede* utenrikshandel, selv om de individuelle kursforhold selvfølgelig vil variere fra dag til dag som en refleks av de internasjonale kursbevegelser. Endringer i de *individuelle* kurser — regnet fra et bestemt basistidspunkt — vil derfor bli veid med det enkelte valutaslags betydning i utenrikshandelen. Oppgang for én valuta kan bli nøytralisert beregningsmessig ved en nedgang for en annen valuta. De vekter som brukes, reflekterer stort sett handelens markedsfordeling og justeres i takt med endringer i utenrikshandelens landfordeling.

Bihang 2 gjengir vektene i Finlands, Norges og Sveriges valutakurver. De utgjør stort sett de viktigste handelspartneres andel av hvert av de tre lands utenrikshandel. Den vekt som tillegges amerikanske dollar, er imidlertid — på bakgrunn av dollarens sentrale stilling som internasjonal regneenhet og som transaksjonsvaluta — større enn den bilaterale samhandel mellom hvert av de tre landene og USA skulle tilsi.

En valuta som er underlagt en kurvordning vil følge en slags (veid) middelvei mellom EMS-valutaene, dollar og andre valutaer og vil trekkes sterkest med i retning av den valuta eller valutablokk som har størst vekt i kurven.

Den *islandske krone* har vært underlagt en flytekursordning siden 1973. Fiskerinæringens sentrale plass i Islands økonomi har hatt stor innflytelse på den islandske valutakurspolitikk. Amerikanske dollar er den dominerende valuta i islandsk utenrikshandel, og dollarens kursutvikling er følgelig av stor betydning for den islandske kronens utvikling. Islandske kroner flyter imidlertid uten noen formelt definert tilknytning til andre valutaer. Store variasjoner over tid i valutainntektene fra eksporten i Island og større prisstigning enn i de øvrige nordiske land, avspeiler seg i kurspolitikken.

Som medlem av EF har *Danmark* knyttet den danske krone til EMS. Den danske utenrikshandel er i høy grad orientert mot de vest-européiske land. Dessuten har det med Danmarks interesse i en velfungerende landbrukspolitikk innenfor EF vært et naturlig utgangspunkt for de danske bestrebelse på det valutapolitiske området å delta i det eu-

ropéiske valutasamarbeidet, hvilket i årene 1972—79 var ensbetydende med slangesamarbeidet; siden mars 1979 Det europeiske valutasystem (EMS). Også for Danmark spiller dollaren en betydelig rolle. Især på grunn av dens innflytelse på energiprisene, har dollar større innflytelse på importsiden enn på eksportsiden av betalingsbalansen. På bakgrunn av 1970-årenes tendens til svekkelse av dollar-kursen, har en fra dansk synspunkt i særlig grad vært interessert i å oppnå en stabilisering av kursrelasjonene overfor de viktigste vest-europeiske samhandelspartnere.

4. Kursutviklingen mellom de nordiske land

Valutastabilitet i Norden blir tillagt særskilt betydning i Nordisk Rads rekommendasjon. Kursforskyvninger mellom de nordiske valutaer kan i prinsippet komme i stand på to måter:

1) Ved *formelle* vedtak om kursendringer.

2) Ved *markedsbestemte* kursforskyvninger innenfor vedtatte (fastsatte) svingmarginer, eventuelt ved at én eller flere nordiske valutaer lar sin kurs flyte fritt uten fastsatte grenser.

Offisielle kursendringer

De nordiske land har foretatt mange kursjusteringer siden 1971. En oversikt over disse finnes i Bihang 5. Ofte har disse justeringer vært et ledd i mer omfattende kurstilpasninger innenfor eller mellom grupper av land, der internasjonale betalings- og konkurranseforhold har vært motiverende. I andre tilfeller har initiativet til kursjusteringen av nordiske valutaer kommet fra et av de nordiske land. Ved ovennevnte kursjusteringer har en i flere tilfeller fått en kurstilpasning mellom de nordiske valutaer innbyrdes, idet disse landene har fulgt justeringen i ulik grad. Dette gjenspeiler den til tider ulike utenriksøkonomiske situasjon landene har befunnet seg i.

Den faktiske kursutvikling

Karakteristisk for de innbyrdes kursforhold mellom de nordiske valutaer, er de meget begrensede forskyvninger som har funnet sted mellom norske og danske kroner og mellom svenske kroner og finske mark, jamfør Bihang 4.

Det har imidlertid siden 1971 funnet sted ganske store kursforandringer mellom finske mark og svenske kroner på den ene siden og danske og norske kroner på den annen, idet de to sistnevnte har appresiert med 16 %—18 % overfor svenske kroner og med 24 %—27 % overfor finske mark over perioden 1971—79. Island står i en særstilling med depresieringer av den islandske krone med mellom 79 % og 83 % i forhold til de øvrige land, jamfør Bihang 4.

Effektiv kursutvikling for de nordiske valutaer

Under et flytekurssystem for viktige valutaslag er det vanskelig å danne seg et helhetsbilde av de enkelte valutaers stilling internasjonalt. Det er vanlig å utarbeide indekser som måler en valutas kursleie i forhold til alle andre valutaslag, såkalt *effektiv kursutvikling*.

Ifølge OECD's beregningsmetode, som er én blant mange mulige, har den effektive kurs på danske kroner appresiert (styrket sin verdi overfor andre valutaslag) med om lag 7 % i perioden fra 1. kvartal 1970 til utløpet av oktober 1979 (jamfør Bihang 3). For *norske kroner* har appresieringen vært litt større, 9 %. *Finske mark*, derimot, har depresiert (forringet sin verdi overfor andre valutaslag) med ca. 18 % i samme tidsrom. *Svenske kroner* har depresiert med 11 %.

5. Nordisk valutasamarbeid i dag

Samarbeidsoverenskomsten av 23/3 1962 (revidert februar 1971 og mars 1974) mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige (Helsingfors-avtalen) representerer det viktigste formelle grunnlag for økonomisk samarbeide i Norden. *Valutapolitikken* er særskilt nevnt i artikkel 20: "De kontraherende parter skal virke til størst mulig frihet for kapitalbevegelser mellom de nordiske land. Vedrørende andre betalings- og valutaspørsmål av sammenfallende interesser, skal fellesløsninger etterstreves".

Finansministrene i Norden møtes regelmessig for å drøfte den økonomiske situasjon og politikk i sin alminnelighet. Dessuten møtes en rekke komitéer som sorterer under Nordisk Ministerråd for å behandle ulike sider ved den økonomiske politikken. På uformelt grunnlag har de nordiske land løpende drøftelser med hverandre av orienterende karakter om konjunkturutsiktene i Norden og i internasjonal sammenheng. En studie er under utarbeidelse om "de nordiske lands økonomiske samberoende". Stats- og finansministrene besluttet den 9. februar 1979 at et nordisk økonomisk forskningsråd skal opprettes.

Nordisk Embetsmannskomiteé for Valutaspørsmål og Finansielle Spørsmål har et særlig ansvar for de spørsmål som Nordisk Råd har reist i den tidligere siterte rekommandasjon.

Samarbeidet på det *valutapolitiske felt* kan gjelde følgende spørsmål:

- 1) *Beslutninger om kursendringer* mellom de nordiske valutaer,
- 2) *intervensjoner* i valutamarkedet med sikte på den daglige kursregulering,
- 3) gjensidige ordninger for *valutastøtte* (swap-avtaler),
- 4) forholdet til *internasjonale økonomiske organisasjoner*.

Offisielle kursendringer

Det eksisterer ingen formelle avtaler eller samarbeidsordninger mel-

lom de nordiske land som foreskriver gjensidig forutgående informasjon om påtenkte kursendringer.

I den perioden hvor Danmark, Sverige og Norge var medlem av *slange-samarbeidet*, innebar en kursendring at de gjensidig avtalte intervensjonsgrenser måtte endres. Dette forutsatte drøftinger og avtale mellom deltakerne. Innenfor EMS finner kursendringer sted på samme måte som under det tidligere slangesamarbeid.

Det har også i andre tilfeller vært praksis at økonomiministeren og sentralbanksjefen i et nordisk land som skal foreta en kursendring, kontakter sine nordiske kolleger om dette, eller sørger for at kontakt blir tatt med de valutapolitiske myndigheter. Men formene for disse kontaktene har variert, avhengig av den aktuelle situasjon og har ikke uten videre representert noen forhandlingsprosedyre eller reelt samråd.

Intervensjonspolitikken — daglig kursregulering

Kurspolitikken drøftes i NEVF og på de årlige nordiske sentralbanksjefsmøter i sammenheng med den økonomiske politikk. Under slange-samarbeidet deltok økonomiministrene og sentralbanksjefene i de nordiske land som var med i dette, under drøftelsene av kursjusteringer innenfor slange-samarbeidet. De nordiske sentralbanksjefene deltok likeledes regelmessig under den delen av EF's sentralbanksjefers møte som behandlet kurs- og intervensjonspolitikken. En tilsvarende ordning praktiseres i EMS, og en må gå ut fra at denne vil bli praktisert for de land som eventuelt assosierer seg til avtalen.

De skandinaviske land som tidligere var knyttet til slange-samarbeidet, opprettholder stadig et samarbeid på teknisk plan med EMS-sentralbankene i form av løpende utveksling av informasjon over et særskilt telefonsamband¹. Det gis i denne forbindelse informasjon om valutamarkedenes stilling og om sentralbankenes penge- og valutapolitiske tiltak.

I spesielle markedsituasjoner kan det tas *bilateral kontakt* med valutaomsetningskontorene i Skandinavia over EMS' telefonsamband. Finlands Bank og Sveriges Riksbank har en tilsvarende kommunikasjon. Island deltar ikke i dette samarbeid.

Som ledd i NEVF's virksomhet arrangerte de nordiske land i august 1979 et valutaindeksseminar i Helsingfors. Der drøftet og utvekslet en informasjon om hverandres valutakursordninger og de erfaringer en har høstet i denne sammenheng.

Swap-ordning

Sentralbankene i de nordiske land inngikk en avtale i 1962 om gjensidig kortsiktig valutastøtte (*swap-avtale*), som en endret med virkning fra 1. februar 1976. I begge tilfeller ble saken behandlet i NEVF. Kreditt-tiden er nå 6 måneder, og hvert land har plikt til å yte (utenom Is-

¹ USA, Canada, Sveits og Japan er også knyttet til dette telefonsamband.

land) og rett til å oppnå kreditt for 60 millioner SDR (motsvarer om lag 78 millioner US-dollar). For Island er lånebeløpet satt til 10 millioner SDR. Swap-ordninger er utnyttet bare én gang i 1968, da Island utnyttet den med et beløp på 20 millioner svenske kroner.

Forholdet til internasjonale økonomiske organisasjoner og samarbeidsarrangement

I saker som behandles i *Valutafondet* har de nordiske land et meget velutviklet samarbeide, med en felles representant i Fondets styre. Dette nødvendiggjør løpende kontakt mellom de nordiske land for å avklare deres syn i saker som er til behandling der, og eventuelt for å utarbeide felles standpunkter til den nordiske representant. Fondssaker diskuteres for øvrig fast på NEVF's møter, der den nordiske eksekutivdirektør i Fondet eller hans stedfortreder regelmessig er til stede. Drøftelsene i NEVF og mellom de nordiske lands administrasjoner gjelder blant annet slike saker som valutasytemets utforming og virkemåte. Fondets utlånspolitikk, nye låneordninger, utlånskapasiteten (kvoterevisjoner) og fordelingen og sammensetningen av internasjonale valutareserver. De enkelte medlemslands økonomiske politikk og kurspolitikk behandles i forbindelse med periodiske konsultasjonsdrøftinger i Fondets styre.

Også i andre internasjonale organisasjoner foregår et samarbeid på det valutapolitiske området som for eksempel i OECD, UNCTAD og BIS¹.

Gjennom NEVF og uformelle kontakter får de nordiske land, som ikke er medlemmer av EF eller Ti-landsgruppen, informasjon om de drøftinger som der finner sted og som er av betydning for det internasjonale valutasarbeid og de nordiske lands stilling til dette.

6. Muligheter og begrensninger for et utvidet valutapolitisk samarbeide

Rekommandasjonen til Nordisk Ministerråd har lagt vekt på betydningen av *stabilitet* på valutamarkedet. Stabilitet omfatter både den mer kortsiktige (daglige) kursutvikling og de mer varige kursforhold mellom landenes valutaer. I rekommandasjonen heter at: "Større valutastabilitet i seg selv vil utgjøre en stimulering til bredere økonomisk-politisk samarbeide". En rimelig grad av overensstemmelse i pris/kostnadsutviklingen og konkurransesituasjonen mellom de nordiske land vil gjøre det lettere også å ha en mer ensartet valutapolitikk.

I prinsippet kan en tenke seg følgende former for kurspolitisk samarbeid i Norden:

a) faste, avtalebundne kursforhold mellom de nordiske valutaer, der eventuelle kursendringer først skjer etter felles drøftelser. I praksis kan

¹ BIS: Den internasjonale oppgjørsbanken (Bank for International Settlements).

dette ta formen av at de nordiske land deltar i EMS' valutasamarbeid som medlemmer og med assosiert tilknytning, eller at et slikt kurssamarbeid kommer i stand som en spesifikk nordisk ordning.

b) samarbeid om utforming av valutakurvsystemer,

c) hyppigere drøftelser av valuta- og konjunkturproblemer, med sikte på en mer uformell samordning av de nordiske lands valutapolitikk.

Mulighetene må i særlig grad vurderes ut fra de økonomiske forutsetninger som hvert enkelt land må tilpasse sin valutapolitikk til. Den økonomiske situasjon kan til tider stille seg forskjellig i landene. Også prioriteringen av de fremgangsmåter som en anvender i den økonomiske politikken kan være ulik. Sterkere valutapolitisk samordning vil gjøre det nødvendig med nærmere samarbeid om *andre sider* ved den økonomiske politikken. En kan imidlertid reise tvil om Norden utgjør et *tilstrekkelig stort område* til å gjøre en samordning av den økonomiske politikken tilstrekkelig virkningsfull. Alle er sterkt avhengige av den økonomiske utvikling i land *utenom* Norden, men ulik utenriks-handelsstruktur medfører at påvirkningene utenfra kan være forskjellige. Samhandelen mellom de nordiske land utgjør om lag 20—25 % av deres utenrikshandel.

Siden Danmark som medlem av EF deltar i EMS og vil fortsette å gjøre det, er den aktuelle og praktiske mulighet for et mer bindende kurssamarbeid i Norden betinget av en tilknytning for de andre lands vedkommende til dette system. Beslutningen om EMS åpner mulighet for at européiske land med særlig nære økonomiske og finansielle forbindelser med EF kan delta i valutakurs- og intervensjonsmekanismen.

Et fastkurssamarbeid på et avtalemessig grunnlag mellom de nordiske land som en spesifikk nordisk ordning, kan vanskelig omfatte Danmark som allerede har knyttet slike forpliktelser til EMS.

Ulike grader av samarbeide kan også tenkes mellom dem som anvender en *kurvordning*. Nærmest opp til et fastkurssystem kommer dersom kurvlandene bruker *identiske vekter*, det vil blant annet medføre at bare ikke-nordiske valutaer inngår i kurven. En slik kurvordning virker antakelig noe mer stabiliserende på kursforholdene innen Norden enn individuelt fastlagte kurver, fordi en unngår tilbakevirkninger på andre nordiske lands kurvindeksler ved at ett land foretar en kursendring. Men samtidig vil en slik ordning ivareta det enkelte lands konkurransehensyn i mindre grad enn individuelt tilpassede kurvvektorer som hver av dem nå nytter. Dette har sammenheng med at sammensetningen av utenrikshandelen på markeder og varekategorier i de nordiske land er ulik. Om en fortsatt holder seg til selvvalgte kurver, kan samarbeidet eventuelt omfatte samråd ved kursendringer og om den tekniske konstruksjon av kurvene.

En mer begrenset utvidelse av det valutapolitiske samarbeidet kunne skje ved *hyppigere drøftelser i NEVF av valuta- og konjunkturproble-*

mer. Pris- og kostnadsutvikling, betalingsbalanseutviklingen, valutaintervensjoner og reserver, samt de internasjonale konjunkturer, er spørsmål som regelmessig kan stå på dagsordenen for de nordiske møter. Derved kan de nordiske land gjensidig på uformell basis påvirke hverandres syn på og standpunkter til valutapolitiske spørsmål i Norden og i internasjonal sammenheng.

Avtalebundne fremgangsmåter for formelle vedtak om kursendringer

Både samarbeidets innhold og form vil således kunne være meget forskjellig, avhengig av hvilke politiske siktemål en har for det nordiske samarbeid og i hvilken grad en mener at samordnede løsninger på aktuelle problemer er tjenlige i hver av de nordiske lands situasjoner. Eventuelle avtalebundne krav om at det skal finne sted samråd mellom de nordiske land forut for en kursendring som ett eller flere av dem akter å iverksette, er gjerne sprunget ut av ønsket om å skape klarhet i hvordan de øvrige land vil stille seg; om de vil følge kursjusteringen helt eller delvis. For det land som tar initiativet til en kursendring, blir det da lettere å beregne konsekvensene av sin egen kurspolitikk, noe som er viktig for vurderingen av hvor stor kursendringen bør være. Også for de andre land kan slike forutgående drøftinger innebære fordeler. Ved at de kan gjøre seg gjeldende ved andre lands planlagte kursendringer, kan de gi informasjon om de sannsynlige virkninger for sine egne økonomier og unngå at kursjusteringer foretas på sviktende forutsetninger og derfor begrense justeringenes eventuelle ulemper for seg selv.

Et problem er imidlertid at beslutninger om valutakursendringer må skje raskt og behandles med den største diskresjon. Dette gjør det vanskelig, og under enkelte forhold umulig, å behandle slike saker i organiserte former etter på forhånd fastlagte fremgangsmåter. Kursjusteringer innenfor EMS (eller i det tidligere slange-samarbeid) skjer således på grunnlag av drøftelser som er kommet i stand på kort varsel gjennom særskilt kontakt, og iverksettes gjerne i løpet av en week-end.

I en situasjon der noen nordiske land *praktiserer en kurvordning*, Danmark er medlem av EMS og Island følger et flytekurssystem, vil en derfor vanskelig kunne tenke seg formaliserte forhandlinger og drøftelser forut for en endelig beslutning om kursendringer mellom de nordiske land, etter mønster fra samarbeidet i EMS.

Erfaringene fra flere av kursjusteringene innen slangesamarbeidet viser at landene i slike tilfelle kan komme i komplisert forhandlingssituasjon. Situasjonen vanskeliggjøres ytterligere om også utenforstående land skulle rådspørres eller orienteres.

Intervensjonspolitikken — daglig kursregulering

En spesifikk nordisk fastkursordning ville forutsette et samarbeid

om den daglige kursregulering gjennom sentralbankenes påvirkning av markedsforholdene (intervensjoner). Hvis alle skulle knytte seg til EMS, vil en følge spillereglene for slike markedsreguleringer der. En klargjøring av disse regler, for så vidt gjelder assosierte land, kan bli nødvendig. Men trolig kan en bygge på at de assosierte lands medvirkning i intervensjonspolitikken og konsultasjoner, iallfall til å begynne med, vil ligge nær opp til det som de nordiske land praktiserte under det tidligere slange-samarbeidet.

Har landene *ulike* tilknytningsformer og kursregimer (EMS, kurvordning, flytekurs), kan også deres intervensjonspolitikk bli forskjellig. Dette kommer imidlertid ikke i veien for gjensidig *informasjon* om bakgrunnen for hvert lands markedstiltak.

Swap-ordning

Et nordisk fastkurssamarbeid reiser spørsmålet om behovet for en utvidelse av den nordiske swap-avtalen. En eventuell tilknytning til EMS skaper derimot ikke særskilt behov for en utvidelse av den nordiske avtale, siden EMS har en ordning med meget omfattende kortsiktig valutastøtte, også for assosierte land.

Det er tvilsomt om det i det hele tatt er behov for å revidere den nordiske swap-avtalen så kort tid etter forrige revisjon. Den vil ha praktisk anvendelse om de nordiske land befinner seg i en ulik betalingsmessig situasjon, der enkelte land har en overskuddsposisjon, mens andre har underskudd. Ofte er imidlertid situasjonen den at eventuelle valutaproblemer melder seg noenlunde *samtidig* i de nordiske land.

Forholdet til internasjonale økonomiske organisasjoner og samarbeidsordninger

Erfaringene med det aktuelle flytekurssystem viser store kursbevegelser over kort tid. Ofte er det en "overreaksjon" i kursbevegelsene; de går ofte lenger enn hva det er realøkonomisk grunnlag for. De nordiske land er i denne sammenheng særlig utsatt.

De nordiske land har tatt aktiv del i utformingen av Valutafondets "surveillance"-regler. Et initiativ i denne retning ble tatt i tilknytning til Fondets vurdering av Islands kurspolitikk som ledd i de årlige konsultasjoner. Fra nordisk side hevdet en at Fondets organer burde vurdere landenes kurspolitikk generelt og på prinsipielt grunnlag, uansett om kursutviklingen for den enkelte valuta var et resultat av formelle vedtak om kursendringer eller om den kom i stand som følge av markedsforholdene for flytende valutaer. Det nordiske syn fikk støtte. Tidligere praksis under konsultasjonene var at interessen for kurspolitikken ensidig konsentrerte seg om de *formelle beslutninger* om kursendringer, mens den markedsbestemte utvikling for flytevalutaer ble vist mindre omtale, til tross for at det for denne gruppen av valutaer —

som omfatter flere av de viktigste — har vært betydelige svingninger i 1970-årene.

Valutafondet har foreløpig gått meget forsiktig fram i overvåkingen av landenes kurspolitikk. Dette har sammenheng med at det rår noe usikkerhet om hvordan fremgangsmåten ved overvåking skal være. Dessuten er reglene noe vage og deres virkning ligger i første rekke i det moralske press som utøves. Vurderingen av det enkelte lands valutakurspolitikk etter innenlandsk behov og dens plassering i den internasjonale tilpasningsprosess, er dessuten omgitt av betydelig usikkerhet. I denne vurderingen er Valutafondet pålagt å ta hensyn til de økonomiske og politiske begrensninger det enkelte land står overfor og må derfor gå fram med stor forsiktighet.

Så fremt det forutsettes at hvert av de nordiske land ønsker å opprettholde sin nåværende valutakurspolitikk, vil mulighetene for å oppnå en større innbyrdes kursstabilitet være sterkt avhengig av kursutviklingen mellom dollar, pund sterling og tyske mark. Det synes naturlig at en fra nordisk side — som hittil — søker å støtte bestrebelsene på at det skapes grunnlag for en høyere grad av kursstabilitet mellom disse valutaer. Det er i denne forbindelse oppmuntrende at innstillingen i de store industriland synes å være endret i forhold til innstillingen i 1973 og de umiddelbart etterfølgende år. Nå sikter en mer bevisst mot å oppnå større kursstabilitet mellom de viktigste valutaer. Dette er ikke minst kommet til uttrykk i de mer aktive amerikanske tiltak siden november 1978 og i endringen av den amerikanske pengepolitikk i begynnelsen av oktober 1979.

BIHANG I

Valutakurstilknytning i Valutafondets medlemsland.

	Antall	Andel av antall medlemsland	Andel av medlemslandenes eksport
1) Valutaer fast knyttet til en enkel valuta	61	45 %	14,0 %
2) Valutaer fast knyttet til SDR	13	9 %	0,3 %
3) Valutaer fast knyttet til annen fast enhet, kurvland etc.	18	13 %	8,0 %
4) Samarbeidsarrangement, EF	8	6 %	33,0 %
5) Valutaer som er fast knyttet til et sett indikatorer; pris-indikatorer	4	3 %	1,7 %
6) Andre former, i første rekke flytekursordning	33	24 %	43,0 %
	137	100 %	100,0 %

Data pr. 30. juni 1979.

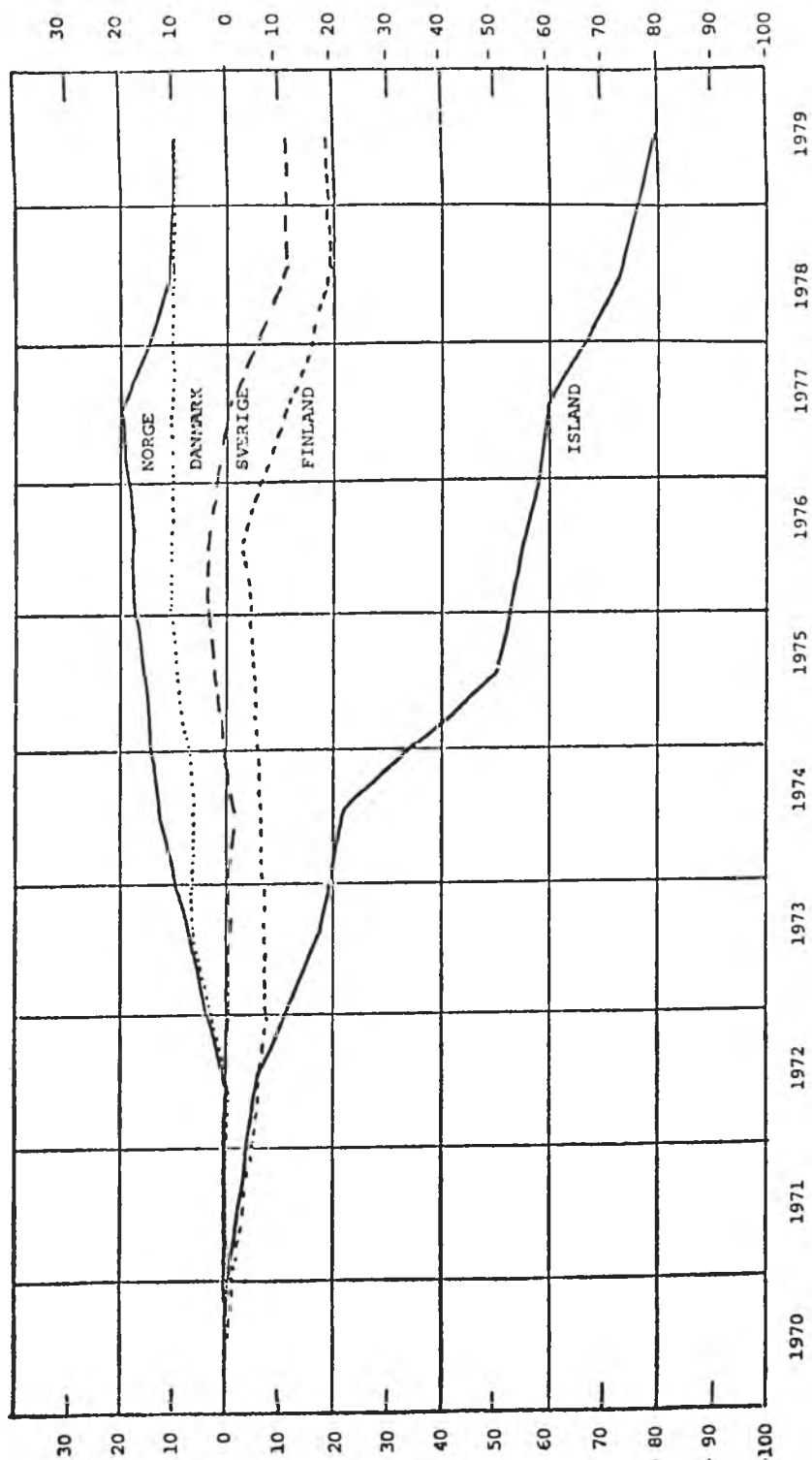
BIHANG 2

Vektene i Finlands, Norges og Sveriges valutaindeks.

	Finland	Norge	Sverige
US dollar	9,3	25	16,0
Engelske pund	13,7	13	13,1
Kanadiske dollar	—	—	1,2
Danske kroner	3,8	7	9,5
Norske kroner	3,9	—	10,1
Svenske kroner	17,5	18	—
Finske mark	—	3	7,1
Franske franc	4,1	4	5,4
Belgiske franc	2,2	2	3,7
Sveitsiske franc	2,2	2	2,5
Nederlandske gylden	3,8	4	5,2
Tyske mark	13,4	14	17,0
Italienske lire	2,3	2	3,4
Østerrikske schilling	1,3	—	1,9
Spanske pesetas	1,0	—	1,3
Japanske yen	2,2	6	2,6
Islandske kroner	—	—	—
Russiske rubler	19,3	—	—
Sum	100,0	100,0	100,0

BIHANG 3

Effektiv kursutvikling for de nordiske valutaer, prosentvis endring i forhold til basis 1. kvartal 1970.

Kilde: OECD.

Kursforandringer mellom de nordiske valutaer

+ Angir appresiering av den valuta som står i forspalten i forhold til den som står i tabellhodet. (Forspalte-valutaen blir mer verd i forhold til den i tabellhodet.)

— Angir depresiering av den valuta som står i forspalten i forhold til den som står i tabellhodet. (Forspalte-valutaen blir mindre verd i forhold til den i tabellhodet.)

30. nov. -71—24. sept. -79

	NOK	SEK	DKK	FIM	ISK
NOK	—	+15,8 %	-2,2 %	(A) +24,3 %	+495,4 %
SEK	-13,6 %	—	-15,6 %	+7,3 %	+414,3 %
DKK	+2,3 %	+18,4 %	—	+27,1 %	+509,0 %
FIM	(B) -19,5 %	-6,8 %	-21,3 %	—	+379,2 %
ISK	-83,2 %	-80,6 %	-83,6 %	-79,1 %	—

Illustrasjon av hvordan tabellen skal leses:

Kursforholdet mellom eksempelvis norske kroner og finske mark finnes i rubrikkene merket med forskrift (A) og (B). Rubrikken merket med (A) angir at norske kroner har appresiert med 24,3 % i forhold til finske mark i den periode som betraktes. Rubrikk (B) viser at finske mark har depreciert med 19,5 % i forhold til norske kroner.

Prosenttallene blir ulike fordi regneenheten er forskjellig. I første tilfelle er norske kroner enheten og i det andre finske mark. Et eksempel kan illustrere dette forholdet nærmere:

30. november 1971 kostet 1 norsk krone (regneenheten) 0,6083 i Finland og 24. september 1979 0,7556. 1 norsk krone ble dermed mere verd (appresierte) i forhold til finske mark og det prosentvise utslag utgjorde 24,3 %, jfr. rubrikk merket med forskrift (A).

På samme tidspunkter kostet 1 finsk mark henholdsvis 1,644 og 1,323 i Norge, noe som innebærer at finske mark ble mindre verd (deprecierte) i forhold til kroner med 19,5 %, jfr. rubrikk merket (B).

Middelkurser på Oslo Børs er nyttet ved alle utregningene.

30. mars -73—26. aug. -77

	NOK	SEK	DKK	FIM	ISK
NOK	—	+9,12 %	+8,4 %	+16,4 %	+129,3 %
SEK	-8,4 %	—	-0,7 %	+6,7 %	+110,1 %
DKK	-7,7 %	+0,7 %	—	+7,5 %	+111,6 %
FIM	-14,1 %	-6,3 %	-6,9 %	—	+97,0 %
ISK	-56,4 %	-52,4 %	-52,8 %	-49,2 %	—

12. des. -78—24. sept. -79

	NOK	SEK	DKK	FIM	ISK
NOK	—	—3,0 %	—0,3 %	—4,6 %	+22,1 %
SEK	+3,1 %	—	+2,8 %	—1,7 %	+26,0 %
DKK	+0,3 %	—2,7 %	—	—4,4 %	+22,5 %
FIM	+4,9 %	+1,7 %	+4,6 %	—	+28,1 %
ISK	—18,1 %	—20,6 %	—18,4 %	—21,9 %	—

Disse tabellene er å lese som tabellen på foregående side.

BIHANG 5

Vedtak om kursjusteringer og endringer i kursregime i de nordiske land siden desember 1971

1971

21.12. Ti-landsgruppens møte i Washington D. C. resulterer i en devaluering av dollar med 7,9 % i forhold til gull. Justeringene mellom hovedvalutaene britiske pund, japanske yen, tyske mark og amerikanske dollar resulterer i en revaluering av de tre førstnevnte på henholdsvis 8,6, 16,9 og 13,6 % i forhold til dollar.

Svenske kroner ble devaluert med 1 % i forhold til gull og SDR. Justeringer av samme størrelse ble gjort for danske og norske kroner, men finske mark fulgte dollar ned med 5,7 % i forhold til SDR, og islandske kroner fulgte dollar fullt ut. Sett i forhold til amerikanske dollar, betød dette følgende justeringer for de nordiske valutaer: danske kroner, norske kroner og svenske kroner revaluert med 7,5 %, finske mark revaluert med 2,4 % og islandske kroner uendret.

1972

01.05. Den danske krone går med i det europeiske valutakurssystemet (slangen). Dette betyr faste kursmarginer internt i kurssystemet (slange-valutaene imellom), foruten faste eksterne marginer i forhold til amerikanske dollar.

23.05. Den norske krone går med i slangen.

27.06. Danmark suspenderer midlertidig sin deltakelse i slangen, dog slik at landet forplikter seg til å holde sin dollarkurs innenfor de avtalte marginer.

10.10. Den danske krone gjeninntretr i slangen.

20.12. Den islandske kronen devalueres med 10,7 % i forhold til US-dollar.

1973

15.02. Amerikanske dollar devalueres med 10 % i forhold til gull. (Formelt godkjent av Kongressen først 18. oktober 1973). Finske mark

og svenske kroner følger dollar omtrent halvveis, det vil si finske mark revalueres med 5,1 % i forhold til dollar, mens svenske kroner revalueres med 5 1/2 % i forhold til dollar. Islandske kroner følger dollar fullt ut.

19.03. Den svenske krone assosieres med slangen. Deltakerne i dette kurssystemet beslutter å suspendere svingningsmarginene overfor dollar.

30.04. Den islandske krone revalueres med 6 % i forhold til dollar.

04.06. Finland suspenderer nedre grense for dollar-kursens variasjon omkring sentralkursen.

14.06. Island suspenderer øvre grense for dollar-kursens variasjon omkring sentralkursen.

14.09. Den islandske krone revalueres med 3,6 % i forhold til dollar.

16.11. Den norske krone revalueres med 5 % i forhold til SDR.

28.11. Island suspenderer også nedre grense for dollar-kursens variasjon omkring sentralkursen.

1974

08.01. Finland suspenderer også øvre grense for dollar-kursens variasjon omkring sentralkursen.

17.05. Den islandske krone devalueres med 4 % i forhold til dollar.

02.09. Den islandske krone devalueres med 17 % i forhold til dollar.

1975

14.02. Den islandske krone devalueres med 20 % i forhold til dollar.

1976

18.10. Kursjustering i slangen: Tyske mark oppjusteres med 2 %, norske og svenske kroner nedjusteres med 1 %, og danske kroner med 4 %. Dette innebærer en nedjustering av danske kroner med 5,9 % overfor tyske mark, med 4 % overfor Be-Ne-Lux-valutaene og 3 % overfor norske og svenske kroner. Videre en nedjustering av norske og svenske kroner med 2,9 % overfor tyske mark og 1 % overfor Be-Ne-Lux-valutaene.

1977

04.04. Kursjustering i slangen: Den svenske krone nedjusteres med 6 %, og danske og norske kroner med 3 % i forhold til tyske mark og de øvrige slange-valutaer.

05.04. Den finske mark devalueres med 5,7 % i forhold til den finske valutakurv.

29.08. Den svenske krone trer ut av slangen, devalueres med 10 % i forhold til et veid gjennomsnitt av de viktigste handelspartneres valutaer og knyttes til en valutakurv. Innen slangen justeres norske og danske kroner ned med 5 % i forhold til tyske mark og de øvrige slange-valutaer.

01.09. Den finske mark devalueres med 3 % i forhold til den finske valutakurv.

01.11. Myntlovens § 2 revideres i Finland, hvoretter markens eksterne verdi offisielt knyttes til en valutakurv.

1978

13.02. Kursjustering innen slangen: Den norske krone justeres ned med 8 % i forhold til danske kroner, tyske mark og de øvrige slangevalutaer.

10.02. Den islandske krone devalueres med 13 % i forhold til dollar.

17.02. Den finske mark devalueres med 8 % i forhold til den finske valutakurv.

06.09. Den islandske krone devalueres med 15 % i forhold til dollar.

16.10. Kursjustering innen slangen: Tyske mark justeres opp med 4 %, nederlandske gylden, belgiske og luxembourgske franc med 2 %. Dette innebærer en nedjustering av danske og norske kroner med 3,8 % i forhold til tyske mark og 2 % i forhold til Be-Ne-Lux-valutaene.

12.12. Den norske krone trer ut av slangen og knyttes til en valutakurv.

1979

13.03. European Monetary System (EMS) trer i kraft med blant annet Danmark som medlem.

21.09. Variasjonsområdet for den finske valutaindeks utvides fra 4,5 % til 6 %. Samtidig revalueres finske mark med ca. 2 %.

24.09. Kursjustering innen EMS: Tyske mark justeres opp med 5 % i forhold til danske kroner og 2 % i forhold til de øvrige EMS-valutaer. Dette innebærer nedjustering av danske kroner med 4,8 % overfor tyske mark og 2,9 % i forhold til de øvrige EMS-valutaer.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag.

(Se C 1: Bilaga 18)

Meddelande**om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD
om uppförandekod för multinationella företag**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske regjeringer å samarbeide for at gjennomgåelsen av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak fører til bedre informasjon og effektiv overvåking av disse foretaks virksomhet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Gennem regelmæssige møder på embedsmandsplan har de nordiske lande samarbejdet om nøje at følge og aktivt deltage i arbejdet med gennemgang og revision af den vedrørende multinationale selskabers adfærd i 1976 fastsatte OECD-kode, der i 1979 er revideret og fornyet.

De nordiske lande har gennem dette indgående samarbejde søgt at medvirke til at gøre OECD-koden til et mere effektivt instrument med henblik på tilvejebringelse af information og tilsyn med multinationale selskabers adfærd. Det nordiske samarbejde på dette område vil blive fortsat.

Der henvises forøvrigt til meddelelse om rekommandation nr. 25/1974.

BILAGA 1

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 12), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 13), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden och nr 3/1979 angående nordiskt samarbete om uppförandekod för multinationella företag

(Se C 1: Bilaga 18)

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om åtgärder för övervakning av multinationella företags verksamhet

(Se Sak E 14, s. 2490)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för ett samarbete på internationellt plan som syftar till att kartlägga och avskaffa missbruket av mediciner inom elitidrotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska socialpolitiska kommittén har remitterat denna rekommendation till 1979 års hälsodirektörsmöte. Hälsodirektörerna i de nordiska länderna beslutade därvid "att medicinförvaltningarna i de nordiska länderna skall verka för att påverka läkarnas hållning vad gäller att motverka medicinskt missbruk inom elitidrotten".

Nordiska socialpolitiska kommittén kommer att på nytt överväga denna rekommendation vid kommitténs vårmöte 1980.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om missbruk av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten

(Se Sak E 9, s. 2484)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Nordiska socialpolitiska kommittén har remitterat rekommendationen dels till den nordiska samarbetsgruppen för forsknings- och utvecklingsfrågor inom kommitténs ansvarsområde och dels till 1979 års hälsodirektörsmöte. De nordiska hälsodirektörerna har därvid beslutat följa FoU-gruppens arbete med rekommendationen.

Den nordiska samarbetsgruppen för FoU-frågor arbetar för närvarande bl.a. med att lägga fast prioriteringar för det fortsatta nordiska FoU-samarbetet inom den socialpolitiska sektorn. Bland de områden som diskuteras märks social planering, förebyggande och uppsökande arbete samt äldreomsorg. Den senare frågan kommer att bli föremål för en nordisk forskningskonferens under år 1980.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegat

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillsammans med övriga östersjöstater fördjupa och vidareutveckla samarbetet beträffande forskning om och skydd av sälstammen i Östersjön och Kattegat.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Arbeidet med oppfølging av rekommandasjonen skjer i Arbeidsgruppen for naturvernspørsmål under Nordisk embetsmannskomiteé for miljøvernspørsmål. Blant annet med utgangspunkt i rekommandasjonene fra symposiet i Haikko i 1977 vil en søke å danne et best mulig grunnlag for videre nordisk og internasjonalt samarbeid om forskning og vernetiltak vedr. selstammen i Østersjøen og Kattegat.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning av de kostnadsmässiga aspekterna vid rening av kommunalt avloppsvatten i syfte att utarbeta rekommendationer för planering av nya och förbättring av redan befintliga reningsanläggningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Under Nordisk embetsmannskomit  for miljøvernspørsmål ble det i 1979 igangsatt to prosjekter vedr. vann- og avl pssp rsm l (VA-sektoren): "Nordisk samarbeid om utarbeidelse av retningslinjer for kommunale avløp og spredt bebyggelse" og "Nordisk samarbeid om utarbeidelse av retningslinjer for utjevningmagasin i avløpsnett". Prosjektvirksomheten fortsetter også i 1980 og det er nedsatt en egen prosjektgruppe til   lede virksomheten.

På grunnlag av rekommandasjon nr. 7/1979 er det over Ministerrådets budsjett bevilget Nkr. 53.000 for 1980 til prosjektet: "Kostnader for rensning av avløpsvann". Prosjektet vil fortsette i 1981 og vil bli koordinert av ovennevnte prosjektgruppe med den øvrige virksomhet på VA-sektoren under embetsmannskomit en for miljøvernspørsmål.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Rekommandasjonen er til behandling i Ministerrådets organer.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Rekommandasjonen er til behandling i Ministerrådets organer.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att ratificera sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Ministerrådssekretariatet kontakter de respektive landes kompetente myndigheter med henblik på at undersøge mulighederne for udarbejdelse af ensartede nordiske bestemmelser om sikkerhed og arbejdsmiljø indenfor handelsflåden samt om samvirken for internationalt at opnå forbedringer i disse henseender.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att arbeta för att informationen om bestämmelser mot onykterhet (beruselse) till sjöss och om de allmänna risker som er förenade med alkoholförtäring i samband med förande av fritidsbåtar utbyggs och intensifieras,
2. att låta undersöka möjligheterna att harmonisera lagstiftningen i de nordiska länderna angående trafikonykterhet till sjöss.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Arbetsgruppen vedrørende harmonisering av bestämmelser for fritidsbåter ble i 1979 etablert under stedfortrederkomiteén (jfr. melding om rekommandasjon nr. 15/1972). Arbeidsgruppen har nedsatt en mindre gruppe for å behandle denne rekommandasjon. Gruppen har begynt sitt arbeid.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1979 angående enhetlige regler for rabatter m.m. i jernvægstrafiken i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetlige reglerna om generella rabatter m.m. i persontrafiken på jernvæg i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Rabattsatsen for alderspensjonister er senket til 40% på svenske jernbanestrekninger (SJ) etter innføring av "lågprissystemet" ved SJ. Forøvrig vises til den framstilling NSB ga til Nordisk Råd i brev av 17. november 1978 i anledning av medlemsforslag A 534 om like regler for rabatter m. m. i jernbanetrafikken i Norden.¹

¹ Se Nordiska rådet 27. sess., Supplementb., s. 686.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbeide

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til inden rådets 28. session 1980 at undersøge behovet og muligheden for etablering af et nordisk samarbejde vedrørende

- dels de sikkerheds- og sårbarhedsaspekter, som samfundet må have opmærksomheden rettet mod ved anvendelsen af den moderne datateknik,
- dels det øgede behov for sikker information om datateknikken og følgerne af dens anvendelse, der er nødvendig for, at de politisk ansvarlige myndigheder og offentligheden er i stand til at vurdere og påvirke udviklingen og anvendelsen af elektronisk databehandlingsteknik i samfundet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Utviklingen av elektronisk databehandling har i de senere år medført at informasjonsoverføring og informasjonsbehandling har fått et omfang som tidligere var nærmest utenkelig. Denne utviklingen har på ulike felter vært av gjennomgripende betydning for den enkelte og for samfunnet som helhet. Man har derfor gjennom lengre tid følt behov for rettslig regulering av flere av de problemer som oppstår i tilknytning til databehandling. I samtlige nordiske land har dette resultert i lovgivning eller forberedelser til lovgivning. Interessen, når det gjelder lovgivnings tiltak, har i særlig grad vært knytt til beskyttelse av enkeltindividets integritet. Man har imidlertid i økende grad også blitt merksom på de sikkerhets- og sårbarhetsproblemer som er en følge av moderne datateknikk samt den nye tekniske innvirkning på arbeidsmarkedet.

På nasjonalt plan arbeides det stadig med problemer av denne art. Det er svært ønskelig at det både på utredningsnivå og under departementsbehandlingen holdes nær kontakt mellom de berørte organer i de nordiske land.

Slikt samarbeid kan best og mest ressurs sparende skje ved at de nasjonale organer etablerer den ønskete kontakt med tilsvarende organer i de øvrige land, og at drøftelser og erfaringsutveksling holdes på et direkte og relativt uformelt nivå.

Det er etablert tilsynsorganer etter datalovgivningen i Sverige og Danmark. I Norge vil Datatilsynet tre i funksjon i begynnelsen av 1980. Til-

synsorganene vil i atskillig grad bidra til å lette den politiske styring og kontroll av utviklingen på dataområdet. En videre utvikling av styrings- og kontrollmekanismer bør i første rekke skje på nasjonalt nivå.

De rettslige spørsmål omkring bruk av elektronisk databehandling drøftes allerede i nordiske og andre internasjonale fora. På det nåværende tidspunkt finner man det derfor mindre hensiktsmessig å opprette et nytt organ som et nordisk dataråd. Ved eventuelle nye samarbeidsformer på dette området bør de nasjonale tilsynsorganer trekkes sentralt inn i planleggingen. Av denne grunn bør man ikke ta nye, betydelige initiativ før tilsynsorganene har vunnet mer omfattende erfaring gjennom praktisk virksomhet.

Den svenske datainspeksjonen innbød til nordiske drøftelser i oktober i år for å diskutere samarbeidet mellom de nordiske tilsynsmyndigheter. Foruten representanter for tilsynsorganene deltok representanter for de nordiske justisdepartementer. Diskusjonen viste at det finns flere områder hvor åpenbare fordeler kan oppnås ved et praktisk samarbeid mellom tilsynsmyndighetene, og hvor samarbeidet kan virke ressurs sparende bl.a. for så vidt angår datateknikk. Forholdene synes å ligge godt til rette for samarbeid bl.a. om utformingen av etiske regler for dataanvendelse, tiltak mot de såkalte dataforbrytelser, sikring av en så fri datastrøm som mulig innen Norden samt teknisk utvikling generelt.

Man var enig om å utveksle informasjon om forskrifter og andre vedtak for å samordne tilsynsmyndighetenes praksis, for å oppnå felles såkalte beskyttelsesnivåer og for å utvikle landenes tilsynsvirksomhet. Man vil samarbeide aktivt ved utformingen av tilsynsreglene. For å åpne kanaler for det praktiske samarbeid ønsker man å etablere en utvekslingsordning mellom tilsynsorganene etter mønster av den ordning som allerede finns for de nordiske statsforvaltninger. Det var enighet om å forsøke å komme fram til en felles nordisk holdning til det internasjonale samarbeid om dataspørsmål som foregår i Europarådet og OECD.

Man fant det hensiktsmessig å holde møter mellom de nordiske tilsynsmyndigheter en gang hvert halvår. Neste møte skal holdes i København i april 1980.

Nordisk Råds juridiske utvalg ble orientert om arbeidet med rekommandasjonen ved at justisministrene redegjorde for saken i møte i København 1. november.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

(Se C 1: Bilaga 19)

Meddelande

**om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägar-
kompetens**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at undersøge mulighederne for at samordne de nordiske landes regler om jægerkompetence på en sådan måde, at det ved erhvervelse af jagtret anerkendes, at jægerkompetence erhvervet af nordiske statsborgere i ét nordisk land er ligeværdig med jægerkompetence erhvervet i et andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1979:

Frågan har bl. a. behandlats i Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor. Kommittén har beslutat inkalla till ett speciellt möte i 1980 för att diskutera rekommendationen och för att utröna vilka möjligheter som finns att genomföra densamma.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Rekommendasjonen har vært behandlet i den rådgivende komité for allmenkulturell virksomhet. Komitéen pekte i denne forbindelse på at samarbeidet på dette området har lange tradisjoner, men at praktiske og økonomiske faktorer har forhindret samarbeidet i å få den brede og faglige fordykning som man kunne ønske.

På dette grunnlag foreslo den rådgivende komité at det ble nedsatt et hurtigarbeidende utvalg av bibliotekrepresentanter med et medlem fra hvert land og at dette utvalg skulle planlegge og forberede gjennomførelsen av de konkrete samarbeidsaktiviteter. Den rådgivende komité pekte på at man etablerer en tilfredsstillende sekretærordning i forbindelse med arbeidet.

På dette grunnlag er det nedsatt en nordisk arbeidsgruppe med en representant fra hvert land til å utrede forutsetningene for et økt nordisk samarbeid på biblioteksområdet. Man vil i denne sammenheng vurdere spørsmålet om etterutdanningskurser i en nordisk sammenheng. Det forutsettes at den nordiske arbeidsgruppen skal avslutte sitt arbeide innen utgangen av 1980.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Rekommandationen er blevet behandlet i den rådgivende komité for almenkulturel virksomhed. Komiteen tilsluttede sig rekommandationens forslag.

I den tidligere behandling af spørgsmålet er det blevet understreget, at en udvikling af kontakterne mellem Åland og det øvrige Norden er det centrale, og at forskellige tekniske løsninger vil kunne tjene dette formål.

Sekretariatet påregner, at det i 1980 vil være muligt at iværksætte en enmandsudredning til en vurdering af omfanget af en udvikling af kontakterne mellem Åland og det øvrige Norden og til en klarlægning af hvorledes denne bedst rent teknisk kan finde sted.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Rekommandasjonen om et nordisk samarbeid vedrørende medisinsk genetik ble tatt opp til foreløpig behandling i Ministerrådets rådgivende komité for forskning høsten 1979.

Komiteens vurdering var at det videre arbeid med saken bør ses i sammenheng med det pågående utrednings- og prioriteringsarbeid på forskningsområdet, og at en endelig behandling av eventuelle forslag til gjennomføring først bør skje når en nærmere avklaring har funnet sted mellom kulturavtalens organer og forskningsrådene med hensyn til finansiering og organisering av nordisk forskningssamarbeid.

En skal videre i denne forbindelse henlede oppmerksomheten på det nordiske prosjekt om fosterskader, som er igangsatt med støtte over det allmenne nordiske budsjett.

Likeledes vises det til meddelelsen fra samarbeidsministrene om *rekommandasjon nr 13/1978* om tiltak mot oppståing av handikap.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna samt att

b) intensiviera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Når det gjelder rekommandasjonens punkt a, har sekretariatet sendt forespørslser til den nordiske arbeidsgiverorganisasjonen og fagorganisasjonen om hvilke yrkesgrupper man eventuelt skulle trekke inn i en kartlegging av den type som er foreslått i rekommandasjonen. Rekommandasjonen har dessuten i løpet av høsten vært behandlet både i Styringsgruppen for nordisk skolesamabeid og NAUT (Nordisk arbeidsmarkedsutvalg). På grunnlag av uttalelser fra arbeidslivets organisasjoner samt de nordiske organer vil rekommandasjonen bli behandlet videre i Kultursekretariatet.

Punkt b om å intensivere det nordiske samarbeidet på yrkesundervisningsområdet, er ivaretatt innenfor prosjektprogrammet for 16—19 åringene.

Innenfor prosjektprogrammet har en i 1978 iverksatt et læremiddelprosjekt for de små yrkesfagene. Rent konkret har en i 1979 produsert en lærebok innenfor optikerfaget. Boken er en dansk-norsk-svensk samproduksjon, og en vil i skolene i Danmark, Norge og Sverige benytte boken i denne språkdrakt. Boken vil i sin helhet bli oversatt til finsk.

Dette læremiddelsamarbeidet vil fortsette i 1980 på et annet fagområde.

I prosjektprogrammet skal det videre i 1980 iverksettes et prosjekt angående utvikling av metodikk for nordisk samarbeid i yrkesfagene. En kontaktgruppe vil bli opprettet i begynnelsen av året — og vil få i oppdrag å utrede forutsetningene for et nordisk samarbeid når det antydningvis gjelder læremiddelinformasjon for hele yrkesfagsektoren samt

mulighetene for yrkeslærere å delta på etterutdanningskurser i andre nordiske land.

Forøvrig vil en gjøre oppmerksom på det arbeidet innenfor kultursekretariatet som allerede har skjedd på dette området:

- Bilmekanikerutbildningen i Norden (*NU 1976: 19*)
- 16—19 åringenes utdannings situasjon i Norden II — En sammenlignende studie (*NU B 1978: 18*).

Dessuten vil det i løpet av inneværende år bli utarbeidet en studie angående ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

För att förbereda behandlingen av rekommendationen angående utarbetandet av en konvention för gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare har inom kulturavtalens organ tillsatts en nordisk kontaktgrupp med sakkunniga från berörda ministerier och departement.

Gruppens uppgift är att utarbeta en förteckning över de olika lärarkategorier som undervisar i förskola och grundskola samt på det gymnasiala stadiet. Arbetsgruppen skall därutöver identifiera de utbildningsmässiga och juridiska problem som föreligger i ärendet.

Avsikten är att under 1980 framlägga de första resultaten av kontaktgruppens arbete som grund för den fortsatta behandlingen av rekommendationen.

Meddelande**om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Det hänvises til Nordisk Ministerråds meddelelse vedrørende *rek. nr. 5/1976*.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att i Västnorge upprätta en nordisk folkhögskola eller annan lämplig institution med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Ärendet är under beredning i kulturavtalets organ och väntas bli behandlat i början av 1980.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Nordisk Ministerråds meddelelse til 28. sesjon om rekommandasjon nr. 21/1979 om en nordisk folkehøyskole i Vestnorge er henvist til kulturutvalget.

På utvalgets anmodning har Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) 15.2.1980 oversendt utvalget et komplement til denne meddelelse, med opplysninger om det vedtak ministerrådet gjorde i sitt møte 22.1.1980.

Ministerrådet har tatt det samme utgangspunkt som utvalget hadde for sin betenkning over medlemsforslag *A 529/k*, som førte frem til denne rekommandasjon, nemlig at de historiske og kulturelle bånd mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden utgjør en del av det nordiske kulturfellesskap, og konstaterer at utkantområdene er prioritert i samarbeidet.

Med henvisning til remissuttalelsene forefaller det imidlertid ministerrådet at en spesiell nordisk folkehøyskole neppe er det viktigste tiltak i denne sammenheng, og det konkluderer med at det på det nåværende tidspunkt ikke er grunn til å innlede en nordisk utredning om å opprette en nordisk folkehøyskole i Vestnorge.

Kulturutvalget tar til etterretning at ministerrådet i denne omgang ikke er innstilt på å utrede folkehøyskolealternativet eksplisitt. Utvalget bemerker at ministerrådets kompletterende meddelelse omfatter bare ett ledd i rekommandasjonen, og at beslutningen utelukkende bygger på en gjennomgåelse av remissuttalelsene til medlemsforslaget.

Ved avgivelse av sin betenkning over medlemsforslaget hadde utvalget anledning til å ta del i utrykt grunnlagsmateriale som forelå på det tidspunkt, bl. a. fra vedkommende kommunale myndigheter. Ved avgivelsen av denne betenkning over meddelelsen med tilhørende komplement, har utvalget kjennskap til at ytterligere opplysninger er lett tilgjengelige. Utvalget finner det imidlertid heller ikke denne gang naturlig eller formelt korrekt å registrere alt slikt materiale. Som parlamentarisk initierende instans og med henvisning til plenarforsamlingens beslutning under 27. sesjon, går kulturutvalget ut fra at ministerrådet søker de opplysninger om prosjektet som har interesse for den endelige vurdering av hvilke muligheter initiativet åpner for.

Utvalget forutsetter at ministerrådet under den fortsatte oppfølging av rekommandasjonen vil arbeide videre med alternative forslag til utnyttelse av eiendommen med tilhørende bygning, inventar og utstyr m. m.

Under henvisning til ovenstående vil utvalget foreslå

att rådet tar meddelelsen om rekommandasjon nr. 21/1979 til

etterretning og avventer ny meddelelse til neste ordinære sesjon.

Reykjavík, 3. mars 1980

Aimo Ajo (Sd) *Jo Benkow (H)*

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.) *Helen Bøsterud (A)*

Rolf Fjeldvær (A) *Annelise Gotfredsen (KF)*

Árni Gunnarsson (A) *Inger Hirvelä (Skdl)*

Karl-Erik Häll (s) *Gunnel Jonäng (c)*

Sinikka Karhuvaara (Kok) *Johannes M. Olsen (Sb)*

Sture Palm (s) *Lauri Palmunen (K)*

Nestformann

Robert Pedersen (S) *Otto Steenholdt (Grønl.)*

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1979:

Rekommandasjonen er blitt behandlet i Rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet (RKK). Komitéen anbefalte at det foretas en undersøkelse omkring det bearbejdede materiale som stilles til rådighet for personer med psykiske og fysiske lese- og hørehandikaps både ut fra et produksjons- og brukersynspunkt på nordisk basis. Da det i hvert land allerede foreligger forskjellig bearbejdet materiale — bånd, bøker, bilder o. s. v. — men da produksjonen av nye hjelpemidler er ytterst kostbar og derfor også utilstrekkelig, anbefalte RKK at man bør søke en fellesnordisk løsning av problemene forbundet med produksjon av spesielt materiale for disse handikapgrupper.

Rekommandasjonen vil bli tatt opp til behandling i ministerrådets organer i løpet av 1980.

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående temahäftena i Nordens historia*Till Nordiska ministerrådet*

1972 väcktes ett medlemsförslag om utgivandet av ett verk som skildrar de nordiska folkens historia. Motivet var att i första hand få en gemensam beskrivning och bedömning för den fortsatta historieundervisningen på olika nivåer i de nordiska länderna.

Det hittillsvarande resultatet begränsar sig till tre temahäften som behandlar några mycket diskuterade skeden i det förflutna.

I ministerrådets berättelse till årets session omtalas under rubriken "Temahäftena i Nordens historia" att överväganden kommer att göras beträffande fortsatt produktion av sådana häften.

Då ingen redovisning föreligger om hur stort intresset är i skolor och hos en större allmänhet för detta initiativ vill jag ställa följande frågor till ministerrådet:

Hur sker marknadsföringen av temahäftena i Nordens historia och hur stora upplagor av dessa har hittills nått ut till skilda avnämargrupper i de olika nordiska länderna?

Stockholm den 7 februari 1980

Sture Palm (s)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående svenska språkets ställning i Finland

Till Finlands regering

Kontakterna mellan våra nordiska länder är av odiskutabelt värde. Det finns inte anledning att i ett forum som Nordiska rådet ge argument för betydelsen av det nordiska samarbetet. En förutsättning för att samarbetet skall kunna fungera och vidareutvecklas är att vi förstår varandra, att vi kan tala med varandra.

De svårigheter som språkproblemen kan medföra har blivit uppenbara genom den ökade rörlighet som den fria nordiska arbetsmarknaden medfört. Särskilt gäller detta för de finländska invandrarna i Sverige. Problemen har föranlett olika initiativ från Nordiska rådet och regeringarna i Finland och Sverige.

Finsk-svenska utbildningsrådet bildades således 1968 med uppgift bl. a. att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvandrar till Finland. Vidare har rekommendationer antagits om de finska invandrarnas anpassning i Sverige och deras kontakter med Finland (*rek. 18 och 19/1971/s*) samt om språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (*rek. 14/1975/k*).

Sedan rekommendationerna antagits har en rad åtgärder vidtagits i Finland och Sverige för att avhjälpa problemen. Grundprincipen i ländernas handlande har byggt på medvetenheten om betydelsen av att invandrarna bevarar sin identitet och nationella särprägel, vilket i sin tur förutsätter att de behärskar sitt eget modersmål. I Sverige har som mål för 1975 års invandrar- och minoritetspolitik bl. a. fastslagits att invandrarna skall ges bättre möjligheter att bevara det egna språket och kulturarvet.

De svenska kommunerna är numera skyldiga att aktivt främja och stimulera tvåspråkighet hos invandrarbarn och barn inom ursprungliga minoriteter i Sverige.

Rätt till hemspråksträning i förskolan (för 6-åringar och sedan 1 juli 1979 även för 5-åringar) och rätt till hemspråksundervisning och stöd-undervisning i svenska i grundskolan och gymnasieskolan har alla barn och ungdomar, vars föräldrar/vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som sitt modersmål och använder detta språk i kontakterna med barnet.

Av en av Statistiska centralbyrån (SCB) företagen undersökning om elever med annat hemspråk än svenska i grundskolan och gymnasieskolan hösten 1978 (U 1979: 16) framgår att det fanns 39 000 elever med finska som hemspråk i grundskolan läsåret 1978/79. Dessa utgjorde 3,8 procent av hela elevantalet och 48 procent av alla elever med annat hemspråk än svenska. Samma tid fanns det i gymnasieskolan 4 400 elever (43 procent) med finska som hemspråk. I hemspråksträning i finska deltog 4 300 barn eller 69 procent av de 6 250 barn med finska som hemspråk i förskolan.

Till kommuner som anordnar hemspråksträning utgår för närvarande statsbidrag med 2 100 kronor och år per deltagande fem- och sex-åringar. Budgetåret 1979/80 är anslaget till hemspråksträning 22 miljoner kronor. Motsvarande statsbidrag för hemspråksundervisning i grundskolan, som kommunerna är skyldiga att ge, uppgick till 107,5 miljoner kronor och i gymnasieskolan till ca 1,6 miljoner kronor.

Då det gäller vuxna invandrare har insatser gjorts bl. a. med försöksverksamhet med grund- och gymnasieskolekurser med finska som undervisningsspråk, särskilda studiecirklar i hemspråk för invandrare, och försöksverksamhet med viss yrkesutbildning på finska och svenska.

Utöver utbildningsinsatser kan nämnas bidrag till teaterföreställningar på finska, litteraturstöd, stipendier till finländska författare, stöd till utgivning av finländska tidningar, tidskrifter och till olika finländska föreningar i Sverige.

Från finländsk sida har likaså åtgärder vidtagits bl. a. i form av stöd till olika föreningar, samt till utgivning av tidningar och tidskrifter. Under hela 70-talet har Arbetskraftsministeriet verkat för att uppehålla och utveckla sverigefinländarnas kontakter med hemlandet både genom att publicera informationsmaterial om Finland för sverigefinländare och genom att få till stånd direktkontakter med dem.

En rad insatser görs således för att finländarna i Sverige skall bibehålla sina kontakter med hemlandet. För Sveriges del är det naturligtvis en stor tillgång, inte minst från kommersiell och kulturell synpunkt, att på detta sätt inom landet ha personer med god kännedom i finska språket vilka tjänar som brobyggare mellan länderna.

Men flertalet svenskar kan inte finska och för dem uppstår stora svårigheter i kontakterna med finländarna i Finland. Det finns en rad olika grupper i samhället vilka i sitt arbete har nära anknytning till Finland — tjänstemän från administrationen, näringsliv, organisationer m. fl. Särskilt tänker jag på utbytet mellan folkrörelserna, där de personliga kontakterna är speciellt värdefulla.

För närvarande talas i Finland svenska som modersmål av ca 300 000 människor, dvs av 6 procent av landets hela befolkning, och ungefär lika många finskspråkiga finländare behärskar svenska som ett främmande språk. Andra uppgifter av intresse är att ca 98 procent av eleverna vid

finska grundskolor läser engelska som första främmande språk, medan endast 1,8 procent väljer svenska.

Detta är siffror, som mot bakgrund av svenskans betydelse för oss övriga nordbor, och då särskilt oss svenskar, i våra kontakter med Finland, inger vissa farhågor.

Av intresse är också en undersökning, även om den är företagen redan år 1972, från Åbos finskspråkiga universitet som visade att svenska språket är det språk som näst efter finskan är mest användbart för industri, handel och servicenäringar.

Med anledning av vad här ovan angivits får jag ställa följande fråga till Finlands regering:

Delar Finlands regering min uppfattning om det svenska språkets betydelse i Finland för att vidareutveckla kontakterna mellan Finland och Sverige och i så fall vilka planer har regeringen på att främja svenska språkets ställning i Finland?

Stockholm den 6 februari 1980

Lennart Andersson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

Till Nordiska ministerrådet

Av årets meddelande om den nu sju år gamla rekommendationen om flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige framgår att en flygförbindelse från och med 1 juni 1979 upprättats mellan Uleåborg–Luleå–Kiruna–Tromsö samt att regeringarna lämnat flygbolagen vissa riskgarantier för eventuellt underskott. Enligt meddelandet och även ministerrådets berättelse C 1 hade man i början problem med flygmaterielen men ministerrådet anser att trafiken därefter fungerat tillfredsställande. Inte desto mindre har kritiska synpunkter anförts både från konsumenter och producenter av flygresor på Nordkalotten. På en del av rutten har man sålunda haft dålig beläggning, medan på en annan flygplanen anses för små.

Den ringa beläggningen torde till stor del kunna förklaras av de höga biljettpriserna, som ligger åtskilligt över priserna på inrikesflyget. En annan svaghet är att linjen inte trafikeras under veckosluten. Vidare påpekas att det är svårt för större grupper av resenärer, t.ex. idrottslag, kurser och konferenser att utnyttja flyget, då en viktig del av linjen endast trafikeras med flygplan som tar sex passagerare.

Jag vill erinra om att trafikutskottet när rekommendationen antogs 1973 konstaterade att mycket få flygförbindelser fanns mellan andra orter i de nordiska länderna än huvudstäderna. Detta medförde betydligt längre restider och högre biljettpriser för resande som skulle flyga från t.ex. Nordfinland till Nordnorge och måste anses ha utgjort ett allvarligt hinder för kontakterna mellan de nordliga områdenas invånare. Vid denna tidpunkt kunde vi med beklagande konstatera att de försök som gjorts att upprätta flygförbindelser direkt mellan dessa områden lagts ned på grund av dålig lönsamhet. Men det fanns anledning förmoda, att lönsamheten kunde ha blivit bättre om man hade sänkt priserna så att ett större antal människor haft ekonomisk möjlighet att utnyttja flygförbindelserna. Trafikutskottet framhöll att, även om det var svårt att uppnå lönsamhet på dessa flygförbindelser, var de av sådant värde för Nordkalottens befolkning att offentliga bidrag borde ges i de fall kravet på lönsamhet inte kunde uppfyllas. Dessa synpunkter äger fortfarande giltighet.

Trafikutskottet påpekar i sitt yttrande över årets berättelse C 1 att marknadsföringen av den nya flygförbindelsen bör förbättras.

Mot bakgrund av vad jag ovan sagt om det allmänna intresset av att flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige utnyttjas på sådant sätt att de motsvarar syftet med Nordiska rådets rekommendation får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Hur ser Nordiska ministerrådet på möjligheterna att trafikera hela flyglinjen Tromsö – Kiruna – Luleå – Uleåborg med större flygplan och även under veckosluten samt att sänka flygpriserna så att beläggningen ökar?

Stockholm den 5 februari 1980

Essen Lindahl (s)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om internordisk giltighet för körkort*Til regjeringerne i de nordiske land*

Under Nordisk Råds sesjon i 1976 ble det vedtatt en rekommendasjon som bl.a. anbefalte Nordisk Ministerråd snarest mulig å gjennomføre de forslag som er trukket opp i rapport nr.6 fra Nordisk Trafikksikkerhetsråd, slik at førerkort utstedt i *ett* nordisk land er gyldig i et annet nordisk land, også når vedkommende søker fast opphold.

Jeg vil minne om at saken ble tatt opp og drøftet på det møte som ble avholdt mellom ministrene og trafikktutvalgets medlemmer under siste rådsseksjon i Stockholm. Det syntes der å være tilstede en positiv vilje til å finne fram til en løsning. I beretningen fra det Nordiske Trafikksikkerhetsråd konstateres det at det nå finnes tilstrekkelig underlag for å godkjenne nordiske førerkort i det utredningsmateriale som alt er framlagt på nordisk og nasjonal basis. Såvel i Danmark som i Norge ligger forholdene til rette for å ta opp nye bestemmelser i det lovstiftningsarbeid som er på gang. I Finland vil saken kunne drøftes i forbindelse med den veglovsproposisjon som ligger til behandling i Riksdagen. I Sverige er det, såvidt meg bekjent, fattet et prinsippvedtak.

Det er imidlertid på det rene at det eksisterer visse motforestillinger mot en felles nordisk løsning. Dette har aktualisert spørsmålet om hvorvidt de nordiske land *hver for seg* bør justere sin lovgivning slik at hensikten bak rek. nr. 3/1976 likevel kan oppnås. Her gjelder regelen om at det beste ikke må bli det godes fiende.

Jeg vil derfor spørre regjeringene:

Vil de enkelte nordiske regjeringer på ensidig basis gjennomføre bestemmelser som sikrer at førerkort utstedt i *ett* nordisk land er gyldig i et annet nordisk land, også når vedkommende tar fast opphold?

Stortinget, 8. februar 1980

Bjarne Mørk Eidem (A)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om charterskatt på resor mellan de nordiska länderna

Till Nordiska ministerrådet

Inom Nordiska rådet arbetas intensivt på att förstärka de inomnordiska relationerna. Det gäller inte bara en utökad grannspråksundervisning. I satsningen på barn och ungdom ingår även vidgade möjligheter för dem att besöka varandras länder för att få kontakt med språk och kultur i det andra landet. Nordiska rådet har bl. a. föreslagit ett vidgat skolungdomsutbyte och lagt förslag om lägerskolor i grannländerna. Den skatt på charterresor som införts i Danmark, Norge och Sverige motverkar dessa syften och därmed ett intensifierat nordiskt samarbete.

Införandet av charterskatt motiverades i Sverige bl. a. med att balans skulle skapas i kostnaderna mellan de som turistade i sitt eget land och de som for till längre bort belägna länder med betydligt lägre levnads-kostnader.

Kostnadsläget i de nordiska länderna är emellertid ungefär detsamma, och i det fall någon skulle välja att genom studentflyg eller på annat sätt semestra i ett nordiskt land kommer ingen kostnadsbesparing för uppehälle att göras. Dessutom gäller detta inte charterresor i vanlig bemärkelse. Det är studentflyg, skolungdomsflyg, konferensflyg eller resor till olika sportevenemang.

När frågan om införande av charterskatt behandlades i Sverige förut-satte riksdagens skatteutskott att regeringen skulle ta initiativ till diskussioner med övriga nordiska länder i syfte att befria resor med nordisk destinationsort från skatt. Tyvärr tyder ingenting på att sådant initiativ tagits.

Min uppfattning är att alla hinder för intensifierat nordiskt samarbete bör undanröjas. Därför bör sålunda resor mellan de nordiska länderna vara fria från skatt.

Med hänvisning till vad som ovan anförts ber jag att få rikta följande fråga till ministerrådet:

Kommer charterskatten på resor mellan de nordiska länderna att vara kvar eller har förhandlingar upptagits i syfte att befria sådana resor från charterskatt?

Stockholm den 8 februari 1980

Ingrid Sundberg (m)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående den nordiska passkontrollöverenskommelsen

Till Nordiska ministerrådet

Arbetsmarknadsöverenskommelsen, socialkonventionen och passkontrollöverenskommelsen utgör hörnstenar i det nordiska samarbetet. Ändringar i dessa bör göras först efter synnerligen noga överväganden och efter hörande av Nordiska rådet i enlighet med artikel 46 i Helsingforsavtalet.

Det är därför anmärkningsvärt att de nordiska ländernas justitieministrar i juli 1979 beslutat om ändringar i passkontrollöverenskommelsen utan att detta då rönt någon större uppmärksamhet och utan rådets hörande. Ironiskt nog fattades beslutet samtidigt med att juridiska utskottet sammanträdde på Åland.

Ändringen innebär att det i framtiden skall vara möjligt för vart och ett av de nordiska länderna att på eget initiativ — för sex månader i taget — företa passkontroll vid gränserna mellan de nordiska länderna för icke-nordiska medborgare. Vidare medför ändringsbeslutet att den återtagningsplikt som gäller enligt den tidigare överenskommelsen automatiskt upphävs. Detta innebär att avvisning måste verkställas till utomnordiskt land, vanligen den inresandes hemland.

Beslutet, som ju medför en inskränkning i den passfrihet som vi haft i Norden i mer än tjugo år, uppmärksammades av rådets president, Olof Palme, vid ett tal i november 1979 vid svenska föreningen Nordens 60-årsjubileum i Stockholm. Olof Palme uttalade sig kritiskt över beslutet som uppfattades som ett steg tillbaka i det nordiska samarbetet och som ett steg mot ökad byråkratisering.

Olof Palmes tal har föranlett en hel del tidningsartiklar i de nordiska länderna och även TV-inslag angående de konsekvenser som ändringen av passöverenskommelsen kan medföra.

I praktiken innebär nämligen beslutet att alla resenärer, även nordbor, kan bli föremål för passkontroll. Det gäller då att kunna styrka sitt medborgarskap i något av länderna och det gör man lämpligen genom att visa upp pass. Vanliga legitimationshandlingar innehåller i regel inga uppgifter om medborgarskap.

Vi kommer, som Olof Palme uttalade i sitt tal, i den paradoxala situationen att vi, för att vara säkra på att åtnjuta den nordiska passfriheten, måste medföra pass.

Många människor saknar pass men har trots det kunnat göra turer till

grannländerna i Norden. Främst gäller detta pensionärer. Måste dessa nu skaffa sig pass för att styrka sitt medborgarskap vid gränskontrollen, ökas byråkratin och krånglet.

Passfriheten har varit och är fortfarande ett grundläggande element i det nordiska samarbetet. En ändring i den bör få ske först sedan andra lösningar prövats utan resultat. Har så skett?

Motiven för justitieministrarnas beslut i somras är inte närmare kända för allmänheten. Jag ber därför att till Nordiska ministerrådet få ställa följande fråga:

Vilka skäl föranledde beslutet den 27 juli 1979 om införande av passkontroll och vilka möjligheter finns att upphäva beslutet?

Stockholm den 6 februari 1980

Grethe Lundblad (s)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

Til Nordisk Ministerråd

Jeg vil innledningsvis minne om at det nå er gått 5 år siden denne saken ble reist i en rekommandasjon. Når det derfor nå konstateres, slik det går fram av den siste meddelelse fra Ministerrådet, at organisasjonsspørsmålene ennå ikke er avklart, gir dette grunn til å aktualisere saken på nytt.

Under behandlingen av nevnte rekommandasjon i sosial- og miljøutvalget ble det knyttet adskillige forhåpninger til hva det var mulig å oppnå ved å satse på et nordisk samarbeidsorgan. For det første ble det pekt på at man lettere kunne kartlegge all forskning på området. For det andre kunne samordningen av forskningsprosjekter stimuleres. For det tredje kunne det i visse tilfeller bli aktuelt å ta initiativ til egne samnordiske prosjekter. Det ble også nevnt i premissen at nordiske symposier og forskningsstipendiater kunne være nærliggende oppgave å kanalisere gjennom et samarbeidsorgan. Jeg antar situasjonen er slik at næringsmiddelforskningen fremdeles har mye å hente i et nordisk samarbeid. Det framgår av Ministerrådets siste meddelelse at spørsmålet om opprettelse av *ett* koordinerende nordisk organ for hele næringsmiddelområdet er under fortsatt behandling. En avgjørelse vil *tidligst* kunne falle våren 1980.

Jeg vil på denne bakgrunn stille følgende spørsmål:

Vil Ministerrådet sørge for at organisasjonsspørsmålene avklares i inneværende år, slik at et samarbeidsorgan snarest mulig kan ta fatt på de oppgaver som venter?

Stortinget, 7. februar 1980

Liv Andersen (A)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om åtgärder mot uppkomsten av handikapp*Til Nordisk Ministerråd*

På Nordisk Råds 26. sesjon ble det vedtatt en rekommandasjon om å la utrede årsakene til at barn blir påført funksjonshemninger på et tidlig utviklingstrinn. Den samme rekommandasjon anbefalte også at det ble trukket opp retningslinjer for tiltak for å forebygge oppkomsten av handikapp.

I en meddelelse fra Nordisk Ministerråd av 10. desember 1979 sies det at det er satt igang et betydelig arbeid for å *registrere* de tilfeller det her er tale om. Dette er selvsagt en meget viktig del av oppgaven. Da sosial- og miljøutvalget behandlet saken, ble behovet for registrering, f.eks. opprettelse av registre over miljøgiften, legemiddel og bivirkninger, tillagt vesentlig vekt. Det er derfor gledelig at NOMESKO nå bl.a. tar opp tanken om å opparbeide et nordisk handikappregister.

Jeg finner det imidlertid riktig, på basis av den omtalte meddelelse, å minne om at rek.nr. 13/1978 hadde et videre siktemål enn det å registrere forekomster av funksjonshemninger. Hensikten med det arbeid som er igang må være, slik rekommandasjonen tar til orde for, å *utrede årsaksforholdene*. På dette felt gjenstår det fremdeles mye å gjøre — oppgaven spenner over et meget vidt område. Den vil kreve utstrakt samarbeid mellom ulike faglige grupper. I betraktning av den prioritet dette arbeid bør ha — og med tanke på at man også i FN-regi vil satse mer på handikapp-området det nærmeste årene — vil jeg stille følgende spørsmål:

Vil Ministerrådet snarlig ta initiativ til at det nedsettes en tverrfaglig arbeidsgruppe, som på grunnlag av det registreringsarbeid som utføres kan gi bidrag til en nærmere belysning av årsaksforhold?

Stortinget, 7. februar 1980

Sigrid Utkilen (H)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om missbruk av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten*Till Nordiska ministerrådet*

Nordiska rådet antog vid sin föregående session en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att verka för ett samarbete på internationellt plan med sikte på att kartlägga och avskaffa missbruket av mediciner inom elitidrotten.

I bakgrunden låg bekymren med det ur medicinsk och läkaretisk synpunkt oacceptabla, men i verkligheten ökande missbruket av anabola steroider och andra preparat för att öka särskilt muskelstyrkan för idrottsmän och idrottskvinnor inom olika grenar av tävlingsidrotten. Detta kan ha negativa följder för hälsan i synnerhet om sådan behandling sätts in i unga år.

Nordiska rådets rekommendation syftar till ett samarbete på det internationella planet, eftersom problemen kring medicinska missbruk inom idrotten är i stort sett desamma i hela världen, och enligt rådets mening även bör lösas inom en vidare internationell ram. Det är naturligt att de nordiska länderna i enlighet med sina traditioner fungerar som pådrivande kraft så att man verkligen kommer till roten med det onda.

Det första meddelandet om rekommendationen om denna fortfarande högaktuella fråga ger tyvärr vid handen att man på regeringssidan inte förefaller att ta missbruksproblemen inom tävlingsidrotten särskilt tungt.

På det internationella planet har man tydligen inte gjort någonting alls – i varje fall står det ingenting i meddelandet om detta. På det inomnordiska planet har ingenting annat hänt än att ministerrådet har delegerat saken till Nordiska socialpolitiska kommittén, som har delegerat den vidare till 1979 års hälsodirektörsmöte. Hälsodirektörsmötet har beslutat "att medicinalförvaltningarna i de nordiska länderna skall verka för att påverka läkarnas hållning vad gäller att motverka medicinskt missbruk inom elitidrotten". Nå, det är ju gott och väl, men förpliktar en sådan allmänt hållen deklaration egentligen någon till någonting konkret?

Mot bakgrund av detta vill jag ställa följande fråga till ministerrådet.

Vilka åtgärder har de nordiska ländernas regeringar för avsikt att vidtaga för att åstadkomma ett samarbete på internationellt plan för att avskaffa missbruket av bl.a. anabola steroider inom elitidrotten?

Helsingfors den 8 februari 1980

Sten Söderström (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående föroreningssituationen i Östersjön

Till Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar

Östersjön är utsatt för hårda påfrestningar genom oljekatastrofer, oljespill, industriutsläpp och andra föroreningar. Det finns därför anledning att känna oro inför utvecklingen. Det är angeläget att ett väl samordnat skydd av Östersjön kommer till stånd.

Med anledning härav vill jag till regeringarna ställa följande fråga:

Är Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar beredda att lämna en redogörelse för sin syn på utvecklingen när det gäller skyddet av Östersjöns marina miljö med avseende på vad som hänt sedan Östersjökonventionen undertecknades i Helsingfors 1974?

Stockholm den 7 februari 1980

Svante Lundkvist (s)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om en utredning av de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna vid en väsentlig förkortning av arbetstiden

Til Nordisk Ministerråd

I 1977 vedtog Nordisk Råd i en rekommandation at henstille til Nordisk Ministerråd at udrede de samfundsøkonomiske og sociale konsekvenser, som en betydelig arbejdstidsnedsættelse vil komme til at medføre.

En sådan udredning er endnu ikke sat i gang. Ministerrådet har i sin meddelelse til denne session om rekommandationen henvist til drøftelse med arbejdsmarkedets parter og til en svensk rapport om arbejdstiderne i 1980erne.

Nordisk Råds social- og miljøudvalg har ved flere lejligheder drøftet spørgsmålet om arbejdstidsnedsættelse og har også i 1978 haft lejlighed til at fremføre sine synspunkter over for Nordisk Ministerråd.

Hver gang har der i udvalget været enighed om betydningen af, at de konsekvenser, som vil foranlediges af en betydelig arbejdstidsafkortning, udredes på nordisk plan.

Der kan næppe være tvivl om, at der er mange aspekter i en arbejdstidsafkortning. Kortere arbejdstid kan influere på forholdet mellem forældre og børn, kan medvirke til øget ligestilling, vil være af betydning for arbejdsmiljøet, kan indvirke på beskæftigelsen og på væksten i produktionen. Øget fritid kan ses som et alternativ til øget materiel standard. Den økonomiske udvikling og den private konsumtion vil kunne påvirkes heraf.

Flere af disse spørgsmål er taget op i den svenske rapport, som ministerrådet henviser til. Jeg finder, at mange af disse områder med fordel kunne uddybes i en fællesnordisk undersøgelse. En samlet bedømmelse af en fremtidig arbejdsafkortnings virkninger vil være af meget stor betydning, inden en almindelig nedsættelse af arbejdstiden står for at blive gennemført.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Kan vi på grundlag af ministerrådets meddelelse om rekommandation nr. 7/1977 gå ud fra, at ministerrådet har forladt sin tidligere skepsis over for gennemførelse af den ønskede udredning om virkningerne af arbejdstidens nedsættelse, og kan vi gå ud fra, at denne udredning nu opprioriteres? Jeg vil gerne konkretisere spørgsmålet til, om ministerrådet kan oplyse, hvornår udredningen kan forventes påbegyndt.

København, den 8. februar 1980

Ebba Strange (SF)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session angående det nordiska jämställdhetssamarbetet*Till Nordiska ministerrådet*

Jämställdhetsfrågorna har under senare år intagit en alltmer framträdande plats i arbetet inom rådets social- och miljöutskott. Ministerrådets handlingsprogram för jämställdhetsfrågor mottogs med intresse och tillfredsställelse av utskottet, som dock också haft anledning att kritisera programmets brist på konkretisering.

Av ministerrådets berättelse C 1 och årets meddelande om *rekommendation nr 5/1978* framgår att vissa projekt genomförts eller initierats under året, nämligen utredningarna om massmedia og ligestilling samt om barns och föräldrars behov i samband med graviditet, födsel och under barnets första levnadsår och filmen "Far". Det har gjorts en kartläggning från jämställdhetssynpunkt av förhållanden vid förlossningsavdelningar samt seminarier om jämställdhet i boende och samhällsplanering och om familj, äktenskap och försörjning. Ett kontaktmöte om nordiskt jämställdhetssamarbete har också arrangerats under året. I detta deltog bl. a. representanter för social- och miljöutskottet.

Av denna uppräknig att döma är initiativen från ministerrådets sida många, intressanta och ambitiösa. Men vad sker med utredningarna? Hur följs dessa upp liksom seminarie- och mötesverksamheten?

Social- och miljöutskottet har i år liksom tidigare år i sitt betänkande över ministerrådets berättelse understrukt behovet av en förbättrad organisatorisk uppbyggnad av ministerrådets arbete med jämställdhetsfrågorna. Utskottet är övertygat om att frågorna skulle kunna skötas mera effektivt om ansvaret för dem låg hos en självständig ämbetsmannakommitté i stället för hos ett jämställdhetsutskott underställt ministerrådets ställföreträdarkommitté.

Häri genom skulle bl.a. vinnas också den fördelen att ställföreträdarkommittén befriades från de viktiga jämställdhetsfrågorna, då ämbetsmannakommittén själv skulle bära ansvaret för jämställdhetsarbetet.

Utskottet vidhåller också sin tidigare framförda uppfattning att jämställdhetsfrågorna bör förankras hos fackliga organisationer, kvinnoorganisationer m.fl. genom att till den föreslagna ämbetsmannakommittén knyta en rådgivande kommitté. Vid 27:e sessionen framfördes från ministerrådet att denna fråga skulle bedömas utifrån de erfarenheter som kontaktmötet om nordiskt jämställdhetssamarbete gav. Utskottet, som ju var representerat vid kontaktmötet, anser inte att ett möte av detta slag kan ersätta en rådgivande kommitté. Möten av dessa slag syns vara mer lämpade för behandling av mera avgränsade problemställningar.

Jag – liksom utskottet i dess helhet – ställer mig frågande till varför ansva-

ret för de nordiska jämställdhetsfrågorna ligger hos samarbetsministrarna. Det mest naturliga och, tycks det, mest effektiva för arbetet, bör vara att ländernas jämställdhetsministrar såsom ministerråd fattar de slutliga besluten rörande jämställdhetssamarbetet.

En fråga i rådet med direkt anknytning till jämställdhetsområdet utgör rekommendationen nr 1/1973 om försörjarbegreppet. Arbetet med denna rekommendation har gått synnerligen långsamt. En första utredning med anledning av rekommendationen har genomförts – "Ekteskap og forsørgelse i Norden" *NU 1976:30*). Utredningen har ajourförts och ett seminarium har hållits 1979 om "Familj, äktenskap och försörjning" (*NU B 1979:15*). Mycket talar för att denna fråga skulle ha kunnat föras fram både snabbare och med bättre resultat om bättre organisatoriska resurser för det nordiska jämställdhetssamarbetet funnits och – det vill jag särskilt understryka – om det nordiska lagstiftningssamarbetet i denna fråga drivits med större effektivitet.

Med hänvisning till vad här ovan angivits får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka organisatoriska förändringar avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att ge det nordiska jämställdhetssamarbetet genomslagskraft?

Stockholm den 6 februari 1980

Grethe Lundblad(s)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om åtgärder för att trygga verksamheten för den nordiska expertkommittén för transplantationsfrågor

Till Nordiska ministerrådet

Den internordiska njurtransplantationsverksamheten har i flera år verkat med framgång som ett nordiskt samarbete. Många människor i våra nordiska länder har genom detta internordiska samarbete erhållit transplantationsnjurar och genom det kunna fortsätta ett rikare liv än tidigare.

Nordiska expertkommittén för transplantationsfrågor har i flera år yrkat på att finansieringen för Scandiatransplant-verksamheten skulle upptas på ministerrådets budget. I höstas lyckades man dock lösa problemet till en del då man efter förhandlingar kom fram till att Aarhus kommun i Danmark är färdig att förskotta medel för transplantationsverksamheten vilket i efterskott ersätts av de nationella transplantationscentren varje år.

I sitt brev till ministerrådet av den 29 november 1979 påyrkar expertkommittén dock fortfarande att ministerrådet måste i fortsättningen finansiera expertkommittén då det gäller att ordna möten, administration, utbyte av personal m. m., som ingår i att utveckla transplantationsverksamheten. Eftersom det inte i år 1980 års budget är intaget permanentanslag för expertkommittén och med hänvisning till vad jag ovan nämnt och dessutom med tanke på fortsatt utveckling av transplantationsverksamheten får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Är ministerrådet berett på att i sin budget i framtiden inta ett fast anslag för att finansiera verksamheten för den nordiska expertkommittén för transplantationsfrågor?

Helsingfors den 8 februari 1980

Sten Söderström (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om åtgärder för övervakning av multinationella företags verksamhet

Til Nordisk Ministerråd

De multinasjonale selskaper har etter hvert tiltrukket seg adskillig oppmerksomhet — såvel på det nasjonale som på det internasjonale politiske plan. Den virksomhet det her er tale om har mange positive sider bl. a. bidrar de til en rasjonell og effektiv produksjon. Men selskapenes engasjement over landegrensene medfører også betydelige styringsproblemer — særlig i forhold til aktuelle politiske målsettinger. Derfor har det oppstått et behov for å overvåke virksomheten. OECD's adferdskode for flernasjonale foretak er et uttrykk for dette.

På forrige sesjon ble det vedtatt en rekommendasjon som henstilte til de nordiske regjeringer å samarbeide for å gjøre OECD's adferdskode til et mer effektivt instrument med henblikk på informasjon og overvåkning. Det opplyses at dette samarbeidet er igang, og at det vil fortsette.

I betraktning av at dette er et meget viktig arbeidsfelt finner jeg det likevel riktig å stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

Hvilke resultater er oppnådd gjennom den revisjon og fornyelse av adferdskoden som hittil har funnet sted?

Stortinget, 8. februar 1980

Gunnar Berge (A)

**Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om mildrade tullbestämmelser
beträffande flyttningsgods i Norden**

Till Nordiska ministerrådet

Ända sedan år 1954 har avtalet om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden varit i kraft. Som följd av detta har hundratals tusen medborgare i de olika nordiska länderna arbetat i annat nordiskt land. Många har bosatt sig permanent i ett annat nordiskt land, men en stor del har återvänt till hemlandet efter någon tid, t. ex. efter att ha erhållit arbetsplats där. Ett av syftena med arbetsmarknadsavtalet var att underlätta flyttning från ett nordiskt land till ett annat, och detta har även uppnåtts. Men särskilt flyttning tillbaka till hemlandet försvåras i många fall av tullbestämmelserna, som för en person som bott kortare tid än ett år i ett annat nordiskt land är nästan lika stränga som för vanliga turister. Endast genom dispensförfarande kan man få tullbefrielse för flyttningsgods. Åtminstone i Finland har dessutom utnyttjandet av denna dispensmöjlighet förblivit av obetydligt omfång.

Med hänvisning till vad jag här anfört får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga i syfte att bringa tullbestämmelserna i samklang med det nordiska arbetsmarknadsavtalet och att därigenom underlätta nordiska medborgares återflyttning till hemlandet från annat nordiskt land?

Helsingfors den 8 februari 1980

Sakari Knuuttila (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om tryggheten av arbetsron i skolorna

Till Nordiska ministerrådet

Samarbetet på skolans område har lång tradition inom det nordiska samarbetet. Detta samarbete sträcker sig i dag över nästan alla skolformer och undervisningsnivåer. De nordiska länderna har — i många fall med god framgång — strävat till att i samarbete lösa olika problem i anslutning till utbildningen och undervisningen.

Under den senaste tiden har det från olika delar av Norden kommit uppgifter om allvarliga störningar mot arbetsron i skolorna. Problemen förefaller att vara stora åtminstone i Finland och Sverige, men de torde förekomma åtminstone till en viss grad också i de övriga nordiska länderna. I båda de förstnämnda länderna har från lärarhåll anförts, att lärarnas rättsskydd i det ändrade läget inte är tillräckligt. Också deras arbetsro är i många fall osäker. T. ex. i Helsingfors har det framkommit, att många lärare har blivit tvungna att söka psykiatrisk hjälp på grund av det nuvarande läget i skolorna, då pressen i arbetet har blivit för tung. Enligt uppgifter i tidningspressen skall fem lärare i staden ha drivits till självmord under förra hösten, brutna av arbetspressen.

Att arbetsron har rubbats i skolorna innebär också att möjligheterna till kunskapsinhämtande försämras betydligt för de elever som tar sin skolgång på allvar. Det är inte heller ovanligt, att man stjälar tillhörigheter av kamraterna i skolorna. Den kontinuerliga åverkan på läroanstalternas inredning åsamkar också betydande utgifter för samhället.

Bland orsakerna till ordningsstörningarna har nämnts lärarnas begränsade möjligheter att upprätthålla ordning och alltför stora undervisningsgrupper.

Såvitt jag kan förstå har skolornas arbetsro rubbats på ett alarmerande sätt inom vissa regioner i Norden — troligen mest i de stora städerna. Eftersom samarbete kring utbildning och undervisning i detta nu bedrivs när det gäller synnerligen många frågor de nordiska länderna emellan, och då skolväsendet vad beträffar struktur och karaktär är ganska likartat i Norden, anser jag, att de nordiska länder, för vilka den tilltaganden oron i skolorna orsakar problem, gemensamt borde överväga vilka medel det finns för att förbättra läget.

Hänvisande till vad jag har tidigare anfört, får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Avser ministerrådet att på nordiskt plan ta upp frågan om hur arbetsron i skolorna skall kunna förbättras, och, om så är fallet, på vilket sätt?

Helsingfors den 28 januari 1980

Petter Savola (K)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om spridningen av nordisk film inom Norden*Till Nordiska ministerrådet*

Vid Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors 1977 antogs en rekommendation till Nordiska ministerrådet, i vilken ministerrådet anmodas att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden (*rek. nr 18/1977*).

Av meddelandet till denna session, tre år senare, framgår att sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i samarbete med de nationella filminstituterna låtit utreda frågan om filmdistributionen i Norden, och att denna fråga skall utgöra eget tema vid ministerrådets möte i januari 1980.

Efter detta har kulturutskottet på egen begäran tillställts utredningsrapporten, som bär namnet "Att öka spridningen av nordiska filmer inom Norden". I följebrevet till rapporten anfördes att det vid ministerrådets möte den 22 januari 1980 rått enighet om att behandlingen av frågan skulle fortsätta i kulturavtalets organ och att därvid frågan om vad som skall göras på å ena sidan nordiskt plan och å andra sidan nationellt plan särskilt skulle uppmärksammas. De enskilda länderna skulle så fort som möjligt redovisa för vad som enligt dem borde tas upp till behandling.

Mot bakgrund av rådets rekommendation i saken och de övertygande motiven för bättre spridning av nordisk film inom Norden, som anfördes i det ifrågavarande medlemsförslaget (*A 491/k*) och kulturutskottets betänkande om detta, och de konkreta förslag som har framställts i utredningsrapporten, kan jag inte komma till annat än att ministerrådets åtgärder hittills är i magraste laget. Jag kan omöjligt se att dessa åtgärder, eller kanske hellre brist på sådana, skulle visa prov på någon större önskan att förverkliga rådsrekommendationen om ökad spridning av nordisk film inom Norden. Detta finner jag mycket nedslående.

Av de förslag som läggs fram i utredningsrapporten vill jag särskilt nämna två, som jag finner speciellt behjärtansvärda och direkt i linje med rådsrekommendationens syfte, nämligen förslagen om stöd till kopiering av nordiska filmer till 16 mm och stöd till nordiskt samarbete om barn- och ungdomsfilm.

Kopieringsstödet skulle göra det möjligt att få ut filmer till sådana orter som saknar biografteater, i realiteten de flesta orter i Norden, men med koncentration till glesbygden. Kopiering av normala 35 mm:s

filmer till 16 mm:s är en enkel och effektiv metod att sprida nordisk film inom Norden. T. ex. de 16 mm:s kopior som filmklubben Walhalla i Finland har låtit göra av nordiska filmer har haft en stor efterfrågan just på sådana orter.

Stödet till nordiskt samarbete om barn- och ungdomsfilm är minst lika viktigt. Bristen på nordiska barn- och ungdomsfilmer är skriande. De få sådana som trots alla svårigheter har åstadkommit, — jag tänker t. ex. på "Bröderna Lejonhjärta" och "Vil Du skue min smukke navl?", har ju haft en hög kvalitet och fått ett spontant och stort gen- svar också i andra nordiska länder än produktionslandet. Behovet av barn- och ungdomsfilmer tillgodoses nu för det mesta med utomnor- diska produktioner, som dessvärre ofta nog speglar en sådan människo- syn och sådana värderingar som är främmande för nordisk uppfattning och kan gå stick i stäv mot hemmens och skolans uppfostringsmål.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag till Nordiska mi- nisterrådet rikta följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet berett att i enlighet med rekomen- dation nr 18/1977 och efter genomförd utredning av saken vidtaga åtgärder för att öka spridningen av nordisk film inom Norden?

Helsingfors den 8 februari 1980

Inger Hirvelä (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om förbättrande av det egentliga vårdarbetets och vårdpersonalens ställning inom sjukvården

Till Nordiska ministerrådet

Inom världshälsoorganisationen WHO har man på sista tiden börjat ägna speciell uppmärksamhet åt att förbättra det egentliga vårdarbetets (nursing) ställning inom sjukvården. Man har framhållit att personalen på den nivå där vårdarbetet utförs inte är tillräckligt representerad på beslutsfatarplanen inom sjukvårdsadministrationen. Inom sjukhusväsendet och dess administration är den hierarkiska prägeln också i övrigt iögonenfallande, och detta passar inte längre ihop med 1980-talets arbetsliv och arbetsplatsdemokratin.

Vårdsituationen uppfattas numera inte längre som skapad av en enskild individ, av läkare eller skötare, utan för att lyckas kräver vården av en människa ett långt genomfört sam- och grupparbete, inom vilket man inte klart kan särskilja någon särskild personalkategori arbetsinsats. På ett erkännande av denna omständighet bör utvecklingen av sjukvården och sjukhusdemokratin på 1980-talet grunda sig. Vårdarbetets ställning är i dagens läge inte tillfredsställande administrativt sett.

De nordiska sjukskötarens samarbetsorganisation har med kraft fört fram frågan om vårdarbetets ställning. Vid samarbetsorganisationens möte i september i Danmark betonades bl. a. att sjukskötaren bör ha ett självständigt ansvarsområde på alla nivåer inom vårdarbetets organisation, såväl inom vårdanstalterna som inom bashälsovården. Administrativt är det inte längre tillräckligt, att läkarkåren ensam kan leda vårdarbetet administrativt. På Island har man redan nått fram till att vårdanstalten leds av en grupp, inom vilken vårdarbetet, medicinen och ekonomisidan är jämlikt representerade. Vårdarbetet är numera självständigt och mycket ansvarsfullt. Sjukvårdaren, den personal som förverkligar vården, ansvarar för patienten dygnet runt. Den som utför vårdarbetet avgör när det behövs medicinsk sakkunskap. Med beaktande av denna krävande och ansvarsfulla uppgift vore det viktigt att de som utför vården skulle tillförsäkras tillräckliga möjligheter att delta i beslutsfattandet på alla nivåer inom förvaltningen.

Hälsovården för sjukhuspersonalen har hittills varit bristfällig och t. o. m. sporadisk. Bland personalen vid sjukhusen och hälsovårdscentralerna har de arbetsbetingande överansträngningssjukdomarna tilltagit

i oroväckande grad. De som utför vårdarbetet exponeras ofta för farliga läkemedel då de dagligen hanterar sådana. Likaså kan fortlöpande handskande med läkemedel leda till ökad sjukdomsbenägenhet och till allergier.

Eftersom man såväl på nationellt som på nordiskt plan under sista tiden i stor omfattning har tagit upp frågan om en reform av vårdarbetets ställning, bör de nordiska länderna sträva till att åstadkomma ett effektivare informationsutbyte och till att finna gemensamma lösningsmodeller.

Nordiska hälsovårdshögskolan har alltsedan 1962 med framgång utfört utbildning och forskning på sjukvårdsområdet. Det vore till fördel för hela Norden, om hälsovårdshögskolan inom en nära framtid också i högre grad än tidigare gick in för att utreda hur man kunde utveckla vårdarbetets ställning inom hälsovården i alla nordiska länder.

Med hänvisning till vad jag ovan framfört, ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att förbättra vårdarbetets och den vårdande personalens ställning i Norden?

Helsingfors, den 1 februari 1980

Petter Savola (K)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om nordisk examensgiltighet*Till Nordiska ministerrådet*

Ett betydande antal studerande i Norden studerar i ett annat nordiskt land än sitt hemland. Enbart antalet finska studerande i Sverige har sålunda uppskattats till ca 6 000. Dessa studerandes återkomst till hemlandet försvåras i flere fall av att examensgiltighet saknas mellan de nordiska länderna. Tydligast kommer avsaknaden av examensgiltighet fram i samband med offentliga tjänster, där examen avlagd i annat nordiskt land inte godtas.

De nordiska länderna har redan genom kulturavtalet av år 1971 förbundit sig att lösa examensgiltighetsproblemen. Avtalets 3 artikel förpliktar avtalsparterna att bl. a. åstadkomma ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar. Hittills har man åstadkommit nordisk tentamensgiltighet medan examensgiltigheten fortfarande är olöst. Nordiska rådets kulturutskott har aktivt verkat för en lösning av frågan och utskottet föreslog bl. a. i sitt betänkande över ministerrådets berättelse för år 1978 att ministerrådet låter utarbeta en studie över jämförbarheten mellan olika nordiska examina.

Trots detta har inga betydande framsteg gjorts på det nordiska planet i denna fråga. På nationellt plan har vissa utredningar igångsatts. I Finland pågår som bäst en utredning om examinas jämförbarhet i Finland och Sverige och om kompletterande studier. Utredningen väntas bli färdig i april. Hittills har man utrett jämförbarheten bl. a. för juridiska examina och man torde därvid ha funnit att de svenska examina endast i begränsad utsträckning kan räknas till godo i Finland. Handelshögskolorna i Finland har för sin del färdigställt en utredning rörande ekonomexamen i Finland och Sverige. Man har bl. a. utrett de områden där det framom andra finns behov för kompletterande studier i Finland. Som en möjlighet att överbrygga olikheterna i examina anger man att finska studerande i Sverige kunde utöka sina studier utöver de svenska minimikraven och därvid inrikta dem på att bättre överensstämma med de finska kraven.

Det är uppenbart att en lösning av examensgiltighetsfrågorna är av stor betydelse både nationalekonomiskt och ur den enskilda studerandens synvinkel. Ökade ansträngningar i detta avseende är därför påkallade. Frågor som därvid bör utredas är i första hand de nordiska examinas jämförbarhet och behovet av kompletterande studier. I det

förra fallet är det viktigt att på basen av olikheterna i examina utreda vilka möjligheter det finns att närma dem till varandra och i det senare fallet vilka möjligheter det finns att bygga ut ett system för kompletterande studier. Också frågan om dispens bör klarläggas. Likaså slutligen vilka resursökningar som är påkallade inom den högre utbildningen som en följd av dessa åtgärder.

Vid sidan av dessa utredningar är det viktigt att åstadkomma ett effektivt informationssystem som inte enbart belyser studiemöjligheterna och -metoderna i ett annat nordiskt land utan också frågor som sammanhänger med examinas giltighet i hemlandet.

Med hänvisning till vad jag här anfört får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidta för att åstadkomma en snar lösning av examensgiltighetsproblemet i de nordiska länderna?

Helsingfors den 8 februari 1980

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m.

Till Nordiska ministerrådet

År 1972 antog Nordiska rådet en rekommendation till Nordiska ministerrådet om att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför (*rek. nr 1/1972*). Samma år inledde Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT) sin verksamhet med uppgift att bl. a. verka för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i överensstämmelse med den nyssnämnda rekommendationen. Officiellt inledde NGT sin verksamhet år 1973. I mötena deltog representanter för myndigheterna, för kommittéer som förbereder föreskrifter, för användare av tryckkärl och för tillverkare av tryckkärl.

Som en följd av NGT:s verksamhet har man i de nordiska länderna vid reformeringen av regelverkan om tryckkärl målmedvetet gått in för att tillämpa eller åtminstone närma sig de ståndpunkter som tagits i de andra nordiska länderna. Under åren 1973—1975 omfattade NGT:s verksamhet förutom information och sakbehandling också ett stort antal utredningar som gjordes mellan mötena, i vilka man bl. a. kartlade skillnaderna i de administrativa och tekniska bestämmelserna gällande tryckkärl. I samarbetet deltog under dessa år ländernas av vederbörande myndigheter tillsatta expertorgan, som har till uppgift att bistå myndigheterna vid behandlingen av ärenden rörande tryckkärl. NGT:s verksamhet har ansetts betydelsefull som en harmoniseringsverksamhet avseende tryckkärl, lagertankar, kemisk apparatur m. m. Dess verksamhet tillmäts stor betydelse med hänsyn till säkerhetsbestämmelser och -förehållanden och även med tanke på underlättandet av handeln mellan länderna. Också för en lekman framstår det klart av vilken betydelse detta harmoniseringsarbete är i dagens industrialiserade samhälle om man nämner några exempel på vad arbetet går ut på: regler för behållare för kondenserad gas, rörledningsregler, föreskrifter och tekniska bestämmelser för behållare, rörledningar och processapparatur för klor, svaveldioxid och ammoniak.

Det väckte därför djup oro när det under senare delen av 1970-talet föreföll som om NGT:s arbete skulle stagnera. I början av 1977 hölls ännu ett möte, i vilket dock inte Danmarks, Norges och Sveriges arbetskyddsmyndigheter deltog. Åren 1978 och 1979 anordnades inte de

sedvanliga mötena. I september 1979 tog Tryckkärlnämnden i Finland upp saken i en till rådsdelegationen i Finland riktad skrivelse. Rådets ekonomiska utskott uppmanade vid sitt möte 26.9.1979 rådets presidium att vända sig till Nordiska ministerrådet och be om förklaring i ärendet. En sådan hänvändelse avgick 19.10.1979 och besked förväntades till 28:e sessionen. Något sådant har intill denna dag inte inkommit. Där- emot hölls på kallelse av den svenska tryckkärlnämnden i november 1979 i Stockholm igen ett möte inom NGT. Detta möte präglades enligt samstämmiga uppgifter av en mycket positiv anda och en önskan om att ytterligare verka för ökad säkerhet på tryckkärlnämnden samt att på bästa sätt betjäna tillsynsmyndigheterna i de olika länderna. Mötet gav ett klart uttryck för behovet av att fortsätta harmoniserings- arbetet av de nordiska ländernas regelverk, särskilt då samarbetet inom IOS (International Organization for Standardisation) i stort sett av- stannat.

Det är självklart att den osäkerhet som under de senaste åren varit kännetecknande för detta arbete genom uteblivna möten, klarhet i fråga om myndigheternas inställning till verksamheten och dess fortbestånd måste ha ett förlamande inflytande på arbetet. Detta till trots vill experterna och de berörda på området föra arbetet vidare och finner det rentav mycket viktigt att så sker. För mig personligen har den här rekommendationen haft en särskild plats i mitt medvetande, som bidragit till att jag under årens lopp har följt den med intresse. Det var den första rekommendation som jag var i tillfälle att rösta på när jag hade kommit in i Nordiska rådet år 1972. Den framstår tyvärr också som ett exempel på hur svårt det kan vara och hur lång tid det kan ta att få en rekommendation genomförd.

Med hänvisning till det anförda får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga att besvaras av vederbörande minister:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidta och hur snart för att ställa de erforderliga resurserna till förfogande så att det genom Nordiska gruppen för tryckkärlnämndens bestämmelser (NGT) inledda nordiska samarbetet på tryck- kärlnämnden kan tryggas för framtiden?

Helsingfors den 8 februari 1980

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om TV-överföring mellan Finland och Sverige*Till Sveriges regering*

Det nordiska radio- och TV-samarbetet har de senaste tre åren helt överskuggats av satellitutredningen. Det har lett till att alla andra möjligheter att öka televisions- och radioutbytet mellan våra länder hamnat i skuggan av Nordsat.

Nordiska rådet har dock med avsikt hållit *rekommendationen nr 20/1971* kvar på sin dagordning. Denna rekommendation handlar om ökad överföring av TV-program mellan Finland och Sverige, och uttryckligen överföring med konventionella medel alltså med s. k. slavsändare. Motivet för denna rekommendation bakom vilken som förslagsställare stod politiker från hela det politiska fältet, var att öka TV-utbudet på modersmålet för de finska invandrarna i Sverige och den svenska minoriteten i Finland. Kostnaderna för en sådan överföring har av radiobolagen beräknats till en summa som är bara en tiondedel av de allra billigaste kalkylerna för Nordsat.

Kulturutskottet har bl. a. i ett betänkande om TV-samarbetet framhållit att man inte för Nordsat:s skull får glömma strävandena att öka TV-utbudet på modersmålet för de språkliga minoriteterna i Finland och Sverige. Detta har på senaste tiden fått ökad aktualitet.

Vi vet att många problem är förknippade med direktöverföring från ett land till ett annat av TV-program. Medan Nordsatutredningen har haft det goda med sig att t. ex. problemen med upphovsrätten, som tidigare ansågs vara en stötesten, nu har återfått sina riktiga, ganska små proportioner. Det bör alltså inte vara svårt att realisera rekommendationens syfte, om viljan därtill finns.

Ett första steg mot förverkligandet har tagits i Finland i och med att en kommitté helt nyligen tillsatts för att utreda byggandet av en s. k. kustkanal av TV-sändare, vilkens sebarhetsområde skulle täcka de trakter på syd- och västkusten av Finland där den svenskspråkiga befolkningen är bosatt. Detta sändarnät skulle möjliggöra direktöverföring av TV-program från Sverige, samtidigt som Finlands rundradios egen svenskspråkiga produktion skulle kunna sändas på detta nät. Med förnuftig redigering skulle det alltså möjliggöra ett rikhaltigt TV-program bestående av inhemska svenska program och direktöverförda program från Sverige.

Enligt min mening är denna modell mycket väl användbar för att lösa

de finska invandrarnas behov av finskspråkiga TV-program i Sverige. Enligt de förslag som gjordes i den samnordiska utredningen "TV över gränserna" (NU 19/1974) skulle man kunna bygga ett tredje sändningsnät som skulle täcka de delar av det centrala Sverige ända till göteborgstrakten där den stora majoriteten av invandrare bor. Till detta sändarnät skulle man kunna direktöverföra finskspråkiga program från Finland och även sända av Sveriges radio producerade finskspråkiga program.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får jag ställa följande fråga till Sveriges regering:

Har regeringen för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett TV-sändarnät i Sverige för direktöverföring av finskspråkiga program från Finland och för utsändning av i Sverige producerade finskspråkiga program?

Helsingfors den 11 februari 1980

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om turism och chartertrafik

Til de nordiske landes regeringer

Den fælles skandinaviske charterpolitik har været til skade for hotel- og restaturationsbranchen og har desuden lagt bånd på det skandinaviske charterområde.

Den stramme restriktionslovgivning er ikke i takt med en moderne luftfartspolitik og vil derfor heller ikke på længere sigt blive accepteret fra amerikanernes side, hvilket allerede ses i præsident Carters kritik af skandinavisk luftfartspolitik.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til de nordiske landes regeringer:

Vil regeringerne arbejde for at stoppe den nedgang i antallet af amerikanske turister, der er konstateret gennem de seneste år, og vil regeringerne herunder åbne op for chartertrafik til og fra Nordamerika?

København, den 11. februar 1980

Leif Glensgård (FP)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om liberalisering av charterbestämmelserna*Til Norges og Sveriges regeringer*

Siden slutningen af 50-erne har de danske charterselskaber bevist, at flyvning ikke længere er forbeholdt overklassen. Såfremt der lempes i fragtcharterbestemmelserne vil det yderligere vise sig, at charterselskaberne vil kunne åbne op for helt nye markeder for skandinavisk erhvervsliv.

Hidtil har specielt den svenske regering stillet sig stejlt overfor lempelser, men med det politiske skift, der har været i Sverige må det forventes, at en mere liberal luftfartspolitik kan gennemføres inden for det skandinaviske området. I modsat fald ligger det helt klart, at Danmark må meddele Norge og Sverige, at vi ikke længere kan arbejde efter fælles skandinaviske regler, hvilket vil være til skade for Norge og Sverige, men til fordel for danskerne og specielt dansk erhvervsliv.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Norges og Sveriges regeringer:

Vil regeringerne i Norge og Sverige yderligere lempe på charterbestemmelserne, for så vidt angår nye destinationer for personchartren og foretage yderligere lempelser i fragtcharterbestemmelserne i form af splitcharter uden begrænsning?

København, den 11. februar 1980

Leif Glensgård (FP)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om ökat nordiskt samarbete inom det offentliga utredningsväsendet

Til Nordisk Ministerråd

I rekommandation nr. 17/1976 anbefalede Nordisk Råd Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det nordiske udredningsvæsen.

Som det fremgår af rekommandationen, var det hensigten at få fastsat retningslinier, hvorefter det ved igangsættelse af en udredning i hvert enkelt tilfælde skulle undersøges, om det ville være hensigtsmæssigt at gennemføre udredningen som en fællesnordisk udredning. Det var endvidere hensigten at opnå, at der for de nationale udredningers vedkommende såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende fase skulle drages omsorg for, at nordiske synspunkter i videst muligt omfang blev varetaget. I ministerrådets meddelelse om rekommandationen til 27. session i 1979 oplystes, at en principskitse for, hvorledes rekommandationens intentioner mest hensigtsmæssigt kan føres ud i livet, var under udarbejdelse og forventedes at foreligge i februar 1979.

I meddelelse til 28. session har ministerrådet oplyst, at et problemnotat om sagen behandles internt i ministerrådet, og at man tilsigter så snart som muligt at overdrage sagen til en nordisk kontaktgruppe til videre behandling. I øvrigt har jeg i meddelelsen hæftet mig ved, at det fremhæves som et vigtigt spørgsmål om nytten af alle de aktuelle forholdsregler står i et rimeligt forhold til de mulige omkostninger og ulemper. Endvidere har jeg bemærket, at der ikke er givet nogen oplysning om, hvornår arbejdet kan forventes afsluttet.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Ville det ikke være rimeligt, at den i meddelelsen om arbejdet med rek. nr. 17/1976 til 27. session bebudede principskitse, som åbenbart nu foreligger, blev overgivet til rådet, således at rådets medlemmer selv havde lejlighed til at vurdere, om omkostninger og ulemper ved gennemførelse af et øget samarbejde på udredningsvæsenets område er så store, at samarbejdet må stilles i bero? Endvidere, hvornår forventes det igangværende arbejde afsluttet?

København, den 11. februar 1980

Nathalie Lind (V)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om vård i hemmet av sjukliga åldringar

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog år 1973 en rekommendation i tre punkter, som i första hand gällde försörjningsbegreppet utformning. Den tredje punkten i rekommendationen gällde en fråga med nära anknytning till detta. I den punkten uppmanades de nordiska ländernas regeringar att utforma ländernas socialförsäkringssystem på ett sådant sätt, att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka och handikappade, kommer att omfattas av systemen.

Jag vill särskilt uppmärksamma frågan om stöd från samhällets sida till dem som i hemmet sköter sjukliga äldre anhöriga. Dessa människor utför en beundransvärd vårdargärning i det tysta. Den sjuka åldringen – det är i de flesta fall fråga om långvarigt sjuka personer som inte är i kontinuerligt behov av medicinsk behandling – lever naturligtvis hellre i en hemmiljö tillsammans med människor som han eller hon känner. Samhället gör härigenom också en stor kostnadsbesparing, då ju anstaltsvård alltid är dyrbar. Stödet från samhällets sida kan tänkas vara av olika slag. Skattelättnader, bidrag, hemhjälpstjänst och hembesök av sjukvårdspersonal är stödformer som prövats eller kan prövas. Det vore enligt min mening skäl för de nordiska länderna att gemensamt överväga hur detta vårdsystem lämpligast kunde utvecklas, så att man även på detta område uppnår största möjliga harmonisering.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får jag ställa följande fråga till Ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att på nordiskt plan utreda möjligheterna att utveckla stödformerna för dem som i hemmet sköter sjukliga äldre anhöriga?

Helsingfors den 11 februari 1980

Bror Lillqvist (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om införande av en socialklausul i internationella handelsavtal

Til Nordisk Ministerråd

Fra faglig side i Norden er der fremført krav om indførelse af en social klausul, der giver mulighed for indførelse af handelsrestriktioner i forbindelse med internationale handelsaftaler.

Der er behov for en sådan klausul i aftaler med lande, hvor der kan være tale om, at børn udnyttes i industriproduktionen, eller hvor virksomhederne anvender produktionsmetoder, der er så farlige for medarbejderne eller så miljøødelæggende, at de i industrilandene er forbudt eller behæftet med særlige begrænsninger og krav. Endelig kan der være behov for en styrkelse af respekten for de faglige organisationers rettigheder.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke muligheder har ministerrådet for at gennemføre krav om, at der i internationale handelsaftaler indføres en social klausul, som bl. a. sikrer, at børn ikke udnyttes i industriproduktionen, at virksomhederne ikke anvender produktionsmetoder, der er så farlige for medarbejderne eller så miljøødelæggende, at de er forbudt i industrilandene eller behæftet med særlige begrænsninger og krav, samt at de faglige organisationers rettigheder respekteres?

København, den 11. februar 1980

Inge Fischer Møller (S)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om det nordiska valuta-samarbetet*Til Nordisk Ministerråd*

Under første behandlingen af beretningen fra Nordisk Råds session i Stockholm meddelte minister uden portefølje Lise Østergaard, at den danske regering ikke er forpligtet til at foretage konsultationer i umiddelbar tilknytning til danske de- eller revalueringer. Ministeren uden portefølje kunne desuden heller ikke meddele, om den norske regering havde foretaget konsultationer i anledning af den forventede opskrivning af den norske krone. Efter spørgerens opfattelse, der bygger på debatten i økonomisk udvalg samt debatten på sessionen i Stockholm, ligger det helt klart, at de nordiske lande har en sådan forpligtelse — noget andet er så, at denne forpligtelse ikke kan overholdes fra dansk side på grund af vort samarbejde i det europæiske monetære system. Alene af den årsag burde det nordiske valutasamarbejde aldrig have fået den konkrete udformning, som det fik.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Er det i overensstemmelse med det nordiske valutasamarbejde, at den danske minister uden portefølje (viceudenrigsminister) Lise Østergaard i Folketinget har meddelt, at Danmark ikke er forpligtet til at foretage konsultationer umiddelbart før ændringer af den danske møntfod?

København, den 11. februar 1980

Leif Glensgård (FP)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om energiproblem och åtgärder för att säkra försörjningen

Til de nordiske landes regeringer

De to oliekriser, som den vestlige verden har været gennem, pålægger politikerne et stort ansvar for energiforsyningsikkerheden i fremtiden. Både Norge og i mindre omfang Danmark vil i de kommende år få en forsyningsikkerhed fra Nordsøen, men der påligger samtidig de to lande en pligt til indenfor de nordiske lande at sikre en tilsvarende forsyningsikkerhed for de lande, der ikke selv har energiressourcer. Det er ligeledes politikernes ansvar, at landene imellem ikke konkurrerer på forsyningsikkerhed i international handel.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til de nordiske landes regeringer:

Vil regeringerne tilstræbe en mere ensartet politik vedrørende energiproblemerne og herunder tilstræbe en større forsyningsikkerhed indbyrdes mellem de nordiske lande?

København, den 11. februar 1980

Leif Glensgård (FP)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om Nordiska investeringsbankens verksamhet

Til Nordisk Ministerråd

Ved oprettelsen af den Nordiske Investeringsbank blev det gjort klart fra dansk side, at banken ikke måtte gå ind i arrangementer, som normale forretningsbanker skulle kunne klare. Under Nordisk Råds session i Oslo 1978 blev det klart, at Nordisk Investeringsbank agtede at tilgode-se Göteborg containerhavn på bekostning af containerhavnen i Århus, men endnu værre blev det, da den Nordiske Investeringsbank direkte gik ind og støttede møbelfirmaet Ikea i oprettelsen af et centrallager. Det ligger helt klart, at finansieringen af centrallageret er i strid med den Nordiske Investeringsbanks statutter og under alle omstændigheder er det i strid med det danske folketings godkendelse af den Nordiske Investeringsbanks raison.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Finder ministerrådet det fortsat rimeligt, at de nordiske landes erhvervsliv udsættes for en konkurrenceforvridning, som det er sket i forbindelse med den Nordiske Investeringsbanks lån til det svenske møbelfirma Ikea?

København, den 11. februar 1980

Leif Glensgård (FP)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om sammansättningen av Nordiska investeringsbankens styrelse

Til Nordisk Ministerråd

Under generaldebatten på rådets 27. session i 1979 og ikke mindst i den daværende præsidents åbningstale fremkom der udtalelser om overvejelser vedr. mulighederne for i højere grad at medinddrage arbejdsmarkedets parter i det nordiske samarbejde. Jeg skal i denne forbindelse bl. a. henvise til, hvad der tidligere fra fagbevægelsen er fremført af krav om repræsentation i Nordisk Investeringsbanks styrelse. Jeg husker tydeligt, at Olof Palme udtalte at arbejdsmarkedets parter måtte medinddrages mere i 1980erne.

Den nordiske arbejdsmarkedsaftale af 1954 er under revision. I denne forbindelse er det mit indtryk, at de nordiske fagbevægelser ikke er blevet taget med på råd i det omfang de med rimelighed kunne ønske.

Dette beklager vi meget fra dansk side, og vi mener, at det vil være en forudsætning for at klare de udfordringer, vi står over for i 80erne, at også arbejdsmarkedets parter er med i den økonomiske planlægning. I denne sammenhæng vil jeg gerne pege på ønskeligheden af, at arbejdsmarkedets parter får medindflydelse på den virksomhed, der udføres af Nordisk Investeringsbank. Dette vil lettest kunne ske ved at lade repræsentanter for fagbevægelserne og for arbejdsgiverne få sæde i investeringsbankens styrelse.

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke muligheder ser ministerrådet for at give arbejdsmarkedets parter adgang til repræsentation i Nordisk Investeringsbanks styrelse?

København, den 11. februar 1980

Inge Fischer Møller (S)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om de multinationella företagens roll i Norden

Till Nordiska ministerrådet

Den utredning om de multinationella företagens inverkan på de nordiska ländernas ekonomi som nyligen färdigställts är bristfällig, då dels den statistiska basen för en utvärdering av de multinationella företagens betydelse är praktiskt taget obefintlig och dels därför, att utredningen bl. a. inte studerat de nordiska multinationella företagens inverkan i sina hemländer.

Med hänvisning till detta får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Vilka möjligheter har ministerrådet att omedelbart initiera arbetet för att utveckla näringsstatistiken och att starta uppföljande och kompletterande utredningar om de multinationella företagens roll i Norden?

Reykjavík den 4 mars 1980

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden

Till Nordiska ministerrådet

För fem år sedan antog Nordiska rådet en rekommendation till ministerrådet om att undersöka möjligheten av att upprätta regelbunden färjetrafik med passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden i syfte att upprätta denna förbindelse så snart som möjligt.

I skyndsam takt lät ministerrådet undersöka möjligheterna att upprätta denna färjetrafik och den arbetsgrupp som tillsattes överlämnade sin rapport för två och ett halvt år sedan. Gruppen hade då kommit fram till att ekonomiska förutsättningar förelåg för att driva regelbunden färjetrafik mellan nämnda länder och föreslog att man lät bygga en kombinerad bil- och passagerarfärja för ändamålet. Rapporten remissbehandlades i vanlig ordning och de inkomna remissvaren var i allmänhet positiva till gruppens förslag. Remisstiden utgick för drygt två år sedan. Fram till denna tidpunkt hade vi i rådet all anledning att vara nöjda med ministerrådets åtgärder i saken. Vad vi däremot har svårt att förstå är att inte något hänt under de senaste två åren, bortsett från att rapporten har legat och samlat damm. Det enda ministerrådet försvarat sig med är att Färöarnas landsstyre inte inkommit med remissvar över rapporten. Så vitt jag kan se tyder detta inte på annat än att landsstyret inte har några synpunkter på rapporten.

I sitt betänkande över ministerrådets berättelse till denna session hemställer trafikutskottet att nödvändiga förberedelser för genomförande av rapportens förslag företas i skyndsam takt.

I anledning av ovanstående ber jag att få ställa följande fråga till ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att inleda förberedelser för upprättande av färjeförbindelse på årsbasis mellan Island, Färöarna och övriga Norden eller kommer utredningsarbetet att vara helt förgäves?

Reykjavík den 4 mars 1980

Stefán Jónsson (Ab.)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om det nordiska biståndssamarbetet

Till Nordiska ministerrådet

I meddelandet från ministerrådet till Nordiska rådets rekommendation nr 5/1977/e redovisas ett förslag att avskaffa styret för nordiska biståndsprojekt och att överföra arbetsuppgifterna på en redan nu existerande ämbetsmannakommitté. Ekonomiska utskottet stöder dessa planer men förutsätter att utskottet självt får överta kontrollen över Nordiska ämbetsmannakommitténs arbete.

Då jag är rädd för att planerna på att avskaffa det parlamentariskt sammansatta organet för nordiska biståndsfrågor kommer att resultera i ett minskat inflytande från förtroendemän och folkvalda, vilket skulle innebära ett allvarligt bakslag för det nordiska biståndssamarbetet, får jag till ministerrådet ställa följande fråga:

Vad ämnar Nordiska ministerrådet göra för att säkra det parlamentariska inflytandet över det nordiska biståndssamarbetet?

Reykjavík den 5 mars 1980

Tellervo Koivisto (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 28:e session om forskning och utprovning av alternativa energikällor

Till Nordiska ministerrådet

I den utredning som nu utkommit beträffande ökat nordiskt forskningssamarbete konstateras bl. a. att det nuvarande nordiska samarbetet på energiområdet i praktiken inskränker sig till närmast två huvudkomponenter. Det ena är kärnenergisamarbetet och det andra är Nordiska industrifonden.

Ett område som dock gör sig allt mer gällande är de alternativa energikällorna som länge prioriterats högt också i det nordiska samarbetet. De konkreta resultaten har dock låtit vänta på sig. Orsaken till detta får i mycket sökas i den splittring som existerar på området.

Redan år 1977 väcktes ett medlemsförslag om FoU-samarbete om alternativa energikällor, men något överraskande, vilket också konstateras i den ovannämnda rapporten, föranledde förslaget inga åtgärder. Under de tre år som förflutit sedan dess har inga betydande framsteg kunnat noteras i fråga om de alternativa energikällorna.

Det är alltså skäl att än en gång ta upp frågan till diskussion. Huvudpunkten måste vara att få samarbetet om de alternativa energikällorna koordinerat och helst inordnat under ett och samma tak, t. ex. i form av ett nordiskt forskningsinstitut för alternativa energikällor.

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidtaga för att samordna och intensifiera forskningen och utprovningen av alternativa energikällor?

Reykjavík den 6 mars 1980

Petter Savola (K)

Dokument 1**Rapport****från Nordiska rådets presidium**

I enlighet med § 22 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsrapport från rådets presidium till plenarförsamlingen vid rådets 28:e session. Rapporten omfattar verksamheten sedan Nordiska rådets 27:e session.

Stockholm i januari 1980

För Nordiska rådets presidium

Olof Palme
President

Gudmund Saxrud
Presidiesekreterare

Indhold

<i>1. Præsidiets forehavender</i>	2519
1.1 Generelle samarbejdsspørgsmål	2519
1.1.1 Sags-aktiviteter	2523
1.1.2 Ideer og ideologier	2527
1.1.3 Samarbejds mønsteret	2528
1.1.4 Organisation og administration	2529
1.2 Forberedelse af rådets 28. session	2531
1.3 Konferencer, møder og kontakter udadtil	2533
1.4 Præsidiets sammensætning og møder	2536
1.5 Sekretærkollegiets sammensætning og møder	2536
<i>2. Nordiske samarbejds-aktiviteter</i>	2537
2.1 Juridisk udvalgs sagsområde	2537
2.2 Kulturudvalgets sagsområde	2537
2.2.1 Samarbejde med Nordisk Ministerråd	2537
2.2.2 Samarbejde med trafikudvalget	2541
2.2.3 Den kontrollerende funktion	2541
2.3 Social- og miljøudvalgets sagsområde	2541
2.3.1 Initiativer	2542
2.3.2 Den kontrollerende funktion	2544
2.3.3 Kontakterne med ministerrådets organer og arbejdsmarkedets parter	2545
2.4 Trafikudvalgets sagsområde	2545
2.4.1 Samarbejdet med Nordisk Ministerråd og dets organer	2545
2.4.2 Samråd med kulturudvalget	2546
2.4.3 Gennemgang af samarbejdsopgaverne inden for udvalgets arbejdsområde	2547

2.5 Økonomisk udvalgs sagsområde	2547
2.5.1 Samarbejdet med Nordisk Ministerråd	2547
2.5.2 Medlemsforslag	2547
2.5.3 Ministerrådsforslag	2548
2.6 Budgetkomiteens virksomhed	2548
2.6.1 Mandat	2548
2.6.2 Regnskabs- og budgetspørgsmål	2549
2.6.3 Granskning og kontrol	2553
2.7 Informationskomiteens virksomhed	2555
2.7.1 Planlægningen	2555
2.7.2 Informationsvirksomhedens organisation	2556
2.7.3 Massemedierne	2558
2.7.4 De politiske partier	2559
2.7.5 Skolerne	2559
2.7.6 Målgrupper uden for Norden	2560
2.7.7 Informationsmateriale	2560
2.7.8 Nordisk Kontakt	2561
2.7.9 Iøvrigt	2561
2.8 Publikationsvirksomheden	2562
2.8.1 Rådsforhandlingerne	2562
2.8.2 NU-serien	2562
2.8.3 Nordisk Statistisk Årsbok	2564
2.8.4 Portrættmatrikeln	2564
2.8.5 Statutsamling	2564
2.8.6 Nordisk Råd 1952—1978. Struktur — arbejde — resultater	2565
3. <i>Forholdsregler i anledning af rådets beslutninger</i>	2565
3.1 Rekommandationer og udtalelser vedtaget på 27. session	2565
4. <i>De nationale delegationer</i>	2566
4.1 Danmarks delegation	2566
4.2 Finlands delegation	2567
4.3 Islands delegation	2567
4.4 Norges delegation	2568
4.5 Sveriges delegation	2569
5. <i>Delegationerne og parlamenterne</i>	2569
5.1 Danmarks delegation	2569
5.2 Finlands delegation	2571
5.3 Norges delegation	2571
5.4 Sveriges delegation	2572
Tillæg 1 Mandat for nordisk løn- og personaleudvalg	2580
Tillæg 2 Løn- og ansættelsesvilkår ved de tre nordiske sekretariater	2581

Tillæg 3	Protokol fra forhandlingerne mellem repræsentanter for Nordisk Råds præsidium og personaleorganisationerne fredag den 31. august 1979	2582
Tillæg 4	Grundlag for beregning af lønninger og honorarer ved Nordisk Råds præsidiasekretariat 1980	2584
Tillæg 5	Budget og regnskab 1979, revideret budget 1980 og budget 1981 for Nordisk Råds præsidiasekretariat	2585
Tillæg 6	Fortegnelse over præsidiets skrivelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer	2586
Tillæg 7	Udvalgenes sammensætning og møder fra og med konstitueringen	2587

1. Præsidiets forehavender

1.1. Generelle samarbejdsspørgsmål

Det nordiske samarbejde i tiden mellem Nordisk Råds 27. session februar 1979 og 28. session marts 1980 må i et overblik over periodens resultater betegnes som et i flere henseender opmuntrende og løfterigt afsnit.

Man var gået ind i det 27. sessionsår med bange anelser for fremtiden, optaget af de nære og store problemer som hvert af de nordiske lande var blevet stillet overfor i 70'ernes tiltagende verdensøkonomiske krise og urolig over udeblevne lystegn for 80'erne. Det nordiske samarbejdes rolle kunne i den situation forekomme ubetydelig. Belært af tidligere bagslag i forsøgene på at skabe nordisk samling om livsvigtige spørgsmål var man også forsigtig i overvejelsen af nye forsøg på at bruge samarbejdet som instrument til afhjælpning af nationale vanskeligheder. Det skortede heller ikke på kritik fra organisationer og samfundsgrupper over manglende dynamik og mod.

Men det var ikke modløsheden, som kom til at præge arbejdet i det nye år. Ved det første møde mellem Nordisk Råds præsidium og formændene for rådets faste udvalg og komiteer ved årets begyndelse erindrede den afgående præsident, Trygve Bratteli, om livskraften i de europæiske samarbejdsorganer som det efter den anden verdenskrig lykkedes at ryste krigens lammende virkninger af sig og give sig i kast med et konkret samarbejde som førte til en lysende periode i det europæiske samarbejde. Han fastslog at udgangspunktet for rådets nye overvejelser og planlægningen af årets arbejde måtte være at man gik ind i eftertankens periode.

På samme møde blev der også peget på at man måtte erkende at der var sket ændringer i det nordiske samarbejdes karakter, som kunne forlede udenforstående til kritiske slutninger. Det nordiske samarbejde er kommet i hverdagstøj, udtalte den svenske rigsdagsmand Kjell-Olof Feldt. Proklamationernes tid er forbi. Efterhånden som vi har nået resultater på de mange forskellige samarbejdsfelter rettes opmærksomheden mere og mere mod det økonomiske område, hvor det er vanske-

ligere at nå resultater. Vi risikerer en blokering, hvis vi bare anskuer problemene på kort sigt. Vejen frem kræver et mere langsigtet perspektiv.

Økonomisk udvalg tog denne problemstilling op i sin udtalelse til rådets 27. session i februar 1979:

”Den økonomiske situation i Norden er fortsatt vanskelig. Alt tyder på at 70-årenes internasjonale økonomiske krise vil sette sine spor langt inn i 80-årene. Mot denne bakgrunn vil det i høy grad være ønskelig at det skapes klarhet om det fremtidige nordiske samarbeid på det økonomiske området. De problemer som de nordiske land står overfor er så ensartede og så dyptgående at store anstrengelser bør gjøres for å bringe på det rene i hvilken utstrekning felles insatser kan bidra til problemenes løsning.

Etter rådets oppfattning bør det innenfor bestrebelsene på økt samarbeid også inngå studier av de langsiktige, strukturelle problemer som de nordiske land står overfor, og de krav om økonomisk og næringspolitisk samarbeid som disse problemer reiser. Et slikt arbeid bør gjennomføres med sikte på å ta stilling til hovedlinjene for det nordiske økonomiske samarbeid i 80-årene under Nordisk Råds 28. sesjon i 1980.”

Mange indlæg på sessionen blev en bekræftelse af troen på det nordiske samarbejdes hensigtsmæssighed også i situationer, hvor opmærksomheden koncentrerer om de nationale problemer.

Den afgående rådspræsident, Trygve Bratteli, sagde i sin åbningstale ved 27. session bl. a.:

”På mange felter kan vi i hvert land bli nødt til å tenke på nytt og til å prøve oss fram der politiske resepter fra fortiden ikke gir medisin for en ny tidsalder. Vi bør innstille oss på maksimalt å utveksle erfaringer og lærdommer vi kan vinne på alle områder.

Situasjonen bør også være en impuls til aktivisering av praktisk nordisk samarbeid på alle områder der dette kan lette oppgavene. Det gjelder også det økonomiske samarbeid. Og det må gjelde økonomiske og industrielle tiltak av slike dimensjoner at de synes i en ny innsats for å trygge alle menneskers arbeid og inntekt.

Som det har fått sikker tradisjon, vil Nordisk Råd ikke bare arbeide med noen få enkelte dominante oppgaver. Nordisk Råd og samarbeid er paraply over mangfoldige større og mindre oppgaver av felles interesse.”

Den svenske samarbeidsminister, Bertil Hansson, fremhævede, at ingen af de nordiske folk er rede til at lade utviklingen tilsidesette de grundlæggende værdier som kan sammenfattes i ordene: økonomisk, social og politisk sikkerhed og frihed. Sveriges statsminister, Ola Ullsten, stilte det spørsmål, hvorledes vi i Norden skal klare vore høje ambitioner med hensyn til beskæftigelse og social velfærd uden at pådrage

os tyngende underskud på handelsbalancen som på længere sigt også er en trussel mod velfærdspolitikken. Målet må være, sagde den nordiske politiker, Kjell Magne Bondevik, at finde frem til økonomiske modeller som bedre er tilpasset den teknologiske udvikling, ressourceknapheden og forpligtelserne overfor verdens fattige lande.

Som mål for samarbejdet nævntes også fælles retningslinjer for udviklingen på længere sigt og koncentration om de grundlæggende og dybt alvorlige problemer, som præger samfundene. Nogle ønskede også at hæve ambitionsniveauet for det nordiske samarbejde så langt at man kunne tale om fælles anvendelse af økonomiske, tekniske, administrative og menneskelige ressourcer. Som en forudsætning herfor pegedes på udbygning af den del af det nordiske samarbejde som vedrører konsultationer, debat og samordning af synspunkter i de forskellige organisationer som er til rådighed.

Kritik og utålmodighed henførtes bl. a. til en underliggende følelse af at det nordiske samarbejde i sin nuværende form er for lidet resultatorienteret. Samarbejdets svaghed ligger i en manglende evne til at bidrage til en helstøbt politik, hvor Norden og ikke blot de enkelte lande står i centrum.

Sessionens budskab var at det er politikernes opgave at forsyne det nordiske samarbejde med politisk vilje, og at det er parlamentarikerne der må tage initiativet og stille krav til samarbejdet i 1980'erne.

Da præsidiets og formændenes for rådets faste udvalg og komiteer den 9. maj mødtes i Stockholm for at drøfte erfaringerne fra 27. session, sagde den tiltrædende præsident Olof Palme bl. a.:

”Det finns en berättigad oro för avsaknaden av idéer i det nordiska samarbetet, en oro för att vi ska tappa styrfarten och förlora dynamiken. Det finns för närvarande inte så många stora frågor som anmäler sig vid en bedömning av de närmaste årens nordiska samarbete. Det kanske varken är så märkvärdigt eller tragiskt.

Våra länders viktigaste problem finns inom ekonomin, i utvecklingen av industrin och på det näringspolitiska planet. Det verkar som om vi ännu inte helt har insett vidden av den internationella ekonomiska krisen och hur den berör oss. Vi befinner oss därför i ett slags mellanskede, där det nordiska samarbetet trevar sig fram.”

Men troen på det nordiske samarbejdes nytte var også isprængt kritik. Den afspejlede bl. a. en vis utålmodighed over at der trods mange udredninger sås for få resultater og at de mange bestræbelser for at fremme samarbejdet over grænserne indenfor energi- og industrisektoren kun syntes at have budt på skuffelser hidtil. Negative virkninger for Finlands del af det frie nordiske arbejdsmarked fremførtes som motive-ring for nye initiativer både for at rette den skæve udvikling på arbejdsmarkedet op og for at forebygge lignende skævheder i fremtiden.

Senere på året kom besked fra regeringerne om at de havde fundet

det nødvendigt at indføre visse begrænsninger i den nordiske pasunion som midlertidige forholdsregler til forhindring af uønsket indvandring, og rådet måtte konstatere at et af samarbejdets mest alment benyttede goder var beskåret uden forudgående konsultationer med rådets parlamentariske organer.

Rådets præsident, Olof Palme, betegnede i en tale ved den svenske forening Nordens 60 års jubilæum dette som et skridt tilbage i det nordiske samarbejde.

På et møde mellem præsidiets og Nordisk Ministerråd den 13. juni 1979 konstaterede Olof Palme også at medens Nordisk Råd i 60'erne kunne beskæftige sig med ekspansive sager såsom socialpolitik, kultursamarbejde o. s. v., stod man nu overfor nødvendigheden af at samarbejde på det økonomiske og industrielle område, hvilket var betydelig vanskeligere. Det drejede sig nu om mulighederne for at overleve økonomisk, og de nordiske lande ville stå sig ved at forsvare deres vitale økonomiske interesser i fællesskab fremfor hver for sig.

I samme møde fik kritikerne svar fra den finske samarbejdsminister, Pirkko Työläjärvi, som pegede på, at det var helt forkert at nedvurdere det nordiske samarbejde. Det er helt enestående i verden. De nordiske lande står overfor en dybtgående strukturforandring og bør ikke fortabe sig i illusioner om at de hvert for sig kan klare den på egen hånd.

Det norske Stortings udenrigs- og konstitutionskomité bemærkede i sin indstilling vedrørende rapporten og stortingsmeldingen om 27. session bl. a. at den usikre økonomiske situation også stiller det nordiske samarbejde overfor store udfordringer. Komiteen fortsatte:

”En må unngå at samarbeidet i Norden kommer inn i en bakevje som en følge av konjunktursvikten. Tvert i mot bør en søke samarbeidsløsninger som kan gi bidrag til å overvinne de dagsaktuelle økonomiske problemer.”

Præsidiets indledte efter samråd med udvalgs- og komitéformændene og med samarbejdsministrene mere indgående overvejelser af mulighederne for en vitalisering af det nordiske samarbejde.

Overvejelserne omfatter tre hovedområder. De har drejet sig på de faglige områder om at føre relevante og vigtige spørgsmål frem i udvalgene som forberedelse af 28. session i Reykjavík i marts 1980. Resultat er at rådets udvalg fremlægger 33 medlemsforslag til 28. session, hvilket er det højeste antal i en længere årrække. Dermed har man også vendt kurven over fremførte medlemsforslag opad igen og afsvækket frygten for at sagsforberedelse i ministerrådssekretariatene i Oslo og København skulle blive så dominerende i samarbejdet at det skulle afskrække og lamme det parlamentariske initiativ.

Overvejelserne har endvidere drejet sig om en fornyelse af det idé-mæssige og ideologiske grundlag for rådets arbejde. De nordiske landes vækstproblemer fremtvinger nytænkning for 80'ernes målsætninger og forsøg på at finde grundlag for et samarbejde med mere langfristede

perspektiver. Præsidiets norske medlem, Lars Korvald, har peget på farerne for at udviklingen går så hurtigt at politikerne ikke får nogen indflydelse på styringen, og har slået til lyd for nye arbejdsformer, som kan klarlægge fremtidsperspektiver for forskellige områder af samfundsudviklingen.

En tilsvarende omsorg for bevarelsen af den politiske styring i det nordiske samarbejde foranledigede det danske folketings formand, K. B. Andersen, til at genoplive en tidligere fremført tanke om at forstærke den ideologiske islæt i Nordisk Råds debatter gennem stærkere markering af de partipolitiske synspunkter. Forsøg på at løfte det nordiske samarbejde over partierne kan berøve det dets spænding. Løsninger vinder ikke ved at være nordiske men ved at være realistiske.

Overvejelserne har endelig drejet sig om at finde samarbejdsformer og midler, som virker effektivt og hensigtsmæssigt i samfund, hvor parlamentarisk styring er i bestandig konfrontation med den teknologiske udvikling. Næppe nogen anden regional samarbejdsorganisation i verden har et sådant register af samarbejdskontakter som det nordiske, spændende over alle samfundsområder og alle niveauer. Bestræbelserne i det forløbne år er først og fremmest gået ud på i samarbejde mellem rådets parlamentariske organer og ministerrådet at sørge for at de etablerede organer, institutioner og samarbejdsformer fungerer tilfredsstillende, således at kravene om effektivitet og hensigtsmæssighed kan blive fulgt op.

1.1.1. Sags-aktiviteterne

I løbet af året blev der indenfor regeringernes og de nordiske sekretariater arbejdet intensivt på de muligheder for samarbejde om økonomiske problemer, som samarbejdets politiske ledere i årets begyndelse og ved tidligere lejligheder havde peget på.

Allerede efter rådets 26. session i Oslo 1978 nedsattes på de nordiske samarbejdsministres initiativ en arbejdsgruppe til at udarbejde en redegørelse for den gensidige økonomiske afhængighed mellem de nordiske lande. De nordiske finans- og økonomiministre fik i november 1978 forelagt en foreløbig rapport som bl. a. fastslog, at det ikke var muligt for de nordiske lande ved hjælp af en fælles økonomisk politik at afbøde en langvarig international konjunkturedgang, men derimod fandtes der en klar fælles nordisk interesse i at alle nordiske landes økonomier bevarer deres konkurrenceevne. På grundlag heraf besluttede statsministrene i februar 1979 at der skulle oprettes et nordisk økonomisk forskningsråd, og i slutningen af november 1979 formaliseredes beslutningen af de nordiske finansministre. Det nye forskningsråd er indstiftet som en nordisk institution og har fået til opgave at fremme nordisk økonomisk samarbejde. Dette skal bl. a. ske gennem fremme af analyser og udredninger om den gensidige økonomiske afhængighed

mellem de nordiske lande og om forudsætningerne for et nærmere økonomisk samarbejde, bl. a. hvad angår stabiliseringspolitikken og vækstproblemerne på længere sigt.

Ved samme møde fik finansministrene forelagt slutrapporten om nordisk økonomisk-politisk samarbejde. Den konstaterer at en god international konkurrencekraft er en nødvendig betingelse for opfyldelse af de nordiske landes ønsker om bevarelse af fuld beskæftigelse, lav inflationstakt, gode vækstrater, retfærdig indtægtsfordeling og balance i udlandshandelen. Det anbefales at de nordiske lande udadtil gør fælles sag i internationale organisationer på dette grundlag, at der indadtil og ved det økonomiske forskningsråds hjælp gennemføres mere dybtgående analyser af de problemer, som de nordiske lande vil stå overfor i 1980'erne, at de nødvendige forholdsregler til afhjælpning af krisen, som kan forekomme negative på kort sigt, forankres i fælles nordiske synspunkter for at lette deres gennemførelse og at man gennem lovgivning og andre foranstaltninger fortsat stræber efter at bevare og udbygge Norden som ét stort hjemmemarked.

Samtidig afleveredes som svar på Nordisk Råds rekommandation 2/1979 om et forstærket og udbygget nordisk samarbejde på det valutapolitiske og monetære område en rapport om det valutapolitiske samarbejde i Norden. Den konstaterer at det nordiske samarbejde på valutapolitikens område, selv om det formelt kun er af information og rådgivende karakter, fungerer så effektivt, som det kan under de rådende internationale valutasystemer, som umuliggør at man alene gennem nationale eller regionale ordninger kan sikre stabilitet i valutaforholdene for enkelte lande eller landegrupper.

Men indenfor de anførte begrænsninger og under hensyntagen til de enkelte landes realøkonomiske målsætninger vil drøftelser om valutapolitiske spørgsmål og om spørgsmål, som får konsekvenser for valutapolitikken, kunne forsætte og eventuelt intensiveres indenfor de eksisterende rammer.

Ville man have stærkere valutapolitisk samordning, måtte man også gå ind i et nærmere samarbejde om andre sider af den økonomiske politik. Men det er tvivlsomt om Norden udgør et tilstrækkeligt stort område til at gøre et samarbejde om den økonomiske politik tilstrækkelig virkningsfuld. Alle er stærkt afhængige af en økonomisk udvikling i lande udenfor Norden, om end ikke nødvendigvis på samme områder. Samhandelen mellem de nordiske lande andrager ca 20—25 pct af deres udenrigshandel.

På energi- og industriområdet tog de nordiske statsministre allerede i 1976 spørgsmålet op om den videre udvikling af erhvervsvirksomhed og bosætning på Nordkalotten i tilfælde af olie- og gasfund på den norske kontinentalsokkel i dette område. Fra norsk side har man tilkendegivet at eventuelle olie- og gasfund i området må betragtes som ressourcer,

som både direkte og indirekte bør komme hele Nordkalotten til gode, gennem udvikling af ny virksomhed og sikring af en fornuftig bosætningspolitik. De nordiske statsministre tog derfor allerede i 1976 skridt til at få en udredning af disse spørgsmål igang. Efter det norske Stortings beslutning i forsommeren 1979 om at åbne for oliesøgning nord for 62. breddegrad er der derfor oprettet en arbejdsgruppe som på nordisk basis skal gå igang med undersøgelserne og forberede grundlaget for en politisk debat i Nordisk Råd om samarbejdets indhold.

På det erhvervspolitiske område foreligger en færdig studie over grundlaget for en fællesnordisk stillingtagen til de multinationale selskabers rolle i Nordens økonomi. Rapporten er foranlediget af en rekommandation vedtaget af Nordisk Råd efter indstilling fra juridisk udvalg i anden del af 1974 års 22. session. Udredningen har ikke kunnet foretage nogen dybtgående analyse af de økonomiske konsekvenser af de multinationale selskabers aktivitet i Norden, men den kortlægger på de erhvervs- og skatteretlige områder de gældende bestemmelser i de nordiske lande og vurderer selskabernes samlede andel af de nordiske landes økonomi, målt gennem beskæftigelse, bruttoproduktionsværdi eller bearbejdningsværdi, til højst 9 pct af helheden.

Udredningen konkluderer, at en dybtgående analyse på væsentlige punkter forudsætter, at der lempes betydeligt på diskretionsreglerne, som i øjeblikket vanskeliggør indsamlingen af oplysninger. Den nordiske statistik er af samme grund mangelfuld på området. Eventuelt fortsatte overvejelser bør rettes mod de multinationale selskabers stærke koncentration i erhvervsgrene af forsyningsmæssig karakter (bl. a. olie og levnedsmidler) hvilket i forbindelse med den fjernstyring, som dominerer selskabernes aktivitet i de enkelte lande, kan skabe konfliktsituationer. Hvorledes disse skal kunne undgås må de nordiske lande overveje dels indbyrdes, dels under hensyntagen til lignende spørgsmåls behandling i en række internationale organisationer.

De nordiske landes forhold til udviklingslandene er behandlet i en rapport om det fremtidige nordiske bistandsarbejde, som Nordisk Råd rekommanderede i 1977, og i en rapport om projekteksport, som forventes færdig i begyndelsen af 1980.

På arbejdsmarkedets område er der gennemført en undersøgelse af mulighederne for gennem flytning af kapital og/eller arbejdspladser at undgå den vandring af arbejdskraft, som det frie arbejdsmarked i Norden har medført. Betænkningen peger på en række forholdsregler som kan lette og fremme øget industrielt samarbejde og øget kapitalbevægelighed og dermed medvirke til en hurtigere spredning af teknisk, organisatorisk og markeds­mæssig viden, hvorved forskelle i produktivitet og beskæftigelse mellem landene kan formindskes.

Nordisk Råds økonomiske udvalg har arbejdet med et medlemsforslag vedrørende strukturproblemer i den nordiske glasindustri og mener

at de problemer, af fælles karakter, som opstår indenfor en branche, bør give anledning til en undersøgelse af om der er mulighed for en samordning af nationale forholdsregler. Udvalget har peget på at det nye økonomiske forskningsråd kan deltage i kortlægninger af problemerne.

En af de hidtil største fællesnordiske udredninger — om øget brug af radio og TV over grænserne — er tilendebragt og nu fremlagt til drøftelse i de enkelte lande. Et stort antal organisationer og nationale instanser har fået den omfattende betænkning tilsendt og deres udtalelser skal sammenfattes i løbet af forsommeren 1980. Betænkningens omfattende gennemgang af kulturpolitiske, mediepolitiske, ophavsretlige, teletekniske, programtekniske og økonomiske konsekvenser for alle deltagende lande af et satellitbåret radio- og TV-net med henholdsvis otte og fem kanalmuligheder i øst- og vest-Norden vil kræve indgående overvejelser både indenfor regeringsorganerne og i de parlamentariske organer inden Nordisk Råd formelt kan tage stilling til betænkningen ved 29. session 1981.

Første etape af en undersøgelse af forudsætningerne for et øget forskningssamarbejde i Norden er gennemført og kalder på kommentarer med henblik på den videre udvikling. Det er tanken at et udvidet nordisk forskningssamarbejde ikke skal ske blot ved satsning på ét eller et par centrale emner, men at det også skal bygge på en analyse af forskningens rolle i samfundet og forskernes plads og vilkår både med hensyn til det nuværende forskningsmiljø og til kravene til fremtidens forskning.

Ingen forventer at alle udredninger skal føre til positive forholdsregler, men Nordisk Råds parlamentariske organer ser det som en vigtig og stadig voksende opgave at virke aktivt for at forstudier til løsning af vitale problemer for de nordiske lande følges op på nordiskt eller nationalt plan eller afskrives af mangel på interesse. Rådets udvalg forsøger også at sikre at man indenfor den nordiske udredningsvirksomhed drager nytte af allerede eksisterende nationalt materiale og at man undgår dobbeltarbejde.

Præsidiets har efter drøftelser med udvalgsformændene overfor samarbejdsministrene fremført ønsket om at sikre at udredningsaktiviteternes omfang og ressource-anvendelse står i rimeligt forhold til resultaterne.

Blandt de 33 medlemsforslag som rådets faste udvalg i årets løb har forberedt til forelæggelse på 28. session findes forslag om styring af den nye informationsteknologi (videogrammer m. v.), om forskning omkring datateknologiens konsekvenser for erhvervslivet, arbejdsmarkedet og arbejdsmiljøet, om forholdsregler til fjernelse af forhindringer for industrielle projekter i Norden, om fælles registrering af lægemidler, om forbedring af den nordiske trafikikkerhed og af rejsemulighederne

over grænserne, om forholdsregler til begrænsning af turismens skadelige virkninger på naturen, om udvidet forskning indenfor det miljø-medicinske område, om behovet for foregribende indsatser til bevarelse af folkesundheden og om oprettelsen af et fælles nordisk bogmarked.

Andre samarbejdsspørgsmål som rådets udvalg har arbejdet med i årets løb, omfatter ligestillingsproblemer og konsumentpolitikken. Et konsumentpolitisk program forelægges af ministerrådet på rådets 28. session.

Arbejdsmarkedspolitikken er gået ind i sin anden etape på nordisk niveau hvor man koncentrerer opmærksomheden på nogle få vigtige områder, f. eks. den nye teknologiske indflydelse på beskæftigelsen. På regionalpolitikens område har man kunnet indlede iværksættelsen af nye initiativer til udbygning af regionalpolitiske foranstaltninger på grundlag af en evaluering af de hidtidige resultater i et handlingsprogram som forelagdes på rådets 27. session.

Resultaterne af det kulturelle samarbejde i 70'erne er vurderet i en rapport, som skal ligge til grund for struktureringen af kultursamarbejdet i 80'erne. Hvad kulturformidlingen angår er der gennem nye institutioner på teatrenes, musikkens, kunstens og litteraturens område sørget for at kreative udtryk for de nordiske landes individuelle kultur kommer til andre landes kendskab og at de udøvende kunstnere får lejlighed til at møde hinanden og at stå overfor et nordisk publikum. Nordiske centre for kulturudvekslinger er i virksomhed i Island (Nordens Hus i Reykjavík) og Finland (Nordisk Kunstcentrum på Sveaborg) og et Nordens Hus er under opbygning i Tórshavn på Færøerne.

1.1.2. Ideer og ideologier

Behovet for idémæssig fornyelse i det nordiske samarbejde er en direkte følge af de nye problemstillinger af økonomisk, beskæftigelsesmæssig og strukturel karakter, som de nordiske lande står overfor.

Fornyelsen kræver imidlertid ikke alene ny tænkning, men muligvis også nye arbejdsformer som kan virke fremmende på meningsudvekslingerne. Rådet har siden 1965 holdt årlige konferencer om aktuelle problemer i Norden, hvor parlamentarikere, eksperter og fagfolk mødes i forsøg på at udstikke nye veje til fælles løsninger. Rådets konference i 1979 holdtes i juni i Tammerfors og handlede om Nordens økonomi i 80'erne. De enkelte fagudvalg har mulighed for at holde seminarer om problemer indenfor deres fagområder med deltagelse af nordiske sagkyndige og repræsentanter for berørte organisationer. Social- og miljøudvalget holdt et sådant seminar i Kolding i oktober måned 1979 om alkohol- og narkotikaproblemer i Norden — årsager og behandlingsmetoder.

Samarbejdet indenfor de fleste hovedsektorer i samfundslivet på nordisk niveau er udstykket med langsigtede målsætninger i nordiske samarbejdsprogrammer, som fremlægges af ministerrådet og drøftes ind-

gående med de parlamentariske udvalg inden de sættes i værk. Sessionerne giver i generaldebatten repræsentanter for både parlamentarikersiden og regeringssiden mulighed for at bringe nye ideer frem.

Alligevel er det vanskeligt for politikerne, organisationerne og offentligheden at få et klart billede af det nordiske samarbejde og at få enlydige prioriteringer frem. En stor del af bredden og dybden i nordisk samarbejde på de mange felter og de mange niveauer fra regeringsorganer til de små grænskommuner i de tyndtbefolkede egne af Norden er af teknisk karakter og — sammen med kulturfællesskabet — en forudsætning for at de fem lande også kan enes om de store linjer i vigtige politiske spørgsmål. Men samarbejdsdokumenterne savner den syntese, som kan sætte nye tanker igang.

Nordisk Råds organer er endnu ikke nået til konkrete forslag om hvorledes ambitionsniveauet i idédebatten kan hæves. Den udgør et vigtigt led i kontakten med opinion og organisationer i de nordiske lande. I rådets udvalg er det de saglige synspunkter som dominerer debatten og afgørelserne og ofte må partisynspunkter vige for kompromiser, som ikke altid er det ideelle udfald i en sag. Sessionsbehandlingerne har stort set fulgt udvalgsindstillingerne uden større debat.

Det har i årets løb været drøftet om de ideologiske standpunkter burde gives større indflydelse i debatterne. Dette vil forudsætte partipolitisk rådslagning over grænserne og medføre stærkere partipolitisk markering i udvalgsbehandlingerne. Foreløbig er man standset ved imødekommenhed overfor ønsker om udvidede muligheder for partipolitiske forhandlinger under udvalgsbehandlingen og under sessionerne. Tankens tilhængere mener at en mere markeret ideologisk argumentation vil animere rådets sessioner og bringe mere realisme ind i sagsbehandlingen.

Kontakterne udadtil er en vigtig forudsætning for hele det nordiske samarbejde. Det har ikke opfyldt sit formål såfremt borgerne i de nordiske lande ikke indser dets hensigtsmæssighed eller nytte. I årets løb har den samlede informationsvirksomhed derfor været drøftet mellem præsidiets og ministerrådets med det formål at opnå større koordinering og effektivitet og at forbedre en efter fælles retningslinjer planlagt generel information om det nordiske samarbejde. Rådets informationskomité mødes med de nordiske samarbejdsministre under rådets 28. session for at udmønte retningslinjer og planer for dette nye samarbejdsområde.

1.1.3. Samarbejdsmonsteret

Samtidigt er det vigtigt med et nordisk samarbejdsmonster, hvor de forskellige brikker passer ind i hverandre. Det er vigtigt at være vagtsom og fleksibel overfor nye tanker og udviklingstendenser og det er vigtigt at holde fast i overbevisningen om at samarbejdet er det bedste

alternativ for en fortsat gunstig udvikling i Norden, som det blev sagt under generaldebatten på 27. session.

Da præsidiets mødtes i januar 1979 med udvalgs- og komitéformænd fastslog præsidenten at der tiltrængtes en strammere systematisering af rådets arbejde, herunder beretningsaflæggelse, samarbejdsprogrammer, informationsudveksling m. m. Præsidiets har derefter drøftet samarbejds-mønsterets funktioner og udformning med de nordiske statsministre, samarbejdsministre og deres stedfortrædere. Præsidiets har lagt vægt på at bane vejen for en kontinuerlig og åben meningsudveksling mellem regeringssiden og parlamentarikerne om samarbejdets mål, ressourcer og metoder. I alle spørgsmål af denne karakter har præsidiets mødt forståelse og imødekommenhed fra regeringssiden.

Det er også konstateret fælles behov for og interesse i at samarbejdsinstitutioner underkastes en fortløbende og kritisk granskning for at sikre at arbejdet fører til resultater og ikke blot til forslag og rapporter. Der er indarbejdet faste former for afgivelse af dokumentation og oplysninger som muliggør øget overblik over rationalisering og effektivitet.

Rådets budgetkomité har i samarbejde med udvalgene på disse områder forsøgt at lægge de granskende og kontrollerende opgaver til rette så de fortsat kan forblive et integreret led i udvalgenes og dermed parlamentarikerens indsats i Nordisk Råd. Rådet mener at disse bestræbelser sammen med budgetkomiteens egne budgetfunktioner imødekommer kravene om kontrol med den del af det nordiske samarbejde som finansieres over nordiske instanser og unddrager sig mere indgående national parlamentarisk kontrol.

Som et led i den vitalisering, som præsidiets har haft som mål i den forløbne arbejdsperiode, er det hensigten ved 28. session at gøre et forsøg med mundtlige spørgsmål til ministrene, således at rådets medlemmer får lejlighed til at tage helt aktuelle sager op som ikke forelå ved fristen for indlevering af skriftlige spørgsmål forud for sessionen.

1.1.4. *Organisatoriska och administrativa spørsmål*

Löne- och anställningsförhållanden

Præsidiets och samarbetsministrarna fastställde vid sitt möte den 13 juni 1979 gemensamt mandat för nordiska löne- och personalutskottet, varigenom det slagits fast att detta utskott bl. a. skall vara rådgivande organ för ministerrådet och Nordiska rådets presidium när det gäller allmänna löne- och anställningsvillkor för de anställda vid de tre nordiska sekretariaten (*tillägg 1*).

Vid samma möte fastställde præsidiets och ministerrådet ett gemensamt uppdrag om utredning av löne- och anställningsvillkor vid de tre nordiska sekretariaten (*tillägg 2*). Præsidiets som den 20 december 1978 beslutat att inrätta ett system för grundlöner för presidiesekretariatets

personal, som bygger på gällande system för svenska statstjänarlöner men med viss hänsyn till sekretariatets nordiska status, fastställde den 31 oktober 1979 efter överläggningar med representanter för personalen vilka lönefält och lönegradsplaceringar som fr. o. m. den 1 juli 1979 skall gälla för presidiesekretariatets personal (*tillägg 3*).

Fullmakt för informationskommittén

Presidiet hade den 20 december 1978 antagit allmänna riktlinjer för informationskommitténs verksamhet (*Dokument 1/1978, s. 1960*) varigenom det fastslogs att informationen om det nordiska samarbetet är en gemensam uppgift för rådet och ministerrådet. Informationskommittén och ministerrådet (samarbetsministrarna) avhöll sitt första gemensamma möte den 2 maj 1979. Presidiet beslöt efter en redogörelse av informationskommitténs ordförande den 31 oktober 1979 att ge informationskommittén fullmakt att på presidiets vägnar i överläggningar med ministerrådet fastställa riktlinjerna för den generella nordiska informationsverksamheten, att kostnaderna för den generella informationsverksamheten liksom hittills bör bestridas över presidiets budget samt att fastställa de riktlinjer som presidiet antagit den 20 december 1978. Presidiet beslöt vid samma tillfälle att informationskommitténs redogörelse för överläggningarna med ministerrådet, som årligen skall redovisas vid Nordiska rådets session, skall ingå i presidiets rapport till rådet.

Presidiets budget

Presidiet beslöt den 19 december 1979 att företa vissa förändringar av budgetens uppställning. Syftet med förändringarna är framförallt att de olika anslagsändamålen får en så långt möjligt likvärdig behandling. Förslaget innebär ingen väsentlig omfördelning mellan de olika utgiftsändamålen. I samband därmed beslöt presidiet utfärda ny instruktion för revisionen av presidiesekretariatet. Syftet härmed är att granskningen utöver kassa och bokföring skall inriktas på resursanvändningen vid presidiesekretariatet.

Utfallet 1979 ligger väl inom ramen för 1979 års budget. Kostnaderna uppgick till 10 302 244: 31 skr och intäkterna till 3 291 024: 33 skr. Nettokostnaderna uppgick därför till 7 011 219: 98 skr, vilket skall jämföras med budgeterade nettokostnader om 7 306 000 skr. Därvid kan dock konstateras att vissa budgeterade utgifter inte har belastat 1979 års budget, nämligen huvuddelen av utgifterna för den engelska versionen av Frantz Wendts bok "Nordisk Råd 1952—1978". Den största avvikelserna från budgeten utgörs av utgifter och inkomster för rådets tryck, vilket avspeglar en väsentligt ökad utredningsverksamhet, särskilt de båda projekten Nordsat och Nordkolt. Presidiet har emellertid före budgetårets utgång medgivit att enskilda poster i budgeten för 1979

vid behov får overskrides inom ramen för den totala budgeten. I den justerade budgeten för 1980, som fastställdes av presidiet den 19 december 1979, har som nämnts uppställningen ändrats. Vidare har nettoutgifterna uppjusterats med 730 000 skr till 8 418 000 skr. Justeringarna är främst att hänföra till den allmänna ökningen av kostnadsläget.

I budgeten för 1981 har fortsatt hänsyn tagits till den beräknade kostnadsutvecklingen och en normal ökning av aktiviteten. Budgeten för 1981 har en nettoomslutning av 9 717 000 skr. Den väsentligaste förändringen i förhållande till 1980 är att en medelsreserv av 450 000 skr har inräknats i budgeten för att undvika en mycket stor avvikelse mellan preliminär och slutlig budget för 1981.

En uppställning över den justerade budgeten för 1980 och över budget för 1981 samt personalförteckning bifogas som *tillägg 4 och 5*.

Presidiesekretariatet

Den 17 april 1979 tillträdde cand. oec. Kjell Myhre-Jensen den nyinrättade heltidstjänsten som sekreterare i ekonomiska utskottet. Den 1 april 1979 anställdes Viveca Lindfors i presidiesekretariatets reception. Den 31 oktober 1979 beviljade presidiet efter ansökan informationschefen Harry Granberg entledigande från sin tjänst. Till ny informationschef utnämnde presidiet den 31 januari 1980 ekon. kand. Inger Jägerhorn.

Den 31 oktober 1979 medgav presidiet att kontraktet för social- och miljöutskottets sekreterare fil. kand. Claes Wiklund förlängdes i ytterligare två år från och med den 1 juli 1980.

1.2. Forberedelse af rådets 28. session

Indkaldelse til rådets 28. session udgik til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, Nordisk Ministerråd, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og de valgte medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd den 9. maj 1979 med meddelelse om at sessionen indledes i Reykjavík mandag den 3. marts 1980 og afsluttes fredag den 7. marts 1980.

Sessionen i 1980 afholdes dermed en uge senere end de seneste års sessioner. Senerelægningen sker efter drøftelser i de nationale delegationer og er et led i bestræbelserne for at give udvalgene i Nordisk Råd mest mulig tid til at behandle Nordisk Ministerråds årsberetning, som foreligger i december måned. Første halvdel af marts er af de nationale delegationer alment anset som det senest mulige tidspunkt for Nordisk Råds session, når hensyn skal tages til arbejdet i de nationale parlamenter.

I medfør af denne senerelægning af sessionen vil også udvalgsmøderne til afslutning af forberedelserne til sessionen kunne lægges en uge senere, d. v. s. i ugerne 5 eller 6.

Ministerrådet havde i mødet med præsidiets den 13. juni 1979 givet tilsagn om på sin side at medvirke til at udvalgssekretariatene skulle kunne få embedsmandskomiteernes bidrag til årsberetningen væsentligt tidligere end den 10. december og at bestræbe sig for at overholde afleveringsdatoen 10. december. Præsidiets konstaterede i sit møde den 11. februar 1980 at selv om ministerrådsberetningen formelt var afleveret den 10. december 1979 var der dog i nogle afsnit blevet foretaget så væsentlige korrektioner og omskrivninger på så sene tidspunkter at nogle udvalg havde urimelig kort tid til behandling af den officielle tekst inden udvalgmøderne i sidste uge af januar.

Den 9. maj 1979 drøftede præsidiets i et møde med formændene for rådets fem faste udvalg og to komiteer erfaringerne fra 27. session i Stockholm. Præsidiets havde konstateret at prøveordningen med at holde sessionen indenfor en arbejdsuge var faldet heldigt ud og indstillede at man bibeholdt denne ordning for den kommende session.

Samtidig havde præsidiets konstateret at generaldebatten på den 27. session var trukket ud over den afsatte tid, og at det havde været nødvendigt at indføre en begrænsning af taletiden under debattens senere del. Præsidiets var derfor indstillet på — af hensyn til en retfærdig fordeling af taletiden og til nødvendigheden af at holde tidsrammerne — at overveje taletidsbegrænsning i generaldebatten samt en indskærpelse af reglerne i Nordisk Råds arbejdsordnings § 15 vedrørende spørgedebatterne. Præsidiets havde også drøftet arrangementerne omkring sessionerne under hensyn til det store antal deltagere i sessionerne og ønsket om at holde omkostningerne indenfor rimelige rammer. Ved møder med ministerrådet og senere mellem præsidiets og statsministrene var der enighed om at sløjfe de officielle selskabelige arrangementer. Derved opnår man også at få mere tid til møder indenfor og mellem partigrupperne, som der er ydret interesse for.

Et forslag om at flytte generaldebatten fra sessionens første til dens sidste del var rejst i præsidiets men henlagdes.

I vurderingen af arbejdet under rådets 27. session indgik også en drøftelse af mulighederne for en bedre udnyttelse af spørgeinstituttets muligheder med henblik på at animere debatten i rådet. Fra parlamentarisk side blev fremsat forslag dels om en kortere frist for fremsættelse af skriftlige spørgsmål før sessionen end de tre uger, som den nuværende arbejdsordning fastsætter, dels om en mulighed for at fremsætte mundtlige spørgsmål under sessionen.

I en skrivelse af 9. januar 1980 til Nordisk Råds medlemmer og Nordisk Ministerråd meddeltes at præsidiets har besluttet at præsidenten ved åbningen af sessionen under henvisning til rådets arbejdsordning § 9, 3. stk., vil foreslå forsamlingen at taletiden i generaldebatten under 28. session begrænses til maksimalt 10 minutter med undtagelse af præsidiets åbningsindlæg (præsentation af præsidiets rapport), ministerrådets for-

mand (præsentation af ministerrådets beretning) og statsministre. Replikker skal være korte. Præsidiets vil samtidig indskærpe bestemmelserne i rådets arbejdsordning, § 15, 3 stk., om taletiden ved behandling af spørgsmål till regeringerne eller ministerrådet som er indsendt skriftligt tre uger før sessionen.

Endelig vil præsidiets under henvisning til rådets arbejdsordning § 50 foreslå at der under behandling af sessionens sagslister åbnes mulighed for at fremsætte aktuelle spørgsmål til ministre indenfor de behandlede sagsområder med 24 timers varsel. Efter sessionen vil præsidiets vurdere om en sådan ordning bør gøres permanent.

Præsidiets har i det forløbne år også drøftet muligheder for at bringe det arbejde, som udføres i budgetkomiteen og informationskomiteen frem på sessionen. De to komiteer har ikke sagslister til sessionsbehandling som de fem faste udvalg, men afgiver ifølge deres arbejdsordninger beretning til præsidiets om deres virksomhed i årets løb. Præsidiets vil foreløbig bibeholde den gældende arbejdsordnings bestemmelser men lægge vægt på at formændene for de to komiteer får lejlighed til at rette opmærksomheden mod virksomheden i de to komiteer på et tidligt tidspunkt under generaldebatten.

1.3. Konferencer, møder og kontakter udadtil

Rådskonferencen i 1979 havde som emne: Nordens økonomi i 1980'erne. Den afholdtes i Tammerfors i Finland den 18. og 19. juni 1979 med ca 100 deltagere og åbnedes af det finske medlem af rådets præsidium, vicepræsident Elsi Hetemäki-Olander. "1970'erne blev det decennium hvori vi måtte erkende at det ikke er muligt at hæve vor levestandard i det uendelige", sagde vicepræsidenten bl. a. "En fortsat gunstig udvikling af eksistensbetingelserne for befolkningerne i de nordiske lande forudsætter en virkelig kraftanstrengelse for at forene de intellektuelle og materielle ressourcer, som vi har i Norden. Det forudsætter også at vi finder en fornuftig form for vor deltagelse i den helhed som verden idag udgør i økonomisk henseende — vel at mærke både som modtager og som giver."

Finlands samarbejdsminister Pirkko Työljärvi bød konferencedeltagerne velkommen.

Ministeren pegede bl. a. på at det ikke er let at se mange tegn på at det kommende decennium vil bringe mange faktorer som øger sikkerheden og trygheden. "Den eneste er mennesket selv som en samfundsmæssig og økonomisk vækstfaktor. Der vil dog sikkert gå lang tid inden det politiske og det erhvervs- og nationaløkonomiske beslutningsmønster accepterer en øget menneskelig indsats som en central faktor for fremtiden. Derimod er det let at pege på faktorer, som forøger usikkerheden og forårsager ustabilitet i den økonomiske udvikling. Hertil hører

bl. a. forsyninger af og priser på energi og råvarer, en stadig skærpet konkurrence på de internationale markeder, tilpasningsvanskeligheder forårsaget af den voksende teknologi og automation, de voksende miljøproblemer og den politiske ustabilitet som følge af depressionen og den store arbejdsløshed. Problemerne løser sig ikke af sig selv. Jeg tror heller ikke at noget af vore lande alene kan klare problemerne. Gennem samarbejdet har vi dog muligheder for at finde tilfredsstillende løsninger.”

Formanden for økonomisk udvalg, Kjell-Olof Feldt, Sverige, præsiderede ved konferencen. ”Vi havde ikke ventet os, sagde han i sin opsummering af konferencens resultater, at den skulle blive en milepæl i Nordisk Råds arbejde. Vi er i det nordiske samarbejde i det hele taget meget forsigtige med at rejse sådanne monumenter hen ad vejen. Men konferencen har opfyldt vore forventninger i to henseender: Vi har fået en meget bred orientering om de problemer og muligheder, som 80’erne vil stille os overfor. Både farerne og chancerne er blevet klart identificerede. For det andet er vore økonomisk-politiske handlingsalternativer blevet analyseret på en for det meste meget tydelig måde.”

Konferencens indledningsforedrag holdtes af afdelingsleder Mette Kofoed Bjørnsen, Danmark, minister Tankmar Horn, Finland, fiskeriminister Kjartan Johannsson, Island, ambassadør Martin J. Huslid, Norge, direktør Martin T. Tveit, Norge og direktør Erland Waldenström, Sverige. Foredrag og diskussioner er aftrykt i NU B 1979: 11.

Rådets social- og miljøudvalg arrangerede i slutningen af oktober 1979 et seminar i Kolding i Danmark om temaet: Alkohol- og narkotikaproblemer i Norden — årsager og behandlingsmetoder.

Præsidiets har besluttet at rådskonferencen 1980 skal holdes i Sverige (Uppsala) den 28. og 29. april 1980 og omhandle det nordiske kulturfællesskab. Rådets næste internationale konference, — den 8. i rådets historie — vil efter præsidiets beslutning blive afholdt i Danmark i 1981.

Rådets kontaktmandsinstitution og dens funktioner har været drøftet bl. a. mellem rådets sekretærkollegium og ministerrådets stedfortræderkomité. Man er enige om at rækken af nordiske kontaktmandsmøder foreløbig ophører og at man søger andre og mere funktionelle mødeformer. Fra den parlamentariske side i rådet er det understreget at man fortsat tillægger kontaktmandsinstitutionen stor værdi i samarbejds-mønstret og man har peget på mulighederne for møder mellem kontaktmændene fra de nationale departementer og institutioner og rådets parlamentariske organer på nationalt niveau. Sådanne møder kunne muligvis også bidrage til den ønskede idédebat indenfor rådets rammer hvis de fik form af temaseminarer.

Præsidiets traf i februar 1979 beslutning om at man til de kommende sessioner skulle indbyde en repræsentant for henholdsvis Nordens fack-liga samorganisation og de nordiska arbejdsgiverforeninger som sær-

ligt indbudte. Nordens Fackliga Samorganisation har ytret ønske om som et led i en udvidet kontakt med rådet og som forberedelse af sessionen i 1980 at mødes med præsidiets og formændenes berørte udvalg. Dagsordenen for et sådant møde er blevet drøftet mellem sekretærkollegiet og repræsentanter for NFS. Samtidig har præsidiets medlemme meddelt de nordiske arbejdsgiverforeninger, at præsidiets medlemme står til rådighed for et lignende møde med arbejdsgiverrepræsentanter. Arbejdsgiverorganisationerne har meddelt, at de vil foretrække at deres repræsentanter i Stockholm møder præsidietssekretæren og dennes medarbejdere inden sessionen.

Til 28. session er som tidligere år indbudt en repræsentant for EFTA. Præsidiets medlemme har drøftet forslag om indbydelse af repræsentanter for andre europæiske samarbejdsorganisationer men henlagt spørgsmålet til en nærmere drøftelse efter 28. session.

En repræsentant for hvert af de i de nationale lovgivende forsamlinger repræsenterede politiske partiers ungdomsorganisationer har i de senere år overværet sessionerne i forbindelse med afholdelse af et seminar. Til dette formål har præsidiets medlemme i år bevilget 110 000 skr. Samtidig har præsidiets medlemme overdraget til præsidietssekretæren at fortsætte forhandlinger med de politiske ungdomsorganisationers repræsentanter med henblik på mulighederne for seminarvirksomhed på andre tidspunkter end ved rådets sessioner.

Den 21. januar 1980 har bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds litteraturpris på sit møde i Oslo tildelt den svenske forfatter Sara Lidman prisen for 1980 for romanen "Vredens barn" med følgende motivering:

"Sara Lidman fremmaner her et helstøbt liv og menneskelige erfaringer med kærlighed, medfølelse, munter ironi og udtømmelig fabuleringsglæde som giver fortællingen av mytisk dimension."

Priser, der er på 75.000 dkr., vil blive overrakt prisvinderen af Nordisk Råds præsident ved et festmøde i Reykjavík tirsdag den 4. marts 1980 under Nordisk Råds 28. session.

Ved denne lejlighed vil prisvinderen og det prisbelønnede værk blive præsenteret af den norske førstelektor Jorunn Hareide.

Bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds musikpris 1980 har på sit møde den 21. januar i København besluttet at tildele Pelle Gudmundsen-Holmgreen Nordisk Råds musikpris for værket "Symfoni/Antifoni" komponeret 1977 med følgende motivering:

"Værket er et fremragende udtryk for den "konkretistiske" stil, der især har karakteriseret ny dansk musik med Pelle Gudmundsen-Holmgreen som fornemste repræsentant. Komiteen har særlig hæftet sig ved værkets "konkrete", blokartede anvendelse af enkeltinstrumenter og orkestergrupper og dets skarpt profilerede kontrastverden, bygget op af klang- og motivkrystaller. Trods værkets pågående, ja frække, ka-

rakter, udstråler det en humoristisk distance og selvironi, der formidler en stimulerende oplevelse.”

Prisen, der er på 75.000 dkr., vil blive overrakt prisvinderen af Nordisk Råds præsident ved et festmøde i Reykjavík tirsdag den 4. marts 1980 under Nordisk Råds 28. session.

Ved denne lejlighed vil prisvinderen og det prisbelønnede værk blive præsenteret af den svenske musikplaneringschef Göran Bergendahl.

Som et led i rådets informationsarbejde udadtil har rådet truffet beslutning om udgivelse af en forkortet udgave på engelsk af Frantz Wendts bog ”Nordisk Råd 1952—1978” som kom i 1979. Den engelske udgave skal være færdig til udgivelse i midten af 1980.

1.4 Presidiets sammansättning och möten

Vid 27:e sessionen valdes Olof Palme, Sverige, till presidietts president. Till presidietts övriga medlemmar valdes Poul Schlüter, Danmark, V. J. Sukselainen, Finland, Eiður Guðnason, Island, och Lars Korvald, Norge. Den 10 april valde den finländska delegationen Elsi Hetemäki-Olander till ny medlem av presidiet efter V. J. Sukselainen, den 9 november valde den danska delegationen Knud Enggaard til ny medlem efter Poul Schlüter och efter regeringsombildning valde den isländska delegationen den 15 januari 1980 Matthias A. Mathiesen till presidie-medlem efter Eiður Guðnason.

Presidiet har haft sju möten mellan rådets 27:e och 28:e session: den 22 februari och 9 maj i Stockholm, den 13 juni i Köpenhamn, den 31 oktober i Reykjavík, den 19 december och 31 januari 1980 i Stockholm och den 11 februari 1980 i Köpenhamn.

1.5 Sekretærkollegiets sammensætning og møder

Nordisk Råds sekretærkollegium har i 1979 omfattet følgende: generalsekretær Axel Gormsen, Danmark, generalsekretær Håkan Branders, Finland, kontorchef Friðjón Sigurðsson, Island, generalsekretær Gudvin Låder Ve, Norge, kanslichef Christer Jacobson, Sverige, og præsidiasekretær Gudmund Saxrud.

I siden mellem 27. og 28. session har kanslichef Christer Jacobson varetaget hvervet som formand i sekretærkollegiet. Kollegiet har i samme tidsrum holdt møder den 21. marts i Stockholm, den 2. april i København, den 23. april i Stockholm, den 18. maj i Oslo, den 4. september i Stockholm, den 27. september i Oslo, den 9. og 10. oktober i Stockholm, den 31 oktober i Reykjavík, den 16. november i Helsingfors, den 3. og 4. december i Stockholm, den 11. december i Helsingfors, den 18. december i Stockholm og den 30. januar 1980 i Stockholm.

2. Nordiske samarbejds-sager

2.1 Juridisk udvalgs sagsområde

Forud for og under Nordisk Råds 27. session 1979 blev der fra nogle sider rejst spørgsmål om, hvorvidt det nordiske lovgivningssamarbejde udviklede sig tilfredsstillende. Det blev bl. a. fremhævet, at parallelliteten i lovgivningsarbejdet i de enkelte land på de traditionelle juridiske samarbejdsfelter skulle være opgivet, og at der var behov for en udbygning af det traditionelle samarbejde med aftaler og forholdsregler, der formaliserede samarbejdet mere end hidtil.

Juridisk udvalg har i den anledning anvendt det forløbne år til en gennemgang af arbejdsformerne på lovgivningsområdet. Dette spørgsmål har endvidere været et hovedtema på udvalgets årlige fællesmøde med de nordiske justitsministre. Medlemmerne af juridisk udvalg havde ved den lejlighed bl. a. mulighed for under helt uformelle former at drøfte emnet med de nordiske ministre. Drøftelserne fandt sted i en meget positiv atmosfære, og der sporede fra både parlamentarisk og regeringsside optimisme, både hvad angår de kommende års resultater, og hvad angår samarbejdets udvikling i øvrigt.

Udvalget har endnu ikke afsluttet sine overvejelser, men det er en udbredt opfattelse, at det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet ikke befinder sig i en akut krisesituation, som nødvendiggør hastige indgreb.

Juridisk udvalg har endvidere behandlet konsekvenserne af den i 1979 gennemførte ændring af den nordiske paskontroloverenskomst. Udvalget har under et møde med de nordiske justitsministre modtaget en redegørelse for den stedfundne ændring. Udvalget har taget ændringen og de bevæggrunde, der har ligget bag ændringen, til efterretning men fremsat kritik af, at ændringen ikke inden dens vedtagelse havde været forelagt Nordisk Råd til behandling.

Justitsministrene har over for juridisk udvalg beklaget, at dette ikke har været tilfældet og har erkendt, at der har været tale om en kommunikationsbrist.

Juridisk udvalg har taget dette til efterretning, efter at ministrene har meddelt udvalget, at man vil søge at undgå, at noget lignende sker i fremtiden og redegjort for, hvorfor sagens karakter af en hastesag har medført, at den sædvanlige procedure blev fraveget.

2.2 Kulturutskottets saksområde

2.2.1. *Samarbete med Nordiska ministerrådet*

Kulturutskottet har under år 1979 enligt numera väl inarbetad praxis mött Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid två gemensamma överläggningar den 22 februari 1979 i Stockholm och den 24 augusti 1979 i Bergen.

Den första överläggningen gällde förslaget till budget för nordiskt kulturellt samarbete 1980. Därvid hänvisade utskottet till sin sommaren 1978 uttalade uppfattning att det såg ut som om själva budgetproceduren börjat få en utformning som gav utskottet reella och praktiska möjligheter att framgångsrikt delta i förberedelserna av den nordiska kulturbudgeten. Utskottet var dock fortfarande inte tillfreds med den roll som ministerrådets eget budgetutskott hade i proceduren och opponerade sig starkt mot att dettas inskränkingsförslag drabbade kulturområdet hårdare än andra områden. Däremot var kulturutskottet tillfreds med att kulturbudgeten behandlades som självständig budget, åtskild från den allmänna nordiska budgeten, därför att detta enligt utskottets uppfattning gav större möjligheter till parlamentariskt inflytande på prioriteringarna inom kulturområdet.

De norska medlemmarna i utskottet stödde förslaget om offormella överläggningar i budgetkommitténs regi om en bättre samordning av behandlingen av de två nordiska budgeterna men reserverade sig mot den tillfredsställelse med den rådande situationen som uttrycktes av majoriteten.

Det framlagda budgetförslaget förutsatte en ökning på 10,1 %. Ministerrådets budgetutskott, som tidigare genomgått förslaget, föreslog en ökning på 7,8 %. Båda förslagen vann stöd i utskottet. Det rådde enighet inom utskottet om att den största ökningen borde komma det allmänkulturella området till del och att därvid ungdomssamarbetet borde prioriteras. Vad gällde forskningsområdet ansåg ett flertal inom utskottet att stödet till Nordiska sommaruniversitetet inte borde prioriteras.

Vid behandlingen av förslaget till kulturbudget hade det framgått att budgetutskottets uppställning till den grad skiljde sig från kultursekretariatets uppställning att de båda uppställningarna som sådana inte var jämförbara. Utskottet fann att en effektiv behandling av kommande förslag till kulturbudget krävde en utveckling av presentationstekniken.

Vid sitt möte den 19 mars 1979 fastställde Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den nordiska kulturbudgeten för 1980 med förbehåll för godkännande i de nationella parlamenten. Budgeten uppgår totalt till 84,0 milj. dkr. inkl. en reservation för beräknade automatiska löneökningar på 3,2 milj. och investeringsutgifter för Nordens hus på Färöarna på 3,0 milj. I förhållande till budgeten för 1979 är ökningen 8,6 %.

Den andra överläggningen mellan kulturutskottet och ministerrådet, som ägde rum den 24 augusti 1979 i Bergen, gällde det nordiska kultursamarbetet 1981. Inför denna överläggning hade utskottet på sedvanligt sätt upprättat en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete (se *bihang* till utskottets betänkande om *C 1/1980*). I denna penetrerade utskottet först budgetsamarbetet sådant det hade gestaltat

sig sedan framläggandet av det första förslaget till gemensam nordisk kulturbudget 1972. Utskottet återkom här till den roll som minister rådets eget budgetutskott påtagit sig i budgetsamarbetet och påtalade budgetutskottets förslag till olika aktivitetsökning för kulturbudgeten och den allmänna budgeten. Kulturutskottet framförde som sin uppfattning att det inte var en sak för ministerrådets budgetutskott, som är ett tjänstemannaorgan, att föreslå vilken budget, kulturbudgeten eller den allmänna budgeten, som ett givet år skulle prioriteras. Om det skulle bli aktuellt att någon gång prioritera den ena budgeten i förhållande till den andra, borde denna uppgift förbehållas de politiskt ansvariga organen, d. v. s. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Utskottet diskuterade också ingående behandlingen av kulturbudgeten inom Nordiska rådet mot bakgrund av ett uttalande av rådets budgetkommitté om att denna borde ha överblick över alla nordiska budgeter, d. v. s. inte bara ministerrådets allmänna budget, utan också kulturbudgeten. Kulturutskottet uttalade förståelse för budgetkommitténs strävan till överblick över alla nordiska budgeter, men såg för den skull ingen orsak till ändring av proceduren för behandling av förslagen till kulturbudget. Med hänsyn till att det officiella nordiska samarbetet i huvudsak finansierades över två gemensamma budgeter, vilka bereddes i var sitt självständiga sekretariat, fann utskottet det dock uppenbart att det fanns fält där det var ändamålsenligt med samordning, men inom ramen för gällande budgetprocedurer. Därigenom kunde man dels undvika dubbelarbete, dels garantera täckning av alla fält.

I diskussionen om *utbildningssamarbetet* tilldrog sig den nyligen färdigställda studien om utbildning och ungdomsarbetslöshet det största intresset. Nordiska rådet hade på förslag av kulturutskottet vid 27:e sessionen 1979 yttrat att denna studie borde ges hög prioritet och att snabba och konkreta åtgärder borde vidtas på basen av den genomförda studien. Utskottet betonade betydelsen av fortsatt erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna. Vidare framhöll utskottet att undervisningen i nordiska språk utanför Norden borde ges ökad uppmärksamhet. Samtidigt påpekade utskottet att det förhållandet att utlandsundervisningen sålunda uppmärksammades dock inte betydde att grannspråksundervisningen i de nordiska länderna för den skull fick ägnas mindre uppmärksamhet.

Kulturutskottet konstaterade att *det nordiska forskningssamarbetet* kunnat byggas ut steg för steg, i synnerhet efter tillkomsten av kulturavtalet. Många av detta avtals förpliktelser hade dock ännu inte kunnat uppfyllas, varför utskottet välkomnade de förnyade ansträngningarna till ökat forskningssamarbete, som de nordiska statsministrarnas initiativ var ett uttryck för. Vidare tog utskottet upp det aktuella förslaget till program för inriktningen av det stöd till nordiskt forskningssamarbete som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten. Utskottet upp-

repade sin ståndpunkt att det förväntade sig en ytterligare bearbetning av programmet, eftersom berörda parter ännu inte kunnat enas om alla delar, så att frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och de nordiska forskningsråden snarast möjligt kunde uppnås.

Slutligen efterlyste utskottet en redogörelse av forskningsråden för de av dessa tillämpade principerna för stöd till nordiska forskningsprojekt. Utskottet önskade ännu inte prioritera något särskilt forskningsområde eller -områden i väntan på resultaten av pågående utredningsarbete. Dock framhöll utskottet rent allmänt betydelsen av att den fortsatta utbyggnaden av forskningssamarbetet omfattade framtidsstudier mot bakgrund av bl. a. den snabba utvecklingen inom masskommunikationen och den tilltagande datoriseringen och betydelsen av detta för individ och samhälle.

I fråga om *det allmänkulturella samarbetet* underströk kulturutskottet kraftigt nödvändigheten av att folkrörelserna bereddades större plats i den fortsatta utbyggnaden av kultursamarbetet. Utskottet stödde sig här på insikten om den breda folkliga förankringens avgörande betydelse för utvecklingen av det nordiska samarbetet till allt fler områden. Vidare framhöll utskottet att det gällde även för de nordiska samarbetsorganen att känna sitt ansvar för de etniska och språkliga minoriteternas framtid i Norden. Inom litteratursamarbetet uppehöll sig utskottet vid stödet till översättning av grannlandslitteratur och vid planerna på nya statuter för Nordiska rådets litteraturpris. Det var utskottets uppfattning att det inte brådskade med nya statuter och att frågan om sekretariatsfunktionen måste utredas grundligt. Utskottet pekade ånyo på de tilltagande svårigheterna för de små språkområdena, när det överhuvudtaget gällde utgivning av litteratur på deras eget språk.

Diskussionen om *radio- och TV-samarbetet* kretsade kring satellitutredningen och TV-samarbetet mellan Sverige och Finland. Satellitutredningen hade försenats, vilket skulle komma att leda till tidtabellsförskjutningar bl. a. i fråga om remissbehandlingen. Detta beklagades av utskottet. Utskottet pekade också på att det nordiska radio- och TV-samarbetet under den tid som satellitutredningen genomförts helt överskuggats av denna, vilket lett till att andra möjligheter att öka radio och TV-utbytet mellan t. ex. Sverige och Finland försumrats.

På förslag av kulturutskottet har Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) genomfört en värdering av de erfarenheter som gjorts av *kultursamarbetet under kulturavtalets första femårsperiod*. Det är utskottets uppfattning att utvärderingen bör ta sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer. Utskottet uttalade för ministerrådet sitt starka intresse av att delta i det kommande utvecklingsarbetet.

Inför beredningen av *den nordiska kulturbudgeten för 1981* förväntade sig kulturutskottet att denna budget gavs en ram som bättre än tidigare gav uttryck för de nordiska ländernas vilja att bygga ut det

nordiska kultursamarbetet. Utskottet önskade i det skedet inte komma med detaljökemål om budgeten, men framhöll nödvändigheten av att det i fråga om nya institutioner eller motsvarande i kommande budgetförslag klart angavs vilken utbyggnadstakt som ministerrådet för dessas del avsåg hålla.

Detta skulle ge utskottet en bättre utgångspunkt för behandling av budgetförslagen, samtidigt som det skulle ge ifrågavarande institution vägledning för verksamheten på något längre sikt än vad som varit möjligt.

2.2.2. *Samarbete med trafikutskottet*

Kulturutskottet höll gemensamma överläggningar med trafikutskottet den 15 november 1979 i Helsingfors om de dyra resorna i Norden och följderna därav för det nordiska kultursamarbetet. Därvid diskuterades möjligheterna att förenkla och förenhetliga rabattordningarna i den nordiska flygtrafiken, utvidgning av Nordturist med tågbiljetten till ett universalkort gällande samtliga färdmedel i Norden, förbättrade övernattningsmöjligheter för ungdomar samt koordinerad och utökad information om dessa, ny förteckning över fonder med syfte att främja kulturellt samarbete mellan de nordiska länderna i allmänhet eller mellan vissa av dessa samt utbyggnad av de existerande stödordningarna med en särskild resefond.

2.2.3 *Den kontrollerande funktionen*

I enlighet med sina intentioner att effektivisera kontrollen av nordiska institutioners verksamhet har utskottet under året besökt *Nordiskt vulkanologiskt institut (C 162/k)* och *Nordens hus i Reykjavik (C 200/k)*. Utskottet har vidare tillsatt en fast arbetsgrupp bestående av förmannen och viceförmannen att biträdda av sekreteraren förbereda utskottets behandling av berättelser och meddelanden.

I fråga om rapporteringen i berättelserna från forskningsrådets nordiska samarbetsorgan, d. v. s. Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 5/k), Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (C 8/k), Nordiska samarbetskommittén för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (C 23/k), Nordiska publiceringsnämnden för medicin (C 29/k) samt Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (C 34/k), har kulturutskottet bett om redovisning av finansiering av verksamheten och användningen av beviljade medel.

2.3 Social- och miljöutskottets saksområde

Under år 1979 har social- och miljöutskottet lagt vikt vid såväl rådets initiativtagande som kontrollerande funktioner. Därutöver har företrä-

dare för utskottet i olika sammanhang framfört synpunkter beträffande den nordiska samarbetsprocessen generell.

Ambitionen har varit att slå vakt om och fördjupa samverkan inom traditionella samarbetssektorer som social- och hälsovård och arbetsmarknad parallellt med att samarbetet utvidgas inom nya eller relativt nya samarbetsområden såsom arbetsmiljö, miljövård och jämställdhet.

Företrädare för utskottet har påpekat att de hittillsvarande, samlade erfarenheterna av arbetet med ministerrådets handlings- och samarbetsprogram bör utvärderas. Initiativ från de valda medlemmarnas sida som är mera omfattande än ett vanligt medlemsförslag, men samtidigt mindre omfångsrika än ett handlingsprogram har därvid ansetts utgöra en möjlig handlingslinje. Ett dylikt, brett upplagt medlemsförslag om fördjupat nordiskt samarbete på rusmedelsområdet har väckts A 579/s.

2.3.1 *Initiativ*

Av de medlemsförslag som behandlats inom utskottet har särskild uppmärksamhet ägnats åt *A 556/s om forskning m. m. kring datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö*. Utskottet har vid behandlingen av detta medlemsförslag betonat, att strävan bör vara att nå fram till en avvägning som medför att de negativa verkningarna av införandet av ny teknologi minimeras samtidigt som utlandsberoende näringsgrenar bibehåller sin konkurrensförmåga.

Utskottet har framhållit, att vägledande för arbetet med att på nordiskt plan gripa sig an konsekvenserna av ny teknologi på sysselsättning, arbetsmarknad och arbetsmiljö bör vara (1) att detta sker i nära samverkan med arbetsmarknadens parter, (2) att samarbetet bör avse såväl forskning som informations- och erfarenhetsutbyte, (3) att samverkan inleds mellan de utredningar som redan tillsatts på nationellt plan, (4) att de organisatoriska formerna för ett kontinuerligt nordiskt samarbete på dataområdet bör studeras närmare samt (5) att samarbetet bör vara öppet gentemot omvärlden och avse samverkan mellan de nordiska länderna också i internationella organisationer. En rekommendation i två punkter förordas av utskottet.

Det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet à jourfördes under år 1979. Social- och miljöutskottet sammanträdde i slutet av januari 1979 med ministerrådet-arbetsministrarna för att diskutera inriktning av detta arbete. Från utskottets sida betonades därvid att Nordiska rådets självständiga initiativrätt inte fick hämmas av ministerrådets handlingsprogram. Utskottet uttryckte önskemål om att etapp två av arbetsmarknadsprogrammet skulle föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Vidare betonades, att målet för arbetsmarknadspolitikerna i de nordiska länderna är att återskapa den fulla sysselsättningen, men att härvid den ekonomiska politiken var långt mera avgörande än arbetsmarknadspolitikerna. Frågan om en utredning

om förkortning av arbetstiden togs upp liksom önskemålet om särskilda insatser för att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Att samarbetet på arbetsmarknadsområdet koordineras med de insatser som görs inom ramen för ministerrådets regionalpolitiska handlingsprogram ansågs viktigt. Ekonomiska och skattemässiga aspekter bör också uppmärksammas och arbetsförmedlingarnas resurser förstärkas.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet tillsatte sommaren 1979 en utredning i syfte att utvärdera *1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad*. I utredningsuppdraget ingick att granska de förslag till åjourföring som aktualiserats från finländsk sida framför allt avseende olägenheterna av flyttningen på det individuella planet. Social- och miljöutskottet, som tidigare i samband med att det nordiska arbetsmarknadsprogrammet antogs hösten 1975, slog fast att en inskränkning av nordiska medborgares rätt att fritt välja arbete och bostadsort i Norden skulle komma att uppfattas som ett bakslag för det nordiska samarbetet överhuvudtaget, var fortsatt av samma uppfattning. Utskottet har uttalat, att innan eventuella förändringar vidtages i 1954 års överenskommelse skall nordiska rådet, i enlighet med artikel 46 i Helsingforsavtalet, beredas möjlighet att yttra sig.

Nära förbundet med den gemensamma arbetsmarknadens funktionsätt är möjligheterna för flyttande nordiska medborgare att få tillgodoräkna sig intjänade löne-, semester- och andra med lönen förknippade förmåner vid såväl ut- som återflyttning. Dessa frågor tas upp i *medlemsförslaget A 548/s om en övergripande konvention angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner*. Utskottet förordade vid behandlingen av medlemsförslaget att en rekommendation skulle antagas. Förutsättningarna för att ingå en nordisk anställningsförmånskonvention bör utredas i samråd med arbetsmarknadens parter. Därvid bör såväl statlig, kommunal som privat anställning tas upp. Utredningen bör omfatta löne-, semester- och pensionsförmåner samt frågan om meritvärdering. Nödvändiga karenperioder görs så korta som möjligt.

Ett annat av social- och miljöutskottet högt prioriterat samarbetsområde rör *missbruket av alkohol och narkotika*. Utskottet anordnade i slutet av oktober 1979 ett eget seminarium i Kolding på temat "Alkohol- och narkotikaproblem i Norden — orsaker och behandlingsmetoder". I seminariet deltog, förutom utskottets medlemmar, företrädare för berörda statliga myndigheter, för forskningen samt för intresseorganisationer på nationellt och nordiskt plan. I ett brett upplagt medlemsförslag har utskottet lämnat förslag till hur det nordiska samarbetet på rusmedelsområdet skall kunna föras vidare.

Därutöver har utskottet behandlat medlemsförslag som rör upprättandet av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut, möjligheterna till enhetliga regler för användning av akupunktur, det icke-medicinska

rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer, åtgärder i syfte att förbättra nordiska projektanställdas ställning utanför Norden, gemensam nordisk registrering av läkemedel samt arbetsmiljörisker i samband med graviditet.

2.3.2 *Den kontrollerande funktionen*

I enlighet med presidiets direktiv har utskottet under året försökt att utvidga de insatser som syftar till att utöva parlamentarisk kontroll över det nordiska samarbetet. Ett viktigt led i denna strävan har varit avläggandet av *studiebesök* vid nordiska institutioner. Sålunda besökte utskottet i månadsskiftet juli—augusti 1979 Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter. Representanter för styrelsen och centrets ledning informerade därvid utskottet om verksamheten. Syftet med verksamheten är att befrämja arbetsmarknadsutbildning särskilt i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Vart och ett av de tre länderna besätter en tredjedel av kursplatserna som uppgår till 250. Undervisning sker på norska, svenska eller finska. Kostnaderna betalas av det land i vilket vederbörande elev arbetar tre månader efter avslutad utbildning.

Utskottet avlade i december 1979 besök vid sekretariatet för Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) som förlagts till Helsingfors. Nämndens styrelseordförande och forskningssekreterare informerade om NAD:s uppgifter. Områden som NAD prioriterat är tvång och frivillighet vid vård av rusmedelsmissbrukare, behandlingsforskning, sambandet mellan rusmedelsmissbruk och arbetslöshet samt alkoholens samhällsekonomiska roll. Nämndens uppgift är att initiera och planera samnordisk rusmedelsforskning, främja informations- och dokumentationssamarbete samt att arrangera forskningskonferenser.

Ett annat led i utskottets kontrollerande verksamhet är *genomgången av berättelser och meddelanden*. På dagordningen för utskottets möten i januari upptas samtliga till utskottet hänvisade berättelser och meddelanden, vilka inför den 28:e sessionen uppgår till 8 respektive 33. På grundval av en skriftlig promemoria bedömer utskottet i vilken utsträckning som avskrivning bör ske av rekommendationer, fråga ställas eller synpunkter eljest framföras. Vid ytterligare ett tillfälle till under året har, ibland med hjälp av sakkunniga, berättelser och meddelanden genomgåts. Därvid har kompletterande information lämnats om utvecklingen sedan berättelserna och meddelanden avfattades.

Efter beslut av utskottet år 1978 har *utredningar i NU-serien* inom dess arbetsområde regelbundet satts upp på dagordningen och genomgåts. Också denna verksamheten ingår som ett led i utskottets granskande och kontrollerande funktioner. Utskottet har till rådspresidiet hemställt om att samtliga utredningar skall vara försedda med kortfattade, systematiska sammanfattningar för att underlätta den parlamentariska behandlingen samt göra dem lättare tillgängliga för en bredare nordisk publik.

Vid överläggningar inom Nordiska rådets *budgetkommitté* har social- och miljöutskottets företrädare framhållit att institutionaliseringen av det nordiska samarbetet inte är ett mål i sig, utan att nya permanenta samarbetsorgan blott skall upprättas i situationer då väsentliga fördelar står att vinna. Ej heller bör, och det har utskottet också understrukt, samnordiska institutioner vara alltför små, eftersom de då lätt kan bli sårbara på grund av resor eller sjukdom. Permanenta institutioner, nämnder och kommittéer bör behålla sina beviljningar via ministerrådets budgeter. Därmed underlättas en samlad överblick, möjliggörs prioriteringar samt befrämjas den parlamentariska kontrollen av det nordiska samarbetet.

2.3.3 *Kontakterna med ministerrådets organ och arbetsmarknadens parter*

Utskottet har fortsatt tillagt kontakterna med ministerrådets olika organ stor betydelse. Gemensamt möte ägde rum mellan utskottet och *ministerrådet-arbetsministrarna* den 24 januari 1979 i Stockholm. Vid det numera årliga *socialpolitiska ministermötet* i Tammerfors den 16—17 augusti 1979 deltog från utskottets sida vice förmannen, riksdagsman Bror Lillqvist, åtföljd av sekreteraren, Claes Wiklund.

Arbetsmarknadsminister Rolf Wirtén deltog i utskottets möte den 29 januari 1980 och lämnade därvid upplysningar om arbetet med etapp två av arbetsmarknadsprogrammet och den pågående utvärderingen av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse.

I samband med Nordiska rådets 27:e session ägde ett kontaktmöte rum mellan *Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor*, arbetsmarknadens parter samt företrädare för Nordiska rådet. Social- och miljöutskottet företrädades därvid av riksdagsman Paul Jansson, åtföljd av sekreteraren, Claes Wiklund. Utskottets sekreterare har deltagit i möten med *Nordiska socialpolitiska kommittén* i Helsingfors den 3—4 maj 1979 och i Göteborg den 22 oktober 1979.

Representanter för *Nordens fackliga samorganisation* och *de nordiska arbetsgivareföreningarna* deltog i ett möte med social- och miljöutskottets arbetsgrupp för arbetsmarknadsfrågor i Stockholm den 22 januari 1979. Vid utskottets möte den 28 januari 1980 deltog företrädare för Nordens fackliga samorganisation och presenterade den nordiska fackföreningsrörelsens handlingsprogram inom social- och miljöutskottets område. *Ministerrådssekretariatet* i Oslo har deltagit med sakkunniga i utskottets arbete.

2.4 **Trafikutskottets sakområde**

2.4.1. *Samarbete med Nordiska ministerrådet och dess organ*

Trafikutskottet och Nordiska ministerrådet (trafiksäkerhetsministrarna) möttes under 27:e sessionen för att diskutera trafiksäkerhetssamar-

betet. Utskottet betonade vid mötet vikten av att få *internordisk giltighet för körkort* införd.

Utskottet tog vidare upp problemen kring motorcykelolyckorna och uttryckte så som det tidigare har gjort att de förslag som Nordiska trafik-säkerhetsrådet har framlagt om *obligatorisk, praktisk och teoretisk utbildning för motorcykelförare* borde beaktas.

Vid mötet behandlades vidare *trafikundervisningen i skolorna, cyklisternas situation i trafiken och möjligheterna att harmonisera hastighetsgränserna i vägtrafiken*.

Trafikutskottet och Nordiska ministerrådet (trafikministrarna) möttes i överensstämmelse med transportavtalet, artikel 11, den 14 november 1979. Mötets främsta syfte var i vanlig ordning att överlägga om NÄT:s (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor) berättelse innan den fastställdes av ministerrådet.

Utskottet sätter stort värde på dessa regelbundna kontakter med ministerrådet och dess organ och har under året uttryckt önskemålet att få tillfälle att genomgå de avsnitt i ministerrådsberättelsen som berör trafiksäkerhet och turism på samma tidiga stadium som transportavsnittet.

Vid mötet diskuterades frågor angående samordning av *den trafikmässiga infrastrukturen i Norden* och man framhöll från ministerrådets sida att en omfattande koordinering av trafiknäten i Norden redan existerade särskilt inom flyg- och järnvägstrafiken.

Trafikutskottet uttryckte intresse för att *vägen mellan Kiruna och Narvik* färdigställas så fort som möjligt.

De internordiska flygförbindelserna togs upp vid mötet. Utskottet uttryckte tillfredsställelse med att förbindelser mellan *Uleåborg, Luleå, Kiruna* och *Narvik* upprättats under våren 1979 samt att förbindelser mellan *Vasa, Sundsvall, Östersund* och *Tromsö* kommer att upprättas under våren 1980.

Det konstaterades att överläggningar om *Öresundsfrågan* planerades mellan den danska och den svenska regeringen och utskottet betonade den vikt som upprättande av fasta förbindelser över Öresund har för Norden.

Utskottet uttryckte så som det tidigare har gjort önskan om att *färjförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden* upprättas på årsbasis och anförde att upprättande av denna förbindelse är en samnordisk transportfråga.

2.4.2. Samråd med kulturutskottet

Kulturutskottet inbjöd trafikutskottet till gemensamma överläggningar den 15 november 1979 om resekostnaderna i Norden. Vid mötet framkom den i utskotten gemensamma åsikten att *flygtrafikens prissystem* var oöverskådliga och borde förenklas samt att den av de nordiska järnvägarna införda *NORDTURIST*-biljetten borde utvidgas till att gälla på

samtliga nordiska färdmedel. Utskotten beslöt vidare föreslå att en särskild stödordning eller fond borde upprättas för att täcka delar av resekostnaderna vid deltagande i nordiskt kulturellt samarbete.

2.4.3. *Inventering av samarbetsoppgifterna inom utskottets arbetsområde*

År 1972 utarbetades inom trafikutskottet en förteckning över de samarbetsoppgifter på utskottets område som ansågs vara av största vikt under de närmaste åren.

Trafikutskottet har under 1979 företagit en inventering av de resultat som har uppnåtts på de områden som år 1972 ansågs vara av största betydelse. Vid sin första behandling av saken uttryckte utskottet att en förnyad diskussion om nordisk transportpolitik borde upptas samt att energi- och miljöfrågorna inom trafiksektorn krävde ökad uppmärksamhet.

Under hösten 1979 tillsattes en arbetsgrupp som på grundval av utskottets genomgång skulle utarbeta en reviderad förteckning över angelägna samarbetsoppgifter under de närmaste åren framöver. Arbetsgruppen kommer att framlägga sitt förslag för utskottet den 31 januari 1980.

2.5 Økonomisk utvalgs saksområde

2.5.1 *Samarbeid med Nordisk Ministerråd*

I tidsrommet mellom 27. og 28. sesjon har utvalget hatt ett møte med representanter for Nordisk Ministerråd. Statsråd Arne Christiansen var til stede på utvalgets møte 7. mai 1979 og redegjorde samt besvarte spørsmål vedrørende ministerrådsforslaget om et samarbeidsprogram på det konsumentpolitiske området.

2.5.2 *Medlemsforslag*

Til behandling på Rådets 28. sesjon foreligger medlemsforslagene A 542/e, Forbedret forbrukervern vedrørende låser; A 553/e, Fellesnordisk byforskning; A 554/e, Tiltak for å fremme industriprosjekt og A 557/e, Den nordiske glassindustrien.

Utvalget har foreslått at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å innføre enhetlige bestemmelser i Norden med sikte på å forbedre forbrukervernet vedrørende låser (A 542/e).

Vedrørende medlemsforslaget A 553/e, Fellesnordisk byforskning har utvalget foreslått at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å sammenstille en rapport om byutviklingens nåværende situasjon i Norden for derved kunne være underlagsmateriale for OECD's byprosjekt i startfasen. Angående et eventuelt utvidet felles nordisk byforskningsprosjekt, har utvalget vist til at innen rammen for Embetsmannskomiteén for regionalpolitikk (NÄRP) pågår et storbyprosjekt som ventes avslut-

tet i 1982, og at en først på det tidspunkt bør overveie behovet for et program- og programorientert forskningsprogram om byutviklingen.

Med hensyn til medlemsforslaget A 554/e, Tiltak for å fremme industriprosjekt, har utvalget foreslått at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av de nordiske lands lovgivning særlig på skatte- og etableringsområdet, for å undersøke i hvilken grad denne innebærer et hinder for utvidet industrielt samarbeide.

I anledning av medlemsforslaget A 557/e, Den nordiske glassindustri, har utvalget foreslått at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrien i Norden med sikte på å motvirke monopoltendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri.

2.5.3 *Ministerrådsforslag*

Til behandling på Rådets 28. sesjon foreligger ministerrådsforslaget B 27 Ä/e, Nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet. Forslaget er en endret versjon av det som ble forelagt Nordisk Råd januar 1979 og som ble utsatt for videre behandling.

Utvalget har foreslått at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet.

2.6 **Budgetkomiteens virksomhed**

2.6.1 *Mandat*

Budgetkomiteen aflægger i henhold til sin arbeidsordning, § 2, beretning til præsidiets om sin virksomhed i hvert kalenderår. Nedenstående følger beretningen for komiteens virksomhed i kalenderåret 1979.

Komiteen konstituerede sig den 21. februar 1979 med Kjell-Olof Feldt som formand og Svend Haugaard som næstformand. Medlemmer af komiteen var på samme tidspunkt fra juridisk udvalg: K. B. Andersen (Danmark) og Håkan Winberg (Sverige), for kulturudvalget: Ragnhildur Helgadóttir (Island) og Svend Haugaard (Danmark), for social- og miljøudvalget: Asbjørn Haugstvedt (Norge) og Bror Lillqvist (Finland), for trafikudvalget: Seppo Westerlund (Finland) og Bjarne Mørk Eidem (Norge) og for økonomisk udvalg: Kjell-Olof Feldt (Sverige) og Eiður Guðnason (Island). Marjatta Väänänen (F) indtrådte i komiteen for trafikudvalget i april 1979 istedet for Seppo Westerlund (F). Nils Carlshamre (S) intrådte i komiteen for juridisk udvalg i oktober 1979 istedet for Håkan Winberg (S) og Svante Lundkvist (S) indtrådte samtidig for økonomisk udvalg istedet for Kjell-Olof Feldt (S). Poul Schlüter (D) indtrådte i komiteen for kulturudvalget i november 1979 istedet for Svend Haugaard (D). Svante Lundkvist (S) overtog formandskabet i komiteen i oktober 1979 efter Kjell-Olof Feldt (S).

Komiteen holdt møder den 21. februar i Stockholm, den 12. marts i

Oslo, den 30. oktober i København og den 10. december i Helsingfors. Komiteen havde møder med samarbejdsministrene den 12. marts i Oslo og den 11. december i Helsingfors.

Komiteen er af Nordisk Råds præsidium pålagt en todelt opgave. I arbejdsordningens (fastsat af præsidiets den 26. januar 1976) § 7 pålægges det komiteen at gennemgå det materiale vedrørende budgetter og fordeling af dispositionsmidler, som ministerrådet oversender gennem præsidiets, og at koordinere de udtalelser og ønsker som rådets udvalg og komiteer afgiver om materialet. Komiteen skal endvidere ifølge arbejdsordningens § 8 følge disponeringen af de bevilgede midler under nordiske budgetter og til nordiske institutioner, og den skal påse at den regnskabsmæssige revision af midler til fællesnordiske formål udføres som forudsat, og at udtalelser fra de nationale revisionsinstanser om nordiske budgetposter lægges frem for komiteen.

Budgetkomiteen opfylder disse opgaver gennem en tredelt arbejds- cyklus, som omfatter: 1) behandling af regnskaber og revisionsberet- ninger for det nærmest foregående år efterhånden som de foreligger for hele det nordiske samarbejdsområde, 2) behandling af budgetforslagene for det nærmest kommende år for ministerrådets almene budgetområder i samråd med de berørte udvalg. For kulturbudgettets vedkommende behandles principielle og administrative spørgsmål af generel interesse, 3) behandling af disponeringsforslagene for det forløbne budgetår for ministerrådets almene budget efter samråd med de berørte udvalg.

Den anden del af komiteens opgave går i henhold til arbejdsord- ningens § 9 ud på ”i samråd med de berørte udvalg og komiteer (at) følge gennemførelsen af Nordisk Råds rekommandationer og beslut- ninger og at rapportere til præsidiets, når den finder at hensynet til en effektiv opfølgning af sager og spørgsmål kræver at der træffes yder- ligere forholdsregler.” Komiteen varetager denne opgave løbende året rundt i nær kontakt med udvalgene om gennemgangen af rådets sager og i samråd med samarbejdsministrene (almene områder) eller gennem oplæg til præsidiets samråd med samarbejdsministrene.

Årsberetningen gør rede for komiteens behandling af de to hoved- opgaver i nedenstående separate afsnit.

2.6.2 Regnskabs- og budgetspørgsmål

Et nyt budgetreglement for de to nordiske ministerrådsbudgetter blev vedtaget af Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) den 18. februar 1979 og af Nordisk Ministerråd i det sammensætning af undervisnings- og kulturministrene den 15. januar 1979 og gælder fra 1. januar 1979 (reglementet er optrykt i Nordisk Statutsamling 1978).

Reglementet har givet budgetkomiteen anledning til bemærkninger på tre punkter.

Reglementets § 5 opstiller tidsrammerne for budgetbehandlingen hvori det konstateres at budgetmaterialet (for næstkommende år) af stedfortræderkomiteen/kulturembedsmandskomiteen udleveres til Nordisk Råd ved månedsskiftet januar—februar efter forudgående behandling i ministerrådets budgetudvalg. I februar/marts drøfter ministerrådet budgetterne med Nordisk Råd. Budgetkomiteen har udtalt sin tilfredshed med de således fastlagte budgetprocedurer, idet den dog har henstillet at ansøgninger fra embedsmandskomiteer og institutioner oversendes til udvalgssekretariatene til uformel orientering i så god tid som mulig inden årsskiftet for at fremme udvalgsarbejdet mellem årsskiftet og sessionen, samt at det afsluttende samråd mellem budgetkomiteen og Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) lægges så nær ministerrådets endelige beslutningsdato i marts som muligt for også at give budgetkomiteen rimelig tid til at behandle udvalgenes indstillinger.

Reglementets § 19 fastslår at ministerrådssekretariatene skal afgive afsluttede bevillingsregnskaber og årsopgørelser for det foregående virksomhedsår inden 1. april og at revisionsberetningerne over de i budgetterne optagne aktiviteter normalt skal afgives til ministerrådets sekretariater før 1. juni efter budgetårets udløb.

Budgetkomiteen har overfor samarbejdsministrene påtalt at den hidtidige praksis viser eksempler på betydelige overskridelser af en sådan frist og har anmodet om samarbejdsministrenes medvirken til at man i fremtiden undgår sådanne forsinkelser i afleveringen af revisionsberetningerne som man har konstateret for kultursekretariatets vedkommende.

Reglementets § 12 tillader overførsel af bevilgede midler mellem det almene budget og kulturbudgettet efter godkendelse af ministerrådet i den sammensætning, hvori det har bemyndigelse til at fastsætte budgettet.

Budgetkomiteen har gennem den danske rigsrevisions bemærkninger til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejdes regnskaber for 1977 noteret at denne instans har ment indtil videre at burde tage generelt forbehold om folketingets godkendelse overfor bestemmelsen i reglementets § 12 om at overførsler mellem det almene budget og kulturbudgettet skal kunne ske alene med vedkommende ministerråds tilslutning.

Budgetkomiteen deler den heri udtalte tvivl om hvorvidt overførsler mellem to budgetter kan ske uden de bevilgende (nationale) myndigheders godkendelse og har fremført dette synspunkt for samarbejdsministrene. Det er oplyst overfor komiteen at overførsler af denne art hidtil kun er sket i ét tilfælde (Nordsat-udredningen).

Budgetkomiteen fik med normal frist oversendt årsregnskab for Nordisk Ministerråds sekretariat (almene budget) for 1978 med tilhørende revisionsrapport. Komiteen har taget begge til efterretning uden bemærkninger.

Komiteen havde derimod endnu ved årets udgang ikke modtaget regnskabet for Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde for 1978, da den tilhørende revisionsrapport ikke forelå. Derimod modtog komiteen revisionsrapporten for regnskabsåret 1977 med skrivelse dateret 26. oktober 1979. Komiteen har ved flere lejligheder påtalt forsinkelsen overfor samarbejdsministrene.

Nordisk Ministerråds budgetforslag for 1980 behandlede i et samråd mellem budgetkomiteen og samarbejdsministrene den 12. marts 1979. De foreliggende forslag udgjorde for det almene budgets vedkommende 91 mill. nkr., for nordisk kulturelt samarbejdes vedkommende 77,9 mill. dkr. og for Nordisk Råds præsidiasekretariats vedkommende 9,8 mill. skr. Sammenlagt udgjorde budgetforslagene for aktiviteter under de nordiske hovedorganer ca 152 mill. skr.

Foruden de tre sekretariater i Oslo, København og Stockholm omfatter dette beløb aktiviteten i et halvt hundrede faste institutioner som drives over ministerrådssekretariaternes budgetter men som ofte har egen administration. Budgetkomiteen beregnede det samlede antal fast nordisk ansatte tjenestemænd til ialt 284 på hel- eller halvtid. Nordisk Investeringsbank i Helsingfors har derudover en stab på en snes personer. Det samlede nordiske sekretariats- og institutionsarbejde drives således med en stab på ikke over 300 fast ansatte personer.

Budgetkomiteen betragter det som en af sine hovedopgaver at følge den organisatoriske og administrative udvikling i det nordiske samarbejdes organer nøje og at medvirke til at de oprettede organer arbejder rationelt og effektivt.

Komiteen er også opmærksom på at et bredt og vidtspændende nordisk samarbejde finder sted udenfor de nævnte institutioner og organer og finansieres over de nationale budgetter. Komiteen har længe næret ønske om dels at få oplysninger over de samlede bevillinger til nordisk samarbejde og dels at finde frem til metoder som kan anvendes til beregning af besparelseeffekter i det nordiske samarbejde ved gennemførelse af fællesprojekter eller i form af større udbytte af samlede anstrengelser. Spørgsmålene er stadig til overvejelse i ministerrådet.

Nordisk Ministerråds sekretariat for det almene budget arbejder med fordeling af de bevilgede midler på grundlag af ansøgninger i form af disponeringsforslag. I det foreløbne år er midlerne blevet fordelt i ni omgange mellem december 1978 og oktober 1979.

Fra 1979 tilstilles alle disponeringsforslag på ministerrådets foranledning Nordisk Råds berørte udvalg og budgetkomiteens sekretariat *samtidig* med at de sendes til samarbejdsministrene. Nordisk Råds udvalg har derved mulighed for at fremsætte forslag vedrørende fordeling af de bevilgede midler på alle trin.

Denne ordning har især betydning, når ministerrådet efter 1. maj i budgetåret formelt har mulighed for at overføre midler mellem de in-

dikative rammebeløb. De faglige udvalg får hermed en reel mulighed for at øve indflydelse på prioriteringen mellem sektorerne indenfor det almene budget og at fremme hastesager. De første forslag til disponeringerne indenfor de indikative sektorrammer i budgetforslaget sendes til Nordisk Råds udvalg omkring midten af oktober. Også i denne fase har udvalgene og budgetkomiteen behov for en rimelig tidsramme for de respektive gennemgange af forslagene. Budgetkomiteen har derfor — bl. a. med henvisning til uheldige omstændigheder i 1979 — fremført formelt ønske om at samrådet med samarbejdsministrene om disponeringsforslag 1 lægges så nær midten af november som muligt så udvalgene og budgetkomiteen tilsammen har mindst tre ugers tid på sig. Komiteen lægger vægt på at udvalgenes møderækker tilpasses denne tidsramme.

Ved årets begyndelse erfarede budgetkomiteen gennem kulturudvalgets formand at Nordisk Ministerråds budgetudvalg (bestående af repræsentanter for de nationale finansministerier) i en bemærkning til 1980 års budgetforslag havde foreslået dels indførelse af en rammebudgetteringsmetode og dels en samordnet behandling af de to nordiske budgetter. Budgetkomiteen har ved flere lejligheder i årets løb drøftet de mulige konsekvenser af disse forslag, men da kulturudvalget ikke var repræsenteret i komiteens to sidste møder er der ikke taget stilling til spørgsmålene for Nordisk Råds vedkommende. Komiteen er informeret om at der heller ikke i ministerrådet er taget stilling til spørgsmålene.

Budgetkomiteen besluttede på sit sidste møde i 1979 ikke at drage nogen konklusioner, så længe sagen ikke var afklaret internt eller i ministerrådet, men pålagde dog formanden over for samarbejdsministrene at

1) understrege komiteens ønske om en ordening, som gør det muligt for komiteen at kunne udføre de opgaver, som er den pålagt, på bedst mulig måde, og

2) fremføre en principielt skeptisk holdning til forslaget om en rammebudgetteringsteknik.

Budgetkomiteen har specielt overfor ministerrådet givet udtryk for at der ikke må gennemføres ordninger som giver mindre styringsmuligheder for Nordisk Råds organer.

Budgetkomiteen har også behandlet spørgsmålet om formerne for komiteens rapportering til præsidiet og om ønskeligheden af mere udførlig information til sessionen. Komiteen er foreløbig standset ved et ønske om at formanden for komiteen på et tidligt tidspunkt under generaldebatten på Nordisk Råds session får anledning til at fremføre nogle hovedsynspunkter i det forløbne års arbejde i komiteen.

2.6.3 Granskning og kontrol

Budgetkomiteen vejledes i sin granskende og kontrollerende målsætning dels af den tidligere citerede § 9 i arbejdsordningen og dels af stk. b) i de af Nordisk Råds 23. session tildelte opgaver "at kontinuerligt og pragmatisk søge at styrke de kontrolmuligheder som den anser væsentligst".

Budgetkomiteens indsats på disse områder forudsætter et nøje samarbejde med de enkelte fag-udvalg.

I 1978 opstillede budgetkomiteen en liste over påkrævende forbedringer af samarbejdsinstrumenterne:

- klarere markering af C 1 som politisk, virksomhedsberettende og fremadskuende dokument, samt tidligst mulige aflevering,
- konkretisering af samarbejdsprogrammer på et tidligt stadium af hensyn til udvalgsforberedelserne inden sessionen,
- bedre udnyttelse af spørgeinstituttets muligheder i den granskende virksomhed,
- klarere tilkendegivelser fra ministerrådet af reaktioner på udvalgenes udtalelser,
- fastere retningslinjer og mere regelmæssighed i udleveringen af informationer fra ministerrådssekretariatene til udvalgssekretærene.

Budgetkomiteen har konstateret at der under forhandlinger mellem præsidiets og samarbejdsministrene den 13. juni 1979 er givet tilfredsstillende tilsagn om imødekommenhed og samarbejde på disse punkter.

Fra udvalgenes side er fremkommet yderligere en række ønsker med det formål at forbedre overblikket over virksomheden på ministerråds-siden:

- udvalgene bør få adgang til kortfattede og systematiske sammenfatninger af de udredninger som ministerrådets organer lader gennemføre (social- og miljøudvalget oktober 1978),
- i de årlige beretninger som afleveres til Nordisk Råd af institutioner, nævn og andre samarbejdsorganer savnes i visse tilfælde værdifuld information. Rapporteringssystemet i sin helhed bør derfor tages op til drøftelse (social- og miljøudvalget i udtalelse til C 1 for 1978),
- rapporteringen (beretningerne) er mærkbart forbedret efter at der er indføjet en oversigt over finansieringen og økonomien. Det forekommer dog stadig som om de to afsnit om virksomhed og fremtidsplaner er redigeret uden i tilstrækkelig grad at tage hensyn til det udtalte formål med virksomheden (kulturudvalget i udtalelse til C 1 for 1977),
- beretningen (C 1) bør indeholde retningslinjer for videreudvikling af virksomheden indenfor alle sektorer. Redegørelse for prioriteringer på de forskellige områder og motiveringer for disse er en væsentlig forudsætning for at rådet på tilfredsstillende måde kan

opfyldte sine pådrivende opgaver (trafikudvalget i udtalelse til C 1 1978).

Budgetkomiteen har konstateret at der gennem forhandlinger mellem præsidiets og samarbejdsministrene fra ministerrådets side er vist forståelse for ønskerne om en systematisk og fyldestgørende rapportering. Budgetkomiteen er også informeret om at der mellem præsidiets og samarbejdsministrene er truffet beslutning om en udredning om NU-seriens funktion, opdeling, finansiering og distribution. Budgetkomiteen forventer at der også optages direkte forhandling mellem præsidiensekretariatet og ministerrådets sekretariater om den nærmere udformning af ”kortfattede og systematiske sammenfatninger af de udredninger, som ministerrådets organer lader gennemføre”.

Budgetkomiteen har selv overfor samarbejdsministrene fremhævet at der kan være behov for at tage hele udrednings-virksomheden i Nordisk Råd op til nærmere overvejelser, da der ved flere lejligheder er udtalt frygt for at den har for ringe virkning i forhold til indsatsen.

Hvad angår ønskerne om fastere og længere tidsfrister for udvalgenes behandling af forslag om samarbejdsprogrammer konstaterer budgetkomiteen at præsidiets ikke har fået faste tilsagn fra ministerrådet. Samtidigt har budgetkomiteen bekræftet sin fortsatte interesse i at få ministerrådets arbejdsprogrammer indenfor de respektive sektorer præsenteret på en overskuelig og metodisk måde med relationer til målsætninger, aktiviteter og midler, så parlamentarikerens muligheder for prioritering og øvrige kommentarer lettes mest muligt.

Budgetkomiteen vil i samråd med udvalgene fortsætte interne bestræbelser for at lette prioriteringsprocessen ved opstilling af almengyldige kriterier for nytte- og lønsomhedsfaktorer i det nordiske samarbejde, og fælles normer for vurdering af samarbejdets forskellige midler til udøvelse af projektvirksomhed og andre arbejdsaktiviteter. Endelig mener komiteen at evalueringsvirksomheden må skærpes gennem opstilling af konkrete målsætninger indenfor givne aktivitetsperioder, og at budgetrammerne må knyttes hertil over 2- eller 3-årige perioder.

Budgetkomiteen har i det forløbne år lagt særlig vægt på at få alle institutioner, som modtager penge til nordisk virksomhed, ind på ministerrådets budget. Samtidig har komiteen overfor samarbejdsministrene fremhævet, at dette ønske ikke er ensbetydende med, at budgetkomiteen ser institutionaliseringen som et mål i sig selv. Komiteen har derfor anmodet om at der ikke indføres nye institutioner i samarbejdsprogrammerne før de berørte udvalg eller budgetkomiteen har haft mulighed for at udtale sig. Budgetkomiteen vil herigennem søge at bevare en vis fleksibilitet i fordelingen af midler indenfor det nordiske samarbejde. Af det halve hundrede institutioner og lignende faste arrangementer, som budgetterne omfatter, hører 13 under det almene

budget og op mod 40 under kulturbudgettet. For de sidstnævntes vedkommende kan det dog ofte dreje sig om meget løse rammer om tilbagevendende virksomhed.

2.7. Informationskommitténs verksamhet

Informationskommittén erhöill vid den 27:e sessionen följande sammansättning:

Danmark:

Folketingsmand Christian Christensen
Folketingsmand Robert Pedersen

Finland:

Riksdagsman Ilkka-Christian Björklund
Riksdagsman Petter Savola

Island:

Altingsman Einar Águstsson
Altingsledamot Svava Jakobsdóttir

Norge:

Stortingsrepresentant Jo Benkow
Stortingspresident Guttorm Hansen

Sverige:

Riksdagsledamot Sture Palm
Riksdagsledamot Per Olof Sundman

Sedan den nya svenska riksdagen samlats efter valet den 16 september 1979 invaldes riksdagsledamot Rune Gustavsson efter Per Olof Sundman som lämnat riksdagen.

Till isländska medlemmar efter altingsvalet den 2—3 december 1979 utsågs altingsledamöterna Páll Pétursson och Arni Gunnarsson.

Vid konstituerande möte den 20 februari 1979 valdes Jo Benkow till ordförande och Sture Palm till viceordförande för kommittén.

Under verksamhetsperioden mellan den 27:e och 28:e sessionen samlades kommittén till sitt första möte den 20 februari 1979, sitt andra den 2—3 maj i Helsingfors, sitt tredje den 24 september i Røros och sitt fjärde den 8 januari 1980 i Stockholm. Den 3 maj 1979 överlade informationskommittén med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Helsingfors.

2.7.1 Planläggningen

Syftet med Nordiska rådets informationsverksamhet finns formulerat i den informationsplan som gäller från början av 1976. Det är att inom och utom Norden verka för att 1) Nordiska rådet och nordiskt sam-

arbete i övrigt blir känt vad gäller syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer, 2) uppnådda resultat inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända, 3) pågående arbete inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända, 4) arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt uppfattas positivt. Dessutom skall informationsverksamheten ha till syfte att 1) kontinuerligt följa utomstående grupper (t. ex. massmediernas, forskarnas, Föreningarna Nordens) behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådsmedlemmar och rådets sekretariat härom samt 2) följa upp det egna arbetets resultat med avseende på de uppställda målen.

Målgrupperna, till vilka informationsverksamheten skall riktas, har prioriterats. Vid sidan av de interna målgrupperna har följande externa grupper getts högsta prioritet: 1) massmedierna, 2) de politiska partierna, 3) lärarna.

Den långsiktiga informationsplanen kompletteras årligen med verksamhetsplaner, vilka utgör grunden för budgetarbetet.

Informationscheferna vid de tre samnordiska sekretariaten har gemensamt utarbetat planer för den generella informationen om det officiella nordiska samarbetet. Planerna har förelagts informationskommittén och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

2.7.2 Informationsverksamhetens organisation

Frågan om den nordiska informationsverksamhetens organisation dryftades vid överläggningar mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 8 november 1978. Presidiet och samarbetsministrarna beslöt därvid uttala att den nordiska informationsverksamheten är en gemensam uppgift för rådet och ministerrådet. Sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén gavs i uppdrag att förbereda de organisatoriska förändringar som föranleddes av uttalandet.

Nordiska rådets presidium antog för sin del vid möte den 20 december 1978 följande riktlinjer för den nordiska informationsverksamheten:

1. Den generella informationen om det officiella nordiska samarbetet är en gemensam uppgift för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Den generella informationen skall ge en övergripande bild av nordiskt samarbete och dess resultat samt presentera de olika samarbetsorganens funktioner. Den generella informationen förverkligas bl. a. i form av gemensamt planerade seminarier, konferenser och besöksresor samt genom allmänna publikationer och gemensamma nyhetsbrev.
2. Ansvar för den generella informationen vilar på Nordiska rådets presidium (informationskommittén) och Nordiska ministerrådet.
3. Ansvar för det pågående arbetet inom de officiella nordiska samarbetsorganen vilar på respektive organ. Även i denna verksamhet

eftersträvas en koordinering, särskilt i fråga om produktion och distribution av informationsmaterial.

4. Nordiska rådets informationskommitté och Nordiska ministerrådet fastställer vid årliga överläggningar de allmänna riktlinjerna för den generella informationsverksamheten och överser principerna för koordineringen och budgeteringen av denna verksamhet.
5. Ansvar för verkställigheten inom ramen för de fastställda planerna vilar på de tre samnordiska sekretariaten.
6. Om överläggningar mellan Nordiska rådets informationskommitté och Nordiska ministerrådet avges årligen en redogörelse till Nordiska rådets session.

Beslutet följde i allt väsentligt informationskommitténs förslag.

Utöver detta beslöt presidiet "att ytterligare överväga frågan om hur rådets och ministerrådets gemensamma uppgifter för informationsverksamheten skall lösas".

Från finsk sida anfördes att vid frågans behandling i den finska delegationen framhållits dels att informationsverksamheten bör utvecklas i huvudsak med utgående från den nuvarande organisationen samt med betoning av informationen om konkreta samarbetsformer och resultat och parlamentariskernas inflytande på informationsarbetet, dels att presidiet fortsatt bör verka såsom ansvarigt organ som med ministerrådet dryftar de allmänna riktlinjerna för informationsverksamheten och dels, att de nationella delegationernas informationsverksamhet utgör en integrerande del av rådets informationsverksamhet.

Vid överläggningarna mellan informationskommittén och samarbetsministrarna den 3 maj 1979 dryftades organisationsfrågan, riktlinjerna för den gemensamma verksamheten, koordinationsprincipen och budgeteringen. Parterna var ense om definitionen av den generella informationen och samarbetsministrarna förklarade sig redo att överlägga på nytt med kommittén i samband med den 28:e sessionen. Informationscheferna vid de samnordiska sekretariaten gavs i uppdrag att årligen lägga fram förslag om gemensamma informationsaktiviteter. Den gemensamma, generella informationsverksamheten skulle finansieras över Nordiska rådets budget.

Informationskommittén konstaterade vid sitt möte i Røros den 24 september 1979 att enighet uppnåtts beträffande definitionen av den generella informationsverksamheten och i budgetfrågorna. Kommittén uttalade vidare att den eftersträvar årliga överläggningar med ministerrådet om riktlinjerna för och koordineringen av denna verksamhet. Kommittén underströk vikten av att Nordiska ministerrådet vid dessa överläggningar representeras av samarbetsministrarna.

Presidiet behandlade på nytt frågan vid möte den 31 oktober 1979 i Reykjavik. Vid mötet närvarade kommittéordförande Jo Benkow som redogjorde för kommitténs övervägande i denna fråga och underströk de na-

tionella delegationernas ansvar och stora betydelse för informationen om nordiskt samarbete i respektive land.

Presidiet beslöt efter att ha tagit del av redogörelsen av informationskommitténs ordförande

att ge informationskommittén fullmakt att på presidiets vägnar i överläggningar med samarbetsministrarna fastställa riktlinjerna för den generella nordiska informationsverksamheten

att uttala att kostnaderna för den generella informationsverksamheten liksom hittills bör bestridas över presidiets budget

att fastställa sitt beslut den 20 december 1978 angående den generella informationsverksamheten samt

att den i punkt 6 i presidiets beslut den 20 december 1978 nämnda redogörelsen skall ingå i presidiets rapport till rådets session.

2.7.3 *Massmedierna*

Den målinriktade informationsverksamheten till massmedierna följde den uppgjorda planen. Pressservicen vid rådets 27:e session sköttes enligt tidigare riktlinjer. Massmediernas intresse för sessionen var synnerligen stort och rådets arbete gavs en omfattande publicitet.

För massmediernas bruk utarbetades liksom tidigare en kortfattad sammanställning av de ärenden som uppförts på dagordningen för sessionen. Sammanställningen omarbetades och översattes till finska och engelska. En porträttmatrikel med porträtt och korta personuppgifter om deltagarna i sessionen utarbetades. Telex och telefon ställdes till journalisternas förfogande i det presscentrum som upprättades i Nya riksdagshuset i Stockholm under sessionsdagarna.

Pressmeddelanden har distribuerats av rådets nationella sekretariat och presskonferenser har arrangerats i anslutning till flera utskottsmöten och andra arrangemang i rådets regi.

Den 25—26 oktober 1979 arrangerades ett seminarium för redaktionssekreterare i dagspressen. Det hölls på LO:s kursgård i Hasseludden i Stockholm. Seminariet samlade 16 deltagare från fyra av de nordiska länderna.

Vid seminariet konstaterades bland annat att anledningen till att intresset för det nordiska stoffet inte är större i massmedia beror på att det ofta är odramatiskt, hemlöst och utan exotisk prägel. Den nordiska gemenskapen upplevs inte som självklar och samarbetet anses vara alltför byråkratiskt. Intresset för det nordiska stoffet kan ökas med en mera systematiserad nyhetsbevakning, vilken förutsätter flera fasta korrespondenter, flera specialreportrar med uppgift att bevaka Norden, ett vidgat utbyte av nyheter och en förbättrad service från de nordiska samarbetsorganen. Exempel på punktinsatser som kunde öka intresset för det nordiska stoffet gavs. Härvid en aktivering av politiker att skriva debattartiklar och -inlägg i nordiska frågor. I grupparbetet sökte seminarie-

deltagarna finna de trösklar som ofta stoppar de nordiska nyheternas väg från källan till läsaren. Flera förslag till åtgärder som syftar till att sänka eller helt eliminera trösklarna lades fram till rapporterna.

Seminarierna arrangerades i samarbete med Nordiska ministerrådets båda sekretariat.

I samband med presidiet och statsministrarnas möten i Reykjavík i slutet av oktober 1979 arrangerades en kontakträff mellan företrädare för pressen i Reykjavík, isländska utrikesdepartementets pressavdelning och de samnordiska sekretariaten. Härvid diskuterades möjligheterna att öka informationen om det nordiska samarbetet till de isländska massmedierna. Avtal träffades om medverkan vid en informationsdag som det isländska journalistförbundet arrangerar den 29/2—1/3 1980 i Reykjavík.

2.7.4 *De politiska partierna*

Informationen till de politiska partierna har dels omfattat direkta kontakter från de nationella sekretariaten, dels ett nyhetsbrev, som började utges den 18 april 1978, och som främst riktar sig till de politiska partierna har utgivits i normal omfattning.

För de nordiska studieförbunden och upplysningsorganisationerna arrangerades ett seminarium i Hornbæk den 19—21 september 1979. Seminariet samlade 31 deltagare från samtliga nordiska länder.

Vid seminariet redogjordes för dagens samarbetsstruktur och det pågående arbetet inom de nordiska samarbetsorganen. Studie- och upplysningsförbunden presenterade sin verksamhet och sitt nordiska samarbete. I ett föredrag utvecklade folketingets formand K. B. Andersen synpunkter på det nordiska samarbetets förutsättningar, utveckling och framtidsperspektiv. Föredraget ingår i den seminarierapport som distribueras till deltagarna.

Deltagarna visade i grupparbetena och diskussionerna stort intresse för det nordiska samarbetet. Flera förslag om åtgärder att förbättra kunskaperna om de nordiska länderna och det nordiska samarbetet fördes fram i grupp rapporterna. Förslag lades också om åtgärder i syfte att förbättra samarbetet på nordiskt plan mellan de olika studieförbunden och upplysningsorganisationerna. Någon gemensam organisation eftersträvas inte utan organisationerna vill i samarbete inom sina egna sektorer föra arbetet vidare.

Seminariet arrangerades i samarbete med ministerrådets båda sekretariat och programmet uppgjordes i samråd med företrädare för studie- och upplysningsorganisationer samt Nordens folkliga akademi i Kungälv.

2.7.5 *Skolorna*

I det mycket ambitiösa program för informationen till skolorna som skolarbetsgruppen utarbetade lades många förslag till konkreta åtgär-

der 1979. Alla har inte kunnat genomföras. Föreningarna Nordens beslut om att 1980 skall vara ett nordiskt språkår har i viss mån gett åtgärderna en ny inriktning.

Den 28—30 maj 1979 arrangerades det föreslagna seminariet för medarbetare i de nordiska ländernas skolradio- och TV. Seminariet hölls i Tavastehus i Finland och samlade 29 deltagare från fyra länder.

Vid seminariet presenterades det nordiska samarbetets organisation och det pågående arbetet inom samarbetsorganen. Frågan om på vilket sätt Norden uppmärksammas i undervisningen var central. Riksdagsledamot Per Olof Sundmans presentation av skolarbetsgruppens rapport gav underlag för en diskussion. Sektorsplanerare Lena Beckmans redogörelse för aktuella programprojekt visade att Norden uppmärksammas i hög grad och att samarbetet mellan radionföretagen är gott.

I grupparbetet presenterades förslag till åtgärder ägnade att bidra till att öka den nordiska språkförståelsen. I de programplaner som uppgjorts för språkåret 1980 ingår nordiskt stoff i mycket stor utsträckning.

Seminariet arrangerades i samarbete med ministerrådets båda sekretariat och i programplaneringen deltog företrädare för skolradion.

Övrigt arbete i syfte att i skolorna sprida kunskap om det nordiska samarbetet och de nordiska länderna har i hög grad utförts inom kultursekretariatet och av de nationella rådssekretariaten. Med anledning av det nordiska språkåret har beslut fattats om informationsåtgärder i skolorna. För rådets del utges ett särskilt skolnummer av Nordisk Kontakt hösten 1980.

2.7.6 Målgrupper utom Norden

De utomnordiska målgrupperna har främst uppmärksammats i produktionen av informationsmaterial. Inför rådets 27:e session arrangerades ett särskilt studiebesök till presidiesekretariatet för de utländska massmediernas korrespondenter i Stockholm. Programmet uppgjordes i samarbete med utlandsjournalisternas förening. Ett omfattande arbete pågår inom kultursekretariatet inför Vikingautställningen.

I samarbete med ministerrådets sekretariat har ett förslag till en nordisk rundresa för journalister från europeiska massmedia uppgjorts. Avsikten är att genomföra arrangemanget i juni 1980.

Informationscheferna har i vanlig ordning deltagit i det nordiska presschefsmötet.

2.7.7 Informationsmaterial

Den allmänna broschyren "Samarbete i Norden" har utgetts i en tysk och en fransk upplaga som distribueras till målgrupper utom Norden via utrikesdepartementen. Den allmänna broschyren har även översatts till isländska.

Sektorsbroschyren om socialpolitiskt samarbete har utkommit i översättning till norska, finska och engelska. Ett manuskript till en sektorsbroschyr om arbetsmarknadssamarbetet har utarbetats. Nordiska rådet har distribuerat sektorsprogram och -broschyren som utarbetats av Nordiska ministerrådets båda sekretariat.

Det planerade informationspaketet har inte i sin helhet kunnat färdigställas. På svenska föreligger ett standardföredrag med overheadbilder och för den planerade diaserien har ett synopsis utarbetats. Arbetet med diaserien beräknas vara avslutat våren 1980.

Skriften "Nordiska samarbetsorgan" har utkommit. Katalogen utges av presidiesekretariatet och de båda ministerrådssekretariaten gemensamt. En särskild arbetsgrupp svarar för produktionen. Den nya upplagan upptar även de finska och engelska namnen på institutioner och samarbetsorgan.

Kalendariet över nordiska möten har utkommit med 11 nummer. Kalendariets upplaga är 1 200 exemplar.

Nyhetsbrevet utkom år 1979 i 14 nummer. Innehållet utarbetas i samarbete med ministerrådets sekretariat. Presidiesekretariatet svarar för produktionen och distributionen. Upplagan är ca 2 700 exemplar. Nyhetsbrevet sprids främst till de politiska partierna och i ökande omfattning till press, radio och TV.

2.7.8 *Nordisk Kontakt*

Tidskriften *Nordisk Kontakt*, som orienterar om arbetet i de nordiska ländernas parlament och om det nordiska samarbetet, utkom under år 1979 med sin 24:e årgång. Numrens antal var 16 och utgivningen skedde varannan vecka under den tid av året då de nordiska parlamenten var samlade. Antalet sidor var 1 106 eller 72 flera än föregående år. Ökningen beror främst på att den nordiska avdelningen byggts ut och att tidskriften publicerat särskilda temanummer.

Redaktionen bestod under året av Erling Larsson, chefredaktör och ansvarig utgivare, H. C. Clausen, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Jóhannsson, Island, Oddvar Hellerud, Norge och Britta Hagwall, Sverige.

Prenumerationspriset var år 1978 12 Skr per årgång. Det höjdes från den 1 januari 1980 till 30 Skr. Upplagan är ca 11 000 exemplar.

2.7.9 *Övrigt*

Distributionsfrågorna har prioriterats under verksamhetsperioden mellan den 27:e och 28:e råds-sessionen. En kartläggning av rådets och ministerrådets distribution har genomförts. Informationstjänstemännen har i uppdrag att före utgången av mars 1980 gå igenom den slutgiltiga kartläggningen, dra riktlinjer för hur ansvarsfördelningen skall lösas mellan de olika organen och komma med förslag till tekniska lösningar.

Intresset för studiebesök vid presidiesekretariatet har ökat. Den 1 mars 1979 besöktes sekretariatet av norska stortingets finanskommitté. Sekretariatet har vidare arrangerat informationsmöten för olika grupper från Föreningarna Norden och från en skola. Utrikescheferna vid de nordiska nyhetsbyråerna har gästat sekretariatet och likaså cheferna för de nordiska radioföretagens skol-TV- och skolradioavdelningar.

Deltagarna i Nordisk journalistkursus följde även denna gång med sessionen och utarbetade en särskild övningstidning om den. Därtill rapporterade flera av kursdeltagarna till sina egna redaktioner om arbetet vid råds-sessionen.

2.8. Publikationsverksamheten

2.8.1 Rådsförhandlingarna

Förhandlingarna vid tjugosjunde sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och byråsekreterare Ingegerd Wahrgren.

27:e sessionens förhandlingar har uppdelats i tre band: ett huvudband i två delar om tillsammans 2 160 sidor samt ett supplementband om 817 sidor i vilket remissyttranden och promemorior har samlats.

Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har Verbum & Hässler Sambok AB, Hägersten, svarat. Huvudbandets upplaga har uppgått till 1 800 exemplar och supplementbandets till 1 600 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 27:e sessionen ägde rum under december 1979.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

2.8.2 NU-serien

Vid ett möte mellan Nordiska rådets sekreterarkollegium och Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté den 23 februari 1977 i Helsingfors fattades ett beslut om uppdelning av NU-serien i en A- och B-serie. Häften i NU-serien har under 1979 fått individuella omslag.

Under 1979 har följande nummer utkommit i A-serien:

1. Forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet (5 200 ex.)
2. Tiltak for likestilling mellom kvinner og menn på arbeidsmarkedet (4 250 ex.)
- 2E. Measures for equality between women and men in the labour market in the Nordic countries (300 ex.)
3. Malin — mätning av axellaster hos lastbilar i Norden (2 650 ex.)

4. Nordisk radio och television via satellit — Huvudrapport (8 380 ex.)
- 4F. Pohjoismaisten radio- ja televisio-ohjelmien satelliittilähetykset (1 400 ex.)
5. Nordisk radio och television via satellit — Teknisk och teknisk-ekonomisk delrapport (4 930 ex.)
- 5F. Pohjoismaisten radio- ja televisio-ohjelmien satelliittilähetykset Tekninen ja teknistaloudellinen osaraportti (1 250 ex.)
6. Nordisk radio och television via satellit
 - Band 1 Kultur- och programpolitisk delrapport (5 380 ex.)
 - Band 2 Bilaga: Vad skulle Nordsat medföra? Masskommunikationsforskningens syn på konsekvenserna (5 380 ex.)
 - Band 3 Bilaga: Nordisk språkförståelse — igår, idag, imorgon (5 380 ex.)
- 6F. Pohjoismaisten radio- ja televisio-ohjelmien satelliittilähetykset
 - Nide 1 Kulttuuri- ja ohjelmapoliittinen osaraportti (1 400 ex.)
 - Nide 2 Liite: Mitä Nordsat toisi tullessaan? Tiedotustutkimuksen näkökulma (1 400 ex.)
 - Nide 3 Liite: Pohjoismaalaisten keskinäinen kielten ymmärtäminen — eilen, tänään, huomenna (1 400 ex.)
7. Nordisk radio och television via satellit — Rättslig delrapport (4 930 ex.)
- 7F. Pohjoismaisten radio- ja televisio-ohjelmien satelliittilähetykset — Oikeudellinen osaraportti (1 250 ex.)
8. Nordisk radio och television via satellit — Finansiell delrapport (4 930 ex.)
- 8F. Pohjoismaisten radio- ja televisio-ohjelmien satelliittilähetykset — Taloudellinen osaraportti (1 250 ex.)
9. Vuxenutbildning i arbetslivet (5 200 ex.)
10. Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder (4 300 ex.)
11. Norden i världen. Samarbete rörande de nordiska utlandslektorernas verksamhet (3 000 ex.)
12. Børnelitteratur i Norden (17 000 ex.)
13. Kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden (2 880 ex.)
14. Nordisk vejlederuddannelse (4 060 ex.)
15. Børn og museer i Norden (12 000 ex.)
16. Børnefilm i Norden (10 000 ex.)
17. Arbetshygienisk specialistutbildning (3 330 ex.)
18. 1954 års överenskommelse om en nordisk arbetsmarknad (3 400 ex.)
19. Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi (5 100 ex.)
20. Framtida nordiskt samarbete rörande utvecklingsbiståndet (2 800 ex.)
21. Kapitalets och arbetskraftens rörlighet i Norden (3 100 ex.)
22. Små och medelstora företag. Band 1—5 (2 900 × 5 ex.)
23. Ny nordisk trygghetskonvention (4 000 ex.)
- 23F. Uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus (800 ex.)
24. Fri arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet (3 900 ex.)
25. Nordisk statutsamling 1979 (2 300 ex.)
26. Nordisk Statistisk Årsbok 1979 (12 000 ex.)

Under 1979 har följande nummer utkommit i B-serien:

1. Reklam i skolan (3 300 ex.)
2. Normer for produkttilvirkning (3 750 ex.)
3. Nordic Council; Instruments and achievements (2 700 ex.)
4. Könroller och utbildning — en lägesrapport (3 600 ex.)
5. Konsumentret i Norden (2 700 ex.)
6. Klinisk läkemedelsprövning — samhällets krav och kontroll i Norden (3 450 ex.)
7. Fuglenes arts- og antalsmæssige fordeling som redskab i landskabsanalyser og planlægningen (3 450 ex.)
8. Barnet i konsumtionssamhället (3 250 ex.)
9. Produktrelateret informasjon hos myndighetene (2 600 ex.)
10. Barselsorlov — forældre og børns behov i perioden omkring graviditet, fødsel og barnets første leveår, specielt med henblik på barselsorlov (2 330 ex.)
11. Nordens økonomi inför 1980-talet (2 250 ex.)
12. Primärvård i glesbygd (4 200 ex.)
13. Kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden (9 800 ex.)
14. Alkohol- och narkotikaproblem i Norden — orsaker och behandlingsmetoder (1 800 ex.)
15. Familie, ekteskap og forsørgelse (2 600 ex.)

2.8.3 *Nordisk Statistisk Årsbok*

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Shårengard vid Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn. Årsboken utkommer i februari 1980 (*NU A 1979: 25*) i 12 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P. A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn.

2.8.4 *Porträttmatrikeln*

Till tjuugoåttonde sessionen utgavs en upplaga på 850 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen har redigerats av byråsekreterare Ingegerd Wahrgren och informationsassistent Renée Sundberg.

2.8.5 *Statutsamling*

Från och med 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statsamlingen är byråsekreterare Anneli Joneken vid presidiesekretariatet. Nordisk statsamling har tryckts i en upplaga av 2 300 exemplar (*NU A 1979:24*).

2.8.6 Nordisk Råd 1952—1978. Struktur — arbejde — resultater

Till 27:e sessionen utkom efter år av förberedelser Frantz Wendts bok om det nordiska samarbetet. Den har tryckts hos P. A. Norstedt & Söner, Stockholm, i en upplaga av 3 000 exemplar. Almqvist & Wicksell International svarar för bokhandelsdistributionen. Underdistributör i Danmark är Rosenkilde og Bagger, i Finland Akademiska bokhandeln och i Norge Olaf Nordli.

Vid presidiummöte den 31 oktober 1979 i Reykjavík fattades beslut om utgivande av en engelsk översättning i en förkortad version. Boken kommer att översättas av Geoffrey Dodd och tryckas hos Almqvist & Wicksells tryckeri i Uppsala. Förlag blir Almqvist & Wicksell International, som också kommer att ombesörja distributionen i Storbritannien och Förenta staterna.

3. Åtgärder i anledning av rådets beslut

3.1 Rekommendationer och yttranden antagna vid 27:e sessionen

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommendationer:

- Nr 1 Program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete
- Nr 2 Valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden
- Nr 3 Nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag
- Nr 4 Medicinskt missbruk inom elitidrotten
- Nr 5 Samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
- Nr 6 Bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
- Nr 7 Rening av kommunalt avloppsvatten
- Nr 8 Samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg
- Nr 9 Förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss
- Nr 11 Onykterhet till sjöss
- Nr 12 Enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden
- Nr 13 Nordiskt datasamarbete
- Nr 14 Nordiska regler för jägarkompetens
- Nr 15 Ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet
- Nr 16 Ett Nordens institut på Åland
- Nr 17 Medicinsk genetik
- Nr 18 Yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper
- Nr 19 Gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
- Nr 20 Ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
- Nr 21 En nordisk folkhögskola i Västnorge
- Nr 22 Nordiskt samarbete kring lättläst litteratur

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (C 1) antagna yttrandena med därtill hörande handlingar (*rekommendationerna 1—22 och yttrandena 1—5*) överlämnades till Nordiska ministerrådet den 3 maj 1979.

4. De nationale delegationer

4.1 Danmarks Riges delegation

Danmarks Riges delegation består af nedenstående medlemmer og stedfortrædere

Valgt af folketinget den 7. nov. 1979 og senere:

<i>Medlemmer</i>	<i>Stedfortrædere</i>
K. B. Andersen (S)	Kristian Albertsen (S)
Knud Heinesen (S)	Henning Jensen (S)
Inge Fischer Møller (S)	Hans Jørgen Jensen (S)
Robert Pedersen (S)	J. K. Hansen (S)
Bernhardt Tastesen (S)	Erik Andersen (S) (7/11 1979)
Otto Steenholdt (Grønl.)	Kaj Poulsen (S)
Niels Helveg Petersen (RV)	Arne Stinus (RV)
Knud Enggaard (V)	Ivar Hansen (V)
Nathalie Lind (V)	Henning Christophersen (V)
Poul Schlüter (KF)	Hagen Hagensen (KF)
Ib Stetter (KF)	Gerda Møller (KF)
Chr. Christensen (KrF)	René Brusvang (CD)
Ebba Strange (SF)	Steen Folke (VS)
Ib Christensen (DR)	Preben Wilhjelm (VS)
Leif Glensgård (FP)	Mogens Voigt (FP)
Børge Halvgaard (FP)	Kirsten Jacobsen (FP) (29/11 1979)

Valgt af Færøernes Lagting den 21. august 1979:

Erlendur Patursson (Tvfl)	Karin Kjølbro (Tvfl)
Johannes Martin Olsen (SB)	Agnar Nielsen (SB)

4.2 Finlands delegation

Medlemmar valda av Finlands riksdag

Sammansättning efter nyval till riksdagen (delegationen vald 7.2. 1980)

<i>Valda medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Björklund, Ilkka-Christian (Skdl)	Kemppainen, Arvo (Skdl)
Hetemäki-Olander, Elsi (Kok)	Aaltio, Sampsa (Kok)
Hirvelä, Inger (Skdl)	Wahlström, Jarmo (Skdl)
Kanerva, Ilkka (Kok)	Leppänen, Urpo (Smp)
<i>Valda medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Karhuvaara, Sinikka (Kok)	Petäjaniemi, Tuulikki (Kok)
Knuutila, Sakari (Sd)	Muurman, Peter (Sd)
Koivisto, Tellervo (Sd)	Bärlund, Kaj (Sd)
Liikanen, Erkki (Sd)	Lehtinen, Lasse (Sd)
Lillqvist, Bror (Sd)	Söderman, Jacob (Sd)
Palmunen, Lauri (K)	Nieminen-Mäkynen, Terhi (Lkp)
Rihtiemi-Koski, Irma (Kok)	Järvenpää, Heikki (Kok)
Salo, Arvo (Sd)	Ajo, Aimo (Sd)
Savola, Petter (K)	Saukkonen, Juhani (K)
Stenbäck, Asser (SkI)	Ronkainen, Olavi (SkI)
Söderström, Sten (Skdl)	Toiviainen, Seppo (Skdl)
Westerlund, Henrik (Sfp)	Rehn, Elisabeth (Sfp)
Väänänen, Marjatta (K)	Pihlajamäki, Veikko (K)

Medlem vald av Ålands landsting

Efter nyval till landstinget (vald 2 november 1979)

Jansson, Olof (ÅS)	Fagerholm, Karl-Gunnar (ÅS)
--------------------	-----------------------------

4.3 Islands delegation

Valgte den 10. januar 1980 for tiden indtil næste valg finder sted:

Efri deild (överste afdeling) E. <i>Sjálfstæðisflokkurinn.</i>	Neðri deild (nederste afdeling) N. <i>(Selvstændighedspartiet) (Sj.)</i>
<i>Fulltrúar (medlemmer)</i>	<i>Varafultrúar (stedfortrædere)</i>
Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Fyrrv. ráðh. (fhv. minister), Hafnarfjörður, N.	Hallgrímsson, Geir, f. 25. Fyrrv. forsætisráðh. (fhv. statsminis- ter). Reykjavík, N.
Hermannsson, Sverrir, f. 30. Forstjóri (Direktör), Reykjavík, N.	Thoroddsen, Gunnar, f. 10. Fyr- rv. ráðh. (fhv. minister), Reykja- vík, E.

<i>Framsóknarflokkurinn.</i>	<i>(Fremskridtspartiet) (F.)</i>
<i>Fulltrúar (medlemmer)</i>	<i>Varafulltrúar (stedfortrædere)</i>
Jóhannesson, Ólafur, f. 13. Fyrrv. forsætisráðh. (fhv. statsminister), Reykjavík, E.	Ásgrímsson, Halldór, f. 47. Lektor (lektor), Höfn í Hornafirði, N.
Pétursson, Páll, f. 37. Bóndi (bonde), Höllustaðir, A.-Húnavatnssýsla, N.	Aðalsteinsson, Davíð, f. 46. Bóndi (bonde), Arnbjargarlækur, Mýrasýsla, E.
<i>Alþýðubandalagið.</i>	<i>(Folkeforbundet) (A.B.)</i>
<i>Fulltrúi (medlem)</i>	<i>Varafulltrúi (stedfortræder)</i>
Jónsson, Stefán, f. 23. Rithöfundur (forfatter), Syðri-Hóll í Fnjóskadal, E.	Guttormsson, Hjörleifur, f. 35. Fyrrv. ráðh. (fhv. minister). Neskaupstaður, N.
<i>Alþýðuflokkurinn.</i>	<i>(Det socialdemokratiske parti) (A.)</i>
<i>Fulltrúi (medlem)</i>	<i>Varafulltrúi (stedfortræder)</i>
Gunnarsson, Árni, f. 40. Ritstjóri (redaktør), Reykjavík, N.	Guðnason, Eiður, f. 39. Frétta- maður (redaktør), Reykjavík, E.

4.4 Norges delegation

<i>Medlemmer</i>	<i>Stedfortrædere</i>
Andersen, Liv (A)	Bakken, Ingvar (A)
Berge, Gunnar (A)	Steinbach, Anna-Lise (A)
Bratteli, Trygve (A)	Bøsterud, Helen (A)
Eidem, Bjarne Mørk (A)	Lie, Engly (A)
Fjeldvær, Rolf (A)	Backe, Hallvard (A)
Hansen, Guttorm (A)	Utsi, Per A. (A)
Lund, Thor (A)	Fredheim, Kjell Magne (A)
Brundtland, Gro Harlem (A)	Grøndahl, Kirsti (A)
Stubberud, Liv (A)	Hansen, Harry (A)
Benkow, Jo (H)	Tynning, Torstein (H)
Gjertsen, Astrid (H)	Syse, Jan P. (H)
Kyllingmark, Håkon (H)	Listau, Thor (H)
Utkilen, Sigrid (H)	Schnitler, Gunvor (H)
Willoch, Kåre (H)	Løvvig, Marit (H)
Bondevik, Kjell Magne (Kr.F)	Haus, Knut (Kr.F)
Haugstvedt, Asbjørn (Kr.F)	With, Odd (Kr.F)
Korvald, Lars (Kr.F)	Sønstebø, Jørgen (Kr.F)
Jakobsen, Johan J. (Sp)	Sælthun, Ambjørg (Sp)

4.5 Sveriges delegation

Vald den 16 oktober 1979 (för tiden in till dess val nästa gång äger rum)

Medlemmar

Hernelius, Allan (m)
 Palme, Olof (s)
 Jonasson, Bertil (c)
 Palm, Sture (s)
 Sellgren, Rolf (fp)
 Jansson, Paul (s)
 Sundberg, Ingrid (m)
 Lindahl, Essen (s)
 Gustavsson, Rune (c)
 Håvik, Doris (s)
 Petersson, Per (m)
 Lundblad, Grethe (s)
 Jonäng, Gunnel (c)
 Lundkvist, Svante (s)
 Romanus, Gabriel (fp)
 Werner, Lars (vpk)
 Carlshamre, Nils (m)
 Andersson, Lennart (s)

Suppleanter

Troedsson, Ingegerd, förste vice talman (m)
 Peterson, Thage (s)
 Eriksson, Olle (c)
 Gadd, Arne (s)
 Jonsson, Elver (fp)
 Häll, Karl-Erik (s)
 Clarkson, Rolf (m)
 Wiklund, Bengt (s)
 Ekelund, Ulla (c)
 Johansson, Tyra (s)
 af Ugglas, Margaretha (m)
 Andersson, Georg (s)
 Björk, Gunnar, i Gävle (c)
 Flodström, Karin (s)
 Swartz, Kersti (fp)
 Marklund, Eivor (vpk)
 Adolfsson, Tage (m)
 Hjorth, Nils (s)

5. Delegationerna och parlamenten

5.1 Danmarks delegation

Den danske delegations beretning til folketinget om Nordisk Råds 27. session blev afgivet den 20. december 1979 og bilagt kapitel 1 i Nordisk Ministerråds beretning til 27. session. Folketingets udenrigsudvalg afgav den 22. januar 1980 sin betænkning og henstillede heri, at folketinget tager delegationens beretning til efterretning.

Et mindretal i udvalget (fremskridtspartiets medlemmer) ønskede at udtale følgende:

”Mindretallets medlemmer af Nordisk Råd har ved samtlige sessioner påpeget, at arbejdet i Nordisk Råd ikke bærer nogen brugbare frugter.

Af beretningen for 27. session 1979 i Stockholm fremgår det klart og tydeligt, at langt den største del af rekommandationerne er totalt betydningsløse, og 2 vedtagne rekommandationer er direkte skadelige for Danmark. Det drejer sig først og fremmest om de ulovligheder, der foregår i Nordisk Investeringsbank.

Folketinget har også med socialdemokraternes støtte vedtaget et dagsordensforslag, der klart og tydeligt markerede, at Nordisk Investeringsbank ikke må konkurrere med private banker.

Af beretningen fremgår det, at investeringsbanken netop er gået ind på det normale bankmarked.

På et andet vigtigt sagsområde er Danmark nu formelt bundet til et nordisk valutasamarbejde, der forhindrer, at vi kan handle hurtigt indenfor EMSen.

På en lang række mindre betydelige områder vil Danmark også blive ringere stillet, såfremt beretningen godkendes.”

Folketinget behandlede beretningen 30. januar og 1. februar 1980 og vedtog her at tage beretningen om Nordisk Råds 27. session 1979 afgivet af den danske delegation til efterretning.

Ved folketingets første behandling af beretningen blev der talt af folketingsmedlem Leif Glensgård, fremskridtspartiet, der bl. a. kritiserede et lån ydet af Nordisk Investeringsbank til det svenske møbelfirma Ikea og rejste spørgsmål om konsultationen mellem de nordiske lande om valutapolitiske spørgsmål i forhold til Danmarks deltagelse i det europæiske monetære samarbejde EMS.

Minister Lise Østergaard henviste i sit svar til Leif Glensgård vedr. investeringsbankens udlån til, at bankens virksomhed er underkastet parlamentarisk kontrol og til, at der ikke i noget tilfælde er rejst indvendinger fra erhvervsbankernes side imod investeringsbankens aktiviteter. Vedr. det valutapolitiske samarbejde understregede ministeren, at det valutapolitiske samarbejde mellem de nordiske lande, som foregår direkte eller i forbindelse med bredere internationalt samarbejde i Den internationale Valutafond og i OECD, er i fuldstændig harmoni med Danmarks deltagelse i det europæiske monetære system.

Tidligere generalsekretær Frantz Wendts værk om Nordisk Råds historie ”Nordisk Råd 1952—1978 struktur — arbejde — resultater” udkom den 3. april 1979. På udgivelsesdagen præsenterede den danske delegation værket for offentligheden ved en sammenkomst på Christiansborg med deltagelse af regeringsmedlemmer, nordiske ambassadører og repræsentanter for massemedierne. Her blev der talt af Frantz Wendt, folketingets formand K. B. Andersen og delegationens formand Poul Schlüter.

Den danske delegation har været vært ved to nordiske seminarer.

Det ene var et informationsseminar for repræsentanter for oplysnings- og studieforbundene. Det fandt sted i Hornbæk 19.—21. september 1979 og blev ledet af folketingsmedlem Chr. Christensen.

Det andet var social- og miljøudvalgets seminar i Kolding 23.—25. oktober 1979 om bekæmpelse af alkohol- og narkotikamisbrug i de nordiske lande. Dette seminar blev fra den danske delegation forestået af folketingsmedlem Bernhard Tastesen.

5.2 Finlands delegation

Rådets Finlands delegations berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 27:e session i Stockholm överlämnades den 1 februari 1980. Berättelsen är föremål för behandling i riksdagens utrikesutskott.

5.3 Norges delegasjon

Delegasjonens rapport fra 26. sesjon og regjeringens stortingsmelding om nordisk samarbeid (St.meld. nr. 30 for 1978/79) ble behandlet i Stortinget den 8. februar 1979, på grunnlag av en innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen. I innstillingen konstaterte komiteen at utrednings- og prosjektvirksomheten har vært økende i beretningsperioden, i de fleste tilfeller med utgangspunkt i rekommandasjoner vedtatt på Nordisk Råds sesjoner. Komiteens gjennomgåelse av delegasjonsrapport og plenaruttalelsene viste imidlertid at de parlamentariske organer på en rekke felter var utålmodige når det gjelder gjennomføringen.

Komiteen har merket seg at Rådets budsjettkomite nå rapporterer at den innarbeidede budsjettprosedyre i hovedsak fungerer tilfredsstillende, og at Riksrevisjonenes innberetninger gir verdifullt grunnlag for komiteens kontrollvirksomhet. Overføringen av nordiske institusjoner fra nasjonale budsjetter til Ministerrådets allmenne budsjett, har ført til en viss nedgang i nordiske bevilgninger på de norske departementskapitler i statsbudsjettet. (Innst. S nr. 182 for 1978/79.)

I stortingsdebatten deltok ialt 14 representanter, foruten den nordiske samarbeidsminister.

Tilsvarende rapport og stortingsmelding om 27:e sesjon ble overlevert Stortinget ved årsskiftet 1979/80. Stortingets utenriks- og konstitusjonskomite avga sin innstilling 6. februar 1980 (Innst. S nr. 153 1979/80).

Komiteen har kommet med følgende bemerkninger:

”Komiteen vil uttale at den usikre økonomiske situasjonen også stiller det nordiske samarbeidet overfor store utfordringer. En må unngå at samarbeidet i Norden kommer inn i en bakevje som en følge av konjunktursvikten. Tvert i mot bør en søke samarbeidsløsninger som kan gi bidrag til å overvinne de dagsaktuelle økonomiske problemene.

Komiteen viser til at prinsippavtalen mellom den norske regjering og Volvo A/B ble trukket tilbake p. g. a. utilstrekkelig oppslutning om avtalen fra de svenske aksjonærene. Det var også delte meninger om avtalen i Stortinget.

Komiteen mener at det er viktig at bortfallet av Volvo-avtalen ikke leder til at arbeidet med et utvidet energi- og industrisamarbeid stopper opp. Det må tas sikte på et balansert samarbeid og man må fortsatt undersøke i hvilken utstrekning norske olje- og gassforekomster kan være elementer i dette. Etter komiteens oppfatning bør en fra norsk side og-

så søke å få istand avtaler som omfatter skogsvirke. I den vanskelige virkessituasjonen norsk skogsindustri befinner seg i vil en sikring av fortsatte virkesleveranser være av stor betydning.

Komiteen vil også understreke at det som ledd i et mer omfattende industrisamarbeide må arbeides videre med å redusere de hindringer for samarbeidet på det industrielle området som ligger i lovgivningen og regelverket. En bør videre søke å unngå å utforme et regelverk som kan føre til uønsket konkurransevridning mellom bedrifter og bransjer i de nordiske land.

Komiteen viser til at Den nordiske Investeringsbanken nå har etablert seg med den forutsatte grunnkapital, og at utlånsvirksomheten i 1979 har vist fortsatt økning. Hittil synes storparten av utlånene å ha gått til større bedrifter og prosjekter. *Komiteen* ser gjerne at også mindre bedriftsenheter, når vilkårene er til stede, kan nytte Den nordiske investeringsbanken.

Komiteen viser til at den forrige sesjonen ga grønt lys for et konkret handlingsprogram på det regionalpolitiske felt, med adgang for investeringsbanken til å delta i form av regionallån. *Komiteen* forutsetter at de midler som stilles til disposisjon for regionalpolitikken ikke minst bør komme de noe mindre foretak til gode, slik at totalbildet av bankens utlånsvirksomhet etterhvert vil endre seg.

Komiteen viser til at det i Norden eksisterer språkbarrierer som kan virke hemmende på samarbeid og forståelse. Mot denne bakgrunn ser *komiteen* positivt på opprettelsen av Nordisk språk- og informasjons-senter i Helsingfors. Sentret skal bl. a. arbeide for økt tolk- og oversettesvirksomhet og økt tilbud av undervisningsmaterieell om Norden i finskspråklige skoler. Når sentret er fullt utbygd er det dessuten forutsetningen at det skal spre opplysninger om finsk språk og finske samfunnsforhold i de øvrige nordiske land.”

Med utgangspunkt bl. a. i disse bemerkninger vil Stortinget føre en debatt om nordisk samarbeid, før delegasjonens avreise til 28. sesjon.

5.4 Sveriges delegation

Delegationerna och parlamenten

1. Sveriges delegation har överlämnat skrivelse till riksdagen den 8 maj 1979 med berättelse om Nordiska rådets tjugosjunde session. Utrikesutskottet har behandlat berättelsen den 23 oktober 1979 (utrikesutskottets betänkande 1979/80: 1). Utskottet fann efter att ha genomgått berättelsen inte anledning att avge något särskilt yttrande.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 7 november 1979.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens berättelse skulle läggas till handlingarna.

2. Riksdagen behandlade den 29 maj 1979 regeringens proposition 1978/79: 203 om Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1980 och beslöt därvid godkänna att ett förslagsanslag av 27 317 000 kr. anvisades till Nordisk kulturbudget m. m. för budgetåret 1979/80. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens kulturutskott (KrU 1978/79: 33). Under debatten i riksdagen om kulturbudgeten kom frågan om en nordisk TV-satellit upp till diskussion.

Härvid anfördes av Eva Hjelmström (vpk) bl. a. följande:

Jag skall inte här ta upp de argument som kan anföras mot projektet utan nöja mig med att konstatera att Nordsat är den viktigaste kulturpolitiska utmaning vi står inför just nu. Vänsterpartiet kommunisterna motsatte sig tidigt detta projekt och har därvidlag stöd inte bara från hela Kultursverige utan också från fackföreningsrörelsen och folkrörelserna.

Kerstin Göthberg (c) anförde bl. a.:

Jag tycker att det är glädjande att konstatera att det alltid rått stor enighet i riksdagen om det värdefulla i samarbetet mellan de nordiska länderna på kulturområdet. Även bakom årets betänkande står ett enhälligt kulturutskott.

Som jag sade tidigare finns det i dag ingen orsak att ta ställning till om vi i Sverige skall medverka till en nordisk TV-satellit. Vi bör avvakta utredningen, och den är praktiskt taget klar.

Kulturutskottet har i det här betänkandet liksom tidigare klart deklarerat sin ståndpunkt i denna fråga. Den innebär att vi skall fullgöra de åtaganden som Sverige har gjort i utredningen. Utöver det får inte några ytterligare utfästelser eller bindningar göras före det slutliga avgörandet.

Ingrid Sundberg (m), medlem av rådets kulturutskott, anförde bl. a.:

Ett av de mycket starka skäl som talar för en nordisk TV-satellit är att man erfarenhetsmässigt vet att svenska folket kommer att kosta på sig att kunna ta in satellitsändningar. Ur just kulturpolitisk och nordisk synpunkt finner vi i Nordiska rådets kulturutskott det betydligt mera angeläget att man tar in nordiska program, som kulturellt, ideologiskt och på många andra sätt är likartade våra egna, än att vi genom att inte ha en nordisk TV-satellit släpper fritt fram för att ta in övriga länders program.

Eric Carlsson (c), dåvarande medlem av rådets trafikutskott, anförde bl. a.:

Får jag säga att Nordsat är ett medel, ett projekt i det nordiska samarbetet som kan bidra till att öka kännedom om varandras språk, kultur, arbetsmarknad och om de förhållanden vi har i de olika länderna. Det är angeläget att vi får ett vidgat nordiskt samarbete och en ökad

kännedom om varandras förhållanden. Vi har en fri arbetsmarknad i Norden och det är viktigt också med hänsyn till den att vi ökar kännedomen om varandra.

Ett nordiskt samarbete på detta område skulle ur kultursynpunkt och språksynpunkt vara synnerligen viktigt. Vi känner mycket litet till om varandras kulturer. Försök få en bok från ett nordiskt grannland genom en bokhandel! Det är förenat med stora svårigheter. Vi förstår varandras språk dåligt. Det nordiska samarbetet via Nordsat kan främja möjligheterna att lära känna varandras kultur och språk, och det är viktigt.

Sedan har jag inte den uppfattningen om svenska folkets smak att den är så dålig att man skulle kryssa mellan de dåliga programmen. I dag har vi i stor omfattning inget val i fråga om dåliga program. Vi får ta det som bjuds. Med en nordisk TV-satellit och samverkan skulle vi få möjligheter att välja de goda program som finns i grannländernas kanaler.

Man ställer sig tveksam till detta ifrån vissa delar av det svenska kultursamhället. Får jag bara till det kort säga att nog finns det anledning att föra en diskussion om inte programkvaliteten kan behöva höjas. Den kan höjas utan alltför stora ekonomiska insatser. Vad vi skulle behöva är ett bättre omdöme hos dem som har ansvaret för svensk TV.

Till slut, herr talman, hoppas jag man skall finna vägar för en lösning av detta nordiska samarbete. Vi behöver inte vara rädda för varandra. Vi bör känna glädje över att kunna komma varandra närmare. Jag hoppas verkligen, oavsett var de politiska partierna står i dag, att man i framtiden skall finna möjligheter att främja det nödvändiga samarbetet via en nordisk TV-satellit som kan föra Nordens folk närmare varandra. Vi behöver det i en liten värld.

3. Riksdagen behandlade den 18 maj 1979 regeringens proposition 1978/79: 206 om Nordiska ministerrådets allmänna budget för år 1980 m. m. och beslöt godkänna att ett förslagsanslag på 31 775 000 kronor anvisades till Nordiska ministerrådets allmänna budget för budgetåret 1979/80. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens utrikesutskott (UU 1978/79: 32) som inte hade haft någon erinran mot propositionens förslag.

4. Riksdagen behandlade den 7 november 1979 regeringens proposition 1978/79: 200 med förslag till riktlinjer för införande av sommartid. I propositionen anförs att om våra närmaste grannländer, i likhet med flertalet väst- och sydeuropeiska länder, inför sommartid, bör enligt regeringens bedömning sommartid införas även i Sverige, vilken kan bli aktuell tidigast år 1980.

Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens socialutskott (SoU 1979/80: 9) som i sitt betänkande hade tillstyrkt att riksdagen godkände de riktlinjer för införande av sommartid som angavs i propositionen.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av moderaterna i utskottet i vilket sägs:

Utskottets enhälliga ställningstagande till propositionen innebär att man kan utgå från att sommartid kommer att införas i vårt land år

1980 eller 1981. Som i korthet anges i propositionen innebär ett införande av sommartid att vissa svårigheter skapas för jordbruket under skördetiden genom att arbetet kan behöva förskjutas i tiden. Detta leder enligt vår mening oundvikligen till ökade arbetskraftskostnader. Vi förutsätter därför att de ökade kostnaderna beaktas vid överläggningar rörande jordbruksprisregleringen.

Vid behandlingen i riksdagen anfördes av Karl Leuchovius (m) bl. a. följande angående moderaternas yttrande:

Frågan är ingalunda ny, utan tid efter annan har förslag väckts både här i riksdagen och i Nordiska rådet om införande av sommartid. Alla tidigare förslag har dock avvisats, med undantag för att vi några sommarmånader 1916 på försök hade sommartid införd i vårt land.

Det nya som nu har inträffat är ju dels att vi har ett av folkpartiregeringen framlagt förslag, propositionen 200, att behandla, dels, och detta är väl det avgörande, att ett flertal länder i vår närhet — Danmark, Väst- och Östtyskland m. fl. — nu beslutat om införande av sommartid. Det gör att vi i utskottet, trots vissa betänkligheter hos oss moderater ändock är eniga i principfrågan om att vi kan införa sommartid.

För många människor kommer beslutet att innebära fördelar, men för andra — och då alldeles speciellt för dem som är verksamma inom jordbruksnäringen och även inom fisket — medför beslutet i stort sett enbart nackdelar. Det är också från dessa grupper som motståndet mot sommartid varit och fortfarande är allra starkast.

Gunnar Björk i Gävle (c), suppleant i rådets svenska delegation anförde bl. a.:

Det är givet att det finns stora risker för att speciellt jordbruket och fiskenäringen får speciella problem vid en övergång till sommartid. Jag vill därför markera att vi från centerns sida förutsätter att det skall vara självklart att jordbruket och fiskenäringen kompenseras, om det blir extra kostnader för den här övergången. Vi ansluter oss alltså i sak till de synpunkter som finns i det särskilda yttrandet.

Jag vill också anförda att jag tycker att man vid den fortsatta hanteringen bör sträva efter en total gemensam nordisk lösning, innan man vidare behandlar frågan.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att godkänna riktlinjerna för införande av sommartid.

5. Riksdagen beslöt den 5 december 1979 anta det i proposition 1979/80: 75 framlagda förslaget till lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden. I propositionen föreslås att en faderskapsdom, som har meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, skall gälla även i Sverige. Också en fastställelse av faderskap genom erkännande skall gälla här i landet, om fastställelse har skett i något av de andra länderna. Förslaget innebär att ett faderskapsavgörande från något av de andra nordiska länderna i princip jämställs med ett svenskt avgörande. Detta 24—790328. Nordiska rådet. Del 2

betyder att avgörande kan få rättsverkan exempelvis vid bedömningen av en fråga om arv eller underhåll här i landet. I propositionen sägs vidare att lagförslaget är ett led i det nordiska lagstiftnings-samarbetet samt att avsikten är att motsvarande förslag skall läggas fram i de övriga länderna.

Ärendet hade behandlats i riksdagens lagutskott (LU: 1979/80: 12) som i sitt betänkande hade tillstyrkt att riksdagen godkände nämnda förslag.

Vid behandlingen i riksdagen anfördes av Jörn Svensson (vpk) bl. a. följande:

Frågan i detta ärende gäller i första hand giltighet av nordiska faderskap. Den har emellertid också mer principiell räckvidd. Frågan berör hur man skall ställa sig till mer allmänna former för rättsligt samarbete i Norden.

Enligt regeringsförslaget skall avgöranden rörande faderskap, vilket skett i ett nordiskt land, gälla också i de övriga. Vi motionärer har anmält viss tveksamhet häremot.

Reglerna för faderskapspresumtion är nämligen mer långtgående i övriga nordiska länder än i Sverige. Det betyder att det i tveksamma fall är svårare att föra talan mot ett oriktigt faderskap i dessa länder än i Sverige. Faderskap kan då bli giltiga här i landet, trots att de kanske inte alls skulle kommit till stånd, om prövningen skett efter svenska regler.

I motionen tar vi upp dessa frågor från principiell ståndpunkt. Jag skall erkänna att frågan, som formellt ligger i ärendet, naturligtvis inte kan beröra speciellt många fall och inte får överdrivas i sina dimensioner. Men från principiell synpunkt gäller frågan i stället: I hur hög grad skall från svensk lagstiftning skiljaktliga rättsregler tillåtas få giltighet här i landet med hänvisning till vad som kallas nordiskt samarbete? Enligt vår mening bör ett nordiskt samarbete ha sitt verkliga värde i att länderna ömsesidigt kan stimulera varandra till lagstiftningsreformer som skapar ökad rättssäkerhet i samtliga nordiska länder och som leder till en modernisering av lagstiftningen i de länder som eventuellt har halkat efter på olika områden. Om man, utan att tänka på innehållet, gör den nordiska likformigheten till ett mål i sig, är risken att det minst avancerade landet får bestämma takten i de övrigas lagstiftningsarbete.

Jag har med detta velat visa att frågan om nordiskt rättssamarbete inte är okomplicerad. Samarbete är allmänt sett önskvärt. Men det skall inte få leda till att myndigheter i resp. länder görs till hantlangare för att garantera verkställighet av de mest godtyckliga, de mest efterblivna eller de mest reaktionära delarna av det nordiska rättsarbetet.

Lennart Andersson (s), medlem i rådets juridiska utskott, anförde bl. a. följande:

För ungefär ett år sedan uttalade utskottet att en utredning borde komma till stånd rörande de internationellt privat- och processrättsliga

reglerna på faderskapsrättens område. Lagutskottet sade också då att detta utredningsarbete naturligtvis borde bedrivas i nordiskt samförstånd. Riksdagen instämde i lagutskottets förslag.

Propositionen och lagutskottets betänkande behandlas nu, och det är med tillfredsställelse vi från utskottet ser att det inte har gått längre tid utan att vi i dag kan få avgöra denna fråga.

Vi kan när vi granskar materialet konstatera att propositionen har föregåtts av överläggningar mellan de nordiska ländernas justitiedepartement och att det har förts omfattande sådana förhandlingar som lett fram till en överenskommelse som nu presenteras i propositionen. Förhandlingarna har kommit långt i sina överläggningar om en gemensam överenskommelse. Det är inte möjligt att nu göra några större förändringar inom ramen för denna överenskommelse. Är det någon av kammarens ledamöter som önskar att sådana förändringar skall göras, så innebär det i verkligheten att propositionen avslås och att Sverige måste begära nya överläggningar med övriga nordiska länder i denna fråga. Skulle en sådan situation uppstå innebär det med stor sannolikhet att det inte blir någon nordisk överenskommelse på faderskapsrättens område.

Jag vill betyga, Jörn Svensson, att vi från lagutskottets sida inte alls är drabbade av någon handlingsförlamning därför att vi visat prov på att vi i Sverige är beredda att gå fram snabbare i en del ärenden när vi har ansett det vara nödvändigt. Men i detta fall måste vi, efter att ha vägt fördelar och nackdelar mot varandra, konstatera att propositionens förslag är ett stort framsteg i arbetet på att få fram likalydande lagar om erkännande av faderskapsavgöranden i annat nordiskt land. Det har vägt tungt för utskottet när vi har behandlat frågan.

Vi har också anfört i betänkandet att liknande förslag som det vi i dag behandlar i denna kammare kommer att föreläggas de andra parlamenten. Danmark ligger här längst framme, och det kommer inte att dröja särskilt lång tid förrän det danska parlamentet behandlar motsvarande bestämmelser. Detsamma gäller för Norge och Finland. Det kommer alltså inte att dröja länge innan vi får enhetliga regler.

6. Med anledning av proposition 1979/80: 9 om konsumentförsäkringslag m. m. har Ulla Ekelund (c), suppleant i rådets svenska delegation, väckt en motion. De i propositionen framlagda lagförslagen innebär att lagstiftningen beträffande försäkring kommer att uppdelas på två olika lagar, nämligen en för s. k. konsumentförsäkring och en för annan försäkring.

I motionen anförs att lagförslaget innebär ett långtgående ingrepp i det nordiska lagstiftningssamarbetet på ett område som i mer än 50 år varit täckt av gemensam nordisk lagstiftning. 1927 års försäkringsavtalslag, som nu är normerande för alla olika slags försäkringar, tillkom efter ett nordiskt lagstiftningssamarbete som påbörjades före 1920.

Vidare anförs att det bör finnas goda möjligheter att under utskottsbehandlingen gå närmare in på detta lagstiftningsärendes nordiska aspekter. Riksdagen har sitt ansvar för att de förpliktelser som Sverige åtagit sig enligt Helsingforsavtalet, nämligen att fortsätta lagstiftnings-

samarbetet på civilrättens område, verkligen fullgörs. Motionen mynnar ut i en hemställan om att riksdagen inte antar de i propositionen framlagda förslagen till konsumentförsäkringslag m. m. förrän frågan om nordisk rättslikhet på försäkringsrättens område ytterligare övervägts.

Vid behandlingen i riksdagen anfördes av Lennart Andersson (s), medlem i rådets juridiska utskott, bl. a. följande:

Redan i direktiven till försäkringsrättskommittén angavs att arbetet skulle bedrivas i samarbete med övriga nordiska länder. Så har också skett. Även i samband med utarbetandet av propositionen har överläggningar ägt rum mellan företrädare för de danska, finländska och norska justitiedepartementen. Utredningskommittéer, motsvarande den svenska, har tillsatts i Danmark, Norge och Finland. De fyra ländernas utredningskommittéer har goda kontakter med varandra och diskuterar det fortsatta utredningsarbetet.

Sedan den svenska propositionen lagts fram har företrädare för de nordiska justitiedepartementen på nytt träffats för överläggningar rörande den framtida lagstiftningen om försäkringsavtal.

På basis av dessa uppgifter kan jag inte annat än vitsorda att det på detta område sker regelbundna överläggningar mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge. Den svenska kommittén följer sina direktiv om ett nordiskt samarbete. I propositionen finns också en redogörelse för hur man i Danmark, Norge och Finland överväger olika framgångslinjer i sakfrågan.

— — —
Jag skall avsluta detta avsnitt med att hänvisa till att vår nuvarande justitieminister den 1—2 november 1979 redovisat frågan vid ett gemensamt möte mellan de fyra justitieministrarna och Nordiska rådets juridiska utskott.

Sammanfattningen av denna redovisning överensstämmer med vad utskottet skriver i sitt betänkande, att det är stora och väsentliga delar av utredningsarbetet som återstår att behandla, att detta arbete naturligtvis skall bedrivas i nordiskt samarbete samt att det finns goda förutsättningar att kunna bibehålla den nordiska rättsgemenskapen när utredningsarbetet i sin helhet är slutfört.

Joakim Ollén (m) anförde bl. a.:

Låt mig till en början säga att det var bra att utskottets ordförande så utförligt uppehöll sig vid det nordiska rättssamarbetet. Det får väl ändå tas som ett uttryck för intresse för den saken. Att vi sedan har olika uppfattningar om i vilken utsträckning det är rimligt och bra att i det här sammanhanget bevara den nordiska rättslikheten är en annan sak.

Inger Lindquist (m) anförde bl. a.:

Den nordiska frågan skall ses mot bakgrund av den samarbetsöverenskommelse som de nordiska länderna träffade i Helsingfors 1962. Där förband sig Sverige att fortsätta lagsamarbetet i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse på privaträttens område. Den förpliktelsen uppfyller vi dåligt om vi antar konsumentförsäkringslagen. Det

är tydligen vi i Sverige som är beredda att bryta den halvsekelgamla nordiska rättslikheten på försäkringsrättens område. Några nationella tungt vägande skäl för att handla så anser jag inte föreligga.

Jag förstår egentligen inte att inte fler har insett hur viktigt det är med nordisk rättslikhet. Det verkar som om de flesta trodde att det gällde någon poetisk, blåögd nordism utan praktisk förankring. Så är ju inte fallet. Det rör sig i stället om ytterst vardagsnära förhållanden, nämligen att invånarna i de nordiska länderna skall på livets vardagsområden mötas av likartade lagregler, oavsett till vilket nordiskt land de kommer. Detta är ju särskilt viktigt i dagens samhälle med den intensiva flyttning över gränserna som nu sker. Inte minst borde vi i Sverige tänka på och ta hänsyn till det, eftersom vi i vårt land har så många medborgare från de andra nordiska länderna.

Jag satt i går och arbetade i Europarådets lagkommitté och det slog mig då hur inkonsekvent vårt handlande kan vara. I Europarådet läggs mycken möda och arbete ned på att inom olika områden komma fram till lösningar och rekommendationer, som kan godtas av alla medlemsländerna i Europa. Men här hemma tycker vi inte ens att det är mödan värt att avvakta och se för att samordna den lagstiftning som dock varit gemensam i Norden i över 50 år och som skall gälla mellan länder med likartade språk och gemensam kulturbakgrund. Det tycker jag är klent.

För oss moderater utgör alltså den bristande nordiska rättsgemenskapen ett tungt vägande skäl att nu säga nej till propositionen. Vi kommer också i fortsättningen att framhålla vikten av nordisk rättslikhet och slå vakt om fortsatt nordiskt lagsamarbete. Vi anser inte som Lennart Andersson att detta samarbete tillhör historien. Vi anser att det hör framtiden till.

Propositionen behandlades av riksdagen den 18 december 1979 efter behandling i riksdagens lagutskott (LU 1979/80: 18). Riksdagen beslöt godkänna propositionen.

*TILLÄGG 1***Mandat for nordisk lønns- og personalutvalg**

Lønns- og personalutvalget skal bestå av en representant for hvert av de fem nordiske lands lønnsmyndigheter.

1. Utvalget skal være et rådgivende organ for Ministerrådet (samarbeids- og kulturministrene) når det gjelder lønns- og ansettelsesvilkår for ansatte i nordiske institusjoner på det almene budsjett og kulturbudsjettet.

A. Utvalget skal behandle saker om lønns- og ansettelsesvilkår som gjelder generelt for ansatte.

Når det gjelder slike saker har utvalget ansvaret for at sakene er klarert med de statlige lønnsmyndigheter, jfr. rettsstillingsavtalens artikkel 4, annet ledd, og at sakene i fornøden utstrekning forelegges for de interesserte arbeidstakerorganisasjoner i de respektive hjemland.

B. Utvalget skal videre behandle saker om innplasseringer av stillinger og alle former for særlige tillegg eller andre økonomiske vilkår som følger med tjenesten samt andre saker som av Ministerrådet, Stedfortrederkomitéen/Embetsmannskomiteén for kultur eller sekretariatene måtte bli henvist til utvalget.

Lønns- og personalutvalget skal behandle forhandlingsopplegget før vedkommende lønnsmyndighet tar opp forhandlinger.

C. Utvalget skal også uttale seg om godtgjørelse til styremedlemmer.

D. Utvalget må påse at representanter for det berørte personale skal gis anledning til å uttale seg om de saker som er forelagt Lønns- og personalutvalget.

2. Lønns- og personalutvalget skal også være et rådgivende organ for Ministerrådet og Nordisk Råds presidium når det gjelder almenne lønns- og ansettelsesvilkår for ansatte ved de tre sekretariatene.

A. Utvalget skal behandle saker om lønns- og ansettelsesvilkår som gjelder generelt for ansatte.

B. Utvalget skal videre behandle saker om innplasseringer av stillinger og alle former for særlige tillegg eller andre økonomiske vilkår som følger med tjenesten samt andre saker som av Nordisk Råds presidium, Ministerrådet, Stedfortrederkomitéen/Embetsmannskomiteén for kultur eller sekretariatene måtte bli henvist til utvalget.

C. Representanter for det berørte personale skal gis anledning til å uttale seg om de saker som er forelagt Lønns- og personalutvalget.

*TILLÄGG 2***Løn- og ansættelsesvilkår ved de tre nordiske sekretariater**

På sit møde i Stockholm den 22. februar 1979 besluttede Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene):

— — — — —

”att föreslå frågan om löne- och tilläggsförhållanden i de tre sekretariaten tas upp till behandling i Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet efter rådgivande uttalande av löne- och personalutvalget. Vid utredningen bör man speciellt ta hänsyn till grunderna för skillnaderna i löne- och tilläggsförhållanden mellan de olika sekretariaten, skillnaden mellan de olika sekretariatens lönestruktur samt skillnaden mellan sekretariatens och jämförbar lönenivå i de olika länderna.”

— — — — —

Det henstilles på denne baggrund, at præsidiensekretariatet forandiger samarbejdsministrenes forslag taget op til drøftelse i Nordisk Råds præsidium, og at man til sin tid modtager underretning om resultatet af præsidiets overvejelser.

*TILLÄGG 3***Protokoll fört vid överläggningar mellan företrädare för Nordiska rådets presidium och personalorganisationerna fredagen den 31 augusti 1979***Närvarande:**Presidiesekretariatet:*

Jan O. Karlsson
Gudmund Saxrud

Nordiska löne- och personalutskottet:

Hans Good
Jan-Chr. Montelius

Statsanställdas förbund:

Ingvar Johansson
Sigfrid Larsson

Statstjänstemannaförbundet:

Bill Fransson
Gunnar Johansson
Anneli Joneken

Jurist- och samhällsvetareförbundet:

Lill Dahlberg

SACO-SR:s Allmänna tjänstemannaförbund — SRAT

Nils-Bertil Rosén

1979-09-03

§ 1.

Parterna enades om att följande förslag till lönefält och inplaceringar i lönegrad skall läggas fram för Nordiska rådets presidium:

	Nuv. lönegr.	Lönefält	Föresl. inplac.
Presidieseokr. Gudmund Saxrud	C. 2 tj. till.	C. 3 tj. till.	C. 3 tj. till.
Stf. presidieseokr. Gunnar Næsselund	F 23:0	F 23/F 25	F 23
Stf. presidieseokr. Jan O. Karlsson	F 23:0	F 23/F 25	F 23
Informationschef Harry Granberg	F 23:1	F 23/F 25	F 23
Red. Åke Edwall	F 17:2	F 19—F 21	F 19
Utskottssekr. Claes Wiklund	F 18:1	F 15—F 21	F 19
Utskottssekr. Snjólaug Ólafsdóttir	F 17:0	F 15—F 21	F 18
Utskottssekr. Kjell Myhre-Jensen	F 17:2	F 15—F 21	F 17
Informationssekr. Margareta Rybeck	F 14:0	F 10—F 15	F 14
Kamrer Pia Andersson	F 11:11	F 10—F 15	F 11
Byråsekr. Ingegerd Wahrgren	F 10:13	F 10—F 15	F 11
Byråsekr. Anneli Joneken	F 10:10	F 10—F 15	F 11
Assistent Anita Wickell	F 6:7	F 5—F 10	F 7
Assistent Margareta Koumí	F 5:6	F 2—F 8	F 6
Assistent Mary Ann Sørensen	F 5:5	F 2—F 8	F 5
Assistent Ingrid Borg	F 5:6	F 2—F 8	F 6
Assistent Gro Hagen	F 5:5	F 2—F 8	F 6
Assistent Marit Hafslund	F 4:4	F 2—F 8	F 6
Assistent Viveca Wiklund	F 5:5	F 2—F 8	F 5
Expeditionsförest. Stig Stenberg	F 7:7	F 5—F 10	F 8
Assistent Viveca Lindfors	F 3:3	F 2—F 8	F 3
Expeditionsass. Rune Juhlin	F 5:7	F 2—F 8	F 5
Expeditionsass. Ove Ländin	F 4:6	F 2—F 8	F 5
Lokalvård. Birgit Ländin	F 3:5		F 4

§ 2.

Parterna enades om att de föreslagna lönefälten och lönegradsplaceringsarna skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1979.

§ 3.

Parterna enades om att för personalens inplacering och framtida löneutveckling i det föreslagna lönesystemet skall gälla de regler som finns i avtal om lokala löneförhandlingar m. m. inom ATF-området (L-ATF).

För presidiet:

Gudmund Saxrud

För Statsanställdas Förbund:

Ingvar Johansson

Sigfrid Larsson

För Statstjänstemannaförbundet:

Bill Fransson

Gunnar Johansson

Anneli Joneken

För Jurist- och Samhällsvetareförbundet:

Lill Dahlberg

För SACO-SR:s Allmänna

Tjänstemannaförbund — SRAT:

Nils-Bertil Rosén

TILLÄGG 4

**Underlag för kostnadsberäkning av löner och arvoden för Nordiska rå-
dets presidiesekretariat 1980**

	Lgr	Löner och arvoden 1979 års löneläge	
<i>Presidiesekretariatet</i>			
Presidiesekreterare	C 3 tj. till.	158 000	
Stf presidiesekreterare (2)	F 23:2	253 000	
Informationschef	F 23:2	126 000	
Redaktör	F 19:2	110 000	
Informationssekreterare	F 14:2	90 000	
Kamrer	F 11:13	79 000	
Byråsekreterare (2)	F 11:13	158 000	
Assistent	F 7:9	70 000	
Assistenter (4)	F 6:8	270 000	
Assistenter (2)	F 5:7	131 000	
Assistent	F 3:5	62 000	
Expeditionsföreståndare	F 8:10	72 000	
Expeditionsassistenter (2)	F 5:7	131 000	1 710 000
Personliga tillägg		234 000	
Utlandstillägg		103 000	337 000
			2 047 000
<i>Utskottssekretariatet</i>			
Juridiska utskottet		48 000	
Kulturutskottet		96 000	
Social- och miljöutskottet	F 19:2	110 000	
Trafikutskottet	F 18:2	106 000	
Ekonomiska utskottet	F 17:2	101 000	
Extra arbetskraft för utskotten		30 000	491 000
Personliga tillägg		37 000	
Utlandstillägg		17 000	54 000
			545 000
<i>Diverse utredningsuppdrag och tillfälligt anställda</i>			95 000
<i>Lönekostnadspålägg och sociala avgifter</i>			840 000

TILLÄGG 5

Justerad budget för 1980 samt budget för 1981

	Budget 1979	Utfall 1979	Justerad budget 1980	Budget 1981
<i>Kostnader</i>				
A. Löner och arvoden	3 217 00	3 198 650: 52	3 527 000	3 920 000
B. Förvaltningskostnader	729 000	731 742: 02	821 000	902 000
C. Lokalkostnader	520 000	528 418: —	585 000	615 000
D. Resekostnader	375 000	382 236: 84	515 000	500 000
E. Information	1 360 000	1 093 766: 49	1 660 000	1 870 000
F. Till pers. förfogande	385 000	170 444: 99	430 000	290 000
G. Rådets tryck	2 770 000	4 196 985: 45	3 020 000	3 280 000
	<u>9 356 000</u>	<u>10 302 244: 31</u>	<u>10 558 000</u>	<u>11 377 000</u>
<i>Intäkter</i>				
H. Interna avgiftssystemet	775 000	805 142: —	820 000	860 000
I. Rådets tryck, räntor, m. m.	1 275 000	2 485 882: 33	1 320 000	1 450 000
	<u>2 050 000</u>	<u>3 291 024: 33</u>	<u>2 140 000</u>	<u>2 310 000</u>
Kostnader — intäkter	7 306 000	7 011 219: 98	8 418 000	9 067 000
Medelsreserv				<u>450 000</u>
Summa:				<u>9 517 000</u>

TILLÄGG 6

Fortegnelse over præsidiets skrivelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

Datum	Mottagare	Angående (bokstavsbetegningen hänsyftar till det utskott som deltagit i behandlingen av ärendet)
1979-03-15	Nordiska ministerrådet	Åtgärder för att förhindra kapning av flygplan JU
1979-05-03	Nordiska ministerrådet	Rek. 1—22 och yttranden 1—5
1979-05-03	Regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge	Rek. 3, 4, 6, 9, 10
1979-05-03	Regeringen i Sverige	Rek. 3, 4, 6, 9
1979-05-29	Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarnas länsstyre och Ålands landskapsstyrelse	Kallelse till Nordiska rådets 28:e session
1979-05-29	Nordiska ministerrådet	Kallelse till Nordiska rådets 28:e session
1979-06-14	Nordiska ministerrådet	Uttalande från EU om beskattningsproblem m. m. samt förfrågan ang. arbetet med ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal
1979-08-20	Nordiska ministerrådet	Flygförbindelserna på Nordkalotten TU
1979-08-30	Nordiska ministerrådet	Rek. 35/1968 om gemensam resebyrålagstiftning TU
1979-10-04	Nordiska ministerrådet	Nordiska rådets 28:e session
1979-11-06	Nordiska ministerrådet	Regler och praxis vid arbetslöshet för gränsarbetare SU
1979-11-09	Nordiska ministerrådet	Skrivelse från Per Schönning, Stockholm angående Europavägar, Nordenkarta, förbindelserna mellan Finland och Sverige samt information på svenska i Finland TU
1979-11-16	Nordiska ministerrådet	Djurens förhållanden inom modern animalieproduktion SU
1979-12-11	Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna)	Stöd för reportageresor (nyhetsbyråerna) KU
1980-01-09	Nordiska ministerrådet	Nordiska rådets 28:e session
1980-01-09	Nordiska ministerrådet	Taletiden og spørreinstitutet ved 28. sesjon

TILLÄGG 7

Utskottens sammansättning och möten fr. o. m. konstituering vid 27:e sessionen

Delegationerna hade till medlemmar av *juridiska utskottet* utsett följande:

Danmark:

K. B. Andersen (S), Ib Christensen (DR), Mogens Voigt (FP)

Finland:

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl), Sinikka Karhuvaara (Kok), Tellervo Koivisto (Sd)

Island:

Einar Agústsson (F)

Norge:

Astrid Gjertsen (H), Guttorm Hansen (A), Liv Stubberud (A)

Sverige:

Erik Adamsson (s), Lars Werner (vpk), Håkan Winberg (m)

Följande förändringar har inträffat under året:

1979-04-10: Ilkka Kanerva (Kok), Erkki Liikanen (Sdp) och Asser Stenbäck (SkI) efter Hyvönen, Karhuvaara och Koivisto

1979-10-04: Børge Halvgaard (FP) efter Voigt

1979-10-16: Lennart Andersson (s) och Nils Carlshamre (m) efter Adamsson och Winberg

1979-11-09: Nathalie Lind (V) efter Halvgaard

1980-01-10: Ólafur Johannesson (F) efter Einar Agústsson

Möten i juridiska utskottet

1979-02-19 Stockholm

07-26—27 Mariehamn

11-01—02 Köbenhavn

11-02 (med justitieministrarna) Köbenhavn

1980-01-28—29 Stockholm

Delegationerna hade till medlemmar av *kulturutskottet* utsett följande:

Danmark:

René Brusvang (CD), Pauli Ellefsen (Sb), Svend Haugaard (RV), Robert Pedersen (S)

Finland:

Elsi Hetemäki-Olander (Kok), Ulf Sundqvist (Sd), Mirjam Tuominen (Skdl), Marjatta Väänänen (K)

Island:

Ragnhildur Helgadóttir (Sj)

Norge:

Kjell Magne Bondevik (Kr.F), Jo Benkow (H), Trygve Bratteli (A), Rolf Fjeldvær (A)

Sverige:

Sture Palm (s), Olof Palme (s), Ingrid Sundberg (m), Per Olof Sundman (c)

Följande förändringar har inträffat under året:

1979-04-10: Inger Hirvelä (Skdl), Sinikka Karhuvaara (Kok), Lauri Palmunen (K) och Arvo Salo (Sd) efter Hetemäki-Olander, Sundqvist, Tuominen, Väänänen

1979-08-21: Johannes Martin Olsen (Sb) efter Pauli Ellefsen

1979-10-16: Gunnel Jonäng (c) efter Sundman

1979-11-09: Poul Schlüter (KF) och Otto Steenholdt (Grönl.) efter

Brusvang och Haugaard

1980-01-10: Árni Gunnarsson (A) efter Ragnhildur Helgadóttir

Möten i kulturutskottet

1979-02-19	Stockholm
02-21	Stockholm
02-22	Stockholm
02-22 (med NMR kultur- och undervisningsministrarna)	Stockholm
06-28—29	Reykjavik
08-23—24	Bergen
08-24 (med NMR kultur- och undervisningsministrarna)	Bergen
11-15 (med trafikutskottet)	Helsingfors
11-15—16	Helsingfors
1980-01-31—02-01	Stockholm

Delegationerna hade till medlemmar av *social- och miljöutskottet* utsett följande:

Danmark:

Erling Dinesen (S), Ib Nørlund (DKP), Bernhardt Tastesen (S)

Finland:

Bror Lillqvist (Sd), Petter Savola (K), Raino Westerholm (SkI)

Island:

Svava Jakobsdóttir (Ab)

Norge:

Liv Andersen (A), Asbjørn Haugstvedt (Kr.F), Sigrid Utkilen (H)

Sverige:

Paul Jansson (s), Jan-Ivan Nilsson (c), Anna-Greta Skantz (s)

Följande förändringar har inträffat under året:

1979-04-10: Irma Rihtniemi-Koski (Kok) och Sten Söderström (Skdl)
efter Savola och Westerholm

1979-10-04: Tove Jørgensen (DKP) efter Nørlund

1979-10-16: Doris Håvik (s), Grethe Lundblad (s) och Rune Gustavsson (c) efter Jansson, Nilsson och Skantz

1979-11-09: Børge Halvgaard (FP) och Ebba Strange (SF) efter Dinesen och Jørgensen

1980-01-10: Matthías Á. Mathiesen (Sj) efter Svava Jakobsdóttir

Möten i social- och miljöutskottet

1979-02-19	Stockholm
05-15—16	Bergen
07-30—08-02	Norrbottnen
10-23	Kolding
10-23—25	Seminarium i Kolding
12-14	Helsingfors
1980-01-28—29	Stockholm

Delegationerna hade till medlemmar av *trafikutskottet* utsett följande:

Danmark:

Chr. Christensen (KrF), Inge Fischer Møller (S), Gustav Holmberg (V)

Finland:

Nils Dahlman (ÅS), Ralf Friberg (Sd), Seppo Westerlund (Lkp)

Island:

Gils Guðmundsson (Ab)

Norge:

Håkon Kyllingmark (H), Thor Lund (A), Bjarne Mørk Eidem (A)

Sverige:

Erik Carlsson (c), Sven Mellqvist (s), Rolf Sellgren (fp)

Följande förändringar har inträffat under året:

1979-04-10: Sakari Knuutila (Sd) och Marjatta Väänänen (K) efter Friberg och Westerlund

1979-10-04: Steen Folke (VS) efter Fischer Møller

1979-10-16: Essen Lindahl (s) och Per Petersson (m) efter Carlsson och Mellqvist

1979-11-02: Olof Jansson (ÅS) efter Dahlman

1979-11-09: Leif Glensgård (FP) och Inge Fischer Møller (S) efter Folke och Holmberg

1980-01-10: Stefán Jónsson (Ab.) efter Gils Guðmundsson

Möten i trafikutskottet

1979-02-19 Stockholm
 02-22 Stockholm
 02-22 (med NMR trafiksäkerhetsministrarna) Stockholm
 05-07 Oslo
 06-26—28 Húsavík
 10-17 Helsingfors
 11-14—15 Helsingfors
 11-14 (med NMR trafikministrarna) Helsingfors
 11-15 (med kulturutskottet) Helsingfors
 1980-01-31—02-01 Stockholm

Delegationerna hade till medlemmar av *ekonomiska utskottet* utsett följande:

Danmark:

Kirsten Jacobsen (Fp), Poul Dalsager (S), Bertel Haarder (V), Erlendur Patursson (Tvfl), Poul Schlüter (KF)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl), Kristian Gestrin (Sfp), Ilkka Kanerva (Kok), V. J. Sukselainen (K), Erkki Tuomioja (Sd)

Island:

Eiður Guðnason (A), Sverrir Hermannsson (Sj)

Norge:

Gunnar Berge (A), Johan J. Jakobsen (Sp), Lars Korvald (Kr.F), Reiulf Steen (A), Kåre Willoch (H)

Sverige:

Johannes Antonsson (c), Kjell-Olof Feldt (s), Allan Hernelius (m), Knut Johansson (s), Gunnar Richardson (fp)

Följande förändringar har inträffat under året:

1979-03-02: Thorbjörn Fälldin (c) efter Johannes Antonsson (c)

1979-04-10: Elsi Hetemäki-Olander (Kok), Petter Savola (K), Pär Stenbäck (Sfp) och Ulf Sundqvist (Sd) efter Gestrin, Kanerva, Sukse-lainen och Tuomioja

1979-06-05: Tellervo Koivisto (Sd) och Henrik Westerlund (Sfp) efter Sundqvist och Stenbäck

1979-10-04: Leif Glensgård (FP) efter Jacobsen

1979-10-16: Svante Lundkvist (s), Paul Jansson (s), Bertil Jonasson (c) och Gabriel Romanus (fp) efter Fälldin, Feldt, Johansson och Rich-ardson

1979-11-05: Gro Harlem Brundtland (A) efter Steen

1979-11-09: Knud Enggaard (V), Egon Jensen (S), Niels Helveg Pe-tersen (RV) och Ib Stetter (KF) efter Glensgård, Dalsager, Haarder och Schlüter

1980-01-10: Páll Pétursson (F.) efter Eiður Guðnason

Möten i *ekonomiska utskottet*

1979-02-19 Stockholm

05-07 Köbenhavn

09-26 Oslo

10-22 (9-mannakommitté) Stockholm

12-03 (9-mannakommitté) Stockholm

12-19 Stockholm

1980-01-31 Stockholm

Förslag

Från Nordiska rådets presidium

Försöksordning beträffande frågeinstitutet

Nordiska rådets presidium beslöt den 31 oktober 1979, efter att ha samrått med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) att föreslå plenarförsamlingen att försöksvis under Nordiska rådets 28:e session utvidga frågeinstitutet.

Presidiet föreslår plenarförsamlingen att besluta att införa en försöksordning under rådets 28:e session, som innebär att vald medlem får möjlighet att ställa fråga till regering eller till ministerrådet under sessionen. Vald medlem som har för avsikt att under sessionen ställa fråga till regering eller till ministerrådet skall underrätta presidiet hur frågan lyder och till vem frågan skall ställas. Presidiet skall underrätta ministerrådet om frågan samt ge besked om under vilket möte frågan kommer att ställas och svaret bör avges. Presidiets underrättelse till ministerrådet skall ges senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet.

BESLUT

**Lista över rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets
28:e session 1980 i Reykjavík 3—7 mars 1980**

Rekommendationer

- Nr 1. Samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning*
- Nr 2. Gemensamt ansvar för utlandsskolor*
- Nr 3. Forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge*
- Nr 4. Samarbete på videogramområdet*
- Nr 5. Gemensam nordisk bokmarknad*
- Nr 6. Liberalisering av fraktcharterregler*
- Nr 7. Förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid*
- Nr 8. Pensionärernas rese möjligheter i Norden*
- Nr 9. Produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafik-säkra motorfordon och bilmaterial*
- Nr 10. Nordiskt trafiksäkerhetsår 1982*
- Nr 11. Uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik*
- Nr 12. Enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning*
- Nr 13. Upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna*
- Nr 14. Indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna*
- Nr 15. Datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv*
- Nr 16. Internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv*
- Nr 17. Nordisk konvention om anställningsförmåner*
- Nr 18. Arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.*
- Nr 19. Projektanställdas förhållanden utanför Norden*
- Nr 20. Icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom*
- Nr 21. Idrottsmedicinskt samarbete*
- Nr 22. Erfarenheterna av akupunkturbehandling*
- Nr 23. Gemensamma industriella projekt*
- Nr 24. Glasindustrin i Norden*
- Nr 25. Samarbetsprogram på konsumentområdet*
- Nr 26. Förbättrat konsumentskydd beträffande lås*
- Nr 27. Gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning*

Yttranden

- Nr 1. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*
- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)*

- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*
- Nr 4. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet)*
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning*

REKOMMENDATION nr 1/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 540/k) med 51 röster mot 1. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till och fastställa formerna för ett intensifierat samarbete på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Liv Stubberud</i>

Ingrid Sundberg
Bernhardt Tastesen
Lars Werner

Kåre Willoch
Marjatta Väänänen

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått de nordiska regeringarna nedanstående rekommendation angående *gemensamt ansvar för utlandsskolor*

REKOMMENDATION nr 2/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 543/k) med 60 röster mot 1. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skyndsamt uppta förhandlingar om utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, så att det mot kostnads-täckning gäller barn från samtliga nordiska länder.

De 60 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>

Rolf Sellgren
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ebba Strange
Liv Stubberud
Ingrid Sundberg

Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Marjatta Väänänen

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående forskning rörande kväernas kultur och språk i Nordnorge.

REKOMMENDATION nr 3/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 545/k) med 68 röster mot 1. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samarbete med berörda vetenskapliga institutioner uppgöra en plan för insamling och utforskning av den kvänska kultur- och språktraditionen i Nordnorge och att därefter verkställa planen.

De 68 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Rune Gustavsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>

<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Inge Fischer Møller</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Olof Palme</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Lauri Palmunen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Petter Savola</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt de nordiska regeringarna nedanstående rekommendation angående *samarbete på videogramområdet*.

REKOMMENDATION nr 4/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 552/k och A 563/k) med 68 röster mot 1. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

- 1) att i nära kontakt med varandra genomföra massmedieutredningar i respektive land och
- 2) att i skyndsam ordning genomföra en samfällad teknisk granskning av olika videosystem i syfte att få fram underlag för beslut om gemensam nordisk standard och videogramdistribution samt
- 3) att över huvud taget sträva till samarbete och samordning på mediepolitikens område t. ex. i fråga om upphovsrätten, standardisering, gemensam produktion av videogram för små avnämargrupper, spridning av videogram mellan de nordiska länderna, spridning av videogram via gemensamma nät till nordbor utanför de nordiska länderna inklusive sjöfolk, forskningskring och tillämpning av nya tekniker.

De 68 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Knud Enggaard</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Rolf Fjeldvær</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Arne Gadd</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Annelise Gotfredsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Árni Gunnarsson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Rune Gustavsson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Inger Hirvelä</i>

<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Sakari Knuutila</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Erkki Liikanen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Inge Fischer Møller</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *gemensam nordisk bokmarknad*.

REKOMMENDATION nr 5/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 559/k) med 65 röster mot 1. 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att göra det möjligt att köpa nordiska böcker i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

De 65 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>

Inge Fischer Møller

Johannes M. Olsen

Sture Palm

Olof Palme

Lauri Palmunen

Robert Pedersen

Niels Helveg Petersen

Páll Pétursson

Petter Savola

Rolf Sellgren

Asser Stenbäck

Ib Stetter

Liv Stubberud

Ingrid Sundberg

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Lars Werner

Henrik Westerlund

Bengt Wiklund

Kåre Willoch

Marjatta Väänänen

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt de nordiska regeringarna nedanstående rekommendation angående liberalisering av fraktcharterregler.

REKOMMENDATION nr 6/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 507/t) med 67 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att följa utvecklingen på fraktcharterområdet i och utanför Norden och då anledning uppstår företa nödvändiga liberaliseringar på fraktcharterområdet.

De 67 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Ashjørn Haugstvedt</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Olof Palme</i>

Lauri Palmunen

Erlendur Patursson

Robert Pedersen

Niels Helveg Petersen

Thage Peterson

Páll Pétursson

Rolf Sellgren

Otto Steenholdt

Asser Stenbäck

Ib Stetter

Liv Stubberud

Ingrid Sundberg

Sten Söderström

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Henrik Westerlund

Bengt Wiklund

Kåre Willoch

Marjatta Väänänen

Ebba Strange avstod från att rösta.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid.*

REKOMMENDATION nr 7/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 549/t) med 61 röster mot 1. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera erfarenhet av färjtrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid.

De 61 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinnika Karhuvaara</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Ashjørn Haugstvedt</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Páll Pétursson</i>

*Rolf Sellgren
Asser Stenbäck
Ebba Strange
Liv Stubberud
Ingrid Sundberg
Sten Söderström*

*Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Kåre Willoch
Marjatta Väänänen*

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt de nordiska regeringarna nedanstående rekommendation angående *pensionärernas rese möjligheter i Norden*.

REKOMMENDATION nr 8/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 550/t) med 62 röster mot 1. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att erbjuda pensionärerna i Norden bättre rese möjligheter

- 1) verka för en harmonisering av de i de enskilda länderna existerande reserabattsystemen för pensionärer, och
- 2) bidra till utarbetandet av system med paketresor för pensionärer baserat på lågpriser.

De 62 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benköw</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>

*Sture Palm**Lauri Palmunen**Erlendur Patursson**Robert Pedersen**Niels Helveg Petersen**Páll Pétursson**Rolf Sellgren**Asser Stenbäck**Ebba Strange**Liv Stubberud**Ingrid Sundberg**Sten Söderström**Bernhardt Tastesen**Sigrid Utkilen**Bengt Wiklund**Marjatta Väänänen*

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial.*

REKOMMENDATION nr 9/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 551/t) med 62 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att stimulera produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial, däribland ett avgiftssystem som är anpassat till detta önskemål.

De 62 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Christian Christiansen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Sture Palm</i>

Lauri Palmunen
Robert Pedersen
Niels Helveg Petersen
Thage Peterson
Páll Pétursson
Rolf Sellgren
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ebba Strange

Liv Stubberud
Ingrid Sundberg
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Kåre Willoch
Marjatta Väänänen

Leif Glensgård avstod från att rösta.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt de nordiska regeringarna nedanstående rekommendation angående *nordiskt trafiksäkerhetsår 1982*.

REKOMMENDATION nr 10/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 562/t) med 59 röster mot 1. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utlysa år 1982 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och sörja för att nödvändiga förberedelser i nära samarbete med berörda organ inom Nordiska rådet härför snarast igångsätts på nordiskt och nationellt plan.

De 59 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Thage Peterson</i>

Páll Pétursson
Rolf Sellgren
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ebba Strange
Liv Stubberud
Ingrid Sundberg

Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Bengt Wiklund
Kåre Willoch
Marjatta Väänänen

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik.*

REKOMMENDATION nr 11/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 565/t) med 60 röster mot 1. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

- Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att
1. låta utvärdera vilka statistiska uppgifter i NORDTRANS-utredningen som i första hand bör uppdateras
 2. möjliggöra produktion av löpande nordisk transportstatistik.

De 60 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>

<i>Sture Palm</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Lauri Palmunen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Thage Peterson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Rolf Sellgren</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Asser Stenbäck</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Ib Stetter</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Ebba Strange</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning*.

REKOMMENDATION nr 12/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 547/j) med 53 röster mot 8. 9 medlemmar avstod från att rösta och 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at vedtage forholdsregler med henblik på gennemførelse af ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboxning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ehba Strange</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

*Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund*

*Kåre Willoch
Marjatta Väänänen*

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård, Annelise Gotfredsen, Karl-Erik Häll, Elver Jonsson, Niels Helveg Petersen, Gabriel Romanus, Ib Stetter och Ingrid Sundberg.*

Halldór Ásgrímsson, Ulla Ekelund, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Nathalie Lind, Johannes M. Olsen, Páll Pétursson, Sten Söderström och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna*.

REKOMMENDATION nr 13/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 555/j) med 55 röster mot 2. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til:

1. at undersøge mulighederne for på fælles nordisk grundlag og gennem udnyttelse i videst muligt omfang af bestående nationale og internationale organisationer og komiteer at koordinere og intensivere forskning og undervisning i samt udbredelse af kendskabet til og arbejdet med at udvikle menneskerettighederne og
2. på denne baggrund undersøge behovet for et nordisk samarbejdsorgan.

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>

Lauri Palmunen
Erlendur Patursson
Robert Pedersen
Per Petersson
Páll Pétursson
Gabriel Romanus
Petter Savola
Otto Steenholdt

Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ebba Strange
Liv Stubberud
Sten Söderström
Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård* och *Børge Halvgaard*.

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna.*

REKOMMENDATION nr 14/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 571/j) med 58 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for at parkeringsafgift pålagt i et nordisk land kan inddrives i et andet nordisk land samt udrede de administrative og økonomiske konsekvenser af en sådan inddrivelsesordning.

De 58 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Robert Pedersen</i>

Niels Helveg Petersen

Thage Peterson

Per Petersson

Gabriel Romanus

Rolf Sellgren

Asser Stenbäck

Ebba Strange

Liv Stubberud

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Lars Werner

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Marjatta Väänänen

Stefán Jónsson och Páll Pétursson avstod från att rösta.

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv*.

REKOMMENDATION nr 15/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 556/s) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

De 62 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Erlendur Patursson</i>

Robert Pedersen

Thage Peterson

Per Petersson

Páll Pétursson

Gabriel Romanus

Petter Savola

Rolf Sellgren

Otto Steenholdt

Asser Stenbäck

Liv Stubberud

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Henrik Westerlund

Marjatta Väänänen

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv*

REKOMMENDATION nr 16/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 556/s) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

De 62 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Sture Palm</i>

Lauri Palmunen
Erlendur Patursson
Robert Pedersen
Thage Peterson
Per Petersson
Páll Pétursson
Gabriel Romanus
Petter Savola

Rolf Sellgren
Otto Steenholdt
Asser Stenbäck
Liv Stubberud
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk konvention om anställningsförmåner*.

REKOMMENDATION nr 17/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 548/s) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samråd med parterna på arbetsmarknaden utreda förutsättningarna för ingåendet av en övergripande nordisk konvention, som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid fastställandet av löne- och andra anställningsförmåner.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Liv Andersen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Thage Peterson</i>

Per Petersson
Páll Pétursson
Gabriel Romanus
Petter Savola
Rolf Sellgren
Otto Steenholdt

Asser Stenbäck
Liv Stubberud
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.*

REKOMMENDATION nr 18/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 568/s) med 58 röster. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

De 58 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>

*Sture Palm**Olof Palme**Lauri Palmunen**Thage Peterson**Per Petersson**Páll Pétursson**Gabriel Romanus**Petter Savola**Rolf Sellgren**Otto Steenholdt**Asser Stenbäck**Liv Stubberud**Bernhardt Tastesen**Sigrid Utkilen**Henrik Westerlund**Marjatta Väänänen*

Reykjavík den 6 mars 1980

*Matthías Á. Mathiesen**Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *projektanställdas förhållanden utanför Norden*.

REKOMMENDATION nr 19/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 561/s) med 56 röster, 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta utreda de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska förhållanden vid stationering utanför Norden.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Fjeldvår</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Liv Stubberud</i>

Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen

Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Marjatta Väänänen

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthias Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom*.

REKOMMENDATION nr 20/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 560/s) med 57 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om rättsskydd av icke-medicinsk natur vid sjukdom och andra vårdssituationer.

De 57 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Matthias Á. Mathiesen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ashjørn Haugstvedt</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>

Liv Stubberud

Henrik Westerlund

Sten Söderström

Kåre Willoch

Bernhardt Tastesen

Marjatta Väänänen

Sigrid Utkilen

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *idrottsmedicinskt samarbete*.

REKOMMENDATION nr 21/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 539/s) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att förutslättningslöst låta utreda formerna för ett utbyggt nordiskt tvärvetenskapligt samarbete på idrottsmedicinens område med beaktande av såväl elit- som motionsidrottens behov.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Liv Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sakari Knuttila</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>

*Asser Stenbäck**Liv Stubberud**Sten Söderström**Bernhardt Tastesen**Sigrid Utkilen**Henrik Westerlund**Kåre Willoch**Marjatta Väänänen***Reykjavík den 6 mars 1980***Matthías Á. Mathiesen**Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *erfarenheterna av akupunkturbehandling*.

REKOMMENDATION nr 22/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 546/s) med 51 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en utredning i syfte att kartlägga de hittillsvarande erfarenheterna av akupunkturbehandling.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Matthias Á. Mathiesen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Iohannes M. Olsen</i>
<i>Borge Halvgaard</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Ashbjørn Haugstvedt</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Sten Söderström</i>

Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund

Kåre Willoch
Marjatta Väänänen

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Asser Stenbäck*.

Erkki Liikanen avstod från att rösta.

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *gemensamma industriella projekt*.

REKOMMENDATION nr 23/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 554/e) med 61 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.

De 61 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Rolf Sellgren</i>

Otto Steenholdt
Asser Stenbäck
Ebba Strange
Liv Stubberud
Ingrid Sundberg
Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Marjatta Väinänen

Leif Glensgård avstod från att rösta.

Reykjavík den 7 mars 1980

Matthias Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *glasindustrin i Norden*.

REKOMMENDATION nr 24/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 557/e) med 58 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å la foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrien i Norden med sikte på å motvirke monopol tendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri.

De 58 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knauttila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Inge Fischer Möller</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Ashjörn Hautgstedt</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>

Ingrid Sundberg
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Lars Werner

Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Kåre Willoch
Marjatta Väänänen

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var: *Annelise
Gotfredsen och Nathalie Lind.*

Ib Christensen avstod från att rösta.

Reykjavík den 7 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbetsprogram på konsumentområdet*.

REKOMMENDATION nr 25/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (B 27 Ä/e) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet under iakttagelse av utvalgets synspunkter og presiseringer til ministerrådsforslag B 27/Ä/e.

De 60 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Elsie Hetemäkti-Olander</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Gabriel Romanus</i>

Petter Savola
Rolf Sellgren
Otto Steenholdt
Asser Stenbäck
Ebba Strange
Ingrid Sundberg

Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Kåre Willoch

Reykjavík den 7 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förbättrat konsument-skydd beträffande läs*.

REKOMMENDATION nr 26/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 542/e) med 49 röster mot 2. 6 medlemmar avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å innføre enhetlige bestemmelser i de nordiske landene med sikte på å forbedre forbrukervernet og forbrukernes sikkerhet når det gjelder läs.

De 49 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Ashjørn Haugstvedt</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenhäck</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Lars Werner</i>

Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Kåre Willoch

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård* och *Ebba Strange*.

Halldór Ásgrímsson, Ib Christensen, Árni Gunnarsson, Stefán Jónsson, Nathalie Lind och Páll Pétursson *avstod från att rösta*.

Reykjavík den 7 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning*.

REKOMMENDATION nr 27/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 mars 1980 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 553/e) med 57 röster mot 1. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at først å sammenstille en rapport om byutviklingens nåværende situasjon for OECD's byprosjekt, og deretter på grunnlag av denne rapport og de erfaringer man vinner fra Nordisk Ministerråds storbyprosjekt overveie behovet av et problem- og programorientert forskningsprogram om byutviklingen.

De 57 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Páll Pétursson</i>

Gabriel Romanus
Petter Savola
Rolf Sellgren
Otto Steenholdt
Asser Stenhäck
Ebba Strange
Ingrid Sundberg

Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Kåre Willoch

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Leif Glensgård*.

Reykjavík den 7 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 1/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 61 medlemmar röstade för yttrandet. 17 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet anser

1. att de nordiska regeringarna bör bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska utredningsförslag och andra initiativ samt att uppföljningen fortgående bör rapporteras till rådet,
2. att det bör utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land,
3. att en studie över jämförbarheten mellan nordiska examina snarast bör utarbetas,
4. att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas,
5. att rådet i god tid till 29:e sessionen 1981 bör tillställas slutrapporten om ökat nordiskt forskningssamarbete,
6. att konkret förslag till distribution av nordisk film inom Norden snarast bör framläggas,
7. att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare.

De 61 medlemmar som röstade för yttrande var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Nils Carlshamre</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Christian Christensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Knud Enggaard</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Rolf Fjeldvær</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Leif Glensgård</i>
<i>Ilkka-Christian Björkhund</i>	<i>Annelise Gotfredsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Rune Gustavsson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Børge Halvgaard</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Guttorm Hansen</i>

<i>J. K. Hansen</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Bernhard Tastesen</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Svante Lundkvist</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Johannes M. Olsen</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Olof Palme</i>	

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 2/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1980 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande. 65 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 12 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att verka för att trafiklagstiftningen i samtliga nordiska länder harmoniseras i överensstämmelse med förslag från Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning
2. att verka för att arbetet med Kiruna—Narvikvägen genomförs i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt
3. att arbeta för att nödvändiga åtgärder verkställs före 29:e sessionen i syfte att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaderna i de nordiska länderna
4. att låta utvärdera de genomförda nordiska projekten på vägforskningsområdet
5. att sörja för att flygförbindelsen mellan Tromsö, Kiruna, Uleåborg och Luleå marknadsförs grundligt dels i de nordliga områdena och dels i övriga Norden och utomlands
6. att uppmärksamt följa utvecklingen av arbetet med flygförbindelse mellan Vasa, Umeå, Östersund och Trondheim
7. att arbeta för att rabattordningarna i den internordiska flygtrafiken förenklas och förenhetligas
8. att även fortsättningsvis arbeta för att så likartad vägstandard som möjligt uppnås i Norden
9. att arbeta för att förberedelser för upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden upptas så snart som möjligt
10. att mot bakgrund av rapporten Kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden (*NU A 1979: 13*) ta initiativ till konkreta åtgärder för ökad semesterspridning i Norden.

De 65 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Thage Peterson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	

Leif Glensgård avstod från att rösta.

Reykjavík den 5 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet.

YTTRANDE nr 3/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 58 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 5 medlemmar avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd tager de af Nordisk Ministerråd givne redegørelser for det nordiske lovgivningssamarbejde vedrørende ægte-skabslovgivningen, samliv mellem ugifte, handelsagenter, produktansvar, miljøskader og det strafferetlige reaktionssystem til efterretning og opfordrer til, at arbejdet fortsætter efter de af Nordisk Råd vedrørende disse spørgsmål angivne retningslinjer i sin udtalelse nr. 1/1979 over ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 27. session 1979.
2. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at overveje, om der er behov for ændrede regler om forældremyndighed.
3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at tage initiativ til en koordinering af det igangværende reformarbejde vedrørende de nordiske købelove med henblik på i videst muligt omfang at sikre opretholdelsen af den nordiske retsenhed samt orientere Nordisk Råd til næste session om resultatet af sine bestræbelser.
4. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at overveje, hvorledes den nordiske retsenhed på forsikringsaftalelovgivningens område kan genskabes gennem det fortsatte udredningsarbejde vedrørende denne lovgivning.
5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at koordinere udarbejdelsen af lovforslag om regler til beskyttelse af forbrugere ved aftaler om tjenesteydelser, således at lovforslagene søges gjort så ensartede som muligt og fremsat så vidt muligt samtidigt.
6. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til fortsat at udbygge det nordiske samarbejde vedrørende datalovgivning og i denne forbindelse give Nordisk Råd en årlig beretning om møderne mellem datainspektionerne i Danmark, Norge og Sverige.
7. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at afslutte sine overvejelser omkring rapporten om multinationale selskaber

udarbejdet i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1974, så det bliver muligt for de af rapporten og minister-rådets forslag berørte organer i Nordisk Råd at foretage en grundig vurdering af dette materiale inden næste session.

De 58 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Lauri Palmunen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Inger Hirvelä</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Kåre Willoch</i>

De medlemmar som röstade mot yttrandet var: *Leif Glensgård* och *Børge Halvgaard*.

Kjell Magne Bondevik, *Christian Christensen*, *Asbjørn Haugstvedt*, *Lars Korvald* och *Asser Stenbäck* avstod från att rösta.

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 4/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1980 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 70 medlemmar röstade för yttrandet och 1 mot. 1 medlem avstod från att rösta och 6 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nya samarbetsorgan bör upprättas enbart då betydande samarbetsfördelar står att vinna och efter det att berört organ inom Nordiska rådet beretts möjlighet att yttra sig. Permanenta nordiska institutioner bör erhålla sina beviljningar via de samnordiska budgeterna.
2. Parallellt med att kontakterna mellan de nordiska ländernas regeringar intensifieras bör samrådet mellan ministerrådets och Nordiska rådets olika organ byggas ut ytterligare.
3. Mandat och direktiv för nordiska utredningar bör preciseras på ett tidigt stadium och omgående delges berört organ inom Nordiska rådet. Varje utredning bör avslutas med en kortfattad och systematisk sammanfattning i vilken klart utsägs vilka konkreta åtgärder som föreslås bli vidtagna. I utredningsarbetet bör förhållandena i samtliga nordiska länder beaktas.
4. Inga förändringar i viktigare nordiska samarbetsöverenskommelser såsom 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad, bör vidtagas innan Nordiska rådet — i enlighet med artikel 46 i Helsingforsavtalet — beretts möjlighet att yttra sig.
5. Vid flyttning mellan de nordiska länderna bör i största möjliga utsträckning de offentliga arbetsförmedlingarna anlitas. Samarbetet mellan arbetsförmedlingarna i Norden bör byggas ut. I 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse fastslås principen om lika behandling av landets egna och inflyttade nordiska medborgare.
6. De ministrar som i respektive nordiskt land bär ansvaret för jämställdhetsfrågorna bör ansvara för dessa frågor också på nordiskt plan.

7. En fristående ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor och en till denna knuten rådgivande kommitté bör upprättas. De resurser som på sekretariatsplanet avsätts för nordiskt jämställdhetssamarbete bör förstärkas.
8. I syfte att undvika en alltför stor uppsplittring av tillgängliga resurser bör en större koncentration av projektverksamheten på miljövårdsområdet ske.
9. Revisionen av 1955 års nordiska konvention om social trygghet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.
10. Det nordiska samarbetet på rusmedelsområdet bör utvidgas och fördjupas. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning bör erhålla förstärkta ekonomiska resurser.
11. Utredningen om utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.
12. Nordiska läkemedelsnämnden bör erhålla förstärkta personella resurser.

De 70 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Bjarne Mørk Eide</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Annelise Gotfredsen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Grethe Lundblad</i>

<i>Svante Lundkvist</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Inge Fischer Møller</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Johannes M. Olsen</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Olof Palme</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Erlendur Patursson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Thage Peterson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Per Petersson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Gabriel Romanus</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som röstade mot yttrandet var: *Leif Glensgård*.
Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Reykjavík den 6 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivitt yttrande till Nordiska ministerrådet över *berättelse rörande det nordiska samarbeidet*

YTTRANDE nr 5/1980

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 mars 1980 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbeidet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 65 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd ser med tilfredshet på opprettelsen av et nordisk økonomisk forskningsråd og går ut i fra at forskningsrådets virksomhet blir årlig innrapportert til Nordisk Råd.
2. Nordisk Råd anser det nødvendig at med de nordiske landenes internasjonale avhengighet og sterke felles interesse av en vel fungerende internasjonal økonomi, å gjøre ytterligere anstrengelser for å fremføre de nordiske lands synspunkter i de ulike fora for internasjonalt økonomisk samarbeid. Spesielt gjelder dette i forbindelse med OECD-samarbeidet.
3. Nordisk Råd finner det nødvendig at de alminnelige vilkår for etablering av fellesnordiske industriprosjekter bedres, jfr. betenkning vedrørende medlemsforslag A 554/e om tiltak for å fremme industriprosjekt.

Nordisk Råd kan også slutte seg til det syn som fremføres i rapporten "Nordisk økonomisk-politisk samarbeid" at det nordiske samarbeid bør ta hensyn til den store betydning de nordiske økonomier har for hverandre som utvidede hjemmemarkeder og legge stor vekt på at utviklingen i lovgivningen og standardisering ikke går mot øket heterogenitet, men mot minskt sådan, samt at den økonomiske politikken som gjelder skatt, valutakurser, industripolitikk m. m. så langt som mulig tar sikte på en homogenisering som forsterker hjemmemarkedsaspektene.

4. Nordisk Råd anser det formålstjenlig at der problemer av felles karakter oppstår innen en bransje bør man etter kartlegging av problemene se om samordning kan skje på nasjonale tiltak. Etter rådets oppfatning bør en søke å føre strukturpolitikken slik at landene ikke skader hverandre.

Jfr. betenkning vedrørende medlemsforslag A 557/e om den nordiske glassindustrien.

Slik kartlegging kan f. eks. utføres innen rammen av Det økonomiske forskningsråd.

5. Nordisk Råd legger vekt på at det nordiske samarbeid innen industrisektoren styrkes.
 - a. Det bør vurderes hvilke nordiske samarbeidsmuligheter som er til stede for statlige industriforetak.
 - b. Det bør vurderes om en særskilt industripolitisk kompetanse kan bygges opp innen Ministerrådssekretariatet i Oslo.
 - c. For å fremme etableringen av nordiske industribedrifter bør man vurdere innføringen av en nordisk selskapsform. Et slikt selskap skulle automatisk få sine rettigheter og rammebetingelser for samtlige nordiske land.
 - d. Ved ulike utredninger og kartlegginger kan det være hensiktsmessig å benytte et panel bestående av økonomer fra de nordiske land for at de som eksperter kan analysere hindringer og forutsetninger for økt samarbeid mellom industriforetak i Norden.
6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet generelt å la arbeidslivets organisasjoner medvirke i det utrednings- og prosjektarbeidet som iverksettes for å fremme nordisk industripolitisk samarbeid.
7. Nordisk Råd anser at det er nødvendig med økt nordisk forskningsinnsats innen energiområdet. Dette gjelder såvel støtte til nye prosjekter som å samordne eksisterende forskning for derved å unngå dublering. Som eksempel på interessante forskningsprosjekter vil utvalget fremholde idéen om muligheten av å anvende alkohol i energiproduksjonen.

Rådet viser til vedlegg 5 hvor det antydes at nordiske bevilgninger i tillegg til nasjonale på nasjonalt prioritert forskningsområde som energi, ikke er et tilstrekkelig virkemiddel til å øke nordisk samarbeid og at en mer bevisst statlig styrning kan være mulighet for å nå dette mål.

Utvalget går ikke nærmere inn på denne problemstilling, men forutsetter at Ministerrådet vil utdype denne nærmere i den endelige rapport.
8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet at såvel når det gjelder energi som annen råvareforsørging, å intensivere og konkretisere anstregelsene om å nå et samarbeid som øker mulighetene for en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske landene.
9. Nordisk Råd anser at den for tiden realistiske samarbeidsform på det valutapolitiske området vil være hyppigere drøftelser mellom de nordiske land av valuta- og konjunkturproblemer for å sikre en tilfredsstillende samordning av de nordiske lands valutapolitikk.

10. Angående hva som er sagt i avsnittet "Bistand til utviklingslandene", bør etter Nordisk Råds oppfattning Ministerrådet for å gjennomføre intensjonene i forslagene vedrørende utvidet nordisk samarbeid på bistandsområdet, fremlegge en gjennomføringsplan over mulige konkrete områder hvor harmonisering og koordinering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandsinnsatser kan gjøres til beste for mottakerlandene, med sikte på fremleggelse av en fremdriftsrapport til Nordisk Råds 29. sesjon 1981.
11. Nordisk Råd anser det nødvendig med en kartlegging av mulighetene for nordisk samarbeid innen grenseområdene til bistandspolitikk f. eks. lån til etablering av bedrifter, støtte ved investeringer, kreditter, etc. I denne sammenheng bør vurderes hvilken rolle Nordisk Investeringsbank kan spille.
12. Nordisk Råd tillegger handlingsprogrammet for regionalpolitikk stor betydning. Rådet vil henstille til Ministerrådet at programmets intensjoner hva gjelder konkrete innsatser blir fulgt opp.
13. Nordisk Råd konstaterer at det er påbegynt en nordisk utvurdering av støttetiltak til glesbygdsområdene for sikring av kommersiell service. Rådet finner det av interesse å få vurdert disse tiltak i forhold til generelle regionalpolitiske tiltak. Rådet forutsetter at resultatene av vurderingen blir gjort kjent for Nordisk Råd.

De 65 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Rolf Fjeldvær</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Árni Gunnarsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Rune Gustavsson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Inger Hirvelä</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Helen Bøsterud</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>

<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Erkki Liikane</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Svante Lundkvist</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Inge Fischer Møller</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Johannes M. Olsen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Lauri Palmunen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Thage Peterson</i>	

De medlemmar som röstade mot yttrandet var: *Leif Glensgård* och *Børge Halvgaard*.

Annelise Gotfredsen avstod från att rösta.

Reykjavík den 7 mars 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(5 mars)

1. medlemsförslag om en nordisk idrottshögskola i Brønderslev (A 536/k)
2. medlemsförslag om en sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter (A 544/t)
3. medlemsförslag om ett nordiskt jullandsprojekt (A 558/t)

(6 mars)

4. medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden (A 533/j)
5. medlemsförslag om enhetliga regler om mut- och bestickningsbrott (A 564/j)
6. medlemsförslag om gemensam nordisk registrering av läkemedel (A 566/s)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. Som slutbehandlade spörsmål:

(5 mars)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1980/1)
2. berättelse om Nordiska kulturfonden (C 1980/16/k)
3. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1980/7/1969/k)
4. meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (D 1980/9/1970/k)
5. meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (D 1980/13/1970/k)
6. meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m.m. (D 1980/18/1974/k)

7. meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (D 1980/1/1971/k)
8. meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (D 1980/15/1975/k)
9. meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område (D 1980/10/1976/k)
10. meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan (D 1980/11/1976/k)
11. meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (D 1980/11/1971/k)
12. meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område (D 1980/5/1976/k)
13. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till trafikutskottet hänvisade kapitlen (C 1980/1)
14. meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1980/1/1967/t)
15. meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (D 1980/35/1968/t)
16. meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (D 1980/25/1973/t)
17. meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (D 1980/10/1974/t)
18. meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå (D 1980/1/1975/t)
19. meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet (D 1980/1/1978/t)

(6 mars)

20. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1980/1)
21. meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patent-samarbete (D 1980/11/1973/j)
22. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 1980/1)
23. meddelande om rekommendation nr 20/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledning (D 1980/20/1969/s)
24. meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (D 1980/1/1970/s)
25. meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (D 1980/32/1973/s)
26. meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning (D 1980/11/1978/s)

(7 mars)

27. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen jämte bilagor (C 1980/1)
28. meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (D 1980/21/1974/e)
29. meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (D 1980/1/1977/e)
30. meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna (D 1980/5/1977/e)
31. meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete (D 1980/1/1979/e)
32. meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden (D 1980/2/1979/e)
33. meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag (D 1980/3/1979/e)
34. berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (C 1980/29/e)
35. berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 1980/35/e)
36. berättelse från Nordiska investeringsbanken (C 1980/42/e)
37. meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (D 1980/6/1971/e)
38. meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (D 1980/22/1974/e)
39. meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden (D 1980/12/1976/e)

b. I avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session

(5 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige (D 1980/14/1975/k)
2. meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge (D 1980/21/1979/k)
3. meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1980/16/1975/k)
4. meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1980/15/1976/k)

5. meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (D 1980/17/1977/k)
6. meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (D 1980/15/1973/k)

(6 mars)

7. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (D 1980/22/1973/j)
8. meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (D 1980/25/1974/j)
9. meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasystem (D 1980/13/1979/j)
10. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (D 1980/29/1966/j)
11. meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (D 1980/10/1973/j)

(7 mars)

12. meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (D 1980/18/1977/k)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling

(5 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (D 1980/14/1972 k)
2. meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (D 1980/18/1977/k)
3. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1980/20/1971/k)
4. meddelande om rekommendation nr 28 1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1980/28/1973/t)
5. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1980/4/1975:t)
6. meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (D 1980/3/1976/t)

(6 mars)

7. medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (A 577/j)
8. regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet (B 29/j)
9. meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (D 1980/17/1976/j)
10. meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (D 1980/13/1978/s)
11. meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning (D 1980/1/1973/s)

(7 mars)

12. meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1980/10/1975/s)
13. meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förening (D 1980/30/1970/s)
14. meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (D 1980/6/1977/s)
15. meddelande om rekommendation nr 5/1978/angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (D 1980/5/1978/s)
16. meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten (D 1980/4/1979, s)
17. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (D 1980/1/1972/e)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna

(3 mars)

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (C 1980/2/k)
2. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1980/3/e)
3. berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (C 1980/4/e)
4. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1980/5/k)
5. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (C 1980/6/j)

6. berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (C 1980/7/s)
7. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning 1978 (C 1980/8/k a)
8. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning 1979 (C 1980/8/k b)
9. berättelse från Nordtest (C 1980/9/e)
10. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1980/10/s)
11. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor (C 1980/11/e)
12. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (C 1980/12/e)
13. berättelse från NORDFORSK (C 1980/13/k)
14. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1980/14/e)
15. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1980/15/j)
16. berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (C 1980/17/s)
17. berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område (C 1980/18/s)
18. berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (C 1980/19/t)
19. berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 1980/20/s)
20. berättelse från NORDTEL — Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (C 1980/21/t)
21. berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 1980/22/k)
22. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (C 1980/23/k)
23. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1980/24/k)
24. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1980/25/t)
25. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1980/26/k)
26. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1980/27/t)
27. berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1980/28/e)
28. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1980/30/j)
29. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1980/31/e)
30. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1980/32/s)
31. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1980/33/e)
32. berättelse från Samarbetsnämnden för de naturvetenskapliga forsk-

- ningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N) (C 1980/34/k)
33. berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977 (C 1980/36/s)
 34. berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet (C 1980/37/t)
 35. berättelse från Nordiska konstförbundet (C 1980/38/k)
 36. berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (C 1980/39/e)
 37. berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (C 1980/40/k)
 38. berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 1980/41/k)
 39. berättelse från Nordisk metodikommitté för livsmedel (NMKL) (C 1980/43/s)
 40. berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna (C 1980/44/k)
 41. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1980/2/1968/j)
 42. meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1980/9/1968/t)
 43. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1980/27/1968/t)
 44. meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karasuando (D 1980/15/1970/t)
 45. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1980/35/1970/t)
 46. meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (D 1980/7/1971/e)
 47. meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (D 1980/19/1971/s)
 48. meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (D 1980/2/1972/e)
 49. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (D 1980/5/1972/j)
 50. meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (D 1980/7/1972/e)
 51. meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1980/8/1972/t)
 52. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet (D 1989/9/1972/t)
 53. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (D 1980/11/1972/t)

54. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1980/15/1972/t)
55. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1980/18/1972/e)
56. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1980/20/1972/j)
57. meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (D 1980/2/1973/s)
58. meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (D 1980/3/1973/s)
59. meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (D 1980/13/1973/e)
60. meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (D 1980/17/1973/k)
61. meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (D 1980/20/1973/k)
62. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1980/24/1973/t)
63. meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (D 1980/27/1973/t)
64. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1980/3/1974/s)
65. meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet (D 1980/6/1974/s)
66. meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (D 1980/11/1974/t)
67. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (D 1980/13/1974/t)
68. meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (D 1980/14/1974/t)
69. meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (D 1980/15/1974/e)
70. meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln (D 1980/16/1974/e)
71. meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (D 1980/20/1974/e)
72. meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (D 1980/23/1974/e)
73. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1980/24/1974/j)
74. meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud av skyddshjälm (D 1980/26/1974/t)

75. meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1980/27/1974/s)
76. meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (D 1980/28//1974/s)
77. meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (D 1980/3/1975/t)
78. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1980/4/1975/t)
79. meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (D 1980/5/1975 e)
80. meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer (D 1980/6/1975/e)
81. meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (D 1980/8/1975/s)
82. meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (D 1980/9/1975/s)
83. meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (D 1980/13/1975/k)
84. meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (D 1980/19/1975/s)
85. meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (D 1980/2/1976/t)
86. meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese-möjligheter för pensionärer m fl. (D 1980/4/1976/t)
87. meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (D 1980/7/1976/k)
88. meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (D 1980/8/1976/k)
89. meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (D 1980 9/1976/k)
90. meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1980-16/1976-j)
91. meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (D 1980/7/1977/s)
92. meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (D 1980/8/1977/s)
93. meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (D 1980/9/1977/s)
94. meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (D 1980/10/1977/t)

95. meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (D 1980/11/1977/t)
96. meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (D 1980/12/1977/k)
97. meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (D 1980/13/1977/k)
98. meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (D 1980/14/1977/k)
99. meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation (D 1980/15/1977/e)
100. meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (D 1980/16/1977/k)
101. meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (D 1980/2/1978/k)
102. meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning (D 1980/3/1978 e)
103. meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (D 1980/4/1978/t)
104. meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (D 1980/6/1978 s)
105. meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (D 1980/7/1978/s)
106. meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet (D 1980/8/1978 s)
107. meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (D 1980/9/1978/s)
108. meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (D 1980/10/1978 s)
109. meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden (D 1980/12/1978/s)
110. meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (D 1980/14/1978 e)
111. meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (D 1980/15/1978/e)
112. meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (D 1980/5/1979/s)
113. meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt (D 1980/6/1979/s)
114. meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten (D 1980/7/1979/s)

115. meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg (D 1980/8/1979/t)
116. meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (D 1980/9/1979/t)
117. meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikation av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (D 1980/10/1979/t)
118. meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss (D 1980/11/1979/t)
119. meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden (D 1980/12/1979 t)
120. meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens (D 1980/14/1979/j)
121. meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (D 1980/15/1979 k)
122. meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland (D 1980/16/1979/k)
123. meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (D 1980/17/1979 k)
124. meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper (D 1980/18/1979/k)
125. meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (D 1980/19/1979 k)
126. meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur (D 1980/20/1979/k)
127. meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (D 1980/22/1979 k)

C. Beslut i interna spörsmål

(3 mars)

1. Försöksordning angående frågeinstitut (Dokument 2)
2. att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

(5 mars)

3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(7 mars)

4. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
5. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(3 mars)

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av budgetkommitté
4. Val av informationskommitté
5. Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1981—1982
6. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

(4 mars)

7. Val av förmän och vice förmän till utskotten

(5 mars)

8. Val av förman och vice förman i informationskommittén

(7 mars)

9. Val av förman och vice förman i budgetkommittén

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**

Presidium

Matthías Á. Mathiesen, Island, president
 Knud Enggaard, Danmark, vicepræsident
 Elsi Hetemäki-Olander, Finland, vicepresident
 Lars Korvald, Norge, visepresident
 Olof Palme, Sverige, vice president

Suppleanterna för presidiemedlemmarna

Robert Pedersen, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Halldór Ásgrímsson, Island
 Guttorm Hansen, Norge
 Allan Hernelius, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

K. B. Andersen
 René Brusvang
 Chr. Christensen
 Ib Christensen
 Knud Enggaard
 Steen Folke
 Leif Glensgård
 Niels Helveg Petersen
 Ebba Strange

Finland

Ilkka-Christian Björklund
 Elsi Hetemäki-Olander
 Olof Jansson
 Bror Lillqvist
 Petter Savola
 Asser Stenbäck
 Henrik Westerlund

Island

Háldor Ásgrímsson
 Árni Gunnarsson
 Stéfan Jónsson
 Matthías Á. Mathiesen

Norge

Trygve Bratteli
 Guttorm Hansen

Johan J. Jakobsen

Lars Korvald

Kare Willoch

Sverige

Allan Hernelius

Bertil Jonasson

Sture Palm

Olof Palme

Rolf Sellgren

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark:

Friberg, Kaj, overvagtimester
 Gormsen, Axel, generalsekretær
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Jæhger, Karen, overassistent
 Mørkhøj, Johannes, vagtmester
 Svendsen, Annelise, overassistent
 Sølling, Birgit, overassistent

Finland

Branders, Håkan, generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, vaktmästare
 Eriksson, Magnus, bitr. sekreterare
 Husman, Paula, byråsekreterare
 Kihlman-Juokslahti, Ulla, kanslibitråde
 Lindberg, Dag, bitr. generalsekreterare
 Lindström, Seppo, translator
 Lohiniva, Greta, translator
 Pimenoff, Berith, avdelningssekreterare
 Poutanen, Pekka, informationssekreterare

Ísland:

Friðjón Sigurdsson, kontorchef
 Jóhannes Halldórsson, afdelingschef
 Ólafur Ólafsson, afdelingschef

Norge

Arnesen, Arne, betjent
 Bjørkvang, Lovelill, administrasjonssekretær
 Dale, John, konsulent
 Kjersem, Liv, konsulent
 Monsen, Åke, førstesekretær
 Odvén, Frank, betjentnestformann
 Ramm, Hans Henrik, gruppssekretær
 Ve, Gudvin Låder, generalsekretær

Sverige:

Andersson, Eivor, byråsekreterare
 Bagerstam, Bitte, informationssekreterare
 Björklund, Eva, kontorsassistent
 Holm, Lars, byrådirektör
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Johnson, Vivi, byråassistent
 Kauppila, Ingrid, kontorsassistent
 Malmros, Birgitta, byråchef
 Mellstrand, Monica, arkivarie
 Miskar, Lillemor
 Nettelvik, Lennart, expeditionsassistent
 Smekal, Eva, byrådirektör
 Stenberg, Marianne, byråassistent

Presidiesekretariat

Borg, Ingrid, assistent
 Edwall, Åke, redaktör
 Granberg, Harry, informationschef
 Hafslund, Marit, assistent
 Hagen, Gro, assistent
 Jaenson, Willie, arkivtjänsteman
 Joneken, Anneli, byråsekreterare

Juhlin, Rune, expeditionsassistent
 Karlsson, O. Jan, stf. presidiesekreterare
 Lindfors, Viveca, assistent
 Ländin, Ove, expeditionsassistent
 Nässelund, Gunnar, stf. presidiesekreterare
 Rydbeck, Margareta, informationssekreterare

Saxrud, Gudmund, presidiesekreterare
 Stenberg, Stig, expeditionsföreståndare
 Sundberg, Renée, assistent

Wahrgren, Ingegerd, byråsekreterare
 Wickell, Anita, assistent

Utskottssekreterare

Lilholt, Peter, juridiska utskottet
 Myhre-Jensen, Kjell, ekonomiska utskottet
 Ólafsdóttir, Snjólaug, trafikutskottet

Slotte, Kristian, kulturutskottet
 Wiklund, Claes, social- och miljöutskottet

Nordiska ministerrådets sekretariat

Croneberg, Rutger, avdelningschef
 Davidsen, Erik, konsulent
 Frogner, Sverre, avdelningschef
 Frogner, Truls, konsulent
 Holm, Dorrit, sekreterare
 Johansson, Solveig, sekreterare
 Jägerhorn, Inger, informationschef
 Kiersgaard, Jette, konsulent

Kühne, Hans, generalsekreterare
 Lundström, Stig, konsulent
 Madsen, Carsten, konsulent
 Pétursson, Ólafur, konsulent
 Rønningen, Inge, sekreterare
 Stefansson, David, konsulent
 Sundby, Terje, konsulent
 Widing, Barbro, konsulent

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Bergendal, Gunnar, rektor
 Karlsson, Jan, fuldmächtig
 Linnander, Marianne, fuldmächtig
 Lægdsmand, Karsten, sektionschef
 Olofsson, Klas, direktør

Persson, Jerker, informationschef
 Rembe, Rolf, sektionschef
 Skuthälla, Gustav, sektionschef
 Stenroth, Ove, byråchef
 Stähle, Bertel, fuldmächtig

Stenografer och tolkar

Danmark

Beierholm, Bente, assistent
 Duvier, Kirsten, skriveleder
 Holle, Finn, referent
 Jørgensen, Birthe, referent
 Rasmussen, Gerda, referent
 Scheuer, Eja, overassistent

Finland:

Kaljunen, Riitta, tolk
 Kirstua, Anneli, maskinskriverska
 Laakso, Ritva, tolk
 Meinander, Olof, stenograf
 Niituinperä, Jari, stenograf
 Siitonen, Pertti, bitr. byråchef, stenograf
 Sivula, Monika, maskinskriverska
 Wistbacka, Maire, stenograf

Norge:

Lund, Kari, referent
 Moe, Liv, referent
 Orten, Anne Grete, referent
 Pedersen, Bjørg, referent
 Plau, Ingegerd, referent
 Smeby, Aase, referent

Sverige

Hafrén, Fredrik, tolk
 Holmberg, Bo, förste riksdagsstenograf
 Huovinen, Sulo, tolk
 Nilsson, Lars, förste riksdagsstenograf
 Schenning, Göte, förste riksdagsstenograf

Sakkunniga**Nordiska:**

af Hällström, Gustav, förbundssekreterare,
 Föreningarna Nordens förbund
 Laurson, Peter, direktör, Nordiska investering-
 ringsbanken
 Lindström, Bert, verkställande direktör, Nor-
 diskas investeringsbanken
 Rindal, Erik, direktör, Nordiska investering-
 ringsbanken
 Sundman, Per Olof, författare
 Thompsson, Marianne, sekreterare, Nordiska
 investeringsbanken

Danmark

Alsfelt, Monica, overassistent
 Andersen, Åge, kontorchef
 Bech, Ole, departementschef
 Bladbjerg, Bjarne, ministersekretær
 Bruun, H. H., fuldmægtig
 Brynskov, Bjørn, departementschef
 Christensen, Karen Munk, fuldmægtig
 Dahlgaard, Klaus, ministersekretær
 Djurhuus, Johan, kontorchef
 Fischer, Per, fuldmægtig
 Gadegaard, N. A., ministersekretær
 Hædersdal, Birgitte, assistent
 Jensen, Kirsten, fuldmægtig
 Jørgensen, Hagen, afdelingschef
 Kjoller, Ib, fuldmægtig
 Leth, Tage, konsulent
 Melchior, Peter, fuldmægtig
 Mortensen, Hanna, direktør
 Møller, Otto, udenrigsråd

Nielsen, Marianne, fuldmægtig
 Nielsen, Ole Perch, departementschef
 Pålsson, Jesper, ministersekretær
 Staubo, Torben, direktør
 Sørensen, Stig, ministersekretær

Finland:

Auvinen, Reino J., kanslichef
 Bergman, Olli, utrikesråd
 Eloranta, Jorma, politisk sekreterare
 Gustafson, Matti, kultursekreterare
 Heinrichs, Erik, byråchef
 Hirsto, Jarmo, byråchef
 Hämäläinen, Pia, politisk sekreterare
 Jansson, Gunnar, kanslichef
 Jern, Olav, politisk sekreterare
 Karsma, Veikko, kansliråd
 Kekkonen, Juha, överinspektör
 Kull, Magnus, konsultativ tjänsteman
 Lehtinen, Markku, sekr. för internationella
 ärenden
 Lönnroth, Juhani, konsultativ tjänsteman
 Möller, Gustaf, lagstiftningsråd
 Niemi, Gunnar, överinspektör
 Pesola, Tauno, budgetsekreterare
 Porko, Lars, verksamhetsledare
 Pöyhönen, Aulis, avdelningschef
 Rekola, Pekka, överdirektör
 Salmi, Raimo, byråchef
 Segercrantz, Stig, byråchef
 Westergård, Tom, statsrådets informations-
 chef
 Åström, Henrik, äldre regeringssekreterare

Island

Árni Tryggvason, ambassadör
 Baldur Möller, departementschef
 Birgir Thorlacius, departementschef
 Brynjólfur Ingóliósson, departementschef
 Brynjólfur Sigurðsson, direktör
 Gísli Árnason, kontorschef
 Guðmundur Benediktsson, departements-
 chef
 Guðmundur Magnússon, kontorschef
 Hallgrímur Dalberg, departementschef
 Hörður Helgason, departementschef
 Höskuldur Jónsson, departementschef
 Jón Arnalds, departementschef
 Jonas Eysteinnsson, direktör
 Klemens Tryggvason, direktör
 Magnus T. Ólafsson, presseattaché
 Páll Flygenring, departementschef
 Páll Sigurðsson, departementschef
 Sveinbjörn Dagfinnsson, departementschef
 Sveinn Björnsson, chargé d'affaires
 Þórhallur Asgeirsson, departementschef

Norge:

Arnesen, Gerhard, direktör
 Brannsten, Per, statssekretär
 Endresen, Sigurd, byråsjef
 Gerhardsen, Tove, pers.sekretär
 Grønholt, Knut, underdirektor
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Guran, Ragnar, pers.sekretär
 Gothe, Odd, forhandlingsdirektor
 Hegna, Leif, byråsjef
 Hundstad, Turid, byråsjef
 Kristensen, Kjell, statssekretär
 Mørk, Torbjørn, helsedirektor
 Norvik, Harald, statssekretär
 Nyhammar, Olav, byråsjef
 Næss, Tor B., byråsjef

Paxal, John H., byråsjef
 Skadsem Enevald, ekspedisjonssjef
 Skard, Halvdan, statssekretär
 Sætness, Gerd, lung. ekspedisjonssjef
 Walther, Arne, pers. sekretär

Sverige:

Berg, Göran, departementsråd
 Bildt, Carl, statssekreterare
 Dinkelspiel, Ulf, statssekreterare
 Dryselius, Harald, hovrättsassessor
 Ekström, John, ekon. lic.
 Edmar, Désirée, departementsråd
 Ennerfeldt, Kerstin, kansliråd
 Gullers, Mats, informationssekreterare
 Hafström, Jonas, informationssekreterare
 Hagen, Tord, ambassadör
 Johansson, Göran, statssekreterare
 Lagerfeldt, Carl-Henrik, byråchef
 Landqvist, Ake, direktör
 Larsson, Mats, departementssekreterare
 Lindh, Ove, statssekreterare
 Lundstedt, Barbro, departementssekreterare
 Lassinantti, Ragnar, landshövding
 Magnusson, Staffan, rättschef
 Montelius, Jan-Christian, departementsråd
 Myhlback, Lennart, departementsråd
 Nilsson, Olof, statssekreterare
 Nilsson, Robert, statssekreterare
 Nilsson, Valter, rättschef
 Palm, Elisabeth, statssekreterare
 Pettersson, Ake, statssekreterare
 Sandebring, Hans, statssekreterare
 Sohlman, Ragnar, departementsråd
 Sylwan, Karin, departementsråd
 Söderberg, Jan, departementssekreterare
 Tjernström, Vanni, departementssekreterare
 Wiklund, Kerstin, departementssekreterare
 Wikrén, Gerhard, hovrättsassessor
 Örjes, Rolf, pressekreterare

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS OCH MUSIKPRIS

Háskólabíói

den 4 mars 1980

DAGSKRÁ

Afhending bókmenntaverðlauna og tónskáldaverðlauna Norðurlanda-ráðs

1. G. F. Händel: Fjórir þættir úr „Vatnasvítunni“.
 1. Allegro. 2. Air. 3. Bourrée. 4. Allegro deciso.
 Sinfóníuhljómsveit Íslands leikur. Stjórnandi Páll P. Pálsson.
2. Ávarp: Forseti Norðurlandaráðs.
3. Afhending bókmenntaverðlauna:
 - a. Dr. philos Jorunn Hareide flytur ræðu um rithöfundinn Sara Lidman.
 - b. Afhending verðlauna.
 - c. Ávarp: Rithöfundurinn Sara Lidman.
4. Tvö íslensk þjóðlög. Úts. Johan Svendsen. Strengjasveit leikur. Stjórnandi: Páll P. Pálsson.
5. Afhending tónskáldaverðlauna.
 - a. Göran Bergendahl dagskrárstjóri flytur ræðu um tónskáldið Pelle Gudmundsen-Holmgreen.
 - b. Afhending verðlauna.
 - c. Ávarp: Tónskáldið Pelle Gudmundsen-Holmgreen.
6. Pelle Gudmundsen-Holmgreen. Plateaux pour deux, fyrir cello og slagverk (1970).
Pétur Þorvaldsson, cello og Reynir Sigurðsson, slagverk.

PROGRAM

for overrækkelsen af Nordisk Råds litteraturpris og musikpris

1. G. F. Händel: Af „Watermusic“.
 1. Allegro. 2. Air. 3. Bourrée. 4. Allegro deciso
 Íslands Symfoniorkester. Dirigent Páll Pálsson.
2. Nordisk Råds præsident.
3. Overrækkelse af litteraturprisen:
 - a. Dr. philos. Jorunn Hareide: Om forfatteren Sara Lidman.
 - b. Nordisk Råds præsident overrækker litteraturprisen.
 - c. Forfatteren Sara Lidman taler.
4. To islandske folkemelodier. Arr.: Johan Svendsen. Strygeorkester.
Dirigent: Páll P. Pálsson.
5. Overrækkelse af musikprisen:
 - a. Programdirektør Göran Bergendahl: Om komponisten Pelle Gudmundsen-Holmgreen.
 - b. Nordisk Råds præsident overrækker musikprisen.
 - c. Komponisten Pelle Gudmundsen-Holmgreen taler.
6. Pelle Gudmundsen-Holmgreen: Plateaux pour deux, for cello og slagværk (1970).
Pétur Þorvaldsson, cello og Reynir Sigurðsson, slagværk.

Nordisk Råds præsident Matthías Á. Mathiesen:

Virðulegu áheyrendur! Mine damer og herrer!

På den islandske delegations vegne byder jeg Dem alle hjertelig velkommen til den festaften, der traditionelt afholdes i forbindelse med overrækkelsen af Nordisk Råds priser: litteraturprisen og musikprisen.

Jeg vil gerne sige tak til Háskólabíós direktion for at have gjort denne sammenkomst mulig. Jeg vil også takke Islands Symfoniorkesters dirigent og alle musikerne fordi de har været så villige til at være med til at gøre det lidt hyggeligt i aften for os.

Nordisk Råds litteraturpris blev indstiftet i 1962 og uddeles hvert år. Det er således 19. gang den uddeles, men det er første gang den tildeles en kvindelig forfatter.

Musikprisen blev indstiftet i 1965, og det er 8. gang denne pris uddeles, men første gang den tildeles for et værk af en dansk komponist.

Siden vort land for mere end 1100 år siden blev befolket, har litteratur og musik været en umistelig del af Islands historie. De indvandrere, der kom til Island, førte vikingetidens kultur med sig, en kultur, som først og fremmest havde sine rødder i Norden.

Vi kan i år på British Museum i London og senere på Metropolitan Museum i New York glæde os over en meget smuk udstilling om vikingerne og de kunstværker, de frembragte, i sten, træ og metal — en udstilling, hvortil der på mange måder er ydet bidrag fra alle de nordiske lande, og en udstilling, som har vakt international opmærksomhed omkring vore ældgamle forfædre.

Nogle vil måske beklage, at udstillingen og de senere års forskning i det hele taget har godtgjort, at vikingerne slet ikke var de drabelige karlfolk og helte, som vi hidtil har troet. Fredeligt købmandskab og velordnede samfundsforhold var en langt væsentligere del af deres tilværelse end röveri, voldtægt og slagsmål.

Hvad udstillingen ikke viser — og ikke kan vise — er den litteratur og musik, der også var en del af deres hverdag. Om litteraturen gemmer vi i dette land uvurderlige vidnesbyrd i de sagaer, digte og mytologiske beretninger, der blev nedskrevet nogle århundreder senere, og vi ved også derfra, at der i hvert fald forekom sang på to områder: ved visse slags arbejder og ved trolddomshandlinger — galdur, seidur. Den enøjede gudfyrste Odin var den bedste kender af runedigtningen og den magiske digtning, men sangens gud var asernes vogter, Heimdal, der blæste på Gjallarhorn.

Litteratur og musik har stadig trolddomskræfter, også i vor tilsyneladende nøgterne hverdag. Talent og inspiration fortryller os alle, og vi er lykkelige over, at Nordisk Råd i aften, midt i alt sit praktiske arbejde, opfyldt af økonomi, samfærdsel, socialpolitik og ikke mindst jura,

også kan hilse to betydelige nordiske kunstnere med ordene fra "Hává-mal":

"Heill sá, er kvad
 heill sá, er kann
 njóti sá, er nam
 heilir, eirs hjýddu."
 ("Held for den som kvad,
 held for den som kan
 nyde den som læste,
 held for den der hørte.")

Dr. philos. Jorunn Hareide, Norge:

Sara Lidman er den første kvinnelige forfatter som mottar Nordisk Råds Litteraturpris. Hun mottar den for romanen *Vredens barn*, annet bind i en planlagt trilogi.

Å skulle presentere *Vredens barn* er en glede og en utfordring. En glede, fordi leseropplevelsen har vært så overveldende og intens, en utfordring fordi det er en nesten umulig oppgave på noen få minutter å gi et tilnærmet dekkende inntrykk av hva denne romanen er, og gir.

Men la meg først forsøke å plassere *Vredens barn* innenfor Sara Lidmans mangslungne forfatterskap. Sammen med første bind av trilogien, *Din tjänare hör* som kom i 1977, utgjør den en foreløpig tilbakevending til forfatterens hjemtrakter, Missenträsk i Västerbotten. Sara Lidmans første bok hentet nemlig stoffet sitt herfra; det var debutromanen *Tjärdalen* fra 1953 og *Hjorronlandet* som kom to år senere. Med disse bøkene vant hun seg straks en plass blant Sveriges fremste forfattere, og hun befestet sin posisjon med den følgende psykologiske dobbeltromanen *Regnspiran* fra 1958 og *Bära mistel* fra 1960.

Hennes to neste bøker foregår langt fra Västerbotten, Sverige. I stemning ligger de også langt fra de to første, som Sara Lidman selv i et intervju i *Ord & Bild* 1970 har karakterisert som romantiske og ufarlige. Afrika-romanene *Jag och min son* fra 1961 og *Med fem diamanter* fra 1964 er to åpent politiske bøker. De var resultatet av en Afrika-reise som fikk henne til å engasjere seg sterkt for de fargedes sak, mot rasediskriminering og imperialisme.

Så kom Vietnam-krigen, og alle vet hva Sara Lidmans engasjement kom til å bety for opinionen i Norden. Nå strakk ikke romanformen til lenger for det budskapet hun hadde på hjertet. Rapportboken var en mer direkte og slagkraftig genre, bedre egnet i den kampen hun ville føre, og boken *Samtal i Hanoi* fra 1966 nådde da også langt utover de såkalte litterære kretser. Det samme gjelder for rapportboken *Gruva* fra 1968, som bygger på intervjuer med gruvearbeidere i Kiruna. Den ble en viktig støtte for gruvearbeiderne da de gikk til streik året etter.

I intervjuet i *Ord & Bild* 1970 ble Sara Lidman spurt om hun hadde sluttet å skrive romaner, og hun svarte at det så slik ut. For forfatteren mangler det noe i tilværelsen som får ham til å føle at hans forklaring er nødvendig. Men når virkeligheten overgår all fantasi, når den er sin egen forklaring, blir forfatteren arbeidsløs. Det finnes emner som er for store til at forfatteren skal sette seg på dem med sine fortolkninger, sa hun.

Heldigvis for oss, hennes lesere, føler ikke Sara Lidman lenger at forfatteren bør være arbeidsløs. Virkeligheten overgår riktignok fremdeles fantasien. Men forfatteren må ikke nødvendigvis skrive om *dagens* virkelighet, eller bruke sin forfatterautoritet til å formulere og forme denne virkeligheten for dem som lever i den. Sara Lidmans nye bøker fra Västerbotten er da heller ikke samtidsskildringer, men historiske romaner fra en ikke alt for fjern fortid, 1880-årene. Og hennes politiske — eller medmenneskelige — engasjement er ikke mindre her enn i bøkene fra Afrika, Vietnam eller Kiruna. Det er det norrlandske innlandets historie hun skriver, sett nedenfra, gjennom det folket som bygde landet.

I *Din tjänare hör* og *Vredens barn* tar Sara Lidman oss med til kirkesoknet Lillvattnet i Västerbotten i årene 1878—80, gjennom en forunderlig blanding av realistisk hverdagsskildring og eventyr, myte og poesi. De 2 000 innbyggerne i det gudsforlatte soknet er fremdeles på forskjellig vis merket av den store hungersnøden et tiår tidligere, Storsvagåren da nesten alle småbarn sultet ihjel. På mange måter er Lillvattnet for et u-land å regne: analfabetismen er utbredt, barsedødeligheten høy, barneflokkene store og barnebegrensning ukjent, og de færreste har krefter til å se lenger enn til matstrevet.

En av de få som gjør det, er den begavete 21-åringen Didrik Mårtenson, en sentral skikkelse i bøkene. Han har sett seg lei på det evige blodslitet med grøfting av myr for å skaffe bedre og mere før til bukskapen og holde sulten fra livet. Og da han en dag leser i avisen om jernbanen som bygges lengre syd, og at Øfvre Norrland ikke kan få jernbane fordi landsdelen har fått så store statlige grøftingsbidrag, våkner "ursinnet" i ham: Han vil ha jernbane slik at hjemtraktene hans kan bli innlemmet i det øvrige Sverige og få del i de almene godene. Slik blir han en forgangsmann, og en talsmann for de andre.

Men i dette ligger også en fare for at han kan utvikle seg til pamp.

Arbeidet for å få jernbanen fram til Lillvattnet, og kjærlighetsforholdet til den unge piken Anna-Stava utgjør så å si skjelettet i de to romanene. Der *Vredens barn* slutter, har Didrik fått realisert en del av planene sine. Han har giftet seg med Anna-Stava (såvidt). Og et kapitalsterkt skogselskap har oppdaget Lillvattnet, med Didriks hjelp. Med den mektige konsul Lidstedt i ryggen har man gått i gang med en liten handel som skal gi skogsarbeiderne og hestene deres mat og utstyr på kreditt. Slik sikrer han dem og seg selv noen ekstraintekter til vern mot

nye uår. Og konsulen har lovet at jo bedre det går med tømmerdriften, jo forttere vil jernbanen komme.

Alt ser altså ganske lovende ut. Men det er en del av Sara Lidmans kunst at hun inn i Didriks lyse optimisme nesten umerkelig har plantet kimen til nye konflikter som vi aner vil vokse seg sterke i neste bind av denne krøniken.

Hvordan vil det gå med ekteskapet? Har ikke Didrik et litt for godt øye til andre kvinner? Er ikke hans kvinnesyn alt for idealiserende og romantisk? Og er barnebegravelsen som foregår samtidig med brylluppet deres et varsel om hvordan det vil gå med deres egen barneflokk?

Og hvordan vil det gå med tømmerhogsten? I Ådalen, får vi vite, blir skogsarbeiderne grovt utnyttet av skogselskapet. Der har snauhogst dessuten ført til at jordbruket har tatt skade. Vil det gå likedan i Lillvattnet? Og hvordan går det når hoggerne ikke greier kvoten sin på grunn av all snøen — vil konsulen ta hensyn til dette og gi dem den daglønnen de er forespeilet? Didrik tror det. Men leseren tviler; her er stoff til konflikt.

Riktignok er Didrik skildret med stor ømhet. Men Sara Lidman viser også hvor naiv han kan være, og hvor lett han lar seg påvirke av den rette sort smiger.

Dette tvisynet kjennetegner i det hele tatt skildringen av personene. Blandingen av ømhet og innsikt gjelder dem alle, om det så er den gamle lusete, tilgrisete og halvtomsete legdekjerringa Dolsedumpan. For ikke å snakke om "røyskatten" Nicke.

Og alle, enten de lever i den ytterste fattigdom eller i relativ velbergethet, har bevart sin selvrespekt og integritet: her er ingen bøyde nakker eller ydmykhet, ingen trellesinn. Er det realisme eller ønske-drøm? — i alle fall er det håpefull lesning.

Det er altså ikke tvil om at det er *folkets* situasjon som er utgangspunktet i beretningen. Folkets normer er de rette, det er folket som viser solidaritet, nestekjærlighet og folkeskikk.

Av dette følger at øvrigheten — kronlensmann og kronjeger, prest og lærer er sett utenfra. Det er de som er underlige og ikke oppfører seg som folk. Det er tillatt å gjøre narr av dem. Her kjenner jeg meg igjen, oppvokst som jeg er med de norske folke-eventyrene.

De store linjene i *Din tjänare hör* og *Vredens barn* kan en si dreier seg om utviklingen fra et nybyggersamfunn med naturalhusholdning til — aner vi — et mekanisert skogbrukssamfunn med pengehusholdning. Ennå er rede penger, mynt og sedler, så uvanlige at "de opplevdes som smycken eller bibelspråksblad mer än som betalningsmedel", og derfor får Anna-Stava og Didrik kronestykker i bryllupspresanger — noe som støter den "fine" prestefruen.

Denne lille detaljen er typisk for det vi kunne kalle de "små" linjene i romanen, de eksakte opplysningene om alle detaljer i datidens liv i

hverdag og fest, arbeid og fritid. Salpeterkoking og tjærebrenning, oppbevaringsmåter for elgkjøtt, middel mot lus, klesdrakt, bordmanerer, hygiene, husenes innretning, priser på sko, kaffe, tjære og krystall, alt vet Sara Lidman beskjed om, og skildrer det så vi både ser og ikke minst lukter: hestesvette, tobakk, gammel skitt, gjødsel, rev og uvaskede kropper.

I begynnelsen av *Din tjänare hör* er det en munter skildring av Didrik på utedoen med de syv hullene av ulik omkrets, og vi får vite at det nå er slutt på skikken med å gå på do sammen, slik familien pleide da Didrik var barn. Etter utført forretning skraper han seg ren med de vel avpussede "renslarstickorna" av tre som ble brukt i stedet for vårt toalettpapir. Men denne skikken holder også på å dø ut; Didrik ergrer seg over at søstrene hans bruker avisen han har lånt av kronlensmannen til dopapir. Det er forresten i en slik avrevet avis han leser om jernbanen som ikke kommer til Øfre Norrland, og der på utedoen klekker han ut sin store idé; slik blir han høyst menneskelig for oss. Og slik smugles konkret kulturhistorie inn i teksten hele tiden, nesten umerkelig, fordi den faller så riktig på plass innenfor helheten.

Like så sikker er Sara Lidmans psykologiske iakttagelsesevne og kunst. Hun ser alt som rører seg i menneskene og mellom dem. Hva vet hun for eksempel ikke om kjærlighetens veier og villveier? — dens tro og utholdenhet, dens raseri og styrke? Sikkert har mange kvinner strøket en dråpe menstruasjonsblod på et klesplagg som tilhører den mannen de vil ha, for å binde ham, slik Anna-Stava gjør da Didrik somler med å foreslå lysning, og sikkert har mange menn gått amok ved forestillingen om trofaste hustruers utroskap, slik Nicke gjør. Og jeg vet ikke hva som er vakrest og sannest: skildringen av de blyge møtene mellom Didrik og Anna-Stava der de så vidt berører utsiden av hverandres hender, eller a' Catarina-mors glede og utålmodighet da mannen hun har elsket og hatet og ventet på i årevis endelig kommer, og de to gamle menneskene fantaserer seg gjennom Apostlenes gjerninger like inn i døden.

Språket i *Din tjänare hör* og *Vredens barn* er et lysende kapittel for seg, og kanskje bør en være oppvokst med svensk som morsmål for å ha full glede av alle nyanser, all poesi og musikk. Men den særegne blandingen av alderdommelig dialekt, kansellisvensk, Bibel- og postillespråk, salmestrofer og vanlig moderne svensk er spennende og suggestiv også for en ikkesvensk. Samtidig er språket med å gi romanene den mytiske dimensjonen de også har, over og bortenfor det tidsavgrensede *der* og *da*.

På baksideteksten til *Vredens barn* skriver Sara Lidman at to handlinger skulle være det episke reisverket i den planlagte trilogien: anleggelsen av jernbanen, og kjærlighetshistorien mellom bygdehøvdingen Didrik og søndagsjenta Anna-Stava. Men etter hvert som arbeidet tok form, krevde andre personer og handlingstråder sin plass. Men, slutter hun: ". . . vilka utvickningar denna sockenkrönika än gör hoppas jag att den

ska försvara folk och skog i Västerbotten, Schwärje, Världen.” Jeg tror ikke hun behøver å engste seg for at skrivergleden skal ha fortrenget budskapet. Vi, leserne, kommer ikke som Didrik til å glemme ”innehålllet i teksterna, deras smärta” for estetikken, for poesien og drømmen, fantasien og skjønnheten.

Men vi vil ha lov til å glede oss over den *også*.

Nordisk Råds præsident Matthías Á. Mathiesen:

Jeg vil gerne have lov til at sige tak til dr.philos. Jorunn Hareide for den interessante præsentation af Sara Lidmans forfatterskab.

I bedømmelseskomiteens motivering hedder det:

”Sara Lidman fremmaner i sin roman ”Vredens barn” en hel bygds liv og menneskelige erfaringer med kærlighed, indlevelse, munter ironi og en uudtømmelig fabuleringsglæde, som giver beretningen en mytisk dimension”.

Författarinnan Sara Lidman, Sverige:

Ärade president, mina herrar och damer, kära Jorunn! Nu känner jag mig nästan som den söndagsjanta Jorunn talade om, men det är ju inte alla dagar man har det så beviljat.

Det finns ju morgnar när man vaknar och är dröm-stulen.

Det finns kvällar när man plågas av okunnighet. Det finns kvällar när man känner sig rent dum. Då kan det vara livräddande om man har en starkt text att hålla i handen.

En sådan stund när allt var jämmerligt gick jag till Asturias, mitt skyddshelgon på andra sidan. Och jag slog upp hans *Legender från Guatemala* efter tumregeln, på farmors vis, och där stod det:

Bortom fiskarna kände sig havet ensamt.

Och strax blev allting bättre, själva existensberättigandet återvände. Skogen utanför fönstret behövde att jag såg den. Alla varelsers undran och samspel behövdes — i havet såsom ock på fasta land, ja i själva Missenträsk.

Kanske skrivs den starkaste litteraturen just nu i Latinamerika. Rader av märkliga författarskap har kommit från denna kontinent vid sidan om Asturias'. Här finns skapelsemyterna pulserande genom dagens drama. Tvångsrekryteringen till städerna gestaltad som en provinsuell företeelse med global giltighet. Smärtan i mark och människor när de reduceras till exploateringsobjekt och bevakningsproblem. Den lille indianen Gaspar Ilom, majsmänniskan, vars totemdjur är haren — men vilka mått Asturias ger honom: som om själva Jupiter behövde den röde Gaspar Ilom för att kunna lysa!

Det landskap där jag är född, Västerbotten, kallas på modern svensk

prosa *avfolkningsbygd*. Som om man inför en havsvik skulle säga: nog är detta vatten fagert, men fisken som lever där måste avlägsnas.

Avfolkningsbygd! Trots att arkeologer funnit att människor befolkade våra trakter redan för åttatusen år sedan. Men deras världsbild finns inte kvar. Mayafolkets ättlingar i Guatemala har en starkare känning med sina förfäder än vad vi i Västerbotten har med våra. Möjligen är det denna glömska, vår historielöshet, som gjort oss så lätta att omplacera. Först nu i elfte timmen har ett motstånd vaknat mot tvångsrekryteringen till städerna i söder — detta som på andra håll i världen kallas *forced draft urbanization*. Dagens unga skulle vilja leva kvar i Västerbotten — leva i ett samspel med naturen som vore mera vördsam än kalhuggningens princip — och mera barnvänligt än uranbrytningen. Vad som skulle vara ett stöd för denna vilja att leva kvar vore skönlitteratur — svensk, nordisk, internationell litteratur i översättning, klassiker.

Men Sverige har blivit så rikt att vi inte har råd med böcker längre. Låt oss återgå till exemplet Asturias. Denne indian fick visserligen nobelpriset en gång i Stockholm — men hans diktning är näst intill oåtkomlig för den svenska allmänheten.

Vill vi veta något om indianer erbjuds vi i första hand skildringar om konsten att utrota indianer — så kallade *rödskind*. Sådana cowboy-böcker säljs i miljoner, billigt — i huvudstaden såväl som i de svenska avfolkningsbygderna.

Att avslöja familjehemligheter när man är bortbjuden på fest kallas på svenska "dum fågel som kackar i eget bo!" Men dels utgör ju Nordiska rådet en storfamilj en sådan här vecka! Dels är skönlitteraturen i en sådan livsfara i Sverige att ni, kära syskon på andra sidan berg och vatten, måste komma till vår hjälp! Vår litteratur håller på att kvävas under det multinationella kioskväldet. Och våra kulturmyndigheter vill inte förstå vad saken gäller. De är så legalistiska att de har en lagparagraf ytterst i varje hårstrå. Den heliga tryckfriheten åberopas till skydd för de vidrigaste tryckalster. Skönlitteraturen däremot döms till döden enligt en annan lag: marknadskrafternas fria spel.

Tänk er att man står på en järnvägssation och väntar på ett tåg som försenats av snö. Och horisonten är osynlig och man längtar efter en människa eller ett anrop av något slag. Och man får se ett papper på en stolpe och man blir glad: någon har ett meddelande åt mig. Och medan man pulsar fram där tänker man på boktryckarkonstens fader — kära Gutenberg, vilken härlig gubbe var du inte som unnar mig ett ord!

Och kanske står det en ramsa ur Moder sjustjärna av Heinesen från Färöarna på det där bladet fastsatt med fyra häftstift?

Och den där kloka gumman som gick över tunet hos Laxness med en svanvinge skulle ju kunna sopa perrongen här med ett fjun.

Eller en strimma Norge skulle kunna glittra till genom några ord av Björg Vik?

Eller en fråga ställd av Märta Tikkanen om kärlekens oresonlighet skulle kunna darra på det lövtunna bladet?

Eller en helvetets vits av Salama från Finland kunde fräsa runt den där stolpen?

Eller är det måhända en satirisk vändning av Hans Scherfig från Danmark som får det att glöda så rött högst upp på papperet?

Eller varför inte en dikt av hembygdens egen son, Birger Vikström, detta världshavets barn som föddes bara en mil från denna anhalt?

Men när jag kommer inom synhåll för papperet och bokstäverna står det bara: **KÖP VECKANS BROTT! MORD FRÅN HELA VÄRLDEN! RAFFLANDE BILDER! 30 000 EXEMPLAR I VECKAN.**

Undra på att det finns barn som inte vill lära sig läsa!

Kort dialog om folk och skog:

- Varför måste indianerna bort?
- Därför att dom hindrar kalhuggningen av regnskogarna i Amazonas.
- Varför måste regnskogarna huggas ned?
- Därför att den civiliserade världen behöver papper.
- Vad ska papperet användas till?
- Det går åt massor av papper till indianböcker och andra historier om mord. Dom behöver så mycket underhållning i den civiliserade delen av världen.

Naturligtvis klagar vi ibland över att det dominerande utbudet av läsning för medborgarna blivit propaganda för misshandel. Men vår kritik avfärdas med tre stående argument:

- 1 Ack dessa moralanter — dom är outhärdliga!
- 2 Det är att underskatta sina medmänniskor att tro att någon skadas av propaganda för misshandel och folkmord!
- 3 Jasså, du är för bokbål du? Tänk på hur sådant brukar sluta!

Nu visar det sig att Sveriges grannländer har ett proportionellt vida större utbud av skönlitteratur — både inhemsk och internordisk, både modern och klassisk — än vad Sverige har.

Hur undgår exempelvis ISLAND att tända de bokbål som är den stående hotbilden i Sverige?

Jag utmanar de svenska rådsledamöterna att sätta sig på skolbänken hos sina nordiska kolleger och höra efter: vad svarar de när multinationella företag kräver att få översvämma deras bokmarknad med Micky Spillane, westerns och våldspornografi?!

Till sist ett par ord om Nordsat. Det heter att denna televisionssändare skulle möjliggöra ökade nordiska kontakter. Men tänk om satelliten blir så dyr att vi inte får råd att göra program här i Norden. Om vi inte kommer att kunna "hävda oss i konkurrensen" med de multinatio-

nella produkterna? Om det blir så att pang-pang-filmer måste visas i de flesta kanalerna för att fylla sändningstiden? Om *valfriheten* i praktiken blir rätten för oss nordbor att åtminstone få se ett mord i timmen — om vi inte kan komma så långt som till ett mord i minuten.

Är det inte risk för att Nordsats utbud kommer att likna den svenska kioskens? Vore det inte att stjåla ifrån de nordiska hemmen deras samtal och drömmar?

Ni har på Island det gamla ordet *drömsstulen* (dröim stoli) från vår gemensamma andfader Harald Hårfagre — som inte kunnat drömma en tid enligt sagan. Så han gick till en klok vän som var synsk för att denne skulle ta reda på vem som stulit ifrån Harald drömkraften. Hur olycklig storkarlen kände sig i denna förlust framgår av hans klagan när han sade:

. . . ty det är onaturligt för människan att inte kunna drömma.

Svänger inte den insikten underbart mot Asturias' kännedom att havet behöver sina fiskar?

Programdirektör Göran Bergendahl, Sverige:

1980 års musikpristagare heter alltså Pelle Gudmundsen-Holmgreen och han får sitt pris för orkesterkompositionen (eller -kompositionerna) *Symfoni/Antifoni* från 1977.

Det är andra gången som en dansk tonsättare tilldelas Nordiska rådets musikpris. Första gången var 1974; den gången gällde det Per Nørgård och hans opera *Gilgamesh*.

Därmed har Nordiska rådet gjort en tillfredsställande kraftfull insats för att markera den roll 1932 års män spelar i danskt, och för den delen också nordiskt musikliv. De har mer än priset och födelseåret gemensamt: på 1950-talet studerade de samtidigt vid musikkonservatoriet i Köpenhamn; senare har de turats om att vara kompositions lärare vid det Jydske konservatorium i Århus och bland annat därigenom haft stor betydelse för en yngre generation av danska komponister.

Det är däremot två ganska olika konstnärliga attityder som på detta sätt ställts i fokus. Pelle Gudmundsen-Holmgreen ger själv en karakteristik i en intervju som jag gjorde med honom 1973, som svar på en fråga, om han uppfattade sig som en *dansk* tonsättare:

”Gudmundsen är isländskt och Holmgreen är svenskt. Men jag känner mig ärkedansk; jag har en trängtan till att avdramatisera, men också till att ge upp, att säga att det varken blir bättre eller sämre. Per Nørgård, däremot, tycker jag inte är särskilt dansk, honom vill jag kalla norsk-finsk. Han fullföljer med maximal kraftutveckling den ideologi han fångats av, kosta vad det kosta vill. Det kan man inte säga om mig. Jag ger upp på förhand.”

Jag är inte säker på att denna karakteristik skall tas exakt på orden. Men det framgår tydligt att Pelle Gudmundsen-Holmgreen inte räknar

sig till den nordiska musikens världsförbättrare, aktivister, nationalromantiker och monumentalister. I stället antyds det att han mera identifierar sig med den av Samuel Becketts personer som säger "Jeg er ikke af den store verden — jag er af den lille verden" (citad ur en lexikonartikel — av Per Nörgård).

Vill man säga något om Pelle Gudmundsen-Holmgreens musik med hjälp av företeelser inom litteraturen kommer just Samuel Beckett bra till pass. Inte så att Gudmundsen-Holmgreen är Beckett. Men det finns förbindelser. Han har många böcker av Beckett. Han refererar ofta till Beckett. Säger att han nog aldrig riktigt kommer *ifrån* Beckett.

Han har komponerat musik på Beckett-texter. Ett exempel är "Je ne me tairais, jamais, jamais". en grå och monoton komposition för amatörcör och instrument från början av 1970-talet. "I 'Jamais' ville jag föra hans negationer längre ut, så att de mister den festliga prägel som finns t ex i 'I väntan på Godot' — även om den är förtvivlad så har den ju en humoristisk och, i kraft av sin excentriska påhittighet, festlig yta. Den har ett underhållningsvärde. Jag fick lust att göra ett verk som inte hade något underhållande perspektiv, men som var ännu mer trist, inte bara i budskapet utan också i själva formuleringen, dess yta skulle inte vara säker och stram utan också formellt ganska ointressant att höra på."

Nu kan man — om än i varierande grad — också om mycket av Pelle Gudmundsen-Holmgreens musik säga att "även om den är förtvivlad så har den ju en humoristisk och, i kraft av sin excentriska påhittighet, festlig yta". Som exempel kan man ta orkesterverket 'Tricolore IV' som för denna saks skull gjorde skandal vid världsmusikfesten i Basel 1970. Den huvudsakligen kontinentala publiken blev alldeles ursinnig över denna provokativt enkla och glanslösa musik, som i grova, monotona block tjarar om några få barnafromt enkla element — en klang, en melodistump, en rytm, om jag minns rätt — utan minsta orkestrala elegans, förklaring eller åtminstone en av tonsättaren utfärdad varning för att han försökte vara lustig. Det var den danska nyenkelhetens, eller om man så vill, konkretismens, entré i den stora världen.

Vi kan ta fram ännu en Beckett-parallell: Becketts soptunnevärld, som hos Gudmundsen-Holmgreen skulle kunna motsvaras av dumhårda skrotklanger. I 'Plateaux pour deux' för slagverk och cello ingår i slagverket en uppsättning gamla bilhorn, ett i musiksammanhang tämligen okänt och i konsertsammanhang alldeles opassande soptippsinstrument. Bilhornens enfaldiga, fyrkantigt rytmiska och parvisa tutande i styckets öppning är naturligtvis hejdlöst komiskt, men kommer så småningom i en litet annan dager, när scenen liksom vridit sig, och cellisten sitter där ensam och spelar den ensammaste, tunna och enkla musik. Nog om Beckett.

”Musik är till för att lyssna på. Avståndet mellan två ljud är avståndet mellan två ljud. Håller man sig till detta, förs musiken från drömmens och metafysikens värld in i verkligheten. Musiken blir ett föremål som är sin egen verklighet.” Det är inte Pelle Gudmundsen-Holmgreen som sagt detta utan Henning Christiansen, den långt mer okände komponist som på 60-talet blev den danska nyenkelhetens fader och som långt fler än Gudmundsen-Holmgreen tog starka intryck av. Denna nyenkelhet, eller konkretism, har under 60- och framförallt 70-talet kommit att ge mycket av den danska modernismen en ganska speciell prägel. Den kan uppfattas som en reaktion mot 50- och 60-talens extremt komplicerade, stundom kabbalistiskt spekulativa Darmstadt-skola. Men konkretismen har djupare rötter, även inom t. ex. poesi och måleri. En bilds färger och former *är* dess innehåll. En texts bokstavs-anhopningar, vita ytor och layout *är* dess innehåll. ”Materialen i Henning Christiansens nyenkla verk var inte uttryck för djupare liggande sanningar, *inte* symboler, *inte* sublima, kultiverade och höga i stilen, utan vardaglig, allmän egendom, ’verkliga’ i betydelsen i *förväg existerande*”, skriver Pelle Gudmundsen-Holmgren i en utmärkt artikel om nyenkelhet i tidskriften Nutida Musik.

Själv är han en mildare komponist än sin läromästare. Som svar på en fråga om hur han förhåller sig till musik med budskap säger han: ”Det är galet att tro på direkta översättningar, att dra paralleller. Vi formulerar vår kunskap, tro, politiska övertygelse eller vad det nu kan vara på danska. Danska kan översättas till engelska, om än ibland med visst besvär. Skall en utpräglad dansk text översättas till kinesiska så ökar svårigheterna. Och skall den översättas till musik, så blir det omöjligt. Men likväl finns det förbindelser!”

Så börjar han beskriva världen, hur den rymmer en massa saker och ting, rörelser, energier, kollisioner, explosioner. ”Allt det fasta, allt det rörliga, materialets karaktär, utsträckning, färg, oberäkneligheten hos vissa fenomen, livets gungande rytmer och dess ’hakkemad’, den enorma energiutvecklingen allt detta blir tillsammans för mycket ’för ett lille hoved’, och jag har svårt att förstå hur man kan falla för en mono-uppfattning av världen, i vilken allt faller på plats i en jättehelt. Jag måste betrakta världen pluralistiskt. Tingen och fenomenen finns där samtidigt med alla sina olikheter och de uppför de märkligaste scener. Just det, jag tycker världen är märklig.

När jag skriver musik, samlar jag ihop en liten hög av saker och ting och stänger in dem i samma rum. Därinne uppstår det behagliga möten och otrevliga möten. Den ena sorten utesluter inte den andra. Men lägg märke till att det inte är en helt slumpartad hopradsad röra. Det är ting som *jag* har valt, och jag har också tecknat rummet. Jag struntar fullkomligt i den typ av collage, där man först tar en sak, så en annan, så en tredje utan att man tänker på deras inbördes familjeförhållanden, på gemensamt ägande och enskilt ägande.”

Strängt taget är vi nu redan mitt inne i något som kunde vara en beskrivning av det prisvinnande verket, *Symfoni/Antifoni*. Två ”rum” av musikaliska saker och ting: ett litet rum (*Symfoni*) och ett stort rum (*Antifoni*). Titeln ’symfoni’ kan förvilla. *Symfonin* liknar inte alls en vanlig symfoni som i expansiva former utvecklar ett musikaliskt material. Här är den en mycket kort, sammanhållen sats. Skall titeln ges en innebörd utöver ”samklang” tror jag man får söka sig till barockens italienska operasinfonia, det korta instrumentförspel som inledde operan.

Accepterar man det, kan man se *Antifoni* som själva ”operan”. Pelle Gudmundsen-Holmgreen talar ju själv om ’tingen och fenomenen som uppför de märkligaste scener’. I detta rum har han stängt in ett stort antal musikaliska händelser som verkligen klingar *mot* varandra — *Antifoni*: enkelt pianoklink, ragtime, smäktande stråkar, fågelskrik, fräsande tonklungor som vi känner igen från 60-talets orkestermusik, en stilla koral o. s. v. Men där finns också ett familjeförhållande: alla är sprungna ur en och samma musikaliska grundidé.

Och visst kan man se dem som individer i ett rollspel, en vardaglig teater med humor, poesi, brutalitet, lk, ömhet, ensamhet . . .

Jag märker att jag är på väg till banken för att växla musiken mot verbala uttryck för de känslor och karaktärer *jag* upplever i musiken. Bäst att hålla sig till Henning Christiansen: ”Musik är till för att lyssna på. Avståndet mellan två ljud är avståndet mellan två ljud.”

I sin bok ”*Levande Musik*” berättar den danske tonsättaren Carl Nielsen i något sammanhang en liten orientalisk historia som jag tycker har med det här att göra:

”En man bjöd in en vän till sitt bord. En slav bar fram smör till brödet. När gästen såg detta utbrast han: ’Det var mig ett underbart smör, det är så lent och väldoftande som olja.’ Värden beordrade ögonblickligen slaven att ta ut smöret och ta in olja i stället. Nu brast gästen ut i begeistring, då han såg olja och sade att den tycktes honom lika härlig och klar som källvatten. ’Jaha, du föredrar alltså vatten’, sade husets herre och slaven fick åter order att ta bort oljan för att i stället sätta in rent vatten.”

Nordisk Råds præsident Matthías Á. Mathiesen:

Jeg skal begynde med at sige tak til programdirektør Göran Bergendahl, fordi han har indført os i pristagerens kompositioner.

Må jeg føje den undskyldning til, at det var en fejl, at jeg i min indledningstale sagde, at Pelle Gudmundsen-Holmgreen er den første danske komponist, som har fået tildelt musikprisen.

Det er således, at når jeg skal holde en tale i Nordisk Råd, så spørger jeg altid mine eksperter til råds. I dette tilfælde spurgte jeg to danskere, så hvis det var min fejl, var det også danskernes fejl.

Men det er jo ikke meningen, at vi skal glemme den, der har fået musikprisen. I bedømmelseskomiteens motivering hedder det:

“Nordisk Råds musikpris 1980 er tildelt den danske komponist Pelle Gudmundsen-Holmgreen for hans værk “Symfoni Antifoni”.

Værket er et fremragende udtryk for den “konkretistiske” stil, der især har karakteriseret ny dansk musik med Pelle Gudmundsen-Holmgreen som fornemste repræsentant. Komiteen har særlig hæftet sig ved værkets “konkrete” blokartede anvendelse af enkeltinstrumenter og orkestergrupper, og dets skarpt profilerede kontrastverden bygget op af klang- og motivkrystaller. Trods værkets pågående, ja, frække, karakter udstråler det en humoristisk distance og selvironi, der formidler en stimulerende oplevelse.”

Komponisten Pelle Gudmundsen-Holmgreen, Danmark:

“Grovsmeden knuste pamperne med sang”, stod der for nylig i en overskrift i en af Danmarks førende aviser. Denne meddelelse fremkaldte for mig følgende usammenhængende tanker:

Den tvetydige avis har i sin forvirring ikke nået at korrigere en enkelt medarbejders revolutionære, socialrealistiske, billedfunderede sprogmantik.

Avisen går forsøgsvis helt klart ind for en populistisk, leflen-for-folk-agtig jargon. Formuleringen: “Grovsmeden knuste pamperne med sang” imødekommer uden tvivl et bredt behov i den danske befolkning.

Her har vi endnu et eksempel på, at musik kan være farlig. Ligesom ord. Tænk at knuse pamperne med sang! At benytte musikkens medium, når man dog er grovsmed og har andre remedier ved hånden.

Til sidst tegnede sig følgende billede: efter de mange ikke særligt vellykkede forsøg på at afsløre de korruperede krumspring i kommunens borgmesterkontor, lykkes det endelig for grovsmeden med sang at vælte butikken. Billedet var stimulerende. Jerikos mure faldt for basuners klang!

Desværre var et enkelt bogstav halvt dækket, som min avis lå dér. Og da jeg naturligt interesseret ville læse artiklen om den forbavsende situation, kom det frem, at der stod: “Grovsmeden knuste lamperne med sang”. Selvfølgelig blev jeg skuffet. Romantikken, drømmen og poesien forduftede så pludseligt. Nu igen! Denne evindelige pralen af teknisk effektivitet. Knuse lamper med sang, hvilket håbløst udslag af vores iver efter at beherske materien.

Ord udtrykker ofte en mening. Ofte en holdning. Det er blevet en dyd at bruge ordene i en sags tjeneste. Og i visse kredse — akademiske, pædagogiske, politiske — i en sådan grad, at man ofte føler en slags sig-dog-din-mening-vold. Jeg tror, man vil kunne kalde denne tendens for undertrykkende. Nemlig ord-undertrykkende. En række ord og sæt-

ninger, som ikke umiddelbart vil kunne finde deres plads i politisk, religiøs o. s. v. sammenhæng, undertrykkes eller holdes ude. Funktionen tager magten, poesien pibes ud. Dette betyder altså, at man blandt så mange alarmklokker kan høre én, som siger: "Lyt til sproget! Snyder det dig?" Det er en ringning, der ikke kun gælder forfattere, journalister, politikere, præster, talere, men os alle sammen.

Om musik kunne man have sagt noget lignende. Også musikkens sprog kan snyde os. Giv os udpinte klicheer i stedet for ægte tale. Det gibber i mig ved udtrykket "ægte tale". Alarmklokken lyder. Jeg har sagt noget utåleligt. En kliché. Udpint og samtidig vanedannende er den masseproducerede baggrundsmusik. Ikke ulig den amerikanske hot-dog, der er blottet for næring og spist i en sådan grad, at man med fordel har kunnet oprette hot-dog-afvænningsklinikker. Lyt til alarmklokken. Hvad bydes der din mund og mave, og hvad bydes der dit øre og dit hjerte?

Lyt til melodien, frasen, klangen! Lyder alarmklokken, må man give sig til at spekulere: "Hvad kunne jeg tænke mig at høre i stedet?" Er det ikke en væsentlig del af en komponists arbejde at konkretisere alarmklokkens ringende spørgsmål: "Er der noget, der ikke huer dig? Kan du finde på noget rigtigere?"

Disse spørgsmål er tilmed almene. Gælder enhver situation. Jeg tror, vi gør ikke alene os selv, men også hinanden en tjeneste ved at være lydhøre over for alarmklokkerne. Desværre hører man så mange klokker på én gang. Det er en værre kimen. Og måske er man lidt døv. Eller bliver det.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

nr	Sak
	rubrik
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 507/t	Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter
A 533/j	Medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden
A 536/k	Medlemsförslag om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev
A 539/s	Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut
A 540/k	Medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildnings-samarbete
A 542/e	Medlemsförslag om förbättrat konsumentskydd beträffande lås
A 543/k	Medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor
A 544/t	Medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter
A 545/k	Medlemsförslag om forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nord-norge
A 546/s	Medlemsförslag om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur
A 547/j	Medlemsförslag om enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning
A 548/s	Medlemsförslag om en övergripande konvention angående tillgodoräk-nande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner
A 549/t	Medlemsförslag om förbättrad isbrytarassistans till passagerarfärjor i Nor-den
A 550/t	Medlemsförslag om åtgärder för att öka pensionärernas resande inom Norden
A 551/1	Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående ett bilavgiftssystem som stimulerar trafiksäkerhet m. m.
A 552/k	Medlemsförslag om nordiskt samarbete angående produktion och distribu-tion av videokassetter
A 553/e	Medlemsförslag om samnordisk stadsforskning
A 554/e	Medlemsförslag om åtgärder för att underlätta industriella projekt
A 555/j	Medlemsförslag om koordinering och intensifiering av verksamhet beträff-ande upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
A 556/s	Medlemsförslag om forskning kring datateknikens konsekvenser för nä-ringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö
A 557/e	Medlemsförslag om den nordiska glasindustrin
A 558/t	Medlemsförslag om ett nordiskt jullandsprojekt
A 559/k	Medlemsförslag om en gemensam nordisk bokmarknad
A 560/s	Medlemsförslag om rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer
A 561/s	Medlemsförslag om åtgärder för att förbättra nordiska projektanställdas ställning utanför Norden
A 562/t	Medlemsförslag om ett nordiskt trafiksäkerhetsår
A 563/k	Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin
A 564/j	Medlemsförslag om enhetliga regler om mut- och bestickningsbrott
A 565/t	Medlemsförslag om förbättrad nordisk transportstatistik
A 566/s	Medlemsförslag om gemensam nordisk registrering av läkemedel
A 568/s	Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande arbetsmiljörisiker i samband med graviditet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
393	228		6	2607		A 507/t
411	265				utan åtgärd	A 533/j
416	201				utan åtgärd	A 536/k
424	317		21	2637		A 539/s
436	201		1	2597		A 540/k
457	376		26	2647		A 542/e
468	206		2	2599		A 543/k
481	231				utan åtgärd	A 544/t
496	207		3	2601		A 545/k
510	319		22	2639		A 546/s
523	269		12	2619		A 547/j
531	311		17	2629		A 548/s
554	232		7	2609		A 549/t
567	233		8	2611		A 550/t
582	235		9	2613		A 551/t
595	214		4	2603		A 552/k
624	378		27	2649		A 553/e
636	364		23	2641		A 554/e
647	276		13	2621		A 555/j
659	308		{ 15	2625		A 556/s
			{ 16	2627		
684	365		24	2643		A 557/e
723	237				utan åtgärd	A 558/t
726	215		5	2605		A 559/k
740	316		20	2635		A 560/s
755	314		19	2633		A 561/s
775	237		10	2615		A 562/t
791	214		4	2603		A 563/k
797	278				utan åtgärd	A 564/j
806	239		11	2617		A 565/t
824	322				utan åtgärd	A 566/s
842	312		18	2631		A 568/s

Sak	
nr	rubrik
A 571/j	Medlemsförslag om indrivning av felparkeringsavgifter i annat nordiskt land
A 577/j	Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
<i>B. Ministerrådsförslag</i>	
B 27Å/e	Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet
B 29/j	Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet
<i>C. 1980. Berättelser</i>	
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*2/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
*5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
*7/s	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
*8/k a	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning 1978
*8/k b	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning 1979
*9/e	Berättelse från Nordtest
*10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/e	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden
*17/s	Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
*18/s	Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område
*19/t	Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
*20/s	Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
*21/t	Berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet
*22/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
865	282		14	2623		A 571/j
872	283				fortsatt behandling	A 577/j
880	368		25	2645		B 27 Ä/e
904	283				fortsatt behandling	B 29/j
907						I
	192		1	2651	(kultur)	
	224		2	2653	(trafik)	
	249		3	2655	(jur.)	
	296		4	2657	(soc. o miljö)	
	342		5	2660	(ekon.)	
—	—				(berättelse ej avgiven)	*2/k
1843	63				(till handlingarna)	*3/e
1846	63				(till handlingarna)	*4/e
1848	63				(till handlingarna)	*5/k
1852	63				(till handlingarna)	*6/j
1855	63				(till handlingarna)	*7/s
1861	63				(till handlingarna)	*8/k a
1865	63				(till handlingarna)	*8/k b
1871	63				(till handlingarna)	*9/e
1874	63				(till handlingarna)	*10/s
1877	63				(till handlingarna)	*11/e
1880	63				(till handlingarna)	*12/e
1882	63				(till handlingarna)	*13/k
1885	63				(till handlingarna)	*14/e
1888	63				(till handlingarna)	*15/j
1890	199				styrelsen beviljad ansvarsfrihet; till handlingarna	16/k
1923	63				(till handlingarna)	*17/s
1928	63				(till handlingarna)	*18/s
1932	63				(till handlingarna)	*19/t
1935	63				(till handlingarna)	*20/s
1939	63				(till handlingarna)	*21/t
1943	63				(till handlingarna)	*22/k
1950	63				(till handlingarna)	*23/k
1955	63				(till handlingarna)	*24/k

Sak	
nr	rubrik
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/e	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
29/e	Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N)
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*36/e	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977
*37/t	Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
*40/k	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning
*41/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
42/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken
*43/s	Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)
*44/k	Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
<i>D. 1980. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
1/1967/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
*9/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*35/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1963	63				(till handlingarna)	*25/t
1966	63				(till handlingarna)	*26/k
1978	63				(till handlingarna)	*27/t
1980	63				(till handlingarna)	*28/e
1988	351				till handlingarna	29/e
1992	63				(till handlingarna)	*30/j
1995	63				(till handlingarna)	*31/e
1999	63				(till handlingarna)	*32/s
2004	63				(till handlingarna)	*33/e
2008	63				(till handlingarna)	*34/k
2017	352				till handlingarna	35/e
2053	63				(till handlingarna)	*36/s
2057	63				(till handlingarna)	*37/t
2061	63				(till handlingarna)	*38/k
2076	63				(till handlingarna)	*39/e
2079	63				(till handlingarna)	*40/k
2087	63				(till handlingarna)	*41/k
2092	339, 352, 384				till handlingarna	42/e
2121	63				(till handlingarna)	*43/s
2124	63				(till handlingarna)	*44/k
2130	262				nya meddelanden	29/1966/j
2132	227				slutbehandlad	1/1967/t
2145	63				(till handlingarna)	*2/1968/j
2146	63				(till handlingarna)	*9/1968/t
2147	63				(till handlingarna)	*27/1968/t
2148	227				slutbehandlad	35/1968/t
2154	199				slutbehandlad	7/1969/k
2156	314				slutbehandlad	29/1969/s
2158	323				slutbehandlad	1/1970/s
2161	199				slutbehandlad	9/1970/k
2163	199				slutbehandlad	13/1970/k
2167	63				(till handlingarna)	*15/1970/t
2168	330				fortsatt behandling	30/1970/s

nr	Sak
	rubrik
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
6/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*2/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*18/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
*2/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
*3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
11/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
*13/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
15/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
2171	63				(till handlingarna)	*35/1970/t
2172	207				slutbehandlad	1/1971/k
2174	364				slutbehandlad	6/1971/e
2177	63				(till handlingarna)	*7/1971/e
2180	211				slutbehandlad	11/1971/k
2182	63				(till handlingarna)	*19/1971/s
2185	245				fortsatt behandling	20/1971/k
2188	381				fortsatt behandling	1/1972/e
2191	63				(till handlingarna)	*2/1972/e
2192	63				(till handlingarna)	*5/1972/j
2193	63				(till handlingarna)	*7/1972/e
2194	63				(till handlingarna)	*8/1972/t
2195	63				(till handlingarna)	*9/1972/t
2196	63				(till handlingarna)	*11/1972/t
2197	217				fortsatt behandling	14/1972/k
2199	63				(till handlingarna)	*15/1972/t
2200	63				(till handlingarna)	*18/1972/e
2204	63				(till handlingarna)	*20/1972/j
2205	325	333			fortsatt behandling	1/1973/s
2208	63				(till handlingarna)	*2/1973/s
2209	63				(till handlingarna)	*3/1973/s
2210	263	291			nya meddelanden	10/1973/j
2218	264				slutbehandlad	11/1973/j
2221	63				(till handlingarna)	*13/1973/e
2222	214				nya meddelanden	15/1973/k

nr	Sak
	rubrik
*17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
22/1973/j	Meddelanden om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
25/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
*27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen – Stora sjöfallet
28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
32/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
*3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
*6/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet
10/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
*11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket
*14/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
*15/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
*16/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst – västhandeln
18/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
*20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
22/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
*23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
25/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
*26/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2235	63				(till handlingarna)	*17/1973/k
2236	63				(till handlingarna)	*20/1973/k
2237	249				nya meddelanden	22/1973/j
2240	63				(till handlingarna)	*24/1973/t
2241	227				slutbehandlad	25/1973/t
2243	63				(till handlingarna)	*27/1973/t
2244	241				fortsatt behandling	28/1973/t
2246	323				slutbehandlad	32/1973/s
2248	63				(till handlingarna)	*3/1974/s
2249	63				(till handlingarna)	*6/1974/s
2250	227				slutbehandlad	10/1974/t
2252	63				(till handlingarna)	*11/1974/t
2254	63				(till handlingarna)	*13/1974/t
2256	63				(till handlingarna)	*14/1974/t
2257	63				(till handlingarna)	*15/1974/e
2259	63				(till handlingarna)	*16/1974/e
2260	199				slutbehandlad	18/1974/k
2263	63				(till handlingarna)	*20/1974/e
2265	342				nya meddelanden	21/1974/e
2269	364				slutbehandlad	22/1974/e
2271	63				(till handlingarna)	*23/1974/e
2272	63				(till handlingarna)	*24/1974/j
2274	249				nya meddelanden	25/1974/j
2277	63				(till handlingarna)	*26/1974/t

nr	Sak
	rubrik
*27/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
1/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå
*3/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
*4/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden
*5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
*6/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer
*8/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
*9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
10/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
*13/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
15/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
*19/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
*2/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
*4/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese möjligheter för pensionärer m. fl.
5/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område
*7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
*8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
*9/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
10/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område
11/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
12/1976/e	Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
2278	63				(till handlingarna)	*27/1974/s
2279	63				(till handlingarna)	*28/1974/s
2281	227				slutbehandlad	1/1975/t
2283	63				(till handlingarna)	*3/1975/t
2284	63				(till handlingarna)	*4/1975/t
2285	63				(till handlingarna)	*5/1975/e
2288	63				(till handlingarna)	*6/1975/e
2290	63				(till handlingarna)	*8/1975/s
2292	63				(till handlingarna)	*9/1975/s
2293	329				fortsatt behandling	10/1975/s
2295	63				(till handlingarna)	*13/1975/k
2296	199				nya meddelanden	14/1975/k
2299	207				slutbehandlad	15/1975/k
2302	211				nya meddelanden	16/1975/k
2305	63				(till handlingarna)	*19/1975/s
2334	63				(till handlingarna)	*2/1976/t
2335	241				fortsatt behandling	3/1976/t
2338	63				(till handlingarna)	*4/1976/t
2340	212				slutbehandlad	5/1976/k
2343	63				(till handlingarna)	*7/1976/k
2344	63				(till handlingarna)	*8/1976/k
2345	63				(till handlingarna)	*9/1976/k
2346	207				slutbehandlad	10/1976/k
2348	207				slutbehandlad	11/1976/k
2350	364				slutbehandlad	12/1976/e

nr	Sak
	rubrik
15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
*16/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
17/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
1/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
5/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna
6/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
*7/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
*8/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
*9/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet
*10/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten
*11/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö
*12/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
*13/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
*14/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
*15/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation
*16/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
17/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
18/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden
1/1978/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet
*2/1978/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
*3/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skolgång utbildning
*4/1978/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov
5/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
*6/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
2352	212				nya meddelanden	15/1976/k
2354	63				(till handlingarna)	*16/1976/j
2356	294				fortsatt behandling	17/1976/j
2358	342				nya meddelanden	1/1977/e
2361	342				nya meddelanden	5/1977/e
2371	332				fortsatt behandling	6/1977/s
2373	63				(till handlingarna)	*7/1977/s
2375	63				(till handlingarna)	*8/1977/s
2377	63				(till handlingarna)	*9/1977/s
2381	63				(till handlingarna)	*10/1977/t
2383	63				(till handlingarna)	*11/1977/t
2384	63				(till handlingarna)	*12/1977/k
2387	63				(till handlingarna)	*13/1977/k
2388	63				(till handlingarna)	*14/1977/k
2389	63				(till handlingarna)	*15/1977/e
2390	63				(till handlingarna)	*16/1977/k
2391	213				nya meddelanden	17/1977/k
2393	221	386			nya meddelanden	18/1977/k
2396	227				slutbehandlad	1/1978/t
2398	63				(till handlingarna)	*2/1978/k
2400	63				(till handlingarna)	*3/1978/e
2401	63				(till handlingarna)	*4/1978/t
2403	333				fortsatt behandling	5/1978/s
2405	63				(till handlingarna)	*6/1978/s

nr	Sak
	rubrik
*7/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
*8/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet
*9/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
*10/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
11/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning
*12/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden
13/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
*14/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
*15/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser
1/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete
2/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden
3/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag
4/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten
*5/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
*6/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
*7/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten
*8/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg
*9/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss
*10/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974
*11/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss
*12/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden
13/1979/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete
*14/1979/j	Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens
*15/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2406	63				(till handlingarna)	*7/1978/s
2407	63				(till handlingarna)	*8/1978/s
2408	63				(till handlingarna)	*9/1978/s
2409	63				(till handlingarna)	*10/1978/s
2410	323				slutbehandlad	11/1978/s
2412	63				(till handlingarna)	*12/1978/s
2415	324				fortsatt behandling	13/1978/s
2417	63				(till handlingarna)	*14/1978/e
2418	63				(till handlingarna)	*15/1978/e
2420	342				nya meddelanden	1/1979/e
2422	342				nya meddelanden	2/1979/e
2446	342	379			nya meddelanden	3/1979/e
2448	340				fortsatt behandling	4/1979/s
2450	63				(till handlingarna)	*5/1979/s
2451	63				(till handlingarna)	*6/1979/s
2452	63				(till handlingarna)	*7/1979/s
2453	63				(till handlingarna)	*8/1979/t
2454	63				(till handlingarna)	*9/1979/t
2455	63				(till handlingarna)	*10/1979/t
2456	63				(till handlingarna)	*11/1979/t
2457	63				(till handlingarna)	*12/1979/t
2458	249				nya meddelanden	13/1979/j
2461	63				(till handlingarna)	*14/1979/j
2462	63				(till handlingarna)	*15/1979/k

nr	Sak
	rubrik
*16/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland
*17/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
*18/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper
*19/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
*20/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
21/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge
*22/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur
	<i>E. Frågor</i>
1.	Fråga till Nordiska ministerrådet om temahäftena om Nordens historia /D 1980/14/1972/k/
2.	Fråga till Finlands regering om svenska språkets ställning i Finland
3.	Fråga till Nordiska ministerrådet om flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige /D 1980/28/1973/t/
4.	Fråga till de nordiska regeringarna om internordisk giltighet för körkort /D 1980/3/1976/t/
5.	Fråga till Nordiska ministerrådet om charterskatt på resor mellan de nordiska länderna
6.	Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska passkontrollöverenskommelsen /D 1980/10/1973/j/
7.	Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område /D 1980/10/1975/s/
8.	Fråga till Nordiska ministerrådet om genomförande av åtgärder för att motverka faktorer som förorsakar handikapp /D 1980/13/1978/s/
9.	Fråga till Nordiska ministerrådet om missbruk av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten /D 1980/4/1979/s/
10.	Fråga till Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar om föreningssituationen i Östersjön /D 1980/30/1970/s/
11.	Fråga till Nordiska ministerrådet om en utredning av de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna vid en väsentlig förkortning av arbetstiden /D 1980/6/1977/s/
12.	Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska jämställdhetsarbetet /D 1980/1/1973/s och D 1980/5/1978/s/
13.	Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att trygga verksamheten för den nordiska expertkommittén för transplantationsfrågor
14.	Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för övervakning av multinationella företags verksamhet /D 1980/3/1979/e/
15.	Fråga till Nordiska ministerrådet om mildrande tullbestämmelser beträffande flyttningssgodis i Norden
16.	Fråga till Nordiska ministerrådet om tryggande av arbetsron i skolorna
17.	Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden /D 1980/18/1977/k/
18.	Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrande av det egentliga vårdarbetets och vårdpersonalens ställning inom sjukvården

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2463	63				(till handlingarna)	*16/1979/k
2464	63				(till handlingarna)	*17/1979/k
2465	63				(till handlingarna)	*18/1979/k
2467	63				(till handlingarna)	*19/1979/k
2468	63				(till handlingarna)	*20/1979/k
2469	200				nya meddelanden	21/1979/k
2472	63				(till handlingarna)	*22/1979/k
2473	217					1.
2474	218					2.
2474	241					3.
2477	243					4.
2478	244					5.
2480	291					6.
2482	329					7.
2483	324					8.
2484	340					9.
2485	330					10.
2486	332					11.
2487	333					12.
2489	324					13.
2490	378					14.
2491	379					15.
2492	220					16.
2494	221					17.
2496	337					18.

Sak	
nr	rubrik
19.	Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk examensgiltighet
20.	Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m. /D 1980/1/1972/e/
21.	Fråga till Sveriges regering om TV-överföring mellan Finland och Sverige /D 1980/20/1971/k/
22.	Fråga till de nordiska regeringarna om turism och chartertrafik
23.	Fråga till Norges och Sveriges regeringar om modifiering av charterbestämmelserna
24.	Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt samarbete inom det offentliga utredningsväsendet /D 1980/17/1976/j/
25.	Fråga till Nordiska ministerrådet om vård i hemmet av sjukliga åldringar /D 1980/1/1973/s/
26.	Fråga till Nordiska ministerrådet om införande av en socialklausul i internationella handelsavtal
27.	Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska valutasamarbetet
28.	Fråga till de nordiska regeringarna om energiproblem och sparåtgärder för att säkra försörjningen
29.	Fråga till Nordiska ministerrådet om Nordiska investeringsbankens verksamhet /C 1980/42/e/
30.	Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av Nordiska investeringsbankens styrelse /C 1980/42/e/
31.	Fråga till Nordiska ministerrådet om de multinationella företagens roll i Norden
32.	Fråga till Nordiska ministerrådet om upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden
33.	Fråga till Nordiska ministerrådet om det nordiska biståndssamarbetet
34.	Fråga till Nordiska ministerrådet om forskning och utprovning av alternativa energikällor
	<i>Utanför saklistan förelägges för rådet:</i>
Dokument 1	Rapport från Nordiska rådets presidium
Dokument 2	Förslag från Nordiska rådets presidium

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2498	222					19.
2500	381					20.
2502	223					21.
2504	245					22.
2505	246					23.
2506	294					24.
2507	325					25.
2508	326					26.
2509	382					27.
2510	383					28.
2511	384					29.
2512	339					30.
2513	384					31.
2514	242					32.
2515	340					33.
2516	385					34.
2517	63					Dokument 1
2592	61					Dokument 2

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

forskning om de mänskliga rättigheterna:
647

Mut- och bestickningsbrott: 797

Adelsohn, Ulf, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

flygtrafiken mellan de nordliga delarna
av Finland, Norge och Sverige (fråga):
241

internordisk giltighet för körkort (fråga):
244

turism och chartertrafik (fråga): 245, 246
modifiering av charterbestämmelserna
(fråga): 246, 247

Ágústsson, Einar, Isl. del. (F)

Vald medlem till 10 januari 1980

Medlemsförslag:

datateknikens konsekvenser: 659

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

konsumentskydd beträffande las: 457

kvävernans kultur och språk: 496

Yttrande:

kvävernans kultur och språk: 208

flygtrafiken mellan de nordliga delarna
av Finland, Norge och Sverige (fråga):
242

indrivning av felparkeringsavgifter:

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskning om de mänskliga rättigheterna:
647

Yttranden:

generaldebatt: 82, 92, 93, 124, 189

berättelse från Nordiska ministerrådet
(juridiska utskottet): 249, 259, 261

äktenskapslagstiftning: 249, 259, 261

multinationella företagens roll: 249, 259,
261

nordiskt datasamarbete: 249, 259, 261

lag mot stöd till politiska partier: 265

amatörboxning: 272, 273

nordiska passkontrollöverenskommelsen
(fråga): 294

Andersen, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

rättsskyddet vid sjukdom: 316

nordiskt samarbetsorgan på livsmedels-
forskningens område (fråga): 329

jämställdhetssamarbetet (fråga): 335

samarbetsprogram på konsumentområdet:
373

Andersson, Karin, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

nordiska passkontrollöverenskommelsen
(fråga): 291, 293

berättelse från Nordiska ministerrådet
(social- och miljöutskottet): 305

Andersson, Lennart, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

svenska språkets ställning i Finland (frå-
ga): 218, 219

forskning om de mänskliga rättigheterna:
277

mut- och bestickningsbrott: 280

Antonsson, Johannes, Sv. del. (c)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531

Åsgrímsson, Halldór, Isl. del. (F.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 164

Benkow, Jo, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utlandsskolor: 468

kväernas kultur och språk: 496

Yttranden:

generaldebatt: 114

berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 197

berättelse från Nordiska ministerrådet
(social- och miljöutskottet): 306

Berge, Gunnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

glasindustrin: 684

Yttranden:

generaldebatt: 121

berättelse från Nordiska investeringsban-
ken: 358, 359

glasindustrin: 365

övervakning av multinationella företag
(fråga): 378

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531

produktion och distribution av videokas-
setter: 595

projektanställdas ställning utanför Nor-
den: 755

Yttranden:

generaldebatt: 127

berättelse från Nordiska investeringsban-
ken: 352

bestämmelser och normer avseende tryck-
kärl m. m. (fråga): 381

multinationella företagens roll i Norden
(fråga): 384

Bondevik, Kjell Magne, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 196

produktion och distribution av videokas-
setter: 214

samarbete inom videogramområdet samt
inom tillämpningen av den nya infor-
mationsteknologin: 214

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 349

berättelse från Nordel: 349

berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 349

energisamarbete: 349

radioaktivt avfall: 349

utvecklingsländerna: 349

regionalpolitiskt samarbete: 349

valutapolitiskt och monetärt samarbete:
349

samarbete i OECD om uppförandekod
för multinationella företag: 349

Boo, Karl, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 175

Brundtland, Gro Harlem, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 145, 147, 148

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 346

berättelse från Nordel: 346

berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 346

energisamarbete: 346

radioaktivt avfall: 346

utvecklingsländerna: 346

regionalpolitiskt samarbete: 346

valutapolitiskt och monetärt samarbete:
346

samarbete i OECD om uppförandekod för
multinationella företag: 346

samarbetsprogram på konsumentområdet:
370, 375

Carlshamre, Nils, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttranden:

lag mot stöd till politiska partier: 268

självständig färöisk representation i Nor-
diska rådet: 284

färöisk och grönländsk representation i
Nordiska rådet: 284

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

fraktcharter: 393

kvävernans kultur och språk: 496

pensionärernas resande: 567

bilavgiftssystem: 582

datateknikens konsekvenser: 659

nordisk bokmarknad: 726

rättsskyddet vid sjukdom: 740

nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Christensen, Christian, Danm. riges del.

(KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fraktcharter: 393

nordisk idrottsfolkhögskola: 416

isbrytarassistans till passagerarfärjor: 554

bilavgiftssystem: 582

Yttrande:

fraktcharter: 230

Christensen, Ib, Danm. riges del. (DR)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 91, 92, 93

lag mot stöd till politiska partier: 266

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 290

färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 290

Dahlman, Nils, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem till 7 februari 1980

Medlemsförslag:

flygpriserna på inomnordiska rutten: 481

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531

isbrytarassistans till passagerarfärjor: 554

projektanställdas ställning utanför Norden: 755

nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Dalsager, Poul, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 7 november 1979

Medlemsförslag:

glasindustrin: 684

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kvävernans kultur och språk: 496

isbrytarassistans till passagerarfärjor: 554

bilavgiftssystem: 582

nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Yttranden:

generaldebatt: 174

fraktcharter: 230

nordiskt trafiksäkerhetsår: 237, 239

internordisk giltighet för körkort (fråga): 243, 244

Ekelund, Ulla, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

arbetsmiljörisker i samband med graviditet: 842

Ekorre, Mikko, Finl. del. (Skdl)

Suppleant till 10 april 1979

Medlemsförslag:

kvävernans kultur och språk: 496

Enggaard, Knud, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttranden:

berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter: 352

berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling: 352

tid och plats för nästa ordinarie session: 386

Eriksson, Olle, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

konsumentskydd beträffande lås: 457

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

glasindustrin: 684

Fischer Möller, Inge, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Yttranden:

fraktcharter: 230

pensionärernas resande: 234

socialklausul i internationella handelsavtal (fråga): 326, 327

- Nordiska investeringsbankens styrelse
(fråga): 339, 340
- Fjeldvar, Rolf*, Norska del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
utlandsskolor: 468
kvänernas kultur och språk: 496
- Yttranden:
generaldebatt: 136
kvänernas kultur och språk: 208
berättelse från Nordiska ministerrådet
(social- och miljöutskottet): 302
- Folke, Steen*, Danm. riges del. (VS)
Suppleant
Medlemsförslag:
självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 872
- Friberg, Ralf*, Finl. del. (Sd)
Vald medlem till 10 april 1979
Medlemsförslag:
utlandsskolor: 468
flygpriserna på inomnordiska rutter: 481
isbrytarassistans till passagerarfärjor: 554
bilavgiftssystem: 582
- Fälldin, Thorbjörn*, Sv. del. (c)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
generaldebatt: 88
- Førde, Einar*, Norska del. (A)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
tryggheten av arbetsron i skolorna (fråga): 220
spridande av nordisk film inom Norden (fråga): 221
nordisk examensgiltighet (fråga): 222, 223
- Gadd, Arne*, Sv. del. (s)
Suppleant
Yttrande:
generaldebatt: 179
- Gestrin, Kristian*, Finl. del. (Sv)
Vald medlem till 10 april 1979
Medlemsförslag:
utlandsskolor: 468
tjänstgöring i annat nordiskt land: 531
- Gislason, Ingvar*, Isl. del. (F.)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
generaldebatt: 81, 144
temahäftan om Nordens historia (fråga): 217
- Gjerde, Bjartmar*, Norska del. (A)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
generaldebatt: 97
det offentliga utredningsväsendet (fråga): 294, 295
berättelse från Nordiska investeringsbanken: 362, 363
energiproblem och åtgärder för att säkra försörjningen (fråga): 383
multinationella företagens roll i Norden (fråga): 384, 385
alternativa energikällor (fråga): 385, 386
- Gjertsen, Astrid*, Norska del. (H)
Vald medlem
Medlemsförslag:
lag mot stöd till politiska partier: 411
- Yttranden:
generaldebatt: 177
utlänningslagstiftning och utlänningspolitik: 263
samarbetsprogram på konsumentområdet: 372
- Glensgård, Leif*, Danm. riges del. (FP)
Vald medlem
Yttranden:
generaldebatt: 188
fraktcharter: 228, 229, 230
pensionärernas resande: 234
nordiskt trafiksäkerhetsår: 238
turism och chartertrafik (fråga): 245, 246
modifiering av charterbestämmelserna (fråga): 246, 247
berättelse från Nordiska investeringsbanken: 357
valutasamarbetet (fråga): 382, 383
energiproblem och åtgärder för att säkra försörjningen (fråga): 383
- Gotfredsen, Annelise*, Danm. riges del. (KF)
Vald medlem
Yttrande:
generaldebatt: 152

Guðmundsson, Gils, Isl. del. (Ab)

Vald medlem till 10 januari 1980

Medlemsförslag:

produktion och distribution av videokassetter: 595

nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Guðnason, Eiður, Isl. del. (A)

Vald medlem till 10 januari 1980

Medlemsförslag:

glasindustrin: 684

Gunnarsson, Árni, Isl. del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

nordisk bokmarknad: 216

Gustavsson, Rune, Sv. del. (c)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 140, 143, 158

datateknikens konsekvenser: 308

Halvgaard, Børge, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttrande:

akupunktur: 319

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskning om de mänskliga rättigheterna: 647

Yttranden:

generaldebatt: 85, 87, 88, 168

fraktcharter: 229

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 348

berättelse från Nordel: 348

berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor: 348

energisamarbete: 348

radioaktivt avfall: 348

utvecklingsländerna: 348

regionalpolitiskt samarbete: 348

valutapolitiskt och monetärt samarbete: 348

samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag: 348

Haugaard, Svend, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 7 november 1979

Medlemsförslag:

samnordisk stadsforskning: 624

samarbete inom videogramområdet samt inom tillämpningen av den nya informationsteknologin: 791

Haugstvedt, Asbjorn, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531

rättsskyddet vid sjukdom: 740

arbetsmiljörisker i samband med graviditet: 842

Yttranden:

generaldebatt: 153

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 296, 307

akupunktur: 321

Helgadóttir, Ragnhildur, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem till 22 december 1979

Medlemsförslag:

lag mot stöd till politiska partier: 411, industriella projekt: 636

Helveg Petersen, Niels, Danm. riges del.

(RV)

Vald medlem

Yttrande:

samarbetsprogram på konsumentområdet: 368, 375

Hentze, Demmus, Danm. riges del. (Fkfl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 108

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 291

färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 291

Hermannsson, Steingrímur, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden (fråga): 242

Hermannsson, Sverrir, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

bilavgiftssystem: 582

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 347

berättelse från Nordel: 347

berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 347

energisamarbete: 347

radioaktivt avfall: 347

utvecklingsländerna: 347

regionalpolitiskt samarbete: 347

valutapolitiskt och monetärt samarbete:
347

samarbete i OECD om uppförandekod för
multinationella företag: 347

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

industriella projekt: 636

Yttranden:

generaldebatt: 122, 124

lag mot stöd till politiska partier: 267

industriella projekt: 364

Hetemäki-Olander, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kväernas kultur och språk: 496

industriella projekt: 636

projektanställdas ställning utanför Nor-
den: 755

Yttranden:

generaldebatt: 63

nordisk examensgiltighet (fråga): 222, 223

Hirvelä, Inger, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 125, 126, 150

berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 195

spridning av nordisk film inom Norden
(fråga): 221

berättelse från Nordiska ministerrådet
(social- och miljöutskottet): 306

Holmberg, Gustav, Danm. riges del. (V)

Vald medlem till 7 november 1979

Medlemsförslag:

fraktcharter: 393

Håvik, Doris, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttrande:

tillgodoräknande av tjänstgöring i annat
nordiskt land: 311

Häll, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttrande:

det samiska kulturlivet: 212

Jakobsdóttir, Svava, Isl. del. (Ab)

Vald medlem till 10 januari 1980

Medlemsförslag:

produktion och distribution av videokas-
setter: 595

arbetsmiljörisker i samband med gravidi-
tet: 842

Jakobsen, Johan J., Norska del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

pensionärernas resande: 567

datateknikens konsekvenser: 659

Yttranden:

generaldebatt: 128

datateknikens konsekvenser: 309

berättelse från Nordiska investeringsban-
ken: 356

samarbetsprogram på konsumentsovrå-
det: 374

Jansson, Olof, Finl. del. (AS)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 107

Johansson, Knut, Sv. del. (s)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

glasindustrin: 684

Jónsson, Stefán, Isl. del. (AB)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 172

sänkning av flygpriserna på inomnordiska
rutter: 231

färjeförbindelse mellan Island, Färöarna
och övriga Norden (fråga): 242, 243

lag mot stöd till politiska partier: 266

konsumentskydd beträffande lås: 376, 377

Järvenpää, Heikki, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Yttrande:

registrering av läkemedel: 322

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 100

Kanerva, Ilkka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531

Yttranden:

generaldebatt: 168, 182

indrivning av felparkeringsavgifter: 282

Karhuvaara, Sinikka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttranden:

språkundervisning för finska barn i Sverige: 199

TV-överföring mellan Finland och Sverige (fråga): 223, 224

Knuutila, Sakari, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Yttranden:

generaldebatt: 189

isbrytarassistans till passagerarfärjor: 232

mut- och bestickningsbrott: 280

tullbestämmelser beträffande flyttningsgods (fråga): 379, 380

Koivisto, Mauno, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 84

Koivisto, Tellervo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttrande:

biståndssamarbetet (fråga): 340

Korvald, Lars, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 103

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 255, 261

äktenskapslagstiftning: 255, 261

multinationella företagens roll: 255, 261

nordiskt datasamarbete: 255, 261

berättelse från Nordiska investeringsbanken: 361

Kyllingmark, Håkon, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

bilavgiftssystem: 582

nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Yttranden:

fraktcharter: 228, 229

bilavgiftssystem: 235

Liikanen, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttranden:

nordisk språkkonvention: 262

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 304

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete: 436

utlandsskolor: 468

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531

glasindustrin: 684

rättsskyddet vid sjukdom: 740

projektanställdas ställning utanför Norden: 755

registrering av läkemedel: 824

arbetsmiljörisker i samband med graviditet: 842

Yttranden:

generaldebatt: 159

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 298

vård i hemmet av sjukliga äldre (fråga): 325

Lind, Nathalie, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk idrottsfolkhögskola: 416

Yttranden:

mut- och bestickningsbrott: 278, 281

det offentliga utredningsväsendet (fråga):
294, 295

Lindahl, Essen, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

amatörboxning: 523

nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Yttranden:

nordiskt trafiksäkerhetsår: 238

flygtrafiken mellan de nordliga delarna
av Finland, Norge och Sverige (fråga):
241

Linder, Staffan Burenstam, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 96

Listau, Thor, Norska del. (H)

Suppleant

Medlemsförslag:

kvävernars kultur och språk: 496

Luja-Penttilä, Sinikka, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
(social- och miljöutskottet): 300

vårdarbetets och vårdpersonalens ställning
inom sjukvården (fråga): 337, 338
anabola steroider inom elitidrotten (fråga):
340, 341

Lund, Thor, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

isbrytarassistans till passagerarfärjor: 554
nordiskt trafiksäkerhetsår: 775

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

nordiska passkontrollöverenskommelsen
(fråga): 291, 293

jämställhetssamarbetet (fråga): 333, 335

Lundkvist, Svante, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 70, 112, 124, 142, 143, 144
föreningssituationen i Östersjön (fråga):
330, 331

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 344, 350

berättelse från Nordel: 344, 350

berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 344, 350

energisamarbete: 344, 350

radioaktivt avfall: 344, 350

utvecklingsländerna: 344, 350

regionalpolitiskt samarbete: 344, 350

valutapolitiskt och monetärt samarbete:
344, 350

samarbete i OECD om uppförandekod
för multinationella företag: 344, 350

glasindustrin: 367

Marklund, Eivor, Sv. del. (vpk)

Suppleant

Medlemsförslag:

produktion och distribution av videokassetter: 595

Mathiesen, Matthias Á, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Yttranden:

inledningsanförande: 60

avslutningsanförande: 387

Mellqvist, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

amatörboxning: 523

isbrytarassistans till passagerarfärjor: 554

Mundebo, Ingemar, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

TV-överföring mellan Finland och Sverige (fråga): 223

charterskatt på resor mellan de nordiska
länderna (fråga): 244, 245

Mørch, Otto, Danm. riges del. (S)

Suppleant till 3 oktober 1979

Medlemsförslag:

fraktcharter: 393

Nilsen, Arne, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Nordiska expertkommittén för transplan-
tationsfrågor (fråga): 324, 325

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (c)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531
pensionärernas resande: 567
datateknikens konsekvenser: 659

Nordli, Odvar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 74

Olsen, Johannes M., Danm. riges del. (Sb)

Vald medlem

Yttrande:

självständig färöisk representation i Nor-
diska rådet: 291
färöisk och grönländsk representation i
Nordiska rådet: 291

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskning om de mänskliga rättigheterna:
647
registrering av läkemedel: 824

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 192
temahäftan om Nordens historia (fråga):
217

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttrande:

öppningsanförande: 55

Palmunen, Lauri, Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttrande:

skeppstekniskt och skeppsekonomiskt ut-
bildningssamarbete: 201

Patursson, Erlendur, Danm. riges del. (Tvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

produktion och distribution av videokas-
setter: 595
rättsskyddet vid sjukdom: 740
självständig färöisk representation i Nor-
diska rådet: 872

Yttranden:

generaldebatt: 129
självständig färöisk representation i Nor-
diska rådet: 284
färöisk och grönländsk representation i
Nordiska rådet: 284

Pedersen, Robert, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinsti-
tut: 424
forskning om de mänskliga rättigheterna:
647

Yttranden:

nordisk idrottsfolkhögskola: 201
utvidgat nordiskt idrottssamarbete: 212

Peltola, Kaarina (Kati), Finl. del. (Skdl)

Suppleant till 10 april 1979

Medlemsförslag:

produktion och distribution av videokas-
setter: 595

Petersson, Thage G., Sv. del. (s)

Suppleant

Yttrande:

generaldebatt: 112

Pétursson, Páll, Isl. del. (F)

Vald medlem

Yttrande:

berättelse från Nordiska investeringsban-
ken: 363

Pihlajamäki, Veikko, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

konsumentskydd beträffande lås: 457

Richardson, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

fraktcharter: 393
sannordisk stadsforskning: 624

Rihtniemi-Koski, Irma, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

arbetsmiljörisker i samband med graviditet: 842

Romanus, Gabriel, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 147, 148, 149
amatörboxning: 270, 272, 273
samnordisk stadsforskning: 378

Saarto, Veikko, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

internordisk giltighet för körkort (fråga): 243, 244

Sand, Ulf, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 158
samarbetsprogram på konsumentområdet: 369
tullbestämmelser beträffande flyttningsgods (fråga): 379, 380

Savola, Petter, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut: 424
akupunktur: 510
tjänstgöring i annat nordiskt land: 531
datateknikens konsekvenser: 659
jullandsprojekt: 723

Yttranden:

generaldebatt: 171
tryggandet av arbetsron i skolorna (fråga): 220
berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 303, 304
akupunktur: 322
vårdarbetets och vårdpersonalens ställning inom sjukvården (fråga): 337, 338
berättelse från Nordiska investeringsbanken: 359
konsumentskydd beträffande lås: 376, 377
alternativa energikällor (fråga): 385

Schlüter, Poul, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

industriella projekt: 636

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fraktcharter: 393
skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete: 436
konsumentskydd beträffande lås: 457
isbrytarassistans till passagerarfärjor: 554
nordiskt trafiksäkerhetsår: 775
transportstatistik: 806
indrivning av felparkeringsavgifter: 865

Yttranden:

generaldebatt: 186
transportstatistik: 240

Skantz, Anna-Greta, Sv. del. (s)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

registrering av läkemedel: 824

Steenholdt, Otto, Danm. riges del. (Grönl.)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 102, 152, 153
självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 290
färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 290

Stenbäck, Asser, Finl. del. (SkI)

Vald medlem

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 258
äktenskapslagstiftning: 258
multinationella företagens roll: 258
nordiskt datasamarbete: 258
amatörboxning: 269
akupunktur: 319

Stenbäck, Pär, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 12 juni 1979

Medlemsförslag:

samnordisk stadsforskning: 624

Yttranden:

generaldebatt: 131
svenska språkets ställning i Finland (fråga): 218

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 111
amatörboxning: 271

Strange, Ebba, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 151, 153
förkortning av arbetstiden (fråga): 332

Stubberud, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
(juridiska utskottet): 257
äktenskapslagstiftning: 257
multinationella företagens roll: 257
nordiskt datasamarbete: 257
patentsamarbete: 264

Sukselainen, V. J., Finl. del. (K)

Vald medlem till 7 november 1979

Medlemsförslag:

skeppstekniskt och skeppsekonomiskt ut-
bildningssamarbete: 436
tjänstgöring i annat nordiskt land: 531
datateknikens konsekvenser: 659

Sundberg, Ingrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

lag mot stöd till politiska partier: 411
utlandsskolor: 468
samarbete inom videogramområdet samt
inom tillämpningen av den nya infor-
mationsteknologin: 791
registrering av läkemedel: 824

Yttranden:

generaldebatt: 155, 158
utlandsskolor: 206
charterskatt på resor mellan de nordiska
länderna (fråga): 244, 245

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

nordisk idrottsfolkhögskola: 416
utlandsskolor: 468
kväternas kultur och språk: 496
pensionärernas resande: 567
datateknikens konsekvenser: 659

nordisk bokmarknad: 726

rättsskyddet vid sjukdom: 740

samarbete inom videogramområdet samt
inom tillämpningen av den nya infor-
mationsteknologin: 791

registrering av läkemedel: 824

Sundqvist, Ulf, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 12 juni 1979

Medlemsförslag:

glasindustrin: 684

Yttrande:

generaldebatt: 93

Söder, Karin, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 105

berättelse från Nordiska ministerrådet
(social- och miljöutskottet): 304

åtgärder mot handikapp (fråga): 324

vård i hemmet av sjukliga äldre (frå-
ga): 325

socialklausul i internationella handelsav-
tal (fråga): 326, 327

Söderström, Sten, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

projektanställdas ställning utanför Nor-
den: 755

arbetsmiljörisker i samband med gravidi-
tet: 842

Yttranden:

generaldebatt: 166

nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinsti-
tut: 317

akupunktur: 321

Nordiska expertkommittén för transplan-
tationsfrågor (fråga): 324, 325

anabola steroider inom elitidrotten (frå-
ga): 340, 341

Tastesen, Bernhardt, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

registrering av läkemedel: 824

arbetsmiljörisker i samband med gravidi-
tet: 842

Yttranden:

generaldebatt: 139

amatörboxning: 272
 arbetsmiljörisker i samband med graviditet: 312

Taxell, Christoffer, Finl. del. (sfp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 252
 äktenskapslagstiftning: 252
 multinationella företagens roll: 252
 nordiskt datasamarbete: 252
 nordisk språkkonvention: 262
 föreningssituationen i Östersjön (fråga): 330

Taxell, Christoffer, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 73

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem till 10 april 1979

Medlemsförslag:

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531
 samnordisk stadsforskning: 624

Työljäärvi, Pirkko, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 115
 förkortning av arbetstiden (fråga): 332, 333
 Nordiska investeringsbankens styrelse (fråga): 339, 340
 berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 347
 berättelse från Nordel: 347
 berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor: 347
 energisamarbete: 347
 radioaktivt avfall: 347
 utvecklingsländerna: 347
 regionalpolitiskt samarbete: 347
 valutapolitiskt och monetärt samarbete: 347
 samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag: 347
 bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m. (fråga): 381, 382

Utkilen, Sigrid, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

arbetsmiljörisker i samband med graviditet: 842

Yttranden:

arbetsmiljörisker i samband med graviditet: 313
 projektanställdas ställning utanför Norden: 315
 åtgärder mot handikapp (fråga): 324

Valle, Inger Louise, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 169

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

produktion och distribution av videokassetter: 595

Yttranden:

generaldebatt: 117
 amatörboxning: 273

Westerholm, Raino, Finl. del. (SkI)

Vald medlem till 10 april 1979

Medlemsförslag:

tjänstgöring i annat nordiskt land: 531

Westerlund, Henrik, Finl. del. (Sfp)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 149

Westerlund, Seppo, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem till 10 april 1979

Medlemsförslag:

konsumentskydd beträffande lås: 457
 flygpriserna på inomnordiska rutter: 481
 samnordisk stadsforskning: 624

Wikström, Jan-Erik, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 137

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

industriella projekt: 636

Yttranden:

generaldebatt: 79, 87, 88, 126, 127, 167
 berättelse från Nordiska ministerrådet
 (ekonomiska utskottet): 350
 berättelse från Nordel: 350
 berättelse från Nordiska kontaktorganet
 för atomenergifrågor: 350
 energisamarbete: 350
 radioaktivt avfall: 350
 utvecklingsländerna: 350
 regionalpolitiskt samarbete: 350
 valutapolitiskt och monetärt samarbete:
 350
 samarbete i OECD om uppförandekod
 för multinationella företag: 350
 berättelse från Nordiska investeringsban-
 ken: 354, 359, 363
 glasindustrin: 367

Winberg, Håkan, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 16 oktober 1979

Medlemsförslag:

lag mot stöd till politiska partier: 411
 projektanställdas ställning utanför Nor-
 den: 755

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet
 (juridiska utskottet): 254
 äktenskapslagstiftning: 254
 multinationella företagens roll: 254
 nordiskt datasamarbete: 254

Wirtén, Rolf, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 161

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 2 november 1978

Medlemsförslag:

skeppstekniskt och skeppsekonomiskt ut-
 bildningssamarbete: 436

Yttrande:

generaldebatt: 119

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

konsumentskydd beträffande läs: 457
 kvävernas kultur och språk: 496
 pensionärernas resande: 567

Yttranden:

generaldebatt: 77
 berättelse från Nordiska ministerrådet
 (kulturutskottet): 194
 berättelse från Nordiska ministerrådet
 (trafikutskottet): 225
 berättelse från Nordiska trafiksäkerhets-
 rådet och dess samarbetsorgan: 225

Åsling, Nils, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 163

Østergaard, Lise, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 67
 nordiskt samarbetsorgan på livsmedels-
 forskningens område (fråga): 329, 330
 jämställdhetssamarbetet (fråga): 333, 336
 biståndssamarbetet (fråga): 340
 övervakning av multinationella företag
 (fråga): 378
 valutasamarbetet (fråga): 382

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2705–2725, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i NU-serien – se även förteckning i NU-serien)

- Acceleratorbaserad forskning: *C 163/k*, 1633
 ADB: se EDB
 Adoption: 1061
 Af: se Av
 Afganistan: 100
 Afrikainstitutet: **C 24/k*, 1955
 Akademi, folklig: *C 100/k*, 1459
 Akupunktur: *A 546/s*, 510
 Alkohol
 forskning, nämnden för: **C 17/s*, 1923
 och narkotikaproblem i Norden: 141,
 NU B 1979:14
 Amatörboxning: *A 547/j*, 523
 Antikviteter, utförelse av: **D 14/1977/k*, 2388
 Arbets-: se Arbets-
 Arbetsmarknad: 919, 947, 154
 institut för arbetsmarknadsfrågor:
 **D 7/1977/s*, 2373
 för lärare: **D 19/1979/k*, 2467
 för optiker: **D 3/1973/s*, 2209
 samarbetsprogram: **D 19/1975/s*, 2305
 utbildningscenter på Nordkalotten:
 **C 36/s*, 2053
 Arbetsmiljö: 921, 955
 arbetsmedicin: 955
 på fartyg: **D 8/1979/t*, 2453
 vid graviditet: *A 568/s*, 842
 handlingsprogram: **D 8/1977/s*, 2375
 till sjöss: **D 9/1979/t*, 2454
 yrkeshygien: 955
 Arbetsro i skolorna: *E 16*, 2492
 Arbetstiden
 förkortning av: *D 6/1977/s*, 2371, *E 11*, 2486
 konvention om: **D 12/1978/s*, 2412
 Arkiv, samnordiska: *D 11/1971/k*, 2180
 Arktisk medicinsk forskning, samarbetskom-
 mittén för: *C 158/k*, 1592
 ARKO-projektet: 1101
 Arvslagstiftning: 1058, 1061
 Asieninstitut: *C 156/k*, 1152
 Atomenergifrågor, kontaktorganet för:
 C 301/e, 1723
 Atomfysik, institut för: *C 151/k*, 1532
 Auktorisation för optiker: **D 2/1973/s*, 2208
 Bilar: se Personbilar
 Automobilerna: se Förare, Körkort och Motor-
 fordon
 Avfall
 radioaktivt: *D 11/1977/e*, 2358
 utsläpp i Bottniska viken: **D 8/1975/s*, 2290
 återvinning och återanvändning av re-
 surser: 1084, **E 15/1978/e*, 2418
 Avloppsvatten, rening av kommunalt: **D 7/*
1979/s, 2452
 AV-material, förbättrad distribution av: **D 7/*
1966/k, 2343
 Barn, trafikmiljö för: **D 11/1977/t*, 2383
 Barkulturen
 i Norden: NU A 1978:10, A 1979:11, 15
 och 16
 samarbete: **D 20/1979/k*, 2468
 stöd till: 1052, *D 5/1976/k*, 2340
 Bestickning: se Mutor
 Betyg: se Skolbetyg
 Bevis: se Skolbetyg
 Biblioteksområdet, samarbete: **D 15/1979/k*,
 2462
 Bilar: se Personbilar
 Bilavgiftssystem: *A 551/t*, 582
 Bilfärja: se Båtförbindelse
 Bilteknisk kommitté (NKB): 1738
 Biologisk bekämpning av skadedjur: **D 18/*
1972/k, 2200
 Biotoper och naturtyper, skydd av: **D 28/*
1974/s, 2279
 Biståndssamarbete: se Utvecklingsländerna
 Blinda: se Döv-blinda
 Bokmarknad: *A 559/k*, 726
 Bottniska viken, begränsning av utsläpp i:
 **D 8/1975/s*, 2290
 Bro
 vid Karesuando: **D 15/1970/t*, 2167
 landsvägs-, vid Kolari: **D 14/1974/t*, 2256
 över Tana älv vid Utsjoki kyrkby: *D 10/*
1974/t, 2250

- Buller: se Trafikbuller
 Byggsektorn, samarbete: 923, 969
 Båtar: se Fritidsbåtar
 Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och
 det övriga Norden: *D4/1975/t, 2284
 Børn: se Barn
- Charter
 bestämmelser, modifiering av: E23, 2505
 frakt-: A567/t, 393
 skatt på resor i Norden: E5, 2479
 trafik: E22, 2504
- CINA: se Asieninstitutet
 Cykeltrafikprojektet: 1131
- Dampkedler: se Ångpanne-
 Datalagstiftning: 1075
 Datasamarbete: D13/1979/j, 2458
 Datateknik: 57, 181
 konsekvenser: A556/s, 659
 Drogforskning, nämnden för: *C17/s, 1923
 Dyrefredning: se Fridlysning
 Döv-blinda, utbildning av lärare för: *D2/
 1978/k, 2398
- EDB og personvern: 1075
 EEC: se EG
 EF: se även EG
 EF-EFTA: 75
 EG, testresultat, ömsesidigt erkännande av:
 *D15/1974/e, 2257
- Ekologi, kollegium för: C155/k, 1597
 Ekonomi, nordisk inför 1980-talet: 71, 89
 Ekonomiskt politiskt samarbete: 146, 1299
 Ekonomiskt samarbete: 84, 911
 Eksamenskarakter: se Studentbetyg
 Eksport: se Export
 Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av:
 *D7/1977/e, 2177
- El-samarbejde: se Nordel
 Elitidrott, medicinskt missbruk: D4/1979/s,
 2448, E9, 2484
 Energiproblem: E29, 2511
 Energisamarbete: 72, 90, 95, 122, 913, 925,
 996, D21/1974/e, 2265
- Erstatning: se Skadestånd
 Etermedia, förbättrad information om Nor-
 den: *D13/1975/k, 2295
- Etnologi, kurser: C105/k, 1519
 Europeiska ekonomiska gemenskapen: se
 EG
 Examensgiltighet: E19, 2498
 Exportkrediter: 993, *D16/1974/e, 2259
- Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörjar-
 begreppet
 Fartyg, bestämmelser om säkerhet, arbets-
 miljö: *D8/1979/t, 2453
 Fellesmarked: se EG
 Felparkeringsavgifter: A571/j, 865
- Film
 kurser: C207/k, 1717
 samarbete: 138, 1050
 spridning av nordisk: D18/1977/k, 2393,
 E17, 2494
- Finans- och valutapolitik: 974
 Finländska barn, språkundervisning för:
 D14/1975/k, 2296
- Finsk-svenska utbildningsrådet: *C26/k,
 1966
 Finska invandrades kontakter med Finland:
 *D19/1971/s, 2182
- Fiskerifrågor, kontaktorganet för: *C12/e,
 1880
 Fiskeprodukter för u-länderna: *D14/1978/e,
 2417
- Fjernsyn: se TV
 Flygtrafik
 internordisk på korta rutter: *D8/1972/t,
 2194
 mellan de nordliga delarna av Finland,
 Norge och Sverige: D28/1973/t, 2244
 E3, 2477
 mellan Åland och stockholmsområdet:
 *D9/1972/t, 2195
 utvidgade resealternativ: *D2/1976/t, 2334
- Flygförbindelser i de nordiska utvecklings-
 områdena: 1125
- Flygpriser inom Norden: A544/t, 482
 Flyttningsgods, tullbestämmelser: E15, 2491
 Flyv: se Flyg
 FN: 76
- Fonogramarkiv: D17/1977/k, 2391
 Folkdiktning, institut för (NIF): C152/k, 1551
 Folkeakademi: se Akademi
 Folkhögskola, i Västnorge: D21/1979/k, 2469
 Folkupplysningssamarbete: 1051
- For-: se även För-
 Forbruger-: se Konsument
 Forskarkurser: C161/k, 1619, NUB1978: 8
 Forskning: 1043
 acceleratorbaserad: C163/k, 1633
 alkoholforskning, nämnden: *C17/s, 1923
 arktisk medicinsk, samarbetskommitté för:
 C158/k, 1592
 asienforskning, centralinstitutet för
 (CINA) C156/k, 1582

- humanistisk: *C23/k, 1950
 jordbruks-: *C33/k, 2004
 konflikt- och fredsforskning, samarbetskommittén för: C159/k, 1600
 kväverna: A545/k, 496
 lantbrukskooperation: *D15/1977/k, 2309
 om Latinamerika: *C40/k, 2079
 livsmedelsforskning, samarbetsprogram: D10/1975/s, 2293, E7, 2482
 massmedia: C164/k, 1637, D10/1976/k, 2346
 medicinsk: *C5/k, 1848
 naturvetenskapliga forskningsråden: *C34/k, 2008
 överflade og kolloid: se Ytkemisk forskning
 ozonskiktet: *D8/1978/s, 2407
 samhällsforskning
 komparativ: D15/1975/k, 2299
 samarbetsnämnden: *C8/ka, 1861, *C8/kb, 1865
 skogsforskning, samarbetsnämnden (SNS): *C28/k, 1980
 skärgårdsinstitut: *D27/1974/s, 2278
 stads-: A553/e, 624
 trafiksäkerhet: 1739
 transportekonomisk: *C25/t, 1963
 ytkemisk: D22/1974/e, 2269
 och utbildning om åldrandets problem: *D5/1979/s, 2450
 om Östeuropa: D1/1971/k, 2172
 öststats-: 1047
 Forskningscentrum för lantbrukskooperation: *D15/1977/k, 2389
 Forskningsinstitut, idrottsmedicinskt: A539/s, 424
 Forskningsrådet, skattevetenskapliga: *C39/e, 2076
 Forsknings-samarbete: 81, 104, 915, 1187
 Forureningsbekæmpelse: se Förening och Miljövärd
 Forældelse: se Preskription
 Fragtcharterflyv: A567/t, 393
 Framtidsstudier, program för: *D9/1976/k, 2345
 Freds- och konfliktforskning: C159/k, 1600
 Fremtid: se Framtid
 Fridlysningsbestämmelser för djur: *D2/1968/j, 2145
 Frihetsstraff, alternativ till: 1076
 Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: *D15/1972/t, 2199
 Frågor vid 28:e sessionen: 2473, Dokument 2, 2592
 Fysioterapeuter, vidareutbildning: *D3/1974/s, 2248
 Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete och EG
 Færdsel: se Trafik
 Färjeförbindelse Vasa–Umeå: D1/1975/t, 2281
 Färjor, isbrytarassistans: A549/t, 554
 Färöarna
 bilfärja mellan Island och det övriga Norden: *D4/1975/t, 2284
 litteratur, stöd till: *D20/1973/k, 2236
 Nordens Hus: 109, 1053, NUB 1977: 4
 självständig representation i Nordiska rådet: 108, A577/j, 872, B29/j, 904
 trafikförbindelse med det övriga Norden: *D11/1972/t, 130, 2196
 Förare av motorfordon, utbildning: *D35/1970/t, 2171
 Förarskydd vid trafikförsäkring: *D24/1973/t, 2240
 Førerbevis: se Körkort
 Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: *D20/1974/e, 2263
 Författning, publicering av: se Statutsamling
 Förening
 Bottniska viken, begränsning av utsläpp: *D8/1975/s, 2290
 av Östersjön, åtgärder mot: D30/1970/s, 2168, E10, 2485
 Förmyndarskap: 1059
 Försörjarbegreppet: D1/1973/s, 2205
 GATT-förhandlingar: 992, *D13/1973/e, 2221
 Gemensamma marknaden: se EG
 Genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter: 926, C29/e, 1988
 Genetik, medicinsk: *D17/1979/k, 2464
 Geoexkursioner till Island: C154/k, 1573
 Giftiga laster i Östersjön: *D9/1975/s, 2292
 Glasindustrin: A557/e, 684
 Glesbygdsprojektet: 1127
 Grannlandslitteraturkommittén: C205/k, 1704
 Grannspråk och minoritetsspråk i Norden: NU 1975: 32, B 1978: 11
 Grannspråksundervisning: 64
 Graviditet, arbetsmiljörisiker: A568/s, 842
 Grönland
 självständig representation i Nordiska rådet: 102, 107, 109, 151, B29/j, 904

- trafikförbindelse med det övriga Norden:
*D 11/1972/t, 2196
- Handelsavtal, socialklausul i: E 26, 2508
- Handels-, finans- och valutapolitiska frågor:
924, 976
- Handikapp
förebyggande av: D 13/1978/s, 2415, E 8,
2483
nämnden för: *C 20/s, 1935
-projektet: 1130
trafikmedel, kollektiva: *D 4/1978/t, 2401
trafikregler för -fordon: D 25/1973/t, 2241
- Handlingsprogram
arbetsmiljöområdet: *D 8/1977/s, 2375
jämfällbarhetsfrågor: D 5/1978/s, 2403, E 12,
2487
livsmedelsförsörjning: *D 5/1975/e, 2285
miljövård: 1079
språkförståelse i Norden: *D 12/1977/k,
2384
- Havs rätt: *D 20/1972/j, 2204
- Hemmarknad, nordisk: 96, 104
- Historia
bok om den nordiska kvinnan: D 11/1976/k,
2348
nordisk, utgivande av: D 14/1972/k, 2197
temahäften: 1039, E 1, 2473
- Hotell- och restaurangfacket, vidareutbildning:
*D 13/1974/t, 2254
- Humanistisk forskning: *C 23/k, 1950
- Humanistiska tidskrifter: 1953
- Hushållsvetenskap, Nordiska högskolan
(NHH): C 103/k, 1504
- Husmödrar, socialskydd för: se Försörjnings-
greppet
- Hälso- och socialvårdsområdet, program för
samarbete: *D 9/1977/s, 2377
- Hälsovård för jordbruksbefolkningen: *D 10/
1978/s, 2409
- Hälsovårdshögskolan: *C 10/s, 1874
- Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad
av: *D 17/1973/k, 2235
- Idrotts-: se även Elitidrott
folkhögskola: A 536/k, 416
medicinskt forskningsinstitut: A 539/s, 424
samarbete, utvidgat: 1051, D 16/1975/s,
2302
- Immaterialrätt: 1069
- Industrifond, nordisk: C 35/e, 2017
- Industriellt samarbete: 912
- Industripolitiskt samarbete: 111, 925, 1007
- Inköp, offentliga i Norden: D 12/1976/e, 2350
- Information om Norden och kurser i nordiska
språk i Finland: D 18/1974/k, 2260
- Internationella organisationer, konferenser
för:
Frostavallen: NU 1975: 33, 1975: 36
Hanaholmen: NU B 1979: 3
Hindsgavl: NU 1969: 21, 1970: 4
Hässelby: NU 1965: 9, 1966: 1
Imatra: NU 1968: 9, 1969: 18
Reykjavík: NU 1973: 12, 1973: 20
Røros: NU 1971: 13, 1972: 1
- Invandrare, finska, kontakter med Finland:
*D 19/1971/s, 2182
- Investeringsbank, nordisk: 80, 934, C 42/e,
2092
kontrollkommitté: 342
- Isbrytarassistans för passagerarfärjor:
A 549/t, 554
- Island
bilfärja Färöarna och det övriga Norden:
*D 4/1975/t, 2284
geoekskursioner till: C 154/k, 1573
Nordens Hus i Reykjavík: C 200/k, 1647
trafikförbindelse med det övriga Norden:
*D 11/1972/t, 2196
vulkanologiskt institut: C 162/k, 1628
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *D 2/
1968/j, 2145
- Jan Mayen: 80, 172
- Jord- och skogsbruk: 1012
- Jordbruks- och trädgårdsväxter, genbank för:
926, C 29/e, 1988
- Jordbruksbefolkningen, förbättrad hälso-
vård: *D 10/1978/s, 2409
- Jordbruksforskarens förening: *C 14/k, 1885
- Jordbruksforskning, kontaktorganet för:
*C 33/k, 2004
- Jordbruksmaskiner, förenkling av tullbe-
handlingen: D 6/1971/e, 2174
- Jordbruksspörsmål, kontaktorganet för:
*C 11/e, 1877
- Journalisthögskolorna, rektorskommittén
för: *C 44/k, 2124
- Journalistkursus: C 102/k, 1500
- Jullandsprojekt: A 558/t, 723
- Jägarkompetens, regler: *D 14/1979/j, 2461
- Jämfällbarhetsfrågor: 927, 1015, D 5/1978/s,
2403, E 12, 2487
- Järnvägstransport: 1068
- Järnvägstrafik, enhetliga regler för rabatter:
*D 12/1979/t, 2457

- Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 2167
 Kolari, landsvägsbro vid: *D 14/1974/t, 2256
 Kollektivtrafiken och de handikappade: *D 4/1978/t, 2401
 Kommunikation och trafiksäkerhet: 937, 1121
 Komparativ samhällsforskning: C 159/k, 1600
 Konstförbundet: *C 38/k, 2061
 Konsumentfrågor, samarbetsprogram: B 27 Ä/e, 880, 927, 1018
 Konsumentskydd, lås: A 542/e, 457
 Konstcentrum: C 206/k, 1712
 Konstindustrin, stöd till: 78
 Konsumentupplysning om personbilar: *D 7/1972/e, 2193
 Kontaktmandsseminar
 i Hindsgavl: NU 1966: 6
 i Mariehamn: NU 1973: 2
 i Reykjavík: NU B 1977: 33
 i Røros: NU 1970: 12
 i Storlien: NU 1969: 12
 i Århus: NU 1975: 16
 Kraftsamarbejde: se Energisamarbete
 Kriminalpolitik: 1076
 Kriminologi, samarbetsrådet för: *C 30/j, 1992
 Kulturellt samarbete: 928, 1024
 Kulturfonden: se Nordiska kulturfonden
 Kulturkonsumtion i Norden: *D 16/1977/k, 2390
 Kunst: se Konst
 Kvarkenrådet: 160
 Kvinnan, nordisk, bok om: D 11/1976/k, 2348
 Kvänernas kultur och språk: A 545/k, 496
 Kärnkraft: 119, 141, 149, 152, 156
 Køb: se Köp
 Körkort, nordisk giltighet för: D 3/1976/t, 2335, E 4, 2478
 Lagstiftningssamarbete: 929, 1057
 Landbrug: se Jordbruk
 Landsvägsbro vid Kolari: *D 14/1974/t, 2256
 Lantbrukskooperation, forskningssamarbete: *D 15/1977/k, 2389
 Latinamerika, forskning (NOSALF): *C 40/k, 2079
 Levnedsmiddel: se Livsmedel
 Likestillingsspørsmål: 927, se även Jämställdhetsfrågor
 Litteratur: se även Grannlandslitteratur och Nabolandslitteratur
 färöiska, stöd till: *D 20/1973/k, 2236
 kurser i: C 105/k, 1521
 lättläst (LL): *D 22/1979/k, 2472
 -pris, Nordiska rådets: 2685
 samarbete: 1051
 Livsmedel
 forskning, samarbetsorgan: D 10/1975/s, 2293, E 7, 2482
 försörjning, handlingsprogram för: *D 5/1975/e, 2285
 lagstiftning: *C 18/s, 1928
 metodikkommitté (NMKL): *C 43/s, 2121
 Lovgivning: se Lagstiftning
 Lås, konsumentskydd: A 542/e, 457
 Läkemedel
 nämnden för: C 7/s, 1855
 registrering: A 566/s, 824
 Lärare, arbetsmarknad för: *D 19/1979/k, 2467
 Marinbiologi, kollegium: C 150/k, 1525
 Massmediaforskning, samnordisk: D 10/1970/k, 2346
 Materialprovning, odontologisk: *C 32/s, 1999
 Medborgarskapsregler för nordbor: *D 16/1976/j, 2354
 Meddelanden, nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 2130-2472
 Medicinsk forskning: se även Arktisk medicinsk forskning
 samarbetsnämnden för: *C 5/k, 1848
 Medicinsk genetik: *D 17/1979/k, 2464
 Medicinsk undervisning, federationen för: *C 41/k, 2087
 Medicinskt missbruk inom elitidrotten: D 4/1979/s, 2448, E 9, 2484
 Mellanriksvägar: 1125
 Skjomen-Stora Sjöfallet: *D 27/1973/t, 2243
 Miljödata, karakteriseringar: NU B 1978: 10
 Miljöskydd i samernas kärnområden: *D 24/1974/j, 2272
 Miljöskyddskonvention europeisk: *D 7/1978/s, 2406
 nordisk: 1079
 Miljövård: 930, 1079; se även Förening
 forskning: 1085
 handlingsprogram: 1079
 samarbete: *D 6/1978/s, 2405
 Ministerrådet, Nordiska
 allmän budget: 1150
 berättelse: C 1, 907
 budgetfrågor: 1092

- budget för nordiskt kulturellt samarbete: 1383
 dispositionsmedel: 1152, 1385
 ekonomiskt politiskt samarbete: 1299
 informationsverksamhet: 945
 kontakter
 med arbetsmarknadens parter: 843
 med Nordiska rådet: 942
 kulturbudget: 1026
 kultursamarbete under 1970-talet: 1401
 organisatoriske forhold: 1089
 presskommunikéer: 1170
 projektverksamhet: 1162
 sekretariat: 1090
 i Köbenhavn: 1091
 i Oslo: 1090
 utredningar, samnordiska på kulturområdet: 1394
 Monetärt och valutapolitiskt samarbete: *D 2/1979/e*, 2422
 Motorfordon
 förare, utbildning: **D 35/1970/t*, 2171
 konsumentupplysning om personbilar: **D 7/1972/e*, 2193
 Multinationella företag: 914, 933, 992, 1087
 roll i Norden: *D 25/1974/j*, 2274
 samarbete i OECD om uppförandekod: *D 3/1979/e*, 2446
 övervakning av: *E 14*, 2490
 Multilateralt samarbete: 923
 Musikpris, Nordiska rådets: 2685
 Musiksamarbete: *C 202/k*, 1668
 Mutor: *A 564/j*, 797
 Måle: se Mät
 Mänskliga rättigheter: *A 555/j*, 647
 Mätteknik, samverkan om: **D 2/1972/e*, 2191
- Nabolandslitteraturkommittén: *C 205/k*, 1704
 Namnlagstiftning: 1062
 Narkotikamissbrukare, vård av: *D 32/1973/s*, 2246, NU B 1979: 14
 NATO: 91, 118
 Naturvetenskapliga forskningsråden, samsarbetsnämnd för: **C 34/k*, 2008
 Naturvård: 1084
 friluftsliv: 1084
 NAUT (Nordisk arbetsmarkedsutvalg): 947
 Navnelovgivning: se Namnlagstiftning
 NBK (Nordisk bilteknisk kommitté): 1738
 NFS: 116
 NHH (Nordiska högskolan för hushållsvetenskap): *C 103/k*, 1504
- NIB: se Investeringsbanken, Nordiska
 NIF: (Nordiska institutet för folkdiktning): *C 152/k*, 1551
 NIOM (Nordiska insitutet för odontologisk materialprovning): **C 32/s*, 1999
 NKT (Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning): 1739
 NKTF (Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning): 1132, **C 25/t*, 1963
 NKV (Nordisk komité för vegtrafikklovgivning): 1741
 NMKL (Nordisk metodkommitté för livsmedel): **C 43/s*, 2121
 NOMUS (Nämnderna för nordiskt musik-samarbete): *C 202/k*, 1668
 Nordbor, ändrade medborgarskapsregler för: **D 16/1976/j*, 2354
 Nordel, berättelse: *C 300/e*, 1720
 Nordens Hus
 på Färöarna: NU B 1977: 4
 i Reykjavík: *C 200/k*, 1647
 Nordens institut på Åland: **D 16/1979/k*, 2463
 NORDFORSK (Nordiska samsarbetsorganet för teknisk-naturvetenskaplig forskning): **C 13/k*, 1882
 NORDICOM (Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning): *C 164/k*, 1637
 NORDINFO (Nordiskt samsarbetsorgan för vetenskaplig information): *C 160/k*, 1606
 Nordisk investeringsbank (NIB): se Investeringsbank
 Nordisk journalistkursus: se Journalistkursus
 "Nordisk Kontakt": 2561
 "Nordisk statistisk årsbok": 2564, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29, 1975: 38, 1976: 35, A 1977: 18, A 1978: 18, A 1979: 26
 "Nordisk statutsamling": 2564, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28, 1975: 37, 1976: 34, A 1977: 17, A 1978: 17, A 1979: 25
 Cooperation Agreements between the Nordic Countries: NU 1976: 8, A 1978: 4
 Nordiska kulturfonden
 berättelse: *C 16/k*, 1890
 utskottet för granskning av berättelse: 62
 val: 62
 Nordiska kulturkommissionen: se Kulturkommissionen

Nordiska kvinnans historia: *D 11/1976/k*, 2348

Nordiska rådet

- arbetsutskott: 2679
- budget 1980 och 1981: 2584
- budgetkommittén: 70, 106, 342, 2548
- delegationerna och parlamenten: 2566
- ekonomiska utskottet: 135, 2547
- frågor: 2473 Dok. 2, 2592
- färoisk representation i: *A 577/j*, 872, *B 29/j*, 904
- grönländsk representation i: *B 29/j*, 904
- informationsfrågor: 2555
- informationskommittén: 224, 2555
- informationsmaterial: 2560
- investeringsbankens kontrollkommitté: 342
- juridiska utskottet: 134, 2537
- kulturutskottet: 134, 2537
- litteraturpris: 2685
- medlemmar: 9
- musikpris: 2685
- nationella delegationernas sekretariat: 2681
- NU-serien: 2562, NU A 1978: 7
- personalfrågor: 2580
- personregister: 2726
- porträttmatrikel: 2564
- presidierapport: 2517–2591
- presidiesekretariat: 2681
- presidiets sammansättning: 59, 2536, 2679
- publikationsverksamhet: 2562
- rekommendationer: 2597
 - meddelanden om: 2130
 - översikt över 1979 års: 2565
- rådsförhandlingarna: 2562
 - register över: 2703
- sekreterarkollegium: 2536, 2679
- social- och miljöutskottet: 135, 2541
- suppleanter för presidie medlemmarna: 59, 2536
- trafikutskottet: 135, 2545
- verksamhet
 - 1952–1970: NU 1971: 14
 - 1965–1974: NU A 1977: 16
- yttranden: 2651
- 28:e sessionen
 - arrangemang, särskilda: 52
 - avslutningsanförande, presidentens: 387
 - berättelser till: 906
 - förberedelser för: 2531
 - generaldebatt vid: 63–192
 - kallelse till: 7

- medlemslista vid: 9
- namnupprop: 58
- presidium vid: 59, 2679
- protokoll vid: 53–389
- regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
- sakernas fördelning på utskott: 39
- sakkunniga vid: 2683
- saklista vid: 22
- sekretariat vid: 2681
- sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2751
- utskott: 134
- öppningsanförande, presidentens: 55
- översikt över: 52
- övriga beslut: 2664

Nordiska språk, informationscentrum i Finland: *D 18/1974/k*, 2260

Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete

NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): *C 151/k*, 1532

Nordkalotten: 175, 971

arbetsmarknadsutbildningscenter: **C 36/s*, 2053

flygtrafiken inom, utbyggnad av: *D 28/1973/t*, 2244, *E 3*, 2477

industriellt samarbete: 1099

Karesuando, bro vid: **D 15/1970/t*, 2167

Kolari, landsvägsbro vid: **D 14/1974/t*, 2256

regionalpolitisk fond för: **D 23/1974/e*, 2271

turistsamarbete: 1101

NORDKOLT (Nordisk kollektivtrafik): 1123, NU 1974: 25, NU A 1978: 14–16

NORDPLAN (Nordiska institutet för samhällsplanering): *C 104/k*, 1511

NordREFO (Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning): 1096

NORDSAT (Nordisk radio och television via satellit): 132, 138, 165, 1054, NU A 1977: 7, 1977: 7 F, 1977: 8–9, NU B 1977: 1, 1977: 36, NU A 1979: 4–8

Nordsjöoljan: 90, 97

NORDTEST: **C 9/e*, 1871, 971

arbetsformer: **D 6/1975/e*, 2288

NORDTURIST-biljett

- för pensionärer: **D 4/1976/t*, 2338
- för ungdom: **D 3/1975/t*, 2283

NOSALF: se Latinamerika-forskning

NTTK (Nordiska turisttrafikkommittén): **C 19/t*, 1932

NTR (Nordiska trafiksäkerhetsrådet):

C 302/t, 1727

Nyktighet till sjöss: **D 11/1979/t, 2456*

NÄRP (Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik): 1103

NÄT (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor): 1121

Oceanografi, fysisk, kollegium för: *C 157/k, 1588*

Odontologisk materialprovning, nordiskt institut för (NIOM): 1999, **C 32/s*

OECD: 75, 992

samarbete om uppförandekod för multinationella företag: *D 3/1979/e, 2446*

Offentliga inköp i Norden: *D 12/1976/e, 2350*

Offentliga utredningsväsendet: *D 17/1976/j, 2356, E 24, 2506*

Onyktighet till sjöss: **D 11/1979/t, 2456*

Optiker

arbetsmarknad för: **D 3/1973/s, 2209, E 14, 1900*

auktorisering för: **D 2/1973/s, 2208*

Ozonskiktet

forskning om: **D 8/1978/s, 2407*

konvention om: **D 9/1978/s, 2408*

Passkontrollöverenskommelsen: *E 6, 2480*

Patientsamarbete: *D 11/1973/j, 2218*

Patients rättsäkerhet: **D 6/1974/s, 2249*

Pensionärer

NORDTURIST-biljett för: **D 4/1976/t, 2338*

ökat resande: *A 550/t, 567*

Personbilar, konsumentupplysning om:

**D 7/1972/e, 2193*

Politik, internationell inklusive konflikt- och fredsforskning: se Fredsforskning

Politiska partier, lagstiftning mot utländskt stöd: *A 533/j, 411*

Porträttmatrikel: 2564

Postföreningen: **C 27/t, 1978*

Preskriptionslagstiftning: 1065

Processrätt: 1078

Produktansvar: NU B 1978: 2

Produktkontroll: 1084

Projektanställda utanför Norden: *A 561/s, 755*

Projektexport, nordisk: 77

Publiceringsnämnd

för humanistiska tidskrifter: 1953

för naturvetenskap: 2014

Publikationsverksamhet, Nordiska rådets: 2562

Rabatter m. m. i järnvägstrafiken:

**D 12/1979/t, 2457*

Radio och TV: se även TV

material till undervisning i: *D 9/1970/k, 2161*

samarbete: 915

Radioaktivt avfall: *D 1/1977/e, 2358*

Rejse-: se Rese-

Regionalpolitik: 160, 186, 914, 935, 1093

Regionalpolitisk fond för Nordkalotten:

**D 23/1974/e, 2271*

Regionalpolitiskt samarbete: *D 1/1979/e, 2420*

Rening av kommunalt avloppsvatten:

**D 7/1979/s, 2452*

Renskötselfrågor, samarbetsorganet för:

**C 6/j, 1852*

Resebyrålagstiftning: *D 35/1968/t, 2148*

Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: **D 13/1974/t, 2254*

Rets-: se Rätts-

Reykjavík, Nordens Hus: *C 200/k, 1647*

Rättssäkerhet för patienter: **D 6/1974/s, 2249*

SALT 2: 117

Samarbete, nordiskt: *C 1, 907*

Samerna

kulturliv, stöd till: *D 15/1976/k, 2352*

samarbetsorganet för samespörsmål:

**C 6/j, 1852*

samiskt institut: *C 203/k, 1672*

skydd för miljön: **D 24/1974/j, 2272*

stöd till: **D 5/1972/j, 2193*

samiskt institut: *C 203/k, 1672*

Samhällsforskning

nordisk komparativ: *D 15/1975/k, 2299*

samarbetsnämnden för: **D 8/k, 1861*

Samhällsplanering, nordiskt institut för:

C 104/k, 1511

Sammenlignende: se Komparativ

Sjukdom, rättskydd: *A 560/s, 740*

Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter

Sjukvård: se även Hälsovård

personalens ställning: *E 18, 2496*

Sjöfolk, TV-program för: **D 8/1976/k, 2344*

Sjörätt, institut för: *C 153/k, 1559*

Sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974:

**D 10/1979/t, 2455*

Sjötransport: 1067

Skadedjur, biologisk bekämpning av:

**D 18/1972/k, 2200*

- Skadeståndsrätt: 1071
 Skattevetenskapliga forskningsrådet:
 *C 39/e, 2076
 Skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildnings-samarbete: A 540/k, 436
 Skjomen-Stora Sjöfallet, mellanriksväg:
 D 27/1973/t, 2243
 Skoglig utbildning, högre: *D 3/1978/e, 2400
 Skogs- och jordbruk: 1012
 Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: D 6/1971/e, 2174
 Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: *C 31/e, 1995
 Skogsforskning, samarbetsnämnden för (SNS): *C 28/k, 1980
 Skol- och studentbetygs
 giltighet: D 13/1970/k, 2163
 jämförbarhet: D 7/1969/k, 2154
 Skolorna, arbetsron i: E 16, 2492
 Skolsamarbete, verksamhetsberättelse:
 C 101/k, 1473
 Skov, se Skog
 Skyddshjälm, påbud om: *D 26/1974/t, 2277
 Skärgårdsforskning, institut för: D 27/1974/s, 2278
 Skönlitteratur: se Litteratur
 Social- och hälsovårdsområdet, program för samarbete: *D 9/1977/s, 2377
 Socialklausul i internationella handelsavtal:
 E 26, 2508
 Socialpersonal, vidareutbildning av:
 D 1/1970/s, 2158
 Socialpolitiskt samarbete: 936, 1107
 Socialskydd för husmödrar: se Försörjningsgreppet
 Sommaruniversitetet: *C 22/k, 1943
 Sprog: se Språk
 Språk
 nordiska kurser i:
 C 105/k, 1078, D 18/1974/k, 2260
 svenska språket i Finland: E 2, 2474
 undervisningsutbudet utomlands i nordiska: *D 13/1977/k, 2387
 Språk och litteratur, kurser: C 105/k b, 1521
 Språkförståelse, förbättrad i Norden: 915,
 *D 12/1977/k, 2384
 Språkkonvention, nordisk: D 29/1966/j, 2130
 Språknämndernas samarbete: C 165/k, 1640
 Språksamarbete: 1045
 Språksekretariat: C 165/k, 1640
 Språkundervisning för finska barn i Sverige:
 D 14/1975/k, 2296
 Språkkåret: 64
 Spørgsmål: se Frågor
 Statsforskning: A 553/e, 624
 Statistiskt sekretariat: *C 3/e, 1843
 Statistisk årsbok, nordisk: se "Nordisk statistisk årsbok"
 Statsborger: se Medborgare
 Statutsamling, nordisk: se "Nordisk statutsamling"
 Stora Sjöfallet-Skjomen, mellanriksväg: se Skjomen
 Studentbetyg: se Skol- och studentbetyg
 Sundheds-: se Hälso-
 Svangerskap: se Graviditet
 Syge-, Syke-: se Sjuk-
 Säkerhetspolitik, nordisk: 83, 88, 92, 101, 126
 Sälstammens bevarande i östersjöområdet och Kattegatt: *D 6/1979/s, 2451
 Sjø: se Sjö-
 Tana älv, bro över: D 10/1974/t, 2250
 Teater
 -kommittén: C 201/k, 1659
 samarbete: 915, 1050
 Teknologi och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk
 Telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete: C 21/t, 1939
 Television: se TV
 Testresultat, erkännande av: *D 15/1974/e, 2257
 Tidskrifter, publiceringsnämnd för humanistiska: 1953
 Tjänstemannautbyte: 944
 Tjänstgöring i annat nordiskt land, förmåner:
 A 548/s, 531
 Tobak, upplysning om: D 11/1978/s, 2410
 Told-: se Tull-
 Trafikbullen, begränsning av: 1083, D 11/1974/t, 2254
 Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden:
 *D 11/1972/t, 2196
 Trafikförsäkring, förarskydd vid: *D 24/1973/t, 2240
 Trafikkort: se Körkort
 Trafiklagstiftning, gemensam: *D 27/1968/t, 2147
 Trafiklarm: se Trafikbullen
 Trafikmiljö för barn: *D 11/1977/t, 2383
 Trafiknykterhet: *D 10/1977/t, 2381
 Trafikregler för handikappfordon: D 25/1973/t, 2241

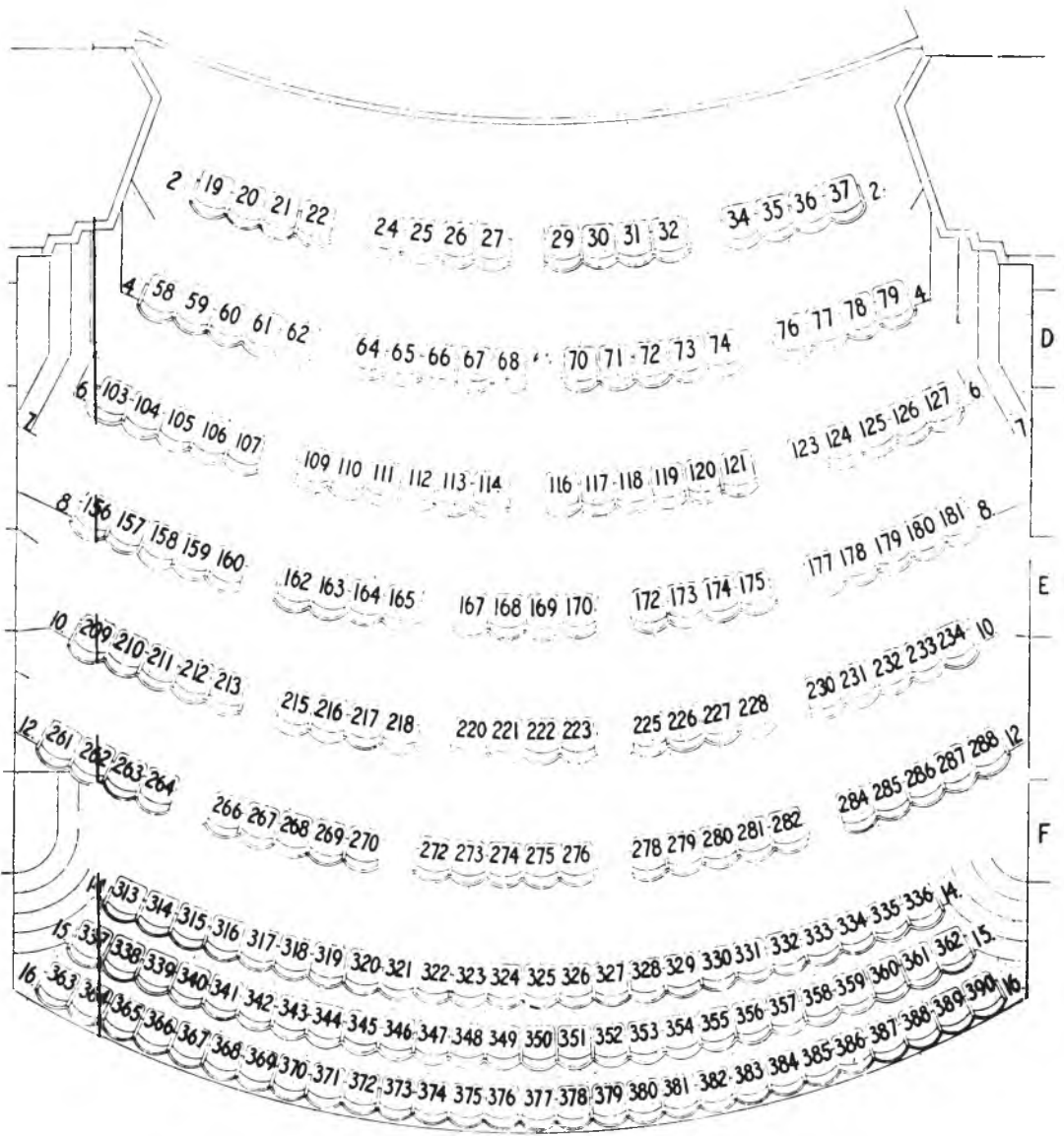
- Trafiksäkerhet: 937, 1121, 1133
 bilavgiftssystem: *A 551/t*, 582
 forskning: 1739
 skyddshjälm, påbud om: **D 26/1974/t*, 2277
 Trafiksäkerhetsrådet (NTR): *C 302/t*, 1727
 Trafiksäkerhetsår: *A 562/t*, 775
 Transittrafiken över Trondheim: **D 9/1968/t*, 2146
 Transplantationsfrågor: *E 13*, 2489
 Transport, kommunikation och trafiksäkerhet: 937, 1121
 Transportekonomisk forskning (NKTF): 1132, **C 25/t*, 1963
 Transportpolitik, gemensam nordisk: *D 1/1967/t*, 2132
 Transporträtt: 1067
 Transportstatistik: *A 565/t*, 806
 Transportstödsfrågor: 1131
 Trondheim, transittrafik: **D 9/1968/t*, 2146
 Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmer och normer: *D 1/1972/e*, 2188, *E 20*, 2500
 Trygghetskonvention: 1107
 Trädgårdsväxter, genbank för: *C 29/e*, 1988
 Tulladministrativa rådet: **C 4/e*, 1846
 Tullbehandling
 och distribution av AV-material: **D 7/1976/k*, 2343
 av flyttningsgods: *E 15*, 2491
 av skogs- och jordbruksmaskiner: *D 6/1971/e*, 2174
 Turism: 1143
 och chartertrafik: *E 22*, 2504
 Turistområdet, program om samarbete: 940, *D 1/1978/t*, 2396
 Turisttrafikkommittén, Nordiska: se NTTK
 TV
 program för sjöfolk: **D 8/1976/k*, 2344
 samarbete: *D 15/1973/k*, 2222
 samarbete mellan Finland och Sverige: *D 20/1971/k*, 2185
 satellit: se NORDSAT
 överföring Finland–Sverige: *E 21*, 2502
 TV och radio, material till undervisning i: *D 9/1970/k*, 2161
 U-länderna: se Utvecklingsländerna
 Ud(en): se Ut-
 Uddannelse: se Utbildning
 Umeå-Vasa, färjeförbindelse: *D 1/1975/t*, 2281
 Undervisning
 material till radio och TV: *D 9/1970/k*, 2161
 medicinsk: **C 41/k*, 2087
 i nordiska språk vid utländska universitet: **D 13/1977/k*, 2387
 i språk för finska barn i Sverige: *D 14/1975/k*, 2296
 om Östeuropa: *D 1/1971/k*, 2172
 Ungdom
 arbetslöshet: 952
 NORDTURIST-biljett för: **D 3/1975/t*, 2283
 samarbete, utskottet för: *C 204/k*, 1696
 yrkesutbildning för: **D 18/1979/k*, 2465
 Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: **D 17/1973/k*, 2235
 Utbildning: se även Vidareutbildning
 arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalotten: **C 36/k*, 2053
 av lärare för döv-blinda: **D 2/1978/k*, 2398
 för fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 2248
 av förare av motorordon: **D 35/1970/t*, 2171
 kurser i etnologi: *C 105/k a*, 1519
 kurser i språk och litteratur: *C 105/k b*, 1521
 skeppsteknik och -ekonomi: *A 540/k*, 436
 skoglig, högre: **D 3/1978/e*, 2400
 för yrkesvägledare: *D 29/1969/s*, 2156
 Utbildning och forskning i åldrandets problem: **D 5/1979/s*, 2450
 Utbildningsrådet, finsk-svenska: **C 26/k*, 1966
 Utdannelse: se Utbildning
 Utlandsskolor, gemensamt ansvar: *A 543/k*, 468
 Utlänningslagstiftning och utlänningspolitik: *D 10/1973/j*, 2210
 Utlänningsutskottet, Nordiska: **C 15/j*, 1888
 Utredningsväsendet, offentliga, samarbete om: *D 17/1976/j*, 2356, *E 24*, 2506
 Utsjoki kyrkby, bro över Tana älv: *D 10/1974/t*, 2250
 Utvecklingsländerna
 bistånd till: 922, 962
 fiskeprodukter, utveckling av: **D 14/1978/e*, 2417
 projekt i Kenya: 963
 Moçambique: 966
 Tanzania: 962, 964
 samarbete: *D 5/1977/e*, 2361
 Valutapolitik: 974
 Valutapolitiskt och monetärt samarbete: *D 2/1979/e*, 2422
 Valutasamarbete: *E 27*, 2509

Vann- og havforurensning: 1080
 Vasa-Umeå, färjeförbindelse: *D 1/1975/t*,
 2281
 Vedtægter: se Statutsamling
 Veg, Vej: se Väg- och Mellanriksväg
 Vidareutbildning: 1035
 fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 2248
 inom hotell- och restauranfacket: **D 13/1974/t*, 2254
 socialpersonal: *D 1/1970/s*, 2158
 Videogramrådet: *A 563/k*, 791
 Videokassetter, produktion och distribution:
A 552/k, 595
 Vidnesbyrd: se Skol- och Studentbetyg
 Vikingautställning: 139
 Viltforskning, nordiskt kollegium för: **C 2/k*
 (ej avlämnad)
 Volvo-avtalet: 74, 79, 86
 Vulkanologiskt institut: *C 162/k*, 1628
 Vuxenutbildning: 1033
 Vårdpersonalens ställning: *E 18*, 2496
 Vägtekniska förbundet: *C 37/t*, 2057
 Vägtrafiklagstiftning, kommitté för: 1741
 Västnorge, nordisk folkhögskola i: *D 21/1979/k*, 2469
 Yrkeshygien: 955
 Yrkesskador: 958
 Yrkesutbildning för ungdom: **D 18/1979/k*,
 2465
 Yrkesvägledarutbildning: *D 29/1969/s*, 2156
 NU B 1978: 9

Ytkemisk forskning: 1011, *D 22/1974/e*, 2269
 Åland
 Nordens institut på: 120, **D 16/1979/k*,
 2463
 och stockholmsområdet, flygtrafik: **D 9/1972/t*, 107, 2195
 Åldrandets problem, utbildning och forskning: **D 5/1979/s*, 2450
 Äldringar vård och sjuka: *E 25*, 2507
 Ängspanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: *D 1/1972/e*,
 2188
 Ägteskab: se Äktenskap
 Äktenskapslagstiftning: *D 22/1973/j*, 2237
 Økonomisk: se även Ekonomisk
 verdensordning: 76, 94
 Öresundsfrågorna: 1130
 Östersjöområdet, bevarande av sälstammen
 i: **D 6/1979/s*, 2451
 Östersjön
 förhindrande av skador genom giftiga las-
 ter: **D 9/1975/e*, 2292
 förorening, åtgärder mot: *D 30/1970/s*,
 2168, *E 10*, 2485
 Öststatsforskning: 1047
 Öst-västhandeln, exportkrediter i: **D 16/1974/e*, 2259
 Östeuropa, forskning och undervisning om:
D 1/1971/k, 2172

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

Stenografer
Præsidium Talerstol Sekretærer

Regeringsrepresentanter

<i>Adelsohn, Ulf</i> , Sverige	19	<i>Nilsen, Arne</i> , Norge	112
<i>Andersson, Karin</i> , Sverige	20	<i>Nordli, Odvar</i> , Norge	113
<i>Arnalds, Ragnar</i> , Ísland	21	<i>Olesen, Kjeld</i> , Danmark	114
<i>Árnason, Tómas</i> , Ísland	22	<i>Petri, Carl-Axel</i> , Sverige	156
<i>Bennedsen, Dorte</i> , Danmark	24	<i>Rønbeck, Sissel</i> , Norge	157
<i>Boo, Karl</i> , Sverige	25	<i>Saarto, Veikko</i> , Finland	158
<i>Frydenlund, Knut</i> , Norge	26	<i>Sand, Ulf</i> , Norge	159
<i>Fälldin, Thorbjörn</i> , Sverige	27	<i>Skytøen, Lars</i> , Norge	160
<i>Førde, Einar</i> , Norge	58	<i>Steen, Reiulf</i> , Norge	162
<i>Gestsson, Svavar</i> , Ísland	59	<i>Stenbäck, Per</i> , Finland	163
<i>Gislason, Ingvar</i> , Ísland	60	<i>Sundquist, Ulf</i> , Finland	164
<i>Gjerde, Bjartmar</i> , Norge	61	<i>Söder, Karin</i> , Sverige	165
<i>Guttormsson, Hjörleifur</i> , Ísland	62	<i>Taxell, Christoffer</i> , Finland	209
<i>Hentze, Demmus</i> , Føroya	64	<i>Thoroddsen, Gunnar</i> , Ísland	210
<i>Hermannsson, Steingrímur</i> , Ísland	65	<i>Työläjäarvi, Pirkko</i> , Finland	211
<i>Hjortnæs, Karl</i> , Danmark	66	<i>Ullsten, Ola</i> , Sverige	212
<i>Jensson, Erling</i> , Danmark	67	<i>Valle, Inger Louise</i> , Norge	213
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Ísland	68	<i>Wikström, Jan-Erik</i> , Sverige	215
<i>Johansson, Olof</i> , Sverige	103	<i>Winberg, Håkan</i> , Sverige	216
<i>Jónsson, Pálmi</i> , Ísland	104	<i>Wirtén, Rolf</i> , Sverige	217
<i>Jørgensen, Anker</i> , Danmark	105	<i>Woivalin, Folke</i> , Åland	218
<i>Koivisto, Mauno</i> , Finland	106	<i>Väyrynen, Paavo</i> , Finland	261
<i>Linder, Staffan Burenstam</i> , Sverige	107	<i>Þórðarson, Friðjón</i> , Ísland	262
<i>Luja-Penttilä, Sinikka</i> , Finland	109	<i>Åsting, Nils G.</i> , Sverige	263
<i>Mundebo, Ingemar</i> , Sverige	110	<i>Østergaard, Lise</i> , Danmark	264
<i>Nielson, Poul</i> , Danmark	111		

Valda medlemmar

<i>Ajo, Aimo</i> , Finland	29	<i>Eidem, Bjarne Mørk</i> , Norge	78
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	30	<i>Enggaard, Knud</i> , Danmark	79
<i>Andersen, Liv</i> , Norge	31	<i>Erlendsson, Finnur</i> , Danmark	116
<i>Andersson, Lennart</i> , Sverige	32	<i>Fjeldvær, Rolf</i> , Norge	117
<i>Ásgrímsson, Halldór</i> , Ísland	34	<i>Gjertsen, Astrid</i> , Norge	118
<i>Bakken, Ingvar</i> , Norge	35	<i>Gotfredsen, Annelise</i> , Danmark	119
<i>Benkow, Jo</i> , Norge	36	<i>Gunnarsson, Árni</i> , Ísland	120
<i>Berge, Gunnar</i> , Norge	37	<i>Gustavsson, Rune</i> , Sverige	121
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i> , Finland	70	<i>Halvgaard, Børge</i> , Danmark	123
<i>Bondevik, Kjell Magne</i> , Norge	71	<i>Hansen, Guttorm</i> , Norge	124
<i>Brundtland, Gro Harlem</i> , Norge	72	<i>Hansen, J. K.</i> , Danmark	125
<i>Bøsterud, Helen</i> , Norge	73	<i>Haugstvedt, Asbjørn</i> , Norge	126
<i>Carlshamre, Nils</i> , Sverige	74	<i>Hermannsson, Sverrir</i> , Ísland	127
<i>Christensen, Christian</i> , Danmark	76	<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	167
<i>Christensen, Ib</i> , Danmark	77	<i>Hetemäki-Olander, Elsi</i> , Finland	168

<i>Hirvelä, Inger</i> , Finland	169	<i>Palme, Olof</i> , Sverige	266
<i>Håvik, Doris</i> , Sverige	170	<i>Palmunen, Lauri</i> , Finland	267
<i>Jakobsen, Johan J.</i> , Norge	172	<i>Patursson, Erlendur</i> , Føroya	268
<i>Jansson, Olof</i> , Åland	173	<i>Pedersen, Robert</i> , Danmark	269
<i>Jonasson, Bertil</i> , Sverige	174	<i>Petersen, Niels Helveg</i> , Danmark	270
<i>Jónsson, Stefán</i> , Ísland	175	<i>Peterson, Thage</i> , Sverige	272
<i>Jonäng, Gunnel</i> , Sverige	177	<i>Petersson, Per</i> , Sverige	273
<i>Järvenpää, Heikki</i> , Finland	178	<i>Pétursson, Páll</i> , Ísland	274
<i>Kanerva, Ilkka</i> , Finland	179	<i>Romanus, Gabriel</i> , Sverige	275
<i>Karhuvaara, Sinikka</i> , Finland	180	<i>Savola, Petter</i> , Finland	276
<i>Knuuttila, Sakari</i> , Finland	181	<i>Sellgren, Rolf</i> , Sverige	278
<i>Koivisto, Tellervo</i> , Finland	220	<i>Steenholdt, Otto</i> , Danmark	279
<i>Korvald, Lars</i> , Norge	221	<i>Stenbäck, Asser</i> , Finland	280
<i>Kyllingmark, Håkon</i> , Norge	222	<i>Stetter, Ib</i> , Danmark	281
<i>Läikanen, Erkki</i> , Finland	223	<i>Strange, Ebba</i> , Danmark	282
<i>Lillqvist, Bror</i> , Finland	225	<i>Stubberud, Liv</i> , Norge	284
<i>Lind, Nathalie</i> , Danmark	226	<i>Sundberg, Ingrid</i> , Sverige	285
<i>Lindahl, Essen</i> , Sverige	227	<i>Söderström, Sten</i> , Finland	286
<i>Lundblad, Grethe</i> , Sverige	228	<i>Tastesen, Bernhardt</i> , Danmark	287
<i>Lundkvist, Svante</i> , Sverige	230	<i>Utkilen, Sigrid</i> , Norge	288
<i>Mathiesen, Matthías Á.</i> , Ísland	231	<i>Werner, Lars</i> , Sverige	333
<i>Møller, Inge Fischer</i> , Danmark	232	<i>Westerlund, Henrik</i> , Finland	334
<i>Olsen, Johannes M.</i> , Føroya	233	<i>Willoch, Kåre</i> , Norge	335
<i>Palm, Sture</i> , Sverige	234	<i>Väänänen, Marjatta</i> , Finland	336